…IOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XLVII
H
20
NAPOLI

Digitized by Google

XLVII
H
20

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNALES
ECCLESIASTICI
A U C T O R E
CÆSARE BARONIO
S O R A N O
E CONGREGATIONE ORATORII
S. R. E. P R E S B Y T E R O
C A R D I N A L I
TIT. SS. N E R E I E T A C H I L L E I
ET SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO
U N A C U M C R I T I C A H I S T O R I C O - C H R O N O L O G I C A
P. A N T O N I I P A G I I
D O C T O R I S T H E O L O G I
Ordinis Minorum Convent. S. Franciſci.

In qua rerum narratio defenditur, illuſtratur, ſuppletur, ordo temporum corrigitur, & Periodo Græco-Romana munitur.

Additur præterea Diſſertatio Hypatica ejuſdem PAGII; *& Epiſtola conſularis Henrici* CARD. NORISII.

In hac vero editione Faſti Conſulares ab A.U.C. 709. ad annum Chriſti 567. illuſtrantur, ſupplentur, & caſtigantur.

Accedunt animadverſiones in Pagium, & præcipue circa Chronologiam inferioris ævi ab eo digeſtam.

Tomus Decimusnonus.

L U C Æ
Typis LEONARDI VENTURINI MDCCXLVI.
De Superiorum Licentia.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNALES
ECCLESIASTICI

JESU CHRISTI ANNUS 1147.	EUGENII PAP. III. ANNUS 3.	CONRADI REG. ROM. 9. MANUELIS IMP. 5.

I. Legati duo decernuntur pro expeditione in terram S.

ANNUS incipit Redemptoris milleſimus centeſimus quadrageſimus ſeptimus, Indictione decima, quo ab Eugenio Papa duo e latere decernuntur Legati S. R. E. Cardinales pro expeditione in Terram ſanctam; alter qui proficiſceretur cum Ludovico Francorum Rege, & iſte fuit Guido Florentinus presbyter Cardinalis tituli ſancti Chryſogoni; alter vero, qui in Conradi Regis exercitu eo munere fungeretur, iſteque fuit Theodinus Cardinalis Epiſcopus Portuenſis. Hæc hujus temporis ſcriptor Willelmus Tyrius Archiepiſcopus.

Porro Conradus Rex Romanorum indicto generali conventu ad menſem Februarium, ibi cum ſuis militiæ teſſeram crucem accepit. De his autem unus ex illis cruce ſignatus (a) Otto Friſingenſis ita ſcribit: *Poſt hæc Princeps Bojoariam ingreditur, ibique menſe Februario generalem Curiam celebravit, ducens ſecum vice Claravallenſis Abbatis Eboracenſem Abbatem Adam, virum religioſum & honeſte eruditum. Qui Miſſarum ſolemnia ex more celebrans, invocataque ſancti Spiritus gratia, ambonem aſcendit, ac lectis Apoſtolicæ Sedis & Claravallenſis Abbatis litteris, brevi exhortatione facta, pene omnibus qui aderant, præfatam militiam profiteri perſuaſit. Neque enim perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, vel artificioſa, juxta præcepta Rhetorum oratione, circuitus inſinuatione egebat, cunctis qui aderant, ex priori rumore excitatis, ad accipiendam crucem ultro accurrentibus. Acceperе eadem hora crucem tres Epiſcopi, videlicet Henricus Ratiſponenſis, Otto Friſingenſis, Regenbertus Pataviенſis, & Dux Noricorum Henricus frater Regis, de ordineque Comitum, nobilium, virorum illuſtrium innumerabiles. Tanta e-*

Conradus Rex Rom. cum ſuis Crucem accepit.

(a) Ot. in Frid. l. 1. c. 40.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCLXXXV. An. Hegiræ DXLII. inchoato die 2. Junii fer. 2. An. C. 1147. I.	

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCLXXXV. An. Hegiræ DXLII. inchoato die 2. Junii fer. 2. An. C. 1147. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6640.

☉ B. E. ☽ 8. P. 20. April. Indict. 10.

JESU CHRISTI 1147.

EUGENII III. PAPÆ 3.

CONRADI III. REG. 10.

MANUELIS COMNENI IMP. 5.

ANum. I. ad V. Odo de Diogilo libros VII. publicavit de profectione Ludovici VII. Francorum Regis in Orientem, a Chiffletio editos, ex quibus quæ ad præſentem annum pertinent, prætermiſſis noſtro inſtituto non neceſſariis referemus. Ludovicus Rex, ut narrat Odo ſub finem libelli 1. *omnes ad Circumdederunt me* (idest, ad Dominicam Septuageſimæ, quæ hoc anno in diem XVI. menſis Februarii incidit) *Stampas vocat, ut pariter eligerent, quod pariter tolerarent:* Congregato Epiſcoporum & Nobilium magno numero, Sanctus Bernardus de Alemannia redux præſentiam ſuam obtulit, & concionem habuit. Interfuere qui dicerent Græcos fraudulentos eſſe, ſed Rex fraudes non timuit. Prælati Eccleſiæ & Regni Optimates juxta facultatem ſibi a Rege factam elegere *Sugerium Abbatem* Sancti Dionyſii, & Guillelmum Nivernenſem Comitem hujus nominis II. ad Regnum in Regis abſentia regendum. Sed Guillelmus ſe *Cartoſæ devoverat: quod cito poſt effectui mancipavit*. Poſt diſceſſum Regis ab Eccleſia Sancti Dionyſii, ut refert Odo libello 2. Sugerio in Regni cura dedit ſocium Remenſem Archiepiſcopum.

Ludovic. Rex curа Regni in ſua abſentia conſulit.

(nem-

tiam, mirum dictu, prædonum & latronum advolabat multitudo, ut nullus ſani ſapitis hanc tam ſubitam, quam inſolitam mutationem ex dextera Excelſi provenire non cognoſceret, cognoſcendo, attonita mente non ſtupeſceret. Guelpho quoque Henrici prioris Ducis frater de nobiliſſimis regni Optimatibus, in ipſa Nativitatis Dominicæ nocte, in propria villa Bitengon eamdem militiam cum multis profeſſus fuerat. Sed & Dux Boemorum Labeſlaus & Styrenſis Marchio Odoacer, & Carinthiæ illuſtris Comes Bernardus non multo poſt cum multo ſuorum comitatu cruces accepere. Et inferius (a):

(a) Id. ib. c. 42. 43.

II. *Igitur non ſolum ex Romano Imperio, ſed etiam ex vicinis regnis, idest Occidentali Francia, Anglia, Pannonia, innumeris populis ac nationibus hac expeditionis fama ad ſumendum crucem commotis; repente ſic totus pene Occidens ſiluit, ut non ſolum bella movere, ſed & arma quempiam in publico portare, nefas haberetur.* Ita cruce ſignatis illis omnibus (ut idem ait auctor) in Aſcenſione Domini Conradus Rex iter Orientem verſus capeſſit, quem multa infortunia ſecuta ſunt, quæ deſcribuntur ab ipſius peregrinationis comite Ottone Epiſcopo (b) Friſingenſi. Pervenit Conradus poſt multa incommoda ad Conſtantinopolitanæ urbi proximam regionem die ante Nativitatem Dei Genitricis Mariæ. Porro totum quod fuit reliquum hujus anni, & partem ſequentis, antequam appellerent in Palæſtinam, conſumpſerunt noſtri in itinere multis moleſtiis afflictati. Dicemus de ipſorum adventu in Syriam anno ſequenti.

Profectionis tempus in Terram S.

(b) Id. ib. c. 45.

III. Detinuit aliquantiſper Ludovicum Regem in Gallia adventus Eugenii Papæ, qui vitans Romanorum Arnaldiſtarum jugem perſecutionem, in Gallias ſe conferendi more majorum conſilium iniit. Expectavit ipſum Ludovicus Pariſiis, excepitque honorificentiſſime, ſed quid turbarum acciderit, Acta Willelmi Abbatis ita ſignificant: (c) *Accidit deinde, ut Eugenius Pontifex ſeſe in Gallias conferret, cumque Lutetiæ appropinquaret, Ludovicus Rex & Pariſienſis Epiſcopus cum multa Cleri populique frequentia ei obviam procedentes, illum honorifice exceperunt, atque ad beatiſſimæ Mariæ Virginis Eccleſiam cum ingenti gaudio deduxerunt. Paucis deinde elapſis diebus voluit idem Pontifex in Eccleſia beatæ Genovefæ myſteria divina peragere, quia Apoſtolica dicebatur. Ubi eo ventum eſt, orta eſt contentio inter ſummi Pontificis & hujus Eccleſiæ Canonicorum miniſtros, adeo ut ad pugnos res proceſſerit, & non ſolum Pontificis miniſtri, ſed etiam ipſe Rex Ludovicus, qui illos compeſcere voluit, a Canonicorum illorum famulis verberatus ſit. Tantæ autem nefariæ rei indignitate permotus Pontifex cum Ludovico Rege tractavit de improborum hominum inſolentia digne caſtiganda. Viſum eſt autem in eorum locum alios ſubrogare homines religioſos, nempe monachos illos, quos Nigros vocant: neque tamen Canonicos illos per vim ſuis Præbendis ſive ſacerdotiis privare volebant (erant enim inter eos non pauci nobiles & litterati) ſed permittere, ut illis, quoad viverent, fruerentur. Verum ubi iſtud Pontificis & Regis propoſitum ad aures Abba-*

Eugen. Pap. ſe confert in Gallias.

(c) Apud Sur. t. 2. die 6. Apr.

Canonici regulares ſuffecti.

PAGIUS (nempe Samſonem), & Radulphus Comes (nempe Veromanduorum) *ne deeſſet gladius ſæcularis, tertius additus eſt.* Indicitur dies in Pentecoſten profecturis, & civitas Metenſis ad Conventum habendum eligitur.

II. Romanus Pontifex Eugenius venit, & Paſcha in Eccleſia B. Dionyſii celebravit. *Illo anno in quarta feria Pentecoſtes edictum accidit. Dum a B. Dionyſio vexillum & abeundi licentiam petiit (quod mos ſemper victorioſis Regibus fuit)* Rex planctum maximum excitavit. Poſtmodum veniens, Papam & Abbatem, & Eccleſiæ Monachos invenit congregatos. Deinde ſumpſit vexillum deſuper altari, & Peram & benedictionem a Summo Pontifice. Ait poſtea Odo libello 2. Regem Metas veniſſe. Eum præceſſit *Conradus Imperator.* Hic enim in Pentecoſten, ille in Paſcha proceſſit; *Ludovicus* de Beato Dionyſio movit pedem, Conradus de Ratiſpona. Perventum eſt *Vormatiam* feſto die Apoſtolorum Petri & Pauli, nempe die XXIX. Junii; per Hungariam diebus quindecim tranſitum eſt, indeque occurrit in aditu Bulgariæ *Bellagrava Bulgarenſis*, ſic nuncupari ſolita. Conſtantinopoli Ludovicus Rex feſtum Sancti Dionyſii cum Græcis celebravit. Indeque in Romaniam poſt exercitum ſuum progreſſus eſt, & Sol media ſui parte defectionem paſſus eſt, die Dominica, VII. Kalendas Novembris.

Ipſe & Conradus Imp. in Orientem proficiſcuntur.

Quam eclypſim illuſtrem fecit Baſilica Sancti Stephani Catalaunenſis cum primario altari, eo ipſo die & hora ab Eugenio Papa III. aliiſque tum Epiſcopis, tum Cardinalibus ritu ſolemni conſecrata, ut antiquæ ejuſdem Eccleſiæ tabulæ docent.

III. Interim Alemannorum exercitu (qui a Conſtantinopoli Antiochiam verſus *breviſſimum per Iconium, ſed periculoſiſſimum iter* arripuerat) Græcorum dolis, Turcorumque armis pene confecto, eorum Imperator Conradus triginta millibus militum ſuorum amiſſis, venit ad Regem Ludovicum, opem ab eo & ſolatium quæſiturus: & cum eo ad Lacum Nicænum apud caſtrum Lupar colloquium habuit ſub initium Novembris. Poſt feſtum Sancti Martini Rex ad caſtrum Eſſeron venit; hinc Demetriam; tum denique Epheſum, Smyrna & Pergamo ad ſiniſtram relictis. Hinc itum Laodicæam, unde in montana eductus Francorum exercitus, Turcorum pariter & Græcorum circumſeptus inſidiis, menſe Januario ſequentis Chriſti anni magnam partem diſperiit. Hæc ſummarie excerpta ex ſex prioribus Odonis libellis.

Utriuſque itinerarium.

Nunc Odo ex aliis Hiſtoricis ſupplendus. IV.
Guillelmus ſecundus Comes Nivernenſis, Princeps pius & religioſus his verbis laudatur ab Hugone Monacho Autiſiodorenſi in Chronic. *Anno MCXLVII. Guillelmus Nivernenſis Comes, reli-*

Digitized by Google

batis S. Victoris perlatam eſt: Pontifici & Regi valde ſupplices preces ille obtulit, ut Ordinis ſancti Auguſtini profeſſores in eam Eccleſiam introducerentur; multiſque oſtendit rationibus, contumaces illos facilius ad borum vitam regularem, quam ad monachorum habitum & conſuetudinem traductum iri. Pontifex & Rex his auditis, cum jam exploratam haberent bonam famam illius Abbatis & Fratrum ejus, eorumque inſtitutam præ multis aliis prædicari non neſcirent; domum quoque S. Victoris ſuavem eximiæ charitatis de ſe odorem ſpergere: Abbatis precibus aſſenſere. Atque die ſequenti electus eſt in Abbatem Odo Prior homo ſanctæ converſationis, atque totius religionis amator indefatigabilis, adjunctique ſunt ei duodecim Canonici viri probi & bonæ æſtimationis, qui in Eccleſia ſanctæ Genovefæ commorarentur. Atque ex eo tempore in præſens uſque Canonicorum ſancti Auguſtini inſtitutam in ea Eccleſia conſervatur ex privilegio Pontificis Eugenii, & Regis Chriſtianiſſimi Ludovici. Hucuſque de his ibi.

Ann. Eccl. Tom. XIX.

IV. At nec prætereundum ejuſdem Eugenii Papæ judicium in cauſa Prioratus S. Genovefæ, cum paulo poſt decedente Odone Abbate, * Garinus Prior in Abbatem electus eſt. *Cum vero qui electus erat, vellet in Abbatia illa, quæ regia dicebatur, regio aſſenſu firmari: obſiſtentibus aliis, & præſertim Villelmo, qui poſtea Abbas Roſchildenſis in Dania creatus miro claruit ſanctitate: ex ejuſdem Actis (a) ab ejus diſcipulo ſcriptis, quid judicaverit coram Rege Papa Eugenius, hic narrandum: Abbate Odone e vita decedente, Garinus ejus monaſterii Prior Abbas creatur: erat enim vir doctus & probus, & in rebus agendis providus & circumſpectus. Ille vero omnibus Priorem volebat ſuſcitare quemdam de Fratribus, nec alii Fratres abhorrebant. At ille jam eligendus reclamabat, dicens in regia Abbatia merito per Regem debere conſtitui officiales (ſic enim vocant eos qui ejuſmodi functionibus præpoſiti ſunt.) Ea res male habuit Fratres, dixeruntque illi: Si vis ex noſtro inſtituto Prioratum ſuſcipere, nos non refraga-*

* al. Guarinus.

(a) Extant apud Sur. ad diem 6. April.

Quid Eugen. Pap. judicaverit in cauſa regiæ abbatiæ.

PAGIUS Guillelm. II. Comes Nivernenſis fit Carthuſianus.

reliſto ſæculi Principatu & omni honore calcato, Carthuſiam petit, ibique Deo in humillima paupertate converſans, infra annum converſionis ſuæ felicem terminat curſum vitæ. Ei ſucceſſit Guillelmus hujus nominis III. filius ejus, qui cum Renaldo fratre *Hieroſolymitanum iter cum Ludovico Rege Francorum & Duce Aquitanorum* arripuit, inquit Anonymus, qui ſcripſit Originem & Hiſtoriam brevem Nivernenſium Comitum, recitatam a Labbeo Tom. I. Biblioth. pag. 399.

V. Eugenius PP. hoc anno in Franc. venit.

Baronius num. III. & ſeq. verba facit de advento Eugenii III. in Galliam, ad quem referenda, quæ habet Chronicon Divionenſe Tom. I. Biblioth. Labbei relatum; *MCXLVII. Eugenius Papa & Ludovicus Rex Dominica media Quadrageſima fuerunt pariter Divioni, & in craſtino, ſecunda videlicet feria, conſecrata eſt Eccleſia Divionenſis ab eodem Papa.* Baronius ibidem ait, Ludovicum Regem eum Pariſiis expectaſſe & excepiſſe, innixus Vita S. Willelmi Abbatis Roſchildenſis in Dania, a Surio ad diem VI. April. relata. At præterquamquod eandem Surius, ut ipſemet fatetur, interpolavit, ſeu plerumque phraſim mutavit, diſcipulus hujus Sancti Abbatis, qui eandem conſcripſit, minus diſtinctam rerum quas in Gallia geſſit cognitionem habuit. In Actis Sanctorum Bollandianis ad diem ſextam Aprilis ſtylo primogenio ea exhibetur, & cap. I. num. X. de advento Papæ Pariſios dicitur: *Seceſſit in partes Galliæ, cui Pariſius appropinquanti Rex Ludovicus & Epiſcopus ejuſdem civitatis, cum multitudine Clericorum & laicorum,, occurrunt.* [1] Verum paulo poſt ille Anonymus dupliciter errat, ut me Pariſiis agentem monuit Vir Cl. Claudius du Molinet Canonicus Regularis Monaſterii Pariſienſis Sanctæ Genovefæ. Nam ibidem num. XII. ait, apud Regem & Pontificem adhuc Pariſiis agentes actum fuiſſe de Canonicis Regularibus ad Sanctæ Genovefæ Eccleſiam introducendis. Secundo, id factum fuiſſe ad inſtantiſſimas preces Odonis Abbatis Sancti Victoris Pariſienſis; cum tamen id contigerit anno ſequenti, & Rege jam e Gallia abſente.

VI. Reformatio in Eccleſiam Pariſienſem S. Genovefæ inducta.

Ipſemet enim Eugenius in Epiſtola ad Sugerium Abbatem data, quæ eſt XXVII. inter Epiſtolas Sugerii Tom. IV. Ducheſnii, ait: *Inde eſt, ſicut tua novit dilectio, quod cum chariſſimo filio noſtro Ludovico Francorum Rege contulimus* (hoc anno) *ut in Eccleſia S. Genovefæ religioſos Fratres ad Dei ſervitium poneremus. Quod brevitate temporis prohibente, ſecundum ipſius & noſtrum propoſitum, nequivimus effectui mancipare. Verum quia vices Regias in Galliarum partibus dinoſceris exercere &c. Per tua præſentia tibi ſcripta mandamus, quatenus Priorem Abbatis villa in Abbatem liberum & abſolutum ibi ſtatuere, & alios Fratres Eccleſiæ San-*

NOTÆ [1] EUgenius Pariſiis ſubſtitit uſque ad quartam feriam pentecoſte id eſt uſque ad diem XI. junii. Tum Meldas tranſiit. Narrat hæc Henricus monachus in ſua ad Wibaldum abbatem Corbejenſem epiſtola, quæ inter Wibaldianas eſt XXV. In ea vero ſcribit perveniſſe ſe ad S. Dionyſium feria tertia Pentecoſte, tunc autem prohibitum fuiſſe ne ſtatim Papam adiret, propter *tumultum maximum qui in exitu domini regis circa dominum papam aderat.* Ex his diſcimus Ludovicum & Eugenium diuturniorem conſuetudinem ſimul Pariſiis habuiſſe. Ludovicum vero in ſacram expeditionem ea die perrexiſſe. Ex ea Urbe movens Eugenius tranſiit Altiſſiodorum ut & Pagius notat; ſed longe ante quam idem Pagius definiat eo tranſierat, cum ibidem die III. id. julii hujus anni ſignarit bullam pro monaſterio Petriſhuſenſi in diœceſi Conſtantienſi, quam bullam recitat Lunig in Spicileg. ubi de Diplomatibus hujus Cœnobii pag. 405. MANSI

bimur: ſi vero tranſgredi vis terminos, quos poſuerunt patres noſtri: numquam eo pertinges. Ille in ſententia manſit pertinax: eſtque in Regis palatio ab ipſo Rege, Ordinis conſtitutiones ignorante, factus Prior. Cum autem vellet, pulſata campana convocare Fratres ad menſam; valde id moleſte tulere Fratres. Nec ferre potuit tantam inſolentiam vir Dei Vuillelmus, ſed zelo Dei, Ordinis, & juſtitiæ accenſus, illum a campana pulſanda removit. Superioremque adhibuit.

Eo

PAGIUS *Sancti Martini de Campis ejus ſocietati ſtudeat deputare.* Quibus ex verbis liquet primo reformationem in Eccleſiam Sanctæ Genovefæ, quæ ſemper fuerat Canonicorum Sæcularium, anno tantum ſequenti Sugerio jam Regni adminiſtrante, inductam eſſe. Secundo, id factum non eſſe ad preces Abbatis Sancti Victoris Pariſienſis, qui erat Ordinis Canonicorum Regularium, ſed juxta juſſionem Papæ & Regis Eugenii literæ datæ *Lincolæ III. Kalend. Maii*, ubi ideo Eugenius III. eo die in Italiam pergens verſabatur. Eodem die & in eadem urbe idem Pontifex ſcripſit Epiſtolam XXVIII. *Canonicis Sanctæ Genovefæ*, inter Sugerianas, qua mandat ut honeſte recipiant Fratres Sancti Martini de Campis ad eos a Sugerio ſe mandante mittendos.

VII. *A Sugerio ſed juſſu Eugenii III.* Denique Sugerius dedit ad Eugenium Papam Epiſtolam XL. ex qua apparet Canonicos San-Genovefianos Eugenii III. voluntati acquieſcentes, aut ſaltem acquieſcere ſimulantes eum conveniſſe, & hoc ſolummodo rogaſſe, ut ſi placeret Regulares viros in Eccleſia Sanctæ Genovefæ excipi, & San-Victorinos Canonicos juberet admitti, cum quibus tolerabilior eſſe poſſet converſatio propter Inſtituti cognationem, quam cum Monachis Benedictinis cum quibus nulla ipſis erat, aut eſſe poterat communis agendi ratio. Quibus rationibus penſitatis, aliiſque ab ipſis productis *Eugenius* III. mandat *Sugerio*, ut Canonicos Regulares Sancti Victoris, non vero Monachos introducat. Ea Eugenii III. ad Sugerium Epiſtola inter Sugerianas ordine eſt XXXII. *data Vercellis XVI. Kal. Julii* ſequenti etiam Chriſti anno. Ad eam reſpondet Sugerius dicta Epiſtola XL. ſe magna cura executum eſſe quod ſibi præceperat, Priorem Sancti Victoris in *Feſto Sancti Bartholomæi* ad Eccleſiam Sanctæ Genovefæ cum duodecim Canonicis Regularibus ſolemniter induxiſſe, & eadem die Abbatem benedici curaſſe. Quare hæc reformatio, literæque laudatæ ad annum ſequentem revocandæ. Hoc Sugerii factum valde placuit Divo Bernardo, qui Epiſtola ſua novo ordine CCCLXIX. gratulatus eſt Sugerio de ea reformatione feliciter inſtituta, & Epiſtola CCCLXX. ad eumdem Eccleſiam de Monte ſcilicet Sanctæ Genovefæ in monte poſitam & Odonem novum Abbatem commendat.

VIII. *Eugenius III. non anno ſuperiori ſed præſenti in Galliam venit.* Eugenium III. hoc anno, non vero ſuperiori, ut male aliqui Hiſtorici & Critici tradidere, in Galliam veniſſe teſtantur Joannes de Ceccano in Chron. & Anonymus Caſſinenſis, qui anno MCXLVI. qui nobis eſt MCXLVII. inquit: *Idem Papa Burgundiam ingreſſus a Ludovico Rege Francorum apud Divionem honorifice ſuſceptus eſt, cum quo Paſcha apud Pariſius celebravit, ejuſque tutela regno Francorum dimiſſo* (id eſt, commendato) *idem Rex cum magno exercitu Hieroſolymam perrexit. Qua etiam anno Conradus Rex ſerenus Alamanniæ cum ingenti exercitu per Ungariam Hieroſolymam, profecturus Conſtantinopolim devenit, ibique Ludovico ſociatus, & ab Imperatore Emmanuele cognato ſuo honorifice ſuſcepti per Iconium deſertum ingreſſi ſunt, & quam plures de exercitu fame perierunt; alii a Turcis occiſi ſunt. Sol obſcuratus eſt IV. Kal. Novemb.* (legendum, *VII. Kal. Novemb.* iſque error Librariis vel Exſcriptoribus attribuendus.) *Eugenius Papa Autiſiodorum veniens Monaſterium Sancti Mauri ſub obedientia Monaſterii Caſinenſis manere confirmavit, Abbate prius ab obedientia Epiſcopi Andegavenſis ſoluta. Indeque Treverim veniens ab Archiepiſcopis & Proceribus Alamanniæ honorifice ſuſceptus eſt.*

Ubi in Burgundia Pontifex fuit, Cluniacum inviſit & Privilegium dedit Abbatiæ Bonævallis quo eam ſub patrocinio Sancti Petri poſuit, & exemptionem a decimis confirmavit. *Datum Cluniaci per manum Guidonis S. R. E. Diaconi Card. & Cancellarii VII. Kalend. April. indict. X. Incarnat. Dom. anno MCXLVII. Pontific. vero Domini Eugenii III. Papæ, anno tertio.* Recitatur illud a Manrico hoc anno cap. XV. Inde Divionem profectus eſt, ibique a Rege exceptus, uti jam diximus; Divione Autiſiodorum venit, ut paulo poſt oſtendemus, & Autiſiodoro Pariſios, ubi Paſcha cum Rege celebravit. Meldis verſabatur VI. Kalendas Julii, ut diſcimus ex Ejus Epiſtola ad Stephanum Angliæ Regem data, & Tom. X. Concil. pag. 1070. relata, indeque nondum diſceſſerat III. Kalendas Julii, quo die Theobaldo Cantuarienſi Archiepiſcopo feſtivitatem Sancti Lucæ anni ſequentis præfixit, ut dirimeret controverſiam, quæ inter eum & Bernardum Epiſcopum Sancti Davidis de jure Metropolitico erat, literæ ea de re ab Eugenio III. datæ referuntur Tom. X. Concil. pag. 1048. Meldis Autiſiodorum iterum venit, ut demonſtrat Charta ab eo emiſſa & in Biblioth. Cluniac. pag. 1411. recitata, cujus hæc eſt clauſula: *Dat. Altiſiodori per manum Guidonis S. R. E. Diac. Card. & Cancell. VIII. Kal. Septemb. indict. X. Incarnat. Dom. anno MCXLVII. Pontifice. Domini Eugenii III. Papæ anno tertio.* — IX. *Ejus itinerarium.*

X. *Ejuſdem itinerarii continuatio.* Autiſiodoro primum *Ciſtercium* venit. Manricus quidem ſemel tantum eum Ciſtercii fuiſſe ſcribit, nec alii ab eo diſſentiunt, eamque profectionem cum anno ſequenti, quo certum eſt illuc perrexiſſe, connectit; verum hoc etiam anno *Eugenium* Ciſtercium inviſiſſe demonſtrat Diploma ab eo XV. Kal. Octob. conceſſum Monaſterio Yerguæ, poſtea Fiterium tranſlato (ſitum illud in Navarræ & Caſtellæ confinio); die enim illo, ſequenti anno Eugenius in Gallia amplius non verſabatur. Diploma illud a Cardinalibus octo ſubſcriptum, & ab Oihenarto in Notitia utriuſque Vaſconiæ lib. 2. cap. 3. recitatum dicitur *Datum apud Ciſtercium per manum Hugonis Presbyteri Cardinalis agentis vicem Domini Guidonis S. R. E. Diac. Cardin. & Cancellarii XV. Kal. Octob. indict. X. Incarnat. Domin. anno MCXLVII. Pontificatus vero Domini Eugenii Papæ III. anno III.* Sed loco, *indict. X.* quæ hoc anno cum menſe Auguſto abſolvitur, legendum, *indict. XI.* ut tam annus Chriſti, quam annus Pontificatus Eugenii manifeſtum faciunt. Ciſtercio Autiſiodorum rediit, ibique ſcripſit Epiſtolam ordine XII. Tom. X. Concil. pag. 1058. relatam, & Sugerio Abbati inſcriptam, in qua ait, ſe locum

ad

V. *Eo nomine accuſatur apud Abbatem, tamquam qui manum violentam injeciſſet in Priorem, publicam juſſus eſt agere pœnitentiam: nec id facere recuſavit, licet palam teſtaretur, ſe nulla eum affeciſſe injuria, atque ab officio Prioris non Priorem abegiſſe, ſed inſtituti prævaricatorem. Diſplicuit autem Fratribus in Abbatis in Vuillelmum prolata ſententia; remque totam ſummo Pontifici, qui apud Senonas tunc erat, indicarunt. Pontifex vero cum inſtituti prævaricatione, tum Vuillelmi injuſta damnatione non leviter commotus, Abbati S. Genovefæ mandavit, ut citra moram una cum Vuillelmo ad ipſum aſcenderet. Paruit ille, veniensque ad Pontificem, temeritatis & immoderationis arguitur. Porro Vuillelmus ab ejus ſententia abſolvitur. Mandatque Pontifex ſeveriſſime, ne deinceps officiales contra Ordinis inſtituta eligantur.* Hæc ibi. Sed proſequamur reliqua de profectione Francorum exercitus in Orientem.

His peractis (inquit Sugerius in vita Ludovici Regis) *ipſe Rex Francorum Ludovicus hebdomada ſecunda poſt feſtum Pentecoſtes peregrinationem aggreſſus, inſinitis & expeditis ſuorum militibus per Hungariam profectus, tranſito Boſphoro occurſu Conradi excipitur, &c.* Habes plures qui iſta ſcribunt, Nicetam Græcum auctorem, Willelmum Tyrium de bello ſacro, & Sugerium Abbatem S. Dionyſii, in vita Ludovici Regis Francorum copioſe iſta tractantem.

De tempore profectionis. Verum corrigendi ſunt errores, qui in notas temporis irrepſerunt, ſtatuendusque certus annus horum profectionis, petendaque veritas ab Auctoribus, qui interfuerunt. Ipſe namque Sugerius Abbas ſancti Dionyſii, qui proficiſcente Rege, regni ipſius relictus eſt adminiſtrator, dum exacte cuncta deſcribit, hæc de profectione ipſius Regis ait: *Anno igitur ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo quadrageſimoſeptimo, in hebdomada ſecunda poſt feſtum Pentecoſtes, prius ordinatis rebus, ad iter peregrinationis tantæ neceſſariis, venit Rex, ut moris eſt, ad Eccleſiam S. Dionyſii, a Martyribus licentiam accepturus, & ibi poſt celebrationem Miſſarum baculum peregrinationis, & vexillum B. Dionyſii, quod Oriflambe, Gallice dicitur, valde reverenter accepit, ſicut moris eſt antiquorum Regum, quando debeat ad bella procedere, vel votum peregrinationis adimplere. Et tunc movit directe cum magno comitatu Prælatorum & Baronum, &c.* Hæc de tempore Sugerius. Dodechinus, qui in navali expeditione, & ipſe unus ex illis fuit, hoc eodem anno profectionem contigiſſe teſtatur. Id ipſum auctor in Appendice ad Lambertum, iridem Robertus de Monte diſertis verbis in Appendice ad Sigebertum. Id ipſum quoque colligis ex Ottone Friſingenſi, qui & ipſe cum Imperatore profectus eſt Hieroſolymam.

VI. Ex quibus omnibus atque aliis tu corrigas errorem illapſum in (a) Willelmum Tyrium, dum cladem, quam accepit hoc anno Imperator a Soldano Iconii proditione Græcorum, contigiſſe aſſerit anno ſuperiori, milleſimo centeſimo quadrageſimo ſexto. Sumptus videtur error ex Sugerii loco corrupto, dum eadem clades illata eodem anno in codice depravato contigiſſe legitur: quem auctorem Tyrius legiſſe noſcitur. Hæc de his quæ ad tempus ſpectant: cætera ſi cupis, eumdem Sugerium conſule, atque Willelmum, itemque Nicetam, cujus firmiſſima conſtat auctoritate, ne quis a Latinis æmulationis gratia commentum exiſtimet, Conradi Imperatoris exercitum dolo Græcorum, arte Pelaſga, Manuele id agente Conſtantinopolitano Imperatore, a Turcis fractum, pellamdatum, ac perditum. Accipe tu Lector Nicetæ verba: *Breviter ut dicam, nullum mali genus fuit,*

(a) Vuil. Tyr. l. 16. c. 20. in fin.

De proditione Græcor.

PAGIUS *ad celebrandum Concilium* jam deſignaſſe. Ubi loquitur de Concilio Remenſi, quod conſtat die XXII. menſis Martii habitum fuiſſe. Ea Epiſtola ab Eugenio ſcripta *Autiſſiodori II. Nonas Octob.* Ex quo valde confutatur eorum error, qui Concilium Remenſe præſenti anno aſſigunt.

XI. Virduni tranſtulit Reliquias S. Vitoni. *Autiſſiodoro Catalaunum* profectus eſt, ut patet ex dictis num. II. indeque ad civitatem Virdunenſem. Monachus enim Anonymus Sancti Vitoni Virdunenſis in Continuatione Hiſt. Virdunenſium Episc. ſcriptæ a Laurentio Leodienſi Tom. XII. Dacheriani Spicilegii, ait: *Anno Incarnat. Dom. MCXLVII. quo expeditio Chriſtianorum contra Paganos a toto Romano imperio proceſſit, &c. Dominus Papa Eugenius in Franciam venit* (errant itaque, qui hanc profectionem in annum præcedentem rejecere), *& ad conſecrandum B. Virginis principalem Eccleſiam, a Domino Præſule Virdunenſi Alberone nomine multa prece evocatus.* Subdit poſtea Eugenium Papam *Nonis Novembris* eam urbem ingreſſum, *quinta Idus ejuſdem menſis* ſolemniter tranſtuliſſe corpus Sancti Vitoni.

XII. Crucesignati a Turcis male habiti. Ad num. V. & ſeq. Guillelmus Tyrius lib. XVI. cap. XIX. & ſeqq. narrat, Ludovicum Regem & Conradum Imperatorem an. MCXLVI. *menſe Majo* Hieroſolymitanam expeditionem ſuſcepiſſe, viæque ſe dediſſe, & dum Conradus in Licaoniam, *cujus Metropolis eſt, Iconium* pertranſiret, congregata maxima Turcorum multitudine, Soldanum Iconienſem conturbaſſe legiones, & in eas irruiſſe. *Evaſit tamen*, inquit Tyrius, *D. Imp. cum paucis ex Principibus ſuis: & cum reſiduo ſuorum, licet cum difficultate nimia poſt dies aliquot in partes Niceæ ſe contulit.* Subdit Tyrius: *Accidit autem ab Incarnat. Domini MCXLVI. menſe Novembri.* Verum diſceſſum Ludovici Regis & Conradi Imperatoris ex Occidente, & cladem Iconienſem ad præſentem annum pertinere demonſtravit Baronius, & ex iis, quæ jam di-

xi-

fuit, quod Imperator non vel ipſe in eos machinaretur, vel aliis machinandi auctor eſſet; nempe ut calcem farinæ Græci miſcerent, ut ſcilicet eorum poſteri perpetuis monimentis ab adjuvandis Romanis deterrerentur. Idem & Turci imitati ſunt, Manuelis litteris ad bellum Alemannis faciendum concitati. In quorum manus proditione ductorum neſcientes trucidandi ſunt traditi. Hæc de rebus Orientalibus ſummatim ſat dixiſſe.

VII. Hæreſis Giliberti defertur ad Apoſt. Sedem.

(a) Ot. Fr. in Frid. l. 1. c. 46. 47.

Eodem anno ad judicium Pontificium defertur hæreſis Giliberti Epiſcopi Pictavienſis, de quo iſta habet (a) Otto Friſingenſis: *Fuit illis in diebus in Aquitania Galliæ civitate Pictavis, Epiſcopus Gilibertus nomine: hic ex eadem civitate oriundus, ab adoleſcentia uſque ad ultimam ſenectutem in diverſis Galliæ locis philoſophiæ ſtudium colens, re & nomine magiſtri officium adminiſtrarat; noviterque ante hos dies ad culmen pontificale in præfata civitate ſublimatus fuerat, conſuetus ex ingenii ſubtilis magnitudine ac rationum acumine, multa præter communem hominum morem dicere. Is igitur cum quadam vice conventum de ſua diœceſi clericorum magnum celebraret, ſermoni, quem forte gratia exhortandi habebat, quædam de fide ſancta Trinitatis interſereret a duobus Archidiaconis ſuis, Arnaldo & Calone, tanquam contra Catholicam novam Eccleſiæ doctrinam inſtituens, ad ſummi Pontificis Romanæque Sedis examen, interpoſita appellatione, vocatur.*

VIII. *Sic utrique viam carpunt, Romanoque Pontifici Eugenio ab Urbe in Gallias tendenti, Senis civitate Tuſciæ occurrunt. Quibus Romanus Antiſtes auditis, cauſaque via cognita, breviter reſpondit, ſe Gallias introire, ibique de hoc verbo, eo quod propter litteratorum virorum copiam ibidem manentium opportuniorem examinandi facultatem haberet, plenius velle cognoſcere. Archidiaconi in Gallias redeunt, ac conſulto Bernardo ſupra memorato Abbate* Claravallenſi, *eum in commodum cauſæ ſuæ adverſus Epiſcopum inclinant. Erat autem prædictus Abbas, tam ex Chriſtianæ religionis fervore zelotypus, quam ex habitudinali manſuetudine quodammodo credulus, ut & magiſtros, qui humanis rationibus, ſæculari ſapientia confiſi nimium inhærebant, abhorreret, & ſi quidquam ei Chriſtianæ Fidei abſonum de talibus diceretur, facile aurem præberet.* Hæc Otto, qui poſtea clarius rebus perſpectis recantavit palinodiam, quod plus æquo Gilberto faviſſet, cujus cauſa ita S. Bernardo, ut vides, nonnihil derogaſſe videri poſſet. Sed qui ex his magis laudandus fuiſſet, at qui nequaquam novitates in Fide Catholica pati poſſet, & humana ingenia, quæ ſuis viribus divina penetrantia, elata ſuperbia haud eſſent humilibus conſentientia, abhorreret, uti ea quæ ſolerent ſui æſtimatione gravida parere hæreſes monſtruoſas: quod & tam in Arnaldo & Abailardo, quam in Giliberto eventa infelicia declararant. Sed proſequamur inchoatæ hiſtoriæ curſum.

S. Bernardus adverſus Gilibert. concitatur.

IX. Ubi S. Bernardus ea per Archidiaconos audivit de Giliberto, una cum eis naviter egit, ut promulgatæ quæ dicerentur ab eodem Giliberto hæreſes damnarentur; nec deſtitit quouſque id quod zelo Fidei Catholicæ eſſet aggreſſus, omnino perficeret, hoc propenſiori cura apud Eugenium Papam agens, ut idem Gilibertus coram ipſo Pontifice in diverſis conventibus, primum Antiſiodori, deinde Pariſiis, poſtremo in pleniori Concilio Rhemis ſe ſiſtere cogeretur, reſponſurus ad eas quibus impeteretur objectionibus. Quænam fuerint illæ, idem qui ſupra Otto Friſingenſis enarrat, his primum præmiſſis de ejuſdem Giliberti ab adoleſcentia inſtitutione: (b) *Prætaxati Archidiaconi adſcito ſibi tantæ auctoritatis & æſtimationis viro, Abbate Bernardo, Epiſcopum Gilibertum, eadem, qua prædictum Petrum, via damnare attentabant, ſed nec eadem cauſa, nec ſimilis erat materia. Iſte enim ab adoleſcentia magnorum virorum diſciplinæ ſe ſubjiciens, magiſque illorum ponderi quam ſuo credens ingenio, qualis primo fuit Hilarius Pictavienſis, poſt Bernardus Carnotenſis, ad ultimum Anſelmus & Radulphus Laudunenſes germani fratres: non le-*

(b) Ot. Fr. in Frid. l. 1. c. 50. Giliberti vitæ inſtitutio.

PAGIUS ximus, certo conſtat. Fallitur tamen Cardinalis doctiſſimus, cum ait Tyrium, quæ de anno cladis illius habet, accepiſſe a Sugerio Abbate in Vita Ludovici VII. is enim Ludovici tantum VI. cognominati *Groſſi* Vitam elucubravit, & duo Hiſtorici a Ducheſnio Tom. IV. publicati, qui aliquot annos Vitæ Ludovici VII. in literas miſere, non raro in Chronologiam peccant. Tyrius vero licet in Præfatione libri XVI. teſtetur, ſe ſequentia partim fide oculata conſpexiſſe, partim ab iis qui geſtis interfuere, didiciſſe, eum tamen male quandoque edoctum fuiſſe, tam ex narratione præfatæ cladis, & ex prava connexione profectionis Ludovici Regis & Conradi Imp. cum anno MCXLVI. quam ex variis ejus erroribus Chronologicis in dubium poſthac revocari non debet.

XIII. *Synodus Pariſienſis.*

A num. VII. ad XII. M. *Giſlebertus* Porretanus ex Canonico & Theologiæ Profeſſore clariſſimo creatus eſt Epiſcopus Pictavienſis, poſtquam ab adoleſcentia uſque ad ultimam ſenectutem in diverſis Galliæ locis Philoſophiæ ſtudium coluiſſet, & re ac nomine Magiſtri officium adminiſtraſſet, uti habet Otto Friſing. lib. 1. cap. 50. qui de eo ibidem apud Baronium num. X. adjicit: *Is itaque primo Antiſiodorum, poſt Pariſios vocatus eſt. Erant inter cætera quæ illi objiciebantur de divina Majeſtate quatuor capitula* apud Baronium legenda. Bai-

levem ab eis, ſed gravem doctrinam hauſerat, manu non ſubito ferulæ ſubducta, a ſcientia haud cenſura morum vitæque gravitate diſcordante, non jocis vel ludicris, ſed ſeriis rebus mentem applicarat. Hinc erat, ut tam geſtu, quam voce pondus ſervans ſicut in factis, ſic in dictis ſe oſtenderet difficilem, ut numquam puerilibus, vix autem eruditis & exercitatis quæ ab eo dicebantur, paterent animis. Hæc de Gilibertı inſtitutione vitæ. Sed quod antiquitus dictum, re ipſa probatum inventum, nimirum philoſophos patriarchas fuiſſe hæreticorum, in Giliberto fuit experimento hoc tempore infeliciter innovatum, cum ex Ariſtotelicis topicis quædam de divinitate & Deo, quem ſeparabat a divinitate, ſive in concionibus, ſive in familiaribus colloquiis temere effutire ſit auſus.

X. Ottonis de Giliberto laudato pœnitentia. Sed qui iſta de Gilibarto cum laude, non (ut par erat) cum deteſtatione idem Otto ſcripſit, quem & excuſare pluribus laboravit, eodem ipſo libro de rebus Friderici Imperatoris, idem ipſe ex hac vita migraturus, *rebus teſtamento diſpoſitis: etiam hunc hiſtoriarum codicem* (inquit (a) Radevicus Canonic. Friſing.) *manibus ſuis offerri præcepit, eumque litteratis & religioſis viris tradidit, ut ſi quid pro ſententia magiſtri Gilberti (ut patet in prioribus) dixiſſe viſus eſſet, quod quempiam poſſet offendere: ad ipſorum arbitrium corrigeretur, ſeque Catholicæ Fidei aſſertorem, juxta ſanctæ Romanæ immo & univerſalis Eccleſiæ regulam profeſſus eſt. Deinde multa prius cordis contritione, & humili confeſſione reatum ſuum recognoſcens, ſumptis ſacroſanctis myſteriis, in medio multitudinis ſanctorum tam Epiſcoporum, quam Abbatum Domino ſpiritum reddidit.* Hæc Radevicus de Ottonis pœnitentia de Giliberto defenſo atque laudato. Porro autem quinam fuerint errores, quibus ab adverſariis idem Gilibertus impeteretur, & apud Eugenium Papam accuſaretur in duobus prioribus judiciis adverſus eum exhibitis, idem Otto ſic narrat: (b) *Is itaque primo Antiſiodorum, poſt Pariſios vocatus eſt. Erant inter cætera quæ illi objiciebantur de divina Majeſtate quatuor capitula.* Hæreſum capita Giliberto objecta.

(a) Radev. in Frid. l. 2. c. 12.

(b) Ot. Fr. in Frid. l. 1. c. 50. 52.

Quod videlicet aſſereret, divinam eſſentiam non eſſe Deum.

Quod proprietates perſonarum non eſſent ipſæ perſonæ.

Quod theologicæ perſonæ in nulla prædicarentur propoſitione.

Quod divina natura non eſſet incarnata. Hæc quæ de Deo pergit: *Et præter hæc alia minora, id eſt:*

Quod meritum humanum attenuando, nullum mereri diceret præter Chriſtum.

Quod Eccleſiæ ſacramenta evacuando, diceret, nullum baptizari, niſi ſalvandum, & cætera in hunc modum. Hæc Otto de ipſo, qui tamen quid actum fuerit in conventu Antiſiodorenſi, in quo primum juſſus eſt cauſam dicere, non meminit, ſed tantum cum coactus eſt ad audientiam venire Pariſios. Quæ hæc ipſa, hoc ipſo anno geſta eſſe, ſequenti vero Rhemenſe Concilium indictum ad Dominicam poſt mediam Quadrageſimam dici poteſt. Haud enim rerum geſtarum patitur ratio, ut iſta omnia ſimul tribus menſibus agi potuerint, nempe advenire Eugenium in Gallias, celebrarique ab eo Antiſiodorenſem, Pariſienſemque conventum, nec non generale Rhemenſe Concilium; ſed hoc potius ſequenti anno habitum eſſe, idem (c) Otto ſatis oſtendit; cum de ipſo acturus, ſic exorditur poſt Pariſienſem enarratum conſeſſum: *Igitur volvente tempore*, nempe elapſo ejus anni curriculo, *Rhemis præſidente ſummo Pontifice Eugenio, eſt celebratum Concilium &c.* Hæc de tempore rerum geſtarum ad firmam ſtatuendam chronologiam dicta ſint: jam de conſeſſu Pariſienſi quæ ſcribat idem (d) Otto, ſic paucis habeto:

(c) Id. ib. c. 55.

(d) Id. ib. c. 51. 52. 53. & 54.

XI. Conventus Pariſienſis adverſus Gilibertum Epiſcopum. *Itaque præſidente cum Cardinalibus, Epiſcopis, aliiſque viris venerabilibus & eruditis in jam dicta civitate Pariſiis ſummo Pontifice Eugenio: prædictus Epiſcopus Gilbertus Conſiſtorio præſentetur, de his capitulis reſponſurus. Producuntur contra eum duo magiſtri Adam de* Par-

PAGIUS Exiſtimat is tam Autiſiodori, quam Pariſiis Eugenium III. conventus celebraſſe; verum Conventus Antiſiodorenſis nullus meminit; Conventus vero Pariſienſis, in quo Giſlebertus auditus hoc anno Feſtis Paſchalibus habitus eſt, & generale Concilium in annum ſequentem indictum, ut Gilberti cauſæ finis imponeretur. Ex quibus manifeſtum fit, Eugenium III. qui Paſcha, quod hoc anno in diem XX. menſis Aprilis incidit, Pariſiis celebravit, multos ante feſtum illud dies Gallias intraſſe.

XIV. Gervaſius in Chron. magno errore *Concilium Remenſe* in hunc annum retrahit, & depoſitionem S. Willelmi Archiepiſcopi Eboracenſis in Concilio Pariſienſi; ut ipſemet aſſerit, factam ei male attribuit, ſcribit enim: *Aſtiterunt in hoc Concilio Clerici Eboracenſis Eccleſiæ una cum Henrico Murdac tunc temporis Abbate de Fontibus, accuſantes VVillelmum Eboracenſem Archiepiſcopum, & dicentes, eum neque canonice electum, neque legitime conſecratum, ſed auctoritate Regia intruſum. Tandem præfatus VVillelmus convictus & depoſitus eſt Alberico Hoſtienſi Epiſcopo pronunciante ſententiam, & dicente. Decernimus auctoritate Apoſtolica VVillelmum Eboracenſem Archiep. a Pontificatu deponendum, eo quod Stephanus Rex Angliæ ante canonicam electionem eum nominavit. Cum igitur Dominus Papa Eugenius beatum VVillelmum Eboracenſem Archiep.* PARISIUS (non vero Remis, ut antea dixerat) *minori parte* In eo S. VVillelm. Eboracenſi Præſulatu depoſitus.

Car-

Digitized by Google

Parvopante, vir ſubtilis & Pariſienſis Eccleſiæ Canonicus receater factus, Hugo de Campo floride Cancellarius Regius, aſſerentibus eis, & quaſi ſub ſacramento pollicentibus, ſe aliqua ex bis de proprio ejus ore audiſſe, non ſine multorum qui aderant admiratione: viros magnos, & in ratione diſſerendi exercitatos pro argumento juramentum afferre. Ibidem dum hinc inde multa ſibi obiicerentur, pluriumque impulſationibus ad reſponſionem de re tam ineffabili cogeretur; inter cætera dixiſſe traditur: Andocter confiteor Patrem alio eſſe Patrem, alio Deum, nec tamen eſſe hoc & hoc. Cujus dicti obſcuritatem tamquam verborum profanam novitatem tam impatienter magiſter Joſlenus Sueſſionenſium Epiſcopus excepit, ut juxta proverbium, medium vitando incurreret ripam, &c. Proſequitur prolixius ejus ſenteotiæ explicationem; ad regulas topicas Ariſtotelis, Evangelium aptare laborans, adiicit ad excuſandum Gilibertum prolixiorem tractatum.

XII. Quid demum per Eugeaium deliberatum de revocanda eadem cauſa ad generale Coocilium, ita idem Otto ſubiicit: *Dum ita per aliquot dies jam ſæpe dictus Epiſcopus coram ſummo Pontifice de fide ſua in civitate Pariſiis diſceptaretur: ſentiens Papa, utpote vir cautus & religioſus, cauſæ difficultatem, protelandam eam uſque ad univerſale Concilium adjudicavit, &c.* De eo ſuo loco dicturi ſumus anno ſequeati, reliqua de hoc conveatu Pariſienſi auditurus eris ex epiſtola Gaafredi ioferius recitanda poſt Rhemeaſe Concilium.

Legatio Alberici Epiſc. Oſt. ad Toloſ.

Poſt hæc autem eodem anao, urgente cauſa, Albericus S. R. E. Cardinalis Epiſcopus Oſtieaſis ab Eugeaio electus Legatus in provinciam Toloſanam adverſus Hearicum hæreticum Petrobruſia num, qui illam provinciam vehemeatet impiis hæreſibus labefactarat: eundem ſanctum Bernardum ſecum duxit. De cujus legatione hic modo dicendum, & admitandis operibus, quæ Deus in deteſtatioaem & coafutarioaem hæreticæ pravitatis per eumdem S. Bernardum ad confirmaadam Catholicam veritatem operatus eſt. Deſcribit rem geſtam ejuſdem temporis auctor (a) Gofridus monachus Claravalleaſis, qui & oculis hæc etiam vidiſſe potuit, cum ipſe (b) teſtetur pene omnibus quæ de ſaocto Bernardo ſcripſit, ſe præſentem fuiſſe. Videbis Lector, ab auctore iiſdem ferme coloribus pingi cum hæ-

(a) *Gofr. l. 3. S. Bern. c. 5.* (b) *Idem in præf. l. 3. vit. S. Bern.*

PAGIUS *Cardinalium ſibi conſentiente, propria voluntate, ut prædictum eſt, depoſuiſſet, Capitulum Eboracenſis Eccleſiæ ad ejus mandatum in unum conveniens, elegerunt Archiepiſcopum, pars Capituli major dominum Hilarium Ciceſtrienſem Epiſcopum, pars altera Henricum Murdac Abbatem de Fontibus. Prædictus autem Papa Eugenius, cum utraque electio ſequenti hieme ei fuiſſet Antiſiodorí præſentata, electionem prædicti Henrici Murdac confirmavit, & alteram cum plurima tamen electæ perſonæ commendatione caſſavit, & ipſum Henricum propriis manibus conſecravit. VVillielmus autem hoc modo depoſitus rediens in Angliam manſit apud VVintoniam cum Henrico ejuſdem civitatis Epiſcopo, uſque ad obitum Eugenii Papæ, & prædicti Henrici Epiſcopi per omnia conſiliis inhærebat.* Depoſitionem autem S. Willelmi ad hunc annum pertinere teſtantur Annales Wintonienſes parte I. Angliæ Sacræ pag. 300.

XV. *Henricus Murdac in ejus locum ſubrogatur.*

Joannes Prior Haguſtaldeoſis in Chron. ad annum MCXLVII. qui illi eſt MCXLVIII. eadem de Willelmo & de Henrico narrat; ſed locum Concilii tacet, aitque: *Eugenius Papa in Gallis* (legendum, Galliis) *Concilio præſidens VVillielmum Eboracenſem generali edicto ab Archiepiſcopatus Eboracenſis officio & beneficio amovendum cenſuit.* Aliquibus interpoſitis. *Litem hanc eorum diremit Apoſtolicus conſecrans Henricum Archiepiſcopum Eboracenſem apud civitatem Treveris in abbatia Sancti Andreæ dominica II. Adventus Domini.* Hoc vero anno Octava S. Andreæ in Dominicam II. Adventus incidit. Denique Chronographus Mailroſenſis ad hunc annum ſcribit: *Henricus Murdac Abbas de Fontibus electus eſt in Archiepiſcopum Eboracenſem, & conſecratus eſt a Papa Eugenio Treveris Dominica ſecunda Adventus Domini.* Quare lapſus eſt Alfordus in Annal. Angl. ubi „ anno MCXLV. Heatici Murdac conſecra-

„ tionem refert, qui tamen num. IX. eam im-
„ probans, cum Baronio in Appendice pru-
„ denter ait: Ita tamen ut nihil derogatum
„ velimus Sanctitati Bernardi, qui favit cau-
„ ſæ, quam putavit eſſe juſtiſſimam: falſa
„ deceptus inſinuatione eorum, quorum exi-
„ ſtimatio apud eum haud dubiæ fidei eſſet.
Interdum enim contigiſſe ſe decipi, falſa relatione Patentium, ſuis ipſe teſtatur Epiſtolis.

XVI. *Eugenius III. Treverim venit.*

Brouverus lib. XIV. Annal. Trevir. n. LXIII. prodit, *Baldricum* e caſtello Florinenſi Leodienſis diœceſis ortum, conſtitutum fuiſſe Magiſtrum Scholarum civitatis Treverenſis ab *Alberone* Archiepiſcopo, & poſtea res ab inclyto iſto Præſule geſtas memoriæ literiſque ſacraſſe. Præcipitabat annus inquit Brouverus ex hoc Hiſtorico, cum *Eugenius* Virduno digreſſus, Belgicam adiit, & pridie ejus diei, quæ præcedit dominicam adventus, urbem propius acceſſit. Nominat Baldricus Cardinales & Præſules qui Papam Treverim ineuntem comitati ſunt, & inter alios *Henricum* Eboracenſem Archiepiſcopum. Cum autem feriæ Chriſti Natales illuxere a Clero in urbem deductus eſt ad Baſilicam Paulinianam, quam *pridie Kalendas Februarias anni ineuntis* dedicavit. Eugenii III. itinerarium ad varios Scriptorum errores profligandos nobis diligenter deſcribendum fuit.

XVII. *Profectio Toloſana divi Bernardi.*

A num. XII. ad XXIII. Heoricus hæreticus, qui jam anno MCXVI. errores ſuos ſpargebat, ut fuſe ibidem oſtendimus, hoc tempore in ſuſcepto conſilio perſiſtebat. Nam Divus Beroardus in Epiſt. CCXLI. ad *Ildelfonſum* ſeu Alphonſum hujus nominis primum Comitem Sancti Ægidii ac Toloſanum currenti anno ſcripta, ut talem virum in ſua ditione impune graſſari non fineret, ait: *Inquire, ſi placet, vir nobilis, quomodo de Lauſana civitate exierit: quomodo de Cenomannis, quomodo de* Pi-

hæreſibus ſuis hæreticum nefandiſſimum, quibus noſtri temporis Orthodoxi ſcriptores deſcribere conſueverunt recentiores noſtri ſæculi hæreſiarchas omnium impuriſſimos, eaſdem cum illo fæces hæreſum e cloaca, in quam abierant, revocantes.

Tempus Henricianæ hæreſis. Atque primum quod ad tempus ſpectat, Henricum innotuiſſe hoc tempore & plures ſeduxiſſe, atque adverſus eum tum Petrum Cluniacenſem, tum S. Bernardum ſcripſiſſe, ex eo poſſumus intelligere, quod cum numeret annos viginti Petrus Cluniacenſis ejus prædeceſſoris Petri de Bruis hæreſiarchæ, quem emerſiſſe diximus anno Redemptoris milleſimo centeſimo vigeſimoſexto; poſt quem annum, ſi numeres annos viginti abſolutos, ad hoc uſque tempus eumdem oportuit perveniſſe, abſumptumque (ut dictum eſt) flammis periiſſe. Cumque idem Petrus Cluniacenſis numeret annos quingentos ferme (ut ait) & quinquaginta ab Heraclio Imp. qui (a) anno decimo poſt ſexcenteſimum imperare cœpit paulo poſt Gregorii Papæ obitum, uſque ad tempus, quo illa adverſus Henricum ſcribebat: plane ad hæc tempora reſpectum habuiſſe ſatis apparet. Sicut & ſanctus Bernardus oſtendit, qui cum de eodem Henrico cavendo epiſtolam (b) ſcripſerit ad Ildephonſum Comitem S. Ægidii: ſane ante ſequentem annum ad eum ſcripſiſſe oportuit: nam eo anno in expeditione Hieroſolymitana eum eſſe defunctum, affirmat Robertus de Monte in Appendice ad Sigebertum. Hæc de his quæ ad tempus ſpectant.

(a) Pet. Clun. l. 1. ep. 2. & lib. 5. ep. 16.

(b) Bern. ep. 240.

XIII. De ipſo autem Henrico poſt cineres prædeceſſoris invaleſcente, iſta habet ipſe Petrus Cluniacenſis in breviori epiſtola adverſus eos conſcripta: *Sed poſt rogum Petri de Bruis, quo apud ſanctum Ægidium zelus Fidelium flammas Dominicæ Crucis ab eo ſuccenſas, eum concremando ultus eſt; poſtquam plane impius ille de igne ad ignem, de tranſeunte ad æternum tranſitum fecit; hæres nequitiæ ejus Henricus cum neſcio quibus aliis doctrinam diabolicam non quidem emendavit, ſed immutavit; & ſicut nuper in tomo, qui ab ore ejus exceptus dicebatur, ſcriptum vidi, non quinque tantum*, hæreſum ſcilicet, *ſed plura capitula edidit, &c.* At quænam iſta fuerint, idem inferius, poſt baptiſmum, quod Henriciani negarent infantium, atque templa ſuperflue fabricari: *& quod dicerent*, inquit, *Crucem Domini honorandam vel adorandam non eſſe: aſſertis Corpus Domini in ſacramento altaris Eccleſiam non habere: affirmatis vanum eſſe orare pro defunctis*. Hæc communia cum Petro de Bruis: adjecerit Henricus ipſe, quod ſubiicit: *Addites*, inquit, *irridere Deum canticis Eccleſiaſticis*. Adverſus autem hæc ſingula ita diſputat fortiter, confutat valide, potenterque reiicit ipſe Petrus: ut pudeat quemlibet Novatorum iſta denuo revocaſſe in obſervantiam, quæ confutata, damnata omninoque proſcripta ſcriptis Sanctorum, & virtute miraculorum viderint.

Adverſus igitur ejuſmodi monſtrum conficiendum Eugenius Papa legationem decernens, quem præſtantiorem novit in ſacro Collegio S. R. E. Cardinalium Albericum Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem Legatum delegit; qui ſanctum Bernardum, necnon Gaufredum Carnotenſem Epiſcopum, & alios Epiſcopos viros ſanctitate præſtantiſſimos ſecum duxit. Inſignis plane legatio atque digna, ut de ipſa cuncta, quæ reperimus, Annalibus intexamus. Atque primum quæ præceſſerunt, cum ipſe ſanctus Bernardus adverſus beſtiam adhuc longe poſitus pugnans, eam litterarum ſuarum jaculo potentiſſimo appetivit, adverſus eumdem Henricum ſcribens ad Ildephonſum Comitem S. Ægidii. Quæ quidem epiſtola Dei beneficio adhuc extat tamquam gladius in Sanctuario aſſervatus, quo Goliath præciſum eſt caput, quæ & ſimul ad conficiendos reliquos Dei hoſtes ſit potens; accipe Lector dignum viri ſanctiſſimi monimentum, ſic enim ſe habet: (c)

XIV. Legatio Alberic. Card. Epiſc. Oſt.

(c) Bern. ep. 240.

XV. S. Bern. epiſt. ad Ildeph. Com. contra Henric. *Quanta audivimus & cognovimus mala, quæ in Eccleſiis Dei fecit, & facit quotidie Henricus hæreticus? Verſatur in terra veſtra ſub veſtimentis ovium lupus rapax, ſed ad Domini deſignationem a fructibus ejus cognoſcimus illum. Baſilicæ ſine plebibus, plebes ſine ſacerdotibus, ſacerdotes ſine debita reverentia ſunt, & ſine Chriſto* * *deinde Chriſtiani. Eccleſia ſynagoga reputantur, Sanctuarium Dei ſanctum eſſe negatur, ſacramenta non ſacra cenſentur, dies feſtivi feſtivis fru-*

* denique.

PAGIUS *Pictavi: quomodo de Burdegali: nec patet ei uſpiam reverſionis aditus, utpote qui fœda poſt ſe ubique reliquerit veſtigia*. Addit Sanctus Abbas ſe cum Epiſcoporum manu, præcipueque cum Oſtienſi Epiſcopo ab Apoſtolica Sede ad hoc ipſum illuc directo proficiſci. Loquitur de Alberico Cluniacenſi Monacho ab Innocentio II. Cardinali creato. Cum vero Continuator Aimoini in fine ſui Operis, aliique doceant, *Alphonſum* Comitem Toloſanum ſecutum eſſe Ludovicum VII. Franciæ Regem initio menſis Junii in Orientem proficiſcentem, ubi anno inſequenti obiit, teſte vulgato Roberto de Monte, perſpicuum eſt Sanctum Bernardum eam Epiſtolam dediſſe, & ſacram expeditionem ſuſcepiſſe ante Alphonſi Comitis e Gallia diſceſſum, ſed obſcurum, an ante vel poſt Conventum Stampenſem, cui Sanctus Vir interfuit.

XVIII. Bernardus *Gaufridum* Epiſcopum Carnotenſem celeberrimum in partem ſollicitudinis vo-

ſtrantur ſolemnia. Moriuntur homines in peccatis ſuis, rapiuntur animæ paſſim ad tribunal terrificum, heu, nec pœnitentia reconciliati, nec ſacra communione muniti. Parvulis Chriſtianorum Chriſti intercluditur vita, dum baptiſmi negatur gratia, nec ſaluti propinquare ſinuntur, Salvatore licet pie clamante pro eis: (a) *Sinite, inquit, parvulos venire ad me.*

(a) Mat. 19.

Et poſt deteſtationem erroris pergit exclamans: *Proh dolor! auditur tamen a pluribus, & populum qui ſibi credat, habet. O infeliciſſimum populum! Ad vocem unius hæretici ſiluerunt in eo omnes propheticæ & Apoſtolicæ voces, quæ de convocanda in una Chriſti Fide e cunctis nationibus Eccleſia, uno veritatis ſpiritu cecinerunt. Ergo fefellerunt divina oracula, falluntur omnium oculi & animi, qui quod legunt prædictum, intuentur impletum. Quam certe manifeſtam omnibus veritatem ſolus iſte ſtupenda, & prorſus Judaica cæcitate aut non videns, aut invidens adimpletam, ſimul neſcio qua arte diabolica perſuaſit populo ſtulto & inſipienti, de re manifeſta nec ſuis credere oculis, feſelliſſe priores, errare poſteros, totum mundum etiam poſt effuſum Chriſti ſanguinem perditum iri, & ad ſolos, quos decepit, totas miſericordiarum Dei divitias, & univerſitatis gratiam perveniſſe.* Ita ſanctus Bernardus ex divino verbo argumentationem deducens, quod cum ex eo conſtet coadunationem eſſe univerſalis Eccleſiæ, in qua ſit veritas, ſitque ipſe Chriſtus: plane qui extra eam invenitur, extraneum eſſe, ſit neceſſe, in quo nec veritas, nec Chriſtus, nec ulla gratia eſſe poſſit; quæ non niſi in Eccleſia inſit. Poſt hæc autem ſuæ ipſius ad eos profectionis ita reddit rationem:

XVI. Diſſentionem ſui adventus S. Bern.

Et nunc hujus rei gratia, licet in multo corporis infirmitate, iter arripui ad has partes quas potiſſimum ſingularis ferus depaſcitur, dum non eſt qui reſiſtat, neque qui ſalvum faciat. Quippe de tota Francia pro ſimili effugatus malitia, has ſolas ſibi invenit expoſitas in quibus ſiducialiter ſub tuo dominatu in gregem Chriſti toto furore bacchatur. Quod tuone honori congruat, Princeps illuſtris, ipſe judicato. Nec mirum tamen ſi ſerpens ille callidus decepit te, quippe ſpeciem pietatis habens, cujus virtutem penitus abnegavit. Sed nunc audi quis ille ſit. Homo apoſtata eſt, qui relicto Religionis habitu, (nam monachus extitit) ad ſpurcitias carnis & ſæculi, tamquam canis ad ſuum vomitum, eſt reverſus. Præ confuſione autem habitare inter cognatos & notos non ſuſtinens, vel potius non permiſſus ob magnitudinem criminis, ſuccinxit lumbos ſuos, & iter, quo neſciebat arripuit, factus gyrovagus & profugus ſuper terram. Cumque mendicare cœpiſſet, poſuit in ſumptu Evangelium (nam litteratus erat:) & venale diſtrahens verbum Dei, evangelizabat, ut manducaret. Si quid ſupra victum elicere poterat a ſimplicioribus populi, vel ab aliqua matronarum in ludenda aleis, aut certe in uſus turpiores turpiter effundebat. Frequenter ſiquidem poſt diurnum populi plauſum, nocte inſecuta cum meretricibus inventus eſt prædicator inſignis, & interdum etiam cum conjugatis.

XVII. Unde Pſeudoapoſtolus Henric.

Inquire, ſi placet, vir nobilis quomodo de Lauſana civitate exierit, quomodo de Cenomanis, quomodo de Pictavi, quomodo de Burdegali. Nec patet ei uſpiam reverſionis aditus utpote qui fœda poſt ſe ubique reliquerit veſtigia. Tu de tali arbore tandem bonos ſperabas fructus? Terra profecto in qua eſt, fecit fœtere odorem in univerſa terra, quia non poteſt juxta ſermonem Domini, (b) *arbor mala fructus bonos facere. Hæc ergo (ut dixi) cauſa adventus mei.* Audiſti Lector, pſeudoapoſtolus unde venerit, & ad quid venerit, nempe ex religione apoſtata, ut ſolutis quibuſlibet, quibus tenebatur aſtrictus, ne difflueret in carnis opera, vinculis: & ad perficienda mala cuncta quæ vellet liber ut eſſet, hanc carnis libertatem docebat filios hominum. At dum S. Bernardus deſcribit Henricum, plane iiſdem coloribus pingere viſus eſt noſtri temporis infelices hæreſiarchas, ex apoſtaſia pariter prodeuntes, & in luxuriæ gurgitem, ut in lutum porcos, ſeſe præcipites dantes. Aperta igitur ſui adventus cauſa, & auctoritate qua veniat, ut ſui Apoſtolatus legitimi demonſtret inſignia, ita ſubjicit de pontificia ad eos miſſa legatione:

(b) Mat. 7.

Nec

PAGIUS. *Laudatur Gaufridus Carnotenſis Epiſc.*

cavit, ut teſtatur Godefridus in ejus Vita lib. 3. cap. 3. cujus verba apud Baronium num. XVIII. legenda, quibus manifeſtus fit error San-Marthanorum in Epiſc. Carnotenſibus, & doctorum Virorum, qui eos ſecuti ſunt, mortem Gaufridi Carnotenſis collocantium anno MCXXXVIII. Mabillonius Tom. II. Analect. pag. 559. refert ejus elogium, in quo dicitur eum *IX. Kal. Februarii* egreſſum eſſe de ergaſtulo carnis, eique ſucceſſiſſe *Goſlinum*, qui nepos ejus erat, uti ex Actis publicis liquet. Pervenit itaque *Gaufridus* uſque ad ſequentem Chriſti annum. De Legationibus ei a Sede Apoſtolica commiſſis ſuis locis egimus. Inter Epiſtolas Nicolai Claravallenſis dum S. Bernardi Notarius erat, refertur, quæ ab anno ſuperiori in perſona ejuſdem Sancti Bernardi ſcripta *Comiti & Baronibus Britanniæ pro negotiis Crucis*, ordine XIV. in qua Nicolaus ait: *Venit ad vos homo Dei dominus Carnotenſis, qui plenius vos doceat, quæ dicta & facta ſunt, & oſtendat largiſſimam veniam, quæ in litteris Domini Papæ ſuper eos, qui cruces ſuſceperunt, continetur.* Ex quibus videre illuſtrem hunc Præſulem uſque ad vitæ finem pro Eccleſia laboraſſe.

XVIII. S. Bern. Apoſtolatus. *Nec a me ipſo nunc venio, ſed vocatione pariter & miſeratione Eccleſiæ trahor; ſi forte ſpinæ illæ, & parvæ ipſæ, dum adhuc parvæ ſunt, germina de agro Dominico extirpari queant, non mea, qui nullus ſum, ſed ſanctorum, cum quibus ſum Epiſcoporum manu, tua quoque potenti dextera cooperante. In quibus præcipuus eſt venerabilis Oſtienſis Epiſcopus, ab Apoſtolica Sede ad hoc ipſum directus; homo qui magna fecit in Iſrael, & victoriam dedit Eccleſiæ ſuæ in multis per illum Dominus omnipotens. Tua intereſt, vir inclyte, honorifice ſuſcipere illum, & eos qui cum ipſo ſunt: ac ne tantus labor tantorum virorum pro tua potiſſimum, tuorumque ſalute ſuſceptus ineſficax ſit, ſecundum poteſtatem deſuper datam tibi, operam dare.* Hucuſque S. Bernardus ad Ildephonſum Comitem, de quo iſta anno ſequenti Robertus de Monte: *Ildephonſus Comes S. Ægidii navali exercitu Palæſtinam applicuit, & cum magnum quid facturus ſperaretur, Regina (ut ajunt) dolo malo potatus, apud Cæſaream Palæſtinæ moritur.* At legationem proſequamur, quam ſuſcepimus pertractandam.

XIX. Quæ autem reliqua ſunt de ipſa, audiamus a Goſfrido teſte fideli, qui ait: (a) *In partibus Toloſanis Henricus quidam olim monachus, tunc apoſtata vilis, peſſimæ vitæ, perniciosæ doctrinæ, verbis perſuaſibilibus gentis illius occupaverat levitatem.* Et infra: *Hac neceſſitate vir ſanctus iter arripuit, ab Eccleſia regionis illius ſæpius jam ante rogatus & tunc demum a reverendiſſimo Alberico Oſtienſi Epiſcopo & Legato Sedis Apoſtolicæ perſuaſus pariter & deductus. Veniens autem, cum incredibili devotione ſuſceptus eſt a populo terræ, ac ſi de cœlo Angelus adveniſſet. Nec moram facere potuit apud eos, quod irruentium turbas reprimere nemo poſſet, tanta erat frequentia diebus ac noctibus advenientium, benedictionem expetentium, flagitantium opem. Prædicavit tamen in civitate Toloſa per aliquot dies & in cæteris locis, quæ miſer ille frequentaſſet amplius, & gravius infeciſſet, multos in fide ſimplices inſtruens, nutantes roborans, errantes revocans, ſubverſos reparans, ſubverſores & obſtinatos auctoritate ſua premens & opprimens, ut non dico reſiſtere, ſed nec aſſiſtere quidem & apparere præſumerent.*

(a) Goſfr. in vit. S. Bern. l. 3. c. 5.

Cæterum etſi tunc fugit hæreticus ille, & latuit: ita tamen impeditæ ſunt viæ ejus, & ſemitæ circumſeptæ, ut vix alicubi poſtea tutus, tandem captus & catenatus Epiſcopo traderetur. In quo itinere plurimis etiam ſignis in ſervo ſuo glorificatus eſt Deus, alterum corda ab erroribus impiis revocans aliorum corpora a languoribus variis ſanans. Miracula in teſtimonium veræ fidei edita. *Eſt locus in regione eadem, Sarlatum nomen eſt illi, ubi ſermone completo plurimi ad benedicendum panes (ſicut ubique fiebat) Dei famulo offerebant. Quos ille elevata manu, & ſigno Crucis edito, in Dei nomine benedicens: IN HOC, inquit, SCIETIS VERA ESSE QVÆ A NOBIS, FALSA QVÆ AB HÆRETICIS SUADENTUR, SI INFIRMI VESTRI GVSTATIS PANIBVS ISTIS, ADEPTI FVERINT SOSPITATEM. Timens autem venerabilis Epiſcopus Carnotenſium magnus ille Gaufredus, ſiquidem præſens erat, & proximus viro Dei: Si bona, inquit, fide ſumpſerint, ſanabuntur. Cui pater ſanctus, de Domini virtute nihil heſitans: Non hoc ego dixerim, ait, ſed vere qui guſtaverint, ſanabuntur: ut proinde vere nos & veraces Dei nuntios eſſe cognoſcant. Tanta ingens multitudo languentium, guſtato eodem pane convaluit, ut per totam provinciam verbum hoc divulgaretur; & vir ſanctus per vicina loca regrediens, ob concurſus intolerabiles declinaverit, & timuerit illo ire.* Audiſti Lector, viri ſanctiſſimi fidem firmam de Orthodoxa Fide, quam tuebatur, & ſecuritatem certam, certitudinemque ſecuram de veritate Catholicæ Fidei, quam prædicabat; ut libera promiſſione, nulla licet fide a petentis opitulante, ſpondeat in confirmationem Catholicæ veritatis a Deo exhibendo fore miraculo? Vidiſti, quod obediente Deo voci hominis in Catholici dogmatis comprobationem, Deus fidei ſancti viri probe reſponderit, ut quæcumque voluerit, ipſe fecerit? In qua quidem viri ſanctiſſimi digniſſima actione perſpicue non Henriciana tantum hæreſis tunc damnationem accepit, ſed recentiores omnes Novatores Sacramentarii eadem cum Henrico penitus ſentientes, ſe noverint divino calculo in oſtenſione ſignorum, ſuæ pariter damnationis ſententiam accepiſſe; ut jure ſe intelligant, Deo probante, in Henrico & cum Henrico eſſe damnatos; nos autem cum Eccleſia Catholica certam & perpetuam victoriam conſecutos.

Sed non prætereamus, quomodo Deus reſponderit legitimo Bernardi Apoſtolatui tunc in primo per ipſum edito Toloſæ miraculo. Subdit enim hæc auctor: XX.
(b) *Primum ſane miraculum, quod per famulum ſuum in urbe Toloſa Chriſtus exhibuit, paralytici cujuſdam clerici curatio fuit. Hunc in domo Regularium clericorum S. Saturnini, quorum unus ipſe erat, ad petitionem Abbatis & Fratrum, circa noctis crepuſculum viſitans homo Dei, moribundum invenit hominem, qui extremum ſpiritum trahere videretur. Conſolatus itaque miſerum, & data bene-*

(b) Vit. S. Bern. l. 3. c. 6. In teſtimonium ſanatus paralyticus.

benedictione, egrediens (ſicut poſtea confeſſus eſt) loquebatur in corde ſuo fidelis ſervus ad Dominum tam fiducialiter quam fideliter dicens: Quid expectas Domine Deus? Generatio hæc ſigna quærit. Alioquin minus apud eos noſtris proficimus verbis, niſi abs te fuerint confirmata ſequentibus ſignis. Eadem hora exiliit paralyticus de grabato, & accurrens ſecutus & conſecutus eſt eum, ſacra veſtigia devotione qua debuit, amplexatus. Cui ſubito procedens obvians ex Concanonicis unus expavit, & exclamavit, ſiquidem phantaſma putabat. Quando enim de lectulo eum crederet ſurgere potuiſſe? Egreſſam magis a corpore ejus animam phantaſtico ſibi apparuiſſe arbitratus, aufugit. Sed ipſa demum tam ei, quam cæteris rei veritas fidem fecit. Egreditur exinde ſermo inter fratres, curritur ad ſpectaculum tam jocundum. Ipſe etiam inter primos accurrit Epiſcopus & Legatus: inde pergitur ad Eccleſiam: eo ipſo qui convaluerat præeunte conclamatur in laudes Dei, eodem pariter concinente &c. Pergit dicere de multiplicitate ſignorum, ex quibus populus, qui converſus ſorte fuerat in arcum pravum, damnans hæreticum una cum hæreſi, eſt reverſus ad Fidem Catholicam, ſicque factum, ut legatio iſta optimum finem fuerit conſecuta. Cum vero fuiſſet jam reverſus ſanctus Bernardus ex legatione iſta, atque accepiſſet fidei conſtantiam Toloſanorum; hortans eos, ut qui errores illos ſparſiſſent in populum, perſequi non ceſſarent, iſta gaudens ſcripſit ad ipſos: (a)

(a) Bern. ep. 242.

XXI. Quid ad Toloſan. poſtea S. Bern.

In adventu chariſſimi fratris & Coabbatis noſtri Bernardi de Grandiſilva exultavimus & delectati ſumus in his quæ dicta ſunt nobis ab illo de conſtantia & ſinceritate fidei veſtræ in Deum, de perſeverantia dilectionis & devotionis in nos, de zelo & odio adverſus hæreticos. Et inferius: *Veritate nimirum per nos manifeſtata, non ſolum in ſermone, ſed etiam in virtute, deprehenſi ſunt lupi qui venientes ad vos in veſtimentis ovium, devorabant plebem veſtram ſicut eſcam panis, ſicut oves occiſionis. Deprehenſæ vulpes, quæ demoliebantur pretioſiſſimam vineam Domini civitatem veſtram: deprehenſæ ſed non comprehenſæ. Propterea dilectiſſimi perſequimini & comprehendite eos, & nolite deſiſtere, donec penitus depereant &c.* In fine autem hæc admonuit dicens: *Hoc etiam moneo vos chariſſimi, quod & dicebam vobis cum præſens eſſem ut nullum extraneum, ſive ignotum prædicatorem recipiatis, niſi qui miſſus a ſummo ſeu a veſtro permiſſus pontifice prædicaverit. Quomodo,* inquit, *(b) prædicabunt, niſi mittantur? &c.* (b) Rom. 10.

De legatione hæc ſatis. Porro hoc eodem anno defunctum eſſe ipſum Albericum Epiſcopum Oſtienſem Legatum, virum præſtantiſſimum doctrina, & vitæ ſanctitate conſpicuum, colligitur ex Gaufredi Ciſtercienſis epiſtola, anno ſequenti recitanda poſt Rhemenſe Concilium, cui intereſſe non potuerit idem Albericus, nuper morte præventus.

Fuit autem eidem S. Bernardo his diebus pugnandum adverſus alios novos hæreticos, qui cum certo carerent auctore a quo denominari poſſent, ſe ipſos Apoſtolicos appellarunt, eo difficilius curandos, quod penes ruſticos & illiteratos homines eſſet ejuſmodi peſtis. De his namque hæc ipſe S. Bernardus: (c) *Nunc autem videte, ſi non proprie dæmonum, & non hominum ludificatio hæc, ſecundum quod prædixerat Spiritus. Quære ab illis ſuæ ſectæ auctorem; neminem dabunt. Quæ hæreſis non ex hominibus habuit proprium hæreſiarcham? Manichæi Manem habuere principem & præceptorem, Sabelliani Sabellium, Arriani Arrium, Eunomiani Eunomium, Neſtoriani Neſtorium: ita omnes cæteræ ejuſmodi peſtes, ſingulæ ſingulos magiſtros homines habuiſſe noſcuntur, a quibus originem ſimul duxere & nomen. Quo nomine iſtos titulave cenſebis? nullo, quoniam non eſt ab homine illorum hæreſis &c.* Sed quod auctore carerent & nomine, ſeipſos nominavere Apoſtolicos. Idem docet inferius dum hæc ait ſanctus Bernardus: *Non ignoro quod ſe & ſolos corpus Chriſti eſſe glorientur: ſed ſibi hoc perſuadeant, qui illud quoque perſuaſum habent, poteſtatem ſe habere quotidie in menſa ſua corpus Chriſti, & ſanguinem conſecrandi ad nutriendum ſe in corpus Chriſti & membra. Nempe jactant ſe eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & Apoſtolicos nominant, nullum tamen Apoſtolatus ſui ſignum valentes oſtendere.* Hæc de nomine, & ſua ipſorum æſtimatione ſanctus Bernardus. De conditione autem ipſorum iſta ſuperius: *Ruſticani homines ſunt, & idiotæ, & prorſus contemptibiles. Sed non eſt (dico vobis,) cum eis negligenter agendum: multum enim proficiunt ad impietatem &c.*

(c) Bern. in Cant. ſerm. 66.

XXII. Hæreſis apoſtolicorum dicta.

Porro de inſania Manichæorum videri poſſunt iidem prodiiſſe: ſiquidem plura cum illis communia habent, atque illud primum ſecretum cum perjurio, quod Manichæorum (d) erat, uſurpantes, de quibus idem ſuperiori ſermone. *Denique induxere (ut dicitur) latebras ſibi: firmaverunt ſibi ſermonem nequam, iſtiuſmodi ſcilicet:* XXIII.

(d) Idem ſer. 65.

Ju-

PAGIUS XIX. Ad num. XXIII. Interpontificium Patriarchatus Conſtantinopolitani, juxta anno ſuperiori narrata, duravit uſque in diem XXVI. menſis Decembris præſentis anni, & poſtea

Mi-

Digitized by Google

Jura, perjura, ſecretum prodere noli.

Apoſtolici ex Manich. fontibus derivati. (a) Jacob. 5.

Enimvero alias ne tenuiter quidem jurare ullatenus acquieſcunt propter illud de Evangelio: (a) *Nolite jurare neque per cœlum, neque per terram &c.* Quorum du juramento cavendo inſaniam pluribus damnat & confutat idem Sanctus Bernardus. Sed & præter hoc de Manichæis, quod omnes qui de Eccleſia ſunt, canes eſſe cenſerent & porcos, ut idem ſubdit: *de Manichæorum quoque ſchola erat, quod conjugium abhorrerent, cum tamen impudiciſſimis ſeſe luxuriis jugiter inquinarent.*

Ad hæc inſuper ex eadem ſchola Manichæorum illud erat, abſtinere a carnibus & omnibus, quæ ex carne generantur. Sed & non niſi ex moribus Manichæorum illud prodibat, quod tales eſſe hæretici ne convinci poſſent: ut Orthodoxi in Eccleſiam cum Catholicis convenirent. Nam de his idem Sanctus: Cumque pateat opus, non apparet auctor: ita per ea quæ in facie ſunt, cuncta diſſimulat. Denique ſi fidem interroges, nihil Chriſtianius: ſi converſationem, nihil irreprehenſibilius, & quæ loquitur, factis probat. Videas hominem in teſtimonium fidei ſuæ frequentare Eccleſiam, honorare

PAGIUS Nicolaus Muzalo fit Patriarcha CP.

Nicolaus Monachus, *Muzalo* dictus, antea Archiepiſcopus Cypri, ad thronum Conſtantinopolis evectus fuit, ut habet Catalogus Epiſc. Byzantinorum. Cinnamus lib. 2. num. 18. poſtquam locutus eſt de Conrado Imp. Conſtantinopoli a Manuele Imp. excepto, ait: *Interea dum hæc geruntur, Imperator Nicolaum quendam Muzalonem ad Patriarchalem Sedem provehit, qui in Eccleſiaſticis primum dignitatibus verſatus, Eccleſiamque Cypriorum adeptus, ultro poſtmodum inde receſſerat. Verum ut res adminiſtrare cœpit, omnium ſtatim ora in eum commota ſunt, injuſte occupatum ab illo thronum clamantium, at qui cum Eccleſia, quam nactus fuerat, Sacerdotium quoque depoſuiſſet.* Hæc narratio fidem adſtruit Catalogo Epiſc. Conſtantinopolitanorum citato, & oſtendit, Baronium Nicolai Muzalonis mortem cum anno MCXVII. male copulaſſe, eumque cum Nicolao Grammatico confudiſſe. Præterea non bene ſcripſiſſe *Charitonem* Coſmæ Attico ſucceſſiſſe. Suſpicor eum incidiſſe in Catalogum Epiſc. Conſtantinopolitanorum depravatum. Hic itaque *Nicolaus* eſt hujus nominis IV.

XX. Geſta in Hiſpania a Crucesignatis.

Redeo ad Bellum Sacrum. *Non eſt recognitum vicinis temporibus, nec auditum a diebus ſæculi, tantum conveniſſe exercitum, exercitum, inquam, grandem armis. Fueruntque ſignati titulo Crucis, in veſtibus & armatura. Viſum autem fuit auctoribus expeditionis partem exercitus unam deſtinari in partes Orientis, alteram in Hiſpaniam, tertiam vero ad Slavos, qui juxta nos habitant,* inquit Helmoldus, qui Lubecenſis erat, in Chronico Slavorum cap. 60. Narrat capitibus ſequentibus primum exercitum, qui & maximus erat, abiiſſe terreſtri itinere cum Rege Alemanniæ *Conrado*, & Rege Franciæ *Ludovico*, ac præcipuis utriuſque Regni Principibus: ſecundum vero navalem exercitum navigare cœpiſſe Oceani ſpatia, quouſque venirent in Britanniam, ubi torſere vela verſus Hiſpaniam, applicueruntque ad Portugalenſem Galiciæ urbem, adoraturi apud Sanctum Jacobum: *& hoc ſolum proſpere ceſſiſſe de univerſo opere, quod peregrinus patravit exercitus.* De hoc navali exercitu Hovedenus part. 1. pag. 480. hæc ſcribit: *Interea quidam exercitus virorum non Potentum, nec alieni magno Duci innixus, niſi Deo omnipotenti, quia humiliter profecti ſunt, gratiam Dei meruerunt, & magnam probitatem oſtenderunt. Civitatem namque in Hiſpania famoſam, quæ vocatur Ulixibona* (de ejus expugnatione loquitur etiam Helmoldus), *& aliam, quæ vocatur Almada* (ſeu Almeria) *& regiones adjacentes a multis pauci, Deo cooperante, bellantes obtinuerant,* &c.

re

XXI. Alphonſus VI. Caſtellæ & Garſias Ramirez Navarræ Reges bello interſunt.

Geſta in expeditione Hiſpanica accuratius retulere Hiſtorici Hiſpani. Hæc narratio verſibus barbaris ſcripta fuit ab Auctore Anonymo ejuſdem temporis, quam edidit Sandovalius in Alphonſo VII. licet barbariſmis plenam, propter facinora ad fidei exaltationem tunc patrata.

Convenere Duces Hiſpani, Francigenique
Per mare per terras Maurorum bella ſequentes.
Pontifices omnes Toleti ſive Legionis,
Exempto gladio divino, corporeoque.
Orant majores invitant atque minores,
Ut veniant cuncti fortes ad prælia tuti.
Plebs Hiſpanorum ſic prælia Saracenorum
Exoptans, ... Vox Almariæ cunctis eſt agnita dira.

Hiſpani expugnationem *Almeriæ* piratarum receptaculum præſertim intendebant. Gallæci menſe Majo in hoſtem movere;

Majas & menſe procedit Gallicienſis
Præcepta Jacobi primo dulcedine ſancti.

Dein de Navarræ Rege & expugnatione Anduzari in Andaluſia ſiti verba facit:

Ad bellum properat, Regalia ſignaque portat
Lætatis loci charus genus Imperatoris
Nomine Garſia, ſed Pampilonia tota
Jungitur Alaba, Navarria fulget & enſe,
Omnibus his fultus gaudet certamine totus
Ramiri natus, Regis ſi (corrigo ſeu), *poſtea virtus.*

XXII. Oppida expugnata.

Paulo poſt: *Talibus auxiliis ac tantis Hiſpania fulta columnis *. Erectis ſignis Anduxeris occupat oras * Primitus anduxes deguſtant hinc dolorem Auguſti juſſu circumdatur Imperatoris, ſumitur hoc caſtrum * Sed & Urgi vernitur ipſum* (Urgi oppidum maritimum ab Antiquis celebratum, & ab Arabibus *Biran* vocatum, ex quo Hiſpani fecere *Veram*, inter Almeriam & Cartagenam poſitam). *Sic per tres menſes admittunt ordine merſes. Ammittunt cuncta fuerant, quæ parta labore.* Viribus exhauſtis conſumtus omnis eſcis, obſidibuſque datis jam pacis fœdera quærunt *. Vivere cum cequitunt Regi ſua, ſi quoque dederunt *. Redditur ac Baneæ caſtellum nobile quoddam. * Inclyta Bajena,* (vel Bajena, ſed Baena octo leucis a Corduba diſſita) *Redditur invictis vexillis Imperatoris * Nobilis urbs alia, quæ forſan, voce Beza* (Baeſa vel Byaca celebris Bæticæ urbs)*. *Viſis tot ſignis magno concuſſa timore, * depoſito priſco, collum ſubmittit bono-*

ve presbyteros, offerre munus ſuum, confeſſionem facere, ſacramentis communicare. Quid fidelius? Jam quod ad vitam moreſque ſpectat; neminem concutit, neminem circumvenit, neminem ſupergreditur. Pallent inſuper ora jejuniis, panem non comedit otioſus, operatur manibus, unde vitam ſuſtentat. Hæc quidem ad formam Manichæorum eſſe compoſita, ſi legas ſuperius in Annalibus, cum de ipſis eſt actum, de ipſis ſcripta invenies. Prodibat inſuper & de Manichæis quod ſubiicit: *Mulieres relictis viris, & item viri relictis uxoribus ad iſtos ſe conferunt, promiſcuos & clandeſtinos conventus agentes, mutuo ſeſe omni ſpurcitia polluunt, cum tamen votum præferant caſtitatis.* Adhuc illud, quod Teſtamentum vetus non reciperent, ſed Evangelium tantum: (a) ex Manichæorum iſtos ſchola prodiiſſe quis non intelligat? Sed adhuc audi ex eodem ſancto Bernardo alias his admiſtas hæreſes, communes cum noſtri temporis Novatoribus, ut iſtis ſe genitos eſſe parentibus ruſticanis & impiis glorientur: (b) *Irrident*, inquit, *nos quia baptizamus infantes, quod oramus pro mortuis, quod Sanctorum ſuffragia poſtulamus.* Et paulo poſt: *Porro mortuos viventium fraudantes auxiliis: viventes nihilominus Sanctor. qui deceſſerunt, ſuffragiis ſpoliantes.* Et inferius poſt iſta confutata ſubiicit: *Non credunt autem ignem purgatorium reſtare poſt mortem, ſed ſtatim animam ſolutam a corpore, vel ad requiem tranſire, vel ad damnationem.* Et adhuc effu-

(a) *Bern. ibid.*

(b) *Bern. in Cant. ſerm. 66.* Aliæ horum hæreſes communes cum Novatoribus noſtri temporis.

PAGIUS *nore. " Et gaudet reddi cum non valet eſſe rebellis. " Cætera caſtella Mauri, quæ ſunt ea circa " omnia tum redduntur, vitam pro munere poſcunt,* &c. *Urbibus his cunctis ſtrenuus præponitur armis " Conſul. Manrique* (poſt iſta facinora pleraque exercitus pars a ſignis diſceſſit, paucique cum Alphonſo Imperatore remanſere); *omnibus expletis, quæ diximus, atque peractis " Tempore conſumpto, priſcorum more parentum " cum palma redeunt cives ad mœnia patrum, " Exceptis paucis, tenet hos ſolertia Regis.*

XXIII. *Almeria capta.* Interim deputati a Francis in magno numero maritimo itinere veniunt, &c. *Francorum pulchra juventus " Expanſis velis vos claro voce ſalutat. " Ad maris & ripæ armato milite ſpernt " veſter connatus* (ideſt cognatus) *uti promiſit Raimundus. " At hoſtis adverſum properat nimium furibundus. " Et gens Piſana venit inſimul & genuana. " Dux Peſſulanus* (Guillelmus Monſpelii Comes) *Guillelmus in ordine magnus ..... mille catervas ducunt, tres tantum jam ſors ducunt,* &c. *Nuncia dixerunt, ut talia ſic tacuerunt. " Talibus auditis cecidit mens Imperatoris; " Sed trepidant fortes ſub tali voce cohortes* (quia ſcilicet bello fatigatæ). *Proximus ad ſocium lacrymans ſic fatur amicum; " Uſque modo bella bellis ſunt undique mixta. " Nuncia ſunt chara Regi* (Alphonſo nempe pugnandi avido), *nobis* (bello feſſis) *ſed amara. " Undique ſunt hoſtes in itinere quaſi poſtes. " Et via longa nobis diverſis conſita ſpinis. " Potus ſive cibus in ſaxis non manet ullus. " Et carnes noſtras volucres coeli lacerabunt.* (Interim Arnoldus Epiſcopus Aſturicenſis eos ſubſidiis corroboravit). *Inter Pontifices præſentes Aſtericenſis " Hoc cernens Præſul, cujus micat inclytus enſis, " Plus quam conſortes confortans voce cohortes " Alloquitur gentem jam prorſus deficientem.* Pollicetur Em. Cardinalis Daguierre ſe verſus iſtos magis correctos editurum. Tandem ab omnibus pugnatum, *Almeria* vi capta, & viginti millia Maurorum, qui in caſtellum confugerant, vitam pecunia redemere. In antiquis Documentis Toletanis legitur, Chriſtianos Genuenſes cepiſſe Almeriam *menſe Octobri Era MCLXXXV.* Omnes Hiſtorici fidem faciunt Garſiam Ramirem Navarræ Regem in hac expeditione Alphonſo Imperatori nunquam defuiſſe, & Juſtinianus in Annal. Genuæ lib. 2. ait: *Haud alia claſſis potentior Genua ſolverat, ex quo qui in vivis erant recordabantur.* Mariana lib. 11. cap. 18. ait Almeriam, antiquis Abderam ſeu portum magnum dictam, ea tempeſtate firmiſſimam, ad Mediterranei maris littus ſitam in poteſtatem Chriſtianorum veniſſe XVI. Kalend. Novemb. currentis anni.

XXIV. *Victoria Alphonſi Portugalliæ Regis.* Hiſtorici Luſitani referunt hoc anno *Alphonſum* Portugalliæ Regem *Scalabim* oppidum ampliſſimum Luſitaniæ, ad Tagum fluvium tredecim leucis ab Ulyſſipone in ortum diſſitum, *Santarenum* vulgo nuncupatum, ſcalis admotis expugnaſſe, & ipſammet *Ulyſſiponem* poſt obſidionem quinque menſium ſibi ſubjeciſſe. Addunt, eam captam non fuiſſe, niſi ingens claſſis Francorum, Anglorum, Flandrorum, Alemannorum, aliorumque Septentrionalium in Terram ſanctam adverſus Saracenos proficiſcentium tempeſtate ad oſtia Tagi abrepta fuiſſet, & Chriſtianis Luſitaniæ operam ſuam commodaſſet. Urbs expugnata, hoſteſque internecione deleti hoc anno *die XXV. Octobris* Sancto Criſpino ſacra. Hoſtium ducenta millia in magna illa urbe occiſi. Verum Franci illi, aliique ii ſunt, quorum Helmoldus mentionem facit, quoſque aſſerit Ulyſſiponem expugnaſſe; Helmoldus autem hoc tempore vivebat. Vivebant & Continuator Anſelmi Gemblacenſis, Robertus de Monte & Dodechinus Abbas, qui in Chronicis ad hunc annum hanc Ulyſſiponenſis urbis obſidionem, & Saracenorum ex ea expulſionem egregie deſcribunt. Ait Doderhinus, ducentas fere naves Anglicas & Flandricas huic expeditioni interfuiſſe, & Chriſtianos in *feſto Virginum undecim millium* illos prælio fudiſſe, die nempe XXI. menſis Octobris. Robertus vero de Cruceſignatis ait, *Cum hymnis Eccleſiam dedicantes, Epiſcopum ibi & Clericos ordinaverunt*, currenti nempe anno.

XXV. *Peſſimus ſtatus Almorabitarum in Hiſpania & Africa.* Ideo Mauri tot jacturas paſſi, quia Chriſtiani conjunctis viribus adverſus eos pugnabant, ipſique nullum ab Africanis auxilium accipiebant, quia hi bellis civilibus & externis lacerabantur. *Abdelmumen* victorias ſuas proſequens Salam, vulgo *Sale*, Mauritaniæ Tingitanæ urbem, in ora Oceani Atlantici Regnoque Fezzæ ſitam, obſidione cinxit, anno Hegiræ DXLI. ſed tanta erat tunc Almorabitarum debilitas ut ſuis auxilium ferre non poterint. Hinc magis animatus *Abdelmumen* Septam, *Hiſpanis Ceutam* urbem tunc Mauritaniæ Tingitanæ, nunc Regni Fezzæ, & quaſi Africæ & Hiſpaniæ clavem, obſedit, eamque exeunte anno Hegiræ DXLI. ſeu currenti Chri-

ſti

Digitized by Google

effutiebant illud: *Peccatares ſunt Apoſtolici*, nempe Romani Pontifices, *Archiepiſcopi, Epiſcopi, presbyteri: ac per hoc nec dandis, nec recipiendis idonei ſacramentis*. Hæc qui recitat, pariter & confutat per ſingula idem ſanctus Bernardus. Quem ſcientia divinitus illuſtratum, in virtute miraculorum multiplicium a Deo miſſum & probatum, atque egregia vitæ ſanctitate imbutum, Dei amicum fuiſſe cum certo ſciam, ipſi penitiſſime inhærendo, qui inhæſit Deo, ſecurus exiſto; deplorans ex Chriſtiana charitate perditiſſimos Novatores, qui hos nefandiſſimos ſectantes brutos hæreticos, iiſdem plane immenſa cæcitate percuſſi plus deferant, quam Bernardo. Ut jure cum Jeremia ſit exclamandum: (a) *Obſtupeſcite cœli ſuper hoc*. Cum videlicet reliquerint iſti venam aquarum viventium Dominum, & foderint ſibi ciſternas diſſipatas olim in Manichæis.

(a) Jerem. 2.

Quod ad res ſpectat Orientis: eodem anno Coſmus Patriarcha Conſtantinopolitanus ubi decem menſes ſediſſet, obiit, ſucceſſitque in locum ejus (ut habet Græca ſeries Patriarcharum Conſtantinopolitanorum) Chariton ex monacho, qui ſed. menſibus (ut ibidem ponitur) undecim.

Mil-

PAGIUS XXVI. *Victoria de Mauris reportata a Rogerio Siciliæ Rege.*

ſti anno juxta Noveirium ſibi ſubdidit.

Parte alia *Rogerius* Siciliæ & Neapolis Rex ingenti claſſe militum, qui excenſionem facerent, inſtructa, parvam Africam, cui dominabatur *Albaſanus* e familia Ziridum, qui *Ali* patri anno Hegiræ DXV. ſucceſſerat, aggreſſus eſt. Jam *Rogerius* Melitam, aliaſque vicinas inſulas occuparat, ſed reſtabat *Gerba* hodie in Regno Tripolitano, & vix uno milliari a continenti Africæ, a Gallis dicta, *L'isle de Gerbes*: eam hoc anno occupavit Rogerius teſte Noveirio, a quo perfugium piratarum appellatur. Adhæc Anonymus Caſinenſis ait: *Anno MCXLVI. Rogerius cepit Tripolim*, annoque MCXLVII. ſcribit: *Sol obſcuratus eſt IV. Kal. Novemb.* & addit: *Rex Rogerius cepit Africam* incolis *Mahadiam* dictam, quæ præcipua Sedes fuerat Ziridum Africæ propriè dictæ. Ita legi in optimis MSS. Montis Caſini aſſerit Peregrinius in Notis ad illum Anonimum, Codex enim impreſſus, quem ſecutus eſt Caraciolus, annum unum minus numerat uſque ad annum Chriſti MCLII. verum Eclypſis Solaris, quæ menſe Octobri contigit, currentem annum neceſſario deſignat. Anonymus tamen Montis Caſini, ſeu potius ejus Librarius in die erravit, & loco, *IV. Kal Novembr.* legendum, *VII. Kal. Novemb.* ut Auctarium Gemblacenſe a Miræo editum habet.

XXVII. *Alia Rogerii de Mauris victoria.*

Rogerius Rex, teſte eodem Noveirio, Tripolim in ſuam ditionem redegit, & ut habet Geographus Nubienſis pag. 88. *Tripolis eſt urbs fortis, ſaxeo muro vallata, ſita prope littus maris. &c. Hanc expugnavit Rogerius anno* (nempe Hegiræ) *DXL. qui mulieribus captivis ductis viros incolas peremit*. Tum anno Hegiræ DXLI. movit exercitum ad *Mahadiam* Aphrodiſium alias vocatam, nuncque a Gallis, ut jam diximus, *Afrique*. Ea eſt hodie in ora Regni Tunetani, & viginti leucis ab Adrumeto in ortum diſtat. *Albaſanus* Rex ea derelicta ad *Abdelmumen* ejus auxilium imploraturus venit, ſed nihil ab eo obtinere potuit. Quare ea Rogerio Regi vere hujus anni dedita, ſicuti & Safacos, Capſia, & ejuſdem oræ reliqua oppida. Arabes in ea regione habitantes ſe ejus dominio ſubdidere, & Africani ei tributum penderunt. Eo in ſtatu erat Africa, quando Chriſtiani hoc anno in Hiſpania narratas victorias retulere. *Almoravhidini*, ſeu Almoades, toti ad exterminium *Almorabitarum* intenti erant, eodemque tempore, ſeu anno Hegiræ DXLII. Abdelmumen Marochium ubi verſabatur Imperator Iſhac Ebnali ſuis copiis, exercituque ſepivit. Fortiſſimum tamen illud oppidum nonniſi anno ſequenti expugnatum, teſte Noveirio.

XXVIII. *Crucesignati in Slavos pugnant.*

Helmoldus cap. 63. poſtquam de duobus prioribus Crucesignatorum exercitibus locutus eſt, ſubdit: *Tertius Signatorum exercitus dırexerunt ſe ad gentem Slavorum, Obotritos ſcilicet & Luticios* (de quibus videnda quæ diximus cum de miſſione Sancti Ottonis Bambergenſis Epiſcopi egimus), *nobis* (ſc. Lubecenſibus) *confines, ulturi mortes & exterminia, qua intulerunt Chriſticolis, præcipue vero Daniæ. Hujus vero expeditionis Capitanei erant Albero Hammemburgenſis, & univerſi Saxoniæ Epiſcopi* & Magnates ibidem nominati. Slavi cum claſſe ſua ad oſtium Travenæ (ſeu Travæ Fl. ad quod poſita Lubeca in Wagria Holſatiæ tractu) venerunt, *& die qua Sanctorum Joannis & Pauli paſſio veneranda celebratur*, in Lubecanos multa potatione ebrios irruerunt, multos interfecerunt, *& duæ equitum turmæ omnem VVagirenſium terram pervagantes, quidquid in ſuburbio Segeberg repererunt, demoliti ſunt*; Lubeca enim poſita in Wagria ſeu Wagaria, ſicuti & Segeberga. Quare magnus adhuc numerus Infidelium erat in illis partibus.

XXIX. *Teſſera militaris Saxonum Crucesignatur.*

Saxo Grammaticus, qui hoc tempore vivebat lib. XV. Hiſt. Danicæ pag. 254 de his Crucesignatis varia notavit. Eugenius III. datis per Europam Epiſtolis, univerſis Catholicorum provinciis præcepit confinem ſibi barbariem inceſſere: Quia vero Canutus & Sueno defuncto Erico de jure Regni Danici contendebant, pacem pro tempore ſtatuunt, & Sclaviam petunt, Germanis ex condicto diverſam ejus invadentibus plagam. *Aſceus* Roſchildenſis Epiſcopus, qui claſſi a Rege curam acceperat officio ſuo non bene functus eſt, ſed geſta ab aliis loco laudato legenda. Hic tamen non prætermittendum, Ottonem Friſingenſem, unum ex Crucesignatis lib. 1. cap. 40. ſcribere, iis qui huic expeditioni, tam Orientali, quam Septentrionali nomina ſua dabant, diverſas pro teſſeris militari Sanctæ Crucis imagines datas fuiſſe: *Saxones vero*, inquit, *quia quaſdam gentes ſpurcitiis idolorum deditas, vicinas habent, ad orientem proficiſci abnuentes, cruces ecidem, eaſdem gentes bello attentaturi, aſſumſerunt, noſtris in hoc diſtantes, quod non ſimpliciter veſtibus aſſuta eſſent, ſed a rota ſubter poſita in altum protendebantur.*

I. Appulſus exercituum in Palæſtinam.

Milleſimus centeſimus quadrageſimus-octavus ſequitur annus, Indictione undecima inchoatus, quo Francorum exercitus ſub Rege Ludovico, qui anno ſuperiori poſt Aſcenſionem Domini e Gallia ſolverat, in Syriam prope Antiochiam, circa mediam Quadrageſimam, fractus maris tempeſtatibus appulit, atque Hieroſolymam pervenit Dominica Paſſionis. Conradus autem Romanorum Rex Paſchali hebdomade Palæſtinum litus attigit, & poſt paucos dies ad ſanctam civitatem pervenit. Hæc de tempore (a) Otto Friſingenſis Epiſcopus, qui cum Conrado Rege cruce ſignatus, eam laborioſiſſimam peregrinationem ſuſcepit atque confecit. Porro orta contentione inter Principes, unius anni trivere tempus, & nihil penitus dignum memoria peregerunt; cumque proxime accepturi eſſent Damaſcum in deditionem: inconſulte nimis circumventi proditionibus, ſolvere obſidionem. Sed hæc tu pete, ſi plenius ſcire cupis, a Sugerio, atque Tyrio, nam hæc nobis ſatis ad inſtitutum.

(a) Ot. in Frid. l. 1. c. 58.

II. Rhemenſe Conc. ab Eugenio celebratum.

Quo ipſo anno, media Quadrageſima indictum Rhemis ab Eugenio Papa generale Concil. celebratur. De tempore ita fidem certam facit idem qui ſuperius Otto, cum ait: (b) *Igitur volvente tempore, cum eadem mediana Quadrageſimæ adveniret*, ad quod tempus ſcilicet indictum fuerat Rhemenſe Concil. *dumque a Turcis populi diſperſi Hieruſalem tendentes, per altum navigaremus æquor: in baſilica Dei genitricis ſemperque Virginis Mariæ Rhemis, præſidente ſummo Pontifice Eugenio ſedit Concilium.* Hoc quod ad certum tempus Rhemenſis Concilii declarandum ex Ottone, ſed & a Roberto in Appendice ad Sigebertum idem omnino aſſeritur, hoc ipſo anno quadrageſimooctavo poſt milleſimum & centeſimum contigiſſe a Papa Eugenio Rhemis undecimo Kalend. Aprilis Concilium celebrari: *In quo*, inquit, *hæreticus quidam de Britannia adductus damnatur, qui ſe prophetam, vel magnum quemlibet, & nomine ſuo alludens (Eon enim dicebatur) eum qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, & ſæculum per ignem, ſe eſſe dicebat, & de ſuis quaſdam quidem Angelos, alios autem Apoſtolos faciebat, & propriis Angelorum, ſeu Apoſtolorum nominibus appellabat; quo plane ſigno & ipſum ex Manichæorum officina prodiiſſe poſſumus intelligere ex iis quæ dicta ſunt ſuo loco de Manichæis. Qui* (pergit Robertus) *in Concilio damnatus, ſub cuſtodia Rhemenſis Archiepiſcopi non multo poſt defunctus vita pariter caruit & memoria.* Hæc Robertus; eadem fere (c) Otto Friſingenſis, qui tamen eum traditum Sugerio Abbati S. Dionyſii cuſtodiendum quod curaret ipſe, Rege abſente, regnum, affirmat; quem nec hæretici nomine putat fuiſſe dicendum, ſed fatui, niſi quod non huic ſoli, ſed hæreticis omnibus fatuitas ſit juſtiſſime adſcribenda. Cæterum ne levitatis arguendus ſit tam nobilis Patrum conſeſſus, quod inſanum hominem introduci voluerit in plenam Synodum: primo dicendum, Apoſto-

(b) Id. ib. c. 55.

Inſanus hæretic. condemnatus.

(c) Id. ib. c. 54-55.

PAGIUS SÆC. XII.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6641.

☉ 9. DC. ☽ 9 P. 12. April. Indict. 11.

JESU CHRISTI 1148.

EUGENII III. PAPÆ 4.

CONRADI III. REG. 11.

MANUELIS COMNENI IMP. 6.

An. Æræ Hiſp. MCLXXXVI. An. Hegiræ DXLIII. inchoato die 00. Maii fer. 7. A. C. 1148.

I. Expeditio Hieroſolymitana parum fauſta.

AD num. I. Poſtquam Crucefignatorum exercitus Laodicæam pervenit, in montana eductus, Turcorum prius & Græcorum circumſeptus inſidiis, menſe Januario currentis anni magna parte diſperiit. Acta eſt apud Satelliam a copiarum reliquiis Purificatio Beatæ Mariæ, quæ urbs antiquis Atalia, memoratur Act. 14. v. 24. Capto deinde conſilio de petenda Antiochia itinere maritimo, per quinque hebdomadas expectati ſunt venti ſecundi: cum hebdomadis tribus iter confectum, appulſumque Antiochiam feria ſexta poſt mediam Quadrageſimam, die menſis Martii XIX. Hinc datæ literæ, & Regis, & Odonis de Diogilo ad Sugerium Abbatem. Epiſtola Regis ad Sugerium eſt ordine XXXIX. inter ejuſdem Sugerii Epiſtolas, in qua narrata referuntur. Robertus de Monte vulgatus in Chron. hæc habet: *Obſeſſa per triduum Damaſco a Francis, Germanis Hieroſolymitanis, captis jam muris exterioribus, qui hortos ambiebant, cum in brevi civitas capienda putaretur, dolo (ut ajunt) Principum Palæſtinorum, obſidio removetur. Factaque diſceſſione, Rex Francorum & Imperator iterum condicta die ad obſidendam Aſcalonem cum ſuis Joppe conveniunt, ſed Hieroſolymitis minime juxta condictum occurrentibus, Imperator Conſtantinopolim navibus evehitur, Rex ſuis repatriantibus, cum paucis Hieroſolymis per annum moratur.*

II. Eugenius III. Templum S. Matthiæ Treviris dedicat.

A numer. II. ad XXXVII. In Actis SS. Bollandianis ad diem XXIV. menſis Februarii, quo Sanctus Matthias Apoſtolus colitur, referuntur acta Inventionis corporis Sancti Matthiæ, & miraculorum ex Lamberto Monacho Trevirenſi, & cap. 4. legitur: *anno Dom. Incarnat. milleſimo centeſimo quadrageſimo octavo, decennovali anno IX. indict. XI. præſidente Apoſtolico Eugenio III. Romanæ Eccleſiæ ſummo Pontifice, anno Papatus ſui III. imperii Conradi III Regis glorioſi ſecundo regni undecimo, venerabilis autem Adalberonis hujus ci-*

Digitized by Google

ſtolum ad hos etiam non contemnendos omnino Eccleſiam obligaſſe, dicentem: (a) *Debitores ſumus ſapientibus & inſipientibus*. Deinde quod magnam homo iſte multitudinem ſeduxiſſet, & adhuc complures ex illis obſtinatiſſimi in errore perſiſterent, ipſorum ratio habenda erat. Hæc autem ut accipias, locupletius de impoſtore agendum. Auditurus namque eris miranda Lector, quibus obſtupeſcas, narrata ab auctore hujus ſæculi Willelmo Neubrigenſi, qui res ab eodem perditiſſimo homine geſtas ad Rhemenſe Concilium perductas ſic refert: (b)

(a) Rom. 1.

(b) Vuil. Neubrig. l. 1. c. 19. De Eudone ſive Eon Hæretico.

Circa idem tempus Eugenius Papa Romanus ad ſedis Apoſtolicæ regimen ex Vita regulari diſtrictione aſſumptus, Eccleſiaſticæ ſtudio diſciplinæ in Galliar venieus, generale Concilium inſtituit Rhemis: in quo dum ſederet cum omni frequentia Epiſcoporum, atque nobilium, oblatus eſt ei quidam vir peſtifer, qui ſpiritu plenus diabolico, præſtigiali aſtutia tam multos ſeduxerat, ut fretus ſequentium numero per diverſa loca formidabilis aberraret, Eccleſiis maxime monaſteriiſque infeſtus. Diu itaque multumque debacchatus, tandem a Remenſi Archiepiſcopo captus eſt, ſapientia vincente malitiam, & ſancto Concilio exhibitus. Eudo ſe dicebatur, natione Brito, agnomen habens de Stella, homo illiteratus & idiota, ludificatione dæmonum ita dementatus, ut cum ſermone Gallico, Eon diceretur, ad ſuam perſonam pertinere crederet, quod in Eccleſiaſticis exorciſmis dicitur, ſcilicet per eum qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, & ſæculum per ignem. *Ita plane fatuus, ut Eon, & eum neſciret diſtinguere, ſed ſupra modum ſtupenda cæcitate crederet ſe eſſe dominatorem & judicem vivorum & mortuorum: eratque per diabolicas præſtigias tam potens ad capiendos ſimplicium animos, ut tamquam ex muſcis aranearum opere irretitis, ſeductam ſibi multitudinem aggregaret, quæ tota illum, tamquam dominum dominorum individue ſequeretur. Et interdum quidem mira velocitate per diverſas provincias ferebatur, interdum vero morabatur cum ſuis omnibus in locis deſertis & inviis, moxque inſtigante diabolo erumpebat improviſus, Eccleſiarum maxime ac monaſteriorum infeſtator.*

IV. *Accedebant ad eum plerumque noti ejus & propinqui; erat enim non infimi generis, ſive ut eum familiari auſu corriperent, ſive ut, quomodo ſe circa eum res haberet, cautius explorarent. Videbatur autem eſſe circa eum ingens gloria, apparatus, faſtuſque regius, & qui cum eo erant, ſollicitudinis laboriſque expertes, pretioſe indui, ſplendide epulari, & in ſumma lætitia agere videbantur in tantum, ut pleriquo qui ad corripiendum eum venerant, conſpectu ejus non vera, ſed phantaſtica gloria corrumperentur. Fiebant enim, ſed phantaſtice per dæmones: a quibus ſcilicet miſera illa multitudo, non veris & ſolidis, ſed aëriis potius cibis in locis deſertis alebatur. Nam ſicut poſtmodum per quoſdam audivimus, qui in ejus fuerant comitatu, eoque ſublato tamquam agentes pœniten-*

Ann. Eccl. Tom. XIX. C

tiam,

PAGIUS

civitatis Archiepiſcopi anno XVI. dedicatum eſt hoc monaſterium ab eodem venerabili Apoſtolico, & ab Adalberone Archipræſule Idibus Januarii, &c. Memorantur ibidem Cardinales XIII. qui præſentes fuere. [1]

III. Scripta S. Hildegardis in Concilio Trevirenſi examinata.

Ante Concilium Remenſe aliud *Treveris* Eugenius III. celebravit, in quo ſcripta ſanctæ *Hildegardis*, quæ monaſterium apud Bingium ad Rhenum Fl. quatuor leucis a Moguntia diſſitum, conſtruxerat, diſcuſſa ſunt. Rem narrat Baronius num. XXXII. & ſeq. ſed nulla Concilii mentione facta, & cum Theodoro Abbate in Vita Sanctæ Hildegardis apud Surium ad diem XVII. Septemb. exiſtimat hoc examen poſt Concilium Remenſe peractum. Verum ex dicendis liquebit, Theodorum & Recentiores, qui eum hac in re ſecuti ſunt, hallucinatum. *Hildegardis* unctione Magiſtra edocta multa docebat, & non deerant, qui mulierem illuſam aut illudentem publicarent, variuſque ille rumor, diverſæque ſententiæ Eugenium III. adegere, ut rem Concilio examinaret, ut refert Trithemius in Chron. Hirſaug. ad annum MCL. loco ſcilicet non ſuo: *Synodum*, inquit, *tam Epiſcoporum quam Cardinalium & Abbatum ibidem celebravit* (nempe Treviris) *ubi Henricus Archiep. Moguntinus, & ſanctus Abbas Claravallis Bernardus ipſi Summo Pontifici mirabilia, quæ Deus operabatur in famula ſua Hildegarde, montis ſancti Ruperti Confeſſoris Abbatiſſa retulerunt. Quibus auditis Papa attonitus, & rem diligentius inveſtigare volens, Virdunenſem Epiſcopum Aldebertum cum aliis viris fide dignis miſit ad ſanctam Hildegardem, ut cum humilitate & manſuetudine, ſine ſtrepitu vel curioſitate, quid verum eſſet, ab ipſa ſciſcitarentur. Qui cum ad monaſterium, in quo degebat Sancta Virgo, devenissent, & juxta commiſſionem Apoſtolicam veritatem ab ipſa humiliter inquirerent, illa ſimpliciter, quæ de ſe erant, aperuit, & Legatos cum ſcriptis, & libris revelatis ſibi divinitus, dimiſit.* Ita Tri-

NOTÆ [1] GLoſcherius vetus ſcriptor geſtorum archiepiſcoporum Trevirenſium ab A. 1132. uſque ad 1259. notat, Eugenium veniſſe Treviris anno 1148. prima dominica adventus. Sed valde ſuſpicor annum ab eo duci a ſeptembri anni ſuperioris; alias concilium Remenſe quod ſuccedente media quadrageſima habitum auctor idem aſſerit, ad ſequentem 1149. differendum eſſet, quod exploratæ veritati repugnaret. Vide Corp. Hiſtoric. Eccardi t. II. MANSI

tiam, per Orbem vagabantur, in promptu ejus erant, quotieſcumque volebat, panes, carnes, piſces, & quique cibi lautiores.

V. De Præſtigiis hominis hæretici. *Verum quod iidem cibi non ſolidi, ſed aerei fuerint, ſubminiſtrantibus inviſibiliter ſpiritibus aeris hujus, ad capiendas magis, quam paſcendas animas: hinc eluxit, quod quantumcumque ex cibis illis repletionem modico ructu exinanitam tanta mox ſequebatur eſuries, ut eoſdem cibos illico repetere cogerentur. Quicumque forte ad eos accedens, ex cibis eorum vel modicum guſtaſſet: ex participatione menſæ dæmoniorum mente mutata, ſpurciſſimæ multitudini continuo adhærebat. Et quicumque ab eis aliquid in qualibet ſpecie accepiſſet, periculi expers non erat.*

Denique fertur, quemdam militem propinquum illius peſtifero acceſſiſſe ad eum, & ſimpliciter monuiſſe, ut abjurata nefanda ſecta illa per communionem Chriſtianæ gratiæ, proprio generi redderetur. Ille hominem aſtute ſuſpendens, oſtendit ei in multiplici ſpecie phantaſticarum opum amplitudinem, ut blandiente viſarum rerum illecebra caperetur. Propinquus, inquit, noſter es, ſume de noſtro, quod & quantum vis. Verum homo prudens eum verba correptionis in ventum fudiſſet, exivit ut abiret. Armiger vero ejus conſpectum miræ pulchritudinis accipitrem in proprium perniciem concupivit. Quo petito & accepto, dominum ſuum jam abeuntem cum lætitia ſequebatur. Cui ille: Abjice cito quod portas, non enim eſt avis, ut videtur, ſed dæmon ſic transformatus, cujus verbi veritas poſt modicum claruit. Cum enim inſipiens nollet audire monentem: primo conqueſtus quod accipiter ille unguibus ſibi pugnum fortius ſtringeret: mox ab eodem per manum in aerem ſublevatus deinceps non comparuit.

VI. Capitur Eon hæreticus. *Sane cum peſtifer ille ita debacchaiser (ut dictum eſt ſæpius) a Principibus ad veſtigandum & proſequendum eum exercitus fruſtra mittebatur: quæſitus enim non inveniebatur. Tandem vero fraudatus ope dæmonum, cum non amplius per illum debacchari ſinerentur (non enim niſi a ſuperioribus poteſtatibus juſto Dei judicio relaxantur) levi negotio a Rhemenſi Archiepiſcopo comprehenſus eſt, & populus quidem ſtolidus qui eum ſequebatur, dilapſus eſt. Porro diſcipuli, qui ei arctius adhærebant, ejuſque cooperatores extiterant, cum ipſo capti ſunt.*

Stulta profeſſio hæretici hominis. *Cum ergo ſtaret in conſpectu Concilii, interrogatus a ſummo Pontifice quiſnam eſſet, reſpondit: Ego ſum ille qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, & ſæculum per ignem. Habebat autem in manu ſua baculum inuſitatæ formæ; in ſuperiori ſcilicet bifurcum. Interrogatus quid ſibi vellet baculus ille: res, inquit, grandis myſterii eſt. Quamdiu enim ſicut nunc videtis, duobus cælum capitibus ſuſpicit: duas Orbis partes Deus poſſidet, tertiam mihi partem cedens. Porro ſi eadem duo ſuperiora capita baculi ſubmittam uſque ad terram, & inferiorem ejus partem quæ ſimplex eſt erigam ut cælum ſuſpiciat, duabus mundi partibus mihi retentis, tertiam tantummodo partem Deo relinquam. Ad hæc riſit univerſa Synodus, deriſitque hominem tam profunde datum in reprobum ſenſum. Juſſus autem ex decreto Concilii, ne peſtis iterum ſerperet, diligenter cuſtodiri, tempore exiguo ſupervixit.*

VII. *Diſcipuli vero ejus, quos magnis inſignierat nominibus alium ſcilicet vocans Sapientiam, alium Scientiam, alium Judi-*

PAGIUS Trithemius ex Theodorico laudato. Eugenius III. licentiam ei conceſſit proferendi quæcunque per Spiritum ſanctum cognoviſſet, & eam ad ſcribendum animavit. Ipſamet Hildegardis in una ex ſuis Epiſtolis ait: *Scripta mea Eugenius Papa, cum Treviri eſſet, allata ſunt, qui ea gratanter coram pluribus legi fecit, ac per ſe ipſum legit; multumque de gratia Dei confidens, benedictionem cum literis mihi mittens, præcepit, ut ea quæ in viſione viderem, vel audirem, ſcriptis attentius commendarem.* Ex Eugenii ad Hildegardem literæ recitantur Tom. X. Concil. pag. 1128. ſed poſt Concilium Remenſe.

IV. Brouverus lib. XIV. Annal. Trevir. num. LXX. refert ex MS. Fuldenſi, & Conradi Imp. Diplomate, in hac Synodo Monaſterii Fuldenſis congregationem Henrici Abbatis ſui nomen detuliſſe, & apud Eugenium eum accuſaſſe, quod minus recte & ſalubriter Eccleſiam illam adminiſtraret. Cauſa ab Eugenio cognita, placuit *Henricum* ſuo munere defungi, ſucceſſore obveniente Marquardo, qui ſumma gloria monaſterium illud rexit. Pontifex per tres menſes Treviris moratus eſt, uti notarunt Brouverus & Trithemius citati, ac Sigonius lib. XI. de Reg. Ital. ideoque ab initio circiter menſis Decembris anni elapſi uſque ad Martium præſentis anni. [1] *Is ex Abbas Fuldenſis depoſitus.*

V. *Concilium* enim *Remenſe* hoc anno ab eo celebratum eſſe, teſtantur Otto Friſingenſis in Friderico lib. 1. cap. 55. Chronographus Cata-

NOTÆ [1] CAve credas pontificem ab exordio decembris anni 1147. uſque ad martium anni 1148. Treviris ſubſtitiſſe, nam ex ejus bulla data Metis hoc anno 1148. indict. 11. die XII. Kal. martii intelligimus ante aliquos hebdomadas inde diſceſſiſſe. Deprompta eſt hæc bulla e tabulario Diſbodembergenſi qui locus eſt in Diœceſi Moguntina, & vulgata a Chriſtiano Johanne in ſuo Spicilegio tabularum veterum. MANSI

Diſcipulorum ejus nomina & pœna. *dicium, & in hunc modum cæteros, cum ſanam doctrinam nulla ratione reciperent; potius abſtinatiſſime de falſis gloriarentur vocabulis: in tantum, ut ille qui judicium dicebatur, ſuis detentoribus ultrinem infelici fiducia comminaretur ſententiam. Curiæ prius & poſtea ignibus traditi ardere potius, quam ad vitam corrigi maluerunt. Audivi a quodam venerabili viro, qui interfuit dum hæc agerentur, quod audierit illum, qui judicium dicebatur, cum ad ſupplicium duceretur, crebro dicentem: Terra findere: tanquam ad oris ejus imperium terra aperienda eſſet, & devoratura ſicut Dathan & Abiron, hoſtes ejus. Tanta vis ſemel infixi cordibus erroris fuit.* Hactenus Neubrigenſis. Sed jam ad ejuſdem Rhemenſis Concilii Acta revocemus orationem.

VIII. Cauſæ Principum perlatæ ad Concil. Inter alia autem, perlatas ad Synodum Regum cauſas eſſe ſic narrat: *Venerunt ad prædictum Concilium cum bulla aurea Nuntii junioris Romanorum Regis Henrici, tum de ſublimatione ſua ad Imperium Romano Pontifici ſignificantes, quam de tribus fratribus Ducatus Poloniæ, qui ejecto quarto & ſeniore, Ducatum inter ſe diviſerant, ac de Epiſcopis illius Provinciæ, qui ſuper hoc patri ipſorum juramentum præſtiterant, querimoniam facientes.* Sed quid de his in Concilio fuerit definitum, dicere prætermittit.

Inſuper autem ſtatutos fuiſſe in eadem Synodo complures canones ſpectantes ad diſciplinam Eccleſiaſticam in uſum priſtinum revocandam, ex S. Bernardo, qui ex illis aliquot recitat in libris de Conſideratione ad Eugenium, poſſumus intelligere, dum quarto anno a tempore iſto conqueritur apud ipſum Pontificem, non ſervari, quæ in proximo præcedenti Rhemenſi Concilio ſtatuta fuiſſent.

At primum omnium ante canones ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentes deſcribendum eſt, quod Eugenius ipſe poſt Concilium Rhemenſe Symbolum Fidei promulgandum ſtatuit contra errores Giliberti. Sed antea hic recenſendos errores ipſos, uti leguntur in codice Gallicano, operæ pretium exiſtimamus, his verbis.

Aſſertiones Giliberti Porretani Pictavienſis Epiſcopi.

Quod divina natura, quæ divinitas dicitur, Deus, non ſit, ſed forma qua Deus eſt, quemadmodum humanitas homo non eſt, ſed forma qua eſt homo. IX. Errores Giliberti.

Quod cum Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus unum eſſe dicuntur, non niſi una divinitate eſſe intelliguntur, nec converti poſſit, ut unus Deus, vel una ſubſtantia, vel unum aliquid, Pater & Filius, & Spiritus ſanctus eſſe dicatur.

Quod tres perſonæ tribus unitatibus ſint tria, & diſtinctæ proprietatibus tribus, quæ non ſunt ipſæ perſonæ, ſed ſunt tres res æternæ, & ab invicem & a divina ſubſtantia in numero differentes.

Quod divina natura non ſit incarnata. His propoſitis, hæc ſequuntur:

Anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimoctavo Symbolum iſtud ſub Eugenio Tertio Papa in Rhemenſi Concilio firmatum eſt a Patribus provinciarum.

Credimus & confitemur ſimplicem naturam divinitatis eſſe Deum, nec aliquo ſenſu Catholico poſſe negari quin divinitas ſit Deus, & Deus divinitas. Sicubi vero dicitur, Deum ſapientia ſapientem, magnitudine magnum, divinitate Deum eſſe, & alia hujuſmodi; credimus non niſi ea ſapientia, quæ eſt ipſe Deus, ſapientem eſſe: non niſi ea magnitudine, quæ eſt ipſe Deus, magnum eſſe: non niſi ea æternitate, quæ eſt ipſe Deus, æternum eſſe: non niſi ea unitate unum, quæ eſt ipſa: non niſi ea divinitate Deum, quæ eſt ipſe, id eſt ſe ipſo, ſapientem, magnum, æternum, unum, Deum. Fidei Symbol. contra errores Giliberti.

Cum de tribus perſonis loquimur, Patre & Filio & Spiritu ſancto, ipſas unum Deum, unam divinam ſubſtantiam eſſe fatemur. Et e converſo cum de uno Deo, una divina ſubſtantia loquimur: i-

PAGIUS *Epocha Concilii Rhemenſis* talaunenſis Tom. I. Biblioth. Labbei, & Chronographus Remenſis ibidem, quibus adde Chronographum Sancti Medardi Sueſſionenſis Tom. II. Spicilegii & Robertum de Monte vulgatum. Verum quidem eſt, Bulæum Tom. II. Univerſit. Pariſ. pag. 232. & Gervaſium in Chron. Concilium iſtud cum anno ſuperiori alligaſſe; ſed fundamenta, quibus innituntur frivola, & ex iis, quæ hoc & præcedenti anno in medium adduximus, plane everſa. Chronographus Mailroſenſis annum a Paſchate incipiens ait, anno MCXLVII. Eugenium Papam *magnum Concilium Remis* tenuiſſe *ad* Lætare Jeruſalem, ſeu Dominica quarta Quadrageſimæ, quæ hoc anno in diem XII Kalend. April. ſeu diem XXI. Martii incidit. Huic Chronographo conſentit Chronographus Remenſis citatus. Robertus vero de Monte vulgatus, & Chronographus Catalaunenſis laudatus, qui illud *XI. Kal. Aprilis* collocant, a prioribus non diſcrepant, ſed alii a die dominica, qua mos erat preces Deo fundere, alii a feria ſecunda inſequenti, qua prima ſeſſio fieri ſolita erat, illud exordiuntur. Illud Concilium, ut ex literis Eugenii liquet, non omnino generale fuit, ſed Ciſalpinæ tantum Eccleſiæ, licet paſſim Generale appelletur. Ex die porro, quo Concilium Remenſe inchoatum, colligitur illud ad præſentem annum omnino pertinere, cum ſuperiori die XXIII. Martii *Eugenius* III. Divione fuerit, ut ſuo loco oſtenſum.

ipſam alium Deum unam divinam ſubſtantiam eſſe tres perſonas confitemur.

Credimus & confitemur ſolum Deum, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum æternum eſſe, nec aliquas omnino res, ſive relationes, ſive proprietates, ſive ſingularitates, vel unitates dicantur, vel alia hujuſmodi adeſſe Deo, quæ ſint ab æterno, & non ſint Deus.

Credimus & confitemur, ipſam divinitatem, ſive ſubſtantiam divinam, ſive naturam divinam dicat, incarnatam eſſe, ſed in Filio. Hacuſque Symbolum Fidei poſt idem Rhemenſe Concilium promulgatum. Statuti ſunt enim prius canones decem & ſeptem, quorum duo nacti ſumus exemplaria, alterum Vaticanum, Gallicanum vero alterum, miſſum Romam ad Gregorium Papam Decimumtertium a Jacobo Amioto Epiſcopo Antiſiodorenſi, ſed deſiderantur in Vaticano canones Fidei ſpectantes ad damnationem errorum Gilberti, quos ex Gallicano poſuimus. In reliquis autem, ſi quæ inventa ſunt admodum levia ab invicem diſcrepantia, ponuntur in margine. Poſt canones vero ſancitos, dimiſſa Synodo, cum delictis inſignioribus doctiora Epiſcopis ſeorſum convenit Eugenius Papa ad imponendam manum poſtremam erroribus Gilberti, cum & ab eodem Pontifice prædictum firmatum eſt Symbolum, quod nos honoris cauſa, ut factum reperimus in codice Gallicano, primo loco poſuimus, & poſt ipſum canones, uti ſequuntur:

De duobus exemplar. concil. Rhem.

X. Canones Concil. Rhem.

1. *Qui ab Epiſcopis ſuis anathematis ſententia condemnantur, quoniam a communione Eccleſiaſtica removentur, diabolicæ dignoſcuntur ſubites poteſtati. Non enim eſt homo qui ligat, ſed Chriſtus, qui hanc miniſtris ſuis * exhibuit poteſtatem. Ideoque a ſuis Epiſcopis excommunicatos ab aliis * recipi modis omnibus prohibemus. Epiſcopus autem qui ſententiam promulgaverit, cum vicinis Epiſcopis * nuntiet. Qui vero excommunicato, donec ab eo qui eum excommunicaverat, vel ab auctoritate Sedis Apoſtolicæ abſolvatur, ſcienter communicare præſumpſerit, eadem excommunicationis ſententia ipſum teneri cenſemus.*

* G. tribuit.
* G. ſuſcipi.
* G. annuntiet.

2. *Præcipimus* (a) *etiam, * quod tam Epiſcopi, quam clerici, neque in ſuperfluitate, ſive inhoneſta varietate colorum, nec * ſciſſura veſtium, neque in tonſura, intuentium, quorum forma & exemplum eſſe debent, offendant aſpectum; ſed potius ut in ſuis actibus * ea condemnent, ut amorem innocentiæ converſationis demonſtrent, ſicut dignitas exigit ordinis clericalis. Quod ſi moniti ab Epiſcopis ſuis infra undecim dies non obtemperaverint, Eccleſiaſticis beneficiis eorumdem Pontificum auctoritate priventur. Epiſcopi vero ſi præfixam pœnam irrogare neglexerint: quia inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ ſunt, quam ad deſides negligenteſque rectores: tam diu ab * Epiſcopali officio abſtineant, donec pœnam a nobis conſtitutam clericis ſibi ſubjectis imponant, nec * etiam niſi præcedente congrua ſatisfactione relaxent.*

(a) 21. q. 9. c. ult.
* G. of
* G. ſciſſura.
* G. ceteris.
* G. pontificali.
* G. eam

3. *Præterea quod a patribus noſtris propenſiore cura novimus conſtitutum, nos quoque præcipimus obſervari: ut qui in ordine ſubdiaconatus aut ſupra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque Eccleſiaſtico beneficio careant.*

4. *Ad majorem* (b) *autem domus Dei decorem adjicientes ſtatuimus, ut ſanctimoniales & mulieres quæ Canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt: juxta beatorum Benedicti & Auguſtini * rationem vitam ſuam in melius corrigant & emendent: ſuperfluitatem & inhoneſtatem veſtium videant, & in clauſtro ſint aſſidue permanentes. * choro, refectorio & dormitorio ſint contentæ, & relictis Præbendis & aliis propriis, curam neceſ-*

(b) 18. q. 2. c. 25.
* G. regulam.
* G. communi.

PAGIUS VI. *Canones in eo ſanciti.*

Canones XVIII. in hoc Synodo ſanciti in quorum ultimo dicitur: *Præſentis decreti auctoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæreſiarchas, & eorum ſequaces, qui in partibus Gaſconiæ, aut Provinciæ, vel alibi commorantur, manuteneat, vel defendat: nec aliquis eis in terra ſua receptaculum præbeat.* Iſte Canon apud Baronium num. X. dicitur decimus ſeptimus, quia in exemplari Vaticano, quo uſus eſt, Canones XVII. & XVIII. in unum confunduntur. Hæretici illi alii non erant, quam Henricus, Eudo, ſive Eon, & Apoſtolici, de quibus mox. [1]

VII. Epiſcopos Hiſpaniarum Concilio Remenſi interfuiſſe, docet Sanduvalius in Alphonſo VII. fol. 196. atque hunc Hiſpaniarum Imperatorem *Concilium Palentinum* cum Epiſcopis & Proceribus ſuis celebraſſe era MCLXXXVI. anno ſcilicet Chriſti præſenti, & imprimis lectum fuiſſe Eugenii III. Papæ Edictum, quo præcipiebatur, ut ſe ſe in Gallias ad celebrandum Concilium Generale Remis indictum, & examinandas ibidem quatuor theſes exoticas *Gilberti Porretani* Epiſcopi, conferrent, prolato de iis judicio, ut vel per ſe ipſos vel interventu gravium & doctorum hominum illud poſtea Remis operirent. Adhæc in Epiſtola LXXIV. ad Alphonſum Hiſpaniarum Regem ſcripta, ſub *datum in territorio Lingonenſi V. Kal. Maii*, ſt die XXVII. menſis Apri-

Ei interſunt Epiſcopi Hiſpaniæ.

NOTÆ [1] Hujus concilii præter vulgatos alius XVI. canones e duplici MS. Codice editi ſunt a Martene Anecdot. t. III. col. 141. Sancita in his quædam ad Eccleſiaſticam diſciplinam pertinentia. MANSI

* G. providcatur. * G. adimpleant. * G. niſi regulariter.

*ceſſitatibus de communi * provideant. Quod ſi uſque ad proximum Apoſtolorum feſtum non adimpleverint: ex tunc earum Eccleſiis, donec hoc noſtrum mandatum * adimpleverint, divina prohibemus officia celebrari; & ſi qua ipſarum mortua fuerit, Chriſtianorum careat ſepultura. Prohibemus etiam, ne in earumdem Collegiis aliqua quæ * irregulariter victum fuerit, recipiatur.*

(a) c. decernimus de Judiciis. * G. autem.

*5. Decernimus (a) * etiam, ut laici Eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant; & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Eccleſiarum Prælati de negotiis Eccleſiaſticis, vel de aliis quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur, aliquorum laicorum judicia non diſponant; nec propter eorum prohibitionem Eccleſiaſticam dimittant juſtitiam exercere.*

* G. quid accipere. * G. caret * G. prohibitionem.

*6. Auctoritate quoque Apoſtolica prohibemus, ut nullus Advocatus, præter jus & beneficium antiquitus conſtitutum ſibi aliquid * accipere vel uſurpare præſumat. Subadvocatos vero & * exactores eorum modis omnibus ab Eccleſiarum infeſtationibus removeri præcipimus. Quod ſi quis contra hanc * ſententiam a nobis promulgatam de cætera attentare præſumpſerit, Chriſtianorum careat ſepultura.*

(b) 27. q. 1. c. 40. * G. regulam.

*7. Quia (b) vera continentia, & Deo placens munditia in Eccleſiaſticis perſonis & ſanctis ordinibus dilatanda eſt: ſanctorum Patrum, & prædeceſſoris noſtri Papæ Innocentii veſtigiis inhærentes ſtatuimus, quatenus, Epiſcopi, presbyteri, ſubdiaconi, regulares canonici, monachi, atque converſi profeſſi, qui ſacrum tranſgredientes propoſitum uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur: hujuſmodi namque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam * rationem conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus. Qui etiam ab invicem ſeparati, pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant. Id ipſum quoque de ſanctimonialibus, ſi, quod abſit, nubere tentaverint, obſervari præcipimus.*

8. Divinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & ſanctorum Patrum decreta ſanxerunt, ut decimas Eccleſiarum, quas in uſus pietatis conceſſas canonum demonſtrat auctoritas, laici non debeant poſſidere. Nos quoque ne id fiat, modis omnibus prohibemus, ſive ab Epiſcopis, ſive a Regibus, vel quibuſlibet perſonis acceperint, niſi Eccleſiæ reddiderint, ſacrilegii crimen committant, & periculum æternæ damnationis incurrunt.

*9. Illud (c) etiam duximus annectendum, ut nullus in Archidiaconum niſi diaconus vel presbyter ordinetur. Archidiaconi vero, Decani, vel Præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, ſuſcepto honore priventur: Prohibemus * etiam, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.* (c) diſt. 7. c. 3. * G. autem.

*10. Præcipimus (d) etiam, ne presbyteris conductitiis Eccleſiæ committantur, & unaquæque Eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat ſacerdotem, nec ab ejus regimine alicujus, niſi Epiſcopi, in cujus parochia fuerit, vel Archidiaconi, * canonico judicio depellatur. Cui de bonis Eccleſiæ tantum beneficii præbeatur, unde convenienter valeat ſuſtentari.* (d) 1. q. 2. 1. 3. & ult. * G. aut.

*11. Præcipimus (e) quoque, ut presbyteri, clerici, monachi, converſi, peregrini, mercatores, ruſtici euntes, & redeuntes, & in agricultura exiſtentes, & animalia cum quibus arant, & oves omni tempore ſint ſecuræ. Si quis autem hoc noſtrum ſtatutum violare præſumpſerit: Epiſcopus, in cujus parochia fuerit, omni * trepiditate ſepoſita, canonicam de ipſo juſtitiam faciat.* (e) c. 2. de treuga & pace * G. tepiditate.

*12. Temerariam (f) quoque militum audaciam, qui ad deteſtabiles nundinas vel ferias ex condicto ſoleat ad oſtenſionem ſuarum virium convenire, unde mortes * corporum & animarum ſæpius provenerant, omnino * fieri interdicimus. Quod ſi quis ibidem cæſus, vel mortuus fuerit, pœnitentia ei & viaticum non negetur; Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.* (f) de torneam. c. 1. * G. hominum & pericula. * G. ſibi

*13. Nihilominus (g) præſentis ſcripti ſerie ſtatuta prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ Papæ Innocentii confirmantes, decernimus, ut ſi quis ſuadente diabolo tanti ſacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum, vel monachum violentas manus * mittat, anathemati ſubjaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat.* (g) 16. q. 4. c. 20. * G. initiat.

14.

PAGIUS Aprilis, ait Eugenius: *Quia Epiſcopos & Abbates regni tui ad vocationem noſtram, tanquam devotus & humilis filius, Remenſi intereſſe Concilio voluiſti; benevolentiæ tuæ gratias exhibentes, precum tuarum conſideratione devicti, eos qui non venerant, a ſuſpenſionis ſententia relaxamus.* Quare plures Hiſpaniarum Epiſcopi & Abbates ad Concilium Remenſe venere. De præſentia Epiſcoporum Hiſpaniæ in Concilio Remenſi legendus Baronius num. XXXI.

VIII. *Theobald. Archiep. Cantuar. male habitus.* Gervaſius in Chron. ad annum MCXLVII. refert, Eugenium III. Theobaldum Cantuarienſem Archiep. ſcriptis & nunciis cum cæteris Epiſcopis Angliæ vocaſſe, at miniſtros Regis portus maris obſervaſſe, ne Archiepiſcopus transfretaret. *Sed Archiepiſcopus Deum magis quam Regem metuens; clanculo mare adiit, & vix tandem in cimba fracta tranſvectus vix terram tetigit, & Domino Papæ ſe præſentavit.* Nam, ut ſanctus Thomas Cantuarienſis

14. *Hæc etiam conſona ſanctorum Patrum definitione ſancimus, ut in eos qui ad Eccleſiam, vel cœmeterium confugerint, nullus manus mittere audeat. Quod* * *qui fecerit, anathema ſit*

* G. ſi

(a) 23. q. 8. c. 32.

15. *Innovamus* (a) *etiam, ut ſi quis malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vindicta ignem appoſuerit, vel apponi fecerit aut appoſitoribus conſilium, vel auxilium ſcienter tribuerit: excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura. Nec abſolvatur, niſi prius damno cui intulit, ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia* * *Dei detur, ut Hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſervitio Dei per annum permaneat. Si quis vero Archiepiſcopus vel Epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituat: & per annum ab officio pontificali abſtineat. Sane Regibus & Principibus facultatem faciendæ juſtitiæ non negamus.*

* f. ei

16. *Præcipimus etiam, ut* * *pro chriſmatis, & olei ſacri, & ſepulturæ acceptione,* * *nullum pretium exigatur.*

* G. per

* G. acceptionem

17. *Illud etiam quod a prædeceſſore noſtro Papa Innocentio ſtatutum eſt, renovantes, ordinationes factas a filio Petri Leonis, & aliis ſchiſmaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.*

Quia etiam Apoſtolica ſedes, quod rectum eſt, conſuevit attenta conſideratione defendere, & quod devium * *invenitur eſſe evitare: præſentis decreti auctoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæreſiarchas & eorum ſequaces, qui in partibus Gaſconiæ, aut Provinciæ .... vel alibi commorantur, manuteneat vel defendat: nec aliquis eis in terra ſua receptaculum præbeat. Si quis autem vel eos de cætero retinere, vel ad alias partes proficiſcentes eorum errori conſentiens recipere forte præſumpſerit, quo ipſius Deus animas percutit, anathemate feriatur, & in terris eorum donec condigne ſatisfaciant, divina celebrari officia interdicimus.* Hactenus ex codice Vaticano. Sed audiamus querelas S. Bernardi, Eugenium compellantis verbis iſtis de neglectu canonum ejuſdem Rhemenſis Concilii: (b)

* G. eſſe invenerit evitare:

(b) Bern. Conſid. l. 4.

XI. *Mihi*, inquit, *in promptu eſt (at multa & innumera prætermittam, quæ paſſim neglecta jacent) nonnulla etiam ex his, quæ plantavit dextera tua, convulſa monſtrare. Nonne os tuum in Rhemenſi Concilio ſubjecta capitula promulgavit? Quis ea tenet? quis tenuit? Falleris, ſi teneri putas: ſi non putas, ipſe peccaſti, aut ſtatuens, quæ non tenerentur, aut quod non teneantur, diſſimulans.* (c) *Præcipimus, aiſti, ut tam Epiſcopi, quam clerici neque in ſuperfluitate, ſeu inhoneſta varietate colorum, aut ſciſſura veſtium, neque in tonſura intuentium (quorum forma & exemplum eſſe debent) offendant aſpectum; ſed potius ita in ſuis actibus errata condemnent, & amorem innocentiæ converſatione demonſtrent, ſicut dignitas exigit ordinis clericorum. Quod ſi moniti ab Epiſcopis ſuis intra quadraginta dies non obtemperaverint, Eccleſiaſticis beneficiis eorumdem pontificum auctoritate priventur. Epiſcopi vero ſi præfixam pœnam irrogare neglexerint; quia inferiorum culpa ad nullos magis referenda ſunt, quam ad deſides negligenteſque rectores: tamdiu ab officio pontificali abſtineant, donec pœnam a nobis conſtitutam clericis ſibi ſubjectis imponant.*

Querela S. Bern. ad Eug. Pap. de neglectu Can. Conc. Rhem.

(c) Conc. Rhem. c. 2.

Illud etiam (d) *duximus annectendum, ut nullus in Archidiaconum, vel Decanum, niſi diaconus & presbyter ordinetur; Archidiaconi vero, Decani, & Præpoſiti, qui infra ordines prænominatos ſunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, honore ſuſcepto priventur.*

(d) Ib. c. 9.

XII. *Prohibemus* (e) *autem, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia, & vita merito clareſcunt, prædictæ concedantur honores.* His vero recitatis, hæc ſubiicit: *Verba tua hæc, tu ſanxiſti: quid effectus mancipatum? Adhuc adoleſcentes, adhuc qui infra ſacros ordines ſunt, in Eccleſia promoventur. Quod ad primum capitulum pertinet luxus veſtium interdictus, ſed non reſtrictus: pœna dictata, ſed minime ſecuta eſt. Jam quartus annus eſt, ex quo datum mandatum audivimus, & neminem adhuc clericorum privatum beneficio, neminem Epiſcoporum ſuſpenſum ab officio, luximus. At luctu amariſſimo dignum quod ſecutum eſt. Quid hoc? Impunitas incuriæ ſoboles, inſolentiæ mater, radix impudentiæ, tranſgreſſionum nutrix &c.* Queritur enim de his pluribus. Porro ex hujuſmodi ſancti Bernardi teſtu corrige Decretum Gratiani, ubi ſub nomine Innocentii Secundi in Concilio Romano recitatus habetur ejuſmodi canon de non (f) promovendis iiſdem ado-

(e) Ibid.

(f) diſt. 60.

PAGIUS Archiep. in Epiſtola CXXXVI. ad Boſonem Cardinalem ſcribit, *Theobaldus* ad Concilium Remenſe venit, *cæteris Epiſcopis domi contra obedientiam remanentibus, exceptis tribus, qui de mandato Regis venerant, ut aliorum abſentiam excuſarent.* Theobaldus ſoluto Concilio Cantuariam proſpere pervenit; ſed Stephanus Rex eum Anglia celeriter exire coegit. Quare Theobaldus in Franciam ſeceſſit. De hac iſtius præſulis vexatione loquitur Baronius num. XXXVI. jamque numero anteriori narrarat, Eugenium III. controverſiam obortam inter Theobaldum & Bernardum Epiſcopum ſancti Davidis ejus obedientiam refugientem componere laboraſſe, quod probat Baronius ex ejuſdem Papæ Epiſtola, data *Meldis tertio Kalendas*

adoleſcentibus, niſi diſerimus, idipſum ab Innocentio in Romano Concilio conſtitutum, quod poſtea ab Eugenio in Rhemenſi Concilio fuit iteratum.

XIII. His abſolutis, introducta eſt in Concilium Gilberti Epiſcopi Pictavienſis cauſa, in qua idem Gilbertus expertus eſt ſanctum Bernardum vehementiſſimum contradictorem. Qui cum adeo perſtringeret illum, ut omnino convinceret ipſum hæreticum: Eugenius Papa conſulens tanti Epiſcopi famæ, id ſeorſum poſt dimiſſum Concilium faciendum duxit. Teſtatur hæc Goſridus in vita ipſius ſancti Bernardi, cum ait: (a) *Igitur in Concilio, quod in urbe Rhemorum Papa venerabilis Eugenius celebravit, egit cominus adverſus hunc Gilbertum Eccleſiæ ſanctæ ſuo tempore ſingularis athleta Bernardus: primo quidem totum, quod ille verborum cavillationibus occultare nitebatur, eliciens; deinde vero tam ſuis ratiociniis, quam Sanctorum teſtimoniis biduana diſputatione redarguens. Conſiderans ſane, nonnullos ex his qui præſidebant, jam quidem animadvertentes blaſphemiam in doctrina, adhuc tamen avertentes injuriam a perſona; accenſus eſt zelo, & domeſticam ſibi Eccleſiam ſeorſum convocat Gallicanam. Communi denique conſilio a Patribus decem provinciarum, aliis autem Epiſcopis & Abbatibus plurimis, dictante viro Dei, novis dogmatibus opponitur Symbolum novum. Cui etiam ſubſcribuntur nomina ſingulorum, ut eorum videlicet omnium ſicut irreprehenſibilis fides ſic irreprehenſibilis zelus cæteris innoteſcat. Ita demum Apoſtolico judicio, & auctoritate univerſalis Eccleſiæ error ille damnatur. Epiſcopus Gilbertus an eiſdem damnationi conſentiat, interrogatur: conſentiens & publice refutans, quæ prius ſcripſerat, & affirmaverat, indulgentiam ipſe conſequitur, maxime quod ab initio cautus fuiſſet ea lege eamdem ingredi diſceptationem, ut promitteret ſine ulla ſeſe obſtinatione pro Eccleſiæ ſanctæ arbitrio correcturum libere ſuam opinionem.* Hactenus Goſridus. Ex quibus plane illud inducitur; eumdem Gilibertum licet hæretica ſenſerit, hæreticum non fuiſſe; cum pertinacia, quæ ſecundum ſanctum Auguſtinum de Civitate Dei, facit quemquam hæreticum, omnino caruerit, & hac de cauſa non fuerit pœna mulctatus privationis Epiſcopatus, quo privandus omnino fuiſſet ex præſcripto ſacrarum legum, ſi convictus fuiſſet hæreticus, immo & hæreſiarcha.

(a) *Vit. S. Bern. l. 3. c. 5.*

Gilberti damnantur errores.

Gilbert. cur hæretic. non dicendus.

XIV. At quod Symbolum novum, quod aſſerit tunc a ſancto Bernardo fuiſſe conſcriptum, atque ab Epiſcopis ſubſcriptum; quænam controverſia ejus cauſa excitata fuerit & tumultus obortus a S. R. E. Cardinalibus adverſus Eugenium Papam, præſtat audire ab ejus temporis ſcriptore Ottone Friſingenſi, rem ipſam locupletius proſequente, qui ait: (b) *Itaque finita Synodo, ſalutiferiſque ad innovationem ſeu confirmationem antiquorum ibidem promulgatis decretorum capitulis, prudentiores & viciniores ad cauſam Epiſcopi Gilberti terminandam reſervantur. Decurſa mediana Quadrageſimæ hebdomada, ſacroque Dominicæ Paſſionis tempore inchoante, Epiſcopus Pictavinus, manente adhuc ſummo Pontifice Rhemis, rurſus ad judicium trahitur, in cubiculo, ubi urbis Epiſcopus cum ſenioribus ſedit, vocatur, & ab eo, quid de fide ſanctæ Trinitatis ſentiat, ſubtiliter interrogatur &c.* Subiicit diſputationem de his tunc habitam coram Eugenio Papa, ipſo etiam interloquente; atque demum, quæ ſanctus Bernardus ſcribenda curavit capita Catholicæ Fidei adverſus Giliberti errores, quæ Goſridus nominat Symbolum novum, adverſus novos errores ab eodem ſancto Bernardo conſcriptum, de quo iſta Otto habet: *Quam auctoritatem cum determinare vellet Claravallenſis Abbas, aliqua verba, quæ Cardinalibus diſplicerent protulit, Epiſcopo Pictavino dicente: Et hoc ſcribatur. Ad quod ille reſpondit: Scribatur ſtylo ferreo in ungue adamantino. Moxque ad publicum progreſſus, omnes quos poterat convocavit. Ibi cum Archiepiſcopis, viriſque religioſis & eruditis contra quatuor prædicta, quæ Pictavino Epiſcopo imponebantur capitula, fidem ſuam in hunc modum ipſe cum aliis, & alii cum ipſo expoſuerunt:*

(b) *Ot. Fr. in Frid. l. 1. c. 50. 57.*

Auditur poſt Synodum Gilbert.

Quæ ſcribi voluit S. Bern. adverſus Gilbert.

XV. *Credimus ſimpliciter naturam divinitatis eſſe Deum, nec aliquo ſenſu Catho-*

PAGIUS *dus Julii*, in qua ait: *B. Luce feſtivitatis proximi ſequentis anni, tibi & ipſi* (nempe Bernardo Menevenſi ſeu ſancti Davidis Epiſcopo) *diem præfiximus, ut tunc præſentibus partibus, de dignitate Eccleſiæ ſancti David, & libertate ſua, rei veritatem cognoſcamus.* Hanc Epiſtolam ad hunc etiam annum revocant Alfordus num. X. & ſeq. & paſſim alii. Sed non dubito, quin hallucinati fuerint, & quin ea anno ſuperiori, ut ibi diximus, data ſit, cum certo conſtet, *Eugenium* III. hoc anno die XXIX. menſis Junii, quo ea ad Theobaldum Archiep. Epiſtola Meldis in Galliis ſcripta, jam in Italia fuiſſe. Cæterum controverſia illa inter Eccleſiam Cantuarienſem & Menevenſem durabat adhuc ſub Pontificatu Innocentii III. Bernardus enim *ante diem a Papa Eugenio præfixum diem clauſit ſupremum*, inquit Canonicus Menevenſis coætaneus (ut exiſtimat Warthonus in Anglia Sacra part. II. pag. 652.) in Vita Davidis II. Epiſcopi Menevenſis. Bernardus autem, ut videre eſt apud Godvinum de Præſulibus Angliæ, hoc anno obiit.

In

thelino poſſe negari, quin divinitas ſit Deus, & Deus divinitas. Si vero dicitur, ſapientia ſapientem, magnitudine magnum, æternitate æternum, unitate unum, divinitate Deum eſſe, & alia hujuſmodi; credimus non niſi ea ſapientia, quæ eſt ipſe Deus, ſapientem eſſe; non niſi magnitudine, quæ eſt ipſe Deus, magnum eſſe: non niſi æternitate, quæ eſt ipſe Deus, æternum eſſe, non niſi unitate quæ ipſe eſt, unum eſſe; non niſi ea divinitate Deum quæ ipſe eſt, ideſt ſeipſo, ſapientem, magnum, æternum, unum, Deum.

Cum de tribus perſonis, Patre, Filio, & Spiritu ſancto loquimur: ipſas unum Deum, unam divinam ſubſtantiam fatemur eſſe. Et e converſo: cum de uno Deo, unaque divina ſubſtantia loquimur, ipſum unum Deum, unam divinam ſubſtantiam eſſe tres perſonas profitemur.

Credimus ſolum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum æternum eſſe, nec aliquas omnino res, ſive relationes, ſive proprietates, ſive ſingularitates, vel unitates dicantur, & ejuſmodi alia a Deo eſſe, quæ ſint ab æterno, & non ſint Deus.

Credimus ipſam divinitatem, ſive ſubſtantiam divinam, ſive naturam divinam dicas, incarnatam, ſed in Filio eſſe. Iſta ſunt, quæ S Bernardus una cum Epiſcopis Gallicanis tunc ſcribi & ſervari præcepit, tamquam antidotum adverſos propinatos Gilibertl errores. At quæ horum cauſa oborta tunc eſt controverſia inter S. R. E. Cardinales, qui aderant, adverſus Eugenium Papam, ab eodem Ottone ſic accipe: (*a*)

(a) Ot. Fr. de geſt. Frid. l. 2. c. 57.

XVI. Cardin. in Eugen. Pap. commoti.

Quod Gallicana Eccleſia factum tam graviter ſacer Cardinalium Senatus accepit, ut cum magna mentis indignatione Curiam intraret, ac tamquam unum corpus effecti, una omnes voce Pontifici ſuo dicerent: Scire debes, quod a nobis per quos tamquam per cardines univerſalis Eccleſiæ volvitur axis, ad regimen totius Eccleſiæ promotus, a privato univerſalis pater effectus, jam deinceps te non tuum, ſed noſtrum potius eſſe oportere: nec privatas & modernas amicitias antiquis & communibus præponere, ſed omnium utilitati conſulere, Romanæque Curiæ culmen ex officii tui neceſſitudine curare & obſervare debere. Sed quid fecit Abbas tuus, & cum eo Gallicana Eccleſia? Qua fronte, quo auſu cervicem contra Romanæ Sedis primatum & apicem erexit? Hæc eſt enim ſola, quæ claudit, & nemo aperit: aperit, & nemo claudit. Ipſa ſola de Fide Catholica diſcutere habens, a nullo, etiam abſens, in hoc ſingulari honore præjudicium pati poteſt. Sed ecce Galli iſti etiam faciem noſtram contemnentes, ſuper capitulis, quæ his diebus, nobis aſſidentibus, agitata ſunt, tamquam ſi- * definitivæ. *nitivæ ſententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconſultis, fidem ſuam ſcribere præſumpſerunt. Certe ſi in Oriente, utpote Alexandriæ, vel Antiochiæ, coram omnibus Patriarchis hujuſmodi tractaretur negotium: nihil firma ſtabilitate ſolidum ſine noſtra deſinire valeret auctoritate. Quinimo juxta antiquorum Patrum inſtituta vel exempla, Romano ſervaretur examine terminandum. Quomodo ergo iſti in noſtra præſentia uſurpare audent, quod etiam remotioribus, & majoribus nobis non licet? Volumus igitur hæc tam temeraria novitati celeriter aſſurgas, ipſorumque contumaciam punire non differas.* Iſta ad Eugenium Papam univerſum ſacrum Collegium Cardinalium.

Ac plane quot Cardinales, tot dixeris Paulos reſiſtentes in faciem Petro, reprehendentes, eum, qui connivere his creditus; omnino quidem ipſis reprehenſibilis videbatur, dum definire quid de Fide nullius ſit alterius hominis, quantumlibet vitæ laudabilis, etiam ſi dono polleret miraculorum, uti S. Bernardus erat. Nam quantumlibet ſanctiſſimus eſſet, quod adhuc in carne moraretur, longe erat inferior Angelo, cui nequaquam hanc prærogativam tribuendam putavit Apoſtolus, ut de Fide quid poſſet cœlitus definire ſub anathematis pœna. Etenim idem ipſe qui dixit (*b*): XVII.
Neſcitis quia & Angelos judicabimus? (b) Gal. 1.
His verbis in Angelos anathema potenter intorquet, dicens: *Etſi Angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis: anathema ſit.* Quod autem dixit in Angelum, ut multo magis deberet, de quolibet intelligi homine, mox ſic generalius repetit: *Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis annuntiaverit, præter id quod accepiſtis: Anathema ſit.* Non-igi-

PAGIUS IX. *Eon hæreticus damnatus.*

In Concilio Remenſi damnatus inſanus hæreticus de Britannia Armorica adductus, *homo illiteratus & idiota, Ludificatione Dæmonum ita dementatus, ut cum ſermone Gallico Eon diceretur, ad ſuam perſonam pertinere crederet, quod in Eccleſiaſticis exorciſmis dicitur, ſcilicet* „ per eum, qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, & ſæculum per ignem „ ut inquit Willelmus Neubrigenſis lib. I. cap 19. de quo hæretico Baronius a num. II. ad VIII. pluribus differit, & Auctarium Gemblacenſe ad annos MCXLVI. & MCXLVIII.

X. *Gilberti Porretani doctrina reprobata.*

Damnatus & *Gilbertus Porretanus* Epiſcopus Pictavienſis, cujus cauſa in Concilio Pariſienſi ad Remenſe, ut anno ſuperiori inſinuavimus, remiſſa fuerat. De ea & de Gilberto Baronius a num. XIII. ad XXXII. plura in medium adducit, quæ apud eum legenda. Auditi præterea nuncii junioris Germaniæ Regis Henrici circa diſſenſionem Ducum Poloniæ, uti anno MC-

igitur Angelo, val alicui Sanctorum hoc a Deo tributum eſt privilegium, ſed Romanæ Eccleſiæ in Perſona Petri, cui tantam Chriſtus eſt pollicitus & tribuit dignitatem. Quomodo autem bis perſtrictus Eugenius Papa, ſatisfaciendum curaverit Cardinalibus, ita idem Otto rem geſtam proſecutus enarrat, dicens:

XVIII. Humili excuſatione Bern. & ſociorum res componitur.

Quos Romanus Pontifex blando mitigaas eloqaio, Abbate ad ſe vocato, de boc facto, qualitatem facti ſalerter inquirit. Cui ille humiliter & cum reverentia reſpondit, ſe, vel dominos Epiſcopos nihil de præfatis capitulis definiſſe: ſed quia ab Epiſcapo Pictavino audierat, ut fides ſua ſcriberetur: ideirco quia ſolus nollet, illorum auctoritate ac teſtimonio ſimpliciter ſe quod ſentires expoſuiſſe. Hocque tam humili, quam modeſta ipſius reſponſo prædicta Cardinalium indignatia conquievit; ita tamen, ut præfatam ſcriptum tamquam inconſulta Curia prolatum, velut auctoritates pondere carens, pro Symbola in Eccleſia, quod in Conciliis contra hæreſes congregatis fieri ſoles: non haberetur: niſi ab ipſu Romana Eccleſia confirmaretur. Quod & factum, atque omnium ona ſententia confirmatum. Sic itaque cuncta per Cardinales objecta, ſolida veritate conſtituta eſſe noverunt, quibus nemo Catholice ſapiens contradicere poſſet. Quod autem ſic ſane ſobrieque ſapuerint, ſicut & recte cum S. Bernardo Epiſcopi Gallicani, ut reprehenſioni acquieverint, nec ſchiſma conflarint, neque Cardinales ita commoti diſceſſionem fecerint ab Eugenio, ipſe auctor Otto de his Deo gratias agens, mox ſubdit: *Benedictus per omnia Deus qui ſic Eccleſiæ ſuæ ſponſæ ſuæ providit, ut nec vel ſumma membra a capite ſua diſſiderent, vel tantus religioſarum & diſcretarum perſonarum numerus Gallicanæ Eccleſiæ aliquod judicii pondus a Sede Romana reportans, ſchiſmatis non parvi occaſio eſſet. Hæc pauca ex multis de illo Concilio dixiſſe ſufficiat.*

Cæterum qood pertinet ad ſancti Bernardi quator capita, idem Otto ſubiicit iſta: *De primo tantam Romanus Pontifex definivit (ut puta majores momenti, in quo & totius quæſtionis cardo verteretur) ne aliqua ratia in Theologia inter naturam & perſonam divideret; neve Deus divina eſſentia diceretur ex ſenſu Ablativi tantam, ſed etiam Nominativi.* Et de Giliberto ipſo mox iſta: *Epiſcopus vero præmiſſam ſummi Pontificis ſententiam reverenter excipiens, Archidiaconis ſuis in gratiam receptis cum ordinis integritate & honoris plenitudine, ad propriam diœceſim remeavit.* Cæterum etſi ſuum correxit errorem Epiſcopus, ex diſcipulis tamen fuerunt nonnulli, qui in ea permanentes perverſitate, hæreticis merito metuerunt annumerari: adverſus quos ipſe S. Bernardus in Canticis diſputans, ait ad finem: (a) *Sed hæc minime jam contra ipſum loquimur Gilbertum (quippe qui in eodem concentu ſententiæ Epiſcoporum humiliter acquieſcens, tam hæc, quam cætera digna reprehenſione inventa propria ore damnavit) ſed propter eos, qui adhuc librum illum contra Apoſtolicum utique promulgatam ibidem interdictum tranſcribere & lectitare feruntur, contentioſius perſiſtentes ſequi Epiſcopum, in quo ipſe non ſtetit, & erroris, quam correctionis magiſtrum habere malentes.* Hæc ſanctus Bernardus, atque de his hactenus.

XIX. Eugen. Pap. definitio.

(a) Bern. in Cant. ſer. 80.

XX. Ad poſtremum hic (quod polliciti ſomus) reddenda eſt epiſtola Gaufredi monachi Ciſtercienſis data, ad Cardinalem Albanenſem, poſt plura annorum curricula rogantem eum, quem ſciret interfuiſſe eidem Rhemenſi Concil. ut cuncta quæ acititata eſſent ab Eugenio Papa in cauſa ejuſdem Giliberti, ſive Giſleberti Pictavienſis Epiſcopi, ad ipſum ſcriberet. Quod & præſtitit ita ſcribens:

Gaufredi epiſt. hiſtorica de rebus geſtis in cauſa Giliberti.

Amantiſſimo patri & domino A. Dei gratia Albanenſi Epiſcopo, domini Papæ Vicario, Frater Gaufredus de Claravallo minimus id quod eſt.

Injunxerat veſtra paternitas venerabiles

PAGIUS XI. Itinerarium Eugenii III. poſt Concilium Remenſe.

MCXXXIX. num. ult. videre eſt.

Statutum etiam in hoc Concilio, ut omnes, qui eſſent de Ordine Saviniacenſi, habitum Ordinis Ciſtercienſis, *ſine mora, accepta mandato, ſumerent & conſervarent*, ut refert Serlo piiſſimus Abbas Saviniacenſis in ſua Charta recitata Tom. I. Monaſtici Anglicani pag. 872. & ſeq. Abſoluto Concilio Remenſi Eugenius III. adhuc per aliquot dies ea in urbe moratus eſt. Marlotus enim lib. 2. Hiſt. Metropolis Remenſis cap. 52. recitat Privilegium monaſterio ſancti Theoderici in ea urbe ſiti conceſſum, quod dicitur *dat. Remis per manum Guidonis S. R. E. Diac. Cardin. & Cancellarii XIV. Kal. Maii indict. II.* (legendum, XI.) *Incarnat. Dom. anno MCXLVIII. Pontiſic. Eugenii anno III.* (legendum, anno IV.)

Inde Catalaunum paucis leucis Remis diſſitum profectus eſt, ubi Odoni Abbati monaſterii ſancti Remigii Remis poſiti Privilegium largitus eſt, *datum Catalauni per manum Guidonis, &c. XII. Kal. Maii indict. II.* (legendum, indict. XI.) *Incarnat. Dom. anno MCXLVIII. Pontiſic. vero domini Eugenii III. Papæ anno quarto.* Exhibet illud ibidem Marlotus cap. 53. Catalauno Lingonas venit, ubi *III. Kal. Maii* ſcripſit ad Sugerium Abbatem, & ad Canonicos ſanctæ Genovefæ Epiſtolas ordine XIII. & XIV. Tom. X. Concil. relatas, quæ ſunt de reformatione Canonicorum ſanctæ Genovefæ ad finem perducenda.

XII. Inſtabat tempus Capituli generalis Ordinis Ciſtercienſis: *Igitur*, inquit Godefridus, qui præſens fuit, in Vita Sancti Bernardi lib. 4. cap.

lis Fratri noſtro, & veſtro ſpeciali filio Auguſtino, ut de mandato veſtro mihi imponeret, vobis per epiſtolam diligenter notum facere, qualiter in Rhemenſi Concilio, quod dominuo Papa beatæ memoriæ Eagenius Tertius celebravit ſuper quibuſdam capitulis, in expoſitione Pictavienſis Epiſcopi magiſtri Giſ-berti cognomento Porretani, deprehenſis & reprehenſis, tractatum: quid & quemadmodum tandem fuerit judicatum. Unde vobis ſi tardius videor obedire, non miretur veſtra ſerenitas: quoniam ante vigiliam feſtivitatis omnium Sanctorum verbum aliquod parvum vel grande ſuper hoc non audivi. Eadem die ſtylum & tabulas apprehendens cœpi ſcribere, quod optarem vobis, ſi poſſem celerius intimare.

*Eodem igitur anno, quo prædictus Pontifex Eagenius Romanæ Eccleſiæ Cathedram * ſidens, non mediocrem primo ſtatim audito flagitioſis intulit metum, & honeſtis omnibus e regione fiduciam: magnus quidam vir & bonorum memoria dignus Arnaldus nomine, & cognomine, * Qui non ridet, in Eccleſia Pictavienſi ſub prædicto Epiſcopo officium Archidiaconale gerebat, non illuc adeptus manere, ſed ab ejus prædeceſſore promotus. Difficile ſiquidem talis arbor fructum ejuſmodi protuliſſet. Accidit autem, ut ab eodem Archidiacono ſatis fideli pariter & diſerto ſuper quibuſdam capitulis Fidei familiariter, ut credimus, ante commonitus, nec acquieſcens, in Eccleſia demum palam argueretur. Appellatum denique eſt ad Romanam Eccleſiam, & coram prænominato Papa eadem quæſtio ventilata. Qui in Gallias deſcenſurus, utramque partem ſibi præcepit in ſolemnitate Paſchali Pariſiis præſentari. Affuit beatiſſimus pater noſter ſanctus Bernardus cum eodem Papa in eadem ſolemnitate Pariſius, cui omne negotium Chriſti, ubicumque eum contigiſſet adeſſe, tanquam omnino proprium, nemine ſuper * hic ambigente, protinus incumbebat. Facta eſt inquiſitio, ſecundum prædictum codicem expoſitionis * ſuper Boetium ab eodem Epiſcopo requiſitum: ad manus ſe non habere reſpondit. Inventa eſt tamen apud ſcholares particula quædam, ubi inter cætera continebantur hæc verba: Si homo, cui diverſa*

f. ſcandens

Locus decurtatus, & corruptus, deſunt multa de Gilberto: nam quæ ſequuntur dicta ſunt de ejus accuſatore.

hoc

textus in multis depravatus

*conferre ut ſit, præ abundanti unius formæ, ut puta ſapientiæ, dicitur ipſo ſecundum illud, in quantum quantus nihil niſi ſapientia eſt: multo magis Deus, cui diverſa non conferre ut ſit, dicitur eſſe ſapientia ſua, bonitas ſua, & cætera. In hunc modum producta eſt in medium hæc ſcriptura, & diſputabat ſanctus Bernardus adverſus Epiſcopum, dicens grave verbum & enorme videri, quo dicebatur, diverſa non conferre Deo ut ſit, quaſi conſerat unam. Illam quoque ſimilitudinem locutionis emphaticæ procul eſſe a Deo, nec ſicut quilibet * hominem, ſapientia ſua dicitur; ſed vere, & ſubſtantive dicam eſſe ſapientiam ſuam, eſſentiam ſuam, divinitatem ſuam, & non quemadmodum David dictus eſt ſcelus. Negabat autem Epiſcopus docuiſſe, vel credidiſſe aliquando ſe, vel litteris commendaſſe, quod divinitas non eſſet Deus, quod forma, vel eſſentia eſſet in Deo, quæ non eſſet Deus, & amplius aliquid fateri, diſcipulos ſuos Epiſcopum quemdam * Eboienſem generoſum ſatis, Rothomagenſem Archiepiſcopum poſt futurum, Rotoldum nomine, & magiſtrum Ivonem Carnotenſem teſtes produxit, quod illud dogma non tenuerit, nec crediderit invitus * quem, ut ſatis tunc animadvertimus, ſed fuorum ſimulatione compulſus; propter verba tamen libelli ſui quæ præmiſimus, & quia aliud alii aſſerebant, injunxit ei ſummus Pontifex, quatenus ante Concilium, quod eodem anno in civitate Rhemorum celebrare proponebat, eumdem ſibi libellum tranſmitteret ſtudioſe ſcrutandum & paratus eſſet in eodem Concilio ad objecta plenius reſpondere.*

S. Bern. diluit aſſertiones Giliberti.

f. hominum.

f. Ebroicenſem

f. quamvis

XXI. *Accidit autem, ut expoſitionem illam ſæpe dictam dominus Eugenius ab Epiſcopo ſibi directam venerabili cuidam Abbati Præmonſtratenſi Godeſcalco de monte S. Eligii, qui poſtmodum factus eſt Atrebatenſis Epiſcopus, traderet perſcrutandam. Qui diligenter, utpote vir diſertus, notavit capitula, & ex libris ſanctorum Catholicorum Patrum auctoritates paucas manifeſte contrarias ſcripſit in ſchedula, quas ad idem Concilium veniens, domino Papæ cum libello Pictavienſis Epiſcopi præſentavit. Tulerat autem*

PAGIUS cap. 9. *eodem anno apud Ciſtercium* (paucis leucis Lingonia diſtans) *juxta morem, Abbatibus congregatis, prædictus Papa venerabilis adfuit, non tam auctoritate Apoſtolica præſidens, quam fraterna charitate reſidens inter eos, quaſi unus ex eis.* In eo Serlo Abbas Saviniacenſis ſe & triginta ſuas Abbatias Ciſtercio ſubdidit, ut refert Manricus hoc anno cap. VII. ubi Abbatias illas enumerat. Is non legerat Chronicon Saviniacenſe a Baluzio lib. 2. Miſcell. pag. 310. & ſeqq. poſtea editum, in quo quædam alia hanc in rem referuntur. Antequam Lingonas & Ciſtercium veniret, ſuos Claravallenſes inviſit: *Interim*, ait Arnaldus Abbas Bonævallis lib. 2. Vitæ S. Bernardi cap. 8. *celebrato Remis Concilio Claramvallem humiliter viſitat, & gloriam Pontificatus Romani pauperum perfruitur aſpectibus. Mirabantur omnes in tanta altitudine humilitatem immobilem, & in tam excellenti culmine prepoſiti Sancti permanere virtutem; ut altitudine ſociata humilitas, pro officio exterius ſplenderet, & pro virtute nequaquam interius eminereſcet. Adhærebat carni ejus lanea tunica, diebus & noctibus cucullo*

Eugenius Ciſterc. & Claramvallem inviſit.

ve-

tem de medio Dominus anno ipſo columnam grandem Eccleſiæ domnum Albericum Oſtienſem, cum omni reverentia memorandum, qui legatione functus in Aquitania, ſuper vita pariter & do- (ſ. Gilliberti. Gilibert. timet Albericum Card. Oſt.) ctrina illius * G. tanta didicerat, ut ipſe ſibi aliter quam oportuerat conſcius ab ejuſdem Oſtienſis Epiſcopi ferventiſſimo zelo præ cæteris ejuſdem temporis Cardinalibus trepidaret. Nec defuere qui crederent, quod ſi advixiſſet idem vir Pictavienſis, ille, quæ auſus eſt confiteri, præſente eo nullatenus præſumpſiſſet. Ventum eſt ad diſcuſſionem capitulorum, quæ prædictus Abbas Godeſcalcus notaverat: ſed quia ipſe nimis erat elinguis, liber ille cum Sanctorum teſtimoniis ei contrariis a Domino Papa traditus * (* deeſt ſ. eſt.) patri noſtro S. Bernardo Claravallenſi. Aderant viri magni nec mediocriter litterati Gaufridus de Oratorio, Burdigalenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, cujus ſa * (* ſ. eccleſia,) Pictavienſi * Epiſcopus ſuffraganeus erat, Milo Morenenſis Epiſcopus religione & ſcientia ſatis inſignis, Joſlenus Sueſſionenſis Epiſcopus, tam ſæculari quam litterali ſcientia præditus, Sugerius Abbas S. Dionyſii, cui Francorum Rex Ludovicus Hieroſolymam proficiſcens totius regni commiſerat adminiſtrationem. Hi & alii plures cum B. Bernardo prædicta capitula rationibus pariter & Scripturæ ſacræ teſtimoniis arguebant, niſi quod prædictus Gaufredus minus cæteris loquebatur, de induſtria parcens homini, & judicio ſe reſervans, ſicut humiliter eſt confeſſus, & pœnitentiam egit, audiens domnos Cardinales, quorum principales faviſſe reo, & evidenter etiam foviſſe conſtabat, ſuper auditis objectionibus ſeſe promittere judicaturos.

XXII. Ingredientibus vero nobis Conſiſtorium, prima die cum magnorum voluminum corpora per clericos ſuos Pictavienſes feciſſet afferri, & nos paucas auctoritates Eccleſiæ in ſola ſchedula haberemus: occaſione accepta calumniabantur fautores illius hominis, quod * decertata teſtimonia (* al. decurtata.) proferremus, cum ille codices integros exhiberet, ubi poſſet intelligi, quemadmodum verbis propoſitis præcedentia vel ſequentia adhærerent. Prolatum tamen capitulum de ejus codice in hæc verba: Cum dicitur Deus, pertinet ad ſubſtantiam, non quæ eſt, ſed quâ eſt. Quod (S. Bern. agit cum hæretico.) dum alii atque alii clamantes auctorem arguerent, & adverſus eum adhuc tergiverſantem non immerito tauſarentur: ſanctus Bernardus ad Epiſcopum ait: Quid neceſſe eſt circa hujuſmodi verba diutius immorari? non aliunde procedit ſcandali hujus origo, niſi quod plures credere vos, credunt, & docere, quod divina eſſentia vel natura divinitas ejus, ſapientia, bonitas, magnitudo, non eſt Deus, ſed eſt forma, quâ eſt Deus. Hæc ſi creditis, palam dicite, aut negate. Auſus eſt dicere, forma Dei & divinitas, quâ Deus eſt, & * ipſe non eſt Deus. (* ſ. ipſa;) Ecce, ait ſanctus Bernardus, tenemus quod quærebamus, ſcribatur iſta confeſſio. Præcepit ſummus Pontifex & domnus Henricus Piſanus tunc Romanæ Eccleſiæ Subdiaconus, futurus poſtea Claravallenſis monachus, & ex Abbate ſancti Anaſtaſii ſanctorum Nerei & Achillei presbyter Cardinalis: ad ejus mandatum porrexit & attulit chartam, calamum, & incauſtum. Cum autem ſcriberet ipſam confeſſionem: & vos, ait Epiſcopus ad Abbatem, ſcribite, quod divinitas eſt Deus. Nec concitatus ille reſpondit: Scribatur, inquiens, ſtylo ferreo in ungue adamantino, vel ſculpatur in ſilice, quod divina eſſentia, forma, natura, deitas, bonitas, ſapientia, virtus, potentia, magnitudo vere eſt Deus.

XXIII. Diſputatum eſt deinde ſuper eodem capitulo, & conſque proceſſum eſt, ut diceret Sanctus, quod ſi forma illa Deus non eſt, melior Deo eſt, cum ex ea Deus habeat eſſe, ipſa autem nec ab eo ſit, nec ab eo habeat quidquam. Quod potiſſimum credidi memorandum propter eam ſpecialiter cauſam, quia diſputatione completa, Eccleſiæ Rhemenſis armarium mox ingreſſus plures exinde tuli codices, & in libro beati Auguſtini de Trinitate inter alia plura teſtimonia, eadem pene verba,

PAGIUS veſtitus: ſic ibat, ſic cubabat. Intus Monachi habitum retinens, extra ſe Pontificem & veſtibus & moribus exhibebat; rem difficilem agens, diverſarum in uno homine proprietates exprimens perſonarum, ſegmentata ei circumferebantur pulvinaria. Lectus palliis opertus, cortina ambiebatur purpura, ſed ſi revolveres operimenta, invenires ſuperjectis laneis, complexa ſtramina, & paleas conglobatas. Homo in facie, Deus videt in corde: ipſe vero bona coram Deo, & hominibus providebat. Alloquitur fratres, non ſine lacrymis, miſcens ſermones avulſa a corde ſuſpiria; hortatur & conſolatur, & ſe inter eos fratrem & ſocium, non Dominum exhibet, vel Magiſtrum. Cumque eum ibi morari diutius non pateretur magna eum proſequens comitantium multitudo, ſalutatis fratribus, iter in Italiam dirigens, abſceſſit, ſed non poſt aliquos menſes, ut perperam ſcribit Manricus hoc anno cap. VI. num. 3. verum poſt aliquot dies, ut ex dictis, dicendiſque perſpicuum eſt. Ex quibus tandem omnibus manifeſtum, eundem Manricum, alioſque non bene ſcripſiſſe Eugenium III. Concilium Treverenſe poſt Remenſe celebraſſe, & Thrudericum Abbatem Benedictinum, qui initio ſequentis ſæculi floruiſſe creditur, deceptum eſſe in Vita Sanctæ Hildegardis, ubi id literis mandavit; quod mirum videri non debet, cum variis exemplis paſſim monſtraverimus Scriptores coætaneos in ſimilibus quandoque errare.

quæ ſanctus Bernardus objecerat, reperi in hunc modum: Deus magnus eſt non niſi ea magnitudine, quæ eſt quod ipſe: alioquin illa erit major magnitudo quam Deus. Cæterum cum de primo capitulo prima die diſputaretur: ego fui qui objeci eidem Epiſcopo, audientibus univerſis, quod verba illa quæ modo profitebatur, eodem anno Pariſiis coram domino Papa, & majori parte majorum quæ aderant perſonarum, penitus abnegaſſet, & teſtes produxiſſet; quod talia numquam crediderat, numquam docuerat. At ille multum confidens, & amplius forſitan quam poſtea voluiſſet, quia negare non poterat ſe negaſſe: Quidquid tunc dixerim, modo, ait, hoc dico. Ego vero ſuſpirans graviter quod viderem coram tantis judicibus paulo minus impune tantum præſumi: ergo ſicut Rex, inquam, veſtrum dictum & dedictum habetis.

XXIV. De cap. II. diſputatio. Et factum eſt, ut diſputantibus perſonis quæ aderant, ſuper primo capitulo prædicta occurreret ſecundum profitente prædicto Epiſcopo, quod nec unus Deus, nec unum aliquid ſit tres perſonæ, licet tres perſonæ ſint unus Deus, ideſt una divinitate, & ſint unum, ideſt uno. Et adverſus hoc capitulum diutius eſt diſputatum, poſtquam ſuggerente ſancto Bernardo, & domino Papa præcipiente, ipſum etiam cum priore litteris eſt commendatum. Cui evidens ſatis oppoſita eſt auctoritas Athanaſii in hæc verba: Supernarum virtutum carmina unum tria, & tria unum eſſe confirmant. Sequenti die codices tantos attulimus ad diſputationem, ut obſtupeſcerent fautores Epiſcopi, & a nobis audirent, quia ecce ſchedulas non habemus. Faciebat Epiſcopus in libris beati Hilarii, & de corpore canonum in quorumdam Græcorum epiſtolis verba minus intelligibilia, præſertim in tanta feſtinatione, & in tanta ac tali multitudine lectitari: nec deerant qui præ eo ſe opponerent, licet parum intelligenter. Addita ſunt eodem die capitula duo prioribus, & litteris pariter commendata. Quod perſonales proprietates, & æternarum rerum multitudinem copioſam Epiſcopus idem veraciter eſſe ſine initio profiteretur, quarum tamen nulla Deus eſſet, nulla a Deo.

XXV. Quartum fuit capitulum, quod natura divina naturam non ſuſcepit humanam, ſed perſona Filii naturam noſtram ſuſcepit, contra illud beati Gregorii: Quia venit ad nos calceata divinitas humanitate: & beati Auguſtini in libro primo de Trinitate: Ergo quia forma Dei accepit formam ſervi, utrumque Deus & utrumque homo. Item ejuſdem ſuper Evangelio Joannis in Tractatu ſeptuageſimoquinto: Semetipſum exinanivit, & homo &c. quis niſi idem ipſe Chriſtus Jeſus? ſed hic jam ſunt omnia, & Verbum ſcilicet forma Dei, quæ accepit formam ſervi; & anima & caro in forma ſervi, quæ accepta eſt a forma Dei. Et Leo Papa: Suſcepit nos illa natura, quæ nec naſtris ſua, nec ſuis noſtra conſumeret. Exinde* propter quam diutius diſputatum eſt ſub eo tenore, diſceſſum eſt, ut dicerent domini Cardinales, quia ecce audivimus quæ propoſita ſunt, deinceps judicabimus qualiter debeant definiri. Quod verbum satiuus movit corda multorum, ut ſequenti die apud ſanctum Bernardum convenirent Archiepiſcopi decem, Epiſcoporum quoque & Abbatum ac magiſtrorum plurima multitudo. Et quia judicium ſibi ſoli videbantur reſervaſſe quos noverant fere omnes errantis potius quam erroris fautores: providere oportere, cum capitulis illis * G. Epiſcopi, ſuæ & fidei ſymbolum mitti, ut ſcirent plenius unde judicarent. Scripſerunt ergo capitula contraria quam expreſſius potuere illius verbi, ſuam confeſſionem contrariam in omnibus, & per omnia proponentes, quam de communi omnium convenientia, non ſine multa deliberatione dictatam judicaturis fecerunt exhiberi. Nec tamen verebantur,* nec contrarium aliquid judicarent; ſed credebant, nonnullos eorum ad hoc tendere, ut ſine aliqua definitione Concilium ſolveretur. Propter quod eidem ſcripturæ, quam noviſſimam vobis mittimus, ſubſcripta ſunt nomina ſingulorum, qui aderant Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, & magiſtrorum de conſenſu & convenientia univerſorum.

* ſ. poſtquam.

* Giliberti.

* ſ. ne.

XXVI. Electi offerunt Confeſ. fidei catholicæ. Et electæ ſunt tres perſonæ, Epiſcopi duo reverendiſſimi, Hugo Antiſiodorenſis, & Milo Morinenſis, & Sugerius Abbas S. Dionyſii, qui eamdem ſcripturam domino Papæ & Cardinalibus præſentarent, & dicerent eis: Pro veſtra reverentia ſuſtinuimus minus dignos acceptione ſermones, donec tandem audivimus, quod de eis judicare velletis. Offerimus ergo & nos vobis noſtram confeſſionem, ut non de parte, ſed de partibus judicetis. Tenetis confeſſionem hominis illius ſcriptam: convenit ut teneatis & noſtram. Verumtamen ille vobis ſub hoc tenore tradidit ſuam, ut paratus eſſet corrigere, ſi quid vobis aliud videretur. Nos hujuſmodi conditionem penitus excludentes, ſic vobis noſtram offerimus, ut noveritis quod in hoc ſumus, in hoc perſeverabimus, nihil penitus mutaturi. Quibus ſine cunctatione dominus Papa reſpondit, & univerſis qui miſerant eos, renuntiare præcepit, quod ab eadem confeſſione eorum in nullo prorſus Romana Eccleſia diſſentiret, etſi ſtare viſi fuerant * aliqui pro perſona, ſed non ſtabant aliquatenus pro doctrina. Inde fuit quod in inſigni palatio, cui nomen eſt Tau, Eccleſia univerſa convenient, &

* ſ. aliqui

in-

interrogatus Epiſcopus Pictavienſis capitulis ſingulis libere renuntiavit, hæc eadem verba locutus: Si vos aliter creditis, & ego; ſi aliter dicitis, & ego; ſi aliter ſcribitis, & ego. Ibidem dominus Papa auctoritate Apoſtolica, de aſſenſu totius Eccleſiæ quæ convenerat, capitula ipſa damnavit, diſtricte præcipiens, ne eumdem librum legere, vel tranſcribere etiam ſic reprobatum quis auderet, niſi prius cum Romana Eccleſia correxiſſet. Cumque reſponderet Epiſcopus: ego corrigam ad arbitrium veſtrum: non vobis ait, hæc correctio committetur.

XXVII. De aliis erroribus Gilberti.

Erant & alia, quæ in ſcholis ſuis dicebatur auditoribus ſuis frequenter idem Epiſcopus tradidiſſe, licet nos diſſimularemus; pro multitudine tamen ſcholarium, qui teſtimonium perhibebant ab eo audiviſſe multoties, hæ coram omnibus ſciſſæ & diſcerptæ fuerunt chartæ, quæ dicebantur ejus ſententias continere. Quin igne petito ad comburendum eas: dixerunt quidam ſufficere ſi ſcinderentur. Quænam fuerint illa capitula, nec tum ſcire curavi, nec adhuc ſcio. De cætero ſuper capitulis aliis, de quibus mandatum veſtræ dignationis accepi, diligenter conſiderans in libro Gloſſarum Pſalterii, quas idem G. Porretanus compoſuit ſuper verſum, Adorate ſcabellum pedum ejus, ita ſcriptum inveni: Caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit Chriſtus. Hæc ſine impietate adoratur a nobis, quia nemo carnem ejus ſpiritualiter manducat, niſi prius adoret. Hucuſque verba ſunt Auguſtini. Quibus continuo addidit G. declarationem, quod eſt ad-

* ſ. illam

*ditamentum eorum: Non * illa dico adorationem, quæ latria eſt, quæ ſoli Crea-*

* ſ. illam

*tori debetur, ſed * illa, quæ in dulia dignior eſt: dulia enim adoratio eſt, quæ etiam creaturæ exhibetur; quæ duas habet ſpecies, unam quæ hominibus indifferenter, alteram quæ ſoli humanitati Chriſti exhibetur. In libro autem Gloſſarum ejus in epiſtola ſancti Pauli ſuper illum locum: Propter quod Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, ita eſt commentatus: Quibuſdam videtur hoc nomen datum homini,*

* ſ. nomen.

*quod nulla ratione convenit: hoc enim * donum eſſe Filium Dei, hoc nomen eſſe Deum, quod non per ſolam appellationem, ſed per naturam ſuper omne nomen eſt, quod non poſt paſſionem ſuam, ſed potius*

* l. generaretur.

*a Patre, a quo habet omnia, cum * generatur, accepit. Hoc ergo non homini datum, niſi forte quis dicat per adoptio-*

Sapit Neſtorium Gilib.

nem omne datum: ſed adoptivo Deo non flectitur omne genu, nec eſt in gloria Dei Patris: nam nato ex Deo hoc competit. Dicit tamen Apoſtolus: Dedit illi nomen &c. Quod ideo dico; quia natus accepit

* ſ. qui

*ut per crucem manifeſtaretur, * quod a Patre, dum generaretur accepit. Horum ergo capitulorum nihil ejuſdem Concilii tempore audieramus, nihil penitus noveramus.*

XXVIII.

Videntur autem his contraria hæc quæ ſequuntur in ſcripturis beati Leonis Papæ, quorum auctoritatem ſacris canonibus confirmatum optime novit veſtra diſcretio. Dicit enim in ſermone Paſchali: Non ſic creatura in ſocietatem ſui Creatoris aſſumpta eſt, ut ille habitator, & illa eſſet habitaculum; ſed utrumque Deus de potentia ſuſcipientis, uterque homo de humilitate ſuſcepti. In utraque igitur natura idem eſt Dei Filius, & nihil eſt alterius naturæ, quod non ſit utriuſque. Item in nulla dividentes viſibilem ab inviſibili, corporeum ab incorporea, & Verbum in Chriſto hominem, & Chriſtum adoremus in Verbo. Infra: Utrumque fideliter credite, utrumque fideliter adorate, & in unitate Verbi & carnis non ſit ulla diviſio. Idem in ſermone de Natali: Ab illo tempore, quo Verbum caro factum eſt, nec Deum illum ſine hoc quod homo eſt, nec hominem ſine hoc liceat cogitare quod Deus eſt, cum nihil aſſumpto divinum, nihil aſſumenti deeſſet humanum. Nec enim divinis humana præjudicant, nec humana divinis: ipſe eſt caro qui Verbum. Idem ad Flavianum Epiſcopum: Sententia eſt Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ. Qui ſolvit Jeſum ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus. Quid autem eſt ſolvere Jeſum, niſi humanam a Verbo ſeparare naturam? Auguſtinus in definitionibus Eccleſiaſticorum dogmatum: Homouſion Patri & homine adoratur ab Angelis; & omni creatura, ſicut Pater & Spiritus ſanctus, non homo propter Deum, vel Chriſtus cum Deo, ſed homo in Deo, & in homine Deus. Idem de prædeſtinatione Sanctorum. Ille homo ut a verbo in unitatem perſonæ aſſumptus filius Dei unigenitus eſſet, unde hoc meruit? Nam & ipſum Dominum gloriæ, in quantum homo factus eſt Dei Filius, prædeſtinatum didicimus in Apoſtolo. Prædeſtinata iſta naturæ humanæ tanta, tam celſa, & ſumma ſubvectio, ut quo attolleretur altius non haberet. Hieronymus in Breviario Pſalmorum ſuper, Adorate ſcabellum pedum ejus: Licet quidem aſſumptus ſit homo, & ad comparationem Dei omnis creatura ſcabellum pedum ejus eſt; tamen hoc ipſum ſcabellum ſociatum eſt Deo, & de ſedili ſuo, videte quam rem audeam loqui: Ego ita adoro ſcabellum, ſicut & thronum. Ego non intelligo aliud ſedentem, & aliud ſcabellum, ſed totum in Chriſto thronus eſt. Quomodo ſit neſcio, & tamen credo quod ſit. Sufficit mihi ſcire quod ſcriptum eſt, quod credo: Fideles dicimur, non Rationales.

Confutatio enormiſ. erroris Giliberti.

Con-

XXIX. Confutatio IV. cap. Gilberti. *Contra capitulum quartum, ſecundum quod præſcripſimus, ſtatuit Leo Papa ſcribens ad Flavianum Epiſcopum ita: Hoc inquit Apoſtolus, ſtatite in vobis &c. uſque in gloria Patris, aſſumpti non aſſumentis provectio eſt quod dicitur, Deus illum exaltat. Idem ſcienter, quod ſempiterna Filii deitas nullo apud Patrem crevit augmento, prudenter advertite, quod nec cui dictum eſt, terra es, & in terram ibis, eidem in Chriſto dicitur: ſede a dextris meis. Idem ad Conſtantinopolitanos: Dicant adverſarii veritatis, quando omnipotens Pater, vel ſecundum quam naturam Filium ſuper univerſa provexit, vel cui ſubſtantia cuncta ſubjecit. Deitas enim Verbi par in omnibus & conſubſtantialis eſt Patri: ſed minor erat provehente qui crevit: in natura hominis accepit a Patre, quod in natura deitatis etiam ipſe donavit. Item ad Leonem Auguſtum, & ad Palæſtinos: Exaltationem, qua illum exaltavit Deus, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tanta glorificationis augmento. Item: Quidquid ergo accepit, in tempore ſecundum hominem accepit, cui quæ non habuit, conferuntur. Forma autem ſervi in gloria divinæ poteſtatis evecta eſt, nec intereſt, ex qua Chriſtus ſubſtantia nominetur, vel adoretur. Hieronymus in Breviario ſuper epiſtolam ad Philippenſes: Si ita aſſumptus homo humiliari dignatus eſt, divinitas, quæ ſe humiliare non poteſt, eum qui humiliatus fuerat, merito exaltavit. Sed & illi donatum eſt nomen, quod ante non habuit. Unde recte locus hic ſecundum humanam naturam intelligendus eſt. Idem ſuper, Dixit Dominus Domino meo: Iſtum locum Salvator in Evangelio expoſuit, dicens: Si Chriſtus eſt, inquit, filius David, quomodo in ſpiritu vocat eum Dominum? huic Domino, cui præcipitur ut ſedeat: Deus enim non ſedet, aſſumptione corporis ſedet: huic ergo præcipitur ut ſedeat qui homo eſt, qui aſſumptus eſt. Auguſtinus contra Maximum: Donavit illi nomen &c. homini donavit iſta, non Deo. Ac deinde in qua forma crucifixus eſt, ipſa exaltata eſt, ipſi donatum eſt nomen quod eſt ſuper omne nomen, homini Chriſto ſecundum carnem mortuo, reſurgenti, aſcendenti; donatur enim nomen, quod eſt ſuper omne nomen. De cætero ut epiſtola finem deinceps ſortiatur, ſi placuerit veſtra diſcretioni ſuper prioribus capitulis quatuor plenius edoceri: in ſermonibus B. Bernardi ſuper Cantica canticorum diligentior de eiſdem diſputatio continetur. Optamus & oramus ut bene ſemper in Domino valeat veſtra paternitas. Recommendamus vobis Fratres noſtros de foſſa nova. De proſperitate veſtra, & ſtatu Eccleſiæ ſanctæ certitudinem ſatis vellemus audire.* Pergit vero:

XXX. Appendix ad epiſt. *Vix perfecta erat epiſtola hæc ab eo, cui tradita fuerat ad ſcribendum, & ecce eadem hora voluntas Domini fuit, ut mihi occurreret quod volebam. Ab altero ſiquidem Fratre, priuſquam mihi præſens epiſtola redderetur, ſcriptura alia diu quæſita jam penitus deſperanti mihi exhibita eſt, quam ſuper eiſdem capitulis ante annos pene quadraginta ediderant cum ipſo Symbolo, quod domino Papæ, & Romanæ Eccleſiæ ex parte decem Archiepiſcoporum, & omnium Epiſcoporum prius, qui in illa adhuc die Rhemis* * ** ſi ſunt inventi. *inventi ſunt cum Abbatibus maximis atque plurimis, & magiſtris ſcholarum, & ſubſcriptis nominibus ſingulorum, per ſuperius memoratas perſonas fuerat præſentatum. Unde ſatis exultans, illam quoque ſcripturam adjiciens huic epiſtolæ, tamquam chariſſimo domino meo vobis utramque filiali devotione tranſmitto.*

De damnatione iterata Abailardi. *Audivi etiam, quod ſuper damnatione Petri Abailardi diligentia veſtra deſideret plenius noſſe ſimiliter veritatem, cujus libellos piæ memoriæ dominus Innocentius Papa Secundus in Urbe Roma, & in Eccleſia beati Petri incendio celebri concremavit, Apoſtolica auctoritate hæreticum illum denuntians. Nam & ante plures annos venerabilis quidam Cardinalis & Legatus Romanæ Eccleſiæ Cono nomine, regularis quondam Canonicus Eccleſiæ ſancti Nicolai de Arrouaſia, Theologiam ejus, Sueſſione Concilium celebrans, ſimiliter concremaverat, ipſum Petrum præſentem arguens, & convictum de hæretica pravitate condemnans. Unde veſtro ſi placuerit deſiderio, per libellum de vita ſancti Bernardi, & per ejus epiſtolas miſſas ad Curiam ſatis fiet. Inveni tamen in Claravalle libellum cujuſdam Abbatis nigrorum monachorum, quo errores ejuſdem Petri notantur: quem & alias me vidiſſe recordor, ſed a multis annis, ut cuſtodes librorum aſſerunt, ſtudioſe quæſitus primus quatriduo non potuit inveniri. Propter quod propoſiti noſtri eſt in Franciam deſtinare ad monaſterium, cujus Abbas exiſtit, qui eumdem librum compoſuit, & ſi recuperare potero, tranſcribi facere codicem totum & mittere vobis. Credo enim quod veſtræ inquiſitioni ſufficere debeat, ut cognoſcatis, quæ, quemadmodum, quare ſint condemnata.* Hactenus Gaufredi epiſtola ad Epiſcopum Cardinalem Albanenſem.

XXXI. De his quæ ſpectant ad Rhemenſe Concilium, dum agimus, etiam illud dicere non prætermittimus, magno ceſſiſſe lucro (a) Raymundo Toletano Archiepiſcopo, quod vocatus cum aliis ab Eugenio Papa, venerit ad Rhemenſe Concilium

(a) Scriptores rerum Hiſp. & noviſſime Joan. Mariana.

De corpore S. Eugenii mar. ſum. Nam in via prope Pariſios ingrediens baſilicam ſancti Dionyſii, didicit primo, quod ipſi fuerat incompertum, eſſe ibi reconditum corpus ſancti Eugenii Archiepiſcopi Toletani martyris, ejus epitaphio id his litteris indicante: HIC SITUS EST EVGENIVS MARTYR PRIMVS ARCHIEPISCOPVS TOLETANVS. Quo factum eſt, ut ſub Alphonſo Rege ſocero hujus Ludovici Regis Francorum anno milleſimo centeſimo quinquageſimoſexto brachium ejuſdem Eugenii a Rege ad ſocerum illud expetentem miſſum fuerit in Hiſpaniam, exceptumque ſumma reverentia, ipſo Alphonſo & filiis ſuccollantibus ſacram ſarcinam. Reliqua vero ſacri corporis oſſa noſtro tempore, concedente Carolo Nono Francorum Rege, pari religionis cultu accepit, qui per Legatos petierat Philippus Secundus Rex Catholicus, ſpectaculum edens tanto Principe dignum hoc præſertim tempore, Deo gratiſſimum, cum Hagiomachorum inſanit in Orbe Chriſtiano dementia, & furit inſania, ita de ipſis Catholico Rege glorioſiſſime triumphante.

XXXII. (a) Apud Sur. t. 5. die 17. Septemb. Quid Treviris cum S. Hildegar. Eugen. Pap. *Abſoluto Rhemenſi Concilio, cum Eugenius Papa* (inquit (*a*) Theodorus Abbas in rebus geſtis ſanctæ Hildegardis *per Adalberonem Treverorum Archiepiſcopum devocatus, Treviris morabatur: viſum eſt pontifici Moguntinæ civitatis, & majoribus Cleri ad Apoſtolicam cognitionem eſſe veniendum, quatenus ipſius auctoritate noſceretur, quid de compertis* ſanctæ Hildegardis virginis monialis viſionibus *recipiendum aut refutandum foret. At Papa ſumma diſcretione, auditu tam novitatis attentus, cum Deo ſciret cuncta eſſe poſſibilia, rem diligentius inveſtigare geſtiens, venerabilem Virduni Præſulem, & cum eo Adalbertum Primicerium, aliaſque perſonas idoneas dirigit ad cœnobium, ſub quo eadem virgo tot annis degebat incluſa, ut ſine ſtrepitu, vel curioſitatis acumine, quid verum eſſet, ab ipſa ſciſcitarentur. Quibus humiliter inquirentibus, cum illa ſimpliciter, quæ de ſe erant, aperuiſſet, ad Apoſtolicum redierunt, & magna ipſius, magnaque cunctorum aſtantium expectatione, quæ audierant, retulerunt.*

His Papa recognitis, jubet repræſentari ſcripta beatæ Hildegardis, quæ ſibi de præfato cœnobio perlata ſuſceperat, & ea manibus propriis tenens, ipſeque recitatoris vice functus, Archiepiſcopo & Cardinalibus, omnibuſque qui de Clero aderant, publice legit, ac reſponſa virorum, quos ad hæc indaganda miſerat, pronuntiant: omnium mentes & voces in laudem Conditoris & congratulationem excitavit. Aderat etiam ibidem ſanctæ recordationis Bernardus Abbas Claravallis, quo mediante, cæteriſque annitentibus, monebatur ſummus Pontifex, ne tam inſignem lucernam ſilentio tegi pateretur, ſed gratiam tantam, quam tempore ipſius Dominus manifeſtare vellet, ſua auctoritate confirmaret. Ad hæc reverendus Pater Patrum tam benigne quam ſagaciter aſſenſum præbens, litteris ſalutatoriis beatam virginem viſitavit, in quibus conceſſa ſub Chriſti & beati Petri nomine licentia proferendi quæcumque per Spiritum ſanctum cognoviſſet, eam ad ſcribendum animavit; ſed & locum, quo illa fovebatur, honoravit, datis ad Abbatem, & Fratres cœnobii gratulatoriis ex ſuo nomine litterarum apicibus. Probat Eug. Pap. res Hildegard. Hæc de his ibi.

XXXIII. Viſitatio iſta & examinatio de Hildegarde facta majorem illi conciliavit exiſtimationem, de qua Joannes Sareſberienſis hæc habet libro primo epiſtolarum ſancti Thomæ, epiſtola centeſima ſeptuageſimaprima in fine: *Viſiones & oracula beatæ illius & celeberrimæ Hildegardis, quæ apud vos ſunt,* mittite ſcilicet. *Quæ mihi ex eo commendata eſt & venerabilis, quod eam dominus Eugenius ſpecialis charitatis affectu familiarius amplectebatur. Exploretis etiam & reſcribite, an ei ſit de fine hujus ſchiſmatis aliquid revelatum. Prædixit enim, in diebus Papæ Eugenii, quod non eſſet niſi extremis diebus pacem & gratiam in Urbe habiturus.* Hæc Joannes Sareſberienſis.

Eugenius viſitat monaſterium Claravall. (b) Vit. S. Bern. l. 2. c. 8. Quomodo autem poſt hæc Romam verſus Eugenius convertens iter, Claravallenſe monaſterium inviſit, ſic accipe a Bernardo Abbate Bonævallis, qui aderat: (*b*) *Eugenius interim celebrato Rhemis Concilio, Claramvallem humiliter viſitat, & gloriam Pontificatus Romani pauperum præſentat aſpectibus. Mirantur omnes in tanta altitudine humilitatem immobilem, & in tam excellenti culmine propoſiti ſancte permanere virtutem, ut altitudini ſociata humilitas, pro officio exterius ſplendeat, ut per virtutem nequaquam interius inaneſcat. Adhærebat carni ejus lanea tunica, & diebus ac noctibus cuculla veſtitur, ſic ibat, ſic cubabat. Intus monachi habitum retinens, extra ſe Pontificem & moribus & veſtibus exhibebat, rem difficilem agens, diverſarum in uno homine proprietatem exprimens perſonarum. Segmentata et circumferebantur pulvinaria, lectus ejus palliis opertus cortina ambiebatur purpurea. Sed ſi revolveres operimenta, invenires ſuperjectis laneis comploſa ſtramina, & paleas conglobatas. Homo in facie, Deus videt in corde, ipſe vero bona coram Deo & hominibus providebat. Alloquitur fratres non ſine lacrymis, miſcens ſermonibus avulſa a corde ſuſpiria, hortatur & conſolatur & ſe inter eos fratrem & ſocium*

ſocium

tium, non dominum exhibet vel magiſtrum. Cumque eum ibi morari diutius non pateretur magna eum proſequens habitantium multitudo, ſalutatis Fratribus, iter in Italiam dirigens abſceſſit, & ad Urbem pervenit. Hæc ibi de Eugenio Papa. Sed qui Claramvallem viſitavit, Ciſtercium cunabula totius Ordinis non præteriit.

XXXIV. Quodnam autem tunc contigerit per ſanctum Bernardum miraculum fieri, accipe: (a) *Eodem anno* (inquit idem auctor) *apud Ciſtercium juxta morem Abbatibus congregatis: prædictus Papa venerabilis affuit, non tam auctoritate Apoſtolica præſidens, quam fraterna charitate reſidens inter eos, quaſi unus ex eis. Ubi cum ad cellulam in qua jacebat, facto veſpere & conventu ſoluto, Dei famulus diverteſſet, ſurdum ei puerum obtulerunt. Erat autem puer ille de vicinia eadem, & ſicut poſtea didicimus, ex longo ante tempore vigilans in cuſtodia gregis ſui, ſubito terrore percuſſus amiſerat prorſus auditum. Orans itaque Pater ſanctus, & puero manus imponens, utrum audiat, ſciſcitatur. At ille mira devotione proclamans, Audio, domine, audio eum firmiter amplexatus eſt eum, ut vix ab eo poſſet avelli. Auditum eſt verbum, oblatus eſt ſummo Pontifice, aliiſque perſonis, celeberrimumque hoc miraculum fuit.* Hæc ibi.

(a) Idem l. 4. c. 4.

Antequam autem Eugenius Papa e Galliis recederet, controverſiam arduam obortam inter Theobaldum Cantuarienſem Archiepiſcopum, & Bernardum Epiſcopum ſancti Davidis ejus refugientem obedientiam componere laboravit. Hæc ut intelligas, ex Annalibus Anglicum, iſta opus eſt audias, quæ ſic ſe habent: (b)

(b) Rog. part. poſt. an. 1199. in fine.

XXXV. *Rex Henricus VValliam regno ſuo ſubjugavit, & ideo prædictam Menevenſem Eccleſiam, & alias VValliæ Eccleſias ſuffraganeas Menevenſis Eccleſiæ, Eccleſiæ regni ſui, ſcilicet Cantuariæ ſubjicere cupiens, Bernardum Clericum de Camera ſua, quem in Menevenſi Eccleſia Vulfredo Epiſcopo ſubrogari procuravit, apud Cantuariam per regiam violentiam conſecrari fecit: & hic fuit primus Menevenſis Eccleſiæ Epiſcopus a Cantuarienſi Archiepiſcopo conſecratus, & poſt eum David, & Petrus a Regibus Angliæ compulſi, ſimiliter a Cantuarienſi Archiepiſcopo ſunt conſecrati, præſtitis ſacramentis contra canones exortis de non ſuſcitanda lite ſuper jure metropolitico contra Cantuarienſem Eccleſiam in perpetuum. Bernardus tamen defuncto Henrico Rege Primo, movit quæſtionem ſuper jure Eccleſiæ ſuæ metropolitico contra Theobaldum Cantuarienſem Archiepiſcopum. Unde Papa Eugenius in hac forma ſcripſit Theobaldo Cantuarienſi Archiepiſcopo:*

Cauſa Eccl. Menevenſis.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Theobaldo Cantuarienſi Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Venerabilis frater noſter Bernardus Epiſcopus ſancti David, ad noſtram præſentiam veniens, Eccleſiam ſancti David olim metropolim fuiſſe aſſeruit viva voce, & eamdem dignitatem ſibi a nobis reſtitui poſtulavit. Cum autem circa petitionem iſtam invigilans, diu in Curia noſtra commoratus eſſet; tu frater Archiepiſcope, tandem eo præſente, ex adverſo conſurgens, in præſentia noſtra adverſus eum querelam depoſuiſti, quod debitum tanquam primo Metropolitano obedientiam ſubtraxiſſet, tibique inobediens & rebellis exiſteret, cum a prædeceſſore tuo, tamquam a Metropolitano primo conſecratus eſſet, & viva voce, & ſcripto Cantuarienſi Eccleſiæ profeſſionem feciſſet, & in multis poſtea, tamquam alii Suffraganei tibi obediſſet, & aſtitiſſet. Ille vero conſecrationem negare non potuit; ſed profeſſionem ſe feciſſe, & obedientiam exhibuiſſe omnino negavit. Quod tu audiens, duos teſtes in medium produxiſti, teſtimonium perhibentes, quod ipſi illis videntibus & audientibus, poſt conſecrationem ſuam & viva voce, & ſcripto Cantuarienſi Eccleſiæ profeſſionem feciſſet. Nos igitur auditis utriuſque partis rationibus, & diligentius inquiſitis, & teſtibus tuis ſtudioſe examinatis: communicato fratrum noſtrorum conſilio, juramenta eorum recepimus, & ut ipſe Epiſcopus tibi, tamquam primo Metropolitano, obedientiam & reverentiam exhibeat, juſtitia dictante præcepimus. Unde, quoniam ſingulis Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis ſuam dignitatem, & juſtitiam volumus conſervare, B. Lucæ feſtivitate proximi ſequentis anni tibi & ipſi diem præfiximus, ut tunc præſentibus partibus, de dignitate Eccleſiæ ſancti David, & libertate ſua, rei veritatem cognoſcamus, & quod juſtum fuerit, auctore Domino, exinde ſtatuamus. Datum Meldis tertio Kalendas Julii. Epiſtolam autem iſtam prædictus magiſter * *Girardus invenit in regiſtro Eugenii Papæ.*

* al. Giraldus.

XXXVI. Accidit autem inter hæc, ut Archiepiſcopus Cantuarienſis rediens ex Rhemenſi Concilio in Angliam, gravem perſecutionem paſſus ſit a Stephano Angliæ Rege, ea ex cauſa, inquit S. Thomas ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopus, quod contra prohibitionem ejuſdem Regis vocatus ab Eugenio Papa, ad Rhemenſe Concilium veniſſet. Alia quoque interceſſit perſecutionis cauſa, nempe quod prohibente Romano Pontifice, filium Regis Euſtachium noluit coronare. Hæc ſan-

Theobaldus Cantuar. Archiep. quæ paſſus ob Roman. Eccl.

ſanctus Thomas in commendationem S. Eccleſiæ Cantuarienſis Antiſtitum, quod addictiſſimi ſemper fuerint Apoſtolicæ Sedi, etiam contra Regum Angliæ id prohibentium voluntatem. Quid vero egerit Eugenius Papa adverſus Regem eumdem, monitis Pontificiis non parentem, idem S. Thomas in fine ejuſdem epiſtolæ ad Boſonem Cardinalem datæ, hæc habet:

Rex Stephanus ab anteceſſoris noſtri perſecutione non deſtitit, antequam piæ recordationis dominus Eugenius, omni ceſſante appellationis obſtaculo, in caput ejus anathematis, & in terram interdicti ſententiam præcepit ab omnibus Epiſcopis auctoritate Apoſtolica exerceri. Lupus enim ab ovili facile non arcetur, niſi clamorem tantum terreatur & baculo. Hæc ſanctus Thomas epiſtolarum libro primo epiſtola centeſima trigeſimaſexta. Et libro quarto epiſtola decimaquarta ad Alexandrum Papam iſta etiam refricat de Eugenio Papa, in Stephanum Regem Angliæ juſte permoto; ait enim: *Numquid eram Archiepiſcopus, quando pater ejus Nuntius beati Eugenii terram illam intrare prohibuit? Numquid eram Archiepiſcopus, quando Gregorius S. Angeli diaconus Cardinalis tyrannidem hujus prævidens, perſuaſit domino Eugenio, ut Euſtachium filium Regis Stephani coronari permitteret dicens, facilius poſſe teneri arietem per cornua, quam cauda leonem? Hæc vobis hiſtoria nota eſt.* Hæc ad Alexandrum ſanctus Thomas. At quæ tunc nota erat hiſtoria remanſit obſcura, niſi quod illud (quod ſummum eſt) liquet, nempe reſiſtente Eugenio Papa, non licuiſſe coronari Euſtachium filium Regis Stephani; qui & anno quinquageſimo ſecundo poſt milleſimum centeſimum, ipſa die ſancti Laurentii, cum invaderet terram ſancti Edmundi martyris ſubita morte præreptus eſt, ita Deo ulciſcente in ſacrilegum Regis filium.

XXXVII. Poſt hæc autem in Galliis & Anglia ſtabilitis idem Eugenius Papa inde recedens, recta via, abſque aliqua digreſſione Romam verſus iter dirigens, & ſi non Romam, ubi manere non licuit, ſaltem ad Romanæ Eccleſiæ loca prope Urbem poſita pervenit menſe Octobris

ut colligitur ex ſancto Bernardo in Malachia, de quo ait; quod cum veniſſet Claramvallem, ut Eugenium Papam pro pallio alloqui poſſet: invenit eum diu ante ex Gallia diſceſſiſſe: Jam, inquit, *Eugenius abierat, & erat Romæ, vel prope Romam.* Porro, ut ex eodem ſancto Bernardo colligitur, adventus Malachiæ in Claramvallem contigit quatuor, vel quinque dies ante ſolemnitatem ſancti Lucæ, nempe decimatertia, vel decimaquarta menſis Octobris, cum poſt quatuor vel quinque dies ægrotans idem ſanctus Malachias diem obiit quarto Nonas Novembris hoc ipſo anno, ætatis ſuæ quinquageſimoquarto. De quo panegyrim in die depoſitionis, quæ extat, habuit ſanctus Bernardus eidem charitate conjunctiſſimus, ejuſque ſanctitatis cultor addictiſſimus, atque virtutum prædicator ampliſſimus; cujus & vitam ſcripſit ſicut fideliter ita & copioſe, auctore dignam. Extant ejuſdem S. Bernardi ad ipſum Malachiam (a) epiſtolæ tres, cum videlicet ex Hibernia miſiſſet ſanctus Malachias quoſdam ex ſuis erudiendos inſtitutionibus Ciſtercienſibus. Fuit inter alios unus ex iis nomine Chriſtianus, quem bene probatum idem Bernardus remiſit in Hiberniam ad alios inſtituendos. Hic autem magnarum virtutum vir poſt mortem Malachiæ in locum ipſius in Archiepiſcopatu ſucceſſit ex Abbate monaſterii Mellifontis, ut Robertus affirmat in Chronico: *Vir*, inquit, *plurima ſanctitate præditus, qui ejuſdem ſancti viri Archidiaconus exſtiterat, & primus Abbas de Ordine Ciſtercienſi in Hibernia alumnus (ut dictum eſt) monaſterii ClaræTvallenſis.*

Obitus S. Malach. Epiſc. in Hibernia.

(a) Bern. ep. 315. 316. 317.

Cæterum rediens Eugenius in Italiam, antequam Romam perveniret, Brixiæ audivit, quæ præter alia execranda, ipſo abſente, novus hæreticus adverſus Romanam Eccleſiam præſumpſiſſet Arnaldus. Etenim parum ſibi viſum, Romanos laicos a Pontifice & Cardinalibus ſeparare quæſiſſe: clericos ſubditos eiſdem Cardinalibus titulorum Rectoribus ab iis divellere laboravit. Quod & iiſdem facile perſuaſit, negantibus ſe ipſis eſſe ſubjectos, & obedire teneri. Adeoque error invaluit, ut ad ipſum evel- XXXVIII.

len-

PAGIUS XIII. *E Galliis diſcedit.*

A num. XXXVII. ad XL. *Eugenius* III. e Gallia diſceſſit ante diem decimum ſextum menſis Junii, cum Tom. X. Concil. pag. 1059. recitetur ejus ad Sugerium Abbatem Epiſtola, qua ei ſignificat, ſe mutato conſilio non jam Monachos ad Sanctæ Genovefæ Pariſienſis mitti velle, ſed Canonicos Regulares, quod & Sugerius executioni mandavit; Epiſtola enim data eſt *Vercellis XVI. Kal. Julii.* Qua etiam Epiſtola luculenter probatur, Epiſtolam ejuſdem Pontificis *Meldis III. Kalendas Julii*, die ſcilicet XXIX. Junii ad Theobaldum Cantuarienſem Archiep. miſſam, de qua mox egimus, non menſe Junio currentis ſed antecedentis anni ſcriptam eſſe; cum hoc anno die illo amplius in Gallia *Eugenius* non fuerit, & ex aliis ejus Epiſtolis conſtet, eum menſe Julio & ſubſequentibus in Italia egiſſe. Interim *Arnaldus hæreticus*, qui Romæ populum in Clerum hactenus armarat. Clerum adverſus ſe ipſum commovebat, & Capellanos Miniſtros Eccleſiarum, quæ Cardinalibus eſſe erant in titulum ab eorum obedientia retrahebat, eoſque inter ſe factioſe dividebat, ut patet ex E-

pi-

lendum non ſatis virium, licet ſummopere laboraverit, habuerit idem Eugenius Papa, ſed ſucceſſoribus Hadriano, & poſt eum Alexandro Tertio fuerit inſudandum, ut ejuſmodi invectum diaboli per nefarium hæreſiarcham promulgatum adverſus Romanam Eccleſiam prorſus auferrent. Quorum trium Romanorum Pontificum decreta ſimul poſita in codice Vaticano hic tibi curavimus ſcribenda; ſic enim ſe habet:

Eugenius Tertius Univerſo Romano Clero, ut capellani permittant obedientiam Rectoribus titulorum.

Fallax & invidus humani generis inimicus per Arnaldum ſchiſmaticum, quaſi per membrum proprium, hoc effecit, ut quidam capellani unitatem Eccleſiæ, quæ ſciſſionem non patitur, quantum in eis eſt, dividentes, ipſius Arnaldi ſequantur errorem: & Cardinalibus atque Archipresbyteris ſuis obedientiam & reverentiam promittere & exhibere debitam contradicant. Ne igitur vires dare præfati ſchiſmatici pravis actionibus per ſilentium de cetera videamur, per præſentia vobis ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus præfatum Arnaldum, tanquam ſchiſmaticum modis omnibus devitetis. Quod ſi aliqui clerici Dei & ſanctæ Eccleſiæ contemptores, ejus errorem poſt præſentium acceptionem ſequi præſumpſerint: ſcire vos volumus, quia tam officio, quam beneficio Eccleſiaſtico reddemus eos penitus alienos. Datum Brixiæ Idibus Julii.

Idem Archipresbytero Titulo ſancti Marci. De eodem.

Super controverſia obedientiæ exhibendæ, quæ inter vos & capellanum de Pinea agitari dignoſcitur: Eccleſiæ ſancti Marci proſpicere cupientes, per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus eum diſtrictius moneatis, ut ſecundum antiquam & rationabilem conſuetudinem veſtræ Eccleſiæ obedientiam promittere nullatenus contradicat. Si vero veſtris monitis ſuper hoc obedire contempſerit, ſententiam, quam in ipſum & præfatam Eccleſiam de Pinea juſte tuleritis, nos auctore Deo ratam habebimus.

Hadrianus Quartus Rectoribus Romanæ fraternitatis. De eodem.

Ad audientiam noſtram pervenit, quod clerici ſancti Petri ad Vincula in quadam capella ſua, Eccleſia videlicet ſanctæ Mariæ in Candiatore, quia ejuſdem Eccleſiæ populus manum obedientiæ jam dictæ Eccleſiæ presbytero, illi videlicet ſancti Petri exhiberi contradicit, divina prohibuerant officia celebrari. Quia igitur ſuſtinere non poſſumus, nec debemus, ut Eccleſia ſancti Petri ad Vincula ſuo jure debeat defraudari per Apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus prædictum populum diſtricte commoneatis, ut a contradictione illa penitus de cætero ceſſet, & quod Eccleſia ſancti Petri habet in cæteris ſuis capellis, in iſta ei ſubtrahere non præſumat. Et niſi ab ejuſmodi levitate ceſſaverit, interdictum volumus relaxari, ut in prædicta Eccleſia ſanctæ Mariæ officia divina liceat celebrari. Alioquin pœnam, quam in officiis patiuntur, eos decernimus ſuſtinere. Datum Beneventi. XV. Kalendas Aprilis. XXXIX.

Alexander ſervus ſervorum Dei, vii. Cardinalibus ſancti Petri, atque omnibus aliis, ut capellæ ſuis ſint ſubditæ titulis.

Jus Eccleſiarum a ſanctis Patribus canonice conſtitutum neceſſario ad memoriam compendioſe credimus revocandum; qualiter ſcilicet xxviii. tituli, cum eorumque ſacerdotibus tota Urbs diſtributa ſit, quatenus poſteris noſtris, quaſi epilogo comprehenſa, lucidiora ſint: tum quia diligentia veſtra a noſtra dignata eſt expetere parvitate, quid inde reconſtituendum ſentiremus: tum quia noſtra memoria in tantam capellæ provectæ ſunt elationem, ut nullam penitus ſuis titulis reverentiam exhibere dignentur. Proinde quod malorum perditum ire ſtuduit incuria ſacerdotum; nos ſumma cura, ut poſſibile, eſt matricalibus reparemus Eccleſiis. Placuit tamen nihil de his temere definire, ſed diverſorum Patrum ſententiis, quorum auctoritas plurimis approbata declaratur Conciliis, & ut in ſanctis inventitur canonibus, ad uſum priſtinum revocare. Capellæ igitur, quæ juribus propriis titulorum a ſanctis Patribus

PAGIUS XIV. *Moritur S. Malachias Archiep. Armachan.* piſtolis Eugenii a Baronio recitatis.

Poſt Eugenii e Gallia diſceſſum *Sanctus Malachias* Archiepiſcopus Armachanus in Hibernia in Galliam venit Pallium ab eo petiturus, ſed Pontifex jam in Italiam perrexerat, ipſeque Malachias Claravalle mortuus eſt, *anno ab Incarnatione domini milleſimo centeſimo quadrageſimo octavo, quarta Nonas Novembris* ut inquit Divus Bernardus in ejus Vita cap. ult. Godefridus in Vita Sancti Bernardi lib. 4. cap. 4. qui morti Sancti Malachiæ præſens fuit, ait Sanctum Abbatem pro ejus tranſitu hoſtiam ſalutarem offerentem, cum ejus mors ſibi revelata fuiſſet, formam mutaſſe orationis, & *collectam*, inquit, *intulit, quæ ad Sanctorum Pontificum celebritates, non ad commendationes defunctorum pertinet, ita dicens: Deus qui beatum Malachiam Pontificem Sanctorum tuorum meritis coæquaſti;* viſionem tamen illam nemini aperuiſſe. Quod exemplum magis mirandum, quam imitandum. *Anno MCXCII. Canonizatio Beati Malachiæ*, inquit Auctor Chronici Clarevallenſis a Chiffletio editus, qui ab anno MCXLVII. parvum ſuum, ſed egregium Chronicon auſpicatur, illudque ad annum MCXCII. perducit. Illud tamen ab eo elucubratum poſt annum MCCXXIII. Philippi Auguſti Galliarum Regis emortualem; cum an. MCLXXIX. de

bus adſcribantur, omni ratione ſuo ſubjuganda ſunt capiti, adeo ut quiſque Cardinalis haud ſecus aliquid in eis, quæ ſunt ſuo ſubditæ titulo, diſponat & judicet, quam Epiſcopi in ſuo Epiſcopio facere cognoſcantur. Si vero quæritur unde talis uſus Romanæ inolevit Eccleſiæ: Dionyſium Papam diligenter attendamus dicentem: Severo Epiſcopo ſcribit, dicens: De Eccleſiis vero parochianis, unde Apoſtolicam Sedem conſulere voluiſti, qualiter ſint cuſtodiendæ per Cordubenſem provinciam, ac ſacerdotibus dividendæ: nihil tuæ charitati potius melius intimare, quam ut ſequaris, quod nos in Romana Eccleſia nuper egiſſe cognoſcitur. Eccleſias vero ſingulas ſingulis presbyteris dedimus, parochias & cœmeteria eis diviſimus, & unicuique jus proprium habere ſtatuimus. Patet igitur Romanam prius habuiſſe Eccleſiam, quod Epiſcopi inde adipiſcentes uſque in hodiernum retinent diem, & quod omnes capellas ſuo ſubditas Epiſcopio, quaſi jus proprium vendicant, ab hac Eccleſia accepere. Sed jam dignum eſt, ut quod ſocordia atque inſolentia ſacerdotum multis perditum erit temporibus, per illos qui a nobis acceperunt, ad nos redeat; & operæ pretium eſt, ut ſi quid a capite in membra deſcenderit, cum neceſſe ſit, idem a membris in caput aſcendat. Reſtituatur itaque majorum uſus ſacerdotum, & quod Epiſcopi de ſuo habent Epiſcopio, qui hoc de Romana acceperant Eccleſia: illud idem Cardinales ſingulorum titulorum de capellis ſuæ ſubditis Eccleſiæ habeant. Haſtenus de his in codice, in quo alii canones & decreta ſummorum Pontificum leguntur.

XL. Hoc eodem anno ab eodem Eugenio Papa Legato a latere miſſo in Daniam Nicolao Anglico S. R. E. Cardinali Epiſcopo Albanenſi, qui poſtea fuit (*a*) Hadrianus Papa Quartus, ad eam provinciam metropoli illuſtrandam, ab eodem Concilium eſt habitum, de quo Joannes Olaus his verbis meminit: *Effecit Nicolaus ea legatione, ut apud Norvergianos Archiepiſcopalis ſedes cum plenitudine pontificiæ poteſtatis erigeretur: quod etiam anno Chriſti milleſimo centeſimo quadrageſimooctavo apud Sueones celebrato Lincopiæ Concilio provinciali peragere cupiens, Gothis & Sueonibus de urbe, & perſona, tanto muneri idonea concordare nequeuntibus, ſpe ſua fruſtratus abceſſit, ordinato prius ſancto Henrico Epiſcopo Upſalenſi. Jam enim Suecia tempore Amundi, filii Olavi Schotkonung Archiepiſcopum ex Polonia acceperat, qui in controverſiam cum Gothis & Archiepiſcopo Bremenſi de præeminentia devenerat. Gothi enim potius Bremenſi, quam Upſalenſi Archiepiſcopo obediendum putabant. Ob quam diſſenſionem Archiepiſcopalis dignitas in Suecia ad aliquot annos intermiſſa fuit. Proinde Nicolaus, ne ea legationis ſuæ parte in toto fruſtraretur, pallium Archiepiſcopalis dignitatis apud Æſchillum Lundenſem Archiepiſcopum depoſuiſſe dicitur, ut ille conferret quem Gothi & Sueones conformibus ſuffragiis elegiſſent. Sed nullus Sueonum Archipræſulum hactenus inventus eſt, qui ſe Lundenſi pontifici in accipiendis Archiepiſcopalibus inſignibus ſubmittere ſuſtinuerit. Et illa titularis dignitas, ſi quando conceſſa fuit, in Æſchillo extincta evanuit.* Et inſerius addit, (*b*) Upſalenſem Eccleſiam confirmatam eſſe metropolim ab Alexandro Papa Tertio. Scripſit autem de illa legatione uſque ad obitum Eugenii etiam (*c*) Saxo Grammaticus. Egit & de eadem Willelmus (*d*) Neubrigenſis.

(a) Joan. Olaus l. 18. c. 17 18. & l. 19. c. 6.

Legatio ad Danos per Nicolaum Card. Albanenſ.

Ann. Eccl. Tom. XIX.

(b) Id. Ib.

(c) Saxo Gram. l. 14.

(d) Vvil. Neubrig. l. 2. c. 6.

XLI. Hoc eodem anno Rogerius Siciliæ Rex ingentem parat claſſem adverſus Græcorum Imp. Emmanuelem: qui id audiens, & timens primum omnium divinum ſibi numen conciliare laborat, quod a ſe graviter offenſum recenti delicto illo, quo graviſſimam totius Imperii ſui Eccleſiis perſecutionem indixerat, male ſibi conſcius ſatis intelligebat. Quodnam autem fuerit crimen hujuſmodi, quod adeo exulceraſſet conſcientiam Imperatoris, recenſet ita (*e*) Nicetas Choniata, eam tantum pertingens partem facinoris, quæ ſpectaret ad monachos:

Cum enim monachos poſſeſſionibus & negotiis turbatos, & tranquillitate animi & Dei cultu excidere intelligeret: nullas eis vineas, nullos agros, nullas poſſeſſiones, quas nec eorum profeſſio admittit, aſſignavit: ſed ex Fiſco tantum pendi juſſit, quantum ad victum & cultum opus eſſet. Videtur nimirum immo-

(e) Nicet. in Manuel. l. 7.

Immobilia aufert ab Eccl. Emman. Imp.

PAGIUS

de ejus coronatione, vivente patre facta, loquens, dicat: *XLIV. circiter annis regnavit.* Indeque patet quantum hallucinentur ii qui arbitrantur Chronographos & Hiſtoricos annis quibus deſinunt Opera ſua publicaſſe.

XV. Ad num. XL. Nicolaus Anglicus Cardinalis Albanenſis, poſtea Hadrianus Papa IV. Legatus in Norvegiam miſſus, primum ibi Archiepiſcopatum erexit, Nidroſia Sede Archiep. ſive Metropolitana conſtituta. Quod etiam eum hoc anno, teſtatur Johannes Magnus lib. 18. Hiſt. Gothicæ cap. 18. apud Sueones fecisse, *ordinato Sancto Henrico Epiſcopo Upſalenſi.* Extat Vita Sancti Henrici Martyris Epiſcopi Upſalenſis in Actis SS. Bollandianis ad diem XIX. menſis Januarii. Fuit hic Sanctus VII. Upſalenſis Eccleſiæ Epiſcopus, totiuſque *Finlandiæ* Apoſtolus & patronus. Upſala Regum quondam Sedes, poſtea Stocholmiam haud procul inde diſſitam tranſlata.

Metropolis in Norvegia & Suecia erecta.

XVI. A num. XLI. ad XLV. Otto Friſingenſis lib. I. de geſtis Friderici cap. 33. hoc anno habet: *Circa idem tempus Rogerius Siculus, apparatis in Apulia, Calabria, & Sicilia, triremibus* quas

Victoria Rogerii Regis de Græcis.

Digitized by Google

dicam cupiditatem ſtruendi monaſteria improbaſſe, & exemplum prodere poſteris voluiſſe, quo pacto templa condenda, & quæ vivendi ratio eremiticis pauperibus, & a terrenis rebus ſe abſtrahentibus proponenda ſit. Tantum autem abfuit, ut eorum inſtitutum laudaret, qui monaſticam vitam profeſſi & opibus affluunt, & multitudine curarum magis diſtrahuntur quam ii, qui hujus vitæ deliciis occupantur: ut ſanctionem Nicephori Phocæ fortiſſimi & cordatiſſimi Imperatoris, olim abolitam de non augendis monaſteriorum latifundiis, quaſi poſtliminio revocarit, neque patrem, avum, cæteroſque cognatos ſuos omnes, qui monaſteriis ampliſſima prædia donarant, incuſare deſtiterit: non quod de ſuis opibus Deo aliquid conſecraſſent, ſed quod rem bonam male adminiſtraſſent. Nam cum monachis habitantibus in abditis & deſertis locis, in antris & montium cacuminibus aſſignanda eſſent: & Conſtantinopolis tanquam Sirenum cantus vitanda: gloriola ducti, incruſtata ſua ſepulcra & vario marmore exornata iis qui templa ingrediantur, ſpectanda propoſuiſſe, & mortuos quoque coronare ſe & hilari ſplendidoque vultu conſpici voluiſſe, & in foro ac triviis monaſteria ædificaſſe: & ibi nullo cum delectu virtutis, velut in cavea concluſiſſe eos, qui monachos non ultra tonſum capillum, & mutatum habitum, promiſſamque barbam exprimerent. His igitur de cauſis, ſive ut monaſticam ſanctimoniam nutantem, ac potius bonis fere proſtratam fulciret, ſive metuens, ne ipſe ea facere diceretur, quæ reprehenderet, rationem a ſuis majoribus diverſam eſt ſecutus. Hæc Nicætas de his quæ ſpectarent ad monachos.

XLII. At quantumlibet hiſce coloribus facti turpitudinem honeſtare curaſſet: vexatio, quæ juxta (a) Iſaiam, dat intellectum auditui: reddidit ipſum Imperatorem prudentiorem; continuoque paravit medicamentum morbo, quo inflictum vulnus Eccleſiæ ſanaretur. Siquidem auream bullam promulgandam curavit, quam etiam ab effectu MEDICATRICEM appellavit. Eſt de ea, aliiſque eodem argumento conſcriptis, mentio apud Theodorum Balſamonem, qui & recitat eas, quas & habes deſcriptas in codice juris Orientalis, hoc præpoſito de tempore titulo:

(a) Iſaio 28.

Emiſſa eſt Aurea bulla Imperatoris noſtri domini Manuelis Comneni, menſe Februario, Indictione undecima, anno VI. M. VIC. LVI. quæ Medicatrix dicitur, utpote quæ fortaſſe medeatur titulis & juribus omnium Eccleſiarum, quæ claudicant, Epiſcopatuum ſcilicet, & Metropolium, & ipſius magnæ Eccleſiæ, quæ etiam ad verbum ſic habet:

*Qui poſt Moyſem fuit electi illius populi Imperator Jeſus, Jerichuntis (b) feſtinans munimenta ac propugnacula diruere, ſacerdotibus juſſit in circuitu tuba canere, & ſic murorum propugnacula mirabiliter dejecit. Imperio autem meo, quod novo populo a Deo electo præeſt poſt illum principem populi ſervatorem & ducem, alium Moyſem, inclytum dico Imperii mei dominum & genitorem, veluti quædam Jerichuntina mœnia, diruere properanti communis Chriſtianorum inimici propugnacula, * Occidentalem dico draconem, qui in Sicilia tyrannidem exercet, & illinc adverſus Romanum Imperium latenter prorepit, veluti ſpiritalibus quibuſdam tubis, veſtris Antiſtitum Domini nobis quotidie placantium precibus, ad illum diruendum adjuvantibus opus eſt. Sed & ipſe divinus Moyſes, (c) quando cum Amalec prælium commiſit, ſacerdotibus utrimque innixus, ſic eum fugavit & vicit. Sicut ille ergo, meum quoque Imperium Antiſtitum ſuſtentaculo indigens, ad aciem adverſus novum hunc Amalec propoſitam, & veluti quamdam lucis columnam novum hunc Iſrael præcedentem & ejus greſſus dirigentem precès eorum habere volens: hanc præſentem auream bullam omnium Eccleſiarum matri novæ Sion, Dei, Sapientiæ habitaculo, & iis quæ ſunt in omnibus inſulis, & in Oriente, & Occidente Antiſtitibus donavit, eorum pro Imp. meo preces magis confirmans. Recte enim ſcit meum Imperium, Regem non ſervari per multam potentiam, & gigantem non ſervatum iri in multitudine * virtutis ſuæ: mendax autem, equus ad ſalutem ut dicam cum (d) Propheta & Pſalmographo, & Dei Patre.*

Conſtitutio medicatrix.

(b) Joſ. 6.

* Roger. Siciliæ Reg. intelligit.

(c) Exod. 17.

* roboris ſui.

(d) Pſ. 32.

XLIII. *Volens enim, ut firmitas & ſtabilitas Eccleſiæ, quæ omnibus præeſt, ſervetur; & omnibus dictis Antiſtitibus ſanctarum, quæ ubicumque ſunt, Eccleſiarum, & ſecuritatem titulorum ac jurium, quæ illis adſunt, in ipſorum immobilium * detentione firmas conſtituens: & præterea corrigens, ſi quid in eorum juribus claudicet, & mero jure ſit deſtitutum: non ſolum hoc, ſed & ſi quod jus conſequi debeat ad ejuſmodi immobilium, * dominationem detentionem, & proprietatem, id fortaſſe prius factum non eſt; hanc Imperii mei*

* poſſeſſione.

* dominiam poſſeſſionem.

bul-

PAGIUS *quas modo galeas ſeu ſagittas vulgo dicere ſolent, aliiſque navibus bellicis onerariis, claſſem in Græciam deſtinat, Præfectis eis ducibus ſtrenuis, & in navali prælio gnaris.* Curfolium fortiſſimum Græciæ caſtrum expugnant. *Inde ad interiora Græciæ progreſſi, Corinthum, Thebas, Athenas, antiqua nobilitate celebres expugnant, ac maxima ibidem præda direpta, opifices etiam, qui ſericos pannos texere ſolent, ob ignominiam Imperatoris captivos deducunt.* De his legendus Robertus de Monte vulgatus ad hunc Chriſti annum.

Ad

bullam Auream, ejus quod deeſt, MEDICATRICEM illis tradidit, quæ veluti perfectum, & integrum, & omnino inconcuſſum jus ejus oſtendit, per quam confirmat quidem, & tutius facit, quodcumque jus adeſt ſanctis Eccleſiis, eique quæ illis præſidet, in ipſarum immobilibus cujuſmodicumque fuerint, & ubicumque ea ſita ſint: & quod bonum eſt, melius facit Imperii mei ſententia & calculo. Quidquid autem eſt in eis, in quibuſcumque quis ſpectatum id dixerit, ſive in Aureis bullis diverſorum Imperatorum, ſive in ſigillis, ſive in ſimplicibus juſſionibus, ſive in reſolutionibus, ſive in Actis claudicans, & aliquatenus ab eo, quod eſt exactum, & a debita conſequentia deficiens regalium juſſionum, & legum corrigit; & decernit dictis ſanctiſſimis Eccleſiis nullum ex ea re præjudicium in æternum afferri: ſed quod in eis eſt infirmum & imbecillum, eſſe firmiſſimum, & nulla juris allegatione oppugnandum ab eo, qui velit aliquid pro Fiſco (ſeu publico) dicere, ut quod præſenti Imperii mei bulla Aurea confirmetur, & valde corroboretur. Et ut ex multis eorum, quæ cuipiam in mentem venire poſſint, pauca quædam Imperium meum memoria repetat: ſi forte donatio ipſius parœcorum ſit ſine certa quantitate, aut menſuratum terræ, vel auturgia alia innovarint in hujuſmodi poſſeſſionibus, forte quæ ipſis donata non fuerunt: aut donata quidem fuerunt, juſſiones autem de his factæ non ſunt revocatæ: vel in prius deſignatis donatis ipſis juſſiones de prius definitis non ſunt revocatæ: aut juſſionum principalium, quæ ipſis tributa ſunt, aliquæ nullo modo inſinuata fuerant: aut fuerunt quidem inſinuata in aliquo ſecreto, non tamen competente: aut inſinuata perierunt, exempla autem earum fide digna reperiuntur, aut Acta, quæ procedere debebant, non proceſſerant, vel quæ proceſſerunt, non ſunt inſinuata: aut quæ fieri debuerunt rationum computationes, factæ non ſunt: aut forte quamlibet aliam ob cauſam, ſive ex parte, ſive in totum jura ſæpe dictis ſanctis Dei Eccleſiis, & matri omnium claudicant, & inde firmitatem ſuam non habent: etſi non, quæ id faciat cauſa, nominatim expreſſa ſit: aut forte aliæ ipſis exhiberi debuerunt jura de hujuſmodi immobilibus, velut quibuſdam omnino procedentibus in ipſis, non ſi documentum de quopiam ex poſſeſſis a ſe immobilibus nequaquam acquiſierint, nihil a præſenti Aurea bulla oratione juvabuntur, nulla in re hæc omnia, & quæcumque alia cuipiam pro Fiſco certanti in mentem quandoque venerint, lædere unquam ſanctiſſimas Eccleſias, & Sapientiæ Dei templum, reliquaſque metropoles, Archiepiſcopas, Epiſcopas poterunt in iis immobilibus, quæ (ut dictum eſt) ad ipſas pertinent, ex qualibuſcumque documentis. Nam ſi nullum acquiſiverunt unquam jus in aliquibus forte immobilibus, quæ habent, nullum ex præſenti Aurea bulla oratione ſentient utilitatem: ſicut nec in quibus Fiſcus ad hodiernum uſque diem poſſeſſionem habuit ex juſta quapiam cauſa. In his enim omnibus jura obſervabitur exacta diſciplina. Si quis igitur voluerit per avaritiam, aut quampiam aliam cauſam ea contemnere, quæ hac Aurea bulla mei Imperii oratione definita ſunt; primum quidem ſanctæ Trinitatis ſplendorem, cum ad tremendum ſiſtemus tribunal, non conſpiciat: excidat autem & Chriſtianorum parte, ut Judas duodenario. Et præter hæc execrationem ſibi conciliet primogenitorum ſanctorum juſtorum & deiferorum patrum, qui ab ævo præmortui fuerunt. Hactenus bulla Aurea, Medicatrix, nomine nuncupata. Recitat eamdem Theodorus Balſamon, alia tamen tranſlatione Latine redditam habens.

XLIV. At quod generatim de omnibus Eccleſiis, ut immobilia poſſidere poſſint, hoc anno ſtatuit Emmanuel Imperator, poſtea vero caviſſe lege voluit de bonis immobilibus magni templi, ejuſdemque primarii, Sapientiæ dicti. Extat ipſa conſtitutio in eodem citato codice (*a*) juris Orientalis, incipit: Et illi quidem antiquo & celebri Salomonis ſapientiæ templo, &c. Atque deinde ejuſdem generis, ſed ſpecialem pro bonis immobilibus monaſteriorum conſervandis firmam robuſtamque admodum edidit conſtitutionem, cujus eſt exordium: Imperialis mea ſublimitas, &c. Habetur in eodem codice, (*b*) atque etiam apud (*c*) Theodorum Balſamonem. Sic igitur quod ſemel peccaſſet, triplici confeſſione (ſic nominaverim tres de his conſtitutiones ejus) voluit deleviſſe, atque penitus abrogaſſe, exemplo paterno admonitus, qui quod deliquiſſet in ſacra vaſa eccleſiarum, belli tempore, ſumens ea ad uſum belli: continuo correxit conſtitutione contraria promulgata, quam Tomo ſuperiori, ſuo loco poſuimus, ſpecimen edens optimi Principis, qui nequaquam, ut perverſi, perperam facta tueri voluerit, ſed fuerit ſanctione triplici deteſtatus.

(*a*) *Li.* 2. *c.* 1.

(*b*) *Id. c.* 4.

(*c*) *in Syn. Sept. c.* 12.

XLV. Quod ſpectat ad ſucceſſionem Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Epiſcoporum, hoc

PAGIUS XVII. Ad num. XLV. & ſeqq. Baronius hoc anno *Charitonis* Patriarchæ Conſtantinop. mortem conſignat. Verum certum eſt, non Charitonem, ſed *Nicolaum III. Muzalonem* dictum, Eccleſiam Conſtantinopolitanam rexiſſe, de cujus morte, ſicuti & de Charitonis initio, ſuo loco ſermo erit.

Series Patriarcharum Conſtantinop. corrigitur.

Hoc

hoc eodem anno Chariton Patriarcha Conſtantinopolitanus, ubi ſediſſet menſibus undecim, moritur. De ſucceſſore quis fuerit, conſtat erratum in Græca ſerie Patriarcharum, dum poſt Charitonem ponitur Theodoſius, quem Niceta teſtante liquet tempore obitus Manuelis Imp. vixiſſe anno Domini milleſimo centeſimo octogeſimo. At poſt Charitonem ponendum eſſe Lucam, ſynodalia Acta ſignificant, quibus manifeſtum eſt ſub Manuele Lucam ſediſſe: ex quibus corrigas eos, qui ante Michaelem ponunt.

Hic cognomento dictus eſt Chryſoberges, cujus extant Acta ſynodalia notata Indictione decimaquarta ſub Imperatore Comneno, qui eſt annus Redemptoris milleſimus centeſimus quinquageſimusprimus. Ita in codice juris Orientalis, libro tertio. At ſub qua Indictione decimaquarta contigerit eam Synodum celebrari, cum ſub ejuſdem Emmanuelis Imperio ejuſdem numeri indictionem contingat tertio repetit, ex annis ab origine Mundi notatis a Balſamone conſtat, cum in Nomocanone Photii titulo decimotertio, De laicis, cap. 2. de eadem agens Synodo, celebratam dicit anno 6635. ita notato numero barbaris notis, in quibus erratum apparet, cum is annus tempora Manuelis Imp. excedat, ſub quo certum eſt Synodum celebratam: unde puto reſtituendum 6675. loco 6695. quo anno incidit poſita ibi Indictio decimaquarta, eritque annus Redemptoris milleſimus centeſimus ſexageſimusſextus. Sane quidem diu vixiſſe Lucam in ſede Patriarchali, argumento ſunt ea, quæ de ipſo frequenter ingerit Theodorus Balſamon. Interim unum vel alterum hic deſcribemus memoria dignum ex Synodi Actis: ac primum cum agit de canone octogeſimoquinto Sextæ Synodi in Trullo.

XLVI. De Agarenorum Baptiſmo. *Tempore autem ſanctiſſimi Patriarchæ domini Lucæ ſynodico aſſuerunt Agareni, & cum ab eis poſtularetur, ut baptizarentur: dixerunt, quod in ſuis regionibus antea baptizati fuerunt. Et interrogati reſponderunt eſſe conſuetudinem, ut omnes Agarenorum infantes ab orthodoxis ſacerdotibus baptizarentur; non tamen admiſſi fuerunt. Audierunt enim quod baptiſmus, quem Infideles a Chriſtianis petunt, non bona affectione, & Orthodoxo propoſito petitur, ſed propter corporalem medicinam. Perſuaſum eſt enim Agarenis, ſuos ut ſui liberi a dæmone vexentur, & tamquam canes male oleant, niſi baptiſmum Chriſtianum aſſequantur. Quamobrem non ut omnium animæ ſordium mundatorem, divinæque lucis & ſanctificationis præbitorem baptiſmum poſtulant, ſed tamquam veneficium & incantationem. Quidam autem eorum, dicebant, ſi matres habere Orthodoxas, ſeque eorum cura ac ſtudio fuiſſe baptizatos. Sed nec ii excuſati ſunt, quoniam teſtes non adducebant, &c.*

Rurſus autem, quo ſtatu eſſet Orientalis Eccleſia hoc tempore, in his quæ ſpectant ad jura Eccleſiaſtica, ipſamque immunitatem Eccleſiæ & libertatem conſervandam, ex eodem Theodoro Balſamone videamus, ubi tractat de canone decimoquinto Concilii Charthaginenſis, quo agitur de non trahendo clerico ad laicorum tribunal. *Quibus oſtenditur, ad ima prorſus demerſa jam fuiſſe omnia Eccleſiaſtica privilegia, unde opus fuit, adſcenſente numine, Imperatores privare Imperio, & redigi in ſervitutem, cum cogerent Eccleſiam ſibi ipſis ſubeſſe ſervituti. Sed audi Theodorum: Hodie autem, inquit, hæc negligenter; propter quam cauſam, neſcio. Multi enim non ſolum laici, ſed etiam ſacri Epiſcopos, & clericos, & monachos ad civilia judicia attrahunt, nec Imperatoris quidem mandatum de eo rei exhibentes, & neque incompetentis judicis præſcriptio, ſeu exceptio prodeſt iis, qui rei aguntur. Eas enim cogunt vel invitos judicio contendere; nec ſacrati, qui eas traxerunt, aliquid poenæ damni ſenſere; ſed nec monachi, vel* XLVII.

cle-

PAGIUS XVIII. *Tortoſa Saracenis erepta.* Hoc anno *Raimundus Berengarii* Barcinonenſis Comes hujus nominis IV. & ſupremus Aragonum Princeps *Dertoſam* ſeu *Tortoſam* juxta Iberum fluvium ſitam, magni momenti oppidum, quo in univerſam Catalauniam Mauri ingredi poterant, die triceſima menſis Decembris cepit, ut Juſtinianus in Annal. Genuenſibus & Sandovalius in Alphonſo VII. narrant. Tertia ejus portio *Genuenſibus* ob præclara eorum facinora in eo bello patrata, tertia *VVillelmo Raimundo Moncada* Seneſchalco ſeu Dapifero attributa, aliaque tertia *VVillelmo domino Monſpelii*, qui in eam jus habebat ob donationem ſibi ab eodem Raimundo Comite ab anno MCXXXVI. factam, attributa fuit, ut docet Charta in caſtris ante Tortoſam locatis data, & recitata ab Ughello Tom. IV. Italiæ Sacræ col. 1190. & ſeq. *Ego Raimundus Dei gratia Comes Barcinonenſis & Princeps Aragonenſis & Marchio, ob inſignem fidem & ſinceram amicitiam ſtrenuiſſimi populi Januenſis dono & offero majeſtati Dei & Eccleſiæ beati Laurentii duas partes inſulæ, quæ ſita eſt ante civitatem Tortoſæ in flumine Ibero, per conſenſum Domini Guillelmi Montis peſſulani, atque Guillelmi Raimundi Dapiferi, ut prædicta Eccleſia habeat & poſſideat jure hæreditario ſupradictam inſulam libere &c. & ſine contradictione Domini VVillelmi Montis peſſulani & filiorum ejus* (hæc pro tertia portione ad Dominos Monſpelii pertinente) *& ſine contradictione Guillelmi Raimundi Dapiferi*, & hæc pro ſecunda alia portione. *Dat. in obſidione Tortoſæ menſe Novemb. anno Dom. Incar. MCXLVIII. indict. XI.* a menſe Januario incœpta. Raimundus Barcinonenſis Comes ſupremum Tortoſæ

Digitized by Google

Omnis immunitas Eccl. ſublata in Orien.

clerici, adverſus quos in foro Eccleſiaſtico agitur, ſi id quidem recuſaverint, civilem autem examinationem petiverint, illa in re puniti ſunt. Quemadmodum nec clerici, vel monachi, qui in ſæculare judicium tracti ſunt, & inde litigare non recuſarunt. Cum autem Panepoptus monachus ille Meletius, qui præfectus monaſterii dictus eſt, ad ſynodale judicium tractus, ipſum ut ſibi non gratum recuſaſſet, & cauſam ad ſæculare judicium traduxiſſet per mandatum Imperiale: ſanctiſſimus Patriarcha dominus Lucas id ægre ferens, plurimum ſtudium adhibuit, ut corrigeretur quod factum fuerat. Audivi autem a civilibus judicibus, quod Imperatoria poteſtas omnia facere poteſt; & quemadmodum primo loco potuit dare Imperator judicem pro judicando Epiſcopo, vel alio ſacrato, adverſus quem agitur; ita & per tranſpoſitionem judicium Eccleſiaſticum ex legitima obſervatione in civile traduxerit. Sed etiam ſi is qui hic dicitur monaſterii præfectus exauditus eſt, ſynodale judicium recuſans, & ſine præjudicio conſervatus eſt. Hæc Theodorus de infelici ſtatu Orientalis Eccleſiæ, ſed Imperii infeliciſſimo, cum ulciſcens Dominus tandem ab eorum Imperatorum manibus evulſit Imperium; ut ſciant Principes Occidentales, pro ipſis rem agi ab Epiſcopis, cum quod ſuum eſt vendicant ab eorum manibus cenſuris Eccleſiaſticis. Se-

PAGIUS

ſæ dominium ſibi reſervavit, indeque in Charta populationis Tortoſæ in Appendice Marcæ Hiſpanicæ pag. 1313. relata, annoque ſequenti die feſto Sancti Andreæ data, ait: *Ego Raimundus Berengarii G. D. Comes Barcinonæ, Princeps Aragonum, atque Ilerdæ & Tortoſæ Marchio.* In Geſtis Comit. Barcinon. cap. 17. dicitur, Raimundum Berengarii Tortoſæ Sedem Epiſcopalem inſtituiſſe, cujus primus Epiſcopus fuit Gaufredus, ut infra videbimus.

XIX. *Abdelmumen Rex Almohadum Regnum Almorabitarum evertit.*

Hoc etiam anno, ut refert Sandovalius in Alphonſo VII. fol. 147. ex veteribus documentis *Aldemon* Rex, ab aliis *Abalmon* appellatus, qui alius non eſt ab Abdelmumen, Marochium ſibi ſubjecit, & *deſtruxit Almorabitas*. Noveirius ait Abdelmumen anno Hegiræ DXLIII. poſt undecim menſium obſidionem *Marochium* expugnaſſe, & non ſolum *Ishac* Regem occidiſſe, ſed etiam ſtragem innumerabilium perſonarum edidiſſe. Germanus quidem Robertus de Monte *Almeriæ* expugnationem anno MCXLVII. collocat, Almeriæ vero, Santareni, & Tortoſæ *anno præterito*, ideſt, anno MCXLVI. ſed unius anni prochroniſmo, quod in narratione rerum per hæc tempora geſtarum ſæpe huic Chronographo accidit. Indeque addit, *Alphonſum*, Portugalliæ Regem fretum auxilio Anglorum & Normannorum *Uliſſiponem* cepiſſe, quod tamen anno ſuperiori contigit.

XX. *Rex Cordubenſis adverſus Alphonſ. VII. rebellat.*

Porro *Abengamia* Cordubenſis Rex, qui ſe Alphonſo Imperatori Hiſpaniarum dederat, & quem is Cordubæ Dominum ſub Præfecto Chriſtiano, cui tributa ſolvebantur, conſtituerat, hoc anno rebellavit, uti narrat Sandovalius in Alphonſo VII. fol. 147. ex antiqua Hiſtoria. Perſuadere conatus eſt proditor Imperatori ſe eum in poſſeſſionem Giennii, vulgo *Jaen*, muniti oppidi Vandalitiæ aliquot leucis a Corduba diſtantis immiſſurum, ſi veniret. Verum paſſi non ſunt Magnates, ut ſe ſe Imperator in diſcrimen conjiceret, & Comes *Manrique de Lara*, qui ſe ſe periculo exponere voluit, vix urbem ingreſſus eſt cum ſuis, ut carceri omnes mancipati fuerint, ubi dura ſervitute preſſi uſque ad *Abengamiæ* mortem permanſere. Sandovalius fol. 198. ſupponit hæc contigiſſe ante Conventum Palentinum hujus anni initio coactum.

I. Romani Arnald. Eugenii Pap. perſecutores.

SEquitur annus Redemptoris milleſimus centeſimus quadrageſimusnonus, Indictione duodecima, quo res Eugenii Papæ Romanorum Arnaldiſtarum agitationibus fluctuarunt, de quibus hæc tantum Robertus in Chronico: *Papa Eugenius in Italiam regreſſus, cum Romanis vario eventu confligit.* Præter hæc autem nihil: ſicque inopia Scriptorum perobſcuræ hujus anni res geſtæ Eugenii cum Romanis remanſerunt.

Conradi reditus in Ital.

Quo anno Conradus Rex, qui Hieroſolymis anno præterito fuerat, rediens, Conſtantinopolim ſe contulit, ibique iniens fœdus cum Emmanuele Imperatore adverſus Rogerium Siciliæ Regem, ejus cum claſſe navigans, in Italiam venit, & quidem viribus militaribus conſumptis, exercitibus perditis, rebus ipſis longe aliter, quam mente concepiſſet, contrariis eventibus deploratis. Quem cum Eugenius in Longobardiam perveniſſe audivit, his eſt litteris (a) conſolatus, quas recitat Otto Friſingenſis ejus in peregrinatione Comes:

(a) *Apud Ott. in Frid. l. 1. c. 62.*

II. *Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei chariſſimo in Chriſto filio Conrado Dei gratia Romanorum Regi illuſtri ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Eugenii litteræ ad Conradum. Reg.

*Cum in hoc mundo cuncta mutabilitatis ordo corrumpat; ſicut nec proſperis elevari, ita nec frangi adverſis, confidentes de divina miſeratione, debemus, quia Dei & hominum mediator admiranda diſpenſatione conſuevit omnem filium quem recipit, adverſitatibus flagellare, ut dum ipſum per amorem ad æterna præmia vocat, * præſens mundus ejus animum perturbationes, quas ingerit, a ſe ipſa repellat, tantoque facilius ab hujus ſæculi amore recedat, quanto magis impellitur dum vocatur. Quod in Iſraelitico populo, Moyſe vocante, & Pharaone ſignatur. Moyſes namque tunc ad vocandum miſſus eſt, cum Pharao duris eum operibus perurgebat, quatenus alter votando pertraheret, alter impelleret ſæviendo; ut plebs in ſervitio turpiter fixa, vel provocata bonis, vel impulſa moleſtiis moveretur. Hoc itaque rationis debito incitati, diſcretionem tuam commonemus & exhortamur in Domino, quatenus tribulationes, quas tibi & exercitui tuo omnipotens Deus irrogavit, patienter ſupportes, & in eo ſpem tuam conſtituas, qui quem vult, permittit affligi, & confidentes in ſe miſericorditer liberare conſuevit. Si enim patientiam & humilitatem in adverſis perfecte tenueris: per deſertum hujus vitæ ſub protectione columnæ nubis, & ignis, id eſt patientiæ ſolatio, & charitatis ardore intrepidus perduceris.*

Quia igitur perſonam tuam vera charitate diligimus, & de te valde confidimus, ſi poſt tuum reditum ſine dilatione de his quæ ad honorem ſanctæ Eccleſiæ, & regni ſpectare noſcuntur, tecum mutuis potuiſſemus tractare colloquiis, nobis utique gratum fuiſſet. Verum quia id nobis temporis qualitas denegavit, & de tua ſalute ſumus ſolliciti: quoſdam de fratribus noſtris, poſtquam te ad Longobardiæ partes, auctore Domino, incolumem perveniſſe accepimus, ſicut per venerabiles fratres noſtros Artavicum Bremenſem Archiepiſcopum, & Anſelmum Havelburgenſem Epiſcopum tibi ſignificavimus, ad tuam ſerenitatem duximus deſtinandos, ut affectum & benevolentiam quam erga te gerimus, tibi exponerent; & quod de te audire cupimus, ipſorum relatione noſceremus. Quibus dedimus in mandatis, ut tibi tamquam chariſſimo filio noſtro & Catholico Principi, atque ſpeciali Romanæ ſanctæ Eccleſiæ defenſori, ipſius Eccleſiæ ſtatum & noſtrum exponerent. Qui ſiquidem in Tuſciam uſque progreſſi, ex quo te ad Theutonicas partes III.

per

PAGIUS SÆC. XII. An. Æræ Hiſp. MCLXXXVII. An. Hegiræ DXLIV. inchoato die II. Maii fer. 4. A. C. 1149.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6642.

☉ 10. B. ☽ 10. P. 5. April. Indict. 12.

JESU CHRISTI 1149.

EUGENII III. PAPÆ 5.

CONRADI III. REG. 12.

MANUELIS COMNENI IMP. 7.

I. ANnum I. ad XI. Ludovicus VII. Franciæ Rex & Conradus Imp. hoc anno ex Hieroſolymitana expeditione rediere. Gaufredus Prior Voſienſis in Chron. apud Labbeum Tom. II. Biblioth. de magno eorum exercitu, ait: *Exercitus ille nihil omnino proficit, quia indiſciplinate habuerunt; quapropter multi defecerunt innumerabileſque perierunt propter iniquitatem ſuam; theſauros Eccleſiarum falſa promittentes vadimonia ante iter auferebant, & infirmam plebem diris exactionibus affligebant, pompatice ſecuti ſunt & ſuperbi humilem Chriſtum, & erraverant fruſtra a juſto humillimo. Hi omnes vix quandam cepere civitatem, cum foret, excepto Rege & Imperatore, Principum provincialium numerus innumerus.* Legendus Baronius in Appendice ad hunc Chriſti annum. Expeditio Hieroſol. Ludov. VII. & Conradi Imp. infauſta fuit.

II. Eugenius Romam revertitur.

In Chronico Joannis Ceccani hoc anno habetur: *Indictione XII. Ceccanus crematus eſt Id. Septemb. feria tertia Rex Franciæ revertitur a tranſmarinis partibus*, ſed interpunctio ante illa verba *Id. Septemb.* ponenda legendumque: *Indict. XII. Ceccanus crematus eſt. Idus Septemb. feria III. Rex*, &c. Addit Ceccanus de Ludovico Rege: *Cum eſſet Florentini*

tini

Digitized by Google

pertranſiſſe noverunt, longitudinem viæ, & difficultatem itineris propter æſtatis intemperiem metuentes; ad noſtram præſentiam redierunt. Cæterum quia ſtatum tuum, & dilecti filii noſtri Henrici junioris Regis quem poſt diſceſſum tuum paterno affectu dileximus, & in poſterum actiones ejus proſperari in Domino præoptamus, cognoſcere cupimus: cum fratres noſtri propter æſtatis fervorem laborem tanti itineris perficere non valerent, per fidelem noſtrum Franconem latorem præſentium, & Apoſtolica ſcripta tuam excellentiam viſitantes, nobilitatem tuam monemus & exhortamur in Domino, quatenus ea quæ circa te & ipſum geruntur, & ſtatum regni per eumdem Franconem nobis ſtudeas intimare, & hoc tempore devotionem, quam erga matrem tuam S. R. E. geris oſtendas, ut noſtro reſpondere affectui congrue videaris, & B. Petri Apoſtolorum principis interceſſionibus, cui te totum debes exponere, Creatoris noſtri largiorem debeas gratiam promereri. Datum in Tuſculano octavo Kalendas Julii. Hæc de his quæ ad Conradum in Germaniam redeuntem.

IV. Ludovici reditus in Gall. Quod vero ſpectat ad reditum Ludovici Francorum Regis: mare navigans, capitur a navibus Emmanuelis Conſtantinopolitani imperatoris, ſed eripitur a claſſe Regis Siciliæ. Res geſta ita breviter narratur a Roberto de monte in Appendice ad Sigebertum: *Ludovicus Rex Francorum a Palæſtina navigans, ut in patriam rediret, Græcorum naves incurrit. Cumque ab eis Imperatori Curfolium obſidenti præſentandus duceretur: Georgius dux navium Regis Siciliæ eos aggreditur, ſiquidem vaſtatis & ſpoliatis Græcorum provinciis, uſque ad ipſam urbem regiam Conſtantinopolim accedens, ſagittas aureas in palatium Imperatoris ejecerat, & incenſis ſuburbanis, de fructu hortorum Regis violenter tulerat. Unde rediens naves Græcorum incurrit, captum Ludovicum Regem eripuit, ſed captos Regis obtentu dimittit.* Et paulo poſt: *Ludovicus a Rogerio Siciliæ Rege, nec non a Papa honorifice ſuſcipitur, atque deducitur.* Hactenus ibi de reditu Ludovici. Qui ubi in Galliam pervenit, de nova expeditione cogitari cœptum, de qua idem auctor hoc eodem anno in fine: *Habitis per Franciam conventibus, annuente etiam Papa Eugenio, ut Abbas Claravallis Hieroſolymam ad alios provocandos mitteretur: grandis iterum ſermo de profectione tranſmarina celebratur, ſed per Ciſtercienſes monachos totum caſſatur.* Quod enim infelix admodum extitiſſet prioris exitus, eamdem tentare expeditionem iterum, viſum eſt admodum importunum, ac præter rationem.

V. In S. Bernard. cumulantur detractiones. Quod igitur Ciſtercienſes monachos obſtitiſſe auctor affirmat, occaſio illa fuit, quod cum prior expeditio male ceſſiſſet, in auctorem ejus ſanctum Bernardum obloquentium omnium linguæ convertebantur, quaſi ſua prædicatione obſequentem ipſi populum decepiſſet, qui eos ad interitum abſque utilitate miſiſſet. Quamobrem horum detractione non parum quidem derogatum eſt exiſtimationi ejuſdem ſancti Bernardi utriuſque exercitus promotoris. Excuſavit autem eum Otto Epiſcopus Friſingenſis unus ex peregrinis illis, atque poſt multa: (a) *Si dicamus ſanctum illum Abbatem, Bernardum ſcilicet, Spiritu Dei ad excitandos nos afflatum fuiſſe; ſed nos ob ſuperbiam laſciviamque noſtram ſalubria mandata non obſervantes, merito rerum perſonarumque diſpendium deportaſſe: non erit a rationibus, vel antiquis exemplis diſſonum. Quamquam & ſpiritus Prophetarum non ſemper ſubſit Prophetis.* (a) Ot. fr. in Frid. l. 1. c. 66. in fin. Sed hæc de obtrectatoribus audi a Gofrido in vita ipſius: (b) *Nec tacendum*, inquit, *quod ex prædicatione itineris Hieroſolymitani grave contra eum quorumdam hominum vel ſimplicitas, vel malignitas ſcandalum ſumpſit, cum triſtior ſequeretur effectus. Quod tamen verbum dicere poſſumus, ab eo quidem initium non ſumpſiſſe. Cum enim multorum jam animas permoviſſet audita neceſſitas, a Rege Francorum ſemel & iterum propter hoc expetitus, Apoſtolicis etiam litteris monitus, nec ſic acquievit ſuper hoc loqui, vel conſilium dare, donec per ipſos tandem ſummi Pontificis generalem epiſtolam juſſus ab eo eſt, tamquam Romanæ Eccleſiæ lingua, exponere populis atque Principibus; cujus epiſtolæ tenor fuit, ut in pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum iter arriperent, aut liberaturi fratres, aut ſuas pro illis animas poſituri. Hæc & hujuſmodi ſuper hoc poterant veraciter dici; ſed dicendum potius id quod potius fuit. Evidenter enim verbum hoc prædicavit, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Sed quantis & quam multiplicibus ſignis?* (b) Vit. S. Bern. l. 3. c. 4.

PAGIUS *tini Gregorius Fummonenſis ivit inviſere eum, & captus eſt a Papa, & abſtulit ei Fummonem.* Anonymus vero Caſinenſis an. MCXLVIII. qui eſt annus MCXLIX. ait: *Eugenius Papa Tuſculanum ingreſſus fultus auxilio Rogerii Regis Romanos ſibi rebelles expugnat. Ludovicus Rex a partibus Hieroſolymitanis reverſus, & a Rege Rogerio apud Potentiam cum honore ſuſceptus, quarto Nonas Octobris ad hoc monaſterium* (nempe Caſinenſe) *venit, ſuſceptuſque honorifice, poſt diem recedens tertium, & apud Tuſculanum cum Apoſtolico colloquens, Franciam redit. Eugenius Papa pacem* (in MS. ut aſſerit Peregrinius pag. 228. habetur pactum) *cum Romanis reformans, Romam reverſus eſt.*

quanta vel numerare, atdum narrare difficile foret. Nam & eodem tempore ſcribi ceperant, ſed ipſa demum ſcriptorum numeroſitas ſcribendorum & materia ſuperavit auctorem, nimirum cum aliquando una die viginti, ſeu etiam plures ab incommodis variis ſanarentur, nec facile ab hujuſmodi dies ulla vacaret. Denique plures eo tempore Chriſtus per ſervi ſui tactum, & orationem ex ipſis etiam matrum uteris cæcos videre, claudos ambulare, aridos convaleſcere, ſurdos fecit audire, & mutos loqui, mirabiliter reſtituente gratia, quod minus præſtitum fuerat a natura.

VI. *Nec tamen ex illa profectione Orientalis Eccleſia liberari, ſed cæleſtis meruit impleri & lætari. Quod ſi placuit Deo, tali occaſione plurimorum eripere, ſi non Orientalium corpora a Paganis, Occidentalium animas a peccatis: quis audeat dicere illi: Quid feciſti ſic? Aut quis recte ſapiens, illorum ſortem magis non doleat, qui ad priora, vel pejora forte prioribus ſcelera redierunt, quam eorum mortem, qui in fructibus pœnitentiæ purgati, variis tribulationibus Chriſto animas reddiderunt? Alioquin quamlibet dicant Ægyptii, dicant filii tenebrarum, qui veritatem nec videre valeant, nec proferre:* (a) Exod. 32. *(a) Callide eduxit eos, ut interficeret in deſerto. Patienter tolerat Salvator opprobrium, quod tantarum animarum ſalute compenſat.* Et infra. *Accidit autem, ubi primum de ejuſdem exercitus diſſipatione lamentabilis intra Gallias inſonuerat rumor, ut illuminandum Dei famulo filium cæcum offerret pater, multis precibus vinceret excuſantem. Et imponens Sanctus puero manum, orabat ad Dominum, quatenus ſi ab eo verbum prædicationis illius exierat, ſi prædicanti Spiritus ejus affuerat, in illius illuminatione oſtendere dignaretur. Dum vero poſt orationem orationis præſtolaretur effectum, quid facturus ſum? ait puer. Video enim. Attollitur illico clamor aſtantium; plures enim non modo ex Fratribus, verum e ſæcularibus aderant, qui ut puerum videre viderent, multipliciter conſolati, Deo gratias referebant.* Hucuſque de his Gofridus. Poterant quidem tanta iſta obſtruere ora loquentium iniqua, attamen ſicut nec Redemptori tot ab eo edita profuere miracula, quin in eum calumniæ atque blaſphemiæ jacerentur, immo etiam morti turpiſſimæ traderetur: ita nec ſatis ſancto Bernardo, ejuſmodi miraculo ſuſpicionem de præſumpta temeritate purgaſſe, quin de iis ipſis jugiter calumniam pateretur, adeo ut fuerit ipſi neceſſe pro ſe ipſo ſcribere Apologiam poſt biennium, nempe (b) anno quarto a Concilio Rhemenſi (ut ipſe numerat) cum libros de Conſideratione ſcripſit ad Eugenium Papam, in cujus tractatus libro ſecundo, ejus exordio, iſta in ſui defenſionem habet:

Editum miraculum in teſtimonium Dei voluntatis.

(b) Bern. de Conſid. l. 3. in ſi.

VII. *Incidimus, ut ipſe noſti, in tempus grave, quod & ipſi pene vivendi uſus videbatur indicere ceſſationem, nedum ſtudiis; cum ſcilicet Dominus provocatus peccatis noſtris, ante tempus quodammodo viſus ſit judicaſſe Orbem terræ, in æquitate quidem, ſed miſericordiæ ſuæ oblitus. Non pepercit populo ſuo, non ſuo nomini. Nonne dicunt in Gentibus (c): Ubi eſt Deus eorum? Nec mirum: Eccleſiæ filii, & qui Chriſtiano cenſentur nomine, proſtrati ſunt in deſerto, aut interfecti gladio, aut fame conſumpti. Effuſa eſt contemptio ſuper Principes, & Dominus errare fecit eos in invio & non in via. Contritio & infelicitas in viis eorum, pavor & mœror, & confuſio in penetralibus Regum ipſorum. Quam confuſi pedes evangelizantium pacem, annuntiantium bona? Diximus, pax, & non eſt pax: promiſimus bona, & ecce turbatio. Quaſi vero temeritate in opere iſto, aut levitate uſi ſimus. Cucurrimus plane in eo, non quaſi in incertum, ſed te jubente, immo per te Deo. Quare ergo jejunavimus, & non aſpexit? Humiliavimus animas noſtras, & neſcivit? Nam in his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta. Quam patienter interim adhuc audit voces ſacrilegas, & Ægyptios blaſphemantes: Quia (d) callide eduxit eos ut occideret in deſerto? Et quidem (e) judicia Dei vera quis neſciat? At judicium hoc abyſſus tanta, ut videar mihi non immerito pronuntiare beatum, qui non fuerit ſcandalizatus in eo. Quomodo tamen humana temeritas audet reprehendere, quod minime comprehendere valet? Recordemur ſupernorum judiciorum quæ a ſæculo ſunt, ſi forte ſit conſolatio. Nam quidam ita dixit: (f) Memor fui judiciorum tuorum a ſæculo Domine: & conſolatus ſum. Rem dico ignotam nemini: & nunc nemini notam. Nempe ſic ſe habent mortalium corda, quod ſcimus cum neceſſe non eſt, in neceſſitate neſcimus. Moyſes educturus populum de terra Ægypti, meliorem illis pollicitus eſt terram. Nam quando ipſum aliter ſequeretur populus ſolam ſapiens terram? Eduxit: eductos tamen in terram, quam promiſerat, non introduxit. Nec eſt quod ducis temeritati imputari queat triſtis & inopinatus eventus: omnia faciebat, Domino imperante, Domino cooperante, & opus confirmante ſequentibus ſignis. Sed populus ille, inquis, duræ cervicis fuit, ſemper contentioſe agens contra Dominum, & Moyſen ſervum ejus. Bene illi increduli & rebelles, hi autem quid? ipſos interroga. Quid me dicere opus eſt, quod fatentur ipſi*

(c) Pſ. 113.

S. Bern. apologia pro indicta expeditione.

(d) Ex. 32.

(e) Pſ. 118.

(f) Ibidem.

ipſi? Dico ego unum: Quid poterant proficere, qui ſemper revertebantur cum ambularent? Quando & iſti per totum iter non redierunt corde in Ægyptum? Quod ſi illi ceciderunt, & perierunt propter iniquitatem ſuam: miramur iſtos eadem facientes, eadem paſſos? ſed numquid illorum caſus adverſus promiſſa Dei? ergo nec iſtorum. Neque enim aliquando promiſſiones Dei juſtitiæ Dei præjudicant, & unde aliud.

VIII. (a) Jud. 20.

Peccavit (a) Benjamin, accinguntur reliquæ Tribus ad ultionem, nec ſine nutu Dei. Deſignavit denique ipſe ducem præliaturis. Itaque præliantur freti, & manu validiori, & cauſa potiori, & quod his majus eſt, favore divino. At quam terribilis Deus in conſiliis ſuper filios hominum? Terga dedere ſcelerates ultores ſceleris, & paucioribus plures. Sed recurrunt ad Dominum, & Dominus ad eos, Aſcendite, inquit, & aſcendunt denuo; denuoque fuſi & confuſi ſunt. Ita Deo primum quidem favente, ſecundo & jubente, juſti juſtum certamen ineunt, & ſuccumbunt. Sed quo inferiores certamine, eo fide ſuperiores inventi ſunt. Quid putas de me facerent iſti ſi meo hortatu iterato aſcenderent, iterato ſuccumberent? Quando me audirent monentem tertio repetere iter, repetere opus, in quo ſemel, & jam ſecundo fruſtrati forent? Et tamen Iſraelitæ unam & alteram non reputantes fruſtrationem, tertio parent & ſuperant. Sed dicunt forſitan iſti: Unde ſcimus, quod a Domino ſermo egreſſus ſit? Quæ ſigna tu facis, ut credamus tibi? Non eſt, quod ad iſta ipſe reſpondeam; parcendum verecundiæ meæ. Reſponde tu pro me, & pro te ipſo, ſecundum ea quæ audiſti, & vidiſti, aut certe ſecundum quod tibi inſpiraverit Deus.

Rationem aperit ſcribendæ apologiæ.

IX. *Sed forte miraris, me proſequi iſta, qui aliud propoſueram. Facio non oblitus propoſiti, ſed quod a propoſito non judicem alienum; nempe de Conſideratione (ut memini) ſermo mihi ad tuam dignationem. Et ſane magna iſta res & eget conſideratione non minima. Quod ſi res magnas a magnis conſiderari oportet: cui æque, ut tibi, id ſtudii competit, qui parem ſuper terram non habes? ſed tu ſecundum ſapientiam & poteſtatem datam tibi deſuper, facies de hoc. Non eſt meæ humilitatis dictare tibi, ſic vel ſic fieri quidquam: ſufficit intimaſſe, oportere aliquid fieri, unde & Eccleſia conſoletur, & obſtruatur os loquentium iniqua. Hæc pauca vice Apologiæ dicta ſint, ut ipſa qualitacumque habeat conſcientia tua ex me, unde habeat me excuſatum & te pariter, & ſi non apud eos, qui facta ex eventibus æſtimant, certe apud te ipſum. Perfecta & abſoluta cuique excuſatio teſtimonium conſcientiæ ſuæ. Mihi pro minimo eſt, ut ab illis judicer, qui dicunt (b) bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Et ſi neceſſe ſit unum fieri e duobus; malo in nos murmur hominum, quam in Deum eſſe. Bonum mihi, ſi dignetur me uti pro clypeo: libens excipio in me detrahentium linguas maledicas & venenata ſpicula blaſphemorum, ut non ad ipſum perveniant. Non recuſo inglorius fieri, ut non irruatur in Dei gloriam. Quis mihi det gloriari in voce illa: (c) Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam? Gloria mihi eſt, conſortem fieri Chriſti, cujus illa vox eſt: (d) Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me.* Hucuſque ſancti Bernardi Apologia adverſus detrahentes & murmurantes. Qui etſi conſcientia ſua tutus & quietus, quod tamen ob peccata populi periclitaretur, publica cauſa Dei, & civitas ſancta eſſet expoſita Infidelibus, dedenda aliquando hoſtibus: dolor vehemens occupabat animum ipſius, non ſolum quod inanis ceſſerat primus acceſſus, ſed quod non eſſet qui de altero iterando loqui præſumeret. Quem ſic mœrentem Deus voluit per alium conſolari, unum ex diſcipulis ſuis, Abbatem Caſæmarii (eſt in Hernicis prope Verulas monaſterium celebre valde, de quo ſuperius) qui has ad eumdem ſanctum Bernardum eodem argumento (e) litteras dedit:

(b) Iſ. 5.
(c) Pſ. 68.
(d) Ibid.
(e) Apud S. Bern. ep. 333.

Dilecto patri ac venerabili domino Bernardo Dei voluntate ac gratia Claravallis Abbati reverendiſſimo Frater Joannes miniſter ſuus, qualiſcumque Caſæmarii Abbas, feliciter currere, ac feliciter Chriſti pietate conſummare.

Memor dulcedinis ac familiaritatis, quam mihi indigno pietas veſtra quondam exhibuit, aperire cogitationes mei cordis paternitati veſtræ, quaſi coram poſitus, præſumo, veſtra magis de manſuetudine confiſus, quam de offenſa ſuſpectus. Spero namque affectionem ac dilectionem quam erga vos habeo, pietatem veſtram non latere. Et ſi aliquid etiam ſtultum dicerem, confido vos benigne ac manſuete, quaſi patrem filio ignoſcere. Dictum eſt mihi, pater chariſſime, quod de hac re, quæ non ita proſpere, ut forſitan volebatis contigit (de via vero Hieroſolymæ loquor) multum triſtamini, eo quod Eccleſia Dei vel gloria, non ſicut deſiderabatis, accrevit. Quapropter quod mihi pro hoc diu cogitanti Deus, (ut credo) in corde miſit, vobis humiliter ſuggero, nimirum perpendens, quod ſæpe parvo cuilibet Dominus aliquid oſtendit, quod alicui magno, & multis dotis repleto videre nequaquam concedit, ſicut

(a) Ex. 33. *Moyſi ſancto (a) facie ad faciem cum Deo loquenti Jethro alienigena conſilium dedit .*

Videtur itaque mihi, quod omnipotens Deus de hac via multum fructum fecit, non tamen eo ordine, quo ipſi viatores arbitrabantur. Siquidem ſi hoc quod ceperant, ſicut decet Chriſtianos, juſte ac religioſe proſequi vellent: Dominus cum eis eſſet, ac magnum fructum per eos perfeciſſet. Sed quoniam ipſi ad mala ſunt devoluti; & hoc nequaquam Dominum, qui auctor viæ fuerat, a principio latere potuit, ut ſua providentia in ſui diſpoſitione non falleretur, malitiam eorum in ſuam convertit clementiam, & miſit eis perſecutiones & afflictiones, quibus purgati ad regnum pervenire poſſent. Denique confeſſi ſunt nobis, qui redibant, quod vidiſſent multos ibi morientes, qui libenter ſe mori dicebant, neque velle reverti, ne amplius in peccatis reciderent. Sed ne in dubium veniat quod dico, quaſi patri meo ſpirituali in confeſſione aperio, quod patroni loci noſtri beati Joannes & Paulus ſæpius nos viſitare dignati ſunt. Quos ego ſuper hac re interrogari feci, & hujuſmodi ſententiam reſponderunt. Dicebantque multitudinem Angelorum qui ceciderant, de illis qui ibi mortui ſunt, eſſe reſtauratam. Hoc autem ſcitote, quod magnam veſtri memoriam habuerunt, finemque veſtrum cito venturum prædixerunt. Quia igitur bene res, etſi non ſecundum hominum deſiderium, tamen ſecundum Dei propoſitum evenit: veſtræ erit prudentiæ, in ipſa de hac re conſolari, cujus ſolius gloriam quæritis & deſideratis. Idcirco namque vobis & exhortandi & operandi gratiam in hoc negotio dedit, quia bonum quod inde facturus erat, prævidit. Ipſe igitur curſum veſtrum feliciter compleat, voſque vobiſcum in ſua gloria conſtituat. Hæc Joannes Abbas Caſæmarii, & puto ſecundum ſermonem propheticum haud diu ante ejuſdem ſancti Bernardi obitum.

☞ Sed audiendus eſt etiam de his Rogerius, in Annalibus Anglorum plura locutus, in deteſtationem Chriſtianorum militum, qui ſuperbia turgidi, luxuriis immundi, ſacræ militiæ nomen dedere, & conſumpti ſunt, quoniam Deus ſprevit eos. Qui quomodo per pauperes, & humiles eodem tempore magna fecerit, iſta ſubiicit, dicens:

Interea quidam exercitus navalis virorum non potentum, nec alicui magno duci innixi, niſi Deo omnipotenti, quia humiliter profecti ſunt, gratiam Dei meruerunt, & magnam probitatem oſtenderunt. Civitatem namque in Hiſpania famoſam, quæ vocatur Ulyxipona, & aliam, quæ vocatur Almada, & regiones adjacentes a multis pauci, Deo cooperante, bellantes obtinuerunt. Vere Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Exercitus enim Francorum Regis, & Imperatoris ſplendidior, & major fuerat, quam ille prior, qui Hieroſolymam conquiſierat, & a pauciſſimis contriti ſunt, & quaſi tela aranearum diſterminati ſunt & demoliti. His autem pauperibus, de quibus prædixi, nulla multitudo reſiſtere poterat, ſed quanto eis plures inſurgebant, debiliores efficiebantur. Pars autem eorum maxima venerat ex Anglia. Hucuſque Rogerius, ſcribens ſui ſæculi hiſtoriam. ☜

XI. German. Regis Francor. fit Monachus Ciſtercienſ. Hoc eodem anno (quod notat Robertus in Appendice ad Sigebertum) magna admiratione hominum, Henricus frater Ludovici Regis Francorum abdicans ſe a ſæculari conſuetudine, monachus efficitur Ordinis Ciſtercienſis. Sed haud diu permiſſus in ea quam delegerat vita degere: nam Bellovacenſis Epiſcopus electus, eam Eccleſiam cogitur adminiſtrare. De hujus converſione opera S. Bernardi procurata, hæc habet Gofridus in vita (a) ipſius: *Accidit enim, ut veniens idem Henricus germanus Regis ad hominem Dei, Bernardum videlicet, ſuper quodam ſæculari negotio locuturus, Conventum etiam Fratrum viſitans, eorum ſeſe orationibus commendaret. Cui pater ſanctus inter verba ſancta exhortationis: Confida, ait, in Domino, nequaquam in eo te moriturum, in quo nunc po-*

(a) Vit. S. Bern. l. 4. c. 3.

PAGIUS III. *Henricus Monachus Claravallenſis fit Epiſc. Belvac.*

Ad num. XI. & ſeq. Ludovicus VI. Galliæ Rex *Henricum* e filiis ab eo ex Adelaide a Sabaudia ſuſceptum unum, & fratrem Ludovici VII. qui Patri ſucceſſit in Regno ad dignitates Eccleſiaſticas promovit, eductumque e domo regnatrice plurima in eum beneficia Eccleſiaſtica congeſſit; in Privilegio enim Sancti Victoris Pariſienſis dicitur *Sancti Martini Archiclavis, Abbas quarumdam Regalium Eccleſiarum, videlicet S. Mariæ de Stampis, S. Mariæ de Corbolio, S. Mariæ de Medunta, S. Mariæ de Puiciaco, S. Melonis de Pontiſara*, &c. ſed Evangelicam paupertatem aulæ deliciis, & opibus anteponendam duxit. Godefridus Ciſtercienſis apud Ducheſnium in Hiſt. Drocenſi miram hanc mutationem, colloquio, quod ei contigit habere cum Sancto Bernardo tribuit, ubi cum pro ſæculari negotio eum conſulturus conveniſſet, ſeque Fratrum collegium viſitans eorum precibus commendaſſet, prædixit vir Dei hunc e ſtatu ſæculari ad Regularem brevi tranſiturum, & experturum quanti pretii eſſent humilium preces apud Deum pro ſua converſione, quod ſtatim evenit. Emiſſo poſt triennii ſpatium voto a Clero & populo Belvacenſi poſtulatur in Epiſcopum, hoc ſcilicet anno, ut colligitur ex Roberto de Monte vulgato, a Baronio laudato ad annum MCXLIX. ubi tamen hæc uno tenore recitat. Sedem Belvacenſem annos circiter duodecim tenuit, in qua ad jura Cleri tuenda ſtrenuum & utilem ſe ſemper exhibuit, ob idque Ludovi-

poſitus es, ſed velociter experimento proprio probaturum, quantum tibi iſtorum, profit oratio, quam expetiſti. Quod eodem poſtmodum die non abſque multorum admiratione completum eſt, de tanti juvenis converſione cœnobium omne exultatione repletum. Lugentibus autem ſotiis, & familia tota, ac ſi mortuum illum cernerent, ejulante; præ cæteris Andreas quidam Pariſienſis Henricum ebrium, Henricum vociferabatur inſanum, nec conviciis, nec blaſphemiis parcens. E contra ſane idem Henricus pro illius potiſſimum converſione Dei hominem dare operam precabatur. Cui vir ſanctus audientibus multis, Dimitte, ait, hominem modo anima ejus in amaritudine eſt, nec proeo multum ſollicitus ſis quia tuus eſt ille. Cumque amplius ſpe concepta, Henricus inſtaret, ut loqueretur Andreæ: ſeverius intuitus eum vir Dei; Quid hoc eſt, ait numquid non jam dixi tibi, Tuus eſt ille? Audiens hac Andreas (aſtabat enim & ipſe) ſicut plurimum improbus erat, & a ſacra converſatione vehementer abhorrens, talia ſecum (ut hodieque fatetur) tacita cogitatione volvebat: In hoc nunc ſcio falſum te eſſe prophetam. Hoc enim certus ſum, quia locutus es verbum, & non fiet. Hoc tibi ego coram Rege & Principibus in celebri quocumque conventu improperare non parcam, ut tua omnibus falſitas innoteſcat. Cæterum quam admirabilis Deus in conſiliis ſuper filios hominum, videns eorum vana conamina, ut propoſitum ſuum quando & quomodo ipſe voluerit, impleatur? Siquidem die altera ibat Andreas mala omnia imprecans monaſterio, ubi dominum dimittebat, ipſam quoque deſiderans vallem ſunditus ſubrui cum habitatoribus ſuis. Nec parum moti ſunt & mirati qui prædictum viri ſancti de ipſo audierant verbum, cum taliter videretur abire. Sed non diu puſillanimitatem eorum & fidem modicam tentare paſſus eſt Deus. Illa tantum die pro-

PAGIUS vicum VII. Germanum ſuum ſæpe expertus eſt adverſarium, ut teſtatur Sanctus Bernardus Epiſtolis ad Eugenium III. ſcriptis ordine CCXXVIII. & CCCV. [1] Fortiter etiam ſe ſe Octaviano Pſeudo-Papæ oppoſuit, & ad Archiepiſcopatum Remenſem mortuo Samſone Archiep. tranſlatus fuit anno MCLXII. Chronographo Clarevallenſi a Chifletio in lucem edito, Alberico & Vincentio Bellovacenſi teſtibus. Chronographus S. Petri Vivi Henrici Præſulatum in annum ſequentem perperam confert.

IV. *Floret Herveus Monach. Burgidolenſis.* Cum *Herveus* Dolenſis Cœnobii in Diœceſi Bituricenſi ſiti Monachus, *patria Cenomanenſis*, in eo *circiter quinquaginta annis in prædicanda morum probitate* vixerit, & *Girberto* Abbatiam regente floruerit, ut docet Epiſtola encyclica Monachorum Dolenſium ſeu Burgidolenſium, vulgo *Bourdieux* qua mortem ejus Fratribus ſuis annunciant, recitata Tom. II. Spicilegii Dacheriani, ad hoc circiter tempus in vivis fuit, quia *Girbertus* Abbas mortuus eſt anno MCLIII. ut habet Chronicon Dolenſe Tom. I. Biblioth. Labbei. Multa volumina in Scripturam ſacram compoſuit Herveus in præfata Epiſtola memorata ex quibus tantum in lucem prodiere *commentarii in omnes Epiſtolas Sancti Pauli Apoſtoli*, impreſſi tamen cum Operibus Sancti Anſelmi Cantuarienſis, ipſique perperam attributi, ut fidem faciunt Codices MSS. quos ſe vidiſſe teſtatur Oudinus in Supplem. de Scrip. Eccleſ. in Herveo, qui & aſſerit, aſſervari in aliquibus Bibliothecis Galliæ Hervei Commentarios *in Iſaiam Prophetam* ampliſſimos, & Poſtillas breves *in Deuteronomium*. An vero alia Hervei Opera in Epiſtola Monachorum Burgidolenſium enumerata perierint, vel adhuc ſuperſint, mihi incompertum. [2]

V. *Anglia bello civili afflicta.* Hoc anno, ut legitur in Chron. Gervaſii *Henricus filius Imperatricis* (nempe Mathildis uxoris Gaufridi Comitis Andegavenſis) *menſe Maji mediante cum grandi comitatu militum electorum & peditum rediit in Angliam, & in adventu ſuo multorum animos contra Regem Stephanum excitavit; volebant enim Comites Angliæ & Proceres contra Regem Stephanum aliquam excitare ſeditionem, eo quod Robertus & Milo Comites univerſæ carnis viam ingreſſi fuerunt, & Imperatrix transfretaverat, niſi ipſe quemdam de jure contingebant, in Angliam rediret. Hac igitur occaſione, ut prædictum eſt, rediit, in Angliam, poſtpoſitiſque litterarum ſtudiis, exercitia cœpit militaria frequentare. Aſſum-*

NOTÆ [1] DIſſidii hujus inter Henricum Bellnacenſem & Ludovicum VII. cauſas diſcere licet ex pluribus Eugenii III. epiſtolis ad varios Galliarum præſules, & ad Ludovicum ipſum datis &c. Ex his intelligimus bona eccleſiæ illius conceſſa fuiſſe militibus in commendam ſeu beneficium, quæ proinde cum ſuæ eccleſiæ vindicare niteretur Henricus Ludovicum offendit. Extant epiſtolæ illæ in Collectione Monum. Martenii to. II. col. 632. &c. MANSI

[2] HOc circiter anno ab Henrico archiepiſcopo Moguntino cum ſuffraganeis Synodus habita fuit Erphordiæ. Meminit hujus Henricus ipſe in epiſtola ad Wibaldum Corbejenſem abbatem, legenda in codice epiſtolarum Wibaldi num. CXXI. Actum in ea de coercendo Sizone quodam comite uſurpatore bonorum abbatiæ de Burgilim; ſicut & de crimine comitis H. qui priori matrimonio alterum ſuperinduxit. Ille prolatis epiſcopi Hildeneſheimenſis literis probavit quod *inter ipſum & priorem* conjugem *propter cognationem canonica facta eſſet ſeparatio; ſed de inceſtu quem cum nepte ſua commiſerat pœnitentiam ſuſcepiſſe* demonſtrare non potuit. Ex quibus verbis intelligimus prius illud conjugium cum nepte conciliatum fuiſſe. Igitur decretum a patribus fuit ne ante factam exomologeſim matrimonium aliud contrahere ſeu ratum habere poſſet. MANSI

Digitized by Google

precedens, & repellens quodammodo gratiam Dei: nocte proxima victus, & quaſi vinctus, trahente ſe & vim faciente Spiritu Dei, diem expectare non potuit, ſed exurgens ante diluculum, velociterque vedicas ad monaſterium, alterum nobis Saulum, vel magis de Saulo Paulum alterum exhibebat. Hæc ipſe auctor.

XII. Eligitur Henricus in Epiſc. Bellovac. Contigit autem poſtquam idem Henricus profeſſus eſt monaſticam vitam, mori Epiſcopum Bellovacenſem, atque ab iis ad quos ſpectabat electio, eligi ipſum in ejuſdem civitatis Epiſcopum. Verum cum probe ſcirent electores longe abeſſe, ut ipſe acciperet Epiſcopatum: actum eſt apud Romanum Pontificem Eugenium, ut ejus litteris cogeretur e monaſterio trahi ad Epiſcopatum. Scripſere æque omnes, nec non idem Eugenius Papa ad ſanctum Bernardum, ut dimitteret Electum ad Eccleſiam ſuam. Porro Bernardus quid agendum ſibi eſſet, conſuluit Patrem Abbatem Cluniacenſem, (a) qui reſpondit videri ſibi multis argumentis a Deo eſſe eam electionem. Quod ubi ipſe Henricus accepiſſet, litteris his conqueſtus eſt cum ipſo Petro, quæ ſic ſe habent: (b)

(a) Pet. Clun. l. 6. ep. 2.

(b) Id. ib. ep. 3.

Inter Patres reverendiſſimo, & inter amicos chariſſimo domno Petro Abbati Cluniacenſium Frater Henricus ſive jubente, ſive permittente Deo, Bellovacenſ. Electus, ſe ipſum, & ſi quid amplius poteſt.

Litteræ Henrici ad Petr. Cluniac. *Parcat vobis omnipotens Deus, quid eſt, quod feciſtis? Sepultum hominem revocaſtis ad homines, & conſilio veſtro, cui nimium creditum eſt, expoſitus ſum, & repoſitus in terribile curarum pelagus, ut me iterum honoris altitudo reſorbeat. Neſcivi, anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab, quas ſuſcepi regendas, regi, non regere aptus habens. Manus meus miſerunt ad fortia: opus eſſet fortitudine. Speculator domus Iſrael factus ſum: opus eſſet prudentia. Sapientibus & inſipientibus debitor factus ſum: opus eſſet juſtitia. Prædicator populo Dei datus ſum: opus eſſet temperantia, ne forte cum aliis prædicavero, reprobus (quod abſit) inveniar. Sed quæ ſunt iſta? & quis ſum ego? vel ubi iſta? & ubi ego? Domine pater & Deus vitæ meæ, imperfectum meum viderunt oculi tui. Domine vim patior ſum: reſponde pro me, quia ſola obedientia coegit me, ſine qua, juxta virum ſanctum, infidelis quiſque eſſe convincitur, etiam ſi fidelis eſſe videatur. Et quia nemo majori fiducia utitur, quam qui ex affectu diligit: nunc vos; quaſi portionem animæ meæ convocans, deponens apud vos familiarem & dolentem querelam. Quid vobis viſum eſt, ut litteris veſtris ad dominum Abbatem miſſis, faceretis ſtultitiam meam elevari ſuper candelabrum? Credidiſti quidem domine, propter quod locutus es: nec fallere, nec falli voluiſti, ſed non evaſiſti ſecundum. Verumtamen quoquo modo factum ſit, & quaqua verſum vertat exitum rei Dominus Deus noſter: ego veſter ſum, & ad veſtrum ſervitium, ſi dignamini, præparatus. Me accipite in ſervum, in amicum, in filium: & illi ſanctæ multitudini, cui Deo auctore præeſtis, ſpecialem & æternum monachum, (ne dicam Epiſcopum) ſempiterno fœdere ſocietate.* Hocuſque

PAGIUS *ſumto itaque ſecum nobili Ranulfo Ceſtrenſi Comite, & Rogerio Comite Herefordenſi, aliiſque nonnullis penes illos, quos ſecum duxerat de Normannia militibus famoſis, adiit Regem Scotiæ David conſanguineum ſuum, a quo cum ſumma lætitia & honore ſuſceptus, militari quoque balteo cum nonnullis coætaneis ſuis in ſacra ſolemnitate Pentecoſtes accinctus eſt. Ab illo ergo die cœpit Henricus mentem Regis Stephani, filiique ſui Euſtachii multis ex cauſis adverſum ſe excitare.* Paulo poſt: *Euſtachius autem Regis Stephani miles factus, multa mala exercuit in terris Procerum & Comitum qui Henrici partibus favebant.* Henricus poſtea ſub Henrici II. nomine Rex Angliæ fuit, ejuſque ſæpe infra mentio occurret.

VI. *Fraga & Ilerda Saracenis eripiuntur* Hoc etiam anno *Ilerda & Fraga* nobiles civitates *VIII. Kalend. Novemb.* deduntur Raimundo Comiti Barcinonenſi hujus nominis IV. qui Ilerdam honorario jure & fidei ſacramento Ermengaudo Urgellitano Comiti dedit, poteſtate & ſupremo dominatu ſibi reſervato. Sedem & Epiſcopalem dignitatem Ilerdenſem inſtauravit, & in *Guillelmum Pereſium* Rotenſem Epiſcopum contulit. Hæc Surita lib. I. Indic. ad hunc Chriſti annum, cui conſentit Auctor Anonymus de Geſtis Comitum Barcinon. qui addit utramque urbem eodem die captam fuiſſe. Baluzius in Appendice ad Marcam Hiſpanicam num. CCCCIX. refert Chartam populationis Ilerdæ a Raimundo Comite Barcinon. & Ermengaudo Comite Urgellitano datam, continentem privilegia populo Ilerdenſi ab utroque Principe conceſſa; ſed ea non hoc anno, ut exiſtimat Baluzius in margine, & ipſa indicare videtur, verum ſequenti ſcripta, quia in Comitatu Barcinonenſi annus a Paſchate more Gallicano inchoabatur, & in ea legitur: *facta iſta Charta menſe Januarii anno Dominicæ Incarnationis MCXLIX.*

VII. *Finis dominationis Almorabitarum.* Bellum civile, quod Eccleſiæ Africanæ exitioſum fuit, hoc tandem anno extinctum. Ut enim narrat Noveirius *Almorabitæ* qui in quandam Provinciam & Marochianum Regnum convenerant, ingenteſque copias collegerant, prælio fuſi ſunt ab Abdelmumeno *Almohadum* Imperatore anno Hegiræ DXLIV. & ab eo tempore *Almorabitæ* ita fuſi profligatique, ut de eis nulla apud Hiſtoricos mentio poſtea facta ſit.

VIII. *Religio Chriſtiana in Africa & Hiſpania Saracenica extincta.* Extincta & antiqua *Eccleſia Africana*, quæ hactenus, uti *Mozarabes* in Hiſpania, inter Saracenos ſubſtiterat; *Almohadum* enim ſecta nulli neque Eccleſiæ neque Chriſtiano in Africa pepercit, illas omnes ſolo æquavit, Chriſtianos vero ſine exceptione trucidavit; ita ut ex omnibus Mozarabibus nulli ſuperfuerint præterquam qui in terras Chriſtianorum Hiſpaniæ ſe ſe fuga recipere potuere: nec potior Mozarabum conditio in Hiſpania Saracenica fuit; eum

Digitized by Google

que germanus Regis in ſchola Chriſti bene inſtitutus, docente ſpiritu, ad Chriſtianam humilitatem. Porro ubi (ut decebat Apoſtolicum virum) adminiſtrare cœpit Eccleſiam, ipſum Regem Ludovicum germanum ſuum expertus eſt adverſarium, ut ſanctus Bernardus teſtatur in litteris (a) ad Eugenium Papam pro ipſo datis, in quibus inter alia: *Ipſe & frater ſuus (b) Rex non ambulant in uno ſpiritu &c.*

(a) Bern. ep. 228.
(b) Id. ep. 305.

An-

PAGIUS

cum quicunque a fide Chriſtiana deficere recuſarunt, morti traditi fuerint. Quod ſi aliqui ſervi bello capti aut latebris occultati *Almohadum* manus evaſerint, eis ſuam religionem profiteri non licuit in locis in quibus neque Epiſcopi, neque Presbyteri, neque Monachi amplius remanebant. Inter eos *Mozarabes*, qui ad loca a Chriſtianis Hiſpaniæ inhabitata aufugientes vitæ conſuluere, memoratur *Clemens* ultimus Archiepiſcopus Mozarabum Hiſpalenſium: & cum civitas hæc, Corduba, Gienna, Murſia & Valentia, Sancto Ludovico in Gallia regnante, a Chriſtianis Hiſpaniæ receptæ ſunt, nulli alii Chriſtiani præter captivos Hiſpali reperti.

IX. *Qui poſtea in illis partibus Epiſcopi viſi titulares tantum fuere.*

Jacobus da Vitriaco in ſuis de Eccleſia Orientali libris, ubi de Eccleſiis *Mozarabum* tanquam ſua ætate, ſeu ſæculo decimo tertio adhuc in Africa & Hiſpania ſubſiſtentibus ſermonem facit manifeſte indicat, ſe quæ in medium adducit, ex antiquis libris excerpſiſſe, parumque de converſionibus & commutationibus quæ jamdiu contigerant, curaſſe; indeque non mirum ſi de rebus quæ amplius non erant, tanquam ſi adhuc ſupereſſent, locutus fuerit, eaſque prætermiſerit, quarum ampla mentio facienda erat. Sic licet profiteatur ſe de Ordinibus Religioſis poſt ſacrum bellum in Oriente ſtabilitis verba facturum, Ordinis tamen Sancti Dominici tunc in Oriente florentis non meminit, licet Hiſtoriam ſuam in partibus Orientalibus conſtitutus ſcripſerit. Hæc ejus verba in Hiſt. Hieroſolymitana cap. 80. *Illi vero Chriſtiani, qui in Africa & Hiſpania inter Occidentales Saracenos commorantur, Mozarabes nuncupati, Latinam habent litteram, & Latino ſermone in ſcripturis utuntur, & ſancta Rom. Eccleſiæ ſicut alii Latini cum omni humilitate & devotione obediunt, ab articulis fidei vel ſacramentis in nullo deviantes.* Quibus ſimilibuſve locis innixi Joannes Baptiſta Grammayus in libris de Africa illuſtrata, Schelestratius Differt. IV. de Eccleſia Africana cap. 7. & Odoricus Raynaldus Tom. XIII. & XIV. Annal. Eccleſiaſt. Epiſcopos titulares ſub hujus ſæculi finem vel ſequenti in Hiſpaniam vel in Africam miſſos pro reliquiis Eccleſiæ Africanæ & Mozarabum Hiſpaniæ habent, ne quidem ſuſpicantes Jacobum de Vitriaco de ſtatu, in quo tam Eccleſia Orientalis quam Occidentalis verſabantur, parum edoctum fuiſſe, & antequam Epiſcopi titulares a Pontificibus Romanis in Africam & Hiſpaniam mitterentur, antiquos utriuſque regionis Chriſtianos defeciſſe. At tantum abeſt, ut ex Epiſcopis titularibus in partes illas directis inferendum fuerit, aliquos adhuc Chriſtianos in illis regionibus reliquos fuiſſe, ut contra inde deducendum erat, ante illa tempora Mozarabes penitus exterminatos. Tentarunt quidem Romani Pontifices, ſecta Almohadum ad interitum incumbente, novam Chriſtianitatem in illis partibus inſtituere; ſed ſanctum illud conſilium felicem exitum ſortitum non fuit. Grammayus citatus lib. 2. cap. 5. ait: *Anno MCXCIII. Archiepiſcopi III. & Epiſcopi X. in Barbaria nominantur, omnes Alexandrino Patriarcha vicina parentes.* Quem locum ex Grammayo Schelestratius profert, ſed hujuſmodi commenta referre, refellere eſt, cum poſt hæc tempora nonniſi Epiſcopi titulares a ſummo Pontifice pendentes in illis partibus viſi fuerunt.

I. ANnus Redemptoris milleſimus centeſimus quinquageſimus, Indictione decimatertia inchoatur, quo de Eugenio Papa hæc habentur in ſcripto Chronico Foſſæ novæ: *Eugenius Papa Ferentinum venit menſe Octobris, & multos Archiepiſcopos & Epiſcopos ordinavit. Terracina capta eſt ſexto Kalend. Decembris.*

Eugen. Papa quam benigne excipit Petrum Ab. Cluniac.

Convenit hoc anno eumdem Eugenium Papam Petrus Abbas Cluniacenſis, qui ſcripſit epiſtolam ad S. Bernardum de adventu ſuo in Urbem, & congreſſu cum eodem Eugenio Papa, & quidem memoria dignam de cultu, quo idem Pontifex proſequi conſueverit viros ſanctitatis nomine claros. Urgentia enim ſui Ordinis negotia & magni momenti eumdem venerandum Abbatem traxerunt iterum hoc tempore Romam, cum jam Eugenius ante biennium ea Galliis ſe contuliſſet non in Urbem, ſed in vicina loca. Habet enim iſta: (a) *Læta plane in via cuncta reperi, ſed lætiora apud Patrem inveni*, Eugenium ſcilicet. *Bonum illum habui in principio, meliorem in proceſſu, optimum in fine; immo (ut quod verius ex corde aurio fateur) optimum ſemper. Cumque vultus ille illius in quo vere Apoſtolicus vigur & forma relucet pro varietate cauſarum, perſonarum, & eventuum mutaretur, & aliis atque aliis nunc jucundum, nunc nubilum diſcretiſſime ſe præberet: mihi tamen numquam in diverſu mutatus eſt. Qualem veniens reperi, talem recedens reliqui. Natabam ſæpe auſteriorem vel mæſtiorem, quam frequenter inducere aliis de cauſis cogebatur ſpeciem: ipſum aut privatim, aut publice me alloquente, de judicis forma in patris gratiam commutare. Præferebar omnibus etiam majoribus gradu, nec Patriarchalis dignitas, cum etiam Ravennas adeſſet, præter me ipſum plerumque impellente, ſinebatur. Senatui Romanorum, Epiſcoporum, vel Cardinalium non tantum adjungebar, ſed & quandoque adjungi cogebar. Excludebantur univerſi non Romani a Romanis conſiliis: ſolus aut pene ſolus ad myſteria jurata vocabar. Iſta in publico.*

(a) Pet. Cl. l. 6. ep. 47.

II. *Jam ſecretiora & remota ab aliis colloquia quis explicet? Dico, dico quod verum eſt: nemo me putet aliter loqui quam ſentio. Ut aliquid arrogantius dicam, hoc apud me fas non eſt. Numquam amicum fideliorem, numquam fratrem ſinceriorem, numquam patrem puriorem in hujuſmodi colloquiis expertus ſum. Aures patiens ad audiendum, lingua prompta & efficax ad reſpondendum, non ut major minori, ſed ut aut par pari, aut quandoque ut inferior ſuperiori. Nihil faſtus, nihil dominium, nihil majeſtas; ſed totum ſibi hominem æquitas, totum humilitas, totum ratio vendicabant. Si quid vel ibi, vel alibi petii: aut indultum eſt, aut rationabiliter ita ut queri non poſſem, negatum. Hæc dicens non glorior, ſed veſtra vota in me per ipſum impleta declaro. Et novum quidem non eſt, Cluniacenſe monaſterium in qualicumque paſtore ſuo a ſummo Pontifice honorari; ſed novum eſt nihil ſiniſtri in ejus actu, nihil in verbis, nihil in ipſo geſtu erga ipſum*

PAGIUS ANNO PSALODI GRÆCO-ROMANÆ 6643.

SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCLXXXVIII. An. Hegiræ DXLV. inchoato die 30. Apr. fer. 2. A. C. 1150.

☉ 21. A. ☽ 11. P. 26. April. Indict. 13.

JESU CHRISTI 1150.

EUGENII III. PAPÆ 6.

CONRADI III. REG. 13.

MANUELIS COMNENI IMP. 8.

I. Roma adhuc turbata.

ANum. I. ad IV. Anonymus Caſinenſis, qui res anno uno citius narrare ſolet, ad annum MCXLIX. præter ea, quæ Baronius ex illo refert, ait: *Eugenius Papa Urbe egreſſus Campania mortuus eſt. Obſcurata Luna eſt Idibus Martii.* Calviſius in Opere Chronol. hanc eclypſim Lunarem ſupputavit, reperitque eam contigiſſe die decima quinta menſis Martii, feria quarta, horis tribus poſt mediam noctem.

II. *Petrus Venerabilis* ad Eugenium Papam iturus, *Bernardum* prius, & Claramvallem viſitavit literis apud Pontificem juvandus. Deinde Galliam deſerens Pontificem adivit ſua cum eo negotia tractaturus, ut ipſemet Epiſtola XLVI. libri VI. ad Bernardum data, & a Baronio recitata narrat, ſignificans totum iter ſibi felix, fauſtumque fuiſſe, & Eugenium III. ſe ſe amantiſſime ſuſcepiſſe: *Præferebar omnibus etiam majoribus gradu, nec Patriarchalis dignitas, cum etiam Ravennas adeſſet, præter me ipſum plerumque impellente ſinebatur. Senatui Romanorum, Epiſcoporum, vel Cardinalium, non tantum adjungebar, ſed & quandoque adjungi cogebar. Excludebantur univerſi, non Romani, a Romanis conſiliis: ſolus, aut pene ſolus ad myſteria jurata vocabar. Iſta in publico. Jam ſecretiora, & remotiora ab aliis colloquia, quis explicet?* &c. Quæ negotia Petrum Venerabilem in Italiam traxerint, in dubio eſt. Baronius putat id colligendum ex Petri Venerabilis Epiſtola XLV. ejuſdem libri ad Eugenium III. data, in qua conqueritur de *Hugone Diſcalceato* ob arcem contra Cluniacenſe monaſterium ædificatam, qui non ceſſabat ab opere, etiam ab Eugenio Papa juſſus, atque diro anathemati ſubjectus, niſi ceſſaret. Manricus in Annal. Ciſterc. ad annum MCLI. cap. VIII. num. VIII. exiſtimat, Epiſtolam Petri Venerabilis ad Bernardum magis domeſtica nego-

Profectio Romana Petri Venerabilis.

ipſum potuiſſe notare. Videram eum primo anno Apoſtolatus ipſius Romæ, poſtea videram Cluniaci, videram Autiſiodori, videram Catalauni, videram Rhemis, videram alibi, ſed talis nunc apparuit, quaſi numquam vidiſſem. Qualem deinde totius Romanæ Curiæ erga me ac noſtra ſtatum invenerim, ſuccinctè refero, ut amicorum fidelium, ut dulciſſimorum fratrum, ut ex mero & ſincero corde quantum agnoſci potuit, familiarium. Veſtrè omnes, maximè ſingularis ille vir dominus, Oſtienſis, non minus, non inferius mihi aſtitit, quam vobis ſi præſentes eſſetis, aſtaret. Ad illum explicandum, quia brevis ſermo non ſufficit, parco litteris: ſed per Dei gratiam, cum præſens fuero, non parcam verbis. Hucuſque Petrus de rebus cum Eugenio Papa tranſactis.

Porro cauſam præcipuam cur ad eum venerit, annuit in epiſtola ad ipſum Eugenium, in qua hæc inter alia ait: *Ab Hugone quodam, cognomento Diſcalciato, cœptum erat ædificari caſtrum quoddam ſuper Cluniacenſe monaſterium:* (a) *Queſtus, inquit, fueram inde, ut noſti, apud vos: & veſtra providentia duro anathemati illud ſubmiſeras.* Hæc ipſe, cum quæritur ab eodem Hugone eſſe perfectum opus & derideri ipſos Cluniacenſes monachos, adverſus quos munitionem erexiſſet.

(a) Pet. l. 6. ep. 46.

At quid Deus ipſe? numquid non vindictam fecit de hujuſcemodi præſumptione, qua Princeps ſervos Dei quoquo modo perturbare auſus eſt? Utique memorabilem planè vindictam exercuit, cunctis ſæculis decantandam, ſecundum illud Davidicum: (b) *Viam fecit ſemitæ ſuæ*, per quam tranſeuntes viderent & admirarentur judicium Dei, nempe caſtellum illud terræmotu abſortum chaſmate terræ & loco ipſius lacum profundiſſimum excreviſſe in exemplum Judicii magni Dei. Quando id factum ſit, Robertus in Appendice ad Sigebertum hæc habet anno Redemptoris milleſimo centeſimo quinquageſimoſexto his verbis: *Factus eſt terræmotus XV. Kalendas Martii maximè in Burgundia, adeo ut ter in nocte feſtivitatis ſanctæ Priſcæ virginis ſentiretur apud Cluniacum, & quoddam caſtellum, quod erat deſertum, haud procul a Cluniaco ſitum, abſortum iret in abyſſum, & ſpatium in quo caſtellum fuerat, impleretur aquis inæſtimabilis profunditatis.* Hæc Robertus.

(b) Pſ. 77.

IV. Funere filiorum Regis Siciliæ.

Hoc eodem anno (ut auctor eſt Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus in Chronico) *Rogerius orbatus majoribus natu filiis, Vuillelmum Principem Capuanum relictum ſibi filium coronari voluit Regem Siciliæ. Quod cum biennio ante ipſius Rogerii obitum contigiſſe tradat, utique hoc anno id factum oportuit. De funeribus autem filiorum & conjugis ita ipſe anno ſuperiori: Primo Albedia illuſtris Regina uxor ejus, ex qua tot filios habuerat, mortua eſt, & filia ejus: poſt hæc alii filii, nempe Tarentinus Princeps, & Anfuſus Campanorum Princeps, & Henricus mortui ſunt: noviſſimè autem Rogerius Dux Apuliæ primogenitus ejus mortuus eſt anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quadrageſimonono, Indictione duodecima, vir quidem ſpecioſus, miles ſtrenuus, pius, benignus, miſericors, & a ſuo populo multum dilectus. Rex autem Rogerius tot flagellis afflictus, conſtanti animo pii Patris flagella ſuſtinuit. Et quia ſolum Vuillelmum Capuanorum Principem habebat ſuperſtitem, veritus, ne eumdem conditione humanæ fragilitatis amitteret: Sibiliam ſororem Ducis Burgundiæ duxit uxorem, quæ non multo poſt Salerni mortua, & apud Cavenſe monaſterium ſepulta eſt. Tertio Beatricem filiam Comitis de Reteſte in uxorem accepit, de qua filiam habuit, quam Conſtantiam appellavit. Biennio autem antequam moreretur, Vuillelmum filium ſuum Capuanum Principem in Regem Siciliæ fecit inungi, & ſecum juſſit pariter conregnare.* Hactenus de his Romualdus.

Coronator Wilhelm. Rex Siciliæ.

Conſtantia Filia Rogerii Regis.

V. Extat Petri Cluniacenſis Abbatis (c) epiſtola qua conſolatus eſt Rogerium ipſum in funeribus filiorum, & hortatus eſt eum adverſus Græcorum Imperatorem de Chriſtianorum exercitibus ad-

(c) Pet. Cl. l. 6. ep. 18.

PAGIUS

gorio innuere, atque aliquorum Fratrum rebellionem, in quos Sanctus Abbas mitius agendum ſcripſerat.

III. *Caſtellum Cluniaco viſinum terræ motu abſorptum.*

Sed quidquid ſit de cauſa itineris Petri Venerabilis, arbitror tam Baronium, quam Manricum falli, cum ſcribunt, tanquam certum turrim illam intra quinquennium terræ motu abſorptam fuiſſe, & loco illius lacum profundiſſimum in exemplum divinæ juſtitiæ ſucceſſiſſe, quod vulgatus Robertus de Monte, cujus locum integrum refert Baronius num. III. tradit, anno MCLVI. *XV. Kal. Martii* quoddam caſtellum, haud procul a *Cluniaco* ſitum abſorptum fuiſſe terræ motu, & in abyſſum iviſſe. Nam Caſtellum illud non poteſt eſſe idem cum eo quod *Hugo diſcalceatus* conſtruxerat; cum Petrus Venerabilis in laudata Epiſtola XLV. aſſerat, de concordia partium ſolo æquatum fuiſſe. Hæc Petri Venerabilis de Hugone diſcalceato verba: *Dejicit ipſe caſtri conſtructor, & diruit ab ipſis fundamentis, ſuis vel ſuorum manibus caſtrum: ſeque nunquam deinceps aliquid ibidem ædificii facturum juramento confirmat. Dat inſuper & montem ipſum Eccleſiæ, &c. Nos autem his de cauſis dedimus ei ducentas & viginti libras.*

IV. *Uxores Rogerii Regis.*

Ad num. IV. & ſeqq. Anonymus Caſinenſis ad annum MCL. qui nobis eſt MCLI. ait: *obiit Sibylla Regina.* Romualdus Salernitanus in Chron. de Rogerio Rege ait: *Qui ſolum VVillelmum Capuanorum Principem habebat ſuperſtitem, veritus ne eumdem conditione humana*

eo male merentem. Sic enim ſe habet:

Petri Cluniac. Ab. ad Roger. Sic. Reg. epiſt.

Magnifico Principi domino Rogerio Regi Siciliæ Frater Petrus humilis Cluniacenſis Abbas ſalutem præſentem, & regnum ſempiternum.

Quantum ſublimitatem veſtram diligamus, quantum actus veſtros proſperari & in Domino & in ſæculo velimus, novit ille qui novit omnia. Audientes obitum filiorum veſtrorum valde doluimus: & tam pro ſoſpitate veſtra, quam pro animabus illorum Miſſas celebrari, orationes ad Deum fundi, eleemoſynas fieri in Conventu noſtro præcepimus. Non ſolum autem tunc, ſed & ſæpe diebus ſolemnibus, & majoribus Capitulis noſtris inter alios Reges, amicos & benefactores noſtros, veſtri memoriam frequentamus. De cætero notum facimus regiæ magnitudini veſtræ, nos multum dolere de inimicitiis, quæ inter vos & dominum Regem Teutonicorum, ſeu Imperatorem Romanorum verſantur. Multum enim tam ego, quam multi alii diſcordiam illam ſentimus obeſſe regnis Latinis, & Chriſtianæ Fidei propagationi. Nam cum multa, ſicut frequenter audivimus, augmenta Eccleſia Dei bellica virtute veſtra de terris inimicorum Dei, hoc eſt Sarracenorum, provenerint; longe ut credimus majora provenirent, ſi firma pax & concordia vos & Regem ſupradictum uniret.

VI.

Eſt & aliud quod longe magis accendit animos noſtros, & animos pene omnium Gallorum noſtrorum, ad amandam & quærendam pacem veſtram. Illa ſcilicet peſſima, inaudita, & lamentabilis Græcorum & nequam Regis eorum de peregrinis noſtris, hoc eſt exercitu Dei viventis, facta proditio. Ut enim juxta quod in mente mea video loquar: ſi neceſſe eſſet, quantum ad monachum pertinere poteſt, non recuſarem mori, ſi mortem tantorum, tam nobilium, immo pene totius Galliæ & Germaniæ miſerabili fraude extinctum florem juſtitia Dei per aliquem ſuorum dignaretur ulciſci. Neminem vero ſub cælo Principum Chriſtianorum video, per

PAGIUS

na fragilitatis amitteret, *Sibiliam ſororem Ducis Burgundiæ duxit uxorem, quæ non multo poſt Salerni mortua, & apud Cavenſe monaſterium ſepulta eſt.* Dux iſte Burgundiæ Sibyllæ Reginæ frater erat Odo II. quorum Pater Hugo II. Burgundiæ Dux. Anonymus Caſinenſis ad annum MCL. qui nobis eſt MCLI. inquit: *Rex Rogerius conſtituit Guillelmum Ducem filium ſuum Apuliæ Regem.* Baronius num. IV. hæc cum præſenti anno alligat, eamque in rem Romualdum Salernitanum laudat. Verum hac in re fallitur Cardinalis doctiſſimus; Romualdus enim tantum ait, Rogerium Ducem anno MCXLIX. e vivis abiiſſe, ſed inde non ſequitur Elviram Reginam, quam Alviriam appellat, & ejus filios iis annis demortuos. Hæc Baronii ad hunc annum verba: *Hoc eodem anno, ut auctor eſt, Romualdus Salernitanus, Rogerius VVillelmum, &c. coronari voluit Regem Siciliæ* (ſed hoc neque verum, neque a Romualdo dictum). *Quod cum biennio ante ipſius Rogerii obitum contigiſſe tradat, utique hoc anno id factum oportuit.* At male Baronius ſupponit Rogerium Regem anno MCLII. vita functum eſſe, cum eo Chriſti anno viſuri ſimus eum uſque ad annum MCLIV. vitam prorogaſſe.

V.
Ejus filii

Baronius tradit etiam Romualdum mentionem facere obitus Albiriæ ſeu Elviræ *anno ſuperiori*, ſeu anno MCXLIX. At Hiſtoricus iſte, qui hoc tempore florebat, Reginam illam, ejuſque filios anno MCXLIX. e vivis exceſſiſſe ſcribere non potuit, cum Elvira Regina initio anni MCXXXV. vivere deſierit. Quare hæc Regina, inquit, Romualdus *primo mortua eſt & filia ejus* (cujus nomen ignoratur) *poſt hæc alii filii, nempe Tarentinus Princeps* (Tancredus mortuus anno MCXXXVIII. aut MCXXXIX. hicque Bari & Tarenti Princeps fuerat) *& Anfuſus Capuanorum Princeps* (anno MCXLIV. demortuus), *& Henricus mortui ſunt.* Henricus nullo titulo cohoneſtatus, & ultimus natu paulo poſt Alphonſum fratrem mori debuit. Ait Romualdus: *Noviſſime Rogerius Dux Apuliæ primogenitus ejus mortuus eſt anno milleſimo centeſimo quadrageſimo nono.* Sed de his plus ſatis.

VI.
Henricus Norman. Dux hominium facit Ludovico VII. Franciæ Regi.

Anno Domini MCL. inquit Matthæus Pariſius, *Rex Francorum Ludovicus & Euſtachius filius Regis* (Angliæ) *Stephani cum militia copioſa venerunt ante turrem de Arches, ob diſcordiam memoratam* (anno ſuperiori) *ubi etiam adfuit Dux Normanniæ Henricus, & pater ejus Comes Andegavenſis Gaufridus, cum ingenti exercitu Andegavenſium, Britonum & Normannorum; ſed videntes utriuſque partis Principes, quod legiones illæ nequibant ſine magna effuſione ſanguinis hoſtiliter convenire, cœperunt de pace tractare, & intervenientibus utrorumque amicis, Rex Francorum cepit homagium Ducis Henrici de Normannia, & ſic pacifici receſſerunt. Dux igitur Henricus dum tractaret cum Optimatibus ſuis de itinere ſuo in Angliam, pater ejus apud caſtrum Leri graviter infirmatus, ſeptimo Idus Septembris ab hac vita migravit, & ſic Henricus filius ejus factus eſt Comes Andegavenſium, & Dux Normannorum.* Verum Matthæum in anno emortuali Gaufridi Comitis hallucinatum eruitur ex utroque Chronico Andegavenſi, Radulpho de Diceto pag. 511. Gervaſio Huntindonienſi, Roberto de Monte vulgato in Chron. ac Vincentio Bellovacenſi, qui eum in annum ſequentem differunt.

VII.
Mauri Africa in auxilium Maurorum Hiſpaniæ veniunt.

Hoc anno *Muſmudum* natio & *Almobades* ſeu Almohawedini Hiſpaniam ingreſſi ſunt. Scribit Novairius Muſulmannos Hiſpaniæ valde viribus fractos, ad Africanos confugiſſe, & *Abdelmumenem*, Almorabitarum Imperatorem validum exercitum ad eos deſtinaſſe, non vero ipſummet in Hiſpaniam transfretaſſe, ut falſo Scriptores Hiſpanici in literas miſere. In hoc omnes conveniunt, Cordubenſes, aliiſque Vandalitiis *Muſmudum* nationi ſeſe ſubjeciſſe Alphonſus Hiſpaniarum Imperator cum ingentibus copiis contra hos infideles movit, Cordubam obſidione cinxit, & Muſmudum ſeu Almohadum exercitum fudit, quod elicitur ex donatione ab hoc Imperatore cuidam e ſuis Nobilibus *Cautivo* ſeu *Captivo* appellato facta ob egregiam ſibi hoc in bello adverſus Mauros præſtitam operam. *Cautivus* enim eadem poſtea bona Eccleſiæ Cathedrali Aſtorgæ dedit, ut refert Sandovalius in Alphonſo VII. fol. 198.

per quem tam bene, tam congrue, tam efficaciter, ſicut per vos, opus hoc tam ſacrum, tam cælo & terra optabile poſſet impleri. Nam per gratiam Dei (quod non adulans dico) juxta quod ex præteritis operibus veſtris, & ex verbis multorum Hortatur ad ultionem. *conjicio: ad tantum bonum iſtud perficiendum, aliis Principibus & animo ſagacior, & opibus ditior, & virtute exercitatior: & ipſo inſuper loco propinquior eſtis. Exurge igitur bone Princeps, quod voce quidem mea, ſed tam meis, quam omnium votis dico: exurge in adjutorium populi Dei zelare, ſicut Machabæus, legem Dei: ulciſcere tot opprobria, tot injurias, tot mortes, tantum tam impie effuſum ſanguinem exercitus Dei. Paratus ſum ego pro jam dicta pacis cauſa, mox ut ſe opportunitas præbuerit, Imperatorem ſupradictum adire, & adhibitis mecum quot potero, totis viribus, omni ſtudio de pace tam Deo amabili, inter vos & ipſum reformanda & confirmanda tractare. Reſcribam Deo volente vobis ſtatim poſt colloquium quod invenero, & cuncta vobis litteris patefaciam.* Hactenus Petri litteræ ad Rogerium Siciliæ Regem. Porro currenti calcaria addidit ipſe, Spoliatam Corinthum, Corcyramque inſulam ab eo captam, præter alia quæ ſunt recenſita, habet Robertus de Monte in Appendice ad Sigebertum.

Ann. Eccl. Tom. XIX. G 2 Mil-

PAGIUS 598. ubi Chartam refert, in qua legitur: *Quando Imperator tenebat Cordubam circumdatam, & pugnabat ſuper eam cum triginta millia Muſmudis, & cum aliis Vandalicis* (id eſt, Mauris Hiſpanicis) *& devicit eos.* Ex ea apparet Cautivum in caſtris fuiſſe cum Imperatore, quem etiam ſequebantur Raimundus Comes Barcinonenſis & Aragoniæ Princeps, & Garſias Ramires Navarræ Rex. Die decima nona menſis Auguſti Alphonſus Imp. e ſua expeditione militari redux gratiam quandam Martino Diaz, ob ejus erga ſe in hoc bello merita, largitus eſt era MCLXXXVIII. qua *prænominatus Imperator Principem Maurorum Abingamiam ſibi vaſſallum fecit, & quandam partem Corduba deprædavit cum Mezquita majori.* Hæc tamen expeditio magis honorifica, quam utilis fuit; Abengamia enim & Mauri Cordubenſes poſt Alphonſi diſceſſum ab eo defecere. Imo Novetrius citatus affirmat, Abdelmumenen, cum eum Cordubam obſediſſe accepit, magnum exercitum adverſus eum miſiſſe, & non multa poſt Alphonſum in ſuum Regnum rediiſſe.

Garſias Ramires Navarræ Rex bellator ſtrenuiſſimus redux ex expeditione militari, quam VIII. *Moritur Garſias Ramires Navarræ Rex.* ſuſceperat cum Alphonſo Imperatore, cujus filiam naturalem *Urracam* dictam ſecundis nuptiis duxerat, ut oſtendit Oienhartus in Notitia Vaſconiæ pag. 327. vitam cum morte commutavit. Moretus in Inveſtigat. Rerum Navarricarum pag. 660. citat librum Fororum Navarræ, in quo traditur Garſiam ſupremum diem obiiſſe era MCLXXXVIII. in vigilia S. Cæciliæ, & regnaſſe annos quindecim. Certum tamen, eum annos ſexdecim integros Navarræ dominatum eſſe, ſed annus & dies emortualis ibi expreſſi in dubium revocari non poſſunt. Habuit præter filium *Sanctium*, qui ei in Regnum ſucceſſit, ac præter filiam *Sanctiam*, Sanctio Caſtellæ, & Margaritam Siciliæ Regibus nuptas, filium ex concubina nomine *Rodericum*, cujus meminit Falcandus in lib. de Siciliæ calamitate. *Sanctii* Regis cognomento Sapientis uxorem *Beatiam* nuncupat Rodericus lib. 5. cap. 24. horum temporum proximus, quam tamen vetera monumenta ab Oienharto laudato in medium adducta *Sanctiam* vocant.

1. Mogunt. & Colon. Archiep. Romam ſe conferunt ad dicendam cauſam.

Milleſimus centeſimus quinquageſimus primus annus ſequitur Redemptoris, Indictione decimaquarta, quo duo primarii Germaniæ Archiepiſcopi, Colonienſis & Moguntinus ad dicendam cauſam, Romam ab Eugenio Papa vocati, comparent; amboque muneribus onuſti, argenti copia onerati, ut donarent ea Eugenio Papæ, tunc quidem ob multiplices expenſas cauſa belli civilis cum Romanis effuſas egentiſſimo. At ipſe nihil penitus ex eis attingens, eadem in Germaniam eos reportare coegit, cauſaque utriuſque examinata, Colonienſem innocentem inventum abſolvit; Moguntinum autem dimiſit obnoxium pleniori judicio, cujus cauſa legatio ab eodem Eugenio Papa in Germaniam mittenda eſſet: quod & factum eſt, ut ſuo loco dicturi ſumus. Porro ejuſdem Moguntini cauſa jam a tempore expeditionis promovendæ ad Terram ſanctam, anno videlicet milleſimo centeſimo quadrageſimoſeptimo, cœpta cognoſcitur, cum litteris ſuis apud ſanctum Bernardum quereretur, ſe calumniis deprimi adverſariorum. Ad quem reſcribens ipſe ſanctus Bernardus, hæc de his habet: (a)

Depoſitum querelæ veſtræ apud nos ſignum eſt pignus dilectionis, & præcipuæ humilitatis indicium. Quis enim ego ſum, aut quæ domus patris mei, ut ad me referatur Archiepiſcopi contemptus, & metropolitanæ ſedis injuria? Nonne ego ſum puer parvulus, ignorans introitum & egreſſum meum? Verumtamen non ignoro verbum veritatis uſquequaque, quod ex ore Altiſſimi procedit: (b) Neceſſe eſt ut veniat ſcandalum. Væ autem illi per quem venit. Hæc de his tunc Bernardus. De adventu autem utriuſque Romam ad Sedis Apoſtolicæ judicium, & abſtinentia Eugenii Papæ ab eorum muneribus, hæc idem Bernardus habet in libris de Conſideratione, anno ſequenti (ut dicetur) ad eumdem Eugenium ſcriptis: in quorum tertio libro, ubi in deteſtationem avaritiæ Epiſcoporum plura dixiſſet, hæc in ejuſdem Eugenii commendationem habet:

II. Eug. Pap. reſpuit munera Archiep.

Hic locus avaritiam carpit, a quo vitio immunis ſatis tua opinio eſt: an & opus, tu videris. Vidimus tamen (ut oblata pauperibus taceam, quæ tangere non acquieſcis) Germanicos detinuiſſe ſaccos, ſed pretio, non maſſa. Argentum re-

(a) Bern. ep. 323.

(b) Matt. 18.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. M. CLXXXIX. An. Hegiræ DXLVI. inchoato die 20. April fer. 6. Ao. C. 1151.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6644.

☉ 12. G. ☽ 12. P. 8. April. Indict. 14.

JESU CHRISTI 1151.

EUGENII III. PAPÆ 7.

CONRADI III. REG. 14.

MANUELIS COMNENI IMP. 9.

I. *Eugenius III. confirmat Privilegia Eccl. Colonienſis.*

AD Num. I. & ſeq. Colonienſis & Moguntinus Archiepiſcopi *Eugenium* III. adiere, alter ut Privilegiorum ſuæ Eccleſiæ confirmationem obtineret, alter ut modeſtiſſimo negotio, de quo infra, ſeſe expediret, & plurimum ei argenti detulerunt. Sed Sanctus Pontifex illorum munera ſprevit, ut narrat Baronius ex Divo Bernardo in lib. 3. de Conſideratione. Tum anno ſequenti Eugenius ſcripſit *Arnoldo* Colonienſi Archiepiſcopo Epiſtolam ordine X. Tom. X. Concil. qua ei & ſucceſſoribus concedit, quod nulli deinde Primati, niſi ſoli Romano Pontifici ſubſit: quod ſolus Reges infra terminos ſuæ Provinciæ coronet: quod primus in quocunque ejus Concilio poſt Papam, ſeu Legatum ſedeat: demum quod S. Petri-Colonienſis Eccleſia ſumma ſeptem gaudeat Presbyteris Cardinalibus, cum totidem Diaconis & Subdiaconis, quibus mitra, dalmaticis & ſandaliis in Miſſarum ſolemniis uti liceat. Præterea *Pallii quoque uſum, & vivificæ Crucis vexillum atque naccum, inſigne videlicet feſtivi equi, quæ prædeceſſoribus tuis a noſtris prædeceſſoribus conceſſa ſunt, ſuo tem-*

pore ſuoque loco ferenda, nos tam tibi, quam tuis ſucceſſoribus confirmamus, inquit Eugenius. Ubi loco *naccum*, legendum, *nactum*; nactus autem ab aliis *coopertorium*, ab aliis *udo* appellatus, ita ut nactus fuerit ſtragolum, quo equus inſternitur. Hinc Jacobus Stephaneſcus Cardinalis lib. I. de Coronatione Bonifacii VIII. cap. 9.

Poſt ipſum quadratus equus, detectus ab ante,
Velatuſque rubro ſcarleti tergore nacto
Cygneus ad dextram vehitur.

Et infra:

Cornipedemque ſedens niveum ſub tegmine nacti.

Vide alia exempla apud Ducangium in Gloſſario voce *Nactum*, vel *Nactus*.

II. *Duplex ejus modus annos Christi numerandi.*

In fine Epiſtolæ ab Eugenio III. & pluribus Cardinalibus ſubſcriptæ legitur: *Datum Signiæ per manus Roſemi S. R. E. Scriptoris VI. Idus Januarii, indict. XV. Incarnat. Dom. MCLI. Pontificatus vero Dom. Eugenii III. Papæ an. VII.* Manricus in Annal. Ciſterc. hoc anno cap. IV. annum illum Incarnationis præſentem interpretatur. Verum ex indictione XV. annoque Pontificatus VII. apparet, hanc Epiſtolam anno ſequenti datam, & *Eugenium* in ea annum uſque ad diem XXV. menſis Martii prorogare. Certum tamen eum etiam uſum eſſe anno Incarnationis Piſano, Tom. enim X. Concil. extat Epiſtola Eugenii III. ordine LXVI. *ad Moyſem Ravennatem* Archiep. ſcripta, qua ſtatuit, ut Electi Placentini Epiſcopi, ab ipſo & ſucceſſoribus conſecrationem accipiant: *Dat. Piſis*

repatatum eſt fmnum; ſammarii non levati ſarcinis, onuſti nibilominus repatriant vel inviti; nova res. Quando hactenus aurum Roma refudit? & nunc Romanorum conſilio id uſurpatum non credimus. Duo venerunt, ambo locupletes, & ambo rei: ſiquidem unus Moguntinus, Coloneenſis alter. Alteri gratia gratis reddita eſt: alter indignus credo, cui gratia redderetur, audivit: Cum quali veſte intraſti, cum tali egredieris. O vocem magnificam! vocem prorſus Apoſtolica libertatis! Quid minus ab illa hac habuit: (a) Act. 8. *(a) Pecunia tua tecum ſit in perditionem: niſi quod illa plus zeli, iſta plus modeſtia ſonuit?* Hæc de his Bernardus, reliqua inferius ſuo loco. Adhuc de rebus Eugenii Papæ, hoc anno, in ſcripto Chronico Foſſæ novæ hæc notata habentur: *Hoc anno milleſimo centeſimo quinquageſimoprimo ivit Caſtrum, & dedicavit ibi Eccleſiam ſancta Crucis* Dedicatio Eccl. Monaſt. Caſamarii. *decima Kal. Maii, & ſexto Kal. Novembris dedicavit Eccleſiam monaſterii Caſamarii, Ordinis Ciſtercienſis in agro Verulano, & reverſus eſt Signiam.*

III. Hoc item anno habetur in Gallia Synodus Epiſcoporum, in qua diſcuteretur cauſa divortii inter Ludovicum Francorum Regem & Elionoram filiam Ducis Aquitaniæ, de quo ſuperius. De hoc autem Epiſcoporum conventu hæc Sugerius Abbas ſancti Dionyſii qui interfuit, habet: *Interea aliqui venerant ad Regem, de cognatione ſua progeniti, qui ortum & derivationem parentela ſua noverant, & dixerunt (ſicut & verum erat) quod inter ſe & * Alienordem uxorem ſuam erat conſanguinitas affinitas tales, quod inter eos de jure lex matrimonialis non poterat convenire: & inde per juramentum probationem legitimam offerebant. Quibus Rex ſic reſpondit: Quod contra Deum & contra legem Eccleſia eam nolebat habere, volens per omnia ſtatuta Eccleſia, & legem matrimonii inviolabiliter obſervare. Et ut juſtius rei veritas poſſet veracius indagari, die Martis ante feſtum Paſchatis Floridi in caſtro Baugenciaci Hugonem Archiepiſcopum Rothomagenſem . . . . . & quartum Lanfredum Burdigalenſem cum pluribus ſuis Coepiſcopis & Baronibus Francia fecit ſolemniter convenire. Ante quorum praſentiam ſteterunt illi, qui genus inter Regem & Reginam ſe probaturos obtulerant, qui etiam ejuſdem generis erant parentes, & cognati, & per ju-*

* Elionoram.

Synodus Gallicana pro divortio Reg.

PAGIUS *Piſis per manum Guidonis Diac. Card. & Cancell. IV. Idus Novemb. indict. XII. incarnat. Dom. anno MCLIX,* (legendum an. MCXLIX.) *Pontificatus vero D. Eugenii Papa III. anno IV.* qui characteres annum MCXLVIII. exhibent.

III. Concil. Balgentiacenſe. Ad num. III. Non tantum Baronius & Labbeus Tom. X. Concil. ſed etiam non pauci alii divortium Ludovici VII. Galliæ Regis cum Eleonora uxore huic anno aſſignant; verum illud ſequenti tantum anno factum, ideoque & Concilium Balgentiacenſe, in quo illud decretum, eo anno collocandum certum eſſe debet. Ducheſnius enim Tom. IV. pag. 443. refert ex Scriptore Anonymo in Bibliotheca Monaſterii Sancti Victoris Pariſienſis MS. aſſervato fragmentum, in quo de Ludovico VII. & Eleonora legitur: *Poſt multos labores & tribulationum ſudores reverſus* (ſcilicet ex Oriente) *licet ex illa duas filias ſe ſuſcepiſſe gauderet, tamen regni ſui anno XXI. aſſenſu, & auctoritate Eugenii Papa repudiatam dimiſit.* Ubi Ludovici VII. Regis anni deducuntur ab an. MCXXXI. quo ab Innocentio, dum pater adhuc viveret, coronatus fuit. Verus Robertus de Monte, qui hoc divortium cum hoc anno alligare videtur, corrigendus eſt juxta dicta, unitate ſc. ſingulis annis per hæc tempora addita, quia librarios unius anni prochroniſmo peccat; & cum unum tantum hujus Auctoris exemplar MS. extet, illa methodus obſervanda. His adde Robertum de Monte vulgatum, Gervaſium Dorobernenſem in Chron. & Nangium in Chron. cujus hæc ſunt verba ad annum MCLII.

IV. In eo conjugium Ludovici VII. cum Eleonora diſſolutum *Ludovicus Rex Francorum Zelotypia ſpiritu inflammatus cum Alienorde uxore ſua in Aquitaniam vadit, munitiones removet, & gentes ſuas inde reduxit. Qui dum regrederetur apud Baugentiacum caſtrum* (ubi Concilium celebratum) *jurata conſanguinitate, uxorem ſuam repudiat;* &c. *dum in terram nativitatis ſua regrederetur, Henricus Dux Normannia & Comes Andegavis ei occurrens eam deſponſavit,* &c. *genuitque,* &c. *Henricum, Richardum, & Joannem poſtea Reges Anglia, atque Gaufridum Comitem Britannia. Item quatuor filias quarum una data eſt uxor Regi Caſtella, unde orta eſt Blanca Regina Francia, mater Sancti Ludovici Regis; altera vero Conſtantinopolitano Imperatori nomine Alexi, tertia, quam Saxonia Duci, unde natus eſt Otho poſtmodum Imperator Romanus; quarta vero Toloſano Comiti; unde natus eſt Raimundus, cujus filiam poſtmodum Alphonſus Comes Pictavenſis frater Sancti Ludovici Regis Francorum accepit uxorem.* Continuator Aimoini lib. 5. *Rex Ludovicus,* inquit, *duas filias, quas de Alienora ſuſceperat, maritis deſponſavit: primam, ſcilicet Mariam, Henrico Comiti Palatino Trecenſi, juniorem videlicet Aaliz, fratri ejus Theobaldo Comiti Bleſenſi.*

Baronius legens Geſta Ludovici VII Regis filii Ludovici Groſſi, quæ modo referuntur Tom. IV. Ducheſnii pag. 391. in quibus dicitur: *quoniam terra* (nempe Aquitania) *ſine virili harede remanſerat, Rex Ducatum in manu ſua tenuit, & primogenitam ſororum Alienordam ſibi matrimoniali lege deſponſavit, ſicut ſuperius eſt expreſſum in Hiſtoria patris ſui,* exiſtimavit Sugerium Abbatem ſcripſiſſe Vitam Ludovici VII. & eo in loco ad Vitam Ludovici VI. a ſe editam reſpicere. In eadem etiam ſententia plures Viri docti fuere. Verum cum Sugerius Abbas hoc anno e vivis exceſſerit, ut ſtatim demonſtrabo, illa ſententia non poteſt non eſſe a veritate aliena. Hiſtoria itaque illa Ludovici VI. alia non eſt, quam quæ a Sugerio Abbate ſcripta fuit, in qua paulo ante finem ſermo eſt de matrimonio Eleonoræ cum Ludovico VII. cui ſubjungenda erant iſta Geſta Ludovici VII. Quod ſi quis contendat, ſermonem ibi eſſe de alia Vita Ludovici VI. ab eodem Anonymo ſcripta, dicendum eſt ipſam periiſſe, & pra-

V. *Sugerius nullam Vitam Ludovici VII. compoſuit.*

juramentum ſuum dixerunt, quod Rex & Regina ſe cognatione contingebant, & quod ſecundum Deum, & legem conjugalem debebat inter eos divortium celebrari. Quo ſufficienter probato, in præſentia Prælatorum fuit inter eos per conſenſum partium matrimonium diſſolutum &c. Subiicit de alio viro, cui nupſit Elionora, & alia uxore, quam duxit Ludovicus, nempe Conſtantiam filiam Regis Hiſpaniæ, hiſque narratis finem imponit ſcribendi res Ludovici, ut qui ipſe finem vivendi fecit. Nam de ipſo Robertus in Appendice ad Sigebertum, ipſum hoc anno eſſe defunctum, affirmat, qua ratione non ſequenti anno, quo ponitur ab eodem Roberto, ejuſmodi divortium fieri contigit. Nam Sugerius, qui de eo ſcribit, jam mortuus erat, nempe (ut dictum eſt) anno præſenti. Vir hic erat

Sugerii Abbat. S. Dionyſii obitus.

nomine celebris, de quo ſæpe dictum eſt ſuperius. Ad quem in extremis ferme laborantem extat ſancti Bernardi Abbatis Claræuallenſis (a) epiſtola, brevis quidem, ſed tanto viro digna, quam ipſe conſulas.

(a) Bern. ep. 266.

IV.

Contigit pariter eodem ferme tempore per Legatos ab Eugenio Papa ſeu potius ab Hadriano, ut dicetur, in Germaniam miſſos ſolvi conjugium Friderici Sueviæ Ducis, qui poſt Conradum ſucceſſit in regnum Imperiumque Romanum, cum uxore ſua ob conſanguinitatem inter eos intercedentem. Teſtatur id (b) Otto Friſingenſis qui aderat rebus cunctis. Ad Conradum Regem duos Cardinales Legatos hoc anno miſſos Jordanem & Octavianum (c) Otto teſtatur, de quorum altero ex ſancto Bernardo dicturi ſumus paulo inferius.

(b) Ot. Fr. in Frid. l. 2. c. 11.

(c) Id. l. 1. c. 63. & l. 2. c. 9.

Hoc

PAGIUS pro certo tenendum *Sugerium* Abbatem non poſſe eſſe auctorem Vitæ Ludovici VII. de qua agitur; cum in ea mentio ſit de rebus poſt Sugerii mortem geſtis.

VI. *Annus & dies emortualis Sugerii Abbatis.*

Sugerium vero Abbatem currenti anno die decima tertia menſis Januarii, poſtquam annos viginti novem Abbatiam glorioſiſſime rexiſſet, ad feliciorem vitam tranſiiſſe, indubitatum tandem eſſe debet. In brevi enim Chronico S. Dionyſii Tom. II. Spicilegii Dacheriani publicato, in quo ejus initium recte conſignatur, ad annum MCLI. habetur: *Sugerius Abbas obiit. Ordinatio Domini Odonis Abbatis.* Eſt is *Odo de Diogilo* Auctor Narrationis *de Profectione Ludovici Regis VII. in Orientem* Tom. IV. Ducheſnii pag. 280. dicitur ex codice MS. Eccleſiæ S. Dionyſii: *Tranſiit idem venerabilis pater inter verba orationis & Symboli, die idus menſis Januarii* (die nempe XIII. ejuſdem menſis): *anno vero Domini MCLII. LXX. ætatis ſuæ: a ſuſceptione autem monaſtici habitus fere LX. Prælationis vero ſuæ XXIX cujus ſepulturæ & exequiis interfuerunt ſex Epiſcopi cum multis Abbatibus, Chriſtianiſſimoque Rege Franciæ Ludovico; ubi & pietatis memor, & immemor Regiæ Celſitudinis, dum ſepeliretur amariſſime flevit: flevitque omnis Regia Domus, ſed & populus, qui eum tanquam prudentiſſimum Conſiliarium, totiuſque regni Gubernatorem & adminiſtratorem planxerunt ſapientiſſimum.* Sed Monachus Dionyſianus, qui hanc annotationem poſuit, in anno erravit; Sugerius enim præfuit quidem Abbatiæ San Dionyſianæ annos XXIX. ſed illi abſolvuntur die XIII. menſis Januarii currentis Chriſti, anni, quo die ut Auctor Sugerii mortem conſignat, & quidem recte cum Chifletius in Aſſerto S. Bernardi genere illuſtri pag. 92. exhibeat illuſtrium aliquot virorum epitaphia, inter quæ extat epitaphium Sugerii a *Magiſtro Symone cognomento Capra Aurea* Canonico S. Victoris Pariſienſis hoc tempore vivente compoſitum, quod duobus his verſibus clauditur:

Cui rapuit lucem lux ſeptima Theophania,
Verum vera viro Theophania dedit.

Octava autem feſti Epiphaniæ in diem XIII. menſis Januarii incidit. Cum ergo *Sugerius* annos XXIX. Abbatiæ S. Dionyſii præfuerit, & ad eam die XII. menſis Martii anni MCXXII. ſublimatus fuerit, fruſtra quis amplius initium ejus & finem in controverſiam vocabit. Certus etiam numerus Operum ab eo publicatorum, & a Ducheſnio citato recenſitorum.

VII. *Quatuor Archiep. in Hibernia inſtituit.*

Ad num. IV. & ſeq. Joannes Prior Hagustaldenſis in Continuatione Hiſtoriæ Simeonis Dunelmenſis ad annum MCLII. qui juxta dicta eſt MCLI. de quatuor Palliis primum in Hiberniam miſſis hæc habet: *His diebus appulit ad Tynamutha in Northymbria Joannes Presbyter Cardinalis directus Apoſtolicæ Sedis Legatus cum Palliis Hibernienſibus deferendis.* Paulo poſt: *Scripſit autem David Regi Scotiæ ſignificans de ſe & de cauſa adventus ſui, expetens adventum ejus in Hiberniam, &c. Auditis litteris Domini Cardinalis, Rex feſtinanter occurrit apud Karlel, præmittens ad eum Cancellarium ſuum apud Haguſtaldenſem Eccleſiam; in eam enim idem Cardinalis excellenter ſuſceptus eſt, & cum eo quidam Epiſcopus Hiberniæ: Venientem itaque ad ſe Cardinalem circa feſtum Sancti Michaelis, Rex & filius ejus Henricus Comes officioſe ſuſceperunt, ejuſque favorem expenſis & obſequiis devotis amerueruntt. Profectus inde in Hiberniam quatuor Pallia certis ſedibus diſtribuit, gentemque in ea legi nuptiarum non aſſuetam plurimum correxit. Venerat autem idem Cardinalis Presbyter in præcedenti anno ad Regem Angliæ, cui non acquievit Rex conductum præſtare, niſi fidem daret ſe in hac profectione regno Anglorum nullum damnum quærere. Reverſus eſt ob hunc ſermonem Cardinalis ad Apoſtolicum indignans; fuitque ſuper hoc Romana Curia ingrata Regi.* Loquuntur etiam de hac quatuor Archiepiſcoporum in Hibernia inſtitutione Chronographus Mailroſenſis ad hunc annum, Hovedenus citatus a Baronio, aliique. Antea Epiſcopi in Hibernia ſe ſe mutuo conſecrabant, ut refert Giraldus Cambrenſis in Topographia Hiberniæ cap. 17. Legatus ille *Joannes Paparonus* ſeu Papyrio dictus, quem valde laudat divus Bernardus in Epiſt. CCXC. ad Cardinalem Oſtienſem data, in qua e contra narrat quam fœda ubique reliquerit veſtigia *Jordanus de Urſinis* in Germaniam hoc anno ad Conradum Imperatorem ab Eugenio miſſus, de qua Legatione Baronius num. IV. qui & recitat integram Sancti Bernardi Epiſtolam.

Ad

Digitized by Google

Archiepiſcopatus quatuor in Hiber. conſtituti

Hoc eodem anno idem Eugenius Papa Joannem Paparonem Cardinalem Legatum a latere in Hiberniam miſit, ut in eam inſulam quatuor deferret pallia, quæ numquam illuc delata fuerant, conſtituitque quatuor Archiepiſcopatus, primum apud Atmarc, ſecundum apud Caſſel, tertium apud Diveline, quartum apud Connath. Hæc Rogertus in Annalibus, ſui temporis res geſtas proſecutus. Extat & in Vaticana bibliotheca plenior deſcriptio de Eccleſiis ſingulis eiſdem metropolibus ab eodem Pontifice tunc ſubjectis, & per eumdem Legatum proſecutione completis, cui deſcriptioni ejuſmodi præfixus eſt titulus: *Tempore domini Eugenii Papæ Tertii facta eſt diviſio totius Hiberniæ in quatuor metropoles per Joannem Paparonem presbyterum Cardinalem tituli ſancti Laurentii in Damaſo, Apoſtolicæ Sedis Legatum.* Meminit hujus Joannis Paparonis Legati ſanctus Bernardus ſumma cum laude, ſicut e contra ingenti deteſtatione exagitat Legatum item a latere Jordanem Cardinalem miſſum in Germaniam ad Conradum Regem Romanorum hoc eodem anno, ut teſtatur Otto Friſingenſis, qui aderat. De cujus infamiſſima functione idem ſanctus Bernardus hæc deferenda Eugenio Papæ (a) ſcribit ad Cardinalem Oſtienſem:

(a) Bern. ep. 290.

V. Legatio Jordan. infamis.

Pertranſiit Legatus veſter de gente in gentem, de regno ad populum alterum, fœda & horrenda veſtigia apud nos ubique relinquens. A radice Alpium, & regno Teutonicorum per omnes pene Eccleſias Franciæ & Northmanniæ & circumquaque circumiens, uſque Rothomagum vir Apoſtolicus replevit non Evangelio, ſed ſacrilegio. Turpia fertur ubique commiſiſſe, ſpolia Eccleſiarum aſportaſſe, formoſulos pueros in Eccleſiaſticis honoribus, ubi potuit, promoviſſe, ubi non potuit, voluiſſe. Multi ſe redemerunt, ne veniret ad eos. Ad quos pervenire non potuit, exegit & extorſit per nuntios. In ſcholis, in Curiis, in triviis fabulam ſe ipſum fecit: ſæculares, religioſi, omnes male loquuntur de eo. Pauperes, & monachi, & clerici conqueruntur de eo. Homines quoque ſuæ profeſſionis ipſi ſunt, qui magis exhorrent & famam ejus & vitam. Hoc teſtimonium habet, & ab his qui intus, & ab his qui foris ſunt. Non ſic dominus Joannes Paparenus, non ſic, cujus laus eſt in Eccleſia, quippe honorificantis ubique miniſterium ſuum. Legite litteras has domino meo. Ipſe viderit, quid de tali homine faciendum ſit. Ego liberavi animam meam. Dico tamen præcipitatione, qua ſoleo: bonum eſt ei, ſi purget ipſe Curiam ſuam, & ſi liberet conſcientiam ſuam. Decreveram iſta tacere, ſed venerabilis Prior Montis Dei ad hoc me impulit, & animavit, ut ſcriberem. Et ſcitote minus me dixiſſe, quam publice prædicatur. Nobilis erat Romæ Familia Paparona, quod & monimenta baſilicæ ſanctæ Mariæ Majoris opere teſſellato teſtantur: ſed diebus noſtris defecit in Franciſco Paparone ornatiſſimo viro, non ſine dolore bonorum omnium.

Joannis Paparonis honeſta legatio.

Hoc eodem anno ſanctus Henricus Finlan- VI.

lan-

PAGIUS VIII. *Martyrium S. Henrici Archiep. Upſalenſis*

Ad num. VI. *Sanctus Henricus* Archiepiſcopus Upſalenſis in Suecia, cujus ſupra meminimus, dum ædificationi & confirmationi Eccleſiæ Finlandenſis prudenter & fideliter inſudaret, quidam homicida, quem ob ipſius facinoris enormitatem diſciplinæ Eccleſiaſticæ corrigere volebat, in ſuæ ſalutis Zelatorem funeſtus inſiliit, ipſumque crudeliter trucidavit, & quidem hoc anno, ut aſſerit Joannes Magnus in Gothorum, Sueonumque Hiſt. lib. 19. cap. 5. qui dicit ſe id probaſſe in ſua Metropoli Upſalenſi. In ejus Vita a Bollando ad diem XIX. Januarii recitata, & ab Auctore Anonymo ſcripta annus martyrii ejus tacetur, diciturque eum rexiſſe Eccleſiam Upſalenſem regnante *Sancto Erico* in Suecia, & hunc Principem eum veri amoris complexum eſſe affectu, & ſpeciali familiaritatis gratia eum honoraſſe.

IX. *Martyr. S. Herici Sueciæ Regis.*

Martyrium quoque paſſus eſt *Sanctus Ericus* memoratus Sueciæ Rex, cujus Vita in Actis SS. Bollandianis ad diem XVIII. Maii collecta ex Actis ab Iſraele Canonico Upſalenſi ſcriptis repræſentatur. *Sanctus Ericus* Upſalenſem Eccleſiam a ſuis progenitoribus fundatam, & aliquantulum ædificatam, primo & præ cæteris aggrediens, ac Miniſtros divini cultus inibi ponens opere magnifico conſummare ſtuduit. Poſtea regnum ſuum circuiens, pacem inter diſcordes faciens, oppreſſos a Potentioribus liberans, & impios de terra exterminans, coadunato exercitu verſus *Finlandos* expeditionem dirigit, anno decimo Regni ſui a quibuſdam Magnatibus ad regnum aſpirantibus occiſus eſt, anno Incarnationis MCLX. ut in Actis citatis dicitur, non currenti, ut Baronius in Notis ad Martyrologium Rom. die XVIII. Maii & Henſchenius arbitrati ſunt; in Hiſtoria enim Gothorum, Sueonumque a Joanne Magno Archiep. Upſalenſi edita, lib. XIX. diſerte legitur, Sanctum *Ericum* anno MCL. a Proceribus populiſque Regni Sueciæ ad Regale ſolium evectum fuiſſe: tum cap. 5. dicitur Ericum *ipſo die, quo dominica Aſcenſio celebratur, ex improviſo, nulloque hoſtilitatis indicio præmiſſo inſidioſe* peremptum eſſe, *anno a Chriſto nato MCLX. poſtquam fere decem annis Sueonum regnum innocenter, & ſumma cum laude adminiſtraſſet.* Quod cum legiſſet Iſrael citatus, vidiſſetque Sanctum Ericum die XVIII. Maii coli, eum diem in Sancti hujus legendam inſeruit, non animadvertens anno MCLX. Aſcenſionis feſtum in diem illum non incidiſſe; ſed in diem quintum ejuſdem menſis. Ipſemet *Iſrael* errorem ſuum manifeſtat, quando ait, S. Ericum *Alexandro P. III. Romanæ Eccleſiæ præſidente* paſſum eſſe, idemque non ante annum MCLX. Henſchenius in brevi nota ad locum illum pro Alexandro Papa reponit Anaſtaſium IV. qui tamen anno tantum MCLIII. ſedere cœpit. Porro Sanctos aliis diebus, quam quibus martyrium pertulerint, aut animam

Deo

Martyrium Henrici Epiſcopi Finlandiæ. landiæ Epiſcopus, & totius illius gentis Apoſtolus, ubi eos magna ex parte ad Chriſtianam Fidem convertiſſet, graſſatione impiorum necatus, martyrii coronam eſt conſecutus. Cujus præclarum agonem & Apoſtolicum munus pro Chriſto ſuſceptum & conſummatum, (a) Joannes Olaus deſcripſit in ſua metropoli Upſalenſi, & in commentariis de rebus Gothicis.

(a) *Joan. Ola. de rebus Goth. l. 19. c. 3. in fin.*

Hoc item anno Gratianus monachus Benedictinus collegit ampliori ſtudio librum Decretorum, & per diſtinctiones ac quæſtiones rite diſpoſuit. Ita quidem codex Vaticanus habet: *Decretum Gratiani monachi ſancti Felicis Bononienſis Ordinis ſancti Benedicti, compilatum in dicto monaſterio anno Domini milleſimo centeſimo quinquageſimoprimo, tempore Eugenii Papæ Tertii.* Hæc eadem in Pomœrio Eccleſiæ Ravennatis. Porro in eodem codice quæ dicuntur Paleæ recentiori ſcriptura eſſe exaratæ noſcuntur, ut appareat omnino alterius quam Gratiani opus illud eſſe. De patria autem Gratiani in eodem Pomœrio ponitur, ſed depravate legitur de Claſſacivitate Tuſciæ, ut corrigendum ſit, de Cluſio. Sed mendum idem legitur apud Matthæum Weſtmonaſterienſem hoc eodem anno, dum ait: Eo- De Gratiano collectore.

PAGIUS

Deo reddiderint, tam in Eccleſia Romana, quam in aliis particularibus ſæpe coli innumera exempla oſtendunt. Ante hæc tempora in hiſtoria Suecorum ſeu Suenonum omnia incerta & fabulis plena, indeque nihil ex ea in medium attulimus.

X. *Floret Gratian.* *Eugenius III.* primus omnium Pontificum Romanorum juſſit in tribunalibus Eccleſiaſticis judicari ſecundum compilationem *Gratiani*, de quo Sigonius lib. 2. de Epiſcopis Bononienſibus ſcribit: *Anno MCLI. Gratianus Monachus in monaſterio Sancti Felicis* (in urbe Bononienſi, non vero Monachus Claſſenſis in Tuſcia, ut perperam ab aliquibus dictum) *Decretum, idest, Juris Pontificii volumen inſigne, quod extat, compoſuit: id quod lapis olim in clauſtro poſitus indicavit his verbis*, &c. Eugenius veritus ne Jus Canonicum vileſceret, quia omnes ſtudioſi ad Civile recens digeſtum ſe conferebant, ſuggerente *Gratiano* Gradus quoſdam Academicos excogitavit, non tam annorum, quam profectus, ſcilicet Baccalaureatus, Licentiatus & Doctoratus, ut hocce ſpecioſo titulo ſtudioſos ad Jus Canonicum ampleſtendum excitaret, & Privilegiis accenderet. Hanc enim graduum ſcholaſticorum inſtitutionem omnes fere qui de illis ſcripſerunt, ad Gratianum & Lombardum retulerunt. Neque ante *Petrum Lombardum* eorumdem graduum in Scriptoribus mentio, indeque communiter dicitur cum illos, Gratiani imitatione, Pariſiis in Theologica Diſciplina inſtituiſſe. Sed hac de re legendus Bulæus Sæculo IV. Hiſt. Univerſit. Pariſienſis. Porro Gratianum & Petrum Lombardum poſtea Epiſcopum Pariſienſem fratres extitiſſe, merum commentum. In *Panormia* nulla Gratiani mentio; hæc tamen antiqua, & eodem circiter tempore ac Gratiani Decretum lucem vidit.

XI. *Concil. Londoniense.* Anno XVI. Stephani Angliæ Regis *Tedbaldus Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Apoſtolicæ Sedis Legatus tenuit Concilium generale apud Londoniam in media Quadrageſima, ubi Rex Stephanus, & filius ſuus Euſtachius, & Angliæ Proceres interfuerunt, totumque illud Concilium novis appellationibus infremduit. In Anglia namque appellationes in uſu non erant, donec eas Henricus Wintonienſis, dum Legatus eſſet, malo ſuo crudeliter intruſit. In eodem namque Concilio ad Romani Pontificis audientiam ter appellatus eſt*, inquit Huntindonienſis lib. 8.

XII. Nicolao Abbate Sancti Rufi Avenionenſis, de quo anno MCXLVI. verba fecimus, vel demortuo, vel ad aliam dignitatem tranſlato ei anno circiter ſuperiori ſucceſſit *Gaufredus*. Baluzius enim lib. 4. Marcæ Hiſp. ad annum MCXLVIII. teſtatur penes ſe habere Catalogum autographum Epiſcoporum Dertuſenſium ab Hieronymo Puyadeſio ex veteribus illius Eccleſiæ ſcripturis collectum, in quo dicitur Jaufridum ſeu Gaufredum tum Abbatem Sancti Rufi fuiſſe primum Epiſcopum Dertuſenſem poſt urbem receptam, & hoc anno conſecratum apud Tarraconam quinto Idus Auguſt, & conſecrationem ejus peregiſſe Bernardum Archiepiſcopum Tarraconenſem, Guillelmum Epiſcopum Barcinonenſem, alioſque Epiſcopos in eo Catalogo memoratos; quod iterat Baluzius ad annum MCLI. Gaufredum excepit *Raimundus*, ad quem extat Epiſtola Hadriani IV. Tuſculi data qua confirmat venditionem Inſulæ Eſparueriæ prope Valentiam eidem factæ ab Odone Epiſcopo Valentino, anno milleſimo centeſimo quinquageſimo octavo. Hujus inſulæ venditionis mentionem faciunt San-Marthani in Abbatibus Sancti Rufi, Columbius in Epiſcopis Valentinis, & Chorierus in Hiſtoria Delphinatus lib. 2. §. XI. *Eſparueria* inſula dicitur, quia per fontanos rivos a reliquo agro diſtinguitur, qua Rhodanus non alluit. Raimundus Abbas magnificum monaſterium in ea conſtruxit, & poſtea Canonicis Regularibus prope Avenionem habitantibus perſuaſit, ut in eam inſulam Sedem Abbatialem transferrent. Ibi permanſit uſque ad annum MDLXII. quo ardentibus bellis civilibus omnia ædificia everſa, & Sedes Ordinis tranſlata in Prioratum ejuſdem Ordinis intra urbem Valentinam longe antea ædificatum. Quare ante Raimundum nullus Abbas San-Rufenſis Valentiæ reſedit. San-Marthani quidem tranſlationem monaſterii San-Rufenſis in inſulam Eſparueriam anno MCCX. factam ſcribunt; ſed prætcrquam quod id gratis aſſerunt, longe veroſimilius quod habet Chorierus citatus, Raimundum qui *Eſparueriam* inſulam emit, primum Ordinis Abbatem fuiſſe, ex quo Sedes Abbatialis in diœceſim Valentinam tranſlata fuit. Ad quam tranſlationem cum poſteriores Scriptores animum non advertiſſent non raro ſcripſere, priores Sancti Rufi Abbates Valentiæ domicilium ſuum habuiſſe; cum tamen id tam varia Inſtrumenta publica, quam varii Auctores horum vel proximorum temporum falſum eſſe demonſtrent. *Abbatia S. Rufi Avenione Valentiam transfertur.*

In Hiſpania *Alphonſus Imperator* die XIII. menſis Martii donationem fecit Monaſterio Sancti Iſidori Duegnacenſi, in qua ait ſe hoc anno *Muzmides* ante Cordubam viciſſe. Jam exeunte menſe Januario fundaverat idem Imperator in finibus Caſtellæ monaſterium *Horta*, ſeu Sanctæ Mariæ de *Cantavos* dictum, in gratiam Ordinis Ciſtercienſis Charta a Manrico hoc anno cap. X. recitata, in qua dicitur: *Facta char-* XIII. *Geſta ab Alphonſo VII. contra Saracenos.*

Eodem anno milleſimo centeſimo quinquageſimoprimo Gratianus monachus de Guiſa civitate Tuſciæ natus, Decretum compoſuit ſecundum Hugonem 2. quæſt. 6. c. Forma. Hæc ibi. Quod autem alii affirmaverint ipſum fuiſſe monachum Claſſenſem prope Ravennam, ubi monaſterium de Claſſa forte dictum; ſed quod nec eſt illud in Tuſcia, nec civitas eſt, dum de patria ejus agitur a citatis auctoribus, diverſa ratio eſt, ut per Claſſa, ſeu Guiſa in Tuſcia civitatem, Claſſenſe intelligere voluerint monaſterium. Sed hæc aliis accuratius conſideranda relinquimus.

PAGIUS *charta in Calaſurra III. Kalend. Februarii, quando Sanctius filius Imperatoris accepit uxorem filiam Regis* (nempe Navarræ) *Garciæ; eodem anno, quo Imperator pugnavit cum illis Muzamutis ſuper Cordubam, & devicit eos era MLXXXIX.* (legendum era MCLXXXIX.) *imperante ipſo Alphonſo Imperatore Toleti, Legione, & in Gallæcia, Caſtellaque, in Nagera, Saragoria, Baetia, & Almaria, Comes Barcelonia, & Sanctius filius Regis Garcia tunc temporis vaſſalli Imperatoris.* Hoc etiam anno, ut referunt antiqua Documenta Toletana, Imperator era MCLXXXIX. adverſus *Giennam* movit, ſed ante diſceſſum conjunctim cum duobus ſuis filiis donationem quandam fecit monaſterio *Sobradi* in Gallæcia, in qua dicitur, *quando Imperator ibat ad Jaen a VIII. de Abril. MCLXXXIX.* quam urbem tunc occupaſſe diſco ex Continuatore Anonymo Pelagii Ovetenſis manuſcripto in Bibliotheca Mazarina, in quo de Alphonſo legitur: *Multas civitates in forti manu & divino favore acquiſivit, quarum nomina hæc ſunt Baeſa, Calatrava, Jaen, Cauria, Corduba, Almaria, & alias multas, quas longum eſt dinumerare.* Cæterum victoria illa de Muzmudis reportata alia non eſt quam ea de qua anno elapſo a nobis actum; nam, ut obſervat Sandovalius in Alphonſo VII. fol. 202. Notarius in illa donatione, non ad eram MCLXXXIX. reſpexit, ſed ad diem relatæ de Muzmudis victoriæ; quam numerandi rationem quandoque in Actis publicis Hiſpani hoc tempore uſurpabant.

XIV. *Almohades Mauritaniam Sitifenſ. aggrediuntur.* Inter hæc *Abdelmumen* Almohadum Imperator ingentem claſſem adornavit, & cum formidandis copiis *Septam*, oppidum alias Mauritaniæ Tingitanæ, nunc regni Fezzæ, anno Hegiræ DXLVI. quaſi in Hiſpaniam trajiciendi ei animus eſſet, acceſſit; ſed antequam in illa parte aliquid tentaret, *Africam* ſibi ſubjicere decrevit, & in Orientem progrediens ingreſſus eſt Mauritaniam Sitifenſem. Ibi regnabant poſteri *Hammadi* e Ziridum familia orti, quintum ultimus fuit Alahzibilla pronepos Aunaſari, qui Gregorio VII. & Urbano II. ſedentibus, Chriſtianis favit. Muzmudum & Almohadum exercitus viribus & numero Maurorum & Arabum nativorum exercitui longe præſtabat, indeque Mauros valde afflixit.

XV. *Theodotus fit Patriarcha Conſtantinopolit.* *Nicolaus* IV. *Muſalo* cognominatus, quem Manuel Imperator ad thronum Eccleſiæ Cpolitanæ evexerat, *ut res adminiſtrare cœpit, omnium ſtatim ora in eum commota ſunt, injuſte occupatum ab illo thronum clamitantium, ut qui eam Eccleſiam, quam nactus fuerat, Sacerdotium quoque depoſuiſſet. Sed hic obſtinatus primo, throno ſe detrudi haud quaquam paſſus: ubi autem re ad Imperatoris examen delata, male ſibi ceſſurum agnovit, judicium nolens denuo experiri, abdicata ultro dignitate, ad vitam rurſus privatam rediit. Theodotus ei ſufficitur, vir Monachicis inſtitutis apprime inſtructus*, inquit Cinnamus lib. 2. num. 18. Nicolai Muſalonis a Baronio prætermiſſi meminit etiam Theodorus Balſamon in Epiſtol. Baſil. ad Amphilochium cap. 69. & in Catalogo Epiſcoporum Byzantii dicitur exegiſſe in Patriarchatu *annos tres & menſes quatuor.* Quare cum an. MCXLVII. die XXVI menſis Decembris Epiſcopus Conſtantinop. renunciatus fuerit, *Theodotus* Monachus ei circa menſis Aprilis ſucceſſit. Onuphrius in Chron. Nicolai depoſitionem & Theodoti initium anno ſuo reddidit, ſed quia antequam Joannes Leunclavius Jus Græco-Romanum in lucem emitteret, e vita migravit, & nactus erat codicem Catalogi Epiſcoporum Byzantii parum in aliquibus correctum, loco *Theodoti* poſuit *Theodoſium* manifeſto errore, ut liquet ex Cinnamo citato, ſed qui Librario attribuendus videtur.

I. Ad Eug. Pap. ſcripti libri de conſideratione

ANnus ſequitur Redemptoris milleſimus centeſimus quinquageſimus ſecundus, Indictione decimaquinta, idemque numeratur quartus a Concilio Rhemenſi, quo S. Bernardus (ut ipſe teſtatur) ſcripſit ad Eugenium Papam aureos illos quinque libros de Conſideratione. Ex quibus arguas manifeſti erroris eos omnes, qui putarunt eoſdem ipſo exordio ejus Pontificatus ad Eugenium eſſe ſcriptos. Ipſe enim S. Bernardus dum agit in eis de ſacris canonibus in Rhemenſi Concilio ſtatutis per ipſum Eugenium, atque dolet, eos nequaquam cuſtoditos & obſervatos a clericis, hæc ait: (a) *Jam quartus eſt annus, ex quo datum mandatum audivimus: & neminem adhuc clericorum privatum beneficio, neminem Epiſcoporum ſuſpenſum ab officio, lugemus.* Scripſit autem eos libros Bernardus, ipſo Eugenio expetente, ut ipſe in eorum præfatione teſtatur illis verbis: *Sed intervenit tua dignatio, quia hoc ipſum non præcipis, ſed petis, cum præcipere magis te deceat.* Quibus libris non Eugenium tantum, ſed Pontifices omnes ad bene miniſtrandum Pontificatum informat. Nam inferius: *Quod tibi*, inquit, *ſcribitur, ſoli prodeſſe non decet.* Multa deplorat, quæ corrigenda ab ipſo eſſent, & inter alia frequentes legationes, ſed ſine fructu, lucri tantummodo cauſa, ut de his qui mitterentur ſæpe Legati in Hiſpaniam, de quibus ait: (b) *Veſtri, qui terram Auſtri tam ſæpe viſitant, ecce hi ſtant, & poſſunt dicere tibi. Eunt & redeunt per medium illorum, aut tranſeunt ſecus: ſed quid boni adhuc cum illis operati, necdum audivimus. Et forſitan audiſſemus, niſi præ auro Hiſpaniæ ſalus populi viluiſſet.* Deplorat etiam frequentiores, captioſas, & inutiles appellationes: dolet inſuper Concilia celebrari, ſed inde nihil utilitatis hauriri: miniſtrorum quæ ſua ſunt quærentium, non quæ Jeſu Chriſti, luget multitudinem.

(a) Bern. de conſid. l. 4.

(b) Id. l. 3.

II. Quales Roman. Arnald.

Quarto autem libro in Romanos, quibus præerat, orationem convertit, quos jugiter pateretur infeſtos. Quæ antequam tu Lector legas, provoco te ad ea quæ ſunt ſuperius dicta in exordio ejuſdem Eugenii Pontificatus, nempe non omnes Romanos fuiſſe hujuſmodi, qui ſic deſcriberentur a Sancto Bernardo, ſed eos tantum, qui Arnaldi de Brixia amplexati hæreſim, dicti ſunt Arnaldiſtæ, cum alioquin (ut vidimus) nobilior pars longe ab his diſcreparet, & inhæreret ſummo Pontifici, quo fit, ut populares illos iſta Bernardi deſcriptio tangat: (c) *Quid de populo loquar? populus Romanus eſt. Nec brevius potui, nec expreſſius tamen aperire de tuis parœcianis quid ſentio. Quid tam notum ſæculis, quam protervia & faſtus Romanorum? Gens inſueta paci, tumultui aſſueta, gens immitis, & intractabilis, & uſque adhuc ſubdi neſcia, niſi cum non valet reſiſtere. En plaga! tibi incumbit cura hæc diſſimulare non licet. Rides me ſ forſitan fore incurabilem perſuaſus. Noli diffidere, curam exigeris, non curationem.* Et inferius: *Scio induratum cor populi hujus; ſed potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* (d) *Quis ſcit, ſi revertatur, & ignoſcat, convertat & ſanet eos?* Ita plane, atque prophetice. Nam Robertus in Appendice ad Sigebertum hoc ipſo anno iſta habet in fine: *Eugenius Papa cum Romanis*

(c) Id. l. 4.

(d) Jud. 2.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCXC. An. Hegiræ DXLVII. inchoato die 8. Ap. fer. 3. A. C. 1152.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6645.

☉ 15. FE. ☽ 23. P. 30. Mart. Indict. 15.

JESU CHRISTI 1152.

EUGENII III. PAPÆ 8.

FRIDERICI ENOBARBI REG. 1.

MANUELIS COMNENI IMP. 10.

I. Pax Eugenium inter & Romanos facta.

AD num. I. & ſeq. *Eugenius Papa*, ut ſcribit Robertus de monte vulgatus ad an. MCLII. *cum Romanis pace facta Urbem ingreditur, ibique cum eis hoc anno primitus commoratur*; antea enim ſubinde illuc profectus fuerat, ſed poſtea diſceſſerat. De die tamen ejus Romam adventus non conſentiunt Chronologi; Anonymus Caſinenſis ad annum MCLI. qui nobis eſt MCLII. *Eugenius Papa cum Romanis paciſcens Romam reverſus eſt V. Idus Octob.* Joannes vero de Ceccano in Chronic. *Eugenius Pap. reverſus eſt Romam VIII. Idus Septemb.* Sic completa Hildegardis prophetia, quæ pacem Eugenio, ſed ſub finem Pontificatus antea prædixerat.

II. S. Bern. diverſis temporibus ſcripſit libros de conſideratione.

Loquitur hoc anno Baronius de quinque libris *de Conſideratione* ad Eugenium Papam a divo Bernardo elucubratis, quæ inter ejus Opera præſtant, ſed ſanctus Doctor non eos uno tenore abſolvit, ut putavit Baronius, verum diverſis intervallis ſcriptos ad Eugenium tranſmiſit, uti obſervat Mabillonius in Præfatione ad Tomum II. Operum ſancti Bernardi. Et *primum* quidem anno MCXLIX. edidit, cum Nicolaus ClaræVallenſis Monachus ejuſdem S. Bernardi Notarius, ante ſuam diſceſſionem ſcribens Petro Venerabili dicat: *mitto vobis librum domni Abbatis Claravallis ad Dominum Papam*, quæ Epiſtola ſeptima eſt lib. VI. Nicolaus autem paulo poſt receſſit a ſancto Doctore, uti ſuo loco diximus. Præterea Bernardus *ſecundum librum* direxit Eugenio anno MCL. poſt infelicem expeditionis Hieroſolymitanæ exitum, de quo ab ipſo libri exordio apo-

Rom. conciliati cum Eug. Papa. *nis pace facta, Urbem ingreditur, ibique cum eis hoc anno primitus commoratur.* Poſt reditum e Galliis, ſcilicet.

III. Conradi Regis obitus, & ſubrogatio Frid. Hoc ipſo anno xv. Kalend. Martii moritur Conradus Rex Romanorum, non abſque ſuſpicione veneni propinati ſuaſione Rogerii Siciliæ Regis a medicis, quos ex Italia acceperat: qui & reliquit regalia non filio ætate ſatis minori Friderico nominato Suevorum duci: quod & generalibus Comitiis fuit a Principibus approbatum. Hæc pluribus Otto. Extat ejuſdem Imp. ejuſmodi epitaphium impreſſum cum aliis antiquis monimentis Eccleſiæ Viennenſis:

Qui veſtes geritis pretioſas, qui ſine fine
Non profectoras accumulatis opes.
Diſcite quam paucis opibus poſt funera ſitis
Contenti, ſaccus ſufficit, atque lapis.
Conradus jacet hic qui tot caſtella, tot urbes
Poſſedit, tumulo clauditur iſte brevi.
Mente Dei famulus, Princeps habitu, trabeatus
Exterius, veſtis aſpera ſubtus erat.
Qui jacet, eccleſiam gemmis reparavit & auro,
Andreæ ſancti promeritarus opes,
Is Rex Conradus monachos ſtabilivit ibidem,
Corpore qui fertur dudum tumulatus ibidem.

Sed Otto qui aderat, Magdeburgi. Porro idem qui ſupra Otto de ſepultura Conradi dum agit, hæc de Henrico Imperatore inter Sanctos haud pridem relato obiter attigit: *In Eccleſia Babenbergenſi juxta tumbam Imperatoris Henrici ejus loci fundatoris, qui nuper auctoritate Romanæ Eccleſiæ in loca ſancta levatus, pro Sancto habetur, regio culta cum ſo-*

pelivit. Erant tum in Germania apud Conrad. duo Legati Cardin. Jordanes & Octavianus, quos nuper idem Conradus excepe- Legatio Jordeni & Octaviani Card.
perat. Hæc Otto qui aderat. De tempore obitus Conradi & electionis Friderici corrige ex (a) Ottone Gunterum, qui factum ponit anno ſalutis MCLIV. (a) Ot. Fr. in Frid. l. 5. c. 63. & l. 2. c. 1.

Quod autem idem Otto meminit hic de Henrico Imp. inter Sanctos relato, extant de ea re in Chronico Babenbergenſi Eugenii Papæ litteræ, quæ ſic ſe habent:

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Egelberto Epiſcopo, & dilectis filiis, Canonicis Bambergenſis Eccleſiæ ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

IV. *Sicut per litteras & nuntios veſtros vobis mandaſſe meminimus, venerabiles fratres noſtros, N. ſanctæ Ruſinæ Epiſcopum, & N. presbyterum Cardinalem pro diverſis negotiis ad partes illas de noſtro latere delegavimus, eiſque viva voce injunximus, ut ad Eccleſiam veſtram accederent, atque de vita & miraculis Henrici Regis rei veritatem diligenter inquirerent & litteris ſuis nobis ſignificarent. Nunc autem eorumdem fratrum noſtrorum, & multorum religioſorum, & diſcretorum virorum atteſtatione, de caſtitate ipſius, de fundatione Bambergenſis Eccleſiæ, & multarum aliarum, quarumdam quoque Epiſcopalium ſedium reparatione, & multiplici eleemoſynarum largitione, de converſione Regis Stephani & totius Hungariæ, Domino cooperante, per eum facta: de glorioſo etiam ipſius obitu, pluribuſque miraculis poſt ejus obitum, ad ipſius corporis præſentiam divinitus oſtenſis, multa cognovimus. Inter quæ illud præcipuum & memorabile plurimum attendentes, quod cum diadema, ſceptrumque Imperii ſuſcepiſſet, non Imperialiter, sed ſpiritualiter vixit. In tho-*

PAGIUS apologiam præmittit. *Tertium* hoc anno poſt obitum *Hugonis* Autiſiodorenſis ſcripſit; cap. enim 2. num. XI. de eo loquens inquit, *defuncto ſancto Epiſcopo*; quem quidem librum num. XX. declarat a ſe editum anno quarto a Concilio Remenſi. Ejus verba Baronius citat. Denique *quartum & quintum librum* paulo poſt, ſi non cum tertio, abſolvit.

III. *Moritur Conradus Rex Germ.* A num. III. ad X. *Conradus* Germaniæ Rex, qui vulgo Imperator dictus fuit, licet coronam imperialem non acceperit, ejus tempore Italia, ipſaque Roma bellis civilibus turbata, hoc anno Bambergæ *anno regni ſui XIV.* mortalitatem explevit, idque *XV. Kalendas Martii*, ut Dodechinus Abbas, aliique notarunt. Cum decumberet de futuro ſucceſſore cum imperii Principibus deliberans, præterito filio ſuo Friderico, ſuaſit, ut *Fridericum* fratris filium virum induſtrium, & ad regendum Imperium Romanum aptiſſimum eligerent, quod & factum eſt; nam die quarta Martii Francofurti electus, die nona ejuſdem menſis, quæ in

Dominicam cadebat, coronatus eſt, dictus *Ænobarbus*, ſive *Barbaroſſa* a barba rufa. Ex ejus electione numerus ſeptenarius Electorum ſacri Imperii a Gregorio V. inſtitutus commentitius oſtenditur; cum Guntherus clariſſimus Poeta hujus temporis, *Ligurinus* dictus, in ſuo Opere de Rebus geſtis Friderici primi Aug. lib. 2. de ejus electione ſcribat:

Alturi ſacra de ſucceſſore corona
Conveniunt Proceres, totius viſcera regni;
Sede ſatis nota, rapido qua proxima Mœ-ga, &c.

Ubi deſcribit Francofurtum, ſeu Franconefurtum, qua in urbe Imperii Proceres *Conrado* demortuo convenere.

IV. Fridericus peractis omnibus, *vocatiſque prudentioribus, ſeu majoribus ex numero Principum de ſtatu Reipublicæ conſultans Legatos ad Romanum Pontificem Eugenium, Urbem ac totam Italiam deſtinandos diſpoſuit, de promotione ſua*

ro etiam legitimo poſitus (quod paucorum fuiſſe legitur) integritatem caſtimoniæ uſque in finem vitæ conſervavit. Quæ quidem nos omnia ſimul perpendentes, atque devotionem veſtram & Eccl. Bambergenſis, quæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſoli ſubeſſe dignoſcitur, diligenter conſiderantes: tametſi hujuſmodi petitio niſi in generalibus Conciliis admitti non ſoleat, auctoritate tamen S. R. E. quæ omnium Conciliorum firmamentum eſt, petitionibus veſtris acquieſcimus, atque ejuſdem memorabilis viri, cujus exaltationem requiritis, fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum & Epiſcoporum, qui præſentes aderant, communicato conſilio, memoriam inter Sanctos de cætero fieri cenſemus, & anniverſarium ipſius diem ſolemniter celebrari conſtituimus. Veſtra itaque intereſt, ſic in S. R. E. obedientia & fidelitate perſiſtere, & ei dignæ devotionis obſequiis reſpondere, ut ampliori B. Petri & noſtra gratia digni inveniamini. Datum trans Tiberim ſecundo Idus Martii.

Electo Friderico, ab eo legatio decernitur ad Eugenium Papam, miſſique ſunt Hillinus Treverenſis Electus, & Eberardus Babembergenſis Epiſc. viri (inquit) (a) *Otto) prudentes & litterati.* Poſt hæc autem inita eſt concordia inter ipſum Romanum Pontificem Eugenium atque Fridericum Regem quibuſdam adhibitis conditionibus. Extant ejuſdem contractus in bibliotheca Vaticana in volumine, quod Cenſius Cameralis inſcribitur, antiqua documenta, quæ hic tibi deſcribenda curavimus, quæ ſic ſe habent:

(a) Id. l. 2. c. 4.

V. Conventionis inter Frid. & Eug. diploma.

Venerabili in Chriſto domino Eugenio Dei gratia Apoſtolicæ Sedis Pontifici Fridericus eadem gratia Romanorum Imperator Auguſtus filialem dilectionem & debitam in Chriſto reverentiam.

Regiæ majeſtatis dignitas poſtulat, quæ ad pacis & concordiæ bonum ſpectare noſcuntur, attenta ſollicitudine ſtabilire, & ut inter ſacerdotium & regnum indiſſolubili charitate bonum ipſum perpetuo perſeveret, diligenti ſtudio, & exacto diligentia laborare. Hujus itaque rationis proſpectu concordiam inferius annotatam, quæ inter nos, & nos (auctore Deo) ſtatuta eſt, ſicut ab utraque parte ſtabilita eſt & ordinata, ne aliquid arbitrio noſtro immutaſſe videamur, per eadem verba præſentis ſerie ſcripti præcepimus annotari.

In nomine Domini Amen. Hæc eſt concordiæ forma & conventionis inter dominum Papam Eugenium, & dominum Fridericum Romanorum Imperatorem conſtituta, mediantibus Gregorio S. Mariæ trans Tiberim, Hubaldo S. Praxedis, Bernardo S. Clementis, Octaviano S. Cæciliæ, Rolando S. Marci, Gregorio S. Angeli, Guidone S. Mariæ in Porticu, & * *Brunone Abbate de Claravalle ex parte Domini Papæ: Anſelmo vero* * *Avelbergenſi, Hermanno Conſtantienſi Epiſcopis, Odelrico de* * *Zembruch, Guidone Guerra, & Guidone Baldratenſi Comitibus ex parte domini Regis. Dominus ſiquidem Rex unum de majoribus miniſterialibus regni fecit in animam Regis jurare, & ipſe propria manu data fide in manu Legati domini Papæ promiſit, quod ipſe nec treugam, nec pacem faciet cum Romanis, nec cum Rogerio Rege Siciliæ ſine libero conſenſu & voluntate Romanorum, & domini Papæ Eugenii, vel ſucceſſorum ſuorum, qui ſubſcriptæ concordia cum eodem Rege Friderico tenere voluerunt, & pro viribus laborabit Romanos ſubjugare domino Papæ, ſicut melius unquam fuerunt a centum retro annis. Honorem Papatus, & regalia B. Petri, ſicut devotus & ſpiritualis Advocatus S. R. E. contra omnes homines pro poſſe ſuo ſervabit & defendet, quæ non habet, recuperare pro poſſe juvabit, recuperata defendet. Græcorum quoque Regi nullam terram ex iſta parte maris conce-*

* Bernardo
* Hamburgenſi.
* ſ. Inſpruch.

Quæ Fri. Rex Pap. promittat.

PAGIUS Concordia inter Eugen. III. & Fridericum Conradi ſucceſſorem.

in regnum ſignificaturæ. Mittuntur itaque Hillinus Treverenſis Electus, & Everhardus Bambergenſis Epiſcopus, viri prudentes & litterati, inquit Otto Friſing. frater uterinus Conradi lib. 2. Frideric. cap. 4. Hi cum ad Eugen. profecti fuiſſent, ſex viros deſignavit, qui concordiæ capitula ſancirent; quinque ſelecti ex collegio Cardinal. Gregorius, Humbaldus, Bernard. Octavianus, Rolandus, & unus ex Abbatibus Ciſtercii, nempe Bruno de Claravalle, vulgo Clara-Valle, quæ eſt inſignis Abbatia Ordinis Ciſtercienſis prope Mediolanum, de qua ſuo loco egimus. *Fridericus* quinque tantum pro ſe deputavit, duos Epiſcopos, Hamburgenſem, & Conſtantienſem, ac tres Comites. Baronius conventionis Diploma inter Eugenium & Fridericum profert ex Bibliotheca Vaticana n. V. ſed ubi in ea legitur, *mediantibus Gregorio &c. & Brunone Abbate de Claravalle ex parte Domini Papæ*, in margine pro *Brunone* reponit *Bernardum*, quaſi S. Bernardus additus fuerit quinque Cardinalibus pro Eugenio tractaturus.

V. *Turbatur.*

Verum, ut recte vidit Manricus hoc anno cap. 1. num. VII. hic congreſſus aut in Italia, aut in Germania habitus, quo tamen *S. Bernardus* hoc anno non ivit, fractus jam viribus, & vix intra Alpes valens peregrinari, nedum tranſire. Et aliunde conſtat, *Brunonem* fuiſſe Abbatem ClaræVallenſem, ſeu melius Carævallenſem ad Mediolanum, qui citra Alpes in Italia degens, facile aut intereſſe aut mitti potuit, capitulis paciſcendis interfuturus. Extat Bernardi Epiſtola ordine CCLXXXI. *ad Brunonem Abbatem Caravallenſem* incerto anno data. Sed concordia tunc inita paulo poſt turbata fuit, ut enim refert Baronius num. VII. ex Ottone Friſingenſi lib. 2. Frideric. cap. 6. cum Eccleſia Magdeburg. ſuo Paſtore ſuo viduata fuiſſet, & Electores inter ſe non conve-

Digitized by Google

cedet. Quod ſi forte ille invaſerit, pro viribus regni, quanta citius poterit, ipſum ejicere curabit. Hæc omnia faciet, & obſervabit ſine fraude, & malo ingenio.

VI. Quæ Papa promiſiſſet Imp.

Dominus vero Papa Apoſtolicæ auctoritatis verbo una cum prædictis Cardinalibus in præſentia præſcriptorum Legatorum domini Regis promiſit, & obſervabit, quod eum ſicut B. Petri chariſſimum filium honorabit, & venientem pro coronæ ſuæ plenitudine, ſine difficultate & contradictione, quantum in ipſo eſt, Imperatorem coronabit, & ad manutenendum, augendum, & dilatandum honorem Imperii, pro debito officii ſui juvabit, & quicumque juſtitiam aut honorem regni conculcare, aut ſubvertere auſu temerario præſumpſerit, dominus Papa a regia dignitatis dilectione præmonitus, eos ad ſatisfactionem canonice commonebit. Quod ſi Regi ad Apoſtolicam monitionem de jure & honore regio juſtitiam exhibere contempſerint, excommunicationis ſententia innodatur. Regi etiam Græcorum ex iſta parte maris terram non concedet: quod ſi ille invadere præſumpſerit, dominus Papa viribus beati Petri eum reiicere curabit. Hæc omnia ex utraque parte ſine fraude & malitia ſervabuntur, niſi forte libero & communi conſenſu utriuſque immutentur. Teſtes autem, quorum nomina ſubſcripta videntur, Arnoldus Colonienſis Archiepiſcopus, Hermannus Conſtantienſis Epiſcopus, Anſelmus * Avelbergenſis Epiſcopus, Ardetia Cumanus Epiſcopus, N. Curienſis Epiſcopus, Vvibaldus Stabulenſis Abbas, Albertus Colonienſis Decanus, magiſter Henricus Notarius Gotifredus Viterbienſis Capellanus Regis. Ex laicis, quorum Vulpho Dux, N. Marchio Hermannus de Baden Comes, Ulricus, de Luzimburch Comes, Anſelmus miniſterialis & Camerarius Regis. Signum domini Friderici Romanorum Imperatoris invictiſſimi. Ego Arnoldus Cancellarius recognovi. Datum Conſtantiæ, decimo Kalendas Aprilis, Indictione decimaquinta, anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimoſecundo, regnante domino Friderico Romanorum Rege glorioſo, anno vero regni ejus primo.

* Hamburgenſis.

VII. Accidit autem poſt iſta, ut Magdeburgenſis Eccleſia (inquit idem (a) Otto) quæ Saxoniæ metropolis eſſe dignoſcitur, paſtore ſuo viduata, ad electionem faciendam reſedit, dumque alii ejuſdem Eccleſiæ Præpoſitum Gerardum, alii Decanum elegerunt, diviſis hinc inde perſonis Regem Fridericum adhuc in Saxonia morantem adire diſponunt. Quos dum multis modis ad unitatem & vinculum pacis Princeps reducere satageret, ac proficere non valeret, alteri parti, id eſt Decano eum ſuis perſuaſit, ut Guicmannum Cicenſem Epiſcopum virum adhuc juvenem ſed nobilem eligerent: eique acceſſito regalia ejuſdem Eccleſiæ conceſſit. Quonam jure id fecerit, ita idem ſubiicit auctor: Tradit enim Curia, & ab Eccleſia eo tempore, quo ſub Henrico V. de inveſtitura Epiſcoporum deciſa fuit inter regnum & ſacerdotium controverſia, ſibi conceſſum autumat, quod obeuntibus Epiſcopis ſi forte in eligendo partes fiant, Principis arbitrii eſſe Epiſcopum quem voluerit ex primatum ſuorum conſilio ponere, nec Electum aliquem ante conſecrandum quam ab ipſius manu regalia per ſceptrum ſuſcipiat. At iſta ad excuſandas excuſationes in peccatis ſunt oppoſita, cum non fuerit, nec eſſet facultatis cujuſquam Regis vel Imperatoris, a ſede in ſedem abſque cauſa, Sede Apoſtolica inconſulta, Epiſcopum poſſe transferre. Fuerunt iſtæ primitiæ novi Regis, indices futurorum. Quomodo autem his auditis, Eugenius Papa commotus fuerit & reſtiterit regiæ tantæ præſumptioni, ita idem Otto narrat: (b)

(a) Ot. Fr. in Frid. l. 1. c. 6.

Frid. intrudit in Eccl. Magdeburg. alium Epiſcop.

Hanc rem quam graviſſime Romanus Pontifex acceperit: tam ex litteris, in quibus nonnullis Epiſcopis, qui pro eo ob amorem Regis Romanæ Eccleſiæ ſcripſerant, reſpondit; quam ex Cardinalium, qui poſtmodum ad Tranſalpina directi ſunt, viva voce percepimus. Litterarum autem talis tenor fuit.

(b) Idem ib. c. 6.

VIII. Eug. Pap. Epiſtola contra intruſum Magdeburg.

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Ebrardo Salzburgenſi, Artuvico Bremenſi, & Hillino Trevirenſi Archiepiſcopis, Eberardo Babenbergenſi, Hermanno Conſtantienſi, Henrico Rateſponenſi, Ottoni Friſingenſi, Conrado Patavienſi, Danieli Pragenſi, Anſelmo Havelburgenſi, & Burchardo Eichſtadenſi Epiſcopis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Litteras, quas pro cauſa Magdeburgenſis Eccleſiæ veſtra nobis prudentia delegavit, debita benignitate ſuſcepimus. In lectione autem & cognitione earum ſtupore nimio & admiratione repleti ſumus, eo quod longe aliud in eis, quam vobis ex officio pontificatus immineat, perſpeximus contineri. Cum enim in Eccleſiæ vertice ſitis ex divina providentia conſtituti, ut de

PAGIUS

venirent, Regem adiere, qui ut partes in concordiam adduceret, eis propoſuit Guicmannum Cicenſem Epiſcopum, eique Regalia ejuſdem Eccleſiæ conceſſit. Verum Eugenius quidquid de hoc jure eſſet, certum habebat non eſſe in facultate alicujus Regis aut Imperatoris, a ſede ad ſedem abſque cauſa, Sede Apoſtolica inconſulta, Epiſcopum transferre, ut ibidem Baronius loquitur.

VI. Baronius num. III. refert hæc verba Ottonis Friſingenſis de ſepultura Conradi Regis loquentis: In Eccleſia Babergenſi juxta tumulum Im-

de medio ejus quæ fuerint nociva, propellere, quæ utilia debeatis attento ſtudio conſervare: in cauſa iſta, ſicut ex ſuggeſtione litterarum veſtrarum nobis innotuit, non quod expediat Eccleſiæ Dei, quod ſacrorum canonum ſanctioni concordet, quod exinde cæleſti arbitrio approbetur, ſed quod terrenis Principibus placeat, attendiſtis. Et qui eorum animos a minus recta deflectere debuiſtis intentione, atque ubi eſſet via Domini, demonſtrare: non perſuaſiſtis quod rectum eſt, nec ſtetiſtis murus pro domo Iſraël, quinimmo ipſis (ut ait (a) Propheta) parietem ædificantibus, vos (quod ſine grandi admiratione vix dicimus) linivíſtis illum luto abſque palea. Non ita ſentiebat Princeps Apoſtolorum, qui ex fidei ſuæ confeſſione, ut totius Eccleſiæ ſuæ fundamentum eſſet, accepit; ſed comminantibus ſæculi filiis, & Apoſtolis, ſi prædicarent in nomine JESU, mortis exterminium intentantibus, confiſus de Domini virtute, reſpondit: (b) Oportet obedire magis Deo, quam hominibus. Vos autem ne a terrenis videamini Principibus diſſentire, illi cauſæ favorem veſtrum impenditis, cui & Eccleſiaſticæ auctoritas conſtitutionis, & ſupernæ voluntatis examen pro certo noſcitur obviare.

(a) Ezec. 13.

(b) Act. 5.

IX. *Cum enim tranſlationes Epiſcoporum ſine manifeſta utilitatis & neceſſitatis judicio divinæ legis oraculum non permittat, cum etiam multo amplior quam in aliis electionibus, Cleri & populi ibi debeat provenire concordia; in facienda tranſlatione de venerabili fratre noſtro Guicmanno Citenſi Epiſcopo, nihil horum eſt, ſed ſolus favor Principis expectatur; & non inſpecta neceſſitate illius Eccleſiæ, nec conſiderata utilitate perſonæ, Clero nolente, immo (ut dicitur) ex parte maxima reclamante, in Magdeburgenſi eum dicitis Eccleſia ſupplantandum. Super quod tanto amplius admiramur, quanta perſona illa, cujus gravitatis ſit atque ſcientiæ, ab antea ctis agnovimus, ac proinde quantum Eccleſiæ illi ſit utilis non penitus ignoramus. Quoniam igitur, quicumque temporalis auræ flatibus agitentur, nos in illius petræ ſoliditate fundati, quæ in fundamento meruit Eccleſiæ collocari; ſicut non debemus, ita nec volumus omni vento circumferri doctrinæ, aut a ſacrorum canonum rectitudine impulſu aliquo deviare: per præſentia vobis ſcripta mandamus quatenus cauſæ iſti favorem ulterius non præſtetis, & apud chariſſimum filium noſtrum Fridericum, quem Deus hoc tempore, pro ſervanda libertate Eccleſiæ in eminentiam regni evexit, efficere veſtris exhortationibus ſtudeatis, ut & ipſe a ſua ſuper hoc intentione deſiſtat, & contra Deum, contra ſacros canones, contra regiæ dignitatis officium, eidem cauſæ favorem ſuum ulterius non impendat, ſed Eccleſiæ Magdeburgenſi, ſicut & aliis Eccleſiis regni a Deo ſibi commiſſi, liberam facultatem, quem voluerint ſecundum Deum eligendi relinquat, & electionem ipſam poſtmodum favore ſuo (ſicut decet majeſtatem regiam) proſequatur. Nos enim ſi, quod de ſæpedicto fratre noſtro facere nititur, videremus ratione fulciri, nec voluntati ejus, nec poſtulationi veſtræ duceremus aliquatenus obviandum; contra Deum autem & ſacrorum canonum ſanctiones nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum. Datum Signiæ decimoſexto Kalendas Septembris.* Iſta Eugenius, qui & anno ſequenti duos a latere Legatos in Germaniam miſit ad depoſitionem quorumdam Epiſcoporum, ut idem auctor affirmat: (c) dicemus de ea legatione ſuo loco anno ſequenti.

(c) Ot. in Frid. l. 2. c. 9.

X. Rogerii obitus.

Hoc eodem anno Indictione prima jam inchoata defunctum eſſe Rogerium Siciliæ Regem, habet Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus in Chronico, licet alii poſt biennium id accidiſſe tradant, ut Robertus de Monte. Succeſſit Willelmus filius, de quo inferius.

Hoc anno, qui inter Scriptores Eccleſiaſticos hoc ſæculo floruit, Potho presbyter, inchoaſſe reperitur opus de Domo Dei, quod & quinque libris abſolvit, de quo iſta Alexander Braſſicanus ad Bernardum Cardinalem Epiſcopum Tridentinum ex verbis ipſius: *Hoc anno quo mortuo eſt Rex Conradus, hoc eſt milleſimo centeſimo quinquageſimoſecundo, ego Fra-*

PAGIUS

S. Henricus Imp. canonizatur.

Imperatoris Henrici ejus loci fundatoris, qui nuper auctoritate Romanæ Eccleſiæ in loco ſancto levatus, pro Sancto habetur, Regio cultu eum ſepelivit. Erant tum in Germania apud Conradum duo Legati Cardinales Jordanus & Octavianus, quos nuper idem Conradus exceperat. Sed ex his verbis tantum colligitur, S. Henricum a paucis annis in Sanctorum numerum relatum fuiſſe; nec certus canonizationis annus ex literis canonizationis a Baronio n. IV. recitatis erui poteſt, cum in iis tantum legatur: *Datum trans Tiberim ſecundo Idus Martii.*

VII. Ad num. X. *Rogerium* Siciliæ & Neapolis Regem, cujus mortem Baronius huic anno affixit, vitam uſque ad annum MCLIV. propagaſſe, extra controverſiam impoſterum eſſe debere ex ibi dicendis conſtabit.

Obitus Rogerii Regis.

VIII. Eo regnante floruit in Sicilia *Theophanes* Cerameus Tauromenii in ea inſula Epiſcopus, cujus homilias plures Franciſcus Scorſus Societatis Jeſu Theologus e lingua Græca in Latinam vertit, & cum annotationibus ſuis Pariſiis anno MDCXLIV. publicavit. Is quidem putavit eum vixiſſe ſub Leone Imperatore Baſilii filio, nono ſcilicet ſæculo, dum adhuc Græcis *Tauromenium* cum Sicilia pareret. Verum Leo Allatius in Diatriba de Simeonum Scri-

Floret Theophanes Cerameus Epiſcop. Tauromenitanus.

Frater Potho indignus presbyter Prumienſium ad contemplandum decorem Domus Dei mentis oculos attentius ſublevans, quantum in ipſum intellectum perſpicere mihi datum fuit, ſecundum exemplar cæleſtium, præſens opuſculum ſcribere aggreſſus ſum. Quid autem per Domum Dei intellexerit, ipſe ejuſdem operis exordio ita declarat: *Domus Dei quæ in terris conſtruitur, ad ſimilitudinem cæleſtis habitationis quæ eſt æterna, conſtruitur. Hæc nimirum Domus Eccleſia eſt, columna & firmamentum veritatis, quæ in unitate indiviſa firmatur, quæ* Rom. Eccl. domus Dei.
una columba, una, perfecta, Deo unice dilecta, Scriptura teſte declaratur. In tota hac Domo ſolus beatus Petrus cum ſuis ſucceſſoribus plenitudinem poteſtatis ac-

PAGIUS Scriptis pag. 61. & ſeqq. ſolide eam opinionem confutavit. In Homilia dicta de Dominico Palmarum hæc inſcriptio ἐλέχθη δὲ ἐπιπαρόντος τοῦ Ῥηγὸς Ῥογερίου id eſt, *dicta eſt præſente Rege Rogerio*, quamvis a duobus codicibus Gallicanis abſit, recipitur tamen ab innumeris MSS. tanquam antiqua & genuina, licet in aliquibus ita deſcripta ſit, ut nomen Rogerii per compendium ſignet: namque exprimitur in linea ῥογ', ſupra lineolam expanſam apertiſſime ι agnoſcitur, quod indicat inter primas litteras in linea & alias ſupra in ſpatio medio aliquid deeſſe, ideoque facili negotio ſuppleri, ſi extenſe Ῥογερίου nomen proferas: nam ſi ῥόγα enuncias, miram ſcriptoris ineptiam deprehendes, qui nullo fructu, & nullo litterarum fœnore nomen illud ea ratione decurtavit, quod poterat facilius eadem linea integrum exprimere. Tum enim nomina ita decurtantur, ut litteræ aliæ in linea prius exprimendæ, quodammodo interceptæ in indice ſuperioris lineolæ, & litterarum integræ habeantur: quod fit a Scriptoribus vel cum inopia papyri urget, vel tempus breve moras ſollicitat & ſæpius etiam ad ſcripturæ concinnitatem & elegantiam, & potiſſimum Græcæ, quæ ſimilibus litterarum tractibus, & decurtatis ſyllabis venuſtatur.

IX. *Refelluntur qui eum ſæculo IX. vixiſſe volunt.* Scorſus laudatus titulum Homiliæ memoratæ corruptum eſſe ſuſpicatur, & non convenire cum iis, quæ in ea dicuntur; ibi enim *Rogerius* Βασιλεὺς appellatus, ſeu *Imperator*, quod nomen Rogerio convenire non potuit, cum ſolum Imperatores a Michaelis III. temporibus uſque ad Concilium Florentinum trecentis poſt Rogerium annis celebratum eo appellentur, cenſetque eam Homiliam non in Sicilia, ſed in aula Conſtantinopolitana habitam; & cum eo die Imperatores olim ac Patriarchæ ῥόγας, hoc eſt munera & dona diſtribuerent, reponit ἐλέχθη δὲ ἐν τῇ ῥόγᾳ, ſcilicet ipſa & diſtributione munerum pro conventu conſeſſuque ſumpta, quod ab ignorantibus quid ſibi velint illa verba, & hariolantibus nomen illud eſſe conciſe ſcriptum pro Ῥογερίου, & titulum ipſum τοῦ ῥηγὸς additum. At ſubtilis iſta Rogerii in ῥόγα vel ῥόγας immutatio minime admittenda; cum hoc ipſo *Rogerii* tempore fere per univerſam Siciliam & urbes illius præcipuas Græcos Epiſcopos a Patriarchis Conſtantinopolitanis ordinatos juriſdictionem & poteſtatem in eos populos exercuiſſe oſtendat Allatius ex Auctore illius ævi Nilo Doxopatrio; qui de quinque thronis Patriarchalibus rogatus a Rogerio ad eum ſcripſit, dixitque in Præfatione: *Commentarius conſcriptus a Nilo Doxopatrio Archimandrita, juſſu nobiliſſimi magni Regis Rogerii de quinque Patriarchalibus Thronis, & illi ſubjectis Archiepiſcopatibus, & Metropolitanis, & qui Metropolitanis ſubduntur, Epiſcopis & diœceſibus uniuſcujuſque ſedis Patriarchalis. Quare fruſtra Scorſus ſcribit*, Rogerii ævo nullum fuiſſe Tauromenitanum Epiſcopum, cum perſpicuum ſit tunc in Sicilia in aliis Sedibus Epiſcopos fuiſſe. Si enim tunc nulli Epiſcopi Græci in Sicilia extitiſſent, fruſtra de quinque Patriarchalibus Thronis, & eorum ſubjectis Epiſcopis Rex ille quæſiviſſet. Et revera *Nilus* inter viginti & unum Epiſcopos ſubjectos Syracuſano Metropolitæ ſecundo loco ponit Tauromenitanum.

X. *Rogerius Rex honorum cupidus fuit.* Theophanes autem *Rogerium Regem* præter Græcorum morem appellavit, quia is honorum ſimilium ac dignitatum per quam cupidus fuit, nomenque *Imperatoris* ſummopere captavit. Cinnamus enim lib. 3. Hiſt. pag. 53. refert, Legatis Conſtantinopolim miſſis, petiiſſe a *Joanne* primum, & poſtea a *Manuele* Imperatoribus ex Imperatorio genere mulierem, quam filio ſuo locaret: *Hinc Baſilius quidam cognomento Xerus Siciliam venit de hoc cum Rogerio tractaturus: ſed auro a Rogerio ſeductus, abſurda quædam ei, utque immania concedebat, quorum caput erat in pari dignitatis gradu impoſterum cum Imperatore Rogerium futurum. Hinc ingentia bella exorta ſunt.* Hinc quantum fieri debeat correctio illa de ῥόγα & ῥόγας prudens lector judicet, inquit Allatius. Porro Rocchus Pyrrhus Epiſcoporum Siculorum Catalogum texens Græcos non memoravit, vel quia ordinarios non exiſtimavit, vel quia pauci ei occurrerunt, cum tamen dubitandum non ſit, quin fuerint in magno numero. Combefiſius in recenſione Auctorum a ſe in Bibliotheca Patrum Concionatoria memoratorum diſſerit *de Homiliis Gregorii Ceramei*, & Theophanis Ceramei Tauromenitanorum Epiſcoporum in Bibliotheca Regia aſſervatis, neque a Scorſo neque ab Allatio viſis.

XI. *Floret Potho Presbyter.* *Potho* Presbyter Prumienſis hoc anno inchoavit Opus *de Domo Dei* in quinque libros diviſum, ut videre eſt apud Baronium.

XII. *Concil. Hibernic.* Jam *Joannes Paparo* Cardinalis Legatus proſpere in Hiberniam trajecerat, & Leſmorienſi Epiſcopo Chriſtiano, qui, & Legatum agebat illius inſulæ, mandante Eugenio ſe ſe conjunxerat; hoc vero anno, ut maturius religionis negotiis conſulerent, Concilium Provinciale indixere, cui Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, imo Reges inſulæ, Duces, Baroneſque intereſſent; illi nimirum, ut jura & leges darent, hi, ut ſuſciperent; utrique, ut convenientias rerum diſcuterent, & altius providerent, ac mutuis auxiliis expeditius exequerentur. Locus Concilii deſignatus *Mellifons* fuit, Ciſtercienſe cœnobium perilluſtre. De hoc Concilio in Collectione Labbeana omiſſo, in Anonymo Autiſiodorenſi antiquo ad hunc annum legitur: *Joannes Paparo Cardinalis ab Eugenio III. Pontifice Romano miſſus, cum Chriſtiano Epiſcopo Liſmorenſi* (hic Ciſtercienſis fuit) *totius Hiberniæ Legato, in Hiberniam venit. Idem Chriſtianus in Melli ſive Mellifontis monaſterio Ciſtercienſi, Concilium celebravit, cui interfuerunt Epiſcopi, Abbates, Reges, Duces, & majores natu Hiberniæ, quorum conſenſu Archiepiſcopatus conſtituti ſunt quatuor, Armachanus, Dublinenſis, Caſſelienſis, Tuamenſis: quibus præfue-*

accepit. Unde quicumque in partem ſollicitudinis vocati ſunt, ut ea quæ in partem gerenda ſusceperunt, provida diſpenſatione gubernent: ejus auctoritate roborandi, ejus exemplo informandi ſunt, qui in plenitudine poteſtatis toti Eccleſiæ præ-

PAGIUS *fuerunt eo tempore Gelaſius, Gregorius, Donatus, Edanus.* Plura de eorum Metropolitanorum inſtitutione Manricus hoc anno cap. V. Sic Malachias quod vivens non potuit, mortuos per ſuos perfecit, idque cum fœnore, quia duo tantum Pallia Hiberniæ dum viveret concupierat, & poſt obitum quatuor impetravit. Pallia illa anno præcedenti miſſa fuerant, ut ibidem diximus.

XIII. *Floret Eskyllus Daniæ Primas & Legatus.* Hoc tempore *Eskyllus* Lundenſis Archiepiſcopus, Danorum Primas & Apoſtolicæ Sedis per totam Daniam Legatus, ſeu tædio gentis duræ & pervicacis, ſe deponendi honoris, ſimul & oneris, quod ſecretum divo Bernardo revelarat, ſeu tandem charitate in virum Dei, quem ſupra cunctos mortales venerabatur, Claramvallem venit. Eskylli adventum ad Claramvallem Godefridus Bernardi Notarius, qui præſens fuit, his verbis deſcribit lib. 4. ejus Vitæ cap. 4. *Sanctum Bernardum Claravallis Abbatem Reverendiſſimum, licet longius a ſe remotum, miro venerabatur affectu, utraque devotione colebat. Nec contentus eſt in filiis eum videre, cum novum cœnobium extruxiſſet, & impetraſſet ab eo deſideratum ſacræ Congregationis examen, prævaluit apud eum deſiderium vehemens, ut homo tantæ auctoritatis & in inſulis illis, tam Eccleſiaſtica, quam ſæculari auctoritate ſingulariter potens, expoſitis ſuis omnibus, etiam ſemetipſum periculis multis traderet & labori.* Hæc verba exſcripſit ex Godefrido Auctor Magni Exordii lib. 3. cap. 25. Voluiſſet Eskyllus relicto Epiſcopatu in Claravalle privatam vitam agere; ſed Bernardus, qui Paganos adhuc in Dania ſupereſſe ſciebat, eumque eis convertendis ſedulum inſiſtere, cenſuit ad propria redire debere. Quam profectionem hoc circiter tempore contigiſſe indicat idem Auctor Anonymus, qui de ea verba facit paulo antequam Sancti Bernardi mortem memoret. *Eskyllus*, uti narrat Godefridus citatus, duo monaſteria Ordinis Ciſtercienſis fundavit in Dania, alterum in Diœceſi Lundenſi, alterum in Roskildenſi, ejuſque rogatu Petrus Cellenſis Carthuſienſes in Daniam direxit, ut liquet ex lib. I. Epiſt. XXIII. ubi Eskyllum laudat, quod *non ſolum in herbam, ſed in ſpicas Ciſtercienſis ſive Claravallis Ordo ibi multiplicatione Fratrum excrevit, nihilominus & Religio Præmonſtratenſis.* Epiſtola Divi Bernardi CCCXC. ſcripta eſt *ad Eskyllum Lundenſem Archiepiſcopum Sedis Apoſtolicæ in Dacia & Suecia Legatum*, in eaque Bernardus ſummum ſuum ei amorem teſtatur. Eskyllus poſt aliquot annos Claramvallem ingreſſus eſt, ut ſuo loco dicemus.

XIV. *Moritur Theobald. Campaniæ Comes.* Licet obitum *Theobaldi* hujus nominis IV. Campaniæ, Carnoti & Bleſarum Comitis Vincentius Bellovacenſis lib. 28. cap. 127. & Robertus de Monte vulgatus in Chron. quos plurea recentiores ſecuti ſunt, anno præcedenti affigant, eum tamen ad præſentem retrahendum eſſe Auctores coævi, aliique teſtantur. Continuator enim Chronici S. Petri Vivi, Joannes Haguſtaldenſis in Continuatione Simeonis Dunelmenſis, correcto tamen ejus prochroniſmo, Chronographi tres Tom. I. Biblioth. Labbei recitati, nempe Catalaunenſis, Vezeliacenſis, & Auctor brevis Appendicis ad Sigeberti Chronicon ab anno MCXIII. ad MCLXII. Albericus in Chron. aliique *Theobaldi* mortem hoc anno conſignant. Elinandus in Chronic. eum *VI. Idus Januarii* vita functum dicit, & Chifflетius in Aſſerto genere illuſtri S. Bernardi pag. 539. exhibet Necrologium S. Eugendi Jurenſis, in quo *V. Idus Januarii Theobaldus* Comes Bleſenſis obiiſſe dicitur. Denique Magiſter Simeon cognomento *Capra aurea* Canonicus S. Victoris Pariſienſis ejus Epitaphium, precibus Comitis Henrici Theobaldi filii verſibus compoſuit, ibidem a Chifflетio pag. 93. recitatum, in quo dicitur:

Ergo dies decimus Jani, fuit ultimus illi.

Ex quibus inter ſe collatis habemus, *Theobaldum* nocte inter diem octavum & nonum Januarii e vivis abiiſſe, & die decima ejuſdem menſis ſepulturæ mandatum, & quidem in monaſterio Latiniacenſi Ordinis S. Benedicti ad Matronam fluvium, cujus fuit Advocatus, ut tradit Elinandus laudatus, & ubi tumulus ipſius porphyreticus etiamnum viſitur, vel forſan in monaſterio Pontiniacenſi, ut aliqui Antiqui ſcripſere. Nangius in Chron. ad annum MCLI. dicit eum ſepultum Liuriaco, ſed errore Librarii, qui *Latiniacum* in *Liuriacum* infolſe mutavit.

XV. *Ejus filii & virtutes.* Præter filias ſex, ex quibus *Adela* Francorum Regina fuit, Theobaldus quatuor filios habuit, *Henricum Comitem Trecenſem Palatinum, largitate & liberalitate famoſum, Theobaldum Comitem Bleſenſem & Carnoti, Stephanum Comitem de Sancerre, & Guillelmum Archiepiſcopum Senonenſem, & poſtea Remenſem,* inquit Albericus citatus. Sed præſtat audire Genuinum Robertum de Monte, cujus tamen prius anni Prochroniſmus per hæc tempora unitatis additione corrigendus; is enim non ſolum annum ejus emortualem, ſed etiam familiam & virtutes paucis perſtringit: *MCLI. obiit venerabilis Comes Theobaldus Bleſenſis, nepos Henrici Regis* (nempe Angliæ) *& frater Stephani Anglorum Regis, Princeps magnæ ſanctitatis & integritatis in pauperes. Huic ſucceſſerunt tres filii ſui, Henricus primogenitus habuit Comitatum Tricaſſinum & Campaniæ, & quidquid pater ejus habebat trans Seqnanam; Theobaldus filius ſecundus Comitatum Carnotenſem, Bleſenſem, Pagum Dunenſem* (ita vocatur ager caſtelli Duni ſeu caſtri Dunenſis, vulgo *le Dunois*; eſt autem caſtellum Dunum locus in Carnutino agro ad flumen Lidericum, ut videre eſt apud Hadrianum Valeſium in Not. Gall.) *Stephanus tertius filius honorem Sancerii in pago Bituricenſi* (Sincerium ſeu Sancerium, vulgo *Sancerre*, nobile eſt oppidum in Bituricibus Comitatus titulo vetere illuſtre, quod & *Sacrum Cæſaris* appellatur, ut apud eumdem in voce *Sacrum Cæſaris* dicitur). *Eodem anno obiit Conradus Imperator Romanus.* Ex quibus & intelligis, *Conradum* Germaniæ Regem, licet numquam Romæ coronatus fuerit, vulgo Imperatorem appellatum, & ejus

ac

præſſe dignoſcitur, &c. Contra ſchiſmaticos, quibus præſens ſæculum abundavit, ab auctore opus eſſe elucubratum apparet: & qui tunc agreſſus eſt opus, *Ann. Eccl. Tom. XIX.*

cum Fridericus regnare cœpit, plane Dei conſilio factum videtur, ut una cum veneno & antidotum pararetur.

PAGIUS ac Theobaldi mortem in unum & eundem annum incidiſſe. [r]

XVI. *Victoria Almohadum in Africa.* *Hoc* anno *Abdelmumen* Imperator Maurorum Africæ & Hiſpaniæ *Bugiam* expugnavit, quæ caput erat Hammamidum, alias ab *Annaſera* Rege conditam. Anonymus Caſinenſis, qui unius anni Procroniſmo peccat, juxta pravam ſuam methodum Eugenii Papæ mortem cum anno MCLII. conjungit; *Bugia* autem expugnatio juxta eumdem anno uno eam præceſſit. *Naaſſamonites*, inquit Anonymus Caſinenſis ad annum MCLI. qui alibi eos Maxemutes appellat, *gens Mauritania Regem ſuum ejuſdem Provinciæ* (nempe Iſac) *laqueo ſuſpenderunt* (nempe ante triennium). *Deinde iter agentes nobiliſſimam urbem Buccam* (ſeu Bugiam), *& multas alias civitates* ceperunt. Sanhagiani bellicoſi Africæ populi cum aliis Mauris confœderati formidandum exercitum conflatunt, ut victoris Principis impetus retardarent, ſed ii decretorio prælio fuſi fugatique, & *Calaat Hammat* Sedes Regia Hammamidum everſa, deſtructaque, uti Noweirius fuſe narrat.

In Hiſpania vero *Alphonſus Imperator* duobus ſuis filiis, *Sanctio* nempe & *Fernando* jam Regibus deſignatis, illo Caſtellæ, & iſto Legionis, Sanctium Vallifoleti, militem declaravit, uti refert Sandovalius in Alphonſo VI. fol. 203 Quod eruit e variis privilegiis tunc ab eo conceſſis. Quinto die Martii unum largitus eſt monaſterio S. Facundi, in quo nulla Imperatricis nempe Ricæ, mentio facta, quia nondum in Hiſpaniam advenerat, data Charta Era MCXC. *in Valledeolit, quando ibi Rex Sanctius filius Imperatoris fuit armatus, eodem anno qua Imperator tenuit circumdatam Jaen*, anno nempe numerato a die, quo urbs obſideri cœpta. Refert Sandovalius actum eſſe hoc anno de matrimonio Alphonſi Imp. uxore orbati cum *Rica* ſeu *Riquilda* filia Uladiſlai Poloniæ Ducis. Hæc tamen in Hiſpaniam die tantum XXI. menſis Decembris Era MCXC. Chriſti ſcilicet præſenti venit, ut Chartæ a Sandovalio relatæ demonſtrant. XVII. *Alphonſus Imperator Ricæ nubit.*

NOTÆ [r] HOc anno celebratum fuit concilium quoddam Trevirenſe in cujus fronte provincialis titulus legitur, coactumque ſcribitur juſſu Eugenii III. papæ in cauſa concordiæ inter Matthæum Lotharingiæ ducem & Sanctimoniales Romaricenſes. Concordiæ illius tabulis vulgatis Vet. Monum. t. VII. col. 71. ſubſcribit Hellinus Trevirenſis archiepiſcopus die XVIII. K. Septembris. Eodemque pariter vel ſuperiori anno concilium aliud Coloniæ habitum fuit, ubi H. (Henricus credo) Mindenſis epiſcopus accuſatus cauſam ſuam *cum gravi repulſa ſuſtinuit*. Hæc tantummodo de hoc concilio diſcimus ex Wibaldo abbate Stabulenſi & Corbejenſi, qui pro eadem cauſa Mindenſis epiſcopi ad Arnoldum Colonienſem epiſtolam dedit vulgatam inter reliquas ejuſdem in Collectione Monum. to. II. col. 336. Utriuſque ſynodi mentio ne in collectionibus quidem conciliorum occurrit, ſicut nec de anno celebrationis quidquam certi ſtatui poteſt, quamquam ab hoc præſenti anno parum removendas, ſuadet epiſtola Wibaldi, quam inter reliquas hoc anno datas ſapientiſſimi Monumentorum collectores recenſent.

Denique & in alia epiſtola, quæ huic pariter anno aſcribitur, ibidemque col. 344. legenda eſt, memoratur *Synodus generalis* Leodii habita, in qua Wibaldus cauſam quamdam pro monaſterio S. Laurentii Leodienſis defendit, cujus rei nomine eidem Wibaldo gratias refert Walterius ejuſdem cœnobii abbas per epiſtolam ibidem recitatam. Forte tamen hæ ſicut & aliæ nonnullæ Leodienſes, quarum in epiſtolis illis & alibi mentio occurrit, nonniſi Diœceſanæ Synodus habendæ ſunt. MANSI

1\. SEquitur ordine temporum milleſimus centeſimus quinquageſimus tertius, Indictione prima, quo Eugenius Papa quarto Idus Aprilis Canonicis baſilicæ ſancti Petri conceſſit quartam partem oblationum, quæ ex more fierent in altari maximo ſuper Confeſſionem ſancti Petri, & eorum quæ inferrentur in arcam. De qua conceſſione ejuſmodi diploma ſcribendum curavit, cujus autographum in bibliotheca ejuſdem Eccleſiæ aſſervatur:

Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Bernardo presbytero Cardinali ſancti Clementis, & Eccleſiæ B. Petri Archipresbytero, atque cæteris ejuſdem Eccleſiæ Canonicis tam præſentibus quam futuris canonice ſubſtituendis in perpetuum.

Diploma Eug. Pap. datum Canonicis S. Petri. *Beatorum Petri & Pauli tam eminens & tam glorioſa ſocietas, ut & ambo ſint Doctores Gentium, auctores Martyrum, principes ſacerdotum. Et cum inter univerſos Apoſtolos peculiari quadam prærogativa præcellant, æqualitatis in cœlo meritis diſparitatem non ſentiunt. Petro ab ipſo Salvatore noſtro Domino Jeſu Chriſto claves regni cælorum ſunt commiſſa: Paulus a Deo electus eſt, ut de multitudine Gentium regnum cælorum impleat ſua prædicatione. Petrus petra eſt & fundamentum Fidei, & ne cadamus, in ſoliditate nos firma ſuſtentat: Paulus, ne pravo hæreticorum dogmate vulneremur, morulitatis honeſtate & invincibili ratione Fidei nos armat. Petrus principatum tenens, ex poteſtate ligat & ſolvit: Paulus diligens prædicator, ne quid reprehenſibile vel legatione dignum in nobis appareat, mirabili nos exhortatione præmunit. Petrus firmamentum noſtrum eſt ac domus fortitudinis, & in fide ejus plantati & radicati ſumus: Paulus vas electionis prædeſtinatos a Deo & electos, cæleſtis tubæ ſonoritate vocavit, & pro nobis ſine intermiſſione orans, ne a Fide & veritate deviemus, apud Deum interveniendo nos protegit.*

II. *Cum igitur ii duo maxima luminaria Dei Eccleſiam illuſtrantia pari & amicabili ſplendore & fraterno amore præfulgeant, æquitatis & juſtitiæ perſuadet ratio, ut nos, qui licet indigni Chriſti vices in terris agimus, & in ejuſdem Apoſtolorum Principis cathedra reſidere conſpicimur, domeſticam beati Petri familiam paterno diligamus affectu, & pia eam proviſione in ſuis neceſſitatibus adjuvemus. Hujus itaque rationis debito provocati, dilecti in domino filii, quartam partem omnium oblationum, quæ de altari ejuſdem beati Petri Apoſtoli, & tam de arca, quam de omnibus miniſteriis ipſius Eccleſiæ, præterquam de miniſteria beati Leonis proveniunt, vobis ex conſenſu fratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium Sedis Apoſtolicæ auctoritate concedimus, & præſentis ſcripti pagina confirmamus: ita videlicet, ut ſemper cum volueritis, facultatem liberam habeatis eamdem oblationem in veſtris manibus retinendi atque cuſtodiendi, ſeu aliis quibus volueritis, cum noſtro atque noſtrorum ſucceſſorum conſenſu vendendi, ſalva in omnibus aliis & retenta in noſtris & ſucceſſorum noſtrorum manibus ipſius Eccleſiæ libera diſpoſitione atque cuſtodia.*

III. *Hoc autem ideo facere dignum duximus, ut vos die ac nocte ſtudioſe in Dei laudibus deſudantes, tum in Miſſarum celebratione, quam in matutinis & aliis Horis pro vivorum ac defunctorum ſalute attenta diligentia & honeſte decantandis, prædictam beati Petri Eccleſiam obſequio debito veneremini, & Dei Fideles Apoſtolorum Limina devotione debita viſitantes locum ipſum in majori devotione ac ve-*

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. M. CXCI. Anno Hegiræ DXL. VIII. inchoato die 28. Martii fer. 7. An. C. 1153.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6646.

☉ 14. D. ☽ 14. P. 19. April. Indict. 1.

JESU CHRISTI 1153.

ANASTASII IV. PAPÆ 1.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 2.

MANUELIS COMNENI IMP. 11.

I. ANum. I. ad X. Decreta eſt Legatis ab Eugenio Papa in Germaniam ad judicandum *Henricum* Archiepiſcopum Moguntinum, *virum pro diſtractione Eccleſiæ frequenter correptum, nec correctum*, loquit Otto Friſing. in Friderico lib. 2. cap. 9. Qui ſubdit, Bernard. Presb. & Gregorium Diaconum Cardinales Legatos deputatos eum depoſuiſſe, & *Arnoldum* Cancellarium Friderici Regis in ejus locum ſubrogatum. Juſte an injuſte hæc depoſitio facta fuerit diverſa eſt diverſorum aſſertio; Otto noxium aſſerit, & S. Bernardus ejus ſimplicitatem excuſandam cenſet; Conradus vero Epiſcopus Moguntinus, qui poſt annos centum Chronicon Moguntiacum ſcripſit, omnem culpam reiicit in *Arnoldum* ejuſdem Archiepiſcopi proditorem, atque in Legatos Apoſtolicæ Sedis pecunia corruptos. *Poſt annum fere & dimidium venerabilis Henricus Præſul defunctus, Deo ad quem appellaverat, totum proceſſum lacrymabiliter aſſignavit*, ſubdit Chronographus, qui ait ſe referre rem omnibus illius ſæculi notiſſimam, ſed Baronius Conradi narrationem ſuſpectam, falſamque habet, ut apud ipſum videre eſt.

Henricus Archiep. Moguntinus depoſitus.

veneratione ſemper habeant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas ſit hujus noſtræ conceſſionis paginam temerario auſu infringere ſeu quibuſlibet modis perturbare. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſæcularisve perſona id attentare præſumpſerit; ſecundo tertiove commonita, niſi præſumptionem ſuam congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri JESU Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem hanc noſtram conſtitutionem eidem loco ſervantibus, ſit pax Domini noſtri JESU Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & in futurum præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

✠ *Ego Eugenius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.*

† *Ego Conradus Sabinenſis Epiſcopus ſubſcripſi.*

* al. Igmarus. † *Ego * Imarus Tuſculanus Epiſcopus ſubſcripſi.*

† *Ego Hugo Oſtienſis Epiſcopus ſubſcripſi.*

† *Ego Gregorius presbyter Cardinalis tit. S. Calliſti ſubſcripſi.*

† *Ego Guido presbyter Cardinalis tit. S. Chryſogoni ſubſcripſi.*

† *Ego Hubaldus presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Praxedis ſubſcripſi.*

† *Ego Manfredus presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Savinæ ſubſcripſi.*

† *Ego Aribertus presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Anaſtaſiæ ſubſcripſi.*

† *Ego Hubaldus presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem ſubſcripſi.*

† *Ego Guido presbyter Cardinalis tit. Paſtoris ſubſcripſi.*

† *Ego Jordanus presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Suſannæ ſubſcripſi.*

† *Ego Octavianus presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Cæciliæ ſubſcripſi.*

† *Ego Aſtaldus presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Priſcæ ſubſcripſi.*

† *Ego Rolandus presbyter Cardinalis tit. S. Marci ſubſcripſi.*

† *Ego Gerardus presbyter Cardinalis tituli ſancti Stephani in Cœlio monte ſubſcripſi.*

† *Ego Joannes Paparo presbyter Cardinalis tituli ſancti Laurentii in Damaſo ſubſcripſi.*

† *Ego Joannes presbyter Cardinalis tituli SS. Joannis & Pauli tit. Pammachii ſubſcripſi.*

† *Ego Centius presbyter Cardinalis tituli ſancti Laurentii in Lucina ſubſcripſi.*

† *Ego Henricus presbyter Cardinalis tituli SS. Nerei & Achillei ſubſcripſi.*

† *Ego Oddo diaconus Cardinalis ſancti Georgii ad Velum aureum ſubſcripſi.*

† *Ego Guido diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in Porticu ſubſcripſi.*

† *Ego Hyacintus diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in Coſmedin ſubſcripſi.*

† *Ego Joannes diaconus Cardinalis SS. Sergii & Bacchi ſubſcripſi.*

† *Ego Gerardus Diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in via lata ſubſcripſi.*

† *Ego Oddo diaconus Cardinalis ſancti Nicolai in carcere Tulliano ſubſcripſi.*

† *Ego Bernardus diaconus Cardinalis ſanctorum Coſmæ & Damiani juxta templum Romuli ſubſcripſi.*

Datum Romæ apud ſanctum Petrum per manum Boſonis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſcriptoris, quarto Idus Aprilis, Indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno milleſimo centeſimo quinquageſimo tertio, Pontificatus vero domini Eugenii Tertii Papæ anno nono. Locus ✠ plumbi.

IV. Poſt hæc autem eodem anno decernitur ab Eugenio Papa legatio in Germaniam, ad judicandum Archiepiſcopum Moguntinum. Fuerunt delecti ad hoc munus obeundum duo Cardinales Bernardus presbyter & Gregorius diaconus, ut (a) Otto Friſingenſis qui aderat, tradit. Id autem cum ſanctus (b) Bernardus accepiſſet, ad eos de eodem Moguntino iſta breviter ſcripſit:

(a) Otto in Frid. lib. 2. cap. 9.

(b) Bern. epiſt. 302.

S. Bern. intercedit pro Henrico.

Dominis & patribus reverendis Apoſtolicæ Sedis Legatis puer ſanctitatis eorum Bernardus Claræ-vallis vocatus Abbas, per omnia Deo placere, & gratos fructuoſæ ſuæ legationis manipulos reportare.

Etſi corpore remoti, ſed affectu & bona voluntate vobis appropiavimus, optantes & orantes duci actus & ſtudia veſtra ad omne quod decet & expedit. Inde eſt quod audientes, miſerandum illum Archiepiſcopum Moguntinenſem vocatum ad veſtram præſentiam, ibique reſponſurum adverſariis ſuis, auſi ſumus veſtram pro eo interpellare bonitatem. In hoc enim credimus honorificari miniſterium veſtrum, ſi (quatenus ſalva juſtitia licet) parieti inclinato & maceriæ depulſæ humeros veſtræ auctoritatis ſupponitis, nec calamum quaſſatum conteri, nec lignum fumigans (quod in vobis eſt) extingui permittitis. Sentiat, obſecramus, ſibi profuiſſe & precem noſtram, & ſuam ſimplicitatem, ob quam fertur a falſis fratribus circumventus potius, quam inventus in aliquo dignus depoſitionis. Hæc ſanctus Bernardus in ipſius excuſationem & commendationem.

V. Cæterum liquet, ipſum una cum aliis fuiſſe per eoſdem Legatos ab Epiſcopali dignitate depoſitum. Ita namque hoc anno in Chronico Dodechinus in Appendice ad Marianum his verbis: Hen-

Deponitur Henricus Archiep. Mogunt.

Henricus Archiepiſcopus Moguntinenſis in Pentecoſte ex præcepto Eugenii Papæ depoſitus eſt, & Arnoldus Cancellarius electus eſt. Ita ipſe per Eugenium actum aſſerens, quod per ejus Legatos factum ſciret. Cæterum juſte an injuſte, diverſa eſt aſſertio diverſorum. Excuſandam eſſe ſimplicitatem, ingeſſit S. Bernardus: Conradus Epiſcopus in Chronico Moguntinenſi itidem ipſum innocuum prædicat. Otto tamen Epiſcopus Friſingenſis & ipſe ſicut ſcientia ita vita integerrimus, moribuſque puriſſimus, noxium eum aſſerit, qui de hac legatione verba faciens, de Legatis ſic meminit:

(a) Ot. in Frid. l. 2. c. 9.

(a) *At Rex* Fridericus videlicet, *in proximo Paſcha Babenberg coronam geſtans duos Cardinales, videlicet Bernardum presbyterum, & Gregorium diaconum ad depoſitionem quorundam Epiſcoporum ab Apoſtolica Sede deſtinatos ſecum habuit. Proximam dehinc Pentecoſten Wormatiæ ferians, Henricum Moguntinæ Sedis Archiepiſcopum, virum pro diſtractione Eccleſiæ frequenter correptum, nec correctum per eoſdem Cardinales depoſuit, ac Arnoldum Cancellarium ſuum per quorundam ex Clero & populo, qui illuc venerant electionem ei ſubrogavit.* Hæc de his Otto.

Arnoldus perſecutor Henrici Archiep. Mogunt.

Conradus autem Epiſcopus, qui poſt centum annos Chronicon ſcripſit Moguntiacum (ut ipſe teſtatur) ab exordio rem geſtam cum narrat, omnem culpam rejicit in Arnoldum ejuſdem Archiepiſcopi proditorem, atque in Legatos Apoſtolicæ Sedis pecunia corruptos; ſic enim ait: *Præſidente tunc* Eccleſiæ Moguntinæ *quodam Henrico Archiepiſcopo, viro utique pacifico ac benigno, quia virtutis & pacis amator erat, lites & incommoda excitavit. Nam quia ſemper ei erat cordi, ut Clerus honore debita gauderet, populus juſtitia regeretur, terra pace publica exultaret: ecce accuſatus apud Papam, quod ſomnolentus & inutilis haberetur. Quod vir venerabilis ut cognovit, ſolemnes Nuntios pro ſua excuſatione ad ſummum Pontificem decrevit protinus deſtinare. Miſit ergo omnium ſuorum ſecretiſſimum cognitorem quemdam Arnoldum clericum, quem ipſe Archiepiſcopus ad Præpoſituram majorem promoverat jam recenter, tamquam eum, qui non poſſet eſſe immemor beneficii tam noviter conſerenti, & propterea eidem jam Præpoſituram ſancti Petri etiam contulerat, inſuper & Camerarium conſtituit civitatis Moguntinenſis. Erat autem idem Arnoldus miri ingenii & facundiæ, atque congeſtor pecuniæ infinitæ. Is itaque veniens ad Curiam Romanam, pontificatumque ambiens Moguntinenſem, primum ſibi Cardinales perſonas favorabiles acquiſivit, deinde duos ſpecialiter pecunia corrumpens, qualiter de ſua propria promotione ageret, & poſtmodum conſummaret, cum illis familiarius pertractabat. Tandem ab illis inſtructus, & de ſe certificatus, cœpit in ſuum dominum accuſationis jacula dirigere, quem venerat excuſare. Breviter totum in ſua proceſſit audacia & effecit, ut duos Legatos deſtinari peteret hujus rei cognitores & judices, obtinuitque eoſdem duos quos corruperat.*

VII. Wormatienſe judicium adverſus Henric. Archiep. Mogunt.

Tandem tractu temporis multa intervenerunt facta, quæ referre ſicut ſcribentibus eſſet onerosum, ita legentibus tædioſum. Veniunt ergo Legati Wormatiam, Henricus Epiſcopus citatus comparet: nihil prætendere poterat pro ſe, quod admittere vellent judices, ſive Legati ſupradicti. Præſidentes autem judicio in loco, qui Neuhuſen vocatur, Henricum laudabilem virum ab Epiſcopatu amovent Moguntinenſi, Arnoldum ſubſtituunt. Dicebatur autem, quod Fridericus Imperator huic negotio aſſenſum præbuerit, ſed occultum. Venerabilis vir Henricus tam manifeſta perverſitate turbatus, ipſos perverſos alloquitur in hunc modum: Si ad Sedem Apoſtolicam appellarem contra veſtrum iniquum proceſſum: Papa forſan ipſe nihil amplius attentaret, & nihil mihi accreſceret, niſi labor corporis, amiſſio rerum, & afflictio ſpiritus, & eviſceratio mentis, & evacuatio gratiæ. Appello ergo ad Dominum JESUM Chriſtum tamquam Judicem juſtiſſimum, vos cito ad ejus tribunal, ubi vobis coram ſummo Judice me reſponſurum exhibeo. Non enim juſte, nec ſecundum Deum, ſed mercede corrupti, ſicut placuit, judicaſtis. At illi: Cum tu præceſſeris, nos ſequemur. Hæc autem ridentes & deridentes dixerunt. Acta ſunt hæc anno gratiæ * *M. C. V.*

* corrige M.CLIII.

VIII.

Dominus Henricus obiit ad quoddam Clauſtrum Ciſtercienſis Ordinis, non monachus effectus, ſed in conſueto habitu vitam ducens. Arnoldus non moram faciens, cum fuiſſet, ut moris eſt, ab Imperatore regalibus inveſtitus, Moguntiam venit ibique ſolemniter eſt ſuſceptus. Poſt annum fere & dimidium venerabilis Henricus Præſul defunctus, Deo ad quem appellaverat, totum proceſſum lacrymabiliter aſſignavit. Hæc de obitu. Verum in tempus obitus mendum irrepſiſſe puto. Si quidem Dodechinus affirmat, hoc eodem anno Kal. Septembris eumdem Henricum eſſe defunctum. De judicio Dei adverſus Cardinales exhibito hæc inferius, ut libuit, idem Conradus ſcribit:

Obitus Henrici quondam Archiep. Mogunt.

Rem refero, fratres, omnibus illius ſæculi notiſſimam. Mors venerabilis Henrici multis innotuit, pervenit etiam ad aures illorum Cardinalium, qui ab Epiſco-

Conſictum terribile judicium de duobus Legatis Apoſt. Sedis. *ſcopatu eum amoventes, ſe promiſerant ſecuturos, & ludentes ad alterutrum dixerunt: Ecce praceſſit, ſuo tempore nos ſequemur. Et ecce tranſiit tempus breve, & ambo una die moriuntur. Nam unus ſedens in ſede naturæ, ut purgaret ventrem, omnia inteſtina ſua in cloacam ejecit, & animam miſerabiliter exhalavit: alius manuum ſuarum digitos articulatim abmordens, & de ore expuens, deformatis moribus, quaſi ſe ipſum devorans, expiravit. O Deus ultionum Domine, Deus ultionum Dominus, hoc eſt juſtum exercens judicium. Et in his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta. Audita ſunt hæc in terra noſtra & fama celebri divulgata, nec a quoquam aliud dicebatur quam, Benedictus Dominus qui venerabilis Henrici juſte injuriam vindicavit.* Sed quæ ultio eſt ſecuta ipſum Arnoldum auctorem malorum omnium, ſuo loco ex eodem auctore Conrado dicetur. Ob privationem Henrici & ingreſſum Arnoldi Moguntinam Eccleſiam ſchiſmate ſciſſam eſſe, atque magnopere peſſumdatam per annos decem & octo, idem auctor affirmat. Audiſti finem hominum (ſi non arguantur hæc falſa) juſtitiam pervertentium, de quibus ſi quis ſcandalum patiatur, quod tales habuerit Romana Eccleſia Cardinales: provoco eum ad Chriſti collegium duodecim tantummodo Apoſtolorum, inter quos unus ex eis mercimonio triginta denariorum Chriſtum prodidit, & non ab aliquo extrinſecus accidente paſſus eſt quid hujuſmodi, ſed ſibi ipſi manus intulit in ſuſpendium, ex quo medius crepuit, & diſrupta ſunt omnia viſcera ejus. Bonis permixtos ſemper fuiſſe & fore poſt inde malos, neceſſitate naturæ contigit, ſicut & illud ex eodem fonte dimanans, quia: *Neceſſe eſt ut veniant ſcandala.*

IX. Iſta quidem dicta ſunt, ſi (ut aſſeritur a Conrado) res ita ſe habuit. At quid ſi eum apertiſſimi mendacii arguerimus? Equidem ut res tanta prætermiſſa noſcatur ab hujus temporis Scriptoribus omnibus, ſcribatur vero poſt ſæculum ab auctore recentiori: ſuſpicionem falſitatis haud mediocrem affert. Sed quomodo ipſum mendacium convincatur, accipe. Licet quomodo nominati fuerint iſti duo Cardinales Legati, Conradus taceat: Otto (*a*) tamen Friſingenſis, qui his omnibus aderat, agens de eorum legatione eoſdem proprio nomine exacte conſignat, alterumque eorum Bernardum presbyterum Cardinalem, alterum vero Gregorium diaconum nominat. Cardinales vero iſtos ambos, quos poſt annum fere & dimidium poſt Henricum male periiſſe, Conradus affirmat (licet hoc eodem anno ipſum Henricum diem obiiſſe, ſit certius demonſtratum) conſtat diutius ſupervixiſſe: nam ipſe Bernardus presbyter Cardinalis tituli ſancti Clementis poſt tempus a Conrado præſcriptum vixiſſe reperitur, eumdemque alias legationes in Germaniam itidem agitaſſe, publica monimenta reſtantur, nempe litteræ Hadriani Papæ ad Imperatorem, & Imperatoris ad eum. Sed & qui Appendicem appoſuit ad Ottonem, Radevicus ejuſdem temporis ſcriptor, idipſum affirmat. Nec eſt quod alius ab iſto Bernardus presbyter Cardinalis inveniatur in Actis horum Pontificum vel aliis monimentis, in quibus omnium nomina recenſentur: ſed unus hic tantum Bernardus presbyter Cardinalis tituli ſancti Clementis, de quo ſuo loco inferius dicendum erit. Vixit autem his diebus alius Bernardus, at non presbyter, ſed magnæ ſanctitatis diaconus Cardinalis ſanctorum Coſmæ & Damiani, de quo Joannes (*b*) Saresberienſis in Polycratico iſtis verbis: *Bernardus Claraavallenſis monachus, & ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconus Cardinalis Romæ degens, in excelſis ſingulariter habitavit, excutiens manus ſuas ab omni munere, ut nondum natus ſit, cujus aurum, vel argentum in manus acceperit.* Sed de his rurſum inferius in Hadriano. Sed & Gregorius diaconus alter Legatorum poſt præſcriptum a Conrado tempus ſupervixiſſe, pariter inferius invenitur, unde ipſe mendacii argui poſſit.

(a) Ot. in Frid. l. 2. c. 9.

(b) Joan. Sarisb. l. 1. c. 25.

X. Obitus Eugenii. Hoc eodem anno octavo Idus Julii Eugenius Papa diem obiit Tibure, cum ſediſſet annos octo, menſes quatuor, & dies treſdecim. De quo iſta in vetere codice Romanorum Pontificum Vaticanæ blintheca: *Hic recuperavit Tarracinam,* Se-

PAGIUS 11. *Moritur Eugenius III. PP.* Ad num. X. & ſeq. Baronius refert mortem *Eageaii* III. ex veteri Codice Biblioth. Vatic. in quo legitur: *Defunctus eſt apud Tibur. die octava Julii, & inde per ſtratam publicam, & mediam Urbem atque in Vaticanum cum totius Cleri & populi Romani frequentiſſima turba, maximo luctu, communique omnium immenſa triſtitia deportatus eſt, & in ipſo B. Petri Eccleſia coram majori Altari tumulatus.* Oldoinus in Additionibus ad Ciaconium exhibet Epiſtolam Hugonis Epiſcopi Oſtienſis ex MS. Morimundenſi deſcriptam, qua mortem Eugenii III. Abbatibus & Capitulo Ciſtercienſi ſignificavit, in qua ait: *Pater noſter ac defenſor felicis memoriæ Papa Eugenius, trabea carnis exutus, octavo Idus Julii, carnis immunitus migravit ad Chriſtum.... Cujus exequia præter ſpem omnium (jam enim fere Senatum annihilaverat) præter morem conſuetum, ita per biduum ſunt a Clero & populo celebrata, ut jam crederetis regnantem in cœlis, qui mortuus in terris tolebatur.* Sed cum Joannes Ceccanus in Chron. dicat, eum mortuum Tiburi *Nonis Julii*, ſeu die Septima menſis Julii, appa-

Digitized by Google

Setiam, Narniam, & Arcem Fammonis, quæ a dominio beati Petri jam diu alienata fuerant. Hic univit (a) Epiſcopatum Velitrenſem cum Oſtienſi & S. Rufina. Fecit hic ordinationes per menſem Decembrem, in quibus diaconos decem, presbyteros undecim, & Epiſcopos ſexaginta unum creavit. Defunctus eſt apud Tibur dicta die octava Idus Julii; & inde per ſtratam publicam & mediam Urbem, atque in Vaticanum cum totius Cleri & populi Romani frequentiſſima turba maximo luctu, communique omnium immenſa triſtitia deportatus eſt, & in ipſa beati Petri Eccleſia coram majori altari tumulatus. Hæc ibi de Eugenio Papa, quem pluribus illuſtratum miraculis teſtatur Godfridus hujus temporis ſcriptor in fine vitæ ſancti Bernardi.

(a) Bos' it. apud Sigeb. Chr. an. 1181.

XI. Porro idem Eugenius inter alia magnam inde laudem commeruit, quod munerum abſtinentiſſimus erat, de quo iſta præter afferta a S. Bernardo, habet Joannes (b) Saresberienſis in Polycratico. *Amplectendæ memoriæ, & imitandæ ſanctitatis ſummus Pontifex Eugenius, quem vidiſti, nullum omnino munus hominis litigantis recipiebat, aut cui litem crederet imminere. Unde cum in adventu ſuo Prior quidam modicæ facultatis, cujus cauſam nondum audierat, ei marcham auri devotione multa inſtanter offerret: Nondum, inquit, domum ingreſſus es, & jam vis corrumpere dominum? Corruptionem namque vir ſanctus eſſe dicebat, quod offerebatur judici lite pendente.* Hæc de Eugenio Joannes Saresberienſis. Egregia de his memoria adhuc extat Tarracinæ in arce in media turri, in pariete meridiem verſus his verbis:

(b) Joan. Saresb. l. 5. c. 15.

EU-

PAGIUS paret Eugenii obitum contigiſſe nocte interjecta inter Nonas Julii & VIII. Idus ejuſdem menſis, ſeu inter diem VII. & VIII. Julii, indeque Ceccanum cum priori diei, Hugonem vero Epiſcopum Oſtienſem poſteriori affixiſſe, & exequias actas diebus VIII. & IX. Julii. Romanus Canonicus S. Petri, qui ait: *Recondidimus venerabile corpus B. Eugenii Papæ III. octavo Idus Julii, & fecimus ei ſepulcrum ex diverſis lapidibus*, indicat corpus Eugenii poſt aliquot ſæcula die ejus emortuali fuiſſe translatum.

III. *Sedis ejus duratio.* Pontificatum inierat *Eugenius* die viceſima ſeptima menſis Februarii anni MCXLV quare ſedit annos octo, menſes quatuor, & dies aliquot, de quibus ſolis controverſia eſſe poteſt. Urſpergenſis & Pariſius habent dies viginti unum; Ceccanus laudatus, Vernerus, Trithemius, Martinus Polonus & Auctor Magni Chronici Belgici dies viginti; Viterbienſis vero dies decem; & quidem recte; cum dies ejus mortis certus ſit; ideoque ſedit *annos VIII. menſes IV. dies X.* excluſo die ſeptimo Julii, in cujus nocte obiit, vel dies undecim eo incluſo. Ceccanus, Vernerus, Tritbemius, Martinus Polonus & Auctor Magni Chronici Belgici ſcripſerant *dies X.* Urſpergenſis vero & Pariſius *dies XI.* ſed Librarii utrobique numerum denarium geminarunt. Baronius, qui biduo *Eugenii* electionem anticipavit, non potuit ei non aſſignare dies XIII. ſupra annos & menſes, nec Papebrocius in Conatu Chron. Hiſt minus quam dies XXV. quia Lucii II. Eugenii deceſſoris mortem citius, quam par erat, collocavit.

IV. *Miraculis clarus fuit.* *Eugenius* III. ſtatim a morte miraculis refulſit. Chryſoſtomus Henriquez in ſuo Faſciculo parvum Tractatum *de miraculis Eugenii* ex Codice MS. vulgavit Auctore Anonymo, ſed oculari & ſynchrono, qui miracula ſeptem ad ſepulturam ejus patrata notavit, præfixa ſemper ad Eugenii nomen appellatione *Beati*. Edidit etiam illum Papebrocius in Conatu Chronico-Hiſt. ex antiquo Codice Monaſterii Urſicampi in Picardia, & in Abbatia Ordinis Ciſtercienſis, cui titulus *Miſericordia Dei*, in Diœceſi Pictavienſi ſita, ubi illud exemplar MS. aſſervatur. In Præfatione Auctor indicat ſe eo tempore vixiſſe, & in miraculo VII. ſe Officialem fuiſſe in Eccleſia S. Petri; loquens enim de quodam Romano *Stabili* appellato, qui Eugenii III. interceſſione ſanitatem acceperat, ait: *Cum jaceret in Choro noſtro apparuit ei Dominus Eugenius.* Denique Continuator Chronici S. Petri Vivi, qui hoc tempore vivebat, hoc anno ejus morte narrata, ait: *Miraculis glorioſis illius ſepulcrum illuſtratum eſt.*

V. *Anaſtaſius IV. fit Papa.* Poſt ejus mortem Sedes vacavit *dies duos*, ut habent Martinus Polonus, Auctor magni Chronici Belgici, Sigonius & Catalogus noſter VIII. cumque per biduum corpus ejus expoſitum fuerit, ſepulturæ traditum eſt die nona menſis Julii, ſeu VII. Idus ejuſdem menſis; & Hugo Cardinalis laudatus per diem octavum Iduum Juliarum diem ejus mortis, non vero diem ejus ſepulturæ intellexit; Auctor vero antiqui Chronici Normannia pag. 988. qui ait, *menſe Julio VII. Idus ejuſdem menſis eum viam univerſæ carnis ingreſſum eſſe*, diem ſepulturæ intelligit, ideoque eodem quo Eugenius ſepultus eſt die, *ſucceſſit ei Conradus Sabinenſis Epiſcopus, Apoſtolicæ Sedis in urbe duntaxat in agendis Epiſcopalibus, dum Papa deeſt, ex antiqua conſuetudine, pro dignitate loci ſui Vicarius, qui erat natione Romanus, vir grandævus, & apud Romanos auctoritate præclarus, exinde vocatus Anaſtaſius IV.* inquit iſte Chronographus, quod exſcripſit ex Germano Roberto de Monte in Chronico a Dacherio edito qui cum ipſo tempore vixerit; manifeſtum eſt erraſſe Ciaconium, qui Anaſtaſio IV. ait eum Abbatem fuiſſe Sancti Rufi, & Aurelianenſis diœceſis in Galliis. De ejus Abbatia mox diſſeremus.

VI. *Non fuit Abbas vel Monachus S. Rufi in Gallia.* Platina de Vitis Pontif. ſcribit, *Anaſtaſium IV.* ante Pontificatum Abbatem fuiſſe S. Rufi Veliternæ diœceſis, quod & legitur in Supplem. Chronicorum, Thrithemio lib. 4. capitulo 16. Hieronimo Plata de Bono ſtatu religionis lib. 2. capit. 28. & Onuphrio in editione prima Chron. Eccleſiaſt. ubi de eo dicit, *Natione Italus, patria Romanus de regione Saburra, ex patre Benedicto, Monachus Ordinis Sancti Benedicti, Abbas Sancti Rufi Veliternæ diœceſeos.* Onuphrius tamen nulla mutatæ ſententiæ ratione prolata, in ſecunda editione in quarto Venetiis anno MDLVII. curata, eum quidem Romanum facit, ſed ſubjungit, *Canonicus Regularis, & Abbas Sancti Rufi prope Valentiam in Galliis.* Verum illud manifeſte falſum, Abbatia enim Sancti Rufi caput Canonicorum

Reg.

EVGENIVS PAPA III. HOC OPVS GLORIÆ IPSIVS MEMORIAM REPRÆSENTANS FIERI JVSSIT. QVI MIRA ANIMI .... ET HONESTI STVDIO PRÆDITVS. REGALIA MVLTA LONGO TEMPORE AMISSA BEATO PETRO RESTITVIT. QVORVMDAM VITIVM IN MODVM HONE-
* judices STATIS REDEGIT. NE QVID * A QVOQVAM PETERENT. NEVE QVID A QVOQVAM ANTE DECISAM CAVSAM ACCIPERENT. POST DECISAM OBLATVM QVID VERECVNDE. ET CVM GRATIARVM ACTIONE SVSCIPERENT. Sed de ſucceſſore.

XII. * al. ſexto. Anaſtaſius Pap. IV. (a) Ot. in Frid. l. 2. c. 20.

Die vero ſequenti, *ſeptimo Idus Julii, convenientibus Patribus, ſumma concordia elegerunt in Romanum Pontificem Conradum civem Romanum ex regione Suburræ, filium Benedicti, Canonicum regularem, Epiſcopum Cardinalem Sabinenſem, qui & nomine mutato, dictus eſt Anaſtaſius ejus nominis Quartus, de quo Otto Friſingenſis: (a) *Eugenius Papa vir juſtus & religione inſignis ab hac luce tranſiens, Anaſtaſio homini veterano, & in conſuetudine illius Curiæ exercitato Sedem reliquit.* Hæc ipſe. Qui & hoc anno ab eodem Anaſtaſio miſſum eſſe Gerardum Cardinalem Legatum ad Fridericum Regem pro cauſa Magdeburgenſis Eccleſiæ narrat. Quid autem factum ſit, dicetur ſuo loco, anno ſequenti.

XIII. Hoc eodem anno, decimotertio Kalendas Septembris S. Bernardus Abbas Clara-val-

PAGIUS

Regularium ſita erat, in Provincia prope Avenionem, indeque nonniſi poſt hujus Pontificis mortem Valentiam tranſlata. Quare quicunque literis mandarunt *Anaſtaſium* IV. ante Pontificatum extitiſſe Canonicum Regularem Monaſterii Sancti Rufi in Gallia, vel ejuſdem Abbatem in errorem lapſi ſunt.

VII. *Neque etiam Monachus Ordinis S. Bened.*

Difficultas itaque tantum eſſe poteſt, an *Anaſtaſius* IV. Monachus fuerit Ordinis Sancti Benedicti, vel Abbas Sancti Rufi in Veliternenſi diœceſi; ſed utrumque falſum eſſe exiſtimo; nullus enim ante Trithemium in Chron. Hirſaug. qui an. MDXVI. a vivis exceſſit, eum Benedictinum fecit, quod & de Hadriano IV. ejus ſucceſſore etiam ſcripſit, cum tamen hunc Abbatiæ Sancti Rufi in Gallia præfediſſe extra omne dubium ſit. Nec etiam dici poteſt, *Anaſtaſium* IV. fuiſſe Abbatem Sancti Rufi in Veliternenſi diœceſi; cum nullo certo monumento probari poſſit, extra Galliam fuiſſe aliquam Abbatiam Sancti Rufi titulo inſignitam. Ordo enim Canonicorum Regularium medio circiter ſæculo undecimo juxta Avenionem fundatus, a quo varia Monaſteria in Gallia, Hiſpania & Italia poſita pendebant, quæ a Prioribus, non vero ab Abbatibus, regebantur. Poſt aliquot annos fundatæ eodem ſæculo aliquæ Abbatiæ Canonicorum Regularium, quarum aliquæ alia monaſteria ſubjecta habebant, aliæ vero nulla. Si ergo in Veliterna diœceſi Monaſterium Canonicorum Regularium extitit; quod negari non poſſe videtur, illud erat tantum Prioratus ab Abbatia Avenionenſi pendens, qui poſtea ad Abbatiæ dignitatem evectus, vulgo a populo dici potuit *Abbatia Sancti Rufi*.

VIII. *Sed Canonicus Regularis, & Prior.*

„ At, inquit Ughellus in Notis ad Ciaconium, dum de *Conrado de Suburra* Cardinali verba facit; quod ex Veliternenſi Sancti Rufi exierit monaſterio, tum antiqua monumenta Veliternenſia, vetuſtaque incolarum memoria, uſque hodie & lapides etiam ſatis ſuperque declarant. Extat adhuc Velitris Sancti Rufi Abbatia, quam poſtea Conventuales Sancti Franciſci obtinuerunt, & Sancti Franciſci titulo inſigniverunt. Ita Ughellus cujus verba, mutilata tamen, exſcripſit Oldoinus in Vita Anaſtaſii IV. Verum non negamus, *Conradum de Suburra*, in Pontificatu dictum *Anaſtaſium* IV. exiiſſe e Veliternenſi Sancti Rufi monaſterio, ſed negamus illud proprie dictum fuiſſe Abbatiam Sancti Rufi, licet ad ſtatum ſæcularem redactum aliud nomen non tulerit. Inſcriptiones, in quibus mentio Abbatiæ Sancti Rufi a poſteris poſitæ, & veroſimiliter eo tempore quo jam Monachiſmus extinctus fuerat. Et norunt Viſi docti hujuſmodi inſcriptiones ſæpe a viris rei hiſtoricæ & Chronologicæ imperitis compoſitas fuiſſe.

IX. *Obitus S. Bern.*

Ad num. XIII. & ſeq. *Sanctus Bernardus* Clarævallenſis Abbas felicem animam Deo reddidit intra octavam Aſſumptionis Beatæ Virginis, ætatis ſuæ anno ſexageſimo tertio, vigeſima die menſis Auguſti, cum annos XL. in Ordine, & in Præfectura Cœnobii Clarævallis XXXVIII. expletos peregiſſet. Ejus miracula, ſepulturam, diverſas ad diverſos apparitiones, monaſteria fundata, ſcripta, filios, & alia hujuſmodi apud Manricum in Annal. Ciſterc. legenda. Epitaphium ejus compoſuit Adamus Canonicus Sancti Victoris Pariſienſis, cujus aliqua opuſcula adhuc inedita aſſervantur in Bibliotheca Victorina Pariſienſi. Refert inter alia Manricus hoc anno cap. 3. *Laurentium* Converſum Clarævallis, virum ſanctiſſimum, in Siciliam a Philippo Priore miſſum Sede vacante, priuſquam *Robertus* in locum Sancti Bernardi ſubſtitueretur, & cum ſumma triſtitia ob acceptam Rogerii Siciliæ Regis mortem afficeretur, ſanctum Abbatem ei apparuiſſe, eique promiſiſſe proſpera cuncta eventura, *poſt tranſitum B. Bernardi*, inquit Auctor Magni Exordii lib. 4. cap. 33. *contigit, ut iſdem frater a Domino Philippo, venerabilis Claravallis Priore, ad Regem Siciliæ Rogerium mitteretur pro negotio ejuſdem Eccleſiæ. Qui cum Romam fuiſſet ingreſſus, comperto, quod iſdem Rex nuper mortuus fuiſſet, conſternatus eſt animo, & recordatus Sancti Patris ſui Bernardi, ſub quo pro diverſis negotiis frequenter miſſus, proſpere ibat & redibat: cum gemitu & lacrymis multis converſus ad orationem, eundem Sanctum Dei invocabat*, &c. Tandem ingreſſus ad Regem Siciliæ, *Rex apertis theſauris ſuis ad ædificationem novæ Eccleſiæ Claravallis non modicam ſummam auri per eundem fratrem magna devotione tranſmiſit*. Quibus ex verbis intelligimus, Rogerium anno præcedenti, quod tamen multi cum Baronio ſentiunt, mortuum non eſſe, ſed hoc ſaltem anno ſuperſtitem fuiſſe. Neque enim potuit *Rogerii* mors vel Romæ vel Claræ-

val-

Digitized by Google

S. Bern. obitus. vallenſis, anno ſuæ ætatis circiter ſexageſimotertio, ex hoc mundo migrat in cœlum. Ita namque ejus felicem obitum Gofridus monachus Claravallenſis quadruplici chronographia conſignat, dicens: (a) *Facta ſunt hæc eadem anno, quo beatus Papa noſter Eugenius Tertius, ejuſdem Patris ſanctis in converſatione ſancta filius ab hac luce, vel ab hac magis caligine migravit ad lucem, cujus merita in ipſa, cui inſigniter præfuit Urbe miraculis pluribus illuſtrata coruſcant, ſucceſſore ejus Anaſtaſio Romanæ Eccleſiæ præſidente; regnantibus autem in Romanorum Imperio Friderico illuſtri, in Francorum regno piiſſimo Rege Ludovico filio Ludovici, principatum Eccleſiæ univerſæ ac totius creaturæ viſibilis & inviſibilis monarchiam tenente Dei filio JESU Chriſto, anno ab Incarnatione ſua milleſimo*

(a) Gofr. in vit. S. Bern. l. 5. c. 2.

PAGIUS X. *Obitus Davidis Scotiæ Regis.* vallis unum vel alterum annum ignorari.

Joannes Prior Haguſtaldenſis, qui hoc anno Continuationem Hiſtoriæ Simeonis Dunelmenſis abſolvit, res in Anglia & Scotia geſtas hoc modo narrat: *David Rex Scotiæ apud Karleol preſſus infirmitate IX. Kal. Junii obiit, cujus memoria per omnes generationes in benedictione eſt. Similis illius Principis in diebus noſtris non fuit; divinis devotus officiis, ſingulis diebus omnes Canonicas horas etiam vigiliis defunctorum audire non prætermittens. Prædicabilis quidem in eo, quod in ſpiritu conſilii & fortitudinis barbaræ gentis ſuæ feritatem ſapienter moderatus eſt; quod in ablaendis pauperum pedibus frequens, alendiſque eis & veſtiendis miſericors fuit. Quod Cœnobia Sulthon, Mailros, Neubothle, Holmcoltram, Jeddwrth, Crag, & hæc quidem ejus nutu Scotiæ ſita, terris & redditibus ad ſufficientiam locupletata ipſe conſtruxit; præterea quæ in Scotia, & in aliis locis bona operatus eſt. Qui etiam apud exteras nationes; peregrinos, religioſos & ſæculares ſuis munificentiis donavit. Glorioſius dixerim, quod frugalitate quotidiana victus & veſtitus, ſanctitate honeſtæ converſationis, diſciplina morum etiam viris eccleſiaſticis ſe imitabilem præbuit. Regnavit autem XXIX. annis, corpuſque ejus ad Dunfermelin delatum in ſepulcro Regum Scotiæ ſepultum eſt, ubi & ſancta Margareta Regina mater ejus requieſcit,* &c. *Tollens igitur omnis populus terræ Melcholmum filium Henrici Comitis filii ipſius David Regis* (demortui) *apud Scotiam ſicut conſuetudo illius nationis eſt parvum admodum duodennem conſtituerunt Regem pro David avo ſuo. De quo veraciter „ dici poteſt:* Cum ſemine eorum permanent „ bona, hæreditas Sancta nepotes eorum. *Northymbria vero ſubjecta fuit Willelmo fratri ejus.* Plura habet de Davide Aelredus Abbas Rievallenſis in Epiſtola ad Henricum Ducem & poſtmodum Anglorum Regem, edita a Seldeno in decem Scriptoribus Hiſt. Angl. *Malcolmus* vero quartus eſt hujus nominis inter Scotiæ Reges.

XI. *Bellum civile in Anglia extinctum.* Pergit Joannes prior Haguſtaldenſis; *Obiit Euſtachius filius Regis* (Anglorum) *Stephani, & Henricus Epiſcopus Wintoniæ inſtantius promotiones Henrici Ducis excoluit. Quo mediante frater ejus Stephanus Rex & Henricus Dux* (nempe Normanniæ) *datis acceptiſque ſacramentis ab invicem convenerunt in fœdus ſub vinculo pacis. Confirmatumque eſt inter eos, quod Henricus Dux* (Normanniæ) *negotia Regni* (nempe Angliæ) *diſponeret, hæreſque regni poſt Regem Stephanum haberetur, idemque Henrico Epiſcopo Wintoniæ, ut pater acquieſceret de cauſis agendis in regno. Qui & Willelmo filio Regis Stephani cum Comitatu de Warenn conſervatis ei, quæ ex hæreditario jure ei competebant, ſcilicet Comitatus duo in Anglia Principatum ſuper negotia regni ei contraderet. Conſenſerunt in hoc omnes Principes regni, humiliatique ſunt ſub manu Regis Stephani, qui adverſati ſunt ei. Continuo exiit Edictum ab eis per omnes provincias violentius comprimi, deceptiones interdici, milites conductitios & ſagittarios exterarum nationum a regno ejici, munitioneſque quas quiſque in ſua poſſeſſione poſt mortem Henrici Regis* (Angliæ hujus nominis primi) *conſtruxerat, dirui. Juſtitia ergo & pax ubique in regno revocata eſt.* Pax Theobaldi Cantuarienſis Archiepiſcopi, & Henrici Wintoniæ Epiſcopi opera ſancita, & toti Inſulæ tot annos civili bello ardenti reddita. Exinde Rex *Henricum* Ducem Londinium ſecum duxit, & concordia ante Natale Domini confirmata. *Werra, quæ XVII. annis ſævierat hoc fine quievit,* inquit Matth. Pariſius.

XII. *Finis Hiſtoriæ Joannis Prioris Haguſtaldenſis.* Ad hunc Chriſti annum Joannes prior Haguſtaldenſis abſolvit Hiſtoriam ſuam viginti quinque annorum, ab anno MCXXX. inchoatam, ſed uti anno MCXLI. obſervavimus, ab eo Chriſti anno ad præſentem hic Hiſtoricus unius anni metachroniſmo ſemper peccat, indeque annus MCLIII. illi eſt MCLIV. & ipſe vel potius Librarius dicit eum compoſuiſſe Hiſtoriam XXV. annorum; cum tamen ab anno MCXXX. ad currentem, utroque extremo numerato, ſint tantum anni XXIV. Cæterum Auctor iſte res ſuo tempore geſtas narrat; neque mirum ſi aliquando in errorem labatur; cum id non raro aliis Scriptoribus æqualibus accidat, uti paſſim monuimus.

XIII. *Obitus Henrici de Murdac Archiep. Eborac.* *Henricus de Murdac* Eboracenſis Archiepiſcopus poſt Sedem annorum ſeptem, Eugenio & Bernardo vita functis, vitam pariter cum morte commutavit, uti refert Guillelmus Neubrigenſis Auctor æqualis lib. 1. cap. 26. *Tres viri memorabiles,* inquit, *& in vita ſua amiciſſimi tempore illo decedentes, in morte quoque brevibus intervallis ſecuti ſunt, ſcilicet Eugenius Papa Romanus, Bernardus Claravallis Abbas, & Henricus Eboracenſis Archiepiſcopus; e quibus Eugenio & Bernardo prius aſſumptis Henricus e veſtigio ſecutus eſt. Vulgato autem duorum tranſitu* (ſc. Eugenii & Bernardi) *tertio adhuc ſuperſtite* (ſc. Henrico) *Guillelmus olim Eboracenſis, qui Wintoniæ morabatur, ſpe recuperationis concepta* (nam prior eum depoſuerat, ſecundus, ut deponeretur egerat, tertius depoſito ſucceſſerat) *Sedem Apoſtolicam celeriter adiit, judicium non accuſans, miſericordiam humiliter poſtulavit. Et ecce certus de tranſitu, ex Anglia Eboracenſis Epiſcopi* (ſc. Henrici) *nuntius ſuperveniens, verecundiſſimas ejus* (nempe Guillelmi) *preces multum adjuvit.*

XIV. *Sanctus Guillelm. in Archiepiſc. reſtitutus.* *Et quidem Dunelmenſis Electus qui prior illuc venerat, a Domino Papa* (nempe Anaſtaſio IV.) *ſolemniter conſecratus: illius* (nempe Guillelmi), *qui poſterior advenerat, pendente adhuc fortuna, diſceſſit. Sed tandem prioris judicii rigore ſublato Apoſtolicæ manſuetudinis clementiam expertus; miſerante ejus cauſe Papa, cum Cardina-*

ſimo centeſimo quinquageſimotertio. Hæc de tempore. In ſuis autem lucubrationibus pervenerat in Canticorum tractatione ipſe Sanctus ad illum verſum: (*a*) *In lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea*. Perducens ultimum ſermonem ad ea Apoſtoli verba: (*b*) *Non ſumus filii noctis, neque tenebrarum, &c.* Cum haud pridem ſcripſiſſet ad Andream avunculum ſuum militem Templi, ultimam vero ad Arnoldum Abbatem Bonævallis dediſſet epiſtolam de his quæ pateretur ægrotans. Poſtremum autem opus ejus fuit, cum tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio, & (*c*) Metenſe bellum deploratiſſimum ex inſperato compoſuit, pacemque proſcriptam revocavit. Nam e lectulo ubi tenebatur ægrotans, aliquantulum relevatus, ad opus charitatis progredi coactus, eo fortior, quo infirmior apparuit.

(a) Cant. 3.
(b) 1. Theſ. 5.
(c) Vit. S. Bern. l. 5. c. 5.

XIV. Dignæ laudes S. Bern.

Vere Apoſtolicus vir, immo verus Apoſtolus miſſus a Deo potens opere & ſermone, illuſtrans ubique & in omnibus ſuum Apoſtolatum ſequentibus ſignis, ut plane (*d*) nihil minus habuerit a magnis Apoſtolis. Hic vivens jam centum ſexaginta monaſteria ubique terrarum erexit. Sed iſta minora cenſenda reſpectu illorum, quæ extra clauſtra in diverſis Orbis Eccleſiis, potiſſimum vero pro Romana eſt operatus Eccleſia. Qui & apud Imperatores, Reges, alioſque Principes pro omnium ſublevatione, atque Ipſorummet Principum ſalute tot tantaque peregerit. Et qui dicendus ſit totius Eccleſiæ Catholicæ ornamentum ſimul ac fulcimentum; Gallicanæ vero in primis Eccleſiæ prædicandus ſit ſummum decus, ſumma gloria, ſumma felicitas. Cujus memoria feliciſſima in benedictione & ſanctificatione ad morum infor-

(d) 2. Cor. 55.

PAGIUS

dinalibus: & ſatagente circa ejus negotium maxime quodam Gregorio, magni nominis Cardinali, homine facundiſſimo, & profundiſſima aſtutia atque animi vere Romani. Itaque in integrum reſtitutus, & Pallio quod nunquam ratenus impetrare potuerat, inſignitus, ſabbato ſancto VVintoniam rediit, anno nempe ſequenti, ut ibi videbimus. Hæc Neubrigenſis.

XV. Siurana Mauris eripitur a Raimundo Comite Barcinon.

Raimundus Berengarius hujus nominis IV. Comes Barcinonenſis & Aragonum Princeps totus erat in Mauris profligandis; Auctor enim de Geſtis Comit. Barcinon. cap. XVII. Ilerdæ & Fragæ expugnatione narrata; ait: *Poſt hæc Miravetum opinatiſſimum caſtrum anno Chriſti MCLIII. non dicam munitiſſimum caſtrum Siuranam, ſed montana fortiſſima, & alia plurimum caſtra circa littus Iberi amnis a Tortoſa uſque Cæſaraugustam cepit, & Chriſti nomen uſque ad trecentas, & in amplius Eccleſias dilatavit.* Diagus lib. 2. Hiſt. Comit. Barcinon. cap. 162. de munitiſſimi caſtri Siuranæ dicti expugnatione agit, notatque eam contigiſſe die viceſima nona menſis Aprilis hujus Chriſti anni. Idem Auctor ſcribit *Raimundum Comitem* condidiſſe tunc celebre monaſterium apud *Populetum* locum in Diœceſi Tarraconenſi ſitum, in quod introducti ſunt Monachi Ciſtercienſes, & ubi poſtea ſepultus eſt Idelphonſus Rex Aragonum, & cæteri ferme Reges, qui poſt eum fuere, donec Aragoniæ Regnum Caſtellæ Regno acceſſit; Manricus hoc anno cap. XVIII. notat, ſi attendatur dominium temporale, poſt Duces Cardonæ, immediatos Abbates Populeti, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, atque Epiſcopis etiam præferendos.

XVI. Victoria Rogerii Regis de Saracenis Africæ.

Rogerius vero Siciliæ Rex Saracenos in Africa perſequens *per Amiralios ſuos cepit Tonitam* (ſeu Tunetum) *urbem maximam in Africa*, inquit vetus Robertus de Monte ad annum MCLII. qui ideo tam hic, quam paſſim, ſed non ſemper ſequentibus annis unitate addita corrigendus. Anonymus vero Caſinenſis ad annum MCLII. cui etiam unitas addenda, ſcribit. *Rex Rogerius cepit civitatem, quæ quondam Hippone Regiam vocabatur.* Hujus urbis, quæ *Bona* etiam appellata, expugnationis annus confirmatur ex Geographo Nubienſi pag. 88. ubi ait: *Fuit expugnata anno ar. DXLVIII.* nempe Hegiræ, die viceſima octava Martii inchoati. Pertinuerat hæc civitas ad Hamma-dides, iiſque in ea regnantibus a pluribus Chriſtianis Mozarabibus & Africanis naturalibus inhabitabatur. Idem Geographus pag. 90. addit, Rogerium cepiſſe inſulam *Carcenam* in mari ad Orientem ac prope Almahdiam ſitam. *Capta autem fuit hæc inſula a Rogerio anno DLVIII.* inquit idem Geographus, qui in Hegiræ annos uſurpat. Cum ad hunc numerum hærerem, monuit Vir doctiſſimus, corrigendum eſſe errorem typographi, & loco DLVIII. legendum, ut textus Arabicus habet, DXLVIII. Quæ diligenter examinare viſum, ut tandem conſtet, *Rogerium* Regem uſque ad ſequentem Chriſti annum vitam produxiſſe.

XVII. Adventus Rica conjuges Alphonſi Imp. in Hiſpan.

Alphonſus Hiſpaniæ Imperator, qui exeunte anno ſuperiori *Ricam* Ducis Poloniæ filiam uxorem ſibi copulavit, nullum bellum ſuſcepit. Sandovalius in Alphonſo VII. hujus Reginæ in Hiſpaniam adventum deducit ex donatione facta era MCXCI. Monaſterio Najarenſi a quadam nobili femina Toda dicta, *anno quo Imperator accepit uxorem ſuam Ricam, regnante ipſo Imperatore cum filio ſuo Rege Sancio, in tota Hiſpania*. Refert & aliam Chartam fol. 202. exeunte Aprili era MCXCI. datam, in qua legitur, eam ſcriptam Alphonſo Imperatore, & Regina Imperatrice Germana regnantibus, quia Poloni Germani habebantur quod eorum Principes Regni Germanici Electores eſſent, uti Reges Bohemiæ & Moraviæ juxta Matthæum Pariſium in Chron.

XVIII. Fridericus Rex protectionem Laudenſium adverſus Mediolan. ſuſcipit.

Hoc anno *Laudenſis* urbis a Mediolanenſibus ſub jugum miſſæ cives duo convenerunt *Fridericum* Regem, Conventum Conſtantiæ celebrantem, ut ei exponerent, quas a Mediolanenſibus calamitates perferrent, ſicut narrant Otto Morena, & Acerbus Morena ejus filius, hujus temporis Scriptores. Triſtanus Chalcus lib. 7. ſcripturas ad rem iſtam facientes accurate compilavit, aitque: *Forte apud Hermannum Conſtantienſem Epiſcopum duo Laudenſes cives privatam ob rem in Germania negotiantes Albernandus cognomento Alamanus & Homobonus de Magiſtris: qui dum in aula ſpectant novam heroum ſpeciem, hominum frequentiam & rerum majeſtatem; animadverterunt crebris ſcuniorum querelis deferri ad Cæſarem injurias, oppreſſioneſque Potentiorum, & Cæſarem æqua omnibus & juſta præſtari jubere . . . . . patriæ publicam cauſam agere inſtituerunt . . . . .*

Fri-

mationem & diſciplinam, & in condemnationem hæreticorum in ſancta Eccleſia jugiter perſeveret. Porro plura atque diverſa a diverſis affixa ſunt ejus ſepulcro epitaphia, quæ ad finem vitæ ipſius cuſa leguntur, quæ tu conſulas pro

PAGIUS *Fridericus dari locum jubet, ut accedant. Interrogati, qui eſſent, vel quid peterent . . . Albernandus lingua Germanica peritus, Laudenſes, inquit, ſumus, omnium qui vivunt miſerrimi, & qui a Mediolanenſibus ea patimur, quæ ne barbari quidem pati hoſtem cogerent.* Eorum Conventus miſertus eſt; *ex aula Cæſaris deligitur Sicherius, diligens & impiger juvenis, cui etiam injungitur, ut quantum poſſet, viva oratione cauſam Laudenſium commendaret.* Ubi Sicherius in Italiam adventavit, nonniſi lacrymis Laudæ excipitur, & conantur cives eum impedire, ne Mediolanum petat. Sed fruſtra, is in eam urbem proficiſcitur, *ubi Senatui literas Regias exhibet; & mandata in commendationem rei Laudenſis exponit, quæ haud ſecus accepta ſunt, ac Laudenſes prædixerant. Nam abſque ulla Cæſaris reverentia pereiti ira & quodam furore Conſules tabulas ipſas in terram eliſere, & pedibus conculcantes, ceras quibus obſignata erant, fregerunt; imaginique Cæſaris inſignem contumeliam fecerunt. Quod videns Sicherius, & ſibi deteriora metuens, inter obſtrepentem multitudinem effugium invenit, & noctu Laudem repetit; quid egerit, viderit, quove in periculo fuerit, enarrat. Inde in Germaniam contendit. Laudenſes vero trepidavere, & ſane ſæva conſilia adverſus eos Mediolani tractabantur; ſed ſive pœnitentia facinoris, ne bis in Cæſarem peccarent, ſive bellum quo cum Papienſibus detinebantur, ab ea cogitatione averterit, in incerto eſt.* Natum inde bellum Italicum; ſed prima Friderici Regis in Italiam expeditio ad annum ſequentem pertinet. Porro Fridericus Conſtantiæ *X. Kal. Aprilis* Conſtitutionem dedit Tom. II. Bullarii Caſinenſis pag. 171. recitatam.

XIX. *Aſcalona a Cruceſignatis capta.* Joannes de Ceccano in Chron. ad currentem annum, narrata Anaſtaſii Papæ electione, ait *Aſcalona capta eſt a Chriſtianis XIV. Kalend. Septembris.* Idem habet Anonymus Caſinenſis ad hunc Chriſti annum: *Rex Hieroſolymitanus cepit civitatem Aſcalonam*; quod & legitur in Auctario Affligemenſi ad Sigeberti Chronicon & in Urſpergenſi ac Nangio. Quare Tyrius, qui cum res ab aliis acceptas, non vero a ſe viſas narrat, ſæpe fallitur, hanc *Balduini* III. Hieroſolymorum Regis victoriam lib. XVII. cap. XXI. & ſeqq. perperam in annum ſequentem differt. Eam tamen ejus verbis referemus. Cum viſum eſſet Hieroſolymitanæ urbis Pomeria civitati adjacentia, unde civibus multa erat commoditas, dilatare, anno MCLII. Aſcalona in littore maris ſita obſidione cincta. Interfuere *Fulcherius* Patriarcha Hieroſolymorum, & alii nonnulli Epiſcopi ac Abbates & Principes laici. *Frequentibus etiam nunciis Calipham Ægyptium ſollicitant* (nempe Aſcalonenſes) *quatenus mature procederet ſubſidium, alioquin in proximo ſe defecturos ſignificant.* Capta tandem civitas, ſed non anno MCLIV. die duodecima menſis Auguſti, ut ſcribit Tyrius; verum hoc anno die decima nona menſis Auguſti, uti jam diximus. Balduinus Rex *matris conſilio* Urbem *fratri ſuo adoleſcenti, domino Amalrico Joppenſi Comiti liberaliter conceſſit*, inquit Tyrius. Tempus vero captæ Aſcalonæ recte a Joanne Ceccano notatum fuiſſe oſtendit Prior Voſienſis in Chron. cap. 55. ubi ait: *Ea tempeſtate capta eſt a Rege Balduino Aſcalona infra octavas Aſſumptionis Dei genitricis ab Incarnatione Domini MCLVIII. ſed* legendum, MCLIII. ut ipſemet Voſienſis oſtendit, cum ſubdit: *Anaſtaſius ſucceſſor Eugenii anno illo conſecratur.* Scriptor Auctarii Affligemenſis ad annum MCLIII. ait, Regem Hieroſolymorum diebus S. Dei Genitricis Purificationi proximis procinctum moviſſe, & diurno bello inceſſanter perduraſſe *uſque in feſtum Aſſumptionis ejuſdem ſacratiſſimæ Virginis*, ac proxima die illius feſti turrim cum ſuis machinamentis muro admoviſſe, & tertia die ad murum acceſſiſſe. Quæ poſtquam fuſe retulit, ſubdit: *Vir ille, qui præſens fuit, & omni tempore obſidionis in exercitu duravit, quod vidit, nobis narravit.*

Mortuus eſt hoc anno *Theodotus* Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui juxta Seriem Epiſcoporum Byzantii lib. 4. Juris Græco-Romani Nicolao IV. Muſaloni dicto ſucceſſit, & quem excedit *Neophytus Incluſus ex Manſione Evergetidis.* Utrumque prætermiſit Baronius. [s] & Onuphrius in Chron. qui legerat Seriem illam tunc ineditam, pro *Theodoto* perperam Theo- XX. *Moritur Theodotus Patriarc. Conſtantinop.*

NOTÆ [r] UTrumque patriarcham Nicolaum nempe, non III. ut mendoſe eſt in Pagio, ſed IV. & Neophytum non ignoraſſe Baronium notat P. Cuperus in Hiſt. patriarcharum C. P. ad tomum I. auguſti Actorum SS. præfixa pag. 137. & patet legenti eumdem Baronium ad annum 1112. num 15. quamquam ex defectu monumentorum certos horum Patriarcharum annos & tempus ſedis deſtnire non potuit.

Porro Neophitum hunc patriarcham commentitium eſſe merito ſuſpicatur P. Bandurius in Commentr. ad Antiquit. C. P. lib. VIII. pag. 638. edit. Venet. tum quod Scriptoribus omnibus Græcis ejus ætatis ignotus ſit; cum etiam quod in optimo catalogo patriarcharum C. P. a Nicephoro Calliſto digeſto, & ab eodem Bandurio Antiq. C. P. lib. 8. pag. 164. vulgato, deeſt. Equidem eo expuncto reliquorum patriarcharum chronologia optime cum catalogis cohæret. Nam ſi Theodoto anno 1153. ſucceſſor Conſtantinus ſtatuatur, cum ille ex eodem Nicepori Catalogo biennio ſacris præfuerit, ad annum 1157. ducemur. Hunc excepit Lucas annis, ut ex eodem Catalogo, 15. menſ. 3. adeoque uſque ad 1169. Tunc aſſumptus Michael qui cum ex eodem catalogo annis 8. & menſ. 2. ſacris præfuerit, anno 1177. vel ſequentis initio (nam forte menſibus II. ſacris præfuit) ſuffectus fuit Theodoſius uſque ad annum 1183 uti diſerte affert Nicetas qui ait illum Indict. XV. anni Chriſti 1182. depoſitum fuiſſe, ac mox reſtitutum, anno ſequenti ſponte ceſſiſſe. In ejus locum ab Andronico imperatore accitus fuit Baſilius, qui ſacram dignitatem uſque ad annum 1186. ut optime Pagius ad eumdem annum num. 29. occupavit.

Digitized by Google

pro arbitrio. Inter auctores autem ipſorum primum locum tenet egregius temporis hujus Poeta Adam Canonicus regularis monaſterii S. Victoris Pariſienſis, quem ut tamquam ex unguibus tu leonem agnoſcas, accipe quod in ejus Clauſtro extat epitaphium a ſe ſibi ſcriptum memoria dignum:

Heres peccati, natura ſilius iræ,
Adami de S. Victore epitaph. *Exiliique reus naſcitur omnis homo.*
Unde ſuperbit homo, cujus conceptio culpa,
Naſci pœna, labor vita, neceſſe mori?
Vana ſalus hominis, vanus decor, omnia vana:
Inter vana nihil vanius eſt homine.
Dum magis alludit præſentis gloria vitæ, Præterit, immo fugit; non fugit, immo perit.
Poſt hominem vermis, poſt vermem ſit cinis, heu, heu!
Sic redit ad cinerem gloria noſtra ſimul.
Hic ego qui jaceo, miſer & miſerabilis Adam,
Unam pro ſummo munere poſco precem.
Peccavi fateor, veniam peto; parce fatenti,
Parce Pater, Fratres parcite, parce Deus.

Ann. Eccl. Tom. XIX.

Iſta in laudem laudatoris ſancti Bernardi redundent. K 2 An-

PAGIUS Theodoſium habet, & *Neophytum incluſum* prætermittit, quia exemplar mancum nactus fuerat.

NOTÆ vit. Ceſſit deinde Sacerdotium Nicetæ cui annos, non ſex ut habent catalogi alii, ſed tres & dies decem aſſignat catalogus Nicephori Calliſti. Deſiit hic non anno 1192. ut habet Pagius ad A. 1191. 56. ſed anno ſecundum eundem calculum 1190. Hunc proxime ſecutus fuit Leontius, eodemque anno poſt ſeptem menſes depoſitus. Vacuam cathedram tunc anno integro & ſemis occupavit Doſithæus, cui non ante nec poſt annum 1192. ſucceſſor Georgius Xiphilinus datur. Porro toto cœlo erravit Pagius qui ad A. 1191. 56. Xiphilinum anno 1194. cæpiſſe aſſeruit; nam anno 1192. pontificem egiſſe illum præter chronologiam ex optimis catalogis Bandurianis ſuperius a nobis deductam, probant etiam duo ejus Synodalia ſtatuta de Stauropegiis anno 1192. data, quæ legiſſe ſe in Nomocanone Manualis Malaxii affirmat Allatius in Diatriba de Georgiis, recuſa a Fabricio Bibliot. Græc. tom. 10. pag. 665. MANSI

JESU CHRISTI ANNUS 1154.	ANASTASII PAP. IV. ANNUS 1.	FRIDER. REG. ROM. 3. MANUELIS IMP. 12.

I. Legatio Anaſt. Pap. ſpreta.

ANnus incipit Redemptoris milleſimus centeſimus quinquageſimusquartus, Indictione ſecunda, quo Gerardus Cardinalis Legatus miſſus antea ad Fridericum, re infecta dimiſſus cum dedecore, moritur in via. Jam anno ſuperiori dictum eſt, hanc fuiſſe legationem miſſam in Germaniam ad abſolvendam cauſam Magdeburgenſis Eccleſiæ, quam (ut vidimus) Eugenius Papa moriens bene inchoatam reliquerat. Sed hæc de Gerardo, & quid poſt hæc per Anaſtaſium geſtum fuerit, (a) Otto ita narrat: *A quo Anaſtaſio dum Cardinalis quidam Gerardus nomine ad terminandam Magdeburgenſis Electi cauſam miſſus fuiſſet, ac Principem in eadem civitate Natale Domini celebrantem adiiſſet, cum quædam ibi ſecus illius nutum tractare vellet, indignationem ejus incurrens, infectis negotiis pro quibus venerat, mandatis ſervitoribus inglorius redire coactus, in via etiam vita deceſſit. Verum Princeps miſſis ad Anaſtaſium cum Guicmanno* novo Archiepiſcopo ab ipſo intruſo *Nuntiis, non ſolum facti ſui ratihabitionem, ſed etiam pallium obtinere eum fecit, non ſine quorumdam ſcandalo: qui ne unquam id fieret, immobiliter fixum Romanos tenere, a proprio ipſorum ore audierant. Ex hinc non ſolum in ſæcularibus, ſed & in Eccleſiaſticis negotiis diſponendis auctoritas Principis plurimum crevit.* Cum decrevit religio in animo ejus, & temeritas in violandis juribus Eccleſiaſticis in dies magis magiſque aucta, annis ferme ſingulis, ſuæ ipſius in Eccleſiam contumaciæ ſpecimen Chriſtiano indignum Principe daret.

(a) Ot. Fr. in Frid. l. 2. c. 30.

Moritur hoc anno in fine ipſius, Anaſtaſius Papa, nimiæ facilitatis reprehenſus: de quo ea, quæ in codice Vaticano Romanorum Pontificum reperimus ſcripta, prodamus in lucem, videlicet: *Iſte Anaſtaſius Papa Quartus inventa corpora SS. Ruffinæ & Secundæ collocavit juxta Baptiſterium Lateranenſis Eccleſiæ a latere ejuſdem prope apſidem, & contra eamdem apſidem recondidit corpora ſanctorum Cipriani & Juſtinæ, necnon reliquias ſanctæ Luciæ Virginis. Fecit etiam palatium apud ſanctam Mariam Rotundam. Dedit Lateranenſi baſilicæ Eccleſiam ſancti Laurentii in Campo Martii cum omnibus domibus tam ſub palatio quam juxta palatium cum omnibus tenimentis ejus & pertinentiis. Dedit eidem Eccleſiæ Lateranenſi calicem argenteum cum patena operoſe factum, penſantem marchas quadraginta, thuribulum argenteum penſans marchas ſeptem, candelabra argentea penſantia undecim, optimam planetam albam cum auriphrygio admirabili, & pallia diverſa, & plura alia* — II. Anaſt. Pap. obitus.

PAGIUS SÆC. XII. Anno Eræ Hiſpan. MCXCII. Anno Hegiræ DXLIX. inchoato die 18. Martii fer. 5. A.C. 1154	
	ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6647.
	☉ 15. C. ☽ 15. P. 4. April. Indict. 2.
	JESU CHRISTI 1154.
	HADRIANI IV. PAPÆ 1.
	FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 3.
	MANUELIS COMNENI IMP. 12.

1. Moritur Anaſtaſius IV. PP.

ANum. I. ad V. *Anaſtaſii* IV. Pontificatus brevis fuit, cum anno ſuperiori die nona menſis Julii ad culmen Apoſtolicum evectus fuerit, &, ut habent Codex Vaticanus, cujus verba recitat Baronius, Onuphrius in Chron. & Sigonius in Hiſt. de Regn. Italiæ currenti *IV. Nonas Decembris* ſeu die ſecunda illius menſis vivere deſierit. Quare ſedit tantum annum unum, menſes quatuor, dies viginti quatuor, ut tradunt Bromptonus in Chron. pag. 1042. Auctor Faſciculi Temporum, Matthæus Pariſius, Martinus Polonus & Scriptor Magni Chronici Belgici pag. 174. In Necrologio Caſinenſi a Caraciolo edito, & in Chron. Joannis Ceccani, ubi ejus obitus cum die III. Nonas Decembris connectitur, dies ejus ſepulturæ notatur. (r)

II. Beneficus fuit erga Eccleſiam Lateran.

Joannes Diaconus junior in lib. de Eccleſia Lateranenſi, cujus erat Canonicus, de Anaſtaſio IV. ſcribit: *A ſiniſtro latere Baſilicæ eſt altare B. Mariæ de Repoſo. Ibi juxta jacet Anaſtaſius Papa IV. qui fuit Sabinus Epiſcopus, in mauſolæo porphyritico præclaro opere ſculpto, in quo olim jacuit Helena mater Conſtantini Imperatoris: quod videlicet mauſolæum de Eccleſia, quam idem Imperator ad honorem ipſius matris extra urbem fabricaverat, idem Papa reportari fecerat. Hic unice ac devotiſſime dilexit*

pra

NOTÆ (s) ANni hujus auguſto menſe concilium Burgulii celebratum fuit ſub Engelbaudo Turonenſi archiepiſcopo, omnibus ejus ſuffraganeis, ne Dolenſi quidem excepto aſſiſtentibus. Meminit Synodi hujus Innocentius III. in ſua ſententia qua Turonenſibus jus metropoliticum in Dolenſem aſſeruit, quam inter Acta in cauſa Dolenſi vulgavit P. Martene Anec. to. III. Nec plura ſcimus de concilio hoc, quod omnes Collectores latuit. Ad hunc vero annum pertinere ex eo colligo, quod in eadem ſententia adnotetur habitum fuiſſe auguſto menſe poſt conſecrationem Hugonis Dolenſis. Hugo enim anni hujus februario menſe jam electus fuerat, ut conſtat ex epiſt. Anaſtaſii papæ ad Dolenſes eo anno & menſe data & in Actis illis relata. MANSI

alia ad ornatum altaris & Eccleſiæ. Obiit Romæ quarto Nonas Decembris, & tumulatus eſt in ipſa Lateranenſi Eccleſia in porphyretico ſepulcro. Hæc ibi. At ſedes diem tantum vacavit.

III. Hadr. IV. creatio. In locum autem Anaſtaſii ſubrogatus eſt Hadrianus natione Anglicus ex Epiſcopo Albanenſi, Nicolaus dictus, de quo iſta in eodem Vaticano codice habentur: *Fuit natione Anglicus de Caſtro ſancti Albani, Nicolaus nomine, qui pubertatis ſuæ tempore, ut in ſtudiis litterarum proficeret, egrediens de terra ſua & cognatione ſua, perveniens ad Arulatam, ubi cum in ſcholis litteris vacaret, a Domino factum eſt, ut ad Eccleſiam beati Rufi accederet, & in ea Religionis habitum, facta canonica profeſſione, ſuſciperet. Proficiens autem, Deo auctore, de bono in melius, Prioratum in ipſa domo prius obtinuit, & poſtmodum Abbatiæ apicem de communi Fratrum voluntate conſcendit. Accidit autem, ut pro incumbentibus Eccleſiæ ſibi commiſſæ negotiis ad Apoſtolicam Sedem veniret, & peractis omnibus cauſis, pro quibus venerat, cum redire ad propria vellet: beatæ memoriæ Eugenius eum retinuit, & de communi fratrum ſuorum conſilio in Albanenſem Epiſcopum conſecravit. Proceſſu vero modici temporis, cognita ipſius honeſtate, & prudentia, de latere ſuo eum ad partes Norvegiæ Legatum Sedes Apoſtolica deſtinavit, quatenus verbum vitæ in ipſa provincia prædicaret, & ad faciendum omnipotenti Deo animarum lucrum ſtuderet. Ipſe vero tamquam miniſter Chriſti, & fidelis ac prudens diſpenſator myſteriorum Dei, gentem illam barbaram & rudem in lege Chriſtiana diligenter inſtruxit, & Eccleſiaſticis eruditionibus informavit. Divina itaque diſpenſatione Apoſtolatus ſui diem præveniens, defuncto Papa Eugenio, & Anaſtaſio in ejus locum ordinato, ad Matrem ſuam ſanctam Romanam Eccleſiam, auctore Domino, remeavit, relinquendo pacem regnis, legem barbaris, quietem Eccleſiis, ordinem clericis & diſciplinam, & Deo populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.*

IV. *Tranſeunte autem modico temporis intervallo obiit Anaſtaſius Papa. In ſecundo die convenientibus in unum pro eligendo ſibi Paſtore cunctis Epiſcopis & Cardinalibus apud Eccleſiam beati Petri, non ſine divina diſpenſatione conſilii factum eſt, ut in ejus perſonam unanimiter concordarent; & Papam Hadrianum a Deo electum tam clerici quam laici pariter conclamantes, eum invitum & renitentem in Sedem B. Petri inthronizarent, Deo auctore, * quarta Nonas Decembris, Dominicæ Incarnationis anno MCLIV. Indictione tertia cœpta menſe Septembris. Erat autem vir valde benignus, mitis & patiens, in * Anglica & Latina lingua peritus, ſermone facundus, eloquentia politus, in cantu Eccleſiaſt. præcipuus, prædicator egregius, ad iraſcendum tardus, ad ignoſcendum velox, hilaris dator, eleemoſynis*

* tertio
* Græca

PAGIUS *pro omnibus iſtam Eccleſiam antea dum eſſet Epiſcopus, atque in Apoſtolatu ſublimatus, poſtea plurimis beneficiis honoravit. Nam duo privilegia Canonicis præfatæ Baſilicæ ſolemniter condidit*, plurimaque in ejus gratiam fecit ibidem ſigillatim memorata.

III. Hadrian. IV. ei ſuccedit. Nicolaus Cardinalis Albanenſis poſtridie, ut habet idem Codex Vaticanus, inthronizatus eſt, recteque ſcribit Voſſius Tom. II. Biblioth. Labbei pag. 308. *Huic* (nempe Anaſtaſio IV.) *ſucceſſit Hadrianus Papa, qui extitit Canonicus de Sancto Rufo, & coronatus feria ſexta*; dies enim tertius menſis Decembris hoc anno in feriam ſextam incidit. In Codice Vaticano citato hæc verba leguntur: *Tranſeunte modico temporis intervallo obiit Anaſtaſius Papa. In ſecundo die* (tertia ſcilicet Decembris) *convenientibus in unum pro eligendo ſibi Paſtore cunctis Epiſcopis & Cardinalibus apud Eccleſiam B. Petri, non ſine divini diſpenſatione conſilii factum eſt, ut in ejus perſonam unanimiter concordarent; & Papam Hadrianum a Deo electum tam Clerici quam Laici pariter conclamantes, eum invitum & renitentem in Sedem B. Petri inthronizarent, Deo auctore, quarta Nonas* (legendum cum Baronio in margine, tertio Nonas) *Decembris Dominicæ Incarn. an. MCLIV. Ind. III.* Baronius num. III. jam ex eodem codice ſcripſerat, *Fuit natione Anglicus de Caſtro Sancti Albani, Nicolaus nomine, qui pubertatis ſuæ tempore, ut in ſtudiis literarum proficeret, egrediens de terra ſua & cognatione ſua, pervenit ad Arulatam* (legendum, Arelatum, ſeu Arelatem ſeptem tantum leucis ad Urbe Avenionenſi, juxta cujus muros erat monaſterium Sancti Rufi, in quo Hadrianus primum Canonicus Regularis & poſtea Abbas factus eſt diſſitam) *ubi cum in ſcholis literis vacaret, a domino factum eſt, ut ad Eccleſiam beati Rufi accederet, & in ea religionis habitum, facta Canonica profeſſione ſuſciperet*, ut anno MCXLVI. fuſe narravimus; nam Trithemium in Chron. qui eum facit Abbatem Ordinis Sancti Benedicti, & quicumque eum hac in re ſecuti ſunt, plane erraſſe certum eſſe debet.

IV. Moritur Rogerius Siciliæ Rex. Baronius num. IV. refert ex Romualdo in Chron. Willelmum Siciliæ Regem, qui Rogerio patri ſucceſſerat, noluiſſe recipere literas Hadriani Papæ, quia *eum non regem ſed Willelmum dominum Siciliæ nominabat*. Jam vero Baronius anno MCLII. num. X. dixerat, Rogerium, teſte Romualdo, eo anno vita functum, ibique polliciti ſumus, nos hic eum ad præſentem annum perveniſſe demonſtraturos, & anno ſuperiori teſtimonia attulimus, quibus eum eo anno adhuc in vivis fuiſſe conſtat; ſed hoc caput magis diſcutiendum, ut huic controverſiæ ei tandem longus dies ponatur. Anonymus Caſinenſis, qui in editione Caracioli hoc anno rectam Chronologiam inſiſtit, in Chron. ſcribit: *Obiit Rex Rogerius menſe Februarii die ultimo. Obiit Anaſtaſius Papa, & Hadrianus Papa eligitur*, quæ ideo tria ad unum eumdemque annum pertinent. In veteri Necrologio Caſinenſi, a Carecciolo edito, ad III. Kal. Martii legitur, *Rogerius Rex Siciliæ*. Tum X. *Kal Rogerius Comes Siciliæ*. Antea ad VI. Idus Februarii; *Halberia Regina uxor magni Regis Rogerii*. Ex quibus

nis largus, & omni morum compoſitione præclarus. Hæc ibi, reliqua inferius ſuis locis.

Legatio ad Reg. Siciliæ. *Poſt hæc autem Hadrianus Papa audito adventu Salernum Vuillelmi Regis Siciliæ* (inquit ſæpe citatum ſuperius Romualdi Chronicon) *Henricum Cardinalem SS. Nerei & Achillei ad eum miſit, quem Rex recipere noluit, ſed Romam redire præcepit, eo quod in litteris Apoſtolicis, quas Regi portabat, Papa eum non Regem, ſed Vuillelmum dominum Siciliæ nominabat. De quo facto Hadrianus Papa & tota Romana Curia contra Regem turbata eſt & commota.*

Moritur hoc anno Anglorum Rex Stephanus, de quo S. Bernardus in Malachia ait, ob diſſenſiones inter ipſum & Eu- V.

PAGIUS bus eruitur, Rogerium die XXVII. menſis Februarii vita functum, & poſtridie terræ mandatum. Ad hæc mortis Rogerii Regis epocha unanimi conſenſu Auctorum & antiquorum Scriptorum nativorum confirmatur, & nonniſi a quibuſdam Scriptoribus modernis reiicitur. Peregrinius in Notis ad Anonymum Caſinenſem pag. 131. ad hunc locum ait: *Regis Rogerii annum & diem obitus rite hic conſignari antiqua chartula & Auctores conſentiunt omnes, quin nec ſecus ejus tumulus capiendus eſt, ut dicam ad annum MCLXXII.* (vult Peregrinius aliquos Siculos Eram Incarnat. biennio anticipaſſe; verum hæ inſcriptiones plures poſt Rogerii Regis mortem annos poſitæ, ſicut plura Epitaphia ſepulcris a poſteris inſcripta fuere) *nec ipſe negat Romualdus Salernitanus, qui in aliam ab hac ſententia a ſummo laudatur viro* (nempe a Baronio loco jam citato) *Guillelmum enim verbis paulo ante relatis coronatum prodidit* (nempe Romualdus) *in Regem biennio ante Rogerii patris mortem: nempe eotundo uſus ibi annorum numero; ſed dein Rogerii deſignans obitum, non ſic inquiens:* Defuncto Rogerio, „ Willelmus filius, qui cum patre duobus annis, & menſibus decem regnaverat, illi in „ Regni adminiſtrationem ſucceſſit. Pergit Peregrinius: *VVillelmus itaque Rex coronatus in anno MCLI. menſe Maii uſque ad exitum menſis Februarii anno MCLIV. annos duos & menſes ſui regni decem numerabat. Porro eodem anno MCLIV. menſe Decembris defunctum quoque Papam Anaſtaſium, electumque in Papam Hadrianum eſt Scriptorum omnium conſtans aſſertio.*

V. *Annus ejus mortis magis probatur.* Radulphus de Diceto Scriptor æqualis in Imagine Hiſtoriarum pag. 677. de Rogerio loquens ait: *cum ageret in extremis, reliquit filium & filiam VVillelmum & Conſtantiam; annus millenus centeſimus quinquageſimus quartus tunc temporis effluebat.* In Chronico Clarevallenſi exarato ab Anonymo Clarevallenſi, & ab anno MCXLVII. uſque ad annum MCXCII. perducto, ac a Chiffletio publicato Rogerii Regis mors cum hoc anno etiam alligatur, falliturque verus Robertus de Monte in Chron. dum Rogerii obitum cum an. MCLIII. *IV. Kalend. Martii*, & Anaſtaſii mortem cum currenti alligat; ſecundus quidem error levis, & loco *IV. Kal.* legendum, *II. Kal.* vel III. Kal. ſed primus eo minus excuſandus, quod Robertus iſte de Torinneio Auctor Chronici a Dacherio in lucem emiſſi Robertus de Monte vulgo appellatus, hoc anno Abbas S. Michaelis in periculo maris creatus fuerit, ut teſtatur Chronicon S. Michaelis a Labbeo Tom. I. Biblioth. vulgatum. Licet autem Robertus annum a Kalendis Januarii incipiat, pluribus tamen in locis res inter primum Januarii & diem Paſchatis tranſactas ad præcedentem refert. Quare vereor, ne utrumque annos numerandi modum uſurpet in variis Chronicis exſcribendis; præſertim cum de rebus extra Galliam geſtis ſermonem habet.

Peregrinius in prima parte pag. 260. refert antiquum indiculum Principum Beneventan. in quo legitur: *Rogerius Rex Magnificus Africæ & Siciliæ in Ducatu regnavit annos III. & menſes VI. Rex annis XXII.* (ſed Librarius annum unum plus dicit) *& cum filio annis III.* (qui anni incompleti numerandi). *Guillelmus filius ejus Rex annis XII.* Quare cum certum ſit Guillelmum anno MCLXVI. e vivis exceſſiſſe, ante præſentem annum Rogerio Patri non ſucceſſit. Is ultimis vitæ annis multarum gentium manubiis locupletatus in extrema *Panormi* parte mirifico opere arcem jam vetuſtate collabentem inſtauravit, quam ſuam & futurorum omnium Siciliæ Regum Sedem conſtituit. Licet enim ipſe & Succeſſores Neapolitano Regno potirentur, ut tamen tenaciores rebellibus in Sicilia Saracenis frænos imponerent, & ne nova, qui reliqui ſupererant, vel qui vicinam Africam incolebant, Saraceni molirentur, in Urbe Panormo Regia longo tempore reſedere. Pacis ac belli viciſſitudinem ita alternavit, ut nullum Regum aut Principum ſua ætate parem habuerit. Ingentes theſauros ad Regni munitionem, poſteritati conſulens coacervavit, & ædes plures ſacras inſigni opere erexit. Denique cum *Rogerius & Anfuſus*, duo majores ejus natu filii, in quibus veriſſima Paternæ virtutis effulgebat effigies, mortui fuiſſent, Guillelmo quia alius legitimus & hæres nullus ſupererat, Regni diadema impoſuit, eumque ſibi Regni conſortem aſcivit. VI. *Rogerius inter illuſtriores Principes numerandus.*

Guillelmus Rex, inquit Falcandus in Hiſt. de Siciliæ Calamitatibus pag. 642. *cum patris ſolum poteſtatis, non etiam virtutis hæres exiſteret, in tantam eſt primum efferatus amentiam, ut optimi Patris acta contemneret, ſuaque induſtria Curiæ ſtatum in melius reformatum peſſum ire permitteret. Unde & quos familiares Pater habuerat, eos partim condemnavit exilio, partim carcerum concluſit anguſtiis.* VII. *Guillelmus filius & ſucceſſor ei valde diſſimilis.*

Ad num. V. Hoc anno *Rex Anglorum Stephanus, miles egregius & mente piiſſimus octavo Kalendas Novembris diem clauſit extremum*, inquit Matthæus Pariſius in Chronic. Henricus vero hujus nominis II. qui ei ſucceſſit, hoc vel ſequenti anno Hadrianum Papam de more Chriſtianorum Principum, literis & legatione veneratus eſt. Extat inter Petri Bleſenſis Epiſtolas una, quam ejus nomine ad Hadrianum Papam ſcriptam, Baronius qui eam refert affirmat, & ejus lectio indicat; licet ea alia Epigraphe non inſigniatur quam iſta: *Ad N. Pontificem Romanum*, & infra, *Talis Papa, talis Rex.* VIII. *Moritur Stephanus Angliæ Rex.*

Baronius ait, *Henricum* II. anno ſequenti e Normannia in Angliam veniſſe, & in Regem ab omnibus receptum fuiſſe, quam in rem laudat Robertum de Monte vulgatum, quod & in genuino etiam habetur; hic enim, ut notat Dacherius, qui illum publicavit, poſt recitatam mortem *Giſleberti* Epiſcopi Pictavienſis alia non refert, quam quæ jam in vulgato IX. *Ei ſuccedit Henricus II.*

Obitus Stephani Reg. Angl. & Henrici II. creatio.

Eugenium Papam vetuiſſe Epiſcopis, ne ſe conferrent ad Romanum Pontificem. Succeſſit autem in regnum Henricus Dux Normanniæ filius Mathildis Imperatricis, qui repudiatam a Ludovico Rege Francorum Elionaram in uxorem duxerat. Hic rebus compoſitis, anno ſequenti in Angliam transfretavit, ubi fuit mira omnium concordia receptus in Regem. Hæc Robertus in Appendice ad Sigebertum.

Hic ipſe Henricus Rex Angliæ, ubi accepiſſet Hadrianum gentilem ſuum creatum eſſe Romanum Pontificem, ad eum has literas dedit, quæ inter epiſtolas Petri Bleſenſis cuſæ habentur: (a)

(a) Pet. Bleſ. ep. 163. Epiſt Reg. Angliæ ad Hadr. Pap.

Aures noſtrae aura dulcis afflavit; quia ſicut accepimus, creationis veſtræ novitas tamquam aurora rutilans deſolationis Romanæ Eccleſiæ tenebras propulſavit. Gaudet Sedes Apoſtolica viduitatis ſuæ ſolatium conſecuta: gaudent omnes Eccleſiæ lucem novam oriri videntes, & ipſam uſque ad perfectam diem creſcere præſtolantes. Sed gaudet præcipue noſter Occidens, quod velut ortens novum lumen influere promeruit Orbi terræ, & Solem Chriſtianitatis, qui verſus Orientem nuper occubuit, divino munere Occidens reſtauravit. Nos itaque, Pater ſancte, honori veſtra magnifice collætantes, & divinæ majeſtatis magnificentiam devotis inde laudibus proſequentes, Paternitati veſtræ, de cujus fervore filiali devotione confidimus, vota noſtra familiarius aperimus. Si enim carnalis filius carnalis affectus patri fidenter aperit, quanto fidentius ſpiritualis ſpiritualia poteſt deſideria reſerare? Sane inter cæteras affectiones noſtras non mediocriter affectamus, quod cum divina dextera reverentiſſimam perſonam veſtram, tamquam lignum vivificum in media paradiſi ſpiritualiter plantandum duxerit, & dextera noſtra in ſuum Pomerium transplantandum: ſummopere ſtudeatis fructuoſis operibus & doctrinis Eccleſias omnes ita reficere, quod beatam dicant omnes generationes veſtræ Beatitudinis notionem. Illud quoque ſincero corde ſitimus, quod ſpiritus procellarum, qui dignitatum culmina vehementius conſuevit perflare, numquam a ſanctitatis ſtudio vos avellat: ne quod abſit, altius dignitatis faſtigium graviu precipitium ſubſequatur. Sed & illud intime affectamus, ut cum univerſarum Eccleſiarum ordinatio ad vos pertineat, tales ordinare curetis ſine dilationis diſpendio Cardinales, qui onus veſtrum ſciant, & velint, & valeant ſupportare: non reſpicientes ad patriæ propinquitatem, generis qualitatem, aut potentiæ quantitatem, ſed quod Deum timeant, avaritiam odant, juſtitiam ſitiant, & zelo ferveant animarum. Nec modicum noſtrum movet affectum, ut cum Eccleſiis ſupra modum officiat indignitas miniſtrorum, ſumma ſollicitudine vigilare curetis, cum ſuper dignitatum, vel Præbendarum collatione veſtram contin- get

PAGIUS

to ſub ejus nomine Chronico legebantur. Verum ſive vetus Robertus de Monte id ſcripſerit, ſive Librarii Chronicon ejus corruperint, certum eſt, *Henricum* currenti anno in Angliam veniſſe, ibique XIV. Kal. Januarii, ſive Dominica ante Nativitatem Chriſti coronatum eſſe Londoniæ; id enim Novus Chronographus Saxo Guillelmus Neubrigenſis lib. 2. cap. 1. Gervaſius in Chron. Hovedenus, Matthæus Pariſius, Chronographus Andegavenſis, aliique prodidere. Addit Neubrigenſis: *a Normannia in Angliam veniens, hereditarium regnum ſuſcepit, acclamatus ab omnibus & conſecratus myſtica unctione in Regem, concrepantibus in Anglia cunctis: Vivat Rex. Prioris quippe regni ſub quo tot mala pullulaverant, infelicitatem experti, de novo Principe meliora ſperabant. Præſertim cum præcipua illi prudentia, atque conſtantia cum zelo ineſſe viderentur; & magni jam Principis, in ipſis ſuis primordiis præferret imaginem. Denique Edicto præcepit, ut illi qui e gentibus exteris in Angliam ſub Rege Stephano, prædonum gratia, tanquam ad militandum confluxerant: & maxime Flandrenſes; quorum magna tunc Anglia incubabat multitudo, propriis regionibus redderentur fatalem eis diem conſtituens: quem in Anglia ſuſtinere certi foret diſcriminis.* Paolo poſt: *Publicæ quoque diſciplinæ imprimis ſollicitudinem habuit; & ut legum vigor in Anglia reviviſceret, qui ſub Rege Stephano extinctus, ſepultuſque videbatur, cura propenſiore ſatagit.* Uſque ad hunc annum novus Chronographus Saxo Opus ſuum perduxit, qui cum narrat mortem Guillelmi Primi Angliæ Regis, ait, ſe *nonnunquam in ejus Curia* fuiſſe.

X. Obitus S. Guillelmi Archiep. Eborac.

S. *VVillelmus* Eboracenſis Archiepiſcopus hoc anno ſabbato ſancto Wintoniam rediit, ex urbe ſcilicet Romana, ubi Pallio ab Anaſtaſio IV. inſignitus fuerat, ut anno ſuperiori ex Guillelmo Neubrigenſi lib. 1. cap. 26. diximus. Pergit Neubrigenſis: *Porro Guillelmus receptus non multo poſt Albas Paſchales Eccleſiam, decenti moderamine regens, & ingenita lenitate nulli onerosus exiſtens: paucis poſt Pentecoſten evolutis diebus, febre corripitur, & rapitur ex hac vita, ingenti tam Clericis, quam laicis, ex mitiſſimi Paſtoris occaſu luctu relicto.* Poſt mortem inter Sanctos ob miraculorum celebritatem relatus eſt, eumque Eboracenſis Eccleſia VIII. die Junii, quo obiit, veneratur eſt, & hodie Anglicano Martyrologio inſcribitur. Nam poſt mortem ejus crebreſcentibus ſignis *Honorius III.* ut videre eſt apud Raynaldum anno MCCXXIII. num. XLVIII. commiſit Epiſcopum Elienſem, duoſque Ciſtercienſis familiæ Abbates, qui de eis inquirerent, ut Sanctis annumerari poſſet. Cum vero nonnulla in informatione deſiderarentur, anno inſequenti literis *Laterani III. Idus April.* datis rurſus ad eoſdem ſcripſit Honorius III. juſſitque, ut inquiſitionem ſolemnem iterum facientes, iterum quæ ſinguli teſtium depoſuiſſent reſcriberent, eademque ſententia ad Archiepiſcopum Eboracenſem, & Capitulum Apoſtolicas literas miſit, quarum priores reci- tat

get requirit providentiam, ne quis indignus irruat in patrimonium Crucifixi. Cum autem felix Terra, felicis redemptionis origine, converſatione, ac Sanguine Chriſti conſecrata, quam Chriſtiana devotio præcipue venerari conatur, tantis, ſicut oculata fide noviſtis, perturbatur nationum incurſibus, abominationibus polluitur; deſiderio deſideramus, quod ad ipſius liberationem veſtræ ſollicitudinis vires accingatis. Illud autem olim illuſtre Imperium Conſtantinopolitanum, nunc graviter deſolatum, quis affectare non debeat, ut veſtra providente prudentia conſolationem recipiat opportunam? Siquidem & honoris veſtræ conſiderationis, & commoditatis communis æmulationis affectare debemus, ut qui promotione divina univerſali præſidetis Eccleſiæ, circa omnium Eccleſiarum informationem ac reformationem aſſidue vigiletis. Confidimus autem in Domino, & ſperamus, quod ſicut de virtute in virtutem, & de honore in honorem divinitus ſublimati, ſecundum ipſorum exigentiam lucere curaſtis, ſic ad Apoſtol. ſublimitatis apicem evocati ſubjectas Eccleſias illuſtrare ac inflammare curabitis, ut non ſit, qui ſe abſcondat a veſtro lumine & calore: relicturi talia poſt deceſſum veſtrum veſtigia ſanctitatis, quod terra nativitatis veſtræ, quæ de felici jucundatur origine, de felici fine poterit feliciter in Domino gloriari. Demum Paternitatem veſtram & ſpeciali confidentia requirimus & rogamus, quatenus nos & familiares noſtros, & ſtatum regni noſtri in ſermonibus & orationibus veſtris ſpecialiter habere dignemini commendatos. Hactenus Rex Angliæ ad Hadrianum Papam.

VI. Frideric. cum exercitu deſcendit in Italiam. Poſt hæc autem hoc anno Fridericus Rex menſe Octobris cum exercitu in Italiam deſcendit, atque ad evitandum tyranni nomen, quod in tranſitu milites ob penuriam locis ſacris damnum haud mediocre intuliſſent, collecticia pecunia ſatisfaciendum curavit. Rem geſtam eodem tempore conſignatam Otto Friſingenſis

PAGIUS

lat Raynaldus eo anno num. XLVII. & ſeq. & poſteriores tantum memorat. Tandem anno MCCXXVI. literis *Laterani XV. Kal. April.* datis & a Raynaldo ibidem num. XLIX. relatis *Villelmum* Sanctorum catalogo Confeſſorum adſcripſit, ſtatuens *ut in anniverſario ejus annuatim feſtum ſolemniter celebretur*.

XI. Poſt canonizationem ejus Reliquiæ tranſlatæ. Dein *Sanctus VVillelmus* pariter Archiepiſcopus Eboracenſis hujus nominis II. anno milleſimo ducenteſimo octogeſimo quarto oſſa ejus ſublimi loco, & in pretioſa theca reponi juſſit: *Cujus venerabili miniſterio*, inquit Thomas Stubbs in Actis Pontificum Eboracenſium, *cooperantibus undecim Epiſcopis, qui convenerant, Tranſlatio ſanctiſſimi Confeſſoris VVillelmi quondam Eboracenſis Archiepiſcopi ſolemniter in Eccleſia Eboracenſi facta eſt die Dominico V. Idus Januarii, anno Domini MCCLXXXIII. Pontificatus vero ipſius Patris VVillelmi IV. regni autem Edvvardi filii Regis Henrici tertii XI. Et notandum quod annus iſte, in quo Tranſlatio Sancti VVillelmi facta fuiſſe memoratur, extitit biſſextilis*, ideoque annus a Paſchate inchoatus qui illi MCCLXXXIII. nobis eſt MCCLXXXIV. quo quintus Idus Januarii in Dominicam incidit. In Breviario Eboracenſi ad diem VIII. Januarii dicitur *Edvvardum* Regem & *Guillelmum* II. Archiepiſcopum Eboracenſem capſam Sanctarum Reliquiarum humeris ad locum Sancto aſſignatum bajulaſſe. Thomas vero Stubbs citatus refert, Antonium de Bek electum ad regimen Epiſcopatus Dunelmenſis omnes expenſas ſolviſſe, *& eodem die Tranſlationis Sancti Confeſſoris VVillelmi Eboracenſis Archiepiſcopi, præſente Domino Rege Edvvardo & Regina Elianora, & majori parte Magnatum totius Angliæ, qui Tranſlationi interfuerant, per manus Sancti Patris VVillelmi Eboracenſis Archiepiſcopi in Eccleſia B. Petri Eboraci* Epiſcopum Dunelmenſem conſecratum eſſe. Alfordus in Annal. Eccleſ. Angl. refert hanc Tranſlationem ad annum MCLXXXIII. laudato Capgravio in Vita Sancti Willelmi, qui tamen eam non aliter narrat ac Thomas Stubbs, indeque exiſtimat Alfordus expungendum eſſe Eboracenſis Epiſcopi nomen, & Regis nomen mutandum. Verum vel Vir doctiſſimus non bene Capgravium legit, vel forte in hoc Auctore errore Typographi loco, *anno MCCLXXXIII.* habetur, *M LXXXIII.* neque enim Capgravius hæc ignorare potuit, & Opus ejus nunc mihi ad manus non eſt. Vide dicta anno MCXL. num. XV. & ſeqq. & Baronium in Appendice ad eum annum. Cæterum ſi Manricus in Annal. Ciſterc. & Mabillonius in brevibus Notis ad Epiſtolas S. Bernardi in cauſa Willelmi Eboracenſis ſcriptas, & in Fuſiori ad Epiſtolam ejuſdem Sancti CCXXXV. ad Willelmi Sanctitatem, & ad pietatem Henrici Wintonienſis Epiſcopi Apoſtolicæ Sedis Legati, qui electionem ejus probavit, Electo manus impoſuit, & ſemper contra adverſariorum ictus conſecratum defendit, animum diligentius advertiſſent, non ita pro Sancto Bernardo pugnaſſent, ſed eum in *VVillelmi* cauſa deceptum fuiſſe, cum Baronio, qui quæcunque contra Sanctum præſulem dixerat, retractavit, ni mea me valde fallit opinio, faſſi eſſent.

XII. Frideric. Rex in Italiam venit. Ad num. VI. Hoc anno *Fridericus* Germaniæ Rex in Italiam deſcendit. Sigonius lib. XII. de Regn. Ital. ait, eum cum Mediolanum acceſſiſſet, extra urbem ab *Uberto* Archiepiſcopo Mediolanenſi coronatum eſſe, quod accepit a Galvaneo Flamma in Chronico Majore cap. 258. hæc enim ejus apud Puricellum in Monumentis Ambroſianis num. 400. verba: *Interim Marchio Montiſferrati, & Papienſes, & Cremonenſes iverunt in Alamaniam, & Imperatori omnia mala de ſuperbia Mediolanenſium dixerunt.* At non Marchio Montiſferrati, neque ullus Papienſis aut Cremonenſis in Alemanniam deputatos miſere; ſed Laudenſes, uti Otto Morena, qui præſens erat, aſſerit, qui tamen quod *Friderico* ſchiſmatico addictus eſſet, non raro errat. Ad Fridericum etiam Legatos miſere Apulienſes de *Rogerii* Siciliæ Regis crudelitatibus quæſturos ut ſcribit Otto Friſingenſis lib. 2. cap. 5. Neque ullum inter Marchionem Montiſferrati & Mediolanenſes diſſidium erat, ſed inter Marchionem & Caienſes, ut affirmat Otto Friſingenſis lib. 2. cap. 12. Pergit Galvaneus Flamma. *Imperator diſſi-*

(a) Ot. in Frid. l. 2. c. 11.

ſis qui aderat, ſic narrat: (a) *Denique miles per clauſtra montium tranſiens, ob difficultatem locorum victui neceſſaria invenire nequiens, dum penuriam magnam* (quod in exercitibus moleſtum eſſe ſolet) *pateretur, nonnulla ſacra loca violarat*. Ad hæc, quamvis prædictam neceſſitudinis excuſationem habere viderentur, expianda, Rex in toto exercitu collectam fieri jubet, & ſic non modicam coadunatam pecuniam per quoſdam religioſos viros duobus Epiſcopis, Tridentino ſcilicet, & Brixinorenſi remittendam, ac per ſingula Sanctorum loca, quæ damnum paſſa fuerant, dividendam ſtatuit, pulchre communi utilitati conſulens, pulchre rectoris officium implens: ut maxima adorſurus negoria, ante omnia Rectorem & Plaſmatorem omnium, ſine quo nihil bene inchoatur, nihil proſpere conſummatur, placandum, ejuſque offenſam a populo ſuo avertendam intenderet. Hæc ipſe Otto, qui res bellicas ab eo in Italia geſtas exacte pergit deſcribere, quem conſulat qui iſta cupit. Extat & Laudenſe ſcriptum antiquum Chronicon, hoc anno inchoatum ab auctore temporis hujus Ottone Morena qui præſens aderat, & abſolutum ab ejus filio Acerbo Morena de rebus geſtis a Friderico Imperatore in Italia uſque ad annum Redemptoris milleſimum centeſimum ſexageſimumoctavum. Sed quod ſchiſmaticæ eſſet factionis homo, & addictiſſimus ſchiſmatico Imperatori, ſæpe altero pede claudicare cognoſcitur.

Laudenſe Chronic.

Hoc ipſo anno (b) vir Apoſtolicus ſanctitate clarus Wicelinus Epiſcopus Aldemburgenſis, qui in Olſatia atque Wandalia annis triginta Evangelium prædicavit antequam crearetur Epiſcopus, uberesque ex ſuo Apoſtolatu fructus collegit, miraculis quoque celebris ex hac vita deceſſit.

(b) Crant. hiſt. eccl. Sax. l. 6. c. 36. & ſup. c. 12. 13.

S. Lamb. obitus.

Hoc itidem anno, ſexto Kalendas Julii ex hac vita in cœlum migrat ſanctus

PAGIUS

diſſimulabat omnia hac talia verba, propter coronam, quam in civitate Mediolani recipere eum oportebat. Sed hoc a veritate alienum; Morena enim tradit, Fridericum palam, aperteque Mediolanenſibus adverſatum, quod ſuum Legatum pro negotio Laudenſium miſſum male habuiſſent.

XIII. *Geſta a Friderico a Scriptoribus Mediolan. fabulis admixta.*

Subjungit Galvancus: *Imperator per Taurinam tranſiens, Mediolanum pervenit in milleſimo centeſimo quinquageſimo quarto*, ſed hoc etiam falſum, & ab Ottone Friſingenſi lib. 2. cap. 12. confutatum, qui de Friderico ait: *per Brixinoram, & vallem Tridentinam tranſiens emenſis Alpium anguſtiis in campeſtribus Veronenſium juxta ſtagnum Garda caſtra metatur*. Dein capit. 12. *inde caſtra movens in campo Roncalia ſuper Padum non longe a Placentia menſe Novembri reſedit*. Subdit Galvancus: *Attamen civitatem intrare non potuit. Archiepiſcopus Ubertus de Pirovano dominandi ambitione ſuccenſus, cogitavit privatim cum Imperatore tractare, quomodo poſſet dominium Comitum Engleria de civitate Mediolani extirpare*. Verum falſum hoc tempore Engleriæ Comites civitatis Mediolani Dominium habuiſſe; hæc enim civitas, uti aliæ Italicæ, populari Dominio regebatur. Otto Friſingenſis lib. 2. cap. 13. de illis verba faciens, inquit; *Libertatem tantopere affectant, ut poteſtatis inſolentiam fugiendo Conſulum potius quam imperantium regerentur arbitrio*, &c. *vixque aliquis nobilis, vel vir magnus tam magno ambitu inveniri queat, qui civitatis ſuæ non ſequatur imperium*, &c. *Inter cæteras civitates Mediolanum Primatum obtinet*; & infra de Marchione Montisferrati ſcribit: *Pene ſolus ex Italia Baronibus civitatum effugere potuit imperium*. Ad hæc variæ ſcripturæ apud Puricellum citatum, alios democratiam tunc Mediolani obtinuiſſe docent: *Unde convocans Fulchum de Landriano, Andream de Scabarotiis, Simonem de Cutte, Albertum de Gambaris dixit Imperatori, quod Comes Galvaneus de Engleria prohibuerat, ne intraret civitatem: & ſi volebat facere Archiepiſcopum Dominum civitatis, quod illum Comitem traderet in manus ejus. Placuit Imperatori, & Roanpinus Sironus Notarius, & propter iſtam proditionem finaliter civitas Mediolani deſtructa fuit*. Ita Galvancus.

XIV. *Refutantur Scriptores Mediolanenſ.*

At hæc Mediolani exitii cauſa commentitia eſt, juxta enim Galvancum *Fridericus* urbem non introivit, & prætenſa illa Archiepiſcopi conſpiratio in fumum abiit: *Engleria* Comes traditus non fuit, & nullam poſt eam Archiepiſcopus temporalem poteſtatem habuit in urbem Mediolanenſem, neque aliam ob cauſam urbi Mediolanenſi & Friderico adverſatus eſt, quam ob Victorem Antipapam a *Friderico* conſtitutum. Quare cum neuter Morena, nec Calchus, nec Corius nec Sigonius hujus calumniæ mentionem faciant, Puricellus num. 432. concludit hæc per calumniam dicta eſſe, additque; *quod item inter alia tam præciſe & luculenter aſſerebatur* (a Galuanco Flamma) *Mediolani Dominium per hac tempora fuiſſe penes Gualvaneum Engleria Comitem iſtius profecto, quod tanquam unicum ſtruendæ proditionis* (per Archiepiſcopum Ubertum) *fundamentum ſupponebatur*, *Otto & Acerbus Morena* (Auctores Hiſtoriæ Laudenſis) *non potuiſſent non expreſſam facere mentionem, apud quos tamen ne gry quidem unquam indicatum extat*.

XV. *Fridericus hoc anno Mediolani coronatus non fuit.*

Triſtanus Calchus plane negat hunc *Engleria* Comitem unquam dominium Mediolani obtinuiſſe. Quæ tamen fabula fundamentum eſt coronationis Friderici in Eccleſia Mediolanenſi Sancti Ambroſii; his enim verbis Flamma cap. 252. apud Puricellum num. 410. narrationem ſuam concludit: *Tunc extra civitatem in Eccleſia Sancti Ambroſii fuit Imperator per Ubertum de Pirovano coronatus per manus Comitis Galvanei*, ideſt, Comitis Engleriæ. Hæc contradictio riſu digna; duabus antea lineis fingitur Archiepiſcopum promiſiſſe tradere Comitem Friderico inimico capitali, & ſtatim hic Comes ad Fridericum coronandum eligitur cum tamen abſurdum ſit aſſerere, *Fridericum* Comitis manibus per *Ubertum* coronatum eſſe. Quare Sigonius & Puricellus, quibus fabulæ a Flamma confictæ de Archiepiſcopo Oberto & Comite Engleriæ notæ fuere, huic coronationi Mediolani peractæ fidem adhibere non debuere. Ea quidem in cap. 240. Chronici, cui titulus; *Flos florum*, legitur, ſed cum

Digitized by Google

Lambertus Epiſcopus Vencienſis in Gallia, qui ex monacho Lerinenſi ad regimen ejus Eccleſiæ a Deo vocatus, mira claruit ſanctitate, eademque plurimis miraculis illuſtrata. Res ab eo præclare geſtæ ſcriptis mandatæ ſunt ab ejus æquali, qui complures ex illis ipſe vidit.

VII. (a) Vuil. Tyr. l. 18. c. 1. & 18.

Quod ad res pertinet Orientales, hoc tempore (a) Aimaricus Patriarcha Antiochenus infenſus redditur Rainaldo Principi Antiocheno, a quo tractatur ignominioſe nimis: nam in carcerem detruditur, & capite melle delibuto, muſcis exponitur ſub ardentiſſimo ſole. Liberatur tamen opera Balduini Regis Hieroſolymorum. Sed ultus eſt Deus ſacrilegium, ingenti immiſſa penuria, traditoque eodem Principe in manus hoſtium. Sed hæc pluribus Tyrius.

Patriarc. Antioch. quanta paſſus a Principe.

Mil-

PAGIUS iiſdem, quibus apud Galvaneum abſurditatibus, deſcripta. Falſum itaque Fridericum in Eccleſia Mediolanenſi S. Ambroſii currenti anni coronatum eſſe; ſed ea coronatio ſequenti tantum anno facta, idque Papiæ, ut ibidem videbimus. Porro nondum hoc anno Mediolanenſes omnem reverentiam erga Fridericum exuerant; cum Puricellus laudatus num. 411. referat permutationem quamdam bonorum monaſterii S. Ambroſii factam a Joanne Abbate, in qua legitur: *Anno Dom. Incarn. MCLIV. quinta die menſis Januarii, indictione ſecunda, &c. Ego Muſſo Judex ac miſſus domni Regis interfui ac rogatus ſcripſi.*

XVI. *Moritur S. Vicelinus Aldenburgenſis Epiſc.*

Ad num. VII. Cum *Hartwicus* Hamburgenſis Archiepiſcopus Sedes Epiſcopales reædificaſſet, quas barbaricus furor olim deſtruxerat, in Slavia ſcilicet, Aldenburgenſem, Raceſburgenſem, Mikilenburgenſem, religio Chriſtiana in partibus illis valde propagata fuit, præſertimque per *S. Vicelinum* Aldenburgenſem Epiſcopum, qui ut refert Helmoldus in Chron. Slavorum cap. 79. cum *Fridericus* in Italiam pro corona Imperiali accipienda profectus eſſet, diem clauſit extremum hoc anno *ſecundo Idus Decembris*, poſtquam ſediſſet in Epiſcopatu *annos* quinque. Manſerat *Vicelinus* in Holſatia annos triginta, & plurimos ad Chriſtianam fidem adduxerat, ut eam apud Helmoldum citatum, quam apud Krantzium lib. 4. Vandaliæ, & alibi legi poterit. Inter monaſteria a Vicelino erecta, fuit *Faldera* in agro Holſatico poſteris *Neomonaſterium*, & incolis, vicinisque *Nevemunſter* dictum. Sanctus *Thetmarus* Presbyter ejus diſcipulus jam a biennio, anno ſcilicet MCLII. die XVII. menſis Maii obierat; ſed alter diſcipulus *Helmoldus* Presbyter Boſovienſis Auctor Chronici Slavorum vixit uſque ad annum MCLXX. Denique Henſchenius ad diem XVII. menſis Maii varia collegit de S. Thethmaro, & inter alia hæc ex codice MS. a Continuatore Helmoldi ſæculo XV. confecto: *Sanctus Vicelinus fuit in Eccleſia Bremenſi Scholaſticus, & in Theologia diſertus, qui multas habuit divinas revelationes tempore juventutis ſuæ. Hic ſemper æſtuabat barbaris Slavis prope Holſatiam demorantibus fidem Chriſti prædicare. Nam illis diebus in tota terra Wagriorum .... fides Chriſti nullibi habebatur, & ſi aliquando habitas fuerit, tamen quaſi per octoginta annos, omnes a fide Chriſti declinarant. Hic Sanctus Vicelinus veſtem religioſam, quam Canonici Bremenſes cum Regula S. Auguſtini abjecerant, derelinquere nolens, cum Sancto viro Thetmaro Cantore Bremenſis Eccleſiæ partes Holſatiæ adiit.* Subdit, Vicelino villam alias Falderam, & poſtea Niemunſter dictam datam, quæ *capella quaſi prima fuit in tota Holſatia*, & multos Eccleſiaſticos, & Clericos ſecum in Regula habitu, & ſancta vita copulaſſe.

XVII. *Obitus S. Lamberti Epiſc. Vencienſis.*

Mortuus eſt etiam in Provincia Sanctus *Lambertus* Epiſcopus Vencienſis, cujus Vita ab Auctore coævo ſcripta refertur ab Henſchenio ad diem XXVI. menſis Maii, quod in ea legatur Sanctum Præſulem *VII. Kalendas Junii*, ſeu die XXVI. menſis Maii, & in eadem Eccleſia ſepultum eſſe. Apud Baronium legitur Sanctum Lambertum *VI. Kalendas Julii*, ſeu die XXVI. menſis Junii ex hac vita in cœlum migraſſe; Sed incertum, an dies ille ad mortem referendus ſit vel ad ſepulturam.

XVIII. *Ludovicus VII. Franciæ Rex Conſtantiam accipit uxorem.*

San-Marthani in Genealogia Francica conjugium *Ludovici* VII. Franciæ Regis cum *Conſtantia* Alphonſi Imperatoris Hiſpaniarum filia ad annum MCLII. referunt, nec Scriptores Hiſpan. de eo accuratius loquuntur. Verum illud currenti anno peractum Aurelianis, & ibidem *Conſtantiam* ab Hugone Senonenſi Archiep. Reginam inunctam notavit Nangius in Chron. & cæteri Scriptores Gallici confirmant. Hugo Autiſiodorenſis in Chron. idem prorſus habet ac Nangius, & Anonymus in Bibliotheca Sancti Victoris Pariſina aſſervatus, Tom. IV. Ducheſnii relatus ait, *Ludovico* Regi Regni ſui anno XXIV. filiam Regis Hiſpaniæ matrimonio copulatam eſſe, ubi Regni ejus annos a die quo primum vivente adhuc patre coronatus fuit, deſumit. Eundem annum ſignat Vincentius Belluvacenſis, ſicuti & Auctor Vitæ Ludovici VII. cap. 29. Alius Chronologus apud Ducheſnium ibidem pag. 415. & Guillelmus Neubrigenſis Scriptor Anglicus hoc tempore vivens, hanc Reginam *Conſtantiam* appellant, uti & Anonymus coævus, qui exemplar Hiſtoriæ Pelagii Ovetenſis in Bibliotheca Mazarina aſſervatum aliquibus illuſtrationibus auxit: *Imperator*, inquit, *duas habuit uxores, primum Berengariam, &c. duas habuit filias, unam Conſtantiam nomine, quæ fuit Regina Francorum, uxor Ludovici Regis.*

XIX. *Geſta inter Saracenos.*

Hoc circiter tempore *Omarus* ſucceſſor Abdelmumeni in Imperium *Almohadum* deſignatus, juri ſuo ſponte ceſſit, quod tranſlatum fuit in *Mahometem* filium majorem natu Abdelmumeni. Mahometes per aliquot annos de filiis in Africa ſtabiliendis cogitavit, & Magnatibus e ſecta Almohadum ſolerter a ſupremo Dominio remotis, illud filiis tradidit.

I. Hadrian. Pap. coronat Frider. Imp.

Milleſimus centeſimus quinquageſimurquintus annus ſalutis agitur, Indictione tertia, quo Fridericus Imperator coronatur ab Hadriano Papa Romæ in baſilica ſancti Petri, decimoquarto Kalendas Julii. Sed quæ iſta præceſſerunt, & tractata ſunt inter ipſum & Hadrianum Papam, ſunt exacte deſcribenda: atque primum quæ Romæ ſunt geſta, ex dicto ſæpe Vaticano codice, in quo ejuſdem Hadriani Papæ res ſunt conſignatæ, prodamus in lucem. Quæ autem a Romanis Arnaldiſtis iterum in Urbe bellum civile miſcentibus, atque ipſo Arnaldo, qui tempore Eugenii (ut vidimus) ſeſe turbulentus infudit in Urbem, & ſub Hadriano quoque idem repetiit, ſunt perpetrata, ibi ita narrantur:

Arnaldus hæreſiarcha denuo turbat urbem.

In diebus (inquit auctor) *illis*, Hadriani Papæ ſcilicet, *Arnaldus Brixienſis hæreticus Urbem intrare præſumpſerat, & erroris ſui venena diſſeminans, mentes a ſimpliciſſima veritatis via ſubvertere conabatur: pro cujus expulſione ſupradicti Eugenius & Anaſtaſius Romani Pontifices plurimum laboraverunt, ſed favore & potentia quorumdam perverſorum civium, & maxime Senatorum, qui tunc ad regimen a populo fuerant inſtituti, antedictus hæreticus munitus & tutus contra inhibitionem Hadriani Papæ in eadem Civitate procaciter morabatur, atque ipſi Hadriano, cæteriſque Patribus inſidiari cœpit, & publice atque atrociter adverſari.*

II. Ob Card. vulneratum urbs ſubjicitur interdicto

Venerabilem namque virum domnum Gerardum presbyterum Cardinalem tituli ſanctæ Pudentianæ ad præſentiam ipſius Pontificis euntem, quidam ex ipſis hæreticis auſu temerario in Via ſacra invadere præſumpſerunt, & ad interitum vulneraverunt. Quapropter Pontifex ipſe civitatem Romanam interdicto ſuppoſuit, & uſque ad quartam feriam majoris hebdomadæ univerſa Civitas a divinis ceſſavit officiis. Tunc vero præfati Senatores compulſi a Clero & populo Romano acceſſerunt ad præſentiam ejuſdem Pontificis, & ad ipſius mandatum, ſupra ſancta quatuor Evangelia juraverunt, quod prædictum Arnaldum hæreticum, & alios ipſius ſectatores de tota Urbe Romana & ejus finibus expellerent, niſi ad mandatum & obedientiam ipſius Papæ redirent. Sic itaque ipſis ejectis, & civitate ab interdicto abſoluta, repletæ ſunt omnes gaudio magno, laudantes Dominum pariter & benedicentes.

Romani reconciliati Hadriano Pap.

In craſtinum autem, videlicet in die Cœnæ Domini, concurrentes undique de more ad animæ peccatorum remiſſionis gratiam percipiendam, & ex peregrinis venit ad glorioſam Civitatem maxima populorum multitudo: cum idem glorioſus Pontifex cum fratribus ſuis Epiſcopis & Cardinalibus, ac procerum immenſa turba de civitate Leonina, ubi a tempore ordinationis ſuæ fuerat commoratus, cum honorificentia magna exivit, & tranſiens per mediam Civitatem univerſo ſibi populo congaudente, ad Lateranenſe palatium cum jucunditate pervenit, ibique die ipſa & ſequenti, ſexta feria, & Sabbato ſancto, Paſcha quoque, ac ſecunda, tertia, & quarta feria divina myſteria ſolemniter celebravit, atque in Lateranenſi palatio ſecundum antiquam conſuetudinem Paſcha cum diſcipulis ſuis feſtive comedit. Celebrato itaque cum lætitia feſto, ſinguli ad propria cum gaudio redierunt. Hæc ibi auctor præſens aſſiſtens (quiſquis fuerit) illorum temporum ſcriptor Anonymus.

III. Willelm. Rex Siciliæ excommunicatur.

Inter hæc autem Hadrianus Papa novum Regem Siciliæ Willelmum ſolemni ritu excommunicatione perculit. Quæ nam ejus culpa præceſſerit, ita in eiſdem Hadriani Papæ rebus geſtis narratum invenimus: *Eo tempore Vuillelmus Rex Siciliæ contra matrem & dominam ſuam ſacroſanctam Romanam Eccleſiam procaciter cornua erexit, & congregata exercita,*

PAGIUS SÆC. XII. Anno Eræ Hiſpan. MCXCIII. Anno Hegiræ DL. inchoato die 4. Martii fer. 4. A.C. 1155

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6648.

☉ 16. B. ☽ 16. P. 27. Mart. Indict. 3.

JESU CHRISTI 1155.

HADRIANI IV. PAPÆ 2.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 4. IMP. 2.

MANUELIS COMNENI IMP. 13.

I. ANum. I. ad XXI. *Fridericus* Germaniæ Rex *decimo quarto Kal. Julii* Romæ coronatus eſt Imperator, ut fuſe narrat Baronius ex Ottone Friſingenſi in Frideric. lib. 2. cap. 22. & ex Codice MS. Biblioth. Vaticanæ. Sed cum nihil habeat de priori ejus coronatione in Regem Longobardiæ hoc anno Papiæ facta, hic Annales ejus ſupplebimus. Otto Friſingenſis citatus cap. 22. affirmat, Fridericum, cum Roncaliæ eſſet, duos ſecum Conſules Mediolanenſes habuiſſe Obertum de Orto & Gerardum Nigrum, & cap. 13. de Friderico ait: *Indignatione motus, juſſis primo ut ad propria redirent Conſulibus, in Mediolanenſes arma convertit.* Tum cap. 14. refert equitatum Friderici quingentos equites Mediolanenſes viciſſe, & Roſatum occupaſſe; Mediolanenſes vero timore perculſos Gerardum Conſulem ad Fridericum miſiſſe, ſed *Princeps hujus rei nihil penſi habens ad Ticinum uſque amnem procedit.* Quare ve-

Fridericus Longobardiæ Rex coronatur.

rum

tu, terram beati Petri fecit hoſtiliter invadi. Beneventanam itaque civitatem aliquandiu ejus exercitus obſedit, & burgos ejus incendit. Deinde fines Campaniæ violenter ingrediens, Villam cepit, & caſtrum Babucum, aliaque immunita loca nihilominus expugnavit. Poſt has ergo & alias offenſas prædictus Hadrianus Papa Petri gladium exerens, ipſum Regem excommunicationis gladio percuſſit. Habet vetus Chronicon monaſterii Foſſæ novæ in Latio, hoc anno per exercitum ejuſdem Regis crematum Ceperanum Kal. Junii, tertio Nonas ejuſdem incenſum Babucum, indeque Fruſinonem, & xii. Kal. Septembris combuſtum oppidum Arcis.

Interea Fridericus Teutonicorum Rex magno cum exercitu Longobardiam intravit, & civitatem Terdonenſem diu obſedit: qua ſubjugata, celeriter properabat ad Urbem, & tanta feſtinantia, ut merito credi poſſet magis hoſtis accedere, quam patronus. Ita codex Vaticanus, in quo deſcripta ſunt Acta Hadriani Papæ, ubi & quæ ſequuntur:

IV. Frideric. in Urbem adventat.

Hoc igitur cognito, Hadrianus Papa, qui apud Viterbium reſidebat, deliberato cum fratribus ſuis & Petro Urbis Præfecto, atque Ottone Frangipani conſilio, miſit ei obviam Jacobum tituli ſanctorum Joannis & Pauli, & Gerardum tituli S. Pudentianæ presbyteros, & Gregorium diaconum S. Mariæ in porticu Cardinales, quibus & certa capitula dedit, & formam præfixit, qualiter cum ipſo pro Eccleſia deberent componere. Qui accepto mandato, cum feſtinatione proficiſcentes, eum apud S. Quiricum invenerunt, & accedentes ad ipſum, ab eo honorifice ſunt recepti, & in tentorium deducti. Poſt ſalutationem vero litteras ei Apoſtolicas porrexerunt, atque domini Papæ expoſuerunt mandata.

Arnaldus hæreſiarcha in manus Pontificis venit.

In quibus continebatur inter cætera, ut redderet eiſdem Cardinalibus Arnaldum hæreticum (in manus enim ipſius devenerat) quem Vicecomites Campaniæ abſtulerant a magiſtro Gerardo Cardinali diacono S. Nicolai apud Otriculos, ubi eum ceperat, quem tamquam prophetam in terra ſua cum omni honore habebant. Rex vero auditis domini Papæ mandatis, continuo miſſis apparitoribus, cepit unum de Vicecomitibus, aliiſque valde perterritis, eumdem hæreticum in manus Cardinalium ſtatim reſtituit. Quid autem poſt factum de Arnaldo, ex Ottone Friſingenſi illud conſtat, eumdem deveniſſe in manus Petri Urbis præfecti, ipſumque ab eo dignum in Urbe accepiſſe ſupplicium; ait enim: (a) *Hæc & his ſimilia cum multis diebus, idest a morte Cæleſtini uſque ad hæc* Hadriani ſcilicet Papæ *inceſſanter & irreverenter* ab Arnaldo *agerentur tempora, cumque ſententia paſtorum juſte in eum & canonice prolata, ejus judicio tamquam omnino auctoritatis vacua contemneretur: tandem in manus quorumdam incidens in Tuſciæ finibus captus, Principis examini,* Friderici ſcilicet, *reſervatus eſt. Et ad ultimum a Præfecto Urbis ligno adactus, ac rogo in pulverem redacto * funere, ne a ſtolida plebe corpus ejus veneratione haberetur, cinis in Tiberim ſparſus eſt.* Hic finis nefandiſſimi hæreſiarchæ Urbis & Orbis perturbatoris, quem & hiſce (b) carminibus Ligurinus cecinit vates:

(a) Otto. Fri. in Frid. li.2. c.20.

* cadavera

(b) Lig. in Frid. lib.3. Arnaldi finis decantatus.

Unde etiam tandem (neque enim reor eſſe ſilendum)
Ne de functo repetatur poſtea ſermo,
Judicio Cleri, noſtro ſub Principe victus,
Appenſuſque Cruci, flammaque cremante ſolutus
In cineres, Tiberine, tuas eſt ſparſus in undas,
Ne ſtolidæ plebis quem fecerat improbus error,
Martyris oſſa novo cineresve foveret honore.

Hæc ipſe. Pergunt autem Hadriani Acta:

V.

Cæterum ante adventum ipſorum Cardinalium idem Rex miſerat Arnoldum Colonienſem, & Anſelmum Ravennatenſem Archiepiſcopos ad præſentiam ſupradicti Pontificis, ut de ipſius coronatione cum eo tractarent, & de aliis ſimul convenirent. Ideo reſponſum Cardinalibus dare non poterat, niſi prius Archiepiſcopos quos miſerat, recepiſſet. Pontifex autem, qui propter nimium ſuſpectum Imperatoris adductus, ad Urbevetanam civitatem natura loci munitiſſimam tranſire, & il-

lic

PAGIUS

tum non eſt, ubi jam anno elapſo diximus Fridericum Mediolani moratum, ut ibi coronaretur. Addit Otto Friſingenſis: *facta eſt hæc victoria menſe Decembri, Nataleque Domini celebratur*, anno ſcilicet ſuperiori. Poſtea cap. 13. ait Fridericum poſt Ticinum amnem trajectum, Vercellas, & inde Taurinum proceſſiſſe, ac *Haſtam & Cairam evertiſſe*. Dein cap. 16. 17. 18. & 19. narrat obſidionem & deprædationem Dertonæ, quæ hoc anno deſtructa fuit, ut legitur cap. 20. *tertia poſt Paſcha hebdomada, menſe Aprili*. Tum eodem capite: *Peracta victoria Rex a Papienſibus ea dominica, qua Jubilate canitur, in Eccleſia S. Michaelis, ubi antiquum Regum Longobardorum Palatium fuit, coronatur*, ideoque die decima menſis Aprilis præſentis anni, & quidem a Petro Toſcano Epiſcopo Sanctæ Sedi immediate ſubdito, qui Pallio a Pontificibus Romanis ornatus fuerat.

Spelta in Hiſtoria Epiſcoporum Papienſium refert Reſcripta Pontificum Romanorum, qui a

ma

lis Imperatorem diſpoſuerat expectare: pro repentino & inopinato ejus adventu, in majorem ſuſpicionem incidit. Sed cum ad locum illum tutiſſimum jam ſecure non poſſet tranſire, ad civitatem Caſtellanam feſtinanter aſcendit, atque præſidium inexpugnabile. Ubi, ſi de perſona ejus Rex male cogitaſſet, iram illius ſecure declinaret, & iniquos illius cogitatus facile poſſet eludere. Archiepiſcopi ſecuti ſunt eum, exponentes bonam Regis voluntatem, quam erga eum & totam Romanam Eccleſiam habebat, & alia quæ erant ipſis impoſita, nihilominus oſtendentes. Quibus Pontifex de conſilio fratrum ſuorum dixit: Niſi prius recepero fratres meos Cardinales, quos ad Regem delegavi, nullum reſponſum vobis dabo.

VI. Octavianus Card. perturbator arguitur. Cardinales Legati eodem modo a Friderico dimiſſi, & Archiepiſcopi a Pontifice infecto negotio redeuntes obviaverunt ſibi, dicentes ad invicem quod propter eorum abſentiam reſponſum ab utraque parte dilatum fuerat. Ideoque habito inter ſe deliberationis conſilio, ſimul venerunt ad præſentiam Regis in campo Viterbienſi, ubi Rex caſtra poſuerat. Venerat autem ad eum Octavianus tituli S. Ceciliæ presbyter Cardinalis, non miſſus a Pontifice, ſed dimiſſus, jam parans ſeditionem ex ſchiſmaticis. Poſtquam vero dicti Cardinales intraverunt ad Regem, ut haberetur conſilium ſuper eorum legatione de ſatisfaciendo mandato Romani Pontificis: idem Octavianus quod hauſerat virus vomere cœpit, & pacem turbare: ſed brevi oratione valde repreſſus eſt a fratribus Cardinalibus, & ſicut dignum erat, multa eſt confuſione reſperſus. Erat hic Romanus, genere nobili, nempe ex Tuſculanorum Comitum progenie oriundus, alter Judas, utpote qui in Pontificem, ipſamque Romanam Eccleſiam, & collegium Cardinalium ſemper, cum potuit, aliquid moliri conatus eſt, ut quæ dicentur inferius, manifeſtius declarabunt. Quæ autem hæc ſint ſecuta, ita eadem Acta ſignificant:

VII. A Friderico præſtitum juramentum fidelitatis Papæ. Tandem adverſaria confutato, & ſalubri conſilio comprobato, Rex omnium procerum, & militum ſuorum Curiam maximam congregavit, & in præſentia eorumdem Cardinalium allata ſunt ſacra pignora, Crux & Evangelia, ſuper quæ nobilis quidam miles de cæteris electus, eam juravit & tertio jurare juſſus eſſet in animam ſuam, & ejuſdem Regis; juravit vitam & membra non auferre, ſed conſervare Papæ Hadriano, & Cardinalibus ejus omnia ſibi debita jura, nec malam captionem facere, nec honorem, nec bona ſua auferre ab eis, nec auferre permittere. Sed ſi & quis inferre vellet, omnimode prohibere, & contradicere. Poſt illatam vero injuriam pro poſſe ſuo & abdicare facere & emendare, atque conſervare. Hoc itaque juramento (ſicuti dictum eſt) & a Rege præſtito, & a Cardinalibus ipſis cum alacritate recepto, accepta licentia, concito gradu Cardinales ſunt reverſi ad ſummum Pontificem, univerſa quæ fecerat ſibi & fratribus ſuis, cum diligentia referentes. Placuit ergo ſummo Pontifici & ejus collateralibus, quod talis ſecuritas ei a Rege data, & per conſilium Principum ſuorum firmiter eſt roborata. Ideoque omni mala ſuſpicione ſublata de medio, regiæ petitioni de imponenda ipſi Imperii corona benigne annuit, & ut ſe invicem viderent, locus congruus, & dies certus ab utraque parte ſtatutus eſt.

Perrexit igitur Rex cum exercitu ſuo in territorium Sutrinum, & caſtrametatus eſt in Campo Graſſo: Pontifex autem civitatem Nepeſinam deſcendit. Et ſecunda die, occurrentibus multis Teutonicorum Principibus cum plurima laicorum & clericorum multitudine ad ſæpedictum Regem cum Epiſcopis & Cardinalibus uſque ad ipſum tentorium cum jucunditate eſt deductus. Cum autem Rex de more eidem Papæ officium ſtratoris non exhiberet, Cardinales turbati & valde perterriti, abierunt retrorſum & in prædictam civitatem Caſtellanam ſe receperunt, relicto Pontifice in territorio Regis. Quocirca dominus Papa turbatus, & quid ſibi foret agendum, incertus, licet triſtis, deſcendit, & in præparato ſibi faldiſtorio ſedit. Tunc Rex ad ejus veſtigia procidit, & deoſculatis pedibus, ad pacis oſculum accedere voluit: cui idem Pontifex protinus locutus eſt in iſta verba: VIII. Occurſus Pontificis cum Rege.

Quandoquidem tu mihi illum conſuetum & debitum honorem ſubtraxiſti, quem prædeceſſores tui Orthodoxi Imperatores pro Apoſtolorum Petri & Pauli reverentia prædeceſſoribus noſtris Romanis Pon- Ut Reges & Imperatores Romani inſerviant Papæ.

ti-

PAGIUS Non vero ſuperiori. non multis annis horum Epiſcoporum Privilegia confirmarant, ut etiam videre eſt apud Ughellum Tom. I. Italiæ Sacræ. Quare plane falſum eſt, *Fridericum* anno ſuperiori in Eccleſia Mediolanenſi Sancti Ambroſii ab Oberto coronatum eſſe, & tam Sigonius lib. XII. Hiſt. de Reg. Ital. quam Puricellus in Monument. Eccleſ. Ambroſ. aliquam veritatis ſpeciem in fabulis a Galvaneo Flamma, & Auctore Chronici, cui titulus, *Flos florum*, aliiſque Chronographis publicatis, male quæſiere.

III. Fridericus Romæ Imperator coronatur. Guntherus Poeta Ligurinus lib. 3. & 4. utramque Friderici coronationem deſcribit, & de ea, quæ die X. menſis Aprilis Papiæ peracta, canit:

Comiter exceptum Sancti Michaelis ad ædem,
Qua veterum fulgens antiquum Palatia Regum,
Producunt, nitidumque caput gemmante corona
Cin-

tificibus exhibere uſque ad hæc tempora conſueverunt: donec mihi ſatisfacias, ego te ad pacis oſculum non recipiam. Rex autem reſpondit, & dixit; ſe hoc facere non debere. Ea propter, remanente ibidem exercitu, totus ſequens dies ſub iſtius rei varia collocutione decurrit. Tandem requiſitis antiquioribus Principibus, qui cum Rege Lothario ad Papam Innocentium venerant, & priſca conſuetudine diligenter inveſtigata: ex relatione illorum, & veteribus monimentis judicio Principum decretum eſt, & communi favore totius regalis Curiæ roboratum, quod idem Rex pro Apoſtolorum prædictorum reverentia prædicto Papæ Hadriano exhiberet ſtratoris officium, & ejus ſtreguam, ſuppedaneum ſcilicet, teneret ad conſcendendum in equum.

Rex implet munus ſtratoris. *Alia igitur die Regis mota ſunt caſtra, & in territorium Nepeſinum juxta locum, qui dicitur Tabula, fuerunt tranſlata, ſicut a Principibus fuerat ordinatum. Rex Fridericus præceſſit aliquantulum, & appropinquante domino Papa tentorio Regis, per aliam viam tranſiens deſcendit, & occurrens Rex ei, quantum eſt jactus lapidis, in conſpectu exercitus officium ſtratoris cum jucunditate implevit & ſtreguam fortiter tenuit. Tum vero Pontifex eumdem Regem ad pacis oſculum primo recepit.* Hactenus Acta de rebus extra Urbem effectis. Ita quidem obſequentem ſe in omnibus pie ſancteque præbuit Pontifici Fridericus, ne prætermittamus in eo quæ ſunt laudanda laudare, ſicut & conſuevimus deteſtari in eodem, quæ abhorrent a pietate.

IX. De legatione a Rom. miſſa. Jam vero Romanorum Arnaldiſtarum legationem ad eumdem Fridericum Regem tunc allatam audiamus, referente eam Ottone Epiſcopo Friſingenſi, qui ait: (a) *Ac Romanorum cives de principis adventu cognoſcentes, prætentandum ipſius animum legatione adjudicarunt. Ordinatis ergo Legatis induſtriis & litteratis, qui eum inter Sutrium & Romam adirent, accepto prius de ſecuritate viatico, ſicque præſentatis regalis excellentiæ Conſiſtorio viris, taliter adorſi ſunt:*

(a) Ott. Fri. lib. 2. c. 21.

Oratio legatorum Romanorum. *Urbis Legati nos, Urbis non parvum momentum, Rex optime, ad tuam a Senatu populoque Romano deſtinati ſumus excellentiam. Audi ſereno mente, benignis auribus, quæ tibi ab alma Orbis domina deferuntur Urbe, cujus in proximo, adjuvante Deo, futurus es Princeps Imperator & dominus. Pacificus ſi veniſti, immo quia (ut arbitror) veniſti, gaudeo. Orbis Imperium affectas, coronam præbitura gratanter aſſurgo, jocunter occurro. Cur enim ſuum viſitaturus populum non pacifice advenires, non glorioſa munificentia reſpiceres, qui indebitum clericorum excuſſurus jugum, ipſius magna ac diutina expectatione præſtolatus eſt adventum? Revertantur optata, priſtina tempora; redeant rogo, inclytæ Urbis privilegia: Orbis Urbs ſub hoc Principe recipiat gubernacula; refrænetur hoc Imperatore, ac ad Urbis reducatur monarchiam Orbis inſolentia. Talis rector Auguſti ſicut nomine, ſic induatur & gloria.*

Scis quod Urbs Roma ex Senatoria dignitatis ſapientia, ac Equeſtris ordinis virtute ac diſciplina a mari uſque ad mare palmites extendens, non ſolum ad terminos Orbis dilatavit, quin etiam inſulas extra Orbem poſitas Orbi adiiciens, principatus illic propagines propagavit. Non illos procelloſi fluctus æquorum, non hos ſcopuloſæ & inacceſſibiles rupes Alpium tueri poterant: Romana virtus indomita cuncta perdomuit. Sed exigentibus peccatis, longe poſitis a nobis Principibus noſtris, nobile illud antiquitatis inſigne (Senatum loquor) ex inertis quorumdam deſidia neglectui dato, dormitante prudentia, vires quoque minus neceſſe fuit. Aſſurrexit tua ac divina Reſpublica profuturum gloria ad ſacroſanctum Urbis Senatum, Equeſtremque ordinem inſtaurandum, quatenus hujus conſiliis, illius armis, Rom. Imp. tuaque perſonæ antiqua redeat magnificentia. Numquid hoc placere non debebit tuæ nobilitati? Nonne etiam remunerabile judicabitur tam inſigne facinus, tamque tuæ competens auctoritati?

X.

Audi ergo Princeps patienter & clementer pauca de tua ac de mea juſtitia, prius

PAGIUS

Cingitur, & ſceptro decoratur dextera ſacro.

Tum lib. 4. de ea, quæ hoc anno Romæ facta, & a Baronio accurate narrata, ait:

Hos Regi titulos hoc clari nomen honoris,
Quartus ab ingreſſu regnorum contulit annus,
Pluſque fere medio juvenum ſe menſis agebat,
Ut quarto decimo prodiret Julius ortu,
Poſtea gemmiferam lata cervice coronam.
Ipſo ferens, inſedit equo, &c.

Anonymus Caſinenſis hoc anno de ea habet: *Exercitus Regis Siciliæ cum Aſclentino Cancellario Campaniam ingreditur, & combuſſit Ceperanum, & Babucum & loca vicina* (bellum enim inter Hadrianum IV. Papam & Guillelmum Siciliæ Regem ardebat, ut ſtatim viſuri ſumus) *deinde rediens muros Aquini & Pontecurvi, & aliorum oppidorum dirui fecit, & omnes Monachos de Eccleſia* (Caſinenſi ſcilicet, quæ vox in editione Caraccioli omiſſa, legitur in MS. ut aſſerit Peregrinius in Notis ad Chronicon Anonymi Caſinenſis pag. 132.) *Fortis expelli, exceptis duodecim. Imperator Teutonicus* (ſc. Fridericus) *Romam venit, & clam coronatus* (quia non minus ei quam Pontifici Romani adverſabantur) *receſſit.*

Digitized by Google

prius autem de tua quam de mea; itenim ab Jove principium. Hoſpes eras, civem feci: advena fuiſti, ex tranſalpinis partibus Principem conſtitui. Quod meum jure fuit, tibi dedi. Debes itaque primo ad obſervandas meas bonas conſuetudines, legeſque antiquas mihi ab anteceſſoribus tuis Imperatoribus idoneis inſtrumentis firmatas, ac barbarorum violentur rabie ſecuritatem præbere, officialibus meis, a quibus tibi in Capitolio acclamandum erit, uſque ad quinque millia librarum expenſam dare, injuriam a Republica etiam uſque ad effuſionem ſanguinis propellere, & hæc omnia privilegiis munire ſacramentique interpoſitione propria manu confirmare.

XI. Quid Fridericus ad Legatos Roma miſſos. *Ad hæc Rex tam ſuperbo quam inſolito orationis tenore juſta indignatione inflammatus, curſum verborum illorum de ſua Republica ac Imperii juſtitia, more Italico longa continuatione, periodorumque circuitibus ſermonem productorum interrupit, & cum corporis modeſtia, oriſque venuſtate regalem ſervans animum, ex improviſo non improviſe reſpondit:*

Multa de Romanorum ſapientia ſeu fortitudine hactenus audivimus, magis tamen de ſapientia. Quare ſatis mirari non poſſumus, quod verba veſtra plus arrogantiæ tumore inſipida, quam ſale ſapientiæ condita ſentimus. Antiquam tuæ proponis Urbis nobilitatem, divæ tuæ Reipublicæ veterem ſtatum ad ſidera ſuſtollis. Agnoſco, agnoſco, at & tui Scriptoris verbis utar, fuit, fuit quondam in hac Republica virtus; quondam dico, atque o utinam tam veraciter, quam libenter, nunc dicere poſſemus. Senſit Roma tua, immo & noſtra viciſſitudines rerum: ſola evadere non potuit æterna lege ab Auctore omnium ſancitam cunctis ſub lunari globo degentibus ſortem. Quid dicam? Clarum eſt, qualiter primo nobilitatis tuæ robur ab hac noſtra Urbe translatum ſit ad Orientis urbem regiam, & per annorum curricula ubera deliciarum tuarum Græculus eſuriens ſuxerit. Supervenit Francus, vere nomine & re nobilis, eamque quæ adhuc in te reſidua fuit, ingenuitatem fortiter eripuit. Vis cognoſcere antiquam tuæ Romæ gloriam, Senatoriæ dignitatis gravitatem, tabernaculorum diſpoſitionem, Equeſtris ordinis virtutem & diſciplinam, ad conflictum procedentis intemeratam ac indomitam audaciam? Noſtram intuere Rempublicam, penes nos cuncta hæc ſunt. Ad nos ſimul omnia hæc cum Imperio demanarunt. Non ceſſit nobis nudum Imperium: virtute ſua amictum venit, ornamenta ſua ſecum traxit. Penes nos ſunt Conſules tui, penes nos eſt Senatus tuus, penes nos eſt miles tuus. Proceres Francorum ipſi te conſilio regere, Equites Francorum ipſi tuam ferro injuriam propellere debebunt.

Gloriaris me per te vocatum eſſe: me per te primo civem, poſt Principem factum: quod tuum erat a te ſuſcepiſſe. Quæ dicti novitas, quam ratione abſona, quam veritate vacua ſit, æſtimationi tuæ prudentumque relinquatur arbitrio. Revolvamus modernorum Imperatorum geſta, ſi non divi noſtri Principes Carolus & Otto nullius beneficio traditam, ſed virtute expugnatam, Græcis ſeu Longobardis Urbem cum Italia eripuerint, Francorumque appoſuerint terminis. Docent hæc Deſiderius & Berengarius tyranni tui, in quibus gloriabaris, quibus tanquam Principibus innitebaris. Eos a Francis noſtris non ſolum ſubactos & captos fuiſſe, ſed & in ſervitute ipſorum conſenuiſſe, vitam finiſſe, vera relatione didicimus. Cineres ipſorum apud nos reconditi evidentiſſimum hujus rei repræſentant indicium. Sed dicis: Vocatione mea veniſti. Fateor, vocatus fui. Redde cauſam, quare vocatus fuerim. Ab hoſtibus pulſabaris; nec propria manu, Græcorumve mollitie liberari poteras: Francorum virtus invitatione adſcita eſt. Implorationem potius quam vocationem hanc dixerim. Imploraſti miſera felicem, debilis fortem, invalida validum, anxia ſecurum. Eo tenore vocatus (ſi vocatio dicenda eſt) veni. Principem tuum militem meum feci, teque deinceps uſque in præſentiarum in meam ditionem transfudi. Legitimus poſſeſſor ſum: eripiat quis ſi poteſt, clavam de manu Herculis. Siculus, in quo confidis, forte hoc faciet? Ad priora reſpiciat exempla. Nondum facta eſt Francorum ſive Teutonicorum manus invalida: Deo largiente, vitaque comite, & ipſe temeritatis ſuæ quandoque capere poterit experimenta. XII.

Juſtitiam tuam quam tibi debeam, exquiris. Taceo quod Principem populo, non populum Principi leges præſcribere oporteat. Prætermitto, quod quilibet poſſeſſor poſſeſſionem ſuam ingreſſurus, nullum conditionis præjudicium pati debeat. Ratione contendamus. Proponis (ut mihi videtur) trium ſacramentorum exactionem. De ſingulis reſpondeo. Dicis me debere jurare, ut legis anteceſſorum meorum Imperatorum eorum privilegia tibi firmatas, & bonas conſuetudines tuas obſervem. Apponis etiam, quod patriæ uſque ad periculum capitis euſtionem jurem. Ad iſta duo ſimul reſpondeo: Ea quæ poſtulas, aut juſta ſunt, aut injuſta. Si injuſta ſunt, nec tuum erit poſtulare, nec meum concedere: ſi juſta, recognoſco me hæc & debendo velle, & volendo debere. Quare ſuperfluum erit voluntario debito, & debitæ voluntati ſacramentum apponere. Quomodo enim tibi ta- XIII.

am

am juſtitiam infringerem, qui quibuſlibet civibus, etiam quod ſuum eſt, ſervare cupio? Quomodo potiam & præcipue Imperii mei ſedem uſque ad periculum capitis non defenderem, qui & ipſius terminos non ſine ejuſdem periculi æſtimatione (quantum eſt in me) reſtaurare cogitaverim? Experta eſt hoc Dania, nuper ſubacta, Romanoque reddita Orbi, & fortaſſe plures provinciæ, pluraque ſenſiſſent regna, ſi præſens negotium non impediſſet.

XIV. *Ad tertium venio capitulum. Affirmas pro pecunia quoddam juramentum præberi a mea debere perſona. Proh nefas! A tuo, Roma, exigis Principe, quod quilibet lixa potius petere deberet ab inſtitore. A captivis hæc penes non exiguntur. Num in captivitate detineor? Num vinculis hoſtium urgeor? Nonne multo & forti ſtipatus milite inclytus ſedeo? Cogetur Princeps Romanus contra ſuam voluntatem cujuſlibet præbitor eſſe, non largitor? Regaliter & magnifice hactenus mea cui libuit, & quantum decuit, & præcipue bene de me meritis dare conſuevi. Sicut enim a minoribus debitum rite expetitur obſequium, ſic a majoribus meritum juſte rependitur beneficium. Hunc quem alibi a divis parentibus meis acceptum ſervavi morem, civibus cur negarem, Urbemque meo introitu lætam non facerem? ſed merito non juſta cujuſlibet petenti cuncta juſte negantur. Hæc dicens, & non ſine condigna mentis indignatione orationem terminans conticuit.*

XV. Redeunt Legati Romanor. in Urbem. *Porro quibuſdam ex circumſtantibus inquirentibus ab his qui miſſi fuerant, an plura dicere vellent: pauliſper deliberantes, in dolo reſponderunt, ſe prius ea quæ audierant, concivibus ſuis referre, & tunc demum ex conſilio ad Principem redire velle. Sic accepto commeatu, a Curia egredientes ad Urbem cum feſtinatione revertuntur. Rex dolum præſentiens conſulendum ſuper hoc negotio patrem ſuum Rom. Pont. decrevit. Cui ille: Rom. plebis, fili, adhuc melius experieris verſutiam. Cognoſces enim in dolo eos veniſſe, & in dolo rediiſſe, ſed Dei nos adjuvante clementia dicentis: (a) Comprehendam ſapientes in aſtutia ſua, prævenire eorum poterimus verſutas inſidias. Maturato igitur præmittantur fortes & gnari de exercitu juvenes, qui Eccleſiam beati Petri Leoninamque occupent caſtrum. In præſidiis equites noſtri ibi ſunt, qui eos cognita voluntate noſtra, ſtatim admittent. Præterea Octavianum Cardinalem presbyterum, qui de nobiliſſimo Romanorum deſcendit ſanguine, fideliſſimum tuum eis adjungemus. Sicque factum eſt. Eliguntur proxima nocte pene uſque ad mille armatorum equitum lectiſſimi juvenes, ſummoque diluculo Leoninam intrantes Urbem, Eccleſiam beati Petri, veſtibulum, & gradus occupaturi obſervant. Redeunt ad caſtra nuntii, hæc læta reportantes.* Hucuſque Otto. In (b) *litteris ipſius Friderici ad eumdem Ottonem de rebus a ſe geſtis hæc adſcribuntur: Octaviano Cardinale conducente, maxima pars militiæ noſtræ nocte per portam parvulam juxta S. Petrum intravit, & ſic monaſterium S. Petri præoccupavit.* Inde Otto cætera de Imperatoris coronatione ſummatim perſtringit, quæ paulo latius in Actis ipſius Hadriani Papæ ita narrantur:

(a) 1. Cor. 3.

(b) Apud Ot. ante l. 2. de reb. geſtis Frid. Imp.

XVI. Hadrian. cum Friderico Romam venit. *Poſt hæc autem verſus Urbem ſimul procedentes, pro eo quod ab eis populus Romanus diſcordabat (licet munitionem beati Petri in poteſtate ſua Pontifex detineret) placuit tamen, ut in manu valida civitatem Leoninam Rex intraret. Poſitis igitur extemplo caſtris, & deliberato feſtinanter conſilio, atque diſpoſitis quæ ad coronationem opus erant: eadem die ante horam tertiam Rex ad gradus ſancti Petri armatorum maxima multitudine ſtipatus acceſſit: ibique depoſitis veſtibus, quas gerebat, ſolemniori ſe habitu induit, & ad Eccleſiam beatæ Mariæ in Turri, in qua eum ante altare Pontifex expectabat, profectus eſt. Et manus imponens, conſuetam profeſſionem & plenariam ſecuritatem (ſecundum quod in Ordine continetur) publice exhibuit ipſi Pontifici. Relicto ibidem Rege Pontifex ad altare beati Petri conſcendit. Cujus veſtigia Rex cum proceſſione ſubſequens ad altare per portas argenteas orationem intra Eccleſiam in Rota porphyretica ſuper eumdem Regem dixit primus Epiſcopus Cardinalis, alius ex Epiſcopis dixit aliam, tertiam vero tertius Epiſcopus dixit, & unctionem ante confeſſionem beati Petri nihilominus contulit.*

XVII. Frideric. coronam accipit. *Miſſaque incœpta, & Graduali poſt Epiſtolam decantato, Rex ad Pontificem coronandus acceſſit, & præſentatis Imperialibus ſignis, gladium, ſceptrum, atque Imperii coronam de manibus ejuſdem Papæ ſuſcepit. Quo facto, ſtatim tam vehemens, & fortis Theutonicorum conclamantium in vocem laudis, & lætitiæ vox emiſſa concrepuit, ut terribile tonitruum de cælo crederetur cecidiſſe.* Tempus autem coronationis Friderici Otto Friſingenſis ita conſignat: (c) *Cum benedictione debita imperii coronam accepit anno regni ſui quarto, menſe Junio, xiv. Kalendas Julii, cunctis qui aderant, acclamantibus, Deumque ſuper eum glorioſo facto glorificantibus.* Amplius his vero ipſe Fridericus in epiſtola ad Ottonem de rebus *a* ſe geſtis hæc habet de die: *Miſſa celebrata ad altare ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli in honore S. Mariæ Virginis, quia Sabbatum*

(c) Ot. in Frid. l. 2. c. 22.

erat.

erat, benedictionem coronæ Romani Imperii largiter ſuper caput noſtrum effudit, Hæc ipſe. Pergunt Acta: *His igitur ante horam nonam in pace & tranquillitate peractis: populus Romanus, qui clauſis portis apud caſtrum Creſcentii reſidebat armatus, ignorans quæ facta fuerunt, ſine conſilio & deliberatione majorum, ad civitatem Leoninam paulatim aſcendit, & eorum qui remanſerant in porticu, ſpoliis violenter detractis, omnes quos reperit uſque ad Imperatoris caſtra perſequendo fugavit.*

XVIII. Prælium inter Romanos & German.

Invaleſcentibus autem clamoribus, eorumdemque reſonante inopinato tumultu, Teutonicorum exercitus ad arma velociter convolavit: ſtrictis mucronibus ab utraque parte acriter dimicatur. Quid plura? cæſi ſunt multi & plurimi capti. Tandem populus ipſe non ſine multorum ſuorum jactura intra portas ipſius caſtri ſeipſum recepit. Pontifex autem ſicut beniguiſſimus Paſtor ac pius Pater ſuper tanto exceſſu valde triſtis eidem populo, tamquam ſuo gregi debeta charitate compaſſus eſt. Cujus caſum relevare deſiderans, pro liberatione ſuorum omnium apud ejuſdem Imperatoris clementiam diutius laboravit, & affectuoſas preces inſtanter facere non ceſſavit, donec univerſos Urbis captivos de manibus Teutonicorum ereptos in poteſtatem Urbis Præfecti Petri reſtitui fecit.

Egreditur Papa cum Imp. in Sabinos.

De cætero autem Imperator ſimul ac Pontifex exeuntes, de finibus Urbis, per campeſtria juxta Tiberim proceſſerunt ad vadum de Manliano, ibique fluvium ipſum cum exercitu tranſeuntes, intraverunt Sabinenſem Comitatum, & per Farfam & Caſtrum Depole tranſitum facientes, in vigilia B. Petri pervenerunt ad pontem Lucanum, in quo nimirum loco pro tam glorioſa ſolemnitatis celebritate moram facere decreverunt. Et ut Eccleſia Dei & Imperium decore ampliori clareſcerent, cum deliberatione ſtatutum, ut ad laudem Dei, & exultationem Chriſtiani populi prædictus Romanus Pontifex & Imperator ad Miſſarum ſolemnia in illa die pariter coronati procederent. Dignum namque ſatis erat, ut illorum duorum Principum Apoſtolorum ſolemnia, duo ſummi Urbis Principes, cum lætitia & magno gaudio celebrarent eorum, qui ſuſcepta a Domino poteſtate ligandi atque ſolvendi, portas cœli claudunt & aperiunt quibus volunt.

XIX. Tiburtini dedunt ſe Imperatori.

Tunc vero Tiburtini tamquam perfidi & contumaces a dominia & jurisdictione B. Petri ſe ſubtrahere cupientes, poſtpoſita fidelitate, quam domino Papæ Hadriano, atque ejus ſucceſſoribus juraverant, ad præſentiam ipſius Imperatoris accedere præſumpſerunt, & clavibus civitatis ei aſſignatis, ſeipſos cum civitate Tiburtina juri & dominio ejus tradiderunt. Quod factum Pontifex cum tota Romana Eccleſia nimium graviter & omnino intolerabiliter ferens, ſuper tanta injuria B. Petro abſque aliqua rationabili cauſa illata cum eodem Imper. conqueſtus eſt, & ut civitatem ipſam, quæ ab antiquo jure beati Petri eſſe dignoſcitur, ſibi reſtitueret, ipſum tamquam proprium Romanæ Eccleſiæ Advocatum attentius exoravit. Auguſtus autem habito cum Principibus ſuis conſilio, & cognita rei veritate, illico civitatem ipſam ipſi reſtituit, & per litteras quæ inferius annotantur, eiſdem Tiburtinis injunxit, quatenus eidem Papæ, tamquam domino & patri ſuo fideliter obediant, & ſervire omnino ſtudeant. Ita quidem, ne ſicut Romanos, ita & Romanum adverſus ſe Pontificem concitaret, in cujus manu eſſet Principem Capuæ, Ducem Apuliæ, & ipſum denique juncto fœdere Regem Siciliæ commovere. Præceptio autem facta tunc Tiburtinis ita ſe habet:

Frid. Imp. conſtitutio ut Tiburtini obediant Papæ.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus univerſis civibus Tiburtinis gratiam ſuam & bonam voluntatem &c.

Univerſitatem veſtram noſſe volumus, quod ob B. Petri Principis Apoſtol. reverentiam, dilectiſſimo atque in Chriſto reverendiſſimo Patri noſtro Hadriano Papæ civitatem dimiſimus Tiburtinam, ſalvo tamen ſuper omnia jure Imperiali. Hujus rei gratia omnes & ſingulos Tiburtinos a fidelitate, quam nuper nobis juraſtis, abſolvimus, attentius vobis præcipiendo mandantes, quatenus eidem venerabili Papæ fideliter aſſiſtatis, devote ſerviatis, atque ſicut domino veſtro devote obedire ſtudeatis, ſcientes, ſicut jam dictum eſt, a juramento fidelitatis, quod nuper feciſtis, vos abſolutos, ſalvo in omnibus jure imperiali &c. Et quidem laude digniſſima. Pergunt Acta:

XX. Felices progreſſus Friderici Imp.

At quoniam æſtivus calor jam nimie excreverat, & maxima multitudo ipſius exercitus propter intemperiem inſueti aeris, vel mortis periculum, vel exitialem infirmitatem incurrebat: communis voluntas, & inſtans petitio Principum fuit, ut Imperator ad propria (quod & factum eſt) ſine dilatione rediret. Hæc Acta. Otto autem conflictum inter Rom. & Germanos pluribus proſecutus eſt, & reliqua, quæ redeunti Imperatori contigerunt in via, cum ei dimicandum fuit adverſus Spoletinos, ab eodem Imperatore ſuperatos, & adverſus latrones fauces Alpium obſidentes, aliaque nonnulla, quæ tu ſi cupis, pro arbitrio eumdem Ottonem conſulas, & de his etiam epiſtolam ejuſdem Imperatoris. Incredibile dictu, quam proſpera cuncta ceſſeriot Imperatori, quouſque de Romana

Eccleſia bene meritus eſt. Nam audi ipſum in epiſtola ad Ottonem iſta prædicantem cum agit de reditu ſuo: *Inde venimus Spoletum, & quia rebellis erat, & Comitem Guidonem Guerram, & cæteros Nuntios noſtros in captivitate tenebant, aſſultum ad civitatem fecimus. Mirabile & inſcrutabile judicium Dei. A tertia uſque ad nonam munitiſſimam civitatem, quæ pene centum turres habebat, vi cepimus, igne videlicet & gladio, & infinitis ſpoliis acceptis, pluribus igne conſumptis, funditus eam deſtruximus. Inde euntes verſus Anconam, Palæologum nobiliſſimum Principem Græcorum, & Maroducum ſocium ejus, cum cæteris Nuntiis Conſtantinopolitanis obvios habuimus. Qui ut in Apuliam iremus, & hoſtem utriuſque Imperii VVillelmum potentia virtutis noſtræ contereremus, infinitam pecuniam nobis dare ſpoponderunt. Quia vero militia noſtra propter multos labores, & bella nimis attrita fuit: placuit magis Principibus redire, quam in Apuliam deſcendere.* Sed ad res geſtas Hadriani Papæ revocetur oratio.

XXI. Vocatur Hadrian. Pap. in Campan.

Quænam autem fuerint anni hujus Hadriani Papæ rerum geſtarum reliqua, ex iiſdem Actis ſic accipe: *Eodem tempore prædictus Rex Siciliæ, poſtquam excommunicationis ſententia percuſſus eſt, in contemptu cœpit haberi a ſuis, & cum ſalubria fidelium ſuorum conſilia de ſatisfactione præſtanda contemneret, in ſua elatione & fatuitate fere ſolus remanſit. Quippe majores ejus, Comites, ac Barones in majoribus Apuliæ civitatibus ubi a tanta eum perverſitate revocare nullatenus potuerunt: eo relicto, Nuntios ſuos ad dominum Papam Hadrianum tamquam ad principalem dominum deſtinarunt, rogantes, ut ad illas partes dignaretur accedere, & terram eam, quæ beati Petri juris eſſe dignoſcitur, & perſonas, ac eorum bona in manu & poteſtate ſua reciperet. Tunc Pontifex ſuper his habito cum fratribus conſilio, congregata Comitum & aliorum Baronum nobilium tam de Urbe quam de Campania, & aliis circumjacentibus locis decora militia: circa feſtum S. Michaelis menſis Septembris, deſcendit ad S. Germanum, ubi recepta fidelitate & homagio a Roberto Principe Capuano, & Andrea Comite, aliiſque illarum partium nobilibus, præmiſit eos ante faciem ſuam, ut præpararent viam ei, & prava in directa facerent, & aſpera in vias planas. Ipſe vero poſt aliquot dies per caſtrum Mignani, & per Capuanam civitatem tranſitum faciens, uſque ad Beneventum, Domino comite proceſſit, & omnes fere illarum partium Barones, eorumque terras, & circumpoſitas civitates ad fidelitatem B. Petri & ſuam tamquam principalis domini in eadem civitate recepit.*

Interea Imperator Græcorum de theſauro pecuniam per quemdam Principem ſuum nomine Palæologum miſit Anconam. Scripſit etiam eidem Pont. rogans & petens ab eo, ut de civitatibus Apuliæ, quæ ſitæ ſunt in maritimis, tres eidem Imperatori eo tenore concederet, ut ipſe ad expugnandum dictum Regem, & de tota Sicilia expellendum ſufficientes eidem Pontifici vires tam in pecunia, quam in militibus & aliis nemoeum præſidiis indeficien- XXII. Willelm. Rex Siciliæ reſipiſcit.

PAGIUS IV. *Bellum Neapolitanum inter Papam & Guillelmum Siciliæ Reg.*

A num. XXI. ad XXV. Agit Baronius de bello inter Hadrianum IV. & Guillelmum Siciliæ Regem geſto, de quo Anonymus Caſinenſis hæc prodit: *Robertus Comes Loritelli regnum cœpit invadere. Comes Richardus de Aquila cepit Sueſſam & Theanum. Audita morte Regis Rogerii* (legendum, *Guillelmi*, ut omnes MSS. teſtante Peregrinio habent. Duo hæc nomina a Caraciolo in ſua hujus Anonymi editione male mutata. Robertus enim de Monte, Hugo Falcandus, & Guntherus lib. 5. fidem faciunt, Guillelmum Regem valde ægrotaſſe, & eum diem obiiſſe famam tuliſſe) *Comes Andreas cepit Comitatum Aliſiæ. Robertus de Surrento cepit omnem Principatum Capuæ uſque Neapolim & Salernum. Adrianus Papa adiit Beneventum. Robertus Comes Loritelli cepit totam maritimam, & caſtrum Bari diruit.* Omnes hi Proceres ſub Hadriano Papa militabant, qui tamen cito animum deſpondit. Guillelmus Tyrius lib. 18. cap. 2. Eum hujus belli auctorem facit: *Exules autem, quos tam ipſe* (nempe Guillelmus Siciliæ Rex) *quam pater ejus de regno ejiciens bonis fecerat exortes paternis, viros inclytos & armis potentes, Dominum videlicet Robertum de Surrento Principem Campanum,* (vel Capuæ) *Comitem quoque Andream de Rupecanina, & alios multos exhortationibus ſuis provocaverat* (nempe Hadrianus IV.) *ut in regnum venirent.* Guntherus lib. 5. perperam confundit Comitem Andream de Rupecanina cum Domino Capuæ: *Hic Comes*, inquit *Andreas Capuæ*; hic enim nihil in urbe Capuana poſſidebat, ejuſque dominium pertinebat ad Robertum, ut tradunt Anonymus Caſinenſis, Guillelmus Tyrius, Hugo Falcandus, & Romualdus Salernitanus citatus a Peregrinio fol. 134. & Robertus iſte cognominatus de Surrento, eſt Princeps Capuæ, qui per tot annos Rogerio Regi adverſatus fuerat, & cujus Falco Beneventanus fuſe mentionem facit, ut recte probat Peregrinius laudatus.

V. *Robertus de Surrento in duos non diſtinguendus.*

„ Hæc Peregrinii verba: Hic itaque Rober-
„ tus in anno XXVIII. ex quo primum Ca-
„ puæ Princeps fuerat ſalutatus, nempe in an-
„ no Chriſti MCLV. menſe Decembri, indi-
„ ctione IV. ea antiquis Chartulis hæc eſt tem-
„ poris deſignatio, quas omnium primus pa-
„ lam dedit amicus vir Michael Monachus in
„ ſuo Sanctuario; avitum Principatum tertia
„ vice detinebat, quem in antecedente Septem-
„ bri recuperarat: quamvis plerique Recen-
„ tiores, quorum antesignanus ac Princeps
„ extitit Thomas Faſellus in Decade poſterio-
„ re rerum Sicularum lib. 7. cap. 4. hunc Ro-
„ bertum nuncupatum de Surrento alterum ac
„ diverſum a Roberto illo ſecundo ſtatue-
„ runt, patriaque putarunt Surrentinum; ſed

hunc

ficienter conferret. Pro iis ergo, quæ contra dictum Regem quotidie tractabantur, Willelmus erroris ſui pœnitentia ductus, ad matrem ſuam ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, & domini & Patris ſui, ejuſdem Romani Pontificis obedientiam redire cum omni humilitate diſpoſuit. Quocirca Electum Catanenſis Eccleſiæ cum quibuſdam de majoribus aulæ ſuæ ad præſentiam ipſius Pontificis acceſſurum uſque Salernum tranſmiſit. Quibus plenariam poteſtatem dedit, ut gratiam & pacem domini Papæ ab eo humiliter quærerent, & ſatisfactionem plenariam, quæ continetur inferius, cum firma ſecuritate ipſi præſtarent.

XXIII. Conditiones propoſitæ a Willelmo Papæ. *In primis petebat abſolvi ſecundum Eccleſiæ morem; deinde homagium & fidelitatem eidem Pontifici facere promittebat, & quod omnes quoque terræ ſuæ Eccleſiae cum plenaria libertate reſtitueret; tria caſtra pro illis dandis, Paludum videlicet, Montem Fuſculum, & Maronem cum pertinentiis ſuis in propriam hereditatem Eccleſiæ Romanæ daret. Romam præterea, quæ tunc adverſabatur Pontifici, ſuis armis & pecunia eidem domino Papæ ſubjugaret: poſt recuperatam domini Papæ & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ gratiam, tantum pecuniæ, quantum Græci obtulerant, largiretur. Auditis itaque Pontifex hujuſmodi oblationibus, venerabilem virum Hubaldum presbyterum Cardinalem tituli ſanctæ Praxedis tunc Oſtienſem Epiſcopum dominus Papa tranſmiſit Salernum, quatenus a præfatis Nuntiis inquireret, ſi ea quæ fuerant promiſſa, veritate certo inniterentur; & quod inveniret, ſibi referret. Factum ita eſt, & redeunte Epiſcopo Cardinali, omnia quæ promiſſa ex parte Regis fuerant, inventa vera ſunt, & ad complendum parata. Bonum igitur viſum eſt eidem Pontifici, ut tam utilis concordia, & cum tam magno honore Eccleſiæ compoſitio deberet admitti. Sed quia major pars fratrum altæ nimis & omnino incerta ſentiens, conſentire nullatenus voluit diſturbatum eſt totum quod oblatum fuerat, & penitus refutatum.* Repugnabant enim Cardinales illi qui addicti erant Imperatori, & non niſi quod ipſi placere ſcirent, probandum putabant: in reliquis autem ſe adverſarios obiiciebant. Quod ſæpe factum ab eis in maximum Romanæ Eccleſiæ detrimentum.

XXIV. At quamvis quæ ex Actis Hadriani Papæ ſunt recitata, vera omnino eſſe reperiantur; multa tamen in eis prætermiſſa eſſe noſcuntur memoria digna. Viſum eſt totius rei geſtæ ſeriem petere a certo auctore hujus temporis accurate ſcriptam a Willelmo nimirum Tyrio (a) Archiepiſcopo, in quo tamen aliqua ſunt elucidatione digna; qui res geſtas ſic auſpicatur ab ovo: *His diebus inter Dominum Papam Hadrianum (de quo prædiximus,) & Regem Siciliæ dominum Willelmum domini Rogerii bonæ memoriæ filium graves ex cauſis quibuſdam ortæ erant inimicitiæ, & in guerram noxiam res prodierat, ita ut ſententiam excommunicationis dominus Papa in eum jacularetur.* Et paulo poſt: *Interea Rex Siciliæ Beneventanam urbem, Eccleſiæ Romanæ familiare domicilium principibus ſuis mandat obſidere, & urgentiſſimis anguſtiis ejus præcipit arctare habitatores. Quod verbum dominus Papa moleſte ferens ſupra modum vicem ei æqua lance volens refundere, Principes proprios con-* Discordia inter Reg. Sicil. & Pap.

(a) Tyr. l. 18. c. 2.

PAGIUS „ hunc commenti viſum, coacti ſimul ſunt „ aſſerere, Regi *Guillelmo* uno eodemque prorſus tempore cum duplici *Roberto* pro Campano retinendo Principatu rem fuiſſe, quod dicto nil abſurdius, nec ab antiquiorum narratione diſſonantius. Veruntamen qua occaſione Campanus Princeps *Robertus* hanc novam acceperit denominationem, comperti nil ego vix habeam, &c. Infra ſubdit: In antiqua Chartula a ſuperius dicto Michaele Monacho relata *Philippus* quidam præſentis Principis Roberti II. avunculus, idemque cognomine appellatus legitur de Surrento; quippe qui filius fuerat *Sergii* Principis Surrentini, ejuſdemque Sergii filia Philippi ſoror conjugio copulata Principi Capuæ Jordano II. *ſecundum* hunc genuit *Robertum*, quod ex vetuſto Diplomate deſcriptum in Latina Hiſtoria Neapolitana pag. 515. attente idem amicus & doctus vir obſervavit. Noſter igitur Robertus vitam ducens exulem ex ignota nunc occaſione maternæ Patriæ cognomen videtur uſurpaſſe, qui cum filius fuiſſet Jordani II. nepos Jordani I. ac pronepos Richardi I. Campanorum Principum Normannorum jure ſibi hæreditario debitum, ut Tyrius loquitur, Campani Principatus „ poſſeſſionem repoſcebat, quod etiam affirmat „ Falcandus: *Robertus*, inquit, *Surrentinus a Capuanis ſuſcipitur, & hæreditario ad ſe jure pertinentem occupat Capuæ Principatum*. Quæ „ jura minime ex materno, ſed ex paterno ei „ genere competere potuiſſe, eſt ſatis ſuperque manifeſtum. Hæc Peregrinius. Michael iſte Monachus tantopere a Peregrinio laudatus Canonicus erat Eccleſiæ Metropolitanæ Capuanæ, & Auctor libri, cui titulus: *Sanctuarium Capuanum*, Neapoli apud Octavium Beltranum anno MDCXXX. in quarto impreſſum.

VI. Belli Neapolitani aliqua circumſtantia. Aliquas hujus belli circumſtantias notavit Ceccanus in Chron. *MCLV. indict. III. hoc anno Cancellarius Guillelmi Regis Siciliæ cum maxima gente infra menſem Maii venit Ceperanum, & in tertia Kalendas Junii crematum eſt. In. Kal. Junii in terra Sancti Petri exivit ad montem Sancti Joannis, & ibi III. Nonas Junii cremavit caſtrum Babuci. Poſtea venit Fruſinonem, & cremavit Tuderiam, & ſic reverſi ſunt. Deinde venit Rex* (nempe Fridericus) *Romam, & coronatus eſt a Papa Hadriano in feſtivitate Sancti Petri, & reverſus eſt Spoleti, & cremavit illum, & reverſus eſt in terram ſuam. Et duodecimo Kalendas Septembris Maributellus cremavit arcem* (Spoletanam). *Poſtea*

tra eum nititur armare; nec in ea parte fraudatus eſt deſiderio ſuo. Nam potentiſſimum regni ſui comitem ejuſdem regis amitæ filium, Robertum videlicet de Boſavilla, cum multis aliis viris nobilibus, quibus auxilium, conſiliumque Rom. Eccl. perpetuo non defuturum pollicebatur, contra eum inſurgere perſuaſit. Exules quoque quos tam ipſe quam pater ejus de regno eiicient, bonis fecerat extorres paternis, viros inclytos & armis potentes, dominum videlicet Robertum de Surento Principem Campanum, Comitem quoque Andream de Rupe canina, & alios multos exhortationibus ſuis provocaverat, ut in regnum redirent, & ad jure hæreditario ſibi debitas accederent poſſeſſiones, Romanam Eccleſiam eis in perpetuum non defuturam, in verbo Pontificali ſpondens eis firmiſſime. Utrumque nihilominus, Imperatorem videlicet Romanorum & Conſtantinop. alterum ore ad os manifeſte, quia adhuc erat in Italia, alterum vero per litteras, ſed occulte ad occupandum Siculum regnum ſollicitat.

XXV. Poſt hæc autem, antequam cetera proſequatur auctor digreditur ad profectionem Patriarchæ Jeroſolymitani in Italiam, ad conveniendum Hadrianum Pontificem, dum in his bellicis occupationibus occupatus detineretur. Cauſam autem ejus profectionis fuiſſe narrat controverſiam inter ipſum & milites Hoſpitalarios ratione decimarum obortam, cujus cauſa fuit ipſi cum ſuis ſummus Pontifex conveniendus, eo quod (ut præmiſit) iidem Hoſpitalarii privilegio Pontificio exempti eſſent a juribus Patriarchæ & ſubjecti tantummodo Romano Pontifici, qui de ipſis & in ipſos jus diceret: *Poſtquam ergo* (pergit (a) Tyrius) *ſæpe ac ſæpius tam dominus Patriarcha, quam reliqui Eccleſiarum Prælati apud eoſdem Fratres ſua jura repoſcendo non proficiebant (ut præmiſimus) ad Romani Pontificis hinc inde proceſſum eſt auditorium. Aſſumens ergo dominus Patriarcha ſibi, licet longævus eſſet & fere centenarius, de Eccleſiarum Prælatis dominum Tyrenſem Archiepiſcopum, & de Suffraganeis ejus dominum Fridericum Acconenſem Epiſcopum, Alma.*

Controverſias inter hoſpitalarios de Patriarc.

(a) Id. c. 6. 7.

PAGIUS *venit Apoſtolicus cum Cardinalibus in VII Idus Octob. ad civitatem Suanam, & dedicavit ibi Eccleſiam Sanctæ Mariæ, & Dominus Apoſtolicus una cum Principe recepit Capuam, & aliam terram.*

VII. A num. XXV. ad XXX. Anaſtaſius Papa anno ſuperiori *Raimundo de Podio* Magiſtro Hoſpitalis Hieroſolymitani, & Fratribus ſeu Equitibus ejus anno ſuperiori Reſcriptum Apoſtolicum direxit, quo ſtatuit, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona ad ſuſtentandam peregrinorum & pauperum neceſſitatem Xenodochio offerri contingeret, vel jam conceſſa eſſent, quieta ſemper & integra poſſiderent. *Quia vero*, ſubdit, *omnia veſtra ſuſtentationibus peregrinorum & pauperum debent cedere ac per hoc nullatenus aliis uſibus ea convenit applicari, conſtituimus, ut de laboribus, quos veſtris ſumptibus colitis, nullus omnino Clericus vel laicus decimas a vobis exigere præſumat, ſtatuimus, ut nulli Epiſcopo in Eccleſiis vobis ſubditis interdicti vel ſuſpenſionis excommunicationis ſententiam liceat promulgare.* Concedit & aliqua alia Privilegia ibidem expreſſa, & jam a præcedentibus Pontificibus Romanis data confirmat. In fine legitur: *Datum Lateran. XII. Kal. Novemb. indict. IV. Incarnat. Dom. anno MCLIV. Pontificatus Domini Anaſtaſii IV. Papæ anno ſecundo*, ſed loco, *Indictione IV.* legendum, *indictione III.* menſe Septembri ſuperioris Chriſti anni cœpta. Referuntur eæ literæ inter Privilegia Equitum Hieroſolymitanorum.

Privileg. Equitibus Hieroſolymitanis a Papa conceſſum.

VIII. Guillelmus Tyrius, qui poſtea Tyrenſis Archiepiſcopus fuit, & Hiſtoriam Hieroſolymitanam ſcripſit, lib. 18. cap. 3. queritur, Equites Hieroſolymitanos tam Fulcherio Patriarchæ, quam ceteris Eccleſiarum Orientalium prælatis, *multas tam ſuper parochiali jure, quam ſuper jure decimationum* cœpiſſe inferre moleſtias: *ante Sanctæ Reſurrectionis Eccleſiæ januas in ipſius* (Patriarchæ) *contemptum, & contumeliam Eccleſiæ, ædificia ſuperiora erigere multo ſumptuoſiora & ſublimiora plurimum, quam illa habet Eccleſia, quæ Domini Salvatoris in Cruce dependentis pretioſo dedicata eſt ſanguine*, ſubdit Tyrius. Quotieſcunque de more Patriarcha in Eccleſia ad populum loquebatur, aliquod præſtabant Equites impedimentum pulſantes campanas, ita ut Patriarchæ vox audiri non poſſet: *uſque ad tam temeritatem, auſu Diabolico & ſpiritu furoris concepto pervenerunt, ut armis correptis, tanquam in domum alicujus gregarii irrumperent in prædictam Deo amabilem Eccleſiam, & ſagittas tanquam in ſpeluncam latronum jacularentur multas: quas poſtmodum collectas & redactas in manipulum, ante locum Calvariæ, ubi crucifixus eſt Dominus, ſunt dependentes, & nos ipſi vidimus, ut alii viderunt infiniti.* Deinde capitibus ſequentibus narrat Tyrius inſtitutionem eorum Ordinis dicens eos ſibi elegiſſe Patronum Sanctum Joannem Eleemoſynarium Alexandrinum Patriarcham, *cujus eleemoſynas in perpetuum narrabit omnis Eccleſia Sanctorum*; ſed eos deinde, multiplicatis in immenſum divitiis, per Eccleſiam Romanam a manu & poteſtate Patriarchæ fuiſſe emancipatos. Hinc, inquit, *Fulcherius* Patriarcha variique Prælati, quos memorat, venerunt cum eo in Italiam ad Pontificem Romanum, ut ab eo peterent reſciſſionem literarum ab Anaſtaſio IV. eiſdem conceſſarum; ſed Hadrianus IV. qui ei ſucceſſerat, nihil in eis innovare voluit.

Natum inde diſſidium inter eoſdem & Clerum Hieroſol.

IX. Tyrius cap. 8. Subdit, quoſdam dixiſſe Hadrianum Papam *muneribus infinitis* corruptum *in partem Hoſpitalariorum* ſe dediſſe proclivem, *qui jam ad eum multo ante prævenerant*. Poſt aliqua interpoſita ſubjungit: *De tanta autem Cardinalium turba, vix reperti ſunt duo vel tres, Dominus ſcilicet Octavianus, Dominus Joannes de Sancto Martino, qui ejuſdem Domini Patriarchæ, dum eſſet Tyrenſis Archiepiſcopus, Archidiaconus fuerat, qui Chriſtum ſequentes, ejus miniſtrum in cauſa ſua pie vellent fovere. Alii omnes abeuntes poſt munera ſecuti ſunt vias Balaham, filii Boſor.* Ex his perſpicuum eſt *Guillelmum Tyrium* adeo fuiſſe ad-

Guillelm. Tyrius Equitibus Hieroſolymitanis parum æquus.

maricam Sidonienſem, Epiſcopum, Dominumque Balduinum Cæſarienſem Epiſcopum, dominum Reinerum Sebaſtenum Epiſcopum, dominum Herbertum Tiberiadenſem Epiſcopum, vernalis temporis gratia reſpirante, cum primum mare fluctibus anguſtatum hybernis, ſpirante Favonio, cœpit ſe reddere placabilius, iter aggreſſi, auctore Domino, Hydruntum Apuliæ urbem maritimam proſpero curſu attigerunt.

XXVI. Adventus Patriarch. Hieroſ. in Ital. *Interea dum Pontifices Orientis una cum domino Patriarcha fines attigiſſent Apuliæ (ut præmiſimus) Conſtantinopolitanus Imperator verbum domini Papæ proſecutus, immiſſis de Principibus ſuis cum infinita pecunia, conſentientibus eis illarum partium proceribus, regionem violenter invaſerunt, ita ut poſtquam dominus Patriarcha cum ſuis ab Hydrunte uſque Brunduſium perveniſſet, domini Imperatoris familia urbem prædictam, tradentibus eam civibus, jam recepiſſet in ſuam, ſolo præſidio civitatis, in quo pauci erant, in fidelitate domini Regis perſeverante. Comes quoque Robertus, de quo ſuperius fecimus mentionem, cum iis qui partes ſuas tam Regis odio, quam ejus gratia ſequebantur, Tarentum, Barum, egregias metropoles, & omnem maritimam regionem uſque ad regni terminos violenter occupaverunt. Prædicti vero magni & inclyti viri, Robertus Princeps Capuanus, & Comes Andreas univerſam Campaniam, quæ vulgari appellatione dicitur, Terra laboris, uſque Salernum, & uſque Neapolim, & uſque S. Germanum ſibi vendicaverunt: eratque tota regio in tanto motu, ut nuſquam quies, nuſquam ſecuritas eſſet tranſire volentibus. Romanorum etiam Imperator dominus Fridericus circa partes Anconitanas cum exercitibus ſuis moram faciens, tantam in legionibus, quas in Italiam introduxerat, cladem patiebatur, ut deficientibus majoribus & nobilioribus Imperii Principibus, vix decimus quiſque ſupereſſet. Unde eos qui ſupererant, ad propria redire volentes, cohibere non valens, ipſe quoque ad reditum, licet invitus accingebatur. Multa enim ſupererant negotia, & maxime contra eumdem Siculum Regem, quæ ejus exigebant præſentiam.* Hoc ipſum erat tempus, quo Willelmus deprecabatur quam inſtantiſſime pacem, nec audiebatur, ut dictum eſt ſuperius. Preſſus enim tot tantiſque undique hoſtibus iiſdemque potentibus, reſpirandi ſibi neque dabatur locus. Quæ autem poſt hæc ſequuta ſint, ſuo loco ſequenti anno dicentur.

Modo autem una cum Willelmo Tyrio proſequamur res geſtas a Patriarcha Hieroſolymitano, cum pluribus Epiſcopis ab Hieroſolymis ad Hadrianum Pontificem properante: (a) *Dominus porro Patriarcha* (inquit Tyrius) *cum ſuis conſortibus itineris anxie deliberabat, qua via ad dominum Papam in tanto tumultu poſſet accedere: undique enim prælia, undique ſeditiones omnem videbantur aditum præcluſiſſe. Audientes quoque quidam Regis Siciliæ Cancellarius urbem obſedit Beneventanam, Nuntiiſque domini Patriarchæ qui ad hoc miſſi fuerant, ut ei a prædicto Cancellario ducatum implorarent, omnino negavit per partes illas tranſitum, quæ tamen via multo cæteris erat compendioſior. Tandemque habito quorumdam prudentum conſilio, viam maritimam ſecutus, cum omni comitatu ſuo Anconam pervenit: miſſis inde ex latere* XXVII.

(a) Tyr. l. 18. c. 7. 8.

tese

PAGIUS adverſus Equites Hieroſolymitanos commotum, ut ipſum Hadrianum IV. Pontificem, quem conſtat a muneribus alieniſſimum, ſummaque integritate præditum extitiſſe, in crimen vocet, meliores Cardinales vituperet, & nonniſi *Octavianum*, qui poſtea ſub nomine Victoris IV. Antipapa fuit, & *Joannem* Cardinalem de Sancto Martino qui cum ſolo Guidone Cremenſi, poſtea Antipapa ſub nomine Paſchalis III. Octavianum elegit, laudibus ad cœlum efferat: qua in re eo magis reprehenſione dignus, quo hæc ſcripſerit Victore IV. Antipapa demortuo, & Alexandro III. tam ab Eccleſia Occidentali quam Orientali Paſtore univerſali agnito. Fides itaque *Tyrio* adverſus Cardinales illos, & Hieroſolymitanos Equites loquenti non adhibenda, explodendumque commentum, quod ipſe tot viris doctis perſuaſit, ſc. Hieroſolymitanos Equites, poſtquam divitiis abundarunt, ejuraſſe Patronum ſuum Sanctum *Joannem Eleemoſynarium*, & *Sanctum Joannem Baptiſtam* in ejus locum adoptaſſe.

X. Hujus anni initio paulo poſtquam *Anduxarem* Mauri recuperaſſent, *Alphonſus Imperator*, ut referunt antiqua monumenta apud Sandovalium fol. 208. Era MCXCIII. *Metercoſam*, vulgo *Pedrazza*, Hiſpaniæ Tarraconenſis oppidum occupavit. Interim *Hyacinthus* Cardinalis Sanctæ Sedis Legatus *Vallisoleti* Concilium, quod dicitur generale, id eſt nationale, celebravit, ut diſcimus ex Charta ab Infanta Sancia, die XXV. Januarii Era MCXCIII. data. Adhæc exeunte hoc anno, & ultimis ejus diebus *Ludovicus* VII. Galliæ Rex cum Conſtantia uxore ad aulam Imperatoris venit, ut teſtantur Rodericus lib. VII. cap. IX. & Lucas Tudenſis, Scriptores horum temporum proximi. Pleriique quidem Francorum Scriptores hanc profectionem Hiſpanicam tacent, & Sandovalius de ea valde dubitat, quod Hiſpaniæ Notarii eventus ſingulares in Chartis plerumque notarent, qui tamen iſtius non meminere. Verum non mirum ſi in Chronicis in Francia ſcriptis hujus peregrinationis nulla mentio ſit, cum quæ res ultimis annis Ludovici VII. Regis geſtas referunt, valde contracta ſint, præſertimque triginta ultimis Regni ejus annis. Præterea ipſemet Sandovalius hujus rei nobis probationem ſuppeditat; exhibet enim donationem factam ab Alphonſo Imp. *Moreruela*, quæ prima in Hiſpania Ordinem Ciſtercienſem ſuſcepit, quæque ſita eſt in Zamorenſi diœceſi *Profectio Hiſpanica Ludovici VII. Franciæ Reg.*

ac

vero ſuo quibuſdam Epiſcopis, qui dominum Imperatorem Romanorum, jam, ut diximus, ad propria redeuntem, verbis ejus ſalutarent, & pro negotiis ejus ad dominum Papam litteris obtinuerunt Imperiales. Quod & factum eſt, licet ipſo Imperator urbem Senogallias, & Piſaurum jam pertranſiiſſet pro redeundo ſollicitus.

XXVIII. *At vero dominus Patriarcha cum ſuo comitatu Romam verſus iter dirigens, dominum Papam a civitate Narnienſi egreſſum, quaſi fugientem proſequebatur. Tandem Romam veniens, ibique per dies aliquot facta mora, cum ei nuntiatum eſſet, apud urbem Ferentinum dominum Papam greſſum fixiſſe, illuc inſunctanter properat, ut de negotio pro quo venerat, experiri tentaret. Dicebant quidam (nempe Papæ adverſarii, a quorum ipſe ore pendebat) dominum Papam, ut eum tædio afficeret, & gravaret ſumptibus, eum ſtudio ſe declinare: nam muneribus infinitis corruptus, in partem Hoſpitalariorum dicebatur ſe dediſſe proclivem, qui jam ad eum multo ante prævenerant. Alii dicebant urbis Beneventanæ gratia, quæ obſidione claudebatur, ut diximus, eum tam maturato adveniſſe itinere. Illud tamen erat evidens, favorem ſuum & familiarium ſuorum Hoſpitalariis nimis indulſiſſe; dominum vero Patriarcham cum ſuis quaſi adulterinos filios faſtu quodam & indignatione a ſe repellere quaſi indignos. Poſtquam igitur Patriarcha ad prædictam urbem pervenit, obtulit ſe de more Apoſtolicis aſpectibus: ubi & male receptus & pejus habitus: invitis ex plurima parte Cardinalibus, certum de domini Papæ mentis conceptu, & * habitatione reportans argumentum. Ille tamen quorumdam prudentum amicorum ſuorum fretus conſilio, totum hoc diſſimulans, ſicut homo ſeverus erat, dominum Papam frequentabat, diebus feſtis aſſiduus erat in Conſiſtorio, Epiſcoporum ſuorum cœtu venerabiliter circumſeptus: cui etiam Advocatorum turba, quoties opus erat, jugis aſſiſtebat, officium adimplere parata.*

* dubitatione.

XXIX. *Data igitur utriſque partibus audientia, cum jam per multos dies utrimque inutiliter eſſet decertatum: videns dominus Patriarcha, & per quoſdam familiares amicos ſuos intelligens, quod non proficeret; ſumpta licentia, conditionem referens deteriorem, confuſione indutus & reverentia, aggreſſus eſt ad propria redire. De tanta autem Cardinalium turba vix reperti ſunt duo vel tres, dominus videlicet Octavianus, dominus Joannes de S. Martino, qui ejuſdem domini Patriarchæ, dum eſſet Tyrenſis Archiepiſcopus, Archidiaconus fuerat, qui Chriſtum ſequentes, ejus miniſtrum in cauſa ſua pie vellent fovere. Alii omnes abeuntes poſt munera, ſecuti ſunt vias Balaam filii Boſor.* En vides Lector, quam fuerit Patriarcha deceptus, qui nefarios homines, factioſos, Pontifici adverſarios prædicat ſanctos, reliquos vero magni nominis Cardinales ex vitæ ſinceritate & litteris undique conſpicuos ita infamiæ nota reliquerit ſcriptis infames. Sed qui boni, qui vero mali fuerint, adeo ſatis ipſorum factis univerſo Chriſtiano Orbi declamatum eſt, ut illi non indigeant commendatione, iſtis inutilis ſit prorſus omnis defenſio. Pergit vero Tyrius: (a) *Dominus vero Papa, urgentibus eum curis domeſticis, tranſcurſa Campania, Beneventum pervenit.* Quæ autem poſt hæc acciderint, ſuo loco dicturi ſumus anno ſequenti.

(a) Vvill. Tyr. l. 18. c. 8.

XXX. Hoc eodem primo ſui Pontificatus anno, ipſo ingreſſu in Pontificium thronum Hadrianus Papa, quod ſuarum partium eſſe ſciret, univerſalis Eccleſiæ populum in Catholicam coagmentare concordiam, pacem & unitatem in primis omnibus inſinuare: ad Græcos ſæpe ſciſſura diviſos; ſolidæ unitati compaginandos, Legatos miſit ad Conſtantinopolitanum Imperatorem Emmanuelem, quibus inter alia pro eadem ſancienda firma

PAGIUS ac in regione Legionis, ex qua liquet Conſtantiam Reginam, quæ anno MCLIV. Ludovico VII. Francorum Regi nupſerat, hoc anno exeunte in Hiſpania fuiſſe. Data ea die prima menſis Januarii Era MCXCIV. in eaque hæc verba leguntur: *Ego Aldefonſus Imperator Felix, inclytus, triumphator ac ſemper invictus, totius Hiſpaniæ divina providentia famoſiſſimus Imperator, una cum uxore mea Imperatrice domna Rica, cum filiis meis Sanctio & Ferdinando Regibus, ſimul etiam cum filiabus meis Conſtantia inclyta Francorum Regina, & Sanctia nobili Regina Navarræ, facio Chartam donationis*, &c. Incredibile autem Conſtantiam ipſo nuptiarum ſuarum initio ſine marito in Hiſpaniam veniſſe, ibique uſque ad initium menſis Octobris, ſequentis Chriſti anni, ideoque plus novem menſibus, ibi manſiſſe. Id enim probat inſignis Charta Aſturicenſis Eccleſiæ, ibidem a Sandovalio relata, in qua Alphonſus Imperator & Rica Imperatrix cum Sanctio & Ferdinand. filiis nominantur, *ſimul cum filiabus meis*, inquit Alphonſus, *ſcilicet Conſtantia inclyta Franc. Regina, etiam Sanctia nobilis Navarra Regina Era MCXCIV. VI. Octob.* Interim habes in his Chartis totam Alphonſi Imperatoris familiam.

XI. Ad hæc Robertus de Monte hujus temporis Auctor hanc profectionem memorat in ſuo Chronico: *Ludovicus Rex Francorum gratia Orationis perrexit ad Sanctum Jacobum de Gallicia, & ab Imperatore Hiſpaniarum ſocero ſuo favorabiliter ſuſceptus eſt in Hiſpania.* Fallitur tamen dum hæc refert ad annum MCLIV. ſicut hallucinatus eſt in anno ejus matrimonii, ad annum MCLIII. ſcribens; *Ludovicus Rex Francorum duxit uxorem filiam Alphonſi Regis Hiſpaniarum, quam quia principatur Regulis Ara-*

Suſcepta Orationis gratia ad S. Jacob.

go-

ma concordia litteras dedit ad Baſilium Achridenum Theſſalonicenſem Archiepiſcopum, hujus temporis in Orientali Eccleſia magni nominis virum. Has Dei beneficio hactenus conſervatas, & in Orientalis juris codice cuſas, hic deſcribendas putavimus; ſic enim ſe habent, hoc in codice inſcriptæ titulo: (a)

(a) Extat in cod. Juris Orient.

Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerando fratri Theſſalonicenſium Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

XXXI. Had. Pap. epiſt. ad Archiep. Theſſal.

Ex quo per invidiam, hoſtem antiquum, Conſtantinopolitana ſedes a ſacroſancta Romana & Apoſtolica (quod ſine lacrymarum inundatione vix famur) Eccleſia ſeipſam ſeparavit, & hominis inimicus proprium malitiæ venenum effudit, & a matris obedientia liberi ſeceſſerunt, unitatiſque locum binarius ſubiit: laborem multum & ſtudium, qui nos præceſſerunt beati Petri ſucceſſores adhibuerant, ut ſchiſma de medio tolleretur, & unitati Eccleſiæ, qui ſe ab ea ſepararunt redderentur. Quamobrem & nos, qui hoc tempore Apoſtolicæ Sedis curam ſuſcepimus, ut Deo placet, pro omnibus Eccleſiis, quæ ſunt intra terrarum Orbem conſtitutæ, quamvis beati Petri virtutibus par nihil habeamus, miniſterio tamen fungi cogimur. Ad id credidimus attendendum, ne connumeremur (quod abſit) iis, quos per Prophetam Dominus reprehendit, dicens: (b) Quod ejectum eſt, non introduxiſtis, quod infirmum, non ſanaviſtis, & quod periit, non quæſiviſtis, & quod confractum, non obligaſtis. Ideoque ad introductionem liberorum in locum Eccleſiæ & unitatis, inventionemque (c) amiſſæ drachmæ properemus, & Apoſtolico præcepta inſtitati in eas, quæ doctrinæ ſermones aſpernantur, ut perſuaſum habeamus, moderate & Fidelium admonitionem tempeſtive intempeſtive factam. Et illius exemplo edocti, qui erat gloriæ Dominus, & omnia in ſua poteſtate habens (d) inclinare fecit cœlos, & deſcendit, acceptaque ſervi forma, (e) ſeipſum exinanivit, ut ovis amiſſa ſuo gregi reſtitueretur. Unde frater in Chriſto, dilectionem tuam his litteris admonemus, ut hanc rem diligenter cures. Nam (f) una ſola eſt Eccleſia, & una ſola ſanctificationis Arca, in quam unumquemque Fidelium e diluvio ſervari oportet: & circa unionem ejus modis omnibus labores: itaque cogitet prudentia, ut Eccleſia Dei non poſſit diviſa conſiſtere, ut omnem animam viventem e præſentis diluvii procellis, (g) intra unam Arcam Eccleſiæ congregari oporteat ad beatum Petrum omnium Fidelium gubernatorem.

(b) Ezec. 34.

(c) Luc. 15.

(d) 2 Tim. 4.

(e) Pſal. 17.

(f) Phil. 2.

(g) Gen. 19.

XXXII.

Traditum eſt, quonam modo ſancti Patres divino Spiritu illuminati, omnium Eccleſiarum primatum ſacroſanctam Romanam Eccleſiam abſolute obtinere juſſerint, & ad ejus ſententiam omnium judicium referri præſcripſerint, & ad tollendam de medio diviſionem, ad unionem Eccleſiæ, ad conjunctionem diviſi parietis, propter Dei dilectionem, propter animæ ſalutem, & propter fruitionem gloriæ, quæ non marceſcit, vigilanter adverte. Primum apud te ipſum, deinde in aliis quatenus divina gratia largitur, da operam, ut grex cum Eccleſia unitur, & qui ſe ipſos Dominicas oves confitentur, ad gregem B. Petri revertantur, qui (h) Domini juſſu eorum curam ſuſcepit. Nos quidem in hoc non temporariam laudem ſpectamus, non prætereuntem gloriam quærimus, qui paſcendi ſuſcepimus officium (ſervos nos omnium Dei ſervorum confitemur) ſed cum Dominum & magiſtrum noſtrum, ut unum mortuum reſuſcitaret in corpore, profectum fuiſſe, & lacrymatum legimus ad ſepulcrum, & dixiſſe, (i) Lazare, exi foras: judicamus indignum, ſi Domini retineamus talentum, & quas poſſumus, in animas reſuſcitare negligamus. Quod ſupereſt, dilectos filios noſtros Balduinum & Balditionum præſentes tabellarios ad dilectiſſimum filium noſtrum Emmanuelem Imperatorem Conſtantinopolitanum a religioſo cætu miſſos, dilectioni tuæ ſtudioſe commendamus, rogantes, ut per dilectionem Dei, beatique Petri & Sedis Apoſtolicæ, & pietatis cultum, aſpectu gratioſo in eorum neceſſitatibus conſolationem adhibeas. De tua valetudine cupimus per litteras fieri certiores. Hactenus Hadrianus Papa ad Archiepiſcopum Theſſalonicæ.

(h) Joan. 21.

(i) Id. 11.

Ad hæc autem ipſe Baſilius iſta reſpondet:

XXXIII. Baſilii Achridan. Archiep. Theſ. ad Hadrian. Pap. ep.

Legimus tuam epiſtolam, ſanctiſſime Papa, ex qua perſpeximus ingenii tui ſublimitatem, humilitatis profunditatem, latitudinem tuæ erga Deum dilectionis & affectionis, per quam non coanguſtatur Apoſtolicum cor tuum, quin potius viſcera

PAGIUS *gonum* (nempe Raimundo Berengario Aragoniæ, & Sanctio Navarræ) *Imperatorem Hiſpaniarum appellant*. Narrant Rodericus & Lucas Tudenſis Alphonſum Imperatorem magnifice Regem excepiſſe, cum uſque ad ſanctum Jacobum perduxiſſe, indeque redeuntem Toleti Curiam celebraſſe tam Chriſtianorum quam Arabum ſuo imperio ſubjectorum. Fallitur tamen Rodericus cum Reginam Franciæ *Iſabellam* appellat, & Lucas Tudenſis, cum ait, Ludovicum Regem in Hiſpaniam perrexiſſe, ut certo ſciret, an verum eſſet, quod aliqui dixerant, *Conſtantiam* nempe ex viliſſima concubina ortam. Hoc enim abſurdum.

XII. Series Patriarchar. Conſtantinop.

Neophyto incluſo Patriarchæ CP. incerto anno demortuo ſucceſſit *Conſtantinus Chliarenus*, Diaconus & ſacelli Præfectus, & huic *Lucas Chryſoberges*, ut patet ex Serie Epiſcoporum Byzan-

ra dilutantur ad ſuſcipiendum acquirendumque omnium Eccleſiarum Chriſtianos. Vocem tuam agnovimus per litteras, alloquentem nos ad aures mentiſque intima: audivimus loquentem ut patrem, ut paſtorem, vel potius Archipaſtorem. Nam quaſi pater filios, qui a te abalienati videntur, ſub paternos ſinus tuos cogis, eorumque ſollicitudinem habes: quaſi paſtor autem ut oves errantes revocas; quaſi paſtorum paſtor, paſtoralem tuam & divinitus infuſam ſcientiam nos doces, ne greges negligamus, ſed totis viribus proſpiciamus, ut ei, quod male habet, ſedulo medeamur. Audivimus revocantem ad ſeipſum, & ad vocem tuam converſi ſumus. Plane ſi alienos a tua ſanctitate filios nos ipſos exiſtimaſſemus, aut longe a paſtorali cura tua ſeparari voluiſſemus, nequaquam agnoviſſemus ut paternam vocem, neque ad paſtorem receptus canentem converſi fuiſſemus. Nam juxta ver-
(a) Id. 10. *bum Domini, nemo unquam (a) noſcet extraneorum vocem, ſed potius ab ea fugiet.*

XXXIV. *Quid igitur ad nos errantis ovis ſimilitudo, ſanctiſſime Papa? Quid imago amiſſæ drachmæ? Nos enim a ſinu tuo excidiſſe negamus, & filiorum appellationem, aut paſtoralem curam non refugimus, ut tale convitium nobis exprobretur. Tuto autem ac firmiter Dei gratia ſtetimus in B. Petri confeſſione, & quem ille confeſſus eſt & prædicavit, confitemur & prædicamus; nihil ex ſynodalibus ſanctorum Patrum decretis innovantes, nec adjicientes Evangelicis & Apoſtolicis verbis ad unum apicem uſque vel jota unum. Didicimus enim a Gentium præcone, quam gravis impendeat iis pœna, qui talia*
(b) Gal. 1. *audent. Etſi enim ego, inquit, (b) vel Angelus de cœlo annuntiaverit vobis præter id, quod accepiſtis: anathema eſto. Hoc metuentes, vivificam & incruentam hoſtiam, ut qui accepit a Domino nobis tradidit, ſic exhibemus, Judaicam quidem humilitatem, & Legis umbram ſuperaſcendentes: cum Jeſu autem, & ejus Diſcipulis in ſublimis gratiæ palatium conſcendentes, & panem comedentes, non*
(c) Deut. 16. *afflictionis (ut Lex (c) ait) ſed lætitiæ, & cor (d) revera confirmantem.*
(d) Pſal. 103. *Quod ſi, ut paſtores illi deſipuimus (quod abſit, nec tantum in nos poſſit malignus) de quibus Jeremias Propheta la-*
(e) Jer. 2. *mentans ait (e): Sacerdotes non dixerunt, Ubi eſt Dominus? & qui legi adhærebant neſcierunt me: & paſtores in me impii fuerunt. Si tales tibi videbamur, ſanctiſſime Pater: quonam pacto poſſes nos aliter nominare quam oves errantes, & drachmam perditam, & multorum dierum mortuum in ſepulcro jacentem? verumne eam de nobis opinionem concipias. Neque enim aliud novimus fundamentum, (f)* (f) 1. Cor. 3.
quam quod ſubſtructum eſt: eademque tecum prædicamus & docemus ego, itemque omnes qui ad magnam Apoſtolicamque ſedem Conſtantinopolitanam pertinemus. Et unus, qui in utriſque Eccleſiis perſonat ſermo Fidei, idemque ſacrificatur Agnus, qui tollit peccata mundi Chriſtus, inter Occidentales Antiſtites, qui ſub tuum principale culmen agunt, & nos qui ab oriente Sole ſublimi Conſtantinopolitana ſede ſacerdotii accepimus ſplendorem, quamvis parva quædam offendicula in medio interjecta nos ſepararint, & ex uno eodemque ſpiritu multos fecerint. Quæ omnino tollere de medio, & velut lapides, juxta (g) propheti- (g) Thren. 4.
cum ſermonem, e via projicere, unitatemque Eccleſ. ſine offendiculo conſtituere, tuæ ſanctitatis erit: quæ Chriſti exemplo, velut e cœlo, proſpiciens, diſtantia in unum congregare vult & poteſt. Nos enim pauci ſumus, & parvo gregi præſumus, mediocrem quidem, & ut guttam, dicendi facultatem habentes, virtutis autem ne quidquam participes, etiam ſi tua ſanctitas contrarii perſuaſione decepta, maxima quædam de nobis ſuſpicata ſit ex dilectione quorumdam, qui hic peregrinati nos allocuti ſunt.

Tua autem integritas, undique perfecti Chriſti, tam ſede, quam peritia, & XXXV.
vitæ ſplendore imaginem & ſimilitudinem referens, poterit omnium diſſidio cauſam præbentia ſcandala removere, & Eccleſiis unionem ſoliditatemque reſtituere. Habet autem ad hoc ſanctitas tua unanimem & adjutorem potentiſſimum, & inter Imperatores maximum ac ſummum pietate, qui & viribus inexpugnabilis, & prudentia excellens, & inter omnes bones, qui umquam admiratione fuerunt, celeberrimus: cujus nutui & nos parebimus, & ſervi Dominicæ voluntati obſequemur. Hucuſque Baſilii Archiepiſcopi Theſſalonicæ ad Hadrianum Papam reſponſio per epiſtolam, qua ſe non abſciſſum ab Eccleſiæ Catholicæ unitate profitetur, licet quibuſdam ritibus diſcreparet Orientalis Eccleſia ab Occidentali; ſecundum & illud, quod habet hujus pariter ſæculi ſcriptor claſſicus Petrus Abbas Cluniacenſis in epiſtola ad ſanctum Bernardum, docetque his verbis: *(h) Teſtes ſumus & nos temporis* (h) Pet. Cl. l. 5. ep. 25.
noſtri, qui Romanam Eccleſiam & totam Latinam linguam offerre Deo ſalutare ſacre-

cre-

PAGIUS zantii, a Leunclavio edita, in qua cum anni Sedis horum Patriarcharum injuria temporis deleti fuerint, ſcire tantum poſſumus *Lucam* ſuſtenti anno Pontificatum iniiſſe, quod colligimus ex duratione Sedis Patriarcharum, qui uſque ad hujus ſæculi finem ſedere. Baronius prætermiſit *Neophytum*. & *Conſtantinum Chliarenum*, & præterea Lucæ Chriſoberges initium

Diverſitas rituum non ſcindit Eccleſ. *crificium azymi panis videmus, cum Græca Eccleſia & maxima Orientis pars ac barbaræ, ſed Chriſtianæ gentes ſacrificare de fermentato dicuntur. Cum hoc ita ſit; nec antiqui, nec moderni propter tam celebres & famoſas uſuum diſſonantias a charitate mutua deſciverunt; quia nihil quod fidem, vel charitatem læderet, in his omnibus invenerunt.* Hæc Petrus. Sed & audi S. Bernardum de his ita ſcribentem ad Eugenium: *Ego addo & de pertinacia Græcorum, qui nobiſcum ſunt, & non ſunt, juncti Fide, pace diviſi. Quamquam & in Fide claudicaverunt a ſemitis rectis.* Ita quidem etiam penes doctos & Catholicæ Fidei ſtudioſos Græcorum Antiſtites iſta perſuaſiſſima fuere ſemper. At cum regimen Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ imperiti, refractarii, nugaces, gloriæ Latinorum æmuli ſuſcepere; ex diverſitate ſacrorum rituum, dogmatum quoque ſacrorum diverſitatem exiſtimantes hoſtes implacabiles effecti, perſecutionem adverſus Latinos Orientem petentes odio immenſo hactenus excitare non deſiſtunt. Sed de his ſatis. Redeamus ad Hadrianum.

XXXVI. Contigit autem his primordiis Pontificatus ejus ad ipſum veniſſe gentilem ſuum Joan. Angium, patria Saresberienſem, cum idem Pontifex ærumnis preſſus, cum eo ſermonem habuit de gravi moleſtia quam ſubiret in adminiſtratione Pontificatus: quæ ipſe Joannes digna putavit, ut perpetuitati ſcriptorum monimentis conſecrarentur. Ait enim (a): *Dominum Hadrianum, cujus tempora felicia faciat Deus, hujus rei teſtem invoco quia Romano Pontifice nemo miſerabilior eſt, conditione ejus nulla miſerior. Et licet nihil aliud lædat neceſſe eſt ut citiſſime vel ſolo labore deficiat. Fatetur enim in ea Sede ſe tantas miſerias inveniſſe, ut facta collatione præſentium, tota præcedens amaritudo, jucunditas & vita feliciſſima fuerit. Spinoſam dicit Cathedram Romani Pontificis, in tantum acutiſſimis uſquequaque conſertam aculeis, tantæque molis, ut robuſtiſſimos premat, terat, & comminuat humeros; Coronam, & phrygium clara merito videri, quoniam ignea ſunt. Se nunquam a natali ſolo Angliæ mallet exiſſe, aut in clauſtro beati Rufi perpetuo latuiſſe dicit, quam tantas (niſi quia divinæ diſpenſationi reluctari non audet) intraſſe anguſtias. Dum ſupereſt, ipſum interroga, & crede experto. Hoc etiam mihi ſæpiſſime adjecit, quod cum de gradu in gradum a clauſtrali clerico per omnia officia in Pontificem ſummum aſcenderit, nihil unquam felicitatis, aut tranquillæ quietis vitæ priori adiectum eſt ab aſcenſu. Et ut verbis ejus utar (nihil enim cum præſens ſum, ſui gratia vult apud ſe abſconditum eſſe ab oculis meis) in incude, inquit, & malleo ſemper dilatavit me Dominus, ſed nunc oneri, quod infirmitati meæ impoſuit, ſi placet, ſupponat dexteram, quoniam mihi importabile eſt. Nonne ergo miſeria digniſſimus eſt, qui pro tanta pugnat miſeria? Sit ſane ditiſſimus qui eligitur, ſequenti die pauper erit, & infinitis fere creditoribus tenebitur obligatus. Quid ergo erit ei, quem nulla vocat electio, ſed repugnante in membris Chriſto, ambitio cæca, & cruenta non ſine ſanguine fraterno intrudit? Hic quidem eſt Romulo ſuccedere in parricidiis, non Petro in commiſſi diſpenſatione ovilis.* Iſta Joannes.

(a) Joan. Sareſb. in Policr. l. 8. c. 23.

Congreſſus Joan. Sareſb. cum Hadr. Pap.

Habet hæc demum de Hadriano in fine anni hujus Chronicon Foſſæ novæ: *Poſtea venit Apoſtolicus cum Cardinalibus VII. Idus Octobr. Sorum, & dedicavit ibi Eccleſiam S. Mariæ.* Quæ adhuc perſtat Eccleſia Cathedralis.

PAGIUS am non bene cum anno MCXLVIII. alligat; ſed Onuphrius in Chron. hoc anno & ſequentibus hujus ſæculi horum Pontificum Chronologiam exacte digeſſit. [1]

NOTÆ [1] De ſucceſſione horum patriarcharum C. P. legenda quæ deduximus in Nota Anno 1153. 20. MANSI

I. SEquitur annus Redemptoris milleſimus centeſimus quinquageſimus ſextus Indictione quarta, quo Hadrianus Papa Beneventi obſeſſus una cum ſuis a Willelmo Siciliæ Rege, ut liberare ſe cum ſuis ac civitatem poſſet, ſubire cogitur pacis conditiones indignas. Sed quæ iſta præceſſerint, ob hujus temporis auctore

(a) Tyr. l. 18. c. 8. Willelmo Tyrio ſic accipe: (a) *Interea Rex Siciliæ Dominus Willelmus audiens & crebris edoctus legationibus, quod in partibus Apuliæ comes Robertus de Baſſavilla una cum Græcis regionem occupaſſet violenter, in Campania vero Princeps Capuanus, & Comes Andreas late ſua diffuderint imperia; dominus quoque Papa in Beneventum ſe receperat, unde omnibus prædictis vires, & animos miniſtrabat: congregatis ex univerſa Sicilia & Calabria militaribus copiis, cum ingentibus expeditionibus in Apuliam pervenit. Ubi ſtatim circa Brunduſium, fugiente Comite Roberto, primo Marte fudit Græcorum copias, & attrito penitus eorum exercitu, duces eorum captos vinculis mancipavit, gazas quoque quas intulerant valde multiplices, ſuis intulit tam potenter quam feliciter ærariis. Inde recepta univerſa regione, quæ ab eo defecerat, & populis gratia reſtituta, Beneventum obſidet, ubi tam dominum Papam cum ſuis Cardinalibus, quam cives univerſos affecit moleſtiis, ut & victus deficeret, & de ſalute redderet valde ſollicitos. Ubi nuntiis intervenientibus, conditionibus occultis, reformata eſt pax inter eos, excluſis omnibus aliis a fœdere, qui domini Papæ juſſionibus tantis ſe laboribus immerſerunt & periculis.*

Rex Sicil. Willelm. malus malas conditiones coxit ſubire Pont.

II. *Videntes ergo prædicti nobiles viri, quod contra ſpem accidiſſet eis, & quod dominus Papa non obtenta eis domini Regis gratia, pacem ſibi & Romanæ Eccleſiæ, ipſis excluſis, fecerat, ſolliciti; anxii pro ſe cœperunt diſquirere, quonam modo poſſent ſanos & incolumes extra regnum ſe facere. Comes itaque Robertus & Andreas, cum quibuſdam aliis nobilibus viris in Lombardiam properantes ad dominum Imperatorem ſe contulerant. (b) Princeps vero Capuanus cæteris infelicior, dum Garilianum navigio tranſire parat, a ſuis vectoribus, cum ſuos jamjam tranſituros expectaret, captus eſt, & Regis fidelibus traditus, in Siciliam deductus eſt, ubi continuo carcere, & cæcitate violenter inducta, miſerabiliter vitam finivit.* Hucuſque Tyrius. At quomodo potuit Hadrianus liberaſſe alios, qui nec ſeipſum, nec ſuos liberare potuit, niſi conditionibus indignis valde ſuſceptis, quas nullus hactenus Pontifex a quibuſvis implacabilibus Rom. Eccleſ. hoſtibus ſuſcepiſſet tanta jactura Eccleſiaſticæ libertatis?

(b) Idatiam Ligur. l. 1. & 4.

Quomodo autem & per quos S. R. E. Cardinales iſta tractata ſint, petendum eſt ex ejuſdem Hadriani Pontificis vitæ Actis, in quibus iſta ſcripta leguntur:

Prædictus dominus Hadrianus venerabiles viros, Hubaldum titulo ſanctæ Praxedis, item Julium titulo ſancti Marcelli, & Rolandum titulo ſancti Marci Sedis Apoſtolicæ Cancellarium, presbyteros Cardinales ad Regem direxit, quatenus ex parte beati Petri eumdem commonerent, ut ab ejus offenſis omnino ceſſaret, de illatis damnis ſatisfaceret, & jura matris ſuæ ſacroſancta Eccleſia Romana ipſi pacifico conſervaret. Quibus benigne ſuſceptis, atque tractatis, poſt mutuam collocutionem, & diverſorum altercationem capitulorum, Rex ipſe cum eodem Papa, eis mediantibus, concordavit. Et veniens Rex ipſe ad Eccleſiam ſancti Marciani juxta Beneventum poſitam, ad pedes ejuſdem Pontificis humiliter ſe proſtravit, & ligium homagium, & fidelitatem coram III.

ram

PAGIUS SÆC. XII. An. Æræ Hiſp. MCXCIV. Anno Hegiræ DLI. inchoato die 23. Febr. fer. 6. An. C. 1156. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6649.

☉ 17. AG. ☽ 17. P. 13. April. Indict. 4.

JESU CHRISTI 1156.

HADRIANI IV. PAPÆ 3.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 5. IMP. 2.

MANUELIS COMNENI IMP. 14.

ANum. I. ad. X. Joannes de Ceccano in Chron. Geſta hoc anno in Italia ſeu in Regno Neapolitano hoc modo refert: *Indictio IV. hoc ſiquidem anno Guillelmus Rex Siciliæ pugnavit cum Græco apud Brunduſium, & devicit eum. Dein venit Barim, & deſtruxit eam, & fecit ex eo villas. Inter hæc Robertus Princeps* (nempe Capuæ) *fugit, & captus eſt a Comite Richardo cum ſuo filio & filia in Trajecta, & datus eſt in manus prædicti Regis. Deinde venit Beneventum, ubi erat Hadrianus Papa cum Comite Roberto de Rotello* (vel de Loritello), *& cum Comite Andrea* (de Rupecanina) *& cum multis aliis, & ejecit eos inde, & fecit finem cum domino Papa, & fecit ei garandam, & dominus Papa conceſſit ei totam terram quam in ſe tenebat. Menſe Majo Simon Soranus interfectus eſt a ſuis hominibus, filius ejus Simon fecit vindictam pro eo; fecit cremare, & prædare totam civitatem. Poſt hæc aſcendit in arcem Suelli & rebellavit ſe Regi. Tunc Rex fecit obſidere eam per totum annum & eo amplius, & non potuit eam acquirere, & Papa reverſus eſt Romam.*

Geſta inter Pap. & Guillelm. Siciliæ Regem.

Nat-

rum circumſtantium maxima Epiſcoporum Cardinalium, Comitum, Baronum, & aliorum multitudine, Ottone Frangipane juramentum pro eo interponente, ipſi fecit. Recepto itaque dicto Rege ad pacis oſculum, collatis magnis muneribus ex auro & argento & ſericis pannis Pontifici, ejuſque fratribus, & toti ejus Curiæ, ab invicem læti & cum gaudio diſceſſerunt. Hucuſque de his Acta. At de his omnibus, quæ cum Hadriano Papa a Rege Siciliæ Willelmo per vim & metum tanſacta ſunt, extant diplomata tum Regis, tum etiam ipſius Hadriani Pontificis, ex duobus exemplaribus petita, altero Vaticanæ (a) bibliothecæ, altero baſilicæ ſancti Petri ſcripto codice, quorum habita collatione, hic tibi ipſum regium diploma, quod integrum perſeverat, primo loco poſuimus; ſic enim ſe habet:

(a) *Collat. Pla. l. 1. fol. 2.*

IV. Willelm. Regis Sic. diploma ad Hadr. Pap.

IN NOMINE DEI ÆTERNI & Salvatoris noſtri JESU Chriſti. Amen.

Domino Hadriano Dei gratia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſummo Pontifici, chariſſimo domino, & Patri noſtro Reverendo, ejuſque ſucceſſoribus VVillelmus eadem gratia Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ.

Noſtræ ſemper conſuetudinis extitit, animum noſtrum in triumphis & maximis humiliare ſucceſſibus, & tunc nos attentius ad omnipotentis Dei obſequium, & cultum manſuetudinis exponere, cum ad majorem proſperitatem, & gloriam nos vidimus pervenire: tales in tranquillis & proſperis rebus erga noſtri Redemptoris obſequium inveniri volentes, ut perceptorum a Rege omnium Regum beneficiorum non appareamus ingrati, & majores ſucceſſus atque victorias de brachio virtutis Dei jugiter ſperare poſſimus. Hujus quidem noſtræ conſuetudinis conſideratione inducti, captis & comprehenſis in manu bellica ad laudem & gloriam nominis Dei Græcis & barbaris nationibus, quas regnum noſtrum nulla earum vi, ſed proditorum noſtrorum doloſitate intraverant, devictis & fugatis de finibus regni noſtri turbatoribus pacis, & proditoribus noſtris humiliandos nos ſub omnipotenti manu Dei decrevimus & ad cultum humilitatis propenſius intendendum.

V.

Diſcordiis igitur illis quæ inter Romanam Eccleſiam fuerant agitatæ, finem congruum imponere ſapientes: cum appropinquaviſſemus civitati Beneventi, & inimici noſtri ante faciem indignationis noſtræ fugiſſent, venerabiles Cardinales veſtros Hubaldum tituli S. Praxedis, & Julium tituli S. Marcelli presbyteros Cardinales, & cum eis Rolandum tituli S. Marci presbyterum Cardinalem, & Cancellarium veſtrum, quos ad noſtram præſentiam direxiſtis, eo quo decuit honore ſuſcepimus, & deſiderium ac monita veſtra de bono pacis ex ore ipſorum libenti animo audientes, ipſis & Maione magno Ammirato Ammiratorum dilecto fideli & familiari noſtro, & Hugone Panormitano, & Romoaldo Salernitano venerabilibus Archiepiſcopis, & VVillelmo Capuano Epiſcopo, & Marino Cavenſi Abbate fidelibus noſtris mediantibus, in hunc vobiſcum per eos pacis devenimus concordiæque tenorem; videlicet ut de capitulis illis, de quibus inter majeſtatem veſtram & nos controverſia vertebatur, quod ſubſcriptum eſt, obſervetur.

De appellationibus quidem ita. Si aliquis clericus in Apulia, & Calabria, & aliis terris quæ Apuliæ ſunt affines, adverſus alium clericum de cauſa Eccleſiaſtica querelam habuerit, & a Capitulo, aut Epiſcopo, vel Archiepiſcopo ſuo, ſeu alia Eccleſiaſtica perſona ſuæ provinciæ non poterit emendari: libere tunc ſi voluerit, ad Eccleſiam Romanam appellet. Tranſlationes in Eccleſiis fiant, ſi neceſſitas, aut utilitas Eccleſiæ aliquem de una Eccleſia ad aliam vocaverit, & vos aut veſtri ſucceſſores concedere volueritis. Conſecrationes & viſitationes libere Romana Eccleſia faciet Apuliæ, vel Calabriæ civitatum, ut voluerit, aut illarum partium quæ Apuliæ ſunt affines, civitatibus illis exceptis, in quibus perſona noſtra, vel noſtrorum hæredum in illo tempore fuerit, remoto malo ingenio niſi cum voluntate noſtra, noſtrorumque hæredum. In Apulia, & Calabria, & N 2 *par-*

PAGIUS II.

Pax ſancitur inter Hadrian. Pap. & Siciliæ Regem.

Narrat Sigonius lib. XII. Hiſt. de Regn. Ital. *Guillelmum* Siciliæ Regem pacem ab Hadriano IV. poſtulaſſe, & ſpopondiſſe ſi ſe beneficiarium Eccleſiæ confirmaret, Romanorum adverſus eum contumaciam compreſſurum; quam conditionem cum *Hadrianus* Papa repudiaſſet cum ingentibus copiis e Sicilia in Apuliam tranſiit Guillelmus, Græcos prælio vicit, *Barium* in poteſtatem adductum plane evertit, & Hadrianum Papam in tantas difficultates adduxit ut de pace componenda cogitavit. Hanc in rem Guillelmum ad pedes procidentem in gratiam recepit, & ligium de more homagium facientem, Regem Siciliæ declaravit. Quæ ſummarie narramus, ut quæ Baronius habet ex Auctoribus illius temporis melius intelligantur. Nunc audiendus Anonymus Caſinenſis in Chron. ad hunc Chriſti annum: *VVillelmus Rex Siciliæ venit Brundufium, & cepit illud menſe Maii, die vigeſimo octavo, & deſtruxit Barum; deinde venit Beneventum ad Papam Hadrianum, cum quo paciſcens ſivit permiſit exire regnum, Comitem Loritelli, & Comitem Andriæ* (ſed inco Andriæ legendum, *Andream*, juxta MSS. a Peregrinio viſa. Eſt is porro Comes Andreas de Rupecanina), *& alios ſocios eorum prece ipſius Papæ. Quo audito Robertus de Surrento fugit, ſed captus apud Caietam* (in MSS. a Pe-

Digitized by Google

partibus illis quæ Apuliæ ſunt affines, Romana Eccleſia liberè legationes habebit. Illi tamen, qui ad hoc a Romana Eccleſia fuerint delegati, poſſeſſiones Eccleſiæ non devaſtent. In Sicilia quoque Romana Eccleſia conſecrationes & viſitationes habeat, & ſi de Sicilia perſonas aliquas Eccleſiaſtici ordinis vocaverit, magnificentia noſtra, noſtrorumque hæredum pro Chriſtianitate facienda, vel pro ſuſcipienda corona, remoto malo ingenio, retinebit quas providerit retinendas. Cætera quoque ibidem habebit Romana Eccleſia, quæ habet in aliis partibus regni noſtri, excepta appellatione & legatione, quæ niſi ad petitionem noſtram & hæredum noſtrorum, ibi non fient. De Eccleſiis & monaſteriis terræ noſtræ, de quibus Romanæ Eccleſiæ quæſtio mota fuit, ſic fiat: Vos quidem & veſtri ſucceſſores in eis habebitis eas, quæ in cæteris Eccleſiis, quæ ſub noſtra poteſtate conſiſtunt, ſolita ſunt accipi conſecrationes & benedictiones a Romana Eccleſia; & debitos inſuper, & ſtatutos eis cenſus evolvent. De electionibus quidem ita fiat. Clerici conveniant in perſonam idoneam, & illud inter ſe ſecretum habebunt, donec perſonam illam excellentiæ noſtræ pronuntient, & poſtquam perſona celſitudini noſtræ fuerit deſignata, ſi perſona illa de proditoribus, aut inimicis noſtris, vel hæredum noſtrorum non fuerit, aut magnificentiæ noſtræ non extiterit odioſa, vel alia in ea cauſa non fuerit, pro qua non debemus aſſentire, aſſenſum præſtabimus.

VI. *Profecto vos nobis, & Rogerio Duci filio noſtro, & hæredibus noſtris, qui in regnum pro voluntaria ordinatione noſtra ſucceſſerint, concedetis Regnum Siciliæ, Ducatum Apuliæ, Principatum Capuæ, cum omnibus pertinentiis ſuis, Neapolim, Salernum, & Malphiam cum pertinentiis ſuis, Marchiam, & alia quæ ultra Marſicam debemus habere, & reliqua tenimenta, quæ tenemus, a prædeceſſoribus noſtris hominibus ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ jure detenta, & contra omnes homines adjuvabitis honorifice manutenere. Pro quibus omnibus vobis veſtriſque ſucceſſoribus, & S. R. E. fidelitatem juravimus, & vobis ligium homagium fecimus, ſicut continetur in duobus ſimilibus Capitularibus, quorum alterum penes veſtram majeſtatem ſigillo noſtro aureo, alterum vero ſigillo veſtro ſignatum penes nos habetur. Et cenſum ſexcentorum ſchifatorum de Apulia & Calabria, quingentorum vero de Marchia, vel æquivalens in auro vel argento nos ac noſtros hæredes Romanæ Eccleſiæ ſtatuimus annis ſingulis ſoluturos, niſi forte impedimentum aliquod interceſſerit, quo ceſſante, cenſus ex integro perſolvetur. Omnia vero prædicta, quæ nobis conceſſiſtis, ſicut nobis, ita etiam & hæredibus noſtris conceditis, quos pro voluntaria ordinatione noſtra ſtatuerimus, qui ſicut nos, vobis veſtriſque ſucceſſoribus & Eccleſiæ Romanæ fidelitatem facere, & quæ præſcripta ſunt, voluerint obſervare. Ut autem quæ ſupradicta ſunt, tam veſtro quam veſtrorum ſucceſſorum tempore obtineant perpetuam firmitatem, nec noſtris, aut noſtrorum hæredum temporibus alicujus valeant præſumptione turbari: præſens ſcriptum per manum Matthæi noſtri Notarii ſcribi, ac bulla Aurea noſtro Typario impreſſa inſigniri, ac noſtro ſignaculo decorari juſſimus. Datum ante Beneventum per manus Majonis magni Ammirati Ammiratorum, Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo ſexto, menſe Junii, quartæ Indictionis anno vero regni domini VVillelmi Dei gratia magnifici & glorioſiſſimi Regis Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ * ſexto feliciter. Amen.* ✠

* Ex quo a patre Rogerio coronatus cœpit regnare cum eo. Romuald. Chron. & Hugo Falcand. in princ. Hiſt.

Confirmavit iſta ſuo diplomate Hadrianus Papa obſeſſus, ut vidimus, neceſſitate compulſus: quod ſicut invenimus abbreviatum in multis, ita deſcribemus ex codice baſilicæ S. Petri in Vaticano verbis iſtis:

Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei

PAGIUS. Peregrinio viſis loco Cajetæ habetur Garilianum) *in carcerem eſt ad Siciliam deportatus, & non poſt multum temporis obiit.*

III. *Aliqui a pace excluſi.* Peregrinius in Notis ad Anonymum Caſinenſem pag. 135. & ſeqq. contendit eum male ſcripſiſſe *Hadrianum* IV. obtinuiſſe liberi commeatus teſſeram pro Comitibus Loritelli, & Andrea de Rupecanina, aliiſque qui B neventi erant; quod probare conatur ex Falcando in Hiſt. de Calamitatibus Siciliæ, & Tyrio lib. 18. cap. 8. cujus verba Baronius num. I. & ſeq. recitat. Sed neuter Anonymo Caſinenſi contradicit; hic enim tantum aſſerit, *Hadrianum* IV. in eorum gratiam obtinuiſſe a Guilelmo Rege, ut de regno exire poſſent, deſerendo ſcilicet bona ſua. Falcandus vero & Tyrius tantum tradunt, hos Proceres excluſos *omnes a fœdere*, ſcilicet pacis. Profecto qui patriam deſerere cogitur, ac bona ſine ulla recuperationis ſpe non poteſt dici in fœdere pacis comprehenſus. Hi itaque Auctores Anonymo Caſinenſi non adverſantur, ſicuti nec Romualdo Salernitano Archiep. qui idem aſſerit ac Anonymus, ut ipſemet Peregrinius fatetur. *Romualdus* autem non ſolum hoc tempore in Apulis vivebat, ſed & rerum quæ gerebantur, pars erat.

IV. *Obitus Roberti de Surrento Capuæ Principis.* Quod ſpectat ad Robertum Capuanum Principem, qui Benevento aberat, nullus ſcripſit Hadrianum IV. ei ſalvum conductum obtinuiſſe, iſque captus fuit a Comite Fundano, ut prodit Romualdus Salernitanus: *Jam Garilianum fluvium pertranſiens, Richardus de Aquila Comes Fundanus, qui homo ejuſdem Principis erat* (nempe vaſallus) *poſitis inſidiis ipſum cepit.* „ Peregrinius citatus recte ſuam de Roberto iſto nar-

Dei chariſſimo in Chriſto filio VVillelmo illuſtri & glorioſo Siciliæ Regi, ejuſque hæredibus, quos pro voluntaria ordinatione ſua ſtatuerit in regnum, in perpetuum.

VII. Hadr. Pap. ad Reg. Sicil. diploma. *Licet ex injuncto nobis a Deo Apoſtolatus officio univerſos Chriſti Fideles paternæ charitatis brachiis debeamus amplecti, atque ad pacem eos & concordiam invitare: Reges tamen & ſublimiores quaſque perſonas tanto amplius diligere & honorare debemus, atque de bono pacis eos, tanto ſtudioſius commonere, quanto Eccleſiæ Dei, & fidelibus Chriſtianis major inde fructus ſpiritualiter ac temporaliter dignoſcitur provenire. Conſtat, chariſſime in Chriſto fili VVillelme, glorioſe Siciliæ Rex te inter Reges & celſiores perſonas ſæculi eximiis operibus, potentia, opibuſque clarere, ita ut ex vigore juſtitiæ, quam in terra ſub tua ditione conſtituta conſervas, ex ſecuritate pacis, qua omnes per eamdem conſtituti lætantur, & ex terrore, quem inimicis Chriſtiani nominis per opera magnifica incuſſiſti, uſque ad extremos angulos fama tui nominis & gloria protendatur. Quod ſiquidem nos, dilectiſſime in Chriſto fili VVillelme eximie, diligentius attendentes, & inſpicientes pariter, quantæ utilitates Romanæ Eccleſiæ valeant provenire, ſi celſitudo tua per firmam pacem ei & concordiam conjungatur: dum in civitate Beneventana ſecuri & liberi cum fratribus noſtris eſſemus, ad pacem tecum habendam diligenti ſtudio decrevimus intendere. Miſimus ergo ad excellentiam tuam quoſdam fratrum noſtrorum, ſcilicet, ut ſupra, & propoſuimus per eos noſtrum de bono pacis & concordia deſiderium, & invitavimus attentius, & monuimus excellentiam tuam ad pacem. Et illius inſpirante virtute, qui ad cœlum iturus Diſcipulis ſuis ait: (a) Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: talem animum tuum invenimus, qualem filii pacis & Catholicè Principis decuit inveniri. Et mediantibus præfatis filiis noſtris, &c.* ut ſupra. *In hanc formam pacis libera & ſpontanea voluntate noſtra devenimus, Ut videlicet de capitulis illis, de quibus inter nos & excellentiam tuam controverſia eſt, per omnia, &c.* ut ſupra in proxime ſcripta Regis eſt concluſione. Pergit: *Ut autem quæ ſupra diximus, tam noſtro, quam ſucceſſorum noſtrorum tempore perpetuam obtineant firmitatem, & nec tuis, nec tuorum hæredum temporibus alicujus valeant præſumptione turbari: nos ea de communi conſilio & voluntate fratrum noſtrorum auctoritate Apoſtolica confirmamus, & valitura in perpetuum præſentis ſcripti pagina communimus, & tam a nobis, quam a noſtris ſucceſſoribus perpetuis temporibus ſtatuimus obſervanda. Nulli ergo omnino liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare voluerit: omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus indignationem incurrat. Amen, Amen, Amen. Datum* eadem die qua & ſuperior. Ita in ſcripto codice. Verum illud ſcito, coactum fuiſſe iis ſcriptis profiteri Hadrianum, ſe eſſe ſecurum & liberum; cum iſta promitteret, ne actus ex eo infirmari poſſet: tamen obſeſſum Beneventi (ut patet ex Tyrio, & aliis ejus temporis Scriptoribus) liquet feciſſe neceſſitate coactum, ob idque nullius ponderis eſſe potuiſſe; cum alioqui renuntiare juribus Pontificiis, nempe appellationibus deferendis, nec poſſe ipſos Pontifices, Nicolaus Papa Primus affirmet.

At iſta omnia, quæ contra Eccleſiaſticam libertatem, urgente neceſſitate, per vim & metum extorta ſunt ab Hadriano Romano Pontifice per VVillelmum cognomento VIII.

(a) Joan. 14.

PAGIUS ,, narrationem concludit. Et Roberti quidem ,, ſecundi hic fuit vitæ finis, poſtquam tertia ,, tandem vice Principatum Capuæ detinuiſſet, ,, a menſe Septembri anni MCLV. ad Junium ,, anni ſequentis, menſibus fere novem, annumque numerare cum cœpiſſet, ut Chartulæ antiquæ non unæ ſunt documento, vigeſimum nonum ab ſurrepto poſt patrem *Jordanum* II. Principatu hoc eſt ab Januario ,, anni MCXXVII. Quocirca ex Campanorum ,, Principum albo expungendus, qui nunquam ,, in vivis fuit, nulliſque priſcis Auctoribus ,, eſt cognitus, tertius exteruſque Princeps *Robertus*, ex patria, ſive urbe, ſive gente falſo recentioribus reputatus *de Sarrento*.

V. *VVallenſes reliquiæ ſunt antiquorum Britonum.* Antiqui Britanni Wallenſes dicti, ſub Henrico II. novo Principe Anglorum jugum excutere tentarunt, uti narrat Willelmus Neobургenſis lib. II. cap. V. qui licet annum rei geſtæ non memoret, quia tamen id ſubſequenti anno contigiſſe alii Hiſtorici Angliæ indicant, & Neoburgenſis narratio Hiſtoriam Angliæ mire illuſtrat, eam hic referre juvat: *Inter Regem & VVallenſes gravem inquietam & barbaram diſcordia oritur: dum vel ille aliquid inſolitum per potentiam ab eis exigeret; vel illi ſilvis, montibus, vallibuſque ſuis plus juſto confiſi, tanto Principi per inſolentiam, ſolita denegarent. Sive etiam propter inquietudinem & clandeſtinos in vicinos Anglorum fines excurſus. Rex vero immenſis ex tota Anglia copiis congregatis, regionem VValliarum, qua facilior aditus videbatur, ingredi ſtatuit. Porro illi convenientes, exubabant in terminis & in planum progredi; vel aperto bello, cum loricatis congredi levis armatura homines declinantes deliteſcebant in ſilvis, & viarum anguſtias obſervabant. Sane VVallenſes, reliquiæ Britonum eſſe noſcuntur: qui hujus Inſulæ (quæ nunc Anglia dicitur, olim Britannia dicebatur) incolæ primi fuerunt, ejuſdemque nationis ac linguæ eſſe probantur, cujus & Britones tranſmarini. Cum autem gens Britonum a ſupervenientibus Anglorum populis exterminium pateretur; qui*

mento Malum Siciliæ Regem: ſub Innocentio Papa Tertio novis pactis, honeſtioribus conditionibus interpoſitis, ſunt penitus caſſata, atque prorſus abolita, ipſa vero libertas Eccleſiaſtica ſuo robore integrata, atque in priſtinum reſtituta, ut ſuo loco pluribus dicturi ſumus.

Cæterum ſatis manifeſto fuit poſtea declaratum experimento, male a Regibus conſuli rebus regni cum Eccleſiæ detrimento. Siquidem florentiſſimum regnum Siciliæ in illud fuit extremum diſcrimen inductum, ut defecerint hoc eodem ſæculo regni ſucceſſores virilis ſexus ex Northmannis, & tranſierit ad Svevos. Sic, ſic Deus vindex peccatorum patris in filios uſque in tertiam & quartam (a) generationem: in ipſa prima generatione, nempe in filio ſucceſſore execrandum ultus eſt ſcelus, ut in ipſo defecerit regnum gentis Northmannorum, & tranſierit ad eos, qui Northmannorum excidia ante omnia procurarint. Sed nec ipſum ſceleris auctorem Willelmum dira dirum vindicta præteriit, cum tot in eum excitarit immanes tyrannos, ut uno ſublato, alter non deficeret priore ſceleſtior, immo plures & nequiores oborirentur, quorum inſidiis caperetur, atque in carcerem truderetur, filio primogenito ipſius Rogerio conclamato ab ipſis Rege, quem ipſo pater jam liberatus a plebe necarit, ut ſic ipſe regnare poſſet; indueretque rurſum purpuram non murice, ſed filii ſanguine tinctam. Sed & ſceleris architectus Majo Ammiratus ſuperius nominatus, cæde crudeliſſima periit. Hæc omnia a fideliſſimo teſte, qui aderat, quam exactiſſime ſcripta habes, Hugone Falcando, qui cuncta hæc ſcripto volumine eſt proſecutus. Sic, ſic, inquam, ſuo ipſius exemplo Willelmus ſanciram reliquit poſteris diſciplinam, maximum parare ſibi damnum, qui ſervitutis Eccleſiæ mercimonio libertatem regni deteriorem omni ſervitute requirat.

(a) Exod. 20.

Maximum ſibi damnum Willelm. Rex parit.

Diſplicuit mirum in modum iſta Romani Pontificis cum Siciliæ Rege concordia Imperatori, quod ſcilicet ea pace nactus videretur eſſe præſidium, ad quod confugeret, cum quid moleſtum in eum, univerſamque Romanam Eccleſiam idem ſtatueret Imperator, qui eum ipſius Regis carentem protectione poſſet habere ſubjectum. Itidem & Cardinales partibus ſtudentes Imperatoris idipſum poſtea publicis litteris iſtis ſunt profeſſi, quas recitat Radevicus his verbis: (b) *Ex quo contra honorem Eccleſiæ Dei & Imperii amicitia inter dominum Papam Hadrianum & VVillelmum Siculum apud Beneventum facta eſt, diſſenſio & diſcordia non modica inter Cardinales S. R. E. non ſine cauſa oborta eſt: nobis ſcilicet, qui honorem & dignitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ & Imperii nullatenus diminui volebamus, amicitiæ, quæ facta fuerat in detrimentum Eccleſiæ & Imperii, nequaquam conſentientibus; aliis vero, qui pecunia & multis promiſſionibus obcæcati jam dicto Siculo tenebantur aſtricti, conventionem ipſam taliter, ut diximus, fabricatam nequiter defendentibus, & quamplures in partem ſui erroris attrahentibus, noſtro conatui, & voluntati totis nisibus pertinaciter reſiſtentibus. Proinde procedente tempore cum jam fama ferret, Imperatorem Italiam intraſſe, & plurimam ejus partem ſuæ poteſtati ſubjugaſſe, prædicti fratres Siculo aſtricti dominum Papam ſollicitare & circumvenire omni ſagacitate cœperunt, qualiter aliqua occaſione aſſumpta, dominus Imperator, & omnes ſequaces ejus excommunicationi ſubderentur, & nos ad id faciendum una cum eis juramento aſtringeremur. Nos autem e contra diximus, potius Siculum excommunicandum, qui omnia jura Eccleſiæ tam ſpiritualia, quam temporalia violenter abſtulerat, quam Imperatorem, qui Eccleſiæ Romanæ & Imperii jura fideliter laborabat recuperare, & Eccleſiam de ſervitute ad libertatem re-*

(b) Radev. l. 2. c. 52.

PAGIUS

qui evadere potuerunt refugerunt in VVallias contra irruptionem hoſtium, natura beneficio tutas, ibique hæc natio perſeverat uſque in præſentem diem.

VI. Hominium præſtant Henrico II. Angliæ Regi.

Pergit Neobargenſis: *Regio quippe illa tractu propenſiori ad proſpectum Hiberniæ ſuper mare Occidentale jacens, alio latere regionibus Anglicis jungitur: & fere tota, vel Oceano, vel vivis ſaltibus, aliiſque difficultatibus cingitur: ideoque difficillimos habet acceſſus, ſive ingreſſus. Introrſus autem inextricabiles quoſdam noſcitur habere receſſus: ita ut quam periculoſum eſt potenti cuilibet eam cum exercitu ingredi; tam impoſſibile ſit, eam cum exercitu pervagari. Gignit autem pro ſui natura homines moribus barbaros, audaces & infidos, alieni ſanguinis avidos, & proprii prodigos, rapinis ſemper inhiantes, & tanquam transfuſo a natura odio, genti Anglorum infeſtos. Habet quidem pro eo quod ſaltuoſa eſt, uberrima alendis pecoribus paſcua, ſed plani parum habens, & frugum infœcunda, alendis propriis non ſufficit filiis, ſine invecto ex intimis Angliæ provinciis commeatu. Quem nimirum quoniam ſine beneficio vel permiſſu Regis Anglorum habere non poteſt, ejus cogitur ditioni ſubjacere. Et ſi forte per latrocinales incurſus, a quibus propter inflammatam barbariem vix temperat, eum irritaverit, iram ejus diu non ſuſtinens cogitur eum placare. Igitur Rex fines hoſtium, cum natura & malitia locorum multum luctando ingrediens, infauſta negotii initia habuit.* Narrat poſtea partem exercitus exceptam inſidiis periclitatam eſſe; ſignum Regium, cujus conſpectu exercitus animandus erat, amiſſum, ſed tandem Regulos munitiones ſuas Henrico Regi tradidiſſe, & hominium illi præſtitiſſe. Quando *VVallia* Coronæ Angliæ acceſſerit infra referemus.

reducere &c. At quam egregie mentiti ſint iſti, ſæpius poſtea ſignificaverunt eventa, cum nihil magis in animo firmium idem imperator haberet, quam Romanam Eccleſiam ſuæ ipſius & ſucceſſorum ſuorum ſubiicere ſervituti, omnique libertate nudare.

Diſplicuit, inquam, Imperatori liberum habere ſacrorum canonum vindicem Romanum Pontificem, quem & timeret paſſurum fore cenſorem tranſgreſſionum ſuarum, quæ adeo erant enormes, ut abſque ſcandalo totius Chriſtiani Orbis non poſſent omitti ſine vindicta inferenda ab Apoſtolica Sede.

X. *Hoc ipſo anno* (habet Dudechinus in Chronico) *Fridericus Imperator Agnetem Principis Burgundiæ filiam uxorem duxit, repudiata priori legitima uxore apud Conſtantiam. Unde in Eccleſia graviſſimum exortum eſt ſchiſma.* Hæc ipſe. Divortium autem factum fuiſſe per Legatos Apoſtolicæ Sedis, tradunt Otto Friſingenſis, necnon Gunterus Ligurinus: cauſam autem interceſſiſſe jus conſanguinitatis, quo impediretur ejuſmodi contrahi matrimonium. Uxorem vero quam duxit, non Agnetam, ſed Beatricem fuiſſe dictam, iidem auctores affirmant, qui aderant. Celebratas autem fuiſſe nuptias hoc anno poſt Pentecoſten, idem qui ſupra Otto teſtatur. (*a*) Sed redeamus ad Hadrianum, de quo hæc Acta:

(a) Ott. de reb. Frid. l. 2. c. 29.

XI. *Egrediens benigniſſimus Papa de civitate Beneventana, & de finibus Samnii, verſus Urbem Romam iter direxit. Tranſiens vero per montem Caſſinum, & per Marſicana montana, venit in civitatem Narniam. Et quoniam civitatem Urbevetanam, quæ per longiſſima ultra tempora ſe a juriſdictione beati Petri ſubtraxerat, cum multa diligentia & ſtudio nuper acquiſiverat, & dominio Eccleſiæ ſubjecerat: bonum ſibi & fratribus ſuis viſum eſt, ut ad civitatem ipſam accederet, & ſua eam præſentia honoraret: nam uſque ad ejus tempora, ſicut ab omnibus dicebatur, nunquam Romanum Pontificem eam civitatem intraſſe, vel aliquam in ea temporalem poteſtatem exercuiſſe conſtabat. Ea propter Clerus & populus, & milites ejus loci majori deſiderio & ampliori veneratione ipſum Pontificem receperunt, & bonis omnibus pluſquam poterant, honorarunt. Ipſe vero aliquamdiu ibi moram faciens, majores, & minores tamquam beati Petri familiam affectuoſe honorabat, & in eorum gratulabatur aſpectu. Appropinquante igitur hyemis tempore, ad amœnum & populoſum Viterbii caſtrum deſcendit, & exinde ad Urbem & Lateranenſe Conſiſtorium cum gloria & honore debito remeavit.* Hucuſque Acta, anni hujus periodum claudentia. Additur his ex Chronico Foſſæ novæ, hoc anno Soram civitatem fuiſſe prædæ datam atque combuſtam a militibus Regis Willelmi ob necem Simonis, qui eidem præerat nomine Regis: cives autem ſalvos factos in arce natura loci munitiſſima, ſuper montem poſita, dicta Sorella, quæ diu obſeſſa licet, capi tamen non potuit. Hæc autem facta ponuntur ante reditum Hadriani Pontificis in Urbem.

Hoc eodem anno, dum in partibus Beneventanis moraretur Hadrianus Papa, inviſit eum Joannes Sareſberienſis ejus gentilis, de quo dictum eſt anno ſuperiori, vir doctrina & probitate notiſſimus (fuit iſte a ſecretis S. Thomæ Archiepiſcopo Cantuarienſi illuſtri martyri) atque cum eo magna animi libertate ſermonem miſcuit. Quem idem ipſe in Policratico ſuo ſcriptum reliquit, noſque hic reddere non erit incongruum: ut intelligatur, S. R. E. multorum ſemper ſubjectam fuiſſe calumniis, cum tamen numquam ipſi defuerint, quæ eſſent recte intuentibus laude digniſſima; ut horum exemplo poſſumus intelligere: (*b*) XII. Joann. Sareſb. cum Hadr. Pap congreſſus.

Memini me, inquit, *cauſa viſitandi dominum Hadrianum Pontificem Quartum, qui me in ulteriorem familiaritatem admiſerat, profectum in Apuliam. Manſique cum eo Beneventi ferme tres menſes. Cum itaque, ut fieri ſolet inter amicos, ſæpe plurimis conferremus; & ipſe quid de ſe & Eccleſia Romana ſentirent homines, a me familiarius & diligentius quæreret: ego apud eum uſus ſpiritus libertate*

(b) Policr. l. 6. c. 24.

PAGIUS VII. *Obitus Petri Venerabilis Abbatis Cluniac.*

Hoc anno mortuus eſt *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas, natione Arvernus, ſanctitate & doctrina celeberrimus, qui in Martyrologio Benedictino inſcribitur ad VIII. Kal. Januarii, quo animam Deo reddidit, ut fidem facit Radulphus Monachus ejus diſcipulus, qui vitam & mortem ejus deſcripſit, apud Ducheſnium in Notis ad lib. I. Epiſtolarum ejus pag. 109. *Receſſit ſanctus iſte illa hora de corpore, qua credimus Dei Verbum natum de virgine matre: & bene hanc, ut aſcenderet, horam elegit, qui nato deſcendenti humiliter ſemper ſervivit. Naſcente ergo Chriſto Virgine de Virgine matre in terris, Petrus Virgo aſſumitur in cælis, ut qui gaudium ſingulis nativitatis devote celebraverat cum peregrinis quamdiu vixerat, modo & hora ejus Nativitatis reciperet fructum devotionis in ſede æternitatis.* Porro hic obſervandum in Biblioth. Cluniacenſi in Vita Petri Venerabilis pag. 601. dici Radulfum Vitam Sancti patris & mortem deſcripſiſſe, & hæc verba ex illo afferuntur: *Anno Dom. Incarnat. MCLVII. prima ipſius anni die, reverendus & cum multo honore recolendus Domnus Petrus Abbas viam univerſæ carnis ingreſſus eſt; & illa hora ſancta anima ejus diſceſſit, qua credimus verbum Dei,* &c. Turbavit Auctorem Chronici Cluniacenſis & Andream Ducheſnium, qui Epiſto-

Digitized by Google

tate, mala, quæ in diverſis provinciis audieram, patenter expoſui. Sicut enim dicebatur a multis, Romana Eccleſia, quæ mater omnium Eccleſ. eſt, ſe non tam

Quæ jactarentur adversus Rom. curiam.

matrem exhibet aliis, quam novercam. Sedent in ea Scribæ & Phariſæi, ponentes onera importabilia in humeris hominum, quæ digito non contingunt. Dominantur in Clero, nec forma ſiunt gregi, qui recto calle pergit ad vitam: pretioſam ſupellectilem congerunt, auro, & argento onerant menſas, ſibi etiam ab avaritia nimis parci. Nam pauper aut nullus, aut rarus admittitur, quem interdum non tam Chriſtus, quam vana gloria introducit. Concutiunt Eccleſias, lites excitant, colliduunt Clerum & populum, laboribus & miſeriis afflictorum nequaquam compatiuntur, Eccleſiarum lætantur ſpoliis, & quæſtum omnem reputant pietatem: juſtitiam non tam veritati, quam pretio reddunt; omnia namque cum pretio hodie ſed nec cras aliquid ſine pretio obtinebis. Nocent ſæpius, & in eo dæmones imitantur, quod tunc prodeſſe putantur, cum nocere deſiſtunt, exceptis paucis, qui nomen & officium paſtoris implent. Sed & ipſe Romanus Pontifex omnibus gravis & fere intolerabilis eſt.

XIII. *Præterea omnes urgunt, quod ruentibus & collabentibus Eccleſiis, quas patrum conſtruxit devotio, altaribus quoque incultis, palatia extruit, & ipſe non modo purpuratus, ſed deauratus incedit. Palatia ſplendent ſacerdotum, & in manibus eorum Chriſti ſordidatur Eccleſia. Provinciarum diripiunt ſpolia, ac ſi theſauros Crœſi ſtudeant reparare. Sed recte cum eis agit Altiſſimus, quoniam & ipſi aliis, & ſæpe viliſſimis hominibus dati ſunt in direptionem. Et ut opinor, dum ſic in invio erraverint, numquam deerit eis flagellum Domini. Os ſiquidem Domini locutum eſt: (a) Quia quo judicio judicaverint, judicabuntur, & qua menſura metientur eis. Antiquus dierum mentiri non novit. Hæc, inquam, Pater, loquitur populus, quandoquidem vis ut illius tibi ſententias proferam.*

(a) Mat. 7.

Sententia veritati propinquior.

Et tu, inquit, quid ſentis? Anguſtiæ inquam ſunt undique. Vereor enim ne mendacii, vel adulationis contraham notam, ſi ſolus populo contradixero. Sin autem reatum vereor majeſtatis, ne tanquam qui os meum in cælum poſuerim, crucem videar meruiſſe. Verumtamen quia Guido Clemens ſanctæ Potentianæ presbyter Cardinalis populo teſtimonium perhibet, ei uſquequaque contradicere non præſumo. Aſſerit enim in Romana Eccleſia quamdam duplicitatis eſſe radicem, & fomentum avaritiæ, quæ caput & radix eſt omnium malorum. Neque id quidem in angulo, ſed conſidentibus fratribus, S. Eugenio præſidente, quando adverſus innocentiam meam Ferentini gratis excanduerant, hoc publice proteſtatus eſt. Unum tamen audacter conſcientia teſte profiteor, quia nuſquam honeſtiores clericos vidi, quam in Eccleſia Romana, aut qui magis avaritiam deteſtentur. Quis Bernardi Redonenſis SS. Coſmæ & Damiani diaconi Cardinalis continentiam contemptumque pecuniæ non miretur? Nondum natus eſt a quo munus acceperit. Quod tamen a communione fratrum ſinceriore jure proveniebat, interdum accipere perſuaſus eſt. Quis non ſtupeat Epiſcopum Præneſtinum qui ſcrupulum conſcientiæ metuens, & a participatione bonorum communium abſtinebat? Plurium tanta modeſtia, tanta gravitas eſt, ut Fabricio non inveniantur inferiores, quem agnita ſalutis via modis omnibus antecedunt. At licet bonus Chriſti odor in Eccleſia numquam deſit: muſcæ tamen (b) morientes perdunt odorem unguenti. Sed pergit: *Quia ergo inſtas, urges, præcipis, cum certum ſit, quod Spiritui ſancto mentiri non licet, fateor, quia quod præcipis, faciendum eſt, etſi non ſitis omnibus operibus imitandi. Nam qui a doctrina veſtra diſſentit, aut hæreticus, aut ſchiſmaticus eſt. Sed Deo propitio ſunt, qui non omnium veſtrum opera imitentur. Paucorum ergo labes ſinceris maculam, & univerſali Eccleſiæ ingerit. Et in ea opinione frequentius moriuntur, ne totam corrumpant Eccleſiam. Sed & boni rapiuntur interdum, ne malitia immutentur, & quia Roma corrupta apud Deum hic reperitur indigna.*

(b) Eccl. 10.

XIV. Admonitio facta Pontifici.

Tu ergo quia id habes officii, quare & inſere humiles, vanæ gloriæ & pecuniæ contemptores. Sed timeo nedum pergis quærere quæ non vis. Quid eſt Pater, quod aliorum diſcutis vitam, & te ipſum minime perſcrutaris? omnes applaudunt tibi, Pater omnium vocaris & dominus, & ca-

PAGIUS

ſtolas Petri Venerabilis notis illuſtravit, annum ille Incarnationis MCLVII. & Criticos in duas ſententias diſtraxit, aliis hanc mortem cum anno MCLVI. aliis cum anno MCLVII. alligantibus. Verum cum Radulphus Monachus diem Nativitatis Chriſti primum anni diem appellet, certum eſt, eum annum a Natali Chriſti inchoaſſe, ideoque & explicandum de anno eræ noſtræ vulgaris MCLVI. Infra videbimus erratum etiam fuiſſe a viris doctis, mortem Sancti Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis cum anno MCLXXI. connectentibus, quod Hiſtorici Angli, qui eam narrarunt, quique a natali Chriſti annum incœpere, ſcripſerint Sanctum Martyrem paſſum die XXIX. Decembris anni MCLXXI. quo tamen die adhuc in curſu erat annus eræ vulgaris MCLXX.

VIII. Matrimonium Friderici Imp. cum Beatrice.

Fridericus Imperator, relicta uxore ſua, duxit Agnetem filiam Comitis Burgundienſium, Rainaldi nomine, ultra Saonam; quam patruus ſuus Comes VVillelmus arcta turris cuſtodia diu clauſam tenuerat; ſed de manibus ejus libera- to,

capiti tuo infunditur omne oleum peccatoris. Si ergo Pater es, quare a filiis munera & retributiones expectas? Si dominus, quare Romanis tuis timorem non incutis, & temeritate repreſſa, eos ad fidem non revocas? At Urbem vis Eccleſiæ tuis muneribus conſervare. Numquid eam ſic Silveſter muneribus acquiſivit? In invio Pater es, & non in via. Eiſdem eſt conſervanda muneribus, quibus eſt acquiſita. Quod gratis accepiſti, gratis dato. Juſtitia Regina virtutum eſt, & erubeſcit quovis pretio permutari. Si gratioſa futura eſt, ſit gratuita. Nequaquam proſtituatur ad pretium, quæ corrumpi non poteſt. Integra eſt, & ſemper incorrupta. Dum premis alios, & tu gravius opprimeris.

Riſit Pontifex, & tanta congratulatus eſt libertati; præcipiens, ut quotiens ſiniſtrum aliquid de ipſo meis auribus inſonaret, hoc ei ſine mora nuntiarem. Et cum plurima nunc pro ſe, nunc contra ſe reſpondiſſet, apologum hujuſmodi mihi propoſuit; ait ergo: Accidit, ut adverſus ſtomachum membra omnia totius corporis conſpirarent, tamquam adverſus eum, qui voracitate ſua labores omnium exhauriret. Non ſatiatur oculus viſu, nec auris auditu, laboribus inſiſtunt manus, pedes ab itinere callum induunt, ipſaque lingua utiliter ſermonem & ſilentium moderatur. Omnia denique membra publicis invigilant commodis, & in tanta ſollicitudine omnium & labore, ſolus quieſcit venter, & cum omnia parata fuerint, quæ labor multiplex acquiſivit ſolus omnia devorat & conſumit. Quid multa? Condixerunt ut a laboribus abſtinerent, & gravi inedia conficerent illum inertem & publicum hoſtem. Exacta eſt ſic una dies ſecuta eſt altera tædioſior: tertia adeo pernicioſa fuit, ut fere omnibus defectum indiceret. Urgente itaque neceſſitate, fratres iterum in unum convenerunt, acturi de ſalute ſua, & hoſtis publici ſtatu. Cum vero omnes aſſiſterent, oculi languerunt, pes molem corporis non erexit, torpebant brachia, ſed & ipſa lingua iners, & deficiente

De cauſa cogendæ pecuniæ.

palato ſociata, cauſam communem exponere non præſumpſit. Ad cordis ergo conſilium omnia redierunt, ibique habita deliberatione ratio patefecit, quoniam hæc mala ingerebat, qui ante denuntiatus fuerat publicus hoſtis. Ex quo enim ei tributa ſubtracta ſunt, & ipſe quaſi publicus diſpenſator omnibus alimenta ſubduxit. Et quia nemo poteſt ſine ſtipendiis militare cum ſtipendia non proceduut, debilitatur & frangitur miles. Sed nec in diſpenſatorem poterat culpa refundi, qui quod non acceperat, minime potuerit aliis erogare; longeque tutius eſſe, ut ei quod diſtribuat, miniſtretur, quam illo evacuato, omnia membra eſuriant: factumque eſt ita. Suadente ratione impletus eſt venter, refocillata membra, & pax omnium reformata. Abſolutus eſt itaque ſtomachus, qui licet vorax ſit, & avidus alieni, non ſibi tamen petit, ſed aliis, quæ eo exinanito nequeunt ſuſtentari.

Tale eſt, inquit, frater, ſi recte attendas, in corpore Reipublicæ, ubi licet plurimum appetat magiſtratus, non tam ſibi quam aliis coacervat. Si enim exinanitus fuerit, nihil eſt quod membris valeat impartiri. Nam ſtomachi in corpore, & Principis in Republica idem officium eſt &c. Hæc ob collectionem decimarum, quas in omnibus Provinciis Romani Pontifices colligere ſolerent, loco quarum ſucceſſerunt Annatarum ſolutiones, quæ cujuſcumque ingreſſu Sedis, *taxata* ſumma ſolvuntur. *Nolo ergo* (inquit Hadrianus) *neque noſtrum, neque ſæcularium Principum duritiam metiri, ſed omnium utilitatem attende*. Hactenus congreſſus atque familiaris collatio Joannis cum Hadriano Pontifice. XV.

Quod pertinet ad res Orientalis Eccleſiæ, hoc eodem anno, qui numeratur Tertii Balduini Regis Hieruſalem decimusquartus, juſte ulciſcente numine, ob non ſervatam *a* Rege Chriſtiano fidem pactam Infidelibus, exercitus Chriſtianorum ſemper vincere ſolitus, ignominioſe proſternitur in Palæſtina. Res geſta exacte deſcribitur *a* Willelmo Tyrio Archiepiſcopo. (*a*)

(a) Vvil. Tyr. l. 18. c. 11. 12. 13. 14.

PAGIUS *to, Imperatori copulata eſt*, inquit Scriptor Auctarii Affligemenſis, qui tamen perperam Agnetem vocat, quam alii paſſim Beatricem vocant. Hoc matrimonio Comitatus Burgundiæ ditionibus Frederici Imp. acceſſit. Vehementer tamen argutus fuit ab Hadriano Papa, *pro uxoris ſuæ prima divortio. Quod ille ægre ferens, Cardinalibus Romanis introitum civitatum & Eccleſiarum regni ſui interdixit. Henricus Marchio Auſtriæ creatur primus Dux Auſtriæ a Frederico Imp. Ratiſpone*, ut legitur in Additamento Auctarii Affligemenſis ad hunc annum, & ab aliis confirmatur.

I. Milleſimus centeſimus quinquageſimus ſeptimus ſurgit annus, Indictione quinta, quo inter Hadrianum Papam, & Fridericum Imperatorem novarum diſſenſionum occaſio eſt oborta. Hæc Otto de ſancto Blaſio, qui ea facta ſcribit anno ſuperiori in Appendice. Sed Radevicus, qui res tunc geſtas a Friderico annis ac menſibus exacte conſignat, iſta hoc anno contigiſſe, ſatis aperte ſignificat, ut de his recte intuenti nulla dubietas oriri poſſit. Miſſa eſt ab Hadriano legatio, datæ ſunt litteræ, ex quibus ingens eſt conflata diſcordia.

Diſcordia orta inter Imp. & Pap.

Quænam autem, qualeſve fuerint iſtiuſmodi litteræ Hadriani Papæ ad Imperatorem, quarum cauſa, ipſe adverſus eumdem Pontificem vehementer commotus eſt, inſpiciendæ ſunt, ſed prius de Legatis miſſis a Pontifice, quinam fuerint, ex ipſo Radevico Canonico ejuſdem temporis ſcriptore accurato; ſed erga Fridericum propenſiore, hæc accipe: (a)

(a) Radev. in Frid. l. 1. c. 8.

Perſonæ Nuntiorum erant Rolandus tituli ſancti Marci presbyter Cardinalis & Cancellarius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Bernardus S. Clementis presbyter Cardinalis, ambo divitiis, maturitate, & gravitate inſignes, & pene omnibus aliis in Romana Eccleſia auctoritate majores. Cauſa vero adventus eorum ſpeciem ſinceritatis videbatur habere, ſed fomentum & occaſionem malorum latuiſſe, poſtmodum evidenter deprehenſum eſt. Principe ergo die quodam a ſtrepitu & populi tumultu declinante in cujuſdam Oratorii privatiore receſſu, prædicti Nuntii in conſpectu ejus deducti, ab eoque ut oportebat, ſicut qui boni ſe Nuntii bajulos aſſererent, benigne & honeſte recepti ſunt: exordium autem ſermonis illorum in fronte ipſa notabile comparuit, quod tale fuiſſe dicitur. Salutat vos beatiſſimus pater noſter Papa Hadrianus, & univerſitas Cardinalium S. Romanæ Eccl. ille ut pater, illi ut fratres; paucisque interpoſitis, litteras quas ferebant, protulere. Quas & aliarum, quæ in hac turbulentia hinc inde diſcurrebant, reſcripta litterarum idcirco huic operi inter ſerere curavi, ut quivis Lector, qui in partem declinare voluerit, non meis verbis, vel affectionibus, ſed ipſarum partium propriis ſcriptis tractus, & vocatus libere eligat, utri parti ſuum velit accommodare favorem. Tenor denique litterarum talis erat.

Legatio Miſſa ab Hadrian. ad Imp.

Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Friderico illuſtri Romanorum Imperatori ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

II. Quid in Archiep. London. commiſſum.

*Imperatoriæ majeſtati paucis retroactis diebus recolimus ſcripſiſſe, illud horrendum, & execrabile facinus & piaculare flagitium, tempore noſtro commiſſum in Teutonicis partibus, ſicut credimus, aliquando intentatum, excellentiæ tuæ ad memoriam revocantes, non ſine grandi admiratione ferentes, quod abſque digna ſeveritate vindicta uſque nunc tranſire poſſus ſis tam perniciosi ſceleris feritatem. Qualiter enim venerabilis frater noſter E. Londonenſis Archiepiſcopus, dum a Sede Apoſtolica remearet, a quibuſdam impiis & ſceleſtis (quod ſine grandi animi mærore non dicimus) in partibus illis captus fuerit, & adhuc in cuſtodia teneatur: qualiter etiam in ipſa captione prædicta, viri impietatis, ſemen nequam, filii ſcelerati in eum & in ſuos evaginatos gladios violenter exerſerint, & eos ablatis omnibus, quam turpiter atque inhoneſte tractaverint, & tua ſereniſſima celſitudo cognoſcit, atque ad longinquas & remotiſſimas regiones fama tanti ſceleris jam pervenit. Ad cujus utique vehementiſſimi facinoris ultionem, ſicut ii, cui bona placere, mala vero diſplicere credimus, conſtantius exurgere debuiſti, & gladium, qui tibi ad vindictam * maledictorum, laudem*

* al. malefactor.

dem

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCXCV. An. Hegiræ DLII. inchoato die 13. Febr. fer. 4. A. C. 1157.

Anno Periodi Græco-Romanæ 6650.

☉ 18. P. ☽ 28. P. 31. Mart. Indict. 5.

Jesu Christi 1157.

Hadriani IV. Papæ 4.

Friderici Ænobarbi Reg. 6. Imp. 3.

Manuelis Comneni Imp. 15.

I. A Num. I. ad XVI. Baronius num. I. & ſeq. inveſtigat annum, quo inter *Hadrianum* Papam & *Fridericum* Imperatorem diſſidium exortum eſt, atque Radevicum recte ſcripſiſſe illud hoc anno contigiſſe; Ottonem vero a Sancto Blazio in Appendice ad Ottonem Friſingenſem non bene illud ad præcedentem retuliſſe. Sed unus alteri non adverſatur; cum Otto diſſidium ad annum, quo duo Legati ab Hadriano IV. ad Fridericum Imp. miſſi ſunt, referat; Radevicus vero ad præſentem, quo male uterque Legatus ab Imperatore exceptus fuit. Anno ſuperiori *Hadrianus* IV. cernens ſe a *Vuillelmo* Siciliæ Rege male haberi, pacem cum eo iniit, inſcio & inconſulto Imperatore, qui tunc Willelmum ex Italia penitus expellere meditabatur, huncque Siciliæ & Apuliæ Regem declaravit & confirmavit. Quod cum accepiſſet Imperator, graviter offenſus inhibuit, ne ullus Epiſcopus, Archiepiſcopus, aut quivis Sacerdos ullam a Pontifice Romano Beneficiorum collationem expeteret, aut ulla de cauſa

Initium diſſidii inter Hadr. IV. & Fridericum Imp. exortum.

Co-

dem vero honorum eſt ex divina proviſione conceſſus in cervicem deſævire oportuit impiorum, & graviſſime conterere præſumptores.

Perſtringit Pap. Frid. Imp. ex memoria beneficiorum. *Tu vero idipſum ita diſſimulaſſe diceris, ſævitiam neglexiſſe, quod eoſdem non eſt quare pœniteat commiſiſſe reatum, quia impunitatem ſacrilegii quod geſſerunt, jamjam ſentiunt inveniſſe. Cujus quidem diſſimulationis & negligentiæ cauſam penitus ignoramus, quoniam nos in aliquo ſerenitatis tuæ gloriam offendiſſe, conſcientiæ ſcrupulus animum noſtrum non accuſat, ſed perſonam tuam ſicut chariſſimi & ſpecialis filii noſtri & Principis Chriſtianiſſimi, quem in Apoſtolica confeſſionis petra non ambigimus per Dei gratiam ſolidatum, ſincera ſemper dileximus charitate, & debita tractavimus benignitatis affectu. Debes enim, glorioſiſſime fili, ante oculos mentis reducere quam gratanter, & quam jucunde alio anno, mater tua ſacroſancta Romana Eccleſia te ſuſceperit, quanta cordis affectione tractaverit, quantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit & honoris, & qualiter Imperialis inſigne coronæ libentiſſime conferens, benigniſſimo gremio ſuo tuæ ſublimitatis apicem ſtuduerit confovere, nihil prorſus efficiens, quod regiæ voluntati vel in minimo cognoſceret obviare. Neque tamen pœnitet nos, deſideria tuæ voluntatis in omnibus impleviſſe: ſed ſi majora beneficia excellentia tua de manu noſtra ſuſcepiſſet, ſi fieri poſſet, conſiderantes quanta Eccleſiæ Dei & nobis per te incrementa poſſint & commoda provenire; non immerito gauderemus. Nunc autem quia tam immenſum facinus, quod in contumeliam univerſalis Eccleſiæ & Imperii tui noſcitur etiam commiſſum, negligere ac diſſimulare videris? ſuſpicamur utique ac veremur, ne forte in hanc diſſimulationem & negligentiam propter hoc tuus animus ſit inductus, quod ſuggeſtione perverſi hominis zizania ſeminantis adverſus clementiſſimam matrem tuam, ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, & nos ipſos indignationem (quod abſit) aliquam conceperis, vel rancorem.*

Ann. Eccl. Tom. XIX.

III. *Ob hoc igitur, & ob alia omnia negotia, quæ cognoſcimus imminere, duos de melioribus, & charioribus quos circa nos habemus, dilectos ſcilicet filios noſtros Bernardum Sancti Clementis, presbyterum Rolandum Sancti Marci presbyterum Cardinalem & Cancellarium noſtrum, viros utique religione, prudentia, & honeſtate conſpicuos ſerenitati tuæ de latere noſtro ad præſens duximus deſtinandos, excellentiam tuam rogantes attentius, quatenus eos tam honorifice quam benigne recipias, honeſte tractes, & ea quæ ipſi ſuper hoc, & ſuper aliis ad honorem Dei & ſacroſanctæ Rom. Eccl. ad decus etiam & exaltationem Imperii pertinentia, ex parte noſtra Imperatoriæ propoſuerint dignitati, ſicut ſi ab ore noſtro procedant abſque ulla hæſitatione ſuſcipias, & ipſorum verbis, tamquam ſi ea contingeret nos proferre, fidem non dubites adhibere.* Hactenus Hadriani Papæ litteræ ad Imperatorem.

Has quidem ſumma laude digniſſimas prædicabit, qui ex præſcripto divinarum Scripturarum, quæ ſunt optimi paſtoris munera accurate requirat, diligenter examinet, atque ſtudioſe perpendat: nimirum quod percitus zelo exurgat ex adverſo pro liberatione ſpoliari, atque vinculis adhuc alligati, in carcere detenti Epiſcopi, peregrinantis ad ſacra limina Apoſtolorum, ut eriperet eum, cui non erat adjutor. Et quis negare poſſit, acrioribus fuiſſe perurgendum litteris Imperatorem, qui priores eodem ſcriptas argumento penitus contempſiſſet, nihil veritus erigere contra Deum Imperatoriam majeſtatem, ſecundum illud: (a) Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Regum, & non confundebar? Attamen tanta iſta omni veritate conſtantia, omni ratione patentia non excommunicationis cenſura vindicaſſe, ſed litteris ſignificaſſe tantum, & monuiſſe per primarios viros Apoſtolicæ Sedis Legatos ad hoc ipſum præcipue miſſos, laudabunt omnes quibus eſt oculus ſimplex nulla erroris ſuperinducta caligine. Nam cui oculus nequam (juxta ſancti Evangelii (b) ſen-

(a) Pſal. 118.

(b) Mat. 6.

PAGIUS Curiam Romanam adiret. Huic edicto paruere multi, & inter alios *Albertus* de Marcy, qui eo anno renunciatus Epiſcopus Virdunenſis impetravit a Friderico Imp. confirmationem Comitatus Virdunenſis Eccleſiæ ſuæ, codicillis eo anno die XVI. Kalendas Septembris datis, & ab eo ſolo inveſtituram Epiſcopatus ſui petiit. Hæc jam non occulta ſimultas Pontificem commovit, qui ad eum Cardinales duos *Rolandum* Cancellarium, & *Bernardum* Sancti Clementis presbyterum cum literis miſit acrimoniæ plenis, in quibus hæc verba inter cætera continebantur: *Debes, glorioſiſſime fili, ante oculos mentis reducere, quam gratanter, & quam jucunde alio anno* (vel ut legit Baronius num. IX. anno ſuperiori) *mater tua ſacroſancta Rom. Eccleſia te ſuſceperit, quanta cordis affectione tractaverit, quantam tibi Dignitatis plenitudinem contulerit, & honoris, & qualiter Imperialis inſigne coronæ libentiſſime conferens, benigniſſimo gremio ſuo tuæ ſublimitatis apicem ſtuduerit confovere, nihil prorſus efficiens quod Regiæ voluntati vel in minimo cognoſceret obviare.*

II. Gravia mala ex ille nata. Quibus ex verbis liquet, *Hadrianum* IV. non hoc anno, ſed ſuperiori has literas cum Legatis ad Imperatorem deſtinaſſe, anno poſtquam Imperatorem coronavit. Illis ſupra modum commotus eſt Imperator, quod videretur diadema debere Pontifici; commoti quoque Proceres Germanici, parumque abfuit, quin manus in Legatos injicerent, injeciſſentque niſi tumultum Imperator præſentia ſua ſedaſſet. Illi Romam

Quam injuſte Imp. commotus in Pontif. tentiam) totum quod videt obſcurum. Sed plane quod accidit, ut quod aſſeritur de animali deformi, turbare illud pedibus limpidam aquam, ne ſuam in ea elucentem intueri cogatur imaginem: ita Princeps ageret per contemptum, quidquid in litteris de ſacrilegii immenſitate meſſet expreſſum paternæ correctionis, in Hadrianum Pontificem excitans fluctus diſſenſionum, atque turbarum ipſis primum aulicis ſpirantibus adverſis flatibus. At quomodo iſta, a Radevico ſic accipe: (a)

(a) Radev. l. 1. c. 10. IV. *Talibus litteris lectis, & per Rainaldum Cancellarium fida ſatis interpretatione diligenter expoſitis, magna Principes qui aderant indignatione commoti ſunt, quia tota litterarum continentia non parum* * *acredinis habere, & occaſionem futuri mali jamjam fronte ſua præferre videbatur. Præcipue tamen univerſos accenderat, quod in præmiſſis litteris inter cætera dictum fuiſſe acceperant dignitatis & honoris plenitudinem ſibi a Romano Pontifice collatam, & inſigne Imperialis coronæ de manu ejus Imperatorem ſuſcepiſſe, nec ipſum pœnitere, ſi majora beneficia de manu ejus ſuſcepiſſet, habita conſideratione, quanta Eccleſia Romanæ per ipſum poſſent incrementa & commoda provenire. Atque ad horum verborum ſtrictam expoſitionem, ac præfatæ interpretationis fidem auditores induxerat, quod a nonnullis Romanorum temere affirmari noverant, Imperium Urbis, & regnum Italicum donatione Pontificum Reges noſtros hactenus poſſediſſe, idque non ſolum dictis, ſed & ſcriptis, atque picturis repræſentare, & ad poſteros tranſmittere. Unde de Imperatore Lothario in Palatio Lateranenſi ſuper hujuſcemodi pictura ſcriptum eſt:*

* acredinis.

Aulicorum turbatio ex literis Hadriani Pont.

Rex venit ante fores, jurans prius Urbis honores,
Poſt homo fit Papæ ſumit quo dante coronam.

Talis pictura, taliſque ſuperſcriptio Principi, quando alio anno circa Urbem fuerat, per fideles Imperii delata, cum vehementer diſplicuiſſet, amica prius invectione præcedente, lundamentum a Papa Hadriano accepiſſe memoratur, ut & ſcriptura pariter atque pictura talis de medio tolleretur, ne tam vana res ſummis in Orbe viris litigandi & diſcordandi præbere poſſet materiam.

His omnibus in unum collatis, cum ſtrepitus & turba inter Optimates regni de tam inſolita legatione magis ac magis invaleſceret, quaſi gladium igni adderet, dixiſſe ferunt unum de Legatis: A quo ergo habet, ſi a domino Papa non habet Imperium? Ob hoc dictum eo proceſſit iracundia, ut unus eorum, videlicet Otto Palatinus Comes de Bajoaria (ut dicebatur) prope exerto gladio cervici illius mortem intentaret. At Fridericus auctoritate præſentiæ ſuæ interpoſita, tumultum quidem compeſcuit; ipſos autem Legatos ſecuritate donatos ad habitacula deduci, ac primo mane via ſua profiſciſſe præcepit addens in mandatis, ne hac vel illac in territoriis Epiſcoporum, ſeu Abbatum vagarentur, ſed recta via, nec ad dextram, neque ad ſiniſtram declinantes, reverterentur ad Urbem. Hæc ipſe. Ita ubi vis viget, & ratio violentia compreſſa proſternitur. Quid juſtius, quidve opportunius potuit ac debuit ſuggeri per Legatum, quam illud: *A quo ergo habet, ſi a domino Papa non habet Imperium?* Nam quomodo ejuſdem Pontificis ſit eligere Imperatorem, vel eligendum concedere, quem confirmet & coronet: conſule tu, quæ latiſſime ſunt dicta ſuperius anno Redempt. D. CCCC. XCVI. quibus confutentur, quæ Guntherus, & in eo Novator Scholiaſtes delirat. Pergit auctor: V.

Ipſis itaque ſine efficacia revertentibus id quod factum fuerat ab Imperatore, per univerſum regni ambitum provide litteris declaratur, quarum hic tenor fuit: VI.

Cum

PAGIUS. nam præſenti anno reverſi, quanto in periculo fuiſſent, exponunt, & verbis etiam augent. Literas quoque ab Imperatore dant *Hadriano* IV. ſatis duras, in quibus *Fridericus* nomen ſuum Pontificio præpoſuerat. Hinc plebs Romana in duas partes ſcinditur; alii Imperatori faventes Legatorum temeritatem accuſant; alii & præcipue Cardinales Papam ad ultionem injuriæ accendunt. Lis tamen ſtetit intra verba, & hinc inde acres tantum Epiſtolæ miſſæ. Richardus Vaſſeburgus lib. 4. Antiquit. Belg. duas ex archivis Eccleſiæ Virdunenſis publicavit, alteram ab Hadriano IV. ad Fridericum, alteram a Friderico ad Hadrianum ſcriptam. Prior legitur nunc Tom. X. Concil pag. 1149. & utraque apud Baronium ann. MCLIX. num. V. & ſeq. Hoc diſſidium totam Eccleſiam duas in partes diviſit, & ex eo graviſſima odia atque mala in univerſum populum Chriſtianum redundarunt, tandemque *Hadriano* IV. vita functo *Fridericus* contra Alexandrum III. legitimum ejus ſucceſſorem quatuor falſos Pontifices ſibi mutuo ſuccedentes ſubrogavit.

Accidit etiam anno ſuperiori quod narrat Hadrianus Papa in ſuis ad Fridericum Imp. literis per Legatos miſſis apud Baronium num. II. Queritur in iis Hadrianus IV. quod dum E. *Lundonenſis Archiep.* a Sede Apoſtolica remearet, in Teutonicis partibus captus fuerit, & adhuc in cuſtodia teneatur, ad cujus facinoris ultionem Fridericus exurgere debuiſſet: *Tu vero*, inquit Hadrianus, *id ipſum ita diſſimulaſſe diceris, ſeu itam neglexiſſe, quod eoſdem non eſt quare pœniteat commiſiſſe reatum, quia impunitatem ſacrilegii quod geſſerunt, jam jam ſentiunt inveniſſe.* Quod Hadrianus Papa inter cauſas numerat, quibus motus fuerit ad duos Cardinales Legatos ad Imperatorem mit- III.

III. *Queritur Hadrianus PP. quod Fridericus ultus non fuerit injuriam factam Archiep. Lundenſi.*

Digitized by Google

Literæ circulares Frid. contra Pont.

Cum divina potentia, a qua omnis poteſtas in cœlo & in terra, nobis Chriſto ejus regnum & Imperium regendum commiſerit, & pacem Eccleſiarum Imperialibus armis conſervandam ordinaverit: non ſine maximo dolore cordis conqueri cogimur dilectioni veſtræ, quod a capite ſanctæ Eccleſiæ, cui Chriſtus pacis & dilectionis ſuæ characterem impreſſit, cauſæ diſſenſionum, ſeminarium malorum, peſtiferi morbi venenum manare videntur. De quibus (niſi Deus avertat) totum corpus Eccleſiæ commaculari, unitatem ſcindi, inter regnum & ſacerdotium ſchiſma fieri pertimeſcimus. Cum enim nuper in Curia Biſuntii eſſemus, & de honore Imperii & ſalute Eccleſiarum debita ſollicitudine tractaremus; venerunt Legati Apoſtolici, aſſerentes ſe talem legationem noſtræ afferre majeſtati, unde honor Imperii non parvum recipere deberet incrementum. Quos cum prima die adventus ſui honorifice ſuſcepiſſemus, & ſecunda (ut mos eſt) ad audiendam legationem eorum, cum Principibus noſtris conſediſſemus: ipſi quaſi de mammona iniquitatis inflati, de altitudine ſuperbiæ, de faſtu arrogantiæ, de execrabili tumidi cordis elatione legationem Apoſtolicis litteris conſcriptam nobis præſentaverunt, quarum tenor talis erat.

VII. *Quod præ oculis mentis ſemper deberemus habere, qualiter dominus Papa inſigne Imperialis coronæ nobis contulerit, neque tamen pœnitentia moveretur, ſi majora excellentia noſtra ab eo beneficia ſuſcepiſſet. Hæc erat illa paternæ dulcedinis legatio, quæ unitatem Eccleſiæ & Imperii confovere debuit, quæ vinculo pacis utrumque colligare ſtuduit, quæ ad utriuſque concordiam & obedientiam animos audientium allexit. Certe ad vocem illam nefandam, & omni veritate vacuam, non ſolum Imperialis majeſtas debitam indignationem concepit, verum omnes Principes qui aderant, tanto furore & ira ſunt repleti, quod ſine dubio illos duos iniquos presbyteros mortis ſententia damnaſſent, niſi hoc noſtra intercepiſſet præſentia.*

Porro quia multa paria litterarum apud eos reperta ſunt, & ſchedulæ ſigillatæ ad arbitrium eorum adhuc ſcribendæ, quibus ſicut hactenus conſuetudinis eorum fuit, per ſingulas Eccleſias Teutonici regni conceptum iniquitatis ſuæ virus reſpergere, altaria denudare, vaſa domus Dei aſportare, cruces excoriare nitebantur: ne ultra procedendi facultas eis daretur, eadem qua venerant via, ad Urbem eos redire fecimus. Cumque per electionem Principum a ſolo Deo regnum & Imperium noſtrum ſit, qui in paſſione Chriſti Filii ſui duobus gladiis neceſſariis regendum Orbem ſubjecit; cumque Petrus Apoſtolus hac doctrina mundum informaverit, (a) Deum timete, Regem honorificate: quicumque nos Imperialem coronam pro beneficio a domino Papa ſuſcepiſſe dixerit, divinæ inſtitutioni & doctrinæ Petri contrarius eſt, & mendacii reus erit. Hæc ipſe. At quid horret Imperator dictum a Pontifice, pro beneficio collatam eſſe a Romano Pontifice coronam Imperii? num eam aliunde potuit accepiſſe? an non eſt illius auferre ex cauſa, & dare pro meritis cui vult? Quæ tu Lector, ne putes eſſe vana: rurſum provoco te ad ea quæ ſunt dicta ſuperius anno Chriſti octingenteſimo, & octingenteſimo ſeptuageſimoſexto, octingenteſimo octogeſimo primo, atque demum copioſius anno nongenteſimoſexto, quibus aperciſſime demonſtratur, beneficio Papæ Imperium conferri, abſque cujus voluntate ſi quis accipiat, non Imperator, ſed dicendus tyrannus ſit & invaſor Imperii. Pergit vero Fridericus in ſuis litteris:

(a) 1. Pet. 2.

VIII. *Quia vero hactenus honorem ac libertatem Eccleſiarum, quæ jam diu indebitæ ſervitutis jugo depreſſa eſt, a manu Ægyptiorum ſtuduimus eripere, & omnia eis dignitatum ſuarum jura conſervare intendimus: univerſitatem veſtram ſuper tanta ignominia nobis & Imperio condolere rogamus, ſperantes, ut honorem Imperii, qui a conſtitutione Urbis & Chriſtianæ religionis inſtitutione ad veſtra uſque tempora glorioſus, & imminutus extitit, fides veſtra indiviſa ſinceritas tam inaudita novitate, tam præſumptuoſa elatione imminui patiatur, ſcientes, omni ambiguitate remota, quod mortis periculum ante vellemus incurrere, quam noſtris temporibus tantæ confuſionis opprobrium ſuſtinere.* Hactenus litteræ Imperatoris ad Principes & Epiſcopos.

Quarum nomine eſt plane, ut gratias ſummas agamus, & bene precemur aidem

PAGIUS mittendos. Verum locum, *Londonenſis Archiepiſcopus*, legendum, *E. Lundenſis Archiepiſcopus*, & intelligendus Eskyllus, quem ex illis verbis eruimus anno ſuperiori peregrinationem inſtituiſſe ad Hadrianum Papam, qui illum Legatum ſuum in Dania conſtituerat, *et quicumque maximi Suevonum Pontifices creandi eſſent, Pallio a Curia dato per Lundenſem inſignirentur Antiſtitem; eamque ſedem pro patria venerarentur obſequio*, ſicut ait Saxo Grammaticus libro 14. Hinc Sirmondus in Notis ad Epiſt. XXIII. lib. 1. Petri Cellenſis de Eskyllo „ recte ſcribit: qui cum ex Urbe in Daniam „ rediret, captus ſpoliatuſque fuit in Germa„ nia. Quæ res, dum injuriam, miſſis ad *Fri*„ *dericum* Imp. Legatis acrius perſequitur *Ha*„ *drianus* IV. Pontifex, cui *Eskyllus* privata „ etiam nomine charus erat, exacerbatis hinc

in-

dem Radevico, qui ejuſmodi ſcriptorum monimenta reliquit, ex quibus Lector veritatem ipſam haud per tranſennam, ſed toto cœlo patentem intueatur: nimirum ipſum Fridericum nihil præterea tanto ſtudio laboraſſe, quam quod præſtitit, cum data occaſio fuit, ut ſcilicet Eccleſiam Dei ſchiſmate ſcinderet. Audiſti per litteras circulares ad hoc ipſum univerſum terrarum Orbem (quantum ipſi licuit) invitantem, & inducentem: ſparſit modo ſemina, meſſuit ſuo tempore, cum implacabili ſciſſione non ab Imperio tantum diviſit Eccleſiam, ſed & ab ipſa Clerum ſchiſmate ſcidit. Audiſti Imperatorem legationem ab Apoſtolica Sede miſſam univerſo Chriſtiano Orbi ſuis litteris ſignificantem, ſed ſubdole reticentem cauſam ejuſdem Legationis mittendæ. Nam ubi mentio vel levis aliqua de cauſa, nempe de eo, quod perpetratum eſt immane facinus, horrendum ſacrilegium adverſus peregrinantem ex Anglia ſanctum Epiſcopum ad limina Apoſtolorum, contra jus gentium, jus divinum, contra civiles & canonicas leges præſumptum, relictum impunitum, non vindicatum, nec emendatum, ipſo ſacro Antiſtite in vinculorum & carceris adhuc anguſtiis tabeſcente?

Frid. tegit variis prætextibus impietatem.

IX. At quam facta perperam litterarum Apoſtolicarum interpretatio, quam iiſdem litteris promulgavit? Quid in litteris Hadriani ſonuit faſtus & arrogantiæ, dum quod Romæ geſtum per ipſum eſſet, ſimpliciter explicavit? nimirum (ut repetam verba ipſa in litteris ſcripta) *quod anno ſuperiori ſancta mater Eccleſia cum quam gratanter, & quam jucunde ſuſceperit, quanta cordis affectione tractaverit, quantam ipſi dignitatis plenitudinem contulerit & honoris, & qualiter Imperialis inſigne coronæ libentiſſimo conferens, benigniſſimo gremio ſuo ejus ſublimitatis apicem ſtuduit confovere, nihil prorſus efficiens, quod regiæ voluntati vel in minimo cognoſceret obviare.* Hæc in litteris Hadriani. Sed quod factum ſimpliciter eſt expreſſum, quid habet mendacii, quid erroris vel falſitatis? vel quod ita ſubjicitur: *Neque tamen pœnitet nos deſideria tuæ voluntatis in omnibus impleviſſe; ſed ſi majora beneficia excellentia tua de manu noſtra ſuſcepiſſet, ſi fieri poſſet, conſiderantes quanta Eccleſiæ Dei & nobis per te incrementa poſſint & commoda provenire, non immerito gauderemus.* Hæc tunc Hadrianus. Sed de his plane pro merito reddendæ immortales gratiæ, & non probroſa adeo exprobatio rependenda ex calumnioſa interpretatione fuiſſet. Et illud: *Quo jure Legatos ipſos non de his quæ feciſſent, ſed quæ facere potuiſſent, tamquam facti ſacrilegii redarguere: nempe quod nudaturi altaria forent, & cruces auro tectas excoriaturi, infamans ita eos tibi locorum.* At quando, vel a quibus id actum per Sedis Apoſtolicæ Legatos ubi aliqua mentio? Eodem pariter furore percitus edictum promulgavit, ne quis ordinis clericalis vel monachalis peregrinari Romam præſumeret. Inſuper & viarum cuſtodes ad hoc poſuit, ne quis ex eis Romam ullatenus pergere poſſet. Quod tamen vulpes illa excuſabat, dicens, id factum, ne Eccleſiæ diſpendiis gravarentur, neve Clauſtrales ejuſmodi peregrinationibus desererent diſciplinam. Sed de his inferius in litteris Germaniæ Epiſcoporum. Hæc oportuit, omni deducto velamento prætextuum diverſorum, ob oculos legentium nudata poni, quibus diri exordia ſchiſmatis innoteſcant. At proſequamur redeuntes Romam Legatos Apoſtolicæ Sedis, de quibus Radevicus ſic pergit, (a) quæ & (b) Guntherus carmine cecinit:

Edictum Imp. contra peregrinantes Romam.

Cum hæc agerentur, Legati Sedis Apoſtolicæ Rolandus & Bernardus reverſi;

(a) Radev. in Fred. l. 1. c. 15.
(b) Gunt. Ligur. l. 6.

PAGIUS ,, inde animis cauſam præbuit ſchiſmati, quod ,, inter illos erupit, ut inquit Radevicus lib. ,, 1. de Geſt. Friderici cap. 8. & ſeqq. ſed apud ,, Radevicum, *Londonenſis* vitioſe ſcriptum eſt; ,, fœdius etiam apud Innocentium III. Epiſt. ,, CCCXXI. *Lugdunenſis*, pro Lundenſi. Ita ,, Sirmondus. Quæ conjectura eo certior, quo nullus hoc ſæculo E. Epiſcopus Londinenſi Eccleſiæ præfuit. Præterquam quod *Londonia* Sedes eſt Epiſcopalis, non vero Archiepiſcopalis.

IV. *Anno MCLVII.* inquit Dodechinus Abbas in Chron. *Imperator Paſcha Wormatiæ celebravit, ubi pene omnes Principes Teutonici regni convenerunt, & in Longobardiam ſequenti anno cum Rege ſe ituros juraverant.* Interea vehementer ira incenſus Imperator expeditionem contra Mediolanenſes in annum currentem indixerat, tametſi eam poſtea diſtulerit in an. MCLVIII. ut adverſus Polonos procederet.

Fridericus decernit bellum contra Mediolan.

V. Bellum in Apulia continuabatur, Anonymus enim Caſinenſis hoc anno ſcribit: *Menſe Novembris Comes Andria* (id eſt, Andreas juxta MSS.) *cepit terram Fundanam & Aquinum, & terram ſancti Benedicti* (territorium Montis Caſini) *deinde cepit Cominum.* Erant hi inimici Guillelmi Siciliæ Regis, qui Monachos Caſinenſes adoriebantur, quod Abbas Rainaldus anno præcedenti recuperavit gratiam Regis Guillelmi apud Salernum. Joannes de Ceccano in Chron. ad annum MCLVII. hæc confirmat: *Indictione quinta venit Comes Andreas cum Romanis & Græcis & aliis multis, acquiſivit totam terram Fundanam, & cremavit Trajectum pro vindicta Principis* (nempe Capuani ibi per proditionem capti) *acquiſivit terram ſancti Benedicti, poſt hæc intravit Cominum, & cremavit portam. & perrexit uſque Atinum, & reverſus ad Aquinum.*

Apulia bello flagrat.

VI. Sanctus *Guilelmus* cognomento *Magnus*, Eremita in Stabulo-Rodis, in Etruria hoc anno ad cœleſtem patriam migravit. Theobaldus enim in ejus Vita in Actis SS. Bollandianis ad diem X. Februarii recitata, poſt varia ejus miracula in medium adducta, ait: *Igitur anno*

Moritur S. Guil. Eremitarum fundator.

Digitized by Google

Diſſenſio inter Cardin. *ſi, quantas injurias ſuſtinuerint, in quo periculo fuerint, exponunt, gravibus graviora adiicientes, ut in ultionem eorum, quæ ſe pertuliſſe dixerunt, Romanæ Urbis Epiſcopum provocarent. In hoc negotio Clerus Romanus inter ſe diviſus eſt, ut pars eorum partibus faveret Imperatoris, & eorum qui miſſi fuerant, incuriam, ſeu imperitiam cauſarentur; quædam vero pars votis ſui Pontificis adhæreret. Unde de hac tempeſtate dicturi (ſicut ſupra diximus) Lectorem non noſtris verbis niti volumus: ſed ponentes epiſtolas hinc inde directas, ex eis colligat quam partem tueatur, cuive ſidas velit, permanere. Nobis autem indulgentiam petimus, qui potius utramque perſonam, ſacerdotalem ſcilicet & regalem, reverentia debita veneramur, quam temere de altera judicare præſumamus.* Ita ipſe, quod ſciret, quam periculoſæ ſe ſubiiceret aleæ, qui viventium adhuc Principum res geſtas haud laudandas conſcriberet, caute admodum ipſis ſua facta per litteras a ſe ſcriptas loquentibus, epiſtolarem nectens hiſtoriam. Pergit vero: *Exemplar itaque litterarum a ſummo Pontifice ad Archiepiſcopos & Epiſcopos ſuper his directarum tale fuit.* Ad eos Epiſcopos Germaniæ, qui erant apud Imperatorem, iſta ſcribens:

XI. Hadr. Pap. literæ contra Frider. Imp. *Quoties aliquid in Eccleſia contra honorem Dei, & ſalutem fidelium attentatur: fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum & eorum præcipue, qui Spiritu Dei aguntur, cura debet exiſtere, ut ea, quæ male geſta ſunt, gratam Deo correctionem debeant invenire. Hoc autem tempore (quod abſque nimio mœrore non dicimus) chariſſimus filius noſter Fridericus Romanorum Imperator tale quid egit, quale temporibus anteceſſorum ſuorum non legimus perpetratum. Cum enim nos duos de melioribus fratribus noſtris, Bernardum tituli S. Clementis, & Rolandum Cancellarium noſtrum tituli S. Marci presbyteros Cardinales ad ipſius præſentiam miſiſſemus: ipſe, cum primum ad ejus præſentiam pervenerunt, alacriter viſus eſt eos recepiſſe. Sequenti vero die, cum redirent ad eum, & littera noſtra in ejus auribus legerentur, accepta occaſione cujuſdam verbi, quod ipſarum litterarum ſeries continebat (inſigne videlicet coronæ beneficium tibi contulimus:) in tantam animi commotionem exarſit, ut convitia, quæ in nos & Legatos noſtros dicitur conjeciſſe, & quam inhoneſte ipſos a præſentia ſua recedere, ac de terra ſua velociter exire compulerit, & audire opprobrium, & lamentabile ſit referre. Eis autem ab ipſius præſentia excedentibus, facto edicto, ne aliquis de regno veſtro ad Apoſtolicam Sedem accedat, per omnes fines ejuſdem regni cuſtodes dicitur poſuiſſe, qui eos, qui ad Sedem Apoſtolicam venire voluerint, violenter debeant revocare.*

Super quo facto licet aliquantum perturbemur; ex hoc tamen in nobis ipſis majorem conſolationem accepimus, quod ad id de veſtro & Principum conſilio non proceſſit. Unde confidimus eum a ſui animi motu, conſilio & perſuaſione veſtra facile revocandum. Quocirca, fratres quoniam in hoc facto non ſolum noſtra, ſed veſtra & omnium Eccleſiarum res agi dignoſcitur: charitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, quatenus opponatis vos murum, pro domo Domini & præfatum filium noſtrum ad viam rectam quam citius reducere ſtudeatis, attentiſſimam ſollicitudinem adhibentes, ut a Reinaldo Cancellario ſuo, & Palatino Comite, qui magnas blaſphemias in præfatos Legatos noſtros, & matrem veſtram ſacroſanctam Romanam Eccleſiam evomere præſumpſerunt, talem & tam evidentem ſatisfactionem faciat exhiberi; ut ſicut multorum aures amaritudo ſermonis eorum offendit, ita etiam ſatisfactio multos ad viam rectam debeat revocare. XII.

Non acquieſcat idem filius noſter conſiliis iniquorum, conſideret noviſſima & antiqua, & per illam viam incedat, per quam Juſtinianus & alii Catholici Imperatores inceſſiſſe noſcuntur. Exemplo ſiqui- XIII.

PAGIUS *ao Verbi incarnati milleſimo centeſimo quinquageſimo ſexto* (a Paſchate inchoato) *quarto Idus Februarii mortuus eſt, & ſepultus in Stabulo Rodis vir Dei VVillelmus, Dux & Comes illuſtris & magnificus, Domino coronante in cœlis ſpiritum, & ornante in terris corporis ſepulcrum ſequentibus ſignis.* De ordine Eremitarum ſancti Guillelmi, & fabulis de Guillelmo confictis legendus Henſchenius in Notis ad ejus Vitam.

VII. *Obitus Alphonſi VII. Caſtello Reg.* *Alphonſus VII.* Hiſpaniarum Imperator expeditionem in Mauros ſuſcepit, quam Rodericus lib. cap. 9. confundit cum ea, in qua Beatia & Almeria captæ; ſed hunc errorem corrigit Tudenſis, cum ſcribit: *Imperator Adelphonſus cum in tanta conſiſteret gloria, & corporis ægritudine laboraret, ſudiſragus populus Barbarus contra illum erexit, ſed Imperator, ut erat magnanimus, diſſimulans ægritudinem cum manu Gothorum* (ita Proceres Hiſpanos appellat) *maxima contra Mauros perrexit. Qui ut viderunt eum cum magno exercitu, colla ei illico ſubmiſerunt, ſed creſcente ægritudine, dum ad propria rediret, juxta portum, qui vocatur Muradal in loco, qui dicitur Freſneda, Domino, ut credimus, ſpiritum tradidit anno quadrageſimo nono, ex quo regnare cœpit*, ubi Tudenſis Regni ejus initium repetit ab anno MCIX. quo Alphonſus VI. Caſtellæ & Legionis Rex obiit. Rodericus laudatus ejus mortem referens, ait: *Cum veniſſet ad ilicem quandam frondibus denſam & ramis, ibidem infirmitate vexatus vitam finivit*, ſed exiſtimo eum falli, & locum *Freſnedam* dictum pro arbore ilice dicta ſumpſiſſe.

quidem & imitatione illorum, & honorem in terris, & felicitatem in cælis ſibi poterit cumulare. Vos etiam, ſi eum ad rectam ſemitam reduxeritis; & B. Petro Apoſtolorum Principi gratum dependetis obſequium, & vobis & Eccleſiis veſtris conſervabitis libertatem. Alioquin noverit antedictus filius noſter ex admonitione veſtra, noverit ex promiſſionis Evangelicæ veritate, quod ſacroſancta Romana Eccleſia ſuper firmiſſimam petram, Deo collocante, fundata, quantocumque ventorum turbine quatiatur, in ſua firmitate, protegente Domino, in ſæculum ſæculi permanebit. Nec autem (ſicut noſtis,) decerat eum tam arduam viam abſque veſtro conſilio attentaſſe. Unde credimus, quod auditis admonitionibus veſtris, facillime poterit ad frugem ſanioris ſtudii, ſicut vir diſcretus, & Imperator Catholicus, revocari. Hæc ad Germaniæ Epiſcopos Hadrianus. Porro illi quantumlibet vita laudabiles fuerint, quo nomine aliquis ex iis laudatur a Radevico; tamen quod Germano ſuo addictiſſimi eſſent Imperatori, hac nube privatæ affectionis offuſi, haud facile veritatis puriſſimæ eſſe compotes potuerunt, moremque in omnibus gerentes Imperatori, aliquid contra eum dici, vel dicere noluerunt. Pergit vero Radevicus: (*a*)

(*a*) Radev. l. 1. c. 16.

His litteris, talique legatione percepta Præſules Alemanniæ, communicato in unum aſſenſu & conſilio, Sedi Apoſtolicæ in hæc verba reſcribunt.

XIV. Epiſcopi Germaniæ quæ reſcribant ad Rom. Pont.

Quamvis ſciamus, & certi ſimus quod Eccleſiam Dei fundatam ſuper firmam petram neque venti, nec flumina tempeſtatum poſſint dejicere: nos tamen infirmiores & puſillanimes, ſi quando hujuſmodi contigerint impetus, concutimur, & contremiſcimus. Inde nimirum graviter conturbati ſumus, & conterriti ſuper his, quæ inter veſtram ſanctitatem, & filium veſtrum devotiſſimum dominum noſtrum Imperatorem, magni mali, niſi Deus avertat, Seminarium præbitura videntur. Equidem a verbis illis, quæ in litteris veſtris continebantur, quas per Nuncios veſtros prudentiſſimos & honeſtiſſimos dominum Bernardum, & Dominum Rolandum Cancellarium venerabiles presbyteros Cardinales miſiſtis, commota eſt univerſa Reſpublica Imperii noſtri, aures Imperialis potentiæ ea patienter audire non potuerunt, neque aures Principum ſuſtinere. Omnes ita continuerunt aures ſuas, quod nos, ſalva gratia veſtræ ſanctiſſimæ paternitatis, ea tueri propter ſiniſtram ambiguitatis interpretationem, vel conſenſu aliquo approbare, nec audemus, nec poſſumus, eo quod inſolita & inaudita fuerunt uſque ad hæc tempora. Litteras autem, quas nobis miſiſtis, debita cum reverentia ſuſcipientes & amplectentes, commonuimus filium veſtrum dominum noſtrum Imperatorem, ſicut juſſiſtis, & ab eo reſponſum (Deo gratias) accepimus tale, quale decebat Catholicum Principem in hunc modum.

XV.

Duo ſunt, quibus noſtrum regi oportet Imperium, leges ſanctæ Imperatorum, & uſus bonus prædeceſſorum & patrum noſtrorum: iſtos limites Eccleſiæ nec volumus præterire, nec poſſumus: quidquid ab his diſcordat, non recipimus.

Anacephaleoſis epiſt. Frid. ad Hadrian.

Debitam Patri noſtro reverentiam libenter exhibemus, liberam Imperii noſtri coronam divino tantum beneficio adſcribimus, electionis primam vocem Moguntino Archiepiſcopo, deinde, quod ſupereſt, cæteris ſecundum ordinem Principibus recognoſcimus. Regalem unctionem Colonienſi, ſupremam vero, quæ Imperialis eſt, ſummo Pontifici. Quidquid præter hæc eſt, ex abundanti eſt, a malo eſt. Cardinales in contemptum dilectiſſimi & reverendiſſimi Patris noſtri & conſecratoris a finibus terræ noſtræ coegimus non exire, ſed cum his & pro his, quæ & ſcripta, & ſcribenda ferebant in dedecus & ſcandalum Imperii noſtri, ultra eos prodire pati noluimus. Introitum, & exitum Italiæ nec clauſimus edicto, nec claudere aliquo modo volumus peregrinantibus, vel pro ſuis neceſſitatibus rationabiliter, cum teſtimonio Epiſcoporum & Prælatorum ſuorum Romanam Sedem adeuntibus, ſed illis abuſionibus, quibus omnes Eccleſiæ regni noſtri gravatæ & attenuatæ ſunt, & omnes pene Clauſtrales diſciplinæ emortuæ & ſepultæ, obviare intendimus. In capite Orbis Deus per Imperium exaltavit Eccleſiam: in capite Orbis Eccleſia non per Deum (ut cce-

PAGIUS

fiſſe. Priuſquam moreretur diviſit imperium duobus filiis ſuis, Sanctio ſcilicet & Fernando; illi Caſtellam, huic vero Legionem dedit.

VIII. *Patriarchatus Gradenſis ampliatur*

Hadrianus IV. literis Romæ *VIII. Kal. Maii* Pontificatus ſui anno primo datis, ut dignitatem Gradenſis Eccleſiæ ampliaret, utque Jadertinis magis conſuleret, Henricum Gradenſem Patriarcham Primatem eis propoſuit. Hoc autem anno confirmavit Conſtitutiones Pelagii, Alexandri, & Urbani II. Pontificum Rom. quibus Patriarchalis dignitas Gradenſi Archiepiſcopo conceditur, literis datis *Laterani, Idibus Junii, indict. V. Incarnat. Dominicæ anno MCLVII.* Pontificatus ſui anno III. Tum eodem die ei permiſit, ut Conſtantinopoli, & in aliis urbibus Imperii Conſtantinopolitani, in quibus Veneti plures habent Eccleſias, Epiſcopos ordinare & conſecrare poſſit: *Tibi & ſucceſſoribus tuis, auctoritate Apoſtolica duximus concedendum, ut in Conſtantinopolitana urbe, & in aliis civitatibus, in Conſtantinopolitano duntaxat imperio conſtitutis, in quibus Veneti plures habent Eccleſias, ubi videlicet eorum multitu-*

cedimus) nunc demolitur Imperium. A pictura cœpit, ad ſcripturam pictura proceſſit, ſcriptura in auctoritatem prodire conatur. Non patiemur, non ſuſtinebimus, coronam anteponemus, quam Imperii coronam una nobiſcum ſic deponi conſentiamus. Picturæ deleantur, ſcripturæ retractentur, ut inter regnum & ſacerdotium æterna inimicitiarum monumenta non remaneant. Hæc & alia, utpote de concordia Rogerii & Vuillelmi Siculi, & aliis quæ in Italia facta ſunt, conventionibus, quæ ad plenum proſequi non audemus, ab ore domini noſtri Imperatoris audivimus. Abſente autem Palatino Comite, & in præparatione expeditionis in Italiam præmiſſo, a Cancellario ibidem adhuc præſente aliud non audivimus, niſi quod humilitatis erat & pacis, præter quod eis pro periculo vitæ, quod a populo imminebat, pro viribus ſuis aſtiterit, cunctis qui ibi aderant, hujus rei teſtimonium ei perhibentibus. De cætero ſanctitatem veſtram ſuppliciter rogamus & obſecramus, ut noſtræ parcatis infirmitati, ut magnanimitatem filii veſtri, ſicut bonus paſtor, leniatis ſcriptis veſtris, ſcripta priora ſuavitate mellita dulcorantibus: quatenus & Eccleſia Dei tranquilla devotione lætetur, & Imperium in ſua ſublimitatis ſtatu glorietur, ipſo mediante & adjuvante, qui mediator Dei & hominum factus eſt homo Chriſtus Jeſus. Hæc ad Hadrianum Papam Germaniæ Epiſcopi. Ad quorum excuſationem nihil eſt præterea quod dici poſſit, niſi illud Apoſtoli: (a) *Teſtimonium perhibeo illis, quod zelum, ſive æmulationem Dei habent,*

(a) Rom. 10.

ſed non ſecundum ſcientiam. Quæ ſi deficit in ſacerdote, haud leve peccatum, cum vel ex eo tantum divina ſententia a ſacerdotio ſit pellendus ſcientia carens, dicente per (b) Oſeam prophetam: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te ne ſacerdotio fungaris mihi.* Si enim tales fuiſſent, ipſum Imperatorem redarguiſſent, quod inconceſſa tentaret, quæ eſſent alterius juris invaderet, quod acceptum beneficium Apoſtolicæ Sedis, ingratitudine nimia non ipſi, ut par eſſet, acceptum ferret, & gratias ageret, & non tantæ ipſi connivissent ingratitudini. His acceptis litteris benignus Pontifex, toleravit patienter, ex earum præſcripto ſtuduit litteris placare iratum licet injuſte Imperatorem. Qualeſnam fuerint illæ, dicturi ſumus anno ſequenti pro temporis ratione.

(b) Oſee 4.

Imperitiæ redarguuntur ipſi Epiſc.

XVI. Corpora SS. Bartholom. & Paulini refoſſa.

Quod ad res urbanas pertinet (inquit Robertus in appendice ad Sigebertum) *circa hoc tempus inundatione Tiberis facta non modica, Romæ in quadam inſula ejus fluminis, in eccleſiola antiqua inventum eſt in quodam ſarcophago corpus beati Bartholomæi Apoſtoli totum integrum, excepto corio, quod remanſit Beneventi, quando Otto Imperator capta ea civitate corpus prædicti Apoſtoli tranſtulit Romam, ſicut tabulæ æreæ ſcriptæ demonſtrant litteris Græcis & Latinis, quæ repertæ fuerunt in corpore Apoſtoli. Repertum eſt etiam in eadem Eccleſia corpus ſancti Paulini Nolani Epiſcopi.* Hæc Robertus ſuorum temporum res geſtas proſecutus.

PAGIUS *titudo conſuevit aſſidue convenire, liceat vobis Epiſcopum ordinare, & abſque alicujus contradictione munus ei conſecrationis impendere.* Referuntur ex Hadriani IV. literæ Tom. X. Concil. pag. 1170. & ſeqq. ex iiſque liquet, hoc tempore, imperante ſcilicet Manuele Comneno inter Latinos & Græcos aliquam concordiam viguiſſe. [1]

IX. *Expeditio Hieroſolymitana Theodorici Flandriæ Comitis.*

Theodoricus Comes Flandriæ, uti refertur in Auctario Affligemienſi, jam tertio Hieroſolymam profectus, cum quibuſdam Principibus terræ ſuæ, uxore ſua *Sybilla* & copioſo belli apparatu, Comitatum ſuum Philippo filio reliquit. Hieroſolymam *Theodoricus* in tanta perturbatione invenit, ut jam timerent Cruceſignati finibus ſuis expelli. *Noradinus* enim Sanguinii filius rupto pacis fœdere quoſdam Regis milites cepit, Regem *Balduinum* in fugam conjecit, terramque uſque maritima progrediens, multa cæde vaſtavit. Sed Theodoricus Comes adjuncto ſibi Rege *Noradinum* cum ſuis ſuperavit, & ad poſcendam pacem compulit. Inde circa Natale Domini *Antiochiam* veniens, quæcumque Princeps ipſius *Raimundus* amiſerat, cum maxima parte exercitus ſui occiſus, ipſe Theodoricus recuperavit. Deinde *Cæſaream Cappadociæ* obſeſſam quarto die cepit, & quia retinere non potuit, evertit, biennio Hieroſolymis ante diſceſſum commoratus. *Sybilla* uxor Bethaniæ religionis habitum ſuſcepit. Quæ fuſius in eodem Auctario, in Annalibus Meyeri, & in Hiſtoria Tyrii lib. 18. cap. 16. & ſeqq. narrantur. *Sybilla* autem anno MCLXV. ut videre eſt in Auctario Aquicinctino, obiit, *poſtquam X. annis Hieroſolymis apud S. Lazarum ſervierat.*

NOTÆ [1] HUjus anni nota inſcribitur concilium quoddam Remenſe ſub Samſone archiepiſcopo celebratum, cujus extant capita ſeptem ad diſciplinam Eccleſiaſticorum pertinentia, vulgata Vet. Monument. tom. VII. col. 74. Hæc Synodus in novis Collectionibus addenda erit. MANSI

I. Legatio miſſa ab Hadr. pro conciliando Imp.

ANno Redemptoris milleſimo centeſimo quinquageſimooctavo, Indictione ſexta, Hadrianus Papa ad placandum iratum Imperatorem legationem decernens, litteras placabiles ad ipſum dedit. Quinam autem hac ſint legatione perfuncti, & per eos quid geſtum, Radevicus de omnibus probe inſtructus ex litteris hinc inde tunc miſſis, exacte deſcribit his verbis: (a) *Feliciter ergo procinctum movens Fridericus, et apud Auguſtam Rhetiæ civitatem ſuper ripam Lici fluminis caſtra ponens, confluentem ex diverſis partibus militem per ſeptem dies operitur. Interea Romanus Antiſtes* Hadrianus *de adventu Principis certior effectus, (nam Legati ejus, videlicet Rainaldus Cancellarius, & Otto Palatinus Comes, quorum ſupra meminimus, jamdudum Italiam intraverant) in melius mutato conſilio, ad leniendum ejus animum Nuntios mittit, Henricum videlicet Cardinalem presbyterum tituli ſanctorum Nerei & Achillei, & Hyacinthum Cardinalem diaconum ſanctæ Mariæ in Schola Græca, viros prudentes in ſæcularibus, & ad Curialia negotia pertractanda prioribus miſſis multo aptiores.* Et inferius: (b)

(a) Radev. in Frid. l. 2. c. 17.

(b) Radev. l. 2. c. 22.

II. *His diebus Henricus & Hyacinthus ſupradicti Nuntii Hadriani Papæ Ferrariam venerant, auditoque quod Legati Imperatoris Mutinam rediiſſent, non ſperantes ipſos ſibi occurrere, humilitatis formam præbentes, quod inſolitum antea fuerat, ad eos pergunt, expoſitaque cauſa legationis, quod ſcilicet ea quæ pacis eſſent, & honoris Imperii, in mandatis haberent, dimittuntur. Jam vero adventum illorum per omnes partes illas, ubi arcta montium tranſituri erant, fama nuntiaverat, multoſque mortalium rerum alienarum cupidos id contra eos animaverat, quod pene neminem latebat, majeſtatem Imperialem Romanis infenſam exiſtere; quodque vitio aviditatis quiſque ardebat, ac ſi regiæ voluntati obſequeretur, temerarius intendebat, ſperans in hoc caſu latrocinium honeſtiori nomine poſſe palliari. A Ferraria itaque Veronam, a Verona per Vallem Tridentinam iter agunt, habentes ſecum gratia majoris ſecuritatis venerabilem Epiſcopum Tridentinum Albertum. Sed prævaluit auri ſacra fames, quæ quos arripuit, nihil unquam honeſtum, nil moderatum ſentire, vel appetere permittit. Nam Fridericus & Henricus Comites, quorum in illis partibus non parum poterat violentia, tam Cardinales, quam Epiſcopum captos, ſpoliatos in vinculis ponunt, donec Romanus quidam datus in obſidem nobilis vir germanus Hyacinthi, Epiſcopum autem evidenter divina potentia liberavit. Hanc tamen immanitatem Henricus nobiliſſimus Dux Bajoariæ & Saxoniæ ob amorem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & honorem Imperii non multo poſt probe vindicavit. Namque & vadem eripuit, & Comites multis malis attritos ad deditionem & ſatisfactionem coegit.*

Legati Sedis Apoſt. capti, ſpoliati, & in vinculis tenti.

III. *Friderico* (c) *igitur Imp. (ut jam dictum eſt) caſtra in campeſtribus Auguſtæ civitatis metato, ad ſuum eoſdem Legatos admittit præſentiam, eiſque clementer receptis, cauſam adventus exquirit. Illi reverenter ac demiſſo vultu, voce modeſta tale ſuæ legationis aſſumunt principium: Præſul S. R. E. veſtræ excellentiæ devotiſſimus in Christo Pater ſalutat vos* ſicut

(c) Idem c. 22.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCXCVI. Anno Hegiræ DLIII. inchoato die 2. Febr. fer. 2. An. C. 1158.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6651.

☉ 19. E. ☽ 19. P. 20. April. Indict. 6.

JESU CHRISTI 1158.

HADRIANI IV. PAPÆ 5.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 7. IMP. 4.

MANUELIS COMNENI IMP. 16.

I. Italia bellis turbata.

AD num. I. & ſeqq. Baronius de pace inter Hadrianum IV. & Fridericum Imp. ſancita, & de geſtis in Italia tenuem ſermonem habet, quibus ſequentia addemus & alibi geſta ab eo omiſſa ſupplebimus. In Anonymo Caſinenſi ad hunc annum legitur: *Comes Andria* (corrige, Andreas) *ſexto die menſe Januario cepit ſanctum Germanum, & Raynaldus Caſinenſis Abbas, & Alfanus Capuanus Archiepiſcopus, & quamplures alii Caſtrum conſcenderunt. Terram autem* (corrige, terra) *ſancti Benedicti reddidit ſe præfato Comiti Andreæ, qui ſequenti die aſcendit Caſtrum, & acriter pugnavit, ſed nihil profecit. poſtmodum exivit de regno. Imperator Conſtantinopolitanus fecit pacem cum Rege Siciliæ* (ſcilicet Guillelmo) *uſque ad triginta annos, Teutonicus Imperator in Lombardiam veniens Mediolanum obſedit, & Cremam, quam tandem igne combuſſit*, ſed anno MCLX. ut ibidem dicitur.

II. Bellum Neapolit.

Præterea idem Joannes Ceccanus ad hunc annum hæc prodit: *Indictione VI. hoc anno in feſtivitate Innocentum feria quarta poſt Epiphaniam* (nota feſtum Innocentium poſt Epiphaniam hoc tempore in Campania celebratum fuiſſe) *perrexit Comes Andreas ſuper civitatem ſancti Germani, & pugnavit cum militibus Regis, & devicit eos. Apprehendit ex illis pluſquam ducentos, & omnia ſpolia eorum. Alii fugerunt ad monaſterium ſancti Benedicti, & Comes miſit civitatem in ſuo jure, & aſcendit in montem, & poſſedit* (id eſt juxta loquen- di

Digitized by Google

ſicut charissimum & ſpecialem S. Petri filium: ſalutant etiam vos venerabiles fratres noſtri, clerici autem veſtri univerſi Cardinales, tamquam dominum & Imperatorem Urbis & Orbis. At verba iſta ſunt Radevici, non Legatorum. Aliis namque ab his diverſis eos uſos verbis Gunterus affirmat, recitatque verſibus iſtis:

Totaque Romani nunc maxima Curia Cleri
Te velut eximium Regem dominumque ſalutant.

Vide igitur quantum privata affectio potuerit in Radevico, verba pro arbitrio concinnante. At quid obeſt, ſi vere ipſa totidem verba ab ipſo reddita dixerimus Radevico? Nonne & ad Chriſtianæ humilitatis exemplum Pontifex ipſe ſe nominat ſervum ſervorum Dei? Pergit vero: *Quanta dilectione S. R. E. amplitudinem & honorem Imperii veſtri amplectatur, quam ſine conſcientia peccati veſtram ſatis invita ſuſtinuerit indignationem; & ſcripta præſentia, & in ore noſtro poſita vivæ vocis officium declarabit. Poſt hæc verba litteras offerunt, quæ venerabili Ottoni Friſingenſi Epiſcopo ad legendum ſimul & interpretandum datæ ſunt, viro utique, qui ſingularem habebat dolorem de controverſia inter regnum & ſacerdotium. Exemplar litterarum hoc eſt:*

Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei &c.

IV. Literæ Hadriani ad Imp. pro concordia. *Ex quo univerſalis Eccleſiæ curam, Deo, prout ipſi placuit, diſponente ſuſcepimus, ita in cunctis negotiis magnificentiam tuam honorare curavimus, ut de die in diem animus tuus magis ac magis in amore noſtro & veneratione Sedis Apoſtolicæ debuiſſet accendi. Unde ſine grandi admiratione non ferimus, quod cum audito ex ſuggeſtione quorumdam, animum tuum aliquantulum contra nos fuiſſe commotum, duos de melioribus & majoribus fratribus noſtris, Rolandum*

ſcilicet Cancellarium tituli S. Marci, & Bernardum tituli ſancti Clementis presbyteros Cardinales, qui pro tua majeſtatis honore in Romana Eccleſia ſolliciti ſemper extiterant, pro voluntatis tuæ cognitione ad tuam præſentiam deſtinavimus, aliter quam Imperialem decuerit honorificentiam, ſunt tractati. Occaſione ſiquidem cujuſdam verbi, quod eſt, Beneficium, tuus animus (ſicut dicitur) eſt commotus; quod utique nedum tanti viri, ſed nec cujuſlibet minoris animum merito commoviſſet.

Licet enim hoc nomen, quod eſt, Beneficium, apud quoſdam in alia ſignificatione, quam ex impoſitione habeat, aſſumatur: tunc tamen in ea ſignificatione accipiendum fuerat, quam nos ipſi poſuimus, & quam ex inſtitutione ſua noſcitur retinere. Hoc enim nomen ex bono & facto eſt editum, & dicitur Beneficium, apud nos, non feudum, ſed bonum factum. In qua ſignificatione in univerſo ſacræ Scripturæ corpore invenitur, ubi ex beneficio Dei, non tanquam ex feudo, ſed velut ex benedictione, & bono facto ipſius gubernari dicimur & nutriri. Et tua quidem magnificentia liquido recognoſcit, quod nos ita bene & honorifice Imperialis dignitatis inſigne tuo capiti impoſuimus, ut bonum factum valeat ab omnibus judicari. Unde quod quidam verbum hoc, & illud, ſcilicet (contulimus tibi inſigne Imperialis coronæ) a ſenſu ſuo viſi ſunt ad alium retorquere: non ex merito cauſæ, ſed de voluntate propria, & illorum ſuggeſtione, qui pacem regni & Eccleſiæ nullatenus diligunt, hoc egerunt. Per hoc enim vocabulum (contulimus) nihil aliud intellleximus, niſi quod ſuperius dictum eſt, impoſuimus.

Sane quod poſtmodum perſonas Eccleſiaſticas a debita ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ viſitatione, ut dicitur, revocare juſſiſti: ſi ita eſt, quam inconvenienter actum ſit, tua, fili in Chriſto chariſſime diſcretio (ut credimus) recognoſcet. Nam ſi aliquid apud nos amaritudinis habebas, per Nuntios & litteras tuas nobis V.

PAGIUS di modum ab hoc Auctore uſurpatum, obſedit ut ex infra dicendis liquebit) *monaſterium uſque in feſto quadraginta Martyrum. Dimiſit omnem terram, & exivit Anconam, deinde ivit ad Imperatorem qui obſidebat Mediolanum.*

III. Bellum Mediolan. Fridericum autem hoc anno in Italiam deſcendiſſe, & primum Mediolanum obſidione cinxiſſe certum eſt. Principium fecit ab obſidione caſtelli, quod *Arcus Romanus* vocabatur. Hæc de ea Galvaneus Flamma cap. 270. apud Puricellum in Monument. Ambroſ. num. 416. *Imperator habito conſilio Principum, dixit Duci Bohemienſi: Si poteris Arcum triumphalem expugnare, ego faciam te ex Duce Regem, & feuda Imperialia, quibus obligaris, relaxabo. Erat autem Arcus triumphalis quadam turris ex lapidibus vivis, politis opere mirifico: in cujus pede erant quatuor arcus: & erat ſituata in loco, ubi eſt Hoſpitale leproſorum, ante Portam Romanam. Dux Bohemiæ iis animatus totam ſuam gentem in quatuor partes diviſit. Prima cohors pugnabat contra Arcum triumphalem a prima uſque ad nonam, alia cohors a nona uſque ad noctem, tertia cohors a ſero uſque ad noctem mediam, quarta cohors a nocte media uſque ad diem. Cumque continuatis bellis noſtros cives uſque ad noctem mortem diu noctuque expugnaret, Arcum obtinuit; & tota civitas obriguit. Et tunc Imperator ipſum Ducem Bohemiæ in Regem ejuſdem regni coronavit in Eccleſia S. Ambroſii extra civitatem, & omnia gravia onera, quibus Imperio erat obligatus, relaxavit.* At hæc magna ex parte

fuerat intimandum; & nos honori tuo curaviſſemus, ſicut filio chariſſimi, providere. Nunc igitur, quoniam ad commonitionem dilecti filii noſtri Henrici Bajoariæ & Saxoniæ Ducis, duos de fratribus noſtris, Henricum tituli ſanctorum Nerei & Achillei, & Hyacinthum ſanctæ Mariæ in Coſmedin * diaconos *Cardinales, prudentes ſiquidem & honeſtos viros, ad tuam præſentiam deſtinavimus, celſitudinem tuam monentes & hortantes in Domino* * quatenus *eos honeſte & benigne recipias; & quod ab eis ex parte noſtra tuæ magnificentiæ fuerit intimatum, a ſinceritate cordis noſtri noverit tua excellentia proceſſiſſe. At per hoc cum eiſdem filiis noſtris, mediante jam dicto filio noſtro Duce, ita celſitudo tua ſtudeat convenire, ut inter te ac matrem tuam ſacroſanctam Romanam Eccleſiam nullius diſcordiæ ſeminarium debeat remanere.*

* diaconum.

* rogamus.

Hucuſque Hadriani Papæ litteræ per Legatos redditæ Imperatori. Pergit vero Radevicus: (a)

(a) Radev. l. 1. c. 23.

Pax inita inter Imp. & Pap.

Lectis & benigna interpretatione expoſitis litteris, Imperator mitigatus eſt, clementiorque factus, quaſdam cauſas alio loco memorandas, quæ ſeminarium diſcordiæ præſtarent, ſi non congrua emendatio interveniret, Legatis per capitula diſtinxit: quibus ad nutum Principis, & per omnia bene reſpondentibus, Præſulemque Romanum in nullo regiæ dignitati derogare, ſed honorem, ac juſtitiam Imperii ſemper illibatam conſervare pollicentibus, pacem & amicitiam tam ſummo Pontifici, quam omni Clero Romano reddidit, tamque ſigno pacis & oſcula abſentibus per præſentes deſtinavit; ſicque hilariores facti Legati, donatique regalibus muneribus divertunt in civitatem. Pergit auctor res bellicas proſequi, deditionem Mediolanenſium, & alia, quæ noſtri non ſunt inſtituti.

VI. Ita quidem ſicut ſanctiſſimus, ita & prudentiſſimus Hadrianus, ut furentem conciliaret Imperatorem, dans ex commonitione Apoſtolica locum iræ, exemplo pariter Apoſtolico cedens ad tempus ita vocem, Beneficium eſt interpretatus, ut concitatam diſcordiam ſopiret magis quam augeret; & ſi poſſet, pacem ejus culpa exulem in Eccleſiam revocaret. Sed ad breve tempus iſta ſubſiſtere potuerunt. Ubi enim haud altis radicibus pax intus plantata in corde ſubſiſtit, tamquam fœnum tectorum, velociter quolibet æſtu urgente tentationis, areſcit. Sed de his anno ſequenti; reliqua Pontificia proſequamur.

Miſit hoc eodem anno idem Hadrianus papa Legatos a latere duos Cardinales Arditium & Ottonem ad uniendos pace atque concordia diſſidentes inter ſe Longobardos. Meminit hujus Legationis Otto Morena in Laudenſi Chronico, aitque efficere non potuiſſe Legatos, ut Mediolanenſes ignoſcerent Laudenſibus, qui facti extorres civitatem Mediolanenſibus diripiendam reliquerunt. At hæc pluribus auctor, ex quo & quæ ſequuntur.

Legatio ab Hadr. Pap. in Longobardiam.

Hoc eodem anno a Friderico Imperatore collectus eſt conventus Roncaliæ (eſt is locus inter Placentiam & Cremonam) ubi diſceptari voluit de Imperii regalibus, quænam illa eſſent. Res tunc in eo geſtæ ſcriptæ ſunt ab Ottone Morena Laudenſi, qui ibi intererat, in Chronico Laudenſi, quod tunc elaboravit; ſic enim ait: VII.

Interea dominus Imperator in Roncalia colloquium in S. Martino proxime veniente maximum ſe conſtituit habiturum, præcepitque omnibus fere Italiæ Principibus, atque civitatum Conſulibus, ut ipſi colloquio intereſſent. At quod etiam quatuor principales legis doctores, videlicet dominos Bulgarum, & Martinum Goſium, ſeu Jacobum, atque Hugonem de porta Ravegnana, Bononiæ magiſtros intereſſe fecit. Iſtorum autem quatuor doctorum, & quamplurimorum aliorum ſuit dominus Guarnerius doctor antiquior. Ad quem

Conventus Roncaliæ habitus.

PAGIUS falſa; Fridericus enim antequam Mediolanum veniret, *Uladiſlaum* Bohemiæ Ducem Ratisbonæ Regem renuntiarat, uti diximus ex Radevico Ottonis Friſingenſis Continuatore lib. 1. cap. 12. *In eadem Curia* (Ratiſponæ habita) *Dux Bohemorum Ladezlaus . . . qui nuper in expeditione Polonica claruerat* (anno ſcilicet præcedenti), *adeo at ob merita charus effectus ab Imperatore ac imperii primis ex Duce Rex creatur anno ab Inc. Dom. MCLVIII. Suſcepto itaque Privilegio de uſu diadematis, aliiſque regni inſignibus lætus revertitur, & ad Italicam expeditionem Rex pariter cum Imperatore faſtu Regali profectione accingitur.*

IV. Thomas Joannes Peſſina Epiſcopus Samandrienſis & Decanus Eccleſiæ Metropolitanæ Pragenſis in Marte Moravico Pragæ anno MDCLXXVII. evulgato, lib. 3. cap. 5. contendit, *Uladiſlaum* Bohemiæ Ducem hoc anno nomen ac coronam Regiam conſecutum non eſſe, ſed tantum anno MCLXII. poſt primum bellum Mediolanenſe confectum. Verum eum hoc anno honore illo donatum certum & indubitatum eſſe debet; Radevico enim citato Ligurinus, aliique Antiqui conſentiunt. Hæc Ligurinus qui hoc tempore vivebat lib. 6. pag. 72. loquens de rebus hoc anno in Conventu Ratiſponenſi geſtis:

Bohemia Dux fit Rex.

Hoc quoque Conventu Procerum Dux ille Bohemus
Fama Labeſlaum, quem nominat, ob ſua geſta
Fortiter, & bello nuper ſpectata Polono,
Ex duce Rex fieri meruit, geſſitque potenti
Sceptra manu, cinxitque novo diademate crines.

Peſſinam, alioſque decepere verba, quibus conce-

quem, tum in extremis laboraret, acceſſerunt ſui ſcholares, dicentes: Domine, quem vultis poſt mortem veſtram doctorem nobis conſtituere? Quibus ipſe reſpondit per duo carmina infraſcripta:

Bulgarus os aureum, Martinus copia legum,
Hugo mens legum, Jacobus eſt quod ego.

Et ſic dominus Jacobus fuit doctor. Poſt iſta cum dominus Fridericus Imperator ſemel equitaret ſuper quodam ſuo palafredo in medio dominorum Bulgari & Martini, exquiſivit ab eis, utrum de jure eſſet dominus mundi? Et dominus Bulgarus reſpondit, quod non erat dominus quantum ad proprietatem: dominus vero Martinus reſpondit, quod erat dominus. Et tunc dominus Imperator cum deſcendiſſet de palafredo, ſuper quo ſedebat, fecit eum præſentari dicto domino Martino. Dominus autem Bulgarus hoc audiens, dixit hæc elegantia verba: Amiſi æquum, quia dixi æquum; quod non fuit æquum. Sed de his inferius. Pergit auctor:

VIII. Quid Imper. cum Doctorib. Bononienſib. *Omnes prædicti convenere ad colloquium nono Kal. Decembris ultra Padum prope Eccleſiam ſancti Petri de Conturbia, in milleſimo centeſimo quinquageſimo-octavo anno, Indictione ſeptima inchoata. Cum autem Imperator, univerſique Principes, ac civitatum Conſules ibi inſimul conveniſſent: in primis vocavit Imperator eos prædictos Bononienſes magiſtros, juſſitque eis, quod ipſi judicarent ſibi in veritate omnia jura regalia, quæ ratione Imperii in Lombardia ad ipſum ſpectarent, & ſua eſſe deberent. Qui reſpondentes Imperatori, dixerunt, ſe hoc nolle ſine conſilio facere aliorum judicum univerſarum Lombardiæ civitatum ibi tunc exiſtentium. Imperator itaque duos uniuſcujuſque civitatis Lombardiæ judices elegit, juſſitque eis, quod ipſi omnes cum prædictis quatuor Bononiæ magiſtris ad conſilium irent, omniaque jura regalia quæcumque eſſent, diligenter inveſtigarent; ut cum a conſilio recederent, ſub nomine fidelitatis, quam ſibi juraverant, ea omnia recto tramite (prout melius poſſent) publice demonſtrarent. Ipſi autem judices cum vigintiocto, exceptis Bononiæ magiſtris, ſtatim ut Imperator juſſerat, ad conſilium euntes, de omnibus regalibus juribus inter ſe diligentius contulerunt. Qui poſtmodum ad Imperatorem redeuntes coram omnibus Principibus omnibuſque civitatum Lombardiæ Conſulibus narraverunt in ſcriptis omnia jura, quæ ei jure regali noverant pertinere.*

IX. Regalia adjudicata Imperat. *Hoc autem ſic peracto, dominus Hubertus Mediolanenſis Archiepiſcopus una cum Conſulibus Mediolani, omneſque alii præſentes Lombardiæ Epiſcopi, Comites, Marchiones, Duces, cæterique Italiæ Principes, ac omnium Lombardiæ civitatum Conſules ibi aſtantes, publice in colloquio ipſo ſurgentes, in manu ipſius Imperatoris omnia, quæ prædicti judices jura regalia eſſe dixerant, refutaverunt, & ei fidem de ipſis omnibus fecerunt, ſtatimque Imperatore eis omnibus ſub nomine fidelitatis firmiter præcipiente, ne ipſi amplius de ipſis rebus intromitterent; omnes & unuſquiſque tamen per ſe amplius de ipſis rebus non intromiſſuros, unanimiter ſpoponderunt. Inſuper etiam veram & perpetuam pacem ibi omnes inter ſe, & cum omnibus aliis perſonis deinceps ſe firmiter tenere juraverant. Et in hoc Mediolanenſes privavere ſe de multis rationibus & dignitatibus, obtentis a diverſis Pontificibus & Imperatoribus, & promiſerunt ponere ſignum Aquilæ ſuper campanile Eccleſiæ majoris in ſignum fidelitatis, ac etiam quod liberarent centum nonaginta Papienſes, quos habebant incarceratos. Ac etiam præcepit eis Imperator, ut ſervarent pacem perpetuam ſuis vicinis. Tametſi hoc Mediolanenſes atque Cremonenſes paucioribus ſeptem menſibus ſervaverunt, immo ante hoc ſpatium Laudenſibus, cum nullum malum adhuc illis intuliſſent, pacem ipſam violavere. Deni-*

PAGIUS ceptum eſt Privilegium tunc Uladiſlao Regi creato conceſſum; eo enim circulum ei concedit Imperator, eumque Ducem appellat. Recitat illud integrum Peſſina, ex quo pauca hæc deſcripſi: *Noverit poſteritas, qualiter nos Wladiſlao Duci Bohemiæ ob inſignia ſervitii & devotionis, tam ejus, quam omnium Bohemorum merita, honoris inſigne, quo avus & cæteri ejus progenitores Duces Bohemiæ beneficio Imperialis Excellentiæ, cæteris Ducibus præminebant, circulum videlicet geſtandum conceſſimus, & per eum omnibus ſucceſſoribus ſuis in perpetuum decrevimus,* &c. *Datum Ratiſponæ XV. Kalend. Febr. indict. V. anno MCLVIII. regni noſtri anno VI. imperii III.* Uratiſlaus Bohemiæ Dux ſæculo ſuperiori ab Henrico Imp. Bohemiæ Rex dictus fuerat, & hanc dignitatem Fridericus Imp. hoc anno Uladiſlao reſtituit. Circulum autem aureum Regibus abſque corona tribui oſtendunt exempla a Ducangio recitata in voce *circulus aureus*. Sed hæc longioris diſcuſſionis ſunt, quam ut poſſint in tam brevi Opere pro dignitate explicari.

V. Mediolan. ſe Friderico Imp. dedunt. Redeo ad Mediolanenſes, quos Otto Morena in ſua Laudæ civitatis Hiſtoria teſtatur ſe Friderico Imp. dediſſe: *Mediolanenſes itaque ſe Frividentes totam eorum terram deſtrui, ſcientesque etiam ſe non poſſe defendere, timenteſque inſuper ne Imperator ab obſidione non diſcederet, donec ipſos caperet, cum ipſo Imperatore pepigerunt; ut ſe in ejus manibus ponerent, et de ſuis præceptis obſervandis plures ducentis obſidibus tradiderunt. Poſt hæc itaque ab obſidione diſcedens, ibique de ſuis relinquens, qui fidelita-*

Deinde Mediolanenſes, Cremonenſes, Papienſes quoque & Placentini de ſtando & per omnia attendendo ipſius Imperatoris praecepto, ei tum multos obſides tradiderunt. Ibique ipſe dominus Imperator multas leges quas fecerat, in ſcriptis redigi fecit; multaque etiam praecepta hortatu ſuorum Principum cuſtodiri praecepit. His itaque ſic peractis, cum Imperator omnia ſe bene peregiſſe, & Imperium ſuum ſicut ſe decebat, in pace quieta obtinere pateret, quamvis in contrarium ſibi paulo poſt contigerit, de Roncalia campo diſceſſit. Hucuſque de conventu Roncaliæ celebrato. Meminit ejuſdem Radevicus, qui & aliquas ibi leges conſtitutas affirmat.

Sed quod de quatuor inſignioribus legum doctoribus, qui Bononiæ publice hoc tempore profitebantur, mentio facta eſt, nempe de Bulgaro, Martino, Joanne, atque Jacobo, ſicut Bulgarus omnes excelluit, & probitate inſignis enituit, ita Martinus parum feliciter munus abſolvit, atque haud laudabili exiſtimatione dimanavit ad poſteros, ut de ipſo Jaſon illud uſurpet: Martinum nihil umquam ſaai, vetique dixiſſe. Ut tu intelligas, Lector, quis, qualiſve fuerit, qui tanta tribuit Imperatori. Sed & cervicoſus eſt habitoa, ut quam ſemel defendendam ſuſcepiſſet opinionem, quantumlibet erroneam & ſingularem, numquam dimiſerit, ſed obſtinate omni cona- X. De antiquioribus JureCoſ. judicium.

PAGIUS *litatem a Mediolanenſibus exigerent, & reciperent, Modoetiam perrexit; ibique militibus de Martoſana & de Sepria convenientibus, & pactum cum ipſa ineuntibus, omnibuſque ſibi fidelitatem facientibus, eos in ſua tuitione accepit.* Fridericus Mediolanum ingreſſus non eſt, ſed die VI. Idus Septembris Mediolanenſes ad ſuos pedes proſtratos excepit, & *a Mediolano caſtra movens apud Modoicum* (vulgo Monza) *ſedem regni coronatur*, inquit Radevicus cap. 43.

VI. Inter Franciæ & Angliæ Reges pax ſumma viget. A rebus Italicis ad Anglicas tranſeo. Gervaſius in Chron. ad hunc Chriſti annum ſcribit: *Rex Henricus tranſfretavit, & Pariſios profectus a Rege Franciæ Lodovico in magna gloria & honore ſuſceptus eſt, filiam ejus*, (Margaritam appellatam) *filio ſuo Henrico petiit & accepit. Eo tempore per induſtriam Thomæ Cancellarii* (poſtea Archiepiſcopi Cantuarienſis ac Martyris) *a Lodovico Rege Francorum Chriſtianiſſimo, viro tamen nimis ſimplici obtinuit, ut quaſi Sineſcallus Regis Francorum intraret Britanniam, & quoſdam ibidem inter ſe inquietos & funebre bellum exercentes coram ſe convocaret & pacificaret, & quem invenirit rebellem, violenter coerceret. Hic fuit primus ingreſſus ejus ſuper Britones edomandos, & ſic civitatem de Nantes ad jus dominationis ſuæ inflexit. De hinc expugnato Toarco, Regem Franciæ a Cenomanica urbe ad Montem Sancti Michaelis, & exinde per Bajocas, Cadomum, Rotomagum, non impari quam ille eum per Franciam gloria & honoris magnificentia in Franciam deduxit.*

VII. Actum de matrimonio inter filiam Regis Franciæ & filium Reg. Angliæ. Sed hæc magis explicanda. Henricus II. Angliæ Rex anno MCLVII. Thomam Cantuarienſem Archidiaconum, prece & conſilio *Theobaldi* Cantuarienſis Archiepiſcopi Cancellarium Regni ſui conſtituit, uti narrat Hovedenus ad eum annum. Tum eum in Galliam hoc anno miſit *Margaritam* Regis Francorum filiam, Henrico filio ſuo in conjugem accepturus, uti refert Matthæus Pariſius; ſed licet matrimonii tractatus hoc anno cœptus fuerit, matrimonium tamen nonniſi poſt ſequentem annum concluſum. Interim Gaufridus Henrici Angliæ Regis frater obiit, & *idem Rex tranſiens Nannetiam civitatem jus ſuum recepit*, inquit Matthæus Pariſius hoc anno. Robertus vero de Monte in Chron. ad hunc annum teſtatur, Henricum Regem evocatum a Rege Francorum cum paucis Pariſius veniſſe, & inæſtimabili honore exceptum eſſe. Subdit: *Inde rediens, filiam Regis Francorum ſecum adduxit, & eam ad cuſtodiendum & nutriendum Roberto de Neuburgo fideli ſuo tradidit;* quod ideo factum, quia inter matrimonii futuri leges una erat (multæ poſtea diſcordiæ ſeminarium); ut dotis nomine *Giſortium* Normanniæ oppidum, quod Galli occupabant, in Anglorum Regis jura tranſiret, cum *Margareta*, quæ tantum triennis erat, Henrico Regi nuberet, interim in ſequeſtrorum manibus eſſet, & Margarita in ſoceri poteſtate. Quæ ad dicendorum intelligentiam præmittenda fuere.

Sanctii Caſtellæ Regis dominatio brevis fuit; cum inter Hiſpaniarum Hiſtoricos conveniat, eum anno ſuperiori Regem creatum, & currenti ultimo die menſis Auguſti vita functum. Rodericus lib. 7. cap. 9. ait Sanctium regnaſſe *annum unum*, quod & legitur in Additamento ad Pelagium Ovetenſem; *Regem Sanctium, qui poſt mortem patris per unum ſolummodo annum regnavit; alterum Regem Fernandum regnantem* (eo itaque adhuc vivente Auctor Additamenti vixit) *in Legione, & in terra beati Jacobi Apoſtoli*, id eſt, in Gallæcia. Tudenſis Sanctio aſſignat annum unum & dies duodecim, verum ſecundum librum, cui titulus *Tumbus Niger S. Jacobi*, ſupra annum dies tantum ſeptem regnavit, in eo enim legitur Alphonſum Imp. *era MCXCV. VIII. Kal. Septemb.* demortuum, & omnes tradunt Sanctium die XXXI. Auguſti eræ MCXCVI. naturæ debitum ſolviſſe. Moretus in Inveſtigat. Regni Navarrici pag. 664. & ſeq. refert ſe legiſſe antiquam inſcriptionem marmori in Eccleſia Sanctæ Mariæ Fuſelenſis inſculptam, in qua dicitur: *Era MCLXXXXVI. Rex Sanctius domni Aldephonſi Imperatoris Hiſpaniarum filius dedicavit cantum* (id eſt, *angulum*, ut explicat Ducangius in voce cantus) *Eccleſia Fuſelenſis, Raimundo Giliberti exiſtente Abbate ejuſdem Eccleſia, & eadem era prædictus Rex domnus Sanctius obiit ultimo die Auguſti.* VIII. Obitus Sanctii III. Caſtella Reg.

Alphonſus adhuc puerulus *Sanctio* patri in Regnum Caſtellæ ſucceſſit, magno Caſtellanorum damno. Sandovalius fol. 213. ait multas Chartas ſupereſſe datas era MCXCVI. Alphonſo puerulo Toleti regnante & Fernando ejus patruo Legione. Inter Caſtellæ Proceres magnæ diſſenſiones fuere occaſione tutelæ Regis puerili, adeo ut Fernandus partem Caſtellæ Regni occuparit; *Mortuo ejus fratre Sancio*, inquit Tudenſis ad eram MCXCVI. *maximam partem regni Caſtella obtinuit. Nutriebat quidem ipſe fratris Adephonſum puerulum, quem dedit Comiti Manrico* (vulgo de Haro) *ad cuſtodiendum. Tunc regnavit Fernandus Rex in toto imperio patris ſui, unde Rex Hiſpaniarum fuit* IX. Ei ſuccedit Alphonſus VIII. filius.

natu ſucci perſeverarit: adeo ut in vulgare proverbium ejus durities apud Juriſconſultos in hanc uſque diem pertranſierit, ut Martinum appellent, qui ſuæ ipſius ſententiæ ſingulari pertinaci ſtudio inhæreſcat. Contra vero, quem præ cæteris a Guarnerio laudatum audiſti Jacobum, hunc cognomento, De regione dictum, ſummopere laudavit defunctum epiſtola ſua Petrus (a) Bleſenſis, quam potius publicum diaeris epitaphium, tanti viri gloriam immortalitati conſecrans. Cum tamen neſcio quomodo hunc tanta luce coruſcum non viderit, qui recentiorum Jureconſultorum vitas conſcripſit; nam penitus prætermiſit.

(a) Pet. Bleſ. ep. 173.

An.

PAGIUS *fuit vocatus; ſed concordantibus Comite Manrico & fratre ejus Comite Nuano cum omnibus qui ad regnum Caſtelle pertinebant, Adephonſum filium domini ſui Regis Sancii ſibi Regem conſtituerunt. Ferdinandus autem Rex, ut erat pius & hilaris, acceptavit quod fecerant Caſtellani.* Per pueritiam Alphonſi VIII. non ſolum Aragoniæ & Navarræ Reges jugum ſibi ab Alphonſo Imperatore impoſitum excuſſere, ſed etiam Sanctius Sapiens Navarræ Rex ab eo tempore quæ Prædeceſſores & ipſemet ultra Ebrum fluvium amiſerant, aut ſaltem maximam partem recuperavit.

X. *Calatrava traditur Raimundo Fiterii Abbati.*

Hujus anni initio rumor fuit, Mauros Africæ quamprimum in regiones Sanctii Caſtellæ Regis hujus nominis III. cum ingentibus copiis irruptionem facturos. *Fratres autem militia Templi*, inquit Rodericus lib. 7. cap. 14. *qui arcem Calatrava tenebant, timentes quod non poſſent Arabum violentia obviare ad Regem Sanctium acceſſerant ſupplicantes, ut & arcem & villam Calatrava acciperet, quia non erat eis facultas Arabibus reſiſtendi, nec inventus fuit aliquis de potentioribus, qui vellet defenſionis periculum expectare.* Quare Raimundus Abbas Fiterii Ordinis Ciſtercienſis ſollicitatus a Didaco Velaſqui, quondam ſtrenuo in officio militari, & a juventute cum Rege Sanctio enutrito accedens ad Regem petiit Calatravam. Abbas cum Didaco Monacho venerunt ſtatim ad Joannem Primatem Eccleſiæ Toletanæ, qui fecit *publice prædicari, ut omnes euntes in auxilium Calatravæ omnium peccatorum veniam mererentur.* Res adeo feliciter ſucceſſit, *ut vix eſſet, qui aut in propria perſona non iret, aut equos, aut arma, aut pecunias in ſubſidium largiretur.* Rex Sanctius dedit Abbati in poſſeſſionem perpetuam, villam & præſidium Calatravæ, ſicque *Agarenorum exercitus, de quo rumor increverat, non advenit.* Literæ donationis Calatravæ referuntur in Prologo libri de Origine & conſtitutionibus Ordinis Calatravæ, & datæ dicuntur *era MCXCVI. menſe Januario anno quo Dominus Aldephonſus famoſiſſimus Hiſpaniarum Imperator obiit.* Sanctius Navarræ Rex uti teſtis aut confirmator ſubſcripſit primus cum Proceribus, & poſt hos Joannes Archiepiſcopus Toletanus cum aliis Epiſcopis. Licet autem Alphonſus Imperator anno ſuperiori obierit, Hiſpani tamen ſæpe in literis Regiis non ad annum Julianum, aut eræ currentis, ſed ad eum cujus nondum duodecim menſes effluxere reſpiciunt.

XI. *Inſtituitur Militia Calatravæ.*

Raimundus Abbas Calatravæ Militiam inſtituit, quæ amplexa eſt Regulam Ciſtercienſium, *temperato habitu, ut militaris agilitas expoſcebat*, inquit Rodericus laudatus. Primus Ordinis Magiſter fuit frater Garſia, quia ea dignitate jam potiebatur *octavo Kalendas Octob. indict. XIII.* anno MCLXIV. quo Alexander III. confirmavit inſtitutionem hujus Ordinis Literis ſuis in citato libro de Origine Conſtitutionibus Ordinis Calatravæ recitatis. Iis Pontifex jubet, ut Abbati Ciſtercienſi fratres omnes ſubdantur, qui tamen poſtea ſubjecti fuere immediatæ juriſdictioni Abbatis Morimundi in Francia.

XII. *Inſtituitur Militia S. Juliani.*

Eodem circiter tempore *Ordo militaris Sancti Juliani de Peirero* in Regno Legionenſi initium ſumſit. Manricus in Annalibus Ciſterc. hoc anno cap. 2. poſtquam de utroque Ordine locutus eſt, ait ex Religionibus militiæ ſacræ deditis quibus floret Hiſpania, non aliam antiquiorem inveniri quam Calatravæ, quippe talis a primo ſui exordio, ad cujus normam aliæ ſurrexere. Nam cæteræ, aut ſub ipſa militarunt, ſcilicet *Chriſtus, Avis, Monteſia*, aut militare ab ipſa didicerunt: San-Julianea, eiſdem ſuſceptis legibus, cum ſub nullis vixiſſet duobus annis. Divi Jacobi anterior Congregatio, ſed non Religio, & Congregatio adeo depravata (verba ſunt Prologi ad ipſius Regulam) ut ex atrocitate flagitiorum magis, quam ex fidelium propugnatione, deſignaratur. Itaque ante Ferdinandi Regis tempora (nam in regno Legionis initium ſumſit) militum potius indulgentium mundanæ gloriæ, & terrenis affectibus, quam infeſtantium inimicos Crucis Chriſti Conventus fuit. At poſtquam Calatravæ novos milites, atque Sancti Juliani Ciſtercienſium viderunt adſcriptos Regulæ, ſanctum eorum zelum æmulati Canonicos Regulares elegerunt, quibus ſe ſociarent & quorum inſtituta profiterentur.

XIII. *Leges Manuelis Imp. in favorem Eccleſiæ.*

Manuel Græcorum Imperator *anno imperii ſui decimo quinto decrevit, ut nemo deinceps ſacris apud Byzantium monaſteriis negotium faceſſeret de eis prædiis, quæ quocunque in loco illa poſſiderent. Hancque donationem confirmavit libello, qui, quod aureo ſigillo munitur, Aurea Bulla vocari vulgo ſolet. Unde nullum hactenus Monachum Judicum fores pulſantem videre eſt, utpote cum nihil adſit, de quo lis intentari iis queat. Et hæc quidem ſic ſe habet Conſtitutio. Cum vero annuum plerique dierum lege excipiantur, quibus nimirum vel Dominica a Chriſtianis myſteria peragebantur, vel magni alicujus viri agebatur memoria, fiebat ut judicia in Republica in immenſum prolatata, nunquam ad exitum perducerentur. Exinde vidi ego homines in litibus ſeneſcentes, imo & immorientes iiſdem. Sed peſſima lex iſta novo Decreto in Republica abolita eſt. Quippe Imperatoris Edictum, neque dies feſtos omnino ut pro feſtos haberi ſtatuit, neque tamen dilationibus hujuſmodi trahi in infinitum judicia; ſed religioſos & eorum forenſium immunes illos eſſe decrevit, in quibus aliquando Deus ſingulare in homines beneficium contuliſſet: cæterum alios totos feſtos eſſe, alios interciſos, ita ut nimirum horis matutinis lege agere non liceret, poſt meridiana autem integra partibus admittendis vacarent*, inquit Cinnamus lib. VI. num. VIII. Prioris Conſtitutionis meminit Baronius anno MCXLVIII. num. XLIV. poſteriorem vero recitat anno MCLXVI. num. ult. de utraque Novella Cinnamus hic uno tenore locutus eſt.

I. Quomodo diſcordia renovata inter Imp. & Roman. Pont. (a) Radev. l. 2. c. 15.

QUi ſequitur annus Redemptoris milleſimus centeſimus quinquageſimus nonus, Indictione ſeptima, inter Imperatorem atque Romanum Pontificem diſcordiis iteratis, fuit rerum difficilium agendarum moleſtiis Romanæ Eccleſiæ infeſtiſſimus. Quænam iſta fuerint, ab auctore qui habebat præ oculis, ſunt petenda, nempe Radevico qui aderat, ſicque narrare pergit: (a) *Friderico in hibernis agente, Hadrianus Romanæ Urbis Antiſtes quorumdam inſtinctu, ea quæ jam inter ipſum & Imperatorem apud Auguſtam ſopita fuerant, refricare cœpit, & denuo meminiſſe, modo Nuntiorum ſuorum injuriam, modo eorum qui pro colligendo fodro directi fuerant, inſolentiam, & Caſtellanorum ſuorum gravamen incuſans, ſe pro bonis mala ſuſcepiſſe, Imperatorem beneficiis ſuis ingratum exiſtere. Proinde occaſionem quærens, cum audiſſet, quod regalia Principi tam ab Epiſcopis & Abbatibus, quam a civitatibus, & proceribus recognita fuere: litteras in fronte quidem leniores, diligentius vero conſiderata acriori commonitione plenas ſuper hoc negotio dirigit, eaſque quidam indignus & vilis nuntius præſentans, antequam recitatæ fuiſſent, diſparuit. Qua de re commotus caloreque juvenili ad vicem rependendam accenſus, meditationem concipit, non quidem per abjectam, ſed per honoratam illi reſpondere perſonam.*

*Jam antea miſſus fuerat ad Sedem Apoſtolicam Epiſcopus Vercellenſis, amicam deferens petitionem, quatenus Guidonem nobilem juvenem filium Comitis Guidonis Blanderatenſis, cujus ſupra mentionem fecimus, quem loco Anſelmi Princeps in Ravennate Eccleſia ſubrogari fecerat, ibidem confirmaret & ordinaret. Nam idem juvenis * infra ſacros ordines adhuc exiſtebat, & clericus Romanæ Eccleſiæ pridem factus, ac in ſubdiaconum a*

* male infra ſacros ordines ponit ſubdiaconatum.

Papa Hadriano conſecratus, non niſi ejus conniventia & aſſenſu in aliam Eccleſiam transferendus putabatur. Cum autem hoc a Romano Pontifice, volente ea irritam revocare quod factum fuerat, negaretur: mittitur denuo Hermannus Verdenſis Epiſcopus in idipſum; ejuſque negotium etiam effectu caruit. Quod ſi quis plenius ſcire deſiderat, epiſtolas utrimque directas conſulat, quorum talia ſcripta inveniantur.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus Hadriano Romanæ Eccleſiæ venerabili Pontifici.

II. Literæ Imp. de promovendo Guid. ad Raven. Eccl.

Dilecto & fideli noſtro Anſelmo bonæ memoriæ Ravennenſis Eccleſiæ venerabili Epiſcopo defuncto, ne curia noſtra diutius tanto careret Principe, operam dare curavimus, loco ejus talem ſubrogare perſonam, quæ pro tempore ad reſarcienda Eccleſiæ illius damna, & ad noſtrum peragendum ſervitium apta videretur. Ante omnia autem præ oculis mentis habentes, & aure non ſurda audientes quod ſcriptum eſt: (b) Honore invicem prævenientes; filium Comitis Blanderatenſis, quem vos in clericum Romanæ Eccleſiæ & filium noſtra petitione aſſumpſiſſe recordati ſumus: viciſſim ad honorem veſtrum & S. R. E. altius ſublimari intendimus, in ea præſertim Eccleſia, quam poſt ſanctam Romanam Eccleſiam, aut maximam, aut unam de maximis habemus, noſtræque voluntatis propoſito, divina favente clementia, in electione illius perſonæ concorditer & voluntarie univerſa Ravennas convenit Eccleſia, præſentibus viris honeſtiſſimis, Legato noſtro & veſtro, hinc Hyacinto Cardinali, inde Hermanno Verdenſi Epiſcopo. Scientia autem & moribus in perſonam præfati Electi una cum genere convenientibus, propter reverendum veſtræ paternitatis teſtimonium commendabilior & acceptior eadem perſona nobis jam facta eſt, quam utique etiam diligi a vobis;

(b) Rom. 12.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCXCVII. An. Hegiræ DLIV. inchoato die 23. Januar. fer. 6. An. Chr. 1159. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6652.

☉ 20. D. ☽ 2. P. 22. April. Indict. 7.

JESU CHRISTI 1159.

ALEXANDRI III. PAPÆ 2.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 8. IMP. 5.

MANUELIS COMNENI IMP. 17.

ANum. I. ad XVIII. Fuſe narrat Baronius geſta inter Hadrianum Papam & Fridericum Imperat. ut concordia inter Sacerdotium & Imperium reſtitueretur & omittit quæ pertinent ad diſſidium, quod inter eundem Imperatorem & Mediolanenſes verſabatur, quæ ideo nobis hic ſupplenda. Hoc anno juxta tractatum habitum cum Mediolanenſibus *menſe Januario Fridericus binos e ſuis Proceribus Mediolanum mittit Legatos, qui novos Conſules creent; ſed iidem furenter a Mediolanenſibus repelluntur*, ut habet Otto Morena a Puricello in Monument. Baſilic. Ambr. num. 419. citatus. Radevicus lib. 2. cap. 21. ait, duos illos Proceres fuiſſe Ottonem Comitem Palatinum, & Rainaldum Cancellarium. Hic poſtea Archiepiſcopus Colonienſis creatus & *Archicancellarius* Imperii in Italia nuncupatus, quæ dignitas penes ejus ſucceſſores uſque ad noſtra tempora fuit, licet nullum ei nunc munus attribuatur; ſed Rainaldus hoc & ſuperiori anno nondum Archicancellarius Italiæ erat; ea enim dignitate

Fridericus fruſtra tentat ſibi ſubjicere Mediolan.

bis, & honorari gaudemus, & volumus ea tamen ratione & ordine, quo patres filios ſuos ſolent diligere, quos ſuo tempore & manumittunt, & domui ſuæ providere permittunt. Et quidem decentiſſimum eſt, ſanctam Romanam Eccleſiam, tamquam matrem omnium Eccleſiarum, filios qui ſunt fructus ventris, aggregare, & aggregatos ad decorem domus Dei per domos & familias diſtribuere. Quibus etiam noſtrum Imperium tamquam ab utero & gremio matris noſtræ progredientibus debeat, & velit congruum honorem impendere. Proinde altiori conſideratione veſtra perpendat diſcretio, quid in hac cauſa tam veſtræ quam noſtræ majeſtati & honeſtati conveniat. Hactenus Imperatoris ad Hadrianum Papam epiſtola, cui idem auctor mox ſubiicit illam, quam Pontifex reddidit Imperatori, iſtis ſcillicet verbis:

Hadrianus ſervus ſervorum Dei chariſſimo in Chriſto filio Friderico illuſtri Romanorum Imperatori ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

III. Epiſt. Hadriani de non promovendo Guidone. *Qualiter ſuperni Conditoris intuitu, & tuæ excellentiæ, quam dilecti filii noſtri Guidonis Blanderatenſis Comitis interventu dilectum filium Guidonem ſubdiaconum noſtrum, ejuſdem Comitis filium olim in familiaritatem & in noſtrum conſortium receperimus; qualiter etiam intuitu probitatis ejuſdem atque pro honore & utilitate ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, tamquam ſi in diaconum jam fuerit ordinatus, Eccleſiam ei ſpecialiter, aſſignaverimus: & nos profecto memores, * &* [* ſumus] *a ſerenitatis tuæ memoria non credimus excidiſſe. Nunc autem honeſtatem ipſius conſiderantes, & profectum ſcientiæ, ſi ei vita comes fuerit, attendentes; intelligentes etiam quanta per eum, ac per nobiles & potentes parentes ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccl. adhuc poterunt commoda provenire, & ad quantum dignitatis apicem in eadem Romana Eccleſia ipſe valeat, vita generi concordante, conſcendere, cum a Sede Apoſtolica in ſubdiaconatus officium ſit promotus, & ei tamquam ſi jam diaconus eſſet (ſicut ſuperius dictum eſt) a nobis ſit Eccleſia ſpecialiter aſſignata: communicato fratrum noſtrorum conſilio, a noſtro latere tam pretioſum pignus, juxta petitionem excellentiæ tuæ, non potuimus removere; ſed ipſum opportunitate accepta, Deo auctore, in Rom. Eccleſia ad honorem ejuſdem Eccleſiæ & Imperii intendimus ordinare, ut vel in ea, prout divina gratia propoſuerit, quandoque ad ſublimiora conſcendat, vel exinde ad alterius Eccleſiaſticæ faſtigium dignitatis ipſum contingat, auxiliante Domino, pervenire. Convenientius ſiquidem eſt, ut qui filius & clericus eſt Rom. Eccleſiæ, ab ejus gremio non recedat; & ipſa et circa ſe locum dignitatis conferens, eidem inde provideat altiora. Ipſa etenim viros & moribus & ſcientia adornatos, preditos honeſtate, & ſanguinis nobilitate præclaros ad ſe libenter evocat, & eos aliunde conſuevit admittere, non ſe talibus, cum ipſos in gremio ſuo habeat, facile ſpoliare. Quia igitur hoc decentius eſſe conſpicimus, & honorabilius exiſtere arbitramur, confidentes etiam imperatoriæ majeſtati hoc potius debere placere, & gratum atque acceptum eſſe: poſtulationem tuam in hac parte non duximus admittendam, credentes atque ſperantes, quod ex quo noſtram ſuper hoc cognoveris voluntatem, tu ipſe noſtram intentionem & propoſitum commendabis.* Hacuſque ad Imp. Hadrianus Papa. Pergit autem Radevicus (a): [(a) Radev. l. 2 c. 18.]

IV. *Princeps ergo & ipſe, accepta occaſione, ſuam hoc modo ſolatur indignationem. Jubet Notario, ut in ſcribendis chartis nomen ſuum præferens, Romani Epiſcopi ſubſecundet, & dictionibus ſingularis numeri ipſum alloquatur. Qui mos ſcribendi cum antiquitus in uſu eſſet communi, a modernis ob quamdam perſonarum reverentiam & honorem putatur immutatus. Ajebat ſiquidem Imperator, aut Papam debere ſervare ſuorum anteceſſorum ad perſonam Imperialem ſcribendi conſuetudinem; aut ſeipſum antiquorum Principum morem in ſuis epiſtolis oportere obſervare. Hæc itaque cauſa ſermonum & nuntiorum majorem inter eos ſimultatis fomitem miniſtravit.* Non extant litteræ Friderici ad Hadrianum iis contumeliis inſignes, ſed quas reſcripſit ad ipſum Pontifex, habentur in Appendice ad Radevicum, his verbis conſcriptæ ex Nauclero, qui ſe eas in Hirſaagienſi cœnobio Spirenſis diœceſis reperiſſe, teſtatus eſt:

V. *Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Friderico Romano Imperatori ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Lex divina (b) ſicut parentes honorantibus longævitatem promittit, ita maledicentibus patri & matri ſententiam mortis intendit. Veritatis autem voce docemur, (c) quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur. Quapropter, dilecte in Do- [(b) Ex. 20.] [(c) Mat. 20.]

mi-

PAGIUS tate potiebatur Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, ut patet ex Charta ab eo in gratiam monaſterii Sancti Dionyſii Mediolanenſis emiſſa, apud Puricellum in Diſſert. Nazariana cap. 104. num. 12. dataque *anno MCLVIII. in Roncalia XV. Kal. Decembris*, aliaque ſcripta IV. die Aprilis anno MCLIX. recitata a Petro Maria Campi in Hiſtoria Eccleſiæ Placentinæ part. II. pag. 358. in qua Rainaldus dicitur tantum Cancellarius. Archicancellarius juxta Ottonem Morenam electus fuit an. MCLXI. quo Fridericus Imp. in Italia agens poſtremam Me-

mino fili, ſuper prudentia tua non mediocriter admiramur, quod beato Petro & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ non quantam deberes, exhibere reverentiam videris. In litteris enim ad nos miſſis nomen tuum noſtro præponis: in quo inſolentiæ, ne dicam arrogantiæ notam incurris. Quid dicam de fidelitate B. Petro & nobis a te promiſſa & jurata; quomodo eam obſerves, cum ab iis qui dii ſunt, & filii excelſi omnes, Epiſcopis videlicet, homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum ſacratas manibus tuis innectis, & manifeſte factus nobis contrarius, Cardinalibus a latere noſtro directis non ſolum Eccleſias, ſed & civitates regni tui claudis? reſipiſce ergo, reſipiſce, tibi conſulimus. Quia cum a nobis conſecrationem & coronam merueris, dum inconceſſa captas, ne conceſſa perdas, nobilitati tuæ timemus. Hæc Hadrianus ad Fridericum, qui ad eum tunc iſta reſcripſit:

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus Hadriano Eccleſiæ Catholicæ Pontifici omnibus illis adhærere, quæ cœpit Jeſus facere & docere.

VI. *Lex juſtitiæ unicuique quod ſuum eſt reſtituit. Non enim parentibus noſtris derogamus, quibus, in hoc regno debitum exhibemus honorem, a quibus videlicet primogenitoribus noſtris & regni dignitatem ſuſcepimus & coronam. Numquid tempore Conſtantini Silveſter regalis aliquid habuiſſe dignoſcitur? ſed ejus pietatis conceſſione libertas reſtituta eſt Eccleſiæ, pax reſtituta eſt: & quidquid Papatus veſter habere dignoſcitur, largitione Principum obtinet. Unde cum Romano Pontifici ſcribimus, jure antiquo & nomen præponimus, & ad juſtitiæ normam idem nobis ſcribenti concedimus. Revolvite Annales; & ſi lectum neglexiſtis, quod aſſerimus, illic invenitur. Ab iis autem qui Dei ſunt per adoptionem, & regalia noſtra tenent, cur homagium & regalia ſacramenta non exigamus? cum ille noſter & veſter inſtitutor ab homine Rege nihil accipiens, ſed omnia bona omnibus conferens, qui pro ſe (a) & Petro cenſum Cæſari perſolvit, & exemplum vobis dedit, ut ita faciatis, doceat vos dicens: (b) Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde. Aut igitur regalia noſtra nobis dimittant, aut ſi hæc utilia judicaverint, quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari perſolvant. Cardinalibus utique veſtris clauſæ ſunt Eccleſiæ, & non patent civitates; quia non videmus eos prædicatores, ſed prædatores; non pacis corroboratores, ſed pecuniæ raptores; non Orbis reparatores, ſed auri inſatiabiles corraſores. Cum autem viderimus eos, quales requirit Eccleſia, portantes pacem, illuminantes patriam, aſſiſtentes cauſæ humilium in æquitate; neceſſariis ſtipendiis & commeatu eos ſuſtentare non differemus. Humilitati autem, quæ eſt cuſtos virtutum, & manſuetudini non minimam notam inurit is, cum hujuſmodi quæſtiones religioni non multum conferentes ſæcularibus perſonis proponitis. Provideat itaque paternitas veſtra, ne dum talia movet, quæ indigna ducimus, offendiculum ponat illis, qui velut ad imbrem ſerotinum ori veſtro aures ſuas arrigere feſtinant. Non enim non poſſumus reſpondere auditis, cum ſuperbiæ deteſtabilem beſtiam uſque ad Sedem Petri reptaſſe vidimus. Paci Eccleſiæ bene ſemper providentes, bene ſemper valete.*

Quæ in Pontif. Frid. Imp.

(a) Id. 17.

(b) Id. 11.

VII. Audiſti Lector, Imperatorem ad tempora Conſtantini revocare originem privilegiorum Apoſtolicæ Sedis? Et cur non magis ad Chriſtum? ut probat, & docet abunde Nicolaus Papa ſcribens ad Michaelem Auguſtum, & alii Romani Pontifices, cum de his fuit ipſis agendum adverſus alios Imperatores, eadem ipſa ex rerum ignorantia refricantes. At quid provocat Fridericus ad Annales Hadrianum Romanum Pontificem? utinam ipſe conſuluiſſet quos citat Annales, haud certe progenitoribus ſuis acceptum tuliſſet Imperium, ſed tantum Apoſtolicæ Sedi, ſine cujus nutu nihil prodeſt genitum eſſe ex Imperatore ut quis poſſit fieri Imperator; ſed tantum quem elegerit, vel eligendum conceſſerit ipſe Papa, ut pluribus eſt demonſtratum in notatis ſuperius locis, anno videlicet octingenteſimo, atque plenius nongenteſimo nonageſimoſexto. Ad quæ loca Lectorem provoca, ne eadem hic ſint non ſine tædio repetenda.

Ad-

PAGIUS Mediolanenſem obſidionem ſuſcepit, *Rainaldus quoque Cancellarius, & tunc electus Archicancellarius Coloniæ.* Poſt hæc Archicancellarius nominatus.

II. Hæc optime a Triſtano Chalco lib. IX. narrata. *Fridericus*, inquit, *in Montem Ferratum hibernatum abiit ..... deinde menſe Januario anni MCLIX. agens Occimiani Montis ferrati oppido Fridericus, ſecumque agitans varios in ſe Italorum populorum affectus, eis, quibus majores opes eſſe audiebat, atrocia minabatur. Placentinis ſignanter imperatum, ut turres eminentiores ad viginti brachiorum altitudinem deprimerent, & foſſas urbis implerent, &c. Eodem tempore Mediolanum venere Rainaldus Colonienſis Archiepiſcopus, & Otto Comes Palatii, qui hoſpitium in Cœnobio Ambroſiano honorifice ſortiti vocatis præſidibus conſilii civitatis ſuadere eis niſi ſunt, ut ipſi quoque poteſtatem Cæſaream, quemadmodum aliæ urbes fecerant, acciperent. Id vero novum erat, & manifeſte contra conventa proximæ pacis. Quare ſtudioſi libertatis Actius Bultraſius, Caſtellinus Ermenulfus, & Martinus Malopera ingenti animo ſe ſe opponentes, multitudini ſuaſerunt, ut omnino huic jugo colla ſubmitterent;*

Medíolan. Legatos ejus ex urbe expellunt.

ma-

Addita adhuc ſunt iis alia diſcordiarum fomenta, quæ idem Radevicus ubi ſupra, narrare ſic pergit: (a) *Hæc itaque cauſa ſermonum & nuntiorum majorem inter eos ſimultatis fomitem miniſtravit, in tantum, ut quædam litteræ deprebenſæ dicerentur a Sede Apoſtolica directæ, quæ Mediolanenſes, & quaſdam alias civitates rurſus ad defectionem hortarentur. Hujus negotii veritatem tenor ſubjectarum epiſtolarum declarabit, quæ a diverſis perſonis hinc inde miſſæ ſunt.* Atque primo loco ponuntur quæ tunc ſcriptæ fuerunt a presbytero Cardinali Henrico tituli ſanctorum Nerei & Achillei ad Epiſc. Bambergenſem, pro pace integranda inter Imperatorem & Pontificem quæ ſic ſe habent (b):

(a) Radev. l. 1. c. 18.

(b) Id. ib.

VIII. *Venerabili patri & fratri & amico chariſſimo Eberardo Dei gratia Babenbergenſi Epiſcopo Henricus eadem gratia Sanctæ Rom. Eccl. presbyter Cardinalis tituli SS. Nerei & Achillei ſalutem in Domino.*

Epiſtola Henrici Card. pro pace quærenda

Sicut virtus Imperatoria ex eorum qui ſibi aſſiſtunt, diſcretione monſtratur; ita & ipſi quorum munitur conſilio, propriæ conſcientiæ & honeſtati debent attendere: quia & ipſorum honor ſic ad dominos ſpectare videtur, ſicut & domini detrimentum in eos proculdubio refunditur & redundat. Ea propter, dilecte pater & venerande frater & amice chariſſime, veſtram non tam docemus, quam monemus prudentiam, ut Imperialis dignitatis excellentiam, quantum in vobis eſt, in ea quæ ad pacem ſunt, & ad honeſtatem ſpectant, jugiter ſuadeatis. Subtilius enim & ſincerius in his quæ ad Deum pertinent, & juſtitiæ libertatem, ratio & diſcretio veſtra intelligit & cognoſcit, quam alii Principes, quantumcumque nobiles ſint, qui tamen ſacros canones, & ea quæ olim a Patribus diſpoſita & ordinata ſunt non noverunt. Interfuiſtis ipſi, ſicut unus ex nobis fideliſſimus mediator eis, quæ cum domino Imperatore de pace Eccleſiæ & ipſius ordinata ſunt in Alemannia, & eis quæ altera die vos ſecum fideliſſime, & ipſe nobiſcum benigniſſime de eadem pace tractavimus. Nunc autem ex litteris illis, quas celſitudini ſuæ poſt reditum meum domino meo placuit deſtinare quæ videlicet nec ſtylum, nec antiquam conſuetudinem Imperialium litterarum obtinebant, timemus multum, ne ſit in diverſa mutatus, & alia modo ſibi ſit facies, ſenſuſque diverſus. Replevit cor meum amaritudine, & faciem meam confuſione mutatio hæc. Quidquid honoris & jucunditatis & gloriæ apportaveram mecum, ex litteris illis videtur eſſe ſepultum atque obnubilatum. Ideo dilectiſſime frater & amice chariſſime, Epiſcopalis dignitas & ſacerdotii ordo, in quo vos providentia divina conſtituit, moneant diſcretionem veſtram, & inſtruant, ut ad honorem Dei ſtetis & veſtrum, pro honeſtate & libertate Eccleſiæ, ut in antiquis limitibus Eccleſiæ integritas conſervetur, ne temporibus veſtris, novis conſiliis honeſtas uſque modo turbata turbetur. Satis turbatum eſt, quidquid ſecundum conſilium veſtram putabamus efficere. Et dicimus vobis, quamdiu per homines rerum divinarum ignaros negotia portabuntur, ſtabiliri pax incepta non poterit; ſed ſi præſentia veſtra, & domini Præpoſiti Magdeburgenſis ſummam de pacis labore ſuſceperit: zelus Dei & ſcientia, qua præeminetis uterque, finem pacificum ad honorem Dei & Eccleſiæ, & Imperatoris noſtri gloriam per induſtriam veſtram & ſtudium veſtrum facillime poterit obtinere. Alioquin ſi tempore iracundiæ repertus non fuerit, qui reconciliationi intendat, & in cujus verbis poſſint iſta ſcandala complanari: res ipſa forſan aliud exiget; & quod hodie integrum eſt, major vehementia neceſſitatis diſrumpet. Hucuſque Henricus Cardinalis noſtri tituli decus & ornamentum; qui & anxius revocandæ exulis pacis, alias ad eumdem Epiſcopum litteras addidit, quibus iſta quæ ſequuntur, ama-

PAGIUS *manifeſtaque ſervituti ſe ſe addicerent. Quorum oratione adeo incenſi, inflammatique ſunt odio peregrini Magiſtratus civium animi, ut ad ejiciendos ab urbe Legatos concurrerint, & tumultu ipſo illi pene obtriti fuerint. Hi ad Fridericum reverſi illatam injuriam retulerunt, nec mediocriter conceptam in Mediolanenſes indignationem auxerunt.*

III. Fridericus ſtatim Legatos ad Cremenſes miſit, quos male acceptos fuiſſe tradit Otto Morena, *ut muros & foſſata caſtri Cremæ ab eo die uſque ad Sanctam Mariam, quæ dicitur Cerealis* (intelligit Purificationem Beatæ Virginis a cereis ſic appellatam) *deſtruerent. Ipſi vero Cremenſes hoc audientes, & in magnum dedecus accipientes, ſuper ipſos Legatos fortiter irruerunt, & interficere volebant; ſed ipſi fugientes & ſe abſcondentes, vix evadere potuerunt. Quod cum eveniſſet, valde triſtes ad Imperatorem redierunt, renunciantes ea, quæ ſibi Cremenſes fecerant.* Hac rebellione bellum vehementius in Italia inflammatur; Fridericus enim vindictam de hac injuria ſibi a Mediolanenſibus illata ſumere, ipſique ſe ſe fortiter defendere decrevere, ut refert Guillelmus Neubrigenſis lib. 2. cap. 8. Jam tamen anno ſuperiori Mediolanenſes ſe ſe ad vim repellendam parantes ſuburbana civitatis everterant, teſte Roberto de Monte, qui hoc tempore vivebat, & qui ad annum MCLVIII. ait: *Eodem anno inventa ſunt trium Magorum corpora, qui ſalutarem noſtrum infantem adoraverunt in Bethleem, in quadam veteri capella juxta urbem Mediolanum, & præ timore Friderici Imp. Alemannorum, qui eamdem urbem veniebat obſidere, levata, & in civitate poſita.*

Idem a Cremenſibus præſtitum.

Digitized by Google

ro animo ipſe reſpondit. Recitat eas litteras Radevicus his verbis: (a)

(a) Id. ib. IX. Quæ ad Henric. Eberard.

Henrico ſanctorum Nerei & Achillei Dei gratia presbytero Cardinali &c. Eberardus Babenbergenſis Eccleſiæ eadem gratia Epiſcopus, ſi quid eſt, orationis & ſervitii omnimodam devotionem.

Litteris veſtræ paternitatis lectis, & relectis, admirari ſatis non potui, quod eſſet illud verbum, immo quod eſſet, illud Væ, de quo ſcripſeratis mihi, cum adhuc a me prorſus eſſet abſconditum. Quæritans autem inveni quod volui, & unde multum dolui, teſte Deo, & multum doleo. Audivi, & conturbatus, & contriſtatus ſum. Contremuerunt omnia oſſa mea, adhæſit cutis oſſibus meis. Et quidem intellexi, & cognovi, quod bono ſemini non meo, ſed veſtro, pacis & concordiæ conſilio inimicus homo ſuperſeminaverit zizania. Omnia mala a bonis principiis orta ſunt. Sicut in ſacro eloquio: (b) Paravit Dominus vaſa mortis, ſagittas ardentes effecit: ita & in Imperialibus geſtis ac dictis ſimul ac ſcriptis pleraque reperiuntur, quæ alios ſeducunt, alios ædificant. Annales quandoque revolvuntur, apices Imperiales recitantur, forte in ea forma, quæ illi ætati, & tam bonitati, quam ſimplicitati temporum illorum competebat, hominibus tunc in directum loquentibus, neque numerum numero commutantibus, neque perſonas præpoſterantibus. Nunc vero mutata ſunt omnia. Sed non expalleſcat aurum, nec mutetur color optimus, nec diſpergantur lapides Sanctuarii in capite omnium platearum. Si qua exorbitatio conſuetudinis moderna facta eſt, his exemplis facta eſt, & hac occaſione, quia flamma ſopita demum quodam vento reſuſcitata eſt per litteras, quas dominus Papa nuper direxit domino Imp. ſuper ea quæſtione quæ vertitur inter Brixienſes, & Bergamenſes de contentione duorum caſtrorum: quas quidam pannoſus & velut hoſtis & inſidiator domino Imperatori deſpective quodammodo obtruſit, & ultra non comparuit, quæ videbantur duriores, & quaſi interdicti vim in ſe continentes, ne dominus Imperator cauſæ illius judicium ſibi aſſumeret.

(b) Pſal. 7.

X. *Hæc autem ſcribo vobis, non ut quæ-vam palliare, quæ palliandа non ſunt, ſed ut vos, & alii prudentes, & timentes Deum facilius morbo ſubveniatis, cauſa morbi cognita. Hinc inde dicimus, & ſcribimus quotidie: Venite, venite: Veniemus, veniemus, Sedemus (ſalva multa veſtra ſanctitatis reverentia dictum ſit) ſedemus & oſcitamus; ſedemus inquam, ut ait quidam in Romana Republica, nocte diem, die noctem expectantes, & jam prudentes & ſcientes perimus. De me dico vobis (ut tuis loquar auribus) nolo mali nuntii eſſe bajulus: neque veniam, ut audiam vel referam amaras hiſtorias; verba verbis obviant, quaſi pila minantia pilis. Ubi eſt ſapientia, ubi prudentia in regno & ſacerdotio? Separet nos Deus ab his, de quibus dicitur: (c) Omnis ſapientia eorum devorata eſt. Non dicatis nobis ultra, Venite; ſed potius vos claves habentes ſcientiæ nos prævenite; non invitati venite, & docete filios veſtros, non in amaritudine ſpiritus, ſed in lenitate & multa manſuetudine. Pereat illis Deus, qui oleum quaſi camino addentes, inter patrem & filium, inter regnum & ſacerdotium ſeminant diſcordias. Inſipiens factus ſum, vos coegiſtis me. Veniant pro Deo, nuntii boni, portantes pacem, tamquam ſcientes, & docentes nos: inſtate opportune, importune. More ſolito ſcribantur litteræ, adjuvante Domino. Flebile principium, medium, finis ſcilicet vertetur in gaudium. Dominus Imperator, superveniente Nuntio veſtro, propter quædam ſecreta negotia ſubito e caſtris diſceſſit. Ideo ego meis inſinuationibus certum reſponſum ab eo elicere, neque vos litteras ejus in continenti habere potuiſtis. Qualis ſit, vos ſcitis. Diligentes ſe diligit, aliis alienum ſe facit, quia nondum perfecte didicit etiam inimicos diligere.* Hactenus Epiſcopus Babenbergenſis, qui & ad Romanum Pontificem iſta ſcripſit itidem pro conciliandа concordia: (d)

(c) Pſ. 107.

(d) Radev. l. 2. c. 20.

XI. Eberard. ad Hadr. Pap. ep.

Cum & tacendi & loquendi tempus ſit: quando commune inſtat periculum, deſperationis potius, quam religionis eſt, ſervare ſilentium: omnium eſt conclamare, in unum concurrere, ac ferre præſidium. Quando autem impetus hoſtilis, aut incendium ingruerit civitati: præſertim eorum intereſt, qui vigiles civitatis ſunt, eos qui in arce ſunt, ipſum quoque patremfamilias expergefacere ad ſubveniendum in neceſſitatis articulo. Hac officii mei conſideratione & ſpecialis debiti, quo teneor multis rationibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ego licet minimus Epiſcoporum, qui nec ſum dignus vocari Epiſcopus, tam impudenter, quam imprudenter exclamo ad vos, reverendiſſime Pater & domine, hoc in tempore, quo nobis infirmioribus videtur imminere, quod multum pertimeſcimus periculum, & quidem ab illa olla, quam (e) ſuccenſam ab Aquilone vidit olim Propheta. Ignis quidam per ſcintillas occultas cœpit erumpere, ſed adhuc in fumo eſt, & Deo gratias, nondum in flammam eluxit. Inter vos domine, & filium veſtrum dominum noſtrum Imperatorem verba tenus adhuc aliquid perturbationis eſt: timendum valde, & metuendum, ne verba verbis obviantia ſua colliſione flammam tandem excutiant, quæ ſe latius diffundat in ſacerdotio & regno, quod Deus avertat. Ipſo

(e) Jer. 1.

filius

filius veſter, ſicut noſtis, dominus noſter eſt; vos autem quomodo Chriſtus, magiſter, & Dominus. Nemo noſtrum audet dicere hinc vel inde: Cur hoc facitis, aut dicitis? Optamus tantum, & rogamus ea, quæ ad pacem ſunt.

XII. *Quod ſi liceret, ſalva reverentia, verba ſingula cruttinare, & rationem ſingulorum exigere (in inſipientia dico) non, ut arbitror, expediret, quia potius ignis ſine mora diſcutiendus eſt, quam de igne, qua de parte venerit, diſceptandum. Supra me eſſe ſcio quæ loquor, ſed in ſimplicitate cordis mei coram eo, qui ſuper omnes & ſecretorum eſt conſcius, hæc loquor; & ex quo cœpi ſemel, loquar adhuc vobis confidenter tanquam Patri & domino, omiſſis illis, quæ aliter & aliter, ſecundum varias auditorum, & interpretum mentes poſſunt accipi. Dignetur ex integro ſcribere veſtra paternitas placide ac benigne filio veſtro domino noſtro Imperatori, & ad ſe paterno affectu cum revocare, promptum ad exhibendam vobis omnem reverentiam. Samuel David ſuum amplectatur, nec dimittat a ſe ſeparari, ut nulla ſciſſura chlamydis fiat, quatenus Deus honoretur, & Eccleſia Catholica tranquilla devotione lætetur.* Hæc ad Papam Hadrianum Epiſcopus Babenbergenſis Eberardus, de quo idem auctor (a): *Erat enim idem Epiſcopus religione & ſcientia præditus, vitæque purioris inſtitutionibus inſtructus. Cumque ad fidem Imperii & honorem præ ceteris diligentiam habere cognitus eſſet, apud quamplurimas terras opinio de eo celeberrima pervulgata eſt. Ejuſque ſtudium circa Scripturæ ſenſus, ac quæſtionum diſcuſſionem, tam attente verſabatur, ut inter prælia commanens, diverſas & ingentes curas earum ſedula meditatione ſolaretur. Cum autem omnes Epiſcopos, ſeu cujuſlibet ordinis Eccleſiaſticos viros Imperator diligeret, eoſque ampliori honore dignos duceret: ſpecialiter tamen memorati viri, ſicut prudentiſſimi, nitebatur conſilio, eumque dignum æſtimavit, in cujus arbitratu & diſcretione operas ſuas locaret, & onus ſimul ac honorem communicaret.* Hæc ipſe. At quæ narravimus, facta ſunt hoc anno ante Paſchale tempus, ut ejuſdem auctoris aſſequimur verbis.

(a) Radev. l. 2. c. 29. Laudes Eberardi Ep. Babenberg.

XIII. Alia legatio miſſa ab Hadr. ad Imp. Quomodo autem poſt hæc venerit legatio ab Hadriano Papa in caſtra ad Imperatorem, & quid attulerit, quidve geſtum ſit, ita idem Radevicus perſequitur: (b) *Præter alios Principes nobiles atque ſapientes interfuere ſuæ collationi & negotio Sedis Apoſtolicæ Legati, videlicet Octavianus tituli ſanctæ Cæciliæ presbyter Cardinalis, Henricus tituli ſanctorum Nerei & Achillei, Wilielmus Cardinalis diaconus, antea Papienſis Archidiaconus, & Guido Cremenſis diaconus Cardinalis, miſſi a Papa Hadriano, quorum itineris cauſas, ſimulque Nuntiorum Senatus populique Romani, reſcriptum litterarum venerabilis viri Eberardi Babenbergenſis Epiſcopi ſubter annotatum continet, quod tale eſt.* Quo videlicet de rebus, quæ ad pacem pertinent, pertractatis Epiſcopum Saltzburgenſem reddidit certiorem his verbis:

(b) Id. c. 30.

Reverendiſſimo patri & domino Eberardo Saltzburgenſis Eccleſ. Archiepiſcopo Eberardus Babenbergenſis gratia Dei, ſi quid eſt, cum oratione qualecumque ſervitium devotiſſimum.

Scio, pater ſanctiſſime ſacra pietatis affectu vos compati meis laboribus, & animæ mihi ſalutem & corpori quietem concupiſcere. Ut autem noveritis, quoad compati vos mihi oporteat: dico vobis, quod jam tædeat animam meam vitæ meæ, duo ferens onera in animo meo graviſſima, quod & invitus ducor, quo nolo; & quam diu durare debeat, ignoro veſtris & aliorum Fidelium orationibus adjuvari deſiderans, ut ab illis ſeparer, quibus juravit (c) Dominus in ira ſua: Si introibunt in requiem meam. Super hæc tempora periculoſa inſtare videntur, & prope eſt, ut inter regnum & ſacerdotium moveatur diſcordia. Et quidem Cardinalibus a domino Papa ad dominum Imperatorem tranſmiſſis, domino videlicet Octaviano, & domino Willelmo quondam Papienſi Archidiacono, poſt lene principium & ingreſſum quaſi pacificum, capitula duriſſima propoſita ſunt, verbi gratia.

(c) Pſ. 95.

XIV. Capitula ab Imp. ſervanda.

Nuntios ad Urbem, ignorante Apoſtolico, ab Imperatore non eſſe mittendos, cum omnis magiſtratus inibi B. Petri ſit cum univerſis regalibus.

*De domenicalibus Apoſtolici * fodrum non eſſe colligendum, niſi tempore ſuſcipiendæ coronæ.*

* al. fœderum id eſt fœnum & paleam. Sic lege in Conſtitutione ejuſdem Imp. de pace Conſtantiæ, pro, Sodrium, & ita pariter legas ſuperius Tomo XI. Annal. pag. 692. A verſ. S. Edit. Rom. pro feudum in marg. varia lectione male addita.

Epiſcopos Italiæ ſolum ſacramentum fidelitatis ſine hominio facere debere domino Imperatori.

Neque Nuntios Imperatoris in palatiis Epiſcoporum recipiendos.

*De poſſeſſionibus Eccleſiæ Romanæ reſtituendis, & tributis Ferrariæ, Maſſæ, * Ficorolæ, totius terræ Comitiſſæ Mathildis, totius terræ quæ ab Aquapendente eſt uſque Romam, Ducatus Spoletani, inſularum Sardiniæ & Corſicæ. Domino autem Imperatore ſuper his juſtitiam & conſilium conſtanter offerente, ſi & ipſi juſtitiam vellent facere & recipere: illis vero recipere tantum volentibus & non facere, hac ratione, quod dominum Apoſtolicum cauſæ ſubjicere, ac judicio ſiſtere non poſſent.* Hæc a Legatis Apoſtolicæ Sedis. Quæ autem contra Pontificem ſunt propoſita ita Radevicus:

* ſ. Ficodenſis.

XV. Propoſita ab Imp. contra Pontif.

Et e contrario, domino Imperatore multa

Digitized by Google

ta proponente de rupta concordia, quæ in verbo veritatis ſibi compromiſſa fuerat, de Græcis, de Siculo, de Romanis ſine communi conſenſu non recipiendis.

De Cardinalibus quoque ſine permiſſione Imperiali libere per regnum tranſeuntibus, & regalia Epiſcoporum palatia ingredientibus & Eccleſias Dei gravantibus.

De injuſtis appellationibus, & ceteris quamplurimis brevitatem ſuperantibus.

Cum Apoſtolicus per nuntium & litteras Cardinalium prædictorum ex conſenſu Imperatoris ſubmonitos, Cardinales alios ad hæc omnia complananda requiſitos, his qui aderant Nuntiis ſuis, & Curiæ Principibus vellet adjungere: unitatis & concordiæ verbum diu deſideratum, peccatis noſtris exigentibus, evacuatum eſt.

Legatio Romanorum ad Imp. *Et dum hæc agerentur, Nuntii Romanorum*, Senatus ſcilicet populique Romani, *ſupervenientes, & ea quæ pacis ſunt, rogantes, bene recepti ac dimiſſi ſunt. Rogatu tamen Cardinalium dominus Imperator Nuntios ad dominum Papam, & ad Urbem miſſurus eſt, ut cum Apoſtolico ſi ipſe voluerit, primo loco pax fiat; ſin autem, cum Senatu & populo Romano. Dominus Imperator in magna eſt gloria, dominam Imperatricem & Ducem Bajoariæ & Saxoniæ cum aliis ſuperventuris Principibus & copiis exercitus expectant, & quoſdam de melioribus ex Mediolano & Brixia in vinculis retinent. Valete.* Hucuſque epiſtola Epiſcopi Babenbergenſis de rebus hactenus geſtis cum Legatis Apoſtolicæ Sedis. Quæ autem iſta ſint ſecuta, idem auctor ſic ſubdit:

XVI. Quæ ad Card. Imp. reſpondet. *Imperator ad hæc verba Cardinalium tale dedit reſponſum: Quamvis non ignorem, ad tanta negotia non ex animi mei ſententia, ſed ex conſilio Principum me reſpondere debere, ſine præjudicio tamen ſapientum hoc abſque conſultatione reſpondeo: Epiſcoporum Italiæ ego quidem non affecto hominium; ſi tamen & eos de noſtris regalibus nihil delectat habere. Qui ſi gratanter audierint a Romano Præſule: Quid tibi & Regi? conſequenter quoque eos ab Imperatore non pigeat audire: Quid tibi & poſſeſſioni? Nuntios noſtros non eſſe recipiendos in palatiis Epiſcoporum aſſerit: Concedo, ſi forte aliquis Epiſcoporum habet in ſuo proprio ſolo & non in noſtro palatium. Si autem in noſtro ſolo & allodio ſunt palatia Epiſcoporum, cum profecto omne quod ædificatur ſolo cedat, noſtra ſunt & palatia. Injuria ergo eſſet, ſi quis Nuntios noſtros a regiis palatiis prohiberet. Legatos ab Imperatore ad Urbem non eſſe mittendos affirmat, cum omnis magiſtratus inibi B. Petri ſit cum univerſis regalibus. Hæc res fateor, magna eſt & gravis, gravioriqae & maturiori egeat conſilio. Nam cum divina ordinatione ego Romanus Imperator & dicar, & ſim: ſpeciem tantum dominantis effingo, & inane utique porto nomen, ac ſine re, ſi Urbis Romæ de manu noſtra poteſtas fuerit excuſſa.* At quid iſta de Urbis dominio, & regalibus, aliiſque juribus, quod aſſerit, debita Imperatori? Numquid non extant ipſæ litteræ liberæ donationis Imperatorum Francorum, quinetiam Germanorum, & Ottonis Primi, quæ ſuperius ſunt recitatæ anno Redemptoris nongenteſimo ſexageſimoſecundo? conſule tu ipſas Lector, & videbis quam delirer iſta miſcens Fridericus Imperator. Pergit vero Radevicus:

Hac Auguſto & his ſimilia præfatis XVII.
capitulis argute reſpondente, conſilium initur, ut ex parte ſummi Pontificis Cardinales ſex, & ex parte Principis ſex Epiſcopi religioſi, prudentes, & qui Deum timent, eligantur, tantorum negotiorum hinc inde cognitionem accepturi, tantamque litem congruo fine deciſuri. Verum ut ſupra taxatum eſt ex parte Romanorum etiam hoc conſilium dicitur fuiſſe evacuatum. Super hoc quoque capitulo audi epiſtolam Imperatoris directam Eberardo Salzburgenſi Archiepiſco. in hunc modum: (a)

(a) Radev. l. 2. c. 31. Imp. ep. ad Eberar.

*Quondoquidem fidelitatis tuæ conſtantiam, quam pro conſuetudine exhibere ſoles Imperio, frequenter experti ſumus: quæ apud nos ſunt diſcretioni tuæ ſignificamus, & prudentiæ tuæ conſilium advocamus. Venerunt ſiquidem ad nos duo Cardinales a Papa miſſi ad hoc, ut inter nos & illum fieret concordia. Dixerunt igitur, quod Papa illam requireret pacem atque concordiam, quæ inter Papam Eugen. & nos facta fuerat & ſcripta. Nos reſpondimus, quod pacem quidem inviolabiliter hucuſque tenuiſſemus: de cetero autem neque eum tenere neque ea tenere vellemus, * quomodo ipſe prior eam violaſſet in Siculo, cui ipſe ſine nobis reconciliari non debuiſſet. Adjecimus tamen quod omnem juſtitiam dare & accipere parati eſſemus, ſive ſecundum humana, ſive ſecundum ſcripta divina. Si vero juſtitia gravis videretur conſilio Principum & religioſorum pro amore Dei & Eccleſiæ libenter nos ſupponeremus, placeat verbum noſtrum Cardinalibus. Dixerunt tamen niſi prius cognita Papæ voluntate ſuper hoc, ſe nihil poſſe, vel audere. Miſſis Nuntiis, verbum noſtrum cognovit Papa; mandavitque ſicut prius alium ſe nolle concordiam, quam, illam quæ inter Papam Eugenium & nos facta fuiſſet. Nos ſupradicto modo hoc recuſavimus, & in præſentia & teſtimonio omnium Teutonicorum & Longobardorum Epiſcoporum, & laicorum Principum, & Ba-*

* quoniam.

Baronum, & Vavaſſorum omnem juſtitiam atque conſilium obtulimus, & nos acciperemus juſtitiam. Præſentes ibidem fuerunt Romanorum civium Legati, qui cum indignatione mirabantur ſuper his quæ audierunt. Mandavit enim Papa nova & gravia & numquam prius audita, quæ ſine conſilio tuo & aliorum fidelium Imperii pertractari non poſſunt. Hæc diſcretioni tuæ communicavimus, ut ſi qua tibi ſuper his occurrerint, noſſe veritatem non ſit inutile. Rogamus etiam ut ſi neceſſe fuerit, & nos tibi (a) *mandaverimus, ad nos pro tanta negotia venire non differas.* Hæc Imperator.

(a) Id. e. 43.

XVIII. Hadr. Pap. obitus & res geſtæ. Ac impoſuit his finem Deus obitu ipſius Hadriani Papæ qui Kalendis Septembris (ut idem auctor affirmat) Anagniæ cum eſſet, ex hac vita migravit. Sed inde graviora prælia ex ſchiſmate inſurrexere, de quibus antequam agamus, quæ reperiuntur reliqua rerum geſtarum Hadriani Papæ uſque ad obitum, deſcribamus. In eodem codice Vaticano, in quo Acta ejus ſuperius recitata deſcripta habentur, iſta quæ ſequuntur, in fine leguntur: *Hic beatus Pontifex in Eccleſia S. Petri tectum Oratorii ſanctorum Proceſſi & Martiniani, quod diſſipatum invenit, reſtauravit. Et ſuper Oratorium ſancti Joannis in Fonte murum a tribus lateribus erigens, navi ejuſdem Eccleſiæ coæquavit. In Lateranenſi quoque palatio ciſternam valde neceſſariam, & multum copioſam fecit fieri, & alia ædificia præ nimia vetuſtate conſumpta in eodem palatio refarcivit. In Eccleſia ſanctorum Coſmæ & Damiani majus altare, lapide ſuperpoſito illi lapidi, quem beatus Felix Papa conſecraverat, propriis manibus, mediante Quadrageſima, conſecravit.*

XIX. *Hic B. Petri patrimonium in magnis poſſeſſionibus & ædificiis plurimum auxit. Comparavit autem caſtrum* * *Corolanum a Baccaleonis pro quadraginta libris, duo quoque optima molendina, poſita apud ſanctam Chriſtinam, ab Hildebrando & Bernardo filiis Ugolini Comitis de Calmagnano pro centum undecim libris ejuſdem monetæ. Nihilominus comparavit etiam Roccam S. Stephani cum medietate* * *proximi ab iiſdem Comitibus pro centum quadragintaocto libris* * *afferam & quinque ſolidorum, eo tenore quo ſcriptum eſt in publico inſtrumento. Recepit etiam eorumdem Comitum terrarum ditionem, ſicut continetur in publico eorum inſtrumento, quod eſt in Archiviis poſitum & in propriam B. Petri hæreditatem acquiſivit. Fecit & munitionem in caſtro Radicofano turribus munitam, & alto foſſato defenſam, & locum Orcheſtrum, quod erat ſpelunca latronum, pro pace & ſecuritate illius terræ populavit, & muris & turribus non ſine multis expenſis munivit. In ponte Lucano capellam fieri fecit, in qua calicem ſex unciarum, campanam, libros, ſacerdotalia indumenta pro Miſſarum celebratione donavit, emitque a diverſis poſſeſſiones, quas eidem capellæ tribuit. Atque denum hic fecit ordinationes multas per menſem Decembrem & Martium, in quibus creavit diaconos ſeptem, preſbyteros quinque, & Epiſcopos per diverſa loca numero maximo. Defunctus eſt autem apud Anagniam Kalendis Septembris cum ſediſſet annos quatuor, & menſes octo, dies viginti quatuor. Inde Romam vectus, in Eccleſia beati Petri juxta Eugenii Papæ Tertii ſepulcrum honorifice tumulatus eſt.* Hæc ibi de Hadriano.

* al. Coranum.

De cujus obitus cauſa accipe ridiculum, quod apud Urſpergenſem finxit ſchiſmaticus aliquis: *Factum eſt*, inquit, *ut cum præfatus Hadrianus apud Anagniam denuntiaret excommunicationem contra Imperatorem, paucis diebus evolutis, cœpit procedere refrigerandi gratia cum ſuis. Cumque veniſſet ad quemdam fontem, hauſit de potu illius, & continuo, (ut dicitur) muſca os ejus intravit,* XX.

Refellitur fabula de morte Hadrian. Pap.

PAGIUS IV. Moritur Hadrian. IV. Pap. A num. XVIII. ad XXVIII. *Anno MCLIX. dum eſſet Imperator in obſidione Cremæ, dominus Papa Hadrianus defunctus eſt apud Anagniam* inquit Auctor Chronici Reicherſpergenſis. Eum vero *Anagniæ* demortuum alii etiam produnt, uti Joannes de Ceccano, qui diem & feriam, quibus morte ſublatus eſt, notavit: *Indictione VII. hoc anno Hadrianus Papa venit Anagniam & ibi defunctus eſt Kalendis Septembris feria tertia, & diviſa eſt Eccleſia.* Kalendis Septembris eum vita functum non tantum Alexander III. in Epiſtola ad Bononienſes data & a Baronio num. XXXV. & ſeqq. relata affirmat; ſed etiam Fridericus Imp. in Epiſtola Herimanno Brixienſi Epiſcopo miſſa, quæ extat apud Baronium num. LII. & ſeq. Alexander III. in dicta Epiſtola n. XXXVI. ait, Hadrianum poſt mortem Romam adductum, & *pridie Nonas Septembris in Eccleſia B. Petri* tumulatum, die ſcilicet quarta menſis Septembris. Quare vel hallucinatus eſt Auctor Chronici Reicherſpergenſis, qui tradit, Hadrianum defunctum *II. Kal. Septemb.* ac corpus ejus Romam allatum, & *IV. Nonas Septembris* humatum, vel quod veroſimilius, numeri mendoſe deſcripti ſunt. Magis peccatum in Necrologio Caſinenſi a Caraciolo edito, in quo dicitur, Hadrianum IV. Papam *III. Kal. Septemb.* obiiſſe; cum id neque de die ſepulturæ, neque de die mortis interpretari poſſit.

V. Duratio Sedis ejus. Erratum etiam in diebus, quibus ſupra annos quatuor & menſes octo Eccleſiam Romanam rexit; cum enim anno MCLIV. die tertia menſis Decembris conſecratus fuerit, ſupra annos & menſes ſedit dies XXIX. die emortuali excluſo; & tamen Ceccanus habet dies XXVII. & Auctor magni Chronici Belgici dies XIV. Baronius num. XXI. & ſeq. refert *Hadria-*

vit, & guttari ejus adhæſit, nulloque artificio medicorum avelli potuit, quoadusque ſpiritum exhalaret. Hæc ibi de obitu ſanctiſſimi Hadriani Papæ. Sed plane nugas eſſe, vel inde ſentias, quod falſum omnino eſt, quod ibi in primis aſſeritur Imperator excommunicatus fuiſſe ab Hadriano: cum id numquam poterit quis aſſerere, cæteris Scriptoribus omnibus ejus temporis repugnantibus. Nam audi Dodechinum hujus temporis auctorem de rebus geſtis hoc anno: *Hadrianus Papa Imperatorem pro conjugii diſſidio excommunicare diſpoſuerat ſed menſe * Octobris morte præventus eſt.* Hæc ipſe. Porro hujus de muſca fingendæ fabulæ occaſio inde manavit, quod (ut teſtatur (a) Willelmus Tyrius temporis hujus ſcriptor) ipſe Hadrianus Papa mortuus eſt morbo anginæ. Sic igitur hoſtes ejus obitu exultantes, deriſus cauſa ſcomma illud de muſca jactarunt.

* Septembris

(a) Vuill. Tyr. l. 15. c. 26.

Ad hæc inſuper, ne quid excidat de tanti Pontificis memoria, hic deſcribemus ex codice Vaticano diploma datum ad Henricum Anglorum Regem, de rebus Hiberniæ in meliorem ſtatum religionis reſtitutis, ſed quoto ſui Pontificatus anno, incertum. Quod ſic ſe habet:

Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei chariſſimo in Chriſto filio illuſtri Anglorum Regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

XXI. *Laudabiliter & fructuoſe de glorioſo nomine propagando in terris, & æternæ felicitatis præmio cumulando in cœlis tua magnificentia cogitat, dum ad dilatandos Eccleſiæ terminos, ac declarandam indoctis & rudibus populis Chriſtianæ Fidei veritatem, & vitiorum plantaria de agro Dominico exſtirpanda, ſicut Catholicus Princeps, intendis, & ad id convenientius exequendum, conſilium Apoſtolicæ Sedis exigis & favorem. In quo facto, quanto altiori conſilio & majori diſcretione procedis, tanto in eo feliciorem progreſſum te præſtante Domino, confidimus habiturum, eo quod ad bonum exitum, ſemper & finem ſoleant attingere, quæ de ardore Fidei & religionis amore principium acceperunt. Sane Hiberniam, & omnes inſulas, quibus ſol Juſtitiæ Chriſtus illuxit, & quæ documenta Fidei Chriſtianæ ceperunt, ad jus beati Petri, & ſacroſanctæ Rom. Eccleſiæ (quod & tua nobilitas recognoſcit) non eſt dubium pertinere. Unde tanto in eis libentius plantationem fidelem, & germen gratum Deo inſerimus, quanto id a nobis interno examine diſtrictius proſpicimus exigendum. Significaſti ſiquidem nobis, fili in Chriſto chariſſime, te Hiberniæ inſulam, ad ſubdendum illum populum legibus, & vitiorum plantaria inde exſtirpanda, velle intrare, & de ſingulis domibus annuam unius denarii beato Petro velle ſolvere penſionem, & jura Eccleſiarum illius terræ illibata & integra conſervare.*

Hibernia ſub Dominio S. Petri.

XXII. *Nos itaque pium & laudabile deſiderium tuum cum favore congruo proſequentes, & petitioni tuæ benignum impendentes aſſenſum, gratum & acceptum habemus, ut pro dilatandis Eccleſiæ terminis, pro vitiorum reſtringendo decurſu, pro corrigendis moribus, & virtutibus inſerendis, pro Chriſtianæ religionis augmento Inſulam illam ingrediaris, & quod ad honorem Dei, & ſalutem illius terræ ſpectaverit, exequaris: & illius terræ populus honorifice te recipiat, & ſicut dominum veneretur; jure nimirum Eccleſiaſtico illibato & integre permanente, & ſalva beato Petro & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ de ſingulis domibus annua unius denarii penſione. Si ergo quod concepiſti animo, effectu duxeris complendum, ſtude gentem illam bonis moribus informare, & agas tam per te, quam per illos quos adhibes, quos fide, verbo, & vita idoneos eſſe perſpexeris, ut decoretur ibi Eccleſia, plantetur & creſcat Fidei Chriſtianæ religio, & quæ ad honorem Dei, & ſalutem pertinent animarum, per te taliter ordinentur, ut a Deo ſempiternæ mercedis cumulum conſequi merearis, & in terris glorioſum nomen valeas in ſæculis obtinere.* Hucuſque in codice Vaticano.

Denarius S. Petri ex Hibernia.

XXIII. Sed & illud Hadrianus reliquit poſteris admirandum exemplum, quod nec obolum quidem erogarit in ſuos propinquos; adeo ut nec matri ipſi aliquid voluerit impendiſſe, quam alendam reliquit eleemoſynis Cantuarienſis Eccleſiæ. Teſtatur id Joannes Sareſberienſis ex verbis Alexandri Papæ ita in epiſtola (b) ad ſanctum Thomam: *Quid fecit, inquit, pro vobis Cantuarienſis Eccleſiæ amator Hadrianus, cujus mater apud vos algore torquetur & inedia?*

(b) Epiſt. S. Thomæ & alior. l. 1. ep. 24. cod. Vatic.

Nec

PAGIUS *driani* Papæ Epiſtolam Anglorum Regi ſcriptam, ſine die & menſe, in qua laudat eum, quod velit in *Hiberniam* intrare, & eam dominio Sancti Petri ſubiicere. Eandem Epiſtolam recitat Radulphus de Diceto in Imaginibus Hiſtoriarum pag. 529. & eam cum anno MCLIV. copulat. Verum cum *Henricus* II. Rex Angliæ coronatus ſit exeunte Decembri ejuſdem Chriſti anni, non potuit eo anno, litteras ab Hadriano IV. recipere, ideoque Matthæus Pariſius eas accurate cum anno MCLV. connectit. Præterea Baronius num. XXIII. ait, *Hadrianum* anno incerto Primatum *Eskyllo* Lundenſi Archiepiſcopo ſuper Regnum Sueciæ tribuiſſe. Verum jam anno MCLVII. oſtendimus, Eskyllum anno MCLVI. Hadrianum Papam viſitaſſe, & ab eo creatum eſſe Primatem.

Digitized by Google

Nec prætereundum, ſtatuiſſe Hadrianum Papam, ut Lundenſis Archiepiſcopus primatum gereret ſuper regnum Sueciæ, quod & confirmavit Innocentius Papa Tertius. Extant de his litteræ ejuſdem Innocentii, (a) licet Lugdunenſem pro Ludenſi legat.

(a) Innoc. l. 9. ep. 421.

Inter has turbas & altercationes Imperatoris cum Romano Pontifice, contigit captivos fieri duos S. R. E. Cardinales, fungentes legatione in provincia Ciſalpina: quod ut audivit Fridericus Imperator, mortuum eſſe Hadrianum Pontificem, de iis bene mereri ſtuduit, ut poſſet eos habere in electione novi Pontificis ſuis partibus faventes, ſicque eos cum aliis liberos in Urbem abire juſſit. Quod factum, ut majeſtate ſua dignum idem Fridericus datis de his litteris ad Conſtantinopolitanum Imperatorem, ſummopere prædicavit. Extant ipſæ in Græco codice citato ſæpe ſuperius Federici Metii Thermularum Epiſcopi, datæ tempore Sedis vacantis his verbis:

XXIV. Frid. Imp. ad Manuel. Imp. ep. *Orbis mutilatio propter diſſenſiones & ſchiſmata, & totius humani generis turbulentiæ, quæ propter Eccleſiæ viduitatem, antiqui ſerpentis effuſo veneno, emerſerunt & irruerunt, pro electione magni ſacerdotis, non ſolum communibus ſuffragiis, ſed etiam magna cum ſolertia facienda, & habenda, ſpiritum & animum noſtrum quaſi deſpondere nos compulerunt, ut per frequentes, & præſtantes, & inſignes Apocriſarios & Legatos noſtræ ſerenitatis ad Cardinales egerimus propterea, ut de hujuſmodi magni ſacerdotis electione diligentiſſime cogitarent. Et ne juſta præberetur occaſio aliqua iis, qui tantum bonum impedire vellent, eo quod detineretur a nobis magiſter Oddo S. Nicolai in carcere Tulliano reverendiſſimus Cardinalis; non ſolum ipſum, verum etiam alios Eccleſiæ Prælatos præſtantiſſimos dimittendos etiam decrevimus.*

XXV. *Nunc vero rem novam, non ſolum hæſitatione, verum etiam ſtupore dignam vobis & reliquis Orbis Principibus hæc noſtra epiſtola ſignificatura progreditur, quod ſcilicet reverendiſſimum Praneſtinum Epiſcopum, qui adverſus Imperatoriam majeſtatem & nomen ita aperte ſe objecit, & obſtitit, quamprimum abſolvimus & dimiſimus præter omnium hominum opinionem. Stupebunt profecto, ut credimus, Principes bellicoſi, viri fortes. Cæſarum memoriæ, incomparabilibus decoratæ magnificentiis, in libris ſcriptæ veterum Annalium & Chronicorum evolvantur & perſcrutentur, ſingulorum Principum vita & geſta perquirantur, nihil tale adeo inſperatæ clementiæ æquale nobis quiſquam inveniet diligens indagator. Licet enim legatur fortaſſe multorum Principum nobilis ira, aperta clementia, & illuſtris humanitas, propterea quod dextera victoris victoriis & trophæis ornata, hoſtibus proſtratis pepercerit, & ita eos, qui eorum exaltationi ſe objecerunt, benigne dimiſerint, & a ſevero juſtitiæ gladio adverſus damnatos abſtinuerint; nihilominus illorum ſinguli, vel imbecillum aliquem, vel nullius pretii & valoris ſontes ipſos cum judicaverint, eos libenter dimiſerunt; vel quia belli imminentis occaſione propter eam, quam promiſerunt, ſanctam dimiſſionem, finem impoſuerant.*

Quod vero nos adhuc ſimultate permanente, adeo nobile membrum Eccleſiæ, tanti conſilii virum, & perſpicuæ fortitudinis & virtutis, noſtris conſiliis gratis adverſantem, & ſe obiicientem, & ſe objectarum, ut ab omnibus ſperabatur, licet nos neque omnino crederemur tale quid, ut eum ſcilicet dimitteremus; neque præteritarum rerum memoria, neque præſentium ſecuritas & cautela nobis ſuadebat: nihilominus in ſtatera noſtrarum cogitationum, juſtitiæ ſeveritatem clementia fecit declinare, & impetum noſtræ indignationis fregit, & vicit; & miſericordia, quam de generis humani diſſenſionibus habemus, nos cohibuit, & detinuit, & Chriſtianæ Reſp. publicum commodum privati noſtri commodi cauſam ſuperavit; cum pro dicti Epiſcopi Praneſtini abſolutione & liberatione non dubitemus quin Eccleſia Dei paſtoris ſui ſolatio deſtituta, de optimo paſtore, nobis & Imperio non ingrato deligendo curam gerent: quod præter omnium opinionem, & multorum conſilium & mentem, inter omnia, quæ a nobis maxime deſiderantur, tamquam pacis & quietis cupidiſſimis jucundiſſimum contingeret. XXVI.

Nec nobis hoc indignum ullo pacto, vel inutile credimus, ſi cum noſtra matre Eccleſia pacis maxime cupidos nos eſſe aſſerimus, & concordiæ fatemur eſſe æmulatores, cujus affectatores eſſe Reges & Principes, frequenter ſimulare ſolent, dum inter ſe contendunt. Compatimur nos propterea Orbis laboribus & calamitatibus, quodammodo ruinam minantis propter univerſorum diſſenſiones & diffidia. Compatimur naviculæ Petri, quæ propter frigefactam hominum fidem, & propter ferventem hæreticorum iniquitatem maris & undarum furore & impetu agitata conteritur, & ſubmergitur. Nec miretur veſtra celſitudo, ſi me, curatorem videlicet Eccleſiæ, ſi me præcipuum filium matris viduæ, ejuſdem matris ſuſpiria ex ima emiſſa pectore emollierunt, ut depoſitis juribus, quibus fortaſſe humana prudentia mentem adhibuiſſet, & matri filium & fratrem fratribus, præcipue vero pro tanti commodi ſpe abſolvere, & dimittere decreverim. Quis enim in tantorum malo- XXVII.

rum conſideratione, quis in ſpe tanti futuri gaudii, propter detentionem, vel abſolutionem, & dimiſſionem uniuſcujuſvis perſonæ quantumvis conſpicuæ, poſſit cor ſuum obdurare? præcipue vero, quia ab omnibus & ſingulis Cardinalibus, qui in Urbe Roma & in ſimplicitate & puritate commorantur, firma & infallibilis ſpes ſit nobis pollicita, quod reſtituto fratre & ſocio ſuo Collegio, ſalutaris nobis & univerſo Orbi, & deſiderabilis erit de magno ſacerdote deligendo deliberatio. Faxit Deus, ut quemadmodum non ſolum in liberatione prædicti magiſtri Oddonis, verum etiam aliorum, quos ſerenitas noſtra indubitata compaſſione abſolvit, alacres nos præbuimus, ita etiam nos a noſtro deſiderio non fruſtremur, neque fidei publicæ integritas & religio, quam ex hujuſmodi Patrum conſtantia animo concepimus, profanetur ullo pacto. Hactenus epiſtola Imperatoris de dimiſſis Cardinalibus Romam, qui tamen noſcuntur ſtetiſſe contra ſchiſmaticum Papam pro Alexandro legitimo ſucceſſore, licet electioni minime intereſſe potuiſſe ob temporis brevitatem intelligantur.

XXVIII. Alexander Papa tertius creatur.

Succeſſit igitur Hadriano Papæ legitimus Pontifex Alexander ejus nominis Tertius dictus, ex Rolando Cardinali Cancellario tituli ſancti Marci presbytero, cujus immenſæ laudes a laudatiſſimo viro ſancto Bernardo ex ejus epiſtola ſunt ſuperius recitatæ. Intruditur autem contra ipſum in ſchiſmate Octavianus ille presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Cæciliæ, cujus jam diſſenſionum cum fratribus vidimus ſuperius in Hadriano impreſſa veſtigia. Iſta autem quomodo ſe habuerint, ex Actis ipſius Alexandri, ab ejus temporis auctore fideli ſatis conſcriptis, quæ codex Vaticanus continet, hæc in medium afferamus. Sic ſe habent:

Primordia Alexandri.

Alexander Tertius natione Tuſcus, patria Senenſis, ex patre Rainutio, qui antea dictus fuit Rolandus presbyter Cardinalis tituli S. Marci, & Apoſtolicæ Sedis Cancellarius, ſedit annis decem & octo. Qui cum eſſet in Eccleſia Piſana Canonicus, clericus magni nominis, & charus haberetur ab omnibus, ad hanc ſanctam Romanam Eccleſiam a beato Eugenio eſt vocatus. Quem ubi, Deo auctore, cognovit virum idoneum, primo eum diaconum SS. Coſmæ & Damiani, deinde in titulum ſancti Marci presbyterum Cardinalem ordinavit: & tandem quia ſemper de bono creſcebat in melius, Cancellarium Sedis Apoſtolicæ conſtituit. Erat enim vir eloquentiſſimus, & divinis & ſacris Scripturis & humanis ſufficienter inſtructus, & in eorum ſenſibus ſubtiliſſima exercitatione probatus: vir quoque ſcholaſticus, & eloquentia polita facundus, vir ſiquidem prudens, benignus, patiens, miſericors, mitis, ſobrius, caſtus, & eleemoſynarum largitionibus aſſiduus, atque aliis operibus Deo placitis ſemper intentus. Ideo fecit eum Dominus creſcere in plebem ſuam, & dedit ei ſacerdotium magnum.

XXIX. Electio Canonica Alexandri Pap.

Sepulto igitur Hadriano Papa, Epiſcopi & Cardinal. tractaturi de ſubſtituendo ſibi Paſtore, pridie Nonas Septemb. in B. Petri Apoſtoli Eccleſia convenerunt pariter, & per trium dierum ſpatium ad invicem de ipſa electione, ſicut moris eſt pertractantes, tandem omnes quotquot fuerant, præter Octavianum tituli ſanctæ Cæciliæ, Joannem tituli ſancti Martini & Guidonem tituli ſancti Calliſti presbyteros Cardinales in perſonam dicti Rolandi Cancellarii, auctore Domino, unanimiter concordarunt, & invocata ſancti Spiritus gratia, in eum aſſentiente Clero & populo Romano in Romanum Pontifi-

PAGIUS VI. *Alexander III. Papa eligitur & conſecratur.*

A num. XXVIII. ad XLIX. Sepulto Hadriano Papa Epiſcopi & Cardinales *pridie nonas Septembris* convenerunt, & *per trium dierum ſpatium ad invicem de ipſa electione pertractantes*, tandem omnes præter Octavianum tituli Sanctæ Cæciliæ, Joannem tituli Sancti Martini, & Guidonem tituli Sancti Calliſti Presbyteros Cardinales convenerunt in perſonam *Rolandi Cancellarii*, quem Alexandrum Papam III. nominarunt, & elegerunt, ut refert Baronius ex Codice Vaticano num. XXIX. Addit Baronius ex eodem Codice Vaticano n. XXXII. Cardinales & Epiſcopos *in vigilia B. Matthæi Apoſtoli ad Nymphas perveniſſe*, & Alexandrum III. *ipſa Dominica die*, in quam vigilia illa incidebat, conſecratum fuiſſe a Cardinali Oſtienſi. Ipſemet Alexander apud Baronium num. XXXVIII. ait, ſe apud Nympham *die Dominico* ordinatum, ideoque vigeſima die a morte deceſſoris; indeque apparet Bromptonum in Chron. non male ſcripſiſſe Sedem vacaſſe *dies viginti*, licet preſſius loquendo dies tantum ſex vacaverit; cum Alexander III. die ſeptima menſis Septemb. Pontifex electus ſit.

VII. *Electio Victoris IV. Antipapa.*

Octavianus Cardinalis, qui ad Apoſtolicam jamdiu Cathedram aſpiraverat, ubi vidit Alexandrum III. electum, Pontificatum invaſit: *Octavianus Presbyter Card. Sanctæ Cæciliæ*, inquit Auctor Chronici Reicherſpergenſis, *qui a duobus tantum Cardinalibus fuit electus, Joanne videlicet de Sancto Martino & Guidone Cremenſi, & in prima Dominica menſis Octobris eſt conſecratus a Tuſculano Epiſcopo Imaro Cardinale, non legitimo tamen ordinatore qui & dictus eſt Victor.* De hoc ſchiſmate Auctor Anonymus Caſinenſis ſcribit: *Omnes Cardinales elegerunt Cancellarium in Papam Alexandrum, Guido de Crema, & Raimundus & Epiſcopus Tuſculanus* (Imarus nempe, qui fuerat Monachus Cluniacenſis) *elegerunt Octavianum Cardinalem in Papam Victorium, & ſacratus eſt Pharphum* (ideſt, in Abbatia Farfenſi non longe a civitate Romana ſita,) *& Alexander prius ſacratus eſt Nympha. Hoc anno cremmius eſt Piperrinus & Fummone. Ubaldus Epiſcopus Ferentinus ivit cum Vicario ad Imperatorem.* Hic Ubaldus Vicarius fuerat Hadriani IV. & uti habet Ughellus Tom. I. Italiæ

tificem, Alexandrum Papam Tertium nominarunt, & elegerunt. Duo autem, quos nominavimus, Joannes & Guido, attendentes ad Octaviani electionem, ſecundario eum protaciter nominarunt. Joannes Epiſcopus una cum Oſtienſi, Portuenſi, & Sabinenſi Epiſcopis cæteriſque diaconibus, & presbyteris Cardinalibus per manus priorum diaconorum, juxta priſtinum Eccleſiæ ritum electum ſuum Alexandrum fugientem excuſantem inſuper & omnino reluctantem, Papali manto, Deo favente, induerunt.

XXX. Octavian. Pont. invadit. *Unde Octavianus, qui ad Apoſtolicam jamdiu Cathedram aſpiraverat, ubi ſeipſum vidit ſpe concepta fraudari; in tantum veſaniam, audaciamque prorupit, quod mantum ipſum tamquam arreptitius a collo ejus propriis manibus violenter abſtulerit, & ſecum inter tumultuoſos fremitus aſportare tentaverit. Porro unus ex Senatoribus qui aderant, cum tantum facinus inſpexiſſet, contremuerunt renes ejus & audacter in ſævientem inſiliens, mantum ipſum de manibus ejus eripuit. Ipſe vero dolore cordis tactus intrinſecus: illico ad Capellanum ſuum, qui ad hoc inſtructus venerat & paratus, intorſit oculos, clamans ut phreneticus, & innuens, ut mantum quod ſecum portaverat, celeriter ſibi afferret. Quo ſine mora delato, cum adeſſet, pallium abſtrahens caput inclinavit, & per manum ejuſdem Capellani, atque alterius clerici ſui (heu proh dolor!) mantum impudenter ſumpſit. Sed divino judicio contigit, quod ea pars manti, quæ operire anteriora debuerat, videntibus cunctis atque ridentibus, poſteriora contexit. Et cum ipſemet vellet hujuſmodi ludibrium ſtudioſius emendare, quia manti caputium, extra ſe raptus, non poterat invenire: inferiores fimbrias collo, ſicut potuit applicavit. In hoc igitur manifeſte apparuit, quod ſicut torta erat intentionis & obliquæ ita mantum ex tranſverſo & obliquo, in teſtimonium ſuæ damnationis acceperat. Torta itaque ipſius ambitione totaliter procedente, reſerantur portæ ipſius Eccleſiæ, quæ a Senatoribus firmatæ fuerant, & armatorum catervæ, quas pretio conduxerat, illico in auxilium ipſius ſchiſmatici, evaginatis gladiis cum magno ſtrepitu occurrerunt. Et quoniam ſolatio Epiſcoporum & Cardinalium omnino carebat, armatorum turba ipſum undique circumdabant. Fratres vero inſpicientes tam ex-* Card. tenentur incluſi.

PAGIUS liæ Sacræ, *Octavianum* Antipapam conſecravit. Ciaconius addit Octavianum, cum in parte ſua nonniſi unum Epiſcopum Cardinalem haberet, *Imarum* tamdiu conſecrationem protraxiſſe, quoad alios duos Epiſcopos, Ferentinatem ſc. & Melphitenſem invenit, a quibus Dominica prima Octobris inauguratus eſt. Victor Antipapa *Victor IV.* a ſuis appellatus fuit. [1]

VIII. *Hadrian. IV. non Benedictinus, ſed Canonicus Regularis, fuit.* Cæterum male aliqui ſcriptores Benedictini tam *Hadrianum* IV. quam *Alexandrum* III. ſuo Ordini adjudicant. Id jam oſtendimus de Hadriano IV. anno MCXLVI. ubi vidimus eum Canonicum Regularem S. Rufi apud Avenionem extitiſſe, ac ejuſdem Monaſterii Abbatem, quod probavimus ex Guillelmo Neubrigenſi hujus temporis Scriptore. At, inquit Vion, idem Hiſtoricus docet, *Hadrianum* IV. & Rober-

---

NOTÆ [1] DE rebus Octaviani ſeu Victoris IV. ſchiſmatici plus aliquid & accuratius docet nos author coævus chronici Turonenſis Vet. Monum. tom. V. col. 1018. qui iis narratis quæ Alexander de ſua æmulique electione in Epiſtola ad Bononienſes commemorat, legenda apud Baronium hoc anno, addit: *Octavianus vero ſchiſmaticus oppidis circinatis (circumeundo obitis) duos cardinales, ſcilicet epiſcopum Tuſculanum, & Ferentinum, & alium Apuliæ epiſcopum de Melfet* (hæc ex ſolo Ciacconii teſtimonio Pagius tradit). *qui propter proditionem expulſus de regno Siciliæ exulabat, per nuntios evocavit, & ab eis XV. die poſt conſecrationem Alexandri papæ maledictionem pro benedictione ſuſcepit.* Ex his intelligimus antipapæ conſecrationem in diem 4. Octobris incidiſſe, cum Alexandrum die XX. ſeptembris initiatum conſtet. Intelligimus pariter Alexandrum, qui in epiſtola ſua teſtatur Victorem nondum conſecratum fuiſſe, epiſtolam illam ſcripſiſſe intra illud ſpatium dierum octo quod inter ſententiam latam contra Victorem, quam ſe dediſſe octava a conſecratione ſua die in eadem epiſtola affirmat, & Victoris ejuſdem ordinationem interceſſit. Inſuper de eodem Octaviano adnotaſſe non pigebit unum aliquid quod diſcimus ex literis Alexandri papæ ad S. Eberhardum archiepiſcopum Saltzburgenſem recitatis a Lunig. in Spicileg. Eccleſ. pag. 958. Narrat enim in ea pontifex Fridericum Octaviano faviſſe adeo, ut ſuperſtite adhuc Adriano papa *intendiſſet illum ordinare apoſtolicum; id vero tunc*, ait Pontifex *a pluribus dicebatur, & fama quaſi communi habebatur.* Data eſt epiſtola *Anagniæ II. Non. Aprilis*, anno, quantum conjicio 1160. Ex alia vero epiſtola ad eundem poſt concilium Papienſe ſcripta quæ ibidem legitur dataque Romæ XIII. Kal. Februarii, quam ad an. 1161. pertinere mihi exploratum eſt cum nunquam deinceps menſe illo januarii Alexand. Anagniæ fuerit ante an. 1166. quo S. Eberhardus biennio jam deceſſerat; ex ea inquam epiſtola, quam ſcriptam januario menſe anni 1161. demonſtravi, certus annus concilii Nazareni definiri poteſt. Cum enim Pagius egregie demonſtraverit concilium illud citius anno 1160. celebrari non potuiſſe; ex noſtra pariter epiſtola non ſerius anno eodem 1160. haberi potuiſſe compertum eſt; cum pontifex mentionem in ea concilii Nazareni fecerit. MANSI

ſecrabile facinus, & a ſæculis inauditum; timentes etiam ne ab eiſdem conductis armatis adorare erectum idolum cogerentur: in munitionem dictæ Eccleſiæ cum ſuo Electo ſeſe pariter receperunt, ibique novem diebus, ne poſſent ullo modo exire, Octavianus eos fecit quorumdam Senatorum conſenſu, quos pecunia oblata corruperat, die nocteque armata manu cum omni diligentia cuſtodiri.

XXXI. Interea populus Romanus ſuper hoc immani crimine cum jugiter exclamaret, & in tanti hujus mali auctores Senatores inſurgeret vehementer: prædictorum fratrum conventus cum ſuo Electo de illius munitionis cuſtodia eſt ereptus, ſed in arctiori & tutiori loco apud Tranſtiberim per eoſdem Senatores, recepta inde pecunia, fuit malitioſe tranſlatus. Cum autem ibi fere per triduum moram feciſſent; ſuper tantam iniquitatem & manifeſtam proditionem commota eſt univerſa Civitas. Clamabant & pueri contra ipſum, ut invaſorem, dicentes: Ecce maledicte, fili maledicti non eris utique tu Papa, Alexandrum volumus, quem elegit Deus. Mulieres quoque blaſphemantes, ipſum hæreticum appellantes, eadem verba repetebant; & alia deriſoria verba decantabant, nominantes eum lingua vulgari, Smantacompagnum. Accedens autem tunc Brito quidam, audacter dixit ei hæc metrice:

In Octavianum declamant omnes.

Quid facis inſane, patria more, Octaviane,
Cur præſumpſiſti tunicam dividere Chriſti?
Poſtmodo pulvis eris, ut & modo, cras morieris.

XXXII. Eripiuntur Card. e cuſtodia.

Erat autem in Clero magna triſtitia, in Judicibus dolor, in ſenibus mæſtitia, & in plebe admiratio nimia. Unde factum eſt, quod populus Romanus immanitatem tantæ iniquitatis amplius ſuſtinere non valens, cum Hectore Frangipano, & aliis nobilibus Romanis venit ad locum, ubi fratres tenebantur incluſi, compellens jam dictos Senatores, ut ipſius munitionis portas celeriter aperirent, & eoſdem fratres cum domino Alexandro abſolutos & liberos abire permitterent. Sic igitur ſuffragantibus beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli meritis, a violentia perſequentis erepti, & ſuæ ſunt redditi libertati. Tranſeuntes autem per ipſam Urbem, cum laudibus, campanis etiam undique pulſantibus, & jucundo cum exercitu comitantibus etiam multis Romanis militibus cum frequentia peditum, in Vigilia beati Matthæi Apoſtoli proſpere ad Nymphas per Dei gratiam pervenerunt.

XXXIII. Conſecratio Alex. Papæ.

Ubi ipſa Dominica die, convocatis fratribus in unum cunctis, videlicet, Gregorio Sabinenſi, N. Oſtienſi, B. Portuenſi, F. Albanenſi, T. Signienſi, T. Terracinenſi Epiſcopis, Cardinalibus quoque presbyteris, & diaconibus, ſimulque Abbatibus, Prioribus, Judicibus, Advocatis, Scriniariis, & Primicerio cum ſchola Cantorum, nobilibus quoque & plurima parte populi Romani, dominus Alexander per manus Oſtienſis Epiſcopi, ad quem ſolum conſecratio Romani Pontificis pertinet, præeunte Spiritus ſancti gratia, conſecratus eſt in ſummum Pontificem, & ſecundum ſolitum Eccleſiæ morem, regno de more inſignitus, mitra turbinata ſcilicet cum corona.

Initiatur Pſeudopapa Shiſmatic. Octavianus.

Porro jam dictus Octavianus, dum apud ſanctum Petrum fuit, Joannes de Morſone, & Guido Cremenſis, cæcitate ſuarum tenebrarum obvoluti (quoniam ſicut ſcriptum eſt: (a) Peccator cum in profundum venerit, contemnit) a damnabili ſua præſumptione non reſipiſcunt, ſed illum eumdem, quem in ſtatuam ſibi erexerant, tamquam obſtinata perfidia venerantur, & Eccleſiæ unitate relicta (heu pro dolor!) ad ejus veſtigia incurvantur. Ipſe vero Antichriſti tempora præfigurans, uſque adeo erectus eſt ſuper ſe, ut in templo Dei ſederet tamquam ſit Deus, umbra Papali oſtendens ſe tanquam ſit verus Papa. Sane multi abominationem hujuſmodi ſtantem in loco ſancto non ſine lacrymis corporeis oculis inſpexerunt, tundentes pectora & dicentes: Completum eſt modo, quod Anaſtaſius, Papa videlicet, de hoc præambulone Antichriſti dixiſſe narratur: Fili maledicte & excommunicate, non habebis ultra iſtud Papale mantum, quod tantum deſideras & impudenter expetis, niſi in tuam ruinam, & confuſionem multorum. Cæterum cum per ſpatium quatuor hebdomadarum tam per ſe, quam per milites, & conſanguineos ſuos inceſſanter fatigaretur pro convocandis ad ſe Epiſcopis: tandem quidam Malphitanus Epiſcopus fugitivus in finibus Anconæ lati-

ti-

(a) Prov. 18.

PAGIUS berum patrem ejus vitam monaſticam profeſſos eſſe in monaſterio S. Albani. Verum qui Neubrigenſis verba a nobis ibidem recitata attente legerit, inveniet Hadrianum IV. nunquam Monachum in eo monaſterio fuiſſe, ſed *ſolum idem monaſterium quotidianæ ſtipis gratia frequentabat, unde pater erubuit, verbiſque mordacibus ſocordiam ejus increpitans, omni ſolatio deſtitutum, cum gravi indignatione abegit*. Vionem decepit modus loquendi variorum Scriptorum, qui Hadrianum IV. profeſſione Monachum fuiſſe tradidere; Canonici enim Regulares *Monachi* & *Fratres* appellabantur, quia eorum vita parum a vita Monachorum diſtabat. Id quidem Vion negat, ſed contra innumera Veterum teſtimonia. Thomas a Kempis Canonicus Regularis in libris a ſe pro ſuis Canonicis Regularibus editis, eos ſemper Mo-

Mo-

titaus, cum Epiſcopo Ferentini, qui domino Alexandro Papæ adverſabatur & Joanne Epiſcopo Tuſculano, qui prius conſenſerat in Alexandrum, & poſtmodum retrorſum abiit, eumdem Octavianum auſu temerario execravit magis quam conſecravit. Hoc autem tam perniciaſum flagitium Eccleſiæ Dei ipſe Octavianus (ſicut poſtmodum clamavit) nullatenus incipere attentaſſet, niſi a Friderico Imperatore ad occupandum atque arripiendum Papatum, favorem & audaciam habuiſſet, neque unquam in eum ſe ingeſſiſſet. Quoniam ne Papalem Cathedram poſſet aſcendere, fidelitatis juramenta, non ſine certis indiciis tenebatur aſtrictus.

XXXIV. Legationem mittit Alex. Pap. ad Imp. Frider. *Interea dominus Alexander cum fratribus ſuis ad Tarracinam deſcenderat, volens cognoſcere quid acturi eſſent in facto Eccleſiæ, in qua Otto * Placentinus, & Guido Blanderanus Comes quos eodem tempore idem Imperator ad B. memoriæ Hadrianum Papam tranſmiſerat, licet veritatem ipſius facti cognoſcerent, & de canonica electione domini Alexandri nullatenus dubitarent: timentes tamen offendere dominum ſuum quem cognoverant Octaviano valde amicum, & præſenſerant animum ejus commotum adverſus Romanæ Eccleſiæ Papæ fautores, & quod vires præſtabat Octaviano, ſimulatorie & fraudulenter incedebant cum Alexandro. Dum autem hæc agerentur, deliberat cum fratribus ſuis communicato conſilio Pontifex Nuncios cum Apoſtolicis litteris ad eumdem Imperatorem, in partibus Longobardiæ obſidentem Cremam, humiliter deſtinare, cupiens eum ad amorem Eccleſiæ in omni patientia & lenitate revocare, ſecundum B. Pauli Apoſtoli dictum: (a) Noli vinci a malo ſed vince in bono malum. Ille vero nimio faſtu ſuperbiæ inflatus, non ſolum legere litteras ſprevit, ſed tamquam inſanus Nuntios ipſos niſi Dux Welpho cum Duce Saxoniæ ipſi reſtitiſſent, ſuſpendere nequiter voluit. Quorum conſilio & ſuaſione Principum, quamvis tandem eoſdem Nuntios coram ſe venire, & litteras Pontificis demum legi permiſerit; nihil tamen ad eos dignatus eſt reſpondere latum.*

* al. Palatinus

(a) Rom. 12.

At ſi ſcriptæ ab Alexandro litteræ ad Imperatorem non extant; alias tamen ab ipſo tunc datas ad Gerardum Epiſcopum & Canonicos Bononienſes recitat Radevicus, quibus ſicut res geſtæ uſque ad præſens tempus ſe hebuerunt, exacte deſcribuntur, conformes iis, quæ ſunt a nobis ex Vaticano codice recitatæ, in quarum confirmationem hic ipſæ deſcribendæ ſunt, quæ ſic ſe habent: (b)

(b) Radev. in Frid. l. 2. c. 51.

Alexander ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Gerardo Epiſcopo, & dilectis filiis Canonicis Bononienſis Eccleſiæ, & legis doctoribus, cæteriſque magiſtris Bononiæ commorantibus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

XXXV. Epiſt. Alexand. Pap. ad Bon. *Æterna & incommutabilis providentia Conditoris ſanctam & immaculatam Eccleſiam a ſuæ fundationis exordio ea ratione voluit & ordine gubernari, ut unus ei paſtor & inſtitutor exiſteret, cui univerſi Eccleſiarum Prælati abſque repugnantia ſubjacerent, & membra tamquam ſuo capiti cohærentia ei ſe mirabili quadam unitate conjungerent, & ab ipſo nullatenus diſſiderent. Qui vero Apoſtolis ſuis pro eorum fidei firmitate promiſit, dicens: (c) Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi: ille proculdubio Eccleſiam ſuam, cujus ipſi Apoſtoli magiſterium aſſumpſerunt, ſua promiſſione fraudari nullo modo patietur, ſed eam in ſuo ſtatu & ordine (licet ad inſtar naviculæ Petri fluctuare aliquando videatur) perpetuo faciet permanere. Unde quamvis hoc tempore tres falſi fratres, qui a nobis quidem exierunt, ſed non fuerant de nobis, transfigurantes ſe in Angelos lucis, cum ſint ſatanæ, inconſutilem Chriſti tunicam (quam utique ipſe quidem ex perſona (d) Pſalmographi a leonibus petit, & a framea erui, & de manu canis orat ac poſtulat liberari) ſcindere & laniare laborent; Chriſtus tamen auctor & caput Eccleſiæ, eam velut unicam Sponſam ſuam provida gubernatione tuetur, & navem egregii Piſcatoris, licet ſæpius quatiatur a fluctibus*

(c) Mat. 28.

(d) Pſal. 21.

PAGIUS *Monachos* appellat, quia vitam communem ſervabant, uti Monachi in Monaſteriis. *Hadrianus* IV. Catecheſes ad populos Norvegiæ & Sueciæ ſcripſit, Homilias quaſdam, librum de Legatione ſua, & alterum de Conceptione beatiſſimæ Virginis, ut videre eſt apud Oldoinum in Additionibus ad Ciaconium.

IX. *Alexander III. non Monachus Ciſtercienſis ſed Canonicus Piſanus fuit.* Quoad Alexandrum III. Henriquez in Menologio Ordinis Ciſtercienſis ait, eum vitam monaſticam profeſſum in monaſterio *Chiaravalle*, quod Puricello in Monum. Eccleſ. Ambr. num. 424. valde probatur. Verum hæc opinio plane evertitur verbis, quæ recitantur in Actis electionis Alexandri III. ex codice Vaticano a Baronio relatis, ubi de eo legitur: *Cum eſſet in Eccleſia Piſana Canonicus Clericus magni nominis ad hanc Sanctam Romanam Eccleſiam a beato Eugenio eſt vocatus.* Clarius enim is Auctor loqui non potuit, ut oſtenderet, Rolandum (ita vocabatur Alexander III. ante Pontificatum) actu Eccleſiæ Piſanæ Canonicum fuiſſe, cum in Eccleſiam Romanam inſertus eſt. Quare verum non eſt, eum vitam clericalem in monaſticam mutaſſe, ut perſuadere vult Henriquez, ſolide ab Oldoino citato confutatus, perperamque Puricellus amo„re patriæ ſuæ obcœcatus ſcripſit, Tantus i„gitur Pontifex ad hæc noſtra monumenta„eo quoque titulo peculiariter pertinebit, „quod in ejuſmodi monaſterio (nempe Chia„ravalle prope Mediolanum ſito,) Monachus „vixerit.

bus, non permittit naufragium ſuſtinere.

XXXVI. Rerum geſtarum narratio. Porro cum anteceſſor noſter bonæ memoriæ Hadrianus Papa Kalendis Septembris Anagniæ debitum naturæ ſolviſſet, & de terris ad cœlum, de imis migraſſet, Domino vocante, ad ſuperna; eo Romam adducto, & pridie Nonas Septembris in Eccleſia beati Petri, præſentibus fere omnibus fratribus, ſatis honeſte, ſicut moris eſt, tumulato: cœperunt fratres, & nos cum eis ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem, de ſubſtituendo Pontifice in eadem Eccleſia ſtudioſius cogitare. Et tribus diebus de ipſa electione tractantes, tandem in perſonam noſtram, inſufficientem huic oneri, & tantæ dignitatis faſtigio minime congruentem, omnes quotquot fuerunt, tribus tantum exceptis, Octaviano ſcilicet, Joanne de ſancto Martino, & Guidone Cremenſe (Deo teſte, quia mendacium non fingimus, ſed meram ſicut eſt loquimur veritatem) concorditer atque unanimiter convenerunt, & nos aſſentiente Clero ac populo, in Romanum Pontificem elegerunt. Duo vero, Joannes & Guido, quos prænotavimus, tertium Octavianum nominantes, ad ejus electionem pertinaciter intendebant. Unde & ipſe Octavianus in tantam audaciam, inſaniamque prorupit, quod mantum, quo nos reluctantes & renitentes, quia noſtram inſufficientiam videbamus, juxta morem Eccleſiæ Oddo prior diaconorum induerat; tamquam arreptitius a collo noſtro propriis manibus violenter excuſſit, & ſecum inter tumultuoſos fremitus aſportavit.

XXXVII. Cæterum cum quidam de Senatoribus tantum facinus inſpexiſſent: unus ex eis Spiritu divino ſucceuſus, mantum ipſum de manu eripuit ſævientis. Ipſe vero ad quemdam Capellanum ſuum qui ad hoc inſtructus venerat & paratus, illico flammeos oculos fremebundus inflexit, clamans, & innuens, ut mantum, quem fraudulenter ſecum portaverat, feſtinanter afferret. Quo utique ſine mora delato; idem Octavianus, abſtracto pileo, & capite inclinato, cunctis fratribus, aut loco inde, aut voluntate remotis, mantum per manus ejuſdem Capellani & ejuſdem clerici ſui ambitioſus aſſumpſit, & ipſe idem (quia non erat alius) in hoc opere Capellano & clerico extitit coadjutor. Verum ex divino credimus judicio contigiſſe, quod ea pars manti, quæ tegere anteriora debuerat, multis videntibus & ridentibus, poſteriora tegebat: & cum ipſe idem hoc emendare ſtudioſius voluiſſet, quia capitium manti extra ſe raptus non poterat invenire, collo fimbrias circumduxit, ut ſaltem mantus ipſe appenſus ei quodammodo videretur. Sicque factum eſt, ut ſicut tortu mentis erat, & intentionis obliquæ; ita ex transverſo & obliquo mantum fuerit in teſtimonium ſuæ damnationis indutus.

XXXVIII. Cardin. carcer. Quo facto portæ Eccleſiæ, quæ firmatæ fuerant, reſerantur, & armatorum cunei quos ſicut ex re apparuit, pecuniæ largitione conduxerat, evaginatis gladiis cum immenſo ſtrepitu cucurrerunt, & peſtis illa mortifera (quia Cardinales Epiſcopos non habebat) armatorum caterva militum vallabatur. Fratres vero furorem tam immenſum, & a ſæculis non auditum ex inſperato videntes, & formidantes, ne a conductitiis militibus trucidarentur: ſeſe in munitionem Eccleſiæ nobiſcum pariter receperunt, ibique novem diebus continuis, ne exinde libere exiremus, fecit nos quorumdam Senatorum aſſenſu, quos pecunia oblata corruperat, die nocteque armata manu cum omni diligentia cuſtodiri. Sane populo inceſſanter & jugiter acclamante, & in Senatores pro tanta impietate multa immanitate fremente, de cuſtodia ſumus illius munitionis erepti, ſed in arctiori & tutiori loco apud Tranſtiberim nos iidem Senatores, accepta inde pecunia, poſuerunt. Cumque moram ibidem ferme per triduum feciſſemus, univerſo populo tantam proditionem atque malitiam de cætero non ſuſtinente, Senatores cum nobilibus & populo venientes, nos & fratres noſtros per Urbem magnifice & honorifice cum immenſis laudibus & præconiis, campanis etiam in tranſitu noſtro pulſantibus, conduxerunt, & ſic tandem a violentia perſequentis erepti, & poſtea redditi libertati, ſequenti die Dominico venerabilibus fratribus noſtris Gregorio Sabinenſi, Hubaldo Oſtienſi, Bernardo VValtero, Julio, & B. Epiſcopis, Cardinalibus quoque Abbatibus, Prioribus, Judicibus, Advocatis, Scriniariis, Primicerio, & ſchola Cantorum nobilibus etiam, & quadam parte de populo Urbis apud Nympham non longe ab Urbe inſimul congregatis, munus conſecrationis accepimus, & ſicut in Romana Eccleſia moris eſt, ibidem Pontificali regno magnifice ſumus ac ſolemniter coronati.

XXXIX. De conſecratione Octaviani ob penuriam Epiſcopor. Cæterum prædictus Octavianus, cum pro conſecratione, immo execratione ſua, dum & in urbe eſſet, & poſtquam latenter Urbem exivit, multos Epiſcopos convocaſſet, nullum prorſus præter unum, Ferentinatem videlicet Epiſcopum, habere potuit pro ſua temeritate & veſania confirmanda. Quoſdam tamen Epiſcopos Imperialibus minis, quoſdam violentia laicali, quoſdam vero pecuniis & blanditiis allicere voluit, ſed nil, domino impediente, profecit. Unde nec adhuc invenire poteſt (licet omnibus modis enitatur) qui ei manus execrationis imponat, & ſe tantæ facto præſumptionis & im-

& impietatis auctorem. Verum memorati Joannes & Guido cæcitatis tenebris
(a) Prov. 18. *obvoluti (quoniam ſcriptum eſt: (a) Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnet) nec ſic a ſua præſumptione damnabili reſipiſcunt, ſed eumdem Octavianum, quem ſibi in ſtatuam erexerunt, obſtinata perfidia venerantur; & cum relicta unitate Eccleſiæ, præſumunt uſque huc, tamquam idolum, aut ſimulachrum adorare. Ipſe autem Antichriſti tempora præfigurans, uſque adeo erectus eſt ſupra ſe, ut etiam in templo Dei ſederit, oſtendens ſe tamquam ſit Deus: & multi abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto, non ſine multa lacrymarum effuſione corporeis oculis inſpexerunt.*

XL. *Sane nos infirmitatem noſtram, & virtutum indigentiam cognoſcentes, noſtrum in Dominum jactamus cogitatum; ſperantes, & de Chriſti miſericordia plenius confidentes, quod Eccleſiam ſanctam ſuam, pro qua ipſe idem in ſubſtantia noſtræ mortalitatis apparuit, ut eam ſibi non habentem rugam aut maculam exhiberet, optata faciet in tranquillitate lætari, & procellarum omnium inundatione ſedata, nihil erit, quod jam ei poſſit obſiſtere, ubi unicus ejus Sponſus voluerit nubiloſa quæque & noxia propulſare. Nunc igitur, quia nos de noſtrorum meritorum qualitate diffidimus, & de honeſtate & religione veſtra plenam habemus fiduciam: veſtris & univerſalis Eccleſiæ precibus infirmitatem noſtram potimus adjuvari; charitatem veſtram per Apoſtolica ſcripta rogantes & commonentes attentius, ut ſicut viri Catholici, vos pro domo Domini muros inexpugnabiles opponatis, & in devotione, ac fidelitate matris veſtræ ſacroſanctæ Rom. Eccl. immobiliter perſiſtentes, ab ejus unitate nullatenus recedatis. Quod ſi præfatus vir impietatis ad partes veſtras aliqua damnationis ſuæ ſcripta tranſmiſerit, ea ſicut reſpuenda ſunt reſpuatis, & tamquam vana & ſacrilega contemnere, & abjicere ſtudeatis.*

XLI. Octavianus cum ſuis excommunicatus ab Alex. Pap. *Noverit inſuper diſcretio veſtra, quod nos ſupra nominatum Octavianum apoſtaticum & ſchiſmaticum in octavo die a conſecratione noſtra (hunc enim terminum ei reſipiſcendi, & ad unitatem matris Eccleſiæ redeundi præfiximus) tamquam inobedientem & contumacem, & illos qui ei manus præſumerent non dicimus conſecrationis ſed exſecrationis imponere: & de communi fratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium voluntate atque conſilio, accenſis candelis, & cœtu clericorum in Eccleſia congregato, vinculo anathematis & excommunicationis aſtrinximus, & eos cum ſuo auctore diabolo condemnavimus.* Hucuſque Alexandri litteræ ad Bononienſes; quæ tamen imperfecte videntur. Magni namque momenti eſſe duxit Alexander prævenire ſuis litteris Bononienſes, eo quod illa civitas tunc vigebat lectoribus, jus utrumque publice profitentibus, & inter alios quos ſuperius nominavimus, Gratiano, qui Decreti libri auctor ſumma æſtimatione fulgebat. Porro id genus litterarum ex more, mutatis titulis, ab Alexandro ad diverſas per Catholicum Orbem Eccleſias eſſe miſſum, ad rerum geſtarum certiorem ſignificationem non eſt ut quis ponat in dubium.

Sed Antipapa ipſe Octavianus, qui ſe magno faſtu Victorem Papam fecerat nominari, cum inauguraretur Pontificali dignitate, ſuas etiam ſive ad Imperatorem, cujus fulciebatur auxilio, ſive ad alios, de ſua promotione, ſeu potius invaſione litteras dedit, & quidem hujuſmodi, quæ dictatæ fuiſſe a patre mendacii, ex mendaciorum immenſa congerie cognoſcantur. Et quonam modo niſi portentoſis mendaciis, tale portentum potuit videri & apparere forinſecus legitime factum? Audi ergo tu, Lector, ipſius Octaviani litteras his diebus datas ad omnes orthodoxos Epiſcopos, Principes, & ad eos præcipue, qui apud Imperatorem in Curia verſarentur. Recitat eas idem qui ſupra Radevicus his verbis: (b) (b) Radev. in Frid. l. 2. c. 50.

XLII. Litteræ Antipapæ de ſua invaſione. *Victor ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & chariſſimis filiis, Abbatibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, & cæteris Principibus, & egregiæ familiæ Imperiali, in ſacratiſſima Curia domini Friderici ſereniſſimi ac invictiſſimi Romanorum Imperatoris commorantibus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Quam, & in quantam & Eccleſiaſtici ſtatus decorem, honorem Romani Imperii, & nobilitatem omnium bonorum hactenus ſincere dilexerimus, & quæ mutuæ charitatis ſint invicem frequenter exhibita: nequaquam credimus a veſtræ magnitudinis excidiſſe memoria. Nunc autem tanto propenſioris dilectionis efficaciam vobis & Imperio cupimus exhibere, quanto, Deo auctore, ad majorem conſcendimus dignitatem. Quapropter univerſitatem veſtram, de qua plene confidimus, plurimum deprecamur, ut pro B. Petri Apoſtolorum principis reverentia, & antiquæ dilectionis conſtantia, quæ inter nos inviolabiliter perſeverare dignoſcitur, dominum Imperatorem invictiſſimum commonendo rogetis, quatenus Imperio ſibi a divina clementia commiſſo, & Eccleſiæ Dei ſponſæ JESU Chriſti, cujus Advocatus & defenſor dinoſcitur eſt conſtitutus, providere & ſubvenire

non

non tardet, ne in tanta diſcordia adverſariorum malitia nequiter prævalere, navicula beati Petri procellis & tempeſtatibus ſuo tempore quaſſari, & decus Imperiale valeat aliquatenus obnubilari.

XLIII. *Inſuper univerſitati veſtræ dignum duximus intimandum, qualiter ad Apoſtolatus officium, Domino concedente, vocati fuerimus. Felicis memoriæ Hadriano prædeceſſore noſtro viam univerſæ carnis ingreſſo, & in beati Petri baſilica tumulato, convenimus omnes de electione ſummi Pontificis tractaturi. Poſt longam vero collationem, & diutinam deliberationem, divina tandem inſpirante clementia, electione venerabilium fratrum noſtrorum Epiſcoporum, presbyterorum S. R. Eccleſiæ Cardinalium, Cleri quoque Romani petitione, ejuſdem populi aſſenſu etiam Senatoriæ dignitatis honoratorum inſuper Capitaneorum, ad ſummum Pontificatum, annuente Deo, canonice ſumus electi, & in Sede Apoſtolica collocati, ac deinde primo Dominica menſis Octobris benedictionis conſecrationem, & noſtri officii accepimus plenitudinem. Quocirca univerſitatem veſtram humiliter deprecamur, quatenus nos apud ipſum precibus adjuvetis, a quo omnis eſt poteſtas & honor dignitatum. Si autem ex parte illius Rolandi quondam Cancellarii, per conſpirationem & conjurationem contra Eccleſiam Dei & Imperium Willelmo Siculo aſtricti, qui die duodecima poſt electionem noſtram ſe fecit intrudi (quod a ſæculis non eſt auditum) ad vos ſcripta pervenerint; tamquam mendacio plena, & a ſchiſmatico & hæretico deſtinata reſpuatis, & aures veſtras nequaquam illis * ulterius præbeatis. Data Signiæ quinto Kalendas Novembris.* Audiſti, Lector, patentia adeo cœlo terraque mendacia per pſeudopontificem, captantem aurem Curiæ Imperatoris, ingeſta: audi modo quam partis Octaviani Cardinales aucti numero duorum amplius (quomodo neſcimus) ſcripſere epiſtolam circularem, quæ ſic ſe habet: (a)

*al. ulterius

(a) Ibid.

XLIV. Litteræ Schiſmaticorum Card. *Venerabilibus in Chriſto fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Principibus, Præpoſitis, Prioribus & cæteris Eccleſiarum Prælatis, ad quos iſtæ litteræ pervenerint, Imarus Tuſculanus Epiſcopus prior Epiſcoporum, Joannes tituli ſanctorum Silveſtri & Martini, Guido Cremenſis tit. S. Calliſti S. R. E. presbyteri Cardinales, Rimondus diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in Via lata, & S. . . . . ſanctæ Mariæ in Dominica, & Sublacenſis Abbas perpetuam in Domino ſalutem.* Ita inſcriptio, ex qua cum ad ſummum quinque numerentur Cardinales, qui faverint ſuis ſuffragiis Octaviano: an non ex paucitate ipſorum convincitur patens intruſio, atque invaſio ipſius Octaviani? cum tamen nec quatuor vel quinque, ſed trium dumtaxat ſuffragio Cardinalium (ut vidiſti) arripuerit ipſe Pontificatum. Sed audi litteras ipſas:

Ex quo contra honorem Eccleſiæ Dei &c. Quæ ſuperius anno milleſimo centeſimo quinquageſimoſexto ſunt alia occaſione narrata de his, quæ ſpectant ad conventiones initas cum Rege Siciliæ, uſque ad ea quæ ſubiiciuntur inferius de conſpiratione cum ipſo Willelmo Rege, quo nomine accuſant Cardinales partis adverſæ iſtis verbis: *Ubi tunc demum manifeſta conſpiratione præfati Willelmi fautores in præſentia domini Papæ Hadriani ſacramento firmaverunt, perſonam Imperatoris excommunicationi ſubiiciendam; & tunc in antea ejus honori & voluntati uſque ad mortem immutabiliter contraire. Et ſi contingeret dominum Papam vita decedere, neminem ſe niſi de illis qui conjuraverant, in Pontificem eligere, circumpoſitos inſuper Epiſcopos, ne alicui electo, niſi in quem Siculi factio conſentiret, in conſecratione manus imponerent, juramento nihilominus conſtrinxerunt. Poſtmodum jam ſæpe dicto Patre noſtro Hadriano Anagniæ Kalendis Septembris defuncto, omnes illac convenimus, & cum de corpore ſive ibidem tumulando, ſive Romam deferendo non parva contentio oriretur: tandem Romam corpore deportato, prius in verbo veritatis tale pactum unanimiter fecimus, & ſcripto mandavimus, quale nunc ſequitur.*

Quid factum prætenderent ante obitum Hadriani.

XLV. Conventio facta inter Card. in electione Pontif. *In nomine Domini Amen. Convenerunt Epiſcopi, presbyteri, diaconi, Cardinales ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & promiſerunt ſibi invicem in verbo veritatis, quod de electione futuri Pontificis tractabant ſecundum conſuetudinem iſtius Eccleſiæ, ſcilicet, quod ſegregentur aliquæ perſonæ de eiſdem fratribus, qui audiant voluntatem ſingulorum, & diligenter inquirant, & fideliter deſcribant. Et ſi Deus dederit, quod concorditer poſſimus convenire, bene; ſin autem, nullus procedat ſine communi conſenſu, & hoc obſervetur ſine fraude & malo ingenio.*

De Octaviani electione. *Tali pacto in verbo veritatis firmato, poſt humatum corpus, in Eccleſia beati Petri ad eligendum Pontificem convenimus, & juxta prædictum conſuetudinem perſonas, quæ ſingulorum voluntates diligenter inquirerent, & audirent ac deſcriberent, ſegregavimus. Sed cum propter conſpirationem adverſæ partis electio lente procederet, tertia die fere tranſacta, ad hoc tandem deventum eſt, quod quatuordecim Cardinales ex adverſo, qui ſacramento conſtricti tenebantur, Rolandum Cancellarium nominaverunt. Nos autem novem numero, qui nefandi juramenti exortes eramus, venerabilem fratrem*

no-

noſtrum Octavianum presbyterum Cardinalem, virum utique honeſtum & religioſum ad regimen Apoſtolicæ Sedis, & ad concordiæ & pacis unitatem inter Eccleſiam & Imperium reformandam ac conſervandam, dignum & utilem eſſe cognoſcentes elegimus. Cum res taliter ageretur, & partem contrariam pactum, quod in verbo veritatis firmatum fuerat, penitus transgredi volentem ſentiremus: pactum ſupradictum illis ad memoriam reducentes, auctoritate Dei omnipotentis, & omnium Sanctorum, atque noſtra eis penitus interdiximus ne abſque communi conſenſu omnium (ſicut in pactione continetur) ullatenus aliquem immantarent, & Rolandum Cancellarium eadem auctoritate ne ſuſciperent, nihilominus prohibuimus. Qui dum verba & admonitiones noſtras vilipenderent, & Rolandum Cancellarium manto feſtinarent induere; nondum tamen illo induto: nos illorum malitiæ potius contraire, quam conſentire volentes, & quod male conabantur, minime permittentes, ad petitionem populi Romani, electione univerſi Cleri, aſſenſu etiam totius fere Senatus, & omnium Capitaneorum, Baronum, nobilium, tam intra Urbem, quam extra Urbem habitantium noſtrum Electum manto induimus & inthronizatum in Sede B. Petri collocavimus. Inde ad palatium ejuſdem acclamante univerſo populo, hymnum Deo cantante Clero, & omnibus ſolemniter adimpletis, honorifice deduximus:

XLVI. Quæ de Alexandri electione Schiſmatici mentiti ſint. *Adverſa vero partis Cardinales retrocedentes, in caſtrum beati Petri ſe contulerunt, ibique per dies octo & amplius incluſi permanſerunt. Inde poſtmodum per Senatores educti, extra Urbem ſeceſſerunt, & duodecima poſtea die (quod a ſæculo non eſt auditum) in caſtro nomine Ciſterna, intra Ariciam & Terracinam, Rolandum Cancellarium immantaverunt, & in ſequenti Dominica execraverunt. At continuo mittentes Nuntios per univerſam Italiam, Epiſcopis, ne ad conſecrationem noſtri Electi venirent, penitus diſſuaſerunt, minantes illis excommunicationem, & depoſitionem in perpetuum. Qui tamen in prima Dominica menſis Octobris, auctoritate Dei honorifice conſecratus eſt.*

Rem, qualiter facta eſt, veſtræ fraternitati inſinuavimus, nihil præter veritatem annectentes, teſte Deo, qui falli non poteſt: & ſi Angelus de cælo aliud evangelizaret, a veritate penitus aberraret. Veruntamen multa quæ facta ſunt omittentes, iſta, prout brevius poſſumus, vobis ſignificamus, ne prolixiore pagina aures veſtras oneraremus. Hæc itaque animadvertat veſtra fraternitas, quam devotiſſime obſecramus & admonemus, & modis omnibus quibus poſſumus exhortamur in Domino, quatenus neque per ſermonem, neque per epiſtolam a veſtro ſenſu moveamini, ſed in veritate nobiſcum firmi & immobiles permaneatis. Hactenus ſchiſmaticorum Cardinalium litteræ, ita ponentium mendacium fiduciam ſuam. At potuit ad tempus veritas iſtiuſmodi obſcurari tenebris, non autem extingui penitus, quin clarioribus lucis radiis emergens in denſa noctis caligine, Solis inſtar ſuo tempore illuſtrarit univerſam Eccleſiam. Hæc quidem iſti numero longe inferiores, probitate poſteriores, juſta cauſa deteriores, tantummodo audacia tentandi quælibet inconcuſſa potentiores, ad quæque falſa commentanda callidiores, eademque litteris committenda impudentiores.

XLVII. At qui ex parte Catholica erant S. R. E. Cardinales, legitimi promotores Alexandri veri Catholicæ Eccleſ. Antiſtitis, haud defuerunt officio, quin cuncta quæ geſta eſſent, univerſis ſignificarent, ipſumque commonerent Imperatorem datis ad eum litteris, quas recitat ex parte licet maxima mutilatas in Appendice (a) Radevicus iſtis verbis, nominibus ſingulorum expreſſis in titulo:

(a) Radev. l. 2. c. 55.

Epiſc. Presb. & Diacon. Card. litteræ ad Frid. Imp. *Friderico Dei gratia glorioſo, illuſtri, magnifico, & ſublimi Romanorum Imperatori Gregorius Sabinenſis, Hubaldus Oſtienſis, Julius Præneſtinus, Bernardus Portuenſis, VValterus Albanenſis Epiſcopi;* omnes denique præter unum Tuſculanum faventem genito ex familia Comitis Tuſculani. Poſt hos vero numerantur presbyteri Cardinales in hunc modum: *Hubertus tituli S. Priſcæ, Joannes tituli SS. Joannis & Pauli, Henricus tituli SS. Nerei & Achillei, Hildebertus tituli baſilicæ duodecim Apoſtolorum, Joannes tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, Benedictus tituli S. Chryſogoni, Albertus tituli S. Laurentii in Lucina, & VVillelmus tituli S. Petri ad Vincula;* omnes qui tunc erant presbyteri Cardinales præter duos vel tres. Poſt hos recenſitos presbyteros Cardinales diaconi ita ſcribuntur: *Oddo ſancti Georgii ad Velum aureum, Romanus S. Luciæ ad Septem ſolia, alias in ſeptem ſoliis, Hyacinthus S. Mariæ in Coſmedin, Oddo S. Nicolai in Carcere Tulliano, Ardericus S. Theodori, Boniſacius SS. Coſmæ & Damiani, C. . . . S. Hadriani, P. . . . S. Euſtachii, & Joannes diaconi Cardinales.* Omnes quot erant, præter recitatos ſuperius in litteris adverſariorum. Ut jam vel hoc titulo tantum manifeſtiſſimum cuicumque reddi poſſet, Alexandrum ab eis electum legitimum fuiſſe S. Rom. Eccl. Papam. Sed ipſam audiamus epiſtolam:

XLVIII. *Quanto excellentia veſtra major a Deo collata eſt & attributa poteſtas, & quanta*

Alex. Pap. Cardin. litteræ ad Frid. *in ſublimitatem inter mortales dignitatis locum conſtat vos obtinere: tanta amplius Imperialem convenit majeſtatem, ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, ſpecialem & unicam matrem veſtram in omnibus honorare, & ei ſemper, & præſertim neceſſitatis tempore ſalubriter atque utiliter providere. Quid autem diebus iſtis in eadem Eccleſia Romana contigerit, & quam inauditum facinus ab his, quos filios reputabat, aliquantis diebus tranſactis fuerit perpetratum: dignum, immo digniſſimum eſt, vos Imperialis celſitudini noſtris litteris aperire. Nuper ſiquidem, cum dominus noſter bonæ memoriæ Hadrianus Papa Kal. Septembris apud Anagniam debitum naturæ ſolviſſet & de terris ad cœlum, de imis migraſſet, vocante Domino, ad ſuperna: tres falſi fratres, Octavianus ſcilicet, & Joannes de S. Martino, & Guido Cremenſis, qui a nobis quidem exierunt, ſed non fuerunt de nobis, transfigurantes ſe in Angelum lucis, cum ſint ſatanæ &c.* Prout poſita ſunt ſuperius in litteris Alexandri Papæ. Poſt quæ hæc in fine habet:

Ad hæc noverit ſublimis gratia veſtra, quod Otto Palatinus Comes occaſione de intruſione Octaviani ſuſcepta, præfatum dominum noſtrum Alexandrum Papam, & nos omnes plurimum infeſtavit, & Eccleſiam Dei niſus eſt ſcindere, & multipliciter abſque rationali cauſa turbare. Campaniam ſiquidem atque Patrimonium B. Petri cum intruſo, atque apoſtatico Octaviano violenter intravit, & terram ipſam ſtuduit ei quibuſcumque modis ſubjugare. Nos itaque, & tota Eccleſia Dei nobiſcum, majeſtatem veſtram ſuppliciter exoramus, ut tam violenta intruſione, ita ſicut eſt, intellecta & diligenter inſpecta, qualiter vobis ad ſalutem animæ veſtræ & honorem Imperii ſuper tanta negotia ſit procedendum, diligenter attendatis. Conſiderate & advertite, qualiter circa ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, & circa unicum Sponſum ejus Dominum noſtrum JESUM Chriſtum (ſine quo nec regnum poteſt aliquis obtinere terrenum, nec acquirere ſempiternum) oporteat vos habere, & qualiter eam ab impugnatoribus, & præſertim a ſchiſmaticis & hæreticis ex Imperialis officio dignitatis protegere debeatis modis omnibus et tueri. Nos ſiquidem vos, ſicut ſpecialem defenſorem & patronum Eccleſiæ Romanæ modis omnibus honorare intendimus, atque ad augmentum gloriæ veſtræ, quibus modis poſſumus, cum Deo aſpiramus. Rogamus autem & inſtantius ſupplicamus, ut matrem veſtram S. R. E. diligatis & honoretis, & ad pacem & tranquillitatem ipſius, quibus modis Imperialem convenit excellentiam, intendatis, & tantam præfati intruſoris atque ſchiſmatici iniquitatem nullatenus foveatis. Hæc ſunt, quæ reperiuntur ſcripta in epiſtola Cardinalium.

XLIX. At Fridericus propenſiſſimus erga Octavianum nihil non molitus eſt, quo illi poſſet ſtabilire ſedem, cujus rei perficiendæ cauſa, iniquitatem meditatus eſt in corde ſuo, institit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit, prætextum inveniens concordandi Eccleſiam, Concilium indicit penes ſe celebrandum, ita impietatem quoquo modo velamine contegens pietatis: de quo Radevicus, erga ſuum Imperatorem ſtudioſus ait: (a) *Fridericus ancipiti malo novi ſchiſmatis permotus, conſilio Principum, decrevit dare operam, ne quid exinde ſeu ſtatus Eccleſiæ, ſeu Reſpublica Imperii detrimenti caperet. Audiens itaque utrumque electum in Epiſcopatus ordinem conſecratum, alterum ab altero excommunicationis ſententia condemnatum: ſine judicio Eccleſiæ controverſiam terminare poſſe non putavit. Auctoritatem autem*

(a) Radev. l. 2. c. 54.

PAGIUS X. *Fridericus Antipapæ favens indicit conventum in annum ſequentem.*

A num. XLIX. ad LXXIII. Poſt creationem Pontificis & Antipapæ, *Imperator indixit generalem Curiam Papiæ celebrandam omnibus imperii Principibus, tam Teutonicis quam Longobardis, ad quam etiam ambos electos Pontifices invitavit, ut ibi ex ſententia & conſilio Orthodoxorum inter eos lis & contentio deſideretur,* inquit Chronographus Reicherſpergenſis ad hunc Chriſti annum, cujus nomen latuit Chriſtophorum Gewoldum qui ejus chronicon anno MDCXI. Monachii publicavit. Verum Lambecius lib. VIII. Biblioth. Cæſ. cap. 77. oſtendit eum fuiſſe Hermannum Abbatem Monaſterii Reicherſpergenſis in diœceſi Pataviensi ſiti. De hoc Conventu Neubrigenſis lib. 2. cap. 9. habet: *Et quidem pars major, ſaniorque in Rolandum ejuſdem Eccleſiæ Cancellarium, virum religioſum & literatum concordans, eumdem ritu canonico conſecravit. Pars vero nonnulla & fere nulla in Octavianum nobilem vitam connivens, eumdem divinam non veritus judicium, execrationis elogio maculavit. Uterque in alterum excommunicationis & damnationis ſententiam promulgavit. Uterque partem ſuam Eccleſiarum, & nobilium perſonarum favoribus munire curavit. Ille Alexander dictus juxta cauſæ meritum victor futurus. Iſte nudo nomine & fallaci omine Victor dictus eſt, victi dedecus habiturus. Poterat ſane ſciſſura illa cito reſarciri, poterat multitudini paucitas cedere atque uniri, niſi Fridericus Imperator veteri odio Rolandi Alexandrum non ferens, partem Octaviani tuendam, fovendamque modis omnibus ſuſcepiſſet. Deinde ſua ditionis Epiſcopos, ſcilicet Italicos & Teutonicos, præcepit Papiam communire* (legendum, convenire) *tanquam ad diſcuſſionem & examen, cujuſnam partis merita præponderarent; ii autem vero, ut Alexandri parte depreſſa, partem alteram approbantes dicti Victoris præmaturam victoriam celebrarent. Partibus quoque mandavit, ut adeſſent Concilii ſuſcepturi decretum.*

tem congregandi Concilii exemplo antiquorum Imperatorum, verbi cauſa Juſtiniani, Theodoſii, Caroli ſibi congruere putans, litiſque deciſionem legitimam eſſe non poſſe, niſi partibus hinc inde congregatis conſiderans, ad citationem amborum venerabiles viros & prudentes Danielem Pragenſem, & Hermannum Verdenſem Epiſcopos dirigit cum litteris, quarum exemplar hoc eſt &c. Ita quidem illi, ſed non ut Romanæ Eccleſiæ hoſtes Imperatores, qualem ſe eſſe Fridericus multis (ut vidiſti) argumentis oſtendit, id feciſſe aliquando legitime dici poſſunt, nec niſi ſuadente parte Catholica, videlicet legitimo annuente Pontifice, nec in re adeo indubitata & perſpicua ſicut iſta, Concilia congregaſſe noſcuntur. Quomodo autem vocaverit ad Synodum Alexandrum Papam ipſe Imperator, ſic accipe: (a)

(a) Id. c. 55.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus Rolando Cancellario, ceteriſque Cardinalibus, qui eum elegerunt Romanum Pontificem, ſalutem & omne bonum.

L. Frid. litteræ ad Alex. pro conventu cogendo.

Quoniam divina praeordinante clementia Romani Imperii gubernacula ſuſcepimus, oportet ut in omnibus vias noſtrae ipſius legem cuſtodiamus, cujus munere, cujus voluntate dignitatis noſtræ apicem adepti ſumus. In hoc itaque ſacratiſſimo propoſito conſtituti, cum omnibus Eccleſiis in Imperio noſtro conſtitutis debeamus patrocinari, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ tanto propenſius debemus providere, quanto ipſius cura & defenſio a divina providentia videtur nobis eſſe commiſſa ſpecialius. Ea propter de diſcordia, quæ in ſubſtituendo Romanum Pontificem inter vos ſuborta eſt, plurimum dolemus, timentes, ne occaſione hujus ſchiſmatis Eccleſia Chriſti ſanguine redempta debeat dilacerari, præſertim cum robur Eccleſiæ fortis titubare videatur, quoniam unitas ipſius ſciſſura domeſtica interius dilaniatur. Ut autem huic peſti competens & Deo gratum exhibeamus remedium, religioſorum virorum conſilio generalem Curiam & conventum in octava Epiphaniæ Papiæ indiximus celebrandam, ad quem evocavimus tetius Imperii noſtri & aliorum regnorum, ſcilicet Angliæ, Franciæ, Hungariæ, Daciæ Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & viros religioſos, ac Deum timentes, quatenus remoto omni ſæculari judicio, hoc tam magnum Eccleſiæ negotium Eccleſiaſticarum tantum perſonarum ſententia ita ſopiatur, ut & Deo debitus exinde honor deferatur, & Eccleſia Romana ſua integritate & juſtitia non poſſit a quoquam privari, vel ſtatus Urbis, quæ caput Imperii noſtri eſt, inquietari.

LI. *Proinde eruditioni veſtræ mandamus, & ex parte Dei omnipotentis, & totius Eccleſiæ Catholicæ præcipimus, ut ad eamdem Curiam ſive conventum veniatis, & Eccleſiaſticarum perſonarum ſententiam audituri & recepturi. Teſtis enim nobis eſt Deus, quia in hac Curia nec amore nec odio alicujus perſonæ quidquam aliud quærimus, quam honorem Dei, & Eccleſiæ ſuæ unitatem. Quod ſi ad tam celebrem Eccleſiæ conventum examinationis cauſa venire volueritis: chariſſimi Principes noſtri & Eccleſiæ Catholicæ Hermannus Verdenſis, Daniel Pragenſis, Patres & Epiſcopi venerabiles, quos de palatio noſtro ad vos tranſmiſimus una cum Comite Palatino conſanguineo noſtro, aliiſque Legatis noſtris, ſecurum vobis conductum præſtabunt. Si vero juſtitiam Dei & Eccleſiæ in tam ſolemni conventu recipere nolueritis: videat Deus & judicet. Nos autem ipſius favente gratia, qui dat ſalutem Regibus, juſtitiam Dei, quæ nullum magis quam Imperatorem Romanum decet, proſequemur.* Hactenus ad Alexandrum Papam Imperator.

Porro litteræ (pergit Radevicus) quibus ad tantam diſcuſſionem Tranſmontanos Epiſcopos invitavit, iſtæ pro exemplo ſufficiant:

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus Hermanno Brixienſi Epiſcopo ſalutem & omne bonum. LII. Frid. Imp. exemplum literarum ad omnes Epiſc. ultramontanos.

Quod in paſſione ſua Chriſtus duobus gladiis contentus fuit, hoc in Romana Eccleſia, & in imperio credimus mirabili providentia declaraſſe, cum per hæc duo rerum capita & principia totus mundus tam in divinis, quam in humanis ordinetur. Cumque unus Deus, unus Papa, unus Imperator ſufficiat, & una Eccleſia Dei eſſe debeat: quod ſine dolore dicere non poſſumus, duos Apoſtolicos in Romana Eccleſia habere videmur. Defuncto itaque Hadriano Papa in Kalend. Septembris, Cardinales, qui columnæ immobiles eſſe videbantur, quibus ſancta & univerſalis firmiſſime inniteretur Eccleſia, non quæ Dei ſunt, ſed ſua quærentes, & unitatem Eccleſiæ ſcindentes, duos Pontifices elegerunt, & ambos conſecraverunt. Pro tanta namque & tam pernicioſa Eccleſiæ jactura tota nimirum Italica Eccleſia conturbatur, & diſſenſiones, ſchiſmate orto in capite, jam in inferiora membra deſluxiſſent, & totum Eccleſiæ corpus defœdaſſent, niſi nos conſilio & auxilio religioſorum virorum, qui Spiritu Dei aguntur, tam impudicæ iniquitati juſtitiæ rigorem oppoſuiſſemus. Ne itaque in tanto diſcrimine diſcordiæ univerſalis Eccleſia periclitari poſſit, Romanum Imperium, quod ad remedium tam pernicioſi morbi divina clementia providit, univerſorum ſaluti debet ſollicite providere, & ne tanta mala in Eccleſia Dei prævaleant, futuris caſibus ſolerter obviare.

LIII. *Coadunatis itaque in unum omnibus Epiſcopis tam Italicis, quam Teutonicis, cæteriſque Principibus, ac viris religioſis, qui zelum Dei & Eccleſiæ habere videbantur, quod facto opus eſſet, diligenter inveſtigavimus ex decretis Romanorum Pontificum, & ſtatutis Eccleſiæ veraciter accipientes, quod exorto ſchiſmate in Romana Eccleſia ex duorum Apoſtolicorum diſſenſione, ambos vocare, & ſecundum ſententiam & conſilium Orthodoxorum litem decidere deberemus. Ex conſilio itaque omnium, qui aderant Epiſcoporum, cæterorumque Principum Curiam ſolemnem & generalem conventum omnium Eccleſiaſticorum in octava Epiphaniæ Papiæ celebrandam indiximus. ad quam ambos, qui ſe dicunt Romanos Pontifices, vocavimus, omneſque Epiſcopos Imperii noſtri & aliorum regnorum, Franciæ videlicet, Angliæ, Hiſpaniæ, atque Hungariæ, ut coram in præſentia noſtra juſto declaretur examine, quis illorum regimen univerſalis Eccleſiæ de jure debeat obtinere. Quia vero ad unitatem Eccleſiæ reformandam ſapientia admodum nobis neceſſaria eſt, ut ea nequaquam carere valeamus: dilectionem tuam attentiſſime rogamus, & rogando commonemus, quatenus pro fidelitate Eccleſiæ & Imperii ad prædictam Curiam, omni occaſione remota, venias, ut in adventu tuo unitas & pax & tranquillitas Eccleſiæ reformetur. Interim autem prædicta ſciſſura in neutram partem aſſenſum tuum declines, nec tamquam juſtam & rationabilem aliquatenus recipias. Data Cremæ, decimo Kalendas Novembris.* Ita Imperator. Eædem etiam litteræ, mutato nomine, ad ſingulos miſſæ ſunt Epiſcopos.

Audiſti, Lector, Imperatorem parantem (ut præ ſe fert in procemio) judicium Eccleſiaſticum, revera ſæcularem Curiam, ejuſmodi conventum, & non more majorum Concilium vocare, in quo ſic ipſe præſideret Epiſcopos auditurus, ut tamen ſententiam eſſet de Romano Pontifice pronuntiaturus. Id quidem ſignificaſſe viſus eſt illis verbis: *Secundum ſententiam & conſilium Orthodoxorum litem decidere deberemus.* Sed de his fortaſſe a ſuis prudentioribus redargutus, ceſſit Epiſcopis ſententiæ promulgationem, ut ſuo loco videbimus anno ſequenti, quo contigit hujuſcemodi conciliabulum Papiæ celebrari: modo reliqua proſequamur quæ ſunt anni hujus hiſtoriæ.

LIV. Arrogantia Germaniæ Epiſcop. Scriptis his litteris ad Alexandrum Pontificem, Imperator quos audiſti Legatos ſive Nuntios nominatos Epiſcopos ad eumdem Pontificem miſit. Quidnam ii, cum pervenerunt ad Alexandrum, & quid Alexander ad eos, ex Actis ipſius ſuperius citatis hæc accipe, dum ſic incipit auctor ab ejuſmodi Friderici legatione: *Cogitans autem Imperator, libertatis privilegium ab ipſo Domino Eccleſiæ ſuæ ſanctæ conceſſum poſſe irritare, & juxta voluntatis ſuæ arbitrium Papam in Sede Apoſtolica ponere: duos ex fautoribus ſuis Verdenſem & Pragenſem Epiſcopos ad fratres, qui cum domino Alexandro venerant, in civitatem Anagniam deſtinavit, ſcribens non ſicut Advocatus & Defenſor Eccleſiæ, ſed ſicut ſuperior judex & dominus, ſuper eos poteſtatem habens. Venerunt ipſi feſtinanter ſub typo ſuperbiæ, & intrantes palatium ſederunt coram Pontifice cum Patribus & Fratribus, aliiſque multis tam laicis quam clericis, ſed nullam exhibuerunt eidem Pontifici reverentiam. Et recitaverunt ea, quæ a domino ſuo impoſita eis fuerant, & bullates ex auro ejus litteras addiderunt, in quibus hoc inter cætera continebatur expreſſum: quod ipſe Imperator, audita diſſenſione, quæ in Romana Eccleſia emerſerat, perſonas Catholicas de quinque regnis convocaverat, ideoque præcipiebat eis ex parte generalis Eccleſiæ, ut in octava Epiphaniæ apud Papiam convenirent ad ejus præſentiam, audituri & recepturi, quod in ea Curia dictaretur.*

His auditis, turbati ſunt fratres undique gravioribus malis, timor eis & nimia ſollicitudo vehementer eſt injecta. Hinc namque maxime terrebat imminens perſecutio Principis tam potentis: hinc Eccleſiæ libertas infringi videbatur. Illud præterea fratrum animos non mediocriter contriſtabat, quod idem Imperator Octavianum in ſuis litteris Romanum Pont. & Alexandrum Rolandum Cancellarium nominabat. Super his ergo diu a fratribus tractatum eſt, & longa diſceptatione diſputatum. Deliberatum eſt tandem, & inſpirante Domino, a quo cuncta bona proveniunt, in Fidei Catholicæ unitate, & obedientia ſummi Pontificis ita omnes confirmati, & unanimiter ſunt roborati, ut pro manutenenda Eccleſiæ libertate, ſi neceſſitas immineret, altiſſimis ſe periculis unuſquiſque ſponte offerret. Tunc inſtantibus pro reſponſo prædictis, qui a Rege miſſi fuerant Epiſcopis, Alexander Papa coram multitudine clericorum & laicorum eis in hunc modum dixit: LV.

Nos recognoſcimus dominum Imperatorem ex calluto ſibi dignitatis debito Advocatum & ſpecialem ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Defenſorem. Unde ipſum (ſi per eum non ſteterit) præ cæteris Principibus Orbis intendimus honorare, & præ omnibus ei primatum deferre, in quibus Regis Regum honor nullum capiat detrimentum. Ubi vero quidquam occurrit, quod abſque ſummi Regis offenſa effectum habere nequeat, ſi honorandus terræ Imperator LVI. Quid ad Nuntios Imp. reſpondet Alex. Pap.

tur videtur, ille potius a nobis timeatur, & illius honor in primis conſervetur, qui eſt Rex Regum, & Dominus dominantium, & qui animam & corpus perdere, atque in æternum ignis gehennam mittere poteſt. Miramur itaque, illum ſincere (ut convenit) diligentes, & excellentiam ejus honorare propenſius volentes, ab eo nobis, immo beato Petro & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, honorem debitum denegari. In litteris enim, quas ex parte ipſius nobis, noſtriſque fratribus detuliſtis, hoc inter cætera tenebatur expreſſum: Quod ipſe audita diſſenſione, quæ in ipſa Eccleſia emerſerat, de quinque regnis perſonas Eccleſiaſticas convocaverat, &c. ut ſupra uſque ibi: His auditis. Nimirum longe a conſuetudine prædeceſſorum ſuorum receſſiſſe videtur, & dignitatis ſuæ terminum exceſſiſſe, dum ſine conſcientia Romani Pontificis Concilium convocavit, & nos ad præſentiam ſuam, ſicut homo ſuper nos poteſtatem habens, præcepit convenire.

Sane beato Petro, & per eum ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cujus ipſe per Deum magiſter extitit & fundator, hoc privilegium legitime a Domino JESU Chriſto, ſanctiſque Patribus traditum eſt, & per proſpera & adverſa etiam cum ſanguinis effuſione cum oportuit, uſque ad hæc tempora conſervatum, ut univerſarum Eccleſiarum cauſas ipſius auctoritate diſcuteret ac finiret; ipſa vero nullius unquam judicio ſubjaceret. Unde quia nunc ab eo contra privilegium Eccleſiæ conculcatum fieri videmus, per quem deberet ab aliorum impugnatione defendi, & quia ita ſcriptum eſt matri, ſicut cuilibet abjectæ perſonæ: hoc abſque admiratione nimia ferre non potuimus, nec debemus. Ad Curiam vero ejus, vel ad ſententiam accedere, canonica traditio, & reverenda Patrum auctoritas non permittit. Unde cum nec in minoribus Eccleſiis advocati earum & ſingulares Principes, vocationes, diſceptationes, ac deciſiones hujuſmodi cauſarum ſibi aut Curiis ſuis uſurpent, ſed ſuorum Metropolitanorum, aut Apoſtolicæ Sedis ſemper notitiam & definitionem habere expectent: divina videtur animadverſione digniſſimum, & ab omni Eccleſia tanto durius arguendum, quanto amplius ad univerſalis Eccleſiæ periculum redundaret, ſi per ignorantiam noſtram, aut puſillanimitatem ſpiritus a capite (quod avertat Deus) diebus noſtris iſte morbus inciperet, & nos Eccleſiam, pretioſo ſanguine Chriſti redemptam, in ſervitutem redigi ſineremus. Ergo pro cujus libertate tuenda Patres noſtri proprium ſanguinem effuderunt, & nos ipſi ad eorum exemplum, exigente neceſſitatis articulo,
Conſtantia Alex. Papæ.
extrema audeamus pericula ſuſtinere:

Habito itaque hoc reſponſo, indignati ſunt prædicti Epiſcopi qui miſſi ſunt; & contumaciter recedentes, ad Octavianum præ- LVII. Octavian. ab Imp. honoratur ut Papa.
ſentiam apud Signiam acceſſerunt; & ad pedes ipſius procedentes, adoraverunt eum. Idipſum quoque fecit Otto Palatinus Comes, quem cum Teutonicis Imperator cunctis delegaverat ad partes Urbis. Tunc vero non mediocriter eſt elevatum cor ipſius hæreſiarchæ, vehementer extollens ſe ſuper ſe tamquam inſanos & cæcus, non ſciens, quod ſecundum beati Petri & Cyriaci martyris dictum, Schiſmatici ſemper inter initia ferventer incrementa habuerunt: cum autem non poſſunt quod illicite emperunt detinere: ſtatim paulo poſt cum prima ſua æmulatione deficiunt. De hujuſmodi ambitioſis Propheta loquitur dicens: (a) Verumtamen propter do- (a) Pſ. 72.
los diſpoſuiſti eis mala, projeciſti eos dum allevarentur. Quomodo facti ſunt in deſolationem, ſubito defecerunt, & perierunt propter iniquitates ſuas, velut ſomnium ſurgentium, &c. Tales autem Joannes Apoſtolus execratur & percutit dicens: (b) Exierunt ex nobis & non erant ex (b) 1. Joan. 2.
nobis, ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent nobiſcum, &c.

Jam vidiſti Lector, ab Imperatore præjudicatum ante judicium, dum per ſuos Legatos recepit in Papam Octavianum invaſorem, quem ab eis adorandum voluit, & ut legitimum Pontificem ſalutandum; adeo ut nullum jam ſubeundum reliquum eſſet judicium Alexandro Papæ, ob idque nullo modo (quamvis aliæ omnes cauſæ ceſſaſſent) in adverſariorum manus conjicere ſe deberet. Porro qui Antipapam recepit in legitimum Eccleſiæ Romanæ Pontificem Imperator plurimum laboravit, ut Reges una ſecum in eumdem errorem adduceret; pertentavit autem Regem Anglorum, ſed fruſtra: prævenerat enim eum Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus, vir cum primis eruditus, & magnæ apud Regem æſtimationis. De cujus officiis apud Regem pro Alexandro, extant datæ ad ipſum ſummum Pontificem litteræ, dignæ quidem tanto Præſule, quæ ſic ſe habent jam una cum aliis ipſius epiſtolis typis cuſæ, iſto titulo:

Ad dominum Papam Alexandrum de promotione ſua Arnulphi Epiſcopi Lexo- LVIII. Arnulph. Epiſc. Lexovienſis ad Alex. Pap. epiſt.
vienſis epiſtola.

Benedictus Deus & pater Domini noſtri JESU Chriſti, qui Eccleſiam ſuam, immaculatam ſcilicet Sponſam dilecti Filii ſui mirabili ſemper benignitate diligit & conſervat. Licet enim ipſam aliquibus quandoque vexari patiatur injuriis: facit tamen cum tentatione proventum, ut poſſit ſuſtinere, nec unquam portas inferi adverſus eam prævalere permittit. Neque enim expedit, ut conti-

nua

nuæ proſperitatis ſtatus eam inſolentem reddat, vel otioſitas negligentem; ſed humilitatem conſervet afflictio, & vexatio tribuat intellectum. Et ei quidem omnia cooperantur in bonum, dum ipſa tanquam aurum in fornace probatur: & ad augmentum coronæ cuncta proficiunt, dum eam vis adverſitatis fortiorem reddit, & malignitatis infeſtatio cautiorem. Ipſe vero miſerator & miſericors Dominus ad tempora tribulationis viros virtutis & conſilii providet & præformat, qui temeritatis audaciam repellere valeant, & malignitatis aſtutiam noverint declinare.

Laudes Innoc. Pap. II. *Quod in ſanctæ & glorioſæ recordationis Innocentio Papa ſatis evidenter apparuit, qui extollentem ſe adverſus omne quod dicitur, aut quod colitur Deus, dejecit hæreticum, quem nobilitas generis, quem divitiarum cumulus, quem peccatrix eloquentia quem prudentia ſæcularis, quem denique ſæcularium hominum favor publicus attollebat. Prævaluit in athleta Dei veritas falſitati, & humilitati robuſtæ ſuperba ceſſit ambitio & de iniquitate juſtitia triumphavit. Vidimus ſiquidem ipſum exaltatum & elevatum ſicut cedros Libani: & tranſivimus, & ecce non erat: quæſivimus, & non eſt inventus locus ejus, quia nec inter mortuos tumulum, neque titulum meruit ſepulturæ. Dominus autem ſublimavit cornu chriſti ſui, ut in eo unitas Eccleſiæ reformari poſſet, & regnum ipſius omnibus dominari.*

LIX. *Memini ego, nec id a veſtra reor excidiſſe memoria, quanta ad mandata ejus Principes reverentia moverentur, quam ſublimis extiterit, quantaque majeſtate refulſerit Eccleſia, quantum in diebus ejus religio munda & immaculata profecerit, adeo ut plures hodie Religioſorum deſerta contineant, quam ferarum olim habuerint beſtiarum. Arbitrabatur ille ad regendos homines utendum potius ſobriæ ſeveritatis diſciplina, quam remiſſæ miſericordiæ lenitate, Deo potius quam hominibus placere deſiderans, ne ob gratiam hominum, coram Deo poſſet contemptibilis apparere. Unde & virtus ejus ſemper inter adverſa major enituit, nec tanta poſtmodum proſperitatis ejus inſignia claruerunt, quanta præcedentis adverſitatis adhuc magnalia celebrantur. Neque enim confidebat in homine, neque carnem ponebat brachium ſuum, ſed potius confidebat in Domino, & erat Dominus fiducia ejus.*

LX. Quomodo Schiſmatici picti in Lateran. palatio. *Porro ſchiſmata hæc in Eccleſia Romana frequentius accidiſſe, etiam Lateranenſis palatii picturæ demonſtrant, ubi Catholicorum Patrum pedibus pro ſcabello ſchiſmatici præſumptores adſcripti ſunt, ubi ſuperborum & ſublimium colla ſapientia propria virtute contrivit & conculcat. Quod ſane ea ratione factum, ut ſanctis Patribus cedat ad gloriam victoriæ teſtes adſcriptio, in qua præſumptores illi vel compreſſionis pœnam ſuſtinent, vel præſumptionis veniam deprecantur. Unde & ſanctæ Apoſtolatus veſtri Cathedra ſuis ſcabello eſſe non debuit, ſed nobiliore ſcabello debuit illuſtrari. Neque enim incerta vobis eſt, aut longinqua victoria, ſed* Alex. diſtulit acceptare Pontif. *humilitas verecundiæ veſtræ punitur ad tempus, quæ congregatis in Spiritu ſancto Patribus diſtulit obedire. Pari etenim culpæ tenetur obnoxius, qui vocationem Domini prævenit, vel recuſat oblatum. Redibit tamen in proximo, Deo volente, ſerenitas, & media hæc ad radios veri Solis nebula diſſolvetur, redintegrata unitate Catholica, ab omni parte pedibus veſtris univerſitas fidelis occurret. Interim autem quæcumque cæteros ſtudia remorentur, quibuſcumque deſideriis prophana trahatur ambitio, quantacumque temeritate deteſtabilis erumpat invidia; ego minor licet omnibus, non minore tamen gaudio quam cæteri gloriam veſtræ promotionis amplector, & vos Apoſtolum Chriſti, Petri Vicarium, Paſtorem & Epiſcopum omnium, qui Chriſtiano nomine cenſentur, agnoſco, & vobiſcum Catholicam, profiteor unitatem.*

Gaudeo itaque, quoniam deſideratus dies, dies ſcilicet exaltationis illuxit, LXI. *quo revera reſtitutam credimus virtutibus gratiam, virgam vitiis, terrorem Principibus, Eccleſiæ libertatem. Gaudeo, inquam, quia ex hoc nunc ſermo Dei non erit alligatus, ſed verbum ejus, quod in ore veſtro verum eſt, quod impoſſibile credebatur, facili conſummabit effectu. Properaſſem igitur jam ad pedes veſtræ Beatitudinis amplectendos, ut aridetatem meam quaſi copioſior de proxima benedictionis veſtræ rigaret ubertas, niſi me zelus utilitatis veſtræ maxime tenuiſſet.* Arnulph. pro Alex. agit apud Reg. Angl *Ex quo enim promotionis veſtræ auribus noſtris veritas, & appoſitæ præſumptionis error innotuit, feſtinavi ad noſtri notitiam Principis id perferre, ut vacantem animum ejus favore veſtro, quibus debebam perſuaſionibus occuparem, ne nos qualibet occaſione malignitatis aſtutia præveniret. Facilius etenim eſt animos occupare vacantes, quam ipſos a conceptis affectibus revocare. Hæſit ille aliquandiu, ſed ſtatim operante Spiritus ſancti gratia confirmatus, nullum ſe alium, quam vos ſuſcepturum hilari conſtantia, conſtantique ſimul hilaritate promiſit.*

In quo cum proxime de differenda veſtra ſuſceptione Imperatoris litteras LXII. Rex Angl. propenſior erga Alex. Pap. *accepiſſet, cui diſcurrentibus invicem litteris & Legatis, plurima videtur charitate conjunctus: ne preces ejus ſpreviſſe, & in præjudicium ejus feſtinaſſe videretur,*

tur, generale quidem ſuppreſſit edictum, ſed nequaquam manus aut linguam a litterarum nominiſque veſtri veneratione continuit, neque quemquam noſtrum voluit continere. Arbitratus eſt ſiquidem minus valituram pro vobis edicti jactantiam, quam operis veritatem. Firma apud eum eſt & indubitata veſtri Apoſtolatus auctoritas, atque in quamcumque partem cor prædicti Principis fuerit inclinatum, iſte proculdubio non ſequetur errantem. Mei autem ſtudii erit, omnes circa eum quaſi vigilias obſervare, ne ora loquentium iniqua convaleant, ſed ipſe in veſtra, ſicut ſemel incepit, obedientia perſeveret. Felicem enimvero inquam, ſi umquam in hoc vel in alio beneficentiæ veſtræ gratus inveniar, ut devotionis meæ ſaltem inter cæteros aliquando velit veſtra dignatio reminiſci. Veſtrum quoque eſt, quoties refulget occaſio, provincias omnes frequentibus viſitare mandatis, ut ab omni parte nomini veſtro & obedientiæ pariter aſſueſcant: quia non erit qui vel litteras non recipere, vel mandatis audeat obviare. Hucuſque ea quæ extat in codice Arnulphi ad Alexandrum epiſtola, ad quem idem Pontifex reſcripſit anno ſequenti menſe Aprilis poſt celebratum conciliabulum Papienſe. Ponemus ejus literas ſuo loco inferius. Interea autem Alexander Papa ex cjuſdem Arnulphi ſententia Legatos a latere miſit ad diverſas provincias, de quibus hæc habent Acta vitæ ipſius ſuperius ſæpe citata:

LXIII. Alex. Pap. Legatos in provincias mittit.

Miſſi ſunt ergo ad partes Galliarum & Hiſpaniarum Antonius titulo ſancti Marci Vuillelmus tituli ſancti Petri ad Vincula presbyteri, & magiſter Oddo diaconus Cardinalis ſancti Nicolai in Carcere: ad partes autem Orientales Joannes tituli ſanctorum Joannis & Pauli; ad Hungaros vero legavit Julium Prænestinum Epiſcopum, & Petrum ſancti Euſtachii diaconum Cardinalem. Ad Imperatorem quoque Conſtantinopolitanum Tiburtinum cum Andrevico ſancti Theodori diac.*

* al. Anderico

Reges recipiunt Alex. Pap.

Divulgata itaque veritate jam dictæ electionis, & indubitanter cognita, Ludovicus Chriſtianiſſimus Francorum Rex, cujus regnum numquam in ſchiſmate pollutum recolitur, una cum Henrico Anglorum Rege dominum Alexandrum in Patrem & animarum ſuarum Paſtorem, Deo auctore, receperunt. Reges quoque Hiſpaniarum, Siciliæ Hieruſalem, Hungariæ, & Græcorum Imperator cum Patriarchis, Epiſcopis, Principibus, & univerſo Clero & populo ſibi ſubjecto ad ipſum Pontificem pari modo convenerant, recognoſcentes in toto ipſum Papam, Chriſti Vicarium, & B. Petri Catholicum ſucceſſorem. Solus Fridericus, Imperator dictus cum complicibus ſuis in erroris ſui pertinacia, & obſtinatione ſua remanſit, vehementer impugnans, & acriter perſequens eumdem Pontificem, & alios Eccleſiarum Prælatos, qui cum eo viriliter ſtabant. Hactenus Acta de legationibus ab Alexandro Papa in diverſas Orbis partes directis atque receptis.

De Legatis ad Regem Angliæ miſſis magna cum laude meminit Arnulphus in epiſtola ad Cardinales, in qua quot verba, tot numeres Alexandri Papæ triumphos. Scripſit enim idem Arnulphus ad omnes ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales egregiam epiſtolam, hiſtoricam quidem ipſam, qua narrat Reges ad Alexandri Catholici Antiſtitis cultum obedientiamque converſos, & alia plura Annalibus digna: ſed ante omnia exaggerans damnat perperam factam per Octavianum Pontificatus invaſionem. Sic enim ſe habet, ejuſmodi præmiſſo titulo:

Ad Cardinales Romanæ Eccleſiæ de electione domini Papæ Alexandri.

Quam utilis apud Principes noſtros ad agnitionem ſancti Apoſtolatus reverentiſſimi domini & Patris noſtri Alexandri Papæ diligentia noſtra devotionis extiterit, ad notitiam veſtram fidelium relatione pervenit, aut perveniet. Neque enim neceſſaria mihi eſt in hac parte jactantia, ut rei vobis veritas innoteſcat, quoniam me etiam diſſimulante, latere non poterit, quod Northmannia tota mirata eſt, & ipſa de longinquo nihilominus Anglia recognovit. Bene autem mihi, quia jam fructum diligentiæ hujus præmiumque laboris accepio, quoniam mihi ſalva eſt gloria mea, teſtimonium, ſcilicet conſcientiæ meæ, pene quam gratia Apoſtolicam plenitudinem & indubitatam divinæ benedictionis percipio veritatem. Gaudeo itaque, ſentiens me revera matris meæ gremio contineri, ipſiuſque ſacris foveri complexibus, & ſinceris uberibus allactari. Gaudeo, inquam, erubeſcunt, quam obſtinato ſchiſmatici miſeranda cæcitate claudantur errore, quorum oculos circumfuſæ lucis radii non illuſtrant, ſed ipſe potius excedens manifeſtæ fulgor claritatis offundit. Judicati ſunt, debitamque commiſſi reatus excepere ſententiam, quos Eccleſia tamquam degeneres ſatanæ tradidit in interitum carnis, & a Catholica depulit unitate. Neque caret executione ſententia, ſed ſubilato mancipatur effectus, cum eos interim & conſcientia torqueat, & imminens quotidie prævalentis Eccleſiæ triumphus affligat.

LXIV. Arnulph. Ep. ad Card. S. R. E. epist.

Porro benignius Eccleſiæ ſuæ Sapientia divina providit, manifeſtum faciens omnibus veritatem, ut nec ſimplicitas ignorantiam, nec malignitas probabile quid libet valeat allegare. Si enim eos, quos ab unitate Catholica profane ſejunxit ambitio, numerur, vel opinio, vel LXV.

qua-

*qualibet electionis forma defenderet: aliqua fortaſſis erroris materia contrahi potuiſſet. Sed tres tantum de tota univerſitate ſeducti ſunt, & hi ſane, quos magis ſupportare videbatur Eccleſia, quam in aliquo de eorum induſtria gloriari, quia ſcilicet eos nec virtutis elegantia, nec litterarum peritia commendabat. Numquid enim is, qui inter nos ætate præcedebat & ordine (Tuſculanum loquor) horam quietis & prandii ſolitus obſervare, Epicurus alter reputabatur, * ab omnibus omnium negligens; niſi alicujus forte quod oblata ſperatis proventus auſpicatio præveniret? Quod adeo verum eſt ut cæteris laborantibus, ſolus præmature, ſicut dicitur, ab electione diſceſſerit, quoniam hora prandii videbatur inſtare, ne avidus deſiderio ſuo fraudaretur exactor, & inania adverſus negligentes manus inciperent viſcera murmurare. Alius affectatæ Cancellariæ confuſus opprobrio, & aliena prælationis honore dejectus, conceptum de invidia perſonale odium in Eccleſiam convertere temeraria malignitate præſumpſit. Tertius vero ſolius inter alios perituræ privilegio carnis indultus, arbitratus eſt nihil negandum ſanguini, nihil ſacris Canonibus deferendum. Neque enim poteſt debitam eis exhibere reverentiam, quos ignorat. Ideoque ſimilem ſibi brutum brutus elegit, ut in utroque ſibi invicem de pari litterarum imperitia reſponderet.*

* in omnibus non

LXVI. *Sed * & Apoſtolicæ ſeveritatis eos diſciplina terrebat, ut eorum præcipitem cohiberet audaciam, & vagos temerariæ cupiditatis frænaret excurſus. Hic numerus, hæc tanta peritia, hoc tam venerabile ſanctumque collegium, Eccleſiam Dei, immaculatam ſcilicet Sponſam dilecti Filii ſui, renitentibus univerſis, affectavit ad propriam pertrahere voluptatem, & a dextris Regis ad deteſtabiles ſatanæ transferre complexus. Viſa tamen totius fere univerſitatis concordia deſperatis, ad unitatem ſtatim redituri fuerant vel inviti: ſed ſtupentibus ipſis ideoque ceſſantibus, ſchiſmatici majoris diutius effrænata non tulit ambitio, præparatoque furtim, ſicut dicitur, pluviale de manibus offerentis arrepto, in humeros ſuos tanta feſtinatione conjecit, ut hærentibus collo fimbriis, pavimentum lamberet pars ſuperior indumenti. Sic indutus ad Cathedram, nullo adhuc etiam prædictorum comitante, cucurrit: nomen ipſe ſibi Victoris acclamans, & ad ſuffragandum ſibi & decantandas laudes præparatos impudenter exhortans. Mirum ſpectaculum, nec manifeſto carens futuræ veritatis auſpicio, ſcilicet quod hic ei in ruinam quandoque vertetur aſcenſus, ſicut ipſa præſumptæ chlamydis inverſa converſio præſignabat.*

* nec

*Interea reſeratis Eccleſiæ foribus, infame illud * Maledictorum genus irrupit: hoc enim cognationis illius vetus agnomen eſt, de qua ad effundendam benedictionem in omnes gentes Pontifex dicebatur aſſumi. Qualiter autem de ſtirpe maledictionis poſſit benedictio propagari, facile non apparet, præſertim per iſtum, in quo vetuſtæ maledictionis opprobrium, merita contractæ noviter exſecrationis attollunt. Diſcurrentibus igitur armatis, cœpit per Eccleſiam quaſi quædam theatralis ſcena diſponi, dum parietes fulgor illuſtraret armorum, & laſciva quaſi triumphantium acclamatio reſultaret. Horum manibus demque pluviali compoſito, ad palatium uſque perductus eſt, comitantibus his, paucíſque ſacerdotibus, quorum infamis quæſtus eſt ſimplicitatem peregrinorum eludere, & aſſiduis altare beati Petri ſacrilegiis infeſtare. Porro hæc initia ejus non ſunt meliore gaviſa proceſſu, ſi quis vel engudicatæ execrationis ordinem, vel redemptam, laicæ gratiam poteſtatis exquirat. Nonne enim ſacrilegæ facinus de majore cumulum iniquitate contraxit, cum ſimoniacam conſtet interceſſiſſe per omnia pravitatem, ſicut refuſa Senatui populoque Romano pecunia, publicíſque palam ædificiis impenſa convincit? Sed & hoc immanius eſt, quod redemptus ſanguine Chriſti proſtituit libertatem, quatenus Eccleſia, quæ jure ſuo cunctis ſemper eſt dominata Principibus, Officialis ſui mancipetur obſequio: quo & incomparabilis privilegium majeſtatis amitteret, & ad miſerabilem ſtatum conditionis noviſſime deveniret. Et nos quidem non potuimus hæc oculis præſentibus intueri, ſed veritas ad nos per eos qui viderunt fideli relatione pervenit. Quod autem publice geſtum eſt, multorum nobis teſtimonio potuit confirmari, præſertim cum teſtes præcepta dignitatis honore præfulgeant, & ſimplex abſolutam reddat concordia veritatem.* LXVII.

* pro Benedictorum ex Comitib. Tuſculan. Benedicti dicti Pontifices hic notantur, de quibus dictum ſuis locis ſuperius.

Hac igitur parte de qualitate negotii, & perſonarum meritis æſtimata: jucundum mihi eſt ad partem alteram oculos animumque convertere, & opus eorum qui elegerunt, per ſingulas partes toto mentis gaudio contemplari, eique referre gratias, qui ſancto collegio veſtro prudentiam contulit & virtutem, qua & ſerpentis declinare malitiam, & graſſantis ſuperbiæ valuiſtis repellere pravitatem. Sed neque nomen partis tantilla eorum meretur exceptio, nec univerſitatem noſtram partis decet appellatione cenſeri, quia perditorum ſegregatio numerum non minuit electorum, nec detrimentum ſentit area domini, ſi granis manentibus paleæ ventilabro purgante diſcedunt. Igitur omnia recenſenti manifeſtum, quod ſancti- LXVIII.

ctitatis zelus conſecravit initia, proceſſum juncta prudentiæ fortitudo direxit, patientia debita conſummabit effectu, pacem Deo volente, perſeverantiæ fides inconcuſſa præſtabit. Nihil hic carnale, nihil terrenum, nihil veſtri ad privatam utilitatem oculi reſpexerunt, ſed ad commune bonum, & honorem Eccleſiæ totis vos conſtat anhelaſſe deſideriis, totis viribus inſudaſſe. Prædicabitur itaque nomen veſtrum, & a mari uſque ad mare excellentiæ veſtræ gloria perſonabit, formamque dabit poſteris & exemplum, ne a juſtitia, & veritate perſecutionis cujuſlibet * errore diſcedant. Ad hæc Spiritus quoque teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quia nobiſcum ſchiſmaticum illum publica omnium conſcientia reſpuit & condemnat, & electum nobis Antiſtitem ſinceræ charitatis & reverentiæ brachiis amplexatur. Opera ſiquidem illius manifeſta ſunt, opera ſcilicet maledictionis & ſcandali; opus autem iſtius in benedictione eſt, & favor ejus in gentes quotidie convaleſcit. Corda enim omnium nobiſcum ſunt, eorum etiam, quorum linguæ nobis qualibet ſæculari neceſſitate reclamant: adeo ut ſi nondum de corporibus, de cordibus tamen omnium verum ſit, Eccleſiam triumphaſſe.

* terrore

LXIX. Nonne enim in eos, qui ab hac fidei unitate diſſentiunt, ultio divina manifeſte procedit, & voluntas ejus evidentibus indiciis declarata pateſcit? Nonne Princeps ille, nempe Fridericus, cui ſimilem a multo tempore Roma non habuit, cujus Dominus apprehendiſſe dexteram dicebatur, cujus fere uſque ad remota Orientis terror exceſſerat, a die ſuſceptionis Octaviani divino cœpit judicio reprobari, adeo ut hi, quos ante ſecuros manus non reddebant, congredi cominus auſi ſint, & et de proſperitate ſucceſſuum inſultare? Revera digitus Dei eſt hic, dextera Excelſi repentina mutatio, percutientis adhuc, & in ira corripere differentis. Utinam ſaperet, & intelligeret, & noviſſima provideret, quia tot detrimenta præſentium quædam ſunt indicia futurorum.

Omnibus igitur ab initio rite perſpectis domini & patres mei, magna vos convenit exultatione gaudere, quod de omni carne ſingulariter eſtis ad hoc tempus electi, per quos Fidei veritas, per quos forma juſtitiæ, per quos Eccleſiæ libertas inconvulſa ſervetur. Quod enim nos in hac vobiſcum unitate conſiſtimus, quod hæreticam pravitatem cum ſuo deteſtamur auctore, vobis debetur gratia, qui cœpiſtis, a quibus nos auctoritatem duximus & exemplum. Ipſi itaque duces noſtri, ipſi revera de fortiſſimis Iſrael eſtis, quibus lectulus (a) Salomonis datus eſt propter timores nocturnos fidelibus excubiis ambiendus. Ad vos, velut ad lucernam ſuper candelabrum poſitam, Orientalis pariter & Occidentalis concurrit Eccleſia, ſed & ad inſulas quæ procul ſunt, ſonus veritatis exivit, a quibus, tamquam a finibus terræ, plerique jam per diſcrimina multa venerunt audire ſapientiam Salomonis. Licet enim nos plurima locorum ſpatia disjungant, charitas ſemper indiviſa conjunget, quos unus ſpiritus, una fides, una confeſſio dirigit ad ſalutem. In hac decrevimus vobiſcum conſtantia permanere, in hac vobiſcum vivendum eſt, in hac, cum voluntas divina decreverit, moriendum: quia neque mors, neque vita, neque aliquid umquam ab hujus nos ſententiæ profeſſione ſejunget.

(a) Cant. 3.

Interim ſi domino noſtro & vobis noſtram non poſſimus præſentiam exhibere, aliqua tamen ex parte ſupplet devotio charitatis abſentiam, quoniam venerabilibus patribus noſtris Sedis Apoſtolicæ Legatis aſſiſtimus, cum eis toto ſtudio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ utilitatibus inſiſtentes. In quibus tanta refulget Apoſtolicæ ſanctitatis & doctrinæ perfectio, ut eis plus gratiæ merita contrahant, quam terroris reverentia diſciplinæ. Viri ſunt, quorum ſanctitatem miratur populus, ſapientiam Clerus uſquequaque collaudat, ad virtutem ſeveritatis Principes expaveſcunt. Ad ſummam, tantæ omne opus ſuum manſuetudine temperant, ut neque ſeveritas diſciplinæ pereat, & in omni parte S. R. E. gratia convaleſcat.

Quales Legati ab Alex. miſſi.

Porro ſuper facto illo in quo Regem Francorum adverſus eos ſcandalizatum audiſtis, prorſus excuſabiles ſine omni dubitatione credatis, quia numquam ad conſenſum diſpenſationis illius pertrahi potuiſſent, niſi eos inexpugnabilis neceſſitas, & inæſtimabile bonum recompenſationis illico ventura traxiſſet. Convenerant ſiquidem ex mandato Regum venerabiles de regno utriuſque perſonæ, ut de Romani Pontificis ſuſceptione tractarent, de quo nihil adhuc publice fuerat conſtitutum. Stabant itaque fratres illi, cauſam Eccleſiæ non ſine magno diſcrimine proſequentes, quoniam apud pleroſque favor iniquitatis convaluerat, adeo ut qui manifeſtæ repudium veritatis * ſuggere non audebant, differendum potius, ſæculari quadam aſtutia prædicarent: eventum ſcilicet rei dubiæ potius expectandum, quam ſubiiciendam fortuitis caſibus tantorum Principum majeſtatem. Non oportere eos temeritate nimiæ feſtinationis involvi, quos ſecurius illæſos ſola poterat expectatio conſervare, Romanam Eccleſiam ſemper oneroſam extitiſſe Principibus, jugum aliquando data occaſione ponendum, donec cupiditatis ſœnac ambitio deteſtanda luiſſet. Solven-

LXX.

Conatus adverſantium.

* Suggerere.

dum morte alterutrius quæſtionis incertum, atque interim poſſe religionem Epiſcoporum per ſingula regna ſufficere, donec divina voluntas ſignis evidentioribus appareret. Accedebat Legatorum Imperatoris & Cardinalium, maledicti ſcilicet Joannis, & Guidonis inſtantia, quibus dare videbatur de modica dilatione triumphus, ſi fratres veſtros vel ad modicum tempus qualibet occaſio ſuſpendiſſet.

LXXI. *Angl. Regi cur a Legatis dilatum.* *Præterea cum animos Regum in favorem domini noſtri omnium conſcientia crederet inclinatos, in partes Imperatoris ceſſiſſe dilatione præſtita crederentur, & paulo minus detrimenti ſuſpicio, quam notitia forte veritatis afferret. Sed & Rex Francorum rei definitionem Regis Anglorum voluntati commiſerat, nihil ſe facturum publice conteſtatus, niſi quod ipſius ei ſententia prædictaſſet. Prævaluerat itaque conſilium dilationis, ut quanto ſpatioſius, tanto utilius utrique Regi poſſet eſſe conſultum, atque interim aliqua poſſent de ipſis eventibus auſpicari. Quia igitur de arbitrio Regis Anglorum tota cauſa pendebat, exaudiendus erat potius, quam ſeveritatis alicujus auſteritate terrendus, de cujus ſimplici favore in momento Francorum, Anglorum, Hiſpaniæ, Hiberniæ, & noviſſime etiam Norvegiæ regna cepiſtis. Sed & unde quis orituram ſuper eo præſumpſiſſet offenſam, quod ab initio pro bono pacis, ſcripto etiam interveniente, Regum ſanctitas, religio Præſulum, Principum fides, populi congratulatio devota firmavit, nec rei efficientiam communibus regulis, ſed quod magis accelerari poſſet, Eccleſiaſtica potius indulgentia deſtinavit? Quod ſi quid de indulgentia contra eaſdem regulas conſtat eſſe delictum: nihil tamen criminis interceſſit, quinuſque modicum totius * operis ſanitas aſſervata comprobat. Hic certe zelus eorum, hæc fuit diſpenſationis intentio, quam non ultronea voluntas obtulit, ſed importunitas neceſſitatis extorſit: quoniam ſi ea die ſermo non fuiſſet conſummatus in bonum, proculdubio fratres veſtri repulſam diuturnam vel perennem ſub dilationis imagine reportaſſent.* Hucuſque Arnulphus ad S. R. E. Cardinales. Seorſum vero ad duos ſibi arctiori vinculo familiaritatis conjunctos, utpote ſibi notiores ex legatione apud Anglorum Regem paulo ante perfunctos, perbrevem hanc dedit epiſtolam, hoc ipſo prænotatam titulo:

* ſ. corporis.

Ad Joannem Neapolitanum & VVillelmum Papienſem Card.

LXXII. *Arnulphi ejuſdem privatæ litteræ de ſuo erga Alex. Pap. ſtudio.* *Audita S. R. E. turbatione, condolui; quia dolorem matris audire ſine compaſſione non poteram filius ſpecialis. Mihi enim dolor ille ſpecialius incumbebat, quem ipſa ſemper hactenus tanta charitate dilexit, tanta familiaritate dignata eſt, tot beneficiis & honoribus illuſtravit. Poſtmodum autem audito, in cujus perſona omnium fere vota convenerant, mœrorem gaudio, plorationem cithara, vocem planctus organo commutavi. Gaviſus ſiquidem ſum paucos a generali concordia deſciviſſe, quorum numerus nihil aut parum unitati Catholicæ poterit derogare. Gaviſus, inquam, quia ei rerum ſumma commiſſa eſt, per quem facile reſtauranda libertas Eccleſiæ creditur & honeſtas.* *Arnulphi pro Alex. ſtudium.* *Porro mea non fuit interim otioſa devotio, ſed apud eos, in quorum oculis Deus mihi dedit aliquid auctoritatis & gratiæ cauſam Eccleſiæ peroravi, & Principem noſtrum Regem Anglorum in favorem Patris hujus primus & ſolus, adhibito quod oportuit inſtantia, confirmavi. Profecto veniſſem jam ad pedes Apoſtolicæ beatitudinis amplectendos, & miſtendum deſiderabile cum veſtra charitate colloquium, niſi belligerante in partibus noſtris Principe, multis me importunitatibus neceſſitas improba detineret. Veſtræ itaque benignitatis erit & gratiæ, abſentiam meam interim apud eum veſtra ſupplere præſentia, obſequiumque meum, ſi aliqua videbitur parte opportunum, offerre, quoniam ad omne quod paucis mihi fuerit apicibus indicatum, paratus ſum ei & vobis tota devotione totam impendere facultatem.* Hæc Arnulphus, atque ſatis quoad legationem ab Alexandro in Angliam miſſam.

Quod autem ad legationem miſſam ab eodem Alexandro in Orientem ſpectat, Willelmus Tyrius Archiepiſcopus ſuo ſty- LXXIII.

lo

PAGIUS XI. *Eccleſia Orientalis Alexandr. III. Paſtorem univerſalem agnoſcit* Ad num. LXXIII. & ſeq. Alexander III. in Concilio Nazareno Pontifex agnitus eſt ab Orientalibus Eccleſiis, uti refert Baronius ex Guillelmo Tyrio lib. 18. cap. 29. Verum cum Alexander III. die tantum vigeſima menſis Septembris conſecratus fuerit, & poſtea Joannem Cardinalem tituli Sanctorum Joannis & Pauli Legatum ad partes orientales miſerit, Concilium Nazarenum nonniſi anno ſequenti celebrari potuit. Hujus Concilii Synodica Epiſtola ad Alexandrum III. quam Baronius non viderat refertur Tom. X. Concil. pag. 1404. Veſtram, inquiunt Amalricus Patriarcha & ejus ſuffraganei, *Epiſtolam in præſentia omnium Tyrenſis & Nazareni, & reliquorum Fratrum & filiorum noſtrorum, legimus diligenter & relegimus. Audita vero contumaci & temeraria perverſitate, & perverſa temeritate, Octaviani ſcilicet, & pſeudofratrum ſuorum I. & G.* (ideſt, Joannis & Guidonis) *pertimuimus; & quia ab unitate ſanctæ Matris eccleſiæ receſſerant, doluimus: Attamen intellecta poſtmodum venerabilium fratrum & dominorum noſtrorum Epiſcoporum, & cæterorum Cardinalium concordi & ſana unanimi voluntate, cognita etiam aſſentientis Cleri & acclamantis populi aſſenſu & deſiderio ſuper electione & conſecratione veſtra tam ſancta & canonica,* &c.

ipſam

lo eam proſecutus, hæc de ipſa habet : (*a*) *Per eoſdem dies quidam Joannes vir admodum litteratus, Romanæ Eccleſiæ presbyter Cardinalis tituli ſanctorum Joannis & Pauli, miſſus a domino Alexandro Papa ad partes Orientales Legatus, apud Biblium cum quibuſdam Januenſibus applicuit. Volens igitur impetrata licentia, tamquam Legatus in regnum introire : prætentavit domini Regis & aliorum Principum tam eccleſiaſticorum, quam ſecularium mentes, quidnam de ejus ingreſſu ſentirent. Diviſus enim erat (ut prædiximus) occaſione ſchiſmatis oborti pene Orbis univerſus, aliis domino Alexandro Papa, aliis parti oppoſitæ faventibus. Unde poſt multam deliberationem mandatum eſt ei ex parte Regis, ut ſubſiſteret, nec in regnum præſumeret ingredi, quouſque cum Prælatis Eccleſiarum*

(a) Tyr. l. 18. c. 29. De legatione ab Alex. miſſa in Oriens.

& regni Principibus pleniore deliberatione et de communi conſilio mandaretur, quid eum facere oporteret. Interim ergo convocatis apud Nazareth tam domino Patriarcha, quam reliquis Eccleſiarum Prælatis, de Principibus quoque nonnullis cum domino Rege aſſiſtentibus : cœperunt deliberare, quid in tanta ambiguitate facto eſſet expedientius. Omnes enim Orientis pontifices de utroque Patriarchatu in neutram partem manifeſte declinaverant : in occulte tamen aliis huic, aliis illi ſuum favorem præſtantibus.

Factum eſt autem, ſicut in talibus ſolet contingere, quod diſſentientibus ab invicem, & votis eorum in plura diſtinctis, alii dicerent, quod dominus Alexander & ejus Legatus ſuſciperetur, utpote cauſam fovens potiorem; quorum princeps erat dominus Petrus prædeceſſor no- LXXIV. Receptus tandem Alexand. Pap. Legatus.

PAGIUS

ipſam eandem Sacroſanctam & ordinariam electionem & conſecrationem veſtram, &c. approbavimus communiter & concorditer approbamus; & excommunicatis ſchiſmaticis, Octaviano, I. & G. cum ſuis fautoribus, quantum in nobis vos in dominum temporalem & patrem ſpiritualem elegimus unanimiter, & voluntarie recepimus.

XII. *Annus mortis Ottonis Friſingenſis in controverſiam vocatus.* Otto Friſingenſis Epiſcopus, non hoc anno, ut putavit Baronius, quem pleriſque ſecuti ſunt, ſed antecedenti ad Deum migravit, ut jamdiu aliqui viri Docti ſcripſere, ſed quod ſolus, quem viderim, probavit Puricellus in Monument. Baſilicæ Ambroſianæ num. 600. & nos magis declarabimus. Difficultas inde orta quod Radevicus Capellanus ejus, qui & ipſius Hiſtoriam continuavit, lib. 2. cap. XI. dicat : *Anno ab Incarnat. Domini MCLIX. indictione VII. regnante ſereniſſimo Imperatore Friderico, anno imperii ejus III. regni V. memoratus Antiſtes Otto, ab hac luce, Deo vocante migravit.* Capite autem inſequenti Radevicus aſſerit mortuum eum X. *Kalendas Octobris*. Quæ temporariæ notæ cum inter ſe incompoſſibiles ſint, Baronius & ſectatores ejus ſolum annum Incarnationis retinendum cenſuere, & reliquos characteres emendarunt. Verum tam annum Incarnationis, quam alias notas temporarias corrigendas, legendumque, *anno ab Incarnat. Domini MCLVIII. indict. VI. anno imperii ejus quarto, regni ſeptimo*; penes me certum. Radevicus enim e cujus præſertim teſtimonio tota hæc quæſtio pendet, de morte ejus locuturus ait : *Supradicto Principe Friderico patruo ſuo in Italicam expeditionem iter agente* (anno nempe MCLVIII. ut ibidem narravimus) *cum & ipſe* (ſcilicet Otto nepos ejus) *ſicut neceſſarius, & perutilis imperii negotiis, ire debuiſſet; nutu divino contigit iter ipſum detrectare, ut vir religioſus inter manus fratrum orantium, potius quam inter ſtrepitum præliantium expirans, dicere poſſet : Domine ſuſcipe me, ut cum fratribus meis ſim, &c. Accepta autem de hac probabili petitione fideli laudamento, ad propria reverſus eſt.* Refert poſtea Radevicus voluiſſe eum mori inter Fratres Morimundenſes, ſubditque : *Deinde multa prius cordis contritione, & humili confeſſione reatum ſuum recognoſcens, ſumtis ſacroſanctis myſteriis, in medio multitudinis ſanctorum tam*

Epiſcoporum, quam Abbatum Domino ſpiritum reddidit, die ſcilicet XXII. menſis Septemb. ideoque anno MCLVIII. quo Fridericus in Italiam profectus eſt.

Radevicum de eo Chriſti anno, non vero de currenti interpretandum, ipſemet docet lib. 2. cap. XII. cum dicit : *Ottone Epiſcopo X. Kalendas Octobris, quod eſt circa ſolſtitium brumale* (quæ ultima verba videntur addita ab aliquo imperito, qui æquinoctium autumnale cum ſolſtitio hyberno confudit) *defuncto; paucis poſt menſibus, Nonis Aprilis, qua tunc fuit Dominica Palmarum & eſt circa Solſtitium æſtivale, hora matutina, civitas Friſingenſis penitus & penitus incendio conflagravit*. Hoc vero anno dominica Palmarum incidit in Nonas Apriles ſeu in diem quintum ejuſdem menſis. Quare Otto Friſingenſis anno ſuperiori obierat; cum præſenti civitas Friſingenſis die quinta Aprilis conflagrarit. Radevicus, poſtquam lib. 2. cap. XI. & XII. de Ottonis Friſingenſis morte ſermonem habuit, mox cap. XXI. ſeditionem Mediolanenſem, quæ occaſione Legatorum a Friderico miſſorum excitata eſt, memorat; hanc autem Otto Morena teſtis oculatus ſcribit motam *menſe Januario* anni MCLIX. ideoque Ottone Friſingenſi demortuo. His junge quæ Radevicus capit. XXIII. refert : *Fridericus in villa quæ vocatur Autimiacum, feſtivitatem luminum* (Purificationem B. Virginis) *celebrans* Conventum habuit Germanorum adverſus Mediolanenſes : *erant ibi*, inquit Radevicus, *abſque laicis Optimatibus Epiſcopi Eberhardus Babenbergenſis, Albertus Friſingenſis*, &c. Quamobrem Albertus in feſto Purificationis anni MCLIX. Ottoni jam ſucceſſerat. Puricellus alia argumenta ex Hiſtoria Radevici deprompta ad annum emortualem Ottonis Friſingenſis magis confirmandum in medium adducit, & fuſe oſtendit numeros, quibus Radevicus ejus mortem conſignat, mendoſe deſcriptos fuiſſe, ſed perperam credit indictionem VII. mutandam non eſſe, non advertens Germanos indictiones a die vigeſima quinta menſis Septembris exorſos eſſe, ideoque anno MCLVIII. die XXII. menſis Septembris indictionem ſeptimam nondum in curſu fuiſſe. XIII. *Ejus mors anno ſuperiori certo contigit.*

XIV. Porro cum Guntherus Poeta Hiſtoriam Ottonis Friſingenſis & Radevici ejus Continua-

ſtre Tyrenſis Archiepiſcopus. Alii e contrario domini Victoris cauſam proferentes, & cum ſemper regno amicum & tutorem fuiſſe aſſerentes: Legatum nulla modo recipiendum eſſe cenſebant. Rex autem mediam viam quamdam ſequens cum ſuis Principibus & Eccleſiarum quibuſdam Prælatis, timens ne Epiſc. inter ſe dividerentur, & ſcinderetur Eccleſia: perſuadebat neutrum partium recipiendam eſſe: Legato vero, ſi tamquam peregrinus orationis gratia abſque inſignibus legationis ad loca ſancta vellet accedere, dandam eſſe licentiam, & concedendam libertatem moram in regno faciendi uſque ad primum tranſitum; & tunc ei redeundum eſſe. Allegabat etiam, & dictorum cauſam ſubjungebat & rationem, dicens: Schiſma recens eſt, needum Orbi innotuit, uter eorum cauſam foveat potiorem: periculoſum autem eſſe, in re dubia partem ſibi ex ſententia deligere, & de re incerta definitivam præcipitare ſententiam. Præterea nec Legatum opus eſſe in regno, qui Eccleſias & monaſteria gravet impenſis, extorſionibus atterat. Hæc erat domini Regis ſententia: quæ licet utilior videretur, tamen prævaluit eorum ſententia, qui Legatum eſſe recipiendum aſſerebant. Vocatus igitur in regnum venit; multiſque quibus adventus ejus placuerat, poſtmodum fuit oneroſus. Quod ſcilicet ſolerent Legati per provincias miſſi decimas Sedi debitas Apoſtolicæ exigere ab Epiſc. & Abbatibus monaſteriorum. Sic igitur receptus Alexandri Legatus cum eo & in eo pariter totus Oriens orthodoxus Alexandrum in univerſale totius Eccleſiæ viſibile caput accepit.

Moritur hoc anno inſignis virtutibus & doctrina Otto Epiſcopus Friſingenſis, cujus cœptam hiſtoriam proſecutus eſt Radevicus. Subduxit magna miſericordia Deus virum ſanctum ne in ſenectute ſua *Ottonis & Roberti funera.*

PAGIUS *Magis confirmatur.* toris in ſynopſim redigat, ex ejus poemate certo eruitur, *Ottonem Friſingenſem* jam anno ſuperiori vitam cum morte commutaſſe. Is lib. IX. pag. 418. refert Legationem *Rainaldi & Ottonis*, quos Fridericus Imp. ad Mediolanenſes menſe Januario præſentis anni miſit, ut ſupra num. I. probavimus, ſed paulo ante in eodem libro pag. 416. Ottonis Friſingenſis mortem his verſibus retulerat:

Inter ſucceſſus lætos & proſpera rerum
Magna repentino Regem jactura dolore
Perculit, & placida turbavit gaudia mentis.
Nam Procerum multi, ſeu qui ſub Principe claro
Caſtra ſequebantur, ſeu qui ſub pace quieta
Teutonicas urbes, nataliaque arva tenebant,
Extremum clauſere diem: quo tempore Præſul
Ille FRISINGUS *Otto, majoris cauſa doloris*
Extitit, ingenuo comperta morte nepoti.
Hic patruus Regis, ſtudiis in utriſque peritus,
Regia ſigna ſequi ſemper conſueverat: at nunc,
Credo equidem, revocante Deo, languore gravatus
Manſerat, &c.

Nullum itaque dubium ſupereſſe poteſt quin Radevicus, quem Guntherus abbreviat, Ottonis Friſingenſis mortem cum an. MCLVIII. alligarit; cum legationem, ad Mediolanenſes *a Friderico* poſt eam mortem miſſam, ad currentis anni initium revocet. Plura hujuſmodi ex collatione Radevici cum Gunthero exhibet Puricellus, ex quibus luce meridiana clarius apparet, utrumque docuiſſe *Ottonis Friſingenſis* mortem male a viris doctis in hunc annum dilatam fuiſſe.

XV. Erat *Otto* filius S. Leopoldi Marchionis Auſtriæ & Agnetis ſororis Henrici V. Imperatoris, quæ primis nuptiis Friderico Suevorum Duci juncta fuit, ex eoque *Fridericum* patrem Friderici Imperatoris, & *Conradum* Germaniæ Regem genuit. Quare nepos extitit Henrici IV. Henrici V. ſororius, Conradi Regis frater uterinus, & Friderici Imperatoris patruus. Ordini Ciſtercienſi nomen dedit, Abbaſque Morimundenſis in Burgundia, ac demum Friſingenſis Epiſcopus creatus fuit. Sub illius regimine Abbatia Morimundenſis & Epiſcopatus Friſingenſis mirum in modum crevere. Sepulcrum piiſſimi Præſulis in veneratione ſtatim a morte ejus fuiſſe affirmat Radevicus. Hugo Menardus eum Martyrologio Monaſtico ad diem XXII. menſis Septembris inſcripſit, & Henriquez Menologio Ciſtercienſi ad diem VII. ejuſdem menſis. *Genus & virtutes Ottonis Friſingenſis.*

XVI. *Amalricus Fulcherio ſuccedit in Patriarchatum Hieroſol.* *Fulcherio* Patriarcha Hieroſolymitano anno duodecimo Sedis ſuæ viam univerſæ carnis ingreſſo, ideoque ante hunc annum juxta dicta anno MCXLVI. electus eſt *Amalricus* Eccleſiæ Dominici Sepulcri Prior, natione Francus, de ejus promotione appellantibus Cæſareenſi Archiepiſcopo & epiſcopo Bethlemitæ, quem Hadrianus Papa confirmavit, uti narrat Tyrius lib. 18. cap. 20. Inter Epiſtolas Principum, quæ in Opere de *Geſtis Dei* per Francos referuntur, quinta & ſexta ab eo ſcriptæ ſunt Ludovico VII. Galliarum Regi, ad quem etiam dedit Epiſtolam XIX. ibidem recitatam. Eædem Epiſtolæ ordine V. & VI. extant etiam Tom. IV. Ducheſnii pag. 690. & ſeq. Referuntur ibidem & aliæ ejuſdem Patriarchæ literæ.

XVII. *Toloſa ab Henrico II. Angliæ Rege obſeſſa.* Hoc anno *Henricus* Secundus Angliæ Rex *Toloſam* obſidione cinxit, uti teſtantur Gervaſius in Chronic. Hovedenus part. I. Matthæus Pariſius in Chronic. Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. imo & Robertus de Monte, licet in perturbato ejus Chronico cum anno ſequenti hæc obſidio connectatur. Hanc ſententiam confirmat quod ait Catellus lib. 2. Hiſt. Comitum Toloſæ capit. 5. ubi hanc ſubſcriptionem ex antiquo Inſtrumento a Guillelmo Crucio in Epiſcopis Cadurcenſibus extracto exhibet: *Anno Domini MCLVIII. Ludovico Rege cum exercitu ſuo ſuper Raimundo Comite* (Toloſano hujus nominis V.) *inſtante & apud Caſtrum novum de Stelliſ-fontibus manente.*

ſua ſchiſmaticorum communicatione infici poſſet, qui inhærebat Imperatori. Sed & Robertus Abbas Ordinis Ciſterclenſis in Anglia ſanctitate clarus ex hac vita migravit hoc anno ſeptima Junii, cujus res præclare geſtæ extant. (*a*)

Hoc item anno defuncto Fulchero Hieroſolymorum Patriarcha, ſubrogatus eſt in locum ejus (*b*) Amalricus nonus Latinorum ordine numeratus.

(*a*) *Apud Sur. die 7. Jun.* (*b*) *Vuil. Tyr. l. 19. c. 2.* Amalric. Patriarc. Hieroſ.

Se-

PAGIUS *te*. Ex his apparet hoc bellum anno ſuperiori inchoatum, & currenti continuatum eſſe. Matthæus vero Pariſius hoc anno ait, Henricum Angliæ Regem duxiſſe exercitum verſus Toloſam, & cepiſſe caſtella fortia vicina ejus. Robertus de Monte ſcribit, hujus belli cauſam fuiſſe, quod Raimundus Comes Sancti Ægidii, ſeu Toloſæ nollet Henrico reddere *Toloſam*, quam is tanquam ad *Eleonoram* uxorem ſuam pertinentem poſcebat. Divortium Ludovici VII. cum Eleonora, hujuſque cum Henrico II. Angliæ Rege conjugium ſeminarium fuere variorum bellorum, de quibus legendi Scriptores Gallici & Angli; hoc enim hic indicare ſufficit ad majorem dicendorum claritatem.

XVIII. *Abdelmumen Tunetum ſibi ſubiicit.* Poſt mortem *Sanctii* III. Caſtellæ Regis turbidus fuit publicæ rei ſtatus; ſed ex turbis illis *Abdelmumen* Almohadum Imperator nullum emolumentum cepit, quia conſilium ejus erat totam ſibi Africam ſubiicere, & ex ea Chriſtianos univerſos eiicere; neque ſibi a *Guilelmo* Siciliæ Rege, qui Rogerio patri ſucceſſerat, metuebat, quia præterquam quod a ſubditis odio habebatur, & contemnebatur, in magna exiſtimatione non erat. Inter hæc cives urbis *Zovvila* a Chriſtianis valde averſi, a quibus etiam multa mala perpeſſi erant, Legatos ab Abdelmumeo qui ejus auxilium implorarent miſere, & quod petebant obtinuere. Is Marochio digreſſus cum centum millibus militum recta *Tunetum* movit, illudque obſidione cinxit. Hanc urbem Rogerius Siciliæ Rex vectigalem fecerat, ſed *Guillelmus* Rex ejus filius bellis civilibus implicitus & parum a ſubditis amatus urbis ſecuritati non conſulebat, quia *Maio* primus ejus Adminiſter eum prodebat. Quare *Abdelmumen* Tunetum ad deditionem coegit, & dein ad *Almahdiam*, a Chriſtianis *Africam* appellatam, copias duxit, ſed quia oppidum illud inexpugnabile videbatur, contentus fuit illud terra marique circumcludere anno Hegiræ DLIV. Chriſti vero anno MCLIX.

XIX. *Alia Abdelmumen in Africa victoria.* Dum Almahdia obſidetur, *Abdelmumen* Tripolim, Safacos, Suſam, & generatim omnia oppida, & caſtra in ora illa poſita occupavit, Arabeſque & Africanos, tam in montibus quam in plano habitantes, ſub hujus anni finem devicit. Cumque *Almahdia* præſidium cibariis deficeret, promiſit ſe ſe urbem intra certum tempus dediturum, niſi ſubſidiis & annona juvaretur. Claſſis quidem Sicula ſubſidio profecta eſt, ſed ea plane deleta diſſipataque, ut refert Noveirius, qui addit Chriſtianos urbem dediſſe anno Hegiræ DLV. in feſto quodam a Mahumetanis decimo die Moharam celebrari ſolito, qui incidit in diem vigeſimumprimum Januarii ſequentis Chriſti anni. Faſellus lib. 7. poſterioris decadis pag. 415. & Falcandus pag. 649. rem fuſe narrant, ſed rei geſtæ annum tacent. Adhæc *Abdelmumen* Arabes ſuperavit & jugum ſubire coegit, ſed anno tantum ſequenti, ad quem in Anonymo Caſinenſi legitur: *Ann. MCLX. Maſcemuti ceperunt Africam.*

I. SExageſimus ſupra milleſimum centeſimum ſequitur annus, Indictione octava, quo indictum conventiculum, ſeu conciliabulum Papienſe ab Imperatore celebrandum octava Epiphaniæ, dilatum fuit uſque ad diem feſtum Purificationis ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ. Itaqui aderat (a) Radevicus. *Poterat ſane* (inquit Willelmus Neubrigenſis hujus temporis ſcriptor fidelis & accuratus) *ſciſſura illa cito reſarciri, poterat multitudini paucitas cedere atque uniri, niſi Fridericus Imperator veteri odio Rolandi Alexandrum non ferens, partem Octavianam tuendam fovendamque modis omnibus ſuſcepiſſet. Denique ſuæ ditionis Epiſcopos, ſcilicet Italicos & Teutonicos præcepit Papiam* * *communire, tanquam ad diſcuſſionem & examen, cujuſnam partis merita præponderarent: re autem vera, ut Alexandri parte depreſſa, partem alteram approbantes, dicti Victoris prematuram victoriam celebrarent.* Hæc de cauſa congregandi conciliabuli per Fridericum.

(a) Radev. l. 2. c. 62. in fin.

* convenire.

II. Quomodo autem Alexander licet vocatus, prudenter venire penitus recuſaverit, idem Neubrigenſis ſic narrat: *Dictus quidem Victor tanquam ſubiturus judicium affuit, Alexander vero* * *judicium quod ei ſub nomine judicii parabatur, non ſolum caute, ſed etiam libere recuſavit. Itaque ex Teutonico ſimul & Italico regno Epiſcopi Imperiali juſſione cum ingenti multitudine Prælatorum inferioris ordinis Papiæ congregati in gratiam Imperatoris, qui cum ſuis Ducibus terribilis aderat, quæcumque cauſam Alexandri juvare poterant cum pro eo nemo allegaret: vel ſilentio ſupprimentes, quod pro parte altera minus de veritate ſuppetebat, arte ſuppleverunt.* Hæc ſummatim Neubrigenſis de rebus in conventiculo geſtis. Sed ipſa quæ extant ejus Acta, quod maximi momenti res ſit, hic deſcribamus ea Radevico, qui præſens exiſtens res in eo geſtas Cæſari favens ſcripſit, ſic incipiens: (b) *Tempus erat, quo Concilium Papiæ indictum, celebrandum fuerat; eoque de univerſis regni partibus, videlicet Ciſalpinis & Tranſalpinis, in unum collecti Archiepiſcopi, & Epiſcopi, aliique Eccleſiarum Prælati pendula expectatione operiebantur. Tunc Auguſtus commonens omnes jejuniorum & orationum ſubſidiis Eccleſiæ Catholicæ cauſam Deo commendare; cum ſacerdotibus & omni populo auxilium divinum fida Sanctorum interceſſione poſcebat. Deinde convocato in unum Concilio, cum reſediſſet, ait ad Epiſcopos: Quamvis noverim ex officio ac dignitate Imperii penes nos eſſe poteſtatem congregandorum Conciliorum, præſertim in tantis Eccleſiæ periculis (hoc enim Conſtantinus & Theodoſius, necnon Juſtinianus, ſeu recentioris memoriæ Carolus Magnus, & Otto Imperatores feciſſe memorantur) auctoritatem tamen definiendi hujus maximi & ſummi negotii veſtræ prudentiæ, veſtræque poteſtati committo. Deus enim conſtituit vos ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et quia in his quæ ad Deum ſunt, non eſt noſtrum de vobis judicare: tales vos & taliter in hac cauſa hortamur habere, tanquam ſolius Dei de vobis expectantes judicium. Cum hæc dixiſſet, ipſe ſe Concilio ſubtraxit, examen totum Eccleſiæ & Eccleſiaſticis, qui ibi innumerabiles erant, committens perſonis. Erant autem circiter quinquaginta Archiepiſcopi, & Epiſcopi, Abbatum, & Præpoſitorum non erat præ multitudine æſtimatio. Legati quoque diverſarum terrarum aderant, ſpondentes, quidquid a Synodo decretum foret, indubitanter a ſuis recipiendum.* Hæc Imperator, atque ſcite quidem in his præbens de ſe ſpecimen Chriſtianiſſimi Principis, ſed

(b) Id. c. 64.

Conciliabulum Papienſ.

Scita admonitio Frid. in conventiculo Papienſ.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCXCVIII. An. Hegiræ DLV. inchoato die 22. Januar. fer. 5. An. Hegiræ D-

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6653.

☉ 21. CB. ☽ 2. P. 27. Mart. Indict. 8.

JESU CHRISTI 1160.

ALEXANDRI III. PAPÆ 2.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 9. IMP. 6.

MANUELIS COMNENI IMP. 18.

ANum. I. ad XXX. In Chronico Reicherſpergenſi de Conciliabulo in urbe Papienſi Friderici Imp. juſſu congregato, ad annum MCLX. habetur: *Crema capta, deſtructa & cremata eſt. Quo facto Imperator ſtatim Papiam venit cum Epiſcopis & Principibus, qui congregati erant, & in Nonis Februarii Curiæ & colloquii initium habetur, & per ſex dies in hoc demorantur: fuitque diſſenſio aliqua inter ipſos, quibuſdam hunc, quibuſdam illum Papam confirmare volentibus. Tertia itaque Idus Februarii, quia nec Alexander venerat, nec Legati ejus, nec aliquis pro parte ejus firmiter ſtabat, Imperator omnes Epiſcopos convocans in hunc eos conſenſum deduxit, ut omnes Victorem Papam ſuſciperent, & ſtatim ſequenti die II. Kal. Febr.* (legendum, II. Idus Febr. ut ex jam ab ipſo narratis deducitur) *ab ipſo Imperatore & Epiſcopis ſuſcipitur & intronizatur in monaſterio Sancti Syri, Imperatore*

LVI. inchoato die 31. Decemb. fer. 7. An. C. 1160.

I. Conciliabulum Papienſe.

ſed aſtute admodum, cum jam ante judicium Epiſcoporum præjudicaſſet, declarando videlicet, Alexandrum intruſum, dum eum per Legatos, ac litteras ſprevit, & per eoſdem probans Octavianum Pontificem, Pontificalibus honoribus coluit. Quod autem ad numerum ſpectat Epiſcoporum, quis non putaſſet, ex quinque regnis vocatis Epiſcopis conventum hunc exceſſurum fuiſſe ſexcentorum numerum Epiſcoporum? Attamen quinquaginta tantum eidem interfuiſſe, Radevicus teſtatur: licet adhuc longa minorem Epiſcoporum numerum ſubſcriptum reperias eidem conventiculo. Ex quibus poſſis intelligere, reliquos omnes retroceſſiſſe, ubi audierunt favere Imperatorem ſchiſmatico, dum admonitione præmiſſa judicium antevertiſſet. Pergit Radevicus de rebus in Conciliabulo geſtis: (a)

(a) Radev. l. 2. c. 65.

III. Damnato Alexand. probatur Octavian.

Reſidentibus itaque Epiſcopis & Clero univerſo, ſeptem diebus cauſa ventilata eſt; tandemque domino Octaviano, qui cum præſens advenisſet, & haberet qui partem ſuam defenderent, ceſſit litis victoria, & pro ipſo Concilium ſive Curia dedit ſententiam, condemnato Rolando & reprobato. Qui citatus legitime, Concilio ſe præſentare, contumaciter abnuiſſe dicebatur. Sæpius autem Lectorem admonitum eſſe cupimus, ut in hoc facto, ad diſquirendam rerum veritatem non noſtra dicta conſulat, ſed litteras & ſcripta, quæ ad manus noſtras venerunt, & huic operi inſerenda viſa ſunt, intueatur, ſuo ſervans arbitrio, quando de hac controverſia & litis deciſione, Conciliique judicio ſufficienter ſibi fides facta videatur. Ita auctor, rerum ambiguus, conſcientia repercuſſus, quod ſciret Acta conciliabuli haud firma ſoliditate ſubſiſtere, dum de judicando judicio Epiſcoporum, liberum vult eſſe Lectorem. His autem ſcripta quædam Octaviani arte procurata, & pro arbitrio ejus commenta in Synodo recitata legenda ſubjicit, quæ ſic ſe habent, titulo iſto prænotata: (b)

(b) Id. c. 66.

Epiſtola Canonicorum S. Petri Romæ pro parte Victoris.

Invictiſſimo & glorioſiſſimo domino ſuo Friderico Romanorum Imperatori & ſemper Auguſto, & venerabilibus Patribus in Chriſti nomine congregatis, fratres qui Romæ ſunt, baſilicæ ſancti Petri principis Apoſtolorum Canonici, Angeli magni conſilii præſentiam, & Spiritus ſancti conſolantem gratiam.

IV. Canonicorum S. Petri epiſtola pro Octavian.

Patres ſanctiſſimi, quos Deus elegit ad conſolationem mœrentium, & delinquentium correctionem, ſicut ait Apoſtolus: (c) Corripite inquietos, conſolamini puſillanimes: intendite precibus noſtris, & ad dolorem noſtrum leniendum conſolationis manum extendite. Tanta eſt enim, tam diffuſa mœroris noſtri materia, ut unde debeamus exordium ſumere, difficulter poſſimus invenire. Verum quia materia doloris eſt & mœroris: a luctu & mœrore ordiri decrevimus. Attendite ergo & videte, ſi eſt dolor, ſicut dolor noſter, cum videamus matrem noſtram Romanam Eccleſiam quondam fulgentem, a filiis ſuis, immo alienis (quia mentiti ſunt ei, (d) quos enutrivit, & exaltavit, ipſi autem ſpreverunt eam) contumelioſe eviſceratam & membris ex parte mutilatam, in cœno jacentem, contumelium, jacturamque ſuam nec ſentientem. Unde cum (e) Jeremia plorante ſuæ Jeruſalem deſtructionem, plorantes dicimus: Non crediderunt Reges terræ, & univerſi ha-

(c) 1. Theſ. 5.

(d) Iſ. 1.

(e) Thren. 4.

PAGIUS *tore frenum, equi & ſtivam ſella illius tenente, & eum de equo ſuſcipiente, & ad altare una cum Patriarcha Aquilegienſi Pelegrino inter manus eum deducente.* Quibus ſimilia refert Baronius num. XVI. & ſeqq. ex Radevico lib. 2. cap. 70. [1]

Imperator voti compos effectus, & Sede Petri tandem ſubjugata, in atrocia Edicta prorupit, multoſque Præſules Eccleſiis ſuis expulit. Helmoldus, qui hoc tempore vivebat, lib. 1. Chron. Slavorum cap. 91. hæc ad rem noſtram ſcribit: *Cum Ceſar expugnaret Mediola-*

* II. *Fridericus Imp. ſævit in ſectatores Alex. III.*

NOTÆ [1] Epiſtolam encyclicam ſchiſmaticorum conciliabuli Papienſis ad Eccleſiam fidelium datam primus omnium vulgavir Goldaſtus t. I. pag. 273. ſed mutilam, & corruptam. Integram dederunt PP. Martene, & Durand. Anec. t. 1. col. 447. Ex qua decerpere quædam ad majorem eccleſiaſticæ hiſtoriæ illuſtrationem juvat. Ex illa enim diſcimus electioni Alexandri interfuiſſe cardinales XXII. Diſcimus inſuper Alexandrum tertio die poſt Octaviani promotionem ab urbe egreſſum ciſternam *in finibus terre Sicilie immantatum* ſed clam & ſine ſolemnitate fuiſſe. *Immantationem* vero ſolemnem Alexandri diebus, undecim poſt *immantationem* Octaviani contigiſſe. Denique conciliabulo huic pro electione Octaviani ſubſcribunt præter Aquilejenſem patriarcham cum ſuis ſuffraganeis archiepiſcopus Ravennas ac Epiſcopi plures Germani & Italici nonnulli. Tandem inter ſubſcriptores legitur Rex Hungariæ, Daniæ, Bohemiæ, cum archiepiſcopo, & Duce Poloniæ. Certa vero dies qua ſynodus indicta fuit a nemine quem viderim indicata deſignatam tandem legi in chronico Sampetrino Erfurtenſi vulgato inter ſcriptores rerum Germanicarum Menkenii to. III. col. 220. indicta enim ibi traditur in diem IIII. nonas februarii. MANSI

habitatores Orbis, quoniam ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Jeruſalem. Vere Jeruſ. erat mater noſtra Rom. Eccl. cunctis ad ſe venientibus, & quærentibus pacem dabat. Nunc autem & dolentes dicimus ut olim illa: (a) Peccatum peccavit noſtra Jernſalem, propterea inſtabilis facta eſt: nec immerito, propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates ſacerdotum ejus erraverunt cæci in plateis, facies Domini diviſit eos, & vere. (b) Vultus enim Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Unde plurimo rubore diffundimur. Vere peccatum peccavit hoc tempore noſtra Jernſalem, invidia, & odio, & iniquitatibus multis. Quæ quia per omnia longum eſt enarrare: ad oſtendendam Romanuom electionem, & cauſam diſcordiæ declarandam, propoſitum convertemus.

(a) Thren. 1.

(b) Pſal. 33.

V. Quæ ante electionem contigiſſe dicantur. Domino igitur Papa Hadriano felicis memoriæ, prima vigilia Kal. Septembris viam univerſæ carnis ingreſſo, convenit illico maxima multitudo, cum quibus & Senatores affuerunt, quorum conſilio corpus Romam delatum eſt. Inter Cardinales vero contentione creſcente, convenit tandem inter eos, ut Romam redirent, & concordem electionem facerent de aliquo Cardinalium. Quod ſi non poſſent, quærerent extraneam perſonam. Quod ſi nec ſic poſſent convenire, ab electione quieſcerent, donec invenirent idoneum virum, quem concorditer eligere deberent; & hoc unanimiter ab omnibus confirmatum eſt. Poſt hoc autem ſtatim Romam redierunt. Dominus octavianus, & quidam alii acceſſerunt ad obſequium defuncti: quidam vero alii præmiſerunt auctorem ſcelerum Boſonem primogenitum ſatanæ, ut munitionem B. Petri occuparet, cujus cuſtodes fidelitatem ei juraverant, domino Papa Hadriano vivente, cumque poſtea ſubſequentes eamdem munitionem conſcenderunt. Dominus autem Tuſculanus palatium aſcendit, Dominus Octavianus, & dominus Rolandus Cancellarius ad domos noſtras venerunt, & quidam alii. Vocati autem iſti ab illis qui munitionem obſervabant reſponderunt, ſe nunquam aſcenſuros in munitionem, Boſonem verentes, ne ſicut eis relatum fuerat, a juratis Boſonis caperentur, & dominus Cancellarius, Vadam, inquit, & eos ad vos deſcendere faciam. Ivit cum eo diaconus de Carcere Tulliano videlicet, nec redierunt: & ſic per biduum de loco, ubi electionem facerent, convenire nequiverunt.

VI. Quæ in electione contigiſſe dicantur. Tandem die Sabbati deſcendentibus illis de munitione, aſcenderunt omnes poſt altare beati Petri, & cœperunt de electione tractare. Cumque convenire non poſſent, dixerunt iſti, qui concordiam & pacem Eccleſiæ deſiderabant: Date nobis electionem, & eligemus unum de vobis; aut habeatis vos electionem, & eligite quem vultis de nobis unum. Et noluerunt. Surrexit tandem velut iratus Otto diaconus S. Georgii, & Adebaldus Craſſus Cardinalis ſanctorum Apoſtolorum & Joannes Neapolitanus, & accepta manto voluerunt immantare dominum Rolandum Cancellarium: ſed ſaniori & meliori parte Cardinalium, ex parte Dei omnipotentis, & beatorum principum Apoſtolorum Petri & Pauli, atque totius Eccleſiæ auctoritate prohibente, non potuerunt. Facta autem hac prohibitione, iterum eum immantare attentaverunt, & non potuerunt, & Cancellarium cum manto nullo modo tetigerunt: per eos tamen non ſtetit, quin immantaretur; Cæterum Clerus Romanus, qui in Eccleſia beati Petri pro electione ſummi Pontificis convenerant, audito clamore cucurrerunt, circumdantes dominum Ottonem, qui erat cum Cardinalibus juxta altare beati Petri, & clamaverunt omnes, dicentes: Do-

PAGIUS lanum, venit ad eum Victor in caſtra, quæ erant apud Papiam, & recepit eum. Adunatoque Concilio (in urbe ſcilicet Papienſi hoc anno) receperunt eum Rainoldus Colonienſis, & Conradus Moguntinus Electi, & omnes quos Imperialis aut timor aut favor agebat. Petro Alexandrum recepit Hieroſolymitana Eccleſia, & Antiochena, præterea omnis Francia, Anglia, Hiſpania, Dania, & omnia regna quæ ſunt ubique terrarum. Inſuper Ciſtercienſis Ordo eidem univerſus acceſſerat, in quo ſunt Archiepiſcopi, & Epiſcopi complures, & Abbates amplius quam ſeptingenti, & Monachorum inæſtimabilis numerus. Hi ſingulis annis celebrant Concilium apud Ciſtercium, & decernunt ea, quæ utilia ſunt. Horum invincibilis ſententia vel maximas vires addidit Alexandro. Quamobrem iratus Cæſar propoſuit Edictum, ut omnes Monachi Ciſtercienſis Ordinis qui conſiſtebant in regno ſuo, aut Victori ſubſcriberent, aut regno pellerentur. Itaque difficile relatu eſt, quot patres, quanti Monachorum greges, relictis ſedibus ſuis, transfugere in Franciam. Pontifices etiam quamplures, ſanctitate inſignes in Longobardia, & in univerſo regno, Principis violentia ſedibus ſuis pulſi, & alii ſuperpoſiti ſunt in locum illorum.

III. S. Ailredus declamat in Antipap. Sanctus Ailredus Rievallenſis Abbas hujus temporis Scriptor in Sermone CCXXXI. hæc inter alia in rem noſtram ſcribit: Papia aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Alexandrum Chriſtum ejus, ubi circumdederunt eum canes multi, Concilium malignantium obſedit eum; ibi inſurrexerunt in eum teſtes iniqui, Joannes & Guido; ſed mentita eſt iniquitas ſibi. Infelices & miſeri, qui deſcendentes ab Jeruſalem in Jericho inciderunt in latrones; ipſe eſt ſceleſtiſſimus Octavianus, qui inſtar latronis, multo tempore in inſidiis latitans; Papatum, prædam, ſpolia, Eccleſiam æſtimavit. Infelix, qui aſcendit cubile patris ſui, & ma-

Dominum Octavianum eligite, per quem ſolum Eccleſia pacem poteſt habere. Tunc petitione populi Romani & electione totius Cleri conſentiente, & deſiderante univerſo Capitulo baſilicæ B. Petri, dominus Octavianus Cardinalis a ſaniori parte Cardinalium electus eſt, & manto indutus, ac in Sede beati Petri poſitus abſque omni contradictione, cantantibus omnibus, Te Deum laudamus, in jubilo. Deinde ſicut mos eſt, domini Cardinales & Clerus Romanus totus qui præſens erat, & qui poſtea confluxerat, populique Romani pars maxima pedes ejus oſculati ſunt. Quod videns dominus Cancellarius, & qui ei, ſicut dicebatur, juramenta erant aſtricti, nec clamaverant, nec aliquo modo contradixerunt; ſed inclinato capite redeuntes, munitionem, quaſi ſpe ſua fruſtrati, conſcenderunt. Tunc domini Cardinales, Clerus, Judices, Scriniarii, Senatores, populuſque Romanus dominum electum ſignis & bandis præcedentibus, ad palatium uſque cum jucunditate perduxerunt, Romano more clamantes, * *Papa Vittore S. Pietro l'elegge.*

* Lingua Italica.

VII. Quid de electione Alexand. mendaciter attulerint. *In craſtinum autem quidam de Clero Romano aſcenderunt munitionem, & oſculata manu domini Cancellarii, cœperunt eum & qui cum eo erant rogare, ut paci Eccleſiæ provideret. Quidam autem de diaconis Curiæ reſpondit eis velut indignans: Heri pedes domini Octaviani, qui fratrem ſuum dominum Cancellarium exuit manto, & ſe induit, eſtis oſculati, & modo venitis ad nos? Et dominus Cancellarius: Noli, ait, domine Cardinalis, dicere quod verum non eſt. Dominus Octavianus numquam exuit me manto quia numquam indutus fui: ſicque per totam hebdomadam illam domino Cancellario & ſuis in Eccleſia B. Petri morantibus, nono die deſcendentes trans Tyberim, eo die & altero morantes, undecimo exierunt, & pervenerunt ad Ciſternam Neronis in qua latuit Nero fugiens Romanos inſequentes. Juſte Ciſternam adierunt, (a) quia dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas.*

(a) Jerem. 2.

Et ibi die altero, qui duodecimus erat ab electione domini Victoris, induerunt Cancellarium ſtolam & pallium erroris, in deſtructionem & confuſionem Eccleſiæ: ibique primum cantabant: Te Deum laudamus.

VIII. Apoſtrophe ad Epiſcop. congregatos. *Quis veſtrum, o ſanctiſſimi Patres, audivit talia? Quantum in eis eſt, biceps hodie facta eſt Romana Eccleſia. Nunc tacendum* * *nobis eſt, ut dominus Otto Palatinus Comes, & dominus Guido Comes de Blanderata, & dominus Heribertus Præpoſitus viri prudentiſſimi, Imperatoriæ majeſtatis Legati vicem receperunt referendi, quid in domino Cancellario & ſuis repererint. Qui cum nota retulerint, domini Epiſcopi, & domini Imperatoris Legati quid hinc inde humilitatis & veritatis cognoverint, plenius poterunt enarrare. In Urbe quoque, cum Romanus Clerus ad Eccleſiam beati Petri, ipſis præſentibus, convenirent, quid de facto iſto perſcruſerint, quoniam præſentes eſſe credimus, referant ipſi. Et ad hoc comprobandum duos de fratribus noſtris, Petrum Chriſtianum Eccleſiæ noſtræ Decanum, & Petrum Guidonis Camerarium S. R. E. ſubdiaconum ſanctitati veſtræ tranſmittimus, ut de his omnibus veritatis teſtimonium etiam viva voce perhibeant. In Cœna Domini eſtis, in qua redemptionis humanæ ſacramenta peregit. Duos gladios Apoſtoli ſe habere profeſſi ſunt; quos & vos habetis: quid in eis, & per eos agere debeatis, nullus veſtrum ignorat. Ibi dictum eſt a Chriſto; (b) ſatis eſt. Et nos qui Chriſti veſtigia ſequi debemus, vobis dominis noſtris dicimus, huic operi finem facientes: Satis eſt Omnipotentis ſapientia Patris, qui novit & poteſt unire vota & voluntates omnium, doceat vos omnes & uniat ad confuſionem Babylonicam deſtruendam, & ſimoniam de Eccleſ. propellendam, & pacem toti mundo deſiderabilem in integrum reformandam.* Hactenus epiſtola Canonicorum, ſummam infamiæ notam ſuæ ipſorum æſtimationi tanta mendaciorum aggregatione compoſita irrogantium. Pergit autem Radevicus: (c)

* non

(b) Luc. 22.

X. *Actio Concilii, quæ verbis ſimplici-*

(c) Radevic. lib. 2. c. 67.

bus

PAGIUS *calcavit ſtratum ejus.* Inferius utriuſque electionis proceſſum fere enarrat, & juſtitiam Alexandri Pontificatus ex ipſa narratione deducit: *Ecce defuncto Hadriano legitimo Petri ſucceſſore, ſtatim Cardinalibus ſacrorum Apoſtolorum legitima ſucceſſio. Cogitate nunc conſtitutos in medio eorum Rolandum & Octavianum, ſic interim nominemus eos, quaſi in utero matris ſuæ Eccleſia jam laborantes in partu. Rogo, fratres mei, nonne partus iſte ſimilis eſt partui Rebeccæ? Ecce ecce infelix Eſau rufus, & hiſpidus, quomodo ipſa viſcera materna contorquet; & ſimplicem illum Jacob, quem totus ille invadit.*

IV. *Audiſtis enim quomodo de collo ſanctiſſimi viri, infelix ille mantum, dæmone plenus, extraxit. Et cum ei non pro voto ceſſiſſet, cum ſummo matris dolore egreſſus ab utero, cupiditatis & ambitionis ſuæ pilis, ſummum cernentibus horrorem incuſſit. Secuti ſunt eum duo, qui, ut ipſe, alienati ſunt a vulva, erraverunt a ventre, cæteris omnibus Alexandrum eligentibus, Alexandro adhærentibus, Alexandrum ſequentibus. Cernite nunc Joannem, nunc Guidonem in parte una, & inter eos Octavianum, cornuto & reliquam Curiam ex parte altera, & Alexandrum inter eos. Rogo, cujus vox iſta eſt? Exierunt a nobis, ſed non fuerunt ex nobis? Certe aut in illis tribus Curia Romana eſt, aut in his omnibus? Aut periit de terra, &*

Electionem ejus vitioſum eſſe oſtendit.

ina-

Quæ recitata in conciliabulo. *bus in ſcriptum reducta item ponenda videbatur, videlicet: Hæc ſunt capitula, quæ in Concilio Papiæ ſuper electionem domini Papæ Victoris canonice probata ſunt. Dominus Octavianus & nemo alius Romæ in Eccleſia beati Petri, petitione populi, & conſenſu ac deſiderio Cleri, a Cardinalibus manto indutus eſt ſolemniter, & præſente Cancellario, & non contradicente, in Cathedra beati Petri collocatus eſt, & a Cardinalibus & Clero Romano, Te Deum laudamus, ſolemniter ei cantatum eſt, & nomen ei, Victor, impoſitum eſt. Ibi multitudo Cleri & populi Romani venit ad pedes ejus. Tunc Scriniarius ſecundum antiquam Romanorum conſuetudinem aſcendens in altum, voce magna clamavit ad populum, dicens: Audite cives Romani, & cuncta Reſpublica: Secunda feria pater noſter Hadrianus mortuus eſt, & proxime ſequenti Sabbato, dominus Octavianus Cardinalis ſanctæ Cæciliæ in Romanum Pontificem electus, & immantatus eſt, & in Cathedra B. Petri collocatus eſt, & Papa Victor eſt nominatus. Placet vobis? Reſpondit magna voce Clerus, & populus: Placet; ſecunda & tertia vice interrogatus populus, ſi placeret: clara voce reſpondit: Placet: Deinde cum laudis & aliis Papalibus inſignibus dominus Papa cum laudibus in palatium deductus eſt.*

His itaque rite peractis, Capitulum B. Petri ſtatim venit ad pedes ejuſdem Papæ Victoris, & obedivit, ac debitam ei reverentiam exhibuit Clerus, & populus, multitudo magna ſimiliter obedivit.

De obedientia præſtita a Clero Rom. X. *Sequenti vero die proxima, rectores Cleri Romani accedentes ad dominum Cancellarium & ad Cardinales, qui cum eo erant, voluerunt cognoſcere, ſi immantatus eſſet, ſicut quidam dicebant. Et non invenerant eum immantatum, neque aliqua ſpecie dignitatis vartatum. Et habita cum eo & Cardinalibus ſuis colloquio, cognoverunt ab ore ejus & ſuorum, quod numquam fuerit immantatus, & quod hoc ei falſo imponebatur. Quo audito & cognito, rectores ad pedes domini Papæ Victoris venerunt, & obedientiam & reverentiam exhibuerunt. De omnibus ſupradictis capitulis teſtes fuerunt Petrus Chriſtianus Decanus baſilicæ beati Petri, & omnes fratres ejus, & duo rectores Cleri Romani, Blaſius ſcilicet presbyter, & Mancenus presbyter, & * ſeptem Archipresbyteri Rom. Urbis, & quatuor alii tam diaconi, quam ſubdiaconi.* * al. novem.

Deinde Prior Lateranenſis & ſui Canonici obedierunt.

Clerici de Patriarchia S. Mariæ Majoris obedierunt.

Abbas de Patriarchia S. Pauli per ſuos nuntios obedivit, & in ſignum obedientiæ de bonis Eccleſiæ ſuæ illi miſit.

Abbas de Patriarchia S. Laurentii cum ſuis

PAGIUS *inaniter faſa eſt illa Salvatoris oratio, de qua dicit; Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Quod dementis eſt opinari. Quis enim ita deſipiat, ut tot Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Cardinalibus excluſis, Romanam Curiam in his duobus æſtimet reſediſſe?*

V. Alexandri vero omni ex parte legitimam. *Sic nunc Fratres, ſic loquor de iſtis, quaſi adhuc in Eccleſia B. Petri ubi electionem fecerunt, conſtitutis, & ab invicem ſeparatis. Certe Eccleſia Romana non periit; certe ceteris reprobatis ut in illis tribus remanſerit, nulla ratio, nullus ſenſus humanus admittit. Reſtat proinde, ut in illa multitudine, quæ Alexandrum elegit, vim Apoſtolicæ dignitatis reſervaverit. Abſit enim, ut dicamus quinque Cardinales Epiſcopos & quindecim, vel eo amplius Cardinales Presbyteros ſive Diaconos, a tribus illis exiiſſe, & non potius illos ab iſtis, quorum fama celebratur, vita ſanctior, ſenſus profundior, multitudo numeroſior, auctoritas ſublimior. Cum igitur conſtet Eccleſiam eſſe Romanam, quæ Alexandrum elegit, de qua certum eſt illos exiiſſe; quicumque poſtea illis adhæſit, ſive ipſiſſimus Imarus, ſive alius, non ad Chriſtianos, ſed ad hereticos; non ad Catholicos, ſed ad ſchiſmaticos; non ad Eccleſiam, ſed ad Synagogam ſathanæ, & ipſe hereticus, ſchiſmaticuſque acceſſit. Dicant inimici quidquid volunt, mentiantur, quantum volunt; fingant quæcumque volunt, ubi Eccleſia eſſe Romana multis cernitur, ratione probatur, confirmatur auctoritate, ibi cor meum, ibi animus meus, ibi affectus meus. Ab ejus fide, quæ Chriſto orante, non deficiet, ab ejus unitate, quam ſchiſmaticorum pravitas, Chriſto conſervante, non dividet; ab ejus ſubjectione, cujus mihi Principe cœlum aperiet, me neque mors, neque vita, neque alia creatura, Deo adjuvante gratia, ſeparabit.* Baronius in Appendice ad hunc annum oſtendit Sanctos *Eberhardum* Archiep. Saltzburgenſem & *Hartmannum* Brixinenſem Antiſtitem ſtetiſſe muros firmiſſimos pro domino Domini adverſus Antipapam, quod monendum duco quia video, quæ Baronius in Appendice habet, a paucis legi. Porro Hartmannus *Brixienſis Epiſcopus* ibidem a Baronio appellatur; ſed is error Librariis adſcribendus. De utroque ſancto Præſule infra ſermo erit. [ε]

NOTÆ [ε] NOn Papiæ tantum ſed & Cremonæ alterum conciliabulum a Friderico & ſchiſmaticis habitum fuiſſe in confirmationem prioris electionis ſchiſmaticæ unico verbulo docet nos author chronici regii S. Pantaleonis, quem per hæc tempora vixiſſe non inviti credimus. Ille enim peracta narratione eorum quæ in Ticinenſi conciliabulo geſta fuerant, addit: *Similia acta ſunt apud curiam & Synodum, quam Imperator Cremonæ habuit in Dominica quæ eſt ante Aſcenſionem Domini*. Conciliabulum iſtud nunc primo in lucem extractum eſt. MANSI

ſuis monachis obedivit.

Abbas Cirengii obedivit.

Abbas S. Silveſtri cum ſuis monachis obedivit.

Abbas S. Alexii in monte Aventino cum ſuis monachis obedivit.

Abbas ſancti Blaſii cum ſuis monachis obedivit.

Conventus ſancti Sabæ obedivit.

Conventus ſanctæ Mariæ in Capitolio obedivit.

Conventus monachorum ſanctorum Coſmæ & Damiani obedivit.

Abbas ſancti Valentini obedivit.

Magiſter Fratrum Templi Hieroſolymitani in monte Aventino cum ſuis fratribus obedivit.

Cardinalia ſancti Marcelli obedivit.

Clerici de Cardinalia ſanctorum Apoſtolorum obediverunt.

Clerici de Cardinalia S. Petri ad Vincula obediverunt.

Clerici de Cardinalia S. Silveſtri obediverunt.

Clerici de Cardinalia S. Sixti obediverunt.

Clerici de Cardinalia S. Sabinæ obediverunt.

Clerici de Cardinalia S.* Sibilinæ obediverunt. * Balbinæ

Cardinalia S. Cyriaci apud Thermas Diocletiani obedivit.

Clerici de Cardinalia S. Mariæ transTiberim obediverunt.

Clerici de Cardinalia S. Mariæ in porticu obediverunt.

Clerici de Cardinalia S. Nicolai in Carcere obediverunt.

Monaſterium Sanctæ Agathæ obedivit.

Archipresbyter Sancti Apollinaris obedivit.

Archipresbyter ſancti * Tryphi obedivit. * Tryphonis

Archipresbyter ſancti Bartholomei obedivit.

Eccleſia S. Celſi obedivit.

Eccleſia S. Mariæ in monaſterio obedivit.

Eccleſia ſanctæ Mariæ in Pallaria obedivit.

Eccleſia ſancti Salvatoris de Curte obedivit.

Archipresbyter S. Vincentii cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Catharinæ cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Thomæ de Parione obedivit.

Archipresbyter S. Anaſtaſiæ cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Salvatoris de Campo cum ſuis obedivit.

Archipresbyter Sanctæ Mariæ in monte celſo alias Monticello cum ſuis obedivit, & multæ aliæ Eccleſiæ & monaſteria o-

bedierunt, quas vix enumerare valemus. XI.

Poſt promotionem domini Victoris Canonici B. Petri miſerunt ad Rolandum Cancellarium Canonicos ſuos, qui viderent, an eſſet immantatus, ſicut quidam credebant, aut aliquo modo promotus. Unde bis miſſi inquiſitores, bis retulerunt, eum non eſſe immantatum, nec aliqua promotionis ſpecie variatum. Sequenti vero die, ut omnis dubitatio tolleretur, miſerunt Canonici quoſdam de ſuis, ut menſæ Cardinalium, qui intererant, intereſſent, & viderent, ſi ſaltem in menſa locum digniorem ſolito obtineret, aut etiam benedicendo menſam primas eſſet, vel aliquo modo inter Cardinales loco, vel dignitate, ſeu veſte dignior haberetur. In quibus omnibus nullo modo ſenſerunt eum promotum, vel mutatum. Atque in hunc modum perſcrutati ſunt Canonici ſtatum Cancellarii per ſingulos continuos octo dies.

XII. Boſſo & Joannes de Romano dicunt: Poſtquam Cancellarius, ſedente domino Victore in Cathedra, in munitionem ſe recepit, Joannes Phizutus clericus, & Joannes de Buccalata laicus voluerunt immantare Cancellarium. Qui cum injuria repulit eos, dicens: De me non facietis ridiculum. Ibi eſt Papa, ite ad eum, & obedite ei. Presbyter Blaſius, & presbyter Maurius rectores Romani dicunt, ſe cum tribus aliis rectoribus Cleri, ſequenti die poſt promotionem domini Victoris acceſſiſſe ad Cancellarium & ad omnes Cardinales qui cum eo erant, & non viderunt eum immantatum, nec aliquo modo promotum. Et antequam deſceſſiſſent, audierunt duabus vicibus ab ore Cancellarii, quod nec erat, nec fuit immantatus. In præſentia etiam ipſorum rectorum, qui ibi erant, teſtificatus eſt Otto Cardinalis de Carcere Tulliano, quod dominus Octavianus nullam violentiam, vel injuriam intulit Cancellario. Item dixit Otto, pro nihilo adſcribitur hoc domino Cancellario, quia nullus ei mantum abſtulit, quia numquam habuit. His omnibus ita peractis & cognitis, rectores iſti iverunt ad dominum Victorem, & obedientiam ei fecerunt, & præceperunt Clero, ut ei obediret; quod & factum eſt.

XIII. Alii falſi teſtes. Presbyter Barro & presbyter Joannes Capellani de Cardinalia Cancellarii dixerunt, ſe ſequenti die poſt promotionem domini Victoris ad Cancellarium acceſſiſſe, & dixiſſe ad eum ſic: Audientes vos immantatum eſſe, gaudebamus; & nunc quia aliter videmus, dolemus. Qui dixit eis: Prome nolite gaudere, vel dolere, quia ego nec fui, nec ſum immantatus. Ite & obedite ei, quem videtis immantatum. Hæc verba taliter ab ore Cancellarii proceſſiſſe, commiſit presbyter Bar-

ro & presbyter Joannes quibuſdam ex noſtræ clericis præſentibus, ut jurent in animabus eorum, ita verum eſſe. Clerici de Cardinali S. Chryſogoni dixerunt, ſe ſequenti die poſt promotionem domini Victoris acceſſiſſe ad Cardinalem ſuum, qui erat cum Cancellario, & interrogaſſe eum, dicentes: Omnes clerici vadunt ad pedes domini Papæ; quid faciemus & nos? Qui reſpondit: ite ad eum ſicut alii. Multi ex noſtris dicunt vidiſſe Cancellarium undecima die ab Urbe exiſſe ſine mantо, ſine ſtola, ſine albo equo, & ſine omni habitus * mutatione. *munitione, cum pellibus nigris pallis coopertis, & cum nigro almutio uſque ad Ciſternam. Joannes de Romano dicit, audiviſſe Joannem Neapolitanum, & Bonamdiem, & quoſdam alios Cardinales dicentes apud Ciſternam. Quoniam modo ſumus ſine paſtore, & ſine capite, faciamus nobis dominum, & poſtea immantaverunt eum, & cantaverunt ei, Te Deum laudamus, apud Ciſternam.*

XIV. Alii adhuc falſi teſtes.

Joannes de S. Stephano, & Voolferaminus dicunt ſe audiviſſe, quod Papa Hadrianus dixit ad eos, cum de Urbe exiret: Octavianus inquit, quem ego miſi in Longobardiam, vult excommunicare Mediolanenſes; ſed ego mandavi Mediolanenſibus, ut non curent de ea, ſed fortiter ſe habeant tam ipſi, quam Brixienſes contra Imperatorem, & ego cum eis diſpoſui, quod Imperator propter eorum impedimenta non poterit Romam venire. Item etiam cum Cardinalibus ita diſpoſui, quod Octavianus non erit Papa poſt mortem meam. Gimundus & Voolferaminus dicunt ſe audiſſe ab ore Epiſcopi Sabinenſis, quod libenter rediret ad dominum Victorem, ſed ita adjuratione eſt adſtrictus, quod ſine perjuris non poteſt. Epiſcopus Alatrinus in præſentia domini Guidonis Cremenſis Cardinalis, & Gimundi, & Joannis Cajetani, & aliorum multorum dixit: Non poſſum ad dominum Victorem venire, quia talem ſecuritatem feci Cancellario & ſuis apud Anagniam, quod non poſſum ad eos venire uſque ad Kalendas: poſt Kalendas autem veniam. Interim tamen habeo eum pro domino & paſtore meo. Itaque Kalendis tranſactis, cum infirmitate teneretur, miſit domino Victori obedientiam per clericum quemdam, quem habemus præſentem. De omnibus ſupradictis capitulis teſtimonium perhibuerunt prædicti rectores Cleri Romani, & * al. novem *ſeptem Archipresbyteri ſuperius memorati, & alii multi honeſti & religioſi clerici Romani, Petrus Urbis Præfectus, & Stephanus de Thebaldo, & Stephanus Northmannus, & Joannes de ſancto Stephano, & Joannes Cajetanus, & Voolferaminus de Gidocica, & Gimundus de domo Petri Leonis, & multi alii illuſtres Romani & nobiliſſimi, qui omnibus his interfuerunt, & omnia viderunt & tractaverunt.* Hactenus teſtimonia de Papatu Victoris.

XV.

Mirum dictu, ut ex his Octaviano ab Epiſcopis illis quinquaginta confirmatus ſit titulus Pontificius ut diceretur Papa Urbis & Orbis. Sed plane accidit ſecundum illud Davidicum: (a) *Mentita eſt iniquitas ſibi.* Etenim, etſi certa veraque fuiſſe probari potuiſſent, quæ audiſti eſſe depoſita per falliſſimos teſtes, & quæ pro arbitrio ſunt ab eis concinnata mendacia: nec ex his quidem affirmari potuit, Octavianum legitimum eſſe Papam, cui Cardinales non niſi tres ſuffragiis affuiſſent: cum vigeret Conſtitutio Nicolai Papæ Secundi ſuperiori Tomo deſcripta prohibens omnino, ne ſine Epiſcopis Cardinalibus electio Romani Pontificis fieri poſſit, per quos alii Cardinales presbyteri ac diaconi adhiberentur, reliquis ſtantibus juribus pro eorumdem Romanorum Pontificum electione a prædeceſſoribus conſtitutis, quorum auctoritate majoris partis Cardinalium deberet adhiberi conſenſus. At in Victore refragantibus omnibus Epiſcopis Cardinalibus, uno excepto Tuſculano, & contradicentibus omnibus presbyteris & diaconis Cardinalibus, duobus dumtaxat exceptis, quomodo potuit iſtiuſmodi Victoris ſic facta intruſio vel invaſio, dici legitima electio? omitto dicere de Oſtienſi Epiſcopo, per quem deberet conſecrari legitime electus Papa, & alia plura quæ requiri deberent in legitima Pontificis electione, de quibus omnibus nec unum quidem inveniri poteſt in Octaviani eſſe adhibitum electione.

(a) *Pſal.* 26.

Redarguitur Ep. judicium de electione Octaviani.

XVI. Quod Alex. Electio Canonica fuerit in omnibus.

In Alexandri autem electione omnia ſancte, pie, rite, atque legitime facta noſcuntur, ut nihil penitus deſiderari potuerit. Quæ cuncta adeo vera certaque offuſum Cimmeriis tenebris iſtiuſmodi conciliabulum, opera principis tenebrarum collectum, & moderatum, tamque clara luce perſpicua non vidit, eiſdem plane cum Pharaone Ægypti tenebris obvolutis Epiſcopis illis omnibus, qui tantum delinientes parietem corruentem abſque temperamento (quod datur vitio falſis prophetis a vero & per Deum miſſo ſancto (b) Propheta) hujuſmodi pervulgandam in Orbem terrarum ſententiam conſcripſere; quam idem qui ſupra recitat Radevicus illis verbis: (c) *Reſcriptum generale a Synodo præſidentibus per partes mundi directum, hoc eſt.*

(b) *Ezec.* 13.

(c) *Radev.* *l.* 2. *c.* 70.

Epiſt. ſynodalis encyclica.

Quia Sedis Apoſtolicæ turbatio Chriſtianorum animos admodum ſauciavit: nos qui ad reſecanda ſchiſmata, & pacem Eccleſiæ reformandam Papiæ fuimus congregati, qualitatem cauſæ, modumque negotii, & ſacri Concilii diſpenſationem univerſitati veſtræ plenarie duximus in-

ti-

timendum, quatenus per ſcripta præſentia mera veritate monſtrata, auditorum animi ſolſitatem, quam forte conceperant, vehementer expellant, & amodo per ſcripta ſchiſmatica non ſeducantur. Cum igitur Orthodoxorum Papiæ congregatorum univerſitas in nomine Domini conſediſſet, cauſa per ſeptem dies continuos, omni remoto ſæculari judicio, legitime & canonice agitata, ac diligenter inſpecta, ſufficienter, & canonice in conſpectu Conc. per teſtes idoneos eſt comprobatum, dominum Papam Victorem, & nullum alium ex baſilica beati Petri a ſaniori parte Card. petitione populi, & conſenſu ac deſiderio Cleri fuiſſe electum, & ſolemniter immantatum. Quod præſente, & non contradicente Rolando quondam Cancellario in Cathedra B. Petri ſuit collocatus; & quod ibi ei a Card. & Clero Romano, Te Deum laudamus, glorioſe decantatum, & inde ad palatium cum laudibus & aliis Papalibus inſignibus eſt deductus: & Clerus & populus ſecundum conſuetudinem interrogatus per Scriniarium, ſi placeret, tribus vicibus, voce clara reſpondit, Placet. Probatum eſt etiam, quod Rolandus duodecima die poſt domini Victoris promotionem ab Urbe egreſſus apud Ciſternam, in qua Nero Imperator quondam ab Urbe profugus latitavit, primo eſt immantatus. Probatum eſt quod in ſecundo die, poſt promotionem domini Victoris, Rolandus interrogatus a Rectoribus & Clero Romano, ac clericis de ſua Cardinalia, ſi domini Victori eſſet obediendum: expreſſe confeſſus eſt, ſe nunquam fuiſſe immantatum, & expreſſe dixit: ite & obedite ei, quem immantatum eſſe videtis. Super his capitulis fuerunt teſtes, & ſub ſtola, tactis ſacroſanctis Evangeliis, juraverunt, dominus Petrus Chriſtianus Decanus baſilicæ beati Petri, & in perſona ſua, & omnium fratrum ſuorum. Juraverunt etiam venerabiles Archipresbyteri & rectores Cleri Romani, Blaſius & Manerius presbyteri, Joannes presbyter gentilis, Aimeradus Archipresbyter, Berardus Archipresbyter, Joannes Archipresbyter, Benedictus diaconus, magiſter Ptolemæus Archipresbyter, magiſter Gerardus, & Nicolaus & alii honeſti clerici Rom. Præterea Pet. illuſtris urbis Præfectus, Stephanus de Thebaldo, Stephanus Northmannus, Cimundo de domo Petri Leonis, Joannes de Stephano, & alii principes & nobiles Romani, qui ad vocationem ſereniſſimi Imperatoris venerant, in conſpectu Concilii ſuper jam dictis capitulis ex maxima parte teſtimonium ſimiliter perhibuerunt, & jurare voluerunt. Sed nos quia religioſorum presbyterorum multorum teſtimonium ſufficiens & abundantiſſimum habebamus: duximus laicis in hac parte parcendum.

Deinde venerabiles Epiſcopi Hermannus Verdenſis, Daniel Pragenſis & Otto Palatinus Comes, & magiſter Heribertus Præpoſitus, quos dominus Imperator ex conſilio vigintiduorum Epiſcoporum, & Ciſtercienſis, & Claravallenſis Abbatum, aliorumque religioſorum tunc præſentium Romam delegaverat, ut partes ante Concilii præſentiam Papiam evocarent; in conſpectu Concilii teſtimonium perhibuerunt, quod Rolandum Cancellarium & partem ejus trinis edictis per intervalla peremptorie & ſolemniter ad præſentiam Eccleſiæ Papiæ congregandæ, remoto omni ſæculari judicio, vocaverunt. Et quod Rolandus Cancellarius & ſui Cardinales viva voce & ore proprio judicium, vel examen aliquod Eccleſiæ ſe nolle recipere, manifeſte dixerunt. Vidimus etiam ſcripta Henrici Piſani Cardinalis tituli ſanctorum Nerei & Achillei, ad dominum Imperatorem directa, in quibus expreſſe continebatur, quod nullum vellent Eccleſiæ ſubire judicium, vel examen. Super hæc omnia idem Henricus, & Otto Cardinales ſancti Nicolai de Carcere Tulliano, qui tempore Concilii & ante apud Januam morabantur, & Joannes Anagninus Cardinalis, & Joan. * Piozatus S. R. E. ſubdiaconi, qui tunc apud Placentiam erant, per octo dies a Concilio toti ſunt expectati, & per litteras & per Nuntios Concilii ſunt vocati, & contempſerunt venire. XVII. De citatione facta adverſæ parti.

* al. Phizutus

Ex his igitur omnibus ſufficienter inſtructi, & veritate hinc inde plenarie declarata, placuit reverendo Concilio, ut electio domini Victoris, qui tamquam agnus manſuetus & innocens venerat Eccleſiæ judicium humiliter ſuſcepturus, approbaretur & confirmaretur, & electio Rolandi penitus caſſaretur. Et factum eſt ita. Electione itaque domini Victoris, remoto omni ſæculari judicio, S. Spiritus gratia invocata, confirmata, atque recepta, Chriſtianiſſimus Imp. poſt omnes epiſc. & poſt omnem clerum ultimus, conſilio & petitione Concilii electionem Domini Victoris recepit & approbavit, & poſt eum omnes Principes & innumerabilis hominum multitudo, quæ præſens erat, tribus vicibus interrogata, ſi eis placeret, reſpondit cum magna voce, Placet. Sententia pro Victore contra Alex. Pap.

Sequenti die proxima, id eſt prima ſexta feria Quadrageſimæ, dominus Victor cum proceſſione ab Eccleſia S. Salvatoris extra civitatem, in qua fuerat ejus hoſpitium, ad Catholicam Eccleſiam glorioſe deductus eſt. Ibi religioſiſſimus Imperator ante januas Eccleſiæ eum ſuſcepit, & deſcendenti de equo ſtapham humiliter tenuit, & apprehenſum per manum uſque ad altare conduxit, & pedes ejus eſt oſculatus. Et nos omnes Patri- XVIII. Imp. Victorem veneratur Pſeudopap.

archæ

archæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & omnes principes cum univerſa multitudine, quæ præſens erat, pedes Apoſtolicos ſummus oſculati.

Excommunicatio contra adverſam partem. *Proxima autem die ſequenti, id eſt Sabbato, habito generali Concilio, dominus Papa, & nos cum illo, Rolandum Cancellarium ſchiſmaticum, & ejus principales fautores, accenſis candelis anathematizavimus, & tradidimus eum Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini.*

Illud etiam diſcretionis veſtræ prudentiam volumus non latere, manifeſte eſſe deprehenſum, quod Rolandus Cancellarius & ejus ſequaces quidam Cardinales, vivente adhuc Papa Hadriano conjuraverunt. Fuit autem tenor conjurationis, quod ſi eis viventibus Papam Hadrianum mori contingeret, Cardinalem unum de illis eligerent, qui in eadem conjuratione eſſet aſtrictus.

XIX. Exhortatio ad recipiendum Victorem. *De cætero ex parte Dei omnipotentis, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, & virorum Orthodoxorum, qui divino intuitu ad reſcindenda ſchiſmata convenerant, univerſitatem veſtram humiliter imploramus & monemus in Chriſto, ut ea quæ Eccleſia Dei Papiæ congregata ad honorem Creatoris, & Sponſæ ſuæ matris noſtræ ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ tranquillitatem, & ad ſalutem omnium Chriſtianorum fideliter ordinavit, vos omni dubio & ambiguitate remota, irrefragabiliter rata & firma teneatis, orantes, ut Redemptor noſter Chriſtus JESUS univerſalem Pontificem, & Papam noſtrum Victorem, de cujus ſanctitate, & religione omnino confidimus, per tempora longa conſervet, & præſtet ei omnimodam tranquillitatem & pacem, ita quod per eum Deus omnipotens honoretur, & Eccleſia Romana, omniſque Chriſtiana religio gratum Domino accipiat incrementum.*

Ut autem omnis actio plenius legentibus eluceſcat, dignum duximus, ut omnium noſtrorum conſenſus & nomina ſubſcribantur.

Subſcriptio Ep. & Princ. *Ego Peregrinus Aquilejenſis Patriarcha cum meis Suffraganeis interfui & conſenſi.*

Ego Arnoldus Archiepiſcopus Moguntinus cum quatuordecim Suffraganeis interfui & conſenſi.

Ego Attnizus Bremenſis Archiepiſcopus cum Suffraganeis meis interfui & conſenſi.

Ego Hillinus Trevirenſis Archiepiſcopus cum meis Suffraganeis conſenſi. At hoc eſſe mendacium apertiſſimum convincitur ex litteris Babenbergenſis Epiſcopi inferius recitandis. Pergunt Acta de facta ſubſcriptione:

Ego Reinaldus Colonienſis Archiepiſcopus cum meis ſuffraganeis conſenſi.

Ego Vuicmannus Magdeburgenſis Archiepiſcopus cum meis Suffraganeis conſenſi.

Biſantinus Archiepiſcopus per Legatum & Epiſcopum Baſilienſem conſenſit.

Arelatenſis Archiepiſcopus conſenſit.

Lugdunenſis Archiepiſcopus cum ſuis Suffraganeis conſenſit.

Viennenſis Archiepiſcopus cum ſuis Suffraganeis conſenſit.

Henricus Rex Anglorum per litteras & Legatos ſuos conſenſit.

Rex Hungarorum per litteras & Legatos ſuos conſenſit.

Rex Boemorum conſenſit.

Rex Danorum conſenſit,

abſens per litteras, vel poſtea, cum ad Imperatorem in finibus Galliarum morantem ſe contulit, ut dicetur ſuo loco inferius.

Pergit auctor:

Guido electus Ravennas conſenſit.

Epiſcopus Firmanus conſenſit.

Epiſcopus Ferentinas conſenſit.

Mantuanus conſenſit.

Bergomenſis conſenſit.

Faventinus conſenſit.

Abbatum vero & Archipresbyterorum multitudo innumerabilis multorum regnorum interfuit & conſenſit.

Longobardorum inæſtimabilis multitudo interfuit & conſenſit.

Univerſi fere Principes Romani Imperii, tam Teutonici, quam Italici, tam in Urbe, quam extra Urbem interfuerunt, & aſſenſum cum ingenti deſiderio præbuerunt. Huculque conciliabuli ſynodalis epiſtola.

His ſubiicienda eſt epiſtola Imperatoris, tunc data ad Epiſcopos Germaniæ, qui eidem conciliabulo non interfuerunt. Recitatur ab eodem Radevico iſtis verbis: (a) XX.

(a) Radev. l. 2. c. 71. ſed corrige 67.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus dilectiſſimo ſuo Eberardo venerabili Saltzburgenſi Archiepiſcopo, & Suffraganeis ejus, Alberto Friſingenſi Epiſcopo, Hartmanno Brixinenſi, & Romano Gurcenſi, totique provinciæ Saltzburgenſi gratiam ſuam, & omne bonum.

Frid. ep. de rebus geſtis in conventu Pap.

Si ſacro Concilio Papiæ interfuiſſetis, omnia quæ ibidem, vel in Romana Eccleſia facta ſunt, oculata fide cognoſcere poſſetis. Ne autem ab his, qui pravis delationibus & mendaciis jam fere totum Orbem reſperſerant, veritas poſſit obnubilari, vel veſtra ſinceritas trahi in contrarium; quanto brevius poſſumus, ſeriem totius rei ſine aliqua falſitatis commixtione mera veritate vobis ſignificare dignum duximus. Luce clarius conſtat, quod Papa Hadriano adhuc vivente, Ro-

lan-

Digitized by Google

landus Cancellarius, & quidam Cardinales non attendentes illud Dominicum:
(a) Mat. 5. *(a) Sit ſermo veſter, Eſt, Eſt, Non, Non, conſpiratione facta cum VVillelmo Siculo prius ab eis excommunicato, & cum cæteris hoſtibus Imperii, Mediolanenſibus, Brixienſibus, Placentinis, ne forte per mortem Papæ Hadriani tam iniqua factio evaneſceret: juramenti vinculo invicem ſeſe conſtrinxerunt, ut defuncto Papa, nullus alius ei ſubſtitueretur, niſi qui in eadem conſpiratione cum eis conveniſſet. Hac de cauſa duodecimo die poſt electionem domini Victoris Papæ, eo ſedente in ſede beati Petri, jam dicti conſpiratores egreſſi ab Urbe ad Ciſternam Neronis, derelinquentes venam aquarum viventium, ſe contulerunt, & idolum ſibi Rolandum Cancellarium erexerunt, dicentes hunc eſſe Simonem Petrum, qui Apoſtolicæ dignitatis apicem tam nefaria invaſione attingere præſumebat. Quod hæc conſpiratio facta fuerit, & ille jam dictus Rolandus per eam hoc modo intraverit, non eſt fictitium, ſed religioſis viris ab illo, qui facit manifeſta conſilia cordium, mirabiliter eſt declaratum.*

XXI. *Dum hæc Romæ agerentur, & nos quid ſuper tanto ſchiſmate agendum eſſet, viros religioſos, Archiepiſcopos videlicet, & Epiſcopos conſultaremus; ſupervenerunt quaſi miſſi a Deo Tarantaſiensis Archiepiſcopus, Abbas Claravallenſis, Abbas Morimundenſis, & alii Abbates numero decem, poſtulantes pacem Mediolanenſibus. Qui recepto a nobis verbo, dum Mediolanum pro inveſtiganda eorum voluntate redirent, acceperunt ab eis tale reſponſum: Domini Patres, nos tenemur aſtricti juramento domino Papæ & Cardinalibus, quod non debeamus redire ad gratiam Imperatoris ſine eorum voluntate: & ipſi e contra ſine noſtra voluntate nullam pacem facere poſſunt. Reſponderunt eis Abbates: Vos de cætero non tenemini domino Papæ, quia mortuus eſt. Et illi ſtatim ſubjunxerunt: Si mortuus eſt Papa, nos ideo non ſumus abſoluti, quia nihilominus tenemur Cardinalibus, & ipſi tenentur nobis. Hæc prædicti patres Abbates in reſponſis a Mediolanenſibus* certificati ſunt coram multis religioſis viris. Præter hæc multa experimenta facta conſpirationis per litteras in via deprehenſas accepimus, ſicut nuntius iſte plenius vidit & audivit. Sane ex conſilio Orthodoxorum, ſicut alia vice meminimus vobis mandaſſe, generalem conventum religioſorum Papiæ indiximus, ad quem ambos, qui ſe dixerunt Romanos Pontifices non ad judicium ſæculare, ſicut ora mendacium aſtruunt, ſed ad examen Eccleſiæ per duos venerabiles Epiſcopos, Verdenſem videlicet, & Pragenſem, convocavimus. Alter vero, eo quod puriorem haberet conſcientiam, dominus Victor videlicet, judicio Eccleſiæ ultro ſe obtulit, altero videlicet Rolando, contumaciter renitente, & dicente, quia cum ipſe omnes deberet judicare, ipſe a nullo vellet judicari.*

* f. acceptis.

Habito itaque venerabili Concilio, in quo Patriarcha Aquilejenſis, & multi Archiepiſcopi, & Epiſcopi religioſi convenerant, per octo continuos dies maxima gravitate, diligentiſſima examinatione, ſemota omni laica perſona, tractatum eſt, quis ex duobus ſummi Pontificatus apicem de jure deberet obtinere. Poſt longam itaque deliberationem, quia illa nefandiſſima conſpiratio, Deo & Eccleſiæ admodum odibilis manifeſtis indiciis non ſolum probata, verum in facie totius Eccleſiæ coram poſita revelata eſt & in domino Victore nihil reprehenſibile inventum eſt, niſi quod pauciores numero Cardinales omnino a conſpiratione illa exortes eum pro bono pacis inter regnum & ſacerdotium conciliando elegerunt, & invocata ſancti Spiritus gratia, Eccleſia Dei Rolandum Cancellarium conſpiratorem & ſchiſmaticum, diſcordias, & lites, & perjuria, bona eſſe evangelizantem condemnavit, & dominum Victorem Papam in patrem ſpiritalem & univerſalem Pontificem confirmavit. Quem nos Eccleſiæ decreta ſecuti approbamus, & univerſalis Eccleſiæ patrem & rectorem cooperante divina clementia, fore denuntiamus. Hoc itaque factum divinis ſuffultum præſidiis, & in Apoſtolica ſtabilitate ſupra petram Chriſtum videlicet, firmiter fundatum, a veſtra beatitudine pro pace totius Eccleſiæ, & ſalute Imperii approbari, & ab omni Eccleſia noſtra ſanctitati commiſſa teneri & conſervari rogamus, & præoptamus. Data Papiæ decimoquinto Kalend. Martii. Ponitur inferius a Radevico & epiſtola Babenbergenſis Epiſcopi, de eadem cauſa ſchiſmatis inter Victorem & Alexandrum, ad eumdem Archiepiſcopum data his verbis: (b) (b) Radev. lib. 2. c. 71.

XXII.

Reverendiſſimo patri & domino Eberardo Salzburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo Eberardus Babenbergenſis gratia Dei, ſi quid eſt, tam devotum, quam debitum cum oratione ſervitium.

XXIII. Eberardi epiſt. Babenberg. ad Eberard. Salzb. Archiep. ep. *Convenientibus in unum Papiæ Epiſcopis circiter quinquaginta, deinque ventilata quæſtione Papatus, cum dilatio primo pene omnibus complacuiſſet uſque ad majorem rei notitiam, & aliud generalius Concilium: prævaluit tandem pars domini Victoris, juſtificata ab altera parte multis modis, quia conjuratio contra Imperium, factum illud præceſſerat: quia domini Victoris immutatio prior, illa poſterior, quo ſolo Innocentius Anacleto prævaluit, cum Anacletus plures & mi-*

mi-

xima ſcientia, & auctoritatis haberet electores. Deinde quod ad hoſtes Imperii pars illa ſe tranſtulerit, obligata Siculo, Mediolanenſibus, Brixienſibus, Placentinis, per ſacramentum, quod ſanæ doctrinæ adverſari videtur: & cum ſubditos a juramentis fidelitatis debito abſolvat, & ſervire Imperatori prohibeat quoſtamque, & ſic diſceſſioni viam præparet, quod peſſimum eſt, ſicut opere ipſo clareſcit, & ſcriptis undique per Italiam directis tam civitatibus quam Epiſcopis.

XXIV. *His malis principiis finem deteriorem promittentibus, perpetuam videlicet diſcordiam inter regnum & ſacerdotium, & diſceſſionem ob invicem, dum pars illa cum omni ſecuritate conductus nec venire voluiſſet, nec etiam procuratores pro ſe mittere ad ſubeundum judicium, & excipiendam ſententiam: dominum Victorem recepimus ſpe pacis & concordiæ inter regnum & ſacerdotium. Longo tamen examine præmiſſo de tempore, & ordine electionis ſuæ de his qui ejus electioni conſenſerunt primitus, & poſtmodum retro abierunt, Cardinalibus numero novem teſtificante ſuper his omnibus Capitulo B. Petri & Clero Romano, ſcriptis & viva voce Nuntiorum ſub jurejurando. Nuntius Reg. Franc. promiſit pro eo neutrum ſe recepturum uſque dum Nuntios Imp. reciperet. Nuntius Regis Angl. idem velle, & idem nolle promiſit tam in his quam in aliis; Arelatenſis, Viennenſis, Lugdunenſis, Biſuntinus per litteras, & per Nuntios conſenſerunt. Solus Treviren ſis de regno noſtro ſupereſt in parte illa de numero Archiepiſcoporum, qui non conſenſerit: ejus tamen Suffraganei omnes conſenſerunt. Uſque ad vos ſolum perventum eſt. Angelus magni conſilii dirigat vos ſecundum beneplacitum ſuum, & cuſtodiat vos in omnibus viis veſtris. Præter hæc Præpoſitus multa manifeſtabit vobis, quæ non licet ad præſens homini loqui. Congaudete mihi, qui dimiſſionem accepi, & ad propria redeo.* Hactenus Babenbergenſis Epiſcopus. Ultimo vero loco ponitur a Radevico epiſtola, ad hæc eadem ſpectans, Præpoſiti de Berthersgaden ad eumdem Salzburgenſem Archiepiſcopum. Deſcribemus hic ipſam ne mala fide alias deſcripſiſſe, alias vero prætermiſiſſe

(a) Radev. l. 2. c. 72. pro arbitrio videri poſſimus. Sic ſe habet: (a)

XXV. *Domino ſuo in Chriſto reverendo Eberardo Salzburgenſi Archiepiſcopo frater Henricus, dictus Præpoſitus de Berthersgaden, cum devotis orationibus debitæ ſubjectionis obſequia.*

Epiſt. ad Eberard. de rebus geſtis in Conc.

Si cuncta quæ audivimus & vidimus, ſcribere deberemus; non chartam, ſed volumen facere videremur. Verum ſummam eorum, quæ de duorum electione Romanorum Pontificum acta ſunt, breviter paternitati veſtræ notificamus. Curia, quæ in octavis Epiphaniæ Papæ fuerat indicta, uſque ad ſextam feriam proximam ante caput jejunii, quia in deſtructione Cremæ dominus Imperator detinebatur, eſt dilata. In qua conſidentibus domino Patriarcha, Archiepiſcopis, & diverſarum terrarum fere quinquaginta Epiſcopis, Legatis quoque Regis Franciæ, & Archiepiſcoporum, Arelatenſis ſcilicet, Lugdunenſis, Viennenſis, Biſuntini, atque Trevirenſis, & Ravennatis electi: Cardinales, & clerici qui pro parte Victoris aderant, in medium proceſſerunt, & utriuſque ſeriem electionis expoſuerunt. Super qua continuis quinque diebus ab Epiſcopis & aliis prudentibus viris copioſe diſputatum cum fuiſſet, ſexta tandem die in publico Conſiſtorio electionis capitula denuo propoſita ſunt, & ſingula a Canonicis Eccleſiæ beati Petri, & Rectoribus Romani Cleri, ſacramento ſuper ſancta quatuor Evangelia præſtito, confirmata.

Pars autem altera nec ipſa venit, nec reſponſales (qua de cauſa, neſcimus) conventui direxit. Recitatæ ſunt inſuper litteræ quamplures bullatæ, ab Alexandro & Cardinalibus, qui cum ipſo ſunt, Epiſcopis & civitatibus Longobardiæ directæ, ſed a fidelibus domini Imperatoris captæ. Ex quarum tenore machinationes eorum & moliminα contra Imperium patenter ſunt deprehenſa. Unde quia dilatio non parvum tam Eccleſiæ, quam Imperio videbatur minari periculum, præſertim quia non erat, qui prædictis aſſertionibus contradiceret, cum utraque nimirum pars non ad Curiam, ſed ad Eccleſiæ fuiſſet examinationem vocata: Epiſcopi partis Victoris, quia ipſum undecim diebus, antequam Alexander immantaretur, immantatum fuiſſe, & in Sede beati Petri, adverſa parte præſente, abſque reclamatione ſediſſe, præſtito (ut dictum eſt) ſacramento probaverat, aſſenſum præbuerunt, & eumdem Victorem ut Apoſtolicum in Eccleſia ſolemniter ſuſcipientes, ſolitam ei reverentiam exhibuerunt. Facta ſunt hæc, domino Imperatore, & fidelibus Imperii annitentibus, propter cauſas memoratas. Quapropter ipſemet eidem confirmato Pontifici ante fores Eccleſiæ deſcendenti conſuetum detulit honorem. Secunda vero poſt hæc die ſæpe jam dictus dominus Victor, celebrato Synodi officio, alterius partis principem cum quibuſdam ſuis fautoribus, Epiſcopis ſcilicet Oſtienſe, & Portuenſe, eo quod conſecrationis manum eidem præſumpſerat imponere, Cardinalibus etiam Henrico Piſano, Joanne Neapolitano, & Hyacintho, anathematis vinculo, extinctis candelis, innodavit. Excommunicavit autem Henricum Piſanum, presbyteram

XXVI.

rum Cardinalem tituli ſanctorum Nerei & Achillei, idcirco, quod mandato ejus magiſter Raymundus Cardinalis deſpoliatus, & atrociter caſus fuerit. Præpoſitum etiam Placentinum, quia dominum Tuſculanum armata manu invaſerit, & deſpoliatum multis contumeliis affecerit, ſimili ſententia involvit. Vuillelmum præterea Siculum, atque Mediolanenſes, pro invaſionibus Eccleſiarum & Imperii, ad canonicam vocavit ſatisfactionem.

XXVII. *Interfuerunt his omnibus Metropolitani, dominus Patriarcha, Moguntinus, Colonienſis, Magdeburgenſis, Bremenſis, cum nonnullis Suffraganeis ſuis, & maxima pars Epiſcoporum Longobardiæ, quorum plurimi affectuoſum & plenarium prædictæ confirmationi tribuerunt aſſenſum. Dominus vero Patriarcha, & quidam alii, ſalva in poſterum Catholicæ Eccleſiæ cenſura, propter memoratas Imperii neceſſitates obedierunt. Abſentes omnes, quos prænotavimus, Archiepiſcopi pro ſe & ſuis Suffraganeis plenarie conſenſerunt, excepta Trevirenſi, qui cum iter cepiſſet, infirmitate præpeditus, excuſatorias tantummodo litteras direxerat. Præſentes autem ejus Suffraganei Tullenſis, & Virdunenſis pro ſe & Conſuffraganeo ſuo Metenſe in integrum ſpoponderunt. Domini Babenbergenſis, Patavienſis, & Ratiſponenſis Patriarcham ſunt imitati. Pro confirmandis omnibus quæ facta ſunt, mittuntur Legati, dominus Colonienſis in Franciam, Virdunenſis in Hiſpaniam, Pragenſis in Hungariam. Si interim alia ſcripta, quorum quædam vidimus, meram de his veritatem minus continentia ad manus veſtras devenerint, ſciat ſanctitas veſtra, quod, ut pro parte potuimus, ſinceram de his veritatem ſignificavimus, plenius autem præſentes intimabimus.* Hucuſque Præpoſiti litteræ, qui tametſi rerum ob oculos poſitarum prout geſtæ ſunt, fidelis ſit aſſertor, tamen quod vera omnia illa eſſent, quæ a ſe ſcripta fuiſſent, nimis imprudens eſt confirmator.

Legationes ad diverſos miſſæ.

XXVIII. Sententia limitata præcipuorum antiſtitum.

Habes ex his, paulo ſapientiores primarios Antiſtites, nempe Patriarcham Aquilejenſem, Germaniæ Epiſcopos Babenbergenſem, Patavienſem, atque Ratiſponenſem, eumdem Patriarcham imitatos, ita (ut ait) propter memoratas Imperii neceſſitates ſubſcripſiſſe, ut tamen ſuam ipſorum ſententiam ſubiecerint cenſuræ in poſterum ab Eccleſia Catholica faciendæ. Sed felix illa neceſſitas, quæ coegit tunc temporis ſanctiores Epiſcopos, nempe Trevirenſem atque Saltzburgenſem, ab his longe abeſſe. De Trevirenſi vidimus, jam ut via ab ægritudine præoccupatum ſiſtere gradum fuiſſe coactum: de Saltzburgenſi autem iſta ſubiicit Radevicus: (a) *Quare autem tam crebræ litteræ Eberardo Saltzburgenſi Archiepiſcopo ſuper geſtis Concilii directæ ſint, hæc cauſa fuit. Cum ad Concilium iter cepiſſet, & per Forum Julii, & per Marchiam Veronenſium, uſque ad civitatem Vicentinorum perveniſſet, gravi correptus infirmitate, gradum ſiſtere, domumque redire coactus eſt. Sane cum tanti viri fecimus mentionem de vita & moribus ejus quædam memorabimus: quæ quamvis ut lucerna ſuper candelabrum poſita in domo noſtra provincia clariſſime luceret, ab his tamen, qui longe poſiti ſunt, invida bonis fama difficilius ſubtrahet, ſi ſcribendo celebretur.*

(a) Radev. l. 2. c. 73.

XXIX. Laudes Archiep. Saltzbur.

Erat autem idem vir venerabilis, ætate maturus, ſacræ paginæ litteris decentiſſime inſtructus, fide præcipuus, religione ſingularis, humanitate & pietate adeo communis, ut vere dicere poſſet: (b) Omnibus omnia factus ſum, ut omnes lucrifacerem. In largitionibus liberalis, in eleemoſynis, & ſuſcipiendis peregrinis ſtudioſus in tantum, ut ſumptus in obſequium pauperum monaſteriorum, & peregrinorum quotidie expenſus non ſolum palatio ſuo, verum etiam toti Epiſcopio videretur onoroſus. Ipſe autem hujuſcemodi pondere minime gravabatur, cum hæc incommoda bonæ famæ (quam ipſe tamen minime affectabat) & æternæ retributionis mercede compenſaret. Pauperum ſqualores minime abhorrebat, a leproſis ſe tangi & contrectari paſſus eſt: quinetiam ipſe eos interdum tangere, manuſque eorum oſculari non verebatur. Nec ſufficere credidit, ſi in miniſterio pauperum, famulorum uteretur officiis, niſi ipſemet habitu ſuccinctus manibus ſuis interdum cibum apponeret, poculum porrigeret, aquam non ſolum lavandis manibus, ſed & pedibus infunderet. Cumque non ſolum in verbo perfectam doctrinam, ſed etiam in opere conſummatæ diſciplinæ præberet exemplum: merito de eo dicebatur, quod olim de quodam Sanctorum: Quia hic eſt, qui tale habet verbum, talem habet vitam; & qualem habet vitam, tale habet verbum; quomodoque docet, agit; & quæ agit, hæc docet. His & aliis pluribus virtutibus, & divina gratia donis plerosque quidem ad ſui imitationem, univerſorum autem ad dilectionem ſui provocarat affectum. Sed hæc hactenus. Sicque Deus dilectum ſuum fidelem miniſtrum nolens ſchiſmaticorum inquinari ſordibus, ne ad conciliabulum illud ſatanæ ſe conferret, percuſſit infirmitate, qua reſtitit, atque reſiliit.

(b) 1. Cor. 9.

Virtutes Eberard. Archiep. Saltzbur.

☞ Sed quæ prævidit prophetice de ipſo ſanctus Abbas, deſcripta habentur (c) in vita ipſius: *Præfuit in vicino Abbas, nomine Eppo, cujus vita magna, probitas major, familiaritas maxima cum pa-*

(c) *Antiqua lect. Caniſ. t. 2. pag. 1197.*

*patre noſtro pollebat. Hunc invenit Deus cui de ſchiſmate futuro poſt multos annos contra Papam Alexandrum prædiceret, quamque firma anchora ſolus tunc Eberardi ex omnibus Alemanniæ Epiſcopis ſtaret. Ad horum formam vidit per ſomnium prædictus Abbas. Et ecce vidua quadam. Vidua videbatur, & viduam Rex quidam impugnabat, & qui viduam adjuvaret non erat, niſi de Juvavo monachus quidam. Hic Eberardus videbatur. Hic obſtare ſolus pro vidua videbatur. Lucta hac Luctæ imago *utrimque fervebat, donec mutatus eſt, & in chalybem mutatus eſt monachus. Proportionaliter ferrum duritiam, duritia invincibilem ſignabat. Furebat autem non minus in illum, quam in viduam Rex, donec & ipſe in eamem verſus apparuit. Qui habet aures audiendi audiat argumentum a ſimili. Quod intelligens qui viderat, retulit in auribus Abbatis, & dixit: in veritate Juvavo præſidebis, & erit tempus, quo ſolus Eccleſiaſticis Alpinam ſuſtentes. Sufficit tempori illi malitia ſua.* Ipſe namque, nec non Brixienſis Antiſtes ſteterunt murus firmiſſimus pro domo Domini, de quibus in Actis ejuſdem Eberardi hæc leguntur: (a)

* utrumque

(a) Antiq. lect. t. 2. pag. 296.

*Atqui Juvavenſem, & Brixienſem Epiſcopos cunctorum mortalium, quos tunc novimus, ſanctiſſimos nemo cum neſciat: in tanta partium caligine, quæſtione, & conquæſtione, in tanta omnium dubitatione, tantorum veſtigia patrum tuto ſequi nos poſſe credimus. Poſt longam nempe conſiderationem Metropolitas noſter, ſolus ex omnibus Epiſcopis Alemanniæ præfatum, Brixienſem Epiſcopum * Hardamannum reverendiſſimum poſt ſe trahens, Papam Alexandrum laudavit. Unde nobis poſtmodum inter multos audientibus aliam rationem non dedit, niſi quia tota Eccleſia cum his, & his regnis in Alexandrum conſenſit, juſtiorem hunc æſtimamus. Quod quaſi præſagus futurorum dixit, exitus poſt multos annos probavit. Sic Auguſti tunc ſolus fata impediens, non tamen Auguſti in ſe manus commovit. Quam diverſo, quantis adverſis prædeceſſores ſui eos tantum in Caſares Henricos præſumpſerant? Et ecce plus Henricis hic. * Furebat bilem, & nuntium noſtrum Eberardum Auguſtus, & ſuam ipſius animam pertranſivit gladius: ſed ubi in præſentiam veniſſet, reverentia ſanctitatis ejus ſpiritum reprimebat. Dignitas quædam angelica in vultu, & pondus tale oculos ac mentem obibat, ut niſi timere pluſquam mortalem, & contremere, & parcere, & venerari non poſſent. Hæc de ſemetipſo confiteri Princeps ſolebat. Oderat nimis ſemper ſanctiſſima anima proſperitatem ſuam, & temporalem gloriam, ardebatque prædicta vel qualibet occaſione qualibet adverſa, ſive exilium, ſive etiam mortem ſuſtinere pro Domino; ſed ſic eum volebat manere donec veniret, &c.*

* Hartmannum.

* Locus corruptus

XXX. Radevicus cur finem ſcribendi fecerit.

Præter hæc omnia ſciendum, quod qui res geſtas hujus temporis tradebat; hic ſtetit ipſe auctor Radevicus, qui ad ipſum Fridericum duos libros Appendices ad Ottonem Friſingenſem conſcripſit, in quarum poſterioris poſtrema parte laudes celebrans ipſius Imperatoris, libens voleoſque finem ſcribendi fecit, conſcientia repercuſſus. Ubi enim audivit, ipſum ſententia Alexandri anathemate eſſe mulctatum, deteſtiſque mendaciis, jam in Eccleſia Catholica Catholicum recipi atque coli Pontificem Alexandrum, deſtitit ulterius progredi, & ejuſdem Friderici res geſtas ſcriptis proſequi, quem videret per devia errantem extra Eccleſiam cum ſchiſmaticis rem agentem, eoſdemque indefeſſo ſtudio protegentem. Eadem quoque cauſa (ut apparet) Guntherum cohibuit nobilem hujus temporis poetam, qui de rebus a Friderico geſtis metrice ſed hiſtorice decem in huncuſque ejus Imperii annum libros conſcripſit, eumque ulterius proſequi (ut ipſe profitetur) inſtituiſſet, turpitudine rerum omnino conticuit: nam & cum ſingulas huc uſque res geſtas ab eodem Imperatore laudans heroico carmine cecini ſſet, conciliabulum iſtiuſmodi Papienſe omnino præ-

PAGIUS VI. *Arnoldus Archiep. Moguntiæ occiditur.*

Ad num. XXX. ad XXXVIII. Radevicus, qui libros duos ad Ottonem Friſingenſem appendices elucubravit, & Ligurinus Poeta hoc anno Opera ſua abſolvere, quia cum uterque Friderici laudes cecini ſſet, videtur noluiſſe poſt ejus excommunicationem amplius eum laudare. Hoc autem anno Imperatorem ab *Alexandro* III. excommunicatum fuiſſe, Baronius num. XXXI. ex Actis ejuſdem Alexandri III. demonſtrat. Hanc excommunicationem eumdem Pontificem poſtea innovaſſe, anno MCLXVIII. videbimus. Interim *Arnoldus* Archiep. Moguntinus Schiſmaticus *in nativitate Divi Joannis Baptiſtæ a Moguntinis* occiſus eſt, uti refert Baronius a num. XXXII. ad XXXIV. ex Roberto de Monte & Conrado Epiſc. *in* Chron. Rerum Moguntiacarum.

VII. Tum Baronius num. XXXIV. ait, *Rudolphum* & ipſum ſicut Arnoldus ſacrilegum, electum fuiſſe Moguntinenſem Archiepiſcopum, & tandem *Conradum* conſanguineum Imperatoris a Clero legitime creatum eſſe, quem addit ad Alexandrum III. ſe contuliſſe, ejuſque partibus ſemper quoad vixit, licet ſede ſua excluſum adhæſiſſe. At Rudolphus quidem a ſceleſtis auctoribus Arnoldo occiſo ſubrogatus; verum ut tradit Dodechinus in Chronic. anno MCLXI. Imperator Rudolphi munera ſprevit, *quia Conradus Palatinus aliam nomine Chriſtianum Epiſcopum levavit*. Tum anno MCLXII. *Imperator in Longobardia res publicas agens, Chriſtiano Priore Electo interim neglecto &c. Epiſcopum conſtituit Moguntinæ Sedi Conradum fratrem Ottonis Palatini*, de quo ſæpius infra ſermo erit, quia fortiter pro Alexandro III. ſtetit, & Sedem ſuam deſerere coactus fuit.

Conradus frater Ottonis Palatini fit Archiep. Mogunt.

Digitized by Google

præteriit. Sed quod a parte Catholicorum ipſe firmiter ſtaret, non defuit officio, & quantum licuit, conſulere veritati, dum eadem ſua ſcriptione manifeſte probavit Alexandri Papæ electionem, improbavit vero Victoris, hiſce verſibus

(a) Ligur. in Frid. l. 10. Guatherus quid de duobus electis Pontif. de utroque ſic agens: (a)

Temporis ejuſdem tracta; nondumque reverſis,
Quos ad Romuleam Fridericus miſerat Urbem:
Conſinit magna, multumque domeſticu Roma
Funera Romani Paſtoris Anagnia vidit.
Quem tamen inde ſuam tranſlatum Clerus in Urbem
Sede ſacra Petri ſepelivit honore fideli.
Ante tamen tumulo quam membra exangua Præſul,
Subderet, exorto geminans jam ſchiſmate partes,
Manſuramque diu litem de Sede reliquit.
Nam cum de tanti rationem Clerus haberet
Succeſſore viri, ſtudiis melioribus ultro
Rolandus petitur, qui Cancellarius ante
Sanguine conſpicuus, veteri mox nomine verſo
Factus Alexander, per tempora multa ſuperſtes
Eccleſia pacem ſedata ſchiſmate tandem
Vidit, & optato tunc demum fine quievit.
Altera pars ſacra Octavi te Sede locatum
Auſpiciis decepta ſuis ignara ſuperni
Judicii, falſo Victorem nomine dixit.

Hæc Ligurinus, ſed qui, ut apparet, finito ſchiſmate iſta ſcripſit. Sic igitur ubi Scriptoribus ſcribendi felicia defecit argumentum, deſiſtere illi potius, quam adulando mentiri, vel vera dicendo, ipſi Friderico diſplicere putaverunt. Sed jam cætera proſequamur.

XXXI. Edictum Imp. ut omnes recipiant Octavianum. Subſecuta ſunt poſt hæc atrocia Imperatoris edicta, nimirum, ut qui beſtiam a ſe propoſitam non adoraret, exilii pœnis afficeretur. Mentio hujus edicti habetur in Actis ipſius Alexandri Pontificis hiſce verbis: *Sic itaque in perniciem animæ ſuæ Imperator, & in ruinam multorum, tunicam Chriſti, unitatem videlicet Catholicæ Fidei ſcindere tentans: ipſe prius inclinavit ſe ad pedes illius, & alios quot poſſet, ad ipſum coegit. Quo facto per totum ſibi ſubjectum Imperium edictum miſit, ut Eccleſiarum prælati ad ſtatuam quam erexerat, adoraturi accederent. Quod quicumque agere nollent, de terra ſua non reverſuri exirent. Hujus autem verbum durum & aſperum inſonuit per totam Italiam. Tunc omnes qui ſpiritu fervebant, elegerunt exilium potius pati ac perſecutionem pro Deo, & manutenenda fidei unitate, quam pacifice adhærere ſchiſmaticis, & honoribus abundare cum divitiis hujus ſæculi. Facta eſt ergo maxima in Eccleſia turbatio, fugientibus Catholicis, deſerentibuſque Eccleſias proprias, & patriam ſuam. In quorum loca violenter intruſi ſunt Octaviani complices.* Non his ceſſit Alexander Papa: ſed quo perſecutio vehementior excitabatur, ipſe robuſtior apparebat. Parat judicium vere Apoſtolicum, citat Imperatorem, non parentem percellit anathemate. Hæc enim eadem Acta ita deſcripta continent:

Cum autem beatus Alexander Papa eumdem Imperatorem benigne ac frequenter admonitum, a ſua perfidia non poſſet ulterius revocare: cum Epiſcopis & Cardinalibus in Cœna Domini apud Anagniam ipſum tamquam principalem Eccleſiæ perſecutorem excommunicationis vinculo ſolemniter innodavit, & omnes qui cum eo juramento fidelitatis tenebantur aſtricti, ſecundum antiquam prædeceſſorum Patrum conſuetudinem, ab ipſo juramento abſolvit; atque in Octovianum, & ejus complices jam diu prolatam excommunicationis ſententiam innovavit. Et quoniam ipſi ſchiſmatici de juſtitia & veritate diffidentes, Prælatos Eccleſiarum, & Principes Urbis exquiſitis mendaciorum figmentis circumvenerant, & in partem erroris ſui inducere attentaverant: utile conſilium domino Papæ viſum eſt, ut aliquot de fratribus ſuis in diverſas mundi provincias ex latere ſuo deſtinare deberet, per quorum ſtudium & laborem ſuper facto electionis Apoſtolica declaratio fieret, & univerſitas Fidelium in unitate Catholica, cognita veritate ſolidaretur. Alex. Pap. excommunicat ſchiſ. Hæc Acta de excommunicatione Friderici Imperatoris. Cæterum non penitus excommunicatum fuiſſe adhuc Fridericum ab Alexandro, ſed tantummodo in ipſum comminationem de excommunicatione pronuntiatam, quæ dicturi ſumus inferius, declarabunt.

XXXII. Severum Chriſti Judicium adverſus Schiſmaticos. Qui igitur præeſt Eccleſiæ Chriſtus, cui omne judicium dedit Pater, Deum ultionum dominum oſtendit ſe inimicis ſuis qui abuſi ſunt miſericordia ejus. Cœptum eſt namque judicium a domo Dei cum ſchiſmatis hujus anteſignanus, conſultor peſſimus Archiepiſcopus Moguntinus Arnoldus, ſicut primus omnium Germanorum Epiſcoporum ſubſcripſit ſen-

tentiæ latæ in Alexandrum; ita primus omnium de perfidia pœnas dedit, & quidem memorabiles: de quo hoc anno Robertus in Appendice ad Sigebertum hæc habet: *His geſtis, in conciliabulo, videlicet Papienſi, Arnoldus Præſul Moguntinus revertitur, & in nativitate divi Joannis Baptiſtæ a Moguntinis occiditur in monaſterio S. Jacobi*. Hæc ipſe breviter. Sed præſtat iſta audire a Conrado Epiſcopo in antiquo Chronico rerum Moguntiacarum, ubi ejuſmodi lugubris facti tetram tragœdiam latius eſt proſequutus, his verbis incipiens a monitoribus ſuis:

* ſ. præ-nominatus. *Per plures admonitus Arnoldus eſt * premonitus, ut ſe cautius obſervaret. Qui fertur ſuis monitoribus reſpondiſſe: Canes Moguntinenſes mordere non norunt, nec aliquid valent, quam latratibus deterrere: a corde carentibus timeantur. Erat quidam Abbas in clauſtro Eberbach Ordinis Ciſterſienſis, qui ipſum Arnoldum pro ſuis exceſſibus ſæpe litteris arguit, & imminentia pericula intimavit. Erat quædam ſancta virgo nomine Hildegardis, quæ per ſpiritum vidit ipſum Arnoldum citius moriturum. Scripſiſſe quoque dicitur ei in hæc verba: Pater proſpice tibi, canibus enim ſunt funes abſtracti, qui inſequuntur te. Non tamen acquievit monitis aliquorum. Accidit ut in vigilia Joannis Baptiſtæ poſt prandium de quodam oppido Bingen civitati Moguntinenſi appropinquaret, ac in clauſtra monachorum juxta muros civitatis ad S. Jacobum in monte Specioſo (ſic enim dicitur) ſe locaret. Et ecce Moguntinenſes uſque in craſtinum ſeſe armant, & conſtituunt, ut cum in ipſo die S. Joannis audita fuerit campana, quilibet ſit paratus, & factum eſt ita. Venit dies & maturius ſolito prandent omnes; pulſatur campana, & a maximo uſque in minimum univerſa civitas congregatur. Præſul Arnoldus ſe jam dederat quieti, & audito campanæ ſonitu, ultra quam credi poſſit, vehementer expavit, & timor irruit ſuper eum; amiſſiſque rationis gubernaculis, quid poſſet facere, ignorabat. Obſtruxit autem repagulum, & lapidibus & lignis, quibus poterat, januas omnes monaſterii memorati.*

Populus Moguntinus conſpirat in Arnold. Archiep.

XXXIII. *Turba autem turbata ex adverſo omnes portas & feneſtras, vel quoſcumque alios exitus obſervabat, ne evaderet quem quærebant. Jam ignem ad officinas admovebant: vix & cum multa difficultate monachi receſſum obtinuerunt. Et dum monaſterium fumo plenum flammis per circuitum premeretur; ipſe Præſul turrim monaſterii aſcendens miſericordiam deprecatur, & ſi quem offendiſſet verbo vel facto, ſatisfacturum ſe ſuppliciter pollicetur. Sed turba viſo pontifice clamare cœpit furioſe, nec poterant ſupplicantis verba præ tumultu turbatæ turbæ intelligi, vel audiri: ſed admoto igni ad turrim, in qua ſtabat, ipſum de turri deſcendere compellebant, flamma jam monaſterio dominatur. Videns ergo monachos abeunte ſecuritate abſcedere, tentat, ſi forte & ipſe cum eis, & inter eos poſſit evadere. Aſſumpto itaque habitu monaſtico occultare tentat, ut & ignem qui invaluerat, & gladium evaderet, quem timebat. Apertis Eccleſiæ valvis, cum monachis ſe ro abſceſſerat; ſed a quodam eſt cognitus, & detentus infelix. Quidam primo gladium vibrans collo Epiſcopi immerſit: alter in fronte eum percutiens, mucrone ab aure uſque ad aurem ſuperiorem partem capitis ad inferius divisit. Sicque factum eſt, ut alii conti, alii fuſtibus, alii gladiis, alii lapidibus mactantes ſolo tenus præcipitarent. Jacentem ſic, & vulneribus, & ſanguine deformatum vulgus nequam & perverſum veſtibus ſpoliarunt, quidam annulos de digitis abſtulerunt. Reliquias quaſdam, quas collo pendentes ſolitus erat ferre, ab aliis ſunt ablata. Hæc autem circa horam nonam parum ante veſperas ſunt perncta. Nec poterant clerici ab ipſis maleſactoribus aliquatenus obtinere, ut ſaltem occiſus in loco traderetur debitæ ſepulturæ. Sic ergo jacebat in campo ſuper foſſam civitatis, ubi canum, & luporum tranſitus habebatur, deſiderantes eum, & ab hujuſmodi beſtiis devorari. Tribus diebus ſic nudus toto corpore manens, venerunt aliquæ maledictæ feminæ, caſearum, & ovorum, atque olerum venditrices, mercatrices, meretrices, ſaxiſque dentes pontificis contuderunt; alia vero ſtipites ardentes, & titiones fumantes ejus gutturi infixerunt, adicientes linguis & labiis maledicta. Poſt diem tertium Canonici ſanctæ Mariæ ad Gradus jam incognoſcibilem & fœtentem furtim ſublatum deferunt in ipſam Eccleſiam, lacrymoſis ſuſpiriis ſepeliendum.* Et poſt exclamationes auctoris in Moguntinos iſta patrantes, idem mox ſubdit: *Acta ſunt hæc anno milleſimo centeſimo ſexageſimo*. In vindictam ſuæ intruſionis iſta promeritus; quæ, Deo ultore, non prius, ſed hoc accepit anno poſt damnatum ſua ſententia Alexandrum Romanum Pontificem, in exemplum terribilis judicii magni Dei.

Trucidatus ſuis Mogunt. Arnold. Archiep.

Subjicit auctor de intruſo poſt mortem Arnoldi a ſacrilegis parricidis Rudolpho, & ipſo ſacrilego, qui venturus pro ſede illa obtinenda Romam, cum ob expenſas ſibi parandas aureæ crucis brachium amputaſſet, in via diem clauſit extremum. Creatus eſt tandem ab ipſo Clero legitime Moguntinus Archiepiſcop. Conradus conſanguineus Imperatoris. Sed hic poſt- XXXIV.

Conradus Archiep. Mogunt. ſectator Alex. Pap.

poſthabens Imperatorem, & intruſum ab eo Antipapam, recepit Alexandrum dumtaxat, quem legitimum cognovit, & ſecutus eſt Papam; ad eumque inviſendum Romam ſe contulit cujus cauſa ab Imperatore multa paſſus ab eodem auctore aſſeritur. Cum & Moguntinam civitatem denudatam mœnibus in vindictam necati Epiſcopi, ab Imperatore, & deſtitutam paſtore contigit dira pati, quæ ab eodem deſcribuntur auctore. Nam per annos decem & octo ſchiſma in illa perduravit Eccleſia, ſequentibus aliis Conradum, communionem Alexandri legitimi Pontificis nactum; aliis ſectantibus intruſum ab Imperatore alium, nomine, etſi non opere Chriſtianum, Papæ Victori ſchiſmatico inhærentum, Archiepiſcopum falſo aſſertum: cui Deus ſua miſericordia in fine tandem tribuerit, ut pœnitens erroris in communione Alexandri clauderet diem extremum. Sed de his dicendum inferius, ſuiſque locis agemus de aliis malorum horum omnium architectis, quos ultio divina vaitu miſerando ſubtraxit.

XXXV. Frid. Imp. inſtar Pharaonis in Eccl. poſitus. Quod ſi omnium malorum auctorem ſardius vindicta mulctavit Fridericum Imperatorem: ſcias a Deo factum, quo præclarior eſſet de ſæpe expugnato tyranno triumphus. Nam ſicut de Pharaone Dominus ait: (a) *Indurabo cor ejus, & perſequetur vos, & glorificabor in Pharaone, & omni exercitu ejus, ſcientque Ægyptii, quia ego ſum Dominus*: ita plane perſimili ſuæ ſeveritatis judicio ad gloriam ſui nominis, ipſius vero opprobrium & ignominiam ſervavit Fridericum imperatorem viribus potentiſſimum, fraudibus vero vaferrimum deceptorem: ut quod de Behemoth ſcribitur in Job: (b) *Illudes ei quaſi avi*. Et per Pſalmographum. (c) *Formaſti draconem ad illudendum ei*: ludibrio expoſitum, poneret in exemplum cunctis Principibus cornua erigentibus adverſos ſanctam Eccleſiam, cum viderint ſuperbiſſimum Imperatorem contumacem, ſæpe victum atque proſtratum ad pedes Alexandri Papæ accidere, atque eos exoſculari, & lambere. Sed de his ſuo loco inferius dicendum erit.

(a) Exod. 14.

(b) Job. 40.

(c) Pſal. 103.

XXXVI. Petrus Archiep. Tarentaſiæ contra Imp. prædicat Pap. Alex. In tanto autem infelicium Epiſcoporum naufragio non defuit quis ſtaret ex adverſo. Fuit iſte magnus hujus temporis Eccleſiæ fulgor, Petrus Tarentaſiæ Archiepiſcopus, potens opere, potenſque ſermone, undique mirandus. Hic ipſe hoc anno venit cum aliis ſervis Dei ad caſtra Imperatoris, rogare pacem ab eo pro Mediolanenſibus: & cum omnes provinciarum Gallicanarum, quæ illi proximæ erant, Præſules dediſſent turpiter manus, ac ſubſcripſiſſent impiæ illi ſententiæ, pro Octaviano contra Alexandrum pronuntiatæ: reſiliit iſte ſolus, magis vero redarguit, & pro Alexandro vexillum prædicationis erexit. Sed audi Gaufredum Abbatem, qui res ab eo geſtas fideliſſime eſt proſecutus: (d) *In diebus ejuſdem Præſulis vicinas provincias, & Romani Imperii ex maxima parte Eccleſias ſchiſmatica rabies occupavit. Solus ipſe ex Metropolitanis, vel prope ſolus regionum illarum & ſchiſmaticis palam reſtitit, & immanis perſtitit in Eccleſia ſua. Sed & plurimos ex circumpoſitis revocavit ad Catholicam unitatem, vicinas undique provincias penetrans, libere prædicans clericis & populis, plenis auctoritate ſermonibus improbos & obſtinatos hæretica arguens pravitatis. Nihilominus tamen devotis eum colebat Imperator officiis, non minori ei reverentia obſequens, quam ſævitia Catholicos perſequens ceteros circumquaque. Nec deerant qui indignarentur, qui cauſarentur, qui conarentur animum Principis adverſus eum potius exacerbare, dicentes: Quid ſibi vult, Imperator bone, quid actitas? Numquid deſtruere non eſt cauſam tuam, ſic colere, ſic honorare eum, qui ſic impugnat, ſic impetit eam? Ille nos deteſtatur, nos execratur, nos hæreticos denuntiat, nos anathematizat; & tu velut Angelum Domini eum ſuſcipis, publica, & privatim ejus prædicans ſanctitatem. His & hujuſmodi verbis, quantum tamen audebant, crebro pulſabant ariete Imperatoris robur pectoris ſilii diffidentia, ſilii ſceleratis.*

(d) Apud Sur. t. 3. die 8. Maii c. 24.

XXXVII. Herberti ſchiſmatici improbi conat. *Cui ſuggeſtioni Herbertus quidam Chryſopolitanæ incubator Eccleſiæ præ ceteris inſiſtebat, iterum atque iterum aſſeverans, non ſe ſatis mirari poſſe, quibus ille præſtigiis Imperatorem tanta præditum ratione taliter dementaſſet. Multos enim Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, etiam ſibi quondam chariſſimos pro eadem cauſa idem Imperator in exilium egerat; Ciſtercienſis Ordinis Fratrum non modo perſonas aliquas, ſed numeroſa collegia ab eodem Herberto & ſimilibus, ſi quos tamen ſimiles habuit, ſuis extrudi cœnobiis non prohibuerat; & hujus unius ſeſe ſuffragiis quam ſimpliciter commendabat. Fertur etiam, quod eidem nequiſſimo monita peſſima ſuggerenti dignum memoria, dignum dederit admiratione reſponſum: Si hominibus, ut merentur, contrarium me exhibeo; tunc velis, ut evidenter opponere me incipiam Deo?* Ita quidem Fridericus, ut (e) Pharao Moyſem, verebatur & colebat invitus, perculſus timore, Petrum de quo rurſum inferius dicendum erit. Erat ipſe hoc anno agens in ſuo Archiepiſcopatu annos vigintiduos, hominibus etiam impiis reverendus.

(e) Exod. 7.

Vides, Lector magnam Dei providentiam in regenda Eccleſia ſua. Qui enim in ſchiſmate Petri Leonis paravit lucer-

cernam Chriſto ſuo, nempe (ut vidiſti) S. Bernardum, vere lucernam ardentem atque lucentem miſit in auxilium legitimi Romani Pontificis Innocentii, quo tanto viro præcurſore, ubique terrarum parans illi viam, poſuit prava in directa, & aſpera in vias planas: noluit Alexandrum ejuſmodi carere ſubſidio, ex eadem pharetra educens ſagittam electam, ad faciendam vindictam in nationibus, & increpationes in populo: Diſcipulum ſiquidem ejuſdem S. Bern. monachum Ciſterc. Ordinis, profeſſum in monaſterio Bonævallis, & ex Abbate, quem diximus, tempore ejuſdem ſancti Bernardi creatum Archiepiſcopum Tarentaſium, paravit ad opus in auxiliam Alexandri. Dedit & alios plures, ut ea quæ ſequuntur, oſtendent.

XXXVIII. Alexand. Pap. de rebus geſtis in Conc. Papienſ. monet Arnulph. Inter hæc autem Alexander Papa poſt infame concilium Papienſe reſcribens ad Arnulphum Lexovienſem Epiſcop. de his, quæ geſta eſſent in conciliabulo Papienſi, eum reddidit certiorem: ex quibus multa auditurus eris, quæ præ pudore ſchiſmatici ipſi reliquere obvoluta, immo ſepulta ſilentio, ſed & quod eidem Epiſcopo egregie rem agenti pro Catholica veritate, delegat vices ſuas. Extat ipſa quidem Alexandri reddita ad ipſum epiſtola, jamque cuſa una cum aliis Arnulphi litteris, quæ ſic ſe habet:

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Litteras a tua nobis prudentia deſtinatas tanto hilariori mente ſuſcepimus, quanto de uberiori pinguedine charitatis & ampliori fervore devotionis eas novimus proceſſiſſe. Quas & nos ipſi attente ſatis ac diligenter inſpeximus, & ut concepta dilectione integritas, & probatæ fidei certitudo in tenebris non lateret, ſed fieret ignorantibus manifeſta, eas in fratrum noſtrorum auditoria publice fecimus recitari. Ipſa profecto & devotiſſimi continebant puritatem animi, nec minus luculentam profundi pectoris eloquentiam redolebant. Novimus autem, & immemores non exiſtimus, qualiter, ſicut & ipſa tua ſcripta plenarie continebant, divæ ac reverendæ memoriæ Innocentio Papæ anteceſſori noſtro ſchiſmaticus ille, qui & generoſitate naturæ, rerum copia terrenarum, prudentia ſæculari, & gratia laborum miræ æſtimatione reddebatur inſignis, nefaria temeritate ſuccrevit, & innocentem noxius, fortis debilem, armatus inermem, ſchiſmaticus catholicum impugnabat. Cæterum ad quem finem res ipſa, Deo miſerante, pervenerit, devoti & fideles Eccleſiæ filii per gloriam meritorum, mali vero per ſuppliciorum gravamina cognoverunt. Quid etiam de aliis ſimilia præſumentibus antea ſæpenumero contigiſſet, tu tam facunde, quam eleganter in illis eiſdem litteris expreſſiſti. Temporibuſque noſtris optimus Deus voluit hæreſes ſuſcitare, ut qui probati ſunt, manifeſti fiant, & ut per noſtram & aliorum Catholicorum ſtudium & laborem granis a paleis in area Domini ſegregatis, ſchiſmatica & hæreſes conterantur. Credimus ſiquidem, & de gratia divina confidimus, quod in proximo ſedatis fluctibus procellarum, & ventorum turbine propulſato, dies nobis ſerenus & fulgidus arridebit, & calcatis inimicis Eccleſiæ, tranquilla in portu Petri navicula reſidebit.

Perſolvimus autem gratias omnium Conditori, laudum præconia referentes, quod magnificum illum & ſereniſſimum Orbis Principem Henricum Regem Anglorum audivimus firmum & ſtabilem in Catholica unitate Eccleſiæ permanere, & quod per tuam præſertim inductionem idem in ſan- XXXIX.

PAGIUS VIII. *VVillelm. Albiman. Archiep. Senonenſis Alexandri partes tuetur*

A num. XXXVIII. ad XLVIII. Baronius refert literas *Arnulpho* Lexovienſi Epiſcopo datas ab Alexandro III. qui ei geſta in Conciliabulo Papienſi ſignificat; egregiam enim operam Arnulphus adverſus Antipapam navavit. In Appendice vero ad hunc annum monet, inter Gallicanos Epiſcopos, qui electionem Alexandri III. tuiti ſunt, præcipuum fuiſſe *VVillelmum* Archiepiſcopum Senonenſem, ad quem extat Epiſt. XXVIII. Petri Bleſenſis. At id quidem verum, ſed *VVillelmus* Archiep. Senonenſis cognominatus *ad albas manus*, ſeu Albimanus (vulgo, *aux blanches mains*) Philippi II. Francorum Regis avunculus nonniſi anno MCLXVIII. *undecimo Kalend. Januarias* Senonenſis Archiepiſcopus dictus, ut videre eſt apud Mathoudum in Catalogo Archiep. Senonenſium, qui cum poſtea tranſlatus fuerit ad Archiepiſcopatum Remenſem, commodius inferius de eo agemus.

IX. Continuator Chronici Sancti Petri Vivi ad hunc annum habet: *Ipſo anno mortua eſt Regina Franciæ* (Conſtantia appellata) *filia Imperatoris Hiſpaniæ* (Alphonſi ſcilicet VII. Caſtellæ Regis:) *Rex vero Ludovicus* (Francorum Rex) *accepit in conjugem filiam bonæ memoriæ venerabilis Comitis Theobaldi* (Comitis nempe Bleſenſis & Campaniæ, cujus filia Adela Regina Francorum fuit), *quam poſtmodum prædictus Hugo Senonenſis Archiepiſcopus Pariſius in Reginam unxit, ipſamque cum domino ſuo Rege ipſo die, præſentibus duobus Cardinalibus* (Nangius in Chron. dicit *tribus*, ſed longe major fides hujus Continuatoris hoc tempore viventis) *Ottone videlicet atque Henrico Piſano in Eccleſia B. Mariæ coronavit: & in eadem Eccleſia, ipſis Cardinalibus & multis aliis præſentibus Miſſæ officium ſolemniter celebravit. Quod factum valde diſplicuit Remenſi Archiepiſcopo, & ejus Epiſcopis.* Continuator Aimoini cap. 54. ait, Adelam, quam Alam vocat, fuiſſe inter quinque filias Theobaldi na- *Ludovicus VII. Franciæ Rex Adelam ſibi copulat.*

tu

ſancto propoſito animum ſolidavit. Rogamus ſane, ut ita vigil ſemper circa eum & ſollicitus perſeveres, ne per frequentes vexationes imperatoris, & Nuntiorum ſuorum, a devotione Eccleſiæ, & noſtra, quod abſit, velit modo quolibet declinare. Volumus quidem te apud eundem Regem, & Epiſcopos, atque adjacentes perſonas, quaſi quemdam Apoſtolum & Nuntium veritatis in illis partibus experiri. Circumpoſitos quoque & vicinos Epiſcopos, & tam Eccleſiaſticas, quam ſæculares perſonas, nobiles præcipue ac potentes, ad hoc ipſum efficaci ſtudio & animi diligentia exhorteris. Nos enim perſonam tuam quam ſincera charitate in Domino diligamus, atque ad honorem & exaltationem tuam, quam prompto animo deſideremus intendere; per illum dilectionis fervorem, quem circa te & ante promotionem noſtram habuimus, diſcretionis tuæ prudentiam non credimus ignorare.

Præterea qualiter Fredericus Romanorum Imperator, avorum ſuorum ſceleratiſſima veſtigia ſubſecutus, circa ſacroſanctam Eccleſiam Romanam in præſenti ſe habeat, & olim habuerit, & qualem circa eam animum gerat, qui utique ſpecialis ejus patronus deberet & defenſor exiſtere, multis rerum indiciis a longis retro temporibus ad notitiam tuam non ambigimus perveniſſe. A tempore ſiquidem anteceſſoris noſtri piæ recordationis Hadriani Papæ, & ab exordio dignitatis ſuæ cœpit ſanctam Romanam Eccleſiam, tamquam tyrannus, opprimere, & non mediocriter infeſtare. Archiepiſcopos namque, & Epiſcopos a Sede Apoſtolica redeuntes, in ignominiam & detrimentum Eccleſiæ plerumque capi turpiter & inhoneſte præcepit, eoſque fecit carceris cuſtodiæ mancipari. * *Nos quoque in minori officio conſtitutos, qui cum venerabili fratre noſtro B. nunc Portuenſi Epiſcopo ad eum fuimus delegati, qualiter apud Biſuntium ipſe tractaverit, & quam indigne receperit, non opus eſt nos in præſenti referre, quia credimus te id ipſum plenarie cognoviſſe.* * *Veniente etiam prædicto anteceſſore noſtro, patrimonium beati Petri violenter invaſit, & eamdem Romanam Eccleſiam niſus eſt modis omnibus conculcare, ita quod a pluribus dicebatur, & quaſi fama communis habebat, quoniam eo ſuperſtite Octavianum, qui ſemper fuit domeſticus Eccleſiæ inimicus, ordinare Apoſtolicum, immo apoſtaticum, ſi opportunitatem acciperet, intendebat.*

* £. Nos

a £. Viventc.

XL. *Quia vero illo vivente omnipotens Deus non permiſit eum conceptam veſaniam exercere, poſt mortem ejus opportunitate concepta, prædictum Octavianum ſchiſmaticum, ſimoniacum, & manifeſtiſſimum invaſorem, qui cum tribus tantum malitiæ ſuæ complicibus, ſicut totus pene mundus agnovit, poſt canonicam & unanimem electionem noſtram mantum arripuit, & ita ſe damnabili præſumptione intruſit, in tanta iniquitate modis omnibus manutenuit, & quidquid ille fecit, ſolo favore, potentia, & auctoritate ipſius, & Nuntiorum ſuorum, qui in Urbe præſentes extiterant, eum feciſſe abſque ambiguitate tenemus. Unde ad confirmationem ipſius, immo ut omnem videretur in Eccleſia Dei auctoritatem habere, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios Eccleſiarum Prælatos apud Papiam, contra ſacrorum inſtituta canonum, prout ei placuit, convocavit. Ille autem, ſicut homo, qui nec in Deo, nec in juſtitia confidebat, in ipſius Imperatoris præſentia per aliquos dies, velut pro certo accepimus, inſignia Pontificatus abjecit, ſicut etiam in noſtro & fratrum noſtrorum conſpectu, dum Roma olim nos teneret incluſos, ſuam malitiam recognoſcens, facere voluit, ea quidem conditione ſervata, ut nos ei poſtmodum reddere deberemus. Cumque nos ea recipere ſub hac conditione nollemus, ipſe in ſua pertinacia, & damnabili præſumptione permanſit.* Ce-

PAGIUS tu minimam, & Hugonem Senonenſem Archiepiſcopum ad Feſtum S. Bricci Pariſiis iniunxiſſe; ideoque die XIII. menſis Novembris quo S. Briccius colitur. Quare cum Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. tradat, Conſtantiam hoc anno partu filiæ mortuam eſſe, *incolumi filia*, & Ludovicum Regem Alam ſeu Adelam, *infra quintum decimum diem* duxiſſe uxorem, apparet *Conſtantiam* ſub exitum menſis Octobris e Vita diſceſſiſſe.

X. *Moritur S. Ubald. Epiſc. Eugubinus.*

Sanctus Ubaldus ex Priore Canonicorum Regularium Epiſcopus Eugubinus in Umbria *ſequenti nocte, quam ſancti Pentecoſtes dies dominicus præceſſerat migravit ad Dominum* inquit Tebaldus ejus ſucceſſor in ejus Vita, & confirmant marginales Additiones adſcriptæ vetuſtiſſimo exemplari ejuſdem Vitæ, in quibus dicitur, migravit *anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo, anno Epiſcopatus ſui trigeſimo primo*, quod optime convenit cum charactere expreſſo per Tebaldum, quia, ut inquit Papebrocius ad diem XVI. menſis Maii ubi S. Ubaldi Vitam recitat, *Eugubini* ab omni retro memoria diem XVI. Maii, ut Sancti ſui protectoris natalem obſervant, & hoc anno feſtum Pentecoſtes celebratum eſt die XV. menſis Maii. Cum in pueritia patre orbatus enutritus fuiſſet ſub diſciplina Eccleſiaſtici Ordinis, & proceſſu temporis Prior in cathedrali renunciatus, videretque depravatos Canonicorum mores, tribus ſibi Clericis adjunctis perrexit ad Eccleſiam Sanctæ Mariæ *in Portu*, ſeu Portuenſem, in agro Ravennate ſitam, ubi Petrus de Honeſtis Canonicos Regulares inſtituit, ut anno MCXIX. oſtendimus. Ibi *tribus menſibus ſub diſciplina Fratrum illorum regulariter vixit*, & Eugubium rediens Canonici Ordinis Regulam obtulit, effecitque ut *Canonicum Ordinem omnes devote cuſtodirent*. Peruſino Epiſcopatu recuſato, Eugubium admittere coactus fuit,

XLI. *Octavianus accepit inveſtituram Papatus ab Imp.*

Cæterum, ut prædictus Imperator Eccleſiam Dei ſuæ videretur ſubjugare & ſupponere ditioni, & eam in ſupremam redigere ſervitutem, memorato apoſtatico, ſicut dictum eſt, Pontificalia inſignia reddidit, & eum de Papatu, quod eſt a ſæculis inauditum, per annulum, prout dicitur, inveſtivit. Quoſdam etiam Epiſcopos, aliis diſcretioribus & honeſtioribus occulte de illo conciliabulo fugientibus, & reverentiam exhibere laicali violentia, tyrannica oppreſſione coegit. Sic enim Reges & Principes diverſarum portium ſibi intendit tum ſpirituali, tum materiali gladio ſubjugare, ſi in hoc parte, quod abſit, nefandiſſimum ejus propoſitum prævaleret. Ad hæc, juxta prudentiæ tuæ conſilium, Rothomagenſi Archiepiſcopo, ejuſque Suffraganeis, & aliis per Northmanniam conſtitutis, exhortationis litteras deſtinamus. De cætero memoratum Fridericum Imperatorem, pro eo quod Octavianum ſchiſmaticum recepit, & ei pertinaciter adhærere præſumit, cum eodem Octaviano, & cum aliis principalibus fautoribus ſuis, nos de communi fratrum noſtrorum conſilio, in Cœna Domini publice ac ſolemniter excommunicaſſe cognoſcas. Dat. Anagniæ Kal. Aprilis.

His acceptis Arnulphus ab Alexandro litteris, ut partes creditæ ſibi legationis impleret, ad Archiepiſcopos, & Epiſcopos * Angliæ, de his quæ geſta eſſent in conciliabulo Papienſi, litteras dedit, quas ob plenam rerum geſtarum ſignificationem hic deſcribendas operæ pretium duximus: ſic enim ſe habent:

* Galliæ, ſicut ex literis Alexandri nuper lectis poſſumus intelligere, & inferius innoteſcit licet textus depravatus legat.

*Ad Archiepiſcopos, & Epiſcopos * Angliæ.*

* Galliæ

Quanta tempeſtate laboret Eccleſia, atque in quanto videatur periculo conſtituta, veſtra, quos hic dolor tangit, prudentia non ignorat. Et filii quidem Babylonis proſpiciunt & exultant, qui quaſi certum auſpicantes de procellarum quantitate naufragium, ad diripiendas ſarcinas & ipſa navigii tabulata concurrunt. Nobis autem ſecuritatem præſtat divina promiſſio, quia portæ inferi adverſus eam prævalere non ſunt, ſed vexationis injurias victoriæ certitudo compenſat. Neque enim deſperationi locus eſt, ubi cauſam rectitudo commendat, & virtutem patientia firmat interim conſcientia veritatis. Cauſa ſiquidem noſtra nec ignota veritati eſt, nec incerta juſtitiæ, ſed res luce clarior, & pravitatis nube negotium purgat, & omni judicium abſolvit errore.

Si enim perſona perſonæ comparetur, noſtram perfectio ſcientiæ, & omnium virtutum ſormat integritas, quod non magis noſtra, quam adverſariæ quoque partis teſtimonio confirmatur. Alteri vero ſi nobilitas generis, & quæſita ob hoc ipſum potentium gratia ſubtrahatur, non erit unde ad majeſtatis Apoſtolicæ faſtigium audeat aſpirare. Sed & ſi facta electionum invicem conferantur, electionem noſtram omni ordine, omni ſolemnitate, omni denique ratione ſubnixam; alteram plenam impudentiæ conſtat, & omnis rationis adminiculo deſtitutam. Numquid enim unius Epiſcopi, ipſiuſque quem unxit, & duorum Cardinalium toti Eccleſiæ præjudicabit auctoritas, & reprobata univerſitate Catholica, intra quaternitatis hujus anguſtias coarctata credetur? Numquid conſecrationi, rite ac ſolemniter per eam, cujus intereſt, multitudinem celebratæ, ea quæ poſtmodum per paucas ipſaſque emendicatas manus contracta eſt, poterit prævalere? Numquid impudentiam conjecti ſibi propriis manibus indumenti minax redemptorum ſatellitum violentia conſecrabit? Certum ſiquidem eſt, Octavianum Eccleſiam beati Petri, cum ibi celebranda fuerit electio, armatorum copia complevisſe, ut quod de meritis ſuis, & ſanctorum Patrum gratia non ſperabat, ſtrictis in cervices reſiſtentium gladiis uſurparet. XLII.

Denique conſenſu omnium in perſonam ſanctiſſimi Patris Alexandri firmato, dum ipſe laudabili verecundia renuit & excuſat, impoſitumque ſibi manibus fere omnium pluviale repellit, diſſimulare ulterius ambitio non potuit vel differre; ſed effuſa temeritate, nullo adhuc Cardinalium, ſicut dicitur, proſequente, cucurrit ad cathedram, ea nimirum fiducia, quod invitis armatis non poſſet ab inermibus amove- XLIII.

PAGIUS fuit, ubi in vita & poſt mortem miraculis claruit. Eugubium Regularium Congregationis Lateranenſis monaſterio eſt ornatum a tempore Julii II. & Leonis X. Pontificum Romanorum. *Ubaldum* Cæleſtinus III. Sanctorum catalogo adſcripſit Diplomate a Baronio anno MCXCII. num. I. relato.

XI. *Geſta in regno Siciliæ.* Anonymus Caſinenſis in Chron. *Comes Robertus de Loritello*, inquit, *& Comes Andreas intraverant in regnum. Muſemuti ceperunt Africam* (ut oſtendimus anno ſuperiori.) *Matthæus Bonellus*, (legendum, Bonellus juxta MSS. a Peregrinio viſa) *interfecit Majorem* (legendum *Majonem*, juxta eadem MSS.) *Ammiratum apud Panormum.* Falcandus in Hiſt. de Siciliæ Calamitatibus pag. 850. & ſeqq. fuſe loquitur de Majone Ammirato Siciliæ, qui omnia apud Guillelmum Regem poterat, qui cum eum e throno deturbare cogitaret, Saracenis favebat & clam cum illis conveniebat. Cumque pluribus Proceribus *Majonis* potentia ſuſpecta eſt, de eo interficiendo conſilium iniere; & multas civitates in ſuam ſocietatem pertraxere. Sed de his legendus Falcandus, & Baronius anno ſequenti num. VII.

Hoc anno *indictione VIII.* juxta Ceccanum in Chron. *Alexander tertius .... venit Anagniam & acquiſivit totam Campaniam, & miſit* XII.

veri. Pari quoque palatium feſtinatione conſcendit, ut primus utramque cathedram videretur inſediſſe, & quem jure non poterat, ſaltem de feſtinatione ſortiretur aſcenſum: quo prædicti tres cum de tota univerſitate ſecati ſunt. Alii gladiis diſcurrentibus territi, cum electo ſuo in munitionem proximam conceſſerant, ubi eos adverſarius ille novem diebus obſeſſos gladiis tenuit & incluſos, exiguam ſicut poterant alimoniam toto illo tempore mendicantes. Unde etiam ſibi mentiendi cauſam componit iniquitas, aſſerens, Octavianum priuſquam alter eligeretur, per novem dies Apoſtolatus cathedram ſolitarium inſediſſe, quaſi ille ab initio, licet renuerit, non fuiſſet electus, unuſque violenta poſſeſſio ſanctificare injuſtitiam, & ambitionis audaciam valeat expiare.

XLIV. *Porro illi de carcere beneficio Senatus educti, ad locum, quo Apoſtolica inſignia ſervabantur, Domino miſerante, perducti ſunt, ut electio manciparetur effectui, & Electus gratiam conſecrationis per manum Oſtienſis Epiſcopi, ad quem hoc jure ſpeciali pertinebat, acciperet. Denique Cardinales, & Epiſcopi, qui per diverſas provincias legationis fungebantur officia, ad eum pari devotione converſi ſunt: totique jam Eccleſiæ Dei indubitatæ tranquillitatis ſerenitas arrideret, niſi homo ille ad præparatum Imperatoris auxilium transfugiſſet. Verum ille gloriæ ſuæ, & non Dei ſedulus æmulator, deſiderii complendi, quod de proavorum exempla conceperat, occaſionem latabundus accepit. Noſtis enim prædeceſſores ejus ad ſubjugandam ditioni ſuæ Romanam Eccleſiam a longis retro temporibus aſpiraſſe, ipſuſque adverſus eam ſemper vel ſuſcitaſſe, vel foviſſe ſchiſmaticos, quo magis jure ejus, cui ipſi miniſterium debeat, affectatum poſſent imperium exercere, eamque ad ſuam converſo ordine non diſponere, ſed evertere voluntatem. Bene tamen, quoniam quiſquis ad hanc de confidentia poteſtatis illius prorupit audaciam, in ruinam ſibi factus eſt, cæteris in exemplum, quo confuſa deinceps ceſſaret elatio, & ſua Eccleſiæ Dei dignitas & reverentia ſervaretur. Cæterum hic blanda ſchiſmatici deſperantis humiliatione*

ſeducta eſt, dum illo perſonam ſuam arbitrio ejus exponit & cauſam, neque ſe quidquam fore, niſi de ſola ipſius voluntate præſumit. Unde & ad pedes ejus ipſa dicitur Apoſtolatus inſignia reſignaſſe, poſteaque de manu ipſius inveſtituram accepiſſe per anulum, ut veteri ſcilicet quæſtione compoſita, regnum plane de ſacerdotio, de ſpiritualibus temporalia, de Eccleſiaſticis videretur ſæcularia triumphaſſe. Indignum facinus, omnibuſque ſæculis deteſtanda malitia, ordinationem ſcilicet divinam qualibet temeritate convertere, & redemptam ſanguine Chriſti perimere libertatem!

*Prædictus itaque Princeps negotium ſuum, tanquam ſub umbra pietatis exercens, Eccleſiaſticum congregavit ſæculari poteſtate conventum, ut præſumptionem ſchiſmatici illius propria roboraret aſſenſu, & quos poſſet ad obedientiam illius tyrannicæ poteſtatis terroribus inclinaret: ea ſiquidem intentione, ut utriuſque gladii virtute communita priſtinam reformet Imperii majeſtatem, * ut utriuſque invicem cooperante potentia, omnia regna propriæ ſubjiciat ditioni. Porro illi, quos ſchiſmatica conciliaverat neceſſitas aut voluntas, falſitatis & blaſphemiæ ſymbolum conſcripſerunt, ut quod de veritate non poſſunt, ſaltem conquiſitæ multitudinis ſuffragio prævalere credantur. Quod ſcriptum ſi forte contigerit ad ſapientiæ veſtræ venire conſpectum, multa plenum falſitate credatis, licet, etiam ſi abſolutam contineret in omnibus veritatem, nihil, quod ibi diſpoſitum ſit, aliquem de jure ſortiretur effectum. Neque enim arbitrium dici poteſt, ad quod voluntaria partium compromiſſio non aſtringit; nec judicialis ſententia, quæ nec ab ordinaria juriſdictione, nec a delegata procedit. Sed & cauſam communem privata auctoritate decidere qua arrogantia præſumpſerunt, nobiſque tamquam inferioribus imponere magiſtratum, quos divina bonitas pares ordine, & eadem ſpectabiles conſtituit dignitate? Sed neque cauſa dici debet, ubi inter conſentientes nullum potuit eſſe litigium; neque ſine contradictione quæſtio vel formari potuit, vel abſolvi.* XLV. * &

Ad hæc, ſi quod de Octaviano factum eſt, XLVI.

PAGIUS *Geſta ab Alexandro III. in Campania.* *ſit in ſuo jure. Hoc anno ordinavit Flaimundum* (aut Fromundum) *Monachum de Monaſterio Caſamerii. In Verulana Eccleſia VI. Nonas Octobris ordinavit Rodulphum Presbyterum, & conſecravit eum Epiſcopum in Ferentinenſi Eccleſia. In eodem menſe accepit filiam Comitis Berardi de Albe Andreas Comes, &c. Sex dis intrante menſe Maio apparuerunt tres Soles. Idibus Octobris fuit terra motus magnus. Hoc anno* (ante Rodulphi promotionem) *Epiſcopus Narnia* (Petrus appellatus qui Alexandri partes ſequebatur) *iuit per Epiſcopatum Ferentinenſem, & chriſmavit pueros,* quia Ubaldus Epiſcopus Ferentinenſis ſchiſmaticus erat, & a civitate aberat.

XIII. *Frideric. Imp. Cremam evertit & Mediolan. affligit.* Mediolanenſes menſe Martio currentis anni Alexandri Papæ partes amplexi ſunt. Eodemque anno juxta Ottonem Morenam Fridericus Imp. *cum Cremonenſibus & Papienſibus, aliiſque civitatibus Lombardiæ ad Comitatum Mediolanenſem devaſtandum perrexit; & ibi multa devaſtavit.* Deinde refert die, Sancto Bartholomæo ſacra *maximum detrimentum* accidiſſe *Mediolanenſibus, & maxime villis de porta Roma-*

eſt, ab initio forte non valuit, ex poſt facto iſtorum nullo jure valuit confirmari, cum ipſe jam ab eo, qui poterat, condemnationis ſententiam, debitique pœnam anathematis excepiſſet. Scio ſapientiam veſtram validioribus argumentis, potioribuſque rationibus abundare, ut Papienſe illud conciliabulum nullius reputatis
* & *extitiſſe momenti, * a vobis etiam minus intelligentium ſimplicitas valeat edoceri. Benedictus autem pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis qui Eccleſiæ Gallicanæ ſolitam miſericordiam benignius impendit, ut eam ſemper*
Gallicanæ Eccl. laus *& agnitione veritatis illuſtret, & pedes ejus a juſtitiæ tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes, quos ad oppreſſionem Romanæ Eccleſiæ rabida Teutonici furoris provexit invidia, virtus Altiſſimi manifeſta dejecit; ſic omnibus, quos devotio Gallicana ſuſcepit, victoriam ſemper contulit & triumphum. Cumque multæ conſtet, cæteras regiones abundaſſe portentis: ſola Gallia monſtra non habuit, ſed ſinceritate Fidei, doctrinæ veritate, virtutum quoque titulis, & plurima operum exhibitione præfulſit. Unde nunc quoque perſonarum penitus qualitate diſcuſſa, factiſque electionum planius exploratis, in perſonam ſanctiſſimi Patris Alexandri, de vero Catholici & sereniſſimi Reges ſui beneplacito convenerunt, litteraſque ejus & Nun-*
Concordia inter Reg Franciæ & Angliæ. *tios paſſim & ſuſcipiunt, & honorant. Sed quia inter ipſum & Principem noſtrum, Deo volente, noviter eſt reformata concordia: placuit ob gratiam ipſius ad momentum differre publicandæ ſuſceptionis edictum, donec iſte noſter Eccleſiam regni ſui conſuluiſſe poſſet, & quod mente concepit, aſſenſus veſtri conniventia confirmaſſe. Neque enim prudentiam regalis excellentiæ decuit aliquid ſuper tanto negotio inconſulta veſtra ſapientia, definire, ne gloriam ſuam alteri dediſſe videretur, & reverentiam veſtram minoris quam debuit, æſtimaſſe. Quæ tamen ſuper hoc ipſius ab initio voluntas extiterit, multis declaravit indiciis & expreſſit; quoniam Patris Alexandri Nuntios & litteras cum reverentia ſemper excepit & gratia, nullumque ſe alium ſuſcepturum, adhibita ſæpe coram omnibus aſſeveratione, prædixit.*

XLVII. Rex Angliæ deteſtatus eſt Octavianum Schiſmaticum. *Porro litteras Octaviani oblatas renuit manu regia, velut immundum aliquid ſordidumque contingere, ſed in contemptum ejus lignea tabella, quam ipſe de pulvere ſuſtulit, manibus afferentis impoſitas, ipſe ſtatim coram Nuntio poſt dorſum ſuum quam ſublimius potuit, riſu multitudinis, quæ aderat proſequente, projecit. Ex his igitur manifeſtum eſt, voluntatem ejus in favorem domini Alexandri, ſine omni ambiguitate firmatam; ipſumque * veſtrum magis ob reverentiam quæſiſſe conſilium, quam pro abſolvenda qualibet ſuper hoc negotio quæſtione. Solent enim Principes dominique terrarum majora negotia quadam ſemper mora ſuſpendere, ut dilatione creſcat auctoritas, & major lætitia deſideria protracta conſummet. Super quo plane cum in idem favor Principis veritaſque concurrant; manifeſte vobis viam reſponſionis gratia divinæ bonitatis aſſignat. Oportet tamen vos propter aliquos, qui inter vos ſunt, ſollicite providere, qui ſe ſchiſmatico illi dicunt cognatione conjunctos: ne malignitas forte prævaleat, & eam quæ ex Deo eſt, ſupplantet carnis affectio charitatem. Sed cum univerſitas veſtra convenerit, nolite quorumlibet expectare ſententias; nec eorum timeatis offenſam, ſed conceptum ſtatim in virtute ſpiritus aſſumpite ſermonem, ne diſſimulatio veſtra pravitati præſtet audaciam, veſtroque ſilentio blaſphemiarum primitiæ convaleſcant. Tempeſtivius igitur zelus juſtitiæ per os veſtrum de libertate conſcientiæ, & confidentia veritatis erumpat, ut quaſi quodam ſpirituali tonitruo terreantur iniquitates, & præparata ad ſubverſionem Fidei fallacia ſuffocetur. Dominus mentes veſtras in bonum ſua pietate dirigat & confirmet, ut Eccleſia ejus ſtudio veſtro reformetur integritas, & quæ vos tantis ultro beneficiis & honore prævenit, gra-*
tos

* ſ. veſtram.

PAGIUS *mana, ſcilicet quodbene tertia pars Mediolani combuſta eſt, nec fuit aliqua Porta in tota Mediolano, quæ aliquo latere non combureretur. Et magna aura tunc ventilante, multa domus optimæ, in quibus valde confidebant, combuſtæ ſunt. Et idcirco ad inopiam & ſummam neceſſitatem pervenerunt, amiſſis in igne omnibus victualibus tam hominum quam jumentorum, & veſtibus.* Portæ autem nomine Otto Morena, & Mediolanenſes ac Itali intelligunt tribum vel urbis regionem, ut videre eſt apud Ducangium in voce *Porta*. His adde quod Joannes de Ceccano in Chron. ad hunc annum ſcribit: *Indictione VIII. in hoc anno Fridericus Imperator deſtruxit Cremam; & totum fecit cremare.* Legendus Sigonius lib. XIII. de Regn. Ital. ubi fuſe refert geſta hoc anno a Friderico Imp.

XIV. *Hæretici Valdenſes veniunt in Angliam.* Hoc anno Concilium Oxonienſe habitum contra Waldenſium ſive Publicanorum dogma de quo fuſe Neubrigenſis lib. 2. cap. 13. ut legere eſt Tom. X. Concil. Neubrigenſis de rebus per hæc tempora geſtis verba faciens ait: *Iiſdem diebus Errones quidam venerunt in Angliam ex eorum (ut creditur) genere quos vulgo Publicanos vocant. Hi nimirum olim ex Gaſconia incerto auctore habentes originem, regionibus plurimis virus ſuæ perfidiæ infuderunt. Quippe in latiſſimis Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæque provinciis tam multi hac peſte infecti eſſe dicuntur, ut ſecundum Prophetam multiplicati eſſe ſuper numerum arenæ videantur,* &c.

tos in opportunitate ſentiat & fideles. Hucuſque Arnulphus ad Galliarum Epiſcopos, egregiam navans operam pro Catholico Antiſtite adverſum ſchiſmaticum invaſorem. Quæ autem hæc ſequuta ſunt, dicemus anno ſequenti.

Willelm. Archiep. Senon. Alex. Pont. electionem tuetur.

☞ Inter alios Galliarum Epiſc. qui electionem Alexandri Pontificis provexerunt, & protexerunt, fuit præcipuus Willelmus Archiepiſcopus Senonenſis, ad quem iſta Petrus Bleſenſis: (a)

(a) Petrus Bleſ. ep. 28.

Vos enim eſtis, in cujus conſilio & auxilio potiſſimam ſuæ ſalutis anchoram navicula beati Petri conſtituit, cum inter ſchiſmaticæ perſecutionis fluctus periculoſius æſtuaret. Vobis contulit Deus in pueritia ſuper ſenes intelligere, & futuram naturæ canitiem maturiorum morum ſenio prævenire. Fluxus adoleſcentiæ motus in vobis ratio magiſtra cohibuit, ut omni laſciviæ libertate præciſa, nec forma, nec nobilitas, nec opum exuberantia, nec poteſtas, nec cætera, quibus pudicitia expugnatur, propoſitum intervertérent caſtitatis, ſed modeſta in omnibus converſatio plus Angeli, quam hominis exhiberet. Cæteras virtutes, quibus miraculoſe fulgetis, ſub ſilentio præterimus: nec enim noſtra præconia mendicatis, cujus honeſtatem, & prudentiam fama celebris latiſſime promulgavit.* Hæc de Willelmo Petrus (b) cujus teſtificatione conſtat, de Senonenſi tranſlatum ad Rhemenſem Eccleſiam, ubi pro ſancto Thoma Cantuarienſi Archiepiſcopo ſtrenue egit. Tales erant, qui pro Alexandro adverſus ſchiſmaticos iniere certamen. ☜

* Fluxos.

(b) Id. ep. 122.

XLVIII. De ignominioſo ſilentio Card. Papienſis in Conciliabulo Schiſm.

Cæterum ne quid prætermittatur, ſpectat & ad ipſum, de quo hoc anno agitur conciliabulum Papienſe, quod Willelmus ſancti Petri ad Vincula presbyter Cardinalis, Papienſis dictus, quod Papiæ natus eſſet, neſcimus qua occaſione, Papiæ erat apud ſuos, dum ejuſmodi agitaretur conventiculum ſchiſmaticorum. Qui cum non (ut par erat) Imp. in faciem reſtitiſſet, nec Epiſc. illuc confluentibus adverſatus eſſet, ſed tacuiſſet omnino: non caruit ſuſpicione tacitæ conniventiæ, ob idque etiam ingentem infamiæ notam contraxit: quæ tunc refricata eſt, cum petente Henrico Anglorum Rege, idem Cardinalis Papienſis Legatus miſſus eſt ab Alexandro Papa in cauſa ſancti Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis; qui eum ejuſmodi notatum infamia habere judicem penitus recuſavit: in quem & iſta de ipſius tanta ignominiæ nota reſperſo ſilentio, ad Conradum Archiepiſcopum Moguntinum habet poſt multa, in hominis deteſtationem ſumma animi amaritudine inculcata: (c) *Res nefanda & nimis ſui crudelitate horribilis, ſui malignitate odibilis, ſui facilitate contemptibilis, ſui iniquitate damnabilis in æternum. Sufficere debuerat Papienſi, Italiam ſubvertiſſe, niſi & Orbem cum Eccleſiæ libertate ſua cura pertim[illegible]* &c. His junge quod habet & Joan[illegible] Sareſberienſis ad Joannem Pictav[illegible] Epiſcop. (d) *De Vuillelmo Papienſe, [illegible] ab initio creditum eſt, nunc clarius eluceſcit: quia quam magnanimus, quam fidelis in cauſa Eccleſiæ Romanæ coram Frederico Papiæ inventus eſt: talis & tantus in cauſa Eccleſiæ Anglicanæ, (ſi licitum fuerit) inveniretur, præſidente, vel aſſentiente Henrico.* Et rurſus idem ad eumdem: (e) *Et quidem de altera,* Legatorum ſcilicet, *nemo miratur, cujus fides ad Deum & Eccleſiam ab ea die innotuiſſe debuit, qua in hæreticorum concilio Papienſi, ubi Octavianus hæreſiarcha receptus eſt, Friderico mutus aſſedit. Et ſi plures opinentur, eum expreſſum dediſſe conſenſum. Nonne proverbialiter tritum eſt, quod taciturnitas imitatur conceſſionem?* Et paulo poſt: *Cæterum Francorum proverbio in ipſum luditur: Quia male corporis coopertimenta coaptat, cujus verenda & nates patent.* Et de eodem idem Joannes Sareſberienſis ad Alexandrum Papam: (f) *Non creditur a prudentioribus alterutrius regni, quod ille quem Rex a ſanctitate veſtra petivit ex nomine, modo ſit aut fide purior, aut charitate ferventior, aut veritate conſtantior, quam fuerit Papiæ inter amicos, & cognatos, & notos, ubi ſiluit, videns ab hæreticis, qui convenerant, cauſam Fidei condemnari, & Apoſtolicæ ſedi graviſſimum de ſchiſmatico-*

(c) Lib. [illegible] ep. [illegible] Vat.

(d) [illegible] Vat.

(e) Joan. Sareſb. l. 2. ep. 48.

(f) Id. ep. 93.

PAGIUS & cætera ibidem legenda, quæ Walterus Hemingford Giſburnenſis Cœnobii in agro Eboracenſi Canonicus Regularis Ord. Auguſtin. qui floruit anno MCCCXXX. hoc modo ſummatim contraxit in ſuo Chronico Tom. II. Collectionis Oxonienſis publicato: *Eodem quaſi tempore quidam Hæretici Angliam ingreſſi ſunt in univerſo quaſi XXX. homines & fœminæ lingua Theutonica, quondam Gerardum nomine aliqualiter literatum, tanquam præceptorem & principem impoliti & idiotæ ſequentes.*

XV. *Rex vero* (nempe Henricus II.) *deprehenſos in cuſtodia poſuit & indiſcuſſos punire vel dimittere nolens, Epiſcoporum Concilium apud* Oxoniam *celebrari præcepit: ubi de fidei articulis interrogati, ille literatus pro omnibus una voce reſpondit,* Chriſtianos *ſe eſſe, & doctrinam Apoſtolicam ſe velle venerari: ſacramentum vero, Baptiſma, Euchariſtiam & conjugium deteſtantes, auſu nefario unanimiter reſpuerunt. Cumque divinis urgerentur teſtimoniis prædicta credere, ſe quidem ut inſtructi erant credere, de fide vero ſua diſputare nolle reſponderunt. Moniti ut pœnitentiam agerent, & in corpore Eccleſiæ unirentur omnem conſilii ſalubritatem ſpreverunt: minas quoque comminatas deriſerant, verbo illo Dominico abutentes,* Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, &c.

Congregatur adverſus eos Concilium Oxonii.

rum conſenſu roborato ſubinferri diſpendium. Hactenus ipſe.

En vides, lector, quam deteſtabile & opprobrioſum in Cardinali S. R. E. ſilentium habeatur, dum aliquod inferri Eccleſiæ damnum videt & tacet, ut audiſti de Cardinali Papienſe Willelmo, qui cum eſſet vir eloquentiſſimus, tunc laboraſſe creditus eſt angina Demoſthenis. Declamavit autem poſtea, ubi nullus metus urgeret. Sed de his anno ſequenti.

Au-

PAGIUS *Tunc Epiſcopi, ne virus hæreticum latius ſerperet præcaventes, eoſdem publice pronunciatos hæreticos, corporali diſciplina ſubdendos Catholico Principi tradiderunt. Qui præcepit hæretica infamiæ characterem frontibus eorum inuri, & (ſpectante populo) virgis coercitos ab urbe expelli; diſtricte prohibens, ne quis eos vel hoſpitio reciperet, vel aliquo ſolatio confovere præſumeret. Ad pœnam ergo ducti, gaudentes properabant, præeunte eorum magiſtro, & canente,* Beati eritis cum vos oderunt homines, *&c. Unam tamen mulierculam Anglicam deceperant: & illa metu pœnæ diſcedens ab eis errorem confeſſa eſt, & reconciliationem meruit.*

I. Legatio ex Angl. ad Alex. Pap.

ANnus ſalutis incipit milleſimus centeſimus ſeaageſimusprimus, Indict. nona quod & Aleaandri Papæ annus ſecundus abſolvitur menſe Septembris, & tertiua inchoatur: cum Alexander Papa legationem accepit ex Anglia pro canonizatione Eduardi Regis Anglorum, jam elapſis centum ferme annis ab obitu ejus. Qui eaactiſſime indagatis, quæ ad ſolemnem ſpectarent ritum inter Sanctos receptionis: permotus ejus vitæ ſanctitate, accedentibus multiplicibus ab eo editis vivente & poſt mortem miraculis ſecundum antiquum Romanæ Eccl. uſum, ipſum retulit in album Sanctorum; proque his Apoſtolicas litteras dedit iſtis verbis: (a)

(a) Extat in Append. ad vitam S. Eduardi Sur. t. 3.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiſcopis, Epiſcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, & aliis Eccleſiarum Prælatis per Angliam conſtitutis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Canonizatio S. Eduardi Regis Angliæ.

Illius devotionis conſtantiam & fidei firmitatem, quam circa matrem veſtram ſacroſanctam Romanam Eccleſiam exhibetis, deligentius attendentes: in id propoſitum voluntatis adducimur, ut vos ſicut chariſſimos fratres, & ſpeciales Eccleſiæ filios ſincera charitate in Domino diligamus, propenſius honoremus, & poſtulationes veſtras, quantum cum Deo poſſumus, libenti animo admittamus. Inde utique fuit, quod ſuper petitione, quam de Eduerdo glorioſo quondam Rege Anglorum canonizando, & in Sanctorum catalogo adſcribendo tam chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus illuſtris Anglorum Rex, quam vos ipſi nobis inſtantius porrexiſtis, ſollicitam cum fratribus noſtris deliberationem habentes, libro miraculorum inſpecto, quæ dum in carne mortali viveret, & poſtquam de præſenti ſæculo eſt aſſumptus, omnipotens Dominus per ſuam miſericordiam declaravit; viſis etiam litteris anteceſſoris noſtri piæ memoriæ Innocentii Papæ; veſtris, quoque teſtimoniis inde receptis: quamvis negotium arduum & ſublime non frequenter ſoleat niſi in ſolemnibus Conciliis de more concedi; de communi tamen fratrum noſtrorum conſilio, juxta votum & deſiderium prædicti filii noſtri Regis, ac veſtrum, corpus ipſius Confeſſoris ita glorificandum cenſuimus, & debitis præconiis adorandum in terris, ſicut eumdem Confeſſorem Dominus per ſuam gratiam glorificavit in cælis. Unde videlicet inter ſanctos Confeſſores de cætero numeretur, quod hoc ipſum apud Deum ſignis meruit ac virtutibus obtinere. Quia igitur decet honeſtatis veſtræ prudentiam eum pie colere, & tota ſtudia venerari, quem auctoritate Apoſtolica venerandum veſtra poſtulavit devotio, & colendum: univerſitatem veſtram per Apoſtolica ſcripta monemus & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps ſtudeatis debitis obſequiis honorare, ut ipſius interceſſionibus apud diſtrictum Judicem mereamini veniam obtinere, & glorioſum in æterna beatitudine præmium invenire. Datum Anagniæ ſeptimo Idus Februarii. Hoc videlicet anno. Quod inde colligitur, quod cum auctor inferius dicat poſt biennium peractam eſſe ejuſdem Sancti tranſlationem; & aſſerat eam fieri contigiſſe tertio Idus Octobris, anno Redemptoris milleſimo centeſimo ſexageſimotertio, anno ejuſdem Alexandri Papæ quatto inchoato: utique hoc anno præceſſiſſe dictam canonizationem, opus ſit affirmare, qua ſui bene conſecravit exordia Pontificatus.

Canonizationes eſſe ſolere infrequentes.

Ecce ſecundum illud Iſaiæ: (b) *Dominus auditum faciet ab extremis terræ,* ver-

(b) Iſ. 62.

PAGIUS SÆC. XII. Anno Eræ Hiſpan. MCXCIX Anno Hegiræ DLVII. inchoato die 21. Decemb. fer. 5. A.C. 1161 I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6654.

☉ 22. A. ☽ 3. P. 16. April. Indict. 9.

JESU CHRISTI 1161.

ALEXANDRI III. PAPÆ 3.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 10. IMP. 7.

MANUELIS COMNENI IMP. 17.

ANum. I. ad V. Ubi certo innotuit, Alexandrum III. verum eſſe Pontificem Romanum, Henricus II. Angliæ Rex eum legitimum Pontificem agnovit annitentibus inter cæteros *Philippo* Bonæ Spei Abbate, & *Arnolpho* Lexovienſi Epiſcopo, qui Regis Henrici animum fluctuantem ad ipſius partes demum adduxere. Extant hac de re utriuſque ad Alexandrum III. Epiſtolæ anno ſuperiori datæ. Literæ Philippi referuntur Tom. II. Spicilegii Dacheriani pag. 453. eiſque Philippus recentem dignitatem gratulatus ſignificat, a ſe conventos Henricum Angliæ & Ludovicum Franciæ Reges, & partibus ejus conciliatos. Ait Philippus ſe magno gaudio literas ejus accepiſſe & de ejus promotione carmen Deo retuliſſe. De reliquo inquit, literas veſtras *D. Henrico Anglorum Regi cum reverentia præſentavi, quas ipſe benigne ſuſcipiens, habito ne cum ſuis & vobiſcum* (legendum nobiſcum) de liberatione, *vos in Patrem ſpiritualem, Summumque Pontificem cum omni alacritate ſuſceptum obſequium & obedientiam ſuam per nos humiliter repræſentat. Miſſurus enim ad vos eſt in brevi nuncios ſuos.* Paulo poſt: *Continuato labore, acceſſi ad devotum filium S. R. E. D. Regem Francorum cu-* gue

Galliæ & Angliæ Reges Alexandrum III. Pontificem agnoſcunt.

Digitized by Google

(a) ibid. Eccl. Angl. prima omnium recipit Alex. Pap.

verbum veritatis, ſancto Spiritu illud inſonante: (a) *Audite inſulæ, & attendite populi de longe, Dominus vocavit me:* Hoc recepit audiens nuntium Rex Anglorum cum univerſa Eccleſia Anglicana, ſpernenſque Legatos Antipapæ & Imperatoris, Legatos ipſe miſit ad Alexandrum, quem colebat unicum Chriſti Vicarium, & tamquam a Chriſto petiit, ut quem ille inter ſanctos recepiſſet in cœlum, Eduardum colendum in terris, Apoſtolicis litteris promulgaret. Petiit & accepit, & tamquam redivivus Rex ſanctiſſimus virtute miraculorum prædicat Alexandrum Catholicum in Eccleſia Papam. Quod accidit admirandum, dum qui longe erant poſiti, confitebantur conſtanter & profitebantur, qui prope in meditullio Urbis, lociſque propinquis, fluctuabant, agitati potentia Imperatoris.

Alexand. Pap vocat Rom. S. Petrum Archiep. Tarent.

Ad quos conſolidandos in Catholica unitate Alexander magnum illum Petrum Tarentaſiæ Archiepiſcopum, de quo anno ſuperiori dictum eſt, Romam accerſit. Quid autem per eum actum, accipe ex Gaufredo, qui prius quæ contigere paulo ante diſceſſum, ad hæc ſpectantia ita narrat: (b)

(b) Gaufr. in vita ipſius c. 25. 26. apud Sur. t. 3. die 8. Maii.

II. *Extat in diœceſi Chryſopolicana cœnobium, quod Bethania nominatur. Illa venturum Tarentaſienſium Archiepiſcopum Herbertus Chryſopolitanus intruſus & ſchiſmaticus Epiſcopus audiens, præmiſit, nuntians eadem die ſeſe venturum. Expavit Abbas, & cum multa anxietate in occurſum properans viri ſancti, ignorare ſeſe quid ageret cauſabatur. Cui ille, Angulus, ait, nobis quantuluſcumque ſufficiet, ne turberis. Veruntamen divina pro ea ultio militavit, & ægritudine occupatus apoſtata, quod diſpoſuerat, non implevit. Exinde vir beatus ad Imperatorem acceſſit, in civitate Chryſopoli conſtitutum; ubi etiam ab oppreſſione Catholicorum, maxime Religioſorum, quantum potuit, ejus animum revocavit; Regis iram rugitui ſimilem leonino, monitis ſimul & interceſſione compeſcens. Convenit autem ſolita devotione populus civitatis ad eum, & innumera etiam de vicinis locis undique multitudo confluxit. Quibus inter cætera de prædicto Herberto hæretico verbum faciens, nec ipſius malitiam veritus, nec præſentiam Imperatoris, per quem erat intruſus: orationem indixit omnibus generaliter, ut manus Domini acceleraret ab illius tyrannide Eccleſiam liberare, vel mutando hominem, vel mulctando, ut converteretur ad pœnitentiam, vel de medio tolleretur. Oratum eſt, & infra quatuor aut quinque dies miſeram idem ſchiſmaticus animam exhalavit. Accidit tamen, ut idem Herbertus interea viſitatus a reverendo Bellevallenſi Abbate, ad primum gratulari videretur adventum: conventus an-*

S. Petrus Archiep. Tarent. exagitat Schiſm.

Herberti Schiſmatici interitus.

PAGIUS

jus ſicut Catholicum Principem decet, fidelis affectus, & prompta devotio perſonam veſtram & opus veſtrum certa dilectione proſequitur, & ſui ſententiam jam aperta exhibitione firmaſſet, niſi gravia eum impedimenta, & cauſæ multiplices perturbaſſent. Dirigitur Vobis noſtro miniſterio & ſuo ſpiritu dictata ſalutatio, ſed ſignaculo providentiæ conſcientia ſua liber tegitur involutus, donec opportunum tempus occurrat, quo Vobis tanquam Patri & ſincere dilecto, immo & diligenter Electo & commode Vobis convenientes uterque utiliter obedientiam ſuam & ſervitium ſuum debita charitate cum triumpho jucunditatis exhibeant. Sed hoc ipſum per Dei miſericordiam in januis eſt, quia inter ipſum & Regem Angliæ de reformatione pacis agitur, & in brevi credimus terminari.

II. Similiter Arnulfus Epiſcopus Lexovienſis in Normannia Henrico Regi ſubdito, magnæ tunc quoque apud Henricum auctoritatis ad Alexandrum III. ſcripſit: *Properaſſem jam ad pedes Beatitudinis Veſtræ amplectendos, ut ariditatem meam quaſi expreſſior de proximo benedictione veſtra rigaret ubertas, niſi me zelus utilitatis veſtræ maxime tenuiſſet. Ex quo etenim promotionis veſtræ auribus noſtris veritas, & oppoſitæ præſumptionis error innotuit, feſtinavi ad noſtri notitiam Principis id perferre, ut vacantem animum ejus favore veſtro, quibus debebam perſuaſionibus occuparem, ne non qualibet occaſione malignitatis aſtutia præveniret. Facilius etenim eſt animos occupare vacantes, quam ipſos a conceptis affectibus revocare. Hæſit ille aliquandiu ſed ſtatim operante Spiritus S. Gratia confirmatus a-illum ſe ultimo quam Vos ſuſcepturum hilari conſtantia, teſtantique ſimul hilaritate promiſit. In quo cum proxime de differenda veſtra ſuſceptione Imperatoris litteras accepiſſet, cui diſcurrentibus invicem literis & Legatis plurima videtur charitate conjunctus, ne preces ejus ſpreviſſe, & in prejudicium ejus feſtinaſſe videretur, generale quidem ſuppreſſit Edictum, ſed nequaquam avanone, aut linguam a literarum nominiſque veſtri veneratione continuit, neque quemquam noſtrum voluit continere. Arbitratus eſt ſiquidem minus valituram pro Vobis Edicti jactantiam, quam operis veritatem: firma apud eum eſt & indubitata veſtri Apoſtolatus auctoritas, atque in quamcumque partem cor prædicti Principis fuerit inclinatum, iſte proculdubio non ſequetur errantem. Mei autem ſtudii erit omnes circa eum quaſi vigilias obſervare, ne ora loquentium iniqua prævaleant, ſed ipſe in veſtra, ſicut ſemel incœpit, obedientia perſeveret.*

Arnulphus Epiſc. Lexovienſis Alexandro III. addictiſſimus.

III. Ex his litteris intelligimus, *Henricum II.* Angliæ Regem in Alexandri III. partes quidem propendiſſe, ſed noluiſſe Edicto publico eum verum Pontificem agnoſcere, ne Imperatoris ſibi alias amici animum offenderet; arbitratus temporis mora Alexandri cauſam convolituram: non vetuiſſe vero ne ſubditi ſui ad eum ſcriberent, aut ab eo litteras acciperent. Alexander III. ad has Arnulphi literas reſpondit *Anagniæ Kal. Aprilis;* eo enim die reſponſum ejus ſcriptum: *Qualiter,* inquit *Fridericus Romanorum Imp. avorum ſuorum ſceleratiſſima veſtigia ſubſecutus circa Sacroſanctam Eccl. Rom. in præſenti ſe habeat, & olim habuerit, & qualem circa eam animum gerat, & qui utique ſpecialis ejus patronus deberet & defenſor exiſtere, multis rerum inditiis a longis retro tempo-*

Alexander III. narrat quam male affectus ſit Fridericus Eccleſiæ Rom.

autem de confeſſione peccatorum, & admonitus de pœnitentia, pugillum ſtrinxit, & applicans ori, buccinabat in eo. Poſt modicum vero deponens manum quam ſtrinxerat, ore tacebat. Erubuit Abbas, quod non poſſet aliud obtinere reſponſum, & agnoſcens judicium Dei, non ſine multa confuſione receſſit. Necdum vir ſanctus de civitate exierat: & jam in plauſtro bonum Herberti cadaver efferebatur infonſum, clamante populo, & dicente: Benedictus Deus, qui tradidit impium. Pergit Gaufredus de ejus in Urbem profectione:

III. S. Petrus Archiep. Tarent. Romam proficiſcitur.

Idem quoque vir ſanctus a Catholico Papa reverendiſſimo Alexandro Tertio accerſitus, per Italiam & Tuſciam magnifice conſolabatur Catholicos, & ſchiſmaticorum fatter ignominia & confuſione replebat, cum in ipſis urbibus, ubi pſeudo-epiſcopi præſidebant, palam & publice eamdem hæreſin condemnaret, univerſo populo devotiſſimis illum obſequiis proſequente, immo etiam Domino ſignis vaviis ſermonem confirmante. Nec perſona alterius ſummus Pontifex tantum honorem exhibuit, nec Romana Eccleſia eo tempore Epiſcoporum aliquem ſic admirata eſt, ſic reverita, ſic amplexa. Soli reſpiciebant ad manus ejus, ut munera conſequerentur egeni; nam ſpiritalis gratiam muneris omnes pariter affectabant. Et quemadmodum multo tempore per Burgundiam & Lotharingiam aſtitaras; per regiones Italiæ, Tuſciæ, & Campaniæ in adventu, in ſtatu, in reditu ſuo celeberrima ſanctitatis ejus auctoritas in conſcientiis propriis coram Deo fiduciam maximam, coram hominibus reverentiam & conſtantiam præbens Catholicis, ſchiſmaticos nihilominus confundebat intus & foris. Auſus eſt tamen quidam tyrannus perſequi redeuntem, perſonam ejus injuriis afficere cogitans, vel de equitaturis circiter quinque, vel de ſupellectili tenuiſſimam facere prædam. Cujus inter currendum ruit equus in præceps, & fracto crure ſolo decubuit. Expavit homo, & in ſe rediens, gratias egit pro damnatione quam meruit, damno ſeſe potius eſſe mulctatum, non minori devotione procedens ad proſequendum & obſequendum, quam furore prius ad perſequendum fuerat animatus. Secutus denique & tunc primum conſecutus eſt, pedibus ejus advolvitur, humiliter ſatisfacit: nec ſanctus illi quidquid facit, miſericordiæ ejus tribuens, quod pro ſeſſore equus occubuit, &c. Subiicit de pluribus miraculis, per virum ſanctiſſimum editis, quæ omnia teſtimonia haud dubia fuerunt unitatis Catholicæ cum Deo in cœlis, & cum Alexandro Papa in terris.

Tyrannus ſuo damno ſanctum inſequitur.

Præter hæc autem, quæ ab eodem Petro pro Catholico Pontifice Alexandro naviter gerebantur; adhuc in opus adeo gra- IV.

PAGIUS

poribus ad notitiam tuam non ambigimus perveniſſe. A tempore ſiquidem Anteceſſoris noſtri piæ recordationis Hadriani Papæ, & ab exordio dignitatis ſuæ capit S. R. Eccl. tanquam tyrannus opprimere & non mediocriter infeſtare. Archiepiſcopos, nempe & Epiſc. a Sede Apoſtol. redeuntes in ignominiam & detrimentum Eccleſiæ plerumque cepit turpiter & inhoneſte præcepit, eoſque fecit carceris cuſtodiæ mancipari. Nos quoque in minori officio conſtitutos, qui cum venerabili fratre noſtro B. nunc Portuenſi Epiſcopo ad eum fuimus delegati, qualiter apud Biſentium ipſe tractaverit, & quam indigne receperit, non eſt opus nos in præſenti referre, quia credimus te id ipſum plenarie cognoviſſe. Vivente etiam prædicto Anteceſſore noſtro Patrimonium B. Petri violenter invaſit, & eamdem Rom. Eccleſiam viſus eſt modis omnibus conculcare, ita quod a pluribus dicebatur, & quaſi fama communis habebat, quoniam eo ſuperſtite Octavianum, qui ſemper fuit domeſticus Eccleſiæ inimicus, ordinare Apoſtaticum imo Apoſtolicum, ſi opportunitatem acciperet, intendebat.

IV. *Antipapa intenſionem ipſi adſtribit.*

Poſt aliqua interpoſita ſubjungit: *Unde ad confirmationem ipſius, imo ut omnem videretur in Eccleſia Dei auctoritatem habere, Archiepiſcopos, & alios Eccleſiarum Prælatos apud Papiam contra ſacrorum inſtituta canonum, prout ei placuit, convocavit. Ille autem ſicut homo, qui nec in Deo nec in juſtitia confidebat, in ipſius Imperatoris præſentia per aliquot dies videlicet pro certo recipiens, inſigniis Pontificatus abjectis, ſicut etiam in noſtro & fratrum noſtrorum conſpectu, dum Romæ olim nos teneret incluſos, ſuam malitiam recognoſcens fateri voluit, ea quidem conditione ſervata, ut nos ei poſtmodum reddere deberemus. Cumque nos ea recipere ſub hac conditione nollemus, ipſe in ſua pertinacia & damnabili præſumptione permanſit. Cæterum ut prædictus Imperator Eccleſiam Dei ſuæ videretur ſubjugare & ſupponere ditioni, & eam in ſupremam redigere ſervitutem, memorato apoſtatico, ſicut dictum eſt, Pontificalia inſignia reddidit, & eum de Papatu, quod eſt a ſeculis inauditum, per annulum, ut dicitur, inveſtivit. Quoſdam etiam Epiſcopos aliis diſcretioribus & honeſtioribus occulte de illo Conciliabulo fugientibus, & reverentiam exhibere laicali violentia tyrannica oppreſſione coegit. Sic enim Reges & Principes diverſarum partium ſibi intendit, tum ſpirituali, tum materiali gladio ſubjugare, ſi in hac parte, quod abſit, nefandiſſimum ejus propoſitum prævaleret.* Hæc vero, uti jam diximus, & trium ipſarum literarum lectio manifeſtum facit, anno ſuperiori contigere.

Antequam Alexandri III. fortuna ſtabilis eſſet, diu Reges vacillaſſe, ex Hiſtoriis hujus temporis eruit Bulæus Tom. II. Univerſitat. Pariſienſis poſt narratam Hadriani IV. Papæ mortem. Radevicus enim lib. 4. cap. 74. ſub finem ait: *Henricum Regem Anglorum, per literas & Legatos ſuos conſenſiſſe*, ut Octavianus Pontifex haberetur. Scribit tamen Petrus Bleſenſis ab Henrico II. Anglorum Rege Ludovicum Franciæ Regem ad Alexandri partes adductum, & vacillantem ab eo confirmatum; ſic enim ille in Epiſtola CXLIV. ad Cæleſtinum III. Papam: *Cum prænominatus Fridericus fautor ſchiſmatica diſſenſionis & auctor contra Alexandrum III. canonice, ſicut ſcitis, electum in partem Apoſtatæ Octaviani conjuraſſet, atque ſub illa ſibi-*

V. *Laudatur Henricus II. quod primus agnoverit verum Pontif.*

gratum Deo indefeſſo ſtudio incumbebant Carthuſiani atque Ciſtercienſes monachi, de quibus in rebus geſtis ſancti Anthelmi Epiſcopi Bellicenſis ab auctore ejus temporis iſta ſcribuntur: (a) *Ordo Carthuſianus primus ante omnes in Eccleſia Occidentali, quemadmodum ſatis conſtat, Alexandrum pro Catholico & vero Pontifice habendum, eique præſtandam obedientiam, confirmavit. Et quis autem ejus rei auctor fuit? Nimirum Anthelmus, & cum eo Gaufredus, ſapiens & egregiæ facundiæ vir, atque in divinis Scripturis eruditiſſimus. Horum ſtudio, labore & opera effectum eſt, ut diu nutantes confirmati Priores, cæterique Carthuſiani inſtituti Fratres Pontifici Alexandro obedientiam promitterent. Atque ii ipſi per multos Eccleſiaſtici ordinis Prælatus, & ſubditos illorum in ſchiſma propendentes, aut nutabundos & dubios, ab errore revocarant, & in ſana ſententia confirmarunt, Alexandrum Catholicum probantes, Octavianum reprobum reprobantes, verum condemnantes, & ſchiſmaticum cum ejus fautoribus execrantes. Imperator igitur, qui non niſi ſua voluntate & auctoritate Pontificem creari volebat, cujus adminiſter erat non dominus:*

(a) Apud Sur. t. 3. die 26. Junii.

Carthuſiani & Ciſterc. laborant pro Alex. Pontif.

iſtud de Anthelmo reſcivit, veraque Fidei cultorem & defenſorem non ſolum odio habuit, ſed etiam condemnavit; cum illius nec maledicere eſſet nec benedicere. Interim vero præeuntibus Carthuſianis ac Ciſtercienſibus, Alexander Pontifex a Gallis, Hiſpanis, Britannis breve receptus eſt. Quæ quidem inter cætera nos referre voluimus, ut perſpicuum fieret, quanto animi fervore juſtitiam & veritatem æmulatus ſit Chriſti ſervus Anthelmus, Deuſque laudetur & glorificetur, qui Sanctos ſuos adjuvando, claros & celebres reddit. Hæc de propagatione Catholicæ communionis Antiſtitis Alexandri, obique terrarum cum Chriſti fidelibus viri ſancti opera procurata.

V. At quod ad res Urbanas ſpectat, hoc anno Alexander Papa reverſus eſt Romam; ſed quod Octavianus generis nobilitate polleret, & affinium potentia fortior appareret, haud diuturnæ quietis potuit eſſe ibidem commoratio, cum præſertim vigerent in ea partes Imperatoris, ea de cauſa de Romanis ipſis bene mereri omni ſtudio ſatagentis. Quomodo autem hoc anno idem Pontifex ubi ſe Romam contulit, inde recedens Gallias cogitarit, ejuſdem vitæ Acta ſic docent:

Alexand. Pap. accedit ad Urbem & recedit.

In

PAGIUS *ſchiſmatis concuſſione generaliter ubique terrarum Eccleſia laboraret, Reges Franciæ & Angliæ variis ex utraque legationibus tentabantur, cumque ſententia Regis Francorum, conſiliorum varietate, cui faveret Parti, fluctuans & dubia vacillaret, Rex Henricus dolens Chriſti tunicam diutius ſcindi, primus Alexandro Papæ conſenſit, multaque cautela trahens Regem Francorum pariter ad conſenſum Apoſtolicum ſuis munivit conſiliis, & firmavit auxiliis; & ſic navem Petri ſub certo diſcrimine naufragantem in ſerena litteris ſtatione locavit. Hæc apud Coſtam Radulfi vidimus.*

VI. Contrarium tamen ſcribit Theobaldus Cantuarienſis Archiepiſcopus ad eundem Henricum apud Saresberienſem in Epiſt. XLVIII. Ille enim utitur exemplo Eccleſiæ Gallicanæ, quæ jam agnoverat Alexandrum, ut ad eum ſimiliter pro vero Pontifice habendum, Regem ſuum impellat: *Eccleſia Gallicana*, inquit, *ſicut nobis veridica relatione innotuit, recepit Alexandrum, ab Octaviano receſſit. Quod autem ad humanum ſpectat examen, meliori & ſaniori parti videtur adhæſiſſe; cum omnibus conſtet, quod perſona Alexandri honeſtior eſt, prudentior, literatior, eloquentior. Cauſa ejus ab omnibus inde venientibus ſincerior, juſtior prædicatur. Et quamvis neutrius illius adhuc nuncium aut ſcriptum viderimus, ſcimus omnes quia omnes Neſtentes, ſi veſter conſenſus acceſſerit, proniores ſunt in partem Alexandri. Audivimus autem quod Imperator vos in partem Octaviani trahere conatur; ſed abſit, ut in tanto periculo Eccleſiæ pro amore & honore hominis faciatis, niſi quod credideritis Domino placiturum. Nec decet Majeſtatem veſtram ſi placet ut in tota Eccleſia Regni veſtri ſuperponatis hominem, qui ſine electione, ut publice dicitur, ſine gratia Domini per favorem unius Imperatoris tantum honorem niſus eſt occupare. Nam tota fere Eccleſia Rom. in parte Alexandri eſt. Incredibile autem eſt quod pars illa poſſit obtinere prævalereve per hominem, cui juſtitia deeſt, cui Dominus adverſatur. Nos vero in humili caſu prævaluiſſe crebra recolimus lectione, quos Gallicana recepit & ſovit Eccleſia, & infelicem exitum eorum, quos tentationis impetus introduxit. Sic obtinuerunt temporibus noſtris Innocentius adverſus Petrum, Calliſtus adverſus Burdinum, Urbanus adverſus VVibertum, Paſchalis adverſus tres, Albertum, Maginulſum, Theodericum; & multi ſimiliter in diebus Patrum. Nobis ergo provideat dignatio veſtra, veſtrumque in partem illam Deus declinet aſſenſum, qua juſtitia veritati innititur.*

Idem honor attribuitur Ludovico VII. Franciæ Regi.

VII. A num. V. ad XVII. *Ludovicus Rex Francorum, & Henricus Rex Angliæ, copiis armatorum undique congregatis, cum jam campeſtre prælium inter eos imminere putaretur, prope Fretevallem amici facti ſunt*, inquiunt Matthæus Pariſius in Chron. & Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 533. Eodem anno pacem iſtam collocavit Guillelmus Neubrigenſis lib. 2. cap. 24. ait enim: *Igitur Rex Anglorum Henricus II. ab expeditione Toloſana reverſus* (anno nempe ſuperiori quo uſque duravit expeditio ab eo anno MCLVIII. ſuſcepta) *brevi quievit. Sequenti enim anno, qui fuit Regni ejus octavus* (deductus ab anno MCLIII. quo Henricus II. a Stephano Rege adoptatus, & ſucceſſor ejus declaratus) *ira inter ipſum & Regem Francorum, tempore ejuſdem expeditionis conceptis cauſis ingraveſcentibus, tandem, quaſi parta erupit, & ſubditarum quietem provinciarum motibus turbulentis corrupit. Denique immenſis hinc inde exercitibus congregatis in utrorum confiniis caſtris e regione diſpoſitis uterque Princeps cum ſuis copiis conſiſtebat*, &c. Addit Neubrigenſis viros pacificos pacem inter eos conciliaſſe, & populos rediiſſe in ſua.

Pax inter Franc. & Angliæ Reges conſtituta.

Sub-

Digitized by Google

In ſecundo ſui Pontificatus anno Alexander Papa ad Urbem reverſus eſt, ubi Eccleſiam ſanctæ Mariæ Novæ, auctore Domino, ſolemniter dedicavit. Quod vero diutius ibidem propter ſchiſmaticorum ſeditionem quiete non potuit remanere; precibus Romani populi victus ad partes Campaniæ remeavit. Et quoniam Imperialis perſecutio adverſus Eccleſiam circa Urbem in tantum excreverat, quod omne patrimonium beati Petri, præter civitatem Urbevetanam, Tarracinam, Anagniam, atque munitionem Caſtri ab Aquapendente uſque ad Ceperanum per Teutonicos & ſchiſmaticos violenter occupatum fuerat & detentum: conſilium habuit cum Eccleſiæ fidelibus, ut ad partes Galliæ cum fratribus ſuis per mare tranſitum faceret.

VI. Naufragium abſque jactura hominum vel bonorum.

Ordinato itaque in Urbe Vicario domino Julio Præneſtino Epiſcopo, & diſpoſitis aliis, quæ videbantur Eccleſiæ neceſſaria, intraturus mare cum fratribus ſuis, Tarracinam pervenit. Ubi invenit quatuor galeas Regis Siciliæ optime præparatas, quas illuc ad ejus ſervitium deſtinaverat, in quibus domeſtica familia Pontificis, & fratrum ſuorum cum ſarcinis neceſſariis vix intraverat, cum validus ventus ſubito irruit, & mare quietum in validam tempeſtatem convertit, ipſaſque naves inter undarum procellas & turbines conquaſſatas ad ſaxa litoris impulit; ibique abſque morte hominum & aliarum rerum damno ſunt diſſolutæ, & omnino confractæ. Non enim illic portus erat, ſed ſtatio tantum male fida carinis. Etſi Paulo orante in naufragio (quod factum eſt prope Melitam inſulam) nullus omnino periit hominum navigantium: liberaliorem tamen expertus eſt Alexander Petri perſonam gerens, clementiam Dei, ut non hominum tantum, ſed nec in ſarcinis aliquod diſpendium pateretur. Quomodo autem extremis diebus menſis Decembris navim ipſe conſcendens in Galliam navigarit, dicturi ſumus anno ſequenti, quo appulſus ejus in Galliam contigit.

VII. Audiſti, Lector, propenſum ſtudium Willelmi Siciliæ Regis erga Alexandrum Romanum Pontificem, & quidem, etſi cæterum malus, probus in hoc & providus, ut fœdere ſibi jungeret Alexandrum, quem niſi habuiſſet amantem, Majonis tyrannide involutus facile regni diſpendium paſſus eſſet. Nam audi Hugonem Falcandum iſta, quæ præſens videbat, ſcribentem: *Alii quoque nihilominus aſſerebant, Notarium Matthæum, Majonis familiarem, Alexandro Papæ, qui tunc Romanæ præſidebat Eccleſiæ, multam pecuniam detuliſſe, idque ope & conſilio Joannis Neapolitani, qui unus erat Cardinalium, impetraſſe, ut amoto Rege Siciliæ, Ammiratus in ejus locum ſuccederet, ad exemplum cujuſdam Regis Francorum, cui depoſito, eo quod inutilis videretur, Romanus Pontifex Pipinum Caroli patrem ſubſtituit.* At etſi hæc per Joannem tentata fuerint, Alexandrum haud in id induci potuiſſe, ſignificarunt eventa. Siquidem ambo ſimul ſeſe mutuis benevolentiæ officiis frequentarunt ad obitum uſque, ut quæ dicturi ſumus, oſtendent. Sed Alexandri reliqua proſequamur. Rex Siciliæ & Alexand. Pap. amici.

Iturus in Gallias Alexander Papa, quod audiſſet eas provincias rurſum perturbari cœptas bellorum tumultibus inter Ludovicum Francorum & Henricum Angliæ Reges: magnum virum præcurſorem miſit ſanctum Petrum Archiepiſcopum Tarentaſiæ, de quo ſuperius dictum, per quem feliciter tam arduum negotium confectum eſt. De quo Robertus in Appendice ad Sigebertum hæc habet: *Hoc eodem anno, Majo menſe pax facta eſt inter Reges Henricum Angliæ & Ludovicum Franciæ, renovatis prioribus pactis, & confirmatis & pacificatis, qui partes utrorumque adjuverunt.* Hæc ipſe. Sed quod maximum bonum ex pace iſta ſit ſubſecutum, idem auctor hoc item anno paulo inferius narrat, nempe ab utroque Rege ſeorſum unoquoque in ſua provincia collectos Epiſcopos, Synodos habitas, in quibus ſingulis uno ſpiritu eademque ſententia Alexander Papa eſt cognitus atque probatus ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, damnatus vero Octavianus invaſor: ait enim: *Menſe Julio Henricus Rex Anglorum congregavit omnes*

Legatio præmiſſa ad Reges pro pace.

Duo concilia ſub duobus Regibus celebrata pro Alex. Pap.

PAGIUS Subjungit ſtatim: *Sane eodem anno Theobaldus Cantuarienſis Archiepiſcopus deceſſit*, nempe XIV. Kal. Maii, ut habet Gervaſius in Chron. qui ait corpus ejus poſt decem & novem annos ſepulturæ ſuæ, integrum & rigidum inventum eſſe. Quare in dubium revocari non poteſt, quia iſta pax hoc anno conſtituta fuerit.

VIII. At neque Robertus de Monte, neque ullus Rerum Francicarum, aut Britannicarum Hiſtoricus aſſerit, Sanctum Petrum Archiepiſcopum Tarantaſienſem ad hanc pacem faciendam ab Alexandro Papa miſſum fuiſſe, quod tamen vult Baronius, quod legiſſet in hujus Sancti Vita cap. V. eum *juxta Calvum Montem in confinio Franciæ & Normanniæ* (quod eſt in Vexino Franciæ inter Bellovacum & Meduntam, ſex leucis ab utraque diſtans) pacem inter utrumque Regem tractaſſe. Gaufridus enim Abbas Altæcumbæ in S. Petri Tarantaſienſis Vita ſermonem habet de alia pace quæ inter Reges Franciæ & Angliæ anno MCLXXIV. tractata fuit, de qua eo anno, annoque MCLXXIII. aliquid obiter dicemus. Sed ut tantum de pace hoc anno conciliata verba faciam, Robertus de Monte in Chron. cujus verba Baronius num. VII. recitat, ſcribit eam *Majo menſe* factam eſſe, additque: *Menſe Julio Henricus Rex An-*

Franci & Angli pace facta Alexand. III. Pap. recipiunt.

mnes Epiſcopos Northmanniæ, & Abbates, & Barones apud Novum mercatum. Et Ludovicus Rex Franc. adunavit ſuos Bellovaci, & ibi tractatum eſt de receptione Papæ Alexandri, & refutatione Victoris, & conſenſerunt Alexandro, reprobato Victore. Hæc ibi Robertus, duo Concilia ſub duobus Regibus celebrata breviter ita perſtringens. Quæ quidem opera ſancti Petri Archiepiſcopi procurata fuiſſe legatione fungentis, haud dubium eſſe poteſt, quod ejus muneris eſſet iſta præſtare.

VIII. Fruſtra tentat Imp. Reges Franciæ & Angliæ. Ut autem de veritate tantæ rei Epiſcopi Franciæ atque Angliæ vocati ad Synodum pleniorem poſſent cognoſcere, atque decernere, opera amborum Regum Franciæ & Angliæ factum eſt, ut ab utraque parte legationes adeſſent, quarum unaquæque pro cauſa quam ageret, peroraret. Quinam miſſi fuerint Legati ſive ab Alexandro, ſive a Victore, Willelmus Neubrigenſis ita deſcribit, ab exordio rem aggrediens: *Illuſtres quoque Francorum & Angl. Reges modis omnibus ſollicitare curavit Fridericus videlicet Imperator, ut ad perpetuandam amicitiam mutuam, ſibi in hac parte concordes exiſterent, in acceptando videlicet Octaviano in Romanum Pont. exploſo penitus Alexandro. Illi vero cunctati, ſententia caute ſuſpenſa, donec rei tam ſcrupuloſæ penitus veritatem agnoſcerent: celebrem & ipſi ex utroque regno Epiſcoporum & nobilium loco & tempore congruo conventum fecerunt. Aderant a parte Octaviani duo principes ejus complices, qui ejus fuerant electores, ſchiſmatiſque auctores, Guido ſcilicet Cremenſis, & Joannes de ſancto Martino Cardinales: nam Imarus Tuſculanus Epiſcopus manus illi execrationis auſus imponere, jam vitaverat hominem. Aderant & a parte domini Alexandri tres Cardinales, ſcilicet Henricus Piſanus, titulo hic erat presbyter Cardinalis ſanctorum Nerei & Achillei, Joannes Neapolitanus, Willelmus Papienſis, pariter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales. Surgens ergo ille Cremenſis in conſpectu Regum & Præſulum, coram univerſa quæ convenerat multitudine Cleri & populi, pro parte ſua & contra adverſam totis ingenii atque facundiæ viribus allegavit. Qui cum peroraſſet, ſurgens Willelmus Papienſis vir eloquentiſſimus, perſpicuis orationibus objecta eliſit, & fere quidquid ille pro ſe dixerat, in ipſum ita retorſit, ut propriis irretitus captuſque ſermonibus videretur. Denique in illa altercatione mutua quaſi duello totius ita negotii veritas claruit, ut neuter alterius Princeps cunctaretur, repudiata parte Octaviani, Dominum Alexandrum recipere, & cum regnis ſibi ſubditis ei de cætero in iis, quæ Dei ſunt, tanquam Patri parere. Prænominatis ergo ſchiſmaticis cum confuſione & dedecore diſcedentibus, Principes & Pontifices noſtri, lata ſolemniter in ſchiſmaticos excommunicationis ſententia, ſolverunt conventum. Interim dominus Papa Alexander in terra Regis Siciliæ, cujus fideli favore fruc-*

PAGIUS *Anglorum congregavit omnes Epiſcopos Northmanniæ, & Abbates, & Barones apud Novum Mercatum. Et Ludovicus Rex Francorum adunavit ſuos Bellovaci.* Novus Mercatus Gallice, *le Neuf Marché* oppidum eſt Normanniæ ſex leucis a Bellovaco diſſitum. [s]

IX. Concil. Toloſan. Non prætermittendum hic Concilium Toloſanum, cujus diſertam mentionem facit Gerhohus Reicherſpergenſis in Bavaria Abbas, qui hoc tempore vivebat, lib. 1. *de inveſtigatione AntiChriſti*. Ait Gerhohus in civitate Toloſana *celebratum eſſe Concilium, cui centum Patres inter Epiſcopos & Abbates interfuerunt, una cum Regibus Franciæ & Angliæ, quorum ſtudia iidem Patres convocati convenerant. Ubi & Octaviani, quem Victorem dicunt, ſimul & Alexander Papa, atque Imperatoris Auguſti Friderici, nec non & Regis Hiſpaniæ Legati aderant.* Addit Gerhohus in eo Concilio Alexandrum tandem receptum, & Octavianum excommunicatum, indicatque Concilium illud Papienſe ſecundum eſſe. Ejus meminit Labbeus Tom. X. Concil. pag. 1406. & ad illud quod refert Neubrigenſis lib. 2. cap. 9. habet: *Illuſtres*, inquit Neubrigenſis, *Francorum & Anglorum Reges modis omnibus ſollicitare curavit Fridericus Imp. ut ad perpetuandam amicitiam, ſibi hac in parte concordes exiſterent, in acceptan-*

NOTÆ [s] IN exordio anni hujus vel ſequentis omiſſum a Pagio, & a Collectoribus Conciliorum adſcribendum eſt celebre concilium, ſeu conventus Pariſiis actus, de quo ſic loquitur author revelationis Capitis S. Genovefæ apud Bollandum ad diem III. Januarii pag. 153. *Anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti MCLXI.* (incertum eſt utrum author iſte annum a paſchate vel a januario inciperet) *regnante piiſſimo rege Ludovico regis illuſtris Francorum Ludovici filio regale per univerſam proceſſit edictum, ut apud Urbem Pariſienſem omnes Eccleſiarum prælati cum proceribus univerſis de regni commoditate celebrarent concilium.* Actum in eo forte de recipiendo Alexandro in legitimum pontificem, quæ pariter cauſa fuit plurium annis illis conciliorum per Galliam. Diſcuſſa fuit inſuper, quæ tunc emerſerat, controverſia, utrum verum genuinumque caput S. Genovefæ una cum corpore aſſervaretur; & poſt factam ſanctarum reliquiarum agnitionem, aſſertum fuit illud, quod ibi recondebatur, caput verum putumque S. Virginis eſſe, nec aliud loco illius ſuppoſitum fuiſſe. Adfuerunt inter cæteros epiſcopos Senonenſis, Hugo Aurelianenſis, Manaſſes Autiſſiodorenſis, aliique. Sacrarum reliquiarum agnitio facta eſt die 10. Januarii, anni 1161. vel 1162. MANSI

Digitized by Google

fruebatur, tutus conſiſtens, opportunitatem tranſeundi in Gallias præſtolabatur, parebatque ei in his quæ ad curam ſpectant paſtoralem, totus Orbis Latinus, exceptis provinciis Alemannicæ ditionis. Imperator enim ex privata ſimultate ſemel in reprobum ſenſum datus, & vel a ratione vinci, indecorum Imperatoriæ reputans majeſtati, multo tempore diſtulit palmam dare perſpicuæ veritati. Hactenus Neubrigenſis. His viſis, aſſectamur veſtigia Legati Sedis Apoſtolicæ Petri Archiepiſcopi Tarentaſiæ, quem miſſum vidimus ab Alexandro Papa in Gallias, quo ipſe venturus eſſet, præcurſorem; quomodo ſecundum Apoſtolum non fuerit (a) *in ſermone tantum, ſed in virtute in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa* in oſtenſione ſignorum videlicet. Accipe illa a Gaufredo Abbate, qui quæ vidit, ſcripſit, & quæ audivit a viris fide probatis, monimentis conſignata reliquit: (b)

(a) 1. Theſ. 1.

(b) Apud Sur. t. 3. die 8. Mai. ib. c. 34. 35. 36. 37. 38. 39.

IX. *Capit ergo Petrus cum viris perfectioribus ſpiritualis collationis habere tractatum; utilius fore exiſtimans, pauculos quos habebat equos, venundari, & pretium dari pauperibus, ut pedes gradiens, quod conſumere illi cum ſuis cuſtodibus conſueverant, miſericordiæ magis operibus deputaret. Feciſſetque vota ſatis; niſi ſuggeſtio rationabilis, & confeſtim occurrens neceſſitas obſtitiſſet. Siquidem perſuaſum eſt ei, in ſua quidem provincia id obſervari poſſe, ſed excipiendum ab ejuſmodi profeſſione propoſiti, ut ſolito uteretur animalium vehiculo, ſi remotas adire provincias pro cauſa inevitabili cogeretur. Nec ſine divino nutu exceptionem ejuſmodi ſacro Præſuli perſuaſiſſe videtur vir eximius, & inter amicos chariſſimus, tunc Altæcumbæ, poſtmodum Claravallis Abbas Henricus, nunc Albanenſis Epiſcopus, inter inſignes columnas Romanæ Eccleſiæ loco celebri*

S. Petrus mittitur ad Reges Legatus.

conſtitutus. Adhuc enim fermo manebat in ejuſmodi deliberationis ambiguitate ſuſpenſus: & ecce Nuntius domini Papæ, ecce litteræ, ecce mandatum, ut ad Reges Francorum & Anglorum ſibi reconciliandos ſub quanta poterit acceleratione feſtinet: ex quorum inimicitiis Eccleſiarum deſtructio, depopulatio regionum, & innumerabilium ſtrages hominum procedebat. Nec videbatur aliud præſtolandum, quam quod dicitur: (c) Fortis impegit in fortem, & ambo pariter corruerunt. Hujus neceſſitatis intuitus, & Apoſtolicæ auctoritatis reverentia, cui in omnibus & per omnia ſemper obtemperavit, Præſulem ſanctum deſcendere fecit in Gallias.

(c) Jer. 46.

X. S. Petrus multiplicat panes.

Ingreſſus itaque monaſterium Senonenſis diœceſis, quod Pruliacum dicitur, & in eo circa ſpatium menſis unius infirmitate detentus, plurimis tamen ægrotis beneficia præſtitit ſanitatum. Et cum maximus undique & ubique ad eum concurſus fieret populorum: Nolite, ait Sanctus ad Fratres, de victualium diſtributione moveri, dabit Dominus horreis veſtris benedictionem, ut cognoſcatis ejus virtutem, qui pro beneplacito ſuo multiplicat, quæ pro ſui nominis gloria erogantur. Sic audiſſe, ſic crediſſe, ſic experimento tum probaſſe ſe ſi teſtati ſunt, per quorum manus conficiebantur panes, & diſtribuebantur; ut cum vix viderentur duplicati poſſe ſufficere, minor ſolito numerus abundaret. Semel ſiquidem in hebdomada minus coquebant in clibano, quam cæteris menſibus ante ſolebant.

Cæcus illuminatur.

Miles quidam regionis illius, impetrandæ benedictionis obtentu, & ſignorum gratia ad hominem Dei multos concurrere videns: compaſſus filio non videnti, optat ut ejus ſuffragantibus meritis videns fiat ex cæco, qui fuit, ut verebatur, promerentibus culpis cæcus factus eſt ex vidente. Cæcum itaque filium extulit do-

PAGIUS *ſponde videlicet Octaviano in Rom. Pontificem, exploſo penitus Alexandro. Illi vero inflexi ſententia cauto ſuſpenſa, donec rei tam ſcrupuloſæ penitus veritatem agnoſcerent: celebrem & ipſi ex utroque regno Epiſcoporum & nobilium, loco & tempore congruo, Conventum fecerunt*, & cætera a Baronio num. VIII. recitata, qui tamen Concilii Toloſani non meminit.

X. Toloſano Concilio Reges intersunt.

Reſerre Romanæ Fraternitatis poſtquam accepere Ludovicum VII. in pleno Concilio Alexandrum III. Summum Pontificem agnoviſſe, ad eum ſcripſere Epiſtolam ordine CCCCXXXI. inter eas, quas refert Ducheſnius de rebus Francicis Tom. IV. in qua eum laudant, quod orthodoxæ fidei religionem defendat & exaltet: *Quod licet* inquiunt, *a primordio regni veſtri cum ſumma diligentia feceritis, hoc tamen tempeſtatis tempore, qua per Octavianum & ipſius complices filios ſuperbiæ, vaſa iræ apta in interitum, noviter exortu eſt, tanto clarius enituit, quanto inſpirante Sancti Spiritus gratia, ſchiſmaticam pravitatem confutantes inter primos Orbis terrarum Reges & Principes* PRIMUS *audito nomine Domini Papæ Alexandri vere beati P. ſucceſſoris & Vicarii, eum in Patrem ſummum & univerſalem Pontificem elegeritis, & ad tantum bonum per Gallicanas confirmandum regiones, ſicut ex literis Legatorum, qui ad eas partes tranſmiſſi fuerant, recognovimus, Regia præſtita auctoritate Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, & Religioſarum perſonarum undique eſt Concilium convocatum. In quo cum diutius ſub veſtra præſentia a Catholicis & Schiſmaticis de canonica Domini Papæ Alexandri electione, & hæretici Octaviani intruſione nimis diſputatum fuiſſet, & ſchiſmaticæ partis nequitia, & ſimoniaca ambitio declarata eſſet ab omnibus Orthodoxis, ſicut Serenitati veſtræ notiſſimum eſt; Dominus Papa Alexander in Summum Pontificem & vere Apoſtolicum approbatus eſt atque ſuſceptus.* Idem ad Ludovicum Regem ſcripſere O. & C. *Frajapanes Roma-*

Digitized by Google

meo ſua, ſed Pruliacenſi cœnobio intulit jam videntem. Obvius enim factus eſt vir fidelis eunti, panem referens a beato Præſule benedictum. Nec moras tulit, magnanimus factus in fide, ſed de mica panis collyrium novum conficiens, oculos filii cum divini nominis, & ejuſdem Præſulis invocatione linivit. Cooperantibus ergo ſibi virtute fidei, & benedictionis effectu, ad unctionem primam ſacri collyrii aperti ſunt oculi ejus, & vidit, & gaviſus eſt ſe videre. Sic gratulabundus illuminatum filium pater oſtendit, quem ſperavit illuminandum fore: & qui veniebat oblaturus preces, exhibituras pervenit gratiarum potius actione.

XI. Clauda a nativitate ſanatur. *Corbolium dicitur oppidum Regis Franciæ, quod Sequana fluvius alluit, in Pariſiacenſi diœceſi conſtitutum. Hujus præpoſito grandis erat non modo gratia apud dominum ſuum, ſed & in palatio locus. Quem in occurſum Præſulis ſancti mittere ſtuduit Rex devotus, præcipiens non modo humanitatis officia, ſed debitam reverentiam a ſuis omnibus ei in locis omnibus, quantum pateretur, impendi. Sic in oppido ſupradicto humilis ſervus Chriſti de mandato Regis in regia domo ſuſcipitur. Nec poterat uſpiam licet debilis, præ multitudine concurrentium, neceſſaria requies exhiberi. Erat autem ſpiritus fortis, ſpiritus promptus in infirma carne & ætate jam pigra. Eidem ſane præpoſito erat clauda a nativitate filia jam quinquennis, ſicut apparuiſſe videtur, ſic nata fuerat ad gloriam Dei, & ſervi fidelis honorem. Cujus ſacris oblata veſtigiis, poſt orationem & manus impoſitionem erecta eſt, & novos faciens greſſus, pedibus ſuis ambulavit, pro ætate magnificans Deum, & ſuo gratias referens erectori. Sic devotos hoſpites exhilaravit dupliciter hoſpes bonus, nec modo ſubiit admiratio pro virtute, ſed familiarius gaudium pro perſona.*

XII. Rex Anglorum mirifice coluit S. virum. *Tranſeamus Pariſienſium vota permaxima, concurſus intolerabiles, & moleſtos, qui exhibebantur, honores: expectant Reges, expectant Principes, multitudo incredibilis præſtolatur pro verbo pacis, & adventu ſancti Præſulis, juxta Calvum montem in confinio Franciæ & Northmanniæ congregata. In cujus occurſum non .em currit quam advolat Rex Anglorum, & ad conſpectum longius poſiti equo deſilit, immo ruit, amplectitur pedes, cappam detrahit undique laceratam, undique decurtatam. Nec particulas tollit, ut cæteri conſueverant, quamvis ægre ferret Antiſtes. In hoc ſolo nil ſua ſibi auctoritas poterat ſuffragari, nil prohibitio, nil indignationis oſtenſio, nil intentatio maledicti. Cauſari Patres, qui ſimul venerant (ſiquidem animum Regis exploratum ire volebant) inter regias gazas ſemicinctia quid faciunt vetuſta? Quibus ille talo dedit non ſine multorum atteſtatione reſponſum: Aliter vobis loquendum fuerat, ſi ſciretis de ipſius cingulo, quod præteritis annis accepi, quanta ægrotantibus remedia, quanta provenerint beneficia ſanitatum.*

*Circa eadem loca conſederat Archiepiſcopus cum perſonis magnis, habens de reformanda pace tractatum: & ecce vidua pauper ſuum magis & filiæ ſuæ incommodum ſentiens, quam Regum inimicitias, vel pericula reputans regionum, increpantibus aliis, aliis prohibentibus irruit, mutam a nativitate filiam ſecum trahens. Nec in tanta frequentia perſonam humilem Archiepiſcopus aſpernatur, non altum ſapiens, nec in alto. Inclinatur ad ſupplicem, & oratione præmiſſa, infuſum proprio ſputo pollicem mittit in os puellæ, linguæ ejus & labiis imprimens ſignum Crucis. Sic præcipiente eo, verba quæcumque prædiceret, poſt eum ſimiliter reſonabat: ſic deinceps eſt locuta, ſic loquens reddita matri ſuæ. Nec mora * viciſſitudinem redhibens alteri filius, claudam attulit in aſello. Cujus ille renes, & debilia membra conſignans, in partem ſecedere fecit, & divinam miſericordiam præſtolari. Poſt paululum filio ſuadente ut aſcenderet aſinum & rederet: Mina, ait, potius, mina aſinum & præcede; Sic præceſſit ille, & ſanata illa ſecuta eſt, multis cum multa admiratione proſequentibus eam.* XIII. Muto curatur. * viciſſitudinem Clauda ſanatur.

XIV. *Altera die cum Rege Francorum Ludovico, & Anglorum juniori Rege, & Flandrenſi Comite, multis undique circumſtantibus, ſuper eodem negotio, pro quo venerat, familiariter conferebat. Interim mater filii jam duodennis, ſed ab annis ſeptem eadem mater cæci ad cuneum illum cum filio ſupplex & gemebunda pervenit. Videns autem vir ſanctus, quod a miniſtris Regum miſera muliercula negaretur acceſſus: ab eiſdem * potius eam ſibi cum filio præcepit exhiberi. Cujus neceſſitate comperta, tenens pueri crinem & miſericorditer blandiens: quid optaret,* * protinus.

PAGIUS *manorum Conſules*, quorum Epiſtolam refert ibidem Ducheſnius pag. 715.

XI. *In eo Alexander III. Papa agnoſcitur.* Hoc itaque tantum anno *Alexander* III. ſolemniter & univerſim tam in Gallia, quam in Anglia Romanus Pontifex agnitus, & Octavianus repudiatus in Concilio Toloſano; Concilia enim Bellovaci & apud Novum Mercatum coacta fuere tantum privata colloquia, quibus pauci Epiſcopi adfuerunt ex Gallia, & ex Regno Angliæ Soli Epiſcopi, Barones, & Abbates Normanniæ, ut poſtea Epiſcopi utriuſque Regni congregati unanimi conſenſu quid agendum eſſet, determinarent.

Alius cæcus illuminatur.

ret, interrogabat. Cui ille: domine ut videam. Protulit nummum Pontifex, & in manum pueri dedit illum. Intinctis etiam digitis in ſaliva oris ſui, ſuper oculos ejus, & verticem capitis ſignum Crucis edidit, & paulisper oravit. Intuebantur Reges cum cæteris, & mirabantur, invicem colloquentes, invicem conquirentes, an jocus foret, quod vir ſanctus ſerius agitabat. Interea cœpit puer paulatim viſum recipere, cœpit nummum quem tenebat, cœpit homines intueri, cœpit gratulabundus & laudans dicere matri ſuæ: Video mater, video, video arbores, video omnes, & omnia quæ circumſtant. Ad hæc illa, velut ad altare ſacroſanctum, converſa ad Præſulem, flexis genibus, porrectis manibus, & directis in eum oculis, orationi ſtudioſius inſiſtebat. Auditum eſt, & compertum, quia cæcus viſum recepit. Ipſe quoque Francorum Rex diligentius inquiſita & cognita certius veritate, non diſſimulavit flexo genu virtutem in pueſo adorare divinam, caput ejus, oculoſque deoſculans, & honorans oblatione propria manum ejus. Nec mirum, quod mira devotio in cæteris etiam ſecuta eſt tanti Regis exemplum, tantum miraculum proſecuta.

XV. *Advenit interea caput jejunii Quadrageſimalis, & in cœnobio Mortui maris officium illud ſolemne reverendiſſimus celebravit Antiſtes. Impoſuit etiam cineres capiti Regis Angliæ benedictos, & ſuorum, qui propter hoc ad monaſterium illud advenerant ipſo die. Cæterum miles quidam ante multum tempus baliſtæ jaculo in tempore vulneratus, ex tunc altero oculo nihil penitus videns, multa precum inſtantia poſtulabat ejus reſtitutionem. Excuſare cœpit vir Dei, & graviter ſolito homini diſſuadere, ne ſupra vires ſuas vel merita ſua exigeret tale aliquid ab humilitate ſua. Inſtitit tamen & perſtitit, nulla diſſuaſione deſperans, ſed magnanimior factus in fide. Itaque tangitur, benedicitur, & emittitur, præſtolaturus miſericordiam Dei; exiit, expectavit, advertit, & paulatim luce reddita utroque vidit oculo, ſicut olim. Feſtinavit quoque ad Regem, gaudium ſuum domino ſuo ſine dilatione communicans. Sermo procedit in publicum, & opus bonum pulchrius elucescit in commune deductum. Ex multarum denique perſonis ſacierum devota reſonat & ſolemnis prætiorum actio, & vox laudis.* Hæc ſunt, quæ in ipſius acceptæ ab Alexandro Catholico Papa legationis munere operatus eſt Deus in ſervo ſuo ad inſinuandam, atque omnibus declarandam ex ſacramento Catholicæ unitatis per divina illa chariſmata legitimam Alexandri Papæ electionem, ſecundum illud Davidicum:

Miles oculo ſanatur.

(a) Sicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron, & deſcendit uſque ad oram veſtimenti ejus. Sicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion. Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam uſque in ſæculum. Pacatis Regibus, ab unoquoque eorum (ut audiit) pro Catholico recipiendo Pontifice Alexandro, Concilium hoc eodem anno eſt celebratum. Quibus ita diſpoſitis bene rebus, Alexander Papa navigavit in Gallias anni ſequentis exordio. (a) Pſal. 132.

XVI. Hoc item anno pſeudopapa Octavianus, Victor dictus, una cum Imperatore & Epiſcopis atque Principibus Laudæ conciliabulum habuit, de quo Otto Morena in Laudenſi a ſe ſcripto Chronico, & ipſe inhærens ſchiſmatico, iſta habet:

Conciliabulum Laudenſe.

*Sequenti vero die, in quo fuit tunc feſtum ſanctorum Gervaſii & Protaſii, per dominum Papam inceptum eſt ſacrum Concilium, quod a principio Papiæ, deinde Cremonæ fieri diſpoſitum fuerat, poſtremum tamen ad honorem Laudenſium ex voluntate Imperatoris Laudæ eſt celebratum. In quo dominus Imperator cum ſuis Principibus, & * Dux Boemiæ, & dominus Pellegrinus Aquilejenſis Patriarcha, & dominus Guido electus Ravennæ Archiepiſcopus, & multi Epiſcopi, & magna copia Priorum, Abbatum, Præpoſitorum, aliorumque clericorum, qui venerant ad Synodum, ſeu Concilium, unaniter confirmavere electionem, quæ in prædicto anno Papiæ jam facta fuerat de ipſo domino Papa Victore. Fuere autem in ipſo Concilio recitatæ litteræ excuſatoriæ Regis * Daciæ, & Regis Norvegiæ, & Regis Hungariæ, & Regis Boemiæ, & ſex Archiepiſcoporum, & viginti Epiſcoporum, multorumque Abbatum tam Claravallenſium, quam aliarum Congregationum, atque Præpoſitorum: in quibus omnibus litteris continebatur, ipſos Reges cum univerſis eorum provinciis, & prædictos Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & Præpoſitos velle ſe tenere præfatum dominum Victorem pro Papa & domino, & ſe velle ratum habere totum, quod dominus Victor ſtatuit in ipſo Concilio cum aliis ſibi præſentibus.* Sed veritate cognita, reſilierunt ex iiſdem plurimi. Pergit auctor:

* Rex.

* ſ. Daniæ

In ipſo etiam Concilio fuere excommunicati dominus Hubertus Mediolanenſis Archiepiſcopus una cum Conſulibus Mediolani, & Epiſcopus Placentinus, & Epiſcopus Brixienſis, & Placentiæ & Brixiæ Conſules, omneſque ipſorum conſiliarii, ac etiam omnes illi, qui interfecerunt Moguntinum Archiepiſcopum, & qui in ejus morte conſenſerunt, & Epiſcopus Bononienſis... depoſiti fuere irrecuperabiliter. Epiſcopus vero Paduanus, & Epiſco-

pus

Digitized by Google

pus . . . uſque ad Kalend. Auguſti termino eis dato ab officio ſuſpenduntur. Et hæc acta ſunt in die Jovis, cum Concilium uſque ad ipſam diem perduraſſet, in qua die fuit tunc feſtum ſancti Jacobi Alphei. Hæc auctor addictus Victori pſeudopapæ, contra Catholicum Pontificem Alexandrum.

XVII. Hoc eodem anno in Dania Rege creato Waldemaro, per eum idololatria Rugianorum eſt ſublata, & aliorum finitimorum populorum, cultuſque Chriſtianæ religionis mirifice propagatus, adhibito ad opus Abſalone ſuo collactaneo, Epiſcopo Roſchildenſi. Quæ cuncta cum exactiſſime ſicut & ornatiſſime deſcribantur a Saxone Grammatico; tamen cum abſque ulla temporum nota, ceu abſque oculis, ejus in tenebris excutit hiſtoria: aliunde eſt nobis aperienda ad tempora inſpicienda feneſtra. Extant res geſtæ Willelmi Roſchildenſis Abbatis ab ejus diſcipulo quam fideliſſima ſcriptæ, ex quibus iſta depromimus: (a)

(a) *Apud Sur. t. 2. die 6. Apr.*

Anno a nato Salvatore MCLXI. regnum Daniæ obtinuit Vvaldemarus, Canuti Regis & martyris filius, qui Vvandalos a regni ſui finibus propulſavit. Nam ſæpe illos infeſtos patiebatur, utriuſque ſexus homines, & prædam multam ſecum abducentes. Tandem vero etiam Chriſtianæ religioni eos coegit colla ſubmittere. Per id tempus Roſchildenſi Eccleſiæ cum multa laude præſidebat Abſalon Epiſcopus, vir magni conſilii, Cleri decus, mœrentium & afflictorum conſolator, Religioſorum pius amator, totius populi rector modeſtus, advenarum & pauperum benignus ſuſtentator, Vvandalorum ſtrenuus debellator, religionis Chriſtianæ ornamentum, exemplar ſobrietatis, forma pudicitiæ, veræ nobilitatis & probitatis inſigne ſpeculum, lucerna fulgens in templo Dei, ejuſque columna fortis & immobilis. In ejus diœceſi erat cœnobium Canonicorum in inſula, quam Ezebil vocant, non longe diſtante ab oppido Roſchildenſi, mari undique cincta, & ipſe qui-

Waldemarus Rex Daniæ creatus.

Abſalonis Ep. Roſchildenſ. dignæ laudes.

PAGIUS XII. Ad num. XVII. & ſeq. Baronius loquitur de *Sancto Vvillelmo* Ordinis Canonicorum Regularium ſancti Victoris, qui, ut in ejus Vita a quodam ejus diſcipulo ſcripta, & in Actis SS. Bollandianis ad diem VI. menſis Aprilis recitata, dicitur cap. 3. ab *Abſalone* Epiſc. Roſchildenſi, Paganorum maximo perſecutore & Ordinis Clericalis ornamento, creatus eſt hoc anno Abbas Roſchildenſis; de cujus virtutibus & Canonicorum collapſa diſciplina, in integrum ab eo in Dania reſtituta, legendus citatus Anonymus Auctor ejus Vitæ.

S. Vvilhelmus Abbas Roſchildenſis floret in Dania.

XIII. Manuel Orientis Imperator, ubi accepit Alexandrum III. a Ludovico Galliæ Rege Pontificem agnitum eſſe, ſcripſit ad Ludovicum Epiſtolam XLVIII. relatam a Ducheſnio Tom. IV. pag. 572. inter Epiſtolas diverſorum *de Rebus Francicis*: *Quoniam*, inquit, *divina providentia placuit, tam longinquam atque vetuſtam affectam parentelam noſtram & amicitiam, per aliam propinquiorem conſanguinitatem renovare, & veluti quodammodo repubeſcentem reddere, in eo quod de nobiliſſima prole veſtra imperium noſtrum conſortem ducere decrevit, filiam videlicet R. nobiliſſimi Principis Antiocheni, unius quippe ex honoratiſſimis Imperii noſtri Principibus quam Imperiali diademate magnifice inſignivimus; juſtum eſt deinceps nos & ſcriptis & internunciis invicem frequentius viſitari. Quamobrem literas nobilitatis veſtræ ſuſcipientes, in quibus continebatur, quoniam coadunatione Eccleſiarum, cæterarumque nobilium perſonarum a vobis tractatum, confirmatumque eſt, quaſi juſtum Papam ſanctiſſimum Alexandrum ſuſcipiendum eſſe, quem vos utique quaſi Patrem, Summumque Pontificem ſuſcepiſtis, & ideo noſtro Imperio ſcripſiſtis, quatenus ei condecentem honorem, & amorem, utpote tali tantoque viro exhiberet, hoc noſtrum vobis Imperium reſcribit. Antea quidem addiſcebat Imperium noſtrum de ſtatu ſapientiæ, ſobrietatiſque ipſius: nunc vero tale de ſanctitate ejuſdem teſtimonium ſuſcipiens ſcripto tanti viri, qualis vos eſtis, tum præclara corona inſigniti, tum fide & veritate decorati, & conſanguinitatis propinquitate & amicitia Imperio noſtro obligati, credibile & receptibile teſtimonium veſtrum decernimus, & condignam reverentiam ipſius Sanctitati exhibemus, & orationum ejus participes fieri optamus.* &c.

Manuel Imp. Alexand. III. Pontif. Rom. agnoſcit.

XIV. Cupiebat *Manuel Imp.* revocare Græcos ad inſtituta & ſubiectionem Romanæ Eccleſiæ, uti ante eum jam in votis habuerat Joannes ejus deceſſor. Extant enim Petri Venerabilis Epiſtolæ XXXIX. & XL. libri ſecundi, quarum prior *Joanni Imp.* & poſterior *Patriarchæ* Conſtantinop. ſcripta, & utraque a Baronio anno MCXIX. num. XVIII. & ſeqq. recitatæ, pro reſtitutione cœnobii Cluniacenſium, quod erat Conſtantinopoli, & in priori Petrus Cluniacenſis Abbas Joannem Imp. ſuſcipit in confratrem, & comparticipem omnium ſpiritualium beneficiorum Congregationis Cluniacenſis, quemadmodum & alii Catholici Principes jam ſuſcepti erant. Conſtantinopoli etenim, quemadmodum & in reliqua Græcia Baſilicæ erant, & varia Latinorum Religioſorum monaſteria, quibus Romanis moribus & ritu Latino vivere, reliquaque ſacra ad Pontificum normam celebrare permittebatur, quod neutiquam conceſſum fuiſſet, ſi eorum mores & dogmata, velut hæretica improbaſſent, ut inquit Allatius lib. 2. de Conſenſ. Eccleſ. Occident. & Orient. cap. 21. num. 2.

Non minus in Eccl. Rom. propenſus quam Joannes deceſſor.

XV. Anonymus Caſinenſis in Chron. ad hunc annum habet: *Incarcerati de Sicilia per vim liberati ſunt. Buterèa rebellata eſt, ſed Rex eam capiens deſtruxit. Menſe Auguſti luna duodecima obſcurata eſt*; luna duodecima juxta calculum Eccleſiaſticum, non vero juxta motus cœleſtes, quæ eclypſis a Calviſio in Opere Chron. ſecundum calculum mathematicum computata. Ceccanus in Chron. ad hunc Chriſti annum & indictionem IX. ait: *XVII. Kal. Februarii in aurora fuit ingens terræ motus. Comes Robertus intravit terram uſque Tarentum. Comes Andreas relicta terra ivit Conſtantinopolim, & multi Comites conjunxerunt ſe Comiti Roberto,* de Loritello cognominato. De bellis intra Siciliam, poſt *Majonem* Ammiratum anno ſuperiori interfectum geſtis, legendi Faſellus lib. 7. poſterioris decadis, pag. 418. & ſeqq Fal-

Sicilia diſſenſionibus turbata.

can-

Digitized by Google

quidem locus peramœnus erat, pratis virentibus, & diverſis nemorum arboribus oblectans oculos animoſque illic degentium. Attamen id temporis pauci illic morabantur Fratres, & ii ipſi fruſtra Regulares dicti, cum a Regulari diſciplina multum deflexiſſent.

XVIII. *Cernens autem venerabilis Epiſcopus Abſalon illorum mores a religione prorſus abhorrere, mœrebat animo, ferebatque indigna diabolica fraude deceptos vitam prorſus mundanam vivere. Cœpit itaque ſecum crebro pertractare, qua ratione poſſet illi Eccleſiæ conſulere, atque illic degentium mores in melius reformare. Redit tandem in memoriam familiaritatis & amicitiæ, quæ illi olim interceſſerat cum VVillelmo viro religioſo, cum Pariſiis litteris operam daret. Sciuſque illum virtutibus & ſanctis moribus ornatum, deliberavit illi ad ſe accito tradere locum memoratum: mittitque illic Saxonem Præpoſitum Roſchildenſem, virum honeſtum (is eſt ille, qui cognomento Grammaticus dictus hiſtoriæ Danicæ libros ſexdecim ſcriptos reliquit) qui a S. Genovefæ collegio petat dominum VVillelmum cum aliis tribus Fratribus mitti in Daniam; quibus etiam locum opportunum ſe Epiſcopus daturum pollicebatur.* Quomodo autem idem Willelmus ſua ſanctitate illas provincias illuſtra- S. Willelm. Pariſiis vocatur in Daniam.

PAGIUS candus in Hiſt. de Siciliæ Calamit. ac Summontius lib. 2. Hiſtoriæ Neapolitanæ.

XVI. *Fridericus Imp. Mediolanum iterum aggreditur.* Germani, qui anno ſuperiori in Conventu Papiæ congregato Mediolanenſes rebelles declaraverant, præſenti omnem operam in iis debellandis poſuere. Interim *gens Teutonica*, inquit Otto Morena, *maxime fremens, quod Imperator adeo cum paucis Teutonicis relictus erat in Lombardia, quod plenarie non valebat expugnare Mediolanum, ad ejus auxilium obnixe ſe præparavit. Inter quos fuit Landgravius cognatus Imperatoris* (qui uxorem duxerat Juditham Suevam, Friderici Imp. patruelem, filiam ſcilicet Conradi Romanorum Regis) *& Conradus Comes Palatinus de Rheno frater Imperatoris, atque Fredericus frater Regis Conradi, qui fuit patruus Imperatoris; Dux de Rotemburgo, qui duxerat ſecum ultra ſexcentum milites bene armatos. Rainaldus quoque Cancellarius, & tunc electus Archiepiſcopus* Coloniæ, *duxit ſecum ultra quingentos milites. Filius quoque Regis Bohemiæ una cum Duce Bohemiæ patruo ſuo* (erant tunc duo Bohemiæ Principes quorum major natu Rex, & junior Dux appellabatur, ſed hic Dux ſupremus Princeps regionis non erat) *ultra trecentos equites duxit. Alii etiam multi Epiſcopi, Marchiones, Comites & alii Nobiles in Lombardiam ad Imperatoris auxilium venerunt.* Bohemiæ Rex in Italiam non venit, ſed tantum ſe ſe per literas excuſavit, ut Morena, & poſt eum Triſtanus Chalcus aſſerunt. Dein *Imperator*, uti narrat Morena, *die Lunæ, qui fuit tertio Kalendas ſequentis menſis Junii, in feſto S. Maximi cum dictis Principibus & maxima quantitate Lombardorum ſupra Mediolanum tendit, ad eorum ſegetes devaſtandas. Et devaſtaverunt ipſas ſegetes uſque ad S. Caremolum & ad Eccleſiam omnium Sanctorum, quæ eſt in capite Brolii, & Eccleſiam ſancti Barnabæ, & monaſterium S. Dionyſii, fixeruntque ea die caſtra a caſſina Cuadrina de Aliate uſque Morſengiam: ibique per biduum ſtantes omnes ſegetes ex parte Mediolani devaſtaverunt.*

XVII. *Eccleſiæ ſuburbanæ ante an. ſequentem non everſæ.* *In ſequenti vero die Mercurii caſtra mutantes ad S. Dionyſium hoſpitati ſunt.* Hinc apparet, ante ſecundam Mediolani obſidionem ſuburbia everſa non fuiſſe, aut ſaltem Eccleſias in iis ſitas, ſicuti neque in prima obſidione, quæ anno MCLVIII. facta, quod & Morena narrat: *Poſtea*, inquit, *ſequenti die Mercurii, qui fuit anno MCLVIII. indictione VI. & qua fuit tunc ſexta die menſis Auguſti, equitavit dominus Fridericus Imperator una cum Rege Bohemiæ & Cremonenſibus atque Papienſibus, nec non & Laudenſibus, aliorumque Principum maxima multitudine, ac ſuper Mediolanum caſtra metatus fuit. Itaque ipſo die Mercurii ipſemet dominus Imperator apud Eccleſiam, quæ dicitur Omnes Sancti, quæ eſt Eccleſia Templi & extat ipſa Eccleſia in capite Brolii. Rex vero Bohemiæ intra monaſterium ſancti Dionyſii hoſpitatus eſt. Cæteri autem Principes ab ipſo S. Dionyſio uſque ad puſterlam S. Euphemiæ hoſpitati ſunt.* Omnes itaque iſtæ Eccleſiæ annis MCLVIII. & MCLXI. adhuc ſubſiſtebant juxta teſtimonium Morenæ, qui viſa a ſe ſcribit. Adhæc Morena Bohemiæ Principi titulum Regis ab ipſo primæ Mediolanenſis obſidionis initio tribuens invicte refellit eos, qui aſſeruere Bohemiam in Regnum erectam non eſſe ante annum ſequentem.

XVIII. *Obitus Geyſæ II. Hungariæ Regis.* *Geyſa* II. filius Belæ Regis Cæci, ac Hungariæ Rex *migravit ad Dominum anno Domini MCLXI. pridie Kalendas Junii. feria quinta*, inquit Thwroczius in Chron. Hungarorum cap. LXV. qui addit eum regnaſſe annos XX. & aliquot menſes. Ei ſucceſſit *Stephanus* III. filius. Geyſa Rex paulo antequam moreretur, miſit Oſbertum Nuncium ſuum ad Ludovicum VII. Franciæ Regem cum literis Tom. IV. Ducheſnii pag. 578. ad eum directis, in quibus ait: *Alexandrum, quem univerſalis Eccleſia & Veſtra Regia dignitatis auctoritas confirmavit, & confirmatum recepit, ſicut per Nuncios meos mandaſtis, confirmavi, recepi & ab hoc nullo modo diſſentire propoſui*, &c. *Votum itaque veſtræ fraternitatis amicitiæ firmiter facio, quatinus ſi prædictus Imperator vobis aut regno veſtro aliquid mali machinari voluerit, ego regnum ejus in manu forti devaſtando aggrediar. Hoc idem a vobis tanquam ab amico confidenter expectans.* Porro licet in Auctario Aquicinctino mors Geyſæ in annum MCLXIII. perperam differatur, de Stephano tamen ejus filio ac ſucceſſore accurate traditur: *Habens uxorem filiam Henrici Auſtraſiorum Marchionis, qui fuit frater Conradi Imperatoris.*

XIX. *Abdelmumen excurſionem in Hiſp. facit.* *Anno Hegiræ DLVI*, uti narrat Nowairius, *Abdelmumen* Almohadum Imperator primum in propria perſona in Hiſpaniam transfretavit, & ad montem Calpe dictum, hodie *Gebaltarek* excurſionem fecit, ibidemque oppidum ædificavit, dictum hodie *Gibraltar*. Mauri qui Hiſpanias incolebant, magna ex parte ſe ſe ei nullo negotio ſubjecere, & Granata, quæ obſiſte-

ſtravit, auctor late proſequitur. At de converſione Gentium & idololatriæ evulſione dicendum inferius ſuo loco.

Se-

PAGIUS ſiſtere volebat, jugum ſubire coacta fuit. *Abdelmumen* Chriſtianos ex oppidis ab illis in Hiſpania occupatis ejecit, & *Almeriam* in ſuam iterum poteſtatem redegit, inquit idem Noweirius.

I. Alexand. Papæ in Gallias navigatio.

SEquitur annus milleſimus centeſimus ſexageſimusſecundus, Indictione decima, quo Alexander Papa perſecutionem vitans Friderici Imperatoris, in Galliam navigavit. Quanam autem neceſſitate compulſus audi Neubrigenſem: (a) *Cum enim illi*, Alexandro videlicet, *ut ſuperius dictum eſt, præter terras Alemanniæ Imperatoriæ ſubditas poteſtati totus in hic quæ Dei ſunt, Orbis pareret Latinus; viis tamen obſidentibus Octaviani ſatellitibus, & vel eum adeuntes, vel redeuntes, ab eo, ſi qui forte inciderent, rebus omnibus ſpoliatos carcerale quoque cuſtodia mancipantibus, rariſſimus ad illum poterat eſſe acceſſus; unde nec ipſe poterat, ut volebat & decebat, fungi ſummo ſacerdotio, & longius Apoſtolicæ brachium* * *oſtendere poteſtatis. Hujus rei gratia mari ſe credens, & cum ingenti periculo provincias adiens Occidentis, occurrentibus ei Præſulibus & nobilibus Gallicanæ Eccleſiæ, multorum deſideriis expectatus advenit.* Hæc de ratione Alexandri navigationis in Gallias Neubrigenſis. At quomodo iſta ſingula ſe habuerint, Acta vitæ ejus antiquitus ſcripta, & in Vaticana bibliotheca, recondita docent. Hæc plane una conſolatio reliqua, quod voluminibus epiſtolarum ejus deperditis, ex quibus tanti Pontificis res præclare geſtæ illuſtrare magnopere potuiſſent Annales: ex iiſdem Actis Pontificatus ejus tamquam lucerna, pertenui luce licet, eædem non remanſerint prorſus obſcuræ. Habentur hæc ibi:

(a) Neubr. l. 2. c. 24.

* al. extendere.

II. *Præterea diſpoſitum iter Pontificis eo tempore ſit diſturbatum & impeditum eſt: ſed modico ſpatio temporis reparatis omnibus, & præparatis aliis, quæ ad ipſum iter neceſſaria videbantur: infra octavas Nativitatis Dominicæ juxta montem Circeum in faucibus Legalæ cum fratribus ſuis mare intravit, & in feſto S. Agatiæ, remigante Domino, apud Genuam applicuit. Ubi contra prohibitionem Friderici Imperatoris ac perſecutoris Eccleſiæ, ab universo Clero & populo cum honore & gloria ſuſceptus eſt, atque tractatus. Exivit ergo e Genua in Dominica Paſſione, & cum omni jucunditate navigans venit ad inſulam de Liguries in ſabbato Palmarum: ubi præ nimia tempeſtate maris coactus eſt Reſurrectionem Domini celebrare. Sequenti vero quarta feria pervenit ad Eccleſiam Magalonam, in qua majus altare, auctore Domino, ſolemniter dedicavit. Et quoniam locus eo tempore pro ſuſcipiendis hoſpitibus nimium erat arctus, & multitudo maxima Prælatorum adventum ipſius Pontificis extra inſulam nimio præſtolabatur affectu: ad populoſam montis Peſſulani villam aſcendere dignum duxit.*

Janvenſ. optime de Alex. Pont. meriti.

Ingreſſus Alex. in montem Peſſulan.

III. *Albo itaque palafræno, & cæteris Pontificalibus inſigniis de more paratus, Alexander Papa equum præ nimia populorum frequentia vix aſcendere potuit, & eum in directum tenere. Tanta enim cunctorum ad ejus veſtigia concurrentium improba & importuna erat impreſſio, ut beatum eſſe ſe crederet, qui vel fimbriam clamydis ejus non ſine multo conamine poſſet attingere. Occurrente igitur ſibi domino villæ ipſius cum Baronibus, & decora militia, & officium ſtratoris per milliarium exhibente, cum proceſſione eamdem villam intravit. Ubi inter Chriſtianos nobiles, qui accedebant ad ejus veſtigia, quidam Sarracenorum induſtrius Princeps cum ſociis ſuis reverenter acceſſit, & deoſculatis pedibus ejus, fixis genua coram eo, & inclinato capite tamquam ſanctum & pium Chriſtianorum Deum, ipſum Pontificem adoravit. Locutus eſt autem ipſe Pontifici ex parte domini ſui Mahometanorum Regis, qui miſerat eum ad partes illas pompatice, in lingua ſua barbarica, ſed per interpre-*

PAGIUS SÆC. XII. Anno Eræ Hiſpan. MCC. Anno Hegiræ DLVIII. inchoato die 10. Decemb. fer. 2. A. C. 1162.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6655.

☉ 23. G. ☽ 4. P. 8. April. Indict. 10,

JESU CHRISTI 1162.

ALEXANDRI III. PAPÆ 4.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 11. IMP. 8.

MANUELIS COMNENI IMP. 19.

I. ANnum I. ad V. Ducheſnius Tom. IV. pag. 412. refert Hiſtoriam Ludovici VII. Franciæ Regis ab anno MCXXXVII. uſque ad annum MCLXV. perductam, in qua pag. 416. dicitur: *Venerabilis Papa Alexander ad Gallicanas partes proficiſcens, apud Montem Peſſulanum tranſmeavit. Cujus adventum poſtquam ad aures domini Ludovici Regis fama detulit, conſilio quid ſuper hoc faceret, exquiſito, memorandus Rex dominum Theobaldum Abbatem ſancti Germani Pariſienſis ad ipſum deſtinavit.* Paulo poſt: *Eiſdem diebus Ludovicus Rex Alexandrum Papam in Paſtorem cum omni regno Franciæ ſuſcepit. Cujus rei fama circumquaque regiones pervolans, Conſtantinopolitanus & Hiſpaniæ Imperatores, Rex Angliæ, Rex Hieroſolymitanus, Rex Siciliæ, Rex Hungariæ, omneſque Reges Chriſtianorum, ſequentes Regis Ludovici exemplum, cum debita reverentia eumdem ſuſceperunt.* Baronius loca per quæ tranſivit, ex

Alexander III. in Galliam venit.

tem cuncta expoſuit, quæ dicere voluit. Cui Pontifex benigne & diligenter reſpondit, ipſumque plurimum honoravit, & circa pedes ſuos inter honoratos conſidere fecit honorifico. Videntes autem hæc univerſi qui aderant in conſpectu ejuſdem Pontificis, valde mirabantur, & dicebunt ad invicem illud propheticum: (a) Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſervient ei. Vidiſti, Lector, Dei opera: non ſolum Chriſtianos Reges, ſed & Sarracenos aſſurgere, & legatione honorifica venerari Catholicum Papam, cum illum impius Imperator dire perſequitur. Pergant

(a) Pſ. 71.

Alexand. Pap. de ſua electione ſermonem habuit.

Acta: Adveniente autem Dominica die, Pontifex ad majorem Eccleſiam celebraturus acceſſit, & undique virorum & mulierum univerſa multitudine confluente, poſt ſermonem ad populum, poſt juridicæ electionis ſuæ narrationem, & ſchiſmaticorum procacem perfidiam, in perſonas Octaviani hæreſiarchæ, & eorum complicum excommunicationis ſententiam ſolemniter innovavit.

IV. Eo tempore in tota Aquitania, & circumpoſitis locis valida fames in tantum excrevit, ut præ nimia ciborum indigentia infinita hominum multitudo morte inevitabili deperiret. Unde univerſos Gallos tremor vehementer invaſit, ne ipſorum terras ſimiles cruciatus invaderet. Qua de cauſa Pontifex adventum ſuum Regi Francorum ſignificare curans, duos ex fratribus, videlicet A... Portuenſem Epiſcopum, & I... diaconum Cardinalem in ſancta Maria in Coſmedin, ad ejus præſentiam delegavit, quatenus veritate ejus adventus præcognita certificaretur, ad quas regiones ſui regni de ipſius conſilio accederet moraturus. Quos idem Rex pro beati Petri reverentia reverenter ſuſcepit, & honeſte tractavit: & habito conſilio, ad dominum Alexandrum, quem

Nuntii ad Regem Franc. de adventu Pont.

in patrem & paſtorem animæ ſuæ jam ſuſceperat, eos cum læto reſponſo, & multa jucunditate remiſit. Eis itaque ad præſentiam domini ſui, & collegium fratrum ſuorum redeuntibus; expoſitis eis quæ in reſponſo ab ipſo domino Rege acceperant: gaviſi ſunt omnes gaudio magno. Exivit ergo Pontifex a Monte Peſſulano in proximo menſe Junii, & per Aloxiacum atque Meniacum, & * Aniceanum tranſitum faciens, Alverniæ partes intravit, & in vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ apud Claromontem cum omni proſperitate, Domino auctore, pervenit.

V. Interea Fredericus videns totum mundum poſt Alexandrum currere, orthodoxos Reges & Principes Orbis ei tamquam Romano Pontifici honorem & reverentiam exhibere: erubeſcebat in ſeipſo, & propria eum accuſante conſcientia, confundebatur, & terrebatur. Verecundabatur autem ab incepto malo deſiſtere, quia præ cæteris ſuis anteceſſoribus fortis ac potentiſſimus erat, & fere jam totam Italiam ſibi ſubjugaverat. Ex altera vero parte dubitabat plurimum ac timebat de amiſſione Imperialis Curiæ, ſi dominus Alexander Papa ſuis temporibus prævaleret. Poſitus ergo in tantæ ambiguitatis lubrico: apud ſe cogitavit, ſicut homo hujus ſæculi prudentiſſimus, ſagax, & callidus qualiter poſſet Alexandrum, & idolum ſuum Victorem judicio univerſalis Eccleſiæ pariter dejicere, & perſonam tertiam in Romanum Pontificem ordinare. Et quoniam unicuique proprium eſſe ſolet, ut qualis ipſe fuerit, tales ſibi conjungere velit: adſcivit Comitem Henricum Trejenſem, de quo maxime confidebat, & revelans ei cogitatus ſuos, traxit ipſum ad ſuam voluntatem, & coadjutorem & cooperatorem ſuæ deliberationis fecit. Comes autem taliter ab Imperatore inſtructus, & taliter informa-

Quæ doloſe meditatus ſit Imp.

PAGIUS Codice Vaticano notavit. Ait eum in feſto Sanctæ Agnetis apud Genuam applicuiſſe, ab ea urbe exiviſſe in Dominica Paſſionis, & tandem perveniſſe ad Eccleſiam Magalonam. Poſt multa interpoſita ait: Exivit Pontifex e Monte peſſulano in proximo menſe Junii, & per Alexinenm (legendum, Aleſtum) atque Miniacum (legendum Mimatum) & Anicanevum (legendum, Anicium) tranſitum faciens Alverniæ partes intravit, & in vigilia Aſſumptionis B. Mariæ apud Claramontem cum omni proſperitate, Domino auctore pervenit.

II. Fridericus Imp. ubi accepit, Alexandrum III. deceſſorum ſuorum exemplo Galliam petiiſſe, hanc ad Regis Franciæ Cancellarium Epiſtolam dedit, quæ extat inter Epiſtolas diverſorum de Rebus Francicis Tom. IV. Ducheſnii pag. 579. Fridericus Dei gratia Romanorum Imper. & ſemper Auguſtus, dilecto amico ſuo Hugoni venerabili Epiſc. Sueſſionenſi & Regis Francorum Cancellario ſalutem cum intima & ſincera dilectione. In veritate audivimus, quod Rolandus

Friderie. fruſtra laborat ut a Rege non recipiatur.

quondam Cancellarius (in Pontificatu Alexander III. dictus), qui propter fideles noſtros circa Romam non habet, nec invenit, ubi caput ſuum reclinet, periculis maris ſe ipſum cum ſuis pſeudo-ſequacibus commiſerit, ut terram Francigenarum intret, eamque ſchiſmaticæ pravitatis errore, utpote manifeſtus Dei & Eccleſiæ & Imperii inimicus, commaculet, & ſpoliet: ut etiam quomodocumque corradat viginti millibras & amplius, unde creditoribus ſuis debita perſolvat, quia ſub alieno ære valde graviter ipſe laborat. Rogamus itaque tuam dilectionem intime & pleno affectu movemus, quatinus prædictum ſchiſmaticum, noſtrum & totius imperii atrocem inimicum, nullo modo recipias, nec recipi ab aliquo permittas; Regique Francorum bona fide conſulas, ne ipſum, vel aliquem de ſuis Pſeudo-Cardinalibus vel Nunciis recipiat. Tantum enim ac tale odium inter noſtrum imperium & ſuum regnum exinde poſſet oriri, quod non de facili compeſcere poſſemus aut ſedare.

III. A num. V. ad XII. Fridericus Imp. uti refert

matus, ad propria rediit, & accedens ſicut tentator ad dominum ſuum Regem Francorum, virum ſiquidem pium, & columbinæ ſimplicitatis, fraudulenter ſuggeſſit ei ex parte ipſius Imperatoris bonum ſimulatum, de reformanda pace Rom. Eccleſiæ, in hac verba:

VI. Obtentu pacis congreſſus indicitur. *Vult Imperator inſtructus contemplatione divini amoris hoc bonum opus vobiſcum hoc modo agere, ut vos duo majores Principes Orbis conveniatis in unum apud Aveaſonem, in confinio regni veſtri & Imperii ſui, cum majoribus perſonis tam clericis, quam laicis Imperii, & regni veſtri. Et ipſe quidem adducet ſecum Octavianum cum ſequacibus ſuis, & vos Alexandeum cum ſuis nihilominus habeatis. Poſtquam vero vos duo cum utraque parte in præſentia tantorum virorum conveneritis, & electio utraque diligenter audita fuerit, per illic congregatam Eccleſiam Gallicanam, Italicam, & Teutonicam decernatur de utroque quod melius & utilius videbitur ſtatuendum & ordinandum.*

Circumvenitur Rex pius a doloſo Imp. *Et quoniam bonus viſus eſt ſermo iſte de reformanda pace Eccleſiæ prædicto Regi, ſicut vero Iſraelitæ, in quo non eſt dolus, quoniam ab ipſa diſcordia mala plurima per omnes Eccleſias pullulabant: in bona ſimplicitate ſua conſenſit perſuaſionibus ipſius Comitis, promittens ei, ut ex parte ſua Imperatori ſecuritatem præſtaret ſuper iis, quæ ſibi ſuggeſſerat. Cum igitur hæc a domino Rege Comes impetraſſet: ilico rediit ad Imperatorem in Lombardia exiſtentem, & fecit ei juramentum ex parte Regis, ſicut dictum eſt ſuperius. Exiit ergo malus ſermo per univerſas Italiæ civitates dolentibus Catholicis & timentibus in facto ipſo, niſi Dominus conſilium ipſum præmeditatum adverſus antiquam Eccleſiæ libertatem infatuaret. Appropinquante autem ſtatuta die,*

cum univerſa multitudine Principum ſuorum & militum armatorum Imperator Fredericus acceſſit ad locum, & Octavianus cum ſchola complicum ſuorum ſecutus eſt eum quoque. Rex Francorum cum Primatibus, Epiſcopis, atque Baronibus ſuis ad eumdem locum nihilominus feſtinabat, & Alexandrum Pontificem apud Salvianum habuit obviam: in quo loco ſe invicem honorantes, ut ſimul ad colloquium ipſum proficiſceretur, per biduum tractaverunt.

Sed quoniam omnino videbatur indignum, & ſanctorum Patrum ſtatutis contrarium, ut ſanctiſſimus Pontifex & prima Sedes aliquod deberet humanum ſubire judicium: viſum eſt omnibus, ut de melioribus Eccleſiæ Rom. mitterentur illuc ea tantummodo cauſa, ut per omnes electio domini Alexandri canonica monſtraretur, & electionem Octaviani tamquam poſteriorem, nullius fuiſſe momenti, nihilominus probaretur. Miſſi ſunt ergo a Pontifice Romano A . . . . Portuenſis Epiſcopus, H . . . . tituli Sanctæ Crucis, I . . . . Sanctæ Anaſtaſiæ, & I . . . . ſancta Maria in Coſmedin, & R . . . . S. Theodori diaconi Cardinales cum Rege ad ſupradictum locum. Et illis abeuntibus, Pontifex cum reliquis fratribus Aquitaniæ ad monaſterium Dolenſe devenit. Rex autem comitatus a principalibus perſonis ſuis, poſtquam pervenit apud Divionem, proceſſit uſque ad Montem Saonis, qui Teutonicos a Francigenis dirimebat, expectans, quid ſibi de cauſa ipſa Imperator vellet proponere. VII. Mittuntur Card. ad Imp. & Reg.

Tunc hæreſiarcha Octavianus videns Eccleſiæ Romanæ perſonas cum Eccleſia Gallicana contra opinionem ſuam veniſſe, & adverſum ſe conſtantiſſime ſtare: valde perterritus eſt, & de facto ſuo cœpit penitus deſperare. Quocirca vertens ſe Querela Octaviani apud Imp.

PAGIUS *Frideric. tentat creare alium Pap. & duos jam creatos deiicere.* fert Baronius ex Codice Vaticano, videns orthodoxos Principes Alexandro III. tanquam Romano Pontifici reverentiam exhibere, decrevit tam Alexandrum III. quam Victorem idolum ſuum deiicere, & perſonam tertiam in Romanum Pontificem ordinare. Quamobrem adſcivit *Henricum* Comitem Trecenſem, cui maxime confidebat; Comes autem ab eo informatus venit ad Ludovicum Franciæ Regem, & fraudulenter ſuggeſſit ei bonum ſimulatum de reformanda pace Romanæ Eccleſiæ in Conventu ea de re celebrando. Appropinquante autem ſtatuta die *Fridericus* acceſſit ad locum deſignatum, ſicuti Antipapa ac Rex Francorum, qui Alexandrum III. apud *Silviniacum*, non vero apud *Salvianum*, ut habetur apud Baronium num. VI. habuit obviam, ibique *per biduum tractaverunt*. Viſum fuit ut mitterentur illuc, qui oſtenderent electionem Octaviani nullius fuiſſe momenti. Illis abeuntibus Pontifex ivit *ad monaſterium Dolenſe*, & Rex proceſſit uſque ad montem *Saonis*, qui Teutonicos a Francis dirimebat. Cum tam Pontifex, quam Francorum Rex valde turbati eſſent, quia videbatur maxima Imperatoris potentia, ex inſperato in eorum auxilium venit Anglorum Rex, & famis inedia, quæ tunc contigit, coegit exercitum ad propria remeare. Subdit idem Anonymus apud Baronium num. XI. Regem Anglorum Alexandrum Papam viſitaſſe *in Bobienſi monaſterio commorantem*; ſed locus corruptus; monaſterium enim illud ſitum in Italia, & jam idem Anonymus ſcripſerat Papam ſeceſſiſſe ad monaſterium Dolenſe, quare loco, *in Bobienſi Monaſterio*, legendum, *in Dolenſi Monaſterio*.

Nunc hæc ex aliis confirmanda. Ducheſnius Tom. IV. in Epiſtolis de Rebus Francicis pag. 595. unam refert Hugoni Sueſſionenſi Epiſcopo ab Alexandro III. *Mimata IX. Kalend. Auguſti* datam, in qua prudentiam tuam, inquit, *exhortamur in Domino, quatinus chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum Regem cum omni ſin-* IV. *Alen. III. monet Ludovicum Reg. ne interſit Conventui a Friderico indicto.*

ad Imperatorem, dixit ei: Ille adverſarius meus dedignatus eſt huc venire, & in cauſam meam, quæ in conſpectu tuo judicata eſt in concilio Papienſi, & approbata, permittis iterum judicari & pertractari. Tunc Imperator attendens verba ipſius Octaviani, valde turbatus eſt viſus, & adverſus Regem Francorum loqueus, ſi per internuntios in hæc verba prorupit: *Ecce videris me jam decepiſſe, & contra juramentum conventionis manifeſte veniſſe, cum illum Papam, ſicut promiſiſti, in hunc locum non adduxiſti.*

VIII. Quæ ad querelas Imp. Rex Franc. reſponderit.

Cui Rex, habito cum ſuis conſilio, in hunc modum reſpondit. *Quamvis abſentiam Pontificis juſte ac rationabiliter valeamus excuſare; ne tamen honori commiſſi mihi regni, aut famæ aliquo modo derogetur, & ne fallaciæ notam juſte vel injuſte poſſim incurrere: ego abſque mora ipſum Pontificem cum ſuis fratribus abſque dolo & fraude ad hunc locum vocabo, & adeſſe faciam.* Miſit itaque Rex citiſſime, ſicut promiſerat, Nuntios ad Alexandrum, ut cum ſuis fratribus ſine mora ad eum veniret, niſi vellet eum in captione Imperatoris, prout inter eos conſtitutum fuerat, detineri.

Alexand. Papa cum ſuis in anguſtia poſitus magna.

Quo audito, Pontifex & fratres ejus attendentes, Regem Francorum doloſis circumventionibus fuiſſe deceptum: valde in ſeipſis turbati ſunt: & proſpicientes graviſſima ſibi undique imminere pericula magno timore timuerunt. Si enim illuc, humanum judicium ſubitari, pergerent: Eccleſiæ libertatem per violentiam periclitari cernebant. Quod ſi non irent: pro detentione Regis circa jusjurandum & conventionem, quam cum Imperatore fecerat, perſonarum captivatio eis, & rerum imminuret ſpoliatio. Videbatur ſane maxima ipſius Imperatoris potentia, terribilis, & nimium formidanda: quippe qui Daciæ & Boemiæ Reges cum Ducibus & Principibus ſuis, & cum magna multitudine armatorum militum, ſicut credebatur, illuc ſecum adduxerat, & de prædicto Pontifice, & de Francorum Rege malo jamdiu cogitaverat, ut in ipſo colloquio, poſſet juxta ſuam deſiderium * conſumere.

* f. conſummare.

IX. Reg. Ang. opportunus adventus.

Sed pius & miſericors Dominus, qui non derelinquit ſperantes in ſe, & prava diſſipat conſilia Principum, non eſt paſſus eumdem Pontificem, & pium Regem Francorum in anguſtia maxima poſitos tentari ſupra id, quod poſſent; ſed ex inſperato fecit cum tentatione proventum. Excitavit ſpiritum glorioſi Regis Anglorum, ut in ſubventionem domini ſui, & Francorum Regis cum maxima multitudine virilium pugnatorum adverſus eumdem Imperatorem animoſitate nimia feſtinaret. Immiſit etiam Deus tantum famis cruciatum in exercitum illius, ut præ nimia ciborum penuria unus panis modicus ab e- ſa-

PAGIUS ſtudeas diligentia commonere, ut in fide & devotione quam ſemper circa Eccleſiam Dei, & præſertim hoc tempore demonſtravit, & firmus exiſtat, & exaltationem ſanctæ matris Eccleſiæ ac noſtram, tanquam Princeps Catholicus, & Rex Chriſtianiſſimus, vigilanter intendat. Specialiter autem ſuper eo quod diſpoſuit cum Friderico dicto Imperatore ſe colloquium habiturum, eum diligentiae ammonere non differas, ut quia credimus & timemus colloquium illud tam Eccleſiæ Dei ac nobis ipſis, quam etiam eidem Regi ac regno ſuo multipliciter fieri poſſe damnoſum, ab eo abſtineat, & tale penitus propoſitum derelinquat. Porro loco, *Salvianum*, legendum eſſe, *Silviniacum*, demonſtrat Præceptum a Ludovico VII. Rege datum, & in Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti Sæc. IV. part. I. pag. 90. memoratum, cujus hæc clauſula eſt: *Actum publice Silviniaci, præſente in eadem villa domino Papa Alexandro, anno Incarnati Verbi MCLXII. regni noſtri XXVI.* De Silviniaco legendus Hadrianus Valeſius in Not. Galliarum. Conventum vero illum ad hunc annum pertinere præter citatam clauſulam docet Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 533. qui ad annum MCLXII. ait: *Fredericus Imperator Romanus, Ludovicus Rex Francorum prope Chryſopolim* (ſeu Biſantium) *convenerunt, ut Eccleſiæ Romanæ ſchiſma ſedarent, & quis eſſet præferendus, decernerent.* Ad hæc Chronographus Affligemenſis ad hunc annum ait: *Imperator Fridericus a Rege Francorum invitatus, ut ſublato ſchiſmate Romana Eccleſia pax firma redderetur, Concilium in territorio Veſuntionum in Dola villa ſuper Sanam fluvium in Decollationem S. Joannis Baptiſtæ convocavit* (Dola ſita non eſt ad Saunam ſed Conventus celebrandus erat ad illum amnem, Imperii & Franciæ limitem, ac Dolæ vicinum) *ſed Rege Franciæ ab Imperatore averſo quique ſine effectu, eadem & adhuc graviore permanente diſcordia, in ſua redierunt.* Corruptus eſt Morenæ locus, in quo ait: *æſtatis vero prædicto menſe Auguſto ſtatutum eſt maximum colloquium in Lombardia apud Bezenſonum*; loco enim *in Lombardia*, legendum, *in Burgundia*; imperitus enim Librarius *Bezenſonum* ſeu Veſuntionem ſumens pro *Belinzona* oppido Lombardiæ Burgundiam in Lombardiam mutavit, uti notat Puricellus num. 448. cujus conjectura eo certior, quo Morena hoc tempore in Lombardia ſcribens tam enormiter peccare non potuit.

V. Latona Locus electus, in quo Conventus celebraretur.

Ducheſnius in eodem Tomo pag. 424. fuſe refert ex Hiſtoria Vizeliacenſis monaſterii, quæ ad hanc Hiſtoriam ſpectant: *Henricus Comes Trecenſis*, inquit Hugo Pictavinus Scriptor illius Hiſtoriæ, *partibus favebat Imperatoris, Porro Ludovicus Rex Galliæ, miſit in occurſum Alexandri Papæ Catholicos Legatos ſuos, Theobaldum Abbatem Sancti Germani de pratis, & Cadurcum clericum ſuum. Quorum legationem cum minus optato Alexander ſuſcepiſſet, reverſi Vezeliacum venerunt. Et decidit in lectum ægritudinis Theobaldus Abbas, & mortuus eſt IX. Kal. Auguſti*, &c. *Et ut cognovit Ludovicus Rex repulſam Legatorum ſuorum, iratus pœnituit ſe ſuſcepiſſe Alexandrum, contempto Victore; & ſcripſit per Manaſſem Epiſc. Aurelianenſem ſuper hoc verbo, Comiti Henrico Trecenſi, qui eo tempore ad Germanicum Imperatorem properabat. At il-* le

Digitized by Google

furientibus emeretur pretio unius marchæ argenti. Unde quia ipſe Imperator nec moram ibidem facere, nec malum, quod in corde geſtabat, poterat exercere: occaſionem recedendi ab ipſo honeſtiorem, quam potuit, celeriter ſtuduit invenire. Igitur per Rainaldum Cancellarium, & alios fautores ſuos egregio Regi Francorum locutus eſt in hæc verba: Mandat vobis dominus noſter Fridericus Imperator Romanorum & ſpecialis Romanæ Eccleſiæ Advocatus, quod ad nullos Eccleſiarum Prælatos de cauſa electionis Romani Pontificis judicium facere pertinet, niſi ad eos tantum, qui ſub Romano Imperio exiſtunt: ideoque bonum videtur & juſtum ut cum Epiſcopis & Clero veſtro ad ſummum Imperatorem tamquam amicum & ſocium accedere, & illius ſententiam audire debeatis.

Arrogantia Nuntium Imp. Frideric. ad Reg. Franc.

X. *Quibus verbis auditis, Rex modicum ſubridens, reſpondit ei in hunc modum: Miror prudentem virum vana mihi & fabuloſa verba miſiſſe. An ignorat prædictus Imperator, quod Dominus noſter JESUS Chriſtus, cum eſſet in terris, B. Petro, & per eum univerſis ſucceſſoribus ejus oves ſuas paſcendas commiſit? Nonne audivit in Evangelio ab eodem Dei Filio eidem Principi Apoſtolorum dictum: (a) Simon, diligis me? paſce oves meas. Numquid ſunt hic Francorum Reges, vel aliqui Prælati excepti? An Epiſcopi regni mei non ſunt de ovibus, quas Filius Dei B. Petro commiſit? Et his dictis, vertit habenas equorum cum contemptu, & ſtatim ad arma cum Baronibus, & reliqua militia ſua conſurgens, debiliora regni ſui loca munivit, & tamquam vir prudens & fortis ad ſedem ſuam cum gloria remeavit, propitiante Domino. Fratres vero, Cardinales ſcilicet, qui miſſi fuerant a Pontifice, ad ipſius præſentiam cum gaudio remeantes, narraverunt omnia, quæ ad honorem Dei, ex colloquio & induſtria glorioſi Regis orthodoxi facta fuerant. Unde & exultantes, gratias egerunt Domino noſtro JESU Chriſto, qui cum eis miſericordiam fecerat, & eos de manibus tam potentis hoſtis liberare dignatus fuerat. Imperator autem remanens, in erubeſcentia ſua confuſus, coactus eſt multa famis inedia exercitum ad propria remittere: & ipſe ad regnum Teutonicorum non ſine magna triſtitia remeavit.*

(a) Joan. 21.

Franc. Rex ſcito reſponſo redarguit arrogantiam Imp.

In diebus illis prædictus Rex Anglorum dominum Alexandrum Papam in Bo- XI.

bien-

PAGIUS *lo gratulabundus pro opportunitate reperta, ſubjecit Imperatori, ut fieret colloquium cum Rege, adunatis utriuſque regni Optimatibus & Eccleſiaſticis viris, conteſtatus jure jurando quod Rex, audita utriuſque Apoſtolici electionis examinatione juxta diſcretionem perſonarum utriuſque regni, ſtaret conſilio ſuo, videlicet Henrici Comitis. Et indictum eſt colloquium apud Lovigenuam vicum citra Ararim fluvium in fine regni Franciæ. Et ſtatutum eſt, ut Alexander Catholicus & Victor ſchiſmaticus colloquio adeſſent, & de ſua electione in conſpectu totius Eccleſiæ conferrent.*

VI. *Quod ut cognovit Alexander, miſit ad Ludovicum Regem Legatos, ſcilicet Bernardum Portuenſem Epiſcopum, & Hyacinthum diaconum ſuum, qui Regis iram lenirent, & familiare colloquium inirent. Convenerunt ergo Alexander & Ludovicus apud Silviniacum, qui eſt vicus Monachorum Cluniacenſium* (vulgo dictum *Sonnigny*, ſitum inter Burbonem Erchembaldi & Molinas in pago Burbonenſi, ut videre eſt in Notitia Galliarum Hadriani Valeſii, in voce Silviniacum). *Rex autem Ludovicus rogabat Alexandrum, ut ad conſtitutum veniret colloquium; aut ſi præſentiam Imperatoris abhorreret, ſaltem ad partes illas accederet uſque ad Vergiacum caſtrum, quod erat inexpugnabile. Cui cum Alexander nollet acquieſcere: Ego, ait Rex, & te, & univerſum comitatum tuum ſalvum ducam, & reducam ſalvum ſicut corpus meum. Et cum nec ſic acquieſceret Alexander, veritus dolos Imperatoris, reſpondit Rex: Mirum eſt, quod conſcius juſtitiæ ſuæ ſubterfugis teſtimonium innocentiæ ſuæ, ſeu audientiam. Et abiit Rex ad indictum cum Imperatore colloquium. Nondum autem cognoverat conditiones, quas ex parte ſua Comes Henricus fecerat, cum Imperatore.*

Alexander III. Conventui noluit intereſſe.

VII. *Cum ergo veniſſet Rex ad caſtrum Divionem, occurrit ei Comes Henricus: & tunc primum aperuit ei pactiones, quas cum Imperatore fecerat, dicens: Majeſtatis tuæ reverentiæ, & regni tui conſulens utilitati, domine mi Rex, inii colloquium ſuper Ararim fluvium, quo tu Domine mi Rex, & Imperator Fredericus cum Pontificibus & Abbatibus atque Optimatibus regni utriuſque convenerant, præſente tuo & Imperatoris Apoſtolico, ut ex utraque parte eligerentur viri probatiſſimi tam Eccleſiaſtici, quam militares, qui electionem utriuſque Apoſtolici dijudicabunt: & ſi Rolandi electio fuerit ſanior comprobata, Octaviani electio caſſabitur, & Imperator procidet ad pedes Rolandi. Si autem Victoris electio prævaluerit, Rolandi annullabitur. Tu vero, Domine Rex ad pedes Octaviani venies. Quod ſi victorem Octavianum deeſſe contigerit, Imperator ab eo deficiens Alexandro tuo obediet. Si autem e converſo Alexander defuerit, identidem decidet, & Rex Victori favebit. At vero ſi tua Majeſtas noluerit, nec prædictis pactionibus acquieſcere, nec arbitrio Judicum aſſenſum præbere; ego jure jurando juravi, quod ad partes illius tranſibo, & quidquid de fiſco Regis in feodum habeo, Imperatori tradens, ab illo deinceps tenebo. Stupefactus Rex Ludovicus ad hæc reſpondit: Miror, unde tibi fiducia, quod me inſcio, meque inconſulto talia cum Imperatore condixiſti. Reſpondit Henricus: Hanc fiduciam, tu Rex, per Manaſſem Aurelianorum Epiſcopum mihi dediſti. Interrogatus ſuper hoc verbo Epiſcopus, timore Regis diſſimulare cœpit occultas machinationes, quibus Henricum ad hoc induxerat. Tunc Henricus protulit Epiſtolam Regis, qua continebatur, quod nuncii Regis repulſi fuiſſent ab Alexandro. Ob quam rem indignatus Rex mandabat Henrico quatenus licenter procederet, & colloquium utrinſque audientia iniret: certus quod Rex per omnia conſilio illius ſtaret.*

Pactiones illicitæ Regi Franciæ propoſitæ.

Fri-

Rex Anglorum humili obſequio colit Alex. Pap. *bienſi monaſterio commorantem corporali præſentia viſitavit, & ad ejus veſtigia humiliter procidit: ſed & poſt oſcula pedum aureis oblatis muneribus, ad oſcula Pontificis eſt receptus, & mox in præparato ſibi faldiſtorio ſedere declinans, circa Pontificis pedes in terra voluit cum ſuis Baronibus humiliter conſidere. Poſt triduum vero lætificatus plurimum de jucunda viſione ipſius Pontificis, & largitus rurſum magnis muneribus ſibi & fratribus ſuis, cum lætitia receſſit ab eo. Pontifex autem facta dedicatione majoris altaris præfati monaſterii, verſus Turonum iter arripuit; & ad ipſam civitatem in feſto beati Michaelis Archangeli, cum omni*

PAGIUS VIII. Conventus indecore ſolvitur. *Fridericus autem Imperator ædificaverat ſibi Palatium miræ amplitudinis in loco, qui dicitur Dola, in finibus imperii ſui. Et cognoverunt Franci, quod ſchiſmaticus Victor non eſſet cum Imperatore, & lætati ſunt ſuper illius abſentia. Quo agnito Teutonici ſeu Germani currentes, adduxerunt eum cum feſtinatione maxima eadem die. Quem aſſumptum Imperator duxit eum ſupra pontis medium: ſtatimque, quaſi pactionibus ſatisfeciſſet, receſſit. Rex autem Ludovicus quaſi venatum pergens tranſiit per nemus ad locum colloquii. Miſitque Joſium Turonenſem Archiepiſcopum, & Mauricium Pariſienſem Epiſcopum; Guillelmum quoque Vezeliacenſem Abbatem cum aliis Optimatibus ſuis ad Nuncios Imperatoris, qui ibidem convenientes verbum Regis expectabant. Inter quos erat etiam Comes Henricus, qui propter affinitatem cognationis, partibus omnino favebat Victoris ſchiſmatici. Petierunt itaque Miſſi Regis ex ore ejus competentes inducias, eo quod pactiones hujus colloquii hactenus uſque pridie Regi fuiſſent incognitæ: præſertim cum Imperator compulerit Henricum Comitem jurare, ne prædictas ante diem conſtituti colloquii ullo modo manifeſtaret Regi: indecens autem fore tam temere de tanto negotio definire. Cumque Imperatoris Friderici prolocutores petitas inducias negarent, converſus eſt Rex apud Divionem. Cardinales vero, quos illuc Alexander Papa miſerat, ſperantes ſolutum eſſe colloquium, Vizeliacum redierunt. Rex autem conſtituit, qui cuſtodirent fines regni ſui.*

IX. Ludovicus Rex in laqueos ſibi paratos incidit. *Et ſequenti ſummo mane venit Comes Henricus ad Regem in Palatium Ducis Burgundiæ, aſſerens Regem nequaquam eſſe a captionibus liberum: ideoque ſe neceſſario diſceſſurum ab eo, & ſe tr[a]diturum in manus Imperatoris, ita ut totam terram quam de feodo Regis hactenus tenuerat, amodo Imperatori traditam ab eo reciperet, & hominium illi faceret. Attamen ob gratiam Regis obtinuiſſe ſe dixit ab Imperatore trium hebdomadarum inducias, ea conditione, quod Rex datis obſidibus polliceretur Imperatori ad diem ſe venturum, & Alexandrum adducturum, atque ibidem cauſam utriuſque auditurum, & judicio proborum virorum imperii & regni pariturum: aut certe ſe ipſum tradere vinctum Imperatori apud Chryſopolim, quæ eſt urbs nobilis Biſuntinorum. Et acquievit Rex, & defecit ſpiritus ejus, & tædiatus eſt animo: paſtuſque eſt, ita ſe facturum, datis obſidibus Duce Burgundiæ, Comite Flandriæ, & Guillelmo Comite Nivernenſi. Omnis autem Eccleſiaſticus ordo, audito hoc verbo, quod fecerat Rex, doluit valde, & corde clamaverunt ad Dominum, ut miſereretur Eccleſiæ ſuæ Sanctæ, & liberaret Regem a fraude circumvenientium eum.*

X. Sed ex illic evadit. *Abiit ergo Rex ad prædictum locum Lovigenæ* (ſeu Latonæ in finibus Lingonum ad Oſcaræ & Araris confluentem, vulgo, *Saint Jean de Laone*) *ubi Regi debebat occurrere Imperator. Sed fefellit Imperator Henricum, miſitque præcipuum fautorem ſchiſmatis Rainaldum Cancellarium ſuum, Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopum. Cumque coram eo replicarentur pactiones, quas Comes Henricus ex ore Imperatoris propoſuerat Regi; ſubito Divina virtus adſtitit Eccleſiæ ſuæ, & piæ ſimplicitati Regiæ Majeſtatis. Reſpondit enim Rainaldus profani erroris fautor, nequaquam Imperatorem talia dixiſſe: ſcilicet quod cuiquam permitteret conſortium judicandi Romanam Eccleſiam, quæ proprie ſui juris exiſtebat. Tunc repletus gaudio Rex quæſivit ab Henrico Comite, utrum ſe haberent pactiones ſecundum formam ab eo propoſitam. Et ille; Habent. Et Rex, Ecce, ait, quod Imperator, qui juxta verbum tuum adeſſe debuit, abeſt. Ecce etiam, quod Miſſi illius formam pacti, te præſente, te teſte, commutant. Verum eſt, inquit Comes Henricus. Et ait Rex: Nonne ego abſolutus ſum ab omni pacto? Abſolutus, ait Henricus. Et dixit Rex Ludovicus cunctis Optimatibus ſuis, & Epiſcopis atque Abbatibus, qui præſentes aderant, audiſtis, & vidiſtis, qualiter ego ipſe gratis perfecerim omnia, quæ ad me pertinent. Edicite, utrum liber ab his pactionibus videar. Dicunt omnes: Liberaſti verbum tuum. Statimque Rex velociſſimum equum, cui inſidebat, reducens, protinus ſe proripuit. Teutonici autem valde confuſi, inſecuti ſunt eum: rogantes, ut rediret ad Imperatorem paratum exequi omnia, quæ Henricus Comes propoſuerat. At ille parvi pendens quæ dicebantur, decipulam, quam evaſerat, exhorruit, dicens: feci quod meum fuit. Sic ſoluto Conventu Rex in regnum ſuum rediit. Alexander autem Catholicus Papa veritus indignationem Regis Ludovici; tranſiit in Aquitaniæ Metropolim urbem Bituricorum, & in Dolenſe monaſterium, quod eſt apud Caſtrum Radulfi* (ideſt, quod proximum eſt Caſtro Radulfi Andria interfluente) *ibique hyemavit.* Hæc Hugo Pictavinus Notarius Guillelmi Abbatis Vizeliacenſis, qui hoc tempore vivebat. [1]

XI. Henricus Angliæ Rex efflagitatu Papæ aſſiſtit Franciæ Regi. Hanc narrationem variæ Alexandri III. literæ a Ducheſnio Tom. IV. recitatæ confirmant. Pag. 620. refert Alexandri Papæ literas ad Ludovicum Regem, datas *apud Dolum XV. Kal. Octobris*, in quibus ait: *Audita per venerabiles Fratres noſtros Archiepiſcopos & Epiſcopos, qui tecum illi colloquio, quod cum Friderico dicto Imperatore conſtitueras, interfuerunt, quantas moleſtias & gravamina in colloquio illo ſuſtinueris: cognita etiam poſt diſceſſum eorum inventa iniquitate & doloſitate prædicti*

NOTÆ [1] HOc anno celebratur concilium quoddam Biſuntinum teſte auctore coævo brevis chronici Monaſterienſis Anecdot. Martenii tom. III. col. 1437. En ejus verba: *Concilium Biſuntio*. De hac Synodo nihil alibi. MANSI.

omni proſperitate, Domino auxiliante,

pervenit. Ubi cum fratribus ſuis moram du-

PAGIUS *dicti F. & Conſiliatiorum ejus, qui nitebantur fidei tuæ ſerenitatem modis omnibus depravare, quantam mentis conſtantiam, & ſpiritus fortitudinem indueris, quod malueris & decreveris te murum ferreum, & præſidium inexpugnabile pro domo Domini opponere, & uſque ad effuſionem ſanguinis decertare, quam ab unitate Eccleſiæ recedere, & tanta malitiæ conſentire.* Subdit Pontifex, ſe per Epiſcopos ſuos & Nuncios ſuggeſſiſſe Henrico Angliæ Regi, *ut tibi tamquam Domino ſuo vires & auxilium præſtet:* ipſum vero miſiſſe Nuncios ad ejus Excellentiam, *per quos ſe & terram ſuam & totas vires quas habet, ad honorem & fidelitatem & exaltationem regni tui expoſuit.* Concludit Alexander ſe pro eo, ſi neceſſe fuerit, fidejuſſorem conſtituere.

XII. *Conventio in die Decollationis S. Joannis Baptiſtæ ſancitur.*

Ibidem pag. 583. recitatur Epiſtola *Victoris* Antipapæ ad Ludovicum Regem, data *Cremonæ III. Idus Feb.* in qua Victor narrat, ſe multa & ſæpe de negotio Eccleſiæ & ſuo ſcripſiſſe, *dediſſeque jam diu* (inquit) *ſicut vere putamus, proſtibus noſtris effectum, niſi pravi homines tuum rectiſſimum animum a Sanctis Conſiliis avertiſſent.* Pag. 580. exhibetur Frederici Epiſtola ad quendam Archiepiſcopum miſſa, in qua dicit Imperator pro illa controverſia, quæ inter ſe & Regem Francorum pro ſchiſmate Romanæ Eccleſiæ jam diu agitabatur, *Mediantibus hinc inde Legatis, tandem inter ſe convenire: quod nos videlicet,* inquit Fridericus, *cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Patribus orthodoxis ac viris religioſis, Baronibus, & univerſis utriuſque regni Principibus, IV. Kalend. Septemb. in die videlicet Decollationis Sancti Joannis Baptiſtæ, ſuper fluvium Saonam in Epiſcopatu Biſuntino Concilium pariter generale celebraturi ſumus. In quo Rex Francorum dilectus conſanguineus noſter, cum univerſis Archiepiſcopis ſuis, Epiſcopis, & cum omnibus regni ſui Principibus, & tota Gallicana Eccleſia Reverendum Patrem noſtrum Dominum Papam* (ſc. Victorem, ut infra diſerte dicit) *ſicut per ſacramenta & firmiſſimas ſecuritates prærdinatum eſt, in Apoſtolicam, & univerſalem Sanctæ Dei Eccleſiæ Pontificem recipiet.* [1]

XIII. *Henricus frater Regis Franciæ fit Archiep. Remenſis.*

Henricus frater Ludovici Regis Franciæ hujus anni initio, non vero anno MCLXVI. ut perperam Nagius in Chron. ex Epiſcopatu Bellovacenſi ad Remenſem Archiepiſcopatum tranſlatus, audiens Ludovicum Regem aures præbere ſuggeſtis incitationibus per Henricum Comitem Trecarum colloquio ad Saonam cum Imperatore habendo, veritus ne in eo aliquid ſtatueretur in diſpendium veri ſucceſſoris S. Petri, ad eum ſcripſit Epiſtolam Tom. IV. Ducheſnii relatam pag. 576. *Vehementer admiramur,* inquit, *& vehementius perturbamur in his, quæ ſignificata ſunt nobis, Comitem ſc. Henricum, ſacramenta, firmiſſimaſque ſecuritates ex parte veſtra, ſicut dicitur, Imperatori dediſſe; quod illum Octavianum generaliter cum Eccleſia Gallicana in Apoſtolicam debeatis recipere; a quo vero nobis hoc ſit ſignificatum, nec habemus, nec debemus vobis intimare. Sit in hoc tantæ neceſſitatis articulo circumſpecta veſtra diſcretio, ne per filios tenebrarum innocentia veſtra tam animæ, quam corporis miſerabile patiatur naufragium. Valete.* In eam Epiſtolam Henricus aliam inſerit, in qua monetur de celebratione præfati colloquii ad Saonam habendi. Ad hæc Alexander III. Hugoni Sueſſionenſi Epiſcopo per literas a Ducheſnio ibidem pag 594. recitatas ſignificat, ſe poſtquam ad *Montempeſſulanum* adventavit, ſtatuiſſe nonnullos e Cardinalibus, qui aderant in ſuo comitatu, ad Regem deſtinare, qui ſuo nomine eum ſalutarent; mutato tamen conſilio provinciam hanc Henrico Remenſi Archiepiſcopo, Lingonenſi & Silvanectenſi Epiſcopis demandaſſe, Regemque ſuis literis oraſſe, ut Eccleſiæ negotiis diligenter aſſiſteret, *Datum apud Montempeſſulanum II. Kalendas Maii.* [a]

XIV. *Fortiter ſtat adverſus Antipap.*

Ex his literis certo intelligimus, *Henricum* hujus anni initio jam Archiepiſcopum Remenſem fuiſſe, & accurate ab Auctore Chronici Claravallenſis, & ab Alberico in Chron. ejus Archiepiſcopatus initium cum præſenti anno copulatum. His ſuffragatur Chronicon Remenſe, in quo ad annum MCLXI. habetur: *Obiit Samſon Archiepiſcopus Remenſis Monachus Igniaci factus XI. Kal. Octobris. Cui ſucceſſit Henricus*

NOTÆ [1] Conventum hunc ad Saonam ſerius quam die IV. Kal. Septembris conſignandum eſſe colligo ex epiſtola Alexandri quæ eſt XXVI. in regiſtro epiſtolarum ejus pro Remenſi provincia. Henrico Remenſi Ludovici Regis fratri ſcribit Pontifex ſperare ſe, *quod cum cariſſimo filio Ludovico Francorum rege fratre ejus colloquium in proximo* foret *habiturus. Non autem*, addit, *locum in quo penſtates eſſe debeamus, certum habemus, ſi apud S. Laurentium vel apud S. Benedictum ſuper Ligerim* (in diœceſi Aurelianenſi). Data eſt epiſtola *Bituricis* IV. id. Septembris. Nondum ergo ea die colloquium Alexandri cum Ludovico initum fuerat; illud autem alteri Ludovicum inter & Fridericum ad Saonam præceſſiſſe ex iis quæ narrantur in hiſtoria Vizeliacenſi apud Pagium hic num. 5. certum eſt. Fieri igitur potuit ut dies quidem IV. Kal. Septembris ſolemni huic colloquio primo quidem deſtinaretur, dein vero obortæ ex improviſo cauſæ dilationem ſuaſerint. MANSI

[a] In aſſignando menſe electionis Henrici in archiepiſcopum Remenſem erraſſe Pagium ſuſpicor; nam in epiſtola Alexandri III. ad illum data Montis Peſſulani II. Kal. Maii, vulgata Vet. monum. Tom. II. col. 665. Pontifex illum appellat Henricum electum Remenſem, eidemque pallium mittit, addens, ſe electionem ejus reſciviſſe ex literis legatorum ſuorum in Galliis. Quis autem credat, tamdiu dilatam fuiſſe pallii miſſionem ad Henricum, ſi ille jam inde a medio januario renunciatus fuiſſet Archiepiſcopus? Inſuper idem Pontifex hoc anno VI. idus Februarii epiſtolam alteram dedit Henrico adhuc Bellovacenſi epiſcopo, vulgatam *ibid.* Non eſt igitur cur tranſlatus idem Henricus dicatur ad Remenſem archiepiſcopatum die XIV. januarii; alias enim id jam Pontifex reſciſſet. MANSI

diutius fecit, & Nativitatem Domini ſolemniter celebravit. Hactenus ibi de rebus geſtis, ad præſentem annum ſpectantibus. Quæ quidem non ex iiſdem Actis tantum certam vendicant ſibi fidem, ſed etiam teſtimonium accipiunt & auctarium ex Roberto de Monte in Appendice ad Sigebertum, ſcriptore fideliſſimo, ſuorumque temporum res geſtas ſumma brevitate perſtringente, ſed ſub nota numeri anni ſequentis, errore librarii fortaſſe dimoti: additque maxime memoranda, quæ in recitatis deſiderantur Actis; ait enim:

XII. Duo Reges humili obſequio inſerviunt Alexand. Pap. *Fridericus Imperator Alemannorum, & Ludovicus Rex Francorum cum ſuper fluvium Sagonnam, qui antiquitus Arar vocabatur, de pace tractaturi convenire debuiſſent: repente mutato animo propter ſchiſma Octaviani, cujus partes Imperator adjuvabat, infecto negotio ad propria redierunt. Exinde parvo ſpatio temporis interjecto, Ludovicus Rex Francorum, & Henricus Rex Anglorum ſuper Ligerim apud Tociacum convenientes, Alexandrum Papam Romanum honore congruo ſuſceperunt, & ei officio ſtratoris, pedites dextra lævaque frænum equi ipſius tenentes, eum uſque ad præparatum papilionem perduxerunt: quo mediante, Deo favente, pax inter eos firma reſtituta eſt.* Hæc Robertus in Chronicis. Qui & hoc ipſo anno eumdem Regem Francorum ex Leonora conjuge auctum filia tradit, eamque baptizatam per Henricum presbyterum Cardinalem, tituli (ut vidimus) ſanctorum Nerei & Achillei, Legati munere fungentem in Galliis. Porro Robertus ipſe, ut dictum eſt, hæc omnia recitata ſuperius ſcribens, non ſolum ejus temporis eorum quæ audivit, ſed quæ vidit, ſcriptor fuit. Siquidem idem ipſe in obitu ipſius Alexandri Papæ anno videlicet Redemptoris MCLXXXI. de ſeipſo teſtatur, ſe præſentem fuiſſe Concilio Turonenſi, anno ſequenti ab eodem Alexandro Pontifice celebrato, anno, (ut ibi ait) milleſimo centeſimo ſexageſimotertio. Ex quibus certius reddatur, notas annorum numeri in ſuis Chronicis (quod diximus,) interverſas, dum præter alia, adhuc ibi propoſitum legitur idem Concilium Turonenſe ab Alexandro anno milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto celebratum, quod ſexageſimotertio habitum, ipſi-

PAGIUS ricus XIX. Kal. Februarii, die nempe decima quarta menſis Januarii currentis Chriſti anni, in quam Dominica incidit, quo die Epiſcopi & Archiepiſcopi inthronizari ſoliti erant. Marlotus Tom. II. Hiſt. Metropolis Remenſis lib. 3. cap. 2. exiſtimat Henricum in Archiepiſcopatus honorem anno ſuperiori aſſumtum eſſe, quod in charta a ſe viſa annus MCLXIV. tertius ejus Præſulatus notetur. Verum annus ille tertius non a ſuperiori, ſed a currente inchoatus ut laudati Scriptores plane indicant. Henricum fortiter Antipapæ obſtitiſſe, inſinuat Petrus, Cellenſis Abbas in Epiſtola 11. lib. 1. ad eum data: *Hactenus*, inquit, *in paleſtra prælium ignave vices non depoſcebat egregias. Satis fidum erat equitare ſine lorica, ſine lancea, ſine gladio. Sed nunc qui habet gladium, tollat ſimiliter & loricam. Ecce tempus, ecce dies, ecce cauſa, ubi fortiſſimi Iſrael gladio accingi debent ſuper femur potentiſſime. Nam ecce Philiſthiim, qui ſecundum cornem in baculo arundineo ambulant, de foveis occulta malignitatis erumpentes, caſtra innumerabilia, caſtra fortia, caſtra fulgurantia poſuerunt.*

XV. Ad hoc illum impellit Petrus Cellenſis Abbas. *Octavianus Princeps eſt militiæ, ne dicam malitiæ hujus: qui ſine Deo, ut dicitur, pro Deo vult regnare. Ecce ipſe non velum templi, ſed tunicam Chriſti, non ſaccum mortalitatis, ſed ſeccum Majeſtatis in Chriſto, & Eccleſia iterum reſcindere nititur. Hoc abominabilius reputat unitas Catholicæ fidei, quam perfoſſionem lateris, pedum confixionem, & manuum Chriſti. De perfoſſione namque redemptio, de confixione comparata eſt noſtra liberatio. Sed quid de ſciſſione, de diviſione, de ſchiſmate, niſi anathematis vibratio, animarum damnatio, morum depravatio? Ecce aqua contradictionis, ubi jurgati ſunt filii Iſrael. Tu vero, Domine mi, quid? Sta cum Joſue, imo cum Jeſu, evaginato gladio. Dico omni tranſeunti* (Joſue cap. 5.); *noſter es, an adverſariorum? Habes Alexandrum, imo Petrum, aut potius Chriſtum, qui habet miniſtros Petrum & Alexandrum, quis timere poterit cum Alexandro potentiſſimo? Quis vacillare cum Petro ſupra Petram fundato? Quis non ſuperabit cum Chriſto, cui data eſt omnis poteſtas in cælo & in terra? Novi in te Regiam animoſitatem, novi contra inflexam injuſtitiam inflexibilem cervicem. Novi ardorem Zeli. Age ergo pro dignitate officii, pro ſublimitate nativi ſanguinis, pro religione Ordinis, pro debito Chriſtianæ profeſſionis, quod debes & potes. Multum enim debes, nihilominus & plurimum potes. Satis dictum eſt ſapienti. Sanum & incolumem te cuſtodiat manus dextera Dei. Vale.*

Quantum profuerit Eccleſiæ depreſſio partis Antipapæ & Frederici Imp. notavit Joannes Sareſberienſis in Epiſt. CLIX. ad Exonienſem Epiſcopum data: *Nonne Teutonicus tyrannus nominis ſui fama nuper Orbem percułerat, & ſere ſubegerat regna vicina, & etiam Imperium Græcorum terrore concuſſerat, ut magis deditionem, quam confœderationem Legationibus miſſis videretur offerre? Sed ecce Deo auctore timetur minus, & qui tam vicinos, quam remotiſſimos ſolo metu terrebat, Principes Teutonicos ſuos ab injuriis cohibere non poteſt; qui ſolo verbo pacem Gentibus ad arbitrium indicebat, & bella; nunc a ſuis & inter ſuos petitis & acceptis treugis gratulatur. Nam ſicut ipſemet conqueritur, ex quo Latonam venit* (quam ſupra num. X. Lovigennam etiam appellatam vidimus, cujus tamen vocis nulla mentio in Notitia Galliarum Valeſii, & Lexicis Geographicis) *ad Regem Francorum & Gallicanam Eccleſiam ſepararet a fide, & in ſuam hæreſim perverteret, ut adoraret idolum ſuum, ſucceſſus ejus relapſi ſunt, & qua eum extulerat, in depreſſionem ipſius cœpit fortuna fluctuare.* XVI. Ab hoc Conventu cauſa Antipapæ pejore conditione facta.

A num. XII. ad XXI. Baronius num. XII. tradit ex Roberto de Monte in Chron. hoc anno Ludovicum Francorum Regem ex Leonora, XVII.
con-

ipſius certa aſſertione deſcribitur. Quod & abſque aliqua dubitatione habetur exploratiſſimum.

XIII. Vidiſti, Lector, ſpectaculum, a Roberto auctore ſpectante deſcriptum, a Deo (ſic dixerim) præparatum. Siquidem (a) Cor Regis in manu Dei. Cum videlicet duo potentiſſimi Reges inter ſeipſos jugiter diſſidentes, aſſidue præliantes, ad cultum & venerationem veri Pontificis Alexandri convenere pacifici, eidem adeo humili obſequio inſervire concordes, ſpectaculum tale Deo, Angelis, & hominibus exhibentes, quale hactenus numquam viſum in Orbe: ut duo ſimul convenerint potentiſſimi Reges, qui ejuſmodi concordes eodem tempore una conjuncti præſtiterint famulatum, cum alter ipſorum a dextris, a ſiniſtris vero alter fræno equi pedites ipſi inſervierint Pontifici, quouſque eum ad præparatum ab ipſis perducerent habitaculum: eo ipſo tempore, quo implacabili odio, indefeſſo ſtudio, inſatiabili crudelitate ipſum Alexandrum perſequitur Fridericus. Certe quidem, etſi alias ſæpe a ſingulis ſeorſum ſive Regibus, ſive Imperatoribus ejuſmodi viderimus exhibitum Romanis Pontificibus miniſterium: ut autem ad hoc duo una ſimul convenerint adeo magni principes, hactenus inauditum a ſæculo. Ita plane cum ſtaret Imperator adverſus Dominum, & adverſus chriſtum ejus, dicens: (b) Dirumpamus vincula eorum; & projiciamus a nobis jugum ipſorum, cujus pondere obedientiæ premimur: ejus rei cauſa quod ſequitur, contigit: *Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos*. Contra vero eo duplici digno honore judicaverit ipſum, qui bene præeſt Eccleſiæ, Alexandrum, ita de ſuperbiſſimo Imperatore humillimo Piſcatoris ſucceſſore, ſed Chriſti Vicario Regum obſequio triumphante.

(a) Prov. 21.

Quanta Deus exhiberi voluerit Alexand.

(b) Pſal. 2.

XIV. Quod autem ex Actis Alexandri Papæ recitatum audiſti ſuperius, etiam Regem Daciæ ſive Daniæ ad conventum illum ductum ab Imperatore: ex Saxone Grammatico recitanda hic eſt de eodem Rege Danorum hiſtoria ad hæc ſpectans. Fuit iſte Waldemarus Rex, S. Canuti Regis martyris filius. Porro idem auctor præſens rerum inſpector, qua arte imperator ad ſe eumdem Regem Danorum pellexerit, ita narrat: (c) *Per idem tempus ſchiſmaticorum legatio, conflictis juſtitiæ argumentis Danorum ſuffragia pertentabat, quorum Rex aſſertiones dubius, cognoſcendæ veritatis gratia Scribam ſuum Radulphum origine Britannum, lingua quam animo promptiorem ad Cæſarem deſtinat. A quo per ſummam venerationis ſimulationem exceptus, non minus ab Octaviano honorifice exceptus eſt; ita ut inter eos quaſi quoddam culturæ ejus litigium atque officiorum contentio foret. Octavianus tamen, cui iniquiſſimorum ſuffragiorum conſenſus auctoritatis umbram tribuerat, Cæſarem, quem majeſtate anteire videbatur etiam, adulandi comitate vincebat. Nam ſacerdotem, qui cum Radulpho quotidie ſacras preces decurreret, providit, ne divina ab eo ſine ſacro parum celebriter agerentur. Nec officiis eum coluiſſe contentus, obſequiis beneficia ſociavit. Siquidem in re divina agenda annli uſum ei indulſit, pontificalis ordinis inſigne aliquanto obſcuriore gradus tribuens. Ita neſcias, dantis, an accipientis beneficium ridiculoſior dementia fuerit. Hujus audita legatione, Cæſar dolenter ſe dividua religionis ſtatum ferre aſſeverabat; neutri tamen parti acclamaturum, quoad publicum Eccleſiæ decretum acceperit. Tunc demum ei, quam univerſorum ſententia probaverit, aſſenſurum. In cujus rei ſpeculationem nuper a ſe totius Italiæ majores concilii nomine contractos fuiſſe, Octavianum æquitatis fiducia cauſam ſuam humiliter generalis Eccleſiæ judicio ſubſtraviſſe; Rolandum vero pravitatis conſcientia retuſum, non ſolum contumaciter ſuperſediſſe, ſed etiam dixiſſe, majorem ſe eſſe, quam ut cujuſpiam cenſuræ parere debeat. Cujus controverſiæ finiendæ gratia terrarum Reges ſecum adeſſe oportere, publica religionis negotium communibus ſtudiis inſpecturos. E quibus pene omnes in adverſæ partis præſidium conceſſiſſe, ſibi vero neminem ex his ſuffragiorum ſocietatem præbere. Quamobrem ſe magnopere prudentiſſimi Danorum Regis alloquium affectare, partium ſuarum moderationem ejus potiſſimum ſententiæ crediturum, quippe quem animi virtus & generis ſanctitas tanta rei judicem depoſcant. Præterea attendendum eſſe, quantum pietatis opus ederet, ſi tot animarum ſalutem, ancipiti judicio fluctuentem ſententia ſua ſagacitate ſervaret. Super hæc omnia, ſi tam religioſi itineris laborem ſuſcipiat, ſe ei in præmium fatiga-*

(c) Saxo Gram. l. 14.

De legatione miſſa a Rege Danorum ad Imp.

PAGIUS conjuge auctum filia fuiſſe, eamque baptizatam per Henricum Presbyterum Cardinalem in Galliis Legatum. Verum, ut obſervat Alfordus hoc anno num. IV. Baronius quoad filiam hoc anno e Regina natam ſpectat, lapſus eſt, tam in Reginæ nomine, quam in Regis conjuge & Robertum de Monte non bene aſſecutus eſt. Cum enim Robertus ad hunc annum Henrici Regis geſta recenſens ita ſcripſiſſet: *Henricus Rex Anglorum pervenit in Aquitaniam, & inter alia, quæ ſtrenue geſſit, Caſtellionem ſupra urbem Agennum, caſtrum ſcilicet & natura & artificio munitum obſedit: & infra unam ſeptimanam in feſtivitate Sancti*

Alienora naſcitur Henrico Angl. Reg.

tionis unam ex Italiæ provinciis cum toſtius Sclaviæ præfectura daturum. Talibus Radulphum Cæſar hortamentis aggreſſus, non pauciora litteris, quas per eum in Daniam deſtinarat, complexus eſt.

XV. Bernard. Legatus Octavioni in Dan. *Regreſſus inde Radulphus, Cæſaris, Octavianique charitatem in Regem uberrimam prædicabat. Rex promptius quam prudentius familiari aſſertione ſuſcepta, nec tam religioni conſulere, quam exterarum gentium mores cognoſcere avidus petendi Cæſaris cupidinem concipit. Ea tempeſtate Bernardus quidam ab Octaviano Legatus in Daniam profectus pontificum ſuffragiis inhiabat: verum paucorum favore exceptus, ut univerſos adſiſteret, datis per provinciam epiſtolis, Concilium ſimulat; quod tenui frequentia habitum, majori ludibrio quam gloria celebravit. Eo Rex apud Sleſvicum dimiſſo, eximiis Cæſaris illectionibus captus, Abſaloni Roſchildenſium Epiſcopo in inſulis excubanti propoſitum aperit, eumque viæ comitem depoſcit. Tunc Abſalon fidem Cæſaris, aſtutiamque damnando, fallaces ejus promiſſiones fidele ſpe excipiendas negabat. Quem etiam ſine religionis violatu familiaritatis ejus uſum habere non poſſe, quod ſchiſmatici factionis acrior quam juſtior defenſor exſtiterit. Se vero tum commeatuum inopem, tum etiam longinquæ peregrinationis laboribus imparem memorabat. Rex, quoad ſibi commeatus ſuppeterent, eos non defuturos reſpondit. Abſalon, quantiſcumque commeatibus abundaret, haudquaquam ſe ſalutem ſpiritus ſui neglecturum affirmat. Rex non ſe minus animæ ſuæ ſtudioſum teſtatus, ob hoc maxime ejus comitatum affectare reſpondit, ut ſi juſtitia poſceret, per eum ob Octavianæ partis ſocietate ſeceſſeret. Adhuc Abſalone profectionem abnuente, publicæque religionis hoſtes adeundos negante, hactenus eum a ſe præ cæteris cultum aſſeverabat, cujus ſi nunc ope deſiceretur, ſe nihil ulterius ex eo commodi ſperaturum. Tunc Abſalon, exprobratam ſibi ab eo ingrati mentis labem judicans: ad deferendam, inquit, tui novimus amicitiam nullis corporis periculis adduci potero; at cum de animæ negotio agitur, humano timori divinum præferre fas eſt. Ego vero tametſi circumſtantia damna pervideam; tamen ut animæ tuæ veſtigium ab errore prohibeam, meam periculis implicare non metuam.*

Abſalon Epiſc. curat liberare Reg. Daniæ a Schiſmat.

XVI. Profectio Regis Daniæ ad Imp. *Tunc Rex aſſumpto eo, viros genere & honeſtate juxta nobiles, ſcilicet e Salandia Suanonem & Esbernum, e Fionia Tacham & Eſgerum comites adſcivit: Buriſius dumtaxat, ne quid interim in patria novaret, ex neceſſariis aſſumptus. Nec defuere, quos ex Jutia profectionis participes legeret. Attingentibus Eidoram Principis Holſatiorum Adulphi ignotus eques obvios extitit; interrogatuſque, an ipſos proſecuturus veniſſet: dominum ſuum hujus rei præſtandæ gratia tranſitum eorum in vicino præſtolari denuntiat. Cujus ductus ſidendum vetantibus urbitris: Rex perinde ac ingenue duce fretus, primus pontem equo tranſgreditur, profectionis aviditate metum pariter monitaſque contemnens. Hunc cæteri ſubſequentes, ſententiam ſuam quam Regem deſerere maluerunt. Procedentes paululum Adulphus excepit, ſalutatumque Regem benigniſſimis verbis, amiciſſimoque vultu proſequitur. Cui cum occurſum ſuum ob vetera odia onuſtum magis quam gratum ſentiret, ut iram obſequiis flecteret, apud Ekebo oppidum ſuis eum impenſis excipere ſtatuit, ſed Rege beneficium ſpernente; ne quis ei neceſſaria venditaret, edixit. Tunc Danis domeſticos cibos ſumentibus, confectas epulas per miniſtros inferendas curavit: ſicque demum verecundia ſuperatos munificentia ſua uti coegit. Interrogatus tandem, an Regis proceſſum tutari poſſet: poſſe ſe quidem, quoad Bremam veniatur, aſſeruit. Albia pertranſito cum Bremam ver-*

PAGIUS *cti Laurentii, admirantibus & terrentibus VVaſconibus cuneis*, cum inquam, Robertus ita dixiſſet; mox nullis interpoſitis, addit: *Regina Alienora apud Domnum-frontem filiam peperit: quam Henricus Presbyter Cardinalis & Legatus Romanæ Eccleſiæ baptizavit; & Achardus Epiſcopus Abrincenſis, & Robertus Abbas de Monte ſancti Michaelis de Periculo maris cum multis aliis de fonte ſuſceperunt: & vocata eſt Alienora de nomine matris ſuæ.* Ita Robertus de Monte ſuſceptus filiæ, ſed is non aſſerit, Reginam Ludovici tunc conjugem fuiſſe; ſed ex præmiſſis intelligi vult, eam extitiſſe Henrici Anglorum Regis conjugem. Elionoram enim hoc anno natam Matthæus etiam Pariſienſis his verbis affirmat: *Eodem anno MCLXII. Alienor Anglorum Regina apud Rothomagum filiam peperit, & ei nomen ſuum impoſuit.*

XVIII Præterea Baronius num. XIV. agit de *Valdemaro* Daniæ Rege, quem Fredericus Imp. in Conventu, de quo locuti ſumus, ad partes Victoris Antipapæ pertrahere decreverat, ad quod referendum quod narrat Helmoldus in Chron. Slavorum lib. 1. cap. 91. Fredericus *miſit ad Regem Franciæ Ludovicum, ut occurreret ſibi ad colloquium apud Launam, quæ eſt in terra Burgundiorum juxta Ararim fluvium, ad redintegrandum unitatem Eccleſiæ. Et annuit Rex Franciæ. Præterea miſit Nuntios ad Regem Daniæ, & ad Regem Ungariæ, & ad Regem Bohemiæ, ut venirent ad conſtitutum diem: inſuper omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis & ſummis poteſtatibus regni ſui, & Religioſis quibuſcunque ſolemniter adeſſe mandavit. Grandis ergo expectatio erat univerſorum ad tam celebrem Curiam, quo uterque Papa, & tanti terrarum Reges conventuri ferebantur. Tunc abierunt ſimul Valdemarus cum Epiſcopis Daniæ, Hartvvicus Archiepiſcopus, Geroldus Epiſcopus, & Comes Adelfus cum multis Saxoniæ nobilibus.* Reges Septentrionis vocantur ad conventum Launenſem.

ad

Digitized by Google

verſum contenderetur, Esbernus profectionis ſtoliditatem animadvertens, quamque vanum iter caperent, non ſegniter contemplatus, Fratrem Abſalonem, alioſque Danicæ nobilitatis proceres conſilio illuſtres clam cæteris accerſitos obſecrat, Regem arrepti itineris emenſione prohibeant, quod præſertim ſine duce conficiat, neque eum tam perìculoſi propoſiti executorem exiſtere patiantur. Quod Abſalon inane tentatu judicans propoſito Regem ceſſurum negabat, dicendo monitorem non ſolum operam perditurum, ſed etiam ſenſurum, quantum odii pertinax error piæ monitioni referre ſoleat. Tunc Esbernus: Tametſi me, inquit, graviſſimas monitorum pœnas e veſtigio daturum pernoſcerem, quæ ad Regis ſalutem pertinere deprehenderim, ſilentio diſſimulare non paterer. Adeſtote ergo mecum, & in Regis admonitionem, ſi linguam abnuitis, aures præbete. Enimvero cum honeſtatis periculum obverſatur, offenſam Principis utilia ſuadendo, quam amicitiam inaniter blandiendo contrahere malo. In his etenim melius ex reprehenſione ira percipitur quam ex adulatione gratia conciliatur. Abſalon haud fratrem Rege faciliorem intelligens, cum neutrum a propoſito revocabilem cerneret: fratris tamen adeundo Regem ſocium geſſit, ſi quid iræ ex dictis ejus conciperetur, mitigaturus, cæteris ne intereſſe quidem tutum ducentibus.

XVII. *Tunc Esbernus mirari ſe, inquit, quo impetu Rsx tantum iter, duce vacuus, ingrederetur, ſuam autem patriæque ſalutem in unius Cæſaris perfidis præcordiis depoſiturus. Videre enim, quod liberam gentis ſuæ cervicem, nulliſque barbarorum obſequiis aſſuetam per fœdam & ignobilem ſervitutem miſerabili Teutonicorum jugo ſubigere cupiat. Quid autem ſtultius eſſe quam nullo impendente periculo, ultro ad deditionem procurrere, ſummamque libertatem extrema ſervitute mutare: inſuper regno precario quam potenter præeſſe malle? Itaque Cæſarem, cum Daniam ſuæ ditionis effeceret, miraturum, quod tam validam gentem ante promiſſis ſuperaverit, quam armis tentaverit. Rex paucis iram exprimere ſolitus, quippe raras voces turbatus edere conſueverat: Etſi te, inquit, adeo metus perurgeat, ut viæ comes eſſe non audeas; me quidem trepidationis tuæ ſocium non habebis. Virtute enim quam familia comitatior, ſine te propoſitum exequar, nec adduci potero, ut ſterrimis ignaviæ tuæ monitis conſentire ſuſtineam.* Rex revocari a propoſito non poteſt. *Ita ſalutares Esberni monitus regiæ feſtinationis impetus aſpernatus eſt: quos ſi imitari voluiſſet, ſupplex Cæſari manus deformiter non dediſſet. Adeo quem temeritatis incurſus tranſverſum abripit, rectæ rationis æſtimatio deſerit. Ingreſſos Bremam civitatis Antiſtes omnibus humanitatis muneris inſtructiſſimus, clementiaque & liberalitate conſpicuus, impenſioribus liberalitatis officiis proſequendos ſuſcepit. Inde de ductu dando ſollicitatus; comitandi ſibi Regem, non ducendi fas eſſe reſpondit. Complures quoque Saxoniæ Principes, quo tutius Curiam peterent, regiis ſe ſodalitatibus, devinxerunt: adeo ut de Danorum familia ac Rege exiſtere putarentur. Itaque creſcente ejus comitatu, cum multitudo ſpeciem hoſtilis exercitus reddere videretur, perterrefacti incolæ, cum uxoribus ac liberis divinis ſemet penatibus intulerunt, a ſacrarum ædium hoſpitiis auxilium quæſituri. Eo comperto, Rex præmiſit, qui gentis trepidationem pacis denuntiatione corriperent, ſibique commeatuum emptionem fieri juberent. Cum ad urbem Metis veniſſet, oppidanis ob advenarum frequentiam emendorum pretia aggravantibus, injuriam Senatui conqueſtus, effecit ut neceſſaria tum ſibi, tum etiam comitatui tolerabili pretio venderentur. Igitur ſinceritatis & juſtitiæ ejus rumore increbreſcente: Germanicæ matres parvulos ſuos in ejus adventum offerendos curabant, rata eos regio contactu, perinde ac cœleſti aliquo beneficio feliciora naturæ incrementa ſumpturos, ac proſperioribus educationis auſpiciis nutriendos. Nec minus*

PAGIUS *ad præfixi colloquii locum. Dux vero poſitus in Bavaria, alia via venerat.* Ducis nomine Helmoldus Henricum Bavariæ Ducem intelligit, ut ipſe poſtea indicat. Pergit Helmoldus.

XIX. Sed Antipapa partes non ſequuntur. *Ludovicus ergo Rex Franciæ, cujus præcipuo expectabatur adventus, ubi intellexit Cæſarem appropriare cum exercitu & armis multis, dubitavit occurrere illi. Sed propter fidem ſacramentorum venit ad locum Placiti conſtituto die, hoc eſt, in Decollatione Joannis Baptiſtæ, & exhibuit ſe in ponte media ab hora tertia uſque ad horam nonam. Porro Cæſar nondum venerat. Quod Rex Franciæ accipiens pro omine, lavit manus ſuas in flumine ob teſtimonium, quaſi qui fidem pollicitam reddiderit, & digrediens inde abiit ipſo veſpere Divionem. Veniens ergo noctu Cæſar, intellexit Regem Franciæ diſceſſiſſe, & miſit honorabiles perſonas denuo accerſere eum. Sed ille nulla ratione vocare potuit, gratulans ſe fidem ſolviſſe, & ſuſpectam Cæſaris manum evaſiſſe. Ferebatur enim a multis, quod Cæſar eum circumvenire voluerit, & propter hoc contra pactionum tenorem armatus advenerit. Sed arte arte deluſa eſt. Francigenæ enim ingenio altiores, quod armis & viribus impoſſibile videbatur, conſilio vicerunt. Tunc Cæſar vehementer irritatus ſeceſſit a Curia, intentans Francigenis bellum. Alexander Papa confortatus ab eo tempore magis invaluit.* Idem narrat Baronius ex Saxone Grammat. lib. 14. ſed num. XIV. male facit Valdemarum Regem Daniæ filium S. Canuti Martyris, ut jam an. MLXXXI. n. XV. diximus.

Hoc anno Alexandrum III. Concilium *Monſpe-* XX.

ſuperſtitioſi agreſtes, qui faciendorum ſeminum grana, quo melius adoleſcerent, dextera ejus deficienda præbebant.

XVIII. Quam liberaliter habitus Rex Daniæ ab Imp.

Quo Curiam ingreſſo, Præſes Saxoniæ Henricus, veteris amicitiæ recordatione, caſtra ſua majore ex parte ejus adventui ceſſit, hoſpitalitatemque ei ſuis ſumptibus erogavit. Die poſtera Abſalon cum Radulpho miſſus, apud Cæſarem, Latinæ vocis admodum rudem, per interpretem Colonienſis Antiſtitis mandata proſequitur. At Cæſar in primis moram Regis tarditatemque cauſatus, injurioſum, quod ante non venerit, ajebat, aſſerendo eum ob regnum, quod Romani Imperii beneficio gerat, ſibi ſervitiorum debitorem exiſtere. Tunc Abſalon: Decuiſſe inquit, Cæſaris fidem, ut hæc potius ante itineris ingreſſum Regi proponeret, ad quod eum tantis promiſſionibus impuliſſet. Cæſar ſimulata admiratione, per quem Regi promiſſa feciſſet, interrogat. Abſalon demonſtrato Radulpho: Hic eſt, inquit, qui credulam Regis ſimplicitatem promiſſorum tuorum commentis illexit. Eoque negationem Cæſaris repellere non audente, ſeriem totius promiſſionis ediſſerit. Inficiante id Cæſare, reducem Regi dari depoſcit. Ille plus ſe negotiis ejus reditui tributurum, quam adventui impenderit, negat. Simili modo die poſtero Regis legatio excepta. Quo agnito, Rex ſalutaris monitus ſpreti pœnitentia afflictus, tametſi mucronem cervici ſuæ applicatum aſpiceret: ante ſe tam ferro, quam patriam ſervituti ſubjecturum aſſeverabat. Æſtuante eo, opiſque modum impenſius diſquirente: Abſalon liberationis viam ſe repertam profeſſus, non amplius illic Regi, quam in patria trepidandum aſſeruit. Siquidem trans pontem, quo Gallorum regnum a Germanico ſecerneretur, venationis ſimulatione ſæpius eum obequitare debere, ac demum cum conſuetudine ſuſpicionem viciſſet, cum potiore familiæ parte aliquod e finitimis Galliæ oppidis petere, haud dubitaturum, quin a Rege Francorum ornatius in patriam dimitteretur. Cujus conſilii executionem Cæſar arte prævenit. Siquidem vim Regi inferre veritus, cum ejus famulatum coactionibus impetrare nequiret, beneficia mercari tentavit. Univerſos quippe Germaniæ Principes ſacramento adactos jurare compulit, ſe ejus ditioni Sclaviam ſubſtraturos. Quod ſi parum perficerent, ſeipſum id, cum primum ex Italia reverteretur, executurum ſpopondit: eaque fraude ad obſequia ſibi paciſcenda ambas Regis Daniæ manus pertraxit. Cæterum ei non Curiam communi Principum more patere, non in Romani Imperii præſidium copias ductare, ſolaque ſpecie non re Cæſari parere conceſſum, Filio vero poſt eum proxime regnaturo liberum fore paternas conditiones abjicere, ne ad omnem Danorum gentem hæreditarium manaret obſequium. Cujus ſervitii pudorem minuere videbatur Gallorum ditioni in conſimili famulatus genere Britanniæ Regis inclinata majeſtas.

XIX. Conciliabulum Schiſmaticorum.

Poſt hæc Octavianus, vocato concilio quam juſtis ſuffragiis in adipiſcendo ſacerdotio uſus fuerit, loquacius quam verius aſtruere conabatur: Rolandum vero honorem, quem oblatum repudiaſſet, vetitum occupaſſe: ſeque cauſam ſuam generali Pontificum cognitioni inſpiciendam præbente, illum impietatis conſcientia canonicæ diſcretionis judicium formidare. Præterea ad conciliandos ſibi Pontificum animos, eorum dignitatem benignis decretorum ſanctionibus adornavit, haud prius Romanam ad Sedem provocandum conſtituens, quam ſi lis ipſorum pronuntiatione finiri non poſſet. Finiente eo Cæſar provinciarum Reges hujus controverſiæ finiendæ gratia ad colloquium a ſe invitatos dicebat, eorum ſententiæ repugnare nefas ducturo. Quos ideo non adeſſe, quod in Romani Imperatoris injuriam Romæ Pontificem creare cupiant, alienæ civitatis jus ſuis ſuffragiis adminiſtrare conantes. Poſt hæc Reginaldus Coloniæ urbis Antiſtes religionis cauſam dicere adorſus: quanta injuria pendere Romani Imperatores æquitatem provincialium Regum temeritas attentaret (ita ſugillans Reges Francorum & Anglorum) argumentando demonſtrare pergebat. Nam ſi controverſiam in eorum civitatibus de Pontificatu ortam Cæſar ſuis ſuffragiis finire vellet, haud dubium id gravium injuriarum loco ducerent, cum ipſi ſimile in Urbe Roma perpetrare conentur. Quam aſſertionem tam valida rationis præſidia ſubnixam putavit, ut nunc Latialiter, nunc Gallice, Germaniceque fando, ternis actionem vocibus iteraret. Sed quantum hac oratione gentis ſuæ favorem illexit, tantum noſtra ſuffragia deturbavit. Aſſenſis itaque pontificibus, cum Octa-

PAGIUS *Concil. Monſpelienſe.*

ſpelii celebraſſe oſtendit Labbeus Tom. X. Concil. pag. 1410. ex *ejuſdem* Alexandri Epiſtola in qua ait Pontifex, ſe in eo excommunicaſſe Victorem Antipapam, & quidem *in die Aſcenſionis* Dominicæ quæ hoc anno cadit in diem XVII. Maii: *Noverit tua diſcretionis prudentia*, inquit Alexander Papa in Epiſtola ad Omnibonum Veronenſem Epiſcopum data, *quod tam nos quam fratres noſtri apud Montempeſſulanum per Dei gratiam ſani & incolumes commoramur*, &c. *Specialiter autem fratrem noſtrum Senonenſem, Turonenſem, Aquenſem, & Narbonenſem Archiepiſcopos, de quibus unum, ſcilicet Narbonenſem, inibi conſecravimus, & An-*

Octavianus, qui ſibi falſum Victoris nomen inſcripſerat, accenſis luminibus, adverſum Alexandrum, ejuſque ſuffragatores ſolemni exſecratione uſurus videretur: Waldemarus, ipſe Rex Daniæ, hortante Abſalone, ne ſacrilego ejus facinori intereſſet, concione exceſſit; adverſæque partis juſtitiam æmulatus, præſentis Curiæ favorem, quam abſentis rectitudinem poſtponere præoptavit. Cujus egreſſum ſecutus Abſalon, cum ab Octaviano ſuperſedere rogaretur; ab ejus veſtigiis ſe, cujus commeandi gratia advenerit, nullo jure prohiberi perdocuit. Eaque reſponſa execrabilis Pontificum collegio liberatus, ne ſchiſmatis errore laberetur, effecit. Die poſtero Octavianus Livonem Othonienſium Electum vehementer ab Abſalone prohibitum falſa Pontificis unctione proſequitur. Hactenus de ſchiſmaticorum conciliabulo Saxo. In quo illud patratum eſt abſurdiſſimum, & a ſacris canonibus alienum, traditionique Eccleſiaſticæ adverſum penitus, ut Imperator quæſierit ſuffragio Regum de legitimo Papa dirimere controverſiam. In quo divina virtus manifeſte noſcitur operata, ut Danorum Rex, quia antehac ſchiſmaticus fuerat, in ipſo conciliabulo ſeſe in Catholicum converſum oſtenderit. Sed quæ iſta ſecuta ſunt de eodem Rege laude digna, ita Saxo proſequitur:

XX. *Inde ad oppidum Biſuntium conceſſum eſt, ubi equorum pabulo non ſuppetente, Regeque emendi ejus facultatem ſibi non fieri conquerente; Cæſar eum qui ſtabulo præerat, neceſſaria Danis expedire præcepit. Qui mox eorum ſatellitibus ſecum adductis, ad vicos eminus ſitos, quibus agerent, capienda demonſtrat. Qui cum earum conſuetudinum ignari, equorum alimenta ab oppidanis inermes depoſcerent, voceſque ſuas ſagittis & jaculis repelli conſpicerent: depoſitis precibus, prælium aggrediuntur. Capto itaque vico, cum latius crebreſcente fumigio factum oppidis ſubjectam agnoſcerent, ſimilia ſibi licere rati, confeſtim expugnationi incendium addiderunt. Quæ res incredibili Regem angore permovit. Interjectis diebus, cum Cæſar, quem vindictæ modum a Moguntinis propter Pontificis interfectoribus exigere deberet, in concione perquireret: Waldemarus Rex Daniæ iterata ſuperiori querela, equitum annonæ defectis, venalium alimentorum ſubſidia poſtulabat. At Cæſar circumjacentem provinciam conjugis ſuæ patrimonium eſſe teſtatus, ſenſtea eum empta uſſitare dicebat, quod capta petere licuiſſet. Contra Waldemarus, Regem ſe, non prædonem eſſe proclamans, commeatus latrocinio quæſiturum negabat, aut quod domi iniquum duxerit, apud exteros approbaturum. Quanquam enim hujuſmodi violentia neceſſitate excuſabilis videretur permiſſis uti, paſſus non eſt, ne domeſticæ æquitatis manſuetudinem peregrina auſteritate corrumperet. Cujus ſanctitatem univerſi Germaniæ Principes maximo plauſu comprobantes, ſeque mutua admonitione invicem conſuetos, beatos ajebant, quos tanti viri integritas regendos curaret.* Hactenus de Regis Daniæ hoc anno rebus geſtis, occaſione ſchiſmatis Octaviani Antipapæ firmandi ab Imperatore vocati. Reg. Daniæ æquitas Germanis admiranda.

XXI. Eodem anno Londini in Anglia generale Concilium celebratur, convenientibus

PAGIUS *Antiſſiodorenſem, Marlovienſem, Nivernenſem, Morinenſem, Magalonenſem & Toloni Epiſcopos recenſuimus: cum quibus in die Aſcenſionis Dominicæ, publica excommunicationis ſententiam in Octavianum ſchiſmaticum, atque in omnes ſuos complices promulgavimus.*

XXI. *S. Thomas fit Archiep. Cantuariæ.* Ad num. XXI. & ſeq. Baronius, qui obitum *Theobaldi* Archiepiſcopi Cantuarienſis ſecunda feria Paſchæ currentis anni contigiſſe ait, ſecutus eſt Robertum de Monte, Auctorem quidem coævum, ſed in Chronologia parum accuratum, niſi errores, qui in ejus Chronico leguntur, Librariis attribuantur. *Theobaldus* itaque anno ſuperiori e vivis exceſſit, & quidem feria *tertia* Paſchæ, ſeu XIV. Kal. Maii, ut ibidem diximus, & demonſtrat Whartonus part. 1. Angliæ Sacræ pag. 190. Poſt ejus obitum Eccleſia Cantuarienſis vacavit anno uno, menſe uno, diebus quatuordecim, ut ſcribit Gervaſius in Chron. qui poſtea ad hunc annum ſcribit, Henricum Angliæ Regem *Thomam* Cancellarium ſuum, qui poſt mortem in Sanctorum numerum relatus fuit, ad expedienda regni negotia ex Normannia in Angliam tranſmiſiſſe, hac præſertim intentione, ut in Archiepiſcopum Cantuarienſis Eccleſiæ eligeretur. Quam ob rem Wibertus Prior juſſus a Rege Londoniam venit, ubi Epiſcopi congregato Concilio Thomam elegere: *Convenerunt itaque*, ſubdit Gervaſius, *Cantuariæ Præſules & Principes regni, ut tantæ aſſiſterent conſecrationi. Sabbato igitur octavarum Pentecoſtes in Presbyteri gradum ordinatus, in craſtino in Archiepiſcopum conſecrandus.* Paulo poſt: *Conſecravit eum Henricus Wintonienſis Epiſcopus Dominica octavarum Pentecoſtes III. Non. Junii, quadrageſimo circiter ætatis ſuæ anno*, &c. *Conſecratus autem Thomas Cantuarienſis Epiſcopus inſtituit feſtivitatem principalem ſanctæ Trinitatis ſingulis annis in perpetuum die octavarum Pentecoſtes celebrandam; unde & ipſe eadem die Miſſam celebravit.*

XXIII. *Ejus Epiſtolæ nuper in lucem editæ.* Epiſtolæ ſancti Thomæ hoc anno Cantuarienſis Archiepiſcopus ordinati, a paucis annis a Chriſtiano Lupo in lucem productæ ſunt ex MS. Vaticano una cum ejus Vita juſſu Gregorii Papæ XI. ex variis collecta. Cap. 6. dicitur, *Henricum* Regem Thomæ ſignificaſſe ſuæ voluntatis eſſe, ut Cantuarienſis Præſul foret, & Thomam reſpondiſſe: *Quam Religioſum virum, quam ſanctum in tam ſancta ſede, & ſuper tam celebrem & tam ſanctum Conventum Monachorum conſtitui deſideras! Scio certiſſime, quia ſi Domino diſponente acciderit, ſic citiſſime, a me auferes animum, & gratia quæ nunc inter nos tanta eſt, in atrociſſimum odium convertetur.*

No-

Concil. Lond. in Angl. ubi S. Thomas creatus Archiep. Cant. — bus omnibus Epiſc. ad ſubrogandum metropolitanum Angliæ totius Antiſtitem, Cantuarienſem Archiepiſc. defuncto feria* ſecunda Paſchæ Theobaldo Archiepiſcopo cum ſediſſet annis vigintiduobus. Convenit ſimul & Rex ad hoc ipſum, communibuſque omnium votis electus eſt Thomas ex Cancellario. Hæc ea Actis, vitæ ejus ſcriptis ab Eduardo ejus æquali proitae ſatis, quæ in compendium redacta jam cuſa (a) habes; ſed extant alia, ab auctoribus quatuor, iiſdem ipſius Thomæ diſcipulis, nempe Hereberto ipſius clerico, Willelmo Cantuarienſi, Joanne Saresberienſi, & Alano Abbate Deoche tribus libris conſcripta, quæ habentur in Vaticana bibliorheca una ſimul cum collectione epiſtolarum ad hæc negotia ſpectantium, auctorum diverſorum: inter quas plures ejuſdem S. Thomæ, & Aleaandri Papæ extant epiſtolæ, omneſque ſimul quinque libris partitæ atque digeſtæ opera ejuſdem Joannis Saresberienſis, omni theſauro præſtantiores, ea quibus præſens Annalium Tomus magis ac magis debeat illuſtrari. Extat codex ipſe in Vaticana bibliotheca.

(a) Apud Sur. t. 6. die 29. Decemb.

Refragatum autem eſſe magnopere ſanctum Thomam, ne eligeretur Archiepiſcopus, teſtatur Herebertus, cujus iſta ſunt verba: *Proteſtatur Thomas adverſus Regem, ne eum, Epiſcopum Cantuarienſem eligeret, alias eum ipſi fore adverſarium & contrarium inimicum propter Eccleſiaſticam libertatem.* Subiicit his iſta Joannes Saresberienſis: *Cum diu reluctatus eſſet, urgente & inſtante Henrico Piſano presbytero Cardinali SS. Nereó*

PAGIUS *Novi quippe te nonnulla exalturum, & in Eccleſiaſticis te tam multa præſumere, quæ ego ſuſtinere non poſſim. Et ita occaſione nacta interponent ſe invidi, qui extincta gratia perpetuum inter nos odium ſuſcitabunt.*

XXIII. *Moritur Raimundus IV. Comes Barcinon. & Princeps Aragoniæ.* — *Raimundus* Comes Barcinonenſis hujus nominis IV. & Princeps Aragoniæ, ac *Raimundus* ejus fratris filius Provinciæ Comes, quaſdam pactiones hoc anno ineunt, quibus Comitatus Provinciæ & Forkalquerii, & civitas Arelatenſis a *Friderico* Imperatore conceduntur in feudum eidem Comiti Provinciæ. Inprimis vero cavetur, uti Comes Provinciæ, patruuſque ejus Imperium detrectent *Alexandri* III. & obediant *Victori* III. Antipapæ. Acta conventionum tunc habitarum exhibet Baluzius in Appendice ad Marcam Hiſpsnicam num. CCCCXXXVII. in quibus dicitur: *Comes quoque Provinciæ Dominum Papam Victorem recipiet, & per totum terram ſuam tanquam Catholicum & univerſalem Papam recipi faciet, & obediet & ei obedíri faciet bona fide abſque fraude & malo ingenio, & Legatos ſuos recipiet*; adeo verum eſt quod ſupra ex Saresberienſi diximus, Fridericum hoc tempore tam vicinos, quam remotos Principes ſolo metu terruiſſe. Non multo poſt Raimundus Barcinonenſis Comes & Princeps Aragoniæ vivere deſiit. *Tandem*, inquit Auctor de Geſtis Comitum Barcinonenſium cap. 27. *apud Burgum ſancti Dalmatii juxta Januenſem urbem in Italia plenus gratia & dierum anno Domini MCLXII. VIII. Idus Auguſti humanis rebus exemptus obiit in Domino, ſuo relinquens luctum populo, periculum patriæ, hoſtibus gaudium, lamentum pauperibus, Religioſis ſuſpiria.* Et in regnum Aragoniæ & Comitatum Barcinonis ſucceſſit filius ejus *Ildefonſus*, adhuc puerulus, ſub tutela Petronillæ matris, filiæ Ranimiri Regis & Monachi. Hic Ildefonſus ſecundus eſt hujus nominis, & Regis nomen tulit, quo Raimundus pater nunquam inſigniri voluit. Porro poſt hanc Comitatus Barcinonenſis & Principatus Aragoniæ unionem, duæ hæ ditiones nunquam amplius diviſim, ſed ſemper ab uno eodemque Principe poſſeſſæ.

Ineunte Januario [1] cum nulla ex parte res ad victum neceſſariæ ſupportari Mediolanum poſſent, omneſque *Obertum* Archiepiſcopum increparent quaſi aut bello temere tanto cauſam dediſſet, aut paci moram atque impedimentum afferret, ille ad *Alexandrum* Genuam ſe recepit, inquit Sigonius lib. 13. de Reg. Ital. ubi Sigonius ſequi videtur Flammam, & alios qui peſſime habuere *Obertum* Archiepiſcopum, qui tamen optime ſe ſe in his tumultibus geſſit; & in eo tantum a *Friderico* diſſenſit, quod is foveret Antipapam, a quo ipſemet alieniſſimus erat. Quam ob rem ad Alexandrum III. Comite S. *Galdino* venit, uti refert Scriptor Anonymus Vitæ hujus ſancti, illorum temporum vicinus: *Beatus Galdinus Mediolanenſis civis egregius, nobilium Valvaſorum de Sala ſtirpe progenitus, ſacris ab infantia literis eruditus, Mediolanenſis primo Eccleſiæ Archidiaconus nec non & Cancellarius ordinatus eſt. Poſtea vero tempore ſchiſmatis ſub Alexandro Papa III. & Friderico Imp. facti cum ſuo domino ac aliis quibuſdam urbem ſuam relinquens, ab eodem Alexandro ſchiſmatis rabiem ſimiliter fugiente cum domino ſuo gratanter & officioſiſſime ſuſceptus eſt.* XXIV. *S. Galdinus & Obertus Archiep. Mediolan. ſtant contra Antipapam.*

Gualvaneus Flamma in magno ſuo Chronico capp. 277. & 278. apud Puricellum in Monum. Baſil. Ambroſianæ num. CCCCXXXI. quædam narrat his prorſus contraria; Poſtquam enim rem abſurdam ſuppoſuit, eo ſcilicet tempore Gualvagnum Comitem de Engleria fuiſſe Dominum Mediolani, aſſerere non erubeſcit, Archiepiſcopum Imperatorem de anguſtiis, ad quas urbs redacta eſſet, monentem eidem urbem tradidiſſe ea conditione, ut ejus dominium ſibi tribueretur. Addit, Imperatorem, & Victorem Antipapam in eam ingreſſos eſſe, & omnes XXV. *Deſerunt urbem Mediolan.*

NOTÆ [1] OBertus Archiepiſcopus cum S. Galdino ex Urbe Mediolani ad Alexandrum III. Genuæ agentem confugit, non quidem januario ineunte, ſed Martii die XVIII. teſte auctore, quantum arbitror, ſinchrono, qui ſub nomine Sire Raol hiſtoriam ſcripſit de rebus geſtis Friderici I. in Italia vulgatam tom. VI. Rer. Italic. Ait enim col. 1187. *Obertus archiepiſcopus die Dominico de Cæco* (idest Dominica IV. Quadrageſimæ, qua in hebdomada Evangelium Cœci nati legitur) *XV. Kal. aprilis cum Milone archipresbytero, & Galdino archidiacono* &c. abierant Genuam. MANSI

ri & Achillei Legato, tandem acquievit. Moxque miſſi ſunt Nuntii ad Romanum Pontificem Alexandrum, qui tunc degebat in Monte Peſſulano, iidemque poſtularunt & pallium quod & ob tanti viri reverentiam conceſſum ab eodem Pontifice acceperunt. Porro conſecratus Epiſcopus, habitum induit monaſticum ea de cauſa, quod experimentis multis declaratum fuiſſet, eos, qui non monachi cathedram illam aſcendiſſent, a Deo male mulctatos eſſe.

S. Thomæ Nuntii pro pallio ad Montem Peſſul.

XXII. In his enarrandis, quæ tempore ejus ſedis interceſſere immenſæ tribulationes & anguſtiæ, quæ non modo ipſum Thomam ſedemque ipſius Cantuarienſem, ac univerſam Angliam, ſed Alexandrum Pontificem, atque Romanam Eccleſiam, totumque Catholicum Orbem magnopere perturbarunt, obruimur Scriptorum copia, ut vix ſine immenſo labore poſſimus emergere. Nam non modo Eduardus & auctores illi quatuor, qui iſta ſcripſere, atque alii ejuſdem temporis Scripto-

PAGIUS omnes Angleriæ Comites aut occidiſſe aut in exilium miſiſſe. Denique cap. 280. ſcribit: *Imperator Archiepiſcopi proditoris Palatium ſpoliari juſſit; & uſque Beneventum in exilium miſit. Et juſto Dei factum fuit judicio, ut qui proditor ſemper fuerat, proditoris ultionem reciperet.* Flamma cap. 278. fatetur ſe hæc omnia ex Chronico Danielis exſcribere. Puricellus vero citatus numer. CCCCLXXX. ait ſe Chronicon illud reperiſſe in Bibliotheca cujuſdam viri privati, nominari Caroli Andreæ, illudque inchoari *ab anno D J. DCVI. & ad MCCLXXX. pertingit; prolixumque præſertim eſt in rebus Angleriæ Regum & Comitum recenſendis.* Non dubitat Puricellus, quin Daniel iſte quæ narrat, hauſerit ex Chronico Apocripho Viviani Comitis, cujus mentionem facit Auctor Chron. cui titulus, *Flos Florum*, apud Puricellum in Mon. Baſil. Ambr. *n.* CCCCXLIII. fol. 147. Nam poſtquam dixit, Fridericum Comites Angleriæ LXXXV. exilio damnaſſe, ſubdit: *Unus ſolus, ſcilicet Comes Vivianus evaſit, & Bononiam pervenit*, qui poſtea ſcripſit Chronicon Comitum Angleriæ. Sed mitto hic fabuloſas narrationes jam a Puricello cenſuratas, quarum nullam rationem Triſtanus Chalcus habens, lib. 11. ait, dum de urbis deditione ageretur, *Princeps Sacerdotum Ubertus Archiepiſcopus, Milo Galdinus* (eſt hic ſanctus Galdinus) *& Algiſius* Galdini ſucceſſor *ſeu manifeſtam patriæ deſolationem ruinamque imminentem cernentes, ſeu iratiorem ſibi fore Cæſarem omnuati urbe cedunt, ſeque Genuam, quo, ſuperioribus adnavigaſſe Alexandrum conſtabat, conferunt* (quia ſcilicet cæteris ardentiores fuerant in cauſa Alexandri contra Victorem defendenda), *ſeque unam cum eo fortunam habituros* oſtendunt.

XXVI. *Mediolan. deditur Friderico Imp.* Cæterum Otto & Acerbus Morena teſtes oculati ea narrant, quæ plane evertunt præfatorum fabulatorum commenta. Acerbus Morena accurate refert deditionem urbis Mediolanenſis, eumque tam Triſtanus Chalcus, quam Corius ſequuntur, & Sigonius laudatus elegantius rem ſcribit. Adhæc Freherus in ſua Collectione Hiſtoricorum Germaniæ in lucem dedit relationem teſtis oculati, ſcilicet Burchardi ad Nicolaum Sigebergenſem Abbatem *de Victoria Friderici Imperatoris, & excidio Mediolanenſi.* Contentus hic ero referre literas a Friderico Imp. Comiti Sueſſionenſi datas, & Tom. V. Spicilegii Dacheriani pag. 562. recitatas, in quibus narrat quæ acta fuere in deditione Mediolani: *In Kalendis*, inquit, *Martii, prima videlicet die menſis, hoſtes imperii Mediolanenſes, ſummota omni ſimulatione fraudis, qua in prima deditione doloſe circumvenerant, ſumma neceſſitate, ſame & inedia coacti ad Curiam noſtram apud Laudam venerunt, & nudos gladios in cervicibus ſuis deferentes, & Majeſtati noſtræ reos* *ſe fore profitentes, perſonas, res, ipſamque civitatem abſque ullo tenore, & ſine aliqua conditione interpoſita, in noſtram poteſtatem cum plena deditione reddiderunt. Præterea quarto Nonas ejuſdem menſis Mediolanenſes cum omni militia & viribus civitatis ad nos redeuntes, vexilla & univerſa ſigna bellica, clavesque civitatis, & Conſulatus dignitates Majeſtati noſtræ reſignaverunt, refutantes omnia genera armorum, omnemque poteſtatem, niſi quam cum gratia & permiſſione noſtra poſſent obtinere. Juraverunt inſuper quæcunque eos jurare fecimus, ſcilicet quod univerſa mandata noſtra bona fide & ſine fraude obſervarent, & de his omnibus obſervandis quadringentos obſides meliores ac majores de civitate nobis dederunt.*

Sane ne quid deeſſe poſſet ad complementum Imperialis gloriæ, vel omnimodam deditionem inimicorum, pridie Nonas prædicti menſis univerſus populus civitatis cum vexillo ſancti Ambroſii, quod miro artificio egregiæ molis & altitudinis ferebant in carrocio (id eſt, in rheda; ita enim appellabant Itali vexillum totius exercitus præcipuum, quod in curru impoſitum, a quatuor boum jugis trahebatur, & magna cura in præliis a lectis militibus ſervabatur, cum Carrocio exuti inſignis probri loco per ea tempora haberetur. Plura de Carrocio in Gloſſario Ducangii), *quem juga boum non pauca trahebant, nec non cum univerſis vexillis ſuis, eo ordine quo ad bellum procedere ſolebant, ad Curiam noſtram venerunt, non judicium, vel juſtitiam poſtulantes, ſed quia crucem meruerant, per crucem quam quiſque manu gerebat, miſericordiam ſuppliciter implorabant. Eo indultu ergo Imperialis clementia, &c. univerſos Mediolanenſes vita munere donavimus, a vinculo Imperialis banni abſolvimus, deputatis in exilium patriam conceſſimus, rebus omnibus & libertate privatis, alodia, quæ juſte videbantur contraxiſſe, reſtituimus, & univerſa Regalia noſtra, quæ ipſi hactenus per rapinam poſſederant, fiſco noſtro applicuimus, &c. foſſata complanamus, muros ſubvertimus, turres omnes deſtruimus, & totam civitatem in ruinam & deſolationem ponimus: ſicque ad promovenda alia negotia, & ad plenariam imperii reformationem exercitum noſtrum, & victrices aquilas feliciter convertemus.* Hanc Epiſtulam encyclicam fuiſſe exiſtimo; in Chronico enim Reicherſpergenſi ad ann. MCLXII. eadem refertur, ſed paucis mutatis, & inſcripta Eberhardo Saltzburgenſi Archiepiſcopo. Atque Chronographus, Eberhardum ſolum cum Alexandro Papa ſtetiſſe, & veniſſe Mediolanum, *cum adhuc ipſe Imperator in deſtructione ejuſdem civitatis ibi moraretur*, & honorifice ab eo ſuſceptum eſſe *cum Epiſcopo Harthmanno Brixinenſi.* XXVII. *Solo æquatur.*

Hoc anno Acerbus Morena Ottonis filius cœpit XXVIII.

De collectione ep. S. Thomæ Alexand. Pap. & aliorum.

ptores copioſiſſima ſua ipſorum ſcriptione inferunt uberrima in Annales rerum argumenta ſcribendarum; ſed quadringentæ quinquagintaquatuor epiſtolæ, a diverſis in eadem cauſa conſcriptæ, in primis vero ab Alexandro Papa, ipſoque Thoma ad diverſos datæ, ut ea iis epiſtolaris hiſtoria cæteris præſtantior con-

cin-

PAGIUS

Cives alio amandantur.

pit ſcribere quæ propriis oculis vidit, & de Frederico poſt victoriam Mediolanenſem, ait: *Omnibus peditibus tribuit licentiam redeundi domum, præcepitque eis, ut tantum de foſſata & muro Mediolani demolirentur per unamquamque portam* (ideſt urbis regionem ut nuper interpretati ſumus) *quod cum exercitu ſuo poſſet largiter civitatem introire* (non per muros ſed per portas). *Elegit quoque Imperator ſex Lombardos, & ſex Teutonicos, qui Mediolanum irent, & prædictos Mediolanenſes prædicto more jurare facerent. Et ego Acerbus Morena filius Ottonis Morenæ, qui deinceps hanc Hiſtoriam dictavi, qui tunc eram poteſtas Laudæ, fui unus de prædictis duodecim, & uſque ad ſabbatum proximum* (die nempe X. Martii) *fecimus jurare quaſi omnes Mediolanenſes, quos invenimus.* Idem Acerbus Morena ſcribit Imperatorem in comitatu Beatricis Imperatricis, Ducis Bohemiæ & aliorum Principum ex urbe Laudenſi Papiam pertexiſſe die Martis XIII. Martii ſecum ducentem obſides Mediolanenſes, ſubditque: *Sequenti Dum die Lunæ præcepit Imperator Conſulibus Mediolani, ut uſque ad octo dies facerent omnes perſonas, tam maſculos, quam feminas exire civitatem Mediolani. Quod equidem, licet luctuoſe, plenarie adimpleverunt Mediolanenſes, euntes Papiam, Laudam, Bergomum atque Cumas, & per alias civitates & loca Lombardiæ. Maxima pars tamen ipſorum ſtetit circa civitatem, circa foſſatum Imperatoris miſericordiam expectantes, atque putantes quod Imperator civitatem intrare ſubito eis concederet, & in ipſa ſolito more habitare.*

XXIX. Urbe everſa Imperator Papiam redit.

Verum ipſe Imperator die Lunæ, qua fuit feria dies ante Kal. Aprilis (ideſt VII. Kal.) *Mediolanum venit cum Principibus ſuis, & cum Cremonenſibus, Papienſibus, Novarienſibus, & Laudenſibus, & cum illis de Seprio & Martheſana: qui illuc cum perveniſſent, præcepit Laudenſibus, ut portam Orientalem, quæ vulgo Rentia dicitur, totam deſtruerent: Cremonenſibus vero portam Romanam demoliendam commiſit; Papienſibus portam Ticinenſem; Novarienſibus portam Vercellinam; Cumanis portam Cumanam: illis vero de Seprio & Martheſana portam novam* (erant hæ omnes urbis regiones). *Qui omnes ad deſtructionem ſic conati ſunt, quod uſque ad proximam diem Olivarum tantum de muro civitatis conſternaverunt, quod ab initio a nemine credebatur in duobus poſſe menſibus diſſipari. Et vero, ut opinio eſt, quinquageſima pars Mediolani non remanſit deſtruenda. Remanſit tamen totus murus civitatem circumdans* (exceptis iis, quæ propter Imperatoris introitum everſa fuerant), *qui adeo bonis & magnis lapidibus confectus fuerat, & quaſi centum turribus decoratus, quod, ut exiſtimo, nunquam tam bonus viſus eſt in Italia, nec deinceps videbitur præter murum fortem Romanum. Remanſit etiam campanile Majoris Eccleſiæ miræ pulchritudinis & magnæ latitudinis atque mirandæ altitudinis quale numquam dicitur fuiſſe, quod poſt paucos dies Imperator in terra deponi fecit, quod tunc ſuper majorem Eccleſiam ruens magnam ipſius Eccleſiæ partem diſſipavit. Laudenſes autem præteritorum & innumerabilium dolorum memores, quos a Mediolanenſibus ultra ſuſtinuerant, non ſolum portam Orientalem eis commiſſam ad deſtruendum plenarie demoliti ſunt, verum etiam de porta Romana magnam partem ad terram proſtraverunt. Ipſo die Dominico Olivarum reverſus eſt Imperator Papiam; & quicumque cum Imperatore Mediolani fuerat, domum reverſus eſt.*

XXX. Suburbia Urbis Mediolani non fuere everſa.

Puricellus in Monumen. Baſil. Ambr. num. CCCCXXXVIII. optime refellit Dubravium in Hiſtoria Bohemiæ, in qua paſſim fallitur, & Bohemiæ Regem Uladiſlaum, qui Mediolanenſi excidio non interfuit, confundit cum Bohemiæ Duce fratre ejus, qui Imperatorem comitabatur. Cæterum non dicit Morena ſuburbia aut Eccleſias in iis ſitas everſas fuiſſe; indeque intelligimus Gualvancum Flammam ex aliquo optimo Auctore accepiſſe, quod refert in Chron. majori cap. 285. apud Puricellum laudatum num. CCCCXLI. *Mandavit inſuper* (nempe Fredericus) *quod ſuburbia civitatis manerent illæſa; quia ſemper ſibi fuerant obedientia. Similiter præcepit quod domus nobilium proditorum, quæ erant in civitate, illæſæ remanerent & Eccleſiæ; attamen turres & campanilia dejecit.* Paulo poſt de Imperatore ſubdit: *Monaſterium majus, ubi erat porta Vercellina, ſeptem turribus communitum voluit Imperator præſervari propter reverentiam Ottonis Imperatoris* (hujus nominis primi) *qui illud Monaſterium fundaverat, de cujus ſtirpe deſcenderat.* His conſentanea habet Auctarium Affligemenſe ad annum MCLXII. *Deinde juſſit ſuos civitatem ingredi, muros, turres, alta & ſuperba faſtigia & ædificia deſtrui* (tribus tamen pepercit Eccleſiis S. Mariæ, S. Mauricii, & S. Ambroſii cum officinis Clericorum, officialibus ipſorum, domibus etiam indemnitate rerum conceſſa); *aracium publicum ſibi reſervavit.* Cap. 286. apud Puricellum ibidem everſionem civitatis Mediolanenſis eodem quo Morena modo deſcribit, & ruinam Domus ſeu majoris Templi Mediolanenſis malitiæ Papienſium diſerte attribuit: *Tunc unus de Papienſibus nomine Obizo Papienſis accepit ſuper ſe deiicere campanile Eccleſiæ majoris, cujus altitudo fuit ducentorum quadraginta quinque brachiorum, &c. in cujus caſu malitioſe fecit eum deſcendere ſuper Eccleſiam: & deſtructa fuit Eccleſia per majorem partem.*

XXXI. Corpora SS. Ambroſii, Gervaſii & Protaſii intacta fuere.

Triſtanus Chalcus lib. 10. refert Fridericum in Dominica Olivarum palmam accepiſſe in Eccleſia S. Ambroſii, indeque Papiam rediiſſe, quod & Acerbus Morena aſſerit: *Ipſo die Dominico Olivarum reverſus eſt Imperator Papiam; & quicumque cum Imperatore Mediolani fuerat, domum reverſus eſt.* Triſtanus Chalcus habet; *a templo Ambroſiano ſacrilegam manum abſtinuiſſe hoſtes, indicio eſt Angilberti Archiepiſcopi lamina aurea, argenteaque multis ante ſæculis altari circumdata.* Ad quæ verba Puricellus num. CCCCXLII. hæc obſervat: *quæ quidem in hanc uſque diem perenniter illi circumdata & aſſervata conſpicitur, quæve propterea nobis argumento eſt, ne tunc quidem inde amota, & alia tranſlata fuiſſe ſanctorum Ambroſii, Protaſii & Gervaſii corpora, quorum in honorem lamina iſta fuit huic altari circumdata.* Tum refellit Puricellus Scriptores illos Germanos, qui tradidere Sanctorum Gervaſii & Protaſii corpora a Germanis tunc Briſacum

tranſ-

cinnetur, exuberantem ac ſuperefluentem plane ingerunt ſcribendi materiam, quæ ſtylum obruat, ut ipſa pariat inopiam abundantia.

PAGIUS tranſlata fuiſſe. Certe Chronographus Afſligemenſis, Auctor coætaneus, ne verbum quidem habet de hac tranſlatione, licet de Mediolanenſi deſolatione & Magorum tranſlatione fuſe agat.

XXXII. *Frideric. Imp. Magiſtratus variis Lombardiæ urbibus præficit.* Acerbus Morena geſta hoc anno narrare pergit, atque: *Proximo die vero Paſcha fuerunt Papia fere omnes Lombardia poteſtates,* (id eſt, primi urbium Longobardiæ Magiſtratus) *& quamplures Epiſcopi, & Marchiones, & Comites, aliique multi nobiles Italia: fuitque ea die Imperator incoronatus Papia ad Miſſam in Eccleſia Majori una cum ſereniſſima Auguſta* (ſcilicet Beatrice) *cum magnis ſolemnitatibus, maximaque lætitia* (id eſt, aſtitit Imperator cum corona in capite, ſed ibi coronatus non fuit), *quod Imperator ipſe annis retro minime fecerat* (ab anno nempe MCLIX. quo iterum Mediolanenſes rebellarunt; antea enim Fredericus quater coronatus fuerat, primum Aquiſgrani, ſecundo Romæ, tertio Papiæ, quarto Monzæ, *propoſuerat enim quod ipſe nunquam coronam ſumeret* (anno ſcilicet MCLIX.) *in capite, donec Mediolanum ſuperaſſet* (quod hoc anno contigit). *Poſt Miſſam vero Imperator dulciſſimus fecit invitare ad prandium ſuum omnes Italicos Epiſcopos, Marchiones, Comites & civitatum Conſules, qui ibi aderant. Inter quos fui ego Acerbus Morena, qui hunc librum compoſui, qui tunc eram Poteſtas Lauda. Comederuntque Imper. & Imperatrix cum coronis in capite: cum quibuſdam Epiſcopis, qui erant in menſa ſua a dextris & a ſiniſtris cum mitris in capite, & aliis ornamentis Epiſcopalibus* (Obſerva morem Epiſcoporum cum mitra prandentium), *& fuit ipſum convivium in curia Epiſcopi Papienſis, ubi Papienſes faciunt concionem.* Addit, his omnibus feliciter actis variis civitatibus & caſtris Magiſtratus ab Imperatore præpoſitos fuiſſe. Corius vero in Hiſtoria Mediolanenſi ait, Fredericum Comitatum Mediolanenſem in ſex juriſdictiones diviſiſſe, quibus tot gubernatores præerant, qui omnes Epiſcopo Leodienſi Henrico, quem corrupte *Alicom* appellat, tanquam Vicario Imperiali paruere.

I. Alexand. Pap. Pariſios venit ad Regem.

MIlleſimus centeſimus ſexageſimuſtertius Indictione undecima annus venit, quo Aleaander Papa celebravit in Galliia Concilium Turnnenſe. De quo dicturi, quæ præceſſerunt, prius inſinuanda, de quibus iſta in primis in ejuſdem Alexandri vitæ Actis: *Adveniente autem Quadrageſima, colloquutum habiturus Alexander Papa cum Rege Franc. ad Pariſienſem civitatem preperavit. Quam cum ingreſſurus eſſet, tamquam pius & mitis Rex cum Baronibus & militibus fuit per duas Leucas illi occurrit: quo viſo ſtatim deſcendit, ad ſtreguam ejus feſtinanter accurrens, humiliter deoſculatus eſt pedes ipſius, & ſtatim ad ejus oſcula cum devotione fuit receptus. Deinde ſingulariter procedentes intraverunt prædictam civitatem. Cui Clerus cum maxima & decora proceſſione obviam venit, & Pontificem & ejus fratres Cardinales deduxit in gaudio & exultatione ad majorem Eccleſiam. Manſit autem in dicta civitate per ipſam Quadrageſimam, & Paſchale in ea feſtum celebravit.* Meminit idem ipſe Alexander Papa hujuſmodi ſuæ commorationis Pariſienſis in diplomate canonizationis ſancti Bernardi, his verbis: *Contigit olim, dum eſſemus Pariſiis conſtituti; & magni quidam ac venerabiles viri de canonizando ſanctæ recordationis Bernardo quondam Claravallenſi Abbate fecerant mentionem, optantes utique & per nobis precibus ſuggerentes, ut in Concilio, quod de proximo erat Turonis celebrandum, digno huic & laudabili voto celerem daremus effectum. Cumque nos eidem negotio favorabile ſatis intenderemus affectu: ſupervenit multitudo & frequentia petitorum, qui in diverſis provinciis rem ſimilem poſtulabant. Unde cum nos videremus, non poſſe congruanter omnibus ſatisfiere: ſtatutum fuit pro ſcandalo devitando, etiam in hoc differri, quod oportebat pro tempore cæteris denegari.* Hæc ipſe de iis, quæ Turonenſe Concilium præceſſerunt, de quo rurſum iſta in ejuſdem Alexandri vitæ Actis:

Canonizationes frequentiores denegatæ.

II. Conc. Turon. celebratur ab Alexand. Papa.

*Et quoniam tempus Concilii celebrandi imminebat, quod in octavis Pentecoſtes Turonum convocaverat: exivit de Pariſiis, & tranſiens per Carnotum, ad Turonis civitatem celeriter remeavit. Anno igitur Dominicæ Incarn. milleſimo centeſimo ſexageſimotertio, Indictione undecima, anno quarto ſui Pontificatus, * quartodecimo Kal. Junii ſupradictus Alex. Papa in Eccleſia S. * Mauritii Turone Concilium celebravit, in quo ſecum interfuerunt Cardinales numero decem & ſeptem, & Epiſcopi centum & vigintiquatuor, Abbates quatuorcentum & quatuordecim, & aliorum tam clericorum, quam laicorum maxima multitudo. Atque inter alios inſignes Eccleſiæ Præſules interfuit ſanctus Thomas Archiepiſcopus Cantuarienſis, anno ſuperiori (ut vidimus) ad eam regendam cathedram ex munere Cancellariæ aſſumptus, quem præter morem Alexander Papa ejuſmodi excepit honorificentia. Fecit enim, ut omnes Cardinales occurrerent ei extra urbem illam, præter duos tantum, qui ſoliti eſſent ei ſemper aſſiſtere: idemque obtinuit quæcumque ab ipſo Pontifice petiiſſet, nempe ſuæ Eccleſiæ privilegiorum confirmationem.* Hæc in vita ipſius, a quatuor dictis auctoribus ſcripta. Ne quid autem pereat de fragmentis Actorum Concilii hujus, quod integrum in omnibus Actis ſimul reperire non licuit: hic deſcribendam putamus orationem, quam in eodem Turonenſi Concilio habuit jubente Papa Arnulphus Epiſcopus Lexovienſis. Extat inter ejus epiſtolas haud pridem cuſas: antequam poſita habetur epiſtola data ad Ægidium Rothomagenſem Archidiaconum, inde vero quod ſequitur:

* al. quarto
* f. Martini.

Sermo habitus in Concilio Turonenſi.

Ho-

PAGIUS SÆC. XII. Ao. Eræ Hiſp. MCCI. An. Hegiræ DLIX. inchoato die 29. Nov. fer. 6. An. C. 1163.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6656.

☉ 24. F. ☽ 5. P. 24. Mart. Indict. 11.

JESU CHRISTI 1163.

ALEXANDRI III. PAPÆ 5.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 12. IMP. 9.

MANUELIS COMNENI IMP. 20.

I. *Alexand. III. Pariſios venit.*

ANum. I. ad XIX. Alexander III. *adveniente Quadrageſima*, uti habet Baronius num. I. ex Codice Vaticano, ad Pariſienſem civitatem properavit, in ipſa per Quadrageſimam manſit, & Paſchale in ea feſtum celebravit. Vaſſeburgus in Hiſtoria ſua ait, Alexandrum III. tria diverſis in locis Concilia celebraſſe; primum apud Clarum montem in Arvernia, ubi Fridericus & Pſeudo-Papa excommunicati, Turonis ſecundum, & tertium Remis de quibus infra agetur. Mentionem tamen non facit Concilii Monſpelienſis, quod certum eſt anno ſuperiori in ejus adventu coactum fuiſſe. Quoad Concilium Claromontanum, alii ut Sigonius in Hiſt. de Reg. Ital. lib. XIII. illud in annum præcedentem, alii in præſentem conferunt, at utrique gratis & ſine probatione. Sed graviter errat Trithemius in Chron. Hirſaug. illud cum anno MCLX. connectens.

II. *Concil. Turonenſ.*

In Præfatione Concilii Turonenſis legitur: *Anno Incarnat. Dom. MCLXIII. indict. XI. anno quar-*

III. Sermo Synodicus.

Hodiernum ſermonem, domini & Patres mei, mihi domini noſtri, qui præſidet, Romani videlicet Pontificis injungit auctoritas. Et ego quidem munus injunctum magis de neceſſitate obedientiæ, quam de animi voluntate ſuſcipio. Mallem ut in alium declinaſſet iſta dignatio, cujus & vita commendabilior eſſet, & major tam ſcientiæ, quam eloquentiæ plenitudo. Quis enim ego ſum, qui in auribus tot, tam prudentium, tam venerabilium perſonarum quemlibet mihi debeam uſurpare ſermonem? Sed & quis ego ſum, qui mandato Romani Pontificis audeam obviare? Anguſtiæ mihi ſunt undique: inter verecundiam & neceſſitatem conſtitutus ſum. Altera me monet ut ſileam: altera quaſi quadam violentia pertrahit ad loquendum. Obediendum enim eſt ſine mora, ſed verecundia linguam reprimit, obſtruit intellectum, & a facie reverentiæ veſtræ ſtupore quodam reddit pavidum & confuſum. Scio enim quia tria ſolent in prædicatore requiri, ſanctitas converſationis, plenitudo ſcientiæ, facundior eloquentiæ vena. Sanctitas converſationis inquiritur: quia niſi fuerit prædicatoris commendabilis vita, non erit ejus prædicatio gratioſa. Cujus enim vita contemnitur, reſtat ut & prædicatio contemnatur: Timere habet, ne forte incipientem loqui, ſtatim vox divina reprimat & condemnet: (a) Quare tu enarras juſtitias meas, qui projeciſti ſermones meos retrorſum? Perfectio ſcientiæ quæritur, ut habeat prædicator, unde poſſit de theſauro cordis ſui proferre nova & vetera, & eruditum noverit expectantibus explicare ſermonem, & ſecundum perſonarum qualitates temperare quod dixerit: ut ſciat quibus debeat lac potum dare non eſcam, quibus ſolidiorem cibum habeat miniſtrare. Eloquentia deſideratur: ad quid? Quia ſicut ſi non habuerit ſcientiam, non habebit quid dicat; ita niſi habuerit eloquentiam, non habebit quomodo dicat. Utrumque autem neceſſarium eſt, & habere quid dicas, & ſcire quomodo dicas. Sententiarum ſiquidem excellentia ſermonis elegantiam quærit, ut verborum dignitas rerum majeſtati reſpondeat, & ſibi invicem quaſi concentu quodam res & verba concurrant. Ita eſt, ut ſermo prædicatoris omni acceptione dignus ſit, requiretur in prædicatore religio ad reverentiam ſermonis, ſcientia ad doctrinam, eloquentia, ut commendet ad gratiam; ut ſcilicet ſermo ſanctus ſit, prudens ſit, illuſtris ſit. Ego vero, quo vobis prodeor in medium, nihil habeo penes me niſi conſcientiam peccatricem, minorem ſcientiam, eloquentiam imperfectam. Et ideo opportunius mihi fuerat ſilere, quam loqui, paſci quam paſcere, & aures vobis potius exhibere, quam linguam. Nulla mihi in memetipſo fiducia eſt, ſed ad ſanctitatem præcipientis, & merita veſtra convertor: quibus intercedentibus aliquid mihi fortaſſis largietur gratia illius qui dixit: (b) Aperi os tuum, & ego adimplebo illud. Os meum obedientia neceſſitas aperit, utinam gratia ejus per merita veſtra ſermone adimpleat opportuno.

Excuſatio.

(a) Pſal. 49.

(b) Pſal. 80.

IV. *In omni itaque ſermone, domini & Patres mei chariſſimi, videtur mihi, quia circa id quod principaliter intenditur, duo ſunt ſtudioſius obſervanda, cauſa ſci-*

PAGIUS *quarto ſui Pontificatus IV. Kalendas Junii* (legendum *XIV. Kal. Junii*, ut accurate habet Continuator Chronici Sancti Petri Vivi, qui ait illud congregatum *in octavis Pentecoſtes, ſcilicet XIV. Kal. Junii*. Matthæus enim Pariſius & Radulphus de Diceto pag. 535. perperam habent XII. Kal. Junii) *ſæpe dictus Alexander Papa in Eccleſia S. Mauricii Turonis Concilium celebravit; in quo interfuerunt ſecum Cardinales numero XVII. Epiſcopi CXXIV. Abbates, CDXIV. & aliorum, tam Clericorum, quam laicorum maxima multitudo*. In hoc Concilio Canones decem conditi quibus Apoſtolica conſtituta roborata. [1]

III. Quarto Canone præcipitur ut cuncti Albigenſium hæreticorum conſortium fugiant, & his verbis concipitur: *In partibus Toloſæ damnanda hæreſis dudum emerſit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca ſe diffundens, per Guaſconiam & alias provincias quam plurimas jam infecit. Quæ dum in modum ſerpentis intra ſuas evolutiones abſconditur, quanto ſerpit occultius, tanto gravius dominicam vineam in ſimplicibus demolitur. Unde contra eos, Epiſcopos omnes Domini Sacerdotes in illis partibus commorantes*, & cætera a Baronio num. XVIII. recitata. Ad hos hæreticos referendi illi de quibus in Annalibus Abbatiæ Margani nuper Oxoniæ inter Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores quinque editis; *MCLXIII. anni hujus in tempore fama vulgante percrebuit, quod quidam Pſeudo-Prophetæ ſurrexerunt, terramque Petragoricæ regionis* (quæ Gaſconiæ vicina eſt) *adierunt, qui vitam Apoſtolicam ducere, moreſque imitari mentiebantur. Erant autem hujuſmodi ſectæ cultores; ſine intermiſſione prædica-*

Dogmata Hæreticorum in hoc Concilio damnatorum.

NOTÆ [1] IN Anecdotis PP. Martene & Durand tom. IV. decem vulgatis canonibus concilii Turonici alii XII. adduntur; ſed cum in duodecimo irritentur ordinationes Octaviani, Guidonis, & Joannis Strumenſis perſpicuum eſt vel canones illos ad aliud Turonenſe concilium pertinere vel ſub titulo Turonenſis concilii variorum aliorum conciliorum canones collectos eſſe. Cum Joannes Strumenſis in pontificium ſolium nonniſi anno 1168. a ſchiſmaticis evectus fuerit. MANSI

ſcilicet & tempus. Et cauſam quidem ratio ſubminiſtrat; tempus autem opportunum reddit occaſio: occaſio autem eſt opportunitas, ſumpta ex tempore: ſicut viro placuit eloquenti, ita eſt. Niſi id quod dicitur, cauſam de ratione contrahat evidentem, ipſum ducitur otioſum: ſi importune dictum fuerit, reputatur infeſtum. Quæ autem otioſa vel infeſta ſunt, raro deſideratos aſſequuntur eventus. Et ideo cum multa deſcriptio ſanctis poſſent utiliter ac probabiliter in communia proferri: ad ea potiſſimum ſermo convertendus eſt, ad quæ nos & urgens neceſſitas impellit, & evidens invitat utilitas. Ad quid? Ad tractandum vobiſcum de unitate & libertate Eccleſiæ Dei. Sine his enim duabus non poteſt Eccleſia ſalva conſiſtere, ſed nec conſiſtere quidem. Quia niſi Eccleſia habuerit unitatem, non erit una: ſi una non fuerit, non erit. Omne enim quod eſt, ideo eſt, quia unum eſt: quod autem unum non eſt, amittit pariter cum unitate ſubſtantiam. Item niſi habuerit libertatem, miſera erit: pro eodem autem ei eſt, miſeram eſſe, & non eſſe. Immo deterius eſt miſeram eſſe, quam non eſſe. Melius, inquit, ei erat, ſi natus non fuiſſet homo ille, de Juda dictum eſt. Quoniam melius erat ei, natum non eſſe, quam ad ejuſmodi miſeriam natum eſſe. Ideo domini & Patres chariſſimi, ut ſtatus Eccleſiæ conſervetur incolumis, oportet unitati ejus & libertati ſollicite provideri.

De S. Eccleſiæ unitate & libertate.

V. Quibus malis urgeatur Eccleſ.

*Utraque enim his diebus, hac tempeſtate, ſicut nos miſerabiliter experimur, multis urgetur incommodis, multis injuriis infeſtatur. Quia alteram ſcindere nititur ſchiſmaticorum ambitio; alteram quærit auferre violentia tyrannorum. Utrumque tamen ais per Dei gratiam impoſſibile erit. Impoſſibile ſiquidem eſt, ſpirituale Eccleſiaſticæ unitatis ſcindere ſacramentum, quod inter Chriſtum & Eccleſiam, ipſo Patre auctore, indiſſolubili fœdere connexum eſt & firmatum. Impoſſibile eſt ſuam Eccleſiæ Dei tollere libertatem, quam Dominus ſanguinis conſecravit effuſio. Licet enim paleæ de area Domini quandoque ventilabro levitatis aut vanitatis avolent, & abſcedant; propter abſceſſum tamen earum non minuitur fructus areæ, ſed purgatur. Item licet principes tenebrarum adverſus Eccleſiam Dei vehementer inſurgant; portæ tamen inferi adverſus eam prævalere non poſſunt. Ita, domini mei, ſalva nobis ſemper eſt unitas, ſalva ſemper eſt libertas Eccleſiæ: quia neque tunica inconſutilis ſcindi poteſt, neque Chriſti ſanguis in irritum devocari. Et licet exierint a nobis aliqui, qui nobiſcum erant, ſed de nobis non erant: non eſt ſciſſa tamen veritas unitatis propter eos, quos ſeparavit a nobis propriæ malitiæ pravitatis. Et licet ii, quos diximus, tyranni terrarum circa temporalia bona, & ipſa etiam corpora noſtra deſæviant, ut edant carnes noſtras: infirmantur & cadunt. Et ſic circa decripitudas inutiles ſarcinas occupantur. Eccleſia tamen Dei nihilominus quæ diſponenda ſunt, libera poteſtate diſponit: immo etiam ipſos quaſi ſervos nequam ſpirituali poteſtate retrudit in carcerem, ubi eos nimirum quaſi compedibus quibuſdam, vinculo anathematis, & opprobrio perpetuæ maledictionis aſtringit. In quo etiam laudabile videtur operari virtus divina miraculum, dum nobis in unitate noſtra & libertate degentibus, ipſi ſe ſolos ab unitate Catholica ſeparant, & deteſtandæ ſubjiciunt ſervituti. Nos tamen chariſſimi * fratres & domini, non debemus malum pro malo reddere, neque vinci a malo, ſed vincere in bono malum.*

* Patres

VI. Munus Epiſcopor.

Et ideo ad revocationem eorum qui foris ſunt, ſumma charitate debemus intendere, ut ipſi unitati noſtræ poſſint, Domino miſerante, connecti: quatenus ii, qui quietem Eccleſiaſticæ libertatis impugnant, meliore ducti conſilio reſipiſcant & tam de revocatione eorum, quam iſtorum pœnitentia creſcat fecunditas unitatis, & inconcuſſa ſervetur deſideranda tranquillitas libertatis. Ad hoc ſcilicet omnem nos convenit diligentiam adhibere, omnem propter hoc ſuſtinere vexationem, omne periculum experiri; hoc enim ſpeciale debitum noſtræ profeſſionis. Epiſcopi ſumus ad hoc ſacramentis Eccleſiaſticis ſanctificare volumus, ditari beneficiis, honoribus illuſtrari. Ex ea etiam cauſa hic primas obtinemus in Conciliis cathedras, primos in cœnis recubitus, ſalutationes in foro. Ex eadem cauſa populorum nobis multitudines inclinantur, ut de manu noſtra partem aliquam commiſſæ nobis benedictionis accipiant. Quærunt enim accipere de plenitudine noſtra, quod nos accepimus de plenitudine Chriſti.

Hic ordo eſt: Unguentum præcedit in ca-

PAGIUS *enbant, nudipedes incedebant, ſepties in die genua flectebant, & toties in nocte; pecuniam a nullo accipiebant, carnem non comedebant, vinum non bibebant, cibos datos ſobrie accipiebant; eleemoſynam nihil valere dicebant, quia unde fieri poſſit a nemine debet poſſideri; communionem ſacram accipere renuebant, Miſſam nihil eſſe dicebant, parati erant mori & cruciari pro lege ſua; prodigia quædam facere videbantur; aquam enim in vinum mutabant, vas vacuum ſuo vino penitus infuſo plenum inveniebatur; coram eis cæci viſum, ſurdi recipiebant auditum. Si illiterati ad eos veniebant, infra VIII. dies tam prudentes fiebant, ut nec literis, nec exemplis ſuperari poſſent; nullo compedum genere vinciri poterant. Duodecim fuere magiſtri, excepto Principe eorum, qui Poncius vocabatur.*

Ma-

(a) Pſal. 132. Ordo Hierarchicus in Eccl. capite, a capite deſcendit in barbam, (a) barbam quidem Aaron; a barba uſque in oram veſtimenti deſluxit. A capite ſcilicet Chriſto in barbam, nempe Prælatos Eccleſiæ; a Prælatis in populum, in ſubjectos. In capite autem omnis perfectionis eſt plenitudo, omnis perfectio plenitudinis. In ipſo enim inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, ſolide ſcilicet & perfecte: in ipſo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi: in ipſo totus Spiritus Patris. Nihil ibi perfectioni detractum eſt, nihil ibi plenitudini derogatum. Et de plenitudine iſta nos omnes accepimus majores & minores. De plenitudine quidem, ſed non plenitudinem ipſam: ſibi enim plenitudinem reſervavit: circa nos autem diviſiones gratiarum factæ ſunt. Unus autem Spiritus, qui operatur omnia in omnibus, non omnia in ſingulis: dividit enim ſingulis prout vult. Ubi enim vult ſpirat, & quantum vult inſpirat. Nos autem in medio conſtituti inter Chriſtum & populum, privilegium gratiæ conſecuti ſumus, & prærogativam dignitatis adepti. Privilegium gratiæ, quia prius, & copioſius nobis infunditur, quod a nobis in alios transfundatur. Prærogativam dignitatis, quoniam ſuperiores & propinquiores ſumus. Superiores, quoniam conſtituti ſumus principes ſuper omnem terram. Conſtitues eos, inquit, principes ſuper omnem terram. De Apoſtolis dictum eſt utique & de nobis, qui loca Apoſtolorum minoribus revera meritis, ſed majoribus conſolationibus obtinemus.

VII. Epiſcopalis potentia. Qualis autem eſt hic principatus noſter? utique ſublimis & fortis. Nimis, inquit Propheta, honorati ſunt amici tui Deus: nimis confortatus eſt principatus eorum. Propinquiores ſumus; amicos ſiquidem nos appellat, & ad argumentum propinquioris amicitiæ indultas nobis, non partem, ſed copiam totius familiaritatis oſtendit: (b) Jam non dicam, inquit, vos ſervos, ſed amicos meos, quia omnia quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis. (c) Verum eſt, nobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei; cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant. Nos habemus oculos intuendi, & aures audiendi. Multa & magnæ ſunt circa nos dignationes tuæ, bone JESU, multa, & inæſtimabilia beneficia tua. Gratia tua ultro nos prævenit, & ſubſequitur: nihil, aut parum eſt quod meritis noſtris arrogare poſſimus, cum tu

(b) Joan. 15.
(c) Luc. 8.

gratiam pro gratiam ſemper effuſa munificentia largiaris. Quid ergo retribuemus tibi? (d) Quid retribuam, inquit, Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? (d) Pſal. 115. Quæritne ſibi reſtitui? quærit revera: quoniam gravis etiam exactor eſt. Non convertit debitorem ſuum in ſortem tantum, ſed etiam in uſuras. Quare, inquit, (e) non poſuiſti pecuniam meam ad menſam, ut cum redirem, utique cum uſuris eam exegiſſem a te? (e) Luc. 19. Quia ergo ſibi retribui quærit, conſulamus Prophetam quid tantæ majeſtati digne poſſit in cauſam retributionis offerri. Expedit nobis, ut qui nos de qualitate noſtri principatus edocuit, nihilominus de quantitate retributionis edoceat.

Oportet enim, ut quod nomine retributionis offertur, ad honorem cedat, accedat ad gratiam: alioquin non parit gratiam, sed offenſam. Audiamus ergo quid dicat (f): Conſtitues eos principes ſuper omnem terram. Ecce meritum ejus circa nos. Quid autem ſibi retribui quærat, conſequenter adjungit: Memores erunt nominis tui Domine. Memoriam nominis ſui tantum ſibi quærit nomine retributionis offerri. Cujus nominis? nempe multa nomina habet. Habet quædam nomina de veteri Inſtrumento ſignificationis abſconditæ; habet quædam ad novum ſpecialius pertinentia Teſtamentum, ſuavitatem redolentia, exhibentia gratiam. Quæ quamvis conſtet originem traxiſſe de veteri; plus tamen celebritatis & frequentiæ de præſenti novitate ſumpſerunt. Quæ ſunt illa? JESUS, Chriſtus. JESUS interpretatur ſalvator, Chriſtus unctus: Ubi unctio, ibi ſuavitas. Manifeſte nomen illud Chriſtus ſuavitatem redolet unctionis; JESUS ſalutis gratiam repromittit. VIII.

(f) Pſal. 44.
Quid Deo retribuendum.

Credo tamen, quod in hoc loco Propheta aliud nomen quærat intelligi, quoniam nomina illa propter ſuavitatem & gratiam, devotionem quidem & fiduciam præſtant; hic vero alterius cujuſdam nominis memoriam quærit, cujus ſeveritas nobis cautelam diligentiæ, & timorem reverentiæ donet. Quod eſt illud? Deus. Deus interpretatur, timor. Ipſe autem in hoc loco timentes eſſe nos exigit & prudentes. Commiſit enim nobis hæreditatem ſuam, quam niſi timentibus non committit: (g) Dediſti, inquit, hæreditatem timentibus nomen tuum, Domine. Hæreditas autem ejus illa eſt, quam ipſe a Patre merito & poſtulatione paſſionis accepit: Poſtula, (h) in- IX. Timor Dei.

(g) Pſal. 60.
(h) Pſal. 2.

PAGIUS IV. Variis nominibus appellabantur. Mabillonius Tom. III. Analect. pag. 467. refert Heriberti Monachi Epiſtolam *de Hæreticis Petragoricenſibus*. Cujus loci Monachus fuerit Heribertus in obſcuro eſt, & annus quo ea Epiſtola data incompertus; ſed in illa hæc iiſdem paſſim verbis recitantur. Verum ubi in Annalibus citatis habetur, *ſepties in die genua* *flectebant*, in Epiſtola Heriberti legitur, *centies in die genua flectunt*, qui error Librario attribuendus; *ſepties* enim mutavit in *centies*, ut res ipſa loquitur. De Hæreticis dictis Apoſtolicis legendus Alphonſus a Caſtro & Prateolus. Eorum ſecta antiquiſſima, ſæpiuſque extincta revixit. Numerum duodenarium affecta-

Digitized by Google

inquit, a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. Hæreditas autem hæc univerſitas Fidelium eſt, quæ nomine cenſetur Eccleſiæ, quæ Catholicam continet unitatem. Hanc fidei noſtræ credidit, hanc ſollicitudini commendavit. Ad curam igitur & cuſtodiam ejus cum omni timore omnem nos oportet diligentiam adhibere. Nulla nos abſterrere debet comminatio, nulla perſecutio retardare. Participes conſolationum facti ſumus? juſtum eſt, ut ſocii ſimus etiam tribulationum. Ex adverſo ſtare nos convenit, & opponere noſmetipſos murum pro domo Iſrael. Quod ſane nobis non facile quidem, ſed poſſibile tamen erit, ſi conſtanter in unitate Catholica conſenſerimus permanere.

X. Conſortium fraternitatis. *Porro fratres ſumus ex eodem patre Chriſto, & ex eadem matre Eccleſia, per regenerationem aquæ & Spiritus, de filiis iræ tranſlati in adoptionem gloriæ filiorum Dei. Bonum itaque eſt quia utile, jucundum, quia delectabile, nos hac ſpirituali fraternitate conjunctos in unitate conſiſtere, ut ſit ſcilicet nobis, ſicut in primitiva Eccleſia multitudini credentium, cor unum & anima una. Sit in nobis unus ſpiritus, una Fides. Unitas enim Fidei concordiam parit: concordia mater eſt unitatis. Unitas vero Fidei tribuit libertatem. Ex Fide ſiquidem vita nobis & victoria eſt: Juſtus, (a) inquit, meus ex Fide vivit. Et hæc (b) eſt victoria, quæ vincit mundum, Fides noſtra. Sed & (c) Sancti per fidem vicerunt regna: regnum ſatanæ, regnum mundi, regnum cœlorum. Et de regno quidem mundi, & regno ſatanæ manifeſtum: ſed & regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Ita omnia regna unitas Fidei, & Fides unitatis expugnat.*

(a) Hebr. 11. (b) 1. Joan. 5. (c) Hebr. 10.

In unitate virtus. *Totis itaque ſtudiis debemus inſiſtere, & alter alterum cohortari, ut ſtemus ſimul. Quia ſi ſteterimus ſimul, alteri ab altero plus fiduciæ & virtutis accreſcet. Si ſteterimus ſimul, adverſariis noſtris non tantum reſiſtere poterimus, ſed & cum fiducia provocare. Si ſteterimus ſimul, Eccleſia Dei apparebit terribilis ut caſtrorum acies ordinata: Stemus, inquit ille (d) Propheta, ſtemus ſimul. Quis eſt adverſarius meus? quis contradicit mihi? accedat ad me. Quia aliquem ſibi ſenſerat fideliter aſſiſtentem, cum fiducia loquebatur. Nos quoque, domini & Patres mei, habemus aliquos nobis fideliter aſſiſtentes. Habemus enim aſſiſtentem nobis gratiam civium ſupernorum; habemus aſſiſtentia nobis merita & orationes veſtras; habemus aſſiſtentem nobis fidem & devotionem Catholicorum Regum, qui unitatem Catholicam nobiſcum & verbo profitentur, & operibus exequuntur. Omnes fere, quicumque cenſentur nomine Chriſtiano. Comparatione vero tantæ multitudinis modica eſt unius exceptio; unus ſiquidem excipitur, & ipſe ſolus. Væ autem ſoli: quia ſi ceciderit, non habet ſublevantem.*

(d) Iſ. 50.

XI. De Frid. Imp. prophetia. *Sed & ipſe per miſericordiam Dei convertetur & vivet; quoniam ipſe eſt inter Principes terræ multa prudentia & virtute laudabilis; niſi gloriam ſuam divinæ gloriæ præponere decrevisset. Utinam humilietur ſub potenti manu Dei, & principatum Eccleſiæ ſuo præeſſe Principatui recognoſcat: utinam intelligat, quia ſi Chriſtum, Sponſum ſcilicet Eccleſiæ Dominum confitetur, neceſſe habet & Eccleſiam, quæ Sponſa eſt, nihilominus dominam confiteri. Præterea ſpecialem cauſam habet, qua ſanctam Romanam Eccleſiam dominam cognoſcere debet: alioquin manifeſtiſſime poterit reus ingratitudinis apparere. Si enim ad veteres recurramus hiſtorias, certum erit, prædeceſſores ejus Imperium non de alio jure, quam de ſola S. R. E. gratia percepiſſe. Nihil igitur plus juris vendicare Principes poſſunt, quam quod in eos contulit dignatio largitatis. Præterea habemus aſſiſtentem nobis etiam Chriſtum. Neque enim Eccleſiam ea nobis conditione tradidit, ut relinqueret: ſemper aſſiſtit: Non relinquam, (e) inquit, vos orphanos: vado & venio ad vos, vobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi permanſurus. Adjutor itaque & protector nobis eſt in ſalutem.*

(e) Joan. 4.

Cum

PAGIUS

ſectabant, ut magis vitam Apoſtolicam ſimularent. Prateolus quidem eos Philippo Audace regnante in Francia poſt Sanctum Ludovicum patrem exortos credidit, ſed ea in re hallucinatus eſt.

V. *Honores S. Thomæ Archiep. Cantuariæ delati.* Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 535. de Epiſcopis Angliæ, qui huic Concilio affuerunt, ait: *Ad cujus* (nempe Concilii) *vocationem per Theodinum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum factam per manum Regis Anglorum venerunt Archiepiſcopi, venerunt Epiſcopi, venerunt Abbates & Priores. Infirmitas tres Epiſcopos excuſavit, ſcilicet VVintonienſem, Lincolnienſem & Bathonenſem. Thomas autem Cantuarienſis Archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis ſedit ad dexteram in Concilio. Cum Dunelmenſi, quem unicum habet ſuffraganeum, Eboracenſis Archiepiſcopus ſedere juſſus eſt ad ſiniſtram.* In Vita Sancti Thomæ cap. 14. ſermo eſt de ejus profectione ad Concilium Turonenſe, diciturque: *Turonis jam appropinquans, tertio ni fallor die ante celebrandum Concilium, civitatem ingreſſurus, audito ejus adventu, mox univerſa civitas commovetur, & obviam eunt univerſi; non ſolum cives & indigenæ; ſed & perſonæ Eccleſiaſticæ, quæ ad Concilium jam fere omnes convenerant, diverſarum nationum Archipræſules & Pontifices, & quod minime tacendum, præter Romanæ Eccleſiæ morem Domini Patres & Rectores Eccleſiæ Cardinales univerſi, longe prius quam civitatem ingrederetur, occurrerunt, præterquam duo tantum, qui Domino*

Pa-

Digitized by Google

XII. *Cum adjutoria itaque tot aſſiſtentium nobis nulla nos debet abſterrere comminatio, nulla perſecutio revocare; immo ſtare debemus ex adverſo, & opponere noſmetipſos murum pro domo Iſrael. (a) Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere. Immo etiam ad confidentiam victoriæ obtinendæ ſuo nos invitat exemplo: Confidite, inquit, ego vici mundum. Si ſemel victus eſt, non erat invincibilis mundus: facilius nobis erit victoria victum vincere, quam invictum. Chriſtus vincendum aggreſſus eſt & devicit. Dicebatur aliquando: (b) Vide Domine & conſidera, quoniam erectus eſt inimicus: nunc autem dicitur, quoniam dejectus eſt inimicus. Fiducialiter aggredi poſſumus jacentem & victum: quia ſi dejectus eſt, non reſurget; ſi victus, non præſumet. Nulla ipſius ex hoc nunc reſurrectio, vel præſumptio prævalebit. Timeo tamen, ne aliquis forte ſubmurmuret, præſumptuoſum dicens æmulari tantæ perfectionis exemplum. Facile, inquit, erat Chriſto mundum vincere qui creaverat mundum. Omnipotens enim nomen ejus, cui idem eſt & velle & poſſe: mihi non ita, quoniam infirmus ſum, & conturbata ſunt omnia oſſa mea. Omne ſcilicet robur naturæ meæ peccati corruptione concuſſum, & ideo ſubſtantia mea tamquam nihilum coram ipſo.*

(a) 1. Cor. 1.

Exhortatio ad pugnam.

(b) Thren. 1.

XIII. *Sed nequaquam, domini & Patres mei, diffidendum, nequaquam deſperandum eſt: quia ſicut verba Chriſti nobis ad doctrinam, ita opera proponuntur ad formam. Et ſicut per doctrinam impoſſibile nobis eſt ſcientiæ illius plenitudinem obtinere; ita per exempla ad æqualitatem virtutum ejus non poterimus pervenire. Sed licet attingere non valeamus eminentiam majeſtatis; proficere tamen poterimus ad aliquam ſaltem ſimilitudinem ſanctitatis. Prodeſt imitari, etſi nemo valeat adæquare. Citra perfectionem ejus ſubſiſtit noſtra perfectio. Proſequi debemus, etſi conſequi non poſſimus. Non eiſdem paſſibus, ſed eodem tramite, ejuſdem eſt veſtigiis inſiſtendum. Quod ſi aliqua etiam de hominibus exempla quærantur: multos homines victores mundi poterimus invenire. Videamus Apoſtolum, hominem ſcilicet peccatorem, ſicut & nos, non quantum nos, qui (c) dicat ſe minimum Apoſtolorum, & indignum vocari Apoſtolum, quoniam perſecutus eſt Eccleſiam Dei (d). Bonum, inquit, certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi: de cætero repoſita eſt mihi corona juſtitiæ. Certavit Apoſtolus, de certamine victoriam, de victoria conſecutus eſt coronam. Cucurrit & conſummavit curſum, ideoque bravium aſſecutus eſt: idem bravium, quod corona. Tu autem quis es, qui quæris coronam ſine victoria, vel ſine concertatione victoriam? Impoſſibile eſt de facto ſine concertatione viciſſe, improbabile eſt de jure coronam ſine victoria poſtulare. Neque enim coronabitur, niſi qui legitime certaverit. Lex autem certaminis perſeverantia eſt. Qui enim perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit: idem profecto ſalus, quod bravium & corona.*

Ab exemplo.

(c) 1. Cor. 15.

(d) 2. Tim. 4.

XIV. *Amplius, ſi major vobis de hominibus placeat pluralitas exemplorum, infinita fere Martyrum millia nobis occurrunt, qui ad certamen iſtud toto deſiderio occurrerunt, & demum victoriam cruentam quidem, ſed tamen cum lætitia & gloria perceperunt. (e) Numquid non ibant Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine JESU contumeliam pati? Numquid non Stephanus inter lapides ipſos pro lapidantibus ſupplicat & exorat? Numquid non Petrus & Andreas de cruce prædicant veritatem? Numquid non Laurentius de craticula tyranno lætabundus inſultat? Numquid non carnifices ipſos ad equuleum prævenire invincibilis Vincentii fortitudo feſtinat? Sed & ſi de infirmiore ſexu quæratur exemplum, Agatha lætiſſime & gratulanter ibat ad carcerem, & quaſi ad epulas invitata,* ago-

(e) Act. 5. Sanctorum victoriæ.

PAGIUS *Papæ, ne in tam celebri frequentia ſine lateribus eſſet, conſidebant.*

VI. Baronius num. XVI. refert ex Romualdo Archiep. Salernitano hujus ætatis Scriptore, tempore hujus Concilii *Conradum* Imperatoris conſanguineum, Electum Moguntinenſem, cum nollet conſentire Imperatori, in Franciam feſtinum adveniſſe, & Papam poſtmodum ſecum Romam duxiſſe, deinde in Cardinalem Epiſcopum Sabinenſem promoviſſe, & poſtremo in Moguntinum Archiepiſcopum; ſed Imperatorem ira commotum, *Chriſtianum* nomine Cancellarium ſuum in Mogontina Eccleſia eligi feciſſe. Verum is Auctor, licet coætaneus, de rebus extra Italiam geſtis quandoque non bene edoctus, Chronographus enim Reicherſpergenſis, qui hoc tempore in Germania vixit, anno MCLXIII. refert *Eberhardum* Archiep. Saltzburgenſem occurriſſe Imperatori cum *Hartmanno* Brixinenſi Epiſcopo, & ambos honorifice ſuſceptos eſſe, *& ab ipſo Imperatore, & a noviter Electo ejuſdem urbis* (nempe Moguntiæ) *domno Chuonrado, fratre Palatini Comitis, Saltzburgenſis Eccleſiæ prius Canonico.* Tum ad annum MCLXV. idem Chronographus ait: *Electus Magunciacenſis Dominus Chuonradus, qui ante obedientiam fecerat per ſe Alexandro, dum iret ad limina S. Jacobi ſolus fere nocte de Curia fugiens propter juramentum, venit in Franciam ad Alexandrum, & ibi exulabat.* Non itaque ante illum Chriſti annum Conradus in Galliam ad Alexandrum III. venit, nec Chriſtianus hoc anno Moguntinenſis Præſul electus, ſed anno MCLXI. ut anno MCLX. diximus. Cumque anno MCLXV. *Conradus* Archiepiſcopatum Moguntiæ deſerere coactus fuiſſet, Impe-

Chriſtianus Sedem Moguntinenſem invadit.

agonem ſuum Domino precibus commendabat. Prius me deficeret dies, immo totum longioris anni ſpatium expirabit, quam Sanctorum victoria plane valeant enarrari. Hi revera fuere viri fortes, & ad bella doctiſſimi, qui humilitate ſuperbiam, tyrannidem patientia devicerunt. Ceterum benignius agit cum infirmitate noſtra miſericors & miſerator Dominus. Ipſe enim conſcius eſt infirmitatis noſtræ, utpote qui novit figmentum noſtrum. Tolerabilem itaque facit patientiam noſtram. Revera ſicut dictum eſt, facit cum labore proventum. Nulla erga adverſum nos veteris ſævitia commenta procedant, immo etiam ſuſtinemur in equis & curribus ambulare, in negotiis quandoque & mirabilibus ſuper nos epulari ſplendide, pretioſis indui honoribus, & divitiis abundare. Paupertatem Chriſti verbo prædicamus, ſed minus exhibemus exemplo: niſi quia forteſſe paupertatem ejus in nobis ſpiritualiter divitiarum contemptus & humilitas ſancta reſtaurat. Neque enim requiritur a nobis divitiarum indigentia, ſed contemptus. Divitiæ, inquit, (a) ſi affluant, nolite cor apponere. Non dixit ne affluant, ſed ne cor apponatur. Porro cor prohibuit apponere, ſed non manum. Profecto Propheta in omni affluentia divitiarum, pauperem ſe prædicat & egenum. Poſſumus itaque licite divitias poſſidere, ſi tamen earum nos non reputaverimus dominos, ſed miniſtros. Si intellexerimus patrimonium pauperum eſſe patrimonium Chriſti, ſi proventibus Eccleſiæ, ſi pauperum neceſſitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos ratio manifeſta convincet, ſi res alienas invitis dominis noſtro præſumpſerimus arbitrio contrectare.

(a) Pſal. 61.

XV. Exulibus pro Eccleſia erogandæ divitiæ.

Quia igitur diſtribuendæ ſunt, non retinendæ divitiæ, nuſquam juſtius, nuſquam poſſunt liberalius erogari, quam in eos, qui exulantem Eccleſiam proſequuntur, qui propter cauſam Chriſti rerum ſuarum diſpendia pertulerunt. Cauſa communis eſt, ſed in eos omne detrimentum, omnis eſt converſa vexatio. Nos enim intra domeſticos parietes noſtros tribunalia noſtra ſublimiter inſidemus; ipſi de ſedibus ſuis contumelioſe & violenter ejecti peragrant regiones. Nobis omne ſolatium cum affluentia divina pietas adminiſtrat; ipſi de manibus alienis ſubſidia vitæ cum ſilentio patienter expectant. Nobis neceſſariorum noſtrorum & familiarium ordo longus aſſiſtit; ipſi inter ignotos vitam quaſi ſolitariam degere compelluntur. Si quam tamen eis conſolationem emendicata ſuffragia præſtiterunt, indignum eſt ab eis beneficia quærere, quibus tu conſueveris exhibere. Aperiamus itaque eis viſcera pietatis, & in eos omnem compaſſionis & venerationis effundamus affectum, ipſoſque cum omni beneficentia & gratia complectamur: quia tunc adimplebimus (b) legem Chriſti, ſi alter alterius invicem onera portaverimus. Veri prudentes ſunt & multa commendabiles honeſtate, quos Dominus elegit tamquam aurum in fornace probandos, ut per eos impendio perſonarum & rerum Eccleſiæ victoria conſummetur. Felices ſunt, quibus datum eſt pro æternis tranſitoria commutare. Feliciores ſunt, qui mortem vel corporales injurias ſunt experti, & inæſtimabilem ſanguinem Chriſti ſuo indigno & corruptibili ſanguine compenſarunt. Quid enim? Numquid ſanguinem Chriſti in cauſam noſtræ redemptionis expendimus, ut ipſum ei in tempore retributionis, ſcilicet cum ipſe requiſierit, ſolverimus? Mutuatus eſt peccator, & non ſolvet: nos autem, Domino miſerante, ſolvemus, qui confitemur nos non artificio civili, ſed re ipſa intervenienter naturaliter obligatos. Utinam, bone JESU, detur & mihi tecum pro ſpiritualibus tuis temporalia mea commutare! utinam ſanguinem meum tibi pro tuo recipere placeat in ſolutum! Vel quia creditis & debiti ſan-

(b) Gal. 6.

PAGIUS

perator, qui priorem *Chriſtiani* electionem contemptui habuerat, eum Archiepiſcopum eſſe voluit.

VII. *Et quidem exeunte anno MCLXV.*

Porro Romualdum laudatum erraſſe extra omne dubium ponit Joannes Sareſberienſis in Epiſt. XXXIII. lib. 1. ad Sanctum Thomam Cantuarienſem data paulo ante Papæ e Gallia diſceſſum anno MCLXV. in qua ait: *Deſidero de eo* (nempe de Papa) *audire proſpera, eo magis quo illi ex magna parte, inter quos moror, ei nutriuntur adverſa. Dicunt enim quod Piſani, & Genuenſes, ac etiam Arelatenſes manu ingreſſi ſunt in mandato Teutonici Tyranni* (ſcilicet Friderici) *ut ei tendant inſidias, & pyraticam exerceant; ut ſine manuductione eorum nulli omnino liceat navigare in illo mari. Adiiciunt etiam quod in Eccleſiam Moguntinam voluit intrudere illum non Chriſtianum, ſed Anti-Chriſtum Apoſtatam ſuum, qui Reginaldo ſucceſſit in officio Cancellariæ & perſecutione Eccleſiæ & colliſione ac ſtrage gentium & everſione civitatum. Dicitur enim hoc promeruiſſe in eo, quod Thuſciam totam Teutonicis ſubdidit, & Campaniam, ut Romanis nihil relictum ſit, nec in agris, nec in olivetis, aut vineis, extra mœnia Urbis. Unde, ut ajunt, incluſus populus, & quaſi affectus inedia obtinuit multis precibus, & pecunia data inducias uſque ad Feſtum S. Michaelis. Tunc niſi dominus Papa interim venerit, & ſubvenerit, recepturi Guidonem Cremonenſem* (Antipapam) *& in verba Teutonicorum juraturi. Et ne aliquid ſubtraham, efferunt neſcio quas Propheciſſas vaticinatas eſſe, unde furor Teutonicorum poteſt amplius inflammari, & unde Schiſmatici animentur.* Rexit Chriſtianus Eccleſiam Moguntinenſem uſque ad annum MCLXXXIII. quo vita functus eſt, & toto illo tempore in flagranti Imperatoris gratia fuit, ut ex dicendis perſpicuum fiet.

ſanguinis, ſcilicet tui & mei, invicem æſtimatio non concurrit, ſaltem benigniſſima acceptilatione liberatus abſolvar, qua ſcilicet conſuevisti juſtitiam accepto ferre ſine operibus, & præmia ſine meritis pro gratia ſcilicet bonæ actionis gratiam retributionis inferre. Hucuſque in codice, ſed mea ſententia, ſine carere ipſa videtur oratio.

XVI. Conrad. electus Mogunt. venit ad Synod.

Dum iſta in Turonenſi Concilio cœpta eſſent actitari: poſt alios, qui illuc conveniſſent Catholicæ communionis Epiſcopi, convolavit & Conradus Archiepiſcopus Moguntinus electus, de quo iſta Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus hujus temporis ſcriptor fidelis: *Tempore Concilii hujus Conradus nobilis clericus Alemanniæ, & Imperatoris conſanguineus, qui in Moguntina Eccleſia erat electus, nolens Octaviano & Imperatori ſchiſmatico conſentire, Eccleſiam ſuam deſerens, ignorante Imperatore, ad Alexandrum Papam in Franciam feſtinus advenit. Quem Papa ſatis benigne recipiens, poſtmodum ſecum Romam uſque adduxit: dehinc in Cardinalem Epiſcopum Sabinenſem promovit: poſtremo in Moguntinum Archiepiſcopum ſublimavit. Quo audito Imperator ira commotus, Chriſtianum nomine Cancellarium ſuum in Moguntina Eccleſia eligi fecit, & a ſuis Suffraganeis conſecrari.* Hæc ipſe. Sed de eo ſæpe inferius.

Chriſtianus Schiſmaticus.

XVII. Quæ autem in eodem Concilio Turonenſi ſint tranſacta, ita legitur in vitæ Actis Alexandri Papæ: *In eo nimirum Apoſtolica conſtituta ſunt probata, & hæc capitula roborata denuo & promulgata.* Sed ut Robertus aſſerit, qui præſens aderat, in primis illud actitatum, quod Alexander Papa reddita pleniſſima ratione de ſui legitima ad Pontificatum promotione, ingeſſerit de intruſione & invaſione Octaviani querelam: quo factum eſt, ut in ipſum atque complices ejus omnes fuerit iteratum anathema. Quibus ſerio valde peractis, pronuntiante eodem Alexandro Pontifice, aliquot in eodem Concilio conſtituti ſunt canones, qui deſcripti reperiuntur in ejuſdem Alexandri vitæ Actis, necnon in codice antiquorum canonum in Vaticana bibliotheca, ubi iſta præmiſſa leguntur:

*Anno igitur Incarnationis Dominicæ MCLXIII. Indictione undecima, anno quarto ſui Pontificatus, quarto Kal. Junii, ſæpe dictus Alexander Papa in Eccleſia S. * Mauritii Turonis Concilium celebravit, in quo interfuerunt ſecum Cardinales numero XVII. Epiſcopi CXXIV. Abbates CCCCXIV. & aliorum, tam clericorum, quam laicorum maxima multitudo. In quo nimirum Apoſtolica conſtituta ſunt roborata, & hæc nova promulgata capitula:*

* f. Martini.

XVIII. 1. *Majoribus Eccleſiæ beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis * videtur, ut * minores clericorum præbendæ recipiant ſectiones. Idcirco ut in magnis, ita quoque in minimis ſuis membris * firmam habeant Eccleſiæ unitatem: diviſionem Præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.*

* eſſe Vat.
* juniores. V.
* deeſt in Vat.

Canones Concilii Turon.

2. *Plures clericorum (quod mœrentes dicimus) eorum quoque, qui prius * ſecundum profeſſione, voto, & habitu reliquerunt, dum communes uſuras, quaſi manifeſtius damnatas exhorrent, commodata pecunia indigentibus, poſſeſſionem eorum in pignus * accipiunt, ultra ſortem. Idcirco generalis Concilii decrevit auctoritas, ut nullus amodo conſtitutus in Clero, vel hoc vel aliud uſuræ genus exercere præſumat. Et ſi quis hactenus poſſeſſionem alicujus data pecunia, ſub hac ſpe in pignore acceperit, ſi ſortem ſuam deductis expenſis de fructibus jam recepit; abſolute * reſtituat debitori. Sin autem aliquod * minus habet, eo recepto poſſeſſio libera ad dominum revertatur. Quod ſi poſt hujuſmodi conſtituta in Clero quiſquam extiterit, qui deteſtandis uſurarum lucris inſiſtat: Eccleſiaſtici officii periculum patiatur, niſi forte beneficium Eccleſiæ fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laica videatur.*

* ſæculum V.
* & provenientes fructus. V.
* poſſeſſionem. V.
* minus. V.

3. *Quamvis grave nimis & divini dignum animadverſione judicii habeatur, quod laici quidam quod ſacerdotum eſt, uſurpant ſe Eccleſiaſticis rebus: majorem id formidinem incutit ac dolorem, quod fomitem ſui erroris, * qui ipſo, Deo auctore vacare aſſerunt, ulant; dum quidam fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum aliorumque Prælatorum Eccleſiæ decimas eis & Eccleſiarum diſpenſationes indulgent, & in devia eos mortis impellunt, qui prædicatione ipſorum ad vitæ viam fuerant revocandi. De quibus dicit Dominus per Prophetam: (a) Peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem provocant animas eorum. Unde ſtatuimus ut ſi quis alicui laico in ſæculo remanenti Eccleſiam, decimamque conceſſerit: a ſuo ſtatu tamquam arbor, quæ inutiliter terram occupat ſuccidatur, & donec ſe emendet, lapſum ſuum deflens, * ſubjaceat dolore proſtratus.*

* in ipſo Clero dicuntur aliquo invenire, dum. V.
(a) Oſe 4.
* ruinæ ſuæ. V.

4. *In partibus Toloſæ damnanda hæreſis dudum emerſit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca ſe diffundens, per Guaſconiam & alias provincias quampluſimos jam infecit. Quæ dum in modum ſerpentis intra ſuas evolutiones abſconditur, quanto ſerpit occultius, tanto gravius periculum in ſimplicibus commolitur. Unde * contra eos, Epiſcopos & domini ſacerdotes omnes in illis partibus commorantes vigilare præcipimus, & ſub inter-*

* deeſt in Vatic.

*minatione anathematis prohibere, ut ubi cogniti fuerint illius hæreſis ſectatores, ne receptaculum quiſquam eis in terra ſua præbere, aut præſidium impertire præſumat. Sed nec in venditione, aut emptione aliqua cum eis omnino * commertium habeatur; ut ſolatio ſaltem humanitatis amiſſo, ab errore viæ ſuæ reſipiſcere compellantur. Quiſquis autem contra hæc venire tentaverit: tamquam * princeps iniquitatis eorum, anathemate ferietur? Illi vero ſi deprehenſi fuerint, per Catholicos Principes cuſtodiæ mancipati, omnium bonorum amiſſione mulctentur. Et quoniam de diverſis partibus in unum latibulum crebro * convenerunt, & præter conſenſum erroris, nullam cohabitandi cauſam habentes, in uno domicilio commorantur: talia conventicula & inveſtigentur attentius, & ſi * vera fuerint, canonica ſeveritate vitentur.*

* communionis. V.
* particeps. V.
* conveniunt. V.
* invecata. V.

5. *Quoniam enormis quædam conſuetudo in quibuſdam locis contra ſanctorum Patrum conſtitutiones invaluit, ut ſub annuo pretio ſacerdotes ad Eccleſiarum regimen conſtituantur: id ne fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dum ſacerdotium ſub hujuſmodi mercede venale diſponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur.*

6. *Non * ſatis utiliter in populo avaritia redarguetur, ſi ab his, qui in Clero conſtituti videntur, & præcipue, qui contempto ſæculo, religioſum nomen profitentur, regula quam ſuſceperunt, non obſervatur. Prohibemus igitur, ne ab omnibus, qui ad religionem tranſire voluerint, alia pecunia requiratur; & ne Prioratus, aut capellaniæ qualibet monachorum, aut clericorum, decimæ detractione vendantur; neque ab eo, cui regimen ipſarum committitur, pro earum commiſſione exigatur. Hoc autem ſimoniacum eſſe, ſanctorum Patrum auctoritas manifeſte declarat. Unde quiſquis de cætero hoc attentare præſumpſerit: tam qui dederit, quam qui receperit, partem ſe cum Simone non dubitet habiturum. Pro ſepultura quoque, chriſmatis & olei ſacri perceptione, nulla cujuſquam pretii exactio intercedat: neque ſub obtentu alicujus conſuetudinis reatum ſuum quiſquam tueatur; quia diuturnitas non minuit peccatum, ſed auget.*

* deeſt in Vat.

7. *Quia in quibuſdam Epiſcopatibus Decani quidam, vel Archipreſbyteri ad agendas * ipſorum vices ſeu Archidiaconorum, & terminandas cauſas Eccleſiaſticas conſtituuntur ſub annuo pretio, quod ad ſacerdotis gravamen, vel ſubverſionem judiciorum non eſt dubium redundare: id ulterius fieri diſtrictius prohibemus. Quod ſi facere præſumpſerit quiſquam, removeatur a Clero. Epiſcopus quoque, qui hæc in ſua diœceſi ſuſtinuerit, & Eccleſiaſtica judicia patitur diſſimulatione perverti: canonica diſtrictione plectatur.*

* vices Epiſcoporum. V.

8. *Non ſolum maximopere antiqui hoſtis invidia infirma membra Eccleſiæ præcipitare laborat, ſed manum mittit ad deſiderabilia ejus, & electos quoque nititur ſupplantare, dicente Scriptura (a): Eſca ejus electa. Eſt enim * genus hominum, qui quidem ſine cauſa operari ſe putant, ubi pretioſius aliquod membrum Eccleſiæ fuerit, aliqua calliditate ſubtrahunt. Inde nimirum eſt, quod ſe in Angelum lucis more ſolito transfigurans, ſub obtentu languentium fratrum conſiderandis corporibus, ad Eccleſiaſtica negotia fideliter pertractanda, Regulares quoſdam ad legendas leges, & confectiones phyſicos ponderandos, de claſtris ſuis educit. Unde hæc ſub ſcientia ſpiritualis viri mandanis rurſum actionibus circumdantur, & in interioribus eo ipſo deficiunt, ex quo ſe alios putant in exterioribus proficere. De præſenti aſſenſu huic malo obviantes, ſtatuimus, ut nullus omnino poſt votum religionis, poſt factam in aliquo religioſo loco profeſſionem, ad phyſicam, legeſve mundanas legendas permittatur exire. Si vero exierit, ac ad clauſtrum ſuum infra duorum menſium ſpatium non redierit: ab omnibus evitetur, & in nulla cauſa, ſi patrocinium præſtare præſumpſerit, aut tentaverit, audiatur. Reverſus autem ad clauſtrum in choro, Capitulo, & menſa ultimus Fratrum ſemper exiſtat; & niſi ex permiſſione forſan Sedis Apoſtolicæ, totius ſpem promotionis amittat.*

(a) Job. 40. juxta LXX.
* deeſt in Vat.

9. *Ad hæc, ordinationes factas ab Octaviano, & aliis ſchiſmaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas omnes eſſe dicimus, & decernimus.* Hæc ibi. Porro deeſt decimus canon, qui deſcriptus habetur Extrau. De pœnis capite quarto. Hactenus ejuſdem Turonenſis Concilii canones. Leguntur iidem fere omnes apud Willelmum (b) Neubrigenſem, ſed inverſo ordine. Pergit auctor: *Celebrato itaque Concilio, dominus Alexander Papa a prædictis Regibus tale recepit mandatum, ut ſi moram in aliquo ſuorum regnorum loco aſſiduam facere vellet: eligeret villam, vel civitatem, quæ ſibi magis placere videretur. Unde factum eſt quod ad civitatem * Cenomanenſem moraturus acceſſit, quoniam ipſa metropolis valde formoſa erat & fertilis. In quo loco a Kalendis Octobris uſque ad Paſcha ſecundi anni moram diuturnam faciens univerſalis Eccleſiæ negotia ibi pro ſui debito officii pertractavit.* Hucuſque ibi de rebus ab Alexandro geſtis hoc anno. Spectat ad hæc etiam, quod haud tuta veritate aſſeritur S. Thomas hoc tempore ſe ab Archiepiſcopatu abdicaſſe. Etenim (c) Neubrigenſis poſt recenſitos ca-

(b) Neubr. l. 2. c. 15.
* al. Senonenſ.
(c) Id. ib. c. 16.

canones Concilii Turonenſis, hæc de Thoma Archiepiſcopo Cantuarienſi habet: *Secundo promotionis ſuæ anno Concilio Turonenſi interfuit, ubi (ut dicitur) pontificatum minus ſincere & canonice per operam, manumque regiam ſuſceptum, laicam ſcilicet inveſtituram, pungentis conſcientiæ ſtimulos non ferens, ſecreto in manus domini Papæ reſignavit. Quod factum approbans Alexander, paſtoralem illi ſarcinam Eccleſiaſtica manu rurſus impoſuit, & in homine ſcrupuloſo turbatæ conſcientiæ læſionem ſanavit.* Hæc Neubrigenſis. At hæc poſtea facta eſſe, ſuo loco dicetur inferius. Sed & correctione dignus in eo eſt idem Neubrigenſis, dum ad excuſationem Regis unam tantummodo cauſam illam refert de concitata diſcordia in S. Thomam & Regem, quod non ſiverit Sanctus Regem lege agere contra facinoroſos clericos. Cæterum etſi iſta interceſſit alias plures cauſas juſtiſſimas præceſſiſſe, quibus oportuit a ſancto Thoma Regem corripi, quæ mox dicturi ſumus, oſtendent. Proſequamur igitur redeuntem ex Concilio Turonenſi ad ſuam Eccleſiam ipſum ſanctum Archiepiſcopum Cantuarienſem, ut diſcamus, magnæ controverſiæ primordia, cujus cauſa per ſeptennium apud Rom. Eccleſiam fruſtra laboratum eſt, ut inter ipſum & Regem Anglorum ſciſſa concordia uniretur. Perduraſſe pacem poſt reditum una cum Rege & unanimem concordiam uſque ad tranſlationem S. Eduardi Regis, ſolemni ritu hoc anno habitam tertio Idus Octobris, in ſuperius citata (a) hiſtoria affirmatur, quæ quidem facta tranſlatio deſcribitur in Appendice ad Vitam ipſius ſanctiſſimi Regis. Sed quænam iſta ſecuta ſint, iidem quatuor auctores qui præſentes erant rerum ſancti Thomæ ſcriptores, ſic narrant:

(a) Extat apud Sur. t. 1. die 5. Jan.

XIX. S. Thom. ex Conc. redit in Angl.

Cum autem ex Concilio Turonenſi in Angliam eſt reverſus (ſecundus iſte annus fuit ab ejus conſecratione) ab ipſo Rege ut pater a filio hilari vultu ſuſcipitur, & obſequio colitur: ſed poſt hæc oriri cœptæ ſimultates, dum abſque animi Regis offenſione ſanctus Thomas quæ ſunt munera Evangelici paſtoris exercet, in quibus obeundis, dum Eccleſiæ prædia a laicis uſurpata, male vero a prædeceſſoribus alienata, recuperare laborat, plurimorum eorumdemque potentium a ſe avertit animos. Inde vero cum regium Fiſcum pertigit, Regem ipſum paulatim ſibi reddidit infenſum. Invaluerat in Anglia prava illa conſuetudo, ut fructus vacantium Eccleſiarum Fiſcus ſibi avide vendicaret: quamobrem oravit ſanctus Thomas, ut duabus diu vacantibus ſedibus Epiſcopalibus quam citius ſui ordinarentur Epiſcopi. Sed & nonnihil permovit animum Regis, dum idem ſanctus Thomas creatus Archiepiſcopus abdicavit ſe a munere Cancellariæ, ſecundum illud (b) Apoſtoli: Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus. Optabat enim Rex eum ſibi retinere miniſtrum. Acceſſit hoc, quod Thomas injuſtam tributi prohibuit exactionem. His eodem tempore additum, quod homicidam preſbyterum damnatum minime tradidit Curiæ ſæculari, ſed exauctoratum tradidit monaſterio. Simile quidpiam accidit de Philippo quodam Canonico facinoroſo, quem non ſic, ut Rex cuperet, pœnas dare compulerit Archiep. ſed cenſuris tantum cohibuerit Eccleſiaſticis.

(b) 2. Tim. 2.

S. Thom. cum Rege Angl. diſcordiæ initia.

XX. Quibus ex cauſis Rex commotus in Thom.

Horum cauſa Rex indignatus, quod ſcilicet cum delinquentibus clericis ex legum ſacrarum præſcripto mitius ageretur, unde ipſi ſceleſtiores evaderent: poſtulare inſtanter cœpit ab Archiepiſcopo Thoma, ut hujuſmodi facinoroſi clerici poſt pœnam canonicam in eos irrogatam traderentur Curiæ ſæculari. At hujuſmodi Regis petitioni reſragatus eſt ſanctus Thomas, & cum eo complures Epiſcopi, rogantes omnes Regem ſe ab his abſtinere, qui magis accenditur ira; de quo ſubdit iſta Robertus: *Verum Rex nonnihil commotus ad hæc; ſed eo amplius commotus, quod cerneret Archipræſulem, & Epiſcopos adverſus ipſum (ut reputabat) eſſe unanimes. Sicque conſtanter ſciſcitabatur mox, an conſuetudines ſuas regias forent obſervaturi, replicans, illas tempore avi ſui ab Archiepiſcopis, & Epiſcopis, privatis & privilegiatis obſervatas, non oportere ſuo tempore triſti judicio damnari. Ad quæ Archipræſul, prehabito tamen cum fratribus ſuis conſilio reſpondit: Illas ſe & fratres ſuos obſervaturos SALVO ORDINE SUO. Et id ipſum, & ex ordine reſponderunt pontifices ſinguli, ſigillatim a Rege interrogati. Unus autem, Hilarius ſcilicet Ciceſtrenſis Epiſcopus audiens, ob hanc omnium vocem Regem magis exacerbatum, Archipræſule & Epiſcopis inconſultis, mutavit verbum, dicens, ſe regias conſuetudines obſervaturum BONA FIDE, & profecto pro bono (ut reor) ut vel ſic Regis ſedaret animum. Sed Rex nihil mitigatus, ob idque ipſum quibuſdam contumeliis affectum ſprevit. Et ad Archipræſulem, & ad Epiſcopos ſe convertens, omnium ſic una eademque voce audita, dicebat, aciem contra ſe firmatam, & venenum verbo illi ineſſe, & captioſum eſſe SALVO ORDINE SUO. Unde petebat, ut abſolute abſque adjectione regias conſuetudines ſe obſervaturos promitterent. Archipræſul reſpondit ad hoc, quod fidelitatem juraverant, VITAM ſcilicet, MEMBRUM, ET HONOREM TERRENUM, SALVO ORDINE SUO: & quod in hoc HONO-*

RE TERRENO, regiæ fuiſſent conſuetudine comprehenſa: & ad earum conſervationem ſe minime in alia forma obligaturum, niſi in qua prius juraverant. Cum vero multum inclinata eſſet jam dies tota die Rex vexatus, inſalutatis pontificibus, in ira, & indignatione multa ſubito receſſit ab aula.

XXI. Equidem plus æquo & quaſi feraliter, amota mente, Rex ipſa iracundiæ paſſione permoveri, & in tranſverſum agi conſuevit, ut uno vel altero hic tibi exemplo monſtrandum; quo hoc ipſo exordio controverſiæ motæ cognoſcas, quam arduum, quamque periculoſum fuit cum ipſo de quavis re quantumlibet juſtiſſima diſceptare. In epiſtola enim quadrageſimaquarta iſta leguntur ad ſanctum Thomam conſcripta de ipſo Rege: *Rex die quadam cum eſſet apud Cadomum, & de negotio ſuo, quod habebat cum Rege Scotiæ, ſollicite pertractaret contra Richardum de Humet, qui pro Rege Scotiæ loqui videbatur: in verba ignominioſa prorupit, & eum proditorem manifeſte appellavit. Rex itaque ſolito furore ſuccenſus, pileum de capite projecit, baltheum diſcinxit, pallium & veſtes quibus erat indutus, longius abjecit, ſtratum ſericum, quod erat, ſupra lectum, manu propria removit, & quaſi in ſterquilinio ſedens ſtraminis cœpit maſticare feſtucas.* Iſta tunc edidit non tam iracundiæ quam furoris ſigna. De quo & iſta ſequenti epiſtola: *Puerum, qui Regi litteras tradidit, in arcto fuiſſe poſitum, digitis ad oculos eruendos appoſitis, uſque ad effuſionem ſanguinis &c.* Ad hæc etiam Petrus Bleſenſis in (a) epiſtola ad Rogerium Decanum iſta de moribus Regis; *Illud caveas, ne accedas ad dominum Regem negotium tuum propoſiturus, donec per me vel per alium, qui ejus mores noverit, introitus prætentetur. Agnus enim eſt, dum placati eſt animi; leo vero, aut leone truculentior eſt dum vehementius excandeſcit. Non eſt ludus, illius indignationem incurrere, in cujus manu honor eſt & confuſio, hæreditas & exilium, vita & mors.* Et in epiſtola ad Archiepiſcopum (b) Panormitanum hæc habet, dum ejus deſcribit effigiem: *Oculi ejus orbiculati ſunt, dum pacati eſt animi, columbini, & ſimplices; ſed in ira & turbatione cordis quaſi ſcintillantes ignem, & in impetu fulminantes.* Et inferius: *Quem ſemel exoſum habuit, vix in gratiam familiaritatis admittit.* Hæc Bleſenſis. Ex his inquam vides, Lector, quanto periculo reſiſtendum eidem fuerit ab Epiſcopis.

Rex Angl. in iram præceps.

(a) Petr. Bleſ. ep. 75.

(b) Id. ep. 66.

XXII. Quæ autem iſta ſint ſecuta, pergit Robertus recenſere: *In receſſu vero a Rege Epiſcopus ille, quem ſupra diximus, ab Archipræſule Thoma acriter eſt objurgatus, quod ſe & Epiſcopis inconſultis, commune omnium verbum mutare præſumpſiſſet. In craſtino autem Rex manſiones & honores, quæ Archipræſul a Rege jam tempore Cancellariæ in cuſtodia habuerat, repetita recepit, & nec ſalutans, nec ſalutatus a pontificibus, immo neſcientibus ipſis, clam & ante lucanam horam Londonia receſſit. Et quidem hoc grandis iræ & indignationis argumentum extitit.* Quæ vero iſta ſint ſecuta, dicetur anno ſequenti, quo fieri contigerunt.

Cum hoc ſtatu res eſſent, Rex illud pravo conſilio malignantium moliri cœpit, ut corpus illud unitum, nempe conjunctio animorum Archiepiſcopi cum Epiſcopis, qua plane inexpugnabile redditum erat, ſcinderetur, atque ita diſſolutum vincere poſſet: ſicque factum, ut in gratiam Regis inferiora membra capiti rebellarent, & ſi quando eos canonica vellet auctoritate compeſcere; mox ipſi Sedem Apoſtolicam appellarent. Idem vero Sanctus ob iſta in ſumma animi conſtitutus anguſtia, reddidit de his, Alexandrum Pontificem certiorem, ad ipſum cum litteris Nuntium mittens: qui ipſi compatiens has ad eum conſolatorias (c) litteras reddidit, hac inſcriptione in codice prænotatas:

Quid molitus mo in Archiep. Thomam Rex Angliæ.

(c) Lib. 1. ep. 17.

Alexander Papa Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo, initio tribulationis. Data nempe eſt hæc epiſtola hoc anno in fine menſis Octobris.

XXIII. Epiſt. Alex. Pap. ad S.Thomam.

Litteras, quas nobis tua fraternitas deſtinavit, & ea quæ Nuntius tuus viva voce propoſuit, attenta diligentia audivimus, & graves anxietates & amaritudines, quibus animus tuus aſſidue affligitur, plenius attendimus. Unde his auditis & cognitis, ſpiritus noſter commotus eſt & valde turbatus, quibus cordi eſt libenter in tuis proſperitatibus delectari, & in adverſis, tamquam fratre chariſſimo plurimum condolere. Tu ergo ſicut vir conſtans, & prudens, recolens ſæpe quod dicitur: (d) Ibant Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni facti ſunt pro nomine JESU contumeliam pati: hujuſmodi anguſtias in patientia tolleres, & non pluſquam oporteat tuus ſpiritus anxietur, ſed dignam in te ipſo conſolationem recipias, ut & nos tecum pariter in eo conſolemur, qui te ad corroborationem Catholicæ & Chriſtianæ veritatis, hoc neceſſitatis articulo reſervavit, & cujus beneplacitum eſt, coram quæ minus licite commiſiſti, maculas abſtergere, & per varias afflictiones punire, ne videantur in diſtricto examine punienda reſervari.

(d) Act. 5.

De cætero non tibi grave ſit, nec (ſicut ex litteris, quas clerico tuo miſiſti, accepimus) illa ratione meticuloſum, quod te ad Sedem Apoſtolicam appellatas: quia

gra-

gratum nobis eſt, & acceptum, & volumus, ut ſi illi qui te appellaverunt, forte venerint: tu per te ipſum, ſi tibi viſum fuerit, appellationem ipſam omni dubietate & dilatione poſtpoſita proſequaris: nec unquam auctoritate Romanæ Eccleſiæ aliquis poſſit conſtantiæ tuæ timorem incutere, ſeu dubietatem. Quia nos jura, & dignitates Eccleſiæ tibi commiſſæ, quantum ſalva juſtitia & ratione poterimus, ſtudioſius tibi curabimus, auctore Deo, conſervare, ſicut illi, quem in facto Eccleſiæ conſtantem reperimus & fortiſſimum propugnatorem.

XXIV. *Ad hæc fraternitati tuæ præcipiendo mandamus, quatenus te in Cantuarienſem Eccleſiam recipias, & paucis quidem retentis admodum neceſſariis, ad minus quam poteris per terram illam diſcurras. Illud autem ſpecialiter ſuggerimus tuæ providentiæ, ut nullius timoris, vel adverſitatis obtentu, quæ tibi poſſit accidere juri & dignitati Eccleſiæ tuæ abrenunciare cogaris. Data Senonis ſeptimo Kalendas Novembris.* Hæc inquam ipſe Alexander Papa ipſius perſecutionis exordio, ita præparans commilitonem ad proxime venturum bellum.

(a) lib. 1. ep. 18. Quibus Thomas acceptis, has (a) reddidit ad ipſum Alexandrum Pontificem litteras per Henricum familiarem, ad hoc ad ipſum in Curiam miſſum:

XXV. S. Thomæ epiſt. ad Alexand. Pap. *Litteræ conſolationis, quas veſtra nobis dignata eſt paternitas deſtinare, magnum quidem mediocriter anxiatis afferre poſſent remedium, aut ſi ſaltem noſtra circa unum aliquid figeretur anguſtia, ſpem nonnullam reſpirandi poſſemus ex iis concipere. At quoniam de die in diem malitia invaleſcit, multiplicantur injuriæ non noſtræ, ſed Chriſti, immo quia Chriſti, eo magis noſtræ, ſuccedentibus ſibi invicem more fluctuum procellis: ſolum nobis videmus imminere naufragium, nec aliud conſilium ſupereſſe, niſi ut Chriſtum quaſi dormientem in navi pro viribus noſtris excitantes, (b) dicamus: Domine ſalva nos, perimus. Et hoc ſane aptiorem malignandi nacta eſt iniquitas occaſionem, quod ſtatum ſancta Romana Eccleſia infirmiorem conſpicit. Ut vere loquar, quod quidquid in caput ſive bonum, ſive malum, ſive dulce, ſive amarum defluit, per barbam deſcendens, nec oram veſtimenti relinquit intactum: eripitur JESU Chriſto quod ſanguine ſuo comparavit, in ipſam ejus ſortem poteſtas ſæcularis manum extendit, adeo ut nec ſanctorum Patrum ſanctiones, nec ſtatuta canonum, quorum apud nos etiam nomen exoſum eſt, nec clerici quidem patrocinari valeant modo, qui ab hac juriſdictione hucuſque ſpeciali privilegio fuerant exempti. Et quoniam enarrare vel proſequi ſcripto quæ patimur, longum eſſet, & tædioſum: ad veſtram mittimus paternitatem magiſtrum Henricum fidelem & familiarem veſtrum & noſtrum, in cujus ore poſuimus ſingula ſcribenda, prout vidit, & audivit, vobis exponenda. Et ſi placet, credite, tamquam ſi nos loquentes audiretis viva voce. Hoc tamen ſciatis, quoniam ſi fieri poſſet, multo libentius vos in perſona viſitaremus noſtra quam in alia. Loquimur vobis ſicut Patri & domino, & quod dicimus, ſummo ſilentio petimus occultari. Nihil enim nobis tutum eſt, cum omnia fere referantur ad Regem, quæ nobis in conclavi, vel in aure dicuntur. Væ nobis, qui in hæc ſervati ſumus tempora, quorum diebus acceſſerunt hæc mala, qui in priori ſtatu tanta potiti ſumus libertate, quam modo dura & peſſima ſervitute recompenſamus. Fugiſſemus ſaltem, ne in direptionem patrimonium Crucifixi dari videremus: ſed quo, niſi ad eum qui noſtrum refugium & virtus eſt, ignoramus. De Vuallenſibus & Owino qui ſe principem nominat, domine provideatis, quia dominus Rex ſuper hoc maxime motus eſt & indignatur. Chariſſime Pater & domine bene valete.* Eodem quoque argumento, eodemque Nuntio ſcripſit ad Humbaldum (c) Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem. Dedit item litteras ad Bernardum Epiſcopum Cardinalem Portuenſem: nec non ad Albertum presbyterum Cardinalem alias, alias vero ad Hyacinthum diaconum Cardinalem, quæ omnes integræ in eodem codice aſſervantur.

(b) Mat. 8.

(c) Eod. cod. l. 1. ep. 19. 20. 21. 22.

Poſt hæc Alexander ſubodoratus ventura prælia, præparat ſe ad reſiſtendum, monens tam ipſum, quam omnes Epiſcopos Angliæ, ne quid Regi indulgeant contra libertatem Eccleſiaſticam, & quod Regi promiſiſſent contra eamdem libertatem, non ſervent; quæ datæ habentur ad ipſum Thomam, & ad omnes Epiſcopos Angliæ iſtis verbis: (d) XXVI.

(d) lib. 1. ep. 91.

Ad hoc pontificalis officii onus ſuſcepiſſe noſcimini, ut commiſſas vobis Eccleſias ſic ad honorem Dei, & ſubditorum profectum, atque ſalutem regatis, quod earumdem Eccleſiarum libertas per vos nullatenus minuatur, ſed in ſuo ſtatu, per ſtudium veſtrum & per operam conſervetur. Inde ſiquidem eſt, quod fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus, ſi illuſtris Anglorum Rex quidquam a vobis aliquo tempore requiſierit, quod contra Eccleſiaſticam libertatem exiſtat, hoc ei facere nullatenus attentetis. Nec vos illi in aliquo, & maxime contra Romanam Eccleſiam obligetis, aut novæ promiſſionis ſeu juramenti formam inducere præſumatis præter id, quod Epiſcopi, ſuis Regibus fa-

Admonitio Alex. Pap. ad Epiſc. Angl.

facere conſueverunt. Si autem jam dicto Regi ſuper hujuſmodi vos in aliquo adſtrictos cognoſcitis: Quod promiſiſtis, nullatenus obſervetis, ſed hoc potius revocare curetis, & de promiſſione illicita Deo ſtudentis & Eccleſiæ reconciliari. Hæc Alexander, cuſtos vigilantiſſimus ſacrorum canonum, nihil in gratiam Regis præſumptum contra eos ſinens, quamvis eidem Regi ob recentia accepta beneficia plurimum deberet. Reliqua anno ſequenti.

XXVII. Hoc idem anno, ſecunda Novembris, pſeudopapa Octavianus cum ſuis Laudem veniens, præſente Imperatore, & aliis Principibus, necnon Patriarcha Aquilejenſi, aliiſque Epiſcopis, & Abbatibus, ſolemnem peragit tranſlationem corporis ſancti Baſſiani Epiſcopi, & ex vetere Laude in novam, iiſdem ſupponentibus humeros, cum Imperator & Imperatrix ad ædificandam Eccleſiam pecuniam obtulere. Deſcribit iſta Otto Morena in Laudenſi Chronico pluribus.

Quod

PAGIUS VIII. *Amalricus ſuccedit Balduino III. in regnum Hieroſol.*

Ad num. XXVII. Tyrius lib. 18. cap. ult. poſtquam narravit *Miliſendem* Balduini III. Hieroſolymorum Regis matrem tertio Idus Septemb. viam univerſæ carnis ingreſſam fuiſſe, ait hunc anno ab Incarnat. Domini MCLXII. regni ejus anno vigeſimo, quarto Idus Februarii obiiſſe, & liberis non extantibus *Amalricum* fratrem regni hæredem inſtituiſſe. Tum initio libri 19. ſcribit ei ſucceſſiſſe Amalricum fratrem unicum anno ab Incarnat. Domini MCLXIII. præſidente Sanctæ Romanæ Eccleſiæ domino Alexandro, Pontificatus ejus anno tertio. Verum loco, anno MCLXIII. legendum, anno MCLXII. ut annus tertius Pontificatus Alexandri III. demonſtrat; præterquam quod Tyrius ſubdit, *Amalricum* duodecimo Kalend. Martii ſublimatum eſſe *die octava poſt fratris obitum*. His adde anno MCLXII. diem decimum octavum menſis Februar. in dominicam incidiſſe, quo die hujuſmodi ſolemnia de more peracta. Denique quæ Tyrius in Amalrici morte narrat oſtendunt, eum quo diximus anno regnum Hieroſolymitanum ſuſcepiſſe. Erravit itaque Chronographus Andegavenſis Tom. I. Biblioth. Labbei qui Balduini III. mortem in hunc annum differt, ſecteque illam Nangius in Chron. Auctor magni Chronici Belgici pag. 174. & Auctor Auctarii Affligemenſis cum anno MCLXII. connectunt. Porro numeros in Tyrio ſæpe corruptos eſſe vel liber ejus XIX. citatus perſpicuum facit, cum præter dicta num. X. annus Incarnat. MCLXV. copulatur cum anno II. Amalrici Regis & quarto Idus Auguſti, & paulo poſt annus MCLXVII. cum anno ſecundo Regni ejuſdem & XV. Kalend. Novemb. [1]

IX. *Chriſtiani Syriæ ad ſummas anguſtias redacti.*

Quam peſſimo loco eſſent Chriſtianorum res in Syria, docet Epiſtola Amalrici Regis ad Ludovicum Franciæ Regem data, quæ XIII. ordine eſt inter eas, quas retulit Bongarſius in Geſtis Dei pag. 1178. *Lacrymabilem & luctuoſum de Domino fratre noſtro inclyto Rege B.* (ideſt Balduino III.) *rumorem heu heu! vobis per præſentia ſcripta intimamus, denuntiantes vobis quoniam in die Scholaſticæ Virginis, vocatione divina migravit ad ſuperos*, &c. *Quia vero, Illuſtriſſime, tota Chriſtianitas in Oriente vehementer attrita, & gravius ſolito oppreſſa, nimium atque nimium laborat, tum ex infortunio R.* (ideſt, Rainaldi) *illuſtris quondam Principis Antiocheni, qui, ut jam vos dudum audiſſe arbitramur, rediens ab expeditione captus fuit, caſis aut captis fere omnibus illis, qui in comitatu ipſius erant; tum & ex terræ motu, qui in præterito Auguſto, totius Principatus Antiocheni caſtella, turres & municipia fere omnia funditus evertit, ſoloque coæquavit; rogamus Serenitatem Celſitudinis veſtræ, ut pro terra illa, quam Dominus ſua corporali præſentia viſitare, illuſtrare, & conſecrare dignatus eſt; quam etiam, ut liquido conſtat, regnum veſtrum ſpurcitiis infidelium potenter eripuit, & cultui divino vendicavit, ſollicitus ſitis*, &c. *Data ad Fontem Sephoriæ VI. Idus Aprilis.* Captus autem fuerat Rainaldus de Caſtellione Princeps Antiochenus, dum onuſtus ſpoliis fugeret & cum aliis concaptivis Chriſtianis ſpectaculum factus fuerat populis Infidelibus, uti narrat Tyrius lib. 18. cap. 28. qui ſubdit, id accidiſſe *anno regni domini Balduini, XVIII. menſe Novembri nono Kal. Decemb.* ideoque anno Chriſti MCLX. captus & poſtea *Boamundus* tertius, qui ei in Principatum Antiochenum ſucceſſit, uti anno ſequenti videbimus. [2] Quare capto Principe populus regionis diebus ſingulis *animis ſuſpenſis* deſolationem expectabat, ut ſubdit Tyrius num. XXX.

Continuator Chronici Sancti Petri Vivi poſtquam hoc anno narravit Alexandrum III. Concilium Turonenſe celebraſſe, ait: *In ipſa vero anno venit idem venerabilis Papa Senonis cum multa caterva Epiſcoporum & Cardinalium S. Rom. Eccleſiæ, in feſto Sancti Hieronymi, quod eſt* — X. *Alexand. III. longam moram Senonis fecit.*

NOTÆ [1] ALmarici exordium ab anno præſenti removendum non eſſe in Nota ad A. 1173. 6. probabimus. MANSI

[2] SI Rainaldi principis Antiocheni captivitas cum anno 18. Balduini componenda eſt, vel ad annum 1161. vel 1162. referenda eſt, ut ex correcta regni Balduini epocha, de qua nos ad A. 1142. 3. conſtat. Quæ ſane chronologia noſtra eo certior habenda eſt, quod & congruit cum diplomate Boemundi III. (qui capto Rainaldo ſucceſſit) vulgato in Codice Diplomatico Melitenſi to. I. pag. 242. Datum eſt illud *anno Principatus* (Boemundi) *nono, ab Incarnatione Dominica MCſeptuageſimo ſecundo, menſe ſeptembri, indictione ſexta, epacta quarta, concurrenti VI.* Annus Boemundi nonus ab anno 1162. praficiſcitur. Indictio autem ſexta cum menſe ſeptembri anni 1172. compoſita demonſtrat in regionibus illis morem obtinuiſſe, ut indictiones ſeptembri menſe mutarentur. MANSI

Rex Hieroſolym. Amalricus.

Quod ad res pertinet Orientis, hoc anno Amalricus ſuccedens Balduino fratri defuncto coronatur Rex Hieroſolymorum. Antequam autem coronaretur coactus eſt ab Apoſtolicæ Sedis Legato Joanne ſanctorum Joannis & Pauli preſbytero Cardinali ſimul cum Patriarcha Heroſolymitano dimittere uxorem, quam ſibi in quarto conſanguinitatis gradu conjunctam, Patriarcha refragante duxiſſet, & ex

PAGIUS *eſt II. Kal. Octob. ubi a prudentiſſimo Hugone ejuſdem urbis Archiepiſcopo, & multis Epiſcopis, Abbatibus, & omnibus vicinarum Eccleſiarum Conventibus, in Eccleſia B. Protomartyris Stephani honorifice eſt receptus. In ea ſiquidem urbe per annum & dimidium in Sede Archiep. commoratus, in ſequenti anno a prefato Hugone Archiep. & Clericis ejuſdem Eccleſiæ rogatus, conſecravit eis altare in honorem beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli in Eccleſia nova XIII. Kal. Maii, in qua die fuerunt tunc temporis octavæ Dominicæ Reſurrectionis* (anno enim ſequenti Paſcha in diem XII. Aprilis incidit, ideoque & ejus octava in diem XIX. ejuſdem menſis.) *Poſtea vero dedicavit Eccleſiam B. Virginis & Martyris Columbæ VI Kal. Maii, &c. In Eccleſia vero B. Petri Vivi a Girardo venerabili Abbate & Fratribus ejuſdem Eccleſiæ, ſæpiſſime cum honeſtiſſimis & jocundis proceſſionibus, & maxima exultatione ſuſceptus, multoties ibi ſolemniter Miſſæ officium celebravit, ipſumque locum, & ejus habitatores ſicut bonus & pius pater benedictionum ſuarum conſecratione ſæpius munivit.* [1]

XI. *Manſit & in monaſterio Dolenſi.*

Poſt Concilium tamen Turonenſe, non Senonas ſed ad monaſterium Dolenſe venit Alexander III. Scriptor enim Hiſtoriæ Vezeliacenſis. lib. 4. pag. 584. de eo ait: *Regreſſus a Concilio Turonico in Dolenſi monaſterio degebat*, anteaque pag. 582. de eodem ſcripſerat: *Tempore Quadrageſimæ acceſſit ad Ludovicum Regem in urbe Pariſiacum. A quo ſuſceptus honorifice ſecundum morem Romanæ Eccleſiæ, portavit ipſe roſam auream dominica qua cantatur*, Lætare Jeruſalem. *Peractiſque Paſchalibus ſolemniis conſecravit Baſilicam Monaſterii B. Germani de Pratis, cui præerat Hugo de Moncellis Monachus Eccleſiæ Vizeliacenſis.* Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 535. loquens de Concilio Turonenſi recitat Epiſtolam Alexandri III. Ludovico Francorum Regi ſcriptam, & cum roſa aurea miſſam, in qua ait: *Ex antiqua Romanorum Pontificum inſtitutione noſcitur proceſſiſſe, quod media quadrageſima in dominica, qua cantatur*, Lætare Jeruſalem, *conſueverunt ipſi florem aureum non gratia temporalis delectationis propriis manibus annuo ſemper revolutione geſtare.* Et poſtea quid flos iſte aureus myſtice denotet, exponit. Alexander III. adhuc in Dolenſi monaſterio erat VII. Kal. Julii indict. XI. ut videre eſt Tom. III. Conciliorum Hiſpaniæ ab Eminentiſſimo Card. Daguierre editorum, *Idibus Julii*, ut legere eſt apud Duchesnium Tom. IV. pag. 613. & *XV. Kal. Octob.* ut ibidem pag. 621. indeque Senonas venit.

XII. *Corpora trium Magorum Coloniam delata.*

Corpora trium Magorum, inquit Chronographus Affligemenſis ad hunc Chriſti annum, *a Rainaldo Colonienſi Electo de Eccleſia quadam, civitati Mediolanenſi contigua, tranſlata ſunt, & cum magno gaudio & exultatione totius provinciæ proceſſione mirabiliter ordinata, Civitati Colonienſi illata, & in Eccleſia ſancti Petri repoſita ſunt. Si quis vult ſcire, quomodo de partibus ſuis tranſlata ſint Conſtantinopoli Mediolanum, id in Eccleſia ſancti Petri Colonienſis inveniet.* Sed hæc traditio videtur fabulis immixta fuiſſe. Miræus in margine ait, hæc ab aliis referri ad annum MCLXII. verum ex eo quod corpora illa anno ſuperiori detecta fuerint, non ſequitur eodem etiam tranſlata fuiſſe. Neque Chronographus ille hoc tempore & in Coloniæ viciniis vivens hac in re falli potuit. Adhæc Chronographus Claræuallenſis a Petro Franciſco Chiffletio publicatus, qui hoc ipſo tempore vivebat, ad hunc annum ait: *De tribus Regibus, qualiter venerunt de Mediolano Coloniam, per Archiepiſcopum Renaldum, ſub Imperatore Friderico.* Neubrigenſis lib. 2. cap.

NOTÆ [1] ITinerarium Alexandri turbat potius quam illuſtrat V. Cl. meliuſque digerendum ſuadent genuina documenta nuper exhibita in regiſtro epiſtolarum Alexandri III. vulgato Veter. Monum. tom. II. col. 667. & ſeq. Conſtat igitur ex illis Alexandrum Montis Peſſulani fuiſſe II. Kal. maii anno 1162. Dein ad Bituricos divertens, ibi agebat Non. maii ut ex epiſt. XIII. Inde venit ad monaſterium Dolenſe, ut probat epiſtola XIV. data apud Dolenſe monaſterium VIII. Kal. julii. Diu hic verſatum fuiſſe docet epiſtola XVI. data ibid. Non. julii, epiſt. XVII. data ibidem XIII. Kal. auguſti, denique epiſtola XVIII. ſcripta ibidem XI. Kal. auguſti. Kal. auguſti Brivatæ erat epiſt. XIX. Ex hac urbe iterum Bituricas ſe conferens ibi ſubſtitit a die VI. Id. auguſti uſque ad Id. ſeptembris, qua die ex eodem loco data eſt epiſtola XXIX. ad Henricum Remenſem. Succedit epiſtola XXX. data Turonis 7. Kal. Novembris. Annum 1162. totum in hac urbe exegit, ibidemque uſque ad pridie Id. januarii an. 1163. hæſit, ut ex epiſtola XL. ad Henricum Remenſem. Tandem ventum eſt Pariſium, ut demonſtrat epiſtola XLI. data *Pariſius* IV. Id. februarii. In regia hac urbe produxit moram uſque ad XI. Kal. aprilis anni 1163. ut ex epiſtola XLIX. Succedit pontificia ſtatio Stampis XI. Kal. martii (mendoſe pro maii). E Stampis contulit ſe iterum pontifex Turonum unde ſcripta eſt die VII. Kal. junii epiſtola LI. ſicut & III. Nonas junii epiſtola LII. & Nonis junii epiſtola LIII. & LIV. & XV. Kal. julii altera relata in Anecdotis Martenii t. I. col. 463. Gradus inde factus eſt Senonas unde tertio Nonas octobris data eſt epiſtola LV. Ibi reliquum hunc annum tranſegit, quin & annum cum dimidio ibidem commoratum ſcribit Nangius in chronico, quamquam varias interdum excurſiones huc illuc fecit. Ex huc uſque dictis liquet commorationem pontificis in Dolenſi monaſterio circa menſem julium non ad præſentem 1163. ſed ad ſuperiorem 1162. pertinere, niſi forte bis, duobus ſuccedentibus annis, eo perrexiſſe conſtituerimus. Colligimus inſuper Turoni his egiſſe in exitu nempe anni 1162. & iterum menſe julii anno 1163. MANSI

Digitized by Google

& ex ea prolem geminam ſuſcepiſſet: conceſſo tamen, ut duo ex ea nati filii legitimi haberentur. Hæc pluribus (a) Tyrius.

(a) Wil. Tyr. l. 19. c. 1. & 4.

Se-

PAGIUS cap. 8. ait: *Victor Imperator civitatem evertit; cives, quoniam ſe dediderunt, non diſperdidit, ſed diſperſit. Præclarus illus Magorum Reliquias ibidem reconditas (Longobardis ægre ferentibus) in regnum Teutonicum tranſtulit, & theſauri hujus cuſtodia civitatem Coloniam inſignivit.*

XIII. *Frederic. Imp. in Italiam redit.* Fredericus, qui anno ſuperiori in Germaniam reverſus fuerat, præſenti *Paſcha Vormatia celebravit*, inquit Dodechinus in Chron. Hoc vero anno menſe Octobri, uti narrat Acerbus Morena Laudam in Italiam rediit in comitatu Beatricis uxoris, Rainaldi Archiepiſcopi Colonienſis, & plurium ab eo nominatorum. Fuit Papiæ medio menſe Novembri, dein Modoetiæ, indeque ad ſuburbium Viglentinum urbis Mediolanenſis. Scribit Triſtanus Chalcus Fredericum accepta a miſeris Mediolanenſibus huc illuc diſperſis pecunia, obſides quos in carcere retinebat eis reddidiſſe. Denique Ægidius de Aurea valle cap. 45. ait anno MCLXIV. poſt Henrici Epiſcopi Leodienſis mortem Rainaldum Archiepiſcopum Colonienſem obtinuiſſe corpora ſanctorum Martyrum Felicis & Naboris, *qui in eadem urbe Mediolanenſi paſſi fuerant pro Chriſto*. Sed, ut notat Puricellus in Monument. Baſil. Ambroſ. hic Auctor in non paucis fallitur; Nabor & Felix apud Laudam martyrium fecere, eorum corpora a piiſſima femina Savina nominata Mediolanum delata ſunt. Trium Magorum corpora hoc anno in urbem Colonienſem tranſlata, & Henricus Epiſcopus Leodienſis hoc anno adhuc in vivis erat. [1] Nihilominus ante annum MCCXXX. in Germania inferiori creditum fuit, horum ſanctorum corpora Coloniam fuiſſe delata. Qua in ſententia fuit Corius Mediolanenſis Hiſtoricus. Carolus tamen a Baſilica Petri, vivente Sancto Carolo Borromeo Archiepiſcopo Mediolanenſi, qui horum ſanctorum corpora quæ tunc Mediolani exiſtere credebantur tranſtulit, conatur refellere Corium, eique adhæret Puricellus innixus traditione contraria, & conſtanti Mediolanenſium. Verum quomodo traditio illa conſtans eſſe potuit; cum Corius, qui res patrias diligenter ſcripſit, eam negarit. Sed hæc viderint alii.

XIV. *Succeſſio Imperatorum Almohadum* Hoc anno, anno vero Hegiræ DLVIII. *Abdelmumen* Almohadum Imperator ex Africa in Hiſpaniam trajecit, cumque *Sulam* urbem Mauritaniæ Tingitanæ portu ſuo celebrem perveniſſet, lethali morbo affectus *Mahometem* filium natu majorem quem ſucceſſorem declararat, de gradu dejecit, eique ſubſtituit *Joſephum* filium natu minorem. Rodericus lib. 7. cap. 9. hanc ſucceſſionem plane perturbat; ait enim mortuo Abdelmumo ſucceſſiſſe *Avenjacob* filium, & huic fratrem ejus *Abenjuzef*, ſed fallitur; *Jacobus* enim *Almanſor Ebn Juzeph* ſucceſſit patri Joſepho, uti Diagus, Eſcolanus, Marmolus, & alii Hiſtorici Hiſpani recte notarunt. Noveirius, quem ſequor, tradit *Abdelmumen* vita functum anno Heg. DLVIII. in fine ultimi Giomadi, aut ſexti menſis Arabici, qui hoc anno in diem XI. Junii incidit. Hiſtoria rerum in Hiſpania & Africa per hæc tempora apud Chriſtianos geſtarum tantam connexionem habet cum Hiſtoria Arabum, ut ſine aliqua hujus notitia intelligi non poſſit.

NOTÆ [1] H*Enricus epiſcopus Leodienſis hoc anno adhuc in vivis erat &c.* Immo hoc anno 1164. fatis ceſſit Papiæ menſe auguſto, ut legitur in Hiſtoria Sire Raul, de qua nos in Nota ad A. 1162. 24. Vide Rer. Italic. to. VI. col. 1189. MANSI

I. SEquitur annus milleſimus centeſimus ſexageſimuſquartus, Indictione duodecima, idemque Eccleſiæ Catholicæ ob multa, quæ in eo contigere mala, admodum ærumnoſus & laborioſus. Atque in primis, quod ad res pertinet Anglicanas, graviores in dies excitati ſunt fluctus, non ad obruendum tantum Cantuarienſem Primatem una cum univerſa Eccleſia Anglicana, ſed ipſam ſacroſanctam Catholicam (ſi licuiſſet) Eccleſiam demergendam una cum ejus Præſule Alexandro Pontifice. Siquidem Henricus ipſe Rex Angliæ, ſanctum Thomam obſtinato animo perſequens, in eumdem Alexandrum Papam, ut eum ab Eccleſia dimoveret, ſtudium omne convertit. At quomodo cuncta iſta funeſta adeo ſe habuerint, accipe: *Poſt turbulentum illum inter Epiſcopos Regemque congreſſum, & factam ob furorem Regis concitatam diſceſſionem: ad evitanda inſtantia quæ in dies magis urgerent mala, atque longe graviora, quæ imminerent univerſæ Eccleſiæ Catholicæ damna, idem ſanctus Thomas crebris impetitur multorum Epiſcoporum & Abbatum ſuaſionibus, ne unius verbi occaſione, ſeipſum una cum univerſa Eccleſia, in diſcrimen adeo patens importune valde conjiceret, aſſerente & uno ex iis Abbate, hanc eſſe mentem ipſius Alexandri Romani Pontificis. His tandem perſuaſus Thomas (inquit Quadripartita Herebertus) urgente charitate apud Oxenefordiam ad Regem acceſſit, & verbum, quod Regi ſcandalo erat, ſe mutaturum promiſit. Unde Rex jam aliquantiſper ſedatus, vultum exhibebat ſereniorem Archipræſuli, nondum tamen ut ſolito. Dicebat autem Rex, obligationem de regiis conſuetudinibus obſervandis velle ſibi fieri in forma hac, in Epiſcoporum, & procerum regni conſpectu & audientia publica.* Ad hæc ubi audivit de publico indicendo conventu, malorum præſagus rurſum Thomas reſilit; ſed rurſum impetitur precibus diverſorum, quibus & cogitur ad horam cedere, exemplo Petri, (a) cum Judæis Antiochiæ Judaizantis, & Pauli id ipſum ſæpius actitantis. Indicitur Clarenduuæ Epiſcoporum conventus de cujus tempore indictionis in epiſtolarum libro primo poſt undecimam epiſtolam iſta leguntur:

(a) Gal. 2.

II. Conventus execrabilis Clarendunæ collectus.

Anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſexageſimoquarto, Papatus Alexandri anno quinto, illuſtriſſimi Regis Anglorum Henrici ſecundi anno decimo. De die autem iſta habentur in fine: *Facta ſunt hæc quarta die ante Purificationem ſanctæ Mariæ perpetuæ Virginis,* nempe trigeſima Januarii. Qui autem huic interfuere conventui numerantur omnes Epiſcopi Anglicani, & Comites, Barones, magiſtratus, & nobiles. Quæ autem acta ſint, ſic accipe a Willelmo in Quadripartita: *Rex igitur (ut videbatur) regni & ſacerdotii zelans pacem, ſed ſibi & Archipræſuli ſuo minus providens, apud Clarendunam regnum convocat univerſum. Quo cum Præſules & proceres conveniſſent, exegit Rex inſtantius, ut promiſſa ſibi ſolverentur. Verum Archiepiſcopus licet Regi aſſentire promiſiſſet, ſuſpectam tamen habens Regis promiſſionem, quam ſcilicet exigeret, & quia frequenter Princ. ad indebita manus extendant, modum ignorantes, elegit potius apud Regem, quam in legem Dei periclitari, eumque ſerpentem conterere prius, quam pravitas in populo Dei pullularet. Jam quamvis exilium & carcerem metueret, Deum tamen pluris exiſtimans, ex adverſo aſcendit. Ille minatur, iſte refragatur: ille delirat, iſte tacita prece ſuſpirat. Interea temporis Sareberienſis & Norvi-*

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCII. An. Hegiræ DLX. inchoato die 18. Novemb. fer. 4. A. C. 1164. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6657.

☉ 25. ED. ☽ 6. P. 12. April. Indict. 12.

JESU CHRISTI 1164.

ALEXANDRI III. PAPÆ 6.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 13. IMP. 10.

MANUELIS COMNENI IMP. 21.

ANum. I. ad XLV. Radulphus de Diceto, qui hoc tempore in Anglia florebat, ea narrat de vexatione divi Thomæ Cantuarienſis Archiep. quæ huic Hiſtoriæ accurate a Baronio narratæ lucem aliquam affundere poſſunt. Ad annum MCLXIII. ait: *Rex Angliæ Nuncios ad Dominum Papam conſiliis ſchiſmaticorum in Gallia deliniantem direxit, A.* (ideſt Arnulphum) *ſcilicet Luxovienſem Epiſcopum, & R.* (ideſt, Ricardum) *Pictavenſem Archidiaconum. Qui ſævitiam maris & fluctuum intra ſpatium trium menſium experti ſexies, dum ad regni conſuetudines auctoritate Summi Pontificis roborandas plurimum elaboraſſent, nec in aliquo profuiſſent, in ultimo reditu ſuo Regis animum adverſus plurimos magis ac magis exaſperatum mitigare non potuerunt.* Ad annum MCLXIV. *Ex mandato Regis concurrentibus Epiſcopis & Proceribus apud Clarendune VIII. Kal. Februarii poſt immenſos tractatus Rex tandem ad hoc animos Prælatorum inflexit, ut regni conſuetudines Archiepiſcoporum & Epiſcoporum auctoritate*

Conciliabulum Clarendonenſe.

cenſis Epiſcopi, quæ ab antiquo odio pœna manebat, timentes ſibi ex impacati temporis accenſione, verbis lacrymabilibus Archiepiſcopum exorabant, quod ſui miſereretur Cleri, quod animi pertinaciam relaxaret, ne ipſe carcerem, Clerus exterminium, ipſi capitis diminutionem incurrerent. Sed & comites duo potentiſſimi in regno ipſum aggreſſi dicebant, quod niſi ille voluntati Regis acquieſceret, ex Regis juſſione ipſi ad violentiam cogendi erant, quæ Regi ſibique perpetuam irrogaret infamiam.

III. Lapſus Thomæ Archiep. Cantuar. *Vir ergo invicta conſtantia, & in petra Chriſti fundatus, nec blanditiis emollitus, nec terroribus concuſſus: tandem a gremio veritatis, & ſinu matris avellitur, cujus libertati adhærebat. Et ne victor in lite per ſuperbiam intumeſceret in mente, inde deficeret, unde proficere deberet, derelinquitur ad horam, ſcilicet ut cadat, & poſt caſum reſurgat: cadens, humanam fragilitatem agnoſcat, reſurgens, circa ſe divinam miſerationem intelligat. Sic ne quis de ſua virtute confidat, princeps Apoſtolorum Petrus & David ſanctus ceciderunt: ſic beatus Thomas tentationi relinquitur ad horam, ut poſtmodum fragilitatis propriæ memor, fortior reſurgat ad pugnam. Igitur cum tertio per Richardum magni nominis virum, qui templo Heroſolymitano tunc præerat, ſibi cavere moneretur, & Cleri miſereri: non tulit eorum ſupplicationes, non geniculationes. Nam tamquam in ipſius verticem vibratos gladios viderent, plangere cernebantur, & tamquam funus præſens futurum facinus lugebant. Unde potius ſuper Clerum, quam ſuper ſe motus miſeratione, annuit de conſilio eorum regiæ voluntati parere. Primus igitur ante omnes Archipræſul in prætaxata forma ſe obligat, quod videlicet regias conſuetudines foret obſervaturus BONA FIDE, verbo illo ſuppreſſo, ſcilicet, SALVO ORDINE. Atque juratoriam adjiciens cautionem, hæc ſe facturum in verbo veritatis ſpopondit, peccatum perjurii adjungens: & id ipſum in eadem forma ſigillatim univerſi pontifices juraverunt.*

Conſuetudines Regni cognitæ & deſcriptæ. *Et incontinenti facta obligatione in hac forma, per quoſdam regni proceres, qui has noſſe debuerunt, facta eſt regiarum conſuetudinum recognitio, ut ſicut publice, ita & expreſſe cenſerentur. Verum cum & pleraque jam fuiſſent expreſſa, & multa plures (ut videbatur) forent exprimenda adhuc: Archipræſul interlocutus eſt, dicens, ſe nec eſſe de antiquioribus regni, ut priſtinas regni conſuetudines ſciret, nec in Archipræſulatu diu fuiſſe. Unde dicebat ſe neſcire de his, & propterea, quod inclinata ea eſſet dies, tantum negotium eſſe differendum in craſtinum. Placuit ſermo, & in ſua ſe receperunt hoſpitia. Et in craſtinum revertentes in idipſum: quæ prius intermiſſæ fuerant conſuetudines regiæ, recognitæ ſunt & expreſſæ, & in ſcriptum, chirographi more confectum redactæ, & regiarum conſuetudinum nomine cenſæ, quarum tamen multæ (ut perhibebatur) nequaquam regiæ, ſed adeo Archipræſulis ad ancillandam Eccleſiam evomitum æmulationis & invidiæ virus, ipſo etiam Rege ignorante, quod homines inter ipſum & Archipræſulem hac aſtutia diſſenſionis zizania diſſeminare intenderent. Nec enim Rex, qui adhuc erat juvenis, ſicut nec Archipræſul novit priſtinas regni conſuetudines niſi ex illorum relatu cognoſcebat. Qualis vero hæ regiæ conſuetudines fuerint, ſi quis ſcire deſiderat, eas in fine hujus hiſtoriæ deſcriptas inveniet.* Unde paulo inferius & nos hic deſcripturi ſumus. Pergit vero inſtitutam orationem.

Scriptis igitur conſuetudinibus, & in formam chirographi redactis, poſtulat Rex ab Archiepiſcopo & Epiſcopis, ut ad cautionem & majorem firmitatem ſigilla ſua appendant. Verum Archipræſul IV.

PAGIUS *tote firmarentur & ſcriptis. Quod Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus, dum ad cognitionem ſummi Pontificis pertuliſſet, ab obligatione, quam inierat, abſolutionem petiit & impetravit.*

II. S. Thom. Archiep. in cauſam trahitur. *Rex Anglorum volens in ſingulos, ut dicebat, maleficia debita cum ſeveritate punire, & videns dignitatem ad iniquum trahi compendium incongruum eſſe conſiderans, Clericos a ſuis Juſtitiariis in publico flagitio deprehenſos Epiſcopo loci reddendos decreverat, ut quos Epiſcopus inveniret obnoxios, preſente Juſtitiario Regis exauctoraret, & poſt Curiæ traderet puniendos. In contrarium ſentiebant Epiſcopi; quos enim exauctorarent, a manu laicali contendebant protegere; alioquin bis judicaretur in id ipſum. Huic controverſiæ præſtitit occaſionem Philippus de Broc Canonicus de Bedeford, qui tractus in cauſam propter homicidium, in Juſtitiarium Regis verbum protulit contumelioſum. Quod cum coram Archiepiſcopo negare non poſſet, præbenda ſua mulctatus eſt beneficio, pulſus eſt a regno per biennium. Archiepiſcopus Romam profecturus apud Romenel inſcio Rege navem aſcendit, vento contrario rejectus in Angliam; in quo plurimum Regis offenſam incurrit. Tractus in cauſam Joanne Mareſcallo Regi deferente querelam pro quodam manerio Archiepiſcopatus, quod a multis temporibus, ut dicebatur, inconcuſſe poſſederat Archiepiſcopus; tandem poſt longas fatigationes in quibuſdam articulis contrariam reportavit ſententiam, & Regi judicatum fuit ſufficientiſſime copie, in quingentis libris habita taxatione.*

III. Concilium Northamptonenſe. *Thomas Cant. Archiepiſcopus ſuper actum quem egerat in Cancellaria tractus in cauſam præſentiam ſuam exhibuit apud Northamtunam III. Idus Octob. Convenerant illuc Epiſcopi, Comites, Barones totius regni, mandato Regis urgente. Rogerus Eboracenſis Archiep. vocatus advenit. Et quoniam Epiſcopatuum, Abbatiarum tempore ſuo vacantium bona de jure Cancellario ſua fuerant deputata cuſtodia, quoniam Regis ulterior fami-*

Digitized by Google

ſul, etſi vehementer contriſtatus, diſſimulat tamen, Regem contriſtare tunc nolens, & caute quidem de plano non negabat; ſed differendum adhuc dicebat. Et ſi parati eſſent ad faciendum, dicebat tamen propter negotii magnitudinem, decere dilationem vel modicam, cum juxta (a) Sapientem, abſque conſilio nihil faciendum grave: & exinde poſt deliberationem aliquantulam, ipſum & Epiſcopos ſuper hoc ipſum decentius requirendos. Scriptum tamen dictas conſuetudines continens recepit pro medietate quidem, & proinde, ut cauſam videlicet ſuam ſecum haberet. Alteram vero ſcripti partem ſuſcepit Eboracenſis Archipræſul. *Rex vero ipſe tertiam in Regum Archivis recondendam accepit ſcilicet.* Et ſic ea die dimiſſio facta eſt. Hic autem in primis redarguas, quod ait Rogerius in Annalibus Anglicanis, ſuaſione Alexandri Papæ illa illicite promiſiſſe ſanctum Thomam Regi. Nam ſi illud fecit non ſolum ex conſenſu, ſed ſuaſione Pontificis; cur tamquam de maximo facinore perpetrato apud eumdem Papam de iiſdem pœnitentiam fecit, cum ille auctor ipſi illi fuerit delinquendi? ſed audiamus de his reliqua.

(a) Eccl. 32.

V. Præter Quadripartitam quam diximus de his hiſtoriam, accedit ad calcem magis exacta narratio de omnibus, quæ contigerunt a fine ejuſmodi conciliabuli exſecrandi habiti Clarendunæ uſque ad profectionem Alexandri Pontificis ex Galliis: ex quibus nos contexímus recitandam hiſtoriam, quæ ſic ſe habet, a pœnitentia S. Thomæ ſumentes exordium iſtis verbis: *Eoque recedente a Regis Curia, obiter inter familiares ipſius orta eſt murmuratio, iis (ut aſſolet) aſſerentibus, ſic fieri oportere propter temporis anguſtiam: illis indignantibus, Eccleſiaſticæ libertatis auctoritatem ad unius hominis libitum deperire. Inter quos acrius unus inſtitit, dicens: Publica, inquit, poteſtas perturbat omnia, in ipſum Chriſtum deſævit iniquitas, ſynagoga ſatanæ profanat ſanctuarium Dei: ſederunt Principes, convenerunt in unum adverſus Chriſtum Dominum. Nemo tutus qui diligit æquitatem: mundo judice, ſoli ſapiunt & venerantur hodie qui Principi obſequuntur ad libitum. Concuſſit hæc tempeſtas & columnas Eccleſiæ: dum paſtor diſparuit, oves diſperſæ latitant ſub lupo. De cætero quis erit locus innocentiæ, quis ſtabit ex adverſo, vel quis triumphabit in prælio, principe devicto? Hæc quidem ille murmurabat, qui crucem ferebat ante dominum Cantuarienſem. Cæteri obmutuere præ anguſtia. Et adjecit audacius, aſſumens parabolam in hunc modum: Quid, inquit, virtutis ſibi retinuit, qui conſcientiam perdidit & famam? Quorſum hæc, fili? (ait dominus Cantuarienſis.) Te ipſum, inquit, id reſpicit, quod hodie omnino perdidiſti & conſcientiam, & famam, Deo odibili & honeſtati contrario exemplo in poſterum relicto, cum manus tuas Deo ſacratas ad exſecrandas conſuetudines obſervandas extenderes, & in confuſionem libertatis Eccleſiaſticæ cum nefariis ſatanæ miniſtris conniveres.* Fuit plane iſte gallus ille, cujus clamore excitatus Petrus flevit amare. Nam pergit: *Ingemuit igitur dominus Cantuarienſis, & ſuſpirans adjecit: Pœnitet me, inquit, & graviter, & meum exhorreſco exceſſum, meipſum judico indignum de cætero ad eum accedere in ſacerdotem, de cujus Eccleſia contraxi tam vile commercium. Sedebo itaque ſedens in mœrore, donec me viſitaverit Dominus ex alto, ut per ipſum Dominum, & dominum Papam merear abſolvi. Statimque inde deſtinavit Nuntium ad Sedem Apoſtolicam.*

Pœnitentia S. Thomæ ſibi indicta.

Didicerat iſta Alexander Papa antea aliorum relationibus, magnaque commiſeratione commotus, has ad eumdem S. VI.

PAGIUS *militiæ pater Cancellarium exercuerat, eo uſque ut Caſtellaniam de Eya, & Caſtellaniam de Bercamſtede pluribus annis libere poſſediſſet & diſpoſuiſſet pro velle, perceptorum ſummam in ratiocinium venire conſentaneum juri pluribus videbatur, & a capite rationem reddendam ordinarium reputabant; licet ante conſecrationem ſuam Archiepiſcopus ab Henrico filio & hærede Regis, & a Juſtitiario regni liber & abſolutus ab omni ratiocinio fuiſſet aſſignatus Epiſcopis. Cum autem abſolutionem factam hoc modo de voluntate Regis & mandato probari non poſſet, adverſus Epiſcopos, ne eum injuſte condemnarent, judicio appellavit, & ab eis itidem appellatus eſt. Sed Proceres licet adverſus eos proceſſerit appellatio, & ſub anathemate prohibiti ſint in patrem & judicem ſuum ferre ſententiam, nihilominus tamen in eum, nec confeſſum, nec convictum, ſed Privilegium Eccleſiæ proteſtantem & ſuum, ſententiam intulerunt; ſic Archiepiſcopus in arctiſſimo poſitus, multis affectus injuriis, & opprobriis laceſſitus, & Epiſcoporum deſtitutus conſilio, crucem quam manu tenebat, in altum erigens diſceſſit a Curia. Nocte ſequente, villam latenter egrediens ab aſpectibus hominum diebus ſe ſubtrahens, & noctibus iter peragens, poſt dies aliquot ad portum Sandicum pervenit, navicula fragili tranſvectus in Flandriam.*

IV. *Domino Papa directi ſunt a Rege Nuncii poſt Archiepiſcopum Senonis in Conſiſtorio ſic loquentes: Inter Thomam Archiepiſcopum & Regem Anglorum controverſia verſabatur. De utriuſque voluntate dies præfigitur, ut in ea juſtitia mediante illorum controverſia terminetur. Ad eumdem diem ex præcepto Regio, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & cæteri Eccleſiarum Prælati convocantur, ut quanto generalior eſſet Concilii celebratio, tanto manifeſtior fieret fraudis & malitiæ denudatio. Conſtituta die Catholici Principis aſpectui ſe præſentavit regni turbator & Eccleſiæ. Qui de ſuorum meritorum qualitate non ſcien-*

Rex Angliæ nuntios ad Papam adverſus S. Thom. mittit.

Thomam litteras dedit, quibus mœrentem eſt conſolatus, atque abſolvit a juramento. Litteræ autem ſic ſe habent (a):

(a) lib. 1. ep. 26.

Alexand. Pap. abſolvit Thomam a culpa.

Ad aures noſtras fraternitas tua noverit fuiſſe perlatum, & quorundam nobis relatione ſuggeſtum, quod occaſione cujuſdam exceſſus, a Miſſarum propoſueris celebratione ceſſare, & a conſecratione ſanguinis & corporis Domini abſtinere. Quod utique quam grave ſit praeſpue in tanta perſona, & quantum poſſit exinde ſcandalum provenire; ſollicita meditatione conſideres, & hoc ipſum vigilantia tuæ diſcretionis attendat. Debet autem diligentia tua prudenter advertere, quod plurimum intereſt, quando ex deliberatione, & propria voluntate, & quando ex ignorantia, vel neceſſitate aliqua committuntur. Aliter enim in his quæ ſpontanea voluntate, & aliter quæ ignorantia (ſicut dictum eſt) vel neceſſitate cogente fiunt, noſcitur procedendum. Et aliter illa, aliter iſta tractanda ſunt, & viris diſcretis & prudentibus metienda, velut ſacra Scripturæ teſtimoniis edocemur; intentio tua operi tuo nomen imponit. Nam ſicut & alibi legitur, uſque adeo voluntarium eſt peccatum, ut niſi fuerit voluntarium, non ſit peccatum. Et omnipotens Dominus non factum agentis attendit, ſed conſiderat potius intentionem, & dijudicat voluntatem. Si igitur aliquid te recolis commiſiſſe, de quo proprie te debeat conſcientia remordere; quidquid ſit, ſacerdoti, qui diſcretus & providus habeatur, tibi conſulimus, per pœnitentiam confiteri. Quo facto, & miſericors Dominus, qui multo amplius ad cor reſpicit, quam ad actus, tibi conſuetæ pietatis ſuæ miſeratione dimittet. Et nos de beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus meritis confidentes, te ab eo quod eſt commiſſum abſolvimus; & id ipſum fraternitati tuæ auctoritate Apoſtolica relaxamus; conſulentes utique ac mandantes, ut poſtea a Miſſarum celebrationibus propter hoc non debeatis abſtinere. Datum Senonis Kal. Aprilis. Hæc Alexander. Porro Joannes Sareſberienſis in epiſtola ad Petrum ſcriptorem (puto Bleſenſem) quæ in codice epiſtolarum ſæpe citato omiſſa poſtea in fine voluminis poſita legitur, affirmat, *peccatum S. Thomæ non excuſandum, ſed oſtendendum per pœnitentiam eſſe purgatum; ait enim: Pollicitationem Clarenduna, ad quam de conſilio Epiſcoporum impulſus eſt, purgare non poſſum, quia non fuerat utique facienda; ſed offenſam confeſſio diluit, accepta ſolemniter pœnitentia a ſummo Pontifice, qui perverſas illas conſuetudines, multis audientibus, auctoritate Apoſtolica condemnavit.* Hæc Joannes. Pergunt vero Acta citata ſuperius:

Innotuit interim id ipſum Principi, quod dominus Cantuarienſis ab illa compromiſſione vellet reſilire, in eo præcipue dum palam reſtitit, ne ſcriptum illarum conſuetudinum, ſicut condictum fuerat, ſuo ſigillo corroboraret. Et exinde Princeps exaſperatus, gravioribus & exquiſitis cœpit dominum Cantuarienſem vexare exactionibus, ita ut palam fieret intelligentibus, ſanguinem ipſius Archiepiſcopi & vitam requiri. Inter alia autem idem Rex illud egit, ut Nuntios mitteret ad Alexandrum Papam, ab eoque duo peteret, nempe ut legationem Angliæ credi ſolitam Archiepiſcopo Cantuarienſi, concederet Eboracenſi, & ab eodem Pontifice confirmarentur illa capita conſuetudinum apud conciliabulum Clarendunæ promulgata. His acceptis Nuntiis, Alexander ſummis vallatus anguſtiis, cum jam in Apoſtolicam Sedem converti bellum conſpiceret, ea qua potuit dexteritate ipſum Regem ſic delinire laboravit, ut aliquid ei concederet quod tamen in nullum verteretur præjudicium Cantuarienſis Eccleſiæ, de quo has litteras dedit ad ipſum Cantuarienſem Archiepiſcopum: (b)

VII. Commotus Rex in Thomam, legationes mittit ad Pap.

(b) lib. 1. ep. 4.

VIII.

Etſi pro animi tui prudentia & fidei ſinceritate perſonam tuam uberiori dilectione charitate & flagrantiori deſiderio velimus ſemper diligere, & honore & exaltatione tua ſicut chariſſimi fratres

PAGIUS

eunt, Dominica crucis armat ſe ſignaculo tanquam ad tyranni præſentiam acceſſurus. Nec tamen Regia Majeſtas modo offenditur, ſed cauſa ſua judicium Epiſcoporum fidei committit, ut ſic ab omni ſuſpectione liberetur. Reſtabat, ut Epiſcopi cauſam judicio terminarent, ut ſic diſſidentes in gratiam fœderarent, & diſſenſionis eorum materiam ſepelirent. At obviat adverſarius, & obiicit quoniam ipſum coram Rege ſtare judicio, eſſet Apoſtolicæ ſedis & dignitatis diminutio; ac ſi neſciat quod & ſi in illo judicio aliquantulum Eccleſiæ dignitati derogaretur, diſſimulandum erat pro tempore, ut pax Eccleſiæ redderetur. Obiicit iterum patris ſibi nomen aſcribens, quod arrogantiam videtur redolere, quod filii in patris damnationem minime debuerant convenire; ſed neceſſarium erat, ut patris ſuperbiam filiorum humilitas temperaret, ne poſt patrem in filio patris odium parentaret.

Cum autem Nuncii Regis pervenissent Archiepiſcopum Senonis, de cujus adventu nihil certi fuerat auditum in Curia; quod petebatur ab eis, juri conſentaneum & rationi minime videbatur. Nam cum præſens non eſſet Archiepiſcopus, in ejus injuriam quidquam ſtatuere, nec canonicum videbatur, nec ordinarium. Thomas Cantuarienſis Archiep. in Domini Papæ præſentia conſtitutus, ſic exorſus eſt: Ad audientiam tuam, pater ſanctiſſime, confugio, ut qui Eccleſiæ libertatem tanto tui diſcrimine redemiſti, eam vel ſolam, vel maximam meæ perſecutionis cauſam attendas, quod exemplo tuo uſus ſum, & cætera apud Baronium num. XXIV. & ſeq. videnda. Hoc

V. S. Thomas coram Papa comparet.

Alexand. epiſt ad S. Thom. de petitionibus Regis.

*tris noſtri ardentiori animo aſpirare: nos tamen & teipſum, qui magna columna es Eccleſiæ, cautius convenit temporum qualitatem attendere, & provida diſpenſationis moderatione motum Principis delinire. Novit ſiquidem induſtria tua, cui divina diſpenſatio magnæ prudentiæ & gratiæ donum indulſit, quoniam * ferventem diſpoſitionem circa regni ſui gubernationem chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus illuſtris Rex Anglorum deſcendat, & eamdem velit diſpoſitionem ut firmior habeatur, & habeat majorem favorem, auctoritate Romanæ Eccleſiæ roborari. Unde cum olim per venerabilem fratrem Lexovienſem Epiſcopum, & dilectum filium noſtrum Pictavienſem Archidiaconum, a nobis & fratribus noſtris inſtantius poſtulaſſet legationem totius Angliæ Eboracenſi Archiepiſcopo indulgeri, & tam tibi, quam univerſis Epiſcopis mandari rogaſſet, ut antiquas regni ſui conſuetudines, & dignitates conſervaretis: nobis ejus petitiones præter ſuum arbitrium moderantibus, ſtatim poſt reditum Nuntiorum ſuorum, viſo audito quod a nobis reportaverant, dilectos filios noſtros Gaufredum Archidiaconum ſuum, & magiſtrum Joannem ad noſtram præſentiam deſtinavit, & per eos quod prius petierat, & amariora a nobis inſtantiſſime poſtulavit. Et ut ſuo deſiderio faciliorem animum præberemus, fraternitatis tuæ & prædicti Epiſcopi Eboracenſis ad nos litteras impetravit.*

* al. furentem.

IX. Quæ neget & quæ concedat petenti Regi Alex. Pap.

Quod enim de antiquis conſuetudinibus & dignitatibus conſervandis prius mandari rogaverat, nuper, ſicut tu & alii obſervare promiſeratis, ea cum multa inſtantia petiit auctoritate Apoſtolicæ Sedis ſibi & ſuis poſteris confirmari. Sed nos petitionem iſtam nequaquam admiſimus. Verumtamen, ne ad nimiam amaritudinem & vehementiorem animi turbationem eum circa nos & te ipſum provocaremus; ne etiam id conſiderationi tui pateretur quomodolibet impediri: nos tibi & nobis (ne forte in majorem calorem iracundiæ adverſus te exardeſceret) conſultius providere volentes, & penſantes tempora periculoſa, legationis litteras præfato Archiepiſcopo concedendas eidem Regi conceſſimus. Quoniam vero votis Principum condeſcendendum eſt, & ſuæ contemperandum voluntati: prudentiam tuam monemus, conſulimus, & omnimodis exhortamur, quatenus ſicut vir providus & diſcretus neceſſitatem temporis metiens, & quæ inde tibi & Eccleſiæ tuæ poſſint provenire perverſa, fideli meditatione attendens: præmemorato Regi in omnibus & per omnia, ſalva honeſtate Eccleſiaſtici ordinis, deferre ſatagas, & ejus tibi gratiam, & amorem inceſſanter recuperare intendas: ne ſecus faciendo, eum contra te, & nosmetipſos conturbes, & ii, qui non eodem ſpiritu ambulant, tibi & nobis valeant propter hoc inſultare. Nos enim, data nobis opportunitate, de honore, & augmento tuo cum eodem Rege diligenter ac ſollicite conferemus, & circa conſervanda & jura & dignitates Eccleſiæ tuæ, neceſſariam diligentiam adhibebimus & cautelam, quam convenit adhibere. Datum Senonis III. Nonas Martii.

Vidiſti, Lector, Alexandrum Pontificem in anguſtiis conſtitutum, vel alienandi a ſe animum Regis, vel contra Eccleſiaſticam libertatem petenti & extorquere conanti quod peteret, indulgendi: ex duobus ſibi invicem obtrudentibus quæ petierat ipſe Rex, alterum conceſſit, nempe legationem Archiep. Eboracenſi; negavit vero penitus alterum, nempe confirmationem conſuetudinum, quas audiſti. Immo ne quodlibet afferret præjudicium ejuſmodi conceſſa Eborac. legatio adverſus ipſum Thomam, poſterioribus litteris eam ita arctandam putavit, ut ſic ei conceſſa ſciretur legatio in Anglia, ut tamen nullum jus ſibi conceſſum ſciret in perſonam X.

PAGIUS VI. *Origo diſſidii inter Regem Angliæ & S. Thom. exorti.*

Hoc itaque anno, qui primus eſt exilii S. Thomæ Archiep. aperta *Henricum* inter Angliæ Regem hujus nominis II. & *Thomam Cantuarienſem* Archiepiſcopum exarſit diſcordia. Ejus initium repetit Gervaſius in Chron. ex eo quod poſtquam Sanctus Præſul e Concilio Turonenſi reverſus eſt in Angliam, jura quædam Eccleſiæ ſuæ in integrum revocare contendit; quo pacto Regis & Magnatum animos in ſe concitavit. Quare Rex Clericos contra Eccleſiaſtica privilegia ad ſæcularia judicia vocari præcepit; & quia Sanctus *Thomas* ejus conatibus adverſatus eſt, convocavit Epiſcopos, coram quibus *Thomas* Clericorum jura fortiter propugnavit. Poſtulati Epiſcopi an vellent avitas conſuetudines obſervare, reſponderunt ex condicto velle ſe quidem Regis & regni conſuetudines obſervare, ſed *ſalvo ordine ſuo & jure Eccleſiæ*. Cum non placeret Regi reſtrictio obedientiæ, iratus e Concilio diſceſſit. Poſtridie munitiones, quas *Thomas* a tempore Cancellariatus ſui cuſtodiebat, repetiit, & hinc terror omnium animos invaſit. Affirmant aliqui Epiſcopi verbuli unius occaſione ſtatum regni convellendum non eſſe: alii ſuadent Regiæ voluntati conſentiendum; cum præſertim Rex Cardinalibus promiſiſſet, ſe nulla in re Eccleſiæ jura labefactaturum. Ergo *Thomas* magnorum virorum gravitate motus, ſe conſenſurum, quamvis invitus pollicitus eſt, & Rex inde hilarior effectus Pontificum & Procerum Concilium indicit apud *Clarendonam*, locum in Wiltonienſi agro ſitum, in quo quid actum ſit, mox ex Radulpho de Diceto teſte oculato & fide digniſſimo retulimus. Cum vero hæc fuſe hoc in loco tractari non poſſint, legenda apud Baronium, & apud Alfordum in Annal. Eccleſ. Angl. hoc Chriſti anno.

Dum iſta geruntur, *Octavianus* Pſeudo-Papa moritur, uti narrat Baronius ex Epiſtola VII. Sancti Thomæ Archiepiſc. Cantuarienſis num. XXX. & ſeq. in qua dicitur, Octavianum *quarta* VII.

num vel diœceſim Cantuarienſis Eccleſiæ. Extant ejus reſtrictionis litteræ Alexandri, quas brevitatis cauſa hic deſcribere prætermittimus, ſatis eſſe putantes, ſi
(a) lib. 1. ep. 3. (a) notatas numeris eas relinquimus hic in margine. Conſtat inſuper illud ex (b)
(b) lib. 1. ep. 39. & 40. iiſdem litteris Alexandri, ſic conceſſiſſe legationem Eboracenſi in Anglia, ut tamen minime exemptos eſſe Epiſcopos voluerit ab obedientia, quam deberent Archiepiſcopo Cantuarienſi, cui ipſo jure eſſent ſubjecti. Quod magis Regem ad indignationem excitavit, ut qui deponendi cauſa Thomam, legationem Apoſtolicam pro Eboracenſi petierat.

XI. Laborat pro S. Thom. Alexand. Pap.

Propenſior enim erat erga ſanctum Thomam Alexander Papa, qui tantum abeſt, ut in gratiam Regis aliquid in eum concederet, ut ſollicitius pro ejus ſalute & ipſius Eccleſiæ indemnitate vigilaret, atque pro eo in monaſteriis Galliarum præcipuis preces ad Deum indiceret. Teſtatur id Nuntius ab ipſo S. Thoma ad eum miſſus, in cujus litterarum fine hæc digna memoria recenſentur:
(c) lib. 2. ep. 23. (c) *Noviſſime nobis petitionem illam ſuſtentibus, ut ſcilicet ipſe vos ad ſe venire præciperet, & ſuper hoc vobis litteras dirigeret: cum dolore, & multa animi afflictione viſus eſt reſpondiſſe: Abſit, inquit, prius finiantur dies noſtri quam nos videamus eum ſic exire, & Eccleſiam ſuam ſic deſolatam relinquere.* Et paulo poſt: *Apud Claramvallem, Ciſtercium, Pontiniacum, interceſſione domini Papæ oratur aſſidue pro vobis, & pro Eccleſia vobis a Deo commiſſa.* Fovebat interim, & litteris ſuis Alexander Pontifex Thomam conſolabatur, & preſſum anguſtiis erigebat. Extant ipſæ plures litteræ tanto Pontifice dignæ, ex
(d) lib. 2. ep. 43. Quomodo agendum cum Rege. quibus has accipe breviores. (d)

Quoniam dies mali ſunt, & multa ſunt pro qualitate temporis toleranda, diſcretionem tuam rogamus, monemus, conſulimus, & ſuademus, ut in omnibus tuis & Eccleſiæ agendis, te cautum, providum, & circumſpectum exhibeas, & nihil propere vel præcipitanter, ſed mature & graviter facias, ad gratiam & benevolentiam illuſtris Regis Anglorum recuperandam, quantum ſalva libertate Eccleſiæ & honeſtate officii tui fieri poterit, & ceteris modis omnibus & labores, ut uſque ad proximum Paſcha eumdem Regem ſuſtineas, ita quod nihil in eum, vel terram ipſius uſque ad præſcriptum tempus ſtudeas exercere. Tunc enim Dominus dabit tempora meliora, & tam tu, quam nos tutius poterimus in facto ipſo procedere. Hæc ad Thomam Alexander, qui, ut diximus, & alias eodem argumento ad eumdem ſcripſiſſe reperitur. Porro quod ad Paſcha futurum meliora tempora adeo certe polliceatur Pontifex: plane prophetico ſpiritu ipſum prænoviſſe oportuit obitum Antipapæ, qui eo tempore contigit, ut inferius dicturi ſumus.

XII.

Qui autem ſic parcendum furenti Regi, Alexander ſanctum Thomam admonuit; ipſum Regem ſuis litteris admonere, opportune, & importune, arguens, increpans, obſecrans, minime prætermiſit, ut ex his ipſis litteris Lector intelliges, diebus hiſce conſcriptis: (e)
(e) lib. 1. ep. 42. Alexand. Pap. ſuis litteris monet Regem.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Henrico illuſtri Anglorum Regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Et ſi circa nos & matrem tuam Eccleſiam ſacroſanctam filialis in te devotio aliquatenus videatur tepuiſſe: paternum tamen affectum circa te, vel regnum tuæ gubernationi commiſſum, nullo tempore deſerimus. Tua ergo ſerenitas, quod amici verbera potiora, quam inimici oſcula exiſtunt, diligenter advertens, conſideret ſtudioſius & attendat, quod ſicut clericis a viris ſæcularibus vita & habi-

PAGIUS

Moritur Victor IV. Antipapa.

ta feria poſt Octavas Paſcha obiiſſe in urbe Lucenſi, & ſepultum eſſe in monaſterio extra civitatem. Idem habet Gervaſius in ſuo Chronico. Octavianus itaque die XXII. menſis Aprilis interiit. Turbat tamen Acerbus Morena, qui hoc ignorare non potuit, cum ait: *Dominus vero Papa Victor die Lunæ primo menſis Aprilis in civitate Luca fati munus implevit.* At vox illa, *primo*, eo in loco corrupta, quia hoc anno prima dies Aprilis in diem Lunæ incidere non potuit, & Octavianus in hebdomada poſt octavas Paſchæ demortuus. Quare loco, *primo*, legendum, *vigeſimo*, in quam diem feria ſecunda incidit. Cum enim Canonici Majoris Eccleſiæ ei ſepulturam negaſſent, *ad miſeros Monachos cadaver illud perlatum eſt*, ut in eadem epiſtola legitur. Quare licet Octavianus die XX. Aprilis mortuus ſit, ſepultus tantum fuit die XXII. ejuſdem menſis, feria quarta poſt Octavas Paſchæ, ob ſepulturam ei negatam.

VIII. Paſchalis III. a ſchiſmaticis in ejus locum ſubſtituitur.

Schiſmatici eum pro ſancto habuere, indeque Acerbus Morena vir hujus ſectæ, ait: *Cujus ſanctis meritis dicitur Deum multa feciſſe ibi miracula*, ejuſque morte narrata ſubdit: *In locum ipſius dominus Guido Cremenſis ſubſtituitur a Cardinalibus tunc ibi exiſtentibus, & a Domino Rainaldo Archicancellario, ac Epiſcopo Laudenſi, & aliis quibuſdam Epiſcopis in Apoſtolicæ ſedis honorem ſublimatus eſt.* Quæ tamen verba de conſecratione Epiſcopali minime intelligenda; cum Rainaldus ante conſecrationem obierit, teſte eodem Morena, qui ad annum MCLXVII. ait: *Deceſſit etiam tunc Dux Guelphus, Ducis Guellelmi filius, & Rainaldus Archicancellarius & Coloniæ Electus Archiepiſcopus.* Guido itaque Cremenſis ab Henrico Epiſcopo Leodienſi ordinatus, ut inter alios teſtatur Ægidius de Aurea valle in Epiſcopis Leodienſibus, qui ſcribit quod cum Henricus unanimi conſenſu electus fuiſſet Antipapa hanc dignitatem recuſavit, & *multa reluctatione mul-*

Digitized by Google

bitu diſtinguuntur; ita & judicia clericorum a laicorum judiciis diverſa* potius comprobantur. *penitus Quare ſi eo ordine, quem non decet pervertas, & quæ Jeſu Chriſti ſunt, tuæ poteſtati uſurpans, novas leges ad Eccleſiarum oppreſſionem & Chriſti pauperum pro tuo beneplacito condas, conſuetudines etiam, quas avitas vocas, inducas: tu ipſe procul dubio in extremo examine, quod effugere non poteris, modo conſimili judicaberis, & eadem menſura, qua menſus fueris, remetietur tibi. Verum ne commonitiones noſtræ auribus excellentiæ tuæ tædioſa vel aſpera videantur: ſcriptum (a) recollige quod filium, quem pater diligit, corripit, pro certo cognoſcens, quod quanto perſonam tuam ardentiori charitate in Domino diligimus, & ſinceriſſima tuæ devotionis inſignia nobis & Eccleſiæ Dei multipliciter & magnifice olim exhibita ad memoriam ſæpius & ſtudioſius revocamus; tanto hæc cognitioni tuæ, ſpiritualem tibi & æternam ſalutem votivis cordis affectibus exoptantes, libentius intimamus.

(a) Prov. 3.

XIII. Si enim te in aliquo Judicium futurum deterret, aut præmiorum in æterna requie corona delectat: veritatem, quæ Deus eſt, & juſtitiam colere, quæ ſuum unicuique tribuere, negotia Eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei, vel juramenti emergunt, cauſas ſuper rebus & poſſeſſionibus Eccleſiarum, perſonis Eccleſiaſticis tractanda relinquere, regnum & ſacerdotium non confundere, non adeo ſerenitatem tuam deceret, quam etiam expediret. Si autem univerſa, quæ in uſus tuos per hujuſmodi angarias de bonis Eccleſiaſticis convertuntur in refectionem pauperum, vel aliis pietatis operibus expenderes: obſequium non magis Deo gratum efficeres, quam ſi altari quolibet, diſcooperto, aliud cooperires; aut ſi Petrum crucifigeres, ut Paulum a mortis periculo liberares. Recolere ſiquidem debes, & præ oculis ad hujus rei exemplum habere, qualiter Rex (b) Saul, quia devicto Amalech prædam contra divinum præceptum reſervare volebat, cum ſe ad excuſationem ſui hæc ad ſacrificandum reſervare proponeret, a Domino fuerit reprobatus, & alius, eo vivo, in honorem & dignitatem regiam ſubrogatus. Quem utique peccata populi Regem effecerant; eum a gubernatione regni propria commiſſa deſtituerunt. Quomodo etiam Rex (c) Ozias, dum thurificare voluit, & ſacerdotis ſibi officium uſurpare, lepra, digna Dei ultione, percuſſus fuiſſet: tuæ ſaluti congruit ad animum revocare.

(b) 1. Reg. 15.

(c) 2. Par. 26.

XIV. Si vero ſucceſſus tuos viribus & poteſtati tuæ, & non Deo adſcribis, intentionem quoque & animum tuum ab Eccleſiaſticorum virorum & Eccleſiarum oppreſſione non retrahis: ille procul dubio, qui alios te præfecit, & magnum in Orbe principem ad Fidelium ſuorum gubernationem, non ad depreſſionem conſtituit, talenta tibi commiſſa gravi a te cum uſura requiret. Et ſicut de (d) Roboam filio Salomonis legitur, qui pro delicto patris eſt a regno ejectus: commiſſum paternum in hæredes transfundet. Tu ergo pravis cujuſlibet ſuggeſtionibus non acquieſcas, nec iis qui ſemper mala ſuſurrant, aurem inclines, ſed quæ tuam ſalutem expediant, diligenter audias, & ita ad honorem Dei & Eccleſiæ ſuæ tranquillitatem & pacem, ad quod ſolummodo es regni gubernationem adeptus, idem regere, & ſecundum quod Dominus tibi adminiſtraveris, ſtudeas utiliter gubernare; ut ille, per quem Reges regnant, & cui ſervire, regnare eſt, tibi & hæredibus tuis regnum temporale conſervet, & poſt illud tribuat ſine fine manſurum. Hæc Alexander ad Regem Henricum, quæ etiam deſcribuntur a Rogerio in Annalibus.

(d) 3. Reg. 14.

XV. Quæ autem inter hæc paſſus ſit ipſe Thomas, antequam fuga ſe conferret in Gallias, ſunt ex iiſdem citatis ſuperius au-

PAGIUS multiſque precibus honorem declinavit. Electum deinde Papam Paſchalem, a quo Pallii dignitatem invitus lacrymanſque accepit; nec non & Regem Sardiniæ nomine Burazam (vel Barizonem) ab Imperatore coronatum conſecravit) nempe Epiſcopus Leodienſis. Chronographus vero Reicherſpergenſis ad hunc Chriſti annum ait: *Hunc conſecravit Leodicenſis Epiſcopus ſine Epiſcopis Cardinalibus, & ſine omnibus legitimis ordinatoribus, quos Romanum Pontificem ordinare conveniebat. Ab ipſis primis temporibus Chriſtianitatis uſque ad hæc tempora ſolus iſte novo & inſolito more ac ordinatore conſecratus eſt, quem & Paſchalem dixerunt. Ipſe autem Leodicenſis Epiſcopus ipſo anno non longam poſt moram Dei judicio mortuus eſt.* His addo quæ Trithemius in Chron. Hirſaug. habet: *Convenientes hi, quos Cardinales creaverat* (nempe Octavianus), *mandato Imperatoris XXII. die menſis Ap.* (quo Octavianus ſepulturæ mandatus) *Guidonem Epiſc. Cremenſem in Antipapam elegerunt, qui XXVII. die ejuſdem menſis ab Henrico Leodienſium Epiſcopo conſecratus* fuit. Sed cum hic dies in feriam ſecundam incidat, legendum, XXVI. loco, XXVII. ſicut enim Victor die Dominica conſecratus fuerat, ita & Paſchalis ordinatio nonniſi ad diem Dominicam expectandam dilata.

IX. De iſtis Pſeudo-Pontificibus Petrus Bleſenſis in Epiſt. XLVIII. ſcribit: *Octavianus ille auctor ſchiſmatis toto tempore vitæ ſuæ congregaverat opes & divitias, ut quietem Eccleſiæ perturbaret. Suis igitur largitionibus ita infatuaverat ſapientes hujus ſæculi, quod Magnatum ſibi conciliaverat favorem & gratiam, magnamque partem Curiæ ſecum traxerat in errorem, &c. Erectus fuerat Octavianus in contumeliam Eccleſiæ Chriſti, & cecidit. Poſt hunc exaltatus eſt Guido Cremenſis, & corruit. Poſt ipſum elevatus eſt Joannes Struma, & dejectus atque confra-*

Octavian. pravis moribus imbutus.

auctoribus deſcribenda. Sic enim ſe habent: *Innotuit interim ad ipſum Principi, quod dominus Cantuarienſis ab illa compromiſſione vellet reſilire, in eo præcipue, dum palam reſiſtit, ne ſcriptum illarum conſuetudinum, ſicut condictum fuerat, ſuo ſigillo roboraretur. Exinde Princeps exaſperatus, gravioribus & exquiſitis cœpit dominum Cantuarienſem vexare exactionibus; ita ut palam fieret intelligentibus, ſanguinem ejus* Archiepiſcopi, *& vitam requiri. Id igitur Thomas pertimeſcens, fugam conſuluit, &*

* al. Manerium

*veniens ad monaſterium ſuum * Aliuteriam nomine, cæteris dormientibus, ſecreto ſe ſurripuit, duobus tantum comitatus: inventoque navigio, mari ſe commiſit; a*

Fugam tentans Thomas repellitur

vento vero contrario diu fatigatus, vix eſt diluculo cum vita ad terram reverſus. Denique comperta ejus diſceſſio familiares & famulos ſingulos diſperſit. Cæteris tamen unus audacior veniens Cantuariam in cameram ipſius Archiepiſcopi ſequenti nocte ſe recepit; poſtque cœnam cœpit ſollicite contriſtari de caſu & anguſtia domini ſui. Prima itaque parte noctis percurſa, volens quieſcere: Vade (inquit puero) & claude ulterius oſtium aulæ, ut ſecurius dormiamus. Veniens autem illuc accenſo lumine, aperto oſtio vidit dominum Cantuarienſem in angulo ſedere, & ſolum. Quo viſo, territus aufugit, putans ſe phantaſma vidiſſe, & ſuggeſſit domino, & clericus ille nullatenus voluit fidem adhibere, donec an verum eſſet, ipſe probaret, & veniens, ſicut dictum eſt, invenit. Convocatis dominus Cantuarienſis ad ſe quibuſdam fratribus Cantuarienſis Eccleſiæ, expoſuit eis quid ſibi acciderit, & quia nondum fuit voluntas Dei, ut recederet. Recreatus ergo breviori cœna, quievit. Mane autem facto venerunt miniſtrales Regis, ut Archiepiſcopi fugientis confiſcarent omnia. Sed audita & viſa ejus præſentia, confuſi ſiluerunt.

Proinde aggravavit Rex manum ſuam in dominum Cantuarienſem, eum citari faciens peremptorie, ut die ſtatuto Regi reſponderet de his quæ ſibi fuerint objecta. Adveniente termino, venerunt & vocati. Facta quoque coitione apud Norhantonam, dominus noſter trahitur in cauſam. Seorſum ita in conclavi ſedentibus domino Cantuarienſi cum ſuis Epiſcopis, ex edicto Regis foris objectis, ne pateret exitus: propoſitum eſt ex parte Regis adverſus dominum Cantuarienſem quod cum Cancellarius eſſet, & haberet vacantes Epiſcopatus & Abbatias, & multos redditus per annos plurimos in manu ſua; nullam ſuper his reddiderit rationem, quam modo ipſe Rex requireret exhiberi. Super his (inquit Cantuarienſis) prudentiores volumus conſulere, & de conſulto reſpondere. XVI. Conciliabulum apud Norhantonam.

Dum igitur medium ſilentium tenuerunt ad invicem: domino Cantuarienſi id requirente, Gilebertus Londonienſis Epiſcopus, Decanus utique Cantuarienſis Eccleſiæ, & idcirco in conſilio poſt Archiepiſcopum primus: Si pater, inquit, recolis, unde te dominus Rex ſuſtulerit, quid tibi contulerit, conſiderata temporum malitia, quantam ruinam Catholicæ Eccleſiæ & nobis paraveris, ſi tu huic Regi reſiſtere volueris; non ſolum Archiepiſcopatui Cantuarienſi, ſed in decuplo, ſi tanti fuerit, cedere deberes. Et forſitan ſi hanc in te viderit humilitatem, te Rex in univerſum reſtituet. Satis (inquit Cantuarienſis) innotuit, quid conſulto reſponderis. Epiſcoporum ſententia.

Deinde Henricus Wintonienſis Epiſcopus ſubintulit: Hæc forma conſilii Catholicæ Eccleſiæ penitus perniciosa, nos omnes obligat & confundit: quia ſi Archiepiſcopus noſter & totius Angliæ Primas XVII.

PAGIUS *ſcalitus evanuit, &c. Adhuc recolo quam glorioſus erat* (nempe Octavianus) *in oculis ſuis, quam pompoſus in verbis; fui præſens ubi ſe faciebat tanquam ſtatuam adorari. Nam & ego cum aliis in via ad Rom. Curiam a carnificibus ejus captus & ſpoliatus & caſus ſum: cumque ſocii mei conjecti in vincula in compedibus remanſiſſent, ego præveniente Chriſti miſericordia, nec flexi genua mea ante Baal, nec ſporta dimiſſus ſum, & ſic effugi manus ſuas. Semper redibit in memoriam iniquitas Patrum, & peccatum Octaviani non delebitur in æternum. Ipſe enim erat, qui crudelius cæteris Clericos affligebat, perſequens homines inopes & mendicos, & compunctos corde mortificare. O quam cæcus & turbidus eſt invidiæ oculus! Ubi quæſo erant Cardinalium corda, quando filium ſuperbiæ & idolum abominationis in Apoſtolatus apicem erigebant, ut de vobis taceam, ne videar adulari, quomodo clauſis oculis tranſierunt D. Bernardum Portuenſem, Henricum Piſanum, D. Hiacynthum, D. Ubaldum Epiſcopum Oſtienſem? Reſpuerunt homines pacis, & hominem diſſenſionis & ſcandali erexerunt.*

Ex Cardinalibus itaque, qui electioni Alexandri III. interfuere a Petro Bleſenſi hi quatuor Pontificatu digniſſimi fuiſſe cenſentur, *Bernardus* ex Canonico Regulari Congregationis Sancti Frigidiani Lucenſis, Presbyter Cardinalis ab Eugenio III. & poſtea Epiſcopus Cardinalis Portuenſis ab Hadriano IV. creatus, qui multas legationes obierat; *Henricus Piſanus* Ordinis Ciſtercienſis, Presbyter Cardinalis ab Eugenio III. in tertia creatione renunciatus. Supereſt Epiſtola divi Bernardi ad eum data, ordine CCXCV. & Tom. III. Biblioth. Ciſtercienſis pag. 239. refertur ejuſdem Henrici Epiſtola de legitima Alexandri III. electione. *Hiacynthus Bobo* Romanus, qui dein Pontifex Romanus fuit ſub Celeſtini III. nomine. Denique *Ubaldus* Tuſcus ex Canonico Eccleſiæ Lucenſis Presbyter Cardinalis, poſtea Epiſcopus Oſtienſis, & tandem Papa ſub Lucii III. nomine. X. *Inſigniores Card. qui interfuere electioni Alexandri III.*

mas nobis id relinqueret exemplum, ut ad nutum, & comminationem Principis auctoritati, & curæ animarum ſibi commiſſæ quiſque Epiſcopus debeat cedere; quis erit de cætero ſtatus Eccleſiæ, niſi ut nulla agantur de jure, & omnia confundantur pro libito, & ſic erit ſacerdos ſicut & populus.

Hilarius poſt hæc Ciceſtrenſis Epiſcopus, & ipſe glorioſus in verbis, ſubjunxit: Niſi, inquit, temporis inſtantia, & Catholicæ Eccleſiæ perturbatio aliud exigeret, ſtandum utique eſſet veſtræ ſententiæ. Verum ubi nutat canonum auctoritas, plurimum ſubtrahendum ſeveritati, ut in eo proficiat diſpenſatio, quod poſſit deſtruere ſevera correctio. Cenſeo igitur cedendum Regiæ voluntati, ſed ad tempus, ne præpropere procedamus id ſtatuere, unde ſequatur durior retractio nec ſine rubore.

Epiſcopus deinde Lincolnienſis, ſimplex quidem homo & minus diſcretus: Patet, inquit, vitam hominis iſtius & ſanguinem quæri: & neceſſarium alterum eorum erit, aut Archiepiſcopatui, aut vitæ cedendum. Quis ſibi fructus de Archiepiſcopatu proveniet, ſi proinde vita ceſſerit: nec id video.

Exonienſis autem Epiſcopus Bartholomæus: Palam eſt, ait, quod dies mali ſunt, & ſi poſſemus ſub diſſimulationis umbra hujus tempeſtatis impetum tranſilire illæſi, id præcipue procurandum, nec ad id de facili perveniendum, niſi ſubtrahatur plurimum ſeveritati. Temporis inſtantia id requirit, maxime cum non ſit generalis, ſed particularis hæc perſecutio. Satius eſt igitur unum caput in parte periclitari, quam totam Anglicanam Eccleſiam inevitabili diſcrimini exponere.

Vuigornienſis Epiſcopus Rogerius requiſitus & ipſe quid inde ſentiret, ita temperavit reſponſum, ut etiam negando palam faceret, quid animi haberet. Nullum, ait, in hac parte dabo conſilium: quia ſi dixero, a Deo ſuſceptam animarum curam ad regiam comminationem & voluntatem oportere relinquere, contra conſcientiam meam, & capitis mei condemnationem loquetur os meum. Si cenſeam Regi reſiſtendum: ecce qui ſat ſunt, audiunt, per quos id ipſum innoteſcet Regi: ſtatimque ejiciar extra ſynagogam, & erit ſors mea de cætero cum publicis hoſtibus & condemnatis. Idcirco nec hoc dico, nec illud conſulo.

XVIII. Prima Actio conciliabuli. His ita geſtis, ſederunt aliquamdiu ſub ſilentio, nec erat qui amplius his adjiceret. Et arte quæſita, ut pateret eis exitus (incluſi enim erant) Volo (inquit dominus Cantuarienſis) loqui cum duobus Comitibus, qui cum Rege ſunt, quos & nominavit. Vocati illi, aperto oſtio introierunt properanter, cupientes aliquid audire, quod regiam ſatiaret voluntatem. Aſtantibus eis, ait dominus Cantuarienſis: Super his, de quibus nos dominus Rex convenit, conſulimus. Et quia non habemus ad præſens eos, quibus res ipſa magis innotuit: ideo uſque in craſtinum petimus inducias, tunc reſponſuri, ſicut Dominus nobis inſpiraverit. Ad hæc Regi referenda miſſi ſunt Londonienſis & Roffenſis Epiſcopi. Londonienſis autem ſub vulpe latens injunctum ſibi pervertit negotium, dicens Regi, dominum Cantuarienſem apud eum poſtulare inducias ad præparanda inſtrumenta, ſtatuto die rationem redditurus ſuper objectis: ut ſic magis obligaretur dominus Cantuarienſis ad executionem regiæ voluntatis. Directi ſunt igitur Comites ad Archiepiſcopum, poſtulatas inducias ex parte Regis deferentes, ſi tamen ratum haberet, quod ex parte ſua per Epiſcopos Regi fuerat ſuggeſtum. Quo audito, Cantuarienſis ait, ſe id in mandatis non dediſſe, nec id quod Regi ſuggeſtum eſt, ſe ratum habere, ſed die ſequenti ſe, Deo auctore, venturum, & ſicut datum fuerit deſuper, reſponſurum. Erubuit ergo Gilebertus Londonienſis, dum videret ſe incidiſſe in laqueum, quem contexuit ad patrem ſuum decipiendum.

Soluto itaque concilio, ea die diſceſſerunt ab invicem. Multitudo vero militum & aliorum, qui cum domino Cantuarienſi illuc convenerant, regio metu perterriti, ſeceſſit in partem, & amplius cum eo non ſtetit. Quo ſanctus Thoma comperto, juſſit circuire ſepes & vicos, & ad ſe vocari pauperes, claudos, ac debiles, dicens, per talem militiam celeriorem poſſe provenire victoriam, quam per eos, qui tempore tentationis turpiter receſſerunt. Impleta eſt domus ejus diſcumbentium pauperum, & peracta eſt dies illa in domino cum lætitia, nulla mentione palam habita poſthinc perturbationis. XIX. Loco militum pauperes comitantur S. Thom.

Sequenti die, ſummo diluculo percuſſus eſt dominus noſter paſſione iliaca, nam & ea multoties vexabatur eatenus, ut non potuerit ſe de lecto erigere. Unde longiore mora interpoſita, ut crederetur ab invidis, ad Curiam Regis nolle deſcendere: miſſi ſunt, qui eum citarent acrius ad reſpondendum. Qui dum, inquit, quieverit iſta paſſio, craſtino die, Deo auctore, apparebo. Tranſeunte vero die illa, & nocturnis vigiliis cum ſumma devotione demum peractis, mane conſurgens ad Miſſarum ſolemnia, ſacris pro more indutus veſtibus, & per beati martyris Stephani merita divinum ſibi invocans auxilium, initium Miſſæ juſſit inchoari: Etenim ſederunt Principes, & adverſum me loquebantur: totumque officium cum ad id pertinentibus complevit devotius, miniſtralibus Regis, qui ibi aderant, id ta- Præparatio S. Thomæ.

tacite conſiderantibus, quibus viſum eſt, id ipſum aliquid portendere. Expleto itaque miniſterio, amoto ab humeris pallio cum infula, cæteris indutus veſtibus ſacris, cappa clericale ſuperinjecta. In Quadripartita autem hiſtoria aſſeritur, conſilio cujuſdam ſancti viri monachi a ſancto Thoma celebratam tunc fuiſſe Miſſam ſancti Stephani protomartyris, non autem, ut tunc ejus eſſet natalitius dies; ſed & præter morem eam celebraſſe cum pallio. Et quod clam ſecum detulit more majorum Euchariſtiam, palam vero geſtandam ſumpſerit crucem. Ita ſe Sanctus ad martyrium parans, quod ea ſe die obiturum putabat. Pergunt vero citata ſuperius Acta:

XX. Poſterior Actio Conciliabuli.

Intraturus cameram Regis, ubi Rex præſtolabatur, ad oſtium ipſum crucem bajulat propria manu, ſequentibus Epiſcopis, id aliter quam decuit, interpretantibus. Occurrit Robertus Herefordenſis Epiſcopus: Pater, inquiens, ſuſtine, & ego vice Capellani crucem deferam ante præſentiam veſtram: Sic enim condecet. Juſtius eſt (ait Cantuarienſis) me ipſum deferre, ſub cujus protectione tutus maneo: & ejus viſo vexillo, non eſt dubitandum, ſub quo Principe militο. Londonienſis ad hæc: Si viderit Rex te armatum intrare, gladium ſuum fortiorem exeret in caput tuum, & tunc videbis quid proderunt arma tua tibi. Hæc (inquit Cantuarienſis) Deo committimus. Et Londonienſis: Stultus hactenus fuiſti, & ab hac ſtultitia (ut video) de cætero non recedes, & proceſſum eſt. Audiens autem Rex Epiſcopum armatum venire, oblito vel depoſito illo gladio, quem dixerat Londonienſis, citius ſecedit in conclavem ulteriorem, ſedente hac ſeorſum Cantuarienſi ſolo cum ſuis & paucis, Epiſcopis ex adverſo & loco & animo adunatis. Denique vocati ſunt Epiſcopi ad Regis conſilium, Cantuarienſi ſub jugulo relicto. Protrahitur tempus, dum quæritur innocentis damnatio. Cantuarienſis firma faciei induit conſtantiam. Exiens Rogerus Eboracenſis Archiep. ait clericis ſuis, quos ibi invenit (erant enim ibi magiſter Robertus, Grandis cognomine, & Osbernus a Roudel) recedamus hinc. Non oportet nos videre, quæ hic habent fieri cito de Cantuarienſi. Magiſter Robertus ad hæc: Non, inquit, hinc recedam, donec video quid Dei voluntas ſuper hic judicaverit. Si pro Deo & ejus juſtitia dimicaverit uſque ad ſanguinem, pulchrius & melius vitam finire non poterit. Recedente itaque Eboracenſi Archiepiſcopo a camera Regis venerunt Bartholomæus Exonienſis Epiſcopus, procedens ad pedes domini Cantuarienſis, ait: Pater mi miſerere tui: miſerere & noſtri. Omnes enim hodie perimus odio capitis tui. Exiit namque dictum a Rege, ut qui amplius cum Cantuarienſi ſtaret, publicus hoſtis judicaretur, in capite puniendus. Dictum eſt etiam, quod Jocelinus Sareſberienſis Epiſcopus, & Willelmus Norvicenſis Epiſcopus, quia adhuc reſtiterant, traherentur ſtatim ad ſupplicium, in membris mutilandi, qui & ipſi pro ſalute ſua Cantuarienſem rogabant.

Inſpiciens igitur Cantuarienſis in Exonienſem Epiſcopum: Fuge hinc, ait, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt. Exierunt denique a conſilio omnes ſimul Epiſcopi cum tumultu ad Cantuarienſem, quorum unus eloquens Hilarius Ciceſtrenſis Epiſcopus prorumpens in vocem: Aliquando, ait, noſter fuiſti Archiepiſcopus, & tenebimur tibi obedire; ſed quia domino Regi fidelitatem juraſti, hoc eſt, vitam, membra, & terrenam dignitatem ſibi per te fore ſalvam, & conſuetudines, quas ipſe repetit, conſervandas, & tu eas niteris deſtruere, præcipue cum ſpectent ad terrenam ſuam dignitatem & honorem: idcirco te reum perjurii dicimus, & perjuro Archiepiſcopo de cætero non habemus obedire. Nos itaque & noſtra ſub domini Papæ protectione ponentes, te ad ejus præſentiam appellamus ſuper his te reſponſurum, & diem ſtatuit. Audio, inquit Cantuarienſis. XXI Condemnatur a ſuis S. Thomas.

Subtrahentes ſe Epiſcopi, ſeorſum ſedere ex adverſo diutius in ſummo ſilentio. Tandem a Rege proceſſerunt Comites & Barones, & plurima turba ad dominum Cantuarienſem. Quorum primus Robertus Leiceſtrenſis ait: Mandat tibi Rex, ut venias redditurus rationem ſuper objectis, ſicut heri promiſiſti te facturum, alioquin audi judicium tuum. Judicium, inquit Cantuarienſis, immo, fili Comes, & tu prius audi. Non te latet fili, quam familiaris, & quam fidelis ſecundum ſtatum hujus mundi domino Regi fuerim. Ejus rei gratia placuit ei, ut promoverer in Archiepiſcopum Eccleſiæ Cantuarienſis, Deus ſcit, me id non volente. Nota enim mihi fuit infirmitas mea: & magis pro ſuo, quam pro Dei amore acquievi. Id ſatis hodie palam eſt, dum Deus & ſe mihi ſubtrahit & Regem. Veruntamen in mea promotione, dum electio fieret, præſente Henrico Rege filio & hærede, cui & hoc ipſum mandatum fuit, quæſitum eſt, qualem me redderent Cantuarienſi Eccleſiæ: & reſponſum eſt, liberum & abſolutum ab omni nexu curiali. Si igitur liber & abſolutus, ſuper his a quibus ſum liberatus, nec teneor, nec volo de cætero reſpondere. Et hoc aliter ſe habet (inquit Comes) quam Londonienſis Regi ſuggeſſerat. Adjecit Cantuarienſis: Ad hæc fili Comes, id attende, quanto dignior eſt anima quam corpus, tanto magis Deo & mi- Agit cauſam ſuam S. Thom.

bi

bi teneris obedire, quam terreno Regi. Nec lex, nec ratio permittit, ut filii patrem judicent, vel condemnent. Unde Regis, tuum, & aliorum declino judicium, ſub Deo ſolo a domino Papa judicandus, cujus coram omnibus vobis præſentiam appello, Eccleſia Cantuarienſi, ordine & dignitate mea, cum ad eam pertinentibus ſub Dei & ſua protectione poſitis. Nihilo minus vos fratres & Coepiſcopi mei, quia magis homini quam Deo obeditis: ad domini Papæ audientiam & judicium voco, & ſic Catholicæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ Sedis auctoritate munitus hinc recedo.

XXII. *Abeuntem illum ſequuntur curiales & invidi, contumeliis & injuriis Traditorem illum acclamantes. Ei autem venienti ad ulteriorem portam, clauſa eſt janua, nec potuit exire, nullo ibi invento cuſtode. Et dum res ageretur in metu & dubio: nutu Dei contigit, claves plurimas in faſciculo a muro pendere, quas arripiens quidam familiaris domini Cantuarienſis, unam poſt alteram pertentavit, donec aperiret januam. Exeuntibus illis occurrit*

S. Thomas triumphat & epulatur cum pauperibus. *multitudo morbo regio laborantium, pauperum & infirmorum acclamantium & dicentium: Benedictus Dominus, qui eripuit & ſalvum fecit ſervum ſuum a facie inimicorum ſuorum. Credebatur enim jam fuiſſe extinctus. Præcedente igitur & ſubſequente turba languidorum, cum Clero & populo in gaudio & lætitia perducitur ad hoſpitium. Videns autem exultationem plebis, dixit ſequentibus ſe: Quam glorioſa nos proceſſio conducit a facie tribulantis! Sinite pauperes Chriſti & noſtræ tribulationis participes omnes intrare nobiſcum, ut epulemur in Domino ad invicem. Et impleta ſunt domus & atria circumquaque diſcumbentium.* Additur ex Quadripartita, tunc contigiſſe legi in menſa ex hiſtoria Tripartita perſecutionem Liberii, cum reſtitit videlicet Conſtantio Imperatori hæretico, a quo & eſt paſſus exilium: & ex lectione Evangelii itidem legi ſoliti illud Evangeliſtæ: (*a*)

(a) Mat. 5. *Si perſecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Quæ audita a ſancto Thoma, tamquam ipſi annuntiata, ab eodem quam citius ſunt adimpleta, cum Deo juvante in Belgium transfretavit, & apud monaſterium ſancti Bertini permanſit. Quæ autem contigerint in via, & alia plura ad eam ſpectantia, in eadem hiſtoria pluribus enarratur. Qui enim appellaverat Romanum Pontificem ſanctus Thomas; utique ad ipſum ſeſe experturus conferre debuit. Sed adverſarii profectionem iſtam, fugam fuiſſe proclamarunt, & tamquam in fugitivum quæ non jactarunt convitia?

XXIII. De his enim ſcribenda fuit a Joanne Saresberienſi ad Petrum ſcriptorem in epiſtola citata ſuperius, quæ de fuga S. Thomæ ornatiſſimam texuit Apologiam, quam brevitatis cauſa omittimus, cum etſi plurima ſint quæ excuſent, exempla Chriſti, Apoſtolorum, Prophetarum, atque Sanctorum omnium: illud ſatis, quod litteris Papæ proſequi appellationem interpoſitam juſſus eſſet, quem morantem in Gallia, antequam inde recederet, convenire deberet. Quod non fuit relinquere, ſed laborare, ut periclitantem in tuto collocaret Eccleſiam.

(b) Cod. Vat. ep. 3. poſt l. 5. Hinc ipſe Joannes: (*b*) *Hoc autem non fuit Eccleſiam exponere, ſed liberationi ejus operam dare; niſi forte & ille tibi navem relinquere videatur, qui ut eam ad portum pertrahat, ſcapham ingreditur.* Hæc & alia pleraque pro Thoma defenſor ejus Joannes a Sareſberia. At quid ejus audita migratione Rex Angliæ, audi:

Sic deluſus Henricus, audiens ab iis S. Thomam fuga lapſum, adverſus eum ejuſque clericos ipſum ſequentes iſta ſancivit (*c*):

(c) Cod. Vat. l. 1. ep. 23. *Henricus Rex Angliæ ſingulis Epiſcopis in Anglia conſtitutis.*

Noſti, quam male Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus operatus ſit adverſum me & regnum meum, & quam male receſſerit. Et ideo mando tibi, quod clerici ſui, qui circa ipſum fuerunt poſt fugam ſuam, & alii clerici qui detraxerunt honori meo, & honori regni, non percipiant aliquid de redditibus illis quos habuerunt in Epiſcopatu tuo; niſi per me; nec habeant aliquod auxilium vel conſilium a te. Aliud adhuc edictum promul-

(d) Ib. ep. 15. gavit, (*d*) ut redditus Archiepiſcopatus Cantuarienſis in manus regias deferrentur. Sancivit & alia ab amico litteris ſignificata eidem ſancto Thomæ iſtis ver-

(e) Ib. ep. 94. bis: (*e*)

XXIV. Leges latæ poſt fugam S. Thomæ. *Sciatis hunc eſſe tenorem mandatorum, quæ Henricus Rex in Angliam miſit, ſcilicet, ut omnes portus cautiſſime cuſtodiantur, ne litteræ interdictionis ullatenus illuc deferantur. Et ſi aliquis regularis illas attulerit, pedibus truncetur: ſi clericus, oculos & genitalia amittat: ſi laicus, ſuſpendatur: ſi leproſus, comburatur. Et ſi quis Epiſcopus ejus interdictum metuens, recedere voluerit, nihil ſecum deferat præter baculum. Vult etiam, ut omnes ſcholares repatriare cogantur, aut beneficiis ſuis priventur; & qui remanſerint, ſine ſpe remeandi remanebunt. Et presbyteri, qui cantare noluerint, genitalia amittant, omneſque rebelles beneficiis priventur.* Thomas interea, ubi oſtraciſmum paſſus eſt, ad Alexandrum Papam has litteras dedit, quas recitat Rogerius in Annalibus Anglorum verbis iſtis, ſub anno ſequenti; ſed pertinent ad præſentem:

S. Thomæ ad Alex. de appellatione.

Ad audientiam tuam, Pater ſanctiſſime, confugio, ut qui Eccleſiæ libertatem tanto tuo diſcrimine redemiſti, cum vel ſolam, vel maximam meæ perſecutionis cauſam attendas, qui exemplo tuo uſus ſum. Dolui enim ſtatum Eccleſiæ labefactari paululum, & jura ejus in avaritiam Principum diſſipari, & occurrendum credidi morbo venienti. Et quo plus illi domino meo, cui poſt Deum cætera debeo, me ſciebam obligatum, eo intentius iniquis ejus inſtigationibus arbitrabar reſiſtendum: donec obtinuerunt illi, & ſerenitatem illius offuſcaverunt mihi. Exinde, ut moris eſt, apud Principes criminationes & calumnias injecerunt in occaſionem perſecutionis meæ. Et ego ejici malui, quam ſuccumbere. Acceſſit enim his moles, quod vocatus ſui coram Rege tamquam laicus ſatisfacere. Et unde mihi reſiſtendi ſuffragia ſperaveram, inde deceptus ſum. Animadverti enim dominos & confratres noſtros Epiſcopos iſtos pro aulicorum arbitrio in me paratos animadvertere. Ita cunctis incurſantibus fere ſuffocatus, ad tuæ pietatis audientiam, quæ nec in extremis agentes negligit, reſpiravi. Sub qua demonſtraturus aſſido, me nec ibi fuiſſe judicandum, nec ab illis. Nam quid aliud hoc eſſet, Patres mei, quam veſtra jura vobis ſubtrahere? quid aliud quam ſpiritualia temporalibus ſubmittere? Semel autem hoc exemplum eſſet ad multa, eoque credidi firmius eſſe reſiſtendum, quod proclivior via nocendi naſceretur, ſi prius debilitatem agnoſcerent.

XXV. Cæſari non tyranno favit Chriſtus.

At, inquient, reddenda erant Cæſari quæ Cæſaris ſunt. Sed ſi in pluribus obtemperandum ſit Regi; in illis tamen obtemperandum non eſt, quibus efficitur, ne ſit Rex. Non eſſent illa Cæſaris, ſed tyranni, in quibus etſi non pro me, pro ſe ipſis ei reſiſterent. Nam ſi illi extremum judicium reſervatur, qui potens eſt judicare corpus & animam: numquid extrema erit inter homines ſumma, qui judicat ſecundum ſe ipſum? Si juſtam foverunt partem, quid me impetebant? Quid me arguunt, ſi ad eum appellavi, apud quem jus vitari, vel non licet, vel non expedit? aut injuſte me cauſabantur, aut de juſtitia veſtra diffidebant. Dupliciter namque confundebar, ſi coram ſanctitate veſtra convincerer. Numquid eorum perſecutionem merui, pro quibus tantis occurſibus me oppoſueram, & obtinuiſſem, ſi voluiſſent illi? ſed male caput agit, ſi jam membris deſtituitur. Quid enim ſi oculi contra caput linguam aſſumunt? Si bene prævidiſſent, in ſe perniciem machinabantur, & eorum uſi ſunt principales auxilio in eorum ſervitutem.

Quod hæc tanti odii cauſa fiant, ut pro me extinguendo ſe ipſos extinguerent, ita pro temporalibus ſpiritualia negligunt, deficiunt in utriſque. Quid, quod etiam me reclamante, & ad audientiam veſtram appellante, patrem ſuum judicio damnare auſi ſunt? Quin etiam ſi in univerſam Eccleſiam cum offenſo nobis Principe conſpirationem fecerunt, & te Pater ſanctiſſime, ſuſpicio iſta potuit attingere. Quotupliciter in S. Thomam peccaſſent ſui Epiſcopi. *At, inquient, Regi tenebantur ex debito Domini; ſed illi corporaliter, ſpiritualiter mihi. Cui potius teneri potuerunt quam ſibi ipſis? Nonne potius corporalium damnum, quam ſpiritualium? At rurſus inquient, hoc tempore Principem non fuiſſe provocandum. Quam ſubtiliter in ſervitutem ſuam argumentantur; immo ipſi provocant, qui exceſſibus ſuis alas præbent ad ſuffragium. Quievisſent enim, niſi acquieviſſent illi. Et quo tempore magis conſtantia exigitur quam inter perſecutores? Nonne familiores ejus perſecutionibus comprobantur? Si ſemper ſuccumbant, qualiter obtinebant? neceſſe eſt aliquando reſiſtant. Condeſcende ergo, Pater ſanctiſſime, in fugam meam & perſecutionem; & me aliquando magnum fuiſſe reminiſcere, tempore tuo, & propter te injuriis laceſſitum. Utere * rigore tuo, coerce illos, quorum inſtinctu nomen hujus perſecutionis obrepſit. Nec domino Regi horum aliquid imputetur, qui hujus machinationis potius eſt miniſter, quam repertor.* * vigore. Hucuſque apud Rogerium. Alexander vero Papa iſta audiens, primum omnium non teneri ſanctum Thomam damnatione ſua in conciliabulo facta ita declarat: (a)

(a) Cod. Vat. l. 1. ep. 49.

Alexander Papa Thomæ Cantuarienſi Archiepiſc.

XXVI. Alexand. Pap. abrogat quæ ſunt facta contra S. Thom.

Quod minor majorem judicare non poſſit, & eum præſertim, cui jure noſcitur prælationis ſubeſſe, & obedientiæ vinculo tenetur aſtrictus; tam divinæ, quam humanæ leges demonſtrant, & præcipue SS. Patrum ſtatutis id manifeſtius declaratur. Hæc ſiquidem nos, quorum intereſt errata corrigere, & ea quæ incorrecta perniciosum poſteris exemplum relinquerent, emendare, ſollicita conſideratione penſantes, & quod ex delicto perſonæ non debet Eccleſia jacturam aliquam vel incommodum ſuſtinere: ſententiam ab Epiſcopis & Baronibus Angliæ, quoniam ad primam Regis citationem tuo copiam non feciſti, adverſum te præſumptuoſe prolatam, in qua tibi jam dicti Epiſcopi & Barones omnia mobilia tam contra juris formam, quam contra Eccleſiaſticam conſuetudinem adjudicarunt, præſertim cum nulla mobilia præterquam de bonis Eccleſiæ tuæ habueris: irritam penitus eſſe cenſemus, & eam Apoſtolica auctoritate caſſamus: ſtatuentes, ut nullas in poſterum vires obtineat, aut tibi, vel ſucceſſoribus tuis, ſeu Eccleſiæ tuæ

ga-

gubernationi commiſſæ aliquod in poſte-rum præjudicium valeat vel læſionem afferre. Hæc Alexander Papa, qui & aliis datis litteris (a) reſtituenda mandavit quæ ſublata fuiſſent ipſi Archiepiſcopo ſive aliis, occaſione ipſius Thomæ.

(a) Ib. ep. 32.

XXVII. Obitus Antipap. Octavian.

Dum autem res in Anglia adeo fluctuarent, atque in dies magis magiſque in deterius declinarent: reſpexit vindex Deus in mentem magnam, in ſuperbiſſimum Antipapam Octavianum, eo potiſſimum tempore, cum reverſurus in Urbem, triumphantis inſtar e Gallia ciſalpina deſcendiſſet in Tuſciam, atque ad Lucenſem civitatem perveniſſet. De quo iſta leguntur in ſæpe citatis Alexandri Pontificis vitæ Actis: *Alexander Papa Senonis uſque ad Paſcha ſecundi anni moram diuturnam faciens, univerſalis Eccleſiæ negotia inibi pro ſui debito officii pertractavit. Eodem tempore infelicis memoriæ Octavianus hæreſiarcha infirmatus eſt apud Lucam civitatem circa feſtum Paſchalis, & impœnitens & excommunicatus de hoc mundo migravit ad inferos: licet a quibuſdam dictum fuerit, quod ſacerdotem Catholicum vocaverit, qui prohibitus a ſchiſmaticis ad eum intrare non potuit. Cujus deteſtandum obitum Joannes Tuſculanus Epiſcopus ſupradictus, unus ex conſociis ſuis * jam diu prævenerat, & apud Cluniacum peſſimam mortem incurrerat. Tunc de quatuor falſis fratribus, qui ab Eccleſiæ unitate in animarum ſuarum perniciem receſſerant, remanſerunt non niſi tantummodo duo fumigantia membra, Joannes videlicet de ſancto Martino, & Guido Cremenſis, qui ſe luctu & mœrore nimio affligebant: & quidem non modicum trepidantes, ubi non erat timor, dicebant ad invicem: Si elegerimus ad Alexandrum converti, forte non recipiet nos abſque intolerabili opprobrio & confuſione perpetua. Quod ſi receperit nos, poſtmodum faciet de nobis illud idem, quod fecit Innocentius Papa de Cardinalibus illis, qui contra eum cum Petro Leonis ſteterant.*

* non diu

XXVIII. Subrogatur alius Antipapa Guido Cremenſis Paſch. III. dictus.

Quocirca deſperantes ab Eccleſia recipi, vocaverunt cæteros ſchiſmaticos clericos & laicos tam de Italia, quam de Alemannia, qui ad ſepeliendum Octavianum ibidem convenerant. Omnes igitur in unum pariter congregati, ſicut obſtinati & perfidi, prædictum Guidonem Cremenſem ſuper ſe elevaverunt ſecundum idolum, vocaveruntque Paſchalem Tertium, & ad ejus veſtigia ſe curvantes, adoraverunt eum, & ſtatim ad Imperatorem tunc in Alemannia exiſtentem feſtinanter miſerunt, ut abominandum eorum factum Imperiali auctoritate confirmaret. Et ne ab Alexandro confunderentur, auxilii ſui potentia tam per Imperiales litteras, quam per honoratos Nuntios feſtinanter juvaret. Imperator vero, ubi de morte Octaviani certitudinem habuit, non mediocriter mœſtus & triſtis effectus eſt. Sed ne in malo propoſito ſuo ſuperari videretur & vinci; ſumta iniquitate, Dei timore poſtpoſita, abſque dilatione conſenſit, & extinctum ſchiſma, quantum potuit, reſuſcitare omnino ſtuduit. Ad majorem vero ſuæ damnationis cumulum, ut Catholicos fortius detineret, & complices ſuos in malitia haberet fortiores, addens peccatum peccato, juravit ore proprio ſuper ſancta Dei Evangelia, quod dictum Guidonem, ejuſque ſucceſſores haberet Catholicos Papas; Alexandrum vero ac ſucceſſores ejus ſemper ſchiſmaticos teneret. Id ipſum quoque viros Eccleſiaſticos, quouſque facere potuit, nihilominus jurare coegit.

XXIX. De Catholicæ Eccleſiæ unitate.

In quo execrabili facto quid aliud conatus eſt, niſi Eccleſiam Dei dividere? Sicut enim in Symbolo continetur, omnis Catholicus Chriſtianus non in duas, ſed in unam ſanctam Apoſtolicam Eccleſiam credit, & ſingulis diebus Dominicis cantat & confitetur. Unde alibi ſcriptum eſt: (b) Una eſt columba mea, perfecta mea, & una electa matris ſuæ, perfecta genitricis ſuæ. Hanc Eccleſiæ unitatem beatus Paulus Apoſtolus docet, & ſacramentum unitatis oſtendit, dicens: (c) Unum corpus, unus ſpiritus, una ſpes vocationis noſtræ, una fides, unum baptiſma, unus Deus. Hanc igitur unitatem non tenens Fridericus Imperator, tenere ſe Fidem credidit? Qui Cathedram Petri deſerit, ſuper quam fundata eſt Eccleſia: quomodo ſe in Eccleſia eſſe confidit? Sicut enim non potuit evadere in diluvio mortem quiſquis extra Arcam manſit, in qua Noe fuit: ſic & qui ab Eccleſia fuerit foris, evadere nullatenus poterit. Hæc ibi in Actis Alexandri de obitu Antipapæ, & ſubrogatione Guidonis. Confirmantur iſta ex datis hoc anno diverſis epiſtolis in cauſa ſancti Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi, quas una cum aliis eodem argumento conſcriptis continet idem qui ſupra citatus Vaticanus codex, atque in primis ex epiſtola (d) Joannis Pictavienſis Epiſcopi ad eumdem ſanctum Thomam his verbis: *Scripſiſſem vobis de Octaviani deceſſu miſerabili, Guidonis Cremenſis ſubſtitutione execrabili, niſi veſtros, qui in Curia morantur, hæc omnia plenius ſcire ſcirem, per quos vobis fidelius innoteſcere debent: & hujuſmodi nova non niſi ab ipſis, & per ipſos ad nos uſque derivantur.* Ita quidem. Præſtitit enim id Nuntius ejuſdem ſancti Thomæ, qui erat apud Alexandrum Papam, qui de his ad ipſum Archiepiſcopum Cantuarienſem has litteras dedit: (e)

(b) Cant. 6.

(c) Ephes. 4.

(d) lib. 1. ep. 2.

(e) Id. ep. 7.

Venerabili domino & patri chariſſimo Thomæ, Dei gratia Cantuarienſi Archie-

pi-

piſcopo & Anglorum Primati, fidelium ſuorum minimus ſalutem & felices ad vota ſucceſſus.

XXX. De obitu Octaviani litteræ. *Noverit veſtra paternitas, Octavianum ſchiſmaticum, quem ſibi in caput erexerant, & ſchiſmatis principem Belial, quarta feria poſt Octavas Paſchæ obiiſſe in urbe Lucenſi, & ſepultum eſſe in monaſterio extra civitatem. Cum enim Canonici majoris Eccleſiæ & regulares Canonici ſancti Fridiani ei ſepulturam negaſſent, præeligentes a ſuis migrare ſedibus, quam admittere corpus ſchiſmatici, quem credunt in inferno eſſe ſepultum: a ſatellitibus Imperatoris & familia proprio ad miſeros monachos cadaver illud perlatum eſt. Capella vero ipſius, & equi quoniam aliud non habebat, qui urgente inopia non niſi ex rapto vixerat a multo tempore ad Imperatorem perducti ſunt. Imperator autem hoc cognito, vocavit ad ſe Papienſem Epiſcopum, qui in monaſterio B. Michaelis apud Clauſam exulabat. Sed quid factum ſit, adhuc incertum eſt. Alii autem dicunt quod alium velit ei ſubſtituere: alii quod ad Catholicam redibit unitatem. Præterea urbes Italiæ minus ſolito promptæ ſunt in obſequium ejus, adeo quod Papienſes, & Cremonenſes per quos Italiam domuit & contrivit ei in facie reſiſtant, denuntiaverintque ei quod ab eo recedent omnino, niſi deponat tyrannidem, & civiles induat mores, ut liberè eſſe poſſint, ſicut in diebus aliorum Imperatorum.*

XXXI. Alexand. Pap. flevit mortem Schiſmatici. *Octavianus autem quindecim diebus antequam moreretur, phreneticus effectus eſt continue, & in tantam verſus inſaniam ut nec Dei nec ſui memor eſſet. Audierat quidem dominus Papa de morte Octaviani a fidis & veris relatoribus, & velut alter David, perſecutorem ſuum deflevit extinctum, & Cardinales de morte illius exultantes durius increpavit. Hoc autem recte eo quod jactura animæ irreparabilis eſt, ubi culpa per pænitentiam non deletur. Nec meminimus a ſæculo, quod hæreſiarches, vel auctor ſchiſmatis niſi coactus & invitus pænitentiam egerit. Si revolvatis hiſtorias, ita credo, verum conſtabit. Qualibet autem ſacrificia niſi voluntaria fuerint, reprobat Deus. Dum in curia ſermo iſte crebreſceret, ecce Nuntii domini Regis, Angliæ ſcilicet, advenerunt, litteras a Sede Apoſtolica impetratas reſtituentes. Vix eas reddiderant, cum in continenti aliæ litteræ ab Italia venerunt, & fere pariter porrectæ ſunt, exponentes diligenter & de morte Octaviani, & de iis, quæ in Italia gerebantur. Dicitur itaque & non modo ab Italia domino Papæ, ſed & Rege Francorum a Galliis de partibus Apuliæ redeuntibus, quod Imperator quartana laborabat, Imperatrix in puerperio feciſſet abortum. Unde factum eſt, ut tota Gallia ad obſequium domini Papæ devotius converſa ſit, & Eccleſiam Romanam ad minas hominum minus moveri oporteat &c.* At cum a tot nobilibus ejus temporis ſcriptoribus Octaviani obitus miſerandus, ſepultura infamis, redempta minis deſcribantur: tamen qui inhærebat Friderico Imperatori Otto Morena Laudenſis, in gratiam ſchiſmatici domini, & ad conſolationem conſortum ſchiſmatis, ſchiſmaticus ipſe mendaci ſtylo aſſeruit eumdem Octavianum Antipapam claruiſſe miraculis, quem & non ſchiſma tantum, ſed & publica etiam latrocinia oportuit ad inferos demerſiſſe, toto id Orbe Catholico conclamante. Sed jam agamus de intermiſſis negotiis Eccleſ. Anglicanæ.

Ut autem res clarius innoteſcant, litteras illas, quas audiſti per Nuntios Regis Papæ redditas, ſcias fuiſſe impertitas Eboracenſi Archiepiſcopo, cui petente Rege decernebatur Legatio in Anglia. Sed quod (ut vidimus) poſterioribus litteris eam Alexander limitibus reſtrinxiſſet, ne quid per eam juris ſibi vindicaret vel in perſonam S. Thomæ, aut in Archiepiſcopatum Cantuarienſem; cum ſic fruſtraretur Regis intentio, quæ erat, ut per eumdem Legatum deponeret ipſum Thomam: eaſdem litteras de legatione, ut inutiles, per ſuos Nuntios ad hoc miſſos reddi voluit Alexandro. De his extant aliæ litteræ iſta narrantes his verbis: (a) XXXII.

Amantiſſimo domino ſuo ſuus ille ſalutem, & beae ſemper valere. (a) lib. 1. ep. 6.

Nuntii a Reg. ad Pap. miſſi litteras reddunt. *Per miſericordiam Dei, quæ ſperantes in ſe non deſerit, factum eſt, ut eadem die, qua dominus Papa de morte Octaviani certificatus eſt, venerint ad Curiam Nuntii domini Regis K. & H. hoc eſt,* K. Ludovici & Henrici Regis. *Hi autem tantæ humilitatis ſpeciem ex parte Regis prætendentes, viva voce, & litteris verbis eorum conſonantibus, dominum Papam & aliquos Cardinalium adeo moviſſe viſi ſunt, quod (ſicut ex relatione quorumdam qui vobis favent, didici) ipſi vix lacrymas continebant. Poſt multas igitur allegationes, qualiter ſcilicet & quo affectu ipſe* Rex *eum,* Alexandrum ſcilicet, *receperit, quantam reverentiam ei ſemper exhibuerit, & quamdiu vivet, exhibebit, & in hunc modum multas reddiderunt litteras domino Papæ de legatione, quas Archidiaconus veſter minus honeſte, & dum apud vos eram, in Angliam impetravit. Conditionem vero ipſam, ſub qua eas obtinuit, dominus Rex per iſtos Nuntios per ſe factam, vel quæſitam fuiſſe, penitus negavit. Dominus vero Papa cum tanta affectu & ita avide eas recepit, tanquam ſi ei ali-*

liquid deſideratum oblatum fuerit: ut & quidam ei aſſidentes plurimum mirarentur, &c.

XXXIII. Vidiſti Lector in omnibus, quæ hactenus actitata ſunt apud Alexandrum in cauſa S. Thomæ, ipſum ſemper faviſſe cauſæ ipſius, atque etiam propenſiorem fuiſſe erga ipſum a principio in hujuſmodi cauſa tractanda. Quo nomine ſe ipſum redarguat Joannes Saresberienſis, qui motuum horum exordio ſcribens ad ipſum Thomam; ſic male vaticinatus eſt de ipſo Alexandro Papa dum ait: (a) *Contra vos facient multa, pauca pro vobis. Venient enim magni viri, divites in effuſione pecuniæ, quam numquam Roma contempſit, eruntque non modo ſua, ſed domini Regis (quem Curia in nullo audebit offendere) auctoritate freti, &c.* Videas itaque quam perperam de Alexandri Papæ conſtantia judicaverit, quod auro potuerit expugnari, quæ ferro durior eſt probata.

(a) lib. 1. ep. 24.

Legatio Epiſcoporum Angliæ ad Alexand. contra Thom.

Secuta eſt autem alia legatio a Rege miſſa per Archiepiſcopos & Epiſcopos Angliæ ad Alexandrum Pontificem, admiſſique omnes ad publicam audientiam, primoque loco in Conſiſtorio qui primum locum tenebat, primo locutus eſt Epiſcopus Londonienſis in hæc verba: Pater, inquit, ad vos ſpectat Catholicæ Eccleſiæ cura & ſollicitudo, ut qui ſapiunt, per veſtram foveantur prudentiam ad exemplum morum, & qui deſipiunt, auctoritate Apoſtolica comprimantur & corripiantur, ut ſapiant. Sed apud veſtram ſapientiam non creditur ſapere, qui in ſua ſapientia confidens, & fraternam concordiam, & Eccleſiæ pacem, Regiſque devotionem perturbare contendit. Nuper ſiquidem in Anglia orta eſt diſſenſio inter regnum & ſacerdotium ex levi & minus utili occaſione, quæ facilius poſſet extingui, ſi adhibita ei fuiſſet moderata curatio. Verum dominus Cantuarienſis ſuo ſingulari in hac parte & non noſtro uſus conſilio, acrius æquo inſtitit, non conſiderata temporis malitia, quod vel quale diſpendium ex tali impetu poſſet provenire: & ſibi & fratribus ſuis contexuit laqueos. Et ſi ei in propoſito ſuo noſter faviſſet aſſenſus, jam res ipſa ad deteriorem calculum deveniſſet. Verum quia noſtrum conniventiam, ſicut nec debuit, ad id quo tendebat, habere non potuit: auſus eſt in dominum Regem & nos, immo in totum regnum temeritatis ſuæ culpam retorquere. Quocirca ad decolorandam mutuæ fraternitatis infamiam, vim nemine inferente, vel minas intentante, fugam iniit, ſicut ſcriptum eſt: (b) Fugit impius nemine perſequente. Ad hæc dominus Papa: Parce, inquit, frater. Et Londonienſis: Domine, parcam ei. Et dominus Papa: Non dico, frater, quod ei parcas, ſed tibi. Ad hanc igitur Apoſtolicam vocem & tubam ſenſus Londonienſis infatuatus eſt a Domino ita demum, quod amplius mutire non potuit.

(b) Prov. 28.

Excepit illum proinde ſermonem facundus Hilarius Ciceſtrenſis Epiſcopus, magis de ſua confidens eloquentia, quam de juſtitia & veritate. Quod ex poſt facto innotuit: Pater, inquit, & domine, intereſt beatitudinis veſtræ, quod perperam actum eſt in perniciem univerſitatis, ad pacis & concordiæ debitum ſtatum ocius revocare, ac nimis hujuſmodi immoderata præſumptio multorum ſtragem & Catholicæ Eccleſiæ ſciſſuram poſſit procreare. Id parum attendit dominus Cantuarienſis, dum relicto maturiori conſilio, ſe ſolum conſuluit, ut ſic ſibi & ſuis, Regi & regno, populo & Clero graviores labores procrearet & anguſtias; & certe virum tantæ auctoritatis non decuit, nec oportuit, nec aliquando oportuebat. Ita grammatizabat Hilarius Ciceſtrenſis, dicens, oportuebat. *Inſuper ſuos ſi ſaperent, non oportuebat ſibi in talibus præbuiſſe conſenſum. Audito itaque qualiter facundus ille Grammaticæ proſiliret de portu in portum* per illud iteratum, oportuebat: *ſoluti ſunt in riſum univerſi. Inter quos unus prorumpens in vocem: Male, inquit, tandem veniſti ad portum. In quo verba ita Epiſcopum illum infatuavit Dominus, quod de cætero factus eſt mutus & elinguis. Eboracenſis autem Archiepiſcopus priorum ruinam attendens, animi impetum ſtuduit temperare,* paucique locutus, imprudentiam ſugillavit Archiepiſcopi, ſic & qui poſt eum locuti ſunt, quos brevitatis cauſa omittimus, petentes demum creari a Papa Legatum a *latere*, & mitti in Angliam ad cognoſcendam cauſam inter Regem & Archiepiſcopum, quem remittere deberet in Angliam, ubi judicari deberet. At licet id inſtanter peterent, atque ſchiſma Regis ex parte minarentur: Pontifex tamen haud dandum putavit in manus eorum innocentiſſimum Thomam, ſed vocatum ad Curiam expectandum, ut de ipſo idem Pontifex judicaret. Sed renuerunt illi facere, indignanteſque receſſerunt abſque benedictione Apoſtolica impetrata. Extat inter epiſtolas ipſe libellus adverſus S. Thomam ab iis Alexandro Pontifici oblatus, veneno infectus.

Deridetur Epiſc. imperitus.

XXXIV.

XXXV. *Poſt hæc autem venit S. Thomas ad ipſum Pontificem, qui* (inquit Alanus in Quadripartita) *tepide quidem exceptus eſt a Cardinalibus, ad domini tamen Papæ præſentiam intromiſſus. Qui venientem ad ſe paterna ſuſcepit benignitate, ſuper vexatione ipſius multimoda, & peregrinatione tam periculoſa & dura paterne compatiens. Dumque hæc & illa verbotenus a-*

S. Thom. in conſiſtorio agit cauſam ſuam.

ge-

gerentur, demum accepit in mandatis, in craſtinum exilii ſui cauſas coram fratribus exponere. Sequenti ergo die, dum quæreretur inter ſodales, quis eorum cauſam exponeret, ſingulis ſeſe excuſantibus, verbi pondus apud Archiepiſcopum reſedit. Doctus igitur a Deo, & per ſe impræmeditatus, dum primus a domino Papa ſederet, & propter reverentiam vellet aſſurgere, juſſus reſidendo cauſam edicere, ſic incœpit: Licet non multum ſapientes, nec tamen uſque adeo ſumus fatui, ut Regem Angliæ, ſuos, & ſua pro nihilo relinqueremus. Nam ſi vellemus ſuæ per omnia placere voluntati, in ſua poteſtate vel regno non eſſet quis, qui nobis non obediret pro libito. Et dum ſub hac conditione ei militavimus; quid fuit quod nobis non ſucceſſit ad votum? Ex quo vero aliam ingreſſi ſumus viam, memores profeſſionis & obedientiæ, quam pro Deo ſuſcepimus, quem ad nos habuit, ipſius profecto prior affectus. Adhuc autem ſi ab iſto propoſito vellemus reſilire, ad ejus recuperandam gratiam nullius perſonæ egeremus interventu. Verum quia Cantuarienſis Eccleſiæ ſol ſolet eſſe Occidentis, & noſtris temporibus offuſcata eſt ejus claritas: quodlibet tormentum, ſed & mille mortis genera, ſi tot occurrerent, libentius exciperemus in Domino, quam ſuſtineremus ſub diſſimulatione his diebus mala quæ patitur. Porro ne videar curioſe, vel obtentu vanæ gloriæ hæc inchoaſſe, expedit ut oculata fide conſtet de effectu.

XXXVI. Cognitæ in conſiſtorio conſuetudines regni Angliæ.

Et producens ſcriptum in quo continebantur conſuetudines illæ, de quibus contendebatur, cum lacrymis dixit: Ecce quæ ſtatuit Rex Angliæ contra libertatem Eccleſiæ Catholicæ. Si hæc licet diſſimulare ſine diſpendio animæ, vos videritis. Quibus perlectis, moti ſunt omnes uſque ad lacrymas; nec ii ſe continere potuerunt, qui prius pro viribus adverſabantur, communi voce Dominum laudantes, dum vel unum ſibi reſervavit, qui pro Eccleſia ſua in illa tempeſtate auſus fuit ex adverſo aſcendere. Et qui ante videbantur ſuper hac cauſa varie diſceptare, jam in unam convenere ſententiam, in perſona Cantuarienſis Archiepiſcopi univerſali Eccleſiæ ſuccurrendum. Verum dominus Papa lectis, & relectis, & diligenter & attente auditis, & cognitis ſingulis conſuetudinibus; acerrime motus, ſtatim excandüit in Archipræſulem arguens eum, & dure increpans, quod in illarum non conſuetudinum, ſed tyrannicarum uſurpationum aſſenſu, ipſe (ut confeſſus ibi eſt) cæterique Epiſcopi, ſuo ſacerdotio renuntiaverant, & Dei Eccleſiam ancillarunt: aſſerens multo ſatius, omne ſuſtinuiſſe diſcrimen, quam tantis legis Dei ſubverſionibus præbuiſſe aſſenſum; Et adjecit: Verum, inquit, inter abominabilia hæc, quæ hic lecta ſunt, & audita, nulla quidem bona, ſed quædam tolerabilia ſunt, quæ utcumque poteſt Eccleſia tolerare, ſed horum major pars reprobata, & ab antiquis quidem & authenticis damnata eſt Conciliis, utpote directo ſacris ſanctionibus adverſa. Et hæc quidem dominus Papa in audientia omnium reprobavit, & ab Eccleſia in poſterum damnanda cenſuit. Sunt hujuſmodi, hicque deſcripta cum additamento, ut reperimus in dicto codice Vaticano, eorum quænam Alexander Papa prorſus damnanda, quænam vero toleranda cenſuit. Sed Lectori puto moleſtiam ingeret vocum Anglicarum admiſtio, earumdemque haud facile perceptibilium: quæ ſic ſe habent:

Inſerere ſtudeamus, inquiunt, funeſtum illud & famoſum decreti chirographum, conſuetudines illas regias videlicet apud Clarendunam promulgatas, quarum hæc prima. aaavet.

Conſtitutiones Reg. in Clarenduna propoſitæ.

De advocatione & præſentatione Eccleſiarum ſi controverſia emerſerit inter laicos, & laicos, vel inter clericos & laicos, vel inter clericos & clericos, in Curia Domini Reg. tractetur & terminetur. —— Primum hoc damnavit S. R. E. ſub Alexandro Tertio. Ita notata habentur in fine uniuſcujuſque capituli, deſcripta ex dicto Codice Vaticano in fine Quadripartitæ hiſtoriæ S. Thomæ. 1.

Eccleſiæ de feudo domini Regis non poſſunt in perpetuum dari abſque aſſenſu & conceſſione ipſius. —— Hoc toleravit. 2.

Clerici citati & accuſati de quacumque re, moniti a juſtitia Regis, venient in Curiam ipſius, reſponſuri ibidem de hoc, unde videbitur Curiæ Regis, quod ſit ibi reſpondendum. Ita quod juſtitia Regis mittet in Curiam S. Eccleſiæ ad videndum, qua ratione res ibi tractabitur; & ſi clericus convictus vel confeſſus fuerit, non debet de cætero eum Eccleſia tueri. —— Hoc damnavit. 3.

Archiepiſcopis, Epiſcopis & perſonis regni non licet exire de regno abſque licentia domini Regis. Et ſi exire voluerint, ſi domino Regi placuerit, aſſecurabunt, quod nec in eundo, nec in moram faciendo, nec in redeundo perquirent malum vel damnum domino Regi vel regno. —— Hoc damnavit. 4.

Excommunicati non debent dare vadium ad remanens, nec præſtare juramentum, ſed tantum vadium & plegium ſtandi judicio Eccleſiæ, ut abſolvantur. —— Hoc damnavit. 5.

Laici non debent accuſari niſi per certos & legales accuſatores & teſtes in præſentia Epiſcopi, ita quod Archidiaconus non perdat jus ſuum, nec quidquam quod inde habere debeat. Et ſi tales fuerint, qui culpantur, quod non velit nec audeat ali- 6.

aliquis accuſare eos: Vicecomes requiſitus ab Epiſcopo, faciet jurare duodecim legales homines de viſueto, ſeu de villa coram Epiſcopo, quod inde veritatem ſecundum conſcientiam ſuam manifeſtabunt. —— Hoc toleravit.

7. *Nullus qui de Rege teneat in capite, nec aliquis dominicorum miniſtrorum ejus excommunicetur, nec terra alicujus eorum ſub interdicto ponantur, niſi prius dominus Rex ſi in terra fuerit, conveniatur, vel juſtitia ejus ſi fuerit extra regnum, ut rectum de ipſo faciat, & ita ut quod pertineat ad Curiam regiam, ibidem terminetur, & de eo quod ſpectabit ad Eccleſiaſticam Curiam, ad eamdem mittatur, ut terminetur.* —— Hoc damnavit.

8. *De appellationibus ſi emerſerint, ab Archidiacono debent procedere ad Epiſcopum, & ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum, & ſi Archiepiſcopus defuerit in juſtitia exhibenda, ad dominum Regem perveniendum eſt poſtremo, ut præcepto ipſius in Curia Archiepiſcopi controverſia terminetur, ita quod non debet ulterius procedere abſque aſſenſu Regis.* —— Hoc damnavit.

9. *Si calumnia emerſerit inter clericum & laicum, vel e converſo de ullo tenemento, quod clericus velit ad eleemoſynam attrahere, laicus vero ad laicum feudum; recognitione duodecim legalium hominum per capitalis juſtitiæ Regis conſiderationem terminabitur, utrum tenementum ſit pertinens ad eleemoſynam, ſive ad feudum laicum, coram ipſa juſtitia Regis. Et ſi recognitum fuerit ad eleemoſynam pertinere; placitum erit in Curia Eccleſiaſtica: ſi vero ad laicum feudum, niſi ambo tenementum de eodem Epiſcopo vel Barone advocaverint, erit placitum in Curia regia. Si uterque advocaverit de feudo illo eumdem Epiſcopum, vel Baronem: erit placitum in Curia ipſius, ita quod propter factam recognitionem ſaiſinam non amittat qui prius ſaiſatus fuerat.* —— Hoc damnavit.

10. *Qui de civitate, vel caſtello, vel burgo, vel dominico manerio Regis fuerit, ſi ab Archidiacono, vel Epiſcopo de aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eidem reſpondere, & ad citationes eorum ſatisfacere noluerit, bene licet eum ſub interdicto ponere, ſed non debet excommunicari, priuſquam capitalis miniſter Regis villæ illius conveniatur, ut juſtitiet eum ad ſatisfactionem venire. Et ſi miniſter Regis inde defecerit, ipſe erit in miſericordia Regis, & exinde poterit Epiſcopus ipſum accuſatum Eccleſiaſtica juſtitia coercere.* —— Hoc damnavit.

11. *Archiepiſcopi, Epiſcopi, & univerſæ perſonæ regni, qui de Rege tenent in capite, & habent poſſeſſiones ſuas de dominio Regis, ſicut Baroniam, & inde reſpondent juſtitiis & miniſtris Regis, & ſequuntur & faciunt omnes conſuetudines regias & rectitudines, & ſicut cæteri Barones, debent intereſſe judiciis Curiæ domini Regis cum Baronibus, uſque perveniatur in judicio ad diminutionem membrorum, vel ad mortem.* —— Hoc toleravit.

Cum vacaverit Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus de dominio Regis, debet eſſe in manu ejus, & inde percipiet omnes redditus & exitus ſicut dominicos. Et cum ventum fuerit ad conſulendum Eccleſiæ: debet dominus Rex mandare potiores perſonas Eccleſiæ, & in Capella ipſius debet electio fieri aſſenſu Regis, & conſilio perſonarum Regni, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem faciet electus homagium & fidelitatem domino Regi, ſicut ligio domino, de vita, & membris, & de honore ſuo terreno, ſalvo ordine ſuo, priuſquam ſit conſecratus. —— Hoc damnavit. 12.

Si quiſquam de proceribus regni diſfortiaverit Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, vel Archidiacono de ſe, vel ſuis juſtitiam exhibere: Rex debet juſtitiare: & ſi forte aliquis diſfortiaverit domino Regi rectitudinem ſuam, Archiepiſcopi, vel Epiſcopi, & Archidiaconi debent eum juſtitiare ut domino Regi ſatisfaciat. —— Hoc toleravit. 13.

Catalla eorum qui ſunt in Regis foriſfacto, non detineat Eccleſia vel cœmeterium contra juſtitiam Regis, quia ipſius Regis ſunt, ſive in Eccleſiis ſive extra fuerint inventa. —— Hoc toleravit. 14.

Placita de debitis, quæ fide interpoſita debentur, vel abſque interpoſitione fidei, ſint in Curia Regis. —— Hoc damnavit. 15.

Filii ruſticorum non debent ordinari abſque aſſenſu domini, de cujus terra nati dignoſcuntur. —— Hoc toleravit. 16.

Quibus lectis & cognitis, Alexander Papa, ut prædictum eſt, valde commotus, ad Archiepiſcopum ſe convertens: Tecum, inquit, frater etſi tuus & Coepiſcoporum tuorum grandis fuit exceſſus & enormis, agendum eſt parcius. Qui etſi (ut confiteris) ipſe cecidiſti: mox poſt caſum tuum reſurgere conatus es, & propter caſum multa gravia & dira perpeſſus; & ſtatim ut cecideras, cum adhuc eſſes in Anglia, a nobis quæſiſti & meruiſti de clementia noſtra abſolutionis beneficium. Unde, ut dignum eſt, & nos tibi indulgemus, ut in tuis adverſis clementiæ noſtræ conſolationem & gratiam præ cæteris perſonis Eccleſiaſticis tanto plenius & affectuoſius ſentias, quanto pro libertate Eccleſiæ, & pro fide & devotione noſtra majora reliquiſti, & graviora perpeſſus es. Et ita vir Apoſtolicus Archipræſulem primo paterna ſeveritate XXXVIII. Quid in S. Thomam Alex. Pap.

objurgans; & materna conſolationis dulcedine reparans, tunc dimiſis. Hæc ibi. Porro alia ab ea ſuperius recitata diverſa oratio habita ab eodem Thoma coram Alexandro Papa habetur in volumine (a) epiſtolarum citato ſuperius. Pergit vero auctor:

(a) lib. 1. ep. 5.

XXXIX. S. Thom. coram Papa ſe abdicat ab Archiepiſc.

Poſtera vero die in ſecretiori thalamo cum domino Papa & Cardinalibus reſidentibus aſſuit & Archiepiſcop. hæc inquiens: Patres mei & domini, mentiri nemini licet alicubi, nedum coram Deo & veſtra præſentia. Unde gemens fateor, quia has Anglicanæ Eccleſiæ moleſtias mea miſerabilis culpa ſuſcitavit. Aſcendi in ovile Chriſti, ſed non per ipſum oſtium, velut quem non canonica vocavit electio, ſed terror publicæ poteſtatis intruſit. Et licet hoc onus ſuſceperim invitus, tamen ad hoc me induxit humana & non divina voluntas. Quid igitur mirum, ſi mihi ceſſit in contrarium? Verum ſi ad Regis comminationem, ut Coepiſcopi mei perſuaſere inſtantius, renuntiaſſem epiſcopalis auctoritati mihi indulto privilegio ad Principum votum & voluntatem, Catholicæ Eccleſiæ perniciosum relinqueretur exemplum. Diſtuli igitur uſque ad veſtri præſentiam. Nunc autem recognoſcens ingreſſum meum minus canonicum, & timens proinde exitum mihi provenire deteriorem; videns etiam vires meas oneri impares: ne gregi inveniar præeſſe ad ruinam, cui datus ſum qualiſcumque in paſtorem, in manu tua, Pater, Archiepiſcopatum Cantuarienſem, in manu tua, inquam, reſigno. Moxque tranſmittens annulum ſuum de digito ſuo, rogabat Eccleſiæ dignum paſtorem provideri, eo quod ipſe nomen paſtoris habens, officium paſtoris non impleret. Complenſque orationem in lacrymis, dominum Papam, & omnes qui aderant flere compulit. Immo & hæc audiens, quis poterit ſe continere a fletu.

XL. Diverſæ ſententiæ de Archiep. S. Thomæ.

Seorſum ergo Archiepiſcopo ſecedente cum ſuis in hoc verbo ſcandalizatis, nimirum qui jam cœperant deſperare: dominus Papa ſuper his cum Cardinalibus cœpit conferre. Hinc inde varia & diverſa eſt orta ſententia. His viſum eſt ablata occaſione, Regis iram ſedari poſſe facilius dum in alia perſona Eccleſiæ Cantuarienſis conciliaretur, & B. Thomæ poſſit alias competentius provideri. Hi quidem erant ex Phariſæis (ita auctor nominat Thomæ adverſarios). *Aliis autem viſum eſt diverſum, qui apertos habebant oculos, quod ſi is, qui pro tuenda Eccleſiæ libertate ſummo periculo & diſcrimini non ſolum divitias & gloriam, dignitatem, auctoritatem, ſed & vitam expoſuit, ad Regis libitum deberet jure ſuo privari. Sicut & forma fieret aliis in conſimili cauſa Regibus reſiſtendi, ſi ejus juſtitia ſervaretur illæſa, ſi eo cadente, caderent univerſi Epiſcopi, ut nullus futuris temporibus auderet obviare Principis voluntati, & ſic vacillaret ſtatus Catholicæ Eccleſiæ, & Romani Pontificis deperiret auctoritas. Expedit igitur, inquiunt, hunc reſtitui etiam invitum, & ei qui pro nobis dimicat, omnimodis ſuccurrendum. Placuit omnibus hæc ſententia, præterquam Phariſæis.*

XLI. Alexand. Pap. reſtituit S. Thomæ Archiepiſcopatum dimiſſum.

Vocato igitur beato Thoma cum ſuis, dominus Papa hæc ait ex ſententia: Nunc demum, frater, nobis liquet, quem habuiſti & habes zelum pro domo Domini, quam ſincera conſcientia te ipſum ſtatuiſti murum ex adverſo. De tuo ingreſſu quam puram feceris confeſſionem, reſignatione facta, qua potuit, & debuit deleri culpa delicti: jam ſecure poteris de novo de manu noſtra Pontificalis officii curam recipere, dum te in integrum ducimus reſtituendum: & merito, quem multiplici genere tentationis virum probatum novimus, providum & diſcretum, Deo & hominibus charum nobis & S. R. E. per omnia fidelem. Et ſicut noſtræ perſecutionis factus es particeps & conſors individuus; ita tibi, Deo auctore, in nullo deeſſe poterimus, quandiu in hoc corpore vitalis duraverit ſpiritus. Verum hactenus deliciis affluens, ut de cætero diſcas eſſe quod debes, pauperum conſolator, nec id doceri poteris, niſi docente religionis matre, ipſa paupertate: pauperibus Chriſti te duximus commendandum, huic inquam Abbati Pontiniacenſi (erat enim ibi præſens ex condicto) non inquam educandum ſplendide, ſed ſimpliciter, ut decet exulem, & Chriſti athletam: inter quos cum paucis & neceſſariis, reliquis ſociis per amicos diviſis, oportet te ad tempus converſari, donec aſpiraverit dies conſolationis, & tempus potius deſuper ad nos deſcenderit. Interim autem forti animo eſto, & his qui pacem perturbant, reſiſte viriliter. Hucuſque Alexander: atque ita eſt dimiſſus conventus. Recedens ſanctus Thomas profectus eſt cum Abbate Pooticianum, ubi inter monachos monaſtico vivere volens habitu, petiit ipſum benedici ab Alexandro Pontifice: quo indutus perſeveravit monachus inter monachos, numeros omnes perfectionis monaſticæ explens. Sed quid Rex cognitis his? audies Lector, atque miraberis.

S. Thom. Pontiniaci cum Monach. Monachus habitat.

XLII.

In ipſius Alexandri Papæ in Gallia Senonis reſidentis injuriam, nova mox capita ſcripſit deteriora prioribus, quæ in provinciis tranſmarinis, Aquitania, & aliis locis ſibi ſubjectis ſervanda præcepit, ſcripſitque de his inter alias litteras ad Epiſcopum Pictavienſem, qui, ut ipſe teſtatur in epiſtola (b) ad S. Thomam accepit eas poſt diem natalem Apoſtolorum. Quænam autem fuerint iſta, deſcribenda ſunt ex eodem Vaticano Codice, ubi leguntur: (c)

(b) lib. 1. ep. 1.

(c) Id. poſt ep. 16.

Hæ

Conſtitutiones Reg. in Northam. miſſæ.

Hæ ſunt conſtitutiones, quas conſtituit Rex Henricus in Northmannia, & mandavit juſtitiis ſuis &c.

1. *Si quis inventus fuerit ferens litteras domini Papæ, vel aliquod mandatum Archiepiſcopi Cantuarienſis, continens interdictum Chriſtianitatis in Angliam: capiatur, & de eo ſine dilatione juſtitia fiat, ſicut de traditore Regis.*

2. *Præterea nullus clericus, vel monachus, vel converſus, vel alicujus converſionis permittatur transfretare vel redire in Angliam, niſi de tranſitu ſuo habeat litteras juſtitiæ, & de reditu ſuo litteras domini Regis. Si quis aliter inventus fuerit agere, capiatur & incarceretur.*

3. *Ne aliquis appellet ad Papam, vel ad Archiepiſcopum.*

4. *Ne aliquod placitum teneatur de mandatis Papæ vel Archiepiſcopi; vel aliquod mandatum illorum in Anglia ab ullo homine recipiatur. Si quis inventus fuerit aliter agens, capiatur, & incarceretur.*

5. *Generaliter quoque interdictum eſt, quod nullus ferat aliquod mandatum clerici vel laici domino Papæ vel Archiepiſcopo. Si talis inventus fuerit, capiatur & incarceretur.*

6. *Si Epiſcopi vel clerici, vel Abbates, vel laici ſententiam interdicti tenere voluerint: ſine dilatione de terra ejiciantur, & tota eorum cognatio, ita quod de catallis ſuis nihil ſecum ferant.*

7. *Ut catalla omnium Papæ vel Archiepiſcopo faventium, & omnes poſſeſſiones eorum, & omnium ei pertinentium, cujuſcumque gradus vel ordinis, vel ſexus, vel conditionis ſint, capiantur, & in dominica manu domini Regis confiſcentur.*

8. *Ut omnes clerici, qui redditus habent in Anglia, ſint commoniti per omnes Comitatus, ut infra tres menſes veniant in Angliam ad redditus ſuos, ſi diligunt redditus ſuos: & ſi non venerint ad terminum ſtatutum, redditus in manu Regis capiantur.*

9. *Ut denarii beati Petri non reddantur ulterius Apoſtolico; ſed diligentius colligantur, & ſerventur in theſauro Regis & expendantur ad ejus præceptum.*

10. *Londonienſis & Norvicenſis Epiſcopi ſint in miſericordia Regis, & ſubmoveantur per Vicecomites & Bedellos, ut ſint contra juſtitias Regis ad rectum faciendum Regi & juſtitiis ejus, de eo quod contra ſtatuta de Clarendona interdixerunt ex mandato Papæ terram Comitis Hugonis, & excommunicationem, quam dominus Papa in ipſum fecerat, per ſuas parochias divulgaverunt ſine licentia juſtitiarum Regis.* Hactenus Regis conſtitutiones in Northmanniam miſſæ.

XLIII. Nec his contentus Rex Henricus, in odium S. Thomæ res omnes Archiepiſcopi & ſuorum confiſcari fecit, omneſque de ipſius cognatione, quique ei familiaritate conjuncti eſſent, ex Anglia trans mare deportari fecit. Cumque nec ſexui, neque ætati parceret, ſummum ſpecimen crudelitatis exhibuit. Narrantur iſta pluribus in Quadripartita ejuſdem hiſtoria, ſed ea ab amico Regis ſcribuntur (a) ad ipſum, deteſtante ſævitiam tanto Principe valde indignam. Porro quod ipſe Thomas tot miſerorum neceſſitatibus conſulere non valeret: conſilium iniit, ut alendos tranſmitteret in Siciliam. Quos omnes ſuſcepit Margarita Regina Siciliæ valde pia; ſed & Syracuſanus Archiepiſcopus de iiſdem benemeritus eſt; ad quos idem Thomas ſcribens (b) plurimas gratias agit. At cum neque ſævitia tanta animum potuerit Regis exſatiare: adjecit adhuc, ut ſpiritualibus quoque officiis eumdem S. Thomam privaret edicto; inhibens nimirum, ut nullus ipſi ſubiectus pro eo orare præſumeret. Teſtatur id Willelmus in Quadripartita.

(a) lib. 1. ep. 42.

(b) lib. 1. ep. 57. & 58.

XLIV. De inhibita exactione denarii S. Petri.

Quod vero pertinet ad denarium S. Petri, cujus exactio ab Alexandro Papa commiſſa erat duobus Prioribus Ciſtercienſibus: his cedentibus, nec audentibus contradicere prohibenti Regi, domeſticus ejuſdem Regis Petrus Bleſenſis magnis ſumptis ſpiritibus adverſatus eſt Regi, atque ad relinquendam liberam eam exactionem ipſum adegit. Teſtatur id ipſe in invectiva contra depravatorem ſuorum operum, hæc dicens: *Non ad jactantiam dico, ſed ut impudentiam tuam (frons enim meretricis facta eſt tibi complurium Angliæ magnatum teſtimonia & aſſertione) retundam. Bonæ memoriæ Rex Henricus pro denario S. Petri quandoque adverſus duos Priores Ordinis tui inexorabiliter & irrevocabiliter excanduerat: nemo præſumebat ſe opponere ex adverſo. Ego ſteti in confractione pro eis & in tempore iracundiæ factus ſum reconciliatio. Ad inſtantiam meam, inſpirante Deo, frequenter regia manus in eleemoſynarum gratia munifice, & magnifice ſe effudit, & adhuc eleemoſynas illius narrat Eccleſia Sanctorum.* Hæc Petrus, qui licet fidus eſſet miniſter Regis; cauſam tamen S. Thomæ, quantum occulte licuit, defendere non prætermiſit, Deo ſemper magis deferens quam hominibus.

Dum iſta geruntur in Anglia & in Galliis: novi motus adverſus ſchiſmaticum Imperatorem inſurgunt, coeuntibus ſimul in fœdus populis Venetis ac Longobardis: de quibus iſta leguntur in Actis Alexandri Romani Pontificis ſub anni hujus periodo his ipſis verbis:

XLV. Quid Veneti fortiter egerint in Imp. Frid.

Præterea illud ad memoriam duximus revocandum, quod priuſquam ad colloquium Regis Francorum Imperator ipſe accederet, poſt deſtructionem Terdonæ, Cremæ, & Mediolani, totam Lombardiam in tantam ſubjectionem redegerat, ut non ſolum alia eorum bona violenter auferret, ſed etiam (quod inter Paganos abſque capitali pœna non præſumitur) præter uxores, monaſterialibus earum filiis abuteretur, & impure aliis abutendas dare non formidaret. Pro his ergo & aliis importabilibus malis Veneti cum Veronenſibus, Paduanis, Vicentinis, & cum tota ſibi adjacenti Marchia occulte convenerunt, & ſuper tantis oppreſſionibus diutius colloquentes: tandem pariter communi voto juraverunt, quod ſalvo Imperii aliquo jure, nihil amplius de cætero facerent eidem Imperat. niſi quod ab antiquis ſuis anteceſſoribus ejuſque prædeceſſoribus, videlicet Carolo, & aliis orthodoxis Imperatoribus conſtat exhibitum. Quibus unanimiter aſſociatis, & jurisjurandi religione aſtrictis, cœperunt loca ſua paulatim munire, Teutonicorum inſolentias coercere, & quos videbant ſibi rebelles, audacius propulſare. Quæ poſtquam auribus ipſius Imperatoris innotuerunt: in iram nimis vehementer exarſit. Et ſtatim collecto exercitu, cum Papienſibus, Cremonenſibus, cæteriſque Lombardis, de quibus videbatur confidere, adverſus eoſdem Venetos pugnaturus proceſſit.

XLVI. Frideric. timuit Veronenſes.

E contra Veronenſium ſocietas cum maxima armatorum multitudine de ſua juſtitia plene confidens, extra civitatem intrepide exiit, & tentoria ſua non longe a papilionibus adverſæ partis audacter collocavit. Cum autem interim ad prælium committendum parati exiſterent: Imperator animos Lombardorum, qui ſecum venerant, propitios adverſæ parti cognoſcens, non mediocriter timuit, & non ſine verecundia & multa confuſione de campo exivit, nec certamen cum illis iniit, ſed terga vertens, aufugit. Ab eo igitur tempore Italiæ civitates omnino ſuſpectas habuit, a quibus potius timeri voluit, quam amari. Unde factum eſt, ut de conſilio ſuorum Marchionum & Comitum atque Capitaneorum, qui erant civitatibus odioſi, arces inexpugnabiles, & alias munitiones fortiſſimas in manus ſuas receperit, quibus præfecit Teutonicos Principes & dominatores, ita ut Lombardi ac cuſtodes de cætero ejus voluntati reſiſtendi locum habere nullatenus poſſent. His itaque pro ſua voluntate diſpoſitis & ordinatis, ad alloquium (ut ſupra dictum eſt) Regis Francorum ſecure tranſivit, & exinde ad partes Alemanniæ remeavit.

XLVII. Civitates Longobardiæ confœderatæ.

Rebus itaque hoc modo ſe habentibus, cum civitates Lombardiæ, quæ inferius annotantur, intentionem ac propoſitum ejuſdem Imperatoris contra ſe amarum & peſſimum certis indiciis cognoviſſent, nullum aliud evadendi certum conſilium habuerunt, ſeu invenerunt, niſi ut pro tuenda libertate omnes una cum civitate Veronenſi contra Imperatorem firmiter ſtarent, & ſeipſos, aliis cum eis pariter adjunctis, neceſſaria ſibi ſolita auxilia exhiberent. Aggregatæ ſunt ergo per Venetos Veronenſibus hæ civitates. In primis Cremona, inſuper populus Mediolanenſis, extra mœnia ſua dirutæ civitatis ab ipſo Imperatore poſitus; Placentia, Brixia quoque, & Bergomum. Crevit igitur repente ſocietas ipſa in immenſum, & facta eſt firma & fortis. Aliæ vero civitates Italiæ latabantur, hæc videntes, in cordibus ſuis. Et licet Imperatori præ nimio terrore ad oculum obedientes viderentur: corde tamen, & animo cum prædictis civitatibus ſentiebant. Ita rerum ſtatum horum temporum fuiſſe in Italia, Acta produnt. Poſt hæc autem de ſtatu Urbis anni hujus ſic dicere pergunt:

XLVIII. Obitus Julii Card. Vicarii Epiſcop. Præn.

Dum autem hæc agerentur, defunctus eſt Romæ Julius Præneſtinus Epiſcopus, Alexandri Papæ Vicarius, & in ejus locum Joannes presbyter Cardin. tituli ſanctorum Joannis & Pauli eſt ſubrogatus. Ad cujus commonitionem populus Romanus ex maxima parte Alexandro conſuetam obedientiam, fidelium pecunia non modica mediante juravit, & Senatum juxta voluntatem & arbitrium ejus conſtituit innovando. Eccleſiam quoque beati Petri, & Comitatum Sabinenſem, quæ tunc a ſchiſmaticis per violentiam imperatoris detinebatur occupatus, in manibus ejuſdem Vicarii nihilominus reddidit.

Un-

PAGIUS XI. *Veronenſes Frederico Imp. reſiſtunt.*

A num. XLV. ad L. Acerbus Morena Paſchalis Antipapæ electione narrata ſubjicit: *Proximo vero menſe Junio profectus eſt Imperator cum militibus civitatum Lombardiæ, & cum paucis Teutonicis uſque prope Veronam; & multa Veronenſium caſtra & villas diſſipavit. E contra Veronenſes cum multo magis peditum & equitum agmine ſe Imperatori oppoſuerunt. At Imperator conſiderans paucos Teutonicos ſecum fore, & Lombardos tepide ad ejus auxilium veniſſe* (his confirmantur quæ Baronius num. XXX. habet) *bellumque ſi tunc committeretur, damnoſum ſibi futurum paveſcens, cum tota ſuo exercitu reverſus eſt. Quo dolore commotus in Alemanniam cauſa congregandi maximum Teutonicorum exercitum ire diſpoſuit.* Paulo poſt: *Sequenti vero menſe Septembri Imperator cum Imperatrice cauſa colligendi exercitum, ut ſuperius dictum eſt, in terram Teutonicam cum omnibus fere qui ſecum erant ex Teutonicis, perrexit: ſuoſque Miſſos & Procuratores per omnes fere Lombardiæ civitates, qui ſua jura, ſuaſque rationes, quas in Lombardia habere debebat, colligerent, dimiſit.*

Ad

Unde factum eſt, quod tota fere Urbe ad ſervitium Papæ Alexandri pacifice detineretur ab eodem Vicario. Habito itaque cum fidelibus Eccleſiæ conſilio tam clericis quam laicis, de revocando Pontifice ad Sedem beati Petri & Lateranenſe palatium: Nuntios ad eum & litteras in partes Galliarum apud Senonas commorantem tranſmiſit, orans & petens ab eo ex parte totius Cleri & populi Romani, atque fidelium ſuorum, quatenus ad propriam ſedem ſuam, & populum ſpecialiter ſibi commiſſum dignaretur reverti.

Agitur de revocando Alex. Pap. in Urbem

Quandoquidem Eccleſiæ principatus & regimen in ipſa Urbe Romana non ab alio, ſed ab ipſo Domino eſt proculdubio conſtitutum: ut quæ Gentilitatis tempore cunctisglorioſior fuerat; divino conſilio in Chriſtianæ fidei revelatione magiſterii dignitatem præ omnibus obtineret. Sed multi quidem huic divinæ diſpoſitioni reſiſtere, & adverſus eam conati ſunt calcaneum elevare; nullus tamen, Domino protegente, potuit prævalere. Unde oportet, chariſſime Pater & domine, ut in hac parte non tantum nobis, ſed omnibus Eccleſiaſticis, & populo Italiæ ſalubriter conſulatis, qui per veſtram reverſionem in eamdem Urbem, & ſeſſionem in beati Petri Cathedra pacem ſibi ſperant, auctore Domino, præventuram, & Orbi univerſo tranquillitatem.

XLIX. *His itaque auditis & intellectis, Pontifex de ſua reverſione ad Urbem cum Epiſcopis & Cardinalibus ſpatioſe loquens, licet multa imminerent ſibi gravia & difficilia, atque incommoda multa provideret; tamen Regis Francorum, & alterius Regis Anglorum, necnon Epiſcoporum Galliæ perſuaſione prædicto Vicario certum de ſuo reditu dedit reſponſum, ſtatimque ad iter ſe feſtinanter accinxit.* Hæc uſque in annum ſequentem. At quomodo tunc ex Galliis profectio contigerit, ſuo loco dicemus. Interim vero pro impenſis itineris & aliis ipſi ex neceſſitate incumbentibus collectam indicit Eccleſiis Galliarum, cum has litteras ſuis Suffraganeis dedit Archiepiſcopus Rothomagenſis: (a)

(a) *Apud Pet. Bleſ. ep. 170.*

Noviſtis, & in fines terræ credimus exiviſſe, quantis turbationibus & preſſuris Romana Eccleſia diutiſſime ſit vexata. Credimus in communem notitiam deveniſſe, qualiter dominus Papa pro tuitione Eccleſiaſticæ libertatis ſe ad omne diſcrimen objecerit, Eccleſiæque Dei perſecutionibus commoriens inceſſanter ſit afflictione propriæ perſonæ, & debitorum onere prægravatus. Clamat itaque ad vos veſtra mater Eccleſia, ſumptibus importunis exhauſta, plenamque reportans de veſtra largitione fiduciam poſtulat, ut in veſtra conſolatione reſpiret, pro quibus deſolatam ſe ſentit & mœrore confectam. Sane ſchiſmaticæ poteſtatis procella jam pro parte detumuit, jam portum ſecuriorem naviculæ Petri promittit aura clementior, ſi pacis opportunitati, quam Deus abſtulit, obſequia veſtræ liberalitatis aſpirent. Efferatam ſiquidem Romanorum malitiam, & inexplebilem pecuniæ ſitim domini Papæ munificentia & conſilio toties expugnatam ſuccubuiſſe, certa relatione comperimus. Nec ad omnimodam pacis & ſecuritatis plenitudinem quidquam deeſt, niſi ut dominus Papa ſumptibus exinanitus immenſis, ſibi & ſuis victualium ſufficientiam de veſtra largitione reſtauret. Bene valete. Reliqua hujus hiſtoriæ ſpectant ad annum ſequentem. In litteris vero, quas miſit Nuntius ſancti Thomæ, certiorem eum reddens de rebus Italiæ, illa habentur: (b) *In Tuſcania Rodicofanum cum fratre & nepotibus domini Papæ, & quædam alia caſtra cum parentibus Cardinalium capta ſunt a Teutonicis &c.* Hæc de his ibi.

De collecta in Galliis pro Papa facienda.

(b) *Codice Vat. l. 1. ep. 23.*

L. Ruſum vero, quæ pertinent ad anni hujus res geſtas Alexandri Papæ, ſunt iſta: (c) *Hoc eodem anno milleſimo centeſimo ſexageſimoquarto Alexander Papa retulit in Sanctorum numerum S. Helenam viduam genere Viſigotham, ob ejus egregiam vitæ ſanctitatem, & miraculorum inſignem operationem.* Quo pariter tempore idem Pontifex etiam in Albo ſanctorum Martyrum adſcribendum curavit S. Canutum Regem Daniæ, patrem Waldemari Regis, ut teſtatur (d) Saxo his

(c) *Joan. Ola. l. 9. c. 7.*

Canonizatio S. Helenæ Gothæ.

(d) *Saxo Gram. l. 14.*

PAGIUS XII. *Canonizatio S. Canuti Junioris.*

Ad num. L. Saxo Grammaticus lib. 14. pag. 329. ait: *Per idem tempus Legati Regis* (ſcilicet Valdemari I. Danorum Regis), *quos, ut ſibi paternæ animæ ſanctitatem ſacris honoribus venerari liceret, Romam tranſmiſerat, conſentaneas voto literas retulerunt.* Valdemarus filius erat Canuti Daniæ Regis & Martyris, de quo anno MCXXX. verba fecimus. Bollandus ad diem VII. Januarii, quo colitur, de ejus canonizatione agit, recitatis illis Saxonis Grammatici verbis, ſed nullo canonizationis Canuti anno aſſignato. Recte tamen animadvertit lapſum Baronii ſcribentis Sanctum Canutum, de quo anno MLXXXI. locuti ſumus, avum fuiſſe Valdemari Regis. Valdemari enim avus *Ericus Bonus*, qui frater Sancti Canuti ſenioris extitit, uti loco laudato jam inſinuavimus, diximuſque Sanctum Canutum Seniorem, non die ſeptima Januarii, ut hic Baronius perperam ſcribit, ſed die decima menſis Julii coli; qua de re videnda quæ ibi in medium adduximus. Iſacius Pontanus in Rerum Danicarum Hiſtoria anno MDCXXXI. Amſtelodami typis edita, lib. VI. pag. 259. refert Valdemarum Daniæ Regem anno MCLXVIII. Legatos ad Romanum Pontificem miſiſſe, ſubditque: *Elapſo deinde tempore anno circiter ſupra milleſimum centeſimo ſexageſimo nono Regis Legati, quos Romam tranſmiſerat, in patriam redierunt, literas, inter cætera, referentes a Pontifice, quibus Patris ſui* (nempe Sancti Canuti Junioris) *innocentiſſimos manes ſacris honoribus* ve-

Canonizatio S. Canuti Reg. junioris.

his verbis: *Per idem tempus Legati Regis, quos, ut ſibi paternæ animæ ſanctitatem ſacris honoribus venerari liceret, Romam transmiſerat, conſentaneas vota litteras retulerunt. Quibus cognitis, Rex omni Danica nobilitate ſub edicto Ryngſtadium evocata, circa ſolemne Joannis, quod in æſtivo ſolſtitio colitur, parenti cæleſtes honores, & filio itidem Canuto nominata regios celebrare conſtituit, maximum claritatis incrementa accepturum ſe ratus, ſi una eademque luce ex iis alterum ara, alterum corona donaſſet: ut & hujus infantem regnum reciperet, & illius ſpiritum publica religio conſecraret &c.* Habes ex eodem auctore duos Canutos Reges avum alterum, alterum vero patrem ipſius Waldemari Regis. De ſeniori nempe habetur ab eodem auctore recenſita hiſtoria libro undecimo rerum Danicarum, de quo idem meminit in præfatione ſcriptæ a ſe hiſtoriæ; de juniori vero libro ejuſdem hiſtoriæ decimotertio. Et cum plura ſint quæ eos diſtinguant ab invicem: illud modo ſatis eſſe debet, quod ſenioris natalis agitur die ſeptima Januarii, junioris menſe Junii tempore ſolemnitatis S. Joannis Baptiſtæ.

LI. Porro iſta pro patre curavit Waldemarus Rex Daniæ, ubi (ut idem Saxo teſtatur) conterminos Rugios populos bello vicit, eorumque inexpugnabilem civitatem, Arkon dictam, ad deditionem coegit, his conditionibus, ut idolum, quod ab univerſo ejus gentis Populo cultu celeberrimo frequentabatur, ſecuribus conciderent, atque Fidem ſuſciperent Chriſtianam. Quod plane ibi factum, & in aliis ejuſdem provinciæ locis, ubi idolorum monſtruoſa ſimulacra adhuc ipſis cultu veneranda perſiſterent, quæ omnia Chriſtianos Jeroboal dejecit, comminuitque in fruſta, adjuvante magnopere Abſalone Epiſcopo Roſchildenſi, de quo ſæpe ſuperius dictum. Porro iſta omnia eleganti deſcribuntur ſtylo a Saxone (a) Grammatico, quem pro arbitrio conſulas.

(a) Ibid.

LII. Hoc eodem anno Petrus Lombardus Epiſcopus Pariſienſis ſcientia clarus, cujus ſunt libri quatuor Sententiarum, ex hac vita deceſſit. Habuit correctorem virum

PAGIUS

venerari permittebatur. Quocirca Rex omni Danica nobilitate ſub Edicto Ringſtadium evocata circa ſolemne divi Joannis, quod in æſtivum ſolſtitium incidit, & parenti cæleſtes honores & filio Regis celebrare conſtituit, &c. *Exhibitum tunc quoque ejuſdem Pontificis breve, ut vocant, in quo illo Rugiæ inſulam, quod ad Eccleſiaſticam juriſdictionem, Diœceſi Roſchildenſi, cui tum in Dania præerat Epiſcopus Abſalon, in totam ſubjiciendam decernit.* [1]

XIII. *Annus quo ea facta ex Alexandri III. litteris eruitur.*

Literæ Abſaloni Roſchildenſi Epiſcopo ab Alexandro III. inſcriptæ ſunt, in quibus ſit: *Ex literis ſiquidem chariſſimi filii noſtri Valdemari, illuſtris Danorum Regis, & plurium aliorum manifeſte comperimus, quod quædam inſula Ryo* (ſeu Rugia) *nomine dicta, juxta regnum ejus poſita tanta idololatriæ & ſuperſtitioni a primitivis Catholicæ fidei fuiſſet temporibus dedita, ut circumjacentem regionem ſibi efficeret conſimilem, & eidem regno, & univerſis Chriſtianis circumpoſitis, damna plurima, & crebra pericula inceſſanter inferret. Quod idem Rex cæleſti flamine ſuſpiratus, & armis Chriſti munitus, ſcuto fidei armatus conſideranter, divino munere profectus, cum brachio forti & extento duritiem hominum iſtius inſulæ expugnavit, & exprobrationem atque immanitatem illorum ad fidem & legem Chriſti tam potenter & valide magnanimiterque revocavit, ut ſua quoque ſubjecerit dominationi. Sane quia Potentes ac populus terræ anguſtam inſulam habet* (legendum, habent), *ideoque nec poſſunt proprium Epiſcopum & Paſtorem habere, Rex eorum precibus & ſupplicatione devictus, neceſſitate inſpecta, nos ſatis ſuppliciter & affectuoſe rogavit, ut tibi curam & adminiſtrationem iſtius inſulæ committeremus, quantum ad ſpiritualia.* Subdit Alexander III. ſe ejuſdem Regis petitionibus, interventu quoque Eſchilli Lundenſis Archiepiſcopi, Apoſtolicæ Sedis Legati, & Epiſcoporum & Principum Regni, etiam inſtantia Upſalenſis Archiepiſcopi & aliorum ibidem nominatorum, *Magiſterium & prælationem ejuſdem inſulæ in ſpiritualibus* Abſaloni indulgere in perpetuum. *Datum Beneventi II. Nonas Novemb. anno MCLXVIII.* Cum itaque canonizationis Sancti Canuti literæ cum præſetis ad Abſolonem Roſchildenſem Epiſcopum anno MCLXVIII. emiſſæ fuerint, eo pariter anno *Sanctus Canutus Junior* in Sanctorum numerum relatus. Cumque Pontanus hujus canonizationis literas non producat, perſpicuum eſt eas uſque ad nos non perveniſſe.

XIV. Ad num. LI. Pontanus libro laudato pag. 248. & ſeq.

NOTÆ [1] OMnes quotquot conſului Danorum tabulæ S. Canuti canonizationem referunt in annum 1171. quam in rem conſentiunt tria vetuſta chronica Danorum inter vulgata a Ludevvig Reliquiar. to. IX. Quod numero I. paret ita habet ad eum annum: *Tranſlatum eſt corpus S. Canuti dacis Ringſtadii filii Erici Eygotha. Die illo Danis omnibus gaudium duplicatur, ex parte una pater regis canonizatur, ex parte altera quod regis filius Canutus in regem inungitur. Interfuerunt diei illius ſolemnitati* rex ille Weldemarus, archiepiſcopus *Eſchilius de Lundis, archiepiſcopus ſimul de Suecia; Stephanus lector litterarum martyrem ſanctum autorizandum autoritate domini papæ Alexandri, & cum iis Abſalon Roſchildenſis, Simon Othonienſis, Sueno Aruſienſis, Rulff Ripenſis, Tucho Burgianenſis, Nicolaus VViburgenſis, Fridericus Hethebyenſis, Helſius electus de Norvegia qui die eodem pronunciavit pacem inter Daniam, & Norvegiam.* Idem de anno canonizationis S. Canuti habet chronicon aliud numer. VI. item aliud numer. XII. Mansi

rum inſignem Willelmum Archiepiſcopum Senonenſem, ad quem extant litteræ Alexandri Papæ ex Concilio Lateranenſi, de quibus inferius. Paſſus eſt etiam accuſatorem Joachinum Abbatem monaſterii Florenſis, ſed damnatus accuſator in Concilio Romano ſub Innocentio Tertio. Extat ejuſdem Petri ſepulcri epitaphium, quod legitur Pariſiis in Eccleſia ſancti Marcelli, ubi & ejus ſcripta recenſentur. Sic ſe habet:

Hic jacet Magiſter Petrus Lombardus Pariſienſis Epiſcopus, qui compoſuit librum Sententiarum, gloſſas Pſalmorum, & Epiſtolarum, cujus abitus eſt dies decimus tertius Kal. Aug. Subjungitur annus Redemptoris modo notatus a Maſſone in Annalibus Francorum. Qui dicunt ejus germanum fuiſſe Petrum Comeſtorem, nec non Gratianum, puto erraſſe: ſiquidem Petrus iſte Lombardus patria fuit Novarienſis, Gratianus Tuſcus, & Comeſtor Trecenſis fuere. Reprobat & ſanctus (a) Antoninus fabulam iſtam vulgo ſparſam.

(a) *Ant par. 3. tit. 15. c. 6.*

S. Helena Suena a cognatis occiſa, ab Alexand. Pap. inter ſanctos relata.

☞ Hoc eodem anno S. Helena Suena, vidua miræ ſanctitatis, poſtquam a Sepulcro Domini, quod petierat, eſt reverſa: de nece generi ſui per calumniam accuſata, ea de cauſa innocens ab ejus cognatis occiſa eſt. Quæ dicto anno ab Alexandro Papa Tertio inſtante Carolo Rege Suenonum atque Gothorum, ob vitam ſanctiſſime ductam, mortemque violentam injuſte acceptam, additis miraculis multiplicibus, inter Sanctos relata eſt. Hæc vetus Chronicon ſcriptum apud nos manens.

S. Eber. Archiep. Salzbur. obitus.

Moritur hoc anno S. Eberardus Archiepiſcopus Salzburgenſis, de quo plura ſumma cum laude ſuperius: e cujus ſacris reliquiis, ad oſtenſionem, & confirmationem Catholicæ Fidei, plura ſigna manarunt, quæ poſt vitam ejus ſcripta (b) leguntur. Sed accipe datas tunc litteras ab Epiſcopo Bambergenſi ad viduatam tanto paſtore Eccleſiam Salaburgenſem, ibidem affixas his verbis:

(b) *Caniſ. Antiq. lect. t. 2. p. 300. 303.*

Babenbergenſis Eccleſiæ qualiſcumque miniſter venerabilibus, & in Chriſto plurimum dilectis fratribus & amicis Hugoni Salzburgenſi, Udalrico Kiunſenſi Præpoſitis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris.

In commemoratione beatiſſimi Patris noſtri ac domini Archiepiſcopi jugiter in mentem venit, imma a memoria noſtra non recedit, quod diviſo a ſe domino ſuo, & curru igneo, ſubvecto, vernaculus & individuus ille comes Propheta poſt eum clamavit, dicens: (c) Pater mi, pater mi, currus ille Iſrael, & auriga ejus. Numquid enim magnus iſte ſacerdos noſter, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inventus eſt juſtus? Currus enim fuit, dum neceſſitates, & infirmitates alienas, præſertim onera peccatorum, & inopiam pauperum paterna conſolatione & compaſſione ſublevavit. Quaſi diceret: Quis infirmatur, & ego non infirmor? vel numquid auriga non fuit, qui creditos ſibi rexit & direxit in viam veritatis exemplis pariter & documentis? Oculus fuit cæco, & pes claudo. Manus ejus non eſt averſa ab ulla paupere, cum qua cor-

(c) 4 Reg. 13.

de

PAGIUS

Rugiani idololatræ erant.

& ſeqq. varias Valdemari Regis expeditiones adverſus Vandalos & Slavos anno MCLXVIII. ſuſceptas narrat, atque *Rugianos* ob Regis longiorem abſentiam rebellaſſe, Regem vero duobus Pomeraniæ Principibus in belli ſocietatem adſcitis, cum varias Rugiæ partes eſſet adortus, præcipue circa *Arconam* caſtra locaſſe, urbemque obſidione aggreſſum eſſe. Erat ea gentis ac pene totius Vandaliæ tum caput, quamvis hodie nuſpiam ejus ſuperſint veſtigia. Media urbe planities patebat, in qua viſebatur delubrum ſimulachri in eo collocati rumore ac numine venerandum. Hoc ſimulachrum *Sancti Viti* vocabulo cenſebatur, olim a *Sancto Auſgario* Inſulanis commendati, qui poſtmodum religionem ſuperſtitione commutantes pro Martyre & vero Chriſti Confeſſore idolum venerati ſunt. Nam, ut illud Helmoldus lib. I. Chron. Slavorum cap. 6. præſertimque Saxo Grammaticus lib. 14. deſcribunt, omnem humani corporis habitum ſua mole excedebat, quatuor gerens capita, totidemque cervices, e quibus duo pectus, totidem tergum ad ſimilitudinem ſcilicet Jani bifrontis reſpicere videbantur. Helmoldus ait, *Sanctum Vitum, quem nos Martyrem ac ſervum Chriſti confitemur, Rugiani pro Deo venerantur, creaturam anteponentes Creatori. Non eſt aliqua ſub cœlo barbaries, quæ Chriſticolas ac Sacerdotes magis exhorreat. Solo nomine S. Viti gloriantur: cui etiam templum ac ſimulacrum ampliſſimo cultu dedicaverunt, ei ſeorſim divinitatem tribuentes. De omnibus quoque Provinciis Slavorum illic reſponſa petuntur, & ſacrificiorum exhibentur annuæ ſolutiones. Sed nec mercatores, qui ad illas Sedes appulerint, patet ulla facultas vendendi, vel emendi, niſi prius de mercibus ſuis Deo ipſorum pretioſa quæque libaverint, & tunc demum mercimonia foro publicantur.*

XV. *Vincuntur a Valdemaro Danica Rege.*

Saxo Grammaticus lib. 14. hujus temporis Scriptor hanc oppugnationem fuſe deſcribit, narratque qua alacritate ac perſeverantia Rex eam peregerit, quo ingenio ac labore eam diu concuſſam ſuæ poteſtatis fecerit, quo ardore templum genti ſanctiſſimum ſubverterit, idolumque, frendentibus Barbaris, confractum cremaverit, populum impoſitis Sacerdotibus erudiri, ac Sacris Chriſtianis imbui curaverit. Porro pacis conditiones fuere, ut *ſancti Viti* ſimulachro cum omni ſacra pecunia tradito, captivos abſque redemptione liberos dimitterent, & Chriſtianam religionem ritu, qui apud nos erat uſitatus, ſuſciperent. Quin etiam & agros & latifundia, quæ cultui idolorum deſtinaverant, in uſum eorum, qui Verbi Divini præconio erant invigilaturi, converterent; ſeque quoties res poſceret, Danicarum expeditionum comites ſiſterent, nec unquam vocati Regis militiam detrectarent.

Hel-

di erat jocari, convixari, & tandem ab invalida manu exuperari. Inſuper ut o-

mnibus omnia fieret, etiam ſupra legem, non contra legem, habitum leproſi, & ta-

ctum

PAGIUS XVI. *Coguntur fidem Chriſtianam amplecti.* Helmoldus lib. 2. cap. 12. *Valdemari* in Vandalos expeditiones enarrans, addit inter cætera, præter Rugianos ſuperatus, idolum ipſorum ab eodem everſum, *Suantevith* ſive *Santevith*, ideſt, Sanctum Vitum eppellatum, tum etiam Jaremerum Rugienorum Principem Chriſtu per baptiſma una cum ſuis nomen dediſſe: *Proſperatum eſt ergo*, inquit, *opus in manibus Regis Danorum, & obtinuit terram Rugianorum in manu potenti, & dederunt ei pro ſui redemptione quidquid Rex impoſuiſſet. Et fecit produci ſimulachrum illud antiquiſſimum Swantevith, quod colebatur ab omni natione Slavorum, & juſſit mitti funem in collum ejus, & trahi per medium exercitum in oculis Slavorum, & fruſtatim concisum in ignem mitti. Et deſtruxit fanum cum omni religione ſua, & ærarium locuplet diripuit. Et præcepit, ut decederent ab erroribus ſuis, in quibus nati fuerant, & aſſumerent cultum veri Dei. Et dedit ſumptus in ædificia Eccleſiarum, & recta ſunt duodecim Eccleſiæ in terra Rugianorum, & conſtituti ſunt Sacerdotes, qui gererent populi curam in his qua Dei ſunt. Et obtulerunt illic Pontifices Abſolon de Roſchilde & Berno de Magnopoli. Hi adjuverunt manus Regis cum omni diligentia, ut fundaretur cultus Dei noſtri in natione prava & perverſa.*

XVII. *Epocha converſionis Rugianorum.* *Erat autem tunc temporis Princeps Rugianorum vir nobilis Jaremarus, qui audita vera Dei cultura & fide Catholica alacriter ad baptiſma convolavit, præcipiens etiam omnibus ſuis ſecum ſacro baptiſmo renovari. Ipſe vero factus Chriſtianus, tam in fide firmus, tam in prædicatione erat ſtabilis, ut ſecundum Paulum jam a Chriſto vocatum videres, qui fungens vice Apoſtoli, gentem rudem & belluina rabie ſævientem, partim prædicatione aſſidua, partim minis ab innata ſibi feritate ad nova converſationis religionem convertebat. De omni enim natione Slavorum, quæ dividitur in Provincias, & Principatus, ſola Rugianorum gens durior cæteris, in tenebris infidelitatis uſque ad noſtra tempora perduravit, omnibus inacceſſibiles propter maris circumjacentia. Tenuit autem fama commemorat, Ludovicum, Caroli filium* (nempe Caroli Magni) *olim terram Rugianorum obtuliſſe B. Vito in Corbegia, eo quod ipſe fundator extiterit Cœnobii illius. Inde enim prædicatores gentem Rugianorum, ſive Ranorum, ad fidem converſiſſe feruntur, illique oratorium fundaſſe in honorem Viti Martyris, cujus veneratione Provincia inſignita eſt. Poſtmodum vero, ubi Rugiani, mutatis rebus, a luce veritatis aberraverunt, factus eſt error pejor priore; nam ſanctum Vitum, quem nos ſervum Dei confite-*

mur, pro Deo colere cœperunt, fingentes ei ſimulachrum maximum, & ſervierunt creaturæ potius quam Creatori. Adeo autem hæc ſuperſtitio apud eos invaluit ut Zuantevith Deus terræ Rugianorum inter omnia numina Slavorum primatum obtinuerit, clarus in victoriis, efficax in reſponſis. Poſt paucula addit Helmoldus cap. 13. *Anno ergo Incarnati Verbi MCLXVIII. fundatum eſt opus novæ plantationis in terra Rugianorum, & ædificatæ ſunt Eccleſiæ, & præſentia Sacerdotum illuſtratæ. Servieruntque Regi Danorum ſub tributo, & accepit filios nobilium obſides, & abduxit eos ſecum in terram ſuam. Hæc autem facta ſunt tempore, quo Saxones bella civilia gerebant.*

Petrus Lombardus Pariſienſis Epiſcopus hoc anno mortuus eſt juxta Epitaphium, quod legitur in Suburbana Sancti Marcelli Eccleſia Pariſiis ſita, litteris partim Romanis, partim Gothicis, ut tunc ferebat uſus, ſcriptum, in quo dicitur obitum ejus fuiſſe diem *XIII. Kal. Auguſti*. Ex variis tamen inſtrumentis *Mauricii* ejus in Epiſcopatum Pariſienſem ſucceſſoris tempore exaratis inſertur, Mauricium Archidiaconum Eccleſiæ Pariſienſis anno MCLXI. jam fuiſſe Epiſcopum Pariſienſem, quod & Robertus de Monte in Chron. ad illum Chriſti annum diſerte aſſerit. Adhæc inter Epiſtolas Alexandri III. ad *Ludovicum* Franciæ Regem datas una legitur data *Turonis VI. Idus Decemb.* anno MCLXII. ante celebrationem Concilii Turonenſis, in qua meminit *Mauricii* Epiſcopi Pariſienſis. Denique anno MCLXII. num. VIII. retulimus verba Hugonis Pictavini hoc tempore viventis, in Hiſtoria Vizeliacenſi, in qua *Mauricium* Epiſcopum Pariſienſem eo anno fuiſſe dicit. Potuit quidem error irrepere in Inſtrumenta publica a nobis mox laudata; ſed nec Alexander III. nec Petrus Pictavinus ea in re errare potuere. [1] Ex quibus ſequitur, *Petrum Lombardum* aliquot ante mortem annis Epiſcopatum abdicaſſe. XVIII. *Moritur Petrus Lombard.*

Cæterum ut *Gratianus*, (inquit Miræus in Henrico Gandavenſi,) Petro Lombardo Coævus, ſacros Canones unum in corpus collegit, & Canoniſtarum quaſi Magiſter fuit; ſic *Lombardus* veterum Patrum ſententias collegit, & Theologorum Scholaſticorum, ac Sententiarum Magiſter dici meruit. Falluntur tamen qui Gratianum, Petrum Lombardum, & Petrum Comeſtorem Germanos fratres fuiſſe aſſerunt. *Gratianus* enim Etruſcus ex oppido Cluſio, *Lombardus* Inſuber, Novarienſis, ut paulo ante diximus; Comeſtor vero Gallus, patria Trecenſis. De Operibus a Petro Lombardo & Mauricio ejus ſucceſſore editis legendus idem Miræus. XIX. *Ejus patria.*

Ba-

NOTÆ [1] Petri Lombardi Pariſienſis Epiſcopi obitus ab anno 1160. retrahendus non eſt. Id enim perſpicue docet Joannes Pariſienſis cujus opus: *Memoriale hiſtoriarum* uſque ad 1322. perductum MS. in multis per Galliam bibliothecis ſervatur, laudaturque quoad obitum ejuſdem Petri anno 1160. illigandum a Gerardo Dubois in II. tomo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Pariſienſis, qui poſt authoris obitum anno 1710. Lutetiæ prodiit. Inſuper idem docent chartæ plures apud eumdem Dubois, ſicut & aliæ quarum meminit Pagius hic; quibus perſpicue demonſtratur ſucceſſor ejus Mauritius anno 1160. cœpiſſe. Ita inter cæteras prodit charta venditionis apud eumdem Dubois data anno Incarnationis dominicæ MCLXIX. epiſcopatus vero (Mauritii) anno IX. Nec eſt cur comminiſcamur, anno quidem 1160. dimiſſum fuiſſe a Petro epiſcopatum, obiiſſe vero anno 1164. id enim nemo Veterum docuit. Quoad epitaphium in quo Petri obitus conſignatur anno 1164. anni notam recentiori ætate adjectam habere idem Dubois pag. 122. teſtatur. MANSI

ctum lepra non abhorruit. Raptus, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus. Sed conſummatus in brevi, explevit tempora multa. Equidem ſicut ſcriptum eſt: malitia remanentium meretur, ut hi qui prodeſſe poterant, feſtine ſubtrahantur. Atque memorabilis ille aſſecla Prophetæ magnificam duplicis ſpiritus habuit conſolationem. Nobis autem in tranſitu viri ſanctiſſimi præter luctum nihil amplius derelictum eſt, niſi forte digni eſſemus, apud Deum tanto ſublevari patrocinio. Talis decebat ut nobis eſſet pontifex, cui vivere Chriſtus, & mori erat lucrum. Propoſitum quidem nobis erat feſtinandum, eum videre; ſed proh dolor! peccatis noſtris exigentibus extremum hoc beneficium percipiendæ ab eo benedictionis nobis divinitus denegatum eſſe lamentabiliter & inconſolabiliter conquerimur. Et infra: Conſolemur invicem, Pater noſter piiſſimus intravit in gaudium Domini ſui, ipſe autem Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis conſoletur vos, & abſtergat omnem lacrymam ab oculis veſtris. Hæc ſereniſſimus Babenbergenſis Epiſcopus.

Succeſſit autem eidem in Archiepiſcopatu Conradus junior, qui & ipſe adverſus Fridericum Imperatorem inhæſit Alexandro Papæ; de ipſo autem hæc ibidem: (a) *Poſt cujus deceſſum Prælati cum Clero, & miniſterialibus Eccleſiæ conſilio habito, elegerunt dominum Conradum Pataviensem Epiſcopum ad Salzburgenſem Metropolitanum, anno quo ſupra videlicet Incarnationis Domini MCLXIV. III. Kal. Julii, virum ſane regio genere, ſcientia quoque, & morum probitate no-*

(a) *Caniſ. Antiq. lect. t. 6. p. 1247.*

Conradus Eberardo in Arch. ſuccedit.

PAGIUS XX. *Obitus S. Eberhardi Archiep. Saltzburgenſis.*

Baronius in Appendice ad hunc annum monet, num. L. addendam eſſe canonizationem Sanctæ *Helenæ* Sueviæ ab Alexandro III. factam. Præterea memorat mortem S. Ebrardi Archiepiſcopi Saltzburgenſis ex Caniſio Tom. II. Antiq. Lect. narratque ex eodem Tom. VI. mortem beati *Hartmanni* Brixinenſis Epiſcopi, non vero Brinienſis, ut ibidem Librariorum errore dicitur. Quibus ex Chronico Reicherſpergenſi ad hunc Chriſti annum hæc addicio: *Eodem quoque anno ſanctæ memoriæ Eberhardus Saltzburgenſis Archiepiſcopus feliciter migravit ad Dominum apud Runa Cœnobium X. Kal. Julii. Corpus ejus ad Epiſcopalem Sedem delatum cum luctu omnium honorabiliter tamen in monaſterio III. Kal. ejuſdem menſis eſt humatum. In cujus locum ſucceſſit domnus Chuonradus Pataviensis Epiſcopus ab omni Clero & populo unanimiter electus cum gaudio omnium, ea cautione, ut cum Alexandro ſtaret ſicut prædeceſſor ſuus.* Subdit Chronographus Conradum profectum eſſe ad Imperatorem fratruelem ſuum pro Regalibus ab eo ſuſcipiendis, ſed cum Paſchalem Papam agnoſcere noluiſſet, *ſine Regalibus, cum gratia tamen & pace,* ab Imperatore dimiſſum eſſe. Erat Conradus frater Ottonis quondam Friſingenſis Epiſcop. ſcientia & pietate clarus.

XXI. *Paritati Theologiæ proſpicit Alexand. III.*

His addit Chronographus: *Ipſo anno, cum per totam Franciam multæ & variæ ſententiæ haberentur de fide inter Magiſtros Francigenas Alexander Papa, convocatis in unum Scholaſticis, & quibuſque literatis, in ipſa vigilia Nativitatis Domini uſque ad tria, ut fertur, millia vel ultra, cum aſſentientibus ſibi dominis Cardinalibus condemnavit, & omnino interdixit omnes tropos & indiſciplinatas quæſtiones in Theologia, Pariſienſique Epiſcopo ſub obedientia præcepit, ut per totam Franciam eas compeſceret. Sententia autem de gloria hominis in Deum aſſumpti, & in Deum nati approbata eſt ibi eodem Papa ac roborata, conſcriptis inde centum quinquaginta & amplius auctoritatibus.*

XXII. *Obitus Hartmanni Epiſc. Brixinenſis.*

In fine ipſius anni felicis memoriæ Hartmannus Brixinenſis Epiſcopus canonica vita ex hac vita ad æterna migravit X. Kal. Januarii. Ita Chronographus Reicherſpergenſis.

XXIII.

Alexander III. qui ut anno ſuperiori num. X. diximus, *Senonis* hoc anno die XIX. menſis Aprilis verſabatur, *Pariſios*, urbem XXIV duntaxat leucis inde diſſitam, ante feſta Paſchalia venit, ante diem nempe ejuſdem menſis duodecimum. San-Marthani enim in Epiſcopis Pariſienſibus, & Bulæus Tom. II. Hiſt. Univerſit. Pariſ. pag. 326. hæc iiſdem fere verbis ex quadam membrana archivii Pariſienſis referunt. Anno MCLXIV. menſe Aprili in Palatio Pariſienſi Quadrageſimali tempore agitata eſt cauſa ſæcularis, quæ intercedebat inter *Mauricium* Epiſcopum & *Odonem* Abbatem Sancti Dionyſii, præſente Alexandro Pontifice, ob Eccleſiam Argentolii. Contendebat enim Epiſcopus Abbatiſſam ibi cum Virginum Collegio juxta veterem conſuetudinem a Sugerio interruptam collocari debere; contra Odo Monachos ibi recte a Sugerio prædeceſſore ſuo conſtitutos aſſerebat, quod non fuiſſent Moniales illæ ſatis caſtigatæ vitæ. Hæc ibi. Alexandro III. Pariſiis exiſtente *Faſtradus* ſeu Fauſtradus ſeptimus Abbas Generalis Ciſtercii animam Deo reddidit, ut refert Auctor exordii Magni, ut vocant, lib. I. cap. 38. *Cum Pariſiis pro negotiis Monaſterii atque totius Ordinis ſui, Domino Papa Alexandro III. adſiſteret, & correptus ægritudine, lecto decubuiſſet, infra quintum diem ſancto fine requievit. Huic autem decedenti tota Romana Curia dignitas adſtitit; ita ut ipſe quoque Dominus Papa propriis manibus eum ungeret, atque Apoſtolica benedictione communiret, magno pietatis affectu morienti compateretur, & mortuo congratularetur. Et non ſolum vir Apoſtolicus, verum etiam piiſſimus Rex Francorum Ludovicus, qui & ipſe præſens erat, cum ſua nobiliſſima Curia planctu magno ſanctiſſimum virum, quaſi patrem charisſimum planxit, multaſque lacrymas ſuper eum fudit.* Ita ſynchronus Auctor, qui cunctis adfuit, & ſanctæ vitæ ac mortis teſtis fuit.

Alexander III. iterum Pariſios venit.

XXIV. *Obitus Faſtradi Abbatis Ciſtercienſis.*

Manricus anno MCLXIII. cap. I. hæc verba recitat, aitque de anno obitus ejus, quem eo anno collocat, nullam eſſe controverſiam. Verum communis hæc opinio nullum aliud fundamentum habet, quam acceſſum Alexandri III. ad urbem Pariſienſem, antequam Concilium Turonenſe celebraret. Eam tamen amplius ſuſtinendam non eſſe demonſtrat Chronographus Claravallenſis, Auctor coævus, a Petro Franciſco Chiffletio in lucem emiſſus, qui nit a

biliſſimum. Patre namque bonæ memoriæ, clariſſimo regni Principe Leupoldo, Marchione Auſtriæ, ac matre Agneta, filia Henrici * *Quarti Imperat. progenitus fuerat: germanus etiam Conradi Regis Romanorum, ſed & duorum Ducum illuſtrium Leopoldi & Henrici, Friderici vero Cæſaris patruus, Sororius autem Henrici* * *Quinti Imperat. habens ſorores Gerdradem Duciſſam Bohemiæ, & Berchtam Duciſſam Polonorum, ac Itam Marchioniſſam de Monteferrato, & conſobrinam Imperatricem Hiſpaniæ Gerdradem. De tam, inquam, illuſtri parentela proles ipſa nobiliſſima traxit originem. Sed tanta prædictus Antiſtes Conradus nobilitatis lineam moribus extulit, probis actibus decoravit. De Patavienſi namque Eccleſia, cui XVI. annis præfuit, ad Salzburgenſem, ut diximus, ſedem tranſlatus, quidquid prius in ſe notabile reprehenderat, nunc quaſi novum hominem indutus, cœpit corrigere, & formam gregi ſibi commiſſo ſe non ſolum nomine, ſed & re & opere non ſegniter exhibere.* Pergit vero idem auctor de Conradi Conſtantia inhærendo Catholicis: *Eo tempore Octaviano ſchiſmatico mortuo, cum jam finem illius execrandi ſchiſmatis Eccleſia præſtolaretur, alter proh dolor! pro jam dicto Octaviano, Guido dictus, a fautoribus Cæſaris intruditur potius, quam inthronizatur, & noviſſimus error pejor effectus eſt priore. Itaque omnibus* * *cum pene Germaniæ, & Italiæ Prælatis tali ſchiſmati ſeſe, tum timore, tum etiam favore Principis commaculantibus, & quod dictu horrendum eſt, ſacramento, ut poſtea diceretur, ne ab hoc recederent, ſe obligantibus: prætaxatus Præſul immobilis columna veritatis, ſed & æquivocus ejus Conradus Moguntinæ ſedis Archiepiſcopus præclariſſimus, nec non & Hartmannus Brixinenſis Eccleſiæ ſanctiſſimus Epiſcopus, murum ſe pro domo Iſrael opponebant, & pro conſervanda fide B. Petro & ejus Vicario viriliter agonizabant. Prædictus tamen S. Hartmannus, menſibus VI. Archipræſulatus ipſius domini Conradi evolutis, poſtquam tam ei, quam prædeceſſori ejus S. Eberardo fideliſſime commilitaverat, X. Kal. Januarii migravit.*

* al. Tertii.

* al. Quarti.

Conradi nobilitas & virtus.

Octaviano ſchiſmatico defuncto, Guido intruditur.

Hartman. Brixinenſis Epiſc. obitus.

PAGIUS *Anno Domini MCLXIV. obiit Pariſiis in præſentia Papæ, Sanctus Abbas Faſtradus Ciſtercienſis.* Manricus ibidem num. IX. exiſtimat, Faſtradum die XXI. menſis Aprilis demortuum, quia Henriquez in Menologio ac Ignatius Firminus in ſuis ad Exordium Magnum notis, ex Martyrologio Ciſtercienſi obitum Faſtradi cum die illo copulant. Hæc ejuſdem Martyrologii verba: *XI. Kalend. Maii, anno MCLXIII. dominus Faſtradus obiit, ſeptimus Ciſtercii Abbas.* Quibus innixus Manricus putat, opinionem ſuam certam, & Hugonem Menardum, qui in ſuo Martyrologio eam mortem retulit ad diem XIX. Maii, deceptum eſſe, alioſque in errorem induxiſſe. At piſſimum Abbatem ante diem decimum nonum menſis Aprilis demortuum oportet; cum eo die poſt ſuum Pariſiis ſeditum *Alexander* III. Senonis hoc anno fuerit, ut mox diximus. Adhæc dies in Martyrologiis notari plerumque diverſi ſunt a diebus Sanctorum emortualibus, ut millies inſinuavi ad vulgarem, quæ invaluerat, opinionem penitus profligandam. Denique cum in Martyrologio Ciſtercienſi *Faſtradi* emortualia annua male conſignentur, ei in Chronologia non multum fidendum.

XXV. *Alexander III. Remis Concil. celebravit.*

Poſt hæc arbitror, *Alexandrum* III. celebraſſe *Concilium Remenſe*, cujus nulla quidem mentio in Collect. Concil. ſed cujus meminit Vaſſeburgus, aſſerens illud poſt Turonenſe habitum fuiſſe, Chriſtianorum rebus in arctum redactis in Palæſtina, & in eo actum de ſuppetiis ferendis, & collecta per totam Europam faciendæ, vectigali a Rege Franciæ ob id impoſito, quo quilibet tam Nobilis, quam Clericus per quatuor annos ex viginti ſolidis annui reditus unum pendere tenebatur. Memoratur iſtud Concilium a Monacho Anonymo Sancti Vitoni Virdunenſis, qui continuavit Hiſtoriam Virdunenſium Epiſc. a Laurentio Leodienſi ad Sanctum Laurentium Monacho ſcriptam, Tom. XII. Spicilegii Dacheriani recitatam. Ibi enim pag. 337. de Conone Abbate Sancti Vitoni Virdunenſis dicitur: *Nec ſilendum arbitror; quantum honoris dominus Papa ei impenderit, quantumque gratiæ ipſi accreverit; quia cum idem dominus Papa* (ſcilicet Alexander III.) *Concilii gratia de more celebrandi Remos adveniſſet, & omnes tam Abbates, quam Epiſcopi in ſuis ſedibus & ſubſelliis conſediſſent, contigit tandem venerabilem patrem noſtrum Abbatem Cononem illo tardius advenire, qui cum indutus ſericis veſtibus Concilium introiſſet, nec haberet ſedem in qua potuiſſet conſidere, humi reſedit. Ad quem cum dominus Papa oculos inclinaſſet; Hic eſt, inquit, qui gratia majoris honorem & reverentiæ potioris favorem omnibus, ex quo Ciſalpinavi, nobis exhibuit: & e veſtigio miſit ei in argumentum dilectionis cathedram, in qua ſolitus erat reſidere, quam ille humiliter & cum gratiarum actione recepto, deſuper reſedit.* Ita Scriptor ille æqualis.

XXVI. *Ejus cauſa & tempus.*

Concilium illud præſenti anno congregatum oportet. Meyerus enim lib. 5. Annal. Flandriæ ad annum MCLXIII. ſcribit: *In Tetrarchia Antiochenſi male a noſtris cum Norradino* (Sultano Alepenſi) *pugnatum. Capti ſummi viri Boemundus tertius Antiochenſium Princeps, Raimundus Comes Tripolitanus Raimundi filius, Joſcelinus III. Joſcelini Comitis Edeſſani filius, Calamus Præfes Sicilia, Hugo Luſinianus, ac ſoles præterea alii. Quod prælium factum eſſe tradit Epiſcopus Florentinus* (ſcilicet S. Antoninus) *Idibus Auguſti. Rediit & Almericus Rex* (Hieroſolymorum) *ex Ægypto Antimbium magnaque diligentia conſilium ſecutus Theodorici Principis Flandriæ, regni negotia adminiſtravit, nec multo poſt Principem Antiochiæ liberavit*, quod & Tyrius lib. XIX. num. IX. & ſeq. narrat, ſubditque Proceres illos vinculis tanquam vilia mancipia alligatos, & Alapiam traductos ſpectaculum factos eſſe populis Infidelibus, & carceribus mancipatos, ac caſtrum *Harenc*, quod Chriſtiani in finibus Antiochenis obtinebant, a Noradino antea obſeſſum potenter occupatum fuiſſe. Tum Tyrius ait: *Factum eſt hoc anno ab Incarnat. Domini MCLXV. regni vero* (legendum, regni vero) *Domini Amalrici anno ſecundo, quarto Idus Augu-*

Digitized by Google

vit ad Dominum. Conradus denique Deo dignus pontifex, primo conſtitutionis ſuæ anno ad dominum Imperatorem Papiæ po-

Ann. Eccl. Tom. XIX.

ſitum accedens regalia requiſivit, ſed obtinere non potuit, quia ſchiſmati communicare noluit. ☞ Hactenus de his ibi.

PAGIUS *guſti*. Sed locus ille ex Meyero citato corrigendus, legendumque, *anno ab Incarnat. Domini MCLXIII.* quo, menſe Auguſto annus ſecundus Amalrici Regis in curſu erat. *Novadimus*, ait Tyrius *robur ſecundis*, & *cujus proſperiore factus ſublimior, videns regnum ſolitis carere ſolatiis, & majoribus regni Principibus, quos ipſi captivos tenebat, deſtitutum, ad hoc & dominum Regem & militiæ robur adeſſe univerſum*, obſedit Paneadenſem civitatem, a Turcis *Belinas* vocatam, eamque recepit *anno ab Incarnat. Domini MCLXVII. regni vero domini Regis Amalrici anno ſecundo, XV. Kal. Novembris*. Qui locus etiam corruptus; legendum enim, *MCLXIII.* quod & ipſemet Tyrius oſtendit, dum cap. XI. ait, induſtria Theodorici Comitis Flandriæ qui illuc advenit, Boamundum Antiochiæ Principem *in eadem aſtute, multo tamen interveniente pretio, vix per annum integrum apud hoſtes detentum, libertati ſimul & honori priſtino* reſtitutum eſſe, anno videlicet milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto. [1] Porro Panea olim etiam Cæſarea Philippi dicta, & nunc exciſa, ad ortum Jordanis Fl. ſita erat.

XXVII. *Ejus celebrationis cauſa magis explicatur.* Amalricus Hieroſolymorum Rex Ludovico Franciæ Regi ſcripſit Epiſtolam CCCLVIII. Tom. IV. Ducheſnii pag. 696. recitatam, in qua ait: *Per præſentia ſcripta deſtinandam omnibus Chriſtianorum, qui in Terra Sancta Jeruſalem ſunt, erectis Turcorum cornibus, depreſſionem Sublimitati Veſtræ, licet eam jam forte audieritis, exponere dignum duximus. Nobis apud Ægyptum cum Syracnino dimicantibus, & per virtutem dominicæ Crucis, inde eum maxime, ſi ibi permanſiſſet, univerſitati Chriſtianitatis nociturum expellentibus, factum eſt, ut Comes Tripolitanus, & Princeps Antiochenus cum multo exercitu ad liberandum caſtellum prope Antiochiam ſitum, nomine Hareng, quod Noradinus cum innumera multitudine obſederat, irent, & auxilio divino hoſtibus eorum adventui cedentibus liberarent. Accidit autem, ut dum præfati, Princeps ſcilicet & Comes non contenti tanto Dei beneficio ſuperbe hoſtes ad loca naturaliter munitiſſima inſequerentur, ipſos ab hoſtibus capi, & omnem fere eorum exercitum partim capi, partim occidi. Additus eſt præterea huic dolor dolori. Nam traditorum manus præfato Noradino, cum adhuc in Ægypto eſſemus, Paneadium, quod vulgo Belinas dicitur, tradiderunt. Sic itaque quaſi in anguſtia pendula ſancta laborans Terra, veſtram & veſtrorum potiſſimum, quod ſibi efficaciſſimum fore ſperamus, nobiſcum implorat auxilium. Valete. Datum Antiochiæ II. Idus Januarii.* Quas literas cum *Ludovicus* Rex accepiſſet, & cum Alexandro III. communicaſſet, Concilium Remenſe ad auxilium Terræ Sanctæ convocatum eſt.

Ad Terræ Sanctæ ſubſidium non ſolum in Francia; ſed & in Anglia pecunia collecta, ut diſcimus, ex Chron. Gervaſii ad an. MCLXVI. ubi refertur ſcriptum Henrico Rege præcipiente compoſitum, in quo is ait: *Proxima tertia feria poſt Dominicam, qua cantatur, Miſericordia Domini, primo cum ibi adeſſent Archiepiſc. Rotomagenſis, & tres Epiſcopi Normanniæ, & Epiſcopus Cenomanenſis, & quidam Barones mei. Iterato apud Cenomanniam tertia feria poſt ſequentem Dominicam cum adeſſent pariter tres Archiepiſcopi Rotomagenſis, Turonenſis, Burdegalenſis, & Epiſcopi plures: Bajocenſis, Lexovienſis, Sagienſis, Cenomanenſis, Andegavenſis, Vanetenſis, Pictavenſis, Engoliſmenſis, Petragoricenſis, Agennenſis, Briſocenſis,* (vox illa corrupta), *& multi Barones mei de Normannia, de Cenomannia, de Torona, de Andegavia, de Britannia, de Guaſconia, conſilio & aſſenſu omnium, petitione & precibus Domini Regis Francorum & exemplo ſuo, qui per terram ſuam ſimiliter ſtatuit fieri, ſtatui ut ad defenſionem & juvamen Eccleſiæ Terræ Orientalis unuſquiſque de terris ſuis, de omni mobili quod habet, ſive ſit aurum ſive argentum abſque lapidibus, ſive animalia, ſive nummi, ſive quidquid ſit abſque veſtibus, inciſis, & de reditibus ſimiliter de hoc anno MCLXVI. de unaquaque libra duos denarios. Deinde quatuor ſequentibus annis de ſingulis libris ſingulos denarios. Hoc quoque faciat de culturis & vineis &c. Condonata eſt tertia pars pœnitentiæ ſuæ omnibus, qui fideliter de rebus ſuis hanc eleemoſynam perſolverint. Hæc acta ſunt anno ab Incarnat. Domini MCLXVI.* Hæc collecta per annos quinque continuata, quo in periculo Terra Sancta verſaretur, oſtendit. XXVIII. *Rex Angliæ Terræ ſanctæ ſuccurrit.*

NOTÆ [1] S*Ed locus ex Meyero corrigendus, legendumque anno ab Incarnatione Domini MCLXIII. &c.* Locus quidem mendoſus eſt, ſed & erravit Meyerus dum pro LXIV. legit LXIII. nam Amalrici annus ſecundus juxta chronologiam noſtram, de qua in Nota ad A. 1173. 6. nonniſi a februario anni 1163. occœpit. His vero conſtitutis Boemundi Antiocheni captivitas in præſentem annum referenda eſt, nec libertati niſi anno ſequenti 1165. reſtitutus fuit. Ad longe plures annos captivitatem ſuam prorogavit Raimundus Tripolitanus, nam illius adhuc captivitate detenti res curans Amalricus rex, oppida quædam comitatus Tripolitani hoſpitali Hieroſolymitano conceſſit anno 1170. ut ex diplomate ejuſdem in codice Meliteniſi to. I. pag. 51. docemur. MANSI

I. Legatio ad Alex. Pap. ab Imperatrice.

REdemptoris annus milleſimus centeſimus ſexageſimuſquintus, Indictione decimatertia ſequitur ordine temporis, cujus exordio miſſa eſt legatio a Mathilde Imperatrice matre Henrici Anglorum Regis ad Alexandrum Papam, qua rogavit, ut jungeret fœdere Reges Franciæ atque Angliæ: quod ſi faceret, fore etiam, ut pax ſequeretur ejuſdem Regis Angliæ cum S. Thoma. Iſta eum accepiſſet manens in Curia apud Alexandrum Joannes Sareſberienſis, ſuis litteris reddidit certiorem S. Thomam ſic ipſarum exordio: *Cum*, inquit, *dominum papam nuper ſollicitarem, & animarem, & viam illi, quam mihi videbar intellexiſſe ad pacem ſibi & vobis reformandum, ſtudioſius intimarem: reſpondit, ſe ſpem concepiſſe pacis ex verbis Imperatricis, qui Abbatem S. Mariæ de voto tunc tranſmiſerat, promittens Regem Angliæ facile poſſe induci ad quæcumque vellet dominus, ſi ipſe Papa, Reges, ut diu petitum eſt vellet confœderare. Ad quod quia dominus Papa prone eſt, & Rex Francorum facilis inclinari: ex colloquio ſuo & Regum certus etiam videbatur. Et jam Regem Francorum evocaverat, ut Purificationis feſtum ageret ſecum.* Hæc de concepta ſpe pacis. Additque ſe locutum cum Rege Francorum, quem timentem invenerit, ne ex ejuſmodi occaſione diſtraheretur ab Eccleſiæ Romanæ communione atque relicto Alexandro, eſſet ſchiſmatico inhæſurus.

II. His ſignificatis, rogat ipſe Sareſberienſis eumdem S. Thomam, magis precibus quam ſtudio litterarum debere incumbere. Cur autem iſta de litteris, accipe, quæ in Quadripartita de eodem ſancto Thoma leguntur ex Hereberto, dum adhuc moraretur in Pontiniaco monaſterio: *Tantos ſiquidem divinarum Scripturarum amator erat, ut poſt horas regulares quotidie ſacri codices vix de manu ejus diſcederent. Unde ex amore hoc Scripturarum & opera adeo in brevi profecit, ut ſæpiſſime in ſcrupuloſis & nodoſis Scripturarum ſententiis & ſuper docentes ſe intelligeret.* Sed & in evolvendis canonum libris totus erat. Quod quidem his periculoſis temporibus fieri minime probavit Joannes ipſe, cujus haud mediocris erat apud ſanctum Thomam æſtimatio ob inſignem viri probitatem atque doctrinam; qui & ea qua pollebar fiducia apud ipſum, iiſdem litteris (a) iſta, memoria quidem digna commonuit, dicens: *Conſilium meum, & deſiderium, & ſumma precum, ut vos tota mente convertatis ad Dominum & orationum ſuffragia; quia (ut in Proverbiis (b) ſcriptum eſt:) Turris fortiſſima nomen Domini. Ad quam ſi quis confugerit, de omnia anguſtia liberabitur. Differte interim omnes alias occupationes quantum poteritis, quia licet neceſſariæ plurimum videantur, quod ſuadeo præeligendum eſt, eo quod magis eſt neceſſarium. Proſunt quidem leges & canones; ſed mihi credite, quia nunc non erat his opus.* Non hoc iſta ſibi tempus ſpectacula poſcunt. *Siquidem non tam devotionem excitant, quam curioſitatem. Nonne recolitis, quia in anguſtia populi (ut ſcriptum (c) eſt) inter veſtibulum & altare plorabant ſacerdotes & miniſtri, dicentes: Parce Domine, parce populo tuo? Exercitabar (inquit (d) Propheta) & ſcopebam ſpiritum meum, in die tribulationis (e) Dominum exquiſivi manibus, ut doceat, quia ſpirituale exercitium, & mundatrix diſcuſſio conſcientiæ avertit flagellum, & impetrat miſericordiam Dei. Quis a lectione legum aut etiam canonum compunctus ſurgit*

(a) Cod. Vat. l. 2. c. 31.

(b) Prov. 18.

Utilis admonitio amici ad S. Thom.

(c) Joel. 2.

(d) Pſal. 76.

(e) Ibid.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCIII. Anno Hegiræ DLXI. inchoato die 7. Nov. fer. 1. An. C. 1165. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6658.

☉ 26. C. ☽ 7. P. 4. April. Indict. 13.

JESU CHRISTI 1165.

ALEXANDRI III. PAPÆ 7.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 14. IMP. 11.

MANUELIS COMNENI IMP. 22.

AD Num. I. ad IX. *Rex Angliæ Henricus*, inquit Gervaſius in Chron. ad hunc Chriſti annum *admodum & ſupra modum iratus, eo quod ipſe in Nunciis ſuis & petitionibus tam a Rege Franciæ, quam a Domino Papa eſſet repulſus, juſſit furore plenus res & reditus Archiepiſcopi* (idest, S. Thomæ Cantuarienſis) *& omnium ſuorum conſiſcari, totamque cognationem ſuam & omnes, qui eum quovis titulo contingebant, exilio damnari. Nulli igitur ætati, fortuna vel ordini pepercit iſta crudelitas. Nam mulieres in puerperio decubantes, pueri quoque vagientes in cunis acti ſunt in exilium. Senes cum junioribus propulſi ſunt, domibus eorum & rebus in exterminium datis. Adulti quoque coacti ſunt jurare quod abſque dilatione vel diverticulo Pontiniacum peterent* (præfatum cœnobium in Burgundia ſitum, ubi ſanctus Præſul a feſto Sancti Andreæ proximo poſt exilium, per duos fere annos in multa humilitate & ſpiritualibus exercitiis converſatus eſt, ut ſcribit idem Gervaſius ad annum MCLXIV.) *& Archiepiſcopo ſuo, Regis autem proditori ſe præſentarent, ut ipſe ſolus tot anguſtias cordis ſuſtineret, quod cunſa ſui coexules egentes videret. Proceſſit ulterius furor immanis, nam publico terrore laico prohibitum eſt, ne quis eum, non dico donis vel ſcriptis viſitaret, ſed ne quis pro eo in Angli-*

Henricus II. propinquos S. Thomæ Cantuar. & amicos vexat.

git? plus dico. Scholaris exercitatio interdum ſcientiam auget ad tumorem, ſed devotionem aut raro, aut numquam inflammat. Mallem vos Pſalmos ruminare, & beati Gregorii Morales libros evolvere, quam ſcholaſtico more philoſophari. Expedit conferre de moribus cum aliquo ſpirituali, cujus & exemplo accendamini, quam inſpicere & diſcutere litigioſos articulos ſæcularium litterarum. Novit Dominus qua mente, qua devotione iſta propono: vos accipietis ut placet. Si autem iſta feceritis, vobis erit adjutor Deus, ut timeri non oporteat, quid machinetur homo. Ipſe novit, quod in nullo mortali nobis, ut opinor, ſperandum eſt in præſenti anguſtia &c. Iſta ad ſanctum Thomam Joannes maxime opportune.

III. Inter hæc autem idem ſanctus Thomas ſummis anguſtiis preſſus, abſens ſcriptis rem agit, ſcribens ad ipſum Anglorum Regem, itemque ad Epiſcopos Angliæ, qui eumdem Regem hortari, monereque debeant. Ad Regem enim has dedit litteras, quas ſuis Annalibus Rogerius inſerit iſtis verbis:

S. Thomæ ad Reg. Angl. litteræ. *Reverendiſſimo domino ſuo, Henrico Dei gratia illuſtri Anglorum Regi, Duci Northmannorum & Aquitanorum, & Comiti Andegavorum, Thomas eadem gratia Cantuarienſis Eccleſiæ humilis miniſter ſalutem, & a ſe non pro omnia benefacere.*

Loqui de Deo, liberæ & quietæ mentis eſt valde. Inde eſt quod loquor ad dominum meum, & utinam ad omnes pacifice. Obſecro (mi domine) ut ſufferatis cum animi patientia modicum quid commonitionis, conferentis per gratiam Dei, quæ numquam * *vacua eſt ad animæ veſtræ ſalutem & meæ liberationem. Anguſtiæ mihi ſunt undique: tribulatio enim & anguſtia invenerunt me, inter duo graviſſima & timenda conſtitutum. Et inter duo conſtituta graviſſima, timendum ſilentium, loquor, & commonitionem. Si autem ſiluero, mors mihi eſt, nec effugiam manus Domini dicentis: (a) Si non annuntiaveris delinquenti peccatum ſuum, & moriatur in peccato ſuo, ſanguinem ejus de manu tua requiram. Si commonuero, timeo, ne non effugiam domini mei (quod abſit) indignationem: ne accidat mihi, quod ſapiens ille dixit: Cum is, qui non placet, ad intercedendum vel commovendum accedit vel mittit, verendum eſt, ne irati animus ad deteriora provocetur. Quid ergo faciam? loquar, an ſileam? Utrobique certe periculum. Veruntamen quoniam tutius (b) eſt incidere in hominis indignationem, quam in manus Dei viventis: confiſus de miſericordia Altiſſimi, in cujus manu ſunt corda Regum, & quo voluerit inclinabit ea (& utinam in partem meliorem) loquar ad dominum meum, quia ſemel cœpi. Multotiens enim bona parantur invitis, maxime cum eorum potius ſaluti conſulitur quam voluntati.*

* vacuata.

(a) Ezec. 3.

(b) Dan. 13.

IV. Admonitio de ſtatu Eccleſiæ. *In terra veſtra captiva tenetur filia Sion: Sponſa Regis magni oppreſſa a multis, afflicta ab his, qui a tempore longo oderunt eam, & a quibus potius honoranda eſſet quam affligenda, maxime a vobis. Habita igitur vobiſcum recordatione beneficiorum ſingulorum, quæ vobis contulit Deus in initio regni veſtri, in medio, & fere uſque modo: ſolvite eam, & permittite conregnare Sponſo ſuo, ut bene faciat vobis Deus, & incipiat ſtatim convaleſcere regnum veſtrum, & auferatur opprobrium de generatione veſtra, ſitque ſumma pax in diebus veſtris. Credite mihi dilectiſſime domine, sereniſſime Princeps, patiens enim retributor eſt Dominus, longanimis expectator, ſed ultor graviſſimus. Audite me, & benefacite: ſin autem, verendum eſt (quod abſit) ne accingatur gladio ſuo ſuper femur ſuum potentiſſimus, & veniat in manu valida cum militia multa liberare Sponſam ſuam non ſine grandi plaga de oppreſſione & ſervitute tribulantes. Si vero me audieritis, quoniam neceſſe habet Dominus in hoc inſtanti obſequium veſtrum experiri, tamquam ſtrenui militis ſui: benefaciet vobis Deus & addet gloriam gloriæ veſtræ in progeniem filiorum, & filiarum veſtrarum uſque in tempora longa. Alioquin, vereor (quod tibi Deus avertat) ne non deficiat gladius de domo veſtra, donec veniat, qui ulciſcatur de pla-*

PAGIUS *glicana Eccleſia ovaret. Exercebantur iſta, & ejuſmodi enormitates per quendam filium perditionis Randulfum Delbroc, cui Rex ad cuſtodiendum, imo ad deſtruendum commendaverat Archiepiſcopatum. Hic itaque accepta poteſtate aſſociatis ſibi nequioribus ſe circumquaque graſſabatur. Oderat enim Archiepiſcopum ex antiquo, ideo crudelitate non poterat ſatiari. Res autem & reditus Monachorum Cantuarienſium ſemper ſervavit illæſas, nullamque rerum ſuarum ſic ſubripuit poteſtatem. Factum eſt hoc, ut credi poteſt, nutu Dei & induſtria prudentis VViberti Prioris.* Pergit Gervaſius:

II. *Rex autem Henricus, quo facilius Domini Papæ, vel etiam Cantuarienſis Archiepiſcopi, ſi forte promulgaretur, declinaret ſententiam, coadunato exercitu copioſo ad debellandam VValliam profectus eſt. Illic vero valide reſiſtentibus, parum vel nihil profecit, multos tamen ex ſuis tam milites quam pedites perdidit, & reverſus eſt.* Porro eſt hic annus ſecundus exilii S. Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis. Idem narrat de hac expeditione Neubrigenſis lib. 2. cap. 18.

Expeditio ejus in VValliam infauſta.

III. Rogerius Hovedenus in parte poſteriori pag. 503. & ſeq. refert Epiſtolam a Divo Thoma Archiep. Cantuariæ ad Henricum II. Angliæ Regem ſcriptam, cujus initium: *Loqui de Deo, &c.*

plano ſuam & ſuorum injuriam, Altiſſimus. Sicut nec de domo Salomonis, a quo licet eum Deus elegiſſet, & contuliſſet ei tantam ſapientiam & pacem, ut diceretur ab omnibus; Hic eſt filius ſapientiæ, & pacis: & quoniam receſſit a via Dei, & ambulavit in iniquitate ſuper iniquitatem, ſcidit Deus regnum ſuum, & dedit illud ſervo ſuo; maxime quia non quæſivit ſubito poſt delictum placare Dominum. Sicut & David pater ſuus, qui ſtatim poſt offenſam humiliavit ſe Domino, emendavit culpam, petivit miſericordiam, & obtinuit veniam. Utinam & vos cum Dei gratia ſimiliter faciatis! Hæc vobis ad præſens ſcribo, cætera in ore latoris præſentium, viri religioſi & magnæ opinionis, fideliſ etiam (ut credimus) veſtri poſuimus. Quibus quæſo, ſi placet, fideliter credatis: potius tamen deſidera cum gratia veſtra benigno veſtro uti colloquio. Bene valeat ſemel & ſemper dominus meus. Iſta ad Regem, cum & eidem Nuntio has auditu dignas dedit litteras ad Epiſcopum Herefordiæ iſtis verbis:

V. *Thomas Dei gratia Cantuarienſis Eccleſiæ miniſter humilis venerabili fratri Roberto eodem gratia Herefordenſi Epiſcopo ſalutem, & per omnia benefacere.*

Ad Ep. Hereford. S. Thomas. *Si litteræ noſtræ fraternitatis tuæ excitavere ſollicitudinem: utinam non affectu deſidem reperiſſem, nec circa officii ſuſcepti debitum effectu minus vigilem. Elegi abjectus eſſe, anathema pro omnibus opprobrium hominum & abjectio plebis ne viderem mala Sanctorum, & diſſimularem injuriam gentis noſtræ: expectans ſi quis forte ex omnibus vobis zelans legem Dei, & Eccleſiæ libertatem affectans, exiret poſt me, & veniret, ut non daremus cornua peccatoribus. Et ecce tu, quem credebam mihi a Domino datum eſſe, ut mecum ædificares, evelleres, & plantares, propinas mihi ſtimulum in ruinam, ſolatium in deſperationem, prædicans humiliationem immo dejectionem, annuntians bonum, cum undique ſit turbatio in perniciem Eccleſiæ Dei & clericorum: & cum deberes animo vacillantis firmare conſtantiam, ſuſtinere mecum congreſſum ad defendendum patrimonium Crucifixi, ad reprimendos & expugnandos hoſtes Eccleſiæ, inſtillare auribus meis, inſpirare animo meo, ut obſecrarem inſtantius, arguerem arctius, increparem durius. Quod ſi me non audiret, exclamare certe debueras contra me: Exurge, quare obdormis? Exere gladium ſancti Petri, vindica ſanguinem ſervorum Chriſti, qui effuſus eſt; injurias Eccleſiæ, quæ in nobis & noſtris fiunt tota die.*

*Exciditne a memoria tua, quantis ſim injuriis afflictus, quibus contumeliis affectus, tam in perſona mea contra omnem auctoritatem, & contra omnem juris formam, iterum judicaretur Chriſtus ante tribunal Principis? Non revoco certe ad animum propriæ perſonæ injuriam, etſi Eccleſiæ. Attende diligentius, altius in corde tuo repone, quid ageretur ante exitum meum, quid in exitu, quid poſtea, quid etiam agatur ſingulis diebus in terra illa circa Eccleſiam Dei, & ejus miniſtros. Qua animi conſcientia iſta diſſimulare potes tu, de quo ſperabatur, quod eſſes redempturus Iſrael, liberaturus a ſervitute Eccleſiam? Et nunc quia tanto tempore tacuiſti, doleo ſuper te, fili mi primogenite. Timeo ne ſuccedat tibi, qui tollat primogenita tua, & auferat benedictionem primogeniti (quod abſit) a te. Verumtamen etſi hactenus * tacuiſti, reſume vires, fili chariſſime, clama, ne ceſſes, exalta vocem tuam contra eos, immitte eis timorem, incute contritionem, excute ſatisfactionem, ne ira Dei deſcendat ſuper eos, & tota gens pereat, vel (quod abſit) majores in gente. Ultio enim divina jam in januis eſt. Hæc tibi ſcribo non ad confuſionem tuam, ſed ad cautelam: ut fultus auctoritate Dei & noſtra de cætero valeas, & velis officii tui neceſſitate fortius & validius exercere.* VI.

* ſiluiſti

Hoc

PAGIUS Duæ Epiſtolæ a S. Thoma Cantuarienſi anno ſequenti ſcriptæ. &c. qua eum hortatur, ne Eccleſiam diu captivam teneat, *ut benefaciat*, inquit, *vobis Deus, & incipiat ſtatim convaleſcere regnum veſtrum, & auferatur opprobrium de generatione veſtra, ſiatque ſumma pax in diebus veſtris*, &c. Tum recitat aliam Epiſtolam ejuſdem Sancti ad Robertum Herefordienſem Epiſcopum, cujus initium: *Si litteræ noſtræ Fraternitatis*, &c. in qua inter alia ei ſignificat, ut officium ſuum fortius & validius exerceat. Extat utraque Epiſtola apud Baronium a num. III. ad VIII. quas dicit ſe ex Hovedeno exſcripſiſſe. Verum is utramque cum anno ſequenti connectit, ſubditque: *Eodem anno Henricus Rex Angliæ, poſt reditum de Gallia, tranſfretavit de Anglia in Normanniam, & Guillelmus Rex Scotorum ſecutus eſt eum.* Sed, ut mox dicemus, Guillelmus hoc tantum anno in Vigilia Nativitatis Domini in Regem elevatus eſt. Quare ex literæ anno ſequenti datæ, non vero currenti. Porro Hovedenus *Gallia* nomine Walliam intelligit, Gallia enim loco Galliæ ibi legitur.

IV. Epiſtola Arnulphi Epiſcop. Lexovienſis ad S. Thomam Cantuar. Extat Tom. II. Spicilegii Dacheriani pag. 485. Epiſtola Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi ad S. Thomam Cantuarienſem, quandiu exulabat in Galliis, in cujus fine cum aſſerat hoſtes Henricum II. Angliæ Regem ad concordiam impulſuros eſſe, eam ſub hujus anni finem ſcriptam exiſtimo. Hæc ejus verba: *Propoſuit primo cum Rege Francorum quibuſdam conditionibus convenire, ut ſuo & ipſius terrore convicto, facilius poſſit cætera complanare. Diſpoſuit etiam, ſicut ajunt, in pleriſque mitius agere, ut in pacem omnia diſſimulatio revocentur injuriis, & ipſe celeri reditu ad reprimendam Galenſium*

ge-

Hoc unum in ſumma te volo ſcire pro miſericordiam Dei: non extorquebitur a me Eccleſiæ confuſio. Præterea gratias tibi ago, quod vel nunc viſitaſti me, & ſolatio tuo confortaſti.

VII. *Quid plura? unum eſt, quod ſine multa animi mei amaritudine ſuſtinere non valeo. Fleo equidem ſuper dilectiſſimo domino noſtro Rege. Timor (a) enim & tremor venerunt ſuper me, & contexerunt me tenebræ, eo quod videam domino meo Regi tribulationem & anguſtiam imminere. Nec mirum. Commovit enim Eccleſiam Dei, & conturbavit eam, oſtendens Clero ſuo dura, & potans eum vino mœroris. Propterea dicit ei Dominus: (b) Ubi ſunt nunc ſapientes Conſiliarii tui, qui dederunt tibi conſilium inſipiens, qui dicebant, filius ſapientum tu es, filius Regum antiquorum, quorum conſuetudines obſervandæ in Anglia: quas qui non obſervaverit, non eſt amicus Cæſaris, hoſtis eſt coronæ, reus judicio? Sed certe quod magis eſt, amicus eſt Crucis Chriſti: quoniam væ hic qui condunt leges iniquas, & ſcribentes ſcripſerunt injuſtitias, ut opprimerent pauperes in judicio, & vim facerent cauſæ humilium populi mei; ut eſſent Eccleſia & viduæ præda eorum, & clericorum, aliorumque diriperent bona. Qui facient in die viſitationis & calamitatis de longe venientis? ad cujus confugient auxilium, & ubi derelinquent glorias ſuas, ne incurvantur ſub judicio, & cadunt cum interfectis? Ubi ſunt nunc ſapientes ejus? procedant, annuntient ei, & indicent, quid cogitaverit Dominus exercituum ſuper Angliam. Stulti facti ſunt (c) ſapientes ejus, & emarcuerunt Principes ejus, deceperunt Angliam angulum populorum. Dominus immiſcuit in medio ejus ſpiritum vertiginis. Errare fecerunt Angliam in opere ſuo, ſicut errat ebrius vomens, tremens, & non erit Angliæ opus, quod faciet caput aut caudam, quia comederunt (d) Jacob, & locum ejus deſolaverunt, & dixerunt, hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei, exprobrando ſacerdotibus, & eorum principibus dicentes: quo confugietis e manibus noſtris? aut in quo eſt vobis fiducia? Quare receſſiſtis, & obſtitiſtis præceptis meis? O quam inanes cogitationes iſtæ, quam peſſimæ operationes in conſpectu Domini! Videt quidem quoniam vana ſunt. Ipſe enim irridebit ſic cogitantem, ſic operantem, proſpiciens, quod prope veniat dies ejus, & jam in januis ſit, & dicet: (e) Ecce homines qui non poſuerunt Deum adjutorem ſuum, ſed ſperaverunt in multitudine divitiarum ſuarum, & prævaluerunt in vanitate ſua. Sed fruſtra hæc faciunt. Non relinquet Dominus Eccleſiam ſuam, Clerum ſuum ſine defenſore, ſine ultione graviſſima. Fundata eſt enim ſupra firmam petram: petra autem ipſe eſt Chriſtus, qui eam proprio ſanguine ſuo fundavit. Certe ſi non iſta emendaverint, non ferent ea impune, quoniam conculcaverunt ſancta Sanctorum, domum Dei, ſacerdotes ejus injuriis afficiendo, verbiſque probroſis. Hi ſunt quibus Dominus ipſe ait: (f) Dixi dii eſtis & filii excelſi omnes. Et alibi: (g) Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: & qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Revertantur ad cor, ubi ejiciant mala iſta a ſe, agant pœnitentiam cum ſumma humilitate. Alioquin verendum eſt, ne Dominus noſter cito (quod abſit) veniat, adducens ſuper eos & terram eorum grandem tribulationem, & ultionem retributionis graviſſimam. Ecce veniet Dominus acſter, & non tardabit, & ipſe ſalvabit nos. Ipſe nunquam derelinquit ſperantes in ſe. Propheta enim dicit: (h) Spera in Domino, & fac bonitatem, & paſceris in divitiis ejus. Et alibi: (i) Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum, citoque liberaberis a laqueo venantium, & a verbo aſpero. Et ut cætera omnia debito fine concludam, quoniam oſtendit nobis Dominus, quæ & quanta oporteat nos pati pro nomine ſuo, & pro defenſione ſuæ Eccleſiæ: neceſſe habemus, ut ores tu, & tota Eccleſia tibi commiſſa inſtanter pro nobis: ut quod noſtris meritis non valemus,*

(a) Pſal. 54. (b) Iſa. 19. (c) Ibid. (d) Pſ. 78. (e) Pſ. 51. (f) Pſ. 81. (g) Luc. 10. (h) Pſ. 36. (i) Pſ. 36.

Ad futurum martyrium præparatio.

PAGIUS *revertatur audaciam, priuſquam cum eis Scoti, Britoneſque conveniant.* Paulo antea dixerat Aernulphus: *Conſolamini, quia de adventu ejus ad partes iſtas* (ad Normanniam ſcilicet) *plurima nobis commoditas incipit apparere, quia præſens efficacius ab his, qui vos diligunt, poterit eorum auctoritati cedere, adquieſcere conſilio, precibus inclinari.* Henricus autem Rex hoc anno expeditionem in Walliam ſuſcepit, uti mox oſtendimus, & anno ſequenti ſub initium Quadrageſimæ in Normanniam perrexit.

V. Agit in ea de pace cum Henrico Rege.

In ea Epiſtola, prolixa & amoris pleno, laudata Sancti Præſulis conſtantia, qua cauſam Eccleſiæ tuebatur, admonet ne cum de pace agetur, minutiis inſiſtat, neve ſubtiliter & anxie ſingula diſcutiat. In ea inter alia plura hæc habet: *Adverſus eum vobis agendum eſt, cujus aſtutiam cæteri, vicini potentiam, ſeveritatem ſubditi reformidant; quem adeo crebri ſucceſſus & fortuna fecit gratia delicatum, ut quidquid non obſequitur, ducat injuriam: quem quanto moveri facilius, tanto ſit difficilius mitigari; apud quem temeritatem non ſovet impunitas, ſed in delatam delictis irrogat ultionem. Verum humilitati & patientiæ præparat, ſi quandoque tractabilem; viribus non ſuſtinet expugnari, ſed plane quidquid fecerit, de voluntate videatur, non de impotentia provenisse.* Multis interpoſitis ſubdit: *Si quid vobis ſerenitatis cœperit apparere, occaſionem veſtra ſapientia non repellat, ſed oblatam pleno colligatis amplexu. Super quo ſi quid tractandum*

mus, tua & ſanctorum virorum interceſſione, qui in ditione tua ſunt, ſuſtinere valeamus, & ob id gratiam ſempiternam conſequi mereamur. Vale & confortare. Valeat tota Anglicana Eccleſia, & confortetur in Domino; ut & nos bene valeamus. Hæc ſanctus Thomas e Galliis, ubi erat, in Angliam. At quid inter hæc Rex ipſe Anglorum?

VIII. Legati Regis Anglor. quid petant a Papa.

Antequam vero Alexander e Galliis recedens Romam verſus pararet iter (quod contigit hoc anno, Paſchali tempore) Legati Regis Angliæ ad Alexandrum Papam venere. Quidnam autem attulerint, ex Alano in Quadripartita ſic accipe: Diſcurrebant interim hinc inde, & etiam a domino Papa mittebantur Nuntii ad pacis reformationem. Tandem vero placuit utrobique dominum Papam, & Regem ſtatuto die & loco ad invicem convenire, ut per mutuum eorum colloquium via pacis poſſet facilius inveniri. Rex ait ad id ſe venturum, ſed in Archiepiſcopi abſentia, quia eo præſente, demandat nec domini Papæ faciem ſe viſurum. Domino Papæ Archiepiſcopus ſignificat nulla ratione Regis uti colloquio ſine ſua præſentia, cui mores noti illius fuiſſent. *Citius enim*, ait, *poterit Apoſtolica circumveniri religio ex varietate verborum Regis, ſi non adeſſet ſedulus interpres, qui regiæ mentis propoſitum ex ipſius animi poſſit latebris elicere.* Hæc ad Papam Thomas. *Quo accepto* (pergit Alanus) *moderata reſponſiona Regi renuntiat dominus Papa, hoc inauditum a ſæculo, Romanam Eccleſiam ad alicujus Principis nutum, quemquam a ſuo* conductu rejicere, maxime pro juſtitia laborantem. Sed & id privilegii & auctoritatis deſuper eſſe indultum Apoſtolicæ Sedi, ut exulibus & oppreſſis ſubveniat, etiam contra Principum iras, & violentos impetus malignorum. Indignantes ergo Nuntii receſſerunt, hæc Regi nuntiaturi. Dominus vero Papa Romam reverſurus iter ingreditur.* Hæc Alanus. Sed jam Alexandri Papæ redeuntis veſtigia affectemur.

* f. conſpectu.

IX. Romani revocant Alex. Pap. in Urb.

Urgebant Romani Alexandri Papæ adventum poſt obitum Octaviani nullo pacto recepturi Guidonem, quem Imperator in locum ipſius ſubrogarat. Pergebant frequentioribus litteris id ipſum petere, & quodammodo etiam violenter exigere, minitantes, niſi hoc anno Romam rediret ante feſtum diem S. Michaelis Archangeli excepturos ſe fore Guidonem. Sed accipe iſta ex litteris Joannis Sareſberienſis ad S. Thomam tunc datis, quibus & alia ſcitu digna ſignificantur; ait enim poſt multa (a): *Et ſi quid de domino Papa vobis innotuit poſtquam reverſurus Romam venit ad montem Peſſulanum. Deſidero autem de eo audire proſpera, eo magis, quo illi ex magna parte inter quos moror vaticinantur adverſa. Dicunt enim, quod Piſani & Genuenſes, & etiam Arelatenſes mare ingreſſi ſunt ex mandato Teutonici tyranni, ut ei tendant inſidias: & piratiam exercent, ut ſine manuductione eorum nulli omnino liceat navigare in illo mari.*

(a) Cod. Vat. l. 1. ep. 35.

Chriſtianus malus deſignatur Archiep. Mogunt.

Adjiciunt etiam, quod in Eccleſiam Moguntinam idem tyrannus *velit intrudere illum non Chriſtianum* (hoc namque illi proprium nomen erat) *ſed Antichriſtum appoſitum ſuum, qui Reginaldo ſucceſſit in officio Cancellariæ, & perſecutione Eccleſiæ, & colliſione & ſtrage gentium, & everſione civitatum. Dicitur enim hoc promeruiſſe in eo, quod Tuſculanum Teutonicis ſubdidit & Campaniam ut Romanis nihil relictum ſit, nec in agris, nec in olivetis, aut vineis extra mœnia Urbis. Unde, ajunt, incluſus populus, & quaſi affectus inedia obtinuit multis precibus & pecunia data inducias uſque ad feſtum S. Michaelis: tunc niſi dominus Papa interim venerit & ſubvenerit recepturi Guidonem Cremenſem, & in verba Teutonicorum juraturi. Et ne quid ſubtraham, aſſerunt neſcio quas propheriſſas Teutonicas vaticinatas eſſe, unde furor Teutonicorum poteſt amplius inflammari, & unde ſchiſmatici animantur. Sed profecto potens eſt Deus conterere ſuperbiam Moab, valdeque adverſus* (b) *Do-*

(b) Jer. 48.

PAGIUS

dum inciderit, nolite ſingulos articulos nimia ſubtilitate diſcutere; quia ſubtilitas contentionem parit, contentio vero ſopitos odiorum ignes quaſi quibuſdam flatibus excitat, & accendit. Non erit vobis ad ſingularia decurrendum, ſed quaſi generalibus ſtudioſius inhærete, quia ſalva res eſt, niſi pactione ſpecialiter expreſſa perimant libertatem. Si enim nos fidei profitemur, & reverentiæ, & obſequii debitores, ſi bona & perſonas noſtras honori & utilitatibus ejus offerimus impendendas, ſed Regias dignitates, & antiquas conſuetudines, in quibus legi Dei non obviant, promittimus obſervare, non lædit, quia in his omnibus contra debitum nullatenus obligamur. Eadem etiam Epiſt. eſt ordine LXXXV. libri I. Epiſtolarum divi Thomæ.

VI. *Obiit memoria pia Malcolmus Rex Scotiæ* (hujus nominis IV.) *apud Gedewoth. V. Idus Decembris, quod evenit V. feria, anno ætatis ſuæ XXV. regnique ejus anno XII. & dimidio, &c. Cui ſucceſſit VVillelmus frater ejus, in Vigilia Natalis Domini more Regio elevatus in Regem*, inquit Annaliſta Mailroſenſis ad hunc annum. *Guillelmus nuptiarum bono, cui frater pia, ſanctaque prapoſuit virginitatis optimum: multo quidem tempore uti, vel ad ſobolem vel pro remedio incontinentiæ diſtulit. Tandem vero ſalubrioris inſtinctu conſilii de Tranſmarinis cujuſdam Primarii filiam duxit uxorem, & de cætero non ſolum vixit correctius, verum etiam regnavit felicius*, inquit Neubrigenſis lib. 2. cap. 23.

Malcolmo IV. Scotiæ Regi ſuccedit VVillelmus frater.

VII. Ad nom. IX. & ſeq. Poſtquam Arnoldus Archiepiſcopus Moguntinus a ſuis Moguntinis tru-

Dominum ſuperbientes, & arrogantia ejus major eſt quam fortitudo. Unde in tanto rerum turbine nihil ſalubrius arbitror, quam ut confugiamus ad clementiam Chriſti, qui etſi iterum crucifigitur, non occiditur; ſed crucifixores ſuos in ultionem columba faciet acerbius crucifigi, & jam crucifigit pro parte convocans adverſus eos peſtem & gladium, &c. Sed audiendæ ſunt litteræ Ottonis Cardinalis, ad ipſum S. Thomam de his iſta ſcribentis hoc eodem tempore profectionis Papæ Alexandri Italiam verſus. Sic ſe
(a) lib. 1. ep. 51. habent: (a)

X. Laus Januenſium. *Significamus vobis, dominum Papam, Curiam totam, & nos bene per Dei gratiam valere. Litteræ nuper venerunt ad Curiam de Janua. Dicunt, quia Guido Cremenſis Piſis receptus eſt, Archiepiſcopus receſſit, Clerus aufugit, populus totus ipſum Guidonem contemnit. Dominus Papa mandaverat Januæ pro galeis. Et quidem Januenſes ipſi fideles, & devoti ſunt domino Papæ & Curiæ: ſed quia putant, & timent Imperatorem cum Piſanis pro receptione Guidonis Cremenſis magnas conventiones & promiſſiones feciſſe: dubitant adhuc. Unde (quod vobis ſolis confitemur) hoc ex litteris perpendimus, quod ſi civitates Longobardiæ confœderatæ fuerint contra Imperatorem, & galeas, & alia obſequia exhibebunt: ſin autem, ſubſiſtere videntur. Confœderationem autem, ſi futura eſt, in proximo audiemus.*

Electus Moguntinus (Conradus erat iſte, ut dictum eſt, ſed adverſus Imperatori, licet affinis ejus) *qui nuper receſſit a domino Papa & a Curia, Nuntium Guidonis ad ſe venientem de terra ſua ejecit, & comminatus eſt ei, quod*
ſi ipſe, vel alius Nuntius ex parte ſchiſ- Epiſcopi Germ. ad Alex. Pap. veniunt.
maticorum ad ſe ulterius perveniret: oculos ſibi erui faceret. Nomen domini Papæ manifeſte prædicat. Hoc novit Imperator, & multum dolet. Et quia certum habetur in terra, quod prædictus Moguntinus ad pedes domini Papæ acceſſerit; eidem Moguntino concordant per omnia Trevirenſis, Saltzburgenſis, & fere reliqui Principes omnes, ſicut dicunt tam ſæculares, quam Eccleſiaſtici, excepto Imperatore & Colonienſi, & Duce Saxoniæ. Magdeburgenſis nuper rediit de Hieroſolyma; & captus a Sarracenis vovit, quod ſi liberaretur, domino Papæ manifeſte adhæreret, & ita manifeſte facit. Hucuſque litteræ Ottonis Cardinalis ad ſanctum Thomam. Quod autem ad electum Moguntinum pertinet Conradum, cum adverſaretur Imperatori ſchiſmatis cauſa, & adhæreret Alexandro; qui ſubſtitutus eſt ab eo, idem qui ſuperius, nomine Chriſtianus Cancellarius, non eſt receptus vivente Conrado; ſicque ſchiſma in ea Eccleſia conflatum eſt, quod annis decem & octo, ut tradit alius Conradus Epiſcopus, qui ſcripſit Chronicon Moguntinum, duravit, qui & deplorat cladem ejus Eccleſiæ.

Ut ad Alexandrum redeamus, itinerarium ejus deſcribitur in actis vitæ ipſius XI.
apud citatum ſæpe codicem Vaticanum

PAGIUS Fridericus Imp. Pontifices in Italia perſequitur. trucidatus fuit, *Chriſtianus Cancellarius* (inquit Joannes de Ceccano in Chron. loquens de Chriſtiano Comite e Buche Cancellario Imperatoris, qui anno ſuperiori in Archiepiſcopatum Moguntinum intruſus fuerat) *& Comes Gotbeolinus ceperunt Maritimam & Campaniam præter Anagniam, quam devaſtaverunt, & incenderunt, Ciſternam & Caſtrum, & fecerunt jurare totam terram ad fidelitatem Paſchalis & Imperatoris, & ſic redierunt in Tuſciam. Poſt reverſionem illorum Comes Gilibertus & Richardus de Gaja venerunt cum exercitu Regis Siciliæ, & intraverunt in Campaniam, & Verulani ſe reddiderunt. Poſtea poſſederunt* (ideſt, juxta hujus Auctoris loquendi modum, obſidione cinxerunt) *cum Romanis Alatrum, Ciccanum & Arenarium* (hæc oppida Antipapæ partes tuebantur, & Siculi ab Alexandro III. ſtabant), *& non potuerunt illum capere. Et ſic intraverunt in vallem Sancti Laurentii, & incenderunt caſtrum Sancti Stephani & Priſſei, & unuſquiſque poſtea rediit ad propria. Hoc autem Ripa Turriſe & caſtrum Sancti Laurentii, & inſula cremata ſunt, & Alexander Papa reverſus eſt Romam.*

VIII. Alexander III. in Siciliam venit. Sed non tantum Joannes de Ceccano narrat, Italos a Germanis afflictos; verum etiam Acerbus Morena fuſe agit de deprædationibus ab illis factis, quæ Longobardorum animos in eos accenderunt. Triſtanus Chalcus in Chron. aſſerit, Marchoaldum Mediolanenſium Præfectum eos tributis oneraſſe, & variis modis vexaſſe. Quare cum Itali a Frederico Imp. abhorrerent, Alexander Papa cum *Oberto* Archiepiſcopo Mediolanenſi navem conſcendit, & relicta Gallia in Siciliam venit, quarto receſſus ſui in Franciam anno jam provecto. Hinc Auctor Anonymus Vitæ Sancti Galdini Archiepiſcopi Mediolanenſis in Actis SS. Bollandianis ad diem XVIII. menſis Aprilis ait: *Exilium igitur beatus Galdinus & labores non modicos ſuo cum Pontifice* (nempe Oberto), *præfatoque Papa* (Alexandro III.) *ac aliis quibuſdam pariter perpeſſus, cum per quadriennium circiter in Gallicana exulaſſent Eccleſia, demum navigio Panormum, poſtea Beneventum pervenerunt. Non autem multum poſt temporis a præfato ſummo Pontifice Romam evocatus, ibi ſuis ſuffragantibus meritis, ſanctæ Sabinæ Cardinalis Presbyter ordinatur.*

Ad num. XI. & ſeqq. In Codice Vaticano a IX. Romam redit.
Baronio laudato legitur: *Celebrato Paſcha exivit Senonis* (nempe Alexander III.) *& tranſiens per Pariſios & Bituriges & Anicium, poſt feſtum Apoſtolorum ad Montempeſſulanum incolumis per Dei gratiam remeavit.* Addit Auctor iſte Anonymus Alexandrum III. ibi manſiſſe uſque ad Octavam Aſſumptionis. Hocitaque anno tertium Alexander III. Pariſios venit, quam in rem extat ejus Reſcriptum datum *Pariſiis per manum Hermanni S. Romanæ Eccleſiæ Subdiaconi & Notarii XII. Kal. Maii*

ad

Iter. Alex. Papæ Romam verſus. his verbis: *Celebrato itaque Paſcha exivit Senonis, & tranſiens per Pariſios & Biturigas, & Arvernum, poſt feſtum Apoſtolorum, ad montem Peſſulanum incolumis per Dei gratiam remeavit.* Ubi manſit uſque ad octavam Aſſumptionis, poſtea navigavit. De ſancto vero Thoma eum comitante Alanus in Quadripartita hæc ait: *Dominus vero Papa Romam reverſurus iter ingreditur, quem proſequebatur Thomas Archiepiſcopus uſque Bituricum, ubi accepta licentia, & benedictione, regreditur Pontiniacum, amplius faciem domini Papæ in carne iſta non viſurus.* Pergunt Acta: *Paratis ergo navibus, & aliis quæ ad navigandum neceſſaria videbantur, infra octavam Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis una cum fratribus ſuis mare intravit, & immenſam pelagi vaſtitatem non ſine multo diſcrimine tranſcendens, ad civitatem Meſſanam proſperis ventis applicuit. Quod poſtquam in auribus recolendæ memoriæ VVillelmi Chriſtianiſſimi Regis Siciliæ apud Panormum inſonuit: eumdem Pontificem tanquam patrem & dominum ſuum, a quo patrimonium Siciliæ, & totam aliam terram ſuam tenere dignoſcitur, digne cum honore tractare, & magnifica ipſi præſentare ſtuduit. Ad vehendum quoque ipſius venerandam perſonam, galeam unam rubeam; pro Epiſcopis autem & Cardinalibus quatuor juſſit ſtudioſiſſime præparari. Remigium quoque Archiepiſcopum . . . . & alios magnates cum ipſo Pontifice deſtinavit, qui eum glorioſe conducerent, ſplendide aſſociarent, atque ad Romanam Urbem glorioſe deferrent.*

XII. *Alexand. Pap. venit Rom.* *Movit ergo a Meſſana beatus Alexander Papa in menſe Novembris, & tranſiens Salernum & Cajetam, per fauces Tiberis ſuffragantibus beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli meritis, ingreſſus eſt Oſtiam, ubi ea nocte, auctore Domino, cum fratribus ſuis incolumis remanſit. Mane autem facto, Senatores cum nobilibus & magna Cleri & populi multitudo ex Urbe honorifice occurrerunt illi, exhibentes ei tamquam animarum ſuarum Paſtori, obedientiam debitam, & conſuetam reverentiam: & exinde eum cum ramis olivarum uſque ad portam Lateranenſem cum omni gaudio & lætitia conduxerunt. Ubi totus Urbis Clerus de more ſolemniter indutus, ejuſdem Pontificis tam diu deſideratum præſtolabatur adventum. Ibi & convenerant Judæi, de more Legem ſuam deferentes in brachiis, & concurrerunt Signiferi cum bandis, Scriniarii, Judices cum Advocatis, & non modica ejuſdem populi multitudo. Quid plura? Inchoata proceſſione, undique alternis vocibus cum tanta gloria & exultatione deductus eſt ad Patriarchium ſancti Salvatoris in Lateranenſe palatium, cum quanta nullus Romanus Pontifex a longis retro temporibus recolitur fuiſſe receptus. Acta ſunt hæc omnia anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo ſexageſimoquinto, Indictione tertiadecima, undecimo Kal. Decembris, Pontificatus vero ipſius anno ſexto.* Hactenus ex Alexandri vitæ Actis de reditu ipſius Pontificis ex Gallia in Urbem.

Quæ autem in his deſiderari videntur, ex auctoribus temporis hujus ſupplenda erunt, atque primum ex (*a*) Neubrigenſi; qui ex eo tempore, quo in civitate montis Peſſulani morabatur Alexander, navigandi opportunitatem expectans, Imperatorem nihil non tentaſſe ſcribit, ut redeuntem in Italiam caperet Alexandrum ait enim: *Imperator vero non quieſcens, ſecretis (ut dicitur) litteris & promiſſis ampliſſimis apud VVillelmum ejuſdem urbis dominum agere ſtuduit, ut proderet hoſpitem. At vir memorabilis integræ fidei inventus eſt, & inſignem hoſpitem decentiſſime honoravit. Cumque Cardinales multitudine virorum fortium, qui Hieroſolymam properabant, dromunem Hoſpitalis Hieroſolymitani ingreſſi, dominum Papam mox ſecuturum jactis in alto maris anchoris expectarent: contigit dromonem a prætereunte claſſe piratica infeſtari. Advehebatur Pontifex ex trireme ingreſſurus dromonem: ſed conſpectis circa dromonem piratis, mox remis retortis in Magalonenſem ſe portum recepit. At ii qui erant in dromone, tam viriliter reſtitere piratis, ut confuſos nec illæſos abige-*

XIII. *(a) Neubr. l. 2. c. 17.* *Imp. ſtudium capiendi Alex. Pap.*

PAGIUS *ad Clementem Decanum & univerſum Capitulum Pariſienſe*, cujus meminit Bulæus Tom. II. Hiſt. Univerſit. Pariſienſis pag. 334. Inde Monſpelium petiit, ubi adhuc agebat *XIV. Kal. Septemb.* ut oſtendit Epiſtola eo die ab eo data ad Willelmum Carnotenſem Electum, recitata Tom. X. Concil. pag. 1347. Tandem mari Romam profectus eſt, quo ubi pervenit, felicem ſuum adventum Henrico Archiep. Remenſi, & ſuffraganeis ejus per literas ſignificavit, Tom. X. Concil. pag. 1370. relatas: *Quia vos proſperitatibus Eccleſiæ*, inquit, *congaudere, & plurimum congratulari cognoſcimus, præſentium ſignificatione, Fraternitas veſtra cognoſcat, quod nos diverſa maris pericula, & graves hoſtium & iniquorum incurſus divina potentia & Apoſtolorum meritis evadentes, tandem ad portum ſalutis pervenimus, & a Senatoribus, populoque Rom. devotiſſime invitati nono Kal. Decemb. urbem intravimus in omni pace & tranquillitate ſuſcepti, & illam nobis & fratribus noſtris reverentiam, honorem & devotionem prædicti Senatores, Nobiles civitatis, Clerus, populuſque Rom. exhibuerunt, qua nulla major alicui anteceſſorum noſtrorum, ſicut omnia ora teſtantur, aliquando exhibita fuiſſe probatur.*

X. *Nativitas Philippi Auguſti Franciæ Regis.* *Anno ab Incarnat. Dom. MCLXV. Ludovico Regi* (Franciæ hujus nominis ſeptimo) *natus filius, Philippus nomine XI. Kal. Septemb.* inquit Continuator Chronici Sancti Petri Vivi, cui vetus Francorum Hiſtorici ſuffragantur. Continuator Aimoini lib. 5. qui in nativitate hujus filii

gerent. Itaque dominum Papam non ulterius cum periculo expectandum conſentes: curſu proſpera fines regni Siculi attigerunt. Idem vero Pontifex poſt dies aliquot in alia navi mari ſe credidit; & ſecundis in Apuliam flatibus nulla prorſus abſiſtente tranſivit. Suſceptuſque reverenter a Rege Siculo, & quotquot ejus erant ditioni ſubjecti, &c.

XIV. Piſani male ſerviunt Imp. contra Alex. Romualdus autem Salernitanus Archiepiſcopus, qui Salernum appellentem ipſum Alexandrum excepit, ita relegit ipſius Papæ navigationem ex Galliis Romam: *Alexander Papa Magalonem venit, & præparata quadam magna navi, quæ erat Hoſpitalis*, nempe Hoſpitalariorum militum, *cum eam pene omnes Cardinales intraſſent, & Papa cum paucis Cardinalibus in galea Narbonenſium eamdem navim aſcenſurus veniret: galeæ Piſanorum Imperatori ſervientium, quibus illi paraverant inſidias, repente apparuerunt: quibus viſis, Papa cum galea ſua feſtinans Magalonem rediit. Galeæ autem Piſanorum navim, in qua erant Cardinales, circumdederunt, & non invento ibi Apoſtolico, eam in pace liberam abire permiſerunt. Quæ vento flante ſecundo, primo Panormum, deinde Meſſanam applicuit. Non multo poſt Alexander Papa cum Cardinalibus, qui remanſerant, & Moguntino Archiepiſcopo quamdam minorem navim intravit, & alto ſe committens pelago, licet multis exagitatus procellis, ſalvus tamen cum omnibus Meſſanam Domino ducente pervenit. Quo cognito Rex VVillelmus, qui tunc erat Panormi, Nuntios ſuos cum muneribus ad Papam tranſmiſit, & eum cum quinque galeis uſque Romam conduci præcepit. Qui Salernum veniens, a Romualdo Salernitano Archiepiſcopo & toto populo civitatis cum debita eſt reverentia & honore ſuſceptus: qui poſtmodum cum eiſdem galeis uſque ad Tiberim, & per Tiberim uſque ad S. Paulum cum omnibus Cardinalibus venit. Tunc Clerus Romanus & populus obviantes, ipſum cum magno honore & gloria uſque ad Lateranum unanimiter adduxerunt.*

XV. Longobardi contra Imp. pro Alexand. perſtant. *Dum autem in Urbe hæc agerentur, & dominus Alexander Papa in B. Petri Cathedra, tanquam Chriſti Vicarius reſideret: Guido Cremenſis & ejus complices valde ſunt commoti atque confuſi; quoniam timor & tremor apprehenderunt eos. Catholici vero licet a Friderico Imperatore multas tribulationes toleraverint pro juſtitia: lætabantur tamen de proſperis Eccleſiæ ſucceſſibus ex nimia confuſione ſchiſmaticorum. Lombardorum quoque ſocietas contra Eccleſiæ adverſarios & libertatis ſuæ impugnatores intrepida perſiſtebat, diſponens univerſa, quæ ad retentionem ſui utiliora eſſe proſpiciebat & ut Imperatoris calliditates & machinamenta, quæ in Lombardorum confuſionem juraverat, deſtruere poſſint, operam & ſtudium pro viribus impendebant. Unde factum eſt, quod Veroneaſes & Paduani tamquam viri belliooſi, & libertatis propriæ amatores, ut Imperatoris adventum per paucos ſuos penitus deſturbarent, & ut in poſterum ſibi conſulerent, Appendicis arcem in manu forti aggreſſi ſunt, & viriliter expugnarunt, & eam funditus deſtruxerunt.* Hactenus acta de his ibi, quæ ſpectant ad præſentem annum: reliqua ſuis locis.

Dum adventu veri Pontificis Roma triumphat, in Imperatorem perſecutorem paſſim jaciuntur maledictiones a populo, a Curialibus dicteria in eumdem (ut fieri ſolet) multiplicantur. Quam ob cauſam ab eodem Imperatore iſta tunc ſunt ſcripta turbato ſtomacho, ſed ſtylo melle linito, etſi felle mixto ad S. R. E. Cardinales.

XVI. Frid. Imper. ad Card. Catholic. epiſt. *Fridericus Dei gratia Romanus Imper. ſemper Auguſtus clericis Romanæ Eccleſ. cum Lazaro quondam paupere æternam habere requiem.*

Loquar (a) ad dominos meos, quamvis ſim pulvis & cinis, &c. Ut (b) jumentum factus ſum apud vos; tamen (c) homines & jumenta ſalvabit Deus. Multiplicavit Deus miſericordiam ſuam ſuper vos, qui congregavit vos a quatuor ventis cœli, ut recumbatis cum Abraham in ſinu patris ſui. Fidelis ille cum tota domo Ægypti (Moyſen dico) qui de veſtra vos Ægypto extraxit, ut evitaretis ollas carnium, & ut poſſetis clamare in deſerto: (d) Manhu. Quid eſt hoc? a regione deſerti manna venit ad viatores: cum & jure dicitis: Quid eſt hoc? Quid, inquam, eſt, quod famem expellit, & deſiderium fotiat, & ſatianda accendit? rapuit etiam vos manus illa inexhauſtæ clementiæ, & fecit vos lucem de luto, & in diademate (e) Salom. quo coronavit eum mater ſua, vos coronavit, fecit vos aurum de luto. Sed

(a) Gen. 17.
(b) Pſal. 72.
(c) Pſal. 35.
(d) Exod. 16.
(e) Cant. 3.

PAGIUS filii Philippi Auguſti appellati Hiſtoriam ſuam abſolvit, ait eum natum *anno Incarnat. Dominica MCLXV. Sabbato in octavo Aſſumptionis B. Mariæ Virginis, nocte dum matutina Synaxis celebraretur.* Vides hunc Hiſtoricum ideo die uno ab illo Chronographo differre, quia puer nocte inter diem XXI. & XXII. interjecta in lucem prodiit, qui loquendi modus non obſervatus erroris cauſa non ſemel fuit.

XI. *Moritur S. Eliſabetha Schonaugienſis.* *Sancta Eliſabetha* Abbatiſſa Sanctimonialium in Schonaugia, Ordinis Sancti Benedicti in Diœceſi Trevirenſi, ſoror Egberti Schonaugienſis Abbatis ſcriptis clari, die XVIII. menſis Junii mortua eſt, uti narrat Trithemius in Chron. Hirſaug. Hæc ſancta Virgo cum eſſet annorum ætatis trium atque viginti cœpit revelationes & viſiones multas habere, quas poſtea *Egbertus* frater ornatiore ſtylo, in eam formam, qua

* al. aurei ficle *Sed neſcio, quo pacto aurum in lutum redit, & in ferri utilitatem * aurei ſæculi moneta degenerat. Levaſtis corpora veſtra in montes, ſed mentes in convallibus remanſerunt. Unde ergo veniet auxilium vobis? Sperabamus enim, quod in cacuminibus montium pennas tenderetis, quæ veherent * nos ad dexteram Dei Patris.* * al. vos *Seduxit nos opinio lubrica, & quod valde gemimus, alarum nudatu remige, in plumbi modum gravitas corporis vos pefſumdat.*

XVII. Quæ jactata in ſchiſmaticos.
Putabatis, quod Deus eſſet tantum Romanorum; ſed & valles Theutonicorum frumento abundant. Suſcipite montes pacem populo, ut linguæ ſpicula abſcindatis. Non ſolum in Imperium, ſed & in Deum cultus juſtitiæ, teſte (a) Propheta, ſilentium. (a) Iſ. 32. *Super nubes volates aquilæ, & tandem ad noſtrum cadaver carpendum veſtra roſtra depoſitis. Abſtinetis vos a carnibus pecudum, & carnes Imperiales ſine ſale voratis; vere cultus juſtitiæ ſilentium. Quod nondum eſt, finxit; & nondum venit in linguam, jam penes vos conſtat eſſe patratum, ait enim: Quis hic Papa ſchiſmaticus injuſtus: hæc Imperatrix prægnans; ſed non de ſemine Imperiali: hic Archiepiſcopus ter in die carnibus vomerem confundit: hic Epiſcopus ructa * fœtenti aera fœdat:* * al. frequente *hic Abbas exhaurit ſtatellam uſque ad vomitum. Vacatis otio ideirco tolia eructatis. Nam detractio in cameris concipitur, & in Curia evomitur. Non eſt Curia cœlum, non eſt Curia paradiſus, ſed adhuc eſt Curia inter flumina Babylonis. Veſtrum oſtium omnibus patet, tam quis per illud ingreditur; non palpatur, ſed cæditur; non curatur, ſed mactatur; non juſtificatur, ſed damnatur. Et (ut breviter dicam) nihil ſine crimine apud vos, ſed cum venerit (b) Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ,* (b) Luc. 9. *quæſo dicite. Ubi ſedebitis? hic & ibi?*

XVIII.
Clementes medici non orationibus ægros curant, ſed eorum vulnera ſuſcipere ſtudeat, at cum eis pariter & ægrotent. Nos non poteramus aſcendere ad veſtra licita; ſed vos veſtra pietate commoti ad noſtra illicita deſcendiſtis, & facti eſtis hujuſmodi. Quid prodeſt in deſertum exire, & in deſerto Ægyptium cor habere? Quid prodeſt ranas (c) Ægypti vitare, & in deſerta murmuratione perire? (c) Exod. 8. *En qui ſub Pharaone languiſtis, ſub Moyſe ſuſpiratis. Emptores vitæ nolite * decipere venditores margaritæ.* * al. deſpicere *Ecce qui dediſtis manus & oculos, & alia membra, ut Evangelicam margaritam poſſetis comparare, ea nondum eſtis digni. Hac autem ad ſalutis fructum utimini. Reddite Deo linguam & accipite margaritam. Si vero hæc epiſtola vobis placuerit; noſtra erit ſententia illa Sapientis: (d) Argue juſtum, & diliget te.* (d) Prov. 9. *Si vero ſuccenſi fueritis, non ideo Diogenes amittet cornua. Valete, & ſi Deum dilexeritis, linguas veſtras Dei gladio amputate, & in Catholicum Papam conſentietis.* Hactenus Imperatoris epiſtola ex fragmentis Vaticanis mendoſa valde. An autem ad iſta reſcripſerint Cardinales, nobis incompertum. Sed quænam exæſtuans ira idem Imperator poſt hæc molitus ſit, dicetur anno ſequenti.

Mil-

PAGIUS qua hodie leguntur, redegit. Egbertus librum ſcripſit de Tranſitu ſeu Obitu S. *Eliſabethæ* ſororis ſuæ, & Tom. XII. Biblioth. Patrum editionis Colon. Extant *Sermones ejus XIII. adverſus Catharos hæreticos*, & *Excerptum ex Sancto Auguſtino de Manichæis*.

I. Conciliabulum ab Imp. indictum Herbipoli.

Milleſimus centeſimus ſexageſimus-ſextus ſequitur annus, Indictione decimaquarta, quo Fridericus Imperator videns res Catholici Pontificis Alexandri magis ac magis invaleſcere, ipſumque pacifice Romæ ſedere: ira percitus & invidia, indicit conventiculum Wirtzburgi (dicitur alio nomine Herbipolis) ad Pentecoſten, ubi ipſe cum ſuis interſit Epiſcopis & Principibus ad confirmandas res ſui Antipapæ Guidonis. Quamobtem Rex Angl. ab Imp. ad ſchiſma pellectus. Quod enim expertus eſſet, procliviorem in S. Thomam ipſum Alexandrum Pontificem: hac opportuna occaſione captata, ad ſui excuſationem Legatos decernit in Urbem ad Alexandrum, a quo niſi conſequeretur quod poſtularet, deficeret ad Guidonem. Cujus rei agendæ cauſa pro tuto conductu eorumdem Legatorum in Urbem, has dedit litteras ad Archiepiſc. Colonienſem ſchiſmatis anteſignanum: (a)

(a) lib. 2. ep 69.

Litteræ Henrici Regis Angl. ad Colon. ſchiſmatic.

Diu deſideravi juſtam habere occaſionem recedendi a Papa Alexandro, & a perfidis Cardinalibus ejus, qui proditorem meum Thomam quondam Cantuarienſem Archiepiſc. contra me manutenere præſumunt. Unde cum conſilio omnium Baronum meorum, & cum conſenſu Cleri, magnos viros de regno meo, ſcilicet Eboracenſem Archiepiſcopum, *Londonienſem* Epiſcopum, *Archidiaconum Pictavienſem, Joannem de Oxenford, Richardum de Luci Romam miſſurus ſum qui publice & manifeſte ex parte mea & totius regni mei & omnium aliarum terrarum quas habeo, proponent & denuntiabunt Papæ Alexandro, & Cardinalibus ſuis, ne ulterius proditorem meum manuteneant, ſed ita liberent me ab eo ut alium cum Conſilio Cleri in Eccleſia Cantuarienſi poſſim inſtituere. Denuntiabunt etiam quod quidquid Thomas fecit, in irritum revocent. Hoc etiam poſtulabunt, quod coram eis Papa jurari faciat publice, quod ipſe & ſucceſſores ſui & mihi & omnibus ſucceſſoribus meis regias conſuetudines Henrici avi mei inconcuſſas & inviolatas, quantum ad ſe, conſervabunt in perpetuum. Quod ſi forte alicui petitionum mearum contradicere voluerint: neque ego, neque Barones mei, neque Clerus meus aliquam ei ulterius ſervabimus obedientiam; immo manifeſte eum, & omnes ſuos impugnabimus. Et quicumque in terra mea inventus fuerit, qui ei poſt hæc adhærere voluerit, expelletur.*

Ea propter rogamus vos, ſicut chariſſimum amicum quatenus Feutrem Ernoldum, vel feutrem Rudulphum Hoſpitalarium, omni occaſione remota, cito ad me mittatis, qui ex parte Impeeatoris & veſtra prædictis Nuntiis meis ducatum præbeant eundo & redeundo per terram Imperatoris. Hactenus Regis epiſtola. Miſſa eſt legatio ad Alexandrum Papam, functique ea repeiiuntur ſolum Londonienſis atque Oxeneſordenſis Epiſcopi. At tantum abeſt, ut Alexander ſive terroribus per litteras Regis, incuſſis, ſive minis per Legatos nomine Regis expreſſis commoveretur, ut cum eos redarguiſſet, increpationibus plenas litteras ad Regem ipſum Anglorum reddiderit, quibus ille concuſſus a malo propoſito reſilierit, & gratias egerit ea monenti Pontifici eidemque parere in omnibus prompte promiſerit. Teſtantur iſta Anglorum Epiſcopi in epiſtola data anno ſequenti ad Alexandrum, quam nos inferius ſuo loco reddituri ſumus. *Interea vero* (pergit auctor) *conſulit Colonienſis Imperatorem, quid Regi Angliæ ſit reſpondendum. Reſcripſit Imperator* II.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCIV. An. Hegiræ DLXII. inchoato die 28. Octob. fer. 6. An. C. 1166.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6659.

☉ 27. B. ☽ 8. P. 24. April. Indict. 14.

JESU CHRISTI 1166.

ALEXANDRI III. PAPÆ 8.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 15. IMP. 12.

MANUELIS COMNENI IMP. 23.

I. Conventus Herbipolenſis.

Anum. I. ad XVI. Chronographus Reicherſpergenſis, qui hoc tempore vivebat, ad annum MCLXV. hæc narrat, quæ ad præſentem male revocat Baronius num. I. & ſeqq. *Menſe Majo ejuſdem anni, in diebus Pentecoſtes, quod evenerat tunc in X. Kal. Julii* (legendum *X. Kal. Junii*, in quem diem anno MCLXV. feſtum illud incidit) *Imperator Curiam celebravit in civitate VVurzburgenſi, quæ etiam Herbipolis dicitur, ubi Epiſcopi & Electi fere numero XL. de regno Teutonico juraverunt obedientiam Paſchali* (Pſeudo-Pontifici), *& ejus ſucceſſoribus, ipſe Imperatore primum & ante omnes jurante id ipſum ſuper Evangelia & Reliquias. poſtea Epiſcopis, & inde omnibus regni Principibus, qui præſentes aderant. Poſtea autem multi Epiſc & Principes, qui ibi non aderant, idem juraverunt. Tenor autem juramenti hic erat, ut videlicet decedente Paſchali, nullum in Papam reciperent, niſi unum de ipſius fautoribus aliquem. Et ut abeunte Imperatore, nullus in Regem aut Imperatorem levaretur, niſi qui illam partem defenderet, & manu teneret contra Romanam Eccleſiam. Et ut Epiſcopi, qui jurarent, idem juramentum ab omnibus ſuis Prælatis & ſubditis exigerent. & quicumque non*

voluntati Regis Angliæ eſſe annuendum, quia quanto ſolemnius iſta fient, ſi conſenſerit Papa Alexander; tanto major ſua erit confuſio : & forte in occulto per aliquem Templarium vel Hoſpitalarium, vel aliquem alium, a quo caveri non poſſit, Rex Angliæ pro pecunia ſua idem obtineret. Miſſus itaque eſt Frater Radulphus Hoſpitalarius ad Regem Angliæ, qui Nuntiis quos Rex ad Curiam mittere diſpoſuit, ducatum præbuit per terram Imperatoris. Hæc ibi. Contigit autem eoſdem Regis Nuntios antea pervenire in Germaniam, & intereſſe conciliabulo Herbipolenſi. At quænam ibi acta ſint, litteræ univerſales Friderici Imp. tunc datæ ſignificant, quæ ſic ſe habent: (a)

(a) Cod. Vat. l. 6. ep. 70.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus cunctis populis, quos clementia noſtra regit Imperium.

III. Literæ Frid Imp. de rebus geſtis in Concil. Herbip.

*Jam dudum innotuiſſe credimus, qualiter exorta quondam inter Eccleſiæ Romanæ Cardinales de Apoſtolatu diſcordia, inter Reges, & regna impetu peſtifero eſt diffuſa. Pro qua ad optabile bonum pacis revocanda quantas poſt beatæ memoriæ Papæ Victoris electionem ac confirmationem Catholicam Papiæ, Mediolani, * Laone, atque in diverſis Imperii finibus in corpore noſtro labores tam nos quam invicti Principes noſtri pertulerimus; quantas rerum copias zelo juſtitiæ impenderimus; in extremis quoque mundi partibus, jam auditum non dubitamus. Denique beatiſſimo Papa Victore in paradiſi gaudia feliciter aſſumpto, & in ejus locum ab Epiſcopis ac Cardinalibus almæ Sedis Apoſtolicæ domino Paſchali viro Chriſtianiſſimo in præſentia Epiſcoporum & religioſorum Lombardiæ ac Tuſciæ, illuſtris quoque Urbis Præfecti Romæ, ac multorum nobilium Romanorum catholice ſubſtituto : ipſum etiam dominum Paſchalem & Eccleſiæ ac Principum Imperii judicio atque conſilio in Papam & Patrem Catholicum ſolemniter recepimus, debitoque honore venerari ſemper intendimus. Proinde obſtinata ſchiſmaticorum perfidia mortem viri juſti ſuis ſucceſſibus aperta fronte adſcribens, Sirenæis ſuis blanditiis quorumdam fidelium noſtrorum animos adeo molita eſt denuo immutare, ut niſi morbis novis nova remedia objicerentur, pars noſtrorum non modica videretur ex fiducia noſtræ lenitatis ſeducenda.*

* al. Laude.

Igitur zelo reformandi decoris domus Dei ardentius accenſi, cum Regem Francorum, qui nulla noſtra culpa præeunte, IV.
una cum Rolando Imperii noſtri hoſte publico, ejuſque ſequentibus Imperialem noſtrum honorem manifeſte molitur auferre, poſt multos noſtros admonitus irrevocabilem perſenſiſſemus : univerſis Imperii Principibus in ſancta Pentecoſte Curiam VVirzburg generalem indiximus. Quorum cœtu celeberrimo ibidem ſolemniter præſidente, Eccleſiæ Dei ſtatum ac domini Papæ Paſchalis negotium ſerio ac magnifice duximus roborandum. Invocata igitur Spiritus ſancti gratia, & univerſorum qui aderant, conſilio communicato ad removendam pro parte noſtra omnem ambiguitatem, prorſus ipſi nos manu propria ſuper Sanctorum reliquias juramentum publice præſtitimus, quod Rolandum ſchiſmaticum, vel ejus ſucceſſorem, quem pars ipſius elegerit, in Papam numquam recipiemus, nec ad eum recipiendum, aſſenſum umquam alicui præbebimus. Nulli etiam fautorum ejus gratiam umquam noſtram reddemus, niſi ab errore viæ ſuæ ad

PAGIUS *non juraret, omni Eccleſiaſtico honore & beneficio, poſtremo & omnibus bonis & poſſeſſionibus privaretur. Ibi etiam præcipiente Imperatore quidam Electi ſub hoc juramento conſecrati ſunt in Epiſcopos, & alii in Presbyteros, & alios ordines ordinati ab his, qui etiam juraverant.* Baronii quidem ſententiam Labbeus Tom. X. Concil. paſſimque recentiores amplexi ſunt; ſed hunc Conventum coactum anno præcedenti Sigonius lib. XIII. de Regn. Ital. & Trithemius in Chron. Hirſaug. etiam viderunt.

II. Henricus II. Angliæ Rex Legatos ad illum mittit.

De eo in Vita Sancti Thomæ Cantuarienſis, lib 2. cap. 20. habetur: *Beato Thoma Senonis ſic reſidente, Rex Anglorum indigniſſime ferens, quod in petitionibus ſuis protegeretur Adverſarius* (ſc. Sanctus Thomas), *Presbyterorum bona, per Diœceſim Cantuarienſem decedentium, & vacantes Eccleſias occupavit, & pro voluntate perſonas inſtituit, & ſe ab Alexandro Papa, quem jam Dominus, Romanæ miſeratus Eccleſiæ, in Sedem ſuam revocarat, abalienavit. Unde dolorem ſuum in fide vindicaturus, Clericos duos, Joannem videlicet de Oxenfordia, & Richardum de Iluelteia, miſit ad Imperatorem Alemanniæ Fredericum, qui coacto Concilio* (Herbipoli nempe) *de pace Romanæ Eccleſiæ tractabat, mandans quod ſi nomen & obedientiam Alexandri Papæ abjuraret, participem ſe Schiſmatis haberet cum Epiſcopis. Ille cum ſchiſmatis fautores haberet, de conſilio Coloarenſis Archiepiſcopi,* (nempe Reginaldi), *qui Octaviano extincto ſucceſſorem jam ſuſcitaverat* (ſc. Paſchalem III.), *conſenſit. Juraverunt itaque cum Imperatore Optimatibus & Epiſcopis, quibuſdam obtrectantibus, & uſque in lacrymas renitentibus, Nuncii quoque Regis & perſona ipſius conſimilem formam jurarunt. Et tamquam ſi minus adhuc peccaviſſet, Rex Portus diligentiſſime cuſtodiri præcepit, ferali in eos ſtatuens Edicta, qui vel Papæ mandata, vel literas in Angliam deferrent, vel delatas reciperent. Præcepit etiam publice, & compulit per vicos, per caſtella, per civitates, ab homine ſene uſque ad puerum duodennem B. Petri ſucceſſorem Alexandrum abjurare.*

Anno quidem MCLXV. nonniſi menſe Novembri *Alexander* III. in Sedem ſuam reſtitutus eſt, & Conciliabulum *Herbipolenſe* in feſto Pentecoſtes celebratum; ſed quia jam tunc Alexander III. in Gallia exiſtens ſuum Romam III. *Sed anno præcedenti.*

ad unitatem Eccleſiæ fuerit converſus. Dominum vero Papam Paſchalem manutenebimus ſemper & promovebimus; eique tamquam Patri Catholico & univerſali Pontifici obedientiam, honorem, & reverentiam exhibebimus: & ab ipſo, ejuſque parte, vita comite, nunquam recedemus. Elector quoque, qui ſub eo, aut ejus ſucceſſore, quem pars ipſius elegerit, conſecrationem receperunt, vel adhuc recipiunt, honore aut ordinibus ſuis per ejus obedientiam privari nunquam permittemus; & hujus abſolutionem ſacramenti nunquam requiremus, nec oblatam recipiemus.

V. *Præterea noſter in Imperio ſucceſſor, quem Principes univerſi elegerint, hunc honorem Eccleſiæ Dei & Imperii, & hanc pacem noſtram ſub eodem juramento tuebitur ſemper atque tenebit. Idem quoque juramentum Archiepiſcopi, & omnes Epiſcopi, atque electi, qui interfuerunt, numero quadraginta, ſuper ſancta Dei Evangelia propria manu unuſquiſque ſub ſtola ſua præſtiterunt, & publice firmarunt. Nihilominus univerſi Principes ſæculares, Dux videlicet Saxoniæ, & Brandeburgenſis Marchio Albertus ſenior, Conradus Palatinus de * Chreno, & Ludovicus Lantgravius, & reliqui omnes ſuper Sanctorum reliquias id ipſum juraverunt. Repente autem Spiritus ſanctus mentes omnium adeo unius effecit voluntatis, quod electi omnes in ſabbato Quatuor temporum ad laudem Dei & honorem Imperii ſacras ordines devotiſſime ſuſceperunt.*

Firmiter quoque a nobis, & ab univerſis decretum eſt, ut quicumque ſuperſunt ordinandi, in primis Quatuor temporibus ſimiliter exequantur, alioquin dignitate ad quam electi ſunt honore, omni remota dilatione, priventur.

VI. *Ad hæc honorabiles Legati illuſtris amici noſtri Henrici glorioſi Anglorum Regis ad nos ab ipſo tranſmiſſi, in totius Curiæ noſtræ præſentia ſuper Sanctorum reliquias ex parte Regis Angliæ publice juraverunt nobis, quod Rex ipſe cum toto regno ſuo in parte noſtra fideliter ſtabit, dominum Paſchalem, quem nos tenemus, nobiſcum ſemper tenebit. De Rolando autem ſchiſmatico manutenendo, nullatenus ſe de cætero intromittet. Quia vero juſtitiæ examen, quam hoſtes Eccleſiæ Dei & noſtri ſive ex ſuperbia, ſive ex cauſa diffidentiæ devitaverant, nos ſemper hactenus ſtare parati, nunc tandem ad inſolita ſacramenta ex eorum manifeſta obſtinatione ſumus impulſi: a ſchiſmaticorum communione amodo homo, omniſque ordo caveat. Furor enim eorum etſi hactenus aliquo modo viſus eſt veniale; in poſterum prorſus erit irremiſſibilis. Ad perfectum quoque hujus negotii firmamentum, ex totius Herbipolenſis concilii decreto firmiſſime præcipimus, ut ſi quis ad jus mandatum Antiſtitis ſacramentum ſupra ſcriptum non præſtiterit: ſi clericus ſit, aut monachus, Eccleſiaſtico privetur honore ac beneficio: ſi laicus, alodia & beneficia quæcumque poſſidet, noſtra ipſi auctoritate a ſuo judice vel domino penitus adimantur. Data Vvirzburg Kalend. Julii.*

Porro quod fecerunt Nuntii Regis Anglorum, jurando Regis nomine inhærere ſchiſmatico: nequaquam ex præcepto ejus feciſſe, excuſatum eſt ab Archiepiſcopo Rothomagenſi, cujus iſtæ ſunt litteræ ad Henricum tituli ſanctorum Nerei & Achillei presbyterum Cardinalem: (a) (a) *Cod. Vat. l. 5. ep. 102.* Præter Regis Anglor. ſententiam Nuntii ſubſcripſerunt & juraverunt.

Pro domino Rege Anglorum omnem exhibemus ſecuritatem, quod Imperatori nec per ſe, nec per Nuntios juramentum præſtitit aut promiſſionem, quod ſchiſmatico adhærere velit, Eccleſiam reliciurus. Immo certi ſumus, quod in illis qualibuſcumque de matrimonio pactionibus, licet Teu-

PAGIUS mam reditum decreverat; dici poteſt eum eo tempore jam Sedem ſuam recuperaſſe; ſed ſine errore dici non poteſt, quod tamen in ea Vita legitur, Angliæ Regem Clericos illos duos ad Fridericum Imp. ſeu ad Conventum Herbipolenſem deſtinaſſe, *Beato Thoma Senonis reſidente*, quia Sanctus Præſul ad feſtum uſque Martini currentis anni Pontiniaci moratus eſt, indeque Senonas venit. Hic error, ad quem non video aliquem animum advertiſſe, manifeſtus eſt: alioquin Conventus Herbipolenſis nonniſi in Feſto Pentecoſtes ſequentis Chriſti anni coactus fuiſſet, & duo illi Clerici illuc miſſi, quia tunc revera Sanctus Thomas Senonis reſidebat, non vero anno currenti, quod ex infra dicendis perſpicuum erit. Præterea *Joannes de Oxenfordia & Richardus de Ilceſtria* ab Henrico Rege Legati ad illum Conventum miſſi, hoc anno ante feſtum Aſcenſionis Chriſti excommunicati ſunt a Sancto Thoma, quod cum Schiſmaticis in illo Conciliabulo communicaſſent, ideoque illud in feſto Pentecoſtes præcedenti Chriſti anno habitum fuerat. Utrumque excommunicatum fuiſſe, quod in Conciliabulo Herbipolenſi excommunicatis communicaſſet, docet S. Thomas Epiſt. CXXXVIII. Libri primi ad Alexandrum III. data: *Nominatim etiam excommunicavi Joannem de Oxeneford, qui communicavit Schiſmatico & excommunicato illi Reginaldo Colonienſi, quique contra mandatum Domini & veſtrum uſurpavit ſibi Decanatum Sareſberienſis Eccleſiæ, & in Curia Imperatoris, quale ipſe audiſtis, præſtitit juramentum* (anno ſc. elapſo) *ſimiliter etiam Richardum de VVelcheſtre, qui eidem Schiſmatico communicavit.*

IV. *Conventus Chinonenſis hoc anno habitus.* Nec ullus, opinor, qui geſta in eo & poſt illud contulerit cum iis, quæ in Anglia hoc anno contigere, dubitare poterit, quin Conventus Herbipolenſis per aliquot ſaltem menſes præceſſerit excommunicationes a Sancto Præſule hoc anno & contra duos illos Clericos, & contra multos Præſules Angliæ vibratas. Hoc enim anno, ut infra contra communem ſententiam demonſtrabo, duo Conciliabula Henrici Regis juſſu celebrata; unum apud *Chinonem*, ſeu Chino-

Teutonici ſuper hoc laborarent per triduum: nihil unquam concedere voluit, niſi præeunte in omnibus fidelitate domini Papæ, & Eccleſiæ, & Regis Franciæ. Ipſi vero litteris noſtris mandavimus domina Imperatrix & nos, ut ab hac nota ſe quam citius excuſet. Nos quidem cum Rothomagi eſſemus, & illic eſſent Nuntii Imperatoris, de illis quidem audivimus, ſed eos non vidimus, &c. Sic igitur regii Nuntii non ex mandato Regis facere id potuerunt, de quo nullum intercedebat, ut ex recitatis ſuperius litteris ſatis apparet. Porro ipſos Nuntios ita turpiter lapſos ipſe ſanctus Thomas excommunicaſſe reperitur, ſcribens ad omnes ſuos (a) Suffraganeos anno ſequenti, ut ſuo loco dicturi ſumus.

(a) lib. 1. ep. 102.

VII. Sed redeamus ad Fridericum Imperatorem, qui laborans pro ſchiſmatico & pſeudopapa Guidone, Paſchali dicto, litteras dedit pro firmitate omnium, quæ geſta eſſent in illo conventiculo Herbipolenſi. Extant illæ, quas dedit ad Abbatem (b) Stabulenſem, in quibus iſta poſt alia: *Ipſe cum omnibus Eccleſiæ tuæ fidelibus publice jures & obſerves, & ſingulis Dominicis diebus & feſtis in publica Miſſa, ſicut edictum eſt, & ſancitum a nobis, & a Principibus, publicam orationem pro domino Papa Paſchali nominatim & aſſidue intus & foris præcipias recitari. Edictum quoque & ſtatutum eſt, ut hæc omnia juramenta infra ſex hebdomadas ab omnibus compleantur. Quod ſi aliquis monachorum, clericorum laicorum, in Imperio noſtro huic confirmationi & edicto noſtro aliquo modo ſe opponendo contradixerit: certum ſit apud te, quod ſicut publicus hoſtis Imperii, abſque omni ſpe recuperationis judicatus eſt & damnatus, & ab omni officio, & honore & beneficio deſtitutus, &c.* Sic igitur iiſdem formulis ſcriptæ ſunt ab eodem Imperatore litteræ ad omnes Antiſtites & Abbates, & Principes, longe lateque per Orbem Romano ſub Imperio conſtitutos.

(b) lib. 1. ep. 71. Promulgatio ſchiſmatici Papæ ex Concil. Herbip.

At vero ut hæc omnia de conciliabulo Herbipolenſi plenius innoteſcant, recitandæ ſunt hic litteræ, ab amico quodam (cujus nomen nec inditum litteris) ad Alexandrum Pontificem datæ, quæ in eodem codice ita ſcriptæ (c) leguntur:

(c) Cod. Vat. l. 1. ep. 72.

VIII. *Alexandro Papæ quidam amicus ſuus. Imperator cum Principes ſuos ad Curiam, quam ei in feſto Pentecoſtes indixerat, adunaſſet, & Principes ipſi ſabbato ante feſtum, atque ſubſequenti ſecunda feria, de pace inter vos & eum reformanda tractare cupiſſent: Reginaldus dictus Colonienſis Archiepiſcopus advenit, publice aſſerens & proponens, quod nihil contra vos ad honorem ſui labor & ſtudium Imperatoris proficeret, niſi ejus tunc penitus aſſentiret conſiliis. Dicebat enim, quod potior pars Imperii vobiſcum erat, commemorans ſcilicet Saltzburgenſem, Maguntinum, & alios de Alemannia, qui veſtræ obtemperant ſanctitati. Verumtamen ad magnificandum ſeipſum, plures, inquit, quam vos ſumus, ad obedientiam Apoſtolici noſtri conquiſiti, quos et Rex Anglorum numero quinquaginta & plures juxta domini Imperatoris bene-*

PAGIUS nonium in provincia Turonenſi, & verſus Pictavenſem tractum poſitum, alterumque Londoniæ. De priori loquitur Joannes Saliſberienſis in Epiſtola ad Exonienſem Epiſcopum, quæ eſt CXL. libri primi Epiſtolarum divi Thomæ, vel juxta Baronium, qui eam anno ſequenti num. XXXVI. & ſeq. recitat, Epiſtola CXXXIX. In ea Saliſberienſis ait: *Studioſius inquiſivit* (nempe Henricus Rex) *cum promiſſis minis & obteſtatione quamplurima, quonam conſilio ſibi utendum eſſet adverſus Eccleſiam de Cantuarienſi Archiepiſcopo, graviſſime conquerens, non ſine gemitibus & ſuſpiriis multis: & ut tunc præſentes poſtea retulerunt, lacrymatus eſt, dicens quod idem Cantuarienſis ei corpus & animam pariter auferret, &c. Erat autem dolor acerbior urgente metu, quem conceperat ex literis, quas dictus Cantuarienſis illi, & matri ſuæ* (nempe Mathildi Imperatrici) *tranſmiſerat. Timebat quidem, & merito, ne in terram ejus, interdicti, & in perſonam ejus anathematis ſententia ferretur. Cum igitur his anguſtiis premeretur, Lexovienſis Epiſcopus* (ſcilicet Arnulphus) *unum dixit eſſe remedium, imminentem ſententiam appellationis obſtaculo præpedire, &c. Ab illo ergo conſilio egreſſi ſunt a facie Dei, & Regis ſui, Lexovienſis & Sagienſis Epiſcopi, ut appellatione interpoſita uſque ad octavas Paſchæ ſuſpenderent ejus ſententiam.* Paucis interpoſitis: *Sic ergo Domino faciente deluſa eſt ſollicitudo Epiſcoporum Regulium; quia cum veniſſent Pontiniacum, Archiepiſcopum, quem appellerent, non invenerunt, ſed fruſtrati a propoſito ſuo reverſi ſunt queruli, quod ſua conſumpſerant, laboraverant & non profecerant.*

V. Ideo autem Sanctum Thomam Pontiniaci, ubi toto hoc anno uſque ad feſtum Sancti Martini moratus eſt, non invenerunt, quia Sueſſionas profectus erat. Jam enim dixerat Joannes Saliſberienſis: *Archiepiſcopus vero noſter in procinctu ferendæ ſententiæ conſtitutus, iter arripuerat ad urbem Sueſſionum orationis cauſa, ut B. Virgini, cujus ibi memoria celebris eſt, & B. Dranſio* (legendum, Drauſio) *ad quem confugiunt pugnaturi, & B. Gregorio Anglicanæ Eccleſiæ fundatori, qui in eadem urbe requieſcit, agonem ſuum precibus commendaret.* Sanctus Drauſius Epiſcopus Sueſſionenſis medio circiter ſæculo ſeptimo floruit, & Sueſſionenſes dicunt ſe caput S. Gregorii M. poſſidere. In fine Epiſtolæ habetur: *Et Rex, quod ad veſtram notitiam veniſſe non ambigo, virum bonum Magiſtrum G.... de Inſulis miſit in Angliam cum literis a Colloquio Chinonenſi, ut Inſulanos ſuper facta appellatione præmuniret, & portus & tranſitus faceret diligentius obſervari, & Clerum ab obediendo ſuſpenderet.*

In eo ad Alex. III. appellatum.

VI. De Concilio vero Londonienſi in Vita Sancti Thomæ lib. 2. cap. 21. legitur: *Poſt modicum tempus* (a legatione Joannis de Oxenfordia & Richardi

beneplacitum exhibebit. Cum igitur ei talia promitteret, & ad certitudinem hujus rei duos Nuntios prædicti Regis præsentialiter exhiberet, de proſequendo ejus conſilio ſuum Imperator polliceretur aſſenſum: in audientia cunctorum Principum hujuſmodi conſilium Imperatori formavit.

Quod ipſe videlicet Imperator in conſpectu totius Curiæ propria manu juraret, quod nulla unquam totius vitæ ſuæ tempore vos, vel aliquem, qui ex parte veſtra ſit, in Pontificem Rom. reciperet; ſed devotioni Papæ ſui Paſchalis inconcuſſe ſemper & inſeparabiliter adhæreret: ſi vero mori illi ante contingeret: hoc ipſum juramentum ſui ſucceſſores obſervarent. Principes vero ſuos hoc ipſum jurare compelleret, adjecto in eorumdem Principum juramento, quod ſi prius Imperator obiret, Principes ipſi nullum alium coronarent in Regem, quem ei qui coronandus eſſet, de tenendo & fovendo eodem ſchiſmatico & ejus ſucceſſoribus idem faceret juramentum. Et quod Principes infra ſex hebdomadas, poſtquam de Curia ad propria loca rediiſſent, omnes Abbates, Præpoſitos, & alios Eccleſiarum Prælatos, milites quoque & alios omnes, qui in locis eorum aliquos honores obtinerent, hoc jurare compellerent: & eos qui nollent hoc facere rebus eorum penitus confiſcatis, depoſitos, & honoris ſui ſingulo ſpoliatos; vel ſi privati homines fuerint, in membris propriis crudeliter mutilatos a toto Imperio compellerent exulare. Placuit Imperatori forma conſilii.

IX. *Sed Archiepiſcopo Magdeburgenſi & aliis, qui præſentes erant, Epiſcopis, dura viſa eſt admodum & moleſta, ita quod idem Magdeburgenſis nullum juramentum ſe præſtare velle reſpondit, niſi prius Colonienſis ordines & conſecrationem reciperet, per quam omnem dubitationem ab ejus & aliorum pectoribus removeret. Unde cum ille id promittere detrectaret, acrius eum aggreſſus Imperator, ſuamque ipſi malignitatem improperans, in eum verba iſta eſt proſecutus: Ecce, inquit, manifeſte apparet, quod ſicut traditor & deceptor, in periculum meum Papam mihi præfeceris ignoranti, cum etiam ante receptionem litterarum mearum, ne de ſubſtituendi Pontif. electio-*

PAGIUS *Conciliabulum Londoniense hoc anno coactum.* chardi de Ilveſteia, de qua ſermo eſt capite antecedenti) *convenientibus ad urbem Lundonias ex mandato Regis Epiſcopis & Abbatibus nonnullis, viſum eſt contra Archiepiſcopum appellari. Timebatur enim ne ipſe in enormia, quæ per regnum præſumebantur, manum correctionis extenderet. Appellarunt itaque primi Londonienſis & Saliſberienſis, provocationis & prævaricationis fomites.* Sanctus Thomas hoc anno ſcripſit Rotrodo Rotomagenſi Archiepiſcopo Epiſtolam LXX. libri tertii, in qua ait, ſe *ex juſtis & manifeſtis cauſis* aliquos excommunicaſſe, quos faciat a cunctis fidelibus evitari, & ſubjungit; *Sunt & alii ſolemniter citati a nobis, quos auctore Deo, in die Dominicæ Aſcenſionis excommunicabimus, niſi interim condigne ſatisfacere curaverint Eccleſiæ Dei, quam læſerunt, & nobis: Gaufredus Cantuarienſis Archidiaconus, Robertus Vicarius ejus, Richardus de VVelcheſtre, Richardus de Luci, Adam de Cheringis, VVillelmus Giffard.* Qui duo Conventus cum hoc anno congregati fuerint ad appellandum contra illas excommunicationes, Herbipolenſis anno MCLXV. non poteſt non celebratus fuiſſe.

VII. *Poſt Cœtum Herbipolenſ. Henricus Rex legatos ad Papam miſit.* Baronius hoc anno num. I. refert Epiſtolam Henrici Regis Reginaldo Schiſmatico Colonienſi datam, quæ ordine eſt LXIX. libri primi, atque eam anno celebrationis Concilii Herbipolenſis datam, in qua Henricus Rex dicit: *Diu deſideravi juſtam habere occaſionem recedendi a Papa Alexandro, & a perfidis Cardinalibus ejus, qui proditorem meum Thomam, quondam Cantuarienſem Archiep. contra me manutenere præſumunt. Unde cum conſilio omnium Baronum meorum, & cum conſenſu Cleri magnos Viros de regno meo, ſcilicet Eboracenſem, Londonienſem, Archidiaconum Pictavienſem, Joannem de Oxenford, Richardum de Luci, Romam miſſurus ſum, qui publice & manifeſte ex parte mea, & totius regni mei, & omnium aliarum terrarum quas habeo, proponent & demandabunt Papæ Alexandro & Cardinalibus ejus, ne ulterius proditorem meum manuteneant, ſed ita liberent me ab eo, ut alium cum conſilio Cleri in Eccleſia Cantuarienſi poſſim inſtituere.* Sed ex dictis ſequitur hanc Epiſtolam ad annum præcedentem retrahendam eſſe. Gervaſius Dorobernenſis in Chronico ad annum MCLXVIII. geſta in hoc Conventu Herbipolenſi perperam adſcripſit alteri in eadem urbe eo anno congregato, in quem errorem etiam incidit Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 547. loquens de geſtis anno MCLXVIII. Ea itaque recte Barooius num. VIII. & duobus ſequentibus ad iſtum Conventum Herbipolenſem retulit.

VIII. *Non duo, ſed quinque Legati a Rege Angliæ Romam miſſi.* Baronius num. II. ait, ex Conventu Herbipolenſi ad Alexandrum Papam Legatos miſſos eſſe ab *Henrico* Angliæ Rege Londonienſem atque Oxenofordenſem Epiſcopos, ſed nihil a Pontifice impetraſſe. Verum Alfordus hoc anno num. III. recte advertit, *Oxoniam* ſeu *Oxenfordium* civitatem Epiſcopalem non fuiſſe ante *Henricum* VIII & Joannem de Oxenfordia fuiſſe tantum *Clericum Regis*, (ut eum vocat Joannes Sareſberienſis in Epiſt. CLXIX.) ſed perperam ſcribit alterum Legatum fuiſſe Bartholomæum Epiſcopum Exonienſem; plures enim a nobis mox memoratos Epiſcopos in Urbem direxit. Literas de geſtis in Coocilio Herbipolenſi a Baronio num. III. & ſeqq. recitatas ſcripſit *Fridericus*, in quibus ait, neminem latere quæ ad pacem revocandam ipſe egiſſet *Papiæ*, *Mediolani*, *Laone*, *atque in diverſis imperii finibus*. Loco, *Laone*, Baronius, & Labbeus Tom. X. Concil. pag. 1438. in margine legunt, *Laude*; ſed non de Lauda in Italia, verum de *Latona* in diœceſi Biſuntinenſi, Gallice *Saint Jean de Laone*, loquitur Fridericus, qui in oppido anno MCLXII. Conventum celebravit, ut *Octavianum* Antipapam ab omnibus recipiendum conaretur, de quibus Conventu & urbe ibidem locuti ſumus. Vox itaque *Laone* non correctione, ſed explicatione indiget.

ne tractures, tu ſtatim, cum Te Deum laudamus, & juxta beneplacitum tuum novum mihi Pontificem elegiſti: plus mihi proditor factus quam Maguntinus Electus, quem reum hujus criminis deferebat. Præſertim cum ille dederit mihi ſalubre conſilium; ut ex quo Deus me a prioris periculo liberavit, nullatenus me obnoxium facerem ſucceſſori. Nunc vero neceſſario te noveris compellendum, ut laqueum quem paraſti, primus incurras. Et aliis etiam id facere recuſantibus, ſolus habebis ſubire periculum, quod in malitia tua noſcitur cæteris præparatum.

X. *Sic ergo ille vehementer aſtrictus, non potuit evadere, quin cum maximo fletu primus juxta prædictam formam faceret juramentum; & ſuſceptis ordinibus, conſecrationem quoque ſe promitteret recepturum. Exhibuit etiam prædictos Nuntios Regi Angliæ, qui in perſona Regis Angliæ publice coram omnibus juraverunt, quod quidquid Imperator ſuper hoc ſe ſervaturum juraverit: ipſe quoque tenebit firmiter & ſervabit. Sic ergo propria manu Imperator ſupradictum præſtitit juramentum, eo tamen ad verbum Archiepiſcopi Magdeburgenſis determinato, ut ſi vos & ſchiſmaticum illum eodem tempore obire contingeret; & Cardinales utriuſque partis in aliquem unanimiter convenirent; liberum ſibi eſſet, eum recipere, ſi tamen (quod quidem Colonienſis fecit apponi) de Imperatoris aſſenſu eadem electio proveniret.*

XI. *Deinde qui præſentes erant Principes ſicut ſupra dictum eſt, ſuum præſtitere ſinguli juramentum. Cum vero ad Epiſcopos ventum eſſet, dicerentque omnes, excepto Verdenſi, velle ſe potius regalibus cedere, quam hujuſmodi ſacramenta præſtare; reſponſum eſt eis, oportere eos vellent, nollent, juramentum facere & regalia retinere. Sicque cum fletu & planctu maximo juravit primus Magdeburgenſis, ſub ea tamen conditione, ſi omnes alii qui aberant, eſſent juraturi; & quod ſolutus eſſet a juramento, quocumque tempore deſineret regalia poſſidere. Babenbergenſis vero Epiſcopus poſt multas & varias excuſationes ita ipſi Imperatori juravit; quod quamdiu voluerit regalia retinere, ſecundum quod ei proprius ſenſus dictaverit, eidem Imperatori ſuper negotio auxilium & conſilium miniſtrabit. Verdenſis etiam intruſus, * Holdelſtaldus abſolute, ſicut Colonienſis juraverunt. Virdunenſis & * Friſenſis propter ſuorum Archiepiſcoporum abſentiam excuſati, juramentum facere minime ſunt coacti, ſed habita licentia, libere ad propria redierunt, uſque ad feſtum beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ſibi licentiam impetrantes.*

* ſ. Sc Halberſtadenſis.
* Friſingenſis.

Hi tantummodo Principes juraverunt Dux Saxonienſis, Marchio Albertus, Comes Palatinus frater Imperatoris, & quidam ſororius Imperatoris.

Hi ſunt Archiepiſcopi qui juraverunt, Magdeburgenſis & Babenbergenſis, ſub conditione tamen prænominata. Colonienſis autem, & duo Suffraganei ejus abſolute juraverunt.

Filius vero Conradi, qui ad Curiam cum mille quingentis militibus venit, ut audivit fieri mentionem de juramento, receſſit. Patriarcha Aquilejenſis non affuit, neque aliquis Suffraganeorum ſuorum. Similiter nec Saltzburgenſis, vel aliquis ſuorum. Neque Trevirenſis, vel aliquis ſuorum, & multi de Principibus non affuerunt. Hucuſque ad Alexandrum Papam litteræ amici, qui interfuit, iſta ſignificantis. Ex quibus probe intelligis, Lector, quam exigua fuerit conventiculi iſtius auctoritas, quæ litteris illis quas audiſti Imperatoris, adeo ſublimatur. Sed & ſi dixerim, quod nec unus ex corde ſenſerit, quod in gratiam Imperatoris ſubſcripſit; plane non mentiar. Siquidem qui videbatur ſignifer Archiepiſcopus Colonienſis, ad oculum inſerviens Imperatori, conſcientia ſua Alexandro erat inhærens, quod poſtea, cum ſe occaſio dedit, patefecit. Nam audi quæ hoc eodem anno (a) ſcripſerit de eo Joannes Sareſberienſis ad S. Thomam: *Sed & Colonienſis, cum convocatis militibus accinctus eſſet ad eundum in Italiam: arreptus eſt duplici tertiana, & ea adeo laborat, ut quaſi certum ſit, eum ante hiemem ire non poſſe. Promiſit autem mihi in hac ægritudine ſua, quod ſi ipſe in Italiam non iverit, ſive Imperator ierit, ſive non; conſilio Ciſtercienſium, & Regis Francorum & veſtro ſe committeret de facienda pace cum Papa Alexandro. Et ita proponit ordinare, ut quodammodo cogatur a Clero ſuo id facere. Iſtud in confeſſione vobis, ſicut patri & domino ſcribo, ut ſit abſconditum penes vos donec videamus, ſi res aliquem habitura ſit effectum.* Hæc ipſe. Sed infelix Colonienſis, qui non cognoſcens tempus vocationis ſuæ differens converti ad Dominum, anno ſequenti in eadem expeditione perſeverans cum Imperatore, una cum aliis plurimis juſte ſublatus interiit, ut ſuo loco dicetur.

XII. De Colonienſi intrinſecus Alex. inhærente.

(a) Cod. Vat. l. 1. ep. 111.

XIII. His in Germania (ut audiſti) per Imperatorem violenter rebus geſtis; ut quem promoviſſet tot artibus Antipapam, eumdem quoque in Sedem Apoſtolicam, in ipſam Petri Cathedram intruderet: cum exercitu deſcendit in Italiam. Quod hac autem mente expeditionem hanc paraverit Imperator: ita Joannes Sareſberienſis declarat in epiſtola ad Gerardum:

Eo

(a) Ib. ep. 69. Imp. Frider. venit in Italiam. (a) *Eo enim* (ut ajunt) *propoſito in Italiam perfecti ſunt, ut Cremenſem hæreſiarcham intrudant in Sedem Petri, & Vicarium Chriſti aut comprehendant, aut ejiciant, aut occidant. Veruntamen ſine intermiſſione fit oratio ab Eccleſia ad Deum pro eo, ut ſupra modum timere non debeat a duabus caudis fumigantium titionum Friderico Imp. & Reginaldo Colonienſi, qui ponentes tamen brachium ſuum, ſanctum Iſrael blaſphemare non ceſſant. Profecto ubi humanum deeſt, divinum auxilium neceſſitatibus Eccleſiæ ſuffragatur.*

At quid poſt hæc egerit Imperator, Acta Alexandri Papæ a nobis ſæpe citata ſic produnt in rebus geſtis ipſius Alexandri Papæ anni hujus: *Eodem tempore idem Imperator exercitum congregavit, & tertia vice per * Falconicum ex inſperato Lombardiam ingreſſus, caſtrametatus eſt in territorio Brixienſi. Et licet Lombardorum civitates valde haberet exoſas, & nulla ratione in ipſis confideret: quia tamen contra omnes ſimiliter non erat ei tutum offenſionem quamlibet eis, vel moleſtiam irrogare; ideo feritatem quam gerebat in corde diſſimulans, blandum ſe omnibus & hilarem demonſtrabat, & ad ejus præſentiam, ſicut ad tanti Principis aſpectum, nobilium civium permulti (ut fieri ſolet) jugiter accedebant, & honorem ſibi debitum & conſuetam reverentiam exhibebant. Proceſſit itaque verſus Ferrariam, & cum omni pace venit juxta Bononiam, ubi aliquandiu pro ſui exercitus laſſitudine morari diſpoſuit. Interim vero aliquos de magnatibus ſuis præmiſit in Tuſciam, ut auxilium & vires præſtarent Guidoni Cremenſi, quem denuo in idolum contra Deum erexerat, & Papæ Alexandro, atque Romanis gravamina & læſiones quas poſſent, inferre ſtuderent.*

XIV. Ancona civitas obſidetur a Frid. *Ipſe vero cum exercitu ſuo ad Anconam deſcendit, quia Imperator Græcorum data magna pecunia civibus ejuſdem loci, civitatem ipſam detinebat per violentiam occupatam; & ut injuriam ſibi & Imperio ſuo illatam poſſet ulciſci, eam obſedit, & expugnare omnino intendit. Porro ipſius Imperatoris barbarus, quem in Tuſciam deſtinaverat propter diſſenſiones & guerras, quæ inter Lucenſes & Piſanos emerſerant, ita univerſos perterruit, & Imperiali dominio ſubjugavit, adeo quod in Urbe Romana nullus fere reperiretur, qui reſiſtere Imperatoris juſſui auderet. Circumpoſitæ etiam civitates a Capitaneis Teutonicis invaſæ ſunt, & a conſueta beati Petri fidelitate atque dominio ſeparatæ. Sic itaque totam terram ipſam multis deprædationibus & incendiis, & aliis oppreſſionibus prædicti tyranni conſumſerant. Ipſam quoque Civitatem, matrem Eccleſiam Romanam cum jure non verum ſubjicere Imperatori non poſſent: pecuniarum largitione, ut impleretur antiquorum ſcriptum: Quod Roma ſi inveniret emptorem, ſe venalem præberet, non abſque re tentarunt corrumpere. Non defuerunt multi ex populo, qui ſuſcepta pecunia, Guidoni hæreſiarchæ atque Imperatori contra omnem fidelitatem jurare præſumerent.*

XV. Alexand. Papa Romæ laborat. *His itaque malis gravibus undique increbreſcentibus, benignus Pontifex Alexander eundem populum affectu paterno frequenter commonuit, ut cum ipſo & Eccleſia ſentirent, & vicinas civitates atque Capitaneos pacifice revocarent, & ſibi aſtringerent, atque pro defendenda Eccleſia & Civitate contra fortiſſimum adverſarium unanimiter ſtarent. Obtulit etiam eidem populo Eccleſiæ pecuniam expendendam in ipſo facto ſecundum Eccleſiæ utilitatem & facultatem. Sed peccatis exigentibus, nihil cum eo potuit efficere, qui ſe utrique parti ſimulabat placere, & cum nulla fidelitate ambulabat. Quia ergo neque paſtoris vocem intelligere, nec ſupervenientes calamitates voluit præcavere, divinam ultionem juſte incurrit, cum perſonarum ſimul & rerum proprietatem meruit perdere.*

Confœderati Longobardi pro Alex. contra Imp. laborant. *In diebus illis, cum adhuc Fridericus Imperator obſideret Anconam, ſocietas Lombardorum in libertatis ſuæ ſoliditate fortius roborata, dignum duxit, ut Mediolanum civitatem ſuam, Domino auxiliante, & diruta mœnia ſuffragantibus B. Ambroſii meritis ſtudioſius repararet. Ad majorem quoque operationis ſtabilitatem Laudem, quam ipſe Imperator in oppreſſionem aliarum civitatum noviter tranſtulerat in loco muniti ſſimo, eiſdem Mediolanenſibus amicabiliter fœdere ſociavit, & arctioris vinculi amore adſtrinxit. Præterea Epiſcopos, & alios Eccleſiarum Prælatos, ſchiſmaticis & intruſis cum opprobrio expulſis per omnes Epiſcopatus & civitates, Domino cooperante, ſuos inſtituit. Unde licet Imperator in præcordiis contriſtaretur: potius elegit hoc ad tempus diſſimulanter præterire quam ob cauſam vacillantem in præſenti moram facere.*

XVI. Willelm. Primus Rex Siciliæ moritur. *Eodem tempore devotus & fidelis Eccleſiæ Romanæ filius Wilhelmus illuſtris & glorioſus Rex Siciliæ, cujus animam Deo commendamus, apud Panormum in pace defunctus eſt. Cui itaque ſicut in regno, ita & in eadem fidelitate & devotione Wilhelmus major ejus filius, Domi-*

PAGIUS Ad num. XVI. *Willelmus* Siciliæ Rex, qui Rogerio patri anno MCLIV. ſucceſſerat, hoc anno e vivis exceſſit; Anonymus enim Caſinenſis ad hunc Chriſti annum habet; *Rex Guillel-*

mina auctore ſucceſſit. Hæc Acta. Dies antem obitus ejus eſſe contigit hoc anno pridie Kal. Maii cum regnaſſet annos tredecim, & menſes duos, & dies tres, ætatis ſuæ anno quadrageſimoſexto: cui eadem die ſucceſſit Willelmus filius, cognomento Bonus, agens annum ætatis duodecimum. Meminit & de obitu ejuſdem Willelmi Regis Joannes Saresberienſis in (a) epiſtola ad Epiſcopum E-
(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 239. xonienſem his verbis: *Obiit quoque Voillelmus Rex Siculus, cui ſucceſſerunt filii ſui, alter in regnum, alter in Ducatum Apuliæ, & in extremis agens, quadraginta millia Sterlingoram Joanni Neapolitano tradi fecit, ad uſum domini Papæ. Filius quoque ejus, qui ei ſucceſſit in regnum totidem miſit*. Sed anno ſequenti, ut ſuo loco dicetue. Pergunt Acta Alexandri:

XVII. Legatio Miſſa ab Imp. Conſt. ad Alex. Pap. *Per idem quoque tempus Emmanuel magnus & excelſus Conſtantinopoleos Imperator, ſciens moleſtias & gravamina, quæ prædictus Fridericus venerando Epiſcopo Alexandro contra Deum & omnem juſtitiam minabatur inferre: miſit ad Urbem Romam Jordanum Imperii ſui Sebaſtum, filiumque Roberti Capuani Principis ad ſubventionem & ſervitium ejuſdem Pontificis*. Vides, Lector, miracula, cum deficit Occident. Imperator, & perſequitur Romanum Pontificem: excitat Deus Orientis Imperatorem, qui legationem mittat & opem ferat: & cum ille ſeſe prorſus ab eadem Sede Apoſtolica diro ſchiſmate ſcidit; iſte ſummo conatu ejuſdem ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ quærat avidiſſime communionem & unitatem. Nam audi quæ iis ſubiiciuntur: *Veniens autem idem Sebaſtus, humiliter ſe inclinavit eidem Pontifici, & oblatis ad pedes ejus magnis & pretioſis muneribus, omnia quæ acceperat in mandatis, diligenter ipſi expoſuit*.

Emmanuel Occid. Imp. repetir. *Et inter cætera unum principaliter continebatur, quod Deo & hominibus apparebat valde acceptum. Aſſeruit enim, quod idem Imperator Eccleſiam ſuam unire volebat, ſicut melius antiquitus fuit, cum ipſa matre omnium Eccleſiarum ſacroſancta Romana Eccleſia, ut ſub una divinæ legis obſervantia, & uno Eccleſiæ capite uterque populus & Clerus, Latinus & Græcus, perpetua unitate ſubſiſterent. Nihilominus petebat, ut quia occaſio juſta & tempus opportunum & acceptabile ſe obtulerat, Romani corona imperii a Sede Apoſtolica redderetur, quoniam non ad Friderici Alemanni, ſed ad ſuum jus aſſereret pertinere. Ad quod opus faciendum tantas auri, argentique opes, & fortium virorum potentiam ſe largiturum firmiter ſpondebat, quod non ſolum Romam, ſed etiam totam Italiam ad Eccleſiæ ſervitium, & reſtituendam ſibi Eccleſiæ coronam, abſque dubio ſufficere poterit. Quod verbum, licet nimis difficile videretur ei, & multa deliberatione opus habere: inde tamen viſum eſt, ut Pontifex habito cum fratribus ſuis conſilio, Epiſcopum Oſtienſem, & Cardinalem ſanctorum Joannis & Pauli pro cauſa ipſa tractanda e latere ſuo cum prædicto Sebaſto ad ejuſdem Imperatoris præſentiam deſtinaret*. Atque hactenus de rebus geſtis anni hujus eodem Actorum libro contentis, reliqua in futurum.

Adhuc inſuper ſchiſmaticus Imperator Fridericus ex falſitate patrocinium captans, in vulgus ſpargendum curavit, a prophetis quibuſdam, quos dicebat Spiritu divino afflatos, eſſe prænuntiatum, fore ut caperetur Alexander Papa ab ipſo Imperatore, a quo omnia ſubjuganda eſſent. Iſta autem tantam ſibi fidem pepererant, ut non modo vulgus ipſum, ſed Principes in certam credulitatem adduxerit, & inter alios ipſum Regem Anglorum rei eventum præſtolantem, de quo Joannes Saresberienſis hæc habet in epiſtola ad magiſtrum Radulphum Nigrum: (b) *Rex*, Angliæ ſcilicet, *in Imperatore confidit, & in captione domini Papæ, quam ei vaticinantur prophetæ Belial, falſa videntes & ſtulta, quia non loquuntur a Domino*.
XVIII. Falſa vaticinius rem agit Frid.
(b) Cod. Vat. l. 2. ep. 209.

Sed

PAGIUS *lelmus obiit decima quarta die menſe Maii, & Guillelmus filius ejus coronatus eſt menſe Julii.*[1] Joannes vero de Ceccano in Chron. ad eundem annum; *Indict. XIV. Guillelmus Rex obiit menſe Majo, & filius ejus Guillelmus ſucceſſit in regnum cum matre ſua Margarita Regina*. Necrologium Caſinenſe apud Caraciolum habet, Guillelmum *Idibus Maii*, die ſc. XV. ejuſdem menſis vita functum eſſe, ex quo apparet eum nocte inter diem XIV. & XV. Maii mortuum eſſe. Cumque in Indiculo Principum Beneventanorum anno MCLIV. laudato ſcriptum ſit, *Guillelmum* I. annis duodecim regnaſſe, manifeſtum eſt *Rogerii* patris mortem pertinere ad annum MCLIV. de *Margarita* Regina egimus anno MCXIV. Guillelmus autem filius ejus, *Bonus* cognominatus, *jam fere XIV. annum ætatis attigerat*, inquit Falcandus in Hiſt. de Siciliæ Calamit. pag. 671. & Legatis ad Alexandrum III. miſſis, ejus ſe majorum ſuorum exemplo fiduciarium dixit.

A num-

NOTÆ [1] Willelmus Bonus via credi poteſt coronatus hoc anno menſe Julio, nam ejus diploma apud Rocchum Pyrrhum Sicil. Sac. tom. II. in Notit. Montis regal. pag. 415. edit. Panorm. An. 1694. conſignatum eſt *anno* 1183. *menſe madio, Indict. I. regni D. Willelmi XVIII.* ex quo patet hoc menſe jam coronatum fuiſſe regem; niſi forte annos ab obitu patris non a coronatione ſupputarit. Mansi.

Sed ita Achab deceptum eſſe memineris, & dum ſperaret victoriam, hoſtium gladiis corruiſſe. Sapiens interim audias a Catone.

In morte alterius ſpem tu tibi ponere noli,

præſertim innocentis & domini, cujus diem prævenire vel voto parricidii inſtar eſt. Sed Deo auctore, dominus Papa proſperatur, & capto nuper Albano, ſicut certiſſime conſtat, dilatati ſunt greſſus ejus. Cum e contra Teutonici tyranni & hæreſiarchæ ſui vias ſepiat dominus quotidie ſpinis, & quod diſſimulare non poſſunt, eorum minuantur vires, & evaneſcat auctoritas. Hæc Saresberienſis. At quomodo idem Fridericus relinquens obſidionem Anconæ, univerſis viribus ſuis invaſit Urbem, ſed pugnante Deo adverſus eum, immiſſa peſte, inglorius undique pulſus, coactus ſit redire in Germaniam, dicemus anno ſequenti.

XIX. Alexand. Pap. redarguit Regem Angl.

His enarratis de rebus geſtis Friderici Imperatoris adverſus Alexandrum Papam: reliquum eſt, ut quæ in cauſa S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi ſunt tranſacta hoc anno, noſcamus. Cum audiſſet idem Pontifex Alexander ignominioſam & impiam profeſſionem Nuntiorum Regis Angliæ exhibitam in conciliabulo Herbipolenſi, quo ſe, Regemque ſuum addixerunt ſchiſmatico Papæ Paſchali: voluit per ſacrum collegium Cardinalium ipſum Regem Anglorum moneri litteris. Non extant illæ quidem, ſed tantum quas ad eos apologeticas ipſe Rex Henricus ſacro collegio Cardinalium reſcripſit (a) verbis iſtis:

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 41. Henrici Regis apolog. ad Card.

Super his, quæ dominus Papa nobis ſignificavit, ſcilicet, quod ab amore & devotione Romanæ Eccleſiæ mentem & animum averteramus: in primis reſpondemus, quod prudentia veſtra pleniſſime cognovit, quam ſincero affectu & Eccleſiam Romanam, & perſonam domini Papæ ſemper dilexerimus, & quanta pro eo fecerimus, & ſuſtinuerimus. Siquidem (ut cætera ſilentio prætereamus) cum de ipſius ſuſceptione controverſia haberetur, ipſum non tantum recepimus, ſed ad eum recipiendum alios licet invitos traximus & compulimus. Nec nos animum noſtrum a dilectionis elongavimus plenitudine; ſed ipſe, qui, ut nobis liquet, a retroactis temporibus nobis præter modum moleſtus extitit, ſicut operum in quam plurimis declaravit executio, & nunc maxime, verbo, opere, ſcripto, & noſtram (quod ſummopere Principum lædit animos) non deſiſtit infamare perſonam, cum ſcripto ſuo & verbo nos Eccleſiæ perſecutorem nominet, & gravatorem appellet. Attendat autem dominus Papa, quam paterne erga nos egerit, qui nobis ſignificavit, quod ſumma Princ. debet eſſe cautela & ſollicitudo, famam ſuam conſervare illæſam. Nec paternum circa nos gerere videtur affectum, qui famæ noſtræ adeo opere & ſermone derogat.

Univerſitati itaque veſtræ conſtare volumus, quod quidquid honoris, celſitudinis, & poteſtatis habemus, regnum etiam, XX.

PAGIUS X. *Thomas Henricum Arg. commonet, & comminatur.*

A num. XIX. ad XLI. Agit Baronius de reliquis, quæ hoc anno in cauſa Sancti Thomæ Cantuarienſis tranſacta ſunt, quæ ex Gervaſio Dorobernenſi in Chronico, quod ejus tempore lucem non videat, magis illuſtrabo. Gervaſius hoc anno ſcribit: *Degebat interea Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus & jam Apoſtolicæ Sedis Legatus, in cœnobio Pontiniacenſi* (ab urbe Senonenſi paucis leucis diſſito) *ſpiritualibus diſciplinis & ſtudiis cæleſtibus intentus*, &c. *In ſe autem reverſus, cum jam ulterius tot illatas injurias diſſimulare non auderet, ſecundo exilii ſui anno* (ideoque currenti) *per Abbatem Ordinis Ciſtercienſis Regi Anglorum commonitoriam dulcem & ſuavem mittit Epiſtolam, nil correptionis vel amaritudinis habentem. Nuncius vero in brevi reverſus, pro mollibus aſpera, pro dulcibus amara, pro commonitione duram retulit objurgationem. Quod audiens Archiepiſcopus, ſecundo commonuit Regem per alios viros Religioſos, aſperiores eidem dirigens literas: ſed & hi nihil penitus præter contumelias reportaverunt. Zelus itaque juſtitiæ apprehendit eum, ut jam non commonitorias ſed comminatorias proferre decreviſſet actiones. Acceſſit igitur ad Eccl. S. Mariæ Magdalenæ in feſtivitate ipſius, & poſt elegantem ad populum ſermocinationem, in Reg. Angl. emiſit comminatorium.* Priorem Epiſtolam eam eſſe non dubito, quæ incipit: *Deſiderio deſideravi faciem veſtram*, &c. quam Hovedenus part. I. pag. 496. Matthæus Pariſienſis & Radulphus de Diceto pag. 541. hoc anno recitant: *Audiat*, inquit S. Thomas, *ſi placet, Dominus conſilium fidelis ſui, commonitionem Epiſcopi ſui*, &c. Aliæ Epiſtolæ duæ hujus Sancti Præſulis, de quibus anno ſuperiori num. III. huc etiam revocandæ.

XI. *Anno præcedenti Legatus S. Sedis dictus fuit.*

Literas Legationis ab Alexandro III. Sancto Thomæ directas refert Baronius anno MCLXVII. num. XVIII. in quibus ait Pontifex: *Nos tibi Legationem totius Angliæ, excepto Epiſcopatu Eboracenſi benigno favore concedimus*, &c. *Datum Anagniæ ſeptimo Idus Octobris.* Manricus hoc anno cap. I. num. VIII. hunc Baronii lapſum animadvertit; quia, inquit, anno ſequenti appellatum a ſententia, a divo Thoma vi commiſſæ ſibi Legationis lata, ut ſaltem uſque ad Octavam Paſchæ ſuſpenderetur. Præterea Sanctus Thomas eo anno dicitur *Vizeliacum* perrexiſſe, ut ibi in die Pentecoſtes in Regem ipſum anathema proferret. Non potuit autem quidquam horum contingere, niſi jam hoc anno Legatio decreta fuerit. Verum non hoc anno, ut putavit Manricus, ſed antecedenti literæ illæ ad divum Thomam miſſæ, & ab earum executione præſenti anno appellatum; & quæ jam Baronius ac Manricus, quam alii geſta in cauſa divi Thomæ fuiſſe anno ſequenti referunt, ad currentem pertinent; recteque Gervaſius Dorobernenſis, cujus verba mox retulimus, de ea Legatione hoc anno agit, ſicut & Matthæus Pariſienſis in Chron. Hovedenus pag.

tiam, & cætera, quæ noſtro commiſſa ſunt regimini: ſingula a Domino & Creatore noſtro nobis collata ſcimus & profitemur, & ipſi ſoli non quantas debemus (quoniam ad id non ſufficimus) ſed quas poſſumus, gratiarum referimus actiones. Et utinam dominus Papa pro nobis Dominum deprecetur, ut Domino & Creatori noſtro debitam exhibere poſſimus & ſciamus devotionem & reverentiam, & ut ipſi ſervire, & ipſum diligere interna ſaltem qua debemus portione valeamus. Sane licet, quantum ex debito tenemur, ipſum diligere & venerari non poſſumus: affectum tamen & devotionem habemus ipſi in ſingulis deſervire, in omnibus obſequi, in univerſis obedire. In integritate autem gratiæ & dilectionis domini Papæ libenter perſeverare volumus & affectamus, ſi nobis & regno noſtro eumdem honorem, & honoris & dignitatis conſervationem obſervaverit, quam ſancti & honeſti Romani Pontifices viris nobilibus & potentibus prædeceſſoribus noſtris exhibuerunt.

Verumtamen appellationes, quas proponit nos prohibuiſſe, & ne quis de regno noſtro Curiam Romanam viſitaret, nos aſſerit inhibuiſſe: veſtram volumus latere prudentiam, quod nec appellationes, nec viſitationes aliquatenus impedivimus, quin eo modo, ea ratione, eo ordine, fiant, quo temporibus prædeceſſorum noſtrorum, virorum illuſtrium, juxta regni noſtri conſuetudines & dignitates ſolebant fieri; & ſicut antiquiores & prudentiores regni noſtri tam clerici quam laici recolunt & retractant.

XXI. *Quod vero confœderationis facta cum excommunicatis nos arguit; in hoc non æſtimamus nos Deum offendiſſe, nec obviaſſe rationi: quia ſicut ex ore domini Papæ accepimus, ipſum dominum Fridericum Romanum Imperatorem numquam pro excommunicato habuit, nec poſtea ipſum excommunicatum fuiſſe, alicujus relatione cognovimus. Verum etſi filiam noſtram filio Imperatoris in matrimonio conceſſerimus: nec in minimo nos deliquiſſe credimus, ſed id nobis licitum eſſe, non dubitamus. Quoniam (ut a ſimili ſumamus exempla) idem excellentiſſimo & potentiſſimo Regi Henrico avo noſtro licuiſſe recolimus, qui filiam ſuam Henrico bonæ memoriæ Romano Imperatori matrimonio copulavit. Nos etiam a prædeceſſoribus noſtris ſumpta ratione, communicato conſilio prudentium, inter filium Imperatoris & filiam noſtram contrahi conceſſimus.*

XXII. *Præterea quod nobis ſcripſit, ut Cantuarienſem Archiepiſcopum, quem a regno noſtro nos aſſerit expuliſſe, in ſtatum a quo receſſit, revocemus, & ad ſedem ſuam*

PAGIUS pag. 498. & ſeqq. & Radulphus de Diceto Auctor hujus temporis pag. 512. ad an. MCLXVI. ſcribens: *Thomas Archiepiſcopus venit Vizeliacum die Aſcenſionis, & obſervatores conſuetudinum, quas avitas appellant in Anglia ſolemniter excommunicavit. Suffraganei Cantuarienſes ſcripſerunt Archiepiſcopo. Thomas Archiepiſcopus ſcripſit Gileberto Londonienſi Epiſcopo.* Quare hæc omnia Baronius ad annum ſequentem male differt. In iis num. XX. & ſeqq. Sanctus Thomas Londonienſi Epiſcopo ſignificat ſe *Conſuetudines* illas publice condemnaſſe; & num. XXX. ac ſeqq. referuntur etiam literæ ſuffraganeorum, quibus proteſtantur ſe ad ſummum Pontificem appellare de iis, quæ ab eo adverſus Sareſberienſem Epiſcopum & Decanum ejus, in quos ſuſpenſionis aut damnationis pœnam intorſerat, geſta eſſent. Quæ tamen hoc anno geſta, ut ſequenti certum fiet.

XII. *Non vero currenti aut ſequenti an.* Quare ſubſcriptio Epiſtolæ memoratæ Alexandri III. ad Thomam Cantuarienſem Archiep. corrupta eſt tam in exemplari Vaticano, a Baronio viſo, quam in omnibus impreſſis, & loco, *ſeptimo Idus Octobris*, legendum *ſeptimo Idus Decembris*. Quam correctionem certam eſſe demonſtrant Acta Alexandri III. an. MCLXV. num. XII. a Baronio recitata, in quibus dicitur: *Movit ergo a Meſſana beatus Alexander Papa in menſe Novembris, & tranſiens Salernum & Caietam* Romam venit. Quomodo enim eo anno Alexander III. *Septimo Idus Octob.* Anagniæ ab urbe Romana paucis leucis diſſitæ literas illas dare potuit, & poſtea menſe Novembri Romam Meſſana venire? Noſtra itaque emendatio certa, quam extra omne dubium ponent, quæ duobus annis ſequentibus, Baronii ordinem ſequentes, in medium adducemus.

XIII. *Varii Ep. Angliæ appellant ad S. Sedem.* Sed redeo ad Gervaſium Dorobernenſem, Auctorem hoc ſæculo viventem, qui poſtquam narravit Sanctum Præſulem in feſtivitate Sanctæ Mariæ Magdalenæ in Regem Angliæ comminatoriam emiſiſſe, pergit: *Unde fama divulgante premunitus Rex, citiſſime miſit in Angliam, mandans Ricardo de Luci, qui Præfecturam agebat in Anglia, ut Epiſcopos & perſonas Angliæ, ſed & Monachos Cantuariæ contra Archiepiſcopum compelleret appellare. Hoc ipſum a domino Rege in Normannia factum eſt* (convocato ſcilicet Conventu Chinonenſi). *Cum igitur Epiſcopi & Abbates Angliæ apud Londoniam convenirent, & appellarent* (de eo Conventu, quem Labbeus Tom. X. Concil. pag. 1444. cum anno ſequenti male alligat, neque melius *Anglicanum* appellat, mox egimus) *Cantuarienſes Monachi prudenti conſilio erepti ſunt, petitis & acceptis induciis ad Regis præſentiam veniendi. Hac igitur celebri celebrata & accelerata appellatione, miſit Rex, miſit & Archiepiſcopus Nuncios ad Dominum Papam, a quo tandem hoc a Regis Nunciis impetratum eſt, ut ad pacem reformandam inter Regem & Archiepiſcopum duos a latere mitteret Legatos.*

XIV. *S. Thomas e Pontiniacenſi Monaſterio expellitur.* *Interea videns & invidens hoſtis antiquus Thomam de virtute in virtutem in dies procedere, miſit in cor Regis per linguas malignantium toxicatus, ut Archiepiſcopum de tam grato propelleret hoſpitio* (ſc. de Monaſterio Pontiniacenſi). *Miſit igitur literas comminatorias generali Capitulo Ciſtercienſi, ſignificans quod quemdam de inimicis ſuis ſuſcepiſſent, & ſecum haberent, Thomam videlicet Cantuarienſem Archipræſulem; unde & mandavit, quod ſicut eburnum habebant quidquid in terra ſua ciſmarina aut tranſmarina poſſidebant, ne eum amplius te-*

Digitized by Google

ſuam reducamus: evidentiſſime novimus univerſitati veſtræ liquido conſtare quod ipſum numquam expulimus, nec a regno noſtro exire coegimus; ſed ipſe ſua magis levitatis & pravitatis impulſu, quam aliqua ratione ad hoc ipſum inducente, fugam arripuit intentione & propoſito adverſum nos maligna... & nobis & famam noſtram (quod nequaquam, ut omnibus liquet, promeruerarmus) maligne derogandi. Si autem idem Archiepiſcopus, ſicut ex propria voluntate aufugit, eodem modo voluntarie reverti voluerit, & nobis fecerit, quod domino & Principi facere debuerit: nos eidem juxta clericorum & laicorum conſilium tam regni noſtri, quam tranſmarinorum, quod debebimus, exequemur. Verum ipſum per nos revocandum non cenſemus, quem a regno noſtro exire non coegimus. Itaque ſi nobis conſtiterit, nos in aliquo deliquiſſe & exceſſiſſe, conſilio Cleri & Baronum noſtrorum juxta conſuetudines & dignitates, & celſitudines regni noſtri, quidquid debuerimus, animo libenti faciemus. Si vero aliquis jura & conſuetudines & dignitates regni noſtri impedire attentaverit, ſeu diminuere: ipſum publicum hoſtem & manifeſtum nominis noſtri, & honoris, & regni æſtimabimus inimicum. Et nos, vita comite, dignitatum & conſuetudinum regni noſtri diminutionem nullatenus ſuſtinebimus, quas illuſtres viri prædeceſſores noſtri habuerunt & tenuerunt temporibus ſanctorum Romanorum Pontificum. De cætera, quod mandavit per vos nobis inſinuandum, ne ſcilicet Eccleſias vel perſonas Eccleſiaſticas regni & terræ noſtræ gravaremus vel gravari permitteremus: Deus nobis teſtis eſt, & mea conſcientia, quod id uſque in hodiernum diem nec a nobis actum eſt, nec permiſſum. Hactenus Apologia Regis ad Cardinales.

At ſicut quævis turpis, deformis & XXIII. horrendi monſtri imago coloribus ſuperinductis, transformari poteſt in effigiem pulcherrimæ & honeſtiſſimæ virginis, cum tamen ſubtus lateat quod pavendum reddebatur oculis intuendum, & foris oſtenditur quod delectat: ita plane execranda ejus facinora ſtylo mendaci hic ab eo eſſe tranſmutata ſentias in virtutes. Sed quid de Ipſo ſentiendum, quæ dicta ſunt, atque dicentur, ſatis ſuperque palam facient.

Extant adhuc aliæ litteræ, quæ intercurrerunt hoc anno in cauſa ejuſdem Regis Anglorum de controverſia cum S. Thoma, & quidem magni momenti, atque in primis, quas ſcripſit Alexander Papa ad Londonienſem Epiſcopum, quæ deſcriptæ a Rogerio ſic ſe habent:

Alexander Epiſc. ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Gileberto Londonienſi Epiſc. ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. XXIV. Alexand. Pap. literæ ad Lond. Epiſc.

Quod circa ea, quæ tuæ injunximus fraternitati, efficax ſtudium & diligentiam impendiſti, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Regem Anglia, ſuper incremento & exaltatione Eccleſiæ, ut noſtra fideliter ſollicitare ac commonere curaſti: gratum omnimodis & acceptum habemus, & tibi exinde gratias uberrimas exolventes, ſollicitudinis tuæ prudentiam magnificis ſuper hoc laudibus in Domino commendamus. Quoniam vero eumdem Regem tamquam filium chariſſimum, & inclytum Principem actiori charitate diligimus, idcirco per te & per venerabiles fratres noſtros, Rothomagenſem Archiepiſcopum, & Herefordenſem Epiſcopum, nec non per chariſſimam filiam noſtram in Chriſto illuſtrem quondam Romanorum Imperatricem, matrem ejus, ſæpe ac ſæpe ipſum ſollicitandum duximus, & ad Eccleſiæ devotio-

PAGIUS *nerent ſecum. Expleto igitur Capitulo venerunt ad Archiepiſcopum Abbas ipſe Ciſtercienſis, Epiſcopus Papienſis, Ordinis illius quondam Monachus* (Willelmus appellatus,) *& ejuſdem Ordinis quidam Abbates. Et venerunt feſtinantes, nomine Capituli nunciantes ſe tales Regis literas, & tale in eis ſuſcepiſſe mandatum.* Subdit Gervaſius, idem ſignificatum fuiſſe ſancto Præſuli & Francorum Regi Ludovico, qui gaviſus eſt ſe *ad obſequium tanti viri gratam* inveniſſe *opportunitatem*, ac miſiſſe quemdam ex Proceribus ſuis, qui eum a Pontiniaco deduceret in Franciam, & ſanctum Archiepiſcopum *circa diem feſtum ſancti Martini* Pontiniacenſibus vale dixiſſe: *Profectus itaque Thomas Cantuarienſis Archiep. in die ſancti Martini ſecundo exilii ſui* (anno MCLXIV. cœpti) *anno, a Pontiniaco, cum honore multo, ab Hugone tunc Senonenſi Archiepiſcopo, Clero quoque & populo Senonis receptus, in cœnobio ſanctæ Columbæ per quatuor continuos annos perendinavit.* Idem legitur in Vita Sancti Thomæ. Pergit Gervaſius:

Poſt paucos autem dies reverſi ſunt Nuncii Archiepiſcopi dicentes, Cardinales duos ad faciendam pacem, ſi poſſent, in proximo eſſe venturos. Reverſus eſt etiam quidam Regis Clericus Joannes de Oxenefordia nomine, quem Archiepiſcopus denunciaverat excommunicatum, eo quod conventione quadam cum Schiſmaticis facta eorum incurriſſet contagium (in Conventu nempe Herbipolenſi). *Hic a Romano rediens Pontifice* (ad quem a Rege Angliæ miſſus fuerat) *prædicabat ſuperbe dominum Papam Legatos miſiſſe ad honorem Regis Angliæ, & Archiepiſcopi Cantuarienſis confuſionem, ipſoſque Legatos jam in proximo eſſe venturos.* Diſceſſum ſancti Thomæ a Pontiniaco, & deſtinationem Willelmi Papienſis ac Ottonis Cardinalium in Normanniam, ubi Rex Angliæ agebat, Baronius, aliique poſt eum omnes in annum ſequentem differunt, ſed ex dicendis certo conſtabit, utrumque ad præſentem pertinere. XV. Deſtinantur a Papa duo Legati in Normanniam.

De hac Legatione in tribus prioribus Epiſto- XVI. lis libri ſecundi Epiſtolarum divi Thomæ ſer-

tionem multimodis provocandum. Gaudemus autem & exultamus in Domino ſuper ea devotione ejuſdem Regis quam tuis litteris nobis ſignificaſti.

XXV. *Cæterum, quoniam eum volumus devotum eſſe Eccleſiæ Dei & nobis, ſicut ab ipſo principio conſuevit exiſtere; rogamus fraternitatem tuam, monemus, atque mandamus, quatenus ipſum ſolliciite ac diligenter ſæpe & ſæpius per te & alios commoneas, horteris modis omnibus, & inducas, ut ad ejuſdem Eccleſiæ honorem pariter & exaltationem ſolito modo intendat, & cauſam ipſius ſtrenue foveat, & manuteneat, atque defendat: Eccleſias vero, & Eccleſiaſticas perſonas diligat & honoret, & eorum jura conſervet. Venerabilem quoque fratrem noſtrum Cantuarienſem Archiepiſcopum in amorem & gratiam ſuam reducat. Nos enim, ſi eam, quam incœpit, beato Petro & nobis reverentiam exhibuerit & honorem, eum fervente affectione diligemus, & ad honorem, & exaltationem ipſius, & conſervationem regni ſibi commiſſi, modis omnibus, prout decuerit, intendemus. Malumus enim ipſum in patientia & manſuetudine vincere, quam eum aliquo modo gravare, quamdiu id poterimus ſuſtinere. Datum in Gradu Mercurii undecimo Kal. Septembris.* Iſta Alexander ad Londonienſem Epiſcopum, qui iſta reſcripſit ad ipſum:

Patri ſuo & domino ſummo Pontifici Alexandro Frater Gilebertus Londonienſis Eccleſiæ miniſter debitum ſinceræ charitatis humiliſque obedientiæ famulatum.

XXVI. Ad Alex. Pap. ep. London. Epiſc. *Mandatum veſtrum (Pater in Chriſto chariſſime) debita veneratione ſuſcipientes, illico filium veſtrum, dominumque noſtrum, chariſſimum, illuſtremque Anglorum Regem, in ipſis jam Galliæ finibus agentem exercitum, adivimus, & adjuncto nobis, venerabili fratre noſtro Roberto Herefordenſi Epiſcopo, juxta veſtri formam mandati diligenter & intente convenimus. Cui ſingula, quæ veſtris nobis ſunt expreſſa litteris, ante oculos ponentes, ipſum obſecrando, & quantum regiam decebat majeſtatem, arguendo conſtanter & inſtanter hortati ſumus, ut de propoſitis ſibi ſatisfaceret, & ſi a rationis tramite deviaverat, ad viam veritatis & juſtitiæ redire, veſtra per nos revocatus admonitione non tardaret; ut patre pie commonitus, a pravis actibus animo deſiſteret: Deum puro corde diligeret, & matrem ſuam ſanctam Romanam Eccleſiam ſolita veneratione reſpiceret: nec eam viſitare volentes inhiberet, appellationes ad eam factas non impediret, & *fratrem noſtrum dominum Cantuarienſem benigne revocans & reducens, in beati Petri & veſtra reverentia firmus immobiliſque perſiſteret, & pietatis intendens operibus, Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas tam regni, quam terræ ſuæ non gravaret, nec per ſe, nec per alium gravari permitteret: ſed ipſa diligens regia protectione conſervaret, ut ille, per quem Reges regnant temporale regnum ſibi conſervaret in terris, & æternum largiretur in cœlis. Alioquin niſi monitis ſalutaribus acquieſceret, ſanctitas veſtra, quæ hucuſque patienter ſuſtinuit, ulterius in patientia ſuſtinere non poſſet. Ad hæc adjecimus, timendum ſibi fore, ne ſi errata non corrigeret, iram omnipotentis Dei cita incurreret, ut nec regnum ejus diu ſtaret, nec ſuos proſperari permitteret: ſed qui humilem exaltaverat, jamjam exaltatum ab ipſo regni culmine durius alliſdendo deiiceret.* * Patrem

XXVII. Regis reſponſiones. *Ipſe vero correptionem veſtram multa gratiarum actione ſuſcipiens, multa animi temperantia, multaque modeſtia conſequenter reſpondit ad ſingula. In primis aſſerens, mentem ſuam a vobis ſe nullatenus avertiſſe, nec id unquam propoſiti mente concepiſſe, quin dum paternam ſibi gratiam exhibueritis, vos ut Patrem diligat, & ſanctam Romanam Eccleſiam ut matrem veneretur & foveat, & ſacris juſſionibus veſtris, ſalva ſibi ſua regnique ſui dignitate, humiliter obtemperet & obediat. Quod ſi vos aliqua jam diu reverentia non reſpexit, hanc hujus rei cauſam aſſerit, quod cum vobis in neceſſitate toto corde, tota mente, totis viribus aſtiteris, ſibi poſtmodum per Nuntios in neceſſitate recurrenti ad vos, digne pro meritis ſanctitas veſtra non reſpondit: ſed in omni fere petitione ſua ſe repulſam ſuſtinuiſſe conqueritur & erubeſcit. De paterna tamen confiſus gratia, qua filium eum volet exaudiet, vultus ſperans & expectans lætiores, in beati Petri & veſtra (ut dictum eſt) fidelitate, immobili conſtantia perſeverat. Inde eſt, quod ſanctitatem veſtram viſitare volentem nullum impediet: ſed nec hactenus, ut aſſerit, impedivit.* In

PAGIUS *Et quidem hoc anno, non vero ſequenti.* mo eſt. Prior data ab Alexandro III. ad ſanctum Thomam, qua ei ſignificat ſe *VVillelmum tituli S. Petri ad vincula Presbyterum, & Ottonem S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconum Cardinalem*, ad Regem Angliæ, ut *Legatione in terra ſua ciſmarina fungantur*, & ſpecialiter ut inter eum & eundem Regem amicam faciant compoſitionem, miſiſſe. Idem ſcribit Alexander III. in Epiſtola II. ad Regem Angliæ, & in Epiſtola III. Epiſcopis Angliæ ab eodem Papa *Laterani Kalendis Decembris* data. In hac ultima ait, ſe accepiſſe eos ad ſe appellaſſe, & proximam Aſcenſionis Dominicam *appellationi terminum* præfixiſſe, ſeque Legatos ad cauſam iſtam canonice terminandam deſtinare. Porro Legatos poſt *Kalendas Januarii* anni ſequentis, non vero anni MCLXVIII. ut Baronius, aliique crediderunt, in Normanniam adventaſſe, infra planum fiet.

In appellationibus ex antiqua ſui regni inſtitutione id ſibi vendicat honoris & averit, ut ob civilem cauſam nullus clericorum, regni ſui ejuſdem regni fines exeat, niſi, an ipſius auctoritate & mandato jus ſuum obtinere queat, prius experiendo cognoſcat. Quod ſi nec ſic obtinuerit, ad excellentiam veſtram, ipſo eo nullo reclamante, cum volet, quilibet appellabit. In quo ſi juri veſtro, vel honori præjudicatur in aliquo, id ſe totius Eccleſiæ regni ſui conſilio correcturum in proximo, Domino juvante, pollicetur.

XXVIII. *Imperatorem illum, etſi ſchiſmaticum noverit, a vobis tamen excommunicatum eſſe uſque hodie non reſcivit. Quod ſi denuntiatione noſtra reſciverit, ſi fœdus illicitum cum ipſo aut aliquo alio quolibet iniit, & hoc Eccleſiæ regni ſui judicio ſimiliter & conſilio ſe correcturum promittit.*

Patrem noſtrum dominum Cantuarienſem ſuo ſe regno nequaquam expuliſſe aſſerit. Unde ſicut abſceſſit ultroneus, ſic ad Eccleſiam ſuam, cum ſibi ſederit in animo, plena pace ſua revertendi ſibi liberum erit: dum tamen in ſatisfaciendo ſibi ſuper his, unde conqueritur, regias ſibi

* al. juravit. *& in quas ipſe * juratus eſt, velit dignitates integre conſervare.*

*Si qua vero Eccleſia, vel Eccleſiaſtica perſona ab ipſo vel a ſuis ſe gravatam oſtenderit, * ſatisfactione plene totius*

* al. ſatiſfacere

Eccleſiæ judicio paratus erit. Hæc a domino noſtro Rege in reſponſis accepimus, qui utinam ad omnem voluntatem veſtram uberius aliquid accepiſſemus. Eadem vero ſublimitati veſtræ notificanda duximus, ut ex reſponſis ipſius advertat diſcretio veſtra, quo negotium hoc fine concludat. Cauſam namque ſuam dominus Rex plurimum ſibi juſtificare videtur, cum in omnibus, quæ dicta ſunt, Eccleſiæ regni ſui conſilio ſimul & judicio ſe pariturum, & Patris noſtri domini Cantuarienſis reditum, juxta quod dictum eſt, ſe nullatenus impediturum pollicetur. Unde veſtra ſupplicandum exiſtimavimus excellentia,

(a) Iſ. 42. *quatenus illud præ oculis habentes (a): Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non extinguet, zelum illum, qui ad ulciſcendam omnem quæ Eccleſiæ Dei irrogatur injuriam, laudabiliter igne divini Spiritus accenſus eſt, ſi placet, ad tempus intra fines modeſtiæ cohibeatis ne vel interdicti ſententiam, vel ultimum illud præciſionis elogium proferendo Eccleſias innumeras ſubverti miſere voleretis, & tam Regem ipſum, quam innumeros cum eo populos a veſtra, quod abſit, obedientia irrevocabiliter avertatis. Bonum eſt magis membrum capiti cohærere vel ſaucium, quam a corpore projici jam præciſum, redeunt ad ſanitatem ſaucia, vix corpori coaleſcunt jam præciſa. Adducit deſperationem præciſio, cum ſanet vulnus ſæpiſſime cauta medicantis operatio. Unde ſi placet, bonum eſt, ut ſanando vulneri, ſi quod eſt, ad præſens operam detis, quam Eccleſiæ Dei partem nobiliſſimam præcidendo, quæ turbata ſunt hoc tempore, longe ſupra quam poſſit exprimi, perturbetis. Quid enim? ſi ſermo veſter nondum plene capit aut capitur: numquid divina deſperanda eſt gratia, quæ tempore accepta & capiat & capiatur? Numquid (b) abbreviata* (b) Ib. 59. *eſt manus Domini, ut ſalvare nequeat? aut auris ejus aggravata, ut non exaudiat? Currens ille ſermo velociter, potenter cum vult, immutat omnia, & dat Sanctorum precibus etiam inſperata. Sanguis regius tunc ſcit demum vinci, cum vicerit; nec erubeſcit cedere, cum ſuperaverit. Manſuetudine leniendus eſt, monitis & patientia ſuperandus. Quid enim, ſi jacturam quamdam temporalium infert vel exhibita, vel in tempus exhibenda adhuc etiam patientia? Numquid non ſeveritati retrahendum eſt, cum ſtrages imminet populorum? Numquid non in mare multa jactanda ſunt, cum jam ſpondet interitum confuſio terræ, maris & fluctuum?*

Inſipienter, attamen in charitate non ficta loquimur: ſi hic rei finis extiterit, XXIX. *ut amiſſis ſuis dominus Cantuarienſis exilium jugę ſuſtineat, & veſtris (quod abſit) mandatis alterius Anglia non obediat, fuiſſet ſatius patienter in tempus ſuſtinuiſſe, quam tanto zelo ſeveritatis partibus inſtitiſſe. Quid enim, ſi plures e nobis ab obedientia veſtra perſecutio ſeparare non poſſit? Non deerit tamen, qui genu curvet ad Baal, & de manu idoli pallium Cantuariæ, non habito religionis & juſtitiæ delectu, ſuſcipiat. Nec deerunt, qui ſedes noſtras occupantes, & cathedras inſidentes ipſi totaliter devotione obediant. Jam multi præmaſtinant ad talia, optantes, ut veniant ſcandala, & directa ponantur in prava. Unde non propria, Pater, plangimus, aut ploramus incommoda: ſed niſi his malis occurreritis, fœdam Eccleſiæ Dei ſubverſionem imminere cernentes pertimeſcimus, ne etiam ob vitæ tædium optemus periiſſe diem, qua ad ſpectacula hujuſmodi nati ſumus. Conſervet incolumitatem veſtram in tempora longa omnipotens Deus in Chriſto dilecte Pater.* Hactenus ad Alexandrum Papam Londonienſis Epiſcopus.

At qui per Londonienſem Epiſcopum curari Regem petiit ipſe Pontifex Alexander: perfici iſta per ipſius proprium paſtorem S. Thomam magis expetiit. Qui non defuit officio, & ut alias eum ſuis litteris commonuiſſet: plenioribus tamen adhuc ſcriptis ipſum Regem excitan-

(a) lib. 1. ep. 65. S. Thomæ epiſt. ad Henric. Reg. Angl.

citandum putavit, quæ ſic ſe habent (a):

Domino ſuo & amico Henrico Dei gratia illuſtri Regi Anglorum, Duci Northmanniæ & Aquitaniæ, & Comiti Andegavenſi Thomas eadem gratia Eccleſiæ Cantuarienſis humilis miniſter ſuus olim temporaliter, nunc autem multo magis, ſalutem in Domino, & veram cum emendatione pœnitentiam.

XXX. *Expectans expectavi, ut intenderet vobis Dominus, & converſi ageretis pœnitentiam, recedentes a via perverſa, & abſcinderetis a vobis latera veſtra prava, quorum, ut creditur, inſtinctu & conſilio jam fere lapſi eſtis in profundum; ſed abſit ut in profundum illud, de quo dicitur: (b) Peccator cum venerit in profundum, contemnet. Et licet hucuſque fruſtra ſuſtinuerimus, taciti conſiderantes & expectantes affectuoſiſſime, ſi veniret nuntius qui diceret: Filius tuus Rex & dominus tuus jamdiu dolo circumventus, tractus in perniciem Eccleſiæ, inſpirante divina clementia, in abundantia humilitatis magnæ feſtinat ad liberationem Eccleſiæ, ad omnem ſatisfactionem, & emendationem: ſed licet iſtud non fiat, non tamen Omnipotentem ſupplici devotione ſingulis diebus interpellare ceſſamus, ut quod diu voto celebravimus de vobis & pro vobis, celeri & fructuoſo conſequamur effectu. Et ecce inde eſt, quod Eccleſia Cantuarienſis, cui Dominus noſtrum ſacerdotium licet indignum, vobis res humanas hujus regni regentibus, ad præſens deputavit, nos cura conſtringit eo maxime, quod adhuc exilii incommoditate detinemur, majeſtati veſtræ commonitorias, exhortatorias, correctorias litteras deſtinare, ne exceſſuum veſtrorum, ſi qui ſunt, qui revera ſunt (unde non minimum dolemus) illorum maxime dico, qui circa Eccleſiam Dei & perſonas Eccleſiaſticas a vobis paſſim, nulla habita dignitatis ſeu perſonæ reverentia aguntur, nimius diſſimulator exiſtam; ne nimis negligens in animæ meæ diſcrimen appaream. Facientis proculdubio culpam habet, qui quod debet corrigere, negligit emendare. Scriptum quippe eſt: Non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt, participes judicantur. Conſentiunt quidem, qui cum poſſint & debeant, non reſiſtunt, vel ſaltem redarguunt. Error enim, cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas cum minime defenſatur, opprimitur: nec caret occultæ ſocietatis ſcrupulo, qui deſinit obviare manifeſto facinori.*

(b) Prov. 18.

XXXI. Quæ ſint Sacerdotum, quæve Regum.

*Sicut enim, sereniſſime Princeps, parva civitas prærogativam regni præſentis non minuit: ſic regia veſtra poteſtas religioſæ diſpenſationis menſuram minime concutere debet vel mutare. Semper vero de jure effectum eſt, ſacerdotali conſilio Dei ſacerdotibus judicia provocare. Nam qualeſcumque pontifices, etſi errore humanitus accedente, non tamen conſcientia religionem fidei ullatenus excedentes, nullatenus videntur a poteſtate ſæculari poſſe vel debere percelli. Boni quidem & religioſi Principis eſt, Eccleſias contritas & conſciſſas reſtaurare, novaſque ædificare, ſacerdotes Dei honorare, & cum ſumma tueri reverentia, ad inſtar feliciſſimæ recordationis & pii Principis Conſtantini, dicentis, cum ad eum deferretur quæſtio clericorum: Vos a nemine judicari * poteſtatis, ſæcularium ſcilicet judicum, qui ſolius Dei judicio reſervamini. Et ſanctos Apoſtolos, eorumque ſucceſſores ſub divina atteſtatione conſtitutos præcepiſſe legimus: non debere perſecutiones fieri, nec fluctuationes, nec invidere laborantibus in agro Dominico, nec a ſuis ſedibus æterni Regis expelli diſpenſatores.*

* al. poteſtis,

Quis enim dubitet, ſacerdotes Chriſti, Regum, & Principum, omniumque Fidelium patres & magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe dignoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubjugare, & iniquis obligationibus illum poteſtati ſuæ ſubjicere, a quo credere debet, non ſolum in terra, ſed & in cælis ſe ligari poſſe & ſolvi? Si Rex bonus es & Catholicus, & vis eſſe quod credimus, quodque magis optamus, ut ſalva pace tua dixerim, filius es Eccleſiæ, non Præſul; diſcere vos convenit a Sacerdotibus non eos docere, ſequi vos convenit ſacerdotes in Eccleſiaſticis, non eos præcedere. Habetis poteſtatis veſtræ privilegia, quæ ad adminiſtrandas leges publicas a Deo conſecuti eſtis, ut ejus beneficiis non ingrati, contra diſpoſitionem cæleſtis ordinis nihil uſurpetis, ſed ut ſalubriori fruamini ingenio his, quæ contra eam maliſtioſo conſilio magis forſitan quam animo veſtro minus bene uſurpaſtis: cum omni humilitate & multimoda ſatisfactione citiſſime cedatis, ne manus Altiſſimi adverſum vos extenta mittat in vos, quaſi ad ſignum ſagittam. Tetendit enim arcum ſuum Altiſſimus, ut ſagittet in aperto vos nolentem pœnitere.

Nec erubeſcatis (quidquid ſuggerant vobis maligni, quidquid ſubmurmurent proditores, non veſtri tantum ſed Dei) humiliari ſub potenti manu Dei. Ipſe quidem eſt qui exaltat humiles, & ſuperbos dejicit; qui in ſuam & ſuorum ultionem aufert ſpiritum Principum; quoniam terribilis eſt, & quis reſiſtet ei? Non debuiſſet excidiſſe a memoria veſtra, in quo articulo vos Deus repererit, quantumque promoverit, honoraverit, ſublimaverit, in liberorum ſuſceptione beatificaverit, ſoliumque Regni veſtri firmaverit, in invidiam omnium inimicorum veſtrorum am- XXXII.

plis

*plis poſſeſſionibus ditaverit: adeo ut huc-
uſque cum admiratione omnes fere procla-
maverint: Hic eſt, quem elegit Dominus.
Et vos quid ei retribuetis, vel retri-
buere poteritis pro his omnibus quæ vobis
fecit? An ad eorum inſtinctum & inſtan-
tiam, qui circa vos perſequuntur Eccle-
ſiam, viroſque Eccleſiaſticos, & ſemper
prout potuerunt, perſecuti ſunt, reddetis
mala pro bonis, oppreſſiones, tribulatio-
nes, injurias, afflictiones Eccleſiis & Ec-
cleſiaſticis perſonis? Nonne iſti ſunt, de
(a) Luc. 10. quibus dicit Dominus: (a) Qui vos au-
dit, me audit: qui vos ſpernit, me ſper-
nit: qui vos tangit, tangit pupillam ocu-
li mei? Certe etſi relictis omnibus quæ
poſſidetis, tollatis crucem veſtram, & ſe-
quamini Dominum noſtrum JESUM Chri-
ſtum: vix erit, aut non erit, ut fidelis
& gratus acceptorum ab eo beneficiorum
retributor appareatis.*

XXXIII. (b) 1. Reg. 15. *Inquirite Scripturas a ſecularibus, &
invenietis quod (b) Saul, licet electus
fuerit a Domino; quoniam a viis ejus re-
ceſſit, periit ipſe & domus ejus tota. Ozia
(c) 2. Paral. 26. (c) quoque Regis Juda, cujus nomen la-
te divulgatum eſt, & procul egreſſum
propter crebras ſibi a Domino collatas
victorias, adeo cor elevatum eſt in ſuam
interitum, eo quod abique auxiliaretur
Dominus & corroboraret illum, at ſpre-
ta Domini reverentia, uſurpare ſibi vo-
luerit, quod ſui officii non erat, ſed ſa-
cerdotum, id eſt, adolere incenſum ſuper
altare Domini. Et ob hoc a Domino lepra
percuſſus eſt, & ejectus per manus ſacer-
dotum a templo Domini, & ſic manſit
uſque ad diem mortis ſuæ plenus lepra,
ob quam ejectus fuerat de domo Domini.
Multique alii Reges facti viri immen-
ſarum divitiarum quoniam ambulaverant
ſuper ſe in mirabilibus mundi, præſumen-
tes rebellare Deo, in ſuis miſeriis peri-
erunt, & ad ultimum nihil invenerunt
divitiarum ſuarum, in manibus ſuis.
(d) 4. Reg. 15. Rex quoque Azarias (d) quoniam & ip-
ſe officium ſacerdotale uſurpavit; ſimiliter
a Deo lepra percuſſus eſt. Oza (e) quo-
(e) 2. Reg. 6. que etſi Rex non eſſet, quoniam Arcam
Domini tetigit, & tenuit nutantem ad
præcipitium, bobus calcitrantibus: quia
ad eum non pertinebat, ſed ad templi
miniſtros, indignatione Domini percuſ-
ſus, juxta Arcam Domini corruit mor-
tuus. Rex, proverbialiter celebre eſt,
caſtigatus de alterius infortunio melius
ſibi proſpicit.*

*Nam tua res agitur paries cum proxi-
mus ardet.*

XXXIV. *Ad ſacerdotes, Rex dilectiſſime, ſuos
voluit Deus quæ Eccleſiæ ſuæ ſunt diſpo-
nenda pertinere, non ad poteſtates ſæcu-
li. Quos, ſi fideles ſunt, Eccleſia ſuæ
ſacerdotibus voluit eſſe ſubjectas. Non
vobis ergo vendicetis jus alienum, & mi-
niſterium quod alteri deputatum eſt, ne-
que contra eum contendatis, a quo om-
nia ſunt conſtituta; ac contra illius bene-
ficia pugnare videamini, a quo veſtram
conſecuti eſtis poteſtatem. Non a legibus
publicis, non a ſæculi poteſtatibus, ſed
a pontificibus & ſacerdotibus omnipotens
Deus Chriſtianæ religionis clericos voluit
ordinari & diſcuti. Chriſtiani Reges ſub-
dere debent executiones ſuas Eccleſiaſti-
cis Præſulibus, non præferre. Scriptum
quippe eſt, nullum de ſacerdotibus niſi
Eccleſiam judicare debere: nec eſſe hu-
manarum legum de talibus ferre ſenten-
tiam. Obſequi ſolere Principes Chriſtia-
nos ſtatutis Eccleſiæ, non ſuam poteſta-
tem præponere; Epiſcopis caput Principes
ſubdere non de Epiſcopis judicare. Duo
quippe ſunt, quibus principaliter rege-
tur mundus, auctoritas ſacra Pontificis,
& Regalis poteſtas, in quibus tanto
gravius eſt pondus ſacerdotum, quanto
& de ipſis Regibus ſunt in divino reddi-
turi examine rationem.*

*Noſſe certe debueratis, ex illorum vos XXXV.
debere pendere judicio, non illos ad ve-
ſtram poſſe redigi voluntatem. Plurimi
namque pontificum, alii Reges, alii Im-
peratores excommunicarunt; & ſi ſpecia-
le aliquid de perſonis Principum inqui-
ratis, B. Innocentius Arcadium Impera-
torem excommunicavit, quia conſenſit S.
Joannem Chryſoſtomum a ſua ſede expelli.
S. Ambroſius pro culpa, quæ aliis ſa-
cerdotibus non adeo videbatur gravis,
Theodoſium M. Imperatorem excommuni-
cavit, & ab Eccleſia excluſit: qui tan-
dem ſatisfactione condigna meruit abſol-
vi. Et multa alia in hunc modum. Da-
vid (f) etiam cum adulterium & homi- (f) 2. Reg. 12.
cidium commiſiſſet: miſſus eſt ad eum
propheta Nathan a Deo, ut eum redar-
gueret & corrigeret. Correptus eſt,
& citiſſime correctus. Rex cum depoſi-
to diademate capitis ſui, abjectaque
majeſtate imperiali, non erubuit humi-
liori ante faciem Prophetæ, peccatum
ſuum confiteri, veniam poſtulare de com-
miſſo. Quid plura? pœnitentia ductus,
miſericordiam petivit, & obtinuit ve-
niam. Et vos, fili dilectiſſime, ſere-
niſſime Rex, reverendiſſime domine, ad
exemplum excellentiſſimi David Regis
piiſſimi, de quo dixit Dominus: (g) In- (g) 1. Reg. 13.
veni virum ſecundum cor meum: corde
contrito & humili convertimini ad Domi-
num Deum veſtrum, exactamque de ex-
ceſſibus veſtris agite pœnitentiam. Corrui-
ſtis enim & erraſtis in multis, quæ adhuc
taceo, expectans, ſi forte inſpiraverit vo-
bis Dominus, ut dicatis cum Propheta:
(h) Miſerere mei Deus ſecundum magnam (h) Pſal. 50.
miſericordiam tuam, quoniam multum ti-*

(a) Pſ. 33. Conteſtatio metuenda S. Thomæ ad Reg.

bi peccavi, & malum coram te feci. (a) Juxta eſt enim Dominus iis, qui recto ſunt corde, & humiles ſpiritu ſalvabit.

Hæc ad præſens, domini mi, vobis ſcribo, cætera ſilentio præteriens, donec videam, utrum ſermo meus capiat in vobis: ſi reportaverit mihi a vobis fructus dignos pœnitentiæ, & audiam a nuntiantibus, & congaudeam dicentibus: Filius tuus Rex mortuus fuerat, ſed revixit, perierat & inventus eſt. Quod ſi me non audieritis, qui ſolitus ſum ante majeſtatem Corporis Chriſti in abundantia lacrymarum, & gemitibus non minimis orare pro vobis: certe ibidem clamabo contra vos & dicam: Exurge Deus, judica cauſam tuam: memor eſto improperiorum tuorum eorum & injuriarum, quæ a Rege Anglorum & ſuis tibi & tuis fiunt tota die. Ne obliviſcaris ignominiarum Eccleſiæ tuæ, quam tuo fundaſti ſanguine. Vindica Domine ſanguinem ſervorum tuorum qui effuſus eſt. Vindica Domine ſervorum tuorum afflictiones, quarum infinitus eſt numerus. Superbia eorum, qui te & tuos oderunt & perſequuntur, in tantum aſcendit, ut ulterius non valeamus eos ſuſtinere. Rex, quidquid agant veſtri, hæc omnia de manibus veſtris requirentur. Damnum enim dediſſe videtur, qui cauſam damni dedit. Ipſe revera Filius Altiſſimi, niſi continueritis manus a conturbatione hominum, ad gemitos compeditorum, ad gemitus clamantium ad ſe, veniet in virga furoris ſui; quoniam jam tempus eſt judicare adverſum vos juſtitias in æquitate, & ſeveritate Spiritus ſui. Ipſe enim novit auferre ſpiritum Principum, & terribilis eſt apud Reges terræ.

XXXVI. *Non vobis hæc diximus, ut faciem veſtram confundamus, vel provocemus vos ad majorem indignationem & iram, ſicut forſitan maligni, qui circa vos ſunt, qui die ac nocte inſidiantur animæ veſtræ, & nituntur avertere animum veſtrum a nobis, pravis & iniquis ſuggeſtionibus ſubmurmurant (det illis Deus ſecundum opera ſua, & ſecundum nequitiam adinventionum ipſorum) ſed ut vos reddam cautiores ad proviſionem animæ veſtræ & curam, & ad evitandum periculum, quod jam in foribus eſt. Et quia noſtra ſpecialiter intereſt, providere animæ veſtræ, utpote cujus cura & ſollicitudo nobis commiſſa eſt, cujuſque rationem reddituri ſumus in examine diſtricto: hæc audite benigne, & utimini ſervitio noſtro, prout vobis placuerit, dummodo Deum non offendamus, nec operemur agendo, vel diſſimulando in animæ veſtræ diſpendium & noſtræ. Quid enim vobis proderit totum mundum lucrari cum animæ veſtræ periculo? Attendite ubi ſunt Imperatores, ubi Reges & alii Principes, ubi Archiepiſcopi, & Epiſcopi, qui nos præceſſerunt. Ipſi quidem laboraverunt, & alii in eorum labores introierunt. Quid ultra? ſic tranſit mundus & ejus gloria.* (b) Eccl. 7. *(b) Memorare ergo noviſſima tua, & in æternum non peccabis: & ſi peccaveris, pœnitentiam age. Valeat mihi chara gratia veſtra, ſi in vera humilitate & feſtinata pœnitentia converſi fueritis ad Dominum Deum veſtrum. Valeatis ſic iterum & ſemper.* Hactenus Sanctus Thomas.

Ad Epiſcopos autem alias dedit litteras de ordine hierarchico & unitate Eccleſiæ Catholicæ, quarum hoc eſt exordium:

XXXVII. (c) Cod. Vat. l. 1. ep. 97. S Thomæ ad Epiſc. Angl. ep.

Thomas (c) Dei gratia Cantuarienſis Eccleſiæ miniſter humilis venerabilibus fratribus Cantiæ provinciæ Epiſcopis univerſis ſalutem. Si curamus eſſe quod dicimur. Et poſt nonnulla, hæc de Eccleſiæ Catholicæ in uno capite viſibili unitate: *In initio naſcentis Eccleſiæ, ſicut beatus docet (d) Apoſtolus, Chriſtus* (d) Eph. 4. *cælos aſcendens, ut impleret omnia, quoſdam quidem dedit Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios Evangeliſtas, alios paſtores & magiſtros ad inſtructionem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti. Neque enim omnia uni committenda erant officia, ſed unumquodque membrum ſuo donandum erat officio, ita tamen, ut caput, in quo, velut in arce & quodam Capitolio, virtutum omnes congeruntur ſenſus univerſis & ſingulis provideret; & ei viciſſim omnia famularentur pro ratione conditionis ſuæ. Doctor (e) Gentium qui gloriatur ſe non ab homine, neque per hominem* (e) Gal. 1. *Evangelium didiciſſe, ſed inſtructum a Chriſto, aſcendit Hieroſolymam, & cum Eccleſiarum Principe de Fide contulit, ne forte in vacuum curreret, vel cucurriſſet. Et ut plurimis patet exemplis ſingula Evangelii flumina ad mare, unde orta ſunt redeunt, ut iterum fluant. Siquidem fons (f) paradiſi unus eſt, ſed in* (f) Gen. 2. *plura ſcinditur flumina, ut undique irriget terram. Quis Romanam Eccleſiam caput omnium Eccleſiarum, & fontem Catholicæ doctrinæ ambigit eſſe? Quis claves regni cælorum Petro traditas eſſe ignorat? Nonne in fide & doctrina Petri totius Eccleſiæ ſtructura conſurgit, donec occurramus omnes Chriſto in virum perfectum in unitatem Fidei, & agnitionem Filii Dei?* Et infra: *Sed quicumque ſit qui rigat aut plantat: Dominus nulli dat incrementum, niſi illi, qui plantavit in fide Petri, & doctrinæ ipſius acquieſcit. Sane ad eum maxima populi judicia referuntur, a Romano examinanda Pontifice, & diſpoſiti ſub eo in atriis Eccleſiæ magiſtratus, quatenus qui in partem ſollicitudinis acciti ſunt, creditam exercerent poteſtatem. Ut ſacerdos, quod in plebe ſibi commiſſa expedire*

dire non poteſt, ad Epiſcopum referat, qui negotia ſupra ſe ad Archiepiſcopum reducit, aut Primatem: a quibus, quidquid maximum fuerit, Romano Pontifici reſervatur. Ordinem hunc Petrus docuit, hunc uſque modo Catholica ſervavit Eccleſia, nec unquam, auctore Domino, quidquid moliatur iniquitas, ſubvertetur.

XXXVIII. *In regno autem Anglorum (quod ſine dolore multo ad mentem reducere, aut ſine lacrymis dicere non valemus) multum præſumitur adverſus Petrum. Sedis Apoſtolicæ (quantum in perverſis poteſtatibus eſt) * attentatur & periclitatur auctoritas, dum illi, quos neceſſitas pro compendio pœnitentiæ, vel remedio * cavere aut viſitationis debito compellit ad dominum Papam iter arripere: ab itinere ſuo præpediuntur, ſpoliantur, tractantur atrius, & tranſfretare prohibentur: vel ab iis, qui occaſiones quærunt, ut faciant mala, vel reacti ellerita de præpediendis clericis & pœnitentibus præſtiterunt ſacramenta. Manus itaque violentas mittentes in clericos, facto ſuo anathematis condemnationem incurrunt. Inde eſt, quod nos S. R. E. auctoritate utentes, fraternitati veſtræ Apoſtolica auctoritate in virtute obedientiæ, in periculo ordinis veſtri præcipiendo mandamus, quatenus de cætero hoc fieri inhibeatis; & eos, qui in clericos manus violentas iniiciunt, publice excommunicatos denuntietis, & per Epiſcopatum veſtrum denuntiari faciatis, & conterminalibus veſtris Coepiſcopis, ut hoc ipſum in Epiſcop. faciant ſuis, domini Papæ & noſtra præcipiatis auctoritate.*

* attenuatur

* f. animæ.

XXXIX. *Adhæc eodem modo, & ſub eadem interminatione præcipimus, ut iis, qui appellantes aut pœnitentes ad dominum Papam, vel ad nos tendentes impediunt, aut redeuntes a domino, vel a nobis; denuntietis, quoniam ſententiam anathematis incurrunt, tam hi qui hoc faciunt in propria perſona, quam Regis officiales, qui ad hoc facinus impellunt alios. Illos autem, qui coacti de tranſeuntibus impediendis juramenta illicita præſtiterunt, ab hoc juramento abſolvimus, ut a tanta iniquitate deſiſtant poſtmodum, & pœnitentes de commiſſo, Deo diſcant potius quam homini obedire. Si quis Eccleſiæ ſuæ juſtitiam promovens, & Apoſtolicæ Sedis fidem ſervans diſpendia reformidat; meminerit quoniam Eccleſia virtutes, quam momentaneas opes longe tutius & utilius theſaurizat. Chriſtus, qui Eccleſiæ Romanæ præſidet, omnes adverſarias cohibet poteſtates. Et qui potentes potenter punit, omnem decrevit punire inobedientiam, non humiles tantum adducens in judicium, ſed glorioſos terræ humilians Eccleſiæ miniſterio, adverſus quam nec portæ inferi prævalebunt.*

Pudeat vos, dilectiſſimi iniqua exercere judicia, ut (juxta quod in nos inſultant proceres regni) ſi pauper offendit in minimo, illico a vobis & officialibus veſtris ab Eccleſia excludatur: ſi dives committit crimina, non conveniatur vel verbo. Ut in ſic decernentes poſſit illud & hinc retorqueri: Et tantum miſeris iraſci numina poſſunt. Providete vobis & Eccleſiis veſtris, ne ſi hanc injuriam Romanæ Eccleſiæ diſſimulaveritis, merito videamini adverſus eam cum impiis conſpiraſſe, & appellantium præcluſiſſe vias, ut de diſpendio ejus veſtrum quæratis compendium. Mementote potius, quomodo ſalvi facti ſunt patres noſtri, quomodo & quibus tribulationibus Eccleſia creverit & dilatata ſit, quas procellas evaſerit navis Petri, quæ Chriſtum habet rectorem &c. Hæc S. Thomas ad ſuos. Sed ad res Orientales jam convertamus orationem. XL.

Hoc anno, Indictione decimaquarta, Conſtantinopoli a Luca Chryſoberge Patriarcha Conſtantinopolitano Synodus celebrata eſt, cujus nos ſuperius in ejus creatione meminimus ex Theodoro Balſamone, & emendavimus mendum in notam numeri illapſum. Poſt hæc autem haud diutius Lucam oportuit fuiſſe ſuperſtitem, ſed ex hac vita migraſſe, in locumque ipſius ſubrogatum fuiſſe Michaelem Anchialum magnum philoſophum. Ita XLI. De Nomocanone Theodori Balſamon.

PAGIUS XVII. *Obitus Lucæ Chryſoberges Ep. Conſtantinop.*

Ad num. XLI. Allatius lib. 2. de Conſenſ. Eccleſ. Occident. & Orient. cap. 12. num. 4. meminit Synodi, & Principum & Patriarcharum, Metropolitarum, Epiſcoporum, & aliorum Eccleſiaſticorum numero ſpectatiſſimæ, anno XXIII. Manuelis, ab Orbe condito 6674. præſenti ſcilicet Chriſti anno celebratæ, cui interfuere *Lucas* Chryſoberges Patriarcha Conſtantinop. *Athanaſius* Theopolitanus, aliique, quorum nomina recitat Allatius, qui Synodum illam MS ſe ſe habere aſſerit. *Lucas* uſque ad annum ſequentem vixit, eique *Michael III.* Diaconus, & Sacelli Præfectus, & ſummus Philoſophorum, ut in Catalogo Patriarcharum Conſtantinop. dicitur, ſucceſſit, at alibi dictum. [1]

Ad

NOTÆ [1] Inſigniter errat hic Pagius nam ex catalogo exactiſſimo Nicephori apud Bandurium Imp. Orient. tom. II. pag. 638. edit. Venet. diſcimus Lucam, qui in locum Conſtantini anno 1155. ſuffectus fuit, ſediſſe annis quindecim, menſibus tribus; adeoque non prius quam labente anno 1169. vita ceſſit. MANSI

Ita in ſerie Græca Patriarcharum Conſtantinopolitanorum. Vixiſſe quidem Michaelem hunc tertium ejus nominis Patriarcham ſub Emmanuele teſtatur Theodorus Balſamon in præfatione ad commentarium ſuum in Nomocanonem Photii, cum ait, ab utroque ſe in mandatis accepiſſe, ut eum in canones commentarium elaboraret; ait enim: *Cum itaque a ſancto Imperatore divinitus coronato domino Emmanuele Comneno, & ſanctiſſimo domino noſtro & Patriarcha œcumenico, qui fuit ſummus philoſophorum, domino Michaele Anchiali nobis mandatum eſſet, ut ſanctos canones conſideraremus, & quæ eſſent in eis obſcura, & legibus viderentur eſſe contraria, aperiremus, & interpretaremur, &c.* Elaboravit & abſolvit opus, quod obtulit Georgio Xyphilino Conſtantinopolitano Patriarchæ, qui ſedit ſub Iſacio Angelo Imperatore, & Alexio Angelo ejus ſucceſſore. At de hujuſmodi elucubratione Balſamonis quid ſentiendum, dicemus inferius ſuo loco. Laudat idem Balſamon hunc Patriarcham Michaelem ſæpius, & inter alia, quod ſuperſtitionem quamdam, quæ fiebat per divinationes dæmonum, & ibidem inolaviſſet, penitus ſuſtulit, Ita ipſe in canonem Trullani ſexageſimiquinti interpretatione pluribus. Sed & ex decreto quod promulgavit, ne clerici ſæcularia obirent munera, dato ſub quarta Indictione, nempe anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimoprimo, cum detegit, quando ſedit. Extat in commentario ſuper canones Concilii Carthaginenſis canone decimo ſexto. *Sediſſe autem annos octo, habet ſeries Græca Patriarcharum Conſtantinopolitanorum.*

XLII. Hoc eodem anno ab Imperatore Manuele promulgata eſt conſtitutio de Feriis, ſive juridicis diebus, quam intexuit in ſuo Nomocanone Theodorus, ad eamque iſta eſt præfatus:

*Si accurate cognoſcere vis, quonam die tribunalibus feriæ ſint: lege publicatam menſe Martio, Indictione * decimaquarta, anno mundi VICIϽ. * VIϽ. LXXIV. venerandam Novellam coronati divinitus præſtantiſſimi ſacrique Imperatoris noſtri domini Manuelis Comneni, quam poſt exordium hæc tradit:*

* Theod. Balſamon x.

*VϽ LXX.

Sancimus, ut illi dies feriati ſiat, quos in præſenti conſtitutione nominatim enumerabimus, & ut alii quidem eorum ferias in univerſum habeant; ut nequaquam tota ipſorum durante ſpatio conſiſtus judicium poſſit, niſi forte Imperator per diſpenſationis modum, vel ob neceſſitatem (ut multa ſæpenumero ſubita quadam rerum varietas licentius novare ſolet) in iis quoque judicium conſtituere voluerit: alii vero ex parte a judiciis vacent, ut ea videlicet exerceantur a matutino tempore uſque ad tempus ſacri cultus, qui ju-

PAGIUS XVIII. *Novella de Feriis a Manuele Imp. data.* Ad num. XLII. Promulgata hoc anno a *Manuele* Imp. conſtitutio *de feriis* ſeu diebus juridicis, quam integram Baronius refert, & de qua videnda, quæ anno MCLVIII. ex Cinnamo in medium adduximus. Publicata fuit, ut in ea legitur, *anno mundi 6674. menſe Martio, indict. XIV.* ideoque hoc Chriſti anno, quo menſe Martio indictio illa in curſu fuit. Inter dies, in quibus tribunalia vacare debent, numeratur *Decembris dies IX. in quo ſcilicet Conceptio ſanctiſſimæ Matris Dei noſtri celebratur.* Idem feſtum legitur in Ordine Divini Officii Gothici, & in Faſtis ſacris Eccleſiæ Æthiopicæ in Comment. Jobi Ludolfi ad ſuam Hiſt. Æthiopicam pag. 402. ſed utrobique ad alios dies. Ex iis porro locis quidam deduxere Græcos, Mixto-Arabas, & Æthiopas antiquitus feſtum Conceptionis immaculatæ Virginis coluiſſe, quod alii negant, quia in Menologio ad diem XXIV. Septemb. habetur: *Conceptio Joannis Baptiſtæ*, & in citatis Faſtis ſacris Eccleſiæ Æthiopicæ ad diem XXIII. menſis Septemb. legitur: *Conceptio Joannis in utero Eliſabethæ*, & conſtat ſanctum Joannem Baptiſtam in peccato conceptum fuiſſe.

XIX. *Expeditio Italica Friderici Imp.* *Fridericus Imp.* veritus ne totius Italici Regni poſſeſſionem amitteret, expeditionem in Italiam decrevit, ac ſtatim *Rainaldum* Colonienſem, & Chriſtianum Moguntinum Antiſtites cum ingentibus copiis in Italiam maturavit. Ipſe vero, uti refert Acerbus Morena, *menſe Novembri* Italiam profectus Conventum generalem Longobardiæ apud *Roncaliam* coegit, in quo decretum, ut *Paſchalis* III. Antipapa ab omnibus defenderetur, & *Alexander* III. e Pontificatu dejiceretur. Quam male expeditio hæc ei ceſſerit, anno ſequenti videbimus.

XX. *Toletum ab Alphonſo VIII. recuperatum.* *Alphonſus* VIII. Caſtellæ Rex Toletum a *Ferdinando* patruo Legionis Rege poſt *Sanctii Deſiderati* mortem occupatum, hoc anno recuperavit, ſed poſt menſem Auguſtum; cum enim *Maqueda* prope Matritum ageret, dedit Communitati Hiſpalenſi caſtellum *Olmos* dictum, ut patet ex Charta, quæ extat apud Colmenarem in Hiſtoria Segovienſi cap. 27. num. 8. *In Maqueda in menſe Auguſti era MCCIV. regnante me Aldephonſo in Caſtella, in Extramatura, & in Naxara, & in Aſturiis, & citra Serram* (citra montem, quo utraque Caſtella dividitur) *excepto Toleto.* Contra vero in Charta hoc anno ſcripta, & ibidem num. 10. a Colmenare recitata, Alphonſus VIII. dicit, ſe regnare Toleti: *Era MCCIV. regnante me Rege Aldephonſo in Toleto, & in Caſtella, & in Extramatura, &c.* Hinc apparet *Fernandum* ſeu *Ferdinandum* Legionis Regem per annos ad ſummum octo *Toletum* tenuiſſe; cum illud non occupaverit ante mortem Sanctii, quæ die XXXI. menſis Auguſti anno MCLVIII. contigit. Fallitur itaque Rodericus lib. 7. capp. 26. & 28. ubi tradit *Ferdinandum* per annos duodecim *Toletum* obtinuiſſe.

XXI. *Progreſſus Joſephi Imp. Almohadum.* Hoc anno, ſeu anno Hegiræ DLXI. juxta Nowairium, cum *Hamires* Africæ populi adverſus *Joſephum* Almohadum Imperatorem rebellaſſent, ab eo ſub jugum miſſi ſunt, & gravibus pœnis affecti, quod tantum timorem Africæ populis incuſſit, ut univerſa ſe ſe ejus dominationi ſummiſerit.

Ere-

Digitized by Google

judicibus tam precationi, quam celebrationi divini numinis intentes eſſe liceat, ac peracta ſacro, juſtitiæ curam gerant, & injurias perpeſſis juxta vigorem legum ſuccurrant. Sed tamen ii, quibus in hunc modum poſt cultum ſacrum jus dicere permiſſum eſt, in conficiendis ab ſe notationibus ac inſtrumentis mentionem temporis faciant, quo confecta ſint. At primo quidem de omnino feriatis agendum erit.

Itaque dies natalis inviolatæ Dominæ Deique Genitricis, qui celebratur a die VI. Id. Septemb. feriatus eſt. Conſimiliter & XIV. dies vivificæ Crucis exaltationi dicatus. Item XXVI. propter Apoſtoli & Evangeliſtæ Joannis Theologi migrationem.

Octobris dies VI. quod in eo ſancti Apoſtoli Thomæ memoria celebretur. Item IX. propter Jacobum Alphæi F. Apoſtolum, & X. propter Lucam Apoſtolum & Evangeliſtam.

Novembris dies XIII. quod in eo memoria Chryſoſtomi celebretur, & XIV. quod Philippo Apoſtolo feſtus ſit, & XVI. ob Evangeliſtæ & Apoſtoli Matthæi honorem. Et XXI. quod tum Dei Genitricis introitus in templum celebretur, & XXX. propterea, quod Andreæ Apoſtolo ſit feſtus.

Decemb. dies IX. in qua ſcilicet Conceptio ſanctiſſimæ Matris Dei noſtri celebratur, & XX. dies uſque ad VI. Januarii, quod in iis dies natalis, itemque baptiſmi Domini Deique ac Servatoris noſtri JESU Chriſti feſta celebritate colantur.

Januarii dies XIIX. propter divinos Patres ac Doctores, Athanaſium & Cyrillum, XXV. ejuſdem menſis, propter memoriam magni Patris Gregorii Theologi.

Februarii dies II. propterea, quod obviam Servatori ſit itum, & III. propter celebrationem memoriæ Simeonis, qui Chriſtum excepit.

Martii dies XXV. propter allatum Deiparæ lætum illum nuntium. Item dies Paſchales ab ipſa reſuſcitatione Lazari, uſque ad diem poſt ſanctum Paſcha octavum.

Aprilis dies XXV. propter Apoſtolum & Evangeliſtam Marcum, & XXX. propter Apoſtolum Jacobum, illius Theologi & Evangeliſtæ fratrem.

Maii dies VIII. propter memoriam Evangeliſtæ Joannis Theologi, & X. propter Simonis Zelotæ Apoſtoli memoriam, & XXI. propter memoriam ſanctorum & Apoſtolis parium magnorum Principum Conſtantini & Helenæ, & XXVI. propter me-

PAGIUS XXII. *Canonizatio S. Caroli Magni.*

Fredericus Imp. Natale Domini in Palatio ſuo celebravit Aquis, ad cujus Curiam omnes Primates regni, ſive Eccleſiaſtici, ſeu ſæculares, ab ipſo ſubmoniti convenerunt, & corpus domini Caroli Magni Imp. in Baſilica B. Mariæ ſemper Virginis quieſcebat, de tumulo marmoreo levantes, in locello ligneo in medio ejuſdem Baſilicæ repoſuerunt, inquit Scriptor Auctarii Aquicinctini ad annum MCLXIV. quibus non diſſimilia ſcribit Auctor magni Chronici Belgici ad præſentem annum pag. 45. & pag. 191. licet Bollandus ad diem XXVIII. Januarii, ubi recitat Vitam ſancti Caroli Magni Imp. pag. 888. aſſerat ultimum locum, de quo ſolo loquitur, in magno Chronico Belgico ſe non repeiiſſe. Verum tam is Auctor, quam Scriptor Auctarii Aquicinctenſis in anno hallucinati ſunt. Bollandus enim ibidem refert Diploma Friderici Imp. *de Elevatione & Canonizatione ſancti Caroli*, in quo Imperator ait, ſe petitione Henrici Regis Angliæ inductum, *aſſenſu & auctoritate domini Paſchalis, & ex conſilio univerſorum Principum, tam ſæcularium quam Eccleſiaſticorum; pro elevatione & exaltatione ſanctiſſimi corporis ejus atque Canonizatione, ſolemnem Curiam in Natali Domini celebraſſe*, & illud *in hymnis & canticis ſpiritualibus elevaſſe & exaltaſſe IV. Kalendas Januarii*. In fine Diplomatis legitur: *Datum Aquiſgrani anno Dom. Incarnat. MCLXVI. indict. XIV. ſexto Idus Januarii, regnante domino Friderico Romanorum Imperatore, anno regni ejus XIV. imperii vero XI.* Quare Canonizatio Caroli Magni anno præcedenti facta fuerat.

XXIII. *Facta a Paſchali III. ſed ab Eccleſia Rom. tolerata.*

Auctor Magni Chronici Belgici priori loco laudato ait: *Ejus vero* (nempe ſancti Caroli) *dies feſti celebres bis in anno habentur, dies ſcilicet ejus natalis IV. Kal. Februarii, Tranſlationis vero dies V. Kal. Aug. Quem utrumque Clericus & populus ſpiritualium gaudiorum tripudio celebrant. Cantantur enim in Eccleſia Aquenſi de S. Carolo vicibus alternatis ſuffragando certa Antiphona cum Collectis*, de quibus unam exhibet. Etiamnum, teſte Bollando, Tranſlatio S. Caroli Magni *V. Kal. Auguſti* Treviris celebrari ſolet. Vide quæ de hac Canonizatione anno M. num. III. jam diximus, ubi ſolvimus Bollandi dubium, an ante iſtam canonizationem divini honores Carolo M. delati fuerint, & ibi dictis adde locum Gauſredi Prioris Voſienſis, qui pag. 324. ait: *Fredericus corpus Caroli M. elevans a terra, in capſa aurea infiniti pretii lapidibus decorata collocavit. Ex tunc auctoritate Metropolitani Colonienſis* (nempe Reginaldi) *Aquiſgrani ſolemnitas de eodem Cæſare Auguſto orthodoxo, ſicut de Sancto, agitur, quæ prius fiebat de fideli defuncto.* Porro errat Auctor Magni Chronici Belgici, qui ait Fridericum Imp. *aſſenſu & auctoritate D. Papæ Alexandri & Sedis Apoſtolicæ* adductum ſolemnem Curiam in Natali Domini apud Aquiſgranum celebraſſe; his enim temporibus Fridericus, non Alexandrum III. ſed Paſchalem Pontificem agnoſcebat: Recte Spondanus ad annum
„ DCCCXIV. num. V. de Paſchali III. & de
„ hac canonizatione verba faciens, ait; Sed
„ quod is haud legitimus fuit Pontifex; ejuſ-
„ modi Canonizatio non eſt recepta ab Ec-
„ cleſia Rom. Quod tamen reperiantur legiti-
„ mi Pontifices eam impugnaſſe, res ſic taci-
„ ta permiſſione ſive tolerantia perſeveravit,
„ ut in propria Eccleſia, ubi ſepultus fuit,
„ coleretur. Ita enim Canonum præcipui In-
„ terpretes declararunt. Propagatus autem poſt-
„ ea noſcitur ei cultus, in alias Eccleſias Gal-
„ liæ, Belgii atque Germaniæ, in quibus idem
„ Carolus *Sanctitatis* titulo colitur, faventque
„ ſcripta pluſimorum rerum Francicarum Hi-
„ ſtoricorum.

Pia

memoriam Judæ Alphæi Apoſtoli.

Junii dies XI. propter Bartholomæum Apoſtolum, & XIX. propter Judam Apoſtolum, cognomento Thaddæum, & Lebæum, & Jacobum. Item XXIV. propter natalem Præcurſoris, & XXIX. propter Apoſtolorum principum Petri & Pauli ſolemnitatem; & XXX. propter memoriam Apoſtolorum XII.

Julii dies XXV. propter obdormitionem ſanctæ Annæ Deiparæ.

Auguſti dies VI. propter Servatoris noſtri JESU Chriſti transformationem, & IX. propter memoriam ſancti Apoſtoli Matthiæ, & XV. propter glorioſiſſimam ſanctæ Deiparæ migrationem, & XX. propter memoriam ſancti Apoſtoli Thaddæi, & XXIV. propter Bartholomæi Apoſtoli memoriam, & XXIX. propter venerandi Præcurſoris decollationem.

Inter hos omnino feriatos dies computabuntur & medietates jejunii quadraginta dierum & Pentecoſtes, & Servatoris Aſſumptio, & omnes in anno dies a Domino nuncupati. Ita ut hiſce diebus omnis ad tribunal aditus præcluſus ſit, nec ullus eorum, qui jus dicunt, quidquam ad juriſdictionem pertinens peragat.

Cæterum a quibus ex parte vacationem tribunal habet, quique non inſolidum (veluti jam antea diximus) feriati ſunt, hi ſane fuerint, dies VI. menſis Septembris, quod tunc Michaelis ſummi copiarum ducis factum Chonis miraculum prodigioſe commemoretur. Octob. XXIII. quod Jacobi Chriſti fratris memoriam recolamus, & XXVI. quod in magno & unguentis ſcaturienti Demetrio feſtus agatur, Novembris I. ob edentium prodigia, & gratis olim medicinam facientium, Coſmæ ac Damiani feſtum. Et VIII. quod corporis expertium conventus celebretur. Et XXVIII. propter ſancti martyris Stephani junioris ſolemnitatem. Decembris IV. propter egregiam martyrem Barbaram. Et VI. propter celebrem miraculis & unguentis ſcaturientem Nicolaum. Januarii X. propter Nyſſæ pontificem divum Gregorium. Et XVI. propter venerationem pretioſæ principis Apoſtolorum Petri catenæ. Et XIX. propter reportationem pretioſi cadaveris Gregorii Theologi. Et XXVII. propter reportationem venerabilium reliquiarum Chryſoſtomi. Februarii VII. propter inſignem martyrem magiſtrum militum Theodorum. Et XVII. propter victorem certaminum Theodorum Tironem. Martii. IX. quod ſanctorum Chriſti XL. Martyrum memoria tunc recolatur. Aprilis XXIII. in honorem magni martyris Georgii deſtinatus. Maii II. propter magnum illum Athanaſium. Junii VIII. propter magnum martyrem Theodorum magiſtrum militum. Et IX. propter ſanctum Patrem noſtrum Cyrillum pontificem Alexandrinum. Et XXVII. propter ſanctum & edentem prodigia Sampſonem. Julii I. quod tunc Sanctorum & miracula deſignantium, & argento carentium memoriam celebremus. Et II. quod depoſitionem pretioſæ veſtis Deiparæ mentionem faciamus. Et VIII. ob magni martyris Procopii feſtum. Et XI. quod egregiam martyrem Euphemiam concelebremus. Et XX. ad Eliæ vatis honorem. Et XXVII. quod victori certaminum & miraculorum auctori Joanni miſericordi feſtus ſit. Auguſti XXXI. propter depoſitionem pretioſi cinguli lubis expertis Deiparæ.

Atque hi ſunt dies illi partim feriati, partim juridici. Quibus vero diebus propter natalem vel renuntiationem Principis ceſſatur, eos dies inter juridicos majeſtas mea refert, a ſeſe præſentem ſanctionem inchoans, & per ea quæ ipſamet facit, alios inſtituens. Quippe non perinde præſentis conſtitutionis oratio quamtumvis in illam attentos impellet, ut ipſum majeſtatis meæ factum. Nam illos ipſos dies majeſtas mea, quibus diebus tum in hanc lucem eſt edita, tum in Imperatorem per Dei providentiam renuntiata, juridicas eſſe ſancit, nec in eis ullas judicii induxcias eſſe. Omnes quidem cer-

PAGIUS XXIV. Moritur Gozuinus Aquicinctenſis Abbas.

Piæ memoriæ domnus Gozuinus, Abbas Aquicinenſis ſeptimus (in Belgio) charitate illuſtris, amator pacis & religionis, VII. Idus Octob. circa mediam noctem, die Dominico, Luna XI. indict. XIV. (a Natali Chriſti deducta) de hoc ſæculo tranſiit, inquit Scriptor Auctarii Aquicinctini ad hunc Chriſti annum. De ejus virtutibus legendi Molanus in Natal. SS. Belgii & Locrius. Ejus vita ſeptennio poſt mortem ſcripta, & a Richardo Gibbono Societatis Jeſu ſub hoc titulo publicata: B. Gozuini Vita celeberrimi Aquicinctenſis Monaſterii Abbatis VII. a duobus diverſis ejuſdem cœnobii Monachis ſeparatim exarata, e veteribus manuſcriptis nunc primum edita, cura R. P. Richardi Gibboni Societatis Jeſu Theologi. Duaci ex officina Marci VVyon ſub ſigno Phœnicis anno MDCXX. In ea inter alia dicitur, eum Lutetiam ad majores diſciplinas addiſcendas ſe ſe contuliſſe, & ita in Dialectica profeciſſe, ut electus fuerit ab eis, qui Pariſiis doctrinæ cauſa morabantur, ad diſputandum adverſus Petrum Abaelardum, qui ibi inauditarum erat inventor & aſſertor novitatum, & aliarum probatarum improbator. Verum Magiſter Joſlenus, qui poſtea Sueſſionenſem rexit Cathedram, eum nimis eum diligeret, id fieri prohibebat, & congreſſum hujuſmodi diſſuadebat.

Aelredus Rievallis monaſterii in agro ſeu diœceſi Eboracenſi ſiti Abbas, Ordinis Ciſtercienſis, ſacrarum literarum ſcientia & morum integritate conſpicuus obiit pridie Idus Januarii, anno ætatis ſuæ LVII. incarnat. Dom. MCLXVI. regnante apud Anglos Henrico ſecundo, ut prodit Joannes Pitſæus in Catal. Script. Britanniæ, quod ex Joanne Balæo exſcripſit. Hoc etiam anno mortem ejus cæteri recentiores referunt, licet nullum ex Antiquis citent, & An- XXV. Moritur S. Aelredus Rievallenſis Abbas.

na-

certe, præter deſcriptos ſuperius anni dies, juridici erunt, & in eiſdem tum judicia, tum conſentaneæ judiciorum ſententiis executiones fient & exercebuntur. Perſuaſum autem habeo præſentem hanc majeſtatis meæ conſtitutionem Deo quoque gratam eſſe. Nam ubi Phariſæos JESU execratur, ipſi etiam miſericordiæ judicium antepoſuit.

PAGIUS nalista Mailroſenſis eam in annum ſequentem differat. Bollandus ad diem XII. Januarii Vitam ejus recitat ex legenda Joannis Capgravii, in qua idem legitur. Dicitur *Aelredus* fuiſſe alter Bernardus, & ex iis, quæ ipſemet ſcribit in ſermone V. in cap. XIII. Iſaiæ apparet eum filios in religione habuiſſe piiſſimos; eorum enim ſanctitatem ſumme commendat. Varios Tractatus in lucem emiſit, ex quibus non pauci periere, aliique referuntur in Biblioth. Patrum & Tom. V. Bibliothecæ Ciſtercienſis. Extat etiam ejus Hiſtoria *de Bello Standardii tempore Stephani Regis; Genealogia Regum Anglorum; Vita & Miracula S. Edwardi Regis & Confeſſoris*, ac *Narratio Miraculi* patrati in Sanctimoniali *de VVattun*, quæ inter decem Hiſtoricos Angliæ a Seldeno editos legi poſſunt. Eum aliqui *Beatum*, alii *Sanctum* appellant. De eo etiam videndus Manricus in Annal. Ciſterc. hoc anno cap. 3.

I. *Bellum infauſtum Romanorum cum Tuſculanis.* SEquitur ennus milleſimus centeſimus ſeeageſimusſeptimus, Indictione decimaquiota, quo ſtatus S. R. E. in extremum diſcrimeo adductus, divina teodem miſeretiooe clede immenſa percuſſis hoſtibus, ſpecioſiori oitore refloruit. Quomodo antem iſta miranda sdeo ſe habuerint ee ſcriptis Actis Aleeandri Papæ citatis ſuperius reddimos hic verbatim: *Pópulue ipſe Romanus, menſe Majo, ad defenſioaem ſui Paſtoris adverſus Raimonem dominum de Tuſculano in omni virtute ſua euivit communiter armatus, & procedene ad terram ejus non ſolum vineas & ſegetes cum arboribue hoſtiliter devaſtavit, ſed etiam muros Tuſculana civitatis nibilominus destruere laboravit. Sed quoniam idem Raimo tanta fortitudini per ſe ipſum reſiſtere non valebat, nec terram ſuam tutari: neceſſe babuit ut ad auxilium ab Imperatore petendam confugium faceret. Miſit itaque celeriter ad ſubventionem & præſidium ejuſdem Raimonis fortium bellatorum immenſam multitudinem, ut & Tuſculanum populum defenderet, & Romanorum violentiam coerceret. Poſtquam vero illa ſæva Teutonicorum barbaries, quæ arma ſemper conſueverat militare ad Tuſculanum pervenit videns populum Roman. eſſe multum ad præparandum bellum ordinatum: & audaciam ſumpſit, ut cum eo abſque mora in campo baberet conflictum. Appropinquantibus poſt boram nonam, repente clamor utrimque vebemens ad ſidera tollitur, & ſtrictis mucronibus irruunt atrociter in boſtes irruunt. Sed primo congreſſu populus Romanus irreparabiliter corruit, & per campeſtria & convallium devia ita impie contritus & delapſus eſt, ut de tanto agmine vix tertia pars evaſerit. Ea igitur nocte in Urbe factus eſt dolor ſubitaneus & ululatus magni, audita calamitate, inſatiabilis luctus ex irreparabili jactura virorum & rerum. Quippe quod ab ea tempore, quo Hannibal Romanos apud Cannas devicit, tantam Romanorum ſtragem nullus recolit contigiſſe.*

II. *Sed quamvis in tam gravi mæſtitia & communi dolore Pontifex ipſe a fletu & lacrymis ſe non potuit cobibere, videns tantam Civitatem præſidio armorum deſolatam: utilius conſilium celeriter babuit, ut vigilanter de cuſtodia Urbis & debilium reparatione murorum, atque de auxilio intrinſecus conferendo ſollicitus eſſet. Hoſtes vero pro adepta victoria nimium exultantes, non fuerunt contenti victoria ipſa, ſed adjunctis ſibi Tiburtinis, & Albanenſibus, Campanis & cæteris circumpoſitis, illico feſtinarunt ad Urbem, & deſtruentes univerſas munitiones, & omnes ſegetes uſque ad fluvium Tiberis, circumdederunt uſque ad portas univerſam Urbem. Imperator tandem, ubi occiſionem cognovit Romanorum, reliquit Anconam, & veniens ad exercitum ſuum, caſtrametatus eſt in Montemalo, decimoquarta Kalendas Auguſti. Altera* *Fridericus Imp obſidet Urbem.* *vero die, videns congregatam ſui exercitus innumerabilem multitudinem, deſcendit in fortitudine gravi uſque ad portas Caſtelli ſancti Angeli, ibique atrociſſimum dedit aſſultum, & fecit maximum impetum: ſed quia ſummi Pontificis familia in faciem ſibi per orationem beati Petri fortiter atque viriliter reſtitit, nibil ea die, niſi detrimentum ſuorum & confuſionem reportavit. Unde majori furore commotus, Eccleſiam Apoſtolorum, quæ a fidelibus Eccleſiæ tenebatur in cuſtodia, cum baliſtis & ſagittariis violenter aggreſſus eſt. Sed cum eam expugnare non poſſet, poſtpoſita reverentia Dei, & ejuſdem regni cælorum Clavigeri, tamquam ſacrilegus & profanus ignem fecit apponi. Cuſtodes vero Eccleſiæ formidantes, ne tota fabrica incendio ſolveretur, poſt combuſtam ſanctæ Mariæ in Turri Eccleſiam cum aneis portis & vicinis porticibus, beati Petri baſilicam in manu & poteſtate ſævientis Principis tradiderunt.*

III. *Hac igitur & alia imminentia mala cum beatus Pontifex conſideratione ſollicita*

PAGIUS SÆC. XII.

An. Eræ Hiſp. MCCV. An. Hegiræ DLXIII. inchoato die 27. Octob. fer. 3. A. C. 1167.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6660.

☉ 28. A. ☽ 9. P. 9. April. Indict. 15.

JESU CHRISTI 1167.

ALEXANDRI III. PAPÆ 9.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 16. IMP. 13.

MANUELIS COMNENI IMP. 25.

1. ANum. I. ad XVII. Baronius geſta hoc anno a Friderico Imperatore ex Actis Alexandri III. Ottone Morena, aliiſque accurate narrat, ſed ejus narrationi hæc addenda. *Synopſis rerum in Italia geſtarum.* Anonymus Caſinenſis juxta Peregrini correctiones ex MSS. erutas (quia Caracioli editio valde corrupta erat) ad hunc Chriſti annum ſcribit; *Dum Imperator Fredericus oppugnaret Anconam, Raynaldus ejus Cancellarius expugnavit Romanos, ex quibus mille quingenti occiſi ſunt, vulnerati vero, & capti mille ſeptingenti. Quod audiens Imperator, capta Ancona venit Romam, & combuſſit porticus S. Petri. Alexander Papa exiens Urbe, Beneventum venit menſe Septembri.* Verum in menſe hallucinatus. Baronius anno ſequenti num. XIV. refert Epiſtolam Alexandri Papæ datam *Beneventi undecimo Kalendas Septem-*

Digitized by Google

cita pervideret, poſt illud excidium populi, quod exigentibus peccatis acciderat, dimiſſo Lateranenſi palatio, cum fratribus ſuis, & coram familiis ad turres domos Frangipanum deſcendit, & apud ſanctam Mariam Novam, & Caſtellariam, & Coliſeum ſe cum eis in tutum recepit: ibique pro incumbenti malitia Imperatoris quotidianus Epiſcoporum & Cardinalium fiebat conventus, tractabantur cauſæ, reſponſa dabantur.

In diebus illis prædictis, Rex Siciliæ Willelmus junior audiens, quomodo ſævus ille Imperator perſecutor Romam teneret obſeſſam: timens ne in perſonam domini ſui Papæ Alexandri aliquid gravioris periculi poſſet accidere, miſit ad eum duas veloces galeas cum pecunia, præcipiens eorum comitibus, ut ad Pontificem niterentur accedere, & aſſignata ei pecunia, perſonam ipſius, ac fratrum ſuorum in galeis reciperent, & de poteſtate ipſius

Willelm. Bonus Rex Siciliæ ſuccurrit Pontifici.

Friderici, & omnium expectatione ſchiſmaticorum eriperent. Contigit itaque, ut ex inſperato galeæ per Tiberis alveum aſcenderent, & ad ſancti Pauli Eccleſiam applicarent. Miſſa itaque inſinuatione ad aures ſummi Pontificis ductore viro egregio Ottone Frangipane, comites galearum cum pecunia quam ferebant, ad veſtigia Præſulis acceſſerant. Tunc venerabilis Pontifex ſuper his gratias omnipotenti Deo referens, pecuniam ipſam de Regis benignitate ſuſcepit, & Nuntios tam devotiſſimi Principis ſecum per octo dies affectu paterno detinuit. Habito autem in cauſa Eccleſiæ & Civitatis conſilio, galeas ipſas ad eumdem Regem beatiſſimi Petri devotiſſimum & ſpecialem filium cum gratiarum actione remiſit, præmittens cum eis duos ex fratribus, Marcellum ſancti Georgii, & Petrum ſanctæ Mariæ in Aquiro diacones Cardinales, ad partes ſancti Germani. Ipſa vero die, de ſuſcepta pecunia partem dedit fidelibus Frangipanum, & filiis Petri Leonis, ut ſtrictius obligati ad invicem ſeſe fortius adjuvarent, & ad defendendam Civitatem, populum manutenerent, & robuſtius animarent. Pro cuſtodia vero Urbis partem ejuſdem pecuniæ ad ſingulas portas benigniſſime diſtribuit.

IV. Frideric. dolo ſeſe agit cum Cardin.

Cum autem cives Romani adverſus Fridericum fortiores ſolito ſtarent, & ei quotidie graviora damna inferrent: videns ipſe Fridericus, quod adverſus eos virtute armorum prævalere non poſſet; tamquam vulpes callida convertit ſe ad conſueta perſpicaciores aſtutiæ argumenta. Miſit itaque ad Epiſcopos & Cardinales, qui ad eum ex proviſione Alexandri Papæ venerant, per Conradum Archiepiſcopum Moguntinum pacis verba in hunc modum: Si vos apud Alexandrum agere effeceritis, quod ſalva ejus omni ordinatione, ceſſet a Papatu; ego pariter ceſſare faciam Guidonem Cremenſem. Et tunc ſimul conveniant omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, quæ tertiam perſonam in ſummum Pontificem eligant. Ego autem reddam Eccleſiæ firmam pacem, nec ulterius de cauſa electionis Romani Pontificis me ullatenus intromittam: populoque Romano propter hoc promittebat omnes ſuos capti-

Ann. Eccl. Tom. XIX.

PAGIUS tembris, quam ad præſentem annum ſpectare ibidem videbimus. [1] Joannes de Ceccano, qui annum a die Nativitatis Chriſti auſpicatur, ait: *Indictione XV. hoc anno VII. Kal. Januarii Arenaria incenſa eſt. Hoc uno menſe Madio Cancellarius Imperatoris Friderici venit ſuper Romanos cum grandi exercitu, & pugnavit cum eis III. Kal. Junii, in qua pugna fuerunt mortui de Romanis ſex millia, & capti multa millia. Deinde prædictus Cancellarius devaſtavit, & obſedit Romam. Ipſo menſe Simon de Sorella devenit hominem* (ideſt, homagium fecit) *Regi Siciliæ* (Willelmo ſc. II. qui partes Alexandri III. tuebatur, ut videre eſt apud Baronium num. III.), *cui conceſſa eſt tunc Sorella, & Sora, & Peſclum, Sodolum & Broccum. Deinde juſſit reædificare Soram; cœperunt omnes homines, qui fuerunt ex ea, ibidem reverti.*

II. *Imperator Fridericus venit Romam, & obſedit eam: Papa autem Alexander ob metum Imperatoris exivit de Roma, & ivit Beneventum. Romani autem cum vidiſſent impetum Imperatoris non poſſe ſe ſufferre, fecerunt illi fidelitatem, & dederunt illi obſides præter Majores, qui erant in munitionibus ſuis. Poſt hoc Imperator diſceſſit a Roma cum omni exercitu ſuo; quia æſtas erat fervida, plurimi de ipſius exercitu infirmabantur quod aliquis vix enumerare poſſet, ita ut cum paucis redierit in Alemanniam.*

Obſidio Romæ & fuga Alexandri III.

III. Frideric. Imp. varias Italiæ urbes affligit.

Acerbus Morena, antequam e vivis excederet, hæc literis mandavit: *Finito colloquio* (Roncaliæ habito, de quo anno elapſo), *& tranſacta ſanctiſſima Dominica Nativitatis feſtivitate, Imperator cum conjuge ſua, & cum toto exercitu ſuo, die Mercurii, XVI. menſis Januarii in anno MCLXVII.* (ſed loco, *XVI. menſis Januarii*, legendum, *XVIII. menſis Januarii*, in quem hoc anno dies Mercurii cadit) *Romam ve-*

NOTÆ [1] SI anonymus Caſinenſis erravit, nec Pagius tamen ſapientius illum correxit. Non enim menſe auguſto tantummodo Alexander Beneventum ſe recepit; ſed die VI. non. julii eo jam venerat, ut docet epiſtola 119. in regiſtro epiſtolarum ejus apud Martene Vet. Mon. tom. II. col. 744. Ibi vero tota eo anno, & dimidio ſequentis ſubſtitit, ut ex eodem regiſtro liquet; cum inter datas Beneventi literas ultima notas haſce temporarias exhibeat. *Data Beneventi X. Kal. Julii.* Vide col. 819. MANSI

vos ſe reddere, & ſi quid reſidui ex eorum ſpoliis appareret. Quod verbum ita afflicto populo favorabile viſum fuit, ut omnes id eſſe faciendum, unanimiter collaudarent. Dicebant enim, quod pro redimendis civibus ſuis dominus Papa majora deberet facere quam Papatum relinquere.

V. *Epiſcopi autem & Cardinales deliberato animo & conſilio, una voce ipſi Friderico reſponderunt, dicentes: Non eſt noſtrum judicare ſummum Pontificem, quem in ſuo Deus judicio reſervavit: quoniam (ut (a) atteſtatur Scriptura) non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. Cum igitur populus adhuc vehementer inſtaret Pontifici, ut ejuſmodi petitio mancipataretur effectui: Pontifex utiliora proſpiciendo, ſecretum cum fratribus faciens verbum, ab oculis eorum evanuit; & propitiante Domino, die tertia viſus eſt prandere cum ſociis ad radicem montis Circei, ad fontem, qui ex tunc Papalis eſt appellatus. Procedens vero ultra fluvium Regulæ, undique ad eum tam laicorum quam clericorum præſentia concurrente, per Terracinam, & Caietam tranſiens, ad patrimonium tandem Beneventanorum cum Epiſcoporum multitudine pervenit, Domino favente. Fratres vero qui in Urbe erant, ſecuti ſunt ejus veſtigia, & ſuo capiti tamquam membra ſuo corpori adhæſerunt.* Romualdus autem Salernitanus Archiepiſcopus hujus temporis ſcriptor hæc habet de fuga Alexandri Papæ: *Quo cognito Alexander Papa, qui tunc in Turri Chartularia morabatur, in habitu peregrini cum paucis Urbem exiit, & Cajetam uſque pervenit, & ibi aſſumpto Pontificali habitu, Beneventum venient, a civibus ejuſdem civitatis honorifice eſt ſuſceptus.* Quod autem ad Chartulariam Turrim ſpectat, erat illa familiæ Frangipanum, qui in Rituali Cencii Camerarii dicti inveniuntur Frangipanes de Carthularia: Cujus veſtigia viſuntur uſque hodie juxta Arcum Titi ad radices

(a) Luc. 6. Alex. Papa fuga eluſit Fed. Imp.

Palatini quæ alio nomine dicta eſt, ſeptem lucernarum. At quid contigerit poſt fugam Alexandri, audi eadem Acta ipſius:

VI. *Fridericus autem ubi cognovit Alexandrum Papam Urbe exiiſſe, & ejus inſidias evaſiſſe, contriſtatus eſt nimis, timens ne totum Orbem contra ſe commoveret, & ad ſui jacturam majores ſæculi Principes convocaret. Sed quoniam in omnibus actibus ſuis omnipotentis Dei & beati Petri manſuetudinem & patientiam, ſicut homo qui non poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum, non cognovit: iratus eſt Dominus ia cum cum beato Petro, cujus Eccleſiam incendere, Dei timore poſtpoſito, non abhorruit: immiſitque in eum tantam ſubitaneæ mortis peſtilentiam & in ejus exercitum, ut infra ſeptem dierum ſpatium fere univerſi majores ipſius Principes, qui ſecum Eccleſiæ adverſabantur, ſubitanea morte corruerent, & miſerabiliter morerentur. De quorum numero paucos famoſiores duximus nominandos, Fridericum Bavariæ Ducem, N. Comitem de VVaſtono, Bertebardum Comitem de Arlemonte, N. Comitem de Sexia, * Racnoldum Eccleſiæ Colonienſis intruſum Archiepiſcopum, & L. fratrem ejus Comitem, Epiſcopum Verdunenſem, pertinacem ſchiſmaticum. Reliqui quoque Barones & milites, ac cætera pugnatorum maxima multitudo cum languerent, & nullum ſanitatis poſſent remedium invenire, ſpiritum miſerabiliter exhalabant, quorum cadavera uſquequaque inhumata jacebant. Quid plura? Tantus ſubitaneæ mortis timor univerſos invaſerat, ut beatum ſe crederet, qui quomodocumque ex caſtris poſſet exire, & ad propria confugium facere.*

Peſtilentia affligitus exercitus Imp.

* al. Reginaldum

VII. *Tunc idem Fridericus divina ſe manu percuſſum intelligens, cum Romanis utcumque compoſuit, & octavo Idus Auguſti, non ſine magna confuſione receſſit. Mortalitatis tamen peſtilentia ipſum ſeque-*

Magno damno & ignominia Imp. circitur ab Italia.

PAGIUS *verſus profectus eſt. Qui cum Bononiam perveniſſet, a Bononienſibus obſides petiit, &c. Bononia vero diſcedens, cum apud Imolam perveniſſet, ab Imolenſibus, quia eos deſtruere minabatur, & a Faventibus, & ab illis de Forlimi, & a Forli populo multas pecunias exegit; & ibi circumquaque uſque ad Quadrageſimam, & uſque ad feſtum ſancti Petri permanſit. Deinde ad civitatem Ancona perrexit, & eam capere volens, fortiter expugnavit; ſed quia ipſa civitas fortis erat valde, & etiam bene murata, cives ipſi eam viriliter defenderunt. Sed tamen quampluribus ex eis vulneratis, multiſque mortuis, & etiam captis, cum Imperatore fœdus inierunt, magnam ſibi pecuniam promittentes: pro qua ſibi ſolvenda ei quindecim obſides tradiderunt. Hoc vero fœdere inito Imperator inde recedens verſus Romam cepit iter.*

IV. Alexander III. nihil prætermiſit, ut Fridericus Imp repelleretur, quod Itali videntes hunc deſeruere & Mediolanenſes civitatem ſuam

reædificarunt: *Dum hæc autem Tuſcia & Romania ab Imperatore agerentur,* inquit Acerbus Morena, *procuratores ipſius, quos in Lombardia reliquerat, ſuper ipſos Lombardos inquinus ſolito ſævientes, ipſos tantis, & tam gravibus contumeliis & injuriis affligebant, quod nullo modo ſic gravatim ſe poſſe vivere exiſtimabant. Quare Mediolanenſes, qui durius aliis opprimebantur, cum Cremonenſibus, Bergamenſibus, Brixienſibus, Mantuanis, & Ferrarienſibus colloquium ſtatuerunt. In quo cum omnes inſimul congregati mala ſibi a Nunciis Imperatoris illata ad invicem retuliſſent, magis mori cum honore, quam miſerabiliter vivere eligentes, hoc pactum ibidem cum juramento inter ſe firmaverunt. Videlicet unaquæque civitas alteram adjuvaret, ſi Imperator aut Procuratores ejus de cæteris eis, vel alicui earum aliquam malitiam inferrent, vel eos contra rationem in aliquo moleſtarent, ſalva tamen Imperatoris omni fidelitate, quam per hoc pactum infringere nulla-*

Præcipuæ Lombardiæ urbes fœdus adverſus eum ineunt.

quebatur, & quo ulterius procedere conabatur, eo majorem mortuorum ſtragem cum mæſtitia relinquere cogebatur. Arma vero & reliquus Teutonicorum pretioſus apparatus perierat ſimul cum earum rerum dominis, & omnis gloria eorum jam fuit ad nihilum, divino judicio, redacta. Dum autem idem Fridericus, cum luctu morientium, & infirmorum gemitibus pervenisſet Lucam in Tuſcia civitatem, & vellet per ſtratam publicam & montem Bardonis tranſire: prohibitus eſt a Lombardis, ne ipſorum terram ingredi attentaret; ideoque a Marchione Malaſpina ſecuro itinere ducatu, apud Pontem tremulum divertit a publica ſtrata, & per montium, aſpera iter dirigens, non ſine multarum rerum ſuarum deceptione, tamquam profugus tranſivit juxta Terdonam, & tandem cum paucis venit Papiam. Sed quod valde erat mirabile in oculis omnium neque recordatio tantorum malorum, quæ ab infantia ſua crudeliter exercuerat, neque recentia flagella ſibi a Deo & B. Petro illata duritiam & feritatem cordis illius emollierant, nec ad bonum faciendum converterant, quippe quod ipſius natura ad malum ab adoleſcentia ſua prona, ſemper in id ipſum proclivior eſt inventa. Unde tres civitates Lombardiæ, quæ jam dudum ipſius atrocitatem & ſævitiam expertæ fuerant, videntes propoſitum & voluntatem ejus ferventius excreſcere contra ſe, communi deliberatione firmarunt, ut de toto Lombardia eum deberent expellere, qui totam Italiam in opprobroſam ſervitutem nitebatur inducere. Ideo congregata fortium virorum militia eumdem Fridericum de Papia exeuntem aggreſſi ſunt, & tamquam violatorem & deſtructorem legum, & conſtitutionum Orthodoxorum Imperatorum, nec non a Romana Eccleſia excommunicatum perſequi non deſtiterunt, donec de cunctis Lombardiæ finibus violenter ejicerent, & tranſalpinare compellerent. Hactenus Acta Alexandri Papæ, haud dubium ab orthodoxo & Catholicæ communionis viro conſcripta.

At quæ a ſchiſmatico homine, Fridericum Imperatorem ſequente, qui iis aderat præſens, ſunt ſcriptis mandata, his inſerenda putamus. Auctor eſt Otto Morena Laudenſis, qui res geſtas Friderici temporis hujus ſcripſit, & plura habet ab aliis prætermiſſa, ſic exordiens adventum Friderici in Urbem ab Antipapa Paſchali, qui eum legationibus accerſivit. Ait enim: *Interea dominus Guido Cremenſis, qui Viterbii morabatur, ab Imperatore, & a multis Archiepiſcopis, Abbatibus, Prioribus, aliiſque quampluribus mundi hominibus tunc pro Papa habebatur, Imperatoris adventum diu expectans, & affectu nimio deſiderans: ad eum, quamvis ſæpe alias miſiſſet, noviſſime ſuos Legatos complures deſtinavit, mandans, ut quam citius poſſet, abſque dilatione Romam venire feſtinaret, hoſtes debellaret, & Rolandum Cancellarium, qui tunc pro Papa in Roma, & in quibuſdam aliis partibus multis tenebatur, qui & tunc Romæ morabatur, de Roma expelleret, & ipſum Romæ in poſſeſſione Papatus poneret, & manteneret. Imperator vero voluntate & conſilio dicti domini Guidonis, qui dicebatur Papa Paſchalis, annuens Romamque cum magno gaudio veniens anno MCLXVII. die Lunæ, nono Kal. Auguſti Indictione xv. in monte prope Romam cum ſuo exercitu caſtrametatus eſt, deinde cum omnibus ſuis equitibus, ſicut armati venerant, ad portam Romæ, quæ dicitur porta Viridaria, quæ eſt ex parte S. Petri verſus montem Gaudii, veniens, ibique maximum prælium committens, tandem eos ſuperavit & devicit, atque fugavit, totumque locum, qui Cortina ſancti Petri dicitur, & etiam porticum ſancti Petri cepit, & domos omnes expoliavit, atque combuſſit, pluribuſque etiam hominibus interfectis, multos cepit.* VIII. Guido Antipapa Imp. in Urbem provocat.

Romani igitur intra civitatem ex illa parte Tiberis ſe recipientes, & multum pavidi ſtantes, in hanc Tiberis partem venire non ſunt auſi. Illis autem, qui ex parte jam dicti Papæ Alexandri erant, IX.

& Ec-

PAGIUS *latenter intendebant. In ipſo etiam colloquio certum terminum ſtatuerunt, in quo omnes Mediolanum pergerent, & ipſos Mediolanenſes in ſua civitate ponerent: & cum eis in ipſa tamdiu manerent, & eos ad foſſata eorum relevanda adjuvarent, quamdiu ipſi Mediolanenſes ſe ſolos ibi manere ſecuriter poſſe minime dubitarent. Quibus ſic peractis omnes ab ipſo colloquio recedentes cum ingenti gaudio redierunt.*

V. Mediolan. reædificant. Mediolanenſes itaque hoc anno in ſuam Urbem rediere, idque exeunte Aprili; in ea enim antiqua legitur inſcriptio ſuper portam Romanam, uti refert Puricellus in Monument. Baſilic. Ambroſ. numer. 488. quæ ſic habet: *Anno Dominicæ Incarnationis MCLXVII. die Jovis, V. Kal. Maii Mediolanenſes intraverunt civitatem.* Acerbus Morena rem ita refert:

Appropinquante vero ipſo termino, prædictæ civitates Mediolanum venientes cum vexillis & armis ipſos Mediolanenſes in civitatem Mediolani cum magna lætitia menſe Aprilis introduxerunt: & eis omnia quæ promiſerant, impleverunt. Quando vero Mediolanenſes putaverunt ſe ibi poſſe manere ſecure, prædictas civitates, maximas gratias referentes, omnes redire domos ſuas conceſſerunt. Subdit iſte Hiſtoricus: *Hæc omnia cum ad Imperatorem perveniſſent, palam ſe habere pro nihilo, & quaſi de hoc non curare monſtravit. Tamen hoc clam graviter accipiens, doluit vehementer.* Auctor Anonymus Vitæ S. Galdini Archiepiſcopi Mediolanenſis hæc in rem noſtram habet: *Medio igitur tempore* (a promotione ſcilicet hujus ſancti ad Archiepiſcopatum Mediolanenſem)

Lom-

*& Eccleſiam ſancti Petri ab ipſius Papæ Alexandri parte tunc tenebant, & ipſam Eccleſiam bene munierant, ſe defendentibus viriliter, Imperator eam infeſtare nullo modo tunc potuit, ſed per totam hebdomadam ipſam eos quotidie invadens, & prælio infeſtans, eos vincere nitebatur. Teutonici vero cum ſe eos per * fortiam capere non poſſe proſpicerent: proximo die ſabbati infra Eccleſiam ſanctæ Mariæ Virginis, quæ dicebatur de Laborario, & quæ ſita eſt ſuper ſcalam ſancti Petri ante atrium ipſius Eccleſiæ, supponentes ignem, totam ipſam Eccleſiam combuſſerunt; ex qua, cum arderet, proſiliit ignis in Eccleſiam ſancti Petri. Ipſa vero Eccleſia beatiſſimæ Virginis Mariæ tota eſt combuſta & penitus diſſipata. Tunc etiam liquefacta eſt & combuſta quædam mirabilis imago, facta in muro ipſius Eccleſiæ verſus Eccleſiam ſancti Petri, ex auro puriſſimo atque ſplendidiſſimo decorata, cui ſimilis in Italia numquam fuerat viſa, & alia, quæ facta erat ad imaginem Domini noſtri JESU Chriſti, ante quam ſtabat quædam alia pulcherrima imago facta ad imaginem ſancti Petri, quæ ſimiliter liquefacta eſt penitus & combuſta. Quod videntes illi, qui ſuper Eccleſiam ſancti Petri erant, nec ullum ſuccurſum a Romanis poſſe habere cernentes: maximo timore perterriti, ſtatim Imperatori ſe & Eccleſiam reddiderunt, jurantes etiam fidelitatem ſibi, ſicque eos Imperator abire permiſit.*

* nim

Dei Genitricis Eccleſia & Imago incenſæ.

X. Antipap. functiones.

Sequenti igitur proximo die Dominico prædictus Papa Paſchalis cum ſuis Cardinalibus in ipſa Eccleſia S. Petri Miſſam honorifice & cum magno gaudio celebravit; ipſoque die in capite Imperatoris circulum aureum tantummodo impoſuit. Sequenti vero die Martis, in quo fuit feſtum S. Petri ad Vincula prædictus dominus Papa Paſchalis dominum Fridericum Imperatorem, & sereniſſimam Auguſtam Beatricem conjugem ſuam ex coronis auro puriſſimis, & multis pretioſiſſimis gemmis decoratis coronavit in ipſa Eccleſia S. Petri. Romani itaque hoc cernentes, & cum Imperatore pugnare ſe minime poſſe cernentes, nec etiam flumen Tiberis tranſire audentes: fœdus cum Imperatore magis quam bellum facere decrevere. Ambaſciatores igitur ad Imperatorem dirigunt, fœduſque cum eo faciunt; Papamque Paſchalem in perpetuum ſe pro Papa habere & tenere firmiter cum jurejurando promittunt, ac omnes, præter Frangipanes, & quamplures alios Romæ nobiles, qui maximas turres & domos & fortitudines habebant in Urbe Roma, nec leviter capi tam cito poterant fidelitatem Imperatori facere diſpoſuere. Hoc itaque ſic peracto, Imperator ſuos Nuntios ad fidelitates Romanorum recipiendas, Romam ultra Tiberim direxit, inter quos fuit Acerbus Morena Laudenſis civis, & Imperialis Curiæ judex, qui juſſu Imperatoris Romam ultra Tiberim pergens, per plures dies innumerabiles fidelitates Imperatori factas ſuſcepit. At plane accidit ſecundum Pſalmographum: (a) *Vidi impium ſuperexaltatum & elevatum ſicut cedros Libani: & tranſivi, & ecce non erat.* Nam audi:

(a) Pſal. 36.

XI. Peſtilentia immiſſa in Imp. exercitum.

Interea dum hæc Romæ agerentur, quædam maxima ac mortalis peſtilentia ſuper Imperatorem, ejuſque exercitum totum divinitus accidit. Sequenti namque die Mercurii proxima, cum maxima cœli ſerenitas eſſet ſtatim quaſi in ictu oculi mirabiliter pluere cœpit, deinde poſt aquam ſerenitas magna & clara nimis facta eſt; ſtatimque infirmitas ſuper Imperatoris exercitum talis excrevit, quod equites & pedites, atque ſcutiferi ita corruebant, & moriebantur, quod vix per totum diem ſepeliri poterant. Qui autem in mane ſani per viam ambulabant, ſtatim per viam eundo, vel parum jacendo moriebantur. Ob quam rem Epiſcopi, Archiepiſcopi, Comites, Marchiones, & Duces aliique multi nobiles & ignobiles, qui in ipſo erant exercitu, corruebant. Obiit namque Dux Fridericus de Rotemburgo, Re-

PAGIUS

Lombardi ſimilem ob caſum (nempe deſolationem Urbis Mediolanenſis) *ſibi providentes, memores roboris & fortitudinis memoratæ civitatis clam iniere conſilium eam in munimentum ac aliarum civitatum defenſionem inſtaurare ſtatuentes. Ad ipſam autem armata manu acceſſerunt, ut cives qui in quatuor partes diſperſi fuerant, ad civitatis introitum hortarentur, & confirmarent. Primituſque Bergamenſes milites decem* (nempe Duces) *cum vexillis decem* (ſcilicet legionibus aut phalangibus) *venerunt; Brixienſeſque & Cremonenſes, Mantuani quoque cum Veronenſibus, cum iis qui Marchiam incolunt Tarviſianam, Mediolanenſes introduxerunt in civitatem, an. Dom MCLXVII. quinto Kalendas Maii. Tunc fuit videre populum de Babylonica captivitate redeuntem, viros præ gaudio flentes, parvulos & mulieres præ lætitia clamantes. Ferebantur voces in cælum feſtinabat quiſque ad propria.*

VI. Friderica Imp. a Paſchale III. Antipapa Romam vocatur.

Refert poſtea Acerbus Morena, quomodo Mediolanenſes Bergomenſibus, Brixinenſibus & Mantuanis confœderati, Laudam die XII. Maii obſidione cinxere, & die XXII. ejuſdem menſis ad deditionem compulere. Idem Hiſtoricus de Guidone, Paſchali III. vulgo dicto, Romæ tunc ſtabilito ſic loquitur: *Interea Guido Cremenſis, qui Viterbii morans, ab Imperatore, & a multis Archiepiſcopis, Abbatibus, Prioribus, aliiſque quampluribus mundi hominibus tunc pro Papa habebatur, Imperatoris adventum diu expectans, & affectu nimio deſiderans: ad eum quaſi alios ſæpius miſiſſet, noviſſime Legatos ſuos quampluriмos deſtinavit, mandans ut quam citius poſſet abſque dilatione Romam veniret, hoſtes debellaret; & Raynal-dum*

Regis quondam Conradi filius & Imperatoris germanus conſobrinus, de quo immenſus dolor fere per totam Italiam invaluit: quoniam ipſe homo erat magnæ virtutis. Deceſſit etiam tunc Dux Guelphus, Ducis VVillelmi filius, & * *Rainaldus Archicancellarius & Coloniæ electus Archiepiſcopus, homo maximi ingenii, & cujus ſcientia & probitate Imperium multum fuerat ſublimatum. Epiſcopus etiam* * *in Lide vita privatus eſt. Tunc etiam mortuus eſt ſupradictus Acerbus Morena,* alius ab auctore qui Chronicon abſolvit, pergit:

* Reginaldus

XII. *Imperator autem videns gentem ſuam ſtrage corruere, relictis multis infirmis Romam deſeruit, & verſus Tuſciam ire cœpit. Deinde jam dicto Papa Paſchali Viterbii cum obſidibus Romæ quos habebat relicto, quam citius potuit, Lombardiam intravit. Sed tamen antequam Lombardiam attingeret, plures duobus millibus ex his qui ſecum fuerant, in ipſo itinere, gladio ſolummodo Dei periere. Hi autem, qui tunc mortem vincere poterant, omnes infirmati uſque ad necem, tandem tonſo capite, vix evadere potuerant; tamen qui evaſerant, per totam hiemem, omni colore perdito, paſſi ſunt. Ad locum autem qui dicitur, Pons-tremulus, cum appropinquaſſet, Pontremulenſes eum nequaquam per locum ſuum tranſire permiſerunt. Sciens vero imperator ſe per* * *fortiam, ipſis nolentibus, inde tranſire non poſſe cum ſuis, qui pauci & infirmi erant: cum ex hac parte caſtri, quod Malrainum vocatur, jam tranſiiſſet, verſus marinam partem tendens per terram Marchionis Malaſpinæ Obizonis, ipſo Marchione eum ducente, iter arripuit, & die Martis* XI. *menſis Septembr. inde iter arripuit, &c.* Quæ ſequuntur ſpectant ad ſequentem annum. Hic exitus rerum geſtarum Friderici anni hujus & plane tragici caſus perfidi Imperatoris, ſemper in deterius prolabentis, cum contra Rom. Eccleſiam ſe erigere laboravit. Quæ conſiderans nobilis hujus temporis ſcriptor Joannes Sareſberienſis, cujus extat Policraticus, dignum ejus ingenii monimentum, ita de eodem Imperatore philoſophatur in epiſtola hoc anno ſcripta ad Oxonienſem Epiſcopum: (a)

* vim

(a) Cod. Vat. l. n. ep. 130.

XIII. Quos ex impietate meſſuit fructus Imp.

Ad momentum turbinis adverſus Eccleſiam malitia debacchatur, & adverſus Dominum videntur prævalere impii, quibus in brevi Chriſtus, quem perſequuntur, ſic reſpondebit ad merita, ut præponderare videatur libra vindictæ; & quas potenter puniet, non tam examinare lance æquitatis, quam mole magnitudinis prægravare: non quidem, quod injuriam inferat, ſed quia ſine menſura & modo peccantibus, immenſam & immoderatam ingeret pœnam. Nec opinetur quiſquam, me in longa tempora prophetare, licet oraculi divini ſicut auctoritas, ſic & fides perpetuentur: cum planum ſit, jam aliquatenus inchoatum eſſe judicium, imo executioni mandari ſententiam. Nonne Teutonicus tyrannus nominis ſui fama nuper Orbem perculerat, & ferè ſubegerat regna vicina, & etiam Imperium Græcorum terrore concuſſerat, ut magis deditionem, quam conſiderationem legationibus miſſis videretur offerre? Sed ecce, Deo auctore, timetur minus, & qui tam vicinos, quam remotiſſimos ſolo nutu terrebat, Principes ſuos ab injuriis cohibere non poteſt. Qui ſolo verbo pacem gen-

PAGIUS

dum Cancellarium (vel Rollandum, nempe Alexandrum III.) *qui tunc pro Papa in Roma, & in quibuſdam aliis partibus multis tenebatur, qui tunc Roma morabatur, de Roma expelleret, & ipſum Romæ in poſſeſſione Papatus poneret & manuteneret. Imperator vero voluntati & conſilio dicti domini Guidonis, qui dicebatur Papa Paſchalis, annuens, Romamque cum magno gaudio veniens in anno MCLXVII. die Lunæ, nono Kalendas Auguſti, indict. XV. in Monte*, (vulgo, Montemalo) *prope Romam cum ſuo exercitu caſtra metatus eſt.* Alexander III. qui noctu Roma fugerat, per Terracinam & Caietam Beneventum receſſit. Acerbus vero Morena his verbis Hiſtoriam ſuam abſolvit: *ſequenti igitur proxima die Dominica*, & cætera a Baronio num. X. recitata.

VII. Geſta Romæ a Friderico Imp.

Non prætermittenda quæ Chronographus Reicherſpergenſis, qui hoc tempore vixit, de ſupra dictis habet: *In diebus menſis Junii Imperator in Longobardia conſtitutus præmiſit Romam quoſdam Principes, qui in comitatu ſuo erant, ad infeſtandos quoquo modo poſſent, cives Romanos, qui partibus Alexandri favebant. Qui pergentes non procul ab ipſa civitate cum ſuis conſederunt. Erat autem Dux eorum Cancellarius Imperatoris nomine Chriſtian, quem ipſe Imperator ſuperpoſuerat Chuonrado Moguntienſi Archiepiſcopo Catholico. Romani vero paucitatem hoſtium videntes, & de abſentia Imperatoris audaciam capientes, conſtituerunt diem publicæ congregationis cum eis* (legendum, *congreſſionis cum eis*). *Conſtituta itaque die armati egreſſi, non procul ab Urbe audacter pugnam inierunt cum adverſariis, qui tamen multo pauciores erant; ſed ita graviter ſuperati ſunt, Cancellario ſignum ſuum proferente, & acies eorum viriliter irrumpente, ut de magna multitudine, quam habuiſſe ferebantur, etiam uſque ad XL. millia pauciſſimi evaſerint, qui non aut occiſi aut captivati fuerint. Quod factum ubi Imperator cognovit, qui tunc in obſidione cujuſdam caſtelli erat, per octo fere dietas ſtatim venit cum omni exercitu, & caſtra ſua juxta civitatem Romanam collocavit, incipiente jam menſe Auguſto. Accidit autem, ut per quoſdam viles perſonas omnia, quæ erant circa monaſterium Sancti Petri concremarentur cum aliquanta parte ejuſdem Eccleſiæ, id eſt, monaſterio Sanctæ Mariæ: quod tamen ſine juſſu Imperatoris factum eſt, per viles, ut dictum eſt, perſonas. Qui cum ubique diſcurrerent, & omnia vacua, & ſine habitatoribus inveniſſent, ignem manibus appoſuerunt. Nulla igitur ibi reſi-*

Digitized by Google

gentibus ad arbitrium indicebat & bella, nunc a ſuis & inter ſuos petitis & acceptis treguis gratulatur. Nam ſicut ipſemet conqueritur, ex quo Lorenam venit, ut Regem Francorum & Gallicanam Eccleſiam ſepararet a Fide, & in ſuam hæreſim perverteret, ut adorarent idolum ſuum; ſucceſſus ejus relapſi ſunt, & quæ eum exulcerat, in depreſſionem ipſius cœpit fortuna fluctuare. Spes autem Fidelium eſt, quod ad honorem Dei in brevi amplius deprimetur, donec eum omnino Chriſtus, cujus Sponſam perſequitur, conterat ſub pedibus ſuis. Hæc de præcedentibus Joannes, qui & ſequenti epiſtola ad Nicolaum Rothomagenſem hæc

(a) Ibid. ep. 140. de præſentibus: (a) *Et ſi hiſtoriarum commovetur exemplis, eum vel Fridericus exanguſtat poteſt inſtruere, qui de faſtigio Romani Imperii ob Eccleſiæ perſecutionem, in paupertatem & ignominiam miſer, ſed nulli miſerabilis, corruit, ad gloriam ejus, qui ſolus pro arbitrio regna & imperia transfert, erigit quas vult & deicit poteſtates. Ille ſuos punire noluit, qui eum depravaverant conſilio, ſed in eos digitus Dei glorioſam exercuit ultionem.* Hæc Ipſe. Porro ſanctus Thomas iſte audiens de felici ſucceſſu rerum Alexandri Papæ, & calamitate quam incurrerat Eccleſiæ perſecutor Fridericus Imperator, congratulatus,

(b) lib. 2. ep. 22. eidem Pontifici, has ad eum litteras dedit: (b)

XIV. *Amantiſſimo domino & Patri ſanctiſſimo Alexandro Dei gratia ſummo Pontifici Thomas Cantuarienſis Eccleſiæ miniſter humilis, miſer & miſerabilis exul, ſalutem & contra ſævitiam Principum ſemper animi conſtantiam.*

S. Thom. litteris congratulatur Alex. Pap. de clade Imp. *Solliciti de ſtatu & de proſperitate veſtra optaveramus jam pridem certum ſalutis nuntium audiſſe de vobis & de confratribus veſtris, quid etiam egerit vobiſcum, & cum Eccleſia ſua Dei magnificentia. Inſonuit enim auribus noſtris & toti Galliæ verbum, quod noviter factum dicitur a Domino: videlicet illum Fridericum ſchiſmaticum ignominioſe humiliatum, factum ſine honore coram populo & gente. Verum quoniam rumoribus credi oportere, & non oportere fas eſt: paternitatem veſtram affectuoſe ſollicitamus, ut recurrente cum litteris nuntio per vos certiſſima audiamus & congaudeamus, ſi fecerit vobiſcum Deus, quod facere conſuevit ſperantibus in ſe, non ponentibus carnem brachium ſuum, non habentibus fiduciam in Principibus, in quibus non eſt ſalus. Si egerit vobiſcum, ſicut egit cum* (c) *Ezechia de Sennacherib, retorquens pœnam in ipſum, qua moliebatur demoliri ipſum* (c) 4. Reg. 19. *Ezechiam cum univerſa gente ſua. Si ſic ſe res habet eventus, ſicut fama divulgavit: benedictus Deus, qui novit facere miſericordiam cum ſervis ſuis. Ecce quanta Dei potentia, quam magna ipſius miſeratio? Niſi enim ipſe cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Non eſt a ſæculo audita virtus Dei manifeſtior, ſi recte penſetur quid evenerit. Juſtitia ipſius juſtior, qua contrivit ipſos fabricatores hujus malitiæ, tanta perſecutionis auctores, conſumpſit etiam eos morte famoſiſſima. Ipſum utinam jam exprincipem viventem dederit in opprobrium omni populo, in deriſum omni tranſeunti, ut ab omnibus digito monſtretur, & fiat de ipſo quaſi celebre proverbium, more vulgi dicentis:* (d) *Ecce homo qui non* (d) Pſ. 51. *poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed confiſus in potentia ſua, defecit in ipſa vanitate ſua. Cui ſatius fuiſſet & glorioſius, apud homines moriendo ſuccubuiſſe, impugnando ſuos adverſarios, quam vivendo fieri deſpectus cunctis & in deriſum. Hæc eſt Dei virtus, & fortitudo brachii ipſius. Quis ergo audeat de cætero, habens Chriſti vices in terra, obſequi voluntati Principum in confuſionem Eccleſiæ, non puniendo delinquentes. Audeat, qui voluerit, non ego, ne tranſ-* *ſe-*

PAGIUS *reſiſtente; quia omnes ſe infra Lateranum, & in aliis munitionibus receperant, monaſterium Sancti Petri, quod adhuc a quibuſdam cuſtodibus cuſtodiebatur, armata manu aggreſſi, juſſu Imperatoris occiſis aliquantis, qui deſuper illud defendebant, & reliquis in deditionem acceptis, effregerunt.* Idem fere numerus XL. millium legitur in Magno Chronico Belgico pag. 188. Pergit Auctor:

VIII. Roma peſtilentia ſævit. *Nec mora, vocatur Paſchalis quis* (legendum, *qui*) *uſque tunc Viterbii conſtitutus erat: & veniens cum multa ambitione, ab omni exercitu cum infinitis laudibus excipitur & ſalutatur; & ab Imperatore cum Epiſcopis & Principibus, qui aderant, in Eccleſia S. Petri inthronizatur; & poſtea, jubente Imperatore, quoſdam Electos in Epiſcopos conſecravit. Reginam quoque conjugem ipſius Imperatoris cum ingenti gaudio & exultatione omnium Imperatricem conſecravit XVIII. Kal. Septemb.* (in feſto ſcilicet Aſſumptionis B. Virginis). *Sed gaudium eorum converſum eſt in luctum; nam tertia die poſt ordinationem Imperatricis inopinate incubuit eis peſtilentia ſæviſſima, ex qua totus exercitus ita graviter cœpit vexari, ut in brevi ſpatio, magis ac magis ingraveſcente peſtilentia, totus fere conſumptus perierit. Sicque Imperator amiſſo exercitu cum ſuo Papa Roma diſcedere compulſus eſt. Epiſcopi nominatiſſimi ibidem tunc ordinati, Duces, Comites & Principes præcipui, qui in exercitu erant, illa peſtilentia perierunt cum magna multitudine nobilium.* Verum manifeſte fallitur Chronographus iſte, licet coætaneus, & aliunde in narratione rerum ſub Alexandro III. geſtarum accuratus, in die nempe coronationis Imperatricis; Acerbus enim Morena, qui cum Imperatore erat, teſtatus eam *die Martis, in quo fuit feſtum S. Petri ad vincula*, coronatam eſſe, ut videre eſt apud Baronium numero X. & par-

feratur in me pœna delinquentis; ne judicer culpabilis ex diſſimulatione vindictæ, ne tranſeam in culpam, qui culpam non admiſi. Hactenus S. Thomas transferens in cauſam ſuam tantam Dei ob Eccleſiam perſequentium culpam, immiſſam in Imperatorem vindictam.

XV. Quod autem nec ſic depreſſus, ab inſania ſua deſtitit novus Pharao, Joannes Saresberienſis in (a) epiſtola ad magiſtrum Richardum his verbis ſignificat: *Imperator enim, quaſi torris raptus de incendio, confuſus ab Urbe receſſit, & licet fœtor cadaverum a caſtris in nares ejus aſcenderit, Domino manum ſuam extendente ſuper eum; nondum tamen voluit agnoſcere, & confiteri Creatorem ſuum. Erigatur itaque ſpiritus veſter, quia Chriſtus vincit, regnat, & imperat, & recordatus pauperum ſuorum, potentes impios potenter torquet.* Hæc ibi Joannes Saresberienſis, qui de iiſdem hæc ad Albertum (b) Cardinalem: *Nonne,* inquit, *dominus Papa (cujus vitam ad pauperum conſolationem optimam & diuturnam faciat Deus) zelo juſtitiæ, quem ſemper habuit, meruiſſe credendus eſt, ut hoſtis Fidei Fridericus contritus ſit a faſtu ejus, & ira Dei caſtra ejus exterminaret, qui jam videbatur de Urbe & Orbe, & univerſali Eccleſia triumphaſſe? In quo tamen magis (ut indubitanter credo) adjuti eſtis precibus pauperum Chriſti, quam veſtrorum conſiliis, aut viribus Romanorum. Audenter quoque dixerim, quod vos ſuo miraculo citra humanum conſilium de faucibus leonum eripuit; ut de cætero ſemper tantam habeatis in Deo fundatore Eccleſiæ & cuſtode & eodem veſtro liberatore fiduciam, quod nec adverſantium minis, nec blandientium fraudibus recedatis a via recta, aut contra legem credatis de lege diſpenſandum. Nam qui Fridericum dejecit coram vobis, profecto & alios tyrannos, ſi inſtiteritis mandatis ejus, ſubjiciet vobis, aut omnino dejiciet.* Ita Joannes, qui in eodem perſtans argumento, ad Regem Angliæ divertens ab Imperatore, oſtendit, eadem Dei vindicta percellendum ipſum fuiſſe, ubi aggreſſus eſt perſequi ſanctum Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum; ait enim: (c)

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 158.

Frid. ut Pharao impœnitens.

(b) lib. 2. ep. 47.

(c) lib. 2. ep. 139.

XVI. Status diverſus Regis Anglorum.

Nonne & apud vos jam judicium exercetur adverſus tortorem Eccleſiæ? Intuemini quantus erat Rex Angliæ, cum parvulus videretur in oculis ſuis, & ad Eccleſiam Dei vel ſpeciem fidei & reverentiæ prætendebat: plane videbitis, eum in nullo fruſtratum conatu. Sagitta ejus retrorſum non abiit: clypeus non declinavit in bello: haſta ejus non eſt averſa. Super prædam accumbebat ut leo, ut nullus eum excitare præſumeret. Vel viſu terrebat hoſtes. Reges ſe inclinabant obſequiis; remoti Principes amicitias expetebant: colebatur a ſuis, honorabatur ab extraneis, prædicabatur a cunctis. A bonis diligebatur, ſed maxime a Clero, qui eum colebat ſuper vires, pro viribus venerabatur, & unanimi propoſito diligebat ſuper amorem mulierum. Quid multa? rerum expetibilium omnium abundantia &c. Sed quo ſunt hæc univerſa Dei

PAGIUS

parte alia in Actis Alexandri III. apud Baronium num. VII. habetur, Fridericum *Roma octavo Idus Auguſti receſſiſſe.*

IX. Illa peſtilentia viri inſignes ſublati.

Continuator Acerbi Morenæ hujus ætatis Scriptor ait: *Deceſſit enim tunc Dux Guelphus Ducis Guillelmi filius, Raynaldus Archicancellarius & Coloniæ Electus Archiepiſcopus, homo maximi ingenii, & cujus ſcientia & probitate imperium multum fuerat ſublimatum.* Ex quibus liquet, *Rainaldum*, quem Otto Morena teſtatur electum anno MCLXI. numquam ſacratum fuiſſe, & nonniſi per anticipationem a Scriptoribus Archiepiſcopum dici. Continuator laudatus inter Magnates tunc demortuos numerat Epiſcopum *Lexenſem*, quo nomine Epiſcopum Leodienſem intelligit, quem Triſtanus Chalcus perperam *Neurteum* nuncupat; cum vocatus fuerit *Alexander* Henrici deceſſor, uti refert Ægidius de Aurea valle cap. 46. apud Chapeavillam Tom. II. Aſſerit idem Anonymus Imperatorem permiſiſſe *Acerbo Morenæ*, febre cum Romæ eſſet correpto, Laudam redire. Quare *Acerbus* iter arripuit; ſed cum Senas perveniſſet, ibi *IV. Kal. Novemb.* currentis anni naturæ debitum ſolvit.

X. Romani Urbem Antipapæ ſubjicere nolunt.

Inter Epiſtolas Sancti Thomæ lib. 2. Epiſtola CVIII. præſenti anno ante Kalendas Novembris a Joanne Saresberienſi data Bartholomæo Exonienſi Archidiacono, hæc habet: *Noveris, quod Hæreſiarcha Cremenſis* (ſeu Paſchalis III. Antipapa), *& cremandus clauſus eſt in Turre Stephani Thebaldi, nec audet egredi, timetque uſque ad mortem innovationem Senatorum, qui in Kalendis Novembribus Urbis regimen accepturi ſunt. Nam præſentis anni Senatores, ut captivos ſuos de carcere Imperatoris eriperent, Guidonem Cremenſem receperunt apud S. Petrum, & in regione Transtyberina, ei juratoria cautione ſecuritatem præſtabant. Romam vero nunquam ei ſubjicere potuerunt, &, ut opinor, nec voluerunt. Novi vero Senatores Domino Papæ Alexandro facient fidelitatem, & ut creditur, auctore Deo ſchiſmati finem dabunt. Hoc enim diutius tractatum eſt, & multis firmatum juramentis.* Hanc vero Epiſtolam hoc anno ſcriptam eſſe demonſtrat etiam quod ibi dicitur de diſceſſu Willelmi Papienſis & Ottonis Diaconi Legatorum in cauſa divi Thomæ miſſorum. Quare perperam Baronius anno MCLXVIII. num. LXIV. hæc refert quaſi tunc geſta fuiſſent.

XI. S. Galdin. Archiep. Mediolan. in ſua Eccleſia recipitur.

Inter hæc Sanctus Galdinus anno ſuperiori Mediolanenſis Archiepiſcopus dictus in ſuam Eccleſiam venit: *Galdinus*, inquit Auctor Vitæ ejus, *civitatis ſuæ reſtitutionem audiens, provide ſuſcepta Apoſtolicæ ſedis Legatione, iter ad patriam arripuit, & præcavens inimicorum inſidias, quæ in pleriſque locis ſibi tendebantur, mare navigans, in peregrini habitu Venetias, ingentibus periculis, tamen incolumis pervenit: ac deinde Lombardiam attingens, ſuſcepto Epiſcopali habitu, inſignibuſque Ponti-*

dona concluſit, ſi tamen ſine pœnitentia & ſatisfactione ſubſiſtet in ſinibus iſtis? Ut ſingulas Eccleſias, quas autea per ignorantiam, ut putabatur, aut ſui juris prætextu læſerat, taceamus: Toloſam bella aggreſſurus, omnibus contra antiquum morem, & debitam libertatem indixit Eccleſiis, ut pro arbitrio ejus & ſatraparum ſuorum conferrent incenſum. Nec permiſit, ut Eccleſiæ ſaltem prætibus coæquarentur in hac contributione, vel magis exactione tam indebita quam injuſta. Num Eccleſiæ in deteriori calculo vertebantur, utpote quæ robur ſuis aut honore videbantur indignæ. Sed quem ſucceſſum attulit hæc pecuniarum immenſitas tantis exactionibus & injuriis acquiſita? nonne projecta eſt in ſacculum pertuſum, ut buſti ſuſcipienti proficeret, & effundenti non modo eſſet inutilis, ſed damnoſa? Numquid non ab ea die fortuna ejus retrorſum receſſit, & ſucceſſuum ubertas emarcuit? Atque demum poſt recenſita demerita: *Circumferat*, inquit, *quis oculos mentis, & intueatur quos & quales adverſarios ei Dominus ſuſcitaverit, ex quo adverſus Deum in depreſſione Eccleſiæ erexit calcaneum ſuum: & plane mirabitur, & ſi prudens eſt, venerabitur judicium Dei qui non Imperatores, non Reges, non Principes nationum, ut ipſum domarent, elegit, ſed extremos hominum Britones inviolentos primo, & poſtea illos ad contradictionem, & ſolemne certamen animavit, qui veſtigia pedum ejus conſueverant adorare. Et hoc quidem, ut non glorietur omnis caro, ſed nomen Domini ſit benedictum in ſæcula. Sic ſic ad puniendum ingratitudinem Salomonis recedentis a Domino, non tam Principes erexit, quam latrunculos, & ſervos abjectos, &c.* Ita de his Joannes Sareſberienſis prudenter eſt philoſophatus.

XVII. S. Galdinus creatus Archiep. Mediolan. Sic accidit, ut Friderico juſto judicio Dei depreſſo, Mediolanenſes auxilio, & hortatione confœderatorum populorum Longobardiæ revera ſunt Mediolanum, mu-

PAGIUS *ſiculibus, Mediolano factus eſt propinquior. Occurrant ſumma exaltatione univerſi cum toto Clero cives, eumque digna veneratione, ut par erat, ſuſcipientes uſque ad Beati Ambroſii Baſilicam cum hymnis deduxerunt anno Nativit. Dom. MCLXVII. quarto die Septembris.*

XII. Fridericus ultionem ſumit de urbibus Lombardiæ. Fridericus Imp. decrevit conjurationem civitatum ad rationem revocare, atque eas, quacunque ad præſens ratione poſſet ulciſci. Continuator Acerbi Morenæ refert Imperatorem, cum Pontremulum veniſſet, ibi a Pontremulenſibus tranſire Appenninum prohibitum fuiſſe, ita ut per terras Obizonis Marchionis Maleſpinæ tranſire coactus fuerit, *ipſo Marchione eum ducente iter arripuit, & in die Martis, undecima Septembris, eadem indictione* (nempe XV. ex quo apparet hunc Auctorem, indictionem non a die prima Septembris, ſed a die XXIV. ejuſdem menſis inchoare) *Papiam intravit. Poſtea vero eodem menſe Septembris eadem indictione, quadam die Jovis, qua fuit decima dies ante Kalendas Octobris, in feſto S. Matthæi Apoſtoli, in anno MCLXVIII.* (ſed legendum, MCLXVII. ut Puricellus advertit, qui ex ipſomet Auctore errorem hunc Librariorum corrigit; Continuator enim affirmat acta hæc eſſe eodem anno, quo *Fredericus* Romam perrexit, & feſtum S. Matthæi cum die Jovis connectit. Corius in Hiſtoria Mediolanenſi, quia ad hunc Librariorum lapſum animum non advertit, hæc anno ſequenti contigiſſe credidit) *poſuit prædictus Imperator palam in concione omnes civitates Lombardiæ, quæ ſibi erant contrariæ, & adverſus eum juraverant, in banno, projecto ibi coram omnibus guanto, excepto Laude & Cremona.* Imperator Papia egreſſus in Placentinum agrum excurrit, ſed a Longobardis fœderatis expulſus eſt.

XIII. A Mediolanenſibus in fugam conjicitur. Inde Mediolanenſes aggreſſus haud meliorem fortunam nactus eſt. Lib. enim 2. Epiſtolarum Sancti Thomæ Cantuarienſis Epiſtola XXVI. Joanni Pictavienſi Epiſcopo a Joanne Saliſberienſi ſcripta id, aliaque quædam ſcitu digna, quæ hoc anno contigere, nos edocet: *Lugdunenſis Archiepiſcopus Eccleſiam & civitatem ſuam cum honore & lætitia omnium recepit in feſto Sancti Martini* (eſt is Guichardus, ab Alexandro III. inauguratus die dominico ante feſtum Sancti Laurentii apud Montempeſſulanum). *Eadem die congreſſus Fredericus Exauguſtus cum Mediolanenſibus, amiſſis viginti quinque militibus, in fugam verſus eſt. Dominus Papa receptis Nunciis, qui Conſtantinopolim profecti fuerant, cum muneribus & honore, & ſimiliter Legatis Regis Siculi* (de qua legatione vide quæ refert Baronius ex Actis Alexandri III. num. III.) *proſperatur in viis Domini, moram faciens Beneventi.* Baronius anno MCLXVIII. num. LVII. de hac Frederici fuga & Epiſtola Joannis Saliſberienſis verba faciens, putavit eam anno illo a Joanne Saliſberienſi datam, & Fredericum tunc in fugam conjectum. Præterea loco, *amiſſis viginti quinque militibus*, legit, *amiſſis viginti quinque millibus*. Verum Lupus, qui dum Romæ eſſet, Epiſtolas Sancti Thomæ Cantuarienſis ex Codice Vaticano exſcripſit, eaſque poſtea Bruxellis publicavit, rectius habet, *amiſſis viginti quinque militibus*. Et Puricellus laudatus num. 497. ait, loco *millibus*, nos *militibus* legendum potius arbitramur; nec tanta illi (ſc. Friderico) militum copia in præſenti ſuppeditabat, quæ conjectura certa videtur. Joannes enim Saliſberienſis, non de juſto, ſed de leviori prælio, ac velitatione aliqua intelligendus. Addit Puricellus ex Saliſberienſi, & ante eum Baronius ibidem, *Fridericum intra Papiam clauſum teneri obſeſſum*. Verum in editione curata a Chriſtiano Lupo hic ultimus locus non legitur. Cæterum has literas currenti anno, eoque exeunte, vel ad ſummum ſequentis initio ſcriptas certum & indubitatum; *Fridericus* enim anno MCLXVIII. menſe Martio Italiam reliquit, & feſtum Sancti Martini die XI. menſis Novembris celebratur; quare Saliſberienſis de feſto Sancti Martini currentis anni verba facit. Quanti momenti ſit hanc Epiſtolam anno ſuo reddidiſſe, mox liquebit ex iis, quæ dicemus geſta hoc anno fuiſſe in cauſa Sancti Thomæ Cantuarienſis.

A num. XVII. ad XX. In Vita quadripartita D. Thomæ lib. 2. cap. 23. legitur: *Obtinuit-* XIV. S. Thomas multos excommunicat.

Google

munierioque eamdem quam reſtauraverant civitatem. Tunc & Galdinus nobilis Mediolanenſis pietate inſignis, ut qui pro religione Catholica factus extorris, ſe contulerat ipſo exordio ſchiſmatis ad Alexandrum Pap. quem & euntem in Gallias ſecutus fuit & redeuntem, a quo & S. R. E. creatus fuit presbyter Cardinalis tituli S. Suſannæ: hic, inquam, rediens electus fuit Mediolanenſis Archiepiſcopus, hoc ipſo Redemptoris anno milleſimo centeſimo ſexageſimoſeptimo Kal. Maii, ubi manſit ſedens uſque ad decennium, totus intentus ad collapſam reſtituendam Eccleſiam. Extant (a) Acta vitæ ipſius, ex quibus ſincere iſta depromimus. Sed jam proſequamus anni hujus res geſtas Alexandri Papæ cum ſancto Thoma Archiepiſcopo Cantuarienſi, eas ita narrante Joanne Sareſberienſi.

(a) *Apud Momb. t. 2. vit SS. prope fin.*

Alexand. Pap. Legatum creat S. Thom. Cant. Archiep. Cum autem Alexander Papa ex litteris tum Anglorum Regis, tum etiam Epiſcoporum ſuffraganeorum S. Thomæ intellexiſſet, eumdem ab eis contendi exagitari, & ejus egregie facta exiſtimari portenta: ut hunc erigeret ſuper perſecutores ſuos, hos autem humiliaret, illud ſtatuit laude digniſſimum, ut ſancto Archiepiſcopo munus Apoſtolicæ legationis injungeret pleniſſima poteſtate. Extant de his ejuſdem Pontificis litteræ datæ verbis iſtis: (b)

(b) *Cod. Vat. l. 1. ep. 155.*

Alexander ſervus ſervorum Dei dilecto fratri Thomæ Archiepiſcopo Cantuarienſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

XVIII. *Sacroſancta Romana Eccleſia digniores perſonas, & eas maxime, quas honeſtate, prudentia, & litteratura, & eminentia virtutum præfulgere cognoſcit: ampliori conſuevit charitate amplecti gloria & honore prævenire. Attendentes itaque devotionis & fidei conſtantiam, qua pro Eccleſia Dei, ſicut columna immobilis perſtitiſti; honeſtatis & litteraturæ, ac diſcretionis prudentiam, quæ præeminere dignoſceris, nihilominus conſiderantes: dignum duximus, perſonam tuam tantarum virtutum inſignibus decoratam quodam ſpeciali privilegio, & ſingulari prærogativa diligere, & honorare, tuæque utilitati ſolita benignitate proſpicere, & attentiori ſollicitudine providere. Inde eſt, quod nos tibi legationem totius Angliæ, excepto Epiſcopatu Eboracenſi, benigno favore concedimus, ut ibi vice noſtra corrigas quæ inveneris corrigenda; & ad honorem Dei & ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſalutem animarum ſtatuas, ædifices, & plantes, quæ ſtatuenda fuerint, & plantanda. Quapropter monemus fraternitatem tuam, atque mandamus, quatenus cuncta cum providentia & diſcretione, ſecundum quod Deus tibi adminiſtraverit, agas, vitia extirpes, & virtutes in vinea Domini ſtudeas complantare. Datum Anagniæ ſeptimo Idus Octobris.* His additæ aliæ ejuſdem Alexandri Papæ litteræ, ad Clerum provinciæ Cantiæ eodem argumento conſcriptæ, (c) additæ & aliæ de exactione denarii S. Petri, quam inhibuerat antea (ut vidimus) ipſe Rex. Quæ omnes allatæ ſunt in Angliam, & acceptæ ab Epiſcopo Londonienſi, qui de omnibus ipſum Regem reddidit certiorem, his ad eum datis litteris: (d)

(c) *lib. 5. ep. 116.*

(d) *lib. 6. ep. 230.*

Henrico Regi Angliæ Gilebertus Londonienſis Epiſcopus.

XIX. Litteræ London. Epiſc de mandato Pap. *Tanta nos domino mandatorum moles ad præſens opprimit, tanta ſe nobis auctoritas opponit, ut conſilium pariter & auxilium a vobis expetere, ſumma compellamur neceſſitate. Nam quod auctoritas Apoſtolica præcipit, hoc appellatio non ſuſpendit; nec adverſus ejus mandatum ullum poteſt eſſe remedium. Cum quod præcipitur, implere neceſſe ſit, aut inobedientiæ reatum incurrere. Die namque beati Pauli cum Londoniis ad altare conſiſteremus, litteras domini Papæ de manu cujuſdam nobis penitus ignoti ſuſcepimus, quibus legatio in totam Angliam, excepto Eboracenſi Epiſcopatu, domino Can-*

PAGIUS *nuerat a viro Apoſtolico Apoſtolicæ ſedis Legationem ſuper Angliam, & quidem ad cautelam, ut videlicet firmior & magis authentica Eccleſiaſtica quævis ſententia haberetur, ſi deinceps ab eo aut in regnum, aut in regni perſonas ferretur. Et imprimis quoſdam de Aulicis Clericis, qui ratione Ordinis ſeu Beneficii Eccleſiaſtici obligati ſibi fuerant, & obedientiam exhibere tenebantur, diſtinctiſſime citavit, ut ad ipſum venire non differrent. Quibuſdam etiam in virtute obedientiæ ſub Ordinis ſui & Beneficii periculo nonnulla præcepit: ſed non venerunt ei, nec paruerunt illi. Unde appellationi* (ab his interjectæ) *non deferens ipſos publice anathematizavit, & anathematizatos denunciari fecit. Et non ſolum de Aulicis Clericis, ſed & de Laicis Aulicis; & ob varias cauſas.* Paulo poſt: *Unde & fere jam quotquot in Aula erant, aut nominatim excommunicati erant, aut excommunicatis communicando, quos evitare nec poterant, nec licebat, adeo ut vix in Capella Regis eſſet, qui in Miſſa pacis illud oſculum Sacramentale Regi afferret, niſi excommunicatus ex nomine, vel ex participatione.* Baronius n. XVIII. recitat literas Alexandri III. Legationem illam continentes, quæ dicuntur datæ *Anagniæ VII. Idus Octobris*. Tum num. XIX. refert alias literas a *Gileberto* Londonienſi Epiſcopo ad Henricum Angliæ Regem datas, quibus ei ſignificat, *die beati Pauli* eamdem Legationem Sedis Apoſtolicæ ſibi intimatam fuiſſe, die nempe XXV. menſis Januarii divo Paulo ſacro.

XV. Manricus in Annal. Ciſterc. a nobis citatus anno præcedenti num. XI. animadvertens Baronium non bene utramque Epiſtolam huic anno

Cantuarienſi conceditur, & auctoritate confirmatur. Omnibus etiam nobis regni ipſius Epiſcopis ejuſdem auctoritate injungitur, quatenus ei, tamquam Apoſtolicæ Sedis Legato humiliter obediamus, & ad ejus vocationem abſque contradictione conveniamus, & ſuper iis, quæ ad noſtrum ſpectant officium, ei plane reſpondeamus, & quæ ſtatuerit, firmiter obſervanda ſuſcipiamus. Adjicitur etiam, ut omnes, qui beneficia clericorum Archiepiſcopi in eorum abſentia mandato veſtro perceperunt, ad plenam eorum infra duos menſes reſtitutionem, anathematis ſententia, omni appellatione remota, compellamus.

De denario S. Petri. *Denarium etiam beati Petri a fratribus & Coepiſcopis noſtris præcipimur exigere, & Nuntiis deſtinandis ad nos integre conſignare. Litteras etiam legationis jam dictæ, & litteras Archiepiſcopi, quas ad plures tranſmiſit Epiſcopos, ipſis aut mittere aut præſentare præcipimur, ſi in noſtri ſtatus & ordinis integritate ulterius perſeverare curamus.*

Lond. Ep. implorat auxilium Regis. *Ad pedes itaque ſublimitatis veſtræ corde proſtrato depoſcimus, ut ob magna negotia, quæ cura Regia ſubminiſtrat, reſpicere deſinatis ad nos: ſed ne in ſummam noſtri ignominiam ex toto redigamur in nihilum, pietate regia provideatis. Quod quidem bene facietis, ſi mandatis Apoſtolicis pace veſtra obedire conceſſeritis, & reddito denario beati Petri, & clericis, quæ ſua ſunt, in miſericordia veſtra reſtitutis, Epiſcopis omnibus mandaveritis, ut ſi in litteris Archiepiſcopi adverſus regni conſuetudinem gravamen aliquod intellexerint, ad dominum Papam ſtatim, vel ad Legatos qui diriguntur ad nos, confidenter appellent. Sic enim opus miſericordiæ perficietis, & nos ab inobedientiæ reatu conſervabitis, & cauſa noſtra, ne in aliquod detrimentum accipiat, communi omnium appellatione providebitis. Doceat vos Dominus facere voluntatem ſuam, & eam ſublevare moneat, quam ad præſens experimur anguſtiam. Valete domine mi in Chriſto chariſſime.* Iſta Londonienſis, deliniens parietem abſque temperamento, dum remedio appellationis non plena obedientia Regi conſulit fore ſubveniendum.

Thomas autem legationis Apoſtolicæ auctus ampliſſima poteſtate, abſque mora quæ ſuccidenda ſuccidit, & evulſit, quæ jam præter jus faſque altas radices fixerant plantæ adulterinæ: factuſque ventilabrum in manu Domini, paleas ſegregandas a tritico, magno labore ſuſcepit; cum in omnibus non ſolum Regem ipſum, ſed Epiſcopos ſenſerit adverſarios infenſiſſimos, quos neque beneficiis, neque admonitionibus umquam potuit ad meliorem frugem convertere, ſed pateretur contra ſe apud Regem ipſum peſſimos delatores. Ne igitur ſuo deeſſe videretur officio; deſides excitavit, devios coercuit; quos vero indignos ob patrata facinora invenit Catholicæ Eccleſiæ communicatione, ut membra putrida a ſano corpore ſecuit. Quæ omnia ſignificant litteræ ab ipſo hoc anno ſcriptæ e Gallia in Angliam ad ſibi ſubjectos Epiſcopos, quæ inter alias ejus epiſtolas deſcriptæ leguntur. Sic enim ſe habent: (a) XX. S. Thom. officium Legationis implet.

Thomas Dei gratia Cantuarienſis Eccleſiæ miniſter humilis venerabilibus fratribus ſuis, Londonienſi, cæteriſque totius Cantiæ provinciæ Epiſcopis, ſic tranſire per bona temporalia, ut non amittant æterna.

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 96.

Fratres mei dilectiſſimi, quare non conſurgitis mihi adverſus malignantes? Ut quid non ſtatis mecum adverſus operantes iniquitatem? An ignoratis, quoniam (b) diſſipabit Dominus oſſa eorum qui hominibus placent? confundentur, quoniam Dominus ſprevit eos. Satis novit diſcretio veſtra, quoniam error, cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas cum mini-me

S. Thom. ad ſuos epiſt. correctoria.

(b) Pſal. 52.

PAGIUS *Sed anno elapſo, non vero præſenti.* anno illigaſſe; cum prior menſe Octobri data ſit, & poſterior rei menſe Januario geſtæ mentionem faciat, literas Legationis ad annum ſuperiorem rejecit, & ejus executionem ſeo ab ea appellationem ad præſentem pertinere cum Baronio credidit. Baronium etiam alii omnes ſecuti ſunt. At certum eſſe debet, Legationem anno MCLXV. non quidem menſe Octobri, ut in ea errore Librariorum legitur, ſed menſe Decembri Sancto Thomæ miſſam fuiſſe, uti anno antecedenti inſinuavimus. Ex quo ſequitur, has *Gileberti* Londonienſis Epiſcopi litteras anno MCLXVI. datas, & quæ referuntur hoc anno in Annalibus de excommunicationibus a Sancto Thoma vibratis, ad eumdem annum retrahenda: ad præſentem vero adventum *VVillelmi Papienſis & Ottonis Diaconi Cardinalis* Legatorum a Sancta Sede miſſorum, de quibus Baronius anno tantum ſequenti ſermonem habet. Egregium hujus noſtræ emendationis argumentum nobis exhibent literæ Joannis Saliſberienſis numero penultimo a nobis memoratæ, quæ, ut probavimus, ipſo hujus anni exitu ſcriptæ ſunt; in iis enim de geſtis ab utroque Legato pluſima mentio, ſicuti & de Colloquio inter Angliæ Epiſcopos & eoſdem Legatos inter *Giſortium & Triam* habito, de quo tantum ſermo eſt in Annalibus anno ſequenti; cum tamen currenti contigerit: *Proceſſit Epiſcopus Londonienſis*, inquit Joannes Saliſberienſis, *& cum in Archiepiſcopum ſuum veneni multum evomuiſſet, obtulit cauſam ſuam & aliorum Epiſcoporum, qui contra memoratum Cantuarienſem appellaverant, inſtans nomine regni & Sacerdotii, ut audiretur & finiretur*, & cætera ibidem legenda.

A num. XX. ad XXVI. Baronius refert duas divi Thomæ Epiſtolas, priorem Gilberto Londonienſi, cæteriſque Cantiæ provinciæ Epiſcopis XVI.

ne defenditur, opprimitur, videturque teſte Gregorio, conſentire erranti, qui ad reſecandum, quæ corrigi debent, non occurrit. Inde eſt, quod dominum Regem Angliæ ſæpe ſuperque ſuſtinuimus; nec ullum ex eo ſuſtinentia noſtra aſſecuta eſt Eccleſia Dei compendium. Periculoſum & intolerabile de cætero nobis viſum eſt, tantos illius, officialiumque ſuorum circa Eccleſiam Dei & Eccleſiaſticas perſonas exceſſus, ut hactenus, impunitos relinquere, præſertim cum ſæpiſſime Nuntiis & litteris, modiſque aliis, prout decuit, ſtuduerimus eum a perverſo propoſito ſuo revocare. Et quoniam vix ab eo audi-

Conſuetudines damnatæ. *ti ſumus, nullatenus tamen exauditi: ſcriptum illud, in quo illæ non conſuetudines, ſed pravitates potius, quibus perturbatur, & confunditur Anglicana Eccleſia, continentur, ipſiuſque ſcripti auctoritatem, invocata Spiritus ſancti gratia, publice condemnavimus & caſſavimus: univerſos etiam obſervatores, exactores, conſiliarios, adjutores, ſeu defenſores earum excommunicavimus: omneſque vos Epiſcopos a promiſſione, qua contra conſtitutionem eccleſiaſticam ad earum obſervationem tenebamini, auctoritate Dei & noſtra abſolvimus.*

XXI. Sacerdotes ſuper Reges. *Quis enim dubitat, ſacerdotes Chriſti, Regum & Principum, & omnium Fidelium patres & magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſania eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubjugare? & iniquis obligationibus illum poteſtati ſuæ ſubjicere, a quo credit non ſolum in terra, ſed & in cœlis ligari poſſe & ſolvi? Proinde ne in hujus ſententiæ commiſſum incidatis: auctoritatem ipſius ſcripti, ipſumque ſcriptum cum pravitatibus, quæ in eo continentur, irritum duximus & caſſavimus, præſertim in his:*

1. Quod non appelletur ad Sedem Apoſtolicam ſuper aliqua cauſa, niſi licentia Regis.

2. Quod non liceat Archiepiſcopo, vel Epiſcopo exire de regno, & venire ad vocationem domini Papæ ſine licentia domini Regis.

3. Quod non liceat Epiſcopo excommunicare aliquem, qui teneat de Rege in capite, ſine licentia Regis, vel terram ipſius, vel officialium ſuorum ſub interdicto ponere.

4. Quod non liceat Epiſcopo coercere aliquem de perjurio vel fide læſa.

5. Quod clerici trahantur ad ſæcularia judicia.

6. Quod laici, ſive Rex, ſive alii tractent cauſas de Eccleſiis, vel decimis & alia in hunc modum.

Denuntiavimus etiam excommunicatum, & ex nomine excommunicavimus Joannem de Oxeneford, qui in hæreſim damnatam incidit, præſtando juramentum ſchiſmaticis, quo ſchiſma jam fere emortuum in S. Thom. excommunicat delinquentes.
Alemannia revixit, communicando illi nominatiſſimo ſchiſmatico Reginaldo Coloniæ Archiepiſcopo. Et quia contra mandatum domini Papæ & noſtrum, Decanatum Saresberienſis Eccleſiæ ſibi uſurpavit: quod quidem factum tum juri contrarium, tum Eccleſiæ Dei exemplo perniciosum, penitus caſſavimus, & reddidimus irritum, præcipientes Epiſcopo Saresberienſi, & Capitulo in virtute obedientiæ, & in periculo ordinis ſui, ne de cætero viſis litteris noſtris, ex eo ſacto eum Decanum haberent.

XXII. *Similiter Richardum de * Ibelis denuntiavimus excommunicatum, & excommunicavimus, ex eo quod in eamdem hæreſim damnatam inciderit, communicando* * Ivecheſter legit Roger.
cum Reginaldo Colonienſi ſchiſmatico, machinando etiam & fabricando omnia mala cum ſchiſmaticis & Teutonicis illis in perniciem Dei & Eccleſiæ, & præſertim Eccleſiæ Romanæ, ex pactis contractis inter dominum Regem & ipſos.

*Excommunicavimus etiam Richardum de Luci, & Jocelinum de * Bailles, qui* * de Baliol, Roger.
pravitatum illarum auctores & fabricatores extiterunt. Ranulphum etiam de Broc, qui bona Eccleſiæ Cantuarienſis, quæ alimenta de jure ſunt pauperum, occupavit, & detinet, hominesque noſtros tum Eccleſiaſticos quam laicos cepit, & in captione tenet. Hugonem quoque de ſancto Clara, & Thomam filium Bernardi, qui ejuſdem quoque Eccleſiæ Cantuarienſis bona & poſſeſſiones abſque noſtra conniventia occupaverunt, & tenent, omneſque eciam, qui de cætero in poſſeſſiones & bona Eccleſiæ Cantuarienſis contra voluntatem noſtram & conſenſum manus violentas extendent, eadem excommunicationis ſententia innodavimus. Poſt hæc decreta Romanorum Pontificum, quibus ejuſmodi excommunicatione damnati perhibentur, & ſententia a ſe lata comprobatur, interſerit. Quibus recitatis, iſta ſubjungit:

Tibe autem frater Epiſcope Londonien-

PAGIUS

Eodem anno excommunicati Joannes de Oxenforda, Richardus de Velceſtre & alii. pis, & poſteriorem Alexandro III. datas. Prior eſt XCVI. libri primi, poſterior CXXXVIII. ejuſdem libri. In priori ait, ſe excommunicare Joannem de Oxeneforde, *qui in hæreſim damnatam incidit, præſtando juramentum ſchiſmaticis, quo ſchiſma jam fere emortuum in Alemannia revixit. Communicando etiam illi nominatiſſimo ſchiſmatico Reginaldo Coloniæ.* Paulo poſt: *Similiter & Richardum de Ibei denun-tiamus excommunicatum, & excommunicavimus,* eo quod in eandem hæreſim damnatam inciderit, communicando eidem Reginaldo Colonienſi Schiſmatico. Nominat & aliquos alios a ſe etiam excommunicatos, quod & in literis ad Alexandrum III. etiam habet. Verum utraque Epiſtola poſt menſem Januarium anni ſuperioris, quo menſe Legationem ſuam Epiſcopo Londonienſi intimavit, data, & præterea in Epi-

nienſis in virtute obedientiæ injungimus, quatenus litteras præſentes aliis venerabilibus fratribus & Coepiſcopis noſtris omnibus de provincia noſtra manifeſtes & oſtendas. Valete in Chriſto, & pro nobis orate inſtanter. Hæc ad Londonienſem, & alios comprovinciales Epiſcopos. De eadem excommunicatione a ſe lata idem ſanctus Thomas ſcripſit ad Rothomagenſem (a) Archiepiſcopum. Inſuper & ad ipſum Alexandrum Papam de iiſdem (b) litteras dedit, rogans ab ipſo confirmari ſententiam, quam adverſus eos promulgarit: nec non ad Conradum Archiepiſcopum Moguntinum, & Epiſcopum Sabinum ſcripſit, itemque ad Hyacinthum, & Henricum Piſanum Cardinales. Extant & aliæ litteræ ad Londonienſem Epiſcopum, aliæ ad Capitulum Londonienſe, inſuper aliæ ad Robertum Herefordenſem Epiſcopum de eorumdem excommunicatione; eas recitat Rogerius in Annalibus Angliæ anno ſequenti. Quas autem ad Alexandrum Papam litteras dedit de Rege Angliæ excommunicando, ſic ſe habent: (c)

(a) Cod. Vat. l. 1. ep. 142.
(b) Ib. ep. 138.
(c) Id. ib.

XXIV. *Amantiſſimo Patri & domino Alexandro Dei gratia ſummo Pontifici Thomas Cantuarienſis Eccleſiæ humilis miniſter debitam & devotam obedientiam.*

S. Thomæ litteræ ad Alexand. Pap.

Satis ſuperque ſatis ſuſtinui, Pater amantiſſime, correctionem Regis Angliæ expectans, nec ullum omnino patientiæ meæ fructum obtinui: quin potius detrimentum & exterminium auctoritatis & libertatis Eccleſiæ Dei, dum incaute ſuſtineo, cumulavi. Conveni eum multoties per Nuntios religioſos & idoneos, & ad debitam ſatisfactionem frequenter invitavi; litteris etiam quarum tranſcripta vobis miſi, divinam ei ſeveritatem & ultionem, niſi reſipiſceret, intimavi. Ipſe vero magis ac magis procedit in deterius, conculcans & deprimens Eccleſiam Dei: ſed & perſonam meam, & eos qui mecum exulant, adeo perſequens, ut etiam beneficia ſervorum Dei, qui nobis Dei & veſtra cura victualia provident, minis & terroribus ſuis auferre conetur. Scripſit enim Abbati Ciſtercienſi, quod ſicut Abbatias Ordinis quæ in ipſius poteſtate ſunt, diligit: ita nos a beneficio & familiaritate Ordinis faciat alienos. Quid multis? Eo uſque ſub patientia noſtra tam ipſius Regis quam officialium ſuorum profecit duritia, ut ſi multitudo virorum quantumlibet religioſorum rem, vobis, ut eſt, interpoſitis etiam juramentis aſſeveret: miror, ſi vel ſic eorum aſſertioni credulitatem aliquam veſtra ſanctitas adhiberet. Hac igitur cum anxietate mentis attendens, & periculum tam Regis, quam veſtrum conſiderans, perniciosas illas non tam conſuetudines, quam perverſitates, vel pravitates, quibus perturbatur & confunditur Anglicana Eccleſia, ſcriptum & auctoritatem ſcripti quo fuerant confirmatæ, publice condemnavi, tam obſervatores, quam exactores, & patronos earum fautores etiam & conſiliarios, ſeu adjutores quicumque fuerint, ſive clerici, ſive laici, generaliter excommunicans, & Epiſcopos noſtros a juramento, quo ad earum obſervantiam violenter aſtricti fuerant, abſolvens. Sunt autem hæc, quæ in ſcripto illo ſpecialiter condemnavi.

1. Quod non appelletur ad Sedem Apoſtolicam, qualicumque de cauſa, abſque aſſenſu Regis.

2. Quod non liceat Epiſcopo coercere aliquem de perjurio, vel fide læſa.

3. Quod non liceat Epiſcopo excommunicare aliquem, qui tenet aliquid de Rege in capite, vel terram ejus, vel officialium ſuorum ſub interdicto ponere abſque licentia Regis.

4. Quod clerici vel viri religioſi trahantur ad ſæcularia judicia.

5. Quod laici ſive Rex, ſive alii, tractent cauſas de Eccleſiis vel decimis.

6. Quod non liceat Archiepiſcopo, vel Epiſcopo exire de regno, & venire ad vocationem domini Papæ ſine licentia Regis & alia in hunc modum.

Nominatim autem excommunicavi Joannem de Oxeneford, qui communicavit ſchiſmatico, & excommunicato illi Reginaldo Colonienſi: quique contra mandatum domini Papæ & noſtrum, uſurpavit ſibi Decanatum Sareſberienſis Eccleſiæ, & in Curia Imperatoris pro ſchiſmate renovando præſtitit juramentum. Similiter & Richardum de Ivecestre denuntiavimus & excommunicavimus, eo quod inciderit in eamdem hæreſim damnatam, communicando famoſiſſimo illi ſchiſmatico Colonienſi; machinando & fabricando omnia mala cum ſchiſmaticis & Teutonicis illis, in perniciem Eccleſiæ Dei, maxime Eccleſiæ Romanæ, ex pactis contractis inter Regem Angliæ & ipſos, & Richardum de Luci, & Jocelinum de Baliol, qui regiæ tyrannidis fautores, & hæreticarum pravitatum illarum fabricatores extiterunt. Raulphum etiam de Broc, & Hugonem de ſancto Claro, & Thomam filium Bernardi, qui poſſeſſiones & bona Eccleſiæ Cantuariæ, abſque licentia & conſenſu noſtro ſibi uſurpaverant. Excommunicavimus etiam omnes, qui in poſſeſſiones & bona Eccleſiæ Cantuariæ manus contra voluntatem

XXXV. Nomina item excommunicatorum.

PAGIUS piſtola ad Epiſcopum Londonienſem loco, *Richardi de Ibes*, in editione Lupi nominati, legendum, ut in Epiſtola ad Alexandrum III. vel *Richardum de Ivelceſtre*, vel *Richardum Iveceſtre*, ut Baronius num. XXII. ex Rogerio Hovedeno recte obſervat; nomen enim illud varie corruptum fuiſſe comperimus.

tem & aſſenſum noſtrum extendunt. Ipſum tamen Regem nondum perſonaliter excommunicavimus, adhuc expectantes correctionem ejus; quem tamen excommunicare non differemus, niſi celeriter reſipuerit, & ex his quæ fecerit, apprehenderit diſciplinam. Ut ergo, beatiſſime Pater, Apoſtolicæ Sedis auctoritas, & Eccleſiæ Dei libertas, quæ in partibus noſtris tota fere deperiit, utcumque valeat inſtaurari: neceſſe eſt & modis omnibus expedit, ut quod a nobis geſtum eſt, ratum omnimodis habeatis, & litteris veſtris confirmetis. Valeat & vigeat ſanctitas veſtra.

XXXVI. Cur autem ſanctus Thomas non excommunicaverit Regem, jam paratus id facere, & idipſum timentem magnopere, Joannes Saresberienſis in epiſtola (a) ad Epiſcopum Oxonienſem ita deſcribit:

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 139.

Cur S. Thom. paratus excommunicare Reg. deſiſterit.

Acceſſit nuper ad colloquium Chinonenſe magnatibus ſuis cum familiaribus, qui rerum malarum induſtriam habere dignoſcuntur & uſum, & ſapientes ſunt, ut dicant & faciant mala: ſtudioſius inquiſivit cum præmiſſis minis, & obteſtatione quamplurima, quonam conſilio ſibi utendum eſſet adverſus Eccleſiam, de Cantuarienſi Archiepiſcopo graviſſime conquerens non ſine gemitibus & ſuſpiriis multis, & (ut tunc præſentes poſtea retulerunt) lacrymatus eſt dicens, quod idem Cantuarienſis ei corpus & animam pariter auferret. Tandem dixit, quod omnes proditores erant qui eum adhibita opera & diligentia, ab unius hominis infeſtatione nolebant expedire. Ad hæc dominus Rothomagenſis aliquantulum excanduit, adverſus hæc corripiens eum, mitius tamen, more ſuo, in ſpiritu lenitatis, cum cauſa Dei magis exigeret, ſeveritatem & auctoritatem pontificis, morbo langueſcentis rationis & fidei fuiſſe adhibitam. Erat autem dolor acerbior urgente metu, quem conceperat ex litteris, quas dictus Cantuarienſis illi & matri ſuæ tranſmiſerat, quarum exemplum vobis tranſmittitur. Timebat quidem, & merito, ne in terram ejus interdicti, & in perſonam ejus anathematis ſententia citiſſime ferretur & auctoritate & mandato ſummi Pontificis. Cum ergo his anguſtiis premeretur, Lexovienſis Epiſcopus unum dixit eſſe remedium, imminentem ſententiam appellationis obſtaculo præpedire.

Et ita neſcio quo pacto (niſi quia veritas ventilata plus pollet, & juſtitia quo magis concutitur, eo amplius convaleſcit) dum Rex per avitas conſuetudines appellationum jus evacuare conatur; magis confirmat, dum ipſemet pro capite ſuo ad appellandi refugium cogitur evolare. Appellat Rex ad Papam juſto Dei judicio.

Ab illo ergo conſilio egreſſi ſunt a facie Dei & Regis ſui Lexovienſis & Sagienſis Epiſcopi, ad ſæpe dictum Cantuarienſem properantes, ut appellatione interpoſita, uſque ad octavas Paſcha ſuſpenderent ſententiam ejus. Rothomagenſis quoque cum eis profectus eſt, non quidem appellaturus, ut ait, ſed de pace, quam deſiderabat, tractaturus. Archiepiſcopus vero noſter in procinctu ferendæ ſententiæ conſtitutus, iter arripuit ad urbem Sueſſionum orationis cauſa, ut beatæ Virgini, cujus ibi memoria celebris eſt, & beato Drauſio, ad quem confugiunt pugnaturi, & beato Gregorio Anglicanæ Eccleſiæ fundatori, qui in eadem urbe requieſcit, agonem ſuum precibus commendarent. Eſt autem beatus Drauſius glorioſiſſimus Confeſſor, qui ſicut Franci & Lotharingi credunt, pugiles, qui ad memoriam ejus pernoctant, reddit invictos; ut & de Burgundia, & Italia in tali neceſſitate confugiatur ad ipſum: nam & Robertus de Momfort ibi pernoctavit adverſum Henricum de Eſexo dimicaturus. Sic ergo Domino faciente, eluſa eſt ſollicitudo regalium Epiſcoporum: quia cum veniſſent Pontiniacum, Archiepiſcopum, quem appellarent, non invenerunt, ſed fruſtrati a propoſito ſuo reverſi ſunt, queruli quod ſua conſumpſerant, laborarant, & non profecerant. XXVII.

Sueſſionem peregrinatur S. Thom.

Archiepiſcopus vero cum in præfatis Sanctorum memoriis triduo pernoctaſſet, die prima poſt Aſcenſionem verſus Vizeliacum properabat, ut ibi in die Pentecoſtes in Regem & ſuos anathematis ſententiam daret. Sed nutu divino contigit, XXVIII.

ut

PAGIUS XVII. Colloquium Chinonenſe anno præcedenti habitum.

A num. XXVI. ad XXX. Epiſtola Joannis Saliſberienſis a Baronio recitata in editione Lupi eſt ordine CXL. libri primi; & in Baronio CXXXIX. ejuſdem libri; dataque non *ad Epiſcopum Oxonienſem*, ut legitur apud Baronium, ſed *ad Epiſcopum Exonienſem*, Bartholomæum appellatum, cujus frequens mentio in Epiſtolis divi Thomæ. Neque, ut videre eſt apud Goduinum in Præſulibus Angliæ, *Oxonium* ante Henricum VIII. Angliæ Regem, civitas Epiſcopalis fuit. In ea Epiſtola I. Saliſberienſis loquitur de *Colloquio Chinonenſi*, in quo Angliæ Rex, veritus a S. Thoma excommunicari, ad Papam appellavit, miſſique Lexovienſis & Sagienſis Epiſcopi ad Sanctum Thomam, *ut appellatione interpoſita, uſque ad octavas Paſcha ſuſpenderent ſententiam ejus*. Verum Epiſtola illa anno ſuperiori data, eodemque Conventu Chinonenſis, de quo ibidem num. IV. & ſeq. egimus, celebratus. Ad annum etiam ſuperiorem, & ad Conventum Chinonenſem pertinet Epiſtola CLXVII. libri primi a Baronio num. XXIX. memorata, in qua Joannes Saliſberienſis Bartholomæo Exonienſi Epiſcopo ſcribit, Divum Thomam locutum eſſe cum clerico Joannis de Oxeneford apud Pontiniacum, qui *ſe Regis ad Archiepiſcopum verbum habere dixit: appellans ex parte & nomine Regis, & mandata ejus; ut ajebat, eumdem Archiepiſcopum ad audientiam Domini Papæ Alexandri, & per eum appellabat, diem præfigens, qua cantabitur*; „ Ego ſum Paſtor bo-

nus

ut dum eſſet in Eccleſia Reginatenſi, ſexta feria jam dictam præcedente ſolemnitatem, nuntiatum ei eſſet certiſſime & veriſſime, quod Rex Angliæ graviſſima laborabat infirmitate: qui & ad colloquium Regis Francorum, quod miro deſiderio & magnis muneribus expetierat, non venerit, ſed miſerit excuſatores Richardum Pictavenſem, & R. de Humaz, qui hanc cauſam abſentiæ ejus, præſtito juramento, volebant aſtruere. Hac ergo ratione, cum hoc per Nuntium Regis Franciæ, innotuiſſet Archiepiſcopo, in Regem ferre ſententiam diſtulit. Hæc Joannes Saresberienſis de dilata excommunicatione in Regem. Pergit vero dicere de excommunicatione tunc ab eo lata adverſus eos, quos legimus in litteris ad Londonienſem nominatos, & de pravis conſuetudinibus ab eo ibidem condemnatis, & quod rurſum ultimo & peremptorio Regem commonuerit, iteratis ad eum litteris: *Regem vero*, inquit, *quem ante per litteras & Nuntios ſecundum regiam dignitatem, & morem Eccleſiæ vocaverat ad ſatisfactionem, publica vocatione ad fructum pœnitentiæ invitavit, comminans ſe in eum laturum ſententiam anathematis in brevi, niſi reſipuerit, & de tantis adverſus Eccleſiam auſis ſatisfecerit: quod tamen non niſi invitus faceret, nec eſſe aliquem domeſticorum ſuorum, qui ad lationem hujus ſententiæ pronus ſit.* De qua ſententia adhuc ſuſpen-

(a) Cod. Vat. l. 1. ep. 135.

ſa idem S. Thomas in epiſtola (a) ad Alexandrum Papam habet iſta: *In perſonam Regis nondum ſententiam dedimus, daturi forſitan, niſi reſipuerit, & ex his quæ fecimus, apprehenderit diſciplinam.* Hæc ipſa.

XXIX. (b) Ib. ep. 166. De appellatione interpoſita ab Epiſc.

At quomodo idem Rex hoc timens, appellationem interpoſuit, indicant (b) litteræ Joannis Saresberienſis ad Epiſcopum Exonienſem, qui his verbis incipit ab appellatione Epiſcoporum: *Quod ad publicum vero ſtatum, hæc poſtea multorum aſſertione vulgata ſunt, omnes Epiſcopos Angliæ ex mandato Regis conveniſſe, & ne ſententia, quam dominus Papa dictaverat, locum haberet, appellaſſe contra Archiepiſcopum ſuum, qui pro ſalute eorum & libertate Eccleſiæ facultatee raptoribus .... fortunam non erubeſcit aut timet. Venerunt ad eum nuper clerici duo (ſicut mihi pro certo relatum eſt ab eo qui tunc erat Pontiniaci) hæc publicantes, & appellantes, unus ex parte domini Sareſberienſis Epiſcopi, alter ex parte Decani ſui, inficiantes omnino, ſe juramentum aliquod præſtitiſſe Imperatori, vel Reginaldo Colonienſi ſchiſmatico in aliquo communicaſſe. Idem etiam, confitens ſe clericum familiarem de menſa magiſtri Joannis de Oxeneford, qui clericus Regis eſt, ſe Regis ad Archiepiſcopum verbum habere dixit, appellans ex parte & nomine Regis, & mandato ejus (ut ajebat) eumdem Archiepiſcopum ad audientiam domini Papæ Alexandri, & per eum appellabat, diem præfigens, qua cantabitur: Ego ſum paſtor bonus. Archiepiſcopus vero in hæc verba reſpondit: Tu cum ignotus nobis ſis, nec mandatum nec litteras Regis habeas, & ex communicatione domini tui Joannis de Oxeneford, quem excommunicatum eſſe conſtat per litteras domini Papæ, excommunicatus ſis: appellantis officium implere non potes. Nos autem mandatum Apoſtolicum exequemur, & Deo auctore, implebimus.* Et paulo poſt: *Cæterum factum iſtud Epiſcoporum Franciæ tota miratur, dicens, eos oportuiſſe convenire, ut tractarent de ſalute Regis ſui, quem ſicut Imperatorem ex cauſa ſchiſmatis, ita propter Clerum & Eccleſiam quam collidit, quotidie labefactari conſpiciunt.* Hæc ipſa.

De appellatione interpoſita a Rege

XXX. Epiſcopi Angliæ adverſantur S. Thomæ.

Epiſcopi autem Angliæ ſuffraganei ſancti Thomæ litteris ejuſdem ſui Archiepiſcopi, Apoſtolica legatione fungentis exagitati, reſilientes; haud (ut par erat) parere mandatis, ſalubres admonitiones ſuſcipere, Catholicæ Eccleſiæ utilitati conſulere, vendicantes eam a miſerrima ſervitute, ſtuduerunt; ſed ex adverſo oppoſiti, pro Rege contra ipſum ſcriptis, verbis, factiſque repugnant. Ac tantum abeſt, ut (quod eorum muneris erat, ad quod & ſuis eos litteris concitaverat ipſe Sanctus) adverſus Regem pro Eccleſia ſtarent, redarguerent, & comminarentur, oſtentantes quæ in arcu ſagittæ paratæ erant ad feriendum, cenſuras nimirum Eccleſiaſticas ab Eccleſia Romana vigore Apoſtolico prodeuntes: ut potius adverſus eumdem pro Eccleſiaſtica libertate pugnantem ſanctiſſimum virum bella cierent, telis appeterent jurgiorum in ſcandalum omnium iſta audientium orthodoxorum Epiſcoporum, præſertim vero prope exiſtentiam Francorum Antiſtitum, penes quos idem glorio-

PAGIUS

nus. „ Dominica illa ſecunda eſt poſt Paſcha, annoque præcedenti, quo Epiſtola illa ſcripta, incidebat in diem octavum menſis Maii.

XVIII. A num. XXX. ad XLVIII. Epiſcopi D. Thomæ Cantuarienſis ſuffraganei Conc. Londoniæ coacto ad Alexandrum III. de ſententiis a divo Thoma latis appellarunt, datis ad eumdem Sanctum Præſulem literis a Baronio a num. XXXI. ad XLIII. relatis. Reliqui Angliæ Epiſcopi appellarunt etiam Romanum Pontificem adverſus Sanctum Thomam, quorum literas ad eumdem Papam datas recitat Baronius num. XLIII. & ſeqq. Verum utraque appellatio ad annum præcedentem retrahenda, quo jam de Concilio Londonienſi egimus.

Concil. London. ad an. ſuperiorem pertinet.

rioſus Confeſſor Thomas ſecurus ageret. Egerunt iſti primum omnium litteris, & quidem ejuſmodi, ut de illis illud Davidicum dici poſſit: (*a*) *Venenum aſpidum ſub labiis eorum. Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt: veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.* Cum tamen videri voluerint pii atque pacifici, charitatis ſtudioſi, ſolliciti fraternæ concordiæ, illos opere imitantes, de quibus (*b*) Pſalmus occinit: *Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula.* Senties tu iſta melius ex lectione epiſtolarum ipſorum, quas hoc anno ſcripſere. Erat omnium coryphæus Londonienſis Epiſcopus, ipſeque auctor epiſtolarum, licet ſcriberet nomine omnium ſuffraganeorum Antiſtitum. Extant ipſæ ſive a Rogerio in Anglorum Annalibus recitatæ, ſive ex volumine epiſtolarum, quas codex Vaticanus exhibet copioſas, acceptæ; atque primum omnium accipe eas, quæ primo loco poſt recitatas ſuperius litteras ſcriptæ eſſe noſcuntur: ſic enim ſe habent:

(a) Pſal. 13.

(b) Pſal. 54.

XXXI. Angliæ Epiſc. ep. ad S. Thom. *Venerabili patri ac domino Thomæ Dei gratia Cantuarienſi Archiepiſcopo ſuffraganei ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopi, & perſonæ per eorumdem diœceſes locis variis conſtitutæ, debitam ſubjectionem, & obedientiam.*

Quæ veſtro, Pater diſceſſu in longinqua, inopinata rei ipſius novitate turbata ſunt, veſtra ſperabamus humilitate, & prudentia in pacis priſtinæ ſerenitatem, cooperante divina gratia, revocari. Erat quidem nobis ſolatio, quod poſt diſceſſum veſtrum ad omnes, fama divulgante pervenit: vos ſcilicet in tranſmarinis agentem, nil altum ſapere: vos in dominum noſtrum Regem, aut regnum ejus nulla machinatione inſurgere, ſed ſponte ſuſceptum paupertatis onus cum modeſtia ſuſtinere, lectioni & orationi inſiſtere, præteritorumque jacturam temporum jejuniis, vigiliis, lacrymiſque redimere, & ſpiritualibus occupatum ſtudiis, ad perfectum beatæ virtutum incrementis aſcendere. Ad pacis bona reformanda vos ſtudiis hujuſmodi gaudebamus inſiſtere: ex quibus ſpes erat, vos in cor domini Regis noſtri hanc poſſe gratiam deſuper evocare, ut vobis iram ſuam regia pietate remitteret, & illatas in diſceſſu, & ex diſceſſu veſtro injurias ad cor de cætero non revocaret. Erat amicis veſtris & benevolis ad ipſum aliquis acceſſus, dum hæc de vobis audirentur, & ob conciliandam vobis gratiam ſupplicantes benigne quemque ſuſtinuit. Jam vero quorumdam relatione didicimus quod ad memoriam anxie revocamus, vos ſcilicet in eum comminatorium emiſiſſe, quo ſalutationem omittitis, quo non ad obtinendam gratiæ conſilium, precesve porrigitis, quo non amicum quid ſentitis, aut ſcribitis, ſed intentatis minis interdictum, aut præciſionis elogium in eum jam dicendum fore multa ſeveritate proponitis. Quod ſi quam dure dictum eſt, tam fuerit ſevere completum: quæ turbata ſunt, non jam ſperamus ad pacem redigi, ſed in perenne quoddam odium & inexorabile pertimeſcimus inflammari. Rerum vero finem prudentia ſancta conſiderat, dans operam ſollicite, ut quod prudenter inchoat, bono quoque fine concludat.

Advertat itaque (ſi placet) diſcretio veſtra, quo tendat, an conatibus hujuſmodi finem queat obtinere, quem optat. Nos quidem his auditis a ſpe magna cecidimus & qui pacis obtinendæ ſpem quandoque concepimus, ab ipſis jam ſpei liminibus gravi quadam deſperatione repellimur. Et dum velut extracto gladio pugna conſeritur, pro vobis ſupplicandi locus ubique non invenitur. Unde patri ſcribimus ex charitate conſilium, ne labores laboribus, injurias ſuperaddat injuriis: ſed omiſſis minis, patientiæ & humilitati inſerviat, cauſam ſuam divinæ clementiæ, domini ſui gratiæ & miſericordiæ committat, & ſic agendo carbones ignis in multorum capita coacervet & congerat. Accenderetur hoc modo charitas, & quod minæ non poterant, inſpirante Domino, bonorumque conſilio ſuadente, ſola fortaſſe pietas obtineret. Bonum magis erat de paupertate voluntaria glorioſe laudari, quam de beneficii ingratitudine ab omnibus in commune notari. Inſedit altius cunctorum mentibus, quam benignus dominus noſter Rex vobis extiterit, in quam vos gloriam ab exili provexerit, & in familiarem gratiam tam læta vos mente ſuſceperit, ut dominationis ſuæ loca, quæ a boreali Oceano Pirenæum uſque porrecta ſunt, adeo poteſtati veſtræ cuncta ſubjecerit, ut in his ſolum hoc beatos reputaret opinio, qui in veſtris oculis poterant complacere. Et ne veſtram gloriam mobilitas poſſet mundana conterere, vos in his, quæ Dei ſunt, voluit immobiliter radicare. Et diſſuadente matre ſua, regno reclamante, Eccleſia Dei, quoad licuit, ſuſpirante & ingemiſcente, vos in eam, qua præeſtis, dignitatem modis omnibus ſtuduit ſublimare, ſperans ſe de cætero regnare feliciter, & ope veſtra & conſilio ſumma ſecuritate gaudere. Si ergo ſecuritatem accepit, unde ſecuritatem ſperabat, quæ de vobis erit in cunctorum ore narratio? Quæ retributionis hactenus inaudita remuneratio vel rememoratio? Parcatis ergo (ſi placet) famæ veſtræ, parcatis & gloriæ, & humilitate dominum veſtrum, filiumque veſtrum charitate vincere ſtudeatis. Ad quod ſi noſtra vos monita movere nequeunt, debet ſaltem ſummi Pontificis & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ XXXII.

dilectio & fidelitas inclinare. Vobis enim ſuadere debet e facili, ne quid attentare velitis, quod laboranti jam diu matri veſtræ labores augeat, quo in multorum inobedientiam deploranti, in eorum, qui obediunt, amiſſione dolor accreſcat.

Quid enim ſi veſtra (quod abſit) exacerbatione, vel opera dominus noſter, quem largiente Domino, populi ſequuntur & regna, a domino Papa receſſerit, ipſumque fortaſſis adverſum vos ſolatia denegentem, ſequi de cætero declinaverit? Ipſum namque in hoc, quæ ſupplicationes, quæ dona, quot quantave promiſſa ſollicitant? In petra cum hucuſque firmus perſtitit, & totum, quod mundus offerre poteſt, victor alta mente calcavit: unum nobis timori eſt, at quem oblatæ divitiæ, & totum quod in hominum gloria pretioſum eſt, flectere nequiverunt: animi ſui valeat indignatio ſola ſubvertere. Quod ſi per vos acciderit, in threnos Jeremiæ totus ire, & lacrymarum fontem oculis veſtris de cætero negare nulla quidem ratione poteritis.

XXXIII. *Revocetis itaque, ſi placet ſublimitati veſtræ, conſilium, domino quidem Papæ, & S. R. E. vobis etiam ſi placet advertere, modis omnibus, ſi proceſſerit, abſuturum. Sed qui penes vos alta ſapiunt, vos forte hac via progredi non permittunt. Hortantur excipere in dominum noſtrum Regem, quis ſitis, & in omnia quæ ſua ſunt, poteſtatem exercere qua præeſtis. Quæ nimirum poteſtas peccanti timenda eſt, ſatisfacere volenti formidanda. Dominum vero Regem non quidem peccaſſe numquam dicimus; ſed ſemper Domino paratum ſatisfacere, confidenter dicimus, & prædicamus. Rex a Domino conſtitutus paci providet ſubjectorum per omnia: ut hanc conſervet Eccleſiis & commiſſis ſibi populis, dignitates Regibus ante ſe debitas & exhibitas ſibi vult exhiberi & exigit. In quo ſi inter ipſum & vos aliqua oborta eſt contentio, a ſummo ſuper hoc Pontifice paterna gratia per venerabiles fratres noſtros Londonienſem, & Herefordenſem Epiſcopos conventus & commonitus, non in cælum os ſuum poſuit, ſed de omnibus in quibus Eccleſia, vel Eccleſiaſtica perſona quæcumque ſe gravatam oſtenderet, ſe non alienum quærere, ſed Eccleſiæ regni ſui pariturum judicio humiliter & manſuete reſpondit. Quod quidem & factis implere paratus eſt, & dulce reputat obſequium, cum monetur, ut corrigat, ſi quid offenderit in Deum. Nec ſolum ſatisfacere, ſed & ſi jus exigat, in hoc ſatiſdare paratus eſt. Sed & ſatiſdare, ſatiſque facere volentem Eccleſiæ ſe judicio in hes, quæ Eccleſiæ ſunt, nec in modico ſubtrahentem, colla Chriſti jugo ſubdentem: quo jure, qua lege, quove canone, aut interdicto gravabitis, aut ſecuri, quod abſit, Evangelica præcidetis? Non impetu quidem ferri, ſed judicia prudenter regi, laudabile eſt. Unde noſtrum omnium una eſt in commune petitio, ne conſilio præcipiti mactare pergatis, & perdere: ſed commiſſis ovibus, ut vitam, ut pacem, ut ſecuritatem habeant, paterna ſtudeatis gratia providere.*

Monet quidem nos omnes, quod in fratrem noſtrum dominum Sareſberienſem Epiſcopum, & Decanum ejus præpoſtere, ut quidam æſtimant, nuper actum audivimus. In quos ſuſpenſionis, aut damnationis pœnam ante motam de culpa controverſiam, calorem, ut videtur, iracundiæ, pluſquam juſtitiæ ſecuti tramitem, intorſiſtis. Ordo judiciorum novus hic eſt, hucuſque legibus & canonibus, ut ſperamus, incognitus, damnare primum, & de culpa poſtrema cognoſcere. Quem, ne in dominum noſtrum Regem, & regnum ejus, nec in nos & commiſſas nobis Eccleſias & parochias, in domini Papæ damnum & S. R. E. dedecus & detrimentum, veſtræque confuſionis augmentum non modicum exercere tentetis & extendere, remedium vobis appellationis opponimus: & qui contra metum gravaminum, in facie Eccleſiæ, viva jam dudum voce ad dominum Papam appellavimus; iterato jamnunc ad ipſum ſcripto etiam appellamus, & appellationi terminum diem Aſcenſionis Dominicæ deſignamus: quanta quidem poſſumus devotione ſupplicantes ut interim ſalubriori conſilio veſtris, ac noſtris laboribus, expenſiſque parcatis, cauſamque veſtram, in hoc, ut remedium habere queat, ponere ſtudeatis. Valere vos optamus in Domino Pater. XXXIV.

Hactenus Londonienſis Epiſcopus cum collegis comprovincialibus; quibus S. Thomas iſta reſcripſit: (a)

Thomas Cantuarienſis Eccleſiæ humilis miniſter Gilberto Epiſcopo Londonienſi, quod ſemel, hoc iterum, ſic tranſire per bona temporalia, ut non amittat æterna.

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 108.

Mirandum & vehementer ſtupendum eſt, virum prudentem, ſacris litteris eruditum, præſertim religionem habita præferentem, adeo manifeſte, ne dicam irreverenter, & timore Dei poſtpoſito, adverſari veritati, juſtitiæ reſiſtere, & ad omne fas nefuſque confundendum, ſtatum ſanctæ Eccleſiæ, quum ipſe fundavit Altiſſimus, velle evertere. Veritas enim eſt, quæ dicit: (b) Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Non ſani igitur capitis eſſe dignoſcitur, qui intendat ei ruinam, & homini ſimilis, montem magnum fune circumligatum tentanti detrahere. Sed numquid ira vel odio deferbui, ut exacerbatus jocalari compellar hujuſmodi verba in fratrem meum & collegam, XXXV. S. Thomæ ad London. Ep. reſponſio.

(b) Matt. 16.

& coe-

& coepiſcopum meum? abſit. Sed de litteris tuis, quas per Archidiaconum tuum deſtinatas accepi, talia collegi. Neque enim de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus colligere potui. Ut clareat an ita ſit, proponamus eas, & continentiam earum in lucem proferamus. Finis collatus principia, ſimilitudinem ſcorpionis conformat. Illud blandiens ad nos ingreditur; illo pungens nos acerbe, ſilentium nobis imponere machinatur. Quid enim aliud eſt, primo recognoſcere debitam nobis ſubjectionem, & ſubjectioni cohærentem obedientiam promittere, demum ne obedire debeas, ad appellationem convolare? Numquid apud me ſunt, eſt, & non, dicit Apoſtolus? Sed neque apud Apoſtoli deberent eſſe diſcipulum. Neceſſario acceperunt Diſcipuli a Domino poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones. Habitat (a) Ezechiel & hodie cum ſcorpionibus.

(a) Ezec. 2.

XXXVI. *Et illud vide quo ſenſu dixeris: Ad appellationis remedium confugimus. Chriſti ſequelam te dicis. In hoc dicto ſtetus inveneris. Omnium enim malorum noſtrorum efficax, immo efficaciſſimum remedium commendavit nobis (b) Chriſtus obedientiam, non ſolum verba, ſed evidentiſſima exemplo, factus obediens Patri ſuo uſque ad mortem: & tu qua fronte appellas remedium, obedientiæ impedimentum? quod non remedium, ſed detrimentum rectius habet nominari. Sed & hoc qua fiducia præſumis. Speraſne te habiturum defenſorem ad non obediendum illi, qui vindicandi in omnem inobedientiam & officium accepit & præceptum? Male hoc eſt ſperare de eo, & in ipſum graviter offendere. Poterant & retardare ab hujuſmodi præſumptione, quas jam paſſus es, prima, & ſecunda expulſio. Viva quippe vox tua primum, & deinde litteræ tuæ ad perſuadendum compoſitæ expertæ ſunt, quam firmiter ſtet, quam veraciter ſit Vicarius Petri, quem non precibus, non donis, nec commonitionibus, vel promiſſis movere potuiſti. Sed tertio attentandus eſt, ut domini ſui exemplo (c) tertia attentatione triumphum reportet.*

(b) Phil. 2.

(c) Joan. 21.

Porro ut nihil deeſſet gravaminis, definiſti terminum tuæ appellationi, anni fere ſpatium. Nec miſertus es noſtri exilii, vel laboris ſanctæ Eccleſiæ Sponſæ Chriſti, quam ipſe ſuo ſanguine acquiſivit. Et ut hæc mittam (non omittenda tamen) providere debueras, cui te favere dicis, domino noſtro Regi, qui quamdiu ſic aget in nos, vel in Eccleſiam Chriſti, nec ad bella procedere, nec in pace degere ſine periculo animæ ſuæ poterit. Ad reliqua tranſeamus.

XXXVII. *Quædam turbata eſſe commemoras in diſceſſu, & ex diſceſſu noſtro. Timeant hujus perturbationis auctores & conſiliarii, ne & ipſi perturbentur. Magnis me laudibus extolles, quaſi de bono principio meæ peregrinationis. Et quidem ſapientis eſt, famam non negligere: ſed diſcreti eſt, nulli magis de ſe, quam ſibi credere. De injuriis inſimulor quaſi illatis domino noſtro Regi. Sed quia nullam deſignas ex nomine, nec ego ſcio cui reſpondere debeam. Quia ergo ſuperficie tenus accuſor, ſuperficie tenus in hac parte me excuſo. Hoc tamen interim accipe reſponſum: Quia nullius mihi conſcius ſum, nec propterea juſtificatus ſum. De comminatorio miraris, quod nos in eum emiſimus. Quis pater videt filium aberrare, & tacet? Quis virga non percutit, ne gladium incurrat? Deſperat pater de filio, quem comminatione non corripit, vel flagello. Abſit autem, ut talem ſentiamus, dominum noſtrum impatientem correptionis, ad exterminationem apoſtaſiæ lapſurum. Non enim Patris cæleſtis plantatio eradicabitur. Navem concutit ſæviſſima tempeſtas: clavum teneo; & ad ſomnum me vocas?*

Congeris & ſtatuis ante oculos noſtros beneficia nobis a domino noſtro Rege collata & de exili me commemoras ad ſummo provectum. Ut autem hinc aliquantiſper reſpondeam, in inſipientia mea tamen de quam exili putas? Si tempus, quo miniſterio ſuo me præſtituit, reſpicias, Archidiaconatus Cantuarienſis, Præpoſitura Beverlaci, plurimæ Eccleſiæ, præbendæ nonnullæ; alia etiam non pauca, quæ nomine mei erant poſſeſſio, tunc temporis, adeo tenuem, ut dicis, quantum ad ea quæ mundi ſunt, contradicunt me fuiſſe. Quod ſi ad generis mei radicem, & progenitores meos intenderis, cives quidem fuerunt Londoniæ in medio concivium ſuorum habitantes ſine querela, nec omnino infimi. Sed ut aliquando mundi tenebris ſemotis judicemur a lumine veritatis: quid glorioſius, noſci de mediocribus vel etiam infimis, an de mundi magnatibus & honoratis? cum dicat Apoſtolus: (d) inhoneſtiora corporis noſtri membra abundantiori circumdamus honore; ſtemmata quid faciunt, ait Gentilis poeta. Quid habet dicere Chriſtianus Epiſcopus litteratus & religioſus? XXXVIII.

(d) 1. Cor. 12.

Sed fortaſſis de exiguitatis meæ memoria notam confuſionis mihi objicere voluiſti: confundere autem patrem quantum cedat in reatum, ipſe videris ex (e) præcepto Domini, quod de honorando patre accepiſti.

(e) Exod. 20.

Pro gratia vero Regis nobis commendanda, commemoratione beneficiorum ejus non multum fuit laborandum. Teſtem enim Dominum invoco, nihil ſub Sole me gratiæ ipſius, & ſaluti præponere, tantum ſalva ſint, quæ Dei ſunt & ſanctæ Eccleſiæ. Non enim aliter feliciter regna- XXXIX.

re poterit, vel ſecure. Eſto, quia ita eſt. Multo ſunt plura & ampliora, quam tua expliset oratio, beneficia ejus erga me: debuine pro his omnibus vel etiam ſi conduplicarentur, Eccleſiæ Dei libertatem exponere? Quanto minus pro fama mea, quæ ſæpius a vero deviat, conſervatione. Si mitius in alios egi: in hoc nec tibi, nec aliis pareo, neque Angelo, ſi deſcenderit de cælo, ſed ſtatim ut audivero talia commonentem, audiet ex me: (a) Vade retro Sathana, non ſapis, quæ Dei ſunt. Abſit a me iſta dementia: avertat a me Dominus amentiam iſtam, ut aliquatenus perſuadear aliquibus tergiverſationibus inire commercium de Corpore Chriſti, unde ego Judæ venditori, & Dominus meus Judæis aſſimiletur emptoribus Chriſti.

(a) Mat. 26.

De promotione vero mea, quam ſcribis factam, matre domini noſtri diſſuadente, regno reclamante, Eccleſia Dei, quoad licuit, ſuſpirante; hæc tibi reſpondeo. Quod ad regni reclamationem, non audivimus, ſed potius acclamationem. Diſſuaſio vero genitricis domini noſtri ſi fuit, uſque ad publicum non prodiit. Potuit autem fieri, aliquas Eccleſiaſticas perſonas ad eamdem promotionem, ut ſolet, aſpirantes ſuſpiraſſe, cum ſe ſentirent ab ea, quam conceperant ſpe decidere. Qui & hodie fortaſſis in ultionem ſui caſus, præſentis diſſenſionis auctores ſunt & conſiliarii. Sed væ illi per quem ſcandalum venit. Prætaxatis vero obſtaculis, & aliis, ſi quæ fuerunt, divina prævaluit diſpenſatio, ut eſt hodie cernere. Exigor itaque ab eo, qui eſt ipſa juſtitia, nulli omnino eum poſtponere, qui me ſtatuit in gradu iſto ſua miſeratione. Illud etiam, quod ad juſtificandum dominum regem videris propoſuiſſe, judicavimus non prætereundum leviter, vel abſque diſcuſſione. Et utinam a juſtitia non diſſentiret, & noſtra adverſus eum minus juſta appareret querela?

XL. *Dicis enim ipſum eſſe ad ſatisfaciendum, & ſemper fuiſſe paratum. Hoc te confidenter dicere, hoc te aſſeris prædicare. Suſtine igitur pauliſper, & ad interrogata reſponde. Illud quod dicis, paratum eſſe ad ſatisfaciendum, quo ſenſu intelligis? Illos, quorum ſe Deus dicit patrem, & judicem, orphanos, viduas, pupillos, innocentes, & omnino hujus, quæ nos movet, controverſiæ ignaros, vides proſcribi, & taces: clericos exterminari, & non reclamas: alios bonis ſuis ſpoliari, & contumeliis affici, & non contradicis: ſervientes meos in vincula conjici, & teneri, & obmuteſcis: matris tuæ Cantuarienſis Eccleſiæ bona diripi, & non reſiſtis: me patrem tuum gladios cervici meæ jamjam imminentes vix evaſiſſe, & non doles: ſed quod deterius eſt, cum perſecutoribus meis, & in me, Deo & Eccleſiæ ipſius, & hoc non in occulto ſtare non erubeſcis. Eſtne hoc ſatisfacere, perpetrata mala non corrigere, & malis deteriora de die in diem adjicere? Sed fortaſſis illud in contrarium intelliges, ut ſit hoc ſatisfacere, voluntati impiorum deſervire, ſecundum illud: (b) Inebriabo ſagittas meas ſanguine. Sed dicis mihi: Pater mi, de quibus me calumniaris? abſolvo me paucis: timeo mea timeo. Verum eſt, mi fili, & nimis verum, quod reſpondes, & ideo gladium non habes.*

(b) Deut. 32.

XLI. *Quod enim ſcribis, ipſum paratum ſtare judicio regni ſui, quaſi condigna ſatisfactio ſit hæc: quis eſt in terra, vel etiam in cælo, qui de divina diſpenſatione præſumat judicare? Humana judicentur; divina penitus inconcuſſa remaneant, & relinquantur. Quanto melius, frater mi, illi ſalubrius, tibi ſecurius, intimare ei, perſuadere omnibus modis elaborares voluntatem Dei de conſervanda pace Eccleſiæ ſuæ, de non appetendis his, quæ conceſſa non ſunt ejus adminiſtrationi, de honorandis ſacerdotibus Dei, nec qui ſunt attendat, ſed cujus ſervi ſunt. In Sareſberienſem Epiſcopum, & Joannem Oxenefordenſem, non Decanum, ut dicis, ſed Decanatus invaſorem, me præjudicio abuſum calumniaris: ſed meminiſſe debuiſti, quædam manifeſta præcedere ad judicium. Et motum te dicis, quid mi? * Ucalegon trepidat, paries cum proximus ardet. Et utinam bene movearis ab eo, in quo non bene ſtetiſti. Sciat ergo, & intelligat, te intimante, dominus meus, quod qui dominatur in regno hominum, ſed & Angelorum, duas ſub ſe poteſtates ordinavit, Principes & Sacerdotes; unam terrenam, alteram ſpiritualem; unam miniſtrantem, alteram præeminentem; unam cui potentiam conceſſit, alteram cui reverentiam exhiberi voluit. Qui vero hic, vel illis de ſuo jure ſubtrahit, Dei ordinationi reſiſtit. Non indignetur itaque dominus noſter deferre illis, quibus omnium ſummus deferre non dedignatur, deos appellans eos ſæpius in ſacris litteris; ſic enim dicit: (c) Ego dixi, dii eſtis, &c. Et iterum: (d) Conſtitui te deum Pharaonis. Et: (e) Diis non detrahes, id eſt ſacerdotibus. Et de eo qui juraturus erat, loquens per Moiſen ait: (f) Applica illum ad deos, id eſt ad ſacerdotes. Nec præſumat dominus noſter judices ſuos velle judicare: terrenis enim poteſtatibus non ſunt commiſſæ claves regni cælorum, ſed ſacerdotibus. Ideo ſcriptum eſt: (g) Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini eſt. Et Paulus etiam dicit: (h) Nonne angelos judicabimus, quanto magis homines?*

* vicinus

(c) Pſ. 81.
(d) Exod. 9.
(e) Ib. 22.
(f) Ibid.
(g) Malac. 2.
(h) 1. Cor. 6.

Illud

Digitized by Google

XLII. *Illud etiam te ſuggerente commemoretur domino noſtro dignum memoria, & imitatione, quod in Eccleſiaſtica legimus hiſtoria de Conſtantino Imperatore, cui cum oblatæ fuiſſent ſcriptæ accuſationes contra Epiſcopos, accuſationis quidem libellos accepit, & accuſatores convocans, in eorum conſpectu eoſdem incendit, dicens: vos dii eſtis, a vero Deo conſtituti. Ite, & inter vos cauſas veſtras diſponite, quia dignum non eſt, ut nos homines judicemus deos. O magnum Imperatorem! o diſcretè regnantem in terra, quæ aliena ſunt fraude non uſurpantem, & regnum æternum in cœlo promerentem! Studeat itaque dominus noſter tantum, tam diſcretum, tam felicem imitari Principem: cujus & memoria laudabilis frequentatur in terris, & vita perpetua & glorioſa habetur in cœlis. Alioquin timeat quod in Deuteronomio Dominus minatus eſt dicens: (a) Homo quicumque fecerit in ſuperbia, ut non exaudiat ſacerdotem; ante judicem morietur. Ad hoc enim vocatus eſt, & in hoc ipſum temporalis regni pax & magnificentia, de qua nos commones, miniſtratur ei de cœlo. Alioquin non (b) ſalvatur Rex per multam virtutem ſuam, etſi ſubdantur ei regna, & inclinentur nationes. Sed hæc hactenus. Quoſcumque autem prætaxatarum habuiſti conſcriptores litterarum, quod tibi reſponſum eſt, noverint ſibi eſſe reſponſum. De cætero, fratres, commoneo vos, rogo & obſecro, ut nos non ſeparent ſchiſmata, nec obnubilent ſimultates; ſed ſit nobis in Domino cor unum, & anima una, & audiamus illum, qui dixit: (c) Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſque ad mortem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Non obliviſcamur illum diſtrictum Judicem, ante cujus tribunal conſtitutos ſola nos veritas judicabit, amoto timore, & fiducia omnis terrenæ poteſtatis. Valeat in domino fraternitas veſtra.* Hæc quidem hoc anno, reliqua ſuis locis reddentur ſequentibus annis.

(a) Deut. 17.

(b) Pſ. 32.

(c) Eccl. 4.

Porro reliqui Anglorum Epiſcopi ad Alexandrum Papam ſcripſerunt adverſus litteras ad ſe miſſas a S. Thoma ſuperius recitatas, non tamen, ut conſulerent in his quæ opus eſſent, Eccleſiæ viribus perſuadentis, ſed appellarent ipſum Rom. Pontificem adverſus eum. Sic enim ſe habent:

XLIII. Ep. Angl. Epiſc. ad Alexand. Pap. *Patri ſuo & domino ſummo Pontifici Alexandro, provinciæ Cantuarienſis Epiſcopi, & perſonæ per eaſdem diœceſes locis pluribus conſtitutæ, domino Patrique debitum charitatis, & obedientiæ famulatum.*

Veſtram, Pater, meminiſſe credimus excellentiam, vos devotum filium veſtrum, dominumque noſtrum chariſſimum illuſtremque Regem Anglorum per venerabiles fratres noſtros Londonienſem, & Herefordenſem Epiſcopos, directis jamdudum litteris conveniſſe, & de corrigendis quibuſdam, quæ ſanctitati veſtræ in ipſius regno corrigenda videbantur, paternæ gratia commonuiſſe. Qui mandatum veſtrum debita reverentia ſuſcipiens, ut ſatis notum eſt, ad veſtra quidem mandata non iratus intumuit, non elatus obedire contempſit; verum gratias agens paternæ correptioni, Eccleſiæ ſe ſtatim ſubmiſit examini: aſſerens de ſingulis, quæ juxta veſtri formam mandati ſibi diligenter expreſſa fuerunt, Eccleſiæ regni ſui ſe pariturum judicio, & quæ corrigenda decerneret, ipſius ſe conſilio laudabile quidem & in Principe digne commendabili devotione correcturum. Ab hoc vero non recedit propoſito, nec mentem revocat a promiſſo, ſed qui ſedeat, qui cognoſcat & judicet: ipſo divinæ reverentia timoris non majeſtatem præferens, ſed ut filius obediens judicio ſiſtere, legitimæque parere ſententiæ, ſeque legibus alligatum Principem præſto eſt in omnibus exhibere filius obediens. Unde nec interdicto, nec minis, nec maledictionum aculeis ad ſatisfactionem urgere neceſſe eſt divinarum ſe legum examini ſubdentem. Ejus enim opera nequaquam ſe luci ſubtrahunt, nec occultari tenebris aliqua ratione depoſcunt. Rex namque fide Chriſtianiſſimus, in copula caſtimoniæ conjugalis honeſtiſſimus, pacis & juſtitiæ conſervator & dilatator incomparabiliter ſtrenuiſſimus, hoc votis agit totis, in hoc fervet deſideriis, ut de regno ſuo tollantur ſcandala cum ſpurcitiis ſuis eliminentur peccata, pax totum obtineat atque juſtitia, & alta ſecuritate & quiete placita ſub ipſo gaudeant & reflorearent univerſa. Laudes Regis.

Qui eam pacem regni ſui enormi inſolentium quorumdam clericorum exceſſu non mediocriter aliquando turbari cognoſceret: Clero debitam exhibens reverentiam, eorumdem exceſſus ad Eccleſiæ judices retulit Epiſcopos, ut gladius gladio ſubveniret, & pacem quam regebat & fovebat in populo, ſpiritualis poteſtas fundaret & ſolidaret in Clero. Qua in re partis utriuſque zelus innotuit, Epiſcoporum in hoc ſtante judicio, ut homicidium, & ſi quid ejuſmodi eſt, exauctoratione ſola puniretur in Clero. Rege vero exiſtimante, pœnam hanc non condigno reſpondere flagitio, nec ſtabiliendæ pace bene proſpici, ſi Lector, aut Acoluthus perimat, quam præclara nitentem virum religione, vel dignitate, ut ſola jam dicti ordinis amiſſione tutus exiſtat. Clero itaque ſtatuto cœlitus ordine deferente, domino vero Rege peccatum juſto, (ſicut ſperat) odio perſequente, & pacem al- XLIV. Excuſant Regem.

altius radicare intendente, ſcaſſa quædam oborta eſt contentio, quam excuſat (ut credimus) apud Dominum ſimplex utrinſque partis intentio. Hinc non dominationis ambitu, non opprimendæ Eccleſiaſticæ libertatis intuitu, ſed ſolidandæ pacis affectu eo progreſſus eſt, ut regni ſui conſuetudines & dignitates Regibus ante ſe in regno Angliæ a perſonis Eccleſiaſticis obſervatas, & pacifice & reverenter exhibitas, dominus noſter Rex deduci vellet in medium: & ne ſuper his contentionis funis traheretur in poſterum, notitiæ publicæ delegari. Adjuratis itaque per fidem, & per eam, quæ in Deum ſpes eſt majoribus natu Epiſcopis, aliiſque regni majoribus retroacti temporis inſinuato ſtatu, dignitates requiſitæ palam prolatæ ſunt, & ſummorum in regno virorum teſtimoniis propalatæ. Hæc eſt domini noſtri Regis in Eccleſiam Dei toto Orbe declamata crudelitas, hæc ab eo perſecutio, hæc opera ejus, inter nos, vel undique divulgata malignitas.

XLV. Querelæ in S. Thomam. *In his tamen omnibus ſi quid periculoſum animæ, ſi quid ignominioſum Eccleſiæ continetur, id veſtra monitus atque motus auctoritate, ob reverentiam Chriſti, ob Eccleſiæ ſanctæ, quam ſibi matrem profitetur, honorificentiam, ob animæ ſuæ remedium, Eccleſiæ regni ſui conſilio ſe correcturum devotione ſanctiſſima jamdiu pollicitus eſt, & conſtantiſſime pollicetur. Et quidem pacis optatum finem * noſter, Pater, ut ſperamus, obtinuiſſet jam poſtulatio, ſi non iras jam ſopitas, & fere prorſus extinctas, patris noſtri domini Cantuarienſis de novo ſuſcitaſſet exacerbatio. Verum hic, de cujus patientia pacem, de cujus modeſtia redintegrationem hucuſque gratiæ ſperabamus; ipſum, quem monitis emollire, quem meritis & manſuetudine ſuperare debuerat, per triſtes, & terribiles litteras, devotionem patris, aut pontificis patientiam minime redolentes, cum in pacis perturbatores exercitum nuper ageret, ſatis & irreverenter aggreſſus eſt, in ipſum excommunicationis ſententiam, in regnum ejus interdicti pœnam acerrime comminando. Cujus ſi ſic remuneratur humilitas, quid in contumacem ſtatuetur? ſi ſic æſtimatur obediendi prompta devotio, in obſtinatam perverſitatem quonam modo vindicabitur? Minis quoque gravibus ſuperaddita ſunt graviora. Quoſdam namque fideles & familiares domini Regis, primarios regni proceres, regiis ſpecialiter aſſiſtentes ſecretis, in quorum manu conſilia Regis & regni negotia diriguntur, non citatos, non defenſos, non, ut ajunt, culpæ ſibi conſcios, non convictos aut confeſſos excommunicationis innodavit ſententia, & excommunicatos publice denuntiavit.*

* noſtra

Adjecit etiam, ut venerabilem fratrem noſtrum Sareſberienſem Epiſcopum, abſentem & indefenſum, non confeſſum aut convictum, ſacerdotali prius & Epiſcopali ſuſpenderet officio, quam ſuſpenſionis ejus cauſa comprovincialium, aut aliquorum etiam fuiſſet arbitrio comprobata. Si hic itaque judiciorum ordo circa Regem, circa regnum, tam præpoſtere, ne dicamus, inordinate proceſſerit: quidnam conſequi poſſe putabimus (Dies enim mali ſunt, & occaſionem habentes malignandi quam plurimam) niſi ut tenor pacis & gratiæ, quo regnum & ſacerdotium uſquequaque modo cohærent, abrumpatur, & nos cum commiſſo nobis Clero in diſperſionem habeamus, exilii, aut a veſtra, quod abſit, fidelitate recedentes ad ſchiſmatis malum in abyſſum iniquitatis & inobedientiæ provolvamur? Compendioſiſſima quippe via hæc eſt ad omne religionis diſpendium, ad Cleri pariter, populique ſubverſionem & interitum. XLVI.

Unde ne Apoſtolatus veſtri tempore tam miſere ſubvertatur Eccleſia: ne dominus noſter Rex & ſervientes ei populi a veſtra, quod abſit, avertantur obedientia: ne totum, quod privatorum conſilio machinatur, poſſit in nos domini Cantuarienſis iracundia, adverſus eum, & ejus mandata, domino noſtro Regi aut regno, nobis aut commiſſis nobis Eccleſiis gravamen aliquod importantia: ad ſublimitatem veſtram voce & ſcripto appellavimus, & appellationi terminum diem Aſcenſionis Dominicæ deſignavimus: eligentes apud vos in omni, quod ſanctitati veſtræ placuerit, humiliari, quam ad ſublimius ipſius animi motus, noſtris non id exigentibus meritis, de die in diem tædioſiſſime prægravari. Conſervet incolumitatem veſtram Eccleſiæ ſuæ in longa tempora profuturam omnipotens Dominus in Chriſto dilecte Pater. Hucuſque Epiſcopi. XLVII. Appellant Rom. Pont.

Cæterum Alexander Papa perſtans in ſententia, ubi appellationem Epiſcoporum fruſtratam ſenſit, iiſdem qui appellaverant, ad certam diem non comparentibus confirmavit ſententiam, quæ per S. Thomam in ipſos prolata fuerat. Teſtatus hoc idem Sareſberienſis ad eumdem ſanctum Thomam ſcribens, cum ait: (a) *Sicut mihi ab Urbe ſignificatum eſt, & ego vobis ſcripſiſſe me memini, dominus Papa jam veſtram ſententiam confirmavit, immo ſuam vindicavit injuriam.* Extant & ipſius Alexandri Papæ de his litteræ (b) ad eumdem ſanctum Tomam datæ, ubi vidit Epiſcopos non proſequi interpoſitam appellationem, his verbis:

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 149.

(b) Ib. ep. 147.

Ex

XLVIII. *Alexand. Pap. confirmat ſententiam S. Thomæ.* *Ex litteris tuis jam pridem, & certa multorum relatione cognovimus quod tu in Jocelinum Sarisberienſem, Epiſcopum, quoniam tibi inobediens fuit, interdicti ſententiam protuliſti. Ipſe vero licet ſuper hoc ad noſtram audientiam appellaſſet, & Dominicam, qua cantatur, Ego ſum paſtor bonus, proxime tunc venturam appellationi ſuæ terminum præfixiſſet, eodem inſtante nec venit, nec ad nos aliquem pro ſe reſponſalem transmiſit. Quocirca nos eum in contumacia & rebellione ſua contra te fovere nolentes: ſententiam, quam in eum propter hoc tuleris, auctore Domino, ratum & firmam habebimus, & totam cauſam ejus tuæ diſcretionis arbitrio duximus relinquendam: quod inde canonice feceris, ratum ceſſante appellationis obſtaculo, habituri.* Et ad omnes Epiſcopos Angliæ idem Pontifex Alexander in hæc verba: (a)

(a) lib. 5. ep. 150. *Alexand. Pap. cohibet Epiſc. Angl. de iiſdem.* *Quamquam ex injuncto nobis officio de univerſorum jure in ſua integritate ſervando, curam tenemur & ſollicitudinem gerere: ad illorum juſtitias, qui in parte ſollicitudinis nobis commiſſæ a Domino ſunt vocati, quanto in gradu ſublimiori exiſtunt, tanto frequentius retorquere debemus, & ſuper his majorem diligentiam & curam propenſiorem habere. Hac ſiquidem conſideratione inducti fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & in vi obedientiæ injungimus, quatenus ſuper his, quæ ad Eccleſiæ Cantuarienſis jura dignitates, aut etiam libertates ſpectare noſcuntur, vos ſine conſcientia & aſſenſu venerabilis fratris noſtri Thomæ ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopi intromittere nullatenus præſumatis, nec occaſione appellationis, quam contra eum ad nos feciſtis, id aliquatenus attentetis. Quod ſi aliquis veſtrum contra hoc præceptum noſtrum quolibet auſu venire præſumpſerit, ita in eo exceſſum iſtum ſtudebimus, Domino auctore, graviter vindicare, quod puno docente, cognoſcet, quam periculoſum fuerit, Apoſtolicis contraire præceptis. Datum Laterani quinto Kalendas Februarii.*

XLIX. Rex vero adhuc timens ab eodem S. Thoma excommunicari, vel ejus regnum ſubiici interdicto; ubi appellationem qualemcumque, ut vidimus, interpoſuit: dirigit legationem ad Alexandrum Pontificem, non tam ut appellationem interpoſitam proſequeretur, quam ut ab eodem Pontifice legationem a latere impetraret, hoc conſilio, ut ita labefactaret, & enervaret vires legationis creditæ S. Thomæ. Sed & ad id muneris obeundum, petiit a Papa certum Legatum mitti, nempe Willelmum Cardinalem Papienſem tituli S. Petri ad Vincula, quem haberet amicitia conjunctiſſimum. Delectus vero eſt ad hoc opus a Rege clericus ille regius, quem nuper diximus excommunicatum a S. Thoma ob juramentum præſtitum Colonienſi Archiepiſcopo, pro confirmatione Papæ ſchiſmatici, Joannes Oxenefordenſis, cui & alii additi ſunt ejuſdem legationis collegæ. Quid autem per eos apud Alexandrum Pontificem geſtum fuerit, inferius ſuo loco dicturi ſumus. *Legatio miſſa a Rege Anglorum ad Alex Papam.*

Tunc autem eumdem Regem poſt appellationem interpoſitam, tradit idem (b) Saresberienſis Nuntium miſiſſe in Angliam (morabatur enim inter hæc in Northmannia) litteraſque dediſſe pro cuſtodiendis maritimis locis; egiſſeque cum Abbate Ciſtercienſe contra Thomam, ut ex Pontiniaco monaſterio pelleretur. Quem quidem, cum ibi biennio commoratum eſſe dicant, qui res ab eo geſtas ſunt proſecuti: eum inde hoc anno exactum fuiſſe dicere opus eſt. Uſque enim in hunc annum eum ibi perſeveraſſe, litteræ recitatæ declarant; ſicque integros ibi ipſum annos duos egiſſe numerat recte in Quadripartita Willelmus; quem anno Domini millesimo ſexageſimoquarto ibi degere cœpiſſe, vidimus. Quantum autem ſcandali intulerit bonis omnibus ejuſmodi expulſio tanti hoſpitis, idem auctor pluribus narrat, additque Ludovicum Francorum Regem ubi iſta ex litteris Thomæ accepiſſet, id publice exclamaſſe: *O religio, o religio, ubi es! Ecce enim, quos credebamus ſæculo mortuos, ſæculi ruinas timent, & pro rebus caducis quas propter Dominum contempſiſſe profitentur, a Dei opere quod inceperant, convertuntur retrorſum, Dei cauſa,*

(b) C cit. Vat. l. 1. ep. 139. *S. Thom. expellitur Pontiniaco Monaſt.*

PAGIUS XIX. *Rex Angliæ obtinet ab Alexandro III. Legatos a latere.* A num. XLVIII. ad LIV. Epiſcopis, qui ad Papam appellaverant, ad certum diem non comparentibus, Alexander III. confirmavit, quæ a divo Thoma geſta fuerant. Rex vero metuens ab eodem Sancto Præſule excommunicari, Joannem Oxeneford cum aliis Romam miſit, ut Legationem a latere impetraret. Obtinuit Joannes Oxenefordenſis Willelmum Cardinalem Papienſem, Regi amiciſſimum, & ab eo poſtulatum. Joanni de Oxenfurdia adjunctus fuit *alter Diaconus Cardinalis Otto nuncupatus, & plus avaritiæ quam juſtitiæ ſtudioſi, & niſi delegarentur a domino Papa, potius relegatione, quam Legatione digni. Acceperunt autem plenariam poteſtatem decidendi quæſtiones, quæ vertebantur inter Regem & Archiepiſcopum, & debitum eis finem imponendi, remoto appellationis obſtaculo. Archiepiſcopus vero ſciens Regis amiciſſimum alterum, & inſtanter ab ipſo petitum, alterum autem ex aliis cauſis ſuſpectum habens, recuſavit utrumque*, ut dicitur in ejus Vita lib. 2. cap. 22. ſuſe narrat hæc Baronius, ſed ea omnia ad annum præcedentem revocanda, niſi quod recuſatio illa ad hunc an. pertineat; cum uterque Legatus poſt menſem Januarii hujus anni in Normanniam per-

ſa, exulantem eiicientes a ſe. Addit inſuper exceptum Thomam a Rege Francorum, Senonis ad habitandum conceſſis. Eo tempore idem auctor tradit accidiſſe, ut eidem ſancto Thomæ a Deo per viſum fuerit ſuum martyrium revelatum.

L. Poſt hæc autem idem S. Thomas, ne quid prætermiſſe videretur officii, quem cenſuris perterruiſſet & perturbaſſet Regem, eumdem placidioribus litteris manſuefacere atque mollire quæſivit. Extant ipſæ tunc datæ, iſtis verbis: (a)

(a) Ibid. ep. 66.

Dilectiſſimo domino ſuo Henrico Dei gratia Regi Anglorum, Duci Northmannia & Aquitania, & Comiti Andegavenſi, Thomas eadem gratia ſancta Cantuarienſis Eccleſia miniſter humilis ſalutem, omnique tempore perſeverare in bono, ac reniti viriliter ſuggeſtionibus malignis.

Placabilior ad Regem admonitio S. Thomæ.

Breviloquio utimur ad vos, ne in multitudine ſermonis efficiamur amplius tadioſi, qui utinam eſſemus vobis magis accepti, ſicut ad dominum noſtrum dilectiſſimum. Novit hoc ille, qui ſcrutator eſt cordium, quidquid invicem veſtri aliter ac falſo murmurent, & ſuſurrent, & certe, ut verius dicam, magis veſtri, quam noſtri. Hortamur itaque vos adhuc ex parte omnipotentis Dei, & in virtute Spiritus ſancti adjuramus, & in remiſſionem peccatorum veſtrorum, a vobis requirimus gratia veſtra, & pacis vera, & ſecuritatis bona nobis & noſtris ſine malo ingenio reſtitutionem, & ſimiliter Eccleſia Cantuarienſi, in ea plenitudine & libertate, in qua eam melius & plenius habuerunt deceſſores noſtri & nos, poſtquam facti ſumus Archiepiſcopus, & poſſeſſionum & Eccleſiarum & Præbendarum ad eamdem Eccleſiam pertinentium, qua vacaverunt, poſtquam orta eſt diſſenſio iſta inter vos & nos, & ſimiliter noſtros, ut ſub dominio veſtro ita libere eis valeamus frui & uti, ſicut melius & liberius uſi ſunt eis anteceſſores noſtri, & nos poſt noſtram promotionem, & gaudere debeat Eccleſia de noſtra reverſione, qua multis ex cauſis pericule anima veſtra & noſtra (ſicut credimus) tanto tempore caruit præſentia noſtra, & dolere potuit de abſentia incommode. Hoc facite, benigne domine mi, corde jucunde & hilari, quatenus concedat vobis Deus & hæredibus veſtris, & reſtituat illam pacem, quam deſiderat cor veſtrum ad ſalutem anima veſtra, & populi a Domino vobis commiſſi. Et nos profecto parati ſumus & erimus ad omne obſequium veſtrum ferventius, & devotius quam unquam ante fuerimus, dummodo non offendamus Deum, neque ordinem noſtrum.

De mobilibus autem ablatis Eccleſia Cantuarienſi, & nobis & noſtris, ſcitote vobis affirmamus coram Deo & toto mundo, etiam ſi præſens eſſet, quia nullo modo, nulla ratione dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, ſi haberit, qui abſtulit, vel auferri fecit, unde reſtituat. Unde beatus Auguſtinus: Si res ablata cum reddi poſſit, non redditur: non agitur pænitentia, ſed ſimulatur. Et alibi: Illud fidentiſſime dixerim, eum qui pro homine ad hoc intervenit, ne ablata reſtituat, & eum qui ad ſe confugientem, quantum honeſte poterit, ad reſtitutionem non compellit, ſocium eſſe fraudis & criminis; nam hujuſmodi hominibus miſericordius opem noſtram ſubtrahimus, quam impendimus. Hoc certum tenete, hoc nulla ratione dubitate. Et ſi quis vobis contrarium prædicaverit, etiam Angelus de cœlo, anathema ſit, & erit, quamdiu in hac ſententia perſeveraverit. Videte ergo, domine mi, quomodo in hac parte caute ambuletis, ne detentio rei male acquiſita, qua non eſt niſi tinea & vermis, impellat vos, quod abſit, in impœnitentiam, & ſubiciat diſcrimini, quod a vobis purgari non poteſt nec oratione neque jejunio. LI.

Praterea noſſe debet veſtra diſcretio, quoniam etſi omnes Epiſcopi ſancti non ſunt, locum tamen Sanctorum obtinent, qui etſi vita merito non eluceſcunt, eſſe tamen debent eorum imitatores, quatenus eis divina contulerit clementia. Inde igitur, quoniam ſancti viri pro lege Dei ſui certaverunt uſque ad mortem, & a verbis & minis perſequentium non timuerunt, (ille enim amplius timendus eſt, qui poteſt animam & corpus mittere in gehennam) neceſſe habemus & nos, prout Dominus inſpiraverit, leges ſuas cuſtodire, favere & de- LII.

PAGIUS pervenerit. Ad hunc etiam annum ſpectat Epiſtola Alexandri III. ad Epiſcopos Angliæ miſſa, & a Baronio num. XLVIII. exhibita, qua Papa eis prohibet, ne ſe ſe intromittere præſumant in iis quæ ad Eccleſiam Cantuarienſem pertinent, *occaſione appellationis*. Cum enim in ejus fine legatur: *Datum Laterani V. Kal. Februarii*, & eo die anno ſuperiori Epiſcopi nondum ad Papam appellaſſent, ea Epiſtola a currenti anno removeri non poteſt.

XX. Verum expulſio *Sancti Thomæ* a Monaſterio Pontiniacenſi, in Burgundia, quæ ditionis Imperialis erat, poſito, cum anno ſuperiori omnino alliganda ut ibidem num. XIV. ex Gervaſio Dorobernenſi narravimus, cui ſuffragantur Matthæus Pariſ. in Chron. Hovedenus in parte poſteriori ad annum MCLXVI. pag. 500. & Radulphus de Diceto pag. 547. Neque Acta Sancti Thomæ juxta accuratam Chronologiam digerere potuiſſem, niſi obſtinato ſtudio detexiſſem, Legationem *Sancto Thoma* Angliæ anno MCLXV. directam fuiſſe, huncque anno inſequenti ſeu anno MCLXVI. e Monaſterio Pontiniacenſi ejectum; his enim duobus fundamentis, quæ certa ſunt, univerſa hæc chronotaxis innixa.

S. Thomas anno ſuperiori Pontiniaco expulſus.

& defendere. Nec hoc nobis imputandum eſt ad ſuperbiam, vel malignitatem, ſed ad noſtri neceſſitatem officii. Sic enim Dominus ait: Leges meas cuſtodite. Et iterum in Evangelio: (a) Mat. 5. *(a) Si quis ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, minimus vocabitur in regno cœlorum. Satis credimus, te dominum eſſe ſapientem, & idcirco poſtulamus a vobis, ſicut a domino chariſſimo in nomine Domini noſtri JESU Chriſti audiri & exaudiri benigne, quatenus audiat & exaudiat vos Deus in diſtricto examine, & recipiat inter electos ſuos. Quandoquidem neque fortitudo, neque potentia, nec imperium, nec divitiæ, nec leges ſæculares, vel conſuetudines poterunt juvare quemquam, nec aliud quidquam, niſi divina clementia & præcedentium operum fructus. Quod utinam omni die firmiſſime reſideat in animo veſtro, nec unquam mentem veſtram excedat! Hujus vos conſiliarios libenter admittat, & audiat dominus noſter, & exaudiat ſemper; ut bene faciat et Dominus, & augeat ſibi & hæredibus ſuis vitam & pacem in tempora longa. Nec prætereant temporaliter impuniti, qui dolis ſuis & fraudibus exquiſitis uſi ſunt bonum domini mei propoſitum pervertere & perturbare, quod infra ſeptem annos regni ſui de exhibendo honore Eccleſiis & Eccleſiaſticis viris, juſta, ut credimus, animi devotione conceperat. Valeat dominus meus in æternum, & ne melius ſit inde Eccleſiæ Dei & nobis: vivat in tempora longa.* Ita ſanctus Thomas non judex, judicialibus urgens eum mandatis, ſed ut pater hortatur, & monet filium, quem velit a judicio ſubtrahere damnationis. Sed fruſtra, malis conſiliariis obſiſtentibus.

LIII. Porro quam audiſti querelam ſancti Thomæ de Regis conſiliariis eamdem plane ingerit Joannes Sareſberienſis, ſcribens ad Nicolaum de Monte, Rothomagenſem, ſancti Thomæ ſtudioſiſſimum; quam quidem brevem epiſtolam, cum contineat plura quæ ad hæc tempora ſpectant, iis inſuendam merito judicamus; ſic enim ſe habet: (b)

(b) Cod. Vat. l. 6. ep. 140. De diſpeſcendis malis conſiliariis Regis epiſtola. *Diſſipat Dominus gentes quæ bella volunt, & qui ſe a pace Dei elongant, indubitanter peribunt. Quis perſecutorum Eccleſiæ ultricem dexteram Dei, qui potentes potenter punit, legitur evaſiſſe? Unde domino noſtro Regi Anglorum, quem Deus, ſi in beneplacito ſuo eſt, optimum faciet, & hæredibus ſuis (quod ſine dolore non dico) plurimum timendum eſt, ne ſcindatur regnum eorum, & infirmetur poteſtas, qua contra Eccleſiam abutuntur. Quod ſi differtur ultio ad correctionem & probationem filiorum, quos pater miſericors caſtigat ut coronet, non tamen aufertur, ſed poſt Sanctorum patientiam in impios acerbius exardeſcit. Quare quæſo vir ſapientiſſimus, & tantis virtutibus, & poteſtate ampliſſima, & fere omnibus bonis donatus a Domino, non redit ad cor; & qui tot & tantarum urbium domitor eſt, intemperantiam hanc domare non poteſt? Cur Eccleſiam perſequens unice dilectam Sponſo, iram illius provocat, qui aufert ſpiritum Principum, & ſublimium colla propria valeat virtute? Profecto ſi ſaperet, in eos retorqueret indignationis ſuæ aculeos, qui eum circumvenientes, in hoc non conſilium, ſed præcipitium impulerunt; & ſaltem Babylonis Regem, ut eo non inveniatur crudelior, imitaretur, qui illos conjecit* (c) Dan. 6. *(c) in lacum leonum, quorum conſilio illuc detruſerat & incluſerat Danielem, ut pœna, quam intentaverat innocenti, conſiliarii nocentes exciperent.* Subjicit demum exemplum Epiſcoporum, a Regibus in ſuas ſedes reſtitutorum, his verbis: De Epiſc. in ſuas ſedes reſtitutis. *Archiepiſcopus ſancti Jacobi diu proſcriptus jam a multo tempore, revocatus eſt a Rege ſuo. Rex Danorum ſuum revocans Archiepiſcopum, conſilio ejus agit omnia, compeſcit inimicos, & eum colit ut patrem. Lugdunenſis Archiepiſcopus ſuam recepit ſedem, & provinciam Catholicæ reddidit unitati. Urbes Italiæ, ejecto Friderico ſchiſmatico, Catholicos Epiſcopos receperunt. Deo teſte, niſi dominus Rex ſuum revocet: quid de illo? timeo dicere, reformido. Et ſi eum revocaverit, & Eccleſiæ Dei reddiderit pacem: confido ſpe haud dubia, quia circa eum & ſuos antiquorum gratia ſucceſſuum precibus Eccleſia reflorebit. Quid multa? Una via patet conſilii, ut pravos & inimicos Eccleſiæ excludat conſiliorios, & Deum quem offendit, placare ſtudeat; quo invito, regnare non poteſt, nec principari. Suſtinuit eum hactenus multa patientia; ſed niſi caveat, adverſus immoderationem ejus, ut parturiens, loquetur in brevi.* Hucuſque Joannes hoc anno, ut ex dictis apparet. At poſt hæc magna facta eſt rerum mutatio.

Inter hæc enim ipſe Anglorum Rex ſuaſione peſſimorum conſiliariorum, ut imminentem ſententiam excommunicationis eludat, ad alia remedia ſe convertit, novas, eaſdemque ſubdolas, ſed potentiores excogitat artes, nempe novam adornare legationem, Simonem alterum Ro- LIV. Nova tentat Angl. Rex.

PAGIUS XXI. A num. LIV. ad LIX. *Henricus* Angliæ Rex, ut ſententiam excommunicationis eluderet, juxta Baronium novam Legationem adornavit, qua falſis adhibitis juramentis Alexandrum III. deciperet, & auro ac muneribus Cardinales, quos poſſet, corrumperet. Delectus ad hoc ſcelus *Joannes de Oxeneford*, qui obtinuit, *Willelmum* Papienſem Presbyterum Cardi-

Romam mittere; qui falſis adhibitis juramentis decipiat Alexandrum, & auro corrumpat quos poterit Cardinales. Delectus eſt ad ſcelus nequiſſimus omnium hominum, perjurus, excommunicatus Joannes de Oxeneford, Decanatus invaſor de quo ſuperius mentio facta eſt, qui mendaciis, falſiſque promiſſionibus ſuffarcinatus, & auro, judicium totum inverteret, atque primum ab inferendis ſententiis excommunicationis & interdicti Alex. Pap. revocet, deceptum firmis propoſitis promiſſionibus pacis, & integra reſtitutione omnium a Rege invaſorum Eccleſiæ jurium. Jurato nuntio credidit Alexander, ſuſpendit judicium inchoatum, atque decernit petitam ad hæc agenda legationem. Sed etſi quem Rex petierat, Willelmum Papienſem presbyterum Cardinalem tituli S. Petri ad Vincula Legatum decreverit, quem putaret ad permovendum amicum Regem idoneum valde ad componendam pacem inter Regem Anglorum & ſanctum Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum: tamen quod ipſe ob amicitiam Regis ſuſpicione non modicum laborare poſſet penes eos, qui partis eſſent adverſæ: collegam adjecit, virum penitus incorruptibilem, magnique nominis, ex integritate vitæ in Romana Eccleſia & ubique terrarum in Orbe Chriſtiano notiſſimum, Ottonem diaconum Cardinalem ſancti Nicolai in Carcere Tulliano, qui virtute ſua collegam, ſi opus eſſet, cohiberet, & intra juſtitiæ arctos limites contineret. At quantumcumque iſta prudenter Alexander Papa de legatione mittenda ſtatuerit: nihilominus, quæ laude digna videri poterant, ex præcurrentis nuntii evulgatis ubique mendaciis reddita ſunt credentibus tanti nominis indigna Pontifice, ita ut in eum etiam ab ejus amicis, & Catholici nominis ſtudioſis fuerit verbis, atque ſcriptis ab omnibus conclamatum. Quam autem iſta vera ſint, ex litteris ejuſdem Pontificis inferius recitandis intelliges. Quod autem, quouſque iſta non innotuerunt, fuerint in ipſum converſæ linguæ etiam ſapientum: diſces ex iis quæ proxime dicturi ſumus, quibus plane intelligas, etiam quemlibet, licet ſanctiſſimum, in ſignum poſitum, in quem detractionis ſagittas inimici jaciant pariter & amici. Nam audi quæ vindex Eccleſiaſticæ libertatis, & jurium Romanæ Eccleſiæ propugnator licet ex corde puro, verba tamen depromat amarulenta, ipſe inquam Thomas Cantuarienſis Epiſcopus: cum videlicet Nuntius Regis Joannes Oxeneford ex Urbe in Angliam rediens gloriaretur ubique locorum, ſe quæcumque petiiſſet, obtinuiſſe ab Alexandro Pontifice tam pro Rege, quam pro ſe ipſo, de collata Regi auctoritate multa falſa commiſcens veris, quibus pervulgatis, & creditis, idem ſanctus Thomas has ſummo dolore affectus ſcripſit ad Joannem gentilem ſuum:

Thomas (a) Dei gratia Cantuarienſis Eccleſiæ miniſter humilis Joanni Cantuarienſi ſalutem. LV.

(a) Cod. Vat. l. 1. ep. 164.

Quomodo de novo facti ſumus opprobrium vicinis noſtris, ſubſannatio & illuſio iis non modo, qui in circuitu noſtro ſunt, verum etiam omnibus fere gentibus utriuſque regni, & Francorum & Anglorum, & forte Imperii; qualiſque fama, ne dicamus, infamia & ſcandalum circumvolat per aures & ora omnium in dominum Papam, unde magis dolemus (Deus novit) quam de propria perſona; & in totam Curiam graviter frementium & inſultantium, & improperia inexpiabilia improperantium, ex ſubſcriptis poteris aliquatenus perpendere, & domino Papæ, & amicis (ſi qui tamen ſunt) ſecretius intimare; ſubjicit his quæ fideli relatione ex Anglia eſſent nuper allata; ait enim:

Ecce Joannes de Oxeneford, & alii Regis Nuntii a Curia redierunt, extollentes ſe ſuper id omne quod dicitur, aut quod colitur Deus, dicentes ſe impetraſſe a Curia quidquid deſideraverunt. Videlicet, quod Rex exemptus ſit a poteſtate omnium Epiſcoporum, præterquam domini Papæ, quoad excommunicationis ſanodationem. Et quod habiturus ſit Legatum quem petivit, Willelmum ſcilicet Papienſem, qui inimicus noſter eſt pluſquam manifeſtus, cum plenitudine poteſtatis in omnem terram Regis, ut ædificet & plantet, & præſertim eradicet & evellat, omni remedio appellationis ſublato; & maxime ad decidendam principalem, quæ inter Regem & nos vertitur, cauſam, &

omnia

PAGIUS dinalem, cui Alexander III. *Ottonem Diaconum* Cardinalem Sancti Nicolai in carcere Tulliano adjunxit. Quæ Baronius fuſe proſequitur. Verum Cardinalis eruditiſſimus unicam Regis Angliæ ad Papam Legationem in duas diſpertitur. Cum enim *Sanctus Thomas*, non hoc anno, ſed præcedenti Legationem ſuam executioni mandare cœperit, Epiſcopi qui excommunicati fuerant, vel excommunicari metuebant, eodem anno ad Papam appellarunt, & paulo poſt *Henricus* Rex *Joannem de Oxenefordia* Clericum ſuum Legatum Romam miſit, qui poſtquam duos præfatos Legatos ab Alexandro III. impetravit, ipſo anno in Normanniam, ubi Rex verſabatur, rediit; neque poſtea aliam Legationem obivit, cum initio currentis anni *Willelmus* Papienſis & *Otto* Cardinales Legati in Normanniam advenerint, & ad finem fere currentis anni morati fuerint. Quare hanc in rem unica Legatio ab Angliæ Rege Romam directa.

*omnia incidentia, omni exceptioni & omni de * cætero, ut dicitur, præjudicium allaturum. Et cum hoc pompa, & cum hoc faſtu rediit Joannes de Oxeneford in Angliam. Et cum applicuiſſet in portu quodam: invenit ibi fratrem noſtrum Herefordenſem Epiſcopum, auram proſperam ad transfretandum furtim ſulem expectantem, quia palam non poterat, prohibitus a miniſtralibus regiis, ex parte Regis, & litteris ejus. Quo invento, inhibuit ei primo ex parte Regis, ne transiret, deinde ex parte domini Papæ. Epiſcopo autem quærente (ſicut nuntius ſuus, qui ad nos poſtea venit, dominum ſuum excuſaturus nobis retulit) utrum ſuper hoc domini Papæ litteras haberet. Dixit ſe habere, quibus inhibebat dominus Papa & ei, & omnibus Epiſcopis Angliæ, ne venirent ad vocationem noſtram, atque in aliquo obedirent, quouſque veniret Legatus de latere domini Papæ a Rege impetratus. Qui & cauſam ſuper appellationem, quam fecerunt, & cauſam etiam principalem inter Regem & nos, & omnes alios incidentes, cum plenitudine poteſtatis, amoto omni appellationis obſtaculo, terminaret.*

LVI. *Cum inſtaret Epiſcopus, ut litteras inſpiceret: dixit ſe non habere præ manibus, quia miſerat eas cum expedimento ſuo uſque Vvintoniam, quæ diſtat a portu Hantonæ per duodecim milliaria. Miſit Epiſcopus, habito conſilio cum ſuis, Vvintoniam cum Joanne magiſtrum Eduardum clericum ſuum, virum probum (ut credimus) & fidelem, qui vidit litteras una cum Londonienſi Epiſcopo ſimiliter transfretare volente. Qui Londonienſis viſis litteris, prorupit in vocem gratulabundus, dicens: De cætero Thomas meus non erit Archiepiſcopus. Adjecit etiam Joannes, quia ipſe privilegiata erat perſona, nec de cætero poſſet a nobis excommunicari, nec etiam convenire, niſi in præſentia domini Papæ, & liberam ſe habere poteſtatem donandi Decanatum Sareberienſis Eccleſiæ cui vellet; & in omnibus imminutam noſtram dignitatem uſque in adventu Legati venturi. Hæc omnia mandavit nobis Epiſcopus per Capellanum ſuum Canonicum regularem, virum religioſum, quem miſit ad nos excuſaturum, quare non veniret ad vocationem noſtram. Vocaveramus enim eum ſemel & ſecundo, & tandem tertio cum peremptorio edicto, quatenus infra Purificationem exhiberet nobis præſentiam ſuam, tamquam vir magnæ auctoritatis & familiaris Regis, tractaturus de pace inter Regem & nos, ſi quomodo fieri poſſet. Hæc omnia paratus erat Canonicus jurare, ſe ita accepiſſe ab ore Epiſcopi, nobis ex parte ejus ſignificando.*

Quæ ſi vera ſunt, tunc proculdubio ſuffocavit & ſtrangulavit dominus Papa non modo perſonam noſtram, ſed & ſe, & omnes Eccleſiaſticas perſonas utriuſque regni, immo etiam utramque Eccleſiam, tam Gallicanam, quam Anglicanam. Quid enim exemplo hoc peſſimo non audebunt cæteri Principes terrarum adverſus Eccleſiaſticas perſonas? Ad quem recurrent? Quomodo confidere poterunt de Eccleſia Romana, quæ nos pro ipſa ſtantes, & uſque ad ſanguinem decertantes ita deſerit & deſtituit? Quid erit, ſi manentibus his inauditis & deteſtandis privilegiis, & emancipationibus tam perſonæ Regis, quam aliorum, ſub quocumque prætextu contingat (quod Deus avertat) ut decedat Papa, velut in Urbe turbata fuerint omnia? transferentur hæc in heredes, nec poterunt avelli a manibus eorum. Et quod deterius eſt, alii Principes hoc exemplo ſimilia extorquebunt privilegia, & mancipationes ab Eccleſia, velit, nolit ipſa, & ſic peribit omnis Eccleſiæ libertas, & Epiſcoporum juriſdictio atque poteſtas, cum non ſit, qui cohibere poſſit & coercere tyrannorum flagitia, quorum tota intentio eſt hodie, graſſari in Eccleſiam Dei & ejus miniſtros; nec deſiſtent, quouſque eos ſicut & alios, in ſervitutem redegerint. LVII.

Quis tandem erit finis, adhuc neſcimus. Verum id ſcimus, quia ſupra modum gravamur, ſive vera ſint, ſive non, quæ proponuntur. Non enim obediunt nobis, nec reſpiciunt nos in aliquo, ſicut ſolent, vel Epiſcopi, vel Abbates, vel alii de Clero Angliæ, jam quaſi certi de depoſitione noſtra. Verum ſecurus ſit dominus Papa, quod nulla ratione intrabimus terram Regis litigaturi, nec ſtabimus judicio inimicorum noſtrorum, & præſertim Papienſis, qui non ſitit niſi ſanguinem noſtrum, ut obtineat ſedem noſtram, quæ revera (ut accepimus) ei promiſſa eſt, dummodo a nobis Rex poſſit liberare.

Eſt & aliud, in quo gravamur, quia nobiles viri tam proceres, quam Epiſcopi & alii Prælati de regno Francorum jam quaſi deſperati de nobis, coexules noſtros, quos miſericorditer ſuſtentabant, nobis remiſerunt. Qui frigore & fame de cætero peribunt, ſicut & quidam jam perierunt. Hæc omnia domino Papæ diligenter inſinua, ut remedium aliquod contra hæc mala nobis provideat, ſicut petimus, ſi quid zeli Dei in eo remanſit, quod adhuc ſperamus, & utinam ſpes non confundat. Vale & quam citius poteris, nuntium nobis iſtum remitte, per quem de his & aliis certioremur, utpote in arcta conſtituti, ſi vera ſunt quæ proponuntur. LVIII.
Hucuſque S. Thomæ litteræ in Urbem miſſæ ad ſuum ibi degentem Apocriſarium. At non hic finis querelarum in Ale-

Alexandrum Pontificem ingeſtarum: recitanda hic eſt adhuc epiſtola (a) Lombardi Sedis Apoſtolicæ ſubdiaconi hoc tempore agentis in Galliis, ad eumdem Pontificem data: nam ei primo præficitur titulus iſte: *Alexandro Papæ Lombardus Rom. Eccl. ſubdiaconus*. Moxque ſic incipit:

(a) Cod. Vat. t. 1. ep. 105.

LIX. *Reverendo Patri ac domino Alexandro Dei gratia ſummo Pontifici Lombardus ejus clericus fidelis obedientiæ famulatum.*

Cum veſtræ ſanctitatis puer, & veſtrarum manuum opus in Chriſto ſim: quæ in veſtræ famæ ſugillationem, atque veſtri nominis derogationem celebriter dicuntur, quæque in totius Eccleſiæ detrimentum callide ſtruuntur, diſſimulare nec poſſum nec debeo. Joannes ſiquidem Oxenefordenſis cum Decanatus honore & gratiæ veſtræ plenitudine Roma rediiſſe inſolenter ſe jactat, nihilominus arroganter adjiciens, ſe privilegio ſuæ munitum adverſus dominum Cantuarienſem, & omnem Epiſcopum, & quaſi paulo minus a Cardinalium ordine conſtitutum nobis ſoli & Apoſtolatui veſtro ſe ſubjectum aſſerit.

Quid de Rege Franc. inſinuet.

Præterea, quod regnum nullum unquam obtinere valuit, pro Rege obtinuiſſe glorianda ſuperbe loquitur, ſcilicet inter Regis filium & filiam Comitis Britanniæ in tertio gradu conſanguineos matrimonium veſtra auctoritate firmatum. Addens quoque a Rege Legatos ſpecialiter poſtulatos deſtinari qui appellationis remedio ſublato, audiant & definiant quidquid Regi adverſus dominum Archiepiſcopum placuerit proponere. Hæc ſanctiſſime Pater, Joanne Roma redeunte, divulgata ſunt. Quæ tanto magis inuſitata, quanto rarius fieri ſoleat, tanto vehementius audientium animos perculerunt. Quibus auditis, Francorum Rex, veſter, & Eccleſiæ filius devotus ita vehementer turbatus eſt, ut confeſtim ſe velle Nuntios dirigere, qui veſtris Legatis regni ſui ingreſſum inhiberent, diceret; plus aliquid jecit, quod in ore latoris poſui. Convocare etiam Archiepiſcopos & Epiſcopos ſe velle dixit, quatenus eis exponeret, atque proponeret, quomodo Romana Eccleſia adverſus ſe & eam malignantes exaltat, cum autem deprimere quærit, dicens: An non laborat me inhonorare, qui ſanguinem Cantuarienſis Archiepiſcopi viri innocentis, pro juſtitia & Eccleſiæ libertate exulantis callide effundere quærit, impie tradens ipſum in manus inimicorum & perſequutorum ejus, quem non obſequiorum obtentu.... cum nobis magis injurias intulerit obſequendo tamen ei qui nunc ipſum perſequitur, ſed potius juſtiſſimæ cauſæ quam fovet intuitu ejus probitatis contemplatione, amore etiam domini Papæ, qui ſatis inſtanter me pro eo rogavit, exhibere honorifice & decenter, quam diu in exilio fuerit, & quaſi in ſinu meo confovere conſtanter diſpoſui, ſicut & jam cœpi? Denuntians etiam, & manifeſte proteſtans, non eſſe ſibi minus moleſtum, quod pro hac cauſa Legatos mittitis, quam ſi ad coronam ſibi auferendam eos deſtinaretis. Ejus animum adeo concitatum non defuerunt qui magis incenderent.

LX. *Data eſt occaſio adverſus nos, & Dei Eccleſiam malignandi, atque plurima moliendi iis, quibus ab initio animus & movendi vobis conatus fuit, quorum malevolum propoſitum veſtra non mutavit indulgentia, etſi horum conatum repreſſerit auctoritas. Hæc per quemdam clericum nobis fidelem & devotum, præſentem dum hæc agerentur, mihi ea privatim referentem didici. Illud unum, Pater ſanctiſſime, veriſſime ſcio (quod tamen abſque lacrymis non ſcribo) quia veſtri nominis odor ex aliqua parte offuſcatur, quoniam famæ veſtræ derogatio quaſi cibus eſt & potus detrahentium & maledicorum, qui velut vino potati & inebriati, veſtram famam diſcerpunt, & quaſi vos totum maledictionis dentibus corrodunt, tam faventes domino Cantuarienſi, quam eum odio perſequentes, maxime cum prope eſſet dies victoriæ ejus & veſtræ, ſicut a multis credebatur. Timebat enim Rex adeo, die appellationis elapſo, excommunicari,* uni-

PAGIUS XXII.

Lombardus domeſticus S. Thomæ diverſus a Petro Lombardo.

A num. LIX. ad LXII. Refert Baronius Epiſtolam *Lombardi* Romanæ Eccleſiæ Subdiaconi ad Alexandrum III. datam, quæ ſecundum eum eſt ordine CLXV. libri primi, & juxta editionem Lupi CLXVI. ejuſdem libri. In ea ait Lombardus Joannem Oxenefordienſem ſe ſe jactare, quod cum Decanatus honore & gratiæ Papæ plenitudine Roma redierit; addere quoque, *Legatos a Rege ſpecialiter poſtulatos deſtinari, qui appellationis remedio ſublato, audiant & definiant quidquid Regi adverſus dominum Archiepiſcopum* proponere placuerit. Ait Lombardus: *Illud unum, Pater ſanctiſſime, veriſſime ſcio, quod tamen abſque lacrymis non ſcribo, quia veſtri nominis odor ex aliqua parte offuſcatur*, quia nempe vehementior Sancti Præſulis perſecutio ex hac Legatione timebatur. Baronius num. LXI. ſententiæ tamen dubius exiſtimat, *Lombardum* hunc diverſum non eſſe a *Petro Lombardo*, qui Pariſiis floruit. At hic Petrus Lombardus, non Subdiaconus, ſed Epiſcopus Pariſienſis fuit, annoque MCLXIV. vitam cum morte commutavit. Lombardus itaque, qui eam Epiſtolam ſcripſit, fuit S. Thomæ domeſticus, de quo in Catalogo Eruditorum S. Thomæ, qui in calce Vitæ ejus a Lupo editæ extat pag. 157. legitur: *Heribertus Boſianenſis inter Eruditos Thomæ eruditiſſimus, præclarus quidem fuit, natione & nomine Lombardus, de præclara civitate Placentia oriundus, &c. Hic diſcipulus tempore, quo vacabat, quietis & otii* (legendum, quieti & otio) *Magiſtrum in exilio Canones edocuit; qui etiam ſemper comes erat individuus, quouſque tandem* ob

univerſamque terram ſuam interdici, ut manifeſtè diceret, ſe Epiſcopis appellare nec perſuaſiſſe, nec compuliſſe; ideoque partes ſuas in ea re non eſſet interpoſiturus. Epiſcopi vero in tantum angebantur & interdict metuebant, ut quidam ad dominum Cantuarienſem nuntios mitterent, quidam ad ejus vocationem parati eſſent.

LXI. *Cum Joannes de Oxeneford velut Legatus veſter univerſos Epiſcopos convocans, eis auctoritate veſtra, ſicut fama eſt in Gallia, ne ad domini Cantuarienſis vocationem venirent, præcepit, qua occaſione magiſter Robertus Herefordenſis Epiſcopus, cum jam ad mare veniſſet, transfretaturus revocatus eſt, ſicut ipſe coram domino Cantuarienſi per Nuntios ſuos viros religioſos & bene notos, me præſente, ſe excuſavit. Propterea tanta eſt in multorum animis perturbatio: verentur enim Regis verſutias, & ex his Anglicanæ atque omnium Eccleſiarum terræ ſuæ ruinam, & libertatis ſubverſionem, ac prolixiorem, vehementioremque Archiepiſcopi perſecutionem. Quippe cum a multis & ſæpe, quod Rex in adverſa fortuna, & obitu veſtro (quem Deus ſua benigniſſima clementia in longa tempora differat) omnem ſpem ſuam locaſſe dicatur, firmiſſime aſſerens (ſicut a pluribus fertur) ſucceſſorem veſtrum nequaquam ſuſcepturum, niſi prius omnes dignitates & conſuetudines regni ſui confirmaverit. Ea propter doloſe & fraudulenter creditur, Legatos poſtulaſſe, ad ſuam voluntatem non ſolum adverſus dominum Cantuarienſem, verum etiam adverſus omnes Epiſcopos terræ ſuæ complendam, vel ut ſaltem ſic ejus excommunicat. & terra interdictum differatur. Quatenus hoc modo fruſtrando tempora, domini Cantuarienſis auctoritatem evacuare poſſit, ut ſi forte veſtro tempore non ligetur, a ſucceſſore veſtro ligari non metuat, cum nec facile (ſicut a multis dicitur) propoſuerit eum ſuſcepturum. Itaque prudentiſſime Pater, qui ſpiritum Dei habent, & pacem Eccleſiæ deſiderant, ſpiritum Danielis* (a) *in vobis excitari ad Beli aſtutias deprehendendas, & draconem interficiendum, ſummo animi affectu optant, ſuper quo Deum aſſiduis & cumulatis precibus exorant. Valeat ſanctitas veſtra in tempora multa.* Hucuſque Lombardus, quem dicet aliquis Theologum illum inſignem, qui Pariſiis claruit, dictum proprio nomine Petrum Lombardum, his enim temporibus vixit.

(a) Dan. 14.

LXII. Audiſti Regis Francorum querelas & aliorum, quas Lombardi litteræ prodiderunt: audi modo Regis Anglorum ſuperbam exultationem cum inſultatione ex eodem caſu deproptam, quæ bonis luctum haud mediocrem afferret. Extat enim de his epiſtola Joannis Sareſberienſis ad Joannem Epiſcopum Pictavienſem, in qua poſt alia, iſta de Rege Anglorum habet: (a) *Ipſe quoque Rex dixit Epiſcopo VVigornienſi, quod ipſe & alii omnes Epiſcopi exempti ſunt a poteſtate domini Cantuarienſis, præcepitque non timere minas aliquas, quia nunc dominum Papam & omnes Cardinales habet in burſa ſua: adeoque gloriatur, ut palam dicat ſe nunc demum avi ſui conſecutum privilegium, quia in terra ſua erat Rex, Legatus Apoſtolicus, Patriarcha, Imperator, & omnia quæ volebat: & fere (quod ad Eccleſiam Romanam) probabile eſt quod dicit. Quid enim ei amplius conſuluiſſet Octavianus, vel Cremenſis hæreſiarcha? Quid aliud feciſſent Cardinales eorum, quam præfati illi domini Alexandri Cardinales, qui exacuerunt linguas Angliæ, & ignem & venenum fecerunt evomere, ut terrerent dominum Papam, & inclinarent ad libitum ſuum? Hæc in Eccleſia Romanæ ſcribentur Annalibus, & certe, Deo procurante, qui deſcribant, non deerunt.*

(b) Cod. Vat. l. 1. ep. 178.

Quod ad petitionem & comminationem Regis Angliæ, cujus intolerabiles exceſſus tanto tempore ſuſtinuerat, præconem veritatis, libertatis aſſertorem, prædicatorem juſtitiæ pro cauſa Domini cum infinita multitudine innocentum jam quadriennio exulantem, neglecto rationis & juris ordine, velut criminoſum, officii ſui poteſtate privavit, non quidem quia ille meruerit, ſed quia placuit tyranno. Et tamen potentibus litteris, quæ apud nos ſunt, conceſſerat, ut officii ſui poteſtate pleno jure uteretur. In quibus hoc expreſ- LXIII.

Sareſb. in Alexand. Pap. minus æquus inventus.

PAGIUS *ob præclara ipſius merita ad Romanam Eccleſiam ab exilio vocatus, & S. Rom. Eccleſiæ Cardinalis effectus, demum per Romanum Pontificem in Beneventanum promotus eſt.* Cardinalis quidem ab Alexandro III. a Lucio vero III. Archiepiſcopus, & varia Opera compoſuit, ut prodit Oldoinus in Hiſt. Card. qui tamen male eum Anglum facit, quia ſc. laudatum Catalogum non viderat. Baronius an. MCLXXII. nu. XIII. de iſto Lombardo poſtea Cardinali ex præfato Catalogo agit, ſupponitque eum diverſum fuiſſe ab eo de quo agimus, cum tamen unus & idem ſit.

XXIII. A num. LXII. ad LXX. Baronius pluribus diluit calumnias in Alexandrum Papam per Joannem Oxenefordenſem in Anglia jactatas, & quod *VVillelmus Papienſis* S. Thomæ inimicus eſſet, ac munerum & Regia gratiæ appetentiſſimus, a pluribus creditas. Ipſe Sanctus Præſul, ubi accepit ſibi talem Judicem datum, ſcripſit Epiſtolam XIV. libri II. ad Hiacynthum Cardinalem, in qua ait: *Non credebamus, nec penes Curiam Romanam hoc promeruimus, ut ipſius ſubiceremur arbitrii judicio, quem Curia Univerſitas nobiſcum pariter bene novit noſtrum eſſe inimicum & Eccleſiæ noſtræ, nec non & hoſtem pluſquam manifeſtum.* Oſtendit Baronius Alexandrum III. in hac delegatione culpa vacaſſe, deceptum fuiſſe, ac Legatorum dein poteſtatem limitaſſe.

Legati in Angliam miſſi ſuſpecti divo Thomæ.

preſſit, quod ipſum Regem excommunicandi nec mandatum dabat, nec prohibebat. Deus bone, quid novitatis accidit? Dicit Spiritus ſanctus in Lege ſua: (a) *Clama, ne ceſſes: & ecce neſcio quis ſpiritus ab Urbe in Orbem exiens, prædicatoribus dicit: Tace, ne clames. Præcipit Apoſtolus Epiſcopum inſtituens:* (b) *Miniſterium tuum imple: & ecce Apoſtolicus præcipit: Ab officii tui miniſterio deſiſte. Sed forte ſuſpicatur, quod hominem poſſit per patientiam emollire: ſed numquid hoc non expertus eſt in Epiſcopo Cantuarienſi, qui fere quadriennio ſede ſua privatus, & Apoſtolicæ Sedis remiſſionem, & illius tyrannidem ſentit, expoſitus ventis? Pudeat quæſo dominum Papam conſcientiæ ſuæ, provideat famæ, & honori, & ſaluti Eccleſiæ. Et vos hæc et diligentius intimate, & perſuadete dominis Cardinalibus, ut meminerint Judicii Dei, quod jugiter implorant pauperes Chriſti contra omnes libertatis Eccleſiæ inimicos.* Hucuſque Joannes Sareſberienſis, qui paulo ſolutior tanti Pontificis æſtimationem carpit, cujus eſt in ſuis epiſtolis ſæpe laudator, excuſator, atque defenſor.

(a) Iſ. 58.

(b) 2. Tim. 4.

LXIII. Sed ut diſcas, Lector, valde periculoſum eſſe, de ſummo Pontifice perperam loqui & temere judicare: audi quæſo pro Alexandro juſtam defenſionem, ſine qua haud iſta digne Romanæ Eccleſiæ intexuntur Annalibus: ſiquidem nec numeros ſuſcepti muneris elucidandæ hiſtoricæ veritatis implebo; ſi quæ præter veritatem inveniuntur aſſerta, non vendicavero e mendaciorum involucris, quibus perſtringitur, dum falſo jactata in eum ſunt tamquam vera recepta abſque diligentiori examine veritatis, quam nos ex diverſorum litteris tunc ſcriptis, quibus arguuntur falſitatis divulgata per Joannem de Oxeneford, proferemus in lucem. Jam, Lector, attende.

Vendicatur Alex. Pap. ab illatis in eum calumniis.

Vidiſti quadriennii ferme temporis ſpatio, nimirum triennio cum dimidio jam exacto, ejuſmodi controverſiam de Eccleſiaſtica libertate inter Regem & ſanctum Thomam, & una cum eo inter Romanam Eccleſiam agitatam, in dies magis in deterius prolapſam, nullatenus acquieſcente Rege, ſive Epiſcopis, judicio ſubjici ejuſdem Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis, a quo (ut vidiſti) idem Rex una cum Epiſcopis ad Sedem Apoſtolicam appellaverat, atque per ſuos Nuntios appellationem fuerat proſequutus, petens adhuc per eoſdem legationem in Angliam mitti. De qua quidem petitione in primis falſum eſt, quod aſſeritur, a Rege Willelmum Papienſem Legatum dumtaxat eſſe petitum. Nam audi eumdem Sareſberienſem: *Quærit*, inquit, *Rex exiſter, ut Willelmus Papienſis, & alius Cardinalis mittantur Legati &c.* Qui &, ne ex eo, quod alter illorum eſſet amicus Regis, inferretur aliquod adverſæ parti damnum, idem Pontifex alterum Legatorum talem elegit, qui eminenti probitate collegæ, ſi quid præter jus faſque tentaret, reſiſtere poſſet, quem & ſciret erga ipſum ſanctum Thomam eſſe propenſiorem. Nam audi, quæ Epiſcopus Pictavienſis de ambobus agens, litteris (c) ad ſanctum Thomam datis ſcribit: *Huic*, inquit, *Willelmo Papienſi adjunctus eſſe narratur dominus Oddo diaconus Cardinalis de Carcere Tulliano, & utinam, Stellæ namque eius malitiam ſi non extinguat, temperat tamen & attenuat ſibi adjuncta magis propitia ſtella & benevola.*

(c) Cod. Vat. l. 2. ep. 169.

LXIV. Præterea, quod non ad cauſam judicandam (ut vulgo, auctore Joanne ferebatur) ſed ad pacem componendam ejuſmodi legationem Alexander Papa decerneret, litteræ ipſius, (d) quæ adhuc extant, aperte ſignificant. Sed & ne S. Thomas de eodem Willelmo Legato poſſet eſſe ſollicitus; idem Alexander ante omnia ab ipſo promiſſionem acceperat, illum haud quidquam adverſus Cantuarienſem Archiepiſcop. moliturum. Reddam ipſa verba Alexandri Papæ ſcribentis ad S. Thomam: (e) *Verum*, inquit, *in jam dictis Cardinalis potes omnino confidere, nec de memorato Willelmo oportet te quomodolibet dubitare, quoniam ei ei, ut ad pacem tuam viribus totis intenderet, firmiter & diſtricte injunximus: & ipſe in tantum nobis promiſit, quod nos inde nullatenus dubitemus.* Quin etiam re bene perſpecta, familiaritatem Willelmi cum Rege pacis negotio profuturam, idem Sareſberienſis concepit animo, atque ſcriptis prodidit, dicens ad ipſum: (f) *Cæterum ego interim ſpero, quod hæc veſtri & domini Regis familiaritas, quæ multis adeo ſuſpecta eſt, fructuoſa erit Eccleſiæ, neceſſaria nobis, ſalubris illi, & vobis glorioſa.*

(d) lib. 2. ep. 1. 2. 3.

(e) Ib. ep. 1.

Suſpenſa non dempta S. Thomæ poteſtas.

(f) Ib. ep. 6.

LXV. Præterea procurans pacem Alexander inter Archiepiſcopum atque Regem, non (ut turpiter mentitus eſt Nuntius ipſius Regis) aliquo Eccleſiaſticæ libertatis diſpendio fieri debere mandavit, ſed ante omnia juribus Eccleſiæ voluit eſſe conſultum; ut plane hac ex parte S. Thomæ dubitandum minime fuerit, ex ea legatione Eccleſiaſticam libertatem pati potuiſſe aliquod detrimentum, quod iiſdem litteris idem Pontifex declaravit. Inſuper nihil conceſſum excommunicatis a ſancto Thoma Epiſcopis ab Alexandro (quod mentiebatur Oxenefordenſis) niſi ut inſtante morte abſolvi poſſent, præſtita juratoria cautione, (g) litteræ Alexandri ad Angliæ Epiſcopos per eoſdem Legatos datæ manifeſte docent. Sed nec etiam verum

(g) Cod. Vat. l. 2. ep. 3.

quod

quod ſumma jactantia idem mentitus Oxenefordenſis ſparſerat in vulgus, Regem exemptum fuiſſe ab Archiepiſcopi poteſtate: ſed ejuſdem auctoritatem in eum ad tempus dumtaxat fuiſſe ſuſpenſam, dum per Legatos pacis cauſa tractaretur, quo tempore etiam ab inimicis exercitibus ſuſpenſio fit armorum. Cæterum pace non ſecuta, ut in Regem ſuo utatur jure ſanctus Thomas, idem Alexander litteris (a) ad eum datis ita expreſſe demonſtrat: *Cæterum ſi forte:* (quod Dominus avertat) *Rex in ſua duxerit obſtinatione indurato animo perſiſtendum: neque hac ſaltem vice in reconciliatione tua, & tuorum atque Eccleſiæ pace voluntati devium, admonitione noſtra, & honori ſuo deferre voluerit: ex tunc ſi in regnum & regni perſonas, tuæ juriſdictioni vel metropolis aut legationis jure ſubditos ultionis debitæ ſeveritatem duxeris exercendam, & tuas, & Eccleſiæ tuæ injurias, pontificali gravitate ac maturitate ſervata, prout expedire noveris, vindicabis.*

(a) Id. ep. 7.

LXVI. Ad illud vero, quod de Ipſo Nuntio Regis Joanne de Oxeneford Romam veniente Alexander Papa viſus ſit bene meriti, dans ei Decanatum Sareſberienſis Eccleſiæ, quem extortum ab Epiſcopo ſuo, Romæ renuntiavit prius in (b) manibus Papæ, & deinde ab eo accepit eumdem homo perverſus, ac prorſus indignus: ad excuſationem ejuſdem Pontificis illa habet Joannes Pictavienſis in litteris (c) ſuis ad ſanctum Thomam: *Joannes de Oxeneford plus gratiæ & favoris in oculis domini Papæ promeruit ex hoc, quod ſuggeſſit ei, pacem inter vos & Regem poſſe reformari, ſi eſſet qui de ea fideliter tractaret. Promiſitque ſe ad hoc omnimodam operam daturum.* Additque, ſic ab Alexandro fuiſſe excommunicatione abſolutum aſſeri, eo quod regias illas abjuraverit conſuetudines, quarum cauſa eſſet omnis illa conflata diſcordia. Sic igitur his promiſſis, additiſque iſtinſmodi promiſſioni pacis illecebris, Alexander Papa deceptus ab eo fuit. Qui & egregie mentitus eſſe invenitur, cum rediens, illud ſparſit in vulgus, ſe privilegio Papæ exemptum fuiſſe a poteſtate Cantuarienſis Archiepiſcopi: nam ſuſpenſam tantum ad tempus uſque legationis illius e latere miſſæ fuiſſe S. Thomæ auctoritatem, non autem abrogatam, quæ dicta ſunt ſuperius, docent. Porro adverſus eumdem Joannem Oxenefordenſem, qui adeo falſa ſparſiſſet in vulgus, Alexander Papa (d) ſcribens ad Legatos anno ſequenti, eum diſtricto judicio puniri præcepit. Reddemus eaſdem litteras ſuo loco.

(b) Id. ib.

(c) lib. 1. ep. 163.

(d) lib. 2. ep. 13.

LXVII. Hæc dicta ſunto ad diluendas in Alexandrum Papam per Oxenefordenſem jactatas in Anglia calumnias, eaſdemque a Sareſberienſi ad tempus male acceptas, & creditas. Nam licet (ut audiiſti) in Alexandrum Pontificem fuerit oblocutus; rurſum laudat ipſum, & aliqua ex parte excuſat quod fecerat urgente neceſſitate, ait enim ſcribens (e) ad ſanctum Thomam: *Nec de Eccleſia Romana, cujus mores & neceſſitates nobis innotuerunt, multum confido. Utique Alexander Papa vir ſanctus & juſtus eſt, ſed ejus ſunt tot neceſſitates, & tanta aviditas & improbitas Romanorum, ut interdum utatur licentia poteſtatis, procuretque diſpenſatione, quod Reipublicæ dicitur expedire, etſi non expediat religioni.* Ac (f) rurſus: *Nec retardet vos, ſi in Eccleſia Romana videtis aliquid reprehenſibile, qui meminiſtis in Evangelio* (g) *mandatum eſſe Fidelibus, ut non imitentur opera ſedentium in cathedra Moyſi, ſed doctrinam eorum operibus impleant.* At iſta & alia omnia omnino correxit ſuis poſtremis litteris de his datis poſt res bene exploratas, dum brevi compendio univerſam hanc cauſam ab adventu peſſimi illius Joannis Oxenefordenſis tractat, hæc ſcribens ad (h) Milonem Morinenſium Epiſcopum: *Si quis ea quæ Romæ geſta ſunt, diligentius recolat: plane videbit, quod Romanus Pontifex etiam circumventus, cauſam Eccleſiæ & noſtram fideliſſime procuravit. Jam dictus enim Joannes* Oxenefordenſis ſcilicet, *tandem præſtito juramento, de more abſolutus, id eidem publice juravit, quod nihil in præfato ſchiſmaticorum conventu fecerat contra fidem Eccleſiæ, & honorem & utilitatem domini Papæ, & utinam non pejeraſſet! Poſtmodum commendaticias & deprecatorias porrexit ex parte domini Regis, quibus inſertum erat, ut illi tamquam Regi ipſi in omnibus crederetur. Deinde tanta fultus auctoritate, cauſam, quæ, inter Regem & Archiepiſcopum ſuper pravis conſuetudinibus vertitur, domini Papæ committit arbitrio, ut illa ad nutum ejus roboraretur, aut caderent, & Archiepiſcopo ad formam mandati ejus pax omnimoda reformaretur. Et hoc item confirmans juramento obtinuit, ut dominus Papa concederet, ſe ad hoc Legatos eſſe miſſurum.* Hæc ipſe. Quibus vides, hominem tanta pollicentem, haud vane, ſed litteris regiis, ſi vera fuiſſent, & cuncta juramentis confirmantem, haud irremuneratum a Pontifice debuiſſe dimitti. Quod & præſtitit, ut idem teſtatur auctor ſequenti (i) epiſtola: Nam anulo donatum, & beneficio Decanatus auctum remiſit in Angliam, unde in poſterum crevit fallendi fiducia, & decipiendi parta major occaſio. At utinam Cardinales quoſdam auro corruptos poſſem ſicut Pontificem excuſare! Verum

(e) lib. 1. ep. 162. in fin.

(f) Id. ep. 167. in fin.

(g) Mat. 23.

(h) lib. 6. ep. 97.

Omnis de Alexand. Pap. ſuſpicio tollitur.

(i) Cod. Vat. l. 2. ep. 98.

abſit

abſit ut, quod fuit reprehenſione maxima dignum, velim excuſatione purgatum; immo muſcas iſtas mortuas perdentes odorem unguenti, ſemper dixerim invectivis acerbiſſimis inſectandas.

LXVIII. Rex Angl. auro curat corrumpere Cardinales. Per eumdem igitur Legatum ſuum nonnullas auri libras Romam Rex Anglorum miſit erogandas in Cardinales. Acceperunt complures turpiter; alii autem laudabiliter abſtinuerunt omnino, quod ejuſmodi munera Regum in ignominiam cederent Apoſtolicæ Sedis. Quod & contigit. Ejus enim rei cauſa, graviſſima illata ſunt ſcandala, & denigrata valde facies Sponſæ Chriſti, Eccleſiæ Sanctæ; nam audi quæſo S. Tomæ juſtas de his querelas, (a) ſcriptas ad Archiepiſcopum Moguntinum: *Ego*, inquit, *dolendo dico rem dolendam nimis. Capta eſt Urbs inclita, quæ jam fere totum ſubegerat Orbem, ſubverſa humanæ gratiæ cupiditate: & quæ gladio perire non poterat, occidentali veneno infecta ſuccumbit. Proh dolor, ipſius occaſu fit undique diſpendium libertatis Eccleſiæ compendio temporalium. Itur in ipſius ruinam per anfractus divitiarum: proſtituta eſt ut fornicaria, quæ multorum libidini patet in platea: fornicantur cum ea quilibet potentum.* Hæc & alia magna animi ſui amaritudine S. Thomas jam martyrii candidatus in amici fidelis aures infudit, occaſione utique miſſi auri ab Anglorum Rege ad corrumpendam Romanam Eccleſiam. De quo audi etiam querelas Pictavienſis Epiſcopi, ita ſcribentis ad Lombardum: (b) *Gloriatus eſt etiam Rex, ſe tales amicos habere in Curia, qui omnes conatus Archiepiſcopi Cantuarienſis evacuabunt, & ita ſeduli ſunt in promovendis negotiis ejus, ut nec unam petitionem porrigere poſſit, vel aliquid impetrare, quod per amicos non mittatur ad ipſum. Scimus & nomina eorum, quorum conſilio utitur & qui nuper egerunt in Curia: ut cauſa Dei, & pauperes Chriſti vili pretio venderentur. Neque enim fuit multitudo in commutationibus eorum. Numquid fuiſſent illæ unciæ auri, quibus impulſi ſunt ut caderent, quos Eccleſiæ columnas oportuerat eſſe! Adeoque de triumpho ſuo elatus eſt Rex, ut in domo ſua taceri non poſſit, qui Cardinales de illo peſtifero & infami auro nihil acceperint, quive procuraverint quomodo diſpenſaretur, aliis plus, aliis minus, ſecundum quod magis aut minus quis promeruerat ad juſtitiæ ſubverſionem.* Hæc de his ipſe.

(a) Id. ep. 29.

(b) Id. ep. 32.

LXIX. Qui auri abſtinentes fuerint Cardinales. Ex iis autem qui accipere noluerunt fuere inter alios Humbaldus & Hyacinthus S. R. E. laudatiſſimi Cardinales, S. Thomæ faventes, de quibus extat ejuſdem S. Thomæ (c) epiſtola, ubi de auro ab ipſis contempto ingeritur honorifica mentio, cum ipſi non ſolum ab auro Angliæ Regis ſe laudabiliter abſtinuerint, ſed ſuum quod haberent, profuderint in Anglos ipſos, pauperes exules cauſa Eccleſiæ laborantes. Ait enim S. Thomas: *Nos alis verbis, ſed veſtra rebus & * operibus. benignitas conſolatur. Doluiſtis vicem noſtram & calamitatem Eccleſiæ, pauperum Chriſti exulantium angustias hic habuiſtis ut veſtras. Præmia fraternæ charitatis & veræ compaſſionis fructum vobis in illa die tribuat juſtus Judex, qui miſericordibus in gratia uberi miſericordiam pollicetur. Non abiiſtis poſt aurum, quo nuper ad læſionem noſtram, & Apoſtolicæ Sedis confuſionem capti ſunt quidam, quorum patrocinio receptis litteris Apoſtolicis, quas lectitari facit in utriuſque regni compitis Rex Anglorum, ſe de Romana Eccleſia gloriatus eſt triumphaſſe, nec immerito: voti ſiquidem compos effectus eſt. Et nunc in Eccleſia Dei nemine contradicente pro libito debacchatur, ſperans (quod Deus avertat) dominum Papam, vel me, pro voto ſuo interim moriturum.* Et inferius, poſt ærumnas ſuas recenſitas, hæc rurſum de auro Romæ erogato: *Novit utique Dominus qui ſunt ejus & Eccleſia jam ſcivit ex parte qui non ſunt ejus. Nam Rex Anglorum prædicat qui ſui ſunt, nec tacitum eſt, quot & quibus erogatum eſt aurum: ſed munera ejus ſpolia noſtra, ſpolia pauperum Crucifixi, immo ipſius Chriſti ſpolia ſunt, immo minima portiuncula ſpoliorum.* Hæc ideirco, quod reddiius Cantuarienſis Archiepiſcopatus ampliſſimos ipſe Rex ſacrilege caperet. Hæc, inquam, adeo turpia & deteſtabilia excuſare non poſſumus nec debemus. Nam qui ſic regio capiuntur auro, plumbei ipſi redduntur, deformes exiſtimatione, flexibiles levitate, graves pondere conſcientiæ, Deo inviſi, hominibus expoſiti ſubſannandi, & conculcandi, ut ſal infatuatum, quod ad nihilum valet ultra. Perdat hos Deus, ne inficiant Sanctam Eccleſiam non habentem maculam neque rugam: perdat hos Deus antequam prodant ipſi Eccleſiam in manum laicam. Sint iſta errata majorum major cautela ſucceſſorum.

(c) Id. ep. 54.

* opibus

LXX. At præſens annus aliud magis deteſtandum de alio Cardinali in Siciliam miſſo ab

PAGIUS XXIV. Ad num. LXX. & ſeq. Joannes Neapolitanus Cardinalis, cujus cognomen ac titulus ignorantur, Legatus Sanctæ Sedis in Sicilia erat anno ſuperiori, ut eruitur ex Falcando in Hiſt. de Siciliæ Calamit. pag. 673. & 677. qui poſtea etiam de eo verba facit pag. 678. dum loquitur de Geſtis, *emenſo poſt mortem Regis* (ſc. Willelmi primi) *annuo fere ſpatio*. Primo

Vituperabilis Legatio Joannis Neapolitani.

Joan. Card. Neap. auri cupidi Legationes in Siciliam.

ab Alexandro Papa Legato miniſtrat exemplum, de Joanne Neapolitano ſcilicet, qui miſſus eſt ab Alexandro Legatus, in Siciliam ad novum Regem Willelmum Secundum, ut electos Epiſcopos Romam mitteret conſecrandos, & ad cognoſcendam cauſam electi Syracuſani. Quod enim lucri cauſa homo iſte frequenter ejuſmodi munus legationis in Siciliam extorquere conſueverit ab Alexandro Pontifice: dicterio ſcurræ publice non abſque dignitatis ampliſſimæ dedecore eſt ſugillatus. Rem geſtam Hugo Falcandus, qui tunc iſta præſens exiſtens ſcribebat, ita narrat: *Nec illud reticendum arbitror, quod cum ad Cardinalem magnates Curiæ die quadam cæterique proceres & Epiſcopi convenisſent: aderat inter eos acta loquacitatis & urbana quidam inſania, qui ob ſtultitiam ſuam libere quidem & nimis quandoque mordaciter in ipſos etiam familiares,* Regis ſcilicet, *invehi conſueverat, & aſſidue Curiam ſequebatur. Hic cum univerſos ſolitis verborum contumeliis afficiens, ad riſum ſingulos permoviſſet: tandem omiſſis cæteris, Joannem Neapolitanum intuitus: Quot inquit, o Cardinalis, videtur tibi milliariis Panormum ab Urbe Roma diſtare? cumque reſponſum eſſet, quindecim dierum itinere. At ego, inquit, te videns toties, tamque ſecure tanti difficultatem itineris quaſi negligendo diſcurrere, non ampliori ſpatio ab Romanis eſſe, quam viginti milliariis arbitrabar. Nunc autem intelligo, quia ſpe lucri ductus, pericula tanta contemnis, ſentiens in manus ſtultorum theſauros palatii deveniſſe. Quod ſi Vuillelmus ſenior viveret, nequaquam Romam redires ita ſuffarcinatus auro Siciliæ, neque Panormum toties recurreres, ut contentiones & rixas in Curia ſuſcitares. Hoc illius dictum cum aſtantibus placuiſſet, ſubito diſperſum in populo, multam adverſus Cardinalem plebis invidiam excitavit, verſumque eſt in proverbium: Joannem Neapolitanum ab Urbe Roma uſque Panormum viginti milliaria computare.* Hæc ipſe. Sed unde corraderet perverſor jurium iſte pecuniam, ex iis quæ inferius idem auctor ſubiicit, noſces; ait enim:

LXXI. *De ſolvendo quoque matrimonio præce-*

pit Regius Curiæ familiaribus, ut convocatis Epiſcopis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis, & auditis utriuſque partis allegationibus, quod inde dictaret æquitas expedirent. At illi rogaverunt Cardinales, ut ejuſmodi intereſſent examinationi negotii, eo quod ipſi promptiorem harum rerum haberent notitiam, cum Romana Curia frequenter ſuper hujuſmodi cauſis cognoſceret. Joannes vero Neapolitanus eorum facile petitioni conſenſit: Epiſcopus autem Oſtienſis, vir honeſtatis non dubiæ, cum ſocium ſuum vidiſſet muneribus & gratia eſſe corruptum, eoque ipſo recte judicandi libertatem ſublatam, nullis precibus adduci potuit, ut eorum vellet judiciis intereſſe. Cauſa vero, propter quam prædictus Richardus putabat oportere ſolvi conjugium, hæc erat, quod ſe dudum ante prædictum matrimonium cum quadam uxoris ſuæ conſobrina rem habuiſſe dicebat. Cujus rei teſtes proceſſerant duo milites, hoc ſe vidiſſe certiſſime proteſtantes. Quod cum adverſa pars denegaret, eſſentque qui falſum eos perhibere teſtimonium probaturi aſſererent; cauſam ejuſmodi crederent, etſi conſtaret, ad ſolvendum matrimonium poſſe ſufficere, ſed ut objectæ conſanguineæ ſuæ criminis injuriam propulſarent: Cardinalis rem breviter ſatagens definire; prædictos teſtes jurare præcepit. Inde ſoluto matrimonio, & ab utraque parte de non coeundo deinceps, præſtito ſacramento: Richardo poteſtatem dedit ad ſecundas nuptias licite tranſeundi; illam autem juſſit ſine ſpe conjugii permanere. In quo licet eum Eccl. viri qui aderant, Richardi de Sagia & amicorum ejus gratiam ſequutum fuiſſe, non ambigerent: illud tamen propenſius mirabantur, quod viro qui deliquerat, abſoluto mulieri, quæ nihil admiſerat, perpetuam continentiam indixiſſet. Cumque latenter ejus impudentiam arguentes, tentandi gratia peterent ab eodem, Utrum in cauſis paribus idem jus conſequenter admitterent? Reſpondit ſibi licere, quod eis non liceret, neque nunc id ſe feciſſe, ut id conſequendum aliis traderetur. Hucuſque Hugo Falcandus de ſcandalis, quæ amore auri Cardinalis venalis inferret.

Deteſtandum judicium Joan. Card. auro corrupti.

LXXII. Sed quod in Sicilia ſumus & tempus exigit de Petro Bleſenſi fama notiſſimo ali-

PAGIUS mo itaque Willelmi II. Siciliæ Regis anno, quidam e Proceribus in hunc Cardinalem invectus ait: *Si Guillelmus ſenior viveret, neque Romam redires ita ſuffarcinatus auro Siciliæ, neque Panormum toties recurreres, ut contentiones & rixas in Curia ſuſcitares.* Quare jure merito Baronius eum inter Legatos, qui auctoritate ſibi commiſſa abuſi ſunt, numerat.

XXV. Ad ann. LXXII. & ſeq. Cum *Petrus Bleſenſis*, Vir erudiſſimus, ſacrarum literarum, & Juris Canonici peritiſſimus anno ſecundo Willelmi II. Siciliæ Regis in Siciliam miſſus fuiſſet futurus Magiſter Regis, videns æmulos quærere ſe e medio tollere, petiit a Rege licentiam recedendi, receſſitque anno, quo *Catana* ſubmerſa eſt, quove Guillelmus Cancellarius natione Francus, penes quem rerum ſumma erat, ob atroces in ſe conjurationes Siciliam relinquere coactus fuit. Narrat hæc Baronius ex Epiſtolis XC. & XLVI. Petri Bleſenſis, recteque concludit, *Petrum Bleſenſem* a natali ſolo ita cognominatum, (a caſtro nempe Bleſenſi, hodie civitate Epiſcopali) in Gal-

Floret Petrus Bleſenſis.

Digitized by Google

De tempore adventus Petri Bleſ. in Sicil.

aliquid dicendum. Hoc ipſo anno, nempe ſequenti a coronatione Willelmi junioris (ut idem qui ſupra teſtatur Hugo Falcandus) petente Margarita Regina Regis matre ab avunculo ſuo Rotomagenſi Archiepiſcopo, ad curam novi Regis mitti aliquem eu conſanguineis: mittitur ab eo in Siciliam cum Stephano filio Comitis Perticenſis, inter alios trigintaſeptem, quos ſecum eu Galliis duxit, præ cæteris ſcientia clarus, moribus honeſtiſſimis probe compoſitus idem qui ſupra Petrus Bleſenſis, futurus magiſter Regis, quem hactenus litteris imbuiſſet Gualterius Agrigentinus, poſtea factus Panormitanus Archiepiſcopus, ut idem Petrus teſtatur in epiſtola ad ipſum tunc ſcripta, cum ad idem culmen honoris evectus eſſet, moratuſque ibi per annum in magiſterio; ait enim: (a) *Scitis, quod dominus Rex Siciliæ per annum diſcipulus meus fuit, & qui a vobis verſificatoriæ atque litteratoriæ artis primitias habuerat: per induſtriam & ſollicitudinem meam beneficium ſcientiæ plenioris obtinuit. Quam cito autem egreſſus ſum regnum, ipſe Rex ſcilicet, libris abjectis, ad otium ſe contulit palatinum*. Hæc Petrus: qui paſſus eſt æmulos, qui non conjuratione ad necem parata quærerent e medio eum tollere, ſed majoris prætextu honoris a Curia dimovere: nam audi ipſum: (b) *Tu vero frequenter ex ipſius Papæ, qui nunc ſedet, ac pleriſque Cardinalibus ejus, qui in diebus meis legatione functi ſunt, fratris etiam mei, & Abbatis ſancti Dionyſii, aliquorum magnatum qui in terra ſunt, relatione cognoſcere potuiſti, quod cum in Sicilia eſſem Sigillarius & doctor Regis Willelmi ſecundi tunc pueri, atque poſt Reginam & Panormitanum electum diſpoſitio regni fere tota ad meum penderet arbitrium: quidam mei æmuli, machinantes me a familiaritate Regis excludere, procuraverunt, ut Eccleſia Neapolitana me in Archiepiſcopum eligeret, ac per majores Capituli ordinationem meam communi decreto & voto unanimi poſtularet. Vocatus autem, non ivi: rogatus & tractus multipliciter, non conſenſi*.

(a) Pet. Bleſ. ep. 66.

(b) Id. ep. 131.

LXXIII. Porro turbæ Siculæ & frequentes conjurationes adverſus Stephanum Archiep. & Cancellarium, qui ſecum ipſum duxerat, quæ copioſe admodum deſcribuntur ab Hugone Falcando, quibus tandem coactus eſt navigio impoſitus, ſi vivere vellet, recedere e Sicilia, in cauſa fuiſſe videntur, ne ipſe involveretur in illis, ut recedendi quamprimum e Sicilia optimum conſilium inierit, de quo ipſe in epiſtola ad Willelmum fratrem ſuum hæc habet, ſic exordiens: (c) *Quam atrociter conjuraverint in exitium domini Stephani Panormitani electi & regis Cancellarii Siculi proditores, relatione non indiget. His enim & aliis durioribus, quæ frequenter auditis, attinnierunt aures noſtræ. Ego autem*

(c) Id. ep. 90.

De tempore egreſſus Petri Bleſ. ex Sicilis.

PAGIUS

Galliam & Angliam venisse anno MCLXIX. quo excidium Catanenſe accidit, ut eo anno videbimus. Porro *Petrus Bleſenſis*, qui Guillelmi II. Siciliæ Regis Præceptor ac Sigillarius fuerat, ut ipſemet teſtatur in Epiſt. CXXXI. in Angliam ab Henrico II. vocatus, ab eo ad Regem Francorum ob gravia negotia non ſemel miſſus fuit. Recuſatis Archiepiſcopatu Neapolitano & Roffenſi Epiſcopatu, Bathonienſi Archidiaconatu, & deinde Londinenſi, exiguis nempe reditibus contentus fuit vixitque uſque ad initium ſæculi ſequentis, anno incerto demortuus. De ejus Operibus legendus Oudinus in Supplem. Scrip. Eccleſ.

XXVI. *Obitus Mathildis imperatricis.* Hoc anno obiit *Mathildis* quondam Romanorum Imperatrix, mater Henrici II. Angliæ Regis, ut Hovedenus pag. 505. aliique Angliæ Hiſtorici docent. Diem ejus emortualem notavit Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus, decimum nempe Septembris, quem epitaphio ejus inſcripſit. *Sæpe nominata Mathildis Imperatrix*, inquit Gemmeticenſis lib. 7. cap. 27. *dum quadam vice apud Rotomagum infirmaretur, ſufficiens argumentum ſuæ prudentiæ & religionis, tam præſentibus, quam futuris oſtendit. Gazas enim non ſolum Imperatorias, quas ſecum de Italia incomparabiles attulerat; verum etiam quas Regales, imo paterna munificentia, de inexhauſtis Anglorum theſauris ſibi contulerat, tam devota manu Eccleſiis diverſarum provinciarum & utriuſque ſexus religioſis pauperibus, viduis, orphanis diſtribuit: ut nec a culcitra ſerica, ſuper quam in ipſa infirmitate decumbebat, abſtinerat: quia ipſa diſtracta, pretium ejus leproſis erogari juberet.*

XXVII. *Civitas Remenſis ab Henrico Archiep. dure habita.* Joannes Saresberienſis in Epiſt. XLVIII. libri ſecundi demonſtrat tumultus, quibus ſub *Henrico* Remorum Archiepiſcopo, Ludovici VII. Francorum Regis fratre, civitas Remenſis concuſſa fuit, hoc anno finem accepiſſe; ait enim: *Obierunt Conſiliarii Imperatoris, Reginaldus Colonienſis Archiepiſcopus & Moguntinus, intruſus Leodienſis*, &c. *Eſt & relevationis* (idest, Solatii) *argumentum, quod ſeditio Remenſis pacificata eſt, & Urbs ſoluta obſidio. Hanc enim ſibi germanitatem, ut ajunt, habua exhibent civitates, ut eiſdem ſubjaceant fatis, & ſimul patientes gaudeant ſimul*. Quare cum certum ſit, Reginaldum Colonienſem, & Alexandrum Leodienſem currenti anno mortalitatem expleſſe, ut jam probavimus, ac *Fridericum*. Imp. ab urbe Romana, quam ceperat, receſſiſſe, certum, pariter hoc anno tumultus Remenſes ceſſaſſe & Philippum Comitem Flandriæ, qui Remos obſidione cinxerat, ad petitionem Archiepiſcopi ut refert idem Saresberienſis Epiſt. XXXI. lib. II. ab eadem receſſiſſe. Marlotus Tom. II. Metrop. Remenſis lib. 3. cap 9. literas horum tumultuum occaſione ab *Alexandro Papa* Henrico Archiepiſcopo, & Ludovico VII. Francorum Regi datas recitat, quibus utrumque hortatur, ne ita dure Canonicos Remenſes tractent; ſed male tam illas literas, quam tumultus ad annum MCLXIV. revocat.

XXVIII. Guillelmus Nivernenſis Comes hujus omnia IV. *accepit apud Caritatem* (Abbatiam haud procul ab urbe Nivernenſi poſitam) *ſignum vivifica Crucis gratia Jeroſolymitanæ peregrinationis ab Hugone Senonenſi Archiepiſcopo*, inquit Hu-

tem cum in illa turbatione & egreſſu domini, medio hemitritæo laborarem: de mandato domini Regis, cura & cuſtodia Salernitani Archiepiſcopi commiſſus ſum, qui non minorem circa me diligentiam exhibuit, quam ſi dominus aut filius ejus eſſem. Ex quo autem convalui, acceſſi ad dominum Regem, petens ab eo & magnatibus Curiæ licentiam recedendi. Rex autem per dominum Salernitanum, & per Richardum electum Syracuſanum me ſollicitari multipliciter fecit, ut in Curia ejus, & in ſigilli officio remanerem: ſed non potui ad hoc precibus, aut promiſſis, aut muneribus inclinari. Terra ſiquidem illa devorat habitatores ſuos; timenſque malitia inhabitantium in ea, in hoc redegeram meorum deſideriorum ſummam, ut haberem licentiam, & cum ſecuritate receſſum. Quia igitur exire Siciliam in equis, & proficiſci per Calabriam mihi & omnibus qui mecum erant, ſuſpectiſſimum videbatur: ibi quamdam Genuenſium navem, quam ceperant Siculi piratæ cum hominibus & mercibus, dedit mihi dominus Rex munitam omni genere victualium, cum mattis, cum culcitis, cum tapetes. Præſtito itaque a Genuenſibus juramento de exhibenda mihi fidelitate ac tutela mei corporis & meorum, qui circiter quadraginta poterunt æſtimari, ut evaderem mortem terræ, me morti maris expoſui, &c. Appulſum Genuam poſt moras narrat. Hactenus de acceſſu ſuo & receſſu e Sicilia ipſe Bleſenſis, qui cum dicat tunc contigiſſe ejus egreſſum, cum dominus ejus, nempe Cancellarius, eſt egreſſus in turbatione illa: plane ſignificat, permanſiſſe in Sicilia uſque ad tempus illud turbulentum invaleſcentium conjuratorum, quod a Falcando deſcriptum habes quam exactiſſime: qui cum affirmet, eodem anno, quo eſt coactus Stephanus Cancellarius, & Archiepiſcopus Panormitanus egredi e Sicilia, contigiſſe cladem illam memorandam excidii Catanen-

PAGIUS *Poplicani hæretici in Burgundia graſſantur.* Hugo Pictavinus, Guillelmi Abbatis Vizeliacenſis Notarius, in Hiſtoria Vizeliacenſi ab anno MCLVI. inchoata, & currenti abſoluta, ac Tomo III. Spicilegii relata, in cujus calce poſt laudata verba ſubdit: *Eo tempore deprehenſi ſunt apud Vizeliacum quidam hæretici qui dicuntur Deonarii ſeu Poplicani & adducti in quæſtionem per ambages & circuitus verborum tentabant velare ſudiſſimam ſectam hæreſis ſuæ. Separatos itaque Abbas* (nempe Guillelmus) *juſſit recludi, donec a ſupervenientibus Epiſcopis, honeſtiſque perſonis convincerentur, &c. Tandem cum fruſtra multo tempore laboratum fuiſſet, mediantibus Archiepiſcopis, videlicet Lugdunenſi & Narbonenſi, cum Epiſcopo Nivernenſi, & Abbatibus, aliiſque peritiſſimis viris quampluribus, convicti ſunt quod ſolum divinitatis eſſentiam eſſe conſitentes, omnia penitus Eccleſiæ Catholicæ ſacramenta evacuarent, Baptiſmum ſcilicet parvulorum, Euchariſtiam, vivificæ Crucis impreſſionem, exorcizatæ aquæ aſperſionem, Baſilicarum ædificia, decimarum & oblationum commoda, conjugatorum connubia, Monachorum inſtituta, Clericorum & Sacerdotum omnia officia. Et, cum inſtaret Paſchalis ſolemnitas, adducti ſunt in medium maxima multitudinis, quæ totum Clauſtrum occupabat, ſtante Guichardo Lugdunenſi Archiep. & Bernardo Nivernenſium Epiſc. Magiſtro quoque Galterio Laudunenſi Epiſc. cum VVillelmo Vizeliacenſi Abbate. Itaque requiſiti de fide per ſingula capita, ſic ſe credere dixerant, ſicut Catholica credit Eccleſia.* Subjungit eos, qui in ſua perſeverarunt obſtinatione, igni traditos fuiſſe. Quæ hoc anno contigiſſe teſtatur etiam Chronographus Vizeliacenſis Tom. I. Biblioth. Labbei pag. 397.

XXIX. *Sed magis in Flandria.* Eadem hæreticorum ſecta hoc tempore in Flandria graſſabatur; extat enim Tom. IV. Ducheſnii pag. 719. Epiſtola Ludovici VII. Francorum Regis ad Alexandrum III. data, in qua ait: *Archiepiſcopus Remenſis H.* (nempe Henricus) *frater meus nuper in Flandriarum Terram profectus, ibi invenit homines depravatos, erroris peſſimi ſectatores, in Manichæorum ipſos hæreſim, qui vulgo Populicani vocantur, & per quaſdam obſervationes, quas habent, meliores apparent, quam ſint. Et ſi forte proſperati fuerint, diſpendium magnum erit noſtræ fidei, præſertim in partibus illis, ubi iniquitas pullulavit, & radices altius fixit. Si voluiſſet Archiepiſcopus ſolummodo, ut pareret iniquis iſtis, & toleraret pravitatem hanc pro hujuſmodi redemptione habuiſſet pecuniam magnam nominatam, videlicet ſexcentas argenti marcas. Quia apud eum non patebat illis refugium, proclamaverunt ad audientiam veſtram. Sed tam venenoſam, tam pernicioſam attendat diligentiæ veſtra ſapientia, & velitis ut tantum peſtis potius evellatur, quam pullulet.*

XXX. *Alex. III. Conradum Electum Moguntinenſem beneficiis cumulat.* Joannes de Ceccano in Chron. ad hunc annum ait; *Hoc anno Epiſcopatus Sora conceſſus eſt Conrado qui fuerat Archiepiſcopus Moguntinæ civitatis.* Hæc urbs vulgo *Sora*, alias Epiſcopalis, & in Campaniæ confinio ſita, nunc eſt in provincia Terræ laboris, & Ducatus titulo inſignitur. Quoad *Conradum Moguntinum* Epiſcopum, is cognominatus fuit de *VVitelsbach*, e qua familia hodierni Bavariæ Duces, & Palatini Rheni Comites originem ducunt, de quo duo notanda. Primum quod cum anno MCLXV. Moguntiam deſerere coactus fuiſſet, quod ab Alexandri partibus ſtaret, venit in Galliam ad eumdem *Alexandrum* III. qui eum Presbyterum Cardinalem *tit.* S. Marcelli creavit. Quare primus fuit, qui ex Archiepiſcopo Presbyter Cardinalis dictus ſit. Secundum, quod non multo poſt idem Papa eum Epiſcopum Sabinenſem, retento Archiepiſcopatus Moguntinenſis titulo inſtituit. Tum idem Pontifex eidem etiam Epiſcopatum Soranum conceſſit abſque eo quod unquam Epiſcopatum Sabinenſem reliquerit. Et tandem poſt *Chriſtiani* in Archiepiſcopatum Moguntinenſem intruſi mortem, in eumdem Archiepiſcopatum reſtitutus fuit, retentis nihilominus Epiſcopatibus Sabinenſi & Sorano, ita ut fuerit primus Cardinalis plurium Epiſcopatuum titularis quod poſtea Pontifices Romani Cardinalibus ſæpe conceſſere. Trithemius ait ſe vidiſſe MS. Moguntinum, in quo legitur eumdem *Conradum* fuiſſe etiam Archiepiſcopum Saltzburgenſem; & id poſtea retractans, ſcribit, loco *Saltzburgenſis*, legendum eſſe *Sabinenſem*, quod Serarius in Hiſt. Præſulum Moguntiæ qui id pag. 820. refert, in medio relinquit & alii ple-

ſis, factam anno Redemptoris milleſimo centeſimo ſexageſimonono (ut ſuo loco dicetur) dicere neceſſe eſt ad eumdem uſque annum (a) Petrum Bleſenſem in Sicilia permanſiſſe, receſſiſſe, uno tantum ſuperſtite ſocio ex omnibus qui ex Galliis cum eodem Stephano venerant in Siciliam. Nam audi ipſum ſcribentem iſta ad Archiepiſcopum Syracuſanum: *Triginta & ſeptem animæ cum domino Stephano Siciliam ſunt ingreſſæ, omneſque morte conſuſæ ſunt præter me & magiſtrum Rogerium Northmannum virum litteratum induſtrium atque modeſtum. Nos ſolus eduxit Dominus per miſericordiam ſuam de medio umbræ mortis in fortitudine manus ſuæ.* De Petro Bleſenſi ex ipſomet hactenus dictum velim.

(a) Pet. Bleſ. ep. 46.

MII.

PAGIUS pleriqne rem obſcuram obſcuriorem reddunt. At eum fuiſſe etiam Archiepiſcopi Saltaburgenſem, ex iis, quæ de Archiepiſcopis Saltzburgenſibus ſuis locis dicemus, certo conſtabit.

XXXI. *Moritur Conradus Archiep. Saltzburgenſis.* Audiendus itaque Chronographus Reicherſpergenſis, qui ad annum MCLXVIII. ſcribit: *Chuonradus Salzburgenſis Archiep. poſt multa gravamina quæ paſſus eſt a fratruele ſuo Imp. Friderico ob defenſionem S. Eccleſiæ, & poſt plurimas infeſtationes iniquorum hominum contra eum & Eccleſiam ſuam pro juſſu & voluntate Imperatoris ſævientium tandem adjutorio Dei, ejuſque nobili providentia ac induſtria, ſopitis omnibus majoribus & minoribus, qui adverſus eum arma tulerant, & in gratiam receptis, ab excommunicatione quoque, qua eos illigaverat, abſolutis, ipſe dolore calculi laborans feliciter obiit IV. Kal. Octob.* &c. *Tum communi electione Cleri, & miniſterialium, totiuſque plebis electus eſt in locum ejus ſororius ejuſdem Epiſcopi filius Regis Bohemorum Adalbertus nomine, Diaconus adoleſcens, & in die feſtivitatis omnium Sanctorum in cathedrali Eccleſia, cum gaudio omnium inthronizatus eſt.* Quid poſtea contigerit, anno MCLXIX. referemus. Porro Conradus filius fuit Sancti Leopoldi hujus nominis IV. Marchionis Auſtriæ, ac frater Ottonis Friſingenſis Epiſcopi, cui doctrina & pietate perſimilis fuit.

XXXII. Willelmus Tyrius lib. XIX. cap. XXIV. & ſeqq. pluribus refert, *Amalricum* III. Jeroſolymorum Regem *Alexandriam* obſidione cinxiſſe, tandemque *Soldano in ſua adminiſtratione confirmato* eam occupaſſe hoc anno ante XII. *Kalend. Septemb.* Robertus de Monte in Chron. rem paucis narrat ad annum MCLXVIII. quia plerumque in Chronologiam peccat. Hæc ejus verba: *Amalricus Rex Jeruſalem evocatus ab Amiralio Babylonia* (ſeu Procuratore & Præfecto, Syracono Tyrio appellato), *cui confœderatus erat, obſedit Alexandriam, quæ caput eſt Ægypti, & cepit & reddidit eam Amiralio, qui pepigit ei ſingulis annis tributum de eadem civitate quinquaginta ſeptem millibus, quos habet de Babylone. Idem etiam Rex duxit uxorem neptem Manuel Imperatoris Conſtantinopolitani cum infinitis theſauris*, ubi poſt hæc verba, *quinquaginta ſeptem millibus*, videtur deeſſe, *aureis Byzantiis*, & forte legendum eſſe, *centum & ſeptem millibus aureis Byzantiis*. Ita Amalricus Turcos iterum Regno Babylonico expulit, inquit Neubrigenſis lib. 2. cap. 24. *Rex Jeruſalem Alexandriam capit.*

XXXIII. *Induciæ decennales inter Reges Caſtellæ & Navarræ.* Hovedenus pag. 562. & ſeq. refert pacta & conventiones quæ factæ ſunt inter *Alphonſum* VIII. Regem Caſtellæ & *Sanctium* Regem Navarræ. Prior Charta ab Hovedeno recitata continet conventionem inter utrumque Regem factam, qua querelas, *quas inter ſe habebant judicio Regis Angliæ* committunt. Tum recitat Chartam pacis & concordiæ inter utrumque Regem, in qua dicitur: *Placuit utrique Regum, ut fieret pax & concordia, inter eos per decem annos, quæ facta eſt*, &c. *Facta Charta Era.* (legendum Era) *MCCV. menſe Octobri.* De his induciis legendus etiam Moretus in Inveſtig. Navarricis pag. 665.

I. Legatio miſſa ad Regem Angliæ.

Milleſimus centeſimus ſexageſimus-octavus, Indictione prima incipit annus, cujus exordio ipſis Kalendis Januarii, decreta legatio a latere ad Angliæ Regem ab Urbe proficiſcitur. Docent iſta de profectione litteræ Joannis Pictavienſis Epiſcopi, datæ ad ſanctum Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem his verbis: (a) *Hi ſiquidem duo Legati Vuillelmus Papienſis tituli ſancti Petri ad Vincula presbyter cardinalis, & Oddo diaconus Cardinalis ſancti Nicolai in Carcere Tulliano egreſſi ſunt Kalendis Januarii, ad partes noſtras properantes, &c.* At licet una ſimul egreſſi ſint ab Urbe Legati, non junctim tamen, ſed ſeorſum ab invicem diverſo itinere ſe contulerunt in Gallias, conventuri in unum apud civitatem, Montem Peſſulanum nominatam.

(a) Cod. Vat. l. 1. ep. 163.

Sed antequam ulterius progrediamur, quas iiſdem Legatis Alexander Pontifex litteras dederit, videamus, ut ad quid iidem ab eo miſſi ſint, intelligatur. Extant litteræ ipſius legationis; harum aliæ datæ ſunt ad ſanctum Thomam, & aliæ ſeorſum ad Regem Anglorum, quæ hic ſunt ex eodem ſcripto codice recitandæ; atque primum quæ ad ſanctum Thomam ab ipſo ſunt ſcriptæ, his verbis: (b)

(b) l. 2. ep. 1.

II. Litteræ Alex. ad S. Thomam.

*Quod perſonam tuam litteris noſtris non ſæpius viſitamus, inde provenire cognoſcas, quod per Nuntios tuos ea, quæ non duximus ſcriptis committere, cognitioni tuæ viva voce curavimus frequentius intimare. Nunc autem ad tuæ diſcretionis notitiam volumus pervenire, quod nos pacem tuam votivis cordis affectibus exoptantes, dilectos filios noſtros, Vuillelmum tituli ſancti Petri ad Vincula presbyterum, & * Oddonem ſancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconum Cardinalem ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum illuſtrem Anglorum Regem, ut legatione in terra ſua ciſmarina fungantur, transmiſimus, & ſpecialiter, ut inter te, & eumdem Regem concordiam, & pacem reforment, & cooperante Domino, amicabilem faciant compoſitionem. Unde quoniam nos pacem tuam & Eccleſiæ omnimode unam reputamus, nec magis, niſi quia ipſam majorem Eccleſiæ univerſali collaturam credimus utilitatem, optamus: Fraternitatem tuam per Apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, conſulimus, & mandamus, quatenus, quam periculoſus præſentis temporis ſtatus exiſtat, & quantam Eccleſia tibi commiſſa præſentia & conſilio tuo indigeat, conſideres diligentius & attendas ad pacem & concordiam inter te & memoratum Regem fundandam, quantumcumque ſalva tua & Eccleſiæ honeſtate fieri poſſit, animum & voluntatem tuam inclines.*

* Ottonem.

III. *Et ſi tibi in hic non omnia ſecundum beneplacitum tuum ſuccedant; ad præſens diſſimules, quæ corrigenda fuerint, ad ſtatum priſtinum, proceſſu temporis, auctore Domino, reducturus. Nec pro verbo, quod nos in Chriſto chariſſimo filio noſtro illuſtri Francorum Rege ſecundum petitionem tuam ſignificavimus, te a pace & concordiæ bono quoquo modo retardes, aut ab hic animum & voluntatem tuam avertas, dummodo in conventione tuam & Eccleſiæ (ſicut diximus) honeſtatem valeas conſervare. Quoniam multa poteris in poſterum paulatim, habita diſcretione avellere, quæ ſi modo exprimeres, viderentur aliquid magni continere. Verum in jam dictos Cardinales potes omnino confidere, nec de memorato Vuillelmo oportet te quomodolibet dubitare: quoniam nos ei, ut ad pacem tuam viribus totis intenderet, firmiter & diſtincte injunximus; & ipſe tantum nobis promiſit, quod nos inde nullatenus dubitamus.*

De cætero fraternitatem tuam rogamus, atque monemus, ut dilectum filium nobilem virum Comitem Flandrenſem ex parte noſtra diligenter conveniat, & inſtantius Subventionem petit Papa.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCVI. Anno Hegiræ DLXIV. inchoato die 5. Octob. fer. 7. An. C. 1168. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6661.

☉ 1. GF. ☽ 10. P. 31. Mart. Indict. 1.

JESU CHRISTI 1168.

ALEXANDRI III. PAPÆ 10.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 17. IMP. 14.

MANUELIS COMNENI IMP. 26.

A Num. I. ad XIII. Baronius, qui anno ſuperiori quæ ad antecedentem pertinebant, narravit, hic refert quæ ad annum MCLXVII. geſta ſunt in cauſa Sancti Thomæ Cantuarienſis *Vuillelmus Papienſis* & *Otto* Diaconus Cardinales Legati miſſi ſunt in Normanniam & Angliam, ut pacem inter Henricum II. Angliæ Regem, & *Sanctum Thomam* Cantuarienſem ſancirent. *Die Purificationis Beatæ Mariæ* Legati nondum in Galliam advenerant, ut liquet ex Epiſtola Joannis Pictavienſis Epiſc. Sancto Thomæ data, quæ ſecundum Baronium eſt CLXIII. & ſecundum Lupum CLXIV. Libri primi. In ea enim Joannes Pictavienſis ait, ſe eo die literas ejus accepiſſe, additque: *Hi ſiquidem duo Urbem egreſſi ſunt in Kalendis Januarii ad partes noſtras properantes*, in eam ſcilicet Galliæ partem, quæ Regi Angliæ parebat. *Legatio in cauſa S. Thomæ miſſa a Papa.*

Digitized by Google

tius exhorteris, ut noſtra, & Eccleſiæ neceſſitate inſpecta, nobis in aliquo liberaliter ſtudeat ſubvenire. Non enim credimus, quod acceptiorem Deo eleemoſynam poſſit facere, quam ſi nobis ad præſens ad tuendam Eccleſiæ libertatem, dignæ ſubventionis ſolatium ſatagat exhibere. Hæc ad ſanctum Thomam Alexand. Papa. Ad Henricum autem Anglorum Regem per eoſdem Legatos ſic: (a)

(a) Cod. Vat. l. 6. ep. 2.

IV. Alexand. Pap. litteræ ad Regem Angl.

*Magnificentiæ tuæ petitionibus gratanter admiſſis, & voluntati tuæ in omnibus (quantum cum Deo & juſtitia poſſumus) ſatisfacere cupientes, & tibi, & honori tuo deferre: dilectos filios noſtros, Vuillelmum tituli ſancti Petri ad Vincula presbyterum, & * Oddonem Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconum Cardinalem, viros ſiquidem litteratos, diſcretos pariter & honeſtos, & magnum in Eccleſia Dei locum habentes, & tibi, & regno tuo devotos, quos nos inter alios fratres noſtros charos admodum acceptoſque tenemus, cum plenitudine poteſtatis cauſas, quas tibi in aliis litteris expreſſimus, & alias quos expedire viderint, cognoſcendi, in terram tuam ciſmarinam excellentiæ tuæ Legatos duximus deſtinandos, quibus vices noſtras in omnibus, ita plane commiſimus exequendas, ſicut illis, vel aliis Apoſtolicæ Sedis Legatis Eccleſia Romana committere conſuevit. Ea propter ſerenitati tuæ per Apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus ipſos, ſicut tantos viros & Apoſtolicæ Sedis decet Legatos, honorifice & benigne recipias, & manſuete (prout congruit regio honori) pertractes, ut antiquam devotionem tuam in filiis ſuis ſancta Romana Eccleſia recognoſcat, & excellentiæ tuæ ac toti terræ tuæ gubernationi commiſſæ incrementum inde non modicum valeat, cooperante Domino, provenire. Ea vero quæ ſublimitati tuæ ex parte noſtra proponent, ita graviter admittas, & prompto animo acquieſcas, quod Dominus in his & Eccleſia ſua dignis præveniatur honoribus, & tu ipſe ac univerſa terra tuæ gubernationi commiſſa fructum inde multiplicem, & a Deo præmium, & coram hominibus laudem & gloriam ſuſcipere valeat. Hoc vero tranſcriptum nulli mortalium revelles, niſi ſoli magiſtro Guntero, quia fidem meam ſuper hoc magiſtro Galtero ita ſtricte, ut voluit dedi.* Hæc ad Regem Alexander. Aliam vero ad Epiſcopos Angliæ ejuſdem argumenti epiſtolam dedit, quæ incipit: (b) *Ad aures noſtras, &c.* Eademque data Kalendis Decembris anno ſuperiori. Quibus omnibus evidenter appareat, ſic Pontificem Alexandrum ſuaſiſſe pacem, ut tamen nullum inferret detrimentum Eccleſiæ.

* Ottonem

(b) Ib. ep. 8.

V. Scripſit pariter Alexander Papa per eoſdem Legatos ad Regem Francorum, cui inter alia de S. Thoma honore digno proſequendo, aperit animi ſui conſilium, decernendo nimirum eidem ſanctiſſimo viro legationem totius Eccleſiæ Gallicanæ, ſi tamen id placeret Gallicanis Epiſcopis. Ipſius Pontificis litteræ ſic ſe habent: (c)

(c) Ib. ep. 43.

Inter cætera magnificentiæ tuæ & devotionis inſignia illud ſpecialiter animum noſtrum vehementer accendit, quod venerabilem fratrem noſtrum Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem, virum ſiquidem religioſum, diſcretum pariter & honeſtum, & nobis & univerſæ Eccleſiæ Dei charum omnimodis & acceptum, & tot & tantis honoribus prævenisti, & ei tam ampla & tam magnifica humanitatis beneficia, regia munificentia dignatus es largius erogare. Super quo utique ſerenitati tuæ quantas & quas poſſumus gratias exhibemus, & clementiam tuam exinde immenſis in domino laudibus commendamus, id ſicut Deo, cui hæc potius in perſona illius feciſti, gratiſſimum, ita nobis acceptum putantes, tanquam, ſi hoc perſonæ noſtræ ſpecialiter impendiſſes. Et quoniam ejuſdem Archiepiſcopi pacem totis cordis affectibus exoptamus: dilectos filios noſtros VVillelmum tituli ſancti Petri ad Vincula, & Oddonem ſancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconum Cardinalem ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Anglorum Regem duximus deſtinandos, ut inter eundem Regem & præfatum Archiepiſcopum ad utriuſque honorem pariter, & perfectam concordiam & pacem, Domino cooperante, reforment & in ipſius Regis terra tranſmarina cauſas emergentes audiant & cognoſcant, & ibidem Apoſtolicæ Sedis legatione fungatur.

VI. *Ea propter magnificentiam tuam per Apoſtolica ſcripta rogando monemus & exhortamur in Domino quatenus pro Eccleſiæ Dei reverentia, & honore B. Petri, & noſtro, apud jam dictum Regem & Archiepiſcopum partes tuas efficaciter interponas, & ſtudioſius elabores, quod ad honorem Dei & Eccleſiæ & ſui etiam commodum & augmentum amicabiliter inter ſe & pacifice conveniant, & ad hoc animos & voluntates ſuas, ſalva ipſius Archiepiſcopi & Eccleſiæ honeſtate, omnimodis inclinent. Quod ſi, per ſtudium jam dictorum Cardinalium & laborem, & operam tuam pax inter eos & concordia poterit reformari: Eccleſia, quæ tuo poſt Deum eſt ſpecialiter adjutorio fulta, non modicum inde ſuſcipiet incrementum, & tu ab omnipotente Deo in illa felici retributione juſtorum ſpeciale propter hoc præmium obtinebis. Si autem*

(quod

(quod Deus avertat) convenire non poſſint, dummodo regiæ voluntati ſederet & beneplacito tuo, nobis per omnem modum complaceret, & gratum valde exiſteret & acceptum, quod ſi abſque gravi ſcandalo perſonarum regni tui fieri poſſet, ut nos prænominatum Archiepiſcopum ſpecialis honoris prærogativa inter cæteros donaremus, & ſibi vices noſtras committeremus in illis partibus exequendas. Unde ſerenitatem tuam, quanta poſſumus prece rogamus, ut ſi pacem, ſalva honeſtate ſua & Eccleſiæ, quod omnimodis optaremus, habere non poſſit; nobis ſuper his voluntatem tuam ſub omni celeritate ſtudeas intimare. Et hoc interim habeas omnino ſecretum. Hæc ad Regem Francorum Papa. Legati igitur ubi Gallias attigerunt, ſinguli ſuis litteris S. Thomam prævenerunt. Willelmus autem Cardinalis Papienſis has ad ipſum litteras dedit. (a)

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 9.

VII. Willelm. Legatus prævenit litteris S. Thom.

Licet temporum qualitate variata, ut Romana Eccleſia ſchiſmate laborans, graviora detrimenta incurreret, in varia orga vos juxta quorumdam opinionem, videamur declinaſſe propoſita: novit tamen qui inſpector eſt cordium dilectionem veſtri noſtro in pectore continue reſediſſe. Sicut autem vigilantia veſtra ſæpe nos recolimus intimaſſe ſuſpicionem domini Regis Angliæ, quatenus licuit, vitare curavimus, ut procedente tempore, inter vos & ipſum unica interventione efficacius mediare poſſimus, & tanti Principis devotionem Sedi Apoſtolicæ conſervare. Nunc autem ad quæſtiones, quæ inter vos & ipſum vertuntur (ſicut Eccleſiæ Dei magis expedire viderimus) terminandas in terram ſuam una cum venerabili fratre noſtro Oddone Cardinali diacono deſtinati: vigilantiam veſtram exhortamur & ſuademus attentius, hiis, quæ amplioris diffidii cauſas generare ſolent, quantum in vobis eſt, evitatis ad ea quæ concordiæ cooperari valeant, ſtudioſius curetis attendere. Nos enim & paci & profectibus veſtris, quatenus gratia divina indulſerit, remota perſonarum acceptione, ſtudebimus cooperari, nihil ſtudii relicturi, ſicut auctore Domino, rerum argumenta monſtrabunt, quod ad honorem Dei & Eccleſiæ ſuæ valeamus impendere. Hæc ad S. Thomam Willelmus Cardinalis Legatus. Quæ quidem ea ex parte, qua dixerat ſe miſſum ad quæſtiones, quæ vertuntur inter ipſum Thomam, & Regem, terminandas: magnopere animum ſancti viri exulcerarunt, cum ſciret, ipſum cum collega ab Alexandro non ad judicandum ſanctum Archiepiſcopum, ſed ad concordandum eſſe legatum; quamobrem animo ſubinſenſo ad ipſum iſta reſcripſit, (b) ſed non dedit, antequam fideli amico Joanni Sareſberienſi legendas ipſas litteras miſerit & conſiderandas. Deeſt inſcriptio uſque ad ſalutationem, quæ ſequitur, *Salutem, & contra Principum inſolentiam fortitudinem:*

(b) Ib. ep. 10.

Litteras celſitudinis veſtræ nuper accepimus, ſpeciem mellis in initio propinantes, venenum in medio, oleum in fine. In quibus continetur, vos ad partes iſtas nunc temporis deſcendiſſe, ad terminandas quæſtiones inter dominum Regem Angliæ & nos, prout expedire videbitis. Non credimus vos ad hoc veniſſe: nec certe vos ad hoc ſuſcipimus multis ex cauſis, quas loco & tempore opportuno manifeſtabimus. Veruntamen ſi quid boni & pacis per manum veſtram nobis acciderit, Deo gratias & vobis. Valeat celſitudo veſtra, ut nobis inde ſit melius. Hæc ſanctus Thomas ad dictum Willelmum Legatum, & (ut cognoſci poteſt) non abſque aliqua animi amaritudine. Qua de cauſa Joannes Sareſberienſis, qui ipſi erat a ſecretis, amicus fidelis, idemque ex eadem cauſa coexul, atque proſcriptus, ut has legit, continuo datis litteris ad eumdem ſanctum Thomam, (c) eum commonuit iſtis verbis ea libertate, qua conſuevit apud ipſum uti:

VIII. Quid S. Thomas ad ipſum reſcripſerit.

(c) Cod. Vat. l. 2. ep. 10.

IX. Joan. Saresb. litteras S. Thomæ non probat.

Inſpectis litteris, quas domino Willelmo Papienſi mittere decrevisti, etſi mentem ſcribentis judicare non audeam, ſtyli tamen formam probare non poſſum. Non enim ſonare videntur humilitatem, aut proceſſiſſe de mente hominis, qui Apoſtolum audierit exhortantem diſcipulos Chriſti: Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus, Dominus prope eſt. Si enim litterarum veſtrarum & ipſi articuli ſinguli conſiderantur: ex amaritudine potius & rancore animi, quam ex charitatis ſinceritate videbitur proceſſiſſe reſponſio. Quid autem ſcripſit, ut lædoriaſ & ſtrommata, ediſſ patentes morſus, & ſignatos taceam, ut eum recte dicatis in medio litterarum veſtrarum vobis propinare venenum. Numquid vobis viſus eſt Cardinalis presbyter omnino & Apoſtolicæ Sedis Legatus in prima ſalutatione ſuſpicionibus innuendus, & gratis exacerbandus contra conſilium domini Papæ, & contra Romanæ Eccleſiæ reverentiam dehoneſtandus conviciis? profecto nec domini Papæ Curſorem ſic alloquendum eſſe arbitror. Si ſuas & veſtras Domino Papæ remiſerit litteras: Regis cauſam juſtificaſſe videbitur atteſtatio ſcripti veſtri, & propriam contumaciam conviciiſſo. Eſto quod fuerit, & ſit adhuc Willelmus inimicus: diſſimulandum puto, donec opera ejus in lucem prodeant. Et paulo poſt: *Si ſe dixit miſſum ad terminandas quæſtiones, prout Eccleſiæ Dei viderit expedire; in quo vos læſit? nonne poſſunt ſicut per ſententiam, ita & per compoſitionis benignitatem ter-*

mi-

Digitized by Google

minori? Si exhortatus eſt, ut evitetis, quantum in vobis eſt, ea quæ ſolent amplioris diſſidii cauſas generare: non video quid peccaverit, cum hoc ipſum ſapientiſſimi & ſanctiſſimi conſulant, monentes, ut quatenus ſalva honeſtate Eccleſiæ & perſonæ veſtræ licuerit, paci diligentius intendatis, &c. Hæc amicus fidelis. Qua reprehenſione indigent etiam viri ſancti, præſertim in cauſa propria, in qua tractanda ex eo, quod omnes proprii affectus debeant nobis eſſe ſuſpecti, monemur nos exemplo ſancti Thomæ conſulere ſapientes, nec propriæ pertinaciter inhærere ſententiæ, ſed alienæ potius conſentire: quod fecit ipſe Thomas, priores a ſe ſcriptas litteras retinens, poſteriores has ad ipſum mittens: (a)

(a) Ib. ep. 21.

X. *Venerabili domino & amico de meritis diligendo VVillelmo Dei gratia tituli S. Petri ad Vincula presbytero Cardinali & Apoſtol. Sedis Legato Thomas eadem gratia Cantuarienſis Eccleſiæ miniſter humilis ſalutem, & contra Principum inſolentium fortitudinem.*

Poſteriores litteræ S. Thom. ad Willelm. Legatum.

Gratias habemus dilectioni veſtræ, quod litteris celſitudinis veſtræ parvitatem noſtram nunc tandem viſitare dignati eſtis, quæ quidem ex præſentis temporis ſtatu preſſatur a multis, non ex præterito, quam Deus in futuro de miſericordia ſua, cum voluerit & dignum judicaverit, erigere poterit in meliorem. Quod dicitis (ſicut videtur multis) vos in varia propoſita circa dilectionem noſtram eſſe diſtractum, hoc factum fuiſſe utilitatis noſtræ cauſa, ne haberemini ſuſpecti a Rege, quo minus fieret devotus Sanctæ Rom. Eccleſiæ minuſque benignus ad faciendam nobiſcum pacem: novit Dominus qui inſpector eſt cordium; ipſeque rei manifeſtabit effectum. Si vero nunc temporis deſcenderitis in terram ſuam (prout litterarum veſtrarum habet continentia) ad decidendas quæſtiones, quæ inter nos & ipſum vertuntur, ſicut magis expedire videritis Eccleſiæ: hoc certe poſſibile eſt. Veruntamen credimus nos pro certo noſſe, ad quid veneritis, & ad quid debeamus ſuſpicere. Unde eſt, quod diſcretionem veſtram quamplurimum exhortatam cupimus eſſe in Domino, ut ſic vos in hoc negotio habeatis, ut inde ſit honor Deo, relevamen Eccleſiæ, gloria nobis in populo, & gente. Si vero aliquid boni & pacis nobis & Anglicanæ Eccleſiæ per operam veſtram & induſtriam acciderit: gratias Deo & veſtræ ſollicitudini. Et utinam pie compaſſionis attendatis affectu quanta nos & Eccleſia Anglicana ſuſtinuerimus gravamina, & adhuc ſuſtineamus, quantumque lædatur univerſalis Eccleſia in noſtro gravamine. Ad hoc quidem negotium univerſorum reſpiciunt oculi, ipſiuſque finem expectant, in quo ſumet ſibi cornua Principum inſolentia, vel (quod dignius eſt) ſuſtinebit defectum. Et utinam magis patiatur defectum, quam ex adventu veſtro reſumat vires. Valete, & ut nobis ſit melius & Eccleſiæ, valete ſemper. Hæ poſteriores litteræ ſancti Thomæ.

XI. S. Thom. querela ad Alex. Pap. adverſus Willelm. Legatum.

Quod vero tum in litteris, quas ad ſanctum Thomam Willelmus Legatus ſcripſiſſet, & ad alios, nec non verbis palam jactaret, ſe veniſſe judicem ipſius cauſæ, idque non ſine magno faſtu atque jactantia effutire ſoleret: idem ſanctus Thomas miſſo Nuntio Romam, his litteris conqueſtus eſt apud ipſum Romanum Pontificem Alexandrum. Extant (b) ipſæ quidem, quibus cum in primis ob oculos ponat, quanta ipſi Deus contulerit in comprimenda ſuperbia Imperatoris, univerſo Orbi terrarum formidabilis: ex iis, Dei auxilium pro tuenda Eccleſia adverſus quoſcumque tyrannos adſtare cum eſſet expertus, didicerit non timere. Demum vero ad Willelmum Legatum ita deſcendit: *Præterea noſcat ſanctitas veſtra, accidiſſe nobis, quod verebamur, quod prædicabamus, incidum eſſe de præſumptione & inſolentia domini Willelmi Papienſis; ſicut ex litteris nobis ſtatim in ipſo adventu ſuo tranſmiſſis poteſtis perpendere. A quo magis ſperabamus, juxta tenorem mandati veſtri, ad dominum Regem Francorum, & ad nos emiſſi, ſolatium de conſolatione pacis, quam confuſionem de quæſtionum deciſione inter Regem Anglorum & nos. Non enim ipſe eſt talis, cujus in hac cauſa ſubdi debeamus ditioni, præſertim cum inſtantia Regis magis coegerit vos ad eum mittendum, quam ipſe coactus & miſſus venerit a vobis. Credimus quidem non eſſe juri conſentaneum, nos ejus ſubire judicium vel examen, qui quærit commercium ſibi facere de ſanguine noſtro. De pretio utinam non iniquitatis quærat ſibi nomen & gloriam.* Hæc idcirco, quod (ut apparet ex aliis litteris) pro conſtanti haberetur, Regem ipſum Anglorum pollicitum eſſe eidem Willelmo Archiepiſcopatum Cantuarienſem, ſi eo privaret Thomam ipſum. Pergit vero: *Proinde ſupplicamus paternitati veſtræ affectuoſe (ſi tibi cura eſt de nobis) ut evacuetur poteſtas ejus, ſi quam tamen habet circa nos, & negotia noſtra. Transferatur malleus iſte a nobis, qui potius elegit eſſe malleator clericorum, obſequendo Principi, quam Regum offenſor, conſequendo gratiam divinam &c.*

(b) Cod. Vat. l. [illegible] ep. [illegible]

XII. Sed videamus, quæ ad ſanctum Thomam ſcripſerit tunc Oddo diaconus Cardinalis Legatus, qui pauca per litteras eaſdemque noviſſimas de itinere ſuo ſignificavit, ſecrete autem per Nuntium referenda, quem miſit. Litteræ autem ſic ſe habent: (c)

(c) Ib. ep. 4.

Ana-

Oddonis legati litteræ ad S. Thom.

Amabili Patri & fratri chariſſimo Thomæ Dei gratia Cantuarienſi Archiepiſcopo Oddo eadem gratia S. R. E. diaconus Cardinalis & Apoſtolicæ Sedis Legatus ſalutem.

Notificamus chariſſimæ dilectioni veſtræ, quod ex mandato domini Papæ procedentes, per inſidioſa & plurimum periculoſa uſque ad Venetiam, Domino ducente, pervenimus, inimicis noſtris, ſchiſmaticis ſcilicet, *undique in inſidiis excubantibus, quorum laquei, Domino favente, contriti ſunt, & nos liberati ſumus. A Venetia autem non clam, ſed manifeſte cum plurimo gaudio & amicorum noſtrorum multo ſolatio per Marchiam, & per Veronam, & per patriam noſtram Brixiam (ubi plurimum fuimus commorati) per Bergomum, per Mediolanum, juxta Novariam, per Vercellas, juxta Taurinum tranſeuntes, uſque ad ſanctam Michaelem de Cluſa, & exinde per Provinciam uſque ad ſanctum Ægidium incolumes & illæſi pervenimus, inde ad Montem Peſſulanum tranſituri: veniente domino VVillelmo amico noſtro per alias partes, ſicut credimus, prout vos noviſtis, quem dominus Papa diſtinavit, profecture. Mittimus ad vos clericum noſtrum præſentium latorem, cui ſuper his, quæ vobis ex parte noſtra dixerit, tamquam nobis ipſis firmiter credatis; & quod nobis ſignificare volueritis, tamquam per voſmetipſos indubitanter renuntietis.* Hæc Oddo Legatus ad ſanctum Thomam.

XIII. Qui antequam has accepiſſet litteras, ſimul ac de ejuſdem Oddonis in Gallias adventu cognovit, has ad eum litteras officii plenas dedit: (a)

(a) Ib. ep. 28.

S. Thom. ad Oddonem legatum epiſt.

Audito adventu magnitudinis veſtræ, proſcriptorum Chriſti exulantium nobis exhilaratus eſt cœtus, & quaſi ad conſolationem Eccleſiæ, & Cleri liberationem de cœlo miſſus ſit Angelus, exultavit, & gratias egit omnis Eccleſia Sanctorum. Et licet multis ſuſpectus ſit collega veſter, dicentibus, quod acceptor eſt perſonarum & munerum, domini Regis intimus fautor, & ei velit in omnibus patrocinari, & nos, immo Eccleſiam Dei confodere & jugulare ſpoliis noſtris: nominis tamen veſtri, virtutum (rectius dixerim) clareſcit opinio, ut Angelum Domini cum Moyſe, id eſt Spiritum ſanctum in Lege prævium habeatis, qui cuſtodiat vos ſemper, & Deum (b) recentem habere non patiatur, ut verbo Dei aut munus, aut perſonam præferatis, aut cauſam, &c. Quid autem dicerent de Willelmo collega, ita inferius Thomas: *Inſultant nobis plurimi, & præcipue noſtri, immo Eccleſiæ adverſarii, dicentes, recte contra nos miſſum eſſe Cardinalem ſancti Petri ad Vincula, ut miniſterio ejus Petrus denuo vinculetur, &c.*

(b) Pſ. 80.

Ut autem Legati non ſimulac in Gallias venerunt, ſuſceptæ legationis munus obirent, nempe de ineunda concordia inter Regem Anglorum & S. Thomam; interceſſit impedimentum belli conflati inter Reges Anglorum atque Francorum. De quibus bellicis tumultibus hæc Joannes (c) Sareſberienſis ad Joannem Pictavienſem Epiſcopum: *Regnorum colliſiones & terræmotus magni imminentium periculorum me calamum ſuſpendere diutius coegerunt, & commodiora ſcribendi tempora expectare. Bellici namque tumultus æſtate fere tota ferventes intermeandi facultatem portitoribus præcluſerunt, & in urbe Rhemenſi orta ſeditio ſic turbavit provinciam, ut vix tutum fuerit ingredi & egredi civitatem, &c.* Agit de bello civili Rhemenſi, quod eſt progreſſum ad Reges. His auditis Alexander Papa ad Legatos has litteras dedit: (d)

(c) Cod. Vat. l. 2. ep. 31.

(d) Ib. ep. 34.

XIV.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis VVillelmo ſancti Petri ad Vincula presbytero, & Oddoni ſancti Nicolai in Carcere Tulliano diacono, Cardinalibus, & Apoſtolicæ Sedis Legatis ſalutem & Apoſtolic. benedictionem.

Alexand. Pap. ad legatos litteræ.

Quanta univerſa Dei Eccleſiæ, & præſertim Romanæ & Orientali detrimenta & incommoda ex diſcordia & diſſenſione, quæ inter chariſſimos in Chriſto filios noſtros illuſtres Francorum & Anglorum Reges per humani generis contigit inimicum, potuerint evenire noſtram decet diſcretionem advertere, & tanto diligentius ad ea extinguenda intendere, quanto exinde majora (quod Deus avertat) pericula formidamus. Quocirca diſcretionem veſtram per Apoſtolica ſcripta monemus, mandamus, atque præcipimus quatenus ad pacem inter eos & concordiam reformandam, modis omnibus per vos & per alios religioſos & diſcretos viros utriuſque regis intendere ſtudeatis,

PAGIUS II. *Legati ſinita æſtate in Franc. perveniunt.*

A num. XIII. ad XX. Nihil boni ex hac Legatione ſperabat divus Thomas, ut ex ejus Epiſtola *ad Odonem Cardinalem* data, & a Baronio relata, aliiſque pluribus liquet. Legatis injunxerat Alexander III. uti Anglorum & Francorum Reges, qui in bello erant, inter ſe reconciliare conarentur; quod quia ei pluſimum cordi erat, ad eoſdem Legatos eam iterum literas dedit a Baronio num. XIV. recitatas, dataſque *Beneventi XI. Kalendas Septembris*; ex quibus diſcimus, jam eo die, anno elapſo, Alexandrum III. Beneventum perveniſſe. Hæc enim ad eum annum pertinere non ſemel monuimus, & demonſtrant literæ Joannis Sareſberienſis *ad Joannem Pictavienſem Epiſc.* ſcriptæ, quarum meminit Baronius num. XIII. & extant inter Epiſtolas D. Thomæ lib. 1. Epiſt. 35. In iis Sareſberienſis ait: *Ad partes veſtras ve-*

tis, & ad hoc tota diligentia, & totis viribus laboretis, vobis omnimodis præcaventes, ne ad petitionem, vel favorem unius aliquid ſtatuatis, unde alter ſcandalizari debeat, aut quoquo modo turbari. Ad hæc vobis diſtrictius prohibemus, ne uterque veſtrum, vel alter, regnum Anglorum intrare, vel de negotiis ejuſdem regni tractare, & præſertim de conſecrationibus Epiſcoporum aliquid umquam efficere vel ordinare præſumat, niſi prius venerabilis frater noſter Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus jam dicto Anglorum Regi ex integro reconcilietur. Quod per ſtudium & operam veſtram, operante Domino, ad effectum poſſe perduci, confidimus & omnino ſperamus; ſicut enim ex litteris multorum diſcretorum virorum accepimus, nihil eſt unde præfatus Francorum Rex & tota terra ipſius amplius commota fuerit, vel turbata, quam ex iis, quæ Joannes Sareberienſis Decanus a nobis rediens, in partibus illis dicitur diſſeminaſſe. Datum Benevente undecimo Kalend. Septembris. Ita quidem, quod pax ſemel & iterum contracta, rurſum fuerit labefactata.

XV. Pacis conventiones iterum confirmatæ. (a) Ib. ep. 61.

At quæ præceſſerunt hoc anno conventiones & conditiones ineundæ pacis inter duos Reges, hic deſcribamus. De his enim agitur in epiſtola Joannis Saresberienſis, data ad Archidiac. Exonienſem, (a) in qua de iiſdem conditionibus pacis iterum confirmatis habetur in conventu Sueſſionenſi ita tranſactum eſſe: *Rex Angliæ debebat redire in hominium Regis Francorum, & fide corporaliter & publice data, coram omnibus profiteri, quod ei tamquam domino ſuo de Ducatu Northmanniæ ſerviret, ſicut prædeceſſores ſui Duces conſueverunt ſervire Francorum Regibus. Comitatum vero Andegavenſem & Cenomanenſem, & fidelitatem procerum ad memoratos honores pertinentium cedere tenebatur domino Henrico filio ſuo, qui inde hominium & fidelitatem Regi Francorum contra omnes homines facturus erat; neque aliquid debiturus patri, vel fratribus, niſi quod exigit ratio meriti vel naturæ. Ducatum vero Aquitaniæ lege ſimili Rex Francorum Richardo filio Regis Angliæ concedebat, dans ei in matrimonium filiam ſuam, ſed ſine dote, quæ tamen erat pro libitu parentis donationem propter nuptias acceptura*. Fuerunt iſtæ pacis conditiones tunc ſtabilitæ Paſchali tempore, ſed nova occaſione iterum itum ad arma, unde oportuit eas poſt Domini Aſcenſionem iterum confirmari, excepto quod Rex Francorum noluit teneri dare filiam ſuam Richardo filio Regis Anglorum. Hæc ibi pluribus.

XVI. Willelm. legatus Henrico Regi inhæſit.

At licet Alexander Papa (ut dictum eſt) Legatos ſuos in Gallias miſſos litteris monuiſſet, ut omiſſis cæteris, in illud unum intenderent, ut pacem unirent bellantes Reges: alter tamen Legatorum, Willelmus ſcilicet Papienſis, non (ut par erat) mediatoris implens officium, medius ſtetit, in neutrius partem affectu declinans; ſed mox amico ſuo Henrico Anglorum Regi totus inhæſit; cujus rei cauſa Rex Francorum in ipſum nonnihil commotus eſt. Extat de his omnibus tunc ſcripta relatio, quæ alia continet ſcitu digna. Habentur iſta in Joannis Saresberienſis epiſtola (b), data ad magiſtrum Lombardum his verbis: (b) Cod. Vat. l. 2. ep. 32.

Relatio de congreſſu Regum.

Cum ad loca deſtinata colloquio Reges accederent, Eudo Britonum Comes & Rolandus Dinamenſis multas & graves de Rege Angliæ apud Regem Chriſtianiſſimum querelas depoſuerunt. Sed Eudo ſpecialiter deploravit, quod filiam ejus virginem, quam ille pacis obſidem dederat, impraegnavit, ut proditor, ut adulter, & inceſtuoſus. Rex enim & uxor Eudonis, de duabus ſororibus nati ſunt. Pictavienſis vero, Engoliſmenſis, & Marchiæ Comes, & Vicecomes Duacenſis, & Robertus de Selle, & Gaufredus de Liziniaco, & Hemericus de Rancone, & Abbas Carroſii exegerunt, ut eis reſarcirentur damna, quæ Rex Angliæ & ſui poſt treguam illis intulerant. Abbas enim monaſterium ſuum ad jus Regis Franciæ a tempore Caroli Magni, qui illud fundaverat, pertinere dicebat. Et paulo poſt: *Rex vero Francorum cum audiſſet ibi Cardinalem eſſe in conſilio Regis Angliæ: motus eſt dicens, ſe non meruiſſe ab Eccleſia Romana, ut Cardinalis ſicut hactenus ſemper fecerat, faveret, hoſtes ſuos, & ſe non recepturum hac vice quidquam pro amore Comitis vel Cardinalis, ſed pro jure ſuo, &c*. Subiicit enim poſt multa, quod ſoluto Regum colloquio, magno faſtu oſtentaſſet Rex Anglorum litteras Papæ, quibus inhibuiſſet ſancto Thomæ, ne excommunicationem vel interdictum in Regem, vel alios Anglos faceret, quouſque Le-

PAGIUS

accepimus veniſſe Legatos, de quibus adhuc incertum eſt, quid nobis ſperari oportet, quid timeri. Hoc autem certiſſime conſtat, quod Dominus Cantuarienſis judicium Cardinalis ad Vincula non ſubire diſpoſuit, multis, ut puto, & juſtis ſuſpicionibus motus, quia manifeſtus adverſarius ejus hactenus extitit. In iiſdem jam locutus fuerat de bello Remenſi & pace inſecuta, quæ anno ſuperiori contigere, ut ibidem diximus, ſcripſeratque: *Bellici namque tumultus æſtate fere tota ferventes, intermeandi facultatem literarum portitoribus praecluſerunt, & in urbe Remenſi orta ſeditio ſic turbavit provinciam, &c*. Quare non ſolum in ſe-

Legati ibi eſſent, ſicque ſuſpenderet eum a poteſtate ſua jactans, quod ipſe Rex quodammodo de Eccleſia Romana triumphans, obtineret a Pontifice quiquid peteret. Harum autem ſcribendarum litterarum auctor fuit alter Legatorum, nempe Willelmus Papienſis. Rem detegit &
(a) Ib. ep. 103. deſcribit Joannes (a) Saresberienſis in epiſtola ad Archidiaconum Exonienſem, in qua iſta leguntur:

XVII. *Litteras illas, de quibus Rex gloriatur, domini Cantuarienſis poteſtatem cohibentes, donec redeat in gratiam ejus: conſtat, hac arte fuiſſe impetratas. Noverat memoratus Papienſis, dominum Cantuarienſem obtinuiſſe ab Apoſtolica Sede, ut ei liceret in caput Regis anathematis, & in regnum interdicti promulgare ſententiam, niſi Rex infra terminum litteris comprehenſum, Eccleſiis ablata cum integritate reſtitueret, & condigne ſatisfaceret. Scripſit ergo domino Papæ, lacrymabili ſupplicatione depoſcens, ut cum Rege mitius ageretur, ne tam ipſum, quam Oddonem collegam ſuum ad ignominiam & opprobrium ſempiternum Eccleſiæ Rom. idem Rex (ſicut jam diſpoſuerat, ſi in ipſum aſperius ageretur) conjiceret in vincula & carcerem, ubi morte ipſa duriorem miſeram & brevem tranſigerent vitam. Cum ergo Regem hoc facturum eſſe perſuaſiſſet, obtinuit ad conſolationem Regis, & quaſi ſuam & ſocii liberationem, quo facilius egrederentur, reſcriptum Apoſtolicum, quod tam veſtrè quam omnium fidelium mentes exulceravit.* Hæc ipſe Saresberienſis de ſurrepto ab altero Legatorum, nempe Willelmo, Papæ reſcripto.

XVIII. Hujus rei cauſa ipſe Francorum Rex admodum turbatus eſt adverſus Alexandrum Pontificem. Quod intelligens electus Epiſc. Carnotenſis, de his ſcripſit
(b) Ib. ep. 57. (b) ad ipſum Alexandrum, in quibus hæc de ipſo Rege Francorum: *Inter omnia regna mundi non eſt, ex animi mei ſententia*
Laudes regni Fran. Regis & Eccleſ. Gallic. *regnum, quod fidem ſinceriorem, charitatem ferventiorem, devotionem uberiorem Apoſtolicæ Sedi ſemper exhibuit, quam Francorum. Non eſt inter Reges & Principes, qui benignius exaudiat preces veſtras, qui mandatis obediat humilius, qui Eccleſiam & viros Eccleſiaſticos devotius honoret, & ſtudioſius tueatur Chriſtianiſſimo Rege noſtro. Nec eſt Eccleſia, quæ Eccleſiæ Romanæ fuerit utilior in omnibus anguſtiis ſuis quam Gallicana. Supplicaverunt vobis Eccleſia Gallicana, & Rex pro domino Cantuarienſi, qui pro libertate Eccleſiæ & majeſtatis veſtræ dignitate tuenda exul & proſcriptus jam quartum explet annum. Agit apud vos contra eum tyrannus, Eccleſiæ perſecutor, manifeſtus hoſtis regni Francorum, cujus iniquitas omnibus nota eſt: & tamen (quod dicere verecundor, & doleo accidiſſe) prævaluit hactenus malitia in vanitate ſua. Siquidem nuper cum ad colloquium Chriſtianiſſimi Regis accederet, & per Comitem Flandrenſem, qui illuc dominum Cantuarienſem traxerat, de pace Eccleſiæ reformanda ſollicitaret: litteras Apoſtolicas in audientia Epiſcoporum ſuorum & procerum legi fecit, quibus ſtatuebatur, ne præfatus Cantuarienſis in ipſum, aut terram ſuam ſententiam ferre poſſit, aut aliquod gravamen alicui perſonæ de terra ſua inferre, donec redeat in gratiam ejus.* Reg. Angl. de facta ſuſpenſione jactantia. *Quo audito Chriſtianiſſimus Rex confuſus eſt, & totum regnum, omneſque filii Eccleſiæ doluerunt, virum juſtum, pontificem reverendum ſine cauſa ſuſpendi, & ab Apoſtolica Sede manaſſe ſcriptum tam pernicioſum exemplo.* Hæc Willelmus electus Carnotenſis, cujus iſta præconia Joannes Saresberienſis habet in epiſtola (c) ad Joannem Epiſcopum Pictavienſem: *Vir quidem magnæ ſpei, & famæ clariſſimæ, & magnæ auctoritatis.* (c) Cod. Vat. l. 2. ep. 60. Et paulo poſt: *Non eſt in Clero Francorum (ex animi ſententia loquor) qui eum prudentia & eloquentia antecedat.* Scripſit & tunc de iiſdem ipſe Rex Francorum ad Papam. Sed & ipſius ſancti Thomæ extant de his ad (d) Manfredum Cardinalem, & ad Bernardum (e) Epiſcopum Portuenſem litteræ, aliæ inſuper ad (f) Humbaldum & Hyacinthum iiſdem Cardinales. (d) Ib. ep. 52. (e) Ib. ep. 54. (f) Ib. ep. 55.

At iſta quidem de ſuſpenſione conceſſerat Alexander Papa antequam reſciſſet fraudes Joannis de Oxeneford, de qui- XIX.

PAGIUS feſto Purificationis B. M. Legati nondum advenerant, ut mox probavimus, ſed nec æſtate, niſi ea jam multum provecta aut verius finita.

III. *Rupta eſt pax & concordia*, inquit Gervaſius Dorobernenſis in Chron. ad annum MCLXVII. *& bella reparata ſunt inter Ludovicum Regem Franciæ & Henricum Regem Angliæ propter Toloſam civitatem, & varias hic inde cauſas, & maxime, ut credi poteſt, propter Thomam Cantuarienſem Archiep. unde præter alia mala Comitatus Augenſis, & pagus Vilcaſſinus* (vulgo *le pays d' Auge* & *le Vexin*, regiunculæ Normanniæ) *rapinis & incendiis maxime vaſtati ſunt, Rege Francorum quatriduo in Vilcaſſino cum exercitu ſuo demorante. Matthæus etiam Comes Boloniæ, frater vero Philippi Comitis Flandriæ ſexcentas naves, ut fama fuit, Flandrenſibus armavit, juratus in Angliam venire, unde motus magnus in Anglia factus eſt*, &c. *Interea venerunt in Franciam præfati Legati Willelmus & Otto & cum Archiepiſcopo Senonis de reformanda pace locuti ſunt. Inde ad Regem euntes, eumque in propoſito ſuo pertinacem nimis experientes, in Octavis S. Martini* (ad diem nempe XVIII. menſis Novembris) *colloquium indixerunt.*
De pace inter Regem Angliæ & S. Thom. agunt.

bus ſuperius dictum eſt. Quibus compertis, adeo zelo læſæ veritatis excanduit, ut ipſorum Legatorum ſuſpenderit adventum; ipſum vero ſanctum Thomam litteris ſit conſolatus. Teſtatur id quidem Joannes Saresberienſis in epiſtola (a) ad Silveſtrum, in qua iſta primum habet de munificentiſſimo Regis Francorum officio, quo proſequeretur ſanctum Thomam; ait enim:

(a) Ib. ep. 90.

Dominum Cantuarienſem Chriſtianiſſimus Rex Francorum Senonis excepit regia magnificentia in Eccleſia beatæ Columbæ, eumque ita omnibus ſic veneratur & colit, ut Chriſtum Domini decet a Chriſtianiſſimo honorari. Eidem quoque fideliſſima Principi (ſicut ipſe fatetur) pauci videntur eſſe dies, & parvi ſumptus pro amoris magnitudine, quos ſacerdoti Chriſti & Apoſtolicæ viri impendit obſequiis. Sed & fidem ejus (quod ſatis humiliter recolit) condigna mercede remunerat Deus. Cujus muneris eſt, ut ſine cruore & tumultu in medio hoſtium degens & proſperetur in omnibus, & quod maximum reputat, ametur & honoretur a ſubditis. Sicut (b) Obededom Gethæus Arca Domini recepta, in ancillarum fœcunditate & gregum, & totius poſſeſſionis multiplicatione divinæ benedictionis expertus eſt fructum. Et Olda (c) per ejuſdem Arcæ receptionem, quando eam impius (d) Achaz ejecerat e templo Domini, aſſecuta eſt in ſilentio pontificum & ſacerdotum gratiam prophetiæ. Hic Rex Chriſtianiſſimus, recepta in regno ſuo Eccleſia Romana, in Alexandro Pontifice ſcilicet; de uxore ſuſcepit filium, fidei, auctore Domino, & regni hæredem, quem data ſibi omnium expetibilium optione, fuerat petiturus. Nunc pro humanitate Eccleſiæ exhibita Anglicanæ, novam, quam pro arbitrio ſuo dabit Dominus gratiam confidenter expectat. Dominus Papa Cantuarienſem Archiepiſcopum verbis & ſcriptis nuper conſolatus eſt, & utinam omnibus innoteſcat, quibus pactionibus & cautionibus obtinuerit ille jurator ſuſpendi ea de quibus adverſarii Eccleſiæ gloriantur. Et paulo poſt: *Sciontur hæc interim neceſſitate obedientiæ, ſed ſpes eſt, in brevi omnia propalanda eſſe. Quia ut pro certo didicimus, Legatorum qui ſperabatur adventus, ſuſpenſus eſt, aut omnino ſublatus, juratores Oxenefordenſis* ſcilicet *fraude comperta.* Hæc Saresberienſis. Porro ſuſpenſus ad tempus Legatorum ad Angliæ Regem adventus uſque ad extremum ferme Autumni tempus non eſt permiſſus adeſſe.

(b) 2. Reg. 6.

(c) 2. Par. 34. & 35.

(d) Ib. 28.

Rex Francor. erga S. Thom. munificus a Deo magna recepit.

XX. Cum autem Alexander Papa tot accepiſſet de ſuſpenſione S. Thomæ ingeſtas litteris diverſorum querelas: nonnihil commotus, litteras ad Legatos dedit, quibus ſignificavit, nihil a ſe demptum jurium S. Thomæ, magis autem ſe ſuſpendiſſe Legatorum ipſorum auctoritatem, ne ſe immiſcerent judiciaria poteſtate in deciſione cauſarum. Ita enim ſe habent litteræ, quas ad Legatos a ſe miſſos (e) a latere dedit, Nonis Maii.

(e) Ib. ep. 23.

Alex. Pap. ad Legatos de ſcandalo oborto diluendo.

Poſt diſceſſum veſtrum graves ad nos rumores fuerunt prelati, dilectum ſcilicet filium noſtrum Joannem Saresberienſem Decanum publice propoſuiſſe, quod cum Epiſcopos, & alias perſonas Eccleſiaſticas, & ſæculares de regno Anglorum a juriſdictione & poteſtate venerabilis fratris noſtri Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi exemerimus, juxta beneplacitum & voluntatem Regis Anglorum, ad ejus depoſitionem pariter & condemnationem intenderemus, & vos pro hac re ſpecialiter mittere deberemus. Aliud quoque nobis inſinuatum eſt, quod Joannes Cumin de Oxeneford omnia reſcripta litterarum noſtrorum, quae a nobis obtinuit, Guidoni Cremenſi Antipapæ monſtravit, & ipſi ſecreta noſtra detexit. Unde idem Archiepiſcopus erubeſcentia & dolore confunditur, & chariſſimus in Chriſto filius noſter Ludovicus illuſtris Rex Franciæ, & Principes ejus non parum ſunt de ejuſmodi rumoribus conturbati & vehementiue commoti. Licet autem a pluribus nobis proponatur, & quodammodo credibile videatur, quod prædictus Joannes pro honore & exultatione prædicti Archiepiſcopi & Eccleſiæ ſuæ, & pro libertate Eccleſiæ tantum & ita fideliter laboraverit, quod ſtudio & ſollicitudine ſuo, poſtquam ad propria rediit, viros Eccleſiaſticos, qui regia captione detinebantur, ab ergaſtulo carceris fecerit liberari: & etiam idem Joannes per litteras ſuas nobis ſignificaverit, Regem publice cum multis di-

PAGIUS IV. *Sed fruſtra.*

A num. XX. ad LIII. Fuſe recitat Baronius literas, quæ ad præfatum colloquium & ad cauſam divi Thomæ ſpectant; ſed quas certum eſt anno MCLXVII. datas eſſe. Subdit quippe Gervaſius citatus Auctor æqualis: *Suggeſſerat enim eiſdem Legatis Rex, quod hæc omnia mala de conſilio & ſuggeſtione Cantuarienſis Archiepiſcopi proceſſerant, aſſerens eum in propria perſona ad loca guerrarum acceſſiſſe, & tam Regem Franciæ, quam Comitem Flandriæ, mei rancoris habentem pro viribus ſuis in ipſum animaſſe. Sed Rex Franciæ prædictos Legatos ad ſuum admittens colloquium, Archiepiſcopi purgavit innocentiam, etiam cum juramento dicens, quod ei ſemper conſilium dederat, ut pax ſervaretur, ſalvo honore utriuſque Regis. Ipſi autem ne nil egiſſe viderentur, inter Giſortium* (oppidum Normanniæ ad Eptam Fl.) *& Trium* (in Vexino, ſeu Vilcaſſino Gallico caſtrum poſitum) *in Octavis Sancti Martini cum Archiepiſcopo loquentes, quaeſtionibus plurimis ipſius animum ſcrutari ceperunt. Sed immobilem reperientes, & ejus invincibiles rationes attendentes, de quibus audierant, con-*

Digitized by Google

dixiſſe, ſe velle clericis ſua terra illam libertatem, quam habebant *tempore Heurici avi ſui, ſervare: quia tamen hujuſmodi fama uſque adeo crevit, quod in partibus illis opinionem noſtram ſiniſtra faciat æſtimatione corrodi: diſcretionem veſtram monemus atque mandamus, quatenus continuo per litteras veſtras prædictum Archiepiſcopum conſolari curetis, & omnem ab animo ejus amaritudinem & ſuſpicionem tollentes, eum cum prædicto Rege in primis reconciliare, & plenam inter eos pacem componere omnimodis intendatis, & quanta poteritis, ad hoc ſollicitudine & diligentia elaboretis; ita quod ſibi & Eccleſiæ ſuæ antiqua jura & libertates integre & illibate ſerventur. Nec in terra ipſius* Regis *aliquid quod magnum ſit faciatis, & in regnum ejus ſi vos intrare vellet, nulla ratione intretis, niſi Archiepiſcopus ſibi primitus integre reconcilietur. Quia ſuper his nobis & vobis detraheretur plurimum, & communis vox omnium honeſtatem veſtram ſiniſtris detractionibus laceraret. De Joanne vero Cumin ſi ita eſſe inveneritis, diſtrictam juſtitiam faciatis, ita quod alii debeant a ſimilibus deterreri. Volumus autem, ut in omnibus actibus & operationibus veſtris circumſpecte & mature & provide vos habeatis, ita quod adverſus vos nulla poſſit detractionis materia ſubrogari, & devotio utriuſque regni per ſtudium & converſationem veſtram circa nos & Eccleſiam debeat inceſſanter augeri, & vobis exinde perpetua valeat laus & gloria comparari. Datum Laterani Nonis Maii.* His acceptis litteris, & in Galliis evulgatis, magna piorum omnium facta eſt exaltatio, prout diverſorum (*a*) litteræ teſtantur. Sed & earumdem ipſos itidem Alexandri ſæpe contigit meminiſſe Legatos, cum excuſarent ſe apud Regem Anglorum, ſuam ipſorum auctoritatem a Pontifice diminutam. De his enim etſi litteræ ipſius Alexandri non extent: certum eſt tamen, id eoſdem profeſſos eſſe Legatos, tum coram Anglorum, tam etiam coram Francorum Rege, ut apparet ex (*b*) epiſtolis inferius recitandis.

(*a*) Cod. Vat. l. 2. ep. 36. & 95.

(*b*) Ib. ep. 26. & 30.

XXI. Quod autem idem Papienſis Legatus, quamvis ejus poteſtas litteris Apoſtolicis fuerit magnopere diminuta, non ceſſaret tamen omnem volvere lapidem, ut Rex Anglorum in omnibus fieret voti compos & Thomas cauſa penitus caderet: ejus proterviam acrioribus litteris opportunius retundere idem S. Thomas non prætermiſit. Ita namque ſcribens ad ipſum ſecundum illud Apoſtoli: (*c*) *Corripite inquietos*, acerbiores has litteras dedit:

(*c*) Ib. ep. 19.

Venerabili domino & fratri VVillelmo Dei gratia S. R. E. Cardinali presbytero Thomas eadem gratia Cantuarienſis miniſter humilis & miſerabilis exul, ſalutem, & ſic agere ut vivat in Domino.

Non credebam me tibi venalem proponendum emptoribus, ut de ſanguine meo comparares tibi nomen & gloriam. Alius tibi curandus eſſet proventus, ſi non ſtatus tui nimis periculoſi oblitus, fortunæ ludibria penſares diſſimiliter. Sed forte ut id ageres efficacius fortunam meam præſentem in conſilio habuiſti, cujus dum triſtia ſpectas, lætiora quoque ſperare debueras. Alternæ enim ſunt rerum viciſſitudines, & ſicut de ſucceſſibus proſperis lapſus eſt facilis, ſic & in contrarium. Nec prudentiam tuam latere credo licet hoc experimento non ſenſeris, nihil eſſe tam firmum, cui non ſit periculum a vicino, ſic & verſa vice. Hæc idcirco tibi ſcribo, ut ſubitos fortunæ caſus diligentius de cætero examines, examinatos obſerves, obſervatis indulgeas. His certe exponenda non fuerat Petri navicula, quæ & ſæpius concuti, convelli non novit; ut quæ etſi pluries jactata fluctibus, non ſubmerſa conſurgit. Hujus itaque ſi veri Piſcatoris, ſi optimi gubernatoris verus vis eſſe diſcipulus, nauta bonus: ſicut ſerenitatis gratiam multoties tibi fecit aura ſerena; ſic impetuoſo turbini, invaleſcente tempeſtate, omnes ingenii tui vires, te ipſum etiam animo forti ſub omni diſcrimine oppoſuiſſe debueras. Si enim de manu ejus gratanter ſuſcepiſti pacifica: cur non patienter tolerabis adverſa, forte ad momentum expiratura? Sic & magiſter ille tuus Princeps Apoſtolorum reſiſtendo Principibus, non cedendo, ſed diſſipando pacem iniquitatis, ſangui-

S. Thom. in Willelm. Leg. juſtæ querelæ.

PAGIUS *valerunt, & ſic demum omni penitus infecto negotio Romam redierunt. Eadem autem nocte, cujus in craſtino conveniendus erat, vidit Archiepiſcopus ipſe ſomnium, quod in calice aureo propinaretur ei venenum. Et quidem ſic accidit; illi etenim verba Regis compoſita eidem offerebant: quæ palliatione proterva audientium ſubverterent intellectum, & facienda concordiæ facerent dilationem. Sed Legati, Sagacis Archiepiſcopi (Regis animum noſcentis & moris) audita prudentia redierunt ad Curiam. Videntes autem fautores Regis, quod in omnibus defeciſſet eorum verſutia, iterum generaliter innovaverunt appellationem*, an. ſcilicet illo MCLXVII.

Recitat Baronius num. XLV. & ſeqq. Relationem cujuſdam familiaris *Sancti Thomæ*, quam eidem Sancto Præſuli miſit, quæ tam apud eum, quam apud Lupum eſt Epiſtola VI. Libri ſecundi; ſed apud utrumque characteres temporum quibuſdam in locis corrupti. Ea ſummarie continet, quæ geſta ſunt a *proxima quinta feria poſt Octavam Sancti Martini*, uſque ad diſceſſum Cardinalium a Rege, *tertia feria poſt, Ad te levavi*, ſeu poſt Dominicam primam Adventus. Legati itaque menſe Decembri Romam rediere, & quidem an. MCLXVII.

V. *Romam redeunt.*

ve ſuo nomen meruit in terris, & in cœlis gloriam. Sic crevit vigor Eccleſiæ, cum crederetur extingui. Hæc etiam in ſumma tibi opto: ſic agas feliciter, ut vivas in Domino. Vale, ut & inde melius valeam. Hucuſque epiſtola S. Thomæ ad hominem timore Principum circumactum, in eorum gratiam omnia perperam agitantem, cum ipſe Thomas corroboratus eſſet his litteris Alexandri Pontificis: (a)

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 80.

XXII. Alia ep. Alexand. Pap. ad S. Thom. *Etſi adverſitatum & laborum anguſtiæ tibi acrius incumbere & invaleſcere videantur: plurima tamen ſanctorum Patrum tibi exempla proponas, qui ſicut tu, multas zelo juſtitiæ calamitates & anguſtias paſſi, immarceſcibilem coronam & cœleſte regnum meruerunt feliciter adipiſci. Quapropter rogamus prudentiam tuam, atque monemus, quatenus ſemper illud præ oculis habeas: Beati ſcilicet, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: tuum nullis adverſis animum frangas, nec ulla tribulatione deponas ſed eum fortitudinis & conſtantiæ virtute confirmes. Ubi vero juſtitiam & libertatem Eccleſiæ deperire cognoveris, cum Rege Anglorum in depreſſionem & diminutionem Eccleſiaſticæ dignitatis pacem reformare nullo modo labores. Verumtamen, quantum ſalvo honore officii tui & libertate Eccleſiæ fieri poterit: te ipſum humiliter, & ad gratiam & amorem ſuum recuperandum modis omnibus excitaris. Neque plus juſto de ea timeas, neque majorem quam oporteat, ſecuritates requiras, quia (ſicut credimus) ex quo ſe tibi reconciliaverit, minime te offenderet, nec a quoquam poteris offendi. Nos enim (ſicut tibi ſæpe viva voce ac litteris propoſuimus) te tanquam chariſſimum, ſincera charitate diligere volumus, & ad conſervationem honoris, libertatis, & dignitatis tuæ augmentum, quantum divina gratia conceſſerit, aſpicere.* Hæc Alexandri epiſtola, tanto Pontifice digna. Sed quod ad cauſam pertinet, quænam hæc ſequuta ſint, videamus.

Poſt longas ambages & perplexitates vix tandem qui progreſſi ſunt ab Urbe Legati Kalendis Januarii ad tractandum negotium, cujus cauſa miſſi ſunt, ſimul ad Anglorum Regem venerunt tempore autumnali. Quæ autem cum eo tranſacta ſint, (b) relatio ipſorum nomine Legatorum Apoſtolicæ Sedis miſſa ad Alexandrum Papam docet, ſed quæ ab altero Legatorum Willelmo Papienſi animo in Archiepiſcopum infenſiſſimo ſcripta omnem in ſanctum Thomam culpam convertat, ut de ipſa ratio nulla haberi debeat, niſi eo audito, qui innoxie vocatur in culpam. Sed audi ipſam relationem, immo acerbiſſimam in ſanctum Thomam accuſationem:

(b) lib. 2. ep. 28.

Beatiſſimo Patri ac domino Alexandro Dei gratia ſummo Pontifici VVillelmus & Oddo eadem gratia Cardinales ſalutem & ſubjectionis obſequia tam devota quam debita.

XXIII. Relatio Willelm. Leg. ad Alexand. Pap. *Venientes ad terram illuſtriſſimi Regis Anglorum, controverſiam, quæ inter ipſum & Cantuarienſem vertitur, vehementius quam vellemus, crede, invenimus aggravatam. Aſſerebat enim Rex, & ſuorum pars melior, quod idem Archiepiſcopus ſereniſſimum Regem Francorum in eum graviter incitaverat, & Comitem Flandrenſem conſanguineum ſuum, qui nullum prius gerebat rancorem, ad ipſum ſubito diffidendum, & guerram pro poſſe faciendam induxerat, ſicut ſibi pro certo conſtabat, & evidentibus apparebat indiciis. Siquidem cum idem Comes ab ipſo Rege amicabiliter diſceſſiſſet: Archiepiſcopus in propria provincia ad loca guerrarum accedens, tam Regem Franciæ, quam memoratum Comitem ad guerram pro viribus incitavit. Cum igitur apud Cadomum primo jam dicto Regis Angliæ colloquio frueremur, paternitatis veſtræ litteras (ſicut decuit) manibus Regi reddidimus. Quibus diligenter conſideratis, & perlectis in medio, cum ab aliis, quas pro eodem negotio prius a vobis receperat, minus convenientes & aliquatenus diſſentire viderentur: Rex acri cœpit indignatione perurí, & eo gravius, quod ſe proculdubio ſcire dicebat, præfatum Archiepiſcopum, poſtquam a vobis divertimus, litteras recepiſſe, quibus a noſtro penitus fuerat* [a] *exſcriptus judicio, ut in nullo cogeretur reſpondere.*

[a] exemptus.

Affirmabat inſuper, quod ea, quæ vobis de antiquis conſuetudinibus Angliæ fuerant intimata, falſitati potius ſubjacebant, quam veritati poſſent inniti: quod utique viva voce atteſtabantur Epiſcopi. Offerebat etiam, quod ſi quæ tempore ſuo conſuetudines in regno Angliæ viderentur adjectæ, quæ ſtatutis Eccleſiaſticis obviarent, veſtro libenter arbitrio in irritum revocaret.

Nos vero Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & Abbatibus terræ ſuæ nobis adjunctis, cum omni diligentia ſtuduimus facere, ne Rex nobis ſpem pacis omnino ſubtraheret, ſed ad id potius ſe permitteret inclinari, ut cum Archiepiſcopo tam de pace, quam de judicio loqueremur. Sic proprios clericos noſtros ad eum cum litteris dirigentes, certum locum & tutum indiximus, ubi in feſto ſancti Martini ſecum poſſemus commiſcere ſermonem. Ipſe tamen quaſdam excuſationes prætendens, diem feſti tranſtulit in Octavas, quod utique in cor Regis altius quam crederemus, aſcendit. Cum autem ſæpe dictus Archiepiſcopus, (licet nos ei offeremus ducatum) in exitu terræ Regis Angliæ — Indicitur congreſſus cum S. Thom.

glia verſus Franciam, nullatenus nobis vellet occurrere: nos ſibi deferre cupientes, in terram Regis Franciæ ad locum, quem ipſe mandavit, acceſſimus, ne per nos ſtaret, quod in ſuum debeat redundare profectum.

XXIV. Congreſſus Legatorum cum S. Thom.

Cumque jam nuntiatum eſſet colloquium: in primis ei cum multa ſedulitate cœpimus ſuadere, & attentius exhortari, quatenus erga dominum Regem, quippe qui multa in eum congeſſerat beneficia, eam humilitatis oſtenderet ſpeciem, quæ nobis quærendæ pacis opportunam materiam miniſtraret. Ad hæc autem ipſe cum ſuis in partem recedens, habito tandem conſilio, nobis propoſuit, quod ſe ſatis apud Regem humiliaret, ſalvo honore Dei, & Eccleſiæ libertate, & ſalva etiam honeſtate perſonæ ſuæ, & poſſeſſionibus Eccleſiarum, & amplius ſua & ſuorum ſalva juſtitia. Quibus taliter enumeratis, nos et diligentius ſuadentes, quod neceſſarium erat, ad ſpecialia deſcendere; cum ipſe nec certum aliquid, nec ſpeciale proferret; ſubſequenter ab eo quæſivimus, Utrum ſuper rationibus, quæ veſtris erant litteris annotata, noſtrum vellet ſubire judicium, ſicut Rex & Epiſcopi prius promiſerant ſe facturos. Ad quod ipſe nobis quærentibus in promptu reſpondit, ſe non a vobis inde recepiſſe mandatum. Sed ſi prius ipſe cum omnibus ſuis integre reſtitueretur, tunc ſecundum quod ab Apoſtolica Sede reciperet in mandatis, in hac parte procederet.

XXV. Reditus Legator. ad Reg. Angl.

Sic ergo a colloquio redeuntes, cum verba ipſius nec ad judicium provenirent, nec ad concordiam, nec aliqua ratione vellet cauſam intrare: ea quæ nobis innotuerant, Regi manifeſte curavimus, plura quidem (prout decuit) reticentes, & temperantes audita. Nobis itaque locutioni finem facientibus; Rex & magnates, qui ſecum aderant, cœperunt aſſerere, quod eſſet deinceps abſolutus, ex quo Archiepiſcopus recuſabat judicium. Cum ergo poſt multam Regis turbationem Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates regni Angliæ cum non paucis etiam clericis inſtanter præquirerent, utrum prænotatum Archiepiſcopum, ſeu ex aliquo ſpeciali mandato, ſeu ratione legationis ad judicium poſſimus diſtringere; & cum in hac parte facultatem nobis deeſſe cognoſcerent: timentes, ne prænominatus Archiepiſcopus, abjecto judiciario ordine, ſicut alia vice fecerat, aliquibus regni perſonis gravamen inferret; quoniam noſtra ſibi taliter cautela erat præſentia, & ad tutelam contra Archiepiſcopum minus ſufficiens: unanimi ſumpto conſilio ad veſtram pariter audientiam appellarunt, appellationi terminum præfigentes in hiemalis feſta ſancti Martini ſequentis anni: interim ſe & ſua ſub Apoſtolica protectione ponentes, & quaſi ibi regni perſonas, nec non & univerſum regnum ſub ejuſdem appellationis includentes edicto. Denique nos negotium iſtud in maximum Eccleſiæ detrimentum vergere cognoſcentes, ſupradicto Archiepiſcopo auctoritate veſtra & noſtra prohibendo mandavimus, ne de cætero (tum quia veſtris erat inhibitum litteris, tum quia ſolemniter fuerat appellatum) in præſcriptum regnum, vel perſonas, vel Eccleſias regni aliquid gravaminis attentaret. Apoſtolicæ itaque circumſpectionis erit, attentius providere, ne idem negotium in grave damnum Eccleſiæ vertatur, ſicut ii, qui attendunt profectus Eccleſiæ verentur & timent. Hucuſque relatio Legatorum Apoſtolicæ Sedis ad Alexandrum Papam. Sed reddenda hic eſt pariter relatio S. Thomæ de his ad Alexandrum Papam, quæ ſic ſe habet: (a)

(a) *Cod. Vat. l. 2. ep. 30.*

XXVI. Relatio S. Thom. ad Alex. Pap.

Miſeriarum cumulus & dolorum acerbitas noſtrorum & coexulantium nobis corda perculerat, & Chriſtianiſſimum Regem & optimates regni Francorum compaſſione Eccleſiæ, data (ut videbatur) in adventu Joannis de Oxeneford, in manus eorum, qui quærunt animam ejus, ut auferant eam: graviſſimo læſerat ſcandalo, ut exulceratus animus quereretur fidem & veritatem ſublatas eſſe de terra. Sed quod pietati veſtræ retribuat Pater miſericordiarum, ſanctiſſime judex, amantiſſime Pater, & Eccleſiæ Dei fideliſſime cuſtos, ſecundum multitudinem dolorum in cordibus noſtris, conſolationes veſtræ lætificaverunt animas noſtras. Jam enim ſpe ſalvi facti ſumus, & Chriſtianiſſimus Rex & regnum ejus Apoſtolatui veſtro, quem Deus optimum faciat, & in tempora longa protendat, innumeras agunt gratias, totam indignationem ſuam retorquent in illos, qui ſe de majeſtate veſtra juramentis ſuis triumphaſſe gloriabantur. Rex enim ipſe, poſtquam dignationis veſtræ excuſatorias recepit litteras, prudentiæ, juſtitiæ, ſanctitatis, & beatitudinis veſtræ gratiam prædicat & extollit; & malitiam & fraudes eorum, qui falſis rumoribus ſcandalizaverunt Eccleſiam Gallicanam, obloquentibus gaudenter exponit, & interdum invitis adverſæ partis (ſi forte adſunt) ingerit auribus. Amplius tamen lætatus eſt poſt veſtrorum colloquium Legatorum, quos reverenter admittens, ab eis (ſicut ipſe fatetur) didicit, ſe non veniſſe, ut libertati Eccleſiæ præjudicent, aut nobis: ſed componunt inter Regem Angliæ, & nos, & ſi fieri poteſt, inter ipſum & Eccleſiam faciant pacem. Et utinam, Deo auctore, proſperentur in via iſta: in qua nos promptiſſimos ad honorem Dei & libertatem Eccleſiæ habebunt adjutores!

XXVII. *Et vocati ab eis ad colloquium ad diem decimam in terrarum confiniis: cum tunc (ut ex conſcientia loquimur) non niſi tres equos in domo noſtra haberemus; obtinuimus nobis adjici ſeptem dies quibus coexules miſeros, qui miſerabiliter diſperſi ſunt, poſſemus convocare, utpote neceſſarios ad ſolatium itineris peragendi, & conſilium verbi tractandi. Quibus vix tam brevi termino & tanta rerum penuria convenire valentibus: in octava B. Martini dominis noſtris Legatis occurrimus inter Giſortium & terram ... Chriſtianiſſimo Rege, deſtinatis ad hoc miniſtris, (quod ei in miſericordia verbi retribuat Deus) nos & proſcriptos Chriſti coexules noſtros undique confluentes liberaliter & benigniſſime excipiente. Et ſicut nobis ab aliquibus intimatum eſt: perſecutores noſtri ſedulo procurant, ut itineribus & ſumptibus vexemur, & expenſarum onere & tædio Regi Francorum, qui nobis inter alios pauperes Chriſti eleemoſynam ſuam erogat, oneroſi reddamur & odioſi. Viderentur enim magnum moleſtiæ ſuæ recepiſſe compendium, ſi nos exturbare poſſent de habitaculo cælitus præparato: & præriperent ſolatium eleemoſynæ Principis, ſicut excuſſerunt ſubſidium Ordinis Ciſtercienſis. Venit cum dominis noſtris ſolus Archiepiſcopus Rothomagenſis, Epiſcopis, & Abbatibus provinciæ noſtræ, quos Rex evocaſſe voluerat, retentis Rothomagi.*

XXVIII. *Propoſuerunt ergo nobis ab initio duritiam Regis, malitiam temporis, neceſſitates & calamitates Eccleſiæ, quæ fere ubique terrarum, excepta Francia, impugnatur, & vix tolerabilibus colliditur procellis; adjicientes multa de magnitudine Principis & potentia, de amore & honore, quem Eccleſiæ Romanæ exhibuit, de familiaritate & gratia, & beneficiis, quæ in nos exercuit: exaggerantes etiam querelas & injurias, quibus ſe a nobis & noſtris læſum eſſe conqueritur; dicens quod ei procuravimus guerram Regis Franciæ, & Comitis Flandrenſis. Suaſerunt, ut multa humilitate & plena devotionis & moderationis exhibitione ſtuderemus placare indignationem ejus, ſi forte aliqua ratione poſſet tanta feritas manſueſcere, & immoderata aſperitas mitigari. Quæſierunt & conſilium a nobis, qui eum conſuevimus noſſe plenius, qualiter poſſent illius duritiam emollire. Nam & ad illos ſe exhibuit duriorem, ex quo didicit, quod non licebat eis juxta promiſſiones Joannis de Oxeneford in nos pro voluntate ejus, contra Deum & jura omnia condemnationis ferre ſententiam. Quid autem Epiſcopis ſuis audientibus dixerit, verbo nuntii, Deo propitiante, quam ſcripto commodius intimabitur auribus veſtris. Nos vero gratias * agentes dignationi veſtræ, quæ adeo de pace Eccleſiæ & noſtra, quæ eſt Eccleſia Dei & veſtra, ſollicitatur.*

* agimus

*Suſpiciones, quibus nos Rex notare molitur, rationibus veris & probabilibus evacuavimus. Et ipſe Rex Franciæ die ſequenti (quatenus ad ipſum ſpectat) in præſentia Cardinalium ſub religione juramenti purgavit innocentiam noſtram. Qui, ſicut inſpector cordium & judex novit, ab hac culpa immunis eſt. Neque enim adeo hebetes ſumus & tardiores ad credendum Legi, Prophetiis, & Evangelio, ut in articulo tantæ neceſſitatis, relictis ſpiritualibus telis & munimentis Apoſtolicæ diſciplinæ, carnalia credamus arma, præſertim ſacerdotibus corripienda. Novimus enim, non eſſe in Principibus confidendum, & quod maledictus eſt, (a) qui ponit carnem brachium ſuum. Et ne tale quid de nobis probabiliter fingi poſſet, a colloquio Regis nos ipſos diu ſuſpendimus, donec eundem ab ipſo evocati accederemus, ut ei præſentaremus excuſationis noſtræ litteras, & domino Ottoni Legato, qui ob hanc cauſam nobis Papam clericum ſuum miſerat, ut impetraremus tranſitum & conductum. Habebat enim Rex Angliæ, & impetraverat: tum quia meminerat (ut dicit) ſe alia vice læſum ab eis, quando vos nuper in patrem & dominum receperat; tum quia glorificationem Joannis de Oxeneford, & ſimilium moleſtiſſime audiebat. Excuſatione autem noſtra gratanter admiſſa, & tranſitu impetrato, reverſi ſumus ad * habitiunculam paupertatis noſtræ, in patientia præſtolantes ſalutare domini.*

(a) Jer. 17.

* habitatiunculam

XXIX. *Et quia humilitatem, & moderationis exhibitionem, quibus tantus Princeps placaretur a nobis, domini noſtri Legati exigebant: reſpondimus nos libentiſſime & devotiſſime, & tanquam domino & Regi noſtro omnem humilitatem & obſequium, & devotionem ad illorum conſilium exhibituros, ſalvo honore Dei, & Apoſtolicæ Sedis, & libertate Eccleſiæ, & honeſtate perſonæ noſtræ, & poſſeſſionibus Eccleſiarum. Et ſi eis videretur aliquid adjiciendum eis, aut demendum, aut immutandum: rogavimus, ut dicerent nobis, quia in noſtra voluntate erat, illis obtemperare, quatenus conditionis & profeſſionis noſtræ neceſſitas pateretur. Dicentes autem ſe ſuper hoc non habere conſilium, nec veniſſe tunc, ut nobis, ſed ut nos conſulerent: tentando quæſierunt (ut verbis domini Vuillelmi utamur) quia non ſumus meliores, quam patres noſtri: an vellemus in præſentia eorum Regi promittere, nos obſervaturos omnes conſuetudines, quibus uſi fuerant anteceſſores ejus temporibus deceſſorum noſtrorum, & ita ſopitis hinc inde querelis omnibus (ſi tamen hoc impetrare poſſent, quod facile*

non

non credebant) recipere ſedem noſtram, & redire in gratiam ejus. Nos vero reſpondimus, neminem decreſſorum noſtrorum ad hanc profeſſionem ab aliquo Regum fuiſſe arctatum, neque nos, Deo auctore, unquam profitebimur obſervantiam illarum conſuetudinum, quæ Eccleſiæ Dei perimunt libertatem, Sedis Apoſtolicæ convellunt privilegium, & legi Dei patenter adverſantur, a quibus nos Senonis in eorum & multorum præſentia per veſtram miſericordiam abſolviſtis: adjecto (quod a memoria noſtra, Deo miſerante, non excidet verbum, Apoſtolico ore dignum) quia ante deberemus cervices ſpeculatore feriendas exponere, quam talibus pravitatibus conſentire, & turpi commercio rerum temporalium, aut aviditate vivendi, curam relinquere paſtoralem. Lectæ ſunt in præſentia eorum reprobæ illæ conſuetudines, quarum aliquas condemnaveramus, immo & ante nos ab initio cum obſervatoribus ſuis, Catholica Eccleſia in multis Conciliis anathemate condemnavit. Quæſivimus ergo, an non modo eas obſervare, ſed etiam diſſimulare liceat ſacerdoti ſine periculo ordinis, & ſalutis?

XXX. *Adhæc adjecimus, nos Regi feciſſe fidelitatem, ſalvo ordine noſtro, & eam ſibi libenter ſervabimus, ita quod fidem Deo debitam irritam non faciemus. Intulit ergo unus, quem ab initio, ut ſcitis, habuimus, & debuimus habere ſuſpectum, quod melius eſſet nobis omnino cedere, quam Eccleſiam ſic vexari. Et circa hoc ſuaſorii ſermones multiplicati ſunt, quos viva vox commodius referet. Retulimus itaque inferenti, quod ob hanc cauſam non cedemus, quia & exemplo perniccioſum eſſet, & proficeret in ruinam Eccleſiaſticæ libertatis, & fortaſſe in Fidei Chriſtianæ diſpendium. Quis enim auderet mutire de cætero? quis paſtoribus ſimili modo cedentibus, aſcendet ex adverſo, ut ſe murum opponat pro domo Iſrael? Addidimus, nec vos, nec aliquos Apoſtolicos viros Eccleſiam Dei talibus exemplis informaſſe. Nonne paſtoribus fugientibus ſicut hiſtoriarum fide celebre eſt, tota Ægyptus ad idololatriam rediit, ubi ab initio maxime religio vigebat? Hinc alio progreſſi quæſierunt, an illorum vellemus ſtare judicio ſuper iis, quæ vertuntur inter nos & Regem? Et quidem ſi refugeremus judicium, cauſam Regis juſtificare videremur, & noſtra fortaſſe apud pleroſque læderetur opinio: cum tamen illum, qui adverſarius extitit, non debeamus, ſi placet, habere judicem, nec alicubi ad hoc tuti eſſe poſſimus, niſi in præſentia veſtra. Noſtra ſiquidem & noſtrorum proſcriptione, & aliorum vexatione, & damnis ſic Rex ille terruit & territat univerſos, ut nullus, eo ſciente, audeat noſtri meminiſſe in bonum. Habita horum omnium contemplatione, ſic temperavimus reſponſionem, ut nec diceremus nos detrectare judicium, nec tam diſcriminoſo nos immergeremus litigio. Diximus enim nos & noſtros ſede, adminiſtratione, & bonis omnibus ſpoliatos, cum ad omnia fuerimus reſtituti, libenter, ubi & quando debebimus veſtrum, aut cujus, aut quorum de mandato veſtro oportuerit judicium ſubituros; juſtitiam enim nec poſſumus nec volumus declinare. Interim nulla nos ad litigandum ratione compelli, nec paupertatem noſtram ad hoc ſufficere, nec liberalitatem sereniſſimi Regis ſine moleſtia ad hoc poſſe protendi, ut nos & coexulantes pauperes Chriſti nummis ſuis, quibus ad præſens indiget, exhibeat diu in domibus alienis. Nam ubi victualibus abundat, expenſæ noſtræ facilius tolerantur.*

Proceſſerunt ad tertiam quæſtionem, ſciſcitantes, an Epiſcoporum, qui appellaverant contra nos, litem ſub eis judicibus vellemus excipere? ſed reſpondimus, nos veſtrum ſuper hoc non recepiſſe mandatum, nec inopiam noſtram ad tantos ſumptus & lites eſſe idoneam. Hoc autem agebatur ab adverſariis noſtris (ſicut didicimus ab iis quos res latere non poterat) ut ſub quacumque occaſione noſtram poſſent in præſentia Legatorum notare perſonam, & ſic quamcumque læſionem ingerere. Conjiciunt enim, quod nullus provincialium nobis auderet aſſiſtere contra Regem, & ſic viderentur noſtram procuraſſe ruinam. Rex autem ſolos illos evocavit, qui nobis ab initio hujus turbinis adverſantes, inventores tantæ malitiæ eſſe noſcuntur, videlicet Eboracenſem Archiepiſcopum, & Epiſcopos Londonienſem, & Ceſtrenſem, accito cum eis & Wigornienſi, ut velamento ejus aliorum malitia palliatur. Cæterum ſicut veſtra poteſt meminiſſe diſcretio, iſti qui nunc Regis voluntati acclamant, & præ cæteris, ſicut publice notum eſt; ſitiunt ſanguinem noſtrum; litteris ſuis impetrationem pallii noſtri, & electionis formam, & perſonam noſtram multis laudum præconiis extulerunt. Nunc autem veritati contradicentes, & ſibi, ſeipſos mentiendi & adulandi audacia contemptibiles reddiderunt, dum ad nutum Principis, velut ſervi Comici, modo ajunt, modo negant. Hi ſunt, Pater, qui dant cornua peccatori; & ſi non ſatis inſanit, inſtigant illum, ſubjicientes pulvinar cubito, & caput vitiis languidum in cervicalis mollitie faciant obdormire. XXXI.

Cum itaque etiam illi, qui debebant eſſe columnæ Eccleſiæ, conſilio, auxilio, auctoritate, obſequiis & ſumptibus contra eum & nos animent & arment divinæ legis & parvitatis noſtræ perſecutores: XXXII.

 non

non eſt nobis tutum aut poſſibile ſubire judicium, niſi in præſentia ſanctitatis veſtræ, & ſub veſtro ipſius examine. Licet enim de ſinceritate alterius Legatorum ſperare debeat Eccleſia, & nos de eo confidamus, præſertim in his quæ Dei ſunt: tamen non eſt homo præter vos, cui hanc cauſam Domini committere audeamus. Alterum vero Legatum talem faciat Deus, qualem saluti ſuæ eſſe expedit, & qualem eſſe decet Romanæ Eccleſiæ presbyterum Cardinalem. Veremur autem ne contingat, quod (ſi reminiſci placet) præmonuimus eventurum, ſi forte prudentiam, eloquentiam, & auctoritatem domini VVilhelmi cum poteſtate & voluntate duræ regis Angliæ accideret convenire: veremur, inquam, ne tales nobis, formato conſilio, porrigantur petitiones, quarum vobis moleſtus ſit auditus, effectus impoſſibilis, aut diſplicens Deo, & mundo odioſus.

XXXIII. *Et quia vobis omnium Eccleſiarum ſollicitudo incumbit: circumferte, ſi placet, oculos in Occidentem. Attendite, & videte, qualiter ibi tractetur Eccleſia, indicet vobis dominus Otto, quem ſpiritu Dei agi credimus, quid viderit & cognoverit de Eccleſia & provincia Turonenſium, quid de Anglicana audierit, quid expertus ſit in Northmannia; & credimus vos dicturos cum lacrymis: Quia non eſt dolor ſicut dolor iſte. Ut enim de Cantuarienſi & Turonenſi Eccleſiis taceamus, quas * terrisat, ut audiſtis, & utinam plenius ſciretis: ſeptem Epiſcopatus vacantes in provincia noſtra & Rothomagenſi jam multo tempore tenet in manu ſua, nec aliquos ibi patitur ordinari paſtores. Clerus regni datus eſt ſatellitibus ſuis in conculcationem, & prædam. Si iſta, Pater optime, diſſimulamus, quid in die Judicii reſpondebimus Chriſto? Quis Antichriſto reſiſtet venienti, ſi tantam potentiam vitiorum & criminum jam accomodamus præambulis ejus? Talibus enim diſſimulationibus inſoleſcunt poteſtates, Reges gentium tranſeunt in tyrannos, ut Eccleſiæ nullum jus, nullum privilegium, niſi de eorum arbitrio cenſeant relinquendum. Sed beatus qui tenet & alliditur parvulos eorum ad petram. Nam ſi Judas ex mandato Legis non exterminat Chananæum: ei in hoſtem & ſtimulum perpetuo coaleſcit. Confortare, Pater, & eſto robuſtus, plures nobiſcum ſunt, quam cum illis. Contrivit Dominus malleum impiorum Fridericum, percuſſurus & alios in brevi, niſi reſipiſcant, & cum Eccleſia Dei pacem habeant.*

* retinet

XXXIV. *Et ut tandem verbis faciamus finem veſtri oris duntaxat expectamus judicium, aut illius, qui ſpiritum Principum auferre conſuevit, & liberare pauperem a potente. Nuntiorum vox plura ſupplebit, quæ ſcripto non credidimus committenda. Hoc certum habeat veſtra ſerenitas, quia ſi voluiſſemus a principio pravis conſuetudinibus acquieſcere: non eſſet alicujus Cardinalis, immo vero hominis alicujus neceſſarius interventus. Fruſtraque nobis, auctore Domino, Siculorum, aut Hungarorum proponuntur exempla, quæ nos in die Judicii minime excuſarent, ſi tyrannorum barbariem præferremus Apoſtolicis inſtitutis, & ſæcularium inſolentiam poteſtatum crederemus potius formam eſſe vivendi, quam teſtamentum æternum confirmatum ſanguine & morte Filii Dei.*

Ut igitur prædicta omnia ſine lacrymabili concludam, attendat ſanctitas veſtra, ſi iſte debet eſſe fructus laboris & operis, ac exilii noſtri, ut judicemur nudi, miſeri, privati omnibus bonis, ac ſubeamus cauſarum anguſtias, eo quod auſi ſumus nos opponere ferociſſimo oppreſſori in Eccl. in defenſionem libertatis ipſius, qui expectabamus in dies de deſolatione noſtra ſolatium, de exacta miſeria gaudium, de injuria Chriſti dignam a Deo & a vobis in oppreſſores Eccleſiæ ultionem. Nonne ſufficere poterat, iis qui quærunt animas noſtras, quod quoſdam morte affecerunt ex noſtris? Paupertas quoque & calamitas noſtra, in qua vix agimus vitam, alienis eleemoſynis viventes, niſi auctoritate legationis iſtius, quæ numquam fuiſſet, fruſtra trahamur & protrahamur, per annos & annos a dolore in dolorem, a miſeria in confuſionem, jus etiam noſtrum, & juſtitia convertatur in ruinam noſtram & miſerorum noſtrorum? Deus bone, quis erit hujus doloris finis? Exurge Deus judica cauſam tuam; vindica ſanguinem ſervorum tuorum, qui nequiter extincti ſunt, & aliorum, qui intolerabiliter afflicti deficiunt, cum ſit nemo qui de manu inimicorum noſtrorum præter dominum Papam, & perpaucos ſecum velint nos eripere. Vivat & valeat ſanctitas veſtra in tempora longa, ut vivamus & convaleſcamus nos & miſeri noſtri. Hactenus ad Alexandrum Papam relatio S. Thomæ. Inter hæc autem Lgati Cardinales ſignificaverunt S. Thomæ, quod Rex Anglorum obtinuiſſet a Papa, quod & ſumma inſtantia (ut vidimus) divulgarat, nimirum quod omnis interdicta eſſet auctoritas ipſi Thomæ de rebus Eccleſiæ Anglicanæ. Extat Inhibitio hujuſmodi per eos ad eumdem S. Thomam miſſa, his verbis conſcripta: XXXV.

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 29. Legatorum præceptum nomine Papæ ad S. Thom.

Venerabili & dilectiſſimo (a) fratri Cantuarienſi Archiep. Vvillelmus & Oddo *Cardinales ſalutem.*

Innotuit Regi, quid ſuper concordia, quid etiam ſuper cauſa, ſi contra vos agere vellet, reſpondiſtis. Et cum prius ſatis (ſicut ajebat) ex præcedentibus actibus ve-

veſtris, & ſupra quam ſatis, fuiſſet commotus: ampliori & vehementiori fuit nunc indignatione permotus; veſtri cordis altitudinem, & domini Papæ incuriam, erga ipſum indubitanter accuſans. Epiſcopi vero & Abbates regni Anglorum audientes, quia vos nihil cum eis agere, neque noſtro judicio vos ſupponere velletis: in noſtra præſentia litteras domini Papæ, quibus vobis mandaſſe ſe dicit, ne vos regnum Anglorum interdicto ſupponatis, coram perlegerunt. Requiſierunt etiam a nobis, ſi ab utroque noſtrum vel altero accepta legatione in Anglia poſſent a veſtris gravaminibus defendi. Cum autem reſpondiſſemus, nos de negotiis regni Anglorum nullatenus habere poteſtatem: ibidem in continenti tam pro ſe ipſis, quam pro toto regno ad dominum Papam appellaverunt, & in protectione domini Papæ, & noſtra ſe ipſos, & regnum ponentes, diem quoque ad feſtum ſancti Martini conſtituentes. Unde mandamus dilectioni veſtræ, & ex parte domini Papæ & noſtra præcipimus, quatenus deferentes appellationi prædictæ, inhibitionem etiam, quam dominus Papa ſe vobis feciſſe teſtatur, attendentes, nullum interdictum, nullam excommunicationem in regnum Anglorum intendatis, quouſque præſentia Apoſtolica adeatur, & quid domino Papæ & Romanæ Eccleſiæ ſuper his placeat, cognoſcatur. Ipſi quoque Epiſcopi & Abbates Nuntios proprios ad vos tranſmittunt, qui appellationem in noſtra præſentia factam & diem vobis denuntient. Hucuſque mandatum Legatorum. Cumque iſta de inhibitione auctoritatis S. Thomæ non ad ipſum tantum per litteras ſcripta eſſent, ſed circumquaque (ut audiſti ſuperius) divulgata, magno ſcandalo bonorum omnium, faventium Eccleſiaſticæ libertati: idem S. Thomas magnopere excruciatus, litteras de his ſcripſit querulas valde ad ipſum Romanum Pontificem Alexandrum, necnon alias ad omnes S. R. Eccleſiæ Cardinales, magna amaritudine refertas, quas omnes reddere in promptu eſt. Extant enim in fine ejuſdem ſæpe citati codicis epiſtolarum, cum errore librarii ſcribi omiſſæ ſunt libro ſecundo poſt epiſtolam quadrageſimamquintam, prout qui emendavit errorem, admonuit. Epiſtola ipſa S. Thomæ ad Alexandrum ſic ſe habet:

XXXVI. *Amantiſſimo domino & Patri ſanctiſſimo Alexandro Dei gratia ſummo Pontifici Thomas Cantuarienſis Eccleſiæ miniſter humilis, miſer ac miſerabilis exul cum ſuis exulibus ſalutem & omne bonum.*

*Mittimus ſanctitati veſtræ latores præſentium fideles noſtros, duos videlicet de miſeris & coexulibus noſtris, quos tamen ad præſens poſſumus, & ſicut * poſſumus, ut per eos audiatis & intelligatis certiori & miſerabili ratione, quæ circa nos noviter acta ſunt his diebus: miſeriarum etiam noſtrarum & noſtrorum anguſtias, quæ quidem immanes ſunt, & ſuſcipiamus a ſanctitate veſtra, ſi placet, celeriter debitam & diu dilatam oppreſſionis Eccleſiæ & noſtræ liberationem. Dolorum etiam noſtrorum per manum miſericordiæ veſtræ levamen accipiamus, ne immaniter & multipliciter depreſſi deficiamus in tribulatione, qua non fuit a diebus * dolorum diſtrictior. Protracti enim ſumus, jam diu eſt, ſicut novit excellentia veſtra, trahimur etiam, & protrahimur non minus crudeliter quam inique per tempus, & tempora in miſeria & dolore, ut vel ſic infra longi temporis metas afflictione deficiat anima noſtra, extinguamur attriti, deficiamus penitus excocti miſeriarum anguſtiis, expiret interim auctoritas veſtra, quod abſit, quæ per Dei miſericordiam contra iniquorum deſiderium, contra malignantium fraudem revelatura eſt miſeriam noſtram & aliorum, antequam finiatur. Inclina igitur domine aurem tuam, & audi; aperi oculos tuos, & vide, ſi fuit iniquitas ſicut iſta; attende diligentius ſi eſt dolor, ſicut dolor noſter & noſtrorum qui dati ſumus in direptionem, niſi ſubito ſubveniat nobis per manum veſtram Dei miſericordia. Facti ſumus in ſubſannationem & deriſum his qui in circuitu noſtro ſunt, auctoritate Legatorum veſtrorum, qui utinam non magis enormiter, quam præſumptuoſe egiſſent circa nos & Eccleſiæ negotia! Si enim hæc facta ſunt nobis ab ipſis in viridi, quid fiet in arida, ſi duratura eſt iſta legatio, quæ numquam fuiſſet? Suſpenderunt ipſi nos, quantum in eis eſt, ab omni auctoritate quam habebamus in Eccleſiis Angliæ & perſonis quod numquam gratia Dei & veſtri ad alicujus Principis, vel alterius inſtantiam factum eſt a vobis, nec fiet per Dei miſericordiam, ſicut ex certa promiſſione indulſit nobis veſtra ſublimitas. Ut quid, domine, tribuiſti legationem homini, de cujus introitu attendiſſe debuerat dominus meus (ut ſalva pace ejus loquar) quis deberet eſſe futurus legationis hujus fructus; penſaſſe etiam ejuſdem exitum, cujus anima tota effuſa fuit ab initio & eſt in ruinam Eccleſiaſticæ dignitatis, & veſtram, ut vel ſic fiat Principi gratus?*

Domino, domine, ad te ſunt oculi noſtri, ne pereamus. Adjuva nos domine, & fac nobiſcum ſecundum promiſſiones tuas, quæ utinam non in vanum lætificaverint animas noſtras. Suſtinuimus enim ad veſtræ celſitudinis mandatum; ſuſtinuimus, inquam, pacem, & non venit. Expectavimus per manuum opera Legatorum veſtrorum bonum, & ecce nobis major afflictio, turbatio ferventior. Miſerere ergo XXXVII.

* poſuimus

* antiquorum

go noſtri domine, miſerere noſtri; cum ſit nemo poſt Deum, qui pugnet pro nobis, niſi tu ſolus cum fidelibus tuis. Miſerere, inquam, noſtri, ut miſereatur veſtri Deus in diſtricto examine, cum reddituri fueritis rationem villicationis veſtræ. Non eſt enim ad quem habeamus refugium poſt Deum, niſi ad te. Cum etiam ipſi opinantur, ſe nobis favore hominum, qui intuitu pietatis & juſtitiæ ob reverentiam etiam ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ, nobiſcum ſtare debuerant, & pugnare pro nobis. Exhauſtis ſiquidem ſumptibus, & vexationibus innumeris urgentibus, non eſt nobis certe de cætero quomodo proſequamur vexationum iſtarum vel minimam partem. Succurrat itaque nobis & Eccleſiæ noſtræ, ſi placet, celeriter tua ſublimitas, & imponat finem huic moleſtiæ, ne protrahatur ulterius, quoniam jam tempus eſt. Vix enim eſt, ut etiam prænimiis anguſtiis ſpirare valeamus. Accelera ergo, ut ſentiamus gratiæ tuæ beneficium, antequam moriamur. Valeat & vivat in tempora longa dilecta nobis & ſuper omnia poſt Dei amorem neceſſaria tua ſancta benignitas, ut tua munificentia incipiamus, & nos reviviſcere, qui jam incepimus mori.

XXXVIII. *Præterea noſcat diſcretio veſtra, quod tribus diebus, antequam ſupervenirent nobis mala iſta, exierant Nuntii a nobis cum litteris noſtris quibus nuntiabamus ſanctitati veſtræ, qualiter a Legatis veſtris diſceſſeramus. Scribebat enim vobis Rex Francorum Chriſtianiſſimus & Regina, & quidam de Principibus & Epiſcopis regni ſui, quidamque minores amici veſtri, lætantes & glorificantes Deum, gratiaſque Deo & vobis agentes, eo quod manifeſtum erat ex adventu Legatorum veſtrorum, ſicut id ipſi domino Regi ore ad os inſinuaverant, falſo eſſe ac mendaciſſimo, quæ Joannes ille juratus de Oxeneford, & alii Nuntii Regis prædicaverant de gravamine & dejectione noſtra, futuro per Legatos, unde ſcandalum ineffabile ortum erat in toto regno Francorum, & apud omnes, ad quos rumor ille pervenerat, præterquam adverſarios Eccleſiæ & noſtros. Sed verſa eſt cithara iſta in luctum, & lætitia iſta in mœrorem, factuſque eſt error iſte pejor priore. Petimus itaque, ut placeat ſanctitati veſtræ, ſupervenienti morbo celerem adhibere medicinam, quatenus fiat omnibus in manifeſto (ſicut res veritas ſe habet) citra conſcientiam veſtram & mandatum iſto fuiſſe præſumpto. Valeat iterum ſanctitas veſtra & in æternum.* Hactenus epiſtola ſancti Thomæ ad Alexandrum Pontificem. At non his contentus, querelas ſuas inferri voluit in Cardinalium ſacrum Collegium, quos mirum in modum (ut decet Sanctos) ſumma animi libertate, haud veritus eminentiam ampliſſimæ dignitatis redarguit. Nos autem conſiderantes quanto ſit utilius ab amantibus verberari, quam ab odio habentibus oſculis appeti: ipſam hic integram deſcribemus epiſtolam, quæ ſic ſe habet: (a)

Venerabilibus dominis ſuis & Patribus univerſis, Epiſcopis, presbyteris, diaconibus S. R. E. Dei gratia Cardinalibus Thomas eadem gratia Cantuarienſis eccleſiæ miniſter humilis, miſer ac miſerabilis exul ſalutem ac debitum per omnia famulatum.

XXXIX. Epiſt. S. Thom. ad Cardin. S. R. E.

Miſero verbo facere gratia haud eſt facile; miſerabili ſervare modum in dicendo, ſane difficile. Detur ergo, petimus, indulgentia miſero, miſerabili venia. Credimur vos, Patres ſanctiſſimi, divina inſpirantia ad hoc in ſummo faſtigio conſtitutos, ut removeatis injuſtitias, præſumptiones abſcidatis, laborantibus in ſacerdotio benigne ſubveniatis, opprobriiſque & calamitatibus eorum nullatenus locum exhibeatis; ſed oppreſſis gravatiſque feratis auxilium, calumniatores reprimatis, durius opprimentes graviſſime puniatis. Non enim perturbare perverſos, aut reſiſtere perſequentibus Eccleſiam: nihil aliud eſt, quam fovere. Conſentire namque videtur occulte, qui manifeſto facinori non obviat. Intelligimus inde, non aliter vobis licere, quam ut omnes conatus veſtros huic cauſæ noſtræ, quæ inter Regem noſtrum & nos, immo inter vos & ipſum præcipue verſatur, in qua univerſalis ſalus infeſtatur Eccleſiæ, officioſiſſime de cætero impendatis. Iniratis cum ipſo certamen, erat vobis jam in limine victoria, ſi non religionis veſtræ circumveniſſet auctoritatem, ſicut creditur a peritis, prædicatur a tranſeuntibus, affirmatur ab iis, qui Regis intima noverunt arctius, captioſa calliditas, falſa ſpes pacis, quæ potius extorquetur a tyrannis præparatione certaminis, quam legationis tractatione; præparatione enim belli pax obtinetur. Digna certe pœna, huic miſerationis veſtræ viſcera claudi, qui libertatem Eccleſiæ quærit extinguere. Decet ergo vos eſſe vacuos ab omni offenſa, ab alieno græſſu penitus liberos: ſi recte tractatis aliena negotia, ſi loquimini veritatem in populo, ſi diligitis juſtitiam, qui facitis judicium in gente. Dominus enim dicit: (b) Diligite juſtitiam, qui judicatis terram. Ipſa utique ubique diligenda, ubique eſt obſervanda. Sola enim ipſa operatur pacem & conſervat. Unde Iſaias: (c) Erit opus juſtitiæ pax. Et David in Pſalmo: (d) Juſtitia & pax oſculatæ ſunt. Amant enim ſe hæc duo invicem, ut qui facit juſtitiam, pacem inveniat, nec aliter. Sic ergo agite, ſic obſervate juſtitiam, quibus judicandi po-

(a) Cod. Vat. in Append. ep. 1.

(b) Sap. 1.

(c) Iſ. 32.

(d) Pſal. 84.

teſtas credita eſt, ut cum venerit juſtus Judex, reddens unicuique juxta merita ſua, pro bene obſervata juſtitia dignos vos mercede remuneret.

XL. *Quid plura? Hæc in ſumma reduco vobis ad memoriam: quoniam Arrius parva ſcintilla fuit in Alexandria, ſed quia diſſimulante juſtitia, non eſt ſtatim oppreſſus, ejus totum Orbem fere flamma populata eſt. Et ut veniamus ad rem: dicite, Patres ſanctiſſimi: Quæ conſcientia diſſimulatis injuriam Chriſto illatam in me; immo certe in vobis, qui Chriſti vicem gerere debetis in terra? Nonne cauſa mea ſimul veſtra eſt? immo penitus veſtra? An ſimulatis vos ignorare, quod Rex Anglorum occupavit, & ſingulis diebus occupat poſſeſſiones Eccleſiaſticas, libertatem Eccleſiæ ſubvertit? Extendit manus ſuas in chriſtos Domini, paſſim & ſine delectu in clericos, alios incarcerando, alios truncando, aliis eruendo oculos, cogendo alios ad duellum, alios ad examinationem ignis vel aquæ, Epiſcopos etiam non ſervare Metropolitano ſuo obedientiam, minores clericos Prælatis ſuis non obedire, non habere ſe excommunicatos; cum rite fuerint excommunicati immo (quod deterius eſt) commodum tollat Eccleſiæ libertatem ad inſtar grandis illius ſchiſmatici, oppreſſoris veſtri,* nempe Friderici, *qui quærit funditus eviſcerare Eccleſiam? Si hæc fiunt impune a Rege noſtro, quid fiet ab ejus hæredibus? Quid ſuſtinebitur a ſucceſſoribus veſtris? Attendite quoniam creſcunt quotidie mala, creſcunt occaſiones & ingenia malorum.*

XLI. *Deus bone, facies ne iſta impune? Non hac via Chriſtus inceſſit, non Apoſtoli, quorum imitatores eſſe debetis, & nos vobiſcum. Quare receditis a viis Domini in quo eſt vobis fiducia? Verendum eſt, ne quod abſit, contritio & infelicitas ſit in viis veſtris: ne viam ſalutis non agnoveritis: quod non ſit timor Domini in veſtris oculis. Quis eripiet vos de manu tribulantis? Quis liberabit vos de belluæ faucibus, quæ jam in januis eſt, ut vos abſorbeat omnes, ſi non Deus ipſe? Certe non argentum, non aurum, non humana gratia, non favor Principum. Nolite ergo, nolite confidere in Principibus, in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus. Maledictus enim qui confidit in homine qui ponit carnem brachium ſuum. Facite, domini mei, facite aliis, quod vobis deſideratis a Chriſto fieri, ut evadatis periculum, quod eſt e vicino. Eadem enim menſura remetietur vobis, qua ipſi menſi fueritis. An neſcitis, quoniam argentum veſtrum projicietur foras, aurum veſtrum erit in ſterquilinium? argentum & aurum non poterit vos liberare in die furoris Domini. Nolite ergo, nolite theſaurizare vobis iram in die iræ, ſed theſaurizate vobis in cœlo, reſiſtendo oppreſſoribus, ſubveniendo oppreſſis. Alioquin judicet inter vos & me, & coenules meos, orphanos, viduas, infantes in cunabulis, cæteroſque omnes clericos, & laicos Deus ipſe apud quem non eſt perſonarum acceptio. Requirat ipſe ſanguinem mortuorum meorum de manibus veſtris, vindicet ſimulationem iſtam, qui ſedet in excelſo, juſtus Judex conſiderans diſſimulationes veſtras & injuſtitias, redditurus unicuique veſtrum prout geſſerit mecum ſive bonum ſive malum. Expoſuiſtis quippe nos equidem immeritos ſignum ad ſagittam, ut nec jacula jaculantis undique in nos, preſſi valeamus elidere, nec evadere poſſimus, niſi in potenti manu Dei jacentium ſagittas. Feciſtis opprobrium omni tranſeunti, ſubſannationem vicinis noſtris, deriſum his qui in circuitu noſtro ſunt. Utinam non vobis ipſis.*

*Deus bone, quis erit de cætero vigor in membris, ſi capitis ipſius robur emarcuerit? Jam certe clamitatur in plateis, prædicatur per civitates & vicos, quia non ſit juſtitia Romæ de potentibus. Ut quid ſepiſtis vias noſtras ſpinis? cur objecitis nobis offenſionis lapidem? Ut quid tollitis nobis omnem noſtram auctoritatem, ne vindicemus injuriam Chriſti, ne redimamus damna dierum noſtrorum, quibus nemo ſuccurrit, ne compenſemus Eccleſiæ jacturam, prout nunc poſſumus, Eccleſiaſtica ſaltem cenſura; ne ſilentio convaleſcat inconcuſſa impunitas, ſed prodeat in lucem tantæ concuſſionis auctoritas, tam affectatæ præſumptionis ultio merita, ut appareat tempore poſtero, tam enormia, tam deteſtabilia nullatenus impune, ſed merito attentata fuiſſe? Certum tenete, expectatio iſta plurimum habet periculi, ſalutis nihil. * Alias curandus eſt is morbus, ſi non per diſſimulationem veſtram vultis interfici Reges univerſa terra. Dulcis enim eſt omni tyranno amara ſervitus Eccleſiæ, nec tolli facilis, ſi non ſit ociſſime ipſa ſua dulcedo amara ſeveritate juſtitiæ. Eo jam perventum eſt, ut ſequatur Rex noſter etiam Siculos, immo certe præcedat. Curritur undique a clericis Angliæ ad ſuam Curiam: fiunt curiales Capellani, ſub obtentu iſto aſtringuntur juſjurandi neceſſitate, ut vel ſic in terra ſua liberius obtineat de cætero, quod hoc tempore de voluntate ſua pro jure conſtituit. Itur curſim in diſpendium Eccleſiæ non reparabile, cum ſit nemo qui currenti non cedat, qui redarguat delinquentem efficaciter, qui puniat ejus viriliter * acceſſum. Quid erit nobis & vobis ulterius in terra illa, ſi celerius non occurratur huic tanto periculo? Si non retundatur acrius hujus tam enormis novitatis periculoſa præſumptio? vos ipſi videritis.* XLII.

* Aliter.

* f. exceſſum.

Di-

XLIII. *Diſpoſueram certe animam meam in hac parte liberare, viriliter ſubvenire periculo, ſi non hujus facti me, ſicut credimus, immerito æſtimaſſetis indignum. Indulgeat Deus hoc fatentibus. Erat mihi quippe cum ipſo facilior acceſſus, ſi (quod abſit) ſine vobis Eccleſiæ diſcrimina diſſimulare curaſſem. Verum quidquid meum egeritis, quidquid agatis: per miſericordiam Dei nihil fiet a me ſine vobis, nihil in præjudicium Eccleſiæ, ſi vita comes mihi ſuccurrit. Hanc viam elegi, hanc, Chriſto duce, non mutabo ſententiam. Hæc eſt enim mihi via ſalubris. Hæc vobis ſcribo non ad indignationem aliquam (novit Deus qui ſcrutator eſt cordium) ſed ad cautelam, ne veniat ſuper vos dies Domini ſicut fur, dies ultionis qui nemini parcit. Credite ergo mihi fideli veſtro per omnia, dilectiſſimi domini: Reſumite vires, accingimini gladio verbi Dei potentiſſimi, exerite gladium beati Petri, injuriam Chriſti vindicate & ſuorum, nulli parcat oculus veſter: Facite judicium & juſtitiam ſine dilatione omni patienti injuriam. Hæc eſt via regia, hæc eſt via quæ ducit ad Vitam. Hac vobis incedendum eſt, ut ſequamini veſtigia Chriſti, veſtigia Apoſtolorum, quorum eſtis Vicarii. NON SIMULATIONE, NON INGENIO REGENDA EST ECCLESIA, SED JUSTITIA ET VERITATE. QUÆ SE OBSERVANTEM LIBERAT AB OMNI PERICULO. Hoc facite, & habebitis pro certo Deum adjutorem, nec timeatis de cætero, quid faciat mihi homo. Bene valete, ut bene ſit vobis & toti Eccleſiæ.* Hactenus ipſe, qui uſu loquendi, quod ait, non ingenio regendam eſſe Eccleſiam Dei, idem voluit ſignificare, ac ſi dixiſſet: Non prudentia carnis, quæ eſt inimica Deo (ut (a) dixit Apoſtolus) illam eſſe adminiſtrandam, qua una ſimul periclitatur juſtitia cum veritate.

(a) Rom. 8.

XLIV. His igitur tum ad Alexandrum Pontificem, tum ad S. R. E. Cardinales Romam allatis litteris, tanti viri auctoritate, magis autem veritate, una cum ſacro fratrum Collegio permotus eſt Alexander, ut Legatos ipſos, quos tot viri ſanctiſſimi querelæ perſtringerent, quantocyus revocaret in Urbem, id in primis curante Nuntio ſancti Thomæ Romæ degente, & Apocriſarii munere perfungente, quem ad hoc ipſum peragendum apud Pontificem monuiſſe reperitur idem ſanctus (b) Thomas ſuis litteris, in quibus hæc inter alia leguntur: *Et ideo omnimodis expedit, immo pluſquam neceſſarium eſt, ut omnem quam poteritis, operam adhibeatis, & pro viribus apud dominum Papam efficiatis, quatenus ſæpe dicti Cardinales revocentur, & a terra tota ipſius Regis ſub pœna excommunicatione exire compellantur.* Hæc de Legatis revocandis ſanctus Thomas. Qui ut diximus, a Papa exauditus in omnibus fuit. Nam ſuis Pontifex litteris mox eos revocavit in Urbem, omni eos ſtatim nudans auctoritate. Qui antequam inde recederent, Regem Angliæ inviſendum eſſe duxerunt. Quænam autem inter eos tranſacta ſint, relatio tunc ſcripta nos docet, quæ ſic ſe habet: (c)

(b) Cod. Vat. l. 2. ep. 104.

(c) Id. ep. 6.

XLV. Relatio de ultimo congreſſu Legator. cum Reg.

Proxima quinta feria poſt octavam ſancti Martini venerunt Cardinales ad Beccenſe monaſterium, ſequenti die Lexovium, tertia die ad ſanctum Petrum ſuper Divam, quarta item die, quæ præcedit Adventum Domini, venerunt Argentheon. Ea die occurrit eis Rex per duas leucas, hilarem eis vultum exhibens, & utrumque Cardinalem comitatus eſt uſque ad hoſpitium ſuum. Sequenti die, id eſt ſecunda die, poſt Miſſam, ſatis mane vocati, venerunt ad Regem, & intraverant in Cameram ad conſilium cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus, qui admiſſi ſunt. Cum autem quaſi ſub ſpatio duarum horarum moram feciſſent intus, egreſſi ſunt, & Rex cum eis uſque ad oſtium capellæ exterius, & ibi in eundo dixit dominus Rex hoc verbum publice, & ipſis etiam audientibus Cardinalibus: Utinam amplius numquam videat oculus meus aliquem Cardinalem. Cum tanta autem feſtinatione dimittebat eos, quod cum hoſpitium eorum ſatis vicinum eſſet, non fuerunt expectati, ut venirent equi eorum proprii, ſed traditi ſunt eis ad exeundum equi, qui ante capellam caſu proximi inventi ſunt; & exierunt Cardin. cum quatuor comitantibus ad plus. Remanſerunt autem Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & Abbates cum Rege, & intraverunt in cameram ad conſilium. Ubi cum moram feciſſent uſque ad horam fere veſpertinam, venerunt ad Cardinales, & omnium eorum facies videbatur eſſe turbata. Cum aliquantam moram feciſſent apud Cardinales, reverſi ſunt ad hoſpitia.

Craſtina die cum moram feciſſent apud XLVI. *Regem uſque ad horam ſextam, venerunt ad Cardinales, & poſtea ad Regem: reverſi ſunt poſtea ad Cardinales, reſponſa hinc inde ſecreta portantes. Sequenti die, id eſt in Vigilia S. Andreæ, Rex ſummo diluculo ſurrexit, & exivit ludere cum canibus & avibus cæli, ſicut creditum & æſtimatum eſt, de induſtria ſuc faciens abſentiam. Epiſcopi vero ſatis mane convenerunt ad capellam Regis, & ſtatim ad cameram: ibi abſente Rege habita deliberatione, exierunt ad Eccleſiam, juxta quam Cardinales hoſpitia habebant. Ubi cum Cardinales ſediſſent vocati ut audirent, quæ ab eis proponerentur, aſſidentibus hinc inde Rothomagenſi, Eboracenſi Archiepiſcopis, Vuigor-*

gor.

gornienſi, Saresberienſi, Baiocenſi, Londonienſi, Ciceſtrenſi, & Engoliſmenſi Epiſcopis, Abbatibus quampluribus, & laicorum ampla multitudine: ſurrexit Londonienſis, & cum turbatæ mentis eſſe, inſipida & parum venuſta oratio argumento fuit, & ſic exorſus eſt: Vos audiſtis, &c. Quæ ſuperius in relatione Legatorum de appellatione interpoſita ab Epiſcopis Angliæ audivimus. Et poſt orationem: *Facta itaque*, inquit, *appellatione, petierunt apoſtolos a Cardinalibus & dati ſunt eis appellatorii, ſicut creditur. Diſceſſerant autem Card. a Rege feria tertia poſt Dominicam, Ad te levavi. Sed in diſceſſu cum multa humilitate petiit Rex Cardinales, quod pro eo intercederent apud dominum Papam, ut liberaret eum a nobis omnino. Et in continenti coram Cardinalibus & aliis lacrymatus eſt, & dominus VVillelmus Cardinalis viſus eſt lacrymari. Sed dominus Oddo vix a cachinno ſe potuit abſtinere. Summa autem negotii hæc eſt, quod dominus Vuillelmus Papienſis mittit quemdam clericum ſuum, qui cognatus creditur magiſtri Lombardi, cum feſtinatione ad dominum Papam, & Rex mittit duos Nuntios ſcilicet quemdam Londonienſis Epiſcopi, qui vocatur, magiſter Henricus Pizim, & cum eo Reginaldum filium Saresberienſis Epiſcopi. Præterea ſabbato ante ſecundam diem Dominicam Adventus a Cardinalibus, qui erant apud Ebraicas, egreſſi ſunt magiſter Jocelinus Ciceſtrenſis, & Cantor Saresberienſis, venturi ad vos, ut denuntient, factam eſſe contra vos appellationem a perſonis Angliæ.* Et paulo poſt: *Dominus Oddo Cardinalis mandat domino Papæ ſecreto, quod depoſitionis veſtræ nec auctor erit, nec conſentiens, quamvis Rex nihil aliud petere videatur, niſi caput veſtrum in diſco. Valete.* Hactenus amici relatio ad ſanctum Thomam. In ea quæ extat alia de his relatio Joan. Saresberienſis (*a*) ad Joannem Pictavienſem Epiſcopum, habet iſta de irato Rege in hoc ultimo congreſſu: *Cardinales adeo turbatum Regem invenerunt, ut palam quereretur, ſe proditum eſſe a domino Papa, & minaretur ſe ab eo receſſurum, niſi de Cantuarienſi Archiepiſcopo juſtitiam faceret exhiberi.* Et inferius quæ ſecuta ſunt poſt interpoſitam appellationem his verbis:

De Nuntiis a Rege & Legatis miſſi ad Alexand. Pap.

(*a*) Cod. Vat. l. 2. ep. 26.

XLVII. De appellatione facta denuntiatio non admiſſa.

Epiſcopi quoque duos Nuntios miſerunt de nuntiis Legatorum ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, ſcilicet *VValterum Cantorem Saresberienſem, & magiſtrum Jocelinum Cancellarium Ciceſtrenſem, ut factam denuntiarent appellationem, & eam coram Archiepiſcopo innovarent. Sed Archiepiſcopus Epiſcoporum nuntios ad colloquium non admiſit, eo quod inter alios, Epiſcopi Londonienſis nomine erant, quem Archiepiſcopus excommunicatum habet, & Cardinalibus denuntiaverat, quod qui legatione fungebantur, communicaverat excommunicatis ejus, & ſi in fraudem Apoſtolici mandati, videcentur minus prudentibus abſoluti. Hoc enim tandem, & tantum indulſerat dominus Papa, ut ſi eſſent in periculo mortis abſolverentur, præſtito autem juramento, quod ſtarent mandato domini Papæ ſi convaleſcerent. Illi autem, ſimulantes ſe in periculo mortis conſtitutos, quia oportebat eos ex mandato domini nunc transfretare, nunc in VValliam proficiſci, a quodam Epiſcopo Gualenſi utriuſque juris prorſus aut fere ignaro, Landavenſi ſcilicet, qui monaſterium Abendoniæ, utpote quæſtuoſius, pro Epiſcopatu receperat de manu Regis, abſolutionem impetraverunt. Et ne de mandato domini Papæ poſſit ambigi, litteras Apoſtolicas miſit Archiepiſcopus Legatis, quibus diſtricte præciperentur illos ſic abſolutos reponere in anteriorem excommunicationis ſententiam, niſi poſſeſſiones Archiepiſcopi, & ſuorum & omnia ablata cum integritate reſtituant, nullius appellationis obſtaculo Apoſtolicum hoc impediente mandatum.* Et inferius: *Rogavit etiam attentius, ut juxta mandatum domini Papæ, Legati excommunicatos ſuos urgerent ad ſatisfactionem, vel in ſententiam anathematis revocarent,* &c. Addens hac ex parte Legatos infirmos eſſe inventos, ut flecterentur ad auram impellentem. Porro adverſus eos, qui ſuffurabantur abſolutionem, eo, quod eſſent navigaturi, extat epiſtola Joannis Saresberienſis (*b*) ad Alexandrum Papam, qua oſtendit, eos nullo modo abſolutos dici poſſe.

(*b*) Cod. Vat. l. 2. ep. 98.

XLVIII.

Poſtquam autem Willelmus Legatus vidit, ſanctum Thomam non recepiſſe nuntios Epiſcoporum, tamquam non bene abſolutorum ab excommunicatione, quam incurriſſent: idem ipſe tam ſuo quam collegæ nomine de abſolvendis excommunicatis has litteras (*c*) dedit ad Epiſcopos Angliæ, quibus iſta commiſit, Norvicenſem & Ciceſtrenſem:

(*c*) Ibid.

Willelm. Papienſ. agit pro abſolut. excommunicatorum.

Diſcretioni veſtræ præſenti ſignificatione mandamus, quatenus perſonas illas, quæ a Cantuarienſi Archiepiſcopo excommunicationis vinculo dictæ ſunt innodatæ, in manu veſtra, promiſſione recepta, quod noſtro debeant ſtare mandato, poſtquam iſtas videritis litteras, abſolvatis. Quod vobis moderatum videbitur. Hac autem occaſione poſtpoſita, proſequi ſtudeat & adimplere, quicumque veſtrum apices iſtos primus receperit. Ex quo viſitum receperint mandatum, ſignificetis eos juramento præſtito abſolutos. Hæc nomine Legatorum ſcripta fuere.

Meminit harum litterarum Saresberienſis

(a) Ib. ep. 202.

ſis in epiſtola (a) ad Archidiaconum Exonienſem verbis iſtis: *Receperat eſt enim, ſi nondum recepit litteras Legatorum præcipientes ut abſolvat excommunicatos domini Cantuarienſis. Cum tamen ipſi præcipiendi nullam habeant poteſtatem, ſed inhibiti ſint litteris Apoſtolicis Angliam ingredi, vel ſe de regni negotiis intromittere, niſi prius pax pleniſſima reformetur.* Et inferius: *Dicaturque eis, quod abſolutio non proderit eis ad ſalutem, niſi quam præcedit pœnitentia & confeſſio & ſatisfactio pro facultate, &c.* Scripſit & de his idem Saresberienſis ad Alexandrum Pontificem

(b) Ib. ep. 56. Querelæ de male abſolutis.

(b) litteras, in quibus hæc inter alia in amaritudine animi ſui: *Os meum in cœlum ponere non præſumo. Fateor & verum eſt, omnia Romano licere Pontifici, ſed ea dumtaxat, quæ de jure divino Eccleſiaſticæ conceſſa ſunt poteſtati. Liceat et nova jura condere, vetera abrogare, dum tamen illa, quæ a Dei verbo in Evangelio vel lege perpetuam cauſam habeant, mutare non poſſit. Auſim dicere, quod nec Petrus ipſe quemquam perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi poſſit abſolvere: nec claves accepit, quibus januam regni poſſit impœnitentibus aperire, &c.* Hæc & alia Saresberienſis. Ex cujus itidem aliis litteris ad Alexandrum audi curſum proſcriptorum pro Eccleſiaſtica libertate tuenda querelas de iiſdem: (c)

(c) Ib. ep. 200.

XLIX. *Anima noſtra, Pater, in amaritudine eſt, ut (quod in conſpectu veſtro timeo plurimum) verbo modeſtiam ſubtrahat vis doloris, & patientia, præ miſeriarum cumulo, querelas omnino nequeat cohibere. Alii enim noſtrum pro defenſione juſtitiæ morientes, a Deo, & ab Eccleſia expetunt innocentis ſanguinis ultionem; alii variis affliguntur ſuppliciis, omnes exulamus, & diu proſcripti ſumus, ut vel ſic nefarias hominum traditiones compellamur præferre legi Dei, & ſanctionibus Patrum. Sed unicum eſt Fidelibus in tribulatione remedium, precibus aures pulſare Majeſtatis, & totius mentis arcana retegere, ut ſic Patris clementiam moveant, & miſeriæ ſolatium conſequantur. Hoc quoties filii Iſrael uſi ſunt, toties de neceſſitatibus & anguſtiis leguntur erepti. Recurrebant illi ad tabernaculum fœderis, ubi ſancta Sanctorum ſervabantur, id eſt mandata Dei, quæ cunctis juſtificationibus antecellunt. In opportunitatibus ſuis conveniebant Moyſem & Aaron ſanctos Domini. Et miſeris Cantuarienſibus ad quos inter Dominum & ſe mediatores confugiendum eſt niſi ad Romanam Eccleſiam, ubi viget divinæ legis cuſtodia, & totius ſacerdotii principatus? Nam ſi illa poſt Dominum decreverit ſalvare nos, continuo liberabimur: ſi manus erexerit, deſtruetur Amalech: & qui vos Pharaoni dedit in Deum, dejiciet omnes adverſarios Eccleſiæ a facie noſtra, &c.*

De Alex. querelæ exulantium Anglor.

Hæc ipſe querelas ſubjiciens de male abſolutis excommunicatis, de quibus ſuperius dictum eſt. Porro Alexander Papa ubi iſta cognovit adverſus eos, qui abſque prævia ſatisfactione abſoluti fuiſſent, ita (d) reſcripſit ad ipſos Cardinales Legatos:

(d) Cod. Vat. l. 2. ep. 99.

L. Quid Alex. reſcripſerit de abſolutis ab excommunic.

Suggeſtum eſt nobis, quod quidam eorum, quos venerabilis frater noſter Thomas Archiepiſc. Cantuarienſis excommunicationi ſubjecerat, Eccleſiæ ſuæ, nec non & clericorum ejus bona & poſſeſſiones detinere, & iiſdem incubare præſumant. Unde quoniam indignum eſt, ut bonis & poſſeſſionibus illis detentis a vinculo debeant, quo tenentur, abſolvi: diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, ſi jam ſicut audivimus, per aliquos ſunt abſoluti, ipſis ex parte noſtra virtute juramenti firmiter injungatis, quod præſumptas poſſeſſiones & bona perſonis & Eccleſiis, de quarum jure exiſtunt, incontinenti relinquant, nec eas tenere, aut ſe in his de cætero intromittere, qualibet occaſione præſumant. Quod ſi ad veſtrum præceptum non fecerint: vos eos omni dilatione & appellatione ceſſante, in priorem excommunicationis ſententiam uſque ad ſatisfactionem plenariam reducatis. Si vero a vobis fuerint abſoluti: id nihilominus, ſicut prædiximus, efficiatis. Hæc Alexander, ſed anno ſequenti (ut apparet ex dictis) quo iſta contigit ipſum audiſſe Pontificem. Quas Papæ litteras ut acceperunt Legati per Nuntium S. Thomæ, ad eum reſcribentes ſe excuſavere, eos, dum eſſent apud Regem, non poſſe talia exequi contra illos, quibus bona ipſa idem Rex dederat: quod & de mente Papæ eſſet, ne dum ibi Legati eſſent, aliquid operarentur contra ipſum Regem, ne quid indignum Apoſtolica Sede paterentur ab ipſo. Sed proſequamur Legatos redeuntes, de quorum reverſione hæc Joannes Saresberienſis in (e) epiſtola ad Archidiaconum Exonienſem: *Cardinales redeunt revocati non ſine confuſione, pœnitentes & conquerentes ſe ad Regis voluntatem nimis cauſam Eccleſiæ depreſſiſſe. Alter enim eorum, videlicet Papienſis, ei in omnibus aſtitit, altero quoque remiſſius agente, quam tantæ expectationis & ſpei hominem decuiſſet.* Hæc ipſe. Qui & inferius poſt multa, quid cum Rege idem Legatus Oddo profecerit, ita narrat:

(e) Ib. ep. 203.

LI. Ante diſceſſionem quid Legati cum Reg. Angl.

Prætereram, quod minime eſſet prætereundum, ſcilicet, dominum Oddonem, paucis diebus antequam recederet a Rege, ipſum diligentius conveniſſe, ut pacem cum Archiepiſcopo reformaret. Ille vero reſpondit, ſe amore domini Papæ & Cardi-

dinalium permiſſurum, ut Archiepiſcopus in pace redeat ad ſedem ſuam, & diſponat Eccleſia & rebus ſuis. Et quia de conſuetudinibus ſuegia diutius protraxerunt: dixit ſe & liberos ſuos illis ſolis eſſe contentos, quas anteceſſores ſuos habuiſſe conſtiterit juramento centum hominum de Anglia, & centum de Northmannia, & centum de Andegavia, & aliis terris ſuis. Si vero hæc conditio pacis Archiepiſcopo diſplicuerit: ſe paratum eſſe dixit ſtare arbitrio tam Epiſcoporum Angliæ, tam ciſmarinorum, videlicet Rothomagenſis, Bajocenſis, & Cenomanenſis. Quod ſi nec iſtud ſufficeret, domini Papæ judicio ſtabit, eo ſalvo, ut non exhæredarentur liberi ejus: nam in diebus ſuis facile ſuſtinebit, ut dominus Papa quod voluerit, reprobet.

LII. *Quæſitum eſt ab eo, quidnam Archiepiſcopo & ſuis facturus erat de reſtitutione, quæ ab ipſo petitur, & debetur. At ille reſpondit, jurans multis & exquiſitis juramentis, quod omnia, quæ inde perceperat, ſolis Eccleſiis & pauperibus erogavit; ſed hoc credat Judæus apella; non ego. Cardinales autem ſubintulit, quod niſi alio utatur conſilio, & cum Eccleſia Dei mitius agat, omnia diſtrictius & citius quam credit, ab illo requiret Deus & Eccleſia ejus: & ſic accepta licentia, receſſit ab eo. Deinde convenit cum Vuillelmus Papienſis eodem fere modo: ſed ſemen verbi ejus cecidit ſuper arenam. Facientes autem tranſitum per Chriſtianiſſimum Regem Franciæ, redierunt in gratiam ejus, intervenientibus pactis, quæ vobis harum litterarum bajulus intimabit.* Hucuſque Sareſberienſis, qui & de his quæ poſtea acciderunt, aliis litteris hæc amplius: *Quintus annus exilii mei evolvitur, & ecce cum mihi nihil ante defuerit, ſolatii cumulus eſt, quod Eccleſiæ libertas videtur aſtare pro foribus, &*

Ann. Eccl. Tom. XIX.

pro parte jam pedem fixit in inſula. Renuntiavit enim Rex (ſicut Nuntii Cardinalium atteſtantur) quibuſdam conſuetudinibus peſſimis, quas tamen ante conſueverat vendicare, cum juramento deteſtans illas, & auctores earum, conſentiens ut liberum ſit ad Sedem Apoſtolicam appellare, ut clerici ad ſæcularia judicia non trahantur, & quædam alia, quæ ſic utinam probaret facto, ſicut firmat eloquio. Hæc de his epiſc. Atque hic demum finis legationis hujus: reliqua autem inferius in fine præſentis anni.

Interim ad res Italiæ convertamus orationem, dicturi de his, quæ ad Fridericum Imperatorem & ejus ſchiſmaticum Antipapam, & alia quæ ad Urbem ſtatumque Eccleſiæ Romanæ ſpectant, quæ collegimus ex Joannis Sareſberienſis epiſtolis hoc anno datis, in eodem codice Vaticano deſcriptis, atque primum quæ habentur in litteris ad Joannem Pictavienſem Epiſcopum paucis iſtis (a): *Fredericus ille ſchiſmaticus inſignis, dum in Eccleſiam maliticſius & crudelius ſævit, factus eſt exauguſtus, & eo perductus eſt, ut jam optaverit Italiam perdidiſſe, quam retinere non poteſt.* At cur exauguſtus, alia declarat epiſtola, ipſum nempe ab Alexandro Papa anathematis ſententia condemnatum, Imperiali dignitate exauctoratum fuiſſe in Concilio Lateranenſi. Sed audi ipſum Joannem iſta ſcribentem ad Cantiæ Subpriorem (b): LIII.

Reflorescit ſtatus, auctore Domino, univerſalis Eccleſiæ, & ſchiſmaticorum impetus fruſtratus eſt, & ſuperbia Moab in dies infirmatur. Nec de nocte vaſtatus eſt nunc, ut ab initio, ſed in meridie ſuffoſſa eſt ara, & muri ejus dejecti ſunt funditus, ut exaltatio Moab ex neceſſitate Petro cedens, de cætero conquieſcat. Unde ſpes eſt in Domino, ut vice-

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 60.

(b) Ib. ep. 84.

In Conc. Lateran. Frid. excommun. ab Alex. Papa.

PAGIUS. VI. *Frideric. Imp. a Papa excommunicatur.*

Ad num. LIII. & ſeq. Baronius hic & Labbeus Tom. X. Concil. ut oſtendant Concilium Romanum, vel Lateranenſe, in quo Fridericus Imp. exauctoratus, *& omnes qui ei ex cauſa Imperii & Regni religione jurejurando tenebantur adſtricti, a fidelitate ejus* abſoluti, hoc anno celebratum fuiſſe, producunt Epiſtolam Joannis Sareſberienſis Willelmo Subpriori Cantiæ datam, quæ juxta Baronium eſt LXXXIV. Libri II. & juxta Lupum LXXXIX. ejuſdem libri, ex qua memorata verba deſcripta. Verum ex aliis ejuſdem Epiſtolæ verbis perſpicuum fit, eam anno ſuperiori ſcriptam, ideoque & ad eum Concilium iſtud retrahendum eſſe. Hæc ibi Joannes Sareſberienſis: *Abſtulit ei etiam Regiam dignitatem; ipſumque anathemate condemnavit, &c. In quo ſecutus eſt exemplum Gregorii VII. qui noſtra ætate Henricum Imp. Eccleſiæ Privilegia convellentem, deponens in Concilio Romano, ſimili ſententia condemnavit. Et quidem illa ſententia effectum ſortita eſt, & hanc de privilegio Petri latam videtur ipſe dominus confirmaſſe. Hac enim Itali auditio, ab eo diſcedentes reædificaverunt Mediolanum, Schiſmaticos expulerunt, Catholicos reduxerunt Epiſcopos, & Apoſtolicæ Sedi unanimiter adhæſerunt.* Quare cum Mediolanenſes anno ſuperiori die viceſima ſeptima menſis Aprilis Mediolanum ingreſſi fuerint, ut ibidem monſtravimus, eo anno ante eum diem Concilium Romanum congregatum fuit. Adhæc ex iis, quæ paulo infra in medium proferemus, liquet Alexandrum III. hoc anno Romam, quo antecedenti egreſſus fuerat, redire non potuiſſe.

VII. Arbitratus eſt Baronius ex hoc Concilio Romano creditam eſſe Legationem *Sancto Galdino* Mediolanenſi Archiepiſcopo, ut Catholicos Epiſcopos a ſuis Eccleſiis pulſos reſtitueret. Idem ſcribit Labbeus citatus, & uterque ad id probandum refert verba Hiſtoriæ ſeu Chronici rerum Laudenſium per Ottonem Morenam & Acerbum ejus filium conſcripti. At verba illa non in eo Chronico, ſed in ejus Continuatore Anonymo extant, & uterque Hiſtoricus ante præſentem annum demortuus, ut ſuis lo-

S. Galdinus S. Sedis Legatus creatus.

ſtrantibus tubis ſacerdotalibus, in proximo corruat Hiericho, & regnum proprio ſanguine acquiſitum obtineat triumphator JESUS, & in pace poſſideat, quod ſui juris eſt, Sponſus & Juſtus Eccleſiæ Chriſtus. Cum enim Romanus Pontifex per patientiam Teutonicum tyrannum diutius expectaſſet, ut vel ſic provocaretur ad pœnitentiam, & ſchiſmaticus abutens patientia ejus, peccata peccatis adderet jugiter, ut error in amentiam verteretur: Vicarius Petri a Domino conſtitutus ſuper Gentes & ſuper regna, Italos, & omnes, qui ei ex cauſa Imperii religione juriſiurandi tenebantur aſtricti, a fidelitate ejus abſolvit, & Italiam fere totam a faste furentis & præſentis tanta felicitate & celeritate exſuffit, ut in ea nihil habere videatur, niſi tortores, quos evitat, interdum & anguſtiarum, quas evitare non poteſt, juge ſupplicium.

LIV. Frid. Imper. exauctoratus Imperio. Abſtulit ei etiam regiam dignitatem, ipſumque anathemate condemnavit, & inhibuit auctoritate Dei, ne vires ullas amodo in bellicis congreſſionibus habeat, aut de Chriſtiano aliquo victoriam conſequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus pœnitentiæ condignos operetur. In quo ſecutus eſt exemplum Gregorii Septimi deceſſoris ſui, qui noſtra ætate Henricum Imperatorem Eccleſiæ privilegia convellentem deponens, in Concilio Romano ſimili ſententia condemnavit. Et quidem illa ſententia effectum ſortita eſt, & hanc de privilegio Petri latam videtur ipſe Dominus confirmaſſe. Hoc enim Itali audito, ab eo diſcedentes reædificaverunt Mediolanum, ſchiſmaticos expulerunt, Catholicos reduxerunt Epiſcopos, & Apoſtolicæ Sedi unanimiter adhæſerunt. Sed quid nota recenſeo? Hoc ubique locorum fama, quaſi præconis voce concelebrat, nec aliquibus dubium puto, ne forte lateat illos, qui ſoli tempeſtate hac exulant domo ſua. Quia ergo ab Oriente jam radius ſerenitatis illuxit per Chriſtum, & incolumitas Eccleſiæ in capite reparatur: supereſt ſpes fides certiſſima, quod unguentum a capite in Apoſtolicam barbam exuberans, deſcendat in caput & oram Anglicanæ eccleſiæ, &c.

Ex eodem quoque Lateranenſi Concilio credita eſt legatio Galdino Archiepiſcopo Mediolanenſi, ut Catholicos ab eccleſiis ſuis pulſos reſtituat Epiſcopos, & ſchiſmaticos intruſos ſedibus pellat. Qui quomodo id ſit operatus in Eccleſia Laudenſi addicta ſchiſmaticis: his verbis in Laudenſi tunc ſcripto Chronico per Ottonem Morenam deſcribitur:

LV. S. Galdinus Legatus Apoſtolicus agit cum Laudenſ. pro Alex. Pap. Interea dominus Galdinus De la Schola, Mediolanenſis civis & clericus, qui quidem Cancellarius domini Ribaldi, & domini Huberti de Pirovano Mediolanenſium Archiepiſcoporum per annos multos fuerat, & in locum jam dicti Huberti ad Archiepiſcopatum Mediolani fuerat ſublimatus a domino Alexandro Papa in Lombardia ipſius Papæ tunc Legatus conſtitutus, ſuos Nuntios, ſcilicet, Abbatem S. Ambroſii, & Abbatem S. Vincentii de Mediolano, miſit domino Alberto de Canzano majoris Eccleſiæ Laudenſis tunc Præpoſito cæteriſque Præpoſitis, Abbat. presbyt. & clericis, & etiam Conſulibus de Laude, dicendo atque monendo, quod ipſi partem Papæ Paſchalis, & domini Friderici Imperatoris omnino relinquerent, & prædicto Papæ Alexandro faverent, & ipſi Papæ de injuria ſibi facta ſatisfacerent, atque Epiſcopum Catholicum eligerent: & niſi hoc facerent, ab officio & beneficio Eccleſiaſtico abſtinerent. Dictus vero Præpoſitus, cæterique clerici hoc audientes, mœſti valde fuere, tum quia magna pars eorum mandato Imperatoris juraverat, ſe Papam Paſchalem pro Papa in perpetuum tenere; tum etiam, quia omnes fere fidelitatem juraverant domino Alberto de Merlino, tunc temporis, ut eis videbatur, Laudenſi Epiſcopo Catholico, nec adhuc canonico jure depoſito, hoc facere timebant valde, & ſibi in maximum dedecus reputabant. Inter ſe etiam conferentes, quod ſi dicti Papa Paſchalis & Imperator victores adhuc exiſterent, ipſi in perpetuum ſe damnarent, & qualibet eorum dignitate & gratia privarent; formidabant nimis mandato domini Galdini obedire. Hoc etiam recuſare, quod eis mandaverat * dictus ſupradictis dominus Galdinus, ſtupebant plures, tum propter

PAGIUS locis inſinuavimus. Sanctus autem *Galdinus* in hoc Concilio Romano Legatus Sanctæ Sedis creari non potuit; cum illud ante urbis Mediolanenſis reædificationem ſeu Mediolanenſium reditum ad patriam coactum fuerit, ut ſtatim dixi, & Sanctus *Galdinus* de reditu ad Sedem ſuam Mediolanenſem cogitare non potuerit ante urbis reædificationem. Quare hæc Legatio anno ſuperiori Sancto Præſuli data poſt menſem Aprilem, & poſtquam accepit urbis ſuæ reſtitutionem, ut ibidem ex Auctore Anonymo ejus Vitæ oſtendimus.

VIII. Ad num LV. & ſeq. Refert Baronius ex Continuatore Acerbi Morenæ, quæ geſſit hoc anno *Sanctus Galdinus* Legatus Apoſtolicus, ut Laudenſes Schiſma deponerent & Epiſcopum Catholicum eligerent, qui *quarto Kal. April. indict. I. MCLVIII. anno* Albertum Presbyterum in Laudenſem Epiſcopum elegere. Geſta tunc Laudæ illuſtrari poſſunt ex iis quæ Puricellus in Monum. Baſilicæ Ambroſianæ num. 441. ex Chronico, cui titulus, *Flos Florum*, in medium adducit: *Beatus Galdinus*, inquit Chronographus, *fecit fieri Palatium Archiepiſcopatus a fundamentis; & quantum Legatus Eccleſiæ* (Romanæ) *civitatem Papiæ interdicto ſuppo-* Geſta Mediolani & Papiæ a S. Galdino.

Digitized by Google

pter Papam Alexandrum, & ſupradictum dominum Galdinum Archiepiſcopum, qui quaſi, in illis partibus victores exiſterent; tum propter civitates Lombardiæ fere omnes inſimul conjurantes: quia ſciebant, quod ſi de Laude expellerentur, in Lombardia habitaculum, aut locum, in quo ſe poſſent reducere, non haberent.

LVI. *Tandem dubiis anguſtiis hinc inde fatis diu revoluti, cum nullam miſericordiam a dicto Archiepiſcopo invenire poſſent, niſi quod eis mandaverat, adimplerent; eligentes potius vivere quam mori, magiſque etiam ſtare in ſua patria, quam in aliena vagare: in Papam Alexandrum credere, ejuſque parti favere, & Epiſcopum novum ſecundum voluntatem Archiepiſcopi eligere diſpoſuerunt. Igitur die Jovis ſancta, quæ fuit tunc quarto Kal. Aprilis, Indictione prima, MCLXVIII. anno, prædictus dominus Albertus Laudenſis Eccleſiæ majoris Præpoſitus, communicato inſimul conſilio tum Laudenſis civitatis, Abbatum, Præpoſitorum, presbyterorum, aliorumque clericorum, quam etiam illorum, qui extra civitatem in Epiſcopatu Laudenſi fuerant: ad honorem Dei & beatiſſimæ Virginis Mariæ, atque beati pretioſi Confeſſoris Baſſiani, dominum Albertum presbyterum, & tunc temporis Eccleſiæ de Ripalta Præpoſitum, virum honeſtum & religioſum elegit in Laudenſem Epiſcopum, & paſtorem. Proximo vero die Mercurii poſt Paſcha Laudenſes Abbates, Præpoſiti, presbyteri, aliique clerici multi, Conſules etiam Laudenſes, multique judices & ſapientes de Laude Bergomum, ubi tunc dictus Electus erat, iverunt, & ipſum in ſequenti die Jovis proximo Laudem cum ineffabili gaudio conduxerunt, qui ibi honorifice nimis ab omnibus tam clericis quam laicis eſt ſuſceptus.* Hucuſque hiſtoria ſeu Chronicon Laudenſium rerum per Ottonem patrem & filium Acerbum Morenam conſcriptum:

Laudenſes recipiunt Alex. Pap.

LVII. At quod factum eſt cum Eccleſia Laudenſi, idem cum aliis ſchiſmaticorum Eccleſiis eſſe agitatum, nullum dubium eſſe poteſt, tunc præſertim, cum Fridericus poſteriores in bello tulit, atque in fugam converſus, Papiam ſe contulit, ubi & obſidione concluſus eſt; de qua clade & obſidione hæc Joannes Sareſberienſis in ſuis litteris: (a) *Eadem die, nempe in feſto S. Martini, congreſſus Fridericus exanguſtus cum Mediolanenſibus, amiſſis vigintiquinque millibus, in fugam converſus eſt.* Hæc de clade accepta. De obſidione autem ſic: *Fridericum intra Papiam clauſum tenemus, & obſeſſum, ejector a ſchiſmaticis Epiſcopos reduximus in ſedes ſuas, & attrito capite impiorum, membra ſibi cohærentia facile diſſolventur.* Quomodo autem Papia tandem fugiens, ſe contulerit in Germaniam, audi ex alia epiſtola ejuſdem Sareſberienſis, de his ita ſcribentis ad eumdem: (b) *Cum enim Teutonicus tyrannus ſentiret ſe militum præſidio deſtitutum, & Italiæ civitates in ipſum irruere properarent, & ipſe temeritate ſua eorum, qui nobilem quemdam Papienſium excæcaverant, Papiæ minime tutus eſſet, neque Mauritienſes, ſed nec Lombardorum manus ulla ratione poſſe evadere videretur: ipſe Comitis Blandratenſis, & Marchionis Montisferrati fretus auxilio, divertit in terram Marchionis relictis triginta obſidibus Lombardorum apud Blandratum; alios autem obſides, quos acceperat, per Caſtra Marchionis diviſit cuſtodiendos. Et ipſe cum præfato Comite & Marchione (quia eum Lombardi congregata exercitu viginti millium militum perſequebantur, & obſidere decreverant) per caſtella quaſi in umbra mortis latitans fugitabat, ut vix (ſicut ajunt probi viri pleni fide & auctoritate qui interfuerunt) duobus diebus aut tribus auderet in eodem hoſpitio pernoctare. Hanc miſeriam tyranni, aut potius gloriam Dei, & Eccleſiæ conſolationem de noſtratibus quidam viderunt Canonici Noviomenſes, & Nuntii Comitis Henrici; de veſtratibus autem Legati illuſtris Regis Anglorum illuc profecti variis ex cauſis. Noviomenſes enim Archi-*

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 26.

(b) Ib. ep. 62.

Fridericus in fugam converſus.

PAGIUS *poſuit Eccleſiaſtico, donec ſatisfaceret de Turri Eccleſiæ Majoris Mediolani, quam Papienſes dejecerant. Quod ipſi fecerunt* (ſed anno tantum MCLXXV.), *quia reſtituerunt XVII.* (legendum cum Galvanco Flamma in Chron. XVIII.) *mille libras groſſæ monetæ.* Imperator enim quod ab *Oberto* Archiep. Mediolanenſi abhorreret, Palatium Epiſcopale evertendum juſſerat.

IX. A num. LVII. ad LXII. *Imperator itaque in Lombardia, quandoque in partibus Papiæ, quandoque Novariæ & Vercellarum aut Montisferrati, vel Aſtenſibus fere per totam hyemem ſtetit; ſequenti vero menſe Martii privatim, ita quod nec ipſi Lombardi, qui cum eo fuerant, niſi forte pauciſſimi ſciverunt. Per terram Comitis Uberti de Saxonia, filii quondam Comitis Amedei, qui dicitur Comes de Moriena, iter arripiens in Alemanniam eſt profectus*, inquit Continuator Acerbi Morenæ. Ubertus ille de Saxonia diverſus non eſt ab Humberto Comite Morienæ & Sabaudiæ, ideoque, quod notatu dignum, conſtans hæc apud omnes opinio hoc tempore erat, hos clariſſimos Principes e familia Saxonica originem ducere. Idem Comes Humbertus hucuſque Friderico Imp. confœderatus fuerat, neque is de ejus amicitia dubitabat, cum paucis comitantibus ſe ſe apud eum receperit. Verum hoc in tranſitu Imperator eum eo ſimultates ſuſcepit. Cum enim quemdam nobilem Brixienſem obſidem ſuſpendiſſet, alioſque obſides ſecum Seguſium oppidum Galliæ Subalpinæ, *Secutiam* a Joanne Sariſberienſi appellatum, duxiſſet, cives ne eos in Germaniam abduceret, impediere, & neminem egredi

Fridericus Imp. ex Italia fugit.

chidiaconum ſuum Bonifacium Italiæ Marchionem, quem elegerant in Epiſcopum, virum honeſtum & toto ſchiſmatis tempeſtate Catholicum, reducere quærebant. Comes Henricus ſtatum explorabat Imperii. Nuntii vero Regis Angliæ juramenta præſtiterunt de matrimonio contrahendo inter filium præfati Marchionis & ſororem Regis Scotiæ, & ad ſæpe dictum tyrannum legatione functi ſunt; ut de opinione multorum loquar, quo ſic vires & familiaritatem prætendentes Imperii terreant Francos. Sed calliditas hæc in contrarium prorſus exitum pergit. Franci ſiquidem magis animantur, dum vident hoſtes quaſi deſolatos, immo deſperatos emendicata ſuffragia quæritare, & illos implorare patronos, quibus opus eſt defenſore.

LVIII. Frideric. eludit religioſos viros. *Dum itaque in tantis verſaretur Imperator anguſtiis, & omnino deſperaret de exitu: tractatum habuit cum viris religioſis, quos conſtabat eſſe fideles domini Papæ, ſimulans ſe cum Eccleſia Dei pacem eſſe facturum. Eſt autem in domo Carthuſienſi vir admodum religioſus quondam familiariſſimus Imperatori, qui ab eo pridem receſſerat ob conſcientiam ſchiſmatis, & ei plurimo compatiebatur affectu. Hic ergo acceſſit ad eum cum lacrymis, ſicut pro certa innotuiſſe aſſerens, quod pacem non erat habiturus, niſi Eccleſiæ Dei redderet pacem. Inſtitit autem & obtinuit, ut revocaret per litteras ſuas Priorem Carthuſienſem, Abbatem Ciſtercienſem, & Epiſcopum Papienſem, quem expulerat, & promitteret ſe conſilia eorum in omnibus acquieturum, dummodo illi in ſe reciperent periculum juramenti, quod contra Alexandrum fieri fecerat,* ſcilicet (ut dictum eſt ſuperius) numquam ipſum omnino recepturum. *Omnes, qui hæc verba audierunt, exhilarati ſunt, & Lombardi jam cœperunt mitius agere, ſperantes hominem eſſe converſum.*

Interim ſæpe dictus Marchio egit cum cognato ſuo Comite Maurienſi, ut Imperatorem permitteret egredi, promittens ei non modo reſtitutionem ablatorum; ſed montes aureos, & cum honore & gloria Imperii gratiam ſempiternam. Viri autem religioſi, quos evocaverat, arripuerunt iter, excepto Abbate Ciſtercienſi, qui gravi detentus infirmitate, vice ſua miſit dominum Gaufredum Autiſiodorenſem Epiſcopum, qui Claravallis fuerat Abbas, præmittentes Fratrem quemdam, qui a tyranno exploraret, ubi vel quando eorum vellet uti colloquio. At ille audito adventu eorum ex litteris: jam de exitu ſuo certus, induciis impetratis, reſpondit, eos ob hanc cauſam fruſtra venturos eſſe, niſi Angelum de cœlis ſecum potenter adducant, aut veniant in poteſtate faciendi miracula ut poſſint mundare leproſos, & ſuſcitare mortuos, & ſic illi ad propria reverſi ſunt. Hæc mihi idem Converſus Carthuſiæ, qui legationem geſſerat, retulit. LIX.

Imperator, autem collectis obſidibus quos diſperſerat, ad reditum properans, venit ad S. Ambroſium, habens circiter triginta milites in comitatu ſuo, & inde mane feſtinanter egrediens, prope Secuſiam in eminentia cujuſdam montis ſuſpendit obſidem quemdam nobilem Brixienſem, imponens, ei quod conjurationis Italorum conſcius fuerat, & (quod plus eſt) artifex congregati exercitus, qui eum ab Italia expellebat. Alias vero obſides ſecum duxit in Secuſiam. Cives autem & incolæ loci portas claudi fecerunt, appoſitis cuſtodibus armatis, & tyranno obſides abſtulerunt, dicentes, ſibi ab aliis civitatibus excidium & exterminium imminere, ſi vicinos & amicos nobiliſſimos ſic paterentur abduci in Alemanniam occidendos, præſertim cum adhuc in Italia ſuſpendiſſet virum potentem & generoſum, & ſuis exitum pateret pa LX.

Is-

PAGIUS di permiſere, uti refert Baronius num. LX. ex Epiſtola LXII. Libri ſecundi Epiſtolarum divi Thomæ, quæ in editione Lupi eſt ordine LXVI. ejuſdem libri, dataque Bartholomæo Exonienſi Archidiacono a Joanne Sariſberienſi, qui narrata hac injuria Imperatori facta, ſubdit: *Imperator autem aſſumto habitu ſervientis, quaſi ut aliujus magni viri procuraret hoſpitium cum aliis quinque ſervientibus noctu egreſſus eſt, lætus quod ei conceſſerant Italiam perdere, quam demeruerat diutius retinere. Inde tranſiens Chryſopolim, ſuum turbavit Burgundiam, precibus intentans minas. Et progrediens Alemanniam & Saxoniam ſupra modum turbatas reperit.*

X. Baronius num. LVII. ex eadem Sariſberienſis Epiſtola narrat Imperatorem militum præſidio deſtitutum Papia fugere coactum fuiſſe. Verum male ad hunc annum ibidem ex Sariſberienſi lib. 2. Epiſt. XXVI. revocat congreſſum *Friderici* cum Mediolanenſibus; cum is hoc anno die Sancti Martini, quo congreſſus ille habitus, non in Italia, ſed in Germania fuerit, ut ex dictis numero ſuperiori patet. Porro Continuator Acerbi Morenæ aſſerit, *Lombardorum* fœdus poſt Imperatoris ex Italia diſceſſum valde corroboratum fuiſſe. Ipſo initio illud amplexi ſunt Cremonenſes, Brixiani, Bergomates, Parmenſes, Placentini, Mediolanenſes & Laudenſes: *poſt cujus* (nempe Friderici Imp.) *receſſum civitates, quæ ſimul juraverant, imprimis cum Novarienſibus & Vercellenſibus, poſtea cum Cremonenſibus, & illis de Belfortis, & cum Seprienſibus convenerunt: & parem omnes inter ſe facientes, unum corpus ſunt effecti.* Cum vero Cremonenſes inter primos fœdus Lombardicum juraſſent, incredibile eſt eos inter ultimos fuiſſe, qui eidem adhæſerint. Quare licet tam apud Chalcum & Corium in Hiſt. Mediolan. quam in duobus MSS. Bibliothecæ Ambroſianæ, legatur, *poſtea cum Cremonenſibus*, recte tamen Puricellus in Mo- *Poſt ejus fugam fœdus Lombardorum corroboratur.*

ou-

libitu. Tantam quidem adhibuerant diligentiam in obſidibus retinendis, ut neminem permitterent egredi, qui Italice loqueretur. Imperator autem aſſumpto habitu ſervitoris, quaſi ut alicujus magni viri procuraret hoſpitium, cum aliis quinque ſervientibus noctu egreſſus eſt, lætus quod ei conceſſerant Italiam perdere, quam demeruerat diutius retinere. Inde tranſitus Chryſopolim, ſuam turbavit Burgundiam, proceribus intentans minas: & progrediens, Alemanniam & Saxoniam ſupra modum turbatas reperit, & fratrem ſuum præ cæteris inimicum, cum tamen ei plurimi adverſarentur.

LXI. Quid in vindictam Longob. *Porro Lombardi poſt egreſſum ejus Blandratum diruerunt, extractis inde obſidibus, qui ibi relicti erant, & interfectis Teutonicis fere omnibus, quos ad cuſtodiam caſtri deſeruerat Imperator. Decem autem nobiliſſimos & ditiſſimos Alemannos dederunt in ſolatium uxori mariti illius Brixienſis, quem ſupra prope Secuſiam ſuſpenſum retuli, ut illa prout libuerit, eos aut ſuſpendat, aut perpetuæ ſubjiciat ſervituti, vel redemptionem accipiat. Exinde damna multa Marchioni dicuntur intuliſſe, & nunc rumor eſt, eos obſidere Papiam. Et certum eſt, quod Papienſes jam in Alemanniam Nuntios miſerunt Imperatori, denuntiantes, quod niſi redierit, & opem tulerit, nulla ratione poterunt diutius reſiſtere civitatibus.* Hactenus de rebus Friderici una cum excommunicatione, abſque Imperio ab Italia profugi. De rebus vero Urbanis iſta ex epiſtola (*a*) ſuperiori:

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 61.

LXII. Antipapa vacillat. *Hæreſiarcha Cremenſis, tempe Paſchalis Antipapa, Romæ eſt apud ſanctum Petrum, ubi eum Romani morari patiuntur, inito commercio de reddendis captivis ſuis, ſi tamen (ut ajunt) recedere non paterentur. Epiſcopus Albanenſis domini Papæ vices agit in Urbe. Et ſi Lombardi Papiam ceperint: ſpes eſt, Guidonem Cremenſem captum iri: & quod non modo Romani omnes, ſed & Tuſcia tota ſchiſmaticos impugnabit. Illud autem incertum eſt, an dominus Papa Lombardorum velit audire preces, ſe transferendo ad illos; creditur tamen. Proſperatur autem adhuc Beneventi, ubi Nuntii Regis Angliæ, & Nuntii domini Cantuarienſis in ipſius præſentia convenerunt. Et quidem utrique benigne & honorifice recepti ſunt. Sed regalium Nuntiorum ſicut juſtitia minor, ſic pompa & oſtentatio divitiarum major. Cum autem dominum Papam blanditiis & promiſſis dejicere non prævalerent: ad minas converſi ſunt, mentientes, quod Rex eorum Noradini citius ſequeretur errores* (erat iſte Princeps Mahometanorum) *& profanæ religionis iniret conſortium, quam in Eccleſia Cantuarienſi Thomam pateretur diutius epiſcopari. At vir Dei nec terrore concuti, nec ſedulis potuit blandimentis; eiſque duas proponens vias, alteram vitæ, alteram mortis: reſpondit, eos (ut ſuperant) facile poſſe, contempta gratia & patientia Dei, pereuntium præeligere viam; ſed ſe, Domino propitiante non receſſurum a via recta. Detumuit ergo in brevi ſpes eorum, & videntes ſe hac via contra juſtitiam non poſſe proficere: miſerunt in Siciliam Nuntios & litteras Regis ſui, quibus muniti venerant, ut ope Siculi Regis & Reginæ poſſent aliquid a domino Papa adverſus Eccleſiam impetrare. Sed Chriſtianiſſimus Rex Francorum præſagiens hanc verſutiam malignantium, Panormitano Electo cauſam Eccleſiæ & domini Cantuarienſis commendavit ut propriam. Quis alterutrius legationis profectus ſit, hactenus ignoratur.*

Quid Legati Regis Angl. Romæ.

LXIII. *Supervenerunt interim nuntii Legatorum, quos Rex Angliæ impetraverat, minime cœnantes. Nam quidquid occinerat alius, alius in Curia decantabat. Sed nec de iſtis certum eſt, quid ſint ad dominos ſuos relaturi. Supplicatum eſt ergo ex parte Regis & Legatorum, adhibitis multis interceſſoribus, domino Papæ pro Epiſcopo Sareſberienſi. Et tandem obtentum eſt, ut et ſummus Pontifex ſuam remitteret injuriam & offenſam, & domino Cantuarienſi ſcriberet, rogans, & conſulens, ut et dimitteret injuriam ſuam, & ipſum a ſuſpenſionis ſententia relaxans, in gratiam reciperet, & amorem, ſi tamen ei in propria perſona de ſatisfactione ſufficientem præſtiterit cautionem, aut duos de majoribus clericis Eccleſiæ ſuæ, excepto Decano, tranſmiſerint, qui jurent, quoniam Epiſcopus eis mandavit hoc præſtare juramentum, quoque ipſius Epiſcopi nomine & vice jurabunt, quod Archiepiſcopo de injuria & contumacia ſatisfaciet. Ex quo probabiliter colligi poteſt, quod dominus Papa ſententiam Legatorum, qua jam dictum Epiſcopum abſolverant, aut igno-*

De cauſa Sareſb. Epiſc.

PAGIUS nument. Ambroſ. num. 503. legendum cenſet, *cum Comenſibus*, loco, *Cremonenſibus*.

XI. Rex Angl. & S. Thomas Nuncios ad Papam mittunt. Ad num. LXII. & ſeq. Baronius Epiſtolam LXVI. libri ſecundi a Joanne Saliſberienſi ad Bartholomæum Exonienſem Archidiaconum datam, quæ juxta eum eſt ordine LXI. ejuſdem libri, exacte cum hoc anno connexuit, ut ex iis, quæ in ea narrantur, extra omne dubium ponitur. Quare *Guido Cremenſis*, ſeu Paſchalis III. Antipapa anno MCLXVII. mortuus non eſt, uti Otto a Sancto Blaſio, qui ſcribere deſiit anno MCCX. & Papebrocius in Conatu Chron. Hiſt. perperam credidere; Saliſberienſis enim laudatus ait: *Hæreſiarcha Cremenſis Romæ eſt apud S. Petrum*, & cætera a Baronio recitata. Refert poſtea Saliſberienſis Nuncios Regis Angliæ & Nuncios Sancti Thomæ Cantuarienſis coram Alexandro III. *Bene-*

ignoravit, aut ratam habendam eſſe non credidit. Obtinuerat autem idem Epiſcopus antea (a) *litteras fere conſimiles, quæ tamen ipſum & ſuos non onerabant aliquo juramento, ſed eis nondum uſus eſt, vel quia Regi diſplicuerunt, vel quia minoris efficaciæ reputatæ ſunt. Quem vero calculum reportaturi ſint alterutri, neſciebatur adhuc, quando reverſus eſt prædictarum portitor litterarum. Sed dominus Papa reſcripſit Chriſtianiſſimo Regi, ſi Eccleſia Dei & ſuo Cantuarienſi non deſuturum, quamdiu partem ejus, juſtitia comite, poterit ſublevare. Nunc ad Regum noſtrorum colloquia tranſeamus, &c.* ut ſupra deſcripta ſunt hoc eodem anno. Quibus intelligas, eodem quo illa, iſta tempore, anno & menſe eſſe geſta, quo ab eodem auctore eædem ſcriptæ ſunt litteræ.

(a) Ib. ep. 7.

LXIV. Rurſum vero in noviſſima de his data hoc anno epiſtola hæc habet de rebus Urbanis idem Joannes Saresberienſis, ſcribens ad Archidiaconum (b) Exonienſem:

(b) Ib. ep. 105.

PAGIUS *nomenti* conveniſſe; cumque nihil adverſus juſtitiam priores obtinere poſſent, Nuncios alios in Siciliam miſiſſe, uti habet Baronius.

XII. *Manuel Imp. Legatos ad Papam mittit.* Ad num. LXIV. Epiſtolæ duæ a Baronio memoratæ, quarum prior eſt ordine CVIII. libri ſecondi, dataque Bartholomæo Exonienſi Archidiacono, & poſterior ordine XXVI. ejuſdem libri, dataque Joanni Pictavienſi Epiſcopo, & utraque a Joanne Saliſberienſi miſſa retrahi debent ad annum ſuperiorem, uti ibidem num. X. de priori, & num. XIII. de poſteriori demonſtravimus. Huc vero retrahendum, quod Baronius anno MCLXX. a num. LIV. ad LXI. narrat ex Actis Alexandri III. Legationem nempe Emmanuelis Imp. ad eundem Papam; ſecundo mortem Guidonis Antipapæ; & tertio Legationem aliam doloſe a Friderico Imp. ad eundem Pontificem miſſam. Cum enim Acta illa tradant, *eodem tempore* quo hæc fiebant, *Guidonem* Antipapam interiiſſe, & dubitari non poſſit, quin mors illa currenti anno acciderit, certum pariter utramque Legationem huc retrahendam eſſe. *Manuel* Imp. Legatos Beneventum ad Alexandrum III. miſit, promittens ſe Eccleſiam Græcam cum Romana juncturum, atque ipſum præſenti moleſtia *Friderici* liberaturum, ſi ſe corona Imperii Occidentalis donaret. Quam poſtulationem Alexander, inquit Sigonius hoc anno in Hiſt. de Regn. Ital. lib. XIV. ut parum Reipublicæ utilem, ex Cardinalium ſententia reprobavit.

XIII. *Moritur Paſchalis III. Pſeudo-Pontifex.* Guidonem vero Cremenſem, ſeu Paſchalem III. Antipapam hoc anno extinctum eſſe diſerte tradit Joannes de Ceccano in Chron. qui ad hunc Chriſti annum ſcribit: *Menſe Septembri die vigeſima obiit in hæreſi Paſchaſius Papa, & pars ejus elegit Electum de Albanis in Papam Calliſtum*, quem Calliſtum III. appellavit. Errarunt itaque qui ſcripſere, iſtum Antipapam, nempe Joannem Abbatem Strumienſem, ante Pſeudo-Pontificatum a Paſchali III. Epiſcopum Tuſculanum dictum fuiſſe. [r] Joanni de Ceccano quo ad annum emortualem Paſchalis III. ſuffragantur Gervaſius Dorobernenſis in Chron. Hovedenus pag. 512. Radulphus de Diceto ad annum MCLXVIII. & Annaliſta Mailroſenſis ad eandem Chriſti annum. Neque Baronius Paſchalis III. interitum uſque ad an. MCLXX. diſtuliſſet, niſi perſuaſum habuiſſet, quæ Acta Alexandri III. narrant de Legatione Manuelis Imp. ad Alexandrum III. ad illum Chriſti annum pertinere. Cum vero *Paſchalis III.* die XX. menſis Septemb. perierit, Saliſberienſis ſcri-

NOTÆ [r] QUi ſcripſerunt Joannem hunc Strumienſem creatum fuiſſe Tuſculanum epiſcopum antequam Pontificiam dignitatem invaderet, illi profecto fidei ſuæ vadem habuerunt omni exceptione majorem. Romualdus Salernitanus, qui per hos annos Salernitanam cathedram occupabat, res anni ſequentis ita exorditur: *Anno Dominicæ Incarnationis MCLXVIII. Ind. II.* (annum a Paſcha exorditur) *in vigilia S. Agathæ menſe februarii. Interea Guido Cremenſis qui & Paſchalis dictus eſt, mortuus eſt. Cui ſucceſſit intruſus quidam Tuſculanenſis epiſcopus Joannes de Struma nomine, qui & Calliſtus a ſuis appellatus eſt.* Hæc ſufficere arbitror ad aſſerendam de Tuſculano Joannis epiſcopatu veritatem. Sed adhuc diſcutiendum aliquid ſupereſt. Nam Romualdus obitum Guidonis in annum ſequentem referre contra fidem omnium veterum cenſeri poſſet. Si tamen ejus verba ſedulo expendantur, nihil habet a cæteris diverſum. Non enim ait die illa februarii Guidonem deceſſiſſe; ſed cum per hæc tempora obiiſſet, nempe die XX. ſeptembris anni 1168. Joannem Strumienſem ſequentis anni initio ſubſtitutum fuiſſe. Sed quid interim factum eſt a ſchiſmaticis toto illo temporis ſpatio quo pontifice caruerunt? In re obſcura, ſuſpicionem meam proferre liceat. Joannes de Ceccano narrat ſchiſmaticos extuliſſe *Electum de Albanis in Papam Calliſtum*. Pagius Electum hunc ipſum eſſe Joannem Strumienſem arbitratur. Sed non ſatis capio cur Ceccanus nomen Joannis ſileat; cum præſertim ad annum 1178. ubi de Joannis depoſitione loquitur, ſuo illum nomine *Joannes Strumienſis* deſignet. Alius ergo cenſendus Electus iſte a Joanne; quam ſuſpicionem meam auget Sichardus Cremonenſis epiſcopus cujus chronicon ad exordium uſque ſequentis ſæculi, quo & florebat, perductum in to. VII. Rerum Italic. prodiit. Ita ergo ille poſt exactam rerum anni 1177. narrationem: *His temporibus fuit presbyter nomine Cremonenſis electus, qui licet aliis meritis & ſcientia dignus, tamen propter ſchiſma dejectus eſt.* Indicant hæc ſubobſcure quæ Joannes de Ceccano planius narravit, ac demonſtrant intruſum hunc alium eſſe a Joanne, cum vel nomen ipſum haberet diverſum. Rem igitur totam ita concipio: Functo functo Guidone anno 1168. die XX. ſeptembris ejus ſucceſſor deſtinatus fuit Electus qui ſibi Calliſti nomen deſtinaverat; ſed eo brevi vel decedente vel amoto Joannes Ungarus Strumienſis abbas aſſumptus fuit die IV. februarii anni 1169. Brevem illum pontificatum Electi Romualdus cæterique neglexerunt, ſive quod paucorum menſium fuerit, ſive quod electionem non vero confirmationem obtinuerit. MANSI

Digitized by Google

Mutatione Senatorum deprimitur Antipapa.

ſem: *Quia de ſtatu publico Eccleſiæ & regni pariter ſollicitamur: utraque tibi ſuccincta brevitate perſtringo. In primis ergo noveris, quod hæreſiarcha Cremenſis & cremandus clauſus eſt in turre Stephani Thebaldi; nec audet egredi, timetque uſque ad mortem innovationem Senatorum, qui in Kalendis Novembris Urbis regimen accepturi ſunt. Nam præſentis anni Senatores, ut captivos ſuos de carcere Imperatoris eriperent, Guidonem Cremenſem receperunt apud ſanctum Petrum in Regione trans Tiberim, ei juratoria cautione ſecuritatem præſtantes. Romam vero ei numquam ſubjicere potuerunt, & (ut opinor) nec voluerunt. Novi vero Senatores, domino Alexandro facient fidelitatem, & (ut creditur) auctore Deo, ſchiſmati finem dabunt. Hoc enim diutius tractatum eſt, & multis firmatum juramentis.* Hæc ibi de rebus Urbanis. At rurſum de Papa in alia epiſtola hoc eodem anno data ad Epiſcopum Pictavienſem: (a) *Dominus Papa receptis Nuntiis, qui Conſtantinopolim profecti fuerant, cum muneribus & honore, & ſimiliter Legatis Regis Siculi, proſperatur in viis Domini, moram faciens Beneventi.* Hactenus epiſtolaris hiſtoria de rebus anni hujus.

(a) Cod. Vat. l. 2. ep. 26.

Legatio a Man. Imp. ad Alexand. Papam.

LXV. Alexandria Civitas ædificata nomine Alexand. Pap.

Quid præterea Longobardi, pulſo Friderico, ad gloriam Alexandri Catholicæ Eccleſiæ orthodoxi Pontificis operati ſint: in rebus geſtis ejuſdem Papæ ita deſcribitur: *Anno igitur Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo ſexageſimooctavo, ipſis Kal. Maii, Pontificatus domini Alexandri anno nono, Cremonenſes cum Mediolanenſibus & Placentinis in manu valida pariter convenerunt contra rebellionem Papienſium & Marchionis Montisferrati, ad villam quæ dicitur Roboreta, ubi ad honorem Dei & B. Petri, & totius Lombardiæ, conſtruendæ civitatis ambitum deſignarunt, & locum ipſum ſpatioſo foſſato clauſerunt. Convenerunt ergo ad habitandum illic cum familiis & omnibus bonis ſuis univerſi, qui morabantur in circumpoſitis villis, videlicet, in Marenga, Gamundio, Foro, Bergalio, Solerio, & Sebaſtia, & repente facta eſt civitas magna & fortis. Ut autem glorioſior ubique haberetur, atque famoſior: placuit omnibus, ut ipſa civitas pro reverentia B. Petri & Papæ Alexandri, in perpetuum nominaretur Alexandria. Eſt autem poſita civitas iſta in terra amœna & fertiliſſima ſecus ſtratam publicam, munita undique tribus fluviis, & abundans bonis plurimis. Et in primo quidem anno habitatores ejus inter milites, equites, & pedites bellicoſos uſque ad quindecim millia excreviſſe aſſerebantur. In ſequenti quoque anno ejuſdem civitatis, Conſules ipſius civitatis ad præſentiam domini Alexandri Pontificis venerunt Beneventum, offerentes ei, & per eum ſanctæ R. E. ipſam civitatem in jus & proprietatem; eamque tributariam B. Petro ſponte fecerunt. Inſuper ipſi & ſucceſſoribus ſuis, quæ juraverunt, ea anuis ſingulis Conſulatus & populus Alexandrinus ſpoponderunt, quod innovare deberent. Quibus ſic peractis, Conſules ipſi cum gaudio & exultatione, ac benedictione ipſius Pontificis ad propria, auctore Domino redierant.* Hæc de his ibi. Quæ quidem hactenus numquam facta memini me legiſſe, ut in honorem cujuſpiam quamvis laudatiſſimi Romani Pontificis civitas conderetur ab exteris, ejuſque nomine vocaretur. Ita quidem uſitato more, ut vexationibus magis vireſcat Eccleſia, & depreſſionibus exaltetur. Ut de Friderico illud Davidicum omnium ore verſetur: (b) *Peccator videbit & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet, deſiderium peccatorum peribit*, quod conceperat potiundæ Italiæ, quam jam e manu ejus effluxiſſe vidiſſet.

(b) Pſal. 111.

LXVI. Ad poſtremum vero in fine anni hujus præ-

PAGIUS

ſcripſit Epiſtolam LXVI. libri ſecundi ante ultimos hujus anni menſes, antequam mors illa ei nunciata fuiſſet; indeque de pace inter Galliæ Reges tanquam nondum concluſa ſermonem habet.

XIV. Conditur Alexandria.

Ad num. LXV. *Alexandria* civitas hoc anno ædificata *ipſis Kalendis Maii*, uti refert Baronius ex Actis Alexandri III. Ea civitas in honorem Alexandri III. Alexandria vocata, ſed ab Imperialis partis ſtudioſis ad firmitudinem ejus elevandam *palearia* dicta, quo nomine in hunc uſque diem appellatur. Neubrigenſis lib. 2. c. 27. de Longobardis loquens ait: *Urbem quoque Alexandriam, ex nomine domini Papæ, cui ſe devotos eſſe gaudebant, ſic vocatam, apto loco ad excipiendos primos Alemannorum Italiam ingredientium impetus condiderunt. Quam dum Imperator in ipſis ejus primordiis obſidione cinxiſſet, expugnare non potuit: ſed exercitu fruſtra fatigato diſcedens, hoſtium contra ſe fiduciam auxit.* Romualdus Salernitanus hoc anno hujus urbis conditum fuſe narrat, indeque apparet Acta Alexandri III. ſincere ſcripta fuiſſe.

XV. S. Thomas alios Nuncios ad Papam mittit.

A num. LXVI. ad LXXIV. Sanctus Thomas prioribus hujus anni menſibus poſt diſceſſum Willelmi Papienſis & Ottonis Diaconi Sanctæ Sedis Cardinalium Legatorum, ad Alexandrum III. miſit Nuncios ſuos Alexandrum & Joannem, rogavitque, ut petitiones Regis Anglorum rejiceret: *His duobus articulis Coronationi filii ſui, & Conſecrationibus Epiſcoporum inſiſtit Rex Anglorum, & valde arctabitur ad pacem noſtram faciendam, ſi conſtantiam domini Papæ viderit*, inquit divus Thomas in Epiſt. LXVII. libri tertii ad Nuncios ſuos data, quam ideo Baronius anno ſuo reddidit.

XVI. Agitur de pace inter Franciæ & Angliæ Reges.

Congreſſum vero Regis Angliæ cum Sancto Thoma Cantuarienſi coram Ludovico VII. Francorum Rege habitum, quem fuſe narrat Baronius ex quadripartita lib. 3. cap. 25. & ſeq.

Legationes Regis Angl. & S. Thom. ad Alex. Pap. jus præter alios antea hoc anno miſſos, Angliæ Rex ad Alexandrum Papam duos Nuntios ſeorſum miſit, nempe Reginaldum & Joannem Decanum Sareſberienſes; ſed & eodem tempore ipſe Thomas Romam miſit Nuntios ſuos Alexandrum & Joannem, ad quos ſcribens, monuit de perfidia Reginaldi Nuntii Regis Angl. (a) lib. 3. ep. 66. dicens: (a) *Contra adverſarios noſtros cautelam & continuam vigilantiam habeatis, & præcipue adverſus illum ſpurium fornicarium, & Eccleſiaſticæ pacis incentivum, ſacerdotis filium Reginaldum de Sareſberia, qui perſonam noſtram, in quantum poteſt, diffamat ubique & deturpat, dicens, nos proditores eſſe, & ſibi fidem noſtram dediſſe, quod patrem ejus non læderemus in aliquo.* Et paulo poſt: *Dicit etiam quod ſi dominus Papa decederet, faceret nos deleri de libro vitæ, juſtitiam Curiam Romanam ita venalem eſſe, ut intercedentibus muneribus, quidquid velit, poſſit impetrare. Suggeſſit etiam Regi Anglorum hujuſmodi petitiones facere domino Papæ, ut alicui Epiſcopo in Anglia committeret auctoritatem coronandi filium ipſius Regis, & conſecrandi Epiſcopos, ut vel ſic dominum Papam deciperet. Cui cum reſpondiſſet Rex, ſe ut credebat, a domino Papa petitiones illas non poſſe impetrare: reſpondit Reginaldus: Dominus Papa ut ſtolidus & fatuus agit, ſi petitionibus tuis ſatisfecerit.* Hæc de Nuntio Regis. Ex his videas, Lector, quale genus hominum detrahere & obloqui ſoleat R. E. Pontificibus. Alterum vero Nuntiorum Joannem Decanum Sareſberiæ iſto nequiorem fuiſſe, quæ de eo ſunt dicta, ſuperius docent. Quænam autem eſſent ejuſmodi petitiones Regis, & quanta inſtantia eas expoſceret, & quot quantiſque interceſſoribus: dicetur inferius ſuo loco. Conſtat inſuper eamdem Regem in fine pariter anni hujus per Legatos ſuos ſollicitaſſe civitates omnes, quæ fœdere junctæ erant Alexandro Pontifici, ingentemque ſparſiſſe in eas pecuniam, Regemque Siciliæ permovendum curaſſe, & nobiliores Romanorum, ut omnes interceſſores apud Pontificem eſſent, ut contra ſanctum Thomam ſuas obtineret petitiones. Quid autem egerit Alexander, audies anni ſequentis exordio.

LXVII. Inter hæc autem Rex Francorum, ubi Legati re infecta ex Gallia receſſerunt, reaſſumens collapſum negotium, ſtuduit ad mutuum colloquium congregare Regem Anglorum & ſanctum Thomam, ſe præſente; ſic ſperans poſſe eos ſimul pacis fœdere copulare. Quid eo congreſſu factum ſit, in Quadripartita in fine libri ſecundi exacte deſcribitur; & quod iſta deſiderari viderentur in epiſtolis, collector earum, ne his careat epiſtolaris hiſtoria, ante ipſas iſta præmittit: *Sequentes vero epiſtolæ ſingulæ ſingulis locis ita ſunt manifeſtæ uſque ad exitum totius negotii, quod minus egere videantur hiſtoriali adminiculo, eo excepto, quod factum eſt in colloquio.* De quo iſta in Quadrilogo, ſive Quadripartita ex Heſeberto: Congreſſus Regis Angl. cum S. Thoma coram Rege Francor. *Dominus autem Rex Francorum videns dominum Papam de pace ſollicitum, tamquam filius pacis, obediens viro Apoſtolico, operoſe & attente partes ſuas interpoſuit. Unde & ad pleraque colloquia, quæ inter ipſum & Regem Anglorum erat, Archiepiſcopum vocavit, pacis inter eos ſe mediatorem interponens. Inter quæ unum colloquium fuit, in quo ſuggeſtum eſt Regi Angliæ Archipræſulem Cantuarienſem ſuo ſe arbitrio omnino velle committere, ideoque gratius ejus præſentiam ibi acceptabat. Multis igitur utrimque ad id convenientibus, ad pedes Regis Angliæ procedit dominus Cantuarienſis, dicens: Totam cauſam, unde inter nos orta eſt diſſenſio tuo committo arbitrio, honore ſalvo Dei. Tali adjectione audita Rex vehementer ſcandalizatus eſt, multis ipſum contumeliis afficiens, multa improperans, plurima exprobrans, arguens eum tamquam ſuperbum & elatum, & regiæ munificentiæ erga ipſum impenſæ immemorem & ingratum.* Subdit Alanus: *Et ait Regi Franciæ: Domine mi attende, ſi placet. Quidquid ipſi diſplicuerit, dicet honori Dei eſſe*

PAGIUS ſeq. ad annum ſequentem pertinere, diſcimus ex Gervaſio Dorobernenſi in Chron. ubi illum pluribus refert. Neque currenti anno Reges congreſſum illum habere potuere; cum nonniſi ſub ejus finem in concordiam redierint. Hæc Gervaſii verba ad annum MCLXVIII. *Circa Natale Domini diſcurrerunt inter Reges adhuc in immenſum diſcordes, viri religioſi utriuſque fideles, verba pacis & concordiæ ad alterutrum deferentes. Pax itaque tandem utcunque formata eſt, quæ quo melius firmaretur, in Epiphania Domini mutuo ſibi indixerunt colloquium.* Saliſberienſis in Epiſt. LXVI. libri ſecundi memorata, &, uti mox diximus, hoc anno exeunte data, varia ad hanc tractationem pacis pertinentia habet, quæ legere juvabit.

Tum Gervaſius ad annum MCLXIX. ſubdit: *Convenerunt Reges & Principes die Epiphaniæ apud Montem mirabilem* (ſeu Monmiralium, Gallice *Monmirail*, oppidum in ipſo Cenomanenſis Provinciæ limite ſitum) *de pace jam formata collocaturi, ubi poſt alias confirmandæ pacis allegationes Rex Angliæ Henricus Ludovico Regi Franciæ ita fertur dixiſſe. Hac die, domine mi Rex, qua tres Reges Regi Regum munera obtulerunt, me ipſum, natos meos, & terram veſtra commendo cuſtodiæ. Cui reſpondit Rex Franciæ; quia vobis hoc inſpiravit Rex, qui Regum munera ſuſcepit, exhibeant nati veſtri præſentiam ſuam, ut a manſuetudinis noſtræ titu-* XVII. Ea anno tantum ſequenti peracta.

eſſe contrarium, & ſic ſua & mea omnia ſibi vendicabit. Sed ne videar honori Dei, vel ſibi in aliquo velle reſiſtere, hæc offero. Multi fuerunt Reges Angliæ ante me, majoris vel minoris auctoritatis quam ſum ego. Multi fuerunt ante eum Archiepiſcopi Cantuariæ magni & ſancti viri. Quod igitur anteceſſorum ſuorum major & ſanctior fecit anteceſſorum meorum minimo: hoc mihi faciat, & quieſco. Acclamabatur undique: Satis Rex ſe humiliat.

LXVIII. Thomæ & ſuæ cauſæ defenſio. Hic mihi dicendum, admiratione me plurimum affici, primum quomodo auſus ſit Rex provocare ad exempla majorum prædeceſſorum, videlicet Cantuarienſium Archiepiſcoporum, quorum pleroſque conſtaret magnopere reſtitiſſe Regibus libertatem Eccleſiaſticam violantibus, eaque de cauſa plurium annorum eſſe paſſos exilia & proſcriptiones. Inter quos ſanctus Anſelmus, & poſtea Lanfrancus, qui vixit ſub avo ipſius Henrici Regis, quanta ea de cauſa paſſi fuerint, Tomus ſuperior abunde ſatis, oſtendit. Pergit vero Alanus in Quadripartita:

*Dumque Archiepiſcopus aliquantulum ſubticuiſſet, Rex Franciæ adjecit: Domine Archiepiſcope vis major eſſe ſanctis viris, an * major Petro? Quid dubitas? Ecce pax pro foribus. Ad hæc Archiepiſcopus: Verum eſt, ait: Anteceſſores noſtri multo meliores me fuerunt & majores, ſinguli autem ſuis temporibus, etſi non omnia adverſus Dominum extollentia, quædam reſecuerunt. Nam ſi omnia radicitus tunc extirpaſſent; quis nunc adverſum nos ignem tentationis hujuſmodi excitaret? Quo cum illis probati digni inveniamur, & cum illis laudem & gloriam . . . . . multo melius nobis Deo conſulente actum eſt, ut ſecuri in eorum ſorte, & merito laboraverimus, ita & illorum laboris & præmii ſimus participes. Nec ſi aliquis eorum tepuit, vel exceſſit in aliquo; ejus in hoc torporis vel exceſſus exemplum ſequi tenemur. Petrum enim Chriſtum negantem arguimus, ſed Petrum uſque ad capitis ſui periculum Neronis impetum arguentem modis omnibus commendamus. Sane quia Petrus ei conſentire noluit in eo, quod diſſimulare ſine animæ ſuæ periculo non poterat: ideirco inimicorum victor in carne occubuit, & talibus preſſuris Catholica ſurrexit & crevit Eccleſia. Patres noſtri paſſi ſunt, quia noluerunt nomen Chriſti ſubticere: & ego ut hominis mihi gratia reſtituatur, Chriſti honorem deberem ſupprimere? Abſit, ait, Abſit. Inſurrexerunt itaque magnates utriuſque regni in eum, imputantes arrogantiæ Archiepiſcopi impedimentum pacis: uno inter alios Comite palam proteſtante, quia Archiepiſcopus utriuſque regni conſilio & voluntati reſiſtit, de cætero neutrius erat dignus auxilio, ſed ejectum ab Anglia non recipiat Francia.*

* melius

Addit Herebertus:

LXIX. Quæ in S. Thomam jactata a diverſis. *Soluto igitur colloquio, non ſine multorum murmure redditur ad propria, coexulibus Archiepiſcopi in ſumma deſperatione poſitis, & Reges quidem feſtinantiſſime in equis (mox quippe diremerant colloquium) receſſerunt, nec ſalutantes, nec ab Archiepiſcopo ſalutati. Quin potius Rex Anglorum adhuc in receſſu, etſi non in facie, a convicio Archipræſulis non ceſſavit, inſultando, & dicens inter alia, quod ea die de ſuo ſe ultus fuiſſet proditore. Pariter & Aulici, qui pacis mediatores extiterant, in receſſu multa etiam in faciem Archipræſuli objecerunt, quod videlicet fuiſſet ſemper ſuperbus, elatus, ſapiens in oculis ſuis, propriæ ſemper ſectator voluntatis & ſententiæ; adjicientes, grande fuiſſe hoc malum & enorme Eccleſiæ damnum & periculum, quod ipſe rector Eccleſiæ conſtitutus fuiſſet; & quod per ipſum ex parte jam deſtructa, penitus cito deſtrueretur Eccleſia. Sed Archipræſul ponens ori ſuo cuſtodiam, cum conſiſterent peccatores adverſus eum, factus eſt ad exprobrantes & inſultantes ſibi quaſi non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones, niſi quod uni, de Eccleſiæ deſtructione exprobrantes & inſultantes ſibi quaſi non audiens, & humiliter quidem & manſuete reſpondit: Frater, inquiens, cave ne deſtruatur Eccleſia Dei per te: per me, favente Domino, non deſtruetur. Et hic erat Joannes natione Anglus, Epiſcopus tunc Pictavienſis, Archiepiſcopo ex diuturna converſatione & ſocietate familiaris admodum charus & acceptus. Ab aliis vero conviciatus, non reconviciabatur, illius profecto diſcipulus, (a) qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur. Sic igitur receſſit a colloquio nunc in Francia, ſicut prius in Anglia apud Northantunum, factus opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis. Et recedens ſic cum ſuis, dominum Regem Francorum ſequebatur, cujus erant præparata hoſpitia in caſtro, quod*

(a) 1. Pet. 2.

PAGIUS *titulo terras ſuas poſſideant. Acceſſit itaque Henricus Regis primogenitus, &c.* Paulo poſt: *Interea perſuaſum eſt Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo a quibuſdam nobiliſſimis viris & religioſis, ab his etiam quos dominus Papa ad pacem deſtinaverat reformandam, ut ipſe Archiepiſcopus Regis animum aliquo humilitate coram Optimatibus utriuſque regni, in præſentia quoque Regis Franciæ mitigaret, litiſque deciſionem Regis penitus committeret arbitrio omni tacita conditione*, & cætera fuſe ibidem narrata, quæ diverſa non ſunt ab iis quæ hic Baronius habet, hanc ſcilicet pacis tractationem felicem exitum non habuiſſe.

Rex Franc. animo alienatus a S. Thom. *Mons mirabilis dicitur. Erat & Archiepiſcopus in caſtro hoc pariter hoſpitatus cum Rege, ipſo ſemper per Aulicos abundanter ei viaticum miniſtrante. Rex autem tunc non declinavit, quemadmodum in aliis colloquiis conſueverat, ut Archipræſulem in hoſpitio ſuo videret. Unde & non conjiciebatur, cor Regis non ita cum Archiepiſcopo eſſe, ſicut heri & nudius tertius. Nihilominus tamen Archiepiſcopus hilarem & jucundum ſe exhibuit, nec deprehendi potuit vultus ejus in diverſa mutatus ob hoc. In quo adverti poteſt magni viri conſtantia, fortitudo animi invincibilis, qui mundo jam ſibi contraria, nullam vel etiam modicam turbationem ex his vel ſollicitis oſtendit ſpeciem.*

LXX. *In craſtino a præfato caſtro recedens, & ea die Carnotum veniens, plerique (ut mos eſt) populi occurrerunt, ut tranſeuntes viderent, & quærebant quis eſſet qui tranſiret. Et cum cognoviſſent, quod Archipræſul hic eſſet Cantuarienſis: ipſum mox digito notarunt, aliis, qui ignorabant, indicantes, & dicentes invicem, murmurando tamen: Eſſe Archipræſul ille, qui in heſterno colloquio Dominum propter Reges negare noluit, nec Dei honorem ſubjicere. Poſtea etiam ſæpiſſime, cum iter per Franciam faceret, multi in populo eadem de eo prædicarunt. A Carnoto vero recedens, quantocyus potuit,* S. Thom. ad extremum redactus paupertatem. *Senonas venit.* Additque iſta compilator epiſtolarum. *Tres igitur diætas cum Regis Franciæ comitatu ita tranſiit, ut nec ad eum Rex, vel aliquis ex ſua parte acceſſit, & cum in talibus negotiis domnus Cantuarienſis ſolitus fuit a regali liberalitate procurari: poſt illud colloquium, & per id quod diximus ſpatium exinde nihil omnino fuit exhibitum. Aliquando tranſeundo Senonenſis Archiepiſcopus, aliquando Pictavienſis Epiſcopus, vel aliquis alius frater ejus miſeria afflictus, erga eum ſe habuit ut mendicum. Quod plurimum ſuos perterruit, quaſi jam omni humano auxilio deſtitutos.*

LXXI. S. Thomæ in adverſis conſtantia. *Tertio vero die peracto illius itineris, dum ſedentes in hoſpitio ſuper his confabularentur ad invicem, & ſecum quærerent, quo poſſent divertere: dominus Cantuarienſis jucundo vultu, quaſi nihil adverſitatis habens, & ad omnes fortunæ impetus immutabilis, moderato riſu condolentibus alludit, dicens: Solus, ait, impetor, & me cedente, non erit qui vos perſequatur acrius, &c. Confortamini igitur & nolite expaveſcere. Cui, inquiunt, miſeremur tui magis, dum neſcimus quo poſſis divertere, vir tantæ auctoritatis a ſummis & ultimis derelictus amicis. Deo (inquit Cantuarienſis) noſtri curam committimur. Et ex quo utriuſque regni nobis præcluditur aditus; nec ad Romanos latrones conſolationis gratia quis conſulit nos revertere, qui miſerorum ſpolia ſine delectu diripiunt.* Idcirco id de Romanis Thomas, quod ſederet ibi in baſilica S. Petri Antipapa Guido Cremenſis, pro cujus factione anni hujus Senatores (ut vidimus) laborabant, & ad quem alendum prædæ diverſorum conferebantur. Pergit auctor: *Alia eſt nobis via procedendum. Audivimus ſiquidem circa Ararim fluvium Burgundiæ uſque ad partes Provinciæ liberaliores eſſe homines. Ad hos ego & vos mecum pedites ibimus, qui viſa afflictione noſtra, fortaſſe noſtri miſerebuntur, victualia miniſtrantes ad tempus, donec nos Dominus viſitaverit. Potens eſt Deus & in ultima miſeria calculo ſuis adeſſe. Infideli deterior eſt, qui de Dei deſperat miſericordia.*

Et ſtatim affuit pro foribus Dei miſericordia. Accurrit enim quidam ſerviens Regis Franciæ, qui diceret: Dominus Rex vos ad Curiam vocat. Ad hæc ait unus eorum: Ut ejiciamur e regno. Non es Propheta (inquit Cantuarienſis) neque filius Prophetæ: noli vaticinari ſiniſtra. Venientes ergo, invenerunt dominum Regem cum triſti vultu ſedentem, & non aſſurgentem pro ſolito domino Cantuarienſi. Quod factum eſt in principio triſte præſagium. Conſidentibus illis adhuc tepide vocatis, diutius facto ſilentio: Rex inclinato capite, quaſi dolens & cavitus cogitaret, ut eos de regno ejiceret, & Regis Franc. humilis pœnitentia. *illis id ipſum timentibus: obortis lacrymis, proſiliens cum ſingultu, projecit ſe ad pedes domini Cantuarienſis, obſtupentibus iis qui aderant. Et domino Cantuarienſi ſe inclinante ad erigendum Regem: vix tandem ad ſe reverſus Rex præ anguſtia: Vere, ait, domine mi Pater, tu ſolus vidiſti. Et ſuſpirans præ mœrore congemiſcente: Vere, ait Pater, tu ſolus vidiſti. Nos enim cæci fuimus, qui contra Dominum dedimus tibi conſilium, ut in cauſa tua, immo Dei, ad nutum hominis honorem Dei committeres: pœnitet nos Pater & graviter pœnitet. Ignoſce rogo, & ab hac culpa me miſerum abſolve. Sed & Deo & tibi me ipſum & regnum meum expono, & ab hac hora promitto, quod tibi vel tuis non deero, quamdiu, Deo auctore, vixero. Rege itaque abſoluto, dataque ei benedictione, dominus Cantuarienſis Senonas regreſſus eſt cum ſuis in gaudio, ubi Rex Franciæ victum regaliter exhibuit uſque ad reditum in Angliam.*

LXXIII. Regis Francorum ſcita reſponſio ad Reg. Angliæ. *Quo audito, Rex Angliæ Regi Franciæ demandat, ſe mirari plurimum, quomodo vel qua ratione de jure poſſet contra eum fovere Cantuarienſem, cum in ipſius Regis præſentia Rex Angliæ ita ſe humiliaret, ad omnem paratus juſtitiam*

am, nec per ipſum ſteterit, quo minus Cantuarienſis pacem haberet, quam ipſe arroganter & contumelioſe rejecit. Quocirca, ait, *Regem Franciæ tali de caetero in regno ſuo non debere præſtare ſubſidium in ſui fidelis ignominiam & ruborem. Ad hæc Rex Franciæ: Ite*, inquit, *Nuntii, Regi veſtro nuntiantes: Quia ſi Rex Angliæ avitas quas vocat conſuetudines, licet minus (ut ajunt) legi divinæ congruat, tamen ut ad Regiam dignitatem ſpectantes, non ſuſtinet abrogari: multo minus mihi licet jus illius liberalitatis ſubvertere, quod cum corona regni mihi jure competit hæreditario. Conſuevit ſiquidem Francia ab antiquis temporibus omnes miſeros & afflictos, & maxime pro juſtitia exulantes recipere, & donec pacem habuerint, fovere, tueri & defendere. Cujus honoris & excellentiæ gratia, Deo propitio, me vivente, ad nullius perſonæ ſuggeſtionem Cantuarienſi exuli derogabitur.* Hactenus de colloquio Regis Francorum cum Nuntiis Regis Angliæ, quod auribus exarandum notis, ſapiens quiſque dixerit.

LXXIV. Finem vero jam rebus geſtis anni hujus impoſituri, conveniamus Romanum Pontificem in fine anni hujus Benevento recedentem. Urgens ſane cauſa fuit, ut Alexander Papa Benevento recedens, & Romam verſus veniens, ſubſiſteret in Tuſculano, quam civitatem Romanis adverſam ſtuduit ſuam facere, pactis conventis cum Comite Tuſculano. Quomodo autem iſta tranſacta ſint, rem geſtam ſic narrat Romualdus Archiep. Salernitanus: *Poſt hæc Alexand. Papa in Campaniam rediit, & rogante Jonatha domino Tuſculani, & ejuſdem loci civibus, civitatem Tuſculanam in ſuam protectionem recepit, & ad illam cum Cardinalibus & tota Curia ſua perrexit, & prænominato Jonathæ contracambium pro eadem civitate tribuit. Quod factum Romanis multum diſplicuit. Recolentes enim damna & injurias, & mortes ſuorum civium, quas Tuſculani cum** Tuſculum recipit Alex. Papa. * al. Reginaldo *Rat-*

PAGIUS XVIII. *Tuſculi Muniа & Albanum evertuntur.* Ad num. LXXIV. Narrat hoc anno Romualdus Archiep. Salernitanus, & ex eo Baronius, Alexandrum III. relicta Anagnia in Tuſculanam civitatem veniſſe, & Romanos ei promiſiſſe ſe ejus mandatis libenter morem geſturos, *ſi prædictæ civitatis muros deſtrui pateretur. Quo facto, Romani voto ſuo potiti, quod Papæ promiſerant, adimplere noluerunt.* Papa vero a Romanis ſe circumventum videns, *Anagniam rediit, & ibi eſt multo tempore demoratus.* Quare Pontificem hoc anno Romæ non fuiſſe, & ibidem *Federicum* Imp. non excommunicaſſe, uti jam ſupra probavimus, certum & indubitatum. Porro huc revocandum quod anno ſequenti de everſione *Albani* in medium afferemus; cum præſenti geſtum ſit.

XIX. *Moritur Guillelm. IV. Comes Nivernenſis.* *Tanta peſtis in Jeroſolymis fuit*, inquit Nangius in Chron. ad hunc annum, *quod fere omnes peregrini mortui ſunt: ibique Guillelmus Comes Nivernenſis* (hujus nominis IV. filius Guillelmi III. anno MCLXI. demortui, ut habent idem Nangius & Chronicon Vizeliacenſe) *ſine herede defunctus eſt, cui ſucceſſit Guido frater ejus. In Sicilia tunc erat quidam Francigena Regis Guillelmi* (hujus nominis II.) *Cancellarius quem quidem Potentes Siculi odientes, in odium ipſius litteras per Apuliam & Calabriam direxerunt, ut quotquot Franci invenirentur, capitaliter punirentur, quod & factum eſt; ſed Rex Siciliæ hoc agnoſcens, auctores illius ſeditionis pari ſententia condemnavit.* De hac lamentabili ſtrage fuſius agit Monachus Autiſiodorenſis apud Bulæum Tom. II. Univerſit. Pariſ. pag. 358. Tyrius lib. 20. cap. 3. ait, Guillelmum IV. *in primo gratiſſimæ juventutis flore, cum multis animi ſuſpiriis & gemitibus vitam finiſſe*; in libro tamen ultimo Hiſtoriæ Vizeliacenſis dicitur, eum per ſatellites ſuos monaſterium Vezeliacenſe diripuiſſe, Monachos crudeliter ab eo vexatos aufugiſſe, & Hugonem Archiepiſcopum Senonenſem coactum fuiſſe eum excommunicare.

XX. *Auſcienſium præſulum ſeries.* Florebat hoc tempore *Guillelmus* Archiepiſcopus Auſcienſis, de quo Oihenartus in Notitia Vaſconiæ pag. 452. ex veteri membrana, hujus Præſulis tempore ſcripta hæc refert: *Inter fines Gaſconiæ tam Ciſtercienſis, quam Præmonſtratenſis Ordinis decem Monaſteria, & Sanctimonialium nonnulla de Ordine Fontis-Ebraldi in honore Omnipotentis Dei fundavit & plantavit.* Suſcepit ſacram contra Mauros expeditionem, eique Ildefonſus Aragoniæ & Navarræ Rex *propter multa & innumerabilia ſervitia pericula & labores*, quos Bernardus ejus in Præſulatu deceſſor ſuſtinuit, inſignem donationem fecit, & poſt ejus mortem ſucceſſoribus Archiepiſcopis, quam ibidem recitat Oihenartus, in qua legitur, *facta Charta era MCLXVIII. in menſe Auguſto*, anno ſc. Chriſti MCXXX. Ejus in Actis publicis uſque ad præſentem annum mentionem haberi tradunt San-Marthani in Archiep. Auſcienſibus.

XXI. *Victoria Almohadum Chriſtianis infauſtum.* In Hiſpania *Mahometus*, vulgo *Lupus* Rex appellatus, non deſiſtebat a *Joſepho* Almohadum Imperatore laceſſendo, & *Muſmudes*, qui etiam adverſus hunc in armis erant, ea deponere nolebant. Quare *Joſephus* ingentem exercitum, cui præerat *Omar*, adverſus eum collegit, uti narrat Noveirius. Docent Hiſtorici Hiſpanici *Mahometum*, cui præſto erant Chriſtiani ab Almohadibus ubique vexati, fortiter ſe ſe Imperatori oppoſuiſſe, & *Petro Ruyzio* nobili Navarræo Stellæ domino in præmium navatæ ſibi operæ *urbem Sanctæ Mariæ* dediſſe. Nomen illud a Chriſtianis ſine dubio urbi impoſitum, & a Mauris, quando illam occuparunt, non mutatum. Geographus enim Nubienſis, qui ante aliquot annos ſub Rogerio Siciliæ Rege ſcribebat, hanc urbem *Sanctam Mariam* ſemper appellat. Martinus Carillo in Epiſcopis Aragonenſibus ait ſe vidiſſe Catalogum Epiſcoporum ejuſdem civitatis valde antiquum, in quo primus Epiſcopus dicitur fuiſſe D. Martinus. Aliqui ſcripſere urbem hanc diverſam non eſſe a Lobeto nunc civitate Epiſcopali, vulgo *Albarazin* dicta. Illud certum, *Lobetum* fuiſſe oppidum Lobetanianum Celtiberis vicinum. Non multo poſt Valentiæ & Murſiæ Regnum Chriſtianis confœderatum everſum fuit, & juxta Noveirium *Joſephus Imperator* anno Hegiræ DLXVI. qui Chriſti eſt MCLXX. in Hiſpaniam transfretavit, va-

rias

Rainaldo Imper. Cancellario eis intolerant, indignati ſunt plurimum & turbati, quod Alexander Papa Tuſculanam civitatem, quam ipſi deſtruere nitebantur, in ſuam protectionem receperat. Et ob hoc inter eos & prædictum Papam guerra maxima eſt exorta. Quæ cum aliquanto tempore perduraſſet, Romani utpote callidi & doloſi, benignitatem Alexandri Papæ circumvenientes, promiſerunt, quod eum tamquam patrem & dominum in Urbem reciperent, & mandatis ſuis libenter obedirent, ſi prædictæ civitatis muros deſtrui pateretur. Alexander autem Papa eorum promiſſionibus & verbis fidem adhibens, muros prædictæ civitatis paſſus eſt dirui. Quo facto, Romani voto ſuo potiti, quod Papæ promiſerant, adimplere noluerunt. Papa vero a Romanis ſe circumventum, plurimum condolens, turrim Tuſculanorum Tuſculana mœnia diruta. *foſſis & muris circumvallari fecit, & relicta ibi militum, ac peditum competente cuſtodia, Anagniam rediit, & ibi eſt multo tempore demoratus.* Hucuſque Romualdus hoc anno, in fine ipſius.

Se-

PAGIUS rias de hoſtibus victorias reportavit, & Chriſtianorum finibus devaſtatis Marochium anno MCLXXII. reverſus eſt.

XXII. *Converſio Rugianorum & finis Chronici Helmoldi.* *Rugiani Sclavorum populi, ab Erico Danorum Rege, & Finlandi ab Erico Suecorum Rege victi, Chriſtum agnoſcunt. Helmoldus Preſbyter & Canonicus Butovienſis, Hiſtoriam converſionis Hunorum ſive Sclavorum ad Chriſtum, a temporibus Caroli Magni uſque ad hæc tempora perduxit,* ut legitur hoc anno in additione ad Auctarium Aquicinctinum. Anno MCLXIV. de converſione Rugianorum & canonizatione Sancti Canuti Junioris, quæ ad hunc annum pertinent, verba fecimus. Chronicon Helmoldi adhuc extat.

XXIII. *Minorem Britanniam Rex Angliæ acquirit.* *Conanus Britanniæ* (ſeu Armoricæ) *Comes jure ſucceſſoria Comitatum utrumque Britanniæ recipiens, ex ſorore VVillelmi Regis Scotorum filiam reliquit hæredem,* inquit Radulphus de Diceto ad hunc Chriſti annum pag. 513. Idem habes Matthæus Pariſius in Chron. qui addit ſororem Regis Scotorum *Conſtantiam* dictam fuiſſe, & ejus filiam Henricum Angliæ Regem *Gaufrido* filio ſuo uxorem accepiſſe, ſicque tota Britannia potitum eſſe.

VVillelmus de Campania Archiep. Senonenſis conſecratus fuit, ut in fine anni ſequentis probabimus.

I. SEquitur milleſimus centeſimus ſexageſimusnonus annus Chriſti, Indictione ſecunda, quo Alexander Papa penitus recuſans aſſentiri petitionibus Regis Angliæ, poſtrema legatione ingeſtis, conſtanter perſeverans, ut in ſuam S. Thomam reſtitueret Eccleſiam: novam decernit ad eumdem Anglorum Regem pro eodem S. Thoma reſtituendo legationem. De qua dicturus, primum omnium opus eſt, ut quæ Rex petierit ab eodem Pontifice in medium afferamus. Erant autem duæ illæ præcipuæ petitiones, nimirum ut S. Thomas a Galliis dimoveretur, vocareturque Romam ab ipſo Papa, atque ab eodem transferretur in aliam Eccleſiam. Quinam autem fuerint ipſius Regis conatus, & quæ impenſæ, ut id ab ipſo Alexandro Pontifice obtinere poſſet, ſecretæ, (a) litteræ ad eum redditæ docent, quibus iſta ſignificantur:

(a) Cod. Vat. l. 3. ep. 79. Novi & obſtinati conatus Regis Angliæ contra S. Thom.

Quod Deo propitiante, jam in eum calculum Chriſti & Eccleſiæ ſuæ cauſa perducta eſt, ut de cætero periclitari non poſſit, eo quod ſchiſmatis capita defecerunt, & Anglicanæ Eccleſiæ malleus comprehenſus in operibus ſuis, de cætero cui innitatur, invenire non valet. Ventum erat ad ſummum, ubi cauſtat habitudines periculoſas eſſe, cum ille, qui ſollicitando tam Curiam, quam ſchiſmaticos, Fridericum videlicet, & complices ſuos, videns ſe hac via non poſſe proficere adverſus dominum & adverſus chriſtum ejus: tranſmiſſa legatione, confugit ad Italiæ civitates, promittens Mediolanenſibus tria millia marcharum ad murorum ſuorum validiſſimam reparationem, ut cum aliis civitatibus quas corrumpere moliebatur, impetrarent a Papa & Eccleſia Romana dejectionem, vel tranſlationem Cantuarienſis Archiepiſcopi. Nam ob camdem cauſam Cremonenſibus duo millia marcharum promiſerat, Parmenſibus mille, & totidem Bononienſibus. Domino vero Papa obtulit, quod data pecunia liberaret eum ab exactionibus omnium Romanorum, & decem millia marcharum adiiceret: concedens etiam, ut tam in Eccleſia Cantuarienſi, quam in aliis vacantibus in Anglia paſtores ordinaret ad libitum. Sed quia fidem multa promiſſa levabant, & in precibus manifeſta convincebatur iniquitas: repulſam paſſus eſt. At quod per ſe impetrare non poterat, Regis Siculi viribus conatus eſt extorquere. Sed nec ille, licet ad hoc tota niſu Syracoſanus Epiſcopus, & Robertus Comes de Boſſavilla, multiplicatis interceſſoribus laboraverint, exauditus eſt pro ſua reverentia, vel potentia, vel gratia quamvis eam in Eccleſia Romana plurimam habeat. Dimiſſi ſunt ergo Nuntii Regis impotes voti, hoc ſolum impetrato, ut dominus Papa mitteret Nuntios, qui pacem procurarent, Gratianum ſcilicet ſubdiaconum, & magiſtrum Vivianum urbis veteris Archidiaconum, qui munere advocationis fungi ſolet in Curia. Hæc & alia ſecreta inſinuatione: nam abſque nominum expreſſione habet inſcriptio tantum iſta, *Amicus Amico.*

II. Hæc cum reſciſſet ſanctus Thomas, & quod ob eam cauſam Romam vocandus eſſet ab ipſo Alexandro Pontifice, mirum in modum perturbatus eſt: ſcribenſque epiſtolam (b) ad Humbaldum Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem, poſt multas querelas hæc de his habet: *Quia legem Dei transferre nolumus, ut ei ſuccedat iniquitas tyrannorum; quærit, ut nos contra neceſſitatem, præter utilitatem, contra auctoritatem ad aliam Eccleſiam transferamur. Quia vero vocantem ad iniquitatis conſortium ſequi nolumus: petit nos evocari a vobis, ut in tranſitu poſſit noſtri ſanguinis cum iniquitatis ſuæ conſiliis qualecumque exercere commercium.*

(b) Cod. Vat. l. 3. ep. 78.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCVII. An. Hegiræ DLXV. inchoato die 25. Septemb. fer. 5. An C. 1169. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6662.

☉ 2. E. ☽ 22. P. 20. April. Indict. 2.

JESU CHRISTI 1169.

ALEXANDRI III. PAPÆ 11.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 18. IMP. 15.

MANUELIS COMNENI IMP. 27.

A Num. I. ad XXXIX. Quæ hujus anni initio in cauſa Sancti Thomæ Cantuarienſis geſta ſunt coram Ludovico VII. Francorum Rege Baronius anno ſuperiori n. LXVIII. & ſeqq. narrat, ut ibidem inſinuavimus. Hic vero pergit exponere nova Henrici Regis in Sanctum Thomam machinamenta, & Legationem Gratiani Subdiaconi & Notarii Alexandri III. Eugenii III. Papæ nepotis, & Viviani Cardinalium ab Alexandro III. in Galliam, ubi Henricus Rex agebat, miſſorum, quæ apud Baronium legenda: Radulphus de Diceto Decanus Sancti Pauli Londinenſis, qui hoc tempore vivebat, in Imaginibus Hiſtoriarum pag. 523. geſta hoc anno in ea cauſa ſummatim his verbis refert: *Alexander Papa Regi Anglorum*, quam paterne, &c. *Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus Gilberto Londonienſi Epiſcopo*, Exceſſus veſtros, &c. *Alexander Papa Regi Angliæ*, Serenitatem tuam, &c. *Inter Angliæ Regem & Archiepiſcopum paci reformandæ multi multoties operas impenderunt. Ad ultimum Vivianus & Gratianus Cardinales. Rex Anglorum & Archiepiſcopus in quoli quali ten-*

Reconciliatio Regis Angl. cum S. Thoma fruſtra tentata.

Tentatæ contra Thomam a Rege civitates & regna.

cium. Quid enim aliud ſibi vult, quod Mediolanenſes, Cremonenſes, & Parmenſes in exterminium noſtrum mercede corruptos ſollicitat? Quid Papienſibus, aut aliis Italiæ civitatibus nocuimus unquam, ut noſtrum exilium procurarent? In qua læſimus ſapientes Bononiæ, qui ſollicitati precibus & promiſſis, pernicici cauſæ noſtræ, quam audierant, volnerant dare conſenſum? Certe nos Robert. de Baſſavilla non proſcripſeramus, & tamen ſollicitationibus inductus eſt, ut noſtram apud vos procuraret proſcriptionem. Dolo tamen poſtea cognito, pœnitentia ductus rogavit, ne ipſius injuſta petitio audiretur. Richardus Syracuſanus Epiſcopus electus, corruptus accepta ſpe Lincolnienſis Epiſcopatus, perſecutores noſtros juvit opibus, armavit conſilio, viribus roboravit. Nam & ipſi Regi Siculo, intra cujus fines modo conſiſtitis, ut eum raperent in perniciem Eccleſiæ & noſtram, filiam Regis Angliæ copulandam in matrimonium promiſerunt.

III. *Nonne Frangentes panem, & familiam Leoninam, & gentem Latronum, & alios Romanos potentiſſimos, quaſi conductitias adduxerunt, ut non tam flecterent, quam frangerent Eccleſiam Romanam? Sed & pacem Imperatoris & Saxonum repromittunt: & quod omnes Romanos data pecunia inducent, ut faciant fidelitatem domino Papæ, dummodo in noſtra dejectione Regis Angliæ ſatisfaciat voluntati. Patet quam ſecurum tranſitum, quam jucundum commeatum nobis diligentia hominis præparabat. Profecto non ſatis curabat, unde ſatisfieret creditoribus veſtris, unde ſociis, ſi quis tamen inveniri poſſet, ad proceſſum itineris neceſſaria miniſtrarentur, unde ſumptus itineris procederent, & ſolatia proſcripta multitudinis, quæ poſt quinquennale exilium egens & afflicta erat in tantis calamitatibus deſerenda.*

Studium Regis Henrici ut pellat Sede S. Thom.

Eadem ſane diligentia procurantiam hac (quoniam Regis nomen in hanc ſuſpicionem deducendum eſſe non credimus) poterant hoſpitum utenſilia toxicari; & difficile eſt, vitam ſervare incolumem, cui inſidiatur is, qui jus habet in familiam totam. Et ne in hac parte ſebedula protrahatur, & verba; quoad vita comes fuerit, nos pro nulla unquam vocatione, tot & tantis periculis ingeremus. Nam ſi quis ex quacumque cauſa mortem non detrectat: vitam facilius poterit ferro, vel laqueo terminare. Poſt hæc autem pergit referre ea, quæ in fine anni ſuperioris ſunt enarrata, de ſtudio Regis Angliæ, ut a Regis Francorum protectione divelleret ſanctum Thomam: quæ ex ejus ore præſtat audire; ait enim:

IV. *Nuper autem miſit idem Rex Angliæ Nuntios ſuos, Epiſcopum videlicet Sagienſem, & G. Cantuarienſem Archidiaconum ad Chriſtianiſſimam Regem, ſollicitans eum precibus, ut nos ejiceret de terra ſua. Sed vir Deo plenus reſpondit, ſe hoc jus hæreditarium ab anteceſſoribus contraxiſſe, & ſemper fuiſſe conſuetudinis regni Francorum, ut omnes pro juſtitia exulantes benigne recipiat, & eis debita humanitatis ſolatia impendat. Et dixit ſe nunquam tam laudabilem hæreditatem, & Deo gratam ex cauſa qualibet deſerturum. Adjecit etiam, quod nos receperat de manu domini Papæ quem ſolum in terris habet dominum. Et ideo nec pro Imperatore, nec pro Rege, nec pro aliqua mundi poteſtate dimiſſurum, quin foveat nos & cauſam noſtram, quandiu neceſſe fuerit, quoniam Deus nobiſcum eſt, & pro tuenda lege ipſius tot injurias & damna ſuſtinemus. Hoc reſponſo Legatos confuſos dimiſit, & nobis (quod ei Deus retribuat) ſolito benignior & liberalior eſt, licet benignus & liberalis ſemper extiterit. Dicit autem ſe probaturum in cauſa noſtra ſinceritatem & vigorem Eccleſiæ Romanæ, & virtutem domini Papæ, cujus fidem & conſtantiam in eo commendat plurimum quod Regem Angliæ in petitionibus injuſtis ab eo gaudet eſſe repulſum, &c.* Hæc de Rege Francorum S. Thomae, cubitalibus, iiſdemque aureis omnino litteris digna.

Regum Franc. hereditaria virtus inſignis.

V. At fides cum conſtantia Alexandri Papæ qualis ſemper cognita eſt pro juſtitia & veritate perſtans immobilis, talis in poſterum uſque ad finem perſeveravit incorrupta: quam tamen manſuetudo cum patientia temperabat, ut nihil relinqueret intentatum, antequam excommunicatione Regem percelleret, & regnum ſubiiceret interdicto. Delegit ergo viros præſtantiſſimos integerrimos, atque doctrina præſtantes, quos audiſti Gratianum videlicet (a) nepotem Eugenii Pontificis laudatiſſimi (id enim epiſtola

Ab Alex. Pap. duo Nuntii deſignati ad Reg. Angl.

(a) *Cod. Vat. l. 3. ep. 20.*

PAGIUS

cordia conveniſſent, niſi quia Rex Archiepiſcopo ſignum pacis in oſculo dare penitus abnegaſſet.

II. Prior Epiſtola, cujus initium, *quam paterno*, recitatur a Baronio num. XXXI. eaque Alexander III. Henricum Regem hortatur, *ne potius flecti velit, quam contra Deum & ſalutem ſuam in tanta obſtinationis propoſito deintus permanere.* Epiſtola vero, cujus initium, *Exceſſus veſtros*, eſt XXXIX. libri tertii, eaque Gilberto Epiſcopo Londonenſi ſignificat Sanctus Thomas ſe eum *ex juſtis & manifeſtis cauſis* excommunicaſſe, præcipitque, *ut ab omni communione fidelium* abſtineat. Denique Epiſtola cujus initium, *Serenitatem tuam*, Alexander Papa Henricum Regem hortatur, *ut Thomam Archiepiſcopum pro Deo & Eccleſia ſua, & honore* ſuo, *nec non & totius regni* ſui *in gratiam & amorem* ſuum *omni indignatione & rancore depoſito, clementer* recipiat.

Alexandri III. litteræ de hoc diſſidio ſcriptæ.

(a) Ib. ep. 78. ſtola Joannis (a) Saresberienſis ad Pictavienſem Epiſcopum habet) & Vivianum advocatione Romanæ Eccleſiæ bene adminiſtrata conſpicuum. Quænam autem eiſdem fuerint ab Alexandro commiſſa, ita in amici relatione ſecreta ſuperius recitata, in fine deſcribitur: *Eos tamen Nuntios præſcripta forma pacis, ſacramenti religione Papa aſtrinxit, quod præfinitos terminos non excederent: mandatis quoque adjiciens, ut a Regis ſumptibus continerent, niſi pace Eccleſiæ impetrata. Et ne ultra diem, qui eis præſtitutus eſt aliquam facerent moram. Forma autem pacis, quæ Archiepiſcopo expreſſa eſt, nihil inhoneſtum continet, vel quod Eccleſiam dedeceat, aut perſonam, nec quod auctoritatem ejus in aliquo minuat, quin libere, omni occaſione & appellatione ceſſante, in ipſum Regem, & regnum, & perſonas regni ſeveritatem Eccleſiaſticam valeat exercere, prout ſibi & Eccleſiæ Dei expedire cognoverit, conſilio tamen amicorum virorumque ſapientum. Ut dum pacis verba tractantur, mitius agat, multa diſſimulet. Poſtea (ſi quod abſit) non proceſſerit, gravius quaſi reſumptis viribus, perſecutores Eccleſiæ proſtraturus inſurgat.* Hæc ibi de his, quæ ab Alexandro Papa credita ſunt Legatis, quibus has litteras ad

Quæ commiſſa a Papa Nuntiis.

(b) Ib. ep. 7. S. Thomam idem Pontifex dedit (b):

VI. *Illuſtris Regis Anglorum Nuntios & litteras accepimus. Et cum a nobis per eoſdem Nuntios quædam magna & difficilia poſtulaſſet, & ſuper iis obtinendis apud nos Nuntii ejus vehementer & fortiter inſtitiſſent: animum noſtrum ad voluntatem ſuam nequaquam flectere potuerunt. Sed ne poſſent habere ullam materiam & occaſionem de noſtra duritia conquerendi; & quod ſibi nollemus in aliquo deferre: ſequentes veſtigia & exempla prædeceſſorum noſtrorum, quos ſanctos eſſe non dubitamus, prædictum Regem cum omni benignitate, modeſtia, & manſuetudine a ſuo revocare propoſito, & ejus mitigare animum, & emollire diſpoſuimus duritiam. Inde utique fuit, quod nos (ſicut de conſilio & deliberatione fratrum noſtrorum proceſſit) dilectos filios noſtros Gratianum ſubdiaconum & Notarium noſtrum virum honeſtum & litteratum, quem ob memoriam ſanctæ recordationis patris & prædeceſſoris noſtri Eugenii Papæ & intuitu ſinceriſſimæ fidei & obſequii ſui charum omnimodis acceptumque tenemus: & magiſtrum Vivianum, quem ob antiquam familiaritatem, prudentiam, & litteraturam ejus ſincera cordis affectu diligimus, ad præfati Regis præſentiam duximus deſtinandos. Per quos, & per litteras noſtras ipſum cum omni ſtudio & ſollicitudine diſtrictius quam poſſumus commonemus, ut tibi pacem & gratiam ſuam reſtituens, te ad Eccleſiam tuam honorifice revocet, & tam tibi, quam eidem Eccleſiæ antiqua jura & libertates & honores integre & illibate conſervet, & te & tua cum omni pace & tranquillitate eſſe permittat.*

Litteræ Pap. datæ Nuntiis ad S. Thom.

VII. *Quapropter rogamus fraternitatem tuam atque monemus, quatenus malitiam & anguſtiam temporis diligenter conſiderans & attendens, quomodo majores noſtri tempora redemerunt propter dierum malitiam: ad recuperandam gratiam & amorem ſupradicti Regis omnibus modis, quantum ſalvo ordine & officio tuo fieri poteſt elabores, & ejus ſatagas animum mitigare, illum patientiam, manſuetudinem, & benignitatem oſtendens, quod a nullo merito poſſit dici, per te remanſiſſe, quo minus gratiam & bonam voluntatem illius plenius deberes adipiſci. Rogamus præterea prudentiam tuam, monemus, conſulimus, & volumus, ut uſque ad diſceſſum Nuntiorum noſtrorum nec in Regem, nec in perſonas regni, aut regnum aliquam ſententiam proferas; & ſi forte (quod non credimus) jam protuliſti, ipſam uſque ad tempus illud ſuſpendas. Hoc autem adeo dicimus, ut illi omnem conquerendi occaſionem & materiam tollamus, & ejus duritiam tali modo vincamus. Si enim ſecus (quod abſit) contigerit: nos tibi auctoritatem tuam ſubtrahere nullatenus volumus, ſed potius conſervare, & auxilium & conſilium noſtrum diligenter conferre. Cætera vero in ore Nuntiorum noſtrorum poſuimus, quorum dictis fidem incunctanter adhibeas, & eorum conſiliis & exhortationibus acquieſcas.* Hæc ad ſanctum Thomam Alexander. Qui per eoſdem Legatos ad Regem ipſum Anglorum iſta ſcripſit: (c)

Suſpenſio ad tempus facta.

(c) Ib. ep. 3.

VIII. *Magnificentiæ tuæ litteras, quas nobis per dilectos filios noſtros, primo Reginaldum Saresberienſem, & deinde Randulphum Lavenſem Archidiaconos viros providos & diſcretos, & in commiſſo ſibi negotio ſtudioſos atque ſollicitos tranſmiſiſti: paterna benignitate ſuſcepimus, & earum continentiam diligenter curavimus & ſtudioſe audire. Cum autem excellentiæ tuæ petitiones nobis tam ex ſerie litterarum, quam ex Nuntiorum tuorum viva voce plenius innotuiſſent, & nos cum fratribus noſtris exinde diutius deliberaſſemus: non fuit nobis viſum, quod aliquam earum, juxta quod rogaſti, cum honeſtate noſtra & Eccleſiæ poſſumus effectui mancipare. Veruntamen, ut ſublimitati tuæ in omnibus, quantum cum honore Dei & Eccleſiæ fieri poterit, deferamus, & ne nos potius ex voluntate, quam de neceſſitate credas aliqua ratione feciſſe: dilectos filios noſtros Gratianum ſubdiaconum & Notarium noſtrum, & magiſtrum Vivianum, viros quidem pro-*

Litteræ Papæ datæ Nuntiis ad Regem Angl.

providos & diſcretos, & nobis ac toti Eccleſiæ charos pariter & acceptos ad regiæ celſitudinis præſentiam deſtinavimus, per quos magnificentiæ tuæ voluntatem & animum noſtrum, & talia, quæ ad honorem & exaltationem tuam ſpectabunt, & quæ ſerenitati tuæ merito placere debebunt, plenius ſignificamus.

IX. Quod autem (ſicut ex magnificentiæ tuæ litteris intelleximus) in tantum voluntatem tuam & animum tuum circa negotium venerabilis fratris noſtri Thomæ Cantuarienſis, Archiepiſcopi inclinaſti, quod eum ob reverentiam Eccleſiæ & noſtram permitteres ad propria remeare, & Eccleſiam in pace tenere, dummodo quod tibi debet, impendere velit: gratum admodum acceptumque tenemus, & divinæ clementiæ, quæ hæc cordi tuo proculdubio inſpiravit, quantas poſſumus laudes & gratias exhibemus; ſerenitatem tuam attente rogantes, & tibi in delictorum tuorum veniam injungentes, quod Deo potius quam homini præſcripto negotia deferas, & ad hoc ſolummodo divinæ pietatis reſpectu animum tuum inclines. Super eo vero, quod magnificentia tua de nobis & noſtræ voluntatis mutatione ſignificatum fuiſſe dicebas: non oportet diſcretam prudentiam tuam omni ſpiritui credere, cum multi detractores & corroſores exiſtant, quorum dictis quibuſlibet non eſt fides adhibenda aliquatenus. Nos autem voluntatem & deſiderium habemus, perſonam tuam ſicut chariſſimi in Chriſto filii noſtri, toto cordis affectu diligere, nec eam in aliquo (niſi forte, quod Deus avertat, nos ad hoc tu ipſe compelleres) volumus aggravare. Datum Beneventi pridie Kalendas Martii. Ex quo tu exiſtimare poſſis eorumdem Nuntiorum profectionem. Porro idem Pontifex eodem argumento, ſed prolixiores dedit ad eundem (a) Regem ſexto Idus Maii, ſeu Martii, ambigua namque lectio illa eſt.

(a) Cod. Vat. l. 3. ep. 2.

X. Quando autem pervenerint Nuntii iſti in Gallias, ex litteris Joannis Sareſberienſis ad Exonienſem Archidiaconum, poſſumus intelligere, qui quo modo ipſe advenientibus illis occurrerit, iſta habet: (b) Nuper in feſto B. Mariæ Magdalenæ Vizeliacum profectus ſum, occurrens ibi Nuntiis domini Papæ, cauſa ſicut videbatur, addiſcendi, quid Cantuarienſis timere oporteat, vel ſperare. Nam hac fabula omnem pene linguam & aures utriuſque regni (quod ad Clerum ſpectat, & certe ex magna parte ad populum) creditur occupare. Deſiderabam revera meum videre cognomen (eo quod ipſe Joannes nominaretur, quod interpretatur gratia, unde Gratianus) & quod magis eſt, compatriotam, & quodammodo fratrem Gratianum, cujus tu (ut meminiſſe potes) a ſanctæ recordationis Papa Eugenio Ferentini decretus es inſtitutor. Illum fratrem dixerim confidenter, cum quo mihi fidei & ſocietatis ſunt jura communia. Licet nos non ediderit una civitas: patriam tamen nobis eſſe unam, non ambigit, qui patriam fortium, quæ nobis individua eſt, & quam charitas oſtendit, reducit ad animum. Ab illo ergo & ſocio ejus Viviano amice & reverenter exceptus, familiarius didici, quod dominus Papa & Eccleſia Romana Cantuarienſi plurimum ſovent, adeo quidem, ut niſi Rex nunc eidem domino Cantuarienſi juxta conſilium domini Papæ fecerit pacem: ei denuntiaturi ſint, quod non modo in manus Archiepiſcopi dabitur, ſed & ipſe Romanus Pontifex in eum aggravaturus eſt manum ſuam. Et infefius: Et quidem illis forma præſcripta eſt, cujus fines excedere non audebunt, qui ad hæc juramento arctati ſunt; adeo quidem, ut juſſi ſint, niſi pace formata, in tantum a Regis muneribus abſtinere, ut nec ſumptus ab eo accipere permittantur. De his autem, quæ poſt hæc per Nuntios geſta ſont, extat exactiſſima relatio amici ſecreti, & ut conjectura ducor, Petri Bleſenſis, qui apud Regem manens, cuncta quæ videbat, eidem S. Thomæ ſecretis litteris ſignificabat. Nos hic eam totidem deſcribemus verbis; ſic enim ſe habet: (c)

(b) Ib. ep. 5. Joan. Sareſb. occurrit Nuntiis.

(c) Ib. ep. 6.

XI. Relatio de congreſſu Nuntiorum cum Rege Angl.

In die Aſſumptionis beatæ Mariæ apud Argentheon perlatæ ſunt litteræ domini Papæ ex parte Nuntiorum, & perlectis illis, ſatis turbatus eſt Rex. Craſtina die miſit obviam Nuntiis Joannem Decanum Sareſberienſem, & Reginaldum. In Vigilia beati Bartholomæi venerunt Nuntii ad Donfront. Adventum quorum cum audiſſent G. Ridel, & Nigellus de Saccavilla, exierunt de Danfront cum ſubita feſtinatione. Quare exierunt, vobis ſatis, notum eſt. Ipſa die cum jam ſero factum eſſet, venit Rex de nemore, & divertit ad Nuntiorum hoſpitium, priuſquam ad ſuum, & eos cum multo honore & reverentia ſuſcepit & ſalutavit. Et dum ſtans adhuc cum eis loqueretur: ecce ad oſtium ejuſdem hoſpitii venit dominus Henricus filius Regis, & multi Principum cum eo, unuſquiſque cum cornu venatorio buccinantes (ſicut ſolet) de captione cervi, quem totum eis donavit, quod fecerunt, ut audiret hoſpes, & ad populum * phaleras. Craſtina autem die, circa horam primam venit Rex ad hoſpitium Nuntiorum, & intraverunt cum ea cameram Sagienſis & Redonenſis Epiſcopi. Poſt aliquam moram admiſſi ſunt Joannes Decanus Sareſberienſis, & Reginaldus Archidiaconus, & paulo poſt Archidiaconus Landavenſis, & ſtantes uſque ad horam nonam, colloquebantur aliquando

do in pace, aliquando autem in rixa & tumultu. Intentio domini Regis fuit, quod clerici excommunicati non jurarent. Aliquantulum ante occaſum Solis exiit Rex multum iratus, conquerens graviter de domino Papa, quod numquam in aliquo audiret eum, & cum quadam contumacia dixit Rex: Per oculos Dei ego faciam aliud. Et Gratianus gratioſe reſpondit:

Gratiani reſponſio digna Legato. DOMINE NOLI MINARI, NOS ENIM NVLLAS MINAS TIMEMVS; QVIA DE TALI CURIA SVMVS, QVÆ CONSVEVIT IMPERARE IMPERATORIBUS ET REGIBUS.

XII. *Tunc convocati ſunt omnes Barones & monachi Albi, nempe Ciſtercienſes, qui præſentes erant, & omnes fere de capella; & dominus Rex rogavit, ut tempore opportuno teſtificarentur pro eo, quanta, & qualia obtulerat, reſtitutionem ſcilicet Archiepiſcopatus & pacis. In fine viſus eſt aliquantulum pacificatus ab his diſcedere, & certæ reſponſionis diem aſſignavit octavam.*

Ad quam diem convocati Epiſcopi, venerunt Rothomagenſis, Burdegalenſis caſu Cenomanum, & omnes Epiſcopi de Northmannia. Vvigornienſis die qua hæc agebantur, & quæ dicenda ſunt, non venerat. Sed craſtina die venturus ſperabatur, & venit. Pictavienſis Synodi, quam tenebat, occaſionem prætendebat non veniendi, ſed poſt Synodum ſe venturum mandavit. Pridie Kalendas Septembris Bajocis obtulerunt Nuntii domino Regi litteras domini Papæ precatorias de reſtitutione veſtra & de pace. Dominus vero Rex, propoſita narratione omnium rerum, quas adverſus vos ſolet proponere, dixit: Si quid de homine iſto fecero pro precibus domini Papæ, multas mihi debet habere gratias.

XIII. *Craſtina die cum Nuntiis convenerunt omnes Epiſcopi ad locum quemdam, qui vocatur Lebur. Et ſtatim ex quo venerunt, intravit dominus Rex * Partum, & omnes Epiſcopi cum eo, & illi tantummodo qui vocati erant ex nomine. Et ſtatim habuit dominus Rex conſilium cum Nuntiis ſolis, petens ab eis, quod clericos ſuos abſolverent ſine juramento. Quod cum Nuntii ſe facturos inſtanter negarent: dominus Rex ad equum ſuum cucurrit & aſcendit; & audientibus omnibus juravit, quod numquam in vita ſua audiret neque dominum Papam, neque alium de pace & de reſtitutione veſtra. Quo audito, Archiepiſcopi, & Epiſcopi quotquot erant, ad Nuntios venerunt, & ſupplicaverunt eis quod pro amore Dei hoc facerent; ipſi ergo cum ſumma difficultate conceſſerunt. Qua facta, deſcendit dominus Rex: & iterum cum eis habuit conſilium; & cito poſt, convocatis omnibus quotquot in pace erant, incœpit Rex narrationem ſuam, & dixit, quod volebat eos ſcire, quod vos per eum de Anglia non exiſtis, & quod vos multoties revocaverat, ut veniretis ſatisfacere ſuper his, quæ adverſus vos habuit, & noluiſtis. Sed modo ita ſe habet res, quod ipſe prece & præcepto domini Papæ Archiepiſcopatum vobis integre reddit, & pacem omnibus, qui de terra ſua pro vobis exierunt. Iſtam pacis conceſſionem circa horam nonam fecit dominus Rex, & poſt hæc valde lætus remanſit, & quaſdam alias cauſas in præſentia ſua tractari fecit. Quibus pertractatis, iterum venit ad Nuntios, petens ab eis, quod irent Epiſcopi in Angliam, cauſa abſolvendi excommunicatos, qui ibi ſunt. Quod cum inſtanter negarent ſe facturos: iratus eſt Rex, & petiit iterum, vel quod alter illorum ſaltem iret, alter remaneret; vel quod unum ſuorum clericorum mitterent, & ipſe illi clerico redditus daret antequam ſederet. Quod cum iterum Gratianus, qui (ut ſperamus) filius eſt gratiæ, denegaret: dominus Rex ab eis iratiſſimus receſſit; & audientibus illis dixit: Facite quod vultis, ego neque vos, neque excommunicationes veſtras appretior, vel dubito unum ovum. Et poſt iſtud verbum equum aſcendit, ut recederet. Sed ſecuti ſunt eum Archiepiſcopi, & Epiſcopi quotquot erant, & dixerunt ei, quod male locutus erat. Poſtea vero deſcendit, & cum eis verbum habuit. Cujus conſilii ſumma fuit, quod Epiſcopi omnes ſcriberent domino Papæ, quod audientibus illis, obtulerat vobis pacem, & paratus erat omne præceptum facere domini Papæ: & quod per Nuntios ſtetit, quo minus fieret.*

Deinde cum in faciendis litteris nonnihil temporis perdidiſſent, cum multoties quaſi iratiſſimus ab eis diſceſſiſſet: acceſſerunt ad eum Epiſcopi, dicentes, quid iſti Nuntii haberent. Et cum oſtendiſſent jam mandatum domini Papæ, quod omnes facerent quidquid ipſi Nuntii præciperent: reſpondit Rex: ſcio, ſcio. Interdicent terram meam. Sed numquid ego, qui poſſum capere ſingulis diebus caſtrum fortiſſimum, patero capere unum clericum, ſi interdixerit terram meam? Verumtamen cum aliqua ad voluntatem ſuam ſe facturos promiſiſſent, ceſſavit omnino tempeſtas; & ipſo redit ad cor, & dixit: Niſi hac nocte pacem feceritis; numquam de cætero ad hunc punctum venietis. Poſtea cum aliquantum in verbo iſto laboraſſent, convocatis omnibus dixit: Oportet me facere multum pro prece domini Papæ, qui dominus & Pater noſter eſt, & ideo reddo ei Archiepiſcopatum ſuum, & pacem meam, & omnibus, qui pro eo extra terram ſunt. Tunc Nuntii & omnes alii gratias egere. Et tunc XIV.

Digitized by Google

Rex adjunxit : Si quid modo minus feci erat conſilio veſtro ſupplebo.

XV. *Craſtina die, id eſt, Kal. Septembris, convenerunt ad eumdem locum circa horam meridianam. Et cum de abſolutione excommunicatorum diutius eſſet tractatum, ut ſcilicet non jurarent: eo decurſum eſt, quod G. Ridel, & Nigellus de Saccavilla, & Thomas filius Bernardi extenta manu ad Evangelia coram poſita dixerunt, in verbo veritatis ſe facturos mandatum Nuntiorum. Tunc petitum eſt a Nuntiis, quod omnes, quotquot Eccleſia veſtræ dominus Rex interim donavit, penes vos reſiderent, quibus a Rege donata ſunt. Sed ſicut audivimus, eo decurſum eſt, ut libere ad veſtram cedeant donationem. Poſtea hoc actum eſt, ut formam pacis, quam conceſſerat Rex, Epiſcopi ſcriberent. Et iſta intentione agebat hoc dominus Rex quod alter Nuntiorum in Angliam transfretaret ad abſolvendum excommunicatos. Et cum diſceſſiſſent jam tertia hora noctis fere elapſa, Rex dixit, quod in forma pacis ſcriberetur SALVA DIGNITATE REGNI SUI. Sed Gratianus (ut audivimus) inſtanter negavit, ſe ulla conceſſurum ratione. Et in iſto verbo ſtant adhuc, redituri die Nativitatis beatæ Mariæ Virginis apud Cadomum, ut hoc ipſum plenius confirment.* Hactenus de congreſſu Nuntiorum cum Rege.

XVI. Laudatus eſt magnopere Gratianus, qui ejuſmodi formulam non admittendam putavit : de his enim iſta habet Sareſberienſis ad (a) Joannem Pictavienſem Epiſcopum: *Eſt autem ſpes multorum, quod filius gratiæ, cujus ex re nomen eſt, & B. Eugenii nepos, recte incedet ad veritatem Evangelii, & Apoſtolicæ majeſtatis gloriam, & Eccleſiæ laborantis honeſtatem & pacem. Scit enim indubitanter, quod ſi hac via inceſſerit, æternam gloriam coram Deo & hominibus promerebitur. Et quia invenit paucos quibus confidenter poſſit inniti: vos conſtantiam ejus, quæſo, erigatis, & roboretis in Domino. Rex, Deo propitio, bene ſolvendo eſt, & conſtat, impœnitentibus quod non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, &c.* De eo enim, quod non cenſeret pacem eſſe conciliandam niſi reſtitutis ablatis bonis Eccleſiæ, laudans iſta Sareſberienſis, hæc ait : *Rex Deo propitio, bene ſolvendo eſt, & conſtat impœnitentibus peccata non poſſe dimitti. Si vero res ablata cum reddi poſſit, non redditur: non agitur pœnitentia, ſed fingitur.* Idem de abſolutione ſine promiſſione ſatisfaciendi ; & de clauſula illa a Gratiano rejecta, ſalva dignitate regni ſui, hæc addit: *Si Rex obtinuerit, ut pactis inſeratur, Regni dignitates ſalvas fore: conſuetudines vicit, mutato duntaxat nomine, & omnem Eccleſiæ Romanæ auctoritatem eliminavit ab Anglia. Sed abſit, ut aliquid iſtorum fiat. Et certus ſum, quod dominus Cantuarienſis præeliget exulare perpetuo, quam ut propter pacem ejus lædatur Eccleſia, & Sedis Apoſtolicæ privilegium convellatur. Suadete ergo domino Gratiano, ut in omnibus, & præcipue in his articulis caveat ſibi; ne eum (quod Deus avertat) decipiant animi ſub vulpe latentes.* Vidiſti inconſideratam arrogantiam. Ipſe, qui anno ſuperiori (ut audiſti) rejecit pacem, eo quod ſanctus Thomas illam formulam ſcribendam eſſe contenderet ac diceret: Totam cauſam tuo committo arbitrio, HONORE DEI SALVO, & ob id jurgiis & contumeliis inſectatus fuerit ſanctum Thomam : modo ipſe erigens ſe ſuper omne quod colitur ; non DEI, ſed SALVA DIGNITATE REGNI SUI, apponi voluit in conditionibus pacis.

(a) Cod. Vat. l. 3. ep. 11.

Quod jure repulſæ conditiones Regis Angl.

XVII. Nova formula pacis ab Epiſcopis inventa. Quod igitur electi (ut audiſti) Epiſcopi a Rege ad deſcribendam formam pacis, ſuadere Nuntiis nunquam potuiſſent, ut eam admitterent formulam : aliam pacis formam excogitantes, de ea ita per Rothomagenſem Epiſcopum ſcripſerunt ad Regem his verbis : (b) :

(b) Cod. Vat. l. 3. ep. 18.

Formam verborum, quam reliquiſtis nobis, a Legatis nequivimus impetrare, propter determinationes, quæ tum a vobis, quam ab ipſis, hinc inde multiplices & ambiguæ ponebantur. Eos autem abrupte, & ſine pacis ſpe recedere, nec honori veſtro, nec utilitati congruere videbatur. Cum igitur inter nos plurima tractarentur: verbum incidit, in quo dignitati veſtræ & honori veſtro non derogatur in aliquo, nec Cantuarienſi aliqua in futurum litigii materia comparatur. Eſt autem verbum hujuſmodi, Ut concedatis pro amore Dei & domini Papæ Archiepiſcopum redire in Angliam, & Archiepiſcopatum ſuum ita integre habere faciatis, ſicut habuit antequam exiret, & illis, qui cum eo vel propter eum egreſſi ſunt, ſimiliter ſua, reddatis ſcilicet. Placuit autem nobis brevitas & ſimplicitas hujus verbi, quia nullis artibus vel ſuſpicionibus videtur involutum. Unde vobis conſulimus, & ſuademus, ut veſtrum ad hoc accommodare non dubitetis aſſenſum. Hæc Rothomagenſis ad Regem.

XVIII. Rex autem ubi audiſſet ab Epiſcopis, a Nuntiis nullo penitus modo admiſſam eſſe clauſulam illam, SALVA DIGNITATE REGNI SUI, magnopere commotus mox duos Legatos ſuper hac remiſit ad Alexandrum Papam, deditque litteras querimoniis plenas ; qui & Epiſcopos, quos collegerat ad hoc ipſum, ſcribere juſſit per eoſdem Legatos ad eumdem Pontificem, eodem prorſus argumento, totidemque ſententiis. Ex-

tant

(a) Ib. ep. 19. 20. 21. 22. tant ipſæ. (a) Sciens autem iſta Vivianus, alter Nuntiorum Romani Pontificis, de Legatis ad Papam a Rege miſſis, ne quid per eos ſubriperetur ipſi Romano Pontifici, quam citius decrevit & ipſe nuntium ad ipſum mittendum, cui & litteras dedit de cunctis quæ hactenus geſta eſſent, certam fidelemque continentes relationem, ex qua præter alia ſuperius recitata, hic deſcribamus quæ poſtea fieri contigerunt, ex quo ipſi Nuntii re infecta, diſceſſerunt a Rege. Sic ſe habent: (b)

(b) Ib. ep. 26.

Relatio Viviani uſque ad Gratiani diſceſſionem.

Cum inſtarent Epiſcopi nomine Regis, ut verbum ſcilicet, SALVA DIGNITATE REGNI, admitteremus, reſpondimus: Stet ergo verbum Regis pariter & verbum Domini, id eſt: SALVA LIBERTATE ECCLESIÆ. Quod non admiſerunt, ſicut nec Rex, licet in honore Dei libertatem Eccleſiæ intelligeret, ut dicebat; apponere tamen ſcripto penitus recuſavit. Et cum jam contra nos verbo prævalere non poſſent: prælegerunt, ut Archiepiſcopus (ſicut jam ſupra dictum eſt) ſecure ad Eccleſiam ſuam accederet, & in bona pace & ſecuritate Eccleſiam ſuam cum omni integritate, ſicut habuit uſquequam exiit, hinc inde nulla conditione appoſita, reciperet, & ſui ſimiliter ſua. Et ad eorum inſtantiam verbum admiſimus. Demum a Rege apud Rothomagum vocati cum multo labore acceſſimus. Tandem per Legatos ſuos nobis in Curia Archiepiſcopi mandavit, quod nullatenus a verbo illo SALVA DIGNITATE REGNI SUI, recederet: & ita ſicut nec primo, nec ſecundo, a prænominatis perſonis verbo invento ſtare placuit. Et hoc modo, beatiſſime Pater, receſſimus. Archiepiſcopus quoque ſub debito fidelitatis, quo nobis aſtricti tenebantur, præcepimus, ut eis quos abſolvimus, ſub debito juramenti, quo nobis tenebantur, præciperent, & domino Regi proponerent, ut ſi pax ſecuta non eſſet ante diſceſſum noſtrum, beneficio abſolutionis non fruerentur, & ſententiam, quam Archiepiſcopus Cantuarienſis in eos tulerat, inviolabiliter obſervarent. Et hæc hactenus de his quæ cum Rege geſſimus.

XIX. *Ceterum verbum Regis Cantuarienſi Archiepiſcopo poſtea repræſentavimus. Qui cum prædicta omnia æquanimiter ſuſtineret, dignitatem quoque regni libenter conſervaret, ſalvo ordine ſuo, & fidelitate Romanæ Eccleſiæ. De his quoque ſi quis vobis aliter propoſuerit: ſic eſſe, ſicut diximus, per omnia credatis. Et quod nomen domini Gratiani non apponitur in his litteris, non ideo remanſit, quod eas non viderit, & diligenter pertractaverit, ſed quia feſtinabat redire, & longe breviores volebat fieri litteras: ſed ut nihil Nuntiis Regis contra nos uſque ad reditum noſtrum crederetis.* Subdit autem, noviſſime tandem miſſum a ſe ad Regem Nuntium Petrum Archidiaconum Papienſem, qui licet benigne acceptus, ſed non auditus de pace, in reditu fuerit ſuis rebus ſpoliatus, & unus ex ſuis in diſcrimen adductus, vix ereptus. Fuerat præſcriptum ab Alexandro Papa tempus pacis, nempe feſta dies ſancti Michaelis Archangeli, qua conſecuta, qui abſoluti fuerant ſub conditione pacis faciendæ, in eamdem inflictam a Cantuarienſi excommunicationem reinciderent. Extant de his litteræ (c) Gratiani ad ipſos excommunicatos.

(c) Cod. Vat. l. 5. ep. 16.

XX. Cur recedente Gratiano remanſerit Vivianus.

Cur autem poſt illud tempus, ex præſcripto ſtatim recedente Gratiano, remanſerit Vivianus, hic modo dicendum ex litteris ſancti Thomæ. Peracto expectationis tempore ab Alexandro Papa præfixo, non Gratianus tantum, ſed Senonenſis Archiepiſcopus, qui & ipſe vocatus fuerat ad ineundam pacem inter Regem & Archiepiſcopum interventor, pariter a Rege receſſit: quod haud levem regiæ exiſtimationi notam inuſſit. Ad quam redimendam inops conſilii Rex eo confugit, ut Vivianum certa promiſſione pacis facta, in iiſdem negotiis retineret. Qui nihil doli vel fraudis in Rege latere putans, adhibens omnem fidem, jam tamquam de pace ſecurus, de ea congratulabatur amicis. Tuncque & iſta ſcripſit ad ipſum ſanctum Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum: (d)

(d) Ib. ep. 4.

Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo magiſter Vivianus ſalutem, & de inſtanti negotio ad honorem Dei & Eccleſiæ victoriam.

Ut cum domino Turonenſi, vel ejus Nuntiis, ad Curiam, auctore Deo, feſtinantiſſime reverteremur, Turonis declinavimus: & quarto Kalendas Novembris litteras Regis Angliæ, Archiepiſcopi Rothomagenſis, & Cantuarienſis Archidiaconi per Priorem Abbatiæ Beccenſis & quemdam alium nobilem virum recepimus, quarum tranſcriptum beatitudini veſtræ mittimus, ſupplicantes, ut non acquieſcatis ſuggeſtioni alicujus clerici, etiam ſi primariæ fulgeret dignitate præclarus, ſive apertis litteris Regis, quod honori veſtro expediat (prout ſæpenumero propoſitum eſt) recipiatis. Et rogamus, ut feſtinatiſſime curſorem, vel clericum aliquem ad nos uſque mittatis, per quem voluntatem veſtram nobis, ſi placet, aperiatis. Nec tantum deferatis magiſtro Gratiano, ut honorem chariſſimi amici veſtri præcipui defenſoris, in Eccleſia Romana penitus in perſona noſtra conculcetis. Hæc ad ſanctum Thomam poſt acceptas de reverſione ad Curiam litteras Regis.

XXI. Ubi autem ad Regem Vivianus acceſſit, quid cum eo egerit, plane declarant litteræ ab ipſo ad eundem ſanctum Thomam redditæ, cum ei apertius ac plenius gratulatur de pace confecta, hæc ſcribens: (*a*)

(a) Ib. ep. 9.

Vana ſpe Vivianus decipitur.

Benedictus Deus & Pater Domini noſtri JESU Chriſti, qui disjunctos parietes ſuggeſtione pravorum, indiſſolubili jam charitatis vincula unire contra multorum opinionem paratus eſt. Ad præſentiam Regis revocati acceſſimus, & ea, divina operante gratia, invenimus, in quibus honor Dei & Eccleſiæ in nullo violatur. Si ergo Nuntium Chriſtianiſſimi Regis Francorum, & domini Rothomagenſis jam recepiſtis, ſicut indubitanter credimus, gaudemus. Ita enim fuit ſtatutum. Et ſi magiſter Joannes Sareſberienſis, clericus veſter, chariſſimus ſocius noſter ad vos redit, ſicut ſperamus, quoniam nuntium recepit, lætamur. Quidquid tamen, reverende Pater, fuerit, rogamus, & rogando ex parte domini Papæ & Romanæ Eccleſiæ conſulimus, ut omnino cautione poſtpoſita, ad colloquium, quod inter duos Reges apud ſanctum Dionyſium, prima Dominica poſt ſanctum Martinum celebrabitur, deſiderantiſſime occurratis. Quoniam illic, auctore Deo, angelicum accipietis hymnum, GLORIA IN EXCELSIS DEO, ET IN TERRA PAX DOMINO CANTUARIENSI, &c.* Iſta de Pace certa Vivianus. At ſanctus Thomas aſtutiam Regis magis perſpectam habens, nec, ut par erat, fidem adhibens, magis autem timens: has prudentiores atque gravioris ponderis ad eumdem Vivianum litteras reddidit: (*b*)

* f. occinetis.

(b) Ib. ep. 10.

XXII. S. Thom. ad Vivianum literæ aſperiores.

Thomas Dei gratia Cantuarienſis Eccleſiæ miniſter humilis & Apoſtolicæ Sedis Legatus magiſtro Viviano fideli ſuo & S. R. E. Advocato ſalutem, & per omnia recte ſapere & intelligere.

*Habita ratione legationis tibi commiſſæ, & negotii crediti, ex acceſſu tuo ad dominum Regem Angliæ nihil deperiiſſet de ſubſtantia negotii, in nullo derogatum fuiſſet auctoritati te mittentis, nihil attentatum, dictum, & actum diſpendio noſtro. Quatenus enim in hos facto partes ſe extenderint, cum ſemel functus ſis officio tibi commiſſo, ſive bene, ſive male: præſtituti temporis præfinitio ad legationem explendam te ſcientem jura profeſſum legibus, ſatis per omnia cautum reddere debuerat. Vide ergo, ut prudenter ſapias, & prudenter incedas, ne fias in fabulam, & magnatibus in deriſum. Verum ſi auctoritate propria novum ſortitus es ac recens legationis officium: pareat cujus intereſt, & *inde ſuſtineat onus, ad quem ſpectat emolumentum: me autem in nulla obligat juriſdictio.* Hæc idcirco, quod ejus legationis tempus jam expiraſſet, nec teneretur ei amplius obedire; ſed quod faciat, ſponte faciat. Subdit igitur: *Cæterum quod hortaris nos, ut deſcendamus ad colloquium Regum, quod habituri ſunt die Dominica proxima apud ſanctum Dionyſium: qua certitudine, qua ratione, qua ſpe pacis cum tanta inſtantia hoc feceris, ſicut ex mandato tuo intelligere non poſſumus, ſic te ad noſtri vocationem tam facilem fuiſſe, plurimum miramur. Verum ob reverentiam S. R. E. & tui dilectionem (licet in incertum, ut timemus) ad tuam inſtantiam die Veneris per Dei miſericordiam apud caſtrum Corbolii tibi occurremus, ut citius audiamus per os tuum, quem laboris & operis tui fructum conſequi debeamus, & in quid honoris & gratiæ. Vale, & provideat tibi Deus, ne capiaris muſcipula, quam ſecum contrahentium vix aliquis potuit evadere.* Hæc ſanctus Thomas: & quidem haud falſus vates, prout poſteriora demonſtrabunt.

* al. ille

XXXIII. Porro de rebus geſtis a tempore revocationis Viviani uſque ad diſceſſionem ejuſdem poſt congreſſum Pariſienſem, extant (*c*) litteræ S. Thomæ ad Archiepiſcopum Senonenſem, quibus pleniſſima relatio continetur; ſic ſe habent:

(c) Cod. Vat. l. 3. ep. 60.

Reverendo Patri & amico chariſſimo VVillelmo Dei gratia Senonenſi Archiepiſcopo Thomas Cantuarienſis Eccleſiæ miniſter humilis, quidquid devotio poteſt exulis & proſcripti.

Relatio S. Thomæ de congreſſu Viviani habitu cum Rege Angl.

Impoſſibile eſt, ut animus quieſcat impii quem conſcientiæ ſtimulus ſemper exagitat, perpetuumque timorem incutit, ne per ſingula momenta recipiat, quod meretur. Sic æſtuantem jugiter ſollicitudo premit, & dum omnes homines bene promeritos, etiam amiciſſimos ſuſpicionibus lacerat, ex propriæ culpa perfidiæ putat aliis deeſſe, quam in conſcientia non habet fidem. Sic Rex Anglorum audita profectione veſtra, ſuæ conſcius iniquitatis, & veritus zelum legis, & perſeverantiam virtutis, quam habetis, & exercetis in Domino, ſupra modum timet, ne in terram ejus ciſmarinam ſanctitati veſtræ legatio committatur, quia in tota Eccleſia Gallicana alius ei non occurrit, per quem malitiam ejus reprimi poſſit, aut conteri: Sed nec in Romana Eccleſia veretur aliquem (ſicut ſui teſtantur) præter dominum Gratianum. Quia ſi gloriatio ejus vera eſt, quotquot alii ad ipſum ex quacumque cauſa acceſſerunt, ad nutum ejus, & interdum non ſine nota ſiniſtræ opinionis, convertibiles inventi ſunt. Quia ergo dominum Gratian. in comitatu veſtro redire didicit; adeo turbatus eſt, ut animi motum diſſimulare nequiverit, dicens, quod per vos cogendus erat ad pacem, aut magno ſui, ſuorum-

rumque diſpendia perpetuam ignominiam ſubiturus. Evocavit itaque magiſtrum Vivianum per ſuas, & domini Rotbomagenſis, & G. Ridel litteras: eique (ſicut idem Vivianus in publica plurimorum audientia confeſſus eſt) corporaliter fidem dedit, quod in pace Eccleſiæ reformanda, Domini Papæ mandatum, & ipſius conſilium ſequeretur. Fecit & litteras ſignari ſuo ſigillo, quas oſtendit, quibus voluit, promittens in illis, quod pro amore domini Papæ nobis redderet Cantuarienſem Eccleſiam, & poſſeſſiones ablatas nobis & noſtris, & pacem & ſecuritatem, ut ad tractandum pacis verbum, quam veſtro & domini Gratiani metu (quidquid aliud glorietur) quærere videbatur, præfatum Vivianum validius perurgeret. Sed de ablatis non faciebat aliquam mentionem, niſi quod innuebat, quia ſi illius in reformatione pacis ſequeremur arbitrium: nos collocaret in capite regni, & nulla ratione pateretur egere.

XXIV. Revocato autem magiſtro Viviano, & verbis ejus habente fidem, ſimulata devotione profectus eſt ad S. Dionyſium, re autem vera, ut faceret, quod pene fecit; id eſt, ut Regem Chriſtianiſſimum circumveniret. Convenit enim inter eos in colloquio apud ſanctum Dionyſium, ut ei alendum & inſtruendum traderet Richardum filium ſuum, & ut Comitem S. Ægidii Turonis evocet, eidem Richardo reſponſurum ſuper Comitatu Toloſano. Siquidem locus ille prudenter commodiſſimus viſus eſt, ubi ſubſidiarii partium tutiſſime convenirent, & litigantium rationes libere proteſtentur; & qui jus dicturi ſunt, quam ratio exegerit partem, ſine trepidatione, vel aliqua cunctatione condemnarent. Nos ad illud colloquium compulerunt accedere dominus Rex Franciæ, & magiſter Vivianus, & alii ſapientes, ut nobis Pariſiis conſtitutis, & illo apud S. Dionyſium exiſtente, poſſet de vicino pax noſtra commodius tractari. Ubi cum illum ſæpedictus Vivianus inſtantius & diligentius conveniret, ut impleret promiſſionis fidem: reſiliit more ſuo, & talem ſe Viviano exhibuit, ut ad nos rediens, pluribus aſſidentibus palam dixerit, quod hominem adeo mendacem ſe vidiſſe, vel audiſſe, non poterat recordari. Sed et ipſi præſenti, multis audientibus (ſicut ab eis poſtea accepimus) quæ fuerant dicenda, non tacuit; immo duplicitatem ejus patenter arguens, ex magna parte quam prius læſerat, redemit famam ſuam, conquerens quod adeo captus fuerit dolis ejus. Quod quidem vobis ideo intimamus, ut ſi ad Eccleſiam Romanam rediens partes illuſoris fovere præſumpſerit, aut fraudes occulere, vel veritatem domino Papæ & Cardinalibus veſtra devotio poſſit fidelius intimare. Nam ſicut nutu divino contigit, ut re ſtrenue geſta, rediret dominus Gratianus, & ut vos, quem Deus firmiſſimam columnam (proſpere loquimur) in Eccleſia ſua poſuit, & qui mores hominis plenius noſtis ad Sedem Apoſtolicam arripertis iter: ſic ejuſdem nutu creditur accidiſſe, ut Vivianus præter quod habere in animo, ad illuſtrandam juſtitiam Eccleſiæ, ad dilatandam gloriam remanſerit in Francia: ut Rex Anglorum per fautorem ſuum hominibus, quos decipere conſuevit, amplius innoteſcat, & fallacia verborum dominum Papam & Curiam et huc uſque nimis credulam de cætero minus ſolito circumſcribat.

Cum vero præfatus Anglorum Rex a ſancto Dionyſio recedens, prope Montem Martyrum tranſitum faceret; illuc occurrimus, petentes ab ipſo per venerabiles viros dominum Rotbomagenſem, & Epiſcopum Sagienſem, & alios quoſdam, qui ſe verbo ingeſſerant, quatenus nobis pacem pro amore Dei & domini Papæ, & noſtris gratiam ſuam, pacem, ſecuritatem, poſſeſſiones, & ablata reſtitueret; offerentes nos paratos eſſe exhibere illi quidquid Archiepiſcopus Principi debet. Ille autem reſpondit, ſe ex animo libenter remittere ex parte ſua offenſas & querelas, ſi quas contra nos habuerat, & de his quæ proponere vellemus adverſus eum, paratum eſſe ſtare dicto Curiæ domini ſui Regis Francorum, vel judicio Eccleſiæ Gallicanæ, aut ſcholarium Pariſienſium. Quo audito, reſpondimus: Nos Curiæ domini Regis, ſi ei placeret, aut Eccleſiæ Gallicanæ non refutare judicium; malle tamen, ſi illius ſederet animo, cum illo amicabiliter componere, quam litigare. Et ſi Eccleſiam & poſſeſſiones nobis & noſtris ablatas vellet reſtituere, & gratiam & pacem, & ſecuritatem præſtare nobis in oſculo pacis: parati eramus hæc recipere, poſtulantes, ut mobilium ablatorum medietatem Eccleſiæ redderet, ad ſolvenda noſtra & noſtrorum debita, ad ſarta tecta reficienda, ad inſtruenda prædia, & reparandas varias Eccleſiæ neceſſitates, quæ ad ſummum calamitatis officialium ſuorum depopulatione & fraude perducta eſt. Et ne vota noſtra modum viderentur excedere, & ut pacta, ad declinandam lubricitatem hominis, in ſcripturam redacta fidelius tenerentur, ei petitionem, quam vobis ſcriptam mittimus, ad Nuntiorum ſuorum arbitrium caſtigatam & temperatam fecimus offerri, ut omnibus innoteſceret, nos nullam pacis, quæ Eccleſiæ Dei tolerabilis ſit, detrectare conditionem. Sed ille, audito ſcripto, & ab omnibus propter nimiam modeſtiam approbato, materna reſpondit lingua: ſic anfractus verborum (quod familiare habet) evertens, ut ſim- XXV.

pli-

pliſioribus videretur, univerſa concedere, cautioribus autem, prolixas & non ferendas immiſceret conditiones. In uno tamen conſentiunt univerſi, quod nos in oſculo pacis recipere non acquievit. Subintulit ergo Chriſtianiſſimus Princeps, quod pro tanta quantitate auri, quantus ipſe eſt, non conſuleret, ut terram ipſius, niſi prius accepto pacis oſculo, ingrederemur. Et Comes Theobaldus adjecit, quod ſtultiſſima eſſet præſumptio, multis circumſtantium ſibi invicem dicentibus, & reducentibus ad animum, quid Roberto de Silliaco acciderit, cui ante ipſum oſculum ad pacis & ſecuritatis cuſtodiam ſatis firma cautio videretur. Sed nec iſtud reſponſum ſuum nobis per præfatos Epiſcopos, potius (ut ſperabamus) mediatores, aut per alios ſignificare curavit; immo nobis præſtolantibus reſponſionem, verſus Medontam deflexit iter. Allocutus eſt autem ei in via dominus Philippus, benedictus filius Chriſtianiſſimi Regis, quem (ut ajunt qui attulerant) ſubtriſtis vidit, tenuiter allocutus eſt, & cum feſtinatione dimiſit. Subdit, quod & Rex Franciæ, qui comitabatur ipſum, receſſerit ſubtriſtis, cum ejus animum dolo agentem omnia perſpectum habuiſſet; & inferius de Viviano ab ipſo per pecuniam tentato ſic ait:

XXVI. *Nos ſine reſponſo ejus ad loca conſolationis nobis divinitus proviſa reverſi ſumus, ſpem noſtram protendentes in eum, qui non deſerit ſperantes in ſe, & dilectionis veſtræ ſolatium præſtolantes. Rex autem Angliæ ad magiſtrum Vivianum poſtea Nuntium miſit & viginti marcbas, rogans ut ſe iterum intromitteret ad pacem reformandam. Sed ille (ſicut pro certo accepimus) & pecuniam reſpuit, & reſpondit ei litteris, quarum dilectioni veſtræ exemplum mittimus. Nec eſt quod ad pacem ipſum tantopere urgeat, quantum metus ille, quem de veſtra & domini Gratiani profectione concepit. Nec Vivianum captat ob aliud, niſi ut in veſtras, & Gratiani non incidat manus. Nobis enim relatum eſt, quod Ægidium Rothomagenſem Archidiaconum, & Joannem de Oxeneford, & Joannem Sagienſem miſit ad Curiam, ut impediat, ne nobis in terram ſuam legatio concedatur, aut aliud, quod ei, vel Comiti Flandrenſi poſſit eſſe moleſtum. Vos Nuntiorum perſonas ex parte noviſtis, ſed fortaſſe plenius noſtri, qui veſtri gratia nobiſcum ſunt. Cum ergo de veſtra ſinceritate, & domini Gratiani, quam expertus eſt fide, tantus hominem illum,* nempe Regem Anglorum, *timor invaſerit: luce clarius eſt, quod ſi eum dominus Papa ab initio terruiſſet auctoritate ſummi Pontificis potius, quam ſuſtinuiſſet pia manſuetudine patris: jam Eccleſia Dei a multis diebus ſerenata fuiſſet, & detumuiſſet furor hominis, qui fugientes, & imbelles ſine miſeratione perſequitur, & viriliter reſiſtentibus cedit, &c.*

Sed quod idem S. Thomas proſecutus ſit magno præconio Gratianum Romam redeuntem: in exemplum eorum, qui cum Regibus Apoſtolicæ Sedis cauſa ejuſmodi coram ipſis tractanda ſuſcipiunt; hic ex litteris ejuſdem S. Thomæ ſcriptis de his ad eum, hæc (*a*) pauca deſcribimus: *Impiorum molimina gratiæ filiis in ſinem nocere non poſſunt, quia Deus eos ſupra vires tentari non patitur, ad electorum utilitatem cuncta dirigens, & de ſingulis eventibus rerum, profectum mirabiliter eliciens glorioſum. Et quidem fidem veſtram reſpexit Dominus, qui moram magiſtri Viviani, & quidquid poſt receſſum geſſit in Francia, convertit in gloriam nominis veſtri, vos in Deum confitentes Pharaoni.* Et inferius: *Quicumque vero familiaritatis meæ,* Viviani ſcilicet cum Rege, *viderunt exitum, aut Vivianum loquentem audierunt: publice proteſtabantur, ſolum ex omnibus, qui ad Regem Anglorum miſſi fuerant, ſapere Gratianum, &c.* Scripſit & de his idem S. Thomas (*b*) litteras ad Alexandrum Papam: ad quem etiam Vivianus eodem argumento (*c*) alias dedit. Sed quas ipſe Vivianus ad Regem Angliæ ſcripſit, cum reſpuit oblatam pecuniam (quarum litterarum, ut audiſti, ſanctus Thomas nactus exemplum, miſit ad Senonenſem ipſum & Gratianum) ſic accipe (*d*): XXVII.

(*a*) Cod. Vat. l. 3. ep. 63.

Summa laus Gratiani Nuntii.

(*b*) Ib. ep. 65.

(*c*) Ib. ep. 61.

(*d*) Ib. ep. 62.

Sereniſſimo domino Henrico Dei gratia Anglorum Regi magiſter Vivianus S. R. E. Advocatus ſalutem, & ſalubri conſilio acquieſcere.

Quantum pro honore veſtro laboraverim, quantam diligentiam adhibuerim, ut ad gloriam Dei, & veſtram, pacem cum Eccleſia faceretis: novit Deus, & prudentia veſtra ignorare non debet. Nam tantum pro vobis inſtiti quod multorum & magnorum amiſi gratiam, & fabula factus ſum detractorum. Unde miror, quod me, quem in veſtra utilitate & honore noluiſtis audire: quaſi pecunia corruptum reddere voluiſtis infamem. Sed quia vos obſequiis cœpi colere, & ab amicis nec facile recedere conſuevi: precor, & modis omnibus conſulo, ut redeatis ad cor, & petitionem quam vobis ſcriptam miſit dominus Cantuarienſis, charta veſtra confirmetis, hoc adjecto, ut eum recipiatis in oſculo pacis; eique mittatis, & revocetis ipſum, antequam terra veſtra ſubjiciatur interdicto, & illi feriantur anathemate, quorum nomina in libro damnationis eorum concepta ſunt: nam & plurimi ſunt, & vobis pernecesſarii, & tempus breve eſt. Hæc XXVIII.

ad

ad Regem Anglorum Vivianus, hicque finis legationis anni hujus ab Alexandro Papa ad Regem Anglorum per Nuntios Gratianum atque Vivianum miſſæ.

Inter hæc autem Alexander Papa cum accepiſſet, ab eodem Anglorum Rege impediri in Anglia, ne Eccleſiis vacantibus Epiſcopi eligerentur: comminatorias (a) litteras dedit ad Regem & graves admodum, ad quarum finem hanc comminationem appoſuit: *Et quidem ſi ea, quæ monentes in ſpiritu manſuetudinis, & cum omni humilitate prædiximus, effectui, ſicut debes, mancipare curaveris: & tuæ proculdubio gloriæ & ſaluti conſules, & Deo ac nobis gratum facies omnimodis & acceptum. Alioquin, quantumcumque te ſicut filium chariſſimum & Chriſtianiſſimum Principem diligere, & tuæ magnitudini deferre velimus: manus B. Petri & noſtras a tuo non poterimus gravamine continere. Et plus Deum, quam homines, ſicut dignum eſt, metuentes, Eccleſiæ jura pariter & honorem, conceſſa nobis divinitus poteſtate integre curabimus atque inviolabiliter conſervare. Datum Beneventi ſeptimo Idus Octobris.*

(a) Cod. Vat. l. 3. ep. 11. De vacantibus Eccleſiis Angliæ.

XXIX. Inſuper hoc anno idem Pontifex conſtitutionem edidit adverſus eos, qui de manu laica inveſtituras ſive Eccleſiarum, ſive bonorum ipſarum (b) acciperent, datam menſe Maii iſtis verbis ad univerſos Epiſcopos Angliæ:

(b) lib. 4. ep. 30. Conſtitutio Alex. Pap. contra inveſtituras Laicorum.

*Ad audientiam noſtram, communi fama referente, & multorum etiam relatione pervenit, quod poſt inſtantem turbationem, quæ inter chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Anglorum Regem, & venerabilem fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum, exigentibus peccatis, emerſit quædam prava conſuetudo in illis partibus inolevit, ſcilicet, quod laici Eccleſias, & Eccleſiaſtica beneficia ſoleant paſſim in regno Anglorum, quibus volent, conferre, & auctoritate ſua clericos inveſtire. Unde quoniam id ſanctorum Patrum inſtitutionibus adeo cognoſcitur contradicere, ut danti & accipienti de manu laica ſit anathema, & hoc in Eccleſiaſticæ libertatis perniciem non eſt dubium graviter redundare: nos univerſas * donationes a laicis de Eccleſiis quibuslibet hujus turbationis tempore quibuſcumque factas auctoritate B. Petri ac noſtra omnino caſſamus, & irritas eſſe decernimus.*

* collationes.

*Quapropter univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus univerſos illos, qui Eccleſias, Præbendas, vel alia Eccleſiaſtica beneficia ubicumque in Anglia de manu laica, maxime hujus turbationis tempore ſuſceperunt, diligentius moneatis, & inſtantius exhortari curetis, quod Eccleſias ipſas, Præbendas, vel beneficia cum fructibus inde perceptis in manus veſtras, omni contradictione & appellatione ceſſante reſignent, & eis, ad quorum ordinationem jure Eccleſiaſtico ſpectant, diſponendas relinquant. Quod ſi ad commonitionem noſtram infra quadraginta dies poſt harum ſuſceptionem non fecerint: vos eos auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, cujuſlibet timore, gratia, & prohibitione poſtpoſita, excommunicationis ſententia feriatis, & ab omnibus faciatis per parochias veſtras ſicut excommunicatos vitari, donec Eccleſias præſcriptas & alia beneficia Eccleſiaſtica libere reſignaverint illis, ad quorum * donationem & ordinationem ſpectant, & in pace dimiſerint, & de fructibus inde perceptis dignam Eccleſiæ exhibuerint ſatisfactionem. Si autem in his exequendis negligentes fueritis, aut remiſſi: nos omnes illos, qui Eccleſias, vel cætera beneficia Eccleſiaſtica præter aſſenſum Epiſcoporum, ad quos eorum donatio ſpectat, de manu laica (prout ſuperius dictum eſt) accepiſſe noſcuntur; niſi præceptis noſtris infra terminum præſcriptum paruerint, excommunicationis ſententiæ, auctoritate qua fungimur, decernimus ſubjacere, & eos ſicut a nobis excommunicatos præcipimus ab omnibus evitari. Datum Beneventi decimoquarto Kal. Junii.*

* collationem.

Quatuor poſt hæc diebus ad Regem Angliæ commonitorias primum, atque inde comminatorias litteras dedit per certos Nuntios ad hoc delectos, videlicet Simonem Priorem de Monte Dei, & Bernardum de Corilo, qui primum commonitorias ad Regem darent litteras, & ſi opus foret deinde comminatorias adderent. Extant ambæ epiſtolæ (c) ad Regem Angliæ, datæ hoc anno octavo Kalendas Junii, quas perferendas primo dedit Epiſcopo Bellicenſi, & Priori Carthuſianorum, ut ex ejuſdem Papæ litteris apparet. Sed quod haud adeo certus eſſet, an ipſi eas ad Regem perferrent, delegit eumdem Simonem virum laudatiſſimum, & Bernardum collegam, ad quos extant (d) litteræ de ejuſmodi eis impoſito legationis officio: ubi de litteris ad Regem ſcriptis hæc habet: *Litteras noſtras commonitorias eidem reddetis, & comminationem noſtram in ſpiritu fortitudinis & lenitatis adjungere ſtudeatis. Quod ſi vos nec ſic audire voluerit, ſed in ſua potius duritia & obſtinatione duxerit perſiſtendum: eidem litteras noſtras comminatorias porrigatis, ex noſtra parte conſtanter addentes, quod nos præminato Archiepiſcopo os de cætero nulla ratione claudemus, nec ipſi, niſi idem Rex ante initium Quadrageſimæ, quæ jam quaſi inſtare videtur, ea quæ ſuperius de-*

XXX. Nova Legatio ad Angl. Regem per Simonem & Bern.

(c) lib. 4. ep. 3. & 4.

(d) lib. 4. ep. 5.

Diximus, implere voluerit, ulterius inhibitionem aliquam faciemus, quin ſuas & Eccleſiæ ſibi commiſſæ, necnon & ſuorum injurias Eccleſiaſtic. ſeveritatis gladio pro ſui officii debito gravius ulciſcatur. Non enim credere debes, aut in mente habere, quin dormiens Dominus non aliquando excitetur, & quod beati Petri gladium ita rubigo conſumpſerit, quin educi valeat, & vindictam debitam exercere. Volumus autem, ut hæc (ſicut prædiximus) diligentius exequamini, ut ſi venerabilis frater noſter Belliceuſis Epiſcopus, & dilectus filius Prior Charthuſienſis ea prout illis mandavimus, exequantur. Dat. Beneventi, octavo Kalendas Junii. Qua pariter die datæ leguntur (*a*) litteræ ab eo-

(a) Cod. Vat. l. 4. ep. 4.

dem Alexandro Papa ad ipſum Henricum Regem Anglorum comminatoriæ, quæ habentur in eodem codice ſcriptæ, dataque undecimo Kalendas Junii. Recitat eaſdem Rogerius in Annalibus iſtis verbis:

XXXI. *Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Henrico illuſtri Anglorum Regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Quam paterne & quam benigne regiam ſapius excellentiam convenerimus, & per litteras & Nuntios frequentius exhortati fuerimus, ut venerabilem fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum tibi reconciliare deberes, & ſibi ac ſuis Eccleſias cum cæteris ablatis reſtituere, ſublimitatis tuæ prudentia nequaquam ignorat, cum id toti fere Chriſtianitati publicum ac manifeſtum exiſtat. Unde quoniam in hoc hucuſque proficere minime potuimus, nec animi tui motum blandis & lenibus emollire, triſtes & dolentes efficimur. Et nos ſpe ac fiducia noſtra fruſtrari dolemus, præſertim cum te, ſicut chariſſimum filium, ſincerius in domino diligamus: cui hoc grave periculum imminere videmus. Et quoniam ſcriptum

(b) Iſ. 58.

eſt: (b) Clama ne ceſſes; quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum. Et alibi: Niſi annuntiaveris impio impietatem ſuam, ſanguinem ipſius de manu tua requiram; & alias

(c) Eccl. 21.

per Salomonem: (c) Piger homo de ſtercore boum lapidari jubetur: duritiam tuam, ſicut hactenus, contra juſtitiam & ſalutem noſtram non duximus ulterius ſupportandam: nec præfato Archiepiſcopo os de cætero aliqua ratione claudemus, quin officii ſui debitum libere proſequatur, & ſuam & Eccleſiæ ſuæ injuriam Eccleſiaſticæ ſeveritatis gladio ulciſcatur. Quæ autem in litteris iſtis tam de his, quam de aliis minus continentur: dilecti filii noſtri Prior de Monte Dei, & Frater Bernardus de Corilo, viri ſiquidem plus Deum, quam homines reverentes, ſerenitati tuæ latius viva voce proponent. Quorum admonitioni ille, cui ſervire regnare eſt, & in cujus manu corda Regum conſiſtunt, animum & voluntatem tuam inclinet, ut potius ſtricte velis, quam contra Deum & ſalutem tuam in tanta obſtinationis propoſito diutius permanere. Quod ſi nos in illis nec ſic audire volueris, ea quæ tibi ex parte noſtra propoſuerint, proculdubio venturam poteris divinam ultionem in proximo timere.

Quid autem per eoſdem Nuntios actum fit, docet ipſorum plena relatio ad ipſum Alexandrum Pontificem miſſa, quæ ſic ſe habet: (*d*) XXXII.

(d) Ib. ep. 8.

Relatio de legatione poſtrema.

Ad illuſtrem Regem Angliæ cum Fratre Bernardo de Corilo nuper profecti ſumus, ut auctoritate mandati veſtri inter ipſum & dominum Cantuarienſem pax & concordia confirmaretur. Et quo facilius tractaretur hoc verbum, dominum Cantuarienſem traximus ad locum, ubi Reges, auctore Deo, reconciliati ſunt. Jam (*e*) vidimus in ſuperiori congreſſu Pariſiis habito, diſceſſiſſe ab invicem Reges animo ſubinfenſo, & quod pararetur aliud poſt futurum colloquium, quod hoc fuiſſe putamus. Pergit vero: *Traditis autem commonitoriis veſtris Regi Angliæ, & adhibita diligentia, quam apud eum credidimus expedire: monuimus & conſuluimus domino Cantuarienſi, ut ſe coram Rege humiliaret, & rigorem ejus humilitate precum, & ſedulitate obſequendi ſtuderet emollire. Hoc ipſum Chriſtianiſſimus Rex Franciæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & magni viri, qui aderant, unanimiter ſuadebant. Arctatus Regis conſilio & omnium Archiepiſcoporum, & Baronum, acquievit Archiepiſcopus, & coram omnibus acceſſit ad Regem Angliæ, & genibus flexis poſuit ſe in Deo & Rege, ad honorem Dei & Regis, utens hac forma verborum, AD HONOREM DEI, ut ſic poſſet pacem & gratiam ejus promereri. Rex autem propter hoc verbum, AD HONOREM DEI, noluit eum recipere, coram omnibus dicens publice; ne videretur quod Archiepiſcopus Dei honorem vellet ſervare, & Rex minime. Sed poſt multa (quæ utinam ſiluiſſet) dixit, quod ab Archiepiſcopo nihil aliud quærebat, niſi ut ei tamquam presbyter & Epiſcopus coram omnibus promitteret in verbo veritatis, ſe ſine omni malo ingenio ſervaturum conſuetudines, quas ſancti Archiepiſcopi Cantuarienſes obſervaverant Regibus ſuis, & quas ipſe Archiepiſcopus ſibi alia vice promiſerat.*

(e) lib. 9. ep. 00. in fin.

Archiepiſcopus autem reſpondit, quod Regi fecerat fidelitatem, quam ei præſtito juramento tenebatur ſervare, vitam, membrum, & honorem terrenum, ſalvo ordine ſuo, & hoc fideliſſime paratus erat implere, nec ab aliquo anteceſſorum ſuorum XXXIII.

rum

rum aliquid ulterius exactum eſt, vel ab aliquo exigendum. Et cum Rex ſuper hoc articulo plurimum inſtitiſſet, dominus Cantuarienſis adjecit: Licet nullus anteceſſorum hoc feciſſet, vel promiſiſſet, nec ipſe ullatenus de jure facere deberet, tamen dixit, quod pro pace Eccleſiæ & gratia ejus promitteret, ſe conſuetudines illas, quas ſancti anteceſſores ſui Regibus ſuis ſervaverant, ſalvo ordine ſuo, et ſervaturum, quatenus ſecundum Deum poſſet: & faceret pro amore ejus recuperando, quidquid poſſet, ſalvo honore Dei; aſſerens, quod numquam libentius ei ſerviret, quam ut hoc faceret, ſi ei placeret. Noluit autem Rex hoc recipere, ſed ut praeciſe & abſolute ſub juramento ei promitteret obſervantiam conſuetudinum, quia nihil ulterius ab eo exigebat. Quod quia Archiepiſcopus, licet multi inſtarent, facere noluit, Rex diſceſſit, pace infecta.

Cum vero Regem exhortaremur, ut juxta mandatum veſtrum revocaret Archiepiſcopum in gratiam ſuam, & ei pacem & Eccleſiam ſuam reſtitueret: reſpondit, quod forteſſe conſilium amicorum erit, ut Eccleſiam quandoque reſtituat; ſed dixit, ſe gratiam non reſtituturum, quia tunc evacuaretur privilegium, quod ei dediſtis, & quo poteſtatem Archiepiſcopi ſuſpendiſtis, donec redeat in gratiam ejus. Quænam fuerit iſta ſuſpenſio, dicemus inferius. Pergit vero Nuntius:

XXXIV. *Et quia praeceperatis cum primo convenire in ſpiritu lenitatis per commonitorias veſtras: commonitorias veſtras in aliud tempus dare diſtulimus. Interim vero Deum oramus, in cujus manu corda ſunt Regum, ut animum ejus emolliat, & ad honorem ſuum, & Eccleſiæ utilitatem pacem faciat reformari. Quod vero de mandato veſtro reliquum eſt, accepto tempore, per gratiam Dei cum omni diligentia exequemur, & exitum negotii, quem Deus dederit, majeſtati veſtræ ſignificare curabimus. Rogatus Frater Bernardus, ſicut nos, ut negotii ſeriem vobis ſcriberet: reſpondit, quod in Ordine ſuo inhibitum eſt, ne quis Fratrum pro aliquo negotio vobis vel aliis ſcribat, ſed dicturum ſe ſpopondit coram Nuntio veſtro magiſtro Lombardo, qui ei litteras veſtras tradidit, & qui vobis rem geſtam, ſicut is qui præſens interfuit, fideliter ſignificabit.* Haſtenus Simon ad Papam. Quæ autem iſta ſecuta ſint, idem Nuntius ſequenti relatione ad Alexandrum Papam itidem miſſa patefecit, iſtis verbis: (*a*)

(a) Cod. Vat. l. 4. ep. 10.

XXXV. *Juxta mandatum ſanctitatis veſtræ commonitorias veſtras illuſtri Regi Angliæ porreximus, operam & diligentiam pro viribus adhibentes, ut juxta commonitionem veſtram dominum Cantuarienſem in gratiam revocaret, & ei ſedem ſuam reſtitueret & pacem, & Eccleſiæ ſuæ liberam diſpoſitionem habere permitteret. Expectavimus diu, ſperantes & orantes, ut Deus emolliret animum ejus. Sed cum non proficeremus expectantes, urgente mandato veſtro, in colloquio Regum ſecundo et commonitorias veſtras præſentavimus.* In ſecundo colloquio Regum datæ litteræ commonitoriæ Regi Angl. *Quas cum ille tandem vix recepiſſet ad inſtantiam noſtram & magnorum virorum qui aderant: hoc poſt multa, quæ referre longum eſt, reſponſum dedit: Ego dominum Cantuarienſem de regno non expuli; & tamen pro reverentia domini Papæ, ſi voluerit mihi facere, quod debet, & ſervare mihi quod anteceſſores ſui meis obſervaverunt, & ea quæ ipſe promiſit: redire poteſt in Angliam, & habere pacem. Et poſt varietates reſponſionum tandem dixit: evocaturum ſe Epiſcopos Angliæ, & uſurum conſilio eorum; ſed nec diem aliquem præfixit, nec aliquid aliud ab eo reportavimus, unde poſſimus de pace domini Cantuarienſis, & mandati veſtri executione certiorari. Et quia reſponſa frequenter mutabat, interrogavimus eum, an liceret Archiepiſcopo redire in ſedem ſuam, & ſeu pace ſua? Ille vero reſpondit, quod Archiepiſcopus nunquam ingredietur terram, antequam faciat ei quod debet, & promittat ſe ſervaturum, quod alii ſervaverunt, & quod ipſe promiſit.*

Deinde rogavimus eum, ut ſcriberet, & ſignaret patentibus litteris reſponſum ſuum, quia oporteret nobis rem certam vobis referre, quam nondum habebamus, quia tam frequenter reſponſa variabat. Ille vero noluit acquieſcere. Archiep. vero reſpondit, dum hoc ei retuliſſemus, ſe paratum eſſe facere Regi quidquid debet, & ſervare, quod ab anteceſſoribus ſuis ſervatum eſt, quatenus poſſit, ſalvo ordine ſuo: ſed novas inire obligationes, quæ deceſſoribus ſuis præſtitæ non ſunt; & promittere aliquid hujuſmodi, niſi ſalvo ordine ſuo, ſibi eſſe illicitum ſine auctoritate domini Papæ: tum quia novam formam in Eccleſiam inducere, perniciofum eſſet; tum quia a vobis inhibitus eſt, ne aliquid umquam tale promittat, niſi ſalvo honore Dei, & ordine ſuo. Et adjecit, quod eum increpando dixiſtis, quod nec pro capite ſuo debuiſſet ſe ad talium conſuetudinum obſervantiam obligaſſe, niſi ſalvo ordine ſuo. Sed ſi Rex (prout mandaſtis) ei gratiam ſuam, & pacem, & Eccleſiam, & ablata ſibi & ſuis reſtituat; quidquid ſecundum Deum, & ſalvo ordine ſuo poterit, libenter faceret ad voluntatem ejus, & ei diligentiſſime, & devotiſſime totis viribus ſervire ſtudebit. Placeat itaque ſanctitati veſtræ opem ferre Eccleſiæ laboranti, & perſeverare in eo, quod laudabiliter cœpiſtis. Quia (ſicut a multis audivimus & credimus) ſi XXXVI.

perſeveraverits, Eccleſiæ pax & ſalus in januis eſt. Hæc Simon de Monte Dei ſtrenue miniſterium ſuum implens. De his etiam ſcripſit (*a*) Archiepiſcopus Senonenſis, qui præſto fuit, ad Papam, necnon S. (*b*) Thomas ipſe Cantuarienſis Archiepiſcopus.

(*a*) Cod. Vat. l. 4. ep. 7.
(*b*) Ib. ep. 8.

XXXVII. Egerat inter hæc idem Rex Angliæ per duos Nuntios ſuos ad Alexandrum miſſos ut auctoritas S. Thomæ ſuſpenſa eſſet, quouſque per ejuſdem Papæ Nuntios cauſa tractaretur, prout apparet ex litteris Alexandri Papæ ad eumdem Angliæ Regem datis, quas recitat ſub hoc anno Rogerius in Annalibus Anglorum, quarum eſt exordium: *Magnificentiæ tuæ Nuntios, ſcilicet dilectos filios Joannem Cumin, &c.* eaſdemque (ut in eis teſtatur Pontifex) ſecretas, quas tamen Rex magna oſtentatione vulgaverat. Nam in primo colloquio Regum (ut vidimus) Rex Anglorum diſtulit pacem (ut ajebat) ne perderet privilegium, quod a Papa ſe accepiſſe dicebat, ut auctoritas Archiepiſcopi ſuſpenſa eſſet, quouſque pacem a Rege conſecutus eſſet. Cujus conceſſionis cauſa ſcias plurimum a pluribus eſſe detractum ipſi Alexandro Romano Pontifici, provocante ad hoc omnes Angliæ Rege, ita odium & iracundiam excitante in ipſum, dum ipſas Alexandri litteras magna jactantia, faſtu regio publice expoſuit, & recitari fecit in colloquio poſteriori; de quo idem (*c*) Thomas ad Conradum Archiepiſcopum Moguntinum: *Suſpenſionem noſtram in utriuſque regni compitis quaſi voce præconia jactat Rex Angliæ, & in teſtimonium confuſionis meæ. Et quo me reddat magis oneroſum & odioſum hominibus, litteras Apoſtolicas profert. Gloriatur & terminum ſibi datum donec me velit recipere in gratiam. Quod ſi licuerit, factarus eſt ad Kalendas Græcas, ideſt numquam, &c.* Id ex de cauſa, quod Alexander Papa importuna ſurreptione Regis ſcripſerat, ut S. Thomas ſuper Regem & regnum tantiſper ſuſpenderet auctoritatem ſuam, quouſque pacem obtineret a Rege. Qua benignitate Pontificis Rex abuſus, pacem differebat dedita opera, eo quod niſi ea conceſſa, auctoritas Archiepiſcopi ſuſpenſa eſſet. Qua de cauſa adverſus Alexandrum declamatum eſt, non ab ipſo tantum Archiepiſcopo, (*d*) ſed & a Francorum (*e*) Rege, atque (*f*) Regina, ab (*g*) aliis plerique, quibus juſtitiæ zelus ineſſet.

(*c*) Ib. ep. 25.
(*d*) Ib. ep. 24.
(*e*) Ib. ep. 18. 22.
(*f*) Ib. ep. 19.
(*g*) Ib. ep. 20. 23. 25 28.

Tot igitur tantiſque ſuper his pulſatus querelis Alexander Papa, datis ad ſanctum Thomam (*h*) litteris ita ſe excuſavit:

(*h*) Ib. ep. 10.

XXXVIII. *Ad diſcretionis tuæ notitiam credimus perveniſſe, qualiter illuſtris Rex Anglorum Henricus nobis Nuntios ſuos direxit, & quam dura & aſpera, & quæ noſtrum animum plurimum affligebant, per eos a nobis petierit, terribiles minas prætendens, niſi voluntati ejus condeſcenderemus. Nos vero, quia nondum perſecutio Eccleſiæ ceſſavit, nec temporis ſerenitas adhuc nobis, ſicut expediret, arriſit: impetum & motum animi ſui, etſi non exaudivimus petitiones ſuas, mitigare curavimus, & temperare; illo nempe timore perculſi, ne ad impediendam & diſturbandam pacem Eccleſiæ ſe (prout olim fecit) tyranno & flagitioſo inimico Eccleſiæ, Friderico* videlicet Imperatori *aliquo fœdere ſocietatis adjungeret, vel materiam haberet ab Eccleſia, & noſtra devotione recedendi. Inde eſt, quod nos temporis malitiam attendentes, de communi fratrum noſtrorum conſilio, fraternitati tuæ, ſub certa quaſi ſpe & fiducia, quod te in gratiam ſuam recipiat, & Cantuarienſem Eccleſiam in tua libera diſpoſitione dimittat, per Apoſtolica ſcripta mandavimus, ut nec in ipſum, nec in perſonas regni, aut in regnum interdicti, ſeu excommunicationis, vel ſuſpenſionis ſententiam debeas promulgare, niſi alias noſtras litteras reciperes, in quibus, ſi idem Rex nollet tibi gratiam ſuam reddere: facultatem habeas in eum & ſuos officium tuum exercendi. Quapropter, quia tibi tamquam fratri chariſſimo, & Eccleſiæ tuæ propriam honorem & libertatem cupimus omnibus modis conſervare, niſi (quod ſperamus, & ei propoſuimus) uſque ad initium proximæ Quadrageſimæ effectus mancipaverit, ſed in ſua fuerit obſtinatione induratus: tibi ex tunc auctoritatem tuam reſtituimus, ut tam in perſonas, quam etiam in regnum, & in ipſum Regem, ſi tibi & Eccleſiæ tuæ congruere & expedire cognoveris, facultatem liberam habeas, debitum officii tui, ceſſante omni appellationis obſtaculo, exercendi, gravitate ac maturitate pontificali adhibita, quam convenit adhiberi.* Hæc Alexander ad S. Thomam. Sed & addidit adhuc aliam ad ipſum ejuſdem argumenti (*i*) epiſtolam, item aliam ad Regem Francorum eodem argumento. Sic igitur Alexander emendavit illud, quo Rex non ad pacem, ſed ad diſſenſionem abuſus eſt conceſſo privilegio temporis indefinite. Porro has (*k*) litteras revocationis ſuſpenſioniſque per duos nominatos Nuntios hoc anno Alexander voluit afferri ad ipſum Regem; qui ut vidit, magnopere commotus eſt, exclamans in Pontificem, quod repugnantia ſibi invicem eodem anno decreta ſanxiſſet, alterum pro ipſo Rege, alterum contra ipſum, niſi pacem quamprimum concederet. Quænam autem hæc ſecutæ ſint, dicemus ſuo loco anno ſequenti.

Revocatio ſuſpenſionis S. Thomæ.

(*i*) Cod. Vat. l. 4. ep. 17. & 52. ad Reg.
(*k*) lib. 3. ep. 1. & ep. 23.

Quod

XXXIX. Quod pertinet ad reliquas Alexandri Papæ res geſtas anni hujus, hæc habentur in Actis ipſius: *Eodem tempore idem Pontifex* * *Viſcanum & Cajetanum Epiſcopos de ſimonia impetitos, atque convictos depoſuit*. Poſt hæc autem iſta ſubjiciuntur de ſchiſmaticis: *Accidit etiam quod Joannes presbyter Cardinalis tituli S. Martini, qui a principio hujus ſchiſmatis cum Octaviano & ejus ſucceſſore Guidone Cremenſi Eccleſiam non deſtitit perſequi, cum extra Viterbium equitaret, ſubito corruit, & confractis cervicibus impœnitens vitam peſſimam finivit morte. Ipſe quoque Guido Cremenſis, qui ipſi Octaviano ſucceſſerat in ſchiſmate, incurabili morbo percuſſus, pede neceſſe habuit claudicare quamdiu vixit*. De Romanis iſta narrantur ibidem: *Romani autem, cum in Teutonicos ſibi illatam injuriam vindicare non poſſent, ad Albanos ea ſe occaſione converterunt, quia cum Imperatore adverſus eos ſteterant, & offendere præſumpſerant; & tamdiu hoſtiliter pugnaverunt, donec eorum civitatem captam funditus deſtruxerunt. De Tuſculanis quoque, & aliis circumpoſitis fortioribus civitatibus pro conſimili cauſa idem facere nihilominus laboraverunt. At quoniam eorum injuſtis conatibus Eccleſia non conſenſit: ab hujuſmodi propoſito deſtiterunt ad modicum tempus*. Reliqua anno ſequenti.

* Tuſcanenſem.

Schiſmatici Card. miſerandus interitus.

Quid Romani in Albanos.

XL. Sed Deus mirabilis in conſiliis ſuper filios hominum fecit, ut dum pugnat Alexander Papa pro Eccleſiæ juribus adverſus Anglorum Regem, nec proficit: alium hoc eodem anno vincat Regem, qui ſponte ſe illi ſubjiciat, cedens penitus volens libenſque detentis hactenus injuſte uſurpatis S. Eccleſiæ juribus. Nam hoc eodem anno Hungariæ Rex S. Romanam Eccleſiam in integrum reſtituit in iis, quæ ſibi idem Rex uſurpaverat adverſus Eccleſiaſticam libertatem, deque his ejuſmodi diploma conſcripſit, quod aſſervatur in Vaticana Bibliotheca, libro qui inſcribitur Cencii Camerarii:

H. Dei gratia Rex Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, * *Ramaque eadem gratia Strigonienſi* * *Colocenſi Archiepiſcopis atque eorum Suffraganeis, Præpoſitis quoque regularibus, necnon omnibus univerſaliter Eccleſiaſticis perſonis in prædictis Archipresbyteratis conſtitutis, tam præſentibus quam futuris.*

* Rama. * Colocenſi.

Conſentaneum rationi eſſe dignoſcitur, ac ſanctarum Scripturarum teſtimonio comprobatum, ut qui regiæ celſitudinis culmen ab æterno Rege meretur, qui ad Eccleſiæ & Chriſtianitatis noſcuntur profectum in aliquo pertinere, tanto tenentur providere ſollicitudine, & cautela intendere, quanto pro honore a divina ſibi diſpoſitione collato debet ſuo Creatori devotionem uberiorem præ cæteris exhibere. Ea propter propria ratione inducti, & ſaluberrimis exhortationibus M. venerabilis S. R. E. diaconi Cardinalis propenſius, attentiuſque commoniti, devotionem quoque veneranda memoriæ Regis G. patris noſtri, quam circa ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, & ſanctiſſimum Patrem noſtrum dominum Alexandrum Secundum ſummum Pontificem ſtuduit per omnia exhibere, modis omnibus quibus poſſumus imitari volentes, conſtitutionem

PAGIUS III. Ad num. XXXIX. Refert Baronius ex Actis Alexandri III. *Guidonem Cremenſem* Antipapam incurabili morbo percuſſum quamdiu vixit pede claudicaſſe. Narrat etiam Romanos cum *Albanum* cepiſſent, funditus deſtruxiſſe, ſed de Tuſculanis idem facere tentantes, Eccleſiam eis non conſenſiſſe. Verum cum Guido ſeu Paſchalis III. Antipapa anno ſuperiori, ut ibidem oſtendimus, interierit, ante præſentem annum ea pœna affectus fuit. Quoad Albanum hæc de eo Joannes de Ceccano in Chron. ad annum MCLXVIII. *Indictione prima menſe Aprili Romani cum Cancellario Imperatoris* (nempe Chriſtiano in ſedem Moguntinenſem intruſo) *& cum Præfecto Romæ perrexerunt ſuper civitatem Albanenſem, & deſtruxerunt illam a fundamentis, & non ſinebant eam reædificare. Prædictus Conradus Archiepiſcopus* (nempe Moguntiæ) *voluit intrare in Campaniam cum exercitu Alexandri Papæ, ut ſubjugaret illam, ſed non valuit, quia Comites de Ceccano reſiſtebant ei fortiter*. Huc referendum quod hoc anno in Auctario Aquicinctino legitur: *Nova iterum Romanis conſurgit ruina; quia cum Tuſculanis bellum civile ineuntes, pene uſque ad internecionem Romani deleti ſunt. Hac de cauſa diſcordia magna inter Alexandrum Papam & Romanos orta eſt. Alexander Papa auxilia militum undecunque contrahens, cum Tuſculanis Romanos, & Imperatori adhærentes debellabat. Fridericus autem Imp. Chriſtianum Archiepiſcopum Moguntinum Cancellarium ſuum cum valido exercitu in Italiam miſit; qui Imperatoris hoſtes invadens, munitiones eorum deſtruxit, & civitates cepit, magnamque partem Italiæ Imperatori ſubegit*. Ubi Chronographus iſte hæc omnia uno tenore refert.

Geſta in Italia inter Pontifices & Cæſares.

IV. Mediolanenſes in urbe ſua reædificanda, & munitionibus magis firmanda magnam hoc anno operam poſuere; neque defuere qui eis auxilia ſubminiſtrarint, ut Henricus II. Angliæ Rex quemadmodum videre eſt apud Baronium num. 1. & Manuel Græcorum Imperator Friderici infenſus hoſtis. Nicetas Choniata lib. 7. de geſtis ab hoc Imperatore ait, eum Italos contra Fridericum ſæpe concitaſſe, & per Legatos hortatum, ut fortes viros ſe præberent, ſubditque: *Quodam tempore Mediolani mœnia ſunt ab Alemannis diruta; ſed cives jurejurando adacti, ſe nunquam ea inſtauraturos, ita victores eluſerunt, ut urbem principio profunda foſſa munirent, ſe pactu & conventu violare negantes. Deinde Imperatoris auxilio freti ipſa mœnia repoſuerunt*. Fallitur tamen Nicetas in eo quod ait, Mediolanenſes juraſſe ſe nunquam urbis ſuæ mœnia inſtauraturos;

Inimici Friderici favent Mediolanenſibus.

ſuper inſtitutione, & tranſmutatione Epiſcoporum, quod in ſe, & ſuis poſteris domino Alexandro Papæ, & ſuis ſucceſſoribus noſcitur conceſſiſſe, videlicet quod ſine auctoritate conſilione ejus, vel ſucceſſorum ſuorum depoſitionem, ſeu tranſlationem Epiſcoporum non faceret, vel fieri permitteret, confirmamus, & tam in nobis, quam in poſteris noſtris perpetuo inviolabiliter duraturam cenſemus.

XLI. *Præterea anteceſſorum noſtrorum conſuetudinem retro habitam relinquentes, in nobis & in noſtris poſteris immobili firmitate ſancimus valiturum, quod decedentibus Epiſcopis, in rebus Epiſcopalibus procuratores laicos de cætero non ponemus, atque poni ullatenus permittemus: ſed honeſtos clericos, qui vitæ ac morum honeſtate ſint comprobati, & de ipſarum Eccleſiarum rebus moderate accipiant, ibidem inſtituemus, qui relicta bona fide, & ſine fraude aliqua, ad reædificationem ipſarum Eccleſiarum, & domorum Epiſcopalium, ſeu Canonicorum, ad uſus quoque pauperum & orphanorum debeant obſervare. Nos vero, vel poſteri noſtri nihil unquam de eiſdem rebus in uſus proprios redigemus de cætero; niſi forte (quod abſit) hoſtes intraverint, vel aliqua alia urgentiſſima neceſſitas poſtulaverit. Tunc quoque id ſine ipſorum conſilio non faciemus.*

*Etiam addimus, & robore inconcuſſo, tam in noſtris, quam in poſteris noſtris perpetuo obſervandum ſtatuimus, quod regales Præpoſiti, vel Abbates de ſuis Præpoſituris vel Abbatiis, ſeu dignitatibus non amodo deponentur (in hac parto conſuetudini noſtræ antiquæ per nos & poſteros noſtros renuntiantes) niſi contingeret eos ſuper certo crimine canonico ordine convinci, vel crimen ſuum publice confiteri. Ad hæc C. Archiepiſcopus * Colonienſis, omnes Epiſcopi, & Electi regales Præpoſiti munificentiam ac liberalitatem, pro reverentia beati Petri & ſanctiſſimi Patris noſtri domini Papæ Alexandri, necnon M. venerabilis diaconi Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legati conceſſiones attendentes, pravam ſuam conſuetudinem, & omnibus canonibus obviantem, quæ in inſtruendis & deſtruendis Præpoſituris, aliiſque dignitatibus exercebant: in omnibus prædicti Cardinalis arbitrio penitus reliquerunt. Unde communi conſenſu, ac libera eorum omnium voluntate decernimus, & inviolabiliter præſenti privilegio valiturum perpetuo ſtabilimus; quod nulli Archiepiſcoporum, Electorum, Præpoſitorum, ac Abbatum deinceps licentia pateat, de Præpoſituris ſuos Præpoſitos removere, vel alias Eccleſiaſticas perſonas ſuis dignitatibus, aut Eccleſiaſticis beneficiis privare, niſi forte fuerint de crimine convicti canonice vel confeſſi. Hæc autem omnia de conſilio glorioſæ Reginæ matris noſtræ, & Archiepiſcoporum, Epiſcoporum omnium, Electorum, Præpoſitorum regalium, atque Abbatum, Comitum omnium, procerum, & aliorum Principum ſtabilita ac firmiter roborata noſcantur. Act. in civitate N. anno milleſimo centeſimo ſexageſimonono.* His Deus Eccleſiæ triumphis Vicarium ſuum preſſum anguſtiis magnopere exhilaravit, cui etiam ad lætitiæ cu-

* Colonienſis.

PAGIUS ros; Puricellus enim Morenæ teſtis oculati verba refert, qui tantum aſſerit Mediolanenſes juraſſe, *quod parerent omnibus præceptis ejus*, nempe Friderici, ſed qui non dicit, eos in particulari juraſſe ſe urbis ſuæ mœnia non reædificaturos.

V. *Pietas matronarum Mediolanenſium.* Hoc etiam anno, uti habet Galvaneus Flamma in Magno Chronico cap. 293. apud Puricellum in Monument. Baſilic. Ambroſ. num. 441. *nobiles matronæ ex devotione ad beatam Virginem, quæ ipſas in ſuam civitatem reduxerat, Eccleſiam B. Mariæ Virginis Majorem, venditis annulis & ornamentis reædificari fecerunt;*

Muneribuſque datis, collectis undique turbis
Emicat aula Dei Genitricis janua cœli.

Idem legitur in Chronico, cui titulus, *Flos florum*, ad annum MCLXX. quia quod a matronis Mediolanenſibus hoc anno inchoatum, videtur ſequenti continuatum fuiſſe.

VI. *Henricus Friderici filius coronatur.* Non hinc diſcedam, quin quæ Chronographus Reicherſpergenſis hoc anno de Friderico narrat, repræſentem: *Imperator celebravit Curiam generalem, & valde celebrem apud Babenberg in diebus Pentecoſtes, quod evenerat tunc in VI. Idus Junii, cui interfuerunt Legati, quos dixerunt* (legendum, direxerunt) *Cardinales illius* (nempe Calliſti III.) *quem poſt mortem Guidonis Cremenſis illa pars ſibi quaſi in Papam elegerant. Ubi ex conſenſu & collaudatione omnium Principum, qui aderant, filium ſuum* (nempe Henricum hujus nominis VI.) *in Regem electum & coronatum poſt ſe regnare firmavit.* Errarunt itaque Chronographus Aquicinctinus & Sigonius lib. XIV. de Regn. Ital. qui volunt Henricum apud Aquiſgranum coronatum fuiſſe. [2] Pergit Reicherſpergenſis.

VII. *Archiepiſcopus Salzburgenſis antea ab Imperatore vocatus, cum veniſſet illuc cum patre ſuo Rege Bohemorum, & præſentiam Imperatoris, & audientiam Curiæ expoſtulaſſet, admiſſus non*

NOTÆ [1] Sigonium & chronographum Aquicinctinum in aſſignanda pro coronatione Henrici V. in regem Urbe Aquiſgranenſi, immerito erroris arguit Pagius; nam anonymus author Annalium Boſovienſium ea de re agens electionem quidem factam aſſerit Bambergæ, *intronizationem vero Aquiſgrani* die feſta S. Joan. Baptiſtæ. Huic autem, utpote coævo & res Germaniæ ſuæ tradenti ſtandum eſt. MANSI

cumulum adjecit, ut magnum in Oriente Principem ex hoſte converterit in Chriſtianum.

XLII. Hoc namque (*a*) anno baptizatus eſt in Cilicia clandeſtine Soldanus Iconii opera ipſius Alexandri Papæ. Quomodo autem iſta ſe habuerint, enarremus. Erat huic mater Chriſtiana, ſed occulta ob metum, quæ proxime moritura filio ſignificavit ſe eſſe Chriſtianam, & in Chriſti fide conſtantem ex hac vita migrare, hortans eam, ut & ipſe fieret Chriſtianus. Hæc habet Matthæus Paris hoc anno, ſed Robertus in Appendice ad Sigebertum, anno milleſimo centeſimo octuageſimoptimo, ubi plura de miraculis ad Crucem ejuſdem matris rogatu ſuper ejus ſepulcrum affixam refert, quæ reddituri ſumus inferius. Soldanus igitur cum verbis matris, tum libris divinæ Scripturæ quos legebat, flagrans ardore Chriſtianæ Fidei ſuſcipiendæ, Legatos ad eumdem Alexandrum Pontificem miſit, petens de Chriſtianæ Fidei myſterio plene inſtrui, mittique ab eo virum, a quo Chriſtianam religionem edoceretur. Accipiens Alexander ejus litteras, atque Legatos, reddidit ad eum epiſtolam, cui Catechiſmum totius Chriſtianæ Fidei inſeruit. Cujus exordio iſta habentur demiſſa ab eodem Soldano legatione ad Apoſtolicam Sedem: (*b*)

(a) Mat. Paris hoc anno. Soldani Iconii ad Chriſtum converſio.

(b) Extat apud Pet. Bleſ. inter tract. ejuſdem.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Soldano Iconii veritatem agnoſcere, & agnitam cuſtodire.

XLIII. *Ex tuis litteris, & Nuntiorum tuorum fideli relatione cognovimus, quod in votis habeas ad Chriſtum converti. Cumque jam receperit (ut audivimus) Pentateuchum Moyſi, prophetiam Iſaiæ & Jeremiæ, Pauli etiam Epiſtolas, atque Joannis Evangelium & Matthæi, poſtulas tibi mitti virum aliquem orthodoxum, per quem in lege Chriſti, quaſi vice noſtra plenius inſtruaris. Nos autem petitioni tuæ plurimum in Domino commendabili grato concurrentes aſſenſu, tales excellentiæ tuæ procuravimus deſtinare, qui apud te in doctrina ſana, & ſalutaribus monitis vices Apoſtolicæ auctoritatis ſuppleant: quorum etiam mores & merita ab honeſtate & munditia eruditionis Evangelicæ non diſcordent. Quoniam vero noſtræ Fidei ſeriem & tenorem litteris tibi ſupplicas aperiri: nos tuis congratulantes deſideriis, illam ſub quodam compendio & quaſi digito tenus intimamus. Illud igitur pie credas, & fideliter teneas, quod unus eſt Deus, &c.* Pergit cuncta Catholicæ Fidei myſteria ingerere, & elucidare. Extat epiſtola ipſa recitata a Matthæo Paris hoc anno, noviſſime cuſa una cum libris Petri Bleſenſis, diligentia Joannis Buſæi in lucem editis. Porro Paris poſt eamdem epiſtolam recitatam hæc addit: *Soldanus igitur his informatus ſalubribus admonitionibus, Baptiſmi ſuſcepit clanculo ſacramentum. Primates enim ſui, quia Romæ tot ſcaturiunt enormitates, dicebant: Quomodo ex uno fonte aqua dulcis & ſalſa poterit emanare? Ubi Chriſtiani fontem juſtitiæ ſentire tenerentur, inveniunt * laricem toxicatum.* Hæc ipſa puto ob pravos qui irrepſerant mores hiſce perditiſſimis temporibus tot ſchiſmaticorum Pontificum, & ipſorum Romanorum, in legitimum Pontificem Alexandrum ſæpius inſurgentium.

* f. laticem

An autem Alexander quos promiſit, miſerit ad Soldanum viros Catechiſtas, & quos miſerit, nobis incompertum. Quibus autem præ cunctis ſignis potuerit Soldanus idem urgeri, ut ſategerit fieri Chriſtianus, Robertus in obitu ejuſdem Soldani matris ita deſcribit: XLIV.

Mater Soldani de Iconio veniens, ad extrema revelavit filio ſuo, quod ſemper celaverat, quod ſcilicet eſſet Chriſtiana, & rogavit eum, ut crederet in Chriſtum, qui eſt Dominus & Rex omnium ſæculorum, & quod amaret Chriſtianos. Quod ipſe ſpopondit ſe facturum: ſed dixit, quod ipſe non auderet aperte credere in Salvatorem propter Paganos. Dixit ei mater ſua: Fili, cum mortua fuero, fac mihi excelſam ſepulturam, & pulchrum, ſicut pyramidem, pone ſuper eam ſignum Crucis Chriſti. Cui ille, de luce ſe hoc facere non poſſe reſpondit: Tu fac (inquit mater ejus) de nocte. Quod factum eſt. In craſtino autem cum Agareni vidiſſent ſignum illud, indignati ſunt contra Principem, & volebant eum occidere. Tunc quidam ex ipſis ſublevatus ſuper machinas, conabatur eam deponere Crucem. Qui voluntate Dei corruit & mortuus eſt. Similiter & alius interemptus eſt alia vice.

PAGIUS *Fridericus Archiepiſcopatum Saltzburgenſem uſurpat.*

mus eſt. Jam enim Imperator firmaverat faciem ſuam adverſum Eccleſiam Saltzburgenſem, & ut exequeretur, quod diu mente conceperat, venit in partes Bauvariæ, & ſic Saltzburg in principio menſis Auguſti; propoſitum habens vaſtare & diſſipare totum Epiſcopatum, ſi quis reſtitiſſet. Archiepiſcopus autem perſuaſus a Principibus, maxime vero a Duce Auſtriæ avunculo ſuo, ut pro tempore cederet, quia dies mali eſſent, penſantes nimirum periculum & damnum, quod immineret clauſtris & aliis Eccleſiis, ſi Imperator in incepto perſiſteret. Tunc dedit ſe in gratiam Imperatoris, & reſignavit ipſum Epiſcopatum & omnia Regalia in gratiam ejus, præſentibus Principibus, ſicque Imperator tota Epiſcopia Saltzburgenſi pro velle ſuo potitus eſt. Loquitur Chronographus de Adalberto Saltzburgenſi Electo, quem jam dixerat *Idibus Martii* hujus anni conſecratum fuiſſe in Presbyterum & Archiepiſcopum. De eo non ſemel infra ſermo recurret.

eo. Tertia die cum convenissent multa millia hominum ad deponendum ædificium illud: ortæ ſunt fulgura & coruſcationes, & illo primitus perempto qui adverſabatur, multa millia perierunt igne divino. Tunc apparuit Angelus Domini, & clariſſimum ſignum Crucis poſuit ſuper pyramidem illam. Ex quo multi crediderunt in Chriſtum, & adhuc Crucem illam venerantur & adorant. Hæc Robertus ſcriptor hujus temporis.

XLV. De clade ex terræmotu. Hoc anno magnum iræ Dei peccatis provocatæ malorum in Sicilia eſt demonſtratum exemplum quod ita deſcribitur ab Hugone Falcando, qui iſta oculis intuebatur, hocque tempore accidiſſe ſignificat: *Eodem*, inquit, anno, *quarta die Februarii, in vigiliis ſanctæ Agathæ circa primam horam ejuſdem diei vehemens terræmotus tanta Siciliam excuſſit violentia, ut in Calabria quoque, quæ circa Rhegium oppidaque proxima, ſentiretur. Catanenſium opulentiſſima civitas uſque adeo ſubverſa eſt, ut ne una quidem domus in urbe ſuperſtes remanſerit. Viri ac mulieres circiter quindecim millia cum Epiſcopo ejuſdem civitatis, maximaque parte monachorum ſub ruina ſunt ædificiorum oppreſſi, &c.* Pergit narrare de cladibus aliarum civitatum, aliiſque prodigiis, quæ tunc in Sicilia acciderunt. Sed cauſam audi a Petro (a) Bleſenſi, qui in Sicilia apud Willelmum Regem juniorem vixerat. Scribens hic enim ad Richardum Syracuſanum Epiſcopum, hæc de his habet: *Cum alios fideles ſibi populos flagellet Dominus in ſpiritu miſericordiæ & manſuetudinis: plebem Siciliæ flagellat nunc in judicio Sodomæ, & Gomorrhæ, nunc in plaga Dathan & Abiron, nunc in ſpiritu judicii & ardoris. Scitis quod Ætna mons frequenter ignes ſuos in immenſum circumquaque diffundit & adhuc per ſpatium diætæ unius undique combuſta & deformata eſt tota facies regionis. Sævientis flammæ procelloſa vorago omnes incolas aut expulit, aut combuſſit: hæreditas miſerorum data eſt in combuſtionem & cibum ignis: & ut expreſſius loquar, ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.*

(a) Pet. Bleſ. ep. 46.

XLVI. *In omnem terram, & in fines Orbis terræ jam exiit plaga illa, qua nuper in Sicilia percuſſi ſunt Catanenſes in vigilia beatæ Agathes, cum Epiſcop. ille damnatiſſimus, frater Matthæi Notarii, qui, ſicut ſcitis, ſibi ſumpſit honorem non vocatus a Domino tamquam Aaron, & qui ad ſedem illam non electione canonica, ſed Gieziticа venalitate intravit: cum, inquam, abominationis offerret incenſum, intonuit de cælo Dominus, & ecce terræmotus magnus factus eſt. Angelus enim Domini percutiens Epiſcopum in furore Domini, cum populo & univerſa civitate ſubvertit. Patet itaque, quia beatiſſima Agatha offenſam ſuis exigentibus peccatis incurrerant.* Hæc Petrus. Eadem & Rogerius in Anglicanis Annalibus, ſed non ſuo loco, anno videlicet milleſimo centeſimo ſexageſimoquarto. Sed redeamus ad Petrum. Graviſſima eſt ejuſdem auctoris querela de novo Rege juniore Willelmo, quod manu laica introduceret Epiſcopos in Eccleſias, eoſdem contra canones intrudendo, (b) ſcribens de his ad Regis Capellanum, qui ejuſdem Regis animam curandam ſuſceperat. At ſi talis Bonus (Ita namque iſte Willelmus Bonus cognomento dictus eſt reſpectu Mali, ipſius prædeceſſoris) qualis putatis fuerit Malus? Sed audi Petrum de Bono mala tanta ſcribentem:

(b) Pet. Bleſ. ep. 10.

XLVII. Willelm. Bonus valde perverſus. *Diu eſt, quod rumor inſonuit, & publice jam crebreſcit, quod dominus tuus Rex Siciliæ ſalutis ſuæ, & paternæ traditionis oblitus, cum Comite Lorotelli in ruinam, & deſolationem Agrigentinæ Eccleſiæ conjuravit, intendit epiſcopare fratrem Comitis; & ipſum reclamante Capitulo, violenter intrudit. Tu vero cum ſcias eum ſtatuam eſſe, & truncum inutilem, miror, quod non aſcendis ex adverſo, & te pro domo Iſrael non opponis. Infelix ego homo, cui non habeo copiam illius Comitis, ut aliquid perſuadeam homini inhumano? O deteſtanda operatio! o adoleſcentia deplorando! Filius Eccleſiæ quare ſe erigit contra matrem? Cur abjecit conſilium pietatis, & abiit in conſilio impiorum? in uno die peribunt cogitationes eorum: conſilium autem Domini manet in æternum. Væ terræ, cujus Rex puer eſt; doleo quod inter primitias dominationis ſuæ, & inter initia unctionis Regiæ hoc præſumit. Virtus equidem conſecrationis ab hujuſmodi violentiis eum utinam temperaſſet: magna enim eſt hujus efficacia ſacramenti.* Et inferius de alio ejuſdem facinore: *Et quia ille miſerabilis adoleſcens in theſauros Eccleſiæ conſilio malignorum manus rapaces injecit, vereor ne in eum Dominus excandeſcat, & eveniat, quod dicit Job: (c) Theſauros, inquit, quos devoravit, evomet, & de ventre ejus extrahet illos Deus. Luet quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur. Non decebat eum manus laicas ad ſacra porrigere. Frequenter debueras ei ſuggeſſiſſe, qualiter Oza (d) fuit percuſſus a Domino, eo quod in Arcam Domini manus, devote quidem, ſed indigne porrexerit.* Et poſt multa ad eum de eodem hæc ſubiicit: *Habet tuarum continentia litterarum, quod ipſum primo blande & amicabiliter conveniſti: ipſe autem reſpondit, ſe non eſſe in culpa, ſed Comitem Lorotelli. Cum vero eundem iterum conveniſſes, te (ſicut aſſeris) reputavit in-*

(c) Job. 20.

(d) 2. Reg. 6.

ſa-

ſanum. Ideo ori tuo impoſuiſti ſilentium propriοque ipſum arbitrio dimiſiſti. Quod primo uſus es blanditiis, prudentiæ adſcribo: non enim litibus excuſpenanda ſunt Principes, ſed temperantius corrigendi. Et ad finem epiſtolæ:

XLVIII. *Utinam maturius ſaperet & intelligeret, atinam prudentius inter ſpiritualia & mundana diſcerneret: peremptorium enim eſt in Principe, vel avaram adorare munerum, vel favorem quærere perſonarum; teſte ſiquidem Propheta:* (a) *In quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus: tranſibunt vero iniquitates in pœnam, & munera in dolorem: quia teſtimonio* (b) *Job ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. Benedictus autem Dominus, qui Regem Anglorum Henricum a talibus hactenus conſervavit innoxium. Manus enim ſuas excuſſit ab omni munere, nec in Prælatis Eccleſiæ promovendis ipſum unquam inflectere potuit vel muneris oblatio, vel gratia perſonalis: ideo magnificavit eum Dominus in conſpectu Regum, & juxta nomen magnorum, qui ſunt in terra, theſaurizavit ſuper eum gloriam & honorem.* At quod reſpicit Siciliæ Epiſcopos, eſt etiam querela ejuſdem Petri in commentario, quem ſcripſit de inſtitutione Epiſcopi adverſus Epiſcopos ejuſdem regni Siciliæ, qui in obſequium Regis morarentur in Curia, ubi juſta Dei diſpenſatione contingeret eoſdem dira pati ab ipſo Rege; ait enim:

(a) Pſal. 25.

(b) Job. 15.

XLIX. Adverſus Epiſcopos curiales. *Quidam tamen per uſurpatas ſæculi adminiſtrationes ſe vinculo Curiali obnoxiant, & quaſi ſua renuntiaverint privilegio dignitatis, calculum durioris eventus expectant. Nam pro ſenſu hujuſmodi hodie in Sicilia mancipati ſunt Epiſcopi quidam carceralibus vinculis, nec aliquod expectant ab Eccleſia Romana ſolatium: quibus improperatur a ſummo Pontifice, ut bibant de calice, quem ſibi temere miſcuerunt.* Et in fine poſt multa, quibus hortatus Epiſcopos ad jura tuenda periclitantis Eccleſiæ, & ad tuendam Eccleſiaſticam libertatem, hæc habet: *Duo ſunt, juſtitia & libertas, pro quibus quiſque fidelis uſque ad ſanguinem ſtare debet. Si ergo res exegerit, pro juſtitia & libertate Eccleſiæ non dubites facultates tuas raptoribus, famam ludibrio, fortunam periculis, & caput hoſtilibus gladiis objectare. Delectabile ſpectaculum eſt Angelis, &c.* Quod ad Siculos Præſules ſpectat; locuples teſtis eſt harum rerum ſcriptor hujus temporis Hugo Falcandus, dum tragœdias paſſim Siculorum miſcet Epiſcop. qui cum hoc appeterent, ut apud Regem præcipui haberentur, regnique negotia pertractarent, id conſecuti, mox adverſantium invidia perurgente, ſive ſublati veneno ſunt, ſive exilio pulſi, vel carcere regio coarctati. Tunc accidit, ut (quod & ſuperius alia occaſione eſt enarratum) Petrus Bleſenſis iſta videns, eadem execratus, ex Sicilia recedendi conſilium iniit, & perfecit quod ſtatuit, nulliſque retineri potuit dignitatum illecebris, receſſit e Sicilia, venit Genuam, atque ad Henricum Regem navigavit in Angliam, a quo humaniſſime exceptus eſt, & ab eodem anno ſequenti (ut ſuo loco dicetur) miſſus eſt Romam. Porro illud lauda dignum in Petro, quod licet inter primos Regis familiares allectus fuit, ita illi fideliſſime miniſtravit, ut tamen nequaquam Regis contra S. Thomam laudaverit umquam irrationabiles impetus excitatos, ſed faverit potius S. Thomæ, ut

PAGIUS VIII. *Excidium urbis Catanenſis.* Ad num. XLIX. & ſeqq. *In Sicilia*, inquit Nangius in Chron. ad hunc Chriſti annum, *urbs Cathana* (ſeu Catana) *terræ motu ſubvertitur, ubi Epiſcopus, Clerus & Abbas de Milete cum quadraginta Monachis, & fere quindecim millia hominum perierunt.* Hanc cladem etiam huic anno illigat Continuator Sancti Petri Vivi; eam fuſe narrat Baronius ex Hugone Falcando, qui in ea Hiſtoriam ſuam *de Calamitatibus Siciliæ* claudit, aitque eam contigiſſe *quarta die Februarii in Vigiliis Sanctæ Agathæ*. Legenda quæ de hac clade Sicula habet Petrus Bleſenſis in Epiſt. XLVI. ad Richardum Syracuſanum Epiſcopum data, qua ei rationem reddit, cur in Siciliam redire nolit, quam poſt hunc terræ motum reliquit, & in Galliam Angliamque venit.

IX. Addit Nangius: *Obiit Hugo Senonenſis Archiep. cui ſucceſſit Guillelmus Theobaldi Comitis Campaniæ defuncti filius, frater Reginæ Franciæ Adelæ, qui erat Carnotenſis Electus, ſed nondum Epiſcopus conſecratus. Hunc Senonis conſecravit Mauricius venerabilis Pariſiorum Epiſcopus.* Idem habet Vincentius Bellovacenſis in Spec. Hiſt. cap. 17. quem San-Marthani in Archiep. Senonenſibus, aliique paſſim ſecuti ſunt. Verum Continuator Chronici Sancti Petri Vivi hoc tempore vivens hunc errorem correxit, ſcribens: *Anno MCLXVIII. mortuus eſt Hugo Archiep. Senonenſis, cui ſucceſſit VVillelmus, XI. Kal. Januarii conſecratus.* Cum enim eo Chriſti anno XI. Kal. Januarii ſeu dies XXII. menſis Decembris in Dominicam, quo die Epiſcoporum conſecrationes de more fieri ſolitæ, inciderit, nullum apud me dubium, quin ea conſecratio ad ſuperiorem Chriſti annum pertineat. Joannes Sareſberienſis in Epiſtola LXV. libri ſecundi Joanni Pictavienſi Epiſcopo data, & ubi eu ea eruitur, initio anni MCLXIX. ſcripta, quantus vir fuerit Guillelmus his verbis inſinuat: *Dominus VVillelmus Papienſis interfuit ordinationi Carnotenſis Electi, viri quidem magnæ ſpei, & famæ clariſſimæ, & magnæ auctoritatis, & virium multarum in regno Francorum, qui Domino Cantuarienſi & ſuis patrocinium, conſilium & auxilium ſingulariter præſtat. Vobis autem deſiderat eſſe familiaris, & utinam quandoque a Deo*

VVillelmus filius Theobaldi IV. Archiep. Senonenſis anno ſuperiori dictus.

Digitized by Google

ut ejus litteræ ſequenti anno conſcriptæ declarant, quas ſuo loco opportune reddemus.

An-

PAGIUS *Deo propitiante, amicitiam ulterius ineatis. Non eſt enim in Clero Francorum, ut ex animi ſententia loquar, qui eum prudentia & eloquentia antecedat.* Crebra Guillelmi in Annal. Eccleſiaſt. mentio.

I. Legatio ultima miſſa ab Alexand. Pap. ad Reg. Ang.

ANnus ſequitur Redemptoris ſeptuageſimus ſupra milleſimum centeſimum, Indictione tertia, quo Alexander Papa, adhuc novam per Epiſcopos decernit legationem ad Henricum Regem Anglorum. Delecti fuerunt ad hoc opus Rotrocus Archiep. Rothomagenſis, Bernardus Epiſc. Nivernenſis, atque Willelmus Epiſc. Senonenſis, poſtea additus, probatæ fidei, & ſpectatæ probitatis Antiſtes, ad quos pro hujuſmodi obeundo munere extant ipſius Alexandri Papæ litteræ (*a*) ſeorſum ad ſingulos datæ poſt reditum Viviani, communes vero litteræ (*b*) de his, quæ cum Rege tractanda eſſent, nimirum ut S. Thomas ad ſuam rediret Eccleſiam, omneſque poſſeſſiones Eccleſiæ ablatas reciperet, & item caeteri alii ſinguli quique ſua recuperarent. Pacem plenam eidem concederet in oſculo ſancto: ſi minus ad id cogi poſſet (quod juraſſet numquam id facturum) per filium ſuum impleret, quod pollicitus erat. Et quod conſuetudines pravas contra Eccleſiaſticam libertatem aboleret, penituſque condemnaret, & Epiſcopos, qui promiſerant eas ſervare, a promiſſione iidem Nuntii abſolvant: quod ſi ſpes ſit pacis, abſolvant excommunicatos ea conditione, ut ſi pax ſecuta non fuerit, in eandem reincidant excommunicationem abſque aliqua appellatione. Porro has conditiones intra dies quadraginta implendas eſſe præſcripſit. Quod ſi dicto tempore pax conſecuta non eſſet, nec conditiones impletæ: mox provinciam ciſmarinam, ubi Rex aderat, ſubiicerent interdicto. Hæc ſunt quæ Legatis in mandatis ab Alexandro Pontifi-

(*a*) Cod. Vat. l. 5. ep. 2. 4. 17.
(*b*) Ib. ep. 5.

ce data ſunt, Apoſtolicis litteris ſcriptis hoc anno Beneventi decimoquarto. Kal. Februarii. Dedit & alias de eadem legatione (*c*) litteras ad diverſos idem Pontifex Alexander, in primis vero ad ipſum Regem Henricum: (*d*)

(*c*) Ib. ep. 7. 8. 9. 10.
(*d*) Ib. ep. 1.

II. Dum iſta tractantur, nova ſunt oborta diſſidia, eo quod ipſe Rex Henricus filium ſuum in Regem voluerit coronari per Archiepiſcopum Eboracenſem, cum id eſſet muneris & privilegii primæ Anglorum ſedis, nempe Cantuarienſis. Quamobrem Alexander Papa ubi audivit, has ad Eboracenſem Archiepiſcopum & alios Angliæ Epiſcopos litteras dedit: (*e*)

(*e*) Cod. Vat. l. 4. ep. 42.

Nova oborta altercatio ob coronationem filii Reg. Angl.

Quoniam ad audientiam noſtram multorum jam pridem relatione pervenit, quod coronatio Regum Angliæ & inunctio ad Cantuarienſem Archiepiſcopum de antiqua Eccleſiæ ſuæ conſuetudine & dignitate pertinerat: fraternitati veſtræ præſentibus litteris auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus, ut ſi illuſtris Rex Anglorum filium ſuum, dum venerabilis frater noſter Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus in exilio fuerit, coronari voluerit, & in Regem inungi; nullus veſtrum ei manum imponere præſumat, aut ſe exinde aliquatenus intromittere audeat. Quod ſi quis veſtrum attentare præſumpſerit: id in periculum officii & ordinis ſui noverit proculdubio graviter redundare. In his vero appellationis remedium volumus denegari, & omnem maligniandi occaſionem exclude. Dat. apud Ciſtinarum quarto Kal. Martii. Scripſit & ſeorſum ad ipſos (*f*) Angliæ Epiſcopos, nec non ad ipſum S. (*g*) Thomam, cujus Eccleſiæ in his privilegia lædebantur. Ipſe

(*f*) Ib. ep. 44.
(*g*) Ib. ep. 43.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCVIII. An. Hegiræ DLXVI. inchoato die 14. Septemb. fer. 2. An. C. 1170.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6663.

☉ 5. D. ☽ 12. P. 5. April. Indict. 3.

JESU CHRISTI 1170.

ALEXANDRI III. PAPÆ 11.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 19. IMP. 16.

MANUELIS COMNENI IMP. 28.

I. *Coronatio filii Angl. Regis per Eboracenſem Archiep.*

ANum. I. ad LIV. Gervaſius Dorobernenſis quæ mortem Sancti Thomæ Cantuarienſis Archiep. præceſſere, & ſecuta ſunt, in Chronico ſuo accurate explicat, cui magna fides habenda, cum ipſemet ad annum ſequentem ſcribat: *mihi Monachatum conceſſit eo anno, quo ipſe fuit in Archiepiſcopum ſacratus* (anno nempe MCLXII.) *Et ei profeſſionem feci, & ipſe me ad Sacros Ordines promovit.* Rex itaque Henricus hoc anno V. Nonas Martii e Gallia in Angliam venit; quod cum accepiſſet Alexander III. *renovavit mandatum ad Rotomagenſem & Nivernenſem, præcipiens, ut ſi neceſſe eſſet, in Angliam transfretarent omnibus modis Regem de pace commonituri.* Convenerunt interim die ſtatuto ex mandato Regis ad Londoniam totius Angliæ Epiſcopi, Abbates, Comites, Barones, aliique, ipſaque die Rex Henricum filium ſuum in Regem ungi præcepit & coronari per Rogerium Eboracenſem Archiep. quamvis Regum Angliæ coronatio ab antiquo tempore ſolius ſit Cantuarienſis Archiepiſcopi. Facta illa conſecratio *imminente ſolemnitate Sancti Joannis Baptiſtæ*, ut refert Baronius num. VII. ex Quadripartita, ſeu, ut habet Annaliſta Mailroſenſis, *XI. Kalendas Junii in die dominico*, ſed legendum, *XI. Kalendas Julii*, qui in Dominicam incidit, poſt quem diem celebratum eſt feſtum Sancti Joannis Baptiſtæ VIII. Kalendas Julii.

II. Interim ex permiſſu Regis Angliæ Sanctus Thomas in Angliam reverſus eſt, ubi *Kal. Decemb. cum multo honore & lætitia, & dulciſſimis lacrymis a Clero & populo, & Conventu Cantuarienſi ſuſceptus eſt.* Ipſi ſuſpenſi & ex-

S. Thomas Archiep. Cantuar. via occiditur.

(a) Ib. ep. 41. 46. Ipſe vero (a) Thomas nomine Romani Pontificis ſcribens ad Eboracenſem Archiepiſcopum, & alios Angliæ Epiſcopos, id itidem faciendum inhibuit. His acceptis adeo commotus eſt Rex Angliæ, ſive miniſtri ejus, ut conſtitutionibus Papæ, & Archiepiſcopi iſta vetantibus non obedire, firmare eos fecerint juramento: quod adeo execrandum nefas mox ſanctus Thomas redarguit, his ad eos litteris (b) ſcriptis in Anglia conſtitutos.

(b) Ib. ep. 47.

III. Rex Angliæ impie jurare fecit Anglos contra Papam & Arch. Can.

Sciatis, chariſſimi, quod in multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſimus, non quidem ut vos contriſtemus, ſed ut intelligatis quam charitatem habeamus abundantius in vobis. Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam vos in viſceribus Chriſti JESU. Unde cognitis, quæ tam corporis proxime, quam animæ veſtræ periculo, & ad ipſius quidem injuriam, noſtris inaudita temporibus geſta ſunt: non modicum contriſtamur & confundimur propter vos. Patet ſiquidem, fama vulgante, qualiter dominum Papam, qui ipſius Chriſti imaginem gerit, & me pariter, qui licet indignus, Pater tamen & Epiſcopus animarum veſtrarum conſtitutus ſum, abjuraveritis. Hoc & præ cæteris, quæ in exemplum juſti Judicis magni Dei, jam pluribus annis ſuſtinuimus, nobis ad incredibile preſſuræ noſtræ augmentum acceſſit. Illud quippe tam deteſtabile, tam flagitioſum juramentum quantum jam generat ſcandalum mundo, offenſam Deo, vobis culpam, nobis afflictionem? Præpoſitos ſiquidem a Deo abjurare, ipſius qui Præpoſitos conſtituit, injuria eſt & noſtra, qui præficimur, ſed potius ejus qui præficit, inhonoratur poteſtas, evacuatur obedientia. Quod profecto vitium (vobis confidenter dico, ſed lamentabiliter propter vos) idololatriæ par & ſimile eſt; nam ait Propheta: Quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere. Unde ſtatuto veteris Legis tales tamquam veri idololatræ, corporalis mortis reportabant ſententiam. Vos autem nunc fecisse videmini, quod deterius eſt, quod non ſolum repugnatis, ſed etiam repugnaturos vos juramento firmatis. Illud quoque quale eſt, oves paſtores abjicere? profecto qui paſtores ſuos deſerunt, jam lupus invaſit: & niſi paſtor, quem abjuraverunt, nunc protegat, depaſcet eas in finem. Multa Scripturarum teſtimonia & Sanctorum exempla in veſtri deteſtationem delicti poſſent adduci; verum tanta exceſſus enormitatis etiam extremæ intelligentiæ hominibus claret.

Si tamen non ſpontanei, ſed inviti tracti acceſſiſtis in parte quidem excuſatur peccatum, ſed non excuſatur omnino. Satius fuiſſet corpus ipſum perdere, quam juramentum execrabile perpetraſſe. Unde filii mortis univerſi vos. Quia (juxta quod Propheta ait de populo ſuo) & vos plaga inimici percuſſi eſtis, caſtigatione crudeli. Verum ad manifeſtandam ſollicitudinem quam pro vobis habemus ad Deum, valere tam ſævo fomentum, quod ſolum nunc ſupereſt, adhibere curavimus, & de tam illicito juramento pœnitentes, illos præſertim, qui non ſpontanei, ſed coacti juraverunt, vice B. Petri Apoſtolorum Principis & Romani Pontificis & noſtra abſolvimus. Venerabilibus fratribus noſtris diœceſanis Epiſcopis & etiam minoribus ſacerdotibus, ubi ſedes Epiſcopales vacare contigit, vices noſtras in exteriori ſatisfactione jam dictis pœnitentibus injungenda committentes, admonentes omnes id ſcire volentes, vos tali juramento nequaquam eſſe obnoxios, nec eo potuiſſe obligari, ne inſtar Herodis ſub prætextu pietatis efficiamini impii, & juramento excuſetis ſcelus ipſo deterius, juxta quod quidam ait: Non eſt obſervandum juramentum, quo malum incaute promittitur. Et item: in malis promiſſis reſcinde fidem, dirumpe votum, immuta decretum. Quod incaute voviſti, ne facias, & multa nimis, quibus nunc ſuperſedeo, his conſonantia ſunt. IV.

In fine autem obſecro vos ego vinctus in Domino, obſecro quidem vos tamquam filios mihi ſemper in Chriſto amplectendos, ut digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis, ut ipſius Chriſti primum Fidem tenentes, poſtea ipſius obedientes Præpoſitis, ſubjacentes eis. Ipſi enim pro vobis invigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri. Scire autem volo vos fratres, quia & juramenta illicita, & ca- V.

PAGIUS excommunicati pedibus Regis provoluti malo ſuo pacem factam eſſe dixerunt, aſſerentes quod ipſi & omnes, qui coronationi filii ſui interfuerant, per Dom. Thomam Archiep. a Dom. Papa eſſent excommunicati. *His auditis, Rex plus quam ſuam deceret Majeſtatem iratus, & fere jam extra ſe poſitus cœpit ſe miſerum conclamare, aſſerens ſe ignobiles & ignavos homines nutriviſſe, quorum nec ullus tot ſibi illatas injurias voluerit vindicare. His igitur & hujuſmodi Regis lamentationibus milites quatuor irritati, in ipſa nocte Dominicæ Nativitatis, quæ feria ſexta fuit, juramento ſe conſtrinxerunt, & ſe a Curia latenter in ipſa feſtivitate receſſerunt.* Subdit Gervaſius Sanctum Præſulem ab illis quatuor nobilibus, & Regi admodum familiaribus occiſum fuiſſe. Diem mortis ejus notat Baronius num. XLIX. ex Rogerio Hovedeno, qui ait, *quinta die Natalis Domini, idest, in craſtino Innocentum ipſe innocens occubuit*, quarto ſc. Kal. Januarii currentis Chriſti anni. Scriptores enim Anglici, qui hoc Martyrium anno MCLXXI. contigiſſe tradunt, annum a die Natali Chriſti exordiuntur, ideoque die XXIX. Decembris hujus anni jam numerant annum MCLXXI. Ad quod Eræ Chriſtianæ apud Anglos initium varii recentes Scriptores animum non advertentes Martyrium hoc anno uno diſtulere. Ad-

& cætera enormia multa, quæ pravis ſuggeſtionibus in oppreſſione juſtitiæ, & veritatis circa vos facta ſunt, ipſa favente veritate, magis evenient ad ipſius profectum. Veritas enim claudi & ligari poteſt, vinci vero non poteſt, quæ & ſuorum paucitate contenta eſt, & multitudine hominum non tenetur. Spiritus autem conſilii & ſapientiæ det vobis id ipſum ſapere in alterutrum, ut unanimes, uno ore honorificetis paſtores & Epiſcopos animarum veſtrarum, quos conſtituit ille magnus paſtor ovium in Sanguine æterni teſtamenti JESUS Chriſtus, & per charitatem ſancti Spiritus, ut patri veſtro jam naufraganti orationis veſtræ manus porrigatis, ut liberer ab infidelibus, prohibentibus etiam, ne in Eccleſiis pro me in carcere fiat oratio, quæ tam commune Fidelium & Infidelium ſuffragium eſt. Gratia Domini noſtri JESU Chriſti ſit cum omnibus vobis qui a male præſtito juramento reſipuiſtis, & condigne & humiliter pœnituiſtis. Cæteros vero Deus aut cito convertat, aut temporaliter affligat, quouſque reſipuerint, & condignam pœnitentiam egerint. Hactenus ad ſuos S. Thomas. Porro teſtificatione Joannis Sareſberienſis conſtat, non omnes eo modo jurare voluiſſe, in quos tamen (a) deſuper perſecutio pararetur; ait enim: *Fama celebris eſt, quod memoratus Cantuarienſis Archidiaconus Regi perſuaſit in Angliam transfretare, ut Epiſcopos torqueant & Clerum, qui contra dominum Papam & matrem ſuam Cantuarienſem Eccleſiam jurare noluerint. Undique metus & anguſtia undique, &c.*

(a) Cod. Vat. l. 5. ep. 58.

VI. Procurabat interea per Regem indefeſſo ſtudio, ut in octava Pentecoſtes coronatio fieret, ſed de his quæ iſta præceſſerunt, extat relatio amici fidelis apud Regem manentis, qui & hæc omnia, ut alia ſæpe, ſuis (b) litteris S. Thomæ ita ſignificavit: *Rex proxima Dominica die Londoniis debet eſſe, eo quod Archiepiſcopum Eboracenſem, omneſque Angliæ Epiſcopos & Barones ad diem illam ex omnibus terræ partibus convocavit. Sane ea die coronabit filium Regis Eboracenſis uxore ejus, filia ſcilicet Regis Francorum, apud Londonium derelicta, & quaſi repudiata in contumeliam patris & contemptum. Coronabitur certe puer ille quem diximus, & quando diximus, niſi Dominus mare clauſerit navigare volentis, vel manus contraxerit Eboracenſi, vel niſi Rex Francorum aliquo prohibitionis modo inhibuerit. Puer enim properat ad mare, & a patre expectatur in adverſo litore, & de mandato Regis, Bajocenſis, & Sagienſis Epiſcopi cum puero vadunt.* Et de litteris Papæ iſta fieri inhibentis iſta ſubdit: *Litteræ ergo domini Papæ ſuper prohibitione conſecrationis hujus diu eſt quod mare tranſierunt, ſed inutiles prorſus effectæ, in manu illius, cui traditæ ſunt, pereunt, nec alicui oſtenſæ, nec ullatenus propalatæ. Quid igitur proſunt quæ ſic occultantur, &c.* Occaſionibus autem emergentibus dilata eſt coronatio Regis uſque ad natalem diem ſancti Joannis Baptiſtæ, de qua in Quadripartita hiſtoria habet iſta Willelmus ad finem libri ſecundi.

(b) Ib. ep. 20.

Imminente vero ſolemnitate beati Joannis Baptiſtæ, ſub prætextu ordinandi regni, convocatis regni proceribus, primogenito filio ſuo regni ſui commiſit habenas. Et erant qui dicerent, quod ſucceſſuro ſibi Rex præcaveret heredi, aſſeverantibus aliis, quod in odium Archipræſulis, & in læſionem dignitatis Eccleſiæ Cantuarienſis hoc fieret. Impoſuit autem ei manum Archiepiſcopus Eboracenſis in Cantuarienſi diœceſi, in Eccleſia videlicet beati Petri apud Weſtmonaſterium, contra dignitatem Eccleſiæ Cantuarienſis, & antiquam conſuetudinem, aſſiſtentibus ſibi & ſuffraganeis Præſulibus Londonienſi, Sareſberienſi, & Roffenſi, nec jus Eccleſiæ Cantuarienſis proteſtantibus ad cujus dignitatem & jus Regum Anglorum coronatio ab antiquo tempore pertinere digno- VII.

PAGIUS III. *Martyrium S. Thomæ S. Godrico revelatum.*

Addit Hovedenus apud Baronium ibidem: *Eodem die paſſio B. Thomæ revelata eſt B. Godrico Anachoretæ per Spiritum Sanctum.* Sed Hovedeni hallucinationem non vidit Baronius. In Vita enim Sancti Godrici Eremitæ Finchalæ in Anglia a Galfrido Monacho coævo elucubrata, & ad diem XXI. menſis Maii in Actis SS. Bollandianis recitata, num. LXIII. dicitur ſanctum Thomam exequias Sancti Godrici celebraſſe, & num. ſequenti Sanctum Thomam ante mortem Sancti Godrici ad eum nuncium direxiſſe, apud ipſum exquiſiturum, *quem denique dolorum finem immanitas malorum inveniret*, ac Godricum reſpondiſſe: *Lætitiam ei & triſtitiam annuncio: lætitiam quidem, quia Regiam in proximo amicitiam conſequetur, & cum honore plurimo Eccleſiæ ſuæ & ſuis reſtituetur, & majora naſcentur omnibus Anglis in ejus reditu gaudia, quam olim in exulaturi egreſſu reſonabant lamenta. Triſtitiam autem, quia ſita ſerenitas illa, inaudita iniquitatis & crudelitatis repente obducetur nebula: & tunc Godricus non erit in carne victurus. Replicatione & ſæpius repeto, quia infra novem menſium terminum finis eum eo ſuſcitet ex amandatione.* Tum in fine Vitæ Godrici Galfridus ait: *Tranſiit vir domini Godricus anno Dom. Incarnat. MCLXX. converſationis ſuæ in vita eremitica anno LX. duodecimo Kalendas Junii, feria quinta, octava die Aſcenſionis Domini.* Guillelmus Neubrigenſis lib. 2. cap. 20. dicit ſe ſanctum Godricum vidiſſe, & allocutum eſſe *in Oratorio ſuo juxta ſacrum altare jugiter decumbentem*, narrataque ejus morte, ſubdit: *Idem loci ſpatium ejus nunc corpus occupat, quo vel orans procumbere, vel ægrotus decumbere conſueverat.*

ſtitus. Poſt coronationem celebrato convivio, Rex Regi, pater filio dignatus eſt miniſtrare, & ſe Regem non eſſe proteſtari. Sed quod queritur Deus: (a) Regnant & non ex me, quam manifeſte declarant eventa, non benedictionem, ſed maledictionem per ſpuriam conſecrationem illam, per excommunicatum factam, & maledictum eſſe conſecutum puerum Regem. De quibus idem auctor mox iſta ſubdit: *Sed modicum attendere libeat, quam profana unctio, quam odioſa, quam inimica fuerit hæc conſecratio (ſi tamen conſecratio magis quam execratio dici debeat, Apoſtolica benedictione deſtituta, immo in tranſgreſſione contra vetitum Apoſtolicum facta) quæ & ex mero odio, ira, & indignatione proceſſit, in odium patris ſpiritualis a patre carnali excogitata. Probant hæc lugubres in omnibus poſt futuris ſæculis deteſtandi, qui ex hac conſecratione provenerunt, eventus, ſacerdotum videlicet ſuſpenſio, anathematizatio, Archipræſulis occiſio, ſemel & iterum inter patrem & filium rebellio, & in fine egregia illius pueri conſecrati ſic in adoleſcentia omnibus poſt futuris ſæculis præmatura mortis deteſtanda præventio, &c.* Idem vero amicus (b) fidelis relationem ad eumdem miſit de coronatione facta his verbis:

(a) Oſee 8.

(b) Cod. Vat. l. 5. ep. 33.

VIII. *Tranſacta Dominica Rex apud Londonias filium ſuum cingulo militiæ donavit, eumdemque ſtatim Eboracenſis in Regem inunxit: ibique Rex filiis ſuis terras ſuas diviſit, cunctis admirantibus, quid de cætero ſit facturus. Adventum ſuum in Northmanniam quotidie facit prædicari, ut magis timeatur. Sed non veniet, quamdiu filium Regis Francorum Cadomi cum Regina morantem veſtiebat, equitaturis, & familia decenter inſtrueret ad tranſfretandum, quando ipſe mandaret. Hoc autem factum eſt, ut audiat Rex Francorum, & ab indignatione, quam de contemptu filiæ concepit, aliquantiſper quieſcat, &c.*

Querelæ S. Thom. de abſolut. London. Ep. His peractis, ſanctus Thomas cum de omnibus, quæ in ſui, & Eccleſiæ Cantuarienſis contemptum facta eſſent, certum accepit nuntium (quod idem teſtatur auctor) litteras lugubres, querimoniis plenas ad Alexandrum Romanum Pontificem dedit; aliis etiam (c) permixtas querelis, nimirum quod per Senonenſem Epiſcopum Legatum Apoſtolicæ Sedis jam antea excommunicatus, ab ipſo Alexandro Pontifice fuerit ab excommunicationis vinculis abſolutus totius ſchiſmatis anteſignanus, & ei haud diſſimilis Epiſcopus Sareſberienſis, in opprobrium totius Eccleſiæ; de his quidem in primis conqueſtus eſt S. Thomas litteris apud Albertum Cardinalem, in quibus iſta ipſarum, exordio amaritudine plena: (d)

(c) Ib. ep. 21.

(d) Ib. ep. 20.

Utinam, dilecte mi, aures veſtræ ſint ad ore noſtrorum, & audiant illa, quæ in ignominiam Eccleſiæ Romanæ cantitantur in compitis Aſcalonis. Aliquid conſolationis Nuntii noſtri noviſſimi videbantur a Sede Apoſtolica retuliſſe in litteris domini Papæ: ſed earum auctoritas evacuata eſt, miſſis a latere litteris, ut in vituperationem Eccleſiæ ſatanas abſolveretur. Soluti ſunt Apoſtolico mandato Londonienſis & Sareſberienſis Epiſcopi, quorum alter incentor ſchiſmatis, & totius malitiæ artifex ab initio dignoſcitur extitiſſe, & tam Sareſberienſem, quam omnes quos potuit, in crimen inobedientiæ impegiſſe. Neſcio quo pacto pars Domini ſemper tractatur in Curia, ut Barabbas evadat, & Chriſtus occidatur. Auctoritate Curiæ jam ad finem ſexti anni proſcriptio noſtra & Eccleſiæ calamitas protracta eſt, &c. At iſta quam injuſte, licet a ſancto viro juſtiſſime (ut putabat) depromi viſa ſint; litteræ ipſius Alexandri Papæ ad Senonenſem Epiſcopum Legatum Apoſtolicæ Sedis ſignificant. Sed prius quid idem Legatus, eodem argumento eadem referens, ad ipſum Papam ſcripſerit, hic reddamus: (e)

(e) Ib. ep. 25.

IX. *Audiat, ſanctiſſime Pater, excellentia veſtra patienter, quod loquimur, quia in amaritudine moratur anima noſtra, & tam devotus filius veſter Chriſtianiſſimus Rex Francorum, quam tota Gallicana Eccleſia turbatur a ſcandalis, quæ in diebus Apoſtolatus veſtri manant ab Apoſtolica Sede. Siquidem (ut noſtrates ajunt) ibi ſolvitur ſatanas in perniciem totius Eccleſiæ, iterato crucifigitur Chriſtus, & qui manifeſtus ſacrilegus eſt & homicida, dimittitur. Procuravimus apud vos cauſam Eccleſiæ Anglicanæ, & in diſceſſu noſtro et credebamus aliquatenus eſſe ſubventum. Verum ubi Londonienſem Epiſcopum nobis ignorantibus feciſtis abſolvi, res in contrarium lapſa eſt, & cornua data ſunt peccatori. Ecce enim Rex ille, cui nimis fuiſtis propitius, filium ſuum conſecrari fecit in Regem, ſi tamen conſecratio eſt, quæ ab excommunicatis, & Spiritui ſancto inviſis, & Eccleſiæ impugnatoribus datur, & hoc in injuriam Cantuarienſis Eccleſiæ, & domini Regis Franciæ, cujus filiam noluit ille Deo & hominibus inimicus conſecrationis hujus eſſe participem. Hanc conſecrationem, ſeu potius execrationem fecit ille Eboracenſis veſtra, ut dicunt, auctoritate, aſſiſtentibus ſibi Londonienſi, & quibuſdam aliis nomine tenus Epiſcopis, quorum memoria in maledictione eſt. Vos ergo Pater de cætero providete Eccleſiæ illi quæ perit in manibus noſtris, ne ſanguis ejus requiratur a vobis. Quod aliter fieri poſſe non credimus ad redimendam famam & conſcientiam veſtram, niſi præfatos malefactores virtu-*

te

Digitized by Google

te Apoſtolica conteratis. Hactenus Senonenſis ad Papam. Extant ipſæ litteræ nomine Papæ ad Rothomagenſem datæ de abſolvendo Londonienſi ſub certis conditionibus: & inſuper aliæ (*a*) ipſius Rothomagenſis ad Alexandrum Papam de eo abſoluto die Paſchæ. Sed extant litteræ (*b*) ſancti Thomæ ad Rothomagenſem, qui fruſtra impertitam abſolutionem non impletis conditionibus ipſius Alexandri Papæ affirmat. Sed adhuc inſuper præter hæc omnia extant aliæ ejuſdem S. Thomæ datæ (*c*) litteræ, quibus apud ipſum Papam conqueſtus eſt de his ipſis. Sed ſcias iſta omnia calumnioſe conficta, atque primum, ſicut quod diceretur Eboracenſis Archiepiſcopus conſecraſſe Regem Anglorum auctoritate Romani Pontificis, falſum fuit, ut recitatæ ſuperius litteræ tam ipſius Alexandri, quam aliæ ab amico ad ſanctum Thomam datæ docent: ita non dubites, probari mendacium patens eſſe illud, quo aſſerebatur, Londonienſem & collegam eſſe abſolutos Alexandri Papæ mandato. Accipe igitur de his ejuſdem (*d*) Alexandri epiſtolam apologeticam ad eundem Senonenſem Epiſcopum ita conſcriptam:

(*a*) Cod. Vat. l. 5. ep. 16.
(*b*) Ib. ep. 19.
(*c*) Ib. ep. 24.
(*d*) Ib. ep. 26.

X. Se purgat litteris Alex. Pap.

Litteras quas nobis ſuper negotio venerabilis fratris noſtri Cantuarienſis Archiepiſcopi devotio tua tranſmiſit, gratanter admiſimus, & eas diligenter ſatagimus ac ſtudioſe audire. Verum quoniam Londonienſis Epiſcopus ad nos nequaquam acceſſit, nihil de cauſa ſua ſtatuimus. Sed ſi ad nos veniſſet, nos jam dicto Archiepiſcopo Cantuarienſi videlicet, quantum ſalva conſcientia noſtra fieri poſſet, ſuam juſtitiam ſtuderemus conſervare. Qualiter autem in cauſa iſta proceſſimus, et jam ex parte, nuntio & chariſſimo in Chriſto filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum Regi (ſicut tibi viva voce injunximus) ſatis credimus innotuiſſe. Nos enim nihil inde poſt diſceſſum tuum mutavimus, nec in poſterum duximus immutandum, licet præfatus Anglorum Rex nos exinde per Conſules Lombardiæ, qui una cum Nuntio coram nobis præſentes erant; necnon & per Nuntios chariſſimi in Chriſto filii noſtri Manuelis illuſtris Conſtantinopolitani Imperatoris inſtantiſſime ſollicitaret, ut ei tempus deberemus aliquantulum prolongare. Et quoniam ipſius Archiepiſcopi cauſam noſtram & Eccleſiæ reputamus, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus venerabiles fratres noſtros Rothomagenſem Archiepiſcopum, & Nivernenſem Epiſcopum ſuper diligenti ac feſtinanti executione præcepti noſtri ſtudioſe commoneas, & viva voce vel litteris, ſi utrumque non poteris præſentem habere, inſtantius exhorteris. Quod ſi adhuc in negotio illo nullatenus proceſſerunt: tu ipſos ex parte noſtra durius increpes, & graviter redarguere non omittas. Si autem eos in prælibati Regis terram ſententiam interdicti juxta præceptum noſtrum proferre contigerit: tu eam per ejuſdem Regis terram, quam in tua provincia habere dignoſcitur, omni excuſatione & appellatione remota firmam & inconcuſſam obſerves, & ab omnibus facias (quantum in te eſt) irrefragabiliter obſervari. Hactenus ad Senonenſem purgatio Alexandri Papæ. Qui licet excommunicatum Londonienſem abſolvi præcepiſſet ad hoc, ut alibi ait, quo miniſter pacis eſſet, quid peccavit, cum præſertim certis conditionibus id faciendum præcepiſſet? Nonne & ipſe S. Thomas hoc ipſo anno, cum Alexander excommunicationem in eumdem Londonienſem & Sareſberienſem revocandam fore mandavit, rogavit (*e*) Papam, ne id faceret, ob periculum turbandæ pacis jam cœptæ? ut appareat, ex diverſis occaſionibus excommunicatos ſolvi & ſtringi, tam Alexander, quam S. Thomas, ipſe præceperit, iſte ſuaſerit. Sunt hæc verba ſancti Thomæ: *Quemquam Londonienſis Epiſcopus totius hujus ſeditionis, ne dicamus ſchiſmatis, ſignifer extitit, rogamus ut nobis tam illi, quam Sareſberienſi Epiſcopo liceat miſereri, ſi ſine ſchiſmatis inſtaurationes, juxta mandatum veſtram puniri non poſſunt.*

(*e*) Ib. ep. 52.

Sed admiranda ſane modeſtia Alexandri Papæ, qui licet calumniarum mole ſe prægravatum ſenſerit, & a viro ſanctiſſimo per Legatum Apoſtolicæ Sedis, immo Regis & populi, atque totius ferme (ut audiſti) Gallicanæ Eccleſiæ conclamantis in eum querelis fuerit injuſtiſſime verberatus; factus tamquam homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones, ſic modeſtiſſime cauſam agit, ut abſtineat omnino a recriminatione, vel quavis redargutione, licet aculeis acerbiſſimarum litterarum acriter ſtimulatus; ut plane de eo quod olim de Moyſe dictum, quod mitiſſimus eſſet ſuper omnes homines, aſſeri abſque controverſia poſſit. Sed unde dicis, emerſit iſtiuſmodi aſſertio ore omnium pervulgata, ut Londonienſis Epiſcopus a Papa fuerit abſolutus? aperit Joannes Sareſberienſis, qui fuit ſancto Thomæ a ſecretis, qui in (*f*) epiſtola ad Archidiaconum Exonienſem hoc anno data, inter alia quæ habet de rebus geſtis temporis hujus, hæc de his ingerit: *Jactitabatur, tunc Regis Nuntios abſolutionem Epiſcopi Londonienſis, & omnium aliorum obtinuiſſe, & quod Archiepiſcopo ſubtracta erat poteſtas animadvertendi in Regem & terram ſuam, ſive regni perſonas; ſed mendacia illica detecta ſunt, ſupervenientibus litteris domini Papæ, etiam antequam Londonienſis Epiſcopus ad Curiam iter arriperet. Qui procaldubio*

XI. Alexand. Pap. manſuetudo.

(*f*) Cod. Vat. l. 5. ep. 16.

labo-

labori pepercisset & ſumptibus, ſi ut quidam mentiti ſunt, ſine tanta difficultate abſolvi potuiſſet. Hæc Saresberienſis ad purgationem Alexandri Pontificis ex conflatis per nuntios Regis Anglorum calumniis. Quibus addas teſtimonium ipſius Thomæ expoſtulantis apud Henricum Regem: *Domine, ſi ſubſtitutionem filii & conſecrationem properabatis implere: cur eos, quos ab ore ſummi Pontif. nominatim & a nobis excommunicatos eſſe conſtabat, a tanti ſacramenti ſolemnitate non curaſtis excludere? numquid conſecratio ſine participatione non videbatur implenda?* At ſi Londonienſis & Saresberienſis abſoluti fuiſſent, qui ore Pontif. & S. Thomæ fuerant excommunicati: nequaquam poterant iſta obiici ab ipſo Thoma in eo congreſſu, in quo non alii quam dicti Epiſcopi excommunicati interfuerunt.

XII. Ad purgationem vero alterius calumniæ de conſecrato per Eboracenſem Archiepiſcopum filio Regis Anglorum voluntate ipſius Papæ, accipe ejuſdem Pon-
(a) Ib. ep. 34. tificis (a) litteras ad ipſum ſanctum Tho-
Purgatio alterius calumniæ. mam datas:

Virtutis & fidei conſtantiam & fortitudinis animum, quem pro libertate Eccleſiæ tuæ conſervanda induiſſe cognoſceris, ſtudioſius attendentes, tibi tamquam fratri chariſſimo, ſuper his quæ ad conſervationem & augmentum Eccleſiæ tuæ ſpectare noſcuntur, libenti animo conſilium & auxilium impendimus, & contra eos, qui jura & dignitatem ejuſdem Eccleſiæ minuere, vel perturbare nituntur, Apoſtolicæ tuitionis præſidium diligenti ſtudio volumus miniſtrare. Audivimus autem & certa relatione comperimus, quod Eboracenſis Archiepiſcopus contra prohibitionem & interdictum noſtrum Henrico filio illuſtris Anglorum Regis in provincia tua coronam impoſuit. Quia vero ex hoc juri & dignitati Eccleſiæ tuæ immoderate aſſeris & enormiter derogatum: nos in hac parte tam tibi, quam Eccleſiæ providere volentes, auctoritate Apoſtolica ſtatuimus, ut factum prædicti Archiepiſcopi vobis nulla ratione præjudicium poſſit in poſterum generare, quo minus jus coronationis & inunctionis Regum Angliæ poſſeſſionaliter habeatis, ſicut anteceſſores tui & eadem Eccleſia a quadraginta annis retro habuiſſe noſcuntur. Hactenus ad Cantuarienſem Archiepiſcopum, cui conſentit
(b) Ib. ep. 67. alia (b) epiſtola conſcripta ad alios etiam Epiſcopos, qui coronationi interfuerunt, atque in primis illa ab eodem Pontifice data ad ipſum Rogerum Archiepiſcopum Eboracenſem, & Hugonem Dunelmenſem, quæ ſic ſe habet:

XIII. *Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Rogero Eboracenſi Archiepiſcopo, & Hugoni Dunelmenſi Epiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Licet commendabiles & grati nobis in plurimis exiſtatis, & ſincera vos complectamur brachiis charitatis: propter hoc tamen non debemus omittere, quin ea quæ perpetrata & incorrecta generant mortem, & requiramus in vobis, & zelo rectitudinis corrigamus: dicente (c) Domino per Pro- (c) Ezech. 3.
phetam: Si loquente me ad impium, morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris; ipſe quidem in peccato ſuo morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram. Depreſſio ſiquidem Anglicanæ Eccleſiæ, & diminutio libertatis illius, quæ per Regem veſtrum, ſive proprio motu, ſive potius aliis ſuggerentibus facta dignoſcitur, plurimum jam pridem animum noſtrum afflixit, & non modicum nobis ſollicitudinis & doloris ingeſſit. Cum enim oportuerit eum de corrigendis his, quæ ab anteceſſoribus ſuis male commiſſa fuerunt, cogitare: ipſe potius prævaricationibus prævaricationes adiiciens, tam iniqua conſtituta ſub regiæ dignitatis obtentu & poſuit, & firmavit, ſub quibus & libertas perit Eccleſiæ & Apoſtolicorum virorum ſtatuta, quantum in eo eſt, ſua robore vacuantur. Nec credidit debere ſufficere, ſi ſub ea divinæ leges in regno Angliæ ſilentium & vacationem ſuſciperent, niſi peccatum tranſmitteret ad hæredes, & longo tempore faceret ſuum regnum ſine ephod, & ſine ſuperhumerali ſedere. Inde fuit, quod illas iniquas uſurpationes abſque ulla exceptione, veſtro & aliorum fratrum, & Coepiſcoporum veſtrorum juramento fecerit firmare, & plectendum judicavit ut hoſtem quicumque vellet ab iniquis illis conſtitutionibus diſſentire. Indicat hoc venerabilis fratris noſtri Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi exilium, demonſtrat & hoc clericorum & conſanguineorum ejus, illorum etiam, qui adhuc pendentes ab uberibus matris vagiebant in cunis, miſeranda proſcriptio. Et metus mortis incutitur, ſi ad hoc cujuſquam animus erigatur, ut contra ſtatuta illa divinis velit legibus obedire. Nos ipſi quorum judicio prævaricationes illæ corrigendæ fuerant, aut plectendæ, ad confirmationem illarum ſub occaſione temporis impacati, multa fuimus inſtantia provocati, & laboratum eſt exactione non modica, ut uſurpationibus illis, cum nondum nobis expreſſa fuiſſent, auctoritatis conferremus Apoſtolicæ confirmationem; & hoc quidem a principio.

Proceſſu vero temporis exulante præ debita paſtoralis officii jam dicto Archiepiſcopo, & conſuetum Romanæ Eccleſiæ ſubſidium ab officio noſtro ſæpius requirente, miſimus ad jam dictum Regem de melioribus & majoribus fratribus noſtris; miſimus & alias Eccleſiaſticas perſonas & putavimus, quod duritia ejus in noſtra XIV.

hu-

humilitate, & manſuetudine frangeretur
(a) Prov. 25. *& fieret quod Salomon dicit: (a) Patientia lenietur Princeps, & (b) lingua mol-*
(b) Ib. 15. *lis frangit iram. Ipſe vero ſufferentiam noſtram multiplici Legatorum arte deludens uſque adeo contra monita noſtra videtur animum obduraſſe, ut nec contra prænominatum Archiepiſcopum deferveat, nec de perverſis ſtatutis illis quidquam minui patiatur: immo & ipſam Cantuarienſem Eccleſiam plurimo detrimento poſſeſſionum ſuarum afficiat, & in ipſo eam Eccleſiaſtico miniſterio antiqua ſpoliet dignitate. Nuper enim, cum filium ſuum coronari voluerit, contempto eodem Archiepiſcopo, ad cujus hoc officium de antiquo jure dicitur pertinere, per manum tuam, frater Archiepiſcope, ei in aliena provincia diadema regni fecit imponi. In coronatione autem illius nulla ex more de conſervanda Eccleſiæ libertate cautio eſt præſtita, vel ſicut ajunt, exacta: ſed juramento potius aſſeritur confirmatum, ut iniquæ conſuetudines, quas avitas dicunt, ſub quibus dignitas periclitatur Eccleſiæ, illibatas debeat omni tempore conſervare. In quo etſi multum prænominati Regis nos vehementia conturbat; amplius tamen de veſtra & aliorum Coepiſcoporum veſtrorum poſſumus infirmitate moveri, qui (quod dolentes dicimus) facti ſicut arie-*
(c) Thren. 1. *tes non habentes cornua, ab iſtis (c) abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis. Etſi enim hoc tibi licere forte, frater Archiepiſcope, in propria provincia potuiſſet: quomodo tamen hoc in provincia aliena, & illius præcipue, qui exulare pro juſtitia, & fere ſolus exire voluit, & dare gloriam Deo, tibi liceat: nec de ratione poſſumus, nec de ſanctorum Patrum conſtitutionibus invenire.*

XV. *Quod ſi ad excuſationem tantæ prævaricationis quiſquam objiciat, in aliis quoque regnis gravia plurima & enormia perpetrari: in veritate poſſumus reſpondere, quod nullum adhuc regnum in tantum divinæ legis contemptum invenimus corruiſſe, ut ſcriptis & juramentis Epiſcoporum tam manifeſtas enormitates fecerit communiri. Niſi quiſquam illud impudenter alleget, quod ſchiſmatici poſtmodum a Fidelium communione præciſi inaudita & damnabili ſuperbia commiſerunt. Un-*
(d) Habac. 1. *de quia juxta verbum Prophetæ: (d) A vobis judicium egreſſum eſt perverſum, in vobis factum eſt perverſum: quid ultra omnes alias provincias in uſurpationibus ſuis, & poſt tam iniquas conſuetudines juramento firmatas, non adjeciſtis reſumere ſcutum Fidei, ut ſtaretis pro domo Domini in die prælii: ſed proſtraviſtis corpus veſtrum in terram, ut per vos fieret via tranſeuntis? Et ne, ſi diutius tacuerimus, una vobiſcum in die Judicii damnationis ſententia involvamur: aucto-ritate ſacroſanctæ Romanæ, cui auctore Domino miniſtramus, Eccleſiæ, ab omni officio Epiſcopalis vos ſuſpendimus dignitatis; ſperantes, quod ſub diſciplina ſaltem, & paterna verbere conſtituti, redire tandem ad cor, & de tuenda debeatis Eccleſiæ libertate ſatagere. Si vero nec ſic zelum Epiſcopalis officii reſumpſeritis, nos adhuc, auctore Domino, quod nobis imminet, faciemus. Vos videte, ne illud vobis dicatur, quod cuidam dictum per Prophetam dicitur: (e) Quia tu ſcien-* (e) Oſee 4.
tiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Nos enim, quia locum illius tenere (Deo prout ipſi placuit diſponente) conſpicimur, qui a prædicatione verbi Dei nec verberibus poterat, nec vinculis coerceri, non debemus ſub ambigua expectatione pacis creditam nobis divini verbi pecuniam in ſudario reponere, & alligatam eam tam diu conſervare, donec paulatim lucrandi hora occurrat, & creditor veniens de reddenda acerbe nos conveniat ratione. Hucuſque Alexander, quibus redarguitur mendacium patens, quo ejuſdem Pontificis fama nonnihil obſcurabatur.

Porro eodem tempore Petrus Bleſenſis de iiſdem litteras dedit ad Joannem Sareſberienſem, æſtuans & ipſe zelo pro Eccleſiaſtica libertate, quam S. Thomas tuebatur: pro quo, ne in tot tribulationibus deficeret, ad roborandum ipſum, admones pluribus eumdem Joannem, ad quem ſcribit. Eſt plane digna auctore epiſtola, quæ ſic ſe habet: (f) XVI. (f) Pet. Bleſ. ep. 22.

Chariſſimo amico ſuo magiſtro Joanni de Sareſberiis Petrus, Bleſenſis Bathonienſis Archidiaconus ſalutem in auctore Salutis.

Quoties communes Eccleſiæ Anglicanæ preſſuras, dominique veſtri Thomæ Ar- Pet. Bleſ. epiſt.
chiepiſcopi Cantuarienſis exilium diligenter attendo: plurimum mihi cedit ad ſolatium, quod pro juſtitia Dei, & pro Eccleſiæ libertate ſe murum opponit, & ex ipſa perſecutione hæc finem merebitur glorioſum. Video, quia poſiti eſtis inter malleum & incudem, & aſſidue ſupra dorſum veſtrum fabricant peccatores. Verumtamen, ſi in Chriſto, & pro Chriſto pugnatis: ipſe non permittet vos tentari ſupra id, quod poteſtis ferre; ſed faciet cum tentatione proventum, tolletque Dominus virgam peccatorum deſuper ſortem juſtorum, ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas. Si veritas non mentitur, veſtræ perſecutionis exitus beatitudo interminabilis erit: (g) Beati, inquit, qui (g) Mat. 5.
perſecutionem patiuntur propter juſtitiam. Petrus Apoſtolus dicit: (h) Nemo ex vo- (h) 1. Pet. 4.
bis patiatur, quaſi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Martyrium enim facit non pœna, ſed cauſa, ſicut Apoſtolus ait: (i) Sed & ſi quid pa- (i) Ib. 3.

ti-

timini propter juſtitiam, beati. Donum quidem Dei eſt in eum credere, ſed & donum optimum, pro Chriſto contumelias ſuſtinere. Vobis (inquit, (a) Apoſtolus) donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in illum credatis, ſed ut etiam pro ipſo patiamini. Vobis itaque congratulor, quia juſtitiam in judicium convertiſtis, quia quorumdam rebellionem atque contumaciam ſuſpenſionis animadverſione repreſſiſtis: ſi tamen hoc facitis rationis & juſtitiæ motu, non zelo ultionis, aut alienæ injuriæ appetitu. Nihil quæſo faciatis ex rancore vel odio, ſed omnia veſtra in charitate fiant: nec enim ex perſecutione hac ſalutis manipulos colligetis, niſi tota intentio veſtra procedat ex intimo charitatis. Porro cum per clibanum iracundia, ſive perſecutio in ſacra pagina deſignetur: in (b) Levitico docemur ſacrificium, quod in clibano coquendum eſt, prius aſpergere oleo charitatis, ne comburatur. Illius enim animus, qui ad tolerantiam perſecutionis ſe præparat, prius demulcendus eſt oleo charitatis, ut nec in adverſis a charitate deficiat, nec adverſus fratrem ſuum zelo ultionis aut odia exardeſcat. Meritorium igitur vobis eſt, atque apud Deum & homines commendabile, ſi inobedientiam ſubjectorum, juſtitia mediante, compeſcitis. (c) Beati enim qui cuſtodiunt judicium & faciunt juſtitiam omni tempore.

(a) Phil. 1.

(b) Levit. 2.

(c) Pſal. 105.

XVII. *In executione quidem juſtitiæ non debet eſſe perſonarum acceptio, aut delectus, ſi ſit frater, aut filius; ſi ſit Prælatus aut ſubditus: ſemper quæratur fructus juſtitiæ, ſemper juſte judicent, qui judicant Orbem terræ. Nam cum Levitæ occidentes fratres & filios ſuos, ulti eſſent peccatum idololatriæ, ait illis Moyſes (d): Conſecraſtis manus veſtras hodie unuſquiſque in filio ſuo, & in fratre ſuo, ut detur vobis benedictio. Salomon quoque dicit: (e) Qui arguunt, laudabuntur, & ſuper eos veniet benedictio. Plurimum quidem commendabile eſt in domino veſtro, quod ſic ſolus aſcendit ex adverſo, quod opponit ſe murum pro domo Iſrael, & arguit pro manſuetis terræ. * Juſtum habemus hodie, ſingularem & unicum inter filios excuſſorum. Pro patribus noſtris natus eſt nobis filius, qui exemplo Apoſtolorum ſolus hodie facit vindictam in nationibus, increpationes in populis. Et ſicut illi Principes populorum, qui modo congregati ſunt cum Deo Abraham pro juſtitia Chriſti, tanquam dii fortes terræ vehementer elevati ſunt: ſic & honor iſtius, ſi in exhibitione juſtitiæ perſeveraverit, elevabitur in immenſum. Quod enim nunc exulat; quod multa in ejus contumeliam attentantur: ei totum hoc in gloriam beneficio patientiæ convertitur. Quod leve eſt & momentaneum tribulationis noſtræ dicit (f) Apoſtolus, eum ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis: exhibeatis vosmetipſos tanquam Dei miniſtros in multa patientia. Nam vidua eſt virtus, quam non patientia firmat. Et quis a primitivis Eccleſiæ cunabulis ſine patientia triumphavit? Sane licet plurimum habeat de ſpiritu fortitudinis dominus veſter: dicitur tamen, quod propter coronationem novi Regis Anglorum ab Eboracenſi factum, atque ab quadam privilegio (ſicut dicunt) contra ipſum ſubreptitie impetrato, adeo turbatus eſt, quod a puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate pene motæ ſunt pedes ejus, pene effuſi ſunt greſſus ſui. Verumtamen vos qui eſtis manus Archiepiſcopi, & oculus ejus, ſanctis exhortationibus veſtris confortate manus diſſolutas, & genua debilia roborate. Non eſt mirum, ſi turbetur tribulationibus & preſſuris. Verumtamen, ſi totus ſanatur, & inhæreat ei, qui in electis ſuis mittit radices, omnem ventum tentationis & turbinis ſecurus excipiet.*

(d) Exod. 32.

(e) Prov. 24.

* Iſtum

(f) 2. Cor. 4.

XVIII. *Certe, Patres antiqui, cum eſſent quandoque inter anguſtias, frequenter tædio ſunt affecti. Unde & fortis illa tolerantia paſſionum, quæ fervebant in Domino, tepere & torpere videbantur ad tempus, donec virtute induti ex alto, per gratiam divinæ conſolationis in ſpiritu fortitudinis reſurgebant. (g) Elias fugiens a facie Jezabel, & affectus tædio hujus vitæ, projecit ſe ſubter unam juniperum, petiitque animæ ſuæ, ut moreretur: Sufficit, inquit, mihi: tolle animam meam. Apoſtolus (h) etiam ſimili tædio intabeſcens, Supra modum, inquit, gravati ſumus, ita ut tæderet nos vivere. (i) Propheta hæc tædia frequenter expertus dicit: A fortitudine manus tuæ ego defeci & tabeſcere feciſti, ſicut araneam, animam meam. Porro charitas in eis invaleſcebat ex tædio, & ex ipſa infirmitate fortitudo creſcebat. Quod alicui forte incredibile videretur, niſi Apoſtolus, (k) qui frequenter hæc in libra experientiæ legerat, teſtimonium ſuper hoc ferret: Quando enim, inquit, infirmor, tunc fortior ſum. Sed & ei dictum eſt: Quia virtus in infirmitate perficitur. Si ergo propter ingruentiam malorum, quæ ſuſtinet dominus noſter, aut pro ſuorum deſolatione, aut pro exilii hujus diuturnitate videritis ei torporem mentis obrepere: ſitis ipſi ſolatio, ne deſperet, ne titubet; in proximo eſt enim tempus viſitationis ſuæ. Nam ſi (l) mirabiles ſunt elationes maris, mirabilis eſt & in altis Dominus: qui procellam convertit in auram, & indignationem Regis in gratiam.*

(g) 3. Reg. 19.

(h) 2. Cor. 1.

(i) Pſal. 31.

(k) 2. Cor. 12.

(l) Pſal. 92.

XIX. *Per Legatos Sedis Apoſtolicæ intellexi, cum quibus a Romana Curia uſque ad* Bo-

Beneventum veni, quod vel Anglorum Regi in proximo firmiſſime reconciliabitur, vel ad majoris Patriarchatus eminentiam transferetur. Sane qualitercumque voluerit Dominus negotium ejus diſponere: ſi talis perſeverat, qualis eſt hodie; ſecurus expectet exitum hujus pugnæ: ideoque voces palpantium non attendat, ſed ſequatur ſpiritum Dei, qui in eo eſt, & quocumque ibit (a) ſpiritus, & rotæ pariter gradiantur. Scio enim, quod glorioſus erit ſui certaminis curſus, ſi tantummodo perſeveret in eo, quem cœpit, fortitudinis & conſtantiæ caſu. (b) Qui enim legitime certaverit, coronabitur. Cumque omnes virtutes currant ad bravium, ſola perſeverantia coronatur. Rogo autem vos, tamquam dominum & magiſtrum meum, ut me de veſtro & ipſius ſtatu frequentius inſtruatis. Nam cum aliud non poſſim, oro jugiter pro vobis, ut præveniente Altiſſimi gratia, Regis Anglorum gratiam, veſtrarum rerum liberam adminiſtrationem obtinere poſſitis: librum veſtrum de Nugis curialibus legi, & mirabiliter me refecit: nam & ibi optima forma eruditionis eſt, & propter artificioſam ſententiarum varietatem inæſtimabilis materia voluptatis. Bene valete. Hactenus Petrus, cujus tempus ex iis aperitur, quo ex Urbe rediit in Angliam ad Regem ipſum, nempe poſt coronationem filii Regis, factam per Archiepiſcopum Eboracenſem.

(a) Ezec. 10.

(b) 2. Tim. 2.

XX. Rex Anglorum a Papa terretur.

Rex autem Anglorum accepit inter hæc acerbiores Alexandri Papæ litteras, quibus peremptorio termino præcipiebatur dare pacem S. Thomæ: alioquin ſi obedire contemneret, expectaret ab eo eamdem ſententiam, quam tulerat in Fridericum Imperatorem. Quibus perterrefactus ipſe Anglorum Rex, ſcribens ex Anglia ad Sedis Apoſtolicæ Legatos, ipſos importunius cœpit urgere de pace, timens urgentes comminationes Alexandri Pontificis. Cujus litteræ etſi deſiderentur in codice, de iiſdem tamen frequens eſt mentio in aliis ipſius Thomæ epiſtolis. Sic igitur ex his perculſus Rex Angliæ, ſollicitus de pace agens, ad Rothomagenſem Archiepiſcopum, unum ex Legatis, has perbreves pro pace litteras dedit: (c)

(c) Cod. Vat. l. 5. ep. 14.

De veſtro aliorumque fidelium Baronum meorum conſilio pacis reformandæ inter me & Archiepiſcopum Cantuarienſem ſuſceptam formam domini Papæ Nuntiis & litteris meis inſinuavi: Ipſe ſicut per ſuas mihi litteras ſignificavit, eam cum tenore, quo a veſtro prodiit conſilio, atque ex parte veſtra fuerat ſignificata, ſuſcepit cum gratiarum actione, palmam mandans, monens, & ſupplicans, & ſuadens attentius, ut illam exequar mediatione veſtra & Nivernenſis Epiſcopi. Illam itaque vobis mediantibus plene & libenter complebo, nullatenus declinaturus formam veſtro conſilio propoſitam, teſte Richardo de Luci apud Weſtmonaſterium. Hæc Rex. Interea vero ſanctus Thomas litteras interdicti in Anglia infra dies quindecim promulgandi, niſi pax ſequeretur, ad Anglicanos Epiſcopos miſit, quæ adhuc (d) extant. Sed præveniens Rex terminum, pacem dare pollicitus eſt Legatis, quorum arbitrio ejuſdem pacis capitula ſcriberentur. Porro iidem Apoſtolicæ Sedis Legati Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo detulerunt, ut idem ipſe pacis ſtatuendæ capitula conſtitueret. Quod & præſtitit, colligens ea ex præteritis congreſſibus cum Rege habitis, necnon ex litteris Apoſtolicis, quæ ſervanda Regi Anglorum præſcribebantur. Extat de his omnibus ejuſdem ſancti Thomæ epiſtola (e) ad Nivernenſem Epiſcopum, & ejus collegam, qua primum monet, quomodo agendum ſit cum Rege, cujus mores concinne deſcribit; ſic incipit:

(d) Cod. Vat. l. 5. ep. 35. 36. 37. 38. 39.

(e) Ib. ep. 12.

XXI. S. Thomæ ad Legatos pacis admonitio.

Dirigat Dominus greſſus veſtros, ut in cauſa Eccleſiæ, cujus executio vobis pro parte eſt commiſſa non declinetis, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed via regia incedatis, ut nec calliditatibus, nec minis, nec exquiſitis doli prævaleat adverſus prudentiam & ſinceritatem veſtram. Cujus tendiculas nullus umquam evaſit, qui cum ipſo contraxerit, & (niſi fallor) vobis pugnandum erit ad beſtias, cum ipſe Epiſcopos, Abbates, & viros diſertos producturus ſit, ut per eos expugnet conſtantiam veſtram, ſi perſenſerit, quod vos promiſſis & blandiloquio circumvenire non poſſit. Quæ ergo multiplices illius prodigii facies non eſt facile deprehendere: quidquid dixerit quamcumque figuram induat, tamen omnia ejus vobis ſuſpecta ſint, & fallaciæ plena eſſe credantur, niſi quorum fidem manifeſta operis exhibitio comprobabit. Si vero ſenſerit, quod vos aut promiſſis corrumpere valeat, aut minis deterrere, aut aliquid obtineat contra honeſtatem veſtram, & cauſæ indemnitatem: eliſa veſtra apud eum prorſus evaneſcet auctoritas, & eritis tam illi, quam ſuis in contemptum, in fabulam, in deriſum. Sin autem viderit, quod vos a propoſito flectere nequeat, furorem ſimulabit. In primis jurabit, & dejerabit, ut Protheus mutabitur, & tandem revertetur in ſe. Et ſi per vos ſteterit, exinde ſemper eritis in Deum Pharaoni. Ita Thomas, hæc & alia inſinuans, quibus Legatos ipſos vincere Regem doceat; quod & reliqui attendant, quibus agendi cum Regibus erit legatio demandata. Addit demum articulos, quos vocat, de pace ſancienda cum Rege.

XXII. At quid tandem? Ita admonitionibus S. Thomæ inſtructi Legati conventuri Regem, ſecum ipſum S. Thomam perduxerunt ad eum, qui in loco amœniſſimo morabatur, quique ab incolis (ut habet Quadripartita de S. Thoma hiſtoria) Pratum proditorum, dicebatur, ut ſic conveniret loci nomen effectui, ubi ſanguinis juſti proditio facta eſt. Ibi poſt multas contentiones & diſceptationes effectum, ut Rex ipſe hilari (ut apparebat) animo pacem ipſi Thomæ concesserit. Quomodo autem iſta tractata ſint, extat (a) relatio ejuſdem S. Thomæ ad Alexandrum Pontificem, prolixa quidem, ſed nos ea tantum, quæ neceſſaria ſunt ac ſcitu digna, hic deſcribemus; incipit epiſtola: *Miſerationis oculo reſpexit Deus Eccleſiam ſuam.* Et infra: *Ecce enim ad noviſſimas litteras veſtras, quibus denuo Rege Anglorum innotuit, quod ei ulterius non parceretis, ſicut nec pepereciſtis Friderico dicto Imperatori: Cum intellexiſſet, terram ejus, amotis omnibus ſubterfugiis, interdicto ſubiiciendam eſſe, & Epiſcopos, ſi qui forte non obedirent, ſuſpendendos & excommunicandos: ilico nobiſcum pacem fecit ad honorem Dei, & maximam (ut ſperamus) Eccleſiæ utilitatem. Nam de conſuetudinibus, quas tanta pertinacia vendicare conſueverat, nec mutare præſumpſit, nullum a nobis vel ab aliquo noſtrorum juramentum exegit, poſſeſſiones, quas occaſione diſſenſionis hujus Eccleſiæ noſtræ abſtulerat, prout eas in chartula expreſſeramus, nobis conceſſit, pacem & ſecuritatem omnibus noſtris promiſit & oſculum, ſi tamen vellemus eum eatenus perurgere, ut non modo in omnibus articulis victus appareret; ſed ut perjurus diceretur ab his, qui audierant ipſum juraſſe ea die, quod non erat nos oſculo excepturus.*

(a) Ibid. ep. 45.

Relatio S. Thomæ de pace tandem cum Reg. Angl.

XXIII. *Nos autem habito plurium ſapientum conſilio, & maxime domini Senonenſis, qui pacem noſtram cæteris ſollicitius & efficacius procurabat, cum ipſo ad colloquium Regis acceſſimus. Quem Deo faciente (qui omnes illos amoverat, qui ſanctitatem veſtram variis dolis circumvenire ſoliti ſunt) adeo immutatum invenimus ut (quod ſine circumſtantium admiratione non contigit) animus ejus in nullo videretur a quietis conſiliis abhorrere. Nam ut nos procul venientes conſpexit, a circumfuſa turba exiliens, accurrit properus, & capite detecto, nos in ſalutationis verba prorumpere geſtientes, ſalutatione prævenit, & habitis paucis ſermonibus, ſolis nobis præſentibus cum domino Senonenſi: nos, illo divertente, ſtupentibus univerſis, traxit in partem, & diu tanta familiaritate allocutus eſt, ut videri poſſet, nunquam inter nos aliquando fuiſſe diſcordiam. Omnes fere quotquot aderant, lætiſſima admiratione ſtupentes, plurimorum genis lacrymarum inundatione madentibus, glorificabant Deum, & benedicebant beatam Magdalenam, in cujus ſolemnitate Rex converſus eſt a viis peſſimis, ut toti terræ ſua lætitiam reformaret, & Eccleſiæ redderet pacem.*

Rex Ang. recipit S. Thom. ad pacem.

XXIV. *Corripuimus eum, adhibita moderatione, quam oportuit adhiberi, vias quibus inceſſerat, & pericula quæ undique imminebant, potenter oſtendimus. Rogavimus & monuimus, ut rediret ad cor, ut dignos fructus pœnitentiæ faciens, & Eccleſiæ, quam non mediocriter læſerat, manifeſta boni compenſatione ſatisfaciens, purgaret conſcientiam, ut redimeret famam: nam ab iniquis conſiliariis potius quam propria voluntatis inſtinctu, grave utriuſque diſpendium patiebatur. Cum autem hæc omnia non modo patienter, ſed & benigne audiret, & emendationem promitteret, adjecimus, ſibi neceſſarium eſſe ad ſalutem, & liberis ſuis ad incolumitatem & indemnitatem conceſſæ divinitus poteſtatis, ut in eo ſanctæ Cantuarienſi Eccleſiæ ſatisfaceret, in quo eam nuper graviſſime læſerat. Nam filium ſuum contra jus antiquiſſimum Eccleſiæ noſtræ fecerat enormiter coronari, &c.* Subiicit prolixam de his habitam cum Rege diſceptationem, quem tandem eo redegerit, ut polliceretur, conſecrationem ab excommunicatis a Papa habitam cum Eboracenſi irritam reddere, iteratamque faciendam canonicam conſecrationem filii, quem una cum Regina conjuge ipſius idem Cantuarienſis conſecraret. Sed de his alibi. Pergit autem de cæteris ſingulis, quæ in eo congreſſu per Regem fieri contigerunt, ut illud: *Cum ergo equo deſiliens, me humiliarem ad pedes ejus: ille arrepto ſcanſili, me coegit aſcendere, & viſus illacrymari, ait: Quid multa? domine Archiepiſcope, reſtituamus nobis invicem veteres affectiones; & alter alteri, quod potuerit, bonum exhibeat, & præcedentis odii prorſus ſimus immemores. Sed mihi quaſo coram illis, qui procul aſpiciunt, honorem exhibeatis.* Ita plane Saul ad Samuelem (b) *Honora me coram populo.* Pergit:

S. Thom. præſens admonet Reg.

(b) 1. Reg. 15.

XXV. *Et tranſiens ad illos (quia paucos ibi, quos labor præſentium indicabit, videbat amatores diſcordiæ, & odii incentores) ait, ut tam illorum, quam omnium, ne quid maledicerent, ora præcluderet: Si ego, cum Archiepiſcopum ad omne bonum paratum inveniam, ei viciſſim bonus non fuero: tunc ero nequior cæteris hominibus, & mala, quæ de me dicuntur, vera eſſe probabo. Nec aliud conſilium honeſtius aut utilius crediderim, quam ut ipſum ſtudeam benignitate præcedere, & tam charitate quam beneficiis ſuperare.*

Quæ Rex ad ſuos de S. Thoma.

Ser-

Digitized by Google

Sermonem Regis cum ſumma gratulatione fere quotquot aderant, exceperunt. Miſit ergo ad nos Epiſcopos ſuos, qui monerent, ut petitionem noſtram coram omnibus faceremus. Et ſi quorumdam ex ipſis conſilio credidiſſemus: in arbitrium ejus contuliſſemus & nos prorſus, & totam cauſam Eccleſiæ; nam ab initio uſque nunc a Scribis & Phariſæis ſuis egreſſa eſt iniquitas, & de auctoritate ſeniorum involuit, qui debuerant regere populum. Sed benedictus Deus, qui non permiſit, ut in conſilium illorum tranſiret anima noſtra, nec Eccleſiæ libertatem, & juſtitiam Dei exponeremus uniuſcujuſque hominis voluntati. Illis autem dimiſſis, habita deliberatione cum domino Senonenſi, & Chriſti pauperibus ſociis peregrinationis noſtræ, in eo firmavimus propoſitum, ut nec quæſtionem conſuetudinum, nec damnorum, quæ Eccleſia noſtra intulerat, nec uſurpatæ conſecrationis querelam, nec Eccleſiaſticæ libertatis, aut honoris noſtri diſpendium aliquo modo conferremus in arbitrium ejus.

XXVI. De reſtitutione poſſeſſionum Eccl. Can.

Et ſic accedentes ad Regem, & ſuos, cum omni humilitate rogavimus per os domini Senonenſis, qui verbi noſtri bajulus erat, ut nobis gratiam ſuam reſtitueret, & pacem & ſecuritatem tam nobis quam noſtris, & Cantuarienſem Eccleſiam, & poſſeſſiones Eccleſiæ, quas in charta poſitas legerat; & ut miſericorditer emendaret, quod contra nos & Eccleſiam noſtram fuerat in filii ſui conſecratione præſumptum, promittentes ei amorem & honorem, & quidquid obſequii Regi, & Principi poteſt ab Archiepiſcopo exhiberi in Domino. Ille verbum acceptans, annuit, & nos & noſtros, qui aderant, recepit in gratiam ſuam. Et quia non præceperatis, ut ipſe nobis, & noſtris ablata reſtitueret, neque a nobis poterat impetrari, aut poterit, Deo auctore, fieri, ut ea remittamus: juxta mandatum veſtrum repetitio eorum dilata eſt, non ſublata. Nam ſi præcepiſſetis eo rigore, quem in noviſſimis litteris expreſſiſtis, ut reſtituerentur, haud dubium, quin ſatisfeciſſet, & poſteris dediſſet exemplum, toti Eccleſiæ Dei & maxime Apoſtolicæ Sedi perpetuo profuturum. Tandem itaque nobiſcum multa & diu conferens, cum nos duo ſoli fere uſque ad veſperam collocuti eſſemus ſecundum morem familiaritatis antiquæ, in hoc convenimus, ut eo diſcedente rediremus, gratias acturi Chriſtianiſſimo Regi & aliis benefactoribus noſtris, reverſuri ad ipſum rebus compoſitis, & aliquamdiu moraturi circa eum antequam rediremus in Angliam, ut omnibus innoteſcat in quantam familiaritatem & gratiam nos receperit. Expectabimus autem in Francia, donec redeant Nuntii noſtri, quos ad accipiendas poſſeſſiones noſtras deſtinabimus, quia non eſt in animo, ut redeamus ad ipſam, quamdiu de terra Eccleſiæ paſſum pedis abſtulerit. Nam in reſtitutione poſſeſſionum facile advertemus, qua ſinceritate agatur nobiſcum, &c. Hæc quæ ſpectant ad congreſſum, quo pax eſt inita inter eos. Extat in eodem codice epiſtolarum alia de iiſdem relatio, (a) ſed quæ ex auditu tantum, non viſu, ut ſuperior, accepta, ſuperiori fide minor apparet. (a) Cod. Vat. l. 5. ep. 46.

XXVII.

Quod autem verbis promiſit Rex Henricus ſancto Thomæ, confirmavit & ſcriptis, datis his (b) litteris ad filium Regem: (b) Ib. ep. 43.

De pace inita literæ Regis ad filium.

*Sciatis quod Thomas Archiepiſcopus Cantuarienſis pacem mecum fecit ad voluntatem meam. Et ideo præcipio, quod ipſe & omnes ſui pacem habeant, & faciatis habere ipſi Archiepiſcopo, & omnibus ſuis, qui cum eo exierunt ab Anglia, res ſuas bene & in pace, & honorifice, ſicut habuerunt tribus menſibus, antequam ipſe Archiepiſcopus receſſiſſet ab Anglia. Et faciatis venire coram vobis de legalioribus & antiquioribus militibus de Lyore de * Saltebude, & eorum ſacramento faciatis recognoſci, quod ibi habeatur de feudo Archiepiſcopatus Cantuarienſis, & quod recognitum fuerit de feudo ejus eſſe, ipſi Archiepiſcopo habere faciatis.* Hæc Rex ad filium. His cum litteris ſanctus Thomas Nuntios miſit in Angliam; ſed quot adverſantes ſint paſſi, redditis ad Thomam (c) litteris, iidem ſignificarunt, quæ incipiunt: *Mandatum veſtrum, juxta quod potuimus, adimplevimus, &c.* Ita rebus compoſitis S. Thomas de his litteras dedit (ut audiſti) ad Alexandrum Romanum Pontificem. (c) Ib. ep. 53.

XXVIII.

Sed & ſcripſit de his idem S. Thomas ad Cardinalem Epiſcopum (d) Oſtienſem, & Albanenſem, inſuper & ad Cardinalem (e) Papienſem, necnon ad Hyacinthum Cardinalem ſeorſum ſingulis. Sed & per eumdem quoque Nuntium tunc ipſe ſcripſit & ad Gratianum (f) ſubdiaconum, quem fideliorem haberet amicum, ob idque paulo liberius agens tarditatem cum timiditate ejus Eccleſiæ miniſtrorum ſugillans, hæc ait conſideratione digna ad omnium noſtrum ſalubrem commonitionem: *Verum quia Romana Eccleſia (quod pace omnium in aure veſtra dixerim) poſuit fundamentum ſuam formidinem, aut res captat, aut perſonas accipit, auctoritate qua præminet iniqua gerentibus non occurrit: propterea flagella Dei gravia & toti mundo vix portabilia veniunt ſuper eam ut inſtabilis facta, fugiat a facie perſequentis, & in tribulationibus vix ſubſiſtat. Sed apud quem rectius iſta deploro, quam apud eum qui a præfatis vitiis per gratiam Dei,* im-

(d) Ib. ep. 48 49. (e) Ib. ep. 50. (f) Ib. ep. 47.

Admonitio S. Thomæ de optimo Rom. Eccl. regimine.

immunis, ſolus miſeris compaſſus eſt, & ſolatium tulit, & tanto Regi, & omnibus complicibus ſuis in faciem reſtitit? Hæc S. Thomas in amici aures, ſed hic palam expoſita, quod ſuis (*a*) Dominus jubeat, ut quæ audiuntur aure, prædicari debeant ſuper tecta, ut admoneantur, qui præſunt, intrepide & ſecure agere apud Reges & contra Reges, cum primum nec res, nec perſonas, ſed Deum tantum reſpiciunt in Apoſtolico munere exercendo, de victoria certi, cum fecerint, quod faciendum monet vir ſanctiſſimus, martyr jam deſignatus.

(*a*) *Mat.* 10.

At quid poſt hæc? Intelliges ea (*b*) litteris ejuſdem ſancti Thomæ ad Alexandrum Pontificem datis in hæc verba:

(*b*) *Ib. ep.* 52.

XXIX. Rurſus Thomas ad Pap. ſcribit.

Ex quo, Pater, in auribus Regis Anglorum comminatoriis Apoſtolica tuba perſonuit; & tam ſibi quam terra ſua ſeveritatem Eccleſia credidit imminere: nobiſcum pacem fecit, promittens firmiter, quod de tota mandati veſtri continentia, non iota præteriret aut apicem, quin eam penitus adimpleret. Cum autem ſic declinaſſet turbinem ſententiæ imminentis, in quibuſdam articulis a pactione reſiliit, ſubtrahens nobis adhuc quoſdam poſſeſſiones Eccleſiæ, quas deceſſor noſter omnibus diebus vitæ ſuæ inconcuſſe poſſedit, & nos exinde, donec in Anglicanam Eccleſiam tempeſtatis hujus procella ſurrexit. Et inferius: *Captabimus autem gratiam hominis quantumcumque ſalva libertate & honeſtate Eccleſiæ poterimus, & teſtimonia conſcientiæ noſtræ experimentum facturi, an vel ſic valeat ad manſuetudinem revocari. Miſit nobis clementia veſtra litteras, ad correctionem & correptionem tam Eboracenſis Archiepiſcopi, quam Coepiſcoporum noſtrorum, quas certum eſt & dictatas & conceptas a Spiritu ſancto, & quæ Regis exceſſus auctoritate, quam ſucceſſorem Petri & Vicarium Chriſti decet, redarguunt.* Extant adhuc ipſæ (*c*) paulo inferius poſitæ, dicendum de ipſis ſuo loco. His litteris idem ſanctus Thomas addidit illas, quas accepit a procuratoribus in Angliam miſſis ad vendicanda Eccleſiaſtica bona, quæ in eodem codice deſcripta (*d*) leguntur. Sunt & de his ejuſdem S. Thomæ (*e*) querelæ ad Regem, modeſtia plurima conditæ & manſuetudine dulcoratæ.

(*c*) *Cod. Vat. l.* 5. *ep.* 66.

(*d*) *Ib. ep.* 53.

(*e*) *Ib. ep.* 54.

XXX. Alexand. Papæ reditus in urbem, & datæ ob eum litteræ in via.

Inter hæc autem, antequam Alexander Papa de pace cum Rege Anglorum initæ S. Thomæ litteras accepiſſet, recedens Benevento Romam verſus, cum Verulas in Hernicis civitatem perveniſſet, inde (*f*) litteras dedit ad ipſum Cantuarienſem Archiepiſcopum, quarum eſt exordium: *Inter multiplices curas, &c.* Inferius vero excuſans, cur non ex voto ipſius Thomæ in ea cauſa velociori gradu proceſſiſſe viſus ſit, iſta ſubjicit: *Unde, frater chariſſime, ſi nos in cauſa tua, & Eccleſiæ Anglicanæ remiſſius egiſſe videmur, nec ad petitiones tuas pro tua voluntate reſpondimus: non ex eo proceſſit, quod cauſam ipſam nobis tecum & cum Anglicana Eccleſia non credamus eſſe communem, aut quod tibi deeſſe ulla ratione velimus; ſed quia potentia utendum eſſe credidimus, ut in bono malum ſuperare poſſemus. Timuimus etiam, ne ſi major ſciſſura fieret in Eccleſia, noſtra poſſet duritia deputari. Nunc autem quia turbatores pacis, & libertatis Eccleſiaſticæ depreſſores ad corrigenda mala præterita nulla videntur compunctione moveri, immo trahentes peccata ſicut reſtem longam, tam in gravamen tuum, quam in depreſſionem Eccleſiæ Cantuarienſis magis ac magis exæſtuant, ut omnem fere vobis ſpem videantur pœnitentiæ præcidiſſe: nos in fratrem veſtrum R. Eboracenſem Archiepiſcopum, & reliquos Epiſcopos, qui juramentum conſervandis conſuetudinibus præſtiterunt, & tantæ ſunt malitiæ incentores; ſententiam canonicam jaculamur, & ab Apoſtolica eos ſuſpendimus dignitate. Sareſberienſem autem & Londonienſem Epiſcopos, qui majoris videbantur gratiæ debitores, & pro gratia dicuntur ingratitudinem rependiſſe, ſi coronando novo Rege contra Cantuarienſis Eccleſiæ dignitatem, præſentiam ſuam & miniſterium præbuerunt: in ſententiam anathematis, de qua ſoluti fuerant, revocamus, &c.* In fine autem de loco & tempore datæ epiſtolæ hæc habet: *Dat. Verulis quarto Idus Septembris.*

(*f*) *Ib. ep.* 65.

XXXI. Quæ Verulis Pap. (*g*) *Ib. ep.* 66. 67.

Recedens autem Verulis Ferentinum venit civitatem ſeptem milliariis Romam verſus diſtantem Verulis, ubi datæ habentur excommunicationis litteræ (*g*) ad dictos Epiſcopos Angliæ, Londonienſem, Sareſberienſem, & alios in eis nominatos, ſeorſum vero alias ad Eboracenſem Archiepiſcopum de ſua ipſius ſuſpenſione, datæ utræque (ut in fine ipſarum legitur) Ferentini decimoſexto Kal. Octobris. Laudat eas litteras tamquam zelo Apoſtolico efficaces ipſe S. Thomas (*h*) in reddita de his epiſtola ad ipſum Alexandrum Papam. Porro in datis litteris ad Eboracenſem Archiepiſcopum, non eam tantum ponit cauſam ſuſpenſionis ſuæ, coronationem filii Regis, ſed quod in eadem coronatione præſtari ſolitam cautionem de tuenda Eccleſiaſtica libertate, vel ſaltem loco ipſius exhiberi ſolitum juramentum exigere omiſerit; & (quod deterius) de conſuetudinibus avitis contra Eccleſiam militantibus conſervandis illibatis, juſiurandum fuerit interpoſitum.

Quæ Ferentini.

(*h*) *Ib. ep.* 52.

Ferentino autem recedens, itinere brevi quinque dumtaxat milliarium, venit idem Pontifex Anagniam: quod indicant XXXII.

da-

(a) Ib. ep. 28. Quæ Anagniæ. datæ (a) ibi ab eo plures epiſtolæ eodem argumento, nempe de revocando in excommunicationem tam clericos quam laicos, qui jam excommunicati fuerant abſoluti, ſi non (ut promiſerant) ſatisfeciſſent, reſtituendo Eccleſiis ablatas poſſeſſiones, dato termino dierum quindecim ad ſatisfaciendum. Datæ ſunt litteræ (ut diximus) Anagniæ octavo Idus Octobris, (b) Ib. ep. 41. eademque die aliæ (b) ad ipſum ſanctum Thomam, & alios Angliæ Epiſcopos de interdicto ſervando, quamdiu Eccleſiæ non fuerit ſatisfactum. Rurſus ſequenti die ibidem datæ habentur litteræ aliæ ad Rothomagenſem & Senonenſem Epiſcopos, ubi hæc poſt alia de ſervandis iis, quæ fuerant in conventionibus pacis a (c) Cod. Vat. l. 5. ep. 39. Rege promiſſa: (c)

Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem eumdem Regem ex parte noſtra diligenter conveniatis, commonere propenſius, & exhortari curetis, ut pacem, quam cum eodem Archiepiſcopo verbo tenus fecit, executione operis compleat. Nihil minus etiam eidem ſuggeratis, ut poſtmodum ablata omnia reſtituat, damna data reſarciat, pravas & execrabiles conſuetudines omnino præcidat. Si autem intra triginta dies poſt commonitionem veſtram, pacem quam ſtatuis & promiſit, conſummare noluerit: in tota terra ejus ciſmarina omnia divina præter baptiſmata parvulorum & pœnitentias morientium, remoto appellationis obſtaculo, prohibeatis officia celebrari, & ſententiam ipſam uſque ad condignam ſatisfactionem ſartatis inviolabiliter obſervare. Quod ſi alter veſtrum, aliqua neceſſitate obſtante hujus rei executioni non potuerit intereſſe (quod tamen nollemus, nec expediret) alter non minus id, quod dictum eſt, exequatur. Datum Anagniæ ſeptimo idus Octobris. Eodem quoque loco & die a-(d) Ib. ep. 40. lias dedit litteras (d) ad Rothomagenſem & Nivernenſem adverſus eos, qui detinentes Eccleſiæ poſſeſſiones non reſtituerent, quos excommunicatione plecti jubet, niſi infra dies quindecim ſatisfecerint.

XXXIII. Recedens vero Anagnia Alexander Papa, Signiam ſeptem milliaribus diſtantem civitatem venit; quo in loco tertio Idus (e) Ib. ep. 32. Octobris datæ habentur (e) litteræ ipſius ad Præſules omnes provinciarum ciſmare poſitarum, quæ Regi Anglorum ſubditæ eſſent, de executione interdicti, niſi Rex plenam pacem cum reſtitutione poſſeſſionum ſancto Thomæ præſtiterit. Eodemque die, ibidem loci ſcriptæ (f) Ib. ep. 22. leguntur ejuſdem Pontificis litteræ (f) ad ſanctum Thomam in hæc verba:

Anxietate cordis & amaritudine premimur, cum anguſtias, onera, & gravamina, quæ zelo juſtitiæ, & pro libertate Eccleſiæ manutenenda æquo animo & invicta fortitudine tolerasti, ad memoriam noſtram reducimus, & ſedula meditatione cogitamus. Verumtamen quod in te virtutis perfectionem adimpleres, non potuiſti frangi in adverſis, nec a tua conſtantia propoſito removeri: tuam ſuper hoc commendamus admirandam virtutem, & tibi ſuper tanta patientia in Domino congaudemus. Cæterum, quoniam dilectum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Anglorum Regem diutius in patientia & benignitate expectavimus, & blandis, & dulcibus verbis, interdum duris & aſperis, ut ad ſeipſum rediret, ſæpe monuimus: ſi pacem, quam tecum fecit, executione operis non adimpleverit, & tibi ac tuis, & Eccleſiæ tuæ poſſeſſiones & honores ablatos non reſtituerit: tibi plenam auctoritatem concedimus in perſonas & loca, quæ ad tuam legationem pertinent, excepta perſona Regis, uxoris quoque & filiorum ſuorum, Eccleſiaſticam juſtitiam, ſecundum officii tui debitum nullius obſtante appellationis obſtaculo exercendi, prudentia tamen, & circumſpectione adhibita, quam modeſtia ſacerdotalis requirit. Dat. Signiæ tertio Idus Octobris. Scripſere iiſdem diebus per eumdem Nuntium Cardinales ad quos ipſe S. Thomas de pace inita ſcripſerat, eidem gratulantes, (g) ſed non ſine trepidatione, ob nondum reſtituta Eccleſiæ bona. (g) Ib. ep. 57. 58. 59. 60. 61. 62.

Signia autem recedens Alexander Pontifex, venit Tuſculum, ubi longiorem moram nectens, ſubſtitit aliquandiu, quod declarant litteræ (h) ipſius ibidem datæ octavo Kal. Decembris, quibus tam Londonienſem, quam etiam Sareſberienſem Epiſcopos Romam vocat ad ſatisfaciendum: hæcque niſi pax plenum in omnibus conſequeretur effectum. XXXIV. (h) Ib. ep. 68. 69.

Scripſit tunc & per eumdem Nuntium, cui ſuperius recenſitas litteras dedit, etiam ipſi Anglorum Regi his verbis: (i) (i) Ib. ep. 55. Alexand. Papæ litteræ ad Reg. Anglorum.

Cognito ex litteris venerabilis fratris noſtri Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi, quod ei, omni turbatione & rancore depoſito, gratiam & amorem tuum reſtituiſſes: tanto lætitiam & gaudium concepimus, quanto id Deo gratum, & magis acceptum exiſtere, & tibi amplius honorificum, & tuæ conſideramus fructuoſum ſaluti. Tanta enim eumdem Archiepiſcopum religione, prudentia, & honeſtate & fidei virtute præeminere cognoſcimus, quod ipſum tibi & regno tuo fidelem & devotum exiſtere, honori & incremento tuo pro viribus, & poſſe & animo ſe intendere, & pro augmento gloriæ & exultationis tuæ fideliter & ſollicite vigilare non da-

dubitamus. Cæterum, quoniam non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum: & licet idem Archiepiſcopus pro patientia ac dilectione, quam erga te habet, hoc facere ſubticeſcat; nos tamen, qui ſalutem tuam ſummopere cupimus, id minime reticere debemus, nec tuam decet magnificentiam, quem Dominus ita magnum & potentem conſtituit, jura & bona Cantuarienſis Eccleſiæ retinere: regiæ ſerenitatis clementiam rogando monemus, & exhortamur attentius, quatenus exemplo Zachæi, de quo legitur in Evangelio: (a)

(a) Luc. 19. *Domine, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi aliquem defraudavi, reddo quadruplum: prædicto Archiepiſcopo & Eccleſiæ ſuæ ablata reſtituere, damna & detrimenta quæ illis intuliſti, in brevi ſtudeas emendare, ut in eo quod deliquiſti, Deum ſic poſſis placare, & nos tibi tantam offenſam digne indulgere poſſimus, & idem Archiepiſcop. ad obſequium, & devotionem tuam, ad augmentum honoris tui & hæredum tuorum debeat promptiſſimus inveniri. Volentibus autem inter te & ipſum pacem reformari, benignus favore acquieſcas. Quos vero hujus diſſenſionis noveris hactenus fuiſſe incentores, de cætero non exaudias. Nihilominus & filium tuum ſuper articulo juramenti, quod prætermiſit, de ſervando jure & libertate Cantuarienſis Eccleſiæ, ſecundum quod Reges, & Principes Angliæ feciſſe noſcuntur, eidem Archiepiſcopo & Eccleſiæ ſuæ condigne ſatisfacere moneas, & hortaris; & quod prætermiſſum eſt, facias adimplere. Ordinationes quoque Eccleſiarum, & alia, quæ ad viros Eccleſiaſticos pertinent, prædicto Archiepiſcopo & aliis viris Eccleſiaſticis, tam tu, quam filius tuus libere & pacifice relinquatis. Ut ſic agendo, hoſtiam laudis Domino digne immolare poſſitis, & vobis regnum comparare æternum.* Huc uſque ad Regem Alexander Papa. Qui & his addit (b) alias ad Clerum & populum

(b) Cod. Vat. l. 5. ep. 56. Angliæ, monens omnes, ne quis pacis perturbator exiſteret.

XXXV. Congreſſus S. Thomæ cum Rege Turonis. Inter hæc autem, quæ tranſacta ſunt inter Regem & ſanctum Thomam, ex Quadripartita de ſancto Thoma (c) hiſtoria inſeramus, quæ ſic ſe habet: *Cum Rex nutaret, immo renueret ablatas Eccleſiæ Cantuarienſi poſſeſſiones reſtituere,*

(c) lib. 3. Quadrip. c. 8. *ut didicerat ob eo quem præmiſit Joannem Saresberienſem una cum Hereberto ad Regem: audiens Archiepiſcopus inter Regem & nobilem virum Bleſenſem Comitem Theoboldum colloquium futurum in proximo, pridie ante colloquium Turonis ad Regem proceſſit. Audiens autem Rex Archipræſulis adventum, quoſdam de aulicis in occurſum præmiſit, & ipſemet civitatem exiit & occurrit. At cum convenirent, non oculi, ſed vultus Regis (ſicut vocari poterat) erat ſuper eum. Unde (quod multi notabant qui cum Archiepiſcopo erant) nocte illa Archiepiſcopum in hoſpitio ſuo nec Rex reſpexit, nec ſuorum aliquis. Quia potius ſummo mane Rex in Capella ſua celebrari Miſſam fecit pro Defunctis, ſuſpicans (ut dicebatur) ne ſi forte Archipræſul illi Miſſæ intereſſet, in Miſſa oſculum pacis ſibi offerret, & quod ibi rigore non eſſet Chriſtiani, ſed plane inimici Chriſti. Et Miſſa celebrata, mox Rex civitatem exiit, ad colloquium properans, &c.* Poſt colloquium cum comite habitum, contuliſſe ſanctum Thomam cum Rege, rogaſſeque ut ante ſuum in Angliam regreſſum poſſeſſiones reſtituerentur, Rege negante, ſed dicente, *ſibi antea revertendum in Angliam fore, & ſic ipſi reſtitutionem poſſeſſionum facturum.* Huc uſque ibi de congreſſu Turonenſi.

Adiiſſe eum rurſus apud Calvum montem prope Bleſas idem ſubjungit Herebertus in Quadripartita, ubi non niſi promiſſiones inanes effectu carentes ab eo S. Thomas accepit. Cum ipſe Thomas Senonas reverſus, ſalutato Francorum Rege, venit ad portum Vuitſand nomine, navigaturus in Angliam. *Ubi* (inquit Herebertus) *Archipræſul, antequam naves aſcenderet, domini Papæ litteras, quæ (ut ſupra diximus) erant de generali Epiſcoporum per Angliam ſuſpenſione, & quorumdam anathemate, præmiſit, quorum aliqui, Rogerus Eboracenſis, Gilebertus Londonienſis, & Jocelinus Saresberienſis, transfretare volentes, in ipſo portu ſuſpenſionis ſuæ & anathematis litteras ſuſceperunt.* At quamvis per Comitem Bolonienſem, & per eos qui ex Anglia venerant, annuntiaretur ei, non niſi vincula, carceres, proditiones in Anglia ipſi parari, hæc reſpondiſſe fertur: *Nec ſi membratim diſcerpendus ſim, ab incepto itinere deſiſterem; non metus, non vis, non cruciatus degenerem revocabit ulterius. Sufficiat dominicum gregem paſtoris ſui abſentiam luxiſſe ſeptennem.* Porro hoc idem ipſum quod verbis profeſſus eſt, idem Sanctus litteris confirmavit, ſcribens poſtremas has ad Regem ipſum dignas Apoſtolico viro, qui oppetere mortem pro ſuo grege non timeat; ſic enim ſe habent: (d) (d) Cod. Vat. l. 5. ep. 54.

Novit inſpector cordium, animarum judex, & vindex culparum Chriſtus, quanta animi puritate & ſinceritate amoris vobiſcum fecerimus pacem, credentes quod ſimpliciter & bona fide nobiſcum ageretur. Quid enim ſereniſſime domine, aliud concipere debebamus ex verbis veſtris, quæ vel arguendo, vel mulcendo nobis veſtræ benignitatis communicabat humanitas? Litteræ veſtræ, quas ad dominum noſtrum Regem filium veſtrum de- XXXVII. S. Thomæ ad Reg. ultima epiſt.

ſti-

ſtinaſtis, ut nobis, & noſtris omnia quæ habueramus, antequam recederemus ab Anglia, reſtituerentur: quid aliud quam benevolentiam, pacem & ſecuritatem omnimodam prætendebant? Sed ecce (quod Deus novit) nobis, pro honoris veſtri periculo quam pro utilitatis noſtræ diſpendio gravius reputamus rerum exhibitio, non ſimplicitatem prætendit, aut bonam fidem. Nam reſtitutio, quam nobis & noſtris fieri præcepiſtis, dilata eſt in diem decimum, ſub obtentu Ranulphi, quem conſiliarium domini noſtri filii veſtri interim conveniendum, ut mandatum veſtrum impleretur, conſuerunt. Qui fiat illi, & quomodo, & qua fide res geſta ſit, vos cum placuerit, requiretis. Nobis autem perſuaſum eſt, hæc fieri in diſpendium Eccleſiæ, & ſalutis veſtræ, & honoris, niſi diligentius corrigantur a vobis. Nam præfatus Ranulphus interim in bona Eccleſiæ debacchatur, & victualia noſtra in caſtrum de Saltuode etiam nunc palam congerit, ſicut accepimus ab his, qui (ſi id vobis placuerit) probare parati ſunt. Multis audientibus gloriatus eſt, quod non diu gaudebimus de pace veſtra, quia non comedimus panem integrum in Anglia, antequam (ut ille minatur) nobis auferat vitam. Scitis autem ſereniſſime domine, quia culpæ particeps eſt qui cum poſſit corrigere, negligit emendare. Et quid præfatus Ranulphus poſſit, niſi veſtræ voluntatis fretus & armatus ſit auctoritate? Quid litteris domini Regis filii veſtri reſponderit, ſuper hoc negotio ſcribentis ad ipſum, audiet, & judicabit beneplacito ſuo diſcretio veſtra. Et quia, ſicut nunc ex perſpicuis apparet indiciis, ſancta Cantuarienſis Eccleſia Britanniarum mater in ipſo perit odio capitis noſtri: ne illa pereat, ſed evadat, tam prædicto Ranulpho, quam complicibus ſuis Eccleſiæ perſecutoribus caput pro ipſa, Deo propitio, exponemus, parati pro Chriſto non modo mori, ſed & mille mortes & omnia tormenta excipere, ſi ille per gratiam ſuam dignatus fuerit potentiam largiri vires. Ad vos, domine, redire propoſueram, ſed me miſerum ad miſeram Eccleſiam neceſſitas trahit, ad illam veſtra licentia & gratia rediturus, & forinſſe ne illa pereat, periturus, niſi veſtra pietas aliam nobis conſolationem celerius præſtare dignetur. Sed ſive vivimus, ſive morimur, veſtri ſumus, & erimus ſemper in Domino, & quidquid nobis contingat, & veſtris, benefaciat vobis Deus & liberis veſtris. Hactenus paſtor bonus poſiturus animam pro ovibus ſuis, ex corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta, imitator Chriſti, Chriſtiana manſuetudine ea deprompſit, quæ manſuefacere potuiſſent duriſſimum cor Pharaonis.

Invicta conſtantia S. Thomæ.

XXXVIII. Quod autem (ut dictum eſt ſuperius) antequam ſe conferret in Angliam, præmiſerit litteras excommunicationis & ſuſpenſionis a Pontifice miſſas contra Epiſcopos: nemo exiſtimet imprudenter factum turbandæ pacis cauſa, ſed ipſius Anglorum Regis conſilio & voluntate, prout palam idem Thomas conteſtatus eſt, cum ea de cauſa adverſarii in Anglia in ipſum inſurgerent, cujus ea ipſa totidem deſcribenda ſunt verba ab Hereberto in Quadripartita relata; ſic ſe habent: *Porro ſuper Epiſcopos, quos a me vel per me ſuſpenſos aſſeritis, vel excommunicatos: certo noverit veſtra diſcretio, quod quidquid actum eſt, regio actum eſt conſenſu atque conſilio. Cum enim in feſto beatæ Mariæ Magdalenæ reformata inter nos pace, in priſtinam me gratiam recepiſſet, & ſuper injuriis & inſolentiis in me, meoſque illatis, maxime vero ſuper Epiſcopis, qui in matris ſuæ Cantuarienſis Eccleſiæ deſpectum, quod mei erat officii, uſurpare non timuerunt, querimoniam apud ipſum depoſuiſſem: ille ſui gratia, ut a domino Papa juris & æqui vindictam qualemcumque poſſem impetrare, conceſſit, adeo ut non ſolum ad conſenſum inclinaret, ſed & ſpondere mihi dignaretur auxilium.* Hæc ſanctus Thomas coram regiis ſatellitibus publice eſt teſtatus.

XXXIX. Sed proſequamur cætera, atque in primis de tempore quo navim ingreſſus eſt navigaturus in Angliam, de quo habet iſta idem Herebertus in eadem Quadripartita de S. Thoma hiſtoria: *Anno igitur ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo, exilii vero ſui ſeptimo incipiente ſecundo, tertioque die in Domini Adventu, glorioſus Dei amicus & propugnator Eccleſiæ conſtantiſſimus Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus aſcenſum ſuis mare intravit, & ad votum aura proſpera uſus pervenit in Angliam.* Hæc de navigatione & appulſu ejus. Porro Joannes Saresberienſis, quem præmiſerat in Angliam ipſe S. Thomas, ad occurſum ſui paſtoris litteris, quæ (a) extant, exhortatus eſt populum exemplo majorum ſuorum, qui obviam exiiſſent S. Anſelmo ab exilio redeunti. At id ne facerent, invidia & odium adverſariorum impedierunt. Porro de his quæ geſta ſunt ab eo poſtquam pervenit in Angliam, locuples eſt (b) relatio ejuſdem Joannis Saresberienſis ad Petrum Abbatem S. Remigii. Nos vero audiamus de his omnibus certiorem relationem litteris mandatam ab eodem ipſo S. Thoma ad Alexand. Pontificem; eſt omnium (c) noviſſima ipſius epiſtola: nam haud poſt multos dies contigit ipſum a regiis ſatellitibus occidi. Epiſtola igitur ipſa ad Alexandrum Papa ſic ſe habet:

(a) Cod. Vat. l. 5. ep. 63.

(b) Ib. ep. 64.

(c) Ib. ep. 73.

Quam

XL. Noviſſima epiſtola S. Thomæ ad Alex. Papam.

Quam juſtis, & quam honeſtis conditionibus cum domino noſtro Rege Anglorum pacem fecerimus: ad veſtram notitiam, tam ex noſtra, quam multorum itinerantium relatione credimus perveniſſe: & qualiter idem dominus noſter reſilierit a pactis & promiſſionibus ſuis. Quod tamen non tam illi credimus imputandum, quam ſacerdotibus Baal, & falſorum filiis prophetarum, qui totius diſcordiæ incentores ab initio extiterant. Sed horum omnium præcipui ſunt Eboracenſis ille, & Epiſcopus Londonienſis, qui quondam, cum eſſetis Senonis, a vobis redeuntes, domino Rege nondum adito, vel audito, nos in Curia clementiæ veſtræ pedibus aſſiſtentes, poſſeſſionibus noſtris ſpoliare non timuerunt, cum illis indubitanter conſtaret, nos duarum appellationum cauſas apud vos exercere, utpote qui appellati. Cum ergo iſti Baalamitarum ſigniferi nos cum domino Rege pacem feciſſe audiſſent: acciti ſibi Sareſberienſi & aliis complicibus ſuis circumierunt mare, & aridam, ut initam pacis reſcinderent unitatem, per ſe & per alios domino Regi, & ſuis ſuadentes, concordiam regno inutilem & inhoneſtam eſſe, niſi donationes Eccleſiarum noſtrarum, quas Rex fecerat, ſtabiles permanerent, & nos cogeremur regni conſuetudines, ſuper quibus inter nos eſt orta contentio, obſervare; adeoque profecerunt in perverſitatibus ſuis, ut eorum inſtinctu dominus Rex omnes redditus noſtros & noſtrorum poſt pacem in feſto B. Magdalenæ factam uſque ad feſtum B. Martini abſtulerit. Tunc demum nobis reddens domos vacuas, & horrea demolita. Clerici tamen ſui, ſcilicet G. Ridel Archidiaconus noſter, & Nigellus de Saccaver duas Eccleſias noſtras, quas de manu laica receperunt, adhuc detinent occupatas; & ipſe plures Eccleſiæ noſtræ poſſeſſiones, quas in pacis reformatione ſe promiſerat redditurum, contradicit. Et licet aliter quam ipſum deceret, contra pacta ſua, ut pluribus notum eſt, verſaretur: nos tamen enormia damna Eccleſiæ & irreparabilia videntes & præcaventes graviora, noſtro & dominorum Cardinalium præeunte conſilio, ad Eccleſiam noſtram laceratam & conculcatam redire decrevimus; & ſi eam non poſſemus erigere & reformare, ſaltem cum ipſa pereuntes, confidentius pro ipſa præſentes ſpiritum redderemus. Quod cum illi inimici noſtri certius didiciſſent; ambiguum eſt, quid veriti, conſilium inierunt cum officialibus Regis, & ſceleratiſſimo illo filio perditionis Ranulpho de Broc, qui in Eccleſiam Dei publicæ poteſtatis abutens viribus, jam per ſeptem annos licentius debacchatus eſt.

XLI. *Decreverunt ergo, ut armata manu portus maris, ad quos nos venturos ſuſpicabantur, militum & ſatellitum cuſtodia & diligentia obſervarent, ne terram poſſemus intrare, quin omnem ſupellectilem noſtram curioſius perſcrutarentur, & omnes litteras, quas impetravimus a majeſtate veſtra, nobis auferrent. Sed nutu divino contigit, ut machinamenta eorum nobis per amicos innoteſceret, qui impudentiam eorum ex nimia præſumptione non paterentur eſſe abſconditam. Nam ſatellites, quos prædiximus, armati litora circuibant, greſſus ſuos dirigentes, prout eis jam dicti Eboracenſis, Londonienſis, & Sareſberienſis Epiſcopi dictabant. Elegerant enim ad executionem hujus malitiæ, quos nobis noverant maxime eſſe infeſtos, Ranulphum de Broc, Reginaldum de Vuarenne, Gervaſium Cantiæ Vicecomitem, qui palam minabantur, ſi forte præſumeremus applicare, nobis caput amputaturos. Sæpedicti vero Epiſcopi Cantuariam venerunt, ut ſi ſatellites publicæ poteſtatis non inſaniebant ſatis, eos amplius inſtigarent. Itaque conſiliis eorum diligentius exploratis, una die antequam mare ingrederemur, præmiſſæ ſunt litteræ veſtræ, ſed & illæ, quibus Eboracenſis ſuſpendebatur, & Londonienſis & Sareſberienſis revocabantur, in ſententiam anathematis, eis traditæ ſunt.*

Die ſequenti navem aſcendimus, & in Angliam pervenimus navigatione felici adducto nobiſcum ex mandato domini Regis Joanne Decano Sareſberienſi. Qui armatos, quos prædiximus, videns non ſine dolore & rubore accelerantes ad navigium noſtrum, ut adventantibus vim inferrent. Præfatus ergo Decanus timens, ne ſi quid nobis, aut noſtris mali inferretur, in domini Regis redundaret infamiam: obviam proceſſit armatis, denuntians eis ex parte domini Regis, ne nos, aut noſtros læderent, quia hoc contra ipſum Regem, cum quo pacem feceramus, notam proditionis incurreret, perſuaſitque eis, ut ad nos accederent inermes. Illi tamen, quia Simonem Senonenſem Archidiaconum nobiſcum adduxeramus, qui amicos, quos habes in Anglia, decreverat viſitare, exegerunt ab eo juramento fidelitatis, quo ſe Regibus noſtris, patri & filio, contra omnes homines obligaret, nec nos excipientes, nec alium: ſed non nos permiſimus, ut talis obligatio præſtaretur, veriti ne Clerus regni ad ſimile juramentum cogeretur auctoritate exempli, ſi domeſtici noſtri obligationes hujuſmodi præſtitiſſent. Quod utique in diſpendium Sedis Apoſtolicæ, ut auctoritas ejus evacuaretur, aut minueretur in regno, mulctantur ſæpedicti Eboracenſis, Londonienſis, Sareſberienſis, & complices ſui. Officiales vero qui juramentum exegerant, pauciores erant, quam ut poſſent contra voluntatem noſtram in ea loca ad aliquid coge-

Quid in appulſu contigerit S. Thomæ.

gere, eſt quod populus de reditu noſtro gaudens, ſi vires pararentur, fortior erat.

XLII. *Inde ad Eccleſiam noſtram venientes, cum magna devotione a Clero & populo excepti ſumus licet inimici adhuc violenter incubent Eccleſiæ noſtræ. In quibus in omni peſte & vexatione Eccleſiæ principes ſunt Gaufredus Ridel Archidiaconus noſter, & Nigellus de Saccavilla clericus ejus, quorum alter ſcilicet Gaufredus occupat Eccleſiam de Otteford, alter videlicet N. de Saccavilla Eccleſiam de Berges, quas cum fructibus perceptis, nobis, & clericis noſtris, quorum ſunt, ex mandato veſtro reddere debuerant. Præcepiſtis enim domino Rothomagenſi, & Epiſcopo Nivernenſi, ut eos abſolverent, accepto ſecundum morem Eccleſiæ ſacramento, & præciperent auctoritate veſtra nobis Eccleſias cum fructibus aſſignare.*

Adventus S. Thomæ in ſuam Eccleſ. *Poſtquam vero ad Eccleſiam noſtram venimus, incontinenti nos adierunt officiales Regis, denuntiantes ex parte ipſius (ſicut eos domini Eboracenſis, & Londonienſis, & Sareſberienſis Epiſcopi inſ-ſommoverant) ut ſuſpenſos Epiſc. & excommunicatos abſolveremus, quia quod contra eos factum fuerat, in Regis injuriam redundabat, & in everſionem conſuetudinum regni, promittentes Epiſcopos provinciæ noſtræ poſt abſolutionem venturos eſſe ad nos, & jure, ſalvo honore Regis, libenter parituros. Nos autem reſpondimus, non eſſe judicis inferioris, ut ſuperioris ſententiam ſolvat, & quod nulli hominum licet infirmare, quod Apoſto-*

Epiſcopi adverſantur S. Thom. *lica Sedes decrevit. Quia tamen illi inſtantius perurgebant, & minabantur, dominum Regem, niſi eis acquieſceremus, mira & ſtupenda facturum: diximus eis, ſi Londonienſis, & Sareſberienſis Epiſcopi jurarent coram nobis in forma Eccleſiæ, ſe veſtro mandato parituros: nos pro pace Eccleſiæ, & reverentia domini Regis cum conſilio ipſius, & domini Vintonienſis, & aliorum fratrum noſtrorum ſubiceremus pericula, & faceremus inde quidquid poſſemus, ſalva reverentia veſtra, & eos tanquam fratres chariſſimos diligeremus, & omni manſuetudine, & humanitate tractaremus. Quod cum Epiſcopis ab itinerantibus referretur: reſpondit Eboracenſis, quærens ſeditionis occaſiones, & ſchiſmatis incentores, juramentum hujuſmodi niſi de voluntate Regis non debere præſtari, præſertim ab Epiſcopis, quia erat contra dignitatem Principis, & conſuetudines regni. Et vero ex parte noſtra reſponſum eſt, quod iidem Epiſcopi antea a nobis excommunicati fuerant, & non niſi præſtito juramento, cum nos multis ſollicitationibus interpellaſſent, abſolvi meruerunt. Et ſi noſtra ſententia ſine juramento ipſorum*

ſolvi non debuit; multo minus veſtra, quæ longe fortior eſt, & incomparabili nobis, & mortalibus cunctis auctoritate ſublimis.

Ad quam reſponſionem (ſicut nobis retulere qui præſentes aderant) Epiſcopi adeo moti ſunt, ut decreverint venire ad nos, & ſecundum morem Eccleſiæ recipere abſolutionem, non ducentes tutum, ut pro conſervandis regni conſuetudinibus Eccleſiæ ſe opponerent, & impugnarent Apoſtolicas ſanctiones. Sed homo pacis inimicus, & Eccleſiæ turbator Eboracenſis diſſuaſit, conſulens, ut potius adirent dominum Regem, qui eis ſemper patrocinatus eſt, & Nuntios mitterent ad novum Regem, qui perſuaderent ei, quod eum deponere volumus; cum nos, Deo teſte, ſi ipſe Eccleſiæ profuturus eſt, mallemus eum non modo unum poſſidere, ſed ampliſſima, & plura regna tenerent. Hujus vero legationis ſignifer eſt Archidiaconus noſter. Nam Eboracenſis, & duo præfati Epiſcopi citius transfretaverunt, ut (quod Deus avertat) circumvenirent dominum Regem, & adverſus Eccleſiam exacerbent iram ejus. Fecerunt autem evocari ſenas perſonas vacantium Eccleſiarum, ut conſilio eorum contra canones coram Rege in aliena regno, fratribus ſuis abſentibus, celebrent electionem Epiſcoporum provinciæ noſtræ. Quod ſi ſic electos noluerimus conſecrare; videntur ſibi habere cauſam ſeminandi diſcordiam inter nos & dominum Regem. Nihil eſt enim, quod magis timeant, quam pacem Eccleſiæ, ne forte videantur opera eorum, & corrigantur exceſſus. Cætera plura ſupplebit Nuntius, quæ ne tædium parerent, ſchedulæ non cenſuimus inſerenda. Vos, ſi placet, preces noſtras clementer audite. Hucuſque poſtrema ad Alexandrum Papam epiſtola, ultimique per literas affatus ejus.

XLIII. Eboracenſis cauſa malorum.

XLIV. Quibus in primis cum adeo amplis notis ſig illata remanent peſſimorum nequitia ſacerdotum, præcipue vero Eboracenſis, ejus potentiſſimi & impudentiſſimi adverſarii, malorum horum omnium inſtigatoris & propagatoris, quo Rex conſiliario uſus & moderatore, per abrupta diſcordiæ tractus eſt ad mala omnia & diſtractus ab omni via pacis & tranquillitatis: de eo, antequam cætera funeſtiſſima proſequamur, ſunt repetenda primordia, qualis fuerit. Hæc enim a Joanne Sareſberienſi ſcriptore hujus temporis accuratiſſimo ſunt accipienda, ex epiſtola inquam ipſius, quam (a) ſcripſit ad Senonenſem Epiſcopum poſt martyrium conſummatum ejuſdem S. Thomæ, in qua eadem refricans, habet iſta: *Horum caput eſt ille Eboracenſis, quem vidiſtis & audiſtis palam in Curia Archiepiſcopum perſequentem.* Et infra: *Novi-*

(a) Cod. Vat. l. 5. ep 91.

Qualis fuerit Archiep. Eborac.

ſtis & iſtum Caipham temporis noſtri, qui ſub ſpecie conquerentis, perſuaſit expedire, ut unus moreretur, aut caperetur, ne tota gens periret. Erat is in Anglia cum patruo veſtro domino VVintonienſi, quando idem nunc Caiphas, tunc Archidiabolus, VValterum illum, cujus adoleſcentis admodum venuſta facie captus, nefario concubitu nimis conſueverat delectare hiſpidum, & procaciori lingua evomentem probra, quæ in contumeliam natura perpeſſus fuerat, oculis orbari fecit, & poſtmodum ſcelus arguentem idem Archidiabolus, judicibus, qui ſæcularia negotia exercebant, corruptis, adegit ſuſpendio. Sic vir ille non minus benignus quam prudens columbi ſui acceptavit affectum, ſic veteris amaſii diu exhibitum obſequium remuneravit, ut prima ſtuprum inferret miſero, deinde miſeriori (quia de conſenſu tam ſordidæ immunditiæ pœnitebat) vapulationem, & oculorum avulſionem infligeret; & tandem miſerrimum, quia clamare, ut poterat, ſuas proteſtabatur anguſtias, ſuſpenſum in patibulo fecerit jugulari. Hæc non fingimus, ſed in veſtram ſtudemus revocare memoriam, ſi tamen excidere potuerunt, quæ velut ungue adamantino multis & magnis & plenæ fidei viris ſupius referentibus, in pectore veſtro profundius reſederunt. Nam uſque in hodiernum diem, in opprobrium Eccleſiæ, Deique contemptum triſtis hæc hiſtoria cantitatur. Sed fortaſſe quæret aliquis, quomodo tantum flagitium, & tam manifeſtum impune pertulerit, præſertim B. Eugenio tunc ſummum adminiſtrante Pontificatum? Et quidem (ut indubitanter credimus) nullo modo evaſiſſet, niſi per Beate Thomæ induſtriam, qui per venerabiles viros Hilarium Ciceſtrenſem, & Joannem VVintonienſem Epiſcopos effecit, ut ejus a bonæ memoriæ Theobaldo Cantuarienſi Archiepiſcopo purgatio reciperetur. Deinde ſentiens Eccleſiam Romanam indignatam eſſe ſuper exhibitione purgationis facta clam, ut in Capitulo monachorum, non in ſolemni conventu præſtita, ſtatim ſuo conſulens, Romam profectus eſt ad illum famoſiſſimum negotiatorem, quem ſemper odio habuit anima noſtra, Gregorium ſancti Angeli Cardinalem, & per illum in multitudine ſparſorum in Curia munerum obtinuit, ut juſtificatus rediret in domum ſuam, incertum qua Dei diſpenſatione reſervatus ad majora flagitia perpetranda, ſicut præſens teſtatur dies, qua ſanguine innocentis purpuratur Eccleſia. Hæc Joannes Sateſberienſis de homine nefandiſſimo, quem Archidiabolum pro Archidiacono nominat & factum Archiepiſcopum novum Caipham hujus temporis, vere carnificem S. Thomæ jure appellat, qui forte plus ſatis illi faviſſet.

XLV. Sed quid egerint apud Regem adverſus S. Thomam ipſa vaſa bellantia iniquitatis, in Quadripartita ita deſcribit Heſebertus; nimirum adeo commotum & contriſtatum fuiſſe Regem accuſationibus Epiſcoporum contra ſanctum Thomam, quem turbatorem regni, perſecutorem Epiſcoporum, omnium bonorum deſtructorem, Regis inimicum inclamabant: ut æſtu furoris in verba proſilierit aſpera valde; quibus commoti fuere ſatellites illi, qui ſe ad necem viri ſanctiſſimi accinxerunt; ait enim: *Sæpe ſæpius ex ira inflammatus, in funeſtam vocem erumpens, omnes quos nutrierat, qui familiaritatis gratia, & beneficiorum collatione ſibi obnoxii fuerant, maledixit, quod ipſum de uno ſacerdote non vindicarent, qui ipſum & regnum ſuum ſic turbabat, & ſuis dignitatibus exauctorare, & exhæredare quærebat.* Hæc & alia id genus repetens, & inculcans, commovit in eum plane ſuos omnes; quorum quatuor ex militibus audaciores, junctis dextris, in necem Archiepiſcopi conſpirarunt; moxque in Angliam profecti Archiepiſcopum convenerunt, miſcenteſque jurgia, atque rixam excitantes, captarunt, quam optabant, occaſionem ea libertate Archiepiſcopi in dicendo. Cum ad poſtremum, poſt diem ſanctorum Innocentium, eum perſolventem veſpertinum officium gladiis in Eccleſia appeterent: primum Sanctus æedituos arguit, eos velle obice portarum illos excludere, dicens: Quod non eſſet Eccleſia caſtrorum more cuſtodienda. Rem geſtam quæ præceſſerint, quæve fuerint ſubſecuta martyrium, pleniſſima narratione in Quadripartita ſcribuntur, multaque ponuntur, quæ deſiderantur in aliis Scriptoribus, qui in eodem argumento laudabiliter ſunt verſati. Redegit vero ea omnia in compendium Rogerius in Annalibus Anglicanis, quæ ſuo tempore facta novit, & ita ſcriptis mandavit:

Rex incaute parat exitium S. Thom.

XLVI. *Vix ergo Pater in Eccleſia ſua per menſem moram fecerat, & ecce quinta die Natalis Domini venerunt Cantuariam quatuor milites, immo ſatanæ conducti ſatellites, quorum nomina ſunt hæc, VVillelm. de Traci, Hugo de Morevile, Richardus Brito, Reginaldus filius Urſi: viri quidem generis præeminentia conſpicui, ſed enormis ſceleris auſu militiæ gloriam & ſtemmatis titulum perpetua ignominia mox damnaturi. Hi ergo introeuntes ad Archiepiſcopum: & quia non directa in manu eorum ſalus, ex concepta malitia ſalutationis eloquium prætermittentes, cum faſtu & ſuperbia alloquuntur. Accipiunt, redduntque, minas minis adjicientes, reſponſum. Denique probra & contumelias poſt ſe relinquentes exierunt. Continuoque revertentes, clauſtrum monachorum irrum.*

Martyrium S. Thomæ.

Digitized by Google

rumpunt cum multa armatorum ſequela, & ipſi armati. Jam Præſul cum modeſtia & gravitate præceſſerat eos in Oratorium, ſuadentibus, immo & compellentibus monachis propter diem ſolemnem, ad peragendam veſpertinam ſynaxim, cum eos a tergo reſpiceret in medio clauſtri armatos, arcere eos templo debuit propria malignitas; ſed nec facinus diſſuaſit ſolemnitatis reverentia, nec a ſanguine cohibuit Patriarchæ innocentia: uſque adeo occupavit & excæcavit eos impudorata patrandi facinoris voluntas; ut nec militiæ jacturam recogitarent, nec ullius diſcriminis haberent æſtimationem. Præcipites ergo & ſtupide inſequentes Archiepiſcopum, extractis gladiis intrant Eccleſiam, furioſe clamantes: Ubi eſt proditor ille? Nemine vero reſpondente ingeminant illi: Ubi eſt Archiepiſcopus? Sciens itaque Chriſti Confeſſor & Martyr mox futurus priori nomine ſe falſo impeti, alterum vero ſibi pro officio competere, a gradibus obviam illis progrediens, ecce inquit, adſum.

XLVII. *In tanta autem ſe exhibebat conſtantia ut nec animus ejus pavore, nec corpus horrore concuti videretur. Cui unus funeſtorum militum in ſpiritu furoris intulit: Tu modo morieris; impoſſibile enim eſt, ut ulterius vivas. Reſpondit autem Archiepiſcopus non minori conſtantia verbi quam animi: Ego pro Deo meo mori paratus ſum & pro aſſertione juſtitiæ, & Eccleſiæ libertate: ſed ſi caput meum quæritis, prohibeo ex parte omnipotentis Dei & ſub anathemate, ne cuiquam alii ſive monacho, ſive clerico, ſive laico majori vel minori in aliquo noceatis; ſed ſint a pœna immunes, ſicut extiterunt a cauſa. Verba ejus nomine Chriſtum exprimere videntur in paſſione dicentem: Si me quæritis, ſinite hos abire. Cui ſtatim injicientes manus milites tenuerunt, ut extra Eccleſiam ad peragendum propoſitum traherent, ſed non potuerunt. Videns ergo Archiepiſcopus carnificeſ eductis gladiis, in modum orantis inclinavit caput, hæc noviſſima proferens verba: Deo, & ſanctæ Mariæ, & ſanctis hujus Eccleſiæ patronis, & beato Dionyſio commendo meipſum, & Eccleſiæ cauſam. Tunc in omnibus his cruciatibus invicti animi & admirandæ conſtantiæ Martyr, non verbum vel clamorem emiſit, nec edidit gemitum, nec brachium oppoſuit ferienti: ſed caput inclinatum, quod gladiis expoſuerat, donec conſummaretur, tenebat immobile.*

XLVIII. Crudelis neciſio S. Thom. *Prædicti igitur milites, timentes concurrentium undique utriuſque ſexus multitudinem, ne forte voto infecto eriperetur, facinus acceleraverunt. Cumque unus ex eis extendens vibraret gladium in caput Archiepiſcopi, brachium cujuſdam clerici, qui dicebatur Eduardus Grimfere, abſcidit, & ipſum pariter in capite vulneravit chriſtum Domini. Extenderat enim idem clericus brachium ſuper caput Patris, ut ferientis exciperet, vel potius elideret ictum. Stabat adhuc juſtus pro juſtitia patiens, velut agnus innocens, ſine murmure, ſine querimonia; & ſeipſum holocauſtum offerens Domino, Sanctorum patrocinia implorabat. Et ne quis funeſtorum ſatellitum, intacto Præſule, inſceleſtus argui poſſet, ſecundus & tertius gladios ſuos verticis conſtantis athletæ atrociter illiſerunt, confregerunt, & Spiritus S. victimam ſolo tenus præcipitaverunt. Quartus pluſquam ferali, immo furiali crudelitate debacchatus, jam proſtrato, jam expiranti coronam raſilem abſcidit, teſtam capitis diſſipavit, & mucrone verticis intruſo, cerebrum cum ſanguine ſuper pavimentum lapideum effudit.*

Diſcolor mixtura utriuſque ſubſtantiæ bifariam diſcreta Martyris merita pie intuentem docere videbatur. Candebat namque in cerebro byſſus innocentiæ, purpura martyrii rubebat in ſanguine; utroque martyr Thomas quaſi veſte nuptiali decenter adornatus, cœleſtis menſæ conviva dignus efficitur. Sic, ſic martyr Thomas virtute conſtantiæ adamantinus, cœleſtis ædificii lapis pretioſus, gladiorum quadratus ictibus angulari lapidi Chriſto in cœlis eſt conjunctus. Conſummatus ergo noſter Abel in martyrii gloria, in brevi explevit tempora multa. XLIX. Tempus martyrii S. Thom.

Itaque inchoante ſeptimo anno exilii ſui, præfatus martyr Thomas pro lege Dei & Eccleſiæ libertate, quæ tota fere deperierat in Anglicana Eccleſia, certavit uſque ad mortem, & a verbis impiorum non timuit. Fundatus enim ſupra firmam petram, ideſt Chriſtum, pro nomine Chriſti, in Eccleſia Chriſti gladiis profanorum, quinta die Natalis Domini, ideſt in craſtino Innocentum ipſe innocens occubuit. Cujus vitam innocentem, & mortem cauſæ merito in conſpectu Dei pretioſam, innumera prædicant miracula, quæ non ſolum loco requietionis ejus, ſed & in diverſis nationibus, & regnis mirifice exhibentur. Eodem die paſſio beati Thomæ revelata eſt beato Gudrico anachoretæ per Spiritum ſanctum apud Finchale, qui locus diſtat a Cantuaria plus quam per centum ſexaginta milliaria.

Monachi autem Cantuarienſis Eccleſiæ clauſerunt oſtia Eccleſiæ & ita permanſit Eccleſia ſuſpenſa a celebratione Miſſæ fere per unum annum; quouſque receperunt reconciliationem Eccleſiæ per dominum Papam Alexandrum. Monachi vero detulerunt Martyrem ſuum, & poſuerunt nocte prima in choro, agentes circa illum exequias defunctorum. Et veraciter dicitur, quod expletis circa corpus obſequiis humanitatis, cum jam in choro jaceret ſuper fe- L. Sepultura S. Thom.

Digitized by Google

feretrum, circa auroram, levata manu dextera, dedit benedictionem, deinde ſepelierunt eum in crypta. Hactenus Rogerius de martyrio S. Thomæ atque ſepultura ipſius. Hic tandem finis præſtantiſſimi Martyris, qui vicit ſanguine, ſuîque triumphavit occiſione, & glorioſiſſima inſignitus palma martyrii cœli intima penetravit, ſummæ conſtantiæ poſteris omnibus relinquens exemplum certandi uſque ad mortem pro libertate Eccleſiæ vendicanda. Mox autem in hoſtes ejus ſua ipſorum victoria victos atque proſtratos irruit formido & pavor, undique culpa ultrice exagitatos. Sed de his inferius ſicut funeſtior ita uberior ſermo erit.

De tempore ſolvitur ambiguitas. Quod autem ad tempus ſpectat perfuncti martyrii, cum ex recitatis ſuperius tot epiſtolis conſtet, hoc ipſo anno virum ſanctiſſimum dicta die eſſe necatum gladiis impiorum: nihilominus apud nonnullos invenire eſt, poſitum martyrium ejus anno ſequenti, ſicut in epitaphio, quod recitatur a Rogerio in Annalibus Angliæ, & a Roberto de Monte verſibus iſtis:

Annus millenus centenus ſeptuagenus
Primus erat, Primas quo ruit enſe Thomas,
Quinta dies Natalis erat, flos orbis ab orbe
Pellitur, & fructus incipit eſſe poli.

Sed quod paſſus ponatur ab iis anno ſeptuageſimoprimo poſt millenum centenum, inde accidit, quod a Natalis Domini die incipiunt exordium anni. Qui vero ab ipſis Kalendis Januarii, ſive ab Incarnatione Domini numerare conſueverunt, hoc ipſo anno paſſum eſſe, jure

Tempus martyrii S. Thom. quidem conſtanter affirmant, ut ipſi ſcriptores Quadripartitæ, his verbis: *Paſſus eſt autem egregius Dei athleta Thomas Cantuarienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus totius Angliæ Primas, & Apoſtolicæ Sedis Legatus, anno ab Incarnat. Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo, ætatis vero ipſius anno quinquageſimotertio, quarto Kal. Januarii, feria tertia, hora quaſi undecima, ut dies quintus Dominicæ Nativitatis ad miſeriam ejus fieret natalis ad gloriam.* Hæc ibi.

LI. Fluctuatio Cant. Eccl. Eodem quoque anno Eccleſia Cantuarienſis poſt ſublatum e medio S. Thomam fluctuare cœpit, cum videlicet ejuſdem Eccleſiæ monachi cathedrales ſucceſſorem eligerent, nulla habita ratione comprovincialium Epiſcoporum, quorum, id muneris eſſet. Redarguit audax facinus Petrus Bleſenſis, cujus in Eccleſia Anglicana auctoritas magna erat, cum has litteras de laudibus Sancti Thomæ ſic in primis cumulatiſſime ſcriberet: (a)

(a) Apud Petr. Bleſ. ep. 27.

Chariſſimis fratribus & amicis ſuis Canonicis de Bellavidere magiſter Petrus Bleſenſis Bathonienſis Archidiaconus ſalutem & dilectionem.

Conſolatio de morte S. Thom. *Deceſſit Paſtor animarum noſtrarum, cujus obitum flere decreveram; ſed receſſit, non deceſſit; abiit, non obiit. Mors autem per quam mirificavit Dominus Sanctum ſuum, non eſt mors, ſed dormitio: portus mortis, & porta vitæ, introitus in delicias cæleſtis patriæ, in potentias Domini, in abyſſum claritatis æternæ. Peregre ſiquidem profecturus, ſaccum pecuniæ ſecum detulit, in plenilunio reverſurus: ejus enim anima dives meritis recedens a corpore, in reſurrectione generali & plena ad antiquum hoſpitium revertetur. Cum multas virtutes, quaſi merces varias in unum faſciculum comportaverit, ad cæleſtes nundinas profecturus, plena dierum vetula, mors ſæculi ſcilicet, anus improba, litigioſa, querula, importuna, avida, inimica & ſubdola cœpit revolvere ſarcinulas ejus, & ſcrupuloſius explorare, ſi quid eſſet in illo meritorum involucro, quod ad ipſius dominium pertineret. Ipſe autem tamquam vir circumſpectus & prudens noluit vita ſuæ ſuſtinere diſpendium: diu enim deſideraverat diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, & tunc permaxime ſuſpirabat exire de corpore mortis hujus. Modicum itaque pulveris projecit in os vetulæ, quaſi vice tributi, & nomine vectigalis. Inde cœpit falſus ille rumor populariter evagari, & paſſim plebeſcere, quia* (b) *fera peſſima devoravit Joſeph. Tunica ſiquidem, qua ſpoliatus eſt, fallax nuntia mortis erat. Joſeph* (c) *enim vivit & dominatur in tota terra Ægypti. Beata ejus anima corruptibilibus exonerata exuviis, de pulvere hujus converſationis libera evolavit in cælum, aſſumpta eſt ab eo, qui dicit:* (d) *Vado parare vobis locum: iterum autem veniam, & aſſumam vos ad meipſum. Conſummatus in brevi explevit tempora multa; raptus eſt, ne malitia immutaret intellectum ipſius. Vocatus eſt in cælum, quo mundus non erat dignus: nec eſt extincta lucerna hæc, ſed flatu tranſitorio percuſſa eſt, ut luminoſius ſplendeat, & jam ſub modio non abſcondita luceat omnibus qui in domo ſunt. Viſus eſt oculis inſipientium mori, ſed Vita ejus abſcondita eſt cum Chriſto in Deo: mors eum viciſſe, & abſorbuiſſe viſa eſt; ſed abſorpta eſt mors in victoria.*

(b) Gen. 36.
(c) Ib. 45.
(d) Jo. 14.

LII. Qualis vita S. Thom. *Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei Domine: diu enim militaverat tibi, propter verba labiorum tuorum cuſtodiens vias duros. Sanus a primitivis adoleſcentiæ moribus, cœpit morum maturitate ſeneſcere, atque carnalis inſolentiæ metas vigiliis, jejuniis, diſciplinis, cilicio & jugis continentiæ baltheo cohibere. Vocatus eſt itaque*

quæ a Domino tanquam Aaron ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, reddere populum acceptabilem Domino, ſectatorem bonorum operum, & parare Domino plebem perfectam. Elegit eum Dominus in ſacerdotem ſibi, ut eſſet in populo ejus ductor & doctor, vitæ ſpeculum, pœnitentiæ forma, & ſanctitatis exemplum. Deus ſcientiarum Dominus dederat ei linguam eruditam, & infuderat ei abundanter ſpiritum ſapientiæ & intellectus, ut eſſet inter doctos doctior, inter ſapientes ſapientior, inter optimos melior, inter humiles ſocius, inter maximos major. Erat præco verbi divini, tuba Evangelii, amicus ſponſi, columna Cleri, oculus cæci, pes claudi, ſal terræ, patriæ lucerna, miniſter Altiſſimi, Vicarius Chriſti, Chriſtus Domini. Tota converſatio ejus erat ſchola honeſtatis, morum ædificatio, & ſtructura ſalutis. Erat in judicio rectus, in diſpenſatione induſtrius, in præcipiendo diſcretus, in loquendo modeſtus, in conſilio circumſpectus, parciſſimus in cibo capiendo, in donando largiſſimus, in ira pacificus, in carne Angelus, inter injurias manſuetus, timidus in proſperis, ſecuriſſimus in adverſis, in eleemoſynis effuſus, in miſericordiis totus. Erat religioſorum gloria, deliciæ plebis, timor Principum, Deus Pharaonis. De iſto poſſumus fiducialiter dicere & cantare, quia poſt aurum non abiit, nec ſperavit in theſauris pecuniæ, qui nec acceptor munerum, nec acceptator eſſe dignatus eſt perſonarum. Cæteri in eminentiæ cathedralis apicem ſublimati, ſtatim curam carnis propenſius agunt, circumſpectius ſe diætant, non minus timent corporis ægritudinem, quam gehennam, & in omnibus ſpatium vitæ productioris affectant. Iſte vero a primo ſuæ promotionis ingreſſu, ſummo deſiderio appetebat finem vitæ, imo, ut verius loquar, vivendi principium. Nam ſicut Salomon ait: (a) Cum conſummaverit homo, tunc incipit. Hujus enim vitæ tranſeuntis egreſſus, ingreſſus eſt ad illam, quæ non tranſit, nec deficit, vitam. A teneriori ætate annis incipiens, ſingulis ætatibus, quaſi ſingulis diei horis tamquam diligens cultor & ſtrenuus in vinea Domini Sabaoth laboravit, & ſic in conſummatione Sanctorum vitæ tranſitoriæ curſum clauſit. Sane jam diu converſatione cæleſtis, & a corpore peregrinans, anhelabat ad illas cæleſtes delicias temporalis vitæ tranſire compendio. Ideo propoſitum & ſignum peregrinationis arripiens de torrente in via bibit: propterea exaltatum eſt nomen ejus in patria.

(a) Eccl. 18.

LIII. Sic domini & fratres noſtri monachi cathedrales pupilli facti ſunt abſque patre. Deus autem, qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ovium in ſanguine teſtamenti æterni Dominum JESUM Chriſtum, ipſe (ut verbo Moyſi (b) utar) provideat, virum qui ſit ſuper multitudinem hanc. Porro plurimi conqueruntur & impatientiſſime ferunt, quod Chriſti tunica inconſutilis inter eos & Epiſcopos terræ ſciſſa eſt: nec tantum vacca & aries, ſed turtur & columba diviſa ſunt, & altrinſecus ſeparata. Auſa eſt irrumpere uſque ad religionis profeſſores magiſtra illa diſcordiæ, odii fomes, & occaſio ſcandalorum præſumptuoſa, ſcilicet, uſurpatio ſeorſum & ſingulariter eligendi, ut contempta & abjecta Epiſcoporum, & Abbatum deliberatione communi, fieret electio clandeſtina & furtiva, & conſuetudini contraria, inimica legibus, damnata decretis, & moribus reprobata. Omnes cæteri, qui nunc injuriam & contemptum ſuam reputant, eam quam monachi fecerunt electionem, in perſonam, quæ nominata eſt, ſua vota libenter & unanimiter ſine omni ſciſſura & ſcandalo contuliſſent. Nunc autem vereor, ne hæc electio, quod Deus avertat, ſit ejus dejectio: & hæc acquiſitio umbratilis libertatis convertatur Eccleſ. Chriſti in materiam ſervitutis. Sane peſtis hæc, & aliæ innumerabiles corpus Eccleſiæ generalis hodie inficiunt, & corrumpunt. Irruunt laici in ſancta Sanctorum: ſanctuarii vero lapides diſperguntur in capite omnium platearum. Convertuntur hodie clauſtra in caſtra, & fora: religioſi in ethnicos, paſtores in lupos, lilium in ſpinam, aurum in ſcoriam, frumentum in lolium, vinum in acetum, [illegible] auream. Reſpiciat Dominus in faciem teſtamenti ſui, & non det in conculcationem vineam, quam plantavit dextera ejus, Eccleſiam, quam acquiſivit ſanguine ſuo: ſuſcitet ſpiritum Moyſi, & erigat cornu illius unicornis, Epiſcopi illius utique ſummi & ſingulariter generalis quatenus arripiat judicium manus ejus, ut cornu ſuo ventilet Syriam, intonet contra Elam, fulminet contra vitulos Bethel, contra idola Ægypti, contra pingues vaccas Samariæ, contra ſacerdotes Baal, contra paſtores paſcentes ſeipſos, contra judices, qui condunt iniquas leges, contra canes mutos non valentes latrare, contra amphoram Zachariæ, contra vaſa paſtoris ſtulti, contra ambitionem Simonis magi, contra tyrannidem ſæculi, & ambitionem clauſtri, contra prævaricantes, contra arrogantes, contra oppreſſores pauperum, contra turbatores Eccleſiaſticæ pacis, & fidei ſubverſores. Hæc Petrus, reliqua ſuo loco.

(b) Num. 27.

De ſchiſmate in Eccl. Cantuarienſ.

Jam

Jam vero ad Orientem convertamus orationem, ad legationem ſcilicet miſſam ab Imperatore Emmanuele ad Alexandrum Romanum Pontificem, de qua hæc in actis ipſius Alexandri Papæ ſuperius ſæpe citatis leguntur:

LIV. *Interea Emmanuel magnus Conſtantinopolitanus Imperator, cum videret Fridericum Imperatorem Eccleſiam Romanam, & Alexandrum Papam vehementer cum ſchiſmaticis impugnare & perſequi: miſit Benivenium de majoribus Imperii ſui Apocriſarium cum immenſa multitudine pecuniarum ad præſentiam ipſius Pontificis, loquentem hæc verba: Dominus Imperator jam diu deſiderio deſideravit exaltare & honorare Eccleſiam Romanam matrem ſuam & perſonam veſtram. Nunc autem cum videat Fridericum Imperatorem ejus Advocatum, qui ex officio ſuo eam deberet ab aliis tueri, atque defendere, acrem illius eſſe impugnatorem & perſecutorem: magis vult eidem Eccleſiæ ſervire atque ſuccurrere. Et ut temporibus iſtis illud Evangelicum adimpleatur verbum: (a) Et fiet unum ovile & unus paſtor: Eccleſiam ſuam Græcam in eo ſtatu, in quo antiquitus fuiſſe dignoſcitur, eidem Romanæ Eccleſiæ unire deſiderat atque ſubjicere; dummodo ſibi velitis ſua jura reſtituere. Unde rogat & poſtulat, quatenus prædicta Eccleſiæ adverſario, Imperii corona jam privato ſchiſmatis cauſa, ſibi eam prout ratio eſt, & juſtitia exigit, reſtituatis. Pro cujus rei complemento, quidquid videritis neceſſarium, in ſufficienti pecuniarum ſumma, atque in potentia & virtute armorum, juxta veſtrum beneplacitum paratus eſt elargiri, & ſolvere abſque mora.*

Legatio Emmanuelis Imp. ad Alexand. Pap.

(a) Joan. 10.

Quibus auditis, Pontifex cum Epiſcopis & Cardinalibus, atque nobilibus Romanorum conſilio diutius habito, reſpondit prædicto Apocriſario, hoc modo videlicet: Nos agimus gratias domino tuo Imperatori tamquam chariſſimo Principi, & beatiſſimo beati Petri filio, ex devota & frequenti viſitatione ſua & oſtenſione bonæ voluntatis, quam habet erga ſanctam Romanam Eccleſiam. Ea propter & affectuoſa ejus verba libenter audivimus, & poſtulationes, in quibus ſecundum Deum poſſumus, paterna benignitate admittere volumus. Ea vero quæ de imperio poſtulas, nimis alta ſunt, & valde periculoſa & perplexa, quibus pro ſua difficultate, obviantibus ſanctorum Patrum ſtatutis, aſſenſum præbere ſub hujuſmodi conventionibus non poſſumus, nec debemus, quò ex officio nobis a Deo commiſſo, pacis auctores nos eſſe convenit & cuſtodes. Sic igitur excuſſis ab omni munere ipſius Pontificis manibus, cum tota pecunia, quam detulerat, jam dictus Apocriſarius rediit ad dominum ſuum, ſubſequentibus cum duobus Cardinalibus, quos ad eumdem Imperatorem idem Pontifex deſtinavit. LV.

Pergit auctor:

Eodem tempore Guido Cremenſis, qui & Paſchalis Antipapa dictus, cum apud B. Petri Eccleſiam incubaret, & in concepta ſuæ erroris pertinacia moraretur; ob eodem Apoſtolo immiſſus cancri morbus in renibus ejus apparuit: cum pulmonis anhelitu tamdiu emiſit ſaniem fœtidam, donec infelicem ſpiritum impœnitens exhalavit, & peſſima morte occubuit. Unde quidam metrographus metrice cecinit dicens: LVI.

Obitus Antipap. Guidonis.

Ce-

PAGIUS IV. *Geſta in Italia.*

A num. LIV. ad LXII. Jam anno MCLXVIII. diximus Legationem Manuelis Imperatoris ad Alexandrum III. qua offerebat unionem Eccleſiæ Græcæ cum Latina, ſi Imperium Occidentale ſibi conferre vellet, ad eum Chriſti annum pertinere. Acta enim Alexandri III. in quibus hujus Legationis mentio, ſubdunt, *eodem tempore*, ut legere eſt apud Baronium num. LVI. Guidonem Cremenſem ſeu Paſchalem III. Antipapam infelicem ſpiritum exhalaſſe; quam mortem eo Chriſti anno accidiſſe extra controverſiam eſſe debet. Quod vero Baronius num. LXI. de donatione Tuſculanæ civitatis Eccleſiæ Romanæ facta habet, confirmatur ex Anonymo Caſinenſi, qui ad hunc Chriſti annum ſcribit: *Alexander Papa rediens a Benevento recepit Tuſculanum ad proprietatem Romanæ Eccleſiæ.* Spectant & ad hunc annum quæ narrat Joannes de Ceccano in Chron. *Indict. III. menſe Martio die XV. Kal. Aprilis venit Alexander Papa Verulas* [1] (oppidum eſt Latii medium fere inter Anagniam & Soram) *ordinavit ibi Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & alios Ordines. Hoc autem anno miſit Imperator Conſtantinopolitanus neptem ſuam cum Epiſcopis Græcis & cum Comitibus, & cum multis militibus, & cum magna pecunia ad Alexandrum Papam, ut daret eam in conjugio Odoni Frajapanis de Roma, qui apud Verulas eam conjugavit, & tunc ipſe Odo cum ea reverſus eſt Romam. Poſtea prædictus Papa Alexander fecit fabricare Eccleſiam apud Verulas ex ſua pecunia pro elephantioſis, in qua obtulit multa dona. Quinto Idus Martii Papa Alexander venit ad Eccleſiam ſancti Petri de Canneto, & profectus eſt ad Verulas. Septimo Idus Madii tam vehemens fuit terræ motus, quod pleroſque muros civitatis deſtruxit, quod per ſe etiam ſonaverunt campanæ.*

NOTÆ [1] Citius aliquanto Alexandrum Verulas perveniſſe conſtat ex regiſtro epiſtolarum ejus. Epiſt. 238. quæ data eſt *Verulis XVII. Kal. aprilis.* Veter. Monum. Tom. II. col. 822. MANSI

Corruit inſuns Guidonis & Octaviani
Impia majeſtas, atque intoleranda poteſtas.
Surgit Alexander, ratione prior, Petrus alter,
Stat unus in Petra, poſt hac ſtatuendus in ethra:

Tertius Antipapa Joan. Abbas Strum. *Sublatis igitur de media deſolationis ſua duobus capitibus, reſidua ſchiſmaticorum plebs in deſperationis voragine conſtituta, cum nullus de Eccleſia ſua corpore ſupereſſet, quem ſibi præficere poſſent, aſſumpſerunt quemdam Joannem Abbatem Strumenſem, virum apoſtatam, lubricum, vocatum, atque* * *geomagum, non ſine riſu & multorum ludibrio in cornutam tertiam beſtiam erigentes in cathedra peſtilentiæ, tamquam perfidi & pertinaces ipſum abominationem adorare & venerari ſpiritu diabolico præſumpſerunt. Hic apoſtaticus homo cum pro ſuis meritis ſperneretur ab omnibus bonis, & odio haberetur, adhæſit pravis & ſceleratis, quorum præpoſitus & princeps haud dubius extitit. Hujus fautores & domeſtici familiares fuerunt apoſtatæ, lenones, ſcurræ, fugitivi ex monaſteriis, & pro ſuis ſceleribus damnati. Fures quoque & raptores ipſi egeno & pauperi viatorum & peregrinorum ſpolia conferebant.*

* gyrovagum.

LVII. Doloſa Legatio Frider. Imp. ad Alexand. per Epiſc. Babenbergenſem. *Interea Imperat. Fridericus videns duas quas erexerat ex divino judicio beſtias corruiſſe, atque tertiam non de corpore Romanæ Eccleſiæ, sed de ſchiſmaticorum ſuorum collegio fuiſſe aſſumptam pariter & electam, doluit uſque ad præcordia, ex eo quod pars ejus ad nihilum deveniſſet, & quod Alexandri Papæ cauſa convaleſcens, in melius ſemper proficeret. Sed ne in malo ſuperari videretur, & omnino confundi; ſimulavit, ſicut homo callidus & valde aſtutus, præfatam beſtiam venerari; & præcepit fautoribus ſuis, ut eam manutenerent & ſuſtentarent. Poſt aliquantum vero temporis ad conſueta & callida ſe argumenta convertens, ut omnium favorem poſſet acquirere, bonam voluntatem & pium deſiderium de formanda Eccleſiæ atque Imperii pace habere fraudulenter oſtendit. Quippe qui & in tantum ſe humiliavit, quod Epiſcopum Babenbergenſem, qui Catholicus ſemper extiterat, uſque Beneventum ad præſentiam Papæ Alexandri tranſmitteret, cui dederat poteſtatem, ut cum eo juxta formam capitulorum quæ ipſi commiſerat, concordiam & pacem firmaret. Injunxit etiam ipſi, ut hæc omnia eidem Pontifici tantummodo revelaret. Quod quidem, ſicut poſtmodum claruit, hac aſtutia feciſſe dignoſcitur, ut inter Romanam Eccleſiam & Longobardos ſcandalum poneret, & eos ab invicem ſepararet.*

Pontifex autem ubi adventum ipſius Epiſcopi pro certo cognovit, & quod de Longobardorum cauſa nihil ei fuiſſet commiſſum, nonnihil dubitare poſſet; præſentiens verſutias & artes mittentis, non ſine ſuſpicione erat. Ideoque cum Epiſcopis & Cardinalibus deliberato conſilio, ad Lombardos litteras & nuntios feſtinanter direxit, & eorum dubia & nutantia corda firmavit; & ut ex ſingulis civitatibus unam diſcretam & idoneam perſonam, quæ vicem generalitatis haberet, ad ejus præſentiam deſtinaret, ore ſuadendo mandavit, cum quibus verbum pacis & concordiæ, quod Epiſcopus deferebat, tractare volebat, & quod exinde agendum foret, cum eis diſponeret & ordinaret. Unde factum eſt, quod fideles pariter & ſapientes viri a Lombardorum communitate ſunt directi ad præſentiam ſummi Pontificis. LVIII.

Acceſſit prædictus Epiſcopus ad partes Campaniæ, & eidem Pontifici adventum ſuum nuntiavit, obſecrans, ut quia terram Regis Siciliæ intrare prohibitus fuerat, ipſe Pontifex ad Campaniam B. Petri patrimonium pro colloquio ſecum habendo dignaretur reverti. Placuit ergo ſummo Pontifici, ad preces illius cum fratribus ſuis, & Lombardorum Legatis de Benevento deſcendere in Campaniam, & in civitate Verulana prædictum Legatum expectare.

Altera autem die, cum Pontifex de more in pleno Conſiſtorio reſideret, idem Babenbergenſis Epiſcopus advenit, & ante conſpectum Papæ Alexandri reverenter accedens adoravit eum, & dixit: Dominus meus Imperator Fridericus miſit me ad vos, & diſtricte injunxit mihi, ut vobiſcum ſeorſum loquar, & vobis ſolum ea revelem, quæ mihi dicenda commiſit. Cui cum Pontifex ſæpius diceret; inutile penitus eſt, ut mihi ſoli ea exponat, ſuper quibus abſque notitia & conſenſu fratrum meorum, & eorumdem Legatorum Lombardorum nullum tibi dabo reſponſum: vix tandem ab eo potuit obtinere Legatus Epiſcopus, ut ipſe ſolus eum audiret, & poſtea quibus vellet, audita communicaret. Audivit itaque diligenter illum ſeorſum, ſicut petiit. Epiſcopus vero poſt multa & varia quæ Pontifici revelavit, firmiter aſſeruit, quod in perſonam illius nihil ulterius Imperator agere volebat, ſed omnes ipſius ordinationes quas fecerat ratas haberet, & ab aliis teneri juberet. De Papatu vero & obedientia ipſi debenda ita implicite loquebatur & velate, quod ex verbis ejus catholicum ſenſum capere minime poterat. Cum autem importune ſibi ac vehementer inſtaret Pontifex, ut ſuper hic non in parabolis, ſed in veritate apertiſſime loqueretur: confeſſus eſt, quod diſtincte verba LIX. Verulis auditus Legatus Imp.

ipſa

ipſa expoſita mutare non audebat.

Hic igitur auditis, cum nihil amplius ab eo Epiſcopo elicere poſſet: ad ſecretiorem cameram, ubi fratres cum Lombardie dimiſerat, Pontifex remeavit, & audita ejus univerſaliter retulit, & habita deliberatione, Alexander Papa ſic Epiſcopo reſpondit:

LX. Quæ Alex. Papa ad Legatum. Prudentiam tuam, dilecte in Chriſto frater, valde miramur, quod hujuſmodi legationem, ad nos, qui calliditates & aſtutias mittentis non ignoramus, quaſi neſcius detuliſti. Cum enim, ſicut aſſeris, idem Imperator factus a nobis ordinationes jam (Deo gratias) velit reſpicere, atque ab aliis ratus haberi, & in perſona noſtra non conſentiat; qui licet indigne, canonice tamen B. Petro in Sede Apoſtolica ſucceſſimus: quid aliud eſt agere, niſi Deum venerari & colere ex parte, & ex parte ipſum negare? Cauſam noſtram tota Dei Eccleſia in aliis Regibus & Principibus Chriſtianis jam judicavit canonicam, jam amplectitur, & nobis uſquequaque obeditur. Si ergo inter oves, quas Deus B. Petro paſcendas commiſit, vult numerari: quid amplius differt eidem Principi Apoſtolorum cervicem ſuam flectere, & Catholicæ ſeſe unitati aggregare? Nos vero, ſi per eum non ſteterit, parati ſumus & prompti, præ cæteris mundi Principibus honorare ipſum, & ſuam ipſi juſtitiam integrum conſervare, dummodo matrem ſuam ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, quæ ipſum ad Imperii culmen provexit, filiali devotione diligat, & ſuam libertatem ei conſervet. Poſt hæc autem ita increpatus, & fraternaliter commonitus idem Bubenbergenſis Epiſcopus, a Lombardia ductus, ad Fridericum reverſus eſt. Hactenus de legatione Friderici Imperatoris. Pergunt Acta:

LXI. Comitis Tuſculani tractatus cum Alex. Pap. Cum autem apud civitatem Verulanam moraretur Pontifex, & Romani Tuſculanum civitatem acriter ſaltu impugnarent: Rayno ejus dominus, qui nimio terrore perterritus contra fidelitatem, quam eidem Pontifici fecerat, Joanni Maledicto, qui a Friderico Urbis Præfectus factus fuerat, Tuſculanam civitatem ſicuti ſtultus & inſipiens dedit, & populum Tuſculanum a fidelitate, quam ſibi tenebatur exhibere, abſolvit: datuque civitate in manu ipſius Joannis, recepit Montem Flaſconis, & Burgum ſancti Flaviani cum ſuis pertinentiis, quæ ad dominium & jus beati Petri tantummodo ſpectare noſcuntur. Super his ergo Alexander Papa, cum videret beati Petri patrimonium ita inſolenter diſtrahi, & donari, adverſus utrumque non indignari, & graviter commoveri non potuit. Quippe quod medietas Tuſculani cum monte Flaſcone, & Burgo S. Flaviani jure proprietatis ad ſolam Romanam Eccleſiam ſpectant; & quod ex alia parte utroſque Romani haberent exoſos: ut poſſet adipiſci, Tuſculanum civitatem fecit continuis aſſultibus vehementius infeſtari. Unde Joannes Maledictus non mediocriter territus, relicta eadem civitate aufugit. Nihilominus Rayno quoque ſe omnino deceptum fore perſentiens, ſpretus & pulſus a militibus, & populo Montis Flaſconis: terram ipſam reliquit, & nimio rubore confuſus, ad Tuſculum quod dimiſerat inconſulte, ſe voluit revocare; ſed quia eos a dominio ſuo & fidelitate abſolverat, & alieno dominio ſubjecerat, cives non ſolum eum recipere ſpreverant, ſed etiam de cunctis finibus ſuis propulſarant. Cum igitur eſſet omnium conſilio & auxilio deſtitutus, ad matrem ſuam S. R. E. quam temere læſerat, convolavit, & tanquam filius prodigus a domino Papa Alexandro ejuſque inhærentibus fratribus indulgentiam & miſericordiam poſtulavit, ponens ſe ipſum, & quidquid juris videbatur habere in ipſa civitate, in beneplacito eorum & miſericordia. Sed populus Tuſculanus prævenerat ipſum Raynonem, & ſe & civitatem, & quantum in ea erat, ſub dominio beati Petri, & poteſtate ipſius Pontificis ſponte tradiderat. Unde factum eſt, quod ipſe Rayno de ipſa civitate donationem per publicum inſtrumentum eidem Papæ, & ſucceſſoribus ejus fecit. Pergunt Acta referre de nuntio Romam perlato de crudeliſſima nece S. Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis, & de aliis, quæ quod ad ſequentem annum ſpectent, ſuo loco dicemus.

Hoc eodem anno, quo ea hac vita ſubducitur ſanctus Thomas Dei magno beneficio ex materno utero in lucem editur LXII. Naſcitur S. Dominicus.

PAGIUS V. Armeni cum Eccleſia Conſtantinopolitana uniuntur. Ad num. LXII. Florebat hoc tempore *Theorianus* ſub Manuele Græcorum Imperatore, a quo in Armeniam miſſus eſt hoc anno, ut Armenos ad veram fidem & Græcæ Eccleſiæ ritum revocaret. Scripſit Dialogum *Orthodoxi cum Catholico*, id eſt cum Patriarcha Armenorum. & *Geſta Legationis ſuæ*, in quibus egregie diſſerit adverſus hæreſim Eutychianam. Extat luculentum illud Opus Tom. 1. Biblioth. Patrum Græco-Lat. Cum enim Armeniorum natio ſuis Ducibus & Epiſcopis deſtituta hæreſes ſuas in adjacentes nationes diſſeminaret, & periculum fidelibus immineret, *Theorianus* anno mundi 6678. qui Chriſti eſt MCLXX. juſſus eſt Legationem illam obire. Tunc Armenii aſſerebant unam in Chriſto naturam, verba Cyrilli non bene intellecta ad ſui dogmatis probationem adducentes, quæ ille ad Neſtorium ſcripſerat, *Unam eſſe naturam Verbi incarnati*. Verebantur enim, ne ſi dicerent duas in Chriſto naturas, in Neſtorii hæreſim inciderent, per duas naturas duas perſonas introducentes, & Quaternionem pro Trinitate adorarent, propter naturæ alterius acceſſionem.

Con-

Digitized by Google

tur Calagoræ in Hiſpania Dominicus ex Guſmannorum familia, qui ſecundum præcedentem prophetiam matri per quietem oſtenſam fax lucis foret vitæ ſanctitate illuminaturus Orbem, & canis latratu abactutus feros lupos, nempe voce prædicationis debellaturus hæreticos. Hæc de ortus tempore ex (*a*) S. Antonino collegimus: reliqua de ipſo ſequenti Tomo dicturi ſumus.

(*a*) *Ant. hiſt. par. 3. tit. 23. 6. 4.*

Quod ſpectat ad res Orientales, contigit hoc eodem anno legario Theoriani ad Armeniæ Generalem, nempe Principem Armenorum; ita enim reperiuntur nominati bis temporibus Principes eorum, donec Regis titulum ſunt conſecuti a Romano Pontifice. Hoc ioquam anno vigeſimooctavo Emmanuelis Imperatoris, non decimooctavo (ut mendoſus codex habet, nam Indictio tertia ibidem notata legitur una cum anno a creatione mundi ſex milleſimo centeſimo ſeptuageſimo octavo) miſſus eſt ad corrigendos Armenorum errores idem Theorianus, qui naviter incubuit in opus, ut patet ex ejus relatione ab ipſo ſcripta, quæ Latinitati donata, jam euſa extat tomo quarto Bibliothecæ ſanctæ, quam conſulas.

Legatio Theoriani ad Armenos.

PAGIUS Conficiebant Chriſma ex oleo ſeſamino, non olivarum; cauſam aſſerentes, quod in Armeniorum regione propter frigus non eſſent olivera; ideoque ita cogente neceſſitate, oleum quod in ipſa regione reperiebatur, ad uſum Chriſmatis uſurpabant. Tantummodo Miſſam intra templum celebrabant, ingrediente ſolo Pontifice; reliquo populo, etiam Sacerdotibus foris ſtantibus; cætera officia extra templum; neque enim fas erat coinquinatis in illud ingredi. His & ſimilibus cum *Armeni* infecti eſſent, Theorianus variis diſceptationibus cum eorum Catholico & aliis id effecit, ut erroribus propulſatis veritatem amplecterentur, & unirentur cum Eccleſia Conſtantinopolitana, ut fuſe proſequitur ipſe Theorianus.

VI. *Alexandr. urbem ſuam Eccleſia Rom. tradunt.*

Populus novæ Alexandriæ nuper a Longobardis ædificatæ ſe ſe Alexandro III. & Eccleſiæ Romanæ tradidit, ut eruit Ughellus in Italia Sacra Tom. IV. ex Regiſtro MS. Innocentii III. In Inſtrumento hoc Chriſti anno & *XI. anno Pontificatus Domini Alexandri III. menſe Januarii, tertia indictione* ſcripto leguntur nomina ſexdecim Cardinalium ſubſcriptorum, coque Conſules & populus Alexandrinus offeruot Alexandro III. & ſucceſſoribus ejus in perpetuum *terram ſcilicet proprii juris noſtri*, inquiunt, *qua eſt infra prædicta civitate, quam populus ipſius civitatis ad conſtruendam ibidem Eccleſiam emit, & per eandem inveſtituram volumus terram ipſam omni tempore Romana Eccleſia jure precario pertinere*, &c. *Ego Falco Notarius & Scriba ſacri Palatii Beneventani*, quia tunc Curia Romana, ipſeque Pontifex in ea urbe erant.

VII. *Corpus S. Ambroſii nunquam Mediolanenſibus ereptum fuit.*

Puricellus in Monument. Baſilic. Ambroſ. num. 510. hoc anno Chartam exhibet ex archivis Eccleſiæ Sancti Ambroſii eductam, ſcriptamque *anno Dom. Incarnat. MCLXX. XI. die menſis Novembris indict. IV.* qua Amizo Abbas Eccleſiæ & monaſterii beati Ambroſii, *ubi ejus ſanctum requieſcit corpus, conſtructis foris non multum longe a civitate Mediolani* quendam maſſarium ſeu cuſtodem conſtituit. Qua ex Charta corpus ſancti Ambroſii anno quo Mediolanenſis civitas deſtructa, in aliam regionem tranſlatam non fuiſſe apparet. Amizo enim jam ab anno MCLVI. ut demonſtrat Puricellus num. 414. Abbas erat pietati monaſterii, & præſens fuerat obſidioni & deſolationi patriæ ſuæ, & tamen teſtatur hoc ipſo tempore ſancti Ambroſii corpus in præfato monaſterio quieſcere.

VIII. *Oriens magno terra motu concutitur.*

In feſtivitate Apoſtolorum Petri & Pauli ſubito terra motus ingens & horridus in Oriente ultra mare Græcia urbes plurimas & Caſtella cum ſuis habitatoribus ſubverſas obruit, Tripolim, Gibellum, Laodiciam, Antiochiam & caſtella quamplurima; ſed & terra Gentilium eodem terra motu miſerabilius cum eorum innumeroſitate periit, inquit Annaliſta Mailroſenſis ad hunc Chriſti annum, cui ſuffragantur Continuator Chronici ſancti Petri Vivi, Chronographus Vezeliacenſis, Naogius in Chron. & Tyrius lib. XX. cap. XIX. qui licet annum non exprimat, fuſius tamen aliis de eo terræ motu agit.

Digitized by Google

I. SEquitur annus ſalutis milleſimus centeſimus ſeptuageſimusprimus, Indictione quarta, quo pervulgata dira nece ſanctiſſimi martyris Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis, univerſus plane Occidentalis concuſſus eſt Orbis, piorumque omnium auditi ſunt gemitus: litteræque in primis frequentes, eædemque lugubres datæ ad Alexandrum Pontificem a diverſis, atque id generis, ut quot fuerint ipſæ, tot diceris eſſe glorioſa elogia, & præclara epitaphia ſepulturæ Martyris præſtantiſſimi. Ex quibus primo loco accipe, quæ Rex (a) Francorum
(a) Cod. Vat. l. 5. ep. 78. de his ad ipſum ſcripſit Alexandrum:

Alexandro Dei gratia ſummo Pontifici Ludovicus eadem gratia Francorum Rex ſalutem & debitam reverentiam.

Regis Franc. ad Alexand. Pap. ep. de nece S. Thomæ. *Ab humanæ pietatis lege recedit filius qui matrem deturpat; neque Creatoris beneficii reminiſcuntur, qui ſanctæ Eccleſiæ illata turpitudine non triſtantur. Unde ſpecialius eſt condolendum, & novitatem doloris excitat inaudita novitas crudelitatis. Quoniam in Sanctum Dei inſurgens malignitas, in pupillam Chriſti gladium infixit, & lucernam tantam Eccleſiæ non tam crudeliter quam turpiter jugulavit. Excitetur ergo exquiſitæ genus juſtitiæ, denudetur gladius Petri in ultionem Cantuarienſis martyris, quia ſanguis ejus pro univerſali clamat Eccleſia, non tam ſibi quam univerſæ Eccleſiæ conquerens de vindicta. Et ecce ad tumulum Agoniſtæ (ut revelatum eſt nobis) divina*
* gloria *miraculis revelatur * gratia, & divinitus demonſtratur, ubi humatus requieſcit, pro cujus nomine decertavit. Latores vero præſentium patre orbati pietati veſtræ ſeriem indicabunt, & teſtimonio veritatis aurem mitiſſimam adhibete, & tam de iſto negotio, quam de aliis tamquam nobis credite. Valete.* Hæc Rex. Sed &
(b) Ib. ep. 28. Bleſenſis (b) Comes eodem argumento itidem ad Alexandrum Pontificem litteras dedit. Inſuper & (c) Senonenſis Antiſtes tunc Sedis Apoſtolicæ Legatus binas ad eumdem Papam de nece S. Thomæ (d) litteras ſcripſit. Sed miſſis his eodem argumento conſcriptis, jam reliqua de legatis Romam Nuntiis ab Anglorum Rege pro pœnitentia ſuſcipienda ob necem Martyris, & de frequentia & excellentia miraculorum exhiberi cœptorum ad ſepulcrum ejuſdem Martyris, & aliis ad hæc ſpectantibus videamus. (c) Ib. ep. 80. (d) Ib. ep. 82. & 83.

Necato Martyre in fine anni ſuperioris, fit Romam concurſus ad Alexandrum Pontificem, aliorum (ut vidiſti) execrandum ſacrilegium deteſtantium & accuſantium; aliorum vero Regem ipſum Anglorum excuſantium. Fuerunt (ut audiſti) accuſatores Principes ipſi, ut Rex Francorum, Comes Bleſenſis & Epiſcopi Legati, in primis vero Senonenſis. Excuſator autem affuit Epiſcoporum conventus, quorum omnium nomine Lexovienſis Epiſcopus ad Alexandrum Papam hanc dedit epiſtolam: (e) (e) Ib. ep. 79.

Cum apud Regem noſtrum pariter congregati, de magnis Eccleſiæ regnique negotiis tractaturi crederemur: ſubitus nos de domino Cantuarienſi rumor lamentabili mœrore perfudit; adeo ut in momento ſerenitas in ſtuporem, & conſultationes in ſuſpiria verterentur. Per aliquos enim ab Angliis revertentes certa relatione didicimus, quod quidam inimici ejus, crebris (ut ajebant) exacerbationibus ad iracundiam & amentiam provocati, temere in eum irruptione facta (quod ſine dolore dicere non poſſumus, nec debemus) perſonam ejus aggredi, & trucidare crudeliter perſtiterunt. Ad Regis denique notitiam rumor infauſtus, quibuſdam perferentibus pervenit, quoniam ei non licuit ignorare, quod ad ejus vindictam jure poteſtatis & gladii videbatur ſpectia- II. Synodalis epiſt. in excuſationem Regis.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCIX. An. Hegiræ DLXVII. inchoato die 3. Septemb. fer. 5. An. C. 1171. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6664.

☉ 4. C. ☽ 13. P. 28. Mart. Indict. 4.

JESU CHRISTI 1171.

ALEXANDRI III. PAPÆ 13.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 20. IMP. 17.

MANUELIS COMNENI IMP. 29.

ANum. I. ad XII. Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 555. poſtquam mortem ſancti Thomæ Archiep. Cantuariæ narravit, ad annum MCLXXI. quem a die Natalis domini exorditur, ait: *Corpus Archiepiſcopi, quod a dextris altaris ſancti Benedicti decubuerat in pavimento, ante majus altare ſub ipſo die in crepuſculo deportatum eſt. Ubi quod ad notitiam Cubicularii ſolius devenerat, aſtantibus venit in lucem. Licet enim Archiepiſcopus habitum Monachalem, quem a tempore multa ſatis occulte ſuſceperat, Canonicali habitu ſuppreſſiſſet, carnem ateritam cilicio ſemoralibus ciliciniis edomare curabat.* Poſt aliqua interpoſita ſubdit: *Circa Paſcha dominus Jeſus Chriſtus, qui in Sanctis ſuis ſemper eſt, & ubique mirabilis, Glorioſiſſimi Martyris ſui Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi vitam laudabilem, & inſuperabilem in morte conſtantiam crebris cœpit irradiare miraculis, ut qui pro tuenda libertate periclitantis Eccleſiæ ſuam, & ſuorum proſcriptionem tot annis ſuſtinuit (* nempe utrimque incompletis*) dignum cognoſcatur ab omnibus reportaſſe triumphum.* S. Thom. poſt mortem miraculis coruſcat.

cialiter pertinere. Qui ſtatim, in primis infandi ſermonis initiis, ad omnia lamentationum & miſerationum genera converſus, regiam prorſus majeſtatem quaſi cilicio immutans & in cinere, in iſto fortius amicum exhibuit quam Principem, ſtupens interdum, & poſt ſtuporem ad gemitus acriores, & acerbiores amaritudines revolutus, tribus fere diebus reclusus in cubiculo, nec cibum capere, nec conſolatores admittere ſuſtinuit, ſed mœſtitia perniciosiore voluntariam ſibi perniciem indicere pertinaciter videbatur. Miſerabilis erat malorum facies, & anxia neceſſitudo dolorum, quoniam qui ſacerdotem lamentabamur primitus, de Regis ſalute conſequenter cœpimus deſperare, & in alterius nece miſerabiliter utrumque credebamus interiiſſe. Porro quærentibus amicis, & Epiſcopis maxime, quod eum ad ſe redire non permitteret; reſpondit, ſe metuere, ne ſceleris auctores & complices veteris rancoris confidentia impunitatem ſibi criminis promiſiſſent, licet ipſe novas inimicitias recentibus injuriis & frequentibus maleficiis compararet: arbitrari ſe, nominis ſui famam & gloriam maledictis æmulorum reſpergi poſſe, & confingi, id ex ejus conſcientia proceſſiſſe. Sed omnipotentem Deum ſe teſtem invocare in animam ſuam, quod opus nefandum nec ſua voluntate, nec conſcientia commiſſum eſt, nec artificio perquiſitum. Niſi forte in hoc delictum ſit, quod adhuc minus diligere credebatur. Super hoc quoque ſe judicio Eccleſiæ prorſus exponere, & humiliter ſuſcepturum quidquid in eo fuerit ſalubriter ſtatuendum.

III. *Communicato igitur conſilio, in hoc conſultatio omnium conquievit, ut Sedis Apoſtolicæ ſapientiam & auctoritatem conſuleret, quam ſpiritu ſapientiæ & poteſtatis plenitudine Chriſtiana Fides prædicat abundantius redundare; & apud eam ſuam ſtudeat innocentiam modis legitimis & canonicis approbare. Supplicamus ergo, quatenus ſecundum datum a Deo vobis ſpiritum conſilii & fortitudinis, tanti ſceleris auctoribus ſecundum facti immanitatem ſeveritas veſtra retribuat, & ſuam innocentiam Regi pietas Apoſtolica in ſtatu ſuo velit affectuoſius conſervare. Omnipotens Deus perſonam veſtram Eccl. ſuæ per multa tempora conſervet incolumem.* Hactenus Lexovienſis Epiſcopus nomine omnium qui convenerunt Epiſcoporum. Cum his autem litteris miſſi ſunt Nuntii ab Epiſcopis ad Alexandrum Papam, alii vero a Rege ipſo, ſed ante hos alii ab Eboracenſi pro abſolutione ab excommunicatione petenda. De quibus omnibus extat (a) relatio Nuntii Regis ad Archidiaconum Pictavienſem his verbis:

IV. *Qui fuerint primi Nuntii Regis, & qui ſecundi, & quid tam hi, quam illi poſtulaverint, & quomodo a Curia receſſerint; ſub ea qua potero brevitate perſtringam. Primo miſſi ſunt Joannes Cumin, & magiſter N. ad petendam abſolutionem Epiſcoporum: ſed Joannes Cumin prius venit ad Curiam quindecim diebus antequam N. veniret, & poſt multam inſtantiam ſuam, prius facta promiſſione quingentarum marcharum, auditus eſt, aſtantibus cum eo, & plurimum allegantibus ad excuſationem Epiſcoporum, clericis Eboracenſis Archiepiſcopi, & Nuntio Dunelmenſis. Et credo quod reportaſſent abſolutionem, niſi ſupervenisſet rumor de morte Archiepiſcopi, qui omnia denigravit. Ita enim perturbatus eſt dominus Papa, quod nec etiam ſui fere per octo dies cum eo potuere habere colloquium. Et generaliter interdictum eſt, ne Anglici ad eum haberent acceſſum, & ſuſpenſa ſunt omnia eorum negotia.* Nuntii ab Epiſc. & a Rege ad Alex. Pap. miſſi.

Secundi Nuntii fuerunt Epiſcopi Vuigornienſis, & Ebroicenſis, & Abbas de Valace, & Archidiaconus Sareſberienſis, & Lexovienſis, & dominus Robertus de novo Burgo, & Richardus Barre, & magiſter Henricus Pichim, & quidam Templarius, miſſi ad excuſandum Regem, quod nec ejus mandato, nec voluntate interfectus eſſet Cantuarienſis. Hoc autem non eſt negatum, quin ipſe Rex dediſſet cauſam mortis ſuæ, & quia aliquid dixiſſet, unde interfectores illi occaſionem interficiendi ſumpſerunt. Sed nec iſti Nuntii ſimul ad Curiam venerunt, & a domino Papa non ſunt admiſſi, nec in conſpectu ejus apparere potuerunt. Deinde ad preces quorumdam Cardinalium recepti ſunt Abbas & Lexovienſis Archidiaconus.

Appropinquante die Jovis ante Paſcha, generaliter dicebatur in Curia, quod dominus Papa illa die daturus erat ſententiam excommunicationis in Regem & regnum. Unde Nuntii timore perterriti, quibuſdam Cardinalibus intercedentibus, ſignificaverunt domino Papæ, ſe accepiſſe in mandatis a domino Rege, quod juraret in præſentia ejus, quod Rex ſtabit mandato ſuo, & hoc jurabit in propria perſona. Eadem die Jovis, fere circa horam nonam, vocati ſunt tam Nuntii Regis, quam Nuntii Epiſcoporum in generali Conſiſtorio. Juraverunt Nuntii Regis, ſcilicet Abbas de Valace, & duo Archidiaconi prædicti, & Henricus, & Richardus Barre, quod Rex ſtabit judicio domini Papæ, & quod ad præceptum ejus hoc jurabit. Eadem tamen die excommunicavit generaliter interfectores Cantuarienſis, & omnes qui conſilium & auxilium vel aſſenſum præbuerant, & omnes qui eos in terram ſuam receperint, aut foverint. V.

Poſt Paſcha venerunt Vuigornienſis & VI.

(a) Cod. Vat. l. 5. ep. 84.

Relatio de rebus geſtis Nuntior. cum Pap.

Ebroicenſis Epiſcopi, & Robertus de novo Burgo, & utrum illud juramentum ab eis exactum ſit, neſcio, ſed ſcio, quod non juraverunt: & cum ſtetiſſent in Curia per dies quindecim & eo amplius, vocati ſunt ad audiendum reſponſum ſuum. Nam illi cum aliis concordabant tam in excuſatione Regis, quam in accuſatione, ſecundum quod dictum eſt: & cum crederetur, eos dextrum calculum reportaturos, confirmavit dominus Papa ſententiam interdicti, quam dominus Senonenſis dederat in terram ciſmarinam, & ſententiam ſuſpenſionis & excommunicationis, quæ data erat in Epiſcopos Angliæ; & ſubjunxit, quod ipſe mitteret Legatos ſuos ad Regem, ut videant & cognoſcant ejus humilitatem. Deinde poſt multam Nuntiorum inſtantiam, & interventu quorumdam Cardinalium, & magnæ pecuniæ etiam (ſicut dicitur) hoc impetratum eſt, quod dominus Papa ſcribit Bituricenſi Archiepiſcopo, quod ſi infra menſem poſt adventum Nuntiorum in Northmanniam non audierit Legatos tranſalpinaſſe, quod tunc abſolvat Londonienſem, & Sareſberienſem ab excommunicatione, præſtito prius juramento, quod ſtabunt mandato domini Papæ, tam illis quam aliis in ſuſpenſione manentibus. Sic receſſerunt Nuntii domini Regis a Curia, nec aliud reportarunt. Quando vero venturi ſint, vel qui, nondum credimus Cardinalibus innotuiſſe. Sed nunc non oportet vos timere interdictum in Anglia, ſicut credo, ſi Rex Legatis parere voluerit; & dominus Papa ſcribit ei, & invitat ad humilitatem, ſed vix fuit impetratum, ut ei ſcriberet. Hactenus relatio unius Nuntii Regis. Deſideratur hujuſmodi litteræ Alexandri Papæ ad Anglorum Regem.

Sed præſtat audire reliquorum Nuntiorum Regis ad ipſum Reg. fideliorem atque exactiorem relationem, qua nulla prorſus pecuniarum oblationis vel acceptionis (ut ille prior falſa conjectura ſua ſcripſerat) mentio habetur, licet omnium plane ſingularumque rerum & verborum etiam exactiſſimam mentionem contineat. Sic enim ſe habet: (a)

(a) Cod. Vat. l. 5. ep. 83.

VII. Relatio reliquorum Reg. Angl Nuntiorum.

Chariſſimo domino ſuo Henrico illuſtri Anglorum Regi, Duci Northmanniæ & Aquitaniæ, & Comiti Andegavenſi, R. Abbas Vvallaciæ, R. Sareſberienſis Archidiaconus, R. Lexovienſis Archidiaconus, Richardus Barre, & magiſter Henricus ſalutem & fidele in omnibus & ubique obſequium.

Noverit veſtra majeſtas, quod cum Richardus Barre nos præceſſiſſet, & cum multo periculo & gravamine nos ad Curiam domini Papæ præveniſſet: nos quatuor cum duobus Epiſcopis, & Decano Ebroicenſi, & magiſtro Henrico cum multa difficultate venimus uſque Senas; ibique diebus aliquot detenti fuimus. Comes enim Moraritus ſic ex omni parte vias obſidebat, quod nulli patebat egreſſus. Cum vero nos quatuor cum Epiſcopis, qui plurimum exire deſiderabant non potuiſſemus: in maxima anguſtia poſiti ex communi conſilio, media nocte, & latenter exivimus, & ſic per abrupta montium, per loca fere invia ſub magno timore & periculo tandem venimus in Tuſculanum. Ibi Richardum Barre de veſtro honore, ſicut decebat, ſollicitum, & ad veſtram utilitatem prudenter & inſtanter laborantem invenimus, multum tamen conturbatum & confuſum; quia nec dominus Papa eum receperat, nec alii benignos & humanos ſe illi exhibuerant. Nos autem venientes dominus Papa nec videre, nec ad oſculum, nec ad pedes voluit recipere. Vix enim plerique Cardinalium dignati ſunt nos recipere vel in verbo. Diu ergo in amaritudine ſpirituum noſtrorum anxie conturbati, eos qui vos fideliter diligebant, omnimode ſupplicavimus, ut eorum interventu dominus Papa nobis quocumque modo audientiam indulgeret.

VIII. Execrabile habitum nomen Reg. Angl.

Ad audientiam recepti ſunt dominus Abbas de VVallacia, & R. Archidiaconus Lexovienſis, qui minus habebantur ſuſpecti. Ipſi autem cum nomen veſtrum tamquam devotiſſimi filii Romanæ Eccleſiæ in ſalutatione ex veſtra parte proponerent, acclamavit tota Curia: Suſtinete, Suſtinete, tamquam domino Papæ abominabile eſſet audire nomen veſtrum. Sic a Curia venientes, ſero redierunt ad dominum Papam, et de noſtro communi conſilio exponentes, quod nobis fuerat a veſtra majeſtate injunctum: referentes etiam ſeriatim ſingula beneficia, quæ contuleratis Cantuarienſi, & ſingulos exceſſus & importunitates, quas contra veſtram commiſerat dignitatem, totumque hoc primo ſecreto, poſtea coram domino Papa & omnibus Cardinalibus, contendentibus etiam contra vos Alexandro Vvalenſi, Gunterio Flandrenſi clericis Cantuarienſis Eccleſiæ.

IX.

Inſtante vero quinta feria ante Paſcha, in qua de conſuetudine Romana Eccleſia ſolet dominus Papa publice abſolvere, vel publice excommunicare: cum certi eſſemus, quod de veſtro & regni veſtri gravamine tamquam ad hoc proni, diutiſſime tractaſſent, conſuluimus eos quos veſtræ majeſtati fideliores cognovimus, ſcilicet dominum Portuenſem, dominum Hyacinthum, dominum Papienſem, dominum Tuſculanum, dominum Petrum de Mirla (dominus Joannes Neapolitanus aberat) cum omni ſtudio & inſtantia exorantes, ut nobis animum domini Papæ, & quid circa vos ſtatuere proponeret, aperirent. Ipſi vero nihil niſi ſiniſtrum, & veſtræ celſitudini ignominioſum reportantibus: ex

Cardin. ſtudioſi Regio Angl.

ſin-

ſingultuoſa eorum & fratris Franci fidelis veſtri relatione præſenſimus, quod ea die immutabiliter diſpoſuerat dominus Papa in vos nominatim, & in totam terram veſtram ciſmarinam, & transmarinam de communi fratrum conſilio interdicti ferre ſententiam, & eam quæ in Epiſcopos lata fuerat, confirmare. Poſiti ergo in arctiſſimo, omni ſtudio attentavimus per Cardinales, & per illos de ſociis noſtris, qui ad illum habebant acceſſum, & per familiares ſuos, ut ceſſaret ab hoc propoſito, vel ſaltem differret uſque ad adventum Epiſcoporum veſtrorum. Quod cum nullo modo fieri poſſet; nos, ſicut dicet, & ſicut debitores vobis ſumus, perſonæ veſtræ dedecus, & totius terræ veſtræ gravamen ſuſtinere non valentes, nec debentes, tandem convocatis ſociis noſtris coram quibuſdam Cardinalibus, viam invenimus ſaluti veſtræ, & honori bonam & ſecuram, & univerſæ terræ veſtræ utilem, & Epiſcopis quoque neceſſariam, per quam a vobis & a terra veſtra, & ab Epiſcopis veſtris dedecus & periculum, quod imminebat, avertimus, & noſipſos pro hac liberatione totos periculo expoſuimus, credentes, & certam ſpem habentes, quod totum negotium procederet, ſecundum quod credimus, vos velle debere. Timore namque perterriti, iiſdem Cardinalibus intercedentibus, ſignificavimus domino Papæ, nos accepiſſe in mandatis a vobis, quod juraremus in præſentia ejus, quod vos ſtabitis mandato ſuo, & hoc jurabitis in propria perſona.

X. Nuntiorum juramentum nomine Regis.

Eadem vero die Jovis circa horam nonam vocati ſunt Nuntii tam veſtri quam Epiſcoporum, & in generali Conſiſtorio juravimus, Abbas ſcilicet de Vuallacia, & Sareſberienſis, & Lexovienſis Archidiaconi, & magiſter Henricus, & Richardus Barre, quod vos ſtabitis mandato Papæ, & ad præceptum ejus hoc jurabitis. Nuntii vero Archiepiſcopi Eboracenſis, & Londonienſis, & Sareſberienſis Epiſcoporum juraverunt ſimiliter, quod domini ſui ſtabunt præcepto ejus, & hoc jurabunt. Ipſa die tamen generaliter excommunicavit interfectores Cantuarienſis, & omnes qui conſilium, vel auxilium, vel aſſenſum præbuerunt, & omnes qui in terram ſuam eos ſcienter receperint, aut foverint. Domnus Vuigornienſis, & dominus Eboracenſis Epiſcopi, & Robertus de novo Burgo Ebroicenſis, & magiſter Henricus in proximo venturi erant; & eos quidem dimiſimus ultra modum anxios & turbatos, quia pro expleudo negotio veſtro, pro velle ſuo venire non poterant. Fuitque de conſilio eorum, quod nos quocumque modo præcederemus eos, ut dedecus & malum quod parabant vobis adverſarii veſtri, impedire poſſemus; certi enim eramus, quod veſtrum gravamen in Curia præparabatur, & timuimus illius diei conſuetudinem. Valeat & diu vigeat ſublimitas veſtra. Confortamini in Domino, & exultet cor veſtrum, quoniam præſens nubilum ad gloriam veſtram ſequetur ſerenum. Die Sabbati ante ramos Palmarum ad Curiam venimus, & lator præſentium die Paſcha receſſit a nobis.

XI.

Poſt hæc autem celebrato Paſchali feſto decernitur legatio ab Aleaandro ad examinandum Regem Anglorum. De hac Papæ legatione agit Herebertus in Quadripartita, hæcque ait: *Verum quia confeſſis ſicut nec præſcripta, nec per perſonas interpoſitas fieri ſolet, aut debet, & viva vox confitentis, quo plus auget devotionem, eo plus habet virtutis: vir Apoſtolicus Alexander a latere ſuo duo Cardinales miſit, piæ memoriæ magiſtrum Theodinum presbyterum tituli ſancti Vitalis, vel Veſtinæ (utroque enim nomine dicitur) & Albertum ſancti Laurentii in Lucina presbyterum Cardinalem Eccleſiæ Cancellarium, viros certe omni religionis ſanctitate & ſeveritate præditos.* Quid autem per eos geſtum ſit, ſuo loco dicetur inferius.

Legatio antea miſſa pervenit ad Reg. Angl.

Inter hæc autem eodem anno alia legatio præmiſſa ab Alexandro Papa ad Angliæ Regem, antequam quidquam innotuiſſet de nece S. Thomæ, pervenit ad Regem, ut quem audiſſet litteris ipſius Thomæ reſilire a promiſſis, cenſuris percelleret Eccleſiaſticis. Quinam fuerint Legati iſti, & quid actum per Regem, ut eorum eluderet auctoritatem, Rogerius ita deſcribit hoc anno: *Interim venerunt in Northman. duo Legati Cardinales, a latere Alexandri ſummi Pontificis miſſi,* qui alias, ut dictum eſt, eodem ſunt functi munere legationis, *Gratianus ſcilicet, & Vivianus, qui magnis & diverſis vexationibus Regem Angliæ angariaverunt, volentes eum & terram ſuam ſub interdicto ponere. Sed Rex Angliæ inde præmunitus, ante illorum ingreſſum ad præſentiam ſummi Pontificis appellavit; & ſic ſe & terram a gravamine illorum cuſtodivit illæſos. At tum Apoſtolicam timens ſeveritatem, ad mare properavit, & de Northmannia in Angliam transfretavit, præcipiens, quod Brevis lator cujuſcumque fuerit conditionis vel ordinis, permitteretur transfretare neque de Northmannia in Angliam, neque de Anglia in Northmanniam niſi prius data ſecuritate, quod nullum malum vel gravamen quæreret Regi nec regno ſuo.* Hæc de his, quæ ad legationem antea miſſam ſpectant.

Per-

XII. Hibernia dedita Reg. Angl. Pergit idem auctor narrare expeditionem hoc eodem anno ab eodem Rege paratam ad ſubiiciendam Hiberniam, quam ſponte deditam ſibi conſenſu omnium vendicavit. Cum & ab Archiepiſcopis, & Epiſcopis ejus regni celebratum fuiſſe Concilium idem auctor enarrat, numerans Archiepiſcopos, qui erant quatuor in Hibernia, & Epiſcopos vigintiocto, quorum & nomina exprimit ſingulorum: *& hi omnes* (inquit Rogerius) *tam Archiepiſcopi quam Epiſcopi receperunt ſibi Henricum Regem Angliæ, & heredes ſuos in Reges & dominos in perpetuum. Quod & chartis ſuis confirmaverunt.*

Concil. Hibern. *Quo facto Rex Angliæ miſit Nicolaum Capellanum, & Radulphum Archidiaconum de Landaff, clericos ſuos, una cum Archiep. & Epiſc. Hiberniæ uſque ad Caſſelenſem Civitatem ad celebrandum Concilium de ſtatutis Eccleſiæ. In Concilio autem illo ſtatutum eſt, ut pueri deferrentur ad Eccleſiam, & ibi baptizarentur in aqua munda ſub trina merſione, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; & hoc a ſacerdotibus fiat, niſi metu mortis impediente, ab alio, & alios oportuerit fieri, & tunc a quolibet fiat ſine exceptione ſexus & ordinis. Et ut decimæ dentur Eccleſiis de omnibus quæ poſſidentur. Et ut omnes laici, qui uxores habere velint, eas ſecundum jus Eccleſiaſticum habeant.*

Rex vero Angliæ miſit tranſcriptum chartarum univerſorum Archiepiſcoporum & Epi-

PAGIUS II. *Henricus Angliæ Rex Hiberniam expugnare jamdiu decreverat.* Ad num. XII. Baronius anno MCLIX. num. XXI. & ſeq. refert Diploma Hadriani Papæ datum ad Henricum II. Angliæ Regem, quo teſtatur ſe pium ejus deſiderium, *Hiberniam* ingrediendi, & dilatandi Eccleſiæ terminos, plurimum laudare, ſed quia ante præſentem annum Henricus II. expeditionem illam non ſuſcepit, Alfordus hoc anno num. XXXVI. & ſeq. de ſinceritate illius Diplomatis dubitat, quod, inquit, Matthæus Pariſienſis & aliqui antiqui rerum Anglicarum Hiſtorici illius non meminerint. Verum jam an. MCLIX. Matthæum Pariſienſem & Radulphum de Diceto, qui hoc ſæculo vixit, citavi, & utrique nunc addo Giraldum Cambrenſem, qui hoc etiam tempore vivebat. Is lib. 2. de rebus a ſe geſtis cap. 20. loquens de Joanne ab Henrico II. patre cum magno apparatu in Hiberniam miſſo ait, nihil profeciſſe, *quod Deo & Eccleſiæ nullum in partibus honorem facere diſponebat. Quanquam propter hoc præcipue ut Eccleſiam Hibernicam extolleret, & exaltaret, & denarium ſancti Petri ſicut in Anglia, ſic in Hibernia dari faceret, pater ipſius intrandi in Angliam, ſibique ſubjugandi ab Eccleſia Romana licentiam impetravit; quemadmodum ex Privilegio Hadriani Papæ ſuper hoc obtento aperte declaratur.* Tum cap. ſequenti integrum illud Diploma recitat, quod & jam in libro *Expugnationis Hibernicæ* etiam retulerat. Quare Diploma illud omni ex parte ſincerum & genuinum.

III. *Eam hoc anno ſubjugavit.* Expeditionem Hibernicam, quam hoc anno Henricus II. ſuſcepit, plures deſcripſere, inter quos Gervaſius in Chron. qui ad hunc Chriſti annum ait, Henricum Regem III. Nonas Auguſti exercitu non modico congregato in Hiberniam navigaſſe, ſubdiique: *Tribus autem, ut fertur, de cauſis Hiberniam adiit. Nam Comes Ricardus nepos Hervei de Monte Maurici iram Regis ante annos tres incurrerat, adeo ut neque per ſe, neque per ſuffectas perſonas Regem placare valeret, nec ea quæ ſui juris fuerant, in pace poſſidere valeret. Unde prædictus Comes triſtis effectus licentiam abeundi petiit & obtinuit. Aſſumtis itaque ſecum paucis commilitonibus & armigeris, avunculum ſuum Herveum, qui terram prius exploraverat, in Hiberniam navigavit* (deeſt aliquod verbum). *Conſilio itaque dato & accepto conſiderantes terram ſpatioſam ſimul & ſpecioſam, ſed cultore vacuam, ceperunt prædari, & homines ſimplices & ſeminudos depopulari. Sicque paulatim in dies creſcens terram non modicam, ſed incultam, circa littus maris obtinuit. Tandem Dubliniam civitatem egregiam adeptus, Hibernienſes cœpit acrius infeſtare. Unde Reges & incolæ terræ irritati, crebris inſultibus pro modulo ſuo eos propellere geſtierunt. Sed cum eis paucioribus quidem numero, ſed prudentioribus conſilio, ſeque fortioribus prævalere non poſſent, Legatos miſerunt ad Regem Angliæ, ut in Hiberniam veniret, eiſque contra importunitatem Ricardi Comitis ſuccurreret, ſibique Dominium Hiberniæ aſſumeret. Comes autem Ricardus metuens, ne ſibi Rex quod acquiſierat, ſubtraheret, miſſis nunciis quod acquiſierat Regi obtulit, ſic tamen ut illud de Rege teneret.*

IV. *Reguli & Præſules ei fidelitatem jurant.* *Hæ ſunt duæ cauſæ quare Rex Hiberniam petiit, vocatio ſcilicet Hibernienſium, ut contra Ricardum defenderentur, & vocatio Ricardi ne contra eum protegerentur. Tertia vero ſumma, ut exiſtimo, erat & præcipua, videlicet ut ſententiam interdicti, ſi forte daretur, facilius declinaret, vel occultius obſervaret. Quacumque autem ſui adventus occaſio fuerit, ipſe cum CCCC. ut fertur, navibus in Hiberniam circa feſtum Calliſti Papæ applicuit.* Summo igitur cum honore, ſubdit Gervaſius, ab incolis terræ Anglis, & aliis ſeceptus ei fidelitatem ſicut domino juraverunt Reges Corcenſis, Limericenſis, & Reges de Oſſeria & de Mida. Rex Cognagtenſis Regi Angliæ nec occurrere, nec fidelitatem præſtare dignatus eſt. *Dicebat enim totam Hiberniam de jure ſuam eſſe, cæteroſque Reges terræ illius ſuæ ditioni ſubjugari debere. Quo in ſuo jure juſte vel injuſte pertinaciter perſiſtente, cum Regibus cæteris juraverunt* Archiepiſcopus Armachanus & Hiberniæ Primas, Archiepiſcopus Caſſelenſis, Archiepiſcopus Dubelinenſis, & Archiepiſcopus Guaimenſis, & omnes horum ſuffraganei, a Gervaſio ibidem nominati, & Angliæ Rex eodem anno cum gaudio in Angliam remeavit. Neubrigenſis lib. 2. cap. 26. in aliqua circumſtantia a Gervaſio diſcrepat, obſervatque quod licet Britannia toties externam dominationem incurrerit, Hibernia tamen *Romanis etiam Orchadum inſularum dominium tenentibus, inacceſſa,* nunquam externæ ſubjacuerit ditioni *uſque ad annum MCLXXI.*

V. *Expeditio illa ab hoc anno removeri non poteſt.* Quare Neubrigenſis, ſicuti Gervaſius, Henrici II. Angliæ Regis expeditionem in annum currentem confert; neque id in dubium revocari poteſt; cum Hovedenus in part. II. pag. 527.

Alexand. Pap. confirmat regnum Hibern. Regi Angl.

& Epiſcoporum Hiberniæ ad Alexandrum Papam. Et ipſe auctoritate Apoſtolica confirmavit illi, & heredibus ſuis regnum Hiberniæ ſecundum formam chartarum Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Hiberniæ. Hæc de his Rogerius, qui & certo tempore conſignans hæc omnia, addit, Regem ipſum moram feciſſe in Hibernia a feſto S. Martini anni præſentis uſque ad principium Quadrageſimæ anni ſequentis.

PAGIUS 527. referat Regem cum exercitu ſuo naves aſcendiſſe *in portu de Melford ſabbato XVII Kal. Novemb.* & *in craſtino* applicuiſſe *in Hibernia*. Paulo poſt: *In craſtino adventus Regis Angliæ in Hiberniam, ſcilicet XV. Kal. Novemb. feria II. feſto ſancti Lucæ Evangeliſtæ, ipſe & omnes exercitus ejus profecti ſunt uſque VVaterford civitatem Epiſcopalem*, & ibi moram fecit per XV. dies, ubi ab omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis & Abbatibus totius Hiberniæ receptus eſt in Regem & Dominum Hiberniæ, ideoque hoc anno, ut illæ temporariæ notæ certo demonſtrant. Addit Hovedenus Angliæ Regem miſiſſe Nicolaum Capellanum & Radulphum Archidiaconum *una cum Archiepiſcopis & Epiſcopis Hiberniæ uſque ad Caſſellenſem civitatem ad celebrandum Concilium*, cujus aliqua decreta ſummarie refert. *Hic ita apud VVaterford factis, Rex Angliæ perrexit inde uſque Develine* (ideſt, Dublinum, ut alibi demonſtravimus,) *& ibi moram fecit a feſto ſancti Martini, uſque ad caput Jejunii.* Paulo poſt: *Cum Regibus & Principibus Hiberniæ feſtum ſolemne tenuit die Natalis Domini*, præſentis ſc. anni, cum ex iis, quæ Baronius anno ſequenti num. VI. refert, conſtet, eo anno, exeunte Septembri, Angliæ Regem verſatum eſſe in Normannia.

VI. *Sicut nec Concil. Caſilienſe.* Concilium itaque *Caſilienſe*, de quo Hovedenus citatus, & Giraldus Cambrenſis in Hibernia Expugnata lib. 1. cap. 33. quod integrum refert Labbeus Tom. X. Concil præſenti anno congregatum, non vero in ſequenti, ut perperam ab eo collocatur in eodem Tom. Concil. quaſi id tam Hovedenus, quam Giraldus Cambrenſis aſſererent. Hovedenus enim potius contrarium inſinuat, & Giraldus Cambrenſis tam in anno Concilii quam in anno expeditionis Hibernicæ Henrici Regis, quem ſequentem fuiſſe tradit, hallucinatus eſt. Audiendus Bromtonus in Chron. ad annum MCLXXI. *Rex circa feſtum Sancti Leonardi* (quod die ſexta menſis Novemb. celebratur, ut videre eſt in Martyrologio Rom.) *miſit Nicolaum Capellanum ſuum & Radulphum Archidiaconum de Landaf Clericum ſuum, qui cum Archiepiſcopis & Epiſcopis Hiberniæ apud Caſſelenſem civitatem vocante Papa magnum Concilium celebrarunt.* Durante Concilio *Rex circa feſtum ſancti Martini uſque Dublenniam interea venit*, &c. *& in Natali Domini Regale tenuit feſtum*, quibus verbis Bromtonus claudit narrationem ſuam de geſtis hoc anno in Hibernia. Quare hujus Concilii epocha certa.

VII. *Moritur Henricus Epiſc. Vintonienſis.* Obiit hoc anno *Henricus* Vintonienſis Epiſcopus Henrici Angliæ Regis hujus nominis primi ex Adela ſorore nepos, & Stephani Angliæ Regis frater, qui non minor animo & virtutibus, quam natalibus fuit. Ordinem Cluniacenſem ingreſſus monaſterii Glaſtonienſis Abbas creatus eſt, & evolutis tribus annis in Epiſc. Vintonienſem promotus an. MCXXIX. *Sanctum Guillelmum* hujus nominis I. nepotem ſuum, & *ſanctum Thomam* Archiepiſcopos conſecravit, illum Eboracenſem, hunc Cantuarienſem, ac utrumque in adverſis, in quantum potuit, ſublevavit & adjuvit. *Utinam*, inquit Giraldus Cambrenſis lib. de Jure Menevenſis Eccleſiæ part. II. diſtinct. VII. *quidam Epiſcopo noſtri temporis Vintonienſi, ſcil. Henrico, tam animi quam atavi nobilitate conſpicuo, ſimiles eſſent Epiſcopi noſtri, qui in ſenectute bona & ſancta conſtitutus, biennio ante obitum ſuum integro, nihil omnino proprium penes ſe retinens, cunctas propemodum poſſeſſiones ſuas in charitatis opera largienda diſperſerat; quotidianam tantum refectionem ſuam tenuem admodum & exilem vix ſibi cum paucis cubicularii Monachis ac Clericis ſuis ſive Miniſtris ſuſcipiendo; terras tamen Eccleſiæ ſuæ atque maneria cuncta, tanquam bonus & fidelis diſpenſator, poſteris exemplum præbens, plena bonis & uſque ad ſummum inſtaurata reliquit. Et ſic in orationibus continuis, diſciplinis quotidianis & crebris, ac confeſſionibus & pœnitentiis vitam hanc terminans, Cantuarienſem* (nempe ſanctum Thomam) *qui paulo ante præceſſerat, cubeis indutum, roſeiſque coronis, puniceis, coccineiſque decenter ornatibus purpuratum, nive nitidior, longeque lacte candidior, liliorum ſertis undique ſeptus, Vintonienſis feliciter eſt ſecutus*, hoc nempe anno, uti Radulphus de Diceto pag. 557. & Annales Eccleſiæ Vintonienſis Tom. I. Angl. Sacræ fidem faciunt.

I. Legatio ab Alex. Pap. ad Reg. Angl.

SEquitur annus Redemptoris milleſimus centeſimus ſeptuageſimus ſecundus, Indictione quinta, quo legatio ab Alexandro Romano Pontifice ad Henricum patrem anno ſuperiori decreta in cauſa necis ſanctiſſimi viri Thomæ Archiepiſc. Cantuarienſis pervenit in Northmanniam: quam ipſe Rex, qui nuper ex Hibernia redierat in Angliam, inde navigans in Northman. convenit; præſtititque quod Reg. vere pœnitentis & Chriſtiani eſſet maxime pii, parendo in omnibus mandatis univerſalis Eccleſiæ Papæ; qui per lectiſſimos ad hoc opus S. R. E. Cardinales præſtantiſſimos viros Theodinum presbyterum Cardinalem tituli S. Vitalis, qui & tituli Veſtinæ dictus, & Albertum itidem presbyterum Cardinalem tituli S. Laurentii in Lucina S. R. E. Cancellarium, quam feliciſſime rem abſolvit. De his dicturi, quomodo ſcilicet iſta tam ardua fuerint actitata ſumma facilitate, Deo cor Regis ad pœnitentiam diſponente, primum omnium illud quod ad tempus ſpectat, elucidandum: nimirum iſta omnia hoc ipſo anno fieri contigiſſe, prout accurate demonſtrat Rogerius in iis, quos tunc ſcripſit Annalibus Anglicanis; nempe hoc anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimoſecundo iſta omnia fuiſſe tranſacta poſt reditum ſcilicet ejuſdem Henrici Regis ex Hibernia, poſtquam eam in deditionem accepiſſet, ut anno ſuperiori eſt ab eodem auctore narratum. De rebus autem tunc inter Legatos & Regem geſtis, primo quidem difficultatibus præpeditis, inde cœlitus aura perflante Spiritus ſancti ex eorumdem Legatorum ſententia abſolutis extat tunc ſcripta relatio inter epiſtolas (a) S. Thomæ, & Alexandri Pontificis, in codice Vaticano ſæpe citato deſcripta, his verbis:

(a) Inter ep. S. Thomæ l. 5. ep. 88. II.

Primo dominus Rex & Legati convenerunt apud Gornam, die Martis ante Rogationes, & ibi invicem recepti ſunt in oſcula pacis. In craſtina venerunt Savigniacum, ubi Archiepiſcopus Rothomagenſis & cuncti Epiſcopi & proceres convenerant. Cumque de pace ibi diu tractatum eſſet, quoniam Rex mandatum eorum abſolute jurare renuit: Rex ab eis cum indignatione diſceſſit in hæc verba: Redeo, inquit, in Hiberniam, ubi multa mihi incumbunt, faciendа ſcilicet: *vos autem in pace ite per terram meam, ubi vobis placuerit, & agite legationem, ſicut vobis injunctum eſt. Sic ab eis diſceſſum eſt. Tunc Cardinales habito artiori conſilio, revocaverunt Epiſcopum Lexovienſem, Joannem Pictavienſem, & Epiſcopum Saresberienſem, & per eos elaboratum eſt, quod feria ſexta ſequente Rex & Cardinales apud Abrincas convenirent. Ibique omnino conventum eſt inter eos; ita quod Rex quidquid ex parte Cardinalium ei propoſitum eſt, benigne ſuſcepit, & confecit. Sed quia Rex filium ſuum voluit adeſſe, ut quod pater promitteret, ille etiam aſſeveraret: terminus rei dilatus eſt ad ſequentem Dominicam proximam, videlicet ante Aſcenſionem Domini. Tunc in publica audientia Rex manu ſua tactis ſacroſanctis Evangeliis juravit, quod neque mandavit, neque voluit, quod Archiepiſcopus Cantuarienſis interficeretur; & audita morte ejus, plus inde doluit, quam lætatus eſt. Addidit etiam ex propria voluntate, quod de morte patris vel matris ſuæ numquam tantum doluit. Juravit etiam, quod quantamcumque pœnitentiam ei Cardinales injungerent, vel ſatisfactionem plenarie exequiretur.*

Relatio de rebus geſtis cum Reg. Angl.

Res geſtæ per Legatos Apoſtolicos cum Henrico Reg.

Dicebat enim coram omnibus, ſe intelligere, quod cauſa eſſet mortis Archiepiſcopi; quod quidquid factum eſt, propter eum factum eſt, non quod ipſe mandaverit, ſed quod amici & familiares ejus videntes turbationem vultus ejus & oculorum, & cognoſcentes etiam dolorem cordis, & ſæpe audientes querula verba de

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. M. CCX. An. Hegiræ D. LXVIII. inchoata die 13. Aug. fer. 4. An. C. 1171. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6665.

☉ 5. BA. ☽ 14. P. 16. April. Indict. 5.

JESU CHRISTI 1172.

ALEXANDRI III. PAPÆ 14.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 21. IMP. 18.

MANUELIS COMNENI IMP. 30.

ANum. I. ad XIII. Neubrigenſis lib. 2. cap. 25. narrata Sancti Thomæ Cantuarienſis morte de Henrico II. Rege Angliæ ait: *Tum Rex, dum fere omnes in eum beati viri necem refunderent, & Francorum maxime Principes, qui felicitatis ejus æmuli ſemper extiterant, adverſus eum, tanquam in verum, certumque tantæ enormitatis auctorem, Sedem Apoſtolicam inſtigarent, Reſponſales Romam direxit, ut precum verecundia ferventem invidiam temperaret. Qui cum Romam veniſſent* (anno ſc. ſuperiori), *cunctis Regem Anglorum execrantibus ægre admiſſi ſunt. Conſtanter vero allegantes, quod domini ſui mandato, ſive conſenſu tantum facinus non fuiſſet commiſſum, tandem impetraverunt, ut a latere domini Papæ Legati in Gallias, cum plenitudine poteſtatis mitterentur: qui re diligenter inquiſita & cognita, eundem Regem, vel ad purgationem famæ ſuæ admitterent, vel reum inventum cenſura Eccleſiaſtica coercerent. Quod & factum* eſt

Angliæ Rex a cæde S. Thomæ abſolvitur.

Digitized by Google

de Archiepiſcopo: injuriam ejus abſque conſcientia ipſius ulciſci parabant. Et ideo cum omni humilitate & devotione ad omnia quæ Legati juberent, ſe expoſitum aſſerebat.

III. Quibus conventionibus Rex abſolutus. *Tunc nuntiatum eſt ei a Legatis quod alet ducentos milites per annum integrum ſumptibus ſuis, videlicet unicuique militi dans trecentos aureos in terra Hieroſolymitana contra Paganos, ſecundum diſpoſitionem Templariorum.*

Secundo, quod prava ſtatuta de Clarendona, ubi vulgata ſunt, & omnes malas conſuetudines, quæ in diebus ſuis in Eccleſias Dei inductæ ſunt, penitus dimitteret, ſi quæ autem fuerint malæ ante tempora ſua, illas juxta mandatum domini Papæ & conſilio religioſorum virorum temperabit.

Tertio quod Eccleſiæ Cantuarienſi omnem integritatem ſuam in terris, & in aliis rebus reſtitueret, ſicut fuit anno antequam Archiepiſcopus iram Regis incurreret: & quod omnes, quibus offenſus erat propter Archiepiſcopum, pacem & amorem redderet, & poſſeſſionum ſuarum plenitudinem.

Quarto, quod ſi neceſſe fuerit, & dominus Papa ei mandaverit, ibit in Hiſpaniam ad liberandam terram illam a Paganis. Injunxerant etiam ſecretius jejunia & eleemoſynas, & alia quædam, quæ ad communem audientiam non pervenerunt.

Ad hæc omnia Rex benigniſſime aſſenſum præbuit, ita quod coram omnibus dixit: Ecce, inquit, domini Legati, corpus meum in manu veſtra eſt; ſcitote pro certo, quod quidquid juſſeritis, ſive proficiſcendi Hieroſolymam, ſive Romam ſive ad S. Jacobum, vel quidquid id ſit, paratus ſum obtemperare. Ita quod fere cuncti qui aderant, videntes humilitatem & devotionem ejus non poterant lacrymas continere.

IV. *His expletis, ne quid ad boni conſummationem ejus deeſſet, deduxerunt eum Legati ex propria Regis voluntate extra oſtium Eccleſiæ; ibique flexis genibus, non tamen exutis veſtibus, neque verberibus appoſitis, abſolutus eſt, & in Eccleſiam introductus. Et ut aliqui de regno Francorum hæc ita proceſſiſſe cognoſcerent: ſtatuerunt quod Archiepiſcopus Turonenſis & Suffraganei ejus coram Rege, & Legatis præſentiam ſuam exhiberent apud Cadomum, proxima die Martis poſt Aſcenſionem Domini. Quod Rex juravit, filius ſuus Rex manu ſua firmavit in manu domini Alberti Cardinalis ſe ex parte ſua obſervaturum. Quod ſi Rex vel morte, vel alia cauſa præpeditus pœnitentiam iſtam complere non potuit, quod ille perficiet.* Hactenus relatio. Cui conſentientes ſunt de his litteræ Cardinalium, quarum eſt exordium: (a) *Ne in dubium veniant, quæ geruntur, &c.* Additum eis, quod ſequenti Natali die Domini accepturus eſſet Crucem & per triennium militaret in Terra ſancta, niſi aliter viſum fuerit Alexandro Papæ, vel ejus legitimo ſucceſſori. Porro ipſum juramentum Regis, & filii ejus, in manibus Legatorum exhibitum, integrum aſſervatur in Actis ipſius Alexandri Papæ ita deſcriptum: (a) Cod. Vat. l. 5. ep. 89. Juramentum Reg. Angl.

V. *Ego Henricus Rex juro ſuper hæc ſancta Dei Evangelia, quod mortem Thomæ Archiep. Cantuarienſis neque cogitavi, neque ſcivi, neque fieri præcepi. Et quando cognovi factum ipſum fuiſſe perpetratum, triſtis effectus ſum magis, quam ſi meum proprium filium cognoviſſem interfectum. Sed in hoc me non valeo excuſare, quod occaſione commotionis, & iracundiæ meæ, quam adverſus ſanctum virum conceperam, interfectus fuit. Porro pro hujuſmodi reatu, quia cauſam mortis ejus dediſſe videor, milites ducentos ſub expenſis meis ad defenſionem Chriſtianitatis abſque dilatione Hieroſolymam deſtinabo per annum ibidem permanſuros, vel tantum eis perſolvam, unde totidem milites ibi per annum valeant commorari. Signum quoque Dominicæ Crucis uſque ad triennium accipiam, & in propria perſona illuc proficiſcar, niſi de Romani Pontificis licentia remaneam. Illicitas conſuetudines, quas temporibus meis in tota terra mea introduxi, penitus caſſo, & ex hoc minime obſervari decerno. Appellationes vero ad Apoſtolicam Sedem de cætero libere fieri permittam, & in hoc neminem prohibebo.* Et alia, ut ſupra in prænotatis capitibus; atque demum: *Præterea ego & major filius meus Rex juramus, quod a domino Alexandro Papa & ejus Catholicis ſucceſſoribus recipiemus & tenebimus regnum Angliæ; & nos & ſucceſſores noſtri in perpetuum non reputabimus nos Angliæ Reges, donec ipſi nos Catholicos Reges tenuerint.* Ita in Actis Alexandri Papæ. At hæc licet poſtrema in Legatorum Cardinalium ſchedula non continentur: ſed hæc tantum: *Juraverunt ambo quod a vobis & ſucceſſoribus veſtris* non

PAGIUS *eſt. Miſſi enim a ſede Apoſtolica Cardinales duo venerabiles, ſc. Albertus, qui poſtea eidem ſedi præfuit* (ſub nomine Gregorii VIII.) *& Theodinus, in Gallias venerunt, factoque in terra Regis Anglorum celebri Conventu Eccleſiaſticorum virorum atque nobilium* (apud Abrincam civitatem currenti anno) *ejuſdem Principis humiliter ibidem apparentis, & conſtanter aſſerentis, quod ſua neque voluntate, neque juſſione illud, quo fama ejus gravabatur, contigerit, & quod de nulla re unquam magis doluerit, purgationem ſolemniter ſuſceperunt.* Quod fuſius Baronius narrat.

non recedent, quamdiu eos ſicut Chriſtianos Reges & Catholicos habueritis : Ita In publicis tunc de his confectis monimentis proxime recitandis : tamen confirmatur eſſe verum, nempe quod regnum Anglorum ſit feudum Apoſtolicæ Sedis, ex litteris ipſis ejuſdem Henrici Regis ſequenti anno ſuo loco reddendis. Hæc ex Rogerio ejuſdem ſæculi auctore in Annalibus Anglorum, cujus quoque teſtificatione illud compertum habetur, quod hæc omnia facta tempore Aſcenſionis Dominicæ, reperita ſunt in Concilio univerſæ provinciæ, habito menſe Septembri, ubi contigit eoſdem Legatos, ſimulque Reges patrem & filium cum Epiſcopis convenire ; ait enim:

VI. Acta iterata in Concil. Provinciali. *Henricus Rex Angliæ pater, & Henricus Rex filius ejus, & Rotrodus Rothomagenſis Archiepiſcopus, & omnes Epiſcopi & Abbates Northmanniæ convenerunt apud Abrincum civitatem in præſentia Theodini & Alberti Cardinalium. In quorum audientia Rex Angliæ pater, V. Kalend. Octobris, feria quarta, feſto ſanctorum Coſmæ & Damiani martyrum, in Eccleſia S. Andreæ Apoſtoli purgavit innocentiam ſuam coram prædictis Cardinalibus, & omni Clero & populo, præſtito ſacramento ſuper Sanctorum reliquias, & ſuper ſancta Evangelia, quod ipſe nec præcepit, nec voluit, quod Archiepiſcopus Cantuarienſis occideretur, &c.* Ut ſupra, apponit ad hæc publicum de his tunc confectum inſtrumentum cui iſta præmittit: *Et ut hæc in memoria Rom. Eccl. haberentur, Rex pater fecit apponi ſigillum ſuum ſcripto illi, in quo ſupradicta capitula continebantur, una cum ſigillis prædictorum Cardinalium.* In hanc formam:

Henrico Dei gratia illuſtri Regi Anglorum Albertus tituli S. Laurentii in Lucina, & Theodinus tituli S. Vitalis preſbyteri Cardinales, Apoſtolicæ Sedis Legati, ſalutem in eo, qui dat ſalutem Regibus.

Acta publica ſcriptis tradita. *Ne in dubium veniant, quæ geruntur, & uſus habet, & communis conſideratio utilitatis expoſcit, ut ſcripturæ ſerie debeant annotari : inde quidem eſt, quod nos mandatum illud in ſcriptum duximus redigendum. Quod vobis pro eo facimus, quia malefactores illos, qui ſanctæ memoriæ Thomam quondam Cantuarienſem Archiepiſcopum occiderunt, occaſione motus, & turbationis, quam viderunt in vobis, ad illud facinus proceſſiſſe timetis. Super quo tamen facto purgationem in præſentia noſtra de voluntate propria præſtitiſtis, quod videlicet, nec præcepiſtis, nec voluiſtis, ut occideretur. Et quando pervenit ad vos, plurimum condoluiſtis. Ab inſtante ſiquidem feſto Pentecoſtes, uſque ad annum, tantam dabitis pecuniam, unde ad arbitrium Fratrum Templi ducenti milites valeant ad defenſionem terræ Hieroſolymitan. per ſpatium unius anni teneri. Vos autem a ſequente Nativitate Domini, uſque ad triennium accipietis Crucem, proxima tunc æſtate illuc in propria perſona, dante Domino, profecturi, niſi remanſeritis, per dominum Papam, vel Catholicos ſucceſſores ejus.*

Sane ſi contra Sarracenos pro urgente neceſſitate in Hiſpaniam profecti fueritis : quantum temporis fuerit, ex quo arripueritis iter, tantumdem ſupradictum ſpatium Hieroſolymitanæ profectionis poteritis prolongare. Appellationes nec impedietis, nec impedire permittetis, quin libere fiant in Eccleſiaſticis cauſis ad Romanum Pontificem bona fide, & abſque fraude, & malo ingenio, ut per Romanum Pontificem cauſæ tractentur, & conſequantur effectum ſuum ; ſic tamen, ut ſi vobis ſuſpecti fuerint aliqui, ſecuritatem faciant, quod malum veſtrum, vel regni veſtri non quærent. Conſuetudines, quæ inductæ ſunt contra Eccleſias terræ veſtræ, in tempore veſtro penitus dimittetis, poſſeſſiones Cantuarienſis Eccleſiæ, ſi quæ ablatæ ſunt, in plenum reſtituetis, ſicut habuit uno anno, antequam Archiepiſcopus de Anglia egrederetur. Clericis prætcrea, & laicis utriuſque ſexus pacem, veſtram in gratiam, & poſſeſſiones ſuas reſtituetis, quibus occaſione prænominati Archiepiſcopi deſtituti fuerunt. Hæc autem vobis auctoritate domini Papæ, in remiſſionem peccatorum veſtrorum injungimus, & præcipimus obſervare abſque fraude, & malo ingenio. Hoc ſane coram multitudine perſonarum juraviſtis vos pro divina reverentia majeſtatis. Juravit & filius veſter, excepto eo, quod perſonam veſtram ſpecialiter contingebat. Et juraſtis ambo, quod a Papa domino Alexandro, & Catholicis ſucceſſoribus ejus, quam diu vos ſicut anteceſſores veſtros & Catholicos Reges habuerint, minime recedetis. Atque ut in memoria Romanæ Eccleſiæ firmiter habeatur, ſigillum veſtrum præcepiſtis apponi. VII.

Poſt hæc autem idem Rogerius his ſubjicit Legatorum epiſtolam, tunc temporis datam ad Ravennatem Epiſcopum, qua res tunc geſtas ſcripſere ; ſic ſe habet :

Venerabili in Chriſto & dilecto fratri Geleberto, Dei gratia Ravennenſi Archiepiſcopo Albertus dignatione divina tituli S. Laurentii in Lucina, & Theodinus tituli S. Vitalis, preſbyteri Cardinales, Apoſtolicæ Sedis Legati, quod promiſit Deus diligentibus ſe.

Quoniam deſiderare vos credimus, ut de ſtatu noſtro, & de injuncti nobis promotione negotii aliquid audiatis, idcirco qualiter nobiſcum, & per miniſterium mediocritatis noſtræ Deus egerit his diebus VIII.

Digitized by Google

Legatorum epiſtola ad Archiep. Raven. *bus, fraternitati veſtræ præſente ſcripto duximus indicandum. Noveritis itaque, quod poſtquam illuſtris Rex Angliæ veniſſe nos in regnum ſuum in veritate cognoverit, totius amota tarditatis obſtaculo, de Hibernia in Angliam, incumbentibus ſibi negotiis prætermiſſis, de Anglia vero ad Northmanniæ partes acceſſit, atque incontinenti plures ad nos Nuntios & honorabiles deſtinavit, inquirens a nobis, in quo loco potius convenire cum eo, & loqui vellemus. Placuit tandem ad Savinium monaſterium pro colloquio habendo concurrere, ubi religioſorum virorum poſſemus orationibus adjuvari. Convenimus illuc, convenerunt & multæ perſonæ utriuſque ordinis de regno ſuo, & tractavimus diligentia, qua potuimus, quod ad ſalutem ipſius, & injunctam nobis obedientiam pertinebat. Cum autem non poſſemus in omnibus convenire, receſſit a nobis velut in Angliam profecturus, & nos expectavimus, ſequenti die ad Abrincam civitatem ituri. Poſtera autem die venerunt ad nos Lexovienſis Epiſcopus, & duo Archidiaconi, & conceſſo quod petebamus, ad prædictam proceſſimus civitatem. Ad quam Dominica, qua cantatur, Vocem jucunditatis, convenimus cum perſonis plurimis, & ipſi nobiſcum. Et cum tantæ humilitate, quod fuerat condictum explevit, ut illius extitiſſe opus ſine dubitatione credatur, qui reſpicit terram, & facit eam tremere. Sane quam timoratum Deo, quam obedientem Eccleſiæ ſe curaverit exhibere, non eſt opus præſenti abbreviatione referre. Satis enim opera illius manifeſtant, & manifeſtabunt adhuc plenius, ſicut & nobis ſpes data eſt in futurum.*

IX. *Primum itaque ſuper morte ſanctæ memoriæ Thomæ quondam Cantuarienſis Archiepiſcopi non de noſtra exactione, ſed de propria voluntate, tactis ſacroſanctis Evangeliis, ſuam conſcientiam expurgavit, jurans ſcilicet, quod nec præcepit, nec voluit, quod idem Archiepiſcopus occideretur; & quando audivit, vehementer doluit. Quia vero quod factum fuerat, ex ſua occaſione factum eſſe timebat: de ſatisfactione paranda tale præſtitit juramentum. Primo quippe juravit, quod a domino Papa noſtro Alexandro, & ejus Catholicis ſucceſſoribus non recedet, quamdiu ſicut Catholicum Regem habuerint eum, & Chriſtianum. Et hoc ipſum jurare fecit filium ſuum majorem in charta abſolutionis pro morte beati Thomæ. Juravit etiam & alia, Clero, & populo valde neceſſaria, quæ omnia diligenter & per ordinem, ſicut ea juraverat, in abſolutionis ejus charta pernotavimus. Promiſit etiam & alia de libera voluntate gerenda, quæ non oportet ſcriptura ſerie denotare. Hæc autem ſcripſimus, ut cognoſcatis ipſum obedientem Deo, atque ad divinum obſequium multa amplius quam adhuc fuerit, animatum. Noveritis ad hoc filium de prædictis conſuetudinibus pariter cum eo juraſſe. Sane, quod ibi factum eſt, iterato adhuc, ne dubitationis locus alicui remaneret, apud Cadomum in majore frequentia perſonarum publice ſtatuit ſe acturum. Relaxavit præterea Epiſcopos de promiſſione, quam ei fecerant de conſuetudinibus conſervandis, & promiſit quod non exiget in futurum.* Hucuſque Legatorum epiſtola. Pergit auctor:

X. *In craſtino autem prædicti Cardinales ibidem celebraverunt magnum Concilium cum Archiepiſcopo, & Epiſcopis, & Clero Northmanniæ, & ibi hæc decreta ſubſcripta ſtatuerunt, & univerſis firmiter, & inviolabiliter obſervanda injunxerunt.*

Decreta per Theodinum, & Albertum Cardinales apud Abrincas promulgata. Decreta concilii Northmanniæ.

Pueri ad regimen illarum Eccleſiarum, & ad illa adminiſtranda in quibus cura eſt animarum, minime admittantur.

Item filii ſacerdotum non ponantur in Eccleſiis patrum ſuorum.

Item laici partem oblationum in Eccleſia non percipiant.

Item Eccleſiæ Vicariis annuis non committantur.

Item ſacerdotes majorum Eccleſiarum, quibus ad hoc ſuppetunt facultates, alium ſub ſe presbyterum cogantur habere.

Item ſacerdotes non ordinentur ſine certo titulo.

Item Eccleſiæ ad Firmam annuam non tradantur.

Item de tertia parte decimarum nihil presbytero, qui ſervit Eccleſiæ, auferatur.

Item his, qui decimas hereditario jure tenent, licentia ſit, cui voluerint, idoneo clerico dare, eo quidem tenore, ut poſt eum ad Eccleſiam, cui de jure competunt, revertantur.

Vir ad religionem non tranſeat, uxore in ſæculo remanente, vel e converſo, niſi ambo vacandi operibus carnis tempus exceſſerint.

Item in Adventu Domini omnibus qui poterunt, maxime autem clericis, & militibus, jejunium, & abſtinentia carnium indicatur.

Item clerici judices non ponantur ad juriſdictiones ſæcularium poteſtatum adminiſtrandas. Qui autem hoc præſumpſerint, a beneficiis Eccleſiaſticis arceantur.

Item de novis libris excommunicatorum, & rebus morientium, quas auferunt ſacerdotes, & benedictionibus ſponſorum, & baptiſmo, & de quadraginta & octo libris, quæ pro abſolutione ex-

excommunicatorum exiguntur, nihil perfectum eſt, quia Epiſc. Northmanniæ illud decretum recipere noluerunt.

XI. *In eodem vero Concilio Archiepiſcopus Turonenſis calumniatus eſt, Archiepiſcopatum Dole debere adjacere Archiepiſcopatui ſuo, affirmans ſedem Archiepiſcopalem ibi eſſe non debere. Sed clerici de dolo conſtanter contradicebant.* Hactenus de rebus geſtis per Legatos, qui antequam recederent, has ab Alexandro Pontifice literas acceperunt de reconcilianda ipſa Eccleſia Cantuarienſi, tam enormi ſacrilegio polluta.

(a) Cod. Vat. l. 5. ep. 95. Reconciliatio Eccleſ. Cantuar.

Mandamus (a) *vobis, quatenus Eccleſiam Cantuarienſem faciatis reconciliari; ita tamen, ut ſacramentum priſtinæ dedicationis non debeat iterari. Sed ſicut ſolet fieri in Eccleſia beati Petri, tantum aqua benedicta aſpergatur.* Hæc ad Legatos Alexander Papa. Legati autem ad Cantuarienſis miniſtros Eccleſiæ ita (b) ſcripſere:

(b) Ib. ep. 96.

Lætamur nos, lætatur & quæ audit congregatio univerſa juſtorum, quod mortem ſanctæ memoriæ Thomæ quondam Archiepiſcopi veſtri ita in conſpectu ſuo Deus pretioſam oſtendit, & venerandam ejus memoriam tot miraculis illuſtravit, ut odor unguentorum ipſius jam fere per totum corpus Eccleſiæ ſe diffundat, & virtus ejus in Oriente & Occidente communiter prædicetur; ita ut qui felicibus illius actibus, dum viveret, invidebant, nunc caſibus humanis ex exemplo, & ad ſuperiorum ſocietatem (ut credimus) fide ac zelo ſacerdotali promerente, tranſlato, venerentur virtutem ipſius, & ei qui facit mirabilia magna ſolus, gratiarum referant actionem. Quia igitur videtur idoneum, ut cum magnalia, quæ apud vos facta populorum turba decantet, & gratiarum actio, & vox laudis reſonet in communi Eccleſia veſtra, quam tanto munere gratia divina donavit, ſub atrocitatis obtentu diutius non debeat a Conditoris laude ceſſare: Reddentes vobis mutua ſalutationis alloquium, & petitioni veſtræ devoto concurrentes aſſenſu fraternitati veſtræ mandamus quatenus convocatis Epiſcopis, & Abbatibus provinciæ veſtræ, qui vobis ad hoc idonei viſi fuerint, cum ſolemnitatis Eccleſiaſticæ, ſicut majoribus viſum fuerit, moderamine, denuo Eccleſiam veſtram conſecretis. Si quid minus fuerit in ſolemnitate, divinorum miraculorum poterit illuſtratione ſuppleri. Nos ſane, ſi aliquid fuerit, quod ad profectum veſtrum, & veſtræ Eccleſiæ facere valeamus, quantum cum Deo poterimus, libenti animo faciemus. Hæc Legati Apoſtolicæ Sedis, qui ejuſdem Pontificis Alexandri admonitione, diligentiſſima facta perveſtigatione miraculorum glorioſiſſimi martyris Thomæ, relationem pleniſſimam de iis omnibus ad Alexandrum Pontificem miſerunt. Quibus viſis ipſe abſque mora ad ſolemnem Martyris canonizationem faciendam ſeſe totum convertit. Teſtatur id ipſe in litteris poſtea datis, inferius recitandis de canonizatione ipſius.

Sic igitur quot miraculis, tot divinis innotuit teſtimoniis, atque teſtificationibus patuit, Deo ipſi gratiſſimam navare operam, & coronis dignam non ſolum, qui pro Fide Catholica illibata ſervanda perſecutoribus exhibent ſe necandos, ſed etiam qui pro juribus bonisque Eccleſiæ conſervandis, & repetendis ablatis, caput ſatellitibus offerunt præcidendum. Cujus occaſio ſubeundi martyrii haud longe ab Infidelibus perquirenda, ſed unicuique Epiſcopo præſens ſemper imminet, ſi quod ſui eſt muneris, numeris omnibus laboret implere. Revertentes autem Legati intulerunt in Urbem ſacra pignora novi Martyris, nempe quod ſuper Eccleſiæ pavimentum reſperſum fuit ejus capitis cerebrum, necnon ejus tunicam ipſius ſanguine cruentatam, quæ hactenus religioſe aſſervantur in Baſilica S. Mariæ Majoris. XII. Cauſam Martyrii in promptu eſſe unicuique Epiſc.

His jam viſis, quæ ad gloriam Martyris ſpectant, non tacendum de ipſius commilitonibus, iis inquam, qui ipſum extorrem ſeptenuii temporis ſpatio ſunt ſecuti, celebres omnes & inſignes plane viri, XIII. Viri illuſtres familiæ S. Thom.

PAGIUS II. D. Thomæ Cantuarienſis exules & diſcipuli.

Ad num. XIII. Meminit Baronius Catalogi Eruditorum beati Thomæ Martyris, quem Lupus Tom. I. Epiſtolarum divi Thomæ pag. 156. & ſeqq. ex Bibliotheca Vaticana publicavit. Illorum plerique *Sanctum Thomam* exulem ſecuti ſunt, & ex his unus Catalogum illum compoſuit; cum in elogio Joannis Sariſberienſis Auctor Catalogi ſcribat: *qui ob præclara, non ut reputabat, ſua, ſed potius Martyris merita, glorioſa cito poſt Domini noſtri Martyrium a patria ſua Dei vocatione evocatus, in Senonenſi provincia, in qua* NOBISCUM *exulaverat, in Carnotenſem Epiſcopum promotus eſt*, & quidem anno MCLXXVI. ut ibi dicemus. A Baronio numeratur ibidem inter Eruditos divi Thomæ *Hugo natione Romanus, idemque in Epiſcopatu ſucceſſor Gerardi* Epiſcopi Coventrenſis, cui ipſe Hugo ſucceſſit. Verum loco, *Romanus*, legendum, *Normannus*; Giraldus enim Cambrenſis, Scriptor coætaneus ac Britannus, in Hugonis Nonant Epiſcopi Coventrenſis Vita, quam Wartonus Tom. II. Angliæ Sacræ pag. 351. principio mutilam recitat, cap. XXIV. de ejus obitu loquens ait: *Cum in natali ſuo Normannia ſolo vir ille venerabilis gravi correptus morbo decubuiſſet.* In editione Lupi idem ac in editione Baronii legitur, quia veroſimile eſt utrumque eodem manuſcripto, forſan unico, uſum eſſe. In eadem Lupi editione *Hugo Nonant*, vel *de Nonant*, ut ab omnibus Hiſtoricis Anglis vocatur, dicitur *Hugo cognomento Teminant*, ſed in ea voce, ſicut in voce *Romanus*, ab exſcriptore etiam peccatum. De *Hugone* No-

viri, glorioſa confeſſione decori, quorum præclara elogia ſingulorum leguntur poſt Quadripartitam appoſita in codice Vaticano. Ubi inter eos principem locum obtinuit quidam nomine & natione Lombardus, patria Placentinus, doctrina celebris, qui S. R. E. Cardinalis creatus eſt, vocatus ab exilio, utque demum creatus ub eodem Romano Pontifice Archiepiſcopus Beneventanus. Secundo loco ponitur Joannes Saresberienſis, & ipſe doctrina præſtantiſſimus, vocatus poſt martyrium S. Thomæ ad Carnotenſem Epiſcopatum. Poſt hunc ponitur Robertus Anglus, & ipſe creatus Epiſcopus Herefordenſis. Hunc ſequitur ordine Reginaldus itidem Anglus, ſed & ipſe cognomento Lombardus, aſſumptus in Epiſcopatum Bathonienſem, quem ſuperadditum putamus; nam nuſquam eum inter familiares, qui ſecuti ſunt Sanctum in eu perſecutione, invenimus numeratum, pro quo inter perſecutores potius annumerato ſcripſit Petrus Bleſenſis apologiam inferius recitandam. Gerardus poſt hunc recenſetur promotus ad Coventrenſem Epiſcopatum. Inde numeratur ordine Hugo natione Romanus, idemque in Epiſcopatu ſucceſſor Gerardi: poſt quem ponitur Gilebertus Anglus, creatus poſtea Roffenſis Epiſcopus. Inde Radulphus ſubiicitur, creatus in exilio Decanus Rhemenſis Eccleſiæ. Poſt denique alios diverſis honoribus Eccleſiaſticis inſignitos ponitur Hubertus Mediolanenſis, qui ad Archiepiſcopatum ejus Eccleſiæ primo vocatus eſt, inde ad Romanæ Eccleſiæ Pontificatum, vocatuſque eſt Urbanus Tertius. Subiiciuntur & alii tanto Patre & magiſtro digni, comparticipes ſicut paſſionis, ita & gloriæ. Talis erat familia præclariſſimi viri, non ad oculos ſerviens, ſed plane ea qua eorum dominus conſtantia prædita in perpeſſione laborum, viri Apoſtolici, viribus Apoſtolicis illuſtres atque decori, digni habiti qui præ cunctis ad Eccleſiaſticos promoverentur honores.

XIV. Alexand. Pap. a Romanis non recipitur in Urbem.

Sed redeamus ad Alexandrum Papam a Romanis nondum receptum in Urbem. De eo enim hæc ejus vitæ Acta: *Dum autem hæc in Gallia agerentur de reconciliatione videlicet Regis Anglorum per Legatos Apoſtolicæ Sedis Romanis perſiſtentibus in ſua inſipientia, capientem ad eum reverti Paſtorem & Epiſcopum animarum ſuarum cum fratribus ſuis Epiſcopis, & Cardinalibus, non permiſerunt Urbem ingredi, & in Eccleſiis debitum officium exercere. Eis ergo verbum Dei ſpernentibus, quod primum eis evangelizandum fuerat: Pontifex de Tuſculano cum fratribus ſuis Epiſcopis, & Cardinalibus exivit, & ad B. Petri patrimonium Campaniæ, quouſque meliora tempora Eccleſiæ ſuæ provideat Dominus, acceſſit moraturus.* Hæc ibi, reliqua anno ſequenti. Quod Pontifex Urbis ingreſſu excluderetur, illud erat in cauſa, quod pars illa, quæ favebat Imperatori, eo tempore magiſtratus præcipuos adminiſtrabat, eorumque tyrannide cuncta penitus movebantur.

Tuſculi commoratur.

☞ Commorationis Alexandri Pontificis Tuſculi hoc anno fidem faciunt plura diplomata, quæ illic data hoc anno reperiuntur, & inter alia privilegium ab eo conceſſum Eccleſiæ Barenſi, cui juncta erat Eccleſia Canuſina, quod incipit: *In Apoſtolicæ Sedis ſpecula, &c.* datum ad Rainaldum tunc Barenſem Archiepiſcopum, & Canuſinum. In fine vero hæc de tempore dati diplomatis poſt ſubſcriptionem duodecim Cardinalium: *Datum Tuſcul. per manum Gratiani S. R. E. ſubdiaconi, & Notarii, quarta Kal. Julii, Indictione quinta, Incarnationis Dominicæ anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, Pontificatus vero domini Alexandri Papæ Tertii anno tertiodecimo.* Porro Gratianus iſte ſubdiaconus atque Notarius, ſpectatiſſimæ virtutis fuit, quem idem Alexander Papa poſt hæc miſit Legatum una cum Viviano ad Regem Anglorum, in qua functione ſummam peperit ſibi laudem, ut quæ de ipſa inferius dicenda erunt, aperient. ☜

Inſuper cum adhuc Tuſculi moraretur Alexander Papa, ibi has litteras dedit ad Archiepiſcopum Bituricenſem, & Epiſcopum Nivernenſem in cauſa excommunicationis a S. Thoma prolatæ adverſus nominatos ſuperius Epiſcopos Angliæ:

XV. (a) Apud Roger. in Annal. Angl. hoc anno.

Alexander (a) Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Bituricenſi Archiepiſcopo, & Nivernenſi Epiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Fraternitati veſtræ non credimus eſſe incognitum, qualiter ſanctæ recordationis Thomas quondam Cantuarienſis Archie-

PAGIUS

Nonant loquitur Baronius anno MCLXXXIV. num. II. alibique, eumque *Hugonem de Nonant* recte appellat. Quæ duæ emendationes certæ.

III. In Chronico Reicherſpergenſi hoc anno legitur: *Imperator celebravit Curiam in civitate Saltzburg in hebdomada Quinquageſimæ, quæ evenerat tunc in XI. Kal. Martii* (legendum, *IV. Kal. Martii*; hic enim annus biſſextilis fuit). *Illuc quoque Archiepiſcopus, licet non vocatus ab Imperatore, repente tamen, dum Curia haberetur, cum pauciſſimis ſupervenit; ſed gratiam Imperatoris non obtinuit, Adalbertus* ſc. Saltzburgenſis Archiepiſcopus, quem ſupra diximus coactum fuiſſe reſignare Archiepiſcopatum ſuum, quod Imperator eum admittere nol-

Adalbert. fruſtra petit reſtitui in Archiep. Saltzburgenſem.

Digitized by Google

ebiſpiſcopus de mandato noſtro in Londonienſem & Saroberienſem Epiſcopum excommunicationis ſententiam promulgavit: quam utique nos ratam habentes & firmam, eam auctoritate Apoſtolica curavimus confirmare. Quia vero prædicti Epiſcopi ſenio & debilitate corporis confecti, & alter morbo laborans, ad præſentiam noſtram venire non poſſunt: vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, abſolutionem eorum, pro qua Nuntii Regis Henrici Angliæ, & eorumdem Epiſcoporum apud nos vehementius inſtiterunt, duximus committendam. Ideoque fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus infra menſem, poſtquam iidem Nuntii ad propria redierint, de adventu Legatorum noſtrorum, quos ad partes illas pro cognoſcenda atrocitate illius facinoris, & ſcelere quod perpetratum eſt, & reconciliatione Regis diſpoſuimus tranſmittere, quod tranſalpinaverint vobis non innotuerit: eos publice, recepto juramento ſecundum morem Eccleſiæ, quod noſtro debeant aſtare mandato, ob excommunicationis vinculo abſolvatis, ſententia ſuſpenſionis ob eam cauſam, qua fuerant ultimo in excommunicationem deducti, in ſuo robore permanente. Si autem vobis conſtiterit, quod Saroberienſis Epiſcopus morbo laborans ad vos venire non poſſit, illuc in propria perſona, quod nobis placeret, accedatis. Aut ſi accedere non poteritis, perſonas idoneas, de quibus nos & vos confidere valeamus, tranſmittatis, qui illum, recepto juramento publico in conſpectu Eccleſiæ, quod noſtro debeat parere mandato, abſolvant. Si autem huic vel frater Archiepiſcope, intereſſe non poteris, tu, frater Epiſcope, ipſe cum Pontiniacenſi Abbate quæ dicta ſunt diligentius exequaris. Datæ Tuſculani octavo Kal. Maii. Hactenus Alexander Papa ex Rogerio in Annalibus.

Inter hæc autem ſacrilegi illi Martyris percuſſores, qui hactenus extremam Angliæ oram in unius ex eis poſſeſſionibus habitarunt, cum viderent ſe ab omnibus hominibus vitari, quin etiam ab animalibus ut execrabiles haberi (canes enim quantumlibet famelici panem ab eis porrectum ut intinctum veneno anathematis horrebant, longius autem a ſeipſis eos ſua ipſorum conſcientia mali conſcia propulſante) invocantes eum quem percuſſerant Sanctum, ab eo quærunt miſericordiam, in quem extitiſſent ipſi immiſericordes & crudeliſſimi. Quibus inter lacrymarum imbres, nebulaſque mœroris lux effulſit ſpei veniæ impetrandæ, iterque oſtenditur, nempe ut Romam ſe conferant ad Chriſti Vicarium Alexandrum: ad cujus veſtigia procidentes, peccatumque admiſſum aperientes; ab eo remedium quod exhiberet acciperent. Veniunt Romam, adeunt Paſtorem illum, quem non mactare & perdere, ſed ſuper humeros ovem perditam imponere, ipſe a quo tantam acceperat poteſtatem, docuiſſet. Cum Paſtor egregius quod (a) confractum alligat, quod infirmum conſolidat, requirit quod perierat, atque quod abjectum fuerat reducit. Idemque ſapientiſſimus archiater, ſuper profunda vulnera ſauciorum oleum (b) infundens ac

XVI. Occiſores S. Thomæ ad remedium confugiunt pœnitentiæ.

(a) Ezec. 34.

(b) Luc. 10.

PAGIUS

nollet. Quid poſtea acciderit, an. MCLXXIV. referemus.

IV. Pax inter Alexand. III. & Romanos pacta.

Joannes de Ceccano in Chron. hoc anno ſcribit: *Indictione quinta Alexander Papa fecit finem* (id eſt, in concordiam rediit) *cum Romanis. Deſtruxerunt muros civitatis Tuſculanæ menſe Novembri.* Sigonius tamen lib. XIV. de Regn. Ital. ad hunc Chriſti annum ait, Romanos prævalente Imperialium factione noluiſſe polliceri Alexandro III. ſe eum in Urbem recepturum, licet is rerum ſacrarum procuratione contentus foret; ſed Ceccano major fides habenda. [r]

V. Obitus Gilberti de Hoillandia.

Manricus in Annal. Ciſterc. ad annum MCLXVI. arbitratus eſt, *Gilbertum* de Hoillandia in Anglia natum, qui ſucceſſu temporis factus eſt Monachus Ciſtercienſis, & continuavit Sermones Sancti Bernardi in Cantica Canticorum, eo Chriſti anno vivere deſiiſſe. Verum in Chronico Claravallenſi a Petro Franciſco Chiffletio, poſt illorum Annalium editionem promulgato, Gilberti ſeu Gileberti emortualis annus diſerte his verbis narratur: *Anno Domini MCLXXII Giſlebertus quondam Abbas de Hoillandia in Anglia, qui fecit Sermones ſuper Cantica Canticorum in modum beati Bernardi apud Ripatorium obiit*, ideoque in Gallia; Ripatorium enim, vulgo *la Rivour*, Abbatia eſt Ordinis Ciſtercienſis in diœceſi Trecenſi ſita.

VI. Obitus Stephani III. Hungariæ Regis.

Obiit etiam hoc anno Stephanus III. Hungariæ Rex, *Kalendis Februarii feria prima*, ut legitur in Chron. Thwroczii, ſed loco, *Kalendis Februarii*, legendum, *III. Kal. Februarii*, ut feria prima demonſtrat. Poſt Stephanum III. Stephanus IV. frater ejus paucis men-

NOTÆ [r] Hiſtorici omnes nempe Card. Aragonius in vita Alexandri, & Romualdus Salernitanus idem quod Sigonius affirmant, nempe Alexandrum impetrare a Romanis non potuiſſe ut in Urbem reciperetur, quamquam primo id obtuliſſent pontifici, ut ob eo arcis Tuſculanæ everſionem impetrarent. Qua obtenta ait Romualdus *Romani quod papa promiſerant adimplere noluerunt*. Non pugnant hæc cum Joanne de Ceccano, qui tantum aſſerit pacem initam cum Romanis; an vero pax illa firma & ſtabilis fuerit non prodit. Vide Saxium in Notis ad Sigon. t. 2. col. 791. novæ edit. MANSI

ne vinum, ſic ea alligat, ut abſolvat malis ingruentibus totum corpus. Jubentur itaque in expiationem immaniſſimi ſacrilegii transmarinas quærere Chriſti præſentia illuſtratas regiones, petere iosa ſenſu, ut ubi Chriſtus operatus eſt ſalutem in medio terræ, ſanguine fuſo in humani generis redemptionem; illic ipſi, qui iniquiſſime ſanguinem fudiſſent innocentiſſimum, ejus ſanguine mundarentur.

XVII. Dum pergunt, unus ex illis idemque princeps & inſtigator, primuſque percuſſor viri ſanctiſſimi, dictus nomine Willelmus Traci, ubi in Calebriem perveniſſet, mores nectens Coſentiæ, gravi percuſſus corporis infirmitate, cogitur remanere, tribus reliquis capeſſentibus juſſum iter. Ille plane in exemplum juſtitiæ magni Dei hic retentus eſt in Italia, ut diſcerent Occidentales, ne tanto ſui detrimento quis audacem manum in Chriſtum Domini auderet immittere. Etenim tali percutitur a Deo infirmitate, ut putreſcentibus carnibus, apparentibus nervis & oſſibus, eædem a compagibus ſuis ſolutæ ſive ſponte diffluerent, ſive manibus ipſius ſui carnificis doloris impatientis divellerentur, invocantis jugiter in auxilium quem occidiſſet martyrem Thomam, quouſque extremum efflevit ſpiritum. Quæ hæc omnia per Epiſcopum Coſentinum nota facta eſſe Fidelibus, in fine ſæpe citatæ hiſtoriæ Quadripartitæ aſſeritur, quibus his omnibus reliqui hiſtorici, qui ſunt proſecuti res geſtas ſancti Thomæ, aſtipulentur. Porro tum hunc, qui Coſentiæ deceſſit, tum tres illos, qui Hieroſolymam navigarunt, non ultra triennium ab illata nece Martyri ſupervixiſſe, in eadem citata nuper hiſtoria conſtanter aſſeritur, ſicque ſequentis anni curriculum minime exceſſiſſe. Illi vero in loco dicto monte Nigro, tamquam carcere pœnitentiæ clauſi juſſu Pontificis, extremum clauſere diem, utique pœnitentes: nam & honeſte ſunt ſepultura dignati, nempe ante hoſtium templi, ubi (inquit Rogerius) ejuſmodi appoſita fuit inſcriptio: HIC IACENT MISERI QVI MARTYRIZAVERVNT BEATVM THOMAM ARCHIEPISCOPVM CANTVARIENSEM. At rerum geſtarum anni hujus hic finis eſto.

Finis eorum qui occiderunt S. Thom.

An-

PAGIUS menſibus coronam uſurpavit, ſed poſtea regnavit *Bela* hujus nominis III. qui frater ejus etiam fuit, vixitque uſque ad annum MCXC.

VII. *Salahadinus primitus quidem leno gentilis apud Damaſcum, poſt ab Eufrido de Torone illuſtri Palæſtinæ Principe Chriſtiano Miles factus, cum apud Ægyptum militaret, Molanum Regem Ægypti proditioſe perimens totius Ægypti obtinuit Principatum*, inquit Nangius in Chron. qui addit, eum toti fere Orienti poſtea imperaſſe. Salahadinus Ægypti Imperium reſtituit Habbaſidis, *poſtquam illud amiſerant pluſquam ducentorum annorum ſpatio*, ut inquit Auctor Chronici Orientalis. Quantum Chriſtianorum res *Salahadinus* in Oriente depreſſerit, ſuis locis videbitur.

Salahadini Principatus exordium.

I. Canonizatio S. Thom.

ANnus ſequitur Redemptoris milleſimus centeſimus ſeptuageſimuſtertius, Indictione ſexta, quo Alexander Papa, ubi Legati ad Anglorum Regem miſſi in Urbem rediere, audivit ab eis, quæ Deus in manu potenti & brachio excelſo operaretur miracula in novo martyre Thoma: habitaque de his conſultatione cum fratribus S. R. E. Cardinalibus, ea omnium communi conſenſu retulit eum in Album ſanctorum Martyrum. De his acturi, quænam iſta præceſſerint, accurate perveſtigemus.

Poſt fuſum ſanguinem (inquit Eduardus) *multis ejus ſanctitatem Deus miraculis declaravit. Verum in initio occultabantur tamquam non habitura fidem, donec iis multiplicatis ceſſit adverſariorum impetus, & obſtructum eſt os loquentium iniqua.* Ita quidem multitudo ac magnitudo miraculorum increbuit, ut non ſolum ſanctus Thomas in his exhibendis nihil minus habere viſus ſit a cæteris magnis Sanctis, ſed etiam prætergreſſus ſit eos, ita teſtantibus Petro Bleſenſi qui aderat, nec non Joanne Saresberienſi, qui eidem ſancto Martyri fuerat a ſecretis. Scribit de his ſumma fiducia iſta ipſe Petrus ad Richardum Epiſcopum (a) Syracuſanum, atque: *Exulta Anglia, exulta Occidens, quia viſitavit nos Oriens ex alto. Thomam Apoſtolum India & Orientalis regio jactitabat: ſed Occidentalem reſpexit Eccleſiam, qui in cœlis habitat, & humilia reſpicit. Dedit Dominus Angliæ Thomam noſtrum: non invidemus Indiæ Thomam ſuum. Sit Thomas Apoſtolus in India: ſit Thomas martyr noſter in Anglia, ut per hos duos teſtes Chriſti ab ortu Solis uſque ad occaſum ſit laudabile nomen Domini. Eat qui voluerit in Indiam ad ſuffragia B. Apoſtoli: tam longa peregrinatio nimis laborioſa eſt mihi: mihi ſufficit Thomas meus. Ille palpavit latus Domini, & fixuras clavorum; ille quia vidit, credidit: beatus qui non vidit & credidit, nec dubitavit, atque holocauſtum Chriſto, & pro Chriſto ſe obtulit. Non laboro Martyrem Apoſtolo comparare, cum Apoſtolus ſit major Martyre: ſed glorioſum eſt nos habere Martyrem, qui Apoſtoli nomen habeat, & Apoſtolum miraculis aut imitetur, aut vincat. Non indignatur Apoſtolus, quia nec indignatur Dominus Apoſtolorum & Martyrum ſi quandoque Spiritus ſanctus in operatione virtutum plenius & * celebrius alicui ſe infundit. Et hæc* (inquit (b) Dominus) *facietis, & majora horum facietis.* Hæc Petrus a nobis citatus ad indicandam eximiam miraculorum operationem, quæ Deus per novum tunc operatus eſt Martyrem. Sed & audiendus eſt Joannes Saresberienſis nonnihil commotus in Alexandrum Pontificem, qui viſus eſt ſibi nimis differre canonizationem Martyris, Deo (ut apparebat) tanta miraculorum multitudine & magnitudine plus ſatis teſtante, ipſum in cœlum cum ſanctis Martyribus eſſe receptum. Sed excuſandus Pontifex, ſi id facere diſtulit uſque ad reverſionem Cardinalium Legatorum, quorum relatione cuncta exacte atque ſecure diſceret. Sed audiamus Saresberienſis (c) querelas apud Sedis Apoſtolicæ Legatum fiducia magna deprompras:

(a) Pet. Bleſ. ep. 46.

Egregia in S. Thom. miraculorum operatio.

* al. crebrius.

(b) Joan. 14.

(c) Cod. Vat. l. 5. ep. 90. 11.

Venerabili domino & Patri chariſſimo Villelmo Dei gratia Archiepiſcopo Senonenſi & Sedis Apoſtolicæ Legato ſuus Joannes Saresberienſis ſalutem & promptiſſimæ devotionis obſequium.

Epiſt. Joan. Saresber. de miraculis S. Thom.

Licet Anglicana Eccleſia adhuc coadmixta ſit ingenti deſolatio: triſtitia tamen illius jam ex maxima parte in gaudium tranſiit & luctus in canticum felici prorſus & læta mutatione converſus eſt. Siquidem jam adeo ad Memoriam Martyris inaudita miracula crebuerunt, ut ſi alias audita illis provenerint, vix cenſeantur aliis miraculis adſcribenda. Sicut enim in omni conditione nobilis animus ſtuduit omnibus conviventibus præeminere: ſic nunc (ut aliorum Sanctorum pace dixerim) aliis de quibus legimus, vel audivimus, in miraculorum exhibitione præcedit. Quod ideo facile crediderim proveniſſe, ut fidem in pluribus Orbis noſtri partibus non tam ſopitum, quam fere extinctam Dominus excitaret, ſolidaret charitatem, & obſtrueret ora iniquorum, qui ſancto viro detrahebant in vita, & odio prioris cauſam Chriſti perſequebantur. Quis enim amodo veram & fidelem doctrinam Chriſti dubitet, qui verbis ſuis adhærentem hominem nobis notum tanta felicitate remuneravit? Quis cauſam fuiſſe iniquam niſi dæmoniacus dicet, quæ patronum ſuum tanta coronat gloria? Dubitatur a pluri-

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXL.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6666.

☉ 6. G. ☽ 15. P. 8. April. Indict. 6.

JESU CHRISTI 1173.

ALEXANDRI III. PAPÆ 15.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 22. IMP. 19.

MANUELIS COMNENI IMP. 31.

An. Hegiræ DLXIX. inchoato die XII. Aug. fer. 2. An. C. 1173.

rimis, an pars domini Papæ in qua ſtamus, de juſtitia uteretur: ſed eum a crimine ſchiſmatis glorioſus Martyr abſolvit. Qui ſi fautor eſſet ſchiſmatis nequaquam tantis miraculis coruſcaret. Erat namque vir tantæ prudentiæ, ut non facile poſſet errore ſupplantari, in tanto periculo animarum.

III. *Mirarer itaque, ſupra modum, cur eum dominus Papa in catalogo Martyrum recipi non præcipit, niſi quia in hiſtoria Eccleſiaſtica legiſſe me recolo: Quod cum Pilatus miſſa relatione, Tiberium Cæſarem conſuluiſſet, An Chriſtum, qui tot & tanta fecerat, & a plurimis colebatur ut Deus, coli oporteret, ut Deum: Senatus ab Imperatore conſultus reſpondit, quidem colendum fuiſſe ut Deum, niſi quia id provinciales citra Senatus auctoritatem præſumpſerant. Et quidem ſic, nutu faciente divino reſponſum eſt, ne Deitas Chriſti, cujus nomen erat Judæis, & Gentibus prædicandum, terrenæ poteſtati videretur obnoxia, & eam emendicatam dicerent Infideles. Qui velint nolint coguntur audire: Quoniam Dominus regnavit, iraſcantur populi, & exultet terra, in qua Chriſti fundatur Eccleſia. Sic ergo nutu divino arbitror eveniſſe, ut Martyris hujus gloria, nec decreto Pontificali, nec edicto Principis attollatur, ſed Chriſto præcipuo auctore invaleſcat, cujus honorem, quoad vixit, ſtuduit dilatare. Honorem Chriſti ſalvum fore ſemper expreſſit,* cum ſcilicet de concordia tractaret cum Rege. *Et Chriſtus ei vicem non referet? Abſit ut Veritas fallax ſit in promiſſis. Legitur in Actibus Apoſtolorum, quod quidam nondum baptizati, citra auctoritatem Apoſtolorum Spiritum ſanctum acceperant. Sed num id Senatus Apoſtolicus infirmabit? Profecto ubi Deus auctor eſt, fruſtra ſuperioris deſideratur auctoritas. Si quis autem hujus tanti Martyris gloriam evacuari deſiderat, (quicumque ſit ille) antequam ei credamus, aut majora, aut ſaltem ſimilia operetur. Alioquin peccare creditur in Spiritum ſanctum, cujus operibus detrahere non veretur.* Hactenus ad Senonenſem Legatum Apoſtolicæ Sedis Joannes Sareſberienſis, cum nondum S. Thomas relatus eſſet ab Alexandro in numerum ſanctorum Martyrum, quod factum eſt hoc ipſo anno præſenti.

IV. In probatione ſanctorum neceſſarium Eccleſiæ miniſterium. Ita, qui dilatam nimis dolens, Martyris canonizationem, quam Deus deſuper tot tantiſque miraculorum facibus e cœlo lucentibus jam divinitus factam oſtenderit, putavit eam humana non indigere auctoritate; ſecundum illud Apoſtoli: (a) *Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus eſt qui juſtificat, quis eſt qui condemnet?* At nihilominus neceſſario auctoritas eſt Eccleſiæ requirenda ad cognoſcenda ipſa miracula, ne fraus aliqua irrepſerit, vel impoſtura: atque ita judicium divinorum operum Eccleſiæ debeat judicio ſubjacere, ſecundum illud ejuſdem Apoſtoli: (b) *Spiritus Prophetarum Prophetis ſubjecti ſunt.* Et illud (c) Joannis: *Probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint.* Quod judicium Eccleſiæ in ejus viſibili capite in primis reſidet, cujus in ejuſmodi examinatione prævia ſit expectanda ſententia.

(a) Rom. 8.

(b) 1. Cor. 14.

(c) 1. Jo. 4.

V. Canonizatus S. Thomas Martyr. Reverſis autem (ut dictum eſt) Legatis, rebuſque eorumdem relatione perſpectis, examinatiſque, hoc eodem anno Indictione ſexta, Alexander Papa ſolemni ritu Signiæ cum eſſet, retulit in ſanctorum Martyrum numerum S. Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum; de qua canonizatione in vita ipſius Alexandri hæc habet ſcriptus codex Vaticanus: *Interea cum illuſtrator Anglorum beatiſſimus Thomas in multa coruſcatione miraculorum refulgeret, & non ſolum amici ſed etiam perſecutores veniam poſtularent peccatorum, qui ſalutis veniam petituri ad ejus Eccleſiam inceſſanter accederent: Romanus Pontifex ad inſtantiam populi & Cleri * Gallicani, eumdem Martyrem canonizavit Apoſtolica auctoritate, & inter cæteros Sanctos conſcribi præcepit. In die namque Purificationis B. Mariæ, convocatis Epiſcopis & Abbatibus Campaniæ apud Signiam, ad honorem ipſius ſpecialiter Miſſarum ſolemnia celebravit, & paſſionis ejuſdem quarto Kalendas Januarii memoriam perpetuo agi debere conſtituit. Unde Occidentalis Eccleſia exultavit in gaudio magno, & glorioſi Martyris nomen augebatur in oſtenſione virtutum, ita ut ab extraneis etiam gentibus ex celebri celebrius haberetur. Per ipſius merita omnipotens Deus evidenter mortuos ſuſcitavit, cæcis quoque viſum, ſurdis auditum, & claudis reddidit greſſum, mundavit leproſos, ſanavit infirmos, dæmoniacos liberavit, & alia multa per eum mirabilia nihilominus Deus voluit mirabiliter operari. Ideoque plurimi Fidelium in honorem ipſius, ad laudem & gloriam Creatoris noſtri Eccleſias conſtruxerunt, & poſſeſſionibus & donis ditaverunt.* Hactenus ibi. Sed inſpiciendæ ſunt Apoſtolicæ litteræ de eadem canonizatione ſic datæ: (d)

* Anglicani.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Priori & monachis Cantuarienſis Eccleſiæ ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

(d) Cod. Vat. l. 5. ep. 92.

VI. Alexand. Pap. litteræ canonizationis. *Gaudendum eſt univerſitati Fidelium de mirabilibus illius ſancti & reverendi viri Thomæ Archiepiſcopi veſtri. Sed vos exinde tanto ampliori gaudio, & exultatione debetis repleri, quanto ipſius miracula oculata fide ſæpius intuemini, &*

*ejus ſanctiſſimo corpore Eccleſia veſtra ſpecialius meruit illuſtrari. Nos autem conſiderata gloria meritorum ejus, quibus in vita ſua magnanimiter claruit, & de miraculis ejus non ſolum communi & celebri fama, ſed & dilectorum * filiorum noſtrorum Alberti, tituli ſancti Laurentii in Lucina, & Theodini tituli ſancti Vitalis presbyterorum Cardinalium Apoſtolicæ Sedis Legatorum, & aliarum plurium perſonarum teſtimonia certitudinem plenam habentes, præfatum Archiepiſcopum in capite Jejunii, multitudine clericorum & laicorum præſente, in Eccleſia, deliberata cum fratribus noſtris conſilia, ſolemniter canonizavimus, eumque decrevimus ſanctorum Martyrum collegio annumerandum: vobis & univerſitati Fidelium de Anglia Apoſtolica auctoritate mandantes, ut natalem ejus diem, quo vitam ſuam glorioſa paſſione finivit, annis ſingulis cum debita veneratione celebretis. Quoniam igitur dignum eſt, & vobis plurimum expedit, ut ſanctum corpus ejus cum ea, qua decet reverentia & honore condatur: diſcretioni veſtræ Apoſtolica auctoritate mandamus, quatenus corpus ejus devote & reverenter facta ſolemni proceſſione, aliquo ſolemni die, congregato Clero & populo, in altari honorifice recondatis: aut ipſum in aliqua decenti capſa ponentes, prout convenit, elevetis in altum, & patrocinium ejus pro ſalute Fidelium & pace univerſalis Eccleſiæ ſatagatis apud Dominum veſtris piis orationibus impetrare. Valete. Dat. Signiæ quarta Idus Martii.* Hæc ad miniſtros Cantuarienſis Eccleſiæ. Datæ ſunt inſuper eadem die aliæ generales ad Chriſti fideles iſtis verbis: (*a*)

* fratrum

(a) Ib. ep. 93.

VII. Aliæ litteræ Alexandr. Pap. Canonizationis S. Thom.

Redolet Anglia fragrantia & virtute ſignorum, quæ per merita illius ſancti & venerandi viri Thomæ quondam Cantuarienſis Archiepiſcopi omnipotens Deus operatur, & univerſa ubique lætatur Fidelium Chriſtiana religio, pro eo quod ille, qui eſt mirabilis & glorioſus in Sanctis, Sanctum ſuum poſt mortem clarificavit, cujus vita laudabilis multa fulſit gloria meritorum, & tandem martyrio conſummata eſt certaminis glorioſi. Quamvis autem de ſanctitate ipſius dubitare non poſſit, qui ejus & laudabilem converſationem attendit, & glorioſam conſiderat paſſionem; voluit tamen Redemptor atque Salvator noſter ejus ſanctitatis inſignia magnificis radiare miraculis: ut qui pro Chriſto inſuperabilis virtutis conſtantia neceſſitates & pericula pertulit, ſui laboris & certaminis in æterna beatitudine cognoſcatur ab omnibus, percepiſſe triumphum. Nos vero auditis innumeris & magnis miraculis, quæ jugiter per ſancti illius viri merita fiunt univerſitati narrat Fidelium, & ſuper his non ſine magno gaudio per dilectos fratres noſtros Albertum tituli ſancti Laurentii in Lucina, & Theodinum tituli ſancti Vitalis presbyteros Cardinales atque Apoſtolicæ Sedis Legatos, qui eadem miracula tanto perſpicacius dicernunt, quanto ampliùs ſunt loca vicini; præcipue certiores effecti, & plurium aliarum perſonarum teſtimonio fidem ſicut debuimus, adhibentes, prædictum Archiepiſcopum ſolemniter in Eccleſia, magno ibidem clericorum & laicorum collegio præſente, in capite Jejunii, deliberato fratrum noſtrorum conſilio canonizavimus, ipſumque decrevimus Sanctorum catalogo adſcribendum. Univerſitatem itaque veſtram monemus, & auctoritate qua fungimur, diſtricte præcipimus, ut natalem prædicti glorioſi Martyris diem paſſionis ſuæ ſolemniter annis ſingulis celebretis, & apud ipſum votivis orationibus ſatagatis veniam promereri: ut qui pro Chriſto in vita exilium, & in morte virtute conſtantiæ paſſionis martyrium pertulit, Fidelium jugi ſupplicatione pulſatus, pro nobis apud Dominum intercedat. Datum Signiæ, quarto Idus Martii. Extant poſt hæc in eodem epiſtolarum volumine de his ipſis ad Averſanum Epiſcopum datæ litteræ Apoſtolicæ, eædemque patentes & circulares ad omnes Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopos. Poſt hæc vero ſecuta eſt pœna peccatum.

VIII. Inter hæc ulciſcente Domino, accidit, ut inter Reges Angliæ, patrem & filium im-

PAGIUS I. *Anglia bellis internis & externis agitata.*

Ad num. VIII. & ſeqq. Hoc anno tantum erupit in Anglia incendium, ut omnes *Henrici* II. Angliæ Regis ditiones certiſſima clade obruiſſet, niſi anno ſequenti pax coaluiſſet. Ex una parte conjuraverant adverſus eum *Henricus* filius, & fratres *Richardus* & *Joannes* cum *Eleonora* matre, & ad eaſdem partes acceſſere *Ludovicus* VII. Francorum Rex, ac plurimi Optimates, Duces & Principes. Nec dubitatum, quin hoc ei malum ob necem Sancti Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi, hoc anno in Sanctorum numerum relati, uti refert Baronius num. I. & ſeqq. acciderit. *Henricus* Rex pater videns ſe undecunque urgeri, & ab iis qui eorum fautores erant, *Ludovico* Franciæ, *Guillelmo* Scotiæ Regibus, *Philippo* Flandriæ Comite, aliiſque ad Alexandrum Papam confugit, ejuſque auxilium tam contra eos, quam contra filios imploravit. Epiſtola tunc ab eo ſcripta manu Petri Bleſenſis ejus Secretarii, quæ ordine eſt CXXXVI. recitatur a Baronio num. IX. & ſeqq. Hujus diſſidii initium his verbis notavit Continuator Chronici S. Petri Vivi ad hunc Chriſti annum: *Menſe Martio diſcordia inter patrem & filium Reges, ſcilicet Anglorum, nota eſt.* Duravit hæc rerum confuſio uſque ad annum ſequentem exeuntem, quo finem accepit. Gervaſius enim in Chron. ad annum MCLXXIV. de Henrico Rege loquens, ait: *In craſtino poſt feſtum Sancti Michaelis filios ſuos in gratiam recepit. Sicque pace Regis undique firmata,* &c. Cor-

Divina ultio Reg. exagitat.

implacabilis diſſenſio oriretur, cum videlicet petenti filio dari ſibi civitatem aliquam ſive in Anglia, ſive in Northmannia ad habitandum una cum conjuge, quam duxerat filiam Regis Franciæ: negavit omnino. Ex quo factum, ut deficiens a patre filius, adverſus eum bellum conflarit una cum fratribus & fœderatis Principibus, ipſo Franciæ Rege, necnon Rege Scotiæ, Comite Pictavienſi, itemque Flandrenſi, & aliis, adeo ut ſtatus ſenioris Regis in ſummum videretur eſſe diſcrimen inductus, ita permittente Deo, ut qui patrem ſuum Thomam indefeſſo ſtudio fuerat perſecutus, perſecutorem ipſe pateretur filium ſuum, quouſque tantum a ſe admiſſum expiaret delictum.

Cum Henricus Rex ſenior magis magiſque exagitatus perſecutione filii Regis junioris, & fratrum ejus, & aliorum, in diſcrimen haud mediocre eſſet adductus; ad Romanum Pontificem confugium quærit, his datis ad eum litteris, ex eo in primis ipſi perſuadere conatus, quod Rex Angliæ ſit feudatarius Eccleſiæ Romanæ. Ita plane cogit neceſſitas profiteri, quod, aliter haud ſponte feciſſet. Sed audi eas, quæ ſic ſe habent a Petro (a) Bleſenſi Secretario ſcriptæ:

(a) Pet. Bleſ. ep. 156.

Sanctiſſimo domino ſuo Alexandro Dei gratia Catholicæ Eccleſiæ ſummo Pontifici Henricus Rex Angliæ, Dux Northmanniæ & Aquitaniæ, Comes Andegavenſis & Cenomanenſis ſalutem & devotæ ſubjectionis obſequium.

IX. Rex Angliæ interpellat auxilium Pap.

In magnorum diſcriminum anguſtiis, ubi domeſtica conſilia remedium non inveniunt, eorum ſuffragia implorantur, quorum prudentiam in altioribus negotiis experientia diuturnior approbavit. Longe lateque divulgata eſt filiorum meorum malitia, quos ita in exitium patris ſpiritus iniquitatis armavit, ut gloriam reputent & triumphum, patrem perſequi, & filiales affectus in omnibus deſiſtere, præveniente meorum exigentia delictorum. Ubi pleniorem voluptatem contulerat mihi Dominus, ibi gravius me flagellat: & quod ſine lacrymis non dico, contra ſanguinem meum, & viſcera mea cogor odium mortale concipere, & extraneos mihi quærere ſucceſſores. Illud præterea ſub ſilentio præterire non poſſum, quod amici mei receſſerunt a me, & domeſtici mei quærunt animam meam. Sic enim familiarium meorum animos intoxicavit clandeſtina conjuratio, ut obſervantiæ proditoriæ conſpirationis univerſa poſthabeant. Malunt namque meis adhærere filiis contra me transfugæ & mendici, quam regnare mecum, & in ampliſſimis dignitatibus præfulgere.

PAGIUS II. Tranſlatio S. Vincentii Martyris.

Corpus *Sancti Vincentii* Levitæ & Martyris hoc anno ad Ulyſſiponenſem Eccleſiam tranſlatum, ut legitur in Hiſtoria hujus Tranſlationis apud Bollandum ad diem XXII. menſis Januarii, quo Sanctus Vincentius colitur. Stephanus Præcentor Ulyſſiponenſis qui eam ſcripſit, plurimum laudat Alphonſum Portugalliæ Regem hujus nominis primum, Tranſlationis auctorem, aitque: *In his laudem præconiis Regis Alphonſi ſtrenuitas admodum affulſit, qui ſuam potentiam ad Eccleſiæ dilatationem adeo frequentibus bellis exercuit, ut nunc cum ſit ætate maturus & ſenſu, non ſolum vicinis, ſed etiam cæteris ſedeat Regibus formidabilis: hoſteſque maliat cum eo pacem aut amicitiam experiri, quam bellum. Luſitaniam quoque ſtrenue adeo auxit, quod potiſſima pars ejus ab hoſtibus fidei libera populiſque repleta fidelibus, uberes domino gratias & ſacrificia laudis exſolvit. Si loca quis diligens contemplator inſpexerit, quæ Rex illuſtris aut divinis cultibus contulit & religioni, aut quæ mœnibus & populis ad regni firmitatem & hoſtium infirmationem ſeu ampliavit, ſeu denuo conſtruxit, profecto fatebitur, quantum humano licebit judicio, ipſi divinam gratiam contigiſſe felicem.* Narrat poſtea Stephanus facta miracula in hac Tranſlatione, atque eam hoc Chriſti anno, Alphonſi Regis XLV. XVII. Kal. Octob. factam eſſe ad totius regni, maximeque populi Ulyſſiponenſis felicitatem. Verum cum hoc anno dies XV. menſis Septemb. ſeu dies XVII. ante Kalendas Octob. in feriam ſeptimam inciderit & hic annus XLV. regni Alphonſi eſſe non poſſit, ut ex dictis liquet, errorem in numeros irrepſiſſe exiſtimandum. Andreas Reſendius, qui ſæculo XVI. floruit, doctam de ea Tranſlatione & de anno, quo ea facta, Epiſtolam ſcripſit, ſed nonniſi aliqua ejus fragmenta videre licuit. Nicolaus Antonius præfatum Stephanum in Biblioth. Hiſpanica omiſit.

III. Rupta induciæ inter Alphonſum Caſtellæ, & Sancium Navarræ Regem.

Alphonſus VIII. Caſtellæ Rex inducias nuper cum *Sancio* Navarræ Rege ſancitas rupit, qua de re queruntur *Sancii* Legati apud Henricum II. Angliæ Regem, offeruntque ſe illud probaturos ex tractatu induciarum, qui apud Hovedenum part. priori pag. 562. & ſeqq. recitatur; quos jure merito queſtos eſſe oſtendit Moretus in Inveſtigat. Navarr. pag. 663. quia era MCCV. qui Chriſti eſt MCLXVII. induciæ in decem annos conſtitutæ fuerant, & tamen in ſexto Alphonſus VIII. terras Rioiæ jam armis invaſerat; & in archivis Calahorræ ſervatur ſcriptum, in quo legitur: *In era MCCXI. quando Rex Alphonſus Caſtellanus obſedit Granio, & cepit eum fame de manu Regis Navarræ, Alvaro Vacchio tenente.* Granio oppidum eſt in Rioiæ confiniis poſitum Burgos inter & Naiaram. Præterea Alphonſus VIII. cum die ultimo Martii ſequentis Chriſti anni Segoviæ verſaretur, Chartam dedit cum Leonora Regina Henrici II. Angliæ Regis filia, quam anno MCLXX. uxorem duxerat, in qua legitur: *Facta charta Segovia era MCCXII. ſecundo Kal. Aprilis anno ſequenti, quo ſereniſſimus Rex Aldephonſus Sancium Navarrorum Regem devicit, & Pampilonam uſque pervenit.*

IV. Moritur Noradinus Turcorum Princeps.

Noradinus, inquit Tyrius lib. XX. cap. XXXIII. *maximus nominis & fidei Chriſtianæ perſecutor, Princeps tamen juſtus, vafer & providus, & ſecundum gentis ſuæ traditiones religioſus, regni ejus anno viceſimo nono, menſe Majo*

X. Apoſtolicæ juriſdict. regnum Angl. *Quoniam ergo vos extulit Deus in eminentiam officii paſtoralis ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, licet abſens corpore, præſens tamen animo me veſtris advolvo genibus, conſilium ſalutare depoſcens. Veſtræ juriſdictionis eſt regnum Angliæ, & quantum ad feudatarii juris obligationem, vobis dumtaxat obnoxius teneor & aſtringor. Experiatur Anglia, quid poſſit Romanus Pontifex, & quia materialibus armis non utitur, patrimonium B. Petri ſpirituali gladio tueatur. Contumeliam filiorum poteram armis rebellibus propulſare: ſed patrem non poſſum exuere. Nam &* (a) Thr. 4. *(a) Jeremia teſtante, nudaverunt lamiæ mammas ſuas, lactaverunt catulos ſuos. Et licet errata eorum quaſi mentis efferatæ me fecerint, retineo paternos affectus, & quemdam violentiam diligendi eos mihi conditio naturalis importat. Utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent! Lactant filios meos domeſtici hoſtes, & occaſione malignandi habita non deſiſtunt, quouſque redigatur virtus eorum in pulverem, & converſo capite in caudam, ſervi eorum dominentur eis, juxta verbum illud Salomonis:* (b) Prov. 17. *(b) Servus ſapiens filio dominabitur imprudenti. Excitet ergo prudentiam veſtram ſpiritus conſilii, ut convertatis corda filiorum ad patrem. Cor enim patris pro beneplacito veſtro convertetur ad filios, & in fide illius, per quem Reges regnant, veſtræ magnitudini promitto, me diſpoſitioni veſtræ in omnibus pariturum. Vos Eccleſiæ ſuæ, Pater ſancte, diu Chriſtus ſervet incolumem.* Hæc Rex Henricus ad Alexandrum Papam.

XI. (c) Pet. Bleſ. ep. 69. Alexand. Pap. laborat pro Rege Angl. Seniore. At quid Alexander Papa? (c) Petrus Bleſenſis in epiſtola ad Radulphum Andegavenſem Epiſcopum hæc ait: *Noverim ſiquidem o domine Papa noveritis emanaſſe mandatum, ut quicumque pacem domini Regis turbant, appellatione remota, excommunicationis vinculo aſtringantur. Hac auctoritate fretus dominus Cantuarienſis, omnes domini Regis impugnatores apud Cadomum nuper excommunicavit, nec Regi juniori, nec alii exceptionis gratiam fecit. Illud autem certiſſime teneatis, ipſum numquam aliquem excommunicaſſe, qui aut non moreretur in proximo, aut cujus non operiret faciem ſubita, & ignominioſa confuſio. Exerotis itaque gladium Petri, ut ad debitæ fidelitatis obſervantiam compellantur inviti, qui ſpontanea voluntate pro ſalute Principis ſe morti, & carceri debuerant objeciſſe, &c.* Antequam autem Richardus Cantuarienſis Archiepiſcopus excommunicationis ſententiam in filium Regis Henricum Tertium proferret, admonitionis litteras voluit præceſſiſſe, quæ extant, (d) eſtque earum exordium: *Si quid durum tibi locuturi ſumus, illuſtriſſime Princeps, ſuſtine patienter, &c.* (d) Id. ep. 47. In fine autem de Pontificia juſſione hæc habet: *Quod ſi noſtro & Suffraganeorum noſtrorum conſilio, qui ſuper hoc generaliter tibi ſcribunt, acquieſcere & conſentire detrectes: ſcias nos recepiſſe a ſummo Pontifice in mandatis, ut te & omnes, qui pacem domini tui turbant, ſublato appellationis remedio, excommunicationis vinculo innodemus. Neſque mandatum nobis injunctum, licet inviti, & dolentes, prompto effectu & debita reverentia, niſi infra quindecim dies reſipueris, pleniſſime proſequemur.* Hæc Cantuarienſis Archiepiſcopus.

Scripſit & Rotrodus Archiepiſcopus Rothomagenſis ad eumdem Henricum Tertium filium Regis ipſum monens, ut patri reconciliari deberet. Eſt quidem tanto Præſule digna epiſtola, quæ ſic ſe habet: (e) XII.

(e) Id. ep. 33. *Henrico Tertio Dei gratia illuſtri Anglorum Regi Archiepiſcopus Rothomagenſis ſalutem in eo, qui dat ſalutem Regibus.*

Rothomagenſis Archiep. laborat pro pace. *Quoniam ex officio nobis injunctæ adminiſtrationis incumbit, animarum curam agere, quarum exactiſſimam rationem diſtrictus Judex in examine terribili poſtulabit a nobis: excellentiæ tuæ quæſumus non ſit onori, ſi te deprecamur ut dominum, hortamur ut Regem, docemus ut filium. Nec enim alligatum eſt in ore noſtro verbum Domini; ſed in ſpiritu libertatis loquimur, quod ſalutem animabus, quod quietem populis, quod Eccleſiæ libertatem, quod honorem Deo, & patriæ liberationem conferat, atque de errore invio ad viam veritatis & juſtitiæ te reducat. Non attendis fili charisſime, quid inceperis; nec incepti aperte metiris exitum. Vates adventum te feſtinas ſatisfacere, & in proprium caput provocas inimicum. Non barbaras impugnas nationes, ſed familiores & domeſticos: non extraneas regiones, non hoſtiles munitiones invadis, ſed tuas: ſubjectum tibi affligis populum, non rebellem: non ho-*

PAGIUS *Majo defunctus eſt. Hujus defectum Rex audiens* (nempe Amalricus III. qui Jeroſolymis regnabat), *confeſtim ſine dilatione univerſas convocans regni vires, urbem obſidet Paneadenſem. Quod audiens prædicti uxor Principis* (ſc. Noradini) *vires tranſcendens femineas, miſſa Legatione ad Dominum Regem, ut ab eo obſidione diſcedat, eique pacem concedat temporalem, certam pecuniæ in multa quantitate ſummam promittit: quam Rex, ut ampliorem extorqueret, prima fronte viſus eſt reſpuiſſe, obſidionem nihilominus continuans. Cumque ibi per dies quaſi quindecim, vigili opera & ſtudio diligenti obſeſſos impugnaſſet, & tam machinis quam mo-dis*

hoſtem, ſed patrem: immo non patrem perſequeris, ſed te ipſum. Pater ſiquidem tuus poſthabita corporis & animæ ſuæ cura ſe omni labori & diſcrimini exponebat, ut tuum faceret, quod nunc vis facere tuum: & ut verius loquar, quod intendis facere ne ſit tuum. Magis non tuum facies pugnando, quod paterna tibi ceſſio, quod generale votum populi, quod juramenta Principum, quod hæreditaria ſucceſſio deferebat. Quod Rex & Princeps pacifice poſſidebas, hoc tyrannus & invaſor, ſpoliatione Eccleſiarum, oppreſſione pauperum, incendiis & homicidiis, & ad ultimum, parricidio nunc uſurpas. Parricidæ ſiquidem cenſentur, qui in parentes armati inſurgunt: quos & leges ſæculi damnant, & canones a beneficio ſucceſſionis excludunt. Jus tuum in injuriam convertiſti, dum quod æquitas offerebat, per iniquitatem extorquere intendis: quod ſane puerile dicerem, niſi quia hoc malitiam provecta ætatis excedit. Si cum patre venias ad conflictum: dubium eſt, utrum tibi expediat aut vinci, aut vincere.

XIII. *Si pietas habitaret in terris glorioſius aſſereres, patri ſedere, quam triumphare de patre. Patri cedere & ſubiici, hoc lex Moyſi, hoc lex Evangelii, hoc conſuetudo canonum, hoc Apoſtolorum inſtitutio, hoc leges Imperiales, hoc ipſa hominum conditio, & lex naturalis indicit. Dei & juſtitiæ inimicum, omniumque legum te transgreſſorem conſtituis, ſi patri non obedis, cui totum debes, quod ipſe es, de cujus carne & ſanguinis ſementina originis, & naturæ beneficio carnem & ſanguinem mutuaſti. Quis tibi materiam exiſtentiæ præbuit? pater tuus. Quis te educavit? pater tuus. Quis te armis militaribus inſtruxit? pater tuus. Quis ſe exinanivit, ut te Regem faceret? pater tuus. Quis in omnibus laboravit, ut quiete omnia poſſideres? pater tuus. Nihil in patre tuo invenis accuſandum, niſi quod exhibentem gratiam, tuamque devotionem quam forte remiſſior munificentia meruiſſet, ſola benigna & effuſa liberalitate demeruit. Francorum igitur gentibus ſucceſſit ad votum. Northmanniam enim eorum imminentem ſervitiibus, quam ſemper munitam & inexpugnabilem invenerant, nunc ex omni parte te mediante diminuunt, ut nec de cætera caput contra eos erigere, nec incurſus hoſtiles valeant ſuſtinere. O levitas adoleſcentiæ deploranda! nec mirum. Si enim tibi Deus curſum vitæ longiores indulſerit, flebis ætate provectior, quod amittis impubes: nec erit tunc locus pœnitentiæ, cum res in eam deſolationem venerit, ut reformari non poſſit. Tibi dilectiſſime fili, licet amare, tamen ex amore ſic loquor; inconſultos enim animi tui motus æquanimiter tolerare non poſſum. Et utinam mors quam me cogis optare, prævenisſet hos dies, quibus te patris & patriæ perſecutorem conſpicio: quibus te amicum hoſtibus tuis, & amicis hoſtem intueor: quibus in eo ſtatu te video, quaſi gladium tuo gutturi affixiſſet. Ad hæc ſcias Andeliacum unicum eſſe ſubſidium vitæ noſtræ, ipſum tuæ commiſſa cuſtodiæ. Si prædonibus, & incendiariis Andeliacum expoſueris, mihi vivendi materiam adimes, qui das animum moriendi. Valete.*

XIV. *Sed & quod eadem belli domeſtici occaſione ipſa Regina ſenior Eleonora a Rege diſceſſiſſet una cum filiis, idem Archiepiſcopus hanc ad ipſam ut rediret ad virum Regem ſuaderem monens, dedit epiſtolam: (a)*

(a) Pet. Bleſ. ep. 154.

Reginæ Anglorum Rothomagenſis Archiep. & Suffraganei ſui ſalutem, & quæ ad pacem ſunt, quærere.

Ad Reginam Seniorem idem Archiep.

In publicam notitiam venit, nec alicui Chriſtiano licitum eſt ignorare, quod firma & indiſſolubilis ſit copula conjugalis. Matrimonia ſemel juſta ſeparari non poſſe, ſanxit Veritas, quæ mentiri non poteſt. (b) Quos Deus, inquit, conjunxit, homo non ſeparet. Sicut autem divinis mandatis ſe transgreſſorem conſtituit qui ſeparat conjugatos; ita culpabilis conjugata eſt, quæ ſe a viro ſuo ſeparat, fidemque ſocialis vinculi non obſervat. Cum una caro conjuges efficiantur, neceſſe eſt, ut unionem corporum comitetur ſpirituum unitas, & parilitas in conſenſu naturæ conditionem. Apoſtoli mandatum & Evangelii legem mulier illa evacuat, quæ viro non eſt ſubdita. Caput enim mulieris vir eſt, de viro ſumpta eſt, viro eſt nupta, viri ſubdita poteſtati. Omnes itaque communi, & lamentabili querimonia deploramus, quod cum ſis mulier prudentiſſima, diverteris a viro, recedit latus a latere, membrum capiti non deſervit; imme quod

(b) Mat. 19.

PAGIUS *die aliis multiplices eis moleſtias intuliſſet, videns eos ad reſiſtendum, ſingulis diebus animoſiores, & plenius cognoſcens quod non proficeret, & prædicta nobilis matrona Legati pro pace impetranda inſtarent vehementius, ſuſcepta pacta pecunia, & viginti captivis equitibus de noſtro populo libertati reſtitutis, animo majora concipiens, ſoluta obſidione reverſus eſt.* Nangius in Chron. tam Amalrici III. Jeroſolymorum Regis, quam Noradini Turcorum Regis, qui apud Damaſcum regnabat, mortem in annum ſequentem perperam differt, ut ex mox dicendis liquebit, recte tamen ſubdit: *Cujus uxorem Salahadinus occupator Ægypti ſibi matrimonio copulans, cum ipſo regni regimen, fugatis hæredibus, occupavit; deinde terra Roaſia & Geſira occupata, circum jacentia regna uſque ad intima citerioris Indiæ nunc dolo nunc armis expugnans, de ſceptris pluribus Monarchiam efficit, Babyloniæ & Damaſci ſibi vendicans Principatum.* Au-

quod enormius eſt, viſcera domini Regis, & tua pateris exſurgere contra patrem, ut (a) Iſ. 1. *merito cum Propheta dicat: (a) Filios enutrivi, & exaltavi: ipſi autem ſpreverunt me. Utinam ſicut alius Propheta commemorat, prævenisſet hora noviſſima dies noſtros, & operuiſſet terra faciem noſtram, ne videremus hæc mala. Scimus quia niſi reverteris ad virum tuum, eris generalis ruinæ occaſio; & quod ſingulariter nunc delinquis, in commune diſpendium convertetur. Revertere itaque, Regina illuſtris, ad virum tuum & dominum noſtrum, ut in tua reconciliatione reformetur laborantibus quies, & in tuo reditu lætitia redeat univerſis.*

XV. *Si te ad hoc non permovent preces noſtræ: te ſaltem afflictio populorum, imminens preſſura Eccleſiæ, & deſolatio regni ſollicitet. Aut enim mentitur Veritas, aut omne regnum in ſe diviſum deſolabitur. Sane hæc deſolatio in dominam Reginam converti non poteſt, ſed in filios ejus & ſucceſſores ipſorum. Contra manum fœmineam, & conſilium puerile provocatis offenſam domini Regis, cui etiam fortiſſimi Reges colla ſubjiciunt. Ea propter, antequam res in deteriorem exitum vergat, redeas cum filiis ad maritum, cui parere & cohabitare teneris. Te converte, nec tibi aut tuis filiis ſit ſuſpectus. Certiſſimi enim ſumus, quod omnimodam exhibebit vobis dilectionem, & ſecuritatis pleniſſimam firmitatem. Mone quæſo filios tuos, ut patri ſuo ſubditi, & devoti exiſtant, pro quibus tot paſſus eſt anguſtias, tot diſcrimina, tot labores. Unde, ne inconſulta facilitas dilapidet ac diſperdat, quod tantis eſt ſudoribus acquiſitum: hæc tibi, piiſſima Regina, & zelo Dei dicimus, & ſinceræ charitatis affectu. Parochiana enim noſtra es, ſicut & vir tuus* (quod Duces eſſent Northmanniæ, & Comites Aquitaniæ). *Non poſſumus deeſſe juſtitiæ. Vel redibis ad virum tuum, vel jure canonico conſtringemur, & tenebimur in te cenſuram Eccleſiaſticam exercere. Quod quidem inviti dicimus; & quod niſi reſipueris: cum dolore & lacrymis faciemus. Vale.*

☞ Hæc Rothomagenſis ſapientiſſimus Archiepiſcopus, de quo iſta Petrus Bleſenſis (b): *Et ne longe exempla petere vos oporteat honeſtatis, vobis Epiſcopalis officii formam veſtri avunculi Rothomagenſis Archiepiſcopi doctrina præſcribit, cujus veſtigia ſi velitis fideliter imitari, eritis ad mores compoſitus, liberalis, affabilis, manſuetus, in conſiliis providus, in agendo ſtrenuus, in jubendo diſcretus, in loquendo modeſtus, timidus in proſperitate, in adverſitate ſecurus, mitis inter diſcolos, cum his qui oderunt pacem, pacificus, effuſus in eleemoſynis, in zelo temperans, in miſericordia fervens, in rei familiaris diſpenſatione nec anxius, nec ſupinus, circumſpectus ad omnia, illorum quatuor animalium imitator, quæ ante, & retro, & in circuitu habere oculos providentia deſcribuntur.* Hæc Petrus. Quod ad conflatum domeſticum bellum ſpectat, ☞ laboravit pro pace & generi Regis Willelmus Siciliæ Rex, qui & ipſe has litteras dedit ad Henricum ſeniorem: (c)

(b) Pet. Bleſ. in ean. Ep. pag. 533.

(c) Roger. in Annal. Angl. hoc anno.

XVI. Epiſt. Regis Siciliæ ad Regem Angl.

Henrico Dei gratia illuſtri Anglorum Regi, & Duci Northmanniæ & Aquitaniæ, & Comiti Andegaviæ, Willelmus Dei gratia Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ ſalutem felicitatem, & de hoſtibus deſideratum victoriæ triumphum.

In receptione litterarum veſtrarum cognovimus, quod quidem ſine admiratione maxima proferre non valemus: videlicet, quod ordine humanitatis oblito, & naturæ lege ſoluta, inſurrexit filius in parentem, in genitorem genitus, commota ſunt viſcera ad bellum inteſtinum, irruerunt ad arma præcordia, & quod novum prodigium eſt, & noſtris temporibus inauditum, caro deſævit in ſanguinem, & ſeipſum quærit ſanguis effundere. Et quoniam ad tantos furores impetum compeſcendum potentiæ noſtræ auxilium loci incommoditas non admittit: eo quo poſſumus charitatis affectu, quem locorum ſpatia non concludunt, perſonam & honorem veſtrum devotius amplectentes, dolori veſtro compatimur, perſecutionem veſtram moleſte ducimus, & quaſi propriam reputamus. Confidimus autem & ſperamus in Domino, cujus judicio Regum judicia terminantur, quod diutius non permittet filios veſtros tentari ſupra id, quod poſſunt, vel debent. Et qui factus eſt obediens Patri uſque ad mortem, ipſe in iis filialis lumen obedientiæ inſpirabit, per

quod

PAGIUS V. Ejus regnum arripit Saladinus.

Audiendus Neubrigenſis lib. 3. cap. 10. ut Annales Eccleſiaſtici hac in parte magis ſuppleantur: *Mortuo Noradino Rege Syriæ & Meſopotamiæ, qui populo Chriſtiano poſt patrem Sanguinum, virga furoris Domini fuerat: ſurrexit pro eo Saladinus, non jam virga, ſed malleus. Hic Saracenis nepos, qui Saraco (ut ſuperius dictum eſt) Princeps militiæ Noradini extiterat; illi defuncto in eodem Principatu ſucceſſit, homo aſtutia ſingularis, & mille nocendi artibus inſtructus. Mortuo autem Noradino, uxoris ejus connubium appetivit, eaque tradente Damaſcum, & fines ejus accepit. Cumque eſſet militia Turcorum gratiſſimus, vires artibus, & artes viribus juvans exhæredato Noradini filio ampliſſimum regnum ejus obtinuit. Mox in Ægyptum arma transferens, aſſumptis terræ illius Principibus locupletiſſimum arripuit regnum Babylonis* (non illius Babylonis, de qua Scriptura Sacra loquitur, ſed cujuſdam Ægyptiæ civitatis, cui, ut legitur, Cambyſes Rex Perſarum ſubacta Ægypto a ſe conditæ.

quod memorabuntur, quod caro & ſanguis veſter ſunt, & relictis hoſtilitatis erroribus agnoſcent ſe filios, redibunt ad patrem, naturæ ſolidabunt incommoda, & debitæ dilectionis fœdera priſtinus ordo continebit. Hucuſque Siciliæ Rex ad Regem Anglorum. Pergit auctor narrare crudelia facta, immanes ſtrages, quæ per hoſtes ſunt perpetratæ adverſus Regis ſenioris ſubditos & ſectatores. Nec quievit furor iræ Dei, quo uſque anno ſequenti anguſtatus idem Rex infelix, memor immanis ſacrilegii adverſus ſanctiſſimum martyrem Thomam perpetrati ſua culpa, de eo veram dignamque exegit pœnitentiam. Qualiſnam iſta fuerit, inferius enarratam audies, quæ contigit anno ſequenti, quo conciliato per pœnitentiam Martyre, mox magna Dei per Martyrem ſuum oſtenſa virtute, horrida illa tempeſtas omnino ceſſavit. Cum & ipſe Henricus pater Eccleſiæ Cantuarienſis elegit Archiepiſcopum Richardum, & alios aliis paſtore orbatis (quæ plures erant) elegit Antiſtites, quos Romam conſecrandos abire præcepit. Quæ autem hæc ſecuta ſint, ſequenti anno dicetur. Ita Rex compellitur ex ingruentibus afflictionibus bene conſulere animæ ſuæ, & expiatione delictorum conſequi a Deo miſericordiam.

XVII. Quod autem omnes vires filii rebellis collocatæ eſſent in confœderatione Francorum Regis, idem Henricus ſenior Legatos ad eum miſit pro reconciliatione. Functi ſunt ea legatione Rotrodus Archiepiſcopus Rothomagenſis, & Arnulphus Lexovienſis, quorum extat relatio de rebus ab ipſis cum Francorum Rege tranſactis. Incipit: (a) *Tanto tempeſtivius ac diligentius injunctam nobis legationem, &c.* Poſt narrata, quæ cum Rege Francorum interceſſerunt, hæc demum in fine: *Tandem idem Rex Franciæ etiam juramento firmavit ſe nunquam de cætero vobiſcum fœdus aut concordiam habiturum, niſi de veſtra uxoris, & filiorum veſtrorum aſſenſu. Nunc igitur in cuſtodiendis munitionibus veſtris & potiſſime in corporis veſtri tutela conſilio eſt attendum. Communi enim voto in exitium veſtrum tota Francia conſpiravit. Nec ſatis eſt ei exterminare terræ faciem igne, & gladio: ſed in veſtram perſonam (quod abſit) ſcelus execrabile machinatur. Conſulimus ſane, ſi qua abſtuliſti, ſi læſiſti aliquem, ablata reſtituere, & odia reformare in gratiam. Hoc enim inimicos veſtros potiſſime invitat ad pugnam, quod inteſtinos hoſtes ſentiunt vos habere: & qui vobiſcum dulces capiunt cibos, data opportunitate magnificabunt ſuper vos ſupplantationem. Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnem fortitudinem brachii ſui. Quid eſt amabilius filiis? quid uxore familiarius? Receſſit tamen uxor a latere veſtro, & filii inſurgunt in patrem. Ideo non fruſtratorie loquebatur hic ille hominum prudentiſſimus, qui dicebat: Amico ne credas. Ab ea quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui. Filius enim contumeliam facit patri: & inimici hominis domeſtici ejus. Sane ſuffragia illius imploranda cenſemus, in cujus manu ſunt corda Regum. In ejus nominis parvitate David (b) Goliæ ſubjacuit magnitudo. In ejus nomine Samaria adeo fame confecta obſidente (c) Benadad, quod * triginta argenteis caput aſini vendebatur, ſub ictu oculi liberata eſt, exuberantique victualium affluentia redundavit. In eo ſiquidem ſperans non infirmabitur: Si exurgat adverſus vos prælium, in hoc ſperate. Si exurgant adverſus vos caſtra, non timebit cor veſtrum: ipſe enim docebit manus veſtras ad prælium. Accipite vobis in auxilium preces Eccleſiæ; quam ſi in aliquo offendiſtis, debita ſatisfactione impenſa, ei de cætero omnem reverentiam exhibete. Sponſa enim Chriſti eſt: & injuriat Sponſæ Chriſtus reputat ſuas. Nec eſt quod magis hoſtes veſtros incitat ad conflictum, quam quod arbitrantur vos Eccleſiæ Dei minus extitiſſe devotum. Bene valeat chariſſimus dominus noſter, & de his qui ſe contra eum in ſuperbia, & elatione erigunt, reportet in virtute Altiſſimi gloriam & triumphum.* Hæc Legati.

(a) Pet. Bleſ. ep. 133.

Relatio Legator. Epiſcoporum.

(b) 2. Reg. 16.

(c) 4. Reg. 6.

* octoginta

Henricus autem ſenior ubi iſta accepit, deſperatione melioris ſtatus rerum adactus, cuncta quæ ſciebat diſplicere filio in promotione Epiſcoporum, eadem implere curavit. XVIII.

De his enim iſta Rogerius præſens his omnibus: *Eodem anno Henricus Rex Angliæ pater contra prohibitionem Henrici Regis filii, & poſt appellationem factam*

Electio Epiſcop. in Sedes vacantes in Angl.

PAGIUS ditæ nomen indidit Babylonis, ut habet idem Neubrigenſis lib. 2. cap. 23.). *Lybia quoque atque Arabia potitus, nactus eſt nomen grande, ſuper nomen aliorum Magnorum, qui ſunt in terra. Denique (ut dicitur) octo regnis ditiſſimis præſidens, parum tamen a ſe actum putabat, dum Chriſtiani magno, id eſt Mediterraneo mari ab Orbe reliquo Chriſtiano ſecluſi, Jeroſolymam & Antiochiam, & maritimas Syriæ civitates poſſiderent. Totum ergo in ipſos latiſſimi imperii ſui robur convertens, homo in ſeculari potentia ſive aſtutia vix comparationem recipiens; modis omnibus nitebatur devorare plebem Dei, ſicut eſcam panis, & trophæum Crucis Chriſti avellere a partibus Orientis, ubi prius erectum eſt*, ut quæ infra narrabimus evidenter demonſtrabunt.

VI. Tyrius loco laudato narrata *Noradini* morte ait, poſt expeditionem adverſus urbem Paneadenſem ſuſceptam Amalricum Jeroſolymorum Regem cœpiſſe febre vehementiſſime laborare, & ingraveſcente valetudine in fata con-

Moritur Amalric. Jeroſolymæ Rex.

ctam ad dominum Papam, dedit Richardo Priori de Dovvere Archiepiſcopatum Cantuarienſem, & Reginaldo filio Jocelini Sareſberienſis Epiſcopi Epiſcopatum Bathonienſem, & Richardo de Ivecheſtre Pictavienſi Archidiac. Epiſcopatum Vvintonienſem, & Roberto Folioth Epiſcopatum Herefordenſem, & Gaufredo Ridel Cantuarienſi Archidiacono Epiſcopatum Elienſem, & Joanni de Greneford Epiſcopatum Ciceſtrenſem. Hæc Rogerius hoc anno. Quod autem Reginaldus infamatus eſſet perſecutionis in S. Thomam, ob idque indignus qui confirmaretur Epiſcop. Petrus Bleſenſis ejus Eccleſiæ Bathonienſis Archidiaconus hanc in ejus, ſive etiam aliorum defenſionem ſcripſit epiſtolam ad quemdam amicum ſuum, quæ ſic ſe habet:

XIX. (a) Pet. Bleſ. ep. 43. Pet. Bleſ. pro Reginaldo apologia.

Arguitis (a) & damnatis Reginaldum Bathonienſem, tanquam beati Thomæ martyris perſecutor fuerit & occiſor. Scitis equidem, quam periculoſum ſit homini innocenti notam tanti criminis inurere, & adverſus innoxium deteſtabilem ſuſcitare infamiam: quam cum abolere volueritis, ipſius excurſum non poteritis cohibere. Scio quia Martyrem dilexit ex corde, & inter deſiderabilia hujus mundi fuit in votis ejus quandoque præcipuum, familiaritate & obſequio Martyris adhærere. Beatus ſiquidem Martyr ſuſpenderat patrem ejus Epiſcopum Sareſberienſem, nec mirum eo tempore videbatur, ſi filius afflicto patri compatiens, quandoque durius, aut minus conſulte de ſancto Martyre loquebatur. Nam & nos inſenſati vitam ipſius putabamus inſaniam, & finem illius ſine honore: ſed computatus eſt inter filios Dei, & ſors illius inter electos. Quidquid faciebat charitatis obtentu, & zelo juſtitiæ, in crimen odii, & invidiæ vertebatur. Sed e contra quidquid machinabatur ad ejus infamiam humana malitia, eidem convertebat Dominus ad coronam. De ipſo capite noſtro JESU CHRISTO *dicit*

(b) Iſ. 53. *Iſaias: (b) Nos putavimus eum leproſum, & percuſſum a Deo, & humiliatum, & nos quidem pretioſiſſimum Chriſti membrum leproſum reputavimus, & abjectam. Hæc eſt lepra, quæ in Sanctos Domini ſe diffundit. De hac lepra (c) in Le-* (c) Levit. 13. *vitico memini me legiſſe: Si effloruerit lepra diſcurrens in cute, ſacerdos lepram mundiſſimam judicabit. Cum omnis lepra immunda ſit, lepra infamiæ, quæ Sanctorum afficit innocentiam, munda eſt. Nam cum exterius excurrat ſiniſtra opinio, cum*

exterius mentiatur iniquitas ſibi, Sanctorum animæ in manu Dei ſunt, juſtique verba exteriores contumeliæ contemnentes, de theſauro conſcientiæ ſunt ſecuri. Nota in Chriſto hujus lepræ veſtigia, quæ a capite in membra, a patre in filios derivantur.
(d) Curabat Dominus languentes, & violator ſabbati dicebatur: Non eſt, dicebant, hic homo a Deo, qui ſabbatum (d) Joan. 5. & 9.
non cuſtodit. Ejiciebat (e) dæmones, (e) Luc. 11.
& hoc maleficiis adſcribebant: In Beelzebub principe dæmoniorum, inquiunt, ejicit dæmonia. Nunc (f) Samaritanum, (f) Joan. 8.
nunc filium (g) fabri eum vocabant. Ideo (g) Mat. 1.
deſcribit eum Zacharias (h) ſordidis ve- (h) Zach. 3.
ſtibus indutum: quod et, & imitatoribus ejus convenit, ut in veſte ſordida ſit decor mentis, ut in cute leproſa ſit munditia cordis, & inter contumelias detractorum pura & munda conſcientia ſit in Sanctis. Propterea Sponſa in Canticis dicit: (i) Ni- (i) Cant. 1.
gra ſum, ſed formoſa. Si ergo Bathonienſis electus, ſicut & nos omnes, vitam Martyris quandoque habuit in deriſum, ſi patri ſuo beneficium relaxationis obtinere curavit: non eſt, quod ei debeat imputari ad crimen. Sed & ſi adverſus eum deliquit in aliquo, eum excuſabilem ignorantia facit. Eccleſiam Dei perſecutus ſum, dicit
(k) Apoſtolus, ſed miſericordiam con- (k) 1. Tim. 1.
ſecutus ſum, quia ignorans feci. Credo, (l) Gen. 4.
quod ſi ſanguis (l) Abel clamat de terra ultionem: ſanguis mitiſſimi Martyris clamat remiſſionem peccatorum, in his maxime, qui pœnitentiam agunt humilem & devotam. Scio autem, quantum exterioribus ſignis perpendere poteſt humana fragilitas, quod ſi præfatus Electus aliquid attentavit in contumeliam Martyris: illud expiavit aſperitate cilicii, largioribus eleemoſynis, lacrymis profuſioribus, & auſterioribus diſciplinis. Res eſt plena periculi, ſiniſtra de homine innoxio ſuſpicari. Ideo Apoſtolus ad Roma-
nos ſcribens (m) ait: Infirmum autem (m) Rom. 14.
in fide aſſumite, non in diſceptationibus cogitationum. Nulli aut pauci hodie ſunt qui conſcientias alienas inſpiciant, qui
cum Eliſeo (n) dicant ad Giezi: Nonne (n) 4. Reg. 5.
cor meum in præſenti erat, quando accepiſti argentum & veſtes a Naaman? Temerarium eſt, ſi tuum delictum diſſimulas, & judicas alienum. Verbum Satyrici eſt: Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo, ſed præcedenti ſpectatur mantica tergo. Nolite ergo hominem criminoſe arguere, nolite judicare ſervum Domini: ſuo enim Domino ſtat aut cadit. Ejus eſt ju-

PAGIUS conceſſiſſe: *Mortuus eſt autem,* inquit, *anno ab Incarnat. Domini MCLXXIII. quinto Idus Julii; regni vero duodecimo, menſe quinto* (anni nempe duodecimi); *ætatis vero triceſimo octavo.* Quare verum eſt quod anno MCLXIII. diximus, Amalricum anno MCLXII. menſe Februario Regnum iniiſſe, & *Noradinum*, ut mox narravimus, qui duobus circiter menſibus ante Amalricum vita functus eſt, hoc anno interiiſſe. Amalrico ſucceſſit *Balduinus* quartus filius, vix annorum tredecim, qui *Idibus Julii quarta die poſt patris obitum*, in-nu-

judicium, qui ſcrutatur corda & renes, qui ſcrutatur Hieruſalem in lucernis, cui cogitatio hominis confitetur. Pro minimo mihi eſt, dicit Apoſtolus, (a) *ut ab homine judicer, aut ab humana die. Cui concordat, quod per Iſaiam* (b) *dicit Dominus: Nolite, inquit, timere opprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne timeatis. Ei ſoli relinquatur judicium, cui omne judicium dedit Pater. Ipſe licet nunc multa ſuſtineat patienter, judicaturus eſt tamen tempore ſuo. Cum accepero, inquit, tempus, ego juſtitias judicabo. Tunc boni diſcernentur a malis. Deus enim deorum Dominus loquetur, & vocabit terram: habenſque ventilabrum in manu ſua veniet, ut diſcernat populum ſuum. Interim cum Hieroſolymitis habitat Jebuſæus, interim in horto patrisfamilias ſimul ſunt ſaliunca & abies, urtica & myrtus. In grege Jacob animalia alba & nigra, agni & hædi. In rete Petri piſces boni & mali. In arca Noe animalia munda & immunda. In agro Domini lilia inter ſpinas, & zizania inter ſpicas. In area Domini granum cum palea. In cella Chriſti vinum cum aceto, oleum cum amurca. Non eſt noſtrum aliquem judicare: novit enim Dominus, qui ſunt ejus. Conſule igitur frater, & exhortor in Chriſto, ut ceſſemus a verbis etiam ad rem non pertinentibus: omnque futuri ſint primi noviſſimi, & noviſſimi primi, credo, quod vos præcedet ad vitam, quem noviſſimum reputatis.* Hæc ipſe; hicque finis anni hujus.

(a) 1. Cor. 4.
(b) Iſ. 51.

PAGIUS *unctus eſt & coronatus*, inquit Tyrius lib. XXI. cap. II. & quidem accurate; hoc enim anno dies Iduum Julii, ſeu dies XV. ejuſdem menſis in dominicam incidit. Regni procuratio, populo acclamante, tradita fuit Comiti Tripolitano, quia Regis adhuc infra pubertatis annos degentis, tutela ei jure agnationis debebatur, ut ibi Tyrius habet. [1]

NOTÆ [1] ANNorum numeros apud Tyrium corruptos eſſe nullo argumento planius fieret, quam ex deſignatione anni emortualis Almarici. Obiit ille non quidem anno 1173. ut in Tyrio legitur, ſed anno 1174. ut ex fide diplomatis autographi ejuſdem Almarici in codice Melitenſi to. I. pag. 244. vulgati adſtruitur. *Datum eſt illud in urbe Accon per manum Radulphi epiſcopi Bethleem regiſque cancellarii die XIIII. Kal. maii, anno ab Incarnatione Domini MCLXXIIII. indictione VII.* Eodem pariter anno 1174. menſe junio Almaricus alterum dedit diploma pro Hoſpitali S. Joannis Hieroſolymitani quod ex autographo ibidem pag. 243. exhibetur. Ac denique extat ibi & alia charta ejuſdem anni, incerto menſe, *indictione nona* (mendoſe pro ſeptima) regnante Almarico rege V. Jeroſolymorum. Ex his conſtare arbitror Almaricum vitam produxiſſe uſque ad junium menſem anni 1174. Viciſſim autem eodem anno idibus decembris Balduinum Almarici ſucceſſorem jam regnaſſe probat autographum diploma ejuſdem Balduini, ibidem legendum. Facile igitur menſis emortualis Almarici recte notatur apud Tyrium qui diplomati ejuſdem Balduini, ut regius cancellarius ſubſcripſit. Si vero Tyrii fidem in reliquis omnibus præterquam in annis Incarnationis adnotandis quoad epocham regni Balduini retinenda eſt, exordium Almarici aliud profecto aſſignari oportet, quamquod a Pagio aliiſque conſtituitur. Ait igitur Tyrius Almaricum anno regni ſui duodecimo menſe quinto obiiſſe. Annus ille duodecimus inceptus erat jam inde ante menſes quinque, non abſolutus, ut Tyrius ipſe lib. 9. cap. 1. exponit. Annos vero undecim ac menſes quinque ab anno 1174. julio menſe ſi dempſeris ad februarium anni 1163. devenies, quem annum non vero præcedentem 1162. cum Pagio Almarici exordio aſſignes. Id etiam ſubobſcure docet charta quædam vulgata in eodem codice num. CLXV. quæ data legitur anno 1163. *regnante in Jeroſolymis Almarico anno primo regni ejus.* Licet incerti menſis ſcriptura ſit, data tamen videtur poſt paſcha ejus anni, cum ſolutionem quandam tunc factam commemoret, eandemque ſpatio annorum 25. ſingulis annis die paſchæ iterandam præſcribat. Indicare enim hæc videntur primam ſolutionem exhibitam fuiſſe in paſcha, vel ſaltem poſt paſcha anni illius; alioquin, ſi nondum paſcha anni 1163. incidiſſet, ſolutio nova in paſcha ejuſdem anni recurriſſet; quod ineptum reputamus. MANSI

I. Frideric. quinta expeditio in Ital.

ANnus ſequitur milleſimus centeſimus ſeptuageſimusquartus, Indictione ſeptima, quo circa nativitatem B. Mariæ (inquit Dodechinus) Fridericus Imperator cum maxima multitudine Longobardiam intravit. Sed paulo tardius, eodem tamen menſe, eum ingreſſum in Italiam, ſic habent Acta Alexandri Papæ: *Eodem tempore, anno quintodecimo Pontificatus Alexandri Papæ Fridericus Imperator dictus, ad ſuggeſtionem Papienſium & Marchionis de Monteferrato, quinta vice in Lombardiam hoſtiliter remeavit. Tranſivit per montem Siniſium, & in multitudine grandi deſcendens in planitiem, caſtrametatus eſt juxta Sicuſam. Altera autem die, conceptum furorem occultare non valens, in prima deteſtabilium operum ſuorum civitatem ipſam combuſſit; & exinde acies ſuas verſus Aſtenſem civitatem ad exercenda reliqua mala direxit. Habebat enim circa ſe multitudinem copioſam barbaricæ gentis, homines aſſuetos bellicis actibus, viros nequiſſimos, rapaces & deſperatos, quos de Flandria & aliis circumpoſitis locis elegerat. Et quia neminem amantem amat nemo, Lombardi in uno ſpiritu & in una voluntate conjuncti, quoniam ipſius reditum a longe prævideraut, civitates ſuas, & arces bene munierant, & ad reſiſtendum ipſi in faciem, tamquam viri bellicoſi & potentes, intrepidi exiſtebant. Miſerunt itaque ad ſubventionem Aſtenſium, qui ſecum jam diu confœderati fuerant, viros induſtrioſos, in conſilio valde providos, & in armis probatos, quatenus eoſdem Aſtenſes contra impetum ſupervenientis hoſtis animoſiores redderent, & cum Rex veniret, pro ſua libertate manutenenda, eorum exhortatione fortius dimicarent. Illi vero in deterius providentes impoſterum, imprudenter deſciverunt a confœderatione ſocietatis Longobardorum, & proſternentes ſe in conſpectu Friderici, tradiderunt civitatem in manu & poteſtate ipſius. Qua in ſuam poteſtatem redacta, Fridericus ſeſe ſuper extollens, ad deſtructionem Alexandriæ quam noviter Lombardi conſtruxerant ad honorem B. Petri, cum Marchione Montisferrati & Papienſibus conatus eſt feſtinare. Sed*

PAGIUS SÆC. XII. Anno Eræ Hiſp. MCCXII. An. Hegiræ DLXX. inchoato die 1. Aug. fer. 3. An. C. 1174.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6667.

☉ 7. F. ☽ 16. P. 24. Mart. Indict. 7.

JESU CHRISTI 1174.

ALEXANDRI III. PAPÆ 16.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 23. IMP. 20.

MANUELIS COMNENI IMP. 32.

I. Frideric. Imp. Ratiſponæ Comitia celebrat.

ANnum. I. & ſeq. Chronographus Reicherſpergenſis geſta hoc anno in Germania a Friderico Imp. antequam in Italiam proficiſceretur, quorum nulla in Annal. Eccleſiaſt. mentio, hoc modo refert: *Imperator celebravit Curiam in civitate Ratiſpona VII. Kal. Junii, tam celeberrimam, quod nulla memoria eſt unquam talem habitam in partibus Bavvariæ. Omnes enim fere Principes ex regno Teutonico ibi aderant cum magna ambitione. Omnes quoque ſuffraganei Epiſcopi ex Epiſcopatu Saltzburgenſi, uno Friſingenſi excepto, & omnes pene ejuſdem Saltzburgenſis Eccleſiæ Prælati ſimul cum miniſterialibus præcipuis juſſu Imperatoris convocati, illuc convenerant, tractaturi de ordinatione Archiepiſcopatus Saltzburgenſis, & definitionem accepturi ſententiæ ex judicio Curiæ. Et hæc erat tertia Curia pro hac cauſa determinanda in partibus Bavvariæ ab Imperatore indicta, & ſolemniter habita. Archiepiſcopus etiam Saltzburgenſis* (ſc. Adalbertus) *cum avunculo ſuo Duce Auſtriæ Heinrico veniens conſtanter affuit. Ipſe autem Archiepiſcopus* (quod Alexandri partibus firmiter ſtaret) *jam nuſquam certam manſionem habebat; quia pater ejus Rex Bohemiæ* (nempe Uladiſlaus) *cum quo antea morabatur, jam priore anno mortuus erat* (ideoque recentes Hiſtorici, qui ejus mortem in hunc annum differunt, hallucinati ſunt): *& Imperator regnum ipſum Bohemicum vi obtinens, pro velle ſuo illud diſpoſuerat; & ideo tutum non erat Epiſcopo illic manere. In Epiſcopatu etiam ſuo manere non poterat; quia de Primoribus multi, qui videbantur minimi Eccleſiæ eſſe, ita adverſus eum concitati, contra eum ſævire ceperant, in tantum, ut in depoſitionem ejus intendentes, criminalia & peremptoria quædam falſo ei objicerent, & Romam ad Apoſtolicum adverſus eum per nuncios ſuos clam mitterent.*

II. In eis deponitur Adalbertus Saltzburgenſis Archiep.

Apoſtolicus autem vera edoctus per litteras fere omnium Prælatorum totius Epiſcopatus Saltzburgenſis, & Epiſcopatus Pataviensis bonum teſtimonium patri ſuo (nempe Adalberto Metropolitæ) *dantium, & injuriam contra eum factam conquerentium. Ipſe dominus Papa perfidos illos & rebelles ab intentione ſua dehortabatur ſcriptis & præceptis Apoſtolicis ad obedientiam & ſubjectionem memorati Epiſcopi eos revocabat. Sed, ut ad incepta redeamus, Imperator collecta Curia, ut ex toto & manifeſte ſchiſmaticos faceret illos, qui jam ex multo tempore contra Archiepiſcopum nitebantur, omnes ſuffraganeos ejuſdem Archiepiſcopi, qui aderant, ad hoc deduxit, ut in ſententiam Brixinenſis Electi Magiſtri Richeri conſentirent, qui Electus ad interrogationem Imperatoris, præſente Curia, ſententiam depoſitionis in Archiepiſcopum nimis protervo dederat. Ipſe enim Electus contra Archiepiſc. inflammatus erat, propter hoc, quod Archiepiſcopus ſuffraganeos ſuos ab ordinatione ſua retrahere nitebatur; quia ſine ejus licentia, & ſine permiſſione ejus, utpote Metropolitani, attentata, in eadem Curia peracta eſt: ſed utrum canonice & catholice, ipſi viderint.*

III.

Præfata igitur ſententia Electi (*quia & Principes regni pro gratia Imperatoris conſentire co-*

II. Frideric. cum damno perſtat in obſidione Alexand. *Sed quia in cunctis actibus ſuis Deo, & Eccleſiæ adverſabatur, iniquæ diſpoſitioni ejus mirabiliter Deus omnipotens obſtitit, & ejus propoſitum diſturbavit. Tantam namque pluviarum inundationem repente de cœlo miſit, ut omnia flumina inundarent, adeo ut in paludes cuncta campeſtria verterentur. Videns autem Alexandriæ populus ſibi de cœlo miſſum auxilium, qui jam metu terribilis Principis fugam paraverat: reſumpſit vires & animos, atque ad reſiſtendum numeroſæ adverſariorum multitudini, de Apoſtolorum Petri & Pauli ſuffragiis confidens, poſtpoſita trepidatione, ſe ſe viriliter præparavit. Sed quamvis aſperitas hyemis, & inundans pluviarum & aivium difficultas eumdem Fridericum ad obſidionem Alexandriæ dehortaretur accedere: nihilominus tamen in fortitudine ſua fidens acceſſit, & caſtra juxta civitatem ipſam in loco aquoſo utrimque firmavit. Diligenterque circumſpiciens, quod eadem civitas præter foſſata, & vicinitatem fluminis nullo murorum vel virium gauderet præſidio, deſpexit eam, ſperans inaniter, quod in primo congreſſu poſſet ipſam capere & delere. Collectis igitur cunctis viribus ſui exercitus, in eoſdem Alexandrinos graviſſimum fecit aſſultum, applicavit aggeres & diverſi generis machinas, & diu cum eis atrociter dimicavit. Sed auxiliante Domino, prævaluit populus Alexandrinus, & machinis hoſtium per violentiam captis, totam illam barbariem non ſine occiſione uſque ad tentoria fugere compulit. Unde Fridericus, qui ſibi viſus eſt ita fugari, in iracundiam majorem exarſit; & ideo contra conſilium & voluntatem Principum ſuorum, in obſidione ipſa, quouſque victoriam obtineret, morari diſpoſuit. Et quamvis hyemis aſperitas immineret, & exercitus pateretur omnium rerum neceſſariarum indigentiam, & equorum multitudo cœpit deficere, ſed & militum apparatus magno pretio diſtrahi: non tamen pro his atque aliis difficultatibus ab Alexandrinorum impugnatione iracundia Imperatoris ceſſavit, licet ab eis ſemper triſtiorem vicem reciperet.* Quæ autem

hæc

PAGIUS *Alius in locum ejus intruditur.* *cogebantur) excepto uno Principe Duce Auſtriæ Heinrico, ſtatim omnis illa congregatio Saltzburgenſis, quæ aderat, ſimul cum miniſterialibus, omnes quemdam Heinricum Præpoſitum tunc Pirihteſgadimenſem cum favore Principum & Imperatorio Electum collaudant, conclamant, & inthronizant, nihil reluctante illo. Imperator etiam ſine mora juſtitiam ſuam ei recognovit, & Eccleſiæ Saltzburgenſi tota Epiſcopatu cum omnibus Regalibus per ſceptrum ei conceſſis, valde ſolemniter coram omni illa Curia & Principibus. Qui & omnes a primo Duce Bauvariæ & Saxoniæ incipientes, beneficia ſua ab eo cum multa reverentia & honore requirentes, & hominia facientes, coram Imperatore acceperunt. Ex Prælatis autem & perſonis Eccleſiaſticis, qui aderant, pauciſſimi huic inſaniæ ſe ſubtraxerunt, nec electioni illius interfuerunt, nec ad eum poſtea unquam acceſſerunt; quibus tamen electio ejus facile perſuaderi potuiſſet, ſi meliori tempore, &, ſi vacante ſede illa facta fuiſſet. Multum enim religioſus apparebat, & valde acceptus ſemper erat omnibus tam Eccleſiaſticis, quam ſecularibus viris, propter prudentiam & eloquentiam, quibus ornatus erat, & maxime propter in Eccleſiaſticis diſciplinis a puero converſationem ſuam.*

IV. *Alexander III. caſſat geſta adverſus Adalbertum Archiep.* *Hic ita peractis, & Curia finita, Imperator in expeditione cum multo exercitu, verſus Longobardiam profectus eſt. Eccleſiæ Saltzburgenſi parum honoris & conſolationis, præter hanc dualitatem, & hoc genus ſcandali & ſciſſionis relinquens. Archiepiſcopus autem Adalbertus cum Prælatis ſuis, quibus altior mens, & ſanctius propoſitum, conſiliumque ſanius erat, quorum magna multitudo adhuc cum eo ſtabat, coram Domino Apoſtolico ſine dilatione querelam ſuam, & de hac injuria depoſuit per fidelem nuncium, videlicet Erchenpoldum Capellanum ſuum Canonicum autem Reicherſpergenſis Eccleſiæ: qui jam tertia vice Legationem, & literas ejus fideliter, ſed cum magno labore & periculo vitæ, ad Apoſtolicum deportaverat, de eodem negotio, eademque de cauſa. Tunc Dominus Apoſtolicus miſit litteras per eumdem nuncium ipſi Archiepiſcopo, & Domino Chunrado Moguntino Archiepiſcopo, qui legatione Apoſtolica in partibus Bavvariæ fungebatur, & Præpoſito & Choro Saltzburgenſi,* quas Chronographus laudatus recitat. Alexandri III. literæ ad Adalbertum Salzburgenſem Archiep. datæ ſunt *Anagniæ VI. Idus Septemb.* iiſque caſſar quæ adverſus illum geſta fuiſſent. Idem Pontifex eadem die ad Conradum Moguntinum Archiep. Legatum ſuum, & ad Capitulum Saltzburgenſe eadem de re ſcripſit literas ibidem relatas.

V. *Geſta a Friderico Imp. in Italia.* Germaniæ rebus ita conſtitutis, Imperator ad Lombardorum contumaciam vindicandam in Italiam profectus eſt, uti narrat Baronius ex Actis Alexandri III. Menſe Octobri per Seguſionem Italiam intravit, quæ urbs cum Alexandri III. partes ſequeretur, direpta, everſaque: *Seguſionem & Aſtum oppreſſit, & octavo die ad officium redegit. Inde ad nuper conditam urbem* (nempe Alexandriam) *duxit, cujus coloni eam ſponte libertatis cupidi, tum crebris ſociorum literis, nunciiſque admoniti portas claudunt,* inquit Triſtanus Chalcus lib. 12. [*r*] Quæ

NOTÆ [r] DE Italica Friderici expeditione hoc anno ſuſcepta diligentius differit author, ut reputari quidem poteſt, coævus annalium Boſovicoſium, qui ad hunc annum ait: *Imperator in aſſumptione S. Mariæ* (non ergo octobri menſe) *Longobardiam cum exercitu intrat, terram devaſtat, Alexandriam obſedit; in qua obſidione cum multa præclara a noſtris acta eſſent; una die multi ex noſtris miſerabiliter concidentes in ſubterraneum vallum ſuffocantur. Obſidio per annum duravit.* Idem de ingreſſu imperatoris in Longobardiam teſtatur Chronographus Saxo Leibnitii ad hunc annum. MANSI

hæc ſecuta ſint poſt hyemem, ſequenti anno, temporis ratione ſervata, dicemus. Ita plane, qui tumentes (a) fluctus maris non altis montibus, ſed vili arena coercet: idem ipſe tumidos Friderici Impetus, palea objecta (ſic enim illi contemptus ergo ipſam vocabant Alexandriæ civitatem) repreſſit, ejuſque ingentes belli motus civitatulæ unius proxime natæ, nulla murorum ſublimitate munitæ, ſed terræ tantum aggere obice continuit, fregit, & diſſipavit. His igitur adeo amplis ignominiæ notis Fridericus Imperator ſui Imperii Vicenalia conſignavit.

(a) Jer. 5.

III. Electi Angl. Epiſcopi Romam pro confirmatione veniunt.

Eodem anno, Electus Cantuarienſis cum aliis electis Angliæ Epiſcopis Romam ad Alexandrum Papam pro confirmatione venit, adverſus quos miſſus a Rege filio Legatus iiſdem adverſaturus; ſed Alexander electum a Patre Rege confirmavit. Quomodo autem iſta ſe habuerint, ita deſcribitur ab ejus temporis auctore Rogerio, res ſpectante, his verbis: *Interim Richardus Cantuarienſis Electus, & Reginaldus Bathonienſis Electus Romam profecti ſunt, pro electione ſua, & aliorum Electorum Angliæ electione confirmanda. Contra quos Henricus Rex filius miſit Romam magiſtrum Berterum Aurelianenſem. Cumque præfatæ partes adverſæ in præſentia Alexandri Papæ & Cardinalium conſiſterent, & dominus Papa plurimum increparet abſentiam cæterorum Electorum Angliæ, & dominus Cantuarienſis Electus eorum abſentiam ſufficienter excuſaret: dominus Papa interrogabat attentius, quare non venit ille Electus Elienſis? Cui Berterus Aurelianenſis ſic reſpondit: Domine, Evangelicam habet excuſationem. Cui Papa: Quam frater, excuſationem? & ille: Uxorem duxit, & ideo non poteſt venire. Et quamvis multa altercatio & verborum tergiverſatio hinc inde coram domino Papa, & Cardinalibus deducta fuiſſet; tamen dominus Papa Cantuarienſem Electum conſecravit. Unde Reginaldus Bathonienſis Electus in hac forma ſcripſit domino ſuo Regi Angliæ:*

Henrico illuſtri Angliæ Regi, & Duci Northmanniæ & Aquitaniæ, Comiti Andegaviæ, chariſſimo domino ſuo Reginaldus Dei gratia Bathonienſis Electus ſalutem in eo qui dat ſalutem Regibus.

IV. Reginaldi Bath. electi ep. ad Reg. Angl.

Noverit veſtra prudentia majeſtatis, nos in Curia domini Papæ duros de regno Francorum, & de terra veſtra duriores adverſarios inveniſſe: ideoque nos ibi multa pati & moram oportuit facere tædioſam. Tandemque ad inſtantiam noſtram, divina cooperante gratia, domini Papæ duritia adeo eſt emollita, quod domini Cantuarienſis Electi electionem ſolemniter in præſentia omnium confirmavit: cumque etiam confirmatum, Dominica ſequenti conſecravit, conſecrato pallium tertia die dedit, & modici temporis ſpatio excurrente, Primatum addidit. Nos præterea deſiderantes ipſum habere plenariam poteſtatem, vindictam Eccleſiaſticam exercendi in homines regni veſtri, qui contra innocentiam veſtram nequiter & proditione ſua malitia calcaneum extulerunt: multa ſollicitudine obtinuimus, quod dominus Papa eidem provinciæ ſuæ legationem indulſit. Meum itaque & aliorum Electorum negotium adhuc in pendenti eſt, nec de nobis dominus aliquid ſtatuere & definire decrevit, donec vobiſcum filius veſter ad concordiam reformetur. Speramus tamen in Domino, quod mea & Electorum meorum promotio domini Cantuarienſis Archiepiſcopi providentiæ committetur. Hucuſque Reginaldus electus. Subiicit autem his quod hoc eodem contigit anno, pœnitentiam ejuſdem Henrici patris Regis, perſolutam ſumma religione ad ſepulcrum ſancti Thomæ martyris Cantuarienſis Archiepiſcopi.

Hoc

PAGIUS

Quare coactus fuit Fridericus exercitu circumfuſo eam urbem obſidere, idque per hyemem, Alexandrinis omnia incommoda magna conſtantia perferentibus. In Chronico Joannis Ceccani hoc anno tantum legitur. *Alexander Papa venit Signias ſexto Kalendas Februarii, & dedit Eccleſias Sancti Paterniani cum omnibus pertinentiis ſuis, Templariis.*

VI. Ricardus conſecratur Archiep. Cantuar.

Ad num. III. & ſeqq. Gervaſius in Chron. ad annum MCLXXIII. pluribus agit de iis, quæ geſta ſunt in electione Archiepiſcopi Cantuarienſis, concluditque eam in Perſonam Richardi Prioris Dovoriæ cecidiſſe: *Multis hinc inde ſermonibus prolatis, tandem Ricardus Prior Dovoriæ dominica Octavarum Pentecoſtes III. Nonas Junii apud Weſtmonaſterium electus eſt;* ſed quia erant, qui huic electioni opponerent, *miſit Cantuarienſis Electus nuncios & literas tam ſuas, quam omnium Epiſcoporum & Electorum, & Conventus Eccleſiæ Chriſti ad Dominum Papam, & poſt ipſe modicum in propria perſona ſubſecutus eſt.* Subdit eum conſecratum fuiſſe hoc anno ab Alexandro III. *dominica poſt Paſcha, qua canitur ad introitum,* Miſericordias Domini. *Deinde more anteceſſorum ſuorum Primatu Angliæ, Legatione, Privilegiiſque vallatus verſus Angliam iter reflexit.*

VII. Pœnitentia Henrici II. ad Sepulcrum S. Thomæ.

Paulo poſt Gervaſius de Henrico II. verba faciens ait: *Rex Angliæ ab omnibus fere Comitibus, fidelibus & infidelibus ſuis ſolus relictus eſt; adeo ut vix aliquem haberet ex omnibus charis ſuis, cui ſe committeret, vel ſuæ mentis arcana fideliter revelaret. Extranei & non ſui ſequebantur eum, non ob perſonæ ipſius dilectionem, ſed ob pecuniæ multæ, quam effundere cogebatur, inſatiabilem cupiditatem. Undique igitur coarctatus, & de tranſmarinis terris ſuis quaſi in deſperationem ductus, in Angliam celeriter navigavit, ut eam ſaltem ſolam ſibi reſervaret. Rex itaque in Angliam veniens in initio menſis Julii* (currentis Chriſti anni) *& felici ſibi ductus conſilio omnia regni negotia quaſi poſtpoſuit, & cordi puniceati Cantuariam*

ciam

V. De perfecta pœnitentia Regis.

Hoc plane unum deſiderari poterat ad pleniſſimam Regis ſatisfactionem, ut quem offendiſſet toties verbis atque factis, & cauſam præbuiſſet necis ejus, purgaret idipſam publica pœnitentia ad ſepulcrum Martyris, quod explevit abunde. Mirum dicta, quod Regem iſta adeo neceſſaria præſtare negligentem, ſicque morantem, neceſſitas coegit quam pleniſſime exhibere. Quomodo autem iſta ſe habuerint, ad Martyris glorioſiorem & auguſtiorem triumphum deſcribere ex Heriberto, qui aderat, non gravabimur, qui hæc habet in tertio libro Quadripartitæ: *Verum modico exacto tempore, nempe triennio elapſo, nimirum anno centeſimo ſeptuageſimoquarto poſt milleſimum, ut teſtatur Rogerius in Annalibus Anglicanis inter Regem patrem & Regem filium prufana ſedetio, & bellum nimis inteſtinum exortum eſt, adeo ut adverſus Regem patrem, & ſui fere omnes, & etiam alieni (Francorum videlicet Rex in potentatu ſuo magno) cum filio Rege fœdue jungentes inſurrexerint Reges terræ, & regna, & nationes, & populi tam ſui quam alieni adverſus ſolum Regem patrem armarint. Igitur pater Rex quid faceret quo ſe verteret, ad quos declinaret? Nuſquam tuta fides, immo nulla, quia periit: & intus timores, foris pugna. Quod igitur ſolum tunc ſupererat, humano deficiente, Rex ſolum ad divinum auxilium & conſilium ſe convertit. Audiens quippe in dies & certiſſime credens, mundo jam conteſtante, & cum admiratione conclamante virtutes, & ſigna & prodigia quæ Cantuariæ fiebant per Martyrem: de mutua inter ipſum & Martyrem jampridem gratia ficus ſperto, non immemor, eo etiam fiducialior, quod de exceſſu ſuo in Martyrem gauderet, & ſperaret ſe pœnitentiam egiſſe: a Northmannia exivit, & illam, ſicut alias dominationis ſuæ terras transmarinas in ſolius protegentis Dei & Martyris ſui manu relinquens, confeſtim ſola divina protectionis ſpe adverſus hoſtes ſuos armatus tranſiit maria, & omni occaſione & dilatione poſtpoſita, Cantuariam venit.*

VI. Viſitat Rex ſepulcrum martyris.

Verum Rex antequam civitatem intraret, ut ipſam vidit metropolitanam Eccleſiam in qua Martyr requieſcit: mox incredibiliter humiliatus & devotus, exinanivit ſe poteſtate tanta, pauperis ſervi formam induit, nudis pedibus, totoque nudato corpore præterquam vili quadam tunica ſuper nudo amictus, & pedes & nudus, ſic palam in omnium conſpectu civitatem intravit, & per vicus & plateas civitatis luteas, tanquam de plebeis viliſſimus unus abjecte ſic inceſſit. Ecce David (a) *alter, qui quemadmodum dilecto filio ſuo Abſalone ob peccatum ipſum perſequente, nudis plantis civitatem exivit, ita iſte ſecundus David ingreditur. Et ita ſuſpiriis & gemitibus, tot gentibus & nationibus tremebundus, ipſe timens & tremens Martyris adiit ſepulturam, ubi tota illa adventus ſui die & nocte ſequenti jejunus & pervigil ante Martyrem pernoctavit. Non fallor, nec enim* * *dubito, ſicut gemebundus, & pius ante Martyrem, quem adeo dilexerat, & a quo tantum dilectus fuerat, orationes effundens, ejus (nec dubium) meritis, orationibus, & patrocinio in tam arcto, toto cordis affectu ſe commendans; quod cito poſt rerum exitus comprobavit. Ibidem tam coram Martyris ſepultura, quam coram ipſo Martyre, functo illo & venerabili fratrum cœtu convocato, a ſingulis virga diſciplinales percuſſiones ſingulas, vel ut quaſdam ſecundas quadragenas Apoſtolicas,* (b) *imo regias novas, & (ſicut arbitror) uſque tunc inauditas accepit.* Addit ad hæc Edaardus in vita ipſius: *Veſte ſe nudans, caput in tumulo ſcuriſtram magna humilitate ſubmiſit, ita ut omnes in ſpectaculo ad lacrimas moverentur. Primoque ab Epiſcopis quinquies caſus eſt, deinde a mo-*

(a) 2. Reg. 17.

(b) 2. Cor. 11.

PAGIUS *riam ad S. Thomam peregre profectus eſt. Feria igitur ſexta, ſexta Idus Julii* (legendum, *quarto Idus Julii*, qui hoc anno in feriam ſextam incidit) *in veſte lanea, nudis pedibus ab Eccleſia S. Dunſtani, quæ longe extra urbem poſita eſt, uſque ad tumbam Sancti Thomæ Martyris perveniens, ibidemque diutius & devote procumbens, ab omnibus qui adſtabant Epiſcopis, Abbatibus & Monachis ſingulis Eccleſiæ Chriſti voluntate ſpontanea verberatus eſt.* Quod etiam narrans Baronius ex Vita Sancti Thomæ Cantuarienſis, & Willelmus Neubrigenſis hujus temporis Scriptor lib. 2. cap. 34. qui jam cap. 33. dixerat *Willelmum* Scotorum Regem maximum Henrici II. inimicum captum fuiſſe anno Chriſti MCLXXIV. *tertio Idus Julii, die ſabbati*, poſtridie nempe qua Henricus II. pœnitentiam egit ad ſepulcrum divi Thomæ.

VIII. Tandem actum *de pace facienda inter Regem & filios ſuos*, &, ut habet Gervaſius, Rex Henricus *in craſtino poſt feſtum ſancti Michaelis filios ſuos in gratiam recepit. Sicque pace Regis undique firmata, Deus in Martyre ſuo Thoma glorificatus eſt. Philippus* Flandriæ Comes Regi Anglorum reſtituit, quod de jure ejus bellicus ei caſus contulerat. Proceſſu vero temporis *Willelmus* Scotorum Rex datis obſidibus relaxatus eſt, *& coram univerſa multitudine nobilium utriuſque regni Regem Anglorum modis ſolemnibus dominum ſuum, ſeque hominem & fidelem ejus declaravit*, ut late refert Neubrigenſis in fine libri 2.

Finis belli Anglici.

IX. Fundatio Monaſterii Montis Regalis.

Baronius in Addendis & Corrigendis ad hunc Chriſti annum verba facit de Monaſterio Sanctæ Mariæ de Monte Regali a *Willelmo* II. Siciliæ Rege conſtructo, Monachis referto & magnificentia Regia dotato, cui ingentia Privilegia Alexander III. ad petitionem ejuſdem Regis conceſſit. Literas Alexandri III. datas *III. Kalendas Januarii indict. VIII. Incarnat. De-*

monachis amplius octoginta ternos accepit ictus. Hæc ipſe. Pergit vero Herebertus: *Conſuetudines etiam illas quæ inter ipſum & Martyrem fuerant diſſenſionis materia, Rex tamquam vere pœnitens pro tanti Martyris devotione & Martyris virtute abdicavit malas, & iniquas, bonas vero ſolum ſervandas ſanxit in poſterum, quarum tamen abdicatæ nonnullæ & ab Eccleſia damnatæ per regnum obſervantur adhuc. Quod ſi Rege ſciente & approbante factum ſit, ipſe Rex viderit, Deus novit. Omnibus itaque in tanta humilitate & devotione conſummatis, Rex peregrinus in craſtino poſt Miſſam ante Martyris ſepulcrum celebratam de Martyre, maculatis ſic pedibus, ut humiliter coram Martyre venerat, nec etiam refocillatus, in ſpe multa patrocinii per Martyrem in brevi futuri receſſit: nec feſellit eum ſpes.*

VII. Ope martyris Rex vincit. *Enimvero (quod dictu mirum, & ad Martyris gloriam, & Regis pœnitentialem devotionem commendandam non eſt tacendam) ipſo die ſicut novit mundus, & Rex ipſe fateri dignatus eſt, quo (ut diximus) audita ante Martyrem & de Martyre Miſſa, Martyre affectuoſiſſime ſalutato, quaſi a Martyre benigne licentiatus receſſit, ipſo inquam die, qui dies Sabbati tunc erat, eadem die & hora, qua Miſſæ interfuerat, Rex Scotorum captus eſt inter multos, & magnos Regis inimicos, ipſe tunc maximus, aut de maximis, a militibus quibuſdam paucis & mediæ manus hominibus, qui inter paucos Regi ſeniori favebant, interceptus eſt, & tamquam gladio non extracto, nec militia illato, ſed ſicut ſine pugna & plaga, captus quodam (ſicut dicebatur) caſu fortuito, ſed neſcio quo, ab exercitu ſuo grandi, quem collegerat, parum deflexus, Altiſſimo quidem, in cujus poteſtate cuncta ſunt poſita, volente eum tradi ſic. Sed quis per ſingula narret, quæ Rex poſt tam humilem, tam devotam peregrinationem ſenſerit in diei? nec longa mora, & ciſmarini & tranſmarini ei rebelles in retiaculum, quod ipſi domino ſuo tetenderunt, ceciderunt. Videntes autem alii tam ſubito eum Rege manum Domini tam validam, ſiluerunt univerſi, & ita ſupra mundi aſſertionem & ſpem, ex inſperato & ſubito ſiluit omnis terra in conſpectu ejus, & factum eſt in pace regnum ejus, Domino ſuper iram inimicorum ſuorum manum ſuam ſic extendente. Quem ſuper inimicos ſuos ſucceſſum talem, & pacem tantum & tam perfectam, eo plus miraculoſum, quo tam citam, omnium animis obfirmatis adverſum ſe, Rex totum adſcripſit Domino, & glorioſo martyri Thomæ, cui certiſſime erat adſcribenda.* Hactenus de his Herebertus. Agit & de eadem pœnitenia publica Regis Neubrigenſis, (a) & ipſe ejuſdem temporis auctor, itemque Rogerius in Annalibus hoc anno, ubi pluribus narrat, quot hoc anno ex ipſa pœnitentia idem Rex bona fuerit conſecutus, cum omnes adverſarios, quos Deus converterit in amicos & obſequentes, filiumque Regem rebellem una cum fratribus redire fecerit ad patris gremium pacificum & pœnitentem. Hæc omnia inexpectata, hoc eodem anno, Rex a Deo feliciter ac facile fuit bono pœnitentiæ conſecutus.

(a) Neubr. l. 2. c. 34.

VIII. Ecce, certamen Martyris audiſtis, & *finem Domini* (b) *vidiſtis*. Qui vivens nec

(b) Jacob. 5.

PAGIUS *Dominica anno MCLXXIV.* Pontificatus ejus *anno XVI.* refert etiam Auctor Bullarii Caſinenſis, apud quem legi poſſunt.

X. S. Petrus Tarantaſienſis agit de pace inter Reges Franciæ & Angl. Gaufridus Abbas Altecumbæ in diœceſi Genevenſi ſitæ in Vita ſancti Petri ex Ordine Ciſtercienſi Tarantaſienſis Epiſcopi creati, quæ extat tam apud Surium, quam apud Bollandum ad diem VIII. menſis Maii, cap. V. teſtatur, Sanctum Præſulem anno ſuperiori juſſum fuiſſe ab *Alexandro III.* pacem conciliare inter Franciæ & Angliæ Reges, cumque præſens, antequam pax illa firmata eſſet, ad Deum migraſſe. Hæc Gaufridi teſtis oculati verba: *Ecce nuncius Domini Papæ, ecce litteræ, ecce mandatum, ut ad Reges Francorum & Anglorum ſibi reconciliandos Vir ſanctus, ſub quanta poterit celeritate feſtinet; ex quorum inimicitiis Eccleſiarum deſtructio, depopulatio regionum, & innumerabilis ſtrages hominum procedebat; Nec videbatur aliud præſtolandum, quam quod, ut dicitur, fortis impegit in fortem, & ambo pariter corruerunt. Hujus neceſſitatis intuitus, & Apoſtolicæ auctoritatis reverentia, cui in omnibus & per omnia ſemper obtemperavit, Præſulem ſanctum deſcendere fecit in Gallias.* Tum poſt varia miracula a Sancto Præſule patrata ſubdit Gaufridus: *advenit interea caput jejunii Quadrageſimalis* (quod hoc anno concurrit cum die ſexta Februarii;) *& in cœnobio Mortui-maris* (poſito in ſilva Normanniæ Leonina) *officium illud ſolemne Reverendiſſimus celebravit Antiſtes. Impoſuit etiam cineres benedictos capiti Regis Angliæ & Francorum, qui propter hoc ad monaſterium illud advenerant ipſe die.* Paulo poſt:

XI. Moritur. *Triceſimum tertium annum in Pontificatu vir beatus implebat. Accedentem igitur ad cœnobium Bellæ-vallis in Chryſopolitana diœceſi conſtitutum, ardor Febrium violentus invaſit. Interea ſolemnitas Exaltationis ſanctæ Crucis advenit, in qua dominus diſpoſuerat ejuſdem Crucis fideliſſimum adoratorem, ferventiſſimum amatorem, præconem ſedulum exaltare.* Tum narrato ejus morte ait: *In cujus tranſitu annus erat milleſimus centeſimus ſeptuageſimus quartus*, ut legitur in MS. Monaſterienſi, & in Compendio Vitæ Ultrajectino Sancti Salvatoris & habet Albericus in Chron. Adhæc Anonymus Auctor Chronici Claræ vallenſis ad hunc Chriſti annum ait: *Obiit Sanctus Petrus Tarentaſienſis Archiepiſcopus, anno XXIII.* (legendum anno XXXIII.) *ſui Pontificatus. Ejus Vitam ſcripſit dominus Gaufridus, Abbas quondam Clarevallenſis.* Chronographus autem Claræ vallenſis hoc ipſo tempore floruit, ut non ſemel inſinuavi; Albericus vero Monachus Ciſter-

nec adminiculis Romani Pontificis, nec Regis Francorum, aliorumque Principum ſuperare potuit perfidiam Regis Anglorum: de ipſo jam triumphavit occiſus, ſuperavit eum cum putaretur extinctus. Iſtiuſmodi ſunt nova prælia Domini, ut exurgant mortui vindices, & de perſecutoribus ſic erigant, ſtatuantque trophæa, qui jam oppreſſi & compreſſi, & ad nihilum pene redacti a perſequentibus hoſtibus videri poterant. An ne Deus ille, qui ſic mirificavit Sanctum ſuum, periit (quod nec id facti præſumit iniquitas) aut dormit ut ad vindictam non excitetur aliquando adverſus eos, qui hoc noſtro ſæculo in ejus ſacras reliquias, adeo ſacrilegum exercuere judicium, & quadruplo nequiorem renovarunt impietatem, debacchari furore ſatanico in eaſdem? *Væ (a) impio in malum: Retributio enim manuum ejus fiet ei.* Qui ad tempus dormire videri dormientibus poteſt, excitabitur Dominus *tamquam potens crapulatus a vino, (b) & percutiet inimicos ſuos in poſteriora: & opprobrium ſempiternum dabit illis.* Sed quando hæc erunt? ſcit ipſe. Illud tamen exploratiſſimum, quod fieri deſinent iſta, cum Deus deſiverit eſſe Deus. Meminit & Petrus Bleſenſis de iſtiuſmodi acceptis a ſancto Martyre beneficiis in viſitatione ſepulcri in epiſtola ad Panormitanum Archiepiſcop. ubi & breve iſtud habet rerum geſtarum ſummarium, quo excuſatur a cædis crimine Rex, conjecta in pravos Epiſcopos culpa, quod & ſuperius eſt demonſtratum, ait enim: (c)

(a) Iſ. 3.

(b) Pſ. 77.

(c) Pet. Bleſ. ep. 66.

IX. *Quod autem de morte B. Martyris quæritis, in verbo Domini, & in ordine diaconi vobis dico, me nullo modo habere in conſcientia ipſum hujus rei culpabilem extitiſſe. Huiuſque fidem pleniſſimam faciunt dominus Theodinus Portuenſis Epiſcopus, & dominus Albertus Cancellarius, qui propter hoc in partibus veſtris legatione fungentes exploraverunt, & innocentiam viri cognoverunt; atque ſub umbra illius hoc a quibuſdam attentatum fuiſſe, totumque hunc iniquitatem a ſanctuario proceſſiſſe. Accepta ſiquidem ab eis canonica purgatione illius, illi de mandato ſummi Pontificis publica ſententiaverunt, eum ab hoc crimine coram Deo & hominibus eſſe innoxium; & in quoſdam magnates, quorum malitiam in hac parte manifeſte convicerant, notam infamiæ retorſerunt. Illud quoque noveritis dominum Regem glorioſum Martyrem in omnibus anguſtiis ſuis patronum habere præcipuum. Eadem ſiquidem die, qua primo tumulum Martyris viſitavit, Regem Scotiæ perſecutorem, & impugnatorem fortiſſimum captum vinculis carceralibus mancipavit. Continuatoque deinceps favore ſucceſſuum, ope Martyris de univerſis hoſtibus glorioſiſſime triumphavit. Sciatis igitur certiſſime, quod charitatem illam, qua ſe olim Rex & Martyr mutuo dilexerunt, neque mors, neque gladius abolevit.* Hæc Petrus & alia plura in laudem ejuſdem Regis, in quo argumento locupletiſſime verſatus eſt, quippe qui, ut dictum eſt ſæpe ſuperius, ſcripſerit volumen de laudibus ejuſdem Regis, ut teſtatur in epiſtola ad (d) Sacellanos aulicos Regis. At hæc ſatis.

Henrici Regis Angl. prædicatæ laudes.

(d) Id. ep. 14. in fin.

☞ His igitur de Henrici Anglorum Regis vera Pœnitentia enarratis ad Alexandrum Pontificem res reliquæ ab ipſo hoc anno geſtæ reducunt.

Hoc namque anno in fine ipſius, nempe menſe Decembri, die triceſima ejuſdem, expoſcente Willelmo juniore Siciliæ Rege, qui plane regio apparatu Eccleſiam ſub titulo S. Mariæ ſupra S. Cyriacam, ſive Dominicam, monaſteriumque inſigne ipſi conjunctum erigebat juxta Panormum in loco qui dicitur, Mons Regalis: Alexander Papa Ferentini cum eſſet, privilegium exemptionis eidem contulit, aliaſque nonnullas prærogativas addidit, paucis concedi ſolitas. Extat adhuc ipſum diploma, ſubſcriptione

Eccleſia S. Mariæ in Monte Regali.

PAGIUS

ſtercienſis anno MCCXLI. Chronicon ſuum abſolvit.

XII. *Et quidem hoc anno.*

Annus tamen & dies mortis ejus in controverſiam vocati. Surius enim in Vita ſancti Petri legit, eum obiiſſe anno MCLXXI. qui annus etiam in ejus Epitaphio notatur. Henſchenius vero in Notis ad Vitam hujus ſancti Præſulis, legendum cenſet annum MCLXXV. notatum in MS. Caritatis. Verum Lectionem, quam Surius ſecutus eſt, narratio Gaufridi plane convellit, & ſæpius monuimus, Epitaphiis fidem non adhibendam, niſi de illorum antiquitate conſtet; cum plerumque a poſterioribus in re Hiſtorica parum verſatis ea poſita fuerint; ita ut hæc obſervatio tanquam certum Criticæ principium cenſeri debeat. At, inquit Henſchenius, liquet ex Roberto de Monte, qui hoc tempore vivebat, *ſanctum Petrum* hoc anno poſt menſem Maium adhuc in vivis fuiſſe, qui tamen die octava Maii animam Deo reddidit, ideoque anno ſequenti. Sed Robertus de Monte qui ſupponit Sanctum Præſulem menſe Majo currentis anni adhuc in vivis fuiſſe, diſerte etiam teſtatur eum hoc anno ad ſuperos evolaſſe. Ad annum enim MCLXXV. habet: *Obiit anno ſuperiore Hamo de Lanidecipre, &c. Archiepiſcopus item Tarantaſiæ, qui fuerat Monachus de Ordine Ciſtercienſi, per quem in noſtris temporibus in exhibitione miraculorum Deus benedicitur, &c.*

Diem ejus emortualem notavit Gaufridus in ejus Vita, nempe diem XIV. menſis Septembris feſto Exaltationis Sanctæ Crucis ſacrum. Integrum locum Gaufridi mox recitavimus: *Interea ſolemnitas Exaltationis Sanctæ Crucis advenerat, &c.* Verum quidem eſt lectionem Surii habere: *Interea ſolemnitas Inventionis Sanctæ Crucis advenerat.* At lectio illa reiicien-

XIII. *In die Exaltationis S. Crucis.*

ne munitum decem S. R. E. Cardinalium, cujus ſummarium una cum aliis ejuſdem monaſterii monimentis habes in libro cujus eſt titulus, Hiſtoria Eccleſiæ Montis Regalis, conſcripta a Joanne Ludovico Lello, nuncupata vero ejuſdem Archiepiſcopo Ludovico Torrio, nuper aucto ob inſignia virtutum & doctrinæ merita, S. R. E. Cardinalatu a Paulo Papa V. Porro ipſe Alexander Papa eodem expetente Rege aliis adhuc idem monaſterium locupletavit privilegiis, nempe ut non niſi Romanæ Eccleſiæ ſubjectum eſſet: cui Rex ipſe obtulit, ut eidem pro annuo cenſu perſolveret monetæ Siculæ tarenos centum. Ita teſtatur Cencius Camerarius in libro cenſuum a ſe conſcripto. Quod cum dicat factum anno decimoſeptimo ejuſdem Alexandri Papæ, certum eſt habuiſſe reſpectum ad ejuſdem Papæ diploma, datum Anagniæ anno ſequenti, menſe Febr. die decimaquinta ejuſdem, quo ea de cenſu perſolvendo continentur. Quando autem eadem Eccleſia in Archiepiſcopatum fuerit exaltata, ſuo loco inferius dicturi ſumus. ☞

An-

PAGIUS iicienda, *& locus* ille corruptus vel a Surio vel ab aliquo, qui cum videret Sanctum Petrum die Octava menſis Maii coli, autumavit illum eo etiam die e vivis abiiſſe, perſuaſus uti Henſchenius, feſta Sanctorum diebus eorum emortualibus de more affixa fuiſſe. Sed vulgarem illum errorem, qui omnium animos occupaverat, tot exemplis in hoc Opere confutavi, ut non exiſtimem poſſe impoſterum aliquem decipere.

XIV. *Canonizatio S. Bernardi.* Chronographus Claravallenſis poſtquam hoc anno mortem Sancti Tarantaſienſis Archiepiſcopi narravit, addit: *Eodem anno facta eſt dedicatio Eccleſia Claravallenſis; & Canonizatio beati Bernardi: & elevatio ejus, ubi adfuit domnus VVichardus Lugdunenſis Archiepiſcopus, Abbas quondam Pontiniaci. Et ſequenti anno, in Capitulo generali receperunt cantum beati Bernardi, & cantum de Trinitate.* Quæ ex eo exſcripſit Auctor Magni Chronici Belgici pag. 164. Sanctum vero Bernardum Abbatem Claravallenſem hoc anno in Sanctorum numerum relatum fuiſſe docent etiam Albericus in Chron. & Annaliſta Mailroſenſis. Literæ Canonizationis datæ ſunt *Anagnia XV. Kalend. Februarii*, & legi poſſunt Tom. X. Concil. pag. 1376. & in Operibus Sancti Bernardi. Baronius hujus canonizationis mentionem non fecit, quia ea ejus tempore magnis tenebris involuta erat.

Digitized by Google

I. Concil. Anglicanum.

ANnus ſequitur Redemptoris milleſimus centeſimus ſeptuageſimusquintus, Indictione octava Faſtis adſcriptus, quo in Anglia (ut Eccleſiaſtica prius, quam bellica pertractemus) Dominica die ante Aſcenſionem Domini Concilium Weſtmonaſterienſe celebratur a Richardo Archiepiſcopo Cantuarienſi, qui Roma imbutus admonitione Pontificis in Angliam rediit. Statuti ſunt in eo ad diſciplinam Eccleſiaſticam reſtituendam canones decem & octo, quos ſingulos Rogerius in Annalibus recitat, eoſdemque omnes concinnos & accommodatos decretis Romanorum Pontificum. Et inter alios, qui numeratur decimusquartus, prohibet ex decreto Alexandri tunc Romani pontificis, ne quis novam Præfationem ultra decem, quæ eſſent in uſu Romanæ Eccleſiæ, addere Miſſis aliquo pacto præſumeret. Hæc & alia ibidem conſcripta digna memoria. In eodem quoque Concilio complures pertractatæ ſunt Eccleſiaſticæ controverſiæ diverſi generis, ſed illæ majoris momenti, quæ emerſerant inter duos ipſos primarios Angliæ Archiepiſcopos, nempe Cantuarienſem atque Eboracenſem, quæ quidem, quoniam maximi ponderis eſſe viderentur, delatæ ſunt per appellationem ad Apoſtolicam Sedem, quarum cauſa, Rege petente, ab Alexandro Romano Pontifice decreta eſt in Angliam legatio a latere, per S. R. E. diaconum Cardinalem S. Michaelis Hugezum de Petro Leone implenda, de qua plura Rogerius in Annalibus.

Hoc eodem anno Fridericus Imperator ex totius Germaniæ, & qua pollere parte Italiæ apparatu collecto, tota hyeme, vereque in obſidione Alexandriæ Longobardorum recens erectæ civitatis abſque mœnibus ſubſiſtentis, non ſecus ac illam florentiſſimam olim Ægypti primariam civitatem Alexandriam expugnaturus, animo obſtinato perſiſtens, ſæpe rejectus, tandem exercitus conſumptis viribus, maximo damno atque dedecore terga vertere turpiſſime cogitur. Quomodo autem iſta ſe habuerint, Acta Alexandri Papæ tunc ſcripta ſic docent: *Cum autem neque terroribus, neque blan-* — II. Alexandria civitas obſeſſa a Frid. Imp.

Ann. Eccl. Tom. XIX.

PAGIUS SÆC. XII. — ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6668.

An. Æræ Hiſp. MCCXIII. — ☉ 8. E ☽ 27. P. 13. April. Indict. 8.

An. Hegiræ DLXXI. inchoato die 22. Julii fer. 3. — JESU CHRISTI 1175.

An. C. 1175. — ALEXANDRI III. PAPÆ 17.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 24. IMP. 21.

MANUELIS COMNENI IMP. 33.

I. Concil. Weſtmonaſterienſe.

AD num. I. *Rex Angliæ Henricus*, inquit Gervaſius in Chron. ad hunc Chriſti annum, *undique pace potitus una cum filio ſuo Henrico in Angliam reverſus eſt menſe Majo. Ricardus vero Cantuarienſis Archiep. totius Angliæ Primas & Apoſtolicæ Sedis Legatus convocato Clero Angliæ celebravit Concilium in Eccleſia B. Petri ad Weſtmonaſterium XV. Kal. Junii, Dominica ante Aſcenſionem Domini*, &c. *Ipſe vero Archiepiſcopus Primas & Legatus reſidens in ſublimi, poſt ſermonem quem tam facunde quam diſerte fecit, in communi de ſcripto legi fecit ſtatuta Concilii ſui.* Recitat poſtea Decreta XVIII. ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentia, quæ in eo Concilio condita ſunt, legenda Tom. X. Concil. pag. 1462.

II. Hugutio Card. Legatus in Angl. miſſus.

Paulo poſt ſubdit Gervaſius: *Quinto Kal. Octob. Ricardus Cantuarienſis Archiep. ad Abbatiam de Burgo veniens, manifeſtis ex culpis accuſatum, & convictum Abbatem depoſuit nomine Willelmum. Applicuit in craſtino a Domino Papa miſſus Hugutio Legatus* (e familia Petri Leonis, dictus etiam Hugo, Hugezus, Huzezus, & Hugozen, Diaconus Card. S. Angeli, poſtea Presbyter Card. S. Clementis), *ut in Anglia Domini Papæ vices ageat Legatione fungeretur. Hic in fine menſis Octob. in Angliam veniens a Rege & Primoribus Angliæ honorifice ſuſceptus eſt. Rex enim ſuam exoſam habens Reginam* (nempe Eleonoram), *quam ſub muniriſſimi oppidi teneri fecit cuſtodia, eo quod ſupra dicta perſecutio* (de qua duobus ſuperioribus annis) *ex ipſius Reginæ conſilio emanaſſe dicebatur, omni conatu divortium moliri videbatur. Ideoque & prædictum Legatum dicebatur evocaſſe, eumque blanditiis & donis ſubnervavit.*

III. *Henricus II. pacificum Hiberniæ dominium obtinet.*

Henricus Angliæ Rex anno MCLXXI.° *Hiberniam* ingreſſus, littore quidem, viciniſque Provinciis potitus eſt; ſed *Rodericus* Connactiæ Rex, qui ſe totius Hiberniæ Dominum jactitabat, ei ſubeſſe noluit, nec eum Monarcham agnoſcere. Nunc autem ejus felicitate perſpecta, noluit amplius cum eo contendere; ſed ſubmiſſis in Angliam Tuamenſi Archiepiſcopo, Regnique ſui Cancellario pacem petiit, omnem *Henrico* ſervitutem, quæ in Regem cadere poſſet, & tributi ſolutionem pollicitus. Nec abnuit Henricus II. Reges ſibi obſequentes. Quamobrem *Connactiæ* Regis Legati in Angliam appellunt; ubi Rex in publico Epiſcoporum & Procerum Conventu cum Hibernis paciſcitur. Pactorum capita legenda apud Alfordum hoc anno num. XXIV. & ſeq. qui ea refert ex Hovedeno pag. 545. Henricus tamen II. vel Romani Pontificis intuitu, vel ſuopte genio Regis Hiberniæ nomine abſtinuit, Domini appellatione contentus; quo tamen titulo ſequentes Reges aucti, ornatique fuere.

IV. *Epiſcopatus Alexandriæ inſtituitur.*

Ad num. II. & ſeqq. Mediolanenſes & Fridericus Imp. omnes conatus adhibebant, hic ut Alexandriam, quam anno ſuperiori obſidione cinxerat, illi vero ut eum ab ea obſidione dimoverent, tantumque egere, ut Imperatorem fuga ſibi conſulere coegerint, uti late narrat Baronius ex Actis Alexandri III. qui ut

Inſidiis Imp. Alexand. civitatem tentat.

ditiis, atque promiſſionibus cives ipſos ad deditionem inclinare ullatenus poſſet, Fridericus Imperator ſubterraneos meatus occulte fieri fecit, per quos civitatem ipſam ex improviſo intrare ſperavit, atque invadere. Sed reſiſtente Domino, inde perniciosam jacturam incurrere meruit, unde affuturam victoriam, & triumphum conſequi ſperavit. At quoniam eadem civitas jam per quatuor menſes diſtricte obſeſſa fuerat, & in multis patiebatur eodigentiam: Lombardorum vires & ſuffragium poſtulavit. Tunc Lombardiæ immenſa civitatum ſocietas in unum convenit, & communi omnium voluntate firmiter ſtatuit, ut cum abundantia victualium Alexandriam in manu valida ſine mora feſtinare deberet. Mediante enim Quadrageſima omnium civitatum nobiles tetius Liguriæ, & Marchiæ, & Æmiliæ apud Placentiam convenerunt, & rite diſpoſitis & ordinatis omnibus, quæ ad bellicos uſus videbantur ſpectare, cum navibus, & plauſtris victualibus oneratis, & armis exierunt de civitate ipſa. Procedentes autem in multa fortitudine militum peditum armatorum & arcariorum verſus Alexandriam, die Dominica in ramis Palmarum juxta Terdonenſes caſtra ſua, non longius a caſtris Friderici quam decem milliaries, poſuerunt. Ubi vero Teutonici, & Longobardi ſeſe alterutros aſpexerunt, timor & hebetudo mentis Fridericum invaſit, advertentem contra ſe ſtare armatorum terribilem multitudinem, caſtrorum aciem ordinatam. Exinde ad conſueta calliditatis argumenta ſe convertens, Alexandrinis in dolo placide locutus eſt in hæc verba: In craſtino ſanctus dies Veneris imminet, quem omnis Chriſtianus devotiſſime colit. Ideo pro reverentia Crucifixi treguam vobis & ſecuritatem uſque ad quartam feriam Paſchæ ex Imperiali benignitate concedo, & largior.

III. Subdola Ars Frid. Imp.

Recepta itaque ſecuritate, cum ſinguli de populo nihil mali ſuſpicantes dormirent in domibus ſuis: eorum inſidiator circa primam vigiliam noctis viros armatos in civitatem per ſubterraneos meatus intrare præcepit. Ipſe autem cum toto exercitu ſtetit ad portas armatus, expectans, quouſque illi quos præmiſerat, civitatem intraſſent, & conclamantium voces audiret, quatenus, dum bellum intrinſecus ageretur, ipſe deforis per portas violenter irrumperet, & civitatem hoſtiliter occuparet. Sed a Domino factum eſt, quod mirabile in oculis noſtris fuit, ut eadem civitas a tam perverſa proditione in momento liberaretur, & inventa iniquitas in perverſorum caput juſte retorqueretur. Nihil enim juſtius, quam neces artifices ſua lege perire. Non poteſt mentiri Veritas, quæ ſic de reprobis loquitur: (a) Convertetur dolor ejus in caput ejus, & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet. Et rurſum: (b) Qui proximo ſuo parat foveam, ipſemet incidet in eam. Cum igitur vigiles, qui cuſtodiebant civitatem, armatorum cuneos ingreſſos civitatem viderent: exclamaverunt magnis vocibus, ut cito populus ad arma conſurgeret, & ingreſſos hoſtes expelleret.

(a) Pſal. 7.

(b) Pſal. eod. & 56.

IV. S. Petrus viſibilis apparens liberat civitatem.

Tunc cives ſubito convolarunt ad arma & tamquam leones irruerunt in hoſtes, quos cum B. Petro, quem ante ſe in equo albo coruſcantibus armis praire cernebant proſtraverunt in terram, & in gladio compulerunt omnes ut mortem evaderent, exire ſuper aggeres, ex quibus præcipitabantur inviti. Omnes præterea, qui de ſubterraneis meatibus nondum exierant, ſuperiori terra cedente ſuffocati ſunt. Apertis tunc portis, exivit populus in fortitudine magna, & exercitum perfidi Friderici uſque ad diem Sabbati percuſſit gladio, ita uſque ad ipſius caſtra mortuorum ſtrages uſquequaque jacerent. Inſuper ligneum caſtellum quod in perniciem civitatis ex fortioribus atque electis militibus armaverat ſtudioſe tamdiu, viriliter expugnavit, atque una cum militibus ibi poſitis violenter combuſſit. Audiſti, Lector, Dei opera admiranda in liberando a longa obſidione ſuam civitatem, quæ auſpicio Petri fundata ſuper firmam petram, nulla (c) potuit adverſaria tempeſtate moveri, adeo ut ſalvo divini myſterii ſacramento, de ea pariter dici poſſit: *Glorioſa dicta (d) ſunt de te civitas Dei:* In cujus defenſionem Petrus invigilet, pugnet, propellat, & expellat ipſum etiam Imperatorem in caſtra, & ejus conſumat exercitum. Si quis de his dubitat: doceat, quonam modo abſque præſentia numinis tanta iſta fieri

(c) Mat. 7.

(d) Pſal. 86.

PAGIUS

ut gratum ſe Alexandrinis exhiberet, eorum urbem Epiſcopalem declaravit. Auctor Actorum illorum ait, Pontificem Alexandrinis Epiſcopum conceſſiſſe *ad poſtulationem Mediolanenſis Archiepiſcopi*, cujus nomen tacet; ſed Innocentius III. in Privilegio anno MCCV. dato, & ab Ughello Tom. IV. Italiæ Sacræ Col. 449. citato ait: *In literis bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri perſpeximus gratiam, quod ipſe precibus, conſilio populi, & Cleri Alexandrini, volens favorem benevolum impertiri, ad inſtantiam & petitionem bonæ memoriæ Galdini Archiepiſcopi* (Mediolanenſis) *Apoſtolicæ Sedis Legati, & Conſulum Mediolanenſium, Rectorum Lombardiæ & Marchiæ deliberatione prabhita diligenti Alexandrinam Eccleſiam, & ipſam pariter civitatem in honorem B. Petri conſtructam Pontificalis dignitatis tituli inſignitatis titulo inſigniri*, &c. Subdit Innocentius III. prædeceſſorem ſuum ſtatuiſſe, *ut Alexandrina & Aquenſis Eccleſia unirentur.*

Hoc

fieri potuerint. Sed reliqua proſequamur ex Actis iiſdem quæ ſic pergunt:

V. Imp. ſol. vit obſidionem Alexandriæ civitatis. *Videns igitur Fridericus divinam Majeſtatem ſibi in omnibus infeſtiorem adverſari: timuit, ne propter ſubventionem Lombardorum exercitus incurreret violentiam, & cum rubore cogeretur ab obſidione recedere. Quocirca in proxima nocte caſtra fecit comburi, & in Dominica Reſurrectionis aurora cum omnibus ſuis verſus Papiam iter ſuum direxit. Sed quia vitare non poterat, quin juxta expeditionem Lombardorum tranſitum faceret, & juxta Aſtenſem civitatem prope Longobardos, in villa, quæ vocatur Guiguella, voluit caſtrametari, quia non verebatur ab illis offendi, niſi ab eo fuiſſent hoſtiliter provocati. Lombardi vero nondum cognoverant ea, quæ omnipotens Deus heſterna die cum Alexandrinis mirabiliter fecerat: ſed ubi viderunt Fridericum erectis vexillis contra ſe venientem, arma ſumpſerunt, & coram eo parati ad pugnam viriliter ſteterunt in armis expectantes, quid potius faciendum eligeret, an inciperet bellum cum ipſis; quod minime credebatur, quia valde pauciores, quam ipſi, viros bellatores habebat, aut quiete caſtrametaretur, & neminem læderet. Ipſe vero eadem die, quam fecit Dominus, reſedit pacifice in dicta villa. Illuceſcente autem ſecunda die, quidam nobiles, qui nulli partium habebantur ſuſpecti, prius ad Fridericum & conſequenter ad Longobardos acceſſerant in hæc verba:*

VI. De pace conſultatio interponitur. *Quæ major inſania, vel quod excellentius malum excogitari poteſt aut optari, quam quod dominus ſervum, vel ſervus dominum ſuo jure privare conetur, & per violentiam poſſidere. Sit ergo unaquæque pars ſuo jure contenta, & tam gravibus malis jam ceſſantibus, ut pax optata inter nos cooperante Domino reformetur: nihil melius, aut utilius excogitare poteſt. Tunc Imperator ſuſpirans, poſt multa, quæ hinc inde allegata fuerant, ſic reſpondit: Ego ſalvo Imperii jure, paratus ſum ſuper hac controverſia ſtare arbitrio bonorum virorum utriuſque partis. Conſequenter & communitas Lombardorum dixit: Salva Eccleſiæ Romanæ auctoritate & libertate, pro qua decertamus, nos ad idem veniemus. Et ſtatim electi ſunt a Friderico Imperatore Philippus Colonienſis Electus, G. de Pelaſta Taurinus Capitaneus, R. de S. Nazaro Papienſis. A Lombardis vero electi, G. Peſcis de Mediolano, G. de Gambara Brixienſis, & G. de Verona. In quos utraque pars hilariter compromiſit.* Sic Acta.

At nihil inter partes potuiſſe tranſigi, cum Fridericus peteret demolitionem civitatis Alexandriæ, tradit Robertus de Monte. Ipſum vero Imperatorem aſſerit Papiæ remanſiſſe, in annum ſequentem parantem copias ex Germania. Sic interim ſub ſpe pacis Lombardos fraudulenter detinuit, ne proſilirent ad arma; nam audi Acta Pontificis:

Fridericus vero, cum apud Papiam moraretur diutius, & in actionibus ſuis eventus ſemper ſiniſtros haberet, ut religioſos viros & populum ſibi faceret favorabilem, pacem cum Romana Eccleſia, quam præ cæteris rebus ſe affectare publice aſſerebat, per ſeipſum requirere ſtuduit. VII. Ab Alex. Pap. decernuntur Legati ad Imp. *Miſit ergo per litteras, & familiares ſuos ad Portuenſem, & Oſtienſem Epiſcopos, & Cardinalem ſancti Petri ad Vincula, ut pro reformanda pace inter Eccleſiam & Imperium ad eum ſecure accederent, quatenus viva voce inter alterutrum apud ipſum tractare, & ad optatum finem perducere cum honore Eccleſiæ, Domino cooperante, poſſint. Quod verbum poſtquam ad aures Apoſtolicæ Sedis pervenit, non immerito ſuſpectum omnibus fuit, tum quia præteritorum exhibitio futurorum certitudinem demonſtrabat; tum quia idem Fridericus non videbatur ad ulla bona opera inclinari. Verumtamen quod ſecundum beati Auguſtini dictum, Dubia ſunt in meliorem partem interpretanda; & pax non ſolum inquirenda, ſed perſequenda eſſe deſcribitur: dominus Alexander Papa de communi fratrum ſuorum conſilio prædictas perſonas plene inſtructas ad præſentiam ipſius Imperatoris honorifice deſtinavit. Eis igitur ſegregatim per diverſas regiones proficiſcentibus, univerſa plebs in jucunda inſpectione lætabatur in Domino; & conventionem eorum puerorum copioſa multitudo petebat Deum laudantium. Epiſcopus namque Portuenſis, & Cardinalis S. Petri ad Vincula per Spoletum, Imolam, atque Bononiam honorifice tranſeuntes, apud Placentiam proceſſerunt, ubi adventum Oſtienſis Epiſcopi, qui per Piſam & Lucam civitates cum glo-*

PAGIUS V. *Militia S. Jacobi approbatur.* Hoc anno Alexander III. approbavit Ordinem militiæ Sancti Jacobi in Hiſpania, inſtitutum ad defenſionem Chriſtianorum adverſus Saracenos, literis datis *Ferentini per manum Gratiani S. Romanæ Eccleſiæ Subdiaconi & Notarii, III. Nonas Julii, indict. VIII. Incarnat. Dominicæ anno MCLXXV. Pontificatus vero D. Alexandri Papæ III. anno ſexto decimo*, quibus tredecim Cardinales ſubſcripſere, ut videre eſt Tom. X. Concil. pag. 1378. & ſeqq. ubi eæ referuntur. Gratulatur Pontifex in Præfatione ſuarum literarum, quod nobiles quidam non ſolum poſſeſſiones terrenas, ſed & corpora ſua dare in extrema quæque pericula pro Domino decreverunt, ſtatuitque, ut habeantur in ipſo Ordine, qui cœlibem vitam ducant, & *ſint etiam qui ad procreandam ſobolem & incontinentiæ præcipitium evitandum,*

ria, & bonare tranſivit, per dies aliquot expectarunt. Interim vero cum rectoribus civitatum Lombardiæ ſuper his, quæ impoſita ſibi fuerant, habuerunt colloquium. Poſtea perrexerunt ad Laudenſem civitatem. Completo autem ipſorum colloquio, audierunt, Placentiam ipſum Oſtienſem Epiſcopum perveniſſe, ad cujus præſentiam celeriter pervenerunt.

VIII. Ut autem ipſi tres Apoſtolicæ Sedis Legati fuerunt ſimul nuntiaverunt Friderico adventum ſuum, petentes ab eo, ut quid vellet eos agere, ipſis continuo ſignificaret. Quibus ille benigne reſpondens, mandavit, ut tranſito flumine Pado, ad eum ſecure accederent. Tum Legati de Placentia cum magno comitatu exeuntes, proceſſerunt ad Padi ripam, & paratis navibus venerunt tandem ad civitatem Papienſem. In qua honorifice fuerunt hoſpitio recepti. Altera autem die, Imperatore cum Principibus, & multorum ſuorum concurſu populorum celebri in publica reſidente, Legati ad ejus præſentiam pariter acceſſerunt. Cum igitur ante ipſius conſpectum introirent, & prope illum, depoſito quem geſtabat in capite pileo, eoſdem Legatos (ſicut declaravit relatio interpretis) ſermone Teutonico ſalutavit; addens, quod adventus ipſorum ſibi plurimum placeret, & eorumdem præſentiam valde haberet acceptam. Sed poſtquam ea quæ in mandatis habebant, hilari vultu eos juſſit exponere: tunc Epiſcopus Oſtienſis ſtetit in medio, & in communi audientia omnium hoc modo reſpondit:

IX. Oratio Epiſcopi Oſtienſ. ad Imp. Salutatio, domine Imperator, grata eſt nobis & valde accepta, ſicut præcellentiſſimi Principis, & excellentiſſimæ poteſtatis: ſed in hujus ſalutationis alloquio illud nos vehementer exaſperat, quod ad præſens, peccatis ita exigentibus, verſa vice, ſicut optamus, vos reſalutare non poſſumus, propter excommunicationem videlicet. Faciat itaque omnipotens Deus per ineffabilem bonitatis ſuæ clementiam cum Sponſa ſua ſacroſancta Romana Eccleſia & Imperio illam concordiam, & unitatis pacem, ut quod modo abſque ſcrupulo conſcientiæ non poſſumus, in proximo affectuoſe, propitiante Domino, valeamus implere. Nos vero propter hoc pium opus, quantum in nobis fuerit, conſequendum, ad vocationem tuam ſpecialiter venimus, non de nobis, vel de noſtris meritis ſpecialiter præſumentes, ſed in illius bonitate operis hujus fiduciam ponimus, qui cum ad prædicandum Diſcipulos miſit, dixit:

(a) Joan. 15. (a) Ego elegi vos & poſui vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. Et incipiens ab exordio ſchiſmatis ita univerſa Eccleſiæ gravamina, & infelicissimam Imperii deploravit jacturam, atque ita pro utriuſque partis concordia peroravit, ut omnes qui aderant, in verbis ejus mirarentur, & gaudentes in ſuis cordibus, dicerent ad ſe invicem: Non enim hic homo eſt qui loquitur, ſed ſpiritus Patris, qui habitat in eo. Deinde abbrevians verbum, Imperatoris duritiam in ea maxime increpavit atque redarguit, quod ubi quatuor * illæ perſonæ Romanæ Eccleſiæ, quæ ipſi cohæſerant, e medio per divinum judicium ſublatæ erant, & totus terrarum Orbis unum Pontificem in patrem & animarum ſuarum paſtorem receperat: ipſe ſolus non debuerit unitati Eccleſiæ Catholicæ amplius adverſari, ſed deberet in unam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam credere, & humiliter obedire.

* Antipapæ & Cardinales illorum ſuperius nominati.

X. Agitur de communi pace. Poſt hæc Epiſcopus Portuenſis, & Cardinalis ſancti Petri ad Vincula circa eamdem materiam compendioſum facere ſermonem, & ad ſtatum bonum Imperatoris animum inclinare nunc blandis, nunc aſperis vocibus nihilominus ſtuduerunt. Tunc Imperator compunctionem plurimam præſeferens, placidum dedit reſponſum, & optatæ paci omnem promiſit aſſenſum, aperiens dolorem cordis, quo ſe intrinſecus vehementer uri aſſeruit, pro eo quod Eccleſia Dei ſub tantis tribulationibus fluctuaſſet. His dictis, omnes pariter ad hoſpitia redierunt. Sed poſt modicum ſpatium Legati ejuſdem Friderici Curiam frequentantes, de pacis bono, qualiter inter ipſum Imperatorem & Romanam Eccleſiam ejuſque adjutores, videlicet Lombardos, Siciliæ Regem, atque Imperatorem Conſtantinopolitanum reformari poſſet, modo cum eo, modo cum ejus Conſiliariis per dies plurimos contulerunt. Ut autem ſuper his tractatibus abſque ſua perſonæ præſentia cum Lombardis facilior opportunitas haberetur, Imperator vices ſuas E. Cancellario, P. Colonienſi Electo, & A. Protonotario ſuo conceſſit, quatenus collatione ad invicem habita, de contrarietate capitulorum quam poſſent moderationem exhiberent, & ad notitiam ipſius cuncta referrent. Ipſi vero cum Legatis, & Lombardorum rectoribus nunc in civitate, nunc in ſuburbiis, prout eis competentius videbatur, de pacis reformatione inſimul frequentiſſime tractaverunt.

Sed

PAGIUS conjugibus ſuis utantur. Legendus Rades in Hiſtoria Ordinum militarium Hiſpaniæ.

VI. Willelmus Tyrius lib. XXI. cap. IX. ſuam promotionem ad Archiepiſcopatum Tyrenſem hoc modo narrat: cum Tyrenſis Eccleſia ſeptem vacaſſet menſibus continuis, conſonante Cleri & populi voto, Regis, quoque (nempe Balduini IV.) ut moris eſt, conveniente aſſenſu, Dei patientia potius, quam meritis noſtris, ad regimen illius Eccleſiæ vocati ſumus, & infra de- Initium Epiſcopatus Vvillelmi Tyrii.

cem

XI. Pace infecta redeunt Legati. *Sed cum ea, quæ viciſſim petebantur, ad Imperatoris notitiam referrentur: ipſe in cunctis modum nimis excedens, & ab ipſa Eccleſia nonnulla in ſpiritualibus poſtulabat, quæ nulli umquam laico inveniuntur eſſe conceſſa; & a Lombardis ultra modum petebat, quam id, quo Carolus, Ludovicus, atque Otto Imperatores contenti fuerant, eſt intermiſſa pacis tractatio. Cum igitur a ſuo propoſito Fridericus nullatenus recedere vellet: Legati SS. Patrum regulis & conſtitutionibus deviare nolentes, eo in errorie ſui perfidia derelicto, ad præſentiam domini noſtri Papæ & fratrum ſuorum collegium, Domino ductore, redierunt. Lombardi vero numquam ſuæ libertatis poſſeſſionem defendentes, improbis ejuſdem Friderici conatibus fortius ſolito reſtiterunt, cum Papienſibus, Marchionibus, & Comanis aſſiduis decertationibus contendentes*, illud quod intendit ex hoc vaferrimus Imperator, increatus, ut obtentu pacis bellum inſtans Longobardorum ſuſpenderet, uſque ad tempus, quo ipſa hyems bella concitata dirimeret.

XII. Alexander vero Papa ſuos Alexandrinos, qui perquam ſtrenue dimicantes, de victo & fugato Imperatore adeo glorioſa trophæa erexiſſent, eo plane ingenti beneficio muneravit, ut ipſam Alexandriam in ſedem Epiſcopalem erigeret, & ex Romana Eccleſia primum Epiſcopum daret: contra vero civitatem Papienſem ſedem ſchiſmaticorum, velut Romanæ Eccleſiæ privilegiis indignam humi deprimeret. De his enim habent Acta: *Eodem tempore Alexander Papa in Eccleſia Alexandriæ ad poſtulationem Mediolanenſis Archiepiſcopi, & comprovincialium Epiſcoporum, atque rectorum civitatum Lombardiæ Epiſcopatum conſtituit, in qua fecit in Epiſcopum eligi Arduinum Romanæ Eccleſiæ ſubdiaconum, a Mediolanenſi Metropolitano tamquam ſuum Suffraganeum conſecrandum. Præterea Papienſem Epiſcopum Crucis, & Pallii dignitate privavit, eo quod civitas diu Octaviano hæreſiarchæ, & Friderico Imperatori excommunicato adhæſerit, & poſt præſtitam ſatisfactionem eumdem Fridericum in gravem jacturam Eccleſiæ & Lombardorum præſumpſerit in Italiam revocare.* Hactenus Acta. Porro redditibus Aquenſis Eccleſiæ tunc ob communicationem ſchiſmatici Imperatoris factæ ſchiſmaticæ locupletatum fuiſſe Alexandrinum Epiſcopatum, litteræ Innocentii Papæ Tertii, & aliorum ſignificant, de quibus ſuo loco inferius.

Alexandria aucta Epiſcopatu.

Papienſis Eccl. privatur privilegiis.

Mil-

PAGIUS *cum dies in Eccleſia Dominici Sepulcri, per manus domini Amalrici Jeroſolymitani Patriarchæ, munus conſecrationis ſexto Idus Junii, auctore Domino, ſuſcepimus, licet indigni.* Hoc autem anno dies ſextus Idus Junii, ſive dies octavus ejuſdem menſis in Dominicam incidit. Willelmo Tyrio plurimum debet Hiſtoria Eccleſiaſtica; cum ipſe Princeps ſit inter Hiſtoricos Belli Sacri.

I. Frideric. Imp. generum quærit habere Siciliæ Regem.

MIlleſimus centeſimus ſeptuageſimusſextus, Indictione nona, ſequitur annus quo Fridericus Imperator, cum minus polleret viribus, magis, more ſuo, dolis atque fallaciis præſtans omnes excogitat artes, ut divelleret Vuillelmum Siciliæ Regem potentiſſimum ab Alexandri Romani Pontificis amicitia & obſequio, ut ejus præſidio deſtitutum poſſet ipſum ſibi ſubiicere. Ad hæc implenda opportuno remedio utitur, nimirum ut eum ſibi devinciat fœdere nuptiarum; nondum enim ille uxorem acceperat. Iſta adeo Eccleſiæ Catholicæ damnoſa moliente Imperatore, Alexander Pontifex interceſſit, effecitque ut Rex religioſiſſimus averſaretur una cum Imperatore perſecutore etiam progeniem ejus, atque ſtatueret, ut non niſi Patris arbitrio, nempe ipſius Alexandri Pontificis deliberatione iniret connubium. Qui ipſi ſuaſit, filiam Regis Angliæ Joannam ducere in uxorem, quod hoc anno factum eſſe, Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus affirmat in Chronico, ubi hæc habet: *Interea prædictus Cancellarius ex mandato Imperatoris Nuntios ad VVillelmum Siciliæ Regem tranſmiſit, ſuadens & poſtulans, ut ipſa Imperatoris filia in uxorem accepta, cum eo pacem perpetuam faceret, & ipſi ſe amicabiliter conjungeret. Sed Rex VVillelmus, utpote Chriſtianiſſimus & religioſus Princeps, ſciens hoc matrimonium Alexandro Papæ plurimum diſplicere, & Romanæ Eccleſiæ non modicum jacturam inferre, Deum & Alexandrum Papam in hac parte veritus Imperatoris filiam in uxorem, & ejus pacem recipere noluit. Quod factum Imperator ægre tulit.* Et inferius:

II. Arbitrio Papæ Rex Siciliæ ducit uxorem.

Interea Rex VVillelmus conſilio Papæ Alexandri, Eliam Trojanum Electum, & Arnulphum Caputaquenſem Epiſcopum, & Florium de Camerota Juſtitiarium ad Regem Henricum in Angliam miſit, ut ei Joannam minorem filiam ſuam in uxorem daret. Rex autem Angliæ Henricus Papæ Alexandri & Principum ſuorum conſiliis acquieſcens, petitioni regiæ præbuit gratanter aſſenſum, & filiam ſuam cum Nuntiis ejuſdem Regis & Principibus ſuis uſque ad ſanctum Ægidium honeſte tranſmiſit. Quo cognito Rex Vuillelmus Alphanum Capuanum Archiepiſcopum, & Richardum Syracuſanum Epiſcopum, & Comitem Robertum de Caſerta cum viginti quinque galeis ei obviam miſit. Qui venientes uſque ad ſanctum Ægidium, prænominatam Regis filiam intra galeas recipientes uſque Neapolim deduxerunt, &c. Hucuſque Romualdus. Agit & de his Rogerius in Annalibus, idemque teſtatur, Regem ipſum, antequam aſſenſum præberet filiæ matrimonio, conſulere voluiſſe regni Epiſcopos, eaque de cauſa hoc anno collectum fuiſſe Londonienſe Concilium, ubi Epiſcoporum & regni Principum rogata ſententia, judicatæ ſunt nuptiæ hujuſmodi proficuæ Anglorum regno. Sicque miſſa eſt Joanna in Siciliam, dato comite Ægidio Ebroicenſi Epiſc. una cum aliis Regis Nuntiis. Recitat idem auctor diploma donationis factæ per eumdem Willelm. Reg. eidem Joannæ uxori, datum illud anno ſequenti, nempe milleſimo centeſimo ſeptuageſimoſeptimo, menſe Februarii, Indictione decima: eo namque tempore deſponſata fuit & coronata Regina, die Dominica ante ingreſſum Septuageſimæ, Idibus Februarii. Sicque, cum anteceſſores ſui Reges Angliæ cum Germanis iniiſſent conſortia nuptiarum: magis placuit Henrico Regi exemplo ſanctorum Patriarcharum gentili ſuo Northmanno jungere matrimonio filiam ſuam, ipſumque Willelmum Regem ex antiqua Northmannorum progenie expetere ſibi generum. Subdit his vero Rogerius, hoc eodem anno ab Alexandro Pontifice miſſum a latere Vivianum presbyterum Cardinalem in Scotiam, ægreque acceptum tandem ab Anglorum Rege, Legatumque Scotiæ, rebus compoſitis, anno ſequenti tranſiiſſe in Hiberniam. Legatio Viviani Card. in Scotiam.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXIV. An. Hegiræ DLXXII. inchoato die 10. Julii fer. 7. An. C. 1176.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6669.

☉ 9. DC. ☽ 18. P. 4. April. Indict. 9.

JESU CHRISTI 1176.

ALEXANDRI III. PAPÆ 18.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 25. IMP. 22.

MANUELIS COMNENI IMP. 34.

I. AD num. I. & ſeq. *VVillelmus* II. Siciliæ Rex Joannam filiam Henrici II. Anglorum Regis hoc anno uxorem accepit, uti fuſe refert Radulphus de Diceto pag. 594. & ſeqq. *Joanna junior filia Regis*, inquit Radulphus, *Siculo Regi nuptura VI. Kal. Septemb. tranſfretavit, ſumptus, & impenſas, & itineri neceſſaria, copiam quoque miniſtrorum providit Ricardus Vintonienſis Epiſcopus. Regis ex Decreto viri ſpectabiles aſſignati ſunt via comites, quidam uſque ad ſanctum Ægidium* (oppidum in Occitania poſitum) *quidam montes Siculos & Palatium aſcenſuri Panormitanum.* Paulo poſt: *Filia Regis Anglorum nunciis Siculi Regis maris & fluctuum expertis ſævitiam in conſpectu virorum illuſtrium aſſignata eſt apud Sanctum Ægidium V. Idus Novembr. per manum Joannis Norvicenſis Epiſcopi, ſicut ipſe Panormi* Matrimonium Vuillelmi II Siciliæ Regis cum filia Regis Angliæ.

III. Hoc item anno detenti ſunt hæretici Toloſates ſive Albienſes dicti Manichæis potius quam Arrianis affines (licet Arriani nominati inveniantur) examinatique ab Epiſcopis convicti ſunt, adverſus Catholicam doctrinam ſapere. Extant ipſa Acta, quæ ſub hoc eodem anno recitantur a Rogerio hujus temporis auctore in Annalibus Angliæ, his verbis:

* Manichæa *Eodem anno damnata eſt * Arriana hæreſis, quæ fere totam provinciam Toloſanam fœdaverat, coram Archiepiſcopis, & Epiſcopis & aliis religioſis viris & honeſtis ſubſcriptis.*

Toloſates hæretici conventi & convicti. *Erant itaque in provincia Toloſana quidam hæretici, qui ſe appellari faciebant, Bonos homines, quos manutenebant milites de Lumbercio, proponentes, & docentes populum contra Fidem Chriſtianam: dicentes etiam, quod non ſuſcipiebant Legem Moyſi, neque Prophetas, neque Pſalmos, neque vetus Teſtamentum, neque Doctores novi Teſtamenti, niſi ſolummodo Evangelia & Epiſtolas Pauli, & ſeptem Canonicas Epiſtolas, & Actus Apoſtolorum, & Apocalypſim. Et interrogati de fide ſua, & de baptiſmo parvulorum, & ſi ſalvabantur per baptiſmum, & de Corpore & Sanguine Domini ubi conſecrabatur vel per quos, & qui ſumebant, & ſi magis vel melius conſecrabatur per bonum quam per malum, & de matrimonio ſi poterant ſalvari, ſi carnaliter jungebantur vir & mulier.*

*Responderunt, quod de fide ſua, & de baptiſmo parvulorum non dicerent, neque dicere cogebantur. De Corpore & Sanguine Domini dicebant, quod qui digne ſumebat, ſalvabatur, & qui indigne, acquirebat ſibi damnationem: De matrimonio autem dicebant, quod vir & mulier jungebantur propter luxuriam & fornicationem vitandam, ſicut dicit (a) Paulus. Dixerunt etiam multa non interrogati, quod non debebant jurare omnino per aliquod juramentum, ſicut dicebat (b) Matthæus in Evangelio, & (c) Jacobus in Epiſtola ſua. Dixerunt etiam, quod Paulus (d) * prædicebat, quod eſſent ordinandi in Eccleſia Epiſcopi & presbyteri, & ſi tales non ordinabantur, quales præcipiebat, non eſſent Epiſcopi, nec presbyteri ſed lupi rapaces, hypocritæ, & ſeductores, amantes ſalutationes in foro, primos cathedras, & primos accubitus in cœnis, volentes vocari Rabbi, contra (e) præceptum Chriſti, ferentes albas & candidas veſtes, geſtantes in digitis aureos annulos & gemmatos, quod non præcipit magiſter eorum. Et idcirco, quia tales Epiſcopi & presbyteri erant, quales fuerunt presbyteri, qui tradiderunt JESUM, non debebant illis obedire, quia mali erant. Auditis itaque utrimque allegationibus coram Gerardo Albienſi Epiſcopo, electis etiam & ſtatutis judicibus ab utraque parte, & conſentientibus & aſſidentibus præfato Epiſcopo Gerardo Albienſi, & Rogero Caſtrenſi Abbate, & Petro Abbate Ardulcenſi, & Abbate de Candilio, & Arnaldo Narboni in præſentia bonorum virorum tam Prælatorum & clericorum, quam laicorum, videlicet domini Petri Narbonenſis Archiepiſc. atque aliorum Epiſcoporum & Abbatum, Archidiaconorum, uxoris & Comitum, & virorum potentum numero viginti illius provinciæ, & fere totius populi Albiæ, & Lumberci. Contra quæ prædicti hæretici proponebant & inductæ ſunt novi Teſtamenti multæ auctoritates a domino Petro Narbonenſi Archiepiſcopo, & a Nemauſenſi Epiſcopo, & a Petro Sendeacenſi Abbate, & Abbate de Fonte frigido. Præfati enim hæretici nolebant recipere judicium, niſi per novum Teſtamentum.*

IV. *Talem ergo definitivam ſententiam ex novo Teſtamento protulit Lugdunenſis Epiſcopus coram omnibus prædictis, facta a cunctis ſilentio: Ego Gilebertus Lugdunenſis Epiſcopus ex mandato Albienſis Epiſcopi, & aſſeſſorum ejus judico iſtos eſſe*

(a) 1. Cor. 7.
(b) Mat. 5.
(c) Jacob. 5.
(d) 1. Tim. 3. & Tit. 1.
* al. præcipiebat
(e) Mat. 23.

PAGIUS *mi promiſerat X. Kal. Septemb.* Ait denique Radulphus, Walterum Panormitanæ urbis Archiepiſcopum celebraſſe Divina *Idibus Februarii*, & coronationem Reginæ magna ſolemnitate conſummatam eſſe.

II. *Concil. Lumbarienſe adverſus Hæreticos Bonos homines dictos.* A num. III. ad XV. Concilium quod Lumbariæ in Gallia Narbonenſi hoc anno celebratum eſt, fuſe narrat Baronius ex Hovedeno in poſter. part. Annal. Cum enim *Alexander* III. animadverteret, *Valdenſium* ſectam in dies magis invaleſcere, voluit rem in ipſis partibus malo illo infectis agitari, & ne haberent unde conquererentur, doctiſſimos eorum ad Concilium evocari juſſit. Illi *Magiſtros* ſuos illuc delegarunt, & præterea quatuor *Judices* Diſputationis & Controverſiæ delegerunt, *Gerardum* Epiſc. Albigenſem, *Rogerium* Abbatem Caſtrenſem, *Petrum* Abbatem Ardorelli, & *Ernaldum* Presbyterum Narbonenſem. Addidere & Abbatem de Candilio, de quibus etiam Catholici cum Hæreticis convenerunt. Admiſſi ſunt etiam Magnates & Barones plurimi illius religionis, ut utriuſque partis rationes & fundamenta audirent. Interrogati qui Hæreticorum partes propugnabant de Fide & Sacramentis Vetus Teſtamentum audacter rejecere; matrimonii Sacramentum nullatenus admiſere; baptiſmum parum curarunt; Sacerdotem peccati lethalis labe infectum conſecrare, Corpus & Sanguinem Chriſti negarunt, atque Prælatis qui luxu diffluerent, parendum eſſe contenderunt. Hæc præcipua hæreſeos capita diu agitata ſunt, tandemque damnata. Verum illi Judicio parere detrectarunt, ſe veritatem & viam ſalutis in ore habere arbitrantes, ac proinde *Bonos homines* ſe ſe appellantes. Eorum Princeps erat Oliverius quidam, cui proinde veluti Chriſto aut Paulo Apoſtolo fidem adhibebant, ut fuſe narrat Baronius ex Hovedeno.

eſſe hæreticos, & damno ſententiam Oliverii & ſociorum ejus, ubicumque ſunt, & hoc judicamus per novum Teſtamentum.

Singula capita hæreticorum damnantur. *In primo capitulo damnamus, & judicamus hæreticos eſſe, qui non recipiunt vetus Teſtamentum. Lex enim recipienda eſt per Evangelium, & qui Legem non recipit, Dominum JESUM Chriſtum non*
(a) Joan. 5. *credit: ipſe enim in Evangelio dicit (a):*
Si crederetis Moyſi, &c. Et iterum (b):
(b) Mat. 5. *Non veni Legem ſolvere, ſed adimplere.*
(c) Luc. 24. *Et iterum: (c) Oportet impleri, quæ ſcripta ſunt in Lege, & Prophetis, & Pſalmis de me, &c. Et incipiens a Moyſe interpretabatur illis ſcripturas, &c. Quare autem interpretabatur Scripturas, & quare dabat doctrinam de Lege & Prophetis, niſi quia volebat, ut Legem & Prophetas reciperent: & ut confirmarentur in Fide per legem & Prophetas? Multa etiam Dominus JESUS inducebat de Lege, & Prophetis, & Pſalmis, quod quidem bonus magiſter non feciſſet, niſi Lex, & Prophetæ, & Pſalmi recipiendi eſſent. Oſtendit etiam factis Legem eſſe bonam, quia circumciſus eſt & in templo præſentatus, & hoſtia pro eo oblata ſecundum legem Moyſi. Et ipſe,*
(d) Joan. 7. *(d) ut ſcriptum eſt, aſcendit ad diem feſtum, in transfiguratione, qua Moyſes*
(e) Mat. 17. *& Elias (e) prophetæ apparuerunt, perhibentes ei teſtimonium. Convincimus etiam eos per Epiſtolas; ait enim Paulus:*
(f) Rom. 15. *(f) Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, &c. Et iterum (g):*
(g) 2. Tim. 3. *Omnis ſcriptura divinitus inſpirata, &c.*
(h) Act. 26. *Et iterum: (h) Nihil extra dico, quam ea quæ locuti ſunt Prophetæ ventura eſſe.*
(i) 2. Pet. 1. *Et Petrus: (i) Habemus firmiorem propheticum ſermonem, &c. Quod etiam doctores recipiendi ſunt, teſtatur Paulus:*
(k) 1. Cor. 12. *(k) Quoſdam quidem poſuit Deus in Eccl. doctores &c. Paulus etiam inducit Legis exemplum, dicens: (l) Maledictus omnis,*
(l) Gal. 3. *qui non permanet in omni verbo Legis. Et tam ipſe quam cæteri Apoſtoli multa inducunt teſtimonia de Lege, & Prophetis, & Pſalmis. Quod quidem non feciſſent, ſi eorum dicta recipienda non eſſent. Confeſſi ſunt etiam iſti hæretici, ſe recipere Moyſem, & Prophetas, & Pſalmos, in his tantum teſtimoniis, quæ inducuntur a JESU & Apoſtolis, & non aliis. Nos enim dicimus, quod ſi inſtrumentum, vel ſcriptum teſtimonium in aliqua parte ſui creditur, debet totum credi, vel in nulla parte ſui recipi.*

V. *In ſecundo capitulo convincimus iſtos, & judicamus hæreticos eſſe, auctoritatibus novi Teſtamenti. Dicimus enim, quod Fidem Catholicam non habet, qui eam non confitetur, quando interrogatur, vel*
(m) Act. 9. *Fides periclitatur. Unde Dominus in (m) Actibus Apoſtolorum ad Ananiam de Paulo dicit: Vas electionis eſt mihi ut*
portet nomen meum, &c. Item Dominus (n) (n) Mat. 8.
de Centurione: Non inveni tantam fidem in Iſrael. Cum fuiſſet etiam Apoſtolis denuntiatum, ne loquerentur in nomine JESU Chriſti, confidenter dicit Petrus:
(o) Oportet nos obedire Deo magis quam (o) Act. 5.
hominibus, &c. Interrogatus quis de Fide JESU Chriſti reſpondere debet, ſicut fecit Petrus. Interrogatus enim a Domino:
(p) Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Reſpondit: Tu es Filius Dei (p) Mat. 16.
vivi. Interrogatus quoque cæcus (q) il- (q) Joan. 9.
luminatus a Domino, ſi credat in Filium Dei, Reſpondit: Credo Domine. Interrogata autem a Domino Martha, credis hoc, ait illi: Utique Domine ego credidi, quia tu es Chriſtus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti. Item Apo-
ſtolus: (r) Corde creditur ad juſtitiam, (r) Rom. 10.
ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Item
Petrus in fine Epiſtolæ ſuæ ait: (s) Me- (s) 1. Pet. 3.
lius enim traduntur memoriæ, quæ in fine ſermonum dicuntur, Dominum JESUM Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, &c. Iſti etiam hæretici jactabant ſe non mentiri. Nos autem dicimus, quia plane mentiuntur. Eſt enim fraus in tacendo,
& in dicendo. Unde Paulus (t) confiden- (t) Gal. 2.
ter in faciem reſtitit Petro: quia circumcidebat. Viſum enim fuerat Paulo, quod veritatem Evangelii non annuntiaret; quia aliud præcipiebat, quam credebat. Veritas enim conſtat in tribus, in corde, & ore, & opere. Veraciter enim dicit, qui voluntatem ſuam ſono vocis enuntiat, & quæ corde tenet, ore fatetur, & operibus exequitur.

In tertio autem capitulo convincimus VI.
iſtos, & judicamus hæreticos eſſe, novi Teſtamenti auctoritatibus. Dicimus enim,
quod (u) Deus vult omnem hominem ſal- (u) 1. Tim. 2.
vum fieri, &c. Nec Chriſtus pro omnibus eſſet crucifixus, ſi tantum ſalvarentur majores, qui originali peccato actualia peccata addiderunt, & ſi infantes non ſalvarentur, quos Deus creaverat, & formaverat ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, qui nullum forte peccatum fecerant, ſed tamen originale contraxerant. Baptiſma enim omnibus generaliter eſt traditum, tam majoribus, quam minoribus, ſicut ait
Dominus Diſcipulis: (x) Ite, docete om- (x) Mat. 28.
nes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Et
iterum: (y) Niſi quis renatus fuerit ex (y) Joan. 3.
aqua & Spiritu ſancto, &c. Et iterum Do-
minus: (z) Sinite parvulos venire ad (z) Marc. 10.
me. Quod quidem duplici dicit ex cauſa, ſcilicet, ut qui ſalvari volunt, malitia & dolo parvuli fiant, & iidem ſim-
plices, ſicut ipſe ait: (a) Niſi efficiamini (a) Mat. 18.
ſicut parvulus iſte, &c. Et idem dicit, ne Apoſtoli eorumque ſequaces ſuper par-

va-

vulis baptizandi unquam dubitarent. Baptiſma enim ſucceſſit in locum circumciſionis, quæ quidem præcepta erat in majoribus, & in infantibus. Et baptiſma eſt generalius & plenius, quia maſculi & feminæ baptizantur, & gratia ibi præſtantur. Si autem cum fide ſalvantur infantes, cum ipſi fidem non habeant, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo: dicimus quia fide Eccleſiæ, vel fide patrinorum, ſicut paralyticus (a) eſt curatus fide offerentium, & per tegulas ſubmittentium eum. Et filius (b) Reguli, & filia (c) Chananææ, ſalvati ſunt eadem hora, qua Regulus & Chananæa crediderunt. Dicimus enim, quod Baptiſma debet celebrari in Eccleſia, & per miniſtros Eccleſiæ, niſi aliter neceſſitas urgeat. Unde dicit Paulus: (d) Qui idoneos nos fecit miniſtros novi Teſtamenti.

(a) Luc. 5. (b) Joan. 4. (c) Mat. 25. (d) 2. Cor. 3.

VII. *In quarto capitulo convincimus & judicamus iſtos hæreticos eſſe, novi Teſtamenti auctoritatibus. Quia dominicum Corpus non conſecratur niſi per ſacerdotem, ſive bonus ſit, ſive malus. Per verba enim ſacra, quæ dixit Salvator in cœna, ſcilicet, (e) Hoc eſt corpus meum, & hic eſt ſanguis meus, conſecratur & conficitur dominicum Corpus. Sicut enim Imperatoris vel Regis Franciæ, vel alicujus potentis Nuntius non corrumpit, nec vilificat ſua abjectione, vel pannoſitate, quod dicit: ſic verba Domini non variantur, nec maculantur. Et ſicut Solis radius tranſiens per cloacas maculam non contrahit nec fætorem: vel ſicut aqua pura & nitida tranſit ad areolas per canales luteos, aut ſordidos vel limoſos: ſic verba Dominica non ſordidantur, nec melius, nec nitidius per bonum, quam per malum proferuntur. Quoniam apud Deum non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Quod autem dominicum Corpus celebrari non debeat niſi in Eccleſia, Paulus ait: (f) Aut Eccleſiam Dei contemnitis? Numquid domos non habetis ad manducandum? Item Paulus ad Timotheum: (g) Oportet te converſari in domo Dei, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Omnes etiam Fideles debent doctrinam ſuam in Eccleſia accipere. Unde Paulus: (h) Mulieribus loqui in Eccleſia non permitto, &c. Hic eſt enim panis Angelorum, quem manducat homo, qui de cœlo deſcendit, & ſicut manna, quod pluerat de cœlo, & virga Aaron, quæ fronduerat, ſervabantur in Arca & tabulæ Teſtamenti, quæ erant ſcriptæ digito Dei: ſic Corpus Dominicum non conſecratur, nec cuſtoditur niſi in Eccleſia, ſicut chariſſimum ſanctuarium Domini. Et ſicut Arca deferebatur in humeris a ſolis Levitis, & cuſtodiebatur, & ſoli Levitæ miniſtrabant in tabernaculo Domini: ſic ſolis ſacerdotibus & illorum miniſtris commiſſa eſt Eccleſiæ cura & tradita. De hac Arca dicitur in Apocalypſi: (i) Apertum eſt cœlum, & viſa eſt Arca Teſtamenti in templo ejus.*

(e) Mat. 26. contra Sacramentarios. (f) 1. Cor. 11. (g) 1. Tim. 3. (h) 1. Tim. 2. (i) Apoc. 11.

VIII. *Solis etiam ſacerdotibus tradita eſt poteſtas ligandi atque abſolvendi. Unde Dominus ait Petro (k): Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Et Paulus ad Titum: (l) Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut corrigas mala, & ea quæ Dei ſunt, cuſtodias, & ut presbyteros conſtituas per ſingulas civitates. Item (m) de ordinibus presbyteri, qui bene præſunt, duplici honore digni habeantur. Item: Adverſus presbyterum accuſationem noli accipere, niſi ſub duobus vel tribus teſtibus, &c. item (n) Oportet diaconos pudicos eſſe. (o) Et item: Omnibus qui ſunt Philippis Epiſcopis & diaconis, gratia ſit vobis & pax. Ecce quibus commiſit verba Dei prædicationis & correptionis. Item Paulus: (p) Argue, obſecra, increpa, &c. Et item Dominus ad Diſcipulos: (q) Docete eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis. Iſtis ergo presbyteris, Epiſcopis, diaconis, clerici & laici obedire debent propter Deum, ſive boni, ſive mali ſint; unde Dominus: (r) Supra cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite, dicunt enim & non faciunt. Et Petrus (s) de poteſtatibus: Subditi eſtote dominis veſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis, &c. Item Paulus: (t) Sit paſtor potens in doctrina ſua, &c. Et item: (u) Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim propter vos vigilant, quaſi pro animabus veſtris rationem reddituri, ut cum gaudio hæc faciant, & non gementes. Et item: (x) Mementote Præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem. Quia qui altari deſervit, de altare participet. Et ſi vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum, ſi veſtra carnalia metamus? &c. Item ad Timotheum: (y) Tu autem permane in his, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, quia ab infantia ſacras litteras didiciſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem.*

(k) Mat. 16. (l) Tit. 1. (m) 1. Tim. 5. (n) Ibid. 3. (o) Phil. 1. (p) 2. Tim. 4. (q) Mat. 28. (r) Ibid. 23. (s) 1. Pet. 2. (t) Tit. 1. (u) Heb. 13. (x) Heb. 13. (y) 2. Tim. 3.

IX. *In quinto capitulo convincimus & judicamus hæreticos eſſe iſtos novi Teſtamenti auctoritatibus. Nolunt enim confiteri, quod vir & mulier poſſint ſalvari, ſi carnaliter miſceantur. Qui quidem palam prædicare ſoliti ſunt, quod vir & mulier ſalvari non poterant, ſi carnaliter convenirent. Laudant enim & approbant pecudum fœcunditatem, & improbant hominum fœcunditatem. Amant ſterilitatem mulierum, ſicut dicit Scriptura (z) Beatæ ſteriles quæ non genuerunt, &c. Et*

(z) Luc. 23.

Et hæc prædicant, ut innumerabilis ſub-
ſtantiæ rarus inveniatur domans, & quæ
facta eſt creatura ad uſum & ſervitium
hominum, careat poſſeſſore, habitatore,
rectore, volentes omnes eſſe ſicut ipſi ſunt,
(a) 1. Cor. 7. *juxta quod ait Paulus: (a) Volo omnes eſ-*
ſe ſicut ego ſum. Et ſic virginitatem vi-
dentur prædicare, ut ſint omnes virgines,
ſicut fuit Chriſtus, & Maria Virgo, quam-
(b) Gen. 1. *vis ipſe dixerit: (b) Creſcite, & mul-*
tiplicamini, & replete terram. Videntur
enim nuptiis detrahere, & eas damnare,
quas quidem Dominus JESUS Chriſtus
(c) Joan. 2. *& Mariæ matris ſuæ, & diſcipulorum (c)*
præſentia dedicavit, & ſua & aqua in
vinum verſa miraculo illuſtravit. Di-
(d) Mat. 19. *citur enim in Evangelio: (d) Quod Deus*
conjunxit, homo non ſeparet, nec niſi cau-
ſa fornicationis liceat viro uxorem di-
(e) 1. Cor. 7. *mittere. Item Paulus: (e) qui matrimo-*
nio jungit virginem ſuam, bene facit. Et
item: Si nubat virgo non peccat. Item:
Mulier alligata eſt legi, quanto tempo-
re vivit vir ejus, nec poteſtatem habet
corporis ſui, ſed vir. Similiter & de
viro. Item: Nolite fraudare invicem,
niſi ex conſenſu, ut vacetis orationi,
poſtea autem revertimini in idipſum, ne
tentet vos ſatanas. Item: Volo juvenes
nubere, filios procreare, patresfamilias
eſſe. Et item: Non ego dico, ſed Domi-
nus ſalvabitur mulier per filiorum gene-
rationem. Si eſſet peccatum filios procre-
are, quare diceret Dominus? quare di-
ceret Apoſtolus, bonum eſſe? & cur di-
ceret, revertimini, & volo? numquid
vult Deus, numquid vult Apoſtolus, ut
fiat peccatum? credimus itaque, quod viri
& mulieres ſalvantur, licet carnaliter mi-
ſceantur.

X. *In ſexto capitulo convincimus & judi-*
camus iſtos hæreticos eſſe, & ab unita-
te Eccleſiæ præciſos, novi Teſtamenti au-
ctoritatibus. Dicimus enim, quia mini-
ſterium & poteſtatem ligandi atque ſol-
vendi Dominus tradidit Petro, dicens:
(f) Mat. 16. *(f) Quodcumque ligaveris ſuper terram,*
(g) Jacob. 5. *&c. & Jacobus: (g) Infirmatur quis in*
vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, &c.
(h) Mat. 23. *Item: (h) Ecce ego mitto ad vos &*
ſapientes & Scribas. Sed ſicut ait Do-
(i) Ibid. 19. *minus: (i) Non omnes capiunt verbum*
iſtud. Præterea dicimus, quod ſtantes
deberent de Evangelio reſpondere, &
diſputare, cum omnes Chriſtiani ſtent,
quando Evangelium recitatur: & ſi tunc
ſtatur cum legitur, multo fortius cum
legitur ſimul & exponitur. Nec debuiſ-
ſent tenere locum ſedendi, poſtquam ele-
gerant locum ſtandi. Multas etiam habe-
mus auctoritates, quibus colligitur mani-
feſte, quod ſtare debeat quis, cum Evan-
(k) Luc. 6. *gelium annuntiatur. Ut eſt illud: (k)*
Stetit JESUS in loco campeſtri, &c. Et i-
tem: Stetit JESUS, & clamabat dicens,
&c. Et iterum: (l) Medius autem ve- (l) Joan. 1.
ſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Et iterum
(m) poſt reſurrectionem Apoſtolos confir- (m) Ib. 20.
mans, & prædicans ſtetit, ut dicitur:
Stetit JESUS in medio Diſcipulorum ſuo-
rum, & dixit eis: Pax vobis. Ipſi au-
tem non obtinent locum judicantis, ſed
reſpondentis: Dominus enim ſedere de-
buit, cui a Patre omne judicium datum
eſt. Iſti autem non judicant, ſed judican-
tur. Nec eis eſt in Eccleſiis miniſterium
prædicandi conceſſum. Iſti autem hæreti-
ci tales ſunt, quales futuros eſſe prænun-
tiat Paulus, dicens: (n) Mali homines, (n) 2. Tim. 3.
& ſeductores proficient in pejus errantes,
& in errorem mittentes. Erit (o) enim (o) Ib. 4.
tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtine-
bunt, ſed a veritate auditum avertent:
ad fabulas autem convertentur. Item qui-
dam aberrantes converſi ſunt in vanilo-
quium, volentes eſſe legis doctores, nec
intelligentes quæ loquuntur, neque de
quibus affirmant. Iſtorum autem inobedien-
tiam punire deberent Eccleſiæ Prælati,
atque coercere coram omnibus. Unde A-
poſtolus: (p) Peccantes coram omnibus (p) 1. Tim.
arguantur, ut cæteri corrigantur. Item 5.
Paulus ad Prælatos: (q) Habentes in (q) 2. Cor.
promptu ulciſci omnem inobedientiam, & 10.
eos qui contradicunt, potentes arguere.
Item: (r) Argue, obſecra, increpa in o- (r) 2. Tim
mni imperio. Item: (s) Tradidi hujuſ- 4.
modi ſatanæ, ut in die Judicii, &c. Item (s) 1. Cor.
Abſente judicavi eum, qui hujuſmodi eſt. 5.
Item: (t) Qui aliud vobis annuntiave- (t) Galat.
rit, anathema ſit. 1.

Septimo loco interrogavit eos prædictus XI.
Epiſcopus de pœnitentia, ſi in fine fieret
ad ſalutem, vel ſi milites, qui vulne-
rabantur lethaliter, ſalvarentur, ſi pœ-
niteret in fine: vel ſi deberet unuſquiſque
confiteri peccata ſua ſacerdotibus, & mini-
ſtris Eccl. vel cuilibet laico, vel illis, de
quibus dixit (u) Jacobus: Confitemini ad (u) Jacob. ult.
alterutrum peccata veſtra. Qui reſponden-
tes dixerunt, infirmis ſufficere ſi confi-
terentur, cui vellent. De militibus vero
dicere noluerunt, quia non dicit Jacobus
niſi de infirmantibus. Quæſivit etiam ab
eis, ſi ſufficiebat ſola cordis contritio,
& oris confeſſio, vel ſi erat neceſſe, ut
facerent ſatisfactionem poſt datam pœni-
tentiam, jejuniis, eleemoſynis, afflictio-
nibus, peccata ſua lugentes, ſi ſuppete-
ret eis facultas. Reſponderunt dicentes,
quia Jacobus dicebat: Confitemini alte-
rutrum peccata veſtra ut ſalvemini: &
per hoc ſciebant, quod Apoſtolus aliud
non præcipiebat, niſi, ut confiterentur;
& ſic ſalvarentur: nec volebant meliores
eſſe Apoſtolo, ut aliquid de ſuo adjunge-
rent, ſicut Epiſcopi faciunt. Subjunxe-
runt etiam hæretici illi, quod Epiſcopus,
qui ſententiam dederat, hæreticus erat,
& non ipſi, & quod inimicus eorum erat,

& quod

& quod lupus rapax erat, & hypocrita & inimicus Dei, & quod non bene judicaverat: nec de fide ſua reſpondere voluerunt; quia cavebant ſe ab eo, ſicut eis præceperat Dominus in Evangelio: (a) Attendite a falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces: & quod ipſe erat perſecutor eorum fraudulentus, & parati erant oſtendere per Evangelia & Epiſtolas, quod non erat bonus paſtor nec ipſe, nec cæteri Epiſcopi, vel presbyteri, ſed potius mercenarii. Reſpondit Epiſcopus dicens: quod ſententia in eos de jure erat dictata, & hoc paratus erat probare in Curia domini Alexandri Papæ Catholici, vel in Curia Ludovici Regis Franciæ, vel in Curia Raymundi Comitis Toloſani, vel uxoris ejus quæ erat præſens, vel in Curia præſentis Trenkevelli, quod recte fuerat judicatum, & quod ipſi manifeſte eſſent hæretici, & quod hæreſi notati. Et promiſit ſe eos accuſare & publicare de hæreſi in omni Curia Catholica, & ſe ſubituros judicium diſcriminis.

(a) Mat. 7.

XII. Catholicæ fidei profeſſio.

Videntes autem hæretici, ſe eſſe convictos, atque confuſos, converterunt ſe ad omnem plebem, dicentes: Audite (o boni viri) fidem noſtram quam confitemur; nunc confitemur autem propter amorem & gratiam veſtram. Reſpondit Epiſcopus prædictus: Vos dicitis, quod non propter Deum dicatis, ſed propter gratiam populi. Et illi inquiunt: Nos credimus unum Deum trinum, & unum Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & Filium Dei carnem noſtram ſuſcepiſſe, baptizatum eſſe in Jordane, jejunaſſe in deſerto, prædicaſſe ſalutem noſtram, paſſum, mortuum, atque ſepultum, ad inferos deſcendiſſe, reſurrexiſſe tertia die, ad cælos aſcendiſſe, Spiritum paracletum in die Pentecoſtes miſiſſe, venturum in die Judicii ad judicandum vivos & mortuos, & omnes reſurrecturos. Cognoſcimus etiam, quia quod corde credimus, ore debemus confiteri. Credimus quia non ſalvatur, qui non manducat corpus Chriſti, & quod corpus Chriſti non conſecratur, niſi in Eccleſia, & non niſi a ſacerdote, ſive bono ſive malo, nec melius fieri per bonum, quam per malum. Credimus etiam, quod non ſalvatur quis, niſi qui baptizatur, & parvulos ſalvari per baptiſma. Credimus etiam, quod vir & mulier ſalvantur, licet carnaliter miſceantur, & pœnitentiam debeat unuſquiſque accipere ore & corde, & a ſacerdote, & in Eccleſiis baptizari, & ſi quid amplius poſſet eis oſtendi per Evangelia, vel Epiſtolas, illi crederent, & confiterentur.

XIII. De juramento exhibendo.

Interrogavit etiam eos prædictus Epiſcopus, ſi jurarent ſe tenere fidem iſtam & credere, & ſi quid amplius deberent confiteri, quia male ſenſerant, & prædicaverant ante. Reſpondentes dixerunt, quod nullo modo jurarent, quia contra Evangelium & Epiſtolas faceret. Contra eos igitur a prædictis Catholicis perſonis introductæ ſunt novi Teſtamenti auctoritates. Auditis itaque utrimque auctoritatibus, ſurgens prædictus Epiſcopus judicavit ſic: Ego Gocelinus Lodovenſis Epiſcopus juſſu & mandato Alberici Epiſcopi, & aſſeſſorum ejus, judico, & in præſentia dico, quod male ſentiunt hæretici iſti de jurejurando, & debent jurare ſi reſipiſcere volunt, præſtandumque eſt jusjurandum ubi Fides periclitatur. Et quia infames ſunt, & de hæreſi notati, debent purgare ſuam innocentiam, & redeuntes ad unitatem Eccleſiæ, fidem ſuam debent jurejurando aſtruere, ſicut tenet & credit Eccleſia Catholica, ne infirmi, qui in Eccleſia ſunt, corrumpantur, & ne oves morbidæ univerſum gregem contaminent. Nec contra Evangelium eſt, vel Epiſtolas Pauli. Quod enim dicitur in Evangelio: (b) Sit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non, neque jurabis per cælum, neque per terram, &c. tamen non prohibetur jurare per Deum, ſed per creaturas. Gentes enim colebant creaturas, & ſi licitum fuiſſet per creaturas jurare, reverentia & honor, qui Deo ſoli debetur, creaturis exhiberetur: & ſic idola & creaturæ, ſicut Deus adorarentur. Legitur enim in Apocalypſi, (c) quod Angelus levavit manum ſuam in cælum, & juravit per viventem in ſæcula ſæculorum. Et Paulus ad Hebræos inquit: (d) Quoniam Deus neminem habuit, per quem juraret majorem, juravit itaque per ſemetipſum. Homines enim per majorem ſui jurant, & omnis controverſiæ eorum finis ad confirmationem eſt juramentum. In quibus abundantius volens oſtendere Deus pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit jusjurandum. Juravit enim Deus dicens: (e) Juravi per memetipſum. Et item (f) Juravit Dominus, & non pœnitebit eum. Apoſtolus etiam frequenter juravit per Deum ſic: (g) Teſtis eſt mihi Deus. Item: Teſtor Deum. Si itaque juravit Dominus, juravit Angelus, juravit Apoſtolus, cur non recte juratur, ubi maxime Fides periclitatur? Vel illud quod dicitur in Evangelio, & Epiſtola Jacobi, conſilium eſt, & non præceptum. Quia ſi non juraretur, non dejeraretur, & quod amplius eſt, a malo eſt, id eſt a peccato, vel diabolo, qui ſuadet jurare per creaturas. Videntes itaque, quod ſuper hoc erant convicti, dixerunt, quod Epiſcopus Albiensis fecerat eis pactum, quod non cogeret eos jurare. Quod & Albienſis Epiſcopus negavit.

(b) Mat. 6.

(c) Apoc. 10.

(d) Hebr. 6.

(e) Gen. 22.

(f) Pſal. 109.

(g) Rom. 1. & 1. Tim. 5.

XIV. *Surgens itaque Albienſis Epiſcopus, dixit: Sententiam, quam protulit Gocelinus Lodovenſis Epiſcopus, ego confirmo, & juſſu meo data eſt. Et commoneo milites de Lemberesio, ut non manuteneant eos per ſinitionem quam fecerunt in manu mea. Ego Candelienſis Abbas electus judex hanc ſententiam laudo, & aſſenſu meo ſit data eſt. Ego Ardulenſis Abbas electus judex hanc ſententiam laudo, & aſſenſu meo ſit data eſt. Ego Arnaldus de Be, electus judex hanc ſententiam laudo, & meo aſſenſu ſic data eſt. Ego Petrus Narbonenſis Epiſcopus, & ego A. Nemauſenſis Epiſcopus, & ego Gocelinus Toloſanus Epiſcopus, & ego U. Agathenſis Epiſcopus, & ego R. Abbas ſancti Pontii, & ego R. Abbas ſancti Vuillelmi, & ego N. Abbas Gallinacenſis, & ego Abbas Fontis frigidi, & ego M. Toloſanus Præpoſitus, & ego G. Albienſis Præpoſitus, & ego N. Narbonenſis Præpoſitus, & ego R. Agathenſis Archidiaconus, & ego G. Petor de ſancta Maria, & ego P. Sendracenſis Abbas, & ego magiſter Blancus, & ego Bego de Veteeras, & ego Trenkevellus Vicecomes, & ego Conſtantia ſoror Regis Franciæ uxor Raymundi Comitis Toloſani, & ego Sicardus Vicecomes Lautecenſis hanc ſententiam ratam habemus, & iſtos hæreticos eſſe ſcimus, & eorum ſententiam improbamus.* Hactenus Acta. Quomodo autem auctoritate Apoſtolicæ Sedis iterum ſunt ad judicium vocati, convicti, atque rurſum damnati, dicetur inferius ſuo loco.

Hoc eodem anno Imperator Fridericus Alexandri Papæ confœderatos armis aggreſſus, retulit partes poſteriores ignominioſaque fuga coactus eſt redire ad ſuos, pareſque conditiones offerre. Quomodo autem ſe habuerint iſta, ejuſdem Alexandri vitæ Acta exacte deſcripta ſic docent: *Factum eſt autem anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo ſeptuageſimoſexto, Pontificatus quoque Ale-* XV. *Renovat Imp. expeditionem adverſus Catholicos.*

PAGIUS III. *Fridericus Imp. vincitur a Longobardis.* A num. XV. ad XXI. Refert Baronius ex Actis Alexandri III. victoriam de *Friderico* Imp. a Longobardis reportatam, quæ diuturnis Longobardiæ calamitatibus finem tandem attulit, ac veræ pacis cum Alexandro III. & fœderatis civitatibus componendæ occaſionem aperuit. Baronius num. XVII. recte dicit Robertum de Monte erraſſe, qui hæc ponit contigiſſe anno ſequenti, quia id legitur in Chronico ei vulgo attributo; in vero enim ejus Chronico a Dacherio edito, id neque hoc anno, neque in ſequenti habetur, ſed ad annum MCLXXVII. ſolum legitur: *Nono Kal. Auguſti concordati ſunt dominus Papa Alexander & Fredericus imperator Romanus in civitate Venetia in domo Patriarchæ ipſius civitatis.* Gualvancus Flamma in magno ſuo Chron. cap 595. hæc in rem noſtram ſcribit: *Alexander Papa audita Imperatoris confuſione gaviſus eſt valde, & multas exhortatorias literas Mediolanum ſcripſit, quod potius erat paratus mori, quam civitatem Mediolanenſem derelinquere.* Auctor vero Chronici, cui titulus, *Flos Florum*, ait: *Papa Alexander audito quod Mediolanenſes bis in campo proſtraverunt Imperatorem, exultavit gaudio magno, & promiſit dare civitati Mediolani magnum auxilium; & audito quod beatus Galdinus Legatus Italiæ obiverat, ſtatim inſtituit alium Legatum Cardinalem, quem mittit in Lombardiam, & pervenit Venetias.*

IV. *Mediolanenſes Bononienſibus hanc victoriam ſignificant.* Mediolanenſes hanc victoriam, & de hoſtibus liberationem Bononienſibus ſtatim ſignificarunt literis a Radulpho de Diceto pag. 591. recitatis: *Notum ſit vobis nos ab hoſtibus noſtris glorioſum reportaſſe triumphum. Interfectorum vero, ſubmerſorum, captivorum non eſt numerus. Scutum Imperatoris, vexillum, crucem & lanceam habemus. Aurum & argentum multum in clitellis ejus reperimus; & ſpolia hoſtium accepimus, quorum æſtimationem non credimus a quoquam poſſe definiri. Quæ quidem noſtra non reputamus, ſed ea domini Papæ & Italicorum communia eſſe deſideramus. Captus eſt in prælio Dux Bertoldus, & nepos Imperatricis, & frater Colonienſis Archiepiſcopi; aliorum autem infinitas captivorum numerum excludit, qui omnes Mediolani detinentur.* Dies, quo celeberrimum illud prælium habitum, hactenus incertus; [1] cum Onuphrius lib. 7. Antiquit. Veronenſium *ſeptimum Kal. Martii* fuiſſe dicat; Sigonius vero lib. 14. de Regn. Italiæ *tertium Kal. Junii, quo SS. Martyrum Siſinii, Martyrii, & Alexandri natalitia celebantur*, & Acta Alexandri III. quibus major fides habenda, apud Baronium num. XV. aſſerant, illud initum *circa finem menſis Junii*. Vere autem ſcripſit laudatus Onuphrius: „Hoc prælio magna illa Imperii Occidentalis vis primum labefactata, paulatim deinceps ad nihilum fere redacta eſt; & e contra Majeſtas „Pontificia mirum in modum aucta. Prætermittebam monere pugnatum eſſe in loco, *decimo quarto milliario ab urbe* Mediolanenſi diſſito, ut habent eadem Acta num. XVI.

Baronius num. XVIII. loquitur de legatione Friderici Imp. ad Alexandrum Papam obita per W. Magdeburgenſem Epiſcopum, Chriſtianum Moguntinum Archiepiſcopum & P. Vormatienſem Electum, quorum opera pacem Eccleſiam inter & Imperium factam eſſe Alexandri Papæ Acta apud eum num. XX. nos edocent; ſed cum conditiones illius pacis in iis deſiderentur, neceſſarium duxi hic transſcribere Cartulam originalem in pergameno quæ aſſervatur in armario XI. capſula VII. Archivi Arcis S. An- V. *Legatio Imperatoris ad Alexandr. PP.*

NOTÆ [1] Diem, & menſem celebris hujus victoriæ de Friderico relatæ ſervat nobis author coævus annalium Boſovienſium tradens: *Sabbato poſt diem pentecoſtes* (die 3. Junii) a Germanis cum Longobardis dimicatum fuiſſe infeliciter. Id etiam forte vidit in ſuis codicibus Sigonius, ſed loco III. nonas junii per errorem III. Kalendas junii poſuit. Eandem diem pugnæ huic adſcribit Chronographus Saxo Leibnitii. MANSI

lexandri Papæ anno decimoſeptimo, circa finem menſis Junii, dum Fridericus expectaret in conſtituto termino exercitum, quem de Alemannia advocaverat, deliberato cum Papienſibus conſilio, perrexit Comum occulte cum paucis, ubi recepto exercitu ipſo, & aggregatis ſibi univerſis Comanis, ex improviſo Mediolanenſium fines invaſit, quorum villas & prædia hoſtiliter devaſtare cœpit. Statuerat enim cum ipſis Papienſibus, ut ex quo Mediolanenſes terras ingrederetur, dato eis ſigno, quod internominaverat, civitas ipſa in manu valida ſuccurrere ſibi deberet, & reſiſtentes Longobardos a facie ſua violenter expelleret. Sed quia fallitur augurio ſpes bona, ſæpe deceptus eſt in cogitatione ſua, quia longe ſibi deterius modo accidit. Longobardorum namque civitates impium ejus propoſitum, & pravam ejus intentionem contra ſe jam diu præſenſerant: & ideo præparati ad bellum, unanimiter omnes ipſi occurrere feſtinabant.

XVI. *Sed Mediolanenſes, ubi adventus adverſarii celeritatem citiſſime cognoverant, non expectaverant alias civitates, ſed cum Placentinis centuria electorum militum de Verona, Brixia, Novaria, & Vercellis exierant extra Mediolanum in primo ſabbato menſis Junii cum exercitu ſuo, & venerunt cum magna multitudine, & quemdam congruum ſibi locum inter Barranum & Brixianum, hora quaſi tertia, decimoquarto milliario ab urbe ceperunt. Tunc præmiſerunt ſeptingentos viros armatos verſus Comum, ut ſcirent, qua parte veniret potentiſſimus & fortiſſimus eorum adverſarius. Qui per tria fere milliaria proficiſcentes, trecentos Alemannorum milites obviam habuerunt, quorum veſtigia cum toto exercitu Fridericus ſequebatur accinctus ad prælium committendum. Nec mora, hoſtes in hoſtes violenter inſiliunt, & ſe invicem ſtrictis mucronibus conterunt. Sed ubi gravior multitudo Principis ſupervenit, Lombardorum milites fugerunt, & ad territorium Mediolanenſe facere confugium exoptantes, non potuerunt ibi a facie perſequentium remanere. Tunc electa Mediolanenſium bellatorum militia, quæ in poſteriori acie, tamquam murus impenetrabilis firmiter conſiſtebat, belli eventum referens ad Deum, atque ejus Apoſtolum Petrum, & beatum civitatis ſuæ Advocatum Ambroſium, erectis vexillis confidenter obviavit Friderico in virtute magna.*

Et primo quidem congreſſu vexillifer ipſius Friderici transfoſſus in terram corruit, XVII.

PAGIUS S. Angeli, cujus ſumptum authenticum auctoritate Eminentiſſimi Franciſci Cardinalis Barberini extractum die IX. menſis Maii anni MDCXXXII. per Joannem Baptiſtam Confalonerium Protonotarium Apoſtolicum, ejuſdem Archivi Arcis S. Angeli Cuſtodem extat in Bibliotheca Illuſtriſ. Domini de Mazaugues in Parlamento Aquenſi Conſiliarii Regii, ex eo enim diſcimus Legatos promiſiſſe quod ipſe Imperator Alexandro Papæ reverentiam exhibebit, ſecuritatem dabit ejus Clericis, famulis ac rebus in eorum comitatu exiſtentibus, in eundo Venetias, Ravennam, vel cætera loca, eidemque Pontifici præfecturam Urbis & terram Mathildæ Comitiſſæ reſtituet, & quod ea omnia quanto citius jurabit & adimplebit. Eſt autem tenoris ſequentis.

VI. *Nos Legati domini Imperatoris C. Moguntinus & VV. Madeburgen. Archiepiſcopus* [5], *& VVarmacen. Electus ſacræ Aulæ Imperialis Protonotarius ad pacem Eccleſiæ, & Imperii ordinandam deſtinati promittimus, & fidem damus, quod dominus Imperator, & ſui Dominum Papam A. recipient, reverentiam exhibebunt, & veram pacem relinquet Dominus Imperator Domino Papæ A. & ſucceſſoribus ſuis, & toti Romanæ Eccleſiæ, & Præfecturam Urbis, & terram Comitiſſæ Mathildæ reſtituet ei, & quod ordinatum eſt de Calixto (* Antipapa de quo vide dicta Anno MCLXVIII. num. XIII. & anno MCLXXVIII. num. I. *) ex parte ſua obſervabit, & quantum in ſe erit operam dabit efficacem, ut dominus Papa aſſequatur quod a Nobis, & Vobis ſcripto eſt ordinatum. Hæc omnia faciet dominus Imperator, ſicut a Vobis domini Cardinales, qui ad ordinandam pacem ex parte Eccleſiæ eſtis conſtituti, & Nobis in ſcripto communiter diſpoſito eſt ordinatum, pace de cæteris plene diſpoſita, ſicut ſcripto ordinavimus, vel ordinaverimus Nos vel alii qui ad hæc diſponenda & complenda fuerint conſtituti. De regalibus vero beati Petri, & aliis poſſeſſionibus, quas D. Imperator abſtulit, vel ſui, vel alii favore ipſius, juramus, quod ipſum faciemus jurare, quod ſcilicet ea, quæ habet de prædictis ipſe, vel ſui, bona fide reſtituet.* Legati promittunt reſtitutionem præfecturæ Urbis & terræ Mathildis Comitiſſæ.

De

NOTÆ [5] AB eodem Wicberto Magdeburgenſi archiepiſcopo coactam cenſeo hoc anno provincialem ſynodum Hallæ in Saxonia, cujus indicendæ cauſam hanc aſſignandam arbitror. Torneamentorum ludi tunc maxime in Germania frequentabantur; qui cum exitio multis fuiſſent propter armorum periculum, ideo ab eodem Wichmanno ſub anathemate interdicti fuerunt. Cujus cenſuras ſpernens comes quidam Conradus ipſo in ludo vulnus & ex vulnere mortem incurrit. Interfecti cadaver archiepiſcopus ſepultura privavit. Sed *procedente tempore* ſcribit Author chronici Sereni Montis apud Menken. Rer. Germ. to. II. *cum idem archiepiſcopus convocatis ſuffraganeis ſuis cum magna cleri frequentia conventum in eccleſia Hallenſi haberet*, a fratribus interfecti comitis multa prece exoratus tandem ſepulturæ eccleſiaſticæ illum reſtituit. E vivis ſublatus fuit comes *die XV. Kal. Decembris* anni 1175. quare concilium iſtud huc uſque incognitum præſenti anno illigandum cenſeo. Chronicon hoc Montis Sereni anno 1225. clauditur; unde de ætate ejus Scriptoris argumentum deducere licet. MANSI

Vincitur Fridericus a Mediolanenſ. *ruit, & ſub equorum pedibus trucidatus remanſit. Ipſe quoque Imperator inter cæteros lorientes, ubi coruſcantibus armis propriis inſignis apparuit, ab iiſdem Longobardis fortiter etiam percuſſus, de ſella cecidit, & ab omnium oculis tunc ſtatim evanuit. Urgentibus autem ipſis Longobardis tota Teutonicorum expeditio in fugam converſa per octo milliaria fugit in timore mortis. De quorum multitudine paucis evadentibus, alii gladio interfecti, alii fuerunt in Ticino ſubmerſi, reſidua turba per diverſas civitates in captivitatem diviſa fuit. Sed Comnorum perfidus populus, qui ab Eccleſiæ unitate, & Longobardorum confœderatione animo reniteus & firmato diſceſſerat, totus fere proſtratus in campo remanſit, aut gladio interemptus, aut in captivitatem adductus. Spolia vero poſt optatæ famoſæ* Victus Imp. cum ſuis. *victoriæ triumphum victor Longobardorum exercitus lætanter collegit, & in pace ſinguli habuerunt, quod fortuna unicuique donavit: in quibus præter armorum & equorum multitudinem copioſam, inæſtimabiles divitiæ, & quæque optima terræ præter ſpem fuerunt invento. De Imperatoris vero perſona nu conſerit, an cum cæteris interfectos in campo remanſerit: diu dubitatio apud omnes maxima fuit in tantum, quod ejus uxor in luctu & mæſtitia poſita, etiam veſtem lugubrem induit. Cum autem ſuper hoc tota Italia plurimum vacillaret; ecce ſubito Papiæ Imperator comparuit, at immenſo apparatu, & ſtrenua militia deſolatus. In hoc oſtendit Dominus, quod per* (a) Iſ. 3. *(a) Iſaiam locutus fuerat, dicens: Oculi ſublimes humiliati ſunt, & incurvata eſt fortitudo virorum fortium.* Hæc Acta. Eadem, ſed ſummatim, Dodechinus affirmat, eadem Uſpergenſis, ſed male anno ſuperiori: ſicut errat Robertus de Monte, qui hæc ponit contigiſſe anno ſequenti tempore Pentecoſtes. Acta enim Alexandri Papæ facta iſta duplici chronographia conſignant, nempe Chriſti atque Pontificis. Perguntque ipſa iſta ſubjicere de eodem Friderico: *Quamvis autem cauſa hujuſmodi ab eo tempore, quo incepit Dei Eccleſiam perſequi, ſemper auctore Domino, in deterius haberetur, & nullo eum adverſitas, atque difficultas laboris a ſuo incepto retraheret: modo tamen ita vehementer a ſupremo Judice percuſſus & contritus eſt, quod pacem Eccleſiæ, quam hactenus in cordis duplicitate popoſcerat, humiliter per majores Imperii perſonas a domino Alexandro Papa, atque ejus fratribus ſupplicitur poſtularet. Quippe omnes Eccleſiaſtici, & ſæculares Principes, qui prædictum Fridericum in errore ſuo hucuſque ſecuti fuerant, dixerunt ei, quod niſi cum Eccleſia pacem faceret, ulterius eum non ſequerentur, nec ei auxilium ferrent. Præterea ſocietatem Longobardorum contra Teutonicos ita Dominus fortem & audacem reddiderat; ut quoties cum illa barbarie in prælio decertaret, in primo congreſſu victor exiſteret, & ante faciem ſuam tanquam inutiles paleas diſpergeret & effugaret.*

XVIII. Legatio Frid. Imp. ad Alexand. Pap. *Miſit ergo imperator Fridericus ad præſentiam domini Alexandri Papæ V. Magdeburgenſem Epiſcopum, Chriſtianum Maguntinum Archiepiſcopum, P. VVormatienſem Electum, & R. Protonotarium regni, majores Imperii Principes, cum poteſtate plenaria complendæ pacis inter Eccleſiam & Imperium. Qui venientes uſque Tibur, nuntiaverunt ipſi Pontifici, reſidenti apud Anagniam, ſui adventus cauſam, & impetrata ſecura ducatu, recepti ſunt a duobus Cardinalibus & Capitaneis Campaniæ, atque honorifice deducti in civitatem Anagniam. In craſtino cum Pontifex in Conſiſtorio, aſtante cle-*

PAGIUS *De his, quæ alii habent bona fide operam dabit ſtudioſam, ut ſimiliter reſtituantur. Et juramus quod bona fide operam dabimus, ut ea quæ juraverit, exequatur, cum pax plene fuerit diſpoſita de Rege Siciliæ, & Lombardia, ſicut ordinaverimus, vel ordinandum ſtatuerimus. Et de cæteris quæ in ſcripto prædicto continentur, ut impleantur ſicut ordinavimus, vel ſimul ordinaverimus, operam bona fide dabimus. Promittimus etiam & juramus, quod ſi D. Imperator (quod abſit) mortuus fuerit ante complementum pacis, communi ſcripto diſpoſitæ, Domina B. (*id eſt Beatrix*) Imperatrix, & Domini Henricus, atque filius ejus, & Principes formam pacis communi ſcripto diſpoſitam complebunt, jurabunt, & obſervabunt, ſicut communiter eſt ordinatum, vel communiter ordinabitur a mediatoribus utriuſque partis a D. Papa A. & ſucceſſoribus ſuis, & univerſis Cardinalibus, & toti Romanæ Eccleſiæ.*

VII. *Præterea Domino Papæ, & univerſis Cardinalibus, & Clericis & famulis, & rebus eorum univerſis in Comitatu eorum exiſtentibus firmam & plenam ſecuritatem ex parte D. Imperatoris, & ſuorum omnium damus in eundo Venetias vel Ravennam, & cætera loca, ad quæ procedere diſpoſuerunt, & in quibus fuerint & manendo & redeundo, ſive pax compleatur, ſive diſrumpatur: & ſi diſrumpatur (quod Deus avertat) juramus quod poſt diſruptionem per tres menſes firmam treguam obſervabit D. Imperator & ſui D. Papæ Alex. & toti terræ ſuæ, quam ipſe tenet, & Rex Siciliæ, vel alii per eum; & ſicut promittimus & damus cum juramentis, quod D. Imperator per ſe ex parte ſua obſervabit, ita quod nec per ſe, nec per ſuos aliquod gravamen ſeu impedimentum, vis ſcienter inferet, vel inferri conſentiet: & ſi quis eo ignorante intulerit, bona fide emendari faciet. Præcipimus etiam, & a D. Imperatore diſtricte mandari & præcipi faciemus per terras ſuas univerſales ſub pœna perſonarum & rerum, Balivis ſuis univerſis & aliis nobilibus per terras & caſtra conſtitutis, & per Balivos, aliis qui-* Si pax diſrumpatur trium menſium induciæ promittuntur.

Digitized by Google

clericorum & laicorum multitudine reſideret, inde acceſſurus ad majorem Eccleſiam cum decora ſocietate ſua: intrarunt prædicti Legati in conſpectum Pontificis; ſtantes autem in medio coram ipſo, cum multa reverentia loquentes, dixerunt:

Admittuntur Legati Imp. *Dominus noſter Imperator deſiderio magno deſideravit, & deſiderat Romanæ Eccleſiæ & Urbi pacem veram dare. Miſit ideo nos cum plenitudine poteſtatis ad præſentiam veſtram, poſtulans inſtanter, ut verbum illud & pacis, quod in præterito anno fratres veſtri ſecum præſentialiter tractaverunt, & uſque modo, peccatis ita exigentibus, imperfectum remanſit; nunc per vos & aſſenſum noſtrum, qui in eo fuerit, auctore Domino, compleatur. Notum eſt enim, & indubitatum, quod ab initio naſcentis Eccleſiæ omnipotens Deus in Orbe terrarum eſſe voluit, quibus principaliter mundus regatur, ſacerdotalis dignitas, & regalis poteſtas, quæ niſi ad invicem concordia fulciantur, pax nullatenus ſervaretur, & mundus controverſiis, & bellorum ſtrepitu abundaret. Ceſſet jam nunc iſta odioſa turbatio, & per vos duos Principes Orbis pax univerſis Eccleſiis & populo Chriſtiano reddatur.*

XIX. Reſponſio Papæ. *His igitur publice allegatis, benignus Pontifex hilari & placido vultu, cum jucunditate ſermonis reſpondens, ait: De adventu veſtro cum jucundis rumoribus valde gaudemus, & eidem omnipotenti Deo gratias agimus. Non eſt in præſenti ſæculo res, quæ in auribus noſtris ita dulceſcat, quam ſi dominus Imperator noſter, quem inter alios mundi Principes cognoſcimus eſſe majorem, pacem nobis veram dare, ſicut aſſeritis, velit. Sed ſi vult integram pacem ſuam nobis tribuere, & Eccleſiæ Romanæ; oportet, ut adjutoribus noſtris, maxime Regi Siciliæ, Lombardis, & Imperatori Conſtantinopolitano, qui nobis contra eum in Eccleſiæ neceſſitatibus firmiter aſtiterunt pariter tribuat.*

XX. *Legati vero laudantes & approbantes verbum Pontificis, dixerunt: In mandatis accepimus a domino Imperatore, ut ſecreto vobiſcum, & cum fratribus veſtris loquamur, quatenus ea, quæ inter nos & vos tractanda fuerint, & ſtatuenda, inimicus homo non audiat, ſed in ſecreto conſerventur, quouſque pacis bonum, præſtante Domino, compleatur. Scimus enim, quod in parte veſtra & noſtra nonnulli ſunt, qui pacem non audiunt, & hanc diſcordiam libenter fovent.* De pace agitur in Secretario. *His itaque auditis, univerſus conventus diſceſſit, & Pontifex cum fratribus ſuis, & univerſis Legatis ſecretarium Concilii ſolus intravit. Cœperunt autem de verbo pacis ad invicem tractare diligenter. Sed quoniam res ardua & multum difficilis videbatur (multi enim nobiles, & potentes in ſchiſma graviter capti fuerant; & de quibuſdam capitulis inter Eccleſiam & Imperium controverſia vertebatur) ultra quindecim dies tractatus ille duravit. In quo ſpatio ſanctiſſimorum Patrum auctoritates, privilegia Imperatorum, atque antiquæ conſuetudines, & aliæ rationes oſtenſæ fuerunt; & ſuper his eſt diutius laboratum, atque ſubtiliter diſputatum. Tandem, cooperante Spiritus ſancti gratia, ita factum eſt, quod de omnibus capitulis inter Eccleſiam & Imperium cum ſæpe dictis Legatis Pontifex & fratres ejus unanimiter concordarent, remanente Lombardorum ſtatu, in quo erat, uſque ad eorum colloquium; quoniam in eorum abſentia nec debuit, nec potuit quidquam terminari. Et quoniam ſine corporali præſentia Imperatoris & Lombardorum pax iſta (ſicut prædictum eſt) fieri non debebat; conſtitutum eſt, ut Pontifex cum fratribus ſuis pro deſiderata pacis bono laboraret corpore proprio, & ad partes Lombardiæ abſque longa dilatione feſtinaret. Interim data eſt firma ſecuritas ex parte Imperatoris omnibus Eccleſiæ Romanæ perſonis, & rebus eorum, & terris beati Petri & Siciliæ Regis, cunctiſque majoribus uſque ad conſummationem pacis. His itaque diſpoſitis, & concorditer ordinatis, Legati ad Imperatorem alacriter ſunt reverſi.* Hucuſque Acta de Alexandri Papæ rebus geſtis præſenti anno. Quæ autem iſta ſunt ſe-

PAGIUS *quibus præcipi oportebit, ut nullos ad D. Papam A. vel ſuos procedentes, vel ad eos venientes, vel ab eis redeuntes, vel quos miſerint, offendent, vel offendi permittent: & ſi quis eis ignorantibus offenderit quam citius poterunt bona fide facient emendari. Faciemus etiam quod D. Imperator in præſentia Nuncii, quem D. Papa & Cardinales Nobis direxerint, vel Cardinales ſuos promiſerint facere jurari in anima ſua, quod prædictam ſecuritatem mutua bona fide, ſicut per Nos mandatum eſt, obſervabit & faciet obſervari. Cæterum poſtquam D. Imperator juraverit ea quæ communiter diſpoſuimus eis juraturum, Nos a juramento erimus abſoluti, excepto quod tenebimur de his, quæ præciſe juravimus, & excepto quod tenebimus juramento, quod bona fide operam dabimus, ut cætera, quæ in communi ſcripto continentur, impleantur.*

VIII. *Adventus Friderici totam Italiam turbavit.* Joannes de Ceccano in Chron. geſta hoc anno in aliis partibus Italiæ his verbis perſtringit: *Indictione octava* (legendum, indictione decima) *XII. Kal. Novembris venit Cancellarius Imperatoris* (nempe Chriſtianus in Archiepiſcopatum Moguntinum intruſus) *Teutonicorum ad Anagniam ad Papam Alexandrum; octavo Idus Decembris ibat Papa ad Venetias* (ubi Chronographus præpoſtere res narrat; refert enim poſtea quæ hujus anni initio contigere) *Cancellarius Imperatoris Teutonicorum venit ſuper Cellas, & eas obſedit. Comites vero regni Siciliæ cum ingenti exercitu inſurrexerunt in eum, & gens*

ſecuta, ſequentis anni exordio proſequemur, nempe de Alexandri Papæ cum Cardinalibus navigatione Venetias cum triremibus Siciliæ Regis.

XXI. Quod audiſti ſuperius, Lector, Alexandrum Papam recenſere inter Romanæ Eccleſiæ fautores Manuelem Imperatorem Conſtantinopolitanum: teſtatur equidem (a) Nicetas Choniata, eundem Græcorum Imperatorem Manuelem ſummo conatu egiſſe, ut tum Papam, tum Longobardos & alios, quos potuiſſet, Principes adverſus Fridericum erigeret, quos etiam pecuniis foveret, quod ſciret ejuſdem Friderici Imp. animum ad Orientale Imperium occupandum eſſe propenſum. Nam certum eſt inter alia ipſum tentaſſe occupare Corcyram inſulam, datis de hoc litteris ad Georgium Metropolitam ipſius. Non extant illæ quidem, ſed habentur redditæ ad Fridericum ejuſdem Georgii litteræ, quæ repetiuntur una cum aliis ipſius Georgii epiſtolis in codice Federici Metii Epiſcopi Thermularum, ab eodemque Latinitate donatæ, & ad nos miſſæ: cui reddat Deus pro his æternam mercedem. Eas nos hic deſcribemus, ſic enim ſe habent:

(a) Nicet. Chon. in Emm. l. 7.

Frid. Imp. tentat Corcyram inſulam.

Georgius Metropolita Corypborum, id eſt Corcyrenſium, Imperatori a Deo coronato Alemanno domino Friderico, quando ab ipſo Georgio petiit caſtrum Corcyræ.

Georgii Epiſcopi Corcyræ epiſt. ad Frider. Imp.

Regi Regum, Imperatorum Imperatori, novo David, novo Salomoni a Deo coronato, ſemper colendo, ſemper Auguſto ſpirituali filio, domino Friderico, ego Georgius Metropolita Corcyræ, ſervus ſecundum Deum, & orator Imperii tui, a Deo Patre, & Domino noſtro JESU Chriſto pacem, & felicitatem divinæ potentiæ tuæ precor, & opto; nec non debitam tribuo reverentiam ſancto Impereo tuo, quod meæ memineris humilitatis, & litteras ſcripſeris, adorando Imperii tui ſigillo deforis munitas, quarum tenorem, & mentem ego non valui intelligere, cum Latinæ linguæ ſim ignarus; prudens tamen, & doctus Imperii tui vir, Judex videlicet & magiſter Thomas earumdem Imperii tui litterarum ſeriem & tenorem mihi aperuit, & declaravit. Quod igitur attinet ad illud, quod tuum petit Imperium: magnum id quidem eſt, & parvum ſi cum celſitudine & magnitudine tua comparetur. Quid enim opus eſt aquæ gutta immenſis maris undis? quemadmodum leonibus item & aquilis quid opus eſt parva & modica præda? Sed unicuique iſtorum animalium ita magnorum & fortium proportionatus eſt venationis uſus & præda: & quodcumque lucrum illis minus affert, omittitur ab ipſis atque negligitur. Sic etiam Imperio tuo res Corcyrenſium ita nullius erunt commodi, atque momenti, ut potius Imperium tuum pro ſua magnitudine magnam ſit paſſurum jacturam, lucraturum vero ne minimum quidem.

XXII. *Ubi enim agnoſcetur juſtitia tua æquitas, niſi ut ne concupiſcat quidem quæ ſunt aliena? Hoc namque nos docet parabolica illa Regis David (b) hiſtoria, a quo Dominus noſter ſecundum carnem genus duxit; nec ullo pacto Imperium tuum rem ignorat, cum ſit ſapientiæ receptaculum, & doctrinæ penu. Qui David, cum nonaginta novem haberet oves, ab eo tamen, qui unicam tantum habebat, ovem illam abſtulit? ut hoc argumento facile colligatur, rebus propriis aliquem contentum eſſe debere, nec ab alio quidquam proximo auferre. Id quidem excedit holocauſtomatum ſacrificia, & ſupra quamvis oblationem & victimam eſt Deo gratum & acceptum. Parvum itaque (ut ſupra dixi) eſt Imperator, quod agitur de petitione Corcyræ, quod attinet ad magnitudinem tuam: magnum item, quod ad me attinet qui ſum paſtor Corcyræ non mercenarius, qui (c) dimittit oves & fugit cui non eſt cura de ovibus, quia mercenarius eſt; unius videlicet vel alterius diei.*

(b) 2. Reg. 12.

Reges ne appetant aliena.

(c) Joan. 10.

Ego

PAGIUS *& gens quidem Alemannorum ivit ſuper eos, & pleroſque cepit, atque fugam verterunt ſexto Idus Martii.* Eandem rem, ſed obſcure narrat Anonymus Caſinenſis: *Chriſtianus Cancellarius Imperatoris veniens ſuper Cellis obſedit eum. Comes Rogerius Andriæ, & Comes Tancredus cum aliis Comitibus contra eum pervenerunt illuc.* Denique Chronographus Aquicinctinus: *Inter Imp. Fredericum & Italienſes vario eventu ſæpenumero pugnatur. Chriſtianus Cancellarius de pace inter Imperatorem & Papam reformanda valde erat ſollicitus.* Quare adverſus Frederic. in Italiam magnas turbas concitavit.

IX. *VVillelmi tranſlatio a Sede Senonenſi ad Remen.* In brevi Chronico Remenſi a Labbeo Tom. I. Biblioth. recitato anno ſuperiori legitur: *Hoc anno decessit Domnus Henricus Francorum Regis* (nempe Ludovici VI.) *filius, bonæ memoriæ Remorum Archiepiſcopus.* Idem habent Chronographus Aquicinctinenſis, Nangius in Chron. & Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 588. qui diem emortualem ejus his verbis expreſſit. *Henricus Remenſis Archiep. Regis filius & Regum frater* (nempe Philippi & Ludovici VII.) *II. Idus Novembris diem clauſit extremum.* Tum pag. 593. Radulphus ſcribit: *VVillelmus Comitis Theobaldi filius adhuc juvenis electus in Epiſcopum Carnotenſem, & labentibus aliquot annorum curriculis creatus Senonenſis Archiepiſcopus, Eccleſiam Carnotenſium, indulgentia domini Papæ tempore longo commendatam obtinuit, auxit poſſeſſionibus. Qui poſtmodum Sedis inſulæ dignioris, ditioris, nominatioris, ut dicunt, non ambiens, ad inſtantem Remenſium poſtulationem de Celtica Gallia migravit in Belgicam. Apicibus ſiquidem Apoſtolicis perurgentibus in beati Remigii Cathedra collocatus eſt VI. Idus Auguſti* (ideoque hoc anno quo dies ille Dominicalis fuit, ut recte idem Radulphus habet), *uſum Pallii quod prius habuerat, licet locum mutaverit, non*

Ego vero majorem partem vitæ meæ pavi, & aquavi gregem meum pro virili mea, divino adjutus auxilio & favore. Hac de cauſa Imperium tuum oro, atque obteſtor, ne a viſceribus miſericordiæ tuæ abiicias dominum meum & filium & cognatum Imperii tui excelſum & notiſſimum Comnenoducam dominum Emmanuelem: pius enim eſt & ipſe, & ſuarum regionum & civitatum diligens & ſollicitus gubernator, & qui ſemper habet in ore Chriſtianiſſimum nomen regni tui, & vobis omnem largitur honorem, & quietem. Dona etiam & largitiones Imperatorum progenitorum ſuorum æternæ memoriæ omnino confirmat & tuetur, & nihil moleſtiæ ſuis ſubditis tribuit. Hucuſque Georgius ad Fridericum. Porro de munitione Corcyræ ab Emmanuele Græcorum Imperatore mandata eidem Metropolitæ Georgio, extant ipſius litteræ ad eumdem Emmanuelem redditæ, ſed quæ adulatione ſunt plenæ, alioquin haud inelegantes. Sic enim ſe habent:

XXIII. Georgii ad Imp. Emman. epiſtola. *Georgius Metropolita Corypborum domino Emmanueli duca Imperatori a Deo cuſtodito.*

Eodem die, quo ab oculis meis diſceſſiſti, domine Imperator, deceſſit etiam a me modica illa corporis firma valetudo, quam fueram adeptus. Fortaſſe enim quemadmodum (a) audimus de Apoſtolis Dei præconibus factum, quod ſola ipſorum umbra infirmorum ægritudines curabat; ita etiam de mea corporis infirma valetudine ego poſſem in Chriſto gloriari, quod tua umbra, Imperatoris ſcilicet mei a Deo cuſtoditi, mea membra quamprimum firmat, & corroborat, & quaſi cadaver quoddam corpus meum in vitam revocatur, & quaſi paralyticus alter ego exulto. Idque non ſemel, aut iterum mihi evenit: ſed etiam tertio: ut hinc aperte coniiciam, quod gratia quædam divina corpus tuum, potentiſſime domine, conſequatur, quod etiam de Eliſæo, (b) duplici videlicet Eliæ, quia duplicem ſpiritum habebat Eliæ, in ſacris habetur litteris, quod vivificum illud Eliſæi corpus cadaveri cuidam cum acceſſiſſet, illud in vitam quamprimum revocavit, licet, quod natura ſua erat corruptioni obnoxium, iterum fuerit tandem corruptum. Quid igitur ego animo volvam? aut quid dicam, niſi quod magna fultus ſpe, quam habeo de recuperanda ſalute, ſequor te, Imperator, quocumque ieris? Si enim tui præſentiam conſequitur ſalus paſſibilis hominis & corruptibilis: cur ego poſt tuum Imperium currere non conabor? Cur tecum eſſe non contendam, ut hoc pacto membra firmentur mea, & recte ambulare valeam, loca cum locis permutans & tecum ferens ea, quæ iſto, vel illo modo contingunt? Quemadmodum nunc tuas adorandas litteras relegens Imperii tui, quibus moleſta quædam tibi contigiſſe ſignificas, quibus Imperium tuum gravi moleſtia conjicio affectum. Si enim ovium gregis præfectus graviter ferre creditur, quando lupus, aut leo, vel aliquod aliud ferum animal gregem invadit, & illius partem diripit, & quodcumque voluerit rapit: quo animo eſſe debet Imperator benignus & clemens, & civicarum, & regionum ſuarum ſtudioſus & benevolus, barbaricam aliquam intuens conjurationem & conſpirationem invaſionibus, & incurſionibus quodcumque malum perpetraſſe, & gloriari præterea, quod prævaluerint adverſus nos, & ſuperaverint portionem deſiderabilem, & impleverint animas ſuas, & quæcumque (ut ajunt) inſatiabilis illis ſuggerit voluntas? Sed æquo fer animo, Imperator, quæ contigerunt: victoria enim ſolet mutare vices ſuas, juxta illius dictum, & non coinquinet te Deus filium ſuum inultum a malis vicinis: eſt enim Deus ultionum, qui retribuet retributiones ſuperbis, & in ſinum ipſorum colliget ſeptuplum. Hæc equidem ſpero, & hæc oro. De eo vero, quod præcipis nobis, ut hoc caſtrum Corcyræ omnino tueamur; ſit quidem pro virili, quod mandat Imperium tuum: totus enim

(a) Act. 5.

(b) 4. Reg. 13.

PAGIUS *non immutans. Eo quidem habendus tranſlatione facta prædicabilior, quod ad induſtriam, magnanimitatem, modeſtiam tanti viri Romana reſpexit Eccleſia, nec tam generoſitatem parentum, vel Ludovici Regis* (hujus nominis VII.) *affinitatem, ſeu Reginæ Francorum, ſcilicet Alæ* (dictæ etiam paſſim Adelæ) *ſororis ejuſdem VVillelmi deſiderium, quam in Archiepiſcopi moribus honeſtatem attendit.*

X. Joannes Sareſberienſis fit Epiſc. Carnotenſis. Jam idem pag. 592. ad hunc Chriſti annum ſcripſerat Radulphus: *Eccleſiæ Carnotenſis perſonæ ſpectabiles Cantuariam in Comitatu magno venerunt XI. Kalend. Auguſti. Votis igitur orationum feliciter adimpletis, ad honorem Dei, ad obſequium matris Domini, ad ſolamen exulum propter juſtitiam acceptabiles immolarunt hoſtias. Joannem namque a Sareſberia glorioſi Thomæ Martyris quondam collateralem exilii ſocium, anguſtiarum participem, paſſionis teſtem certiſſimum, quem Eccleſia Carnotenſis elegerat unanimiter, requirebant attentius capituli Carnotenſis, Regis Francorum, Senonenſis Archiepiſcopi* (nempe Willelmi de quo mox egimus) *literis publice recitatis fidem & auctoritatem ſuæ poſtulationi præſtantibus. Quibuſdam itaque vices Cantuarienſis Archiepiſcopi tunc abſentis ſupplentibus, Collegio Monachorum Sanctæ Trinitatis in albis ſedente, viris etiam pluribus diſcretis, honeſtis, & literatis ibidem congregatis in domino ſuum Electum ab Anglorum ſubjectione liberum & abſolutum receperunt, cum hymnis & canticis, & lætitia magna, tam illic, quam hinc in articulo temporis curſu placido navigantes tanquam ventis imperarent & mari. Conſecratus eſt autem Senonis a Mauricio Pariſienſi Epiſcopo VI. Idus Auguſti* (eodem ſcilicet die, quo Willelmus e Campania in Cathedra Remenſi collocatus eſt). *Carnoti ſolemniter inthronizatus eſt in Aſſumptione B. Virginis.*

hujus diœceſeos, ejus, qui in caſtro, & extra caſtrum populus eſt, frequens ſit cenſus & viſitatio. Ciſterna etiam, licet non ut par eſt, tamen, ut fieri poteſt, paratur ære publico. Inſtrumenta quoque bellica, tum quæ turribus, tum quæ pro mœnibus ſunt neceſſaria, & quæ innovare eſt opus, innovantur: & inſtaurantur necnon quæ ad portum muniendum ſunt neceſſaria, brevi tempore conficientur.

XXIV. *Ex Italicis vero partibus nihil neque parvum neque magnum diſcere potuimus: utrimque enim mercatorum commercium eſt intermiſſum. Sed ecce hæc navis Brunduſina, quæ tranſit, & plurimos inde traſvehit peregrinos, in qua Corcyrenſes.... negotiari inceperunt, & nos ...... puto enim uſque ad primam Quadrageſimæ hebdomadam noverimus aliquid veri, quod dignum ſit, ut auribus Imperii tui intimetur. Volebat præterea Imperium tuum ſcire a nobis, an libertas ego emittam, & an debitor ſim pro pecunia, quæ pro illarum debetur liberatione. Refero itaque Imperio tuo, quod ab hujuſmodi rebus omnino abſtineo. Tunc enim tantum pro minimo tempore ſuſcepi libertos illos, ut tuo parerem mandato, quando ſcilicet tuum Imperium ſuit initio inſtitutum. Et hæc tibi ego ſervus & orator tuus ſignifico.* Cæterum idem Imperator jam antea ſui Imperii initio ceſſerat ejuſdem Corcyræ inſulæ dominium ſorori ſuæ Comucnæ, quod probe factum laudat idem Metropolitanus Georgius, ſcribens has litteras ad eumdem Emmanuelem Imperatorem:

Ejuſdem Georgii ad eumdem epiſt. de Corcyra donata ſorori. (a) Pſal. 120. & 143.

Georgius Metropolita ad Imperatorem.

Pax tibi magna a Deo Comnene potens, pax exercitui tuo, pax populo tuo. Et quæ proœmii hujus caput, & initium pace plenum etiam reddamus: benedicat tibi Deus, qui fecit cœlum & terram, & cuſtodiat te ab omni malo. Hæc quidem a diviniſſimo (a) Davide in preces ſunt converſa, & cithara a Deo conſtructa decantata. Sed dum nos te quaſi pacifica quadam ſtola induimus, & exoramus, ex ſuperioribus precibus contexta, contingit mihi abſumpto videlicet doloribus corporis, & adverſa valetudine, ſimul lætari, & exultare una cum iis, qui bene ſe habent, & jucunde, & hilariter & dum ita loquor, labia etiam mea purificari. Sicut enim omnis ſermo, qui non eſt ad audientium ædificationem, inutilis eſt, & apud Deum dignus punitione: e converſo perfectus ſermo eſt ille & laude dignus, qui ex pura mente proficiſcitur ad aliorum confirmationem & doctrinam. Sed ut jam eorum quæ hucuſque dicta ſunt declarem obſcuritatem; ob nihil aliud ad hunc progreſſus ſum ſermonem, quam ut juſtam captarem occaſionem de eo, quod a tua ſtatutum eſt magnitudine, a cuſtodita a Deo Comnene. Eſt autem hoc illud, quod illuſtriſſimæ ſcilicet Comnenæ & dominæ meæ, & dilectiſſimæ ſorori tuæ Corcyrenſium res tradidiſti, & conſecraſti. Niſi enim protectio tua bene fuiſſet diſpoſita erga extremam hanc mari circumdatam oram & plagam, & niſi portas ejus amaret ſuper omnia tabernacula oppidorum & civitatum, quæ ſub tua ſunt ditione: numquam in ipſo Imperii tui limine, & cum primum paternæ hereditatis factus es dominus, adeo bonam voluntatem oſtendiſſes pro quiete & coagmentatione & incremento incolarum, quicumque intra Inſulam ſunt, & qui eam circumdant.

Fuerunt quidem Imperii tui principia, (ſimpliciter ut aliquis diceret) bona: quæ vero nunc ſequuntur, valde bona, & meliorum ſpem atque arrham habemus, dum germanam tuam, membrum videlicet tuum, & tecum ſimul natam, caput nobis conſtituiſti, vel tamquam pretioſum lapidem electum pro fundamento poſuiſti Corcyrenſis civitatis. Et jam erunt hæc longe firmiora, quam ſuperioribus temporibus, quando fluvii, & pluviæ, & venti vehementes, bella videlicet ab hoſtibus potentibus mota, irruebant huic auguſtæ domui, quæ nihilominus non eſt concuſſa. Fundata enim eſt ſupra firmam fidei petram, principem videlicet Apoſtolorum Petrum & Paulum ejus ſocium, & conſortem, & magna & alta loquentem, qui huic loco ſemper ſuam largiuntur tutelam & protectio- XXV.

Sub protectione Petri & Pauli Corcyra.

PAGIUS X. *Vuillelmi tranſlatio & Joannis electio ab hoc anno removeri non poſſunt.*

Refert poſtea Radulphus de Diceto literas a Carnotenſi Eccleſia per deputatos ad Joannem Saresberienſem miſſes, aliaſque Ludovici VII. Francorum Regis ad eum datas, in quibus ait acceptum ſibi fuiſſe quod Capitulum Carnotenſe *de conſilio domini Senonenſis Archiep. Apoſtolicæ Sedis Legati* eum Epiſcopum elegerit, ſignificatque Archiepiſcopum Senonenſem *ad hoc fideliter & efficaciter conſummandum* laboraſſe *diutius*. His adde Gervaſium in Chron. qui hoc Chriſti anno ait: *In die feſto Mariæ Magdalenæ, venerunt Cantuariam Decanus & Cantor, Clericique plures Carnotenſis Eccleſiæ, qui ob honorem & amorem Sancti Thomæ Martyris, & Cantuarienſis Eccleſiæ excellentiam elegerunt in Capitulo Joannem de Saliſberia ad regimen Carnotenſis Eccleſiæ.* Loquitur poſtea Gervaſius de tranſlatione Willelmi ob Eccleſia Senonenſi ad Remenſem; cumque uterque Scriptor hoc ipſo tempore floruerit, minime impoſterum audiendi erunt, qui *Joannis* electionem & *Willelmi* tranſlationem in annum præcedentem retrahent, vel in ſequentem different, quod non deſint Scriptores, qui id literis tradiderint; eos enim erraſſe non dubitandum.

XII. *Infauſtum prælium Manuelis Imp.*

Manuel Imperator in bello Iconienſi cruentam adeo paſſus eſt cladem, ut nuſquam deinceps corporis ſoſpitate uſque ad mortem fruitus ſit, ut pluribus refert Nicetas lib. VI. Vincentius Bellovacenſis lib. 31. Spec. Hiſt. cap.

ctionem, & procul retineant & propellant quodcumque damnum nobis vel inſidias affert. Sed hæc gratiarum loco dicta ſint protectionis divinæ, & magnæ celſitudinis tuæ, o Imperator, quod maximam de nobis curam geras, ut ſervetur inſulana civitas hæc a multis periculoſis deflexibus & diſſidiis. Ita quidem fiet, & largietur tibi Dominus Deus multorum annorum circulos & revolutiones cum potentia & Imperio invicto, & ad majora incrementa. Examinata præterea ſunt, quæ ad tuas pervenerunt aures, quæ diffuſius aperuit domina mea Comnena: quoniam enim fuit particularis illa inquiſitio, & majora etiam manifeſtabit dies & hora. Perfectum vero judicium tuo ſervatum eſt tribunali. Sed numquam judicabis, inquit, antequam utriuſque audias verba: verba inquam bona, non temere, & ad aurem inaniter fuſa, neque ad gratiam prolata; ſed ſapientia verba, & demonſtrationum epichirematibus & argumentis mixta & firmata. Ego vero ut tuus orator & ſervus te veneror, & adoro, &c. Hucuſque Georgius Corcyrenſis Epiſcopus, qui inferius ſæpe occurret in via. Sed ad Occidentales revocemus orationem.

XXVI. Concil. London. perturbatum.

Hoc eodem anno (inquit Rogerius in Annalibus Anglicis) *in medio Quadrageſimæ Hugezun tituli ſancti Michaelis de Petro Leonis Cardinalis, & Apoſtolicæ Sedis Legatus Londonias venit, celebraturus Concilium & convenientibus ibi in unum Cantuarienſi & Eboracenſi Archiepiſcopis, & omnibus Epiſcopis & Abbatibus Angliæ, & Clero multo, prædictus Cardinalis ſedit cathedratus apud Vueſtmonaſterium in capella monachorum infirmorum, & Epiſcopi & Abbates cum illo unuſquiſque in ſuo loco ſecundum ordinem & dignitatem ſuam. Sed inter Cantuarienſem & Eboracenſem Archiepiſcopos orta eſt contentio, quis illorum ſederet a dextris Cardinalis. Et cum Eboracenſis Archiepiſcopus ibi ſedere vellet, ſervientes domini Cantuarienſis irruerunt in eum, & projecerunt in terram, & pedibus ſuis conculcaverunt, & cappam ſuam fregerunt. Et ſic diſperſi ſunt, & Cardinalis fugit, & abſcondit ſe a facie illorum, & ita impeditum eſt, quod nullum tenuit Concilium, ſed factis appellationibus hinc & inde ad ſummum Pontificem, uterque illorum conqueſtus eſt domino Regi de injuriis ſibi factis.* Hæc Rogerius.

Quod vero eodem fere tempore Alexander Papa Apoſtolicis litteris redarguiſſet illos Anglorum Epiſcopos, qui in Curia Regis degerent, ſuo grege neglecto: pro illis omnibus reſpondit, excuſans eos, Archiepiſcopus Cantuarienſis Richardus, ſcribens ad ipſum Alexandrum Pontificem has litteras per Petrum Bleſenſem: (a) — De Epiſcopis Curialibus indignatio Alexand. Pap. — (a) Pet. Bleſ. ep. 84.

Alexandro Dei gratia ſummo Pontifici Richardus Cantuarienſis Eccleſiæ humilis miniſter devotum humilitatis & obedientiæ famulatum.

XXVII. De Curialibus Epiſcopis excuſatio.

Detractores Deo odibiles ſerenitati veſtræ de noſtris Epiſcopis enormia ſuggeſſerunt, aſſerentes, quod venerabiles fratres noſtri Richardus Vvintonienſis, & Gaufredus Elienſis, atque Joannes Norvicenſis Epiſcopi, ſequentes odorem munerum, & omnino abjecta ſolicitudine paſtorali, militiæ, ne dicam, malitiæ curialis fluctibus ſe immergunt. Dicunt, quod judicia ſanguinis exercent: ideoque tamquam viri ſanguinum a ſacris abſtinent, & ad menſam Domini non accedunt. Ea propter ſuccenſa eſt adverſus eos indignatio veſtra, nobiſque pœnam indicitis, ſi exceſſus hujuſmodi canonice non punimus. Inhoneſtum ſiquidem eſſet, gravique animadverſione digniſſimum, ſi eſſet in hac parte os loquentium iniqua veridicum: ſed mentita eſt iniquitas ſibi. Nam ut excerpamus pauca de multis: Vvintonienſi Epiſcopo nullus eſt afflictis compatientior, nullus in oculis ſuis humilior, nullus in altari devotior, nullus in beneficiis profuſior. Unde ſicut unguentum effuſum eſt nomen ejus, & eleemoſynas ejus enarrat omnis Eccleſia Sanctorum. Elienſis autem, ex quo juxta beneplaciti noſtri formam, citra omnem infamiam tamen, & quaſi de abundanti ſuam purgatione canonica inno- — Purgantur illatæ calumniæ.

PAGIUS

cap. 150. aliique hujus Cladis meminere, quam Ægidius de Roya Abbas Montis Regalis in Chronico ſuo uſque ad annum MCCCCLXXVIII. perducto cum anno MCLXXVI. conjungit; qua in re ei adhærendum; cum Wilelmus Tyrius lib. XXI. poſtquam cap. IX. de promotione ſua ad Epiſcopatum anno ſuperiori facta locutus eſt, cap. XII. dicat. *Eodem quoque tempore Dominus Manuel Imp. Conſtantinopolitanus;* &c. *dum contra immaniſſimam Turcorum gentem, & impium eorum Ducem, Iconii Soldanum, pro ampliando Chriſtiano nomine, pietatis commendabili motu decertat, peccatis noſtris exigentibus ſuorum ſtragem inſurtum, & copiarum Imperialium, quas ſecum ſupra hominum etiam opinionem trahebat, enormia circa Iconium paſſus eſt diſpendia; ubi etiam de conſanguineis ejus, viri illuſtres, & inclyta recordatione digni, in acie occubuerunt: inter quos & Joannes Protoſevaſto, ejuſdem Domini Imperatoris ex fratre nepos, vir egregiæ liberalitatis & memoranda magnificentia, cujus filiam Mariam Dominus Amalricus (Rex Jeruſalem) uxorem duxerat, dum ſtrenue reſiſtit hoſtibus, multis confoſſus vulneribus interiit. Ipſe tamen ex prima parte receptis exercitibus, ſe ſiniſtro caſu mente ſupra modum conſternatus in ſuos ſines corpore incolumis recepit,* &c.

Ab ea die hujus tam ſiniſtri caſus prædictus Dominus Imperator adeo menti perennem dicitur impreſſiſſe memoriam, ut de cætero nec ſolita mentis hilaritate, qua ſingulariter præeminebat, lætiorem ſe ſuis, id admodum poſtulantibus, exhiberet, nec corporis ſoſpitate, qua plurimum pol- — XIII. Hujus cladis cauſa.

innocentiam declaravit, plene & efficaciter complevit Epiſcopum, ſanctaque & honeſta converſatione innocentem oſtendit, qui maculaverunt innoxium. Ipſe etiam, & Epiſcopus Norvicenſis, cujus honeſtatem & prudentiam frequenter, dum ad vos a domino Rege mitteretur, diutina converſatione & experientia didiciſtis, Eccleſias ſuas pauperes invenerunt, ſed poſſeſſiones earum prudenter & ſtrenue revocantes, & ampliſſime dilatantes, ipſas nunc in ſtatum optimum erexerunt.

XXVIII. Epiſcopi Conſiliarii Regum. *Non eſt equidem novum, quod Regum conſiliis interſint Epiſcopi. Sicut enim honeſtate & ſapientia cæteros antecedunt; ſic expeditiores & efficaciores in Reipublicæ adminiſtratione cenſentur. Quia ſicut ſcriptum eſt, minus ſalubriter diſponitur regnum, quod non regitur conſilio*
(a) Eccl. 10. *ſapientum. Scriptum (a) etiam legitis: Væ terræ, cujus Rex puer eſt, & cujus Principes mane comedunt. Beata terra eſt, cujus Rex ſenſatus eſt, & cujus Principes veſcuntur tempore ſuo. In quo notatur, eos conſiliis Regum debere aſſiſtere, qui ſciant, & velint, & poſſint patientibus compati, paci terræ ac populi ſaluti proſpicere, erudire ad juſtitiam Reges, imminentibus occurſare periculis, vitæque maturioris exemplis informare ſubditos, & quadam auctoritate poteſtativa præſumptionem malignantium cohibere. Re-*
(b) 3. Reg. 12. *gnum Hebræorum (b) temporibus Roboam non fuiſſet diviſum, nec receſſiſſent ab eo decem tribus, ſi prudentiores viros ſibi conſiliarios elegiſſet. Cum eſſet Saul prophetans inter eos qui invocabant nomen*
(c) 1. Reg. 16. *Domini (c) regnum tamen David erexit, & firmavit ejus ſolium inſtitutio Samue-*
(d) 4. Reg. 20. *lis. Rex (d) Ezechias oppreſſus a Sennacherib, & quaſi in extremis anguſtiis conſtitutus per Iſaiam civitatis liberationem, & beneficium conſolationis obtinuit.*
(e) Ibid. 6. *Eliſæus (e) acriſiam Syris induxit, & ejus beneficio Samaria obſeſſores convertuntur in fugam. Jojada ſacerdos (f) Jo-*
(f) Ibid. 11. *as filium Ochoziæ a facie Athaliæ perſequentis abſcondit, quem cum erexiſſet in Regem, ſanctis eum moribus informavit. Sed Jojada mortuo, cœpit Joas a*
(g) 2. Par. 24. *Dei legitimis declinare: quem cum (g) Zacharias argueret, eum lapidibus obruit, & contrivit. In quo manifeſtiſſime liquet, quam utilis & neceſſaria ſit converſatio, & doctrina juſtorum hic, qui populi regimen acceperunt. Nam temporibus Sedeciæ (h) Regis non fuiſſet exterminatum regnum Judæorum, niſi adverſus Jeremiam, qui publica conſulebat utilitati, prævaluiſſent mendacia pſeudoprophetarum.* (h) Jer. 21. & 4. Reg. 25.

Unum noveritis, quia niſi familiares, & conſiliarii Regis eſſent præfati Epiſcopi: ſupra dorſum Eccleſiæ fabricarent hodie peccatores, & immaniter ac intolerabiliter opprimeret Clerum præſumptio laicalis. Nunc autem, ſi quid in Eccleſia attentatur injuriam, auctoritate pontificali corripitur: aut ſi ad hoc Eccleſiaſtica cenſura non ſufficit, ſpiritualis gladii defectus civili ſuppletur: & ad eorum arbitrium principalis animadverſio exercetur. Si quandoque, ut fieri ſolet, adverſus inſontes Regis indignatio vehementius excandeſcit, Epiſcoporum precibus temperatur. Iſtis mediatoribus manſueſcit circa ſimplices judiciarius rigor, admittitur clamor pauperum, Eccleſiarum dignitas erigitur, relevatur pauperum indigentia, firmatur in Clero libertas, pax in populis, in monaſteriis quies, juſtitia libere exercetur, ſuperbia deprimitur, augetur laicorum devotio, religio fovetur, dirigantur judicia, leges acceptantur, decreta Romana vim obtinent, & poſſeſſiones Eccleſiaſticæ dilatantur. Iſti ſingulis præcipuis ſolemnitatibus ſuis intererſunt Eccleſiis, ubi eleemoſynarum largitione, conſolatione pupillorum ac viduarum, ſubjectorum correctione, atque aliis ſanctitatis operibus redimunt dies, quos in Curia conſumpſerunt.

Porro Archiepiſcopi, vel Epiſcopi, qui in Curia Regis Siculi converſantur, per ſeptennium, aut decennium a Curia non recedunt; nec refert, vivant, aut deceſſerint, quantum ad Eccleſiaſticarum poſſeſſionum cuſtodiam, vel regimen animarum. XXX. De Siculis Epiſc. reprehenſione dignis.

Ab hac equidem curialitate noſtros quandoque volumus Epiſcopos prohibere, ſed conſilioſis & prudentibus viris viſa eſt expediens eorum cohabitatio circa Regem: quos ſi extraheremus a familiaritate illius, ſubtraheremus quietem monaſteriis, oppreſſis ſolatium, Eccleſiis liber-

PAGIUS *pollebat, uſque in ſuprema vitæ diem ſeviretur: ita ſane continuo ſolli[ci]tationis fricatione vexabatur, ut nec animo quies, nec mentis conſueta tranquillitas indulgeretur.* Jam dixerat Tyrius: *dicitur autem ſuorum Ducum, qui præibant agmina, magis imprudentia, quam hoſtium viribus id accidiſſe. Nam cum patentes, ampliaque via, ad producendos acies, & ſarcinarum moles commodius trahendas, & impedimentorum omne genus ſubvehendum, quod & numerum excedere dicebatur & menſuram, non deeſſent, ineuntes nimis in periculoſos iterum anguſtias præcipites ſe dederunt, ubi nec hoſtibus, qui loca eadem jam occupaverant, dabatur reſiſtere; nec referendi vices copia miniſtrabatur.* Eandem hujus cladis cauſam notat Chronographus Reicherſpergenſis ad annum MCXC *plus quam triginta millia Turcorum in quadam arctiſſima clauſura convenerant, per quam tranſituri erant noſtri; ubi Imperator Græcorum Emanuel cum maximo exercitu deſtructus fuit, ut noſtros eodem modo interimerent.* Imo ipſemet Imperator in literis ad Henricum II. Angliæ Regem datis, & ab Hovedeno, qui eas inte-

bertatem. Unde licet propter incommoditates varias, quas ibi ſuſtineat, deſiderio deſiderarent egredi: publica tamen utilitatis obtenta, communi fratrum noſtrorum conſilio, non ſolum in hac vita caſtrenſi tolerari, ſed ad eam trahi debuerant, & compelli. Utilitatem itaque Anglicanæ Eccleſiæ, & malitiam detractorum, qui vobis veritati contraria ſuggeſſerunt, velitis, Pater, in libra æquitatis appendere, & quod ſuper hoc in oculis veſtris acceptum fuerit, noſtræ parvitatis nuntio, vel litteris velitis intimare. Rei veritatem prius vobis declarari oportuit, ut ad hujus rei deciſionem certius & confidentius procedatis. Nos autem, cum receperimus veſtræ ſanctitatis oraculum, Apoſtolicæ juſſionis executores efficaces erimus, & devoti. Conſervet vos Deus Eccleſiæ ſuæ per tempora longa, ſanctiſſime Pater. Hucuſque Richardus. Extant ejuſdem Archiepiſcopi ad eumdem Pontificem aliæ querimoniis plenæ (*a*) litteræ de Abbatum exemptione a ſuis Epiſcopis, oſtendentis pluribus, quot quantaque ex his ſcandala in Eccleſia oriantur. Sed de his multorum antiquæ querelæ Epiſcoporum, & aliorum, quorum ſuperius mentio facta eſt. At anni hujus hic finis eſto.

(*a*) *Pet. Bleſ. ep.* 68.

Mil-

PAGIUS integras recitat pag. 554. accurate cum hoc anno connexis, licet ab eo non intellectis, aliam hujus cladis cauſam non aſſignat. Epiſtola *data menſe Novembr. indict. X.* ideoque hoc anno, non vero inſequenti, quo Radulphus de Diceto pag. 596. eam calibet.

XIV. *Legatio Viviani Cardinalis.* Hibernica *Viviani Cardinalis* legatio hoc anno cœpta, ſequentique abſoluta, ut anno MCLXXXIII. *num.* IX. & ſeq. probabimus. S. Galdinus Cardinalis hoc anno demortuus, ut ſequenti videbitur num. XIV.

JESU CHRISTI ANNUS 1177.	ALEXANDRI PAP. III. ANNUS 18.	FRIDERICI IMP. 23. MANUELIS IMP. 35.

I. Annus placabilis (a) Iſai. 61.

Milleſimus centeſimus ſeptuageſimus ſeptimus, indictione decima, adeſt Chriſti annus, dicendus ex bonis, quæ ſecum tulit, ſecundum Iſaiam, (a) vere PLACABILIS, quo pax exul annis decem & octo, tandem ſuo decore eſt poſtliminio reſtituta, & dirum ſchiſma, quo ſub triplici capite latrante Cerbero, perterritus & fatigatus eſt Catholicus Orbis, ceſſavit omnino; cum & univerſalis Eccleſia ſub uno paſtore, in ovili uno coagmentata compagine unitatis, concuti deſinens, conquievit, inter ſacerdotium & imperium pace ſtabilita Venetiis. Hæc ſunt quæ ſecum vexit poſt horridam hyemem floreſcente placido Vere Placabilis annus. Digna quidem tanta hiſtoria, ut præſtantiſſimorum virorum (ſicuti factum eſt) digno ſtylo poſteris traderetur abſque ornatu aliquo adſcititio, quæ ſuæ pulchritudinis decore fulgeret. Sed infortunio magno accidit, quod cum ad ornatum ſupervacaneum inopportunus, ineptus, & commentitius quæſitus eſt fucus: deformis effecta, reddita ſit diverſa penitus ab illa venuſtate, quam mixto candore ſimplicitatis cum rubore vividæ veritatis conciliaverat ipſi abſque arte natura. Quod ſi ejuſmodi abſterſis ſordibus, in priſtinum decorem eamdem hiſtoriam vindicare contingat: plane dignam Deo operam nos navare non dubitamus, eodem ipſo Domino per Jeremiam ita teſtante: (b) *Si ſeparaveris pretioſum a vili, quaſi os meum eris.*

(b) Jer. 15.

II. Unius Hiſtoriæ duplex narratio.

Ut autem tanta iſta pro virili præſtemus; aperiendum illud in primis, duplicem & magnopere inter ſe diverſam reperiri hiſtoriæ hujus narrationem; utramque vero in codice Chronicorum dignæ memoriæ Cardinalis Beſſarionis, qui ſumma diligentia & honore aſſervari dicitur in bibliotheca Veneta, pluteo decimo ſeptimo, ubi citatum invenimus ab auctore, (c) qui haud pridem in iis copioſiſſime verſatus eſt, utinam ita fructuoſe, ſicut & operoſe, qui circumiens mare & aridam, illa ſola invenit, quibus in errorem manifeſtiſſimum duceretur; nec ad illa pervenit, quibus veritate certiſſima informari potuiſſet, ne falleretur, & ſic alios ipſe falleret. Quæ ut tu ſemper caveas, Lector, in delectu teſtium, hic & ubique conſtitue in quacumque diſputatione victoriam, non in numero, eo quod errantium infinitus ſit numerus, ſed vera ſapientium, ſicut vere ſapientum, admodum paucus. Sed quæ de duplici & diverſa valde ejuſdem hiſtoriæ narratione idem auctor ex eodem nuper citato Chronicorum volumine totidem verbis promit, jam videamus. Ita ſe habent:

(c) Hieron. Bard. in vict. naval. pag. 140. 141.

III. De veritate Hiſtoriæ prima narratio.

Anno igitur Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo reformata eſt pax inter Alexandrum Papam & Imperatorem apud Venetias. De mediis autem, quibus ad pacem ventum ſit, Italici quoque ſcriptores ſunt partim diſcordes. Blondus eam ſcribit, quem ſequitur Æneas Silvius Fridericum poſt præmiſſa, Magdeburgenſem Moguntinumque Archiepiſcopos Oratores ad pacem cum Alexandro conſtituendum, deſtinaſſe Anagniam. Conventum eſt ibidem, ut Pontifex Bononiam, Imperator Mutinam ſe conferret, quod eo modo facile poſſet ad colloquium perveniri. Pro qua re complenda Pontifex ad Garganum montem ſe contulit, ubi triremes a Villelmo Siculo tredecim miſſas reperit, biſque Venetias delatus, magno honore exceptus eſt, & in itinere terreſtri ſex Cardinales Bononiam miſit: Fridericus autem Mutinam venit. Dum hæc geruntur, Oratores Friderici Bononiam ſuſpectum dicunt, & Ferraria pro conventu eligitur. Erat Quadrageſimale tempus, & Pontifex Ducem Venetorum aurea roſa donavit, petitque Ferrariam: ubi rurſus mutatis conditionibus, Venetiis convenire placuit

ea

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXV. An. Hegiræ DLXXIII. inchoato die 30. Jun. fer. 6.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6670.

⊙ 10. B. ☽ 19. P. 24. April. Indict. 10.

JESU CHRISTI 1177.

ALEXANDRI III. PAPÆ 19.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 26. IMP. 23.

MANUELIS COMNENI IMP. 35.

A. C. 1177. 1.

Num. I. ad XXXII. Schiſma *Friderici* Imperatoris opera conflatum, quod ab initio Pontificatus Alexandri III. Orthodoxos vexavit, & inceptum fuit ab Octaviano, in Guidone Cremenſi, & in Joanne de Strume, qui ſe Apoſtolicæ Sedis Pontifices mentiti fuerant, continuatum, hoc tandem anno Imperatoris pœnitentia humilique ejus obſequio finitum eſt. Non hic immorabor in refellenda fabula vulgo jactata, quod ſcilicet Fridericus oſculum figens dixerit Alexandro, *Non Tibi, ſed Petro*; & quod Alexander oſculum admittens ejus caput preſſerit, reponens; *Et mihi & Petro*; cum Baronius, aliique viri doctiſſimi jam illam luculenter exploſerint. Hic tantum dicam Acta Alexandri III. quibus Baronius in rejiciendo illo figmento uſus eſt, certæ & indubitatæ fidei eſſe; cum Gervaſius in Chron. ad hunc Chriſti annum quædam ea eis, licet non expreſſis verbis exhibuerit, ipſeque Alexander III. Epiſtola Venetiis *in Rivo alto, VI. Kal. Auguſti* ad Willelmum Remen-

Reconciliatio Friderici Imp. cum Alexandro III.

ſem

ea lege, ne prius Imperator Venetias admitteretur, quam pacem jurejurando firmaret. Conceſſit igitur Fridericus pacem Alexandro in ea formula, qua ſemper optaverat, & Vuilhelmo Regi Siciliæ, ac quindecim ſociis civitatibus in ſex annos pacem dedit. Hæc Blondus; & quidem veritati conſentientia.

IV. De veritate Hiſtoriæ poſterior narratio. *Alii vero aſſerunt, Fridericum cum magno exercitu veniſſe in Auſoniam, moviſſeque in Romanam Urbem, pro quo Pontifex ejus vires perhorreſcens, decimoſeptimo Pontificatus ſui anno coqui ſui veſtibus ſumptis, ac in habitu Venetias profugit, ad divæ Virginis de Charitate monaſterium profectus: ubi ab incolis recipitur, & hortulo præficitur. Et quod poſt aliquot menſes, cum quidam, nomine Commodus, eum agnoviſſet, confeſtim ad Sebaſtianum Ducem acceſſit, Pontificem eſſe Romanum retulit: qui re cognita, mox Senatum congregans, cum omni apparatu ad Pontificis diverſorium acceſſit, agnitumque in tali deſpecto habitu Pontifice, cum crucibus, aliiſque ſolemnitatibus ad divi Marci templum cum omni gaudio perduxit. Quodque ibidem Pontifex cum ante altare ex more conſediſſet, Principem, Senatum, & omnem populum benedixit. Et quod etiam Imperator audiens ſummum Pontificem Venetiis eſſe, Ottonem filium ſuum cum armata claſſe ad repoſcendum ſummum Pontificem Venetias miſit; qui & Venetis ob id bellum movit. Cui ſtatim Sebaſtianus Dux Venetorum occurrens, facto congreſſu ipſum ſuperavit, & Venetias vinctum perduxit. Otto autem ad Pontificem ductus procuravit, quod pax inter maximum Pontificem & patrem Auguſtum componeretur. Inſuper, quod altera quæ ſecuta eſt, die, Fridericus Venetias venit, pacem a filio confectam hoc modo approbat, ut Romam, & quæ ditionis erant Eccleſiaſticæ, ſummo Pontifici redderet, & quidquid ille pro perpetrata culpa injungeret, patienter perferret.*

V. *Quod item tunc fœdere Alexander Pontifex inito, confeſtim ad januas templi divi Marci acceſſit, & ibidem univerſo aſtante populo, Imperatori juſſit, ut ſe humi proſterneret, & veniam denuo poſtularet. Cum ſummus Pontifex Cæſaris Imperatoris collum pede comprimens, ait: Scriptum eſt, ſuper aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem. Cum illi Fridericus: Non tibi, inquit, ſed Petro, cui ſucceſſor es, pareo. Et quod Pontifex reſpondit: Et mihi, & Petro. Ac ſic inter Imperatorem & ſummum Pontificem pace compoſita, ipſe Imperator cum bona venia abiit.* Ita poſterior ſe habet narratio de inita pace inter Pontificem & Imperatorem. Cui & iſta junguntur: *Abſcedente igitur Imperatore, Pontifex ob beneficium a Venetis ſuſceptum Sebaſtiano Duci, & ejus ſucceſſoribus, ac Senatui Veneto privilegia conceſſit. Primo quidem funale candidum, quod ſolis Pontificibus Romanis portandum conſuetudo concedit. Itemque quod plumbo poſſent epiſtolas ſigillare deinceps. Tertio quod eidem Principi umbellum conceſſit, ornamentum galero perſimile. Quarto quod Venetorum Principi tertiam ſedem in theatro Romano fieri fecit, cum prius duæ tantum in Papæ theatro ſedes eſſent, quarum dextram Pontifex, ſiniſtram vero Cæſar tenet. Cum & in Aſcenſione Domini Venetis in templo S. Marci Evangeliſtæ Indulgentiam plenariam perpetuo duraturam conceſſit, quæ hodie perdurat. Quinto quod ipſi Duci octo vexilla ſerica diverſorum colorum obtulit. Sexto denique, quod cereum album eidem condonavit, quodque omnia in palatio ſancti Marci perpulchre depicta habentur.* Hæc ex codice Beſſarionis, accepta haud dubium ex antiquioribus monimentis, illis nimirum, quæ ad nos ſunt miſſa elapſis diebus, ut intexerentur Annalibus. Ne igitur redarguamur inofficioſi, ſi prætermiſerimus ea, his adjicimus: Sic enim ſe habent totidem ſyllabis reddita, ut exſcripta ab eo qui miſit:

Exemplum ſumptum ex quodam libro antiquo in pergameno manu ſcripto, exiſtente in Archivio Epiſcopatus Parentini, ex prima ejus charta de verbo ad verbum fideliter extractum.

Copia hiſtoriæ Alexandri III. qui latitavit Venetiis, & poſtea tranſivit Urſariam Parentinæ diœceſis, ubi dimiſit Indulgentiam plenariam. VI.

Reperitur in canonica Domini Alexandri III. Pontificis maximi, ubi memorat, qualiter repertus fuit in monaſterio ſanctæ Mariæ de Charitate Venetiis, & fuit cognitus in celebratione per quemdam Spo- *le-*

PAGIUS ſem Archiepiſcopum, Apoſtolicæ Sedis Legatum, & ſuffraganeos ejus, ac Abbates *in Remenſi provincia* conſtitutos data, & in Chron. Aquicinctino hoc anno de verbo ad verbum relata, rem ut geſta fuit, narraverit, ſcripſeritque: *Notum ſit ſollicitudini veſtræ, quod chariſſimus in Chriſto filius noſter Fridericus, illuſtris Romanorum Imperator, per inſpirationem divinæ gratiæ, depoſito vanitatis errore, ad viam veritatis converſus, ad obedientiam Eccleſiæ & noſtram, reverenter & devote, ſicuti decuit, rediit, & illam in nobis B. Petro reverentiam & devotionem exhibuit, quam anteceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere, & ſe de cætero exhibiturum promiſit.*

II. Rejicitur fabula de eo conficta. Nec prætermittendum teſtimonium Gaufredi Prioris Voſienſis hoc tempore viventis, qui in ſuo Chron. apud Labbeum Tom. II. Biblioth. pag. 324. ſcribit: *IX. Kalend. Auguſti venit Federicus coram Papa Alexandro apud Venetiam, & in-*

letanam in civitate Veneta, ubi ipſe Pontifex accepit fugam de Spoleto propter inſidias atque perſecutiones domini Friderici Imperatoris ſcilicet, perſequentis Eccleſiam Romanam, atque dominum Papam, & ſuos Cardinales. Deinde memorat promiſſiones factas per dominum Sebaſtianum Zani Ducem Venetum domino Alexandro Papæ; & de victoria habita per Venetos cum triginta galeis contra ſexaginta galeas dicti Imperatoris, in quibus erat Capitaneus filius dicti Imperatoris, atque fuit ibi perſonaliter captus cum toto ſuo exercitu, & ductus ad civitatem Venetiam, & præſentatus domino Papæ. Et locus, ubi fuit iſta victoria habita, vocatur, La punta de ſalvore, in partibus Iſtriæ, & eſt ibi una Eccleſia ſancti Joannis, in qua dominus Alexander Papa in tali die, ſicut fuit victoria in feſto omnium Sanctorum concesſit plenariam Indulgentiam ad perpetuam rei memoriam.

VII. *Deinde memorat de pace tractanda per filium Imperatoris inter dominum Alexandrum, & Eccleſiam, & dictum patrem ſuum Imperatorem: & narrat, quomodo Imperator venit ad civitatem Venetiarum ad pedes domini Papæ. Inſuper facit mentionem, quomodo domini Anconitani venerant cum tribus galeis armatis & ſolemniter præparatis ad civitatem Venetam ad pedes domini Papæ, pro obedientia domini Papæ, & Eccleſiæ Romanæ, pro qua civitas Anconitana longo tempore fuerat aſſediata, & devaſtata per prædictum Fridericum Imperatorem. Cum Dominus Papa & Imperator, una cum Duce Venetiarum in feſto ſancti Matthiæ receſſerunt de Venetiis cum novem galeis, & dominus Papa Alexander aſcendit ſuper unam galeam de Ancona, quæ erat ſolemniter præparata pro perſona ſua, & in ſequentem noctem venerunt ad portum Urſariæ prope Parentium, ad unum Prioratum ſanctæ Mariæ, & ibi conceſſit maximas Indulgentias, & maxime in feſto Annuntiationis Virginis Mariæ. Poſt diem ſecundum receſſerunt de illo loco, & in ſequenti die venerunt Anconam hora XXIII. una & ſimul cum Imperatore & Duce Venetiarum, cui dominus Alexander dedit umbellam, cathedram, vexillum, & multas gratias, ſicut narratur, & habetur in canonica. Hoc geſtum fuit in civitate Ancona, in Eccleſia majori ſancti Laurentii, in illa die, in qua applicuerunt. Similiter conceſſit dominis Anconitanis pro ſua fidelitate habita ſibi & Eccleſiæ, multa beneficia ſpiritualia, & temporalia, & dedit eis plenariam libertatem, & gratias & exemptiones in recompenſationem ſuæ fidelitatis. Hoc fuit factum prima die Quadrageſima. De donis ſpiritualibus conceſſit ad perpetuam rei memoriam, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, viſitantibus duodecim Eccleſias primo, deinde venientibus ad Eccleſiam prædictam Cathedralem quotidie per totam Quadrageſimam cum continua perſeveratione jejuno ſtomacho, uſque ad diem Reſurrectionis Domini, ut habeant illam Indulgentiam, & tantam, ac ſi viſitarent civitatem ſanctam Jeruſalem, & alia loca ſancta. De Comitata vero per tres dies ante feſtum Reſurrectionis. Similiter facit mentionem, qualiter conceſſit primis Dominicalibus menſium tantam Indulgentiam, quantam arenam capere potuit cum ambabus manibus. Hoc donum Indulgentiæ fuit conceſſum tempore domini Thomæ Epiſcopi Anconitani de anno * 127. anno ſui Pontificatus duodecimo, Indictione quinta.* * 1177.

VIII. *Et ego Petrus Matthæus Joannes de Ancona Sacriſta ſancti Quirici de Ancona præſens privilegium extraxi, & copiavi de quodam privilegio exiſtenti in Eccleſia prædicta, ad petitionem Zani Valentis de Grado, nil addendo, neque minuendo ut ponitur, virgulam, vel comma, ſed fideliter auſcultavi, una cum domino Jo. Paulutii de Ancona publico Notario, & utrumque concordare inveni.*

*Et ego Jo. Paulutii de Ancona Notarius, & nunc Prior Capituli præſens privilegium auſcultavi, unaque cum domino ſupradicto Petro Matthæo Sacriſta dictæ Eccleſiæ utrumque concordare * invenimus, & ad fidem hujuſmodi ſigillum meum appoſui, & etiam ſigillum noſtri Capituli * pendentem, in quo quidem ſigillo ſunt ſculptæ imagines ſanctorum Laurentii & Quirici, & ſupra ipſis eſt imago Virginis Mariæ cum filio.* * inveni, * pendens,

Matharias presbyter Turovienſis hanc ſcripturam perlegit, ſubſcripſit, milleſimo quingenteſimo decimoquinto, die vero decimanona Decembris.

Præſens tranſumptum ex originali ſupraſcripta aliena manu fideliter exemplatum, quia ego Joannes Teuterinus coadjutor Curiæ Epiſcopalis Parentini cum ipſo originali concordare inveni de verbo ad verbum, nil addito, diminuto, ſeu mutato, in fidem me ſubſcripſi die vigeſima menſis Septembris M. DC. V.

Joannes Lepomanus Dei & Apoſtolicæ Se-

PAGIUS *& incredibili honore ſuſceptus, ante illum proſtratus, elevatus a Pontifice & deoſculatus eſt. Craſtino feſto S. Jacobi feria ſecunda, idem Auguſtus ab ipſo Papa apud S. Marcum ſacram percepit communionem. Nam Joannes de Struma Schiſmaticus, qui Guidoni de Crema vel* (quod adverbium hic, ſicut non raro alibi, idem eſt ac, &) *Octaviano ſucceſſerat, eidem Apoſtolico ſe ſubdidit, pacemque largiens* (legendum, largiente) *Deo univerſalis Eccleſia recuperavit.* Memorata itaque fabula non minus quam quæ poſt hæc tempora de *Joanna Papiſſa* conficta fuit, exſibilanda.

Digitized by Google

Sedis gratia Epiſcopus Parentinus, Urſariaque Comes, &c. univerſis & ſingulis has præſentes viſuris & lecturis atteſtamur, ſupraſcriptum Joannem Tenterinum eſſe Curiæ noſtræ Epiſcopalis coadjutorem, cujus ſcripturis & exemplis ubique locorum fides adhiberi poteſt. In quorum fidem, &c. Dat. Venetiis die vigeſimaſeptima Septembris. M. DC. V. quo miſit ad nos.

Joannes Epiſcopus Parentin.

Fabricius Beatianus Notarius Venet. mandato ſubſcripſi.

D. Scipio Lupo Baſſianen.

D. Carolus Gluti Advocatus pauperum.

IX. Hæc ſunt quæ favent poſteriori ſententiæ recitatæ. Cui inhærendum ne nobis ſit, an priori conſentiendum; nos tamquam in bivio conſtituti, quamnam viam ingrediendam ſuſcipiemus, illud divinæ (a) Scripturæ in primis mente verſamus, ita monente Deo: *State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea.* Et illi utique interrogandi, qui viam triverint ambulando, non autem inexperti, qui tantum audita retulerint, eademque fucata coloribus pictura monſtraſſe, ſatis eſſe ad probationem exiſtimant, non conſiderantes, quod (b)

——— pictoribus atque Poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

(a) Jerem. 6.

(b) Horat. in Poetic.

Bene probatum Auctoris inſtitutum.

Quamobrem nos non aliunde quam ab auctoribus ejus temporis, & iiſdem plane ipſis, qui rebus tunc geſtis interfuerunt, videruntque, atque præſentes manibus contrectarunt, cuncta deſcripturi ſumus. Addemus inſuper ad confirmationem eorum, quæ ex dictis auctoribus narraturi ſumus, complures ipſius Alexandri Papæ tunc ad diverſos Venetiis ſcriptas epiſtolas de iis, quæ ibidem in eadem cauſa fieri contigerunt: adeo ut nulla de his vel levis dubitatio reliqua eſſe poſſit, trahique neceſſe ſit ſumma potentia veritatis in ejus conſenſum non dubitantes tantum, ſed ipſos, ſi quos eſſe contigerit obſtinatos & refractarios, qui ei quam ſemel imbiberunt opinionem, inhærent immobiles, perſiſtunt ſtabiles, firmique, nec pati poſſunt ab eadem quavis ratione divelli.

X. Fabulæ ſæpe ſe interſerunt veritati.

Accidit namque in iis (quod viteri poſſe perdifficile eſſe didicimus experimento) ut quo præclarior de rebus præclariſſime geſtis ſit hiſtoria conſcribenda, ſæpe irrepat in auctorem, quod ſine auctore vulgatum fertur quidpiam fabuloſum; quod ipſe Scriptor prætermittere expaveſcat, ne contradicentium grandine denſe pulſetur; ſicque fiat, ut falſa admixta veris, eodem decore, tituloque gloriæ fulgeant, atque mendacium veritatis, ut gemmæ vitium, nomen obtineat, & pari pretio æſtimetur, atque cupientibus diſtrahatur, & quo nomine ſemel acceptum, eodem ad poſteros, tamquam paterna hæreditas tranſmittatur, tenacius poſſeſſum non libenter admittat, quod face veritatis admota, veritati contrarium deforme eſſe mendacium arguatur. Quorum occaſione, ut delectu habito (quod muneris noſtri eſt) ſegregaremus prætioſum a vili, falſum a vero immenſi ſunt nobis parti labores; ſed feliciter actum, niſi ex more pareret odium veritas, ut ſecundum divinum oraculum (c) dicunt videntibus: *Nolite videre. Et aſpicientibus: Nolite aſpicere nobis ea quæ ſunt recta: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.* At in his modo verſamur, quibus majorem potius gratiam quam invidiam nobis conciliaturos non dubitemus, cum nullius ſint momenti quæ rejiciuntur, ſummi vero ponderis, quæ retinentur, confirmantur, & illuſtrantur.

(c) Iſai. 30.

XI. Auctoris commendatur officium.

Longe namque abeſt, ut iſta ſcribendo obſcurare velimus ſereniſſimæ Venetæ Reipublicæ gloriam, quam non neceſſario, ſed potius voluntario (quod majoris eſt laudis) hoſpitio Romani Pontificis, tot tantiſque exhibitis erga eum officiis, impenſis dignis obſequiis effuſe munificentia Chriſti Vicario, digne promeruit; quin potius ad majorem lucem faces addimus, illuſtraturi eam magis, magiſque fulgoribus veritatis, tot admotis ſplendoribus, quot e latebris vendicata Scriptorum monimenta nondum viſa ad eaconfirmanda conferimus. Tenebras vero propellimus eas, quibus tanta gloria quædam obtenſa caligine obfuſcatur, dum hiſtoria nobiliſſima anilis fabulæ admiſtione vileſcit. Nos igitur apertiſſime veritate monſtrabimus, Alexandrum ipſum Romanum Pontificem nequaquam neceſſitate compulſum, fuga lapſum e manibus Friderici, habitu mutato Pontificio in coquinarium indumentum (quod fertur) Venetiis delituiſſe in monaſterio Charitatis, ſed potius Pontificia auctoritate, libera facultate, conſilio tamen Siciliæ Regis delegiſſe liberam civitatem, eamdemque ſecuram, ad quam invitaret pariter Imperatorem, qui cum eo, quæ ſunt pacis, una tractaret: contuliſſe vero ſe in eam claſſe honorifica ſibi parata ab eodem Willelmo Rege Siciliæ, comiteſque ejus navigationis habuiſſe S. R. E. Cardinales, necnon inter alios proceres Legatos Siciliæ Regis.

Commentum de fuga & latebris Alex. Pap.

XII. Sed quod ab illis, qui ponunt latebras Alexandri, prætexitur timor, qui ad fugam eum impulerit ob perſecutionem Friderici, ex victoria nuper parta minantis, & inſequentis: neceſſarium eſt

corruat tota vana moles, quam omni penitus fundamento carera patebit, ſi ad res geſtas anni ſuperioris, eaſdemque fuſius enarratas memoriam revocaverint: cum invenerint Fridericum non victorem, ſed victum & profligatum bello fuiſſe a Mediolanenſibus Dei ope victuribus; cum & non Alexandro Papæ eiſdem confœderatu, ſed miſero Friderico vix fuga lapſo fuerint captandæ latebræ, & humilis mutatione habitus aſpectus fallendus inauentium. Cum & ſaniori uſus cunſilio, pro pace legationem honorificentiſſimam Anagniam miſit ad ipſum Alexandrum, cujus occaſione iſta medituri de mutuo congreſſu ad pacem decernendam idem Pontifex inchoavit, quod hoc anno perfecit. Repetant igitur quæ narrata ſunt anno ſuperiori, & plane videbunt, omnem de ineunda fuga, latebriſque captandis ceſſaſſe penitus occaſionem; vel ut ex iis manifeſtam detegant impoſturam. His vero ita detectis, jam quod polliciti ſumus, ab auctore, qui aderat, cunctaque ſcribebat de Alexandri ipſius vitæ Actis ſuperius ſæpe citatis, quæ Bibliotheca Vaticana antiquitus ſcripta cuſtodit, narrationem aggrediamur. Hæc enim ait:

XIII. Alexand. profecturus Venetias diſponit res Urbanas.

Porro Alexander Papa, ut indubitanter ad colloquium Imperatoris poſſet accedere, ordinato in Urbe Vicario, verſus mare Hadriaticum iter cum fratribus ſuis Cardinalibus arripuit. Et veniens Beneventum, inde Trojam, atque Sipontum, & montem Garganum tranſivit, & devenit in civitatem Licianam in maris littore ſitam. Ibi enim devotus beati Petri filius Rex Siciliæ ad ejus obſequium præparaverat ſeptem galeas, victualibus, & armis, prout tempus poſtulabat, munitas. Duos quoque de magnatibus terræ ſuæ, videlicet Romualdum Salernitanum Archiepiſcopum, & Rogerium Hadrienſem maximum Comitem, ut honorificentius cum eis incederet, illuc ad ejuſdem Patris & domini præſentiam deſtinavit. Ut autem Imperatorem, & Longobardos de ſuo Pontifex adventu redderet certiores, ſex de fratribus ſuis Cardinalibus Siponto uſque Bononiam cum ſuis, & aliorum fratrum equitaturis præmiſerat. Et poſt enarratas res geſtas inter Imperatorem Conſtantinopolitanum & Soldanum, de quibus nos, ne adeo diverſa miſceantur, poſtea dicturi ſumus, hæc ſubiicit:

Quid Antipapa ex pace paſſus in animo.

Interea Viterbienſis ille ridiculus Antipapa de malo ſemper in pejus deficiens, ubi pacem, & concordiam inter Alexandrum Papam & Imperatorem ſine ſe familiariter tractare percepit; ubi & ſecuritatem firmam cunctis viatoribus datam indubitanter cognovit: cum proceribus ſuis ita vehementer indoluit, ac ſi cor ejus medium crepuiſſet. Hæc de ſtatu tunc temporis Antipapæ Viterbii degentia, ſeipſum mœrore vorantia. Subdit de præmiſſa legatione ab Alexandro, antequam e Campania ad Hadriaticum mare perrexit, quam omiſerat, dicens:

Antequam Anagnia Pontifex Alexander exiret, Humbaldum Oſtienſem Epiſcopum, & Rainerium diaconum Cardinalem ſancti Georgii ad Imperatoris præſentiam ea occaſione præmiſit, ut ſecuritatem, quam Magdeburgenſis Archiepiſcopus cum ſociis ſuis promiſerat, ab eodem Imperatore per exhibitionem juramenti manifeſte reciperent. Cuncti autem per partes Tuſciæ in Lombardorum intraverunt terram, & circa Mutinam eumdem Imperatorem ſatis pacificum invenerant, qui eos hilari vultu & reverentia ſuſcepit, & honorificentia plurima honoravit. Præſentibus itaque multis Epiſcopis & Principibus, coram ipſis Legatis Fridericus Imperator C. filium Marchionis Montiſferrati ſuper ſancta Evangelia jurare fecit in anima ſua, eamdem ſecuritatem, quam Legati apud Anagniam indubitanter præſtiterant, conſervare. Inſuper ad majorem bonæ voluntatis, quam gerebat de pace oſtenſionem, omnes Principes Alemannos, qui ſecum aderant, eamdem ſecuritatem fecit nihilominus per juſjurandum corroborare. In diebus illis Cremona reſpiciens retro, abſque gravamine de jurando, a confœderatione aliarum civitatum impudenter receſſit, & ad Imperatorem non ſine magna ignominia ſe convertit. Unde indignationem Eccleſiæ, & aliarum Lombardorum odium & inimicitiam juſte incurrit. Terdona quoque non poſt multum temporis idem reprehenſibiliter fecit, & eadem ſe infamia contumelioſa involvit. — XIV. Legatio a Pontifice ad Imp.

XV.

Audiens autem iſta apud Vaſtum in maris Hadriatico vadum, ubi tempus opportunum navigationi expectabat ſummus Pontifex, valde eſt miratus, ſed de aliarum civitatum ſtabilitate dubitare non potuit. Cæterum cum valida maris tempeſtas ipſum jam per triginta dies contra propoſitum ſuum ibi detinuiſſet invitum: ecce inſuper Auſter diu deſideratus advenit, & ſtatim nautæ ad tranſfretandum eumdem Pontificem alacriter invitarunt. Qui conſurgens circa medium noctis inſtantis Quadrageſimæ, valde mane poſt Miſſam, & receptos cineres, pelagi vaſtitatem latas intravit cum undecim galeis, & aliis duabus oneratis victualium copiis, & albis caballis, abſque aliis navigiis. Ita Rex Siciliæ auxit numerum galearum ad decorem Pontificis. Erat autem delectabile ad videndum, navalem exercitum ſulcantem deorſum pelagi velis protenſis proſpero vento. Sed circa meridiem ſuperveniente hora ſexta, eſt prorſus extinctus Auſter, & ilico facta eſt in mari turbatio maxima. Timuerunt igitur

Navigatio Papæ Venetias aucta claſſe a Rege Siciliæ.

Digitized by Google

tur omnes, Pontifex autem non fuit omnino ſecurus. Tunc decem galeæ cum ipſo Pontifice & fratribus ſuis Cardinalibus verſus anteriores inſulas in remigando non ſegniter laboraverunt. Tandem ſuffragantibus beatorum Petri & Pauli meritis, eadem die circa noctem, ad inſulam quæ dicitur Polacroſa, proſpero, Deo gratias, curſu applicuerunt. Pontifex autem fatigatus ex nimia procelloſi maris turbatione, in terram libenter deſcendit, & appoſita copioſa menſa hilariter convivavit.

XVI. *Poſt modicum vero temporis, cum jam quieſcerent omnia: ex inſperato deſideratus nautis Auſter arriſit, & eos ad iter agendum non mediocriter animavit. Exultantibus igitur cunctis, cum gaudio vela univerſa in altum citiſſime ſunt elata, & unuſquiſque ad exercendum commiſſum ſibi negotium in ipſa noctis obſcuritate vigilans permanſit. Præcedente itaque cum magno luminari galea ſummi Pontificis, aliæ ipſam ſequentes, per totam noctem omnes alacriter navigarunt. Et altera die circa meridiem in inſulam, quæ vocatur Alexa, venerunt. Et poſt celebratam ibidem Miſſam, cum magno gaudio & lætitia ad mare convenerunt. Et exinde cæteras Dalmatiæ inſulas tranſcendentes, in proxima Dominica, priuſquam Sol illuceſceret, ad civitatem Jaderæ, quæ ſita eſt in capite Hungariæ regni, eumdem Pontificem cum ſuis fratribus, Manfredo videlicet Præneſtino Epiſcopo, Joanne tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, Boſone tituli ſanctæ Pudentianæ presbyteris Cardinalibus: Cynthio tituli ſancti Hadriani, & Hugone ſancti Euſtachii diaconis Cardinalibus: Romualdo quoque Salernitano Archiepiſcopo, & Rogerio illuſtri Comite per merita beatorum Apoſtolorum ſanum & alacrem portaverunt. Et quoniam nondum quiſquam Romanus Pontifex civitatem ipſam intraverat: de novo ipſius Papæ adventu facta eſt in Clero & populo illius loci communis lætitia, & ineffabilis exultatio collaudantium & benedicentium Dominum, qui modernis temporibus, per famulum ſuum Alexandrum ſucceſſorem beati Petri, Jadertinam civitatem dignatus eſt viſitare. Itaque præparato ſibi de Romano more albo caballo, proceſſionaliter duxerunt eum per mediam civitatem ad beatæ Anaſtaſiæ majorem Eccleſiam, in qua ipſa virgo & martyr honorifice tumulata quieſcit, immenſis laudibus & canticis altiſſime reſonantibus in eorum Sclavica lingua. Poſt quartum vero diem exivit Jadera, & per Sclavorum inſulas, & maritimas Iſtriæ Civitates felici curſu tranſitum faciens, ad monaſterium ſancti Nicolai ſitum in faucibus Rivialti alacriter, Domino auxiliante, pervenit.*

Alexand. Pap. appulſus Jaderam.

XVII. *Anno igitur ſui Pontificatus decimo-octavo, * x. Kalend. Aprilis, Indictione decima, Beatus Pontifex Alexander cum ingenti honorificentia Venetias primum intravit, accurrente ſibi Duce cum Patriarcha & Epiſcopis & nobilibus, cum Clero in navium copioſa multitudine. Eo autem in palatium Patriarchæ ſuper Rivoalto deducto, prædictus Magdeburgenſis Epiſcopus cum Electo Vvormacienſi, Protonotarioque acceſſerunt ad eum, dicentes: Dominus noſter Imperator cuncta, quæ inter vos, & eum de pace, nobis mediantibus tractata ſunt & conſcripta, paratus eſt adimplere. Sed in civitate Bononienſi, quum ejus Principes nimis habent ſuſpectam, convenire nullatenus poteſt. Unde clementiam ipſam veſtram ſuppliciter exoramus, quatenus alium locum ipſi & vobis congruum, Ravennam videlicet, vel Venetias eligere ſatagatis. Quibus beatus Pontifex conſtanter ſine mora reſpondit: Dei eſt, quod mediantibus fratribus noſtris Humbaldo Oſtienſi Epiſcopo, & Rainerio diacono Cardinali, cum Lombardis Imperator convenit, ut ipſe in Imola, & nos in Bononia debeamus pariter convenire. Ideo nos abſque Lombardis & conſilio fratrum noſtrorum, qui circa partes Bononiæ noſtrum præſtolantur adventum, locum ipſum mutare non poſſumus, nec debemus. Si ergo minime diſplicet, quod prius ſibi ſponte conſenſit; ſibi debet non nobis talem conditionem ſæpe poſitam imputare. Verumtamen, ut inceptum bonum pacis ad deſideratam conſummationem celerius valeat, operante Domino, pervenire: nos uſque Ferrariam ſine mora venire ſtudebimus, quatenus ibi cum fratribus noſtris & rectoribus Lombardiæ deliberare, & eligere plenarie poſſimus quod pro utraque parte congruentius fuerit faciendum. Quod verbum quia Legatis bene complacuit: per litteras Apoſtolicas univerſis Epiſcopis & rectoribus civitatum Lombardiæ mandavit, ut in Dominica die Paſſionis ad ejus præſentiam in ipſa civitate, Deo favente, conveniant.*

* al. xi.

Alexand. Papa appulſus Venetias.

XVIII. *Interim vero cum turbæ multæ irruerent in eum, & ex civitatibus circumpoſitis multitudo nobilium properaret ad ejus præſentiam, ut viderent illum, & audirent tamquam Angelum a Deo miſſum: dignum duxit in proxima Dominica, Lætare Jeruſalem, ad Eccleſiam B. Marci ſolemnia Miſſarum celebraturus accedere. Indutus ergo ſacris veſtibus, & de conſuetudine auream ferens roſam cum Epiſcopis & Cardinalibus ad altare majus proceſſit. Poſt Evangelicam lectionem populo Dei ex diverſis partibus congregato paſtoraliter prædicavit. Et completis Miſſarum officiis, Roſam quam detulerat Duci Venetiarum in ſignum gratiæ Sedis Apoſtolicæ contulit.*

Alexand. Papa procedit cum Roſa aurea.

Datur roſa Duci.

Hic ſiſte gradum paululum, Lector, & quod obiter audire contigit de ſacro Eccleſiæ ritu, quo ſummus Pontifex in Dominica, Lætare, roſam auream benedicit & fert ad altare, donatque cui vult: habes de hoc eodem ſacro ritu ejuſdem temporis ſcriptorem notiſſimum Petrum Bleſenſem, qui ſermone decimoquinto ejuſdem antiquæ conſuetudinis meminit, & tantæ rei myſterium pandit, quod Dominica illa Lætare, ſeptima numeretur a Dominica Septuageſimæ. Sed hæc curſim; in his enim immorari non licet, quod nec Pontifex immoratur, ſed concito curſu Ferrariam properet. Pergit enim auctor:

XIX. *In eadem quoque ſeptimana cum glorioſo galearum exercitu (quod erat delectabile viſu) exivit Venetiis & per fauces Padi aſcendens cum gloria & honore venit in ſuam civitatem Ferrariam. In ſequenti vero die principales perſonæ, quæ*

Alexand. Pap venit Ferrariam.

inferius annotantur, ab utraque parte ad præſentiam Pontificis convenerunt. Ex parte Lombardorum Aquilejenſis Patriarcha, Ravennatenſis & Mediolanenſis Archiepiſcopi, & eorum comprovinciales Epiſcopi, rectores civitatum cum Marchionibus & Comitibus, Salernitanus quoque Archiepiſcopus cum Rogerio Hadrienſi Comite: ſed ex Imperatoris parte, Moguntinus, Colonienſis, Trevirenſis, Biſuntinus, cum aliquibus Suffraganeis Epiſcopis, Electoque Vuormacienſi, & Protonotario. Quibus ad invicem congregatis, de loco ubi Papa ſecure poſſet cum Imperatore præſentialiter convenire, cum non modica inter partes altercatio exiſteret, Lombardis petentibus Bononiam, vel Placentiam, aut Ferrariam, ſive Paduam; Imperatoris autem Principibus Papiam, aut Ravennam, aut Venetias eligentibus: Pontifex cum Nuntiis Regis Siciliæ Venetias in hunc modum elegit. Ut ſi Dux cum populo Veneto juratoriam cautionem præſtaret, quod antequam pax firmiter confirmata eſſet, ſine conſenſu Papæ Imperatorem intrare Venetias nullatenus permitterent, & venientes illuc, ſive redeuntes nullo modo impedirent: tunc pars utraque ad locum ipſum accederet. Quod ad verbum Pontificis factum eſt.

XX. *Exivit ergo Alexander Papa Ferraria cum Epiſcopis & Cardinalibus, ſeptimo Idus Maii, & ſine mora Venetias remeavit, cujus veſtigia partes utraque celeriter ſunt ſubſecutæ. Conſtitutis itaque Principibus & Lombardis in conſpectu Pontificis de reconciliatione pacis inter alterutros tractare cœperunt. Sed quia de feudis maxima inter eos controverſia vertebatur, & pax Eccleſiæ abſque illorum pace, quia cum Eccleſia contra Imperium firmiter fieri non debebat, tractatus ipſe, multis intervenientibus traductus, uſque ad Apoſtolorum Petri & Pauli octavas proceſſit.*

Venetiæ ad congreſſum electæ.

*Ea igitur die pax Eccleſiæ in ea forma, quæ de conſenſu * patrum ordinata fuerat, & ſcripto firmata de conſenſu Principum, qui præſentes aderant, Imperatoris aſſenſu eſt roborata. Pax quoque Siciliæ Regi proximis Kalendis Auguſti uſque ad quindecim annos eodem modo approbata eſt. Super quibus chartæ hinc inde concorditer factæ, & a ſingulis partibus in bona voluntate receptæ ſunt. Quibus ita peractis, ad inſtantiam Principum Imperatori licentiam dedit Pontifex veniendi uſque Chiogiam, quatenus in loco ipſo a Pontifice parum diſtante, conſtitutis in ejus præſentiam Cardinalibus illis & Principibus, qui curſum pacis & treguarum fere jam conſummaverant, cum ipſa Imperiali auctoritate, Domino cooperante, plenum ſortiretur effectum, & immutabile firmamentum. Venit ergo illuc Imperator, & ad ejus præſentiam Cardinales & Principes pariter convenerunt, omnia, quæ de pacis bono ejus conſenſu fuerant ibi concorditer tranſacta, oſtendentes. Auditis itaque omnibus quæ geſta fuerant, & plenarie intellectis, licet ab his, qui pacem oderant, valde turbatus fuerit & commotus, quatenus Principes in facie ipſi reſtiterint: omnia tandem, ſicut in præſentia Pontificis geſta fuerant & conſcripta, rata habuit, & ea confirmare ſponte promiſit. Tunc factum eſt, quod & in audientia eorumdem Cardinalium & Principum, Dedoni Comiti filio C. Marchionis præcepit, ut in anima ſua coram domino Papa, Nuntiis Regis Siciliæ, & Lombardis publice juraret in hunc qui ſequitur modum.*

* partium

De univerſali pace tractatus.

Ego Comes Dedo juro, quod dominus Imperator mandavit mihi, ut in anima ſua jurarem juramentum, quod nunc facturus ſum. Et poſtquam mandavit, non revocavit mandatum. Et ego ex eodem Imperatoris mandato juro in anima ſua, quod ex quo venerit Venetias, omni quæſtione & contradictione ſemota, faciet jurare in anima ſua, quod pacem Eccleſiæ ſicut diſpoſita eſt per mediatores ex ſcripto, & pacem Regis Siciliæ uſque ad quindecim annos, ſicut ſcriptum eſt, & treguam Lombardorum, ſicut eſt per mediatores utriuſque partis diſpoſitum in ſcripto, quod & apud eoſdem mediatores continetur, bona fide ſervabit, & Principes ſuos hoc ipſum jurare faciet. Simili modo præcepit Sigilboth Camerario ſuo in hunc modum jurare. XXI.

Ego Sigilboth juro, quod ex quo dominus Imperator venerit Venetias, juramentum ipſum pacis Eccleſiæ, & Regis Siciliæ, & treguæ Lombardorum faciet præſtari in anima ſua, & Principes ſuos ſimiliter jurare faciet. Hæc Acta.

Ne-

Ne quid autem prætereat ejuſdem Alexandri Pontificis rerum tunc geſtarum Venetiis, quæ ſibi fidem vendicent ex publicis monimentis: authenticum extat diploma ejuſdem Pontificis datum Venetiis poſt quatuor dies ab octavis Apoſtolorum, nempe ſexto Idus Julii, quo ipſe conceſſit monaſterio ſanctæ Mariæ in Organo, Ordinis ſancti Benedicti cum privilegio exemptionis alias pleraſque immunitates. Datum ipſum habetur ad ejus Abbatem nomine Opizonem. Cui & ſubſcripti leguntur poſt Pontificem omnes qui cum eo erant Venetiis Cardinales. Quinam ii fuerint, ut ſciatur, hic eorumdem nomina deſcribemus, ſimulque quod ſequitur, tempus ejuſdem dati diplomatis in fine ejuſdem exaratum:

Ego Alexander Catholicæ Eccl. Epiſc.

Ego Humbaldus Oſtienſis Epiſcopus.

Ego Gualterius Albanenſis Epiſcopus.

Ego Conradus Moguntinenſis Archiepiſcopus, & Sabinenſis Epiſcopus.

Ego Voillelmus Portuenſis & ſanctæ Ruſinæ Epiſcopus.

Ego Manfredus Prænestinus Epiſcopus.

Ego Hildebrandus baſilicæ duodecim Apoſtolorum presbyter Cardinalis.

Ego Joannes presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Anaſtaſiæ.

Ego Boſo presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Pudentianæ, tituli Paſtoris.

Ego Theodinus presbyter Cardinalis tituli ſancti Vitalis, tituli Veſtinæ.

Ego Petrus presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Suſannæ.

Ego Hyacinthus diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in Coſmedin.

Ego Arditio diaconus Cardinalis ſancti Theodori.

Ego Cynthius diaconus Cardinalis ſancti Hadriani.

Ego Hugo diaconus Cardinalis ſancti Euſtachii juxta templum Agrippæ.

Ego Rainerius diaconus Cardinalis ſancti Georgii ad Velum aureum.

Datum Venetiis in Rivoalto per manum Gratiani ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſubdiaconi & Notarii, ſexto Idus Julii, Indictione decima, Incarnationis Dominicæ anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, Pontificatus vero domini Alexandri Papæ Tertii anno decimooctavo.

Deſunt autem aliqui Cardinales, recenſiti a Rogerio hujus temporis accurato ſatis ſcriptore, quos diverſæ occaſiones fecerunt abſentes. Sunt hi:

Albertus presbyter Cardinalis.

Vivianus presbyter Cardinalis.

Laborans diaconus Cardinalis S. Mariæ in Porticu. Cujus etiam ejuſmodi extat mentio in dedicatione Eccleſiæ facta Veronæ per Patriarcham Aquilejenſem poſt aliquot annos, cui idem Laborans interfuit, his verbis conſcripta:

Anno Domini M.C.LXXXV. Indictione tertia, die ſabbati, VIII. intrante Novembr. dominus Patriarcha Gotifredus Aquilejenſis dedicavit Eccleſiam S. Mariæ Antiquæ, ubi fuerunt dominus Laborans, & Dominus Adelardus S. R. E. Cardinales, & dominus Papa Epiſcopus de Padua, & dominus Opizo Organenſis Abbas, &c. Extat in eadem Eccleſia.

Sed a quibus digreſſi ſumus, recurramus ad Acta, quæ pergunt: *His ita hoc modo completis, Pontifex Ducem & populum Venetum a juramento, quo tenebatur, abſolvit, & ut dominum Imperatorem honorifice Venetias ducerent, eis præcepit. Quod Dux deſideranter implere feſtinans, in præparatis ſex galeis eumdem Imperatorem uſque ad monaſterium ſancti Nicolai, quod eſt ſitum in capite Rivialti, cum gloria & honore conducere fecit.* XXII. Imp. Venetias venit.

Altera die, in vigilia S. Jacobi, ſummo mane Pontifex miſit ad Imperatoris præſentiam Humbaldum Oſtienſem, & Voillelmum Portuenſem Epiſcopos, & Joannem tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, & Theodinum tituli ſancti Vitalis, & Petrum tituli ſanctæ Suſannæ presbyteros Cardinales, & Hyacinthum diaconum Cardinalem ſanctæ Mariæ in Coſmedin. Qui ad eum venientes, poſtquam Imperator renuntiavit ſchiſma Octaviani, Guidonis Cremonenſis, & Joannis de Struma, poſt promiſſam quoque obedientiam venerabili Patri domino Alexandro tamquam Catholico Pontifici, ejuſque ſucceſſoribus canonice intrantibus: ipſum a ſententia excommunicationis pariter abſolverunt, & Catholicæ unitati aggregarunt. Idemque factum eſt de majoribus ipſius Principibus, qui eodem vinculo tenebantur, juxta priſcum Eccleſiæ morem. Abſolvitur Imp. ab excommunicatione.

Exinde Imperator tamquam Catholicus Princeps acceſſit ad præſentiam ipſius Pontificis, qui ante fores Eccleſiæ ſancti Marci cum fratribus ſuis Cardinalibus reſidebat, in communi unionem pacis exſpectantibus: & depoſita chlamyde, proſtravit ſe in terram, & deoſculatis Pontificis tamquam Principis Apoſtolorum pedibus, veræ pacis oſculum ipſi devotiſſime dedit. Tunc repleti ſunt omnes gaudio magno, & præ nimia lætitia vox clamantium, TE DEUM LAUDAMUS, inſonuit uſque ad ſidera; ſtatimque Auguſtus apprehenſa Pontificis dextera, cum canticis & laudibus uſque ad chorum Eccleſiæ ipſum deduxit, & inclinato capite benedictionem ipſius reverenter ſuſcepit. XXIII. Imp. introducitur in Eccleſiam.

In ſequenti vero die, qua celebratur feſtum ſancti Jacobi Apoſtoli, idem Alexander Papa rediit, & celebraturus ſolemnia Miſſarum, cum feſtiva proceſſione Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſco-

ſcoporum, presbyterorum, diaconorum Cardinalium, & aliorum miniſtrorum, juſta ſuorum ordinem proceſſit. Imperatore igitur in choro ſtante, Clerus Teutonicus Miſſæ introitum altiſonis vocibus pſallere cœpit, & totum decantando officium cum omni jubilatione peregit. Poſt Evangelium autem & ſermonem factum ad populum, Imperator denuo ad veſtigia ejuſdem Pontificis cum Principibus ſuis devotiſſime proceſſit, & apertis theſauris ſuis aurum poſt pedum oſcula obtulit. Decantata itaque Miſſa, idem dexteram Pontificis apprehendit, & extra Eccleſiam uſque ad album caballum conduxit ipſum, & ſtreguam, ſtapham ſcilicet, fortiter tenuit. Cum autem frænum acciperet, & ſtratoris officium vellet adimplere: Pontifex, quia iter ad mare nimis videbatur prolixum pro facto habuit, quod affectuoſe voluit adimplere.

Oblatio Imp. in Miſſa & obſequia.

Dum in his eſſet idem Alexander Papa, fidelem amicum Petrum Caſſinenſem Abbatem, & Archiepiſcopum Capuanum de his quæ hactenus geſta eſſent cum Imperatore, reddidit his litteris certiores:

XXIV. Alexand. Papæ ep. de rebus geſtis Venetiis.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum, &c. dilectis in Chriſto filiis Petro Caſſinenſi Abbati, & Capuano Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

*Exigunt gratiſſima devotionis obſequia, quæ nobis & Eccleſiæ tam devote, quam fideliter exhibuiſtis noſcimini, ut felices ſucceſſus ipſius Eccleſiæ, vobis ſcilicet devotis & * ſpiritualibus filiis, ſpiritualibus litteris deſcribamus; cum dignum ſit, conveniat, & honeſtum, ut quos ita habuimus in noſtra devotione firmos & ſtabiles: de proſperitate noſtra, & ipſius Eccleſiæ reddamus hilares & gaudentes. Agite itaque una nobiſcum gratias omnipotenti Deo, qui habitat in altiſſimis, & humilia reſpicit de ſupernis, de cujus munere venit, ut navicula Petri diu & graviter procelloſis fluctibus & validiſſima tempeſtate quaſſata, nunc tandem portum ſalutis attigerit, & pacatis ſævientis maris procellis, debita & deſiderata pace lætetur. Sane xij. inſtantis Kalend. menſis Auguſti de mandato hujuſmodi filii noſtri in Chriſto illuſtris Romanorum Imperatoris, filius Marchionis Alberti vir nobilis magnus & potens, & Camerarius ipſius Imperatoris, præſentibus Principibus Eccleſiaſticis & ſæcularibus Teutonici regni, publice in anima ejus in præſentia noſtra coram numeroſa hominum multitudine præſtiterunt, tactis ſacroſanctis Evangeliis, juramentum, quod poſtquam idem Imperator veniret Venetias, omni contentione & contradictione * ſepoſita, pacem Eccleſiæ, ſicut per fratres noſtros & Principes ſuos depoſita eſt & tractata, & pacem hujuſmodi filii noſtri in Chriſto VVillelmi illuſtris Siciliæ Regis, uſque ad decimumquintum annum, & treguam Lombardorum uſque ad ſeptem annos in anima ſua, & a Principibus ſuis faceret, ſicut in ſcripto pacis & treguæ continetur, juramento firmari: nono vero Kal. Auguſti, præfatus Imperator, ſicut tractatum fuerat, & diſpoſitum, venit ad Eccleſiam beati Nicolai, quæ per unum milliare a Venetiis diſtat, & tam ipſe, quam Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii Principes Teutonici regni abrenuntiantes ſchiſmati, per fratres noſtros Epiſcopos & Cardinales de mandato noſtro, præſentibus quibuſdam aliis, abſolutionis beneficium meruerunt, & deinde venerunt Venetias, & ibi ante Eccleſiam beati Marci prædictus Imperator, innumera multitudine virorum & mulierum præſente, & alta voce reddente laudes & gratias Altiſſimo, nobis ſummo Pontifici obedientiam & reverentiam humiliter & reverenter exhibuit, & recepto a nobis pacis oſculo, dextravit nos devote, & cum reverentia, qua decuit & devotione, uſque ad altare in Eccleſiam introduxit.*

* al. ſpecialibus.

* al. ſopita,

Sequenti vero die, in feſto beati Jacobi ab eodem Imperatore rogati ad prædictam Eccleſiam ſancti Marci ſolemnia celebraturi Miſſarum acceſſimus, & nobis illuc venientibus, præfatus Imperator extra Eccleſiam obviam venit, & dextro latere noſtro devote ſuſcepto, nos in Eccleſiam introduxit, & peractis Miſſarum ſolemniis, nos uſque ad ipſius Eccleſiæ portam dextravit. Et cum aſcenderemus palafredum noſtrum ibi paratum, ſtapham tenuit, & honorem omnimodum & reverentiam nobis exhibuit, quam prædeceſſores ejus noſtris conſueverunt prædeceſſoribus exhibere. Erit itaque ſollicitudinis veſtræ, nobis & Eccleſiæ in proſperis congaudere, & effectum pacis aliis devotis Eccleſiæ filiis aperire, ut ii quo zelus domus Domini tangit, de pacis nomine divinitus dato, in domino gaudeant & exultent. Datum Venetiis in Rivoalto ſexto Kalendas Auguſti. Hactenus Alexander Papa. Quam quidem epiſtolam repertam una cum aliis in parvo codice baſilicæ Vaticanæ hic tibi deſcribendam curavimus, ut intelligas, vel ex his veritatem Actorum vitæ Alexandri, cum quibus eadem Alexandri epiſtola miram habeat continuationem atque conſenſionem, ut non dubites eamdem eſſe germanam. His quidem ſimiles, ejuſdemque argumenti itidem tunc Venetiis ab eodem Alexandro Papa datas litteras in Angliam recitat Rogerius in Annalibus iſtis verbis:

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Richardo Cantuarienſi Epiſcopo, & Suffraganeis ejus & dilectis filiis Abbatibus ſpecialiter ad

XXV. Ad Cantuar. Archiep & ei ſubditos.

Digitized by Google

ad Romanam Eccleſiam pertinentibus in Archiepiſcopatu Cantuarienſi conſtitutis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Immenſas laudes & gratias agimus omnipotenti Deo, qui licet navem Petri diu permiſiſſet procelloſa maris tempeſtate quaſſari: nunc tandem imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna, ita ut pacatis maris ſævientis fluctibus, prædicta navis ad portum quietis reducta ſit & ſalutis. Sane chariſſimus in Chriſto filius noſter Fridericus illuſtris Romanorum Imper. proxima præterito die, Dominica ante feſtum B. Jacobi, cum Principibus Eccleſiaſticis & ſæcularibus Teutonici regni cum multa devotione venit Venetiam ad præſentiam noſtram; & ibi coram innumera multitudine virorum ac mulierum altis vocibus reſonantium laudes Altiſſimo, nobis ſicut ſummo Pontifici omnem reverentiam & honorem exhibuit, & in feſto B. Jacobi nobis ad preces ejus B. Marci Eccleſiam adeuntibus pro celebrandis Miſſarum ſolemniis obviam venit; & finita Miſſa, quam a nobis licet indignis reverenter audivit: nobis omnem honorem exhibuit quem prædeceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere. In Kalendis vero inſtantis menſis Auguſti præfatus Imperator, ubi erat numeroſa hominum multitudo, in anima ſua jurare fecit. Et principes ſui, quos præſentes habebat, tam Eccleſiaſtici quam ſæculares, præſtito juramento firmaverunt, quod pacem Eccleſiæ perpetuo & pacem chariſſimi in Chriſto filii noſtri Villelmi illuſtris Siciliæ Regis, uſque ad quindecim annos, & treguam Longobardorum a prædictis Kalend. Auguſti uſque ad

*vjj. Cod. Vat. ** ſex annos, ſicut pax & tregua ipſa diſpoſita eſt, & tractata, & in ſcriptis redacta illæſam debeat & illibatam ſervare. Sicut autem idem Imperator nos in Catholicum Papam, & ſpiritualem Patrem recepit: ita nos eum in Catholicum Imperatorem, & uxorem ejus in Catholicam Imperatricem, & filium ipſorum in Catholicorum Regem recepimus. Agite itaque gratias Creatori noſtro, qui Sponſam ſuam ſacroſanctam Eccleſiam ſua miſeratione reſpexit, & ei poſt multas perſecutiones, quibus graviter preſſa eſt & attrita, per ſuam gratiam plenam pacem reddidit & quietem. Data Venetiæ in Rivoalto octavo Idus Auguſti.* Ac his, quæ ſequuntur, dedit ad Eboracenſem Archiepiſcopum & Dunelmenſem Epiſcopum, conformes illis, quas datas vidimus ad Abbatem Caſſinenſem:

XXVI. *Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Rogero Eboracenſi Archiepiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato, & Hugoni Dunelmenſi Epiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Exigunt gratiſſima devotionis obſequia, quæ nobis & Eccleſiæ tam devote, quam laudabiliter exhibuiſſe noſcimini, ut felices ſucceſſus Eccleſiæ vobis, ſicut ſpecialibus & devotis Eccleſiæ filiis ſpiritualibus deſcribamus, cum dignum ſit, & conveniens, & honeſtum, ut quos ita habuimus in noſtra devotione firmos & ſtabiles: de proſperitate noſtra, & ipſius Eccleſiæ reddamus hilares & gaudentes. Agite itaque una nobiſcum gratias omnipotenti Deo, qui habitat in altiſſimis, & humilia reſpicit de ſupernis, de cujus munere venit, ut Sponſa ſua ſacroſancta Eccleſia diu & graviter procelloſis fluctibus, & validiſſima tempeſtatis quaſſata, nunc tandem portam ſalutis attigerit; & pacatis ſævientibus procellis, debita & deſiderata tranquillitate lætetur. Sane, duodecimo Kalend. inſtantis menſis Auguſti, de mandato chariſſimi in Chriſto filii noſtri Friderici illuſtris Romanorum Imperatoris, filius Marchionis Alberti vir nobilis magnus & potens, & Camerarius ipſius Imperatoris, præſentibus Principibus Eccleſiaſticis, & etiam ſæcularibus Teutonici regni, publico in anima ejus in præſentia noſtra coram innumeroſa hominum multitudine præſtiterunt, tactis ſacroſanctis Evangeliis, juramentum, quod poſtquam idem Imperator veniret Venetias, omni quæſtione, & contradictione ſopita, pacem Eccleſiæ, ſicut per fratres noſtros & Principes ſuos diſpoſita eſt, & tractata, & pacem chariſſimi in Chriſto filii noſtri Villelmi illuſtris Siciliæ Regis, uſque ad quindecim annos, & treguam Longobardorum uſque ad ſex annos in anima ſua, & etiam a Principibus ſuis faceret, ſicut in ſcripto pacis & treguæ continetur, juramento firmari, & Principes Teutonici regni, ſcilicet venerabiles fratres noſtri Magdeburgenſis, Colonienſis, & Chriſtianus dictus Maguntinus Archiepiſcopi, & quidam alii in anima ſua pro ſe jurare fecerunt. Nona vero Kalend. Auguſti, præfatus Imperator, ſicut tractatum fuerat & diſpoſitum, venit ad Eccleſiam beati Nicolai, quæ per unum milliare diſtat a Venetiis; & ibi tam ipſe quam Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii Principes Teutonici regni abrenuntiantes ſchiſmati, per fratres noſtros Epiſcopos, & Cardinales de mandato noſtro, præſentibus quibuſdam aliis, abſolutionis beneficium meruerunt. Deinde venerunt Venetias, & ibi ante Eccleſiam beati Marci prædictus Imperator, innumera multitudine virorum & mulierum præſente, alta voce reddente gratias & laudes Altiſſimo, nobis ſicut ſummo Pontifici obedientiam & reverentiam humiliter & reverenter exhibuit; & recepto a nobis pacis oſculo, nos devoto dextravit, & cum reverentia qua decuit & de-

vo-

votione, uſque ad altare in Eccleſiam introduxit. Sequenti vero die, in feſto beati Jacobi, ab eodem Imperatore rogati, ad prædictum Eccleſiam ſancti Marci ſolemnia celebraturi Miſſarum acceſſimus; & nobis illuc venientibus præfatus Imperator extra Eccleſiam obvium venit, & dextro latere noſtro devote ſuſcepto, nos in Eccleſiam introduxit; & peractis Miſſarum ſolemniis, nos uſque ad ipſius Eccleſiæ portam dextravit; & cum aſcenderemus palafredum noſtrum ibi paratum, ſtapham tenuit, & omnem honorem & reverentiam nobis exhibuit, quam prædeceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere. Erit itaque ſollicitudinis veſtræ, nobis & Eccleſiæ in proſperis ſucceſſibus congaudere, & effectum pacis aliis devotis Eccleſiæ filiis aperire: ut hi, quos zelus domus Domini tangit, de pacis munere divinitus dato, in Domino gaudeant & exultent. Data Venetiis in Rivoalto, ſeptimo Kalend. Aug. Hactenus Alexandri epiſtolæ ex Rogerio in Annalibus Anglicanis. At non has tantum ſuperius recitatas Epiſtolas ab Alexandro Papa tunc eodem argumento eſſe conſcriptas, par eſt credere, ſed alias ad diverſos Eccleſiarum Antiſtites, eoſque potiſſimum, qui diuturni ſchiſmatis tempeſtate, fluctuante Petri navicula, laboraſſent in remigando: ut quos mœror de Eccleſiæ ſchiſmate dejeciſſet, de ejuſdem unitate novum judicium, ſed inexpectatum erigeret.

XXVII. Imp. convenit Pontificem. Sed quod ad eaſdem res geſtas pertinet: jungamus his reliqua Alexandri Papæ Acta ſuperioribus cohærentia; ſic enim ſe habent: *In craſtino autem circa nonam horam Imperat. cum paucis Pontificem filiali affectu viſitavit, & uſque ad ejus cameram, ubi cum Epiſcopis & Cardinalibus familiariter reſidebat, alacriter ſe perduxit. Congratulati ſunt ergo omnes ad invicem, & poſt affectuoſa colloquia, & mixtos ſeriis ſine detrimento dignitatis jocos, Auguſtus petita & impetrata licentia hilaris, ad hoſpitium remeavit.*

Pax jurata. *Kalendis vero menſis Auguſti, convocatis Notariis, & univerſis Lombardorum rectoribus, Pontifex, & Imperator in Conſiſtorium pariter intraverunt. Tunc Imperator coram Pontifice cum omni adjutorio, præcepit Comiti Henrico de Res.... qualiter in anima ſua ipſius Imperatoris juraret, quod pacem Eccleſiæ & Imperii, & pacem Regis Siciliæ uſque ad quindecim annos, ſicut etiam per mediatores utriuſque partis diſpoſitum & deſcriptum fuerat, bona fide ſervabit. Præſentibus quoque Principibus nihilominus juſſit ad eamdem pacem & treguam ut pariter jurarent, quod bona fide ſervarent. Comes.... mox & ipſe juravit ſuper ſancta Dei Evangelia. Juraverunt & ſequentes Principes hoc modo, videlicet.*

Ego Chriſtianus Moguntinus, Ego Philippus Colonienſis, Ego V. Magdeburgenſis, Ego B. Trevirenſis, Ego P. Pictavienſis } *Archiepiſcopi*

Ego C. Electus VVormatienſis.

Ego R. Imperiali auctoritate Protonotarius.

Ego C. Mantuanus Epiſcopus.

Ego C. Cancellarius.

*Ego G. Comes juramus in manibus veſtris ſuper hæc ſancta Dei Evangelia, quod pacem Eccleſiæ & Imperii, & pacem Regis Siciliæ uſque ad quindecim annos, & treguam Lombardorum uſque ad * ſex annos, ſicut ſtatutum eſt & ſcriptum per mediatores utriuſque partis, bona fide ſervabimus & abſque fraude. Sic Deus nos adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.* * al. vij.

Ex parte vero Siciliæ Regis eodem modo juravit Romualdus Salernitanus Archiepiſcopus, & Rogerius Comes Andrienſis.

Ex parte vero Lombardorum juraverunt qui præſentes erant, ſcilicet, de Mediolano Girardus Peſcis.

Rogerius & Marcellinus Conſules.

De Placentia VVillelmus Leccatorius.

De Brixia Albertus de Gambara.

De Bergamo Alberatus.

De Verona Cacius Conſul.

De Parma Vaſulus.

De Regio Antemanus.

De Bononia Piſamontes Poteſtas eorum.

De Novaria VVillelmus Gueliri.

De Alexandria Hubertus de Foro.

De Padua Teſſalanus Poteſtas.

De Venetia Gozelinus.

Abſoluto autem Imperatore, ſequaces quoque ejus intruſi, & ſchiſmatici ad ſinum matris Eccleſiæ catervatim confluentes, abſolvi humiliter poſtulantes, refutarunt & anathematizarunt, abjurantes ſuper ſancta Evangelia omnem hæreſim extollentem ſe adverſus ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, & præcipue ſchiſma, hæreſim, & factionem Octaviani, & Guidonis Cremenſis, & Joannis de Struma; eorumque ordinationes irritas eſſe pronuntiantes, fidelitatem quoque & obedientiam domino ſuo Papæ Alexandro, ejuſque ſucceſſoribus Catholicis promittentes, reconciliati ſunt, & unitati Eccleſiæ aggregati. De quorum numero famoſiores duximus nominandos, Chriſtianum Moguntinum, Philippum Colonienſem, V. Magdeburgenſem, Trevirenſem, Potavienſem, VVormatienſem Electum, Auguſtanum, Maſſilienſem, Argentinum, XXVIII. Abſolvuntur Schiſmatici.

Hal-

Halberſtadenſem, Papienſem, Placentinum, Brixienſem, Novarienſem, Aquenſem, Mantuanum, Balneoregienſem, Piſaurenſem, Faventinenſem, Guidonem Cremenſem promotum in Levitam, V. quondam Cluniacenſem Abbatem, & intruſum ſancti Georgii in Velo aureo, atque vicinum ejus ſancti Salvatoris intruſum. Aliorum vero reſipiſcentium ſchiſmaticorum multitudinem penitus ignoramus.

XXIX. Synodus Venetiis celebrata. *Eodem tempore, decimoſexto Kalendas Septembris, in Eccleſia ſancti Marci Venetiis Alexander Papa cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis Italiæ & Alemanniæ Synodum celebravit, in qua juxta eum Imperator reſedit: ubi pacem inter Eccleſiam & Imperium, & pacem Imperatoris cum Siciliæ Rege, & treguas Lombardorum, ſicut ſuperius eſt ordinatum, communi aſſenſione roboravit, atque firmavit. Sed ad majorem ipſius ſoliditatem Pontifex in hunc modum excommunicationis ſententiam protulit. Ut quicumque pacem ipſam, vel treguas infringeret, niſi requiſitus infra quadraginta dies, & commonitus ſatisfaceret: eandem excommunicationem incurreret. In ſchiſmaticos vero, qui nondum reſipuerant, quouſque ſatisfecerint, anathematis ſententiam innovavit.*

Bertinorum caſtrum redditum Rom Eccleſ. *In diebus illis cum hæc agerentur, C. Comes Berten. abſque liberis decedens Venetiis pro remiſſione delictorum ſuorum, parentumque ipſius, caſtrum ipſum Bertenorum, quod alio nomine dicitur Suſulianum, & totam terram ſuam (licet ab antiquo juris B. Petri fuerit) ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ in propriam hæreditatem donavit, & ad majorem donationis ipſius firmitatem, domino Alexandro Papæ, ejuſque ſucceſſoribus publicum exinde inſtrumentum fieri fecit. Quamobrem pro recipiendis inveſtituris ipſius caſtri, quod eſt caput Comitatus totius, Pontifex abſque mora illuc miſit Rainerium diaconum Cardinalem, & R. ſubdiaconum, & P. Sarracenum dapiferum ſuum; per quos inveſtituram & poſſeſſionem illius Comitatus in poteſtatem & dominium Sedis Apoſtolicæ recepit & detinuit.*

XXX. *Deinde poſt Synodum celebratam, decimoquinto Kalendas Octobris pro confirmatione pacis Imper. has litteras ſcripſit:*

Reverendo in Chriſto Patri domino Papæ Alexandro ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſummo & univerſali Pontifici Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus debitam obedientiam, & filialis devotionis affectum.

Imp. confirmatio ſcriptis prodita. *Cum Imperatoria ac regia majeſtas ad hoc in terris ordinata ſit, ut per ejus operam totus Orbis pacis gaudeat incremento: nos, quos Deus in ſolio Imperii Rom. conſtituit, eam diligenter amplecti, & ferventius conſervare debemus ac volumus. Inde eſt quod pacem Eccl. & Imperii, ſecundum quod a Principibus noſtris & Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ diſpoſita eſt & ordinata, & in ſcripto Principum noſtrorum ſigillis ſignato continetur, ſicut per interpoſitam perſonam jurare fecimus, ſic præſenti ſcripto nos obſervare promittimus, & confirmamus, & ratam in poſterum permanere volumus, & ſic deinceps firmiter obſervabimus, & faciemus quatenus in nobis fuerit, Deo propitio, obſervari. Datum apud Venetias in Palatio Ducis, decimoquinto Kal. Octobris indictione decima.* Litteræ autem Principum ſic ſe habent:

XXXI. Principum imp. ſcripta confirmatio. *Domino ſuo ac Patri venerando Alexandro Dei gratia ſanctæ Romanæ Sedis & Catholicæ Eccleſiæ ſummo Pontifici atque univerſali Papæ Chriſtianus Moguntinus Archiepiſcopus, Philippus Colonienſis Archiepiſcopus, Vuicmundus Magdeburgenſis Archiepiſcopus, Arnoldus Trevirenſis Archiepiſcopus, Conradus Vvormatienſis Electus, Gaufredus Cancellarius, Vuormandus Protonotarius, F. Comes Holandiæ, F. Marchio de Lucis, & frater ejus, Diedo Comes de Dierſa, & R. Comes de Dunna, filialis devotionis obſequium cum debita obedientia & devotione.*

Quot commoda, quæ ex confirmata pace Eccleſiæ & Imperii utilia toti mundo provenerint: ipſa innumerabilia mala, quæ exinde acciderunt, manifeſte oſtendunt. Sicut enim ab utriuſque concordia provinciæ Orbis terrarum ad ſalutem & tranquillitatem reguntur: ita ſub eorum diviſione a propria ſtatus rectitudine diſtrahebantur. Gaudeat itaque tellus tam deſiderabilis roris viſitatione reſperſa, tam gratioſa pluviæ inundatione fecunda, per quam fideles populi ariditatis ſitim depellant, & omnia jurgiorum ſcandala, & ſcandalorum incendia ſuffocentur. Nos ergo, Pater ſanctiſſime, de tanto concordiæ fructu lætantes, ipſam ſacratiſſimæ Eccleſiæ & Imperii pacem, ſicut ab utriuſque partis mediatoribus eſt diſpoſita, & in communem ſcriptum redacta, & illuſtris Regis Siciliæ uſque ad quindecim annos, & treguam Longobardorum a proxime præteritis Kalendis Auguſti uſque ad [a] *ſex annos, ſicut a mediatoribus eſt ordinata, & noſtris juramentis firmata, & in ſcriptum commune redacta, noſtri conſenſus ſtudio & vigore confirmamus, & ratam atque inconcuſſam tenemus; & ut ſic obſervetur, operam dabimus.* [a] al. vij.

Et ut hæc noſtra confirmationis pagina ſubſecuturis temporibus firma atque illibata permaneat: eam propriis ſubſcriptionibus communiri, & ſigillorum noſtrorum fecimus appenſione inſigniri.

Ego Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus. ✠ locus ſigilli.

XXXII. *Ego Philippus Colonienſis Archiep. & Italiæ Archicancellarius.* ✠ *ſic & aliis.*

Ut autem quæque ſuis reddamus temporibus, hic divertendum ad ea, ad quæ oblata occaſione divertit pariter Alexander, qui eodem menſe, circa finem ipſius, Venetiis cum adhuc eſſet, dedit epiſtolam ad Indorum Regem, quem vulgo nominant Pretejanaum, in Æthiopia longe lateque regnantem. Porro ejus ſcribendæ epiſtolæ ea occaſio interceſſit, quod quidam magiſter Philippus ad partes illas peregrinatus, explorans eorum quam ſeptarentur Fidem Chriſtianam, cum non in omnibus conſentientem cum Romana profeſſione noviſſet: deſiderium iniecit ipſorum Principi vera diſcendi. Quod ipſe una cum aliis avide expoſcere a ſummo Pontifice, per eumdem ſignificavit: per quem remeantem idem Alexander Papa hanc ſcripſit ad ipſum epiſtolam prope finem menſis Septembris, quam recitat ejuſdem temporis ſcriptor Rogerius in Annalibus Anglicanis. Sic enim ſe habet, titulum præfigens conſuetum ab omnibus impendi ſolitum:

XXXIII Alexand. Pap. ad Reg. Indorum epiſt. *Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei chariſſimo in Chriſto filio illuſtri & magnifico Indorum Regi, ſacerdotum ſanctiſſimo, ſalutem & Apoſtol. benedictionem.*

Apoſtolica Sedes, cui licet immeriti præſidemus, omnium in Chriſto credentium caput eſt & magiſtra, Domino atteſtante, qui ait beato Petro, cui licet indigni ſucceſſimus: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Hanc ſiquidem petram Chriſtus eſſe voluit in Eccleſiæ fundamentum, quam prænotat nullis ventorum turbinibus, nulliſque tempeſtatibus quatiendam. Et ideo non immerito beatus Petrus ſuper quem fundavit Eccleſiam, ligandi atque ſolvendi ſpecialiter & præcipue inter Apoſtolos alios meruit accipere poteſtatem. Cui dictum eſt a Domino (a): *Tibi dabo claves regni cælorum, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Audiveramus utique jampridem, referentibus multis, & in fama communi, quomodo cum ſis Chriſtianum nomen profeſſus, piis velis operibus indeſinenter intendere, & circa ea tuum animum geras, quæ Deo grata ſunt, & accepta. Sed & dilectus filius magiſter Philippus medicus & familiaris noſter, qui de intentione pia, & propoſito tuo cum magnis & honorabilibus viris regni tui ſe in partibus illis verbum habuiſſe proponit, ſicut vir providus & diſcretus, circumſpectus, & prudens, & conſtanter nobis & ſollicite retulit, ſe manifeſtius ab his audiſſe, quod tuæ voluntatis ſit & propoſiti, erudiri Catholica & Apoſtolica diſciplina; & ad hoc ferventer intendas, ut tu & terra tuæ ſublimitati commiſſa nihil unquam videamini in fide veſtra tenere, quod a doctrina Sedis Apoſtolicæ diſſentiat modo quolibet, vel diſcordet. Super quo ſane tibi ſicut chariſſimo filio plurimum congaudemus, & ei a quo omne donum procedit, immenſas gratiarum exolvimus actiones: vota votis, & preces precibus adjungentes, ut qui dedit nomen Chriſtianitatis ſuſcipere, menti tuæ per ſuam ineffabilem pietatem inſpiret, quod omnino velit ſapere, quæ ſuper omnibus articulis Fidei tenere debet religio Chriſtiana. Non enim vere poteſt de Chriſtiana profeſſione ſperare ſalutem, qui eidem profeſſioni verbo & opere non concordat: quia non ſufficit cuilibet nomine Chriſtiano cenſeri, qui de ſe ſentit* * *aliud, quam Catholica & Apoſtolica habeat diſci-*

(a) Mat. 16.

* adde, & facit

PAGIUS III. *Alexandri III. literæ ad Presbyterum Joannem Indorum Regem.* A num. XXXII. ad XXXVI. Cum *Alexander* III. adhuc Venetiis ageret, accepit Epiſtolam a *Joanne* Indorum Rege, vulgo *Presbytero* vel *Pretejanne* appellato, occaſione adventus Philippi medici ſui, qui ad partes illas peregrinatus fuerat. Hic enim eum vidiſſet fidem Chriſtianam, quam populi illi amplectebantur, cum Romana in omnibus conſentientem non eſſe, id Joanni Imperatori ſignificavit, qui veritatis diſcendæ cupidus per eumdem in Italiam remeantem ſcripſit ad Alexandrum III. literas, quæ quidem periere, ſed quarum mentionem facit idem Pontifex in ſuis ad illum Imperatorem literis, recitatis a Baronio ex Hovedeno in part. poſteriori pag. 581. in quibus legitur: *datæ Venetiis in Rivo alto quinto Kalend. Octobris*, ideoque hoc anno, non vero anno MCLXXIX. quo eas, licet mutilas, refert Radulphus de Diceto pag. 608. aut anno MCLXXXI. quo eas ſummarie exhibet Matthæus Paris. Radulphus illas his verbis incipit: *Alexander Papa Chariſſimo in Chriſto filio Presbytero Joanni, illuſtri & magnifico Indorum Regi*, uti etiam habet Joannes Brompton in Chron. ad hunc Chriſti annum, ubi eas integras producit. Hovedenus vero: *Chariſſimo in Chriſto filio illuſtri & magnifico Indorum Regi, Sacerdotum ſanctiſſimo.* Verum hæc ultima verba a quopiam ſciolo inſerta fuiſſe in exemplar, quo uſus eſt Hovedenus, non videtur dubitandum, cum deſinit etiam in exemplari lecto a Matthæo Pariſio.

IV. *Mittit ad eum medicum ſuum Alexander III.* Ait in iis Pontifex ſe *jampridem referentibus multis* accepiſſe eum Chriſtianum nomen profiteri, & a Philippo Medico ſuo, quod ad hoc firmiter intendat, *ut tu*, inquit, *& terra Tuæ ſublimitati commiſſa, nihil unquam videamini in fide veſtra tenere, quod a doctrina Sedis Apoſtolicæ diſſentiat modo quolibet vel diſcordet*; ſe a Philippo accepiſſe, eum cupere *habere Eccleſiam in Urbe*, ubi viri prudentes de Regno ejus manere poſſent: optare ſe eum revocare *ab iis articulis*, in quibus errat *a Chriſtiana & Catholica fide*, ſeque præfatum Philippum Medicum a ſuo latere ad illum mittere, qui eum & ſuos de articolis Chriſtianæ fidei, in quibus a nobis diſcordat, erudiat; denique ſe libentiſſime ei Eccleſiam in

ſciplina, juxta illud, quod Dominus in
(a) Mat. 7. Evangelio dicit (a): *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt.*

XXXIV. Petitio Regis Æthiopum. *Illud autem nihilominus ad commendationem tuæ virtutis accedit, quod ſicut prudens magiſter Philippus ſe a tuis aſſerit audiſſe, fervente deſiderio cupere in urbe habere Eccleſiam, & Hieroſolymitanum altare aliquod, ubi viri prudentes de regno tuo manere poſſent, & Apoſtolica plenius inſtrui diſciplina, per quos poſtmodum tu, & homines regni tui doctrinam ipſam reciperent, & tenerent. Nos autem, qui licet inſufficientibus meritis in beati Petri Cathedra poſiti, juxta Apoſtolum,*
(b) Rom. 1. *(b) ſapientibus & inſipientibus, divitibus & pauperibus nos recognoſcimus debitores: de ſalute tua & tuorum omnimodam ſollicitudinem gerimus; & vos ab his articulis, in quibus erratis a Chriſtiana & Catholica Fide, prompto animo, prout tenemur ex ſuſcepti miniſterio regiminis, volumus revocare. Cum ipſe Dominus beato Petro, quem omnium Apoſtolorum principem fecit, dixit:*
(c) Luc. 22. *(c) Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos.*
Philippi Legatio. *Licet autem grave nimis videatur & laborioſum exiſtere, ad præſentiam tuam inter tot labores, & varia itineris locorum diſcrimina, & inter linguas & ignotas oras quemlibet a noſtro latere deſtinare: conſiderato tamen officii noſtri debito, & tuo propoſito & intentione penſata, præfatum Philippum medicum & familiarem noſtrum, virum utique diſcretum, circumſpectum & providum ad tuam magnitudinem mittimus, de JESU Chriſti miſericordia confidentes, quod ſi volueris in eo propoſito, & intentione perſiſtere, quam te, inſpirante Domino, intelligimus concepiſſe: de articulis Chriſtianæ Fidei, in quibus tu, & tui a nobis diſcordare videmini, in proximo per Dei miſericordiam eruditus, nihil prorſus timere poteris, quod de errore tuum vel tuorum ſalutem præpediat, vel in vobis nomen Chriſtianitatis obfuſcet.*

XXXV. Commendat Legatum. *Rogamus itaque excellentiam regiam, monemus & hortamur in Domino, quatenus eumdem Philippum pro reverentia beati Petri & noſtra ſicut virum honeſtum diſcretum & providum, & a noſtro latere deſtinatum, debita benignitate recipias, & reverenter, & devote pertractes. Et ſi tuæ voluntatis eſt & propoſiti, ſicut omnino decet eſſe, ut erudiaris Apoſtolica diſciplina ſuper his, quæ idem Philippus ex noſtra tibi parte proponet: ipſum diligenter audias, & exaudias, & perſonas honeſtas, & litteras tuo ſigillo ſigillatas, quibus propoſitum, & voluntatem tuam poſſimus plene cognoſcere, ad nos cum ipſo tranſmittas. Quia quanto ſublimior, & major haberis, & minus de divitiis, & potentia tua videris inflatus, tanto libentius tam de conceſſione Eccleſiæ in Urbe, quam etiam de conferendis altaribus in Eccleſiis B. Petri & Pauli, & Hieroſolymis in Eccleſia Sepulcri Domini, & in aliis quæ juſta quæſieris, tuas curabimus petitiones admittere, & efficacius exaudire; utpote, qui deſiderium tuum, ſuper hoc, quod multa commendatione dignum exiſtit, modis omnibus, quibus ſecundum Deum poſſumus, volumus promovere, & tuum & tuorum animas deſideramus Domino lucrifacere. Data Venetiis in Rivoalto quinto Kalendas Octobris.* Hucuſque litteræ Alexandri Papæ datæ ad Indorum Regem per magiſtrum Philippum internuntium. Quæ autem ſecuta ſint iſta, nos latet, niſi quod ſive ab ipſo Alexandro Papa, ſive ab aliis ejuſdem Sedis Apoſtolicæ Pontificibus conſtat Æthiopibus illis regni Pretejanni, Abyſſinis dictis, datam Eccleſiam S. Stephani protomartyris una cum ejus habitationibus, ſitam poſt abſidem baſilicæ S. Petri, quam in hanc uſque poſſident diem.

Sed ad intermiſſa jam Acta revocemus orationem, pergunt ipſa de Imperatore Venetiis diſcedere parato enarrare hæc quæ ſequuntur: *Rebus itaque ſic ſe habentibus Imperator Venetiis receſſurus, ut a Summo Pontifice licentiam acciperet, acceſſit ad eum in palatium Patriarchæ. Sed omnino excluſis cæteris, cum ſolis Epiſcopis & Cardinalibus ac ſuis Principibus de his quæ ad pacis complementum reſtabant, cum eodem Papa colloquium habuit. Tunc Pontifex ab Impera-* XXXVI. Ultimus congreſſus Imp. cum Pap.

PAGIUS *in Urbe* conceſſurum. Hæc ſumma Epiſtolæ Alexandri III.

V. *Presbyteri Joannis regnum non in Africa.* Nunc inquirendum, qua in regione *Joannis Presbyteri* Imperium ſitum fuerit. Baronii ætate communis fere opinio erat, Presbyterum Joannem alium non fuiſſe, quam Imperatorem Abyſſinorum ſeu Æthiopiæ. Cum enim *Petrus Covillanius* ad eum Principem a Joanne II. Luſitaniæ Rege miſſus, audiſſet in Æthiopia Principem quemdam eſſe potentiſſimum, qui Chriſtianam profiteretur religionem, ad ipſum ſe contulit; cumque multa ibidem reperiſſet, quæ de vero Presbytero Joanne apud Europæos percrebuerant, credidit illum eſſe, qui *Presbyter Joannes* dicebatur, & eumdem errorem in Europam invexit, ac facile omnibus perſuaſit. Verum progreſſu temporis a viris regionum illarum peritis & qui ad illas peregrinati ſunt, agnitum Joannis Presbyteri Imperium non in Africa, ſed in Aſia ſitum fuiſſe, & in hunc uſque diem magni iſtius olim Presbyteri Joannis veſtigia reſtare in Regno Tanchut, quod *Barantola* Tartari, Saraceni *Barutai*, & incolæ *Laſſa* vocant. Hæc inter alios obſervavit Kircherus part. 2. Chinæ Illuſtratæ cap. 1. ſed in eo erravit, ut obſer-

Digitized by Google

ratore petivit, ut regalia S. Petri, & poſſeſſiones S. R. E. ſicut per mediatores Cardinales & Principes apud Anagniam conſtitutum fuerat, & firmatum, ſibi reſtitui faceret. Cui reſpondens Imperator, dixit: Regalia ſancti Petri, & poſſeſſiones alias Rom. Eccleſiæ præter terram Comitiſſæ Mathildis, & Bertinorum libere ad præſens reſtituam. Sed quia iſta mihi videntur ad Imperii jus pertinere: vos eligite de veſtris Cardinalibus tres, & nos de noſtris Principibus totidem eligemus ad iſta tractanda, quorum judicia pars utraque irrefragabiliter ſtare debeat. Quod licet Pontifici grave nimis & durum fuerit, quoniam & in forma pacis de reſtituenda terra Comitiſſæ Mathildis expreſſum fuerat, & juratum, & tunc ipſe caſtrum Bertinorum ſicut ſuperius dictum eſt, poſſidebat: ne tamen occaſione iſta Eccleſiæ pax turbaretur, voluntati ejus tandem aſſenſum præbuit. Statimque Chriſtianum Moguntinum Archiepiſcopum, & Vuormatienſem Electum, & A. Protonotarium, qui præſentes aderant, ad id faciendum elegit Imperator, & Alexander Papa ſuos, videlicet Oſtienſem & Portuenſem Epiſcopos, & Cinthium diaconum Cardinalem elegit. Pro reſtituendis vero prædictis regalibus, & cæteris Eccleſiæ poſſeſſionibus, ſtatim eundem Moguntinum aſſignavit Pontifici, præcipiens ei ſub obtentu gratiæ ſuæ, ut reſtitutionem ipſam infra tres menſes cum integritate perficeret.

XXXVII. Reditus Alexand. Pap. in Apuliam. His itaque concorditer ordinatis atque diſpoſitis, ipſe Auguſtus coram Pontifice genua flexit, & deoſculatis pedibus ejus, receptus ab eo & univerſis Cardinalibus, verſus Ravennam, & Ceſenam receſſit. Poſt cujus diſceſſum, circa medium menſis Octobris Pontifex quatuor impetratis galeis a Duce Venetiarum, majori parte fratrum ſuorum per Pentapolim ſicut mare præmiſſa, denuo pelagi vaſtitatem Domino auctore penetravit, & ea qua venerat via regreſſus, Sipontum quarto Kalendas Novembris, ſuffragantibus beatorum Petri & Pauli meritis, cum proſperitate pervenit, deinde Trojam. Ubi cum eſſet, accepit commentarium adverſus Græcos pro Latinis de proceſſione Spiritus ſancti, miſſum ab Hugone Etheriano Conſtantinopoli, quo cuncta argumenta, quæ a Græcis tam antiquioribus quam recentioribus eſſent adverſus Latinos elicita, ad ſugillandos eos hæreſeos, egregie confutavit. Agebat Hugo natione Etruſcus Conſtantinopoli, favore Imperatoris Emmanuelis ſecure degens & diſſerens adverſus ſchiſmaticos Græcos, cujus germanus, Leo nomine, apud eundem Imperatorem interpretis munere fungebatur.

Porro hoc præſtitit vir doctiſſimus (ut XXXVIII. Hugo libros pro Latinis adverſus Græcos mittit ad Alexand. Papam.
ipſe præfatur in nuncupatoria ad eundem Alexandrum Pontificem) tum quod id gratum eſſe ipſi Imperatori noviſſet; tum etiam, quod majoris eſſet ponderis Cardinalium Apoſtolicæ Sedis impulſio, quos fuiſſe nominat Humbaldum Oſtienſem Epiſcopum, Willelmum Epiſcopum Portuenſem, atque Joannem Sanctorum Joan. & Pauli presbyterum Cardinalem. Extat totum egregium opus, mendoſe licet, tomo nono bibliothecæ ſanctorum Patrum, ubi primo loco legitur reddita ad eum ipſius Alexandri Papæ perbrevis epiſtola iſtis verbis:

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio magiſtro Hugoni ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cognoſcentes laborem plurimum, quem ſuſtinuiſti in componendo librum, quem nobis per dilectum filium noſtrum magiſtrum Caccianedum miſiſti; attendentes quoque fructum, quem exinde ſperamus Eccleſiæ Dei proventurum: librum ipſum grata & læta manu recepimus & devotæ ſollicitudini & liberalitati tuæ uberrimas propter hoc gratiarum referimus actiones, deſiderium, & voluntatem habentes, te quem hactenus relatione noſtrorum, qui a partibus Conſtantinopolis revertebantur, charum habebamus, de cætero ferventius diligendi, & multo chariorem habendi, & ſincerius amplexandi. Rogamus autem prudentiam tuam ſollicitèque monemus, ut ſicut pro Deo, & pro devotione Eccleſiæ præſcriptum librum compoſuiſti: ita quoque chariſſimum in Chriſto filium noſtrum illuſtrem & glorioſum Conſtantinopolitanum Imperatorem ad devotionem & reverentiam ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ exhibendam, & ad unitatem ipſius diligentius provoces, monitis & exhortationibus inducas, ut ſicut eſſe debet, unum fiat ovile, & paſtor unus. Data Trojæ Idibus Novembris. His datis litteris, Troja recedens, quomodo unde exierat, Anagniam ſit reverſus ipſe Pontifex, eadem Acta ita narrare pergunt:

Per

PAGIUS ſervat Jobus Ludolphus in ſuo ad Hiſtoriam Æthiopicam Commentario pag. 318. quod Presbyteri Joannis imperium in Chataja collocaverit, & *Chatajam* extra Chinam; nam inter Eruditos nunc convenit, *Matthæum Riccium* Præpoſitum Patrum Societatis apud Sinas recte docuiſſe, nullum extra Sinas regnum nec urbem eſſe Chatajæ nomine. Regnavit itaque Joannes Presbyter non in Chataja, sed in *Tenduc, Argon, Tangut, Tebet, Kitha, & Mogol*, & Chriſtianam religionem Neſtorianorum erroribus deturpatam profitebatur.

Paulus enim Marcus Venetus, qui circa annum MCCLXX. loca illa perluſtravit, lib. 1. cap. 64. ait; Ab Egrigaje provincia eundo verſus Orientem, *iter ad Tenduc* (vel Tanchut) *ducit; eſt autem Tanchut regnum Tartariæ, quod multa alia regna implicat, ubi re-* VI. *Sed in Aſia ſitum fuit.*

XXXIX. Reditus Pontificis Anagniam.

Per Trojam, & Beneventum, & ſanctam Germanam cum gloria & honore tranſitum faciens, ad Civitatem Anagniam, decimonono Kal. Januarias ſanus (Deo gratias) & incolumis remeavit. Facta eſt igitur de ejus pacifica, & deſiderato regreſſu tam in urbe, quam in toto Orbe Romano maxima exultatio, & communis lætitia benedicentium & collaudantium Dominum, qui per aſſiduam Clavigeri ſui beati Petri precem, & laborem ipſius Pontificis dignatus eſſet pacem & concordiam inter Eccleſiam & Imperium mirabiliter reformare. Inde utique accidit, ut magna ſchiſmaticorum turba & quidam intruſi ad obedientiam domini Alexandri Papæ ſint ſponte reverſi: quidam vero Catholici, qui Eccleſias relinquentes, apud conſanguineos confugium cum ignominia, & confuſione fecerant propter metum Imperatoris, honorifice ad priſtinum ſtatum reſtituti ſint. Arthimagus, Antipapa videlicet, cognito, quod Imperator ad pedes Alexandri Papæ oſculandos acceſſerat: exhorruit, & conturbata ſunt viſcera ejus, atque ſua deſolationis cum confuſione tantus eum timor, & tremor invaſit, ut occulte Viterbio exiens tanquam profugus, ad montem Albanum ſub ſrivo. In defenſione Joannis domini ipſius caſtri confugium inaniter fecerit. Audiens hæc Imperator, nimium dolore ſe oſtendit; & ad ſuam excuſationem eumdem hæreticum & defenſores ejus, niſi ad obedientiam Alexandri Papæ feſtinarent, diffidavit, & Imperiali banno ſubjecit. Hactenus anni hujus Alexandri Papæ cum Imperatore Friderico rerum geſtarum periodus, omni ſinceritate, ut intelligere potuiſti, decurſa, e fabulis & commentis quæ irrepſerant, vendicata.

XL. Aliis probationibus aſſerta firmantur.

Atne ſatis adhuc? Equidem quantumlibet res geſtæ anni hujus Alexandri Papæ plus ſatis relictæ videantur omni fide teſtatæ, multiplici ſcriptorum genere comprobatæ: tamen quod nobilem hiſtoriam iſtam de his, quæ ſunt actitata Venetiis ab eodem Alexandro Romano Pontifice, pluribus conſtat obſcuratam eſſe commentis, & his aſſuetos homines, haud facile poſſe divelli: neceſſitate violenta velut aſtringimur, ut poſt omnia, quæ ſive ex Alexandri Actis ab auctore ejus temporis ſcriptis, ſive quæ ex epiſtolis ejuſdem Alexandri Papæ ad diverſos datis nuper ſunt recitata, hic adiicere debeamus relationem Romualdi ipſius Archiepiſcopi Salernitani, quem eundem unum ex Legatis fuiſſe Willelmi Regis Siciliæ, ad hoc ipſum miſſum Venetias pro pace ineunda per Alexandrum Papam cum Friderico Imperatore: qui ea quæ tunc geſta ſunt per eumdem Pontificem in ea cauſa a ſe viſa (nam præſens aderat) cuncta quam exactiſſime ſcripſit In fine Chronicorum, ab ipſo conſcriptorum ab Orbe condito ad præſentem uſque annum, ubi ea, quæ tunc præſens inſpexit, certa fide teſtata reliquit. Quæ nos ex duobus codicibus, Salernitano videlicet, & baſilicæ Vaticanæ antiquitus ſcriptis ſimul collatis, hic voluimus deſcripſiſſe. Patere mecum, Lector (ſicut accidere ſolet in forenſibus controverſiis, novos poſt alios audiri teſtes, quibus ipſa poſſit controverſia definiri) attente adhuc audire ab exordio rei geſtæ narrationem, ab ipſo Legato poſteris commendatam; cujus diligentia non facta tantum, ſed & verba ipſa etiam ſunt ſumma diligentia exarata. Ipſe vero dum per ſingulos annos res geſtas digerit, ſic exorditur ſub hoc anno:

XLI. Romualdi Archiep. Salernitani relatio.

*Papa autem Alexander in Lombardiam iturus, ante feſtum Nativitatis Humbaldum Oſtienſem Epiſcopum, & Rainerium Cardinalem in Lombardiam præmiſit, ut Lombardorum conſilio ſecuritatem ab Imperatore reciperent, ut ipſe cum omnibus ſuis, & quicumque ad eum ire vellent, ſecure & ſine damno aliquo pergere poſſent. Venientes autem ad Imperatorem, ab eo honorifice ſunt recepti, & præſentibus eis & * laborantibus, treugua & ſecuritates hinc inde ſunt præſtita: & ut colloquium tractandæ pacis apud Bononiam fieret, utriuſque partis aſſenſu ordinatum eſt & diſpoſitum. Cremonenſes autem & Terdonenſes, audita quod Papa venturus eſſet in Lombardiam, ut inter Imperatorem & Lombardos pacem componeret, credentes anticipare alias, & ob hoc majorem Imperatoris gratiam impetrare, obliti promiſſiones & juramenta, quod aliis civitatibus fecerant, eis nolentibus & contradicentibus, cum Imperatore ſunt concordati. Unde poſtmodum a Papa, & ab omnibus, qui hoc audierunt, viles & proditores ſunt habiti. Papa vero antequam iter arriperet. Nuntios ſuos ad Regem Vuil-*

* al. laborante iisdem Cardinali.

PAGIUS *regnum Laſa, &c. atque hoc regnum plerique Geographi cum Cataja confundunt, in quo ſunt civitates, & caſtra multa, ubi etiam manere conſuevit Rex ille magnus, & toto Orbe terrarum nominatiſſimus, vulgo Presbyter Joannes dictus. Modo autem provincia illa tributa pendit Magno Cham, habens Regem de progenie Presbyteri Joannis. Et licet ibi ſint aliqui Idololatræ, & Mahumetani, tamen major pars Provinciæ obſervat Chriſtianam, & hi Chriſtiani primas tenent in hac provincia.* Non loquar hic de *Chataja* intra Sinarum limites poſita, cum legi poſſint Auctores, qui de ea verba fecerunt. Baronius num. XXXV. ſcribit; „ Quæ „ autem ſecuta ſint iſta, nos latet, niſi quod „ ſive ab ipſo Alexandro Papa, ſive ab aliis „ ejuſdem Sedis Apoſtolicæ Pontificibus con„ ſtat, Æthiopibus iſtis Regni Pretejani, A„ byſſinis dictis, datam Eccleſiam S. Stephani „ protomartyris una cum ejus habitationibus ſitam

Vuillelmum in Siciliam miſit, ut aliquos de magnatibus ſuis a latere ſuo ad eum tranſmitteret, qui cum illo, & pro parte ejus, tractandæ pacis colloquio intereſſent. Papa enim firmiter in ſuo habebat propoſito, nequaquam cum Imperatore ſine Rege Vuillelmo pacem facere; ut qui adjutor Eccleſiæ & defenſor in tribulatione fuerat, in compoſitione pacis Eccleſiaſticæ ſocius & particeps fieret.

XLII. Alexand. Papa diſcedens Anagnia Venetias pergit.

Rex autem Vuillelmus Romualdo ſecundo Salernitano Archiepiſcopo (eſt hic auctor hujus relationis) & Rogerio Comiti Andriæ magno Comeſtabulo, & magno Juſtitiario totius Apuliæ & terræ Laboris, per litteras ſuas dedit in mandatis ut honorifice præparati ſimul cum Papa in Lombardiam pergerent, & pro parte regia componendæ pacis cum Imperatore tractatus intereſſent. Alexander igitur Papa ab Anagnia ſe movens, & per terram Laboris Beneventum veniens, a feſto Nativitatis uſque in Epiphaniam ibidem eſt demoratus. Dehinc per Trojam & Sipontum Vaſtam venit, & Villelmum Portuenſem Epiſcopum, & Hyacinthum Cardinalem S. Mariæ de ſchola Græca, & quoſdam alios Cardinales per terram præmiſit: quia mare propter ejus inundationes & procellas intrare metuebant. Quos euntes de terra Aprutii & de finibus regni Chriſtianus Cancellarius per Marchiam ſatis honeſte ad Imperatorem Ravennam uſque deduxit. Imperator autem eos officioſe recepit, & ſicut decuit, multum honoris & reverentiæ illis exhibuit. Alexander autem Papa ſimul cum Monfredo Præneſtino Epiſcopo, & Joanne Neapolitano, & Hugone de Bononia, & Boſone, & Cencio Capello Cardinalibus, & prænominatis Regis Nuntiis, impediente tempeſtate apud * *Veſtam uſque in quartam feriam, quando jejunium inchoabatur, nono ſcilicet die intrante menſis Martii demoratus, cum undecim galeis mare Hadriaticum eſt ingreſſus, & Dominico die primo venturo Jaderam applicuit. Ubi ab Archiepiſcopo, & Epiſcopis regionis illius, & Comite & populo civitatis ſatis honorifice eſt receptus. Dehinc per inſulas Dalmatiæ navigans,* * *xiiii. die reſiduo ſtante menſis Martii, ad portum Venetiæ aura flante ſecunda pervenit. Et ibidem cum omnibus ſuis de galea deſcendens, in monaſterio S. Nicolai, quod dicitur, ad litus, ipſo die quievit. Altera autem die, Dux Venetiæ cum magna navium & populi multitudine & Patriarcha Venetiæ, ſimul cum Patriarcha Aquilejæ & omnibus ſuis Suffraganeis ad pedes Alexandri Papæ humiliter accedentes, ipſum proceſſionaliter cum ſummo honore & gloria uſque ad ſancti Marci Eccleſiam deduxerunt: in qua, facta oratione, populum benedixit. Dehinc navem Ducis cum ipſo ſimul ingreſſus, uſque ad palatium Patriarchæ veniens, in ipſo hoſpitio ſe recepit. Epiſcopi autem & Abbates vicinarum partium adventu Papæ cognito, omnes cum ſuis clericis ad ejus veſtigia devote & humiliter acceſſerunt.*

* Vaſtum habent Acta Alexandri Papæ.

* al. xxiii. Mart.

A Venetis excipitur Alex. Pap. ſummo honore.

In feſto autem Annuntiationis Virginis Papa a Duce Venetiæ & magnatibus ejus affectuoſe rogatus, ad Eccleſiam ſancti Marci cum Cardinalibus ſuis acceſſit, & in ea Miſſam publice decantavit.

XLIII.

† Fredericus autem Imperator, qui apud Cæſenas morabatur; cum adventum Papæ in Venetias cognoviſſet, Magdeburgenſem Archiepiſcopum, & Electum Vuormatienſem, & Protonotarium ſuum ad eum tranſmiſit, affectuoſe poſtulans, ut ſi ei placeret locum futuri colloquii a Bononia tranſmutaret. Non enim ſibi tutum fore arbitrabatur, Chriſtianum Cancellarium ſuum cum aliis Nuntiis illus dirigere, eo quod ejuſdem loci civibus odioſus eſſet pariter & offenſus, quia eos in bello deviſerat, & injurias plurimas & damna intulerat. Quibus Papa reſpondit: Imperator Legatorum noſtrorum, & Lombardorum conſilio communi pariter & aſſenſu tractatum pacis apud Bononiam habere diſpoſuit: quod ergo de eorum communi voluntate eſt diſpoſitum, non debet ſine communi conſilio immutari. Qua de cauſa Alexander Papa Cardinalibus, qui erant Ravennæ Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus, Poteſtatibus, Conſulibus & Rectoribus Lombardiæ mandavit, ut ei Ferrariam occurrerent, quatenus communicata-

† Uſque ad hoc cap. legitur in codice baſilicæ S. Petri. Quæ vero ſequuntur in præſenti volumine, incipiendo ab illis verbis in hoc cap. Frideric. Imp. &c. ſcilicet Magdeburg. Archiep. & Electum Wormatienſ. uſque ad illa verba eclipſationis Solis, ſcil. Sol. in ſigno Virginis, habentur in cod. Longobardo Salernit. ubi deſinit imperfecte, ſicut etiam idem S. Petri codex eſt imperfectus.

PAGIUS ,, ſitam poſt abſidem Baſilicæ S. Petri, quam ,, in hanc uſque poſſident diem. Ita Baronius. Verum, uti jam indicavimus, Alexander III. in Epiſtola *ad Presbyterum Joannem* data, quando loquitur *de ſuis*, non Æthiopes, ſeu Abyſſinos, ſed Sineoſes ſeu populos Regni Tenduc aut Tanchut intelligit. Ea porro Eccleſia hoc tempore ab aliis poſſeſſa; cum nulli Abyſſini ſeu Æthiopes nunc Romæ morentur.

VII. *Sæculo ſequenti nondum everſum fuerat.*

Quo vero tempore Regnum Presbyteri Joannis finem acceperit, nos quidem latet, ſed diſcimus a Naogio in Chron. Davidem, qui filius ejus fuit, regnaſſe uſque ad an. MCCII. quo hic Chronographus ſcribit: *Tartari ab Oriente ſurgentes poſt occiſionem Domini ſui David Regis Indiæ tunc primo exierunt in populorum deſtructionem.* Eundem annum ſignat Marinus Sanutus lib. 3. Fidelium crucis part. 13. cap. 3. qui capite ſequenti refert, Davidem *quondam Joannis Presbyteri dominatoris & Regis Indiæ filium* Indis imperantem, cum Tartaris novas angarias imponeret, ab eis occiſum fuiſſe cum tota familia, excepta unica ejus filia, quam quidem filiam *Cyngis Chaam* uxorem accepit. Vincentius Bellovacenſis utroque antiquior idem ſcribit, eundemque annum notat, in Spec. Hiſt. cap. 69. additque Cyngim, *ut dicitur, de Davidis filia filios generavit.* Idem fuſe refert Joinvilla in Hiſt. S. Ludovici Francorum Regis pag. 90. & ſeqq. ju-

Alexand. Pap. qua occaſione Ferrar. proficiſcatur. * al. XXV. *citato conſilio, Imperatori de loco, in quo habendum eſſet pacis colloquium, & de aliis ſuis petitionibus reſponderet. Ipſe vero cum Venetiis diebus eſſet * XV. demoratus, per mare Lauretum venit: dehinc per Padum Ferrariam cum galeis undecim in Dominica Paſſionis aſcendit. Ubi ab Epiſcopis multis & ejuſdem urbis civibus, & magna populi multitudine, quæ illuc propter forum, quod illic celebrabatur, convenerat, ſatis eſt magnifice & honeſte ſuſceptus. Proxima vero ſeptimana Ravennas Archiepiſcopus cum ſuis Suffraganeis, Mediolanenſis Archiepiſcopus cum Epiſcopis & Abbatibus Lombardiæ Poteſtates, Rectores, Conſules, & multi prudentes de civitatibus Lombardiæ Ferrariam ad Alexandrum Papam feſtino greſſu lætabundi venerunt: quos Papa paterno affectu prout decuit, benigne satis, & jucunde ſuſcepit.*

XLIV. Sermo Alex. Pap. ad Lombard. in Eccleſ. S. Georg. *Altera vero die cum eis in majori Eccleſia S. Georgii, congregata populi multitudine magna, convenit: quos facto ſilentio, tanquam filios taliter eſt allocutus. Novit veſtra diſcretio, filii dilectiſſimi, quod peccatis noſtris exigentibus, navis Eccleſiæ, quæ in portu placido & tranquillo deberet conſiſtere, adeo perſecutionis validæ procellas ſuſtinuit, adeo iniquorum hominum turbines, & fluctus incurrit; quod pene eſt in profundo pelagi cum ſuo gubernatore demerſa. Imperator enim Romanus quo Eccleſiam tanquam illius Advocatus gubernare & defenſare debuit, impugnavit: & ſuæ voluntatis, non rationis ſequens arbitrium, eam a ſua unitate diviſit, altare contra altare extulit, & inconſutilem Chriſti Dei tunicam, quantum in eo fuit, dividere non expavit. Unde Eccleſiaſtica virtute diviſa, & pacis vinculo diſſoluto, Romanæ Eccleſiæ dignitas pene deperiit; & quæ domina gentium, & princeps provinciarum fuerat, facta eſt ſub tributo. Et quia imminente validæ perſecutionis articulo, Romanæ Eccleſiæ quodammodo eſt debilitata auctoritas, cum non eſſet qui delinquentium errores, & peccata corrigeret, ſanctorum Patrum ſtatuta, & canones de ſuo ordine ſunt & jure mutata; ſicque factum eſt, quod occaſione hujus ſchiſmatis & diſcordiæ multæ Eccleſiæ & monaſteria ſunt deſtructa, honeſtas ex parte perdita, & religio violata, adulteria plurima, fornicationes, furta, & homicidia ſine vindice perpetrata, caſtella & urbes ſunt diruta, & incendio concremata, res viduarum & pauperum prædæ ſunt & direptioni expoſitæ. Sed licet juſtus Judex, & patiens retributor, culpa humani generis exigente, jam per decem & octo annos virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum juſto judicio, ſed occulto reliquerit, & Eccleſiam ſuam perſecutione valida paſſus ſit vehementer affligi; tandem motus ad veniam, pio compaſſionis oculo afflictionem ſui populi miſeratus aſpexit, & navem Eccleſiæ ſuæ cum Petri Vicario & ſuis fratribus perſecutionis unda pene demerſam, miro modo viſitavit: & de ſalute propria & futura tranquillitate penitus deſperantes, voce ſalutifera confortavit, dicens: Confidite, ego ſum, nolite timere. Ad cujus vocis imperium ventus tribulationis ſiluit, & unda perſecutionis quievit. Operante enim illo, qui voluntates Principum pro ſuo beneplacito dirigit, & corda Regum ſicut vult, ordinat, & diſponit, Imperator Romanus, qui verbum pacis audire non poterat, mutatus in virum alterum, pacem modo requirit; & Eccleſiæ concordiam, quam deſpexerat, nunc affectuoſe depoſcit.*

*Benedicta ſit gloria Domini de loco ſancto ſuo. Ecce enim lapis, quem ædificantes reprobaverant, factus eſt in caput anguli, & in ſummitate Eccleſiæ collocatus. Non ab homine, ſed a Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris, quod ſenex presbyter, & inermis furori Teutonico potuit * propugnare, & ſine bello Imperatoris potentiam potuit debellare. Quod ex manifeſto Dei judicio credimus provenisse; ut humana ſuperbia manifeſte reſolvat, & totus mundus evidenter agnoſcat, quod pugnare contra Deum ſit impoſſibile, & nemo illius potentiæ audeat contraire: (a) Solus enim Altiſſimus dominatur in regno hominum, & cui voluerit, dabit illud. Et licet Imperator nos de pace Eccleſiæ, & dilecti in Chriſto filii & illuſtris Regis Siciliæ apud* XLV.

* repugnare.

(a) Dan. 5.

PAGIUS juxta editionem Ducangii, niſi quod hujus rerum converſionis annum non exprimit. Hæc epocha certa videtur. Nec Tartari illi male Chriſtianos habuere. Matthæus enim Pariſius anno MCCXXXVII. repræſentat Epiſtolam a Philippo Priore Ordinis Prædicatorum ad Gregorium X. ſcriptam, dum in Oriente verſaretur, in qua poſtquam locutus eſt de aliquibus Orientis Principibus, ſubdit: *de alio quoque, qui præeſt omnibus, quos Neſtoriana hæreſis ab Eccleſia ſeparavit, (cujus prælatio per Indiam Majorem, & per regnum Sacerdotis Joannis, & per regna magis proxima Orienti, dilatatur) jam plures recepimus literas, quod fratri VVillelmo de Monteferrato, qui cum aliis duobus fratribus linguam illam ſcientibus, apud eum aliquandiu commoratus eſt, promiſit quod velit obedire, & redire ad gremium Eccleſiaſticæ unitatis.* Qui vel ſolus locus demonſtrat, Imperium *Joannis Presbyteri* in Aſia locatum fuiſſe, non vero in Africa.

VIII. Longe ante hæc tempora illud ſtabilitum fuiſſe teſtatur Guillelmus Tripolitanus Ordinis Prædicatorum in Gerardo Mercatore, aſſerens anno MXCVIII. quo *Antiochia a Cruceſignatis capta*, *Coirem Chamum* fuiſſe dominum aut Re-

apud Anagniam per ſuos Nuntios requiſierit, & eam nobis abſentibus patrara voluerit: nos tamen ardorem veſtræ fidei & devotionis firmiter recolentes, conſiderantes etiam, qualiter vos murum pro
n Iſrael *domo* n *Jeruſalem opponere ſtuduiſtis, & qualiter pro ſtatu Eccleſiæ & libertate Italiæ viriliter decertaſtis: oblatam nobis Imperatoris pacem recipere ſine vobis nolumus, ut ſicut fuiſtis ſocii tribulationis, participes ſitis & gaudii. Inde eſt, quod non attendentes honoris proprii dignitatem, nec cauſatæ corporis ſateſcentis ætatem, nec maris veriti tempeſtatem, nos & fratres noſtros labori & periculo exponere non timuimus, ſed ad vos per ignem & aquam indubitanter acceſſimus, ut veſtro communicato conſilio, oblatam Imperatoris pacem, ſi Eccleſiæ, & illuſtri Regi Siciliæ, & vobis conveniens fuerit & idonea, ſuſcipere debeamus.*

Poſtquam Alexandes Papa ſuo ſermoni finem impoſuit, Lombardi in utraque militia diligentes inſtructi (ſunt enim in bello ſtrenui, & ad concionandum populo mirabiliter eruditi) per ſapientes ſuos taliter Apoſtolico reſponderunt:

Reſponſ. Lombard. ad Alex. Papam. *Veneranda Pater & domine, univerſa Italia pedibus ſe veſtræ dominationis inclinat, & ſua devotionis obſequia cum gratiarum actione multiplici veſtræ beatitudini repræſentat. Lætatur autem plurimum & exultat, quod pater ad filios, prælatus ad ſubditos, dominus ad ſubiectos eſt dignatus accedere, ut errantes oves a luporum morſibus potenter eripere, & ad caulas Eccleſiæ prudenter valeat revocare. Perſecutionem, quam vobis & Eccleſiæ Imperator intulit, magis opere, quam ſermone agnoſcimus; & perſecutionis ejus moleſtias, quas mundus auditu didicit, nos in noſtris tribulationibus experimento ſentimus. Primo enim nos ejus impetum ſuſtinuimus, primo nos illius furori obiecimus: & ne ad deſtruendam Italiam & libertatem Eccleſiæ opprimendam propius poſſet accedere, noſtrorum corporum, & armorum obice prohibuimus. Nos pro honore & libertate Italiæ, & Romanæ Eccleſiæ dignitate ſervanda, Imperatorem cum ſuis ſchiſmaticis nec recipere, nec audire voluimus. Et ob hoc expenſas non modicas, labores plurimos & anguſtias, damna rerum, pericula mortis & corporum ſubire non refutavimus. Et ideo, reverende Pater ſatis eſt conveniens, & rationi plurimum conſentaneum, ut oblatam vobis Imperatoris pacem non ſolum ſine nobis non recipera, ſed nec etiam audira debeatis. Ipſe namque ſæpe nobis pacem ſine Eccleſia obtulit, nec recepimus: concordiam nobiſcum ſine vobis facere voluit, nec admiſimus. Magis enim volumus guerram illius cum Eccleſiæ unitate incurrere, quam pacem ejus cum Eccleſiæ diviſione ſervare.*

Quod autem perſonam veſtram & fratrum veſtrorum expoſuiſtis periculo & labore: paternitati veſtræ ſuper hoc de abundanti reſpondemus. Nam pro paucis laboribus multos rependimus, pro paucis periculis majora recepimus; dum pro honoris & Eccleſiæ gloria noſtra indifferenter expendimus, & pro liberanda Eccleſia nos & noſtros filios morti exponere non renuimus. Sciat autem veſtra Sanctitas, & Imperialis potentia evidenter agnoſcat, quod nos grataniter Imperatoris pacem (ſalvo Italiæ honore), recipimus, & ejus gratiam, libertate noſtra integra remanente, præoptamus. Quod ei de antiquo debet Italia, libenter exolvimus; & veteres illi juſtitias non negamus; libertatem autem noſtram, quam a patribus noſtris, avis, & proavis hæreditario jure contraximus, nequaquam relinquemus, quam amittere niſi cum vita timemus: magis enim volumus glorioſam mortem cum libertate incurrere, quam vitam miſeram cum ſervitute ſervare. Quod autem illuſtrem Regem Siciliæ ad conſortium noſtræ pacis adſeriſcitis: gratum nobis reſidet plurimum, & acceptum; quia eum amatorem pacis & cultorem juſtitiæ recognoſcimus. Ipſe namque præ cæteris mundi Principibus, ſuis & extraneis pacem tribuit, & ſecuritatem impendit, quod viatores noſtri per opera ſentiunt, & peregrini experimento teſtantur, qui in viis, & campis ſine cuſtode dormiunt, & in nemoribus abſque ſuarum rerum amiſſione quieſcunt. Et ut brevi concludamus, in ſumma major pax & ſecuritas in regni ejus nemoribus, quam in aliorum regnorum urbibus invenitur. Et ideo talem ac tantum Principem, & noſtræ pacis ſocium, & noſtræ ſocietatis eſſe volumus dominum & amicum. Hucuſque ipſi: pesgunt Acta: *Poſt-* XLVII.

PAGIUS *Regnum illud non longe poſt initium hujus ſæculi inſtitutum.* Regem regionum Orientalium Aſiæ, eoque demortuo quendam Presbyterum Neſtorianum Regnum illud invaſiſſe, & *Presbyterum Joannem* appellatum eſſe. De Presbytero Joanne prolixe agit Albesicus in Chron. & fidem facit, anno MCLXV. Legatos od *Manuelem & Fredericum* Imperatores deſtinaſſe. Ibi autem eum Indorum Regem appellat. Ruſus de eo anno MCLXX. mentionem habet. Vixit Albericus Monachus Ciſtercienſis anno MCCXLII. & Guillelmus Tripolitanus anno MCCLXXIII.

Denique Lodolfus laudatus pluribus differit de etymologia Presbyteri Joannis, ſeu cur ita vocatus fuerit, & Scaligeri lib. 7. de Emendat. Temp. in Notis ad Computum Æthiop. Golii in Notis ad Alfraganum pag. 89. aliorumque eam e lingua Perſica derivantium opiniones prufert, ſed omnes mere conjectura, nulliſque auctoritate nixas, ut ipſemet Ludolfus oſtendit, qui ſimpliciorem quidem hujus vocabuli expoſitionem ex lingua etiam Perſica deductam exhibet, ſecundum quam *Preſter Chan* idem IX. *Originationes omnes nominis Joannis Presbyteri fictitiæ.*

Digitized by Google

Poſtquam Lombardi finem fecere dicendi, Papa eos de more benedixit, & ad hoſpitia ſingulos abire permiſit.

Poſt diem autem tertium Chriſtianus Cancellarius, Colonienſis, Magdeburgenſis, & Trevirenſis Archiepiſcopi, Vormatienſis Electus, Gotsfridus alius Cancellarius, & Protonotarius ex parte Imperatoris Ferrariam ad Papam venientes, reſidentibus cum eo Regis Nuntiis, & Lombardis, in Conſiſtorio publice proteſtati ſunt, & dixerunt:

XLVIII. Verba Nunciorum Imp. in conſiſtorio Ferrar.

Venerande Pater & domine, ſicut Imp. Romanus vobis per ſuos Nuntios apud Anagniam repromiſit, paratus eſt vobiſcum & cum Eccleſia, cum illuſtri Rege Siciliæ, & cum Lombardis per nos pacem facere & ſervare. Et ideo nobis ſeptem faciendæ pacis auctoritatem contulit. Et quidquid de bono pacis coram veſtra præſentia ſtatuerimus, hoc totum Imperialis dignitas ratihabitione firmabit.

Cardin. ſeptem mediatores pacis.

*Hoc autem verbum Papæ admodum placuit, & habito conſilio, alios ſeptem, Humbaldum videlicet Oſtienſem, Vuillelmum Portuenſem, & Manfredum Præneſtinum Epiſcopos, Joannem Neapolitanum, Theodinum de Arrone, & Petrum de Bona presbyteros Cardinales, & Hyacinthum diaconum Cardinalem pro parte Eccleſiæ pacis arbitros, & mediatores inſtituit. Lombardi autem totidem perſonas, Taurinenſem videlicet, Bergamenſem, & Comanum Epiſcopos, & Aſtenſem Electum, Girardum de * Peſta Mediolanenſem, & Gozo Veronenſem judices, & Albertum de Gambara Brixienſem civem, ad ſuæ pacis compoſitionem unanimiter ſtatuerunt. Præcepit etiam Papa Nuntios Regis Siciliæ huic pacis tractatui intereſſe. Prius autem quam pacis capitula hinc & inde eſſent in medium producta, de loco colloquii non modica inter eos eſt oborta contentio. Lombardi enim volebant hunc pacis tractatum apud Bononiam fieri, ſicut per Imperatorem, atque Oſtienſem Epiſcopum, & eos fuerat ordinatum. E contraria autem Imperatoris Nuntii reclamabant, ſe nequaquam pro tali cauſa Bononiam profecturos, eo quod Chriſtianus Cancellarius Bononienſibus odioſus eſſet plurimum & infeſtus; ſed cum illis pro hoc negotio libenter Venetiis convenirent, ubi utræque partes poſſent ſine timore pergere, & cum ſecuritate manere. Lombardi autem e diverſo ſuſpectos habebant Venetos, aſſerentes, illos pacis cum eis initæ fœdera violaſſe, & ſæpe Imperatoris Nuntios contra hoc, quod ſtatutum inter eos fuerat, recepiſſe. Cumque hæc contentio aliquantis diebus de loco colloquii perduraſſet: tandem ſuadentibus Regis Nuntiis, voluntati domini Papæ præbuere conſenſum, & ſe ituros Venetias, præſtitis tamen prius ſecuritatibus, promiſerunt. Qua de cauſa Papa Hugonem Bononienſem, & Raiuerium Cardinales cum quibuſdam Lombardis Venetias miſit, ut a Duce & populo Venetiæ ſecuritatem reciperent, quod ipſe cum iis, qui eſſent ad colloquium profecturi, ſecure poſſent intrare Venetias, & exire, & in eis cum rebus ſuis ſolvi, & ſine timore perſiſtere. Et quod Imperatorem ſine mandato Papæ intrare fines Venetiarum ullatenus non permitterent.*

* al. Piſcis.

Alexand. Pap. celebravit Paſcha in civitate Ferrariæ.

Iis autem abeuntibus, Chriſtianus Cancellarius, qui Ferrarienſes quos in bello offenderat, plurimum metuebat; quinta feria majoris hebdomadæ a Ferraria movens, Venetias feſtinus advenit. Papa autem Alexander cum magno conventu Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Abbatum Paſchalem feſtivitatem, quæ xxiv. die menſis Aprilis eo tempore occurrebat, atque octavas (ut moris eſt) Ferrariæ ſolemniter celebravit.

Pridie autem antequam Ferraria recederet, nempe octavo Idus Maii (ſeptimo enim diſceſſit) rogatus Alexander Papa conſecravit altare primarium Eccleſiæ SS. Georgii & Maurelii: cujus conſecrationis diploma tunc ſcriptum etſi non vidimus, ex eo tamen deſcriptum ſummarium hoc præmiſſo titulo inde accepimus, quod ſic ſe habet: XLIX.

Hoc eſt exemplum cujuſdam Indulgentiæ, ſumptum de libro antiquo & memoriali eccleſiæ Ferrarienſis.

Milleſimo centeſimo ſeptuageſimoſeptimo, Indictione decima, octavo Idus Maii, ſanctiſſimus in Chriſto Pater & dominus,

PAGIUS

idem eſt ac *Adoratorum Chanus*, ſive *Chriſtianorum Princeps*, ſed non veriorem; nam ideo *Presbyter* appellatus fuit, qui revera Presbyter Neſtorianus erat, ut mox ex Guillelmo Tripolitano inſinuavimus. Cumque in Eccleſia Orientali licitum ſit Presbyteris habitare cum uxoribus ante Sacros Ordines ſuſceptos ductis, Joannes iſte ex ſua genuit filium ac ſucceſſorem nomine *Davidem*. Quia vero Joannes Presbyter hoc anno in vivis adhuc fuit, apparet, eum diu regnaſſe, & *Coirem Chanum* ejus deceſſorem, nonniſi longe poſt Antiochiam a Chriſtianis captam obiiſſe. Joannes Presbyter anno MCXLV. & antea regnabat, ut eo anno vidimus. Nec aliud myſterium in voce *Joannis Presbyteri* latet, ut hactenus Viris doctiſſimis perſuaſum fuit.

X. Nomen Presbyteri Joannis Scriptoribus Orientalibus incognitum.

Primus omnium Scaliger vocis *Joannis Presbyteri* etymon perſcrutatus eſt, aliiſque idem faciendi viam aperuit, ſed tempus & operam perdidit, & plerique ex aliis etymologis ab eo diſſenſere, ac inter ſe decertarunt. Hanc difficultatem ut certius ſolverem, petii ab amico in lectione Scriptorum Orientalium verſatiſſimo, ut videre vellet, quid in illis de celebratiſſimo iſto Presbytero reperiretur, qui reſpondit, Principem Aſiaticum ab Europæis Presbyterum Joannem cognominatum, in libris Orientalium non ſolum eo nomine non appellari; ſed neque aliquo alio, quod ad il-

Dedicatur a Papa Altare primarium Eccleſ. primariæ.

dominus noſter dominus Alexander Papa Tertius conſecravit in majori Eccl. Ferrarienſi majus altare ad honorem omnipotentis Dei, & intemeratæ, & glorioſæ Virginis Mariæ, & beatorum martyrum Georgii & Mauritii, & ſanctorum Leonis & Valentini, & ſanctæ Felicitatis, cum reverendiſſimis in Chriſto Patribus & dominis, domino Humbaldo Oſtienſi Epiſcopo, & Vuillelmo Portuenſi Epiſcopo, & Manfredo Praeneſtinenſi Epiſcopo, & Conrado Salizburgenſi Epiſcopo & Cardinalibus, & cum aliis Cardinalibus multis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis Lombardiæ, Franciæ, Hiſpaniæ, Boemiæ, Alemanniæ, Angliæ, & cum Romualdo Salernitano Archiepiſcopo, & Patriarcha Aquilejenſi, & Comite Rogerio de Apulia. Et quibuſlibet vere pœnitentibus & confeſſis in feſtivitate dedicationis ipſius altaris, hoc majus altare viſitantibus præfatus ſummus Pontifex annum unum de criminalibus, & ſeptimam partem venialium relaxavit. Hæc ex antiquis ejus Eccleſiæ monimentis. Quibus videas uſum ejus temporis concedendi per Romanos Pontifices Indulgentias, quæ unius anni terminum non excederent, præterquam in expeditione Terræ ſanctæ, ut conſtat ex aliis aliorum etiam Pontificum diplomatibus. Quibus redarguuntur ſcripta, quibus proditur conceſſum ab eodem Pontifice primis diebus Dominicis ſingulorum menſium Anconitanis tantum Indulgentiarum, quantum arenæ poſſent capere ambæ manus ſimul junctæ. Quæ digna riſu quamvis nullo penitus veritatis teſtimonio fulciantur, pluribus tamen contradictionibus locorum, temporum, rerumque geſtarum facillime convelluntur, ut Lector, ea videns, & iſtis quæ dicta ſunt atque dicenda, conferens, perfacile recognoſcet. Sed jam eumdem Alexandrum Pontificem Venetias redeuntem proſequamur. Pergit enim Romualdus Salernitanus Archiepiſcopus: *Cumque a Cardinalibus quos Venetias miſerat, de ſecuritate a Duce & populo præſtita reſponſum idoneum accepiſſet; nono die intrante menſis Maii cum Regis Nuntiis galeas ingreſſus, ſequentibus eum Cardinalibus & Lombardis, eo die per Padum, Lauretum deſcendit, locum ita dictum, ibi poſitum, longe diverſum a Laureto Deiparæ Lauretanæ.*

L. *Altera vero die per mare ad ſanctum Nicolaum, qui dicitur, ad litus, applicuit. Tertia autem die, a Duce & populo Venetiæ, a Patriarcha & univerſo Clero, primo ad S. Marcum, dehinc ad Patriarchæ palatium cum magna gloria eſt & honore deductus. Poſtquam autem Cardinales & Lombardi, qui Papam fuerant ſubſecuti, Venetias applicuerunt: Papa mediatoribus pacis injunxit, ut in capella, quæ erat in Palatio Patriarchæ, convenientes, primo de pace Lombardorum, quæ prolixiori indigebat tractatu, haberent colloquium, de pace Regis & Eccleſiæ, quæ quaſi una eſt, poſtmodum tractaturi.*

Alexand. Papa excipitur iterum Venetiis ſummo honore.

Cum autem hoc factum eſſet, & rationes multiplices fuiſſent hinc inde prolatæ: tandem Chriſtianus Cancellarius pro parte Imperatoris disjunctivam triplicem propoſuit, dicens: Petit a vobis Imperator & poſtulat, ut aut de regalibus, & his quæ ad eum pertinent, quæ vos detinetis, illi juſtitiam faciatis; aut ſententiam a judicibus Bononiæ apud Roncaliam contra vos pronuntiatam executioni mandetis; vel ea quæ anteceſſores veſtri ſeniori Henrico reddere conſueverunt, illi faciatis. Quo audito Gerardus Piſtis Mediolanenſis judex pro parte Lombardorum reſpondit.

Verba Chriſtiani Archiep. Cancellarii Imp.

LI. *Nos quidem Imperatori, undecumque nos appellaverit, parati ſumus, ſicut domino, juſtitiam facere; ſed quia hæc juſtitia non eſt unius hominis, ſed multorum, nec unius civitatis, ſed plurium; ſecundum cauſarum merita induciæ poſtulamus: ut deliberantes plenius ſuper his quæ nobis objecta fuerint, competenti loco & termino apud communem judicem reſponſuri veniamus. Quod autem dixiſti apud Roncaliam a Bononienſibus judicibus contra nos ſententiam fuiſſe prolatam: plane inficiamur, eam fuiſſe ſententiam, ſed Imperatoriam juſſionem. Etenim cum plures ex nobis, nec per contumaciam fuiſſemus abſentes, quidquid tunc contra nos dictum fuit, nobis nocere non debet, nec pro ſententia reputari. Secundum legem enim, in abſentes prolata ſententia nullius eſt roboris, vel valoris. Quod vero poſtulaſti, ut ea Imperatori reddere deberemus, quæ ſeniori Henrico a noſtris anteceſſoribus ſunt ſoluta: reſpondemus, quod prænominati Imperatoris diſpoſitiones pariter & ſtatuta, propter antiquitatem temporis jam pene perdidere memoriam, nec vivit aliquis noſtrum vel veſtrum, qui bene poſſet illius temporis dicta vel facta recolere. Item Imperator Hen-*

Reſponſio Lombard.

PAGIUS lud ſimilitudine accedat; & vetuſtos Auctores Italicos, qui primi ejus mentionem fecere, vocare eum, *Il Prete Gianni*, non vero, *Preſt Gianni*, cum tamen litera S. iſtis etymologis prorſus neceſſaria ſit, & ſine illa omnia eorum ſyſtemata corruunt. Denique illa evertit Otto Friſingenſis, qui hujus Principis tempore vixit, quem quidem aſſerit nominari ſolitum *Presbyterum Joannem*, ſed ipſemet eum *Sacerdotem* appellat, ut videre eſt an. MCXLV. num. IX.

Henricus (ſalva auctoritate Imperii) non debet dominus, ſed tyrannus vocari. Cum enim miſiſſet manum in Sanctum Domini, & Paſchalem Papam ſuper altare cepiſſet, & cum multas Eccleſias deſtruxiſſet, & Epiſcopos excæcaſſet: ejus facta velut crudelia & tyrannica non ſunt trahenda ad conſequentiam, vel ad memoriam revocanda. Sed ſi Imperatori placuerit, ea quæ anteceſſores noſtri juniori Henrico, Conrado, & Lothario, & ei uſque ad hæc tempora reddiderant, recipere: parati ſumus in pace perſolvere. Quod ſi hoc Imperatori grave reſidet, & videtur, pacem, quæ inter nos & eum per Cremonenſes tractata fuit, & in ſcriptis redacta, volumus firmiter obſervare. Quæ eo tempore completa fuiſſet, niſi quia Imperator volebat nos ab Eccleſiæ unitate recedere, & Alexandri Papæ Pontificium denegare. Provideat ergo ſuper hoc veſtra diſcretio, ſi quia ſchiſmati conſentire nolumus, debeamus noſtræ pacis conditionem deteriorem efficere.

LII. Contentio inter Legatos Lombard. & Imp. Cum autem ſcriptura de tractata pacis habita, & per Cremonenſes Lombardis aliis delegata producta fuiſſet in medium: cœperunt Teutonici quibuſdam ſcripturæ capitulis diligenter opponere, & eorum ſenſum ad ſuæ partis commodum retorquere; quædam vero capitula denegare. E contra Lombardi cœperunt illorum reſponſiones ſuis reſponſionibus confutare, & his quæ objecta fuerant, ſatis ſtudioſe reſiſtere. Ad comprobanda vero capitula quæ ipſi negaverant, cœperunt Cremonenſium (licet eſſent inimici) teſtimonium invocare. Cumque ſuper his capitulis diebus eſſet plurimis diſputatum, & nihil penitus definitum: ex utriuſque partis conſcientia, quæcumque hinc & inde dicta fuerant, ad Papæ audientiam ſunt relata.

LIII. Alexand. Papa ſequeſter pacis. Alexander autem Papa, utpote vir eruditus & ſapiens, conſiderans Imperatoris & Lombardorum pacem multis eſſe controverſiis & quæſtionibus involutam, nec eam poſſe brevi ſpatio temporis conſummari: tractata pacis poſtpoſito, cœpit cum eis de treguis * ſex annorum agere: * al. vii. ſperans per treguas ad conſummationem pacis facilius poſſe pervenire. Tunc etiam Teutonicis de pace Regis Siciliæ verbum propoſuit, affectuoſe poſtulans, ut Imperator cum eo aut pacem perpetuam, aut temporalem ad minus uſque ad annos quindecim faceret, in veritate ſciturus, quod nullatenus pacem ejus, & Eccleſiæ poſſet habere, Rege Siciliæ in diſcordia remanente. Chriſtianus autem Cancellarius cum ſociis ſuis conſilio communicato reſpondit. Novit veſtra diſcretio, venerande Pater & domine, quod nos ab Imperatore accepimus in mandatis, ut vobiſcum de pace Eccleſiæ, Regis Siciliæ, & Lombardorum haberemus colloquium & tracta-

tum: ſed quia vos tractatu pacis omiſſo, novum, verbum nobis de treguis faciendis proponitis, non poſſumus ſanctitati veſtræ ſuper hoc certum dare reſponſum, quouſque verbum iſtud, quod de novo audivimus, ad Imperatoris audientiam referamus.

Accepta itaque a Papa licentia, ad Imperatorem, qui apud Pompoſam venerat, gradu concito perrexerunt. Eſt autem Pompoſa locus quidam delectabilis & nemoroſus inter * Ravennam & Venetiam collocatus. Cumque Imperatori petitionem Papæ de componenda pace cum Rege Siciliæ uſque ad annos quindecim, & de faciendis treguis cum Lombardis uſque ad annos * ſex per ordinem expoſuiſſent, adverſus eos vehementer indignatus infremuit: aſſerens illos in hoc tractatu pacis magis Alexandri Papæ honori & commodo, quam dignitati Imperii providiſſe. Quare præcepit eis, ut ad Papam redeuntes firmiter ei ex ſua parte proponerent, quod ipſe cum eo & Eccleſia pacem libenter faceret, at Regis Siciliæ & Lombardorum treguas denegaret. Qui venientes, totum Papæ per ordinem retulerunt, ſicut illis fuerat ab Imperatore mandatum. Poſt quorum diſceſſum Imperator Goteſridum minorem Cancellarium cum Epiſcopo Claromontis, & Abbate de Bonavalle Venetias delegavit, injungens eis, quod Chriſtiano Cancellario & ſociis ſuis ignorantibus, caute & privatim Papæ ex ſua parte ſignificarent, quod ipſe amoris ejus intuitu pacem Regis Siciliæ uſque ad annos quindecim, & uſque ad * ſex annos Lombardorum treguas concederet, ſi Papa cuidam ſuæ petitioni præberet aſſenſum. Quam tamen petitionem ei volebat penitus eſſe incognitam, ſed duobus Cardinalibus, quos ipſe elegiſſet, volebat illam diligenter exponi: ea tamen conditione, quod ſi Cardinales electi petitione cognita, de ea complenda conſilium Papæ tribuerent, ipſe eam ſine dilatione perficeret.

LIV.

* al. Ferrariam.

* al. vii.

Imp. de pace firmanda conditio incognita.

* al. vii.

Ex mandato itaque Papæ Humbaldus Oſtienſis Epiſcopus, & Theodinus Cardinalis ad hoc negotium ſunt electi: quibus Imperatoris petitio ab ejus Nuntiis privatim eſt & ſtudioſe expoſita. Cumque Cardinales petitione cognita Papæ ſuggererent, quod petitioni Imperatoris præberet aſſenſum: Alexander Papa, utpote homo providus & diſcretus, cœpit quænam eſſet occulta illa petitio, animo æſtuante revolvere, & Teutonicorum dolos & verſutias ſuſpectas habere. Quare mutavit cum voluntate conſilium, aſſerens: non decere auctoritatem Apoſtolicam petitioni incognitæ præbere conſenſum, nec de re dubia & incerta aliquid reſpondere: ſed ſi petitionem illam vellent ei fideliter aperire, & talis eſſet illa

LV. Petitioni incognitæ reſtitit Alex.

petitio, quæ contra honorem Dei & damnum Eccleſiæ non ſpectaret; libenter eam effectui manciparet. Quo audito Gotifredus minor Cancellarius indignatus ad Imperatorem rediit. Epiſcopus autem Claromontis cum Abbate de Bonavalle, qui remanſerant, videntes, quod nullum a Papa poſſent habere reſponſum (licet inviti) petitionem Imperatoris Papæ expoſuerunt.

Petitio Imp. *Erat autem hæc petitio. Imperator Papæ per Nuntios ſuos promiſerat, quod ſi pacem cum eo faceret, terram Comitiſſæ* * *Maltendis, quam ipſe tenebat, in manu ejus, & Eccleſiæ poteſtate remitteret. Petebat ergo, ut liceret ei uſque ad quindecim annos, videlicet, quouſque pax Regis Siciliæ perduraret, ejuſdem terræ redditus ſine contradictione recipere: completis vero quindecim annis, volebat, poſſeſſione penes eum remanente ſtatim de eadem terra cum Eccleſia placitare, aſſerens illam ad jus ſui Imperii pertinere. Papa autem intuitu Regis Siciliæ, quem plurimum diligebat, uſque ad condictum terminum Imperatori prænominatæ terræ fructus habere conceſſit, hac tamen conditione, quod completis quindecim annis ad poteſtatem & poſſeſſionem Romanæ Eccleſiæ terra illa rediret. Et tunc Eccleſia in poſſiſſione poſita, ſi Imperator vellet de proprietate terræ illius agere, libenter ei Eccleſia juſtitiam faceret.*

* Mathildis.

LVI. Chriſtianus Cancellarius alloquitur Alex. Pap. *Poſtquam autem hic modus petitionis implendæ per Epiſcopum Claromontis, & Abbatem de Bonavalle fuit Imperatori propoſitus, plurimum illi diſplicuit, & ſic concordia per illos tractata remanſit. Chriſtianus autem Cancellarius, & reliqui, qui cum eo mediatores pacis fuerant conſtituti, cognito quod Imperator per alios pacem Eccleſiæ tractare voluiſſet, nimium doluerunt, & venientes ad Papam Alexandrum, dixerunt: Sanctitati veſtræ, domine, eſſe volumus non incognitum, quod noſtri odio & invidia pax Eccleſiæ præpeditur: quidam enim noſtri æmuli falſa de nobis Imperatori ſuggerunt, & volunt in hac parte nos ei odioſos reddere pariter & ſuſpectos. Et ideo veremur plurimum, ne dum nos abſentes ſumus, qui pacem diligimus, & nuntii in eundo & redeundo ſine fructu tempora longa conſumunt, Imperator prolixitate temporis affectus tædio, deſideratam pacem abhorreat, & ſuggeſtione pravorum hominum, infecta pace recedat. Conſulimus ergo diſcretioni veſtræ, ut ſi vobis placuerit, propius Imperator accedat, ut veſtris & ſuis Nuntiis cito ire & redire valentibus, inchoata pax, volente Domino, cito valeat conſummari. Papa autem habito cum Nuntiis Regis Siciliæ & Lombardis conſilio reſpondit:*

Nobis quidem placet admodum, ut Imperator Clozam, quæ a Venetiis quindecim diſtat millibus, cum paucis veniat, ea tamen conditione, quod vos in anima veſtra jurare faciatis, ut poſtquam illuc venerit, abſque noſtro mandato & licentia ulterius non procedat. Juramenta itaque in hunc modum præſtita, Colonienſis Archiepiſcopus cum quibuſdam aliis Caſenam ad Imperatorem venit, & eum cum ſuis Clozam uſque deduxit. Quidam autem populares Veneti, cognito Imperatoris adventu, ad eum accedentes cœperunt illi ſtudioſe ſuggerere, ut abſque mandato Papæ & licentia Venetias ſecurus intraret, firmiter promittentes, quod eorum conſilio & auxilio pacem poſſet cum Eccleſia & Lombardis pro ſua voluntate componere. LVII. Imp. Clozam venit.

Quorum verbis Imperator aliquantulum acquieſcens, præcepit eis, ut dicta operibus conſummarent, dantes operam, ut totum populum ad perfectionem hujus negotii caute & ſapienter inducerent. Alexander autem Papa audiens, quod Clozam Imperator veniſſet: Villelmum de Papia Portuenſem Epiſcopum, & Joannem Neapolitanum, & Theodinum, & Petrum de Bona presbyteros Cardinales, & Hyacinthum diaconum Cardinalem cum Chriſtiano Cancellario & aliis Teutonicis, qui pacis mediatores erant, ad eum direxit, mandans, ut ſi de beneplacito illius eſſet, ipſe Nuntios Regis Siciliæ, & quoſdam de Lombardis Clozam tranſmitteret, ut illis præſentibus, Imperator in anima ſua per Principes ſuos jurare faceret, quod pacem Eccleſiæ, & pacem Regis Siciliæ uſque ad annos quindecim, & treguas Lombardorum uſque ad annos ſex firmiter obſervaret. Qua facto, Venetias poſſet ſecurus accedere, ejus proculdubio benedictionem & gratiam habiturus. Imperator vero, quia aures ſuas verbis Venetorum quodammodo inclinaverat, & eorum reſponſa diebus ſingulis expectabat: cœpit Cardinalibus de verbo pacis, quaſi novum eſſet & ſibi incognitum, reſpondere, & longis conſultationibus de die in diem ſua reſponſa differre. Quo cognito, Cardinales turbati ſunt plurimum, & mirati; & quid nam deberent facere, neſciebant. Alexand. Papa Legatos pro pace mittit.

Interea populares Veneti a Cloza Venetias redeuntes, in ſancti Marci Eccleſia congregati, totius pene populi ſeditionem & tumultum contra Ducem ſuum excitaverunt, dicentes: Domine Dux, non bene honori & commodo commiſſi vobis populi providetis. Ecce enim Imperator Romanus apud Clozam jam diebus aliquantis eſt demoratus, ubi caloris diſtemperantias, & muſcarum & pulicum plures moleſtias ſuſtinet; nec ei licet Venetias intrare. Quod ipſe multum graviter recepit, LVIII. Populus contra Ducem commotus.

pit, & vindicandum in poſterum alta mente repoſuit. Et ideo veremur, ne tam gravis offenſa quandoque univerſo populo periculoſa poſſit eſſe pariter & damnoſa. Quare de noſtra voluntate eſt, ut ſi veſtræ reſidet celſitudini, Imperator Venetias a vobis & a populo invitatus accedat. Quibus Dux benigne reſpondit: Bene poteſtis firmiter recolere, domini, quod ad petitionem Papæ per duodecim prudentes viros in anima omnium noſtrorum jurare fecimus, quod abſque mandato ejus & licentia Imperatorem intra fines Venetiæ nullatenus recipere deberemus. Provideat ergo veſtra diſcretio, ſi contra tenorem juramenti noſtri, Papa inconſulto Imperatorem debeamus huc advocare. Cui illi protinus reſponderunt: Poſtquam ex mandato Papæ Clozam, quæ intra fines eſt Venetiæ, Imperator intravit: plane a noſtro juramento ſumus vinculo abſoluti. Cumque ſuper hoc a Duce & populo eſſet diutius diſceptatum; tandem de communi conſenſu quidam Veneti ſunt ad Papam directi. Qui venientes, ſicut viri improbi & ſuperbi, dormientem Papam excitare non timuerunt, proponentes ei ex parte Ducis & populi, quod de eorum erat voluntate & beneplacito, quod Venetias Imperator intraret. Quod verbum admodum Papæ diſplicuit, & multum graviter reſedit, dicens eis:

Reſponſio Ducis.

LIX. Papa Venetos compeſcit.

*Vos nobis ex juramento tenemini, ut Imperator Venetias non debeat ſine noſtra licentia & mandato venire. Volumus ergo, ut Cardinales noſtros, qui ad Imperatorem iverunt, cum ejus Nuntiis uſque in diem craſtinum expectetis. Et eis venientibus, quid nobis faciendum ſit, vobis reſpondere curabimus. Quod verbum licet Venetis diſplicuiſſet: plurimum tamen precibus Papæ devicti petitioni ejus (quamvis inviti) præbentes aſſenſum, ad propria redierunt. Interea per totam * regionem rumor inſonuit, quod Veneti contra voluntatem Papæ vellent Imperatorem Venetias intromittere. Quo audito Lombardi, qui cum Papa pro facienda pace Venetias venerant, metuentes ſubitum Imperatoris adventum, & fidem Venetorum & conſtantiam ſuſpectam habentes: intrantes naves, ad partes Tarviſii ſe tranſtulerunt. Papa autem cum paucis Cardinalibus, qui ſecum remanſerant, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe. Metuebat enim, ſi Imperator contra voluntatem ſuam, juramento non præſtito, Venetias introiret, magnum ex hoc damnum & periculum poſſet Dei Eccleſiæ provenire.*

* al. urbem.

LX. Nuntii Regis Siciliæ quid cum Papa & Venetis.

Audientes autem hoc Nuntii Regis Siciliæ venientes ad Papam cœperunt eum viriliter animare, dicentes: Domine, non oportet vos dubitare in aliquo vel metuere: ecce enim quatuor galeas domini Regis Siciliæ ad veſtrum obſequium præparatas habemus, quas cum vobis intrare placuerit, ſecure vos de hoc loco & abſque periculo, invitis etiam Venetis & contradicentibus, educemus. Quibus verbis Papa plurimum animatus, reſpondit: Quod de ſuo erat propoſito, ut Cardinales, qui ad Imperatorem iverant, uſque in diem craſtinum expectaret: ne ſi eis inconſultis recederet, poſſet merito levitatis argui, & de violata fraternitate culpari. Quo audito Regis Nuntii ad palatium Ducis ubi cum multis Venetis Dux de more convenerat, accedentes eos taliter ſunt allocuti: A veſtra memoria excidiſſe non credimus, quanta beneficia dominus Rex huic civitati contulerit, & quod hodie Princeps aliquis ſub cœlo non vivit, cujus amicitia tantum ſit vobis idonea, cujus gratia adeo ſit veſtris utilitatibus opportuna. Et Vos ei ex juramento tenemini, ſui regni gloriam & honorem diligere, & pro ejus commodo plurimum laborare. Inde eſt, quod nos hac conſideratione inducti, & de vobis tamquam de amicis domini Regis & fidelibus multam ſpem & fiduciam obtinentes, Papam & Lombardos invitos pariter, & renitentes Venetias venire coegerimus: juramento tamen prius a vobis præſtito, quod ſine Papæ licentia non deberetis Imperatorem intra Venetiæ fines recipere. Sed ecce, ut audivimus, veſtri juramenti & promiſſionis obliti, pace nondum diſpoſita & firmata, Imperatorem non juratum ad civitatem iſtam, Papa contradicente, vocatis; & ſic pax Eccleſiæ, & domini noſtri Regis, vobis faventibus, impeditur. Sed in veritate ſciatis, quod nos in civitate iſta non præſtolabimur Imperatoris adventum, ſed die craſtina ad propria redeuntes domino Regi ſignificare curabimus, qualiter pro tot & tantis beneficiis vobis a regia liberalitate collatis, mala & damna plurima rependere ſtudeatis.

Quibus auditis Dux ſatis placide & benigne reſpondit: Quod vos indignatos aſpicimus, & contra nos commotos eſſe cognoſcimus, ægre multum patimur, & moleſtiſſime ſuſtinemus. Nos enim, qui dominum Regem toto corde diligimus, & pro honore ejus & commodo nos & noſtra exponere non dubitamus, volumus non ſolum vos, qui magni eſtis de regno ejus & ſummi Principes, ſed nec ſuorum minimum ad iracundiam provocare. Et quia inter eum, & Imperatorem pacem eſſe diſpoſitam credebamus; voluimus, ut in civitate noſtra pacis domini Regis tamquam amiciſſimi noſtri fieret conſummatio. Et ideo recedendi vobis licentiam non tribuimus, ſed prudentiam veſtram affectuoſe rogamus, ut tamquam in domibus veſtris, ſecuri, & ſine timore aliquo Imperatoris expectetis adventum. Non autem idcirco LXI. Reſponſio Ducis.

ta-

taliter Dux reſpondit, quia si & aliis ſapientibus taliter Imperatoris diſpliceret adventus, ſed quia timebat plebem, & popularem tumultum plurimum formidabat.

LXII. Nuntiorum Regis Siciliæ minæ. Nuntii autem Regis hoc audientes, ſurgentes cum indignatione dixerunt: Nos huc cum licentia veſtra non venimus, nec cum veſtra licentia recedemus: ſed craſtina die iter arripientes, domini Regis injuriam non verbis, ſed operibus vindicare curabimus. Qui ad domos ſuas redeuntes, ſtatim juſſerunt galeas parari, tubas canere, arma & totam ſupellectilem in galeas induci. Quod factum poſtquam fuit per Venetias divulgatum: timor maximus Venetos occupavit. Timebant enim, ne ſi Regis Nuntii indignati recederent, hac occaſione Rex Venetos, qui in terra ſua erant, capi faceret, & in cuſtodia detineri. Qua de cauſa magna multitudo virorum ac mulierum, quorum parentes in Apuliam iverant, ad Ducem properans proclamavit: Veſtram & totius Venetiæ prudentiam, illuſtris Dux, latere non credimus, quanta beneficia magnificus Rex Siciliæ noſtræ regioni ſua liberalitate præſtiterit, & qualiter noſtræ famis inediam ſuæ terræ victualibus reparaverit. Ad quæ transportanda multi noſtrorum civium in Apuliam tranſierunt, & ſecum non modicam pecuniam, & multas mercimonias detulerunt. Si ergo Rex audierit, Nuntios ſuos a nobis indignatos recedere, in cives noſtros, & res eorum merito poterit vindicare.

LXIII. Prævideat igitur veſtra diſcretio, ſi occaſione Imperatoris, a quo nihil unquam boni habuimus, amicitiam tanti Principis, a quo omne bonum recipimus, amittere debeamus. Et ideo magnificentiam veſtram humiliter imploramus, ut noſtrorum civium tam gravi damno & futuro periculo provideatis, Nuntios Regis Siciliæ ab incepto itinere revocetis: nec contra voluntatem Papæ, & illorum Imperatorem Venetias intrare ſinatis. Si qui enim ſunt, qui contra hoc aliquid dicere vel attentare præſumpſerint: parati ſumus cum noſtris parentibus & amicis eos morti tradere, & proximos noſtros, qui in regno Regis ſunt, a futuro periculo liberare. Dux autem eorum querimonia diligenter & gratanter audita, reſpondit: Quod Nuntii Regis Siciliæ voluit indignati recedere, non meæ imprudentiæ, ſed quorumdam popularium ſeditioni eſt & malitiæ adſcribendum: qui mea & prudentium virorum zelo & invidia provocati, non civitatis honori & gloriæ, ſed ſuis utilitatibus providentes, die ac nocte dant ſtudium & operam diligentem, ut Imperatorem, nobis contradicentibus, Venetias introducant; & ob hoc perjurii crimen, & infamiam, & Papæ, & Regis Siciliæ grave & perpetuum odium debemus incurrere. Cumque illi iterum proclamaſſent, ut eorum, qui auctores erant ſeditionis, nomina Dux evidenter exprimeret: metuens ſi nota fierent, ne ob hoc pugna in civitate maxima & ſeditio invaleſceret, ſanioris uſus conſilio, nobiliores & prudentiores quos habere potuit, ad Papam direxit, pro parte totius populi veniam humiliter poſtulans, & effectuoſe depoſcens; ut quod illi ei tam ſtulte & ſuperbe peccaverant, ipſe eis ex innata humilitate & gratia relaxaret, & Nuntios Regis Siciliæ a propoſito ſui itineris revocaret.

Quibus Alexander Papa more ſolito ſatis benigne reſpondit: Ego quidem, cui * ſanctitas & officium ignoſcendi gloriam reliquit: injuriam meam ad mentem non revoco, offenſam meam pro Dei amore dimitto; ſed Nuntios Regis Siciliæ tamquam viros nobiles & potentes, rogare quidem valeo, ſed invitos detinere non potero. LXIV. Verba Alexandri Pap. quibus Venetis dat veniam. * n

Tandem Venetis multum rogantibus & petentibus, ut ad hoc faciendum partes ſuas interponere dignaretur: motus Papa eorum petitionibus, per Rogerium de Piſa ſubdiaconum & Seneſcalcum ſuum ſimul cum Venetis, Nuntios Regis Siciliæ precibus affectuoſe poſcerent, ut divinæ & ſui amoris intuitu indignationem compeſcerent, & inceptam iracundiam temperarent, atque propoſitum ſuum ab incepto itinere revocarent: quibus illi reſponderunt: Dominus quidem Papa, ſicut vir perfectus & ſanctus, de ſui merite auctoritate confiſus, mori non metuit & Venetorum dolos & inſidias non paveſcit. Nos autem, qui adhuc imperfectiores ſumus mori nolumus, & noſtro Regi inferre injuriam moriendo vitamus. Veneti ingratitudinis filii, & regiæ liberalitatis obliti, volunt domino noſtro mala pro bonis rependere, & ad perturbationem pacis ejus, contra voluntatem domini Papæ & noſtram, inimicum ipſius Venetias introducere. Dominus autem noſter tantæ eſt potentiæ & virtutis, quod pro his exceſſibus, quos contra amicitiam ſuam faciunt illis ſicut decet, reſpondere curabit. Sed quia nos preces domini Papæ pro mandato accipimus, iter noſtrum uſque in diem craſtinum differemus. Et dehinc communicato cum eo conſilio, quid nobis faciendum ſit, diſponemus. Quibus auditis, Veneti ad Ducem ſuum redeuntes, ea, quæ a Papa & Nuntiis Regis audierant, illi per ordinem retulerunt. Queruntur de Venetis Nuntii Regis Siciliæ.

LXV. Veneti mutant conſilium de adventu Imp. Venetias. Altera autem die Dux ſano uſus conſilio, apud Rivumaltum ſub voce præconis fecit publice declamare, ut nullus de adventu Imperatoris auderet verbum facere, niſi cum Alexander Papa præcepiſſet. Cum autem ea, quæ apud Venetias dicta & facta fuerant, ad Imp. ad * Clo- * Foſſam Clodiam.

zam

nam devorantis, audientiam perveniſſent: ſua ſpe, & intentione fruſtratus, cœpit de ſuo rigore molleſcere, & Cardinalibus, qui ibi erant, de verbo pacis benignius reſpondere. Cancellarius vero & alii Eccleſiaſtici Principes, qui pacis conſummationem plurimum affectabant, ſpiritu libertatis aſſumpto, Imperatori viva voce dixerunt: Bene debet Imperialis majeſtas recolere, quod quidam a noſtris ex mandato veſtro Anagniam accedentes, cum Alexandro Papa de pace Eccleſiæ & Imperii, de pace Regis Siciliæ, & Lombardorum tractatum habuimus. Et ipſe, utpote vir ſanctus, pacis cupidus & amator noſtro conſilio & hortatu Campaniam deſerens, Venetias jam intravit, paratus ea, quæ de bona pacis promiſerat, firmiter conſummare. Vos autem (ut credimus) ſuggeſtione pravorum hominum a conſilio noſtro vultis recedere, & a pacis propoſito declinare.

LXVI. Proteſtatio Principum Germaniæ.

Nos vero ex jure debiti, quo Imperio tenemur aſtricti parati ſumus vobis, ut domino, in temporalibus obedire, & pro regalibus, quæ tenemus, conſuetum vobis ſervitium facere. Sed quia noſtrorum eſt corporum, non animarum dominus: nolumus pro vobis animas noſtras perdere, & terrena cœleſtibus anteferre. Quare noſcat Imperialis diſcretio, quod nos de cætero Alexandrum in Catholicum Papam recipimus; & ei, ut patri, in ſpiritualibus obedimus. Idolum vero quod erexiſtis in Tuſcia nullatenus adoramus. Quibus auditis Imperator, operante eo qui corda Principum ſicut vult, & quando vult humiliter inclinat: leonina ferocitate depoſita, ovinam manſuetudinem induit, & eis humiliter & benigne reſpondit, dicens: Noſcat veſtra fidelitas, dilectiſſimi, quod non eſt meæ voluntatis conſilium veſtrum deſerere, & pacis per vos tractatæ propoſitum evitare; quin potius volumus ea, quæ veſtro ſunt ordinata conſilio, firmiter obſervare. Ut autem a veſtris cordibus omnis ſuper hoc dubitationis ſcrupulus excludatur: Comiti Henrico de Dieſſa, qui eſt in præſentiarum, præcipimus, ut vobiſcum & cum Cardinalibus Venetias abiens coram Papa in anima mea juret, quod ex quo Venetias intravero, in anima mea jurare faciam, quod pacem Eccleſiæ & Imperii, Regis Siciliæ & Lombardorum, ſicut diſpoſita eſt & tractata, firmiter obſervabo: & de ea obſervanda, præcepto noſtro duodecim Principes noſtri ſimile juramentum præſtabunt.

Cancellarius autem & reliqui mediatores pacis cum Cardinalibus hæc audientes multum læti effecti, feſtino greſſu Venetias redeuntes, ea quæ ab Imperatore dicta & ordinata fuerant, Papæ per ordinem retulerant. Qui protinus per Nuntios ſuos rectores Lombardiæ, qui in partes Tarviſiæ ſeceſſerant, Venetias revocavit.

Altero autem die, coram Papa & Cardinalibus, Nuntiis quoque Regis, & Lombardis, & magna populi multitudine Comes Henricus de Dieſſa, ſicut ei ab Imperatore mandatum fuerat, in anima ejus de præſtando juramento pacis obſervandæ juravit. Capellanus autem Colonienſis Archiepiſcopi in anima Principum, qui ibi aderant, ſimile juramentum præſtitit. Hoc autem facto, ex mandato Papæ, Veneti cum ſex galeis Clozam iverunt, & Imperatorem cum ſuis in galeis recipientes, eum uſque ad S. Nicolaum qui dicitur, Ad litus, ſabbato in ſero honorifice adduxerunt. LXVII. Imperator Venetias vectus ducitur.

*Sequenti vero die Dominica, * octava ſcilicet die reſidua ſtante menſis Julii, in vigiliis beati Jacobi, Papa cognito Imperatoris adventu galeas ingreſſus cum Nuntiis Regis & magna Lombardorum ac populi multitudine, ad Eccleſiam ſancti Marci ſummo mane devotus acceſſit, & Humbaldum Oſtienſem, & Villelmum Portuenſem, & Manfredum Præneſtinum Epiſcopos, & quoſdam de Cardinalibus ad Imperatorem tranſmiſit. Qui venientes, ipſum & ſuos ab excommunicationis vinculo abſolverunt. Chriſtianus autem Cancellarius procedens in publicum, tactis ſacroſanctis Evangeliis, ait: Ut omnes evidenter agnoſcant, me eſſe nomine & opere Chriſtianum: Octavianum, Cremenſem, & Joannem de Struma cum ſuis complicibus prorſus abjuro, & Alexandrum & ſucceſſores ejus in Catholicum Papam recipio. Et alii Prælati Eccleſiarum ſimiliter juraverunt.* * 24. Julii. Abjuratio Schiſmatis.

Dux autem Venetiæ, cognito quod Imperator ab excommunicationis eſſet nexibus abſolutus, cum Patriarcha & magna Cleri ac populi & navium multitudine uſque ad Eccleſiam ſancti Nicolai illi obviam venit: quem in navi ſua recipiens, uſque ad litus ſancti Marci ſatis honorifice & pompoſe deduxit. Imperator autem de navi deſcendens, ſimul cum Duce, Patriarcha, & Epiſcopis ſuis, & Clero, & populo Venetiæ ipſum cum vexillis & crucibus proceſſionaliter præcedente, uſque ad Eccleſiam ſancti Marci, ante cujus atrium Alexander Papa cum Epiſcopis ſuis & Cardinalibus, cum Patriarcha Aquilejæ, Archiepiſcopis, & Epiſcopis Lombardiæ, Eccleſiaſtico more ornatus honorifice reſidebat, pedes acceſſit. LXVIII. Imp. abſolutus introducitur Venetias.

Cumque ad Papam appropiaſſet, tactus divino Spiritu, Deum in Alexandro venerans, Imperiali dignitate poſtpoſita, rejecto pallio, ad pedes Papæ totum ſe extenſo corpore inclinavit. Quem Alexander Papa cum lacrymis benigne elevans, recepit in oſculo & benedixit, mox- Frid. ad pedes Alexandri Papæ procidit.

quæ

que a Teutonicis, Te Deum laudamus eſt excelſa voce cantatum. Imperator autem, apprehenſa Papæ dextera, ipſum in Eccleſiam introduxit, & accepta ab illo benedictione ad palatium Ducis cum ſuis rediit. Papa vero cum Cardinalibus & Nuntiis Regis iterum galeas ingreſſus ad ſuum hoſpitium rediit. In veſperis autem Imperator per nuntios ſuos Papam ſatis affectuoſe rogavit, ut ſi ei placeret, ſequenti die, in feſto ſcilicet beati Jacobi, in Eccleſia ſancti Marci Miſſarum ſolemnia celebraret. Deſiderabat enim ab ore ejus divina officia ſupplex & devotus audire. Cujus petitioni Papa aſſenſum benignus accommodans, ſummo mane cum Cardinalibus ad ſancti Marci Eccleſiam venit. Cujus veſtiarium ingreſſus cum Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & Cardinalibus, honorifice ſatis & Eccleſiaſtice ſe induit, & ad celebranda divina Miſſarum ſolemnia præparavit.

LXIX. Humillima obſequia Imp. *Imperator autem, ut humilitatem, quam corde conceperat, opere demonſtraret: ſumpto ſtratoris officio, pallium depoſuit, manu virgam accepit, laicos de choro expulit, & Papæ ad altare ſolemniter & proceſſionaliter venienti viam tanquam Oſtiarius præparavit. Dehinc in choro cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, & clericis Alemanniæ remanens (quibus eo die cantandi injunctum erat officium) Miſſam domini Papæ devote ſatis & humiliter audiebat.*

Papa prædicat dicto Evangelio. *Cumque dicto Evangelio Papa aſcendiſſet pulpitum, ut alloqueretur populum: Imperator accedens propius, cœpit verba ejus attentius auſcultare. Cujus devotionem Papa diligenter attendens, verba quæ ipſe * litterate proferebat, fecit per Patriarcham Aquilejæ in lingua Teutonica evidenter exponi. Finito autem ſermone, & Credo in unum Deum, ſolemniter decantato, Imperator cum ſuis Principibus ad pedes Papæ devotus acceſſit, & obtulit. Finita autem Miſſa, cum Papa ad ſuum palatium vellet redire; Imperator dexteram ejus accipiens, eum uſque ad portas Eccleſiæ ſatis honeſte deduxit. Cumque equum ſuum album de more vellet aſcendere, Imperator ex alia parte accedens, ſtrevam ejus tenuit, & poſtquam equum aſcendit, ipſum aliquantulum ſtratoris more per freni lora deduxit: quem Papa benedicens, ad hoſpitium redire permiſit. Ipſe vero, Clero & populo illum præcedente, uſque ad mare deſcendit. Dehinc galeas ingreſſus, ad palatium ſuum cum gloria eſt & honore reverſus.*

* al. Latine.

LXX. Imp. Papam ruſum convenit. *Venientibus autem proximis Kalend. Auguſti, Imperator cum Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & reliquis Principibus ſuis, & magna populi multitudine, ad Patriarchæ palatium, in quo Papa erat hoſpitatus, acceſſit. In cujus palatii aula longa ſatis & ſpatioſa Papa in eminentiori loco poſitus in faldiſtorio ſuo reſedit, & Epiſcopis ſuis & Cardinalibus hinc inde circumſtantibus, Imperatorem quidem in ſua dextera ſupra Epiſcopos & presbyteros Cardinales, Romualdum vero Salernitanum Archiepiſcopum in ſiniſtra ſupra diaconos Cardinales reſidere præcepit. Finito itaque ſilentio, ſic eſt Papa Alexander exorſus:*

Hæc eſt, inquit, dies, (a) fratres chariſſimi, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea, quia hic filius (b) noſter Romanorum Imperator illuſtris mortuus fuerat, & revixit; perierat, & inventus eſt. Nam poſtquam cordi ejus ſuperna radius claritatis illuxit: totius falſitatis depulſa caligine de errore ad veritatem rediit, de tenebris ad lumen tranſiit, de ſchiſmate ad unitatem acceſſit, & ad caulas matris Eccleſiæ tanquam ovis erratica repedavit. Exultet igitur Fidelium votiva religio, quia hodie pater juniorem recepit filium, Catholicum Principem, Romanum recuperavit Imperium. Mater Eccleſia ſuum evaginatum in vaginam convertit gladium, navis Piſcatoris egregii, quæ culpis exigentibus, adverſitatum turbine pene demerſa jam fuerat, nunc procellis ceſſantibus, ad litus ſolidum & veræ quietis portum illæſa pervenit. Eccleſia ſuæ preces pro bono pacis frequenter effuſas Dei Filius clementer audivit, & eam cum ſuo Principe in pace & concordia collocavit. Inde eſt, quod deſtructis adverſitatibus & erroribus univerſis, ſecura jam pace fruitur, & jucunda ſecuritate lætatur. Ceſſet igitur antiqua diſcordia, finem accipiat inveterata moleſtia, una Fides, unus Dominus, una ſit & Eccleſia. Schiſma in unitatem tranſeat, & diviſio ad charitatem accedat. Omnis jam ad pacem Eccleſiæ redeat; & ad matris ſuæ gremium filiorum numeroſitas gratioſa recurrat. Sit Deo gloria in altiſſimis, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et quia nos Imperatoris noſtri pium animum, & benignam agnoſcimus voluntatem: eum intra noſtræ manſuetudinis brachia tanquam chariſſimum filium benignius amplectimur, & tam ipſum, quam uxorem, & ejus filium in Catholicos Principes paterno affectu recipimus, & ipſis honorem debitum impendere procuramus; Deum & Apoſtolos noſtros affectuoſe rogantes, ut ipſos Eccleſiæ ſuæ ſervent incolumes, & per longa tempora cuſtodiant defenſores.

(a) Pſ. 117. Sermo Alexand. Papæ. (b) Luc. 15.

Poſtquam Papa loqui deſiit, Imperator depoſito pallio, de faldiſtorio ſurgens, cœpit in lingua Teutonica concionari, Chriſtiano Cancellario verba ſua vulgariter exponente; ait ergo: Majeſtati noſtræ ſatis gratum reſidet & acceptum, quod Deus LXXI. Imp. reſponſio ad Alex. III. Pap.

omni-

Digitized by Google

*omnipotens, cujus manu Principum corda tractantur, cujus arbitrio eorum voluntates & conſilia diriguntur, noſtræ conſcientiæ puritatem attendens, ex diverſis mundi partibus viros providos & diſcretos huic Curiæ voluit intereſſe, ut ipſi errorem noſtrum, & converſionem nobis referentibus manifeſte cognoſcerent: dehinc ad propria redeuntes, devotionem noſtram, quam erga Dei Eccleſiam gerimus, publice prædicarent. Totus igitur mundus evidenter agnoſcat, quod licet nos Romani Imperii dignitate & gloria fulgeamus; tamen a nobis humanæ conditionis proprium dignitas Romana non abſtulit, nec ignorantiæ vitium majeſtas Imperialis exclaſit. Nam ſuggeſtione pravorum hominum ignorantiæ fuimus tenebris involuti; & per viam veritatis credentes incedere, extra juſtitiæ ſemitas nos invenimus. Ecce enim Dei Eccleſiam, quam credebamus defendere, impugnavimus, & quam ſperabamus extollere, pene deſtruximus. Occaſione noſtra Domini noſtri JESU Chriſti tunica inconſutilis eſt diviſa: & quantum in nobis fuit, per hæreſes & ſchiſmata violata. Decepit nos cauſæ meritum, & color negotii perturbavit: quia dum in facta Eccleſiæ potius virtutem potentiæ, quam rationem juſtitiæ voluimus exercere: conſtat nos in errorem merito deveniſſe. Juſtitia enim * fortitudinem reſpuit, æquitas violentiam non admittit. Sicque factum eſt, quod ille, qui humilia reſpicit, & alta a longe cognoſcit, potentiam noſtram, & adverſæ partis humilitatem conſiderans, more ſuo potentes de ſede depoſuit, & humiles exaltavit. Sed quia divina clementia nos ad correctionem noſtram ad tempus errare voluit, ſed deviare in perpetuum non permiſit: univerſa hæc Fidelium turba cognoſcat, quod nos de cætero, errore totius falſitatis abjecto, ad veritatem convertimur, de ſchiſmate ad unitatem redimus, & ad gremium matris noſtræ ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ gratanter accedimus; dominum Alexandrum, qui eſt in præſentiarum, & ſucceſſores ejus in Catholicum Papam recipimus, & ipſi tamquam patri debitam reverentiam exhibere proponimus. Pacem noſtram Eccleſiæ, illuſtri Regi Siciliæ, & Lombardis, ſicut inter nos ordinatum eſt & diſpoſitum, reddimus.*

* al. tyrannidem

*Imperator verba finierat; cumque in laudem ejus, qui aderant, acclamaſſent: iterum facto ſilentio, ſancta Dei Evangelia cum Sanctorum reliquiis, & Cruce de ligno Domini ſunt producta in medium. Mandante itaque Imperatore, Comes Henricus de Dieſſa in anima Imperatoris juravit, quod ipſe pacem Eccleſiæ & Imperii, pacem Regis Siciliæ uſque ad annos quindecim, & treguas Lombardorum uſque ad annos * ſex, ſicut per mediatores hinc inde tractatum & ſcriptum fuerat, bona fide, ſine fraude, & malo ingenio firmiter obſervaret, & Henricum Regem filium ſuum idipſum jurare faceret, & ſervare. Dehinc duodecim Principes Imperii tam Eccleſiaſtici, quam ſæculares, tactis ſacroſanctis Evangeliis, modo ſimili juraverunt. Protinus Romualdus Salernitanus Archiepiſcopus ſurgens, per eadem Evangelia juravit, quod poſtquam Imperator Nuntios ſuos propter hoc ad Regem in Siciliam miſerit, Rex infra duorum menſium ſpatium per aliquem Principum ſuorum de obſervanda Imperatori pace uſque ad annos quindecim, in anima ſua jurare faciet; & per decem Principes ſuos juramentum ei ſimile faciet exhibere. Comes etiam Rogerius, ſicut Archiepiſcopus fecerat, idipſum manu ſua juravit. Dehinc rectores Lombardiæ, qui ibi aderant, juraverunt, quod uſque ad ſex annos bona fide, & ſine fraude treguas Imperatori obſervarent, ſicut inter eos tractatum & diſpoſitum erat: & quod per ſingulas civitates, Conſules & nobiles civitatum id ipſum jurare facerent. Quo facto, illius diei Curia eſt ſoluta, & tam Imperator, quam reliqui cum gaudio & lætitia ad ſua hoſpitia ſunt reverſi.* LXXII. Pax jurata.

* al. vii.

Interea Chriſtianus Cancellarius, qui pro conſummatione pacis plurimum laboraverat, nacta opportunitate temporis, cœpit per Imperatorem & Principes ſuos dare ſtudium & operam diligentem, ut Papa Alexander Moguntinum illi Archiepiſcopatum auctoritate Apoſtolica confirmaret. Quod præſentiens Conradus, qui in Moguntina Eccleſia prius electus & conſecratus fuerat, ad Papam accedens ait: Novit veſtra ſanctitas, venerande Pater, novit univerſa hæc Romana Eccleſia, quod ego veſtra perſonæ intuitu, Mogun- LXXIII. Querela Conradi Card. Sabinenſis.

PAGIUS XI. *Adalbertus removetur ab Archiepiſcopatu Saltzburgenſi.*

A num. LXXIII. ad LXXVI. Suo loco oſtendimus *Conradum* Imperatoris conſobrinum Electum Archiepiſcopum Moguntinum, rejectum ab eo fuiſſe, quod *Alexandro* III. adhæreret, & *Chriſtianum* Archicancellarium Imperatoris ab eo in ſedem Moguntinam introſum. Præterea *Conrado* Saltzburgenſi Archiepiſcopo anno MCLXVIII. demortuo *Adalbertum* Regis Bohemiæ filium Electum, conſecratumque Archiepiſcopum, ſed hunc pariter ob eandem rationem admiſſum non fuiſſe. Quid vero in utriuſque Archiepiſcopi cauſa hoc anno actum fuerit, narrant Acta Alexandri III. a Baronio citata, quæ confirmantur a Chronographo Reicherſpergenſi, qui hoc tempore florebat: *Anno MCLXXVII. poſt multas tribulationes, multaque gravamina, quæ peccatis exigentibus perpeſſa eſt Eccleſia in illa nota dualitate per annos fere viginti duos* (delenda vox duos, ut initium ſchiſmatis demonſtrat) *tandem repropitiata domino; quia non in æternum obliviſcetur miſereri, facta eſt concordia inter dominum Papam & Dominum Imperatorem, mediantibus quibuſdam magnis regni Principibus. Tunc ex utra-*

Digitized by Google

tinam Eccleſiam, in qua canonice electus fueram, inſcio Imperatore, reliqui, & honorem meum, parentes, & patriam pro Dei amore deſerui, & ad vos in Franciam feſtinus acceſſi, exilium patriæ prępoſui; & in labore & anguſtias quietem meam & otium commutavi. Bene poteſtis recolere, quantum Catholicæ Eccleſiæ meus adventus contulerit, & qualiter partem veſtram adhuc nutantem & debilem plurimum roboraverit. Vos autem veſtri gratia mihi vicem congruam pro tempore rependiſtis: nam primo me in presbyterum Cardinalem, dehinc in Sabinenſem Epiſcopum, poſtremo in Moguntinum Archiep. conſecraſtis. Nunc autem (ut audio) vultis Chriſtianum Cancellarium, qui Moguntinam Eccleſiam per violentiam invaſerat, eamdem converſo religionis ordine confirmare. Quod multum ab æquitate diſcrepat, & a ratione diſcordat, ut ſchiſmaticus Catholico, & intruſus canonice electo debeat anteponi. Rogo igitur & humiliter poſtulo, ut poſtquam Deus pacem Eccleſiæ ſuæ reddidit, mihi quoque de jure mea reddatur Eccleſia: ut ſicut fui ſocius tribulationis, ita ſim particeps conſolationis & gaudii.

LXXIV. Reſponſio Alexand. III. ad Conradum.

Cui Papa ſatis benigne reſpondit: Devotionem tuam, fili chariſſime, quam erga Romanam Eccleſiam & perſonam noſtram habuiſſe dignoſceris, manifeſte recolimus; & ardorem fidei tuæ publice profitemur: multum noſtræ parti veſter adventus contulit, multum noſtra Eccleſia de veſtra ſocietate profecit. Et nos quidem, Deo teſte, pro utilitate veſtra ſumus valde ſolliciti, & facere quæ vobis expediunt, tenemur obnoxii. Nolumus honorem veſtrum minuere, ſed augere; nolumus vobis inferre injuriam, ſed gloriam miniſtrare. Non debet autem a veſtra memoria excidiſſe, quod ſæpe nobis & Nuntiis & litteris ſignificaſtis, quod ſi inter Eccleſiam & Imperium pax non poſſet aliter fieri, niſi Moguntino Archiepiſcopatu a vobis dimiſſo (licet hoc vobis grave reſideret plurimum & moleſtum) tamen pro bono pacis hanc jacturam æquanimiter pateremini; volentes honorem Eccleſiæ honori veſtro, & illius commodum veſtris utilitatibus anteponere. Et ecce Imperator cum magna inſtantia aſſeverat, quod nullatenus in pace Eccleſia remanebit, ſi Chriſtianus Cancellarius a Moguntinæ ſedis fuerit prælatione dejectus. Nos autem abſque veſtra notitia nullum ſuæ petitioni adhuc voluimus dare conſenſum, nec vobis ignorantibus, aliquod præbere reſponſum. Tunc Conradus benignam Apoſtolici reſponſionem conſiderans, & voluntatem ejus rationi conſentaneam eſſe cognoſcens; conſultandi ſuper hoc cum amicis ſuis a Papa inducias petiit, & accepit. Habito itaque conſilio, ad Papam rediit, & humili voce reſpondit:

LXXV. Conradus Archiep. Mogunt. ſponte ſe pro bono pacis abdicat.

Licet, reverende Pater, mihi injurioſum ſit pariter & moleſtum, ut Eccleſiam meam debeam ſine culpa dimittere, & locum mei regiminis, nulla offenſa interveniente, mutare; tamen quia ad meum ſpectat officium, non quæ mea, ſed quæ JESU Chriſti ſunt, quærere: nolo, ut occaſione mei pax inter vos & Imperatorem facta remaneat, & diſcordia ſepulta reſurgat. Pro pace Eccleſiæ conſervanda, pro qua Chriſtus vitam ſuam perdidit, libenter volo meum honorem perdere, & cum meo damno utilitati Eccleſiæ providere. Et idcirco, ut omnis materia diſcordiæ & ſcandali auferatur e medio: Moguntinum Archiepiſcopatum in poteſtate veſtra ſponte relinquo, & me liberalitati veſtræ & patrocinio recommendo. Quo audito, Papa lætus effectus, habito cum Imperatore conſilio, prænominatum Conradum Cardinalatus illi & Sabinenſis Epiſcopatus dignitate ſervata, in Saltzburgenſi Eccleſia honorifice fecit eligi. Nam filius Regis Boemiæ, qui eidem Eccleſiæ præerat, pro eo quod de ſimonia, & quibuſdam aliis criminibus coram Papa fuiſſet accuſatus, de merito ſuæ cauſæ diffidens, commiſſam ſibi Eccleſiam in manu Papæ ſpontanea voluntate remiſit; ſicque factum eſt, quod Alexander Papa, ſicut vir providus & diſcretus pro conſervanda pace Eccleſiæ utens diſpenſatione canonica, Conradum quondam Moguntinum Archiepiſcopum in Saltzburgenſem Eccleſiam ſublimavit. Chriſtianum autem Cancellarium Moguntinam Eccleſiam auctoritate Apoſtolica confirmavit, & tam ei, quam Philippo Colonienſi Archiepiſcopo, qui a ſuis Suffraganeis, & Catholicis fuerant conſecrati, recepta ab utroque jura-

ra-

PAGIUS *utraque parte, Domini videlicet Papæ Synodus Epiſcoporum, & Imperatoris Curia Principum collaudata & indicta eſt. Quæ per aliquod tempus expectata, tandem apud Venetiam congregata eſt IX. Kal. Auguſti præſentibus domno Papa, & domno* (legendum, Domino) *Imperatore: qui & ibidem pacificati, & pax inter eos firmata eſt. Domnus quoque Adalbertus Saltzburgenſis Archiepiſcopus vocatus per litteras Apoſtolicas, venit illuc. Sed domnus Apoſtolicus nimium tunc primum credulus verbis adverſariorum ejus, ſtatim, ut Curia Imperatoris haberi cœpit, perſuaſit, & juſſit eum cedere loco; illeque reniti non poterat; quia non erat, qui adjuvaret. Tunc miſſæ ſunt litteræ a domno Papa, & a Domino Imperatore omnibus in Epiſcopatu Saltzburgenſi conſtitutis.*

XII. *Qui Conrado Palatino conceditur.*

Refert poſtea Chronographus literas Alexandri III. Capitulo Saltzburgenſi, & Prælatis Eccleſiarum illius Metropolis datas *Venetiis in Rivo alto V. Idus Auguſti*. In iis ait Pontifex *Adalbertum quondam* eorum Archiepiſcopum, videntem neceſſitatem Eccleſiæ Saltzburgenſis, & quod ipſe Imperatoris gratiam recuperare

non

ramento obedientiæ, pallia de more conceſſit.

LXXVI. Privilegium Crucis Alexand. Papa conceſſit Romualdo. *Alexander autem Papa prudentiam & litteraturam Romualdi Salernitani Archiepiſcopi diligenter attendens, & devotionem, quam erga Romanam Eccleſiam ſemper habuerat, recolens: ad petitionem ipſius Archiepiſcopi, communicato fratrum ſuorum conſilio, ipſi & ſucceſſoribus ejus uſum & dignitatem portandæ Crucis per civitatem, & totam ſuam parochiam Apoſtolica auctoritate conceſſit, & donum, quod exinde Salernitanæ Eccleſiæ in perpetuum fecerat, ſui privilegii munimine roboravit.*

Schiſmatici reverſi. *Hoc etiam ſilentio prætereundum non eſt, quod ſchiſmatici, qui in diverſis Eccleſiis Tuſciæ & Lombardiæ auctoritate Imperiali intruſi fuerant, & quidam dicti Cardinales, qui Joanni de Struma adhæſerant, audito quod Imperator cum Eccleſia & Papa Alexandro pacem feciſſet: pœnitentia ducti, Venetias feſtino greſſu venientes primo ſchiſma quod defenderant, abjurabant; dehinc per ſancta Dei Evangelia promittebant, quod de exceſſu quem fecerant, domini Papæ Alexandri mandato ſtarent; & eum & ſucceſſores ejus in Catholicum Papam reciperent. Et ſic ab excommunicationis vinculis abſoluti ad ejus pedes accedebant.*

LXXVII Romuald. Archiep. Salernit. alloquitur Imp. *Pace igitur, ut prædiximus, inter Imperatorem & Regem Siciliæ facta pariter & jurata, Nuntii Regis ad Imperatoris palatium, ipſum ex parte regia ſalutaturi iverunt. Quo cognito, Imperator de camera ſua egreſſus, eos, multis aſtantibus, ſatis honorifice & benigne ſuſcepit. Cumque Romualdus Salernitanus Archiepiſcopus de faldiſtorio ſuo ſurgens, ſtans loqui voluiſſet: Imperator eum ſedentem loqui præcepit. Facto itaque ſilentio Archiepiſcopus ſic eſt exorſus: Dominus noſter glorioſus Rex Siciliæ dominum Imperatorem, qui eſt in præſentiarum, ſicut chariſſimum amicum, & fratrem ſuum devote pariter & affectuoſe ſalutat; & per nos magnificentiæ Imperiali ſignificat, quod cum hoc anno Nuntii ſui ad dominum Papam pro bono pacis Anagniam adveniſſent, ſcripſit dominus Papa domino noſtro glorioſo Regi, ut aliquos de latere ſuo ad eum mitteret, qui cum eo tractandæ pacis colloquio intereſſent. Dominus autem Rex devotiſſimus filius ejus ad petitionem illius Comitem Rogerium, virum utique providum & diſcretum, & de ſanguine regio ortum, & me cum eo ad ejus præſentiam deſtinavit, ut in perficienda pace adjutores eſſemus pariter & præſentes: non quod dominus noſter Rex pacificus cum domino Imperatore aliquam credat habere diſcordiam. Ipſe enim ſicut Catholicus Princeps, & pacis filius omnes Chriſtianos Principes diligit, & quantum in eo eſt, cum illis pacem & concordiam habere credit. Solos inimicos Crucis Chriſti crudeli odio mari & terra perſequitur. Inde eſt quod non parcit pecuniæ, non indulget expenſis; ſed ſingulis annis biremes ſuas præparat, & cum eis armatam militiam deſtinat, ut hoſtes Chriſtianæ Fidei devincat pariter & confundat: & euntibus ad Sepulcrum Domini ſecurum iter præparet & expediat. Alii mundi Principes, ſubditos ſuos vehementer impugnant, & cum inimicis Fidei pacem facere non formidant. De Sepulcro Domini, quod a Sarracenis impugnatur, non multum cogitant; & eum, qui ſolus ipſum defendere nititur, impedire feſtinant. Alii quæ ſua ſunt quærunt: ſolus Rex noſter, quæ JESU Chriſti ſunt devotus inquirit. Cum ergo ipſi in Dei ſervitio tam ſanctam & puram devotionem habeat; vos, domine Imperator, qui Eccleſiæ Dei ſpecialis eſtis filius & defenſor ſingulari amoris privilegio præ cæteris mundi Principibus dominum Regem & venerari debetis pariter & amplecti: qui Dei Eccleſiam ſemper intendit extollere, & inimicos ejus non deſinit impugnare. Nulla & inter vos & dominum Regem diffidii cauſa vel odii ſeminarium intervenit. Dominus enim Rex a magnificentia veſtra ſe numquam offenſum meminit, vel vos in aliquo offendiſſe cognoſcit; ſed certum apud eum & firmum exiſtit, quod ſi Imperialis majeſtas cum regia magnificentia perfectæ pacis vinculo fuerit conjuncta, Eccleſiæ Dei & toti Orbi magnum poterit commodum provenire. Archiepiſcopus verba finierat. Protinus Imperator per Goffredum Cancellarium ſuum ad ejus verba reſpondit, dicens:*

LXXVIII. Pe Cancellar. quid reſpondeat Imp. *Salutes ex parte illuſtris Regis Siciliæ per vos magnificentiæ noſtræ tranſmiſſas ea qua decet reverentia & honore ſuſcipi-*

PAGIUS non poſſet, reſignaſſe in manu ſua Eccleſiam Saltzburgenſem, & Gurcenſem ac Patavienſem Epiſcopos Eccleſiæ Saltzburgenſis Prælatos, de celebranda electione, mandato ſuo recepto elegiſſe *Conradum* quondam Moguntinum Archiepiſcopum, ſeque eorum electioni aſſenſum præſtitiſſe. Scripſit etiam *Fridericus* Imp. omnibus Prælatis Saltzburgenſis Eccleſiæ, Clero & populo, ſignificavitque, quoniam per duos ſibi invicem oppoſitos Eccleſia graviter diſtracta fuiſſet, tam domno Papæ, quam ſibi viſum fuiſſe utile utroſque removeri, & accedere ad electionem novi Archiepiſcopi, ac eam cecidiſſe in perſonam *Conradi Palatini* conſanguinei ſui: denique ſe eos commonere, ut quod tam a domno Papa, quam a ſe factum eſt, ratum teneant. Literæ datæ ſunt *Venetiis*. Sicque *Adalbertus* ſine Archiepiſcopatu remanſit; mortuo tamen *Chriſtiano* Moguntino Archiepiſcopo *Conradus* Palatinus rediit ad Eccleſiam Moguntinam, & *Adalbertus* ad Saltzburgenſem, ut ſuo loco narrabimus.

pimus, & eidem loco & tempore opportuno rependere multiplices procurabimus. Quod autem tam idoneas & elegantes perſonas ad pacis noſtræ colloquium deſtinavit, noſtræ excellentiæ ſatis gratum reſidet & acceptum: quia ex Legatorum ſuorum ſcientia, probitate ſimul & * facetia, delegantis domini auctoritatem perpendimus, & a nobis merito in numero ſummorum Principum reputatur, qui talibus & tantis perſonis præeſſe dignoſcitur. Quod vero ſignificaſtis, eum erga ſerenitatem noſtram amicam gerere voluntatem: hoc verum eſſe, rerum experientia comprobavimus. Nam licet popularis opinio nos ad invicem eſſe crederet inimicos; tamen inter nos haberi pacem & concordiam operis exhibitio demonſtravit, quia eum & terram ejus nunquam offendimus, & nos ab eo in nullo offenſos veraciter profitemur. Et quia ipſe præ univerſis mundi Principibus inimicos Crucis Chriſti mari & terra perſequitur, & cum hoſtibus Chriſtianæ Fidei guerram ſemper & diſcordiam habere dignoſcitur: nos illi tamquam Catholico Principi & pacis filio, pacem noſtram gratanter offerimus, & eum ſinceræ charitatis brachiis amplexamur. Nam in veritate cognoſcimus, quod ex hoc mutuæ dilectionis affectu Eccleſiis Dei proveniet non parva utilitas; Chriſtianis omnibus, & præcipue ad domini Sepulcrum euntibus magna ſecuritas; infidelibus autem terror, confuſio pariter & egeſtas. Quo audito, Regis Nuntii Imperatori de bona voluntate, quam erga Regem ſe habere dicebat, gratias referentes: accepta ab eo licentia, ad ſua hoſpitia alacres ſunt reverſi.

* ſapientia,

LXXIX. Petunt Nuntii ſcribi pacis diploma.

Ipſi autem, ſicut viri ſapientes & providi, metuentes, ne pacis factæ memoriam longævitas temporis aboleret: dederunt ſtudium & operam diligentem, ut forma pacis, quæ inter Imperatorem & Regem facta fuerat, Imperiali juſſione redigeretur in ſcripturis: ut eam de cætero non poſſet temporis vetuſtas deſtruere, quam Imperialis privilegii ſcriptura ſervaret. Ad petitionem igitur eorum pacis inter Imperatorem & Regem initæ ſcriptum eſt privilegium, & ſigilli aurei impreſſione munitum. Ut autem prænominati privilegii notitiam ſemper habere poſſit ſecutura poſteritas: ejuſdem privilegii exemplar huic noſtro operi dignum duximus annotare.

Diploma pacis inter Imp. & Regem Willelmum.

In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen, &c.

Nos Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus, & Henricus Rex filius noſter interventu venerabilis Patris noſtri Alexandri Dei gratia ſummi Pontificis & fratrum ſuorum Cardinalium, pro parte noſtra & heredum noſtrorum paciſcimur vobiſcum, domine Voillelme, eadem gratia illuſtris Rex Siciliæ, quod amodo uſque ad quindecim annos obſervabimus vobis & heredibus veſtris, & univerſo regno veſtro, & toti terræ dominationis veſtræ veram & firmam pacem. Et quod per nos, vel per quoſlibet alios mari vel terra vos prædictum illuſtrem Regem & heredes veſtros, aut regnum veſtrum, & terram dominationis veſtræ, ſicut præſcriptum & determinatum eſt, uſque ad quindecim annos non invadimus, nec invadi faciemus, nec vobis, aut regno veſtro, & jam dictæ terræ dominationis veſtræ guerram aliquo modo faciemus. Et ut hæc omnia ſupraſcripta firmiter & illibata a nobis ſupradicto Frederico Dei gratia Romanorum Imperatore & ſemper Auguſto, & Henrico filio noſtro Rege, & heredibus noſtris, tam vobis ſupradicto illuſtri Regi Voillelmo, quam heredibus veſtris, & regno veſtro, & toti terræ dominationis veſtræ attendantur, & obſerventur: nos prædictus Imperator bona fide, ſine fraude & malo ingenio, in præſentia beatiſſimi Patris noſtri Papæ Alexandri & Cardinalium, & Legatorum veſtrorum Romualdi venerabilis Salernitani Archiepiſcopi, & Rogerii egregii Comitis Andriæ, & Principum ac fidelium noſtrorum, a Comite Henrico de Dieſſa in anima noſtra, ſuper ſancta Dei Evangelia, & Sanctorum reliquias jurare fecimus, & Henricum filium noſtrum per interpoſitam dignam perſonam in anima ſua idipſum jurare faciemus uſque ad medium futurum Septembrem Indictionis undecimæ. Et Principes noſtros idem jurare fecimus, videlicet Moguntinum Archiepiſcopum, * Arnoldum Treverenſem Archiepiſcopum, Conradum Vuormatienſem electum, Gotifridum Imperialis aulæ Cancellarium, Guervvinum Protonotarium, Marchionem Theodoricum de Suſiz, Florentium Comitem Holandiæ, Comitem Diedonem de Groyx, Comitem Henricum de Dieſſa, Comitem Robertum de Dinna. Ad hujus autem pacti promiſſionis & juramenti noſtri & Principum noſtrorum memoriam, & inviolabile firmamentum, præſens privilegium noſtrum per manus * Vuortvini Protonotarii noſtri ſcribi fecimus, & Imperiali ſigillo noſtro aureo ſigillatum, & prædictorum Principum juramento communitum, vobis ſupraſcripto illuſtri Regi Voillelmo fecimus aſſignari. Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo ſeptuageſimoſeptimo, menſe Auguſti, decima Indictione.

* al. Bertoldum.

* Guervvini.

Poſtquam vero Imperator præſcriptum privilegium Nuntiis Regis tradidit, & quod miſſurus eſſet Chriſtianum Cancellarium in Siciliam pro recipiendis juramentis ei ſimilibus repromiſit; prænominati Nuntii non contenti Imperiali privi- le- LXXX.

Alia ad confirmationem pacis procurata.

legio, ad majorem certitudinem pacis initæ robur & firmamentum, aliud privilegium a Papa & Cardinalibus Romano fecerunt more conſcribi, in quo Imperialo declaratum eſt privilegium, & auctoritate Sedis Apoſtolicæ roboratum. Quo facto Hunizo Cardinalis ex mandato Papæ & Imperatoris cum Imperialibus litteris, & cum Notario Salernitani Archiepiſcopi, & Capellano Comitis Rogerii ad caſtellum Gayvæ, ubi Imperatrix cum Henrico Rege filio ſuo morabatur, advenit. Præſentibus itaque Imperatrice, Rege Henrico filio ejus, C. Marchione de monte Ferrato, & quibuſdam de rectoribus Lombardiæ, & Notario Archiepiſcopi, & Capellano Comitis, & multis aliis probis & idoneis viris, Verdinſis Epiſcopus ſtola collo impoſita, ex mandato Imperatoris & Regis Henrici, in anima ejus ſuper ſancta Dei Evangelia & reliquias juravit, quod ipſe Rex Henricus pacem Eccleſiæ & Imperii, ſicut a patre ſuo jurata fuerat, & pacem Regis Siciliæ uſque ad annos quindecim, & treguas Lombardorum uſque ad ſex annos bona fide, ſine fraude & malo ingenio firmiter obſervaret.

Concil. Venetiis celebratum generale. *Advenientibus autem vigiliis Aſſumptionis B. Virginis, quæ eo tempore in die Dominico advenerunt, Alexander Papa cum Epiſcopis ſuis & Cardinalibus, cum Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus Alemanniæ, Lombardiæ, & Tuſciæ, cum Imperatore, & Duce Venetiæ, cum Nuntiis Regis Siciliæ, & magna populi multitudine in Eccleſia beati Marci convenient, ſolemne ibidem Concilium celebravit.* Hæc Acta.

LXXXI. De quibus ne quid dubites, habes inferius recitata anno Redemptoris milleſimo centeſimo octogeſimoquinto Acta Veronenſia, de congreſſu Lucii Papæ Tertii cum Imper. ab auctore ejus temporis ſcripta in quibus ab eodem Lucio Papa citantur Acta ejuſdem Concilii Venetiis ab Alexandro celebrati, quod & ob præſentiam ſummi Pontificis, conſenſumque frequentem Epiſcoporum nominat idem Lucius Concilium generale, a cujus ſanctitis decretis nec latum unguem ſibi recedendum fore, ibidem coram Imperatore conteſtatus eſt. Sed proſequamur reliqua ad ipſum ſpectantia. Pergit enim Romualdus: *Dictis itaque orationibus & Litaniis, & aliis, quæ de more in Concilio ſunt dicenda, & longo ſermone de pace habito: Alexander Papa candelas accenſas Imperatori, & clericis, & laicis, qui ibi aderant, dare præcepit. Et ipſe excommunicationis formam hoc modo propoſuit: Nos ex parte Dei omnipotentis, & beatæ Mariæ ſemper Virginis, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum excommunicamus, & a gremio matris Eccleſiæ ſeparamus omnes perſonas tam Eccleſiaſticas, quam ſæculares, quæcumque pacem, quæ inter Eccleſiam & Imperium modo facta eſt, & pacem Regis Siciliæ uſque ad annos quindecim, & treguas Lombardorum uſque ad annos ſex, aliquo modo diſturbare, vel impedire præſumpſerint. Et ſicut hæ candelæ extinguuntur; ſic eorum animæ æternæ viſionis lumine & claritate priventur. Cumque candelæ projectæ eſſent de manibus, & extinctæ: Imperator alta voce cum aliis, Fiat, Fiat, pariter acclamavit. Sicque Concilium celebratum eſt, & ſolutum.* Hucuſque Romualdus de Concilio quam breviſſime, alia multa præteriens, quod alio tenderet ſua oratione: ſunt alia pleraque de eodem Concilio enarrata a Rogerio, qui eodem vixit tempore: nam in Annalibus Anglicanis hæc habet:

Excommunicatio in turbatores pacis.

In hoc Concilio Joannes Abbas de Struma, qui vocatus fuerat Papa Calliſtus, qui etiam tertius & ultimus ſchiſmatis hujus Antipapa exſtiterat, degradatus eſt, & ab ipſo Imperatore, & ab omnibus Principibus Eccleſiaſticis & ſæcularibus dejectus eſt & reprobatus. Similiter omnes Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & Abbates Teutonici regni, qui ab eo, vel ab aliis Antipapis prædeceſſoribus ſuis, videlicet ab Octaviano, qui Papa Victor vocabatur, vel a Guidone de Crema, qui Paſchalis vocabatur, ordinati fuerant, degradati ſunt: & altaria, quæ ab ipſis, ſive ab ordinatis ſuis dedicata erant, demolita ſunt. LXXXII

*In hoc autem Concilio Conradus frater conſobrinus prædicti Imperatoris recepit a manu Alexandri Papæ Archiepiſcopatum * Sancebur ge, & legatiam totius Teutonici regni in vita ſua habendam. Iſte vero Conradus cum electus eſſet tempore ſchiſmatis ad Archiepiſcopatum Moguntinum, noluit ab Octaviano Antipapa conſecrari, ſed maluit inter Catholicos pro nomine Chriſti pauper vivere, quam inter ſchiſmaticos divitiis tranſitoriis abundare, venit uſque Senonem civitatem ad Alexandrum Papam: a quo benigne ſuſceptus factus eſt Epiſcopus Cardinalis de Epiſcopatu * Savinæ. Et Chriſtianus Imp. Cancellarius ſucceſſit ei in Archiepiſcopatu Moguntino, & pallium ſuſcepit a Guidone de Crema. Quod quia ab eo receperat; propriis manibus ſuis combuſſit Venetiæ in Rivoalto, in palatio Patriarchæ, coram Alexandro Papa & Cardinalibus univerſis, & a domino Papa abſolutus eſt: & remanſit Archiepiſcopus Moguntinus, & pallium ab Alexandro recepit.* Hucuſque Rogerius. Pergit vero Romualdus:

* al. Salisburgenſem.

De Conrado Archiep. Moguntino.

* al. Sabinæ.

Eo autem die Nuntii Regis Siciliæ, accepta a Papa & Imperatore licentia, cum LXXXIII.

ga-

Reditus Legatorum Reg. in Siciliam. *galeis ſuis ad monaſterium S. Nicolai, quod, Ad lений, dicitur pervenerunt, celebrata ibidem feſta Virginis, altera die Hadriaticum mare intrantes, aura flante ſecunda, nono die ſtante,* id eſt remanente, *menſis Auguſti, ſani & incolumes cum omnibus ſuis Barolum deſcenderunt. Archiepiſcopus itaque & Comes Rogerius communicato conſilio, Nuntium ſuum cum litteris in Siciliam direxerunt, modum & ordinem geſta pacis Regi plenarie ſignificantes. Et hoc facto, Comes Andriam rediit, Archiepiſcopus autem Salernum venit. Rex vero ex tenore litterarum pacem factam & juratam eſſe cognoſcens, lætatus eſt valde, & per litteras ſuas Archiepiſcopo & Comiti dedit in mandatis, ut ad eum feſtina greſſu in Siciliam properarent. Sicque factum eſt quod Archiepiſcopus & Comes, ſexto die intrante menſis Novembris, Panormum ingreſſi, a dominis & familiaribus Curiæ, & reliquis magnatibus honorifice ſunt ſuſcepti. Altera vero die coram magnificentia regia venientes, ei a principio uſque ad finem totius negotii modum & ſeriem pleniſſime retulerunt: & privilegium Papæ Alexandri & Imperatoris de pace factum & roboratum eidem (ſuis familiaribus præſentibus) aſſignarunt. Rex igitur ex tenore privilegiorum præter ſpem & opinionem ſuam, pacem ad honorem ſuum & commodum factam eſſe conſiderans, Archiepiſcopi & Comitis ſuper hoc fidem & prudentiam plurimum commendavit, dans illis in mandatis, ut Imperatoris Nuntios, qui in Siciliam erant venturi pro recipiendis juramentis, æquanimiter exſpectarent.*

LXXXIV. Romualdi Archiep. auctoris peroratio. *Hæc autem omnia, quæ prædiximus, ita geſta fuiſſe, nulli dubitationis, vel incredulitatis ſcrupulum moveant, quia Romualdus ſecundus Salernitanus Archiepiſcopus, qui vidit, & interfuit, ſcripſit hæc: & ſcitis, quia verum eſt teſtimonium ejus. Interea, dum Imperator per totum menſem Auguſti, & aliquam partem Septembris eſſet Venetiis demoratus, accepta a Papa licentia, tertiodecimo die ejuſdem menſis a Venetiis recedens, Ravennam venit, per vallem Spoletinam in Tuſciam deſcenſurus.*

Reditus Alexand. Pap. Anagniam. *Dominus autem Papa omnibus, quæ in partibus illis facienda erant, rite diſpoſitis in menſe Octobris, cum quibuſdam de Cardinalibus a Venetiis movens, cum quatuor galeis Venetorum, ſecundo die ſtante,* id eſt remanente, *ejuſdem menſis, Sipontum applicuit; & inde per Trojam, & Beneventum, Anagniam feſtinus advenit. Quidam vero de Cardinalibus eum per terram ſunt proſecuti. Magiſter autem Rainerius Cardinalis, & Gratus ſubdiaconus cum Chriſtiano Cancellario in Romaniam deſcenderunt, pro reſtauratione regalium, quæ Imperator invaſerat, recipienda. Dum autem Papa a Siponto Anagniam veniret, Eccleſiæ peccatis exigentibus, Hugo de Bononia Cardinalis Beneventi eſt mortuus, Vuillelmus de Papia Portuenſis Epiſcopus apud Averſam obiit, Manfredus Præneſtinus Epiſcopus apud Anagniam diem clauſit extremum.* Hucuſque de his codex Salernitanus, Longobardo charactere conſcriptus, a nobis inde petitus, collatuſque cum codice ſancti Petri in Vaticano, haud integro, ſed fine carente. Eadem plane, ſed brevius narrat Rogerius in Anglicanis Annalibus, qui etſi non fortaſſe, ut recitati nuper auctores, ea vidit quæ ſcripſit; tamen, ut qui eadem vixit ætate, ea quæ ſunt ejus temporis, accurate deſcripſit. Quibus his omnibus ſumma fide conſcriptis, atque candida ſinceritate decurſis cum aſtipulentur recitata ſuperius Acta ipſius Alexandri Papæ: cuncta quæ ab his diſcrepant, mendacia eſſe penitus convincuntur, atque potiſſime refelluntur aſſerta in Chronico Beſſarionis poſteriori loco; ſui enim & obliqui eſt menſura rectum.

His igitur tamquam ad Lydium lapidem admotis, cuncta eodem argumento conſcripta, vel picturis expreſſa, vel cujuſvis generis monimentis ſignata, quæ noveris ab iis diſcrepare, redargue. Quod autem partis poſterioris auctorum nemo ſit, qui rebus geſtis interfuerit, & quæ viderit, ea ſcripſerit, ſed quæ tantum audierit: nullo pacto ſunt conferendi cum recitatis a nobis Scriptoribus. Sed & quod illis adverſantes inter ſe ipſos magnopere in pluribus diſcrepent, errent vero omnes in iis quæ ſunt temporis, dum non hoc uno anno iſta geſta eſſe recenſent, ſed & ſuperiori, atque ſequenti; quodque litteræ Friderici ad hæc probanda adductæ nulla temporis conſenſione jungantur, cum datæ ponantur anno vigeſimoſexto Imperii, qui eſt annus ſalutis milleſimus centeſimus octogeſimus, & ſignentur Indictione undecima, qui eſt annus Chriſti milleſimus centeſimus ſeptuageſimuſoctavus, & inconvenientia temporis contrarium firment; ab iiſdem prorſus recedere, & ſuperioribus inhærere non ſolum ſuadeant, ſed plane cogant: ſtet aſſerta primæ ſententiæ veritas omni contradictore ſuperior, nec labefactetur ulla aſſertione mendaciorum. LXXXV.

Quorum illud cæteris magis indecorum, quo aſſeritur factum illud arrogans, & penitus inſuerum, quod humiliatum ad pedes Pontificis caput Imperatoris pede ipſe preſſerit, atque inſultaverit, verbis illis ex Pſalmo petitis: (a) *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Et quod læſus Imperator in ipſum illud intorſerit: LXXXVI. Mendaciſſima de Alex. facta aſſerta convincuntur.

(a) Pſal. 90.

Digitized by Google

rit: *Non tibi ſed Petro*. Cui retorſerit Alexander arrogantius dictum hujuſmodi: *Et mihi, & Petro*. Abhorrens eſt quidem a tanti Chriſti Vicarii manſuetudine turgens faſtu facinus, penituſque alienum ab ipſis moribus tot actionibus probe notis. Quantæ enim fuerit animi demiſſionis & moderationis, benignitatis, lenitatis, paternæque charitatis ad alliciendos ad pœnitentiam peccatores, ad curandos ipſos pœnitentes omni genere obſequii & indulgentiæ, cum facile ſit ex ſcriptis & factis ipſius ſuperius recitatis elicere, aſſerere, & confirmare: notius plane & evidentius fiet ex his quæ ex eodem auctore anno ſequenti dicentur, cum Caliſtum pſeudopapam, peſtem Eccleſiæ, ad ſe venientem pœnitentem recepit.

LXXXVII. Si quid enim hujuſmodi per Alexandrum Papam fieri contigiſſet: quomodo referre prætermiſiſſent Scriptores illi, qui minima quæque proſequuti ſunt, quippe qui præſentes cum eſſent, ea cuncta ſingulaque totidem verbis, ut prolata ſunt, ſumma diligentia ſcriptis prodidere, ut vidiſti feciſſe Legatum Regis inter alios Romualdum? Quomodo rem tantam ſui magnitudine mirandam, novitate ſingularem, indecentia monſtruoſam, etſi non ab aliis, certe æmulorum adverſariorum tubis perſtrepentibus pervulgandam, reliquiſſe potuere ſilentio penitus obvolutam, ut quaſi ex condicto, nullus eorum Scriptorum, reliqua cuncta ſcribentium, de his verbulum fecerit? Tu vero, prudens Lector, qui ſatis vidiſti, quanto cum labore, induſtria, arte, patientia cum prudentia, tot annis in hoc ipſum laboraverit Alexander, ut vel aliquod ſaltem leve pœnitentiæ ſignum extorqueret ab obſtinatiſſimo perſecutore: quomodo in animum induces, ut credas, jam ipſum ad hoc tanto labore inductum Imperatorem atque ſuaſum, eo modo exaſperatum factis, & dictis inurbanis, inuſitatis, duris, aſperis per Pontificem exacerbatum, ut (quantum in ipſo fuit) eum a pœnitentiæ remedio procul abigeret, quem jam (ut vidiſti) abſolutum recepiſſet in Eccleſia pœnitentem? Stet igitur ipſa hiſtoria candore ſuo nitens, atque ſinceritate & veritate ex teſtificatione, eorum, qui interfuerunt, conſtans & firma in omnibus comprobata. Sed ex iis jam diſputationibus emergentes, enarrata opera Dei conſideremus.

LXXXVIII. Dei immenſa opera prædicantur in Eccleſia protegenda. Quis hæc tanta non deficiat admirando, cujus & præ gaudio ob exceſſum animus exultando non jubilet, & manus coronas nectat, lingua vero victorialem occinat hymnum Chriſto Victori, cui & erigat ſimul de ſuperatis inſuperabilibus inimicis trophæa perpetuo permanſura? Sed & quis exultando non inſultet ſimul in hoſtes Eccleſiæ, & exprobret in omnes ejus perſecutores illud propheticum Iſaiæ: (a) *Congregamini populi & vincimini, & audite univerſa procul terra: Confortamini & vincimini: Accingite vos & vincimini: Inite conſilium, & diſſipabitur: Loquimini verbum, & non fiet, quia nobiſcum Deus?* Quot conciliabula in perditionem Eccleſiæ collegit impietas? Quot movit, & extincta ſæpe adverſus Dei Eccleſiam renovavit bella Alemannicus furor, pollens imperantis auctoritate; quæ cuncta ad nihilum deduxit fortior cunctis divina potentia? Tu ipſe ſcripta perlegens, vidiſti Lector, & conſideraſti puto, admiranda opera Dei, cujus finis eſt, diſpergere ſuperbos, & omnem arrogantem humiliare, atque confundere. Nonne hic ille, qui ab initio ſui naſcentis Imperii adverſus Romanam Eccleſiam quibus potuit viribus inſurrexit? quique tyrannice ſibi vendicans Sedem Petri, cui voluit, tertio jam proſtituit? ut & ipſi jure illud aptari potuerit ſacrum elogium: *Omne ſublime videt, ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ*. De quo & dictum: (b) *Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſervum ſempiternum?* Quod non alicujus ſit creaturæ tanta iſta perficere, ſed tantummodo illius, qui eſt Rex (c) Regum, & Dominus dominantium. Qui coegerit eminentiſſimam majeſtatem ad pedes procumbere ſervi ſervorum ejus, ipſoſque exoſculari, geſtare ipſum dextera, atque ſtratoris munere eidem fecerit inſervire. Quique mutaverit fremitum rugientis leonis, magno plane miraculo, in balatum errantis atque opem quærentis oviculæ. Ita plane: nam ſicut (d) *rugitus leonis, ita & terror Regis*, qui tot feralibus editis, repetitis, & proclamatis edictis, eorum tonitru concuſſit terrarum Orbem. Qui inſuper perſtrepentem ſpiritum (e) grandem & fortem, ſubvertentem montes, & conterentem petras in ſibilum converterit auræ tenuis; in ſpumam gracilem redegerit mare tumeſcens; atque in cineres frigidos reſolverit fornacem, univerſum Orbem Catholicum inflammantem. *Exulta pra his, & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael*. Epinicia hæc a Fidelibus canenda proponimus, illud Davidicum intonantes: *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exultavit me, dextera Domini fecit virtutem:* Idem inquam, ipſe qui ſuper firmam petram fundavit Eccleſiam, ut nec portæ inferi prævaleant adverſus eam.

At licet victa ſæpe reſurgit impietas, cedere neſcia, cum cedere tamen ipſi veritati omnino quantumlibet refractaria cogatur etiam invita. Ita quidem poſt LXXXIX.

hæc

(a) Iſ. 8.
(b) Job. 4.
(c) Apoc. 19.
(d) Job. 41.
(e) Prov. 20.

hæc Fridericus. Nulla enim juramenti habita ratione, divinis & humanis legibus violatis, ſimulac eſt ingreſſus Æmiliam, collectis militibus, ſtatim Bertinorum caſtrum munitiſſimum eſt aggreſſus: quod oppidum multiplici jure ad Eccleſiam pertinebat, eoque potitus eſt. Cujus rei geſtæ ſeries ita in Actis vitæ Alexandri Papæ deſcribitur: *Illud autem ſilentio prætereundum non duximus, quod Imperator, ex quo Caſenam pervenit, utens conſilio malignantium, acceſſit juxta Bertinorum, & accerſitis ad ſe prædictis Papæ Nuntiis, videlicet R. diacono S. Georgii, & R. ſubdiacono Apoſtolicæ Sedis Cardinalibus, & P. Dapifero ejuſdem Pontificis, inſtanter poſtulavit ab eis poſſeſſionem illius caſtri cum omnibus pertinentiis ſuis. Quibus benigne reſpondentibus & manſuete, quod ſine licentia & mandato domini ſui Romani Pontificis hic facere non poſſent, nec deberent: Imperator confeſtim eos diffidavit, & exercitu circumquaque collecto, ipſos de caſtro ejecit, & ſine conflictu ac pugna inexpugnabile caſtrum illud cepit, & ſibi ac filio ſuo Regi ab omnibus ipſius loci jurare fecit obedientiam. Nec mirum cum inter Bulgaros & Mainardos, qui erant fortiores ipſius loci milites, jam emerſerant æmulationes, & altera eorum pars Imperatori favorem præſtabat.*

XC. De Friderici perfidia invincibili.

Quod factum poſtquam ad aures ipſius Pontificis pervenit: per majores Eccleſiæ perſonas eumdem Imperatorem paterne commonuit, & ut poſſeſſionem ipſius caſtri ſibi & matri ſuæ Romanæ Eccleſiæ in pacem reſtitueret, poſtulabat inſtantius. Ipſe vero in voluntatis ſuæ duritia perſeverans, reſtitutionem facere penitus recuſavit. Quæ cauſa licet Pontifici & Eccleſiæ univerſæ valde fuerit gravis: ne tamen occaſione ejus injuriæ recens pax utiliſſima Eccleſiæ, & Imperii concordia diſſolveretur: potius hoc ad tempus pati & diſſimulare dignum duxit quam contrariis eidem Imperatori contraria reſpondere, quouſque Dominus cor illius emolliat & ſuæ Eccleſiæ jura ſponte reſtituat. Hæc ibi. At plane accidit illi, quod divinum oraculum deprompſit in Job: (a) *In ſimilitudinem lapidis aquæ durantur, & ſuperficies abyſſi conſtringitur*: quod videlicet, nullo Solis juſtitiæ radio cor ejus reſperſum, perfidiæ & obſtinationis frigore invaleſcente, condenſatum permanſit in ſilicem, quod humanitatis natura fluidum, & ad bonum derivari poſſe, aliquando dederit experimentum. At licet aliquando viſus ſit bonum ſequi; non amore virtutis, Deique reſpectu, ſed ſui ipſius gratia, quod ſibi prodeſſe putaret, illud effecit: ut non mireris, ſi cito aruit quod ſeminatum eſt ſuper ſaxa, quæ non haberent humorem. At quæ dicentur inferius, iſta magis oſtendent.

(a) Job. 38.

XCI. Hoc eodem anno, quo Fridericus Imperator ſubjecit ſe Alexandro Pontifici, contigit (ut tradit Saxo (b) Grammaticus, qui tunc temporis iſta ſcribebat) ut idem Alexander Papa legatione miſſa in Daniam, Abſalonem Roſchildenſem Epiſcopum, virum pace, belloque ſpectatum, deque ſancta Eccleſia ubique & ſemper optime meritum, renuentem licet ac penitus repugnantem auxerit Archiepiſcopatu Lundenſis Eccleſiæ. Sed præſtat audire Saxonem ipſum: *Ea tempeſtate*, inquit, *Romani ſchiſmatis controverſia, aſtipulante Cæſare Friderico pertinaciſſimo Germanorum errore, compluribus annorum curriculis alita, vere Pontificis Alexandri pedibus proculcata ſuccubuit, dividuumque Eccleſiæ ſtatum Catholicæ concordiæ vinculum colligavit. Quo in tempore Regis* Danorum, *Lundenſiumque necnon Abſalonis* Epiſcopi Roſchildenſis *Legati Roma regreſſi, læta patriam nuntio compleverunt. Qui tametſi diverſas atque contrarias res petitione complexi viderentur: ea tamen Romani Pontificis induſtria ſunt excepti, ut pars utraque ſibi pro votis conſultum gauderet. Nam & Abſaloni Lundenſem pontificatum aſſumere juſſum, & Roſchildenſem adminiſtrare permiſſum. Ita geminum Eccleſiæ regimen in ejus jus ditionemque conceſſit, alterum præcepti, alterum indulgentiæ ſortientis. O novam & inauditam Curiæ munificentiam! Recuſanti pallium ingeſtum eſt; inſigneque, quod petentibus ægre præſtari ſolet, repugnanti violenter imprimitur. Dignos humeros, quibus tam præ-*

(b) Saxo Gram. l. 14. in fin. Legatio ab Alex. Papa ad conferendum invito pallium.

PAGIUS XIII. Eskylus Archiep. Lundenſis Monach. induit.

Ad num. XCI. & ſeq. *Eskylus* Archiepiſcopatu Lundenſi, Legatione Sedis Apoſtolicæ, patria, cunctiſque deſertis Claramvallem iterum venit, ibique Monachum induit, poſtquam antea jam facultatem ab Alexandro III. ſibi factam ſucceſſorem deſignaſſet. Subſtituit ſibi *Abſalonem* Roſchildenſem Epiſcopum propinquum ſuum, magnæ ſanctitatis virum, qui non niſi pia plebis violentia perductus eſt ad Sedem Pontificali faſtigio conſecratam, uti narrat Saxo Grammaticus hujus temporis Auctor in lib. 14. & ex eo Baronius. *Eskylus* patria Danus, Regio genere ortus, Legatus fuit per provinciam Daniæ & Sueciæ, quam dignitatem magna cum Eccleſiæ gloria exercuit. Auctores tamen Dani pro ſuo quiſque affectu ejus actiones commendant, aut damnant. Saxo Grammaticus non paucas, neque obſcuras in deteriorem partem interpretatur, ſed Krantſius non ſolum excuſat, verum extollit. Sunt tamen aliqua, quæ omnes in eo laudent, ingentem animi liberalitatem, & Zelum religionis Chriſtianæ propagandæ, ut videre eſt apud Manricum in Annal. Ciſterc. hoc anno c. V. & ſeq.

Digitized by Google

præclarum onus imponeretur! Veniens ſiquidem Romanorum Legatus Galandus, Lundenſi Clero Roſchildam evocato, præſentem Abſalonem non ſolum litterarum recitatione, quæ eum electioni parere jubebant; ſed etiam anathematis comminatione, quo ſe adverſus eum, ſi repugnare perſeveraſſet, uſurum dicebat, electoribus aſſentiri, fidemque obedientiæ ſolemniter ab iiſdem recipere coegit. Quem poſtmodum Lundenſi in templo, pallio quod attulerat muneratus, die poſtero Ripenſium electum Homerum religioſe ejus miniſterio pontificem conſecrari conſpexit. Itaque legatione ſinceriſſime atque integerrime geſta, hibernis exactis, Romam revertit. Hæc Saxo, quibus & decimumquartum ſuæ hiſtoriæ librum claudit.

XCII. Hic primum tentatum, ut duo uni coactione Pontificis (ut audiſti) darentur Epiſcopatus. Quod tamen ſemel ea cauſa præſumptum, male apud plures tranſiit in exemplum. Ut autem ejus gerendæ rei Alexandro Papæ cauſam ingeſtam cognoſcas, ex eodem auctore, ſed noſtris verbis, compendioſe hic totius rei geſtæ ſeries breviter eſt petenda.

Eſchillus venerandus ſenex Lundenſis Eccleſiæ metropolitanæ diu perfunctus munere Archiepiſcopi, & Apoſtolicæ legationis faſcibus oneratus, ut quieſceret, illud ab eodem Alexandro Pontifice importunus extorſit, ut litteras ſcriberet, quibus ſignificaret, concedi ſibi a pontificatu miſſionem, atque depoſitionem legationis ampliſſimæ dignitatis, quam cui vellet, conferre poſſet; ipſum vero monaſticum poſſe habitum obſervantia Ordinis Ciſtercienſis ſuſcipere: ut ſic poſt labores ſibi vacans, diem paratus expectaret vocationis ad Deum. Poſtquam vero is penes ſuos non niſi auctoritate Apoſtolicæ Sedis, locum promotionis ullatenus invenire potuiſſet: cum de ſubrogando ſucceſſore ſuffragia peterentur, io eam ſententiam pedibus itum, ut in Abſalonem Roſchildenſem Epiſcopum omnium laudatiſſimum geminæ præfecturæ refunderetur onus. At ille numquam penitus ſe ſuæ Eccleſiæ, quam tot laboribus excoluiſſet a juventute, carere velle regimine cujuſvis prætextu amplioris dignitatis, palam ſæpe pluribus conteſtatus eſt verbis. Adeo ut nec rogatione Regis, neque precibus collegarum, aut amicorum ſuaſionibus ad capeſſendam ſedem præcipuam potuerit inclinari, quamvis & Eſchillus id enixis precibus efflagitaret. Verum cum importunitas exigentium, & cogentium vis magis ac magis urgeret: ad appellationis remedium Abſalon ipſe confugit, provocans ad Apoſtolicam Sedem, ad quam oportuit, qui ſuam coram Pontifice cauſam ageret, Legatum mittere; ornatis ab altera parte legationibus ad Papam adverſus eum, tam a Rege Waldemaro, quam ab ipſa Lundenſi Eccleſia metropolitana. Quibus auditis Alexandro Romano Pontifici, ſic tranſigere viſum eſt, ut ſuperius eſt recitatum. Et ne eidem Abſaloni ulterius reſiſtendi facultas, ac refragandi locus reliquus eſſet: anathematis vinculis colligandum niſi acquieſceret, oportuit comminari. Iſta præceſſit novi ſanciendi decreti nova atque ſuaſibilis cauſa.

Abſalon. ſuam pro majori dimittere Eccleſiam non acquievit.

XCIII. Hoc eodem anno decernitur legatio ab Alexandro Papa in Northmanniam. Cauſa autem hujus mittendæ legationis ita narratur a Rogerio in Annalibus Anglorum: *Eodem anno Petrus tituli ſancti Chryſogoni presbyter Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legatus, quondam Meldenſis Eccleſiæ electus, venit in Franciam, & ab Alexandro Papa in mandatis recepit, quod tota Northmannia, & omnes terræ Regis Angliæ ciſmarinæ & tranſmarinæ ſub interdicto ponerentur, niſi Rex Angliæ ipſe permiſiſſet Richardum filium ſuum Comitem Pictaviæ ducere uxorem Aleſiam filiam Ludovici Regis Franciæ, quam ipſe Rex Angliæ jam diu & ultra quam inter eos convenerat, in ſua cuſtodia retinuerat. Quod cum Regi Angliæ conſtaret: appellavit ad præſentiam domini Papæ pro ſeipſo, & pro terris ſuis. Et mox tranſfretavit de Anglia in Northmanniam, & habito colloquio inter ipſum, & Regem Franciæ apud Iveri, undecimo Kalendas Octobris, coram prædicto Cardinali & magnatibus utriuſque regni Rex Angliæ pater per ſuos fidem dedit, & in animam ſuam jurare fecit, quod Richardus filius ejus Comes Pictaviæ prædictam Aleſiam in uxorem duceret, ſi Rex Franciæ pater puellæ dederit præfato Richardo Comiti Pictaviæ civitatem Bituricenſem cum pertinentiis ſuis in maritagium cum filia ſua, ſicut conventio inter illos inde facta exigit, &c.* Sic rebus compoſitis, ſed non ſecuta dotis exhibitione, nec tranſlatio ſponſæ facta fuit: pax tamen per eumdem Legatum inter utrumque Regem compoſita tunc fuit, cujus idem litteras ſcriptas recitat conventionis.

Legatio Petr. Card. in Northmanniam.

XCIV. Hoc eodem anno ſanctus Galdinus Archiepiſcopus Mediolanenſis, ubi impleſ-

PAGIUS XIV. Obitus S. Galdini Cardin.

Ad num. XCIV. Obitus S. Galdini Cardinalis & Archiepiſcopi Mediolanenſis anno ſuperiori contigit, cum Auctor Anonymus ejus Vitæ coævus ſcribat: *Cum omnes fere Suffraganeos ſuos ſuis conſecraſſet temporibus, cumque civitas & Eccleſia ſua, Domino faciente, ad priſtinum ſtatum eſſet reſtituta; cœpit hæreſis Catharorum in civitate pullulare, diſtractionis & ſchiſmatis præcedentis cauſa: quæ uſque adeo peccatis exigentibus creverat, ut multi i-*

Obitus S. Galdini Archiep. Mediol. ſet annos decem in ſacra muneris functione (ut ejus vitæ Acta teſtantur) ex hac vita migravit, quem Deus miraculorum frequentia, ab eo poſt obitum editorum, declaravit inter Sanctos in Paradiſum eſſe receptum. Extant quæ citavimus vitæ ipſius Acta, a Mombritio tomo priori Vitarum Sanctorum recitata. Claudat tandem longiorem hujus anni periodum elegans hiſtoriola, diplomatibus Pontificiis comprobata de admiranda pontis Avenionenſis ſtructura perneceſſaria ſuper Rhodanum, non agros tantum alveo proximos corrodentem ſed homines plurimos abſorbentem. Cum Deus miſeratus humanum genus, pontis conſtruendi parat magno miraculo per puerulum adhuc impuberem fundamentum, atque conſummat grande opus. Cujus rei geſtæ ſynopſim ex vita ejuſdem multiplici auctoritate probata ſic accipe:

XCV. Avenionenſis pontis ſtructura. *Anno Chriſti milleſimo centeſimo ſeptuageſimoſeptimo, paſtoritius puer nomine Benedictus, vulgo BENEZET, dum paſceret maternum gregem, tergemino JESU Chriſti compellatione admonitus eſt pontem facere in Rhodano. Puer expaveſcens, primum negavit ſe poſſe ovium cuſtodiam deſerere, vel tanta proviſia, cum inops eſſet, ſatisfacere. Cui cum Chriſtus curam gregis, omniaque neceſſaria ad opus pollicitus eſſet, Benedictus ſe accingit itineri, ac in Angelum ejuſdem habitus incidens, ab eo uſque ad Rhodanum perductus eſt, ac ob eodem ob aſpectum fluminis a re ſuſcepta deterritus, iterum confortatus eſt, Angelo recedente puer tranſmittens fluvium, ac Avenionem ingreſſus, in media Epiſcopi concione intervenit: Audite me, inquit, atque intelligite: mittor a Chriſto ea de cauſa, ut faciam vobis pontem in Rhodano. Qua voce populus in riſum converſus coram Præpoſito, cum ſiſtere ob Antiſtite decernitur, quem monet Benedictus in ſtructuram pontis aliquid largiri. En tibi ſaxum ingens, inquit, in meo atrio, ſuſtolle in humeros, habebis fortaſſe unde tui pontis queas aliqua fundamenta ponere: tum te id poſſe intelligam. Puer, feram, inquit, ſaxum, & occurſito Epiſcopo ac civibus, cui ferendo non forent triginta homines, expedite humeris portabat, fundamentum futurum tantæ molis. Eoque prodigio civitas univerſo ſtupefacta, Præpoſitus venia erroris impetrata, primus trecentos ſolidos pro ponte largitur, ac ejus exemplo alii in limine ad quinque millia nummorum con-*

PAGIUS *ipſum hæreſim, aliaſque errores auſu temerario publice prædicarent, & multa ſimplicium animæ laqueis diabolicæ fraudis caperentur. Huic igitur ſæviſſimæ peſti vir ſanctus ſe opponens, multis ſermonibus, prædicationibuſque populum ſuum ab illo ſtulto errore & veſania retrahebat; atque eum rudimentis Catholicæ fidei, quantum poterat, inſtruens, verbo proficiebat & exemplo. Cum autem decennium in ſuo expleſſet Epiſcopatu, eadem die qua conſecrationem, celebrata dominicæ Reſurrectionis ſolemnitate, ſecunda poſt Paſcha die dominica, in hæreticos zelo Dei accenſus ſanctæ Theclæ Eccleſiam petit, de more divina in ea Officia peracturus. At quia corporis multa debilitate laborabat, Miſſarum ſolemnia a ſupra memorato Cimiliarcha* (nempe Algiſio Provano), *qui poſtea ſucceſſit, celebrari præcepit. Ipſe vero confeſſione cum fratribus facta, priuſquam Evangelii lectio populo recitaretur, pulpitum aſcendens, contra prænominatos Catharos, eorumque complices præclariſſimam habuit orationem, eorum errores multis argumentis & rationibus apertiſſime, & quantum oportebat confutans, fidemque Catholicam multis ſanctorum Patrum & Evangelicis comprobans ſcripturis.* Poſt aliqua interpoſita ſubdit: *Obiit autem B. Galdinus anno Natalis dominici MCLXXVI. Aprilis XVIII.* Apud Mombritium, qui nobis hanc Vitam conſervavit, legitur, *anno MCXXVI.* omiſſo numero L. *Aprilis XIX.* loco XVIII. qui uterque error optime a Puricello in Monument. Baſil. Ambroſ. num. 543. & ſeq. emendatur.

XV. Floret S. Benedict. fundator pontis Avenionenſis. Ad num. XCV. Pluribus agitur de S. Benedicto, vulgo *San Benezet*, fundatore pontis Avenionenſis, in Actis SS. Bollandianis ad diem XIV. Aprilis, quo colitur. Contentus ero hic referre, quæ de eo habet Hugo Monachus Præmonſtratenſis cœnobii S. Mariani Autiſſiodorenſis, qui hoc tempore vivebat. Is in Chronico ſuo, cujus Collectanea edidit Nicolaus Camuzatus, eaque Roberto Autiſſiodorenſi perperam attribuit, uti ſupra viſum eſt, ad hunc Chriſti annum ſcribit: *Ipſo anno venit apud Avenionem adoleſcens, nomine Benedictus, dicens ſe a Domino miſſum, ut pontem ſuper Rhodanum conſtrueret: qui deriſus eſt, cum ſumptus non haberet, & cum præ magnitudine nemo crederet hoc facturum, ſed populi ab eo nutu divino commoniti, illud opus citius perfecerunt.* Idem fere habet Nangius in Chron. hoc anno. Dein Hugo ad an. MCLXXXIV. *Benedictus, Avenionenſis pontis auctor, ſancta admodum vita juvenis, obiit, ſepultuſque eſt ſuper pontem illum mirificum, magna jam ex parte conſtructum, ab ejuſdem pontis initio ſeptem annis circiter jam decurſis.* De Tranſlatione corporis S. Benedicti ab aliquot annis facta, poſtquam pars pontis cecidit, legenda præfata Acta SS. Bollandiana.

XVI. Hæreſis in Gallia ingraveſcit. Hoc tempore hæreſis in variis Galliarum partibus invaleſcebat; nam Bernardus Guidonis Epiſcopus Lodovenſis in Geſtis Lemovicenſium Epiſcoporum apud Labbeum Tom. II. Biblioth. pag. 269. agens de Geraldo Epiſc. Lemovicenſi hujus nominis II. ait: *Interemit cum militia & populo terræ, Deo adjuvante, in territorio Bervenſi duo millia & amplius Barbanſonum ſive Scotellanorum* (vel Cotarellorum) *qui terram devaſtantes, Eccleſias quoque devaſtabant juxta caſtrum nunc inde a Malamorte appellatum, cum antea Bellefort nuncuparetur: quod actum eſt in die dominica Cœnæ menſe Aprilis anno Domini MCLXXVII.* Gervaſius vero in Chron. hoc anno habet: *Pullulaverunt his diebus in Toloſani Comitis territorio hæreſis maligna, quæ fidem & orthodoxorum Patrum Eccleſiaſtica inſtituta evacuans,* non

contulerunt, unde cœpit pons ædificari. Perfectum eſt opus mirandum, dignum præconiis Pontificum Romanorum celebrari. Extat diploma Innocentii Papæ Quarti in Concilio œcumenico datum apud Paradinum in hiſtoria Lugdunenſi quo additur, Benedictum fuiſſe puerum duodecim annos natum, natione Almilatenſem, quod oppidum eſt in antiqua Burgundia: cumque tridui itineris ſpatium tribus horis emenſum eſſe. Saxumque illud tredecim pedum longitudinem latitudinem ſeptem habuiſſe. Abſoluto autem ponte ipſum Romam petiiſſe, redeuntem vero Lugdunum adiiſſe, ibidemque pontem cum xenodochio ædificaſſe

PAGIUS *non ſolum vulgus ſimplex, ſed & Eccleſia Dei Sacerdotes & Epiſcopos cum Principibus laicis tabe conferit nrſanda. Hujus hæreſis deteſtanda perverſitas in literis Comitis Toloſæ facilius poterit agnoſci, quas idem Comes generali Capitulo miſit Ciſtercienſi*.

XVII. *Raimundus V. Comes Toloſanus de re ad Ciſtercienſes ſcribit.* Literæ illæ ſcriptæ a Raimundo V. Comite Toloſano nominatiſſimi Raimundi de S. Ægidio nepote ex Alphonſo filio, in quibus inter alia ait: *Qui ſacerdotio ſuagnntur hæreſis fœditate depravantur, & antiqua, olimque veneranda Eccleſiarum loca inculta jacent, diruta remanent, baptiſmus negatur, Euchariſtia abominatur, pœnitentia parvi penditur, hominis plaſmatio, carnis reſurrectio abnegando reſpuitur, & omnia Eccleſiaſtica ſacramenta annullantur, & quod dici nefas eſt, duo etiam principia introducuntur*. Paulo poſt: *Scitote, quia in tantum hæreſis virulenta inviſcerata manet, quod niſi manu Dei valida, ejuſque brachio extento extirpari non poteſt. Talium namque caput induratum quaſi lapis ſic manet, ut in ſtipulam ei ſundantur lapides funda. Quoniam igitur ſpiritualis gladii virtutem nil perficere poſſe cognoſcimus, ad tantam hæreſis pravitatem exterpandam, oportet, ut corporalis gladii animadverſione compellatur. Ad quod peragendum dominum Regem Francorum* (Ludovicum VII.) *accerſiri veſtris ex partibus perſuadeo, quia per ipſius præſentiam tanto malo finem ſuſcipere ſuſpicor. Ipſi quippe præfrati civitates aperiam, vicos & caſtella ſub ejus cenſura tradam, hæreticos oſtendam, & uſque ad ſanguinem in quocunque noſtri indiguerit negotio, ad conterendos hoſtes, & omnes Chriſti inimicos illi aſſiſtam*. Illuc venit anno ſequenti Ludovicus VII. ut ibi videbimus.

XVIII. *Fundatio Beguinarum.* Præerat hoc tempore Eccleſiæ Leodienſi *Radulphus*, qui avaritiæ facibus ſuccenſus in foro rerum venalium vendi faciebat præbendas & beneficia, ut refert Ægidius Monachus Aureæ vallis in Epiſc. Leodienſibus cap. 52. Itaque cum hujuſmodi vitiis contaminatum eſſet Leodium, *ſuſcitavit Deus ſpiritum ſancti cujuſdam Sacerdotis viri religioſi, qui Lambertus le Begues, quia balbus erat, de S. Chriſtophoro dicebatur, cujus cognomine mulieres & puellæ quæ caſte vivere proponunt, Beguinæ Gallice cognominantur, quia ipſe primus extitit, qui eis præmium caſtitatis verbo & exemplo prædicavit*, quæ accepit Ægidius ex Auctore anonymo Vitæ ſanctæ Odiliæ. Auctor magni Chronici Belgici pag. 193. ait *Lambertum* conſtruxiſſe Eccleſiam S. Chriſtophori, & ibidem ſepulturam accepiſſe *anno Radulphi VI. ſeptimo Kalendas Julii, anno ſc. ſalutis MCLXXVII.*

XIX. *Earum inſtitutum adhuc perſeverat.* Commentitium itaque quod multi tradunt, eas a *ſancta Begga* Pippini Landenſis filia & S. Gertrudis ſorore nomen & originem accepiſſe; cum id gratis & ſola nominis ſimilitudine innixi afferant; contra vero eam inſtitutionem Auctores coævi & ſuppares adſcribant *Lamberto* apud Chapeavillum lib. 2. Epiſc. Leodienſium pag. 128. qui antea pag. 118. dixerat, quæ ſcribit Ægidius de Radulpho, hauſiſſe ex anonymo Scriptore eruditiſſimo, qui tempore Hadriani IV. Papæ floruit, & ſequenti ſæculo, quo S. Odilia & B. Joannes Abbatulus filius ejus vixere, Vitam eorum ſcripſit, quæ adhuc inedita eſt. In Concilio Viennenſi anno MCCCXII. celebrato Beguinæ damnatæ; Conſtitutiones tamen, *quæ Clementinæ communi vocabulo nuncupantur* (*eo quod per dominum Clementem Summum Pontificem in Concilio Viennenſi editæ fuiſſent*), *cum propter multas latas excommunicationes, & alteras juris pœnas in ipſis contentas nimis rigidæ viderentur, ad tempus ſuſpenſas, Joannes Papa XXII. fecit Pariſiis & in aliis ſtudiis ſolemnibus ſub bulla publicari*, inquit Continuator Nangii ad an. MCCCXVII. qui addit, *Beguinas non obſtante condemnatione ſtatus earum proceſſu temporis* convaluiſſe; *cum longe melius ſit eas ſic eſſe, quam laxatis habenis in ſæculi pompis & vanitatibus evagari; inter ipſas enim ſunt multæ bonæ & religioſæ perſonæ, & inter ipſas exercentur opera pietatis*. Durat adhuc earum inſtitutum, tam in Belgio, quam in diœceſi Leodienſi, & quæ illud profitentur, poſſunt ad nuptias tranſvolare. Hæc ad ſupplendos Annales Spondani & Raynaldi, qui de Beguinis parum edocti fuere. Superſunt etiam aliqua Begardorum, qui in eodem Concilio ſuppreſſi fuerant, monaſteria.

XX. *Quis auctor Magni Chronici Belgici.* Porro Auctor Magni Chronici Belgici numero penultimo a nobis laudati Opus illud ſcripſit anno MCCCCXCVIII. ut ipſemet non ſemel teſtatur ad annum MCCCCIX. ibique ſe dicit Monachum Canonicorum Regularium Ordinis ſancti Auguſtini in monaſterio prope Nuſſiam, quæ urbs eſt ad Rhenum in diœceſi Colonienſi ſita, ipſe quidem potius Collector quam Auctor, ſed viderat aliquos Scriptores vel nunc deperditos, vel nunquam in lucem datos. A Chriſto exorditur, ſed priora ſæcula vel fabulis vel anachroniſmis deturpata. Opus illud publicatum a Joanne Piſtorio in Collect. Script. Rerum Germanicarum.

XXI. *Rex Angl. Caſtellæ & Navarræ Reges inter ſe conciliat.* *In Quadrageſima*, inquit Gervaſius in Chron. *venerunt ad Regem Angliæ ſpectabiles viri juris periti, & mirabiles cauſidici miſſi a dominis ſuis duobus Regibus Hiſpaniæ, Adelphonſo ſc. Rege Caſtellæ* (hujus nominis VIII.) *& Sanctio Rege Navarræ. Dum enim ſibi invicem adverſarentur licet cognatione conjuncti, prædis tamen & præliis operam dabant. Cum autem nulla ratione vel Sapientum induſtria acquireret paci conſentire, vix tandem intermeantibus amicis præbuerunt aſſenſum, ut Regis Angliæ Henrici* (hujus nominis II.) *de pace facienda ſubirent arbitrium. Adſtiterunt itaque Regiæ Angliæ ſolio prædicti Nnncii Regum Hiſpaniæ, cauſas ſuas in contrarium proponentes, & diverſis anfractibus rationibus rhetoricis veriſimiliter explicabant. Accepto tandem poſt Paſcha de cauſa ſua tanta verſutia intricata Regis judicio, læti reverſi ſunt, dominoſque ſuos Reges, Regumque populos paci reſtituerunt, &*

ac miraculis claruiſſe, & ſancto demum fine quieviſſe. Porro tantæ rei veritati non ſolum Innocentii Quarti, ſed & Clementis IV. & V. Bonifacii Octavi etiam, atque Joannis Vigeſimiſecundi diplomata aſtipulantur, præter alia plura publica monumenta omni fide munita.

Chri-

PAGIUS *& tranquillitati*. Fuſius rem narrat Hovedenus, & utriuſque Regis rationes, ac ſententiam, ab Henrico II. Rege datam exhibet pag. 562. & ſeqq. Moretus tamen in Inveſtigat. Navarræ pag. 667. & ſeq. ſententiam hanc fuiſſe ambiguam, obſcuram, & novorum diſſidiorum originem aſſerit. Hi Reges nonniſi poſt biennium inter ſe convenere, & tunc Henrici Regis ſententia executioni data fuit.

XXII. *Præclara de Saladine Crucesignatorum victoria.* Victus hoc anno a Crucesignatis Saladinus, uti Guillelmus Tyrius lib. 21. cap. 23. aliique referunt. Rem ſummarie narrat Chronographus Aquicinctinus: *Princeps Antiochenus & Philippus Comes Flandriæ, congregato undecunque exercitu copioſo, caſtellum Harenc, Chriſtianitati ſuperioribus annis violenter ereptam, omni ex parte obſident. Quo nunciis intervolantibus, comperto, Salahadinus Princeps Damaſci, putans omni militum ſolatio Hieroſolymorum civitatem deſtitutam, congregatis Turcorum ſeu Saracenorum Admiraldis a Damaſco, civitatem Hieruſalem, prout ſuperbo cogitabat animo, capturus, & totam deleturus Chriſtianitatem, adjuncta ſecum ſagittariorum & ruſticorum innumera turba Gazam pervenit. Exhinc Hieroſolymorum iter arripiens, Regem ipſius civitatis* (ſc. Balduinum IV.) *& Templarios milites cum cruce Dominica, parvaque armatos milite, ſed fide Chriſti animatos, obvios excepit. A quibus victus, confuſus & conſternatus, omnibus pene ſuis gladio ſeu flumine, qui interfluebat, conſumtis totus ſanguineus ſuorum militum cæde, in Damaſcum ſanguineam regreditur. Actum eſt hoc in Chriſtianis victorioſum bellum feria VI. ante natale B. Andreæ Apoſtoli* (die nempe XXV. menſis Novemb. qui hoc anno in feriam VI. incidit) *Philippo Comite, & Principe Antiocheno cum ſuis exercitibus in obſidione Harenc laborantibus*. Diem etiam prælii notavit Tyrius his verbis: *Collatum nobis eſt hoc tam inſigne & ſeculis memorabile beneficium, Divinitus, anno domini Balduini IV. tertio* (legendum, quinto, obſervandumque Librariorum errore numeros ſæpe in Tyrio depravatos) *menſe Novembre, ſeptimo Kal. Decemb. die feſto Sanctorum Martyrum Petri Alexandrini & Katerinæ virginis*, die nempe XXV. menſis Novembris. Ex hoſtibus præter illos qui fuga ſaluti conſuluere, *alii omnes aut capti, aut gladiis interempti, graviores exitus ſunt conſecuti*, inquit Tyrius. Sed obſidio caſtelli *Harenc* felicem exitum non habuit, ut anno ſequenti dicetur.

XXIII. *Floret Joannes Cinnamus.* Florebat hoc tempore *Joannes Cinnamus*, Grammaticus, ideſt, Notarius ac Secretarius Manuelis Imperatoris, cujus Comes fuit in expeditionibus militaribus. Libros Alexiadum *Annæ Commenæ* excepit, & Hiſtoriam ſuam exorſus ab exceſſu *Alexii Comneni* Imp. Annæ parentis, res a *Joanne Imperatore*, Alexii filio, & Annæ fratre compendio, diffuſe vero *Manuelis*, Joannis filii geſtas complexus eſt, ut ipſemet teſtatur lib. 2. cap. 1. ſed incertum, an Opus ſuum abſolverit, vel an illud ad nos mutilum pervenerit; cum uſque ad *Manuelis* obitum non pertingat. Parum æquus fuit in Romanos Pontifices, Imperatores Germanicos, atque adeo in Latinos omnes, ex innato Græcanicis ingeniis in illos odio; quod cæteris etiam Scriptoribus Byzantinis familiare. Eam Hiſtoriam Cornelius Tollius Ultrajectenſis poſt Baronii mortem Trajectenſibus typis anno MDCLII. in lucem protulit & poſt aliquot annos Ducangius typis Regiis iterum publicavit, & uterque eam Notis illuſtravit. De *Cinnamo* plura Allatius in Diatriba de Simeonum Scriptis pag. 150. & ejus Interpretes citati,

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 1178.	ALEXANDRI PAP. III. ANNUS 19.	FRIDERICI IMP. 24. MANUELIS IMP. 36.

I. Alexand. Pap. Romam vocatur a Romanis. CHRISTI annus milleſimus centeſimus ſeptuageſimusoctavus ſequitur, Indictione undecima, quo Alexander Papa vocatus a Romanis ſe contulit Romam. Quomodo autem exceptus fuerit, ita ejus vitæ Acta tradunt: *Interea univerſus Romanæ Eccleſiæ Clerus ac populus videns, Imperatorem Fridericum ad veſtigia Papæ Alexandri eſſe proſtratum, & ſchiſmatis malum per divinam potentiam eſſe extinctum; attendens etiam de abſentia ipſius Pontificis tam in temporalibus quam in ſpiritualibus per longa tempora graviſſimam incurriſſe jacturam: communi conſilio de revocando ad Sedem B. Petri eodem Pontifice juraverunt. Miſerunt ergo ad eum uſque Anagniam ex melioribus Romanorum civium ſeptem viros cum litteris Cleri, Senatus, ac populi, ſuppliciter exorantes, quatenus ad Urbem ſuam propriam, populumque ſpecialiter ſibi commiſſum jam dignaretur reverti, & curam illius habere. Pontifex autem, licet humilis, & devota eorum mutatio ſibi, & cunctis fratribus plurimum placeret; ad memoriam tamen revocans præteritam ejuſdem Cleri & populi de ultramontanis partibus revocationem, qualiter poſt modicum multas ſibi & ejus fratribus injurias, & contumelias intulerant: non immerito dubitavit eorum blandis promiſſionibus credere, & ad civitatem ipſam, quæ multos diſturbatores pacis habere dignoſcitur, abſque certa, & firma ſecuritate redire recuſavit.*

II. Quæ conſtituta inter Romanos & Papam. *Propterea de voluntate utriuſque partis H. Oſtienſis Epiſcopus, F. ſanctorum Joannis & Pauli presbyter Cardinalis, & V. diaconus S. Angeli Cardinalis una cum ſeptem illis bonis hominibus redierunt in Urbem, diſpoſituri cum ſacerdotibus & populo formam ſecuritatis & pacis, quæ domino Papæ, ſuiſque fratribus complacere deberet. Unde licet ſuper hoc diu collaboratum fuerit; vix tandem ſuffragantibus beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum meritis, totius populi Romani conſilio & deliberatione ſtatutum eſt, ut Senatores, qui fieri ſolent fidelitatem & homagium domino Papæ facerent, quod B. Petri Eccleſiam, atque regalia, quæ ab eis fuerant occupata, libere in manibus & poteſtate ipſius Pontificis reſtituerent. Quod pacem quoque & ſecuritatem ipſi Papæ, & ejus fratribus, & rebus eorum, & cunctis ad eum venientibus & redeuntibus nihilominus inviolabiliter obſervarent.*

III. Alexand. Pap. regreſſus in urbem. *Quo facto, venerunt Senatores cum eiſdem Cardinalibus, & cum aliis hominibus ad præſentiam ſummi Pontificis. Quibus ad oſculum pedum benigne ſuſceptis (ut moris eſt) cuncta quæ a populo conſtituta fuerant, publice coram ipſo, tactis ſacroſanctis Evangeliis, juraverunt. His igitur, Domino cooperante, rite peractis, gaudio magno gaviſi ſunt omnes. Et ex tunc dominus Papa, & fratres ejus ad reditum in Urbem feſtinanter ſe accinxerunt. In proprio autem feſto Gregorii Papæ ante Dominicam, Lætare Hieruſalem, poſt Miſſam exivit de Tuſculano, proficiſcens in Urbem non ſine multa gloria, & honore. Exierunt enim ipſi obviam in longum ſpatium Clerus Romanus cum vexillis & crucibus, quod nulli Romanorum Pontif. recolitur factum: Senatores & populi magiſtratus cum tubis concrepantibus: nobiles cum militia in apparatu decoro, pedeſtres populi cum olivarum ramis laudes Pontifici conſuetas decantantes. Tunc vidiſſes oculos omnium multum ejus vultum intuentes, tamquam vultum JESU Chriſti, cujus vices in terris gerit. Præ nimia vero multitudine ipſius veſtigia deoſculantium, albus palafrenus ambulare vix poterat; & ſeniores dextera in dandis benedictionibus nimium laborabat. Cum tanta igitur & tam ſolemni exultatione paulatim, prout exhibebat neceſſitas, proficiſcens, circa horam nonam ad portam Lateranenſem non mediocriter fatigatus pervenit. Unde ad patriarchium Lateranenſis Eccleſiæ, uſque* ad

PAGIUS SÆC. XII.

An. Eræ Hiſp. MCCXVI. An. Hegiræ DLXXIV. inchoato die 19. Jun. fer. 2.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6671.

☉ 11. A. ☽ 1. P. 9. April. Indict. 11.

JESU CHRISTI 1178.

ALEXANDRI III. PAPÆ 20.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 27. IMP. 24.

MANUELIS COMNENI IMP. 36.

A. C. 1178. I. ANum. I. ad VIII. Narrat Baronius finem ſchiſmatis, & acceſſum Alexandri III. ad urbem Romanam ex Actis Alexandri III. quibus Hiſtorici mire conſentiunt. Anonymus Caſinenſis in Chron. hoc anno habet: *Joannes Abbas Strumenſis, qui vocabatur Papa Callixtus, in Decollatione B. Joannis Baptiſtæ Tuſculanum ad pedes Domini Alexandri Papæ III. venit, qui poſtea Rectorem Beneventi conſtituit.* Joannes vero de Ceccano in Chron. *IV Kal. Septembris Joannes Strumi Tuſculanum venit, & Alexandro Papæ ſatisfecit, & pœnitentiam egit, circum eum permanſit*, ſed, ut ſcribit Romualdus Salernitanus Archiep. *Papa eum & in curia, & in menſa ſua honorifice habuit.* Addit Marius Vipera in Archiep. Benevent. Papam eum conſtituiſſe Beneventanum Archiepiſcopum, & illius urbis Præfectum, ſed hoc anno

Calliſtus III. Pſeudo-Pontificatum deponit.

ad ſacroſanctum Salvatoris altare, tamquam verus & bonus paſtor, & beati Petri orthodoxus ſucceſſor cum inenarrabili gloria, multiplicatis laudibus, glorioſe deductus eſt atque receptus; dolentibus vero in eo cunctis, quod ipſorum culpa tanto tempore, tanto bono caruiſſent. Poſt benedictionem vero ad populum datam conſcendit palatium, ubi recedentibus ad Eccleſias ſuas cunctis Cardinalibus, in lecto, fatigatus ex itinere, ante cibum modicum requievit.

IV. *Altera vero die ad Conſiſtorium exiens, infinitam clericorum & laicorum multitudinem ad pedum oſcula de more excepit. Ex tunc ad conſuetas ſtationes Urbis pro ſui officii debito, & ea Dominica, Lætare Hieruſalem, ad ſanctam Crucem in proceſſionem nihilominus perrexit, & in Paſcha regnum ſolemniter induit.* Hucuſque Vaticanus codex, reliqua deſunt. Romualdus autem Salernitanus Archiepiſcopus hæc his addit:

Calliſti Pſeudo-papæ pœnitentia. *Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo ſeptuageſimooctavo, menſe Auguſti, undecima Indictione, tertia die ante finem menſis ejuſdem, videlicet in feſto Decollationis ſancti Joannis Baptiſtæ, Joannes de Struma, qui & a ſuis Calliſtus appellatus eſt, reatum ſuum agnoſcens, montem Albanum deſeruit, & apud Tuſculanum ad pedes Papæ Alexandri cum quibuſdam ſuis clericis humilis & devotus acceſſit, & in conſpectu Cardinalium & multorum ſe peccaſſe publice confeſſus eſt, dicens: Domine venerande Papa, peccatum meum manifeſte confiteor, & me auctoritate Imperiali contra Deum, ſanctam Eccleſiam, & vos egiſſe cognoſco. Sed nunc reverſus ad cor, delictum meum recolo, & veniam a veſtra pietate depoſco; omnem hæreſim & ſchiſma abjuro, & vos in dominum & univerſalem Patrem totius Eccleſiæ devote recipio.*

Alexand. Pap. benigne ſuſcepit Antipap. pœnitentem. *Quem Alexander Papa, ut erat pius & humilis, non objurgavit, vel reprehendit, ſed ſecundum ſibi innatam manſuetudinem benigne recepit, dicens: Frater, gaudium eſt Angelis ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Quod ſuggeſtione diabolica unitatem Eccleſiæ ſcindere voluiſti, multum doluimus. Et quod inſpirante Domino, ad ejus unitatem redire voluiſti, plurimum gaudemus. Romana Eccleſia, quæ juxta JESU Chriſti magiſterium inimicos diligere conſuevit, te hodie pœnitentem in filium recepit: & pro malis bona tibi retribuere procurabit.* Hæc Alexander ad eum. Subdit his hæc auctor: *De cætero Alexander Papa eum & in Curia, & in menſa ſua honorifice habuit.* Hactenus Romualdus, hiſque finem ſuæ imponit hiſtoriæ. Porro ita conſummata omnino victoria, Petrus Bleſenſis congaviſus Romanæ Eccleſiæ de pace abſolutiſſima divinitus ipſi conceſſa, has litteras dedit ad Willelmum Cardinalem Papienſem, quo utebatur familiariſſime, dignas tanto viro, qui in his conflictationibus ſemper ſteterat pro legitimo Papa Alexandro adverſus ſchiſmaticos, a quibus haud levia paſſus fuit. Sed ipſum audi:

Reverendo patri ac domino Vuillelmo Papienſi, ſacroſanctæ Rom. Eccleſiæ presbytero Cardinali, (a) Petrus Bleſenſis devotiſſimus ejus filius ſalutem, & ſinceræ dilectionis affectus. V.

(a) Pet. Bleſ. ep. 41.

Pet. Bleſenſ. ad Card. Papienſem epiſtola. *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri JESU Chriſti, qui tandem reſpiciens in faciem teſtamenti ſui vos elegit, & prælegit, ut per gratiam prudentiæ & facundiæ vobis divinitus datæ, ſciſſura ſchiſmatis conſueretur ad unitatem, & Eccleſia Dei de variis laboribus reſpiraret ad pacem. Petri quippe navicula diutiſſime tempeſtuoſis fluctibus æſtuavit: cumque mirabiles eſſent elationes maris, mirabilior in altis Dominus ſtatuit procellam in auram. Effuſa enim contentione ſuper Principes, cum errarent in invio & non in via, ille qui imperat ventis & mari, imperavit Imperatori: qui cum nuper in Eccleſiam Dei efferata rabie deſæviret, hodie per gratiam Redemptoris, qui vos ad hoc ſpecialiter fecerat gratioſum in verbis, perſecutor Eccleſiæ factus eſt filius, de lupo factus eſt agnus, de hoſte amicus, de ſuperbo devotus; humiliavit eum, qui eſt ante ſæcula, qui humiliat omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei. Nimis oppreſſerant, & in conculcationem dederant Chriſti Eccleſiam ſæculares: ſed hodie erecta eſt in ſuperbiam ſæculorum & amodo ſuperborum & ſublimium colla calcabit, ſicut dicit Dominus per Prophetam: (b) Ponam te in ſuperbiam ſæculorum: non vocaberis ultra Derelicta, ſed Civitas ſancta. Octavianus ille auctor ſchiſmatis toto tempore vitæ ſuæ congregaverat opes & divitias, ut quietem Ec-*

(b) Iſ. 60.

PAGIUS anno demortuum eſſe. Joannes de Ceccano citatus meminit alius Pſeudo-Pontificis, nec a Baronio, nec ab Oldoino in Hiſt. Card. memorati, licet ejus Onuphrius in Chron. aliique quidam mentionem fecerint. Hæc Joannis de Ceccano verba; *Tertio Kalendas Octob. quidam de ſecta ſchiſmatica inito conſilio Landum Sitinum elegerunt in Papam Innocentium, ab eiſdem eſt conſecratus.*

II. *Schiſmatici*, ut legitur in Auctario Aquicinctino ad annum MCLXXIX. anno ſcilicet uno ſecius quam oportuit; *quietem non ferentes Eccleſiæ iterum quemdam Clericum de progenie illorum, quos Frangipanes Romani vocant, contra Papam Alexandrum, Antipapam ſtatuunt, quem mutato nomine Innocentium III. vocitarunt. Quem quidam miles, frater Octaviani, qui per contentionem cum Alexandro pro-ve-*

Innocentius III. Antipapa in cavea includitur.

Digitized by Google

Eccleſiam perturbaret. Huic igitur largitionibus ſtatim faſcinaverat ſapientes hujus ſaeculi, quod magnatum ſibi conciliaverat favorem & gratiam, magnamque partem Curiæ ſecum traxerat in errorem.
(a) Jer. 17. *Sed juxta verbum Jeremiæ prophetæ (a): Perdix fovit quæ non peperit; fecit divitias, & non in judicio, in noviſſimo tempore derelinquent eum, & in fine ſuo apparebit ſtultus. Erectus fuerat Octavianus in contumeliam Eccleſiæ Chriſti, & cecidit. Satanas enim ſatanam expulit, & abſtulit eum primogenita mors, ſicut dicit Job: (b) Superbia*
(b) Job. 18. *namque primitiva mortis generatio eſt.*

Poſt hunc exultatus eſt Guido Cremenſis, & corruit. Poſt ipſum elevatus eſt Joannes Struma, & dejectus atque confractus evanuit. Ecce idolum Dagon, quod juxta Arcam Domini fuerat elevatum, prius cecidit proſtratum; erectum ſecundo corruit, ex magna parte confractum. Elevatum vero tertio, tandem totum confractum inventum eſt, & toto corpore diſſipatum. Sic Octavianus in ſuperbia & abuſione ſibi ſummum uſurpaverat ſacerdotium, & propter hoc vehementi ſchiſmate turbaverat urbes, & regna concuſſerat, ſortem habiturus cum
(c) Num. 16. *Core, (c) Dathan, & Abiron, quorum ſe imitatorem fecerat. Ecce quod de ipſo*
(d) Iſ. 14. *& conſimilibus prædixerat Iſaias (d): Numquid non eſt iſte vir, qui turbavit terram, qui concuſſit regna, qui poſuit Orbem terræ deſolatum, & urbes ejus deſtruxit? Detrahetur ad inferos ſuperbia ejus, concidet cadaver ejus, ſubter eum ſternetur tinea, & operimentum ejus vermis: adhuc recolo, quam glorioſus erat in oculis ſuis, quam pomposus in verbis. Fui præſens, ubi ſe faciebat tamquam ſtatuam adorari. Nam & ego cum aliis in via ad Romanam Curiam a carnificibus ejus captus, & ſpoliatus, & cæſus ſum. Cumque ſocii mei conjecti in vincula in compedibus remanſiſſent, ego, præveniente Chriſti miſericordia, nec flexi genua mea ante Baal, nec in compedibus pedem fixi, ſed elicita ſindone, & omnibus perditis, per murum in ſporta dimiſſus ſum, & ſic effugi manus ſuas. Scit Deus, quia non mentior. Et ab ea die ſemper exoravi Altiſſimum ut ejus ſuperbiam dejiceret, qui ſuperbos humiliat. Et tandem completum eſt in eo*
Quæ paſſus Pet. Bleſ.

verbum Job, dicentis de Rege ſuperbiæ: (e) Si aſcenderit in cælum ſuperbia ejus, (e) Job. 20.
& nubes caput ejus tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur, & qui eum viderint, dicent: Ubi eſt? Velut ſomnium avolans non invenietur, tranſiet, ſicut viſio nocturna, ejus & omnium complicum ſuorum memoria damnata eſt in æternum. Iſti ſunt Allophyli, qui cum in Arcam Domini irruere, & eam capere præſumpſiſſent: percuſſit eos Dominus in poſteriora, opprobrium ſempiternum dedit illis.

Nonne iſti in poſteriora percuſſi ſunt, VII.
quorum ſine interitur, quorum poſteritas damnata eſt, ut ſucceſſor eorum in Eccleſia Dei de cætero non reſurgat? ſemper redibit in memoriam iniquitas patrum & peccatum Octaviani non delebitur in æternum. Ipſe enim erat, qui crudelius cæteris clericos affligebat, perſecutus homines inopes & mendicos, & compunctos corde mortificare. O quam cæcus & turbidus eſt invidiæ oculus! Ubi quæſo erant Cardinalium corda, quando filium ſuperbiæ, & idolum abominationis in Apoſtolatus apicem erigebant? Ut de vobis taceam, ne videar adulari: quomodo clauſis oculis tranſierunt dominum Bernardum Portuenſem, Henricum Piſanum, dominum Hyacinthum, dominum Humbaldum Epiſcopum Oſtienſem? Reſpuerunt homines pacis; & hominem diſſenſionis & ſcandali erexerunt. Sane notare hic poſſumus problema (f) Joathan de filiis Ge- (f) Judic.
deonis, de quibus ſibi ducem eligere filii 9.
Iſrael volentes, contemptis filiis legitimis Abimelech ſpurium & crudelem judicem elegerunt: juxta cujus verbum, ligna ſilvarum, non olivam, non ficum, non vitem, ſed rhamnum elegerunt ſibi in Regem: & egreſſus eſt ignis de rhamno, & devoravit cedros Libani. Egreſſa eſt ab Octaviano malitia, quæ totum Orbem tumultuoſe concuſſit, ſed tandem manus Domini per miniſterium linguæ veſtræ præter ſpem & ſuper vota omnium, amica virtute ineffabili tranquillavit. Veſter ſum, & utinam ſe offerat opportunitas, ut me probetis per experientiam veſtrum eſſe. Adhuc memoriter teneo, quam pie, quam miſericorditer me ab exilio revertentem vagum & profugum apud vos excepiſtis, nudum cooperuiſtis, paviſtis famelicum, & ut multa paucis includam, in me totum

PAGIUS *vectus fuerat, propter odium Papæ manutenebat tradita ei turri vel munitione ſua, quam juxta Romanam civitatem fortiſſimam habebat. At iſtius violentia ſupra cæteros ſchiſmaticos afflictus Papa, communicato cum Cardinalibus conſilio, pace cum Cardinalibus, propinquis prædicti Octaviani reformata, præfatam munitionem a prædicto milite magno pretio comparavit. Sicque per induſtriam Hugonis Diaconi Cardinalis, qui & ipſe inter Romanos nobiliſſimus erat, prædictam cepit, cum ſæpe fato Pſeudo-Papa, munitionem: qui ad pedes Domni Papæ adductus, in cavea eſt perpetuo clauſus.* Hugo iſte, alias Huguitio ſeu Hugezus, Romanus, fuit ex familia Petri Leonis, Presbyter Cardinalis tit. S. Clementis, ac præcipuus auctor, ut populus Romanus æquas pacis conditiones Pontifici offerret. Porro Chronographus iſte uno tenore narrat, quæ diverſis annis accidere; neque enim ante annum MCLXXX. In-

tum miſericordiæ ſinuum complexiſtis. *Ille pro me vobis retribuat, qui bonorum retributor eſt operum, & pauperum fidejuſſor.* Hucuſque Petrus, recolens beneficia, quibus contigit affici a Cardinali Papienſi, tempore flagrantis ſchiſmatis.

VIII. Indicitur ab Alex. Pap. Concil. generale in annum ſequentem. Hoc eodem anno Alexander Papa, univerſa Catholica Eccleſia pace gaudente, ad expurganda mala, quæ ſive per ſchiſmaticos, ſive per alios irrepſiſſent, Concilium generale Romæ anno ſequenti, menſe Martii celebrandum, indicit. Vocavit etiam Orientales Romanæ Eccleſiæ communione conjunctos ex Syria & Palæſtina Latinos conſtitutos Epiſcopos. Teſtatur id qui venit inter illos & interfuit Willelmus Archiepiſcopus Tyri, cujus & teſtificatione, utpote ejus, qui interfuit, & Acta deſcripſit, & ſecum tulit, eos omnes erroris redarguas, qui non anno ſequenti, ſed poſt ſequentem, nempe anno Redemptoris milleſimo centeſimo octuageſimo, idem Concilium celebratum affirmant. Ipſe, inquam, qui præſens fuit, affirmat, idem Concilium celebratum anno Chriſti milleſimo centeſimo ſeptuageſimo nono, Alexandri Papæ anno vigeſimo, Indictione duodecima, die quinta menſis Martii. Dedit autem pro ejus indictione, hoc anno ipſe Pontifex litteras ad omnes ſub Catholico Orbe in diverſis provinciis conſtitutos Epiſcopos, ut ad Urbem dicta die ſe conferrent Synodi cauſa. Porro ipſæ indictionis litteræ miſſæ ad Epiſcopos Tuſciæ, cujus exempli & reliquas ad alias provincias miſſas fuiſſe putamus, ſic ſe habent: (a)

(a) Bibl. Abb. Florent plut. 2. ad largum. *Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Piſano Archiepiſcopo, & univerſis Epiſcopis, & dilectis filiis Abbatibus per Tuſciam conſtitutis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

IX. Litteræ Apoſt. de indict. Conc. *Quoniam in agro Domini, qui eſt Eccleſia, tamquam ſpinæ & tribuli, naſcuntur quotidie & pullulant germina vitiorum, cum videlicet, quia proni ſunt ſenſus hominis ad malum ab adoleſcentia ſua, tum quia inimicus homo de malitia ſua zizania ſuperſeminare non ceſſat, & germen bonum nititur ſuffocare: neceſſe eſt, diligentiam adeſſe cultorum, & nunc evellere & amputare jam nata, nunc etiam naſcituris nocivis * graminibus proficiendi aditum obſerare; ſubſequenter autem & inſerere fructiferum germen, & ſeminare ſemen bonum, quod triceſimum, ſexageſimum, & centeſimum fructum, fœcundante Deo, poſſit afferre. Nam & hæc verba illa dominica ſonare videntur, quibus Jeremiam prophetam, & in eo Evangelicum ſacerdotem inſtruxit, dicens: (b) Dedi verba mea in ore tuo. Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna, ut evellas & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* * al. germinibus (b) Jer. 1.

Id autem licet univerſis Eccleſiarum rectoribus incumbat; multo tamen fortius imminet Romanæ Urbis Antiſtiti, qui a Domino JESU Chriſto, ut caput eſſet Eccleſiæ, in beato Petro (c) accepit & de paſcendis dominicis ovibus, & fratribus confirmandis expreſſum & ſpeciale noſcitur habuiſſe mandatum. Inde ſiquidem eſt, quod nos licet inſufficientes meritis ad providentiam Apoſtolicæ Sedis & miniſterium univerſalis Eccleſiæ a Deo, quo (ut ipſi placuit) diſponente vocati; quia in Eccleſia Dei correctione videmus quamplurima indigere, tam ad emendanda quæ digna emendatione videntur, quam ad promulganda, quæ ſaluti Fidelium viſa fuerint expedire: de diverſis partibus, perſonas Eccleſiaſticas decrevimus evocandas, quarum præſentia & conſilio, quæ fuerint ſalubria, ſtatuantur; & quod bonum, ſecundum conſuetudinem antiquorum Patrum provideatur & firmetur a multis. Quod ſi particulariter fieret, non facile poſſet plenum robur habere. Quocirca per Apoſtolica vobis ſcripta mandamus, qualiter huic noſtræ diſpoſitioni plenis deſideriis cooperari curetis, & prima Dominica advenientis Quadrageſimæ, ad Urbem Romam, ducente Domino, veniatis; ut cooperante ſancti Spiritus gratia, tum in corrigendis enormitatibus, tum in ſtatuendis, quæ Deo grata fuerint, communi ſtudio, quod fuerit agendum, agatur; & uno humero ſublevemus Arcam Domini, atque uno ore honorificemus Deum & Patrem Domini noſtri JESU Chriſti. Datum Tuſculani undecimo Kalendas Octobris. X. Rom. Pont. munus in Eccleſia. (c) Jo. 21. Luc. 22.

Porro ad eos, qui longius poſiti erant Epiſcopos Alexander ſcripſit anno ſuperiori, ut tempeſtive audito nuntio, ſe ad iter accingerent. Quod teſtatur Willel- XI.

PAGIUS Innocentius Antipapa captus, ut ibidem monſtrabimus.

III. Alexander III. Romam redit. *Quarto Idus Madii*, ait Joannes de Ceccano, *ibat Papa Romam cum Cardinalibus & Epiſcopis, quem receperunt Romani honorifice*, ſed loco, *Madii*, legendum, *Martii*. Acta enim Alexandri III. teſtantur eum in feſto S. Gregorii Papæ *ante dominicam, Lætare Jeruſalem*, exiviſſe de Tuſculano, & profectum eſſe in Urbem *non ſine multa gloria & honore*. Feſtum autem S. Gregorii Magni cadit in IV. Idus Martii. De ſolemni ejus Romam introitu Radulphus de Diceto pag. 599. ad hunc annum ſcribit: *Alexander Papa, Schiſmaticis ad unitatem Eccleſiæ redeuntibus, ſolemni proceſſione exceptus eſt Romæ die Dominica qua cantatur, Lætare Jeroſolyma*, Dominica nempe quarta Quadrageſimæ; ſed aliquot ante eam dies *Alexandrum* III. Romam perveniſſe ejus Acta docent.

Epiſcopi Orientales Latini proficiſcuntur ad ſynodum Rom. lelmus Archiepiſcopus Tyri, qui una cum aliis Palæſtinæ Eccleſiæ Epiſcopis vocatus ad Synodum anno ſuperiori, hoc anno cum iiſdem in Italiam navigavit, ut ſtatuta die, ſequenti anno Synodo intereſſent. Sed ipſum audi ita profitentem: (a) *Anno ab Incarnatione Domini milleſimo conteſimo ſeptuageſimo octavo, qui erat regni domini Balduini Quarti annus quintus, menſe Octobri, cum anno præcedente indicta eſſet per univerſum Latinorum Orbem Synodus generalis, ad eamdem Synodum vocati, profecti ſunt de noſtro Oriente, ego Vuillelmus Tyrenſis Archiepiſcopus, Albertus Bethlemita Epiſcopus, Heraclius Cæſarienſis Archiepiſcopus, Radulphus Sebuſtenus Epiſcopus, Joſius Acconenſis Epiſcopus, Romanus Tripolitanus Epiſcopus, Petrus Prior Eccleſiæ Dominici Sepulcri, Rainaldus Abbas Eccleſiæ Montis Sion.* Hæc Tyrius Archiepiſcopus, qui, ut audiſti, tempus celebratæ Synodi anno ſequenti, triplici reliquit conſignatum chronographia, nempe anno Chriſti, itemque anno Alexandri Pontificatus, & indictione.

(a) Vill. de bello ſacro l. 21. c. 26.

XII. De hac præterea convocatione Concilii Robertus hujus temporis auctor hæc habet: *Alexander Papa miſit Octavianum ſubdiaconum ad Rothomagenſem provinciam, ut convocaret Archiepiſcopum, & Suffraganeos ejus, & Abbates illius provinciæ, & miſit ſimiliter alios ſubdiaconos ad Orientem, & Occidentem, & Meridiem, & Septemtrionem, ut convenirent ad Concilium generale.* His adde, quod vocati ſunt etiam Britanni, atque etiam Hiberni. De quibus hæc Rogerius hujus

Epiſcopi ex Hibernia Scotia & Anglia pergunt Romam ad Conc. temporis ſcriptor in Annalibus ſub hoc anno: *Poſt Natale Domini venerunt de Hibernia in Angliam, Laurentius Dublinenſis, & Catholicus Tuamenſis Archiepiſcopi, & quinque vel ſex Epiſcopi, Romam ad Concilium ituri. Similiter de regno Scotiæ tranſierunt per Angliam Epiſcopi, & Abbates quamplures. Et illi omnes tam de Hibernia, quam de Scotia, & aliis inſulis per Angliam tranſeuntes, pro licentia tranſeundi juraverunt, quod neque Regi, neque regno ejus damnum quærerent. De Anglia autem quatuor Epiſcopi tantum Romam profecti ſunt, videlicet Hugo Dunelmenſis Epiſcopus, & Joannes Norvicenſis Epiſcopus, & Robertus Herefordenſis Epiſcopus, & Reginaldus Bathonienſis Epiſcopus, & Abbates quamplures. Epiſcopi autem Angliæ conſtanter aſſeruerunt, quod ad generale Concilium Domini Papæ quatuor Epiſcopi de Angliæ tantum Romam mittendi ſunt.* Hæc Rogerius in Annalibus.

At ad hanc ipſam generalem Synodum non ſolum Orientales Catholici, ſed & ſchiſmatici vocati ſunt Græci: cum Emmanuel Imperator miſit Romam Georgium Metropolytam Corcyræ, cui & in mandatis dedit, ut etiam conveniret Fridericum Imperatorem. Venit ipſe uſque Brunduſium, ubi occupatus infirmitate, ulterius progredi non valuit. Explevit autem munus ejus Nectarius Abbas, de quo ſuo loco dicendum. Proſequamur modo ipſum Georgium in itinere iſta ſcribentem ad eumdem Fridericum Imperatorem:

XIII. *A Deo coronato Imperatorum Imperatori, victori perpetuo Auguſto, & domino meo domino Friderico, Georgius Metropolita Corypborum ſervus, & orator Imperii tui.*

Litteræ Metropolitæ Corcyræ ad Frid. Imp. *Maxime metuende Imperator, & ſatis erat hoc quidem tantum dixiſſe; metuendus etenim grex ille dicitur eſſe, cui leo præeſt, & quem præcedit leonis catulus. At non oportet metuendum te ſolum dicere, ſed multo magis humaniſſimum pariter & tranquilliſſimum; quin potius ipſum tranquillitatis pelagus. Quemadmodum enim omnibus qui tibi reſiſtunt, & ſe tibi objiciunt, inſtar leonis, ſolo rugitu metum incutis quamprimum & mortem (quod quidem leonibus proprium & inſitum eſſe novimus, qui feras omnes rugitus tremore interficiunt) ita e contra erga illos, qui tuo libenter ſe Imperio ſubjiciunt & jugum ſervitutis tuæ non reſpuunt, ſuaviorem melle te præbes, te ipſis tractabilem reddens, qualis eſt olei tranquilliſſimi effuſio, & contrectatio. Sed o diviniſſime Imperator, & perpetue Auguſte intende, proſpere procede, & regna, accinctus gladio tuo ſuper femur tuum (ut ex cithara (b) Davidis, tuorum morum amuli, quæ divinis canticis decantandis erat aptata, aliquid ſuave & harmoniam reſonans etiam ipſe edam.) Sed quiſnam ego ſum, & unde venio, & quomodo auſim Imperium tuum a Deo coronatum litteris provocare, & tecum agere: breviter rem exponam. Sum equidem minimus Epiſcopus Corypborum Eccleſiæ a cognato & filio Imperii tui domino Emmanuele feliciſſimo Comneno ad te miſſus, ut divinam venerer potentiam tuam, & hoc quidem primum erit & præcipuum. Si vero vires mihi ſuppetierint, ad ſanctiſſimum Orbis Patrem, & Apoſtolis comparandum dominum Papam iter dirigere eſt etiam animus. Quandoquidem cum ex parva mea Eccleſia ſolvimus, & Brunduſium venimus, magnam ventorum adverſorum vim & contrarietatem paſſi ſumus, ut cum etiam vix parum a portu abeſſemus in ſexcentas calamitates & naufragia incideri mus. Vix igitur promontorio Hydrunti adepto, nec ad illud appellere abſque periculo potuimus. Et tandem noverit potens Imperium tuum, ad regionem Hydruntis decimaquinta Octob. die me pro-*

(b) Pſ. 44.

jectum, adverſa uti valetudine, has tantum Deo fundere preces, & hoc habere in votis & conſolatione frequenti, ut dignus efficiar aliquando, tuum divinum conſpectum Imperii tui adorare. Si enim adveniente hiemis magna vis fuerit mihi impedimento, quo minus valeam legationem a domino meo cognato & filio maximi Imperii tui Comneno mihi commiſſam adimplere, Comneno inquam Duca domino Emmanuele: ſaltem cum primum ver apparuerit, me ipſum impellam & nitar, ut adorem Imperium tuum, ut tuus orator & ſervus. Hæc ad Imperatorem Fridericum Georgius Metropolita Corcyræ, qui dum illic detineretur infirmus, accepit litteras a Simeone Patriarcha Græcorum Antiochiæ de nonnullis, quibus premeretur anguſtiis; ad quem iſta reſcripſit:

XIV. Ad Patriarch. Antioch. Græcor. epiſtola.

Sanctiſſimo Patriarchæ Theopoleos, id eſt magnæ Antiochiæ, domino Simeoni Georgius, &c.

Ut frigida ſitientibus aqua eſt ſuaviſſima; ita auditum a longe venient; præſertim ſi non de quovis vulgari ſit homine, vel ex humili loco, vel qui in carne & ſanguine verſatur, ex quibus omnes conſtamus; ſed de viro quaſi carnis experte, & ſanguinis, & qui cum materiali quidem dualitate ad Angelorum immaterialitatem, quoad fieri poteſt, revertitur. Si vero quærat aliquis præterea locum a dignitate, a viro ſcilicet altiore altius ipſi, & patriis ſacerdotibus præpoſito: talem te nobis ii qui te viderunt, & noverunt magnum Simeonem, & maximæ Antiochiæ principem paſtorum effingunt, & delineant, vel potius aperte nobis declarant & manifeſtant. Et ſupra alios omnes venerabiliſſimus iſte monachus Chriſtophorus noſtris obviam factus; dum in quadam Italiæ civitate commoraremur, & ad inclytam Urbem Romam proficiſci cogitaremus, non tamen id perficere valeremus, tum propter infirmam valetudinem, quæ nos multos affligit dies: tum etiam propter hiemis magnam rigiditatem & temporis frigiditatem, quæ etiam ſanie eſt ſatis moleſta & adverſa. Sed hieme, & valetudine impeditus ego, viſus ſum nihilominus quodammodo exultare & repueraſcere, auditis jucundis nuntiis de tua ſanctitate; licet verſa vice corde fuerim afflictus, dum audirem, quantum & qualem malorum turbinem malus contra te concitaverit dæmon, & quod atra tempeſtas eorum, qui contraria ſentiunt & ſectantur dogmata, tenebras quaſdam conatur offundere tibi jucundiſſimo lumini, & ſoli virtutis, nondum videlicet in propria Eccleſia fundamentis firmato. Quæ cum ego audirem, genui lacrymis plenas habui, & ſuſpiriorum fumum e pectore edidi medio, ejus quam intra ſentiebam flammæ argumenta perſpicaciſſima. Et aliud equidem plus feciſſem, ſi plura licuiſſent: ſed voluntati adeo promptæ nullo pacto potuiſſe opem ferre adverſabatur. Interea tamen eas preces effundere Deo non deſtiti, quas ex animo potui, ut ipſe, qui moleſta in meliora ſolet convertere, & tempeſtates ad mitem & ſuavem auram commutare, per aquam & ignem in locum refrigerii eos traducens, qui pro ipſo & aquarum inundationem, & ignis ardorem æquo ferunt animo: idem & ſanctitati tuæ diviniſſimæ omnia reddat pacatiora quæ ſunt aſpera & difficilia, te videlicet Orbis lumen in proprio conſtituens candelabro, ut nihil obſcurum remaneat circa locum, qui tibi ſorte datus eſt, & pro tua magna portione, neque filii tenebrarum uſque in finem ſe objiciant lumini vultus tui, quod erit proculdubio in mutuo conſpectu ſubditi populi tui, qui nunc (ut arbitror) Davidicam illam emittit vocem: (a) Oſtende faciem tuam, & ſalvus ero. (a) Pſ. 79. *Illi quidem populo videlicet tuo ut tuam ita luceat, mihi vero orationes & benedictiones ſplendorem aliquem a terminis terræ huc uſque terminos immittat. Obſcuratus enim, & obtenebratus ſum tenebris peccati perpetuo tempore immerſus & occupatus.* Iſta Georgius Metropolita Corcyræ, dum Hydrunti moraretur ægrotus, ubi detentus eſt uſque ad ſex menſes, quibus præterfluxit tempus indicti Romæ Concilii. Quamobrem abſque ut eo proficiſceretur, revocatus ab Emmanuele Imperatore in ſuam Eccleſiam. Teſtatur id ipſe in epiſtola, quam profectus ſcripſit ad ſuum hoſpitem Joannem Notarium Imperatoris. Porro omnes epiſtolas iſtas una cum aliis ejuſdem auctoris ex Græco codice deſcripſit & tranſtulit (ut dictum eſt) Federicus Metius Epiſcopus Thermularum, & ad nos Romam miſit, quas, ne pereant, hic curavimus deſcribendas; diu enim eſt, quod non contigit in ſcena hoc hominem audire Græcum, exulante jam magna ex parte Græcorum Eccleſia a Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ communione. Audi igitur ejuſdem Georgii poſtremas has hoc tempore datas litteras ad Notarium Imperatoris. Sic ſe habent:

Dilectiſſimo filio meo ſpirituali & ſapientiſſimo Imperiali Notario domino Joanni Hydruntino Georgius Corcyræ Metropolita. XV. Re infecta Georgius revocatus hæc ſcribit.

Tu quidem nunquam ſatis exacte ſcire poſſes, quem fructum ego fuerim lucratus eo temporis ſpatio, ſex videlicet menſium, quo in tua civitate Hydrunte moratus ſum. Ego vero, qui tibi credidi, hoc ſatis aperte novi, & mœrore afficior, quod nihil de rebus tuis adhuc noverim ex quo ad Occidentales deſcendiſti regiones, & magnifice aſtitiſti Imperatori: nec mihi

res

vet tuas narraveris, quas in ea, qua functus es legatione, peregeris, & multorum hominum mores, & urbes videris, Orientalium inquam, & Occidentalium. Sed liceat mihi parumper immorari circa tuam hoſpitalitatem jucundioribus verbis. Cum enim decimaſeptima Novembris die domum tuam deducti eſſemus, ab illa benigne & honorifice ſuſcepti ſumus, & quievimus, majorem temporis partem morbo laborantes, & domeſticos tuos afficimus moleſtia, præ anguſtia domus, & pro tanto tuo ſilentio, ex quo profectus es, ſemper extereitos, & amaras fundentes lacrymas: ne nos etiam ſimul affligeremur corde, cum illam ſpectaremus tragœdiam; nec poſſemus aliquo modo progredi propter temporis incommodi vehementiam & rigorem. Cum vero jam totus eſſem, ut propoſitum mihi iter peragerem Romam verſus, inclytam ſcilicet Urbem, & nihil eſſet, quod noſtram alacritatem & ſociorum, qui mecum erant, impediret: tunc litteræ e mari ad me venerunt a domino meo, qui me miſerat, ut recto tramite revertar, & ad ſortem meam, Eccleſiam videlicet declinarem, & facerem, quod mihi ejus potentia innueret; quinimmo noluit nos in priorem navim conſcendere, nec eamdem navigare navigationem cum ea, qua par erat cautela & ſecuritate. Quapropter hoc etiam injecit mihi dolorem, magno plenum timore, ut ne poſſem quidem cogitare quid noſtro reditui eſſet ſalutare. Quid igitur putas? & quomodo credis me fuiſſe anxium animo, in tanto periculo conſtitutum? Interroga, quæſo te, & diſce ab iis, qui hæc noverunt, & nobis proculdubio compatieris: necnon animo fortaſſe turbaberis tuo, quod mihi conſuluiſti, ut in Hydrunte manerem, poſt quam manſionem inglorius revertor & inutilis, multis expenſis pecuniis, & nihil fecerim eorum, quæ opus erant. Sed horum dolore non angor; adeo, novit Deus veritatis perſcrutator; ut meam mordet mentem triſtis quædam commemoratio, quod exciderim a ſpe videndi Imperatorem a Deo coronatum, & magnipotentem.

Ann. Eccl. Tom. XIX.

XVI. *Fama enim ejus ſapientiæ, cujus non eſt numerus, multo magis alas mihi addidit ad eum diligendum amore quodam vehementiori, quam Regina (a) illa celebris Auſtri, quæ ad Salomonis ſapientiam conſpiciendam contineri minus potuit, aſpectu deinde ipſo multo magis confirmata quam fama: ita ego a jucundiſſimis ſpectaculis cum exciderim, plorans & mœſtus revertor ad propria. Tu vero, o dilecte, ſi quid habes, quo me revera conſolari valeas, conſolare, & tuam in hoſpitiis exercitationem nobis manifeſta, in modica charta multa cohibens. Illud tamen dicere non gravabor, quod tranſiens ego a tua hoſpitali domo, orationibus & benedictionibus illam oneravi, & unam petii a Domino gratiam, ut te cum tuis ab omni malo immunem uſque in finem cuſtodiat, & a jaculis omnibus invidiæ ſervet incolumem, & ſuperiorem.* Porro viſus eſt idem Georgius revocatus eſſe, ut celebri cuidam Synodo, indictæ a Patriarcha Conſtantinopolitano, intereſſe poſſet, de qua inferius ſuo loco dicetur.

(a) 3. Reg. 10.

Romam vero ex parte Græcorum profectus eſt Nectarius Abbas magni nominis apud eos; defenſor enim fuit obſtinatiſſimus Græcorum errorum; de quo dicturi ſumus anno ſequenti.

XVII. Toloſanorum hæreticorum converſio iterum tentata.

Eodem anno duo Reges pietate inſignes, Francorum ſcilicet atque Anglorum, adverſus Toloſanos hæreticos ſæpe fugatos, & pene extinctos itidem reviviſcentes, ſibi dant dexteram, ut junctis viribus, illuc ſe conferant cum militibus ad eoſdem radicitus extirpandos. Sed mutato conſilio, conſultius viſum, ut per Eccleſiæ miniſtros, verbi prædicatione rem agerent. Sicque per legationem Apoſtolicæ Sedis, & viros doctrina atque ſanctitate inſignes experiri, & ipſorum converſionem curare ſtuduerunt. Quid autem actum fuerit, Rogerius in Annalibus Anglorum ſcriptor accuratiſſimus ita deſcribit:

XVIII. *Interim Arriana hæreſis* (ita vulgo dicta, quæ dicenda erat potius Manichæa) *quæ, ut ſupra dictum eſt, damnata erat in*

PAGIUS IV. *Reges Franciæ & Angl. Toloſam adverſus hæreticos proficiſcuntur.*

Ad num. XVII. & ſeqq. diximus anno ſuperiori *Raimundum* V. Comitem Toloſanum ſcripſiſſe ad Ciſtarcienſes, ut curarent *Ludovicum* VII. Francorum Regem in ſuas terras venire; cum nonniſi eo præſente vix hæreſis, quæ eas affligebat, eradicari poſſet. Raimundi Comitis conſilium optimum viſum fuit; cum Hovedenus pag. 575. & ſeqq. cujus fuſam narrationem exhibet Baronius, teſtetur tam *Ludovicum* VII. Franciæ, quam *Henricum* II. Angliæ Reges hoc anno illuc profectos eſſe, & ut hæreſis illa extirparetur, nihil prætermiſiſſe. Robertus de Monte in Chron. hoc anno hanc in rem ſcribit: *Hæretici, quos Agennenſes vocant, & alii multi convenerunt circa Toloſam, male ſentientes de Sacramento Altaris, & de conjugio, & de aliis Sacramentis; ad quorum confutationem Petrus Legatus Rom. & multæ aliæ religioſæ perſonarum prædictis Regibus* (nempe Franc. & Angl.) *convenerunt, & parum profecerunt*, ubi Agennenſ. nomine Robertus Albigenſes intelligit, qui variis nominibus appellabantur.

V. *Frideric. Imp. apud Arelatem coronatur.*

Fridericus Imp. hoc anno in Germaniam rediit, Chriſtiano Archiepiſcopo Moguntino ad Italos in fide continendos relicto. *Fredericus*, inquit hoc anno Galvaneus Flamma in magno Chronico cap. 206. *vadens in Alamaniam per quinque annos ibi moram contraxit, & tranſivit per civitatem Mediolanenſem honorifice ſuſceptus.* Ibi, ut habet Chronicon, cui titulus Flos florum, *treguam reformavit.* Ad quæ verba Puricellus in Monum. Baſilic. Ambr. num. 571.

provincia Toloſana, jam revixerant. Quod cum ad aures Regis Franciæ, & Regis Angliæ pervenires: zelo Chriſtianæ Fidei accenſi ſtatuerunt, quod illuc ſicut in propriis perſonis, ut prædictos hæreticos prorſus a finibus illis eliminarent. Elapſo deinde aliquantulo temporis ſpatio, videbatur eis plus poſſe proficere, ſi viros ſapientes illuc miſiſſent, qui hæreticos illos prædicatione & doctrina ad Fidem Chriſtianam converterent, quam ſi ipſi in propriis perſonis illuc ire properaſſent. Dictum enim eis erat, Vindictam mandaſſe ſat eſt: plus nominis horror, Quam tuus enſis aget, minuit præſentia famam.

Legatio Petri Presbyt. Card. *Miſerunt ergo illuc Petrum tituli ſancti Chryſogoni presbyterum Cardinalem Apoſtolicæ Sedis Legatum, & Bituricenſem, & Narbonenſem Archiepiſcopos, & Reginaldum Bathonienſem, & Joannem Pictavienſem Epiſcopos, & Henricum Abbatem Claravallenſem, & alios multos viros Eccleſiaſticos, ut prædicatione ſua hæreticos illos ad Fidem Chriſtianam converterent, vel rationibus probabilibus illos eſſe hæreticos manifeſtarent, & a liminibus ſanctæ matris Eccl. & Fidelium conſortio ſequeſtrarent. Qui cum veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum ſanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat. Præterea prædicti Reges elegerunt Raymundum Comitem Toloſanum, & Vicecomitem de Turena, & Raymundum de Caſtro novo, & alios viros potentes; & præceperunt, quod ipſi prædicto Cardinali, & ſociis ſuis in Fide Chriſti aſſiſterent, & hæreticos illos a finibus illis virtute potenti expellerent.*

XIX. *Cum igitur prædictus Cardinalis, & cæteri viri Catholici Toloſam eſſent ingreſſi, invenerunt ibi quendam divitem duo caſtella habentem, unum intra civitatem, & aliud extra muros civitatis: qui ante illorum adventum ſe hæreticæ pravitatis ſectatorem confitebatur; ſed jam præ timore exterritus, fictam illam execrabilem velare cupiens, Chriſtianiſſimum ſe eſſe ſimulabat. Quod cum Cardinali innotuit, præcepit prædictum divitem ſibi præſentari. Qui cum veniſſet, ut fidem ſuam confiteretur, in omnibus articulis inventus eſt Fidei Chriſtianæ contrarius. Et ideo a prædicto Cardinali & Epiſcopis, qui cum eo erant manifeſtus hæreticus judicatus eſt & condemnatus; & ab illis præceptum eſt, ut res illius confiſcarentur, & turres ejus, quas proceras & pulcherrimas habuit, demolirentur. Videns ergo ſe damnatum & res ſuas confiſcari: venit ad Cardinalem & ſocios ſuos Epiſcopos, & ad eorum pedes proſtratus veniam poſtulavit, & injuncta ſibi pœnitentia nudus ducitur & flagellatur per plateas & vicos civitatis. Deinde juravit ſe Hieroſolymam iturum, & ibidem in Dei ſervitio per triennium moram facturum; & ſi poſt triennium domum rediret, poſſeſſiones ſuæ redderentur ei: ita tamen quod turres ſuæ caderent in teſtimonium hæreticæ pravitatis, & ipſe daret domino ſuo Comiti Toloſano quingentas libras argenti. His ita geſtis multi hæretici timentes, ne ſimili modo tractarentur; venerunt ad Cardinalem, & ad ſocios ſuos, & ſecreto confeſſi errorem ſuum, & veniam poſtulantes miſericordiam conſecuti ſunt.* Quæ adverſus hæreticos Legatus egerit.

Inter hæc pervenit ad aures illorum, quod quidam falſi fratres, Raymundus videlicet, & Bernardus Raymundi, & quidam alii hæreſiarchæ transfigurantes ſe in Angelos lucis, cum ſint ſatanæ, & Chriſtianæ Fidei contraria prædicantes, mul- XX. Cum aliis hæreticis quid actum.

PAGIUS 571. ait, *Illam utique ſexcennem, quæ Venetiis anno ſuperiore ſancita jam fuerat ex Auguſti nunc Kalendis inchoanda.* Antequam vero in Germaniam pergeret, profectus eſt in regnum Burgundiæ, & Arelatem venit, ubi jurium omnium exemptionem Arelatenſibus Canonicis aurea bulla conceſſit ipſo die, quo coronatus eſt. Servatur ea in archivis Eccleſiæ Arelatenſis, ut notavit Petrus Saxius in Pontificio Arelatenſi in Raimundo a Bolena Archiepiſcopo & in ea hæc leguntur: *Acta ſunt hæc anno dominicæ Incarnat. MCLXXVIII. indict. XI. regnante domino Federico Romæ Imperatore glorioſiſſimo anno regni ejus XXVII. imperii autem XXIV. feliciter. Amen. Datum in Palatio Arelatenſi III. Kalend. Auguſti menſis die dominico, quo coronatus eſt in Eccleſia Arelatenſi Imperator.* Meminit & Saxius alterius Chartæ ibidem datæ, cuius hæc eſt ſubſcriptio: *Facta vero eſt hæc tranſactio in porta S. Stephani anno D. N. J. Chriſti MCLXXVIII. XVII. Kalen. Julii regnante Imp. Federico, qui VII. Kalen. Auguſti ſequentis cum uxore natoque Philippo venit Arelatem coronandus anno XV. Archiepiſcopatus Raimundi Arelatenſis.* Erravit itaque Radulphus de Diceto, qui in Imag. Hiſt. pag. 600. de Federico ait: *In aſſumptione B. Virginis coronatus eſt Arelate.* [1]

VI. *Philippus* Flandriæ Comes in obſidione *Havene* anno ſuperiori inchoata parum proficiens, præ-

NOTÆ [1] FRriderici moram Arelatenſem diligentius adnotat coævus author annalium Boſovienſium his verbis: *Imperator paſcha apud Arelatum celebravit, quæ civitates etiam ex regni ſedibus eſſe cognoſcuntur. Ibi ergo in ſede imperiali coronatus proceſſit, & inſignia regni perlata ſunt. Etenim imperator cauſa orationis ad S. Ægidium profectus, reliquas civitates ejuſdem provinciæ ſibi fideles & ſubjectas fecit; poſtea in feſto S. Martini ex hac parte Alpium a principibus Theutonicis ei occurritur.* MANSI

multorum animas falſa prædicatione ſua decipiebant, & ſecum traxerant ad inferos. Qui cum invitati fuiſſent, ut ad præſentiam Cardinalis, ſociorumque ejus venirent, ut fidem ſuam confiterentur: reſponderunt, ſe ad illorum præſentiam venturos, ſi eundi & redeundi haberent ſecuritatem. Data itaque eis ſecuritate eundi & redeundi, venerunt coram prædicto Cardinali, & Epiſcopis, & Comitibus, & Baronibus, & Clero & populo, qui aderant, & in medio protulerunt quamdam chartam, in qua fidei ſuæ articulos conſcripſerant. Quam cum prolixius perlegiſſent; quædam verba videbantur in ea ſuſpecta exiſtere, & niſi plenius exponerentur, hæreſim quam prædicaverant, poſſent velare. Cumque unus illorum articulos illos conſcriptos exponere, & Latine loqui vellet, vix duo verba conjungere potuit, utpote, qui linguam Latinam penitus ignoravit. Tunc neceſſe fuit Manichæi errores. *Cardinalem illum & Epiſcopos illis condeſcendere, & propter illorum imperitiam vulgarem habere ſermonem. Itaque de articulis Fidei Chriſtianæ examinati, reſponderunt ſuper omnibus articulis Fidei ita ſane & circumſpecte, ac ſi Chriſtianiſſimi eſſent. Quod cum Comes Toloſæ & ceteri, qui prius audierant ipſos Chriſtianæ Fidei contraria prædicaſſe, audiſſent vehementi admiratione commoti, Chriſtianæ Fidei zelo ſuccenſi ſurrexerunt, & eos plane in caput ſuum mentitos fuiſſe, manifeſtius convicerunt; dicentes, ſe audiſſe a quibuſdam illorum, quod duo dii exiſterent, alter bonus, & alter malus: bonus, qui inviſibilia tantum, & ea quæ mutari, aut corrumpi non poſſunt, feciſſet; malus, qui cœlum, terram, hominem, & alia viſibilia condidiſſet. Alii autem affirmaverunt, ſe in illorum prædicatione audiſſe, corpus Chriſti non confici per miniſterium ſacerdotis indigni, aut aliquibus criminibus irretiti. Alii autem dicebant, ſe audiſſe ab eis in prædicatione ſua virum cum uxore non poſſe ſalvari, ſi alter alteri debitum reddat. Alii autem dicebant, ſe ab eis audiſſe, baptiſmum parvulis non prodeſſe: & alias quamplures contra Deum, & ſanctam Eccleſiam, atque Catholicam Fidem blaſphemias protuliſſe, quas pro abominabili earum enormitate tacere utilius eſt quam referre.*

XXI. Fraudulenta profeſſio fidei catholicæ.

Hæretici autem illi ad hæc contradicebant, & dicebant, illos falſum dixiſſe adverſus eos teſtimonium. Dicebant enim publice coram prædicto Cardinali & Epiſcopis, & univerſis aſtantibus, & confitebantur, & firmiter aſſeruerunt, quod unus Deus altiſſimus omnia viſibilia & inviſibilia condidiſſet: & penitus denegabant duo eſſe principia. Confeſſi ſunt etiam, quod ſacerdos ſive bonus, ſive malus, juſtus, vel injuſtus, & talis etiam, quem adulterum, aut alias criminoſum indubitanter eſſe ſcirent, corpus & ſanguinem Chriſti poſſet conficere, & per miniſterium hujuſmodi ſacerdotis, & virtutem divinorum verborum, quæ a Domino prolata ſunt, panis & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti vere tranſubſtantiabatur. Aſſeruerunt, quod parvuli, vel adulti noſtro baptiſmate baptizati ſalvantur, & nullus ſine eodem baptiſmo poteſt ſalvari: omnino inficiantes, ſe aliud baptiſma, aut manus impoſitionem, ſicut eis imponebatur, habere. Affirmaverunt nihilominus, quod vir & mulier matrimonio copulati, ſi aliud peccatum non impediat, licet carnaliter alter alteri debitum reddat, propter bonum matrimonii excuſati ſalvantur, & propter hoc numquam damnantur. Archiepiſcopos præterea, & Epiſcopos, presbyteros, monachos, Canonicos, eremitas, Templarios, & Hoſpitalarios affirmaverunt eſſe ſalvandos. Dignum quoque & juſtum eſſe dicebant, ut Eccleſias in honorem Dei & Sanctorum fundatas cum ſumma devotione viſitantes adirent, & ſacerdotibus, & aliis earum miniſtris honorem & reverentiam exhibentes, primitias & decimas eis deberent ſolvere, & de omnibus parochialibus devote & fideliter reſpondere. Eleemoſynas etiam tam Eccleſiis, quam pauperibus, unicuique & omni petenti eſſe tribuendas, inter cetera laudabiliter aſſerebant. Hæc omnia licet prius dicerentur negaſſe, juxta ſuum intellectum ſe intelligere aſſerentes, prædictus Cardinalis & Epiſcopi præceperunt, quod ipſi juraſſent, ſe ita corde credere, ſicut ore confitebantur. Ipſi

PAGIUS *Caſtrum Harenc a Crucesignatis obſidetur.* præſenti procinctum ſolvit circa diem Paſchalem, & in Flandriam rediit, inquit Chronographus Aquicinctinus hoc anno. *Comes & qui cum eo erant*, ait Tyrius lib. XXI. cap. XXV. *in obſidione ſupradicti caſtri perſeverabat, ſed inutiliter; nam in diſſolutionem dati, aleis & ceteris noxiis voluptatibus majorem dabant operam, quam diſciplina militaris aut obſidionis lex expoſceret; continuis itineribus Antiochiam properabant, ubi balneis, commeſſationibus, & ebrietatibus & ceteris lubricis voluptatibus dediti deſidiis* (legendum, *deſidii*, ideſt, ignavi & deſides) *obſidionem deſerebant. Sed neque ii, qui ibi juges & aſſidui videbantur, negligentia torpentes aliquid utilitatis operabantur, terebant otia, & paluſtres trahebant dies* (id eſt, ſe ſe crapulæ dabant; *omnes enim ebrioſi*, inquit S. Auguſtinus Serm. de tempore 231. *tales ſunt, quales paludes eſſe videntur*, &c.) *Ipſe etiam Comes ſingulis diebus minabatur, quod eum redire oporteret, quodque invitus ibi detinebatur: quod Verbum non ſolum eos, qui in obſidione erant exterius, ab incepto revocabat propoſito; ſed etiam obſeſſos reddebat ad reſiſtendum promptiores: ſperantes enim in vicino ſolvendam obſidionem, proponebant hac modico* dico

XXII. Jurare hæretici recuſant. *Ipſi vero, ſicut homines torta mentis, & intentionis obliqua, tandem hæreſim noluerunt relinquere, ubi craſſum & ſopitum intellectum eorum alicujus auctoritatis ſuperficies videbatur juvare, occaſione verbi illius, quod Dominus in Evangelio dixiſſe legitur:* (a) *Nolite omnino jurare, & ſit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non, dicentes ſe non debere, jurare, cum ipſe Dominus ſæpe juraſſe legatur, ſicut ſcriptum eſt:* (b) *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum. Et alibi: Per memetipſum juravi, dicit Dominus; & Apoſtolus:* (c) *Omnis controverſiæ finis eſt juramentum.* Cæterum ipſi tamquam viri idiotæ, non intelligentes Scripturas, in laqueum, quem abſconderant, ceciderunt; quia cum prius juramentum tamquam rem execrabilem & a Domino prohibitam abhorrerent, in ipſa confeſſionis ſuæ charta juraſſe convicti ſunt, cum dixerint: In veritate, quæ Deus eſt, ita credimus, & dicimus, quod hæc eſt fides noſtra: neſcientes, quod veritatem & verbum Dei in teſtimonium veræ aſſertionis adducere, proculdubio ſit jurare; ſicut de Apoſtolo legimus cum dixerit: (d) Hæc enim vobis dicimus in verbo Dei. Et alibi: (e) Teſtis eſt mihi Deus: & alia ſimilia comprobant, quæ ab illis, qui divinas Scripturas intelligunt, & legerunt, poſſunt facilius inveniri. Cum igitur a multis, & ſufficientibus teſtibus fuiſſent convicti, & adhuc multi ſe ad ferendum contra eos teſtimonium præpararent: quia Eccleſia conſuevit redeuntibus miſericordiæ gremium non negare, eos diligentius monuerunt, ut omni hæretica pravitate depoſita, ad Fidei veritatem redirent. Et quia a domino Papa, & a prædicto Cardinali, & Bituricenſi, & Narbonenſi Archiepiſc. & a Toloſano Epiſcopo propter perverſam prædicationem & ſectam excommunicati fuerant: ut ad Fidem Catholicam juxta formam Eccleſiæ reconciliandi venirent, monuerunt.

(a) Mat. 5.
(b) Pſal. 109.
(c) Hebr. 6.
(d) 1. Theſ. 4.
(e) Rom. 1.

XXIII. Ecommunicantur hæretici. Quod cum illi in arcum pravum converſi, & mente perdita indurati, facere recuſarent: prædictus Cardinalis, & prænominati Epiſcopi in conſpectu totius populi eos iterum accenſis candelis, una cum præfato Pictavienſi Epiſcopo, & aliis religioſis viris, qui cum illis in omnibus aſtiterunt, excommunicatos denuntiaverunt, & ipſos cum ſuo auctore diabolo condemnaverunt, & univerſis Chriſti fidelibus præceperunt, quatenus prædictos Raymundum, & Bernardum, & eorum complices tamquam excommunicatos, & ſatanæ traditos cautius evitarent; & ſi quando aliud, quam in audientia illorum ſunt confeſſi, eis de cætero prædicaverint: prædicationem illorum tamquam falſam, & Catholicæ atque Apoſtolicæ Fidei contrariam reſpuerent, & ipſos tamquam hæreticos, & Antichriſti præambulos a finibus eorum longius expellerent. Comes autem Toloſanus, & cæteri illius provinciæ potentiores, coram omni populo præſtito ſacramento, firmaverunt, quod amodo nec prece, nec pretio favebunt hæreticis. Unde prædictus Cardinalis univerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis in hac forma ſcripſit:

Petrus Dei gratia tituli ſancti Chryſogoni presbyter Cardinalis, Apoſtolicæ Sedis Legatus, univerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis Catholicam atque Apoſtolicam Fidem ſervantibus in Domino ſalutem.

Litteræ Legati Apoſt. adverſus hæret. Toloſat. *Teſtante Apoſtolo,* (f) *ſicut unus Deus, ita & una Fides eſſe dignoſcitur, a cujus integritate nullus poteſt ſine periculo deviare. Cujus fundamentum, præter quod nullus aliud poteſt ponere, Apoſtoli, & Apoſtolici viri ſucceſſores eorum, inſpirante & docente Spiritu ſancto, ſanis doctrinis tamquam vivis ex lapidibus ita firmiter, & circumſpecte jecerunt; quod nec ſonantis impetus Aquilonis, nec impiorum machina, licet crebris inſultibus impugnetur, illud potuerunt a ſua firmitate movere. Unde quamvis diebus iſtis quidam falſi fratres, Raymundus videlicet de Baimiaco, Bernardus Raymundi, & quidam alii hæreſiarchæ transfigurantes ſe in Angelos lucis, cum ſint ſatanæ, prius Chriſtianæ & Apoſtolicæ Fidei contraria prædicantes, multorum animas venenoſa prædicatione deceperunt, & ſecum traxerunt ad ruinam: noviſſime tamen ille, qui revelat myſteria, & ad confutandos ſeniores Iſrael dedit ſpiritum Danieli,* (g) *ad animas diabolica fraude deceptas reſpiciens, noluit ulterius perfidiam illorum velare, nec Chriſtianæ Fidei ſinceritatem illorum prædicatione corrumpi; ſed ſua admirabili poteſtate, audientibus & videntibus multis, quod prius latuerat, venenum perfidiæ detexit, in augmentum & gloriam Fidei Chriſtianæ.*

(f) Epheſ. 4.
(g) Dan. 13.

Cum

PAGIUS *dici tempore melius eſſe cuncta tolerare, etſi dura viderentur quæ poſſent inferri, quam municipium fidei ſuæ creditum, inviſis prodere gentibus, & proditionis notam incurrere perpetuam.*

VII. *Erat autem prædictum caſtrum in edito loco ſitum, in colle conſtitutum, qui ex maxima parte videbatur coagmentatum ex uno ſolo latere impugnantibus aditum præbens; in reliquis autem etſi aſſultus dare volentibus minime pervius, tamen undique machinis libere poterat flagellari. Poſt varios igitur eventus & frequentes inſultus, quibus ſi ex animo res geſta eſſet, & propitia adeſſet divinitas, poſſe capi videretur, de-*

Solvitur obſidio.

Digitized by Google

XXIV. Rerum geſtarum narratio. Cum itaque prædicti Raymundus, & Bernardus, atque alii venerabili fratri noſtro Reginaldo Bathonienſi Epiſcopo, & nobilibus viris, Vicecomiti de Turena, & Raymundo de Caſtro novo, qui de conſilio noſtro in terram Rogerii de Bederes pro liberatione venerabilis fratris noſtri * Albanenſis Epiſcopi venerant, occurriſſent, & ſe conſiterentur a nobili viro Comite Toloſano, & aliis Baronibus, qui eos in perpetuum abjuraverant, injuſte tractari: cum pro defenſione fidei ſuæ ad præſentiam noſtram ſe venturos proponerent, ſi veniendi, & redeundi ſecuritatem haberent; memorati Epiſcopus & Vicecomes, ne corda ſimplicium, qui illorum fæce erant imbuti, ſcandalum paterentur, & diffidentiæ noſtræ adſcriberent, ſi eis audientia negaretur: ex parte noſtra & prædicti Comitis indulſerunt, ut cum omni ſecuritate ſe conſpectui noſtro præſentarent, quatenus ſub noſtro & venerabilis fratris noſtri Pictavienſis Epiſcopi Apoſtolicæ Sedis Legati, & aliorum diſcretorum virorum, & totius populi examine audirentur, & ſi recte & ſane crederent, probarentur: & poſtquam a nobis examinati fuiſſent, nihilominus ad propria remearent ſecuri, ne metu vel violentia qualibet viderentur inducti ad confeſſionem veræ Fidei: ita tamen, quod poſt elapſos octo dies juxta edictum, quod exierat, niſi ad Fidem noſtram redirent, de terris Principum, qui eos abjuraverant, deberent expelli.

* Albienſis

XXV. Nos itaque indulgentiam eis ab Epiſcopo & Vicecomite factam, quamvis a præfato Comite Toloſano, & aliis nobilibus viris (ſicut diximus) jam exierat edictum, ut de terris eorum deberent expelli, ratam habentes: eodem Pictavienſi Epiſcopo, & prædicto Comite Toloſano, & aliis clericis & laicis, quaſi trecentis in Eccleſia beati Stephani nobiſcum pariter congregatis, illis injunximus, ut fidem ſuam nobis exponerent, & ad Catholicæ Fidei veritatem redeuntes, infamiam, quam & tota terra, & ipſi per damnabilem prædicationem incurrerant, per ſalutiferam confeſſionem veræ Fidei removerent. Ipſi vero inter alia verba, quæ hinc inde proceſſerunt, chartam quamdam, in qua fidei ſuæ articulos conſcripſerant, in medium protulerunt, & eam, ſicut prolixius ſcripta fuerat, perlegerunt. In qua cum verba quædam deprehendiſſemus, quæ & ſuſpecta videbantur exiſtere, & niſi plenius exponerentur, hæreſim quam prædicaverant, poſſent velare: quæſivimus, ut Latinis verbis reſponderent, ſuam fidem defenderent: tum quia lingua eorum non erat nobis ſatis nota; tum quia Evangelia & Epiſtolæ, quibus tantummodo fidem ſuam confirmare volebant, Latino eloquio noſcuntur eſſe ſcripta. Cumque id facere non auderent, utpote qui linguam Latinam penitus ignorabant, ſicut in verbis unius illorum apparuit, qui cum Latine vellet loqui, vix duo verba jungere potuit, & omnino defecit; neceſſe fuit, nos illis condeſcendere, & de Eccleſiaſticis ſacramentis propter imperitiam illorum, quamvis ſatis eſſet abſurdum, vulgarem habere ſermonem.

Illi ergo duo eſſe principia denegantes publice coram nobis & prædictis viris confeſſi ſunt, & firmiter aſſeruerunt, XXVI. Profeſſio catholica ſubdola. quod unus Deus altiſſimus omnia viſibilia & inviſibilia condidiſſet: quod etiam ſcripturis, ſicut verum eſt, Evangelicis atque Apoſtolicis comprobabant. Confeſſi ſunt etiam, quod ſacerdos noſter, bonus, ſive malus; juſtus, vel injuſtus & talis etiam, quem adulterum, vel aliter criminoſum indubitanter eſſe ſcirent, corpus & ſanguinem Chriſti poſſet conficere, & per miniſterium hujuſmodi ſacerdotes, & virtutem divinorum verborum, quæ a Domino prolata ſunt, panis & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti vere tranſubſtantiantur. Aſſeruerunt quoque, quod parvuli, vel adulti noſtro baptiſmate baptizati ſalvantur, & nullus ſine eodem baptiſmo poteſt ſalvari; omnino inficiantes, ſe aliud baptiſma, aut manus impoſitionem, ſicut eis imponebatur, habere. Affirmaverunt nihilominus, quod & vir & mulier matrimonio copulati, ſi aliud peccatum non impediat, licet carnaliter alter alteri debitum reddat, propter bonum matrimonii excuſati ſalvantur, & propter hoc nunquam damnantur. Archiepiſcop. præterea, & Epiſcopos, presbyteros, monachos, Canonicos, & Eremitas, Templarios & Hoſpitalarios affirmaverunt eſſe ſalvandos. Dignum quoque & juſtum eſſe dicebant, ut Eccleſias in honore Dei atque Sanctorum fundatas cum ſumma devotione viſitantes adirent, & ſacerdotibus, & aliis earum miniſtris ho-

PAGIUS *decidit res in negligentiam, ut prædiximus; & peccatis noſtris exigentibus, ita omnis noſtrorum emarcuit virtus, & evacuata eſt omnis prudentia, ut cum jam qui incluſi tenebantur in ſupremam deſperationem incidiſſent, noſtri cuperent de reditu ad propria tractare. Admirari non ſufficimus (eſſe enim videtur amplius æſtimatione hominum) quod tantis Principibus tantam induxit dominus mentis caliginem; & ita in indignatione ſua eos cæcitate percuſſit, quod nemine compellente, caſtrum jam pene expugnatum, ſola ſtipulante invidia & negligentia revocante, hoſtibus dimitterent. Videns ergo Dominus Princeps* (nempe Antiochenus) *quod iſta Comes Flandriæ fixerat propoſitum, quodque in hoc verbo irrevocabiliter erat obſtinatus, ſumpta ab obſeſſis, in incerta nobis quantitate, pecunia, obſidionem ſolvit.*

VIII. Hoc anno *S. Hildegardis* Abbatiſſa in Monte Sancti Ruperti prope Bingium in diœceſi Colo-

honorem & reverentiam exhibentes primitias & decimas eis deberent ſolvere, & de omnibus parochialibus devote & fideliter reſpondere. Eleemoſynas etiam tam Eccleſiis, quam pauperibus, nec non & omni petenti eſſe tribuendas inter cætera laudabiliter aſſerebant. Hæc omnia licet prius dicerentur negaſſe, juxta noſtrum ſanum intellectum ſe intelligere aſſerebant.

XXVII. *Poſtquam autem ita a nobis examinati fuerunt, & ea quæ diximus, ſpontanea voluntate confeſſi: Eccleſiam beati Jacobi intravimus. Ubi nobiſcum innumera populi multitudo, quæ ſe quaſi ad ſpectandum præparabat, convenit, & confeſſionem fidei eorum, quæ in prædicta chartula conſcripta fuerat, vulgari ſermone audivit. Porro cum a nobis & omni populo, qui ibidem convenerat, in omni patientia, & ſine tumultu aliquo fuiſſent auditi, & ipſi ſponte finem dicendi feciſſent: quia expoſitio ſuæ fidei ſatis laudabilis & Catholica videbatur; iterum ab eis, audiente univerſo populo, quæſivimus, ſi corde crederent, quod ore fuerant confeſſi; & ſi aliquando in contrarium, ſicut eis ſæpius impoſitum fuerat, prædicaſſent. Illis vero reſpondentibus, ſe ita credere & nihilominus negantibus, ſe unquam aliter prædicaſſe: nobilis vir Comes Toloſanus, & multi alii clerici & laici, qui eos audierant aliter prædicantes, vehementi admiratione commoti, & Chriſtianæ Fidei zelo ſuccenſi ſurrexerunt, & eos plane in caput ſuum mentitos fuiſſe manifeſtius convicerunt. Quidam enim conſtanter propoſuerunt, ſe a quibuſdam illorum audiſſe, quod duo dii exiſterent, alter bonus, & alter malus: bonus, qui inviſibilia tantum, & ea quæ mutari aut corrumpi non poſſunt, feciſſet; malus, qui cœlum, terram, hominem, & alia viſibilia condidiſſet. Alii affirmaverunt, ſe in illorum prædicatione audiſſe corpus Chriſti non confici per miniſterium ſacerdotis indigni, aut aliquibus criminibus irretiti. Multi ſimiliter teſtati ſunt, eos penitus negantes audiſſe, virum cum uxore ſalvari, ſi alter alteri debitum reddat. Alii in faciem illis firmiter opponebant, quod ab ipſis audiſſent, baptiſmum parvulis non prodeſſe, & alias quamplures contra Deum & ſanctam Eccleſiam, & Catholicam Fidem blaſphemias protuliſſe, quas pro abominabili earum enormitate tacere maluimus, quam efferre. Quidquid autem illi in ſua ſuperiori confeſſione, quæ ſatis videbatur ſufficere ad ſalutem, ſi ita corde crederent ad juſtitiam, & in ore & corde dixerint, ſicut homines tortæ mentis, & intentionis obliquæ: tandem hæreſim noluerunt relinquere, ubi craſſum, & ſopitum intellectum eorum alicujus auctoritatis ſuperficies videbatur juvare, occaſione verbi illius, quod Dominus in Evangelio dixiſſe legitur: (a) Nolite omnino jurare, & ſit ſermo veſter, eſt, eſt, non, non; dicentes ſe non debere jurare, cum ipſe Dominus ſæpe juraſſe legatur, ſicut ſcriptum eſt: (b) Juravit Dominus, &c. Et alibi: Per memetipſum juravi, dicit Dominus, & Apoſtolus: (c) Omnis controverſiæ finis eſt juramentum. Et multa in hunc modum in divinis Scripturis legentibus ſeſe offerunt, & occurrunt, quibus propter illorum infirmitatem quibus aliquid ſuademus, jurare permittimur. Cæterum ipſi tanquam viri idiotæ non intelligentes Scripturas, in laqueum, quem abſconderant, ceciderunt. Quia cum prius juramentum tanquam rem execrabilem, & a Domino prohibitam abhorrerent; in ipſa confeſſionis ſuæ charta juraſſe convicti ſunt, cum dixerint, In veritate quæ Deus eſt, ita credimus, & dicimus, quod hæc eſt fides noſtra: neſcientes quod veritatem & verbum Dei in teſtimonium veræ aſſertionis adducere proculdubio ſit jurare. Sicut de Apoſtolo legimus cum dixit: (d) Hæc enim vobis dicimus in verbo Dei. Et alibi: (e) Teſtis eſt mihi Deus, & alia ſimilia comprobant, quæ ab illis, qui divinas Scripturas intelligunt & legerunt, poſſunt faciliter inveniri.*

Convincuntur teſtibus fraudulenti hæretici.

(a) Mat. 5.

(b) Pſal. 109.

(c) Hebr. 6.

(d) 1. Theſ. 4.

(e) Rom. 1.

XXVIII. Hæretici excommunicati vitandi. *Cum autem a multis & ſufficientibus teſtibus fuiſſent convicti, & adhuc multi ſe ad ferendum contra eos teſtimonium præpararent: quia Eccleſia conſuevit redeuntibus miſericordiæ gremium non negare, eos diligentius monuimus, ut omni hæretica pravitate depoſita, ad Fidei unitatem redirent, & quia a domino Papa, & venerabilibus fratribus noſtris Bituricenſi & Narbonenſi Archiepiſcopis, & a Toloſano Epiſcopo, & a nobis ipſis propter perverſam prædicationem, & ſectam excommunicati fuerunt: ad nos juxta formam Eccleſiæ reconciliandi venirent. Quod cum illi, in arcum pravum converſi, & mente perdita induravi facere recuſarent; nos in conſpectu totius populi, qui jugiter acclamabat, & in eos multa immanitate fremebat, eos iterum accenſis candelis, una cum prædicto Pictavienſi Epiſcopo, & aliis religioſis viris, qui nobis in omnibus aſtiterunt, excommunicatos annuntiavimus, & ipſos cum ſuo auctore diabolo condemna-*

PAGIUS *Obitus S. Hildegardis.* lonienſi, ad Deum migravit. Theodoricus enim Abbas, qui anno MCC. floruit, in ejus Vita cap. ult. ait, eam *LXXXII. ætatis ſuæ anno XV. Kalend. Octob.* ad cœleſtem ſponſum migraſſe. Subdit, id contigiſſe *primo crepuſculo noctis dominicæ diei*; quare cum XV. Kal. Octob. ſeu dies XVII. menſis Septemb. hoc anno in dominicam incidat, evidens eſt, Trithe-

navimus. Ea propter univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, atque in remiſſionem peccatorum injungimus, quatenus prædictos Raimundum & Bernardum, & complices eorum tamquam excommunicatos, & ſatanæ traditos cautius evitetis, & ſi quando aliud quam in audientia noſtra, ſicut præſcripſimus, ſunt confeſſi, vobis de cætero præſumpſerint prædicare: prædicationem eorum tamquam falſam, & Catholicæ atque Apoſtolicæ Fidei contrariam reſpuatis, & ipſos tamquam hæreticos & Antichriſti præambulos a ſinceritatis veſtræ conſortio, & veſtris finibus longius expellatis. Hucuſque Apoſtolici Legati litteræ, quibus ab eodem auctore ſubjicitur declamatio Henrici Abbatis Claravallenſis, his verbis ad univerſos Chriſti fideles conſcripta de iiſdem hæreticis:

XXIX. Henrici Abbat. Clar. deploratio infelicitatis hæresi.

Audite cœli, quod plangimus: ſciat terra gemitum cordis noſtri: doleant vices Chriſti Catholici Chriſtiani, & ad detrimenta Fidei fidelis populus ingemiſcat. Quique terrigenæ & filii hominum humanæ ſalutis damna deplorent, & generalis vitæ noſtræ ſubverſio ab omnibus viventibus generaliter lugeatur. Stat contra phalangas Iſrael novus noſtri temporis Philiſthæus, hæreticorum ordo, exercitus perverſorum, qui agminibus Dei viventis irreverenter exprobrat, & Deum majeſtatis in prima præſumptione blaſphemat. Quid dubitas o David? quid trepidus vir fidelis? ſume tibi fundam & lapidem: percutiatur protinus in fronte blaſphemus, & caput nequam, quod impudenter erigitur, ſuo tuis manibus mucrone tollatur. Si enim in hoc certamine pars Chriſti vincitur, ſi vel ad modicum, & in puncto mater Eccleſia conculcatur: ſcimus pro certo cauſæ non deeſſe meritum, ſed patronum: ſcimus, quod non negabitur agoniſtæ noſtro triumphus, ſi amore Fidei militat pugnaturus. Verum quia juxta Veritatis verbum (a) *meſſis multa eſt, & operarii pauci; ſi intruſerint audacter tuorum, bone JESU, depopulatores agrorum, parati ſicut operarii ſubdoli, acerba magis eradicare, quam matura demetere, quaſi tuæ meſſionis diem ſuis direptionibus putant prævenire: ubi ſunt ergo agricolæ tui conſtituti ſuper agrum fertilem & jucundum, tuo cruore floridum, & aſperſione pii ſanguinis irrigatum? Surgant & opitulentur nobis, & in neceſſitate nos protegant, ſeque ad cruentas beſtias murum nobis defenſionis opponant. Surgite, inquam, ſurgite viri Patres, duces gentium, principes populorum, abigite feras peſſimas, quas videmus, quas monſtramus; vel ſaltem vulpes parvulas effugate. Sed capere quidem eſt melius; ſed ad hoc quis idoneus? Non habent certos aditus: ſemitas ambulant circulares, & in quodam fraudum ſuarum labyrintho monſtra ſæviſſima recondantur. Tamquam damula de manu diffugiunt, & inſtar colubri tortuoſi, quo eos plus aſtrinxeris, facilius elabuntur. Deo autem gratias, quod etſi capi nequeunt, fugari poſſunt, ut cum perdiderint, quod demoliebantur in nobis, confundantur & pereant in ſemetipſis. Hoc autem, quod ſit facile, per ea quæ vidimus, & tractavimus, approbavimus: ut jam amodo ſi factum non fuerit, non tam illorum nequitiam, quam defectus noſtros, noſtrorumque negligentiam deploremus.*

(a) Mat. 9.

XXX. Quæ ſint geſta recolit.

Contigit enim nuper ad imperium domini Papæ, & hortatu piiſſimorum Principum Ludovici Francorum, & Henrici Anglorum Regum, dominum Petrum Apoſtolicæ Sedis Legatum, viroſque venerabiles Pictavienſem & Bathonienſem Epiſcopos, noſque in comitatu eorum urbem adire Toloſam, quæ ſicut erat civitas maxima multitudinis, ita etiam dicebatur eſſe mater hæreſis, & caput erroris. Perreximus ergo ad illam, ut ſciremus, ſi juxta clamorem, qui aſcenderat, eſſet dolor ejus. Et ecce inventa eſt plaga ejus magna nimis, ita ut a planta pedis uſque ad verticem capitis vix eſſet in ea ſanitas. Vere enim tertia pars nobis nunciata non fuerat de omnibus abominationibus ſuis malis, quas civitas illa nobilis in incredulitatis ſuæ gremio confovebat. Locum ſanè ſibi abominatio deſolationis invenerat, & propheticorum ſimilitudo reptilium in latibulis ejus domicilium obtinebat. Ibi hæretici principabantur in populo, dominabantur in Clero, eo quod ut populus, ſic ſacerdos & in interitum gregis ipſa configurabatur vita paſtoris. Loquebantur hæretici, & omnes admirabantur: loquebatur Catholicus & dicebant: Quis eſt hic? in ſtuporem & miraculum deducentes, ſi eſſet aliquis inter eos, qui de verbo Fidei auderet aliquid vel mutire. In tantum prævaluerat peſtis in terra, quod illi ſibi non ſolum ſacerdotes & pontifices fecerant, ſed etiam Evangeliſtas habebant, qui corrupta & cancellata Evangelica veritate, nova illis Evangelia cuderent, & de corde ſuo nequam recentia dogmata ſeducto populo prædicarent.

Mentior, ſi non erat inter eos homo quidam ætate grandævus, rebus locuples, ornatus fratribus & amicis, & magnus omni- XXXI. Inſania Manich. Principis.

PAGIUS themium in Chron. Hirſaug. quem paſſim alii ſequuntur, perperam hanc mortem in annum MCLXXX distuliſſe. Fuit ea ſanctitate & revelationibus illuſtris, quas juſſu Eugenii III. literis mandavit. Richerius, qui ſequenti ſæculo vixit, in Chron. Senonienſi relata Tom. III. Spicilegii Dacheriani lib. 4. cap. 15. *ante hos annos fere triginta*, inquit, *fuit in inferiori-*

omnino inter maximos civitatis, quem-ita peccatis exigentibus, diabolus excæcaverat, ut ſeipſum Joannem Evangeliſtam diceret, & Verbum, quod erat in principio apud Deum, ab alio quodam rerum principio, tamquam a Deo altero ſegregaret. Hic erat in urbe illa pereuntium caput, & princeps hæreticorum. Qui licet tamquam laicus & idiota nil ſaperet; inter eos tamen, velut quidam diabolicæ ſapientiæ fons, perditionis & mortis felleos latices emanabat. Conveniebant ad eum noctibus noctuæ tenebroſæ; & ille indumenta quodam ad inſtar tunicæ dalmaticæ veſtitus, cum ſederet inter eos, tamquam Rex circumſtante exercitu erat, & fuerat deſipientium prædicator. Totam penitus urbem diſcipulis ſuis & diſciplina repleverat: quippe cui aliquis de urbe præ fortitudine ſua reſiſtere non audebat. In ipſo quoque introitu noſtro tanta erat hæreticis ubique licentia, ut nos quoque per vicos & plateas recto itinere procedentes ſubſannarent verbo, digito demonſtrarent, nos apoſtatas, nos hypocritas, nos hæreticos conclamantes. Verum procedente tempore & data nobis reque diebus paucis, injunctum eſt uni de nobis verbum exhortationis aſſumere, & de regula veræ Fidei coram infideli multitudine diſputare. Habito autem ſermone orthodoxæ prædicationis ad plebem, conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſedit tremor hypocritas; ita ut qui prius obſtruebant ora loquentium, jam apperire coram loquentibus non auderent. Audiens illico, vel videns vulpes transfiguratas in talpas, ut quæ prius impune in publica diſcurrebant, jam tetrarum latebris, jam ſeſe cellulis immergerent cavernoſis, & plantaria ſacra, quæ jam non audebant in aperta commandere, intra terræ viſcera corroderent & necarent: ne autem pardus ille diſcolor pellis ſuæ varietate ſe proderet, ſermonem ſibi nequam callidis adinventionibus firmaverunt, ut ad noſtræ confirmationis ſimilitudinem ſimulandam tracti ad diſcuſſionis

* gramen * *examen quidquid nos credimus, ſed credere mentirentur.*

XXXII. *Ex illa ergo die dominus Legatus, & nos alii, qui cum feris beſtiis in aperto congredi putabamus: ad perſcrutandos eos quos timor & confuſio tamquam ignobiles in ima terra detruſerat, ſtudium totum convertimus & laborem, ut vel coacti prodirent in publicum, & abſcederent in luce opera tenebrarum. Factum eſt exinde, præcipiente Legato, ut juraret Epiſcopus & quidam de Clero, & Conſules civitatis, aliique civitatis vere Fideles, quos nondum in aliquo perfidiæ fama reſperſerat, quod quoſcumque vel hactenus noverant, vel noſſe eos contingeret in futuro, qui eſſent hujus hæreſis vel complices, vel auctores eorum: nobis nomina ſcripto depromerent, nulli prorſus vel amore, vel pretio, vel cujuſpiam neceſſitudinis ratione parcentes. Cumque per ſingulos dies innumera multitudo in catalogum illius conſcriptionis incideret: nominatus eſt inter alios magnus ille Petrus Moranus, quem Joannem Evangeliſtam, ut ſupra diximus, nominabant. Super quo nos omnes, communicato conſilio, decrevimus ab illo inchoare judicium, ut turba in reliquis perfida contremiſceret, cum falſi Evangeliſtæ verſutiam veri Evangelii ſimplicitas condemnaſſet. Miſſis ergo apparitoribus præcepit eum Comes S. Ægidii, qui fideliter nobis aderat, accerſiri. Sed ille in multitudine divitiarum ſuarum & parentum numeroſitate confidens, primæ citationis edictum faſtuoſa dilationis colludio declinavit. Altera ergo die prædictus Comes blanditiis magis quam terroribus eutens, eumdem Petrum per amicos & notos leniter advocavit, & eum nobis tandem, poſt difficultates plurimas veniendi, mixtis cum terrore blanditiis præſentavit. Tunc unus, qui loquebatur, e nobis, taliter eum exorſus eſt commonere: Eja nunc, Petre, tui te cives accuſant, quod ſanæ Fidei regulis confutatis, in Arrianæ hæreſis deveneris pravitatem; immo per multiplicium errorum devia & ducas ipſe alios, & ab aliis deducaris. Ad hæc ille de profundo ſuſpirans, & tactus dolore cordis intrinſecus ſe non eſſe hujuſmodi, eſt prima fronte mentitus, & requiſitus, an hoc juramento probaret? ſimplici aſſertioni ſuæ tamquam fidelis viri & illuſtris credi oportere contendit.* Petrus Moran. adducitus in judicium.

XXXIII. Exigitur juramentum a Petro Morano. *Cæterum cum in exigenda juramento univerſi pariter inſtaremus: promiſit ſe continuo juraturum, ne in hoc ipſo deprehenderetur hæreticus, ſi juxta quod conſuetudo illius erroris obtinuit, vitandi juramenti exiſteret obſtinatus. Mox igitur Sanctorum reliquiæ honorabiliter afferuntur, cum tam ſolemni reverentia & devotione ſuſcepta, ut & fidelis populus compungeretur ad lacrymas, & hæreticos, qui convenerant, latebræ potius, quam talia ſpectacula delectarent. Ipſum vero Petrum in cantu, quem ad invocandam Spiritus ſancti præſentiam præfuſis lacrymis cantabamus, tremor evidens & pal-*

PAGIUS *vieribus Alemanniæ partibus Sanctimonialis quædam incluſa ſanctiſſimæ converſationis & vitæ, Hildegardis nomine, cui Deus etiam inter cætera gratiam Prophetiæ contulerat, & quod mirum eſt dictu, quod nunquam antea didicerat; lingua loquebatur Latina & ſcribebat. Prophetavit quippe de ſtatu regnorum, & eventibus futurorum & inde libros propria manu conſcripſit.*

pallor operuit: ita ut ab eo & color vultus aufugeret, & vigor animi deperiret. Quomodo enim adveniente Spiritu ſancto in adverſario ejus ſpiritus remaneret? Cernere erat hominem, quaſi morbo paralytico diſſolutum, nec loquelam retinuiſſe, nec ſenſum; quamvis tantæ facundiæ fuiſſe diceretur ab omnibus, quod omnes in dicendo ſit ſolitus ſuperare. Quid plura? Jurat infelix, aſtantibus univerſis, quod de omnibus articulis Fidei, quos requireremus ab eo, ſuæ credulitatis exprimeret veritatem. Res mira, & in tali ſpectaculo pia jucunditate gratiſſima. Apertus eſt liber, in quo juraverat, & uno de circumſtantibus religioſo quodam joco occurrentis litteræ pronoſticum perquirente illius ſcripturæ, textus occurrit:

(a) Mat. 8. *(a) Quid tibi & nobis JESU Fili Dei? Veniſti ante tempus torquere nos? Vere Domine JESU nihil tibi & illis, quos Pater tuus cæleſtis a te vite vera tamquam infructuoſos palmites amputarat, & foras miſerat, ut areſcant. At nobis in tuo nomine congregatis lætitiæ multiplicatur augmentum, & in gratiarum actione & voce laudis virtutes tuæ gloria reſonabat.*

XXXIV. Petrus Moran. arguitur Sacramentarius. *Demum Petrus in virtute ſacramenti ſimpliciter requiſitus, ut de ſacramento altaris ſuam nobis fidem ſine fraude aliqua fateretur: ſed quod corde non credidit ad juſtitiam, nec ore confeſſus eſt ad ſalutem, ſed contra id quod de omnibus mentiri decreverat, falſitate ſuæ prodidit veritatem; & panem ſanctum vitæ æternæ, ſacerdotis miniſterio in verbo Domini conſecratum, non eſſe corpus Domini novo dogmate contendebat aſſerere. Tunc ſurrexerunt omnes, cum quodammodo lacrymis obruentes, quas & ſacramentorum Chriſti contemptus elicuit, & habita erga miſerum compaſſio Chriſtiana produxit. Nec plura. Dant Comiti reſponſo: Reus & hæreticus judicatus eſt: ſtatimque ſub diligenti pollicitatione parentum cuſtodiæ publicæ mancipatur. Volat facti rumor per vicos & plateas ampliſſimæ civitatis. Aperiuntur ora Fidelium, & Catholicæ plebis labia in tua, Chriſte, præconia reſolvuntur: velut tunc primum in eadem urbe Fidei ſplendor erumperet, & in ſpem ſalutis æternæ deſperata dudum civitas reſpiraret. Ex tunc ergo & deinceps verbum Dei creſcebat, & multiplicabatur in dies: ita ut univerſa urbis facies lætior videretur, per quæ in candorem lucidæ veritatis de tenebris evadebat erroris.*

XXXV. *Interea Petrus ad ſe reverſus, & Domino reſpiciente, compunctus, cum ſe dignum penitus tam præſenti morte æternæ, quam futura: miſſis mediatoribus multis ſatisfactionis quærit aditum, & conversione pollicetur effectum, ut poſſet in* Petri Moran. converſio.
*frugem melioris vitæ ab imminentis mortis interitu liberari. Venit, recipitur, & in conſpectu ſiſtitur populi * contriſtantis, nudo quidem corpore veteres perfidiæ exuens pravitatem. Ibi ſe coram omnibus hæreticum recognovit; ibi dedit manus Fidei; ibi renuntiavit errori, præſtito coram omnibus manu dextera juramento, & datis fidejuſſoribus tam Comiti ipſi, quam militibus, & præcipuis concivibus ſuis, quod ad omne mandatum domini Legati ſe ſubderet, & juſſionem ejus in omnibus adimpleret. Tunc indictum eſt populo, ut omnes pariter ad Eccleſiam ſancti Saturnini die altera convenirent, audituri & viſuri ſolemniter, quam pænitentiæ formam Petrus ille ſuſciperet obſervandam.*

* circumſtantis.

Publica pœnitentia Petri hær. *Omnes igitur, ſequenti die, ut fuerant prænominati, convenerunt, tanta utique multitudo, tam frequens, ut vix remaneret ſecus ipſa altaris cornua locus vacuus, qui domino Legato Miſſæ ſolemnia celebranti ſine compreſſione nimia præberetur. Et ecce coram illa multitudine multa nimis Petrus ille jam noſter per ipſas Eccleſiæ valvas nudus & diſcalceatus adducitur, cedentibus hinc inde cum Epiſcopo Toloſano, & Abbate ſancti Saturnini, donec ad pedes Legati in ipſis altaris gradibus poneretur. Et ibi in facie Eccleſiæ Eccleſiaſticis reconciliatus eſt ſacramentis, abjurata omni hæreſi, & hæreticis anathematizatis ab eo. Mox autem poſſeſſionibus ejus publicatis univerſaliter & proſcriptis, pænitentia illi talis injungitur: ut infra quadraginta dies a patria ſua exulaturus abſcederet, in ſervitio pauperum Hieroſolymis triennio moraturus. Interim vero ſingulis diebus Dominicis Eccleſias Toloſanæ urbis nudus & diſcalceatus cum diſciplinalibus virgis juſſus eſt circuire, Eccleſiarum bona, quæ abſtulerat, reddere, uſuras omnes, quas acceperat, reſtituere, damna pauperum, quos afflixerat, reſarcire, & caſtrum quoddam ſuum, quod hæreticorum conventiculis profanarat, ab ipſis fundamentis evertere. Deus bone! quot ibi lacrymas lætitia ſancta profudit? quas gratiarum actiones & laudes populus jubilans & devotus cæleſtibus choris ingeſſit, cum de cavernis perfidiæ talpa talis educitur, & in ſimplicitatem ovem lupus rapaciſſimus reformatur?*

Poſt hæc illo dimiſſo dominus Legatus XXXV.
ad alias manus miſit excommunicaturus utique illos, quos in magno numero vel ſuſpicio publica, vel accuſatio privata no-

PAGIUS *pſit. Scripſit etiam librum medicinalem ad diverſas infirmitates, quem ego Argentinæ vidi. Scripſit ſiquidem de Ordine futurorum Prædicatorum & Fratrum Minorum, qui temporibus no-*

Quid actum cum Albienſibus obſtinatiſſimis hæreticis.

notaverat. Nos autem vix tandem cum lacrymis exorta lætitia revertendi, pro eo quod inſtantia Capituli noſtros jam reditus exigebat: petita licentia, ſub ea nobis eſt exceptione conceſſa, ut Albienſem diœceſim intraremus, commonituri Principem terræ, Rogerum videlicet de Bederes, ut & Albienſem Epiſcopum, quem ſub cuſtodia hæreticorum in vinculis tenebat, abſolveret, & univerſam terram ſuam juxta præceptum domini Legati, eliminatis hæreticis, emendaret. Ingredientibus ergo nobis una cum ſupradicto Bathonienſi Epiſcopo illam perditiſſimam regionem, quæ velut totius ſentina malitiæ totam in ſe colluvionem hæreſis illuc defluentis excepit: prædictus Rogerus in ultimos & inacceſſibiles terræ ſuæ fines abſceſſit, tam mala conſcientia profugus, quam cauſa ſua merito deſperatus. Oderat enim lucem veritatis auctor malitiæ, nec ſuſtinere poterat noſtræ collocutionis acceſſum, qui totus receſſerat in opera tenebrarum. Pervenimus tamen ad quoddam munitiſſimum caſtrum ejus, quod propter ſui ſingulariter Caſtri nomine incolæ nuncupabant. Ibi habitabat uxor illius cum militia magna, & familia multa nimis. Omnes fere habitatores ejuſdem caſtri, vel hæretici, vel hæreticorum complices erant, licet ſola Domini virtute repreſſi, nihil contra Fidem, quam prædicabamus, præſumerent vel mutire. Quamvis enim eſſemus in manus eorum poſiti, & velut in eorum quadam potentia ſua compede hæretica undique multitudine circumventi: verbum tamen Domini non erat alligatum, quia eos continuis invectionibus, & increpationibus feriremus.

XXXVII. In Rogerum hæret. ſententia.

Cumque videremus, quod nihil omnino præſumerent reſpondere: judicavimus prædictum Rogerum proditorem, hæreticum, & de violata Epiſcopi ſecuritate perjurum, eum tamquam publica excommunicatione damnatum ex parte domini Papæ, & prædictorum Regum, in præſentia conjugis, militumque ſuorum in nomine Chriſti confidenter diffidantes. Ecce modo ſatis apparet, quam grande & evidens oſtium patet Principibus Chriſtianis, ut Chriſti ulciſcantur injurias, ponantque deſertum quaſi hortum Domini, & ſolitudinem ejus in delicias Paradiſi. Ne autem vel parum, vel nihil fieri contra illos poſſe cenſeatur: ſciant omnes generalem fuiſſe in urbe Toloſana ſententiam, quod ſi iſta viſitatio fuiſſet adhuc triennio retardata, vix inveniretur in ea, qui nomen Chriſti amplius invocaret. Super hæc autem omnia prædictus Comes S. Ægidii coram populo civitatis præſtito juramento firmavit, quod amodo nec prece, nec pretio favebit hæreticis. Hucuſque Henrici Abbatis litteræ, patentes ipſe quidem, toto Catholico Orbe vulgatæ. At in Toloſanos & Albienſes hæreticos fuit diutius laborandum; de quibus inferius ſuis locis ſæpe dicendum erit. Henricus autem ipſo anno ſequenti ab Alexandro Papa auctus eſt ampliſſima Cardinalatus dignitate in ipſo Romano Concilio trecentorum Epiſcoporum, quod ſuo loco dicetur.

An-

PAGIUS *noſtris primum eſſe cœperant*, &c. Aliqua ex ejus Operibus, licet non omnia extant: Tom. XXIII. Biblioth. Patrum edit. Lugdun.

I. ANnus ſequitur Redemptoris milleſimus centeſimus ſeptuageſimusnonus, Indictione duodecima, quo Romæ in baſilica Lateranenſi die quinta menſis Martii, cœpta eſt agitari Synodus generalis, cui interfuerunt Epiſcopi trecenti numero. Ita qui interfuit, & ſcripſit, Actaque ipſa redegit in volumen unum (a) Willelmus Archiepiſcopus Tyri. Quod quidem ipſe teſtatur his ipſis verbis: *Per idem tempus* (nempe anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimonono, ut ex ſignato ſuperius numero patet) *Romæ celebrata eſt Synodus in baſilica Conſtantiniana, quæ dicitur Lateranum, trecentorum Epiſcoporum, Pontificatus Domini Alexandri vigeſimo* anno ſcilicet, *menſe Martio, Indictionis duodecimæ, quinta die menſis. Cujus ſi quis ſtatuta, & Epiſcoporum nomina, numerum, & titulos ſcire deſiderat; relegat ſcriptum, quod nos ad preces ſanctorum Patrum, qui eidem Synodo interfuerunt, confecimus diligenter quod in Archivio ſanctæ Tyrenſis Eccleſiæ, inter cæteros quos eidem contulimus Eccleſiæ libros, cui jam ſex annos præfuimus, juſſimus collocari.* Hæc de his ipſe. Quibus erroris redarguas titulum præfixum Synodo Romanæ ſub Alexandro, ubi aſſeritur celebrata anno ſequenti, cui & interfuerint tantum ducenti & octoginta Epiſcopi.

(a) *Vuill. de bello ſacro l. 21. c. 26. in fin.*

Concil. Generale Lateran. ſub Alex. Pap.

Inſuper ſentiet Lector, & mendaciſſimum eſſe titulum inditum Concilii Romani nomine collectioni canonum incerti auctoris, qui primo poſuit ejuſdem Alexandri Papæ decreta, ſancita in eodem Lateranenſi Concilio, numero viginriſeptem: reliquæ enim ejuſdem voluminis ſectiones quæ ſequuntur (continet enim eas numero quinquaginta) ea diverſorum Pontificum decretis collectæ noſcuntur, & etiam nonnullorum, qui poſt Alexandrum Papam vixerunt. Sed & Rogerius hujus temporis ſcriptor, dum de hoc agit Romano Concilio, affirmat, hoc anno, tertio Nonas Martii cœptum eſſe, tribuſque diſtinctis diebus abſolutum, atque in eo vigintiſex decreta ſancita, quæ recitat.

Ex quibus plane intelligitur, ſumma diligentia eumdem Pontificem Alexandrum invigilaſſe, ut deperderet de civitate Domini omnes operantes iniquitatem, ſimulque omnes, quæ in diſciplinam Eccleſiaſticam irrepſiſſent, corruptelas, inſurrexiſſent pravæ conſuetudines, irrupiſſent ex tyrannorum violentia ſervitutes; & oppreſſiones Eccleſiaſticæ libertatis e medio tolleret, obortaſque recens hæreſes, ſive veteres male curatas, latius propagatas excideret, cohiberet faſtum & avaritiam Eccleſiaſticorum in ſibi ſubditos dominantium, & alia id genus, quæ dictis vigintiſeptem capitibus continentur.

Decreta in Conc. Lateran.

In quibus primum obtinet locum, quod ad avertenda, quæ in poſterum poſſent oriri ſchiſmata, ſtatutum (b) eſt, ut non haberetur Romanus Pontifex, qui non a tertia parte Cardinalium eſſet electus. Secundo vero loco damnavit ordinationes omnes, a ſchiſmaticis Pontificibus, Octaviano, Guidone, & Joanne habitas. Poſt alia vero ſancita decreta (ut jungamus ultima primis) ad hiſtoricam pertinent rationem, quæ decreto XXVII. recenſita leguntur ſtatuta adverſus hæreticos, tunc in Eccleſiam debacchantes, quæ ſic ſe habent:

(b) *Extr. de elec. c. licet de vitanda.*

Sicut ait beatus Leo, licet Eccleſiaſtica diſciplina, ſacerdotali contenta judicio cruentas non efficiat ultiones: Catholicorum tamen Principum conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpe quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe me- III.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXVII. Anno Hegiræ DLXXV. Inchoato die 8. Junii fer. 6. An. C. 6279.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6672.

☉ 12. G. ☽ 2. P. 1. April. Indict. 12.

JESU CHRISTI 1179.

ALEXANDRI III. PAPÆ 21.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 28. IMP. 25.

MANUELIS COMNENI IMP. 37.

I. ANnum. I. ad XIV. Concilium Lateranenſe III. generale & Oecumenicum ordine XI. hoc anno celebratum, ad quem Chronographus Reicherſpergenſis ſcribit: *Alexander Papa celebravit Synodum Epiſcoporum generalem, & valde celebrem in urbe Roma, media Quadrageſima idest IV. Idus Martii. Hæc Synodus congregata eſt toto fere ſuperiori anno per totum Romanum Imperium, cui etiam interfuerunt ſexcenti vel amplius Epiſcopi.* Verum loco, *ſexcenti*, legendum, *trecenti*, & hic error Librariis attribuendus; cum Chronographus iſte non longe ab hoc tempore vixerit, & de Epiſcoporum numero fere inter Antiquos conſtet. Continuator vero Chronici ſancti Petri Vivi, qui etiam hoc tempore vivebat, ait: *Anno MCLXXIX. domnus Alexander Papa III. celebravit Concilium Romæ IV. Idus Martii, feria ſcilicet ſecunda poſt medium Quadrageſimæ.* Sed in Chronographo Reicherſpergenſi loco *IV. Idus Martii*, legendum IV. nonas Martii; numeri vero in Chronico Sancti Petri Vivi corrupti ſunt, quod utrumque ex mox dicendis elicitur.

Concil. Lateran. III. inter generalia XI.

Sed hæc magis diſcutienda. Labbeus Tom. X. Concil. pag. 1530. exhibet Catalogum Epiſcoporum, qui Concilio Lateranenſi III. interfuere, ſed ille mancus & imperfectus. Dacherius II.

Numerus Epiſcoporum.

De hujus temporis hæreticis. * Albigenſio. * Patarinos. *metuunt evenire ſupplicium. Ea propter, quia in Guaſconia * Albigeſio, & partibus Toloſanis hæreticorum, quos alii Catharos, alii * Patrinos, alii Publicanos, alii aliter nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas, ut jam non in occulto ſicut aliqui, nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publice manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant & infirmos: eos, & defenſores eorum, & receptatores anathemati decernimus ſubjacere: & ſub anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus vel in terra ſua tenere, vel fovere, vel negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerint, non ſub noſtrorum privilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec ſub alia cauſa & occaſione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter Chriſtianos recipiant ſepulturam.* Subiicit his de graſſatoribus, qui inſtar Circumcellionum, quorum frequens eſt mentio apud S. Auguſtinum, debacchabantur in alios Chriſtianos, diverſis nominibus ex diverſis locis putodenominatis: contra quos pugnandum admonet, iſta ſubiiciens:

IV. De hæret. graſſatoribus. * Arragonenſibus Rog. legit. *De Brabantionibus, & * Arragonenſibus, Navarris, Baſculis, Coterellis, & Triaverdinis, qui tantam in Chriſtianos inhumanitatem exercent, ut nec Eccleſiis, nec monaſteriis deferant, non viduis & pupillis, non ſenibus & pueris, nec cuilibet parcant ætati, aut ſexui, ſed more Paganorum omnia perdant & vaſtent, ſimiliter conſtituimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel foverint per regiones, in quibus taliter debacchantur: in Dominicis & aliis ſolemnibus diebus per Eccleſias publice denuntientur, & eadem omnino ſententia & pœna cum prædictis hæreticis habeantur aſtricti, nec ad communionem recipiantur Eccleſiæ, niſi ſocietate illa peſtifera, & hæreſi abjuratis. Relaxatos autem ſe noverint a debito fidelitatis & hominii, ac totius obſequii, donec in tanta iniquitate permanſerint, quicumque illis aliquo peccato tenentur annexi.*

Indulg. perſecutoribus hæret. datur. *Ipſis autem, cunctiſque Fidelibus in remiſſionem peccatorum injungimus, ut tantis cladibus ſe viriliter opponant, & contra eos armis populum Chriſtianum tueantur: confiſcenturque eorum bona, & liberum ſit Principibus hujuſmodi homines ſubiicere ſervituti. Qui autem in vera pœnitentia ibi deceſſerint: & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ ſe non dubitent percepturos. Nos etiam de miſericordia Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate confiſi, fideles Chriſtianos, qui contra eos arma ſuſceperint, & ad Epiſcoporum, ſeu aliorum Prælatorum conſilium ad eos ** * decertaverint, Rog. legit. *decertando, expugnandos: biennium de pœnitentia injuncta relaxamus. Aut ſi longiorem ibi moram habuerint, Epiſcoporum diſcretioni, quibus hujus rei cauſa fuerit injuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium, ſecundum modum laboris, major eis indulgentia tribuatur. Illos autem, qui admonitioni Epiſcoporum in hujuſmodi parte parere contempſerint, a perceptione corporis & Sanguinis Domini jubemus fieri alienos. Interim vero eos, qui ardore ad eos expugnandos laborem juſtum aſſumpſerint, ſicut eos, qui Sepulcrum Dominicum viſitant, ſub Eccleſiæ defenſione recipimus, & ab univerſis inquietationibus, tam in rebus, quam in perſonis ſtatuimus manere ſecuros. Si vero quiſpiam veſtrum præſumpſerit eos moleſtare, per Epiſcopum loci excommunicationis ſententia feriatur; & tamdiu ſententia ſervetur ab omnibus, donec ablata reddantur, & de illatis damnis congruo iterum ſatisfaciat. Epiſcopi vero, ſive presbyteri, qui talibus fortiter non reſtiterint, officii ſui privatione mulctentur, donec miſericordiam Apoſtolicæ Sedis obtineant.* Hactenus Alexandri Papæ decretum.

Porro ejuſmodi factioſorum turbæ haud ſub Alexandro cœptæ, ſed longe ante. Eſt namque de ejuſmodi hominum graſſatorum genere, turbantium pacem publicam, V.

PAGIUS rius Tom. XII. Spicilegii pag. 638. refert alium ex Codice MS. Monaſterii de Brana Ordinis Præmonſtratenſis, antiquum & longe ampliorem, deductum, uti exiſtimo, ex eo quem Tyrius lib. XXI. cap. XVI. dicit ſe confeciſſe *diligenter ad preces Sanctorum Patrum, qui eidem Synodo interfuerunt.* In Catalogo tamen iſto Dacheriano deeſt *Rainaldus Abbas Eccleſiæ Montis Sion*, cum quo & quibuſdam aliis ibidem memoratis, Tyrius dicit ſe ad Synodum profectum eſſe. Contra vero Tyrius non meminit *W. Glambulcpenſis Epiſcopi* provinciæ Palæſtinæ ſecundæ, quod forſan ibi perſonas tantum ſeptem numeret cum quibus ipſe Romam venit. Sed quidquid hac de re ſit, in Præfatione præclari Catalogi Dacheriani dicitur, Concilium habitum eſſe *anno ab Incarnat. Domini MCLXXIX. Alexandri III. Pontificatus viceſimo, menſe Martio, Indictione undecima* (legendum, duodecima,) *quinta, & ſeptima, & nona decima die menſis.* Additur Epiſcoporum numerum fuiſſe *trecentorum duorum.* In Catalogo a Labbeo edito nulla mentio v. g. iſtorum in Catalogo Dacheriano enunciatorum: *De Oriente provincia Phœnicis. W. Tyrenſis Archiep. Joſius Acconenſis Epiſc. Romanus Tripol. Provincia Celeſyria W. Glambulcpenſis Epiſc. Provincia Palæſtina II. Heraclius Cæſarienſis Archiep. Radulphus Sebaſtenus. Provincia Palæſtina prima. Petrus Jeroſolymitanus Eccleſiæ Prior loco Patriarchæ. Albertus Belemitanus Epiſc.* Inter nominatos tamen a Tyrio in ſua Hiſtoria ſunt prædicti Heraclius, Petrus & Albertus.

III. Concilium tribus Seſſionibus abſolutum fuiſſe tam Catalogus Dacherianus, cujus verba mox retulimus, quam Hovedenus in part. poſteriori pag. 582. diſerte teſtantur. Hæc Hovedeni ver-

In graſſatores hæreticos concitantur templarii etiam. (a) Pet. Clun. l. 6. ep. 27.

cam, mentio in epiſtolis Petri Cluniacenſis ad Eberardum magiſtrum Templariorum, ubi rogat eum, ut ſinat ejuſmodi genus hominum per Templarios exagitari; cum & inter alia ad tertiam objectionem iſta reſpondet: (a) *Sed forte dicitis: Contra Paganos, non contra Chriſtianos arma ſumpſimus. Sed quis magis a vobis vel a veſtris impugnandus eſt Deum neſciens Paganus; aut ipſum verbis confitens, & factis contra eum dimicans Chriſtianus? Quis magis perſequendus eſt, ignorans, & blaſphemans; an agnoſcens & impugnans? An non Deum impugnant, an non perſequuntur, qui Eccleſiam ejus, qui populum emptum ſanguine ejus abſque ulla, ubi poſſunt, vel audent, perſonarum, graduum, dignitatum exceptione deprædantur, cædunt, verberant, quandoque etiam (quod ſæpe contingit) perimunt? Non eſt, non eſt vere minus defendendus conſtitit, immo gladiis veſtris Chriſtianus vim injuſte patiens a Chriſtiano, quam eſſet defendendus eamdem vim patiens a Pagano, &c.* De iiſdem etiam idem agit, ſcribens ad Eugenium (b) Papam, cujus extat adverſus eos conſtitutio. (c) Sed ad res geſtas in Synodo redeamus.

(b) Id. ib. ep. 28. (c) Sub tit. Conc. Lat. ſub Alex. par. 34. c. 6.

VI. German. Epiſc. abjurant ſchiſma. (d) Albert. Stad. in Chron. & apud Crant. eccl. hiſt. Sax. l. 7. c. 3.

In hoc eodem Concilio Lateranenſi Epiſcopi illi Germaniæ, & alii qui contra Alexandrum ſecuti fuerant Imperatorem ſchiſmaticum, ſchiſma abdicantes, veniam ſupplices poſtularunt, hac forma præſcripta. (d) *Ego N. anathematizo & renuntio omnem hæreſim extollentem ſe adverſus ſanctam Romanam Eccleſiam Catholicam, præcipue vero ſchiſma Octaviani, Guidonis, & Joannis, & ordinationes eorum irritas judico, & eis contradico; & modo & in antea me obediturum juro, & promitto fidelitatem S. R. E. & domino meo Alexandro, & ſucceſſoribus ejus juſte intrantibus; ipſique ſerviam abſque omni malo ingenio contra omnem hominem ſecundum ordinem meum. Conſilia ejus, quæ mihi ſcripto certo mandaverit, vel ipſe commiſerit nulli hominum prodam, nec etiam pro periculo corporis, atque membrorum. Legatum Eccleſiæ Romanæ honorabo, & ducam & reducam, & juvabo expenſis; ſic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Evangelia. His vero verbis dabantur pallia ipſis: in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, & in honorem Dei Genitricis, & in honorem Apoſtolorum Petri & Pauli, & S. Eccl. Romanæ, & domini Alexandri Papæ tradimus tibi pallium, ſumptum de beatiſſimo corpore Petri Apoſtoli, ut eo utaris in confectione ſacramentorum, & corporis & ſanguinis Domini, & conſecratione Eccleſiarum, & Chriſmatis, & ordinatione clericorum, & celebratione Synodorum ſecundum Eccleſiæ tuæ conſuetudinem.* Quæ præterea in eodem Concilio tranſacta ſunt cum Germanis, Helmoldus ſic narrat hujus temporis auctor: (e)

(e) Helm. Chron. l. 2. c. 28.

VII.

*Pergebant illuc multi ordinati a ſchiſmaticis, ſperantes ſe gratiam Apoſtolicæ invenire, & mitras exequendi officii ab eo conſequi. Præcipue autem de Eccleſia Halberſtadenſi, quæ per Geronem nimis demembrata erat, tam monachi, quam clerici clementiam Apoſtolicæ Sedis adierunt. In qua profectione præcipue erat Abbas Theodoricus de * Hilſeneburg, quia fere omnis congregatio monachorum ſuorum in ſalicibus organa ſua ſuſpenderunt, exceptis paucis ſenioribus, qui ante ſchiſma ordinati fuerant. Cumque omne ſtatuta inſtaret, pulſantes Apoſtolicam pietatem: tandem de ordinatis Geronis diſpenſatum eſt, ut quia idem Gero non a ſchiſmatico, ſed a Catholico, Hur-*

* Ilſemburg, Qui pœnitentes recepti.

PAGIUS Tres Seſſiones in hoc Concilio habita.

verba, quorum tantum partem exhibet Baronius num. XIII. *Congregatis univerſis Romæ in præſentia Domini Papæ Alexandri, ipſe Papa in Lateranenſi Eccleſia, in eminentiori loco cum Cardinalibus ſuis, & Præfectis & Senatoribus, & Conſulibus Urbis conſtitutus, feria ſecunda tertia hebdomada Quadrageſimæ, quæ tertio Nonas Martii evenit, primum Concilii ſui diem celebravit* (id eſt, primam Seſſionem). *Similiter ſecundum Concilii ſui diem celebravit quarta feria ſequentis hebdomadæ, quæ ſecundo Idus Martii evenit* (ſeu die XIV. ejuſdem menſis) *In quo Concilio VVillelmus Remenſis Archiepiſcopus factus eſt Presbyter Card. ad tit. Sanctæ Sabinæ, & Henricus Abbas Claravallenſis factus eſt Epiſcopus Cardinalis Albanenſis. Et dominus Papa tertium Concilii ſui diem celebravit* (tertiam ſc. Seſſionem) *ſecunda feria ante Dominicam in Ramis Palmarum, quæ XIV. Kalendarum Aprilis evenit*, die nempe decima nona menſis Martii, quæ hoc anno in feriam ſecundam cecidit. In Catalogo quidem Dacheriano dicitur ſecunda Seſſio die ſeptima Martii habita, ſed quemadmodum Librarius in indictione, ita & in illa Seſſione deſcribenda peccavit. *De Guillelmo a Campania*, vulgo *ad Albas manus* cognominato, primum Carnotenſi Epiſcopo & Archiepiſcopo Senonenſi, dein Archiepiſcopo Remenſi Cardinali in hoc Concilio creato non ſemel egimus, rurſumque de eo non ſemel ſermo redibit; de *Henrico* Cardinali Albanenſi infra agetur; fuit enim unus ex illuſtrioribus hujus ætatis Cardinalibus.

IV. Cauſa celebrationis Concilii.

Triplicem ob cauſam Concilium iſtud generale congregatum; primo, ut ſchiſma penitus extingueretur, ſecundo, ut *Valdenſes* hæretici damnarentur, tertioque ut diſciplina Eccleſiaſtica, quæ durante ſchiſmate labefactata fuerat, reſtitueretur. Et quia in Eccleſiis & monaſteriis ſimoniaca labes, in Eccleſiaſticis avaritia, & in laicis uſura, aliaque vitia horrendum in modum graſſabantur, iis malis *Alexander* III. & ſacra Synodus Canonibus viginti ſeptem Tom. X. Concil. legendis occurrerunt. Gervaſius quidem in Chron. refert Canones viginti ſex in hoc Concilio ſtatutos, ſed duos in unum confundit, & uno tenore recitat. A-

no-

Hartuvico videlicet Bremenſi Archiepiſcopo ordinatus fuerat: ordinati ejus per gratiam Apoſtolicam in ordinibus ſuis perſiſterent, & ad majores per benedictionem aſcenderent. Ipſe etiam Gero hanc obtinuit gratiam, ut officium pontificale in omni loco libere exequeretur, ut in Epiſcopatu Halberſtadenſi. Venit etiam illuc dominus Bertoldus Bremenſis electus in promotione officii ſui ſuſcepturus Apoſtolicam benedictionem. Quem dominus Papa benigne ſuſcipiens, de promotione ipſius inſtantiſſime tractare cœpit. Ipſi etiam omnem honorem deferebat, ita ut in Concilio Prælatorum cathedram ſuam inter ſummos pontifices collocaret, & eum infulatum coram ſe reſidere faceret. Cumque in proximo ſabbato promovendus eſſet in ſacerdotem, & ſequenti Dominica in Epiſcopum: feria ſexta ad veſperam venit Nuntius Ducis Henrici, Otto Præpoſitus, qui erat acerrimus perorator: & quia idem notus erat ſummo ſacerdoti, ſtatim intravit ad ipſum. Mane autem facto cum ſe Bremenſis electus ad ſuſcipiendos ordines præpararet, & ei Humbaldus Cardin. qui poſt Alexand. factus eſt Lucius, in quo ſumma conſilii Romanæ Eccleſiæ pendebat præparaturam ſuam, eo quod subhoneſtior non eſſet, deputaſſet; dictum eſt a Cubiculariis domini Papæ: Veniant Bremenſes. Venit igitur dominus Electus cum ſuis, & dominus Apoſtolicus egreſſus de cubiculo ſuo, dixit ad eum: Frater, quia infra ſacros ordines ad honorem pontificatus electus es: ceſſamus electionem tuam. Cumque quidam aſtantium dicerent: Domine, meminerit pietas veſtra quod electionem ipſius approbaverit; Apoſtolicus in cubiculum, unde egreſſus fuerat, reverſus eſt: Bertoldus autem non ſine rubore diſceſſit. Sed petamus Acta ipſa narrata diffuſius apud Albertum Abbatem Stadenſem, ſed male anno ſequenti, a quo & ſumpſere alii recentiores, his verbis: (a) (a) Cranz. l. 7. c. 4.

VIII. *Bremenſis Eccleſia tum quoque innovabat pontificem. Nam anno Chriſti ſeptuageſimo octavo poſt milleſimum centeſimum Balduinus exceſſit humanis rebus, cum ipſa die eſſet ſuæ depoſitionis litteras a Romano Pontifice accepturus. Et quidam Bertoldus vir inſignis litteratura eligitur, ut præveniatur Henrici Ducis moleſtia. Solus Otto Præpoſitus ab hac electione appellabat, prætendens Sifridum Marchionis Alberti filium Epiſcopum jam dudum Brandeburgenſem in eam ſedem ſuſtolli. Quod etiam poſt multa provenit. Aſcenderat Bertoldus electus ad Concilium Lateranenſe, quod Roma audierat congregari, petivitque conſecrationem, certiſſimus ſpei, quod omnia ex voto conſequeretur. Sed pridie ſederat in Concilio inter Epiſcopos infulatus, cum tamen non eſſet presbyter, unde magnam contraxit invidiam. Aderat illi quidam magiſter Gerardus, qui pro illo allegabat in Concilio his verbis: Domine Pater, ecce Bremenſis Eccleſia concordi & unanimi voto offert tibi ſponſum ſuum magiſtrum Bertoldum, virum utique dignum & moribus approbatum, ſcientia decoratum, liberalibus artibus inſtructum, utriuſque Teſtamenti pagina eruditum, decretorum & legum induſtria peritum, virum (ut apparet) perſonatum canonice, & ſine contradictione electum. Petitque a te hodie accipere gradum ſacerdotii, & cras Epiſcopalem benedictionem.*

IX. *Papa breviter ad hæc: Credimus tibi dicenti, magiſter, ſed ſcriptum eſt: (b) Manum nemini cito impoſueris. Loquamur cum fratribus noſtris, audiamus formam electionis. Examinantur Bremenſes per duos Cardinales Ranerium Papienſem,* (b) Mat. 5.

PAGIUS

nonymus vero Caſinenſis in Chron. recte quidem habet viginti ſeptem, ſed numeri in aliis quæ de hoc Concilio habet, valde corrupti: *Alexander Papa*, inquit, *celebravit Concilium in Eccleſia Lateranenſi menſe Martii, ubi fuerunt Epiſcopi numero triginta & unus, exceptis Cardinalibus, qui fuerunt viginti duo, & exceptis Abbatibus, qui pro nimia multitudine numerari non potuerunt, ubi ſancta Synodus promulgavit capitula XXVII.* ſed error qui in numerum Epiſcoporum irrepſit, Caracciolo, qui illud Chronicon primum edidit, attribuendus; Peregrinius enim in Notis ad illum Anonymum affirmat in omnibus MS. legi, *Epiſcopi numero* CCCI. & Tyrius laudatus, qui habet CCC. loquitur numero rotundo; in Catalogo vero Dacheriano aliquos prætermiſſos fuiſſe jam indicavimus. Numerus Abbatum magnus ſine dubio fuit, ſed nonniſi verbis generalibus ab Antiquis expreſſus.

9\. Annus celebrati Concilii in dubium revocari non poteſt. Tyrius quidem citatus capit. XXVIII. ait: *Anno ab Incarnatione Domini MCLXXVIII. qui erat regni Domini Balduini quarti, annus quintus* (legendum annus ſextus) *menſe Octob. cum anno præcedente indicta eſſet per univerſum Latinorum Orbem Romæ Synodus generalis, ad eandem Synodum vocati*, &c. Et paulo poſt ſub eodem anno: *per idem tempus Romæ celebrata eſt Synodus in Baſilica Conſtantiniana, quæ dicitur Lateranum trecentorum Epiſcoporum*, ſed menſem Octobrem ac Martium, quo Synodus habita, ad eundem annum refert Tyrius, quia annum a Paſchate exorditur, ſicque menſe Martio currentis anni, annum adhuc MCLXXVIII. numerabat; quare a communi ſententia non diſcrepat, & ex eo loco intelligimus, eum annum, quem ſæpius a die Natali Chriſti inchoat, aliquando a Paſchate repetere, quod & aliqui alii per hæc tempora non ſine Chronologiæ detrimento indiſcriminatim faciunt. Præter Tyrium negotium faceſſere poſſet *Robertus de Monte*, qui non ſolum in Chronico Francofurti edito, ſed etiam in eo quod Dacherius publicavit, & ſolus genuinus ejus fœtus eſt, Synodum hanc Lateranenſem cum anno MCLXXX. connexit. Verum jam ſæpius monuimus, in eo Chronico

Epocha hujus Concilii certa.

Digitized by Google

ſem, & Joannem Neapolitanum & inventi ſunt diſcordare. Papa in Conſiſtorio ſuo ſententiam dixit: Fratres, vidimus Electum veſtrum. Placet perſona, placet ſcientia, placet eloquentia: placent etiam (quantum novimus) mores. Verum modus electionis diſplicet, præſertim, quia eſt infra ſacros ordines, non dico ſubdiaconatum, ſed acoluthatum electus, quo gradu ſecundum rigorem juris licet contrahere matrimonium, quod canonicis obviat inſtitutis. Appellationem quoque ſuper hoc factam audivimus, quam coactus eſt reſignare appellator. Inſuper ſe denuo fecit eligi, & ſecunda electio caſſavit primam. Præterea Electus veſter ante ſacros ordines accepit regalia de manu Imperatoris. Hæc non admittunt diſpenſationem de facili, & alia quæ prætermus. Inde eſt, quod electionem veſtram infirmam & irritam pronuntiamus. Data ſententia, volenti loqui depoſito non eſt data audientia. Sed oſtiarii clamabant: Levate, andate: Andate, andate. Hactenus Acta Concilii in cauſa Bremenſis electi.

Nectarius Græcus refractarius auditus in Conc. Spectant ad ejuſdem Romani Concilii Acta, quod Græcorum ſchiſmaticorum Legatus Nectarius Abbas, eadem qua venit animi obdurata nequitia atque perverſitate, inflexus & obſtinatus, poſt prolixas diſputationes eſt reverſus ad ſuos, a quibus tamquam in Olympiacis victor eſt receptus. Significant Iſta litteræ, quas ad ipſum tunc temporis dedit Georgius Corcyræ Epiſcopus, & Ipſe eadem fuligine tinctus, & morbo affectus, his verbis:

Sapientiſſimo Præpoſito ſancti monaſterii Caſulorum & meo dilecto fratri in ſpiritu domino Nectario Georgius Corcyræ Metropolita, & tuarum precum egenus. X.

Quærunt multi, cur tu, optime Nectari, & ego tanto tempore taceamus, qui priores illas frequentes noſtras mutuas litteras noverunt, ac illas tribuunt amori illi, qui ex mutua aliqua neceſſitate oriri ſolet. Et hoc de cauſa intermiſſas litteras autumant, quaſi amicitiæ noſtræ vincula ſint diſrupta. Ego vero iis, qui a me hæc ſciſcitantur, illud reſpondere ſoleo: An non habemus facultatem uterque noſtrum tacendi, & loquendi? Vel utrum ad ſcientiæ oſtentationem id facere oportet, inſtar garrularum avium? Aut quemadmodum in Dodone quondam æs illud perpetuo tempore tinniebat: ita & nobis etiam faciendum? Vel utrum ſolus ego & Nectarius debemus loquendi ſtudio navare operam? cum præſertim Sapientem nobis præcipientem audiamus, quod ſapientium labia obſtringantur ſilentio, & ſuo tempore claudantur opportune, & aperiantur. Et quod vir prudens ſilentium vovrat, & linguæ frænum imponat, ne huc illuc deferatur. Sunt enim hæc tempora valde periculoſa, & præcipitiorum plena. Hæc equidem reſpondere ſoleo illis, qui ſilentii noſtri impatientes, cauſas ſcire contendant.

Georgii Epiſcop. Corc. epiſt. de rebus geſtis per Nectar. Romæ.

XI. *Ipſi vero non obſtinent propterea, quin potius inſtantius nos urgeant, hujuſmodi verbis: Dic nobis, domine, utrum ferendum & tolerabile tibi videtur, ſapientiſſime Nectarii ſilentium ulterius progredi? Utrum tibi videtur honeſtum, ut nos*

Ann. Eccl. Tom. XIX.

PAGIUS eo numeros a Librariis tranſpoſitos fuiſſe, indeque anno illo multa refert, quæ ad hunc pertinere inter omnes convenit. Non loquar hic de Eclypſibus, quarum mentionem facit, quas certum eſt præter mentem ejus aliis annis quam quibus contigerunt, notatas fuiſſe.

VI. Canon XXVII. adverſus hæreticos editus. Canon XXVII. qui & ultimus, editus eſt adverſus hæreticos, in eoque inter alia dicitur: *Quia in Gaſconia, Albegeſio, & partibus Toloſanis, & aliis locis, ita hæreticorum, quos alii Catharos, alii Pateinos* (legendum, Patarenos, vel Patarinos) *alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas*, &c. *Eos, & defenſores eorum, & receptores, anathemati decernimus ſubjacere*, &c. *De Brabantionibus, & Aragonenſibus, Navarlis* (legendum, Navarris,) *Baſcolis, Coterellis & Triaverdinis, qui tantam in Chriſtianos immanitatem exercent, ut nec Eccleſiis, nec monaſteriis deferant*, &c. *ſimiliter conſtituimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel foverint per regiones, in quibus taliter debacchantur, in Dominicis, & aliis ſolemnibus diebus, per Eccleſias publice denuncientur, & eadem omnino ſententia & pœna cum prædictis hæreticis habeantur adſtricti.*

VII. Cathari Manichæi fuere. Hæretici illi ſe *Catharos*, ideſt, puros, ſicut Calviniſtæ in Anglia ſe ſe Puritanos, appellabant. Henſchenius tamen in Notis ad Vitam S. Galdini Cardinalis & Archiepiſcopi Mediolanenſis ad diem XVIII. menſis Aprilis, pag. 595. ait, credibilius eſſe a vulgo Germanico, propter nocturnas coitiones contumeliæ cauſa (dictio enim *Caters*, ideſt feles, ſeu lemures); vel ex obſoleta jam, ſed apud Othfridum invenienda voce *Quaten*, *Quetten*, *garcire* factum eis eſſe nomen: quod hodie omnibus in Belgio ac Germania hæreticis commune manet, ut *Ketters* dicantur, ſicut etiam nunc ab iſta radice uſurpatur in Flandria vel Germania verbum *Quetteren*, in eadem cum primitivo ſignificatione. Sed quidquid de hac Etymologia ſit, *Cathari* mei Manichæi erant & non ſolum in Italia ac Francia; ſed etiam in Germania extendebantur, ut manifeſtiſſimum ſit teſtimonio *Eckberti* Schonaugienſis hoc tempore viventis in ſuis Sermonibus *adverſus Catharos* habitis, qui extant Tom. XXIII. Biblioth. PP. edit. Lugdun. In Epiſtola enim Dedicatoria ad *Raginoldum* ſeu *Rainaldum Archiep. Colonienſem*, ait: *In veſtra diœceſi frequenter contigit deprehendi quoſdam hæreticos*, &c. Hi ſunt, quos vulgo Catharos vocant, &c. In Sermone primo: *Secta eorum de quibus agimus, originem accepit a Manichæo hæreſiarcha*. Hovedenus, qui antiquas hæreſes non bene diſtinguit, ad annum MCLXXVI. ait: *Damnata eſt Ariana hæreſis* (ubi Arianos pro Manichæis uſurpat,) *quæ fere totam provinciam fœdaverat*, &c. Subdit: *Erant ita-*

nihil audeamus de illius profectione ad Urbem magnæ gloriæ Romam? vel de ejus impetuoſo quodam motu a Deo concitato? dum fama per noſtras diſcurrit aures, quod ipſe Nectarius ita ingenue & intrepide ſe geſſerit ibi cum adverſariis, ut omnino non quaſi judicandus, ſed judicaturus potius & damnaturus acceſſerit pravos hæreticorum errores. Gladius enim factus eſt, veritatem ſegregans a mendacio; & ignis accenſus eſt, qualem venit ut (a) *poneret ſuper terram Chriſtus Dominus, qui depravantes dogmata foret combuſturus; & eos, qui veritati accederent, illuminaturus; nec non refrigeraturus: ut utrique parti admirabilis apparuerit; alteri quidem, quod tale a Deo firmamentum obtinuerit; alteri vero, quod quaſi eſſet libra quædam, & gnomon exquiſitus, eorum cogitationes obliquas optime correxerit. Cum igitur inde fuerit reverſus, & quaſi alter Olympionices multis ornatus venerit coronis & præmiis: oporteret, ut ipſe nobis non invideret, & ſuorum jucundiſſimarum narrationum nos participes faceret, quandoquidem ab ejus aſpectu, & loco ſuorum certaminum ita longe abfuimus. Ita quidem alius hinc, alius aliunde magna cum inſtantia mecum contendunt. Ego vero cum non valeam quidquam reſpondere adeo validis objectionibus, eo devenio, ut omnino obmuteſcam; nec poſſim aufugere captiones eorum, qui nec ceſſabunt, niſi tu ipſe nectarea tua aperueris labia, & narraveris ea, quæ coram vertice illo Apoſtoli comparando, ſummo videlicet Pontifice, & cum reliquo corpore illius, quæ ibi eſt Eccleſia, optime diſſerueris, & certaveris propoſitum tibi certamen, curſum conſummaveris, & fidem ſervaveris, ut repoſita corona juſtitiæ tibi ſit merito expectanda, quam tibi reddet pulcherrimam in extremis temporibus juſtus judex Dominus, & qui certamina proponit & præmia ſervis ſuis, ut par eſt. Me vero, qui jam de ſalute corporis deſperavi mei præ gravitate dolorum, qui me nimis angunt; vel ab his doloribus liberet Deus tandem, vel me doceat æquo illos animo ferre, ſi ſua ſumma providentia, ut hæc patiar, conducibilius mihi fore decrevit. Saluta meo nomine dominum Joannem.* Hæc ex Codice Metiano, ex quo ad eundem Nectarium quæ ejuſdem Georgii Epiſcopi Corcyræ brevior extat, epiſtolam deſcribemus. Delectat quippe audire Græcum antiquitatis Atticæ quidpiam redolentem urbanitatem & pietatis:

(a) Luc. 12.

Sapientiſſimo domino & dilecto fratri Præpoſito ſanctiſſimi monaſterii Caſulorum domino Nectario minimus Metropolita Georgius. XII.

Felicitatem hanc judico quovis lucro majorem, quod tuæ ſim vicinus ſanctitati; & permaneam in extrema hujus maris ora, & aliud mare, virtutis ſcilicet, & ſapientiæ, & doctrinæ, neniorandam caput tantum reppererim. Si enim ſegregatus ego a ſancto illo Athenarum Præſule, multis rerum viciſſitudinibus hinc inde jactatus ſum: habeo ſaltem te portum multiplicis conſolationis & refrigerii. Ec-

PAGIUS

quo in provincia Toloſana quidam hæretici, qui ſe appellari faciebant Bonoshomines, quæ vox Catharorum voci æquivalet *Patarinorum* nomen ſæculo ſuperiore Mediolani adinventum, de eoque ſæculo illo egimus.

VIII. *Plures provincias infecerant.* Puricellus in Monument. Baſil. Ambroſ. n. 595 ait hanc hæreſim Mediolanum inductam a quibuſdam, qui *Raynaldum* Archiep. Colonienſem & Archicancellarium Italiæ comitabantur; ſed ea in re hallucinatur, quia ex Landulpho a S. Paulo conſtat ante annum MCXXX. hanc hæreſim in diſtrictum Mediolanenſem introductam fuiſſe, quam certum eſt valde dilatatam durante ſchiſmate Eccleſiæ Mediolanenſis. Gretſerus in ſuis Prolegomenis oſtendit, *Catharorum* ſectam Coloniæ *de partibus Flandriæ* anno tantum MCLXIII. apparuiſſe. Cum vero Germani hanc hæreſim acceperint *de Flandriæ partibus*, apparet Flandros eam a Francis, & Francos accepiſſe ab Italia, unde plures neſarii hæretici ultra montes a tempore *Roberti Franciæ Regis* venerant; Itali vero venenum hoc hauſerant a *Dalmatis* Italiæ vicinis, & a *Bulgaris*, ubi fons & origo hujus Manichæiſmi fuit.

IX. *De hæreticis dictis Baſcolis & Vaſclis.* Quoad *Baſcolos* Oihenartus in Notitia Gaſconiæ lib. 3 cap. 3. notat poſteriorem ætatem *Vaſcos* appellaſſe diminutiva voce *Vaſculos*, & contracte *Vaſclos* vel *Baſclos*. Hodie enim etiam hujus gentis nomen Galli per B, Hiſpani per V, conſonantem proferunt, & quos illi *Baſcos*, hi *Vaſcos* appellant. Ait Oihenartus ſe non reperiſſe antiquiores Auctores, qui Vaſcos *Baſclos* vocarint, quam Patres Concilii Lateranenſis hoc anno coacti. Pſeudo-Turpinus enim, qui in Præfatione fabuloſæ ſuæ Hiſtoriæ de Carolo Magno ea voce utitur, paulo ante annum MCC. ſcripſit, & homo Hiſpanus fuit, ut patet ex verbis Gaufredi Voſienſis hoc tempore viventis in Epiſtola ad Conventum S. Martialis, præfixa Vitæ Caroli M. *Gaufredus Prior Voſienſis, ſacro Martialis Conventui, & univerſo Clero Lemovicini climatis gaudiis ſempiternis perfrui. Egregios invicti Regis Caroli triumphos, ac præcelſi Comitis Rotholandi prædicandos agones in Iſpania geſtos nuper ad nos ex Eſperia delatos gratanter excepi, & ingenti ſtudio corrigens ſcribere feci, maxime quod apud nos iſta latuerant hactenus, niſi quæ joculatores in ſuis proferebant cantilenis; &c. Erogantis Pontificis* (nempe Turpini, de quo mox locutus fuerat) *orationibus mihi a Judice pio dari veniam opto.* Fabuloſa itaque illa Hiſtoria antiqua non eſt, licet verus *Turpinus*, qui Archiepiſcopus Remenſis fuit, Caroli Magni tempore vixerit.

X. *De origine fabularum Romanenſium.* Petrus Daniel Huetius Vir in omni genere ſcientiarum excultus, antequam ad Epiſcopalem dignitatem eveheretur, compoſuit egregium Opuſculum *de Origine fabularum Romanenſium*, vulgo, *Romans*, a Wilhelmo Pyrrho e lingua Gallica in Latinam verſum, & Hagæ-Comitis

Digitized by Google

Et licet nos ab invicem ſegregent maria & oppoſiti ſinus, & portus; litteris tamen quaſi quibuſdam vehiculis vehemur. Et ego jam incipio, ut ad te per mare tranſvehar, hoc pacto. Impono autem epiſtola ſcypho præter unum, quod ferri poſſit (corpus autem tale portatile intelligo) omnia quæcumque mihi ſunt, ſinceram videlicet amorem, veritatem puram, orationes & preces pro tua ſalute ferventes, & ſine intermiſſione. Num tibi videntur parva hæc, & nullius momenti? vel potius magni pretii & felices merces?
(a) 2. Par. 9. *Num tales portare potuit Salomoni (a) Regi navis illa ad Tarſenſes miſſa, & inde tertio quoque anno revertens onuſta?*
(b) Mat. 12. *ſed pluſquam (b) Salomon hic (ut aliquid ex verbis Domini ipſe mutuer) tum propter maximum eorum pretium, quos diximus habituum: ſiquidem habitus ſunt virtutes, præcipue vero propter mentis altitudinem tuam, inſtar Salamonis, & propter cordis tui effuſionem, & mentis latitudinem. Dicta hæc mihi ſint pro temporis conditione, & quia ſyllabarum harum portitores feſtinare me cogebant, & urgebant. Si vero Deus diem tranquilliorem nobis largietur, prolixius, & ut ſcientia ratio poſtulat, agemus cum tua ſanctitate. Cupio enim ſummopere tuam audire linguam, & ſermonem, & exactiorem opto congreſſum. Deguſtavi ſiquidem aliquando, præcipue Byzantii, cum dominus Pelagius te ſecum trahebat, & ego legatione fungebar pro Athenarum Epiſcopo, Orbis ſcilicet lumine, ejus vices ſuſtinens. Sed parce, ſapientium virorum præſtantiſſime, & cum fraterno dilectione mutuas orationes & preces pro nobis mitte, quæ Deum nobis propitium reddant.* Hactenus de his quæ ſpectant ad Nectarium, qui contra Latinos in Synodo pro Græcorum erroribus ſtetit obſtinatiſſime. Sed reliqua ejuſdem Synodi percurramus.

XIII. Delata fuit accuſatio in eodem Concilio a quibuſdam Alexandro Papæ adverſus ſcriptum Petri Lombardi Epiſcopi Pariſienſis, quod male ſenſiſſet de Chriſti humanitate, & in aliis Fidei articulis ab Eccleſia Catholica deviaſſet. Tunc Alexander Papa has dedit litteras ad Willelmum Archiepiſcopum Senonenſem his verbis: (c)

(c) *Refertur a Matt. Paris in hiſtor. Angl. hoc anno.*

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Willelmo Senonenſi Archiepiſcopo ſalutem.

Cum in noſtra olim eſſes præſentia conſtitutus: tibi viva voce injunximus, ut Suffraganeos tuos Pariſiis tibi adſciſces,

tis anno MDCLXXXIII. impreſſum, in quo fabularum Romanenſium inventionem Orientis populis, Ægyptiis nempe, Arabibus, Perſis, Syriſque acceptam referri debere demonſtrat, tam ex priſcis fabulæ Romanenſis artificibus, ut Clearcho in Cilicia nato, Jamblico apud Babylonios educato, quam ex Heliodoro Triccæ, quæ Theſſaliæ urbs, Epiſcopo, de quo Socrates in ſua Hiſtoria Eccleſiaſtica, aliiſque. Quomodo poſtea ab Orientalibus ad Italos, Francos & Hiſpanos, id ſcribendi genus tranſierit, fuſe proſequitur, ſed hæc non ſunt hujus loci.

XI. *Petrus Lombard. ante hunc annum hæreſeos accuſatus.* Baronius num. XIII. ait, in hoc Concilio a quibuſdam delatam fuiſſe accuſationem adverſus *Petrum Lombardum* Epiſcopum Pariſienſem, quod ſcripſiſſet; quod Chriſtus ſecundum quod eſt homo non eſt aliquid. Id autem probat Baronius ex literis Alexandri III. *ad Willelmum Archiepiſcopum Senonenſem* datis, quibus ei præcipit, ut ſuffraganeos ſuos Pariſios convocet, & una cum illis & aliis religioſis viris præſcriptam doctrinam ſtudeat *penitus abrogare.* Verum Willelmus jam ab an. MCLXXVI. ab Eccleſia Senonenſi ad Remenſem tranſlatus fuerat, ut ibi demonſtravimus. Matthæus Pariſius, qui eas literas huic anno affixit, aliiſque errandi cauſa fuit, non refert quid ſuper ea propoſitione ſtatutum fuerit, atque tantum hanc altercationem ſtetiſſe indeterminatam a diebus Alexandri III. uſque ad tempora Innocentii III. Paucis ante hunc annis *Magiſter Gualterus* Prior Sancti Victoris Pariſienſis, inſignis Theologus, *Petrum Abaelardum*, *Petrum Lombardum*, *Petrum Pictavinum* ejus diſcipulum, & *Gilbertum* Porretanum hæreſeon inſimulavit, quod Trinitatis, cæteraque divina myſteria Ariſtotelicis regulis & præceptis enarrarent, & contra eos quatuor libros compoſuit, qui, ut obſervat Bulæus Tom. II. Hiſt. Univerſitat. Paris. pag. 402. extant MSS. in duobus exemplaribus aſſervatis in Bibliotheca S. Victoris, quorum Prologus ſic incipit: *Quiſquis hoc legerit, non dubitabit IV. Labyrinthos Franciæ, idest, Abaelardum & Lombardum, Petrum Pictavinum & Gilbertum Porretanum uno ſpiritu Ariſtotelico afflatos, dum ineffabilia Trinitatis & Incarnationis Scholaſtica levitate tractarent, multas hæreſes olim vomuiſſe, & adhuc errores pullulare.*

XII. *In Concilio Lateran. nihil adverſus eum definitum.* Pluribus Gualterus in libris illis refellit citatam propoſitionem *Petri Lombardi*, aliaſque ejuſdem Auctoris. Verum nihil in hoc Concilio Lateranenſi adverſus illas decretum reperitur. Audiendus idem Gualterus. *Hoc ſciendum quod Alexander Papa nuper in Concilio Romano paraverat nominatim illius* (nempe Petri Lombardi) *ſententias damnare, quarum argumentis & Arrii, & Sabellii, & novorum hæreticorum error recrudeſcerat, ſc. quod Chriſtus nihil ſit ſecundum quod homo. Quidam vero Cardinalium cauſam Dei & fidei Chriſtianæ religionis, qua ſtamus & vivimus, aliениs negotiis poſtponentes non velle & reſpondentes di-*
„ *xerunt Venerabili Papæ;* Domine, alia ma-
„ jora ſuſcepimus tractanda. *Tunc Apoſtolicus;*
„ Imo primum & maximum de fide & hære-
„ ticis agendum eſt. *Quod illi audientes egreſſi*
„ *ſunt de Conſiſtorio. Quidam etiam Epiſcopus*
„ *Walenſis Adam exivit cum illis dicens;*
Domine Papa, ego ei Eccleſiæ & Præpoſitus olim ſcholarum ejus defendam ſententiam Magiſtri. *Quid plura? Ceſſent jam putida vanarum garrulitates, Apoſtolica Sede de Roma ita intonante & definiente.*

XIII. Refert poſtea literas Alexandri III. quas quia breves & propoſito noſtro convenientiſſi-

ad abrogationem pravæ doctrinæ Petri quondam Pariſienſis Epiſcopi, qua dicitur: Quod Chriſtus, ſecundum quod eſt homo non eſt aliquid: omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde ſiquidem eſt, quod fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus quod tibi, cum præſens eſſes, præcepimus: Suffraganeos tuos Pariſius convoces, & una cum illis & aliis viris religioſis & prudentibus præſcriptam doctrinam ſtudeas penitus abrogare, & a magiſtris ſcholaribus ibidem in Theologia ſtudentibus Chriſtum ſicut perfectum Deum, ſic & perfectum hominem, ac verum hominem ex anima & corpore conſiſtentem, præcipias edoceri: univerſis firmiter & diſtricte injungens, quod doctrinam illam de cætero nequaquam docere præſumant, ſed ipſam penitus deteſtentur. Hæc tunc Alexander Papa, quæ naviter per eumdem Senonenſem Archiepiſcopum impleta fuiſſe liquet.

Præterea in hoc eodem Romano Concilio creatos fuiſſe aliquot Cardinales, teſtatur Rogerius in Annalibus, dicens: *In quo Concilio Willelmus Rhemenſis Archiepiſcopus factus eſt presbyter Cardinalis ad titulum S. Sabinæ, & Henricus Abbas Claravallenſis factus eſt Epiſcopus Cardinalis Albanenſis. Et dominus Papa tertium diem Concilii ſui celebravit ſecunda feria ante Dominicam in ramis Palmarum, quæ quartodecimo Kal. Aprilis evenit.* Cardinales creati in Concilio.

XIV. Inſuper tunc Alexander Papa S. Laurentium Archiepiſc. Dublinenſem in Hibernia, creavit Legatum Apoſtolicum in illis partibus; de cujus functione hæc in vita ipſius: (a) *Legatus totius Hiberniæ a domino Papa conſtituitur. Reverſus inde proſpere in Hiberniam, commiſſa ſibi legationis officium cum magna totius Eccleſiæ libertate exequi ſatagebat.* Et paulo poſt: *In tantum autem miniſtrorum Eccleſiæ execrabatur immundi-* Legatio credita S. Laur. (a) apud Sur. t. 6. die 14. Nov. c. 24.

PAGIUS Damnatus poſtea fuit ab Alexand. III.

(me hic exhibeo: *Alexander Epiſc. S. S. D. V. Willelmo Remenſi Archiep. Apoſtolicæ Sedis Legato ſal. & Apoſtol. bened. Cum Chriſtus perfectus Deus, perfectus ſit homo, mirum eſt qua temeritate quiſquam audet dicere quod Chriſtus non ſit aliquid ſecundum quod eſt homo. Ne autem tanta poſſit in Eccleſia Dei dici abuſio ſuboriri vel error induci; Fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus convocatis Magiſtris Scholarum Pariſienſium & Remenſium & aliarum circumpoſitarum Civitatum auctoritate noſtra ſub anathemate interdicas, ne quis de cætero dicere audeat Chriſtum non eſſe aliquid ſecundum quod homo. Quia ſicut verus Deus, ita verus eſt homo, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens. Datum XII. Kal. Mart.* Exiſtimat Bulæus, qui pag. 431. eam Epiſtolam recitat, currenti anno datam eſſe; verum cum Willelmus Concilio Lateranenſi præſens fuerit, & in eo aliqui petierint, ut Petri Lombardi *Magiſtri Sententiarum* doctrina damnaretur, manifeſtum eſt illam *XII. Kal. Martio* præſentis anni, vel in via fuiſſe, vel jam Romam perveniſſe, & *Alexandrum* III. eo die & anno non damnaſſe propoſitionem, de qua poſtea in concilio agi noluit. Ergo itaque literæ vel anno ſequenti, vel anno MCLXXXI. *XII. Kal. Martii ſcriptæ*.[1]

XIV. Ad num. XIV. & ſeq. *Ludovicus Rex Francorum*, inquit de Ludovico VII. Chronographus

NOTÆ [1] Circa hunc annum celebratum cenſeo concilium quoddam Leodienſe a Petro cardinali & epiſcopo Tuſculano legatione circa hæc tempora in Galliis fungente. Synodi hujus ſola & nuda mentio ſupereſt in epiſtola Guiberti Gemblacenſis abbatis ad Philippum archiepiſcopum Colonienſem recitata in Anecdotis Martenii to. I. col. 606. cujus epiſtolæ hæc ſunt verba: *Domini Petri cardinalis, tunc Tuſculani epiſcopi, nunc vero Bituricenſis archiepiſcopi, quem & Coloniæ vobiſcum vidimus, & ipſe Leodii dum ſynodalia tractaret, me primum agnovit.* In ſententia quadam abſolutionis impenſæ a Joanne Carnotenſi Joanni comiti Vindocinenſi data anno 1180. & relata in iiſdem Anecdotis ibid. col. 597. narratur comes ille acceſſiſſe ad *Petrum S. R. E. tituli S. Chriſogoni cardinalem apoſtolicæ ſedis legatum*, idemque Petrus S. R. E. cardinalis presbyter, apoſtolicæ ſedis legatus epiſtolam dedit ad Theobaldum Bleſenſem comitem ibidem col. 600. legendam. Hunc Petrum ipſum eſſe judico ac Tuſculanum illum epiſcopum, qui Leodienſe concilium habuit circa hæc tempora quibus legatione in Galliis fungebatur. Ideo vero in ſententia Joannis Carnotenſis & in epiſtola ad Theobaldum presbyter cardinalis S. Chriſogoni non epiſcopus appellatur, quod forte utrumque ageret, & presbyterum cardinalem S. Chriſogoni & Tuſculanum epiſcopum. Nec ſane quo tempore nomen Petri epiſcopi Tuſculani in faſtis cardinalium apud Ciacconium legitur, presbyter alter cardinalis tituli S. Chriſogoni occurrit. Vel forte presbyterum cardinalem prius egit, quam ad Tuſculanenſes infulas evocaretur. Quod poſtremum ſi admittatur Leodienſe concilium, de quo nihil in Collectionibus, celebratum fuiſſe neceſſe eſt poſt ſcriptam ſententiam illam Joannis Carnotenſis anno 1180. & ante Lucii III. electionem, cui ille ut Tuſculanus epiſcopus adfuit ex Ciacconio, ac deinceps Romanam urbem ut vicarius adminiſtravit, ut ex Ughellio diſcimus, qui tamen tranſlationem ejus ad Biſuntinum archiepiſcopatum, & Gallicam legationem ignoravit.

Poſt hæc ſcripta incidi in epiſtolam CCCCXL. Alexandri III. in regeſto epiſtolarum ejuſdem pontificis pro Remenſi provincia vulgata in Collect. Martenii to. II. col. 969. *In ea pontifex commendat* Henrico Remenſi archiepiſcopo Petrum tituli S. Chriſogoni presbyterum cardinalem, quem mittere ſe ait in Gallias tum aliis de cauſis, tum ut pacem inter Ludovicum Francorum regem & Henricum Anglorum regem componeret. Porro bellum illud anno 1173. fervebat, cui proinde exordium Gallicæ legationis Petri illigandum eſt. MANSI

ditiam caſtitatis & honeſtatis zelator, tamque eos ad continentiam provocabat; ut omnes tam ſubdiaconos, quam diaconos, vel presbyteros, ſi incontinentiæ convicti eſſent, licet tamquam Archiepiſcopus poſſet, tamen nollet abſolvere, ſed ad Romanam Eccleſiam a ſummo Pontifice abſolvendos deſtinaret; ita ut quodam tempore (quod dictu mirum eſt) centum & quadraginta presbyt. incontinentiæ convictos Romam miſerit abſolvendos, &c. Hactenus de Romano Concilio.

Peregrinatio Regis Francor. ad S. Thom. Mart. Eodem anno recentem martyrem S. Thomam Deus viſitatione magnorum Principum magnopere illuſtravit; cum videlicet gratus adhuc poſt obitum idem Sanctus de acceptis beneficiis a Rege Francorum: per viſum apparens ſeſe obtulit, qui ab imminenti morbo liberaret filium ejus. Deſcribit iſta Rogerius his verbis: *Philippus filius Ludovici Regis Francorum, & prædictæ Alæ Reginæ, ægrotavit uſque ad mortem. Unde pater ſuus plurimum condoluit, & divina revelatione in ſomnis admonitus eſt, ut devota peregrinatione adiret B. Thomam Cantuarienſem martyrem, ſi vellet filium ſuum priſtinæ ſanitati reſtitui. Unde factum eſt quod Ludovicus Rex Francorum, miſſis Legatis ad Henricum Regem Angliæ patrem, quæſivit licentiam & ſecuritatem veniendi in Angliam, & ſine impedimento redire; quæſivit & obtinuit. Rex igitur Francorum fiduciam habens in Domino contra multorum conſilium iter arripuit verſus Angliam. Et aſſumens ſecum Philippum Comitem Flandriæ & Balduinum Comitem de Ginnes, & Henricum Ducem de Luvain, & Comitem Vuillelmum de Mandevile, & Advocatum Betuniæ, & alios Barones de regno Franciæ, pervenit uſque Vuitſand, & inde transfretavit in Angliam, & applicavit apud Dovere undecimo Kal. Septembris feria quarta. Cui Rex Angliæ pater in litore maris occurrens, ſuſcepit cum magno gaudio & honore, ſicut chariſſimum dominum & amicum ſuum, & omnia neceſſaria ſibi & hominibus ſuis honorifice miniſtravit. Et in craſtino, videlicet vigilia B. Bartholomæi Apoſtoli, duxit eum Cantuariam uſque ad tumbam ſancti Thomæ martyris. Quo cum veniſſent, Ludovicus Rex Francorum obtulit ſuper tumbam B. Thomæ martyris unam cuppam de auro valde magnum & pretioſum, & ad uſus monachorum ibidem Deo ſervientium centum modios vini in perpetuum, ſingulis annis recipiendos apud Peiſſi in Francia, ad omnimodam impenſam Regis Franciæ.*

XV. *Præterea conceſſit eis, quod quæcumque de cætero emerentur in regno Franciæ ad proprios uſus illorum quieta ſint de celonio, & omnibus aliis conſuetudinibus, & exigentiis. Et hæc omnia fecit eis confirmari charta ſua quam ipſi receperant de manu Hugonis de Puteaco Cancellarii Regis Franciæ, filii Hugonis Dunelmenſis Epiſcopi. Tertio autem die ſequente, Rex Franciæ, & ſui, qui cum eo venerant, Rege Anglorum eos reducente, reverſi ſunt ad Dovere; & in craſtino, videlicet, ſeptimo Kal. Septembris,* Sanatus Regis filius & coronatur. *die Dominica, Rex Franciæ cum ſuis transfretavit de Anglia in Flandriam, & applicuit apud Vuitſand. Interim Philippus filius ejus, meritis, & precibus B. Thomæ martyris priſtinam adeptus eſt ſanitatem. Quo audito Rex Franciæ, in magno fluctuans gaudio, publico præcepit edicto, ut omnes Principes regni ſui, Eccleſiaſtici & ſæculares convenirent Rhemis in capite Kalendarum Novembrium ad coronationem Philippi filii ſui. Quibus congregatis, Vuillelmus Rhemenſis Archiepiſcopus præfatum Philippum filium Alæ ſororis ſuæ, jam quintumdecimum annum ætatis ſuæ agentem coronavit, & in Regem unxit Rhemis in Eccleſia ſedis pontificalis, die ſolemnitatis omnium Sanctorum, miniſtrantibus ei in illo officio Vuillelmo Turonenſi, & Biturcenſi, & Senonenſi Archiepiſcopis, & fere omnibus Epiſcopis regni. Henricus autem Rex Angliæ filius, in progreſſione a thalamo uſque in Eccleſiam, ipſo die coronationis, ibat ante illum geſtans coronam auream de jure Ducatus Northmanniæ, qua prædictus Philippus coronandus erat: & Philippus Comes Flandriæ præibat, ferens ante illum gladium regni. Alii vero Duces, Comites, & Barones præibant, & ſequebantur diverſi diverſis deputati obſequiis, prout * Rex exigebat.* * f. res *Sed Ludovicus Rex pater ejus, ſenio, & morbo laborans paralytico, coronationi illius intereſſe non potuit. Nam cum ab Anglia rediret, & ad B. Dionyſium iter arriperet, ſubito percuſſus frigore, incidit in paralyſim, & uſum dexteræ partis corporis ſui amiſit.* Iſta Rogerius.

Hoc

PAGIUS *Philippus filius Ludovici VII. Rex Franciæ coronatur.* phus Aquicinctinus, *aſſumto ſecum Philippo Comite Flandrenſium, mare tranſnavigans, Cantuariam pergit, ſanctumque Martyrem Thomam diverſis muneribus honoravit. Heinricus ſenior Rex Anglorum* (hujus nominis II.) *honorifice eum ſuſcepit. Ludovicus Rex Francorum filium ſuum Philippum* (annis quindecim agentem) *in Regem ſublimat Remis in feſtivitate omnium Sanctorum. Sequenti Dominica Vuillelmus Remenſis Archiep. Card. presbyter, tit. S. Sabinæ, & Apoſtolicæ Sedis Legatus, convocatis Epiſcopis, & totius ſecundæ Belgicæ perſonis Concilium tenet, tractans cum ſuis Coepiſcopis, de rebus ſibi vel Eccleſiæ neceſſariis.*

A num-

XVI. *Regis titulo auctus Dux Portugal. ab Alex. Pap.*

Hoc eodem anno Alphonſus primus Dux Portugalliæ ab Alaxandro Papa titulum Regis accepit ob res adverſus Arabes præclare geſtas: quæ cuncta accepta ferens divinæ gratiæ, gratus Deo ipſe obtulit regnum illud S. R. E. ſub cujus jugiter protectiona conſiſteret, perſoluturus annis ſingulis loco cenſus duas auri marchas. Extat de his diploma ejuſdem Alexandri Papæ in turri de Tombo dicta, in qua aſſervantur monimenta Regum, idemque datum hoc Redemptoris anno, & Pontificis ipſius vigeſimo. Eſt de his mentio in Epiſtolis Innocentii Papæ Tertii, quas hic tibi ex ſcripto codice Vaticano deſcribendas curavimus; ſic enim ſe habent:

Innocentius, &c. Sancio illuſtri Regi Portugalliæ.

Serenitatem regiam volumus non latere, nos in Regeſtis bonæ mem. Lucii Secundi Romani Pontificis reperiſſe, quod recolendæ memoriæ Alphonſus pater tuus quatuor auri uncias annuatim Romanæ Eccleſiæ conſtituit cenſuales, ad quarum ſolutionem ſe & heredes ſuos in poſterum obligavit. Cæterum cum idem pater tuus uſque ad tempora felicis mem. Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri Ducis eſſet nomine appellatus: ab eodem meruit obtinere, ut tam ipſe, quam ejus heredes regio nomine vocarentur. Ut autem idem pater tuus ſacroſanctam Romanam Eccleſiam matrem ſuam honore debito præveniret, & ut devotionem, quam circa ipſam habebat, oſtenderet in effectu, centum biſantios annuatim Romanæ Eccleſiæ conſtituit cenſuales: quos poſt ſuſceptionem regii nominis nec ipſe ſolvit, nec tu poſtmodum ſolvere curaſti. Cumque id felicis recordationis Clementi Papæ prædeceſſore noſtro relatum fuiſſet, magiſtro Michaele tunc Eccleſiæ Romanæ Notario, quem ad partes Hiſpaniæ deſtinaverat, per ſuas dedit litteras in mandatis, ut te ad ſolvendum cenſum annuum moneret diligentius, & inducere procuraret, & ſi opus eſſet, auctoritate fretus Apoſtolica compellere non differret. Tu autem eidem, prout tibi placuit, reſpondiſti, quod dictus pater tuus præfato Alexandro anteceſſori noſtro pro annuali cenſu decem annorum mille aureos miſerat: & cum nondum illi decem anni eſſent expleti, ipſos centum aureos iterum ſolvere minime tenebaris, licet illos eidem prædeceſſori noſtro non pro cenſu, ſed ex devotione, quam ad eum habebat, liberaliter donaviſſet. Rogamus igitur regiam ſerenitatem, monemus, conſulimus, & hortamur, per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus prædictum cenſum dilecto filio fratri Rainerio perſolvere non poſtponas: alioquin noveris, nos eidem dediſſe firmiter in mandatis, ut te ad ſolutionem illius diligenter moneat, & inducat, & ſicut expedire viderit, appellatione remota compellat. Dat. Romæ apud S. Petrum viii. Kal. Maii. Pontificatus noſtri anno primo. Extant & aliæ itidem Innocentii Papæ Tertii ejuſdem argumenti datæ epiſtolæ in ejuſdem Pontificis euſo epiſtolarum (a) codice. Nec non alia poſtremo loco data in ſcripio codice extat, quam hic ponendam dignam duximus; ſic ſe habet:

(a) *Innoc. l. 1. ep. 144. 151. 310.*

XVII.

Innocentius, &c. A. illuſtri Regi Portugallen. & heredibus ejus in perpetuum.

Manifeſtis probatum eſt argumentis, quod inclytæ recordationis Alphonſus avus tuus per ſudores bellicos & certamina militaria inimicorum Chriſtiani nominis intrepidus exſtirpator, & propagator diligens Fidei orthodoxæ, ſicut devotus filius & Princeps Catholicus multimoda obſequia impendit ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ matri ſuæ, dignum nomen, & exemplum imitabile poſteris dereliquerit. Æquum eſt autem, ut quos ad populi regimen & ſalutem diſpenſatio cæleſtis elegit, Apoſtolica Sedes ſincero proſequatur affectu, & in juſtis poſtulationibus ſtudeat efficaciter exaudire. Proinde nos attendentes tuam perſonam, ornatam prudentia, juſtitia præditam, atque ad regni gubernationem idoneam, tam ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcepimus, & regnum Portugallenſe cum integritate honoris regni, & dignitate, quæ ad Reges pertinet, nec non & alia loca, quæ cum auxilio cæleſtis gratiæ de Sarracenorum manibus eripueris, in quibus jus ſibi non poſſunt Chriſtiani Principes circumpoſiti vendicare, ad exemplar felicis memoriæ Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri, quæ hæc præfato avo tuo per privilegii paginam conceſſiſſe dignoſcitur, tuæ ſublimitati concedimus, & auctoritate Apoſtolica confirmamus. Ut autem ad devotionem & obſequium beati Petri Apoſtolorum principis, & ſacroſanctæ Rom. Eccleſiæ vehementius accendaris: hæc ipſa heredibus tuis duximus concedenda, eoſque ſuper iis, quæ conceſſa ſunt, Deo propitio, pro injuncto nobis Apoſtolatus officio defendemus. Tua itaque intererit, fili cariſſime,

PAGIUS XV.

A num XVI. ad XIX. *Alexander* III. anno XX. Pontificatus ſui *Regis* titulum *Alphonſo* Portugalliæ Regi ob res præclare adverſus Saracenos geſtas dedit, ut narrat Baronius, qui tamen literas Alexandri III. non exhibet, ſicuti nec Eminent. Cardin. de Aguirre in Collect. Concil. Hiſpaniæ. *Alphonſus* antea ab univerſis Principibus *Regis* titulo cohoneſtabatur, ſed in literis Pontificiis ad eum datis tantum *Dux* vocabatur, etiam in literis Lucii II. a Baluzio lib. II. Miſcell. recitatis, quas Baronius non viderat, in quibus *Lucius* poſt acce-

Regis titulus Alphonſo Portugalliæ Principi ab Alexandro III. conceditur.

me, ita circa honorem & obſequium matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ humilem & devotum exiſtere, & ſic te ipſum in ejus opportunitatibus, & dilatandis Chriſtianæ Fidei finibus exercere, ut de tam devoto & glorioſo filio Sedis Apoſtolica gratuletur, & in ejus amore quieſcat.

XVIII. *Ad indicium autem, quod præſcriptum regnum B. Petri juris exiſtat, pro amplioris reverentiæ argumento progenitorum tuorum veſtigiis inhærendo, ſtatuiſti, duas marchas auri annis ſingulis nobis noſtriſque ſucceſſoribus perſolvendas; quem utique cenſum ad utilitatem noſtram & ſucceſſorum noſtrorum Bracarenſi Archiep. qui pro tempore fuerit, tu & ſucceſſores tui curabitis aſſignare. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat perſonam tuam, aut heredum tuorum, vel etiam præfatum regnum temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare. Si qua igitur, &c. uſque diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem regno, & Regi ſua jura ſervantibus, &c. quouſque præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Datum Laterani per manum Joannis S. Mariæ in Coſmedin diaconi Cardinalis, S. R. E. Cancellarii* XVI. *Kal. Maii, Indictione decimoquinta Incarnationis Dominicæ MCCXII. Pontificatus vero domini Innocentii Papæ Tertii anno quintodecimo.* Aliud inſuper extat ejuſdem generis, & totidem ferme verbis, paucis additis vel mutatis diploma Honorii Papæ Tertii ad Alphonſum itidem dictum Portugalliæ Regem, quod ne nimio afficiamus Lectorem tædio, hic deſcribere prætermiſimus; aſſervatur in Vaticanis monimentis. Sed ad res Orientis tandem orationem convertamus.

XIX. His ferme diebus poſt redditam Eccleſiæ pacem Emmanuel, ſive Manuel, Græcorum Imp. de Sultano ſuperato mendaces litteras Imperatori Occidentis ſic fertur ſcripſiſſe: (a)

(a) Crant. hiſt. Sax. l. 6. c. 47.

De litteris Emmanuel. Imp. ad Frid. Imp.

Emmanuel in Chriſto fidelis Imperator Porphyrogenitus, divinitus coronatus, regnator potens, excelſus, & ſemper Auguſtus, moderator Romanorum magnificus, nobiliſſimo & glorioſiſſimo Regi Alemanniæ & Imperatori, ac dilecto fratri Imperii noſtri, ſalutem, & fraterni amoris affectum. Et in fine ſic concluſit:

Sultanus Imperio noſtro ſe dedidit, & miſſis Legatis miſericordiam poſtulavit: fecitque Imperio noſtro hominium & juramenta: pollicitus eſt ſervire nobis adverſus omnem hominem cum exercitu: ita ſit amicorum noſtrorum amicus, & hoſtis inimicorum. Hanc epiſtolam Imperator Fridericus ſuſcepit ſcriptam aureis litteris. Sed prius legationem Sultani accepit, contraria omnia nuntiantem; nam & exitus monſtravit prævaluiſſe Sultanum. Venerunt quoque Imperatori cum his litteris munera pretioſa, inter quæ fuit cantharus ſmaragdinus, capiens ſextarium balſami piſtici, & plurimæ gemmæ pretioſæ. Imperator noſter non bene fiſus Conſtantinopolitano, & ægre ferens nomen ejus in litteris ſuo præpoſitum, maxime cum moliretur contra Imperium Romanum, & plures ex Romanis corruptos in ſuam traxiſſet ille ſententiam; nec ferre poterat, quod ſe Romanorum ſcriberet moderatorem reſcripſit hoc forma.

Frideric. Imp. ad Emman. Imp. reciprocæ Litteræ.

Fridericus divina favente clementia inclytus triumphator, Romanorum Imperator a Deo coronatus, ſublimis, in Chriſto fidelis, magnus, pacificus, glorioſus Cæſar, Græcorum moderator, & ſemper Auguſtus, nobili & illuſtri Regi Græcorum & Imperatori Emmanueli, dilecto fratri noſtro, ſalutem, & fraterni amoris affectum. Et inter cætera ſic:

Sicut ille Rex Regum, a quo omnis poteſtas, Romanorum Imperium caput totius Orbis conſtituit; ita etiam Sedem Romanæ Eccleſiæ omnium Eccleſiarum unicam matrem dominam magiſtramque ordinavit: quod utique duorum numero gladiorum ſignavit, quos dixit Orbi ſufficere ipſe auctor Fidei Chriſtianæ. Quapropter tuam prudentiam commonemus, quatenus nobis & Romano Imperio honorem debitum recognoſcas, & ſummo Pontifici, quem nomine, Sanctum, appellas, debitum exhibeas obedientiam & honorem. Remiſit autem Imperator Nuntios multis muneribus honoratos. Hæc apud Crantzium.

Hoc anno Indictione duodecima data reperitur conſtitutio Theodoſii Patriarchæ Conſtantinopolitani de gradibus affini- XX.

PAGIUS ceptas *Alphonſi Regis*, ut ſe ipſum in iis appellat, literas ad eum reſpondet, laudatque quod *hominium Papa Innocentio* (hujus nominis II.) fecerit, & dein ſibi per literas promiſerit, & per J. Bracarenſem Archiepiſcopum, *ut tum tu*, inquit, *quam heredes tui de terra ipſa quatuor uncias auri ſingulis annis Romano Pontifici perſolvatis*. Jamdiu ante hunc annum Luſitaniæ Regem ab omnibus aliis Regibus hoc nomine appellatum fuiſſe ſupra obſervavimus.

XVI. Ad num. XX. In ſerie Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum, quæ extat in Jure Græco-Romano, de *Charitone* anno MCLXXVI. Patriarcha Conſtantinopolitano dicto, & de *Theodoſio* ejus ſucceſſore dicitur: *Charito Monachus, manſionis Manganorum, menſ. XI. Theodoſius Monachus, oriundus ex Antiochia, qui longo tempore monaſticum exercuerat in colle Sancti Auxentii ann. . . . . . . tandem renunciavit.* Onuphrius in Chron. Eccleſ. qui exemplar hujus catalogi minus mutilum in aliquibus locis, quam ſit exemplar, quo uſus eſt Leunclevius in editione Juris Græco-Romani, nactus fuerat, ait Charitonem anno MCLXXVII. obiiſſe

Charitoni Patriarchæ Conſtantinop. anno MCLXXVII. ſuccedit Theodoſius

finitatis, ſcripta a Theodoro Balſamone tunc Chartulario ejus Eccleſiæ, ut ipſe teſtatur in fine ipſius. Extat in codice Juris Orientalis libro ſeptimo. Ex quibus diſcas etiam, quo tempore ipſe Theodoſius ſederit; quando autem deſierit, dicturi ſumus ſuo loco inferius. Quam vero male affectus in Latinos tunc Balſamon eſſet, ipſe ſua, quam ſcribebat tunc Meditationem, oſtendit.

MIL-

PAGIUS iſſe ac *ſediſſe an. I. menſes II. dies* .... & Theodoſium, quem perperam hujus nominis II. appellat, quod Theodorum. Theodoſium vocaſſet, *anno ſexto* abdicaſſe, Chriſti nempe MCLXXXIII. Hæc ad ſupplendos Annales, in quibus horum Patriarcharum ſeries per hæc tempora minus accurata.

XVII. *S. Richardo puero occiſo in Judæos ſævitur.* Guillelmus Armoricus ad annum primum Philippi Auguſti Franciæ Regis hoc anno a patre dicti martyrium Sancti Richardi pueri hoc modo narrat: *In diebus illis S. Richardus a Judæis crucifixus fuit, & martyrium paſſus: cujus corpus requieſcit in Eccleſia S. Innocentii Pariſiis, in loco qui Campellus dicitur, & fiunt ibi per orationes ejus mirabilia uſque in hodiernum diem*, ideſt poſt annum MCCXX. cum quo Hiſtoriam ſuam claudit. De iſto ſancto puero Rigordus in geſtis ejuſdem Philippi Auguſti pag. 5. ſcribit: *Revolutis quampaucis diebus ex quo novus Rex poſt ſacram inunctionem Pariſios rediit; opus quod longo tempore mente geſtaverat, ſed pro nimia reverentia, quam Chriſtianiſſimo patri ſuo exhibebat perficere formidabat, aggreſſus eſt. Audierat enim multoties a Principibus, qui cum ipſo pariter in Palatio fuerant nutriti, & hoc fine obliteratione memoriæ commendaverat, quod Judæi qui Pariſiis manebant, ſingulis annis Chriſtianum unum in opprobrium Chriſtianæ religionis, quaſi pro ſacrificio in cryptis ſubterraneis latentes in die Cœnæ, vel in illa ſacra hebdomada pœnoſa, jugulabant. Et in hujuſmodi nequitia diabolica fraudis diu perſeverantes, tempore patris ſui, multoties deprehenſi fuerant, & igne conſumpti. Sanctus Ricardus, cujus corpus requieſcit in Eccleſia S. Innocentii in Capellis* (legendum cum Guillelmo Armorico *in Campellis*) *Pariſiis, ſic interfectus a Judæis & crucifixus feliciter per martyrium migravit ad Dominum. Ubi ad honorem Domini per preces, & per interceſſionem Sancti Ricardi, multa miracula, ipſo domino operante, facta fuiſſe audivimus. Et quia Chriſtianiſſimus Rex Philippus diligenti inquiſitione a majoribus hæc & alia quam plurima nefanda de Judæis plenius didicerat: ideo zelo Dei inflammatus, ad mandatum ipſius, eodem anno quo Remis ſacra regni Francorum ſuſcepit gubernacula, XVI. Kalendas Martii in Sabbato* (ſed loco, *XVI. Kalendas*, legendum, *XIV. Kalendas*, ut methodus cyclica docet; anno enim ſequenti quo hæc geſta dies XVI. Februarii in ſabbatum incidit) *capti ſunt Judæi per totam Franciam in Synagogis ſuis. Et tunc exſpoliati ſunt auro & argento, & veſtibus, ſicuti & ipſi Judæi in exitu de Ægypto Ægyptios exſpoliaverunt.* In Actis SS. Bollandianis ad Diem XXV. Martii de hoc ſancto puero Martyre agitur.

XVIII. *Pax inter Caſtellæ & Navarræ Reges ſancita.* *Alphonſus* VIII. Caſtellæ, & *Sanctius* Navarræ Reges hoc anno *medio menſe Aprili* de pace inter ſe egere conditionibus fuſe recitatis a Moreto in Inveſtigat. Navarr. pag. 668. & ſeq. & Actis publicis. Tractatui pacis ſubſcribunt XXI. Proceres ex utroque Regno electi.

XIX. *Obitus Petri Comeſtoris.* Hugo in Autiſſiodorenſi Chronico, & Nangius in ſuo narrant hoc anno mortem *Petri Comeſtoris*, Manducatoris etiam appellati, Trecis in Campania nati, ejuſdem urbis Canonici & Decani, nec non Cancellarii Eccleſiæ Pariſienſis, qui varia ſcripſit, &, ut inquit Hugo Autiſſiodorenſis, *teſtamento ſapienter diſpoſito cuncta quæ habuit, pauperibus & Eccleſiis prorſus diſtribuit.* De ejus Operibus Oudinus in Supplem. Script. Eccleſ. aliique agunt.

XX. *Agnes filia Ludovici VII. filio Manuelis Imp. uxor deſtinata.* Chronographus S. Petri Vivi hoc anno habet: *Henricus Comes Trecenſis cum Petro de Curtinaco* (ſeu Curtiniaco Lodovici VII. Franciæ Regis fratre), *& aliis multis Jeroſolymam peregre profectus eſt, & filia Regis Ludovici* (Agnes appellata) *Conſtantinopolim ducta eſt, & filio Imperatoris in uxorem tradita.* Tyrius lib. XXI. cap. XXVIII. & ſeqq. fuſe hæc narrat, aliaque hoc anno in Oriente geſta. Sed cum nondum *Agnes* plane nubilis eſſet, illud conjugium peractum non eſt, ut ſuo loco referemus.

XXI. *Floret Theodorus Balſamon.* His temporibus floruit *Theodorus Balſamon*, cujus meminit Baronius num. XX. Ille juſſu Manuelis Imp. & Michaelis Anchiali Patriarchæ Conſtantinop. expoſitionem Nomocanonis Photii & Canonum aggreſſus, Opus poſtmodum abſolutum *Georgio Xiphilino* Patriarchæ Conſtantinop. nuncupavit. In eo Opere Latinam Eccleſiam, ut poteſt, infamat, qui tamen, ut ait Allatius lib. 2. de Conſenſu Occident. & Orient. Eccl. cap. 13. num. IV. execrabiliora evomuit in *Meditatis* cum de Patriarcharum Privilegiis agit, & in *Reſponſionibus* ad Marcum Patriarcham Alexandrinum. Ea *Meditata* extant lib. VII. Juris Græco-Romani, ejus vero *Reſponſa* ad Interrogationes Marci Alexandrini Epiſc. edita ſunt lib. V. ejuſdem Operis. Præter hæc varia alia Opera Theodorus Balſamon reliquit.

XXII. *Floret Romualdus Salernitanus.* Romualdus Salernitanus, cujus Opus hactenus MS. ſervatur in Bibliotheca Regia, uſque ad præſentem Chriſti annum Chronicon ſuum perduxit. Mirum eſt Ughellum, qui Chronicon Cavenſe in Italia Sacra, dum de Eccleſia Salernitana verba facit, in lucem edidit, quod varias Chartas contineat, quibus illius Eccleſiæ Hiſtoria lucem accipere poteſt, de Chronico Romualdi idem non feciſſe.

Digitized by Google

I. Propheteſſa Romæ innotuit. Milleſimus centeſimus octuageſimus Chriſti annus ſequitur, Indictione decimatertia, quo innotuit quiddam mirandum de propheteſſa, quæ ex Galliis Romam ſe contulit, ut per Alexandrum Romanum Pontificem ſpiritus probaretur, an ex Deo eſſet. Qui iſta ſcripſit Robertus, vivebat his diebus, teſtis fidelis ejuſque cauſam veniendi Romam enarrat, licet, ſicut in plurimis anni unius errore, vitio ſcriptoris illapſo, quod hoc anno factum contigit, ſequentis numero notatur; quod & accidit in nota numeri celebrati Romæ Concilii univerſalis. Nam hoc anno ponitur celebratum quod ſuperiori actitatum eſſe, quæ ſuo loco ſunt dicta, ſignificant; ait enim: *Erat quidam prædives Burgenſis in loco qui dicitur, Rocca Amatoris, a quo monachi Eccleſiæ S. Mariæ, & S. Amatoris mutuo acceperant pecuniam, tradentes illi in loco pignoris cortinas illius Eccleſiæ. Imminente autem feſto Genitricis Dei & Virginis Mariæ, rogaverunt prædicti monachi Burgenſem, ut quas habebat apud ſe cortinas, ad ornandam Eccleſiam, tantæ ſolemnitatis completo tripudio et reſtituendas, eis accommodaret. Ille vero aurem cordis habens obturatam,* ut alter (a) Nabal Carmelus, dives, iniquus, & ſtultus, *nulla quidem precedenus eſt, ſed reſpondit eis cum tumore animi dicens, quod eſſent cortinæ illæ circa lectum conjugis ſuæ, quæ nuper ei puerum pepererat, nec aliquotenus inde poſſent amoveri. Quid multa? Tranſit feſtivus dies, & Eccleſia præfata ornatum ſuum feſtivalem non habuit. Sequenti vero nocte B. Maria mater Domini noſtri apparuit in ſomnis uxori prædicti Burgenſis, & dixit ei: Vir tuus peccatum grande commiſit, nec poterit impietatis exceſſus derelinqui impunitus. Tertia enim die infans tuus ſpiritum exhalabit, & vir tuus debitum morti ſolvens, in die octava mutabit hanc temporalem felicitatem ſuppliciis æternis.*

(a) 1. Reg. 25.

II. *Tu autem proficiſceris ad Eccleſiam meam, quæ eſt in Bethlehem, & circumſpectis ibi tribus ſepulcris, quorum quidem duo extrema vacua non ſunt, medium tibi eliges in ſepulcrum. Interim omni feria quarta circa horam nonam deficiet in te ſpiritus tuus, & decurret ab ore tuo & naribus ſanguis multus, & uſque ad horam nonam ſabbati veluti mortua permanebis. Sabbato hora nona ſpiritu redeunte, duces utraſque manus tuas ſuper faciem tuam, & continuo priſtinus color & fortitudo in te remeabunt.* Ut ſic in mentis exceſſu divinas acciperet revelationes. Pergit de rerum eventu:

Hæc locuta eſt beata Maria & abſceſſit. Mulier vero præ timore turbata evigilavit, & ruminans ſomnium ſuum cum magna ſollicitudine, illud memoriæ commendavit. Craſtina autem illuceſcente die cœpit ſomnium ſuum conjugi ſuo per ordinem narrare. Miſer ſermonibus ejus non adhibuit fidem; nec etiam cum videret ſpiritum deficere in puero, de agenda pœnitentia cogitatum habuit; ſed morte præventus in die octava, juxta præoſtenſam viſionem, in ſupplicium lapſus eſt gehennale. Perturbabatur mulier in alterutrius nece, & omnia, ſicut per ſomnium monſtrata fuerant, in ſe nihilominus intelligens accidiſſe: Romam ſub feſtinatione proficiſcitur, & rem ſummo revelat Pontifici. Præterea conſtanter aſſeruit, quod in ſequenti anno ab illo maxima fames ingrueret, & quod ex corruptione aeris Prophetiæ veritatis impletæ.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXVIII. An. Hegiræ DLXXVI inchoato die 28. Maii fer. 4. An. C. 1180.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6673.

⊙ 13. FE. ☽ 3. P. 20. April. Indict. 13.

JESU CHRISTI 1180.

ALEXANDRI III. PAPÆ 22.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. I. 29. IMP. 26.

ALEXII COMNENI IMP. 1.

I. *Propheteſſa quædam Romæ innoteſcit.* Anum. I. ad IV. Robertus de Monte in Chron. ubi res anno uno non raro antevertuntur, loquitur hic de Propheteſſa, quæ tamen anno tantum ſequenti innotuit. Gervaſius enim in Chron. ad an. MCLXXXI. ſcribit: *Mulier quædam Propheteſſa, ſed & prodigioſa, de Gaſconia Romam veniens, Alexandro Papæ literas a Deo ſibi miſſas porrexit, in quibus quædam futura prodigia legebantur. Hæc cum mira diceret, Prælatis Eccleſiæ feſtinum imminere dicebat periculum. Hæc in oculis domini Papæ & Curiæ Romanæ in tantum extitit admirabilis, ut in Papæ Palatio recumbere diceretur. Nam a quarta feria uſque in ſabbatum omni hebdomada indeſinenter dormiebat. Loquebatur dormiens aliquid ſpirituale labiis compreſſis, in gutture quippe vox reſonans ad audientium pervenit notitiam. Profluebat interea ſanguis ex ipſius ore, oculis ſimul & naribus, quem ſabbato circa nonam evigilans propriis extersit manibus. Et quod incredibile eſt, nuſquam deinde in ea ſanguinis aliquati veſtigia apparuerant. Hæc mihi viro dicenti vix credere potui, donec mihi conſtare faceret hæc propriis oculis in Papæ Palatio vidiſſe & audiſſe.* Addit Robertus de Monte, cum Alexander III. voluiſſet manifeſtius ſcire an mulieris ſermones veritati innitterentur, reperiſſe eos veritati conſentientes eſſe.

innumerabilis hominum multitudo moritura eſſet, & quod Clerum Romanum gravis animadverſio feriret; niſi ab exercitio doli reſipiſcerent, ſub quo a multis retro temporibus uſque in hodiernam diem laboraverunt.

III. Alexand. Pap. probat ſpiritum ſi ex Deo ſit. *At dominus Papa volens manifeſtius ſcire, ſi ſermones mulieris veritati innniterentur; commendat eam duodecim nobilibus matronis, dans illis præceptum, ut cum illa in mortem obdormiret per extaſim, plantis ejus calentes ſubulas infigerent, & de ſanguine ab illius ore manante veſtes ſuas inficerent. O rem mirabilem! quarta feria, ſicut prædixerat, hora nona, mulier expalluit, & mortua eſt, ita ut nullus in ea vitalis remaneret ſpiritus, & ab ejus naribus cœpit deſluere ſanguis copioſus. Sed matronæ præceptorum domini Papæ non immemores, pedibus mulieris calentes ſubulas infigunt, nec ob id illa movetur. Inſuper de ſanguine ejus veſtimenta ſua tingunt; ſed omnis infectio facta per ſanguinem, in ſabbato numquam comparuit, cum ſpiritus vitæ in mulierem remearet.* Hucuſque Robertus, quæ ſicut certa, ita veritati inventa ſunt conſentientia. Fuit ſemper in Eccleſia prophetia, juxta illud Joelis: (a) *Prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ.* Et prophetias non eſſe ſpernendas, (b) Apoſtolus monuit. Et cum quod prænuntiaverit, evenerit; illum non eſſe falſum, ſed a Deo miſſum Prophetam, docuit nos examinare, atque probare divina (c) Scriptura.

(a) Joel. 2.
(b) 1. Theſ. 5.
(c) Deut. 18.

Epiſc. novæ Civitati Alexandriæ in Gallia Ciſalpina ab Alex. Papa datus. Eodem pariter anno Alexander Papa dedit Epiſcopum novæ civitati Alexandriæ in Gallia Ciſalpina, non quem ipſius civitatis cives elegerant, ſed Aquenſis civitatis Epiſcopum, quem tranſtulit Alexandriam. Extant de his litteræ tunc datæ ab Algiſio Archiepiſcopo Mediolanenſi, qui hoc in mandatis acceperat ab ipſo Alexandro Pontifice, quas inferius recitabimus. Extant & binæ tunc ad Alexandrinos datæ litteræ ab Alexandro Papa, quarum priores ſic ſe habent:

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis clericis Alexandrinæ Eccleſiæ ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

De novitate & neceſſitate proceſſit, quod præſente Nuntio Mediolanenſis Eccleſiæ, nulla præcedente electione, auctoritate noſtra vobis & Eccleſiæ veſtræ Electum providimus. Et ideo, ne poſſit ex hoc vobis, vel ſucceſſoribus veſtris præjudicium fieri, auctoritate vobis Apoſtolica duximus providendum. Ea propter dilecti in Domino filii præſenti ſcripto ſtatuimus, ut ex hoc vobis non præjudicetur in poſterum, quo minus, obeunte Electo qui nunc eſt, & ſuorum quolibet ſucceſſorum, vos, & ſucceſſores veſtri de Epiſcopis veſtris electionem liberam habeatis, ſicut Canonici Eccleſiarum Cathedralium, quæ Mediolanenſi Eccleſiæ ſubjacent, habere noſcuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Anagniæ, iii. Kalend. Februarii.

Ego Otto Notarius ſacri palatii authenticum hujus Inſtrumenti vidi, & ut in illo repperi, ita in hoc ſcripſi, nihil addens, aut minuens, præter punctum, litteram, & ſyllabam, &c.

Ego Petrus, qui dicor Ferrarius Notarius ſacri palatii, authenticum Inſtrumenti vidi, & legi, & ſubſcripſi, &c.

Poſterior autem Alexandri Papæ epiſtola ad Alexandrinos ſic ſe habet:

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis O. Electo, & Canonicis Alexandrinæ eccleſiæ ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Congruam officii noſtri actionem * *exequen. cum ea quæ ad ornatum, & decorem domus Domini laudabili providentia ſtatuuntur, per nos incrementum accipiunt, & Apoſtolicæ tuitionis præſidio in ſuæ firmitatis robore convaleſcunt. Ea propter dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus benignius annuentes, Canonicam, quam ſibi* * *Electo in Eccleſia S. Petri de aſſenſu Cleri, & populi ſtatuiſti, protectionis noſtræ munimine roborantes, & electionem, quam de perſonis idoneis ad dignitates Eccleſiæ tenendas feciſti, dilectis filiis noſtris magiſtro Ugoni Præpoſiturum, magiſtro Catulde Archipresbyteratum, magiſtro P. Cantoriam provida deliberatione concedentes ratam habemus. Etiam ſingulis prædictas dignitates auctoritate Apoſtolica confirmamus. Præterea Eccleſias uſibus veſtris filii Canonici deputatas, ſcilicet S. Mariæ de Gamundio, ſancti Dalmatii de Maringo, ſancti Michaelis de Solerriis, Sancti Stephani de Bergolio, ſanctæ Trinitatis de Vvilia, S. Andreæ de Roveredo, & ſancti Auguſtini de Foro, vobis nihilominus duximus præſentibus litteris confirmandas, ſtatuentes, ut nulli omnino homini liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Tuſculani xv. Kalend. Auguſti.*

Ego Otto Notarius ſacri palatii authenticum hujus Bullæ domini Alexandri Papæ bullatum vidi, & legi, & ſicut in illo

* f. exequimur

illo reperi, ita in hoc ſcripſi, nihil addens, vel minuens, aut mutans, præter punctum, litteram, & ſyllabam.

Ego Vermus Notarius ſacri palatii authenticum hujus Bullæ vidi, & legi, & ſubſcripſi, &c. Hactenus de litteris Alexandri Papæ, ſcriptis ad Alexandrinos. Quas autem diximus primo loco datas ab Algiſio Archiepiſcopo Mediolanenſi ad eoſdem Alexandrinos de tranſlatione Aquenſis Epiſcopi in Eccleſiam Alexandrinam, ſic ſe habent:

Algiſius Dei gratia S. Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſc. univerſo Clero & populo Alexandrino ſalutem & omne bonum.

l. ut *Licet quidam ex vobis, * utpote in hujuſmodi ſolet accidere negotiis, nos quodammodo ſuſpectos habuerint, quod honori, & exaltationi civitatis veſtræ in aliquo derogare vellemus; pura tamen conſcientia nobis reſpondet, & ſequens rerum probabit effectus propoſito & volun-*

* l. veſtra *tatis noſtræ ſemper fuiſſe, ut civitas * noſtra pontificali Sede gaudeat, & proprium habeat Epiſcopum, qui veſtrarum curam gerat animarum, & vobis & civitati veſtræ, Domino auctore, præeſſe debeat & prodeſſe. Sane cum ante hos dies a domino Papa acceperimus in mandatis, ut faniori habita conſilio, venerabilem fratrem noſtrum Aquenſem Epiſcopum una cum ſede ſua in civitatem veſtram transferremus; id opportunitate accepta curavimus effectui mancipare. Quocirca attendentes, quam pura & ſincera charitate dominus Papa vos & civitatem veſtram amplexetur; quanta etiam cura, & ſollicitudine paci, & quieti veſtræ intendat: mandatum, & voluntatem ipſius exequentes, & ejus pleniſſima freti auctoritate, prædictum fratrem noſtrum Epiſcopum una cum ſede ſua, in civitatem veſtram Apoſtolica transferimus auctoritate, ac de cætero Epiſcopalia ibidem miniſtrans Alexandrinus vocetur Epiſcopus. Jura tamen, poteſtatemve Aquenſis Eccleſiæ, in qua prius ſedit, nec ſibi ſubtrahimus, nec ulla minuimus ratione, quo minus in ea, & aliis Eccleſiis ſuis plenum jus & poteſtatem, ceu quondam habeat. Sic itaque ipſum Cardinalem veſtræ civitatis conſtituimus ſacerdotem: ut omnia jura, & honores, quos in Aquenſi habet Epiſcopatu, ſibi reſervemus. Sic enim ipſum & civitatem veſtram exaltare & honorare voluimus, ut nihil eidem Epiſcopo videatur derogatum, ſed potius tanto majori prærogativa gaudeat & ſpeciali privilegio, quanto ex hos majori fungitur honore, & officio, quod in veſtram civitatem tranſlatus, jus & poteſtatem, quam in priſtinam habuit Eccleſiam, non amittat. Quia ergo in hujuſmodi negotiis ſemper aliqui eſſe ſolent, qui verba pervertentes, cauteriatam habent conſcientiam, & commune bonum ſtudio malignitatis impedire nituntur: prudentiam & diſcretionem veſtram rogamus attentius, ac monemus, & Apoſtolica vobis, ac noſtra præcipimus auctoritate, ut paci & tranquillitati civitatis veſtræ ſollicite providentes, Deo gratias in omnibus agatis, qui proprium & ſpecialem vobis contulit Epiſcopum, qui veſtræ civitatis & Epiſcopatus curam & regimen debeat habere. Credentes itaque hoc a Domino, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum eſt, proceſſiſſe: veſtram attentius charitatem monemus, rogamus, & præcipimus, ut eumdem Epiſcopum veſtrum ſincera devotione, ac digna reverentia ſuſcipientes, tanto majori honore ipſum prævenire ſtudeatis, quanto majori affectu, & puriori dilectione hoc a Domino Papa factum & a nobis proſecutum eſſe noveritis: ſcientes pro certo, & indubitanter credentes, quod per eum, Domino auctore, civitas veſtra exaltabitur. Et ut dominus Papa devotionem, & obedientiam veſtram in hoc cognoſcens, tanto propenſiore amore, & attentiori affectu vos honorare, & fovere curabit, quanto amplius vos filios obedientiæ, & pacis amatores invenerit: ſic & nos, & Eccleſia noſtra tanto propenſius commodo & exaltationi veſtræ intendemus; quanto ampliorem manſuetudinem & devotionem circa vos in hac ſumpſimus parte. Ne quid igitur in hac parte deeſſe videatur, vos omnes tam clericos, quam laicos a debito juramenti, & obedientiæ, quam O. quondam Electo veſtro præſtiteratis, auctoritate Apoſtolica, ac noſtra abſolvimus: mandantes, & firmiter præcipientes, ut vos eidem de cætero, ſicut præfato Epiſcopo veſtro fidelitatem & obedientiam, omnemque devotionem exhibeatis; ipſumque tanquam ſpecialem & proprium paſtorem & dominum revereri & honorare curetis. Datum Mediol. an. Dom. MCLXXX.*

Ego Petrus qui dicor Ferrarius ſacri palatii, authenticum hujus Inſtrumenti vidi, & legi, & ut in illo inveni, in hoc ita ſcripſi, nihil addens, vel mutans præter punctum, ſyllabam, & litteram, &c.

Ego Otto Notarius ſacri palatii authenticum hujus Inſtrumenti vidi, & legi, & ſubſcripſi, &c.

Ego Vermus Notarius ſacri palatii authenticum hujus inſtrumenti vidi, & legi, & ſubſcripſi, &c. Extant de hac ipſa tranſlatione etiam Innocentii Papæ Tertii litteræ Apoſtolicæ datæ, cum Papienſes contra eamdem unionem conqueſti eſſent apud eumdem Innocentium Papam, qui appoſitis quibuſdam conditionibus controverſiam obortam ſedavit. ☞

IV. Alexand. Papa legationem in Scotiam miſit.

Hoc eodem anno Alexander Papa audiens Eccleſiam in Scotia ſciſſam inter ſe occaſione electionis Metropolitani, nempe Epiſcopi S. Andreæ: ad componendas res Legatum miſit in Scotiam. Porro de hujuſmodi controverſia pleniſſime agit Rogerius ſcriptor Annalium, qui & rebus præſens aderat, a quo iſta ſic accipe:

V. *Eodem anno* milleſimo centeſimo octuageſimo, *Richardus Epiſcopus S. Andreæ in Scotia obiit. Quo defuncto, ſtatim fit ſchiſma de electione pontificis. Canonici enim de Eccleſia S. Andreæ elegerunt ſibi in Epiſcopum magiſtrum Joannem cognomento Scotum, & Willelmus Rex Scotorum elegit Hugonem Capellanum ſuum, & conſecrari fecit ab Epiſcopis regni ſui contra appellationem, a prædicto Joanne electo ad dominum Papam factam.*

VI. Schiſma in Eccl. Scotor.

Unde factum eſt, quod Alexander ſummus Pontifex miſit Alexium Romanæ Eccleſiæ ſubdiaconum in Scotiam, ad cognoſcendam controverſiam, quæ erat inter Joannem electum, & Hugonem conſecratum, & ad illam determinandum. Qui cum in Scotiam veniſſet, & coram Clero & populo regni diu tractaſſet de electione Joannis & Hugonis, & de conſecratione ipſius Hugonis; & cognoviſſet, quod præfatus Joannes canonice fuiſſet electus, & quod Hugo poſt appellationem ad Romanum Pontificem factam in Epiſcopatum S. Andreæ per Regem violenter eſſet intruſus: eum ſine dilatione de Epiſcopatu S. Andreæ depoſuit, & perpetuum ei ſilentium auctoritate qua fungebatur, impoſuit; & electionem quæ de Joanne facta fuit, confirmavit. Et eum ab Epiſcopis Scotiæ, Rege non prohibente, nec contradicente, immo per conſilium Epiſcoporum regni permittente, in Epiſcopum S. Andreæ conſecrari fecit. Sed Rex ſtatim poſt conſecrationem ſuam prohibuit ei, ne ipſe in regno ſuo moram faceret. Hugo vero non minus gerebat ſe Epiſcopum quam antea. Quo factum eſt ut idem Legatus Apoſtolicæ Sedis Epiſcopatum ipſum S. Andreæ ſubjecerit interdicto: cujus ſententiam Alexander Papa ratam habens, has litteras dedit ad Epiſcopos Scotiæ:

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus univerſis Epiſcopis, & dilectis filiis, Abbatibus, & aliis Eccleſiarum Prælatis per Scotiam conſtitutis, Priori, Canonicis, Clero, & populo S. Andreæ, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

VII. Ad Scotos epiſt. Alexand. Papæ.

Comperto nobis, quod jam pridem venerabilis frater noſter Joannes, nunc Epiſcopus S. Andreæ, canonice fuiſſet electus; & poſt electionem ſuam Hugo (appellatione interpoſita) in Eccleſia illa per potentiam laicalem intruſus conſecrari auſu temerario præſumpſiſſet: electionem ipſius Apoſtolica auctoritate cuſtantes, dilectum filium noſtrum Alexium ſubdiaconum noſtrum Sedis Apoſtolicæ Legatum, de electione præfati Joannis cogniturum, ad partes veſtras direximus. Qui cum mature ſatis, ſicut per multorum teſtimonia nobis innotuit, & canonice proceſſiſſet, electionem ipſius canonicam comperiens, poſt multiplices inducias, in quibus regiæ magnitudini detulit, auctoritate Apoſtolica confirmavit, præcipiens omnibus, qui ad Eccleſiam S. Andreæ pertinerent, ex parte noſtra, ut ipſi Joanni ſicut electo, obedientiam, & reverentiam exhiberent. Unde, cum nullus propter metum regium in manifeſto obedire auderet: idem Legatus non regnum, ſicut de jure poterat, ſed Epiſcopatum interdicto ſubjecit.

Cum igitur tam Eccleſiaſtici, quam ſæculares Principes a chariſſimo in Chriſto filio noſtro Willelmo illuſtri Scotorum Rege diſtrictius adjurati fuiſſent de recto conſilio dando, firmiter promittente ipſo Rege, quod eorum conſilio ſtaret: reſponderunt omnes tanquam unus, ut præfati Joannis conſecrationem, coram Legato noſtro, & quatuor Epiſcopis (quinto ægrotante, ſed ſcripto conſentiente) celebratam ulterius non turbaret, ſed permitteret, eum in pace in ſua ſede conſecrari. Inde eſt, quod univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, atque ſub officii, & beneficii pœna præcipimus, quatenus ſpiritum fortitudinis induentes, ipſum Epiſcopum infra octo dies poſt harum ſusceptionem litterarum honorifice, appellatione poſtpoſita, ad ſedem ſuam reducatis, & pro ſervanda Eccleſiaſtica juſtitia prudenter & viriliter laboretis, & ad placandum motum regium adhibeatis operam diligentem; atque præfato Epiſcopo omnem exhibeatis reverentiam, & honorem, quem ipſius prædeceſſoribus impendiſtis. Quod ſi Rex aliud voluerit, aut etiam conſilio pravorum inclinatus fuerit: Deo & S. R. E. magis oportet obedire, quam hominibus. Alioquin ſententiam, quam venerabilis frater noſter Hugo Dunelmenſis Epiſcopus in contumaces & rebelles tulerit, nos auctore Deo ratam habebimus, & præcipiemus firmiter obſervari. Iſta audiens Hugo intruſus, prævidens ſibi diſcedendum fore ab Eccleſia quam male occupaverat: inde recedens aſportavit ſecum capellæ ornamenta, item anulum, & baculum, & alia. Cumque ea, a Legato conventus, reddere noluiſſet; ab eodem ſententia excommunicationis damnatus eſt, quam Alexander Papa confirmans, ita tunc ſcripſit ad Scotiæ Præſules: VIII.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus & dilectis filiis Eccleſiarum Prælatis per Scotiam conſti- IX.

ſtitutis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Epiſt. Alexand. Pap. contra Hugonem intruſum. *Relatum eſt nobis, quod cum Hugo, qui Eccleſiam S. Andreæ de Scotia invaſerat, capellam Epiſcopalem, baculum, & annulum, & cætera, quæ irrationabiliter aſportaverat, illicite detineret: cum frequentius admonitum reſipiſcere contemnentem dilectus filius noſter Alexius ſubdiaconus noſter Apoſtolicæ Sedis Legatus, coram vobis, & Clero multo, & populo, niſi infra quindecim dies ablata, vel aſportata redderet, vel congrue ſatisfaceret, vinculo excommunicationis, Apoſtolica auctoritate fretus, aſtrinxit. Ipſe tamen in arrogantia mala perdurans, in nulla præfati Legati monitis acquievit. Nos itaque ſententiam de auctoritate noſtra prolatam ratam habentes univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus: quatenus præfatum Hugonem, Dei gratia freti, & omni timore poſtpoſito, publice, nullius appellatione obſtante, vinculo denuntietis excommunicationis aſtrictum, & ſicut excommunicatum attentius evitetis, donec quæ de ſupradictis rebus abſtulit, vel æſtimationem fratri noſtro Joanni Epiſcopo S. Andreæ, & Eccleſiæ ſuæ reſtituat, & de aliis, quæ deſtruxit, ſatisfactionem exhibeat congruentem.* Subiicit autem iſta Rogerius in iiſdem Annalibus:

X. *Præterea dominus Papa conceſſit Rogero Eboracenſi Archiepiſcopo legatiam in Scotia, & præcepit ei, quod ipſe ſententiam excommunicationis, una cum Hugone Dunelmenſi Epiſcopo, proferret in Regem Scotorum, & regnum illius interdiceret, niſi ipſe permiſiſſet præfatum Joannem tenere Epiſcopatum ſuum in pace, & niſi dediſſet ei ſecuritatem pacis ſervandæ illi. Et idem Papa diſtricte & in vi obedientiæ inhibuit Joanni Epiſcopo S. Andreæ, ne alicujus amore aut timore, vel ſuggeſtione aliqua ſeu voluntate, Eccleſiam S. Andreæ, ad quam conſecratus eſt, & auctoritate Apoſtolica confirmatus, auſu temerario præſumeret derelinquere, vel aliam recipere: adjungens, quod ſi attentaverit, ſine exceptione aliqua auferret ei utramque; unde ſummus Pontifex in hac forma ſcripſit:*

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Willelmo illuſtri Scotorum Regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

XI. Epiſt. Alex. Pap. ad Wilhelm. Regem Scotorum. *Pro pace tua & libertate ſollicite nos meminimus laboraſſe, ſperantes, quod ex hoc in devotione Sedis Apoſtolicæ melius firmareris, & creſceres, & libentius ſervares Eccleſiaſticam libertatem. Cæterum attendentes circa factum venerabilis fratris noſtri Joannis Epiſcopi ſancti Andreæ de Scotia, quod nolueris uſque modo inclinari: contrarium ſpei, quam de fervore devotionis regiæ habebamus, cogimur æſtimare. Volentes tamen experiri adhuc, ſi patientia noſtra ad pœnitentiam regem motum adducat magnitudinem tuam per Apoſtolica ſcripta monemus attentius & mandamus, quatenus memorato Epiſcopo infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem litterarum pacem & ſecuritatem largiaris, ita quod non oporteat eum de indignatione regia dubitare. Alioquin noveris, nos venerabili fratri noſtro Rogero Eboracenſi Archiepiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato in Scotia mandaſſe, ut regnum tuum, nullius appellatione obſtante, ſubiiciat interdicto, & excommunicationis ſententiam in perſonam tuam, ſi deſiſtere nolueris, prolaturus. Pro certo quoque teneas, quod ſi in tua duxeris violentia perdurandum: ſicut laboravimus, ut regnum tuum libertatem haberet; ſic dabimus ſtudium, ut in priſtinam ſubjectionem revertatur.* Hæc Alexander Papa. Subdit autem hæc Rogerius: *Sed Rex Scotiæ in nullo volens obedire mandatis Apoſtolicis, expulit præfatum Joannem Epiſcopum ſancti Andreæ, & Matthæum Epiſcopum de Aberden avunculum ejus a regno ſuo. Unde Rogerus Eboracenſis Archiepiſcopus, & Hugo Dunelmenſis Epiſcopus, & Alexius Apoſtolicæ Sedis Legatus mandatum ſummi Pontificis proſequentes, ſententiam excommunicationis dederunt in perſonam Regis Scotiæ, & ſententiam interdicti in regnum ejus.* Quæ autem iſta ſecuta ſint, anno ſequenti ſic Rogerius enarrat: *Miſit Rex Scotiæ ad Alexandrum Papam Nuntios ſuos, poſtulans, ut ipſe pro bono pacis conceſſiſſet hanc fieri ſedium commutationem,* nempe ut Joannes S. Andreæ Epiſcopatum dimitteret, acciperet vero alium quem vellet in Scotia: *ſed dominus Papa hoc concedere noluit.* Iſta vivente Alexandro ipſo ſunt geſta: quæ autem iſta ſecuta ſint ſub ejus ſucceſſore Lucio Papa, ſuo loco dicetur.

Hoc eodem anno ſingulari exemplo Caſimirus Rex Poloniæ, quem Ducem vocant, cum conſtitutiones quaſdam pro bene diſponendo Principatu ſanciturus eſſet; eas prius Romano Pontifici confirmandas per Nuntios miſit. De his enim hæc habet Longinus hoc anno: XII.

Ut autem tam ſaluberrimæ conſtitutiones in futuras generationes majus haberent duramentum: ſolerti Ducis Caſimiri ordinatione Nuntii ex utroque ſtatu Romam ad ſummum Pontificem Alexandrum Tertium mittendi deliguntur confirmationem Papalem, quæ conſtitutiones ipſas, & in ſcriptum redactas, & Ducis Caſimiri, pontificumque, Principum, & Baronum ſigillis munitas, firmitate Apoſtolica perunnet, & corpus, oſſaque alicujus Sancti, quo Cracovienſis inſigniretur Eccleſia, obtinerent. Et Nuntii quidem XIII. Rex Polo. ſua ſtatuta mandat confirmari per Alex. Pap.

Po-

Polonorum apud Tuſculanum Alexandro Papa offenſo, benigne habiti & auditi ſunt: grattaque, præſente Cardinalium cœtu, ab Alexandro Polonis acta, quod peſtifero durante ſchiſmate, nationibus & regimis vicinis aut clandicantibus, aut obedientiam Antipaparum profitentibus, ipſi conſtanti perſeverantia, ab ejus obedientia non diſceſſiſſent. Conſtitutionem deinde Polonorum, velut juſtam, & religione plenam & commendat, & confirmat. De dandoque ſacro corpore bene Legatos Polonorum ſperare, & ſe Romam ſubſequi jubet. Confirmationis autem ſuæ pro reſcindendo dubietatis ſcrupulo, exemplar ſubnectimus, cujus a nobis originale, in Eccleſia Cracovienſi conditum, ſæpe & attrectatum & viſum eſt.

Reſcriptum confirmationis Papæ ſtatutorum regni Poloniæ.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio nobili viro Caſimiro Duci Poloniæ ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

XIV. Confirmatio Pontif.

Ex parte tua magnitudinis revelatum eſt nobis, quod de conſilio Archiep. & Epiſcoporum Poloniæ, & Principum terræ, quaſdam abuſiones, & ſolitas injurias ab Eccleſiis & perſonis Eccleſiaſticis amputaſti, conſtituens, ne bona decedentium Epiſcoporum amplius confiſcarentur. Conſtitutum eſt etiam, ut ſi quiſpiam in res defuncti Epiſcopi manus conjecerit: vinculo anathematis teneatur. Nec præſumat ullus raptorum defuncto Epiſcopo ſuccedere, donec abſolutionis beneficium aſſequatur, ablatis reſtitutis, vel ablatorum congrua æſtimatione præmiſſa. Conſuetudinem autem, quæ a Principibus terræ ſervabatur, videlicet, ut quocumque pergerent pompatice, invadentes horrea pauperum evacuarent, & ſi inter abſentes aliquid negotioli quandoque contingeret, impie ſatellites diſcurrentes, raptos quoſcumque caballos vel enervarent in curſu, vel omnino deſtruerent, de Eccleſiaſticorum & ſæcularium virorum conſilio emendaſti. Unde quoniam conſtitutionem tuam juſtam pariter & honeſtam auctoritate noſtra poſtulas confirmari: nos juſtis poſtulationibus annuentes, conſtitutionem præſcriptam, ſicut in ſcripto authentico ſuper hoc facto habetur, auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſub interminatione anathematis prohibentes, ne quis eam violare aliqua ratione præſumat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & BB. Petri & Pauli Apoſtolorum ſe noverit incurſurum. Datum Tuſculani V. Kalendas Aprilis.

XV. Expeditio in Terram Sanctam.

Hoc eodem anno, cum perlatum eſſet nuntium e Terra ſancta de Saladini tremenda expeditione adverſus Hieroſolymitanam civitatem: Alexander Papa mox intonat bellicum tuba ſacerdotali, ſcribens ad Chriſtianos Principes litteras, necnon ad univerſos Catholicæ communionis Antiſtites. Extant ex eis aliquæ, & in primis quas ſcripſit ad Principes, deſcriptæ vero *a* Rogerio in Annalibus:

Ad Principes Alex. Pap. literæ pro ſubſidio Terræ Sanctæ. XVI.

Alexander Epiſc. ſervus ſervorum Dei dilectis filiis nobilibus viris Ducibus & Principibus, Comitibus, Baronibus, & univerſis Dei Fidelibus, ad quos litteræ iſtæ pervenerint ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Cor noſtrum & omnium fratrum noſtrorum ſiniſtri rumores, qui de Hieroſolymitanis partibus ad nos communi tranſeuntium relatione pervenerunt, nimio dolore conturbant, cum vix umquam aliquis, qui Chriſtiano nomine cenſeatur, ſine lacrymis & ſuſpiriis audire valeat, quæ de ſtatu illius terræ miſerabili recitantur. Eſt ſiquidem infidelium (quod dolentes dicimus) incurſione contrita & uſque adeo fortium virorum potentia, & proborum virorum conſilio viduata quod niſi a Chriſtianis Regibus & Principibus Orbis celerem, & potentem ſuccurſum habuerit: deſolationem ejus (quod abſit) in ignominiam Dei, & in contemptum Fidei Chriſtianæ de proximo formidamus. Non eſt enim Rex, qui terram illam regere poſſit, cum ille, videlicet Balduinus, qui regni gubernacula poſſidet, ita ſit graviter (ſicut noſſe vos credimus) juſto Dei judicio flagellatus, ut vix ad tolerandos ſufficiat continuos ſui corporis cru-

PAGIUS II. *Res Cruceſignatorum peſſimo ſunt loco.*

A num. XV. ad XXIV. Res Cruceſignatorum in magno periculo verſabantur, tam anno ſuperiori quam currenti, ut uno tenore narrat Tyrius lib. XXI. cap. XXVI. & ſeqq. Balduinus IV. Jeroſolymitanum Rex *caſtrum quoddam ſuper ripas Jordanis, in eo loco, qui vulgo Vadum Jacob appellatur, aggreſſus eſt ædificare*, & ædificatum Templariis tradidit. Sed cum in terras hoſtium ingreſſus fuiſſet, hoſtes ex improviſo emergentes Cruceſignatos aggrediuntur, & in ea congreſſione viri memorabiles occiduntur, Rege *de caſu tam periculoſo* vix a ſuis erepto. Interim *Saladinus* prædictum caſtrum obſidet; committitur pugna, Cruceſignati vincuntur & ex eis quamplures capiuntur. Poſtea *Saladinus* caſtrum, quod de novo ædificatum fuerat, obſidet, & poſtquam illud occupavit, dirui juſſit. Cum vero *Alexander* III. quam peſſimo loco Chriſtianorum res in Oriente eſſent, accepiſſet, ſcripſit ad Chriſtianos Principes, nec non ad univerſos Catholicæ communionis Antiſtites, & ſummopere hortatus eſt, ut Terræ Sanctæ ſubſidio eſſent. Ejus literæ apud Baronium, qui eas ex Hovedeno recitat, legendæ.

cruciatus. Quam gravem ſiquidem jacturam, & quam miſerabilem caſum in perſonis, & rebus illa terra (pro qua patres & genitores noſtri ſanguinem proprium effuderunt in conflictu, quem olim cum Gentibus habuerunt) peccatis exigentibus ſit perpeſſa; nec nos ſine multa cordis commotione recolimus, nec aliqui zelantes legem Domini, poſſunt tantam ſtragem Fidelium patienti animo tolerare: præſertim cum illa gens peſſima Paganorum, ex incommodis & periculis, quæ genti Chriſtianorum intulerunt, tantam audaciam ſumpſiſſe dicantur, ut ſe jactent impudenter, terram illam (quod avertat Dominus) invaſuros.

XVII. *Moveat itaque vos zelus Domini, nec religio Chriſtiana ſuper tanta, quæ illi terræ imminet, contritione dormitet; ſed univerſa loca illa, quæ Salvator & Redemptor noſter corporali præſentia dedicavit, viriliter tueamini, & contemnite gentes, quæ abjiciunt Dominum, & Chriſtianum nomen de terris abolere nituntur. Non eſt itaque Chriſtianus, qui præſcriptæ terræ calamitatibus non movetur, nec accingitur ad ipſam ab Infidelium incurſibus defendendam, quam occupare laborant, & ſuis (quod abſit) ſpurcitiis profanare. Hi autem, qui ex nobis fortes ſunt, & bellis exercendis idonei, non minus ſcuto Fidei, & lorica juſtitiæ, quam materialibus armis induti, tam pium, quam neceſſarium opus, ac laborem hujus peregrinationis aſſumant, & loca illa, in quibus Redemptor humani generis pro nobis naſci voluit, & mortem ſubiit temporalem, potenti virtute defendant, ne temporibus noſtris ſuſtineat in illis partibus Chriſtianitas detrimentum. Cum enim Chriſtus pro ſalute noſtra opprobria multa, & demum Crucis patibulum ſuſtinuerit, ut nos offerret Deo mortificatos quidem carne, * juſtificatos autem ſpiritu; expedit admodum ſaluti Fidelium, ut pro ipſo corpora noſtra, periculis, & laboribus exponamus, ne pretium ſanguinis, quem pro nobis effudit, videamur obliti. Animadvertite igitur dilecti in Chriſto filii, & videte, quam probroſum, & quam mœrore dignum exiſteret Chriſtianis, ſi adverſus habitatores terræ illius inimici Crucis Chriſti denuo prævalerent, ſicut eos prævalituros non modicum formidamus, niſi de diverſis partibus Chriſtianorum auxilium habitatoribus ipſis cum feſtinatione ſuccurrat.*

* vivificatos

XVIII. *Ne igitur Chriſtianitas Gentilitati ſuccumbat, totis viribus prævidete: quia melius eſt ſupervenientia mala ante tempus occurrere, quam remedium poſt cauſam quærere vulneratam. Illis, autem, qui pro Chriſto hujus viæ laborem aſſumpſerint, illam Indulgentiam peccatorum, quam Patres & prædeceſſores noſtri Urbanus, & Eugenius Romani Pontifices ſtatuerunt, Apoſtolica auctoritate concedimus & confirmamus. Uxores quoque, & filios eorum, & bona, & poſſeſſiones ſuas ſub B. Petri & noſtra, necnon & Archiepiſcoporum, & Epiſc. & aliorum Prælatorum Eccleſiæ decernimus protectione manere; prohibentes attentius, ne adverſus eos de his, quæ pacifice poſſident, aliqua poſt ſuſceptam crucem quæſtio moveatur, donec redeant, vel de ipſorum obitu certiſſime cognoſcatur. Liceat autem eis terras, ſeu poſſeſſiones alias, poſtquam propinqui, aut etiam domini ſui (ad quorum feudum pertinent) pecuniam ipſis mutuare aut noluerint, aut non potuerint, Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis viris, aut aliis Fidelibus libere, & ſine ulla reclamatione pro expenſis hujus itineris titulo pignoris obligare. Præterea, quicumque de viris bellicoſis, & ad illius terræ defenſionem idoneis, illa ſancta loca fervore devotionis adierint, & ibi duobus annis contra Sarracenos pro Chriſtiani nominis defenſione pugnaverint; de JESU Chriſti pietate, & de beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum auctoritate confiſi, eis omnium ſuorum, de quibus corde contrito & humiliato confeſſionem ſuſceperint, abſolutionem facimus delictorum, niſi forte aliena bona rapuerint, vel uſuras extorſerint, aut commiſerint furta, quæ omnia debent in integrum emendari. Si vero non eſt in facultatibus delinquentium, unde valeant emendari: nihilominus conſequentur veniam, prout diximus, de commiſſis. Hi autem, qui illic per annum, ſicut diximus, moram habuerint, de medietate ſibi injunctæ pœnitentiæ indulgentiam & remiſſionem ſuorum obtineant peccatorum. Omnibus autem Sepulcrum Domini pro cuſtodii neceſſitate viſitare volentibus, ſive in itinere moriantur, ſive ad iſtum locum perveniant, laborem itineris ad pœnitentiam, & obedientiam, & remiſſionem omnium peccatorum injungimus, ut de vitæ præſentis ergaſtulo ad illam beatitudinem, Domino largiente, perveniant, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quam repromiſit Dominus diligentibus ſe. Datum Tuſculani decimoſeptimo Kalend. Februarii.* Scripſit etiam (pergit Rogerius) idem Papa Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis ſuper eodem negotio in hac forma:

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & dilectis filiis Abbatibus, & aliis Eccleſiarum Prælatis, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. XIX.

Cum Orientalis terra per impreſſiones

in.

Ad præſules ejuſdem argumenti litteræ Alexand. *Infidelium & incurſus, fortium virorum potentia ſit & proborum virorum conſilio deſtituta, multo timore percutitur; & ad implorandam ſubventionem Fidelium dilectos filios noſtros, milites Templi, latores præſentium, viros utique religioſos, & Deum timentes, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii Principes terræ ad partes veſtras mittere decreverunt. Nos autem, quos illius terræ calamitas gravi dolore conturbat, exemplo Patrum & prædeceſſorum noſtrorum de ipſius conſervatione ſolliciti, Chriſtianos Reges, & Principes Orbis ad defenſionem locorum illorum, in quibus ſteterunt pedes Domini, ſalubribus monitis exhortamur: & ſicut Patres & prædeceſſores noſtri Urbanus & Eugenius Pontifices Romani ſtatuerunt; ita & nos remiſſionem, & indulgentiam peccatorum ſtatuimus univerſis, qui pro Chriſto laborem Hieroſolymitanum aſſumpſerint, & contra Sarracenos fideli curaverint devotione certare. Monemus itaque univerſitatem veſtram attentius, & mandamus, quatenus fratres, qui ad hoc miſſi ſunt, benigno recipiatis affectu; & per eos Orientalis terræ ſtatu & neceſſitate comperta, Principes, Comites, & alios fideles Chriſti parochianos veſtros crebris, & ſollicitis exhortationibus laboretis inducere, ut terram illam, pro cujus liberatione patres & genitores eorum ſanguinem proprium effuderunt, adeant feſtinanter, & contra inimicos Crucis Chriſti potentia & virtute decertent. Litteras autem, quas propter hoc generaliter mittimus, univerſis faciatis Eccleſiis publice legi, & exponatis earum tenorem, & remiſſionem peccatorum, quam facimus illis, qui tam pium & neceſſarium opus aſſumpſerint, nuntietis, & ita omnes ad exequendum quod ſuggerimus, moneatis, qua per ſollicitudinem & exhortationem veſtram terra illa feſtinanter Fidelium ſentiat auxilium & juvamen; & vos propter hoc ab omnipotenti Deo mercedem poſſitis conſequi ſempiternam. Datum Tuſculani decimoſexto Januarii.* Hactenus litteræ Alexandri Papæ pro ſubſidio Terræ ſanctæ. Pergit Rogerius:

XX. *Quibus auditis, Philippus Rex Franciæ, & Henricus Rex Angliæ plurimum condolentes de adverſitate & deſolatione terræ Hieroſolymitanæ: promiſerunt ſe, Domino auxiliante, celerem ſuccurſum facturos terræ illi, & in his finitum eſt colloquium.* Hactenus de his ipſe.

Rex Angl. favet Eccleſiæ. Porro hoc eodem anno ipſe Henricus Anglorum Rex leges pias valde Eccleſiæ rebus faventes condidit, quas recitat in ſuis Annalibus Rogerius, quibus abſterſit, quas contraxit maculas impugnando Eccleſiaſticam libertatem temporibus ſancti Thomæ martyris.

XXI. Ubi autem iſta innotuere de Occidentalium apparatu, & fama majora veris ad Orientales afferret: Emmanuel Imperator de Latinorum tanta expeditione ſollicitus, ſibi timens, ne in tranſitu aliquid in Imperium Franci molirentur: ſcripſit litteras ad Romanum Pontificem Alexandrum, de procurando rebus ſuis ſecuritatem, mittendoque cum Francorum exercitu aliquem S. R. E. Cardinalem Legatum, cujus reverentia illi compeſcerentur. Extat ejuſmodi Manuelis epiſtola in collectione antiquorum diplomatum, facta per Benedictum Papam Duodecimum, quam apud nos habemus. Sic itaque Emmanuelis litteræ ſe habent:

Ad Alexandrum Tertium Emmanuel Comnenus Imperator.

Sanctiſſime Papa. Cum didiciſſet Imperium meum per miſſam ad me ſcriptam epiſtolam ſanctitatis veſtræ, quia protonobiliſſimus Rex Franciæ moturus eſt exercitum cum aliis quoque Principibus, & Comitibus, & reliquis magnatibus in ultionem S. Sepulcri contra inimicos Dei: valde hoc gratum habui, ſicut antea quoque ſcripſi tuæ ſanctitati, & paratum eſt Imperium meum ſecundum ſcriptam epiſtolam tuæ ſanctitatis, præparare hic tranſitus in Orientem, & meatus in omnem Occidentem. Quia vero, ſi præbenda ſunt eis neceſſaria, ſine vexatione debeat permanere terra Imperii mei; neceſſe eſt certificare Imperium meum a declarato protonobiliſſimo Rege, & cum eo venientibus, ne lædatur terra Imperii mei quomodolibet in tranſitu eorum. Quia & Imperium, & tranſitus paratus eſt eis, & meatus in Occidentem, & contra Turcas tranſitus in Orientem. Et ipſi quidquid receperint civitatum a Turcis, quod intra confinem Romaniæ perſtiterit (quarum catalogus miſſus eſt cum Apocriſariis Imperii mei) tradant hoc Imperio meo. Vult ergo meum Imperium exercitari ad hujuſmodi cauſam tuam ſanctiſſimam, & cooperari ad hæc, & ſcribere protonobiliſſimo Regi Franciæ, & his qui cum eo venturi ſunt magnatibus, quod certificationem de hoc faciant Imperio meo per præſentes Apocriſarios. XXII. Emman. Imp. Alex. Pap. litteris monet.

Quia vero tua ſanctitas in hujuſmodi Deo placito ſervitio curatrix facta eſt, ut per ſcripturam ſuam cognitum eſt: hoc Imperium meum vult, ut Cardinalem mittat ſua ſanctitas in tranſitu horum, & aliquod ſignum certius ab omnibus Francis claro cognitum, clare miſſum Imperio meo. Quod ſi forte quidam ſtulti inquietum quid tentaverint contra terram Imperii mei: per eum ab hujuſmodi cœpto refrænetur. Nam quod in tanta multitudine non ſint quidam etiam ſtulti, omnino impoſſibile eſt. Imperium vero meum mirabatur, quomodo nunc uſque non miſit ſanctitas tua ad ipſum noſtrum Imperium

Nun-

Nuntios, & redocent ipſum per litteras de ſoſpitatibus tuæ ſanctitatis, quomodo Deus eam adjuvet. Non eſt enim inconveniens, ut Imperium meum crebro diſcat de ſalute tuæ ſanctitatis, ſi a tua ſanctitate eodem modo quod a Deo adjuvetur Imperium meum. Si vero plus etiam quid vult inter nos fieri tua ſanctitas, ad unionem noſtri, & concordiam majorem: gratum hoc & acceptum Imperium meum arbitrabitur, vel in utilitatem provinciarum Chriſtianorum. Præſens vero Nuntius Imperii mei ...... viriliſſimus ac nobilis eſt fidelis Imperii. Miſſa menſe Martii, Indictione decimatertia, cuſtodita civitate.

✠ *MANUEL IN CHRISTO DEO FIDELIS REX Porphyrogenitus, ſublimis, celſus, fortis, Auguſtus & Imperator Romanorum Comnenus.*

XXIV. Manuelis Imp. obitus. At ipſe Manuel Imperator hoc anno, pridie Nonas Octobris ex hac vita migravit, ut tradit Willelmus Tyrius. *Cujus*, inquit, *eleemoſynas & beneficia largiſſima enarrabit omnis Eccleſia Sanctorum.* Subrogatus eſt ejus filius Alexius Comnenus Porphyrogenitus. Hoc namque anno decimatertia indictione obiiſſe Manuelem, etiam Nicetas habet ſecundum in margine poſitam lectionem, atque monaſticum ſumpſiſſe habitum in obitu, ſicque publice pœnitentem ex hac vita migraſſe.

Alex. Comn. filius ſuccedit.

XXV. Concil. Conſtantinop. celebrandum indictum. Idem vero affirmat auctor, paulo ante obitum ab eodem Imperatore Emmanuele curatum celebrari Concilium. Collectos enim fuiſſe undique viros doctiſſimos ad differendas in cauſa Fidei quaſdam, quæ emerſerant, quæſtiones, teſtatur pluribus. Quando inter alios etiam longe poſitos vocatus fuit Georgios Epiſcopus Corcyræ inſulæ litteris Patriarchæ Conſtantinopolitani. Cum idem ad ipſum litteras reddidit, quas inter alias conſervat Metianus codex, eaſdemque ab ipſo Federico Metio Epiſcopo Thermularum in Latinum converſas ad nos miſſas hic, ne pereant, curavimus deſcribendas, ut ſeſe mutuo videas ſcalpere ſchiſmaticos, cum mutuis ſe colant officiis, & laudibus ornent. Georgium enim hunc ipſum Græcorum ſchiſma foviſſe, ejus litteræ de obitu Nectarii infra reddendæ ſatis oſtendunt. Ipſa autem epiſtola ſic ſe habet hac inſcriptione notata:

Epiſtola Georgii Metropolitæ Corcyræ ad ſanctiſſimum Oecumenicum Patriarcham, nomine Prælatorum, quando acceperunt mandatum ab eo, ut ad Synodum convenirent.

Nos, qui in hac Occidentali regione pontificalem ſuſcepimus curam, & qui populus tuus, & oves paſcuæ tuæ eſſe, & dici non erubeſcimus, o ſuperlucens ſol Patriarcharum lucidorum Orbis, noſtro Principe mandatum paulo ante congregavit feliciſſimi Duca Domini Emmanuelis, qui pietatem armis ornavit, & arma pietate illuſtravit. Sed mandatum ipſum, & congregatio ipſa nihil eſt, cum litteræ ſanctitatis tuæ, ad ejus altitudinem & celſitudinem miſſæ, ad univerſale auditorium, & Synodum nullo pacto nos efficaciter convocarent. Convenimus itaque in unum, alius aliunde, & omnes ad ſacri cœtus complementum, excepto uno aut altero, vel fortaſſe tertio, qui rationabili detenti ſunt cauſa. Quoniam vero quaſi principio quodam & ſigno dato, dicto Principis mandato, noſtra Prælatorum caterva recto tramite ſe ad iter accinxit, & quicumque & dignitate, & annis, & docendi peritia præſtabat; quinimmo quicumque virilem ætatem ſunt adepti. Et quis nunc dicere poſſet divinas illas & cæleſtes emiſſas voces, & Orbi Orbem jungentes? Orientali ſcilicet & ſuperiori Orbi Occidentalem hunc & inferiorem, deſcendentem parumper a priore illa aſcenſione, & elatione ſua? Oportet enim quæ antiquiora ſunt, honorabiliora etiam omnino remanere, & ſolidiora minus ſolidis, quemadmodum ſimpliciora compoſitis, & cor, cæteris corporis partibus, & truncos ipſos ramorum & foliorum ſoliditate. Priora enim continent ea, quæ ex iis ſequuntur: & nullo pacto eſt ferenda ſegregatio ab invicem. Siquidem recte conjiceret aliquis hic tendere ſolutionem (a) Danielis, viri ſcilicet deſideriorum, quæ declarabat Babylonis Regis inſomnia, quibus imaginis & ſtatuæ partibus, aliud per auri puritatem my-

XXVI.

Nihil mandatum Imp. ſine Epiſcopali auctoritate.

(a) Dan. 2.

PAGIUS III. *Moritur Manuel Imp.* Ad num. XXIV. Tyrius lib. XXII. cap. V. poſtquam *Ludovici* VII. Francorum Regis mortem ſuperiori capite narravit, ſcripſitque eam accidiſſe *XIII. Kal. Octob.* ſubdit; *eodem menſe, tertia menſis die*, Manuelem Conſtantinopolitanum Imperatorem onus carnis depoſuiſſe. Quoad diem tamen præferenda Hovedeni pag. 595. & aliorum ſententia, qui tradunt *Manuelem* demortuum quarto poſt exceſſum ejuſdem Regis die, hoc eſt *vigeſima ſecunda Septembris*, ut habet Gaufridus Voſienſis pag. 326. vel, ut Codinus, ſeu Auctor Catalogi Imperatorum eidem ſubjunctus, die XXIV. hora tertia, currentis Chriſti anni, cum paulo ante Monachicum habitum induiſſet, & *Matthæi* nomine donatus fuiſſet. Imperavit, ut ibidem recte ſcribitur, *annos XXXVII. menſes quinque, dies viginti tres.* In corrupta Tyrii editione, qua uſus eſt Baronius, legebatur Manuelem *pridie nonas Octob.* e vita migraſſe. Res multas in bello præclare geſſit, maxime ad Neocæſaream, ut videre eſt apud Cinnamum lib. 5. num. 4. Uxorem duxit anno MCXLIII. *Bertham* Conradi Regis Germaniæ uxoris ſororem, quam ob eximias animi & corporis dotes commendant Cinnamus laudatus & Ni-

Digitized by Google

myſtice ſignificatur, aliud per argentum denotatur, aliud per æs, & aliud per ferrum, & aliud per tegulas ipſas: quorum incongruentiam, quam inter ſe habent, penitus damnat. Teſta enim, & ferrum natura ſua inter ſe non bene conveniunt, & coeunt. Sed per aurum & argentum Principatus omni pietatis genere ornati ſignificantur, auro ſcilicet is, qui circa Orientem viget Principatus; argento is, qui hic in Occidente quaſi argentum relucet, Principatus demonſtratur. Sed noſtra convertatur oratio, unde digreſſa eſt.

XXVII. Acceſſerunt litteræ Patriarchæ. *Cum primum nobis Patriarchales lectæ fuerunt litteræ, & omnia in eis contenta a principio uſque ad finem toto, ut par erat, accepimus corde: quænam lingua muta remanſit? Quodnam os ad hymnos gratiarum plenos non erupit? Et Deus magnificatus eſt per te domine, cujus participatione deificatum ſimul & deificantem eos, qui doctrinæ tuæ facile obediunt. Ambroſiæ namque quaſi guttæ quædam viſæ ſunt, quæ deſtillaverunt a feliciſſimo domino noſtro epiſtolæ ſcriptæ, non ſolum gravitate conſiliorum, & monitionum, ſed proprietate etiam ſententiarum ſanctorum Patrum conditæ, quaſi melle quodam, quinimmo auditores omnes quaſi e naribus trahebant omnia, ut nihil aliud amplius cogitarent, quam quod par erat; neque ſcilicet priores terminos profilendos, neque leges irritandas, quæ a Patribus nobis traditæ ſunt. Hac de cauſa nos omnes, qui magnitudinis tuæ ſuppaſtores ſumus, virgam tuam & baculum tuum, iſtam quidem ut diſciplinam, illum vero ut conſolationem agnoſcimus, & tuis veſtigiis inhærere ſtudemus, & pro viribus te primum paſtorem noſtrum imitari, & ad te unum feſtinare contendimus, & animas gregum noſtrorum attente agnoſcere, nec inſtar mercenariorum quorum non ſunt oves propriæ, illas luporum dimittere inſidiis, ſed ipſos pro viribus accendimus & hortamur. Beatos enim illos divina oſtendit Scriptura, (a) quorum remiſſæ ſunt iniquitates; necnon tecta fore eorum peccata, largitum eſt ipſis.* (a) Pſal. 31.

XXVIII. *Hanc vero beatitudinem unde nos adipiſcemur? & unde hanc metemus meſſem, niſi per te bonæ pœnitentiæ ſeminatorem, & præconem? Inſeris enim eam cordibus peccatorum, tum verbis, tum operibus. Et ecce meſſis eorum, quorum mentes non ſunt petrarum copioſæ, neque pertinaces, & abruptæ, & præcipitiorum plenæ: reddunt in tempore opportuno copioſam & maturam meſſem, & fruges. Non enim metes, ubi non ſeminaſti: juxta (b) eum, qui ſervis ſuis talenta diſtribuit, ut in parabola Evangelica: Si enim non ſeminaveris: unde ſperas te collecturum fructum juſtitiæ, & vitam æternam? Satiſne hæc ſunt proximma, quæ per ſe alios con-* (b) Matt. 25.

PAGIUS & Nicetas lib. 2. num. 2. Huic *Irenes* nomen indidere poſtea Græci, quibus ſolemne alias erat, Latinorum nomina, ſuis inſulita, aut quæ ſuo idiomate ægre efferre poterant, alia mutare. Huic Allegorias ſuas Homericas dicavit *Joannes Tzetzes*. Superduxit etiam Manuel *Mariam* Raimundi Pictavini Principis Antiocheni ex Conſtantia filiam, quæ mortuo marito Monacham induit.

IV. *Ei ſuccedit Alexius filius.* *Alexius Comnenus* ex nefario Manuelis cum *Theodora* ejuſdem Auguſti ex Iſaacio fratre nepti concubitu natus, ſucceſſurus credebatur; *Alexius* tamen Comnenus ex Maria altera conjuge filius unicus patrem excepit, [1] qui conjugem accepturus erat *Agnetem* Ludovici VII. Francorum Regis filiam, ſed matrimonium illud nunquam conſummatum fuiſſe, infra videbimus.

V. *Manuele* defuncto, ut recte habet Allatius lib. 2. de Conſenſu Eccleſiæ Orient. & Occident. cap. 13. Græcorum Imperium quotidie in pejus ruere cœpit, tum propter occiduas atque orientales Barbarorum incurſiones, tum propter mollitiem ac tyrannidem imperantium, continuis cædibus & fraudibus ſe ſe mutuo prodentium, tum ob Miniſtrorum avaritiam, tum etiam ob frequentes Magnatum & ambitioſorum hominum rebelliones. Religio quoque ipſa cum imperio, in tanta rerum viciſſitudine, triſti ruina convelli viſa; cum non ratio & decor, ſed malevolentia & rabies, animis perturbatis, & in furorem actis, omnia dirigerent. Tunc enim ſumma cum infimis, divina cum prophanis, recta cum improbis commixta, Chriſtiani licet nomine, non Eccleſiæ dogmata, ſed cædes & ſanguinem adverſariorum anhelabant. Locis, quæ Latini occupaverant, Sacerdotes & Antiſtites Latinos, ut Ec- *Religio & Imperium Orientale decreſcunt*

NOTÆ [1] Licet hoc tantum anno Alexius Comnenus Manueli patri ſucceſſit, ante aliquot tamen annos imperii coronam acceperat, quod huc uſque ignoratum tandem prodiit in lucem ex vulgato regiſtro epiſtolarum Alexandri pro eccleſia Remenſi, legendo in Collectione Martenii to. II. In epiſtula enim CCCCXI. ad Henricum Remenſem data illum hortatur, ut Ludovicum regem Francorum, fratrem ſuum, inducat ad decorandum regni corona Philippum filium ſuum propoſito exemplo Manuelis, qui, ait, *providere cupiens ne imperium ſuum aliqua poſſet mutatione turbari, cum vix ſit triennis, jam fecit coronari, & ei totum imperium juramento fidelitatis aſtringi.* Data eſt epiſtula Tuſculani III. nonas auguſti anno 1172. Sermonem hic eſſe de Alexio Comneno ex Maria legitima Manuelis conjuge, non vero de altero Alexio ex nefario Manuelis cum Theodora pellice concubitu nato, vix dubito. Neque enim pontifex filii ſpurii coronationem ſive commemoraſſet, ſive in exemplum regi Galliæ propoſuiſſet. Ex quo intelligimus Manuelem jam inde ab aliquot ante obitum annis conſilium de aſſumendo Alexio ſpurio, quod olim ſuſceperat, abjeciſſe. MANSI

conſolatur, & qua viſcera habet miſericordia? qualis videlicet tua. Vel addamus aliquid aliud, quo te precemur & obſecremus, ſumentes ex magnis illius
(a) Iſ. 60. *Iſaiæ vocibus: (a) Tolle, o divinissime domine, circumcirca oculos tuos, & vide omnes filios tuos. Ecce congregati ſunt, & venerunt ad te, id eſt, ad tui obedientiam & obſequium ſacrum videlicet & legitimum. Si enim nondum (ut ſupra dictum eſt) in aliquo particulari loco eſt congregata pontificalis Synodus. Nonnulli enim, & hi quidem perpauci defuerunt; ſumus tamen omnes concordes, & quaſi membrorum connexio quædam, & catena; & communis & publici commodi nobis eſt cura, ut ſimul omnes tegere, & quod in eadem habetur potentia, omnes nos eadem ſtola induere valeas, & ſponſæ ornamento ornare, & dicere in corde tuo: Quis genuit mihi iſtos? & quam velox & promptu obedientia, & animi promptitudo? & Petrum terminos immobiles, quaſi lapides iſtos, quibus facile utimur ad conſtruendas domos, ſub te ſtatuat, donec videlicet ſapientia ſeptem columnis firmata & ornatu (& valeat invidia, procul abſit omnis calumnia) ut pulchra Dei ædificetur domus, & augeatur. Hoc ſit initium noſtrarum reſponſionum, hæc prima conſtitutio: hæ ſint noſtri cœtus ſcala primo poſita & fundata, quarum extremitas ad te, ſanctitatis videlicet & puritatis omnium, extenditur. Habent autem greſſum ſuum inter nos, qui ſerpimus humi, ut ſit nobis propterea conſidendum, futuras aſcenſiones & deſcenſiones Angelorum, evangelizantium pacem, & omnia alia bona. Intelliget vero quiſpiam Angelos, vel ſermones tua ſapientia, qua Deo propinqua eſt, vel eos, quot mittis quotidie tabelliones litterarum, tum a felicissimo domino noſtro magno Imperatore, qui gratiæ donum adeptus eſt; & a magna ſanctitate tua, qua Chriſtum Dominum in omnibus imitatur. Quapropter humilem adorationem tibi mittimus, & exhibemus, ut tui oratores indeſinentes & totam, quæ magna ſanctitate tua aſſidet & iuberet, ſacram & a Deo cuſtoditam Synodum rogamus ſimul omnes, ut nobis fraternas dilectiones, & orationes, & benedictiones largiatur.* Hæc ad Patriarcham Georgius. Sed quod ad Concilium ſpectat:

Ann. Eccl. Tom. XIX.

interceperit illud obitus Imperatoris.

Quod autem contigit inter hæc ex humanis ſuſtuli Nectarium Abbatem monaſterii Caſulorum, in Magna Græcia conſiſtentis, qui videbatur cæteros ejuſdem ſchiſmaticæ factionis excellere doctrina & animoſitate dicendi: ſcripſit de eo monodiam idem Georgius Metropolita Corcyræ. Extat ſiquidem in dicto codice Metiano, ab eodem Federico Metio Epiſcopo donata Latinitate, quæ ſic ſe habet epiſtolæ titulo: XXIX. De Nectarii Abbatis obitu laudatio Georgii.

Prudentiſſimo Judici Hydruntis, & noſtro dilecto ſpirituali filio domino Nicolao, Georgius Corcyræ Metropolita.

Quid dixiſti, o bone vir, & quale verbum ex ore lapſum eſt tuo? vel potius adverſus nos os jaculatus? ut uſque ad oſſa & medullas nobis quaſi ſagitta cuſpidem tranſvexerit ſuam, & dies moleſtos, & moleſtiores noctes nobis trahendas reliquerit? Quid dixiſti, prudens caput? quid ſcripſiſti? Nectarius mortuus? ſub lapide conditus eſt Nectarius? ſub humo defoſſus eſt? Et quiſnam renuntiabit hunc vocem adeo amarum ferentem nuntium iis, qui cognoverunt virum illum; & iis, qui vel modicum guſtaverunt ejus ſapientiam, & virtutem in omnibus ſingularem? Heu mihi, quomodo me invaſit timor, quem timebam; & quod verebar, contigit mihi? Timebam enim, quod ſegregatus ego a Nectario propter hoc, quod intercedit mare, & mundanarum rerum converſationibus, & viciſſitudinibus agitatus, non valerem extremos dare amplexus, nec extremum Vale dicere ſacræ illi & beatæ animæ, orthodoxiæ ſcilicet firmamento, & Italorum gloria & inclyta Roma nobiliſſimo ornamento. Itane certe. Honoravit enim tandem etiam glorioſiſſimorum Apoſtolorum Principem eum ſatis illuſtre & inſigne eſſet ibi locatus & periclitanti civitati pro virili ſua eſt auxiliatus. Stetit enim quaſi altera nubis columna fuit quidem umbra, & mite, ſuave propugnaculum fidei factus; adverſariis vero quaſi ignis comburens, apparens. Mihi autem opinari in mentem venit, quod ea, quæ tunc habita fuit diſputatio, mirabilem illum manifeſtavit coram illo præſidentium coetu, & ſupercilium attollente circumcirca; & ovante myſterium noſtræ perfectionis concalcare: ſed mirabiliorem puto illum fa- XXX.

PAGIUS Eccleſias eorum moribus dirigerent, excluſis etiam Græcis, ſi id tuto fieri poterat, præfecerunt, & Græcos contumaces ac obſtinatos, ſi reſipiſcere nollent, & veritatem amplecti, pœnis mulctabant; quemadmodum & antea in Oriente fecerant, & potiſſimum Antiochiæ; quod ex Cinnamo lib. 4. manifeſte conſtat. Cum enim ſub *Renaldo* Principe *Manuel Imp.* Antiochiam occupaſſet, inter alia illud quoque pacifici voluit, Patriarcham Antiochenum ex Byzantio mitti. Cumque in multis aliis, Antiochenis petentibus, morem geſſiſſet, voluit ratum firmumque eſſe quod de Patriarcha ſenſerat: *Patriarcham*, inquit Cinnamus, *non alio ex loco, quam ex Byzantio eſſe, nullo modo ſe approbaturum dixit.* Sed hac de re plura Alſtius laudatus.

factum ipſis angelicis choris, a cœlo fortaſſe obſervantibus, & verba excipientibus robuſti illius ſenis, cujus robur & vigorem longa ætas non debilitavit, ſed vigebat anima & robore, & eos qui ſermonis velocitate & facundia præſtabant, quaſi juxta Lydium currum currentes, tardos & ſegnes demonſtrabat. O cor, e quo ſcatebat fons ſapientiæ! vel potius venter Evangelicus, de quo (ut Evangeliſta ait) flumina pietatis emanabant & ſcaturiebant! O lingua nihil unquam non opportune locuta, ſed ingenue proferens, & opportune, quæ oportebat, auditorem ſua facilitate, & dicendi copia trahebat. Novi enim utrimque ſecantem & romphæam bis acutam, quibus ſi Nectarii linguam comparavero, inveniam illam longe acutiorem, adverſus eos, qui Spiritui ſancto bellum inferunt, terribilem factam; illis vero, qui Moſem ſequuntur & propter pravam eorum mentem, quam a patribus acceperunt, ſcapham ſemper ſcapham dicunt, eorum capita quamprimum abſcindentem, & ut neque adverſis oculis intueri valerent eum, ipſos arguentem invincibili quadam virtute. Et quemadmodum diviniſſimo illi Stephano protomartyri, myriades illorum conveniſſent, & inſano quodam furore lapides in eum jacerent.

XXXI. Hunc ergo ſunt inſecuti Nectarium talibus inſignem virtutibus, & profana & ſacra ſapientia præſtantem, & magnum rationalibus & ſpeculativis ſcientiis, ſed longe majorem ea vita quam ſecundum Chriſtum duxit, ut alterum alteri mixtum & compoſitum optimam faceret compoſitionem, & ad ſui admirationem & ſtuporem eos traheret, qui cum ipſo agebant, dum viveret in terra Nectarius beatæ memoriæ; quis igitur digne nunc laudaret eum vita defunctum? & quis eum lacrymis honorabit, ſicut decet? ego vero & mutus remaneo præ magnitudine doloris, quaſi fulmine quodam tactus. Oculorum enim meorum concava abundant indeficientibus lacrymis; hebetantur vocis inſtrumenta, præ doloris vehementia contracta remanent; & fatear vinci dolore, hoc victus calamitate & infortunio; memoria tantum præteritorum quaſi eo ſalvi preclitans in ea, ex quibus conſto. Qui inſirmum confirmabat, & quod labebatur ſuſcipiebat: qui ex ignavia nos excitabat, & antiquorum Dei operum revocabat & inſtaurabat memoriam; ut idem eſſet, ac ſi igni accederet aliquis, qui jam cryſtalli inſtar fuiſſet congelatus, dum ad lumen epiſtolarum ejus mentis oculum dirigeret, & inde foveretur, & illuſtraretur. Quando ejus ſcripta præ manibus habeo, utroque idiomate enarrata, Græce inquam & Latine, tunc cum Spiritu ſancto eſſe mihi videor, & Spiritus ſancti proceſſionem a Patre, quæcumque illa ſit, edoceor & novi modum ſubſiſtendi incommutabilem & perſonarum Trinitatem non confundo, & adverſariorum partes damno, qui novam inveſtigant, & quærunt viam, obliquam videlicet, & juxta illud, obtortam & ſiniſtram. Cum vero & in memoriam revoco, quæ ipſe ab Hebraica vertit idiomate, & recte explicavit ſermone: meum JESUM Dominum animo concipio, in medio doctorum in ſynagoga ſedentem, & eorum ora abſtrahentem, cum nullus auderet ipſum amplius interrogare, & jam confuſi & muti circumſtarent propter eorum malam, & Deo adverſam doctrinam & mentem.

Græciſmus ſchiſmaticorum.

XXXII. Ita equidem defuncti Nectarii virtutibus captus ſum, & quaſi avicula ex pennis detineor & contineor. Miraberis itaque fortaſſe, ſi ex lacrymis in lacrymas iterum ſolvor, & conſolari minus valeo? Tu vero ejus alumnus, qui a puero cum illo es commoratus, & ejus virtutibus frui potuiſti: utrum cum tempore dolorem commenſurabis? & quaſi tabula, quæ facile deleri poteſt, abraſiſti doloris colores? vel potius profunda illum ſervabis animo & pectore? quod equidem magis credo. Cujus enim (inquit tragicus Poeta) memoria labitur beneficiorum, non eſt ille nobilis vir. Adeſdum igitur, & ſimul ploremus commune noſtrum ornamentum & decus. Adeſdum, ſimul ſuſpiremus pro ſacro illo Nectarii capite, quod terra cooperit. Utamur enim pauliſper poeticis verbis, & cohors Pneumatomachorum, multorum quidem capitum, gaudebit quam maxime, cum non ſit amplius magnificus ille noſter Hercules, qui, cum multi eſſent ſtrenui & præſtantes adverſarii in diſputando, eorum tamen omnium genua ſolvit, & erat etiam ſoluturus, ſi in hac ſupereſſet vita.

XXXIII. Quoniam vero æterna implere oportebat, tabernacula, & cœleſtium torcular Nectareo indigebat muſto: tranſlatus eſt a nobis florens illa ſermonis ſuavitas; & vinea cognitionis ferens racemos evellitur. Deo itaque & cœleſtibus choris jucunda hinc erit ſuavitas; nos vero duram patiemur famem, & ſitim tolerabimus ardentem, audiendi ſcilicet ſermonem viri illius, qui ſermone præſtabat & ſapientia univerſa. Unum tamen & maximum in ſpe nos habere gloriabimur, ſupplices ejus ad Deum pro nobis preces, ut & nos in eadem moriamur pietate, nihil eorum, quæ a patribus nobis tradita ſunt, vel remittentes, vel ab eorum integritate minuentes. Hoc enim eſt unicuique eſſe pium, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinare; ſed potius in viam regiam dirigi, & ambulare. Hactenus Georgius de ſuo Nectario deflendo uberiori quidem lacrymarum imbre; ea ex par-

parte, qua putat eſſe laudandum, quod ut vixerat adverſarius Eccl. Catholic. mortuus ſit in ſchiſmate: lugendus & ipſe, dum eadem ſe peſte oſtendit infirmum.

XXXIV. Quod autem in funeribus ſumus: addamus quod hoc eodem anno Ludovicus Francorum Rex decimoquarto Kalendas Octobris moritur; Philippus vero ejus filius jam antea coronatus liberas ſolus regni habenas moderari cœpit; cum & Petrus S. R. E. Cardinalis tituli ſancti Chryſogoni Legatus Apoſtolicæ Sedis ipſum cum Rege Anglorum ſtrinxit perpetuo pacis fœdere. Cujus & litteras Rogerius in Annalibus recitat.

Ludovic. Rex Francor. moritur, Philippus regnat.

XXXV. Quo pariter anno (addit Willelmus de

PAGIUS VI. *Obitus Ludovici VII. Franciæ Regis.* Ad num. XXXIV. Guillelmus Armoricus lib. de Geſtis Philippi Auguſti Francorum Regis pag. 72. ait, Philippum hoc anno, Regni ejus ſecundo in Aſcenſione Domini impoſuiſſe ſibi iterum coronam, & inunctam fuiſſe *Elizabeth* Reginam uxorem ejus filiam Balduini Comitis Hannoviæ. Addit, *XIV. Kalendas Octobris feria quinta* obiiſſe Ludovicum VII. patrem ejus Pariſiis, & deportatum eſſe *corpus ejus ad cœnobium, quod ipſe fundaverat, Ordinis Ciſtercienſis Barbeellum nomine*, quod Meloduni ſitum eſt. Chronographus Aquicinctinus narrat etiam *Iſabellam* ſeu Elizabetham coronatam fuiſſe *in die Aſcenſionis Domini*. Verum Guillelmus Armoricus perperam ſcribit, factum id eſſe anno ſecundo ejuſdem Philippi; cum anno ſuperiori in feſto omnium Sanctorum Rex coronatus fuerit. Errat & Rigordus de Geſtis Philippi Auguſti pag. 7. ubi ait, *Ludovicum* VII. obiiſſe anno ſequenti *XIV. Kal. Octobris, feria quinta*; nam hi characteres ſimul juncti annum currentem certo demonſtrant.

VII. *Obitus Amalrici Epiſc. Jeroſolymit.* Ad num. XXXV. Baronius ait, Willelmum Tyrium tradere, *Amalricum* Patriarcham Jeroſolymorum *pridie Nonas Octobris* ex hac vita migraſſe; ſed hæc apud Tyrium non invenio, neque ex Antiquis aliquem, qui diem Amalrici emortualem annotarit. Sanutus quidem lib. 3. fidelium crucis part. 6. cap. 24. annum mortis ejus notavit, ſed diem mortis prætermiſit. Hæc ejus verba: *MCLXXX. Patriarcha Almericus moritur, cujus ſimplicitas modicum Eccleſia profuit; cui ſucceſſit Heraclius tunc perniciosi exempli, ut procedentem ornatiſſimam mulierem, quam publice tenebat, vulgus Patriarchiſſam vocaret. In ejus electione publice dictum fuit, ſub Heraclio amittendam eſſe Crucem, ſicut ſub Heraclio Imperatore recuperata fuerat, quod & accidit*, ut infra videbimus.

VIII. *Innocentius Antipapa capitur.* Anonymus Caſinenſis ad annum MCLXXX. ſcribit: *Hoc anno homines Sancti Germani perrexerunt ad dominum Regem* (nempe Siciliæ Guillelmum II.) *apud Meſſanam, ut concederet illis Privilegium contra monaſterium* (nempe Caſinenſe) *ſed nihil profecerunt. Lando intenſus, qui eſt Papa Innocentius dictus apud Palumbaram cum ſociis captus ad Cavas eſt in exilium deportatus.* Joannes vero de Ceccano in Chron. de eodem Innocentio III. Pſeudo-Pontifice ad hunc annum ſcribit: *Pſeudo-Lando Sitinus falſo Papa dictus, captus ab Alexandro Papa & illaqueatus eſt apud Caveam cum complicibus ſuis in exilium ductus eſt.* Quod vidimus etiam anno MCLXXVIII. Chronographum Aquicinctinum uno tenore narrare. Auctor Magni Chronici Belgici pag. 188. de Alexandro III. loquens ſcribit: *Iſte vicit quatuor ſchiſmaticos, ſc. Octavianum, Guidonem Cremonenſem* (legendum, Cremenſem) *Joannem Feemenſem* (legendum Strumenſem) *& Landonem Antipapas. Primus fecit ſe Victorem, II. vero Paſchalem, III. Calliſtum, IV. Innocentium; quorum tres fuerunt Presbyteri Cardinales, qui omnes ultiſſim ſchiſma fecerunt. Hæc Martinus Albericus*, legendum, *Martinus & Albericus*, Nangius in Chron. qui nullam hujus Antipapæ, quemadmodum nec multi alii mentionem fecit, anno MCLXXVIII. recte ſcripſit: *Cum legitur, Romanam Eccleſiam multis ſchiſmatibus fuiſſe diſciſſam, iſto tamen nullum aut vehementius incanduit, aut diutius perſeveravit.* Scriptores paſſim tradunt, ſchiſma fuiſſe annorum XIX. quia nullam rationem habent Pſeudo-Pontificatus Innocentii III. quod paucos aſſeclas habuerit.

IX. *Rebellio adverſus Joſephum Africæ Imperat.* Hoc anno Arabes, aliique Minoris Africæ populi adverſus *Joſephum* Imperatorem ſuum rebellarunt, & *Guillelmus* II. Siciliæ Rex ſe ſe huic bello immiſcuit, ut ex eo aliquem, ſi poſſet, fructum caperet. Aliqui Hiſtorici, uti Fazellus in poſteriori Decade lib. VII. pag. 432. hujus belli narrationem aliquibus fabulis fœdarunt; ait enim Fazellus: *Willelmus contra Joſeph Marocci Regem movit, & devicto Rege, captaque ejus filia, non prius in redemptionem puellæ conſenſit, quam Rex Africam urbem (quam Abdul Mumen ejus genitor Patri ſuo Willelmo olim abſtulerat) ſibi reddidit.* Addit Fazellus hæc contigiſſe Lucio III. Sedem Romanam occupante. Verum iſta omnia commentitia, neque aliquo ſcripto publico probari poteſt, *Guillelmum* II. Almahdiam vel ad inſtans occupaſſe, vel Joſephi filiam captam fuiſſe. Robertus de Monte de rebus extra Galliam geſtis parum edoctus hoc anno ait: *Rex Maroc in cujus poteſtate eſt tota Africa, & etiam Saraceni qui ſunt in Hiſpania; mittebat filiam ſuam, ut quidam Rex Saracenorum duceret eam in uxorem, quam ſtolus & galea Regis Siciliæ invenerunt, & adduxerunt ad dominum ſuum* (hoc commentum ab eo valde diverſum de quo mox egimus.) *Unde Rex latus pacificatus eſt cum Patre ejus illa reddita; & pater ejus reddidit Regi Siciliæ duas civitates, ſcilicet Africam & Sibiliam, quam Saraceni abſtulerant Willelmo Regi Siciliæ Patri ejus Regis.*

X. *Ei parum nocet.* Verum Anonymus Caſinenſis Scriptor coævus, & Willelmi II. ſubditus nibil ſimile habet, ſed tantum ad annum MCLXXXI. ſcribit: *Dominus noſter Rex fecit tregam apud Panormum cum Rege Maxumutorum uſque ad decem annos menſe Auguſti.* Quare Joſephus Imperator Panormum Legatos miſerat, qui de his induciis agerent, & Willelmus II. antea ſuos ad Joſephum Imperatorem direxerat. Noverius aſſerit, *Joſephum* adverſus rebelles cum ingentibus copiis proceſſiſſe, eos pluribus præliis debellaſſe, & pepercisse domino *Capſa*, qui rebellarat: *Joſephum* Imperatorem *Almahdiam* pervenientem Siciliæ Regis Legatum excepiſſe, cum quo pacem ſancivit anno Hegiræ DLXXVI. qui menſe Majo an. Chr. MCLXXXI. quo Alexander III. adhuc in vivis erat, abſolvitur. Joſephus univerſa Africa in pace compoſita *Marochium* Sedem Imperii ſui rediit.

XI. *Anno MCLXXX.* inquit Chronographus Reicher.

de bello ſacro) pridie Nonas Octobris Amalricus Patriarcha Hieroſolymorum anno vigeſimoſecundo ſuæ ſedis ex hac vita migravit, cui ſubrogatus eſt Heraclius Cæſarienſis Archiepiſcopus. Ita ſucceſſio Latinorum Patriarcharum, non autem Græcorum, qui ſuum ſchiſmaticum Patriarcham habebant, quem iidem Græci colebant. Erat autem hoc tempore Græcorum Patriarcha Jeroſolymorum Athanaſius.

Se-

PAGIUS *Henricus Leo Ditionibus ſuis ſpoliatur.*

cherſpergenſis de Friderico Imp. loquens, *Imperator Curiam celebravit Ratiſpona III. Kal. Julii, cui etiam interfuerunt tres Cardinales Legati Domini Apoſtolici* [1]. *Ibi in præſentia Curiæ Imperator publice queſtus eſt de Duce Bauvariæ & Saxoniæ Domino Heinrico* (Heinrico Leone appellato) *cognato ſuo; quod videlicet jam multo tempore & regni & vitæ ipſius Imperatoris inſidiator fuerit. Principes quoque Saxoniæ multas graves querimonias adverſus eundem Ducem ibi depoſuerunt. Tunc ex communi ſententia Principum adjudicatum eſt, eum debere removeri, quandoquidem ad juſtam reſponſionem vocatus non venerit. Itaque poſt finitam Curiam, Palatinus Comes Dominus Otto ſenior Ducatum Bauvariæ de manu Imperatoris ſuſcepit.* Henricus Leo, qui pro Friderico Aug. pugnaverat, cum vidit eum excommunicatum, partes ejus deſeruit, ut refert Urſpergenſis in Chron. ad annum MCLXXV. ubi eum perfidiæ incuſat. Ab hoc Ottone Witteliſpachio cognominato Bavariæ Duces & Palatini Rheni hodierni originem ducunt, & ab Henrico Leone Duces Brunſvicenſes. *Henricum Leonem* in gratiam Imperatoris rediiſſe anno MCXC. videbimus. Porro ejus cum res fortunaque florerent, potentiſſimus omnium Europæ, ſecundum Imperatorem ac Reges Princeps eſt habitus, utpote qui a fine pene Hadriatico ad uſque Codanum mare Oceanumque Germanicum, Boiis, Suevis, Rhetis, Vindelicis, Noricis, Chaucis, totique Saxoniæ imperitaret, ut habet Pontanus lib. VI. Hiſt. Daniæ.

NOTÆ [1] Curiam hanc Ratiſponenſem diei natali S. Joannis Baptiſtæ aſſignat diligentiſſimus & coævus author Annalium Boſovicoſium; qui & notat cardinales legatos duos (non tres) non quidem huic curiæ ſed alteri hujus anni Geilinhauſem, paucis ante paſchs diebus habitæ, interfuiſſe. Denique Bavariæ ducatum in Ottonem tranſlatum commemorat in curia habita Werlis in feſto Aſſumptionis B. M. V.

Nec ſane Annaliſtæ huic fidem abnegarem, cum in Spicilegio Lunigii Continuat. III. pag. 435. legatur Friderici diploma, in hac Ratiſponenſi curia die III. idus julii datum, cui Friſingenſi epiſcopo jura quædam ab *Henrico de Brunſwick quondam duce Bavariæ & Saxoniæ* uſurpata reſtituuntur; nec in eo inter Principes curiæ illi præſentes longo ordine deductos cardinalium nomina ulla recenſentur. MANSI

Digitized by Google

I. Alexand. Papa Gaufredum filium Reg. perſtringit.

SEquitur annus Redemptoris milleſimus centeſimus octuageſimus primus, Indictione decimaquarta, quo Alexandro Papæ agendum fuit adverſus Gaufredum ſecundogenitum Regis Angliæ, eo quod electus eum fuiſſet ad Epiſcopatum Lincolnienſem, ipſe tamen mente procul aliena, non quæ eſſent curæ Epiſcopalis cogitaret, ſed quæ potius ad militarem exercitationem pertinerent, non ſine ſcandalo, atque ejus Eccleſiæ graviſſimo detrimento. Quamobrem peremptorias ad eum litteras dedit, Eccleſiaſtica cenſura graves, quibus moneret eum, vel ſuſcipere ſacros ordines, & initiari ſacerdotio, & ſic in Epiſcopum ordinari; vel electioni penitus renuntiare, ut alius deligi poſſet Epiſcopus. Quod & fecit. Iſta autem omnia Rogerius in Annalibus ita deſcribit:

II. *Eodem anno dominus Papa diſtrictius in mandatis dederat Richardo Cantuarienſi Archiepiſcopo, ut omni occaſione & excuſatione poſtpoſita, Gaufredum Lincolnienſis Eccleſiæ Electum, domini Regis Angliæ filium, Eccleſiaſtica cenſura compelleret electioni ſuæ renuntiare, vel ſine dilatione ordinem ſacerdotii, & pontificalis officii dignitatem recipere. Gaufredus igitur in arcto poſitus, & imperfectum ſuum ſentiens, conſideransque ſe tantæ adminiſtrationi minime poſſe ſufficere: maluit ab Epiſcopalibus abſtinere, quam onus importabile ſibi imponere. Unde in hac forma ſcripſit Richardo Cantuarienſi Archiepiſcopo:*

III. Gaufredus ſuæ renuntiat electioni. *Venerabili patri & domino Richardo Dei gratia Cantuarienſi Archiepiſcopo, Apoſtolicæ Sedis Legato, Gaufredus domini Regis Angliæ filius, & Cancellarius, ſalutem, & reverentiam debitam ac devotam.*

Placuit majeſtati Apoſtolicæ, veſtræ injungere ſanctitati, ut me certo tempore vocaretis ad ſuſcipiendum ordinem ſacerdotis, & pontificalis officii dignitatem. Ego vero conſiderans, quamplures Epiſcopos maturiores ac provectiores prudentia & ætate vix tantæ adminiſtrationi ſufficere, nec ſine periculo animarum ſui officium pontificatus ad perfectum explere: veritus ſum onus, importabile ſenioribus, mihi imponere juniori, faciens hoc non ex aliqua levitate animi, ſed ob reverentiam ſacramenti. Habito itaque tractatu ſuper hoc cum domino Rege patre meo, dominiſque fratribus meis Rege, & Pictaviæ, & Britanniorum Comitibus, Epiſcopis etiam, Henrico Bajocenſi, Frogerio Sagienſi, Reginaldo Bathonienſi, Sigefrido Ciceſtrenſi, qui præſentes aderant, aliter de vita & ſtatu meo diſpoſui, volens patris mei obſequiis militare ad tempus, & ab Epiſcopalibus abſtinere. Omne itaque jus electionis meæ, & Lincolnienſem Epiſcopatum ſpontanee, libere, & integre in manu veſtra (pater ſancte) reſigno, tam electionis, quam Epiſcopatus abſolutionem poſtulans a vobis, tamquam a Metropolitano meo, & ad hoc ab Apoſtolica Sede ſpecialiter delegato. Bene vale. Similiter ſub eadem forma idem Electus ſcripſit Canonicis ipſius Eccleſiæ Lincolnienſis, poſtulans ab eis electionis in Epiſcopum abſolutionem. Dominus autem Rex, cujus conſilio Gaufredus filius ejus, electionem ſuam in manu Cantuarienſis Archiepiſcopi reſignaverat, dedit ei Cancellariam ſuam, & quinquaginta marcharum redditus in Anglia, & totidem in Northmannia.

Eodem anno qui in Scotia fungebantur Apoſtolicæ Sedis legatione, inſtituti ab Alexandro Papa, tulerunt ſententiam excommunicationis in Regem ipſum Scotiæ Willelmum, & ejus regnum interdicto ſubjecerunt. Quænam autem cauſa præceſſerit, ita Rogerius ſignificat in Annalibus: *Hoc ipſo anno Rogerus Eboracenſis Archiepiſcopus Legatus in Scotia,* IV. Excommunicatur Rex Scotiæ.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXIX. An. Hegiræ DLXXVII inchoato die 17. Maii fer. 1. An. C. 1181. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6674.

☉ 14. D. ☽ 4. P. 5. April. Indict. 14.

JESU CHRISTI 1181.

LUCII III. PAPÆ 1.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 30. IMP. 27.

ALEXII COMNENI IMP. 2.

ANum. I. ad IV. *Gaufridus* filius nothus Henrici II. electus Epiſcopus Lincolnienſis electioni conſenſerat, & proventus recipiebat, quod cum accepiſſet Alexander III. ſcripſit ad Richardum Cantuarienſem Archiep. ut eum compelleret electioni ſuæ renunciare, vel ſine dilatione Ordinem Sacerdotalem & Pontificalem officii dignitatem recipere. Verum maluit ipſe electioni ſuæ renunciare, quam ſacris Ordinibus inſigniri, uti refert Baronius ex Hovedeno, & confirmat Gervaſius hoc anno in Chron. ubi ait: *Reſignavit hoc anno Gaufridus Regis Henrici filius, ſed nothus, Epiſcopatum Lincolnia anno electionis ſuæ octavo in manum Richardi Cantuarienſis Archiepiſcopi; & Regis Patris ſui factus eſt Cancellarius. Miſit autem Rex Angliæ juſtitias ſuas per totam Angliam, præcipiens ut divites & pauperiores arma ſibi ſinguli emerent ſecundum ſuas facultates, & hoc ſacramento juramenti interpoſito,* *Gaufridus Regis Angliæ filius deponit Epiſcopatum Lincolnia.*

tin, & Hugo Dunelmenſis Epiſcopus ex auctoritate domini Papæ mandaverunt Prioris S. Andreæ, & perſonis Eccleſiaſticis per Epiſcopatum S. Andreæ conſtitutis, ut venirent ad Joannem Epiſcopum ſuum, & illi debitæ ſubjectionis reverentiam facerent; ſin minus, in contumaces & rebelles ſententiam ſuſpenſionis inferrent. Cum autem quidam virorum Eccleſiaſticorum de Epiſcopatu S. Andreæ metu ſuſpenſionis venirent ad præfatum Joannem Epiſcopum: Vuillelmus Rex Scotiæ illos a regno ſuo ejecit cum filiis & nepotis, & etiam illis, qui adhuc pendentes ab uberibus matrum vagiebant in cunis. Quorum miſerandam proſcriptionem & exilium Rogerus Eboracenſis Archiepiſc. & Hugo Dunelmenſis Epiſc. videntes proceſſerunt in mandatum domini Papæ. Rogerus Eboracenſis Archiepiſc. excommunicavit Vuillelmum Regem Scotiæ, & ipſe & Hugo Dunelmenſis Epiſc. tulerunt ſententiam interdicti in totam terram Regis Scotiæ, mandantes Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, & cæteris viris Eccleſiaſticis ſententiam illam interdicti firmiter & inconcuſſe obſervare, & ipſum Regem ſicut excommunicatum cautius evitare. Hæc omnia ſub Alexandro Papa. Sub Lucio autem ſucceſſore legatio Romam ad ipſum miſſa eſt anno ſequenti, de qua ſuo loco dicetur. De reliquis autem hoc anno rebus geſtis ita pergit idem qui ſupra Rogerius recenſere.

V. Alexand. Papæ obitus.

Hoc eodem anno Alexander Papa poſt Pontificatus ſui digniſſimam functionem ex hac vita migravit duodecimo Kalendas Octobris, ſive ut alii, ſexto Kalendas Septembris, cum ſediſſet annos viginti duos minus diebus ſeptem. Antequam autem ad ſucceſſorem tranſeamus, de ejus ſcriptis agendum. Extabant totidem libri epiſtolarum ejus, quot numerati ſunt anni Pontificatus ejus; citatos enim a collectoribus decretorum invenimos ex ipſis libros undecimum, decimumtertium, & decimumqoartum epiſtolarum ejus, quos omnes periiſſe dolemos, licet ſive in collectionibos decretorum, ſive in aliis volominibus diverſorum auctorum multa ſint reperite ejuſdem Pontificis monimenta. Teſtatur & Henricus de Gandavo libro de Viris illuſtribus, qood ipſe Alexander collegit ſeorſum in volomen unum ſoas a ſe datas epiſtolas decretales, quod CONSULTA ALEXANDRI voloit nominari: ſed nec ipſum invenitur. Cum enim tot ac tanta ejus ſcriptorum monimenta perierint: nobis major acceſſit labor ejus epiſtolas hinc inde venandi, e quibos ad hiſtoriam pertinentibus ejus rerum geſtarom contexeremus Annales.

Quod autem extat inter alia in Decretalium collectione Gregorii Noni de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, ejuſdem Alexandri Papæ ejuſmodi fragmentum (a) Epiſtolæ, penes omnes canonum doctores volgatiſſimum: de ejus ſcribendi occaſione dicendum. Sic enim ſe habet:

(a) l. 1. Audivimus, de reliquiis, & vener. SS.

VI. Alex. Papæ reſcriptum de veneratione Sanctor.

Audivimus quod quidam inter vos diabolica fraude decepti, hominem quemdam in potatione & ebrietate occiſum, quaſi ſanctum (more Infidelium) venerantur, cum vix pro talibus in ebrietate peremptis Eccleſia permittat orare. Dicit enim Apoſtolus: (b) Ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt. Illum ergo non præſumatis de cætero colere; cum ſi per eum miracula fierent, non liceret ipſum pro ſancto, abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ venerari. Hæc Alexander. In quibus quod ſciamus magnopere laborare interpretes; ad ipſorum elucidationem aliqua hiſtorice afferemus, quæ magnopere conducant ad ipſius verborum germanum ſenſum. Atque illud in primis, quod dum ait, etiam præviis miraculis non licere aliquem coli pro Sancto abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ, utique non privatum, ſed excludere voluit illum publicum coltum, quem conſuevit Eccleſia Sanctis probatis deferre. Siquidem privatum exhibitum vidimus ejuſdem tempore Alexandri Papæ S. Thomæ Archiepiſcopo Cantuarienſi, qoem legimus privato cultu omnium accedentium ante canonizationem frequentatum, quippe qui coleretur ab accedentiom frequenti cœtu Fidelium hoc non prohibente ipſo qui ſciret, Romano Pontifice Alexandro im-

(b) Epheſ. 5.

PAGIUS *ne quis fugeret, firmarent; unde factum eſt, ut ruſtici imperiti vangis* (ideſt, ligonibus) *& foſſoribus aſſueti, armis militaribus glorientur inviti.*

II. *Moritur Alexander III. PP.*

A num. V. ad XI. *Alexander* III. qui anno MCLIX. die VII. Septemb. Pontifex electus, dieque viceſima ejuſdem menſis conſecratos fuerat, hominem hoc anno exuit *tertio Kalendas Septemb.* ſeu die triceſima Auguſti, poſtquam ſediſſet annos viginti unum, menſes undecim, dies vigioti tres, a die ejus electionis deductos, ac die emortuali excluſo; a die vero conſecrationis ſuæ ſupra annos & menſes dies decem. Sed quia dies emortualis ejus in magna controverſia poſitus (Baronius enim ex Rogerio Hovedeno ait eum ex hac vita migraſſe *XII. Kalend. Octob. ſive ut alii, ſexto Kalend. Septemb.* die nempe XX. menſis Septemb. vel die XXVII. menſis Auguſti, quo ultimo die Tyrius lib. XXII. cap. VII. Sigonius lib. XIV. de Regn. Ital. & Onuphrius in Chron. eum etiam demortuum tradunt: Papebrocius vero in Conatu Chronico-Hiſt. hanc mortem illigat cum die viceſima quinta menſis Auguſti,) dies a nobis ſtatutus confirmandus. In magno Chronico Belgico pag. 190. dicitur: *Epitaphium ejus fuit.*

Mens

Digitized by Google

immo gaudente ipſo, & gratias Deo utique agente. Cujus poſtea miniſterio ſolemni ritu ſancitus eſt publicus ille Eccleſiæ cultus, qui Sanctis non niſi poſt canonizationem conſuevit impendi. Sic igitur nequaquam prohibitum intellexiſſe potuit privatum Fidelium cultum, quem exhibitum fuiſſe ſancto Thomæ, idem Pontifex gaviſus eſt, ſed illum, qui receptis Sanctis tribui ab Eccleſia conſuevit.

VII. Quod rurſus ad præſentem cauſam ſpectat: nec privatum quidem cultum impendi debuiſſe illi in ebrietate occiſo, puto, voluit intellexiſſe, etiam, (ut ait) ſi per eum miracula fierent, hoc eſt facta dicerentur. Quod autem magnopere conducit ad legitimum verborum ſenſum ſi ipſa facti ſpecies ob oculos præſentetur: age modo aperiamus, quiſnam fuerit ille, qui in ebrietate occiſus fuiſſe dicitur. Extat de his epiſtola data ab Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo ad eumdem Alexandrum Pontificem, quam hic reddendam duximus, ut rei geſtæ hiſtoria plenius cognoſcatur. Sic enim ſe habet ipſa jam cuſa cum aliis ejuſdem auctoris epiſtolis:

Ad Papam Alexandrum Tertium Arnulphi Epiſcopi Lexovienſis.

Conſultatio Epiſc. Lexovienſ. ad Alexand. Pap. *Eſt in Epiſcopatu, cui Deo permittente deſervio, monaſterium quoddam nomine Griſtanum, quod aliquando ſuavitatis odorem circumquaque diffudit. Sed in diebus Abbatis iſtius merita diu laboravit infamia. Sic & præſentes vidiſſe conſtat, & remotos audiſſe. Nec enim intra domeſticos parietes continere ſcandala potuerunt, quæ procedente temeritatis audacia, publicis offerebantur aſpectibus, & per ora publica perſonabant. Quoniam Fratres loci illius ab operibus ejuſmodi nec timor Dei, nec hominum reverentia cohibebat. Quorum quanto major immanitas extitit, tanto latius celeriuſque fama diſcurrente, vulgata ſunt, majoremque apud omnes contraxit offenſam, quod palam tanta a ſanctuario procedere maliti videretur. Siquidem nulla, vel modica erat intrinſecus regularis obſervantia diſciplina, minor extrinſecus exhibitio charitatis: quia nec hoſpites agnoſcere conſueverant, neque quidquam pauperibus impartire, ſed ipſas etiam communis menſæ reliquias ad impendendum privatis affectibus diſſolutionis impudentia reſervabat. Parva ſunt hæc, ſed ad ſanguinem prorupit inſania, ut a nulla ſpecie criminis manus eorum ſervarentur immunes. Conſtat eos in clauſtro ſtrictis invicem concurriſſe cultellis, ſicut cicatrices vix obductæ, & recentia quoque vulnera proteſtantur, ac niſi de cultellis eorum pugionem provida ſuſtuliſſet antiquitas, ſæpius uſque ad alternas etiam mortes intemperantia deſæviſſet.*

VIII. *In monaſterio ipſo immerſam aquæ frigidiori mulierem vis algoris extinxit. Ut enim miracula facere crederentur, & quibuſlibet commentis ſæcularium perſonarum frequentes invitarent acceſſus, ſanitatis remedia promittebant ei, quæ ſe incantata ab eis neſcio quibus carminibus aqua ſepties ſuſtinerit immergi; ægra itaque mulier aquæ glaciali frequenter immerſa, inter manus comprimentium monachorum congelata deceſſit, dum vim algoris ægritudo non ſuſtinet, & profana religio naturam potius irritat ad perniciem, quam Dei miſericordiam ad ſalutem. Miniſtrum coquinæ, cum debitum prorſus exiqueretur officium, quidam e monachis interfecit, quia dicebatur aliquando de nimia illius circa uxorem ſuam frequentia murmuraſſe. Cervicem itaque ipſius adacto totis viribus piſtillo grandiore confregit, & innoxia ſanguine pulmenta, quæ tam ipſi, quam cæteris Fratribus parabantur, aſperſit. Super quibus cum ego ſæpius Abbatem charitate debita commonerem (nec enim ſeverius cogere permittebar) diſſimulandum potius, quam * deſtinctione monaſtica cenſuit occurrendum.* * f. diſtrictione *Dedit itaque diſſimulatio remiſſa fiduciam: quia ſibi nihil non licere credebant, quos nec ratio propria, nec aliena correptio refrænabat. Porro nulla Abbatis diſciplinæ reſtabat auctoritas: quia etiam a reprobis eorum diſciplina contemnitur, in quibus bene compoſitæ mentis opera non videntur. Augebat audaciam, quod eis in clauſtro neceſſaria non dabantur; ſed ad recompenſationem ſubtractæ neceſſitatis liberior eis evagandi licentia laxabatur. Solent enim hujuſmodi perſonæ patientius inopiam portare, quam Regulam, & a Prælatis ſuis peccandi libertatem quamlibet egeſtate mercantur. Ad hæc ut nulla eis effluendi deeſſet occaſio; Abbas ſæpius, quaſi ad diſponenda bona monaſterii, navigabat in Angliam, ubi ſine conſortio degens, & judice, gulæ & lateri (ſicut dicebatur) indulgens, parum aliquid præter vagos diſcurſus, & lites ſupervacuas exercebat.*

IX. *Ubi noviſſime per continuum fere bien-*

PAGIUS *Nunc feſtis aucere ſuis Felix & Adauctus, Cum quibus eſt Felix factus adauctus eis.*

In die enim Sanctorum Felicis & Adaucti moritur diſcretus & multa litteratura præditus; dies autem utrique Sancto dicatus eſt triceſimus Auguſti, ſeu III. Kalend. Septemb. Joannes de Ceccano in Chron. *Tertio die intrante menſis Septembris Alexander Papa obiit.* Annaliſta Mailroſenſis: *III. Kalend. Septemb. obiit pia memoria Alexander III. Papa, Pontificatus ſui anno XXIII.* ſed legendum, *anno XXII.* Porro

nium demoratus, Epiſcopalis edicti neceſſitate reductus eſt, ſtatumque monaſterii deteriorem ſatis quam reliquerat, reverſus invenit. Cumque ſtatim cœpiſſet monachorum contentionibus infeſtare, feſtinantem redire prohibui, niſi ordinato monaſterio, prius mihi perſonas idoneas, quæ curam gererent vicariæ ſollicitudinis, aſſignaſſet. Ipſe vero Epiſcopali, quæ ei præminet, auctoritate neglecta, & debita obedientia, de cujus exhibitione vinculo jurato profeſſionis tenetur aſtrictus; ſine conſcientia mea reverſus eſt, nemine domi relicto, qui ſciret vel curam Ordinis gerere, vel temporalia diſpenſare. Quod ſtatim miſerabiliter ipſe rerum declaravit eventus. Quia et, quem Procuratorem reliquerat, ebrius in refectorio ſuper cœnam duos de Fratribus cultello percuſſit, atque ab eis incontinenti pertica, quam caſus obtulit, interfectus. Quo facto veterum criminum renovata memoria; ab omnibus omnia quaſi ſub unum reducebantur aſpectum; omneſque publicæ exiſtimationis & famæ judicio condemnati ſunt, quia nullus erat, quem nocentem non feciſſet operatio, vel conſenſus. Itaque ejiciendos omnes pleriſque dixerunt, & perſonas novi Ordinis penitus inducendas, ut & in iſtos vindicaret ejectio, & Ordinis obſervantiam novorum inſtitutio reſtauraret. Porro ego ejectis interfectoribus, quia ſic tam ratio, quam metus potentiæ ſæcularis exegit: ad momentum quæ mihi viſa ſunt diſponenda, diſpoſui: nec enim quidquam perpetuum conſtituere poteram, cum de nullo eorum ſatis bene vel fama, vel conſcientia reſponderet. Feci tamen quod potui, donec fortiore conſilio poſſit omnis plantatio, quam Pater cœleſtis non plantavit, avelli.

Ebrius Procurator occiſus.

X. Perdifficilis reformatio diſſolutorum.

X. *Veſtris hoc reſervatur manibus; veſtris erit viribus adimplendum, quia et, quod radices altius egit, manus non prævalent imbecilles. Super quo, ſi ad communia totius fere regionis vota reſpicitis, et quos ad perpetuam diſſolutionem par convictus, alternaque conſenſus gratia fœderavit, ſegregandi ſunt, & ſigillatim per regularia monaſteria diſpergendi, ut occaſionem peccandi, quam de pravæ familiaritatis conſortio quæſierunt, apud ignotos de diviſione & diverſitate converſationis amittant. Commune votum eſt, ipſique etiam Principi complaceret, in regulares Canonicos monaſterium transformari, ut ipſa ſpecies Ordinis innovata, plenius omnem poſſit tollere vetuſtatem & cætera exempli ſeveritate monaſteria terreantur. Sunt enim aliqui, quorum in tantam diſſolutio prorupit audaciam, ut confuſionem ſuam deprehenſa etiam non agnoſcat iniquitas, ſed induratis frontibus ſemper obſtinatio convaleſcit. Sic autem locus ille in ſtatum dignioris Ordinis exurgeret, & ubique ſemper quaſi præſens eſſe Apoſtolica ſeveritas crederetur. Præterea provinciam noſtram frequentibus monaſteriis, ipſiſque nobilibus certum eſt abundare, Canonicos regulares paucos habet ipſoſque pauperrimos, adeo ut ad quærendum Ordinem illum plerumque noſtrates oporteat ad regiones extraneas demigrare. Bonum itaque pleriſque videretur, ſi paucitas monachorum diſſolutorum in multitudinem regularium excreſceret clericorum, & * collocatis utiliter eis, qui ab inſtitutione materna deſerviiſſe naſcuntur, cæteri materno poſſint gremio contineri, ut tanquam ablactati, ad ignotarum matrum ſeveriores depellantur amplexus. Siquidem hoc facto, in nocentes utilis vindicta procedet, quæ ſublata corporibus peccandi licentia, totam ad ſalutem conferet animarum, & ad conſecranda novellæ plantationis auſpicia, proniora favoris publici vota concurrent.* Hactenus ad Alexandrum Arnulphus Epiſcopus Lexovienſis eruditione clarus. Quidnam autem ad hæc reſcripſerit Alexander, non invenitur. Illud tantum ſatis exploratum habetur, quod Abbatis ille Vicarius Procurator in ebrietate necatus, cum admodum impudenter Martyris titulo coleretur a loci illius habitatoribus, miracula (ut ſuperius vidimus) affectantibus malis artibus: delatis his ad eumdem Pontificem, ne id fieret, litteris Apoſtolicis omnino prohibuit, ex quibus decretum illud Gregorius nonus intexuit ſuo Decretalium libro.

* elocatis

XI. At vero ipſe Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus hoc ipſo anno (ut Rogerius ſui temporis res ſcribens teſtatur) relinquens Epiſcopatum ſuum ob odium Regis Angliæ, quod incurrerat, Pariſios ſe contulit, ubi apud S. Victoris Eccleſiam privatam uſque ad obitum vitam degit. Ita plane, qui adverſus S. Thomam cum aliis ipſi adverſantibus Epiſcopis conſpira-

XI. Arnulph. Epiſc. Lexovienſis extorris.

PAGIUS

to Anonymus Caſinenſis notavit Alexandrum III. obiiſſe *apud civitatem Caſtelli*. Alexander Papa III. *jacet juxta Sanctam Mariam de Repoſo*, inquit Joannes Diaconus junior in lib. de Eccleſia Lateranenſi apud Mabillonium Tom. II. Muſæi Ital. pag. 569.

III. Ad num. XI. ad XV. Robertus de Monte in Chron. ad annum MCLXXXI. ait: *Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus, cum per XL. annos eandem Eccleſiam rexiſſet, & in ædificando Eccleſiam, & pulcherrimas domos laboraſſet: renunciavit Epiſcopatui, & perrexit Pariſios, ſuos dies dimidiaturus apud Sanctum Victorem in domibus pulcherrimis, quas ibi ad opus ſuum conſtruxerat.* Verum Roberti de Monte Chronologia valde corrupta. Ipſemet enim Arnulphus in Epiſtola ad Lucium III. Papam data, & Tom. II. Spicilegii Dacheriani relata, ait: *qui-*

Arnulph. relinquit Epiſcopatum Lexovienſem.

Digitized by Google

raverat, privetus ſui ipſius judicio Epiſcopatu, apud externos vixit inglorius; immo & mortuum hoc anno, Robertus affirmat in Appendice ad Sigebertum. Quod autem idem Arnulphus anceps adhuc & rerum dubius, an dimitteret Epiſcopatum, conſuluerit Petrum Bleſenſem, quem virum prudentiſſimum colerent ferme omnes ſæculi hujus Antiſtites: ipſe pondere gravem ſcripſit epiſtolam, quam dignam Annalibus hic tibi deſcribendam curavimus; ſic enim ſe habet: (a)

(a) *Apud Pet. Bleſ. ep. 44.*

Reverendo patri ac domino Arnulpho Dei gratia Lexovienſi Epiſcopo Petrus Bleſenſis ſalutem, ſpiritumque conſilii & fortitudinis.

Petri Bleſ. ad Arnulph. de non dimittendo epiſc. epiſt.

Cum ſitis vir alti conſilii, & prudentia approbata, miror quod a me, & cæteris minoribus in re periculoſa & ardua conſilium poſtulatis: niſi quia & hoc ipſum prudentia eſt, in arduis rebus minorum explorare conſilium. Frequenter enim minori revelat Dominus, quæ a majoribus abſconduntur. Habetis in deſideriis Epiſcopali adminiſtratione cedere, & ad ſanctum otium vos transferre, ſi ſuper hoc amicorum veſtrorum habeatis conſilium, & aſſenſum. Temerarium eſſet mihi, in re tam periculoſa & ardua præcipitare ſententiam, niſi prius omnes veſtri ſtatus circumſtantias cognoviſſem. Scio quia jam declinatis in ſenectam, & ſenſum, corpuſque confractum laboribus & ætate, ſuum prænuntiat imperfectum. Habet equidem ſanctorum Patrum inſtitutio, ut Epiſcopis infirmis & ſenibus coadjutor addatur (b) Nam & Valerio Hipponenſi Epiſcopo adjunctus eſt Auguſtinus. Quod ſi Principis indignationem, aut Capituli veſtri vexationes, aut alias hujus vitæ moleſtias formidatis, & ideo pacem eligitis & quietem: hominem degeneris & dejecti animi decet hæc facere, non vos, quem conſtat præ cæteris cor magnificum & munificum habuiſſe. Sane in hac requie non inveniretis requiem, & ecce in pace veſtra eſſet amaritudo amariſſima, dum recoleretis cum anguſtia ſpiritus gementes, vos ibi defeciſſe, ubi fortius erat ſtandum; abjectoque ſpiritu conſilii, & fortitudinis, videretis vos a puſillanimitate ſpiritus, & modica tempeſtate ſubverſum. Ad reſignationem Epiſcopatus nulla, ſi mihi creditis, vexatio vos inducet. Nam hæc omnia forſitan operatur Dominus, ut det vobis vexatio intellectum. Trituratur granum, ut reponatur in horreo: quadratur lapis, ut ſine ſonitu mallei in templi ædificio collocetur: movetur turbo, ut Elias (c) rapiatur in cælum. Si vero veſtri Principis gratiam affectatis, eam poteſtis obtinere leviſſime: dummodo vos habeatis circa eum humiliter & devote. Ipſe homo eſt, qui rebellionem & contumaciam in Epiſcopis ſuper omnia deteſtatur. Ipſe eſt, qui ſola humilitate vincit & vincitur.

(b) *Poſſid. in vita Auguſt. c. 8.*

(c) *4. Reg. 2.*

XII. *Porro aliunde ſubeſſe poteſt legitima reſignationis occaſio. Cum enim ſcriptum ſit, (d) quia proni ſunt ſenſus hominis ab adoleſcentia in malum: dicitur, quod ab adoleſcentia cœpiſtis Eccleſiaſticos honores olfacere, & ad hunc honorem, qui nunc oneroſus eſt vobis, obſequiis, atque interceſſionibus, & aliis ambitionis humanæ ſuffragiis aſpirare. Currite ergo ad conſcientiæ veſtræ teſtimonium, & ſi inveneritis vos minus canonicum habuiſſe ingreſſum, ſitis ſollicitus de egreſſu, nam hic reſignatio habet locum. Beato enim (e) Gregorio teſte, Qui in ovile ovium, non per oſtium, ſed aliunde aſcendit, ad æter-*

(d) *Gen. 8.* Qui debeant renuntiare Epiſc.

(e) *Greg. lib. 9. ep. 40.*

PAGIUS *quidam de Canonicis noſtris Lexovienſibus anno præterito de paucorum, non de univerſitatis conſcientia ad Majeſtatem Veſtram literas porrexerunt, libere adverſum me quæcumque voluerunt mendacia conſcribentes.* Paulo poſt: *Audiſtis eos, & magis quam expediret mihi, etiam exaudiſtis, quoniam abſens & innocens, nullaque citatus Edicto punitus ſum, & ex magna Officii mei Epiſcopalis parte ſuſpenſus, &c. Super quo veſtræ gratias refero Sanctitati, quod me tam miſericorditer ab importabili onere liberaſtis & ad providendum animæ meæ liberiorem procedere permiſiſtis.* In fine ait ſe ab eo petere, *ut quod ex injuſta cauſa ſublatum eſt, reſtitui faciatis, ut ad Fratres, ad quos conceſſi, pervenire poſſit quod eis ab initio fuerat deſtinatum.* Quare cum *Lucius III.* prima die menſis Septemb. currentis anni Pontifex Rom. renunciatus fuerit, Epiſtola iſta citius ſcribi non potuit quam anno ſequenti, cum jam præſenti *Arnulphus* a ſuis Canonicis accuſatus fuiſſet apud Lucium III. Cum vero anno MCXLI. exeunte, ut quam citius Epiſcopus creatus fuerit, ut ex dictis anno MCXLIII. intelligere eſt, incertum, an mors ejus anno MCLXXXII. vel MCLXXXIII. contigerit; at certum, toto currenti anno in vivis fuiſſe. In Necrologio enim Abbatiæ Sancti Victoris Pariſienſis ad pridie Kalendas Septemb. legitur: *Anniverſarium ſolemne Patris noſtri piæ recordationis Arnulphi Lexovienſis Epiſc. qui magna devotionis affectu, quem a multis retro annis erga Eccleſiam noſtram habuerat, de Epiſcopatu ſuo ad nos veniens, Canonicus noſter effectus, quietis ſibi ac ſepulturæ eandem inter omnes alias Eccleſias prælegit, multis & magnis beneficiis dignum & perpetuum ſui nominis & amoris memoriale poſteris relinquens, &c.* Hoc vero anno pridie Kalend. Septemb. Lucius III. nondum Pontifex Rom. erat.

IV. Baronius ſecutus Hovedenum, qui pag. 615 ait, Arnulphum Epiſcopatum reliquiſſe *propter odium, quod Rex adverſus eum habuit*, immerito refellitur a Guſſanvilla in Notis ad Epiſtolam XLIV. Petri Bleſenſis ad Arnulphum datam, & a Baronio recitatam. In ea enim Bleſenſis rationes non approbat, quibus motus Arnulphus Epiſcopali adminiſtratione cedere decreverat, inter quas odium Henrici Angliæ Regis numerat: *Si veſtri principis gratiam affectatis, eam poteſtis obtinere leviſſime; dummodo vos habeatis circa eum humiliter & de-*

Vexatus fuit ab Henrico Angl. Reg.

Digitized by Google

terna ſalutis bravium in vanum ſe fatigat, niſi honorem, in quo deliquit, penitus derelinquat. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio facta de Epiſcopatus ceſſione, privatam eligere vitam, ſi recolitis conſcientiam veſtram jam dicta promotionis obtentu fuiſſe vel in modico vulneratam. Si meæ parvitatis acceptatis conſilium, nihil omnino retinebitis penes vos, quod acquiſieritis per peccatum. Jam adveſperaſcit vobis, & vitæ veſtræ inclinati ſunt dies: obſervat etiam inimicus calcaneum veſtrum, & ad lactam vos expectat extremam: (a) *Diſſolvite colligationes iniquas, & jugum exactoris abjicite: deponite ſarcinas ambitioſæ ſupellectilis, ne vos lactator oculus invenīat onuſtum. Nudus athleta fortius dimicat: natator exuitur, ut flumen tranſeat: viator exoneratur a ſarcinis, ut expeditius currat. In hac vita torrentem mortis nataturus eſtis in proximo, pugnaturus cum eo, cum quo ſemper eſt anceps congreſſus, periculoſus caſus, difficilis reparatio, rara & nunquam ſecura victoria. Nihil quæſo in vobis reperiat ſuum: ſed qui vos in annis fortioribus aliquandoque devicit, ipſe vos victorem inveniat, licet decrepitum, & infirmum. Vale.* Hactenus ad Arnulphum Petrus. Hic idem ipſius ſucceſſorem Rodulphum avariſſimum fœneratorem, data ad eum (b) epiſtola, vehementiſſima invectiva perſtrinxit.

(a) *Iſai. 58.*

(b) *Petr. Bleſ. epiſt. 98.*

XIII. Ordo Carmelitanorum. Antequam ab Alexandro ad ejus ſucceſſorem convertamus orationem, conſtantior illa videtur aſſertio, quod Ordo religioſorum Carmelitanorum, qui in Palæſtina in ipſo Carmelo monte fixere ſedes ſub eodem Alexandro Rom. Pontif. ſumpſit originem, quoto autem anno ejus Pontificatus, habetur incertum. Horum autem promotor, propagator, & cuſtos fuit ille, qui fungebatur in Oriente legatione Apoſtolicæ Sedis Haimericus Patriarcha Antiochenus, qui conſiderans, complures ex Occidente, qui venerant vitam Eremiticam acturi in Terra ſancta, hinc inde diſperſos, expoſitos barbarorum incurſibus; collegit eos in unum, duxitque in montem Carmelum, Eliæ habitatione egregie olim nobilitatum. Fuere iſta principia, ex quibus ut ex parva ſcaturigine flumen, immenſus eſt auctus cœtus religioſorum virorum. Quas autem, & a quo Regulas, ipſamque vivendi formam acceperint, dicturi ſumus inferius ſuo loco.

XIV. S. Laurentii Epiſc. Dublin. obitus. Eodem anno ſanctus Laurentius Dublinenſis Epiſcopus (ut in Annalibus Rogerius teſtatur) ex hac vita migravit ad Dominum decimo octavo Kalendas Decembris, cui venerando funeri interfuit Alexius S. R. E. Cardinalis, Apoſtolicæ Sedis Legatus. Retulit autem eum in Sanctorum numerum (c) Honorius Papa Reate, anno ſui Pontificatus decimo. Extant res ab eo præclare geſtæ ſcriptis mandatæ ab Augienſis collegii monacho. Sed & hoc anno exceſſit ex hac vita adverſarius peſſimus ille ſancti Thomæ Rogerus Eboracenſis, ut ait (d) Neubrigenſis, qui conſignatas reliquit ejus turpitudines ſtylo ſuo, & inter alia, deteſtabiles puerorum amores, quos ſolos, rejectis viris gravioribus, in Eccleſiaſtici honoris titulos allegebat. Sed ipſum conſule. Nunc ad res Romanæ Eccleſiæ redeamus.

(c) *Apud Sur. die 14. Novemb.*

(d) *Neub. li. 3. c. 5.*

XV. Poſt obitum Alexandri, Lucius Tertius natione Etruſcus, Humbaldus nomine antea dictus, Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis,

PAGIUS

...oto. Imo ipſemet Arnulphus in Epiſtola ad Abbatem Ciſtercii & fratres ejus ſcripta de eodem receſſu, ait: *Siquidem ſæpius ad Regales cum cæteris trahor angarias, earumque, quibus deeſſe non poſſum, frequentibus inficior injuriis.* Vide dicta ſuperioribus annis de doctiſſimo hoc Præſule, & Epiſtolam ab eo ad Henricum Regem Angliæ ſeniorem ſcriptam, quæ recitatur Tom. II. Spicilegii pag. 407. qua ei objicit obſequia a ſe præſtita, quo gratiam ejus ſibi conciliet, quia ſcilicet adulatores eum adverſus Arnulphum animarant.

V. *Lucius III. ſuccedit Alex. III.* Ad num. XV. Poſt *Alexandri III.* mortem, Sedem diem unum vacaſſe Onuphrius & Baronius ſcripſere, & *Lucii* III. ejus ſucceſſoris electionem cum quarto Kalend. Septemb. connexuere; Papebrocius vero Sedem tribus diebus vacaſſe credidit. Verum Onuphrius & Baronius recte viderunt interpontificium unius tantum diei fuiſſe. Gaufredus enim Prior Voſienſis, qui hoc tempore vivebat, pag. 327. hæc ſcribit: *Hebdomada ejuſdem menſis* (nempe Auguſti) *ultima Alexander urbe Caſtellana decedens, Lateranis tumulatur anno ſui Papatus XXIII.* legendum XXII. *Feria III. eligitur Humbaldus qui Pontifex erat Oſtiæ & Velitrenſis urbium. Sequenti Dominica prima Septembris coronatur & inſignitur a Theodino Epiſcopo Portuenſi, & ab Archipresbytero Oſtienſi juxta conſuetudinem, & ab univerſo populo & Clero laudatur Lucius III. Lucenſis Tuſcus natus.* Quæ feria tertia intelligi non poteſt, quam de prima die menſis Septembris; cum aſſerat Voſienſis Lucium III. *ſequenti Dominica prima Septembris*, nempe die ſexta ejuſdem menſis, coronatum fuiſſe. Porro Joannes de Ceccano in Chron. obſervat, *Ubaldum* Oſtienſem Epiſcopum in Papam Lucium ordinatum fuiſſe *apud Vilitras*, ſeu apud Velitras, quod confirmat Anonymus Caſinenſis, qui ait eum conſecratum apud *Velletrum*.

VI. *Joannes ad Albas manus fit Archiep. Lugdun.* *Lucius* III. ubi Pontificatum adeptus eſt, *Joannem* Pictavienſem Epiſcopum, magnum olim S. Thomæ Cantuarienſis amicum, Archiepiſcopum Lugdunenſem creavit. Galterus enim de Brugis Ordinis Minorum a patria *Brugenſis* cognominatus, Epiſcopus Pictavienſis, cujus meminit Spondanus anno MCCCVIII. n. VII. Præſulum Sedis ſuæ Catalogum in tabulario antiquo Epiſcopatus Pictavienſis aſſervatum, qui inſcribitur, *Galteri Codex*, contexuit in quo verba faciens de Joanne de Belleſmains Epiſc.

Digitized by Google

Lucius Papa III. creatus. ſis, vir grandævus admodum (inquit Willelmus Tyrius) & modice litteratus, Patria Lucenſis, quarto Kalendas Septembris creatus eſt Romanus Pontifex, idemque poſtridie coronatus. Ad quem mox accedens Joannes Epiſcopus Pictavienſis, electus ad Archiepiſcopatum Narbonenſem, ſtudio ejuſdem Pontificis, vacante ſede primaria Lugdunenſe, a Clero electus, ab eodem Pontifice benedictionem eſt conſecutus, conſecratus Lugdunenſis Archiepiſcopus. Hæc Robertus in Auctario ad Sigebertum.

Perſecutio Antiochena. Eodem tempore Eccleſia Orientalis, nempe Patriarcha Antiochenus, atque Hieroſolymitanus, una cum Suffraganeis ſuis ex Latinia laboraverunt adverſus Antiochenum Principem Boamundum Juniorem cenſuris eum exagitantes, eo quod relicta uxore legitima Theodora, nepte Imperatoris Conſtantinopolitani, aliam in matrimonium ſibi jungere præſumpſiſſet: cum ille ſpretis Epiſcoporum correctionibus, diram adverſus eos perſecutionem excitavit, de qua pluribus Willelmus Tyrius. (a) (a) Voil. Ty. li. 22. c. 6. & 7.

Mo-

PAGIUS Epiſc. Pictavienſi, ait: *Anno gratiæ MCLXXXI. in Archiepiſcopum Narbonenſem electus eſt: qui cum Romam pergeret, ut a Summo Pontifice Lucio confirmaretur, ab eo factus eſt Archiepiſcopus & Primas Lugdunenſis, & ob ejus eximiam eruditionem ab eodem in regno Franciæ creatus eſt Apoſtolicæ Sedis Legatus.* Hæc cum accepiſſet Stephanus Tornacenſis, gratulatus eſt de ejus tranſlatione Epiſtola ordine LXXV. ad eum data: *Vidi nuper in tranſitu, cum Dominus Rex Toloſam me mitteret, frequentem & ferventem in illa terra terribilem mortis imaginem, ſemirutos Eccleſiarum muros, ambuſta ſacrorum ædificiorum loca, fundamenta effoſſa, & ubi fuerunt habitacula hominum, inculta domicilia beſtiarum. Contremui, fateor, & expavi, cum ad ea loca vos invitari audirem, in quibus etſi contingeret vos præeſſe, facile eſſet non prodeſſe. Audito tandem quod Rhodanuſia Sidonii* (ideſt, Lugdunum) *vos vocaret, gaviſus ſum gaudio magno.* Quibus confirmantur quæ anno MCLXXVII. de *Catarellis* in Septimania graſſantibus in medium adduximus, conſtatque verum eſſe quod aſſerit Robertus de Monte in Chron. *Joannem* hoc anno Lugdunenſem Archiepiſc. electum.

VII. *Henricus Cardinalis Albanenſis mittitur Legatus in Burgundiam.* Huc referendum quod in Chronico Claravallenſi de Legatione Henrici Abbatis Claravallenſis, in Concilio Lateranenſi Cardinalis Albanenſis creati, hoc anno habetur: *Albanenſis Epiſcopus Henricus, miſſus in Burgundiam Legatus, duos Archiepiſcopos, Lugdunenſem & Narbonenſem depoſuit: caſtrum hæreticorum, quod Vallis dicitur, per miraculum cepit; apud Ciſtercium generali Capitulo præfuit: & anno ſequenti ad Curiam revertitur tempore Papæ Lucii.* [s] San-Marthani in Archiep. Lugdunenſibus poſt Guichardum anno MCLXXIX. vita functum collocant Joannem cognomento *ad Albas manus*; quare Archiepiſcopus a Legato depoſitus, cujus nomen ignoratur, medio illo tempore Sedem occupavit; recteque Sammarthani in Archiepiſcopis Narbonenſibus ante Joannem ad Albas manus memorant *Pontium de Arſacio* & *Petrum Aurelii* eodem tempore ſedentes, ſed cum hunc locum non vidiſſent, *Petrum Aurelii* confictum perperam crediderc.

Gaufredus Prior Voſienſis in Chron. pagin. 326. immediate ante quam Alexandri III. mortem narret, hæc de Legatione *Henrici* ſcribit quæ demonſtrant verum eſſe quod nuper diximus, *Catharos*, & alios hujus temporis hæreticos fuiſſe Manichæos, & Annales Eccleſiaſticos mire illuſtrant: *Legatus igitur Henricus Albanenſis Epiſcopus cum multo cum exercitu perrexit contra hæreticos Albigenſes. Caſtro de la Vaur expugnato* (Caſtrum illud, Gallice *la Vaur* dictum, quinque leucis a Toloſa diſtans, nobiliſſimum erat & ampliſſimum, ut videre eſt apud Hadrianum Valeſium in Notitia Galliarum pag. 26.) *Raimundus de Vernoil, alias Venoul, occiditur: filia Toloſani Alaiza idem tradit Caſtrum Legato, & Rogerius Biterrenſis, vir ejus cum Principibus multis hæreticam pravitatem ſe deinceps abdicare profitetur. Quorum facinus erroris ad cautelam Catholicorum poſteris cenſui ſignificare. Hæc ſunt namque verba Cardinalis & Legati: Confeſſi ſunt Magiſtri quondam erroris, plena prius conſilio Epiſcoporum & Magnatum ſibi libertate reſtituta, quod licet ſectam eorum ſequentes Evangelia ſimplicioribus ad fallendum prædicent, tamen Chriſtum natum haud verum fuiſſe hominem, nec comediſſe aut bibiſſe, aut aliud humana actionis aut neceſſitatis in veritate ſuſtinuiſſe: paſſum, crucifixum, mortuum reſurrexiſſe non credunt. Sed omnia, quæ Evangelia, ſive Apoſtoli de Chriſto aſſerunt, phantaſticum dicunt.* VIII. *Errores Albigenſium.*

IX. *Alii eorum errores.* *Quod de ſacrificio Altaris, baptiſmate parvulorum, conjugiis, aliiſque ſacramentis & divinis Officiis ſacroſancta Romana Eccleſia conſitetur, & univerſitas Catholicorum credit, recipit, & ſervat, omnia reprobant & condemnant; Satanam magnum Luciferum, quo propter*

NOTÆ [s] AD hunc annum pertinere arbitror concilium quoddam Vaſatenſe, cui Auxitanus archiepiſcopus cum ſuffraganeis & comprovincialibus adfuit præſente Henrico Albanenſi apoſtolico legato. In eo agitata eſt controverſia quædam inter abbatem S. Severi & monaſterium S. Crucis Burdegalenſis. Ideo vero huic anno illigandum cenſeo, quod Henricus circa hæc tempora legationem obiret. Vide Pagium hic. In ſententia de hac controverſia in gratiam monaſterii S. Crucis data Pictavis anno 1181. Kalend. aprilis concilium illud celebratum legitur die VIII. K. decembris. Altero vero anno tertia quadrageſimæ dominica eadem cauſa iterum ventilata eſt in concilio Lemovicenſi ex præſulibus Bituricenſis, & Burdegalenſis provinciæ coacto eodem Henrico præſidente, ut ipſe in eadem ſententia narrat. Eſt autem Vaſatum in Vaſconia urbs epiſcopalis. Utrumque iſtud concilium ſuppeditat Martenii Collectio to. VII. col. 87. Forte tamen ſynodus iſta Vaſatenſis ad annum præcedentem 1180. pertinet, qua dies VIII. Kal. decembris in feriam ſecundam incidebat. Concilia enim ea hebdomadæ die exordium ducem conſueviſſe ſæpe monuimus. Utriuſque concilii mentio in collectionibus deſideratur. MANSI

XVI. (a) Rob. de Monte in App. ad Sigeb. hoc anno. Moritur item hoc anno (a) Joannes Saresberienſis, Epiſcopus Carnotenſis, clarus inter celebriores ſæculi hujus Scriptores, illuſtrior autem ex S. Thomæ martyris, cui erat a ſecretis, familiaritate, de quo ſæpe ſuperius mentio facta eſt. Scripſit autem vitam ipſius S. Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis. Teſtatur id namque (ut ſuperius dictum eſt) Petrus Bleſenſis ad ipſum ſcribens, cum hæc Joan. Saresb. Epi. Carnot. moritur.

PAGIUS

pter elevationem & nequitiam ſuam de throno honorum cecidit, Angelorum creatorem, cæli & terræ omniumque rerum viſibilium & inviſibilium, ſpirituum malorum creatorem & principem, & Deum eſſe profitebantur, ipſumque legem Moyſi dediſſe aſſeverant; in carnali conſuetudine cujuſlibet maris & feminæ, ſive parentes, ſive fratres, ſeu communes matres, aut cujuſcunque conſanguinitatis vel affinitatis mulieres exiſtant, par dicunt eſſe delictum. Mulieres, quæ inter ipſos conceperint, fœtus interimunt: tamen dicebatur a peritioribus eorum id evitari. Cum manifeſte inter illas multa concepertnt, proles non comparent. Ea quæ dicta ſunt, aliaque plura præfati quondam hæreſiarchæ publice eorum nobis, & coram venerabilibus Fratribus noſtris Gerardo Auxitano Archiepiſcopo, Gerardo Caturcenſi, & Goſſelino Toloſano Præſulibus in conſpectu populi confeſſi ſunt. Guarino alio Archiepiſcopo Bituricenſi illic prædicanti, Vierna conjux Stenede de Boyſſa & de Grunowillet, palam confeſſa eſt a quinquaginta religioſioribus ejuſdem ſectæ nocte quadam fuiſſe ſtupratam, cum ipſa eiſdem, vita conſanguineis, thoro viri ſpreto, ſe conjunxiſſet. Revertentibus Catholicis ad propria, ſuæ illi repetunt antiquæ volutabra luti.

X. Albigenſes in iiſdem obſtinantur. Hugo Autiſſiodorenſis in Chron. ad annum MCLXXXI. narratis quibuſdam miraculis de Chriſti Corpore, ſubdit: *Quamquam ea iſta ſit abyſſus multa, credi tamen tam ſecure quam pie poteſt, id eſſe divinitus geſtum ad confutationem perfidiæ & fidei firmamentum: nempe illorum, quos Publicanos, vel Catharos, vel Paterinos Populicanas vocant, hæreſis execranda, quæ Chriſti abnegat ſacramenta, per id tempus olim quidem pluribus in locis irrepſerat, ſed palam in Guaſconia maxime populos occupavit. Illi namque a Catholica communione peaeiſi caſtra habent quamplurima adverſus Catholicos communita, Catholica vita poſthabito ſuis adinventionibus inſervientes, earumque virulentia quos poterint toxicantes. Quocirca ad eorum retundendam veſaniam miſſus ab Alexandro Papa vir lingua diſerta Henricus, ex Abbate Claravallis, Epiſcopus Albanenſis, qui prædicationis verbo militum, peditumque copias undecumque contraxit, præfatoſque hæreticos expugnavit; verum id fruſtra. Nam ut ſui compotes facti ſunt, ſe in errores priſtinos volutabro revolverunt.*

XI. Moritur Joannes Saresber. Ep. Carnot. Ad num. XVI. Robertus de Monte in Chronicam Joannis Saresberienſis Epiſcopi Carnotenſis, quam Guarini Archiepiſcopi Bituricenſis mortem hoc anno collocat, eumque Baronius in Joannis morte recitanda ſequitur; verum hunc Chronographum viam in Chronologia tenendam raro per hæc tempora bene indicare, quod forte Librariis attribuendum, ſæpius monuimus. Audiendus itaque Naugius in Chron. qui ad annum MCLXXX. habet: *Archiepiſcopus Bituricenſis Guerinus* (legendum Guarinus) *& Joannes Carnotenſis obierunt; viri tam ſapientia, quam animi ſtrenuitate famoſi; quorum Joannes Sancti Thomæ Cantuarienſis, cujus ſocius fuerat, paſſionem deſcripſit.* Fuerat Guarinus Abbas Pontiniacenſis, quo in monaſterio Ordinis Ciſtercienſis, ubi hodie ſepulcrum ejus cernitur, Thomam Cantuarienſem excepit, & inter Sanctos coluit, ac poſtea tranſlatus ad Archiepiſcopatum Bituricenſem magna cum laude rexit, ut videre eſt in Patriarchio Bituricenſi. *Guarinum* an. MCLXXX. demortuum confirmat Hugo Autiſſiodorenſis in Chron. qui & diem mortis ejus notavit, nempe XX. Martii. *Joannem* vero *Saresberienſem* ſuperiori anno vita functum eſſe teſtantur etiam Hugo Autiſſiodorenſis in Chron. & Necrologium Joſaphatenſe, in quo & dies ejus emortualis, nempe vigeſimus quintus Octobris notatur. Eſt autem monaſterium Joſaphatenſe Ordinis Benedictini prope Carnotum ſitum.

XII. Varia compoſuit Opera. *Joannes* ex Anglia Pariſios profectus anno MCXXXVI. in Scholis Pariſienſibus annos fere duodecim conſumpſit, ut ipſemet ſcribit lib. 2. Metalog. cap. 10. qui addit: *Quia nobilium liberos, qui mihi amicorum & cognatorum auxilio deſtituto paupertatis meæ ſolatiante Deo alimenta præſtabant, inſtruendos ſuſceperam, ex neceſſitate officii & inſtantia juvenum urgebar quod audieram, ad memoriam crebro revocare.* Egregium Opus ſuum *de Nugis Curialium*, ſeu *Polycraticum* dicavit divo Thomæ Cantuarienſi adhuc Archidiacono ejuſdem Eccleſiæ, Regiſque Angliæ Cancellario. Paſſionem ejuſdem Divi Thomæ, cujus meminit Naugius loco citato, dicit ſe vidiſſe MS. in Bibliotheca Regalis-Montis Ordinis Ciſtercienſis, Caſimirus Oudinus in Supplement. de Script. Eccleſ. & Lupum jure merito arguit, qui teſtatus eam haberi etiam in Bibliotheca Vaticana, ab ejus editione ſibi pepercit, quando Vitam & paſſionem ejuſdem Sancti, vulgo *Quadrilogum* appellatam, aliaſque editam, in Belgio rurſus typis dari curavit. De aliis ejus operibus legendus idem Oudinus. Succeſſorem habuit *Joannes Saresberienſis Petrum Cellenſem* Abbatem cujus quondam Clericus fuerat, de cujus virtutibus & ſcientia in morte ejus agemus.

XIII. Inventio corporis S. Virgilii Epiſc. Saltzburgenſis. Ad num. XVI. & ſeqq. *Eodem anno*, inquit Chronographus Reicherſpergenſis ad annum MCLXXXI. *revelatum Dei nutu ſepulcrum B. Virgilii III. Kal. Martii, & ceperunt coruſcare miracula ad ſepulcrum ejus, & ad ſepulcra aliorum beatorum Pontificum in civitate Saltzburgenſi*, cujus vivens Epiſcopus fuerat. Baronius refert partem libri miraculorum ejus editi hoc ſæculo ab Auctore Anonymo, S. Eberhardi Epiſcopi itidem Saltzburgenſis diſcipulo, ex Tomo II. Antiquarum Lect. Henrici Caniſii, quem poſtea idem Caniſius recenſuit Tomo VI. & utrobique legitur Reliquias S. Virgilii revelatas fuiſſe hoc anno *XVI. Kal. Martii*, ſed incertum, an Auctor libri miraculorum vel Chronographus Reicherſpergenſis, qui hoc etiam tempore vivebat, in die exprimendo erraverit. Caniſius cujus verba recitat Baronius, ait ſe inveniſſe in Annalibus *Virgilium* obiiſſe *anno Incarnat. Domini DCLXXX.* & Tomo II. ſe in eiſdem Annalibus inveniſſe eum demortuum *anno Incarnat. Domini DCC.* Verum utrobique annus Incarnationis mendoſe deſcriptus; *Virgilium* enim an. DCCLXXXIV. ad Deum migraſſe ibidem monſtravimus. Præterea in eodem libro, cujus verba recitat Baronius num. XVII. legitur eam revelationem

fa-

Digitized by Google

(a) Pet. Bleſ. ep. 234. hæc inter alia: (a) *Illud autem noveritis, quod de mandato domini Archiepiſcopi ſcribere triumphum B. Thomæ martyris attentaſſem, niſi aliud mihi ſeriptum fortuitus obtuliſſet eventus, in quo elegantia ſtyli ingenium magiſtri Joannis Sareberienſis exprimebat & linguam. Admirans ergo gratiam, quæ diffuſa eſt in labiis veſtris, &c.*

Hoc eodem anno, qui ultimus eſt numeratus Alexandri Papæ Tertii Pontificatus, Conradus Archiepiſcopus Salisburgenſis, Cardinalis Epiſcopus Sabinenſis Legatus Apoſtolicæ Sedis in Germania, acerrimus olim vindex Catholicæ unitatis adverſus ſchiſmaticum Imperatorem, de quo ſumma cum laude ſæpe ſuperius mentio facta eſt, venerandum corpus S. Virgilii ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopi, & aliorum trium ſanctorum Antiſtitum caſu reperit, ex quibus quatuor mox uberrima miraculorum erupere flumina, de quibus ſingulis illud Davidicum merito dici potuerit: (b) *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*. Quibus & (b) Pſal. 45. univerſa Germania irrigata eſt exuberante gratiarum profluvio omnium corda incolarum exhilarante. Res geſtæ antiquitus ſcriptæ, ſed recens in lucem erutæ labore Caniſii, (c) ex ſancto Eberardo ſunt editæ. Sic enim ſe habent exordia:

(c) Henr. Caniſius t. 2. Antiq. lect. in Epiſc. Salisbur. pag. 264.

XVII. *Anno vero Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo octuageſimoprimo, decimaquarta Indict. xiv. Kal. Martii ſub Alexandro Papa III. Apoſtolatus ipſius* * *xxi. & ultima, regnante ſereniſſimo Principe Friderico Romanorum Imperatore Auguſto, anno regni ejus trigeſimotertio, & conregnante ſibi filio ejus Henrico Romanorum Rege glorioſiſſimo, Otto de Mittelaſpach inclyto Duce Bavariæ Ducatum tenente, ſupra memorati fabrica monaſterii, quæ ſchiſmatis perſecutione conflagrante ante aliquot annos diruta, & deruenda deperierat, ſumptibus & juſſu paſtoris Conradi præclariſſimi Saltzburgenſis tunc Archiepiſcopi Apoſtolicæ Sedis tunc in Alemannia Legati, Cardinalis presbyteri S. Marcelli Sabinenſis Epiſcopi, modo autem Moguntinenſis Archipræſulis, dum a fundamentis cæpere ædificari, ſancti Spiritus cooperante gratia, & divinæ majeſtatis ſuffragante clementia, corpus B. Virgilii* * *quidem ob immenſi temporis antiquitatem ab omnibus ignorabatur, contigit revelari. Quadam die factum eſt, ut lapides e muro elapſi aliquantulum intro ſpectandi aditum tranſeuntibus præbuiſſent; diligentius aliquibus licet ipſum conſiderantibus, concavitates patuerunt indicia, & picturæ vetuſtiores deaurata illic viſa ſunt ſtemmata. Porro Canonicis hujus rei* * *noviter perquirentibus, & latius ejuſdem muri aperturas patefacientibus, inventa B. Virgilii octavi poſt S. Rudbertum, Saltzburgenſis Epiſcopi tumba, & depicta imago, ejuſdemque imaginis hujuſcemodi epigramma:*

* 22.

* f. quod

* f. novitatem.

Virgilius templum conſtruxit ſchemate pulchro.

Et de anno obitus ejus: *Tempus etiam, quo dictus pontifex obierat, anno Incarnationis Domini ſeptingenteſimo, in eiſdem Annalibus invenimus*. Pergit poſt hæc auctor recenſere multiplicia, & quidem ingentia, quæ ſunt inventionem Sancti conſecuta miracula, adeo ut de Germania ob ſchiſmata in ſqualentem converſa deſertum, illud Iſaiæ dici potuerit: (d) Quæ erat arida, erit in ſtagna, & ſitiens in fontes aquarum. Ut plane ap-pa- (d) Iſ. 35.

PAGIUS *factam ſub Alexandro Papa III. Apoſtolatus ipſius XXI. & ultimo*. Sed locus ille etiam corruptus, legendumque, *XXII. & ultimo*. Addit idem Anonymus, *regnante ſereniſſimo Principe Friderico Romanorum Imp. Auguſto anno regni ejus XXXIII. & conregnante ſibi filio ejus Henrico Romanorum Rege glorioſiſſimo, Otto de Mittelinſpach inclyto Duce Bavariæ Ducatum tenente;* Saltzburgum enim a Bavariæ Ducatu pendebat. At Fridericus, qui anno MCLII. die quarta Martii renunciatus eſt Germaniæ Rex, annoque MCLV. die XIX. Junii Imperator coronatus, non potuit hoc anno aut Regni aut Imperii annum XXXIII. numerare. In eodem libro Miraculorum Caniſius Tom. VI. legit, *anno regni ejus XXVIII.* ſed numerus ille etiam corruptus, legendumque, *anno regni ejus XXIX.* Denique apud Baronium locus, *Otto de Mittelinſpach*, legendum, *Ottone de VVittelinſpach*, & locus hic confirmat quod anno ſuperiori diximus, tunc Ottonem Bavariæ Ducatum a Friderico Imp. accepiſſe.

XIV. *Anno Domini MCXXXI. apud Claramvallem mortuus eſt venerabilis Eskylus Danorum Archiepiſcopus, ſumto habitu Ordinis* (nempe Ciſtercienſis) *; qui diu manſerat in Claravalle, & ſibi ſubſtituerat Archiepiſcopum in Dacia Abſalonem nomine*, inquit Auctor Anonymus Chronici Clarævallenſis. *Abſalon vir piiſſimus*, qui antea Roſchildenſis Epiſcopus erat, cum priori dignitate Lundenſem Archiepiſcopatum geſſit, quia hoc ſæculo mos inductus, ut unus plures Epiſcopatus adminiſtraret. *Eskylus* alias Lundoniæ Archiep. & totius Daniæ ac Soeciæ Primas, de quo ſupra egimus, tempore ſchiſmatis Daniam & Sueciam *Alexandro* III. aſſeruit, quia non audebant Reges, quem ille Regio ſanguine ortus ſuſcepiſſet, reiicere. Epiſcopos, qui infidelibus Evangelium prædicarent, creavit, aluitque; reformavit Clerum, inſtruxit populum, & ditavit Eccleſias.

Moritur Eskylus Monachus Claravallenſis.

XV. Anno MCLXXIX. Galliis Chriſtiano ſanguine a Judæis cruentata, currenti vero Anglia; Annaliſta enim Mailroſenſis ad hunc annum ſcribit: *Miracula magna & multa apud Sanctum Edmundum, per beatum puerum Robertum, quem quidam Judæus occulte crudeliter neci tradidit. Similiter apud Huntedinam de* alio

Judæi ſæviunt in Anglia, ſed puniuntur in Gallia.

Digitized by Google

paruerit, nobiliſſimæ Eccleſiæ, quæ ſola inter Germanos fœdari ſchiſmate non conſenſit, ea divinitus fuiſſe conceſſa in fine vitæ curſus ſanctiſſimi Romani Pontificis, quo ſignificaretur, cœlites ipſos piis Fidelibus communione conjungi, & Catholicis eſſe præſidio militantibus, qui cum Deo regnant in Eccleſia triumphante.

XVIII. At non e S. Virgilii tantum venerandis reliquiis ejuſmodi, quæ ſunt dicta, miraculorum fluenta manarunt, ſed Paradiſus velut (a) Saltzburgenſis Eccleſia tunc quatuor eſt irrigata fluminibus virtutum cœleſtium in oſtenſione ſignorum nempe a S. Virgilii corpore in primis, de quo diximus, nec non a tribus aliis ejuſdem Eccleſiæ pontificibus, e quorum hoc eodem anno itidem adinventis ſacris corporibus totidem ſcaturigines miraculorum e cœlo potius, quam e terra divinitus erupere. Conſignata ſunt iſta quadruplicibus Chronicis, in quibus (b) hæc ſummatim: *Anno Domini milleſimo centeſimo octogeſimoprimo Alexander Papa obiit, Lucius ſucceſſit: Vitalis, Virgilius, Hartuvicus, Eberardus Epiſcopi Saltzburgenſes ſignis claruerunt.* Porro ſicut Virgilii, ita & (c) Vitalis in codice Antiquæ lectionis ſingula, eademque multiplicia miracula ex antiquioribus ejuſdem Eccleſiæ monimentis jam edita habentur ejuſdem Caniſii Noviomagenſis induſtria: reliquorum vero deſiderantur.

An-

(a) Gen. 2.

(b) Extant t. 6. Antiq. lect. p. 1049.

(c) Eod. t. p. 1043. uſque 1503.

PAGIUS *nlia puera, Herberto nomine, nova contigerunt, quem proprius pater ad ſtipitem impie ligavit, & in aquam, quæ juxta ipſam villam decurrit, miſerabiliter extinxit.* Gervaſius in Chron. *Herberti* non meminit, ſed de *Roberto* ſcribit, eum *hoc anno ad Paſcha* a Judæis *martyrizatum* fuiſſe, ſubditque: *Honorifice ſepultus, multis, ut fama fuit, claruit miraculis.* Huc referendum quod Guillelmus Armoricus narrat geſtum hoc anno in Gallia a Philippo Auguſto: *Quia Judæos odio habebat, & multas de eis in nomine Chriſti Jeſu blaſphemias audiebat, omnes debitores eorum a debitis abſolvit, quinta parte totius ſummæ fiſco retenta.* Idem narrat Rigordus de Geſtis Philippi Auguſti pag. 9. ſubditque: *Iſte annus poteſt merito vocari Jubilaus; quia ſicut in veteri Lege in anno Jubilæo omnes poſſeſſiones libere revertebantur ad priſtinos poſſeſſores, & omnia debita remittebantur; ita tantæ relaxatione debitorum a Chriſtianiſſimo Rege facta, Chriſtiani in regno Franciæ manentes perpetuam libertatem a debitis Judæorum ſunt ſortiti.*

XVI. *Alphonſus VIII. Infantaticum recuperat.* Hoc anno *Alphonſus* VIII. Caſtellæ Rex regionem Caſtellæ *Infantaticum* dictam, quam *Fernandus* Legionis Rex patruus ejus occupabat, recuperavit: *Omnia quæ perdiderat*, inquit Toletanus lib. VII. cap. 18. *acquiſivit, & etiam Infantaticum, quod ſub dubio vertebatur.* Annus eruitur ex Charta permutationis ab Alphonſo Rege cum Eccleſia Segovienſi facta, quam refert Colmenares in Hiſtoria ſua pag. 154. Ea dicitur data *apud Carrionem era MCCXVIIII. pridie Kal. Januarii, anno primo quo Rex ſereniſſimus præfatus Aldephonſus Infantaticum a Rege Fernando patruo ſuo recuperavit.* Eodem anno die nona menſis Septembris idem Alphonſus Rex jam Chartas duas emiſerat in favorem Eccleſiæ Segovienſis, recitatas a Colmenare, fol. 155. dataſque, ut in eis legitur; *apud Secoviam era MCCXVIIII. quinto idus Septembris, anno quinto eo quo Aldefonſus Rex ſereniſſimus Concam fidei Chriſtianæ viriliter mancipavit; anno primo, quo idem Rex Aldefonſus Infantaticum a Rege Fernando patruo ſuo acquiſivit.* Alphonſus enim anno MCLXXVI. Concham, vulgo *Cuenca*, Caſtellæ novæ oppidum munitiſſimum Mauris eripuit, uti refert Joannes Paulus Martyrrieus in Hiſtoria ejuſdem urbis pag. 32. qui addit illud expugnatum fuiſſe *die XXI. Septemb.* divo Matthæo ſacra, & ob id poſtea ab urbe Patrono electo. Ea non multo poſt Epiſcopatu decorata fuit.

XVII. *Carthago poſt excidium nunquam readificata.* *Mauſomuz Rex Malſamuterum, qui fere dominabatur toti Africa, readificare cœpit Carthaginem antiquam; adjutus ab omnibus Agarenis, qui terram illam incolunt*, inquit Robertus de Monte in Chron. ad hunc Chriſti annum. Verum fictitius eſt ille Rex ſicut fictitia illa Carthaginis reædificatio; urbs enim hæc a Saracenis, ex quo Hiſpaniam ingreſſi ſunt, everſa, contemptaque ut *Tunetum* vicinum oppidum totius Africæ florentiſſimum celebrius redderent. Sed, uti jam monuimus, Robertus de Monte de rebus in longinquis regionibus geſtis male edoctus fuit. Maſſamutæ vero idem ſunt ac Muſmitæ ſeu Muſmidæ poſiti in montibus Atlantis ad meridiem Marochii.

XVIII. *Comitatus Provincia regno Aragonum iterum unitur.* In Geſtis Comitum Barcinonenſium cap. XXII. de Idelphonſo Aragonum Rege, & de fratre ejus dicitur: *Raymundo Berengarii fratri ſuo inclyto juveni Provincia ducatum pro portione tribuit; qui liberaliſſime tenuit dum vixit, ſed a quibuſdam proditoribus fuit occiſus die ſancta Paſcha, & deportatus ac tumulatus in Magalonenſi ſede anno Chriſti MCLXXXI. Poſt cujus necem Ildefonſus Rex Aragonum, &c. omnem Provinciam recuperavit, ac dum vixit potenter tenuit.* Idem legitur in Chronico Gaufredi Voſienſis pag. 326. & in Chronico Maſſilienſi Tom. I. Biblioth. Labbei. Sic Provincia cum Regno Aragoniæ & Comitatu Barcinonenſi, quem a regni ſui exordio *Alphonſus* ſeu *Idelphonſus* obtinebat, rurſus conjuncta fuit.

I. Legatio Regis Scotiæ ad Lucium Pap.

ANnus ſequitur Redemptoris milleſimus centeſimus octuageſimus ſecundus, Indictione decimaquinta, quo contigit, ut Willelmus Rex Scotiæ excommunicatus a Rogero Archiepiſcopo Eboracenſi, eo defuncto, legationem miſerit ad Lucium Papam pro abſolutione ab excommunicatione. Quæ autem hæc ſecuta ſint, ita narrat Rogerius in Annalibus Anglorum: *Eodem anno ad inſtantiam Nuntiorum Regis Scotiæ, videlicet Jocelini Glaſcuenſis Epiſc. & Arnuldi Abb. de Melros, & Osberti Abbatis de Kelcou, & Vualteri Prioris S. Columbæ de Inſula, Lucius Papa Tertius abſolvit Vuillelmum Regem Scotiæ a ſententia excommunicationis, & regnum ſuum ab interdicto, Romæ in Lateranenſi palatio, coram Cardinalibus ſuis, ſcilicet Petro de Pavia Epiſcopo Tuſculanenſi, & Epiſcopo Præneſte, & Alberto Cancellario, & Hyacintho, & Hugezun, & Petro de Bovn, & magiſtro Viviano, & Raineio Magno, & Chiocheſapel, & Raineria parvo, & Hardeſeun, & Ardevvino, & Mattbæo Andegavenſi. Et poſtea tradidit litteras abſolutionis ſuæ præfatis Nuntiis Regis Scotiæ in hac forma:*

Lucius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Epiſcopis, Abbatibus, Clero & populo per Scotiam conſtituto ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

II. Lucii PP. Epiſtola ad Epiſc. Scotiæ.

*Cum Regibus tamquam præcellentibus Apoſtolus ſtatuerit deferendum, dignum eſt, & conſonum rationi, ut eos tanquam filios chariſſimos propenſius honoremus, & in devotione beati Petri, & ſacroſanctæ R. E. annuendo juſtis illorum deſideriis, attendamus. Accepimus autem, quod cum chariſſimus in Chriſto filius noſter Vuillelmus illuſtris Rex Scotorum electioni & conſecrationi venerabilis fratris noſtri Joannis Epiſcopi irrevocabiliter obviaret obtentu litterarum ſanctæ recordationis Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri, bonæ memoriæ Rogerus Eboracenſis Archiepiſcopus & jam Epiſcopus dictus in eum, & regnum, & quoſdam de regno ſententiam excommunicationis promulgarunt. Cæterum venerabilis frater noſter Jocelinus Glaſcuenſis Epiſcopus, & dilecti filii Arnaldus de Melros, & Osbertus * Kalkoenſis Abbates, & Vualterus Prior S. Columbæ de Inſula, propter hoc ad Sedem Apoſtolicam accedentes, ſua nobis aſſertione monſtrarunt, quod Archiepiſcopus excommunicationis in Regem, & interdicti in regnum, & Epiſcopus jam dictus in quoſdam de regno excommunicationis ſententiam protulerunt, quam ex multiplici ratione retractandam fore, rationabiliter coram nobis, & fratribus oſtenderunt. Inde utique fuit, quod præfato Regi tamquam chariſſimo in Chriſto filio deferentes, omnem ſententiam jam dicti Epiſcopi pro præfata cauſa in eum, vel ſuos, vel regnum prolatam, de communi conſilio fratrum auctoritate Apoſtolica relaxavimus, & ſtatuimus illum, & ſuos excommunicatione, & regnum interdicto ex præſcripta ſententia noſtra non teneri. Quocirca univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ei tamquam Regi Catholico, & habenti communionem Apoſtolicæ Sedis participare minime dubitetis, ſed in omnibus honorem congruum impendatis. Quanto enim certiores ſumus de ſinceritate devotionis illius Eccleſiæ, & perſonis Eccleſiaſticis regni ſui; tanto amplius eum volumus in omnibus, in quibus ſecundum Deum poſſumus, honorare. Datum Veletræ decimoſexto Kal. Aprilis.* Porro non fuit iſta abſolutio ejuſmodi, ut cauſæ præjudicaret, ad quam cognoſcendam idem Lucius Papa legationem in Scotiam miſit, de qua iſta Rogerius hoc anno habet:

* alibi Kalrenſis

III. Legatio a Lucio Papa in Scotiam miſſa.

Eodem anno Rolandus Electus Dolenſis, Romanæ Eccleſiæ ſubdiaconus venit in Angliam ex parte Papæ Lucii, ad pacem faciendam inter Regem Scotiæ, & Joannem Epiſcopum S. Andreæ, & perrexit ad Regem Scotorum una cum Selvano Abba-

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXX An. Hegiræ DLXXVIII. inchoato die 4. Maii fer. 5.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6675.

☉ 15. C. ☽ 5. P. 28. Mart. Indict. 15.

JESU CHRISTI 1182.

LUCII III. PAPÆ 2.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 31. IMP. 28.

ALEXII COMNENI IMP. 3.

AD num. III. Robertus de Monte in Chron. ad annum MCLXXVII. loquitur de Rolando Electo Archiepiſcopo Dolenſi, aitque: *In feſtivitate S. Martini Canonici Dolenſes elegerunt in Archiepiſcopum Rolandum, Decanum Abrincenſem, virum religioſum & litteratum. Cui electioni interfuerunt Henricus Bajocenſis, & Richardus Abrincenſis, Epiſcopi, & Robertus de Monte* (qui hæc ſcribit), *& multi viri religioſi.* Mentionem facit Rolandi Electi Dolenſis Baronius ex Rogerio Hovedeno, & ex utriuſque Scriptoris verbis intelligimus veterem controverſiam inter Turonenſem Archiepiſcopum, & Dolenſem Epiſcopum, qui Metropolitani titulum ſibi deberi contendebat, renovatam fuiſſe. *Ludovicus* VII. Franciæ Rex Turonenſis Archiepiſcopi cauſam uſque ad mortem tuitus eſt; Stephanus enim Tornacenſis in Epi-

An. C. 1182. I. Controverſia de Archiep. Dolenſi revixit.

bato Rievallenſi collega ſuo: & diutiſſime tractaverunt cum illo de pace facienda inter illum, & Joannem Epiſcopum S. Andreæ, ad quorum inſtantiam convenit in hunc modum inter Regem, & prædictum Epiſcopum, quod Hugo abjuraret Epiſcopatum S. Andreæ, & Joannes Epiſcopus eumdem Epiſcopatum quietum clamaret a calumnia ipſius, & loco illius haberet Epiſcopatum de Dunkeldea, & omnes redditus quos ipſe ante electionem ſuam habebat, & Cancellariam Regis, & quadra-

PAGIUS Epiſtola XXXIX. ad Guillelmum Remenſem Archiepiſcopum data, inquit: *De Dolenſium autem cauſa, quæ auctoritate ſancta Romanæ Eccleſiæ ſopita eſt, miratur admodum dominus Rex & eam moveri ſic movetur, ut non toleret promoveri. Satagat, obſecro, Paternitas Veſtra, ut Eccleſia Turonenſis, quæ uſque ad ſenectutem ſanctiſſimi Regis noſtri* (nempe Ludovici VII. qui *Pii* cognomen tulit) *ſuper hac quæſtione tranquillitatem habuit & quietem, quaſi extremis diebus ejus non amittat, quam hactenus habuit dignitatem.* Hæc Epiſtola anno MCLXXIX. data; cum dicat Stephanus ſe *Turonenſem Archiepiſcopum ad ſacrum Concilium euntem* (nempe Lateranenſe) Pariſiis vidiſſe.

II. *Philippus Rex contestibus Dolenſis Ep. obſtat.* Magno animorum æſtu *Bartholomæus Turonenſis, & Rolandus Dolenſis* Archiepiſcopi Romæ de jure Metropolico contenderunt; nolebat enim Dolenſis ejus ſuffraganeus haberi, ſeque ex veteri Privilegio totius Minoris Britanniæ Archiepiſcopum, & Primatem eſſe jactitabat. Contra vero Turonenſis, & eum, & cæteros ejuſdem provinciæ Epiſcopos inter ſuos connumerabat. Turonenſi favebat *Philippus Auguſtus*, ejuſque cauſam, & in Scholis Pariſienſibus, & in Conventibus Prælatorum agitari & diſcuti voluerat. Dolenſi tamen ſuffragabantur omnes Proceres Britannici ſeu Aremorici; & nonnulli Anglicani Principes. Quid in ea geſtum ſit ante Alexandri III. obitum, incompertum; ſed eo demortuo *Philippus Auguſtus* ſcripſit *Lucio III.* Epiſtulam ordine CVII. inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis, quia ipſe eam Regis nomine exaravit. Pontifex Archiepiſcopum Turonenſem Romam vocarat, & in partes Dolenſis Epiſcopi valde propendebat, ſed nolebat Rex, ut Turonenſis iter illud ſuſciperet, & injuriam ſibi factam putabat, ſi Primatus Eccleſiæ Turonenſis læderetur: *Quod ſi forte*, inquit Rex in ea Epiſtola, *quod non credimus, inexorabilem vos invenerimus, uſque ad congruum tempus, quo Dominus pacem & quietem regno noſtro dare voluerit, Archiepiſcopo noſtro Turonenſi dilationes indulgeat Benignitas* Veſtra, quoniam propter neceſſarias regno noſtro cauſas eum retinuimus: Primo, propter difficillimam quam *cum Comite Flandriæ* (nempe Philippo) *guerram habemus. Secundo, propter motus pluſquam civiles qui in provincia Britannia inſurgunt inter Principes ejuſdem provinciæ, & Regis Anglorum filios. Tertio, propter proximum colloquii terminum, quod cum Imperatore poſt Paſcha, Deo volente, ſumus habituri. In quibus omnibus ipſius Archiepiſcopi induſtria, præſentia, conſilio & auxilio indigemus*, &c.

Cum vero *Lucius III.* cauſas dilationis nullas accipere vellet, ſeque cauſam, quæ inter Epiſcopos de Primatu vertebatur, judicaturum minatus eſſet, juvenis Rex, extra cujus Regnum Minor Britannia erat, integritatem regni ſui nova illa inſtitutione minui exiſtimans, alteram Lucio III. Epiſtolam ordine CVIII. inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis ira excandeſcens dedit: *Uſque ad animam noſtram pertinget gladius iſte, ut exhæredati clamemus, plangamus nudati, contempti & abjecti a vobis ultionem quandoque Dei & hominum expectemus*, &c. *Et ſicut antiquis temporibus occaſione diſſenſionis hujus multorum ſanguis effuſus eſt; ita & diebus noſtris, niſi per induſtriam veſtram venienti morbo citius occurratur, clades communis, & generalis ſtrages inter Francos & Britones poterit ſuſcitari.* Scripſit in eandem rem ad *Dominum Octavianum* in Curia Romana potentiſſimum Epiſtulam ordine CIX. & malum quod ex hujus cauſæ diſceptatione accidere poterit, totum amolitus, & in Papam, ejuſque Conſilium refundit. Denique Guillelmus Remenſis Archiepiſcopus Philippi Regis affinis ſcripſit ad *Magiſtrum Meliorem Cardinalem*, ſignificavitque, *Quia ſi dominus Papa contra Turonenſem Eccleſiam proceſſerit in facto iſto, dominus Rex & omnes Barones ejus indignatione, ira, & odio, pluſquam credi poteſt animati & armati, abjecta pauliſper reverentia, quam Eccleſiæ Romanæ debent, nova & periculoſa conſilia tractare cogentur.* Ea Epiſtola ordine eſt CX. inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis. [1]

III. *Lucius III. in eum propendet.*

IV. Nunc inquirendum tempus, quo hæ omnes literæ datæ. Et quidem quoad priores non dubito, quin currenti anno ſcriptæ fuerint; Chronographus enim Aquicinctiens ad annum MCLXXXI.

NOTÆ [1] Quid geſtum ſit ab Alexandro III. in cauſa Dolenſi docet Innocentius III. in ſententia contra Dolenſes lata, legenda inter acta varia pro ea cauſa vulgata in Anecdotis Martenii to. III. Ita ibi pontifex: *Alexander papa prædeceſſor noſter, de ſententia Lucii* (II.) *confirmatione Eugenii* (III.) *& Anaſtaſii*, (IV.) *concordia Hug.* (Hugonis Dolenſis, qui in Turonenſi conſecrationem accepit) *& paliio ipſi H. ab Adriano papa conceſſo, habita mentione, Turonenſi eccleſia in Dolenſem jus metropoliticum reſervavit; mandans Dolenſi capitulo, ut ſi forte in perſonam idoneam conveniſſet, eam Turonenſi archiepiſcopo confirmandam, & conſecrandam, ſi electionem inveniret factam canonice, præſentaret; & conſecratus ei debitam obedientiam & reverentiam exhiberet*, &c. Ita Innocentius in eadem ſententia, addens tamen eundem pontificem in favorem electi Dolenſis *citaſſe partes & teſtes recepiſſe; quod tamen non in præjudicium alterutrius partis*, ſubdit Innocentius, *id intelligitur egiſſe*. Quoad Lucium III. recitantur in actis illis ejuſdem pontificis literæ datæ *Veronæ XV. calendas ſeptembris*, quibus delectis a ſe judicibus teſtium receptionem committit. Nec plura de cauſa illa uſque ad Urbanum III. qui literis Veronæ XV. Kal. Septem. ſcriptis, Philippo Francorum rege deprecante inducias anni unius & ſemis indulget, ut diſſidium illud amice ab utraque parte componatur. MANSI

dragiata marcatas redditus de Epiſcopatu S. Andreæ in vita ſua. Hugo tamen, cum requiſitus eſſet a domino ſuo Rege Scotiæ, quod abjuraſſet Epiſcopatum S. Andreæ: reſpondit ſe malle ſuſcipere judicium in Romana Curia, quam ſic abjurare Epiſcopatum, ad quem ipſe fuerat conſecratus. Et ſtatim litteras, quas Joannes Epiſcopus contra eum a Romano Pontifice impetraverat, arguit falſitatis, & appellavit ad Romanum Pontificem, &c. Subjicit idem litteras Legatorum ad Lucium

PAGIUS *Epocha Epiſtolæ a Philippo Rege ad Lucium III. datæ.* MCLXXXI. ait: *Philippus puer Rex Francorum, & Philippus Comes Flandrenſium, poſt feſtivitatem omnium Sanctorum, inſtante hyeme, quæ in iſto anno & hoc menſe nimis extitit pluvioſa, inter ſe diſſentiunt, & cum ipſis omnes Primores Francorum.* Hoc vero anno habet: *Poſt Paſcha Heinricus Rex Anglorum ſenior, mari tranſito, in Normanniam venit: nam filii ejus, ſicut ſupra diximus, Heinricus Rex & Richardus Dux Regi Francorum contra Comitem Flandrianum auxilium ferebant. Dux autem Burgundiæ, & Comitiſſa Campaniæ, ſoror Regis, quondam uxor Heinrici Comitis, Philippo Comiti aſſociati debellabant Regem* (nempe Franciæ). *Guillelmus vero Remenſis Archiep. & Comes Bleſenſium Theobaldus, Regis avunculi, reformandæ paci intendebant. Igitur tranſactis induciis inter Regem & Comitem, pax non ſperabatur, ſed bellum. Ex inſperato tamen Heinricus ſenior Rex Anglorum, & Philippus Rex Francorum, Philippus etiam Comes Flandriarum, mediante Heinrico Albanenſi Epiſcopo, Apoſtolicæ Sedis Legato, cum Archiep. Ep. Abbatibus & Francorum Proceribus, inter Criſpejum, & civitatem Silvanectenſem, & nunciis pacis intercurrentibus, pax inter eos firmiter firmatur. Nunquam noſtra ætate audivimus tantum belli incendium, tam parva pacis ſcintilla extinctum.* Pacem hoc anno ſancitam fuiſſe produnt etiam Gaufredus Prior Voſienſis pag. 330. & Annaliſta Mailroſenſis, & tamen prima illa Epiſtola ad *Lucium* III. data quando bellum in Gallia fervebat.

V. *Hæc controverſia duravit uſque ad Innocentium III.* Hoc pariter anno *Philippus* Rex ad *Octavianum*, qui tunc erat Romanæ Eccleſiæ Subdiaconus, ſcripſit; cum Epiſtola data ſit *Domino Octaviano*, iſque teſtibus Ciaconio & Oldoino, in prima creatione Cardinalium menſe Decembri facta Diaconus Cardinalis tit. SS. Sergii & Bacchi renunciatus ſit, creatus poſtea Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis & Veliternus. Cum vero *Magiſter Melior* Presbyter Cardinalis SS. Joannis & Pauli tit. Pammachii in ſecunda creatione anno MCLXXXIV. juxta Onuphrium & Baronium eo anno, dictus ſit, ante eum annum *Guillelmus* Remenſis Archiep. ad eum non ſcripſit. *Rolandus Electus* Archiep. Dolenſis, quem Hovedenus pag. 617. & ex eo Baronius, teſtatur veniſſe hoc anno in Angliam cum Silvano Abbate ad pacem faciendam inter Regem Scotiæ & Joannem Epiſcopum ſancti Andreæ, a Lucio III. in ſecunda Cardinalium creatione factus eſt etiam Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Porticu, iiſque non *Senenſis*, ut putavit Onuphrius, ſed *Armoricus* fuit, ſicuti *Magiſter Melior*, ut colligo ex Epiſtola laudata Guillelmi Archiep. Remenſis ad Magiſtrum Meliorem, in qua orat & conſulit, *ne propter favorem perſonæ illius, quæ tibi natione conjuncta eſt*, pacem turbari permittas. Quare *M. Melior* & *Rolandus* Galli extitere, & in minori Britannia nati ſunt. Sed, ut redeam ad *Lucium* III. cum prudentiſſimus eſſet, ac pacem Eccleſiæ turbatam nollet, cauſam quæ vertebatur inter Turonenſem & Dolenſem, quæ adhuc anno MCLXXXIV. agitabatur, ut ex mox dictis liquet, indeciſam reliquit, ſicuti & ejus Succeſſores uſque ad *Innocentium* III. qui anno MCXCIX. ut videre eſt apud Spondanum eo anno num. X. ſententiam pro Turonenſi dixit, & liti, quæ medio circiter ſeculo nono cœpit, finem impoſuit.

VI. *Mortalitas Romæ ſævit.* *Romæ*, inquit Gaufredus Prior Voſienſis pag. 331. *mortalitas populum multum proſtravit. Petrus Legatus Kalend. Auguſti apud Oſtiam præſente Papa Lucio deceſſit, & in Cœnobio, quod vocatur Foſſa-nova, tumulatur. Hic dedit S. Martiali XX. marcas argenti, erατque electus in Archiepiſcopum Bituricenſem. Plures quoque de Curia Clerici obierunt.* Petrus iſte prætermiſſus in Patriarchio Bituricenſi, & a San-Marthanis in Archiep. Bituricenſibus, qui tamen id intelligere poterant ex Chronico Alberici a ſe laudati, in quo ad annum MCXCVI. legitur: *Civitate Bituricas poſt Petrum Epiſcopum Guarini ſucceſſorem, erat Archiepiſcopus vir nobilis & religioſus Henricus* (cognominatus de Suliaco, Gallice de Sully). *Hujus frater Odo Cantor Bituricenſis in Epiſcopum Pariſienſem poſt Mauritium eligitur* (de Mauricio & Odone infra ſermo erit.) *Erant hi duo fratres Ægidii de Sorliaco, nepotes magni Theobaldi Comitis.*

VII. *Et fames in univerſa Italia.* Dum Romæ mortalitas, in reliqua Italia fames graſſatur, Anonymus enim Caſinenſis in Chron. ad hunc annum ſcribit: *Tribus diebus infra Octavam Epiphaniæ tam maxima venti procella deſævit per totam Italiam, quod homines plures & beſtias interfecit, arbores evertit, & herbas ad radices deſiccavit. A quinque annis & infra fames fuit tam valida per totam Italiam, quod diverſis partibus ſalma tritici pro auri uncia non poterat inveniri, & omnium frugum terra ſterilitas maxima, & plures homines præ nimia fame herbas comedentes agreſtes perierunt.* Famem hanc prænunciaverat anno ſuperiori Propheti ſſa de qua Baronius anno MCLXXX. num. II. refert ex Roberto de Monte in Chron. hæc verba: *Præterea conſtanter aſſeruit, quod in ſequenti anno ab illo maxima fames ingrueret, & quod ex corruptione aeris innumerabilis hominum multitudo moritura eſſet*, quæ verba etiam demonſtrant eam feminam, non anno MCLXXX. ut habet Baronius, ſed anno MLXXXI. uti ſupra oſtendimus, Romæ innotuiſſe. Ad hanc rem facit quod Chronographus Aquicinctinus hoc anno ſcribit: *Luna menſis Auguſti, & in acceſſu & in diſceſſu nimis extitit pluvioſa, & admodum frigida, quæ magnam incommoditatem per multa generavit loca. Nam ſegetes humidæ in horreis ſunt reconditæ, fœnum vix potuit colligi, & vini maturitas & collectio tardius provenit.*

VIII. *Judæi e Gallia pelluntur.* Hoc anno Philippus Auguſtus omnes Judæos de Regno ſuo ejecit & *poſſeſſiones eorum retinuit fiſco*, inquit Guillelmus Armoricus de Geſtis Philippi Aug. Franciæ Regis, quod fuſius narrat Rigordus in Geſtis ejuſdem pag. 9. *Anno* inquit, *Dom. Incarnat. MCLXXXII. menſe Aprili, qui ab ipſis Judæis dicitur Niſan, exiit Edictum a ſereniſſimo Rege Philippo Auguſto, quod omnes Judæi de regno ſuo, uſque*

cium Papam eo argumento datas. Sed ad res Orientis.

IV. (a) *Vuil. Tyr. l. 22. c. 8.* Maronitæ ad Eccleſiam reverſi. Contigit hoc eodem tempore (ut qui aderat (a) Willelmus Tyrius docet) Maronitarum hæreticorum ad Catholicam Fidem acceſſio, de quibus hæc ipſe:

Interea dum regnum pace a Saladini bello, ut prædiximus, gauderet temporali, natio quædam Syrorum in Phœnice provincia circa juga Libani juxta urbem Biblienſium habitans, plurimam circa ſui ſtatum paſſa eſt mutationem. Nam cum per annos pene quingentos cujuſdam Maronis hæreſiarchæ errorem ſuiſſent ſecuti, ita ut ab eo dicerentur Maronitæ, & ab Eccleſia Fidelium ſequeſtrati, ſeorſum ſacramenta conficerent ſua: divina inſpiratione ad cor redeuntes, languore depoſito, ad Patriarcham Antiochenum Haimericum, qui tertius Latinorum nunc eidem præeſt Eccleſiæ, acceſſerunt, & abjurato errore, quo diu periculoſe nimis detenti fuerant, ad unitatem Eccleſiæ Catholicæ reverſi ſunt, Fidem orthodoxam ſuſcipientes, paratı Romanæ Eccleſiæ traditiones cum omni veneratione amplecti, & obſervare. Erat autem hujus populi turba non modica, ſed quadraginta millium dicebatur excedere quantitatem, qui per Biblienſem, Botrienſem, & Tripolitanum Epiſcopatus juga Libani, & montis devexa (ut prædiximus) inhabitabant: erantque viri fortes, & in armis ſtrenui, noſtris in majoribus negotiis, quæ cum hoſtibus habebant frequentiſſima, valde utiles. Unde & de eorum converſione ad Fidei ſinceritatem maxima noſtris acceſſit lætitia. Maronis autem error, & ſequacium ejus eſt, & fuit (ſicut ex Sexta Synodo legitur, quæ contra eos lata eſſe dignoſcitur, & in qua damnationis ſententiam pertulerunt) quod in Domino noſtro JESU Chriſto una tantum ſit & fuerit ab initio, & voluntas & operatio. Quo articulo ab Orthodoxorum Eccleſia reprobato multa alia pernicioſa nimis, poſtquam a cœtu Fidelium ſegregati ſunt, adjecerunt. Super quibus omnibus ducti pœnitudine (ut prædiximus) ad Eccleſiam redierunt Catholicam una cum Patriarcha ſuo, & Epiſcopis nonnullis, qui eos ſicut prius in impietate præceſſerant, ita ad veritatem redeuntibus pium ducatum præſtiterunt. Hactenus Tyrius Archiepiſcopus.

Porro hi ſe a vico Syriæ, Maronia, Maronitas, ſive a S. Marone Abbate ante cognitum Maronem Monothelitam contendunt eſſe denominatos; ex hocque fieri, ut nomen hoc ſuum, ipſorum deteſtantes errorem, retinere mordicus perſeverent. Poſt hæc autem eorum Patriarcha ſub Innocentio Papa Tertio venit ad Lateranenſe Concilium, ubi pleniſſime res ſpectantes ad Fidem Catholicam, rituſque ſacros edoctus, ſuos eoſdem ſequi vo- Maronitarum ſtabilita fides Catholica.

PAGIUS *ad ſequens feſtum S. Joannis Baptiſtæ ad exeundum parati eſſent*, data eis licentia, ut omnem ſuam ſuppellectilem venderent, *reſervatis ſibi & ſucceſſoribus ſuis Francorum Regibus poſſeſſionibus, videlicet domibus, agris, vineis, Grangiis* (id eſt, grangiis, utrumque enim dicitur, ut patet ex Gloſſario Ducangii,) *torcularibus & hujuſmodi. Quo audito perfidi Judæi, quidam ex ipſis regenerati ex aqua & Spiritu ſancto, converſi ſunt ad Dominum.* Alii in perfidia ſua permanentes cum non poſſent Principes, Archiepiſcopos & Epiſcopos pecunia & promiſſionibus allicere, *Regis juſſa complere ſatagentes, res ſuas mobiles ſub nimia feſtinatione vendiderunt; poſſeſſiones enim omnes ad fiſcum Regis ſunt devolutæ. Igitur Judæi venditis rebus ſuis, pretium habentes pro viatico, egreſſi ſunt cum uxoribus & filiis, & univerſa comitatu ſua, anno Domini ſupradicto MCLXXXII. menſe Julii.* Idem tamen Rex anno poſtea MCXCVIII. eoſdem *contra omnium hominum opinionem* Pariſios reduxit, inquit Rigordus ad eum Chriſti annum.

IX. *Andronicus de Imperio Orientis uſurpando cogitat.* *Alexius* Imperator Conſtantinopolitanus adhuc puer male inſtruebatur, & ex cognatis ejus ac amicis alii *Mariæ* Imperatricis amore flagrabant, alii fiſcum depopulabantur, & omnia confuſa erant, *dum ſuum quiſque negotium agit, & alteri adverſatur*, inquit Nicetas Choniata. Alii *Protoſebaſtum* ſuſpectum habebant, alii *Protoveſtiarium* Alexium Comnenum Manuelis Patruelem, qui pueri Imperatoris matrem ſibi conciliarat, cæteroſque omnes auctoritate vincebat. Parte alia *Comnenus Andronicus* Imperatoris Manuelis Patruelis, qui ab eo in exilium miſſus fuerat, cum *Manuelis* obitum & Palatii diſſidia accepiſſet, de imperio uſurpando cogitavit, indeque crebras literas ad Alexium Imp. nepotem, & ad Patriarcham Conſtantinop. *Theodoſium*, ac cæteros, *in quibus aliqua ſcintilla amoris erga Manuelem defunctum apparebat*, mittit, in quibus ſe indignari ſimulabat, quod res Imperii eo in ſtatu verſarentur. Cumque omnes in ſuam ſententiam pertraxiſſet, Conſtantinopolim venit, & ubique honorificentiſſime exceptus eſt. Tandem, ut rem paucis abſolvam, Byzantii popularis ſeditio excitatur, & *Imperatoris milites menſis Maii die VII. indictione XV.* Joannis Theologi ædem occupant, pugna magna committitur, ægreque pax auctoritate Theodoſii Patriarchæ Conſtantinop. reſtituitur. Is poſtea a Protoſebaſto pellitur. *Non tamen ſucceſſit negotium*, inquit Nicetas, tam *quod nihil in eo reperiebatur, propter quod pellendus eſſet; tum quod domina & alii plurimi, atque adeo omnes fere Imperatoris conſanguinei, virum illum ſummopere venerabantur.* Quare ut Patriarcha in priſtinam Sedem reponeretur, *Protoſebaſtus* aſſentiri coactus fuit. Hæc ſummatim ex Niceta Choniata. Conſtantinopoli Græci in Latinos ſæviunt, ut dicetur anno ſeq. n. XI.

Ad num. IV. Jam ſuo loco monſtravimus quantum Willelmus Tyrius deceptus fuerit, imo & quanto odio erga Equites Jeroſolimitanos flagraverit, dum ſcripſit eos ſub Patrocinio *Sancti Joannis Eleemoſynarii* inſtitutos fuiſſe, & dein cum divitiis crevere, *Sanctum Joannem Baptiſtam* in locum ejus ſubrogaſſe; hic vero nobis oſtendendum, quantum peccaverit Mono- X. *Error Vuillelmi Tyrii in narratione Converſionis Maronitarum.*

Digitized by Google

voluit; ſicque perſtiterunt immobiles in ſancta Fide Catholica, licet ſemper agitati Infidelium preſſuris, ut litteræ illorum ad Leonem Decimum redditæ, quæ extant, aperte teſtantur.

V. Laborantis S. R. E. Card. ſcripta. Hoc eodem anno ſuam elaboratiſſimam canonum collectionem edidit Laborans (ita enim proprio nomine dictus) S. R. E. Cardinalis presbyter tituli ſanctæ Mariæ trans Tiberim, prius autem diaconus Card. S. Mariæ in Porticu: nam in fine iſta leguntur: *Opus explicit Laborantis ad Petrum Præſulem Pampilonæ*. Et paulo poſt: *Annus hoc opus dedit integer ab illius inceptione vigeſimus, Chriſti vero milleſimus centeſimus octogeſimus ſecundus, & ultimus dies Aprilis*. Fuit iſte (ut apparet ex aliis ejus lucubrationibus) litteris philoſophicis, atque theologicis apprime excultus. Extat enim ejus opus ad Majonem magnum Siciliæ Ammiratum de juſti, juſtitiæque rationibus, id ipſo ab eo expoſcente, opus quadripartitum. Item opus de vera libertate, ad Hugonem Panormitanum Archiepiſcopum, idemque tripartitum. Inſuper epiſtola ad Hugonem (puto eundem) contra Sabellianos rurſum reviviſcentes. *Alium quoque reperitur ſcripſiſſe epiſtolam ad Vivianum S. R. E. Cardinalem presbyterum tituli S. Stephani in monte Cælio, de Appellationibus. Puto hunc illum eſſe Vivianum, qui in cauſa ſancti Martyris Thomæ functus eſt legatione ab Alexandro Rom. Pontifice. At diſerta illa epiſtola haud integre legitur, ſed interciſa. Continet has omnes Laborantis lucubrationes codex membranaceus baſilicæ ſancti Petri in Urbe.

Hoc item anno naſcitur Aſſiſii in Umbria S. Franciſcus. Teſtatur id ex antiquioribus Albertus Abbas Stadenſis auctor his temporibus proximus, qui in ſuo Chronico habet iſta: *Anno Domini milleſimo centeſimo octogeſimo ſecundo puer Franciſcus natus eſt in civitate Aſſiſii, patre Petro de Bernardone*. Hæc ipſe. VI. Nativitas S. Franciſci. Affirmant idipſum præter veteres, etiam recentiores. Ita plane Deus Eccleſiam ſuam in deterius declinantem, ac collabentem jam depravata morum diſciplina, ad erigendam eam, in conflatorio divini Spiritus Apoſtolicum hunc formavit ho-

PAGIUS nothelismum univerſæ Maronitarum nationi attribuenda. Ejus verba a Baronio recitata in ſummam contraho. Ait itaque Maronitas *cum per annos pene quingentos* cujuſdam Maronis Hæreſiarchæ errorem fuiſſent ſecuti, *ita ut ab eo dicerentur Maronitæ*, ad cor redeuntes, *ad Patriarcham Antiochenum Haimericum, qui tertius Latinorum nunc eidem præeſt Eccleſiæ*, acceſſiſſe, & ad unitatem Eccleſiæ Catholicæ reverſos eſſe. Fuiſſe autem hujus populi turbam non modicam, *ſed quinquaginta millium dictam eſſe excedere quantitatem*. *Maronis autem error & ſequacium ejus eſt, & fuit (ſicut ex VI. Synodo legitur, quæ contra eos lata eſſe dignoſcitur, & in qua damnationis ſententiam pertulerunt) quod in Domino noſtro J. C. una tantum ſit & fuerit ab initio, & voluntas & operatio. Cui articulo multa alia perniciosa nimis adjecerunt. Super quibus omnibus ducti pœnitudine ad Eccleſiam redierunt Catholicam una cum Patriarcha ſuo & Epiſcopis nonnullis*. Hæc Willelmus Tyrius.

XI. *Tyrius traditiones fabuloſas quandoque amplexus eſt.* Verum Tyrius in ſcribenda ſua Hiſtoria plura decerpſit ex Annalibus Eutychii Patriarchæ Alexandrini, in quibus minime accuratus fuit; imo multa fabuloſa habet, variaque aſſerit, quæ a veritate multum aberrant. Secutum ſe eſſe Eutychium ipſemet fatetur in præfatione ſuorum Operum: *Arabica exemplaria miniſtrante* (nempe Amalrico Jeroſolymorum Rege) *alium Hiſtoriam a tempore Seductoris Mahumeth uſque in hunc annum, qui eſt nobis ab Incarnatione Domini MCLXXXIV. per annos quingentos ſeptuaginta decurrentem conſcripſimus, auctorem maxime ſecuti virum venerabilem Seith filium Patricii Alexandrinum Patriarcham*, dictum etiam Eutychium, Medicum inſignem, & Patriarcham Alexandrinum mortuum anno CMXL. quo eum obiiſſe diximus. Cujus integros Annales cum Seldeni Præfatione notiſque Arabice & Latine in lucem protulit Pocockius Oxonii. Hæc Tyrii Hiſtoria periit, ſed de ea quæ extat, ſeu de Hiſtoria Belli Sacri hæc ſubjicit: *In hac vero nullam aut Græcam aut Arabicam habentes præducem Scripturam, ſolis traditionibus inſtructi exceptis paucis quæ ipſi oculata fide conſpeximus, narrationis ſeriem ordinavimus*. Verum traditiones quas ſecutus eſt, non raro errori obnoxiæ fuere, conſtatque etiam eum *Eutychio* fabularum pleno ſæpe adhæſiſſe. Certe Fauſtus Naironus in Diſſert. De origine ac religione Maronitarum num. XIX. & ſeqq. hæc verba ex Eutychio profert, prout extant in textu Arabico: *Fuit tempore Mauricii Imp. Romanorum, Monachus quidam nomine Maron, qui aſſeruit Domino noſtro J. C. duas eſſe naturas, & voluntatem unam, operationem, & perſonam unam, fidemque hominum corrupit. Maxima autem eorum, qui doctrinam ipſius amplexi, & ſe diſcipulos illi præbentes, eandem profeſſi ſunt, pars erant, incolæ urbis Hhamah, & Kenneſrin & Awaſem, tum Romanorum* (hoc eſt Græcorum, qui ſub Romano erant imperio) *nonnulli, appellatique ſunt ejus aſſeclæ, qui idem cum ipſo aſſererent, Maronitæ nomine ab ipſo Marone deducto, mortuoque ipſo Monaſterium ubi extruxerunt & vocarunt Monaſterium Maronis, ejuſque fidem profeſſi ſunt*.

XII. *Annales Eutychii fabulis referti.* Verum hæc commentitia ſunt; neque enim ſub Mauricii, neque ſub Phocæ, qui eum proxime ſecutus eſt, imperio error de unica tantum voluntate & operatione Chriſti adhuc excogitatus fuerat, ſed *Heraclio* duntaxat imperante, ut omnibus notum, e tenebris prodiit. Neque etiam Monaſterium, de quo Eutychius loquitur, fuit ibi extructum poſt obitum hujus Maronis; quippe quod jam ſtabat ducentis fere ante annis, eratque divo Maroni Abbati dicatum; quod etiam colligit Naironus ex Procopio Cæſarienſi, qui lib. 5. de Ædificiis Juſtiniani Imperatoris memorat præcipue illa Phœniciæ, *ut ſupra Apameam* (quæ eſt Hhamah) additque; *Pauperum hoſpitium S. Romani re-*

pu-

hominem, qui mundi contemptum ac paupertatem non affectu tantum (quod ad ſanctorum Patrum imitationem ſufficere potuiſſet) ſed effectum etiam proſecutus eſt. At de eo inferius ſequenti Tomo dicendum.

An-

PAGIUS *paravit, & mania B. Maronis.* Certum eſt autem *Juſtinianum* anno DLXV. vivere deſiiſſe, & *Mauritium* an. DLXXXII. creatum Imperatorem, e vita migraſſe an. DCII. Quare cum imperante Juſtiniano Monaſterium S. Maronis inſtaurandum fuerit, tunc antiquiſſimum fuiſſe oportet. Quod confirmatur ex Actis V. Generalis Synodi anno DLII. coactæ ſub Imperio ejuſdem Juſtiniani, cui interfuerunt Legati Monaſterii S. Maronis, eratque tunc celeberrimum, & caput Monaſteriorum totius Syriæ ſecundæ, ut ejuſdem Synodi Acta declarant. Imo hunc *Maronem* oſtendimus fuiſſe Monachum ipſiuſmet Monaſterii, de quo agitur, ubi proprio nomini, quod erat *Joannes*, nomen Maronis ſuperinduxit, accepitque ex nomine Monaſterii beati Maronis Abbatis. Verum hæc fabula jam fuſe a nobis anno DCXXXV. confutata.

XIII. *Aliqui Maronitæ fuere hæretici.* Reliquum eſt, ut hic refellamus quæ Baronius ex Tyrio de converſione totius gentis Maronitarum ad fidem Catholicam in medium profert. Verum itaque eſt hæreſim Monothelitarum intra Montem Libanum manaſſe, & Patriarcham ipſum venenum illud hauſiſſe, ut anno MCIX. hæc narravimus, ſed hæc circa initium hujus ſæculi contigere tempore Thomæ Hharanitæ Epiſcopi Kfartabenſis, ut loco citato diximus.

XIV. *Ab Haymerico Antiochiæ Patriarcha hoc anno Eccleſiæ reconciliantur.* Poſt hæc & alia a nobis eodem anno MCIX. narrata Maronitæ Patriarcham Catholicum elegerunt, quo ab hæreticis interfecto, cum variæ, uti habet idem Naironus, inter Maronitas inſurrexiſſent diviſiones pro eligendo Patriarcha accurrit *Haymericus* Latinorum Patriarcha Antiochenus; cumque illos ſedaſſet, eos qui ſchiſma invexerant vel ſecuti fuerant, ad obedientiam reduxit, & auctoritate Summi Pontificis a vinculo excommunicationis, quam ob patratum in Patriarcham immane delictum incurrerant, abſolvit; & poſt hæc *Maronitæ* ad electionem novi Patriarchæ integerrimæ fidei, unanimiter devenerunt. Sic enim legitur in eorumdem Chronico: *Extraxit illud venenum Haymericus bonæ memoriæ. Objurgavit eos palam apertis verbis, obedierunt ei, & a Romana Sede benedictionem eis mittendam curavit, & elegerunt ſibi Patriarcham, qui habitavit in Eccleſia beatæ Virginis in Habil* (quod eſt Libani oppidum) *Obſervabat, quidquid erat in Evangelio, erat in exponendo peritus, ac varia de fide carmina componebat.* Neque damnata, imo confirmata, ac ſtabilita fuit fides Maronis: *Et firmi ſteterunt in fide Maronis, & ſuperbi humiliati ſunt, & adverſarii pacem inierunt.* Quam fidem Maronitæ in præfata reconciliatione cum prædicaſſent coram Haymerico, nihil penitus adverſus illam oppoſuiſſe legitur, indeque evidenter concluditur Maronis ſententiam nec leviter Monothelismum redoleviſſe. Cum Tyrius accepiſſet Maronitas Schiſmatis Thomæ ſectatores, errores abjuraſſe apud Haymericum, & cum Patriarcha pacte facta Romanam fidem profeſſos, opinatus eſt Maronitas omnes in Monothelitarum errore jamdiu fuiſſe, & toti attribuit, quod pars una minus ſpectata & perduellis fecerat, niſi forte deceptus fuerit ab aliquo ex Maronitis, qui Schiſmati Thomæ adhæſerant. Cæterum inexcuſabilis eſt in eo quod tradit collectam eſſe contra eos ſextam generalem Synodum, & damnatum in ea Maronem; cum ne verbum quidem de eo in ea Synodo extet.

XV. *Quod de tota natione Tyrius male intellexit.* Præterea quomodo ſcribere potuit Tyrius jam a quingentis annis Maronitas Monothelitas fuiſſe, cum David Archiepiſcopus (qui floruit anno Alexandri MCCCLXX. abſoluto in autumno anni Chriſti MLIX. ut legitur in Epiſtola Abbatis Joſeph, miſſa eodem anno ad præfatum David, qua eum rogat, ut ex Syriaco Arabici juris faceret Eccleſiaſticas Orientalium Syrorum conſtitutiones) capite primo ejuſdem textus aſſerat Maronitas duas in Chriſto voluntates admittere: *Græci concordant cum Maronitis*, inquit, *in prolatione duarum voluntatum, & Maronitæ aſſerunt duas voluntates conſequentes duas ſubſtantias divinam & humanam.* Quo pacto igitur Tyrius hoc anno ſcribere potuit eos per annos fere quingentos hæreticos fuiſſe. Verum quidem eſt quoſdam ex Maronitis, dum inter ſe diviſi eſſent, in Cyprum inſulam pervaſiſſe, & multos corrupiſſe, ſed ea re nihil aliud efficitur niſi plures Maronitas hæreticos fuiſſe, ſicuti ex eo quod multi Calviniſtæ ex Galliis & Germania prodierint; non ſequitur utramque nationem non eſſe Catholicam. Quod autem in Maronitarum libris aliquæ reperiantur hæreſes præſertimque de unica in Chriſto natura & voluntate; id contigit Jacobitarum dolo, qui cum eadem, qua Maronitæ lingua utantur Syriaca, ad hæc uſque tempora horum codices corrumpentes, pravos eorum errores inter Maronitas curarunt diffundere, uti ſcripſit Petrus Patriarcha Maronitarum ad Antonium Caraffam S. R. E. Cardinalem literis anno MDLXXVIII. die XXV. Auguſti datis, & a Nairono citato num. LXXVII. relatis: *Et quia frater mi, ait aliquis, qui vobis ſcribit, in noſtris libris inveniſſe aliqua verba Sanctam Eccleſiam oppugnantia, nos non recipimus, niſi quod recipit Sancta Eccleſia, & quod invenitur in exemplaribus potuerunt ingredi & immiſceri in illis* (ſc. libris Maronitarum) *nonnullis ex codicibus nationum, quæ ſunt circa nos per multum tempus. Frater mi omnem deponas ſuſpicionem de rectitudine noſtra; ab antiquo fundati ſumus in fide Sancta Eccleſia Apoſtolica Romana, quam ſemper ſumus amplexi, & nequaquam vobiſcum tantum ore loquimur, ſed ore ſimul ac corde, & Deus de hoc ſit teſtis.* Maneat itaque Tyrium & pleroſque ex recentioribus Scriptoribus qui ei nimis facile fidem adhibuere, in narrando reditu aliquorum Maronitarum ad Eccleſiam Romanam valde hallucinatos eſſe.

I. Eccl. S. Mariæ Montis Regalis aucta in Metrop.

ANnus Redemptoris milleſimus centeſimus octuageſimuſtertius ſequitur, Indictione prima, quo ☞ contigit ut Lucius Papa Velitris cum eſſet, die quinta menſis Februarii, expoſcente Willelmo juniore Siciliæ Rege, nobiliſſimam ab eo erectam Eccleſiam ſanctæ Mariæ Montis Regalis, dictam, auxerit in metropolim, ſubjeceritque ei Catanenſem Epiſcopatum, cui & poſtea additus Epiſcopatus Syracuſanus. Extat adhuc de his ejuſdem Lucii Papæ diploma, ſubſcriptione munitam decem & ſeptem Cardinalium, ubi & de impartito pallio ab Apoſtolica Sede fit mentio, & aliis ad hæc ſpectantibus, de quibus omnibus eſt locuples ſcripta hiſtoria, de qua ſuperius in Alexandro Papa mentio facta eſt.

Cauſa Ep. Scotiæ iterum ordita a Lucio PP.

☞ Hoc eodem anno Lucius Papa diſſenſiones inter Scotiæ Epiſcopos componere laboravit: quibus autem conditionibus, Rogerius in Annalibus ita deſcribit: *Eodem anno Joannes & Hugo Epiſcopi, de quibus mentionem feceramus * Velletrem venerunt ad audientiam Papæ Lucii, & uterque illorum propoſuit coram domino Papa, & univerſis Cardinalibus ſuis jus, quod petebat in Epiſcopatu S. Andreæ. Quo audito, dominus Papa de communi fratrum conſilio abjudicavit Epiſcopatum illum utrique, & ipſi in manu ſummi Pontificis reſignaverunt præfatum Epiſcopatum S. Andreæ libere & abſolute, & ſic a Curia receſſerunt, expectantes ſummi Pontificis miſericordiam. Et poſt paucos dies, & per conſilium univerſorum Cardinalium ſummus Pontifex reddidit Hugoni Epiſcopo Epiſcopatum ſancti Andreæ, & confirmavit, & conceſſit Joanni Epiſcopo Epiſcopatum de Dunkeldin cum univerſis ſupradictis, quæ ei ex parte Regis Scotiæ oblata fuerant, & confirmavit. Hugo autem domum rediit, & recepit Epiſcopatum ſancti Andreæ. Joannes vero Epiſcopus recepit Epiſcopatum de Dunkelden. Sed quia Rex Scotiæ noluit ei ablata reſtituere, ipſe iterum movit quæſtionem contra Hugonem Epiſcopum de Epiſcopatu ſancti Andreæ, ſicut inferius notatum eſt.*

* Velitras.

II. Diſcordia inter Romanos & Pap.

Eodem anno ortum eſt grave diſſidium inter Romanos, & Papam Lucium, ſuper conſuetudinibus quibuſdam, quas prædeceſſores ſui facere ſolebant, quas prædictus Papa juravit ſe numquam facturum. Unde Romani indignati ſunt, & frequenter rapinas, & iniquas combuſtiones fecerunt in terra domini Papæ. Dominus vero Papa de loco in locum fugiens, caſtella ſua, & civitates munitas adiit. Ad cujus defenſionem Chriſtianus Moguntinus Archiepiſcopus domini Friderici Romanorum Imperatoris Cancellarius magno congregato exercitu advenit. Cui Romani reſiſtere non valentes, Romam redierunt. Quos prædictus Cancellarius perſequens, omnia ad Romanos pertinentia devaſtavit, & eos uſque ad portas civitatis Romæ ſecutus eſt, omnia ſuburbana incendio tradens. Romani vero videntes ſe perditioni traditos, machinabantur, qualiter prædictum Cancellarium dolo interficerent. Et cum alter aditus eis defeciſſet: ſtatuerunt eum veneno interficere, & ita fecerunt. Nam cum Cancellarius ille, & exercitus ejus fere per decem milliaria ab Urbe remoti eſſent, Romani direxerunt in paupere cultu Legatos, qui ſtatum Curiæ addiſcerent. Quo tum totum eſſe didiciſſent: inter cætera comperierunt unum, quod perditioni illius prælegerunt.

III. Fons veneno infectus.

Erat namque prope locum illum fons nitidiſſimæ aquæ, quam ſolitus erat Cancellarius, & exercitus ejus vino mixtam potare. Fontem itaque aggreſſi ſunt nefandi proditores illi, & ipſum undique affecerunt veneno, ita ut manans aqua corrumperetur. Ut igitur potavit ex ea Cancellarius, feſtinæ morti ſuccubuit. Occubuerunt & poſt illum pluſquam mille homines, qui ex prædicto fonte potaverunt.

Cum

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXI. An. Hegiræ DLXXIX. inchoato die 26. Apr. fer. 3. An. C. 1183. I.

Anno Periodi Græco-Romanæ 6676.

☉ 16. B. ☽ 6. P. 17. April. Indict. 1.

Jesu Christi 1183.

Lucii III. Papæ 3.

Friderici Ænobarbi Reg. 32. Imp. 29.

Andronici Comneni Imp. 2.

AD num. II. & ſeq. Sigonius in Hiſt. de Regno Ital. lib. XIV. ad annum MCLXXXII. refert, Romanos novo Pontificatu novum bellum moviſſe, rurſuſque exercitum ad *Tuſculum* adduxiſſe, & *Lucium* III. cum ſe Romanis odio & contemptui eſſe animadverteret, Roma exiiſſe, ac *Velitris*, proximiſque in locis conſediſſe. Ante hæc narrat Sigonius mortem *Chriſtiani* Archiepiſcopi Moguntini. Verum hæc omnia ad præſentem annum pertinent, quo ea conſignavit Rogerius Hovedenus part. II. Annal. pag. 621. & ex eo Baronius. Audiendus Joannes de Ceccano in Chron. ubi hæc ſigillatim perſequitur: *Indict. XV.* (legendum, indict. I.) *ſeptimo Kal. Junii a corpore puella viſibiliter in Eccleſia de Canneto B. Petrus dæmonium expulit. Romani venerunt ſuper Tuſculanum Kalendis Julii, ut eum caperent, ſed minime potuerunt. Interea Cancellarius* (Chriſtianus nempe Archiepiſcopus

Lucius III. Roma exire cogitur.

Cum autem obitus Cancellarii divulgaretur, exercitus ejus diſſipatus eſt, & in fugam converſus: & Romani iterum inſurrexerunt in dominum Papam. Idem vero Papa non valens reſiſtere Romanis, miſit Legatos ſuos ad Reges, & Principes terrarum tam ſæculares, quam Eccleſiaſticos, pro auxilio habendo ad defenſionem B. Petri contra Romanos. Venerunt ergo Nuntii ſui ad Henricum Regem Angliæ, poſtulantes ab eo, & a clericatu Angliæ auxilium. Conſuluit itaque Rex Epiſcopos ſuos, & Clerum Angliæ de petitione ſummi Pontificis. Cui Epiſcopi, & Clerus conſuluerunt, ut ipſe ſecundum voluntatem ſuam, & honorem faceret auxilium domino Papæ, tam pro ſe ipſo, quam pro illis: quia tolerabilius eſſet, & plus placeret eis, quod dominus Rex ſi vellet, acciperet ab eis recompenſationem auxilii illius, quam ſi permiſiſſet Nuntios domini Papæ in Angliam venire ad capiendum de eis auxilium. Quia ſi aliter fieret, poſſet verti in conſuetudinem ad detrimentum regni. Acquievit Rex conſilio eorum, & fecit auxilium magnum domino Papæ in an-

PAGIUS pus Moguntinus) *cum magno exercitu Alamannorum* (miſſus a Friderico Imp.) *venit apud Tuſculanum, & Romanos ibi non invenit; ſed remanſit ibi cum exercitu, & cœpit valde infeſtare Romam, & depradare. Tandem menſe Auguſto ibi mortuus eſt & ſepultus* [1] Serarius in Hiſtoria Moguntina lib. 5. pag. 526. hunc Chriſtiani hujus nominis II. Archiepiſcopi Moguntini, qui anno MCCL. florebat, locum refert quo lucem accipiunt quæ Joannes de Ceccano de Chriſtiano Cancellario habet: *Obiit Chriſtianus juxta Romam. Graviter egrotavit. Vicinus erat Summus Pontifex, qui Epiſcopum ut proximaret, paternis literis hortabatur. Cumque Papa ad Archiep. perveniſſet languor in tantum prævaluerat, ut Patri ſancta aſſurgere non valeret. Facta ergo confeſſione Summo Pontifici, de manu ejus communicationem ſanctam accepit, aliaque Eccleſiæ ſacramenta; & Dominus Papa facta & dicta indulgentia, in pace abiit, & Dominus Chriſtianus Deo animam reddens, mortem obiit*

II. Conradus Moguntiæ & Adelbertus Saltzburgi Archiepiſc. recuperant. Quæ poſt ejus mortem hoc anno contigerint, ita narrat Chronographus Reicherſpergenſis: *MCLXXXIII. dominus Otto Palatinus Comes, qui Ducatum Bauvariæ tenebat, obiit. Eodem quoque anno mortuus eſt Moguntinus Archiepiſcopus Chriſtan dictus, & dominus Chonradus Apoſtolicæ Sedis Legatus in ſedem ſuam pro eo reſtitutus eſt. Archiepiſcopus etiam dominus Adalbertus ex Præcepto Imperatoris, & unanimi omnium Saltzburgenſium electione cathedram ſuam recepit, & in XIII. Kal. Decemb. rurſus Eccleſiæ ſuæ cum favore omnium reinthronizatus eſt*. De Conrado e Præſulatu Moguntino, & de Adalberto e Saltzburgenſi expulſis ſæpius locuti ſumus. Serarius loco laudato refert e MS. a ſe viſo *Chriſtiani* anniverſarium diem celebrari in S. Victoris Eccleſia *XII. Kal. Decembr.* ſed Chriſtianus menſe Auguſto mortuus eſt, certumque in Necrologiis anniverſaria aliis ſæpe diebus notari, quam quibus mortui fuerint ii in quorum gratiam inſtituta fuere. Quod hoc exemplo, multiſque aliis indubitatum redditur. Porro Anonymus Caſinenſis, qui ait Chriſtianum *apud Tuſculanum* vita functum, non adverſatur Joanni de Ceccano, quia *Tuſculanum* duodecim tantum milliaribus a civitate Romana diſſitum. Denique Trithemius in Chronic. Hirſaug. ad annum MCLXVII. & in lib. de Script. Eccleſ. prodit, Chriſtianum *in omni genere doctrinæ* multum eruditum fuiſſe, & ſcripſiſſe *Friderici Imperatoris* I. Geſta a ſe lecta, addítque eum reliquiſſe etiam pulchras, & varias *ad diverſos* Epiſtolas; ſed nihil eorum ad nos pervenit.

NOTA [1] TOtam hanc hiſtoriam de obitu Chriſtiani nihil melius illuſtrat, quam literæ encyclicæ Lucii III. datæ hoc anno *Signiæ 4. nonas ſeptembres*, ad univerſos per Germaniam præſules ad fundendas pro obitu ejuſdem Chriſtiani preces invitantes. Habet igitur pontifex: *Chriſtianus Moguntinus archiepiſcopus, cum cariſſimo in Chriſto filio noſtro Friderico, &c. longo tempore magnifice ſerviſſet, & contra officii ſui debitum exceſſiſſet in multis; cum Romanorum perfidiam, qui patrimonium eccleſiæ hoſtiliter devaſtantes Tuſculanum nequiter obſidebant; aliter comprimere non poſſemus, eundem archiepiſcopum ad obſequium Eccleſiæ convocavimus; ipſe vero factus obediens uſque ad mortem aeris intemperiem parvipendens, ad ſuccurrendum Eccleſiæ fluctuanti cum ingenti exercitus multitudine properavit; factumque eſt quod Romani hic ad ſolius nominis ejus terrorem fugerent. Ille autem Tuſculanum ingreſſo muros civitatis jampridem collapſos pro magna parte per illius auxilium, antequam decederet, fecimus reparari. Tandem Dominus miſertus ipſius febres cum ægritudine flagellavit, unde in vera confeſſione, & multa contritione cordis aſſumpta cruce & reſignatis dignitatibus univerſis octo Kalendas Septembris diem clauſit extremum*. Recitat has literas Schannat Vindem. Lites. tom. II. pag. 118. Quoniam vero hic Pagius ſubiniquior videtur in necrologia, quaſi ſcilicet perſæpe aliam ab emortuali diem indicent, quemadmodum ex Necrologio a Serario laudato ad eruendam diem emortualem Chriſtiani probari poteſt. Ex eodem tamen Schannat falſi revinci facile poſſet, cum ille plura referat necrologia, in quibus virorum illuſtrium dies emortuales accurariſſime indicantur, ut diligentius expendenti conſtabit ex diebus emortualibus Henricorum I. II. III. IV. Agnetis imperatricis, Ludovicorum & Ottonum imperatorum. Igitur ex mendo unius, vel alterius Necrologii ſuſpicio in dies emortuales ab illis indicatas merito creari non poteſt.

Cæterum fuga Lucii Papæ Velitras quam ad hunc annum referendam Pagius hic cenſet, ad exitum anni præcedentis anticipandam ſuadet bulla ejus relata a Roccho Pyrrho in Sicil. S in Notit. Eccleſ. Cephaledit. Data enim legitur *Velletri die XII. Kal. januarii, Indict. I.* (a ſeptembri mutata) *Incarnationis Domini anno* 1182. *pontif. vero domini Lucii III. anno II.* Ex quibus intelligimus Sigonium rectum in narratione ſua ordinem minime ſervaſſe, cum Lucii receſſum poſt obitum Chriſtiani referat. MANSI

Digitized by Google

auro, & argento. Dominus autem Papa per pecuniam illam, & per pecuniam aliorum Principum ſibi undique allatam, pacem fecit cum Romanis, ſibi, & Eccleſiæ Romanæ neceſſariam. Hucuſque Rogerius.

IV. Contigit hoc eodem anno obitus Regis Angliæ Henrici junioris, filii Henrici ipſius Secundi, quem pater in contumeliam ſancti Thomæ per Archiepiſcopum Eboracenſem coronari fecerat, qui poſt reconciliationes alias ſæpe factas rurſus ad ſciſſuras, & diſcordias leviter revocatus, tandem ulciſcente numine, dedit pœnas, ſed miſerante Deo, veræ pœnitentiæ poſt immenſa peccata memorandum reliquit exemplum. Deſcribit iſta idem qui ſupra Rogerius:

* Henrici Reg. Angl. filii in obitu pœnitentia.

Rex filius, deficiente ſibi pecunia, perrexit ad ſanctam Mariam de Rupe Adamatoris, & decorticavit feretrum ſancti Adamatoris, & theſauros Eccleſiæ aſportavit. Paucis poſt elapſis diebus idem Rex filius, cum vidiſſet ſe non poſſe multum nocere patri ſuo, ex indignatione & animi rancore in gravem incidit infirmitatem in villa, quæ dicitur Mortel, non longe a civitate Lemovicenſi. Primo enim arripuit eum febris, deinde fluxus ventris, & contrivit eum uſque ad mortem. Qui cum ſenſiſſet mortem ſibi imminere, miſit pro domino Rege patre ſuo; qui ad eum venire noluit: timuit enim inſidias illius. Rex igitur filius convocatis coram ſe Epiſcopis, & viris religioſis, qui aderant, primum ſecreto, deinde coram omnibus ſua confeſſus peccata, pœnitentiam, & ſuorum recepit abſolutionem peccatorum, & tradidit Willelmo Mareſcallo familiari ſuo crucem ſuam Hieroſolymam deferendam. Deinde depoſitis mollioribus indumentis cilicium induit, & ligato fune in collo ſuo, dixit Epiſcopis, & cæteris viris religioſis circumſtantibus: Trado me peccatorem indignum, & culpabilem, & obnoxium per funem iſtum vobis miniſtris Dei, poſtulans, ut Dominus noſter JESUS Chriſtus, qui latroni confitenti in cruce peccata dimiſit, per preces veſtras, & per ſuam ineffabilem miſericordiam miſereatur infeliciſſimæ animæ meæ. Et reſponderunt, omnes, Amen. Et ipſe ait illis: Trahite me a lecto iſto per hunc funem, & imponite lecto illi cinereo, quem ſibi præparaverat. Et fecerunt, ſicut ipſe præcepit illis, & appoſuerunt capiti, & pedibus ſuis duos lapides magnos quadratos: & omnibus rite peractis, ipſe præcepit corpus ſuum deferri in Northmanniam uſque Rothomagum, & ibidem ſepeliri. Et his dictis, ipſe ſacroſancti corporis, & ſanguinis Domini viatico munitus, in timore Domini emiſit ſpiritum. Quod cum domino Regi patri ſuo nuntiatum eſſet, lacrymatus corruit in terram & vehementer planxit filium. Quem lugentem nimirum Petrus Bleſenſis intimus familiaris his litteris eſt conſolatus: (a) (a) Pet. Bleſ. ep. 2.

Hen-

PAGIUS

nit. Legendus Oudinus de Chriſtiano Abbate eum quo noſter male ab aliquibus confunditur in Supplement. de Script. Eccleſ.

III. *Inſtituitur Archiep. Montis Regalis.* Idem Anonymus Caſinenſis ad hunc annum ſcribit: *Lucius Papa III. apud Velletrum promovit Willelmum Abbatem ſanctæ Mariæ Regalis de Panormo in Archiepiſcopum Montis-Regalis.* De Monaſterio Montis-Regalis hoc anno in Archiepiſcopatum evecto, anno MCLXXIV. cum Baronio locuti ſumus. Conſtitutio a Lucio III. emiſſa extat non tantum apud Rocchum Pyrrhum in Sicilia ſacra pag. 408. & ſeqq. ſed etiam in Bullario Caſinenſi pag. 197. Ait in ea Pontifex Guillelmum Siciliæ Regem Monaſterium in loco, qui *Mons-Regalis* dicitur, conſtruxiſſe, *& brevi tempore Templum Domino multa dignum admiratione ædificaſſe*, & in tantum redditibus, aliiſque rebus ampliaſſe, *ut ſimile opus per aliquem Regem factum non fuerit a diebus antiquis, & in admirationem homines adducat:* eum a ſe petiiſſe, ut eundem locum *dignitate Metropolica* donaret, ideoque ſe eundem Willelmum Abbatem in ejuſdem loci Archiepiſcopum *propriis manibus* conſecraſſe, ac decernere, ut Ordo Monaſticus in eodem loco conſtitutus ibidem inviolabiliter obſervetur: Epiſcopatum Catanenſem & ſubeſſe debere ſe conſtituere, ac ei ſubjicere Monaſterium Maniacium dictum, *quod illuſtris recordationis Margarita glorioſa quondam Regina in Diœceſi Meſſanenſi conſtruxit.* Conſtitutioni ſubſcribunt Cardinales quindecim inter quos *Henricus Albanenſis Epiſcopus*; de quo mox. In fine legitur: *Datum Velletri per manum Alberti S. R. E. Presbyteri Card. & Cancell. Nonis Februarii, indict. I. Incarnat. Dominicæ anno MCLXXXII. Pontificatus vero Domini Lucii Papæ III. anno ſecundo.*

IV. *Lucius III. an. a die XXV. Martii inchoavit.* Ex his perſpicuum eſt, primo *Lucium* III. hoc anno, *Velitris* commoratum eſſe. Secundo, erraſſe Cantelium in Diſſer. V. Metropolitanarum urbium Hiſtoriæ cap. VII. ubi ſcribit, *Guillelmum* anno MCLXXVIII. conſecratum fuiſſe Archiepiſcopum Montis-Regalis, ſed veroſimile errorem in typographum refundendum eſſe, qui numerum X. in V. mutarit. Recte tamen addit Cantelius haud multo poſt Syracuſanum Epiſcopum ejuſdem Archiepiſcopatus ſuffraganeum dictum. Tertio, *Lucium* III. annum a die XXV. menſis Martii inchoaſſe; a quo etiam die conſtat *Alexandrum* III. anni initium repetiiſſe. Quarto, *Margaritam* Navarræ, Siciliæ Reginam, *Guillelmi* II. Regis matrem vitam non prorogaſſe uſque ad diem XXXI. menſis Julii hujus anni, *ut* Rocchus Pyrrhus laudatus ejus epitaphio innixus, arbitratus eſt; hoc enim epitaphium, uti & non pauca alia, a poſterioribus poſitum, ad quod Hiſtorici & Critici animum non advertentes non raro hallucinati ſunt, aliosque in errorem traxere. Quinto, *Henricum* Cardinalem Albanenſem anno ſuperiori Legationem ſuam Gallicam abſolviſſe; cum jam menſe Februario currentis anni Velitris fuerit. Erectioni hujus novæ Metropolis meminit Baronius in Addendis & Corrigendis ad hunc annum, ubi tamen dicit Conſtitutioni ſubſcripſiſſe Cardinales XVII.

V. Ad num. IV. ad VII. *Henricus* filius Henrici II. Angliæ Regis, Rex ab eo an. MCLXX. de-

Henrico Dei gratia illuſtri Anglor. Re-
gi, Duci Northmanniæ, & Aquitaniæ,
Comiti Andegavenſi, ſuus Petrus Bleſen-
ſis, Bathonienſis Archidiaconus, ſalutem
& ſpiritum fortitudinis in adverſis.
V. Petri Bleſ. ep. ad Reg. Henricum in obitu filii. *Audivi, & conturbatus eſt venter meus:*
a voce contremuerunt labia mea. Nam
ex familiarum veſtrorum relatione cogno-
vi, quod illa veſtra magnanimitas cele-
bri hactenus opinione conſpicua in morte
filii veſtri mortificata eſt, & quadam mol-
litie muliebri degenerans, gemitibus in-
dulget ac lacrymis, atque reverentia re-
giæ majeſtatis abjecta, ſupervacuis dolo-
ribus pueriliter intabeſcit. Doloris affe-
ctum in vobis non arguo, ſed dolendi
exceſſum. Scio, quia pium eſt, flere mor-
tuum: & hujuſmodi mœſtuoſos affectus
(a) Job. 1. *lex naturæ inducit. Nam (a) & Job, au-*
dita filiorum ſuorum morte, veſtimento-
rum ſciſſione, & aſperſione pulveris vim
doloris expreſſit. Abraham mortua Sara
(b) Gen. 23. *(b) venit, ut fleret eam, & plangeret.*
(c) Jacob exiſtimans filium ſuum Joſeph
(c) Ibid. 39. *devoratum a beſtia, multos dies conti-*
nuavit in planctu. Joſeph (d) etiam cum
(d) Ibid. 50. *fratribus ſuis, & cunctis ſenioribus do-*
mus Pharaonis patrem ſuum deferens mor-
tuum, venit ad Aream Atad trans Jor-
danem, ubi ſeptem dies ſuper morte Ja-
cob in fletu & gemitu compleverunt.
(e) 2. Par. 35. *Sed & Joſia, (e) Rege mortuo, ſcri-*
ptum eſt, quia univerſus Juda & Hie-
ruſalem luxerunt eum, & præ omnibus
Rex Adadremmon: ita quod in prover-
bium verſum eſt, & populariter dicebatur:
Planctus ejus, ſicut planctus Adadrem-
(f) Eccl. 22. *mon. In (f) Eccleſiaſtico etiam legimus,*
quod luctus mortui ſeptem diebus legitime
celebratur, & ibidem hæc verba legun-
(g) Ib. 38. *tur: (g) Fili, in mortuum produc la-*
(h) Joan. 11. *crymas. Chriſtus (h) lacrymas produ-*
xit in Lazarum. Ideoque non miror ſi tam
deplorando funeri pietatis lacrymas ex-
hibetis. Nec enim de numero illorum e-
ſtis, de quibus Dominus dixit per Pro-
(i) Jerem. 5. *phetam: (i) Percuſſiſti eos, & non dolue-*
runt. Et ut verbis Job utar: (k) Nec
(k) Job. 6. *fortitudo veſtra fortitudo lapidis eſt, nec*
caro veſtra ænea eſt.
VI. *Sed ſit quæſo hic dolendi modus, ne*
vos dolor rapiat ultra modum. Tempe-
rantior debet eſſe apud vos erga defun-
ctum filium dolendi occaſio, quia Chriſtia-
niſſime abiit: ne dicam, obiit: & dolen-
do pœnitens dolores æternos evaſit. No-
bis ſuper eum flentibus, jam ſecuriſſime
dicit: Nolite ſuper me flere, ſed ſuper
voſmetipſos flete. Planxit (l) David fi- (l) 3. Reg. 19.
lium parricidam: Abſalon, fili mi Abſa-
lon. Planxit ſuper Saul & (m) Jonatham, (m) 2. Reg. 1.
finem eorum deplorans, quos dominium
mortis involuerat ſine fine. Verumtamen
ſi circa filium veſtrum pium eſt flere, pium
eſt & gaudere. Si enim Petrus Apoſto-
lus, ſi Magdalena ſuos defleverunt exceſ-
ſus, iſte licet adoleſcens, & inter ma-
litiæ incentores, & ut ita loquar, tam-
quam lilium inter ſpinas, in omnem ſe de-
jecit pœnitentiæ humilitatem, mundi gau-
dia convertens in planctum, & delicias in
dolorem. Converſus eſt planctus ejus in
gaudium: convertatur & veſter. Cedat
vobis ad plenitudinem gaudiorum talem
filium de lumbis veſtris proceſſiſſe, in
quem natura dotes univerſa confluxerant:
quem timebant remotiſſimæ nationes: quem
vereri & diligere etiam inimicus & in-
vidus tenebatur. Qui cum præ univer-
ſis mortalibus obtinuiſſet gloriam & ſu-
pereminentiam militiæ ſæcularis; tan-
dem in abjectionem temporalium, & humi-
litate pœnitentiæ factus, & defunctus
eſt Chriſti miles. Exemplum dedit vo-
bis, ut & vos ſequamini veſtigia pœni-
tentis. Nemo enim fuit in confeſſione hu-
milior, in ſui accuſatione contritior, in
emendatione devotior, in propriæ carnis
afflictione crudelior, in omni ſatisfactio-
ne ferventior. Conſilio ſiquidem & ſug-
geſtione proditoriæ factionis minus conſul-
te contra vos erexerat, & direxerat ar-
cum ſuum: ſed Dominus adverſus eum
tetendit arcum ſuum, & in eo paravit
vaſa mortis, volens vobis & aliis dare
in eo ſignificationem, ut fugiatis a fa-
cie arcus, & liberemur dilecti ejus. Cum
igitur de ſalute ejus ſpem certiſſimam ha-
beamus (beati enim, qui in Domino mo-
riuntur) ut voce (n) Apoſtoli utar: no- (n) Theſ. 4.
lite contriſtari de dormiente, ſicut &
illi, qui ſpem non habent. Omne judi-
cium jam evaſit: judicavit enim ſe ipſum
ne in poſterum judicetur. Utinam, aman-
tiſſime Princeps dum hoc ſæculum manet
immo potius, dum hoc ſæculum manat ju-
dicemus noſmetipſos: fallax enim eſt hic
mundus, vita brevis, finis dubius, ex-
itus horribilis, Judex terribilis, pœna
infinibilis. Planctus itaque quos impen-
ditis mortuo, in arma pœnitentiæ con-
vertatis; ut ſicut turbato fatalitatis or-
dine filius vos præceſſit ad mortem; ſic
ordinato hujus mortalitatis excurſu, ca-
te-

PAGIUS
Moritur Henricus Rex filius Henrici II. Angliæ Regis. declaratus, de medio ſubtractus eſt *in feſto ſancti Barnabæ Apoſtoli*, in urbe Martello, quæ ſita eſt in Caduſcenſi provincia, *cum annum ætatis viceſimum octavum compleviſſet*, teſtibus Rogerio Hovedeno a Baronio laudato, Matthæo Pariſienſi, Annaliſta Mailroſenſi, Radulpho de Diceto & Gaufredo Priore Voſienſi in Chron. pag. 290. ubi annum quo Chronicon ſuum ſcripſit his verbis explicat: *Ego Gaufredus iſtu dictavi anno Incarnationis Dominica MCLXXXIII. Philippi, qui fuit filius Ludovici, tertio anno: quo videlicet anno guerra graviſſima fuit in Lemovicino inter Henricum Anglorum Regem, & filium ejus Henricum Ju-*

teros præcedatur ad vitam. Hæc Petrus. Sane quidem judicia Dei cognita ſunt juſtificata in ſemetipſa. Nam quem in odium viri ſanctiſſimi, & contemptum ejus Rex filium coronavit per Eboracenſem: tamquam ſi ſuper caput ejus omnia maledictionum vaſa iræ evacuaſſet ex eo infelix pater uberrimum collegit maledictionum proventum uſque ad ejus obitum.

VII. Frideric. Imp. firmat pacem cum Longob. Hoc eodem anno tandem poſt diutina bella, & diſſutas ſæpe concordias Fridericus Imperator una cum filio, & aliis Germaniæ Principibus celebrato Conſtantiæ conventu, de firma pace ſtabilienda in Italiæ parte illa, quæ dicitur Longobardia, cum ſuis egit. Sancivit ibi famoſam illam Conſtitutionem, a loco ita denominatam, De pace Conſtantiæ, quæ data habetur hoc anno, hacque Indictione, ſeptimo Kal. Julii. Extat ipſa illuſtrata gloſſematibus Baldi Peruſiol Juris conſultiſſimi, in appendice ad Authenticorum collationes.

(a) Ant. t. 2. §. 57. Coterelli hæretici nefandiſſimi necantur. Non prætereat, quod (a) Antoninus habet hoc anno; ait enim: *Anno Domini milleſimo centeſimo octogeſimotertio, &c. in provincia Bituricenſi ſeptem millia Coterellorum hæreticorum & amplius interfecti ſunt ab illius terræ incolis in unum contra inimicos Dei confœderatis. Iſti enim terram Regis vaſtando, prædas ducebant, homines captos ſecum viliſſime trahebant: & cum uxoribus captorum, etiam (proh nefas!) ipſis videntibus, dormiebant, Eccleſias incendebant. Sacerdotes autem & viros religioſos captos ſecum ducentes, & in ipſis tormentis irriſorie dicentes: Cantores cantate, cantate confeſtim eis alapas dabant, & groſſis virgis eos cædebant. Ex quibus quidem ſic flagellati bonas animas Deo reddiderunt. Alii longa carceris cuſtodia ſemimortui, data pro redemptione pecunia, ad propria redierunt. Denique peccatis hominum exigentibus, iidem Coterelli Eccleſias ſpoliabant, & corpus Domini de vaſis aureis & argenteis, in quibus pro infirmorum neceſſitate reſervabatur, extrahentes, & (proh dolor!) in terram viliter projicientes, pedibus conculcabant. De corporalibus vero concubinæ eorum pepla capitibus ſuis componebant. Calices vero ſecum irreverenter portabant, & malleis, & lapidibus confringentes diſtrahebant. Hæc videntes incolæ ipſius provinciæ, domino Regi ſuo Philippo per litteras intimaverunt; acceptoque ab eo exercitu, unanimiter inſultum in boſtes fecerunt, & omnibus interfectis a minimo uſque ad maximum, de præda illorum ditati ſunt*. Hæc Antoninus.

Ann. Eccl. Tom. XIX.

Yyy 2 Sub

PAGIUS *Juniorem, qui tunc obiit in feſto B. Barnabæ Apoſtoli. Ego quintum annum tunc Prioratus mei in Cœnobio Voſienſi expleveram*. Ita ille part. I. cap. 22. qui tamen in Prologo & cap. ult. partis II. certis characteribus inſinuat, ſe anno tantum ſequenti opus illud abſolviſſe. Bellum, de quo loquitur, apud Baronium legendum. Errevit itaque Rigordus pag. XI. qui ait, Henricum *XIII. Kal. Junii* obiiſſe.

VI. Pax inter Frideric. & urbes Italiæ fœderatas. Ad num. VII. Sigonius in Hiſt. de Regn. Ital. lib. XIV. refert, *Fridericum* Imp. Legatos quatuor Placentiam miſiſſe ex urbe Conſtantienſi, ubi menſe Martio Conventum egit, qui pacem cum fœderatis Longobardiæ urbibus facerent, ſi illi eam peterent. Hoc nuncium Fœderati gratiſſimum habentes Prætores ſuos cum Legatis Conſtantiam miſere, remque cum Friderico, atque Henrico filio præſentibus *ſeptimo Kalend. Julias* confecere. In tabulis pacis Fridericus ait: *Reſtituimus ſtratam Veronenſibus, & Ieilianum in gratiam recipimus. Nomina urbium, quibus gratiam noſtram reſtituimus, & præſcriptam conceſſionem fecimus, hæc ſunt: Vercellæ, Novaria, Mediolanum, Laus, Bergomum, Brixia, Mantua, Verona, Vicetia, Padua, Tarviſium, Bononia, Faventia, Mutina, Regium, Parma, Placentia*. Ita Fridericus, poſtquam Italiam & Eccleſiam effuſis omnibus Imperii viribus oppugnavit, coactus fuit cum utraque ad æquas pacis conditiones deſcendere.

VII. Cotarelli in Franc. flammis addicti. Quæ refert Baronius ex S. Antonino, de Cotarellis apud Bituriges detectis, deſumſit ex Rigordo de Geſtis Philippi Auguſti, duobus fere ſæculis Sancto iſto antiquiore. Iis addo quæ Chronographus Aquicinctinus de iiſdem in alia parte Franciæ patrata, exhibet: *Tranſactis diebus Nativitatis dominicæ, Willelmus Remenſis Archiep. & Comes Flandriæ Philippus, in civitate Attrebatenſi, de ſecretis ſuis locuturi conveniunt. Ibi multarum hæreſium fraudes per quandam mulierem in terra Comitis ſunt detectæ. Iſti hæretici nullius hæreſiarchæ muniuntur præſidio: quidam dicunt illos Manichæos, alii Cataphrygas, nonnulli vero Arianos, Alexander autem Papa vocat eos paterinos* (legendum, Paterinos). *Sed quidquid ſint, oris proprii confeſſione convicti ſunt hæretici immundiſſimi. Multi ſunt in præſentia Archiepiſcopi & Comitis accuſati; nobiles, ignobiles, Clerici, milites, ruſtici, virgines, viduæ, uxoratæ. Tunc decretalis ſententia ab Archiepiſcopo & Comiti* (legendum, Comite) *prafixa eſt, ut deprehenſi incendiis traderentur; ſubſtantia vero eorum Sacerdoti & Principi reſignarentur*. Addit Rigordus pag. XI. de geſtis hoc anno loquens: *Combuſti ſunt multi hæretici in Flandria a Willelmo Reverendo Remenſium Archiepiſcopo tit. S. Sabinæ Presbytero Cardin. Apoſtolicæ Sedis Legato, & a Philippo illuſtri Comite Flandrenſium*.

VIII. Manichæorum dogmatis imbuti. Loquitur etiam Nangius in Chron. hoc anno de Cotarellis in Provincia Bituricenſi ab illius terræ incolis in unum contra Dei inimicos confœderatis, ſubditque: *Eodem tempore multi hæretici combuſti ſunt in Flandria a Guillelmo Remenſium Archiep. Apoſtolicæ ſedis legato, & a Philippo Flandrenſium Comite. Hi dicebant omnia æterna a Deo creata, corpus autem hominis & omnia tranſitoria a Luciabelo* (id eſt, Lucifero vel Diabolo) *creata, Baptiſmum parvulorum & Euchariſtiam reprobabant, Sacerdotes Miſſas celebrare ex avaritia, & oblationum cupiditate dicebant*. Ex quibus apparet, eos Manichæorum dogmatis fuiſſe infectos.

Ad

VIII. (a) Vuil. Neub. l. 3. c. 9. Legatio Viviani in Hibernia.

Sub hoc eodem anno Vuillelmus (a) Neubrigenſis ponit legationem Viviani presbyteri Cardinalis ad Hibernos, ubi tradit generale Concilium celebraſſe, ſed infelici exitu ob ingruentia bella civilia, quibus impeditus perficere non potuerit, quod intendit, curſus recedere, *auro Hibernico* (inquit ipſe Neubrigenſis) *quod multum ſitierat, minus onuſtus*. Ita plane nullum umquam bonum finem potuit ſortiiſſe legatio, quam infamis auri cupiditas infamavit.

Andr. Imp.

Quod ad res pertinet Orientis, Andronicus tyrannus, qui hactenus viſus eſt pugnaſſe adverſus Imperii perduelles pro Alexio puero, ubi illis e medio ſublatis ceſſerunt ipſi omnia ex ſententia, ut ſolus ſibi adſciſceret ſummam totius Imperii, infelicem Imperatorem Alexium crudeliter e medio ſuſtulit, ſtrangulato ipſo nocte arcus nervo, abſolutione a juramento, quod viventi præſtiterat Imperatori, ab Epiſcopis pollicitatione redempta. Deſcribit omnia iſta pluribus Nicetas, atque hunc ipſum (b) indulgentem Andronico, fuiſſe Baſilium Camaterum Patriarcham, Theodoſio ſubrogatum. Habetur hujus Baſilii conſtitutio data anno Redemptoris milleſimo centeſimo octogeſimoſexto, cujus meminit Theodorus (c) Balſamon. At quæ ante iſta in Latinos populos Conſtantinopoli commorantes ab eodem Andronico mota ſint prælia, atque publica vi in eos ſit facta graſſatio, & ſæviſſima perſecutio, Nicetas ſic rem paucis attingit:

(b) Nicet. Chon. in Andronic. l. 2. in fin. Baſilius Camat. Patriarc. Conſtantinop. (c) Balſ. tit. 29. de laicis cap. n.

IX. Impietas Andronici tyranni.

Andronicus alacrior factus, victoria potitus, Protoſebaſte capto, miſſis triremibus, quæ magnum Ducem ſequebantur, & delectis ex ſuo exercitu cohortibus, bellum Latinis in urbe verſantibus infert. Cum autem urbana quoque multitudo animos contra eos ſumpſiſſet, & invicem ad ſtrenue pugnandum cohortati eſſent: terra mareque ſimul pugnatum eſt: & Latini a duobus exercitibus circumventi, quia ſe

PAGIUS IX. *Viviani Card. Legatio Hibernica.*

Ad ann. VIII. Legatio Hibernica *Viviani* Presbyteri Card. tit. S. Stephani in Cœlio Monte, de qua loquitur Baronius cum Neubrigenſi lib. 3. cap. 9. trahenda ad an. MCLXXVI. ut non ſolum ex Neubrigenſi deducitur, ſed etiam ut diſerte tradunt Rogerius part. II. Annal. pag. 547. ad annum Chriſti MCLXXVII. Gervaſius in Chron. ad annum MCLXXVI. Annaliſta Mailroſenſis, & Bromptonus ad eundem Chriſti annum. Ait Neubrigenſis Henricum II. Angliæ Regem poſt ſubactam Hiberniam in Angliam reverſum eſſe (ideoque anno MCLXXII.) & Præfectos, quos reliquit, commiſſos ſibi fines paulatim dilataſſe, & inter alios *Joannem de Curci* Ultoniam hoſtiliter invaſiſſe. *Forte*, ſubdit Neubrigenſis, *illuc venerat e Scotia Vivianus, vir eloquentiſſimus Apoſtolicæ Sedis Legatus*, qui convocatis Hiberniæ Præſulibus atque Abbatibus generale Concilium celebravit, & auro Hibernico *minus onuſtus in Scotiam remeavit*. Scribit Neubrigenſis illud Concilium *Divelini* coactum fuiſſe. Joannes vero Bromptonus pag. IIII. *apud Dubliniam in Hibernia*, ideoque *Divelinum*, ſeu, ut loquitur Gervaſius in Chron. quando ſermonem habet de Hibernia ab Henrico II. ſubacta, *Duvelinum*, idem eſt ac *Dublinum*; Divelinum fruſtra in Lexicis Geographis quæres. Inde Vivianus in Angliam ſe contulit, dein in Scotiam, ubi *ad caſtellum Puellarum* celebrato Concilio *ſuſpendit a Pontificali officio Chriſtianum Epiſcopum Candida caſa, quia ad Concilium ſuum venire noluit*, inquit Hovedenus. Utrumque Concilium an. MCLXXVII. congregatum fuiſſe Hovedenus & Bromptonus teſtantur, cui anno Labbeus Tom. X. Concil. Scoticum recte illigavit, ſed Hibernicum in hunc annum male cum Baronio diſtulit ex eodem Neubrigenſis loco non intellecto.

X. *Henricus II rex Hiberniæ componit.*

Quoad *Joannem Curci*, vel *de Curci*, *ante Purificationem S. Mariæ obſedit, & cepit civitatem de Dun, quæ eſt caput Ulveſtriæ*, inquit Hovedenus, & confirmat Neubrigenſis, qui notat Hiberniam *Ulveſtriam* nuncupari, additque eum totam provinciam illam ſubegiſſe. Sermonem poſteà habet de *Hugone de Laſci*, qui dicebatur diadema ſibi Regium paraſſe; cujus mortem cum Henricus Angliæ Rex accepiſſet, ingenti perfuſus eſt lætitia, *moxque res Hibernicas cautiorem ab eo ordinationem ſuſcepere*, ait Neubrigenſis de rebus hoc anno & duobus ſequentibus geſtis loquens. Quare quæ antea in eodem capite de Legatione *Viviani*, de expugnatione Duni, aliiſque habet, antecedentibus annis geſta fuere, & ab hoc Hiſtorico, ut non raro aliis in locis, uno tenore exponuntur. Non mirum autem poſt devictam ab Henrico Rege *Hiberniam* ejus in ea mandata ſpreta fuiſſe; cum Matthæus Paris in Chron. ad annum MCCXX. afferat, *Joannem* Angliæ Regem, ejus filium, in Hiberniam cum copioſo exercitu profectum eſſe, & ei plus quam viginti Regulos illius regionis timore perterritos fidelitatem feciſſe, quoſdam vero ad eum venire contempſiſſe, *eo quod in locis inexpugnabilibus habitabant*. Neubrigenſem ſub iſto anno narrare etiam una ſerie quæ antecedentibus & proxime ſubſequentibus in Hibernia accidere nos dubitare non ſinit Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 626. qui aſſerit Hugonem de Laſci anno MCLXXXV. occiſum eſſe: *In Hibernia Hugo de Lacejo, Dominus provinciæ, quæ Media vocatur, interfectus eſt a Malun Miadaich infirmæ manus homine VIII. Kalend. Auguſti*. Quare Viviani Cardinalis Legationem, quam Neubrigenſis hoc anno memorat, anno MCLXXVI. cœptam eſſe, & anno MCLXXVII. abſolutam certum eſſe debet. Iis quæ paulo ante de Legatione Hibernica Viviani dixi addenda quæ Giraldus Cambrenſis lib. 2. de Hibernia Expugnata cap. 17. refert: *Vivianus Legationis vice per Hiberniam fungens, convocata Dublinia Epiſcoporum Synodo jus Anglorum Regis in Hiberniam, & Summi Pontificis confirmationem, viva voce publice proteſtatur; tam Clero quam populo ſub anathematis interminatione diſtricte præcipiens & injungens, ne ab ejus aliquatenus fidelitate auſu temerario reſilire præſumant*. Quæ habet Giraldus antequam de Concilio Lateranenſi an. MCLXXIX. coacto verba faciat.

XI. *Conſtantinopoli ſævitur in Latinos.*

Ad ann. VIII. & ſeqq. Baronius deceptus corrupta editione Willelmi Tyrii, in qua legebatur, Latinos Conſtantinopoli, jubente Andronico male habitos fuiſſe an. MCLXXIX. eam corrigens exiſtimavit, hæc ad præſentem annum

ſe defendere non poterant, ut quiſque potuit, ſalutem quæſiverunt, apertis ad diripiendum ædibus, quæ plenæ divitiarum omnis generis, earumque bonorum fuerunt, quæ mortales appetere ſolent. Neque enim conſiſtere, neque Romanos invadere (ita Conſtantinopolitanos nominat) neque eorum impetum ſuſtinere audebant. Itaque alii, quo ſors tulit, in urbe ſunt diſperſi: alii in magnatum ædes confugerunt: alii longis navibus ſuorum popularium conſcenſis, ferrum vix effugerunt. Qui comprehenſi fuere, capitis ſunt damnati: omnes rei familiaris jacturam fecerunt. Triremes vero fugitivis plenæ ex portibus urbis in Helleſpontum provectæ, eo die ad inſulas Principis & Protam, cæteraſque urbi vicinas non in alto ſitas appulerunt. Poſtridie nonnullis earum monaſteriis incenſis, velis, remiſque diſceſſerunt. Nomine autem perſequente, ubi placuit, exſcenſu facto, Romanis quidquid potuere nocuerunt. Hucuſque Nicetas, tantam tragœdiam inumbrans potius, quam deſcribens, cum plurima præterit horrenda auditu, amore ſuorum. Nos vero veritatis amore ex ejuſdem temporis auctore rem geſtam hic deſcribemus.

X. Quomodo autem re vera iſta ſe habuerint, dicturi; primum omnium quod ad tempus ſpectat, locum depravatum apud (a) Willelmum Tyrium corrigere opus eſt, ubi iſta facta eſſe leguntur anno Redemptoris milleſimo centeſimo ſeptuageſimo nono. Nam errorem illapſum in numeri notam ex iis, quæ idem ſuperius narrat in obitu Manuelis Imperatoris, patris Alexii ſatis evidenter apparet. Petenda igitur recta ratio temporis a Niceta Græco hiſtorico, qui res geſtas certis ſignat Indictionibus, ex quibus hoc anno id geſtum colligitur. His accedit, quod & ejuſdem temporis ſcriptor Robertus de Monte, in Appendice ad Sigebertum, hoc anno factum affirmat. Contigerunt hæc, ubi Alexius Protoſebaſtus Imperatoris Manuelis patruelis ſibi pueri Imperatoris regimen ſimul & imperii vendicans, & tyrannide omnia miſcens, templa congreſſu militum profanans, ab Andronico captus & excæcatus fuit. Quæ hæc cuncta exacte Nicetas deſcripſit. His ergo peractis, ſtatim bellum ab Androni-

(a) *Voil. Tyr. l. 22. c. 13. in fin.*

Perſecutio Græcorum in Latinos.

PAGIUS num revocanda; verum tam Tyrius in editione poſt Baronii mortem publicata, quam Nicetas & Robertus de Monte ac Nangius in Chron. hanc carnificinam cum anno MCLXXXII. diſerte connectunt. Tyrius itaque lib. XXII. cap. XII. ait invaleſcente Conſtantinopoli Andronici & eorum, qui ei præſtabant favorem, conſpiratione, captum eſſe *Protoſebaſtum* & oculis privatum, & Latinos *timentes ne civium ſuper eos repentina fieret irruptio*, alios *in Galeis XLIV.* Græcorum effugiſſe molimina, alios in aliis navibus; ſed ſeniores & infirmos in domibus ſuis relictos eorum rabiem perpeſſos eſſe, & inter alios *Joannem S. R. E. Subdiaconum*, quem pro negotiis Eccleſiæ Papa illuc direxerat, decollatum fuiſſe, ut fuſe ex eo Baronius narrat. Subdit Tyrius cap. XIII. *Andronicum*, poſtquam nullum habuit contradictorem, Alexium Imp. *cum futura uxore, Regis Francorum filia in die ſolo Pentecoſtes, ſolemniter fecisse coronari*, ideoque die XVI. menſis Maii, in quem anno ſuperiori feſtum Pentecoſtes incidit. Perſecutionem autem Latinorum menſe Aprili cœptam fuiſſe prodit Tyrius verbis ſequentibus: *Factum eſt hoc, anno ab incarnat. Domini* MCLXXXII. *menſe Aprili*. Nangius ad annum MCLXXXII. *Græci animati irruunt in Latinos & Francos, & quotquot inveniunt, trucidant aut urbe protrudunt, & ſic Andronico Palatium occupante portiens incenditur, ubi opes innumeræ & ædificia concremantur.* Nicetas annum non exprimit, ſed eum ejus narratio ſatis deſignat.

XII. Baſilius Camaterus fit Patriarcha Conſtantinop. Venio nunc ad ea, quæ hoc anno geſta. Nicetas narrat *Theodoſium*, qui in Patriarchatum Conſtantinop. anno ſuperiori reſtitutus fuerat, eo ceſſiſſe: *qui cum ſe nihil proficere, & mala manifeſte ingruere, & puerum minorem a majori vinci cerneret: a ſacro Palatio in inſulam Terebinthum, ubi ſibi diverſorium & ſepulcrum extruxerat, diſceſſit. Andronicus vero, &c. cum de ſucceſſore ſua ſaſtronis Patriarcha dando deliberaret, Camatero Baſilio uni-*

monicum Pontificatum defert: aut potius illius ſyngrapha impulſus vendit, qua ſe promiſerat ſe quidquid cordi eſſet Andronico, quantumvis illicitum, facturum, & ea declinaturum quæ illi diſpliceremt. Idem fere habet Hovedenus part. II. Annal.

XIII. Andronicus Imp. Orientis tyrannice uſurpat. Interim Andronicus Imperator deſignatur: *Septembri menſe*, inquit Nicetas, *Indictione II.* (a Kalend. Septemb. inchoata) *anno a mundi exordio ſexies milleſimo & ſexcenteſimo deſignationi ſuæ adjicit unionum; verum legendum, ſexies milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo ſecundo*, menſe Septembri hujus Chriſti anni incœpto. *Aſſeſſore ejus acclamationem hanc (Alexius & Andronicus Comneni Magni Imperatores & Principes Romanorum, multos annos vivunto) hianti ore & plenis faucibus occinerunt, ut parum abeſſet, quin clamoribus rumperentur.* Andronicus non multo poſt Senatum ſuum convocat, *& Imperator Alexius ab improbo illo cœtu capitis damnatur*, & quidam noctu eum adorti, nervo arcus ſtrangulant. Corpus in profundum maris abiicitur, *caput vero a cervice revulſum, ad Andronicum referri jubetur*, inquit Nicetas, qui addit Alexium rebus humanis exemptum eſſe *anno ætatis nondum decimo quinto, imperii tertio, exacto*, ideoque poſt diem XXIV. Septembris, qua die anno MCLXXX. Imperator acclamatus fuerat. Accurate itaque Nangius in Chron. Andronici initium huic anno affixit, & Catalogus Imperatorum Codino ſubjunctus, in quo Alexii cædes in annum ſequentem differtur, corruptus ac depravatus, vel Auctor erravit, ut ex dicendis planum fiet.

XIV. Guido de Leſiano adminiſtrator regni Hieruſalem. *Contigit Regem*, inquit Tyrius lib. 22. cap. 25. de Balduino IV. Hieroſolymorum Rege verba faciens, *apud Nazareth febre repentina graviſſime laborare; morbo quoque elephantioſo, quo ab initio regni ſui, & a primis adoleſcentiæ auſpiciis moleſtari cœperat, præter ſolitum ingraveſcente, lumen amiſerat, & corporis extremitatibus laſis & computreſcentibus omnino, pedes*

nico illatum Latinis Conſtantinopoli commorantibus, idem narrat. Occaſio autem vexandi Latinos inde ſumpta narratur, quod ſcilicet faviſſent iſti Alexio Protoſebaſto Imp. affectanti. Sed audiamus de his Tyrium hujus temporis ſcriptorem fideliſſimum, a quo hæc accipe:

(a) Id. ib. c. 22.

(a) Noſtri poſt proſtratum (ut audiſti) Protoſebaſtum, plurimum mente conſternati, timentes ne civium ſuper eos repentina fieret irruptio: præmoniti a quibuſdam, qui conjurationis habebant conſcientiam, qui validiores erant, alii in galeis quadragintaquatuor, quas in portu repererant, Græcorum effugerunt molimina: alii in navibus, quarum in portu maxima erat copia, omnem domum imponentes, evaſerunt diſcrimen. Qui autem ſegniores erant, vel infirmi reperti ſunt, & ad fugam minus idonei, & in domibus ſuis relicti, impietatis, quam alii effugerant, rabiem perpeſſi ſunt. Nam parato clam navigio ſæpe dictus Andronicus, univerſas quas ſecum trahebat in urbem introduxit copias, quæ vix ingreſſæ, una cum civibus in eam urbis partem, quam noſtri incolebant irruentes, reſiduum populi, qui aliis abeuntibus, aut noluerant, aut non poterant exire, deſævientibus gladiis peremerunt: & licet pauci eſſent, qui ad arma poſſent ſufficere, reſtiterunt tamen diu, & cruentam de ſe hoſtibus reliquerunt victoriam. Immemores igitur fœderis, & obſequiorum, quæ plurima Imperio noſtri contulerant: peremptis iis, qui reſiſtere poſſe videbantur, ignem eorum domiciliis ſubiiciunt, & univerſam eorum regionem ſubito convertunt in favillam, mulieribus & parvulis, ſenibus & valetudinariis incendio conſumptis.

Horrenda ſacrilegia Græcorum.

XI. Nec ſufficiebat eorum impietati, in loca deſævire profana; verum eccleſias, & loca qualibet venerabilia ſuccendentes, qui ad ea ſalutis cauſa confugerant, cum ipſis pariter ſacris ædibus concremabant. Nec erat differentia plebejorum, & Cleri niſi quod atrocius in eos deſæviebant; qui religionis & honeſtatis habitum prætendebant. Monachis enim, & ſacerdotibus primos irrogabant injurias, & exquiſitis perimebant cruciatibus. Inter quos virum venerabilem Joannem nomine S. R. E. ſubdiaconum, quem pro negotiis Eccleſiæ dominus Papa illuc direxerat, comprehendentes, in contumeliam Eccleſiæ decollaverunt, caput ejus ad caudam canis immundæ religantes.

XII. Robertus autem & ipſe hujus temporis ſcriptor, hunc Joannem Cardinalem fuiſſe tradit, atque ita contigiſſe immane facinus narrat: Cum autem Latini occiderentur per crudelitatem iſtius Andronici, quidam Cardinalis Romanæ Eccleſiæ, Joannes nomine, quem Romanus Pontifex miſerat Conſtantinopolim ad petitionem Manuelis Imperatoris, qui erat vir religioſus, & volebat per prædicationem illius Cardinalis revocare Eccleſiam Græcorum ad inſtituta, & ſubjectionem Romanæ Eccleſiæ: hic, inquam, Joannes, cum Latini occiderentur, erat in hoſpitio ſuo; veneruntque ad eum quidam religioſi viri ſuadere ei, ut diſcederet, ne occideretur. Quod cum audiret, dixit: Abſit hoc ne fiat. Ego hic ſto pro unitate Eccleſiæ, & præcepto Papæ Alexandri domini mei: qui miſerat eum illuc. Tunc irruentes in eum Græci perfidi occiderunt eum, & ligantes canem cum eo ita quod cauda canis eſſet in os ejus, tra-

S. Joan. Legati martyrium.

PAGIUS der manſque, ei ſuum denegabant officium. Febre igitur correptus, convocatis ad ſe ſuis Principibus, præſente matre & Domino Patriarcha (nempe Heraclio) Guidonem de Liziniaco ſororis ſuæ maritum, Comitem Joppenſem & Aſcalonitanum regni conſtituit Procuratorem, ſalva ſibi Regia dignitate. Tum cap. 29. Hortante matre Balduinus adhuc puerulus, vix annorum quinque proſequente eum univerſa plebis ſuffragio, Cleri quoque qui præſens erat aſſenſu, in Eccleſia Dominicæ Reſurrectionis, Regia decoratus eſt unctione, & ſolemniter coronatus. Paucis interpoſitis: Factum eſt autem hoc modo ab Incarnat. Domini MCLXXXIII. indictionis prima, menſe Novembri viceſima die menſis, quæ hoc anno in Dominicam cadebat. Dum hæc Hieroſolymis aguntur, Saladinus urbem Petracenſem trans Jordanem obſidebat, & obſeſſam impugnabat hoſtiliter; cumque Balduinus IV. congregatis copiis ultra Jordanem feſtinaſſet, ut obſeſſis ſubveniret, Saladinus obſidionem ſolvit.

XV. Anno ſuperiori Judæis e Gallia expulſis, Philippus Rex ſemper Auguſtus non immemor fratrum ſuorum anno Dominicæ incar. MCLXXXIII. ætatis ipſius decimo octavo anno incepto; opus glorioſe inceptum, Deo diſponente glorioſius conſummavit. Nam omnes Synagogas Judæorum, quas ſcilicet ſcholas ab ipſis vocabantur, ubi Judæi ſub nomine ficta religionis, cauſa orationis quotidie ſimulate conveniebant, prius mundari juſſit, & contra voluntatem omnium Principum eaſdem Synagogas Eccleſias Deo dedicari fecit, & ad honorem Domini noſtri J. Chriſti & B. Dei genitricis & Virginis Mariæ in eiſdem Altaria conſecrari præcepit, inquit Rigordus de Geſtis Philippi Aug. pag. 12. Jam dixerat Rigordus: Audierant Judæi ſtrenuitatem Regum Francorum contra inimicos & pietatem magnam erga ſubditos. Et ideo majores eorum & ſapientiores in legem Moyſi, qui ab ipſis Judæis Didaſculi vocabantur, Pariſios venire decreverunt, ubi longam habentes converſationem in tantum ditati ſunt, quod fere medietatem totius civitatis ſibi vindicaverant. Benjamin vero Judæus in Itinerario ſuo ait: In qua ſapientiæ Diſcipuli ſunt omnium, qui hodie in omni regione ſunt doctiſſimi, qui diu ac noctu legis ſtudio incumbunt.

Pariſiis Synagogæ Judæorum in Eccleſias mutantur.

XVI. Roſtagnus de Flayoſco quem Vincentius Barralis in Chronologia Lirinenſi part. 2. pag. 245. tradit hoc anno ad Abbatiam Lirinenſem evectum fuiſſe, eamque annos duodeviginti magna cum laude & ſollicitudine adminiſtraſſe, videns illam a Saracenis ſæpius infeſtari, præfer-

Hodierni monaſterii Lirinenſis initia.

traxerunt per vicos civitatis, & facta fovea ibi combuſſerunt eum & poſtea viri religioſi de fovea tulerunt corpus ejus, & optime ſepelierunt illud ubi fiunt crebro miracula. Hæc Robertus. Porro hujus nomine Cardinalis ſub Alexandro Papa reperitur fuiſſe Joannes presbyter Cardinalis tituli S. Anaſtaſiæ. Pergit vero Willelmus:

XIII. Crudelitas Græcorum in Latinos. *Sed nec mortuis, quibus omnis parcere conſuevit impietas, ut inter tam deteſtabiles & pejores parricidis ſacrilegos, tuta erat quies, quos de monumentis extractos per vicos & plateas, quaſi illatas ſentirent injurias, diſtrahebant. Accedentes præterea ad xenodochium, quod dicebatur ſancti Joannis, quotquot in eo repererunt languidos, gladio perimerunt. Qui autem ex officio pietatis oppreſſorum merito tenebantur afflictiones relevare, eorum ſacerdotes videlicet, & monachi, dato pretio, graſſatores, & ſicarios ad ſtragem invitabant, diſquirentes receſſus, & domorum penetralia; ne qui in eis delituiſſerent, ut mortis diſcrimen declinare poſſent, inventoſque & violenter extractos tradebant carnificibus: quibus etiam, ut gratis operam impenderent, pretium ſanguinis pro miſerorum interfectione porrigebant. Qui autem clementius cum eis videbantur operari, hi eos, qui ad ſe confugerant, & quibus ſpem dederant ſalutis, Turcis, & aliis infidelibus populis in perpetuam vendebant ſervitutem: ex quibus promiſcui ſexus, ætatis, & conditionis plus quam quatuor millia barbaris nationibus, pretio interveniente, diſtracta eſſe dicuntur. Sic ergo impius Græcorum populus, & genimina viperarum, more ſerpentis in gremio, & muris in pera, nihil tale meritos, nihilque tale verentes, male remuneraverunt hoſpites ſuos; quibus tamen filias ſuas, neptes quoque & ſorores, uxoreſque dederant, & ex diutino convictu ſibi reddiderant familiares.*

XIV. Quid Latini adverſus Græcos. *Verum non omnino tantum & a ſæculis inauditum facinus impune commiſiſſe dicuntur. Nam qui (ut præmiſimus) in galeis exierant, & qui poſtmodum eos aliis navibus ſunt ſecuti, habentes ſecum multitudinem maximam, & claſſem non modicam circa urbem, facti in unum ſe collegerant, rei expectantes exitum. Qui poſtquam plenius cognoverunt, quod ii, qui in civitate tumultum excitaverant, eorum ſuccenderant regiones, uxores quoque & liberos, & omnem familiam partim gladio, partim conſumpſerant incendio: juſta indignatione commoti exarſerunt in iram. Et cupientes vehementi fervore ultum iri ſuorum ſanguinem: circumierunt utrumque Helleſpontum, litus ab oſtio maris Pontici, quod ab urbe Conſtantinopolitana diſtat triginta milliaribus, uſque ad oſtium maris Mediterranei, quod ab eodem diſtat milliaribus ducentis, urbes, & qualibet municipia in utroque ſita littore comprehendentes violenter, & eorum habitatores ferro perimentes univerſos.*

Sed & monaſteria, quæ tam in utroque ejuſdem maris litora, quam in inſulis modicis, quæ per illud mare diſperſa ſunt, ſita erant, pervadentes, pſeudomonachos & ſacrilegos eorum ſacerdotes in ultionem fratrum ſanguinis gladio peremerunt, ipſa monaſteria cum iis, qui ad ea confugerant, ſuccendentes. Ex quibus locis infinitas auri, argenti, gemmarum, & holoſericorum dicuntur extraxiſſe copias, unde damnum rerum amiſſarum, & diſpendia bonorum ſuorum in duplici fœnora ſibi poterant recompenſare. Nam præter monaſteriorum divitias innumeras, & theſauros infinitos, quæ a multis retro congeſſerant temporibus cives Conſtantinopolitani, ingentia ibidem depoſuerant auri, & cæterarum gazarum pondera, quæ omnis ſecum deferentes, & maris illius deferentes anguſtias, inter Seſton & Abydon urbes antiquiſſimas, & maritimas mare ingreſſi ſunt Mediterraneum, littora Theſſaliæ, & mari adjacentium provinciarum urbes & oppida perluſtrantes diligentius, & cuncta incendio, & rapinæ tradentes, ſtragem innumeram operati ſunt. Sed & galeas alias a prioribus circa Chryſopolim, urbem Macedoniæ dicuntur reperiſſe decem, aliaſque in locis aliis quamplures. Unde ſibi claſſem ma-

PAGIUS ſertim poſtquam monaſterium ſemel & iterum everſum fuit, novi Monaſterii mira arte conſtructi fundamenta hoc anno jecit, quod ſucceſſores ejus ad felicem exitum perduxere, quodque adhuc perſeverat. Conſiſtit illud in unica turri, ad quam intercluſus eſt omnis aditus, continetque quatuor ſupra octoginta diſtinctas manſiones. Eccleſiam, refectorium, omneſque officinas neceſſarias; adeo ut non turris aut monaſterium, ſed prævalida munitio videatur. *Lucius* III. cum intelligeret, monaſterii vires & facultates ad tantum opus non ſufficere, literis datis *Veletri tertio Nonas Maii* Fideles hortatus eſt, ut ſuam hanc in rem operam conferrent. *Inde eſt*, inquit, *quod cum Monaſterium Lerinenſe ab inimicis Crucis Chriſti ſæpius infeſtetur, & dilecti filii noſtri Abbas & Monachi commorantes ibidem, locum velint communire, nec ad hoc eis ipſius monaſterii ſufficiant facultates, univerſitatem veſtram per Apoſtolica ſcripta monemus, & exhortamur in domino, atque in remiſſionem peccatorum injungimus, quatenus divini amoris intuitu, & propria ſalutis obtentu, eiſdem Fratribus ad muniendum locum ſuum de veſtris facultatibus erogetis, ut ipſius loci munitione redditi tutiores hoſtium ſublata formidine ſolius Dei ſervitio ſint intenti.* Has literas cum ibidem Barralis indicaſſet, & cum anno MCLXXXI. connexiſſet, integras mihi deſcribendas ab amico curavi, comperique eas eo Chriſti anno dari non potuiſſe, cum III. Nonas Maii *Alexan-*

maximam, & Græcis omnino formidabilem in eorum perniciem dicuntur ordinaſſe. Alii vero, qui ſtragem & rapinam abominabantur operari, cum uxoribus & liberis, & reſiduo ſubſtantiali ſuo navem ingreſſi, quorum illis multus occurrebat numerus, a prædicto declinantes exercitu, ad nos in Syriam deſcenderunt. Andronicus interea urbem pro votis obtinens & nullum habens contradictorem, Imperatorem cum futura uxore, Regis Francorum filia, in die feſto Pentecoſtes ſolemniter fecit coronari, omnem ei exhibens reverentiam. Sororem quoque, & ſororis maritum, ſimul & matrem Imperatoris intra ſepta palatii adhuc tractant humaniter: ipſe tamen tam in urbe, quam extra qualibet Imperii negotia pro ſuo libero diſponens arbitrio. Timetur tamen, ne hanc fraude palliata perſonis exhibeat humanitatem; quouſque Imperio paulatim occupato, & ſubjectis omnibus, liberius oſtendat, qualem circa eos gerat voluntatem. Hæc de his Tyrius Archiepiſcopus. Quænam autem, ulciſcente numine, terribilis ultio Andronicum ſit ſecuta, ſuo loco dicendum erit.

Mil-

PAGIUS XVII. *Refellitur vulgaris opinio.*

xander III. adhuc in vivis fuerit.

In eo etiam peccavit Barralis, quod exiſtimarit, omnibuſque perſuaſerit, Lerinenſes Monachos turrem illam ſeu novum Monaſterium jam ante annos nonaginta & amplius incepiſſe ſub *Aldeberto II.* hujus nominis Abbate Lerinenſi, & hoc tempore nonniſi cœptum opus proſecutos eſſe; ex harum enim literarum lectione apparet, turris ſeu munitionis, vel quod idem eſt Cœnobii initia ad hæc tempora referenda eſſe, & jam anno MCVII. monſtravimus, literas *Honorii Papæ*, quibus injungit *Dei ſervis, ut ad conſtruendam contra Saracenorum impetum munitionem* auxilium porrigant, non ab *Honorio II.* ut Barralis putavit, ſed ab *Honorio III.* ſæculo ſequenti ſcriptas eſſe. Quare nullum dubium eſſe debet, quin *Monaſterium Sancti Honorati*, ut vulgo dicitur, laudato Ruſtagno Abbati exordium ſuum debeat, vel ſaltem Andeberto ejus deceſſori, quod tamen minus veroſimile videtur, cum vix annum in Abbatiæ adminiſtratione compleverit. Cæterum *Lucium III.* Velitris etiam anno ſuperiori commoratum eſſe, oſtendunt duæ ejus Epiſtolæ a Rubeo in Hiſt. Ravenn. lib. VI. memoratæ, quarum prior *Gerardo Archiep. Ravennati XII. Kalend. Junii*, poſterior *Kal. Jul.* data, anno ſc. MCLXXXII.

I. Milleſimus centeſimus octogeſimus-quartus annus incipit, Indictione ſecundæ, quo a Lucio Papa tempore Quadrageſimæ facta eſt promotio compiurium ad Cardinalatus honorem; de qua electione habet iſta Robertus in Appendice ad Sigebertum hoc anno: *Lucius Papa in capite jejunii, id eſt feria quarta Cinerum ordinavit plures Cardinales, inter quos magiſtrum Meliorem presbyterum Cardinalem* creavit ſcilicet, *quem etiam fecit Camerarium ſuum*. Creavit inſuper *Electum Dolenſem diaconum, & magiſtrum Radulphum Nigellum chariſſimum omnium noſtrum, magnæ honeſtatis & litteraturæ & religionis virum.* Hæc Robertus hoc anno. Sequenti vero hæc de creatione Epiſcopi Oſtienſis: *Theobaldus Abbas Cluniacenſis factus eſt Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis, cui ſucceſſit in Abbatia filius Comitis de Claromonte. Hic Theobaldus videlicet prius fuit Abbas cujuſdam Abbatiæ ordinis Ciſtercienſis: inde tranſlatus eſt ad Abbatiam Flaviacenſem, inde exortis quibuſdam cauſis factus eſt Abbas S. Luciani martyris primi Epiſcopi Bellovacenſis civitatis. Exinde (ut diximus) factus eſt Abbas Cluniacenſis.* Hæc Robertus (ut dictum eſt) anno ſequenti. Scimus recentiorem auctorem ſeriem Cardinalium diverſorum Pontificum texuiſſe una cum ſignis familiarum diverſarum, ſed haud plauſum habet ab emunctas nares habentibus.

Hoc eodem anno Lucius Papa Veronam profectus eſt, ut congreſſum haberet cum Friderico Imperatore indictum in annum ſequentem, prout quæ dicenda erunt, manifeſte declarant. Sed accipe quæ hoc ipſo anno Redemptoris habet Rogerius in Annalibus Angliæ: II. Legatio ad Pap. pro Duce Saxoniæ.

Eodem anno dominus Rex Angliæ ſollicitus de pace facienda inter Ducem Saxoniæ, & Imperatorem Fridericum, conſilio Archiep. Colonienſis miſit Nuntios ſuos videlicet Hugonem de Nunant Lexovienſem Archidiaconum, & quoſdam alios de clericis, & familiaribus ſuis ad Lucium ſummum Pontificem, ut auxilio ejus præfatus Imperator recepiſſet Ducem Saxoniæ in amorem. Venientes itaque Nuntii Regis ad Curiam domini Papæ, invenerunt eum in Italia apud Veronam: & dum ibi moram cum eo facerent, venit illuc Fridericus Romanorum Imperator ad loquendum cum domino Papa, ad cujus

PAGIUS ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6677.

⊙ 17. AG. ☽ 7. P. 2. April. Indict. 2.

JESU CHRISTI 1184.

LUCII III. PAPÆ 4.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 33. IMP. 30.

ANDRONICI COMNENI IMP. 2.

SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXII. An. Hegiræ DLXXX. inchoato die 14. April. fer. 7. A. C. 1184.

I. *Lucius III PP. Veronam venit.*

AD num. II. Gaufredus Prior Voſienſis, quem anno ſuperiori diximus currenti Chronicon ſuum abſolviſſe, in parte II. cap. ult. ſcribit: *Vigilia Natalis domini Geraldus filius Bernardi, ſancti Aredii Decanus efficitur. Craſtino feſtum Lucius Papa celebravit Anagniæ*, ubi de natali Chriſti anni ſuperioris, a quo annum præſentem exorditur, verba facit; cum quæ poſtea narrat geſta fuiſſe menſe Februario, certam cum præſenti connexionem habeant. *Anagnia* vero Velitris, ubi toto anno manſerat, proxima eſt: Inde *Lucius* III. Veronam profectus eſt [1]; Aoonymus enim Caſinenſis in Chron. hoc anno ait: *Nonæ Kalendas Junii terra motus adeo magnus & terribilis fuit per totam Calabriam in valle de Grati* (Peregrinius in Notis ad hunc locum reprehendit Carraciolum, qui dicit locum hunc corruptum „ eſſe, quia, ut ait, olim & etiamnum vallis „ & regio percelebris eſt in Calabria ſuperio- „ ri ſupra Conſentiam ad Septentrionem, Ta- „ rentinum ad uſque ſinum porrecta, quam „ præterfluit flumen *Crathis*, vulgo *Grati*, „ unde illi nomen) *& vallem de Sinu* (Peregrinius hunc locum corruptum aſſerit; ſed ei non aſſentio; vallis enim ſeu regio *de Sinu* eſt juxta ſinum Tarentinum, quæ ſine addito vocatur *Sinne*, & contigua eſt valli *Grati* dictæ) *Eccleſiæ omnes & alia ædificia corruerunt, & Rufus Cuſentinus Archiepiſcopus, & multi alii ſub murorum ædificia ſuffocati ſunt, &c. Lucius Papa dimiſſo Comite Bertoldo ad defenſionem Campaniæ per vallem Orbeti Veronam acceſſit ad colloquium cum Imperatore.*

Joannes vero de Ceccano hoc anno ſcribit: *Indict. I. hoc anno menſe Aprilis venerunt Romani ſuper Tuſculanum: XIII. Kalendas Maii incenderunt Palianum & Ferronem, Penoſtum, & ſic Romam reverſi ſunt. Poſtea dominus Papa ivit in Lombardiam* (ubi Verona ſita), *& miſit Comitem Bertoldum Legatum Imperatoris Fredrici pro defenſione Tuſculana, & ad ve-* II. *Male a Romanis habetur.*

NOTÆ [1] UT Lucii itinerarium accurate deſcribatur, emendandum eſt leve quoddam ſphalma quod hic Pagio excidit. Neque enim vera ſunt quæ hic ſcribit, Lucium nempe ex Anagnia tranſiiſſe Veronam. Nam ex Anagnia, ubi diem natali Domini ſacram egit, rediit iterum Veliteras, ubi adhuc verſans die XI. non. Febr. anni 1184. bullam de uſu pallii pro Catanenſi epiſcopo dedit, quam legas apud Rocchum Pyrrhum in Sicil. Sacr. in Notit. Eccl. Catan. MANSI

Digitized by Google

jus inſtantiam prædictus Imperator dedit Duci Saxoniæ licentiam redeundi in patriam ſuam, & relaxavit ei omne ſacramentum, quod ei fecerat de exilio exequendo, & dominus Papa abſolvit eum de ſacramento illo, quod ipſe Imperatori fecerat. Ita Rogerius, qui & eodem hoc anno hæc admiranda de obitu Cantuarienſis Archiepiſcopi:

III. Richardi Arch. Cantuar. obitus. *Eodem anno Richardus Cantuarienſis Archiepiſcopus obiit decimoquarto Kalendas Martii, cui, antequam inciperet ægrotare, apparuit Dominus in viſione, dicens: Tu diſſipaſti bona Eccleſiæ meæ, & ego extirpabo te a terra. Qua viſione plurimum perterritus, ſtatim incœpit ægrotare, & octava die ſequenti obiit.*

(a) Pet. Bleſ. ep. 5. Hæc Rogerius. Extat Petri (a) Bleſenſis ad hunc epiſtola, qua dum compellat amice, ipſum ſummæ redarguit negligentiæ; quæ ſic ſe habet:

Reverendo patri & domino Richardo Dei gratia Cantuarienſi Archiepiſcopo, totius Angliæ Primati, & Apoſtolicæ Sedis Legato, Petrus Bleſenſis Archidiaconus ſalutem, & in melius expergiſci.

Petrus Bleſ. redarguit Richard. Archiep. Cant. *Habebam in deſideriis ad vos cum feſtinatione reverti, ſed auctoritas regia non permittit. Milties poſtulavi licentiam receſſurus, ſed nec repulſam paſſus ſum, nec licentiam adeptus. Quoties cauſor moram quam facio, & allego veſtræ revocationis inſtantiam, unica & quotidiana eſt ejus reſponſio: cras recedes. In omnibus diebus meis, Cras iſtud invenire non potui. Dum quæritur, latet: & fortaſſe, quando non quæretur, occurret. In eo autem turbata eſt anima mea valde, & ſicut araneam tabeſcere me feciſtis, quia exprobraverunt, qui me tribulant inimici mei, mihi, dum dicunt mihi per ſingulos dies: Ubi eſt dominus tuus? ubi latitat? uſquequo piger dormit? exurgat qui dormit, & exurgat a mortuis. Et jam hora eſſet a ſomno ſurgere, & vigilare ſuper commiſſum ſibi gregem, & attendere, qualem habuit deceſſorem. Numquid Dei gratiam accepit in vacuum, ut & gratiam ſibi datam, & gloriam ſui deceſſoris evacuet? Jam evacuavit ex parte, nec videmus, quando reſtauret, quod amiſit, quando redimat, quod commiſit. Vobis igitur imputant, quod ab Allophylis Arca Domini capitur, quod a laicis Eccleſia Dei conculcatur, quod gladium Petri rubigo conſumit, quod Chriſti ſacramenta viloſcunt, quod terribile nomen Dei in vanum aſſumitur, quod ſub prætextu perjurii legitima conjugia diſſolvuntur. Vobis imputant, quod Malchus in Chriſtum, quod Phaſſur in Jeremiam, quod Baltaſar in vaſa Domini manus extendit ſacrilegas. Quæritis autem gratiam innocentiæ & humilitatis extollo in vobis: non ſufficit, inquiunt, tantæ prælationis homini, non facere malum, niſi adjiciat facere bonum. Non ſolum enim arbor, quæ fructus malos facit, ſed arbor, quæ fructus bonos non facit, excidetur, & in ignem mittetur.*

IV. Quæ adverſum Richard. Archiep. dicerentur. *Reperit, inquiunt, Archiepiſcopus tuus Eccleſiam in optimo ſtatu: ipſe vero eam deſtituit, & dejecit. Cantuarienſis Eccleſiæ dignitates, quas glorioſus Martyr rubricaverat ſanguine ſuo, & quaſi teſtamentum æternum morte & cerebri effuſione firmaverat, puſillanimitas ejus evacuat, eamque reduxit in antiquæ ſervitutis opprobrium, quæ ſe in gratiam plenæ libertatis erexerant. Ut quid, inquiunt, terram occupat? quando morietur, & peribit nomen ejus? Cur ſaltem non expergiſcitur? Numquid qui dormit, non adjiciet ut reſurgat? In his omnibus verecundia mea tota die contra me eſt, & confuſio cooperuit faciem meam a voce exprobrantis & obloquentis Sunt itaque lacrymæ meæ panes die ac nocte, & ubi ſub umbra veſtri nominis magnificari & extolli ſperaveram, ibi improperium expectavit cor meum & miſeriam. Eſtis enim fabula in ore hominum, ſtudiumque omnium*

PAGIUS *recolligendam Roccam de Papa, quam ipſe callide & doloſe expugnavit, & eam capere potuit; tamen de beſtiis Romanis ſæpe ſæpius prædam faciebat.* Arbitratus Baronius Lucium Papam congreſſum cum Friderico non habuiſſe, niſi ſequenti Chriſti anno, ſed illud ibi examinabimus. Loquitur Chronographus Aquicinctinus hoc anno de Friderici in Italiam adventu, & de geſtis a Romanis adverſus Lucium III. *Fredericus Imp. in Italiam proficiſcitur. Romani Lucium Papam parvi pendentes, & Clerum deſpicientes, magnum commiſerunt flagitium. Nam extra urbem forte quoſdam Clericos invenientes comprehendentes, & omnes excæcaverunt, præter unum, quem ad Dominum Papam direxerunt. Quod intuens Papa ingemuit, & eos qui hoc ſcelus perpetraverant, perpetuo feriens anathemate, cum ſuis exiit ab Urbe. Qui veniens Veronam, ibi reſedit uſque ad diem mortis ſuæ.* Loquitur etiam de injuriis Lucio III. factis Nangius, ſed anno non ſuo, anno nempe MCLXXXIII. *inter Lucium Papam & Romanos orta diſſenſione, idem Papa perturbatur ab urbe, & multis laceſſitus injuriis a Romanis impetitur; nam multis qui erant ex parte Papæ eruentes oculos impoſuerunt eis mitras, & jurare eos fecerunt quod Papæ ſe videndos taliter præſentarent: quo viſo Papa tot conflictus ferre non valens Veronæ ſe contulit, ſperans ſibi ab Imp. Friderico auxilium proventurum.* Quo ex utroque Auctore deducitur, Lucium III. Romam hoc anno veniſſe, ut Romanorum animos ſedaret, ſed eos magis inſaniiſſe, quod confirmat Onuphrius Panuinius Veronenſis, qui in Adnotatione ad Platinam ait, *tertio Pontificatus ſui anno* Veronam, civili ſeditione Urbe a Senatoribus pulſum, adiiſſe.

Ad num. III. & ſeqq. *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus obiit hoc anno, non *XIV. Kal. Mart* ut male Baronius ex Hovedeno habet, III.

ſed

omnium fere commune eſt, linguas procaces laxare contra vos in deteſtandum ſuſurium. Quod ſi veſtram velim prædicare induſtriam circa ædificiorum meliorationem, circa prædiorum culturam, & circa hujuſmodi exteriorum adminiſtrationem, quam inceſſanter exigit humana neceſſitas: ipſi univerſa depravant. Quæ gloria eſt, inquiunt, quod vivaria conſtruit, quod claudit feras indagine, ſi clerici imprecantur, ſi in omnem diſſolutionem religioſorum clauſtrorum oſtia relaxantur? Quæ utilitas, quod fimo, & creta ager ſationarius impinguatur, ſi in Dominica meſſis cultura nec ſpina evellitur, nec extirpatur tribulus, nec verbum Domini ſeminatur? Numquid Deo cura eſt de bobus & aſinis, ut circa boves & aſinos ita ſollicitus occupetur? Cur injuncta ſibi legationis officium non exercet? legatus eſt potius, quam Legatus. Prophetæ, (a) inquiunt, cui Dominus legationem injunxerat præcepit, ut evellas, & deſtruas, ut diſſipes & perdas, ædifices & plantes. Dominus tuus officii ſpiritualis intelligentiam convertit in litteram, aut, ut dicatur verius, in lituram.

(a) Jer. 1.

V. Reg. Henrici ſtudium erga religionem.

Illud mihi ad cumulum doloris accedit, quod dominus Rex, qui ex toto corde vos diligit cujus erga vos dilectionem lego aſſidue in libro experientiæ, qui turbatoribus veſtris, in Romana Curia murum inexpugnabilem ſe apponit, ipſe frequenter incurram, & deſidiam veſtram ſecreta tamen & modeſta correctione redarguit: ipſe crebro vos excitat ſcripto & nuntiis graviſſime ferens, quod terra ſua maleficos ad exceſſus enormes per impunitatis licentiam provocaſſe. Quam amicabilia unperrime vobis ſcripſerit, & mandaverit, memoriæ, credo, tenacitar affixiſtis. Inter quæ ego, qui conſcius ſecretorum fui, verbum illud confidenter in communem deduco notitiam: verbum enim memorabile eſt: Sciat, inquit, dominus Archiepiſcopus, quod ſi filius meus electus, aut aliquis Epiſcopus terræ, vel Comes, vel aliqua perſona illuſtris ſuæ voluntate aut diſpoſitioni contraire præſumpſerit, aut impedierit, quo minus opus ſibi commiſſæ legationis adimpleat: inveniet me ſui contemptus perſecutorem, & vindicem, ac ſi in coronam meam proditoria commiſiſſet. Scio, quidem, pater, dominum Regem diu habuiſſe, & adhuc habere in votis, ut conſilio, & auxilio veſtro fiant increpationes in populis, ut arripiat manus veſtra judicium, & arguat pro manſuetis terræ.

VI. Excuſatio monentis.

Dura quidem retuli vobis, amantiſſime pater, & forte hoc aliquis temeritati adſcribet, quod non blandior, quod non palpo, quod reverendum populis caput peccatoris oleo non impinguo. Quidquid immundiſſimæ ſues grunniant: ego in Chriſti viſceribus, & jugi beneficiorum veſtrorum memoria vos moneo, & monebo, quatenus omnea diligentia impleatis Pontificium, ut non vituperetur miniſterium veſtrum. Legiſtis enim: (b) Maledictus homo, qui facit opus Domini fraudulenter. A clauſtrali & ſpirituali militia elegit vos Deus in ſacerdotem ſibi: videte, ne cum ſpiritu inceperitis, carne conſummemini; & ne de vobis intelligatur illud: (c) Non permanebit ſpiritus meus in homine æternum, quia caro eſt. Putatis quod de commiſſis vobis animabus vos in diſtricto examine non oporteat reddere rationem? Propter hoc irritavit impius Deum: (d) dixit enim in corde ſuo: Non requiret. Sed certe requiret exactiſſime uſque ad noviſſimum quadrantem, &

(b) Jer. 48.

(c) Gen. 6.

(d) Pſal. 9.

PAGIUS

Obitus Richardi Archiep. Cantuaria.

ſed *XIII. Kalend. Martii, feria ſexta*, ut Gervaſius in Chron. & Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 618. produnt. Errore quidem typographi apud Gervaſium legitur, *XIV. Kal. Martii feria ſexta noctu ſpiritum* exhalavit *anno XI. ab electione ſua*; Sed Gervaſium ſcripſiſſe *XIII. Kal. Martii*, non ſolum feria VI. ſed etiam ſequentia ejus verba demonſtrant: *Cujus corpus Cantuariam delatum, in Eccleſia Chriſti in Oratorio S. Mariæ XII. Kal. Martii die ſabbati honorifice ſepultum eſt*; dies autem XII. Kal. Martii, ſeu dies XVIII. Februarii, hoc anno cum feria ſeptima concurrit. Quod cum non advertiſſet Wartonus Tom. I. Angliæ Sacræ pag. 172. dicit, male Hovedenum hanc mortem conſignaſſe XIV. Kal. Maii, rectiſſime vero Gervaſium die XIV. Kal. Martii. *Richardum* arguit Petrus Bleſenſis in Epiſt. V. ad eum data, & a Baronio recitata, quod temporalia potius quam ſpiritualia curarit, & non tantum Rogerius Hovedenus a Baronio laudatus; ſed etiam Gervaſius in Chron. Willelmus Thornus, Knyghton Canonicus Leyceſtrenſis, Stephanus Birchingtonus in Vitis Archiepiſcoporum Cantuarienſium, quæ extant apud Wartonum laudatum, & Geraldum Cambrenſis ibidem Tom. II. pag. 431. referunt ei paulo ante mortem perſonam apparuiſſe, quæ exprobrarit, quod bona Eccleſiæ diſſipaſſet. Wartonus Tom. I. pag. 57. refert *Dies Obituales Archiep. Cantuarienſium, ex Martyrologio & Obituario Eccleſiæ Chriſti Cantuarienſis*, ubi ad diem XIV. Kal. Martii habetur: *Obiit piæ memoriæ Richardus Archiepiſcopus, Monachus noſtræ Congregationis*, quibus ex verbis intelligimus, Auctorem illius libelli fuiſſe Ordinis Ciſtercienſis, quem profeſſus eſt Richardus, & ſerius illum ſcriptum fuiſſe; cum in die mortis ejus erret. *Richardum* excepit *Balduvinus* ſeu *Baldevvinus* Ordinis etiam Ciſtercienſis, *Devonius* cognominatus. Plura hic Opera reliquit, quorum non pauca hactenus inedita ſunt, aliaque reſeruntur Tomo V. Bibliothecæ veterum Scriptorum Ordinis Ciſtercienſis, nempe *Tractatus XVI. de diverſis argumentis*. Ejus Opuſcula enumerat Oudinus in Supplement. De Script. Eccleſ. Neubrigenſis lib. 3. cap. 8. de Richardo ſcribit: *Homo quidem mediocriter literatus; ſed laudabiliter innoxius, & ne ambularet in magnis modulo ſuo prudenter contentus. . .*

vereor, ne tempeſtivius, aut durius, quam credere, aut timere velimus. Utinam velitis revolvere commmationes Altiſſimi, quibus apertiſſima viſione nobis terribilem ſuæ indignationis ſententiam revelavit.
(a) Hebr. 10. *(a) Horrendum eſt autem incidere in manus Dei viventis. Ignis enim ſuccenſus eſt in furore ejus, quem quandoque ſpiritualiter vidiſtis, ipſum autem nunquam ſenſibiliter ſenſiſtis.* Hæc Petrus, dominum ſuum fideliſſime monens, licet
(b) Pet. ep. 38. (b) defenderit eum & excuſaverit, cum ſpiritu vehementiori idem Richardus redargueretur ab Alberto S. R. E. Cardinali Legato, qui poſtea fuit Gregorius Papa Octavus.

Sed cum nec exemplo tanti prædeceſſoris profecerit, nec reprehenſionibus Legati Apoſtolicæ Sedis ſe correxerit, neque Petri familiaris & domeſtici ejus admonitiones ſive acres ſive blandas audierit: Chriſtum judicem, ad tribunal horrificum eum vocantem, cogentem, ſpiritum abripientem & extorquentem eſt paſſus infelix. Ipſe autem Petrus, qui ab aula regia ad munus Cancellariæ ipſius Richardi, cui ab epiſtolis fuit atque conſiliis, venerat, diverſis poſt hæc agitatus eſt fluctibus, ut ſuis ipſe epiſtolis queritur. Lege eam, quam ex ipſius ſcriptis Joannes Buſæus collegit vitæ ipſius.

Eodem anno Roma tranſlatum eſt in Poloniam corpus S. Floriani martyris, de quo iſta Longinus in Chronicis Polonorum: *Lucius Papa Tertius, aſſiduis ſupplicationibus Caſimiri Ducis & Monarchæ Polonorum, apud prædeceſſorem etiam ſuum Alexandrum Tertium ad exauditionis gratiam admiſſis volens ſe præſtare morigerum, corpus B. Floriani eximii martyris Duci præfato, & Cracovienſi Eccleſiæ donandum decrevit, cujus donatio etiam miraculo divinitus oſtenſo comprobata eſt. Summus ſiquidem Pontifex Lucius (ut veterum etiam uſque in tempora noſtra devenuta fert relatio) ſacrarium, quod plura Martyrum corpora confovebat, ingreſſus, quis Sanctorum illic quieſcentium Polonium migrare vellet, inquiſivit. Ad quam vocem* Tranſlatio corporis S. Floriani.

PAGIUS *tur.* De Baldwino vero antea Epiſcopo Wigornienſi: *Vir religioſus & litteratus.*

IV.
Henricus Germaniæ Rex coronatur.
Circa dies iſtos Fridericus Imp. Romanus Concilium habens prope Moguntiam urbem, regni Theutonici diadema capiti filii ſui primogeniti (nempe Henrici) *fecit imponi*, inquit Radulphus de Diceto ad hunc annum in Imag. Hiſt. pag. 625. Non ſolum in Gallia, & Anglia; ſed etiam in Germania Reges ſæpius coronabantur. Anno enim MCLXIX. vidimus *Henricum* Friderici filium Regem ab eo electum & coronatum fuiſſe. Fridericum autem celebrem hoc anno Conventum Moguntiæ celebraſſe teſtatur Anonymus in Additionibus ad Lambertum Schafnaburg. cui conſentit Dodechinus Abbas, qui ait: *Imperator Pentecoſte Moguntiæ celebrem & famoſum Conventum habuit; quo peracto in Italiam perrexit.*

V.
Devaſtationes Saladini in regno Jeroſolymitano.
Idem Radulphus pag. 622. refert literas *Balduini* Jeroſolymorum Regis ad *Heraclium* Patriarcham Jeroſolymitanum, & ad *Magiſtrum Hoſpitalis Jeroſolymitani* datas, quibus eiſdem gratulatur, quod ſani *Brundufium* applicuerint, ſignificatque *Saladinum* circiter nonum aut decimum diem Julii terram *Crati* intraſſe & vaſtaſſe; *in vigilia ſancti Petri ad Vincula* civitatem *Crati* intraſſe, & caſtrum obſediſſe; ſed cognito adventu ſuo *Neapolim* veniſſe, & quæ igne potuit conſumſiſſe: exinde *Sebaſten* progreſſum eſſe, & Epiſcopum ejuſdem civitatis, villam ſuam & Eccleſiam LXXX. captivis redemiſſe indeque veniſſe Arabiam, camque deſtruxiſſe *viris & mulieris captivatis.* Terra hæc *Crati* & civitas *Crati* diverſæ ſunt a valle ſeu terra ejuſdem nominis, cujus paulo ante meminimus: *Neapolis* etiam diverſa a Neapoli Italiæ, hujuſque invaſionis mentionem etiam facit Neubrigenſis lib. 3. cap. 10. dicens: *Saladinus Chriſtianos ex improviſo fines aggreſſus, Neapolim* (*quæ olim Sichima dicebatur*) *captam evertens, & facta hominum ſtrage non modica, dum noſtri convenirent, in propria ſe recepit.* Idem narrat Matthæus Pariſius in Chron. qui ideo Literas illas legerat. Balduinus autem Rex hoc anno *Heraclium* Patriarcham cum Magiſtris Templariorum ac Hoſpitalariorum, ad Lucium III. Papam, & ad Reges Franciæ & Angliæ miſit, ut anno ſequenti, quo de eorum adventu Baronius verba facit, monſtrabimus.

Paulo antea Radulphus recitarat literas Saladini ad Lucium Papam datas, quarum hæc inſcriptio: *Rex Salahadinus omnium Regum Orientalium potentiſſimus Domino Papæ;* initium vero: *Præſentata nobis fuit cartula de Sanctitate Veſtra, quoniam noſcimus & credimus, quod ſitis in majori officio de hoc mundo, & ſcimus quod Deus vobis tantam gratiam dederit, ut ſedeatis in tanta magnitudine. Scimus autem quod omnes Chriſtiani vobis obediunt, & vos pertimeſcunt.* Subdit, Oliverum Vitalem Legatum ejus ſibi ſignificaſſe magnam amicitiam, quæ inter eos eſſet, & a ſe petiiſſe, ut pacem haberet cum omnibus Chriſtianis, & omnes captivos Chriſtianos dimitteret, Chriſtianos, quos detinebat dimiſſurum. *Notum ſit Veſtræ magnitudini*, ſubjicit Saladinus, *quod Chriſtiani, qui a nobis detenti ſunt, ſunt gentiles & nobiles viri: & milites noſtri, qui a Chriſtianis detenti ſunt, ſunt ruſtici & minimi atque viliſſimi homines: & ſi placet vobis nos appreciabimus captivos noſtros, quos habemus, & Chriſtiani apprecient ſuos, & quæ pars minus habuerit, reſtituetur ei ab altera. Deus ſcit quod quando veſtras cartulas & Legatos a Veſtra Magnitudine tranſmiſſos vidimus, per omnia gaviſi ſumus, & gratias referimus Deo,* &c. VI. *Saladinus ſcribit ad Lucium III. de redemptione captivorum.*

Tum Radulphus exhibet Epiſtolam Siſidin Regis Lucio III. ſcriptam, in qua Siſidin ſe dicit Dominum *totius multitudinis Saracenorum*, & Saladinum fratrem ſuum appellat, ac *Regem victorioſiſſimum, ſervatorem ſuæ promiſſionis, auctorem juſtitiæ, Dominum legis, & omnium Sarracenorum, ſuſcitatorem legis Sarracenorum.* Ait fratrem ſuum fuiſſe in partibus Tyri cum Janus Dandulus ejus Legatus ad ſe pervenit, *ubi ſucceſſit ei contra hoſtes ſuos* (nempe Saladino) *ſecundum votum ſuum, cui Deus tantam his temporibus victoriam contulit, quod omnem terram a Damaſco uſque Niniven ſubju-* VII. *Saladini frater de eodem re ad eum ſcribit.*

tem, ſerio ne, an joco, incertum eſt a ſummo Pontifice prolatum, ex tumba in qua corpus ſacrum B. Floriani conditum erat, manus protenſa, ſummo Pontifici vocitanti, deſignantis & indicantis ſe, apparuit, donarique Polonis, & Eccleſiæ Cracovienſi hujuſmodi manus protenſione corpus ſuum ſignavit. Quo quidem miraculo tunc ſibi oſtenſo Lucius Papa commonitus, minus cunctanter corpus B. Floriani martyris Polonis, & Eccleſiæ Cracovienſi tribuit, & in ampliorem tam Sancti, quam Polonorum honorem, oſſa corporis ſancti per Ægidium Mutinenſem Epiſcopum Duci Polonorum Caſimiro, & Cracovienſi Eccleſiæ deſtinavit. Qui Cracovienſem urbem ſexto Kalendarum Novembrium cum ſacro onere perveniens, a Duce Caſimiro, & Gedeone Cracovienſi Epiſcopo, omnibuſque ſtatibus & ordinibus, obviam illi ad ſeptimum lapidem euntibus, ſummo honore, ſummaque jubilatione & gratulatione exceptus eſt, ovantibus ſingulis, quod Polonis novus ſuffragator & Patronus divina propitiatione acceſſit. Et quia Eccleſia Cracovienſis celeberrimi Martyris corpore & depoſito fuerit illuſtrata, decora, funiculoſque ſui ornamenti longe lateque & tetendit, & porrexit: in honorem Martyris beate baſilica illo pulchro ac ſumptuoſo opere, extra Cracovienſes muros, a Gedeone Cracovienſi Epiſcopo, in hanc diem divinitate propitia perſeverans, extructa eſt. Et Ægidius Epiſcopus Mutinenſis a Duce Caſimiro, & Gedeone Epiſcopo magnificis onuſtus muneribus, Romam remiſſus. Ab eoque tempore in ſancti Floriani decus & memoriam cæperunt Poloni, tam militares, quam civiles, & agreſtes, filios ſuos in baptiſmate hujus nominis appellatione inſignire. Agit poſt hæc de fundatio.

PAGIUS *jugavit, cui omnes vicinitate loci propinqui, & Sarracenorum univerſa Poteſtates obediunt, cujus expeditioni, volente Deo, adhæſerunt infinita nationum multitudines, ut ſerviant ei, qui tantummodo hoſtes perſequitur, quanto nullus prædeceſſorum ſuorum inimicos ſuos valuit impugnare.* Ei etiam ſignificat, ſe intelligere ex dictis Legati ejus velle modis omnibus obſervare quæ cum beatæ memoriæ prædeceſſore ejus Alexandro ſtabilivit *ſuper negotio inter Chriſtianos & Sarracenos ad redemptionem omnium captivorum.* Subdit: *Quod ſi Chriſtiani qui habitant in Jeroſolymis cum Rege ſuo, & in omni parte Tyri veſtris obedierint præceptis cum univerſa Chriſtianitate, & ordinationem inter nos factam ſervaverint ſecundum voluntatem veſtram pro faciendo pace & pro dimittendis captivis qui ſervantur in carceribus noſtris compeditis, & nos obſervare promittimus ea omnia, quæ ad iſtam faciendam pacem a nobis poſtulatis, &c. Inſpiret vobis & nobis Deus præoperante gratia ſua illud operari, quod ad ſalutem omnium Chriſtianorum & Sarracenorum proſpiciat. Utinam. Amen. Scripta fuit hæc carta pridie Kal. Aprilis anno Mahometi DLXXVII. Gratias agimus Deo ſoli & Mahumeto Prophetæ magno.* Is annus Hegiræ die VI. menſis Maii anni Chriſti MCLXXXII. inchoatus, & die XXVI. Aprilis anni Chriſti inſequentis abſolutus, ac utraque Epiſtola ad Radulfum de Diceto, qui in Anglia vivebat, hoc tantum anno tranſmiſſa. Porro frater Saladini ei in omnibus expeditionibus auxilio fuit, appellatus a Sanuto, aliiſque *Saphadinus*, non vero *Siſiden*.

VIII. *Joſephus Almohadum Imp. Portugalliam aggreditur.*

Hoc anno *Joſephus* Amiralmumenin ſeu Imperator *Almohadum* in Hiſpaniam transfretavit & *Alphonſum* Portugalliæ Regem aggreſſus eſt. Noweirius fidem facit eum obſidione cinxiſſe fanum ſancti Irenæi (nunc etiam ampliſſimum ad Tagum fluvium ſitum oppidum, a ſancta Irene virgine nomen habens) *Anno Hegiræ DLXXX.* ibique occiſum fuiſſe *menſe Rabipriori* (ideſt, ſolſtitio æſtivo currentis Chriſti anni), ac hanc mortem victoriarum ejus curſum interrupiſſe. Rodericus lib. VII. cap. X. de eo ſcribit: *Tandem etiam in Hiſpaniam tranſfretavit, & fere ſuo dominio omnes Arabes incurvavit, & in reverſa in terram ſuam, mortuus eſt Almohadi.* Verum mox videbimus eum in ea obſidione interiiſſe. Subdit Rodericus: *Poſt hæc mortuo Abdelmumo* (ideſt, Abdelmumeno) *filius ejus Avenia Jacob* (fallitur in nomine iſto; vocabatur enim *Jacob Aben Juceſ* Almanſor cognominatus) *ſucceſſit in regno.*

IX. *Fernand. Rex Legionis accurrit ad auxilium Regis Portugalliæ.*

Lucas Tudenſis, qui fere coævus fuit, ait: *Poſt hæc Sarraceni videntes Adefonſum Regem Portugaliæ debilitatum, & quod offenderant Regem (ſc. Legionis) Fernandum, ipſum Adefonſum in oppido, qui dicitur Santaren, obſederunt. Rex autem Fernandus congregato exercitu magno ad auxilium Regis Adefonſi properavit: ſed Rex Adefonſus, ut hæc audivit, timuit valde, credens quod Rex Fernandus in auxilium Maurorum veniret, & miſit ad eum nuncios ſupplicans pro pace. Rex Fernandus declaravit ei, quod ad ejus auxilium properaret. Quod Saraceni ut audierunt arrepta fuga ab obſidione turpiter receſſerunt.* Noweirius dicit, novum Amiralmumenin, ſeu Imperatorem, in Africam transfretaſſe, unde patris morte audita venerat. At *Joſephum* non in Africa, ut habet Rodericus, ſed in obſidione Santareni interfectum fuiſſe affirmat Marmolus lib. 2. c. 25. & mox ex Radulpho de Diceto confirmabitur. Sed Scriptores Arabes ſuæ gentis adverſos caſus ſæpe tacuiſſe, jam alibi inſinuavimus, & exemplis probavimus.

X. *Joſephus Imp. in prælio occiditur.*

Radulphus de Diceto hoc anno pag. 624. de hac Luſitanorum victoria, & de morte Joſephi Imperatoris, quem Regem *Maſſemut* appellat, loquitur, aitque: *Circa nativitatem B. Joannis, Rex Gamius* (Regulus quidam Saracenorum) *adduxit Regem Maſſemut* (ideſt, Joſephum) *Regem Regum Sarracenorum cum XXXVII. Regibus* (ſeu Regulis); *& primo obſederunt ſanctum Hyrenæum, & tribus diebus & tribus noctibus pugnaverunt, tandem dejectis muris irruperunt,* &c. *Nocte vero ſequenti, venit Epiſcopus Portugalenſis cum filio Regis, & occiderunt XV. millia Sarracenorum & Regem Gamium,* &c. *In craſtino autem, ſc. in die SS. Joannis & Pauli Archiepiſcopus S. Jacobi XV. millia hominum duxit, & in aurora diei occidit de Sarracenis XXX. millia. Poſtea in die S. Margaretæ Sarraceni occiderunt X. millia mulierum & puerorum ad Alcubaz; & illi qui fue-*

tione Eccleſiæ ejuſdem ſancti Floriani idem auctor. Sed hæc ad inſtitutum ſatis.

Mil-

PAGIUS *fuerunt in oppido de Alcubaz occiderunt tres Reges cum omni exercitu ſuo. Poſtea Maſſemut vigilia S. Jacobi audivit quod Rex Galiciæ venerat, ut ſolus cum ſolo dimicaret, & cum præparaſſet ſe ad prœliandum, dum equum ſuum vellet aſcendere, ter de eo lapſus eſt, & ita mortuus eſt. Mortuo autem illo omnis exercitus relicta omni pecunia in fugam converſus eſt*, &c. Idem prorſus refert Matthæus Pariſienſis hoc anno, & pari errore Joſephum Almohadum Imperatorem *Maſſemut* appellat.

XI. *Finis Hiſtoriæ Guillelmi Tyrii.* *Guillelmi Tyrii Archiepiſcopi Hiſtoria Belli ſacri quæ vulgo legitur, ad hunc uſque annum eſt deducta*, ut legitur in Additione Chronici Aquicinctini ad hunc annum. Hiſtoriam ſuam ab anno MXCV. quo Concilium Claromontanum celebratum, exorſus eſt, ideoque ea annos rerum per annos LXXXIX. in Bello ſacro geſtarum narrationem complectitur.

Concilium Veronenſe hoc anno celebratum, ut initio ſequentis probabimus.

I. Conventus Veronæ.

Milleſimus centeſimus octogeſimus quintus annus Salutis agitur, Indictione tertia, quo Veronæ congreſſus eſt habitus Papæ & Imperatoris, Chriſtianæ Reipublicæ cauſa coeuntium. Errant qui putant tunc Epiſcoporum celebratum eſſe Concilium. Nam ex Actis, quæ adhuc extant, perſpicue patet, nequaquam tum Veronæ habitum eſſe Concilium, ſed mutuum dumtaxat conventum. Habes ea recitata (a) in Sclavorum Chronicis tunc ſcriptis verbis iſtis: *Sequenti anno, nempe octogeſimoquinto poſt milleſimum atque centeſimum, Imperator abiit in Italiam pro diſponendis negotiis Reipublicæ. Et occurrit ei dominus Papa Lucius apud Veronam, pro quibuſdam cauſis determinandis inter ipſos. Cumque honeſtiſſime ſusceptus eſſet a Veronenſibus, & a clericis, qui illuc convenerant de diverſis partibus terrarum, qui tempore Alexandri Papæ a ſchiſmaticis ordines ſuſceperant: cœpit Imperator omni inſtantia intercedere pro ipſis ad dominum Apoſtolicum, ut clementer circa ipſos diſpenſaret. Qui primo huic petitioni ſe benevolum exhibuit, & eouſque annuerat, ut omnes petitiones ſuas ſcriberent, ut ſecundum caſum ſingulorum diſpenſaretur circa ipſos.*

(a) Arn. Lubec. l. 3. c. 10.

II. Papa reſilit a promiſſis.

Et ecce altera die dominus Papa mutat animum & propoſitum, dicens: Quoniam generali Concilio, quod Venetiis celebratum eſt, ubi ipſo Imperatore præſente diſpenſatum fuerat circa dominum Chriſtianum Moguntinum, & dominum Philippum Colonienſem, & dominum Mantuanum, & alios plures, qui cum ordinatis ſuis perſiſterent, hi, ſcilicet ab eis ordinati, ab ordinibus ſuis ſuſpenſi fuiſſent: nulla ratione mutandum id affirmabat, niſi denuo in Cardinalium & Epiſcoporum generali collegio. Promiſitque Apoſtolicus, apud Lugdunum ſuper eodem negotio ſe Concilium habiturum. De qua mutatione dominus Conradus Moguntinus, & dominus Wormatienſis ſuſpecti habiti ſunt. Hi autem, quibus ſpes de officiis recuperandis data fuerat, contriſtati ſunt valde. Et cum prius in ſuſceptione Imperatoris jucundiſſime decantaſſent: Adveniſti deſiderabilis: in luctum converſi cantabant: Suſtinuimus pacem, & non venit, domine, quæſivimus bona, & ecce turbas, &c. Quod tamen Cardinalibus valde diſplicuit, dicentibus: Iſta quanta eſt præſumptio Alemannorum, qui gratiam minando quærunt.

Hoc taliter infecto negotio, tractabant inter ſe dominus Papa, & Imperator de pa-

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXIII. An. Hegiræ DLXXXI. inchoato die 3. Apr. fer. 4. An. C. 1185.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6678.

☉ 18. F ☽ 8. P. 21. April. Indict. 3.

JESU CHRISTI 1185.

URBANI III. PAPÆ 1.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 34. IMP. 31.

ISAACII ANGELI IMP. 2.

I. Concil. Veronenſe anno præcedenti habitum.

Ad Num. I. ad V. Arnoldus Abbas Lubecenſis, qui hoc tempore vivebat, in Chron. Slavorum lib. 3. cap. 9. narrat celeberrimum Conventum a *Friderico Imp.* celebratum, & cap. inſequenti *Concilium Veronenſe cui Lucius Papa* & idem Imperator interfuere, ſed numeri apud Arnoldum corrupti, & accurate a Krantzio lib. VI. Saxoniæ cap. 57. emendati, vel, (licet id ipſe non dicat) ex genuino Arnoldi exemplari deſcripti. Ait enim Arnoldus de Curia illa loquens: *Celebrata eſt in Pentecoſte, anno Verbi incarnationis MCLXXXII. imp. aut regni ſui an. XXXVI.* ſed legendum, *anno verbi incarnati MCLXXXIV. imperii XXIX. regni ſui anno XXXIII.* certum enim, ut ex dictis anno ſuperiori liquet, Comitia illa eo Chriſti anno *Moguntiæ* habita, & tunc in curſu fuiſſe annum Regni Friderici XXXIII. Imperii vero XXIX. Cum vero poſtea Arnoldus ſcribat, *ſequenti anno Imperator abiit in Italiam pro diſponendis negotiis Reip. & occurrit ei dominus Papa Lucius apud Veronam pro quibuſdam cauſis determinandis inter ipſos* manifeſtum eſt eum Concilium Veronæ habitum cum hoc anno Chriſti copulaſſe. Et tamen Labbeus Tom. X. Concil. Krantzio laudato, illud cum anno MCLXXXIV. conjunxit, licet Krantzius illud diſerte currenti Chriſti anno illigarit. At Concilium ad præcedentem annum pertinere; Krantzium errorem, qui cubat in textu Arnoldi, recte correxiſſe; & Labbeum illum male citaſſe apud me certum. Denique Baronius in eo peccavit, quod nolit *Colloquium* hoc pro *Concilio* haberi. Nam jam non ſemel monuimus, Conventus & Colloquia, in quibus de rebus Eccleſiaſticis agitur, vel quibus Epiſcopi interſunt, Concilia paſſim ab Antiquis appellata, indeque in Collectionem Conciliorum prudenter inſerta.

II. In eo decretum editum adverſus recentes hæreticos.

Quare *Tancredus* Juris Canonici interpres in Collect. 3. Decretal. cap. 2. *De reſtit. ſpol.* citatus ab Ant. Auguſtino in notis. Ad Collect. I. Decret. loquens de conſtitutione Lucii III. eo tempore edita, quo Veronæ cum Pontifice congreſſus eſt Fridericus Imp. ait emiſſam eſſe *in generali Synodo*. Porro Tancredus Bononienſis Archidiaconus Auctor fuit Quintæ Collectionis Decretalium, quæ continet Conſtitutiones Honorii Papæ III. ſub cujus Pontificatu floruit; hæc autem Collectio anno MDCXLV. ab Innocentio Cironio Toloſæ edita fuit. Eam Lucii III. Conſtitutionem male recitat Labbeus citatus pag. 1737. inter literas Lucii III. cum ſit pars Concilii Veronenſis. In ea ait Pontifex: *Nos chariſſimi filii noſtri Friderici illuſtris Roman. Imperatoris ſemper Auguſti, præſentia pariter & vigore ſuffulti, de communi conſilio Fratrum noſtrorum,* nec

patrimonio dominæ Mathildis matronæ nobiliſſimæ, quod Imperator in poſſeſſione habebat, dicens, ab eadem Imperio collatum: & e converſo dominus Papa Sedi Apoſtolicæ ab ea datum affirmabat. Cumque in argumentum probandi teſtamenti, ex utraque parte privilegia porrigerentur, nullo fine cauſa terminata eſt.

III. De ſchiſmate Trevirenſi.

Aliud etiam habebant negotium, quod maximum & præcipuum erat de electione Trevirenſi. Siquidem metropolis Trevirenſis vacabat, in qua duo electi erant, Volemarus, & Rudolphus. Volemarus quidem prior a ſaniore parte electus eſt; Rudolphus vero poſterior a parte inferiore. Cumque ſchiſma inter eos eſſet, Volemarus quaſi de canonica electione præſumens, ad Sedem Apoſtolicam appellavit; Rudolphus vero ad Imperatorem ſe tranſtulit. Imperator ergo audiens quod factum fuerat, propter diſſenſionem electionis inveſtituram dedit Rudolpho. Apoſtolicus itaque affirmabat partem Volemari propter canonicam electionem. Et Imperator pro Rudolpho erat propter electionis diſſenſionem. Sicque ab invicem diſceſſerunt, ut quivis ſuam partem diceret eſſe juſtiorem. Procedente ergo tempore, cum Volemarus ſequeretur Curiam Romanam, & pro ſuo negotio moleſtus eſſet Apoſtolico: Apoſtolicus miſſa epiſtola, peremptorie citavit Rudolphum, qui tunc cum Imperatore erat. Quod Imperator audiens, non parum ægre ferebat. Ipſum tamen, ne contumax videretur, ad audientiam venire hortatus eſt, mittens ſecum duos Decretiſtas, & duos Legiſtas. Decretiſtas quidem, ut pro Rudolpho eſſent juſtitia canonum: Legiſtas vero, ut pro parte ſua ſtarent jure legum. Cumque ad judicium ventum fuiſſet allegatum, nullo dato fine, Rudolphus ad Imperatorem revertitur, Volemaro cum Apoſtolico remanente. Sic ex utraque parte perturbatio non modica erat: quia cum pro eadem cauſa inter Apoſtolicum, & Imperatorem quotidie graviora emergerent, fideles, qui ſchiſmatis ultionem experti fuerant, Eccleſiam denuo graviſſime ſcandalizandam timebant.

IV. Diſcordia inter Pap. & Imp.

Interea Rex juvenis & ſuperbus zelatus pro Rodulpho, Decanum, & Canonicos quoſdam Confluentiæ, qui pro parte Volemari ſtare videbantur, calumniatorie aggreſſus eſt, & ablatis ſtipendiis, domos, & poſſeſſiones eorum exterminari præcepit. Apoſtolicus vero exinde magis commotus, Volemarum ad pontificatus apicem promovere decrevit. Quod audiens Imperator, per ſuos ei mandat, dicens: Quod ſi Volemarum contra ſuam voluntatem ad ſummum ſacerdotium promovere voluerit: omnem familiaritatem inter eos perpetuo expiraſſe, certiſſime ſciat. Minas etiam quaſdam terribiles addidit, quæ tamen pro diſcretione eorum, qui internuntii erant, ad medium non devenerunt. Taliter ab invicem diſturbati Apoſto-

PAGIUS

nec non aliorum Patriarcharum, Archiepiſcoporum, multorumque Principum, qui de diverſis mundi partibus CONVENERUNT: contra ipſos hæreticos, quibus diverſa vocabula diverſarum indidit profeſſio falſitatum, præſentis Decreti generali ſanctione conſurgimus, & omnem hæreſim, quocumque nomine cenſeatur, per hujus Conſtitutionis ſeriem, auctoritate Apoſtolica condemnamus. Imprimis ergo Catharos, & Patarinos, & eos qui ſe Humiliatos, vel Pauperes de Lugduno, falſo nomine mentiuntur, Paſſaginos, Joſepinos, Arnaldiſtas, perpetuo decernimus anathemati ſubjacere, & cætera loco laudato legenda. Decretum itaque illud non in Colloquio inter Pontificem & Imperatorem habito, ſed in Epiſcoporum Synodo, cui Papa præfuit, & Imperator, multique Principes interfuere, emiſſum.

III. Concilium Veronenſe a Sigonio ſuo anno redditum.

Et quidem anno ſuperiori, ut recte Sigonius in Hiſt. de Regn. Ital. lib. XV. ex aliquo optimo Auctore, quem ſuo more non citat ſcripſit: „Lucius, inquit trajecto Pado Veronam „pervenit; nec multo poſt Fridericus quo„que, rebus, Germaniæ per Conventum in „Pentecoſte habitum conſtitutis pridie Kal. „Auguſti, acceſſit. Concilio convocato, cui „raro exemplo Pontifex & Imperator inter„erant de iis potiſſimum rebus, quæ Chri„ſtianam ea tempeſtate premebant Eccleſiam, „eſt relatum, nempe de contumacia Romano„rum, bello Saracenorum, & Romanæ Ec„cleſiæ ditione, Romani ut hoſtes Eccleſiæ, „diro Senatus conſulto notati. Chriſtianis la„borantibus auxilia ſummittenda, omneſque „ad eorum, qui quondam Jeroſolymam recepe„runt, virtutem, pietatemque imitandam, „excitandos eſſe, decretum: plus nimirum „dedecoris contracturos eſſe Chriſtianos, ſi „partam forte Sepulcri poſſeſſionem amittant „quam gloriæ adepti ſint, cum pepererint. Tangit poſtea Sigonius quæ Arnoldus & Krantzius, qui ne verbum quidem de Jeroſolymis habent, de hereditate Mathildis Comitiſſæ & coronatione Henrici filii Friderici Imp. in Concilio geſta fuiſſe aſſerunt, ſubditque Fridericum III. Novembr. adhuc in villa Sancti Zenonis prope Veronam fuiſſe; anno nempe MCLXXXIV.

IV. Quemadmodum & a Radulpho de Diceto & a Rubeo.

Præterea, Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 624. ad annum MCLXXXIV. ait: Quarto die intrantis Novembris conſedentibus Veronæ in Eccleſia Majori Papa & Imperatore, Cardinalibus & pleriſque Eccleſiæ Rectoribus Ravennas in ſerie ſermonis ſui caſum & perditionem terræ Jeroſolymitanæ omnibus expoſuit, & ad ſuccurrendum in peccatorum remiſſionibus cujuſlibet generis homines evocare curavit. Archiepiſcopus ille Ravennatenſis erat Gerardus, de quo Rubeus in Hiſt. Raven. lib. VI. loquens de geſtis anno MCLXXXIV. ſcribit: Lucium Pontificem Max. Veronam ad Concilium, quod ipſe indixerat euntem Gerardus Archiep. Ravennas proſecutus eſt. Subdit Rubeus Lucium III. cum Mutinæ eſſet, tertio Idus Julias dedicaſſe Baſilicam S. Geminiani, & jam quoque VIII. Idus, Bononiæ de Baſilica D. Petri idem feciſſe, quod utrumque etiam a Sigonio laudato relatum. Tum Rubeus ſcribit: Ab eodem

ſtolicus, & Imperator, quidquid moliebantur, caſſum fuit, nec conſilium in perturbatione ſtare potuit: ſiquidem inter plurima negotia agebat Imperator cum Apoſtolico de filio ſuo Rege, ut coronam Imperii ſuper caput ejus poneret. Et quia eum placabilem non habebat, conſecrationem illius occaſionibus differebat, quam tamen non ſine ratione refellebat. Dicebat enim Apoſtolicus, non poſſe ſimul duos Imperatores regnare, nec filium Imperialibus inſigniri, niſi ea ipſe prius depoſuiſſet. Hæc Arnoldus, ſed male anno octogeſimotertio: depravatas putatur numeri nota, at bene correxiſſe cognoſcitur (a) Crantius. Sed jam ad res Orientales convertamus orationem.

(a) Crant. in Metrop. l. 6. c. 46. in fin. & 47.

V. Decernuntur Legationes in occidentem.

Inter hæc autem in deterius quotidie prolabentibus rebus Chriſtianorum in Palæſtina, Saladino adverſus eos prævalente: coeuntibus una Principibus ſimul cum Patriarcha Hieroſolymitano, & aliis, de mittenda legatione ad Chriſtianos Principes tranſmontanos, ut opem ferrent periclitantibus Hieroſolymis, inter eos decretum eſt, & firmiter ſtabilitum. Ita ſane Willelmus Tyri Archiepiſcopus in ſuo de bello ſacro (b) ſcripto hiſtoriæ libro; qui cum hic finem ſcribendi feciſſe reperiatur, illud in cauſa fuiſſe videtur, quod ipſe unus ex Legatis fuit miſſus ad Regem Francorum, ſicque ſcribendi intermiſiſſe viſus eſt inſtitutum, cum præſertim rerum adverſarum dolore perculſus (ut ipſe præfatur in exordio libri noviſſimi) ſcribendi officium ſubiret invitus: adeo ut qualibet intercedente adverſa occaſione, munus omiſerit, quod nec reſumpſiſſe potuit, defunctus, dum eamdem legationem obiret. Porro quam operoſe atque proficue ſe geſſerit in ea functione trans montes, hoc ipſo anno, ſuo loco dictari ſumus inferius. Primam autem omnium adornant primariam legationem ad univerſalem promotorem ejuſmodi expeditionum in Terram ſanctam, nempe ad ipſum Romanum Pontificem Lucium Papam, more majorum poſſunter primum omnium precibus Apoſtolicam Sedem, cujus nutu reliqui omnes Occidentales Principes moveri ſolerent, impartienda ab eadem remiſſione pecca-

(b) Vuil. Tyr. l. 23. c. 1.

PAGIUS

dem etiam Pontifex Gerardus complura Privilegia impetravit, &c. in eo magno Conventu, quem Friderico etiam Caſare præſente, eodem anno Kalend. Sextil. Veronæ habuit. Rubeus *magni Conventus* nomine Concilium Veronenſe intelligit, docetque nos diem, quo illud inchoatum, ſcilicet, primum diem menſis Auguſti, feſto S. Petri ad Vincula ſacrum. Exhibet poſtea hic Hiſtoricus in notatione temporum accuratus, *Lucii III.* literas Gerardo Ravennati Archiep. eodem anno datas Veronæ *II. Non. Septemb.* quibus declarat ſe ad ejus, *cui tanquam Metropoli ſunt ſubjectæ, inſtantiam*, Bononienſem & Mutinenſem Eccleſias dedicaſſe *III. & VIII. Idus Julii*, dum per Bononiam & Mutinam tranſiret.

V. *Improbabile illud in hunc annum dilatum fuiſſe.*

Profecto cum anno antecedenti *Heraclius* Patriarcha Jeroſolymitanus, *Arnoldus* Magiſter militiæ Templi & *Rogerius* Magiſter Hoſpitalariorum Legati a Rege Jeroſolymitano ad Lucium III. & ad Principes Chriſtianos miſſi, qui lugentis patriæ calamitatem & miſeriam multiformem exponerent, & auxilium poſtularent, in Italiam pervenerint, inde hoc anno in Galliam & Angliam profecturi, male Concilium illud in præſentem annum dilatum fuiſſet. Neque refert quod Arnoldus Scriptor coævus ſit; cum variis exemplis liqueat, eos qui res ſuo tempore geſtas ſcripſere, quandoque in errorem lapſos eſſe; quod eo magis de Arnoldo dicendum, quo longe ab Italia vixerit, conſtetque eum hallucinatum in eo quod ſcripſit, *Fridericum* anno poſt celebrationem Comitiorum Moguntiæ habitorum in Italiam advenisse. Adhæc Labbeus pag. 1739. recitat Ordinationem *Philippi Regis Franciæ & Henrici II. Regis Angliæ, Conſilio Epiſcoporum, Comitum & Baronum terrarum ſuarum de contributione in ſubſidium Terræ ſanctæ, a nativitate ſancti Joannis Baptiſtæ, anno MCLXXXIV. in decem annos.* Quare cum anno ſuperiori tam in Gallia, quam in Anglia actum ſit de ſubſidio Terræ ſanctæ, & currenti Legati inde miſſi in Orientem redierint, *Concilium Veronenſe* a Lucio III. in hunc annum dilatum fuiſſe prorſus improbabile. Denique Onuphrius Panvinius Veronenſium ſuorum decus & ornamentum in Chronic. Eccleſiaſtic. ad annum MCLXXXIV. habet: *Magnus Veronæ Conventus, cui Papa, Imperator, & multi Epiſcopi interfuerunt:* Chronicon autem illud, Notæque in Vitas Pontificum Rom. a Platina editas, ultima Onuphrii Opera ſunt, in quibus ideo res quas narrat ad exactiorem annorum rationem ab eo rediguntur.

Hoc anno *Fridericus*, dum adhuc in Italia verſaretur, dedit Privilegium Mediolanenſibus recitatum a Puricello in Monument. Baſilic. Ambr. num. 587. in quo dicit, ſe confirmare *conceſſiones & permiſſiones, quas in pace* (nempe Conſtantiæ facta,) *ſine cenſu* fecit, pro ſe, & filio ſuo Henrico *Romanorum Rege Auguſto*, &c. *reſervata paratica, qua nobis debet præſtari, & filio noſtro illuſtri Regi Henrico & omnibus ſucceſſoribus ejus, cum primo coronam regni Mediolani aut Modoetiæ ſuſcipient, præſtanda ab iis, qui ipſam paraticam ſoliti ſunt præſtare*, paratica idem eſt ac parata, quæ vox prandium vel cœnam ſignificat, ut explicat Ducangius in ſuo Gloſſario. In fine Diplomatis legitur: *Actum A. D. Incarnat. MCLXXXV. indict. III. regnante domno Federico glorioſiſſimo Romanorum Imp. Auguſto. Datum apud Regium per manum Rudolphi Imperialis aulæ Proto-Notarii tertio Idus Februarii.* Ante hæc ſcriptum eſt: *Ego Godefridus Imperialis aulæ Cancellarius vice Domini Philippi Colonienſis Archiepiſcopi, & Italiæ Archicancellarii recognovi anno regni ejus XXXIII. Imperii vero XXXI.* ſed legendum, *imperii vero XXX.* Toto hoc anno Imperator in Italia verſatus, inſequenti, Italia Henrico Regi filio commiſſa, in Germaniam reverſus eſt.

VI. *Fridericus toto hoc anno in Italia fuit.*

A num. V. ad XI. Legati a Rege Jeroſolymitano miſſi ſunt ad *Lucium Papam*, & ad Reges Galliæ & Angliæ, non hoc anno ut arbitratus eſt Baronius, ſed præcedenti, ut non tantum per-

VII.

Digitized by Google

torum, loco militaris ſtipendii, qua ſolerent quique Fideles magna frequentia ſacræ militiæ nomen dare.

VI. Legatio ad Pap. Jeroſolymis miſſa. Venerunt ergo Legati Romam, ubi acceptis litteris a Lucio Papa ad Anglorum Regem, magna celeritate Angliam verſus, ut in mandatis acceperant, dirigunt iter. Quid autem per eos cum Anglorum Rege tranſactum fuerit, habet iſta Rogerius hoc anno in Anglorum Annalibus: *Eodem anno Balduinus leproſus Rex Hieruſalem, & Templarii, & Hoſpitalarii miſerunt ad Regem Angliæ, filium Mathildis Imperatricis, Heraclium ſanctæ Civitatis Jeruſalem Patriarcham, & ſummos Hoſpitalis, & Templi magiſtros, una cum vexillo regio, & clavibus Sepulcri Domini, & Turris David, & Civitatis Jeruſalem; poſtulantes ab eo celerem ſuccurſum, ſicut ab herede, & domino terræ Jeruſalem. Eſt enim ſciendum, quod Fulco frater Gaufredi Comitis Andegaviæ, patris quoque iſtius Henrici, fuit Rex Jeruſalem, ut ſuperius dictum eſt. Cum autem prædictus Patriarcha, & magiſter Hoſpitalis venirent in Angliam, Rex Angliæ occurrit eis in villa de Redinges, & eos cum gaudio ſuſcepit. Qui ſtatim ad pedes Regis provoluti, cum fletu magno & ſingultu verba ſalutationis ex parte Regis, & principum, & univerſæ plebis terræ Jeroſolymitanæ proferebant, & exponentes cauſam adventus eorum, tradiderunt ei vexillum regium, & claves Sepulcri Domini, & claves turris David, & Civitatis Jeruſalem ex parte Regis, & Principum terræ Jeroſolymitanæ, & litteras ex parte Lucii Papæ in hac forma:*

VII. *Lucius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Henrico illuſtri Anglorum Regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

*Cum *cuncti prædeceſſores tui præ cæteris terræ Principibus armorum gloria, & animi nobilitate longe retro claruerunt, eoſque Fidelium populus habere in ſua didicerit adverſitate patronos: merito ad te non tantum regni, ſed paternarum virtutum heredem, quadam ſecuritate præſumpta, recurritur, ubi populo Chriſtiano imminere periculum, immo exterminium formidatur, ut per brachium regiæ magnitudinis membris ejus impendatur præſidium, qui te, ut ad tantæ gloriæ & prælationis apicem pervenires, ſua pietate conceſſit, & te contra ſui nominis impugnatores nefarios murum inexpugnabilem ordinavit. Primum noverit ſerenitas tua, jam crebris & moleſtis ſuper hac pulſata querelis, qualiter terra Jeroſolymitana ſpecialis hereditas Crucifixi, in qua noſtræ ſalutis ſunt prænuntiata myſteria, & ipſius rei exhibitione completa, quam ille, qui cuncta condidit, in ſuam ſortem peculiari privilegio deputavit, perfidæ & ſpurciſſimæ gentis attrita & convallata preſſuris, niſi ei celeri remedio ſuccurratur, prona ſit ad ruinam; & inde (quod abſit) ſuſtineat irreparabilem Religio Chriſtiana jacturam. Ille enim Saladinus, ſancti & tremendi nominis immaniſſimus perſecutor, ita ſpiritu furoris incanduit, & totius nequitiæ ſuæ vires ad internecionem populi fidelis exercet, ut niſi immanitatis ejus vehemens impetus, quaſi objectis obicibus, reprimatur: certam ſpem, fiduciamque ſuſcipiat, quod (a) Jordanis influat in os ejus, & terra aſperſione vivifici ſanguinis conſecrata ſpurciſſimæ ſuperſtitionis ipſius contagio polluatur; & quam glorioſi, & nobiles prædeceſſores tui a dominio gentis incredulæ multis laboribus & periculis exemerunt, rurſus nefando tyranni nequiſſimi dominio ſubjugetur.* Ob

* Inclyti Lucii Papæ ad Reg. Angl. pro bello Jeroſ. epiſt.

(a) Job. 40.

PAGIUS *Legati Jeroſolymitani anno ſuperiori in Occidentem miſſi.* perſpicuum fit ex Radulpho de Diceto, ſed etiam ex Neubrigenſi lib. 3. cap. 10. Matthæo Pariſienſi in Chron. & Rigordo in Philippo Auguſto pag. 14. Radulphus de Diceto pag. 625. de Magiſtro Templariorum, qui unus ex Legatis fuit, ait ad annum MCLXXXIV. *Ernoldus Magiſter militiæ Templi Veronæ moritur.* Eum autem unum fuiſſe e Legatis teſtatur Rogerius Hovedenus apud Baronium num. VI. Sed in Italia mortuum eſſe eruitur etiam ex literis Lucii III. ad Henricum Angliæ Regem datis & a Baronio num. VII. & ſeq. recitatis, qui ait, *ſummos terræ illius & magnificos defenſores venerabilem fratrem noſtrum Heraclium Patriarcham, & dilectum filium noſtrum Magiſtrum Hoſpitalis ad tuam Excellentiam deſtinarunt,* ubi de tertio Legato non loquitur, quia jam mortuus erat, quando literas illas ſcripſit. Quare fallitur Baronius num. V. qui tradit *Willelmum Tyrenſem Archiepiſc.* fuiſſe unum ex Legatis, quod initio lib. XXIII. dicat, fletus & lacrimas afflictæ patriæ ſilentium ſibi imponere, & librum illum imperfectum relinquat; nullus enim Antiquorum id literis mandavit, & cauſa cur opus non abſolverit, incomperta. Quod addit Baronius *Tyrium* in ea Legatione obiiſſe, anno MCLXXXVIII. quo in Occidentem Legatus miſſus eſt, confutabitur.

VIII. *Hoc anno in Galliam venere.* Legati morati ſunt in Italia uſque ad finem circiter præcedentis anni, & currenti in Galliam venere, ut narrat Rigordus laudatus qui ait: *Eodem anno* (nempe MCLXXXIV. quem continuat uſque ad diem XXV. menſis Martii) *XVII. Kal. Februarii IV.* (hi duo ultimi numeri abundant) *Heraclius Patriarcha Jeroſolymitanus cum Priore Hoſpitalis tranſmarino, & Magiſtro magno Templi ad Philippum Auguſtum Chriſtianiſſimum Francorum Regem miſſi Pariſios venerunt.* Paulo poſt: *Qui per multa maris pericula, & frequentes incurſus Pyratarum ex longo tractu terrarum, Magiſtro militiæ Templi interim in fata collapſo, duo ſuperſtites, domino ducente, Pariſius venerunt: ubi cum ſolemni proceſſione a venerabili Mauritio Epiſc. Pariſienſi, & Clero, & univerſo totius civitatis populo, Patriarcha exceptus eſt quaſi Angelus Domini. Sequenti die in Eccleſia B. Mariæ Miſſam celebravit, & ſermonem ad populum fecit.*

Quo

VIII. *Ob hanc itaque neceſſitatis, & imminentis doloris inſtantiam, magnificentiam tuam Apoſtolicis litteris duximus exorandam, immo dilatatis præcordiis ſumma acclamatione pulſandam, quatenus ad honorem ipſius reſpiciens, qui te conſtituit in ſublimi, & juxta nomen magnorum, qui ſunt in terris, nomen tibi contulit glorioſum, ad deſolationem præfatæ terræ pietatis ſtudio te convertas, & ut ejus confuſio in hac parte tollatur, qui pro te in ipſa terra voluit haberi ludibrio, operam adhibeas efficacem, quatenus prædeceſſorum tuorum veſtigia ſubſecutus, quam ipſi de principis tenebrarum faucibus eripuerunt, in cultu magni Dei per tuam diligentiam, auxiliante Domino, conſervetur. En autem curioſius celſitudinem tuam in tanta oppreſſione anguſtia convenit laborare, quod terram ipſam Regie intelliges præſidio deſtitutam, & totam ſpem defenſionis ſuæ ipſius procere in tuæ magnitudinis duxerunt patrocinio collocandam. Quod inde clarius tua ſerenitas poteſt agnoſcere, quod ſummos terræ illius & magnificos defenſores, venerabilem fratrem noſtrum Heraclium Patriarcham, & dilectum filium noſtrum magiſtrum Hoſpitalis ad tuam excellentiam deſtinarunt, ut ex ipſorum præſentia conſiderata dignitate perpenderes, quanta fuerit neceſſitatis anguſtia, pro qua eorum ſuſtinent tam diu carere præſidio, ut per ipſos facilius ad vota ſua tuam devotionem inclinent. Viros igitur præfatos, tamquam ab ipſo Domino tibi deſtinatos benigne ſuſcipias, & debita charitate pertractes, eorumque poſtulationibus tanto facilius acquieſcas, quanto gravitatis, & honeſtatis intuitu favor eſt eis & gratia exhibenda. Sane recolat prudentia tua, & ſollicite ſecum meditatione revolvat promiſſionem illam, qua de impendendo ſæpe dictæ terræ præſidio, tuam celſitudinem obligaſti: & ita in hac parte te cautum & ſtudioſum exhibeas, ut te in tremendo Judicio tua conſcientia non accuſet, & ejus, qui non fallitur, diſtricti Judicis interrogatio non condemnet.* Hucuſque Lucii epiſtola, quam & recitat (a) Neubrigenſis. (a) Neubr. l. 3. c. 12.

☞ Miſſum autem a Lucio Papa Legatum ad Regem Angliæ * Hiemarum Tuſculanum Epiſcopum S. R. E. Cardinalem ex monacho Cluniacenſi, referunt antiqua ejus monaſterii monimenta; in ſcripto enim Chronico de eo iſta leguntur: *al. Igmarum

In iſtis etiam diebus floruit Ymarus Tuſculanenſis Epiſcopus. Hic apud ſanctum Martinum de Campis ſub domno Matthæo, tunc temporis Priore, poſtea vero venerabili Albanenſi Epiſcopo, in juvenili conſtitutus ætate habitum ſuſcepit monachalem, a quo Cluniacum ducitur, ubi a Pontio Abbate profeſſione

PAGIUS IX. Concil. Pariſienſe. *Quo audito, Philippus Auguſtus Francorum Rex, omnibus aliis negotiis omiſſis, Nunciis citiſſime occurrit, & in oſculo pacis honorifice recepit; diligentiſſime præpoſitis terræ ſuæ, ſive diſpenſatoribus præcipiens, quod ubicumque per terram irent, de redditibus Regis ſufficientes expenſas illis miniſtrarent. Et cognita cauſa quare venerant, paterna pietate commotus, generale Concilium omnium Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Principum terræ ſuæ Pariſius convocari præcepit. Celebrato autem cum illis communi Concilio, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & omnibus Eccleſiarum Prælatis Regia auctoritate mandavit, quod ipſi per frequentes prædicationes & admonitiones populos ſibi ſubditos admonerent, quatenus pro fide Chriſtianorum defendenda contra inimicos crucis Chriſti pugnaturi Jeroſolymam peterent. Ipſe enim Philippus Rex tunc regni Francorum gubernacula ſolus ſtrenue regebat. Needum enim ex Elizabeth venerabili Regina uxore ſua ſobolem deſideratam acceperat. Et ideo de conſilio Principum ſtrenuos milites cum magna multitudine peditum armatorum, de propriis redditibus, ſumptus ſufficientes, prout fama referente didicimus, miniſtrans Jeroſolymam devote tranſmiſit.* Hæc omnia Vincentius Bellovac. lib. 29. Specul. Hiſt. cap. 38. uno tenore cum anno MCLXXXIV. recitat; Labbeus vero Tom. X. Concil. Concilium Pariſienſe in annum MCLXXXVI. male differt cum Roberto Guaguino; cum eo anno Legati Jeroſolymorum jam in Orientem rediiſſent.

X. Adventum Legatorum in Angliam narrat Baronius ex Rogerio Hovedeno num. VI. & ſeqq. & Giraldus Cambrenſis in Hibernia Expugnata lib. 2. cap. 25. & duobus ſeqq. de eorundem adventu, ac in ea legatione geſtis accurate agit: *Advenit in Angliam circa Kal. Februarii menſe itinere longo, ab Oriente in Occidentem vergens, vir venerabilis Patriarcha Jeroſolymitanus, cui nomen Heraclius,* firmiter aſſeverans, *regnum univerſum in Saracenorum & Saladini, tam Ægyptiorum quam Damaſcenorum tunc Principis, manu ſacrilega in brevi devolvendum,* petiitque, *ut omiſſis negotiis cunctis, regniſque relictis & rebus univerſis,* Crucem aſſumeret. *Die reſponſionis Londoniis tandem a Rege præfixo,* reſponſum a Rege Patriarcha ſuſcepit, quod Regnum ſuum deſerere non poſſet, ſed ſe ſe pecuniam tranſmiſſurum, & copioſe collaturum *ad Terræ ſacræ tuitionem.* Cui Patriarcha: *Principem quærere venimus, non pecuniam; qualibet enim fere mundi pars nobis pecuniam mittit, ſed Principem nulla. Virum igitur appetimus, qui pecunia indigeat, non pecuniam, qua viro.* Et cum nullum aliud a Rege reſponſum elicere poſſet, eum rogavit, ut vel ſaltem filium natu minorem Joannem eis in ſubſidium daret, ſed id impetrare non potuit. *Iidem Legati in Angliam veniunt.*

XI. Conventus Londonenſis. Ex Hiſtoria fundationis Hoſpitalis Sancti Joannis Jeroſolymitani in ſuburbio civitatis Londonienſis, quæ extat Tom. Monaſtici Anglicani pag. 505. patet eos cito in Angliam transfretaſſe. Ibidem enim legitur: *Anno Dominicæ Incarnat. MCLXXXV. ſexto Idus Martii, littera Dominicali F. dedicata eſt Eccleſia dicti Hoſpitalis in honore beati Joannis Baptiſtæ, a venerabili Patre Heraclio Dominicæ Reſurrectionis Patriarcha.* Radulphus de Diceto, qui hoc tempore Londoniis florebat, pag. 625. ad

pariterque benedictione completa, monaſterialibus ſacramentis artius implicatur. Inde vero, ſuffragantibus meritis, cuſtos Ordinis efficitur. Abbas poſtmodum novi monaſterii Pictavienſis ordinatus, ubique ſtrenuus rector & præcipuus Ordinis cultor, ſuæ religionis & ſapientiæ clariſſima monimenta reliquit. Succedente autem tempore a domno Innocentio Papa in Patriarchio Lateranenſi Cardinalis presbyter conſecratus, & Coepiſcopus & coadjutor Romani Pontificis in partem ſollicitudinis advocatus, Lovicanenſis & Tuſculanenſis Eccleſiæ titulo decoratur. Sub domno quoque Lucio Papa legatione fungens in Angliam transfretavit, ubi vices agens Apoſtolicas, manus ſuas excutiens a turpi munere, ad ſubvertendum judicium nullis potuit pecuniis expugnari. Tandem, ſicut in voto ſemper habuerat, in ſepulcro videlicet patrum ſuorum collocari, & ad ipſos apponi deſiderans, ad nos veniens, collegit quidquid habere potuit, & tam in ſtagno faciendo, quam in reliquis beneficiis, quæ Conventui gratanter impendit, amplius quam XLCI Ↄ. Solidos devotus expendit. Hæc de Ignaro Legato, a Lucio miſſo ad Regem Anglorum: qui licet ipſo exordio ſchiſmatis Octaviano ipſi faverit; cito tamen reſilit, & partes Alexandri ſectatus abſterſit maculam quam contraxerat ☛. Pergit autem Rogerius:

IX. Conventus Londin. pro exped. in Terram S. *His auditis, dominus Rex reſpondit rem bene proſequeram, Deo volente, & ſtatuit eis terminum ſuæ reſponſionis primam Dominicam Quadrageſimæ apud Londinias. Ad quam Dominicam dominus Rex, & Patriarcha, & Epiſcopi, & Abbates, & Comites, & Barones regni Angliæ, & Vuillelmus Rex Scotiæ, & David frater ejus cum comitibus, & Baronibus terræ ſuæ convenerunt Londoniis, & habito inde cum deliberatione conſilio, placuit univerſis, quod dominus Rex conſuleret inde dominum ſuum Philippum Regem Franciæ. Et ſic ſoluto conſilio, dominus Rex dedit univerſis hominibus ſuis, tam clericis, quam laicis licentiam capiendi crucem. Unde factum eſt, quod Balduinus Cantuarienſis Archiepiſcopus (ſucceſſerat hic Richardo) & Ranulphus Juſtitiarius Angliæ, & Vualterus Rothomagenſis Archiepiſcopus, & Hugo Dunelmenſis Epiſcopus, & alii quamplures Epiſcopi tranſmarini, & ciſmarini, & fere omnes Comites, & Barones, & milites Angliæ, Normanniæ, & Aquitaniæ, & Britanniæ, & Andegoviæ, & Cenomaniæ, & Turoniæ, crucem ceperunt.* Et inferius poſt enarrata prodigia quædam, quæ tunc contigerunt, hæc de reſponſis datis Legatis Hieroſolymitanis:

Deinde Philippus Rex Franciæ, & Henricus Rex Angliæ habito colloquio de ſubventione facienda terræ Hieroſolymitanæ, promiſerunt ſe bonum auxilium illi facturos tam in hominibus, quam in pecunia. Sed hæc omnia præfatus Patriarcha parvi pendebat. Sperabat enim, quod eſſet reducturus ſecum ad defenſionem Hieroſolymitanæ terræ præfatum Regem Angliæ, vel aliquem de filiis ſuis, vel aliquem alium virum magnæ auctoritatis. Sed quia hoc eſſe non potuit, repatriaturus, dolens & confuſus a Curia receſſit. Hæc de his Rogerius, qui ait Heraclium Hieroſolymorum Patriarcham menſe Aprilis navigaſſe in Angliam, & apud Regem mira celeritate negotium hujuſmodi pertractaſſe, cum interea Archiepiſcopus Tyri munus legationis obiret in Galliis. X.

Acceſſit autem ad commune damnum & impedimentum promovendæ expeditionis, quod promotor ejus Lucius Papa hoc ipſo anno, ſeptimo Kalendas Decembris ægrotans ex hac vita migravit, Veronæ dum eſſet, ubi & honorifice ſepultus, hoc epitaphio inſcripto ſepulcro: LVCA DEDIT LVCEM TIBI LVCI. PONTIFICATVM OSTIA. PAPATVM ROMA. VERONA MORI. Adi- XI. Lucii Papæ obitus.

PAGIUS hunc Chriſti annum de his Legatis ſcribit: *Heraclius Patriarcha Sanctæ Reſurrectionis, & Rogerius Magiſter Sanctæ Domus Hoſpitalis Jeruſalem tendentes in Occidentem, & per Italiam tranſitum facientes & Galliam, nec a Domino Papa, nec ab Imperatore Romano, nec a Rege Francorum aliqua plane conſolatoria receperunt.* Subdit Radulphus, *ad vocationem Regis*, Cantuarienſem Electum, hujus ſuffraganeos, Dunelmenſem Epiſcopum, Abbates & Comites Londoniæ conveniſſe apud *Fontem Clericorum XV. Kalendas Aprilis*; & ſanius viſum fuiſſe univerſis, *& animæ Regis multo ſalubrius, quod regnum ſuum debita cum moderatione gubernet, & a gentibus exteris tueatur, quam ſaluti conſulat Orientalium in propria ſua perſona.*

XII. Obitus Lucii III. PP. Ad num. XI. Anonymus Caſinenſis in Chron. mortem *Lucii III.* hoc anno his verbis narrat: *Lucius Papa apud Veronam obiit VII. Kalendas Decembris, & Archiepiſcopus Mediolanenſis in Papam Urbanum ſubſtitutus eſt.* Eundem diem emortualem paſſim alii tam veteres quam recentes etiam exhibent, & legitur in auctiori Ciaconio cum ejus epitaphio, quod viſitur in Cathedrali Eccleſia Veronenſi, ubi ejus corpus conditum fuit. Verum hæc verba, *obiit S. Pater D. D. Lucius. Papa. III. A. MCLXXXV. D. XXV. Novembris*, illi epitaphio a poſterioribus ſuperaddita fuere; nam Joannes Franciſcus Tinctus lib. 5. de nobilitate Veronenſi cap. 2. illud ſine illa chronologica clauſula refert, non quod illam omiſerit, ut arbitratus eſt Papebrocius in Conatu Chron. Hiſt. ſed quia epitaphium in antiquis monumentis ſine ea invenerit; & clauſulam illam a paucis ſæculis adjectam fuiſſe oſtendit dies XXV. Novembris poſitus loco, *VII. Kal. Decembr.* Hinc Onuphrius Veronæ natus epitaphium illud, apud Baronium legendum, ſine illa clauſula recens appoſita recitat in ultimo ſuo opere unu-

dita vero reciproca hæc antitheſis : IMMO VERONA DEDIT VERVM TIBI VIVERE, ROMA EXILIVM, CVRAS OSTIA, LVCA MORI. Recitat iſta Ptolomæus Lucenſis in ſua hiſtoria, quam antiquitus ſcriptam habemus in Vaticano. Extat inter alia decreta Lucii hujus illud, quod ſtatuit adverſus hæreticos, a Gregorio Nono in libro (*a*) Decretalium collocatum. Incipit : Ad abolendum. Defuncto autem Lucio Papa, & tumulato, miro conſenſu omnium Cardinalium, qui aderant, ſtatim creatus eſt ejus ſucceſſor Urbanus Tertius, dictus antea Lambertus, Archiepiſcopus Mediolanenſis, de quo dicturi ſumus anno ſequenti. Modo reliqua anni hujus proſequamur.

(*a*) *Extr. de hæret. c. ad abolendum.*

Urbanus Papa III. creatus.

XII. Siculi in Græcos. Hoc namque anno, & Indictione tertia (ut Nicetas teſtatur) Willelmus Siciliæ Rex ingenti comparata claſſe, in ultionem Græcorum, qui ante biennium in Latinos Conſtantinopoli adeo immaniter debacchati fuerant; primo Dyrrachium, inde Theſſalonicam expugnavit; ſicque in Græcos omnes Latini milites adeo ſævierunt, ut etiam eorum quæque ſacra reddere profana, & velut execranda, polluere, depravare, atque penitus perdere laborarint. Scribit ſingula ac plane nefanda idem ipſe (*b*) Nicetas, cujus rei gratia, ut idem ipſe teſtatur, adeo inter Græcos atque Latinos eſt charitas exulcerata, & odium implacabile excitatum, ut omnis ſpes reconciliationis exciderit; ait enim: *Tanto diſcordiæ vallo invicem diremti ſumus: nec ullo modo animis conjungentur, etſi corporibus conjuncti in iiſdem ædibus habitemus.* Hæc & alia plura id genus ipſe. Sed quid accidit? Inverſa alea rerum fuit, cum hoc eodem anno inter iſta Andronico magna ignominia & ſævitia (ut dicetur) ſublato de medio, Imperium invadente Iſaacio Angelo, & adverſus Siculos confluente univerſo Græcorum Imperio, victi ſunt Siculi, paſſique duriora ab illis. Hæc ſingula leges apud eumdem Nicetam in Iſaacio Imperatore. At quaſnam pœnas ſive excogitatas, ſive furore populi improviſas dederit Andronicus pro ſua ipſius immanitate, qua in necem inſontium ac præcipue Latinorum, quos Conſtantinopoli publico indicto bello exagitavit, & (ut ſuperius dictum eſt) ſæviſſime habuit, hic deſcribamus ex Niceta Choniata, qui aderat:

(*b*) *Nicet. Chon. in Andron.*

Græci in Siculos.

XIII. Divina ultio in Andron. *Itaque in Anemæ caſtellum duabus gravibus catenis cum ferreis feris ſuperbo collo injectis, & compedibus oneratus, ut captivos tractari moris eſt, conjicitur: eoque habitu ad Iſaacium perducto contumelioſis verbis inſultatur, alapæ impinguntur, nates pulſantur, barba vellitur, dentes excutiuntur, capilli evelluntur: publico omnium ludibrio expoſitus, etiam a mulieribus pugnis cæditur, iis præſertim, quarum maritos aut occiderat, aut excæca-*

PAGIUS nempe in Nota ad Vitam Lucii III. a Platina editam, licet lib. 7. Antiquit. Veronenſ. pag. 184. eam Lectoribus obtruſiſſet.

XIII. *Sedis ejus duratio.* Verum dies ille VII. Kalend. Decemb. ſeu dies XXV. menſis Novembris, non mortis, ſed ſepulturæ fuit, ut recte notavit Radulphus de Diceto citatus pag. 629. ubi ait: *Lucius Papa VII. Kal. Decembris Veronæ ſepultus, eſt*, quod extra dubium ponunt Varnerus in Faſcic. Temp. Martinus Polonus Auctor magni Chronici Belgici, Platina, & nuna eo noſtris Catalogis, in quibus legitur ſediſſe *Lucium III. annos quatuor, menſes duos, dies octodecim*, a die ſexta Septembris an. MCLXXXI. qua conſecratus fuerat, deductos, & die mortis excluſo. Ex quo & habemus *Lucium III.* Sedis ſuæ durationem, non a die electionis, ſed a die conſecrationis numeraſſe. Eum autem annos Incarnationis a die XXV. menſis Martii auſpicatum eſſe nuper indicavimus. Onuphrius in Adnotatione ad Vitam Alexandri III. dicit, in electione Lucii III. eam tunc primum redactam fuiſſe ad Cardinales ſolos, Clero omnino & populo a Pontificis electione excluſis, legemque ſalutarem in Concilio generali Lateranenſi anno MCLXXIX. celebrato latam *de duabus tertiis* ſuffragiorum Cardinalium, ad evitanda impoſterum ſchiſmata, executioni mandatam fuiſſe, quod dicit ſibi conſtare ex ejuſdem Pontificis diplomate apud ſe aſſervato. Quamvis autem non paucæ ſuperſint hujus Pontificis Epiſtolæ, duæ tamen tantum in Collectione ultima concil. exhibentur, quarum prior ſcripta *ad Epiſcopos & clericos Scotiæ*, de abſolutione Willelmi Regis Scotiæ; ſecunda ad *Henricum II. Angliæ* Regem. Aliæ in altera editione Conciliorum ex Ughello in Italia Sacra, aliiſque ſupplendæ erant. Ex ſententia Baronii, cum de electione Lucii III. verba facit, quam ſequitur Papebroc. laudatus, ſequitur hunc Pont. ſupra annos & menſes ſediſſe dies XXVIII. a die electionis ejus, quam diei XXIX. menſis Auguſti alligant, numeratos; ſed hæc opinio, ni valde fallor, amplius ſectatores non habebit. De creatione *Urbani III.* Lucii ſucceſſoris, licet hoc anno facta, anno tantum ſequenti juxta ordinem Baronii agemus.

XIV. *Geſta a Guillelmo II. Siciliæ Rege.* Ad num. XII. & ſeqq. Anonymus Caſinenſis in Chron. hoc anno ſcribit: *Pax firmata inter Imperatorem Fridericum & Regem* (nempe Siciliæ) *Guilielmum facta eſt. Rex Guilielmus copioſum exercitum in Romaniam tranſmiſit, qui civitatem Durachiu, & civitatem Saloniquium* (ideſt, Theſſalonicam) *ceperunt. Præfatus Rex Conſtantiam amitam ſuam tranſmiſit in conjugium ad illuſtrem Regem Henricum filium Friderici Imp. Novum genus hominum, qui Vendicoſi dicebantur, in quadam parte regni ſurrexit, quos prædictus Rex ſuſpendi fecit, & diverſis pœnis affligi. Supradicto ſtolio Regis fraude & vi Græcorum poſtmodum fortuna adverſata.* Joannes vero de Ceccano in Chron. hoc anno: *Indict. II. Guilielmus Rex Siciliæ fecit ſtolium maximum per mare & per terram; ſuper ſtolium autem ordinavit Capitaneum* (ideſt, Præfectum militum, qui eſt in eorum capite) *Comitem Tancredum, fa-*

aurae. Deinde præciſa dextera, in idem caſtellum reducitur, ſine cibo, ſine potu, ſine ullo cujuſquam officio. Poſt aliquot dies altero oculo effoſſo, ſcabioſo camelo impoſitus, per forum triumphi ſpecie traducitur, calva glabra inſtar aridæ quercus, & ovo nudiore, & brevi tunicula tectus, ſpectaculum miſerabile, quod rivos lacrymarum elicere queat ex oculis non inhumanis. Sed ſtolidiſſimi & petulantiſſimi urbis incolæ, præſertim fartores, coriarii, opifices, & circumforanea ſordidaque turba, muſcarum inſtar, verno tempore ad mulctras & pinguia cymbia convolantium, nulla ratione habita, quod is nudius tertius Imperator, regio diademate ornatus, ab omnibus laudatus, celebratus, adoratus eſſet; quique ſanctiſſimo jurejurando fidem & benevolentiam ſuam erga illum teſtati eſſent, efferatis animis ſine ulla ratione ruentes nihil mali prætermiſerunt, quo Andronicum per nefas non afficerent. Alii clavas in caput ejus impegerunt, alii ſtercore nares ejus fœdarunt, alii ſpongias excrementis hominum & pecudum fœdatas in faciem ejus expreſſerunt, alii verbis obſcenis parentes ejus inſectati ſunt. Erant & qui verubus latera ejus pungerent. Impudentiores quidam lapidibus conjectis rabidum canem eum appellabant. Scortum quoddam impudens ollam ferventi aqua plenam, e culina raptam, in faciem ejus effudit. Nemo denique erat, qui non male faceret Andronico. Ita ignominioſe in theatrum ridiculo triumpho perductum, ac miſero illo camelo detractum, juxta duas columellas, quibus ſuperne lapis incumbit, prope auream lupam, & hyænam, quæ inflexis cervicibus, quaſi altera in alteram impetum factura, conſtitutæ aſtant, pedibus ſuſpendunt fune alligatis. Tot mala perpeſſus, & alia ſexcenta, quæ prætermittimus, tamen generoſo adhuc animo illata mala tolerabat, ac mente integra ad affluentem turbam, & jacientem converſus, nihil dicebat aliud niſi, DOMINE MISERERE: &: QUID CALAMUM CONTRITUM INFRINGITIS?

XIV. Sævitum diriſſime in Andr.

Cæterum dementiſſima populi turba ne tum quidem afflictiſſimo pepercit Andronico, poſtquam pedibus ſuſpenſus fuit: ſed direpta tunicula, virilia ejus vexavit, & quidam homo nefarius longum enſem per fauces ejus uſque ad inteſtina adegit. Duo vero Latini generis, enſes ambabus annixi manibus in nates ejus adegerunt, ut periculum facerent, uter eſſet acutior, ictus dexteritate gloriati. Poſt tot ærumnas & clades ægre vitam abrupit, dextera cum dolore ad os admota, ut multi putarent, eum calidum ex ea ſanguinem ob recentem plagam adhuc deſtillantem, exugere. Imperavit annos duos: unum vero rerum potitus eſt ſine purpura, & regio diademate. Et inferius:

XV.

Poſt dies aliquot ex alto illo miſerabili detractus, & in theatri fornicem quemdam, ut beſtia projectus, jacuit, donec quidam humanitate adducti, nec iræ nimium indulgentes, cadaver ejus inde ſublatum juxta Ephori monaſterium, quod ad Zeuxippum eſt, in quodam infimo loco poſuerunt, idque compage nondum penitus diſſoluta adhuc ſpectare licet. Nam Iſaacius Imperator criminis ex-

PAGIUS *ſuper ſtolium terræ fecit Capitaneos Comitem Alduinum & Comitem Richardum de Cerra, & mandavit eos omnes in Romaniam ad acquirendum imperium Conſtantinopolitanum. Totumque ſtolium intravit in mare III. Idus Julii, in feſto Joannis Baptiſtæ ceperunt Durazzi* (ſeu Dyrrachium Gallis *Duras*, Macedoniæ oppidum olim amplum). *In feſto Sancti Bartholomæi adepti ſunt Saloniciam* (ſeu Theſſalonicam inſigne oppidum Macedoniæ) *cum multis civitatibus & caſtellis & roccis* (ideſt, caſtellis in rupe ex Gloſſario Ducangii) *de Romania, jurantes fidelitatem Regis Siciliæ. Tandem exercitus Imperatoris Iſaac, ſuper quem exercitum erat conſtitutus quidam Princeps, qui dicebatur Granatus, obvians eis cum verbis pacificis dicens, quod ultra procedere non poterant, tamen ſi vellet ad propria reverti, promiſit eis ſecuritatem, & dedit firmam pacem. Ipſi tamen acceperunt ſecuritatem, & viceverſa pacem promittentes, Comites Regis Siciliæ, in feſto Sancti Leonardi* (die ſc. ſexta Novembris) *a Græcis decepti ſunt & Conſtantinopolim in captione callide ducti ſunt; ſed Imperator cognita rei veritate ſecuritatem conſiderans, & pacem a Græcis non obſervatam Latinis, condoluit valde, & erubuit: & ſic demum omnes deliberavit* (, ideſt, Liberavit) *& unuſquiſque ſuperveniens reverſus eſt ad patriam.* Quæ cœpta ſub Andronico Imp. ſub Iſaaco Angelo ejus ſucceſſore ad finem perducta.

XV. *Occiditur Andronicus Imp.*

Nicetas Choniata, qui hoc etiam bellum narravit, dicit poſtea *Andronicum* Imperii Conſtantinopolitani uſurpatorem, ob crudelitatem omnibus exoſum, occiſum fuiſſe ab *Iſaacio Angelo* de Imperiali ſemine procreato *XI. Septemb. anno ſeculi milleſimo DCCLXXXIX.* ſed legendum, *ſexies milleſimo DCXCIV.* Kalend Septemb. hujus Chriſti anni inchoato. Andronico occiſo Iſaacius Angelus, *Cæſar* etiam dictus, Imperator deſignatus eſt die XII. Septembr. hoc ipſo anno, ut non tantum Nicetas, ſed etiam Anonymus Caſinenſis, Aquicinctinus, Nangius, Radulphus de Diceto, aliique tradunt, quoad annum emortualem. Extat Adronici Imp. *Dialogus contra Judæos*, quem Sirletus Cardinalis putavit eo tantum jubente ab Eutymio Zigabeno compoſitum fuiſſe; verum Lambecius Tom. V. Biblioth. Cæſ. pag. 170. demonſtrat, *Andronicum* hujus Dialogi verum parentem eſſe, eumque eximia eruditione, ſingulari eloquentia, & exquiſita ſcientia ſacræ Scripturæ excelluiſſe, ac refellit Joannem Livinejum, qui illum Dialogum in Linguam Latinam vertens autumavit, illum editum eſſe anno MCCCXXVII. Extat Tom. XIV. Biblioth. Patrum edit. Colon.

Ba-

Digitized by Google

expers, & juſtus, ut putabat, non annuit, ut id ſublatum ſepeliretur, aut in SS. Quadraginta ædem transferretur, quam Andronicus ea de cauſa ſtudioſe condiderat, & exornarat. Hæc Nicetas. Andron. pœnitens deceſſit. Quibus ſignificatur, haud abſque ſpe indulgentiæ a Deo conſequendæ pœnitentem Andronicum eſſe defunctum, quem in aliquibus commendatione dignum oſtendit, ut illud in primis, quod ſtudioſiſſimus eſſet S. Pauli Apoſtoli, cujus & Epiſtolas præ manibus habere ſoleret: Apoſtolum vero ipſum Andronicum non deſpexiſſe, ſed interceſſionibus adjuviſſe, cladiſque ſuper eum venturæ prænuntium illi fuiſſe: nam de ejus imagine iſta ſubjicit: *Imago vero cæleſtis illius oratoris Pauli, antiquæ manus opus, quam auro exornatam in illa æde repoſuit, imminente ei exitio lacrymavit. Quo ei audito explorare jubet, an verum ſit. Ad id miniſterium præter ceteros Hagiochriſtophorita Stephanus delectus, per gradus aſcendit (nam in ſublimi pendebat imago) Paulique pupillas puriſſimo linteolo abſterſit: quo facto, lacrymæ magis etiam tamquam ex fonte exuberarunt. Quod ubi cum admiratione retulit, Andronicus gravi dolore perculſus, & diu agitato capite, cum gemitu dixit, Paulum videri ſua cauſa lacrymaſſe, ac graviſſimam ſibi cladem impendere. Se enim ex animo amare Paulum, & ejus dicta maximi facere, & a Paulo atique redamari.*

XVI. Adde his etiam dignum Principibus de eo imitatione exemplum, quod tenaciſſimus erat Catholicæ Fidei cuſtos, ut nec in diſputationem adduci modo aliquo pateretur, quod ipſi derogare poſſe videret; nam audi quid idem Nicetas de his referat: *Tantum porro abſuit, ut conſuetudinem, & tunc, & nunc receptam de divinis dogmatibus diſputandi probaret, aut de Deo novi aliquid vel diſſere, vel audire vellet (idque, cum noſtram doctrinam non ſummis tantum labris attigiſſet) ut novarum Patrarum Epiſcopum Euthymium, virum eruditiſſimum, & Cinnamum Joannem ad Lopadium de illo Chriſti dicto, Pater major eſt me, in ſuo tabernaculo diſſerentes objurgarit, & in Rhyndacum amnem abjecturum minatus ſit, ni deſiſterent. Fuit autem illud argumento, non plane efferatum fuiſſe Andronicum, quod eruditionis rationem habuit, & eruditos non procul a purpura, ſed prope ſolium ſuum collocatos, & muneribus frequentibus fovit, honores eis non minimos habendo, cæleſtem ſapientiam, divinarumque rerum doctores, diſertos, & juriſperitos, magnam rem & ſumme pretii ſe æſtimare declaravit.* Hæc & alia laude digna de Andronico Nicetas narrat. Laudanda de Andronico. Suſcepit autem Imperium Iſaacius Angelus in ultionem Siculorum, ut declaravit eventus. Porro quod ad ipſum auctorem Nicetam pertinet: de ipſo ejus frater Michael Epiſcopus Athenarum teſtatur in Monodia ipſius, quod ubi Conſtantinopoli invaluit tyrannis Andronici, In-

PAGIUS XVI. *Imarus Card. uſque ad Lucium III. non pervenit.* Baronius in Addendis & Corrigendis ad hunc annum refert, quæ leguntur in Chronico Cluniacenſi in Bibliothecam Cluniacenſem nunc inſerto, pag. 1644. & ſeq. de *Imaro Cardinali* Tuſculano, ab Innocentio Papa creato, & ſub Lucio Papa Legato in Angliam miſſo, ubi *ad ſubvertendum judicium nullis potuit pecuniis expugnari*. Verum cum in illo Chronico hæc referantur in Pontio I. Abbate Cluniacenſi, intelligenda ſunt de Innocentio II. & Lucio II. Jam de eodem *Imaro* ſuo loco verba fecimus. Eum ab Innocentio II. in VI. creatione anno MCXLII. peracta Cardinalem renunciatum, inter omnes convenit, ſed quo anno mortuus ſit, hactenus omnibus ignotum. Certum tamen mortem ejus contigiſſe an. MCLXVI. Joannes enim Saresberienſis in Epiſt. CX. libri primi Epiſtolarum S. Thomæ Cantuarienſis, *Bartholomæo Exonienſi Epiſcopo* data hæc ei nunciat: *Epiſcopus Tuſculanus & Humbaldus Cardinalis diem obierunt. Obiit quippe* (legendum, quoque,) *Willelmus Rex Siculus*. Quare cum Willelmus I. Siciliæ Rex anno milleſimo centeſimo ſexageſimo *ſexto Idibus Maii* e vita migrarit, eo pariter anno *Imarus* Epiſcopus Card. Tuſculanus vivere deſiit.

XVII. *Moritur Balduin. IV. Rex Jeruſalem.* Mortuus eſt hoc anno Balduinus IV. Jeroſolymorum Rex, *Balduino nepote ejus ex Sybilla ſorore adhuc puerulo ſub cuſtodia Raimundi Comitis Tripolitani in Regem ſubſtituto*, inquit, Nangius in Chron. quod ante ſcripſerat Anonymus Caſinenſis ad hunc annum: *Baldewinus Rex Jeroſolymitanus obiit, & Baldewinus filius ſororis ejus eſt factus Rex.* Tum Nangius ad annum ſequentem: *Balduinus Rex Jeroſolymorum adhuc puerulus obiit, cui Guido Lopanenſis* (legendum, Joppenſis) *Comes, qui Sybillam ejus matrem habebat in conjugem, in regno ſucceſſit; quo res Comiti Tripolitano, qui tutor pueri Regis fuerat conſtitutus diſplicuit, & ob hanc tam Regi, quam ſuis cœpit multimode adverſari.* Neubrigenſis lib. 3. cap. 15. *Unde ſupra modum indignati ſunt Optimates, nec æquanimiter pati potuere hominem peregrinum, & qui non eſſet de ſtirpe Regum, levari ſupra capita ſua, cum de ſemine Regio ſuppeterent, a quibus regnum (ut credebant) decentius & magnificentius regeretur.* Subdit, Comitem Tripolitanum imploraſſe auxilium *Saladini*, & impetraſſe. Quæ mala inde conſecuta ſint, infra referemus.

XVIII. *Moritur & Alphonſus primus Portugalliæ Rex.* Mortuus eſt etiam *Alphonſus* primus Portugalliæ Rex *die ſexta menſis Decembris*, anno ætatis XCI. ut Garibayus in Compendio Hiſtorico lib. 34. cap. 14. vel XCIII. ut alii tradunt. Jam ab anno MCXII. *Henrico* Comiti patri in Principatum ſucceſſerat, annoque MCXXXIX. Rex ab omnibus agnitus fuerat, præterquam a Summis Pontificibus, a quibus tandem Regium titulum obtinuit. Univerſam fere *Luſitaniam* Infidelibus eripuit, plura Cœnobia extruxit, tantiſque virtutibus effulſit, ut privatim a Luſitanis veneretur, uti refert Antonius Brandaonius in ſua Hiſtoria ſermone

Digitized by Google

inde aufugit, deligens potius exilium voluntarium degere in alieno ſolo, quam ſub alea hominis ſæviſſimi periclitari.

An-

PAGIUS ne Luſitano vulgata, libr. XI. cap. 38. Ei ſucceſſit *Sanctius* filius, hujus nominis primus.

XIX. In Africa *Ali* Duce, qui *Bugiam* occupavit, magna rebellio excitata. *Jacob* Almohadum Imperator ejus conatibus obſtitit, Bugiamque recuperavit, ſed impedire non potuit, quin *Ali* univerſam Africam Minorem, *Tuneto* & *Almahadia* exceptis, anno Hegiræ DLXXXI. ſibi ſubjecerit. *Rebellio Africanorum in ſuum Imperatorem.*

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 1186. | URBANI PAP. III. ANNUS 1. | FRIDERICI IMP. 32. ISAACII ANG. IMP. 1.

I. ANno Redemptoris milleſimo centeſimo octogeſimoſexto, Indictione quarta, pridie Idus Januarii, Urbanus Papa recens creatus, de ſui electione has ad univerſum populum Chriſtianum litteras dedit:

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus & cæteris Eccleſiarum Prælatis, ad quos litteræ pervenerint, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Litteræ Urbani Papæ de ſua electione. *Cæleſtis altitudo conſilii firmam retinens in ſua diſpoſitione cenſuram, ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, ad cujus regimen ſumus, licet inſufficientes, aſſumpti, ſupra petram Fidei ſolidiſſime fundavit: illud ei tribuens in Apoſtolicæ confeſſionis fortitudine firmamentum, cui nulla procella turbinis, nec prævalere poſſit ſpiritus tempeſtatis. Unde ipſa univerſalis mater Eccleſia uſque ad conſummationem ſæculi manentem ſecum retinens Salvato-*

(a) Cant. 3. *rem, ita juxta Canticum (a) Salomonis: Quem dilexit, amplectitur, ut pro nulla rerum varietate, vel temporum, ab unitate ſuæ Fidei, vel pietatis propoſito ſeparetur. Licet enim vel crebra decedentium mutatione paſtorum in varia diſcrimina frequenter inciderit; vel per mundanæ malignitatis incurſum perſecutiones innumeras pertulerit, & labores: nunquam tamen eam gratia divina deſeruit, quominus robur ejus in qualibet tentatione perficeret, & inde obtineret ſpei ſuæ gaudium, unde ſuſceperat Fidei firmamentum. Sic igitur ante paucos hos dies faciens cum ea Dominus ſignum in bonum, quamvis ipſam de tranſitu pii patris Lucii non modicus dolor triſtitiaque turbavit: ſtatum tamen ejus in unitate ſpiritus & vinculo pacis divina providentia conſervavit ut poſt veſpertinos fletus lætitia matutina ſuccederet, & ipſa velut columba pulcherrima ſuis lætificata gemitibus, ſine ruga prorſus & macula candoris ſui pulchritudinem retineret.*

Defuncto ſiquidem piæ recordationis Patre ac prædeceſſore noſtro domino Papa Lucio, & reverendiſſimo ejus corpore honorifice tumulato: habitus eſt a fratribus de ſucceſſoris electione tractatus, in quo tanta fuit unitas omnium, tantaque ad invicem concordia ſingulorum, ut illa intelligatur operatus in eis, in cujus manu corda ſunt omnium, & per quem adunatur diverſitas animorum. Cæterum cum plures eſſent in Eccleſia Dei viri venerabiles & prudentes, in quos eorum vota concurrere conſultius, ut credimus, & dignius potuiſſent, ad inſufficientiam noſtram oculos intenderunt: & factum eſt, ſicut Domino placuit, ut nos, quibus ad dignitatis tantæ faſtigium nec vires, nec II.

Ann. Eccl. Tom. XIX. Bbbb me-

PAGIUS SÆC. XII. An. Æræ Hiſp. MCCXXIV. An. Hegiræ DLXXXI. inchoato die 24. Martii fer. 2. An. C. 1186.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6679.

☉ 19. E. ☽ 9. P. 13. April. Indict. 4.

JESU CHRISTI 1186.

URBANI III. PAPÆ 2.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 35. IMP. 32.

ISAACII ANGELI IMP. 2.

I. Dies & annus electionis Urbani III. PP. AD num. I. & ſeq. *Urbanus III.* ſucceſſor Lucii III. anno ſuperiori die vigeſima quarta Novembris demortui, & die inſequenti ſepulti, in literis omnibus Eccleſiarum Prælatis *Veronæ ſecundo Idus Januarii* datis, & a Baronio recitatis, ait, *defuncto Papa Lucio, & reverendiſſimo ejus corpore honorifice tumulato*, habitum fuiſſe a Cardinalibus *de ſucceſſoris electione* tractatum, ſeque unanimi conſenſu in ejus locum ſubrogatum. Quare cum *Lucius III.* die XXV. menſis Novembris anni elapſi tumulatus fuerit, eodem die ea electio peracta; quod non tantum Sedis ejus duratio, quam ab electione repetebat, ut in morte ejus oſtendemus, demonſtrat, ſed etiam diſerte affirmat Gervaſius in Chron. ad annum MCLXXXV. ubi de Lucio III. ſcribit. *Veronæ ſepultus eſt. Cui ſucceſſit incontinenti Mediolanenſis Archiepiſcopus, & Urbanus appellatus eſt.* Quod confirmat Radulphus de Diceto pag. 629. ad eundem Chriſti annum, ubi poſtquam aſſeruit, *VII. Kal. Decemb. Veronæ* ſepultum eſſe, ejus ſucceſſoris coronationem, & diem quo ea facta, his verbis nos edocet: *Humbertus Mediolanenſis Archiepiſc. ipſa die Cardinalium aſſenſu communi Papa creatus eſt vocatus Urbanus; Kal. Decembris coronatus eſt in Eccleſia S. Petri montis in ſupercilio collocata.* Dies autem prima menſis Decembris anno ſuperiori in Dominicam cadebat. Dies itaque mortis *Lucii III.* & dies electionis ac coronationis ejus ſucceſſoris nunc certi.

Urbanus III. ante pontificatum Archiepiſcopus Mediolanenſis erat, & Leonis IX. ac Alexandri II. exemplo Archiepiſcopatum retinuit, ut diſerte legitur in Catalogo Archipresbyteri Metropolitani Eccleſiæ Mediolanenſis apud Puricellum in Monument. Baſilic. Amb. num. DCV. ubi etiam pag. 1059. exhibet Inſtrumentum anno MCLXXVIII. exaratum, in quo memoratur Obertus Crivellus, ipſius Eccleſiæ Archidiaconus, qui poſtea ſub Urbani III. nomine Pontifex Romanus fuit. Hugo Autiſſiodorenſis in Chron. hoc anno ſcribit: *Per hos dies venit ex Calabriæ partibus ad Urbanum Papam Veronæ morantem quidam Abbas nomine Joachim, de quo ferebant, quod cum prius non plurimum didiciſſet, divinitus accepit intelligentiæ donum, adeo ut facunde diſerteque enodaret difficultates quaſlibet Scripturarum. Hic itaque dicebat quædam Apocalypſis myſteria hactenus latuiſſe, ſed modo per eum clareſcere in* II. B. Joachimus Abb. ad Urban. III. venit.

ſpi-

merita ſuffragantur, in patrem ſibi elegerint, & paſtorem. Nos autem licet nobis conſtet propriæ infirmitatis eſtimat, ita ut crederemus coram propoſito non immerito reſiſtendum; ne tamen ex dilatione aegotii, vel pertinacia reluctandi aliquod in Eccleſia periculum proveniret, conſenſimus licet inviti injuncti oneris ſubire laborem, ab eo ſperantes dirigi greſſus noſtros, qui B. Petro in fluctibus navigandi, & fiduciam præſtitit, ut in mare deſcenderet, & potenter occurrit, ut dubitans non periret. Nunc igitur in eo loco, & officio conſtitute, in quo valde indigemus omnium Fidelium ſuffragiis, adjuvari: ad vos tanquam ad ſpeciales Eccleſiæ Romanæ filios cum fiducia, & ſecuritate recurrimus, voſque benedictionis Apoſtolicæ prævenientes alloquio, litteris familiaribus admonemus, rogamus attentius, & exhortamur in Domino, quatenus tranſitum ſupradicti patris & Domini noſtri Lucii devotis orationum ſuffragiis proſequentes, fidem & devotionem, quæ nobis pro reverentia Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, & Apoſtolicæ Sedis communiter debetur ab omnibus, vos ſpecialiter impendatis, ita quod ex hoc, & a Deo præmium conſequi, & majorem ſemper gratiam valeatis in oculis noſtris, & totius Eccleſiæ promereri. Datum Veronæ ſecundo Idus Januarii. Deſcriptæ leguntur litteræ iſtæ apud Rogerium in Annalibus Anglicanis.

III. Sed quæ mox poſt creationem Urbani interceſſerunt cum Imperatore adhuc Veronæ agente contentiones, ex Arnoldo Abbate Lubecenſi ita deſcribimus: (a) *Inter hæc autem defuncto Papa Lucio, dominus Urbanus in Sedem Apoſtolicam ſublimatus eſt. Cumque inter ipſum, & dominum Imperator. colloquia celebrarentur pro negotiis ſupra memoratis, quæ adhuc minime determinata fuerunt: dominus Papa ut zelator juſtitiæ pro defenſione S. R. E. conſtanter agebat, nec terreni Imperii metuens Principatum, quæ ſui juris erant intrepidus requirebat. Arguebat ſane Imperatorem de patrimonio dominæ Mathildis, de qua ſupra mentio facta eſt, quod ab ipſo injuſte occupatum detinebat. Affirmabat etiam quod Epiſcoporum exuvias injuſte acciperet, quæ dum ipſis mortuis de Eccleſiis rapiantur, Eccleſiæ quaſi corroſæ, & expoliatæ ab Epiſcopis ſubintrantibus inveniuntur, ita ut ex neceſſitate quadam raptores injuſti inveniantur, dum ablatis ſtipendiis, quæ confiſcata fuerant, de novo reſarcire cogantur. Tertium etiam contra eum proponebat articulum, quod Abbatiſſarum congregationes plurimas in diſperſionem dediſſet, dum propter enormitatem ipſarum ſub emendationis occaſione uſurpatis ſibi ſtipendiis, perſonas quidem removiſſet, nec alias ad honorem Dei, vel Eccleſiæ augmentum ſub meliore profeſſione reſtituiſſet. Hæc autem Imperator, etſi non libenter, patienter tamen audiebat: quia de conſecratione filii inſtanter urgebat. Ad quod opus dominus Apoſtolicus ſe omnino difficilem reddebat. Dicebat enim, ut a ſuo prædeceſſore inſtructus erat, quod minime Imperatoris filium Imperialibus inſigniret, niſi ea pater primum depoſuiſſet.*

IV. *Inter hæc autem Volcmarus electus Trevirenſis, de quo ſuperius dictum eſt, contra voluntatem Imperatoris per manus domini Papæ ad ſummum ſacerdotium meruit promoveri. Imperator hoc audiens iratus eſt nimir, & ex illa die manifeſtiſſimæ inimicitiæ inter ipſum & dominum Apoſtolicum exortæ ſunt: & facta eſt in Eccleſia Dei perturbatio non modica. Quia dum inter ſe diſcordarent cardines orbis, facta eſt confuſio elementorum, Prælatorum videlicet, hinc inde placere volentium. Filius vero Imperatoris perturbationis hujus cauſa non parva extitit. Nam ſub ipſo tempore in Longobardia poſitus, Epiſcopum quemdam ad ſe accerſiri juſſit, cui etiam dixit: Dic clerice, a quo inveſtituram pontificalem ſuſcepiſti? Et ille: A domino Papa. Cumque tertio eiſdem verbis eum requiſiſſet, di-*

(a) Chron. Slav. l. 3. c. 16. 17. 18.

Obortæ contentiones inter Pap. & Imp.

IV. Nova accidit cauſa contentionis.

PAGIUS

ſpiritu prophetiæ, ſicut ex Opuſculo quod ſcripſit, legentibus liquet. De beato Joachimo pluribus infra ſermo erit.

III. A num. III. ad XII. Arnoldus Abbas Lubecenſis in Chron. Sclavorum lib. 3. cap. 16. & ſeqq. fuſe narrat diſſidia inter Urbanum III. & Imperatorem poſt Lucii III. mortem continuata, & ex eo Baronius. Ad ea pertinent relata hoc anno a Chronographo Aquicinctino & a Joanne de Ceccano in Chron. Hæc prioris verba: *Urbanus Papa & Imperator Fredericus inter ſe diſſentiunt. Multimoda fuerunt cauſa diſſenſionis. Præcipua, quod Patriarcha Aquilejenſis, & quidam Epiſcopi interfuerunt, abſque aſſenſu Papæ coronationi Heinrici Regis* (filii Federici Imp.) *die quadam ſolemni in Italia. Quos omnes Papa a divino ſuſpendit officio. Alia, quod Fermoſum* (legendum, *Folmarum*, ut Brouverus in Annal. Trevirenſ. ex Antiquis habet) Electum Treverenſem *Electum canonice ſabbato ſancto Pentecoſtes in Presbyt. Cardin.* (nulla hujus Cardinalis apud Oldoinum in Auctiori Hiſtoria Card. mentio), *& craſtino die in Archiepiſcopum, contra votum Imperatoris, conſecravit. Nam alter electus perperam fuerat* (nempe Rudulfus, ut videre eſt apud Arnoldum lib. 3. cap. 10. qui Cardinalatus Folmari etiam non meminit) *quem Imperator manutenebat. His & aliis cauſis intercurrentibus inter Papam & Imperatorem in Italia Pax turbatur.*

Schiſmo iſtud Eccleſiæ Trevirenſis per annos ſeptem duravit, uti narrat Auctor Magni Chronici Belgici pag. 201. *Iſtis Papa Lucius auditis, nihil determinavit; cui Urbanus III. mediolanenſis ſucceſſit, cujus progeniem Imp. Fredericus,*

III. Cauſa diſſenſionis inter Pap. & Imp.

IV. Concil. Moſamienſe.

Digitized by Google

dixit Epiſcopus : Domine nihil de regalibus poſſideo, nec miniſteriales, nec curtes regias habeo : idcirco de manibus domini Papæ parochiam, cui præſum, teneo. Tunc indignatus Rex præcepit ſervis ſuis, ut pugnis eum cæderent, & eum in luto platearum conculcarent. Quod factum omnibus diſplicuit, quia poſt Decem nihil tale auditum fuit de Regibus. Apoſtolicus tamen inſiſtens, Imperatorem de tribus ſuperioribus capitulis inſtanter arguebat, ideſt de patrimonio dominæ Mathildis, de Epiſcoporum exuviis, & de Abbatiſſarum ſtipendiis : ita ut manifeſte eum citaret, & excommunicationis maledictum ei intentaret. Cui præcipue favebat Philippus Archiepiſc. Colonienſis, plurimum dolens, quod poſt mortem Epiſcoporum omnia mobilia in fiſcum redigerentur.

V. Epiſcopi eminentiores commoti contra Imp.

Ad hæc acclamabat Conradus Moguntinus, Volcmarus Archiepiſcopus Trevirenſis, quibus conſentiebant Epiſcopi duodecim, inter quos præcipuus erat Bertoldus Metenſis, qui etiam Volcmarum poſt conſecrationem ab Apoſtolico venientem non ſolum in ſua diœceſi, verum etiam extra ſuos terminos ei occurſans, honeſtiſſime ſuſcepit. Unde graviter animum Imperatoris exacerbavit, quod recordatus non fuiſſet, quæ ſibi feciſſet bona. Denique dum idem Bertholdus ad ſedem Bremenſem electus, ab Alexandro Papa fuiſſet depoſitus, ut in priori libello invenitur, venit ad dominum Imperatorem pauper & exul. Quem Imperator miſeratus benigne ſuſcepit, ita ut venienti de ſede ſua occurſans per manum deduceret, & in latere ſuo collocaret, ſicque honeſte & large habitum a conſpectu fecit nun-

PAGIUS *eos, qui Mediolanum oppugnavit, univerſam oppreſſit; qui licet Imperator Folmarum ſe non admiſſurum juraſſet, tamen eum Papa approbavit & conſecravit, Radulphum reprobando. Quid moror? Folmarus reverſus excommunicavit Radulphum* (a paucis electum) *& ſuos; e contra Henricus Rex* (nempe Germaniæ) *juſſu patris* (ſc. Friderici) *Fautores Folmari ſpoliavit, & domos eorum publicavit. Folmarus impetrato Legationis officio apud Moſaoum Carrum* (ſeu caſtrum Mouſomium vel Moſomum, quod Moſæ adjacens Archiepiſcopo Remenſi tum parebat, inquit Brouverus) *ut Papæ Legatus, convocato Concilio, & celebrato* (in Quadrageſima juxta Brouverum) *Epiſcopum Tullenſem depoſuit, Petrum Virdunenſem excommunicavit. Tandem Clemens III. miſſo Sigifrido Cardinale tit. S. Mariæ in Via Lata ad Regem mittit, ut ſecundum canones compoſitione facta inter eos negotium Trevirenſe terminaret. Veniens vero prædictus Legatus omnes ab obedientia Folmari abſolvit, & Epiſcopum de adminiſtratione, non de ordine depoſuit, & ab eo dejectos reſtituit, & excommunicatos abſolvit, & amborum ſcilicet Radulphi & Folmari electionem ſuſtulit, Eccleſiæ, ut prius, eligendi Epiſcopum liberam tradens facultatem: & ſic diſcordia ſeptennio jam protracta fuit terminata. Hæc ex Chronicis Pontificum,* Trevirenſium, ut arbitror. [1] Agunt & de iſta Synodo, cujus in Collectione Conciliorum nulla mentio, Vaſſenburgius in Gallia Belgica, & Brouverus in Annal. Trevir. ex monumentis ejuſdem Eccleſiæ. De Folmari morte anno MCLXXXIX. ſermo erit. Hujus Legationis *Sigifridi*, vel ut alii eum appellant, *Sofrede* Oldoinus in Hiſt. Card. non meminit. Ba-

NOTÆ [1] Concilium iſtud Moſomienſe ad annum ſequentem pertinere arbitror; licet enim in magno Chronico Belgico ad annum præſentem 1186. referatur, ejus tamen hiſtoriæ author, quæ ibi de illo memorat, ex chronicis pontificum Trevirenſium deſumpſiſſe ſe fatetur. In chronico autem illo, quod ante hæc parum bis prodiit; primo anno 1723. in Corpore Hiſtoric. Eccardi tom. 2. col. 2198. dein Vet. Monument. Collectione Marten. anno 1729. to. 4. col. 141. &c. hiſtoria hæc abſque anni adſcriptione narratur. Qui vero cum certa anni deſignatione eandem tradiderunt, fidem authoris magni chronici ſequuti ſunt. Certum eſt autem illum in nonnullis erraſſe. Primo quidem Virdunenſem epiſcopum non recte Petrum appellat, cum Henricum accurate habeat author chronici pontificum Trevirenſium. Et quidem per hæc tempora cathedræ Virdunenſi Henricum ſediſſe conſtat ex catalogo epiſcoporum Virdunenſium a Sebannat. Vindem. Liter. tom. 2. pag. 104. vulgato. Dein erravit in anno habiti concilii, quem annum 1187. fuiſſe ex eo arguo, quod Petrus Tullenſis in eo concilio anathemate injuſtum ſe intelligens *auditu*, ait author chronici Trevirenſis, *excommunicationis ſuæ ſententia in concilio facta, ad ſedem Apoſtolicam, ad quam appellaverat, acceſſit. Qui dum appropinquaſſet, audivit Urbanum Papam III. de hoc mundo migraſſe, &c.* Deceſſit autem Urbanus anno ſequenti 1187. die XIX. octobris. Igitur Petrus audita concilii ſententia Romam petiit, parum ante diem 19. octobris anni 1187. Quis autem credat, epiſcopum integro anno, & ſemis abſolutionem ſuam diſtuliſſe? diſtuliſſet autem ſi concilium illud in quadrageſima anni 1186. & non potius anni 1187. celebratum fuiſſet. Certa enim dies incepti hujus concilii prima quadrageſimæ dominica ſtatuitur in chronico Trevirenſi. Poſt hæc ſcripta demum comperi me quoad annum concilii hujus vera commentatum fuiſſe; cum illud ad eumdem annum 1186. conſignatum invenerim a Godefrido monacho, qui Annales a Frehero vulgatos to. I. pag. 335. nov. edit. uſque ad annum 1237. ſcripſit. Ex eo etiam Scriptore diſcimus concilio huic epiſcopos eccleſiæ Trevirenſis ſuffraganeos invitatos fuiſſe, ſed illos, ne irent, Fridericum imperatorem prohibuiſſe. Demum juvat hic animadvertere Gregorium VIII. Urbani III. ſucceſſorem, depoſitionem hanc Tullenſis epiſcopi a Folmaro in Moſomenſi concilio factam improbaſſe, ſcriptiſque ad eum literis in reliquiis Ludewig to. II. pag. 428. legendis, vetuit ne *ad excommunicationem vel depoſitionem perſonarum Trevirenſis provinciæ ſine conſcientia & licentia apoſtolicæ ſedis procederet.* MANSI

quam diſcedere, donec opportuno tempore certa eum & honeſta ſede locaret. Quod & factum eſt. Nam dum poſtea vacaret ſedes Metenſis, cum ſummo honore ipſum in eo ſublimavit. Cum igitur videret eum Imperator tantorum beneficiorum ingratum, & ſubito in adverſam partem mutatum: per ſuos eum de ſede ſua diſturbat. Qui fugiens, ad Philippum Colonienſem ſe contulit, qui ei præbendam Coloniæ ad ſanctos Apoſtolos deputavit. Sicque ſedes illa nec ipſo, nec alio præſidente, diebus multis vacuavit. Similiter etiam metropolis Trevirenſis errore infinito turbata erat, quia Rudolphus, quem Imperator creaverat, per ipſum temporalibus uti videbatur. Volemarus vero, quem Apoſtolicus propter canonicam electionem conſecraverat, nec in ſpiritualibus, nec in temporalibus prævalebat.

VI. Frideric. rurſum rebellat Pontifici. *Igitur reverſus de Longobardia, & conſiderans obſtinatum erga ſe animum domini Papæ, clauſit omnes vias Alpium, & omnium circumquaque regionum, ut nemo pro quolibet negotio adire poſſet Sedem Apoſtolicam. Deinde convocans Philippum Colonienſem, cœpit ſecum conferre de importunitate domini Papæ, intelligens etiam ipſum fungi vice ipſius in cunctis decidendis: propterea magis ipſius animum explorare cupiebat, vel qualiter de eo ſibi ſentiendum eſſet, ſcire volebat. Apoſtolicus enim ipſi legationem Romanæ Eccleſiæ, ſive etiam primatum de ſuis Suffraganeis dederat, ut quia Imperator (ut dictum) vias Alpium concluſiſſet, ipſe vice Apoſtolica ſingulorum cauſas diſcuteret, ne propterea magis ab Eccleſia Dei juſtitia deficeret. Exponente ergo Imperatore importunitatem domini Apoſtolici, & quærente ab Archiepiſcopo, quam fiduciam de ipſo eſſet habiturus; ipſe reſpondit: Domine, non eſt neceſſe* Quæ ſuggerat Colon. Archiep. Imperat. *ut aliquid de me dubitationis habeatis: me enim ſemper pro juſtitia ſtare velle ſcitis. Sæpius enim probaſtis cor meum vobiſcum: unde etiam vobis conſtat, ſemper in me fiducialiter agendum. Veruntamen, ut omnium Epiſcoporum ora loquar, ſi paulo mitius nobiſcum agere velletis, & per libertatem Imperialem levigare onus nobis impoſitum, tanto devotiores, quanto expeditiores in omnibus ad omnia vobis eſſemus. Nunc autem videtur nobis, quod quibuſdam penſis, etſi non injuſte, indecenter tamen gravati ſimus. Unde etiam videtur domino Apoſtolico, quod juſtam contra vos cauſam proponat, quod mortuis Epiſcopis confiſcantur Eccleſiæ, ita ut ablatis omnibus mobilibus, & ſtipendiis præſentis anni, Epiſcopus ſubintrans omnia exinanita & evacuata inveniat. Se ergo juſtitiæ obtentu, & noſtri ſervitii intuitu, per Imperialem clementiam ſuper hoc nobis peperceritis, mediatore juſtitia inter vos & dominum Papam humiliter orimus: ſin autem, a veritatis via recedere nequaquam poterimus.*

Ad hæc Imperator ita reſpondit: In veritate compertum habemus, quod prædeceſſores noſtri, antiqui Imperatores, hoc juris habuerunt, ut defunctis Epiſcopis inveſtituram pontificalem ſine alicujus præjudicio probatis perſonis liberrime locaverint. Sed quia hoc ipſorum voluntate mutatum invenimus, ratum habemus. Hanc vero minimam ſcintillam juris noſtri, quam invenimus, nequaquam mutari permittimus. Sufficiat vobis juſtitia veſtra quam inveniſtis, quod permittitur vobis electio Epiſcoporum, quam vos canonice fieri dicitis. Scitis tamen, quia dum pro voluntate Imperatoris iſta diſpenſarentur, plures juſti ſunt inventi ſacerdotes, quam hoc tempore, dum per electionem inthronizantur. Ipſi enim ſecundum vitæ meritum ſacerdotes inveſtiebant; nunc autem per electionem non ſecundum Deum, ſed ſecundum favorem eliguntur. His dictis Imperator animum Archiepiſcopi cum Apoſtolico ſentire intellexit, cui dixit: Quandoquidem video vos mecum non ſentire; nolo ut ad Curiam, quæ in Geilenhuſen celebranda eſt, veniatis, ubi Epiſcoporum erit conventus. Cui Archiepiſcopus reſpondit: Fiat juxta placitum veſtrum. VII. Quæ Imp. in excuſationem ſui afferat.

VIII. Conventus collectus ab Imp. contra Pont. conſtituta. *Exinde ergo Curiam generalem edixit in Geilenhuſen, ubi convenit multitudo Epiſcoporum & Principum. Et procedens in concionem, ſic omnibus locutus eſt: Rogamus vos ſummos ſacerdotes, & Epiſcopos, & Principes, quorum corda juſtitia poſſidet, ut animadvertatis, quæ dico. Compertum forte habetis, quantis adverſitatibus impetar a domino Papa; in quo autem gratiam ipſius diminuerim, ignoro. Unum mihi conſtat, quod numquam animum ejus exacerbare ſtudui, nec aliquando contra ejus præceptum vel voluntatem aliquid feci. Nihil etiam ab ipſo contra jus indecenter exegi. In quibus autem ipſe me arguere habuit, non iraſcendo, vel contradicendo, ſed obedien-*

PAGIUS V. Baronius num. X. & ſeq. refert ex Arnoldo Lubecenſi lib. 3. cap. 18. Fridericum Imp. celebraſſe Comitia Imperii *in Geilenhuſen* occaſione diſſenſionum, quæ inter Imperium & Eccleſiam Romanam verſabantur; Conradum Moguntinum Archiep. propoſuiſſe, ut ſcriberetur Urbano III. Papæ *ex perſona Epiſcoporum*; & conſilium illud placuiſſe Imperatori, & omnibus Epiſcopis. *Et ad voluntatem Imperatoris,* inquit Arnoldus, *ſcripta eſt Epiſtola, ſignata bullis Epiſcoporum omnium, & perlata ad dominum Papam. Qui cum legiſſet Epiſtolam, obſtupuit de immutatione Epiſcoporum, quia ipſe cauſam pro eis videbatur ſumſiſſe, ipſi vero de-* *In Comitiis Imperii Epiſcopi Germaniæ male erga Pontific. ſe ſe gerunt.*

dicendo, & rationem reddendo decenter ad omnia reſpondi. Et quoniam in omnibus his innocentia mea mecum eſt, idcirco non conturbor: ſed ſi placuerit domino Papæ, me filium habere dilectum & ſubjectum, ego eum pro honore & reverentia ſanctæ Apoſtolicæ Sedis patrem habeo dilectum & reverendum. Si autem ad dejectionem meam, non dico injuſte, ſed inepte aliqua molitus fuerit; ſpero, quod divina favente clementia, veſtro ſimiliter etiam adjutus conſilio, & auxilio, intrepidus et ad omnia reſpondeam. Hæc pro parte mea dixerim. Pro parte autem veſtra quid ſit faciendum, diligenter penſandum eſt.

IX. Impugnat Imp. jura Pontificia. *Dicit enim Dominus Papa, injuſtum eſſe, aliquam laicam perſonam decimas poſſidere, quas manifeſte Dominus his, qui altari deſerviunt, deputaverit, quod ſicut de Scripturis habet auctoritatem, ita eadem auctoritate evacuare contendit. Scimus autem decimas, & oblationes a Deo ſacerdotibus & Levitis primitus deputatas: ſed cum tempore Chriſtianitatis ab adverſariis infeſtarentur Eccleſiæ, eaſdem decimas præpotentes & nobiles viri ab Eccleſiis in beneficia ſtabili acceperunt, ut ipſi defenſores Eccleſiarum fierent, quæ per ſe obtinere non valerent. Affirmat etiam injuſtum eſſe, quod aliquis in prædiis, ſeu hominibus Eccleſiarum advocatiam ſibi uſurpet, aut ſicut Eccleſiæ de libera voluntate, ſive donatione Imperatorum, vel Principum fundatæ ſunt, ita res Eccleſiaſticæ a Prælatis tantum libere diſpenſentur. Et quamvis hæc pro Prælatis eſſe videantur, non tamen credo quod ita facile mutari poſſint, quæ ex longa antiquitate uſus in conſuetudinem vertit, immo ipſa conſuetudo a progenie in progeniem deſcendens quaſi juſta traditione roboravit. Hæc de parte veſtra dicta ſufficiant. Quæro autem a vobis, rectores Eccleſiarum, quid inter iſta de vobis mihi ſentiendum ſit, quid timendum, quidve vel quantum de veſtra fidelitate præſumendum? Sed quia a Domino jubemur reddere quæ ſunt Dei Deo, & quæ ſunt Cæſaris Cæſari: Sic rogo, a domino Papa in vice Chriſti debitam perſolvatis obedientiam, ut in parte altera a Deo conſtitutam non negligatis juſtitiam.*

Ad hæc verba ſurgens dominus Moguntinus Conradus, accepta opportunitate, ſic locutus eſt: Domine, rogamus ſerenitatem veſtram, ut paululum verba noſtra attendatis. Caſus iſte, in quo laborare videmus, gravis eſt, nec noſtrum inter vos tantas componere lites. Quia ſicut paulo ſuperius dixiſtis, ex una parte tenemur reddere Deo, quæ Dei ſunt, ex altera parte, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari. Domino enim Papæ, ut patri ſpirituali, qui ſupra animas eſt, juſtum eſt ad omnia promptiſſime obedire: vobis autem, quem Deus Principem & Imperatorem Romani Orbis exaltavit, cui hominium fecimus, a quo temporalia poſſidemus: ad aſſequendas omnes juſtitias veſtras jure tenemur aſſiſtere. Nunc ergo ſine præjudicio melioris conſilii ſi placet, ſcribatur domino Papæ ex perſona Epiſcoporum, in quibus commoneatur, ut ea quæ ad pacem ſunt, vobiſcum ſentiat, & juſtitiam vobis in his, quæ juſte ab eo exiguntur, faciat. X. Conradus Archiep. Mogunt. perorat.

Placuit Imperatori, & omnibus Epiſcopis, quod dixerat. Et ad voluntatem Imperatoris ſcripta eſt epiſtola, ſignata bullis Epiſcoporum omnium, & perlata ad dominum Papam. Qui cum legiſſet epiſtolam, obſtupuit de immutatione Epiſcoporum: quia ipſe cauſam pro eis videbatur ſumpſiſſe, ipſi vero de cauſa cecidiſſe. Nec minus tamen in propoſito ſuo perſtitit; & veniens Veronam, Imperatorem legitime citatum pro capitulis ſuprascriptis excommunicare decrevit. Ad quem accedentes Veronenſes, dixerunt: Pater, ſervi & amici domini Imperatoris ſumus: rogamus ſanctitatem veſtram, ut eum in civitate noſtra, nobis præſentibus, non excommunicetis; ſed hanc ſententiam ſuſpe- XI. Papa parat excommunicationem in Imperat.

PAGIUS *de cauſa cecidiſſe. Nec minus tamen in propoſito ſuo perſtitit; & veniens Veronam, Imperatorem legitime citatum excommunicare decrevit.* Verum Urbanus III. anno ſuperiori Veronæ electus toto hoc anno, quo ea Epiſtola data, & potiore parte ſequentis Veronæ reſedit. Epiſtolam illam nobis conſervavit Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. ad hunc annum pag. 632. qui tamen brevitatis cauſa Epiſcoporum ſubſcriptiones reſecuit. Dicunt Epiſcopi Imperatorem in ſolemni Curia nuper congregata graviter conqueſtum eſſe, quod *Cremonenſes*, quos *tamquam bannitos & publicos hoſtes imperii* decebat Sanctitatem ejus evitare, contra honorem Imperii familiarius collegiſſet, *dehortanda civitates univerſas Italiæ ab auxilio ferendo & expeditione promovenda*; eum firmiter in verbo Domini promiſiſſe ſe nunquam conſecraturum Folmarum; & in Archiepiſcopatu Mediolanenſi injurias multo ex tempore per eum imperio factas Imperatorem in publico propoſuiſſe, concluduntque: *Unde & nos, qui de conſervando & manutenendo jure & honore imperii ipſi & illuſtri filio ſuo Regero* (legendum, Henrico) *Regi Auguſto per ſacramentum tenemur, nihilominus quoque Reverendæ matri noſtræ S. R. E. dilectionis & obedientiæ debito aſtringimur, & paternam Sanctitatem veſtram in intimo cordis ſinceritate complectimur, Excellentiam Veſtram obnixe rogantes, totius humilitatis & filialis devotionis ſtudia deprecamur, quatinus ad laudem Dei & pacem & unitatem Eccleſiæ Dei & imperii, quæ nunc toti mundo deſideranda venit & exoptanda, ea quæ ad gravamen imperii facta dinoſcuntur, quoniam ea a Vobis ſuſtineri aut ſub ſilentio præteriri fidei veſtræ ſinceritati nullatenus convenirit, ſaniori, ut expedit, conſilio*

pectu noſtri ſervitii differatis. Qui fatens juxta petitionem eorum, diſceſſit, & cum in proximo eum excommunicare vellet, morte præventus, ſententiam diſtulit, ſicque Imperator maledictionis jaculum evaſit. Iſta ſunt, quæ hoc anno inter Urbanum Papam, & Imperatorem tranſacta ſunt: jam reliqua proſequamur.

XII. Rurſum ad Sedem Apoſtolicam Regni Scotiæ Epiſcoporum controverſiæ ingeruntur, in quibus prædeceſſores Romanos Pontifices vidimus laboraſſe. Et cum Urbano Papa, conquerente Joanne Dunkeldenſi Epiſcopo, audiſſet querelas de cauſa, quæ vertebatur inter ipſum Joannem, & Hugonem Epiſcopum S. Andreæ, in hac forma ſcripſit Regi Scotiæ:

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei VVillelmo illuſtri Scotorum Regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Litteræ Urbani Papæ ad Regem Scotiæ.

Cum ex injuncto nobis a Deo adminiſtrationis officio ad univerſas Eccleſias proximas nobis, & longe poſitas aciem noſtræ teneamur conſiderationis extendere, & ſi qua in eis, vel miniſtris earum irrationabiliter attentata noverimus, ad ſtatum congruum revocare: non debent ex eo ſæculi Principes commoveri, ſi quando ad correctionem eorum, quæ perperam facta fuerint, manus noſtras duxerimus extendendas: cum & ipſi ſecundum ſibi traditam poteſtatem auxilio nobis in his eſſe debeant, & cum neceſſe fuerit, aliquorum pertinacia exigente, contumaciam nequitiæ fortius obviare. Regia ſiquidem excellentia non ignorat, quam gravis inter venerabiles fratres noſtros Joannem Dunkeldenſem, & Hugonem S. Andreæ Epiſcopos fuerit exorta diſſenſio. Et licet magnos utraque pars labores ſubjerit & expenſas, & tempore felicis memoriæ Lucii Papæ prædeceſſoris noſtri apud Sedem Apoſtolicam diutius litigaverit, negotium tamen non potuit finem habere. Unde cum iidem Epiſcopi nuper ad noſtram præſentiam acceſſiſſent, & contendiſſent ſuper hoc aliquandiu in Auditorio noſtro: de conſilio fratrum noſtrorum prædicto Dunkeldenſi Epiſcopo agendi licentiam ſuper Epiſcopatum S. Andreæ tribuimus contra illum, & eidem ſancti Andreæ Epiſcopo ad propria revertendi, ad noſtram præſentiam ſufficienter inſtructo, in conſtituto ſibi termino redituro, ita quod ſi tunc non venerint venerabilis frater noſter Jocelinus Glaſguenſis Epiſcopus, & dilecti filii de Melros, & de Neubotle, & de Dunfermelin Abbates, eum ex tunc ab officio Epiſcopali ſuſpendant, & ſi poſtmodum contumax fuerit, vin-

PAGIUS *filio permutari faciatis*, &c. [1] Hæ diſſenſiones ex aliis Auctoribus magis explicandæ, & primo ex Chronographo Aquicinctino, qui ait:

VI. Fridericus Cremonenſes edomat.

Fredericus Imp. Cremonenſes ſibi adverſos auxilio Mediolanenſium, in ſuam invitos cogit ſervitutem. Imperator relinquens Heinricum filium ſuum in partibus Beneventanis, in Germaniam redit. Heinricus Rex Imperatoris filius, quemdam Urbani Papæ ſervientem, & multam ſecum auri & argenti pecuniam deferentem, obvium ex inſperata habens, aurum & argentum auferens, in contumeliam Papæ naſum ei præſcidit.

VII. Secta Vendicoſorum extirpatur.

Joannes vero de Ceccano in Chron. hoc anno ſcribit: *Hoc anno ſurrexit quædam ſecta, in regno Siciliæ, de vanis hominibus, qui ſe faciebant nominare Vendicoſos, & mala omnia, quæ facere poterant, non in die, ſed in nocte faciebant* (de hac ſecta Anonymus Caſinenſis anno præcedenti egit, ut ibidem vidimus; ſed hæc factio per annos duos graſſari potuit.) *Ad ultimum Adinulfus de Ponte corvo, qui fuerat Magiſter & Princeps hujus ſectæ ſententia Regali judicatus, ſuſpenſus eſt, & multi alii ferro ardenti ſignati ſunt. Et quidam Presbyter nomine Sinnoritta depoſitus eſt ab Aquinenſe Epiſcopo; plangente Epiſcopus, & fere omnes homines S. Germani promittentes & volentes eum redimere, ut non deponeretur, ſed non potuerunt.*

Octavo Idus Decembris venerunt Romani in Campaniam, incenderunt Montem longum, & deprædati ſunt Sylvam mollem, & ſic reverſi ſunt Romam, &c. *Hoc anno venit Rex Henricus filius Frederici Imp. & ſubjugavit ſibi totam Campaniam præter Fumonem; & caſtrum Ferentinum obſedit per novem dies, & ivit ſuper Guarcinum*, &c. *Et Rex* (nempe Henricus) — VIII. Romani & Henricus Rex Urbanum III. vexant.

NOTÆ [1] LIteræ Urbani quibus Friderici ſingulas accuſationes repellit in Reliquiis Ludewig to. II. pag. 409. legendæ ſunt, & ex iis Annales eccleſiaſtici non parum illuſtrantur. Ait igitur Pontifex juris pontificii urbes Narniam, Viterbium, Venuſium graves paſſas fuiſſe exactiones ob Henrico ejus filio. Eccleſiæ Cremonenſis poſſeſſiones ob ejus miniſtris vaſtatas fuiſſe, eccleſiaſticos viros in diœceſibus *Taurinenſi*, & *Hiponenſi* (ſic forte Eporienſi, Yporienſi, *Ivrea*) indebitis exactionibus & moleſtiis vexatos, ſicut & in Marchia Tuſciæ a Golnero miniſteriali ejus mala eadem illata. Quoad Cremonenſes vero, ait, *cum ipſi ſæpius ad noſtram præſentiam acceſſiſſent, humiliter poſtulantes, ut eos ſub apoſtolicæ ſedis protectione deberemus recipere; licet id ſalva conſcientia potuerimus admiſiſſe . . . ne tamen contra tuam excellentiam de favore noſtro inſolentiores exiſterent, petitionem ipſorum nequaquam admiſimus.* Addit inſuper a *Venerabili fratri noſtro Cremonenſi epiſcopo, cum ad tractatum ipſius pacis intenderet, dedimus in mandatum, ut de reformanda pace, qua poſſet, ſollicitudine laboraret.* Hæc pontifex, qui & adjungit ſe nunquam prohibuiſſe epiſcopis vel civitatibus Longobardiæ ne imperatori in Cremonenſium impugnatione aſſiſterent, auxiliumve præſtarent. De conſecratione vero Folmari Trevirenſis nihil excuſat. MANSI

vinculo excommunicationis aſtringunt, nec relaxent ſententiam, donec noſtro ſe conſpectui repraeſentent. Nolumus enim, ut negotio ipſo dentius in ſuſpenſo manente praeſcripta S. Andreae Eccleſia grave rerum ſuarum detrimentum incurrat; ſed potius cognita veritate, per nos finem congruum auxiliante Domino ſortiatur.

XIII. *Praecipimus etiam praefatis Glaſcuenſi, & collegis ſuis, quod dilectos filios noſtros Ajulfum Decanum de Lodonejo, & Odonem Seneſcallum, & Rogerum de Fedic, & alios Clericos, & amicos praefati Dunkeldenſis Epiſcopi a qualibet moleſtia, noſtra freti auctoritate, defendant, & poſſeſſiones, vel alia bona eorum ſeu redditus ipſius Epiſcopi non permittant a quoquam invadi. Si qui vero contra ipſorum prohibitionem ſuper his venire praeſumpſerint: cenſura eos canonica, nulla appellatione obſtante compeſcant. Ut igitur, quae mandamus, valeant ſine difficultate qualibet adimplere, monemus regiam excellentiam, & hortamur in domino, atque in remiſſionem peccatorum injungimus, quatenus pro amore juſtitiae, & reverentia B. Petri, & noſtra, in negotio illo juxta mandati noſtri tenorem procedi permittas, & praedictos Decanum, Seneſcallum, & Rogerum de Fedic, atque alios conſanguineos & amicos praedicti Dunkeldenſis Epiſcopi, & Epiſcopatum, & alios redditus ejus regia protectione defendas, & nec tu ipſe illos in aliquo aggraves, nec ſinas ab aliis aggravari: ita quod cauſa ipſa valeat ſine impedimento terminari, & regia magnificentia de juſtitiae opere apud Deum praemium indeficiens, & nomen bonum apud homines conſequatur. Noveritis autem, memoratos Epiſcopos in virtute obedientia nos injunxiſſe, ut nec ab Eccleſiis, nec a clericis ſibi ſubditis accipiant aliquid expenſarum intuitu, quas in proſecutione memorati negotii ſunt facturi, ſed de propriis ſolummodo redditibus ſibi procurent neceſſaria providere. Nolumus enim, ut facto ipſorum Eccleſiae, vel perſonae aliae regni tui debeant incurrere detrimentum. Regiam inſuper excellentiam volumus non latere, quod ſupradictus Dunkeldenſis ita honeſte ſuum eſt negotium proſecutus, & honori regio detulit, quod nihil omnino propoſuit, quod in derogationem regii nominis valeat redundare, vel quo tua ſerenitas adverſus eum debeat commoveri. Unde ſi quid ob aemulis ejus in contrarium fuerit celſitudini tuae ſuggeſtum, talium verbis aurem regiam non apponas. Datum Veronae ſecundo Kalendas Auguſti.*

Hucuſque Pontificiae litterae ad Regem datae, quas recitat Rogerius in Annalibus Anglicanis: quibus & alias ab eodem Urbano Pontifice datas ſubiicit de iiſdem, quas cauſa brevitatis omittimus: tu conſule ſi vis ipſas. A Scotia autem recedamus in Angliam.

Hoc eodem anno circa ſui initia Pontificatus Urbanus Papa ad Balduinum Cantuarienſem Archiepiſcopum pallium miſit una cum legatione (ut Paris teſtatur) quibus ipſe acceptis, dignas tanto viro qui miſit, & Petro Bleſenſi, qui ſcripſit, has litteras dedit:

Sanctiſſimo Patri (a) Urbano Dei gratia ſummo Pontifici Balduinus Cantuarienſis Eccleſiae miniſter ſalutem & debitum devotionis obſequium. Ad Urbanum Pap. ep. Archiep. Cantuar. (a) Apud Petr. Bleſ. ep. 99.

Domus Dei, quae in lapide adjutorii, ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum ſtabilita eſt, a Petro & ſucceſſoribus ejus formam ſemper eruditionis & ſtatum incolumitatis accepit. Quod enim ſtipiti rami, quod capiti membra, quod radii ſoli, quod fonti rivuli: hoc Apoſtolicae Sedis eminentiae debent Eccleſiae omnes, quas ubique terrarum religio Chriſtiana fundavit. Inde eſt, quod beatae recordationis Lucio Tertio Papa viam univerſae carnis ingreſſo (mortis enim tributarii omnes ſumus, mortiſque reſponſum habemus in nobis, & foedus cum ea percuſſimus) erant, & lugebant filiae apud nos ſine ſponſo. Cumque munus exequiale defuncto & pios affectus impenderent: electionis veſtrae nuntius ſupervenit, qui nubilum publici moeroris auferens, corda omnium feſtiviore laetitia ſerenavit. Communis enim fama eſt, quod Dominus, qui juxta verbum (b) Amos, ſuſcitat de filiis Prophetas, & de juvenibus Nazaraeos: ipſe in ſpecula celſitudinis Apoſtolicae talem nunc de filiis per gratiam ſuam collocare dignatus eſt, qui prodeſſe velit, & praeeſſe ſciat, qui prudentia & moribus praeeminens, cathedram Sanctorum meritis implere ſufficiat. In commune itaque deſiderium cedit, verboque celebri, & votiva gratiarum actione publice recenſetur, qualiter Dei ſapientia ſuaviter univerſa diſponens, vos de gradu in gradum, de virtute in virtutem, & de honore in honorem promoverit. Nec illud deeſſe permittit ad plenitudinem gaudiorum, quod tanta fuit eligentium vos unanimitas; nullumque ſuſtinuit rete Petri ſciſſionis aut rupturae diſpendium: ſed juxta verbum Iſaiae: (c) Quod dominus exercituum, decreverit, quis poterit infirmare? nec variat caſualis eventus, quod con- (b) Amos. 2. (c) Iſ. 14.

PAGIUS *cus) habuerat Fodrum* (annonam militarem, ut Ducangius in ſuo Gloſſario) *ab ipſis caſtellis. Hoſpitatus eſt in pede caſtri per novem dies; omnibus tam Eccleſiis, quam caſtellis per circuitum omnia mala, quae inferre, & facere potuit, fecit.*

conſilii cœleſtis altitudo diſpoſuit.

XV. *Quia ergo ex hominibus aſſumpti eſtis a domino Pontifex, & pro hominibus conſtituti in his quæ ſunt ad Deum: ipſi, qui vos elegit, cum multa gratiarum actione preces affectuoſas offerimus, quatenus is qui ſegregavit, & vocavit vos ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, ipſe in bonis dies veſtros contineat, atque in faciem teſtamenti, vel Chriſti ſui reſpiciat, Eccl. ab omni errore purgatam ſub veſtra proviſione tranquillet. Ad hæc non quantas volo, ſed quantas valeo vobis gratiarum referens actiones, minorem me profiteor cunctis miſerationibus veſtris; nam meorum exigentiam meritorum multipliciter veſtrorum beneficiorum magnitudine prævenistis. Non ſufficio tanta gratia reſpondere ad meritum: ille pro me reſpondere dignetur, qui ſecundum divitias bonitatis ſuæ, ſuorum inſufficientiam ſupplet. Ego enim vir videns paupertatem meam præ munificentia & magnificentia indulta mihi gratia veſtræ, me vobis totum debere profiteor, quidquid debere ſervus domino, magiſtro diſcipulus, filius patri poteſt. Precor igitur, ut imperfectum meum videant oculi veſtri, & in ea plenitudine poteſtatis, quæ vobis cœlitus data eſt, meam inſufficientiam ſuſtentare velitis. Juvate me Pater, orationibus veſtris, ut quod poſſibilitas noſtra non obtinet in hac adminiſtratione, veſtræ orationis, & erudientis ſuffragio ſuppleatur. Vale.* Hæc Balduinus. Paris autem de aliis ab eodem Urbano Papa eidem Balduino conceſſis addit iſta:

Gratias agit pro miſſo pallio.

XVI. Eodem tempore Papa Urbanus Balduino Archiepiſc. Cantuarienſi ſcripſit in hæc verba: *Præſentium tibi auctoritate mandamus, ut liceat tibi Eccleſiam in honorem beatorum martyrum Stephani, & Thomæ conſtruere, & de idoneis eam ornare perſonis, quibus beneficia, quæ ad eorum ſuſtentationem conſtitueris, canonice debeas aſſignare. Item fraternitati tuæ mandamus, ut quarta parte oblationum, quæ ad reliquias B. Thomæ martyris offeruntur, monachorum uſibus conceſſa, quarta fabricæ Eccleſiæ deputata, quarta pauperibus erogata, quartam portionem liceat tibi in alios uſus bonos pro tuæ voluntatis arbitrio erogare.* Hucuſque Urbani litteræ.

Alia conceſſa Balduino Archiep. Cant. ab Urbano Papa.

De eodem Urbano hæc habet Rogerius in rebus Anglicis: *Eodem anno Henricus Rex miſit Nuntios ſuos ad Urbanum Papam, & multa ab eo impetravit, quibus Papa Lucius fortiter reſiſtebat, quorum unum hoc fuit, quod ab eo impetravit: Quod unus, quem vellet, de filiis ſuis coronaretur de regno Hiberniæ. Et hoc confirmavit dominus Papa bulla ſua: & in argumentum voluntatis & confirmationis ſuæ miſit ei coronam de penna pavonis auro contextam.* Hæc Rogerius. At quæ hujus anni ſunt reliqua proſequamur.

Regnum Hiberniæ a Papa confirmatum filio Reg. Angl.

Hoc eodem anno ſanctus Hugo ex priore Carthuſiano creatus eſt Epiſcopus Lincolnienſis in Anglia. Ita idem Rogerius in Annalibus. Porro hic ipſe ſui Epiſcopatus exordio ſtetit infractus adverſus Regem, ejuſque miniſtros, labefactantes Eccleſiæ jura. Extant ejus res geſtæ conſcriptæ ab auctore ejus æquali, quique aliquandiu cum ipſo vixit: qui de ipſius Epiſcopatus exordio hæc habet (a) digna memoria: XVII.

S. Hugo Lincol. Epiſc.

Suſcepto itaque præſulatu, prima cura & ſollicitudo ei fuit, ut viros ſapientia, & ſcientia inſtructos, atque in timore Dei probatiſſimos ſuo lateri adhiberet. Horum conſilio, & auxilio fretus, paſtorale munus perquam ſtrenue executus eſt. Homines quieti & pudici ſpiritus impenſius amabat, nec alios ſuo gregi ſcienter & prudens præficere voluit, quantolibet induſtria aut litteratura prærogativa pollerent. Videns autem tyrannidem Foreſtariorum, ait: Recte quidem Foreſtarii dicti ſunt iſti, quia foris ſtabunt extra regnum Dei. Uſque adeo certe illorum injuſta erat poteſtas, ut nemo Rege inferior, eorum poſſet vim & importunitatem illæſus evadere. Contra hos primum rebel-

(a) Apud Sur. die 17. Nov. t. 6.

PAGIUS IX. Ad num. XVI. Rogerius Hovedenus in part. II. Annal. pag. 631. de geſtis anno ſuperiori verba faciens ait, *Henricum* II. Angliæ Regem obtinuiſſe ab Urbano III. *quod unus quem vellet de filiis ſuis coronaretur de regno Hiberniæ.* Tum pag. 634. de rebus currentis anni agens ſcribit: *Poſt Natale Domini* (a quo Hovedenus præſentem annum inchoat) *Urbanus Papa miſit in Angliam Octavianum S. Rom. Eccleſiæ Subdiaconum Cardinalem, & cum eo Hugonem de Nunant* (Epiſcopum Dunelmenſem), *quibus ipſe commiſit Legatiam in Hiberniam ad coronandum ibi Joannem filium Regis: ſed Dominus Rex coronationem illam diſtulit.* Quare Legati illi ab Anglia receſſerunt. Jam anno MCLXXI diximus, *Henricum* Regem *Joannem* filium in Hiberniam miſiſſe, non quidem eo anno, ſed, uti habet Giraldus Cambrenſis lib. 2. de geſtis ſuis cap. 12. anno, quo *Heraclius* Patriarcha Jeroſolymorum in Anglia erat, ideoque anno MCLXXXV. quo etiam Radulphus de Diceto pag. 626. Matthæus Pariſius, & Gervaſius in Chron. idem narrant. Subdit Radulphus pag. 629. *Joannes filius Regis Anglorum vocatus Hiberniæ dominus* (ſed non Rex) *rediit XVI. Kal. Jan.* anni ſcilicet MCLXXXV.

Agitur de Hibernia in regnum evehenda.

X. Giraldus Cambrenſis libri citati cap. 13. loquitus de Concilio in Hibernia celebrato, quod ad præſentem annum pertinet; cum poſtea cap. 17. memoret cladem Jeroſolymitanam, quæ anno ſequenti contigit: *Accidit, cum in Media quadrageſima, ſc. ad Lætare Jeruſalem Joannes Dublinenſis Archiep. convocatis ſuffraganeis Epiſcopis Dublinenſibus in Eccleſia S. Trinitatis Concilium teneret. Primo die ſermonem fecit ipſe de ſacramentis Eccleſiæ. Secunda die Abbas*

Concil. Hibernicum.

Digitized by Google

bellum fuit. Nam cum more ſolito contra Eccleſiæ libertatem in ſubditos ipſius debacchari cœpiſſent: mox ſummum Regis Foreſtarium excommunicavit. Quod ubi Rex comperit, magnam animo concepit indignationem. Quinam iſti fuerint, & cur ſic dicti, diſces ex epiſtola (a) Petri Bleſenſis, quam adverſus hujuſmodi Foreſtarios ad eumdem Henricum Regem ſcripſit, quam tu conſulas. Redimus ad S. Hugonem, de quo mox iſta idem ejus vitæ auctor ſic pergit:

(a) Pet. Bleſ. ep. 95.

XVIII. In collatione beneficii S. Hugo obſequitur Regi.

Contigit tunc in Eccleſia Lincolnienſi beneficium (ut vocant) ſive Præbendam vacare, pro qua ſtudioſe Rex, diſſimulata ira, precabatur, ut uni ex ſervis ejus illum conferret. Fuit hoc exquiſitum quorumdam aulicorum conſilium, qui obſequium in hoc ſe præſtare viro Dei putabant, cui dediſſent occaſionem, utcumque mitigandi adverſus ipſum commotam Regis indignationem. Lectis igitur litteris, vir ſanctus divino timore poſtponens humanum, ita ait: Non aulicis, ſed potius Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiaſtica ſunt conferenda beneficia. Habet dominus Rex unde tribuat mercedem ſervientibus ſibi: nec debet ſummo Regi famulantes privare proventibus ſuis, ut unde ſervis ſuis providere poſcat a nobis. Hæc dicens, & regios a ſe Nuntios inanes & vacuos remiſit, & Foreſtarium abſolvere noluit. Quibus Rex auditis, graviter in Epiſcopum commotus eſt, eo præcipue, quod nec per ſe, nec per alios, aut certe per litteras veniam peteret, vel factum revocaret.

XIX. Altercatio Regis cum S. Epiſcopo.

Accerſito itaque ad ſe inter cætera dixit Rex: Domine Epiſcope, ubi ſunt gratiarum actiones, quas rependere debuiſſe pro tantis beneficiis? Reſpondit Epiſcopus: Novi te, ut Epiſcopus ego efficerer, ſtudioſe laboraſſe. Ut igitur animam expedirem tuam, ubi illi periculum immineret, ſi quod mei eſſet officii, exequi non curarem: neceſſario id mihi incubuit, ut oppreſſorem Eccleſiæ meæ, cui me conſulere oportet, per Eccleſiaſticam cenſuram coercerem, & indebite Præbendam ſibi ita ambientem, nulla ratione exaudirem. Excellentiæ autem tuæ præſentiam pro utrolibet adire negotio, non modo ſuperfluum, ſed etiam ineptum ſentiebam: cum tuæ prudentiæ promum ſit, quod recte geritur, ſapienter advertere, & voluntati nihilominus tuæ facile ſit, quod rectum eſſe cognoverit, clementer & benigne approbare. Hujuſmodi rationibus, Rex cum quod contradici poſſet, non reperiret, omnino placatus eſt; ore etiam ſereno jam ejus ſe orationibus commendans, ultra nec addere, nec demere quidquam dictis aut factis ejus attentavit. Foreſtarium denique dolentem valde, & virgis cæſum, clementer abſolvit. Hunc poſtea omni reliquo vitæ ſuæ tempore, ſpeciali quodam benevolentia ſibi ſenſit addictum, & ſuorum negotiorum fidiſſimum curatorem. Sic in Rege, ſic in ſatellite veridicam eſſe ſententiam experitur, qua dicitur: Qui corripit hominem, gratiam poſtea inveniet apud eum magis, quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. Hactenus de rebus Hugonis hoc anno.

Antequam autem a borealibus partibus recedamus, quæ hoc anno accidit, propagationem Fidei in Livonia deſcribamus. Hoc namque anno contigit fundari in Livonia primam ſedem Epiſcopalem, populo ex gentilitia ſuperſtitione ad Chriſtum converſo, opera S. Meinardi Sigebergenſis Canonici. Quomodo autem iſta contigerint, ſic accipe ab auctore ejus temporis Arnoldo Abbate (b) Lubecenſi; ait enim: XX. In Livonia prima Sedes Ep. erecta.

(b) Arn. Chron. Slavor. l. 7. c. 8. 9.

Opportunum arbitror, memoriæ Fidelium commendare, nec ſilentio præterire devotionem & laborem multorum religioſorum, quo apud Gentiles, qui Livones dicuntur, deſudatum eſt, qui ibi Do-

PAGIUS *bas de Balkinglas Albinus qui & poſtea Fernenſis Epiſcopus erat, de continentia Clericorum ſermonem texens prolixiorem totam in Clerum, qui de VValliа & Anglia in Hiberniam advenerant: denique culpam refudit; docens munditiam Cleri Hiberniæ quanta fuerit, donec ex contagio advenarum, (cum a convictu mores formantur, & qui picem tangit, coinquinabitur ab ea) corruptelam contraxerunt. Ad cumulum quoque confuſionis finito ſermone ipſius, Clerici noſtrates de VVeceſordiæ finibus ſe invicem ſuper concubinis publice ductis, domumque reductis & nuptiis ſolemniter factis, coram Archiepiſcopo & univerſo Concilio conſtanter accuſaverunt, & accuſatos incontinenti teſtium productione pariter & ſuſceptione, inſtigante ad hoc Archiepiſcopo Giraldi conſilio, ut ſtatim publica juſtitia ſequeretur, cum magna Cleri Hibernici tam irriſione, quam inſultatione convicerunt. Archiepiſcopus autem, ut Hibernicorum inſultationem reprimeret, ſibique tales immunditias & enormitates diſplicere probaret, in conviſtos illico ſententiam dedit, & ipſos omnes tam officio Eccleſiaſtico, quam beneficio ſuſpendit. Die vero tertio Archiepiſcopus Giraldo Archidiacono ſermonem injunxit; qui de Paſtorali officio materiam ſumens, imprimis quæ ad laudem Cleri Hibernici vere dici poterant non ſuppreſſit; deinde de vitiis eorum & exceſſibus, præcipue vero de ebrietatis incommodo cunctos in commune notando; demum ad Prælatos ipſorum ſe convertens, eos ſuper incuria & negligentia Paſtorali irrefragabili ratione convicit. Unde & Sermonis ejuſdem partem hac continentem verbis eiſdem interſerit* idem Scriptor, quæ apud eum legenda. Hujus Concilii nulla in Concil. Collect. mentio.

Ad num. XX. & ſeq. Inſtitutus eſt hoc anno Epiſcopatus Rigenſis in Livonia a *Sancto Meinardo* Sigebergenſi Canonico, qui antea per plures annos in reducendis ad fidem Chriſtianam illius regionis Infidelibus magnos labores exantlarat, uti narrat Baronius ex Arnoldo Abbate Lubecenſi in Hiſt. Slavorum lib. 7. cap. 8. & ſeq. XI. *Inſtitutio Epiſc. Rigenſis.*

nini ſemina ſpargentes, ipſum populum ab idololatria ceſſare laboraverunt. Vidimus ſane propter eorum inſtantiam multos cooperatores exiſtere, alios peregrinando, alios ſua conferendo, ut ſeges Chriſti fructuoſa conſurgeret, & multa meſſe diaboli zizania ſuffocarentur. Fuit autem primus hujus inſtitutionis auctor dominus Meinardus Sigebergenſis Canonicus, quem eloquium Domini inflammavit, ut eidem populo infideli pacem Domini nuntiaret, & ipſum paulatim calore Fidei ſcintillaret. Cumque vir bonus per aliquot annos cum negotiatoribus illuc iret, & ſuis negotiis devotus inſiſteret: ſenſit manum Domini non invalidam & auditorum ſuorum devotionem pluriman. Accedens igitur ad Bremenſem Eccleſiam, quam tunc dominus Hartuicus Archiepiſcopus regebat: ſuam intentionem, ſuorumque auditorum devotionem ipſi Archiepiſcopo ſimiliter & Capitulo majori expoſuit, ut non ſine auctoritate vel conſilio cœpto labori inſiſteret. Qui ſperantes ipſum plantando, & rigando, incrementum Domini percipere, ipſum ad prædicandum gentibus miſerunt, ſimul etiam pontificali honore ſublimantes majore auctoritate roboraverunt. Ipſe ergo humilis & devotus ſuis laudatoribus verbi ſpargens ſemina, arguendo, increpando, magis tamen obſecrando duritiam Gentilium frangens ipſorum corda non minus muneribus, quam exhortationibus paulatim, ad quod volebat, Deo annuente, perducebat.

Anno igitur Verbi Incarnati milleſimo centeſimo octogeſimoſexto fundata eſt ſedes Epiſcopalis in Livonia a venerabili viro Meinardo, intitulata patrocinio beatæ Dei Genitricis Mariæ, in loco qui Riga dicitur. Et quia idem locus beneficio terræ multis bonis exuberat, numquam ibi defuerunt Chriſti cultores, & novella Eccleſia plantatores. Eſt enim eadem terra fertilis agris, abundans paſcuis, irrigua fluviis, ſatis etiam piſcoſa, & arboribus nemoroſa. Dominus quoque Bertuldus Abbas in Lubeca, relicta prælatione, & ipſe verbi ſemina Gentilibus ſpargere ſtudens, huic labori non impiger ſe ingerebat. Unde gratia Dei cooperante, non parum Gentilibus quibuſdam acceptus erat. Conſiderabant ſane in viro gratiam converſationis, temperantiam ſobrietatis, modeſtiam patientiæ, virtutemque abſtinentiæ, inſtantiam prædicationis, jucunditatem affabilitatis. Hæc ipſe de Livoniæ Apoſtolo Meinardo: reliqua ſuo loco inferius. XXI.

XXII. Eodem anno Gotifridus Viterbienſis (ut vulgo fertur) ſive Vitembergenſis, eam quam elaboravit hiſtoriam, proſa, metroque contextam (quam Pantheon appellavit ob rerum univerſalitatem) obtulit Urbano Papæ. Cum autem fuerit ipſe ejuſdem Friderici Imperatoris, necnon & Henrici Regis ejus filii Notarius, quod ipſe iiſdem ſcriptis ſæpe teſtatur: minime deſtitit, quin libere ſæpe profeſſus ſit Imperatores & Reges debere ſub- *Gotifridus Hiſtoriam ſuam Urbano Papæ offert.*

PAGIUS & ſeq. *Meinardi* ſocius & coapoſtolus fuit *Bertoldus* Monachus Ordinis Ciſtercienſis & *Abbas in Lucca*, ut inquit Arnoldus, non vero *in Lubeca*, ut legitur apud Baronium, errore vel typographi, vel exemplaris, quo uſus eſt. Fuit autem *Lucca* vel melius *Luka* monaſterium ſitum in Saxonia, ut refert Cæſarius Heiſterbacenſis, Monachus Ciſtercienſis, qui hoc tempore vivebat, in lib. 7. Miracul. cap. 17. qui *Bertoldum*, & ejus diſcipulos magnis laudibus exornat. Promiſerat hic Baronius plura ſe infra de *Meinardo* Livoniæ Apoſtolo dicturum, quod cum poſtea ei e memoria exciderit, Annales nobis hac in parte ſupplendi.

XII. *Meinard. & Bertoldus Livoniæ Apoſtoli.* Subdit itaque Arnoldus poſt deceſſum Meinardi, *qui* inquit, *bonum certamen certavit, curſumque felicem conſummavit*, Bertoldus *veniens Bremam* Rigenſis Epiſcopus conſecratur. Et quia Cœleſtinus Papa hujus nominis III. indulſerat, ut quicunque in Livoniam pergeret *ad deprimendas Gentilium vires* non minorem peccatorum remiſſionem perciperet, quam ſi Jeroſolymam proficiſceretur, *ſit de tota Saxonia, Weſtphalia, vel Friſia, Prælatorum, Clericorum, militum, negotiatorum Conventus plurimus, qui in Lubeca comparatis navibus, armis & victualibus, Livoniam uſque pervenerunt. Cumque Præſul devotus exercitum produceret contra Infideles, Chriſti cultoribus inſidiantes in manus impiorum cum duobus tantum devolvitur, occiditur, &, ut ſperamus, gloria & honore coronatur.*

XIII. Addit Arnoldus, poſt mortem Sancti viri *Al-bertum* Bremenſem Canonicum in Sedem ejus ſublimatum fuiſſe; qui cum multos parentes & amicos haberet, multos etiam *in vinea Domini cooperatores habebat*. Unde ipſum ſequebatur multitudo maxima, & militum manus copioſa: *Cumque frequenter æſtivo tempore exercitum duceret contra Crucis inimicos, non ſolum Livones; verum etiam alias barbaras nationes ita ſibi ſubjecerat, ut ab eis obſides acciperet, & pacis conditiones cum eo facerent*, &c. *Multi etiam continentiam voventes, & ſoli Deo militare cupientes, forma quadam Templariorum omnibus renunciantes, Chriſti militiæ ſe dediderunt, & profeſſionis ſuæ ſignum in forma gladii, quo pro Deo certabant, in ſuis veſtibus præferebant.* *Inſtituitur militia Gladiferorum.* Indeque Krantzius Bertoldi martyrio narrato lib. VI. Vandaliæ cap. 10. ſcribit: *Inde adaucta multorum fidelium devotione, multi ſe ſpontaneos in ſacrum adverſus Chriſti hoſtes militiam devoverunt; novoque Religionis habitu adinvento, ſe Gladiferos Fratres appellavere. Duo poſt invicem ejus Profeſſionis fuere Magiſtri. Sed cum rebus ſatisfacere non poſſe viderent, ſuccreſcerentque hoſtes foris & intus, ſe magno Teutonicorum Ordini per Pruſſiam conjunxerunt, ut illorum captum viribus & tueretur, & augeretur, quæ res illic proſpere ceſſit.* Bertoldi martyrium in Magno Chronico Belgico pag. 204. cum Anno MCXCIV. in Chronico vero Aquicinctino cum Anno MCXCVII. ab ejuſdem Chronici interpolatore conjungitur. Meinardus igitur & Bertholdus Livoniæ Apoſtoli fuere.

XIV. A num. XXII. ad XXV. *Gotefridus* vel *Gode-*

Digitized by Google

ſubditos eſſe Papæ, ejuſque auſcultare mandatis. Quantæ autem apud eum vertex Pontificalis fuerit æſtimationi & pretii: intelligeaex præfatione, quam operi præfixit, nuncupans ipſam Urbano Pontifici, plane dignam hic deſcribi, quæ hoc ipſo anno eidem ſanctiſſimo Papæ eſt oblata. Sic enim ſe habet:

Nuncupatoria Gotifridi ad Urban. Pap.

Summo & univerſali Papa Urbano Tertio, domino & Patri ſuo reverendiſſimo, Gotefredus Viterbienſis ſacerdos indignus, ſe ipſum in omni obſequio & obedientia ſubjectiſſimum.

Dum ſacroſanctæ matris noſtræ Romanæ Eccleſiæ culmen inſpicio, & ejus eminentiam conſidero majeſtatem: illud ante omnia neceſſarium eſſe intueor, ut ſicut ipſa omnibus noſcitur præeſſe Principibus: ita omnes Reges & Principes, & univerſa Orbis Eccleſia, doctrina ejus, & regimine adornentur: & ab ea, tamquam a fonte juſtitiæ, totius ſapientiæ regulis inſtruantur:

Quod Papa cognoſcit & probat hoc authenticum.

QVIA NVLLVM SCRIPTVRARVM ELOGIVM NOSCITVR ESSE AVTHENTICVM, NISI AB EIVS SAPIENTIÆ FLVMINIBVS, SITIENTIBVS PROPINETVR. QVARE SI QVOD HISTORIARVM OPVS NOVA PER ALIQVEM INSTITVTIONE CONFICITVR, RATIO SVGGERIT, VT ANTEQVAM IN PVBLICVM DEVENIAT, APOSTOLICO EXAMINI PRÆSENTETVR: QVATENVS, SI ACCEPTIONE DIGNVM ESSE PERPENDITVR, EIVS MANDATO ET IVDICIO APPROBETVR; ET AB EO VIRES, AVCTORITATEMQVE RECIPIAT, CVI TERRENA, ET COELESTIA DIVINITVS SVNT COMMISSA.

XXIII. Probanda auctoritate Rom. Pont. quæ edenda ſunt ſcripta.

Ea propter, reverendiſſime Pater, hoc opuſculum longo tempore ſimplicitatis meæ ſtudiis aggregatum, & de veteri, & novo Teſtamento, atque de omnibus fere hiſtoriis in unum volumen ſub compendio redactum, ad honorem Dei, & emendationem, ſeu approbationem S. R. E. ante veſtrum examen perferre diſpoſui, veſtraque gratia præſentare curavi: at ſi auctore Deo per vos fuerit approbatum, ad alias Eccleſias ulterius derivetur, & non ſolum clerici ſed etiam Reges, & Principes habeant hoc opus a veſtra ſanctitatis auctoritate. Impoſſibile enim eſt perfecti regiminis, & regiæ poteſtatis excellentiam convenienter attingere his, qui mundi curſum, & originem, aut Scripturarum dogmata ignorant. Imperator vero, aut Rex, qui cæteris Principibus poteſtate præponitur, ſi fuerit philoſophiæ neſcius, errare ſæpius, quam regnare videtur: quia dum in cauſis Reipublicæ ſapientia indiget, cogitur eam ab aliis frequenter emendicare, & ex hoc aliena ſæpius quam ſua creditur virtute regnare. Omnes nunquam Reges debent rerum ſtatum, & juſtitiæ diſciplinam cognoſcere, quam ſola bruta animantia ignorant. Oportet etiam eos Creatori de his omnibus reddere rationem, quia ipſi, cum legibus ſint abſoluti, non in legem, ſed in Deum potius videntur peccare; unde dicitur: (a) Tibi ſoli peccavi. Cum ergo Reges, non in leges, ſed in Deum peccent, & Dei ſolius, veſtroque examini reſerventur: antiquorum Regum vitam, & geſta atque hiſtorias oportet eos cognoſcere, ut cauſa præcedentium fiat eis in poſterum cautio futurorum. Ipſi quoque Principes inter alia beneficia S. R. E. gaudeant ſe hunc hiſtoriarum libellum de fonte ſanctitatis veſtræ ſuſcipere: cujus inſtructi adminiculo poterunt ſubjectos ſibi populos rationabilius gubernare. Reliqua prætermittimus, quæ ſpectant ad ſuſceptum a ſe ſcribendæ hiſtoriæ inſtitutum.

(a) Pſal. 50.

Audiſti, Lector, quod ex antiquo Eccleſiæ uſu Gotifridus, quamvis Notarius Imperatoris, & Regis, & inter primarios Regios miniſtros militans in Curia tantorum Principum, eorumdemque (ut ſæpe vidiſti) adverſantium hoſtiliter Eccleſiæ juribus: hac tamen ſua præfatione confitetur & profitetur, Romanorum Pontificum, non Regum, vel Imperatorum eſſe ſcripta quorumvis cognoſcere & approbare, ſed approbata a Pontificibus Romanæ Eccleſiæ legere: horum vero nunquam eſſe ſcripta cognoſcere; cognita vero & comprobata ipſa Principibus legenda porrigere. Hæc autem antiquo Eccleſiæ uſu probata, & Catholicæ Fidei auctoritate recepta (ut ſuis locis (b) ſuperius eſt demonſtratum) idcirco hic vehementius inculcamus, quod dictu nefas, horrendum factu, infeliciſſimis noſtris temporibus probata a Romano Pontifice ſcripta miniſtri regii redigere audeant ſub cenſuram, ut ea a XXVI.

(b) In Ep. Nuncup. t. 6. Annal. ad Clem. Pap. VIII.

PAGIUS. Finis Chronici Godefridi Viterbienſis.

defridus Viterbienſis, Presbyter, Capellanus ac Notarius Conradi III. Friderici I. & Henrici VI. Imperatorum Chronicon ſuum, quod Urbano III. Papæ dicavit, uſque ad hunc annum perduxit; quod licet multis fabulis refertum ſit, habet tamen aliqua ſingularia. Baronius eum Viterbienſem, vel Vitembergenſem appellat; verum ipſemet in ſua ad Urbanum III. Epiſtola dedicatoria ſe ſe Viterbienſem Sacerdotem dicit, neque alii, quos vidi, aliam ei patriam aſſignant.

XV. *Saxo* etiam *Grammaticus* librum XVI. & ultimum

Miniſtri Regii male ſibi arrogant librorum cognitionem.

librariis vendi non ſinant, niſi ab ipſis impetrata licentia, quam etiam interdum pro arbitrio negent, atque prohibeant, ne vendantur, cum videlicet ea illis arguantur iidem ipſi præter jus faſque aliquid perpetrare. At quidnam hoc eſt, niſi alteram clavium Petro a Chriſto collatarum, quæ ſcientiæ dicitur, e manibus ejus ſucceſſoris extortam (quod nefas eſt dictu) a manu laica, ac laicis uſurpari Principibus? Quod quidem eſſe potius arrogantiæ miniſtrorum, quam Principum Chriſtianorum modeſtiæ, quis negaverit umquam? Quamvis ad excuſandas excuſationes in peccatis, falſis coloribus probroſa iſta delinire ſoleant ipſi miniſtri Regum, præſtari nimirum iſta ab ipſis, ne in regnum irrepant libri hæreticorum falſis titulis inſcriptorum, quibus Fides Catholica corrumpatur. At hoc præcipui muneris eſſe Epiſcoporum, jam Apoſtolorum ſententiis, Conciliorum canonibus, decretis ſummorum Pontificum, admonitionibus ſanctorum Patrum eſt cautum, quos ad iſta præſtanda quam vigilantiſſime interpellent laudabiliter iidem ipſi Regum miniſtri.

XXV. Henrici Regis Germ. nuptiæ cum Conſtantia.

Hoc eodem anno (idem qui ſupra inquit Gotifridus Viterbienſis) *ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo octogeſimoſexto, Indictione ſexta, ſexta Kalend. Februarii, Rex Henricus Sextus cum Regina Conſtantia filia Rogerii Regis Siciliæ nuptias glorioſas celebravit Mediolani apud ſanctum Ambroſium, anno ætatis ſuæ vigeſimoprimo, anno autem regni ſui decimoſeptimo.* Hæc ipſe. Quod autem ex recentioribus complures, immo fere omnes aſſerant, Conſtantiam hanc, monialem fuiſſe: ſcias fabuloſum eſſe atque commentum, fortaſſe inde excogitatum, quod aſſervata fuerit ipſa in monaſterio, ut ſi defuiſſet Regibus maſcula proles, ſpes eſſe potuiſſet nubendi Regi cum dote regni. Scriptorum ſiquidem omnium temporis Friderici nullum plane reperies, qui aliquid narret de monachatu Conſtantiæ, quod tamen ob tantæ rei novitatem auditu ipſo horrendum, ut nuberet monialis, nullatenus a quoquam ipſorum prætermittendum fuiſſet. Nam præter Gotifridum, neque Hugo Falcandus ſcriptor Siculus, qui his aderat, deque ipſius educatione in Apoſtrophe ad Siciliam agens quidquam de monachatu, ſed hæc tantum: *Sic & Conſtantia primis a cunabulis in deliciarum tuarum affluentia diutius educata, tuiſque inſtituta doctrinis, & moribus informata: tandem opibus ſuis barbaros ditatura diſceſſit.* Et de monachatu nihil, ubi ſi fuiſſet, neceſſaria mentio adhibenda erat. Nec inſuper Arnoldus (a) Abbas Lubecenſis, & ipſe ejuſdem ſæculi auctor, cum de nuptiis celeberrimis tunc Mediolani celebratis agit, aliquid penitus de Conſtantiæ monachatu: nec Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus, nihil Neubrigenſis, nec Appendix ad Urſpergenſem, vel Rigordus; non Rogerius, ejuſdemmet ipſe temporis ſcriptor, qui & de iiſdem nuptiis meminit; neque Innocentius Papa Tertius in ſuis epiſtolis, in quibus de Conſtantia frequens eſt mentio: neque alii ejuſdem temporis auctores, qui ejuſdem Conſtantiæ nuptiarum meminerunt. Accedit præterea, quod ratio repugnat, & contradicit, ut, quod falſo aſſeritur a recentioribus, Romanus Pontifex ejuſmodi matrimonium diſpenſando probaret, quem conſtat ipſi adverſatum fuiſſe; vel faverit magis ipſe Papa Tancredo, ut fieret Siciliæ Rex: id namque teſtatur (b) Neubrigenſis, quod & dicetur inferius ſuo loco. Adeo ut fieri non potuerit, ut qui favebat Tancredo, diſpenſaverit cum Conſtantia, ut jungeretur Henrico Regi. Si enim diſpenſaſſet, ut execrata monialis Regi nuberet, quem certo ſciret ea ratione eam ducere in uxorem, ut una cum ipſa potiretur & regno: plane contra Tancredum, non autem pro ipſo, ut Rex eſſet, ſed ne Rex fieret, laboraſſe convinci poſſet. Sic igitur, quod nullius antiquorum penitus teſtificatione fulcitur; neque ratione aliqua ſubſiſtere ullatenus poſſe videtur. Quod ſi nubes teſtium recentiorum id rumore quodam conclamaſſe potius, quam auctoritate majorum, vel certa ratione aſſeruiſſe cognoſcitur; eadem plane qua effutitur levitate, reiicitur. Id genus plane ſunt ſicut ejuſdem fidei epitaphia recens inciſa, vel inſcripta in eorumdem Henrici Imperatoris, Conſtantiæque ſepulcris, quæ hic tibi deſcribenda ſuſcepimus, ne errore labaris, ut putes tempore eorumdem mortis eſſe conſcripta: ſic enim ſe habent, de Henrico primum:

Imperio adjecit Siculos Henricus utroſque

Se-

(a) Arn. Chron. l. 3. c. 24.

(b) Neubr. l. 3. c. ult.

PAGIUS Finis Hiſtoriæ Saxonis Grammatici.

mum Hiſtoriæ Danicæ, narrato homagio *Canuto* VI. Regi Daniæ, a *Bugiſlavo* Pomeraniæ Duce præſtito abſolvit; Stephanus autem Joannis Stephanii in Notis ad eandem aſſerit, penes ſe eſſe Chronicon MS. in quo legitur: *Anno MCLXXXVI. Bugiſlavus Senex, factus eſt homo Regis Canuti*, ideſt, vaſſallus & cliens feodalis. Dolendum quod Saxo optimus Hiſtoricus Chronologiam adeo neglexerit. Nobiliſſimum illud opus in gratiam *Abſalonis* Archiep. Lundenſis ſuorum ſtudiorum impulſoris, ſuſcepit, ob idque Valdemaro Regi Canuti VI. Patri valde familiaris fuit. Porro poſt hæc *Pomerania* Regum Daniæ, uti antea *Rugia*, vectigalis extitit.

A num. XXV. ad XXXI. Factæ hoc anno nuptiæ *Conſtantiæ* filiæ Rogerii Regis Siciliæ cum *Henrico VI. Rege*, Friderici Imper. filio, XVI.

Me-

Confutantur adſcititia epitaphia.

Sextus, Suevorum candida progenies.
Qui monacham ſacris uxorem duxit ab aris,
Pontificis ſcriptis, hic tumulatus erat.

Imperavit ann. VII. menſ. V. Obiit Meſſanæ MCLXXXXVIII.

De Conſtantia ejus conjuge in hunc modum:

Cæſaris Henrici latet hic Conſtantia conjunx,
*Undeno luſtro hac * platea rugaſa ſacerdos*
Facta, dedit parta Fridericum Auguſta ſecundum.
Pro meritis ſacrata tenet ſic oſſa Panormus.

Vixit ann. LXI. Obiit ann.
MCCIV.

Sed ſicut recentia, ita ſunt & falſa.

XXVI. De his dicturi, primum omnium quod ad tempus ſpectat, procul abeſt, ut antiquitus cum iidem mortui ſunt & ſepulcris porphyreticis conditi, iidem fuerint in ſarcophago exarati verſus: quorum explorans ego diligenter antiquitatem, haud pridem (ut ſexaginta annorum terminum non excedant) eos ibi reperi eſſe poſitos a quodam Canonico Rogerio nomine, Paruta cognomine, ſive ab alio aliquo Canonicorum, ut aliorum eſt aſſertio, licet de tempore recentiori, quo ipſæ ſepulcris ſunt appoſitæ inſcriptiones, una eademque ſit omnium affirmatio. Quod cum a viventibus nunc Siculis didiciſſem, ut crederem, magis magiſque Maurolicus perſuaſit, qui noviſſime res Siculas diligentiſſime hoc ſæculo pertractavit. Cumque Siciliæ Regum, quæ reperit epitaphia, inibi in unum collecta cudenda curaverit: nullius tamen horum aliquam habuit mentionem; adeo ut dicendum neceſſario ſit, eadem epitaphia poſt editum ab eo commentarium illum in eorumdem Principum poſita eſſe ſepulcris. Hæc, quod ad tempus pertinet verſuum affixionis, dicta ſunto.

Modo autem de iis, quæ in eis annotata ſpectant tempora, ſunt eadem epitaphia mendacii arguenda: atque in primis, quod in fine poſt Henrici Imperatoris epitaphium ipſius Imperii tempus apponitur, imperaſſe videlicet annos ſeptem, & menſes quinque, & mortuum anno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimooctavo: plane mendacia patentiſſima convincuntur. Siquidem (ut inferius ſuis locis perſpicue declarabitur, ut non ſit quod jure poſſit opponi) Henricus, qui coronatus eſt Imperator a Cæleſtino Papa Tertio, anno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimoprimo, die decimaquinta Aprilis, mortuus eſt anno Salutis milleſimo centeſimo nonageſimoſeptimo, vigeſimaoctava Septembris: ſicque non niſi annos ſex & menſes quinque XXVII. Redarguuntur errores manifeſti.

PAGIUS Conjugium Henrici VI. cum Conſtantia.

Mediolani apud Sanctum Ambroſium, uti refert Baronius ex Gotefrido Viterbienſi, in cujus Chronico dicitur illas peractas *indictione ſexta*, cum tamen legendum ſit, *indictione quarta*, quod mendum Librariorum cum non correxerit Baronius, recentes, qui loca ab eo relata tranſcribere ſolent, eundem locum depravatum paſſim Lectoribus obtrudunt. Monachatum Conſtantiæ commentitium eſſe demonſtrat doctiſſimus Cardinalis, ſed num. XXX. perperam reprehendit Viterbienſem, qui in ſuis verſibus de nuptiis Henrici Regis cum Conſtantia, hujus ætatem his verbis exprimit: *Jamque tricennalis tempore virgo fuit*; cum enim, inquit, conſtet *Rogerium* ejus Patrem anno MCLIV. demortuum, Conſtantiamque poſthumam fuiſſe; evidens eſt eam annum ætatis XXXI. paulo amplius exceſſiſſe. Verum Viterbienſis, qui in aula Imperatoris erat, ætatem *Conſtantiæ* ignorare non potuit, ideoque verſus ille confirmat quod ſæpius inculcavimus, Poetas & Hiſtoricos in annorum enumeratione ſæpe loqui numero rotundo. [1]

XVII. Henricus VI. abſque conſenſu Papa coronatur.

Diem, quo matrimonium celebratum notavit Baronius num. XXV. ex Viterbienſi, ſextum nempe Kalend. Februarii, ſeu diem XXVII. menſis Januarii; Præſulem vero, qui Henricum Regem coronavit, eamque & Conſtantiam nuptia-

NOTÆ [1] ANnum & diem conjugii Henricum VI. inter & Conſtantiam certum nobis & indubitatum exhibet inſcriptio, quæ Reate adhuc legitur, quam & refert Coſimus de la Roma in catalogo ducum Etruriæ.

An. 1185. Ind. 3. menſ. Aug. die 18. temporibus Lucii III. PP. & Friderici Rom. Imperat. & Benedicti Reatinæ ſedis epiſcopi, & Conradi ducis Spoletis rex Henricus filius ejuſdem imperatoris recepit Reate reginam Conſtantiam filiam Rogerii regis Siculi in uxorem per legatos ſuos cum maxima multitudine Principum & Baronum Inſcript. Reatin. pag. 117 Hinc erraſſe quoad annum Pagium diſcimus; cum præſertim ad eundem annum 1185. eaſdem nuptias conferat Sicardus Cremonenſis author coævus in ſuo chronico, quod prodiit Rer. Italic. tom. 7. col. gemina habet Albericus in chronico ad annum 1185. Sed forte diſſidium totum ita componendum eſt. Henricus die illa auguſti anni 1185. nuptias per legatos cum Joanna copulavit. Dein vero Mediolani anno ſequenti ineunte illas præſens confirmavit. Dies vero qua nuptiæ illæ Henrico præſente confirmatæ ſunt, indicatur ab anonymo cujus chronicon ad Fridericum uſque II. perductum vulgavit Menkenius Rer. Germanic. Scriptor. tom. I. ſcribit enim: *Anno Domini MCLXXXV.* (ſtilo veteri, nova vero 1186.) *quincta* (lege quarta) *Kal. februarii Henricus VI. filius Friderici cum regina Conſtantia nuptias celebravit Mediolani.* MANSI

que cum diebus tredecim imperaſſe, certiſſimum eſt: quod & clarius viſurus eris ſuis locis inferius.

XXVIII. Sed magis portentoſa mendacia in epitaphio ſcripta Conſtantiæ inveniuntur, atque primum illud, quod de ætate ipſius, quando peperit Fridericum, verſibus illis aſſeritur:

*Undeno luſtro hac * platea rugoſa ſacerdos*
Facta, dedit partu Fridericum Auguſta Secundum.

Nempe quod ſuæ ætatis anno quinquageſimoquinto peperit filium Fridericum. Nam cum natus Fridericus dicatur anno milleſimo centeſimo nonageſimotertio, ut inferius anno ultimo Tomi hujus patebit: convincitur Conſtantia ſuæ ætatis anno triceſimonono, quæ tricenaria nupſerat, juxta Gotifridi ejus quoque temporis auctoris aſſertionem, Fridericum filium peperiſſe. Pari modo quod poſt verſus ſic ſcribitur: *Vixit annos ſexaginta & uno, obiit anno milleſimo ducenteſimo quarto*: duplex convincitur in iis eſſe mendacium. Primum namque de ætate Conſtantiæ, quæ deceſſiſſe ponitur anno ſuæ ætatis ſexageſimoprimo, cum non niſi annos nata ad ſummum quadragintatres ex hac vita migravit, ut inferius luce clarius demonſtrabitur. Intexitur vero adhuc mendacio mendacium, dum defuncta ponitur anno Salutis milleſimo ducenteſimo quarto, quam teſtificatione Innocentii Papæ in ſuis litteris, datis anno primo ſui Pontificatus, certiſſimum ſit, deceſſiſſe ex hac vita anno Redemptoris milleſimo centeſimo nonageſimo octavo, die vigeſimaſeptima menſis Novembris.

XXIX. Redarguit ex eo quoque mendacium de facta per Romanum Pontificem diſpenſatione, de abrogatione monachatus Conſtantiæ, quod dicunt diſpenſatum fuiſſe per Alexandrum Papam Tertium, ut monialis Deo ſacrata nuberet; & quod ſubjungitur: non ſemel id ab eodem Pontifice uſurpatum, ſed iterum cum Nicolao Juſtiniano Veneto tunc monacho, poſtea patre beati Laurentii Juſtiniani, de quo in vita ipſius Bernardus (a) Juſtinianus ejus nepos hæc habet: *Imperator ab Alexandro Tertio Pontifice maximo, ut liceat adoleſcenti monacho ſolvere vinculum Religionis, ad reparandam ſobolem gentis ſuæ*. Et inferius: *Quod ne cui forte mirum videatur: iiſdem temporibus idem Alexander Pontifex Conſtantiam Vuillelmi Siciliæ Regis filiam, & monacham plus quam quadragenariam Henrico Imperatori Friderici Barbaroſſæ filio nuptui conceſſit ad ſobolem Vuillelmi patris, qui Siculis fuerat chariſſimus, ſuſcitandam*. Hæc Bernardus, qui lapſu fortaſſis memoriæ in his multipliciter erraſſe convincitur. Primo videlicet, quod tribuit Alexandro Tertio utramque diſpenſationem priorem de Conſtantia, atque poſteriorem de Nicolao. Nam cum ante ex hac vita deceſſiſſe conſtat Alexandrum, quam nuberet Conſtantia Henrico (quod hoc anno factum liquet teſtimonio ipſius, qui interfuit ut jam dictum eſt) nihil plane eſt

(a) Apud Sur. die 8. Jan. in vit. ipſ. c. 1. Errore tribui Alex. Papæ III. diſpenſationem de Conſt. monachatu.

PAGIUS tiarum ſolemni ritu conjuges fecit, Chronographus Aquicinctinus nos edocet loquens de cauſis diſſenſionis, quæ inter Papam & Imperatorem verſabatur: *Præcipua*, inquit, *quod Patriarcha Aquilejenſis, & quidam Epiſcopi interfuerunt, abſque conſenſu Papæ coronationi Heinrici Regis die quadam ſolemni in Italia. Quos omnes Papa a divino ſuſpendit officio*. Godefridus itaque Patriarcha Aquilejenſis, vir audax, & qui, ut inquit Ughellus Tom. V. Ital. Sacræ, Eccleſiæ ſuæ jura armis tuebatur, hoc munere functus eſt. Quare fallitur Galvaneus Flamma in Chronico Majore apud Puricellum in Monument. Baſilic. Ambroſ. num. 597. qui aſſerit *Ubertum de Crivellis* Henricum coronaſſe, cum certum ſit Ubertum hoc tempore ſub Urbani III. nomine Pontificem Romanum fuiſſe. [1] Recte etiam Puricellus ibidem rejicit Catalogos MSS. Archiepiſcoporum Mediolanenſium, in quibus ea *Miloni* Archiepiſcopo ejuſdem urbis adſcribitur; cum *Milo* nondum eam dignitatem obtineret. Denique ipſemet Puricellus fallitur, cum ſcribit *Henricum* ab Uberto de Crivellis, qui Archiepiſcopatum Mediolanenſem non depoſuit, coronam accepiſſe; cum Chronographus Aquicinctinus diſertis verbis affirmet, coronationem iſtam abſque Urbani III. conſenſu peractam fuiſſe.

XVIII. Sed audiendus Radulphus de Diceto in Imag. Hiſtor. pag. 629. qui ſingula ſigillatim his verbis perſtringit: *Inter Henricum Regem Teutonicum & Conſtantiam filiam Rogeri Siculi, Regis amitam vero Guillelmi Regis Siculi, generi Regis Anglorum, matrimonium celebratum*

A Patriarcha Aquilejenſi.

NOTÆ [1] Nec chronographus Aquicinctinus, nec Galvaneus Flamma in hiſtoria coronationis Henrici errarunt. Nam bis coronatum illum fuiſſe regem ſuſpicor fundamento hujus opinionis deſumpto ex authoritate veteris Chalendarii, cujus excerpta primus edidit Muratorius Italic. rerum Script. tom. I. pag. II. fol. 235. ibi enim bis coronatio Henrici memoratur; ſemel die VI. Kal. januarii; iterum vero ad XVIII. Kal. maii. Prima coronatio Mediolani ad S. Ambroſium; ſecunda vero Romæ peracta, ut ibidem ſcribitur. Igitur cum Henricus injuſſu Urbani primam coronationem obtinuerit, eamdem iterum repetendam ab ipſo Urbano curavit, quod huc uſque ignoratum fuit. MANSI

eſt, ut tribui poſſit ea diſpenſatio Alexandro, multo vero minus, quæ conceſſa dicitur Nicolao. Errat & in eo adhuc, dum Conſtantiam filiam fuiſſe Willelmi Regis aſſerit, quam manifeſtum eſt, natam fuiſſe ex Willelmi patre Rogerio. Sed deformior error eſt, quod vult ab Alexandro Tertio conceſſam eſſe diſpenſationem Nicolao, cum idem ipſe affirmet, ejus filium beatum Laurentium claruiſſe, inſignitum munere Epiſcopali ab Eugenio Papa IV. cum certum ſit, ab obitu Alexandri Tertii, qui contigit anno Salutis milleſimo centeſimo octogeſimo primo, uſque ad creationem Eugenii VI. quæ accidit anno milleſimo quadringenteſimoprimo, intercedere annos ducentos quinquaginta.

XXX. Ut autem, quod ad Conſtantiam pertinet, tandem cunctas diſſolvamus ambages: Gotifridus Viterbienſis, qui his præſens aderat, eam natam poſthumam tradit, fuiſſeque annorum triginta hoc anno, cum nupſit, docet his verſibus, dum agit de pace inter Fridericum, & Longobardos compoſita, deque nuptiis ejus filii Henrici Regis cum ipſa Conſtantia:

Ætas Conſtantiæ Reginæ Siciliæ.

Fit Regis Siculi filia ſponſa ſibi,
Sponſa fuit ſpecioſa nimis, Conſtantia dicta,
Poſthuma poſt patrem materno ventre relicta,
Jamque tricennalis tempore virgo fuit.

Verum cum conſtet, Rogerium Siciliæ ejus nominis primum Regem, patrem Conſtantiæ jam anno Salutis milleſimo centeſimo quinquageſimoquarto deceſſiſſe ex hac vita (ut tradit ejus temporis auctor Robertus, (a) necnon Fazellus (b) affirmat) plane dicendum, hoc anno Conſtantiam paulo amplius exceſſiſſe anno uno triceſimum ætatis ſuæ. Cumque etiam conſtet, eamdem Conſtantiam poſt ejus obitum natam poſthumam: plane eluditur fabula illa, quam idem Fazelius narrat de eadem ipſa Conſtantia, quod perculſus pater Rex vaticinio Joachim Abbatis, quo aſſerebat, ſi nupſiſſet, funeſtam futuram Siciliæ facem: fecerit eam retrudi in monaſterium, atque religionem profiteri monaſticam: nam ſi vivo patre Rege ipſa non nata: quomodo potuit per eum monacha effici, atque profeſſa? Sic igitur vides, Lector, pudendum detectum errorem de falſa origine Conſtantiæ monachatus. Ex ipſius ergo Henrici Imperatoris tunc vivente Notario diſce numerare annos Conſtantiæ, ejuſdemque noſce nuptiale tempus poſt mortem patris, & quando nupſit, ut diſcas pariter ſparſas in vulgus exufflare fabulas, atque ſolidæ inhæreſcere veritati.

(a) Rob. in Append. ad Sigeb. eo anno
(b) Fazel. l. 6. c. 3. in fin.

XXXI. Quod ad res pertinet Orientalis Eccleſiæ, Nicetas (c) tradit, Iſaacium Imperatorem ſede expuliſſe Baſilium Camaterum Patriarcham Conſtantinopolitanum, hujuſmodi prætenſa cauſa. *Principatum adeptus Iſaacius, Baſilio Camatero, quamquam ejus ope maxime adjutus, Patriarchatu dejecto (cauſa prætexebatur, quod quas nobiles matronas Andronicus in monaſteria invitas abſtruſiſſet, iis ipſe nigro veſtitu depoſito, reditum ad priſtinum habitum, & omnia rationem conceſſiſſet) Nicetam Mundanum pro eo Patriarcham deſignavit Eccleſiæ maxime Sacellarium.* Quomodo autem & ipſe redactus ab eodem Imperatore in ordinem fuerit, ſuo loco dicendum. Sedit annos ſex & menſes ſex. Quod ſpectat ad res Hieroſolymitanas, de his Rogerius in rebus Anglicis hæc habet: *Eodem anno paulo ante feſtum S. Petri ad Vincula, cum prædictus Patriarcha Jeroſolymorum, qui pro ſubſidio Terræ ſanctæ functus fuerat anno ſuperiori legatione in Occidentem rediiſſet, & nihil auxilii ad defenſionem terræ ſecum reportaſſet: timor magnus cecidit ſuper habitatores terræ Jeroſolymitanæ.* Subdit de proditione facta a Templario transfuga ad Soldanum, ſpondente daturum ei ſanctam civitatem Jeroſolymitanam: cum idem Soldanus progrediens cum exercitu, a pau-

(c) Nicet. in Iſaacio Ang. l. 1.
Nicetas Patriarc. Conſtantinop.

Jeroſolyma defenſa a paucis.

PAGIUS

tum eſt. Sexto Kalend. Februarii Viennenſis Archiep. Fridericum Imperatorem Romanum Mediolani coronavit. Eodem in die Aquilejenſis Patriarcha coronavit Henricum Regem Teutonicum, & ab ea die vocatus eſt Cæſar. Quidam Epiſcopus Teutonicus coronavit Conſtantiam amitam Willelmi Regis Siculi generi Regis Anglorum. Hæc acta ſunt in monaſterio Sancti Ambroſii. Ex Henrico & Conſtantia natus *Fridericus II.* Imperator, qui Italiam adeo afflixit.

XIX. Ad num. XXXI. *Baſilius Camaterus* Patriarcha Conſtantinopolitanus hoc anno ab Iſaacio Imp. Sede pulſus fuit, ut narrat Baronius ex Niceta in Iſaacio Angelo, ſed cum annos tantum tres & menſes ſex, non vero annos ſex & menſes ſex, ut legitur apud Baronium, errore, uti exiſtimo, Librariorum, Eccleſiam illam adminiſtraſſe accurate ſcribit Onuphrius in Chron. ad hunc annum. In ejus locum ſubrogatus *Nicetas Muntanes magnus Sacellarius*, ut in Catalogo Patriarcharum Conſtantinopol. habetur.

Nicetas Muntanes fit Patriarcha Conſtantinop.

XX. Mortuus eſt hoc anno *Robertus de Torigny*, volgo dictus Robertus de Monte, cujus genuinum Chronicon Dacherius ab aliquot annis vulgavit; antea enim nonniſi interpolatum, corruptumque extabat. De hoc Chronographo in Chronico ejuſdem Montis a Labbeo Tom. II.

Obitus Roberti de Monte.

Digitized by Google

paucis qui intus erant, contra ipſum Cruce prævia procedentibus, victus ignominioſiſſime fuit. Hæc ipſe pluribus, reliqua autem anno ſequenti.

Se-

PAGIUS II. Biblioth. pag. 349. publicato, ad annum MCLIV. legitur: *MCLIV. Menſe Majo ſexto Kal. Junii, feria V. infra Octavas Pentecoſtes electus fuit Robertus de Torinejo, Prior Clauſtralis Becci. Plurima bona operatus eſt, & fuit cuſtos Caſtelli de Ponte Urſonis. Obiit MCLXXXVI.* Chronicon Roberti ſub ejus nomine uſque ad annum MCCX. incluſive ab Auctore anonymo continuatum.

I. SEquitur annus Chriſti milleſimus centeſimus octogeſimusſeptimus, indictione quinta, quo Urbanus Papa legationem miſit in Angliam; de qua ita Rogerius: *Eodem anno poſt Natale Domini Urbanus Papa miſit in Angliam Octavianum S. R. E.* * *ſubdiaconum Cardinalem, & cum eo Hugonem de Nunant, quibus ipſe commiſit legatiam in Hiberniam ad coronandum ibi Joannem filium Regis. Sed dominus Rex coronationem illam diſtulit, & prædictos Legatos duxit ſecum in Northmanniam ad colloquium inter ipſum & Philippum Regem Franciæ.* Hæc de legatione Rogerius hoc anno. Ad hunc eumdem Octavianum legatione fungentem data extat Petri Bleſenſis epiſtola, querelis plena, non ſine ſtomacho ſcripta de his, quæ perperam agerentur in Eccleſia Dei; quæ ſic ſe (*a*) habet:

* diaconum

Legatio Octaviani in Angl.

(*a*) Pet. Bleſ. ep. 23.

(*b*) Perſ. ſat. 2.

O curas hominum! (b) o quantum eſt in rebus inane! o inanis gloria! o ambitio cæca! o terreni honoris inexplebilis fames! o tinea cordium, animarum ſubverſio, cupiditas dignitatum! Unde obrepſit hæc peſtis? unde invaluit hæc execranda præſumptio, ut indigni dignitates ambiant: & quanto minus meruerunt aſcendere ad honores, tanto importunius honoribus ſe importent? Hodie per fas & nefas, hodie in animæ corporiſque diſcrimine currunt infelices ad cathedram paſtoralem, nec attendunt quod ſit eis (c) cathedra peſtilentiæ dum ſibi & aliis ſunt cauſa ruinæ. In gregibus & armentis, teſte Hieronymo, (d) aries & taurus corpore & animoſitate præſtantior alios antecedit: homo vero beſtiis omnibus beſtialior, tanto indiſcretius & audacius melioribus anteeſſe præſumit, quanto minus de virtutum titulis, aut conſcientiæ ſinceritate confidit. (e) Utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent, nec populi iniquitates ſuis exceſſibus aggregarent. Verba ſunt Eccleſiaſtici: Noli (f) quærere ab homine ducatum, neque a Rege cathedram honoris. Noli quærere fieri judex niſi valeas virtute irrumpere iniquitates populi, non te immittas in populum, nec alliges tibi peccata duplicia. Qui nihil didicit, aliorum doctor efficitur, & quaſi æs (g) ſonans, aut cymbalum tinniens uſurpat prædicantis officium, cum ſit truncus inutilis, & idolum mutum. Apud veteres erat conditio ſapientum ineſtimabiliter venerabilis, hodieque prudentia tamquam vilis & abjecta calcatur: quadam vero abominabili mutatione ſtultitia ponitur in ſublimi. Hoc eſt, quod Eccleſiaſtes (h) deplorando conqueritur: Vidi, inquit, malum, quod ſub Sole eſt, ſtultum poſitum in dignitate ſublimi, & ſapienter ſedere deorſum. Sacræ Scripturæ prorſus expertes onus importabile dignitatis uſurpant, de aliena potius, quam de ſua ſcientia præſumentes. Alia erat Apoſtoli ſententia diſcipulum inſtruentis: Tibi, (i) inquit, commendo, fili Timothee, regere Eccleſiam Dei, ſecundum quod novi te ſcientiam habere ſacrarum litterarum. Scientia ſiquidem ſpiritualis gladius eſt in manu potentis. Hæc eſt pera, in qua (k) David tres limpidiſſimos lapides poſuit, quibus Goliath proſtravit. Hæc eſt aſinæ mandibula, quæ Samſoni mille hoſtium ſtragem fecit. Hic eſt vomer ille aratorius, quo Samgar (l) ſexcentos Philiſtæos occidit. Epiſcopus illitteratus, præco eſt mutus. Prælati eſt erudire ſubjectos, reddere populum acceptabilem Deo, aperiendo myſteria Scripturarum. Petro (m) enim & ſucceſſoribus ejus præcipitur ducere in altum rete, id eſt, profundam ſacræ Scripturæ intelligentiam in capturam hominum aperire. Verumtamen hodie

(*c*) Pſ. 1.

(*d*) Hier. ep. ad Fabiolam, & in cap. 34. Iſ. Senec. ep. 90.

(*e*) Deut. 32.

(*f*) Eccl. 7.

(*g*) 1. Cor. 13.

(*h*) Eccl. 10.

(*i*) 1. Tim. 1. 2. Tim. 3.

(*k*) 1. Reg. 17. Jud. 15.

(*l*) Jud. 3.

Epiſc. debere eſſe doctum.

(*m*) Luc. 5.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. M. CCXXV. An. Hegiræ DLXXXIII. inchoato die 13. Martii fer. 6. An. C. 1187. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6680.

☉ 20. D ☽ 10. P. 29. Mart. Indict. 5.

JESU CHRISTI 1187.

GREGORII VIII. PAPÆ 1.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 36. IMP. 33.

ISAACII ANGELI IMP. 3.

ANum. I. ad IV. *Octavianus* nobilis Romanus ex Subdiacono Apoſtolico a Lucio III. Diaconus Cardinalis SS. Sergii & Bacchi anno MCLXXXII. a Clemente vero III. Epiſcopus Oſtienſis & Veliternenſis creatus eſt, ut videre eſt in Hiſt. Cardinalium. Variis Legationibus cohoneſtatus fuit, & hoc anno cum *Hugone de Nunant* Epiſcopo Coventrenſi Legatus in Angliam venit, ut *Joannem* filium Henrici II. Angliæ Regis, Hiberniæ Regem coronaret, ut ſuperiori narravimus, & refert hic Baronius ex Rogerio Hovedeno, apud quem *Octavianus* errore Librariorum a Baronio emendato dicitur *Subdiaconus Cardinalis*, loco *Diaconi Cardinalis*. Verum Epiſtola XXIII. Petri Bleſenſis data *Octaviano S. R. Eccleſiæ Cardinali Presbytero, Apoſtolicæ Sedis Legato*, ut teſtatur Guſſenvilla in Notis ad eandem legi in omnibus exemplaribus, hujus Legationis occaſione, ſicuti Baronius, Guſſenvilla in Notis aliique paſſim credidere, ſcripta non eſt, cum *Octavianus* nondum Cardinalis Presbyter fuerit, ſed tempore alterius Legationis, ſedente Cæleſtino III. peractæ ab eodem Octaviano in Normannia, ut anno MCXCII. videbimus. *In* ea Petrus Bleſenſis dolenter queritur, paſſim indignor, ſive ſcientiam, ſive virtutem, ſive ætatem ſpectes, per ſummam am-

Octavianus Card. Legatus in Angl. mittitur.

ſicut populus, ſic ſacerdos: ſicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus. Erubeſce (a) Sidon, ait mare: erubeſcat, doleatque Prælatus præeſſe populo, nec prodeſſe: docentis aſſumpſiſſe officium, & in doctrina populi mutum eſſe. Verbum lamentatoris (b) Propheta eſt: Grex perditus, factus eſt populus meus: paſtores eorum ſeduxerunt eos: (c) canes muti, non valentes latrare. Lupos a gregibus ſuis arcere debuerant, ſed ipſi lupi ſunt in ſuos; nec de ſua, ſuarumve ſalute curantes ſe cum gregibus ſuis in foveam mortis æternæ præcipitant. Hodie in Epiſcopi dignitatem adoleſcentuli promoventur, & molles. Sic venditus Joſeph (d) Putiphare eunucho, dum Chriſti magiſterium, dum diſpenſationem ſacramentorum Dei ſibi damnabiliter uſurpare præſumit infructuoſus & mollis Epiſcopus.

(a) Iſ. 23. (b) Jer. 50. (c) Iſ. 56. (d) Gen. 39.

Porro dum ad eruditionem populi mitteret Dominus Jeremiam, quem ſanctificaverat ex utero matris ſuæ: Propheta ſuum conſiderans imperfectum, tamquam adhuc elementarius & rudis informatione verborum, reſpondit, (e) A, A, A, Domine Deus, neſcio loqui. Moyſes (f) etiam dum a Domino deſtinatur ad liberationem populi Iſrael de Ægypto: Obſecro, inquit, Domine, mitte quem miſſurus es, ab heri & nudius tertius, ex quo locutus es ad ſervum tuum impeditioris linguæ factus ſum. Et quis hodie e pontificali onere ſe excuſat? quis hodie allegat inſufficientiam ſuam? quis hodie invitus trahitur aut reclamat? Ubi hodie ſimilis Ammonio (g) invenitur? quem cum Clerus & populus in Epiſcopum elegiſſent, electioni nullatenus conſentire volebat: prævalentibus illis & invitum trahentibus, aurem ſiniſtram cunctis videntibus ſibi radicitus ſecuit, dicens: Lex divina nullum præciſa aure Epiſcopari permittit. Cumque Timotheus Patriarcha cenſeret hunc Epiſcopatu dignum, etiamſi naſo & auribus truncatus eſſet, dummodo ſcientia & virtutibus præemineret: illis rurſum Ammonium rapientibus, & invitum trahentibus, Ammonius dixit: Linguam meam, propter quam vobis placeo, niſi me citius dimittatis, abſcindam. Dignitatis equidem appetitus natione cæleſtis eſt: in cælo concepit, & peperit iniquitatem. Per hanc affectabat ſedere in lateribus Aquilonis, qui nondum laboraverat ut ſederet. Sed & iſti nondum laboraverunt ut ſedeant, ut in eminentiam cathedræ paſtoralis aſcendant. Nondum propoſitum perfectionis aggreſſi ſunt: nondum cum Petro (h) rete, cum Joanne (i) ſindonem, cum Matthæo (k) telonium, cum (l) Joſeph pallium, cum homine Evangelico (m) ſepulturam patris, cum muliere Samaritana (n) hydriam, id eſt, cupiditatem ſæculi reliquerunt. Peccata talium quaſi filiorum (o) Heli tranſlata eſt hodie Arca, ſive gloria Domini de Iſrael in Azotum, ignem ſcilicet concupiſcentiæ. Ignis autem iſte non inflammat, ſed infumat; non illuminat, ſed excæcat, ſicut ſcriptum eſt: Supercecidit ignis, & non viderunt Solem. De Azoto (p) transfertur in templum Dagon, id eſt, triſtitia, vel deſolatione. Nonne idolum triſtitiæ & mœroris eſt Prælatus illitteratus & fatuus? qui in ira Dei & populi deſolatione eligitur, & quaſi idolum (q) erigitur, ut veniat quod legitur in (r) Matthæo: Cum videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto, id eſt, in Eccleſia Dei: tunc væ prægnantibus & nutrientibus: illi enim, qui ſpiritum ſalutis conceperant, exemplo talium ſuffocentur. Qui vero vita cæleſtis alimenta petebant, nullo verbi divini Pabulo ſuſtentantur: Parvuli (s inquit Propheta) petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

(e) Jer. 1. (f) Exod. 4. (g) Pallad. hiſt. Lauſ. c. 12. Socr. l. 4. c. 18. — Epiſcopatus refugiendus. — (h) Mat. 4. (i) Marc. 5. (k) Mat. 9. (l) Gen. 39. (m) Mat. 8. (n) Joan. 4. (o) 1. Reg. 3. (p) 1. Reg. 5. (q) Iſ. 57. (r) Mat. 24. (s) Thr. 4.

III.

Tu igitur, amantiſſime pater, qui a latere ſummi Pontificis miſſus es, ut legatione fungeris pro Chriſto: ſurge in exterpationem execratiſſimæ peſtis hujus. Ecce conſtituit te Dominus ſuper gentes, & regna, ut evellas & deſtruas, ut diſperdas & diſſipes, & ædifices, & plantes. Accendatur, & igneſcat zelus tuæ auctoritatis adverſus ambitionis malum; diſſipa & evelle plantationes iniquas. Ædifica & (t) planta in Eccleſia Dei tales, quos humilitas, quos innocentia, quos vita probatior, & litteratura commendet, qui ſubjectos doceant, qui divites non palpent, pauperes non gravent, qui minas potentium non timeant, qui crimina corrigant, & marſupia non emungant: quorum ſermo ſit doctrina, quorum converſatio ſit juſtitia, quorum auctoritas ſit non in habitu, non in faſtu, ſed in eruditione, & defenſione Fidei: quorum vita ſit publice commendabilis: quorum memoria in benedictione. Ad tuum, & collegæ tui ingreſſum quaſo lætetur Eccleſia Chriſti, ut a ſimoniacis & ambitioſis oppreſſa, ſub veſtra conſolatione reſpiret. Congaudeant clerici, & exultent populi, ſe hodie in vobis ſuſcepiſſe cives Apoſtolorum, & domeſticos Dei, portantes pacem, & illuminantes patriam, nobis & aliis vitæ æternæ poſcentes præmia, ut de labore, & ſollicitudine veſtræ legationis immarceſcibiles juſtitiæ manipulos reportetis. Iſta ad Legatum Apoſtolicæ Sedis exæſtuans zelo Petrus.

(t) Jer. 1. — Deſcript. boni Ep.

Hoc

PAGIUS ambitionem in Epiſcopatus, aliaſque dignitates irruere, & obteſtatur *Henricum Legatum*, ut ſua auctoritate interpoſita ambitioſos & ſimoniacos omnes ab Eccleſiæ gubernaculis arceat. Ex ea Epiſtola manifeſtum fit, hac ætate Eccleſiam a ſimoniacis & ambitioſis oppreſſam fuiſ-

IV. Chriſtiani a Saladino victi.

Hoc eodem anno vox ab Oriente auditur lugentium, atque lamentantium, interfectos populi Dei, & civitatem ſanctam Jeruſalem hoſtili pervaſione vaſtatam: & ut ſuo ordine res ipſas infeliciter geſtas ex ejuſdem temporis auctoribus enarremus, hoc, inquam, anno Kalendis Maii, & poſtea infra octavam Apoſtolorum iterum male pugnatum eſt a Chriſtianis adverſus Saladinum Babyloniæ Regem in Terra ſancta. Extant de his litteræ Magni Præceptoris Templariorum, qui tunc illis præerat, & rebus interfuit, quas recitat Rogerius in Annalibus iſtis verbis:

Litteræ templariorum.

Frater Terricus pauperrimæ domus Templi dictus magnus Præceptor, omniſque Fratrum pauperrimus & fere omnino annihilatus conventus univerſis Præceptoribus & Fratribus Templi, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem, & in illum ſuſpirare, in quo Sol & Luna mirantur.

Quot quantiſque calamitatibus ira Dei, noſtris peccatis exigentibus, nos in præſenti flagellari permiſerit: nec litteris, nec flebili voce (proh dolor!) explicare valemus. Turci enim immenſam ſuarum gentium multitudinem congregantes, Chriſtianorum noſtrorum fines acriter invadere cœperunt: contra quos nos noſtrarum gentium phalanges coadunantes, infra octavas beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli in eos congredi, & verſus Tiberiadem (quam violenter, caſtro ſolo relicto, ceperant) iter arripere præſumpſimus. Cum nos in ſcopulos peſſimos impuliſſent, nos ita acriter impugnaverunt, quod ſancta Cruce, & Rege noſtro captis & omni multitudine noſtra interfecta, & fratrum noſtrorum (ut in veritate credimus) eodem die ducentis & triginta decollatis (exceptis illis ſexaginta, qui prima die Maii interempti ſunt) vix dominus Comes Tripolis, & dominus Reginaldus Sidonis, dominuſque Ballovius, & nos de illo miſerabili campo evadere potuimus. Deinde Pagani Chriſtianorum noſtrorum ſanguine debacchati verſus civitatem Acran cum omni ſua multitudine venire non diſtulerunt, quam violenter capientes, totam terram fere invaſerunt; Jeruſalem, & Aſcalon, & Tyro, & Berithon nobis, & Chriſtianitati ſolis adhuc relictis. Iſtas etiam civitates, omnibus earum fere civibus interfectis, niſi divinum, & veſtrum præſto ſit auxilium, nullo modo retinere poterimus. Civitatem etiam Tyrum in præſentiarum acriter obſidentes, die noctuque expugnare non ceſſant: & tanta eſt eorum copia, quod totam terræ faciem a Tyro, uſque ad Jeruſalem & uſque ad Gazam velut formicæ cooperuerunt. Nobis ergo & Chriſtianitati Orientis, ad præſens omnino deperditæ quantocyus ſuccurrere dignemini, ut per Deum, & veſtræ fraternitatis eminentiam, reſiduas civitates veſtro fulti adminiculo ſalvare poſſimus. Valete.

Poſt hæc & Patriarcha Antiochiæ Haimericus ad Anglorum Regem Henricum eodem quoque argumento litteras dedit, petens enixe adjuvari ab eo periclitantem graviſſime Terram ſanctam. Habet omnes has litteras perpetuæ memoriæ commendatas Rogerius in Anglorum Annalibus; datæ autem ab Antiocheno Patriarcha litteræ ſic ſe habent:

V. Litteræ Patriarchæ Antiocheni ad Reg. Anglor.

Haimericus Dei gratia ſanctæ & Apoſtolicæ Sedis Antiochiæ Patriarcha Henrico per eamdem gratiam Anglorum illuſtriſſimo Regi, dilecto domino & amico, in illo regnare, per quem Reges regnant.

Condignum, & inæſtimabilem dolorem noſtrum pro inſperato, & terribili, quod nobis, immo toti Chriſtianitati nuper accidit, infortunio, cum lacrymis & ſingultibus excellentiæ veſtræ per hæc præſentia denuntiamus. Audiat vobiſcum omne ſæculum dolorem noſtrum, ut ſciat unde veniat, aut quo tendat noſter luctus & noſtra lamentatio. Quarto die menſis Julii, anno incarnati Verbi milleſimo centeſimo octogeſimoſeptimo, Saladi-

PAGIUS

fuiſſe, quod plura Auctorum coævorum & Conciliorum teſtimonia inſinuant.

II. Induciæ cum Saladino infauſte ſucceſſu ruptæ.

A num. IV. ad XI. *Hoc anno incomparabilis dolor & triſtitia ineffabilis univerſæ accidit Chriſtianitati*, ut inquit Chronographus Aquicinctinus, & fuſe refert Baronius. Rem hic ſummarie ex Nangio in Chron. ad hunc annum perſtringo. Anno ſuperiori, ut apud hunc Chronographum legitur, *Reginaldus Princeps Antiochiæ, fidus inducialis, quod Chriſtiani cum* Chriſtianis *& Rege Turcorum* (nempe Saladino) *hinc inde ſanxerunt obſervandum, dirupit. Nam cum plurimus, & opulentus Turcorum comitatus a Damaſco in Ægyptum tranſiret, & præter limites terræ Chriſtianorum, ob induciarum fiduciam itinerari non formidarent, in eos ſubito Princeps prædictus irruit, & ipſos cum univerſis ſarcinis minus decenter captivos abduxit.*

III.

Hoc vero anno, ut habet idem Nangius, *Salahadinus Babyloniæ Soldanus injuria ſibi facta a Principe Antiocheno permotus, Palæſtinam violenter aggreditur, Admirallum Edeſſæ cum ſeptem millibus Turcorum, qui Terram ſacram depopularentur, præmittens. Hic autem cum in partes Tiberiadis proceſſiſſet, caſu ſibi obvias habuit Magiſtrum militiæ Templi Girardum de Bideſfordia, & Magiſtrum Hoſpitalis Rogerum de Molendinis, illum quidem fugatum, Rogerum vero interfectum impiæ morte confecit, multis Templariis tam captis quam occiſis. Salahadinus ſuorum victoria exhilaratus, animum totius regni Jeruſalem occupandi ſucceſſum ad majora intendit. Nam Galilæam ingreſſus Tiberiadem obſidet, quo audito, Guido Rex Jeruſalem, Templarii, Hoſpitalarii, Epiſcopi, Proceres, populuſque in unum congregati hoſtibus occurrunt, hoſtes obſidionem deſerunt, & ad fontes milliariis quatuor circa Ti-*

Saladinus in Palæſtinam irruit.

*nus collecta hoſtium peregrina multitudine prælium commiſit cum his qui erant in Terra Jeruſalem Chriſtianis, & fuſis eorum copiis, de ipſis pro velle ſuo triumphavit viviſica Cruce ludibrio Turcorum expoſita, capto Rege, & magiſtro Templi, Raymundo quoque Principe propriis manibus nefandi Saladini interfecto: & Epiſcopis, cum Templariis, & Hoſpitalariis, & cum omni fere multitudine MCC. & peditum triginta millia in tuitione S. Crucis gladiis jugulatis, excepta multitudine copioſa, quæ poſtea in urbibus, quas cepit, aſt interempta, vel captivata. Satiatus denique ſanguine Chriſtianorum, Tiberiadem cepit, & munivit: deinde civitatem nobilem * Accaron, Cayphas, Cæſaream, Joppen, Nazaret, Sebaſten, Neapolim, Liddam, Ramathem, Arſur, Hebron, Bethlehem, & tunc demum ſanctam civitatem Jeruſalem, & Sepulcrum Domini obſedit: jurans quod ipſum fruſtatim comminuet, & ejus minutias in profundum maris projiciet. Pro reſiduis formidoloſa nos detinet hæſitatio, ignorantes diem & horam, in qua ſubiciantur ditioni ejus, & habitatores earum vel captiventur, vel occidantur, maxime cum victualibus, & equitaturis, & armis bellicis, & defenſoribus conſtet eſſe ſpoliatas.*

* Accon.

VI. *Pro hac tanta ira & indignatione Dei in nos effuſa deſuper, panem noſtrum cum lacrymis manducamus, & turbamur terrore horribili, ne Sepulcrum Dominicum exteris tradatur nationibus, ne pauci, qui remanſimus in terra Chriſtiana, ſi tardaverit ſuccurſus; urgentibus inimicis, noſtras cervices gladiis ſævientium ſupponamus. Et quidem prudentia, & opinione, & divitiis cæteris Regibus Occidentalibus præeminetis; cujus auxilium ſemper expectavimus: precamur, ut Terræ ſanctæ potenti feſtinantes ſuccurratis auxilio. Et ſi tardaveritis, Sepulcrum Dominicum cum Antiochia nobili civitate & terra ſibi adjacente in opprobrium ſempiternum exteris ſubjacebit nationibus. Memento itaque laudis, & nominis veſtri, ut Deus, qui vos * ſublevavit in regnum, per vos exaltetur. Et ſi huic tam digno operi volueritis manum apponere, ut veniatis, vel optatum nobis mittatis ſuccurſum: totius Terræ ſanctæ liberatio vobis poſt Deum imputabitur, & nos ipſi, in quantum poſſumus, lugentes, & rea pectora noſtra percutientes ad Deum clamamus, ut ipſe donet vobis & velle & poſſe id ipſum ſic perficiendi ad laudem & gloriam ſui nominis; quatenus in hoc mortis articulo Terræ ſanctæ & nobis clementer ſuccurratis. Alioquin nobis, qui variis ſubjacentes periculis diutino languore ſuccumbimus, jam neceſſe erit expirare, & fuſo ſanguine Chriſtianorum, Dominicum Sepulcrum, & Antiochiam nobilem civitatem cum terra ſibi adjacenti in opprobrium ſempiternum exteris nationibus ſubjacere. Rogamus præterea, ut dilectos fratres Cabilanenſem, & Valentienſem Epiſcopos, quos pro hoc ipſo ad vos mandavimus, commendatos habeatis. Valete.*

* ſublimavit.

VII. At ingruente cum copiis Saladino, capta eſt quoque ipſa ſancta civitas Jeroſolymitana a Sarracenis, quarto Kalendas Octobris. Cum vero plures hujus temporis Scriptores cladem tantum ſtylo lugubri fuerint proſecuti: nos his omnibus epi-

PAGIUS *beriadem caſtra ponunt. Quinta igitur Nonas Julii progrediuntur in bellum, acerrimeque concertant, ſed nox prælium dirimit. Ea die noſtri geſſere fortiter, niſi quod aquam præoccupatam ab hoſtibus perdiderunt, diurno proinde conflictu æſtu, ſitique confecti laborabant, eo quod aquam non haberent: mane hoſtes præparant, & in noſtros jam non ad bellum præparatos cœperunt irrumpere; quod videntes Principes & primi exercitus Regem adeunt feſtinanter, & quid facto opus ſit deliberant in commune; Rex quemdam de numero equitum, qui cum Turcis militaverat, conſulit quid in inſtanti negotio ſit agendum, qui conſuluit, ut totis viribus in cuneum irrumpatur, ubi Salahadini vexillum altius eminebat.*

IV. Sanctam Crucem & Guidonem Regem capit.

Placet conſilium univerſis, excepto Comite Tripolitano (Remundo appellato), *de cujus conſilio montanum occupaverunt, & ita conſilio uti diſſipato noſtri æſtu ac ſplendore Solis gravantur, & telorum imbribus opprimuntur & obruuntur. Comes Tripolitanus arma dejecit, & ad Caſtrum quod Saphetum dicitur, ſe contulit* (Regem enim prodebat, ut ſcribit Neubrigenſis lib. 3. cap. 16.) *Interim noſtrorum ſtrages miſerabiliter fit, Epiſcopus Acconenſis lethaliter vulneratus, Crucem Domini, quam ferebat, tradidit alteri, & illi Regi. Bello itaque vehementer præurgente, Guido Rex capitur, & ſancta Crux Domini a Turcis aſportatur. Hanc ultimam poſt Choſdroen Regem Perſarum Crux ſancta propter ſcelera noſtra contumeliam pertulit, & quæ nos a veteri captivitatis jugo abſolvit, propter nos captiva ducitur, & profanis Gentilium manibus contrectatur: ſed & quotquot Templarii & Hoſpitalarii inveniuntur, protinus decollantur.*

V. Vitia Chriſtianorum hujus cladis cauſa.

Porro Guido Rex, & Magiſter Templi in monumentum victoriæ reſervantur. Princeps autem Antiochiæ Reginaldus, qui Sarracenos ſemper oppreſſerat, ab ipſo Salahadino manu propria decollatur. Sic exigentibus meritis ſuis in manus Gentilium noſtri ſunt traditi, ac a Turcis ſubjugati. Nimis enim in luxus nativos & Clerus & populus effluxerunt, totaque terra illa facinoribus & flagitiis ſordeſcebat; ſed & qui Religionis habitum præferebant, regularis moderantiæ fines turpiter exceſſerant, vel in Monaſteriis, vel in ſæculo; quem non vel avaritiæ, vel luxuriæ morbus infecerat.

VI. Virtutes Saladini.

Salahadinus igitur de noſtris ſic habito celebri triumpho, ad pontem Tiberiadis redit, ibique manubias dividi, & in Damaſcum meliora deferri præcepit: poſtea erectis ad cœlum oculis de adeptione victoriæ gratias Deo reddidit; ſic enim facere in omnibus quæ accidebant conſuevit, & inter cætera hoc ſæpius dixiſſe fertur, quod non ſua potentia, ſed iniquitas noſtra hanc illi victoriam contulit. Deinde Accon

piſtolarem præferentes hiſtoriam, opportune ſubiicimus ejuſdem, qui ſupra, Terrici magni Præceptoris Templariorum litteras, quibus cuncta, quæ hoc anno ſunt geſta, uſque ad extremam diem præſens quæ vidit, accurate recenſet, ſic ſcribens ad eumdem Regem Anglorum:

Terrici ad Reg. Angl. litteræ. *Chariſſimo Domino Henrico Dei gratia illuſtri Anglorum Regi, Duci Northmanniæ & Aquitaniæ & Comiti Andegaviæ, Frater Terricus quondam magnus Præceptor domus Templi Jeruſalem, ſalutem in eo qui dat ſalutem Regibus.*

Sciatis, quod Jeruſalem cum arce David reddita eſt Saladino. Syri autem habent cuſtodiam Sepulcri uſque ad quartum diem poſt Feſtum S. Michaelis: & ipſe Saladinus in domo Hoſpitalis permiſit remanere decem de Fratribus Hoſpitalis ad cuſtodiendum infirmos uſque in unum annum, Fratres vero Hoſpitalis de Belliverio optime reſiſtunt Sarracenis adhuc & duas jam carvanas Sarracenorum expugnaverunt, in quarum alterius captione, omnia arma, & utenſilia, & victualia, quæ erant in caſtra Faba, quod Sarraceni deſtruxerant, viriliter lucrati ſunt. Adhuc etiam reſiſtunt Saladino * *Grogebas Montis regalis, & Mons regalis & Saphet Templi, & Grageber Hoſpitalis, & Margatum, & caſtellum Blancum, & terra Tripolis, & terra Antiochiæ. Capta autem Jeroſolyma, Saladinus Crucem de templo Domini deponi fecit, & eam per duos dies per civitatem in oſtentum fuſtigando portari fecit. Deinde fecit Templum Domini aqua roſata intus & exterius, furſum & deorſum lavari, & legem ſuam deſuper illud per quatuor partes miro tumultu acclamari. A feſto vero S. Martini uſque ad circumciſionem Domini obſedit Tyrum tredecim petrariis die noctuque lapides in eam inceſſanter jactantibus. In vigilia S. Silveſtri dominus Conradus Marchio milites & pedites per murum civitatis diſpoſuit, & armatis ſeptemdecim galeis, & decem aliis naviculis, cum auxilio do-*

* Gregeus

mus Hoſpitalis, & fratrum Templi adverſus galeas Saladini dimicavit, eaſque expugnavit, undecim ex eis retinuit, & magnum Alexandriæ Admiraldum cum octo aliis Admiraldis cepit, Sarracenorum multitudine interfecta. Reliquæ vero galeæ Saladini Chriſtianorum manus evadentes, ad Saladini exercitum confugerunt, quibus præcepto illius ad terram extractis, ipſe Saladinus igne appoſito in cinerem & favillam fecit redigi; atmioque dolore commotus, equi ſui auriculas, & caudam amputans, equum illum per totum exercitum videntibus omnibus equitavit. Valete.

His addimus litteras Conradi filii Marchionis de Monteferrato ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, eodem argumento conſcriptas, deque fœdere Saladini cum Conſtantinopolitano Imperatore, his verbis: VIII.

Cantuarienſi Archiepiſc. Balduino Conradus filius Marchionis de Monteferrato ſalutem.

Turbantur elementa, & Catholica Fidei derogatur, cum ſedes Jeroſolymitana Apoſtolica Sedi ſubtrahitur. Periit enim Jeroſolyma, & inertia Chriſtianorum a Sarrac. viliſſime pertractatur. Fundunt namque Dominicum Sepulcrum, deſtruunt Calvariæ locum, nativitatem Chriſti contemnunt, & B. Virginis eradicant ſepulcrum. Sedes Conſtantinopolitana Romanæ Sedi nullam exhibet reverentiam; Antiochena quidem laborare dignoſcitur in extremis. Hæc autem omnia Chriſtianorum conſtat deſidia contigiſſe. Lugenda eſt civitas Jeruſalem atque lugubriter lamentanda, quæ ſuis cultoribus ſpoliata, qui Chriſto per horas dies ac noctes conſiſtentes, Deo cantando, & orando, famulabantur: nunc (proh dolor!) Mahometh excelſa voce laudatur, ritibus polluta Sarracenicis. Veſtræ igitur celſitudini preces cum lacrymis porrigo commixtas, quatenus calamitatem Terræ ſanctæ miſereri dignemini, ut confortetis Reges, commoneatis Fi-

PAGIUS *rum, quæ eſt Ptolemais, veniens obſidet, quam poſt biduum in deditionem recepit. Manere ibi volentibus non fuit hoſtilis oppreſſio, & recedere volentibus data eſt vita conductio. Id ſane Salahadini liberalitatem commendat, quod nullum gravari ſuſtinuit, qui vellet ei ſe ſubdere, & degere ſub tributo; erat enim ſuorum tenax dictorum, ſuique cuſtos integer juramenti, & tam liberalis, ut vix denegaret quidquam alicui. Tota quippe regio tremebat viris privata fortioribus, & ſuis deſtituta tutoribus.*

VII. Reimundus Comes Tripolitanus moritur Saracenus. *Inter hæc Conradus Marchio filius Conradi de Monte-Ferrato, qui a Conſtantinopoli veniebat Jeruſalem, ubi quia ſororem habebat Imperatoris Curſat (ideſt Iſaacii Angeli) in conjugem, cum quodam nobili Græco, qui Curſat volebat deponere, & ſe in Conſtantinopolim intrudere, pugnaverat, eumque occiderat, & inde recedens, comperto quod Accon teneretur a Turcis, Tyrum applicuit, & tandem urbem defenſurus ſuſcepit; cujus adventus præſentibus & venturis Chriſticolis proceſſit ad commodum, & ipſi ad laudem & gloriam. Tunc Comes Tripolitanus, qui illuc poſt bellum Tiberiadis confugerat, videns potentiam Marchionis, omnibus ſuſpectus, & omnes ſuſpectos habens, Tripolim fugit; cui ſtatim Salahadinus mandavit, ut pacta quæ ſibi juraverat jurare faceret a ſuis. Comes civibus convocatis jurare illos imperat, dicens cedendum eſſe tempori, nec poſſe Salahadino reſiſti; reſponderunt cives minime ſe juraturos niſi prius formam audiant juramenti, & ſuper hoc inducias uſque ad mane petentes, accipiunt. Ea nocte Comitem illum ultio divina percuſſit; res diſſimulari non potuit, nam corpore defuncti nudato, quia nuper Circumciſionis ſtigma ſuſceperat, apparuit; unde palam fuit quod*

Fideles, ut canibus expulſis a patrimonio JESU Chriſti, miſericorditer ſubveniant, vincula ſolvant, profanata mundent, ut terra ſanctis Chriſti pedibus calcata, de poteſtate Infidelium potenter liberetur.

IX. Imperat. Conſtantinopolitanus amicus Saladino. *Accedit etiam ad cumulum iniquitatis, ad opprobrium, & deſolationem Chriſtianitatis familiaritas, quæ viget inter Saladinum & Imperatorem Conſtantinopolitanum, cui idem Saladinus tradidit omnes Eccleſias terræ Promiſſionis, ut in eiſdem ſervetur ſecundum ritum Græcorum. Inſuper etiam & idem Saladinus miſit idolum ſuum Conſtantinopolim Imperatoris aſſenſu, ut ibi publice coleretur: ſed per gratiam Dei captum eſt in mari a Januenſibus, & cum ipſa navi perductum eſt Tyrum. Nuper etiam exercitus conſtructus eſt copioſus ante urbem Antiochiæ, & dictus Imperator promiſit centum galeas. Saladinus quoque dedit ei totam terram Promiſſionis, ita ſcilicet, ut impediat viam Chriſtianorum, maxime autem Francorum, ad ſuccurſum terræ ſanctæ properantium. Nec eſt aliquis apud Conſtantinopolim, qui crucem accipiat, quin ſtatim capiatur & incarceretur. Hoc autem nobis ſolatium eſt, quod nuper frater Saladini, & filius ante Antiochiam capti ſunt, & ſub ſalva cuſtodia deputati.*

Porro iſta quidem adeo triſtia, & judicio humano flebilia Dei ſententia læta ceſſere, atque in lucrum ſunt animarum converſa, ut oſtenſum eſt ſanctæ Chriſtinæ virgini magni nominis in Germania, de qua iſta Cantipratenſis: (a) *Longe etiam ante prædixit Terram ſanctam & Jeroſolymam in impiorum Sarracenorum ditionem redactum iri. Quo autem die a Saladino Ægypti Sultano capta fuit Jeruſalem cum Sepulcro, & Cruce Chriſti, illa in caſtro Lovanienſi tum conſtituta, ſpiritu cognovit rem geſtam. Cumque multum exultaret, ab iis, qui aderant, rogata ut ejus lætitiæ cauſam exponeret: Jure, inquit, exulto: nam & Chriſtus Dominus cum Angelis ſuis exultans,* X.

(a) Thomas Cantipratenſis apud Sur. die 23. Junii c. 20.

PAGIUS *quod ſe Salahadino confœderans ſectam Sarracenicam cœperat obſervandam. Poſt quem Tripolis urbis dominium filius Principis Antiochiæ de jure obtinuit parentela.*

VIII. Saladinus ſuas victorias proſequitur. *Ludovicus filius Philippi Regis Franciæ primogenitus naſcitur in vigilia Aſſumptionis B. D. Genitricis Virginis Mariæ.* (Is poſt patrem ſub Ludovici VIII. nomine regnavit; Rigordus tamen & Guillelmus Armoricus in Philippo Auguſto hoc natale cum die V. menſis Septembris & feria ſecunda connectunt, ſed loco, *Feria II.* legendum, *Feria VII.* quæ hoc anno cum die V. Septemb. concurrit, & hæc ſententia præferenda, quia uterque Scriptor coætaneus eſt). *Salahadinus poſt Accon ſibi redditam Berytum & Sydonem occupans, cum Tyrum eadem facilitate ſperaret ſibi vendicare, a Marchiſo turpiter repulſus abſceſſit. Exinde Aſcalonem urbem perveniens, eam poſt diverſos aſſultus IV. die Septemb. obtinuit, tali pacto ut cives liberi binc abirent, & Rex Guido cum XV. de electioribus captivis redderetur.* [2] *Ipſa die qua præſcripto pacto urbs tradita fuit, Sol quaſi compatiens, beneficium luminis defectu Eclipſeos urbi & Orbi ſubtraxit, ita ut ſtellæ ſicut in nocte apparerent* (hanc Eclypſim ſupputavit Calviſius & invenit eam horis ante meridiem duabus accidiſſe). *Turcomani per hos dies Laodiceam urbem impetunt, & cum Principe Antiochiæ congreſſi; multos de ſuis occidunt. Deinde Antiochiam & circumjacentem regionem profligant cædibus & incendiis ac rapinis, terramque illam copioſam, quæ Mons-ferra dicitur, rapinis & incendiis ſunt depaſti. Sed cum inde redirent, ab Antiochenis ſunt devicti & fugati.*

IX. Jeroſolymam capit. *Salahadinus Aſcalone munita cum Turcis ſuis Jeruſalem properat, & eam obſidet a parte Occidentis, oppugnant eam decem diebus continuis; ſed civibus fortiter reſiſtentibus, cum nec ſic Turci proficerent, per partem Aquilonis urbem ſanctam iterum ſunt aggreſſi. Tunc obſeſſi conſide-*

NOTÆ [1] GUido rex captus a Saladino in prælio, quod cum eo rege die 3. julii ab eodem Saladino commiſſum fuit, captivitatem hanc ſuam diutius, quam vulgo huc uſque creditum eſt, toleravit. Licet enim Aſcalonitæ de urbis ſuæ deditione cum Saladino convenerant ea conditione ſi Guido rex, frater ejus & epiſcopus S. Georgii, nempe Liddenſis, cum duodecim ex optimatibus captivis redderentur; eaſque conditiones Saladinus acceptavit; attamen rex barbarus fidem ſuam quoad reſtitutionem Guidonis non ſtatim liberavit. Id non ambigue docet Radulphus abbas Cogeſhalis, quem nos in Nota ſuperiori præſentem tunc Hieroſolymis adſtitiſſe monuimus. Ille enim poſtquam deditionem urbis ſub conditionibus jam relatis deſcripſit, ſeriem narrationis ſuæ proſequens obſidionem & expugnationem Hieroſolymæ proſequitur. Dein vero hiſtoriam rerum poſt caſum illum geſtarum proſequens ſcribit: *Rex autem Guido cum apud Damaſcum per annum fere tentus fuiſſet in vinculis, Saladinus illum abſolvit, facta quadam pactione, & abjurato regno, mare quam citius exul tranſiret. Cumque rex vraiſſet Tyrum a marchiſo* (Conrado de Monteferrato) *non recipitur, unde Achon petiit cum Piſanis & exercitu non modico, urbemque terra marique obſidet.* Ex his plane intelligimus Guidonem diu poſt captam Aſcalonem remiſſum fuiſſe, cum urbs illa ceſſerit hoſti poſt bimeſtre a prælio Tiberiadis, in quo Guido captus fuit. Rex autem ille, Radulpho teſte, captivitatem unius fere anni toleravit. Hinc vero conſequitur ejus libertatem in annum ſequentem 1188. differendam eſſe. Hinc pariter deducas Piſanos non quidem anno 1189. ut Pagius ex Ninzio refert, ſed exeunte anno 1188. in orientem perveniſſe, cum rex Guido ante julium menſem ejuſdem anni libertati reſtitutus, ab urbe Tyro excluſus, exercitum ex Piſanis aliiſque collectum ſtatim in Aconem ſeu Ptolemaidam duxerit. MANSI

occaſionem præbuit, qua magna poſſit hominum copia ſalva fieri. Illis rurſus ſciſcitantibus, quænam eſſet hæc occaſio, reſpondit: Noveritis Terram ſanctam hodie veniſſe in manus hominum impiorum; atque hac re magnam ſalutis oblatam occaſionem. Chriſtus enim pro illata ipſi contumelia dignum cenſuit, ut terra illa hac ignominia afficiatur, quamvis ipſius paſſione ſanctificata, attamen in fine mundi cum ipſo mundo peritura: quando illius recuperandæ cauſa animæ ſemper victuræ, ejuſque ſanguine redemptæ, ab iniquitate ad juſtitiæ ſtudium convertentur, fundentque homines ſanguinem ſuum, & quamdam morti Salvatoris vicem cum multa devotione rependent. His dictis mirabantur omnes, & quidam annotarunt tempus. Hæc Ipſe.

XI. Hoc eodem anno Baſilio Camatero Patriarcha Conſtantinopolitano in ordinem redacto ab Imperatore, in locum ejus ſubrogatus Nicetas cognomento Mundanus, qui (ut Nicetas Choniata tradit) ſtatim ejectus eſt, Leontiuſque monachus ſuffectus; quo etiam ante annum abſolutum dejecto, propoſitus eſt Theodorus Balſamon, ſed rejectus; creatus vero eſt Doſitheus Hieroſolymitanus Patriarcha. Sed ad res noſtras Occidentales convertamus orationem, deque ſtatu Eccleſiæ Romanæ dicamus:

Eo-

PAGIUS *rantes obſeſſoribus non poſſe reſiſti, in commune deliberant ſalvis ſibi vita & mobilibus, reddere civitatem: ſed Saladinus, quia contra ſuam voluntatem diu ſe tenuerant, petiit pro redemptione eorum ab his, qui quindecim annos & ſupra excreverant, decem bizancios, a mulieribus quinque, & ab infantibus unum ſimiliter ſibi reddi: quod ut ab utraque parte concessum eſt, ſecundo Octobris die, qui erat ab obſidione XXXIII.* (legendum cum Auctore Magni Chronici Belgici pag. 178. XIV.) *Feria ſexta urbs ſancta, quod dicè dolor eſt, Saladino redditur. Qui ſtatim campanas Eccleſiarum confringi fecit, & Turci equos & jumenta in Eccleſiis ſtabulaverunt; Suriani vero Eccleſiam ſepulcri auri pretio redemerunt, ne ſordibus Gentilium ſubjaceret. Templum autem Domini, quod Turci juxta ritus ſuos conſueverant antiquitus venerari, fecit Saladinus intus & extra aqua roſacia ablui, antequam vellet illuc ingredi. Multa vero millia pauperum, quia non habebant pretium, a prætaxato pretio abſolvit, & infirmis juſſit de fiſco proprio per aliquantum tempus neceſſaria miniſtrari. Sane Regina Sybilla, cum Heraclio Patriarcha, Templariis & Hoſpitulariis, ac immenſo exulantium cœtu apud Antiochiam eſt profecta; alii vero apud Alexandriam vel in Siciliam navigaverunt.*

X. Tres ſanctum urbes Latinis remanent. *Capta eſt ergo Jeruſalem civitas ſancta poſt annos octogintà octo, ex quo a Turcis eruta fuit, & tantumdem fere temporis a nobis poſſeſſa, quantum prius a Turcis. Suriani vero, Georgiani, Jacobitæ, Græci, Armenii in Jeruſalem remanſerunt ſub Turcorum dominio, addicti ſervienti.* De die tamen captæ Jeroſolymæ Scriptores inter ſe non conveniunt; alii, quos Baronius ſecutus eſt, tradunt urbem *IV. Kal. Octob.* ſubactam; alii, ut Neubrigenſis lib. 3. cap. 17. *circa ſolemnia B. Archang. Michaelis*; ſed Nangio ſuffragatur Chronographus Reicherſpergenſis, qui hoc tempore vixit. [r] Imo inter Scriptores Latinos & Arabas convenit, urbem a Saladino expugnatam eſſe *die Veneris* anno Hegiræ DLXXXIII. Quare non die XXVIII. menſis Septembris, qui hoc anno cum feria ſecunda concurrit, ſed die ſecundo Octobris, in quem dies Veneris incidit, cum annus Hegiræ DLXXXIII. die XIII. Martii inchoatus fuerit, Jeroſolyma in poteſtatem Turcorum venit. Idem Neubrigenſis cap. 14. ſcribit: *A Chriſtianis recepta eſt ſub Papatu Urbani II. & recidit in manus Agarenor. ſub Pontificatu Urbani tertii, LXXXVII. ut dictum eſt, annis interlapſis*, ſed annum unum minus dicit Chriſtianis remanſere, ut notat Chronographus Aquicinctinus, *Antiochia Syriæ Tyrus, & Tripolis.*

Ad num. XI. *Baſilius Camaterus* anno ſuperiori Patriarchatu Conſtantinopolitano dejectus eſt, eodemque *Nicetas Muntanes*, vel Mundanus in ejus locum ſubſtitutus ab Iſaacio Angelo Imp. Nicetas quidem Choniata de Iſaacio loquens ait: *Sed ne hunc quidem, natu maximum* (nempe Nicetam) *in ſacra ſede expirare paſſus, invitum expulit, ſenium & delirium & levitatem cauſatus*: quibus ex verbis Baronius infert, *eum ſtatim* ejectum eſſe. Sed hoc non dicit Nicetas; verum hunc Patriarcham ante mortem ſuam dignitate motum fuiſſe; quam uſque ad annum MCXCII. obtinuiſſe anno MCXCI. oſtendemus, & *de Leontio* ejus ſucceſſore, Doſitheoque Jeroſolymita- XI. *Nicetas Muntaner poſt hunc annum Patriarchatu Conſtantinop. dejectus.*

NOTÆ [s] DE die captæ a Saracenis urbis Jeroſolymæ non eſt cur deinceps ambigatur, cum Radulphus abbas Ciſtercienſis monaſterii quod Coggeshale appellabatur in Anglia, in eo, quod ſcripſit, chronico terræ Sanctæ, prodiderit anno 1187. tertia die octobris Saracenos in urbem deditam intraſſe; cujus caſus luctuoſam memoriam perennatam fuiſſe, addit, ſequentibus verſibus.

Terdecimis demptis ab annis mille ducentis,
Tertia lux luxit Octobris, D. litera Dominicalis,
Deleta eſt Civitas die Sabbati; & deriſerunt
Increduli Sabbata ſordium Chriſtianorum.

Ex eodem etiam Scriptore diſcimus obſidionem illam a Saracenis cœptam fuiſſe die vigeſima ſeptembris, quare non diebus XXXIII. ſed XIII. duravit. Porro Robertus iſte tunc temporis Jeroſolymis agens, obſidionem cum cæteris toleravit. Vulgatum eſt chronicon illud a P. Martene in Ampliſſima Collectione Monum. tom. V. col. 530. MANSI

XII. *Obitus Urbani Pap. III. & Gregorii VIII. ſubrogatio.*

Eadem anno (inquit Rogerius) *Urbanus Papa cum audiſſet, quod temporibus ſuis captus eſſet Rex Jeroſolymitanus, & Crux Dominica, & civitas ſancta Jeruſalem: doluit vehementer, & incidit in ægritudinem, & mortuus eſt decimotertio Kalendarum Novembris apud Ferrariam.* Neubrigenſis autem poſt Urbani obitum, allatum dicit Romam nuntium de capta Jeroſolyma, nempe in die ſancti Lucæ Evangeliſtæ, Urbanum autem deceſſiſſe decimotertio Kalendas Novembris; ait enim: *Rerum quippe infra octavas Apoſtolorum Petri & Pauli infeliciter geſtarum nuntii circa feſtivitatem beati Lucæ Evangeliſtæ ad Apoſtolicam Sedem venerunt, Urbano paulo ante ex hac luce ſubtracto, & mature ſubſtituto Gregorio. Qui venerabilis Pontifex triſti nuntio perculſus ingemuit, & vi doloris anxius tam enormem Chriſtiani nominis jacturam inconſolabiliter deploravit.* Hæc ejus temporis ſcriptor nobilis Neubrigenſis. Mortuo namque Urbano, ſequenti die ſucceſſit in Papatum Albertus Cardinalis Cancellarius presbyter tituli S. Laurentii in Lucina, patria Beneventanus, dictuſque Gregorius Octavus ſucceſſor doloris, heres calamitatis: qui paucis diebus quibus ſedit, nempe menſe uno, & diebus vigintiſeptem, ſuæ pietatis digna monimenta reliquit, cum in primis pro ſubſidio Terræ ſanctæ ad univerſos Chriſti fideles has litteras dedit, quas Rogerius in Anglorum Annalibus deſcriptas perpetuitati ſacravit:

XIII. *Gregorius* (a) *Epiſc. ſervus ſervorum Dei univerſis Chriſti fidelibus, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.* (a) *Recitatur etiam Neubrig. l. 3. c. 20.*

Au-

PAGIUS

tano Patriarcha, qui eum excepit, verba faciemus, ut horum Patriarcharum ſeries & chronotaxis clarior evadat.

XII. *Nuncium cladis Jeroſolymitanæ ſanctiſſimus Urbanus III.* Ad num. XII. Neubrigenſis lib. 3. cap. 20. ſcribit, Urbanum III. e vivis exceſſiſſe, antequam de clade Chriſtianis Terræ Sanctæ illata nuncium accepiſſet: *Sane cum in Oriente illud Chriſtianæ plebis exterminium atque ereptio ſanctæ civitatis ſub Pontificatu Urbani contigerint, eidem tamen datum eſt, tantæ infelicitatis fama minime ſauciari. Rerum quippe infra Octavas Apoſtolorum Petri & Pauli, infeliciter geſtarum nuntii circa feſtivitatem B. Lucæ Evangeliſtæ, ad Apoſtolicam ſedem venerunt, Urbano paulo ante ex hac luce ſubtracto, & mature ſubſtituto Gregorio.* Verum Neubrigenſi alii paſſim refragantur, & id in dubium non videtur revocandum. Hugo enim Altiſſiodorenſis, qui hoc tempore floruit, ait: *Urbanus Papa cum tam flebilem rem audiſſet, nimis indoluit, & ex nimio dolore animi languescens poſt breve moritur, ſepeliturque in urbe Ferrariæ, quo nuper advenerat de Verona. Ferrarienſes cives miram defuncto honorificentiam exhibuere, & VII. diebus ejus exequias cum immenſis luminaribus celebrarunt.* Idem refert Rogerius Hovedenus, cujus verba recitat Baronius, animi tamen dubius, an ei vel Neubrigenſi hac in re ſtandum ſit. Papebrocius in Conatu Chron-Hiſt. dicit Neubrigenſis textum corruptum eſſe & loco, *paulo ante*, legendum, *paulo poſt*. Verum Neubrigenſis verba alia hujuſmodi interpretationem non patiuntur, eumque Hovedeno & Hugoni Altiſſiodorenſi adverſari evidentiſſime oſtendunt. Adverſatur & Chronographo Aquicinctino, Joanni Bromptono, & Gervaſio in Chron. ubi diſertis verbis idem affirmant. Ait etiam ibidem Gervaſius: *Pax & concordia inter Dominum Papam & Imp. Fredericum, ut videbatur, ad honorem Dei & Eccleſiæ Romanæ formata eſt. Unde Dominus Papa Veronenſibus vale dicens Ferrarienſem adiit civitatem.*

XIII. *Moritur Urbanus III. PP.* *Urbanus* itaque infortunio illo accepto paulo poſt Ferrariæ obiit *XIV.* nempe *Kalend. Novembris*, ſeu die XIX. menſis Octobris, quem diem ejus emortualem fuiſſe produnt Gervaſius in Chron. pag. 1510. Sigonius in Hiſtor. de Reg. Ital. Onuphrius in Chron. & Annaliſta Mailroſenſis, qui tamen Librariorum errore loco, *XIV. Kal. Novemb.* habet, *IV. Kal. Novemb.* Ipſemet enim Mailroſenſis, ut ſtatim videbimus, ita ſe ſcripſiſſe palam demonſtrat. Hovedenus a Baronio citatus, qui ait eum e vivis exceſſiſſe *XIII. Kal. Novemb.* diem ſepulturæ pro die emortuali, ut ſæpe fit, uſurpavit; quare Papebrocius in Conatu Chronico-Hiſt. aliique qui diem mortis & ſepulturæ *Urbani* III. non diſtinxere, hallucinati ſunt. Erraſunt etiam Rigordus & Guillelmus Armoricus, qui tradidere eum ex hac Luce ſubtractum *die ſancti Lucæ Evangeliſtæ* ſeu XV. Kal. Novemb. *Urbanus* enim III. qui die viceſima quinta menſis Novembris anni MCLXXXV. electus fuit, ſedit *annum unum, menſes decem, dies viginti quinque*, ut habent Joannes de Ceccano, Martinus Polonus Anonymus Caſinenſis in Chron. Ptolomæus Lucenſis in Chron. Urſpergenſis Abbas, Platina, & Auctor Magni Chronici Belgici pag. 503. ubi tamen errore Librarii loco, *annum I.* habet, *annos* II. Ex quibus Scriptoribus intelligimus, *Urbanum* III. Sedis ſuæ durationem, non a die coronationis, ſed a die ſuæ electionis repetiiſſe.

XIV. *Gregorius VIII. ei ſuccedit.* Urbanum III. excepit *Gregorius* VIII. Beneventanus, antea *Albertus presbyter Card. S. Laurentii in Lucina*, & S. Rom. Eccleſiæ Cancellarius, cujus electionis & conſecrationis dies Annaliſta Mailroſenſis nobis conſervavit, ſcribens: *XII. Kal. ejuſdem electus eſt Gregorius VIII. & VIII. Kal. ejuſdem conſecratus*. Electus itaque Gregorius VIII. die XXI. menſis Octobris, poſtquam ſedes die uno vacaſſet, & conſecratus die XXV. ejuſdem menſis, in quam dominica cadebat. Dies electionis ejus confirmatur ex Gervaſio in Chron. qui ait, Albertum Cancellarium Urbano III. ſucceſſiſſe in Pontificatum *die tertio*, die nempe XXI. menſis Octob. qui tertius erat a morte Urbani III. Diem vero ejus conſecrationis confirmat Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 636. ubi ait: *Urbano III. defuncto Papa creatur VIII. Kal. Novemb.* Gregorius VIII. ubi creationis nomine conſecrationem & coronationem intelligit.

XV. *Ejus zelus.* A num. XIII. ad XX. Hugo Altiſſiodorenſis citatus narrata Urbani III. morte ſubdit: *Poſt eum Albertus Cancellarius ſubſtituitur & Gregorius VIII. vocatur, vir litteratura, facundiaque clarus, ſed puritate vitæ & animi integritate praclarior, ſuique corporis vehemens caſtigator. Audita ejus promotione lætatus eſt admodum Fredericus Aug. eo quod virum diſcre-*

tum

Gregorii Papæ VIII. litteræ ad Chriſti fideles.

Audita tremendi ſeveritate judicii, quod ſuper terram Jeruſalem divina manus exercuit: tanto ſumus nos & fratres noſtri horrore confuſi, tantiſque afflicti doloribus, ut non facile nobis occurreret, quid agere, aut quid facere deberemus, niſi quod Pſalmiſta deplorat & dicit: Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam: coinquinaverunt templum ſanctum tuum: poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam: carnes Sanctorum tuorum beſtiis terræ, & eſcas volatilibus cæli, &c. Ex occaſione quippe diſſenſionis, quæ malitia hominum ex ſuggeſtione diaboli facta eſt nuper in terra, acceſſit Saladinus cum multitudine armatorum ad partes illas, & occurrentibus ei Rege, & Epiſcopis, & Templariis, & Hoſpitalariis, Baronibus, ac militibus cum populo terræ & Cruce Dominica (per quam ex memoria & fide paſſionis Chriſti, qui pependit, & genus humanum redemit, certum ſolebat eſſe tutamen & contra Paganorum incurſus deſiderata defenſio) facta congreſſione inter eos, & ſuperata parte noſtrorum capta eſt Crux Dominica, trucidati Epiſcopi, captus eſt Rex & univerſi fere aut occiſi gladio, aut hoſtilibus manibus deprehenſi, ita ut pauciſſimi per fugam dicantur elapſi. Ipſi quoque Templarii & Hoſpitalarii in ejus oculis decollati. Superato autem exercitu, qualiter ſubſequenter invaſerint, & rapuerint univerſa, ita ut non niſi pauca loca remanſiſſe dicantur, quæ in eorum non devenerint poteſtatem, non credimus noſtris litteris explicandum. Nos autem licet cum (a) Propheta dicere habeamus: Quis det capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo nocte, ac die interfectos populi mei? non tamen adeo dejicere nos debemus, ut in diffidentiam decidamus, & credamus Deum ita populo ſuo iratum, ut quod communium faciente multitudine peccatorum, fieri permiſit iratus; non cito per miſericordiam pœnitentia placatus alleviet, & poſt lacrymationem & fletum exultationem inducat.

(a) Jer. 9.

XIV. Quiſquis ſane in tanta lugendi materia, ſi non corpore, ſaltem corde non luget, non tantum Fidei Chriſtianæ (quæ cum omnibus dolentibus docet eſſe dolendum) ſed ipſius, & humanitatis noſtræ oblitus; cum ex ipſa periculi magnitudine, ac feritate barbarica Chriſtianorum ſanguinem ſitiente, ac totam ſuam in hac apponente virtutem, ut profanare ſancta, & titulum Dei valeant auferre de terra; quod nos tacemus, diſcretus quiſque valeat æſtimare. Sane cum Prophetæ tota prius ſtudio laboraverunt, poſtmodum Apoſtoli, & ſequaces eorum, ut divinus cultus eſſet in terra illa, & ad omnia climata mundi ex ea deflueret, immo quod maximum & ineffabile eſt, Deus, qui voluit incarnari, per quem facta ſunt univerſa, per ineffabilem ſapientiam, & incomprehenſibilem miſericordiam ſuam, per infirmitatem carnis, eſuriem, ſitim, Crucem, & mortem, & reſurrectionem ſalutem noſtram ibi voluit operari, juxta quod dicitur: (b) Qui operatus eſt ſalutem in medio terræ; per ſeipſum ad hoc dignatus eſt laborare, nec lingua dicere, nec ſenſus cogitare poteſt, quantum nobis, & univerſo dolendum ſit populo Chriſtiano, quod id nunc perpeſſa eſt terra illa, quod ſub veteri populo legitur pertuliſſe. Nos autem credere non debemus, quod ex injuſtitia judicis ferientis, ſed ex iniquitate potius populi delinquentis iſta provenerunt, cum legamus, quod quando populus convertebatur ad Dominum; perſequebatur (c) unus mille, & duo fugabant decem millia: imo ipſo populo quieſcente, exercitum (d) Sennacherib angelica manu conſumptum. Sed & terra illa devoravit habitatores ſuos, & nec diu habere quietum ſtatum, nec tranſgreſſores legis divinæ potuit retinere, doctrinam & exemplum tribuens illis, qui ad cæleſtem Jeruſalem intenderent, quod non poſſunt ad eam niſi per exercitium boni operis, & per tentationes plurimas pervenire. Potuerunt autem iſta timeri jampridem, quando Arroaſia, & alia terra in poteſtatem tranſiit Paganorum, & fuiſſet bene proviſum ſi populus qui remanſit, ad pœnitentiam rediiſſet, & Deum, quem prævaricatione offenderat, converſione placaſſet. Nec enim ſubito venit ira ejus, ſed & ultionem differt, & tempus tribuit pœnitentiæ. Tandem vero qui in miſericordia judicium non amittit, vindictam ſuam ad pœnam tranſgredientium, & cautelam ſalvandorum exercet.

(b) Pſal. 73.
(c) Deut. 32.
(d) 4. Reg. 19.

XV. Porro nos, qui in tanta terræ illius contritione, non ſolum peccatum habitatorum illius, ſed & noſtrum, & totius populi Chriſtiani debemus attendere ac vereri, ne quod reliquum eſt illius terræ depereat, & in alias etiam poteſtas co-

PAGIUS tum & juſtitiæ Zelatorem cognoſceret, ſibique benevolum & omnibus, ſi diu viveret, profuturum. Præcepit quoque Principibus & Præfectis omnem ei reverentiam impendere, & tranſeunti per terram ſuam de fiſco ſua victualia miniſtrare. Pontificali itaque dignitate ſuſcepta vir Dei penſare cœpit attentius, qualiter labenti rerum ſtatui ſubveniret. Videlicet namque ſui temporis Eccleſiam per vitia diffluam, & in maligno prolapſam, ambitioneque & avaritia, luxuriaque necnon hæreſibus quaſi quibuſdam peſtilentiſſimis hoſtibus vineam domini totam fere jam eſſe depaſtam. Hoc meditabatur die ac nocte, hæc ejus cura, hoc ſtudium, ut ſui negligens ni-

rorum deſæviat regiones: cum ex omnibus partibus inter reges & principes, civitates & civitates diſſenſiones audiamus, & ſcandala, & lugere cum Propheta,
(a) Oſ. 4. *(a) & dicere valeamus: Non eſt veritas, non eſt ſcientia Dei in terra: mendacium, homicidium, & adulterium inundaverunt & ſanguis ſanguinem tetigit. Unde hoc univerſis & cogitandum imminet, & agendum, ut peccata noſtra caſtigatione voluntaria emendantes, per pœnitentiam & opera pietatis convertamur ad Dominum Deum noſtrum, & in nobis primo quod male geſſimus, emendemus; deinde feritatem, & malitiam hoſtium attendamus, & quod illi contra Deum tentare non timent; nos pro Deo agere nullatenus hæſitemus. Cogitate itaque, filii, qualiter in hunc mundum veniſtis, & qualiter exituri eſtis, & qualiter tranſeant univerſa, & pariter tranſeatis & vos; & pœnitendi, ac bene agendi tempus, quantum ſpectat ad vos, cum gratiarum actione recipite, & date noſtra, date poſt vos ipſos, quia non eſtis ex vobis, nec quidquam a vobis habetis, qui nec culicem unum poteſtis facere ſuper terram. Nec dicimus, dimittite, ſed præmittite in cæleſte horreum quæ habetis, & deponite apud eum, apud quem ærugo ea non demolitur, aut tinea, nec fures effodiunt, & furantur, laborantes ad recuperationem terræ illius, in qua pro ſalute noſtra Veritas de terra orta eſt, & ſuſtinere pro nobis Crucis patibulum non deſpexit: & nolite ad lucrum, vel gloriam temporalem attendere, ſed voluntatem Dei, qui pro fratribus animas in ſe ipſo docuit eſſe ponendas, & ei veſtras commendate divitias, quas ſive volentes, ſive nolentes neſcitis, tandem quibus heredibus ſitis relicturi. Non eſt ſiquidem novum, quod terra illa judicio divino percutitur: ſed nec inſolitum, ut flagellata & caſtigata miſericordiam conſequatur. Poterit Dominus quidem ſola eam voluntate ſervare: ſed non habemus ei dicere, cur ita fecerit? voluit enim forſitan experire, & in notitiam ducere aliorum, ſi quis ſit intelligens, aut requirens Deum, qui oblatum ſibi pœnitentiæ tempus hilariter amplectatur, & animam ponendo pro fratribus, conſummetur in brevi, & compleat tempora multa. Attendite qualiter Machabæi zelo divinæ legis accenſi pro fratribus liberandis extrema quæque pericula ſunt experti, & non ſolum ſubſtantias, ſed & perſonas pro fratrum docuerint ſalute ponendas, & hortantes ſe ipſos,*
(b) 1. Mac. 3. *atque dicentes: (b) Accingimini & eſtote filii potentes, quoniam melius eſt nobis mori in bello, quam videre mala gentis noſtræ & Sanctorum. Et quidem illi ſub una conſtituti lege fuerunt, vos per incarnationem Domini noſtri JESU CHRISTI ad lucem veritatis adducti, & multis exemplis inſtructi Sanctorum, ſine trepidatione aliqua faciatis, & non timeatis dare terrena, & pauca, & breviter duratura, quibus illa bona promiſſa ſunt, & repoſita, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, & de quibus dicit (c) Apoſtolus,* (c) Rom. 8. *quod non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.*

XVI. Plenariam indulgentiam Papa largitus.

*Eis autem, qui corde contrito & humiliato ſpiritu itineris hujus laborem aſſumpſerint, & in pœnitentia peccatorum & fide recta deceſſerint, plenam ſuorum criminum indulgentiam, & vitam pollicemur æternam. Sive autem ſupervixerint ſive mortui fuerint, de omnibus peccatis ſuis, de quibus rectam confeſſionem fecerint, impoſitæ ſatisfactionis relaxationem de omnipotentis Dei miſericordia, & Apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate, & noſtra ſe noverint habituros. Bona quoque ipſorum ex quo crucem acceperint, cum ſuis familiis ſub S. R. E. necnon & Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum Eccleſiæ Dei protectione conſiſtunt, & nullam de his, quæ in ſuſceptione crucis quiete poſſederant, donec de ipſorum reditu, vel obitu certiſſime cognoſcatur, ſuſtineant quæſtionem, ſed bona eorum integra interim maneant & quieta: ad dandas quoque uſuras, ſi tenentur alicui, non cogantur. Nec eant in veſtibus pretioſis, & cum canibus, ſive avibus, aut aliis, quæ oſtentationi potius, & laſciviæ, quam neceſſariis videantur uſibus deſervire: ſed in modeſto apparatu, & habitu, in quo pœnitentiam potius agere, quam inanem affectare gloriam videantur. Datum * Ferentini 4. Kal. Novembr. Indictione ſexta,* inchoata videlicet.

* apud Neubrig. habetur, Datum Ferentini

XVII. Litteræ Gregorii Papæ VIII. de jejunio ſervando.

His autem eadem die adjecit alias, quibus ad placandum offenſum numen indixit Jejunium quinquennale, certis hebdomadæ diebus, quæ ſic ſe habent:

Gregorius Epiſc. ſervus ſervorum Dei univerſis Chriſti fidelibus, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Nunquam melius ſuperni Judicis ira placatur, quam cum ex mandato ipſius carnalia in nobis deſideria extinguuntur. Proinde quia Jeroſolymitanæ terræ diſcrimen, quod irruentibus Saracenis nuper evenit, ex peccato maximo habitatorum ter-

PAGIUS *veret omnibus, ut per eum cooperante domino facies Eccleſiæ marcida refloreret.* Baronius litteras pro ſubſidio Terræ Sanctæ ad univerſos Chriſti fideles datas a Gregorio VIII. duaſque alias teli ejus plenas exhibet, quæ apud eum legendæ.

terræ, & totius populi Chriſtiani acci-diſſe non dubitamus: nos de fratrum noſtrorum communi conſilio, multis Epiſcopis approbantibus ſtatuimus, ut omnes uſque ad quinquennium, ſaltem per omnes ſextas ferias, in cibo Quadrageſimali jejunent; & Miſſa, ubi cantanda fuerit, ad Nonam cantetur, quod ab Adventu Domini uſque ad Natale Domini ſtatuimus obſervandum: feria vero quarta, & ſabbato omnes indifferenter, qui bene valent, a carnibus abſtineant. Nos autem & fratres noſtri in ſecunda quoque feria nobis, & familiis noſtris eſum carnis interdicimus, niſi forte aut infirmitas, aut magna ſolemnitas, vel alia evidens cauſa viſa fuerit impedire: ſperantes, quod ſic nobis ignoſcet Dominus, & relinquet poſt ſe benedictionem. Hoc igitur adeo ſtatuimus obſervandum, ut quicumque tranſgreſſor extiterit, quaſi prævaricator Quadrageſimalis jejunii habeatur. Datum Ferrariæ quarta Kal. Novembris. Hæc Gregorius. Qui eodem menſe adjecit alias, quibus ſtatuta litteris Urbani Papæ prædeceſſoris, etiam non obſtante ejus obitu, voluit ſuam habere firmitatem, & robur obtinere, quæ ab eodem Rogerio in Annalibus Anglicis deſcriptæ ſic ſe habent:

Aſperior afflictio indicta Card.

XVIII. Aliæ Gregor. Pap. litteræ ejuſdem argumenti.

Gregorius Epiſc. ſervus ſervorum Dei omnibus Prælatis Eccleſiarum, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Quoniam ad Epiſcoporum maxime ſpectat officium, afflictis & laborantibus ſubvenire, utrumque illorum, licet, deficientibus meritis noſtris, Deus eſſe nos voluit: proſpicere tenemur, & volumus, ne quis ex fortuitis caſibus per Romanæ viſitationem Eccleſiæ, laboris ſui, quem ad eam veniendo ſuſtinuit, debito fruſtretur effectu. Inde ſiquidem fuit, quod nos multorum proſpicere volentes expenſis, & allevare labores, de conſueta Sedis Apoſtolicæ miſericordia duximus ſtatuendum, ut litteræ prædeceſſoris noſtri domini Urbani a tribus menſibus ante ipſius obitum deſtinatæ pro facienda juſtitia & litigiis dirimendis, quæ tamen manifeſtum alicujus præjudicium non contineant, aut calumniam æquitatis eumdem habeant temporibus noſtræ adminiſtrationis effectum, quem habere, ſi adhuc viveret, debuiſſent. Ceſſante igitur exceptione de mandatoris morte, perficite, quod mandavit agendum, ut nemo ad nos pro excuſatione hujuſmodi accepta per illum juſtitiam obtinendi fiducia, cogatur vacuus laborare. Datum Ferrariæ * *ſexto Kalendas Novembris.* * tertio.

Idem quoque ejuſdem temporis ſcriptor Rogerius de prompto animo S. R. E. Cardinalium ejus temporis, ut ſuccurrerent Terræ Sanctæ, hæc habet admiratione digna: *Cardinales vero de aſſenſu domini Papæ inter ſe firmiter promiſerunt, quod abjectis omnibus divitiis, & deliciis, prædicarent Crucem Chriſti non ſolum verbo, ſed opere, & exemplo; & euntes mendicando, acciperent crucem primi, & præcederent alios in terram Jeruſalem. Statuerunt etiam de aſſenſu domini Papæ firmiſſimam treguam inter omnes Principes Chriſtianitatis uſque ad ſeptennium; ita quod quicumque guerram contra Chriſtianum medio tempore moverent, maledictioni Dei & domini Papæ, atque excommunicationi omnium Prælatorum univerſalis Eccleſiæ ſubjacebunt. Firmiter etiam inter ſe promiſerunt, quod de cætero nulla munera recipient ab aliquo, qui cauſam habeat in Curia, ſed ea tantum recipere poterunt, quæ fuerint pro eorum neceſſitate, & ſuſtentatione donata, vel miſſa. Et non aſcendent in equum, quamdiu terra, in qua pedes Domini ſteterunt, fuerit ſub pedibus inimici.* Hæc S.R.E. Cardinales admiratione plane digna. Addit iſta: *Et eſt ſciendum, quod a tempore illo, quo Jeroſolyma erepta fuit de manibus Paganorum per prædictos expugnatores, uſque ad tempus illud, quo Rex Guido eam perdidit, interlapſi fuerunt quater viginti & ſeptem anni.* Hæc Rogerius.

XIX. Quæ Cardinales ſibi indixerint facienda.

At illud inexpectate & importune ſatis hoc anno accidit equidem infauſtum, & Dei Eccleſiæ permoleſtum, quod ipſe Gregorius Papa nondum duobus expletis menſibus in Pontificatu Piſis cum eſſet, ex hac vita migravit, decimo ſeptimo Kalendas Januarii, qui tamquam ſapientiſſimus architectus magnæ molis conſtruendæ jecerat fundamentum. Quod mors licet improba interceperit: illud plane tamquam exarmata & imbecillis, utpote carens ſtimulo, quo ipſa peccatum armat, nequivit efficere, ut cum ipſo extingueretur & gloria, ex virtute morti cedere neſcia, comparata, qua ſemperglorioſus viveret in terris, & beatus

XX. Obitus Gregor. Papæ VIII.

PAGIUS XVI. *Ejus obitus.*

Ad num. XX. In Chronico Piſano quod Tom. III. Italiæ Sacræ repræſentatur, mors Gregorii VIII. his verbis narratur: *Gregorius Papa VIII. ingreſſus urbem Piſanam receptus ab iiſdem Piſanis cum magno honore IV. Idus Decembris, & mortuus eſt Piſis XVI. Kalend. Januarii.* Gervaſius vero in Chron. *Papa Gregorius XVI. Kal. Januar. ex inopinato defunctus eſt.* Eundem diem Annaliſta Mailroſenſis exhibet. Quare Gregorius VIII. vita immortali dignus hominem exuit die XVII. menſis Decembris poſtquam ſediſſet *menſe uno, diebus XXVII.* inquiunt Bromptonus, Joannes de Ceccano & Martinus Polonus in Chron. vel *Pontificatus ſui die LVII.* ut habet Platina, qui uterque diem ejus emortualem excludit. Auctor Magni Chronici Belgi-

tus cum Deo regnaret in cœlis.

Sed quod dies diei eructat Verbum, & nox nocti indicat ſcientiam: Exemplo Evangelici patrisfamilias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera, agere, nobis liceat. Quid miramur ſpatium duorum menſium Gregorium non implesse? Ecce his diebus, quibus iſta cudenda revolvimus, Leo ſanctæ memoriæ Papa Undecimus nec unum quidem in Pontificatu menſem explevit. O rerum humanarum inconſtantiam! Creatus Pontifex Kalendis Aprilis, eſſe morte deſiit vigeſimaſeptima ejuſdem: ſed qui vere egregio ac ſingulari virtutis exemplo, conſummatus licet in brevi, explevit tempora multa. Quippe quod poſteris dignum plane reliquerit imitandum exemplum, dum ægrotans ſuaſionibus plurimorum adduci non potuit, ut nepotem ſuum modeſtiſſimum adoleſcentem, quem penes ſe educaverat, & unice diligebat, crearet S. R. E. Cardinalem, quique ampliſſimæ dignitatis jam candidatus cæterorum Cardinalium impenſis officiis jam Cardinalis videri poterat deſignatus perindeque ac ſi eadem etiam eſſet initiatus viſitabatur, ac tractabatur ab omnibus. Vicit licet infirmus corpore, robore animi id ſtudioſe petentium, importune exigentium, & extorquentium violenter quorumdam Cardinalium, atque etiam regiorum Legatorum ſummam potentiam: ſuperavit, qui adhibitus fuit ad id perficiendum, Confeſſarium ſuum, hoc ipſum ſuadere conantem religionis, qua ea munere ſacro fungebatur, auctoritate. Quem iſta ingerentem longe longius repulit, expulit, & ad ſe amplius accedere vetuit, ut quem magis indulgere affectui conjunctorum, quam animæ ſuæ ſaluti conſulere cognoviſſet: delecto poſt hæc ad ſacrum munus pœnitentiæ impendendum viro digniſſimo Petro de Matre Dei a Rocca Hiſpano Carmelitano reſtitutæ obſervantiæ cuſtode & propagatore, ſacrique Palatii a Clemente VIII. delecto Concionatore, quo vix aliquis Romæ ſanctior hoc tempore poſſe reperiri crederetur, ſub cujus miniſterio animam feliciter Deo reddidit victor & triumphator ampliſſimus. Expugnavit enim pugnans fortiter, & ſe ipſum ad pleniorem victoriam (quod durioris certaminis fuit) coercens vinculis timoris Dei propenſiorem ſuum erga nepotem affectum: ut quod plurimum exoptaſſet, id ipſum conſtantius denegaret, atque vehementius facere recuſaret. Sic igitur in triplici certamine triplici victoria glorioſus, triplici palma triumphans, eluſo mundo confuſo ſatana, ſibi dominans, migravit in cœlum. Sed hæc aliis fuſius relinquimus pertractanda, quæ nos curſim ſummatimque, & per digreſſionem (jure ne an per uſurpatam importune licentiam, quiſque quod velit, pro arbitrio judicet) tantum; cum occaſio temporis, ſimilitudo caſus, & quod majus eſt, tam egregium virtutis exemplum in Eccleſia jugiter prædicandum, ſummo non imperio ad hæc modo poſteris tradenda præcoci inſinuatione traxere. Jam vero eo, unde digreſſi ſumus, redeamus.

XXI. Odo Regum conſanguineus Romam venit.

Cum adhuc Gregorius ſupereſſet, contigit venire Romam Odonem conſanguineum duorum Regum, nempe Anglorum, & Francorum, eumdemque beniguiſſime ab ipſo Gregorio Papa excipi. De ejus enim Romam adventu Petrus (a) Bleſenſis poſt celebratas a pueritia ejus laudes hæc habet:

(a) Petr. Bleſ. ep. 126. & 127.

Cum-

PAGIUS gici, qui habet menſem unum & dies XXVI. corruptus fuit a Librariis, vel diem unum omiſit. Porro licet *Clemens III.* die decima nona ejuſdem menſis electus fuerit poſt dies unius interpontificium, Baronius tamen electionem ejus in annum ſequentem differt ibidem de ea agemus.

XVII. *Aboletur Feſtum Fatuorum.*

Ad num. XXI. *Odonem de Soliaco* Philippi Auguſti Franciæ, & Henrici II. Angliæ Regum conſanguineum, & Mauricii in Epiſcopatum Pariſienſem ſucceſſorem plurimum laudat Baronius ex Petro Bleſenſi Epiſt. CXXVI. & ſeq. Guſſanvilla vero in fine Notarum ad eaſdem Epiſtolas pag. 778. refert literas Odonis Epiſcopi Pariſienſis pro abolendo *Feſto Fatuorum*, & reſtituenda ſolemnitate Circumciſionis Domini, in quibus Odo ſcribit, ſibi id mandatum fuiſſe a Petro S. R. Eccleſiæ tit. S. Mariæ in Via lata Cardinali, *cum in partibus Gallicanis Legationis officio fungeretur*, & idem Legatus in ſuo mandato ibidem recitato ſe Diaconum Cardinalem ſanctæ Mariæ in Via lata appellat. Abolitum feſtum illud, in quo plerumque enormitates abominabiles, & opera flagitioſa committi contingebat, *anno incarnati Verbi milleſimo centeſimo nonageſimo octavo*, inquit ibidem Odo, cui & Canonicis ſuis, prædictum mandatum inſcriptum eſt. Hujus Legationis mentio in Hiſt. auctiori Cardinalium Oldoini, dum ſub Cæleſtino III. agit de *M. Petro Capuano Amalphitano*, Diac. Cardin. S. Mariæ in Via lata, anno MCXCIII. ab eodem Papa in ſecunda creatione Card. renunciato. Mauricius Odonis deceſſor in Epiſcopatu Pariſienſi III. Idus Septemb. anni MCXCVI. e vivis exceſſit, & *Petrus Capuanus* Legatus ab Innocentio III. in Franciam miſſus exeunte anno, MCXCVIII. ut refert Rigordus, qui annum a die XXV. menſis Martii incipit. Quare feſtum *Fatuorum* anno MCXCIX. abolitum, & *Odo* annum illum vocat MCXCVIII. quia eodem, quo Rigardus die, annum exorditur.

XVIII. *Nefarius ille ritus diu adhuc perſeveravit.*

Nec tamen nefarius ille ritus in Kalendis Januarii de Paganorum conſuetudine obſervatus, in Gallia ceſſavit; Guſſanvilla enim ibidem exhibet Epiſtolam a Facultate Theologica ſtudii Pariſienſis ad Prælatos & Capitula Eccleſiarum Regni Franciæ datam *anno Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo quarto die XII. menſis Martii*, in qua decernit non licere Epiſcopis, vel Archiepiſcopis Fatuorum deriſorie & cum ludibrio electorum uti inſigniis Pontificum, ſc. mitra & baculo Paſtorali, nec eis *ante ſe facere portare crucem cum baculo*; nec in-

Cumque jam in ejus facie pubeſcentis adoleſcentiæ lanugo vernaret, Sedem Apoſtolicam viſitavit, eo ſcilicet tempore, quo Gregorius Octavus ſucceſſit Urbano. Eram tunc in Curia, & vidi, nec invidi quod honor ei a ſummo Pontifice, Patribuſque conſcriptis exhibitus non multum inferior Epiſcoporum reverentia videbatur. Porro ejus inſignes virtutes idem Petrus ibi fuſius ſcripſit, & de ejus in Pariſienſem Epiſcopatum electione, in quo reſplenduit tamquam lucerna ardens, lucens in Eccleſia Gallicana. Extant (*a*) ejuſdem Odonis Pariſienſis Epiſcopi Synodales conſtitutiones de omnibus quæ ſpectant ad ſacerdotes in adminiſtratione ſacramentorum, & celebratione Miſſarum, & Eccleſiaſticam diſciplinam.

(*a*) *Habentur t. 6. Bibliot. S.*

XXII. Iſaacius Imp. perſtringitur a tyranno. Quod autem pertinet ad res Orientalis Imperii, hæc accipe. Exagitatus Iſaacius bellis civilibus, Branæ tyranni opera excitatis, ipſe Imperator ſpiritualibus in primis rem agit auxiliis, translata Dei Genitricis veneranda imagine ex Hodegio monaſterio in mœnia urbis, ubi bellum & aggreſſus hoſtium timeretur. Inſuper & monachos, quos credidit ſanctiores, introduxit in Regiam ad preces nudipedalia, humi cubationem, & alias ſanctas exercitationes frequentandas. Nec fraudatus eſt ſpe ſua, ſed liberatus ab imminenti exitio, ope Conradi Longobardi Ducis e Monteferrato occiſo Tyranno. Rem geſtam pluribus deſcribit (*b*) Nicetas in Annalibus.

(*b*) *Nicet. in Annal. in Iſaacio Ang. l. 1.*

An-

PAGIUS

inſuper præfatis Epiſcopis vel Archiepiſcopis *facere divinum officium in Eccleſia cum ſupradictis inſignibus, nec dare benedictiones legentibus lectiones matutinales, nec etiam benedicere populum*; nec etiam a fortiori ratione licitum eſſe *facere unum Papam Fatuorum, qui ſimiliter cum inſigniis Papalibus faciat divinum ſervitium, aut benedicat populum*. Sed his non obſtantibus, mos ille perdurabat in civitate Remenſi anno MDIX. ut videre eſt apud Marlotum in Metropoli Remenſi lib. 4. pag. 769. Legendum Gloſſarium Ducangii tam in voce *Cervulus*, quam in voce *Kalenda*, ubi complura Veterum loca hunc morem declarantia exhibet.

XIX. *Pax inter Imp. Orientis & Siciliæ Regem.* Ad num. XXII. Iis, quæ Baronius de Imperio Orientali ex Niceta in Iſaacio Angelo narrat, addendum quod Nangius in Chron. ad hunc annum habet; *Imperator Conſtantinopolitanus & Rex Siciliæ* (Guillelmus nempe hujus nominis II.) *reducuntur ad pacem*.

XX. *Moritur Petrus Cellenſis.* *Petrus*, vulgo *Cellenſis* appellatus, primum Monaſterii Cellæ prope Trecas, & poſtea S. Remigii in ſuburbio urbis Remenſis Abbas, qui, uti ſupra oſtendimus, *Joanni de Saliſberia* in Epiſcopatum Carnotenſem anno MCLXXX. ſucceſſit, hoc anno mortalitatem explevit. Mabillonius Tom. II. Analect. refert e veteri MS. Elogia quorundam Epiſcoporum Carnutenſium, in quibus pag. 570. *Petrus Cellenſis* Epiſcop. Carnotenſis mortuus dicitur *X Kalend. Martii*, & in quodam Indice Epiſcoporum ejuſdem Eccleſiæ legitur, eum præfuiſſe Eccleſiæ Carnotenſi annos ſeptem, & anno MCLXXXVII. obiiſſe, uti jam obſervatum in *Præfat.* ad novam Operum ejus editionem, de qua legendus Oudinus in Supplement. Script. Eccleſ.

XXI. *Finis belli civilis in Africa.* Hoc anno bellum civile in Africa excitatum finem accepit, ut refert Noweirius. *Jacob* Almohadum Imperator, cum adverſus *Ali* rebellium caput copias duxiſſet, in primo prælio victus fuit; ſed cum eas animoſe collegiſſet, in ſecundo prælio *Alim* occidit, & frequentibus Africanorum rebellionibus irritatus *Capſam*, urbem olim Epiſcopalem Carthaginenſi Archiepiſcopo ſubditam penitus evertit anno Hegiræ DLXXXIII. & inſequenti *Marochium*, imperii ſui Sedem rediit. Quare tumultus iſti Chriſtianis ſub ejus dominio in Hiſpania Saracenica gementibus non multum profuere.

Digitized by Google

I. Clemens Pap. III. creatur. ANnus ſequitur Redemptoris milleſimus centeſimus, octogeſimus octavus, Indictione ſexta, quo cum vacaſſet Sedes Gregorii Octavi diebus viginti, Paulinus Cardinalis Epiſcopus Prænestinus natione Romanus ſubrogatus eſt octavo Idus Januarii, dictuſque Clemens Tertius. Qui ſtatim indictam a prædeceſſore expeditionem ad Terram ſanctam promovere, & ad perfectum ducere laboravit, & Indulgentiam confirmavit, ſtatuens, *quod quicumque ea de cauſa ſacram crucem ſuſcepiſſet, de omnibus peccatis, de quibus pœnitens confeſſus fuerit auctoritate Dei, & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli eſſet liber & abſolutus*. Hæc Rogerius Anglus, qui & præſcriptam tunc ab eodem Pontifice per dies ſingulos precum formam recenſet dicens:

II. Precum forma pro expeditione in Terram Sanctam. *Eodem anno a domino Papa, & Cardinalibus ſtatutum eſt, quod ab univerſali Eccleſia fieret ſine intermiſſione oratio ad Dominum, pro pace, & liberatione Terræ Jeruſalem, & Chriſtianorum captivorum, qui in vinculis Sarracenorum detinebantur. Fiebat autem ſingulis diebus in Eccleſia B. Pauli in hunc modum: Ad Miſſam, dicta a ſacerdote, Pax Domini ſit ſemper vobiſcum: & a Choro, Et cum ſpiritu tuo: antequam Agnus Dei inciperetur, ſacerdos, vel præcentor incipit Antiphonam hanc: Tua eſt potentia, tuum regnum, Domine tu es ſuper omnes gentes: Da pacem Domine in diebus noſtris. In die Dominica cum iſto Pſalmo: Quare fremuerunt gentes. Et in die Lunæ cum iſto Pſalmo: Deus in nomine tuo ſalvum me fac. Et in die Martis cum iſto Pſalmo: Deus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos. Et in die Mercurii cum iſto Pſalmo: Ut quid Deus repuliſti in finem? Et in die Jovis cum iſto Pſalmo: Deus venerunt gentes in hereditatem tuam. Et in die Veneris cum iſto Pſalmo: Deus, quis ſimilis erit tibi? Et in die Sabbati cum iſto Pſalmo: Deus altiſſimum Dominus. Dictis itaque Pſalmo & Antiphona prædicta ſequitur: Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam. Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos. Domine non ſecundum peccata noſtra facias nobis. Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum. Adjuva nos Deus ſalutaris noſter. Salvum fac populum tuum Domine. Eſto eis Domine turris fortitudinis. Nihil proficiat inimicus in eis. Fiat pax in virtute tua. Domine Deus virtutum converte nos. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiſcum. Oremus.*

Omnipotens ſempiterne Deus, in cujus manu ſunt omnium poteſtates & omnium jura regnorum, reſpice ad Chriſtianum benignus exercitum, ut gentes, quæ in ſua feritate confidunt, potentia tuæ dexteræ comprimantur. Hæc de ritu precum.

Porro egit inſuper idem Pontifex litteris apud Chriſtianos Principes, ad quos & ab Oriente legationes tunc frequentatæ. Cum & qui miſſus ad hoc opus fuerat Willelmus Tyri Archiepiſcopus, utpote qui natione Gallus cum eſſet, & magnæ vir exiſtimationis, præſtans eloquentia, facile permovere poſſet Principum animos: operoſe rem agens, effecit, ut convenirent ad ejus præſentiam ambo Reges, Franciæ & Angliæ, ad hæc tractanda. Quid autem inter ipſos geſtum ſit, Rogerius ita exactiſſime narrat:

Ac-

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXVI. An. Hegiræ DLXXXIV. inchoata die 1. Martii fer. 4. An. C. 1188. 1.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6681.

☉ 21. CB. ☽ 12. P. 17. April. Indict. 6.

JESU CHRISTI 1188.

CLEMENTIS III. PAPÆ 1.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 37. IMP. 34.

ISAACII ANGELI IMP. 4.

AD num. I. & ſeq. Baronius, quem paſſim alii ſecuti ſunt, Onuphrius in Chron. & Sigonius lib. XV. de Regn. Ital. arbitrati ſunt Sedem Romanam poſt *Gregorii* VIII. mortem *dies viginti* vacaſſe, quot revera leguntur in Magno Chron. Belgico pag. 203. in Bromptono pag. 1147. & in octavo Catalogo noſtro. Addunt, *Clementem* III. ejus ſucceſſorem die Epiphaniæ currentis anni electum & coronatum fuiſſe. Papebrocius vero in Conatu Chronico Hiſt. illos viginti dies retinens autumavit Sedem vacaſſe diem unum, *Clementem* Piſis die XIX. menſis Decembris creatum, & die ſexta Januarii hujus anni coronatum. Verum Clementem III. natione Romanum, antea Paulum Prænestinum Epiſcopum ac Cardinalem, anno antecedenti Pontificem Romanum electum & conſecratum, ac longum illud interpontificium commentitium eſſe, apud me certum. Gervaſius enim in Chron. ad annum MCLXXXVII. Radulphus de Diceto, Matthæus Paris, Nangius ad eundem annum, aliique diſerte ſcribunt, *Clementem* III. illo anno Pontificem Romanum dictum, imo aliqui diem creationis exprimunt, & Annaliſta Mailroſenſis tam diem electionis quam coronationis ejus exhibet. Hæc ejus verba ad eum Chriſti annum: *XVI. Kal. Januarii obiit Gregorius Papa VIII. & XIV. Kal. ejuſdem ele-* *Clemens III. eligitur & conſecratur Papa.*

III. Congreſſus Reg. Franc. & Angl. pro expeditione ad Terram Sanctam. *Accepto colloquio inter ipſum & Regem Franciæ, inter Giſortium, & Trie, duodecimo Kalend. Februarii, die ſanctæ Agnetis virginis & martyris convenerunt illuc cum Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & Comitibus, & Baronibus regnorum ſuorum. Cui colloquio interfuit Archiepiſcopus Tyri, qui repletus ſpiritu ſapientiæ & intellectus, miro modo prædicavit verbum Domini coram Regibus & Principibus, & convertit corda eorum ad crucem capiendam, & qui prius hoſtes erant, illo prædicante, & Deo cooperante, facti ſunt amici in illa die, & de manu ejus crucem receperunt, & in eadem hora apparuit ſupra eos ſignum Crucis in cælo. Quo viſo miraculo, plures catervatim ruebant ad ſuſceptionem Crucis. Prædicti vero Reges in ſuſceptione Crucis, ad cognoſcendam gentem ſuam, ſignum evidens ſibi & ſuis providerunt: Rex namque Franciæ, & gens ſua ſuſceperunt cruces rubeas, & Rex Angliæ cum gente ſua ſuſcepit cruces albas, & Philippus Comes Flandriæ cum gente ſua ſuſcepit cruces virides: & ſic unuſquiſque ad providendum ſibi & itineri ſuo neceſſaria reverſus eſt in regionem ſuam.*

IV. Decimæ indictæ pro expedit. Terræ Sanct. *Henricus igitur Rex Angliæ poſt crucis ſuſceptionem venit Cenomanum, ubi conſilio ſuorum ordinavit, quod unuſquiſque decimam redditum, & mobilium ſuorum in eleemoſynam daret ad ſubventionem terræ Jeroſolymitanæ hoc anno, exceptis armis & equis, & veſtibus militum, & exceptis equis, & libris, & veſtibus, & veſtimentis, & omnimoda capella clericorum, & lapidibus pretioſis tam clericorum, quam laicorum, facta prius excommunicatione ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, Archipresbyteris ſingulis in ſingulis parochiis ſuper unumquemque, qui decimam prætaxatam legitime non dederit ſub præſentia & conſcientia illorum, qui debent intereſſe.*

Colligatur autem pecunia iſta in ſingulis parochiis, præſente presbytero parochiæ, & Archipresbytero, & uno Templario, & uno Hoſpitalario, & ſerviente domini Regis, & clerico Regis, & ſerviente Baronis & clerico ejus, & clerico Epiſcopi. Et ſi aliquis juxta conſcientiam illorum minus dederit quam debuerit, eligantur de parochia quatuor vel ſex viri legitimi, qui jurati dicant quantitatem illam, quam ille debuiſſet dixiſſe, & tunc oportebit illum ſuperaddere, quod minus dedit. Clerici autem, & milites, qui crucem acceperint, nihil de decima iſta dabunt, ſed de proprio ſuo dominio, & quidquid homines eorum debuerint ad opus illorum, colligetur per ſupradictos, & eis totum reddetur. Epiſcopi autem per litteras ſuas in ſingulis parochiis Epiſcopatuum ſuorum facient nuntiari in die Natalis, & S. Stephani, & S. Joannis, ut unuſquiſque decimam prætaxatam infra Purificationem B. Virginis Mariæ penes ſe colligat, & ſequenti die deinceps illis præſentibus, qui dicti ſunt, ad locum, quo vocatus fuerit, unuſquiſque legitime perſolvat. Et inferius: *Burgenſes vero & ruſtici, qui ſine licentia dominorum ſuorum crucem acceperint, nihilominus decimas dabunt.* Modus exactionis indictus.

V. Quæ de morum correctione ſtatuta. *Diſpoſitum eſt etiam, quod nullus enormiter juret, & quod nullus ludat ad aleas, vel ad decios. Et quod nullus poſt proximum Paſcha utatur vario colore, vel griſio, vel ſabellina, vel eſcarleta. Et quod omnes contenti ſint duobus ferculis ex empto. Et quod nullus aliquam mulierem ſecum ducat in peregrinatione, niſi forte aliquam lotricem peditem, de qua nulla habeatur ſuſpicio. Et quod nullus habeat pannos decisos, vel laceratos.*

Diſpoſitum eſt etiam, quod quicumque clericus, vel laicus reddituſ ſuos ante ſuſceptionem crucis invadiaverit, exitus hujus anni integre habeat, & tranſito anno creditor redditus rehabeat, ita quod fructus, quos inde receperit, in ſolutione debiti computentur, & debitum poſt ſuſceptionem crucis, quamdiu debitor erit in

PAGIUS *electus eſt Clemens IV. & in craſtino conſecratus*, nempe die viceſima menſis Decembris, in quam Dominica cadebat. Mailroſenſis hunc *Clementem IV.* appellavit, quia Guibertus Antipapa ſe ſe Clementem III. nuncupabat. Denique Auctor brevis Chronici Piſani apud Ughellum Tom. III. ait *XV. Kalendas ejuſdem* (nempe Januarii) Paulum Præneſtinum Epiſcopum Pontificalem cathedram adeptum eſſe, id eſt, electum; & Matthæus Paris in Chron. inquit: *Clemens III. decimo tertio Kalendas Januarii ſubrogatur*, id eſt, Pontifex Romanus coronatur.

II. A num. III. ad XVII. *Rex Francorum Philippus*, inquit Matthæus Paris ad hunc annum, *& Rex Anglorum Henricus in Normannia pro ſubventione Terræ Sanctæ ad colloquium venientes; inter Triam & Giſortium, poſt longos tractatus, præſente Comite Flandrenſi Philippo, in hoc pariter conſenſerunt; ut ſumpto Crucis ſignaculo iter Jeroſolymitanum ſocialiter expedirent. Rex igitur Anglorum primo Crucis ſignaculum ſuſcepit de manibus Archiepiſcoporum Remenſis* (nempe Guillelmi) *& Willelmi Tyrenſis; quorum ultimus a Domino Papa, ſuper negotio Crucis officium Legationis ſuſceperat in partibus Occidentis. Deinde Rex Francorum, & Philippus Comes Flandrenſis crucem ſumentes; exemplum aliis potiſſimum præbuerunt. Unde tam ex imperio, quam de utroque regno Regum prædictorum, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Duces, Marchiones, Barones, milites & mediæ manus homines, vulguſque promiſcuum crucem animoſius ſuſceperunt.* *Reges Franciæ & Angliæ crucem ſuſcipiunt.*

III. De adventu *Guillelmi Tyrii* in Franciam præter Rogerium Hovedenum, cujus verba recitat Baronius, loquuntur etiam Giraldus Cambren-

in peregrinatione, non uſuret. Statutum eſt etiam, quod omnes clerici, & laici qui in hac peregrinatione proficiſcentur, poſſunt licite invadiare redditus ſuos, ſive Eccleſiaſticos, ſive laicos, ſive alios, a Paſcha, cum iter arripuerint, uſque ad tres annos, ita quod creditores, quidquid de creditoribus contingat, fructus omnes redditunm, quos in vadio habebunt, a prædicto Paſcha uſque ad tres annos integro percipiant.

De redditibus diſtrahendis conceſſio. *Diſpoſitum eſt etiam, quod quicumque in peregrinatione deceſſerit: pecuniam ſuam, quam ſecum in peregrinatione attulerit, ad ſuſtentationem ſervientium ſuorum, & ad auxilium Terræ Jeroſolymitanæ, & ad ſuſtentationem pauperum dividet juxta conſilium diſcretorum virorum, qui ad hoc conſtituentur. Hæc omnia ſupradicta ſtatuta ſunt, & diſpoſita ab Henrico Rege Angliæ in præſentia Richardi filii ejus Comitis Pictaviæ, & Willelmi Turonenſis Archiepiſcopi, & Balduini Cantuariæ Archiepiſcopi, & Walteri Rothomagenſis Archiepiſcopi, & in præſentia Joannis Ebroicenſis Epiſcopi, & Radulphi Andegavenſis Epiſcopi, & R. Cenomanenſis Epiſcopi, & M. Nannetenſis Epiſcopi, & in præſentia Hugonis de Nunant Ceſtrenſis Electi, & Liſurdi Sagienſis Electi, & in præſentia Baronum Andegaviæ, & Cenomaniæ, & Turonorum apud Cenomanum.*

VI. *His igitur præordinatis, Rex Angliæ conſtituit ſervientes ſuos clericos, & laicos ad prædictas decimas colligendas per omnes terras ſuas tranſmarinas; & poſtea transfretavit & applicuit in Anglia apud Winchelſee Sabbato, tertio Kalendarum Februarii. Interim Balduinus Cantuarienſis Archiepiſcopus in Angliam veniens ante Regem, conſecravit Hugonem de Nunant in Epiſcopum Coventrenſem.*

Concil. Angl in quo de Cruce capienda actum. *Dominus vero Rex, & ſtatim poſtquam in Angliam applicuit, magnum congregavit Concilium Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, & Baronum, & aliorum multorum tam clericorum, quam laicorum apud Gainetinton: ubi in publica audientia recitari fecit omnia ſupradicta capitula, quæ conſtituerat de cruce capienda. Quibus recitatis, Balduinus Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Gilbertus Roffenſis Epiſcopus vicarius ejus, mirifice prædicaverunt illo die coram Rege, & Principibus ſuis verbum Domini, & ſalutiferæ Crucis myſterium. Ad quorum prædicationem multi tam clerici, quam laici crucem receperunt.*

Et tunc dominus Rex miſit ſervientes ſuos Clericos, & laicos per ſingulos Comitatus Angliæ ad decimas colligendas ſecundum prædictam præordinationem, in terris ſuis tranſmarinis conſtitutam, ſed de ſingulis urbibus totius Angliæ fecit eligi omnes ditiores, videlicet de Londonia CC. & de Eboraco C. & de aliis urbibus ſecundum quantitatem, & numerum eorum, & fecit omnes ſibi præſentari diebus & locis ſtatutis; de quibus cepit decimam mobilium ſuorum ſecundum æſtimationem virorum fidelium, qui noverant redditus, & mobilia eorum. Si quos autem inveniſſet rebelles, ſtatim fecit eos incarcerari, & in vinculis teneri, donec ultimum quadrantem perſolverint. Similiter fecit de Judæis terræ ſuæ, unde ineſtimabilem ſibi acquiſivit pecuniam. Deinde miſit Hugonem Dunelmenſem Epiſcopum, & alios clericos, & laicos ad Willelmum Regem Scotorum pro decimis colligendis in terra ſua. Quo audito, Rex Scotiæ occurrit eis inter Woere, & Brigeham in Lodonas; & non permittens eos terram ſuam pro decimis colligendis intrare; obtulit ſe daturum domino ſuo Regi Angliæ quinque millia marcharum argenti pro ſupradictis decimis, & pro caſtellis ſuis rehabendis; ſed Rex Angliæ facere noluit. — VII. Decimarum exactio per Regem facta.

VIII. Decimæ Saladinæ in Franc. indictæ. *Philippus autem Rex Francorum ſimili modo colligi fecit decimas redditunm & mobilium hominum ſuorum per omnes terras ſuas.* Reliqua vero ſuo loco inferius. Extat ejuſmodi decimarum indictionis decretum a Rege Philippo, aſſenſu & conſilio Gallicanorum Epiſcoporum ſancitum, apud Rigordum in vita ejuſdem Philippi Regis, eaſque Saladinas decimas dictas ob bellum adverſus Saladinum indictum, teſtatur. Quod autem ejuſmodi penſitatione decimarum pluri-

mum

PAGIUS *Guillelmus Tyrius in Franciam venit.* brenſis in lib. de Rebus a ſe geſtis part. 2. cap. 17. & in Hibernia Expugnata lib. 2. cap. 27. Radulphus de Diceto pag. 636. & Neubrigenſis lib. 3. cap. 22. Poſt hæc nulla ejus in probatis monumentis mentio occurrit, ideoque anno incerto mortuus eſt. Bongarſius quidem, qui ultimam Tyrii Hiſtoriæ editionem curavit, in Præfatione ad eandem num. XI. citato Scriptore Anonymo natione Gallo, ait *Heraclium* Patriarcham Jeroſolymitanum electum, cum cognoviſſet *Tyrium* Romam veniſſe, ut Pontifici Romano oſtenderet talem eum *non* eſſe, qui Patriarcha eſſe deberet, *Phyſicum a ſuis* conveniſſe, *quem ut Romam illum ſequeretur, pepulit, atque veneno ſuſtulerit.* Quod cum ſucceſſiſſet, & Archiepiſcopus Tyrenſis mortuus eſſet, *Heraclium*, cum Romam veniſſet, ab Apoſtolico quæ voluit impetraſſe, & Jeruſalem rediiſſe. Verum hæc mere commentitia; *Heraclius* enim anno MCLXXXI. Patriarcha Jeroſolymitanus dictus, annoque MCLXXXIV. in Italiam ad Papam cum Magiſtris Templariorum & Hoſpitalariorum miſſus, uti alibi probavimus; & ab anno MCLXXXI. uſque ad præſentem Tyrius in partes Occidentis non venit. Quare miror, *Bongarſium* virum doctiſſimum huic fabulæ fidem adhibuiſſe. Oportet Baronium duos Guillelmos Tyrenſes Archiepiſcopos ſibi invicem ſuccedentes per hæc tempora perperam diſtinxiſſe; cum

hoc

mum gruvarentur Eccleſiæ, atque pauperes anguſtiarentur, Petrus Bleſenſis ſcripſit epiſtolam ad Epiſcopum Aurelianenſem hortans ut ſe Regi talia præſumenti obiiceret. Eſt quidem digna epiſtola, quam legant illi qui quovis prætextu favent Regibus adverſus pauperes & Eccleſias. Sic ſe habet, exhortationem præmittens: (a)

(a) Pet. Bleſ. ep. 112.

Reverendiſſimo patri & domino R. Dei gratia Aurelianenſi Epiſcopo M. Petrus Bleſenſis Bathonienſis Archidiaconus ſalutem & ſinceræ dilectionis affectum.

IX. (b) Eccl. 3. Pet. Bleſ. ad Aurelian. Ep. exhortatio.

Scriptum eſt: (b) tempus tacendi, tempus loquendi; diu tamen obmutui & ſilui a bonis, ſed jam nequeo Fidei Chriſtianæ injuriam diſſimulare ſilentio. Jam circa confinia terræ noſtræ barbaries efferata deſævit, & in exterminium Chriſtiani nominis gentium graſſatur immanitas. Quid ergo his ſtatis tota die otioſi? Vibratur in cervices noſtras gladius hoſtilis, nec eſt qui ex adverſo aſcendat, qui exprobrantibus nomini agminum Dei Iſrael zelo Fidei ſe opponat. Tu ergo, reverendiſſime pater, cum inter cæteras Eccleſiæ columnas quadam ſtatu digniore præemineas, redde teſtimonium fidei tuæ, & in Chriſti negotio ulterius non tepeſcas: non ſit alligatum apud te verbum Domini; ſed ſicut magnificavit te Dominus in conſpectu Regum, ita officium magnificentia pontificalis exerceas. Clamat ad te Dominus per ſpiritus ſui organum Jeremiam: (c) Sta, inquit, in atrio domus Domini, & loquere ad omnes civitates Juda ſermones, quos locutus ſum tibi; & ſermones illos exprimendo ſubiungit: Vade, & clama: Revertere adverſatrix Iſrael, dicit Dominus, & non avertam faciem meam a te. In eodem ſpiritu clamat (d) Ezechiel,

(c) Jer. 26.

(d) Ezec. 33.

Ann. Eccl. Tom. XIX.

dicens: Si ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, veneritque hoſtis, & tulerit animam unam de populo: ſanguinem ejus de manu ſpeculatoris requiram. Noli ergo otiari in talento Domini, ſed Evangelicam Domini negotiationem exerceas, ut talentum tibi creditum Dominus cum fœnoris acceſſione recipiat.

Inſta ergo opportune, importune, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Noli æmulari in malignantibus, Epiſcopis dico, qui Regem tuum blandis adulationibus palpant, canes muti, non valentes latrare. Acceptiſſima quidem eſt in Epiſcopis apud Deum profeſſio veritatis. Animam pro veritate ponere non formides, ut videas dies bonos, quia ſanguinem pereuntis Dominus de manu muti ſacerdotis exquiret. Arca ſiquidem Dei capitur, & populus gladio ruit, dum ſacerdos in filiorum correctione torpeſcit. Nec motum, aut vultuoſitatem Regis extimeas, ſed in omni libertate cum ſalutaribus monitis aggredere: quia ubi ſpiritus Dei, ibi libertas. Maluit Joannes Baptiſta periclitari apud Regem, quam diſſimulare legem Domini, qui ad Herodem, & Herodiadem, ſicut Elias ad Achab, & Jezabel Legati officio fungebatur. Vos ergo qui reminiſcimini Deum, ne taceatis, & ne detis ſilentium ori veſtro. Joannes in Herodem, Phinees in Judæum & Madianitidem, Samuel in Agag Regem, Petrus in Ananiam & Saphiram, Paulus in Elymam magum zeli gladium exercuit, atque correctionis exemplum eorum tibi vita præſcribit. Lex Dei, & Fides Chriſti omni ſupellectili mundanæ ſuperæſtimanda eſt, honori etiam, & famæ, propriæque ſaluti. Rex (e) Achab cum Regi Syriæ cum graviter

X.

(e) 3. Reg. 20.

 op-

PAGIUS hoc anno mentionem faciat Legationis Guillelmi Tyrii, annoque MCLXXXV. tradat, *Willelmum* Tyrium Archiepiſcopum & belli ſacri Scriptorem, tunc Legatum in Galliam miſſum cum *Heraclio*, aliiſque Legatis, vita functum eſſe. [r]

IV. Decima Saladina in Concilio Pariſienſi inſtituta.

Menſe Martio inquit Rigordus in Philippo Auguſto pag. 25. *media Quadrageſima Pariſius celebratum eſt generale Concilium a Philippo Rege, convocatis omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius regni Baronibus. In quo innumerabilis militum multitudo ſeu peditum, ſacratiſſima cruce inſigniti ſunt. Et propter hanc inſtantem neceſſitatem (oppido enim iter Jeroſolymitanum Rex affectabat,) cum aſſenſu Cleri & populi, quaſdam decimas ab omnibus iſſe accipiendas eo tantum anno decrevit, quæ dictæ ſunt decimæ Saladinæ.* Recitat poſtea inſtrumentum inſtitutionis decimarum. Hujus etiam Concilii meminere Guillelmus Armoricus in Philippo Aug. & Bellovacenſis lib. 29. cap. 45. qui addit, Ciſtercienſes, Cartuſienſes, Fontebraldenſes & Leproſos a præſtatione decimarum Saladinarum exceptos fuiſſe. Porro cum Rigordus, qui annum a die XXV. Martii auſpicatur, Concilium Pariſienſe cum media quadrageſima anni MCLXXXVIII. conjungat, manifeſtum eſt illud habitum poſt diem XXV. Mart.

Sed

NOTÆ Quamquam de anno emortuali Guillelmi Tyrii nihil certi conſtat; ratum tamen exploratumque eſſe debet vitam exuiſſe ante annum 1193. nam anno illo ineunte Tyrienſem Archiepiſcopatum tenebat Joſcius qui ejuſdem anni januario menſe ut regius cancellarius ſubſcriptione ſua munivit Chartam quamdam Henrici Trecenſis Palatini comitis in favorem Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymæ. Extat illa in codice diplomatico Melitenſi t. 1. pag. 219. Obiit igitur Tyrius intra quinquennium illud, quod ab anno 1188. uſque ad annum 1193. interceſſit. MANSI

opprimentes ſervos, & ancillas, filios, & filias, & uxorem, omnemque ſupellectilem obtuliſſet, poſtquam ventum eſt ad violandam legem Dei, licet reprobus eſſet in aliis, tamen pro lege Dei pugnæ diſcrimen inire non timuit. Melius eſt incidere in manus hominis, quam dereliquere legem Dei.

XI. *Si Reges Francorum faciem revereris, adhibe tibi de Coepiſcopis tuis, qui ſpiritu Dei aguntur, ut tanta verborum moderatione utaris, ut ſi fortis eſt ſermo, nihilominus ſit ſuavis. Nam & ſapientia quæ attingit a fine uſque ad finem fortiter, ſuaviter univerſa diſponit. Super omnia, quæſo notam adulatores, & officium palpones vitaes (a). Mel enim adulationis a ſacrificio Domini relegatur. Frequenter in palatiis converſantur, qui mobilibus & delicatis auribus Principum etiam in turpibus blandi lenocinantur applauſu, ponentes cervicalia ſub capite, & pulvinaria ſub omni cubito manus. Vix invenitur in Curiis, qui non vendat oleum, qui caput peccatoris oleo non impinguet. Laudatur enim peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Sed timeat, quod per (b) Jeremiam dicitur Sedeciæ: O Sedecia, ſeduxerunt te viri tui pacifici. Cum in exercitu Xerxis eſſet navium & virorum innumerabilis multitudo, atque ab aulicis adulatoribus diceretur, quia nec mare tantæ claſſi ſufficeret, nec aer tot populorum tela, nec terra tot currus ſua caperet vaſtitate: in tanto exercitu unus fuit Demaratus, qui in ſpiritu libertatis auderet dicere Xerxi: Victus eris a te ipſo, & te opprimet tua exercitus multitudo. Ab exhortatione, quæſo, non ceſſes, licet ille ſuorum conſilio * aſſeſſorum ad tuam inſtantiam ſe obduret. Scis enim, quod adhuc (c) Joannes & Mambres apud Pharaonem Moyſi reſiſtunt, & ſucceſſores (d) Achitophel juſtorum conſilia malitioſe pervertunt. Circa meretricantium linguarum malitiam patet campus orationis latiſſimus; ſed ad alia feſtinantes, hæc omnia ſub diſſimulatione tranſimus; quid expediat tuæ famæ, tu videris. Tu vero diligentiam adhibe ſtudioſam, ut conſanguineus tuus tamquam primipilarius Eccleſiæ, vexillum fidei ferat ante Reges, & Principes terræ, ut ſicut vigilantior fuit in bellicis actibus, modo non ſit in Chriſtianæ Fidei defenſione retrogradus.*

(a) Levit. 2.
(b) Jer. 38.
* aſſentatorum.
(c) 2. Tim. 3.
(d) 2. Reg. 17.

XII. *Si autem propoſitum iterato iter hujus peregrinationis arripere, non de ſpoliis Eccleſiarum, non de ſudoribus pauperum viaticum ſibi & ſuis exhibeat, ſed de redditibus propriis, aut de præda hoſtili bella Chriſti conficiat. Non eſt enim abbreviata manus Domini, ut qui magna fecit in Iſrael, etiam in populo acquiſitionis brachium ſuæ magnificentiæ non exaltet. Certe in exitu Iſrael de Ægypto (e) Dominus de ſpoliis Ægyptiorum ditavit Hebræos. Ingreſſus autem populus terram Chanaan, de prædis hoſtilibus innumerabiles ſibi divitias aggregavit: immo bellorum lex publica eſt, ut munificentia principalis ſuis commilitonibus de caſtrenſi obventione ſtipendia largiatur. Quæ ratio eſt, ut qui pro Eccleſia pugnant, Eccleſiam ſpolient, quam inimicorum ſpoliis donis triumphalibus ampliare debuerant? Putantne inſipientes & miſeri, quod Chriſtus, qui ſumma juſtitia eſt, velit ſibi de injuriis, & ſacrilegiis exhiberi ſacrificium; aut ſuſtineat commiſſa ex his ſpolia proſperari? Si enim teſtimonio Veritatis in ignem æternum mittitur, qui ſua pauperibus non dedit: ubi, quæſo, mittendus eſt, qui bona pauperum, vel Eccleſiæ rapuit, aut fraudavit? Pro his & conſimilibus filii Ephrem intendentes & mittentes arcum, converſi ſunt in die belli.* NUMQUAM PAUPERUM, NUMQUAM ECCLESIÆ SPOLIA PROSPERUM HABUERUNT EVENTUS AUSPICIUM. *Ideo in ultima peregrinatione effuſa eſt contentio ſuper Principes, & errare fecit eos Dominus in invio, & non in via. Fuerunt contritio & infelicitas in viis eorum, quia viam pacis non cognoverunt. Patrimonium Chriſti & Eccleſiæ ſuæ hodie vertitur in occaſionem ſcandali, & materiam ſervitutis. Certe ſub (f) Pharaone, cum ex principali edicto omnes ad ſolutionem quintæ partis generaliter urgerentur, ſacerdotes tamen fuerunt ab obſervantia, & onere illius conſtitutionis immunes. In libro (g) etiam Numeri, ad figuram perpetuæ libertatis, præcepit Dominus, Leviticam Tribum ab omni publica functione liberam eſſe, ſummique pontificis dumtaxat arbitrio ſubjacere.*

Contra exigentes decimas ab Eccl. & pauperibus.
(e) Exod. 12.
(f) Gen. 47.
(g) Num. 1.

XIII. *Quid aliud a pontificibus, vel a Clero poteſt vel debet Princeps exigere, quam ut inceſſanter fiat oratio ab Eccleſia ad Deum pro eo? Omnis pontifex ab hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro Rege & populo: & ſi iratus eſt in eos Dominus, ſacerdos medius intercedat; & in tempore iracundiæ fiat reconciliatio. Iratus Dominus populum Iſrael delere decreverat: ſtetitque (h) Moyſes in confractione in conſpectu ejus.*

Non niſi preces exigant Principes ab Eccl.
(h) Pſal. 105.

PAGIUS V. Sed cum fidelium devotio ferveret, omniaque ad profectionem Jeroſolymitanam appararentur, repentinum bellum Franciæ & Angliæ regna turbavit; & contra omnium expectationem duo Reges ex amicis inimici facti; urbes & caſtella utrimque expugnata, nec ante annum ſequentem poſt conſtituta, ut ibi videbimus.

Bellum inter Reges Franciæ & Angliæ.

Digitized by Google

ejus, motumque divinæ indignationis oratione placavit. Flamma divinæ animad-
(a) Num. 16. *verſionis ſæviebat in populum, & (a) Aaron arrepto thuribulo, medius inter viventes & mortuos ſe flammæ objecit,*
(b) Exod. 17. *ceſſavitque quaſſatio. Item contra (b) Amalec Iſrael prævalebat, Moyſe orante & erigente manus ſuas ad Dominum: & po-*
(c) Joſue 6. *ſtea temporibus (c) Joſue ſacerdotibus vociferantibus, muri Jericho corruerunt. Scio quod ſi Rex tuus angariis, perangariis, exactionibus, tapitationibus, cæteriſque ſordidis & extraordinariis muneribus Eccleſiam decreverit prægravare: quamplures Epiſcopos hujus rei fautores inveniet. Ipſi enim Evangelicæ libertatis obliti, quæ non ſolum filios Dei, ſed amicos facit, in ignominiam ſervitutis*
(d) Exod. 21. *perpetuæ ſibi permittent aurem (d) ſubu-*
(e) 1. Mac. 1. *la perforari. Sic olim Rege (e) Antiocho jura templi & ſacerdotii pervertente, multi de Iſrael egreſſi ſunt, qui ſolius adulationis, aut vani timoris intuitu in conſenſum illius tyrannidis tranſierunt.*

XIV. *Tu vero, reverendiſſime pater, pro domo Iſrael ex adverſo aſcendas, & pro teſtamento Dei murum inexpugnabilem te appones. Enorme namque famæ & animæ diſcrimen incurres, ſi hanc injuriam Chriſti ſilentio, aut neglectu diſſimules. Doctrina & exhortatione tua recolat dominus Rex, ſed non ad oppreſſionem pauperum, ſed ad tuitionem Eccleſiæ poteſtatem gladii ab Eccleſia ſuſcepiſſe. Et qui nunc vivens Eccleſiæ ſuffragio jugiter experitur, etiam poſt mortem ejuſdem beneficiis longe amplius indigebit. Morietur enim, & utinam incertos mortis eventus attenderet, ac noviſſima ſua memorans, per præſentes divitias futuram miſeriam com-*
(f) Eccl. 10. *penſaret. Eccleſiaſticus dicit: (f) Rex hodie eſt, & cras morietur: cum autem fuerit mortuus, hereditabit ſerpentes, beſtias, & vermes. Spiritus pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet, & non cognoſcet amplius locum ſuum. Agnoſcat itaque locum ſuum, & officium in quo poſuit eum Dominus; nec de theſauris Eccleſiæ, qui ſolum debentur pauperibus, ſed de fiſcali ærario bella Domini prælietur, neque confidat in fortitudine aut multitudine armato-*
(g) Prov. 15. & 18. *rum, ſed in Domino. Quia teſtimonio (g) Salomonis, nomen Domini plurima fortitudo, Dominus fortitudo plebis ſuæ eſt. Quod apertiſſime liquet in præliis antiquorum.*
(h) Deut. 32. *Quomodo enim (h) perſequebatur unus mille, & duo fugabant decem millia? nonne ideo, quia Deus vendidit eos, & Dominus concluſit illos? Nec enim in gladio ſuo poſſederunt terram, & brachium eorum non ſalvavit eos, ſed dextera tua, & brachium tuum Domine, & illuminatio vultus tui, quoniam complacuiſti in eis. Sibi autem complacebit Dominus in eis,*

qui fideles fuerint in teſtamento ejus. Sine fide autem impoſſibile eſt placere Altiſſimo. Hæc eſt enim victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra.

Et quia fere univerſos regni magnates video in via Domini quodam tædio laboris, & puſillanimitate leteſcere: vos, XV.
quæſo, jugi prædicationis inſtantia manus remiſſas, & genua debilia roborate. Plane, quia eis in præcedenti peregrinatione non ſucceſſit ad votum: credunt abbreviatam eſſe manum Domini, & inexhauſtam fontem gratiæ cæleſtis aruiſſe. Porro nunc in ſuperbia, & in abuſione profecti ſunt, nec ex defectu ſuæ fidei, ſed ab eventu dumtaxat divinæ diſpenſationis judicium metiuntur. Fides quidem eorum ſemel probata eſt, & inventa eſt minus habens. Adhuc experietur eam Dominus: nam ex eorum fide & humilitate victoriæ calculus pendet, ac de his ſpecialiter expetendus & expectandus præliorum triumphalis eventus. Peccaverat (i) Tri- (i) Jud. 20.
bus Benjamin in uxore Levitæ, & ſe reliquæ Tribus in ultionem ſceleris accinxerunt. Erat cauſa eorum juſtior, & exercitus longe numeroſior atque fortior. Et cum eis ducem prælii Dominus aſſignaſſet, ipſiuſque nutu in prælium deſcendiſſent: terribilis in conſiliis ſuper filios hominum Deus, juſtos ab impiis plures a paucioribus ſuperari permiſit: & ceciderunt ea die viginti duo millia de Iſrael. Iterum ad conflictum veniunt ex præcepto Domini, & ſuccumbunt, decemque & octo millia de Iſrael occiſi ſunt: nimirum, quia de ſua fortitudine & multitudine præſumebant, primo & ſecundo victi & humiliati ſunt, ut per humilitatem denuo vincerent, qui per ſuperbiam victi erant. Fides autem eorum ex prima & ſecunda fruſtratione non torpuit, ſed ex geminato diſcrimine creſcens, denuo ad conflictum quanto humilius, tanto fortius ſe accinxit. Tertio autem congreſſi ſunt, & tanta ſanguinis effuſione purgati fere totam Tribum Benjamin deleverunt. Scias quod ſecundum populi fidem ſecundæ peregrinationis metiemur eventus. Inſtrue ergo in fide & timore Dei populum, & populi ducem; & ut multa paucis includam, reverendiſſime & dilectiſſime pater mi, tuæ diſcretioni committo religioſorum quietem, pacem ſimplicium, cauſam Chriſti, & Eccleſiæ libertatem. Sed redeamus ad Anglorum Regem, qui cum a Patriarchis Antiocheno & Jeroſolymitano anno ſuperiori litteras accepiſſet: ad eos hoc anno has litteras reddidit:

Venerabilibus in Chriſto patribus & XVI.
amicis H. & E. Antiochiæ & Jeruſalem Patriarchis & R. Principi Antiochiæ & univerſo populo Chriſtiano Orientalis Eccleſiæ, Henricus eadem gratia Rex Angli-

Reg. Angl. ad Patriarchas Orientalis epiſt. *gliæ, & Dux Northmanniæ & Aquitaniæ & Comes Andegaviæ ſalutem & conſolationem in Chriſto.*

Quoniam peccatis noſtris exigentibus viſitavit Dominus temporibus noſtris in virga furoris ſui iniquitates noſtras, & ſeccam proprio redemptam ſanguine, divino permiſit judicio, manibus pollui perfidorum: ideo dignum eſt, ut nos, & cuncti, qui Chriſtianæ religionis ſunt, & ejuſdem nominis profeſſores, ad deſolationem præfatæ terræ ſtudio pietatis convertamur, & auxilium, ac conſilium ſtudeamus totis viribus impertiri. Cum igitur veniſſet ad nos A. Dei gratia venerabilis Valenienſis Epiſcopus, & dolores & calamitates, quibus Orientalis Eccleſia premitur, profuſis lacrymis, & profundis ſuſpiriis indicaſſet: quanto graviora vidimus inſtare pericula, tanto fortius ac celerius ad mutuum ſubſidium compaſſio nos accingit. Habentes itaque in eo ſpem & fiduciam, qui in ſe ſperantes nullatenus derelinquit, viriliter agite, & confortetur in Domino cor (a) Iſ. 49. *veſtrum quoniam illud credimus Iſaiæ (a) vaticinium jam completum: Jeruſalem, leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes iſti congregati venerunt tibi. Tunc videbis & afflues: & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando converſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Nunc autem Dominus, qui reſpicit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum, ſic Chriſtianorum hactenus ſopitos ad ſervitium ſuum excitavit affectus, ut unuſquiſque qui Domini eſt, gladium jam poſuerit ſuper femur ſuum; & beatum ſe quiſque reputat & fidelem, qui patrem & matrem, & omnia relinquit, ut poſſit Chriſto, & Terræ ſanctæ illatas injurias vindicare. Conſtantes igitur eſtote, & in promptu videbitis auxilium Domini vobis præparatum. Certum enim, quam credatis, tanta vobis per terram, & mare in auxilium fidelis populi ſuperveniet multitudo, quantam nec oculus vidit, nec aures audivit, nec in cor hominis aſcendit; quam quidem Dominus ad terræ veſtræ ſubſidium præparavit. Inter cæteros autem Principes ego & filius meus, rejecto hujus mundi gloria, & ſpretis voluptatibus univerſis, omnibuſque quæ mundi ſunt poſtpoſitis, in propriis perſonis, totis viribus vos cito, auctore Domino, viſitabimus. Valete.* Iſta Rex Angliæ. At quænam iſta retardarunt, audi:

XVII. *Hoc eodem anno, cum ad diſponendam expeditionem in Terram ſanctam pax facta eſſet inter Regem Francorum, & Anglorum, miſſus eſt Henricus Cardinalis Epiſcopus Legatus a Clemente Papa in Gallias, qui excommunicationis ſententia Richardum Comitem perculit, cujus occaſione, quæ fuerat ſancita inter Reges pax, turbata eſt.* Hæc Rogerius in Annalibus Angliæ anno iſto; idemque inferius iſta addit: *Eo-*

PAGIUS VI. Imperator Comitia Moguntiæ cogit. A num. XVII. ad XX. Caniſius Tom. V. Antiq. Lect. expeditionem Aſiaticam Friderici Imp. ex Anonymo coævo hoc modo narrat: *Imperator, ut vir multiplicis circumſpectionis, quod jamdudum intra ſe voverat de peregrinandi voluntate, adhuc diſſimulabat, quouſque major pars Principum ac aliorum virorum copia Crucem ſine retractatione arriperet, quorum ope & opera annitente, facilius & efficacius poſſet expeditionis negotia promovere. Ad hoc igitur provida & neceſſaria deliberatione ordinandum peregrini ſpecialiter in medio Quadrageſimæ, quæ tunc evenit ſexto Kalendas Aprilis* (ideoque hoc anno) *Curiam indixit apud Moguntiam, quam recte* CURIAM DEI *voluit appellari. Interea vir quidam religioſus literarum ſcientia præclarus & ſuavis eloquio, Henricus ſcilicet Albanenſis Epiſcopus in eadem Legatione, ut prædicator egregius, primo ut dignum, adivit Imperatorem; a quo, ut decuit, ſatis accurate exceptus eſt, & benigne. Qui cum de bono Imperatoris ipſius animo, circa peregrinandi negotium familiari inquiſitione & alloquio cognoviſſet, gaviſus eſt in Domino, & abiens per Alemanniam, verbi divini ſemine jacto in terram bonam, multas ad viam Jeroſolymitanæ expeditionis in brevi temporis ſpatio hauri fecit. Deinde profectus eſt ad Sereniſſimum Francorum Regem Philippum, & Henricum Regem Angliæ, qui tunc diſcordes erant, ſed ejus ſermone perſuaſorio, pacis revocati ad concordiam* (nempe ad inducias, de quibus anno ſequenti), *cum multis utrinſque regni Principibus crucis ſignaculum acceperunt. Inde in Germaniam redire decrevit ad præfatam Curiam Dei, cujus terminus inſtabat.*

Adveniente Curiæ termino, ſubdit idem Anonymus, *convenerunt plures Epiſcopi, Marchiones & Barones ad locum deſignatum cum innumerabili peregrinorum multitudine, & tam Imperator quam ejus filius, Epiſcopi multi & Principes publice ſe voto & promiſſione itineris adſtrinxerunt. Sed quia tam arduum negotium moram ad præparationem itineris poſcebat, viſum eſt Imperatori, ut propoſita expeditio a ſolemnitate inſtantis Paſchæ in annum protelaretur, & nono Kalend. April. in feſto S. Georgii peregrini omnes ſimul apud Ratiſbonam in itinere convenirent.* VII. Crucem accipit.

Quia vero Imperator & Saladinus, *tam per nunciorum, quam per donativorum alternam miſſionem a longo tempore amici fuerant ad invicem; Imperator ſuæ Majeſtatis proſpiciens honeſtati, duxit conveniens ad eum præmittere Legationem, & cum denunciatione belli ſe illius hoſtem fateri, niſi Sanctam* CRUCEM *in prælio Chriſtianis ablatam, redderet cum terra Jeroſolymitana, quam ſuæ ſubjugaverat ditioni.* Jam dudum alii Legati ad Imperatorem acceſſerant, omne bonum amicitiæ *de Saldano mendoſe pronunciantes, non ſolum pro mercato, & viæ ſecuritate; verum etiam de antiqui amoris perſeverantia, ac totius honoris exhibitione, quem, ut ajebant, illi præſentialiter impendere peroptabat.* Verum promiſſio illa perfidia plena erat. Interim *nono Kalendas Aprilis pere-* VIII. Legatos ad Saladinum mittit.

gzini

Eodem anno Fridericus Romanorum Imperator accepta Cruce de manu Henrici Albanenſis Epiſcopi Cardinalis, ſicut prudentem & circumſpectum decebat, ſatis provide ſibi & itineri ſuo neceſſaria providebat. In primis enim reconciliavit ſe Deo & ſanctæ Eccleſiæ, & Clementi Romano Pontifici, & poſtea in hac forma ſcripſit Saladino:

Friderici ad Saladin. ep. *Fridericus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, & hoſtium Imperii magnificus triumphator, Saladino præſidi Saracenorum quondam illuſtri, exempla Pharaonis fugere Iſraelem.*

Devotionis tuæ litteras multis retro temporibus ad nos deſtinatas ſuper arduis negotiis, tibi quidem, ſi fides verbis ſuffuiſſet, profuturis (prout majeſtatis noſtræ decuit magnificentiam) ſuſcepimus, & epiſtolarum noſtrarum alloquio magnificentiam tuam conſulere dignum duximus. Nunc vero quia Terram ſanctam profanaſti, cui æterni Regis imperamus imperio: in tanti ſceleris præſumptuoſam & plectibilem ac auſibilem audaciam debita animadverſione decernere, Imperialis officii ſollicitudo nos admonet. Quamobrem, niſi occupatam terram Judææ, Samariæ, & Palæſtinarum ante omnia reſtituas, adjuncta ſatisfactione ſacris conſtitutionibus pro tam nefariis exceſſibus taxata, ne minime legitimum videamur quærere bellum, a capite Kalendarum Novembrium, anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo centeſimo octogeſimooctavo, revoluto anni ſpatio, terminum tibi præfigimus ad experiendam belli fortunam in campo Taneos in virtute vivificæ Crucis, & in nomine veri Joſeph. Vix enim credere poſſumus hoc te latere, quod ex ſcriptis veterum, & hiſtoriis antiquis noſtri temporis factum redolet. Numquid ſcire diſſimulas ambas Æthiopias, Mauritaniam, Perſiam, Syriam, Parthiam, ubi Marci Craſſi noſtri Dictatoris fata ſunt præmaturata, Judæa Samariam maritimam Arabiam, Chaldæam, ipſum quoque Ægyptum, ubi proh dolor, civis Romanus Antonius vir inſignis virtute præditus extra milorem temperantia, & ſecus quam decebat militem, a tanto culmine rerum amiſſum, minus ſobriis Cleopatræ ſerviebat amoribus? Numquid etiam ſcire diſſimulas, Armeniam, & innumerabiles alias terras noſtræ ditioni ſubjectas?

Norunt hæc Reges, quorum cruore gladii Romani ſunt crebrius inebriati, & tu quidem in ipſa rerum experientia, Deo auctore, intelliges, quid noſtræ victrices aquilæ, quid cohortes diverſarum nationum, quid furor Teutonicus, etiam in pace arma capeſſens, quid caput indomitum regni, quid juventus, quæ numquam fugam novit, quid proceres Bavariæ, quid Suevus aſtutus, quid Francia circumſpecta, quid Anglia provida & ingenioſa: quid Albania, quid Cimbria, quid in gladiis ludens Saxonia, quid Turingia, quid Voſtphalia, quid agilis Brabantia, quid neſcia pacis Lotharingia, quid inquieta Burgundia, quid Alpinus falſcos, quid Friſonia in armento pravolans, quid Reemia ultro mori gaudens, quid Boemia, ſuis feris ferior, quid Auſtria, quid Friſia, quid Rutonia, quid partes Illyricæ, quid Lombardia, quid Te-* XVIII. * ſalaces

PAGIUS *gini apud Ratiſbonam, ſicut ſtatutum fuerat, convenerunt*, anno nempe MCLXXXIX. Narrat poſtea Anonymus profectionem Imperatoris, & quæ in ea expeditione evenere.

IX. *Legatio Germanica Henrici Albanenſis Card.* Huc etiam revocanda quæ alter Anonymus coætaneus in Chron. Clarævallenſi habet ad hunc annum: *Dominus Henricus Albanenſis Epiſcopus a Papa Gregorio VIII. conſtitutus Legatus, cum diligentia omnimoda officium ſibi injunctum peragebat. Et primo quidem ſecundum mandatum ſibi datum, inſtituit ut a præſenti anno in quinquennium, per omnes ſextas ferias eſſet fidelium populus in cibo Quadrageſimali; & ut feria quarta & ſabbato omnes incolumes abſtinerent a carnibus. Dominus vero Papa ſibi & fratribus ſuis Cardinalibus, & familiis, etiam ſecunda feria per eoſdem annos uſum carnium interdixit* [1]. *Venit autem dictus Legatus, (poſt colloquium Regis & Imperatoris, quod fuit apud Yvodium) exinde Moguntiam: ubi cruce ſignatus eſt Imperator cum LXVIII. magnis Principibus. Inde venit Leodium, ubi Radulphum Epiſcopum crueeſignavit: & Clericos LXVI. qui præbendas ſuas in manu ſua reſignaverant, ita de una Eccleſia ad aliam commutavit per ſuam providentiam, ut & ſimoniam evaderent; & præbendas non amitterent.* Et hoc anno aſſignantur ea quæ in parva Hiſtoria Walliæ continentur de Archiepiſcopo Cantuarienſi Balduino, qui fuit de Ordine Ciſtercienſi, & de Legatione ejus. Giraldus Cambrenſis in lib. de rebus a ſe Geſtis part. 2. cap. 17. & ſeqq. refert, *Balduinum* Cantuariæ Archiep. Walliam peragraſſe; prædicationibus ſuis quam pluſimos ad crucem ſuſcipiendam animaſſe, ipſumque etiam cruce ſumpta Jeroſolymam profectum eſſe. Per-

NOTÆ [1] Apud Ludewig in Reliquiis tom. II. pag. 449. extant literæ quibus Henricus iſte legatus apoſtolicus ad Moguntinam hanc curiam omnes per Germaniam epiſcopos & per illos etiam abbates invitat, mandans ut huic, quem vocat *Concilio Chriſtianitatis* omnes adſint. Ibi pariter pag. 437. exhibentur literæ ejuſdem Henrici, quibus Clericis omnibus ipſius tempori reformationem morum præſcribit, tum & ſubiicit præceptum illud, de quo Pagius hic n. 9. de abſtinentia ſcilicet a carnibus *& ſanguine fer. IV. & Sabbato*, tum & de eſu quadrageſimalium ciborum omnibus ſextis feriis. Mansi

* ſ. Anconitana March. *Tuſcia, quid * Ammonita Narſia, quid Venetus pirata, quid Piſanus nauclerus: denique quid dextera noſtra, quam ſenio urgeri exiſtimatis, quam gladios vibrare didicerit dies illa plena reverentiæ & jucunditatis triumpho Chriſti præfixa te docebit.* Hucuſque apud Rogerium litteræ Imperatoris ad Saladinum, mendis quidem obſitæ. Habet eaſdem, ſed alia verſione Matthæus Paris, qui & Saladini ad Fridericum Imperatorem reſponſionem ita conſcriptam recitat:

XIX. Saladini ad Imp. Frideric. epiſt. *Illi Regi ſincero amico, magno, excelſo Friderico Regi Alemanniæ in nomine Dei miſerentis, per gratiam Dei unius potentis, exuperantis, victoris perennis, cujus non eſt finis.*

Gratias ei agimus perennes, cujus gratia eſt ſuper omnem mundum; deprecamur eum, ut infundat orationem ſuam ſuper prophetas ſuos, & maxime ſuper inſtructorem noſtrum, nuntium ſuum Mahumet prophetam, quem miſit pro correctione rectæ legis, quam faciet apparere ſuper cunctas leges. Notum facimus Regi ſincero, potenti, magno, amico, amicabili Regi Alemanniæ, quod homo quidam Henricus nomine, venit ad nos, dicens, ſe eſſe Nuntium veſtrum, & detulit nobis quamdam chartam, quam eſſe dixit veſtram. Nos legi fecimus chartam, & audivimus eum viva voce loquentem, & verbis, quæ ore dixit, verbis reſpondimus, & hoc eſt reſponſum chartæ. Quod computatis qui vobiſcum concordant, venientes ſuper nos, & nominatis, & dicitis: Rex talis terræ, & Rex alterius terræ, & Comes talis, & talis: & tales Archiep. & Marchiones, & milites: ſed ſi nos vellemus dinumerare eos, qui ſunt in noſtro ſervitio, & qui ſunt intendentes noſtro præcepto, & prompti noſtro ſermoni, & qui dimicarent coram noſtris manibus: non poſſent in ſcriptum redigi. Et ſi Chriſtianorum computatis nomina, Sarracenorum ſunt plura & abundantiora, quam Chriſtianorum: & ſi inter vos, & eos, quos nominaſtis Chriſtianos, mare eſt, inter Sarracenos, qui non poſſunt æſtimari, non eſt inter eos & nos mare, vel ullum impedimentum veniendi ad nos. Et nobiſcum habentur Bedewini, quos ſi opponeremus inimicis noſtris, ſufficerent. Habemus & Turkemannos, quos ſi effunderemus ſuper inimicos noſtros, deſtruerent eos. Habemus ruſticos, qui dimicarent ſtrenue, ſi juberemus, contra gentes, quæ venturæ ſunt ſuper terram noſtram, & ditarentur de eis, & exterminarent eas. Habemus Soldanos bellicoſos, per quos terram apertam habemus, & acquiſitam, & expugnatos inimicos & ii & omnes Reges Paganiſſimi non tardabunt, cum eos ſubmonuerimus, & vocaverimus. Et vos cum fueritis congregati, ſicut charta veſtra dicit, & duxeritis multitudinem veſtram, ut narrat Nuntius veſter, obviabimus vobis per potentiam Dei & obtinebimus terras fortitudine Dei. Nam ſi veneritis, cum toto poſſe veſtro veniretis, & præſentes eritis cum omni gente veſtra. Et ſcimus, quod nullus remanebit in terra veſtra, qui ſe defendere poſſit, vel terram tueri, & quando Deus victoriam nobis ſua fortitudine donaverit, nihil amplius erit, quam ut terras veſtras libere capiamus fortitudine ſua, & voluntate. Adunatio enim legis Chriſtianorum bis venit ſuper nos in Babylone, una vice apud Damiatam, & altera apud Alexandriam; & noſtis qualiter Chriſtiani utraque vice redierint, & ad qualem exitum venerint. Et Deus adunavit nobis regiones affluentius, & adunavit eas longe lateque ſub poteſtate noſtra, Babyloniam cum pertinentiis ſuis, terram Damaſci, & Maritimam, Jeruſalem, terram Gezireh, & caſtella ejus, terram Roaſiæ cum pertinentiis, regionem Indiæ cum pertinentiis. Et per gratiam Dei hoc totum eſt in manibus noſtris, reſiduum Regum Sarracenorum noſtro eſt imperio ſubjectum. Nam ſi mandaremus excellentiſſimis Regibus Sarracenorum, non retraherent ſe a nobis. Et ſi ſubmoneremus Calypham de Baldac, quem Deus ſalvet, de ſede excelſi imperii ſui exurgeret, & veniret in auxilium excellentiæ noſtræ. Et nos per virtutem Dei obtinuimus Jeruſalem, & terras ejus; & remanent adhuc in manibus Chriſtianorum tres civitates, Tyrus, Tripolis, & Antiochia: & de his non eſt aliud, niſi ut capiantur. Attamen ſi bellum volueris, & ſi Deus voluerit, ut ſit per voluntatem ſuam, & quod totam terram Chriſtianorum acquiramus, obviabimus, ſicut ſcriptum eſt in charta veſtra. Verum ſi nos de bono pacis requiſiveritis, mandabitis procuratoribus iſtorum trium locorum prædictorum, ut ea nobis ſine contradictione reſignent, & vobis ſanctam Crucem reddemus, & liberabimus omnes captivos Chriſtianos, qui ſunt in tota terra noſtra, & permittemus vobis ad Sepulcrum

unum

PAGIUS X. Obitus Henrici Card. Albanenſis. Pergit Chronographus: *Inter hæc autem & iſta, Albanenſis Epiſcopus, Dominus Cardinalis Henricus quemdam tractatum ad ſuos Claravallenſes edidit. Laborabat autem pro pace inter Regem Franciæ & Regem Angliæ: inter Comitem Philippum Flandrenſem, & Eccleſiam Atrebatenſem. Et iſta lucerna talis extinguitur apud Atrebatum Kalendis Januarii* (anni ſc. ſequentis), *cujus corpus Claramvallem cum gloria relatum, tumulatum eſt in medio duorum Sanctorum extra majus altare; inter Sanctum videlicet Malachiam, & S. Bernardum;* & quidem *tertio Idus Januarii*, ut legitur in lib. Sepulcrorum Clarævall. quam diem Manricus anno MCLXXXIX. cap. I de ejus die emortuali perperam interpretatur; in eo enim libro

unum ſacerdotem, & reddemus Abbatias quæ ſolebant eſſe in tempore Paganiſmi, & bonam ejus faciemus, & permittemus venire peregrinos in tota vita noſtra, & habebimus vobiſcum pacem. Charta hæc ſcripta fuit anno adventus prophetæ noſtri Mahumet quingenteſimo octuogeſimoquarto, gratia Dei ſolius. Hæc barbarus tyrannus impius, adverſus ſuccoris Domini, novus Aſſur. Quæ autem hæc ſecuta ſint, dicturi ſumus inferius.

XX. Res Scotiæ compoſitæ per Clement. Pap. Sed redeamus ad Clementem Papam, functiones obeuntem Apoſtolicæ Sedis. Fatigatus ipſe ſui initio Pontificatus in Scotorum Eccleſiæ plurium annorum controverſiis agitatis: finem iiſdem impoſiturus, litteras ſcripſit ad Regem Scotorum alias ejuſdem argumenti ad Regem Angliæ, ad Clerum Epiſcopatus ſancti Andreæ alias, alias vero generatim ad Epiſcopos Scotiæ, ſeorſum vero alias privatas ad quoſdam Scotorum Epiſcopos: quæ omnes extant integræ, conſervatæ a Rogerio, atque deſcriptæ in Annalibus Anglicanis, quas, vitantes faſtidium quod poſſent afferre Lectori, hic deſcribere prætermittimus, qui ſi cupit, habet quem petat auctorem. Quem autem tandem conſecuta ſit controverſia finem, ſic narrat idem Rogerius:

His auditis, præfatus Rex Scotorum tandem ſuorum conſilio & prece victus: ſupradictum Joannem Epiſcopum in gratiam ſuam recepit, & conceſſit ipſum pacifice poſſidere Epiſcopatum Dunkeldenſem, & omnes redditus, quos ipſe ante conſecrationem ſuam habuit: ea conditione, quod ipſe Joannes quietum clamaret a calumnia ſua Epiſcopatum S. Andreæ. Qui licet ſupradictis litteris domini Papæ eſſet præmunitus; tamen in omnibus obedivit voluntati Regis, & quietum clamavit Epiſcopatum S. Andreæ a calumnia ſua in Dei, & Regis miſericordia: ſciens quod melior eſt buccella panis cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio. Hugo vero quondam dictus Epiſcopus S. Andreæ degradatus, & anathematizatus Romam venit, qui dato cautione ſtandi judicio Eccleſiæ a domino Papa clementer abſolutus eſt, ſed paucis ſupervixit diebus. Nam menſe Auguſti tanta extitit aeris corruptio Romæ, & in finibus ejus, quod multi Cardinales, & ditiores Urbis cum innumera plebis multitudine interierint, & ipſe Hugo cum tota fere familia ſua, & Heaxteus Dolenſis electus cum familia ſua ibidem obierint. Hæc Rogerius, quibus vides impleta quæ prædixerat propheteſſa. Sed videamus privilegium ab eodem Clemente Papa conceſſum Regi, Scotorumque Eccleſiæ, de quo ſcripſit ipſe eorum Regi, Willelmo, quod his verbis idem Rogerius recitat: Joannes ſuam recepit Eccleſiam. Romæ Lues. Cle-

PAGIUS bro diſerte dicitur, *Henricum* eo die ſepultum fuiſſe. Henriquez in Menologio eum memorat ad diem XIV. Julii, quia in hujuſmodi libris Sancti & perſonæ illuſtres aliis ſæpe diebus, quam quibus obierint, reponuntur.

XI. *Finis diſcordiæ inter Summos Pontifices, & populum Romanum.* A num. XX. ad XXVII. Baronius num. XXI. refert Privilegium a Clemente III. Eccleſiæ Scotorum & Willelmo Regi conceſſum, ut ea nullo mediante Apoſtolicæ ſedi ſubjaceat. *Datum Laterani III. Idus Martii; Pontificatus noſtri anno primo.* Quare eo die jam pax Clementem inter & Romanos ſancita fuerat, ut recte ex ea ſubſcriptione deducit Baronius. „Perpetua, inquit Onuphrius in Adnotatione ad Vitam Clementis III. per annos plus minus quinquaginta, inter populum, Pontificeſque Romanos ab Innocentio II. uſque ad Clementem III. diſcordia civilis fuit, regiminis Urbani occaſione excitata: cum populus Romanus Pontifici ſuo urbis adminiſtratione ſubmoto Senatores, qui Reipublicæ præeſſent, cum Patricio quodam, ſumma cum auctoritate creaſſent, ut Otto Friſingenſis Epiſc. lib. Hiſt. 7. & lib. 1. de Geſtis Friderici Imp. & Abbas Urſpergenſis, item Vitarum Pontificum incerti nominis Scriptor Bibliothecæ Palatinæ auctores ſunt. Ex cujus rei occaſione *Innocentius* II. & *Cæleſtinus* II. animi dolore defecerunt; *Lucius* II. pene & interfectus. *Eugenius* III. *Alexander* III. & *Lucius* III. urbe pulſi, *Urbanus* III. & *Gregorius* VIII. exules fuere: Donec noviſſime tanti diſſidii utraque parte pertæſa populus Rom. cum Pont. populari ſuo *Clemente* III. pacem æquis conditionibus facit, Senatoribus confirmatis, Patricii vero loco Præfecto, quem Magiſtratum aboleverant, refecto. Hujus pacis fœdera, & conditiones cum omnibus ſubſcriptionibus ex libris Cenſuum Cameræ Apoſtolicæ excerptæ adhuc apud me ſunt. Diuturna deinde quies & tranquilla Eccleſiæ tempora fuerunt. Ita Vir de antiquitate Eccleſiaſtica optime meritus. Baronius num. XXIII. refert literas Senatus Romani ad Clementem III. datas, quibus concordia inter utrumque inita continetur, in quarum fine legitur: *Actum XLIV. anno Senatus, indict. VI. menſe Maii, die ultima.* Quare Senatus anno MCXLIV. poſt menſem Majum reſtitutus fuerat. [1]

NOTÆ [1] PAx inter pontificem & Romanos hoc anno conciliata non tantum menſe maio jam coaluerat, ut ex Baronio Pagius hic notat; ſed & nondum elapſo februario menſe pontifex jam Romæ agebat, ut eruitur ex Bulla Clementis III. pro epiſcopatu Camminenſi in Pomerania legenda in Appendice Continuationis III. Spicilegii Lungiani pag. 7. *Data eſt Laterani per manum Moyſis Lateranenſis Canonici, vicem agentis Cancellarii VI. Kal. Mart. Indict. 6. Incarnationis Dominicæ anno milleſimo, centeſimo octuogeſimo octavo, Pontificatus vero Domini Clementis Papæ tertii anno primo.* MANSI

Digitized by Google

Clemens Epiſcopus ſervus ſervorum Dei chariſſimo in Chriſto filio Willelmo illuſtri Scotorum Regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

XXI. Clem. Pap. privilegium conceſſum Eccl. Scotorum & Reg.

Cum univerſi Chriſti jugo ſubjecti, ad Sedem Apoſtolicam patrocinium invenire debeant & favorem; illos tamen ſpecialius convenit munimine protectionis confovere, quorum fidem, ac devotionem in pluribus eſt experta, ut ad ipſius dilectionis favorem tanto amplius provocentur, & ejus reverentiæ devotiori affectione ſubdantur, quanto benevolentiæ ipſius & gratiæ pignus ſe noverint certius aſſecutos. Ea propter (chariſſime in Chriſto fili) reverentiam, ac devotionem, quam ad Romanam te habuiſſe a longis retro temporibus Eccleſiam novimus, attendentes, præſentis ſcripti pagina duximus ſtatuendum, ut Scoticana Eccl. Apoſtolicæ Sedi, cujus filia ſpecialis exiſtit, nullo mediante debeat ſubjacere. In qua hæ ſedes Epiſcopales eſſe noſcuntur: Eccleſia videlicet S. Andreæ, Glaſcuenſis, Dunkeldenſis, Dublinenſis, Brechinenſis, Aberdonenſis, Moravienſis, Roſenſinſis, Katinenſis, & nemini liceat niſi Romano Pontifici, vel Legato ab ipſius latere deſtinato, in regnum Scotiæ interdicti, vel excommunicationis ſententiam promulgare, & ſi promulgata fuerit, decernimus non valere. Adjicimus, ut nulli de cætero, qui de regno Scotiæ non fuerit, niſi quem Apoſtolica Sedes propter hoc de corpore ſuo ſpecialiter deſtinaverit, licitum ſit in eo legationis officium exercere. Prohibemus autem, ut controverſiæ, quæ fuerint in regno illo de poſſeſſionibus ejus exortæ, ad examen extra regnum poſitorum judicum non trahantur, niſi ad Romanam Eccleſiam fuerit appellatum. Si qua vero ſcripta contra hujus libertatis ſtatuta apparuerint impetrata, vel in poſterum, iſtius conceſſionis mentione non habita, contigerit impetrari: nullum tibi, vel ipſi regno circa hujus prærogativæ conceſſionem præjudicium generetur. Præterea libertates, & immunitates tibi, vel eidem regno, vel Eccleſiis in eo conſtitutis, a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus indultas, & hactenus obſervatas, ratas habemus, & illibatas futuris temporibus ſtatuimus permanere. Nulli ergo hominum liceat paginam noſtræ conſtitutionis & prohibitionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Laterani tertio Idus Martii, Pontificatus noſtri anno primo. Hactenus privilegium conceſſum a Clemente Papa Scotorum Eccleſiæ, ipſique Regi. Quod autem eaſdem litteras Romæ datas intellexiſti: ſcias pacem initam inter Clementem Papam atque Romanos. Quibus autem conditionibus tranſegerit cum ipſis, æſtuantibus odio in Tuſculanos: audi ejuſdem temporis auctorem Rogerium iſta ſcribentem:

Electo & conſecrato in ſummum Pontificem Clemente domino Præneſtino Epiſcopo, videlicet, ut moris eſt, Piſis, ubi bonæ memoriæ Gregorius Octavus migravit ad Dominum ex hac luce, miſit idem dominus Clemens ſine ulla mora Legatos ſuos ad cives Romanos, ut inter ſe & illos pax deberet firmiſſima reformari. Diſcordia ſiquidem concepta eſt occaſione Tuſculanæ civitatis, ſcilicet propriæ domini Papæ, per decem milliaria diſtantis ab Urbe, quam Romani guerra inſatiabili, ut eam ſibi ſubjicerent, impugnabant: & etiam occaſione conflictus, qui fuerat inter Romam, & Tuſculanam, per quem plus quam quinque millia Romanorum eodem die gladio perierunt, a tempore Alexandri Papæ, uſque tempora prædicti Clementis inter Eccleſiam duraverat & Romanos. Legati autem cum veniſſent ad Urbem, induxerunt Romanos, ut tanquam filii benigni ad patrem ſuum ſpiritualem corda ſua converterent, ipſumque ut pium patrem redeuntem ad ſe devotiſſime curarent recipere, ac fierent de cætero unum ſicut condecebat. Quibus reſponderunt in hæc verba Romani: Hoc quia ſanctum & dignum eſt, ardenti deſiderio, etiam pluſquam dominus, & pater noſter, ſicut veri & humiles filii (omni mora ſublata) fieri præoptamus, ita tamen, ſi damna nobis emendare, & injuriam ſimul, & verecundiam, quam occaſione guerræ Tuſculanæ ſuſtinuimus olim cum patribus noſtris, & adhuc ſuſtinemus, nobiſcum pariter voluerit vindicare, & ad impugnandum Tuſculanum ſi neceſſe fuerit, milites ſuos in expenſis propriis mittere, ſi pax ad honorem Urbis per ſubjectionem, & tributum annuum in ſcriptis redactum a Tuſculano ſolvendum Urbi, non poterit inter nos reformari. Si etiam Tuſculanum ad voluntatem noſtram faciendam tradere nobis promiſerit, ſi poſt refutationem tenendæ pacis ſecundum antedictum tenorem inter nos, & Tuſculanum, aliquo dierum poterit Tuſculanum habere. His itaque & quibuſdam aliis libertatibus tandem a ſupradicto Clemente Papa Romanis conceſſis idem Clemens acceſſit ad Urbem, de qua extiterat oriundus, &c. Extat diploma Senatus de concordia, quam tunc cum Clemente Papa iniit, quibuſdam conditionibus ſervandis appoſitis: quod hactenus in Vaticana bibliotheca aſſervatur In volumine Cencii Cameralis: ſic enim ſe habet:

XXII. Pax inter Pap. & Rom. damno Tuſculanor.

XXIII. *Sanctiſſimo Patri & domino Clementi Dei gratia ſummo Pontifici, & univerſali Papæ Senatus populuſque Romanus ſa-*

lu-

lutem, & fidele cum ſubjectione ſervitium.

Senatus Rom. cum Clem. Papa concordiam init. *Dignitas Senatus populique Romani in optimam ſtatum roboratur, & Reipublicæ nimium confert, ſi pacis concordiam inter ſacroſanctam Eccleſiam, & inclytam Urbem firmiter ſtabilitam, & ad poſterorum memoriam ſolemni ſcripturarum exaratione reducamus, ne forte per negligentiam, vel ſocordiam inæſtimabiliter pacis veritas temporis lapſu deperat, quæ ſua excellentia prærogativa ab omnibus eſt tam colenda, quam perpetuis temporibus obſervanda. Per abundantiam namque pacis, auxiliante Deo Patre, ceſſit defeſſio, & Romana Eccleſia atque Urbis egregia dignitas conſervatur illæſa. Hic agrorum fertilitas procreatur, quæ in uſum humanæ vitæ multiplici commoditate porrigitur, per quam equidem nobis, & vobis, cæteriſque illam conſervantibus utilitates, & lucra generantur quamplurima, & hoſtibus noſtris, veſtriſque male merentibus digna præparantur exitia. Proinde piiſſime in Chriſto Pater & domine, tenores ejuſdem pacis ad perennem rei memoriam per præſentem Senatoriæ dignitatis paginam de certo ampliſſimi ordinis ſacri Senatus, & aliorum quampluriorum, tam ſapientum, quam multorum prudentium virorum conſulto duximus roborandam, & vobiſcum taliter componendam, videlicet: Ad præſens reddimus vobis Senatum, & Urbem & monetam; tamen de moneta habebimus tertiam partem, ſicut inferius continetur. Item Eccleſiam B. Petri abſolutam reddimus, & Epiſcopatus, & alias Eccleſias obligatas pro guerra reddimus abſolutas, hoc modo, quod de tertia parte monetæ, quam Senatus habebit, ſingulis annis exonerentur, donec tota pecunia, pro qua obligata ſunt ſolvatur, & ſicut ſors minuetur, ita minuatur uſura pro rata parte.*

XXIV. *Reddimus omnia regalia, tam intra, quam extra Urbem, quæ tenemus, præter pontem Lucanum, quem tamen, non refutatis his quæ alii tenent, non faciemus vobis contrarium. De Capitaneis ſimiliter, ſalvo quod ex eis infra ſcriptum eſt, defendemus omnes dignitates, & honores Urbis, ad opus, & utilitatem veſtram, & Romanæ Eccleſiæ; & tam nos Senatores, quam alii Senatores, qui erunt per tempora ſingulis annis, jurabimus fidelitatem & pacem vobis & ſucceſſoribus veſtris, ſicut conſuetum eſt, & faciemus, quod omnes perdentes, ſuſceptis emendationibus, ſicut concordatum fuerit, faciant inde refutationem per publicum inſtrumentum vobis, ſucceſſoribuſque veſtris, & Romanæ Eccleſiæ. Et quocumque modo Tuſculanum diruı contigerit: nihilominus omnes poſſeſſiones, & tenimenta ejus intus & extra cum omnibus bonis & rebus eorum ſint in jure & poteſtate Romanæ Eccleſiæ. Vos autem dabitis Senatoribus, qui erunt per tempora, beneficia, & preſbyteria conſueta. Item Judicibus, Advocatis, & Scriniariis a Romano Pontifice ordinatis, & officialibus Senatus preſbyteria conſueta dabitis. De perdentibus autem res eis ablatas per * maſnadam Romani Pontificis, & forsfactores, & Tuſculanenſes per guerram, ſicut promiſſum eſt a vobis, per concordiam emendabitis, ſalvis exceptionibus a vobis factis, quibus dependentibus, obſervabitis conventiones a vobis factas, ſicut cum eis convenistis, & deperdentes obſervabunt vobis conventiones ab ipſis factas ſicut vobiſcum convenerunt, & dabitis ſingulis annis pro reſtauratione murorum hujus excellentiſſimæ Urbis C. libras bonorum provententium de Tuſculano. Sic fiet, quocumque modo ad manus noſtras devenerit, infra dimidium annum omnes muros & carbonaria civitatis, & Rocca Tuſculani, & ſuburbiorum dabitis nobis ad diruendum, quos & quæ numquam reficietis, nec refici facietis in vita veſtra, retentis & ſalvis tam vobis, quam ſucceſſoribus veſtris, & Romanæ Eccleſiæ omnibus poſſeſſionibus, tenimentis, & pertinentiis ejuſdem Tuſculani intus & extra, cum hominibus, rebuſque eorum. Quod ſi hinc uſque ad Kalendas Januarii dictum Tuſculanum ad manus noſtras non venerit, tunc excommunicabitis Tuſculanos, & per fideles veſtros de Campania, & de Romania cogetis eos perſiſtere de Tuſculano, quod dictum eſt ſupra, cum adjutorio noſtro.*

Pacta conventa contra Tuſculanos.

XXV. *Propter hoc autem nos Senatores pacem & ſecuritatem vobis, & Epiſcopis, & Cardinalibus, totique Curiæ veſtræ, & euntibus ad Curiam, & moram facientibus, & redeuntibus jurabimus, ſalvis juſtitiis Romanorum, quas petent bona fide, ſine malitia: & inſuper vos eligetis per ſingulas contradas univerſarum regionum Urbis decem viros ſine malitia, de quibus nos Senatores faciemus vobis jurare, veſtriſque hanc pacem cum beneficiis, quæ a Romana Curia habere conſueverant. Et ſi plures hanc pacem jurare voluerint, nos Senatores permittemus. Si ad defenſionem patrimonii beati Petri Romanos vocaveritis; ipſi ibunt cum expenſis, quas prædeceſſores eorum a Romana Curia habere conſueverunt. De Capitaneis ſit ſalvum Urbi, & populo Romano quidquid ab eis conventum eſt, & permiſſum Romæ per ſcriptum, & juramenta, ac * plerarias, & * ſtararias, ac præcones, ſalva proprietate Romanæ Eccleſiæ, quam de Præneſtina civitate habet, & ſalvo hominio Capitaneorum, quod debent vobis & Romanæ Eccleſiæ. Tiber non recipietis ad de-*

detrimentum & damnum Urbis; ſed ſi Tiburtinos impugnare voluerimus, non facietis nobis contrarium. Monetam facietis fieri intra Urbem ubi vobis placuerit, de qua tertiam partem dabitis Senatoribus per tempora. Si nos præcepto veſtro guerram aliquam fecerimus, & propter hoc nobis aliquis contrarium fecerit; juvabitis nos inde, atque defendetis, cum adjutorio veſtro. Omnia ſupradicta vos & univerſi Epiſcopi, & Cardinales Romanæ Eccleſiæ pro vobis, & ſucceſſoribus veſtris promittetis obſervare Senatui, populoque Romano in perpetuum. Et nos Senatores, & univerſus populus Romanus promittemus pro nobis & ſucceſſoribus noſtris omnia iſta obſervare vobis & toti Curiæ, ſucceſſoribuſque veſtris in perpetuum. Hæc omnia bona fide & ſine fraude ab utraque parte obſerventur.

XXVI. *Ut autem compoſitio iſta perpetuis temporibus illibata conſiſtat, eam decreto Senatus confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Auctoritate itaque omnipotentis Dei, & magnificentiſſimi ordinis Senatus edicto firmiter præcipimus, ut nullus noſter concivis, amicus vel fidelis, contra hæc, quæ per ſcripta firmiter ſtabilita ſunt, aliquo modo venire præſumat, ſi amorem, & bonam noſtram voluntatem habere deſiderat: alioquin iram ampliſſimi ſenatoris & metuendi populi Romani graviſſime incurrat & odium. Actum XLIV. anno Senatus, Indictione VI. Menſe Maii, die ultima.* Hæc pacta inita, quæ poſtea abrogata fuere. Quomodo autem ſecuta ſit deſolatio Tuſculanæ civitatis, dicturi ſumus inferius ſuo loco.

XXVII. Hoc eodem tempore Gaufredus monachus S. Bernardi rogatus ab Epiſcopo Cardinali Albanenſi, ut res geſtas in Gallia in cauſa Gilberti Porretani notam Eugenio Papa ſcriberet; copioſiſſime ſatisfecit. Scriptam enim ab eo de his epiſtolam recitavimus ſuperius, ubi contigit de eadem controverſia haberi ſermonem. Poſt hæc idem Gaufredus eumdem Cardinalem reddidit certiorem de ventilata nuper in Galliis quæſtione, aſſerentibus aliis, in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio aquam vino mixtam mutari in Chriſti ſanguinem, aliis vero negantibus. Quod enim utriuſque partis increbreſcentibus ſtudiis periculoſum eſſe poſſet, ne (ut ſolet accidere) in his obſtinatio pareret hæreſim: de his conſulendam Apoſtolicam Sedem more majorum Gaufredus exiſtimavit, hanc ad eumdem Cardinalem ſcribens epiſtolam: — *Novæ hæreſi occurrit Gaufred. Monachus Ciſterc.*

Amantiſſimo domino & patri A. Dei gratia Albanenſi Epiſc. & Domini Papæ Vicario, Frater Gaufredus de Claravalle minimus, id quod eſt.

XXVIII. *Quia ſemel cœpi, loquar ad dominum meum ſuper verbo etiam altero, cum vobis opportunum fuerit, veſtram deſiderans obtinere reſponſum. Ad partes enim Galliæ, ſicut noſtis, hoc anno cum veſtra benedictione reverſus, novam, & mihi hactenus inaudi tam ventilari inter aliquos reperi quæſtionem de ſubſtantia aquæ, quæ vino mixta in calice ſimiliter offertur, & an & ipſa ſimiliter cum eodem vino in ſanguinem Domini convertatur. Nec mediocris eſt inter modernos Theologos ſuper eadem quæſtione diſſenſio, negantibus aliis, aliis affirmantibus, totius liquoris mixti, ſicut panis, qui ex ſimila & aqua ſimiliter conficitur, unam fieri tranſubſtantiationem. Et affirmantium quædam aſſertio eſt, nullatenus eſſe credendum, quod in calice Domini purum fuerit vinum, præſertim cum in regione illa ſic habeatur in uſu temperamento aquæ, ut de (a) Sapientia quoque legatur, quia miſcuit vinum: nec niſi mixtum in illis maxime regionibus facile ſoleat propinari. Ajunt etiam, quod dum ſubſtantia aquæ, quæ ad conficiendum* — *Conſulitur Apoſt. Sedes de orta controverſia.* (a) Prov. 9.

PAGIUS XII. *Exoritur controverſia de converſione aquæ in Sanguinem Chriſti.* A num. XXVII. ad XXX. Hoc tempore, qua occaſione incertum, in Galliis cœpta eſt diſputari quæſtio de converſione aquæ, quæ calicanti conſecrationem infundi ſolet; an, ſc. immediate tranſeat in Chriſti ſanguinem non ſecus ac vinum, etiamſi in eum liquorem non ſit converſa; an maneat mixta ſpeciebus vini ſubſtantia aquæ poſt verba prolata, non unquam in eum tranſitura. Delata a quibuſdam ad *Gaufridum* olim Sancti Bernardi ſecretarium, tanquam ad judicem controverſia, iſque *Henricum Albanenſem* Epiſcopum hoc anno in Gallia Sanctæ Sedis Legatum conſuluit literis a Baronio recitatis, quibus hæc verba ipſe ſubjungit: „quid autem reſcripſerit ad petitam „conſultationem Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, non invenimus; ſed aliud reſcribere non potuiſſe certum eſt, quam quod credidit, & cuſtodivit ſemper Sancta Romana Eccleſia, nimirum, aquam ſimul & vinum tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti. Ita Cardinalis eruditiſſimus, *Joannes*, qui ub Epiſcopatu Pictavienſi ad Archiepiſcopatum Lugdunenſem tranſlatus fuerat, vulgo *ad Albas manus* appellatus, de quo ſuo loco egimus, aliquot poſt annos quam Ordinem Ciſterc ienſium, dignitate depoſita, amplexus eſt, anno ſc. MCCII. eandem quæſtionem *Innocentio* III. propoſuit, hujuſque petitionis occaſione ab hoc Pontifice emiſſa celebris illa Decretalis de celebrat. Miſſ. cap. VI. *cum Marthæ*, quam Manricus eo anno cap. 1. & ſeq. in Annalibus Ciſtercienſibus fuſe explicat, atque, licet Pontifex nihil definierit, probabiliorem tamen cenſuiſſe ſententiam *Henrico Card. Albanenſi* currenti uſu propoſitam, nempe quod aqua immediate tranſit in ſanguinem; quæ *Gaufridi* memorati ſententia fuerat, quæque Baronio probatur, qui tamen in eo aliquantum exceſſit, quod dixerit hunc totius Eccleſiæ perpetuum ſenſum ſemper fuiſſe, contra quem nulli liceat opinari. Ex quo cum ali-

dum panem miſcetur ſimilæ, poſt conſecrationem aqua non maneat; incongruum fore videtur, ut mixta vino ſimiliter in conſecratione non mutetur. Poſtremo, cum elementa quatuor, ignis, aeris, aquæ, & terræ supernus artifex ſic conjunxerit, ut non tam elementa ſimplicia, quod ex eis elementata ſunt quæ videntur, ſi ab illa mutatione excipere cœperit, alius ignem, alius aerem, alius terram, ſicut iſti aquam excipiunt: non mediocris inde confuſio conſequetur. Igitur circa hoc & hujuſmodi affirmantium converſionem tutius mixti liquoris, qui in calice continetur, in ſanguinem Domini, ratiocinatio ſtudioſa verſatur. Auctoritates etiam quaſdam protulere, quas præſentis ſcripturæ conſummationi duximus reſervandas. Nam qui eis ſuper hoc adverſantur, ex nullis antiquorum, ſive etiam modernorum ſcriptis tam evidentia teſtimonia protulere ſuæ aſſertioni: cæterum innituntur potiſſimum uni verbo, quod principaliter Sancti in duabus ſpeciebus panis, & vini, conſecrationem perfici perhibentes, nullam in verbo illo alicujus diverſæ ſpeciei, nullam aquæ fecerint mentionem. Ad quod reſpondetur eis, quod non conſuevere homines mixturam vini & aquæ, nec ſi quantitas aquæ prævaleat, aquam nuncupare, ſed vinum. Præterea calicem Dominus legitur accepiſſe, non vinum, quamvis continens Evangeliſta poſuerit pro contento. Sacerdos quoque cum Miſſam celebrat, quod dicere ſoleat attendendum: Similiter poſtquam cœnatum eſt, accipiens & hunc ſacroſanctum calicem (in quo videlicet continetur vinum mixtum aqua) benedixit, & dedit Diſcipulis ſuis, dicens: Accipite, & bibite ex hoc omnes: hic eſt ſanguis meus, &c.

XXIX. Petrus Lombardus jam defunctus oſtenditur. Dicunt aliqui, qui ſub magiſtro Petro Lombardo, dum adviveret, ſtuduere, quod nunquam eos docuerit aquæ mutationem: Sed quod eam negaverit, neminem audio profitentem. Nam & in libro Sententiarum ejus ſuper eodem ſacramento auctoritates plurimæ continentur, quarum aliquas, ajunt illi, pro parte ſua: ſed nec ſoluta, nec ſaltem propoſita in ejus codice eadem quæſtio reperitur. Opponunt iidem auctoritates, in quibus nihil legitur de mutatione aquæ in ſanguinem, & huic verbo potiſſimum innituntur, quoniam per Apoſtolos, ad ſignificandam plebem unitendam Chriſto, miſcere juſſa eſt aqua vino. Et reſpondetur eis, quod auctores, qui non aſſerunt commutationem, non tamen negant, & proferunt teſtimonia de Scripturis, in quibus & iidem ipſi, ſive alibi reticent, ſive etiam alibi vini mixti mutationem evidentius aſſeverant. Cyprianus (a) martyr: Calix Domini non eſt aqua ſolum, vel vinum ſolum, niſi utrumque miſceatur; ſicut nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, vel aqua ſola, niſi utrumque fuerit adunatum, & panis unius compage ſolidatum. Idem (b) Cyprianus: Si quis de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter, vel ſimpliciter non hoc ſervavit, quod Dominus noſter facere exemplo & magiſterio docuit: poteſt ſimplicitati ejus, indulgentia Domini, venia concedi, non poteſt vero nobis ignoſci, qui nunc a domino inſtructi ſumus, ut calicem Domini cum vino mixtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus. Hieronymus (c) in Marcum: Format ſanguinem ſuum in calice, vino & aqua mixtis, ut alio purgemur a vitiis, & a culpis alio redimamur & pœnis. Ambroſius (d) in libro de ſacramentis: Sermone Chriſti hoc conficitur ſacramentum, quia ſermo Chriſti creaturam mutat, & ſic ex pane fit corpus Chriſti, & vinum cum aqua in calice mixtum fit ſanguis conſecratione verbi cæleſtis. Auguſtinus (e) de Baptiſmo: Unde & aqua mittitur in calicem, fit ſanguis conſecratione verbi cæleſtis. Paſchaſius: (f) Aqua conſecratur, non quod aqua permaneat, ſed vertitur in ſanguinem. Hildebertus (g) Cenomanenſis: Aqua in ſanguinem vertitur, ut populus, qui per aquam figuratur, in melius ſe mutatum intelligat. Algerus: (h) Sed licet in menſa Domini tria conſtituantur munera, ſunt tamen duo: per quæ ſacrificatur, eſt aqua mixta prius vino; ſed quando ſacratur, non niſi ſanguis erit, quo anima nostra alatur. Cæterum pars adverſa auctoritates priores utcumque permittit, dicens vinum, quod aqua mixtum eſt, ſed non propterea aquam mutari. Teſtimonium vero Paſchaſii quod evidens eſt, eadem pars contemnit, licet magnum ipſius B. Papa Gregorius in libro (i) Dialogorum perhibeat teſtimonium ſanctitatis. Sicut Hildebertum ajunt verſificatorem fuiſſe, non Eccleſiaſticorum dogmatum aſſertorem: de Algero dictum: Neſcimus hominem; ipſius tamen nullum adhuc comperi librum, & Sancti, vel cujuſcumque doctoris auctoritatem ſimiliter ſuffragari. Ac proinde placeat veſtræ dignationi, cum dominis noſtris fratribus veſtris ſuper hoc verbo, cum opportunum tempus affuerit, diligenti collatione tractare; ut auctoritas S. R. E. definiat, quid ſuper hoc credi debeat, vel doceri. Hæc Gaufredus. Quid autem reſcripſerit ad peritam conſultationem Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, non invenimus: ſed alind

(a) Cypr. ep. 63.
(b) Ibid.
(c) Hier. in Mar. c. 14.
(d) Amb. l. 4. de ſacram. c. 4. & 5.
(e) Bibl. ſanct. t. 6.
(f) Paſch. l. de corpor. & ſan. Domini. in Biblioth. SS. Patrum t. 6.
(g) Hildebert.
(h) Algerus.
(i) Greg. l. 4. dial. c. 40.

PAGIUS aliqui recentes Theologi anſam ſumpſerint, Baronii propoſitionem cenſuræ non inurere, ibidem a Manrico ea ſolide defenditur.

aliud reſcribere non potuiſſe, certum eſt, quam quod credidit, & cuſtodivit ſemper S. R. E. nimirum, equum ſimul & vinum tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti.

XXX. Athanaſio ſubrogatur Leontius in Sede Jeroſolym. Interea Jeroſolymis vita fungitur qui nationis Græcorum illic præerat Patriarcha Athanaſius, & arbitrio Græcorum Imperatoris ſubrogatur Leontius. Reperimus autem Athanaſii hujus ſcriptorum monimentum, nempe litteras ad Georgium Corcyræ Epiſcopum redditas, cum primum has ad eum ipſe Georgius litteras dediſſet: quas ambas continet codex Metianus citatus ſæpe ſuperius:

Georgius Metropolita Corcyræ ad ſanctiſſimum Patriarcham dominum Athanaſium Jeroſolymorum.

Jeruſalem, Jeruſalem! numquam auſim equidem tibi dicere, quæ occidis Prophetas, & quæ lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt; hoc enim dicere, ſolitus erat Dominica (a) Matt. 23. (a) *illius vocis, & divina proferentis eloquia. Dicam igitur, quoties volui colligere meipſum, & omnium quæ hic apud nos ſunt ablitus, recurrere ad ſanctiſſimum iſtum verticem tuum, & celſitudinem tuam, ut viderem & ſcrutarer ea, quæ in te ſunt mirabilia? cum multa certe illa ſint, & terribilia: & ut convenirem Patriarcham tuum, virum videlicet virtute inacceſſibilem, & incomparabilem, & qui immortalis memoriæ jam beae refert præmia. Sæpe id certe facere volui, & magno deſiderio flagravi, & quaſi ignis quidam divini amoris in corde accenſus eſt meo: repulſus ſum tamen ab operis executione: voluntas enim & impetus vehemens deſiderii mei ad alia longe converſus eſt. Ecce enim vincula quædam immobilitatis (ut ita dicam) pedes meos in cubili quaſi clavis quibuſdam confixerunt, nec valeo aliquo pacto morbi improbitatem & moleſtiam ſuperare, niſi tuarum precum & benedictionum virtus immenſa & inſuperabilis mihi opem ferat, o vir diviniſſime, & ſolutis caris meis vinculis, rectum me ſtatuat. Et quemadmodum Princeps Apoſtolorum claudum illum ad Speciosam portam; ita etiam tu Corcyræ Metropolitam tuum, capta ejus manu, tecum illum venire facias cum confeſſione laudis & exaltationis in ſanctam Sion, quæ cœlum imitatur, & eſt ejus imago quædam. Hæc ſingulis diebus vitæ meæ Deum oro, & deprecor, quinimmo bona etiam teneor ſpe, me non omnino caſurum ab eo, quod animo cupio. Toto autem corde, & toto ore aures audientium impleo gratiarum actionibus pro ſanctitate tua, quod me tam udarandis litteris boras, & quaſtiunculis quibuſdam perfectum*

PAGIUS XIII. *Leontius longe poſt hunc annum Patriarcha Jeroſolymorum factus.* Ad num. XXX. & ſeq. Præter Patriarchas Latinos, qui Eccleſiæ Jeroſolymitanæ præerant, alii a Græcis inſtituebantur, & *Athanaſio* Patriarcha Jeroſolymitano Græco demortuo *Leontius*, qui Patriarcha Conſtantinopolitanus fuerat, in ejus locum ſubrogatus eſt; ſed Athanaſius ante annum MCXCIII. a Græcis Patriarcha Jeroſolymitanus conſtitui non potuit, ut ex dicendis ibidem conſtabit. Quare Epiſtola *Georgii* Metropolitæ Corcyræ ad *Athanaſium* Patriarcham Jeroſolymitanum, & hujus ad illum reſponſum, quæ hic a Baronio recitantur, ad illum Chriſti annum revocanda.

XIV. *Moritur Radulph. Nigellus Card.* Hoc anno, ut narrat Gervaſius in Chron. pag. 1537. *Radulphus* Cardinalis cum literis Clementis III. datis *Laterani IV. Idus Decemb. pontificatus ejus anno primo* in Angliam Legatus directus eſt ad decidendas controverſias, quæ verſabantur inter Monachos Cantuarienſes & Balduinum Archiepiſcopum; ſed cum *Legatus perveniſſet Papiam & prædictas Domini Papæ literas Archiepiſcopo præmiſiſſet, nimia confectus abſtinentia, & ex inſolito itineris labore fatigatus, decidit in lectum apud Marſiers, & infra dies X. defunctus & ſepultus eſt*. Eſt is *Radulphus Nigellus*, cujus creationis mentionem facit Baronius an. MCLXXXIV. num. 2. quo ea peracta. Scriptores Hiſtoriæ Cardinalium annum mortis ejus ignorarunt; ſed ex laudatis verbis intelligimus, eum anni ſequentis initio e vivis abiiſſe.

XV. *Legatio Germanic. Jordani Card.* In Germaniam vero *Jordanus de Ceccano* Preſbyter Card. Sancti Prudentianæ tit. Paſtoris Legatus miſſus eſt, ut teſtatur Joannes de Ceccano in Chron. ubi ad hunc annum ſcribit: *Dominus Jordanus Abbas foſſæ novæ IV. Idus Martii ordinatus eſt Diaconus Cardinalis IV. Nonas April. conſecratus eſt Preſbyter Cardinalis tit. Paſtoris ſanctæ Pudentianæ. Menſe Junii miſſus eſt in Legatione Alemanniæ.* Tum ad annum ſequentem: *Jordanus Card. reverſus eſt de Legatione Alemanniæ, & applicuit Ceccanum in vigilia S. Petri IV. Kal. Julii.* de eo infra ſermo erit.

Sanctus Gilbertus fundator Ordinis Sempringhamenſis in Anglia *pridie Nonas Februarii* in Monaſterio Sempringhamen a ſe fundato obiit, annoque MCCII. ab Innocentio III. in Sanctorum numerum relatus eſt, ut in utraque ejus Vita ab Auctoribus Anonymis ſcripta quæ extant in Actis SS. Bollandianis ad diem IV. Februarii dicitur. Verum quidem eſt, XVI. *Obitus S. Gilberti fundatoris Ord. Sempringhamenſis.* in utraque hanc mortem cum anno ſequenti connecti, ſed Bromptonus in Chron. & Hovedenus pag. 649. in parte poſteriori, qui hoc tempore vixere, eam hoc anno recitant, & non conſtat de tempore, quo uterque Bibliographus floruerit. Quod enim prior canonizationem ejus non memorarit, non ſequitur, ut putavit Henſchenius, eum ante Canonizationem Vitam illam edidiſſe. Sed quidquid de anno ejus emortuali ſit, in fundando ſuo Ordine Sanctum *Bernardum* adiit, & ejus conſiliis in ſuo propoſito roboratus *piis cœptis inſiſtere non ceſſavit*, ut inquit Neubrigenſis lib. 2. cap. 16. qui addit: *Servorum Dei duo, & ancillarum Dei octo non ignobilia conſtruxit monaſteria, quæ & numeroſe replevit collegiis; & juxta datam ſibi ſapientiam regularibus ornavit inſtitutis. Et quidem circa ſervos Dei inſtituendos abundavit indulta ei divinitus gratia, in ſollicitudine fœminarum. Quippe in hac parte meo judicio palmam tenet inter omnes, quos inſtituendis regendiſque fœminis religioſam operam impendiſſe cognovimus*, &c. Vocatur a Bromptono *fundator alborum Monachorum Ordinis de Sempyngham*. Hoc

Digitized by Google

ctam nobis reddit conſolationem. Præcurrit autem mihi veritatem quamdiu, ſuavis illa odor olei nardini, quod a te mihi miſſum eſt, licet illud integrum non acceperim, ſed paucas quaſdam guttas, quæ ab eo, qui illud nobis attulit, ſervatæ ſunt. Litteræ vero tuæ (bone Deus) ut pulchræ, ut jucundæ, ut benedictionibus plenæ? Sanctificant enim me, dum videam illas tantum, dum tangam; & dum applicantur, gravem dolorem ſecti pedis mei minuunt. Vivat itaque celſitudo divinæ virtutis tuæ ad multos annos, humilibus quidem te humilians, & dolorem omnem auferens curam, qui in hujus vitæ rerum vanitate affixi ſunt, & a vera lætitia procul abſunt. Vera autem lætitia illa eſt, ambulare ſcilicet in via divinarum juſtificationum, & vivere juxta Evangelica præcepta: quorum tu optimus operarius, lucens in mundo inſtar luminaris, quod mundum univerſum illuminat ab extremis partibus uſque ad extremas. Haſtenus ad Patriarcham Græcorum Athanaſium Georgius, ad quem ille iſta reſcripſit:

XXXI. Athan. Græcorum Patriarch. Jeroſ. ep.

Reſponſio domini Athanaſii Patriarchæ Jeroſolymorum ad Georgium Metropolitam Corcyræ.

Jeruſalem, Jeruſalem! utar etiam ego (diviniſſimum mihi caput) eodem proœmio, quo uſus es tu in pulcherrima epiſtola tua; licet non eodem argumento. Jeruſalem igitur, Jeruſalem fuit quidem aliquando ædificata ut civitas, cujus participatio ejus ad ipſum: nunc vero, juxta beatum Iſajam, (a) deſerta & everſa a populis alienigenis, ut civitas jam depopulata, ut tabernaculum in vinea, ut pomorum cuſtodia, & in parvis reliquiis habitatorum, in ſalo ſita, & quotidie undis agitata, & jactata tempeſtatibus frequentibus, agitationibus, & fluctibus malorum. O innumerabilia peccata mea! o divinum, & juſtum judicium! A quo conſtitutus ſum ego indignus deplorator hujus throni, qui mihi ſorte datus eſt, ut inſtitum faciam lamentationum erga te, dilectum mihi caput: nihilominus veneranda littera tua reverendiſſime domine mi, in memoriam revocant miſerias quæ nos angunt, tum ab impiis hominibus, tum ab irreligioſis, dum utrique contendunt hanc infeliciſſimam Sion ſedem occupare, qualiſcumque ea ſit, non tamen propter ipſam Sion, ſed propter lucrum & proventus. At utinam pereat hujuſmodi avaritia & lucri cupiditas, & primus ejus inventor & auctor. Et hæc quidem dicta nobis ſunt, quaſi memoriale quoddam compaſſionis, & commiſerationis, pro ea qua nos provocas commemoratione tuarum miſeriarum, quibus tua affligitur fraternitas. Tu vero, homo Dei, & meæ exiguitatis indefeſſus laudator, & multarum (ut ita dicam) uritis laudandi ſcilicet, legum tranſgreſſor, pro nimia & vehementi erga nos dilectione, certo ſcias, quod pro ſola bona animi tui propenſione retributiones magnæ apud divinam benignitatem tibi ſunt repoſitæ. Confide itaque, venerandum mihi caput, quod tibi, ac ſi veniſſes ad hæc noſtra ſancta loca, & orationes, & preces Domino fudiſſes in tabernaculis Domini

(a) Iſ. 1.

PAGIUS XVII. *Obitus Fernandi Regis Legionis.*

Hoc anno, vel era MCCXXVI. ut habet Lucas Tudenſis hujus temporis Scriptor *Fernandus* Legionis Rex e vivis exceſſit. Toletanus lib. 7. cap. 29. ait: *Rex Fernandus annis triginta uno in regno feliciter conſummatis obiit Beneventi* (quod oppidum in regno Legionis ſitum) *era MCCVIII.* ſed numeri hi manifeſte corrupti, legendumque, MCCXXVI. Succeſſit ei filius ejus *Adelphonſus* ſeu *Alphonſus* hujus nominis IX. quem Toletanus dicit fuiſſe hominem pium, & ſtrenuum.

XVIII. *Algarbia & Sylvia urbe Saracenis erepta.*

Referunt Annales Portugalenſes, cum hoc anno Anglorum, Flandrorum, Friſonum & Danorum Claſſis in Tagum Fl. ingreſſa eſſet, *Sanctium* primum Portugaliæ Regem eis perſuaſiſſe, ut ſecum adverſus Infideles pugnarent, & valida illa claſſe adjutum *Algarbiam* cum urbe Sylvenſi, quæ ad promontorium Sacrum poſita, in poteſtatem redegiſſe. Hæc urbs, quæ hodie quadraginta tantum incolas habet, ut notat Mendez Sylva in ſua Populatione Hiſpaniæ lingua vulgari ſcripta, hoc tempore celeberrima erat. Hanc expeditionem & *Sylviæ* expugnationem accurate deſcribit Radulphus de Diceto ad annum MCLXXXIX. pag. 646. aitque, *circa dies illos* Sylviam civitatem muniſſimam, & virorum ad pugnam aptorum refertam, ſubactam fuiſſe *VIII. Idus Septemb.* ac Portugalenſem Epiſcopum *die Nativitatis B. Mariæ* Meſquitam in honorem B. Virginis dedicaſſe, & ibidem Epiſcopum præfeciſſe. Cum vero tam Nangius in Chron. quam Garibayus lib. 34. cap. 16. *Sylviæ* expugnationem in annum ſequentem differant, ea ad illum pertinere videtur.

XIX. *B. Joachimus Abbas a ſuis Monachis vexatus.*

Hoc tempore beato *Joachimo* Abbate Curatii Monaſterii Ordinis Ciſtercienſis in Calabria citeriori ac diœceſi Marterana poſiti a ſuis Ciſtercienſibus exagitato, quaſi divinationibus ſuperfluis & fictitiis, quæ ad ipſum non ſpectarent, diffunderetur, res ad *Clementem III.* delata eſt, qui literis *Laterani, ſexto Idus Junii, Pontificatus ſui anno primo* datis, & a Jacobo Græco Florenſi Monacho, & Joachimi Vitæ Scriptore cap. 4. relatis, eum hortatus eſt, ut Expoſitionem Apocalypſis, & Opus Concordiæ jubente Lucio III. inchoata, & poſtmodum mandante Urbano III. ejus ſucceſſore compoſita, compleret, & diligenter emendaret, ac poſtea diſcuſſioni Apoſtolicæ Sedis & judicio ſe ſe præſentaret. Quare *Joachimus* Curatienſi Abbatiæ renunciavit, &, ut injunctum opus ad debitum finem perduceret, alio migravit. Hinc ut, opinor, inquit Manricus, in Annal. Ciſterc. hoc anno cap. 4. num. 1. originem cœperunt longa *Joachimi* diſſidia cum *Ciſtercienſibus*, ultra mortem producta, ipſo „ inſtituente novam Congregationem a Ciſtercio diviſam, atque Florenſem a primo „ ejus cœnobio cognominatam, & noſtris in

mus Dei in medio Jeruſalem, ita computabitur ab eo, qui corda & renes ſcrutatur ſumme bonus Judex. Tantum ſecunda fer, & gratias agendo gratias ago; & jam audi divinas voces, quæ tibi pollicentur, quæ dico in fide & charitate. Benedicat (a) *tibi Deus, qui fecit cœlum, & terram.* (b) *Benediximus vobis nos e domo Domini, e ſancto ſcilicet Sepulcro, quod Deum continuit, cujus divino lumine illuminamur omnes, & mente & animo, & corde, & meditationibus, & gratia deitatis individuæ & inconfuſæ, licet in tribus conſtet luminibus. Saluto te, & amplector te, juxta divum* (c) *Paulum in oſculo ſancto. Et gratia Domi-*

(a) Pſ. 133.
(b) Pſ. 117.
(c) Rom. 16.

PAGIUS

„ eum acriter invectis, quaſi in male ſcribentem *de Trinitate:* atque accuſantibus in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. recens defuncti libros, quod ipſe vivens videtur propheta ſſe. Ita *Manricus*, qui fuit Ordinis Ciſtercienſis in Hiſpaniarum Obſervantia Generalis. Porro Joannes Græcus loco citato cap. 3. vocat caſtrum *Sylani*, in cujus territorio *Celicoarium* ſitum, patriam ſuam, & ſe ipſum *Sylanaum* appellat.

XX. *Habuit diſcipulos pietate illuſtres.* Inter hæc *Joachimus* in deſerta Silæ ſecedit, & monaſterium *de Flore* dictum conſtruit; incertum tamen an ſtatim a Ciſtercienſibus deſciverit. Crevit deinceps Florenſe monaſterium, Regum Siciliæ, Ducumque Calabriæ, atque Imperatorum munificentia, illique cætera ejuſdem Congregationis cœnobia ſubjecta eſſe voluit Joachimus, poſtquam Ciſtercienſes reliquit. Gabriel Barrius Franciſcanus, qui libros V. *de Antiquitate & ſitu Calabriæ* patriæ ſuæ ſcripſit, in Vita Abbatis Joachimi, quæ una cum ejus Operibus Venetiis excuſa fuit, memorat his verbis ejus diſcipulos: *Ex Cœnobitis ejus, qui ipſo* (id eſt, Joachimo) *vivente, docenteque, ipſius magiſterio floruerunt, hi ſunt. Peregrinus, & ejus frater Bonatius, quibus futuras, & proximas revelavit tribulationes. Lucas, ejus Scriba, qui poſtea Epiſcopus Coſentinus fuit. Gerardus Abbas Joannes, & Nicolaus, quorum alter Abbas, monaſterii Curatii fuit, alter iſtius vices gerebat. Item Matthæus, qui poſt Joachim Abbas Florenſis fuit, & poſtea Tarentinus Epiſcopus: Rogerius diaconus Eccleſiæ Sanctæ Severinæ; Petrus & Nicolaus, qui omnes Sancta Vita extiterunt*, Denique Gregorius Laurus Sagittarienſis, Abbas, Ordinis Ciſtercienſis, in Apologia beati Joachimi pag. 303. refert *Matthæum Guerram*, poſt probatam in Concilio Tridentino operam ſuam, propter egregiam qua excelluit Theologiæ, Canonumque peritiam, Fundanum creatum Epiſcopum, indeque ad Epiſcopatum Sancti Marci in Calabriam patriam ſuam tranſlatum, in ſuis ſuper Pſalterium beati Joachimi Notulis MSS. hæc de eo ſcribere: *Ego Matthæus Guerra ſcripſi. Abbas Joachim compatriota meus Celici natus* (locus diſtat a civitate Conſentina quatuor milliaribus) *Monachus Ciſtercienſis, Inſtitutor Ordinis Florenſis in vita, in morte, & poſt mortem miraculis claruit.*

XXI. *Non efficit ei damnatio Libelli de Trinitate* Nec Joachimi Sanctitati officit, quod in IV. Concilio Generali Lateranenſi, ſub Innocentio III. habito, libellus, quem edidit contra Magiſtrum Petrum Lombardum de unitate ſeu eſſentia Trinitatis, damnatus fuerit, quia *Joachimus* duobus ante mortem annis omnia ſcripta ſua Apoſtolicæ Sedis judicio approbanda vel corrigenda ſubjecit, & *Honorius* III. literis duabus a Jacobo Græco cap. 5. Vitæ ejus relatis vetuit, ne propter libellum illum in eo Concilio damnatum, ipſi aut Florenſi Ordini detrahatur. Præterea Innocentius III. in Epiſtola XCIX. lib. XIV. data anno MCCXI. Joachimi demortui honorabilem mentionem facit, & Albericus Monachus trium Fontium in Chron. ad annum MCCI. ea damnatione narrata, ſubdit: *Tamen tamen Joachim opuſcula, & vitam ejus religioſam, & morum inſtitutionem & eruditionem, quam in Florentino* (legendum, Florenſi) *monaſterio idem Joachim reliquerat, Papa Innocentius III. non improbavit, ſed approbando commendavit.* Quæ verba exſcripſit Auctor Magni Chronici Belgici pag. 210. Papebrocius ad diem XXIX. menſis Maii, in Commentar. prævio ad Vitam B. Joachimi §. 4. loquens de *Pſalterio Decachordo*, ab eo compoſito, oſtendit Joachimum magna verborum, exemplorumque claritate myſterium Trinitatis doctiſſime elucidare, ac eas Scripturas atque ſimilitudines, quas in Libello ut perperam uſurpatas damnat Concilium, in Pſalterio neutiquam ſic uſurpari, ut redargui poſſint.

XXII. *Sicuti nec Ordini ejus.* Tertio, non ſine magno fundamento ſuſpicantur aliqui, Congregationis Florenſis inimicos libellum illum ſub Joachimi nomine publicaſſe, ut ea aboleretur: *an vero aliquid*, inquit Jacobus Græcus laudatus cap. 5. *fuiſſet appoſitum in Opere illo, antequam Concilio præſentaretur, De judicio examinandum relinquatur. Nam hoc ipſum apertiſſime idem Joachim prædixiſſe videtur in caput XI. ſuper Jeremiam*, de qua prophetia mox ſermo erit. Certe ordinis Florenſis inimicos ea Concilii Lateranenſis damnatione, ut eidem nocerent, uſos indicant duæ citatæ Honorii Papæ literæ ibidem a Jacobo Græco recitatæ, quarum prior *ad Lucanenſium Epiſcopum* directa, alteraque Coſentino Archiepiſcopo & Epiſcopo Biſiniacenſi inſcripta. In priori dicit Pontifex, ad audientiam ſuam perveniſſe eum tam Abbatem, quam Monachos ordinis Florenſis de crimine hæreticæ pravitatis infamare, & a ſuis permitti ſubditis infamari; ſumentem occaſionem ex Libello, quem ejuſdem Ordinis inſtitutor edidit contra Magiſtrum Petrum Lombardum: *Fraternitati tuæ*, ſubdit Honorius III. *per Apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus Fratres Ordinis ſupradicti ſuper hæreſeos crimine, nec ipſe infamare præſumas, nec a ſubditis tuis permittas, vel aliquatenus diſſimules, infamari.* In ſecundis litteris ſcribit Pontifex, eum *qui ſaluti hominum invidet*, occaſione ejuſdem libelli a Synodo Lateranenſi damnati nonnullos tam *clericos*, *quam laicos*, *Prælatos & ſubditos* concitare adverſus Ordinem Florenſem, *exprobrando quod idem Abbas, qui Pater & Inſtitutor fuit Ordinis eorundem, hæreticus ab Eccleſia Dei habetur. Propter quod non ſolum ſimplices Lactis participes a conſortio ejuſdem Ordinis avertuntur; ſed etiam fortes, qui uti cibo ſolido didicerunt, & ad diſcretionem boni & mali exercitatos pro conſuetudine habent ſenſus, circa inſtituta Ordinis ejuſdem incipiunt fluctuare, &c. Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus per totam Calabriam faciatis publice enunciari, quia eum fuiſſe virum Catholicum reputamus, Sanctæ fidei orthodoxæ ſectatorem, &c.*

XXIII. Prædixerat Sanctus Abbas hanc nominis & Ordinis ſui diffamationem, ac Libelli præfati damna-

mini noſtri JESU Chriſti ſit ſemper tecum. Amen. Hactenus Athanaſii litteræ, poſtremæ Græcorum ejus ſedis lamentationes.

Se-

PAGIUS

Se & ſuum ordinem a quibuſdam Monachis vexandum prædixit.

mnationem, in Opere ſuo ſuper Jeremiam cap. XI. juxta interpretationem Jacobi Græci, quam & aliqui Ciſtercienſes ampleſtuntur: *Lignum ſcandali ponent*, inquit Joachimus, *ut ſacram doctrinam extinguant, & nomen Doctoris ſui revelabitur, ſententia domini, evertant* (is Doctor eſt Joachimus ipſe, qui Danielis prophetias enodavit ad caput XII. Apocalypſis, & alibi), *futurum eſt enim ut Summus Pontifex veritatem inſinuet, ut unus moriatur, ideſt, damnetur doctor pro populo, & non tota gens pereat in errore. Sic Sedechias contra Jeremiam inſurgit, damnat librum, ſcindit Trinitatem ab unitate, & ſcalpello ſcribæ ſententiam doctoris.* Et poſt pauca: *deſignat ſummum Pontificem poſt Cœleſtinum futurum* (Cœleſtinum nempe hujus nominis III.) *quicunque ſit ille* (fuit autem Innocentius III) *a quo, quia ſtella diſparuit, ſpiritualis intelligentia extinguetur in dolo, & per invidiam tradetur, & perimere cogitabit.* Quibus agentibus id factum, faciendumve, non multo poſt prædixiſſe etiam videtur Joachimus ad illa verba Jeremiæ c. 11. v. 21. *Propterea hæc dicit dominus ad viros Anathoth, qui quærunt animam tuam, & dicunt: Non prophetabis in nomine domini, & morieris in manibus noſtris.* Quæ verba exponens Joachimus, ſubdit: *ſequitur ad viros Anathoth, qui quærunt animam tuam. A quibuſdam Ciſtercienſibus egredietur iniquitas hæc, ut doctor ille non prophetet in nomine Domini; & in eorum manibus, ideſt operibus, & conſiliis moriatur, ideſt, reprobetur.* Ita Joachimus de ſe ipſo & de doctrinæ ſuæ de Trinitate accuſatoribus, quam prædicebat damnandam. Extat etiamnum Expoſitio Joachimi ſuper Jeremiam inter alia ejus Opera, annumque, quo illam compoſuit, ipſemet his verbis expreſſit: *Agitur enim nunc milleſimus centeſimus nonageſimus ſeptimus annus,* &c. quo certum eſt, *Cœleſtinum* III. Eccleſiæ Romanæ adhuc præſediſſe.

I. Legatio a Clem. Pap. ad concilian. Reges.

SEquitur annus milleſimus centeſimus octogeſimus nonus, Indictione ſeptima, quo Clemens Papa Joannem Anagninum Cardinalem miſit in Gallias, ad pacem conciliandam inter Regem Francorum & Regem Anglorum, ut ad expeditionem in Terram ſanctam utrumque perurgeret: mutuo enim inter ſe ipſos tanti Reges in diſpendium totius Chriſtianæ religionis bella gerebant. Quid autem per eumdem Legatum a latere miſſum actum ſit, Rogerius hæc oculis ſpectans ſic narrat: *Venit ergo Joannes Anagninus Cardinalis ad prædictos Reges ex parte domini Papæ, & illos nunc blandie, nunc aſpere ad pacem faciendam exhortatus eſt. Ad cujus inſtantiam præfati Reges, divina inſpirante gratia, cautionem dederunt ſtandi judicio illius, & Rhemenſis, & Bituricenſis, & Rothomagenſis, & Cantuarienſis Archiepiſcoporum; & ſtatuerunt ſibi diem colloquii juxta Feritatem Bernardi* (ita locus nominatus) *in octavis Pentecoſtes. Et prædictus Cardinalis, & prædicti quatuor Archiepiſcopi ſtatim protulerunt ſententiam excommunicationis in omnes tam clericos, quam laicos, per quos ſtaret, quominus pax fieret inter prædictos Reges, exceptis perſonis eorumdem Regum tantummodo.*

II. Colloquium inter Reges.

Adveniente igitur die colloquii, Rex Franciæ, & Rex Angliæ, & Comes Richardus, & Joannes Anagninus Cardinalis, & præfati quatuor Archiepiſcopi electi, & Comites, & Barones utriuſque regni convenerunt juxta Feritatem Bernardi ad colloquium. In quo colloquio Rex Franciæ petiit a Rege Angliæ Aleſiam ſororem ſuam donari in uxorem Richardo Comiti Pictaviæ, & ut fidelitates terrarum ſuarum eidem Richardo fierent, & ut Joannes frater ſuus accepta cruce Jeroſolymam iret. Cui Rex Angliæ reſpondit, hæc ſe nunquam eſſe facturum: & obtulit Regi Franciæ, quod ſi ipſe conſentire vellet, daret Joanni filio ſuo præfatam Aleſiam cum omnibus ſupradictis plenius & perfectius quam petebat. Sed Rex Franciæ hoc concedere noluit, & ſic finito colloquio, diſcordes ab invicem receſſerunt.

Joannes vero Anagninus Cardinalis aſſerebat, quod niſi Rex Franciæ ad plenum componeret cum Rege Angliæ: totam terram ſuam ſub interdicto poneret. Cui Rex Franciæ reſpondit, quod ſententiam ſuam non timeret, nec teneret, cum nulla æquitate niteretur. Dicebat enim, quod non pertinet ad Eccleſiam Romanam, in regnum Franciæ per ſententiam, vel alio modo animadvertere, ſi Rex Franciæ in homines ſuos demeritos, & regno rebelles, cauſa injurias ſuas, & coronæ dedecus ulciſcendi inſurgit. Adjecit etiam, quod prænominatus Cardinalis jam ſterlingos Regis Angliæ olfecerat. Et ſic finito colloquio, Rex Franciæ inde recedens, cepit Feritatem Bernardi, deinde Montem fortem, &c. Sed tandem armis Regis Francorum perſtrictus Anglorum Rex, invitus licet, conditiones, quas præſcripſit illi Rex Francorum, accepit. Quænam fuerint illæ, Rogerius enumerat; ſed pax illa tenuit, vivente ipſo Henrico Angliæ Rege.

Reſilit Rex Franc. & Legatum minantem urget.

Pau-

PAGIUS SÆC. XII. An. Æræ Hiſp. MCCXXVII. An. Hegiræ DLXXXV. inchoato die 19. Feb. fer. 2. An. C. 1189.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6682.

☉ 22. A. ☽ 12. P. 9. April. Indict. 7.

JESU CHRISTI 1189.

CLEMENTIS III. PAPÆ 3.

FRIDERICI ÆNOBARBI REG. 38. IMP. 35.

ISAACII ANGELI IMP. 5.

I. Agitur de pace inter Reges Fran. & Angl.

AD num. I. & ſeq. Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 641. & ſeqq. varia hoc anno geſta refert: *Inter Reges Francorum & Anglorum & Comitem Pictavorum* (Richardum Aquitaniæ Ducem, Henrici II. Angliæ Regis filium) *bis habitum eſt colloquium prope Feritatem Bernardi.* (vulgo, *la ferte Bernard*, amplum Cœnomanorum oppidum) *ſed ad ultimum poſt longos tractatus inimici receſſerunt ab invicem.* Loquitur de hoc colloquio Annaliſta Mailroſenſis ad hunc annum, aitque: *Joannes de Araguin* (legendum, *Anagnin*, ut recte Hovedenus apud Baronium habet) *Cardinalis, & IV. Archiepiſcopi cum multis Epiſcopis & diverſis ordinibus Prælatis* (legendum, & de diverſis ordinibus Prælatis) *ex auctoritate Domini Papæ Clementis IV.* (qui melius dicitur Clemens III.) *ſententiam excommunicationis tulerunt in audientia duorum Regum, ſc. Francorum & Anglorum, & Comitis Richardi, & totius plebis, in omnes tam Clericos quam laicos, per quos ſtaret quod pax non fieret inter prædictos Reges & Comitem Ricardum & iter Jeroſolymitanum expediatur, in eos tunquam in vivifica ac dominica Crucis inimicos ipſam ſententiam promulgaverunt, prope Feritatem Bernardi, ubi Reges ſuum colloquium fecerunt.*

II. Ea pax conſtituitur.

Tandem, inquit Radolphus de diceto citatus, *pax inter tantos Principes conſilio Magnorum reformata fuit in hunc modum. Anglorum Regi reſtituuntur omnia tam caſtrum Radulfi, quam alia poſt crucem ſuſceptam ablata, ſc. intra Bituricum, provinciam: Regi Francorum numerabuntur XX. millia marcarum, expenſarum nomine quas fecerat circa caſtellum Radulfi. Prædicti Reges & Comites in manus Remenſis Archiepiſcopi* (nempe Guillelmi de Campania) *fidem dederunt, quod in media quadrageſima con-*

ve-

III. Obitus Henric. II. & Succeſſio Rich. Regis Ang.

Paulo poſt autem ipſe Henricus Anglorum Rex in octavis, (ut idem ait Rogerius) Apoſtolorum Petri, & Pauli ex hac vita deceſſit pœnitens, Chriſtiano more confeſſione peccatorum facta, & ſacratiſſima Euchariſtia accepta, ſepultuſque in monaſterio Fontis Ebrardi: in cujus locum major natu filius Richardus ſucceſſit, conſecratus tertio Nonas Septembris, qui adverſus Francorum Regem exercitum movit. Quæ autem memoria digna tunc interceſſerint inter ipſum Richardum Regem, atque S. Hugonem Lincolnienſem Epiſcopum, his ejus regni primordiis, narratur in rebus geſtis (a) ejuſdem Epiſcopi, deſcripta ab ejuſdem temporis auctore; ſic enim ſe habent:

(a) Apud Sur. t. 6. die 17. Novemb. Juſte digneque reſtitit novo Regi S. Hugo.

Cum aliquando idem Rex contra Regem Franciæ extra fines regni ſui acriter dimicaret, & militi pecuniam multam erogaſſet; Archiepiſcopum in patriam remiſit cum mandato, ut Epiſcopis, & Prælatis in unum convocatis indicaret, ſe pecunia habere opus, cuperetque ab illis adjuvari. Sed vir ſanctus accuratius rem ipſam examinans, cum reperiſſet pauperculam plebem hac ratione gravari, reſpondit: Etiam ſi omnes Regi conſenſeritis, at ego tamen nequaquam illi conſentiam. Unus etiam ex Epiſcopis, auditis rationibus, quas beatus Hugo copioſe contra illam exactionem afferebat, ei adhæſit. Graviter hoc Archiepiſcopus accepit, & gradu concito ad Regem abiit, multa ei de ſancto Epiſcopo conqueſturus. Audiens Rex, ſolum Lincolnienſem ſuum retardaſſe conatum, & alium etiam Epiſcopum in ſuam ſententiam pertranſiiſſe: præ ira inſaniens, cuidam amico ſuo dixit: Sicut tu meam diligis ſalutem, ita ego tibi præcipio, ut Hugonem cum adhærente ei Epiſcopo penitus extirpare feſtines. Ejectus eſt ergo alter ille, & omnia quæ poſſidebat, Fiſco Regis addicta ſunt, ipſo per aliquot dies a ſede propria, & regno exulante. Et certe vix tandem amicorum adjutus auxilio, ad pedes Regis pervenit, clementiam cum lacrymis implorans, promittenſque ſe deinceps Regi numquam contradicturum.

IV.

(b) Prov. 28. S. Hugon. timent milites Reg. Angl.

Sed juſtus (b) tamquam leo confidens, abſque terrore erit: utpote qui in deſertis Carthuſianæ celſitudinis non viſus eſt mollibus veſtiri, nec quaſi arundo vento mundani terroris aut favoris agitari. Revera non eſt inventus ſimilis illi, qui conſervaret legem Excelſi. Appropinquantes enim milites, ut Lincolnienſem Epiſcopum eadem ratione vexarent: non refugam mercenarium, ſed ſtrenuum paſtorem repererunt. Nam antequam manum ad prædandum extendiſſent, juſſit omnes in vicinis parochiis, pulſatis campanis, excommunicatos denuntiari. Videntes ergo illi, ſolita magnanimitate virum ſanctum ſtare pro ovibus ſuis; nutu divino territi diſceſſerunt inanes. Valde enim timebant, ne in Satanæ poteſtatem traderentur, morteque reproba a diabolo præſocati perirent, ſicut pluribus jam evenerat, quos ſanctus Epiſcopus perculſerat anathemate.

V.

Verum perpendens vir Dei, iniquæ delatum ſe eſſe apud Regem, metuenſque ne ea cauſa gregi ſuo pejora acciderent: animam ſuam poſuit in manibus ſuis, celeriterque adivit Regem in longinquis tum conſtitutum. Cum autem appropinquaſſet aulæ, quidam boni viri occurrerunt ei rogantes, ut quomprimum ſeſe ſubduceret, nec vultui Regis ſe præſentaret, verentes, ne ſicut in diebus ſancti Thomæ ultio divina in totum regnum ſe effunderet, ſi tantus vir abſque cauſa trucidaretur. Sed penitus non acquievit, quin-

PAGIUS *venient apud Viceliacum, votum peregrinationis quod inierunt profecturi, niſi communis conſilii mutatio, vel corporis infirmitas virorum opinionis bonæ teſtimonio probata fuerit impedimento, &c. Facta ſunt autem hæc in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli inter Turonem & Aza. Poſtmodum Rex Anglorum hominagium fecit Regi Francorum.*

III. Obitus Henrici II. Angl. Regis.

Ad num. III. ad VIII. *Rex Henricus* (hujus nominis II.) *filius Mathildis Imperatricis cum XXXIV. annis regnaſſet, anno Dom. MCLXXXIX. menſe Julii in Octabis Apoſtolorum Petri & Pauli Luna XIX. feria V. apud Chinonenſe caſtrum* (in Turonenſi Provincia ſitum) *febre invaleſcente obiit, Princeps inter Reges Orbis terrarum nominatiſſimus, aut in multitudine prolis feliciſſimus, niſi in eum qui ex ejus femore exierant, ſurrexiſſent. Quod tamen non tam humanæ ſeveritati, quam divinæ ultioni nonnulli adſcribunt. Eadem enim menſura qua menſus eſt, remenſum eſt ei, ut qui patrem ſuum B. Thomam Cantuarienſem Archiep. uſque ad mortem, & licet mortem non intulerit, perſecutus eſt, ipſi a filiis propriis uſque ad diem extremum perſecutio non deeſſet. Et licet hoſtes, qui excellenti gloriæ ejus & virtuti ſemper inviderant, ipſum extinctum lamentaſſe & laudaſſe dicuntur, omnes tamen proximi ſui cum decederet, & familiares circumſtantes ita rapacitati indulſerunt, ut corpus Regis diu nudum jaceret, donec puer quidam inferioris corporis partes pallio brevi contegeret*, inquit Joannes Bromptonus in Chron. cui alii Hiſtorici Anglici conſentiunt.

IV. Richardus filius ei ſuccedit.

Refert poſtea *Richardum* Londoniam veniſſe, & *III. Nonas Septemb. die dominica Luna XIX. die mala*, ideſt, Ægyptiaca & infauſta apud Weſtmonaſterium a Balduino Cantuarienſi Archiepiſcopo in Regem Angliæ conſecratum & ſolemniter coronatum fuiſſe. Radulphus de Diceto Auctor Hiſtoriæ a nobis ſæpius laudatæ, ac laudandæ, pag. 647. dicit ſe huic coronationi interfuiſſe, docetque quod Brouverum in Hiſt. Treverenſi & San-Marthanos in Archiep. Treverenſibus latuit, *Foremarum* Archiep. Trevirenſem ſuorum perſecutionem fugientem veniſſe in Angliam, & ibi hoc anno mortuum eſſe: *Cantuarienſis*, inquit de Richardi coronatione loquens, *Rotomagenſis, Treverenſis, Dublinenſis Archiepiſcopi de diverſis partibus convenerunt. Comes itaque Pictavorum Richardus hereditario*

Digitized by Google

immo uni ex illis viro bono, ſingularique amico, qui ſe ſequeſtrum idoneum fore ſpoponderat, ſi vel parum expectare dignaretur, ſic fertur reſpondiſſe: Itane mihi parcam, ut te, heredeſque tuos in diſcrimen conjiciam? Et quid tam gratum atque optatum æmulis noſtris eſſe poterit, quam ut te quoque diſſentientem aſſerant, ſi pro me locutus fueris: Quo dicto, ſtatim in aulam ingreditur. Cumque comperiſſet Regem in ſacello Miſſam audire, protinus pergit illuc, rectaque ad Regem ſe conferens, propinſque ad eum accedens, conſtanter ei dicit: Da mihi oſculum. Cui Rex: Non meruiſti, inquit. At ille: Immo vero merui, ait: nam via longa veni ad te. Oſculum mihi debes, & fortiter trahens eum per chlamydem, debitum extorſit. Subridens Rex inclinavit ſe & oſculo eum impartiit. Cumque omnes Epiſcopi, cæteríque circumſtantes Hugonem de Rege triumphantem cernerent, præ ſtupore non erat ultra in eis ſpiritus. Videns denique Rex conſtantiam viri, & quod ſpreto loco Epiſcopis aſſignato, juxta altare humiliter ſe ſubmiſiſſet, ut immortalem Regem liberius adoraret; tum etiam quod minas, univerſaque pericula pro nihilo duceret: tum ex animo venerari cœpit. Pacis etiam ſymbolum ſibi oblatum, primum Lincolnienſi Epiſcopo perferri juſſit. Propter hunc honorem ſancta viro delatum, Dominus ei inſignem victoriam paulo poſt meritis ejus creditur contuliſſe.

S. Hugo extorquet pacem ab invito Rege.

VI. *Finita vero Miſſa, Hugo retro altare duxit Regem, ut eum majore libertate reprehenderet. Cumque ſederent pariter, his blandimentis eum aggreſſus eſt: Dic, quomodo ſe habeat conſcientia tua. Parochia noſtra es, & tremendo Judici pro te rationem redditurus ſumus. Cui Rex: Satis ait, bene mihi conſcius ſum, niſi quod invidia quotidie torquear contra hoſtes regni mei. At Hugo rurſum cum objurgatione: Et quid eſt, inquit, quod audio? An non quotidie pauperes opprimis, innocentes affligis, exactiones graves imponere non formidas? Inſuper & ſidem thori te violaſſe fama clamitat. Num iſthæc parva tibi videntur? Ad hanc vocem Epiſcopi, immo Spiritus Dei, qui loquebatur in eo, territus eſt Rex in tantum, ut nec ſemel mutire auſus fuerit contra eum. Cumque de his & aliis multis prolixe objurgaſſet eum; de quibuſdam humiliter ille ſe excuſavit: de aliis veniam poſtulans, emendationem promiſit. Reddente etiam Epiſcopo legitimam rationem coram Rege, & amoe frequentia, quod cum paſtor eſſet, in gravamen ovium ſuarum conſentire neutiquam debuerit: Rex libenter accepit, ſimul Deo gratias agens, ſi ab ulteriori reprehenſione ceſſaret. Tandem vir Dei Regi valedixit, & imperterritus ad propria remeare cœpit. Eo autem abeunte, Rex convertens ſe ad ſuos: Si omnes, inquit, Epiſcopi tales eſſent nihil adverſum eos poſſent ſive Reges, ſive Principes. Dictus eſt propterea vir ſanctus, Regum Malleus, quod perpetuo de ipſis triumpharet.*

S. Hugo compellat Regem.

VII. *Fuit vero non minus zelosus contra quoslibet alios pauperum oppreſſores, Eccleſiaſticæque libertatis violatores, quos indiſcriminatim abſque ulla perſonarum acceptione arguebat, admonebat; & ſi contumaces perſiſterent, etiam excommunicationis ſententia feriebat.* Hactenus res ſancti Hugonis Epiſcopi pro debito Epiſcopalis officii, relinquentis poſteris imitandum dignum virtutis exemplum.

Inter hæc autem ad pecuniam congerendam Richardus ipſe (inquit Rogerius) miſſis Nuntiis ſuis ad Clementem Papam obtinuit ab eo litteras patentes, ut quoſcumque ipſi vellet dimittere ad terras ſuas cuſtodiendas, eſſent, quieti a captione crucis, & ab itinere Jeroſolymitano; unde ipſe ſibi inæſtimabilem acquiſivit pecuniam. Hæc ipſe qui & profectionem amborum Regum in Orientem, in annum ſequentem dilatam affirmat. In-

PAGIUS *vio jure promovendus in Regem, poſt tam Cleri quam populi ſolemnem & debitam electionem, involutus eſt triplici ſacramento, ſc. quod opem impendet pro viribus, ut Eccleſia Dei populuſque Chriſtianus veram pacem obtineat, quod interdicet omnibus rapacitatem, quod in Judiciis æquitatem præcipiet & miſericordiam. Cantuarienſis Archiep. celebravit divina. Quia vero tunc temporis Lundonienſis vacabat Eccleſia, Radulphus de Diceto Lundonienſis Eccleſiæ Decanus tam in oleo ſancto quam in Chriſmate miniſtravit Archiepiſcopo.* Paulo poſt: *Treverenſis Archiep. in Anglia moriens apud S. Andream ſepultus eſt Northamtonia.* Vivebat tamen adhuc die XVII. Septembris, quo interfuit conſecrationi Joannis Candidæ Caſæ Epiſcopi Electi, ut videre eſt apud Bromptonum pag. 1162. Volmarum coronationi Richardi Regis interfuiſſe teſtantur etiam Matthæus Paris in Chron. hoc anno, & Hovedenus pag. 656. at denique pag. 659. apud Northamtoniam obiiſſe.

V. Præter Richardum Henricus II. reliquit alium filium *Joannem* vocatum, circa quem Richardus Rex frater ejus, *proprium egregie declaravit affectum*, ut narrat Neubrigenſis lib. 4. cap. 3. *Nam præter paterna in Hibernia acquiſitionis plenitudinem, & Comitatum in Normannia Moritanenſem, de quibus ſc. paternam donationem ratam habuit; in regno Anglorum tanta illi adjecit, ut quaſi Tetrarcha videretur. Denique Cornubiam, Devoneſiram, Notigamſiram, & Lancaſtrum, cum adjacente provincia, atque alia plurima de Regio Dominio contulit, & nihilominus illi Glouceſtrenſis Comitis filiam propriam, ſc. in quarto gradu conſobrinam, cum integritate juris paterni, quod eſſe ampliſſimum noſcitur, minus quidem legitima, & plus, juſta proviſione deſpondit. Verum hæc in ejus fratrem immoderata atque improvida largitas; multa & gravia mala ſequenti*

Inconſiderata agendi ratio Richardi Regis erga Joannem fratrem.

Digitized by Google

VIII. *De expeditione dilata nimis.* Inter has autem Principum Chriſtianorum prolixas moras, Petrus Bleſenſis publicam ſcripſit declamationem de Jeroſolymitana peregrinatione acceleranda. Quem non moveret urgens neceſſitas Terræ ſanctæ, & mille laqueis moratum præpedita diu multumque expeditio diverſorum Principum Chriſtianorum? Petrus igitur, ut qui zelo exæſtuaret religionis offenſæ, tuba Levitica perſtrepens, claſſicum intonat, & ad maturandam expectatam diu profectionem, ſcripto libello, eodemque vulgato, excitat omnes. Extat adhuc ipſe quidem cuſus opera Joannis Buſæi: eſt ejus exordium: *Quis dabit (a) capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo interfectos populi mei?* &c. Inter alia, quæ lugenda propoſuit, ingerit illud, quod aliis ſcriptis reprehenderat de collectis, indictis Eccleſiis dicens: *Sperabam quod reflorere ſſet Crux Chriſti, & quaſi ſanguine ejus iterum irrigata & vivificata fructum ſalutis & gratiæ faceret tempeſtivum.* (a) Jer. 9.

PAGIUS *ei tempore peperit, & profuſum largitorem profunda punitudine caſtigavit. Indulta enim Joanni Tetrarchia fecit eum ambire monarchiam, unde & factus eſt de cætero fratri infidus, & ad ultimum manifeſte infeſtus*, ut tam ipſe Neubrigenſis, quam alii Hiſtorici Anglici paſſim narrant.

VI. *Geſta in Oriente inter Cenſignatos & Saladinum.* Ad num. VIII. & ſeq. Agit Baronius de collectione decimarum Saladinarum, quæ eo minus differenda videbatur, quo *Saladinus* victorias ſuas proſequi conabatur. Anno ſuperiori, uti narrat Nangius in Chron. Tyrum iterum impugnavit terra & mari, ſed Conrado Marchione Montiaferrati urbem valide propugnante, Saladinus *terra & mari a Marchione devictus recedit inglorius*. Hoc vero anno Nangius ſcribit: *Ravennenſis & Piſanus Archipræſules cum multo Italorum agmine transfretantes, & Tyrum appulſi, Tyrenſibus fiunt non modicum adjumentum.* [a] Poſt aliqua interpoſita: *Erachrum quoddam caſtrum duobus annis a Turcis obſeſſum Salahadino redditur* (certis ſc. conditionibus) *& propter hoc Enfridus de Turone, qui in vinculis tenebatur, liberatur: pari facto Magiſter Templi Girardus abſolvitur, & pater Marchiſil* (Conradi nempe Marchionis Montisferrati) *cum cambio cujuſdam captivi Gentilium liber abſcedit. Cum multa millia Chriſtianorum apud Tyrum & Tripolim applicuiſſent Guido Rex Jeroſolymorum cot Accon* (ſeu Ptolemaidem totius Barbarici Imperii munimentum) *petere & obſidere fecit, quibus Salahadinus occurrit ut ſuccurrat obſeſſis, & impetat obſeſſores; cumque noſtri hoſtium aſſultus ferre non poſſent, valla & aggere in gyro caſtrorum facientes, tutiores pugnam acerrimam cum hoſtibus pertulerant; & ſic in obſidione longo tempore commorantes, multi morbo diſſenteria perierunt, ſiquidem a facie & a tergo hoſtilis eminebat obſidio: & aeris intemperies tanta fuit, ac inundatio pluviarum, ut præ nimia humectatione cibaria corrupta deperirent; unde miranda & perpetuo veneranda virorum illorum conſtantia, quæ tot malis obſita non defecit, ſed permanſit infracta.*

In hac obſidione defungitur Regina Jeruſalem Sybilla cum quatuor filiis, quos de Rege Guidone marito ſuſceperat, & habebat ſolummodo. Poſt cujus obitum Guido Rex jus regni perdidit, & ad ſororem Reginæ nomine Izabellam uxorem Enfridi de Torone obvenit, ſed ab Enfrido ſeparata, quia eam ante nubiles annos, & contra voluntatem ſuam duxerat, Marchioni Conrado uxor tribuitur, qui hoc modo regni Jeruſalem obtinuit Principatum. Quæ diverſis annis geſta uno tenore recitat Nangius. [b] VII. *Mors Sybillæ Reginæ Jeroſolymit.*

NOTÆ [a] PIſanorum adventum in Orientem, & Acconis obſidionem ad præcedentem annum pertinere in Nota ad A. 1187. 8. demonſtravimus. MANSI

[b] JUs quidem regni obeunte uxore Guido perdidit, at regis Hieroſolymitani titulum & authoritatem aliquam aliquandiu retinuit, ut probat diploma ejuſdem recitatum in codice Melitenſi t. I. pag. 85. quod ſic exorditur: *Ego Hugo Dei gratia in ſancto civitate Hieruſalem Latinorum rex octavus. Datum eſt apud Accon, per manum Petri cancellarii, & Eccleſiæ Tripolitanæ venerabilis epiſcopi; anno MCLXXXXI. Indictione X. II. Kal. Februarii.* Licet hic mendum in indictione ſubeſt, cum legendum fuerit Indict. IX. attamen diploma autographum creditum fuit Cl. editori. Idque ſi admiſeris, jam cernis Guidonem etiam extincta conjuge, cujus in eodem diplomate fit mentio ſub nomine *piæ recordationis Sibillæ*; regiæ authoritatis non inanem titulum prætuliſſe; cum & epiſcopo pro regio cancellario uteretur, & in urbe Acconis pro imperio diſponeret, uti ex eodem Diplomate liquet; ac denique Magiſter ſummus Equitum Hoſpitaliorum ad illum recurrerit, ut publicam viam Diplomate obtineret. Diploma iſtud an. 1191. notatum eſſe ſuperius aſſerui; ac mendum in Indictione cubare notavi, quod pro Indictione IX. Indictio X. adſcripta ſit. Forte tamen apud Melitenſes, vel ſaltem apud cancellarium illum mos obtinere cœperat, ut annum a Martio, vel a Paſcha inciperet; quod ſi admittatur indictio X. II. Kal. februarii conjuncta, licet annum 1192. præferat, ſequentem tamen an. 1192. a januario cæptum deſignat. Id autem perſpicuum vel maxime fit, quod Guido de via quadam urbis Accon in eo diplomate diſponit; Urbs autem illa non niſi anno 1191. julio menſe in poteſtatem chriſtianorum rediit.

Poſt hæc ſcripta legens chronicon Anglicanum Radulphi nonnulla reperi, quæ præſens argomentum, noſtrumque diploma, mire illuſtrant. Narrat igitur coævus iſte author poſt captam Ptolemaidem diſſidium ortum fuiſſe inter regem Galliæ, & Richardum Angliæ regem adnitente Philippo ut urbs illa, & reliquæ quæ deinceps caperentur Conrado de Monteſerrato cum titulo regis Jeroſolymitani traderentur. Reſtitit vero Anglus *aſſerens juſtius fore regi Guidoni regno jam pridem ſpoliato regnum ſuum reſtituere*. Cauſam viciſſe regem Angliæ ex diplomate Melitenſi liquet. Igitur rex Guido dignitatem quoad uſque Anglus in Oriente ſubſtitit retinuiſſe cenſendus eſt. MANSI

Nunc autem (quod flens dico) inimici Crucis Chriſti, qui debuerant eſſe filii, per avaritiam ſuam prætextu cujuſdam collectæ damnabilis, primam voti ſui fidem irritum faciunt, luxuriantes in Cruce Domini, &c. Votis namque obſtricti tenebantur, ut ait, Imperator, & Rex Francorum peregrinandi Jeroſolymam cum exercitu. Adverſus autem eaſdem collectas idem Petrus ſicut antea ſcripſerat ad Epiſcopum Aurelianenſem, ruſum eadem refricans, damnat eaſdem, de his ſcribens ad Decanum Rothomagenſem, qui apud Regem Anglorum plurimum poſſet. Cum itidem agit de accelerando Jeroſolymitano itinere, urget eum, ut moneat Regem, ne ab Eccleſiis, eorumque miniſtris ejuſdem itineris nomine aliquid exigat. Incipit epiſtola (a) ipſa: *Cum in contractu bonæ fidei.* Ubi inferius iſta de his habet:

(a) Pet. Bleſ. ep. 121.

IX. *In primis viriliter ſtate pro domo Domini, ne per veſtram incuriam humilietur ſtatus Eccleſiaſticæ dignitatis. Eccleſia quidem a diebus antiquis libera eſt, & filii ejus, (b) qua libertate Chriſtus nos liberavit, dicente in Evangelio, quia filii (c) liberi ſunt. Si autem angariatur exactionibus, & oppreſſionibus poteſtatum cogitur ancillari: jam ipſa eſt Agar, quæ ſervit cum filiis ſuis. Sed quid (d) dicit Scriptura: Ejice ancillam & filium ejus. Si principes veſtri novæ peregrinationis obtentu volunt Orbem deſcribere, & Eccleſiæ Chriſti tributariis functionibus characterem ſervitutis inurere; qui filius Eccleſiæ eſt, ex adverſo aſcendat, mori potius eligat, quam ſervire. Arguuntur a Seneca, Catilina, & Lucius Sylla, quia pax eorum fuit bello deterior, ſubjectumque ſibi populum plus exactionibus tyrannicis, quam hoſtes prælces afflixerunt. De collectis igitur faciendis, & de ducendo exercitu Princeps veſter non ſuum ſequatur arbitrium, ſed ſemper animum ejus præcedat, & omnia ejus geſta præordinet ſtudioſa deliberatio ſapientum. Panætius in libro Tuſculanarum aſſerit, neque Ducem bello, neque Principem domi poſſe ſalubriter magnas res agere, ſi eat poſt impetum cordis ſui, ſi non omnia ejus negotia depingat ante rei adventum maturioris cauſa conſilii. Unum roga & conſule, ne opus Dei, ſicut alia vice, fruſtratoriis dilationibus protrahatur. Scriptum (e) eſt: Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Cæſar audita rebellione Ponticæ regionis: illuc armatas acies ſine dilatione direxit, fuitque tanta feſtinatio victoriæ, ut in pompa triumphali tria hæc verba diceret: Veni, Vidi, Vici. Aſſyriorum Regina Semiramis erat circa cultum capitis ſui occupata: & nuntiatum ei eſt Babylonem rebellare. Ipſa vero adhuc ſoluta una parte crinium, ad bella cucurrit; nec prius compoſuit incultam capitis partem quam urbem, & cives illius in ſuam redigeret poteſtatem. Inducere poſſimus exempla multorum, ſed ſufficiunt pro exemplo biennales illæ dilationes noviſſimæ peregrinationis, quæ toti Chriſtianitati verſa eſt in ſingultum: illud etiam, quod viam ſuam ab exactionibus inceperunt, & viaticum ſibi de rapinis pauperum & Eccleſiarum ſpoliis confecerunt. Fuit propterea hæc via illarum ſcandalum ipſis. Verbum quidem (f) Salomonis eſt: Initium viæ bonæ facere juſta. Inter juſtorum autem, & impiorum vias ſententia divina diſtinguit: Quoniam novit (g) Dominus viam juſtorum, & iter impiorum peribit.* Hæc Petrus, atque de his omnibus haud falſus vates inventus.

(b) Gal. 4.
(c) Mat. 17.
(d) Gen. 21.
De non exigendo quidpiam ab Eccl.
(e) Jer. 48.
(f) Prov. 16.
(g) Pſal. 1.

X. Inter hæc autem Fridericus Imperator, qui anno ſuperiori ab Henrico Cardinali Albanenſi Sedis Apoſtolicæ Legato crucem acceperat, hoc anno profectionem (h) inſtituit. Cujus exercitus pars altera terreſtri via, altera vero bene munita claſſe navium quinquagintaquinque e portu Orientem verſus ſolvit. Porro Imperatoris itinerarium conſcripſit Arnoldus (i) Abbas, qui & numerum millium habito delectu fuiſſe centum quinquaginta millium armatorum affirmat. Cæterum propter ingruentes afflictiones, & Græcorum impe-

(h) Reg. in Appen. ad Sigeb. Frideric. Imp. profectio in ſubſidium Terræ S.
(i) Arn. Chron. Slav. l. 3. c. 29.

PAGIUS VIII. Frideric. proficiſcitur.

Ad num. X. *Exercitus Chriſtianorum*, inquit ad hunc annum Chronographus Reicherſpergenſis, *magnus valde & fortis de multis regnis & diverſis regionibus congregatus, viam ſancti Sepulcri aggreſſus eſt. Dominus Imperator, & filius ejus Dux Alamanniæ* (Conradus appellatus) *cum multis Principibus regni, Epiſcopis videlicet ac Ducibus, Marchionibus & Comitibus cum magna multitudine populi per Ungariam & Græciam iter ſuum direxerunt ſtatim poſt tranſactos dies Paſchæ, quod evenerat in V. Idus Aprilis, ipſo Imperatore navali itinere in Danubio deſcendente a Patavia, in prima die Rogationum, hoc eſt in Idibus menſis Maii. Epiſcopus quoque Patavienſis Dominus Dietpoldus cum Fratribus ſuis quibuſdam Canonicis videlicet præcipuis ac majoribus de choro Patavienſi, huic viæ ac labori Imperatoris ſe ſtrenue pro Domino & pro redemptione animæ ſuæ junxit.* Recitat poſtea Chronologus literas Dietpoldi Patavienſis Epiſcopi ad Luipaldum (ſeu Leopoldum) Ducem Auſtriæ datas, in quibus narrat exercitum intrantem *Bulgariam* male habitum fuiſſe a Bulgaris; Imperatorem Græcorum & fratrem ejus, necnon & exercitum eorum ſemper tentaſſe eos circumvenire; eundem Imperatorem in literis, quas tribus vicibus *Friderico Imp.* miſit, nomen ejus tacuiſſe, nec eum Imperatorem vocaſſe, & *Fridericum* Legato Græcorum ad ſe miſſo ſignificaſſe, de cætero ſe literas Imperatoris Græci non recepturum, niſi ſolemnitas nominis ſui expreſſe in eis contineretur. Subdit Dietpoldus: *Exercitus in tribus locis ſe recepit. Græci hæreticos nos appel-*

peratoris inconſtantiam, non niſi anno ſequenti in Thraciam pervenit exercitus. Quænam paſſus ſit ejuſdem Imperatoris Græcorum opera, ab eodem petas auctore nobis hæc ſatis ad inſtitutum. Res etiam ſingulas, qui aderat, proſecutus eſt ſtylo (a) Nicetas, tum Præfectus Imperatoris Græcorum in rebus adminiſtrandis bellicis: quem tu conſulas pro arbitrio.

(a) *Nicet. in Iſaac. Ang. l. 2.*

XI. Quod ad Danicam pertinet expeditionem in Terram ſanctam, quam ſuis litteris procuraverat Clemens Papa: adverſis caſibus eſt impedita. Nam de his hæc habet Joannes (b) Magnus: *Petrus Epiſcopus Upſelenſis Clementis Papa Tertii epiſtolis urgebatur, ut Canutum Regem, totumque populum ejus monarchiæ ſubjectum hortaretur ad communia arma cum cæteris Chriſtianis Principibus & populis in Sarracenos Chriſtianæ Fidei hoſtes aſſumenda, aut ſumentibus, commeatu, auxiliiſque providendo. Quam piam paternamque ſummi Pontificis exhortationem optimus Rex maturo conſilio perpendens, decrevit omnibus modis tam ſancto negotio ſuccurrendum eſſe, decretumque ſuæ promiſſionis liberaliter executus fuiſſet, niſi prematura fata ipſum celerius abſtuliſſent.* Hæc ipſe. Cæterum, teſte Rogerio, una cum navibus Teutonicorum quoque Danicæ convenerunt hoc ipſo anno in Palæſtina ad obſidionem munitionis hoſtilis.

(b) *Joan. Mag. hiſt. Goth. l. 19. c. 39. in fin.*

Danica expeditio morte Regis impedita.

XII. Quod autem fuit maximo impedimento in Terram ſanctam expeditioni, perſpicue demonſtrat Nicetas (c) in Iſaacio, nimirum quod impoſtor quidam Doſitheus monachus Studii, vatem ſe eſſe profeſſus, falſis vaticiniis perculit animum Iſaacii Imperatoris, quibus aſſereret, Fridericum Occidentis Imperatorem rem captioſe agere, fingere nimirum ſe in Palæſtinam adverſus Sarracenos profecturum, cum ſerio aliud agens, potiri haberet in animo Conſtantinopolitana civitate. Deſcribit iſta quidem Nicetas, qui pſeudovatem accepiſſe ait in præmium redditæ revelationis, Patriarchatum Jeroſolymorum poſt Leontium; ſed eo privatum eſſe, cum ad Patriarchatum Conſtantinopolitanum anhelaſſet. At quando id acciderit, ex eodem eris auditurus Niceta.

(c) *Nicet. in Iſaac. Aug. l. 6.*

Doſitheus Monach. Pſeudopropheta.

XIII. Hoc eodem anno Clemens Papa retulit in Sanctorum numerum Ottonem Epiſcopum Bambergenſem, Pomeranorum Apoſtolum nominatum, de quo ſuperius plura ſunt dicta: de cujus canonizatione ejuſmodi extat epiſtola in Chronico Bambergenſi:

De Canonizatione S. Ott. Epiſc.

Clemens Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Merſeburgenſi, & Eiſtetenſi Epiſcopis, & dilectis filiis S. Emmerami Ratiſbonenſis, & Swartzenſi Abbatibus, Decano, & Scholaſtico Wirtzburgenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Ad audientiam noſtram & quarumdam ſerie litterarum, & relatione multorum pervenit, quod divina potentia per merita & interventum B. Ottonis Bambergenſis multorum eſt operata ſalutem præcepellant; Clerici & Monachi dictis & factis maxime nos perſequuntur. Scripta hæc Epiſtola *circa diem III. Idus Novemb.* [a]

PAGIUS

IX. Ad num. XIII. *Sanctus Otto* Bambergenſis Epiſcopus, de cujus in Pomerania prædicatione ſuo loco egimus, a Clemente III. in Sanctorum numerum refertur literis datis *Laterani III. Kalendas Maii*, *Pontificatus* ejus *anno ſecundo*, a Baronio recitatis. Præter Anonymum, qui paucis poſt hujus Sancti Præſulis mortem annis Vitam ejus elucubravit, cujus mentionem fecimus anno MCXXIV. Andreas Abbas, poſtea Bambergenſis Epiſcopus aliam hujus primi Pomeranicæ gentis Apoſtoli Vitam compoſuit circa annum Dom. MCCCCLVII. in qua multa leguntur de fanis & ſimulachris ſive idolis ejuſdem Gentis, quæ omnia & ſingula *Sanctus Otto* pio zelo deſtruxit, cum ibidem ad populum illum ad Chriſtianam fidem convertendum verſaretur. Ait idem Andreas, Abbas Monaſterii Sancti Michaelis prope Bambergam, in fano Stetinenſi fuiſſe ſimulachrum triceps, quod in uno corpore tria habebat, quodve *Sanctus Otto* deſtruens, ipſa capitella ſibi cohærentia, corpore comminuto, ſecum inde pro trophæo aſportavit, & poſtea Romam pro argumento converſionis Pomeranorum tranſmiſit. [a]

Canonizatio S. Ottonis Apoſtoli Pomeraniæ.

Ad

NOTÆ [1] IN Collectione veterum Monum. Marteniana tom. I. col. 909. vulgata eſt Epiſtola Friderici imperatoris qua late proſequitur toleratas ab exercitu ſuo Græcorum infeſtationes, rogatque Henricum regem filium ſuum ut ſubſidia quærat a Genuenſibus, Venetis atque Piſanis; addique ut per litteras roget Alexandrum Pontificem qui per ſacros præcones fideles in hanc expeditionem, præcipue contra Græcos, moveat. Denique certiorem illum facit ſe totumque exercitum die XVI. Kal. decembris Philippopoli moviſſe. MANSI

[2] S. OTtonis canonizatio hoc quidem anno, at ſerius aliquanto peracta eſt; nam in literis Clementis II. datis Laterani Kal. Maii recitatis ab Ebbone qui vitam S. Præſulis ex oculatis teſtibus acceptam ſcripſit, non de canonizatione ejuſdem datæ ſunt, ſed tantummodo iniungunt Merſeburgenſi & Eiſtettenſi Epiſcopis ut de geſtis, & miraculis Viri Sancti inquirant, dein eorum veritate comperta *canonizatum ſolemniter & publice authoritate freti Apoſtolica nuncient*. Igitur ea canonizatio tandem peracta eſt 2. Kal. Octobris dia S. Hieronymi ut recte Gretſerus apud Bollandiſtas ad diem 2. Julii, pag. 368. MANSI

Digitized by Google

cipue in gente Pomeranica, ad quam fuit ab Apoſtolica Sede tranſmiſſus; & in ea quampluribus miraculis donavit illi Dominus coruſcare. Quoniam igitur juxta divina (a) *Scripturæ teſtimonium, lucerna non ſub modio, ſed ſupra candelabrum eſt ponenda: diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus de vita ipſius & miraculis diligentius inquiratis, quæ nobis fuerunt per multorum litteras indicata: & ſi non inveneritis aliquid quod obſiſtat, ipſum canonizatum auctoritate freti Apoſtolica, ſolemniter & publice annuntietis, anniverſarium diem ſui tranſitus facientes, & publice annuntiantes, ad honorem Dei, & ipſius beati viri memoriam ſolemnem habere. Datum Laterani tertio Kal. Maii, Pontificatus noſtri anno ſecundo.* Ita juxta ſimpliciorem ritum ejus temporis.

(a) Mat. 5.

XIV. Willelmi Regis Sicil. obitus.

Moritur hoc anno Willelmus Rex (b) Siciliæ abſque liberis, Conſtantia nupta Henrico Regi (ut dictum eſt) regni herede relicta. Sed Tancredus ejuſdem Willelmi conſanguineus vendicans ſibi regnum, bellum civile conflavit. Ad quem pellendum Henricus Rex exercitum in Italiam miſit. Cumque plurima damna rebellibus intuliſſet, re adhuc infecta, reverſus eſt in Germaniam. Hæc Rogerius hujus temporis ſcriptor in Annalibus ſuis. Romanum autem Pontificem faviſſe Tancredo, cui inveſtituram more majorum dederit, teſtatur Neubrigenſis. In quantas autem calamitates Siciliæ Regnum obitu Willelmi Regis conjectum fuerit, Hugo Falcandus, haud falſus vates, ſuæ ipſius hiſtoriæ exordio narrat; ait enim: *Audita morte Regis Siciliæ, intelligens, ac mecum reputans, quantum hæc rerum mutatio calamitatis afferret, quantum illius regni quietiſſimum ſtatum vel hoſtiles incurſus procella concuteret, vel gravis ſeditionum turba ſubverteret: repente conſternatus animo cœpta deſerui: verſa in luctum cithara, molui flebiles modos, & lamentationum lugubre carmen ordiri.* Et lugens queritur de Conſtantia Regina, quæ nupta Henrico Regi ſpoliaverat recedens Siciliam divitiis, & poſtmodum rediens cum Henrico deprædatura eſſet eam. Interea vero Tancredus, qui a Romano Pontifice accepit inveſtituram, in Sicilia regnare cœpit. Ita & Arnoldus Abbas Lubecenſis.

(b) Roger. in an Angl. hoc an.

MIL-

PAGIUS X. Moritur Guillelmus II. Siciliæ Rex.

Ad num. XIV. Joannes de Ceccano in Chronico, hoc anno *menſe Novembri* Guillelmum II. Siciliæ Regem obiiſſe. Eundem menſem notavit Richardus de Sancto Germano Auctor Chronici ab hoc anno ad annum MCCXLIII. perducti, & ab Ughello Tom. III. Italiæ Sacræ publicati. Dies emortualis Guillelmi II. notatur in antiquo Necrologio Caſinenſi a Caracciolo edito, in quo mors ejus inſcribitur ad *XV. Kal. Decembris*. Quæ in morte ejus contigerint, narrat Chronographus Aquicinctinus hoc modo: *Obiit VVillelmus Rex Apuliæ* (id eſt, Rex Siciliæ & Dux Apuliæ) *Chriſtianorum tranſmarinorum protector & defenſor, abſque herede: qui congregatis totius regni ſui Principibus, heredem regni deſignat Heinricum Regem, filium Friderici Imperatoris, qui ejus amitam* (nempe Conſtantiam filiam Rogerii Siciliæ Regis, & Willelmi II. avi) *habebat in conjugio. Qui omnes cum ſacramento fide interpoſita promiſerant, ſua prædicto Regi colla ſubmiſſuros. Poſt mortem vero Regis VVillelmi, fidem & ſacramentum quod fecerant parvi pendentes, quendam Tancredum ex ſemine Regio ſibi Regem creaverunt.* Loquitur & de morte Guillelmi Siciliæ Regis, & de malis quæ per illam accidere, Neubrigenſis lib. 3. cap. 17. aitque ejus religioſa & potenti opera Chriſtianitatis in Syria reliquias potiſſimum conſervatas fuiſſe: *Quas profecto*, ſubdit, *ab initio deſolationis, competentibus ſubſidiis ſublevare curavit; cum nec a regnis remotioribus quicquam poſſent percipere, & Saladini ob recentem victoriam vehement ne excandeſceret ſeritas. Et quidem illius ſublatio tolerabilis utcumque fuiſſet, niſi poſt eum exitialis de regni ſucceſſione altercatio emerſiſſet, qua nimirum regiones clariſſimæ ita turbatæ ſunt, & deſolatæ, ut Chriſtianis in Syria laborantibus nihil poſſet exinde ſolatii juxta morem priſtinum miniſtrari.*

XI. Tancredus eligitur Rex Siciliæ.

Tancredus iſte, inquit Joannes de Ceccano in Chron. ad annum MCXC. *Ducis Rogerii filius fuerat naturalis, cujus Pater Rogerius primus in regno Siciliæ Regis ſortitus eſt nomen; & hac de re quia hunc tenebat titulum, quod ſtirpe Regia deſcendiſſet, inter alios Comites eſt electus in Regem.* Subſecutam etiam diſſenſionem & turbationem declarat his verbis Richardus de Sancto Germano: *Nulli eorum* (nempe Regni Comitum) *fuit æqua voluntas. Omnes inter ſe cœperunt de majoritate contendere, & ad regni ſolium aſpirare; & obliti juriſjurandi quod fecerit eorum quilibet, contra facere anhelabat. Factum eſt autem, ut cum ſuis complicibus, ne pars Archiepiſcopi* (nempe Panormitani) *prævaleret, Cancellarius obtinuerit in hac parte, & tunc vocatus Panormum Tancredus Comes Licii, Romana in hoc Curia dante aſſenſum, eſt per ipſum Cancellarium* (Matthæum nominatum) *coronatus in Regem*, ut anno ſequenti, quo ea coronatio peracta videbimus.

I. Profectio Reg. Angl. Jeruſolym.

Milleſimo centeſimo nonageſimo Salutis anno, Indictione octava, Richardus Anglorum Rex profecturus in Orientem, ad regni cuſtodiam, relicturus Willelmum Elienſem Epiſcopum, eumdem firmare legatione Apoſtolica laboravit: cujus rei gratia Nuntios miſit ad Clementem Papam, quam & ab eodem obtinuit. Ita Rex, ne Gaufredus ejus frater Epiſcopus Eboracenſis, & Joannes item frater Regis ſibi aliquid, Rege abſente, ſuper regnum ipſum vendicarent auctoritatis: quos & juramento, ne quid innovarent, aſtrinxit. Hoc igitur anno, ſeptima Auguſti menſis die ſolvit Rex Anglorum Maſſilia Orientem verſus, cujus navigationem & ſtationes per dies ferme ſingulos relegit Rogerius quam exactiſſime in Annalibus, in quibus deſcribendis inter alia hæc habet de querelis ejuſdem adverſus Octavianum Cardinalem Oſtienſem, qui ei occurrit ad Oſtia Tiberina vigeſimaquarta die Auguſti: *Rex venit ad portum*. Et infra: *Et poſtea intravit Tiberim. Ad cujus introitum eſt turris pulchra, ſed ſolitaria, & ſunt ibi ruinæ maxima antiquorum murorum*, nempe antiquitus illic conſtructi portus Trajani. *Et illuc venit ad eum Octavianus Oſtienſis Epiſcopus Cardinalis. Cui Rex turpia multa dixit, improperando Romanis ſimoniam, quod ſeptingentas marchas debuerint habere pro conſecratione Epiſcopi Cenomanenſis, & mille & quingentas marchas pro legatione Elienſis Epiſcopi, & pecuniam magnam, ne deponeretur Burdegalenſis, qui a clericis ſuis accuſabatur in crimine*. Hæc de his. Quæ ſi vera ſunt: erit profecto, ut laudanda ſint tempora noſtra, quibus quidquid ſimoniacum ſuſpicione tantum auditur, procul abiicitur, & aliæ exactiones, aliqua juſta cauſa prætenſæ, ſunt modeſtiores. Pergit vero idem auctor navigationem ita deſcribere:

Deinde venit ipſe ad Garilam, Garilianum videlicet, *& inde ad Caſtellum, quod dicitur, le Cape del Eſpuron. Hic eſt diviſio terræ Romanorum, & terræ Regis Siciliæ in illa parte, quæ dicitur, Principatus Capuæ*. Quibus videas, Lector, quantum decreverint Eccleſiæ jura, cum hodie fines apud Tarracinam, publicis erectis monumentis, appareant. Addit vero inferius, ipſum cum ſuis in Siciliam perveniſſe die viceſimatertia menſis Septembris, atque appuliſſe Meſſanam, cum jam Philippus Rex Francorum illuc antea deveniſſet, nempe decimaſexta ejuſdem menſis Septembris, qui tempeſtate maris repulſus, illic hiemare eſt coactus invitus. Detinuerunt autem Richardum ſororis ſuæ Joannæ uxoris Willelmi Regis defuncti negotia, ut ea cum Tancredo Rege illic regnante pro Willelmo componeret. Cum interea inter Meſſanates & Anglos graves ſint ortæ diſcordiæ, nec non multæ turbæ excitatæ inter Anglos & Francos, ſed concordatæ ſunt per Epiſcopos pacis ſequeſtres. Quæ hæc omnia ſigillatim ab eodem auctore prolixius deſcribuntur, ſimul & leges nauticæ ſancitæ, & pacta inter Reges conventa. II.

In Sicilia Reges hiemant.

Quibus autem capitulis tranſactum ſit inter Regem Anglorum, atque Tancredum tunc in Sicilia regnantem, ex litteris ejuſdem Regis Angliæ tunc ad III.

Ro-

PAGIUS

SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXVIII. an. Hegiræ DLXXXVI. inchoato die 8 Febr. fer. 5. An. C. 1190.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6683.

☉ 23. G. ☽ 13. P. 25. Mart. Indict. 8.

JESU CHRISTI 1190.

CLEMENTIS III. PAPÆ 4.

HENRICI VI. REG. 1.

ISAACII ANGELI IMP. 6.

I. Philippus Franciæ & Richardus Angliæ Reges pergunt in Orient.

ANnum. I. ad V. *Richardus* Angliæ Rex in Orientem profecturus, in Sicilia aliquo tempore ſubſtitit, uti accurate narrat Baronius ex Rogerio Hovedeno, qui cum de Philippi Auguſti Franciæ Regis in eadem inſula commoratione verba non faciat, hic nobis ejus narratio ex Rigordo in Philippo Auguſto ſupplenda: *Anno Domini MCXC. in feſto S. Joannis Baptiſtæ Philippus Rex ad Eccleſiam beatiſſimi Martiris Dionyſii cum maximo comitatu venit, cauſa licentiam accipiendi. Conſueverant enim antiquitus Reges Francorum, quod quandocumque contra hoſtes arma movebant, vexillum deſuper altare B. Dionyſii pro tutela ſeu cuſtodia ſecum portabant, & in prima acie pugnatorum ponebant. Quod videntes adverſarii, & cognoſcentes territi, multoties terga dederunt. Ideo Chriſtianiſſimus Rex ante corpora SS. Martyrum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii, humiliter ſuper pavimentum marmoreum in oratione proſtratus, Deo & B. Virgini Mariæ & SS. Martyribus, & omnibus Sanctis ſe commendavit. Tandem cum lacrymis ab oratione ſurgens, ſportam & baculum peregrinationis de manu Guillelmi Remenſis Archiep. avunculi ſui Apoſtolicæ Sedis Legati devotiſſime ibidem accepit. Deinde deſuper corpora Sanctorum duo ſtandalia decenter inſignita pro memoria SS. Martyrum & tutela, contra inimicos crucis Chriſti pugnaturus propriis manibus accepit. Demum orationibus Fratrum ſe commendans, accepta benedictione clavi & ſpineæ coronæ, & S. Simeonis brachii, receſſit, & feria IV. poſt octavas ſancti Joannis Baptiſtæ cum Rege Angliæ Richardo apud Veſeliacum venit.*

Ubi

Digitized by Google

Romanum Pontificem datis ſic accipe:

Ad Clemen PP. epiſt. Reg. Ang.

Reverendiſſimo domino ac beatiſſimo Patri Clementi Dei gratia ſanctæ Sedis Apoſtolicæ ſummo Pontifici, Richardus eadem gratia Rex Angliæ, & Dux Northmanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ, ſalutem & ſinceræ in Domino devotionis affectum.

Juſtiorem exitum facta Principum ſortiuntur, cum a Sede Apoſtolica robur & favorem accipiunt, & S. R. E. colloquio diriguntur. Proinde dignum duximus, ad notitiam beatitudinis veſtræ transmittere, quæ inter nos & dominum Tancredum illuſtrem Siciliæ Regem publico nuper & admodum neceſſario ſunt celebrata contractu. Sane dilectionem fraternam, & pacem perpetuam cum eo firmavimus, quam magnatum noſtrorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & plurimorum virorum illuſtrium juramentis ei & ſuis, & regno ſuo, & toti terræ dominationis ſuæ, nos illibata fide promiſimus ſervaturos. Cum etiam jam pacis & amicitiæ fœdus arctiori adhuc vinculo aſtringeremus, inter Arthurum egregium Ducem Britanniæ chariſſimum nepotem noſtrum & heredem (ſi nos decedere ſine prole contigerit) & illuſtrem filiam ejus matrimonium, volente Domino, conduximus contrahendum; quod Domino largiente debitam conſummationem accipiet, cum illuſtris puella nubiles annos attigerit; aut prædicto domino Tancredo Regi placuerit, ut infra nubiles annos illa in uxorem nepoti noſtro deſponſanda tradatur: nos ipſum nepotem noſtrum hoc facturum conceſſimus, ſi Sancta Romana Eccleſia decreverit ſimiliter diſpenſare. Pecuniam vero, quam pro matrimonio ipſo, ad opus nepotis noſtri ab eodem domino Rege Tancredo recepimus, ſcilicet viginti millia unciarum auri, ſi forte (quod abſit) morte interveniente alterius, aut culpa noſtra, aut noſtri nepotis, aut partis ipſius matrimonium non fuerit: nos, aut heredes noſtri ipſi domino Regi Tancredo, aut heredibus ejus ex integro reſtituere, præſtitis ſuper hoc ſacramentis, ex parte noſtra tenemur. Ut igitur tenor pacis initæ, & initiati matrimonii fides cum integritate debita ex parte noſtra, & nepotis noſtri ſervetur: ſicut ipſi domino Tancredo, interpoſita juriſjurandi religione, firmavimus, ſanctitatem veſtram, & S. R. E. obnixe rogamus, quatenus & firmatæ pacis ſervandæ perpetuo, & matrimonii conſummandi; vel ſi ex prædictis cauſis matrimonium ipſum non fieret, reſtituendæ pecuniæ ſancta Sedes Apoſtolica fidejuſſionem pro nobis ſuſcipiat erga dominum noſtrum Regem Tancredum, & heredes ipſius. Cujus fidejuſſionis onus ut confidenter vobiſcum Romana Eccleſia ſuſcipiat, præſentium litterarum teſtimonio vobis & S. R. E. liberam concedimus poteſtatem, nos, & heredes noſtros & terram noſtram diſtrictius coercere, ſi vel contra pacem præfatam venerimus, vel prædictis cauſis matrimonio non ſiente, nos, aut heredes noſtri ſolutionem pecuniæ negaremus. Ad honorem utriuſque noſtri veſtra novit beatitudo ſpectare, ſi mediante Romana Eccleſia, pacis pariter, & matrimonii bonum ad congruum finem deveniat, unde multiplex in futurum utilitas conſequatur. Teſtibus nobis ipſis undecima die Novembris, apud Meſſanam.

Diſpenſationem quærit Rex Angl a Rom. Pont.

IV. At quid ſumma admiratione dignum poſt hæc acciderit, cum idem Richardus Rex Angliæ divino ſpiritu illuſtratus, euſque deteſtatus eſt facinora ſua, ut illic eadem coram Epiſcopis palam confiteri non erubuerit, ita idem Rogerius enarrat:

Richard. Reg. publica coram Epiſcopis pœnitentia.

Eodem anno Richardus Rex Angliæ, divina inſpirante gratia, recordatus fœditatis vitæ ſuæ, poſt contritionem cordis, convocatis in unum in capella Reginaldi de Moyac univerſis Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſuis, qui cum eo erant apud Meſſanam, nudus procedens ad pedes eorum, vitæ ſuæ fœditatem coram illis Deo confiteri non erubuit. Vepres enim libidinum exceſſerant caput illius, & non erat eradicantis manus: ſed Pater miſericordiarum Deus, qui non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vi-

PAGIUS II. In Siciliam veniunt.

Ubi accepta licentia ab omnibus Baronibus ſuis, Adelæ chariſſimæ matri ſuæ (Elizabet enim uxor ejus *Idibus Martii* hujus anni obierat, ut jam retulerat Rigordus) *& Guillelmo Remenſi Archiep. avunculo ſuo* (Adelæ ſc. fratri) *pro tutela & cuſtodia totum regnum Francorum cum filio ſuo dilectiſſimo Ludovico commendavit. Et paucis evolutis diebus apud Januam venit, ubi naves & ea, quæ erant victui neceſſaria, cum armamentis diligentiſſime parari fecit. Richardus autem Rex Angliæ apud Maſſiliam cum omnibus ſuis mare intravit. Et ſic jam dicti Catholici Reges pro ſancta Chriſtianitate defendenda, & propter amorem D. N. J. C. ventis & mari ſe committentes, cum multis & magnis periculis apud Meſſanam venerunt. Sed antequam Rex Philippus de regno Francorum exiret, Pariſius convocatis amicis & familiaribus teſtamentum condidit & regni totius ordinationem fecit.*

III. Recitato illo teſtamento ait Rigordus: *Quando Rex Philippus apud Meſſanam venit menſe Auguſto, honorifice receptus eſt in Palatio Regis Tancredi, & de victualibus ſuis abundanter ei donavit, & infinitam auri ſummam ei dediſſet, ſi unam de filiabus ſuis ei, aut filio ſuo Ludovico deſponſaſſet. Sed Rex Philippus propter amicitiam, quam erga Henricum Imper. habebat, utrique deſponſationi ſuperſedit. Poſtmodum contentio quædam, quam Rex Angliæ pro dotalitio ſororis ſuæ* (Joannæ appellatæ) *cum Rege Tancredo habebat, interventu & labore Regis Philippi hoc modo terminata eſt*, &c. Narrat poſtea tractationem habitam inter duos Reges

Anno ſequenti in Syriam pervenere.

vivat, reſpexit eum oculis miſericordiæ ſuæ, & dedit ei cor pœnitens, & ad pœnitentiam vocavit. Ipſe enim a prædictis Epiſcopis pœnitentiam recepit, & ab illa hora deinceps factus eſt vir timens Deum, & recedens a malo, & faciens bonum. O felicem illum, qui ſic cadit, ut fortior reſurgat! O felicem illum, qui poſt pœnitentiam non eſt relapſus in ruinam & culpam? Poſt hæc autem ſubiicie idem Rogerius congreſſum, quem idem Richardus habuit cum Abbate Joachim, qui propheta Dei circumferebutur eſſe

Abbatis Joachim cum Richardo Reg. congreſſus.

in Sicilia monachus Ciſterciculis, Abbas de Curacio.

V. Porro mutuum tunc habitum inter eos colloquium idem Rogerius recitat, ex quo plane tam ſuis ipſius vanis reſponſis, quam inanibus prophetiis, inventus eſt non Dei propheta, ſed pſeudopropheta eſſe. Nam prædixit pleraque ventura, quæ re vera caruerunt eventu. Quod quidem ſignum Deus dedit populo ſuo ad cognoſcendum prophetam verum a falſo: nam (a) ait: *Quod ſi tacita cogitatione reſponderis: Quomodo*

(a) Deut. 18.

PAGIUS

ges Franciæ & Angliæ, qui cum inter ſe non convenirent, cœptæ nriri inter ntrumqnn inimicitiæ. *Rex autem Francorum Philippus cum ſummo deſiderio volens iter perficere quod inceperat, Martio menſe mare intravit, & revolutis paucis diebus, proſperis ventis, cum omnibus rebus ſuis, vigilia Paſcha Accon applicuit*, anno ſc. ſequenti.

IV. *Virtutes Joachimi Abbatis.*

Ad num. V. Floſebat, at jam diximus, in Calabria *beatus Joachimus*, fundator Ordinis Florenſis, ita appellati quod primum monaſterium io loco *Floris* dicto conſtructum ſit. Is a quibuſdam Sanctus, Doctor ac Propheta, a quibuſdam vero illuſor, hypocrita & Pſeudo-Propheta dictus, adeo de eo variæ fuere ſententiæ. Verum in eu Prophetiæ Donum comprobavit eventus, ſanctitatem, miracula, doctrinam libri, ut pluribus Auctoribus in medium adductis, & ejus Vita accurate examinata oſtendont Manricus in Annal. Ciſterc. Tom. I. & II. & Papebrocius in Actis SS. Bollandianis ad diem XXIX. menſis Maii, quo eam Vitam notis illuſtravit. Lucas Archiepiſcopus Conſentious, ſeu melius Cuſentinus in Calabria eiteriori, ipſius Beati olim Scriba familiaris refert, ſe eum vidiſſe *anno ſecundo Pontificatus Lucii Papæ*, ut legere eſt in prævio Commentario Papebrocii §. 3. ſubditque: *Tunc coram eodem domino Papa & Conſiſtorio ejus, cœpit revelare intelligentiam Scripturarum, & utriuſque Teſtamenti concordiam: a quo & licentiam ſcribendi obtinuit, & ſcribere cœpit*, &c. *Mox vero, ut me cognovit intelligere aliquid, & Notarium eſſe Abbatis mei rogavit eum, ut me ſibi concederet Scriptorem: quod & factum eſt, quia ſibi nil Abbas Geraldus negare poterat; ita eum ferventiſſime diligebat*. Refert poſtea ſe miniſtraſſe ei celebranti Miſſam, & pietatem ejus eſſe miratum, cum nonnunquam illum lacrymantem vidit tam in celebratione Miſſæ, quam cum in ea *Paſſio Dominica* legebatur. Varia habet de ejus vigiliis, ſobrietate, caſtitate, conſtantia in oratione, & jejunii rigore; teſtaturque ejus meritis ſolutam ſibi fuiſſe linguam, depulſam febrim & repreſſam intempeſtivi potus appetentiam.

V. *Ejus miracula & annus emortualis.*

Certe in loco ubi mortuus & primum humatus fuit, aſſerunt alias lampades, & in monaſterio *Floris* ſimili honore cultum fuiſſe novum ejus ſepulcrum, ad quod auxilii cauſa tum energumenos, tum alio quocunque morbo laborantes accedere ſolitos & juvari, plura exempla manifeſtant. Abbates & Monachi Ordinis Florenſis anno MCCCXLVI. in Monaſterio Florenſi congregati unum ex ſuis Romam miſere, qui peteret, Epiſcopos delegari qui inquirerent de Miraculis in vita & poſt mortem a Joachimo factis. In hoc uſque ſeculum ſepulcrum ejus veneratum fuit viſitantium concurſu, & celebratum miraculis. *Jacobus Græcus*, Monachus Florenſis Patria Calaber, qui hujus ſeculi initio Vitam beati viri ex variis monumentis collegit, mortem ejus uſque ad annum MCCXIV. perperam diſtulit. *Gregorius* enim *de Laude* ſeu de Lauro, Ordinis Ciſtercienſis, qui Apologiam ejus edidit, detexit ex Actis publicis eum anno milleſimo ducenteſimo ſecundo ad cœleſtem patriam migraſſe, quod confirmat laudatus Lucas Conſentinus Archiepiſcopus, dicens, quod ob ſingularem beati Joachimi devotionem, qua erga quindenam Dominicæ Paſſionis afficiebatur, *forte ei datum ſit, ut in Sabbato, quo SITIENTES cantatur, mortalis vitæ dolore urderet; & verum adeptus Sabbatum, ut cervus ad fontes properaret aquarum*; Gregorius autem de Lauro inquit, ſe in pervetuſtis *Floris* monaſterii manuſcriptis reperiſſe *Joachimum* die XXX. menſis Martii ad æternam felicitatem tranſmigraſſe, & anno MCCII. ſabbatum Dominicam Paſſionis præcedens, quando Introitus miſſæ incipit, *Sitientes venite ad aquas*, incidit in diem XXX. Martii, ut methodus cyclica oſtendit. Quare Albericus in Chron. annum a Paſchate incipiens mortem ejus conjungit cum anno MCCI. ſicuti, & Auctor Magni Chronici Belgici qui Albericum exſcripſit pag. 2[illegible].

VI. *Varia prædixit.*

Joachimum varia ſpiritu prophetico prænunciaſſe quæ poſtea evenere, certis exemplis demonſtrant Manricus & Papebrocius, indeque contigiſſe, ut aliquas fictitias prorſus atque inanes prædictiones quidam ei adſcripſerint, quarum nugacitas effecit, ut ſuſpenſi hæſerint viri etiam ſapientiſſimi, quo loco ſc. haberent *Joachimum*, vel quid de ſpiritu illius ſtatuerent. Nec longe nobis exempla petenda; cum Rogerius Hovedenus in Annal. parte poſteriori pag. 681. loquens de rebus hoc anno geſtis ſcribat, quod an. MCXC. *Richardus Rex Angliæ*, cum Philippo Rege Franciæ Meſſanæ agens, donec in Terram ſanctam tranſmitterent, *audierit per famam & multorum relationem, quod quidam vir religioſus erat in Calabria, dictus Joachim Abbas de Curatio, de Ordine Ciſtercienſi, habens ſpiritum propheticum, & ventura populo prædicabat, miſitque pro eo, & libenter audiebat verba prophetiæ ejus: eruditus enim vir erat in Scripturis divinis, & interpretabatur viſiones B. Joannis Evangeliſtæ, quas ipſe Joannes narrat in Apocalypſi, in quibus audiendis Rex Angliæ & ſui multum delectabantur*. At, ut recte Papebrocius laudatus §. 6. inſanus ſit, qui exiſtimet, *Joachimum* ibi aliter Apocalypſin explicaſſe, quam fecit in eo quod jam ſuper Apocalypſin ſcripſerat Opere, quod etiamnum extat. Interim quiſpiam ex iis, qui in aula videri volunt

poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus? Hoc habebis ſignum: Quod in nomine meo propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui propheta confinxit. At accipe, quæ vana tum coram Rege homo vaniloquus eſt commentus mendacia; atque primum illud, cum interpretatus Apocalypſim, unam ea ſeptem capitibus Beſtiæ oſtenſæ in viſu Joanni, ſignificatum fuiſſe Saladinum, qui nuper ceperat Jeroſolymam, quam poſt ſeptem annos ab eo tempore, quo ab ipſo capta eſt, per Chriſtianos fore, eo devicto, recuperandam, falſe prædixit. Nam longe diverſe rem accidiſſe declaravit eventus. Secundo vero, cum eidem Regi prædixit ea peregrinatione Deum exaltaturum nomen ejus ſuper omnes Reges terræ; ſed plane ſecus accidit: nam in reditu captus ab æmulo Principe Imperatore, ab eo diu eſt detentus in vinculis, nec ſoluturus, niſi ingenti auri ſumma redemptus a ſuis. Tertio inſuper in eodem cum Rege ſermone dixit, Antichriſtum jam natum eſſe in civitate Romana, eamdemque in Sedem Apoſtolicam provehendum. Quæ omnia Epiſcopi qui aderant, dum iſta homo inanis fabularetur, redarguerunt falſitatis. Auctor autem ipſe, qui tunc iſta ſcribebat, veritatem ab eventu jure fore noſcendam aſſerens: ex eo plane longe diverſo ab ipſa prædictione convicit, toto cœlo Joachim pſeudoprophetam fuiſſe. Quando autem ſententiam condemnationis accepe-

Pſeudopropheta convictus Abbas Joachim.

PAGIUS omnia ſcire & noſſe, totius velut doctrinæ ſynopſin perſcripſit in Angliam, qualem poſt citata verba Hovedenus tranſcripſit; addens, (quod nuſquam vel per umbram in Joachimi Operibus legitur, ſed potius contrarium) *Saladinum*, qui tunc Jeroſolymam occupabat, in proximo illam perditurum.

VII. *Falſa quædam ei prædictiones affictæ.* Quia vero tum fama ſpargebatur, conſultantibus de ſucceſſu expeditionis Regibus *Joachimum* reſpondiſſe, *quod nondum adeſſet tempus recuperandæ Jeroſolymæ adeoque Chriſtiani non multum eſſent ea expeditione profuturi*, id ne in Angliam delatum examinaret populus, finxere Aulici aſſentatores Joachimum a Rege interrogatum, quando futura eſſent illa de Saladino, reſpondiſſe: *quando ſeptem anni elapſi erunt a die captivitatis Jeruſalem*, adeoque anno MCXCVI. cum urbs anno MCLXXXVII. expugnata fuerit. Ad hæc ſubintuliſſe Regem: *Ergo quare venimus huc tam cito?* cui Joachim reſponderit, ut videre eſt apud Hovedenum: *Adventus tuus valde neceſſarius eſt: quia Dominus dabit tibi victoriam de inimicis tuis, & exaltabit nomen tuum ſuper omnes Principes terræ.* Quod purum putum eſſe commentum Joachimo affictum ad ſpem bonam Angliæ immittendam, nemo dubitabit, qui infeliciſſimam fortunam *Richardi* Regis, in ea expeditione victi, captique, conferre volet, cum indubitata *Joachimi* ſanctitate, qua nollet Regem in tanti momenti negotio falſæ revelationis prætextu decipere. Sic cum *Joachimus* cap. 13. ſuper Iſaiam prædixiſſet, duos Religioſos Ordines jam jam in Eccleſia naſcituros ſub *SS. Dominici & Franciſci* Ducatu, finxere aliqui priuſquam Sancti ipſi Inſtitutores naſcerentur, *Joachimum* eorum imagines in habitu, quem Religioſis quique ſuis daturi erant, pingi curaviſſe Venetiis in Templo Sancti Marci; cum tamen, ut inquit Papebrocius §. 8. conſtet, *Sanctos Dominicum* anno MCLXX. *Franciſcum* vero anno MCLXXXII. natos eſſe, & Templum D. Marci, ut colligitur ex Hiſtoria Veneta Petri Juſtiniani lib. 2. *majori ex parte inſtructum, inſtauratumque fuiſſe opibus Sebaſtiani Ziani, qui ducatum* non iniit ante annum MCLXXI. & anno regiminis VIII. *exceſſit e vita, cum prius omnes fortunas opeſque ſuas, quæ ampliſſimæ erant, in pias cauſas diſtribuiſſet.* Quis autem dubitet, quin pluribus annis fuerit in ea mole laboratum, antequam ad ornatum interiorem, qui ultimus eſſe ſolet, curandum deveniretur? ut conſequens ſit, Templum, quod Sancto Dominico naſcente vix inchoatum erat, Sancto Franciſco, in lucem prodeunte necdum eo fuiſſe perductum, ut ejus ibi imago poſſet a Joachimo collocari. Quare huic commento Wadingus in Apparatu ad Annales Min. §. 2. num. VI. fidem adhibere non debuit.

VIII. *Quod viris Doctis errandi cauſa fuit.* Baronius relato *Joachimi* cum *Richardo* Angliæ Rege colloquio ex Rogerio Hovedeno, ſubjungit: „ Auctor ipſe, qui tunc ſcribebat, „ veritatem ab eventu jure fore noſcendam „ aſſerens, ex eo plane longe diverſo ab ipſa „ prædictione convicit, toto cœlo *Joachim* „ Pſeudo-Prophetam fuiſſe. Quando autem ſen„ tentiam condemnationis acceperit ipſe & „ ejus ſcripta ſub Innocentio III. ſuo loco di„ cendum erit. Ita Baronius. Sed ex iis, quæ tam hoc anno, quam an. MCLXXXVIII. in medium attulimus, hæc omnia plane corruant, conſtatque *Joachimi* quidem Libellum *de Trinitate* damnatum fuiſſe, ſed eum virum Catholicum, & Sanctæ fidei orthodoxæ ſectatorem declaratum. Hinc Papebrocius laudatus §. VI. eam objectionem non aliis verbis ſolvit, quam optando, ut ad Annales Eccleſiaſticos proſequendos ulteriora vita & animus *Baronio* ſuffeciſſent: „ vix „ enim, inquit, dubitamus, quin pro ſua inge„ nuitate emolliiſſet ſententiæ præcipitatæ ri„ gorem: ut enim tum ex ipſo Concilii de„ creto, tum ex Pontificum conſequentium „ Bullis cognoviſſet, unicum duntaxat, qui „ ſub nomine *Joachimi* ferebatur, libellum „ fuiſſe damnatum, idque citra prætitulati „ Auctoris notam; ita fortaſſis etiam ad ipſam „ *Apocalypſeos* Expoſitionem legendam aliquan„ do applicuiſſet animum, agnoviſſetque, quam „ falſis præjudiciis plerique ejus accuſatores „ nitantur. Hæc Papebrocius.

IX. *Lapſus Auctoris Vitæ S. Thomæ de Joachimo loquentis.* Nec etiam aliquem movere debet quod legitur in Vita S. Thomæ de Aquino Religioſi Ordinis S. Dominici, vulgo attributa *Guilelmo de Thoco* ejuſdem Inſtituti, recitata a Bollando ad diem VII. menſis Martii pag. 655. In ea num. XXI. ſermo eſt de Fraterculis, diciturque; *Quia ex dictis Abbatis Joachim prædicti hæretici fomentum ſumunt præfati erroris peſtiferi, prædictus Doctor* (ſc. S. Thomas) *in quodam monaſterio petivit librum præfati Abbatis, & oblatum totum perlegit, & ubi aliquid erroneum reperit, vel ſuſpectum cum linea ſubducta damnavit, quod totum legi & credi prohibuit, quod ipſe ſua manu deleta caſſavit.* Nam, ut ait Papebrocius laudatus §. 8, ea

perit ipſe & ejus ſcripta, ſub Innocentio Tertio, ſuo loco dicendum erit.

VI. *Frideric. Imp. obitus.* Hoc eodem anno, menſe Junii, die decima ejuſdem, Fridericus Imperator poſt immenſos ſuperatos labores in Terræ ſanctæ expeditione, poſt victum in prœlio Soldanum Iconii peragrans partes inferioris Armeniæ, in * Saleph flumine, dum lavaret ſe, ſive tranſiret illum, rapido curſu ejus undarum abſorptus interiit. Quonam modo iſta adeo triſtitia ſe habuerint, cum alii dicant ipſo fluminis tranſitu periiſſe, alii vero, cum ſe aquis abluerent, natando abreptum undis eſſe de-

* al. Caleph.

PAGIUS ea linearum ſubductione Sanctus Doctor, minus cognitam habens *Joachimi* ſanctitatem ob plurima figmenta, quæ ei imputabantur, & ex quibus aliqua memoravimus, ſolum monere voluit ejuſmodi loca cautius eſſe legenda, quia ipſis perperam acceptis prædicti hæretici abutebantur. Quare præfatus Guillelmus videtur animo præoccupatus fuiſſe, cum ea linearum ſubductio lenius accipienda foret, ut fuſius idem Papebrocius.

X. *Alter ejuſdem Auctoris lapſus.* Juvabit hic obiter obſervare dubitandi locum eſſe, an Guillelmus iſtius Vitæ Scriptor fuerit; cum id tantum meris conjecturis adſtruatur, conſtetque ex ea ipſum an. MCCCXIX. collaboraſſe, ut fieret proceſſus canonizationis Doctoris Angelici, quæ poſtea an. MCCCXXIII. peracta fuit. Nam eo tempore Doctor Subtilis Scholam ſuam habebat, ſicuti Doctor Angelicus, & tamen in ea Vita num. XVII. dicitur: *Eſt omnibus manifeſtum, quod in toto mundo inter fideles Catholicos in Philoſophia & Theologia in omnibus ſcholis nihil aliud legitur, quam quod ejus ſcriptis hauritur quamvis multi alii Magiſtri ejus ſtylum ſcribendi, quo potuerunt ſtudio, imitantes, quaſi ex ejus* (ſc. S. Thomæ) *ſcriptis clavem habentes ſcientiæ, ingreſſi ſunt Divinorum ſecreta cancellaria: & multa volumina ſcripſerunt, ſuum exercitantes ſtudium ſupra poſitum dicti Doctoris fundamentum: Divina diſpenſatione mirabiliter permittente, ut quicumque ab hujus Doctoris ſcriptura voluit divertere, contingat eos aut in fide aut moribus aberrare.* Quod vere dici non potuit a Guillelmo de Thoco; cum an. MCCCXX. ſchola Scotiſtarum jam viguerit, ut manifeſte oſtendit Codex MS. Franciſci Mayronis Joannis Scoti diſcipuli in primum librum Sententiarum, qui aſſervatur in Bibliotheca Conventus noſtri Cæſennæ manuſcriptis diviti, a me alias lectus, in illius enim codicis fine legitur: *Explicit lectura ſuper primum Sententiarum Fratris Franciſci Mayronis de provincia Provinciæ Ordinis Fratrum Minorum reportata ſub eo Pariſiis, anno Domini milleſimo treceteſimo vigeſimo.* Præfatum Opus, cujus initium, *Attendite popule meus legem meam*, &c. nondum lucem vidit, nec ejus apud Wadingum in lib. de Script. Minorum mentio. Quare cum *Mayronius* tam in illo Codice, quam in aliis omnibus libris Theologicis in lucem editis doctrinam Scoti propugnaverit, liquet ſcholam Scotiſtarum jam ab eo ſaltem anno floruiſſe. Cum vero Joannes XXII. Papa an. MCCCXXII. ut eo anno num. XXII. & ſeq. apud Wadingum videre eſt, Cancellario Academiæ Pariſienſis mandarit, ut *Mayronium*, qui in Pariſienſi ſtudio more Baccalaureorum legendo ſolitum curſum perfecerat in lectura Magiſtrali honore donaret, apparet eum ante Doctoratum Reportata ſua legiſſe.

XI. *Antiquitas Scholæ Doctoris Subtilis.* Præfato tempore Scholam Scotiſtarum jam inſtitutam fuiſſe, ex ipſomet Mayronio in ſuis Quæſtionibus Quolibetalibus, quas apud me habeo in Codice vetuſtiſſimo MS. in quo plures quæſtiones continentur, quam in Quolibetis editis, demonſtrari poteſt; in quæſtione enim XIV. hactenus non edita, quæ eſt *Utrum in divinis ſint duæ emanationes ſeu duæ productiones*, ait Mayronius: *Ponitur ratio Doctoris noſtri, quæ demonſtrare videtur*, &c. ubi Scotus, qui vocatur a Guillelmo Okamo ejus diſcipulo *Doctor Ordinis*, a Mayronio DOCTOR NOSTER appellatur. Quæſtiones autem illas a Mayronio ſcriptas eſſe ante canonizationem Doctoris Angelici patet ex quæſt. XVII. etiam inedita, quæ eſt *Utrum gratia gratum faciens ſit compoſita ex genere & differentia ſicut ex partibus quidditative diſtinctis*, in qua citat *Fratrem Thomam de Aquino*, & *Fratrem Bonaventuram*, argumento manifeſto Doctorem Angelicum tunc nondum Sanctorum honoribus exornatum fuiſſe. Præterea in eadem Quæſtione Mayronius loquens de diſtinctione inter eſſentiam & relationes divinas, ait in ſtudio Pariſienſi actum fuiſſe *de pace inter duas Scholas* (nempe Thomiſtarum & Scotiſtarum), additque dixiſſe ſe *quod inter iſtas Scholas erat perfecta pax ſecundum iſta, quia poſitionem de rationibus formalibus, de qua fuit longa concertatio, iſte ſocius* (cum quo diſputaverat) *manifeſtiſſime declarabat, ponendo plures rationes diffinitivas*, &c. *& tunc ex dictis ſuis eliciebam quatuor concluſiones, in quibus ſolet impugnari* SCHOLA NOSTRA, &c. Ex quibus neceſſario ſequitur, aut Guillelmum de Thoco non ediſſe Vitam Sancti Thomæ ipſi adſcriptam, aut eam non vere ſcripſiſſe tempore, quo proſequebatur canonizationem Doctoris Angelici, anno nempe MCCCXIX. *in toto mundo inter fideles Catholicos in Philoſophia & Theologia in omnibus Scholis nihil aliud legi, quam quod de ejus ſcriptis* hauriretur. Certum quidem videtur doctrinam Doctoris Angelici ante annum MCCC. communiter a Profeſſoribus lectam fuiſſe; ſed poſtquam anno MCCCIV. Joannes Scotus lauream Doctoratus Pariſiis accepit, quamplurimi ejus doctrinam profeſſi ſunt, tandemque ut quam tardiſſime ante annum MCCCXX. Theologia & Philoſophia in duas ſcholas diviſa fuit. Vivebat adhuc *Mayronius* anno MCCCXXVII. ut conſtat ex Inſtrumento authentico in fine Sermonum divi Antonii Paduani *de Sanctis*, a me publicatorum, recitato, mortuus Placentiæ anno incerto. Quibus ſuppleri poſſunt Annales Ordinis Min. a Luca Vadingo compoſiti, quem ſcholæ Scotiſtarum antiquitas latuit. Hic obiter Lectorem moneo me in eorumdem Sermonum calce publicaſſe *Teſtamentum S. Ludovici Epiſcopi Toloſani*, ex eoque demonſtraſſe Summam Theologicam, cujus in eo mentio, genuinum fœtum eſſe Doctoris Angelici.

XII. *Frideric. Imp. in Orientem proficiſcitur.* Ad num. VI. & ſeqq. Chronographus Reicherſpergenſis refert expeditionem Friderici Imp. in Orientem, ubi mortuus eſt ex *Tageno* Patavienſis Eccleſiæ Decano, qui Imperatorem comitabatur, & ſingula notavit; prolixitatis tamen vitandæ gratia minus neceſſaria prætermittam: *Pars illa exercitus noſtri, quæ hyemaverat apud Philippopolim ſecuta eſt dominum Imperatorem Arianopolim* (legendum Adrianopolim) *XVII. Kal. Febr. & venit Conſtantiam ea die, qua cantabatur*, "Circumdederunt me ge-

demerſum: nos tutius ab eo qui interfuit, rem petemus, qui licet incertus habeatur auctor; certum tamen, quod is fuit unus ex illis, qui in ea erant expeditione, & caſui interfuit, ſcripſitque brevi compendio quæcumque toto illo itinere contigerunt, unaque cuncta perſtrinxit epiſtola, quæ abſque titulo reperta ita ſe habet:

(a) Extat in Appen. ad Radevic. *Credentes (a) ſanctitatem veſtram eſſe cupidam certa notitiam rerum ab Imperatore geſtarum: ea quæ vidimus, & manibus tractavimus, ſine adulterina falſitatis admixtione ſuccincta brevitate vobis ſcribere curavimus.*

Itinerarium Frideric. Imp. in Orient. *Cognoſcat itaque veſtræ ſanctitatis diſcretio, quod ab amantiſſimo Rege Hungariæ Bela honorifice recepti, & benigne ab ipſo & humaniter tractati, ſtatim cum regnum Græciæ intravimus, in manus furum & latronum incidimus, nulla in Græcis fide reperta. Nam contra communem non violandorum Legatorum legem, Epiſcopum Monaſterienſem, & Comitem Robertum ceperant. Unde cum magno labore per portas Bulgariæ procedentes, poſt longam viæ noſtræ moram (capta*

* f. Philippopoli. *prius civitate * Philipoli, & deſtructa, & famoſo caſtro Verm. deſtructo, & tota circumjacente regione gladio devaſtata; capta etiam nobili civitate Adrianopoli, & circumjacentibus civitatibus, captaque inexpugnabili civitate Timoteo a Duce Sueviæ, & infinitis de habitatoribus ibi occiſis; deſtructo etiam quodam caſtro, nomine Manceta, a militibus noſtris & paucis de exercitu, ubi circiter ſex millia Græcorum perierunt igne & gladio: captis quoque compluribus caſtris, & facta magna ſtrage Græcorum, cum etiam fame perirent: acceptis etiam a Conſtantinopolitano Imperatore idoneis obſidibus, redditis etiam nobis Nuntiis Soldani, & filiis ejus, quos ad nos miſſos ante ceperant): in feſto Paſchæ cum omni proſperitate rerum & perſonarum Brachium S. Georgii tranſivimus. Sed poſtmodum, quæ a prædicto Imperatore nobis jurata & promiſſa ſunt, nequaquam ſunt obſervata.*

Deinde procedentes per partes Philadelphiæ, uſque Laodiceam pervenimus in manu forti, omni die armata militia exercitus Chriſti. Inde proficiſcentes, feria ſexta ante diem Rogationum, propter graminis & aquæ defectum, & propter diætam ſolito longiorem, inæſtimabile damnum in equis paſſi, venimus, ubi fluvius Mandra oritur. Et cum adhuc eſſent circa nos Nuntii Soldani & filii ejus, qui magna domino Imperatori munera attulerant, & ſub fidei certa pollicitatione pacem nobis firmiſſimam promiſiſſent: invenimus tamen ibi in magna copia Turcorum acies contra nos ordinatas, qui ad mortem noſtram miſſi fuerant. Sed Deo auctore & duce, ſub ſanctæ Crucis vexillo, diluculo feria ſecunda, quæ prima erat Rogationum dies, in ore gladii eos vicimus, magna eorum facta ſtrage, tranſivimus eadem die fauces & anguſtiſſima montium verſus Suſopolim. In quibus partibus in anguſto quodam tranſitu in vigilia Aſcenſionis Domini noſtri, magnam Turcorum multitudinem occidimus. Et quia jam equorum defectum ſenſimus, qui vulnerati fuerant & occiſi, & propter frigiditatem ſegetem & herbam non invenimus, cum jam fame arctari inciperemus, nec a Nun- VII.

PAGIUS gemitus mortis, *hoc eſt in XII. Kal. Februar. venit autem Adrianopolim ad Imperatorem VIII. Idus Febr. XVI. Kalendas Martii venit Nuntius Imperatoris Græcorum* (Iſaaci Angeli) *ferens finalem & præciſam pacis compoſitionem ad Dom. noſtrum Imperatorem XIII. Kal. Martii venerant Nuncii Soldani & filii ad Dominum Imp. apud Adrianopolim morantem, bonam portantes legationem. VI. Kal. Martii habuerunt peregrini noſtri ventum intolerabilem & frigus aſperrimum apud Adrianopolim: inde tunc miſſi ſunt nuncii, qui explorarent ſecuritatem tranſitus brachii* (nempe Sancti Georgii) *III. Kal. Mart. venerunt Imperatori obſides Græcorum, quos expetierat ab eo Imperator* (nempe Fridericus). Narratis aliquot ſtationibus ſubditur: *diſtrictum Turcorum intraverunt. Qui cum omni humanitate & hilari vultu eos excipientes forum* (id eſt, commeatum ſeu cibaria ad alendum exercitum) *pro poſſe exercitui miniſtraverunt. Tunc acceſſerunt ad campos Laodiciæ, quæ ſita eſt in pede cujuſdam altiſſimi montis ultra quem Epheſus eſt, ubi bonum forum habuerunt; ubique dicebatur Rex Franciæ Ludovicus* (hujus nominis VII.) *quondam devictus fuiſſe a Turcis; & Dominus Otto Epiſcopus Friſingenſis in expeditione Chunradi Regis* (ſc. Germaniæ).

Inde intraverunt quædam deſertiſſima loca Turciæ, &c. *Sequenti mane invenerunt eos mala mille ſæculis inaudita; nam Turci equites & pedites ſine intermiſſione jaculis & incurſationibus vexaverunt eos*, &c. *Inde VI. Nonas Maii iterum perſecutores Crucis Chriſti occiderunt ad trecentos; & noſtri in maximo defectu fuerunt. Quinto Non. Maii pluſquam triginta millia Turcorum in quadam arctiſſima clauſura convenerant, per quam tranſituri erant noſtri; ubi Imperator Græcorum Emmanuel cum magno exercitu deſtructus fuit, ut noſtros eodem modo interimerent*, &c. *Sequenti die Turci circumvallaverant eos, & die ac nocte ſagittis, & incurſationibus acriter infeſtaverunt. VI. Nonas Maii validiſſima fames cœpit eſſe in exercitu, & nuncii Soldani receſſerunt fraudulenter ab eis captivato Gotefrido. Tunc liquido cognoverunt quod nuntium Soldani & amicitia ipſius verſum fuit in ſcurium: & quod ipſe & Græci in hoc convenerant, quod fraudulenter interimerent eos, quia vi non poterant*, &c. XIII. Frideric. multum patitur in itinere.

His etiam diebus in regno Romano Heinricus Dux Saxoniæ filius magni Ducis Heinrici, & nepos Lotharii Imperatoris ex filia, qui jam per decem fere annos gratia Imperatoris Friderici & regni, indeque Ducatu Bawariæ etiam caruerat, pacificatus eſt cum Rege Roma- XIV.

Nunciis Soldani aliquod invenireus conſilium: a via regia, quam Imperator Emmanuel ire ſolebat, eo quod eſſet deſerta & longiſſima verſus Iconium & tota montibus clauſa, neceſſitate coacti ad ſiniſtram declinavimus.

VIII. *In die Aſcenſionis Domini ſummitates montium, per quos erat nobis tranſitus, occupantes, per montes aſperrimos, & viam anguſtiſſimam contra ſpem omnium hominum, cum ſumma difficultate, & magna rerum & perſonarum jactura, eadem die in planitiem Finimini deſcendimus. Turci enim ex omni parte quaſi corona totum cinxerant & impugnabant exercitum: & Dux Sueviæ cum Duce de Mair, & Marchione de Badin, & aliis nobilibus & ſagittariis a tergo remanſerant, ad tuendum præcedentes. Qui cum præmiſſis eorum equis, pedites deſcendere deberent: tanta fuit Turcorum inſtantia cum ſagittis, & fundis, & lapidibus, quod noſtri ab invicem diviſi ſunt, poſiti in magno neceſſitatis articulo, & Dux Sueviæ vulneratus eſt, uno ſuperiore dente penitus excuſſo, & medietate inferioris. Quamplures etiam milites ex noſtris vulnerati ſunt, unus ſolus occiſus eſt. Saumarii multi cum pecunia, veſtibus, vaſis perditi ſunt, ſed de Turcis plurimi occiſi ſunt. Turcorum vero vires ſupra quam dici poteſt quotidie augebantur. Nam ſtatim Ducem Sueviæ cum ſuo exercitu, & Ducem de Finimini cum ſuo exercitu, Ducem de Ferma cum ſuo exercitu in occurſum habuimus, cum infinito aliorum numero. Quibus omnibus coadunatis, a mane uſque ad veſperam, per omnes ſequentes dies conflictum habuimus, & Deus ſemper poſuit victoriam in manibus noſtris, multis tamen vulneratis ex noſtris, & multis equis occiſis. Poſt diem vero Aſcenſionis, proxima Dominica, Fridericus de Hualſtra eos inſequendo, de equo cecidit, & fracta cervice obiit. Sequenti autem die apud Finiminum caſtrametati ſumus: ubi cum circa veſperam caſtra noſtra Turci aggrederentur, ita ut de quibuſdam hoſpitiis ſpolia jam raperent armati: nos in fugam eos convertimus, & ex eis ceciderunt plus quam ſex millia Turcorum, inter quos trecenti ſeptuaginta quatuor de melioribus totius Turciæ occiſi ſunt, & nullus de noſtris interiit: ſed & equi multi occiſi. Et reſonabant montes cum clamore plangentium, & nox diviſit nos ab invicem.*

Incepit autem inter nos fames valida regnare. Vinum autem & farina ex toto defecerat, & ego cum aliis equinas carnes comedi. Defecerant autem equi fame, & nec annonam, nec ſegetem invenimus: & Turci die ac nocte cum tanto nos arctabant exercitu, quod nulli extra caſtra licebat exire. Item feria quarta ante diem Pentecoſtes magnam eorum multitudinem occidimus. Poſt ſanctum vero diem Pentecoſtes invenimus Melich magni Soldani filium, & acies contra nos diſpoſitas, & Turcarum multitudinem, circa quadringenta millia equitum, qui totam, ut locuſta replevérant terram: contra quos victrices aquilas in nomine Chriſti a fronte ereximus, nec famem, nec vulneratorum defectum ſentientes. Et cum vix ſexcenti equites eſſemus, ſub ſigno vivificæ Crucis eos vicimus, & convertimus in fugam. Ubi Melich filius Soldani ab equo dejectus eſt, & quatuor nominatiſſimi Principes ejus occiſi ſunt, & alii quamplurimi. Ibi etiam quiddam accidit dignum memoria. Sanctus Georgius eadem die, ſicut & prius, quaſdam acies noſtras a Ludovico de Helffenſtein præcedere viſus eſt, impendens auxilium exercitui noſtro. Ipſe enim Ludovicus ſub jurejurando publice confeſſus eſt, & ſub religione ſuæ peregrinationis, coram domino Imperatore, & exercitu. Sed & ipſi Turci poſtmodum nobis retulerunt, ſe quaſdam acies vidiſſe candidis amictus veſtibus, & equis albis. IX. S. Georg. viſus præire in auxilium Chriſtianorum.

X. *Eadem die ſequentes Melicum, qui fugerat verſus Iconium, poſt tantam victoriæ gloriam vix circa noctem venimus ad hoſpitium, nullumque reperimus. Fueruntque homines & pecora ſine cibo, & potu; & quodammodo incidimus in vitæ deſperationem. Nam equi, qui prius remanſerant, fame, & ob viæ longitudinem fere*

PAGIUS In gratiam recipit Henricum Leonem Ducem Saxoniæ. *mano* (Henrico ſcilicet Cæſare) *filio Imperatoris, & in gratiam regni receptus eſt ſolemniter in Curia ejuſdem Regis, quæ habita eſt poſt dies Paſchæ, quod evenerat in VIII. Kal. Aprilis.* (Ex iſto Henrico cognominato Leone exorta familia Ducum Brunſvicenſium). *In Nonis Maii Turci exiſtimantes noſtros omnino inedia extabuiſſe hora veſpertina, caſtra eorum fundis, jaculis, lanceis potenter invaſerunt; ſed exercitus vivificæ Crucis incurſationibus ipſorum viriliter occurrit, &c. VI. Idus Maii audierunt noſtri tubam Soldani, & vexillum ipſius viderunt, ſicut referebat Turcus ductor eorum, qui captivus ducebatur ab eis, &c. In Idibus Maii ſicut pramortui itinerantes, equam in paluſtribus locis invenerunt. Hic in locis illis paludoſis equi eorum aliquantulum refocillati fuerunt, &c.*

XV. Pars ejus infortuniorum tantum narratur. *Dominus itaque Imperator, quia res pro vita videbatur agitari, tametſi occulte aliquantulum nuxiabatur de caſtris craſtina diei, quæ & habere propoſuit in feriali horto & viridario Regali Soldani, &c. mane facta XVI. Kal. Junii, auditis Miſſarum ſolemnitatibus, & accepta communione in nomine Domini, valde paulatim, ita etiam, quod multi debiles & infirmi fuſtinerent admodum tarde æque proceſſimus, &c.* Reliqua prætereo, ut veniam ad mortem Friderici Imp. *Sequenti die V. Idus Junii, cum maximo labore ad hoſpitium venimus: & exercitus propter incredibilem viæ difficultatem, non ſervata conſtituta progreſſione, nec expectatis Princi-*

re omnes mortui ſunt. Inde proficiſcentes ſummo diluculo, cum jam eſſemus prope Iconium ad milliare, acceſſimus vicinius, & invenimus aquam, ubi manſimus tota feria quarta. Sequenti vero die recepimus nos juxta quemdam hortum amœniſſimum clauſum muris, apud ipſam civitatem Iconii: ubi etiam duo nobiliſſima palatia Soldani deſtruximus. Et quoniam ultima vitæ neceſſitas imminebat, eo quod fames nos maxime invaſiſſet, & vix haberemus jam circa quingentos milites in equis, nullumque ſupereſſet procedendi, vel redeundi conſilium: ipſa cogente neceſſitate, & docente, militiam noſtram in duas diviſimus partes, feria ſexta poſt Pentecoſten directa via procedentes ad capiendum civitatem: ubi (quod mirabile & incredibile dictu videtur) divino auxilio Dux Sueviæ cum ſibi adjunctis ſex, occupavit civitatem, in ore gladii habitatoribus ejus occiſis. Et dominus Imperator interim manens a tergo, contra alios Turcos in campo pugnavit. Et cum eſſent circa CC. millia equitum, virtute Altiſſimi eos expugnans, fugæ reddidit. Nec indignum memoria. Civitas enim Iconium in magnitudine æquatur Coloniæ: ubi captis ſpoliis, manſimus a feria ſexta uſque ad feriam quartam, donec Soldanus, qui ſe & ſuos in caſtra receperat, timore mortis afflictus, viginti obſides ad electionem noſtram dedit, quos adhuc captivos tenemus, quia fidem promiſſam non tenuit.

XL. *Inde moventes caſtra proximo ſabbato, directa via verſus Jarundinum ivimus, ubi Kalendis Junii hoſpitati ſumus. Et intempeſtæ noctis ſilentio tantus factus eſt terræmotus, quod putabamus ſuper nos Turcorum acies irruiſſe: quod credidimus fuiſſe præſagium mutationis circa dominum Imperatorem. Nam cum inde procederemus, ivimus * Saleph, ubi tantam aſperitatem & difficultatem viæ in tranſitu montium invenimus, quod ſumma jactura rerum vix pervenimus Saleph in Dominica die, qua fuit vigilia Barnabæ Apoſtoli,* nempe quarto Idus Junii. Porro barbaræ voces obſcura reddunt loca, in quibus iſta ſunt perpetrata; nam ſi conſtaret quoniam fuerit locus dictus Jarandinus, Saleph quoque fluvius ſciretur quis fuerit. Pergit auctor:

* Caleph. alii Saphet, Selephium alii.

De obitu miſerando Friderici Imp. narratio. *Eodem die cum dominus Imperator per quoddam compendium tranſiret in convallibus montium quamdam tepidiſſimam aquam, * ſalvumque eum recepit in altam partem. Facto autem ibi prandio, poſt infinitos & intolerabiles labores, quos per menſem jam erat paſſus, & vellet balneare in eadem aqua, & ita ſe refrigerare vellet natando: Dei judicio caſu lacrymabili, & inopinato ſubmerſus eſt. Cujus reliquias debita veneratione nobiſcum portamus: & uſque Turſoch famoſiſſimam civitatem pervenimus, verſus Antiochiam inde procedentes; maximamque rerum noſtrarum ſpoliationem paſſi ſumus, & continue per ſex hebdomadas labo-*

* ſalvum ſe recepit.

PAGIUS *cipum & ſocietatum vexillis, unuſquiſque pro poſſe ſuo alium ante ire attentabat. Et nocte illa major pars exercitus quemdam altiſſimum montem in littore præfatæ aquæ protenſum tranſivit. Obſcuritas enim noctis impedivit quod multa prærupta ſemitella pericula non poterant videri, quæ in die iter noſtrum ſequentes multum terruerunt; & ſecundum relationem ipſorum in maximis anguſtiis eos fuiſſe intelleximus, &c. Ibidem miſerabile erat ſpectaculum, quomodo laudabilis, & bene remuneranda eorum, qui ſcutiferi dicuntur, ſedulitas dominorum ſuorum debilitatem in ſua debilitate in ſudore vultuum ſuorum per montem illum portaverant. In deſcenſu montis herbarum reperta abundantia, prandium ſumentes aliquandiu quieverunt.*

XVI. Moritur apud Seleuciam. *Accidit autem, ut dominus Imperator, & qui cum illo erant, juxta conſilium eorum qui indigenæ erant, volentes evitare periculum montis, quod præ oculis erat, dum aurora radios ſuos ſpargere cœpiſſet, in littore aquæ deſcenderunt, nec in minori labore fuerunt, quam illi qui per juga montis deſcenderant. Nam quidam Epiſcopi, & alii Principes, præpotentes, relictis equis in quibuſdam locis, ubi aqua a dextris, præcipitium montis a ſiniſtris periculum exitiale minabatur, manibus, & pedibus, ſicut quadrupedia reptabant, &c. Exercitu qui præceſſerat ea die, hoc eſt IV. Idus Junii, in campis Seleuciæ caſtra metatus fuit, & erat lætitia magna in populo, quia evaſerant pericula multa, &c. Repente autem & i-*

nopinate gaudium eorum mutatum eſt in mœrorem; & verſa eſt, heu, proh dolor, in luctum cithara eorum, &c. quia ibidem apud Seleuciam in illa die cecidit corona capitis noſtri, & gloria decuſque Imperii Romani periit. Imperator enim noſter Fridericus Auguſtiſſimus, & omnium fere Regum fortunatiſſimus, IV. Idus Junii, ut dictum eſt, quod erat tunc Dominica dies, ſubito debita mortis circa veſperam exſolvens, diem clauſit extremum ſecundo anno peregrinationis ſuæ: anno autem regni ſui quarto (legendum regni ſui triceſimonono) *Imperii XXXV. omnibus peregrinis, qui eum ſequebantur inconſolabiliter lugentibus & flentibus.*

XVII. Ejus exercitus diſſipatur. *Tunc ſicut ſcriptum eſt,* Percutiam Paſtorem & percutientur oves gregis; *ſic in exercitu noſtro factum eſt; percuſſo enim & amiſſo capite, id eſt Duce populi, ex magna parte diſſipatus & diſperſus eſt exercitus, quia diſſolutæ ſunt manus eorum præ triſtitia. Major tamen pars exercitus Ducem Sueviæ* (Conradum) *filium Imperatoris, & alios Principes ſecuta, poſt dies luctus Imperatoris XVIII. Kal. Julii Curcam venit. Et ibi quidam mare intraverunt, &c. IX. Kal. Julii venerunt Antiochiam, &c. ubi etiam oſſa Imperatoris tunc primum tumulata ſunt a filio ſuo prædicto ante altare S. Petri. Dum autem eſſent Antiochiæ, &c. exercitus ille electiſſimorum militum, morte conſumi cœpit; ita ut diatim multitudines morbo depaſtæ caderent, intantum quod etiam non erat, qui ſepeliret. Epiſcopi cum Clericis, Principes cum innumerabili multitudine electiſſimorum militum, mortem ſui Princi-*

pi-

boravimus victualium penuria, eo quod venalia non invenirentur. Hæc de multis periculis noſtris, licet pauca, vobis ſcribere curavimus: de cætero expectantes ſalutem a miſericordia Dei. Hactenus quæ tunc ab itineris comite eſt ſcripta epiſtola. Extat & alia prolixior apud Caniſium tomo quinto Antiquæ lectionis.
(a) Arnold. in Append. ad Helmold. l. 3. c. 33. 34. Ar-noldus (a) ejuſdem temporis auctor, luctum appoſuit communem univerſi Chriſtiani Orbis: Nam non Occidentalium tantum, ſed & Orientalium, & ipſorum quoque æmulorum Græcorum lamentario fuit. Etenim Nicetas Choniata Græcorum doctiſſimus eamdem hiſtoriam proſecutus eſt ſtylo lugubri valde, laudans eumdem imperatorem. Extat & Petri
(b) Petr. Bleſ. ep. 169. (b) Bleſenſis acerbiſſima lamentatio de ejuſdem Friderici morte: Incipit: *Rumor terribilis & horribilis, &c.* At ſicut dolor de ejus obitu pertigit univerſos: ita admiratio ingens invaſit omnes, cur Deus permiſerit in tam calamitoſo ſtatu rerum Chriſtianorum morte repentina ſic abripi tantum præſidium, cujus vel ſolo nomine conſternati hoſtes videri poſſent. Porro ex omnibus iſta ſcrutantibus magis illorum conſilium laudem meretur, qui a profunditate & abyſſo judiciorum Dei traxere pedem, quod nefas ſit mortalem ſedere arbitrum, & de librato Dei judicio judicare. Quis (c) novit ſenſum Domini; aut quis conſiliarius ejus fuit? Satis ſuperque ſcire cuique, quod (c) Iſai. 40.
judicia (d) Dei recta ſint, & juſtificata in ſemetipſa. Et ſecundum illud (e) Sapientiæ: *Quis enim dicet tibi: Quid feciſti? aut quis ſtabit contra judicium tuum? aut quis in conſpectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit ſi perierint nationes quas tu feciſti?* Non eſt *enim alius Deus, quam tu, cui cura eſt de omnibus, ut oſtendas, quoniam non injuſte judicas judicium. Neque Rex, neque tyrannus in conſpectu tuo inquirent de his quos perdidiſti. Cum ergo ſis juſtus, juſte omnia diſponis, ipſum quoque qui non debet puniri condemnare, exterum æſtimas a tua virtute.* (d) Pſ. 18. (e) Sap. 12.

Qui igitur propter peccata norunt adverſa ſæpe contingere: ad illam revocant culpam interitum imperatoris, quod diuturno (ut vidimus) bello iniquiſſimo inceſſerit Romanam Eccleſiam, & perſequutus fuerit implacabili perſecutione diu multumque Romanos Pontifices. Nam (f) Neubeigenſis ejuſdem temporis auctor haud ignobilis hæc de his habet: *O abyſſus* XII. Quorum criminum luerit Frideric. Pœnas. (f) Neub. l. 4. c. 23.

PAGIUS *pie ſecuti ſunt.* Ita Chronographus Reicherſpergenſis ex *Tagenone* Pataviensis Eccleſiæ Decano, ut ibi ipſemet refert, qui anno ſequenti ſcribit, *Conradum* Ducem Sueviæ obiiſſe *III. Kal. Febr. apud Accon.* Friderico Imper. ſucceſſit *Henricus* filius, qui jam Rex Germaniæ erat.

XVIII. Concil. Rotomag. *Vualterus de Conſtantiis* Archiepiſcopus Rotomagenſis, poſt mortem Henrici II. Anglorum Regis Concilium Rotomagi celebravit *anno ab Incarnat. Domini MCLXXXIX. tertio Idus Februarii, præſidente beatiſſimo Papa Clemente III. regnante glorioſiſſimo Rege Francorum Philippo, regente Normanniam invictiſſimo Rege Anglorum Richardo, præſentibus omnibus Suffraganeis, Abbatibus quoque quampluribus*, multis etiam viris diſcretis & prudentibus, inquit Guſſanvilla *in* fine Operum Petri Bleſenſis pag. 799. ubi illud recitat. Quare Concilium ad præſentem annum pertinet, annuſque ille Incarnationis more Gallico adhuc in curſu erat uſque ad diem XXV. menſis Martii currentis anni. Neque enim menſe Februario ſuperioris Chriſti anni *Richardus* in Anglia & Normannia regnabat. Condita in eo Concilio capitula XXXII. ad diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentia, cujus cum nulla mentio ſit in Collectione Conciliorum, in altera editione prætereundum non erat.

XIX. *Multi per Angliam*, inquit Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 651. loquens de geſtis hoc anno, *tendere Jeroſolymam properantes, prius in Judæos inſurgere decreverunt, quam invaderent Sarracenos. Igitur VIII. Idus Febr. Judæi quotquot inventi ſunt in domibus propriis apud Norwicum trucidati ſunt; aliqui refugium habuerunt in caſtellum. Nonis Martii, tempore ſcilicet nundinarum apud Stanford occiſi ſunt multi. XVII. Kal. Aprilis apud Eboracum, ſicut dicitur, fere quingenti necì traditi ſunt, mutuis ſe vulneribus appetentes. Malebant enim a propriis diatis perimi, quam manibus incircumciſorum perire. XV. Kal. Aprilis, ſcilicet in Ramis Palmarum, ſicut dicitur LVII. jugulati ſunt apud ſanctum Eadmundum. Ubicumque reperti ſunt Judæi manibus peregrinantium percuſſi ſunt, niſi qui municipalium eruebantur auxilio. Necem Judæorum tam funeſtam, tam exitialem viris prudentibus placuiſſe credendum non eſt; cum Davidicum illud auribus noſtris frequenter occurrat*, Nec occidas eos. [1] Judæi male in Anglia habiti.

Obiit Evverardus Tornacenſis Epiſcopus; cui ſucceſſit Stephanus, inquit Chronographus Aquicinctinus ad hunc annum. Idem habet Meyerus in Annal. Fland. hoc anno. Eſt hic Stephanus, qui ex Abbatia ſancti Evurtii Ordinis ſancti Auguſtini in urbe Aurelianenſi poſita translatus fuerat in Abbatiam Pariſienſem ſanctæ Genovefæ, quam per plures annos ſumma cum laude rexit. Hunc inter omnes Galliæ Præſules *Philippus Auguſtus* potiſſimum elegit, qui ſponſoris, ſeu, ut ajunt, patrini officio in XX. Floret Stephanus Tornacenſis Epiſc.

NOTÆ [1] HAnc Judæorum ſtragem ſuperiori anno contigiſſe notat Radulphus Abbas de Coggeſhale qui tunc in Anglia florebat & Chronicon Anglicanum ſcribebat. Cæpiſſe autem aſſerit Londini ipſa die qua Richardus regni coronam accepit. Judæos vero per illos dies jubileum ſuum cæpiſſe affirmat. MANSI

ſus multa judiciorum Dei! vir tantus, & qui divino quodam fervore, relictis deliciis, opibuſque Imperii, mille ſe expoſuerat propter Chriſtum periculis, tam ſubito miſero caſu abſumitur. Peccatum tamen ejus tantum & tale elucet, quod forte Imperialibus non potuerit deliciis expiari; atque ideo oportuerit, ne æternaliter plecteretur, pia divinitatis proviſione in hac vita ſeverius caſtigari. Siquidem nefarii ſchiſmatis ſub venerabili Papa Alexandro principalis fautor extiterat, & pacis Eccleſiaſticæ per Imperialem potentiam multo tempore perturbator. Tandem vero perſpicue dans palmam veritati, minus tamen in deliciis palatii piaculare malum deſleverat. Porro, ut propter hoc gravia poſt mortem ſupplicia lueret, ſed potius tam grande malum momentaneæ mortis caſus acerbus perfecte dilueret: illa inſigni devotione, qua propter Chriſtum relicto Imperio tantis ſe immerſit periculis, actum credo. Hæc Willelmus Neubrigenſis, qui tantum ea quæ Alexandri Papæ tempore Fridericus mala commiſerit, non quæ antea, non quæ poſtea uſque ad Urbanum III. animo nimis acerbo patrarit, recenſuiſſe ſat judicavit ad ſupplicii cauſam inſinuandam. Quod ſi ita, ut depinxit, divina ſen-

PAGIUS in baptiſmate filii primogeniti *Ludovici* qui poſtea in Gallia ſub Ludovici VIII. nomine regnavit fungeretur, ut liquet ex Epiſtola ejuſdem Stephani CCXXXVII. Ludovico Regis primogenito data. Claudius quidem du Molinet Canonicus Regularis Abbatiæ ſanctæ Genovefæ, qui ab aliquot annis ejus Epiſtolas emendatiores edidit, & notis illuſtravit, in Vita ejus a ſe compoſita dicit, *Stephanum* anno MCXCII. ad Epiſcopatum Tornacenſem electum fuiſſe, ſed gratis & ſine teſte. Eum tamen eo anno conſecratum elicio ex Epiſtola ejus CCLXXXVII. qua declarat Abbatiam S. Bartholomæi Noviomenſis nullo jure teneri erga Epiſcopum Tornacenſem? *Actum*, inquit, *anno Domini MCXCIV. conſecrationis noſtræ anno tertio*, ab illo Chriſti anno, aut ſaltem ab anno MCXCI. deducto. Idem Scriptor, paſſimque alii mortem ejus in annum MCCIII. conferunt, ſed nulla ad id probatione in medium adducta; certum tamen illum ad eum circiter annum perveniſſe.

XXI. *Siciliæ bellis civilibus afflicta.* *Tancredus Comes Licii*, ait Anonymus Caſinenſis ad hunc annum, *qui apud Trojam cum quibuſdam aliis juraverat fidelitatem Conſtantiæ uxori Henrici Regis Teutonicorum & filiæ quondam Regis Rogerii* (anno nempe MCLXXXV. quo Guillelmus II. Siciliæ Rex hoc conjugium peregit) *Panormum vocatus a Magnatibus Curiæ de aſſenſu & favore Romanæ Curiæ* (nempe Clementis III. Germanis contrarii), *coronatur in Regem menſe Januarii. Rogerius Andriæ & Richardus Caleni Comites melius ſuæ fidei memores cum quibuſdam aliis Tancredo reſiſtunt; ſed differente ſupraſcripto Rege Henrico in Italiam venire Tancredus Apuliam fere totam, & terram Laboris ſibi ſubjicit, cui etiam munitiones blanditiis Acerrarum Comitis cognati ſui inductæ ſe reddunt. Item Comes Acerrarum de Campania & regno collecto magno exercitu pro expugnandis Capuanis & Averſanis, terram S. Bened. aggreditur. Rex Henricus Henricum Teſtam cum exercitu mittit in regnum, qui per Amiternas & Teatinas oras intrans, plurima loca incendio, prædaque conſumſit; qui junctus cum prædicto Comite Rogerio in Apuliam vadunt, loraque quam plurima depopulantur, Cerritum capiunt & incolas compellunt exulare; contra quos exercitus Tancredi muniunt civitatem Arianí, & loca vicina, metuentes bello campeſtri pugnare. Teutonici vero aliquamdiu eos obſidentes, tum æſtatis fervore, tum penuria depreſſi obſidionem ſolvunt, & de regno exeunt. Comes Acerrarum invaleſcit; & ſupradictum Comitem Rogerium dolo ad concionem vocatum, fide rupta capit. Redit cum exercitu Capuam & adverſam; Capua ſe reddit improvido conſilio, ſicut ſemper uſa, cum jam Rex Henricus, cui favebat, appropinquaret.*

XXII. *Tancredus Rex laborat, ut regnum in pace diſponat.* Richardus vero de S. Germano in Chron. ad hunc annum de Tancredo Rege ſcribit: *Qui poſtquam aſſumptus eſt, laboravit pro viribus qualiter regni fines in pace diſponeret, & ſibi rebelles ac adverſarios ſubjugaret. Et primum quidem quinque Sarracenorum Regulos, qui ob metum Chriſtianorum ad montana confugerunt, de montanis ipſis Panormum redire coegit invitos, atque ut caliores regni Comites ac Barones ad ſuam voluntatem converteret, & mandatum, Regales effudit opes & diu ſervatas eſt uſus frangere gazas. Hic Richardo Acerrarum Comiti, cujus ſoror ſua conjux erat, de qua geminam ſuſceperat prolem, auri talenta plurima expendenda tranſmittit, quibus omnes de Principatu & terra Laboris tunc Regi contrarios flexit ad mandatum ipſius. Tunc & Roffridus Caſinenſis* (nempe Abbas) *ipſi Regi* (Tancredo) *juravit* (licet Imperialium partium ſectator). *Erat ea tempeſtate in Apuliæ finibus Rogerius quidam Andriæ Comes, qui ſe non reputabat dicto Rege* (Tancredo) *inferiorem; cum tempore memorati Regis Guillelmi totius regni Magiſter Juſticiarius fuerit, & in Apulia plenum tunc Dominium exerceret. Hic telo percuſſus invidia de Tancredi Comitis promotione in Regem, ſibique ſubeſſe dedignans, contra ipſum ſeditionis facta turbare ad eum converſos pro viribus cupit, miſitque quam cito ad Henricum Alemanniæ Regem, quod veniret, vel mitteret, regnum Siciliæ ſibi jure uxoris pertinens, quod Tancredus Comes Licii uſurpaverat, recepturus.*

XXIII. *Henricus Germaniæ Rex Siciliæ Regnum ſibi debitum credit.* *Qui abſque mora periculo quendam Henricum Teſtam imperii Mareſcalcum, cum multitudine gravi mittit in regnum, & veniens in Apuliam nullo obſtante, ad ipſum Andriæ Comitem primum caſale quoddam, quod Corneum dicitur, ad Abbatem Venuſii pertinens pro eo quod Abbas loci ipſius in partem ceſſerat dicti Regis, hoſtiliter intrans cum prædicto Comite, & ſuis dedit in direptionem & prædam, & quæ potuit dicti Regis parti faventibus mala irrogans, tandemque cum minorificato exercitu in Alemanniam reverſus eſt. Dictus vero Andriæ Comes in Apulia remanens, firmata Roccha ſancta Agatha, quam tunc ipſe tenebat, de ſuis confiſus viribus ſe in Aſculo recipit contra Regem, quem dictus Acerrarum Comes intus circumpoſita obſidione coarctans, cum flectere illum precibus & promiſſis non poſſet, vocatum ipſum ad colloquium quadam die proditorie cepit, & miſerabili morte damnavit, &c. Rex Franciæ & Rex Angliæ cruceſignati Jeroſolymam petunt, qui venientes* Miſ-

ſententia juſta ſed miſericordi factum eſſe diximus; haud abſque exemplo divinæ Scripturæ tale ipſum præſumpſiſſe judicium, dici poteſt. Siquidem David, quantumlibet peccatum ſuum a Deo remiſſum audierit per Prophetam (*a*) Nathan: tamen ſoluta culpa divinitus, pœnam peccati haud condonatam fuiſſe, ſimul aſſeri poteſt; quæ nec jejuniis, neque humi cubatione valuit explari, ſed morte filii, & aliorum immiſſione malorum abſtergi.

(*a*) 2. *Reg.* 12.

XIII. Sublato eo modo, quem diximus, Friderico, filius ejus Dux Sueviæ Conradus ſucceſſit, & quibus valuit viribus in unum collectis, in Terræ ſanctæ auxilium properavit, & in obſidione Acconitana diem & ipſe clauſit extremum. De Henrico autem Germaniæ Rege ejuſdem Imperatoris filio, quem reliquerat, habet iſta (*b*) Rogerius: *Eodem anno* milleſimo centeſimo nonageſimo *Henricus Rex Alemannorum, audita morte Friderici Romanorum Imp. patris ſui, reddidit Henrico Duci Saxoniæ univerſa, quæ pater ſuus ei abſtulerat, & in incrementum dedit ei decem caſtella optima. Similiter fecit cæteris omnibus, a quibuſcumque pater ſuus aliquid abſtulerat, reddens unicuique quod ſuum erat. Reconciliatis itaque ſibi omnibus hominibus ſuis, miſit Nuntios ſuos ad Clementem Papam, & ad Cardinales, & Senatores Urbis, petens Romanum Imperium, & promittens ſe in omnibus leges & dignitates Romanas ſervaturum illæſas. Clemens vero Papa habito cum Cardinalibus, & Senatoribus, & populo Romano ſuper petitionibus Regis Alemannorum cum deliberatione conſilio, conceſſit Regi Alemannorum quod petebat, ſalvis dignitatibus, & conſuetudinibus Romanorum. Et ſtatuerunt ei terminum veniendi Romam proximum Paſcha ſequens.* Hæc de his Rogerius. Atque finis hic præſentis anni.

(*b*) *Roger. in Annal. Angl.*

PAGIUS

Meſſanam, orta inter eos diſcordia partem civitatis igne cremarunt, quos dictus Tancredus magnis honorans xeniis, ne civitatem Meſſanæ deſtruerent, cum multis precibus impetravit.

XXIV. *Geſta in Hiſpania inter Luſitanos & Saracen.*

Hovedenus parte poſt Annal. pag. 669. loquens de parte copiarum Regis Angliæ quæ Jeruſalem proficiſcebatur, ait: *Boja Almiramiſi* (legendum Jacob Amirelmumin) *Imperator Africæ & Hiſpaniæ Saracenicæ, magno congregato exercitu, venit in terram Sanctii Regis Portugalenſis in vindictam Imperatoris Africæ patris ſui* (Joſeph appellati), *anno ſexto proximo præterito defuncti in obſidione apud ſanctam Brenam caſtellum Aldefonſi Regis, patris prædicti Sanctii Regis Portugalenſis. Cives autem Sylviæ timentes adventum prædicti Imperatoris, non permiſerunt juvenes illos Lundonienſes ab illis recedere.* Rex Portugalenſis miſit Legatos ſuos ad peregrinos illos, & petiit ab eis ſuccurſum contra Saracenos, obtinuitque, quod fuſe narrat Hovedenus, & ex eo fere de verbo ad verbum Bromptonus in Chron. pag. 1176. niſi ipſemet Hovedenus id acceperit a Bromptono. Quis Auctor fuerit Chronici a Seldeno ſub *Joannis Bromptoni* nomine vulgati, ipſemet Seldenus in Præfatione ad Scriptores X. Hiſtoriæ Anglicanæ, quorum unus eſt Auctor illius Chronici, pag. 38. inveſtigavit, ſed detegere non potuit. Verum ut redeam ad Saracenos, Nowcirius *anno Hegiræ* DLXXXVI. refert, *Jacob* Imperatorem Africæ & Hiſpaniæ Saracenicæ ex Africa in Hiſpaniam transfretantem terras Chriſtianorum ingreſſum *Sylviam* urbem recuperaſſe, quod Scriptores Luſitani confirmant, ajuntque hoc accidiſſe annis MCXC. & MCXCI. & addunt, eundem Imperatorem terram quidem illam deprædatum eſſe, ſed *Santarenum* occupare non potuiſſe.

XXV. *Moritur Bela III. Hungariæ Rex.*

Bela hujus nominis III. Hungariæ Rex hoc anno obdormivit in Domino, *Kalendis Maii, feria tertia, poſtquam regnaſſet annis XXIII. menſe uno, diebus XIX.* ut refert Joannes Thwroczius in Chron. cap. 64. Uxorem duxerat *Margaritam* Ludovici VII. Francorum Regis filiam, ac viduam Henrici Regis Angliæ ab Henrico II. patre dicti, ſed ante patrem demortui. *Belæ* ſucceſſit *Emericus* filius ejus, *cujus uxor Conſtantia*, ſubdit idem Auctor, *filia Regis Aragoniæ* (Ildefonſi nempe, *ut liquet ex* Geſtis Comitum Barcinonenſium cap. 23.) *Cæſari Frederico* (hujus nominis II. *per conſilium Apoſtolica* (legendum, Apoſtolici) *copulatur*, poſt mortem nempe ejuſdem Emerici Regis. Anno MCXCVI. eodem Ildefonſo Rege demortuo Petrus Bleſenſis ad Conſtantiam ejus filiam ſcripſit Epiſtolam conſolatoriam, quæ ordine eſt CLXX.

I. Clem. Pap. III. obitus.

(a) Arn. Chron. Slavor. lib. 4. c. 4.

SEquitur annus Salutis milleſimus centeſimus nonageſimus primus, Indictione nona, quo Clemens Papa obiit iv. Idus Aprilis, antequam Henricum filium Friderici coronare potuiſſet Imperatorem: de quo audi Arnoldum (a) Abbatem Lubecenſem hujus temporis auctorem, ſcribentem iſta: *His autem ita diſpoſitis, Rex cum manu valida Italiam intravit cum Philippo Coloniensi Archiepiſcopo, & Ottone Duce Boemiæ, & aliis multis. Cumque appropinquaret Romæ, ſuſcepturus Apoſtolicam benedictionem: dominus Apoſtolicus Clemens mortuus eſt. Pro quo dominus Cæleſtinus in Sede eſt ſublimatus.* De quo Rogerius: *Menſe Aprilis, quarto Idus ejuſdem menſis, feria quarta, obiit Clemens Papa Tertius, cui ſucceſſit Hyacinthus diaconus Cardinalis S. Mariæ in Coſmedin, & in ipſa vigilia Paſchæ ordinatus eſt in ſacerdotem, & in die Paſchæ, quæ in xviii. Kalend. Maji evenit, in Romanum Pontificem conſecratus eſt ab Octaviano Oſtienſi Epiſcopo, & vocatus eſt Cæleſtinus Papa Tertius.* Erat autem tunc Cæleſtinus ætatis plane decrepitæ, nempe octoginta quinque circiter annorum, quippe qui ſexagintaquinque annis in functione diaconatus Cardinalis permanſiſſet: de eo enim iſta Petrus (b) Bleſenſis habet in Epiſtola ad Richardum Epiſcopum Londonienſem:

(b) Pet. Bleſ. ep. 123. Cæleſtini III. Pap. creatio.

Vidimus quamplures in Eccleſia Romana in ordine diaconatus uſque ad decrepitam ætatem & exhalationem extremi ſpiritus miniſtraſſe. Certe dominus Cæleſtinus, qui hodie ſedet, ſicut ex ipſius ore frequenter accepi, in officio Levitæ ſexagintaquinque annos expleverat, antequam ipſum Dominus in ſummi Pontificatus apicem ſublimaſſet. Hæc Petrus.

II. Cærimoniæ hujus temporis in creatione Rom. Pont.

Quod autem ſpectat ad ejuſdem Pontificis conſecrationem, Cencius Camerarius, qui aderat, & iſta videbat, cærimonias illas ſcripſit, quibus tunc temporis creari conſueverint & conſecrari Romani Pontifices: quas hic opportune putavimus deſcribendas. Sic ſe habent:

Mortuo Romano Pontifice, & ſepulto, omnes Cardinales ad propria revertuntur ſecundum antiquam conſuetudinem. Secunda vero die conveniunt in Eccleſia, & Miſſa mortuorum cantata, omnes ſimiliter ſecundum conſuetudinem antiquam recedunt. Tertia autem die iterum omnes in Eccleſia congregati, & Miſſa ſancti Spiritus ibidem primitus celebrata, tractant de electione. Et perſcrutata omnium Cardinalium voluntate ab aliquibus de ipſis: in quem major & melior pars convenerit Cardinalium, prior diaconorum ipſum de pluviali rubeo ammantat, & eidem electo nomen imponit; ipſumque deinde duo de majoribus Cardinalibus addextrant uſque ad altare, ubi proſtratus adorat, Primicerio cum ſchola cantorum & Cardinalium cantantibus, Te Deum laudamus. Quo facto, ab Epiſcopis Cardinalibus ad ſedem ducitur poſt altare, & in ea, ut dignum eſt, collocatur. In qua dum ſedet electus, recipit omnes Epiſcopos Cardinales, & quos ſibi placuerit, ad pedes, poſtmodum ad oſculum pacis.

III. De uſu Sedis ſtercorariæ.

Surgenſque de ſede ducitur a Cardinalibus ad ſedem lapideam per porticum, quæ ſedes dicitur Stercoraria, quæ eſt ante porticum baſilicæ Salvatoris Patriarchatus Lateranenſis, & in ea eundem electum ipſi Cardinales honorifice ponunt, ut vere dicatur: (c) Suſcitans de pulvere egenum, & de ſtercore erigens pauperem ut ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ

(c) Pſal. 112.

ria

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXIX. An. Hegiræ DLXXXVII. inchoato die 29. Jan. fer. 3. An. C. 1191. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6684.

☉ 24. F. ☽ 14. P. 14. April. Indict. 9.

JESU CHRISTI 1191.

CÆLESTINI III. PAPÆ 1.

HENRICI VI. REG. 2. IMP. 1.

ISAACII ANGELI IMP. 7.

ANum. I. ad XII. Ricardus de ſancto Germano, qui hoc tempore vivebat, in Chronic. ad annum currentem ait: *Anno MCXCI. Clemens Papa Romæ obiit menſe Martii, ac Hiacynthus Diac. Card. in Cæleſtinum Papam conſecratur.* Illum vero menſe Martio demortuum, tradunt etiam Anonymus Caſinenſis in Chron. & Chronographus Reicherſpergenſis, qui ait eam defunctum *circa mediam Quadrageſimam*, & die XXX. Martii Cæleſtinum III. electum. In Necrologio Caſinenſi, in quo de more aut dies mortis, aut dies ſepulturæ Pontificum Rom. quorum in eo mentio, notatur, Clementis III. nomen legitur ad *V. Kal. April.* diem nempe viceſimum octavum menſis Martii, quo ideo aut mortuus aut ſepultus eſt. Sed audiendus Chronographus Reicherſpergenſis, qui tam electionis Cæleſtini III. ſucceſſoris ejus, quam conſecrationis diem luculenter expreſſit: *Defuncto tunc Romæ Clemente Papa circa mediam Quadrageſimam, conſtitutus eſt in locum ejus dominus Hiacynthus Cardinalis admodum ſenex, electus a Romanis III. Kal. April. illo ſabbato quando cantabatur Officium;* Sitientes venite ad aquas. *Et in ſancta die ſolemnitatis Paſchæ, quod evenerat tunc in XVIII. Kal. Maii conſecratus, Cæleſtinus eſt dictus. Rex quoque Romanorum Heinricus ſextus, qui vivente adhuc patre ſuo Friderico Imperatore regnare cœperat, Romam cum exercitu veniens, ſequenti die ejuſ-*

Clementi III. demortuo ſuccedit Cæleſtinus III.

dem

via teneat. Poſt aliquantulam moram ſtans juxta eamdem ſedem, electus accipit de gremio Camerarii tres pugillatas denariorum, & projicit, dicens: (a) Argentum & aurum non eſt mihi ad delectationem: quod autem habeo, tibi do. Tunc autem accipit ipſum electum Prior baſilicæ Salvatoris Patriarchatus Lateranenſis cum uno de Cardinalibus vel uno de fratribus ſuis. Venientibus autem per eamdem porticum juxta ipſam baſilicam Salvatoris, acclamatur: Domnum Cæleſtinum S. Petrus elegit. Sicque ducitur ab illis uſque ad gradus portæ, quæ videlicet porta eſt in introitu palatii venientibus de Eccleſia ad palatium ipſum, ibique Judices eumdem electum accipientes, ducunt eum per palatium uſque ad baſilicam ſancti Silveſtri.

(a) Act. 3.

IV. Uſum clavium accipit. *Ubi vero ventum eſt ante baſilicam ipſam (ſuper cujus arcum, qui ſuſtentatur de duabus columnis porphyreticis, eſt imago quædam Salvatoris, quæ a quodam Judæo percuſſa olim in fronte, ſanguinem emiſit, ſicut hodie cernitur) idem electus ſedet ad dexteram in ſede porphyretica, ubi Prior baſilicæ S. Laurentii de palatio dat ei ferulam, quæ eſt ſignum regiminis & correctionis, & claves ipſius baſilicæ, & ſacri Lateranenſis palatii: quia ſpecialiter Petro principi Apoſtolorum data eſt poteſtas claudendi & aperiendi, & ligandi atque ſolvendi, & per ipſum Apoſtolum omnibus Romanis Pontificibus. Et cum ipſa ferula & clavibus accedit ad alteram ſedem ſimilem & ejuſdem lapidis, & tunc reddit eidem Priori tam ferulam, quam & ipſas claves. In qua dum aliquantulum mora quievit, cingitur ab eodem Priore zona rubea de ſerico, in qua dependet burſa purpurea, in qua ſunt duodecim ſigilla pretioſorum lapidum, & muſcus. Qui quidem electus in illis duabus ſedibus ſic ſedere debeat, ac ſi videatur inter duos lectulos jacere, id eſt, ut accumbat inter Petri principis Apoſtolorum primatum, & Pauli Doctoris Gentium prædicationem. In zona notatur continentia caſtitatis: In burſa gazophylacium, quo pauperes Chriſti nutriuntur, & viduæ: In duodecim ſigillis, duodecim Apoſtolorum poteſtas deſignatur: Muſcus includitur ad percipiendum odorem, ut ait (b) Apoſtolus: Chriſti bonus odor ſumus Deo. In qua ſecunda ſede dum ſedet electus, recipit omnes officiales palatii ad pedes, & poſtea ad oſculum; & deinde ſedens ibidem recipit de manu Camerarii denarios argenteos valoris decem ſolidorum, & projicit eos ſuper populum. Hoc facit tertio, dicendo: (c) Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi. Iſtis peractis ducitur per ipſum porticum, ſub iconas Apoſtolorum, qui per mare Romam venerunt, nullo ductore, & intrat baſilicam ſancti Laurentii, in qua poſtquam peregerit prolixam ante proprium & ſpeciale altare orationem, pergit ad Papalem cameram, ubi cum pro ſua voluntate pauſaverit, pergit ad menſam.*

(b) 2. Cor. 2.

(c) Pſal. 111.

V. Proceſſio ad S. Petri Baſilicam. *Poſt hæc autem in proxima die Dominica electus cum omnibus ordinibus ſacri Palatii, & nobilibus Romanis vadit ad Eccleſiam B. Petri, & ante altare majus, prout in Ordine continetur, ab E-*

PAGIUS *dem Paſchalis ſolemnitatis, id eſt ſecunda feria, ab ipſo Cæleſtino Papa conſecratus honorabiliter Romæ & coronatus, Imperatoris & Auguſti nomen adeptus eſt nonageſimus quintus Regum ab Auguſto.* Quare Clemens III. ſepultus eſt die XXVIII. menſis Martii, Cæleſtinus III. poſt duorum dierum interpontificium electus die XXX. ejuſdem menſis, die decimaquarta menſis Aprilis, in quam Paſcha incidit, conſecratus, & poſtridie Henricus VI. Rex Germaniæ Imperator ab eo coronatus.

II. *Henricus VI. Imp. coronatur.* Cauſam cur præter morem Cæleſtinus III. in decimum ſextum ab electione diem conſecrationem ſuam diſtulerit, nos edocet Arnoldus hujus temporis Scriptor lib. 4. cap. 4. ubi de Henrico VI. Rege loquens ait: *Rex cum manu valida Italiam intravit cum Philippo Colonienſi, & Ottone duce Bojemiæ, & aliis multis. Cumque appropinquaret Romæ ſuscepturus Apoſtolicam benedictionem, dominus Apoſtolicus Clemens mortuus eſt; pro quo dominus Cæleſtinus in ſede eſt ſublimatus. Qui videns Regem cum multa jactantia veniſſe, ad protelandam ejus conſecrationem, ſuam diſtulit.* Paulo poſt: *His precibus* (nempe Romanorum) *ubi conſenſum præbuit Apoſtolicus, cum ſummo tripudio Rex Urbem ingreditur; ſicque Dominus Papa in die Paſcha ſolemniter conſecratus, & proxima ſecunda feria cum ſumma pacis tranquillitate dominus Imperator cum Imperatrice* (nempe Conſtantia) *benedicitur & coronatur.* Cæleſtinum conſecrationem ſuam diſtuliſſe refert etiam Krantzius lib. VII. Saxoniæ cap. 3.

III. *Dilatio conſecrationis Cæleſtini III. varios Scriptores in errorem induxit.* De diebus conſecrationis *Cæleſtini* III. & coronationis *Henrici* VI. inter omnes convenit, ſed quicunque ad dilationem conſecrationis ejuſdem Cæleſtini animum non adverterunt, uti Baronius, Papebrochius in Conatu Chronico-Hiſt. aliique, crediderunt cum Rogerio Hovedeno Clementem III. obiiſſe *menſe Aprilis, quarto Idus ejuſdem menſis, feria quarta*, die nempe decima illius menſis, niſi quod Papebrochius animo præoccupatus ſcribit, etiam obiiſſe Clementem die V. Aprilis, & vacaſſe Sedem dies ſex. Baronius vero exiſtimavit, *Cencium*, qui Ordinem Romanum compoſuit, cujus ipſe verba de electione Romani Pontificis, ejuſque conſecratione recitat, indicare *Cæleſtinum* III. die XII. Aprilis electum, & biduo poſt conſecratum eſſe in die Paſchatis. Ait enim Cencius *mortuo Romano Pontifice & ſepulto* omnes Cardinales *ſecunda die convenire in Eccleſia, & tertia die* tractare de electione, & Pontifici Electo nomen imponere: *Tunc autem*, ſubdit Cencius, *accipit ipſum Electum* (ut habet accurata editio Romani Ordinis ejuſdem Cencii de Sabellis Cardinalis, a Mabillonio curata Tom. II. Muſei Ital. non vero, *arripit*, ut perperam legitur apud Baronium num. III.) *Prior Baſilicæ Salvatoris Patriarchatus La-*

piſcopo Oſtienſi ſpecialiter, & aliis Epiſcopis de Curia conſecratur; hoc addito, quod ſi forte Epiſc. Oſtienſis præſens non fuerit, Archipresbyter Portuenſis, ſeu Veliternenſis intereſſe debet conſecrationi. Qua conſecratione finita, Prior S. Laurentii ſacri Palatii ponit pallium ſuper altare, quod ipſe prior propria manu debet parare; & ſtatim Archidiaconus cum ſecundo diacono dat in manu Pontificis, & ſolus Archidiaconus dicit Pontifici: Accipe pallium, plenitudinem ſcilicet Pontificalis officii ad honorem omnipotentis Dei, & glorioſiſſimæ Virginis ejus Genitricis, & beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & S. R. E. & nihil aliud: ſtatimque ipſe Archidiaconus cum Priore baſilicorum aptat pallium prædictum ſuper Pontificem, intromiſſis ſpinulis aureis tribus ante, & retro, & ſiniſtro latere, in capite quarum ſunt innexi tres hyacinthini lapides; & ſic ornatus accedit Pontifex ad altare, & ibi celebrat beatiſſime Miſſam. Et notandum quod laudes ab Archidiacono cum Cardinalibus, ſubdiaconis, & Scriniariis dicuntur epiſtola Latina cum Græca, & Evangelium Latinum cum Græco: & omnes aliæ ſolemnitates tunc fiunt, ſicut in ſecunda feria poſt Paſcha. Miſſa autem celebrata, revertitur ad palatium coronatus cum proceſſione & honore arcuum, repræſentatione Legis a Judæis, & thuribulorum a clericis Romanis, & jactibus eorumdem, & tanta quantitate factis, ſicut in ſecunda feria poſt Paſcha. Secundumque quod Cardinales omnes, Græci, Primicerius cum ſchola cantorum, Præfectus, Senatores, Judices, & Advocati, Scriniarii, Præfecti navales, ſchola Cantorum, & Capellani tale presbyterium, & taliter datum accipiunt, quale in die Paſchæ ſuperius nominatum recipiunt; ſubdiaconi autem ſinguli, ſingulos * *meloquinos habent, quod tamen non fit in aliqua prædictarum ſolemnitatum: nam non dantur eis, ſicut ibidem ſcriptum plenius invenitur, etiam ſi xxx. vel amplius eſſent, niſi xii. meloquini. Univerſa etiam ſchola palatii, clerici Romani pro thuribulo, Judæi pro repræſentatione Legis, ſtructura arcus, tale presbyterium recipiunt, & taliter, quale datur in coronationibus aliis domini Papæ. Pincerna inſuper, & Mareſcalcus tam de comeſtione, quam aliis denariis remunerantur ſimiliter, excepto quod capita porcorum apta non habent, neque claretum; familia quoque, & Curiales presbyterium habent juxta Camerarii voluntatem.*

Si vero electio facta eſt in Eccleſia S. Petri, poſt nominationem ducitur electus a duabus Cardinalibus, cantando, Te Deum laudamus, ad altare, ubi proſtratus poſtquam adoraverit, ponitur in ſede poſt altare, & ibi Epiſcopos, & Cardinales, & quos ſibi placuerit, recipit ad pedes, & poſtmodum ad oſculum pacis. Et proxima die Dominica ſequenti conſecratur, ibidem cantata Miſſa, cum ſolemnitatibus ſuperius nominatis, & coronatus revertitur ad palatium, factis omnibus aliis, ſi- VI. Quando electio fit in Eccleſ. S. Petri.

PAGIUS *teranenſis cum uno de Cardinalibus vel uno de Fratribus ſuis. Venientibus autem per eumdem porticum juxta ipſam Baſilicam Salvatoris exclamatur:* DOMINUM CÆLESTINUM S. PETRUS ELEGIT. Et poſtea dicit Cencius in proxima die Dominica Electum conſecrari in Eccleſia B. Petri. Quæ omnia Baronius exiſtimans ſervata fuiſſe in electione *Cæleſtini* III. inde deduxit ejus creationem die XII. Aprilis perſectam; cum certum ſit, proxima illius diei Dominica, nempe XIV. menſis Aprilis, *Cæleſtinum* III. conſecratum fuiſſe. Verum res non ſic ſe habuit, & *Cencius* in Ordine Romano deſcripſit, quæ de more in electione & coronatione Pontificis Romani fiebant, & quia *Cæleſtini* III. electio more ſolito peracta eſt, ipſeque Cencius ſub Cæleſtino III. floruit, ex occaſione illius meminit. Sed inde nullo modo ſequitur, quæ poſtea de coronatione Romani Pontificis narrat, eidem convenire, aut *Cencium* ea in ordine ad illum ſcripſiſſe; cum, uti jam ſupra inſinuavimus, *Cæleſtini* conſecratio præter morem per multos dies poſt ejus electionem dilata fuerit.

IV. *Duratio Sedis Clementis III.* Illam diſtinctionem obſervarant Onuphrius in Chron. Sigonius lib. XV. Hiſt. de Regn. Ital. & Ciaconius in Hiſt. Cardinalium cum ſcripſerint, *Clementem III. Octavo Kal. April.* ſeu die XXV. menſis Martii, vita functum, & IV. Kal. ejuſdem menſis, ſeu die XXIX. Martii, *Cæleſtinum* electum eſſe, & deinde die XIV. Aprilis conſecratum. Verum liquet ex dictis eos tam in die emortuali *Clementis III.* quam in die electionis *Cæleſtini III.* hallucinatos eſſe, & Chronographum Reicherſpergenſem, cui aliqui Auctores coætanei ſuffragantur, electionem *Cæleſtini III.* diei XXX. menſis Martii recte affixiſſe, & demum in Necrologio Caſinenſi diem mortis Clementis III. aut ſepulturæ ejus, aut forſan utriuſque, exacte illigatam fuiſſe cum die XXVIII. menſis Martii. Quo pacto *Cencius* loquens de electione Pontificis Romani in medium adducit exemplum *Cæleſtini III.* quia ea tertia die a morte deceſſoris ejus facta fuit. Cum itaque *Clemens III.* Pontifex Romanus die decimanona menſis Decembris anni MCLXXXVII. electus fuerit, ſedit *annos tres, menſes tres, & dies novem aut decem*, ſi diem ſepulturæ includas. Pauci Scriptores de integra duratione Sedis ejus locuti ſunt; ei tamen recte Joannes de Ceccano in Chron. annos tres & menſes tres aſſignat, ſed errore librariorum adduntur dies *XXVII.* Auctor magni Chronici Belgici pag. 204. & Verneus in Faſciculo temp. recte tribuunt, cum ſediſſe *annos III.* ſed prior male addit *menſes X. & dies XVI.* Verneus vero prætermiſſis menſibus male etiam habet *dies XVI.* Joannes Diaconus junior in libro de Eccleſia Lateranenſi Tom. II. Muſei Ital. ait: *Clemens III. Papa jacet ante chorum Canonicorum.*

Reſtant hic tres alii errores corrigendi, Papebrochius enim loco laudato num. II. ait, Pontifi- V.

Digitized by Google

ſicut eſt ſuperius per ordinem enarratum. Antequam autem intret in palatium, deſcendit ad ſedem Stercorariam, ibique ſedens, prout moris eſt, & faciens jactum ter replicatum, ſicut ſuperius dictum eſt, accipitur a Cardinalibus, & ducitur per porticum ipſam ad Eccleſiam baſilica Lateranenſis, & aſcendens ſedem poſt altare, recipit Canonicos ejuſdem Eccleſiæ ad pedes, & deinde ad oſculum pacis. Quo facto, pergit per palatium uſque ad ſedem ſancti Silveſtri, ibique ſedet, & facit omnia in eodem loco & in antea, ſicut dictum eſt ſuperius ordinatum.

VII. *Si autem extra Urbem fuerit electus, & non conſecratus, omnia fiunt ordine ſupradicto, ſive fiat deſcenſus & conſecratio ejuſdem electi in Eccleſia S. Petri, ſeu in Eccleſia Lateranenſi idem electus deſcendat.*

Quod ſi electus & conſecratus fuerit extra Urbem, & a parte Lateranenſi venerit ad Urbem, omnes clerici Romani occurrunt ei extra Urbem induti cum crucibus, & thuribulis in proceſſione, & ſic intrat Eccleſiam Lateranenſem, & fiunt alia omnia ſicut ſuperius eſt narratum, hoc excepto, quod cum deſcenderit ad ſedem Stercorariam, & per porticum vadens, Eccleſiam Lateranenſem intraverit, non ſtatim aſcendit ad altare, ſeu ad ſedem; ſed veniens inferius in choro majore ante cruces, finito, Te Deum laudamus, dicit: Adjutorium noſtrum in nomine Domini, &c. Sit nomen Domini, &c. Hoc facto ducitur ad altare, & proſtratus orat. Qui poſtquam oraverit, ſedem majorem aſcendit, & ibi Canonicos ejuſdem Eccleſiæ ad pedes recipit, & ad oſculum pacis.

VIII. *Si vero deſcenderit ad Eccleſiam S. Petri conſecratus, omnia fiunt ſicut in Eccleſia Lateranenſi, hoc excepto quod ibi non eſt ſedes Stercoraria; & proxima die ſequenti celebrata Miſſa non coronatus revertitur ad palatium: antequam intret Eccleſiam, deſcendat ad Sedem Stercorariam, ibique ſedens, prout moris eſt, & faciens jactum (ſicut ſuperius eſt enarratum) accipitur a Priore Lateranenſi, & cum uno Cardinali ducitur per porticum ad Eccleſiam, & omnia facit, ſicut ſuperius eſt denotatum.*

Sciendum vero, quod presbyterium ſcholarum non ita datur, ſicut ſi fuiſſet conſecratus in Urbe. De presbyteria enim eorum tunc medietas reſecatur, exceptis Judæis, & clericis Urbis, & addextratoribus. Præterea Senatores Urbis dominum Papam debent addextrare, ſive venerit conſecratus a porta civitatis, uſque ad locum ubi ſit deſcenſus, ſive deſcenderit ad Eccleſiam Lateranenſem, ſive ad Eccleſiam B. Petri. In remuneratione ejus ſirmiter xl. ſolidos pro equo debent habere. Verumtamen ſchola addextratorum debet habere xx. ſolidos. Hæc de ritibus.

IX. Quod vero attinet ad conſecrationem Imperatoris, Papa Cæleſtinus eam diſtulit. Cur autem, Arnoldus (a) Lubecenſis ſic narrat: *Videns Cæleſtinus Regem cum multa jactantia veniſſe, ad protelandam ejus conſecrationem, ſuam diſtulit. Sed Romani exeuntes ad Regem, ſic ei locuti ſunt: Fac nobiſcum amicitias, & honora nos, & Urbem jure noſtro, quod exhibuerunt Reges, qui ante te fuerunt. Inſuper fac nobis juſtitiam de caſtellis tuis, quæ ſunt in Tuſculano, quia ſine intermiſſione nos inquietare non ceſſant: & orimus pro te ad dominum Papam, ut coronam Imperii ſuper caput tuum ponat. Qui in omnibus ad voluntatem Romanorum ſe promptum exhibuit.* Præſtiterunt Romani quod ſunt Imperatori polliciti, & obtinuerunt, quod petierunt a Cæleſtino.

(a) *Arnol. Chron. Slavor.* l. 4. c. 4.

X. Quæ autem tunc temporis tranſacta ſunt cum Imperatore, ex Rogerii Annalibus tunc ſcriptis referre ſic pergimus: *In craſtino autem conſecrationis ſuæ dominus Papa tranſtulit ſe a Laterano uſque ad Eccleſiam B. Petri, & venit ibi obviam ci*

PAGIUS

Tres alii errores emendati.

tificem Romanum Electum non eguiſſe conſecratione, quando jam ante Epiſcopus erat, ſed tantum coronatione. Verum jam anno MXLIX. loquentes de conſecratione *Leonis IX.* qui antequam ſummus Pontifex eligeretur, conſecratus fuerat Epiſcopus Tullenſis, monſtravimus *conſecrationis* nomine Antiquos intellexiſſe Regis inaugurationem, ordinationem Epiſcopi, & ceremoniam, qua quis Papa aut Archiepiſcopus inauguratur. Quare omnes Pontifices Romani ſive Epiſcopi fuiſſent ante adeptum ſummum Pontificatum, ſive non, in laudato ſenſu conſecrabantur. Secundo, Baronius num. XI. ait conſecrationi *Henrici Reg.* interfuiſſe *Gotfridum Viterbienſem*, & tunc carmen ſcripſiſſe, quo explicat myſteria omnium inſignium Imperialium, cujus ſex priores verſus in medium affert. At Viterbienſis an. MCLXXXVI. Chronico ſuo finem impoſuit, ut ibidem jam diximus, & Baronius tradit eo anno num. XXII. & ſeq. & tamen verſus a Baronio recitati leguntur part. 19. ejuſdem Chronici. Quare *Viterbienſis* ibi Regalia inſignia, videlicet ſanctam crucem, gladium, lanceam ſacram, ſceptrum, aliaque ſine ullo ordine ad Regem Henricum, de quo part. 17. locutus fuerat, exponit. Dici etiam poteſt, *Viterbienſem* eo anno Regalia inſignia explicaſſe, quia tunc *Henricus Rex* Lombardiæ coronatus & Cæſar dictus eſt, ut eo anno vidimus, ſed prior ſolutio magis probanda; cum in his verſibus exponat quid ſignificet *Criſta in corona Imperiali*. Denique Puricellus in Monument. Baſil. Ambroſ. num. 616. conjicit, *Milonem* Archiep. Mediolanenſem Henricum & Conſtantiam ejus uxorem hoc anno Italiæ Regem corona ferrea coronaſſe, quod in Catalogo Eccleſiæ Mediolanenſis, & in libro, cui titulus, *Succeſſores ſancti Barnaba*

*ei Henricus Alemannorum Rex cum Conſtantia uxore ſua, & cum copioſa plebe armata. Romani vero clauſerunt portas Urbis, & cuſtodierunt eas in manu forti & armata, non permittentes eos intrare. Dominus vero Papa ante oſtium Eccleſiæ beati Petri ſupra gradus recepit ſacramentum a prædicto Alemannorum Rege, quod ipſe Eccleſiam Dei, & jura Eccleſiaſtica fideliter ſervaret illibata, & quod rectam juſtitiam teneret, & quod patrimonium beati Petri, ſi quid inde ablatum eſſet, in integrum reſtitueret, & quod Tuſculanum ei redderet. Deinde introduxit eos dominus Papa in Eccleſiam, & unxit eum in Imperatorem, & uxorem ſuam in Imperatricem. Sedebat autem dominus Papa in cathedra Pontificali, tenens coronam auream Imperialem inter pedes ſuos, & Imperator inclinato capite recepit coronam, & Imperatrix ſimiliter de pedibus domini Papæ. Dominus autem Papa ſtatim percuſſit cum pede ſuo coronam Imperatoris, & dejecit * eam in terram, ſignificans, quod ipſe poteſtatem eiiciendi eum ab Imperio habet, ſi ille demeruerit. Sed Cardinales ſtatim arripientes coronam impoſuerunt eam capiti Imperatoris.* Hæc Rogerius. Porro factum hujuſcemodi Pontificis auſpicandi Imperii ſcias ea ratione recens adhibitum, quod ſucceſſor & filius illius eſſet, qui poſt tantum ab Eccleſia acceptum beneficium in Imperii corona eidem impartita, de ipſa tamen adeo male meruiſſet. Ut autem id fixum menti ejus hæreret, nempe, dare, cuſtodire, conſervare, & auferre, ſi cauſa exigeret, Imperium, eſſe in voluntate Romani Pontificis: ejuſmodi voluit commonuiſſe ipſum exemplo.

Coronatio Henrici & Conſtantiæ conjugis.

* eam

XI. Affuit conſecrationi Gotlfridus Viterbienſis Notarius Imperatoris, qui rogatus ab eo tunc carmine ſcripſit myſteria omnium inſignium Imperialium, præfatus iſta poemati:

De inſignibus Imperii Gotifridus agit.

Cæſar juſſit heri, quæ ſunt inſignia quæri,
Quæ caput Imperii digne perhibentur haberi
Et cur ſigna gerit, quid rationis erit.
Ut ſcriptura tonat, Crux, enſis, ſceptra, corona,
Lancea, palla, bona nobis inſignia donant.
Reſtat ut exponam, quid ſua ſigna ſonent, &c.

Quæ autem poſt hæc fuerint cum Romanis adverſantibus Imperatori tranſacta, ut deſtruerent civitatem Tuſculanam: ab eodem Rogerio item hoc anno inferius iſta narrante ſic accipe: *Romani antequam idem Rex acceſſiſſet ad Urbem, ſupplicaverunt domino Cæleſtino, ut antequam prædictum Regem in Imperatorem ungeret, obtineret ab ipſo, ut civitatem Tuſculanenſium ſibi redderet, quæ in ipſius poſita erat poteſtate. Ad ipſum enim ſe converterant, & ipſius patrocinium invocarant, ex quo ſupranominatus Clemens expoſuit (ut dictum eſt) illos Romanis: eidem domino Cæleſtino inſtantiſſime proponentes, quod hæc erat via, qua Tuſculanum ad eorum manus rediret, & quod ad faciendum hoc tenebatur ex conventione prædicta. Quod ita conceſſum eſt illis. Euntes autem Nuntii Papæ ad Regem, firmiter propoſuerunt eidem, quod de Tuſculano antedicto facta erat conventio inter ſummum Pontificem, & Romanos, & ideo ut Tuſculanum domino Papæ redderetur, neceſſitas exigebat. Quod cum intellexiſſet Rex, & advertiſſet, quod aliter coronationi ſuæ de facili poſſet impedimentum præſtare, petitioni domini Papæ de Tuſculano reddendo liberaliter acquievit. Factumque eſt ita, quod coronato Rege in Imperatorem, altera die traditum eſt Tuſculanum ab eodem Imperatore domino Papæ, & a Domino Papa ſequente die tertia Romanis: atque a Romanis deſtructum, ita quod lapis ſuper lapidem non remanſit.* Sic igitur ulciſcente numine (etſi res atrox nimis videri poſſet ut civitas antiquiſſima excideretur) tubis tamen ſacerdotalibus perſtrepentibus, cecidit Jericho, adverſatrix Rom. Eccleſiæ: nam ejus Comites Apoſtolicam Sedem diu ſumma ſæpius ignominia affecerant. At vindicta iſta plurima fuit admiſta miſericordia, cum nonniſi in parietes fuerit vindicatum, liberis juſſis exire civibus abſque alicujus ex ipſis internecione. Qui ut colerent ſua rura, in locis proximis fixere ſedes, aliis caſtrum Molariæ incolentibus, aliis Roccam Papæ in Albanis montanis ſitam, aliis Roccam perjuram, quæ nunc Roc-

Tuſculum penitus deſolatum.

ca

PAGIUS ba de Milone dicatur: *Henricum quintum Imp. una cum Conſtantia Auguſta uxore in urbe Mediolani corona ferrea decoravit.* Sed inter omnes Antiquos convenit, Henricum Italiæ Regem ſemel coronatum fuiſſe anno MCLXXXVI. nulluſque duplicis illius coronationis meminit. Hinc Chalcus hoc anno ait: *Henricus Rex animo ad res Siculas adjuncto ex Germania cis Alpes venit: Conſtantiam Reginam & infantem filium adduxit. Dum Mediolani diverſatur, Privilegia a patre Papienſibus olim data affirmavit.* Mediolano Romam venit, & poſt coronam Imperialem acceptam, *Neapolim* irrito conatu aggreſſus eſt, & poſtquam Conſtantia Auguſta ab hoſtibus capta fuit, ipſe Mediolanum rediit, ut ſtatim videbimus.

Ad

ca prioris honeſtiori vocabulo nuncupatur, in ſummo Algido collocatam, aliis habitantibus Caſtrum S. Cæſarii, haud longe a Crypta Ferrata ſitum; reliquis vero ejuſdem Tuſculi Burgum, nempe ſuburbia civitatis, in quæ & ſedes Epiſcopalis eſt tranſlata, occupantibus, quod vulgo Fraſcatum dicitur, ex rei eventu ita nominatum, cum ad tegumenta tuguriorum arborum cæſi ſunt rami, & erectis ſtipitibus ſuperpoſiti: Hæc majori ex parte apud ſanctum, (a) Antoninum.

(a) Ant. par. 3. tit. 17. § 24. Rogerius autem de ejus Pontificatus exordiis hæc habet:

XII. Nuptiæ vetitæ contractæ inter Reges Hiſpaniarum. *Eodem anno fuit laborandum eidem Cæleſtino Papæ in diſſolutione matrimonii inter Reges Hiſpaniarum, cum videlicet Sancius Rex Portugallenſis dedit Taraſiam filiam ſuam Adelfonſo Regi Gallaciæ nepoti ſuo in uxorem, de qua genuit tres filios. Et licet* poſt Clementem *Cæleſtinus Papa multum laboraſſet, ut ſepararentur: tamen tenuit* ipſe *eam contra Deum & prohibitionem domini Papæ per quinque annos, & dominus Papa Cæleſtinus præfatum Regem de S. Jacobo excommunicavit, & totam terram ſuam ſub interdicto poſuit, & ita permanſit per quinque annos. Interim ſurrexit in prædictum Regem de S. Jacobo Adelfonſus Rex Caſtellæ, & coegit eum relinquere uxorem ſuam, filiam Regis Portugallenſis, & dedit ei propriam filiam ſuam in uxorem.* Hæc Rogerius in annalibus hoc anno.

XIII. Sed redeamus ad Henricum nuper creatum Imperatorem, de quo iſta habet hujus temporis auctor Arnoldus Lubecenſis Abbas:

(b) Arn. l. 4. c. 5. Henricus Imp. Regnum Neap. invadit. *Igitur (b) dominus Imperator percepta benedictione, profectus eſt in Apuliam, accepturus totam terram Vuillelmi Siculi, quæ eum cum Imperatrice uxore ſua contingebat. De qua tamen profectione animum domini Papæ non parum offenderat: quia alius Rex, Tancredus nomine, a Sede Apoſtolica jam ibi ordinatus fuerat. Qui quidem rebellare parabat, ſed impetum Imperatoris ferre non valebat. Siquidem Imperatore adveniente, territi habitatores terræ illius, omnes civitates munitas, & caſtra firmiſſima in manu ejus tradiderunt. Veniens autem ad montem Caſſinum, ubi Benedictus requieſcit, cum ſumma benevolentia ibi ſuſceptus eſt. Ubi cum eſſet, apud ſanctum Germanum in radice montis, filius Ducis Henrici eo non ſalutato, diſcedens Romam reverſus eſt. Ubi a quibuſdam Romanis acceptis navibus, per aquas evaſit. Imperator vero diſſimulata injuria abiit via, qua cœperat, & ita proſpere venit Neapolim, & invenit ibi manum validam, & obſtinatos animos eorum qui intus erant. Imperator vero devaſtans omnem terram, ſuccidenſque vinea eorum, & oliveta, obſidione maxima vallavit civitatem. Quod non multum attendebant, qui intus erant, quia per maritima intrandi & exeundi copiam habebant. Ipſe vero de Piſa & aliis civitatibus cogitabat contrahere naves plurimas, & arctare civitatem terra, marique. Inter hæc autem appropinquabant dies caniculares, & morſus continuos in exercitu faciebant. Tunc temporis mortuus eſt ille Epiſcopus Colonienſis, cujus corpus Coloniam tranſlatum eſt, & ibi cum honore condigno tumulatum.* Hæc (c) Arnoldus Abbas. (c) Id. l. 4. c. 15.

XIV. Antea vero fuiſſe expugnatam ab eo civitatem Salernitanam, Rogerius in Annalibus addit; relictam autem ibi conjugem Conſtantiam, cum ad obſidionem Neapolis ſe conferret, per Salernitanos proditione captam, miſſamque ad Tancredum regnantem in Siciliam. Cum interim lue laborante exercitu, ipſe Impera-

PAGIUS VI. Geſta in Apulia ab Henrico VI. Ad num. XIII. & ſeq. Chronographus Reicherſpergenſis Geſta ab Henrico Imp. hoc modo ſummatim narrat: *Imp. Henricus VI. profectus eſt in Apuliam cum exercitu ſtatim poſt ordinationem ſuam adverſus Tancredum Regem* (nempe Siciliæ), *qui Apuliam ſibi vendicabat, ſed in caſſum. Tunc imperator rediit circa menſem Novembrem; quia exercitum ſuum pene totum peſtilentia & aliis infortuniis perdidit, captivata inſuper Regina uxore Imperatoris, ad quam hereditario jure Apulia pertinebat. Epiſcopus Colonienſis* (Philippus) *Dux Bohemicus* (nempe Otto), *Cancellarius Imperatoris ibi mortui ſunt, & alii Principes multi. In eadem expeditione, dum Imperator detineretur in expugnatione unius civitatis Apuliæ filius Ducis Saxoniæ Henrici nepotis Lotharii Imperatoris ceſſit in ira & indignatione ab Imperatore, ideoque civitas non eſt expugnata.*

VII. Geſta in Apulia a Tancredo Siciliæ Rege. Fuſius de Henrico Richardus de Sancto Germano ad hunc annum: *Rex dictus Tancredus de Sicilia in Apuliam veniens ſolemni Curia apud Thermulas habita* (ſita hæc urbs ad mare Adriaticum in confiniis Apuliæ & Abrutii) *in Aprutium vadit, Comitem Raynaldum obſidet, eumque ad ſuam redire fidelitatem coegit; & exinde Brunduſium ſe conferens de altero filiorum ſuorum, Rogerio ſcilicet, cum Iſcobia* (id eſt Iſaacio) *Conſtantinopolitano Imperatore de Urania filia ſua contraxit, & nuptiis apud Brunduſium magnifice celebratis, ibique dicto filio ſuo coronato in Regem Rex dictus cum triumpho & gloria in Siciliam remeavit; & tunc Roccham Bantræ, & Roccham Guillelmi Roffredo Abbati Caſinenſi aſſignari mandavit*, &c. *Henricus cum Conſtantia conſorte ſua, ad quam regnum Siciliæ jure hereditario pertinebat, Romam venit, quem dictus Cæleſtinus Papa apud Sanctum Petrum in Imperatorem & conſortem ſuam in Imperatricem coronavit, dato ab ipſo Imperatore Tuſculano Romanis, quam funditus diſtruxerunt* (ut fuſe narrat Baronius ex Hovedeno num. XI. & qua de re Radulphus de Diceto pag. 659. ſcribit, *Paſchali feria IV. Romani civitatem Tuſculanam* funditus diruerunt). *Tunc Imperator ipſe regnum intrat menſe Martio* (legendum, *menſe Maio*; cum Imperator poſt coronationem ſuam menſe Aprili pera-

Digitized by Google

rator vix morbo liber, Mediolanum ſe conferens ſcripſit ad Cæleſtinum Papam, ut pro liberatione conjugis ageret. Quæ hæc ſecuta ſint, dicetur anno ſequenti. Porro Chronicon Foſſæ novæ habet, relictos ab Imperatore in faucibus regni, nempe in caſtello Sorano, Sorella dicto, Conradum, & apud Arcem oppidum, Diopoldum, per quos totum infeſtaretur regnum poſitum intra Pharum. Poſt hæc autem idem qui ſupra (*a*) narrat duo inſignia miracula, alterum de Baptiſmate, alterum de Euchariſtia, de quo nos ſuo loco, anno ſequenti. Jam vero ad res Orientales convertamus orationem.

(*a* Idem ib. c. 14.)

XV. Rex Franc. & Rex Angl perveniunt in Palæſtinam. Hoc eodem anno Rex Francorum Philippus, deinde Richardus Rex Anglorum ſolventes Meſſina perveniunt in Palæſtinam. Deſcribit ſingulorum navigationem Rogerius adeo diſtincte, ut plane viſus ſit ipſe interfuiſſe rerum geſtarum inſpector, vel accepiſſe ab aliquo qui præſens inſpexit, ſingulaque ſcriptis mandavit. Tu ſi cupis iſta, ipſum conſulas. Hic vero breviter ſic habeto, inter utramque Regem tum ob antiquam æmulationem, tum ob recentes diebus ferme ſingulis emergentes occaſiones, fuiſſe oborta diſſidia, & interdum uſque ad ſanguinis effuſionem. Quamobrem expugnata Accone, olim Joppe dicta, Rex Francorum relictis nonnullis ex ſuis, diſceſſit a Palæſtina. Cujus navigationem per ſingulas ſtationes idem Rogerius deſcribit, ejuſque appulſum Hydruntum contigiſſe ait ſexto Idus Octob. De adventu autem Romam ſic ipſe: *Cum veniſſet Romam, mala multa locutus eſt de Rege Angliæ in conſpectu domini Papæ & omnium Cardinalium, dicens, quod Rex Angliæ coegerit eum a terra Jeroſolymitana recedere, & appellavit eum de proditione ſua. Sed nec dominus Papa, nec Cardinales fidem habuerunt verbis ejus, ſcientes hoc magis ex invidia proceſſiſſe, quam ex delicto Regis Angliæ. Dominus vero Papa cum omni honore & diligentia recepit eum, & per octo dies miniſtravit ei neceſſaria. Et pro amore Domini & ſuo novum fecit* re-

PAGIUS peractam regnum Neapolitanum ingreſſus ſit, & error ille attribuendus Librariis, qui ſæpe Majum in Martium & e contra mutant) *Papa prohibente & contradicente, & per Campaniam venit in Rocham Arcis, quam Matthæus Burrellus pro ipſo Rege* (nempe Tancredo) *tenebat, a bellatoribus ſuis aggredi faciens, vi cepit eandem. Quod tanti cauſa timoris fuit, ut qui ſe in Caſino receperant, cum rebus ſuis homines Sancti Germani, quos ad eundem Imperatorem mittunt, fidelitatem jurant.*

VIII. *Imperator fruſtra tentata Neapoli in Germaniam redit.* *Tunc enim dictus Roffredus Caſinenſis Abbas in monaſterio Caſinenſi graviter infirmabatur, quem urgentibus ipſis hominibus Sancti Germani oportuit ipſi Imperatori jurare. Sorella quoque* (Seu Soræ arx) *Atinum Caſtrum cæli, metus cauſa ipſi Imperatori ſe reddunt, in quibus ipſe ſuos poſuit Capellanos* (ſed legendum puto, Caſtellanos); *tunc Comes Fundorum & Comes Moliſii fidelitatem præſtant eidem: & procedens in terram Laboris* (hic Auctor Campaniam a terra Laboris juxta novam Geographiam diſtinguit), *Theanum, Capua, & Averſa ſibi dantibus manum, VVillelmum Caſertæ Comitem recepit & Averſam. Et exinde ſuper Neapolim vadens, eam poſita obſidione coarctat, coadſiſtentibus ei dictis hominibus, & Baronibus Principatus* (nempe Capuani) *nec non & Abbate Caſinenſe prædicto cum viribus ſuis. In qua* (nempe urbe Neapolitana) *cum ſe recepiſſet dictus Acerrarum Comes, pro ſæpe dicto Rege ſatis ſtrenue defendit eandem. Tunc Salerni civitas ipſi Imperatori ſe reddidit, ubi Imperatricem conſortem ſuam moraturam tranſmittit, & ipſe civitatem ipſam Neapolim crebro aggreditur & impugnat. Cumque nec viris nec viribus pugnando proficeret, ſuperveniente ægritudine digreſſus eſt abinde vel invitus, qui relicta Imperatrice conſorte ſua Salerni, & Muſcam Cervello in caſtello Capuæ conſtituto, ad S. Germanum veniens cum debilitate exercitus ſui, dictum Caſinenſem Abbatem, toto tunc Conventu ſibi fidelitatem præſtante, ſecum in Alemanniam ducit, Gregorio fratre ejus ad majorem ſecuritatem obſide relicto apud Ducem Spoleti, & quibuſdam de melioribus terræ Sancti Germani captis obſidibus, quos Diopuldo* (ſeu Diepoldo,) *cuidam Teutonico in Rocca arcis relicto, & Conrado de Marlei in Sorella conſtituto cuſtodiendos commiſit, & tunc per terram Patri Celani Comitis ſub illius fide Ducatu de regno exiens in Alemanniam reverſus eſt menſe Septembris.*

IX. *Siciliæ Rex amiſſa recuperat.* *Tunc is, quem præfatus ſum, Acerrarum Comes de Neapoli exiens cum Neapolitanis, & aliis undique collectis militibus venit Capuam, caſtellum obſidet, in quo Muſcan Cervellus ſe pro Imperatore receperat, qui cum non haberet victui neceſſaria, cum Comite ipſo componens, tradito ſibi ac reſignato caſtello ipſe, abiit ſecurus quo voluit. Tunc & Averſam recepit, Theanum & Sanctum Germanum ad Regis dicti* (Tancredi) *revocavit fidelitatem; & Caſinum conſcendens vallum monaſterii nullo obſtante intravit. Qui cum blande ſatis alloqueretur Adenulphum Caſertanum Decanum Caſinenſem, ut illum ad dicti Regis fidelitatem converteret, & hoc ab eo precibus obtinere & promiſſis non poſſet, de loco deſcendit & abiit. Tunc Comitem Moliſii recipit, & ponens in S. Germano & in S. Angelo Theodorico maſnadam* (ideſt, catervam militum præſidiariorum) *quantum poteſt pro ſervitio dicti Regis ſervitii ſui laborat. Tunc Richardus Fundanus Comes pro eo quod ab Imperatore Sueſſam emerat, & Theanum metus cauſa comitatu relicto in Campaniam* (nempe Romanam) *receſſit, & Comitatus Fundanus cuidam, fratri Aligerni Cotronis de Neapoli ab ipſo Rege conceditur. Adenulphus Caſertanus Decanus Caſinenſis, pro eo quod in partem non ceſſit ipſius Regis, a Cæleſtino Papa excommunicatus eſt, & monaſterium ſuppoſitum interdicto* (quia Cæleſtinus Papa Tancredi Regis partibus favebat) *Salernitani ad captandam Tancredi Regis gratiam, detentam Imperatricem ipſi Regi in Siciliam mittunt:* Idem narrat Anonymus Caſinenſis, & ex parte Joannes de Ceccano in Chron.

X. A num. XV. ad XXI. *Philippus* Franciæ Rex hoc anno *vigilia Paſchæ Accon applicuit, & cum ſummo gaudio ab univerſo exercitu, qui* in

Digitized by Google

remedium peregrinis, ſcilicet quod eum, & omnes, qui cum eo venerant, vel poſt eum venerint abſolvit a voto ſuo, & ab itinere profectionis Jeroſolymitanæ: & licet votum non ſolviſſent, tamen palmas eis diſtribuit, & cruces collis eorum ſuſpendit, flatuens, quod eſſent peregrini. Hæc Rogerius, referans antiquos ritus de his qui votum Jeroſolymitanum impleſſent, quod ſcilicet Romam redirent, palmamque acciperent a ſummo Pontifice, crucemque ſuſpenſam ad collum. Quem ſolemnem ritum impleri rogavit Rex Francorum ſuis, licet immeritis, quod haud perfecte votum impleſſent tam cito redeuntes.

XVI. Dedicatio Eccl. *Interim vero* (inquit idem Rogerius) *ſextadecima Menſis Julii Alardus Veronenſis Epiſcopus Cardinalis, & Apoſtolicæ Sedis Legatus, & Turonenſis, & Piſanus, & Arcenſis Archiep. & Hubertus Soresberienſis, & Joannes Ebroicenſis, & Bernardus Bajonenſis, & Tripolitanus & Philippus Carnotenſis, & Bellovacenſis Epiſcopi, & cæteri Eccleſiarum Principes Eccleſias civitatis Accon dedicaverunt, quas Pagani pollucrant. Et ædificaverunt altaria Domino, & in eis celebraverunt Miſſas.* Hæc Legatus Apoſtolicæ Sedis cum Epiſcopis.

Res geſtæ per Richardum Regem Angl. Quod autem ad Regem Anglorum ſpectat, cum Meſſana ſolviſſet feria quarta majoris hebdomadæ tempeſtate maris delatus in Cyprum inſulam, adverſante illi Iſaacio tyranno, qui agebat Imperatorem, eodemque expugnato, & ducto captivo, potitus eſt Inſula. Inde vero appulit in Palæſtinam, perſtititque in expugnatione civitatis Acconis, & ſæpe pugnavit cum Saladino, atque retulit ſuperiores. Quæ cuncta per dies ſingulos idem qui ſupra Rogerius eſt proſecutus, quem ſi cupis iſti, conſulas. Satis namque, ſi hic non decrimus reddere litteras ab eodem Rege ad Abbatem Claravallenſem datas, ubi deſtitutus eſt Francorum Regis auxilio. Sic ſe habent ab eodem auctore petitæ:

XVII. Richardi Reg. Ang. ad Abbatem Claraval. ep. *Richardus Dei gratia Rex Angliæ, Dux Northmanniæ, & Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ, viro venerabili, & amico in Chriſto chariſſimo Abbati de Claravalle ſalutem, & continuæ felicitatis ſucceſſum.*

*Poſt lacrymabilem, & in commune plorandam civitatis ſanctæ Jeruſalem destructionem, civitatem Dei viventis, ſuper quam invocatum eſt nomen ejus, commota eſt & contremuit terra, quia Rex cœli perdidit terram ſuam, terram, ubi ſteterunt pedes ejus. Sed a Sede Apoſtolica diffuſa Dei benedictione per univerſam terram, amici Crucis Chriſti ad ſuſcipiendum ſignum ſalutis in frontibus, & in humeris eorum & ad ulciſcendas S. Crucis injurias, ſicut veſtram non latet ſanctitatem, certatim evolabant. Inter quos & nos ad ſerviendum Deo viventi, ſigno crucis accepto, ad defendenda loca mortis ejus, pretioſo ſuo ſanguine dedicata, quæ inimici Crucis Chriſti hactenus ignominioſe profanabant, tanti & tam ſancti laboris onus in nos ſuſcepimus, & intra breve temporis ſpatium poſt adventum domini Regis Francorum ad Accon, ibidem Domino duce proſpere applicuimus. Ubi non multo temporis tractu elapſo, reddita eſt domino Regi Francorum, & nobis civitas Accon, ſalva vita Sarracenorum, qui ad eam defendendam & cuſtodiendam ibidem miſſi fuerant. Pactione etiam ex parte Saladini plenius firmata, quod nobis Crucem ſanctam, & mille & quingentos captivos vivos reſignaret, diemque ad hæc omnia perſolvenda nobis conſtituit. Sed eodem termino expirato, & pactione, quam pepigerat, penitus infirmata, de Sarracenis, quos habuimus in cuſtodia, circa duo millia & ſexcentos, ſicut decuit, fecimus expirare; paucis tamen de nobilioribus retentis, pro quibus ſanctam Crucem, & quoſdam captivos Chriſtianos ſperabamus recuperaturos. Domino autem Rege Francorum ad propria remeato, & ruinis, & ſciſſuris murorum civitatis Accon reparatis, ipſaque civitate foſſatis & muro plenius firmata, ad promovendum Chriſtianitatis negotium, & proſequendum noſtri voti propoſitum, apud Joppen propoſuimus, & nobiſcum Dux Burgundiæ cum * Franciſcenis ſibi ſubditis, Comes Henricus cum ſuis, & multi alii Comites, & Barones, & populus innumerabilis ire. Cumque inter Accon & Joppen plurimum eſſet ſpatium, & tractus viarum prolixior, apud Cæſaream tandem cum multo ſudore, gravique jactura noſtrorum deſcendimus. Et ipſe Saladinus in eodem itinere de ſuis quamplurimos amiſit. Cumque populus Dei ibidem aliquantulum reſpiraſſet, ad Joppen propoſitum iter ſumus profecuti. Et noſtra anteriori cuſtodia procedente, & caſtra apud Aſſurum metante: Saladino*

* Francigenis.

PAGIUS Reges Franciæ & Angliæ Acconem expugnant. *in obſidione Accii* (ſeu Ptolemaidis) *longe tempore ſederat, cum hymnis & laudibus, & effuſione lacrymarum multa receptus eſt quaſi Angelus Domini*, inquit Rigordus de Geſtis Philippi Regis pag. 32. Poſtea vero quam Richardus Rex Angliæ advenit, civitas adeo impugnata fuit, ut Satrapæ Saladini eam ſub certa pactione dediderint *menſe Julio*, quod fuſe refert Rigordus. Diem notavit Nangius in Chron. *Accon*, inquit, *tertio Idus Julii a noſtris recipitur, poſt decurſum fere biennium ex quo cœperat obſideri. Porro Turci intra urbem reperti, cum pacta quæ cum Rege Franciæ inierant, tenere non poſſent, alii evaſere redempti,*

cum vehementi Sarracenorum incurſu ſuper ultimam cuſtodiam noſtram impetum facient, divinæ miſerationis favente gratia a quatuor ſolummodo turmis, quæ in fronte oppoſitæ fuerant, compulſus eſt in fugam: ipſumque fugientem per unam leucam turma Chriſtianorum plena ſuat proſequuta, tantamque ſtragem de nobilioribus Sarracenis, quos Saladinus habebat, die illa, ſabbata videlicet, vigilia Nativitatis S. Mariæ Virginis, prope Aſſur fecerunt, quantam Saladinus quadraginta annis tranſactis antea, una die non ſuſtinuit. Nos vero de noſtris gratia Dei nullum amiſimus die illa, niſi virum optimum, & ſuis meritis univerſo exercitui charum, Jacobum de Avennis, qui in exercitu Chriſtiano per plures annos ad ſerviendum Deo viventi, quaſi columna exercitus in omni ſanctitate & ſinceritate Fidei promptus extitit & devotus. Deinde Joppen, Domino ducente, pervenimus villamque illam foſſatis & muro firmovimus, in propoſito habentes, ubique Chriſtianitatis negotium pro poſſe noſtro efficaciter promovere.

XVIII. *Poſt diem prædictam confuſionis Saladini, non eſt auſus Saladinus cum Chriſtianis congredi, ſed ad trucidandos amicos Crucis ſicut oves occiſionis, inſidiatur eminus in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua. Audita itaque, quod nos apud Aſcalon maturo congreſſu tenderemus, Aſcalon evertit, & ad terram proſtravit totamque terram* * *Suriæ*, *quaſi totus conſiliorum & auxiliorum beneficio deſtitutus jam deſerit, & contemnit. Unde bonæ ſpei ſumimus argumentum, quod in brevi Domino dante, plenius recuperabitur hereditas Domini. Et cum hereditas Domini jam in parte recuperata eſt, & ad eam recuperandam omne diei pondus ſuſtinuimus & æſtus, totamque pecuniam noſtram, & non ſolum pecuniam, ſed & vires & corpus jam exhauſimus; fraternitati veſtræ notificamus, quod ultra ſolemnitatem Paſchalem in partibus Syriæ nequaquam potuimus commorari. Dux Burgundiæ cum Francigenis ſibi ſubditis, & Comes Henricus cum ſuis, & cæteri Comites, & Barones, & milites, qui in ſervitio Dei ſua jam expenderant pro Deo, ad propria remeabunt, niſi per veſtræ prædicationis ſolertiam eis in populo, unde terra poſſet populari, & muniri, & in pecunia, quam in ſervitio Dei uberius expendant, circumſpecte provideatur.*

* Suliæ.

Unde veſtræ ſanctitatis genibus provoluti, & profuſis lacrymis, preces affectuoſas porrigimus, rogantes attentius, quatenus ſicut officio veſtro congruit, & honori, Principes, & viros nobiles per univerſum Chriſtianiſmum conſtitutos, aliumque populum Dei ad ſerviendum Deo viventi inducere, & ad hoc provocare ſatagatis, ut poſt prædictam ſolemnitatem Paſchalem hereditatem Domini, quam nos, Deo propitio, ad idem Paſcha plenius obtinebimus, tueantur & defendant. Tantumque faciat in hac parte veſtræ ſedulitatis diligentia, ne ex veſtro neglectu depereat, quod utilitas totius Chriſtianitatis expectat. Ideo ſanctitati veſtræ ſuper negotio Chriſtianitatis litteras noſtras tam mature dirigimus, ne forte torporis arguamur & negligentiæ, ſi tantum & tam ſanctum virum ſuper inſtantibus Chriſtianitatis negotiis aliquo modo prætermiſerimus præmunire. Vos igitur, ſicut nos & alium populum Dei ad ſerviendum Deo, ad reſtituendam hereditatem ſuam ſibi, ante itineris acceptionem animaſtis; ita & nunc plurimus inſtat articulus, ut populum Dei ad hoc idem faciendum fortius excitetis. Teſte nobiſmet ipſis apud Joppen primo die Octobris. Eadem quoque die dedit alias breviores ad alium his verbis, perſtringens æmulum Francorum Regem: *Re-* XIX.

PAGIUS *pti, alii ad ſerviendum compedibus ſunt detenti, alii gladio truncati. Audita ergo captione Acconis timor irruit ſuper hoſtes, & Aſcalonem uſque quadam caſtella quæ noſtris abſtulerant, diruunt vacuaque dimittunt.* [r] Baronius num. XV. exiſtimat *Accon* olim *Joppen* dictum fuiſſe. Verum ſunt hæ duæ urbes longe inter ſe diſſitæ; Joppe, nunc *Jaffa*, urbs eſt Palæſtinæ cum portu in ora maris Mediterranei*, & Ptolemais ſeu Accon, hodie *Saint Jean d' Acre*, eo quod Equites Sancti Joannis Jeroſolymitani ibi ſedem habuerint per multos annos, eſt etiam emporium a Gallis frequentatum, ſed plus CCCC. ſtadiis diſtat a *Joppe*. Utriuſque urbis mentio eſt in literis Richardi Angliæ Regis a Baronio num. XVII. & in aliis num. XX recitatis.

Richardus vero, inquit Nangius in Chron. *Rex Angliæ cum ratibus & Galeis ſuis poſt Regem Franciæ de Sicilia movens, venit in Cyprum, ibique inveniens quendam Pſeudo-Imperatorem Inſulæ dominantem, ipſum cepit; Cyproque ſic ſubjugata, gente ſua eam munivit.* Tum anno ſequenti: *Richardus Rex Angliæ vendidit* XI.* *Exordium Regni Cypri.*

NOTÆ [r] CL. Saxius in Notis ad Sigonium t. 2. col. 843. Pagium accuſat oſcitantiæ quod imprudentius fidem Nangio addixerit ſcribenti Acconem die 13. julii captam ceſſiſſe noſtris, cum Urbis illius deditionem in feriam ſextam incidiſſe nempe in diem 12. Hovedenus ſcribat. Re ipſa quidem die 12. factam deditionem illam affirmat Radulphus Coggeshale auctor non coævus tantum, ſed & rerum illarum ſcientiſſimus in Chronico Anglico vulgato in Collect. Ver. Monum. t. V. col. 818. Forte tamen alio die deditio facta eſt, alia vero Chriſtiani in Urbem intrarunt, quod & in Hieroſolymæ deditione accidit, ut ex eodem Radulpho notavimus. Mansi

Richardus Dei gratia Rex Angliæ, & Dux Northmanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ N. dilecto & fideli ſuo ſalutem.

XX. Aliæ ejuſdem Reg. literæ.

Sciat, quod poſt captionem Accon, & poſt receſſum Domini Regis Franciæ a nobis apud Accon, qui ita turpiter peregrinationis ſuæ propoſitum & votum contra voluntatem Dei dereliquit in opprobrium æternum ſui, & regni ipſius, iter arripuimus uſque Joppen. Et dum prope Aſſurum accederemus, Saladinus cum vehementi Sarracenorum incurſu obviam nobis occurrens, inſultam fecit contra nos. Sed Deo miſerante, nullum amiſimus die illo; niſi virum optimum, & ſuis meritis univerſo exercitui chariſſimum Jacobum de Avennis, qui in exercitu Chriſtiano per plures annos ad ſerviendum Deo quaſi columna exercitus in omni ſanctitate & ſinceritate Fidei promptus extitit & devotus. Deinde Joppen, Deo volente, pervenimus. Eamdem villam foſſatis & muro firmavimus, in propoſito habentes, ubique Chriſtianitatis negotium pro poſſe noſtro promovere. Ipſo autem die ſecunda vigilia Nativitatis B. Mariæ ipſe Saladinus infinitos de magnatibus viris ſuis amiſit, & in fugam converſus quaſi conſiliorum & auxiliorum beneficio deſtitutus, totam terram Suliæ deſtruxit. Tertia autem die ante ipſius Saladini confuſionem, in ſiniſtro latere cum quodam pilo vulnerati fuimus, ſed gratia Dei jam ad ſanitatem pervenimus. Scias etiam, quod per Dei gratiam intra viginti dies poſt Natale Domini ſperamus recuperare ſanctam civitatem Jeruſalem & Sepulcrum Domini; & deinde ad partes noſtras revertemur. Teſte nobiſmetipſis apud Joppen prima die Octobris.

XXI. Contra Legatum Apoſtolicæ Sedis ſo Angl. motus.

Inter hæc autem abſente Rege perturbatur ſtatus Angliæ regni a fratribus Regis ibi relictis, turbas cientibus, adverſus quos interpellatur Apoſtolicæ Sedis auctoritas. Sic igitur iſta audientem contigit Cæleſtinum Pontificem laborare adverſus ipſos impetentes regnum Angliæ fratres Regis, Joannem Comitem Moretonii, atque Gaufredum Eboracenſem electum. Hi relicti in Northmannia, contra jusjurandum Richardo Regi præſtitum, abſente Rege, redierunt in Angliam: quibus cum adverſaretur Willelmus Elienſis Epiſcopus, Reg. Cancellarius atque Vicarius, Sediſque Apoſtolicæ Legatus, dira pati cogitur, atque tandem occultam fugam inire. Extat ejus inimici epiſtola tamquam famoſus libellus palam vulgandus Hugonis Coventrenſis Epiſcopi, quam Rogerius hoc anno in Annalibus recitat iſtis verbis:

Epiſtola Hugonis Coventrenſis Epiſcopi de dejectione Willelmi Elienſis Epiſcopi Regis Cancellarii Romam miſſa. Non ſpeciatim (ut opus erat) ad Romanum Pontificem, ſed generatim ad omnes, eademque patens affigenda, in triviis ac plateis, perſpicua omnibus exponenda in Legati Sedis Apoſtolicæ ignominiam; ſic enim ſe habet:

XXII. Contra Elienſ. Epiſc. famoſus libellus.

Quæ litterarum apicibus annotantur, poſteritati profecto ſignantur, ut pagina paucorum teſtatione roborata, multorum conſulat ſaluti, vel proficiat indemnitati. Quod hic proponitur, ſit quaſi in exemplum. Multa enim ſcribuntur ad cautelam, ut fiant, & multa ne fieri debeant; ut Eccleſia Chriſti in utroque proficiat, & cum appetenda inquirit, & cum fugienda declinat. Caſum itaque Elienſis Epiſcopi ad notitiam omnium litteris * *teſtantibus volumus* * *impetratum conſignare: ut in hoc exemplari ſemper inveniat & humilitas quod proſperet, & ſuperbia quod formidet. Erat enim ille vir magnus inter omnes Occidentales, utpote qui regni poteſtatem, & Sedis Apoſtolicæ auctoritatem quaſi ambidexter habebat, & Regis ſigillum ſuper omnem terram geſtabat, ut pro ſua voluntate poſſet imperare, & de poteſtate valeret omnia effectus mancipare, ut pariter Rex, & Sacerdos haberetur & eſſet; nec inveniri poſſet, qui ſuæ auderet reſiſtere voluntati. Cum ipſe dixit & facta ſunt: mandavit, & inventa ſunt univerſa. Hujus erant regia gaza, theſaurus totus, & fiſcus generaliter omnis ut jam*

* extantibus.
* in perpetuum.

PAGIUS

didit inſulam Cypri, quam acquiſierat, Guidoni quondam Jeruſalem Regi, qui Rex fuit ibidem conſtitutus. Hoc initium Regni Cypri, cujus poſtea ſæpe occurrit mentio in Scriptoribus Latinis. Porro tyrannus ille vocabatur *Iſaacius Comnenus*, qui ab Iſaacio Angelo Imp. defecerat, ut legere eſt apud Nicetam in fine libri 3. De capta Cypro loquitur Baronius num. XVI. & fuſe Neubrigenſis lib. 4. cap. 19. qui uti & Chronographus Aquicinctinus, refert, *Guidoni* anno ſequenti attributam fuiſſe.

XII. *Diſceſſus Philippi Franciæ Regis a Palæſtina.*

Quando *Accon* ſubacta Philippus Galliæ Rex *gravabatur morbo graviſſimo*, inquit Rigordus, *& ex alia parte Regem Angliæ valde ſuſpectum habebat: quia Rege celato frequentes nuncios ad Salahadinum mittebat, & mutua dona ab eo accipiebat. Qua de cauſa habito cum Principibus ſuis familiari conſilio, ordinato ſuo exercitu, acceptaque a ſuis licentia*, &c. *ad partes Apuliæ, Deo volente tranſvectus eſt*, &c. *Et tranſitum faciens per Romanam civitatem, viſitatis Apoſtolorum liminibus, & accepta benedictione a Romano Pontifice Cæleſtino, in Franciam rediit circa Nativitatem Domini* quam apud Fontem Ebraldi celebravit.

XIII. *Abſente Rege Anglia turbata.*

A num. XXI. ad XXXIX. Turbas in Anglia abſente *Richardo Rege* exortas fuſe narrat Baronius, quæ cum diverſimode ab Hiſtoricis Anglicanis literis mandatæ fuerint, & res amplioris ſit diſcuſſionis, quam brevitas hujus Operis patiatur, ſufficiet legere, quæ de iis Baronius habet.

non Regis, ſed ſua diceretur res quælibet, quæ ſub climate noſtro naturet. Quia nec venatio in terris, nec piſcatio in aquis, nec volatus erat in aere, qui ſuæ non cogeretur menſæ ſervire: ut portionis videretur fuiſſe elementa cum Domino, cœlum tantum cœli Domino relinquens; cætera tota ſuis uſibus, omnia abuſibus & luſibus profutura reſervans. Huic omnes filii nobilium ſerviebant vultu demiſſo, nec in cœlum aſpicere audebant, niſi forte vocati ab eo; & ſi aliter attentaſſent, aculeo pungebantur, quem dominus præ manibus habebat, memor piæ recordationis avi ſui, qui ſervilis conditionis in pago Bellovacenſi, & aratrum ducere, & boves caſtigare conſueverat. Qui tandem ad remedium libertatis ad fines Northmannorum tranſvolavit. Hujus nepotes, & conſanguineas, ſive quaſcumque propinquas de paupertugacio procreatas, Comites, & Barones, regnique magnates ſibi ſumma aviditate in matrimonium copulare ardebant; glorioſum reputantes, quocumque titulo familiaritatis ejus gratiam acquiſiſſent. Nec erat ruſticus, qui agrum, nec civis, qui fundum, nec miles, qui prædium, nec clericus, qui Eccleſiam, nec monachus, qui Abbatiam affectaret, quem in jus & poteſtatem ejus tranſire non oporteret.

XXIII. *Licet igitur flexo genu tota Anglia ei deſerviret, ad Francorum tamen libertatem ſemper aſpirans, apud Oxoniam milites, & ſervientes, omnemque ſuam familiam abſcondebat, & ſpreta in omnibus gente Anglorum, ſtipatus agmine Francorum, & Flandrenſium, pompatice incedebat, ſubſannationem in naribus, cachinnum in ore, deriſum in oculis, ſupercilium in fronte geſtans pro lamina ſacerdotis. Hic ad augmentum, & famam ſui nominis emendicata carmina, & rhythmos adulatorios comparabat, & de regno Francorum cantores & joculatores muneribus allexerat, ut de illo canerent in plateis: & jam dicebatur ubique, quod non erat talis in Orbe. Et re vera, ſi tempus Cæſaris fuiſſet, ſe deum vivum cum Tiberio appellari feciſſet. Cum autem Rex ei Comites addidiſſet, ut communi conſilio ſaltem majora ordinaret: regni conſortes nequaquam habere ſuſtinuit, quod gloria ſua plurimum crederet dedecorari, ſi cujuſquam mortalis indigeret conſilio. Solus ergo regnabat, & ſolus imperabat, & a mari uſque ad mare timebatur ut Deus, & ſi plus dicerem, non mentirer: quia Deus longanimis eſt, & miſericors; ipſe autem in impetu male cuncta miniſtrans, nec in faciendo juſtitiam habere, nec in ſuſtinendo moram poterat expectare. Hinc etiam domini ſui litteras omnes & mandata ſpernebat, ne dominum habere videretur, nec cuiquam ſubeſſe crederetur, qui omnes quaſi ſervos ſuæ effecerat voluntatis. Cum igitur Anglia ſub tam gravi onere & jugo importabili diutius laboraſſet, ingemiſcens tandem propter opera clamavit in fortitudine, & aſcendit clamor ejus ad Dominum, & reſpexit eam oriens ex alto, qui ſuperborum & ſublimium colla propria virtute calcat, & humiles exaltat in magnitudine brachii ſui. Sol nempe juſtitiæ licet bonis & malis luceat, tamen alta ſapientum oculos excæcat, & mentes humilium ſui luminis illuſtratione fœcundat.*

Licet igitur Cancellarius ille fortiter legiſſet, Summis ſtare diu negatum, & qui ſtat, videat ne cadat, & qui ſe exultat, humiliabitur, & quod ante ruinam cor exaltabitur: tamen humanæ conditionis, quæ nunquam in eodem ſtatu permanet, & oblitus volubilitatis rota, quæ infirmum erigit, & elevatum deprimere conſuevit, nunquam tamen voluit intelligere, ut bene ageret, ſed iniquitatem meditans in cubili ſuo, ubi cum miniſtris nequitiæ, & pueris ſuis dormiebat in conclavi: appoſuit iniquitatem ſuper iniquitatem, ut propter ſuperbiam, & abuſiones ſuas digno Dei judicio ſe ipſum præcipitaret in potentias Domini, ut jam non eſſet locus miſericordiæ, ſed ſoli poteſtati; nec eſſet tempus miſerendi ejus, nec parcendi. Ipſe enim dictavit ſententiam adverſum ſe, exaſperavit vindictam, qui tantum facinus affectavit, in quo non hominis tantum, ſed Dei magis iracundiam provocavit. Licet enim Dominus omnia poſſit, innocentem tamen condemnare non poteſt, nec nocentem ſalvare, niſi pœniteat, ſi forte nocens fuerit obſtinatus. Menti enim obſtinatæ, & fronti meretricis, duricies opponitur veri adamantis, ut conterat. Quia nihil tam forte eſt, quod fortiori non cedat. XXIV.

Cum igitur homo tantus ſuperari ab homine non poſſet: Pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis venit in adjutorium populo Dei ſupplicanti, & in affectum ejus manum miſericordiæ ſupponens, dejecit illum a poteſtate, & nuncium ſatanæ, immo deſtructorem in eum ſpiritum vertiginis induxit, a quo reverti non poſſet vel reſurgere. Sed ita induravit cor, excæcavit mentem, infatuavit conſilium illius, quod Archiepiſcopum Eboracenſem in Eccleſia prius obſedit, poſtmodum cepit, captum violenter extraxit, extractum fortiter vinxit, vinctum turpiter traxit, tractum incarceravit. Et licet concurſus fieret populorum dicentium: Juſtus homo, & amicus Dei quid fecit, ducatur, ut ad carcerem? innocens ſanguis ejus ſine cauſa damnatur: tamen non potuit audiri pietas, ubi ſuperbia regnabat; nec auditus eſt Deus, ubi imperabat Tyrannus. Veniebat enim a partibus XXV.

Nor-

Northmanniæ Archiepiſcopus ille præfatus cum baculo paſtorali, cum mitra, & annulo, & ſuperhumerali, quod novis temporibus pallium nuncupatur. Et cum eſſet filius Regis Henrici bonæ recordationis, & frater Richardi Regis modo regnantis, frater quoque Comitis Joannis Moretonii: nihil tamen potuit ei prodeſſe regius ſanguis; cumque eſſet noviter conſecratus, nihil eum potuit juvare novitas ſacramenti. Ergo per totam Inſulam a laicis publice proclamatur: Pereat, qui perdere cuncta feſtinat: opprimatur, ne omnes opprimat. Quod ſi in viridi hoc fecit, in arido quid facret? Et ecce Spiritu ſancto ducente, ab Aquilone, & mari, & ex omni parte totius Inſulæ concurrunt

In Legatum conſpirant æmuli.

& confluunt univerſi, ut Archiepiſcopus ille poſſet liberari. Verum funiculis peccatorum ſuorum ipſum conſtringentibus Cancellarium, & conſcientia ſua eum vehementius accuſante, fugit loricatus a facie hominum, & ſe abſcondit, & incluſit cum ſuis hominibus in turre Londoniarum. Nobis autem introeuntibus civitatem in foro, plures de familia ejus armati cum gladiis exertis nos invaſerunt, & nobilem virum de noſtris militem interfecerunt, & plures vulneraverunt.

XXVI. *Mane ergo habito conſilio cum omnibus fere magnatibus regni, præſente domino Joanne fratre Regis, & Rothomagenſi & Eboracenſi Archiepiſcopis, Epiſcopis etiam præſentibus Dunelmenſi, Londonienſi, VVintonienſi, Bathonienſi, Roffenſi, Norvicenſi, Lincolnienſi, Herefordenſi, Menevenſi, Coventrenſi. Factoque concilio coram omni populo totius civitatis, præſentibuſque Juſtitiariis domini Regis, & approbantibus, de conſilio univerſorum ſtatuimus, ne talis de cætero regno Angliæ dominetur, per quem Eccleſia Dei ad ignominiam, & populus ad inopiam erat redactus. Ut enim cætera omittam, ipſe & ganeones ſui totum regnum exhauſerant, nec viro baltheus, nec fœminæ monile remanſit, nec annulus nobili, nec quodlibet pretioſum etiam alicui Judæo. Theſaurum quoque Regis exinaniverat prorſus, ut in omnibus ſcriniis, vel ſaccellis nihil præter claves, de toto iſto biennio poſſet inveniri. Tertia autem die promiſit firmiter, & per quemdam de ſuis fidem dedit corporaliter, cunctis videntibus, quod Inſulam non exiret, donec caſtella quædam, quæ in manu ſua habebat, & advenis, & ignotis perſonis & obſcuris tradiderat, quæ ibi nominata fuerunt, libera penitus reſignaſſet, & perſonis nominatis tradi feciſſet: ſuper quo & fratres ſuos, & Camerarium ſuum obſides dedit. Et Cantuariam properavit, ut ibi, ſicut decebat, crucem acciperet peregrinationis, & deponeret crucem legationis, quam per annum & dimidium anni, poſt mortem Papæ Clementis, in præjudicium Romanæ Eccleſiæ & detrimentum Anglicanæ portaverat. Omnes enim Eccleſias Angliæ crux illa redemit, id eſt, ad redemptionem coegit: nec fuit aliquis immunis, qui crucis illius ſtigmata non ſentiret. Et ſi forte alicujus Epiſcopi domum intravit, ab eo ſcire poteritis, quod centum, vel ducentarum marcharum pretio ſua conſtiterit procuratio.*

Cum autem in caſtello Doroberniæ aliquot diebus commoratus fuiſſet, immemor ſuæ profeſſionis, & fidei obligationis, quam fecerat: oblitus etiam fratrum ſuorum, quos obſides datos morti turpiter exponebat, navigare propoſuit: & cum hoc aperte non auderet, novum genus fraudis invenit, & ſeſe fœminam ſimulavit, cujus ſexum ſemper odit: veſtem quoque ſacerdotis in habitum convertit meretricis. Proh dolor! vir factus eſt fœmina: Cancellarius Cancellaria; ſacerdos meretrix; Epiſcopus ſcurra. Ergo de caſtello ſuperiori, licet claudus eſſet, pedibus prælegit properare ad litus, tunica fœminea viridi & enormiter longa, pro tunica ſacerdotis hyacinthina indutus, cappam habens ejuſdem coloris deformiter manicatam, & pro planeta, peplum in capite pro mitra, pannum lineum in manu ſiniſtra, quaſi ad vendendum pro manipulo, virgam venditoris in dextera pro baculo paſtorali. Talibus ornatus Antiſtes, deſcendit ad mare, & qui loricam militis ſæpius geſtare ſolebat (mira res) quod tam effœminati animi factus fœmineum animum prælegit. Cum enim ſederet in litore ſupra petram, piſcator quidam, qui ſtatim reputans ſcortum, propius acceſſit, & qui quaſi nudus de mare deſcenderat, calefieri forte cupiens, cucurrit ad monſtrum, & manu ſiniſtra collum complectens, dextera partes inferiores rimatur. Cumque tunicam ſubito ſublevaſſet, & nimis inverecunde ad partes verecundas manum extendiſſet audacter, femoralia ſenſit, & virum in fœmina certis indiciis agnovit, & vehementer admirans, & retro proſiliens, totus attonitus, voce magna proclamat: Venite & videte omnes mirabilia, quod virum in fœmina inveni. Protinus ſervientes ejus, & noti qui ſtabant a longe, acceſſerunt, & modeſta quadam violentia eum repulerunt, & increpaverunt, ut taceret. Tacuit ergo piſcator, & clamor ille quievit, & ſedebat hermaphroditus expectans. Interim mulier quædam exiens de villa, videns pannum lineum, quem ille, vel illa geſtabat expoſitum venditioni, & procedens cœpit quærere quanti eſſet pretii, & pro quanto ulnam daret. Ille vero non reſpondebat, quia linguam Anglicanam prorſus ignorabat, & illa magis inſtabat: & continuo ſupervenit alia mulier, illud idem

XXVII.

Pudenda in Legatum concinnantur.

in-

inſtanter inquirens, plurimum inſtans, ut pretium venditionis ei aperiret. Cumque ille nihil reſponderet, ſed magis ſubrideret, cœperunt inter ſe fabulari, & quærere quidnam eſſet. Et dolum arbitrantes, projecerunt manus ad peplum, quo facies tegebatur, & ſubmittentes a naſo uſque deorſum, viderunt faciem hominis nigram, & noviter raſam, & ſtupeſcere ultra modum cœperunt. Et corruentes ad terram, voces ad ſidera tollunt; dicentes: Venite, lapidemus hoc monſtrum, quod deformavit utrumque ſexum. Et facta eſt ſtatim multitudo virorum, ac mulierum extrahentium de capite peplum, & trahentium eum proſtratum in terram per manicas, & per capucium, per arenam ignominioſe, & per ſaxa non ſine læſione. Servientes autem bis aut ter impetum fecerunt in turbam, ut eum liberarent, ſed non potuerunt, quia populus totus eum inſatiabili corde perſequens, & verbis, alapis, & ſputis, pluribuſque modis turpiter tractavit per totam villam, & ſic tractatum, immo diſtractum in quodam cellario tenebroſo eum quaſi ſub carcerali cuſtodia incluſit. Tractus igitur eſt, qui traxerat; captus, qui ceperat; ligatus, qui ligaverat; incarceratus, qui incarceraverat: ut ſecundum quantitatem culpæ, commenſurabilis videretur quantitas pœnæ. Factus eſt enim opprobrium vicinis ſuis valde, & timor notis ſuis, & datus eſt in deriſum omni populo. Utinam ſe ſolum ſacerdotem, & non ipſum ſacerdotium inquinaſſet. Provideat igitur Romana Eccleſia, ut tantus exceſſus taliter puniatur, ne delictum unius contaminet omnes, & ſacerdotalis auctoritas ne vileſcat. Et Rex Angliæ nihilominus proſpiceat, ut talem regno ſuo perſonam præficiat, per quem regalis dignitas honores ſervetur, & juris ſui detrimenta non ſentiat; ſed de ejus regimine Clerus & populus merito debeant gloriari.

XXVIII. Defenſores plures Elienſis Epiſcopi Legati.

Iſta quidem hoſtis, hoſtilique animo exaggerata in Urbem miſit, & pervulgavit per Orbem. At non defuerunt ejus temporis inter celebriores Scriptores veri amantes, ſuadente juſtitia, adverſus invaſores regni pro Elienſi Epiſcopo Legato ad defenſionem parato qui ſcriberent, condolentes ejuſmodi fieri adverſus virum prudentiſſimum ab improbis impreſſiones. Nam inter alios Petrus Bleſenſis Archidiaconus Bathonienſis, doctrina & probitate omnibus notus, pro eodem Elienſi plura ſcripſiſſe reperitur. Et inter alia audi epiſtolam conſolatoriam, in his turbis ad eumdem Legatum Epiſcopum ſcriptam, (a) qui audiſti adverſus eum adeo ignominioſam pervulgatam ſatyram:

(a) Pet. Bleſ. ep. 87.

Reverendo patri & domino Vuillelmo Dei gratia Elienſi Epiſcopo, Regis Angliæ Cancellario, & Apoſtolicæ Sedis Legato, Petrus Bleſenſis Bathonienſis Archidiaconus ſalutem, & in adverſitate conſtantiam.

Pet. Bleſenſ. ad Elienſ. Epiſc. ep.

Super lectum doloris mei in infirmitate verſabar, cum doloribus dolores accumulans, intermeantium crebra relatio nuntiavit, quam proditorie, & quam maligne veſtram ſupplantaret innocentiam factioſa conjuratio invidorum. Ab ea die ſagittæ Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum meum. Idcirco ego gemens, & oculus meus deducens aquam, nullam invenit requiem compatientis affectus. Nam ut verbo beati (b) Job utar: Si dormiero, dicam, quando reſurgam? & rurſus expectabo veſperam, replebor que doloribus uſque ad tenebras. Sane antequam cum domino Rege Angliam exiviſſem, præſens eram, vobiſque prædixeram, qualiter æmuli veſtri jam contra vos arma iniquitatis in invidiæ fornace conflabant. Invidia eſt, quæ Chriſtum in mortem tradidit? invidia Cain armavit in fratrem, Saul in David, Job in Abner, & Amaſam. Per invidiam, dicit (c) Salomon, mors intravit in Orbem terrarum. Hæc eſt beſtia ſaltus, quæ devoravit exercitum Abſalon. De illa Sapiens dicit: (d) Ne ambules, & ne comedas cum homine invido. Comede & bibe, dicit tibi & mens ejus non erit tecum. In oculis tuis, dicit Eccleſiaſticus, lacrymabitur, & quaſi adjuvans ſuffodiet plantas tuas. Filius ille perditionis, qui nunquam poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed confiſus eſt in verbis mendacii, mel, & lac habebat in ore, caudam vero ſcorpionis abſcondebat in corde. Ipſe & complices ejus, quorum os amaritudine plenum erat, qui os ſuum ſemper docuerunt loqui mendacium, linguis ſuis doloſe agebant, Sirenes uſque in exitium dulces, eorumque nequiſſimam ſimultatem prudentia veſtra deprehendere potuit, ſed inter amicum, & hoſtem proſperitas non diſtinguit. Vidi, vidi, reverendiſſime Præſul, quando illi detractores Deo odibiles, illi venditores olei dicebant tibi, euge, euge, humiliantes ſe nequiter, & in tuum exitium incubantes. Eſt enim qui nequiter ſe humiliat, dicit (e) Eccleſiaſticus, & interiora ejus plena ſunt dolo. Eos quidem domeſticos & unanimes tibi fecerat lingua meretricantis aſtutiæ; nunc autem eſt gladius in labiis eorum. Et in libro experientiæ legis, (f) quia inimici hominis domeſtici ſunt, ſicut ignis in ſinu, ſerpens in gremio, mus in pera, ſuos remunerant hoſpites. Quum eis malignandi occaſio ſe obtulit, ut verbo (g) Iſaiæ utar; ova aſpidum ruperunt, & quod confotum eſt in eis, erupit in regulum. Si inimicus tuus maledixiſſet tibi, ſuſtinuiſſem utique: nunc autem homo pacis tuæ, qui edebat panes tecum, magnificavit

(b) Job. 7.
(c) Sap. 2.
(d) Prov. 23.
(e) Eccl. 19.
(f) Mat. 10.
(g) Iſa. 59.

vit

*vit ſuper te ſupplantationem. Sic homo
bonum vinum primum ponit, cum autem
inebriati fuerint, tunc id quod deterius
eſt. Quia ſupplantatores impii per vi-
num adulatoriæ lenitatis propinaverunt
tibi vinum de ſuburbanis Gomorrhæ, ve-
nenum aſpidum inſanabile. Et te quidem
pater, uſu & convictu noviſſe credide-
ram illud ſemen Chanaan, genimen vi-
perarum: generatio enim prava eſt, &
exaſperans, & quæ nunquam direxit cor
ſuum, nec creditus eum Deo ſpiritus ejus.
(a) Jer. 13. Si poteſt (a) Æthiops mutare pellem ſu-
am, aut pardus varietates ſuas, & iſti,
qui quaſi aquam biberunt iniquitatem ab
adoleſcentia ſua, poterunt oblivisci mali-
tiæ, quam a parentibus contraxerunt.*

XXIX. (b) Prov. 27. *Verbum Salomonis (b) eſt: Si impium
contuderis in pila, quaſi ptiſanas feriente
te deſuper pilo, non auferetur ab eo ini-
quitas ejus. Heu, heu, ubi eſt timor Dei?
ubi memoria mortis? ubi gehennæ terror?
& horribilis illa expectatio tremendi judi-
cii? Quomodo filium illum plorationis æ-
ternæ non revocavit a tanto ſcelere vin-
culum fidei, tot beneficiorum memoria,
tanta fœderis promiſſio, & obligatio ju-*
(c) Jerem. 3. *ramenti? Sane juxta Jeremiæ (c) ver-
bum: Frons meretricis facta eſt ei, noluit
erubeſcere, obduruit in malitia cor illius
& adhuc manus ejus extenta. Domine
JESU Chriſte, qui es amator veritatis,
aut potius amor & veritas, quomodo di-
minutæ ſunt veritates a filiis hominum?*
(d) Iſ. 59. (e) Oſ. 4. *Corruerant in plateis, dicit (d) Iſaias,
veritas & juſtitia. Et Oſeæ; (e) Non
eſt veritas, non eſt miſericordia in terra:
maledictum & mendacium inundaverunt,
& ſanguis ſanguinem tetigit. Ideo male-
dictus qui confidit in homine. Pravum e-
nim eſt cor hominis, & inſcrutabile, &
quis cognoſcet illud? Sophiſtica dile-
ctionis faciem tibi prætendebat amu-
lus, & de cœnoſiſſimo lacu conſcientiæ
jam ſcatebant exhalationes inferni, ven-
tus urens, aer peſtilens, & aura corrum-*
(f) Job. 20. *pens. Porro teſtimonio (f) Job, Si aſcen-
derit in cœlum iniqui ſuperbia, quaſi ſter-
quilinium in fine perdetur: tranſibit enim
ſicut viſio nocturna, & invenient eum
mala quæ fecit. Verbum Salomonis eſt,
Semper jurgia quærit homo perverſus;
angelus autem malus contra eum mitte-
tur. Habe igitur pater ſuſtinentiam &
in opus fortitudinis te accinge. Si enim
in ſpiritu manſuetudinis hæc ſuſtineres,
propter manſuetudinem, & juſtitiam ca-
am liberabit & exaltabit te qui erigit
pro manſuetis terræ, & erigit manſuetos
in ſalutem. Qui afflictus, & humiliatus*
(g) Id. 22. (h) Pſal. 118. *eſt, dicit (g) Job, erit in gloria. Et in
quiete, frequentius pſallas: & dicas (h):
Bonum mihi Domine, quia humiliaſti me.
Tanquam aurum in fornace probavit te
Dominus. Non eſt enim Jacob, quem E-
ſau non perſequitur: nec eſt Abel, quem
Cain malitia non exercet. Juſtus ſepties
cadit in die, fortiuſque reſurgit. Mul-
ta enim ſunt tribulationes juſtorum. In
ſex tribulationibus, dicit (i) Job liberabit* (i) Job. 5.
*te Dominus, & in ſeptima non tanget te
malum. Non deſeras, quæſo, patientiam,
patientia enim juſtorum non peribit in
finem. Non te moveant opprobria expro-
brantium tibi quia teſtimonio (k) Scri-* (k) Prov.
ptura non contriſtabit juſtum quidquid 14.
*acciderit ei. Docent nos exempla majorum
quia viri magnanimi fortitudo graviori-
bus injuriis laceſſita grandeſcit. Nihil
arduum, nihil magnum eſt magno viro:
nec timendum eſt ei quidquam eſſe diffici-
le, cum ſoleat difficultas ex ſolo timore
procedere. Si rei familiaris diſpendia
jacturamque & preſſuram tuorum ægre ſu-
ſtines, recole verbum Apoſtoli (l) ad He-* (l) Heb.
bræos: Spectaculum, inquit, opprobriis 10.
*& tribulationibus facti, rapinam bono-
rum noſtrorum recepimus cum gaudio, co-
gnoſcentes nos habere meliorem & manen-
tem ſubſtantiam.*

Erit, erit, quando hæc meminiſſe juva- XXX.
*bit: erit, quando reſpondebis exprobran-
tibus tibi verbum. Erit, quando eum gra-
tiarum actione cantabis, & dices: (m)* (m) Pſal.
Oſtendiſti mihi Domine tribulationes mul- 70.
*tas & malas, & converſus vivificaſti nos.
Secundum multitudinem dolorum meorum
in corde meo conſolationes tuæ lætificave-
runt animam meam. Lampas (ait (n) Job)* (n) Job. 12.
*contempta apud cogitationes divitum, pa-
rata eſt ad tempus ſtatutum. Hæc omnia
peccator videbit, & iraſcetur: te enim o-
portet creſcere, ipſum autem minui. Prin-
ceps quidem quæ digna ſunt Principe co-
gitabit, & ex tua reſtitutione plenior &
exuberantior gloria ſubſequetur. Tunc vi-
debis, & afflues, quia tibi remetietur a-
mulis in menſura, qua menſi ſunt tibi. Tu-
li, (o) dicit Dominus per Iſaiam, ca-* (o) Iſ. 51.
*licem indignationis meæ de manu tua: non
adjiciet, ut bibat illum ultra: & ponam
illum in manu illorum qui te humiliave-
runt. Deus enim, dicit (p) Job, non* (p) Job. 36.
*abjicit potentes, cum ipſe ſit potens, ſed
cauſas intuebitur ſingulorum. Scio quia
faciet Dominus de perſequentibus me ju-
dicium: repoſita eſt hæc ſpes mea in ſi-
nu meo. Expecta, ut juguletur (q) Go-* (q) 1. Reg.
liath gladio, quem paraverat in mortem 16.
David: & Aman (r) punitur in cruce, (r) Heſter.
quam paraverat Mardochæo. Tua vero 9.
*circumſpectio, pater, de cætera fidem di-
ligentius examinet ſingulorum, quos de-
creveris admittendos in tua familiarita-
tis ſecretarium. Nam ſicut in Eccleſiaſti-
co (s) legis: Amico fideli nulla eſt æſti-* (s) Eccl.
matio, & non eſt ad comparationem illius 6.
*ponderatio argenti & auri. Cauſam tuam,
dicit (t) Salomon, tracta cum amico tuo* (t) Prov.
& conſilium tuum extraneo ne reveles. Et 25.

Ec-

(a) Eccl. 12. *Eccleſiaſticus : (a) Non credas inimico tuo in æternum, quia ſicut æramentum ſemper æruginabit nequitia illius. Bene & diu valeas benigniſſime pater : Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat cor & intelligentiam veſtram, ut ſerviatis in ſanctitate & juſtitia coram ipſo omnibus diebus tuis. Ego autem ad dominam Reginam me contuli, donec videam ultionem de inimicis tuis, & in ſtatum priſtinum cum gloria & honore revertaris.* Hactenus conſolatoria Petri, cujus & aliæ extant litteræ quibus ejuſdem Elienſis Epiſcopi laudes mirum in modum prædicantur, quas brevitatis cauſa hic deſcribere prætermittimus, ad ipſum itidem
(b) Pet. Bleſ. ep. 018. (b) datas. At parum iſta viſa ſibi, niſi acerrima invectiva perſtringeret ipſum malorum omnium concinnatorem Hugonem Epiſcopum Coventrenſem, cum ad eum hanc ſcripſit epiſtolam : (c)
(c) Apud Reg. in Annal. Angl.

Quondam domino & amico Hugoni Coventrenſi, & Ceſtrenſi dicto Epiſcopo, Petrus Bleſenſis Bathonienſis Archidiaconus, Dei memoriam cum timore.

XXXI. Eiuſdem Pet. Bleſ. ad Hug. Covent. epiſt. *Livor quo tendat, invidia quo feratur, proditoriæ factionis hodie patefecit immanitas. Dilectus Deo & hominibus Epiſcopus Elienſis, vir ſapiens, amabilis, generoſus, benignus, & mitis, & in omnes liberalitates effuſus, juxta divinæ diſpoſitionem gratiæ, & ſuorum exigentiam morum & meritorum, Reipublicæ adminiſtrationem, & ſummam rerum fuerat aſſecutus. Vidiſti, & invidiſti : ex tunc ira tua. Ibi invidia concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Ipſe autem ambulans ſimpliciter, te in ſuæ familiaritatis ſacrarium, atque unanimitatem, amicitiæ vinculum & fœderis accerſivit. Totus requieſcebat ſuper te ſpiritus ejus, & erant adverſus eum omnes cogitationes tuæ in malum. Væ, dicit (d) Eccleſiaſticus, duplici corde, atque labiis ſceleſtis, & peccatori ingredienti duas vias. Interioris conſcientiæ malum quodam prætextu amicitiæ foris hypocrita palliabat, & tu exercebas occulte in hominem innocentem lingua ſeditionaria & proſacis injurias ; Maledictus, inquit (e) Salomon, ſuſurro, & bilinguis in populo : turbat enim pacificos. Omnem conſcientiam ſuam effundebat in ſinu tuo ; te enim quaſi ſe alterum reputabat : tu vero eum in occaſionem præcipitii proditoriis adulationibus impingebas. O deteſtanda proditio ! Judas oſculo tradidit, & tu verbo. Exhibebas exterius diligentis officium, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum. Væ homini illi, per quem ſcandalum venit.*
(d) Eccl. 2.
(e) Eccl. 28.

XXXII. *Hoc equidem foſſinus interminabilem tibi maculam ſiniſtræ opinionis inuſſit, & ſi quid commendabile de beneficio naturæ perceperas, culpa hæc per omnia abolevit. Nimirum Joab (f) multa fortiter fecerat, ſed proditio in Amaſam, & Abner omnes in eo virtutum titulos denigravit. O labia detractoria ! O lingua maledica, & doloſa ! Quid apponetur, Domine, ad hanc linguam doloſam ? Utinam apponantur ſagittæ, quæ eam transfodiant, & carbones deſolatorii hanc incendant. Utinam tu (Seraphin) qui calculo carbonis (g) Prophetæ labia emundaſti, gehennali flamma totum os & linguam ejus emundanda deſtrueres, ut poſſemus cantare, & dicere : (h) Deſtruxiſti eum ab emundatione. Labia Evangelio conſecrata numquam deſinunt effutire ventum in verba mendacii. Totum vanitati datur, quod erat debitum veritati. Porro vir linguoſus non dirigetur in terra. Ergo qui ſtat, videat ne cadat ; ante ruinam exaltatur cor.*
(f) 2. Reg. 20.
(g) Iſ. 6.
(h) Pſ. 88.

XXXIII. *Exultas infelix & jactitas, quod ſupplantaveris innocentem. Sed certe poſitus eſt in ruinam, reſurrectionemque multorum in ſuam ſcilicet, & ſuorum reſtitutionem ; in tuam vero, tuorumque ruinam complexionem. Faba hæc recudetur in caput tuum. Omnis enim fraus in ſe reverſa colliditur. De dolo non colliges, niſi fructum doloris ; & ordiris ut telam, ut diploide veſtiaris. Verbum Iſaiæ eſt : (i) Qui ordimini telam & in umbra Ægypti confiditis, diem amaritudinis expectate. Publice gloriaris & jactitas, quod hanc turbam moveres quod incautam deceperis & induxeris plebem, ut armis inermem, & inſidiis appeteret innocentem. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate ? Quid prædicas malitiam tuam, quæ in pluribus provinciis tuo deſcorrente infamia jam plebeſcit ? ſed de te, conſimilibuſque tuis dici (k) poteſt : Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis. Porro verbum Sapientis (l) eſt : Qui lætatur in ruina alterius, punietur. Salomon : (m) Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, ne videat Deus & in te iracundiam ſuam vertat. Sane ſemper familiare & proprium tua proſapia fuit diſſenſionum materiam ſeminare ; ramuſque peſtilens malitiam ſuam de mala arboris radice contraxit. O generatio prava ! O domus exaſperans ! O genimina viperarum ! Quis te docuit fugere a ventura ira ? putas, quod non videat, & requirat hæc Dominus ? Propter hoc irritavit impius Dominum, dixit enim in corde ſuo : Non requiret. Sed certe requiret Dominus, requiret etiam ille, de cujus nunc anguſtia gloriaris ; quandoque dante Domino reſpirabit. Sapientia enim juſtum venditum non dereliquet, & in tempore erit reſpectus illius. Decebat tui ordinis gravitatem, pacem conciliare in populis, ſedare ſedi-*
(i) Iſ. 30.
(k) Prov. 2.
(l) Ib. 17.
(m) Ib. 24.

tiones, maxime in Anglia, quæ te ſatis pauperem ſuſcipiens magnificis honoribus ampliavit. Jeremias loquens ad eos, qui in transmigratione Babylonica erant (a): Quærite, inquit, pacem civitatis, ad quam migrare fecit vos Dominus: quia in pace illius erit pax veſtra. Vice alia tibi ſcripſi, & ut ceſſares a talibus, monitis ſalutaribus ſupplicavi. Veruntamen (b) cithara David nunquam Saulis veſaniam ſedavit ad plenum, & adhuc manus ejus extenta eſt. Memento igitur homo, ſi tamen homo; memento, inquam, tuæ conditionis; memento hujus vitæ brevis; memor eſto diſtricti, & horrendi Judicis; memor eſto pœnæ terribilis, horribilis, interminabilis, & intolerabilis, quæ tibi in æternum parata eſt, ſi a tali maleficio non deſiſtas. Hactenus Petrus. At qualis fuerit Hugo iſte, ex ſua ipſius audi confeſſione, cum in extremis laborans coactus eſt, exigente conſcientia, dicere veritatem; nam de ipſo iſta Rogerius:

(a) Jer. 29.
(b) 1. Reg. 18.

XXXIV. *Eodem anno Hugo de Nunant Coventrenſis ſive Ceſtrenſis Epiſcopus Romam tendens, in Northmannia cœpit graviter infirmari. Cumque ingraveſcente ægritudine, mortem ſibi vicinam cognoviſſet, fecit accerſiri viros religioſos totius Northmanniæ, quos habere poterat, Abbates, & Priores, & audientibus cunctis voce clamoſa confeſſus eſt pure, & maxima cordis contritione, ac lacrymarum jugiter effuſione, omnia peccata, ſcelera, & enormitates omnes, quæ ſuæ memoriæ occurrebant. Tanta autem contritus erat & commotus pœnitentia, quod omnes aſtantes, & ſe intuentes ad lacrymas & ſingultus commovit. Denique flens & ejulans, manibuſque conſertis, Prælatos omnes in virtute Dei adjurabat, quatenus ſibi pœnitenti ſuper tot & tantis flagitiorum exceſſibus pœnam infligerent & ſatisfactionem condignam. Audientes autem viri religioſi, qui lecto aſtabant, in Epiſcopo vitam adeo flagitioſam, ſimul & admirabilem cordis contritionem, ad invicem ſeſe intuentes, obmutuerunt univerſi, neſcientes quid darent conſilii, vel quid tam ſubito reſponderent. Quod cernens Epiſcopus, dixit eis: Scio, ſcio, quod tantis enormitatibus auditis, hæſitatis inter vos, quid mihi pro pœnitentia infligatis: ſed obſecro vos in nomine JESU Chriſti Domini noſtri, quatenus in loco pœnitentiæ & remiſſionem peccatorum meorum injungatis mihi, ut ſecundum voluntatem Dei, ſim in pœnis Purgatorii uſque in diem Judicii, ut tunc per miſericordiam Redemptoris noſtri, qui ſemper miſericordiam exaltat ſuper judicium, ſalvus ſiam. Placuit hoc conſilium univerſis, ſalva ſemper ſibi clementia divina, quæ omnes ſervari deſiderat, & neminem vult perire. Tunc Epiſcopus, audientibus cunctis, cum ingenti mœrore recognovit, qualiter expulſit monachos Coventrenſibus, ad cumulum omnium malorum in loco eorum irreligioſos clericos introduxit. Ad cujus flagitii ſatisfactionem aliud genus correctionis non invenit, niſi ut in eorum habitu vitam finiret, in quos, diabolico ſpiritu excogitatus dum potuit, perſecutionem excitavit, mendicare coegit, & quantum in ſe erat, odio mortali afflixit. Sicque cum magno ejulatu Abbatem Becci, qui inter cæteros aderat, deprecans adjuravit, quatenus intuitu charitatis, ad diaboli confuſionem, habitum ſibi concederet monachalem, ut illos haberet patronos in ſæculo futuro, quos perſecutus fuerat in hoc mundo. Quod cum impletum fuiſſet, omnia quæ poſſidebat in auro & argento, in gemmis, & vaſis pretioſis, domibus religioſis, & pauperibus erogavit. Et ſic in ſpe bona omnium aſſiſtentium, & jugi lacrymarum effuſione, ſine inſperato quievit.* Hæc de fine Hugonis poſt aliquot annos accidere, ſed hic recenſita, Elienſis cauſa id exigente, ut ex perſona detrahentis & calumniantis diſcas innocentiam patientiem iſta.

Sed proſequamur ipſam cauſam. Ubi delata ſunt hæc ad Cæleſtinum Papam: mox ad Archiepiſcopos Angliæ iſta reſcripſit: (c) XXXV.

Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis in regno Angliæ conſtitutis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

*Cum dilectus in Chriſto filius noſter Richardus illuſtris Rex Anglorum, quando ſe ſuſcepto ſigno crucis ad ulciſcendam injuriam Redemptoris accinxit, tutelæ regni ſui curas, quod ſicut vir intelligens, & requirens Dominum, duxit obſequio poſtponendam, ſub Apoſtolica protectione dimiſerit: ſtatum regni ſui ac jura, & honorem ipſius, tanto majori ſtudio conſervare volumus, & debemus, quanto de noſtra protectione confiſus, majoribus periculis perſonam ſuam, & res pro exaltatione ſanctæ religionis expoſuit, & in obſequio Creatoris laudabiliter, faciente Domino cum eo ſignum in bonum, atque ferventius, ſicut ex ſuis operibus eluceſcit, cognoſcitur ſe habere. Cum igitur quædam tam contra regnum ipſum quam contra venerabilem * patrem veſtrum VVillelmum Elienſem Epiſcopum Apoſtolicæ Sedis Legatum, cui regnum tradidit gubernandum, per Joannem Comitem Moretonii, & per quoſdam alios accepimus attentata, quæ nonnulla in ſe ſuſpicionis continent argumenta, & ſi vera ſunt, non in modicam noſcuntur Sedis Apoſtolicæ contumeliam redundare; eidem præſumptioni tanto maturius duximus occurren-*

(c) Extat apud Rog. in Annal. Angl. Cæleſtinus Pap. ad Epiſc. Angl. in cauſa Elienſis Epiſc.

* fratrem

dum, quanto ex mora ipſa jam dicto Regi, & terræ Jeroſolymitanæ gravius detrimentum, ac nobis, & Eccleſiæ Romanæ major inde poſſet ignominia provenire.

XXXVI. Excommunicatio in fratrem Regis. *Proinde univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, & in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus, ſi (prout nobis inſonuit) memoratus Comes, vel alius in jam dictum Epiſcopum manus violentas injicere, vel eum capere, vel juramentum quodlibet ab eo per violentiam extorquere ſeu eum in captione tenere, ſeu ſtatum regni a ſeveritate regia in receſſu ſuo diſpoſitum aliquatenus immutare præſumpſerit: omni occaſione, vel ſimultate poſtpoſita, convenientes in unum, prædictum Comitem, & omnes antedictæ præſumptionis conſiliarios, auctores, complices, & fautores aſſenſis candelis, & pulſatis campanis, omni appellatione & excuſatione, necnon & perſonarum acceptione poſtpoſitis, publice nuntietis vinculo excommunicationis aſtrictos: & tam diu faciatis ſic excommunicatos ab omnibus arctius evitari, nec non & in terris illorum, & in aliis, quas invaſerint, præter pœnitentias, & parvulorum baptiſmata, divina penitus ſine appellationis obſtaculo prohibeatis celebrari officia: donec jam dicto Legato tam a captione, quam a juramento primitus abſoluto, & regno ipſo in ſtatum a prænominato Rege in receſſu ſuo diſpoſitum reformato, cum teſtimonio litterarum ipſius Legati, & veſtrarum pariter ad Sedem veniant Apoſtolicam abſolvendi. Scituri pro certo, quod ſi in hujus noſtri executione præcepti negligentes fueritis, aut remiſſi, non minorem in vos præſtante Deo, duximus ultionem, quam ſi prædicta injuria perſonæ noſtræ, vel uni de fratribus noſtris eſſet irrogata. Datum Laterani, quarto Nonas Decembris, Pontificatus noſtri anno primo.* Hæc Cæleſtinus. Qui & has contra Eboracenſem Archiepiſcopum, fratrem itidem Regis litteras edidit, quas idem qui ſupra Rogerius recitat iſtis verbis:

XXXVII. Quæ Cæleſtinus in Eboracenſ. Archiep. *Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Lincolnienſi, & Roffenſi Epiſcopis, & dilecto filio Abbati de Burgo, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Sicut ea, quæ a venerabilibus fratribus Coepiſcopis noſtris circumſpectione provida, & ratione prævia ſtatuuntur, debemus illibata ſervare: ita quæ minus quoque conſiderate aguntur, providentia pleniori corrigere, & in ſtatum debitum nobis imminet reformare. Cum itaque venerabilis frater noſter Gaufredus Eboracenſis Archiepiſcopus in venerabilem fratrem noſtrum Hugonem Dunelmenſem Epiſcopum, & quoſdam alios excommunicationis ſententiam promulgaſſet, & eorum Nuntiis ad noſtram præſentiam venientibus in Conſiſtorio noſtro, fuiſſet hinc inde ſuper ea ſententia & quibuſdam aliis articulis plenarie diſceptatum: nos cognoſcentes tam in ipſum, quam in alios jaculatam ſententiam inconſulte prolatam, fuiſſe nullius cauſa rationabilis munimine roboratam, eam de conſilio fratrum noſtrorum denuntiavimus publice non tenere, irritantes eam, ne quid auctoritatis habeat inhibentes. Ut itaque, quod nos decrevimus, per partes veſtras publice nuntietur, per Apoſtolica ſcripta vobis mandamus, ut eamdem ſententiam per Eccleſias veſtras prædicetis auctoritate Sedis Apoſtolicæ irritatam: ut fidelium populus tam ipſi Epiſcopo, quam aliis una cum Epiſcopo injuſte ligatis, fraterna communione participium ſecure impendat, & ab illorum nullatenus propter hoc communione recedat. Datum Laterani.

Interea temporis, cum qui miſſus fuit e Sicilia a Richardo Rege Archiepiſcopus Rothomagenſis, in Angliam pervaniſſet ad ſedandos tumultus, quibus illud regnum exagitabatur: partes adverſus Legatum Apoſtolicæ Sedis Elienſis Epiſcopi Cancellarii tutari cœpit. Verum quod ille non Regis tantum, ſed Apoſtolicæ Sedis auctoritate roboratus haud facile privari poſſet, Nuntios ſuos Romam adverſus eumdem Legatum Apoſtolicum miſit. Tunc & Elienſis Legatus Nuntios ſuos legavit ad Cæleſtinum Pontificem. Quid autem in ea cauſa actum ſit Romæ, loco ſuo, anno ſequenti dicturi ſumus. XXXVIII.

Interea temporis Richardus ipſe Rex Angliæ, novis obortis inter Principes Chriſtianos diſcordiis in Palæſtina, deploratis jam rebus, diſceſſionem cogitans, ut licuit, res componere laboravit. Atque primum omnium cum Saladino ad triennium fœdus ſtatuit, regnum Jeroſolymorum Henrico nepoti tradidit, Conrado competitore nece ſublato, Guidoni vero loco regni tradita ab eo eſt Inſula Cypri. His vero peractis, octavo Idus Octob. reditusque in Angl. ſolvit Accone. Cujus progreſſus ſingulos per ſingulos ferme dies deſcripſit Roger. in Anglorum Annalibus, & inter alia illud funeſtum, quod ipſum contigerit in Hadriatico ſinu pati naufragium, ex quo vix ſalvus emergens cum paucis, ubi compendioſiori via per Germaniam tranſire in Angliam conſtituiſſet, cum Viennæ territorium attigit, quamtumlibet incognitus iter faceret, XXXIX.

Rex Angl. cediens capitur a Leopoldo Auſtr. Duce.

PAGIUS XIV. A num. XXXIX. ad XLX. Diſceſſum *Richardi* Angliæ Regis a Terra Sancta, ejus captivitatem, aliaque ad utramque pertinentia recitat hic Baronius; ſed cum ea ad ſequentem annum pertineant, majoris claritatis gratia ibidem de iis agemus.

Diſceſſus Reg. Angl. e Palæſtina.

ret, cognitus tandem, per violentiam extorta confeſſione ſuorum, a Leopoldo Auſtriæ Duce capitur, & ad Henricum Imperatorem captivus mittitur. Cujus rei cauſa perturbatus & concuſſus eſt Orbis. Facta hæc ſunt in fine anni hujus. Cum vero ad ſe miſſum Regem Anglorum Imperator accepiſſet, mox hæc ſcripſit ad Regem Francorum:

XL. Imp. litteræ ad Regem Franc. de Reg. Angl. captiv.

Henricus Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus, dilecto & ſpeciali amico ſuo Philippo illuſtri Francorum Regi ſalutem, & ſinceræ dilectionis affectum.

*Quoniam Imperatoria celſitudo non dubitat regalem magnificentiam tuam lætiorem effici de univerſis, quibus omnipotentia Creatoris nos ipſos, & Romanum Imperium honoraverit, & exaltaverit: nobilitati tuæ præſentium tenore declarare duximus, quod inimicus Imperii noſtri, & turbator regni tui, Richardus Rex Angliæ, cum eſſet in tranſeundo mare, ad partes ſuas reverſurus, accidit, ut ventus, rupta navi ſua, in qua ipſe erat, duceret eum verſus partes Iſtriæ, ad locum, qui eſt inter Aquilejam, & Venetias, ubi ipſe Rex, Dei permiſſione, paſſus naufragium, cum paucis evaſit. Quidam itaque fidelis noſter Comes Mainardus de Gortze, & populus regionis illius, audito, quod in terra erat, & conſiderato diligentius qualem nominatus Rex in Terra promiſſionis proditionem, & traditionem, & perditionis ſuæ cumulum exercuerat, inſecuti ſunt, intendentes eum captivare. Ipſo autem Rege in fugam converſo, ceperunt de ſuis octo milites. Poſtmodum proceſſit Rex ad Burgum in Archiepiſcopatu Salzeburgenſi, qui vocatur Friſorum, ubi Fridericus de Botesavve, Regem cum tribus tantum verſus Auſtriam properanto nocte, ſex milites de ſuis cepit. Dilectus autem conſanguineus noſter * Leupoldus Dux Auſtriæ, obſervata ſtrata, impoſitis, ubique cuſtodibus, ſæpedictum Regem juxta Viennam in villa viciniori in domo deſpecta captivavit. Cum itaque in noſtra nunc habeatur poteſtate, & ipſe ſemper tuæ moleſtiæ, & turbationibus operam præſtiterit; ea, quæ prænotavimus, nobilitati tuæ inſinuare curavimus, ſcientes ea dilectioni tuæ beneplacita exiſtere, & animo tuo uberrimam importare lætitiam. Datum apud Ritheſnete, quinto Kal. Jan.* Quod autem (ut audiſti) excitatos ait milites Ducis ad capiendum eum, ob mala illa quæ feciſſet Rex Anglorum in Palæſtina: quænam fuerit iſta, quæ præceſſit inimicitiarum cauſa, ut Auſtriæ Dux adverſus ipſum tanta ſit auſus, jam enarremus. Recenſet iſta Matthæus Paris, proſecutus ſua hiſtoria res Anglorum, & quam præſertim hoſpitii cauſa tunc ab eo injuriam ſit

* Leopoldus

paſſus in Palæſtina; ait enim:

Circa idem tempus venit Dux Auſtriæ, ut in Terra ſancta votum ſuæ peregrinationis perficiendo, in exercitu Chriſtiano Deo fideliter militaret, & Salvatoris veſtigia ibidem adoraret. Cumque prævii ejus Mareſcalli ſibi hoſpitium accepiſſent, & neceſſaria præpararent, ſupervenit præcipitanter quidam miles de familia Regis Richardi, natione Nenſter, & more ſuæ gentis ebulliens ſtultitia cum jactantia, aſſerebat ſe majus jus in illo hoſpitio habere, quam aliquis alius: cum prius illuc adveniens, ſibi, ſuiſque ſociis illud aſſignaſſet. Multiplicatis convitiis utrobique, clamor ad aures Regis pervenit. Rex autem nimis cauſa Northmanni favorabilis & credulus, in iram exarſit contra familiam Ducis, & non perpendens civiliter moderamen Dominicum, ſcilicet: (a) Deſcendam & videbo, *præcepit præcipitanter, & factum quam deceret, ut vexillum Ducis in eodem hoſpitio pro ſigno affixum in cloacam dejiceretur. Quod factum cum Dux hoſpitio privatus, & turpiter a Northmannis garrulis laceſſitus, cognoviſſet, Regem querulus adiit, ſed nihil niſi ſannas reportavit. Unde Dux a Rege ſpretus, ad Regem Regum ſe convertens, Dominum Deum invocavit in ultionem cum lacrymis, ut quemque ſuperbum frangens, tantam paſſum injuriam conſolaretur, qui ait* (b): Mihi vindicta & ego retribuam. *Dux autem cito poſt reditum ad propria confuſus & verecundus maturavit. Hoc facto Rex Richardus poſtea non mediocriter exprobratus erubuit.* Hæc Paris.

XLI. Cauſa captivitatis Reg. Richardi.

(a) Gen. 18.

(b) Rom. 12.

Qui igitur tanta affectus injuria ad propria reverſus, ſilentio devorabat quo depaſcebatur ipſe, mœrorem: oblatam ſibi divinitus vindictam exiſtimans, haud invitus arripuit eam. Ad quam exercendam conſortem adhibendum putavit Imperatorem, qui ab eodem Anglorum Rege multipliciter ſe quereretur offenſum. Quænam fuerint illa, vera ne, ſive prætenſa, idem auctor recenſet inferius, cum ea idem Imperator in conventu Epiſcoporum, ac Principum palam expoſuit judicanda in ſuam excuſationem, ne videretur tyrannice agere, ſi tantum Regem, militem Terræ ſanctæ, naufragum, omni ob id commiſeratione dignum, detineret tamen vinctum arcta cuſtodia, ut publicum inimicum. Ea vero qualiacumque fuerint, tu ab eodem auctore ſic accipe; ait enim:

XLII. Prætenſa juſtitia Imp.

Imperator autem iratum animum ac ferocem contra Regem diutius præferens, nullatenus eum in præſentia ſua convocare, vel alioqui dignabatur: ſed ipſum in pluribus contra eum & ſuos graviter accuſans, calumnias multas eidem Regi prætendit. Tandem hinc inde mediantibus a-

XLIII. Concil. in cauſa Reg. Ang.

micis, & præcipue H. Cluniacenſi Abbate, & Vuillelmo Regis Cancellario, Imperator, convocatis Epiſcopis, Ducibus, & Comitibus ſuis, Regem in præſentia ſua accerſiri juſſit, eumque in pluribus articulis coram omnibus accuſavit. In primis ſcilicet quod per ejus conſilium & auxilium, regnum Siciliæ & Apuliæ, quod ſibi jure hæreditario debebatur, defuncto Rege Vuillelmo, amiſiſſet. Pro quo adipiſcendo exercitum permaximum, data pecunia infinita, conduxerat: cum idem Rex ſibi auxilium præſtiturum fideliter ſpopondiſſet, ut a Tancredo regnum illud obtineret. Deinde cauſabatur de Rege Cypri, qui ei affinitate conjunctus fuerat, quod eum injuſte ab imperio ejeciſſet, & carcerali cuſtodiæ deputaverit, & terram ejus cum theſauris violenter invaſerit, & Inſulam eandem alieno vendiderit. Poſtmodum vero accuſavit ipſum de morte Marchiſii de Monte Ferrato, hæredis ſui: quod videlicet per ejus proditionem & machinationem ab Arſacidis peremptus ſit. Quos & miſerat ad perimendum Regem Francorum dominum ſuum, cui nullam fidelitatem, ut debuerat, ſervavit in communi eorum peregrinatione, ſicut, juramenti ſacramento inter utroſque fuerat confirmatum. Deinde conqueritur, quod ſignum Ducis Auſtriæ conſanguinei ſui, ob ejus contemptum, apud Joppen in cloacam projici juſſit, & Teutonicos ſuos in Terra ſancta verbis probroſis & factis ubique dehoneſtaverit.

XLIV. Rex Ang. tuetur cauſam ſuam.

Super his & hujuſmodi calumniis Rex Anglorum ab Imperatore conventus, protinus in medio ſtans, contra ſingulas objectiones ita luculenter & argumentoſe reſpondens peroravit, ut omnibus admirationi & venerationi haberetur, ita ut nulla ſuſpicio de his, in quibus accuſabatur in cordibus audientium ulterius remaneret. Nam dictorum veritatem & ordinem veridicis quibuſdam aſſertionibus & argumentatione probabili ita in lucem propalavit, ut omnes ſuſpiciones falſas, quibus impetebatur, omnimodis allegationibus caſſaret, & geſtorum veritatem non taceret. Proditionem quoque omnimodam, vel alicujus Principis necis machinationem conſtanter depellebat, aſſerens ſe ſemper fore paratum ad ſuam innocentiam purgandam ſuper talibus objectionibus prout Imperatoris Curia rationabiliter judicaret. Cumque diutius coram Imperatore, & Principibus ejus diſertiſſime, ut erat facundiſſimus, allegaſſet: Imperator admirans tantam Regis facundiam, ſurrexit, & accerſito ad ſe Rege eum in oſcula ruit: ac deinceps blande leniterque cum eo agebat. Ab illo denique die cœpit Imperator mitius agere, & Regem familiariter honorare. At hæc (ut diximus) poſtea, nempe poſt annum acciderunt, hic recenſita ad cauſas ſimultatum obortas inſinuandas ipſo rerum geſtarum exordio. Cæterum de his, quorum Rex Angliæ arguebatur, nempe quod fuerit auctor necis Marchionis de Monte Ferrato, & machinator mortis Regis Francorum; procuratæ ſunt litteræ excuſatoriæ a Sene de Monte, ipſo nempe Principe Aſſaſſinorum (hic namque titulus illi) quibus immunis penitus & innocentiſſimus idem Richardus Rex Angliæ redderetur. Extant adhuc ipſæ litteræ in nihilo labefactatæ, quas recitat (a) Neubrigenſis, quem conſule. Sed reliqua anno ſequenti.

(a) Neubr. l. 5. c. 14.

XLV. Hoc eodem anno contigit (quod non putamus omittendum) illud memoria dignum facinus S. Hugonis Epiſcopi Lincolnienſis, de quo Rogerius in Annalibus iſta ſcribit: *Eodem anno Hugo Lincolnienſis Epiſcopus faciens viſitationes ſuas per domos religioſorum in ſua diœceſi, venit ad Abbatiam ſanctimonialium de Godeſtove, quæ eſt inter Oxoniam & Wodeſtoc: & cum intraſſet Eccleſiam, ut oraret, vidit tumbam in medio chori ante altare ſericis pannis velatam, & lampadibus & cereis circumdatam. Et quæſivit cujus eſſet tumba. Et dictum eſt ei, illam eſſe tumbam Roſamundæ, quæ quondam extiterat amica Henrici Regis Angliæ, filii Mathildis Imperatricis, & quod ipſe pro amore illius multa bona Eccleſiæ illi fecerat. Et reſpondit Epiſcopus: Tollite eam hinc, quia ſcortum fuit, & ſepelite eam extra Eccleſiam cum cæteris, ne Chriſtiana religio vileſcat, & ut exemplo illius cæteræ mulieres exterritæ caveant ſibi ab illicitis & adulterinis concubitibus. Et factum eſt ita.* Hactenus auctor. Sed quid mirum, ſi hæc in mortuam Regis pellicem egerit, qui nec parceret viventi Regi, quem pro Eccleſiaſtica vendicanda libertate redarguere minime prætermiſit? Nam audi quæ de rebus ab eo (b) præclare geſtis omni fide ſcribuntur auditu digna:

S. Hugo pellicem Reg. exhumulat ab Eccl.

(b) Extant apud Sur. t. 6. die 17. Nov.

XLVI. S. Hugo non impetrat miſſionem

A ſingulis enim Romanis Pontificibus, qui ejus tempore Eccleſiæ præfuerunt, id humillime petiit, nempe ut ſolutus Epiſcopali cura viveret, *ſed non obtinuit: immo vero tamquam bene dignus coactus ab illis eſt ſuo munere perfungi. Nuntios etiam & fautores hujus rei durius illi objurgantes, cum minis remiſerunt, vetaruntque, ne deinceps hujuſmodi litteras ad Apoſtolicam Sedem afferrent. Gra-*

viora

PAGIUS XV. A num. XLV. ad XLIX. De virtutibus *Sancti Hugonis* ex Ordine Carthuſienſi jam ab aliquot annis Epiſcopi Lincolnienſis creati agit Baronius, ſed cum anno MCXCIV. iterum de eo verba faciat; quæ de eo dicenda habemus, ibi uno tenore in medium adducemus.

Floret S. Hugo Ep. Lincolnia.

Ad

viora quoque totius provinciæ negotia ei expedienda delegarunt. Singularem namque a Domino gratiam acceperat juſtum ab injuſto diſcernendi, ita ut peritiſſimi Jureconſulti cum admiratione dicerent nunquam ſe talem virum reperiſſe in decidendis etiam difficilibus ſubtiliſſimiſque cauſis, quamvis ille hujuſmodi praxim nuſquam didicerat. Gaudebant omnes qui cauſas juſtas ad ejus judicium afferebant, certi nimirum, quod nec ignaviæ ſeduci, nec muneribus, aut minis corrumpi, vel frangi poſſet.

XLVII. Excommunicati divinitus puniuntur.

Spiritus quoque ſanctus, qui hoc ei contulerat donum ſermonem illius, atque ſententias confirmabat ſequentibus ſignis. Nam cum rebelles quaſdam & contumaces ſatanæ tradidiſſet in interitum carnis, ſubito non comparuerunt. Miles quidam propter quoddam mendacium ab Epiſcopo ſancto reprehenſus, cum admonitionem ejus parvi penderet, nec ſe emendare vellet, mox ab illo excommunicatus eſt. Uſurpabat namque ſibi bona quædam, quæ incitante eum uxore, quod prolem legitimam non haberet, a veris heredibus per ſimulationem alienare conſueverat. Tremenda res. Invaſit eum diabolus nocte ſequenti, extorquens ſubito animam mendacem. Alius quidam in eodem ſcelere ei ſuccedens, cum lætus & temulentus lecto exciperetur, ſopore mortem ſocians, etiam miſere extinctus eſt. Foreſtarius quidam propter facinus plexus anathemate, viri Dei ſententiam non metuens, intra paucos dies horribili morte deceſſit e vita. Quidam diaconus, livore impellente, militem quemdam nequiter accuſans de crimine regiæ proditionis, Hugonis ſententia ob ſpem emendationis percuſſus, cum peccatum ſuum non modo non vellet agnoſcere, ſed etiam ab Archiepiſcopo abſolutionem impetraret, redienſque ad virum ſanctum, purgationis, ut putabat, ſuæ chirographum ſecum afferret, rurſum non obſtante mandata, ab illo excommunicatus eſt. Ut autem Dominus oſtenderet, utrius ſententiam approbaſſet: diaconum horrendum in modum percuſſit, nec tum diutius vivere paſſus eſt. Adoleſcentula quædam cum impudenter ſpueret in faciem ſponſi ſui, præſente ſancto Epiſcopo, nec veniam petere vellet, a diabolo præfocata expiravit.

Clericus quidam propter tyrannidem quorundam potentium jus ſuum, quod ei erat in quadam Eccleſia, obtinere non potuit. Pecuniis quoque, ac aliis rebus pene omnibus in Curia Romana conſumptis jam ſumma egeſtate cœpit urgeri. Audiens vero ſanctum Hugonem oppreſſorum conſolatorem piiſſimum eſſe, ad illum tandem venit etiam longe extra fines diœceſis ſuæ, & eum lacrymis ejus auxilium imploravit. Motus ergo vir Dei, omnes excommunicavit, licet ejus juriſdictione non tenerentur. Quid plura? Alii in amentiam verſi, alii repentina morte extincti ſunt: quorumdam oculi cum ingenti cruciatu exciderunt, donec legitimo poſſeſſori reſtituta eſt Eccleſia. Alios etiam viros ſeptem quandoque excommunicavit vir ſanctus, quod furem a cœmeterio dolo abſtraxiſſent, & mox ſine dilatione ſuſpendiſſent. Timentes vero illi ne accideret ipſis quod jam multis eveniſſe conſtabat, ad pedes Epiſcopi pariter venerunt. Sex ſatisfactione dura illa quidem, ſed brevi expurgati ſunt: ſeptimus, quia noluit ſatisfacere, abſolutionis gratiam non impetravit. Tam vero dura fuit ea ſatisfactio, ut etiam brumali tempore pene nudi furem a patibulo depoſitum, per longum iter humeris portare, atque in eo, quod diximus, cœmeterio, unde illum extraxerant, tumulare compulſi ſint. Res prorſus ſtupenda. Jam ſeptem anni tranſierant, & ecce venit miſerabilis ille, cum lacrymis petens abſolutionem: Domine, inquit, poſtquam ſententia tua me perculit, acciderunt mihi mala multa. Gratiam Regis continuo perdidi, exulare coactus, ad inopiam redactus ſum: corporis moleſtia contabui, plurimiſque adverſis caſibus ſubjacui. Sed ne pejora his ſuccedant, dignare, obſecro, vel ſero pœnitentem relevare. Miſertus ergo vir pius tantæ calamitatis, quod ex fortunato & divite ærumnoſus & morbidus factus eſſet, clementer eum abſolvit, & ne dolorem dolori adderet, mulctam ei mitiorem irrogavit. At de his modo ſatis, ad res Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ demum convertamus orationem. XLVIII.

Hoc eodem anno Georgius Xiphylinus Conſtantinopolitanus Patriarcha ſedere cœpit, ſeditque (ut Nicetas habet, & ſe- XLIX. Georgius Xyphil. Patriarc. Conſtan.

PAGIUS XVI. *Chronotaxis Patriarcharum Conſtantinop.*

Ad num. XLIX. In Serie Epiſcoporum Byzantii, quæ lib. 4. Juris Græco-Romani extat, Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui per hæc tempora Eccleſiam illam rexere hoc modo digeruntur: *Dominus Nicetas Muntanes, magnus Sacellarius, qui renunciavit. Leontius huic ſucceſſit, qui Monachorum in collis S. Auxentii manſione SS. Apoſtolorum Abbas, & Eccleſiæ Diaconus fuit. Cumque menſes VII. exegiſſet, renunciavit. Poſt hunc Dominus Doſitheus Monachus, Jeroſolymorum Patriarcha, tranſlatus eſt ad Patriarchatum Conſtantinopolitanum diſpenſatione Principis, Domini Iſaacii Angeli, conſilio & etiam adſenſu. Cumque annos .... exegiſſet, deturbatus eſt, & ſubſtitutus in ejus locum Georgius Xiphilinus, magnus vaſorum cuſtos.* Onuphrius, qui diverſum exemplar ab eo quo uſus eſt Leunclavius in editione præfatæ Seriei, nactus erat, in Chron. initium *Nicetæ Mundani* cum anno MCLXXXVI. connectit, aitque eum poſt annos ſex & menſes ſex abdicaſſe. Quare Patriarchatum adminiſtravit uſque ad annum MCXCII. quo *Leontius* Sedem iniit, annoque MCXCIII. poſt- quam

Digitized by Google

ſuties Græca Patriarcharum Conſtantinopolitanorum) annos ſeptem, quibus pervniſſe conſtat uſque ad primam Indictionem, annum ſcilicet Redemptoris milleſimum centeſimum nonageſimumoctavum, ita teſtante ejus ſucceſſore Joanne Camatero in conſtitutione a ſe edita anno ſequenti, quæ extat in collectione legum Orientalium libro quarto. Quibus corrigas eos, qui anno milleſimo centeſimo nonageſimoquarto eum ſedere cœpiſſe ſcripſere.

Theodor. Balſamon quando ſcribere cœpit.

Huic autem Xiphylino Theodorus Balſamon obtulit commentarium a ſe ſcriptum ſuper canones, Imperatum ipſi opus (ut dictum eſt) ab Imperatore Emmanuele Comneno & Michaele Anchialo Patriarcha: quod abſolutum hoc epigrammate ad fores inſcripto eidem Xiphylino nuncupavit ejuſmodi titolo:

L. Dedicatio Nomocanonis.

Theodori Patriarchæ Antiocheni ad ſanctiſſimum Patriarcham Georgium Xiphylinum carmen:

Perquem pias traditiones canonum,
In vaſto ego mari tremens Atlanteu
Pervaſi, ut Aſtræus Charybdin hoſpes traiicit,
Vel rubeum ut pelagus Iſraelites ſenex,
Tua manus dextera ſtabilitus gratia,
O Patriarcharum valde pium decus:
Unde batillo myſtici calamo levans
Illorum ſucceſſum itiner biſarium,
Ipſe in duobus tradidi ſcripto libris,
Quæ canonica diſciplina ſunt opera.
Te ergo, qui bonis ottes actionibus,
Et luce doctrina cunctos illuminas,
Hujus libri columna itineris, ut ſies,
Ægyptiorum mores quidem exuſtulans,
Verum in ſalutis via lucem porrigens.
Hæc tibi ſcribo Theodorus Balſamon,
Qui Patriarcha ſum religione inclyta.
Antiochiæ, atque adeo Orientis totius.

Græci Epiſcopi inter Latinos quomodo admiſſi.

Sed titulo tenus dicebatur Antiochenus Patriarcha, cum illic conſiſtere non valeret, ſed Latinus ejuſdem Eccleſiæ Patriarcha ſedens rerum dominus, non ſineret Græcum Patriarcham illuc accedere. In reliquis autem locis ſinebantur reſidere Epiſcopi Græci ad curandos Græcos, qui illic habitarent. Teſtatur enim hoc idem ipſe Balſamon libro ſecundo, ſtatum Orientalis Eccleſiæ his verbis deſcribens in canone decimo ſexto Synodi Antiochenæ: *Non ſinuntur pedem in eam immittere Græci a Latinis, Antiochiam ſcilicet, vel Jeroſolymam, vel Tarſum. Jeroſolyma enim ab impiis Sarracenis polluta ſunt, thronus Antiochenus a Patriarcha Latino detinetur, & Tarſus ab Armeniis. Reliquæ autem Jeroſolymorum, Antiochiæ, & quædam Orientales Conſtantinopolis Eccleſiæ non reputantur vacare, quia Sultanus, Latini, & reliqui Agareni permittunt Antiſtitibus ſuas Eccleſias Epiſcopaliter adminiſtrare, & Chriſtianorum, qui illic ſunt, curam gerere.* Hæc Balſamon, qui Conſtantinopoli conſtitit ad opus elaborandum, munificentia Patriarchæ vivens.

Quod ad opus ab ipſo elaboratum pertinet, plura dicenda ſunt, nec levis quidem momenti; permagni quippe intereſt quo animo quiſquam ad ſcribendum ſe conferat: ſecundum illud (a) Evangelicum: Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Theodorus vero peſſime affectus in Latinos, a quibus ſua Eccleſia pelleretur: toto opere illo, ſumma animi amaritudine a ſe conſcripto, nihil magis elaboravit, quam ut infamaret Latinorum Eccleſiam principalem, Romanam Sedem, cujus auctoritate ab Antiochena Eccleſia ſe excludi cognoſceret. At quam calumnioſe, aſtute, vafroque conſilio id egerit, videndum eſt: plurimi namque intereſt iſta noſſe, & ad propinata venena antidotum offerre paratum. LI. Quid de Nomocanone ſentiendum. (a) Matt. 6.

In primis vero homo vaferrimus conſueta arte Pelaſga apocrypha in ſua collectione miſcuit, cum authenticis atque probatis, nempe canones, Apoſtolorum dictos, ab Eccleſia Catholica numquam receptos, & probatos; itemque rejectos alios, appoſitoſque mentitos canones ad Sextam Synodum, ex quibus tamquam e pharetris ſagittas ſumit contra cælibatum Eccleſiæ Occidentalis, jejunium ſabbati, & alia id genus. Itemque, quod nemo alius Græcorum antea fecerat, ex actis Silveſtri Papæ, ſub Euſebii Cæſarienſis nomine falſo Græce ſcri-

PAGIUS quam anno uno ſediſſet, abdicavit. Tum *Doſitheus* ex Patriarcha Jeroſolymorum factus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus, & poſt annum abdicavit, anno ſc. MCXCIV. cui *Georgius Xiphilinus* in Sedem illam ſucceſſit. Ex his facile eſt reſpondere, ad ea, quæ præcedentibus annis Baronius de duratione Sedis *Mundani*, *Leontii*, & *Doſithei* habet. Nec video hos Patriarchas melius digeri poſſe. [1]

XVII. *Donatio Conſtantini M. commentitia.*

Ad num. L. & ſeqq. de *Balſamone* & donatione *Conſtantino Magno* attributa ſuis locis egimus, & Lectorem ad ea, quæ jam diximus remittere ſatius erit, quam rurſus hic fabellas omnibus notas refellere.

Tam

NOTÆ [1] HAnc Patriarcharum Græcorum chronotaxim corrigas ut in Nota ad an. 1153. 20. MANSI

ſcriptis edidit edictum Conſtantini de donatione, non ut rem gratam faceret Romanæ Eccleſiæ, ſed ut Conſtantinopolitanum Patriarchatum oſtenderet antiquiſſimum. Quod quidem quam falſum ſit, oſtendimus in Annalibus ſuo loco.

LII. Acta Silveſtri duplicia.

Sed dicamus de his hæc obiter, antequam quæ ſunt Theodori, reliqua proſequamur, duplicia reperiri Acta Silveſtri: Latina primum, quæ & ad Græcos ſunt derivata, ut quæ habentur in pleriſque antiquis codicibus, & ex Latinis accepta. Recitat ipſa Metaphraſtes, necnon Zonaras, atque Cedrenus. Alia rurſus, quæ poſt hæc, nec ante ſæculum præcedens, nempe non ante milleſimum Chriſti annum cognita ab aliquo fuiſſe noſcuntur ab aliquo Græcorum commenta, proditaque ſub Euſebii nomine ex libro de Martyribus, quibus ſuperadditum eſt a Græcis Græce ſcriptum ipſum recitatum a Theodoro Conſtantini edictum, idemque Latinitate donatum, atque receptum una cum Actis, prout gloſſemata teſtantur appoſita apud Gratianum in dicto Conſtantini Imperatoris edicto, (a) in verbo, Utile. At quod alibi diximus Græci non Latinorum amore, ſed odio, ſuique utilitate feciſſe noſcuntur, in odium, inquam, Romanæ Eccleſiæ, ut quæ ipſa poſſidet, non diceretur a Chriſto ea accepiſſe (quod ſæpe ſæpius proteſtatos eſſe vidimus ſanctiſſimos Romanos Pontifices, Gelaſium, Nicolaum, & alios adverſus Græcos agentes) ſed a Conſtantino Imperatore. In ſui vero utilitatem, eo quod in eodem edicto affirmaretur, jam antiquitus ſub Conſtantino Eccleſiam Conſtantinopolitanam eſſe Patriarchatum: quod liquet, neque poſt plura ſæcula illi fuiſſe conceſſum, penitus autem negatum a ſancto Leone Pap. Gelaſio, & aliis ſuperius ſuis locis recenſitis: ex quibus conceſſio iſta quæ in edicto habetur, penitus eſſe commenticia, prorſuſque falſa convincitur. Sic igitur, cum idem Theodorus affectarit, ex privilegiis Imperatorum Conſtantinopolitanam Eccleſiam habere privilegia, quæ habet Romana Eccleſia: in ſui lucrum illud prodidit Imperat. Conſtantini decretum, ut ex illo ea derivare poſſet in ſua: quod oſtendit ipſe Balſamon in Nomocanone Photii, titulo ſecundo, & in Juſtiniani Novella, capite centeſimo vigeſimotertio. Sed & cum agit de canonibus Synodi Antiochenæ, canone duodecimo de Appellationibus, eadem privilegia a Synodis œcumenicis in ea fluxiſſa mentitus eſt, dicens: *Secunda univerſalis Synodus & Quarta dederunt Patriarchæ Conſtantinopolitano privilegia Papæ, & ſtatuerunt, ut is quemadmodum & ille in omnibus honoretur: unde neceſſario in ejus ſententia appellatio non cadit.* Hæc ipſa, ſed in his omnibus mendaciſſima: ſicut & falſiſſima noſcuntur eſſe, que a nobis ſuis locis ſunt ſuperius demonſtrata. En vides Balſamonis conſilium in edendo Conſtantini decreto, a nullo Græcorum hactenus in lucem prodito, nempe, ut ageret, quod (b) agebat, ſcilicet ut Patriarchatum Conſtantinopolitanum privilegiis parem oſtenderet eſſe Romanæ Eccleſiæ, a Chriſto tantum in Petro fundatæ.

LIII. Conſt. edictum haud proficuum Rom. Eccl.

Quod autem inani ſtudio laborent Novatores improbare quod fertur edictum ſeu decretum Conſtantini donationis, e Græco in Latinum tranſlatum: ſciant ipſi, ſe in his noſtram potius cauſam agere, quam contra nos pugnare, qui profitemur cum Irenæo, Cypriano, & aliis ſanctis Patribus, iiſdemque Romanis Pontificibus, Romanæ Eccleſiæ privilegia non ab hominibus, ſed a Chriſto in Petro eſſe collata, & a Petro in ſucceſſores eſſe tranſfuſa, id ipſum ſentientibus cum Latinis etiam Græcis ſanctis Patribus qui ab exordio naſcentis Eccleſiæ hactenus floruerunt. Neque ob eam cauſam, quod nolint ſuffragari nobis ipſum Conſtantini decretum, mox jure excidit eadem Eccleſia temporalium rerum dominio, quod certum atque indubiatum omnibus eſt, plurium Imperatorum diplomatibus poſſidere, quæ ſuis locis ſunt recitata ſuperius. Neque enim tot tantoſque Pontifices Romanæ Eccleſiæ, qui claruerunt a Conſtantini temporibus, quos contigit ſæpe adverſus Principes de juribus Romanæ Eccleſiæ diſputare, legimus ea voluiſſe defendere ejuſdem Conſtantini edicti auctoritate, ſed potius Evangelica, ut ſanctus Leo, Felix, Bonifacius, Gelaſius, Hormiſda, ſanctus Gregorius, & reliqui ſucceſſores omnes innixi Petræ ſuper quam Chriſtus teſtatus eſt ſe fundare Eccleſiam ſuam: quorum plures liquet non ignoraſſe Acta Silveſtri, cum ipſorum contigit meminiſſe, neque tamen ejuſdem edicti feciſſe aliquam mentionem, utpote quod eo illa caruerint, & poſt longa tempora arte Græcorum illis acceſſerit, ex quibus in Occidentalem fuerit delapſum Eccleſiam, acceptum vero bona fide a nonnullis, quouſque mala fides Græcorum inexplorata lateret, & a pluribus pugnatum pro illo in hanc uſque diem, putantibus

(a) Diſt. 96. c. 14. ex palea.

(b) Theod. Balſ. gloſſemat. ſuper Synod. Antioch.

PAGIUS XVIII. Tam Hovedenus pag. 685. quam Joannes Bromptonus in Chron. pag. 1191. referunt *nomina nobilium defunctorum in obſidione Acræ; videlicet Sybilla Regina uxor Guidonis Regis Jeruſalem & duæ filiæ ejus. Eraclius Patriarcha Jeruſalem. Baldewinus Cantuarienſis Archiep.* Ar-

Heraclio Patriarch. Jeruſalem ſuccedit Albertus.

bus germanum Conſtantini privilegium omni fraude purum, omni ſtudio defendendum, & quidquid Romanæ Eccleſiæ juris eſt, non ſinere aliquo modo ſubverti. Qui primus ejuſdem edicti meminiſſe inter Romanos Pontifices reperitur fuit Leo Papa Nonus in epiſtola ad Michaelem Conſtantinopolitanum & Leonem Acridanum Epiſcopos, anno Redemptoris milleſimo quinquageſimoquarto, ex quo haud modicum fidei incrementum accepit, unde poſteri abſque aliqua Græcorum imposturæ ſuſpicione, & indagatione, bona fide ſicut ipſum legerint, ita receperint.

LIV. Ottonis III. diploma contra edictum Conſt.

Verum emerſit in lucem tempore Benedicti Papæ Duodecimi Ottonis Tertii Imperatoris nomine diploma, quo idem edictum eſſe falſum argueretur, ſcriptumque ab impoſtore Joanne diacono. Quod quidem licet mendis depravatum, atque ut ex ipſo apparet, nimia vetuſtate corruptum, corroſum blattis, tineiſque voratum, in lucem vendicandum tamen idem Pontifex cupidus veritatis a conſumentis omnia faucibus temporis procuravit, idque publicis monimentis omni fide munitis. Quod rurſum cum ad cuſtodiam ſervaretur, ſicut, a legentium oculis, ita a memoria labi hominum contigit, ſed emerſit in lucem. Nam ejus duo exempla nactus ſum alterum Pariſiis a Nicolao Fabro, una cum aliis Romanorum Pontificum litteris Apoſtolicis uno volumine comprehenſis; alterum vero ex eadem continente codice epiſtolarum, ſeu diplomatum itidem Romanorum Pontificum atque Regum opera, & induſtria Benedicti Romani Pontificis collectarum, miſſo nobis Cremona ab honeſtiſſimo viro Eccleſiaſticarum antiquitatum ſtudioſo Petro Antonio Tolentino una cum aliis ſumma diligentia per ipſum collectis & conſervatis ſcriptis, ad Romanam Eccleſiam pertinentibus. Quorum exemplorum habita collatione, quod in altero deeſſe videbatur, cum licuit, ex altero ſuppletum eſt. Prodimus in lucem eo magis, quod oppignoratam exhibuerimus fidem noſtram ſuperius, tertio Annalium Tomo, anno Redemptoris trecenteſimo vigeſimoquarto, ubi de Conſtantini Imperatoris donatione ſermonem habuimus, cum per Joannem diaconum e Græco derivatum fonte diximus, nec de ipſo aliquid, quiſnam ipſe fuerit, vel quando ſcripſerit, propalavimus, reddituri inferius ex litteris Apoſtolicis Benedicti Duodecimi, unde accepimus, rationem. Sed quod occaſione Theodori Balſamonis de eodem edicto verba facere neceſſitas impulit: quid pariter de ejus auctore in Ottonis diplomate ſit expreſſum, hic deſcribere rerum opportunitas perſuaſit, ab ejus titulo inchoando. Demum vero ipſo Ottonis diplomate integre reddito, quid ſit de ipſo ſentiendum, noſtrum qualecumque interponemus judicium, liberum cæteris relinquentes, in diplomate adeo vetuſto atque corrupto, pro arbitrio ſuum exercere judicium, & reddere cuncta conſona veritati. Hæc enim in nuper citato codice deſcripta leguntur:

Inſtrumentum, in quo eſt bulla Apoſtolica cauſa commiſſionis, & littera Ottonis Imperatoris invectiva in Pontifices dilapidatores bonorum, & expreſſiva donationis litterarum aſſignatarum Romanæ Eccleſiæ. LV. Monimenta publica ſub Benedict. Pap. XII.

In nomine Domini Amen. Noverint univerſi, hoc præſens inſtrumentum publicum inſpecturi, quod nos Joannes de Amelio Forojulienſis Archidiaconus, Cameræ domini Papæ Clericus, delegatus ſpecialis commiſſarius ad infraſcripta ſpecialiter deputatus, dudum in Romana Curia reſidentes perſonaliter recepimus cum debita reverentia quaſdam litteras ſanctiſſimi Patris & domini noſtri domini Benedicti divina providentia Papæ XII. ejus vera bulla plumbea cum filis cannabis, more Romanæ Curiæ bullatas, non vitiatas, non cancellatas, non abolitas non abraſas, nec in aliqua ſui parte ſuſpectas, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione carentes, tenoris & continentiæ infraſcriptorum.

Benedictus Epiſc. ſervus ſervorum Dei dilecto filio magiſtro Joanni de Amelio Archidiacono Forojulienſi, clerico Cameræ noſtræ, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cum certis privilegiis, regiſtris, libris, & ſcripturis Eccleſiam Romanam tangentibus, quæ in theſauro ejuſdem Eccleſiæ, qui conſervatur in civitate Aſſiſinatenſi, exiſtunt, pro quibuſdem incumbentibus ad præſens Eccleſiæ memoratæ negotiis egeamus: nos de tua circumſpectionis induſtriæ plenam in Domino fiduciam obtinentes, te pro eiſdem privilegiis, regiſtris, libris, & ſcripturis perquirendis, eligendis, ac nobis mittendis, vel deferendis, ad civitatem eamdem providimus deſtinandum. Quocirca diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta committimus, & mandamus, quatenus illuc te perſonaliter conferens procurans, dilectis Literæ commiſſariæ Bened. Pap. XII.

filios

PAGIUS *Arch. de Nazareth Arch. de Beſanſon*, &c. Hæc quidem uterque refert ad ann. MCXC. ſed ex iis quæ ipſimet ibidem habent, & ex aliis hujus temporis Scriptoribus conſtat, tam *Sybillam* Reginam, quam alios ibidem memoratos præſenti anno mortalitatem expleſſe. Quare

Digitized by Google

filiis magiſtro Raymando de Pocoltis, Archidiac. Petragoricenſi rectore, & Joanne Rigaldi Canonico Albienſi, theſaurario Ducatus Spoletani, vel eorum altero, vel pluribus tabellionibus auctoritate Apoſtolica publicis tecum adhibitis, viſis quoque ac recenſitis inventariis, aliàs de theſauro prædicto confectis, privilegia, regiſtra, libros, & ſcripturas hujuſmodi, de quibus tibi verbotenus diximus, & injunximus, perquirere, ac eligere ſolerti & fideli adhibita diligentia non poſtponas, illa ex eiſdem privilegiis litteris, & ſcripturis, de quibus juxta voluntatem & intentionem noſtram, quam tibi oraculo vivæ vocis expreſſimus, cognoveris expedire, de verbo ad verbum per dictos tabelliones tranſcribi, & eorum tranſcripta in formam publicam redigi faciendo, & nihilominus decernendo auctoritate Apoſtolica, eiſdem tranſumptis in publicam formam, ut præfertur, redactis, & coram te ſolemniter publicatis, eſſe ubique perpetuo in judicio, & extra judicium fidem plenariam tanquam originalibus adhibendam. Subſequenter vero privilegia, regiſtra, libros, & ſcripturas, quæ, quos, & quas elegeris, & de theſauro prædicto receperis, ſive ipſorum privilegiorum, litterarum, & ſcripturarum tranſumpta publicata (ut ſuperius eſt expreſſum) nobis mittere ſtudeas fideliter, vel deferre, te taliter ſuper his habiturus, quod tuam circumſpectam fidelitatem ac diligentiam in hac parte merito commendare poſſimus. Datum Avenione ſecundo Kalendas Novembris, Pontificatus noſtri anno quarto.

LVI. Teſtificatio Commiſſarii Apoſt. *Auctoritate quarum, nos Joannes delegatus & Commiſſarius ſupradictus, ad civitatem Aſſiſii, & locum Fratrum Minorum Beati Franciſci, videlicet ad cameram juxta Sacriſtiam ſuperiorem, ubi præfatus theſaurus in Archivis Romanæ Eccleſiæ conſervatur, venerabili viro domino Joanne Rigaldi legum Doctore, Canonico Albienſi, Spoletani Ducatus theſaurario, & magiſtris Bartolo Vuamais de Spello, Bertrando Glauderia, & Geraldo de Carreria clericis Spoletanis, & Caturcenſis diœceſis, auctoritate Apoſtolica tabellionibus publicis nobiſcum adhibitis, nos perſonaliter conferentes, viſis, & recenſitis inventariis, aliàs de dicto theſauro factis privilegio, regiſtra, & libros, ac ſcripturas alias, de quibus præfatus dominus noſter Papa nobis verbotenus dixit ſpecialiter, & injunxit, adhibita ſolerti diligentia, tenorem commiſſionis noſtræ ſervantes, & fideliter exequentes, perquiſivimus, inveſtigavimus, inſpeximus, ac nonnulla elegimus, ex eiſdem, juxta voluntatem, & mandatum ejuſdem domini noſtri, quod nobis expreſſit oraculo vocis vivæ. Inter alia vero elegimus, ac vidimus, & diligenter inſpeximus quoddam privilegium cum quadam bulla plumbea parva ei pendenti, ſive in fine dicti privilegii cum pergameno alligata. In qua quidem bulla ab una parte in circumferentia ejuſdem ſcriptum erat, Otto Imperator Romanus, ab alia vero parte erat quoddam caput hominis cum pilis criſpis, & cum ſpatulis ſcriptumque erat in circumferentia, Aurea Roma, ut prima facie apparebat. Quod quidem privilegium nos Joannes delegatus & Commiſſarius memoratus tranſcribi per Geraldum de Correria, & ſubſcribi, & in formam publice inſtrumenti redigi fecimus per ſupradictos, inferiuſque ſubſcriptos tabelliones, volentes, & auctoritate Apoſtolica nobis in hac parte commiſſa ſpecialiter decernentes, ſedentes pro tribunali, quod tranſumpto, ſeu tranſcripto hujuſmodi deinceps illa fides adhibeatur tam in judicio, quam extra judicium, ſicut & originali prædicto, ipſumque tranſumptum, ſeu tranſcriptum ubique eamdem fidem faciat in agendis, quod faceret privilegium memoratum. Quibus omnibus & ſingulis noſtram auctoritatem interponimus & decretum. Tenor vero dicti privilegii ſequitur in hæc verba:*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Otto ſervus Apoſtolorum, & ſecundum voluntatem Dei Salvatoris Romanorum Imperator Auguſtus. LVII. Litteræ Ottonis III. Imp.

*Romam caput mundi profitemur, Romanam Eccleſiam matrem omnium Eccleſiarum eſſe teſtamur, ſed incuria & inſcientia Pontificum longe ſuæ claritatis titulos obfuſcaſſe. Nam non ſolum quæ extra Urbem eſſe videbantur, vendiderunt, & quibuſdam colluvies * a lare S. Petri alienaverunt, ſed (quod abſque dolore non dicimus,) ſi quid in hac noſtra Urbe regia habuerunt, ut majori licentia evagarentur, omnibus cum vindicante pecunia in commune dederunt, & S. Petrum & S. Paulum, ipſa quoque altaria ſpoliaverunt, & pro reparatione ſemper confuſionem duxerunt. Confuſis vero Papaticis legibus, & jam abjecta Eccleſia Romana, in tantum quidam Pontificum irruerunt, ut maximam partem Imperii noſtri Apoſtolatui ſuo conjungerent, jam non quærentes, quæ & quanta ſuis culpis perdiderant, non curantes quanta ex volun-*

* al. altare.

PAGIUS re accurate Interpolator Chronici Aquicinctini ad hunc Chriſti annum ſcribit: *Albertus Eremita, Petri Eremita, qui belli ſacri auctor Urbano II. Pontifici fuit, pronepos, ex Epiſcopo Bethlehemitano Patriarcha Jeroſolymitanus poſt Heraclium a Cæleſtino III. Papa conſtituitur.* Eſt hic Albertus Bethlehemita Epiſcopus, qui teſte Willelmo Tyrio lib. XXI. cap.

taria vanitate effuderunt; ſed ſua propria, utpote ab illis ipſis delapidata, dimittentes, quaſi culpam ſuam in Imperium noſtrum retorquentes, ad aliena, id eſt, ad noſtra, & noſtri Imperii maxime migraverunt. Hæc ſunt enim commenta ab illis ipſis inventa, quibus Joannes diaconus cognomento, Digitorum * *mutius,* (* ſ. mutilus) *præceptum aureis litteris ſcripſit, ſub titulo magni Conſtantini longa mendacii tempora finxit. Hæc ſunt etiam commenta, quibus dicunt, quemdam Carolum S. Petro noſtra publica tribuiſſe. Sed ad hæc reſpondemus, ipſum Carolum nihil dare jure potuiſſe, utpote jam a Carolo meliore fugatum, jam Imperio privatum, jam deſtitutum & annullatum. Ergo quod non habuit, dedit: ſic dedit, ſicut nimirum dare potuit, utpote qui male acquiſivit, & diu ſe poſſeſſurum non ſperavit. Spretis ergo commentitiis præceptis, & imaginariis ſcriptis, ex noſtra liberalitate ſancto Petro donamus quæ noſtra ſunt, non ſibi quæ ſua ſunt, veluti noſtra conferimus. Sicut enim pro amore S. Petri dominum Silveſtrum magiſtrum noſtrum Papam elegimus, & Deo volente, ipſum ſereniſſimum ordinavimus & creavimus: ita pro amore ipſius domini Silveſtri Papæ ſancto Petro de publico noſtro dona conferimus, ut habeat magiſter, quod Principi noſtro Petro a parte ſui diſcipuli offerat. Octo igitur Comitatus pro amore magiſtri noſtri domini Silveſtri Papæ ſancto Petro offerimus & donamus, ut ad honorem Dei & ſancti Petri cum ſua & noſtra ſalute habeat & teneat, & ad incrementa ſui Apoſtol. noſtrique Imp. ordinet. Hos autem ſibi ad ordinandum concedimus, Piſaurum, Fanum, Senogall. Anconam, Foſſabrunum Callium, Eſium, & Auſimum, ut nullus unquam ei & ſancto Petro audeat aliquam inquietationem facere, aut eum aliquo ingenio fatigare. Quicumque vero præſumpſerit: omnia quæ habuerit, amittat, & ſanctus Petrus, quæ ſunt ſua, recipiat. Ut hoc autem in æternum ab omnibus conſervetur: hoc præceptum manu noſtra dia, Domino adjutore, victura confirmavimus, & noſtro ſigillo præcepimus inſigniri, ut ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus valeat.*

✠ *Signum domini Ottonis invictiſſimi Romanorum Imperatoris Auguſti.*

In cujus rei teſtimonium præſens tranſcriptum in formam publicam reductum ſigilli proprii, quo utimur, juſſimus appenſione muniri. Datum & actum Aſſiſii in loco Fratrum Minorum, in palatio domini Papæ. Anno Nativitatis Domini MCCCXXXIX. Indictione ſeptima, tempore prædicti domini noſtri Benedicti divina providentia Papæ XII. Pontificatus ſui anno V. die XX. menſis Martii, præſentibus venerabilibus viris dominis Joanne theſaurario prædicto, & ceteris ibi ſcriptis & ſubſcriptis. Hactenus ex ſcripto codice eſt recitatum diploma. Quod ne improba impoſtura in rebus Eccleſiaſticis partem aliquam ſibi vendicet; ſanctiſſimus Pontifex Benedictus curavit fide integra deſcribendum, atque memoriæ perpetua conſervandum. Non enim mala fide ſcindi voluit, tradique igni abolitione perenni, eo quod videretur adverſari edicto vulgato Conſtantinianæ donationis. Sed nec tamen, quia deſcribi curavit, ne periret, ipſum probaſſe dici poteſt, ſed diſquirentium doctorum virorum reliquit diſputationi.

LVIII. Quid de Ottonis diplomate ſentiendum.

Porro de illo dicturi, id in primis examinandum, an re vera affirmari poſſit, diploma ipſum, Ottonis Imperatoris eſſe, vel ejus nomine ſcriptum. Felices enim omnes forent impoſtores, ſi ex falſo tantum ſuperpoſito titulo, quod cuperent, probatum haberent, & non plura intercederent, quibus luce perſpicua convincerentur eſſe falſarii. Sunt quidem complura, quæ in eodem diplomate ſcripta reperiuntur, quæ veritati adverſari noſcuntur; inſuper alia deſiderantur, quorum omiſſio perſpicue poſſet redarguere falſitatem, & eſſe commenticium demonſtrare. Sed omittimus leviora, nempe conjecturas, quibus idem diploma in ſuſpicionem ſaltem induci poſſit, non eſſe ipſius Ottonis Imperatoris veluti titulum inſuetum appoſi cæteris ejuſdem Imperatoris diplomatibus, & alias formulas difformes ab uſu; ea tantum proſecuti, quæ repugnare penitus veritati noſcuntur, quibus redargui poſſit diploma ipſum Ottonis Tertii eſſe omnino falſum & commenticium. Ut illud in primis, quod in eo illa leguntur, quibus dicitur: *Hæc ſunt etiam commenta, quibus dicunt, quemdam Carolum S. Petro noſtra publica tribuiſſe. Sed ad hæc reſpondemus, ipſum Carolum nihil jura dare potuiſſe, utpote jam a Carolo meliore fugatum, jam Imperio privatum, jam deſtitutum & annullatum. Ergo quod non habuit, dedit: ſic dedit, ſicut nimirum dare potuit, utpote qui male acquiſivit, & diu ſe poſſeſſurum non ſperavit.* Hæc ibi.

LIX. Quæ quidem nulla penitus hiſtoricæ veritate ſubſiſtere poſſunt, vel ſaltem veriſimilia fingi. Siquidem ea Carolo M. a-

PAGIUS cap. XXVI. anno MCLXXIX. Concilio Oecumenico Lateranenſi III. interfuit, ideoque diverſus a *Beato Alberto* primum Bobienſi, poſtea Vercellenſi Epiſcopo, annoque MCCIV. Patriarcha Jeroſolymitano conſtituto. Porro locum illum Interpolatoris Chronici Aquicinctini & duo alia citata non vidit Papebrocius; cum in Serie Patriarcharum Jeroſolymi-

Manifeſtæ falſitatis arguitur diploma.

M. aptari non poſſunt, qui donavit. Etenim du ipſo illud dici nallatenus poteſt, a Carolo meliore ſugatum, atque Imperio privatum. Succeſſorem quippe habuit Ladovicum Pinm, qui eamdem donationem cumprobavit, & firmirer ſtabilivit. Neque tribui poſſunt Secundo ejus nominis Carolo Imperatori, cognomento Calvo, qui eamdem (ut ſuo locó dictum eſt ſuperius) ſuorum prædeceſſorum factam Rom. Eccleſiæ confirmavit donationem ſed nullum babuit Carolum ſacceſſorem, a quo fuerit Imperio privatus, ſed Ludovicum Balbum, ejus nominis Tertlum, beredem Imperii. Porro primi tantum Caroii fit mentio in diplomate Ottonis primi Imperatoris, & ante eum de facta a Pipino donatione de illis omnibus Eccl. Romanæ, quamvis Secundum Carolum eamdem donationem certum ſit confirmaſſe. At vero horum neutri Carolo ea, quæ ſunt reddita, aptari poſſunt, multo minus Carolo Craſſo noviſſimo Francorum ejus tunc nominis Imperatori, qui non Carolum aliquem ſed neminem habuit in Imperio ſacceſſorem. Iſta igitur adeo incongrua, & falſa prorſus inventa redargaunt ipſum Tertii Ottonis Imperatoris diploma apertiſſimæ falſitatis. Sed ſi Ottonis Tertii aſſeritur eſſe diploma: cur damnatur ab eo Carolus donator, qui citatur, & laudatur ab Ottone avo pietatis nomine in donatione ab eodem Ottone facta eidem Romanæ Eccleſiæ? Vel ſi jare putavit idem Otto Tertius Carolam eſſe damnandum: cur non itidem damnavit Ottonem avum, qui ampliſſimo diplomate ſcripto, quod uxtat ſuperius, recitatum pariter eadem quæ Carolus, Eccleſiæ Romanæ donavit & ejus filius Otto Secundus, pater vero ipſius Tertii Ottonis ſcripto firmavit? ambo plane cum Carolo damnandi fuiſſent. His accedit, quod in diplomate donationis Honticas Primus ejus (a) nominis Imperator, abi mentio certa habetur de Imperatoribus ſingulis, qui amplam illam provinciaram plurium donationem ſcripto diplomate Romanæ Eccleſiæ contuletunt, vel confitmarunt, Ottones tantum recenſet patrem & filium nominatim, non autem Ottonem hunc de quo agimus, ordine Tertium ujus nominis, eumdemque neputem prioris Ottonis. Eamdemque cum factam dicit Papæ Joanui, plane ſignificat donationem illam a Primo Ottone Joanni Papæ duodecimo collatam, ſuperius ſuo loco recitatam, eamdemque confirmatam ab ejus fillo Ottone Secundo Imperatore; de cujus filio Ottone Tertio, cajus memoria erat longe recentior, cum nulla ibi ſit mentio, ab eo qaidquam eſſe Romanæ donatum Eccleſiæ: argaitur plane ea quæ hic ejus aſſeritur donatio, commenticia. Vides igitur, Lector, quomodo duabus his contrariis obiectionibus, tamquam difflatæ vento caligines, evaneſcat, diploma illud, quod Ottonis Tertii nomen, ut ex nube ſolet formata pro arbitrio concipi imago quælibet, præſeferret.

(a) Tom. 11. Annal. an. Chr. 1014.

LX. De Joan. Diac. citato auctore.

Modo videndum, num aliquid eidem addere poſſit auctoritatis, quod certus in eodem diplomate aſſeritur auctor, qui de Conſtantini donatione edictum vulgatum. effinxerit Joannes diaconus, cognomento Digitorum mutius, nempe digitis amputatus: vox enim illa, mutius, non a Latinitate aliqua, ſed ex recenti voce Italica, vulgo concepta, qua dicitur mozzo, quod Latine, præciſum, nominamus, derivatur, niſi forte pro mutilus, mutius, librarius male ſcripſerit. Quiſnam autem fuerit Joannes iſte diaconus digitis amputatas, & cur, vel a quo ita male affectus eſt, perveſtigandum, ſen potius ex ſuperius enarratis in memoriam revocandum. Ex Luitprando Ticinenſi ſuperius, anno Redemptoris nongenteſimo ſexageſimoquarto enarratum eſt, ab Octaviano illo Romæ potentiſſimo, Joanne XII. Papa nominato, ab Ottone Imperatore, expulſo, reverſo demum, inter alias cædes, ſævitum adverſus Joannem S. R. E. diaconum Cardinalem quem abſciſſis duobus digitis, ac naribus, atque lingua deformavit; cujus ſummi Pontificis uti gravioris exceſſus meminit, & exprobrat Gerbertus Tomo ſuperiori, anno Chriſti nongenteſimo nonageſimo ſecundo. Erat Joannes iſte jam decretus a Papa Legatus Conſtantinopolim, ſed Capuæ interceptus, ſuerat revocarus in Urbem: factuſque erga Ottonem Imperatorem propenſior, ab eodem Joanne Papa reſiliens ejuſdem Papæ Joannis in ſe odium concitavit, ut recitata ſuperius Joannis Acta teſtantur. Alium ab iſto non invenimas Ioannem diaconum digitis amputatam, cui tribuatur edicti Conſtantiniani commentum, qood aſſeritur in recitato nuper Tertii Ottonis diplomate. Sed cum ejus fides in multis (ut vidimus) periclitetur, Immo ea penitus deſeratur: nec qaod ibi aſſeritur de Joanne diacono digitis ampatato, quod anctor fuerit Ipſius edicti Conſtantiniani, conſtans eſſe poteſt aſſertio. Abhorret vero magis ab omni veriſimili conjectura, ut a Romano Pontifice paſſus ipſe ſit digitorum abſciſſionem, quia ea ſcribendo, viſus ſit de Romana Eccleſia ſtuduiſſe contra Imperii jura bene mereri, qui-

PAGIUS mitanorum Tomo III. SS. menſis Maii præfixa pag. 51. dicat: *de Heraclio, ubi vel quando*

que eo nomine dignus magis præmio, quam ſupplicio exiſtimari potuiſſet. Sive igitur iſte, ſive alius Joannes diaconus auctor edicti donationis aſſertus fuerit: illud conſtat, ipſum nuſquam ab aliquo auctore citatum reperiri ante ejuſdem Ottonis tempora.

LXI. Quamquam enim plerique Romanorum Pontificum, ut S. Gregorius, & Hadrianus, necnon etiam Nicolaus, vel alii meminerint beneficentiæ erga S. Romanam Eccleſiam Conſtantini, cujus tam Acta Silveſtri, quam Damaſi Papæ certam amplamque fidem faciunt: nullus tamen ante Leonem IX. ut dictum eſt, ejuſdem donationis edicti aliquo modo mentionem feciſſe reperitur, quo etiam tempore fit mentio ejuſdem edicti in diſputatione, quæ aſſeritur Petri Damiani cum Advocato Regio. Poſtea vero de ipſo aliquamdiu altum ſilentium, cum tamen in iiſdem cum Principibus controverſiis ejus occupati fuerint ſucceſſores, præſertim vero Gregorius Septimus, atque Alexander Tertius: ut appareat friguiſſe apud eos ejuſdem edicti auctoritatem a cujus citatione abſtinendum putarint quod illo non indigerent, cum firmiorem haberent propheticum ſermonem, & firmiſſimum Evangelicum teſtimonium, & conteſtes omnes ſanctiſſimos Patres de transmiſſa Chriſti in Petrum Apoſtolum auctoritate, & transfuſa in ejus pariter ſucceſſores. Sed nec Imperatores ejuſdem edicti meminiſſe, certum eſt, quantumlibet Ottones pater & filius anteceſſorum Principum, qui donarunt Eccleſiæ Romanæ, Pipini & Caroli, videlicet, mentionem habuiſſe inveniantur, & Henricus Imperator eorumdem, & prædeceſſorum Ottonum. Sed nec qui diplomata ab ipſis acceperunt Romani Pontifices, de prætermiſſa mentione edicti Conſtantini, queſti inveniuntur; cum nec damnum aliquod ex ejus omiſſione ſentirent: quandoquidem quidquid Conſtantinianæ donationis contineretur expreſſum, jam certiori titulo Romana poſſideret Eccleſia, exiſtentibus integris ipſis Pipini, & Caroli, ac ſucceſſorum Imperii diplomatibus in his, quæ ſpectant ad diverſarum civitatum atque provinciarum donationem. In his autem, quæ continentur in eodem aſſerto Conſtantini edicto de Pontificiis ornamentis, nec minimam quidem diſpendium Romana Eccleſia pati poteſt, ſi integritas corruat ipſius edicti: quandoquidem ea cuncta, antequam in eodem ſcriberentur edicto, jam poſſidebantur ab ejuſdem Romanæ Eccleſiæ Pontificibus, ut de corona, ſive lamina aurea, purpura, & aliis inſignibus ſæpe ſuperius eſt demonſtratum. Hæc dixiſſe, & apetuiſſe voluimus adverſus eos etiam, qui tanti ponderis exiſtimant ipſum donationis Conſtantini edictum, ut ſtulte timeant, ſi labefactetur, univerſam cum ipſo Eccleſiam corruere poſſe, reclamantibus ex adverſo ſanctis Patribus, & antiquioribus Romanæ Eccleſiæ Pontificibus, non Regum privilegiis, ſed Chriſti verbis in Petro perſtare ſuffultam, ſuperque petram firmam ædificatam, quamvis poſtea certiora ab Imperatoribus acceperit privilegia.

Rom. Eccleſ. privilegium a Chriſto.

LXII. Sed redeamus ad Theodorum Balſamonem, cujus occaſione fuit ad Conſtantini edictum, quod deſcripſit dolo malo in Nomocanone, divertendum: quo opere quæ non in Occidentalem Eccleſiam quavis occaſione conjecit opprobria?

Quod a ſuis Balſamon redarguatur erroris.

Sed parva viſa ſibi ſunt ea omnia, quæ adverſus Latinos in duobus libris iſtis evomuit Nomocanonis: longe execrabiliora ſunt, quæ habet idem in Meditatis, ſive Reſponſis de Patriarcharum privilegiis, in codice Juris Orientalis tomo primo intexta libro ſeptimo, (a) ſive quæ habet in reſponſione ad Marcum Patriarcham Alexandrinum, quæ eodem codice (b) continentur libro quinto, in quibus omnibus aſſeritur Romanus Pontifex jure apud Græcos eſſe penitus execrabilis, nullaque commemoratione eorum in ſacris dignus. Scribebat iſta (ut teſtatur ejus exordio) anno milleſimo ducenteſimoſecundo, cum poſt duos annos capta eſt Conſtantinopolis a Latinis, & Eccleſiæ illi datus eſt Patriarcha Latinus, qui coleret, & obediret Romano Pontifici: ita Deo ulciſcente immaniſſimum ſacrilegium. Cæterum ſcias, ipſos ſuos, Græcos inquam, adverſatos eſſe Reſponſioni Theodori Balſamonis ad Marchum Patriarcham de non communicando cum Latinis, quos ipſe execrandos affirmat velut hæreticos. Qui iſta tradit contra Balſamonem, eſt Demetrius Chomatenus Archiepiſcopus Bulgariæ in Reſponſionibus ad Conſtantinum Cabaſilam Archiepiſcopum Dyrrachii, ubi recitatis verbis Balſamonis, iſta ſubiicit: *Hanc autem Reſponſo Balſamonis præclari multi viri tunc non ſunt ſuffragati, ut quod multum duritiei & acerbitatis haberet, nec convenientis reprehenſionis Latinicarum formarum, & morum, & quod inquiunt, hæc ſynodaliter decreta non ſint, neque ipſi, ut hæretici, publice rejecti fuerint, ſed & ſimul nobiſcum cibum ſumant, & precentur, &c.* Theophylactum etiam Archiepiſcopum Bulgariæ magni nominis in Oriente Præſulem ejuſdem quoque fuiſſe ſententiæ, in fine ponit, cum probat adverſariorem Balſamoni ſententiam, adverſus quem judicatam eſſe cauſam affirmat. Extat Reſpon-

(a) pag. 448

(b) pag. 346.

Reprehenſus Balſam. a ſuis Græcis.

PAGIUS *quando obierit, incompertum eſt, propter Auctorum ſilentium.* Albertum vero fuiſſe Latinum,

(a) pag. 322. & 323.

ponſio iſta Demetrii in eodem tomo Juris Orientalis, libro (a) quinto. Quibus plane apparet (quod magnopere notandum eſt) Latinos a Græcis numquam uti hæreticos fuiſſe damnatos, publiceque rejectos. Unde ergo Theodoro Balſamoni tot declamationes in Romanum Pontificem, quod execiabilis ſit, & excommunicatus a quatuor Patriarchis Orientalibus? quod affirmat toties & exaggerat in Reſponſionibus, ac Meditatis ſuis.

LXIII. Græcorum cum Latinis continuata communio.

Addit præterea idem Demetrius in eadem Reſponſione, id uſu probatum, quod ſcilicet numquam intercepta, vetitaque fuerit communicatio his temporibus inter Græcos, atque Latinos, ut Græci ceſſaverint Latinorum adire Eccleſias, & cum Latinis orare, & ſacrificiis intereſſe; ait enim poſt alia multa: *Repletur autem & Italia divinorem Apoſtolorum & Martyrum templis, inter quæ ſummum obtinet locum Romæ inclytum Petri Apoſtolorum coryphæi templum. In quæ noſtrates ingredientes, tam Eccleſiaſtici ordines, quam laici vota faciunt ad Deum; & Sanctis, qui in eis coluntur, debitam venerationem & honorem exhibent, nec præjudicium ullum ſuſtinent, quod videlicet in Latinorum ſunt templis.* Sic igitur, cum a ſuis ipſis erroris redarguatur atque perfidiæ Balſamon: opus non eſt, ut a nobis amplius corrigatur, omni ipſa execratione dignus, utpote quod de ejus Meditatis jure illud (b) *Davidicum dici poſſit: Meditatus eſt iniquitatem in cubili ſuo: aſtitit omni viæ non bonæ; malitiam autem non odivit.*

(a) Pſal. 35.

Mil-

PAGIUS ſum, oſtendit electio ejus facta a Cæleſtino III. & cognatio cum *Petro Eremita*, qui Gallus erat.

JESU CHRISTI ANNUS 1192.	CÆLESTINI PAP. III. ANNUS 2.	HENRICI V. IMP. 2. ISAACII ANG. IMP. 7.

I. Canonizatio S. Ubaldi Epiſc. Eugubini. Milleſimus centeſimus nonageſimus ſecundus ſequitur annus, Indictione decima, quo Cæleſtinus Papa quarto Nonas Martii retulit in Sanctorum numerum S. Ubaldum Epiſc. Eugubinum. Extat de his diploma ejuſdem Pontificis his verbis:

Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri B. Epiſcopo, & dilectis filiis B. Priori, Clero & populo Eugubino ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Benedictus Deus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, qui ſecundum multitudinem miſerationum ſuarum illis, qui natura fuerant filii iræ, ſpiritum adoptionis, in quo clamamus Abba pater, indulget, & homines ex lutea materia conſtitutos in conſortium Angelorum & gloriam ſua pietate aſſumit. Sicut factum eſt temporibus noſtris de ſanctæ recordationis Ubaldo pontifice veſtro, qui cum pius & juſtus, dum in carne viveret, haberetur, poſt tranſitum a vicinis & longe poſitis propter miracula, quæ per meritum ejus operatus eſt Deus, Sanctus meruit æſtimari. Impletum eſt in ipſo, quod Propheta dixit in Pſalmo: Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos Principes ſuper omnem terram: memores erunt nominis tui Domine. Tu autem frater Epiſcope, apud Sedem Apoſtolicam conſtitutus opportune & importune in humilitate qua decuit inſtitiſti, ut memoriam prædicti pontificis canonizare, & ipſum adſcribere Sanctorum catalogo auctoritate Apoſtolica deberemus, conſideratione habita ad religioſam vitam ipſius, & ad multa miracula, quæ per eum, poſtquam migravit a ſæculo, Omnipotens dignatus eſt operari. Nos vero opus iſtud intuentes ſenſum, & intelligentias noſtras excedere, quia potius eſt divini judicii, quam humani, cum ipſe ſolus plene noverit, qui ſunt ejus: ſuſpendimus deſiderium tuum aliquandiu, ut nobis & fratribus noſtris, quid potius agendum eſſet, Spiritus ſancti gratia revelaret. Tua igitur tandem pia ſupplicatione inducti, & multorum Epiſcoporum, & aliorum teſtimoniis inclinati, non de propriis meritis, ſed de miſericordia Creatoris potiſſimum confidentes, de communi fratrum conſilio acquievimus votis veſtris, & canonizantes prædictum Sanctum auctoritate beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, qua fungimur, licet immeriti, decrevimus, ut feſtum tranſitus ipſius ſicuti beatiſſimi Confeſſoris apud vos perpetuo habeatur. Quapropter univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, quatenus non in vacuum gratiam iſtam recipiatis, ſed exemplo beati viri renovemini ſpiritu mentis veſtræ, & in reverentia Dei & prædicti Sancti, & omnium aliorum, ferventiores ſolito exiſtatis, & feſtum ejus ſeptimodecimo Kalendas Junii hilariter annis ſingulis celebrantes ſollicite operemini, quod veſtra circa divinum cultum devotio profeciſſe merito videatur, & alii de facto veſtro exemplum profectus aſſumant, & ipſe veſtris motus precibus, pro totius Eccleſiæ ſtatu apud omnipotentem Dominum intercedat. Datum Laterani, quarto Nonas Martii, Pontificatus noſtri anno primo. Hactenus Cæleſtini diploma, ex Archivo Eugubino depromptum. Ex quo Surius corrigatur, qui S. Ubaldum floruiſſe ait uſque ad annum milleſimum ducenteſimum decimum.

Hoc eodem anno ad eumdem Cæleſtinum II.

PAGIUS SÆC. XII. An. Æræ Hiſp. MCCXXX. An. Hegiræ DLXXXVIII. inchoato die 17. Jan. fer. 7. An. C. 1192.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6685.

⊙ 25. ED. ☽ 15. P. 5. April. Indict. 10.

JESU CHRISTI 1192.

CÆLESTINI III. PAPÆ 2.

HENRICI VI. REG. 3. IMP. 2.

ISAACII ANGELI IMP. 8.

I. Canonizatur S. Ubaldus. Ad num. I. De Sancti Ubaldi Epiſcopi Eugubini, & Eugubinorum patroni, quem hoc anno *Cæleſtinus* III. in Sanctorum numerum retulit, virtutibus & canonizatione egimus anno MCLX. ideoque ibi legenda quæ de iiſdem in medium adducimus.

II. Ad num. II. Anno MCLXXXVIII. *Clemens* III. Eccleſias regni Scotiæ exemit a juriſdictione Metropolis Anglicanæ, ut liquet ex reſcripto ejuſdem Pontificis ibidem a Baronio recitato. Is tamen memoriæ lapſu rurſus illud hic exhibet ſub *Cæleſtini* III. nomine. Idem præſtitum a Labbeo Tom. X. Concil. ubi illud tam ſub *Clementis* III. quam ſub *Cæleſtini* III. nomine refert. Clementi III. Privilegium illud attribuit Bromptonus in Chron. ad annum MCXCI. qui ultimus fuit Clementis III. omiſſa parte ſubſcriptionis. Neque dubitandum, quin illud ab hoc Pontifice emiſſum fuerit; cum jam antea ſub ejus prædeceſſoribus inter *Joannem Dunkeldenſem*, & *Hugonem Sancti Andreæ Epiſcopos* diſſenſio exorta fuerit, ut videre eſt apud Hovedenum in Annal. ubi Privilegium, de quo agimus *Clementi* III. adſcribit, & apud Baronium variis in locis. Error inde proceſſiſſe videtur, quod cum Librarius quiſpiam priora reſcripti verba hoc modo expreſſiſſet, C. *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei*, aliqui poſtea per litteram C. *Cæleſtinum* interpretati fuerint, ſcripſerintque, *Cæleſtinus Epiſc. ſervus ſervorum Dei*, &c. *Reſcriptum Clementis III. Cæleſtino male attributum.*

Legatio Regis Scotiæ ad Cæleſtinum Pap.

num Papam venit legatio, a Rege Scotorum, petente ab eo, quod etiam ipſi conceſſum fuerat a prædeceſſoribus, privilegium immunitatis pro Eccleſiis regni ſui, ne ſubeſſent Metropoli Anglicanæ, Conceſſit Pontifex. Tractat iſta Rogerius in Annalibus Anglorum, atque ait: *Eodem anno Willelmus Rex Scotorum miſit Nuntios ſuos ad Cæleſtinum ſummum Pontificem pro libertatibus Eccleſiarum regni ſui confirmandis: & invenit gratiam in oculis domini Papæ, ita quod dominus Papa in hac forma ſcripſit illi:*

Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei chariſſimo in Chriſto filio Willelmo illuſtri Scotorum Regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Privilegia conceſſa Eccleſiæ Scotiæ.

Cum univerſi Chriſti jugo ſubjecti apud Sedem Apoſtolicam patrocinium invenire debeant & favorem; illos tamen ſpecialius convenit promotionis munimine confovere, quorum fidem & devotionem in pluribus eſt experta: ut ad ipſius dilectionis favorem tanto amplius provocentur, & ejus reverentiæ devotiori affectione ſubdantur, quanto benevolentiæ ipſius, & gratiæ pignus ſe noverint certius aſſecutos. Ea propter, chariſſime in Chriſto fili, reverentiam ac devotionem, quam ad Romanam te habuiſſe a longis retro temporibus Eccleſiam novimus, attendentes, præſentis ſcripti pagina duximus ſtatuendum, ut Scoticana Eccleſia Apoſtolicæ Sedi, cujus filia ſpecialis exiſtit, nullo mediante, debeat ſubjacere. In qua hæ ſedes Epiſcopales eſſe noſcuntur: Eccleſia, videlicet, ſancti Andreæ, Glaſcuenſis, Dunkeldenſis, Dublinenſis, Brechinenſis, Aberdonenſis, Moravienſis, Roſſenſis, Cathinenſis. Et nemini liceat, niſi Romano Pontifici, vel Legato ab ipſius latere deſtinato, in regnum Scotiæ interdicti, vel excommunicationis ſententiam promulgare, & ſi promulgata fuerit, decernimus non valere. Adjicimus, ut nulli de cætero, qui de regno Scotiæ non fuerit, niſi quem Apoſtolica Sedes propter hoc de corpore ſuo ſpecialiter deſtinaverit, licitum ſit in eo legationis officium exercere. Prohibemus autem, ut controverſiæ, quæ fuerint in regno illo de poſſeſſionibus ejus exortæ, ad examen extra regnum poſitorum judicum non trahantur, niſi ad Romanam Eccleſiam fuerit appellatum. Si qua vero ſcripta contra hoc libertatis ſtatutum apparuerint impetrata, vel in poſterum, illius conceſſionis mentione non habita, contigerit impetrari: nullum tibi, vel ipſi regno circa hujus prærogativæ conceſſionem præjudicium generetur. Præterea libertates & immunitates, tibi, vel ei regno, vel Eccleſiis in eo conſtitutis, a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus indultas, & hactenus obſervatas ratas habemus, & illibatas futuris temporibus ſtatuimus permanere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis & prohibitionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ſe noverit incurſurum. Datum Laterani tertio Idus Martii, Pontificatus noſtri anno primo, nondum abſoluto.

Eodem anno cum perveniſſent Nuntii miſſi ab Archiepiſcopo Rothomagenſi ad Cæleſtinum Papam adverſus Elienſem Epiſcopum Legatum Apoſtolicum in Anglia, itemque Nuntii ipſius pariter adveniſſent in Urbem. Quid in turbulentiſſimo negotio fuerit actitatum, ex relatione Nuntiorum Rothomagenſis Archiepiſcopi ad ipſum miſſa cognoſces. Sic enim ſe habet, a Rogerio intexta Annalibus Anglicanis: III.

Walterio Dei gratia Rothomagenſi Archiepiſc. chariſſimo domino & patri clerici ſui ſalutem.

Relatio de rebus geſtis in cauſa Elienſis Epiſcopi Legati ad Sedem. Apoſt.

*Omittimus pericula & labores, quos in via ſæpius nos oportuit ſuſtinere, & quod frequenter inſidias declinatis, tandem incidimus in latrones, hiſque omnibus ſpoliati præter quoſdam equos, & litteras, ſine omni viatico venimus in Urbem ſumptuoſam, tertio Idus Februarii, apud B. Petri Eccleſiam Curia commorante. Ibique invenimus Cancellarii clericos plurima jactantes, & multa (ut videbatur) proſperitate gaudentes. Nam plenæ legationis officio impetrato, jam ſæpe dominus Papa, & Cardinalium quidam Elienſi Epiſcopo cum ſubſcriptione Legati, ſuas epiſtolas dirigebant, & principalibus legationis bullatis litteris inde nondum traditis, ſeſe receſſus imminenti prædicti Nuntii præcingebant. Etenim dominum Papam ex toto pronum invenimus, ut partes Cancellarii tueretur, & qui domino Papæ familiarius aſſident, & adhærent, ipſius negotia tamquam propria promovebant. Verum per Dei gratiam ad adventum noſtri inſtantiam litteræ ſunt retentæ, quibuſdam, qui devotius negotia noſtra reſpiciunt, ſæpe & multum dicentibus, non fuiſſe hactenus adeo neceſſariam veſtrorum præſentiam Nuntiorum. * Verum quando potuimus, audiendi copia impetrata, coram domino Papa & Cardinalib. univerſis litteras propoſuimus, a vobis & Epiſcopis, & Prælatis & Juſtitiariis Angliæ deſtinatas, cum diligentia digna cætera annectentes, quæ intentioni veſtræ credidimus expedire.* * Porra

IV. Cæleſtinus Pap. favet Elienſi Ep. Legato.

Et cum Nuntii Elienſes attentaſſent objicere tam reſponſionibus, quam objectis: dominus Papa in veſtri depreſſione negotii plurima indignanter & cum amaritudine proponebat, multiplicatis inculcans ſermonibus, & affirmans: Scimus quod illu-

luſtris Rex Anglorum domino Elienſi regni ſui totius adminiſtrationem reliquit nec aliquem ei parem vel majorem adhibuit. Litteras domini Regis ſuper eo vidimus: revocatorias, aut contrarias non vidimus, nec videmus, nec earum tranſcriptum ſigillis ſuppoſitis & authenticis conſignatum. Sed multæ venerabiles perſonæ ſcribunt contra dominum Cancellarium, & nos pro domino Cancellario multarum recepimus venerabilium litteras perſonarum. Sed & litteræ, quas vos portatis, eorum ſunt qui dominum Cancellarium expulerunt; nec miramur admodum, ſi pro ſe ſcribere videantur. Scimus quia dominus Rex nulli unquam mortalium tantam dilectionem exhibuit, vel honorem impendit, quantum domino Elienſi. Ipſum fecit non modo Epiſcopum venerandæ ſedis & ditiſſimæ Elienſis, ſed Cancellarium ſuum; ſed & regnum Angliæ univerſum ejus ſolius cuſtodiæ commendavit. Sed nec omnibus iſtis contentus eſſe potuit dominus Rex; ſed & pro legationis officio domino Cancellario committendo, & bonæ recordationis domino Clementi, & nobis etiam ſupplicavit. Vide quam tenere amabat eum: quem unquam hominum tantum diligit, vel dilexit? Ad preces domini Regis & inſtantiam multam, præſentem legationem indulſimus domino Elienſi. Ab homine, quem dilexerat, Regem tam ſubito tantam gratiam revocaſſe vix poſſumus credere, niſi litteras ejus, & ſigillum regium videremus. Et quod domino Regi dedimus (puta legationem domini Elienſis) ſine falſitatis nota nec ſuſpendere poſſumus, nec auferre. Sed & omnes Anglicani Epiſcopi pro legationis officio confirmando nobis proprias litteras tranſmiſerunt; & nobis unanimiter ſupplicantes, pro ipſo Cancellario commendationem plurimam porrexerunt. Et modo quod contrarium poſtulatur ab iis, ſuæ potius levitati imputandum videtur. Sed & dominus veſter Rothomagenſis Archiepiſcopus nobis pro domino Elienſi plenas devotionis litteras deſtinavit, cum pro ipſo ſcripſiſſet, dum proſpere uteretur: contra ipſum exilii calamitate oppreſſum eos grave eſt exaudire, cum contra eos ſcriptum ſit:

> *Dum fueris felix, multos numerabis amicos:*
> *Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.*

V. *Porro cum priſtina felicitate gauderet, & legationis vice apud vos fungeretur, quæ unquam Eccleſia, quod monaſterium, quæ perſona, quis vulgaris, aut nobilis, ſuper erogationibus domini Elienſis, vel Eccleſiarum gravamine, verbum miſerat ad nos, aut querelam? omnes applaudebant felici, omnes murmurant in oppreſſum. Amici fortunæ fuerunt, cum fortunæ gratia recedentes.*

*Hæc quidem & multa alia a domino Papa oppoſita, non eſſe non poterant magni ponderis & momenti, ut ab eo propoſita, qui ſuperiorem non habet, & a Pontifice ſummo & judice, & cujus voluntati nemo eſt qui reſiſtat. Sed & multum contra nos quibuſdam facere videbatur, quod dominus Rex Angliæ in reverſione veſtra ſupplicavit pro vobis, ut in Northmanniæ partibus, & cæteris tranſmarinis vobis legatio transferretur. Verum prima facie nemini videbatur, quod regiæ eſſet voluntatis, vos in Angliæ partibus adminiſtrationem habere, & legationis officium in Northmannia exercere: cum & Angliæ tutelam gerere, & legationis officium in Northmannia exercere, uni & eidem homini nec facile, nec promptum eſſe videbatur. Sed & forma regiæ voluntatis, quæ pro vobis fuerat a Rege Cancellario deſtinata, Seneſcallo Northmanniæ a Rege dicebatur tranſmiſſa, ut & ipſe in Northmanniæ partibus veſtro conſilio fungeretur. Ad quæ & ſimilia cum reſponſiones idoneas haberemus, tamen domini Papæ favor & adjutorium in partem contrariam nitebantur. Veruntamen tandem dubitare coactus, tum ad inſtantiam noſtram, tum Cardinalium aliquorum, quos in noſtræ partis gratiam traxeramus: Cardinalibus omnibus congregatis in unum, ſingulorum conſilia requiſivit, noſtroque negotio diu ſuſpenſis deliberationibus agitato, ſuum dominus Papa ſedens pro tribunali dedit ſententiam ſub hac forma: * Puta (ut breviter & ſummatim procedamus) & Cancellarium a veſtra & domini Rothomagenſis Ditoni denuntiatione abſolvit, & vice mutata ſententiam Elienſis Epiſcopi, quam occaſione quarumdam litterarum probabilium in vos tulerat, & Decanum, & alios quoſdam Cancellario adverſos, nullum fuiſſe publice judicavit. Porro dominus Papa in ſua procedens ſententia, ſuper injuria Archiepiſcopo Eboracenſi illata, ſine forma præſcripta, Cancellario purgationem indixit: legationem autem, nec ejus executionem ademit, cum jam ipſam ad precum regiarum inſtantiam contuliſſet, & vobis etiam ſupplicantibus cum pontificibus Angliæ univerſis: eam tamen legationem protulit exequendam ſub hac exceptione adjecta; quod ipſe * interdum* [* f. interim] *vel ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententiam proferendi in vos, vel in Decanum Rothomagenſem, vel Epiſcopos Angliæ, vel Juſtitiarios, vel magnates nullam habeat poteſtatem. Cujus interpretationem ſententiæ nos habituros confidimus utiliorem, verborum ſeriem vobis in proximo, in ipſius Papæ litteris tranſmiſſuros.* Sen-

VI. *Sententiæ vero prænominatæ adjicit, quod Concilio Cardinalium convocato, noſtroque adhibito, & Nuntiorum domini Elienſis, perſonas venerabiles in veſtris partibus providebit, quibus mediantibus inter vos & dominum Cancellarium poſſet pax & concordia reformari, ſaltem quantum ad mutuum rancorem animi remittendum. In hujus autem deliberationis tractatu, & prædictæ forma ſententiæ, eas pro certo credimus ex toto litteras revocandas; quæ cum eſſent Epiſcopis totius Angliæ deſtinatæ, tamen occaſione ipſarum, idem Cancellarius vos cum multis aliis excommunicationis vinculo denuntiavit aſtrictos. Super quam tamen denuntiationem cum nos domino Papæ ad mandatum domini Rothomagenſis Decani propoſuimus querelam palam in Conſiſtorio, coram Cardinalibus univerſis, & populo, lectis eiſdem litteris & inſpectis; quantum proteſtatus eſt, voce eorum omnibus exaltata, quod numquam prædictæ litteræ a conſcientia ejus originem habuerunt, cœtu Cardinalium de ſe idem cum admiratione plurimum proclamante. Et cum Nuntii Elienſis Epiſcopi Papæ inſtantiſſime reclamarent nemini autem propitium vel fautricem impendit. Vale.*

VII. Querelæ Nuntiorum Cancellarii. Quæ autem poſt hæc ſint ſecuta, ſic pergit narrare Rogerius: *In nocte ſequenti venerunt Nuntii Elienſis Epiſcopi ad dominum Papam, & increpantes eum, quod ita in conſpectu univerſorum Cardinalium proteſtabatur, quod confirmatio ſententiæ, quam Cancellarius dederat in Archiepiſcopum Rothomagenſem, & complices ſuos, qui in dejectione illius unanimes extiterant, non manaſſet a conſcientia ſua; & quæſierunt, ut pro amore Dei, & honore Romanæ Eccleſiæ reduceret ad memoriam ſervitia, quæ Cancellarius ei & Romanæ Eccleſiæ devote exhibuit: & ut ipſe per teſtimonium veritatis opprobrium Cancellarii, & ſuorum tolleret, ne inimici illorum de injuſta condemnatione ſua gratularentur. His & aliis hujuſmodi exhortationibus dominus Papa exhortatus, in craſtino ſedens pro tribunali, coram Cardinalibus, & omni populo confeſſus eſt, quod litteræ illæ quas die præcedenti devoverat, præcepto illius factæ fuerant, & in Angliam miſſæ ad confirmandam ſententiam excommunicationis, quam Cancellarius dederat in Archiepiſcopum Rothomagenſem, & complices ſuos, qui eum a regno dejecerunt.* Et inferius: *Quæſivit Rex, ut dominus Papa caſſaret omnes donationes redditunm Eccleſiaſticorum, quas Cancellarius poſt receſſum Regis fecerat: ſed dominus Papa noluit ita abſolute illas donationes caſſare, ſed communiter caſſavit omnes donationes redditnum Eccleſiaſticorum ad Regem pertinentium, a quocumque factæ fuerunt, & ſuper hoc conſtituit dominus Papa Lincolnienſem, & Londonienſem Epiſcopos judices. Conceſſis autem litteris, clerici domini Rothomagenſis Archiepiſcopi acceſſerunt ad dominum Papam, & dixerunt ei de Cancellario: Ecce quomodo amabat eum.* Pergit auctor:

Eodem anno dominus Papa miſit a latere ſuo duos Cardinales, ſcilicet, Octavianum Oſtienſem Epiſcopum, & Jordanum de Foſſa nova, ad dirimendum litem, quæ VIII. Legatio Apoſtol. in Northmanniam.

PAGIUS III. Duo Legati in Normanniam miſſi non recipiuntur. A num. VIII. ad XIII. *Octavianus* Cardinalis bis in Angliam Legatus miſſus eſt. Primum anno MCLXXXVII. ut eo anno num. I. oſtendimus. Secundo, currenti Chriſti anno, ut utrobique recte Baronius. Hujus anni Legationem hoc modo Bromptonus narrat pag. 1238. ſed male eam ad annum MCXCI. refert. *Dominus Papa Cæleſtinus duos Legatos a latere ſuo in Normanniam* (quæ Regi Angliæ parebat) *miſit quorum unus dicebatur Octavianus Oſtienſis Epiſcopus, & alter Jordanus Abbas de Foſſa* (legendum, *de foſſa nova*, ut ex ſequentibus, & ex Hiſtoria Cardinalium liquet) *tit. S. Anaſtaſiæ Presb. Card. ad litem controverſiæ, quæ erat inter VVillelmum Elienſem, & VValterum Rotomagenſem Archiepiſcopum, & quoſdam alios dirimendam. Quibus in Normannia ad Giſortium venientibus, milites caſtelli & Burgenſes portis villæ per præceptum VVillelmi filii Radulphi Seneſcalli Normanniæ clauſis, illos intus accipere noluerunt; dicentes quod Rex Ricardus illorum dominus nondum de peregrinatione rediens omnes terras ſuas ciſmarinas & tranſmarinas ſub protectione Dei & Romanæ Eccleſiæ & Domini Papæ poſuerat, nec aliquem Legatum in terra ſua recipi præceperat, & ideo illos, neque alios hujuſmodi viros ſine illius mandato recipere voluerunt. Cardinales vero hæc contradicentes dixerunt, quod illi advenerunt, Cardinales vero hæc contradicentes dixerunt, quod illi advenerunt portantes facem, & illuminantes patriam, dare pacem gentibus & liberare populum Domini. Sed neque propter hoc, neque propter illorum minas milites prædicti vel Burgenſes eos recipere voluerunt, imo illos retro ire cum gladiis & fuſtibus coegerunt.*

IV. Normannia ob id interdicto ſuppoſita. *Illi autem ibant gaudentes a conſpectu populi, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. Quibus de Normannia exeuntibus, Octavianus Oſtienſis Epiſc. ſententiam interdicti in Normanniam dedit, & prædictum excommunicavit Normanniæ Seneſcallum, & omnes complices ſuos fautores, conſiliarios, ac dictæ præſumptionis auctores. Jordanus vero de foſſa nova Regem Angliæ diligens noluit in Normanniam ſententiam dare, nec quidquam moleſtiæ inferre; unde Rex Franciæ iratus eum a Regno ſuo fugavit,* & cætera late ibi narrata. Ex quibus intelligimus, quam peſſimo loco eſſent res Eccleſiaſticæ in regno Angliæ, ſed multo magis ex Epiſtola XXIII. Petri Bleſenſis ad eundem *Octavianum* data, ubi accepit eum Legatum in Angliam mitti. Hanc quidem Epiſtolam Baronius, aliique ad priorem ejus Legationem, ad annum nempe MCLXXXVII. referunt, ſed ibidem certo argumento oſtendimus, eam ſecundæ ejus Legationis tempore datam eſſe, anno ſcilicet currenti.

erat inter Cancellarium, & Rothomagenſem Archiepiſcopum. Qui cum veniſſent in Northmanniam uſque ad Giſortium, clauſa eſt eis janua, & intrare non potuerunt. Et cum cognoviſſent hoc factum fuiſſe per Vuillelmum filium Radolphi, Seneſcallum Northmanniæ, illum excommunicaverunt, & omnes complices ſuos, & fautores, & conſiliarios, & auctores prædictæ præſumptionis, & totam Northmanniam ſub interdicto poſuerunt. Quod cum nuntiatum eſſet in Anglia, Regina Alienor, & Rothomagenſis Archiepiſcopus miſerunt ad eos Hugonem Dunelmenſem Epiſcopum, ut relaxarent ſententiam, quam dederant in Seneſcallum Northmanniæ, & in ipſam Northmanniam. Primo vero invenit eos Dunelmenſis Epiſcopus apud Pariſios, deinde ſecutus eſt eos uſque Vizeliacum; ſed nullo modo relaxare ſententiam ſuam voluerunt, niſi recepti fuiſſent in Northmannia. Sed dominus Papa interdictum Northmanniæ relaxavit, & relaxari fecit a Legatis, nec tamen intraverunt Northmanniam. Hactenus Rogerius.

At quod magis Cæleſtini Pontificis animum ſauciabat, illud erat de Terra ſancta, derelicta a duobus Regibus, in tanto diſcrimine conſtituta: cujus rei cauſa in emendationem præteritarum culparum, & correctionem morum, has litteras Apoſtolicas dedit, ut putamus encyclicas, licet ex inſcriptione pateat, ad Eccleſiam Anglicanam miſſas eſſe, quæ ſic ſe habent, ab eodem Rogerio in ſuis Annalibus intextæ:

(a) Apud Roger. in Annal. Angl. hoc anno.

Cæleſtinus Epiſcopus (a) ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Angliam conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cæleſtini Pap. querelæ de Terra Sancta.

*Cum ad propulſandam injuriam populi Chriſtiani, & communis notam Fidei abolendam, quam ei Paganorum ſpurcitia in captione ſanctæ Terræ, quæ Domini eſt hereditas nuncupata, pernicioſe, ac violenter impreſſit, & ad emundandam etiam civitatem ſanctam, & Sepulcrum Dominicum ab Sarracenorum, & aliorum inſuper occupantium immunditiis, ac auferendam illam per auxilium ſupernæ clementiæ a poteſtate illorum, Sedes Apoſtolica ſuum debitum recognoſcens, per diverſas mundi partes Nuntios ſæpe a ſuo latere, ac commonitorias litteras deſtinaverit, & in divina confiſa clementia magnas illuc tendentibus impenderit indulgentias; licet, ut fraternitas veſtra poteſt perpendere, ad hæc agenda per exhortationes illius viriliter ac devote plurimi ſe accinxerint, & tot in tranſmarinis partibus Chriſti fideles propter hæc ſæpe fuerint congregati, ut multitudo eorum oppugnantium numerum non modicum videretur excedere, & * auxiliis, ac viribus etiam prævalere: non multum tamen proficere potuit, vel hoc quia in adverſo contendebant obeſſe pro eo (ſicut ex effectu datur intelligi) quod actus & actiones eorum, qui fuerant ad partes illas profecti, Domino pro parte magna diſplicebant. Unde merito aliorum peccaminum, quia non in Deo, ſed viribus propriis confidebant, & non erat ante ipſorum oculos timor Dei, ex præconcepta ſuperbia cor eorum permiſſum eſt obſcurari, ut alia inſuper agerent, quæ minime convenirent, divinum contra ſe ſuis perverſitatibus judicium provocantes. Verum quia multa ſunt miſericordiæ Domini, qui etſi ad malorum pervicaciam retundendam, & ſubdenda cervicoſorum hominum colla, diſciplinæ manus quandoque*

* animis,

PAGIUS V. Cæleſtinus III. de Terra Sancta conſervanda ſollicitus.

Epiſtola vero Cæleſtini III. hic a Baronio recitata ad annum ſequentem pertinet; his enim verbis clauditur: *Datum Romæ apud S. Petrum III. Idus Januarii, Pontificatus noſtri anno ſecundo*, qui adhuc menſe Januario anni ſequentis in curſu fuit uſque ad diem XXX. menſis Martii. In ea Pontifex univerſis Orbis Principibus in remiſſionem peccatorum injungit, *ut ſi quis adverſus aliquem concepit rancorem, Creatori dimittat*, & omnes toto animi ſtudio procurent, *ut illud tantillum terræ domini portionis, quæ adhuc ſub Chriſtianorum poteſtate tenetur*, ſervari poſſit, & *accingatur denuo multitudo Fidelium, quæ illuc ſub debita & devota humilitate itura tantam poſſit terram, & Sepulcrum dominicum, devictis & conculcatis penitus occupantium furore, liberare.* Jure merito verebatur Cæleſtinus ne in Terra Sancta res peſſum irent, Hovedenus enim ad hunc annum pag. 716. ait: *Poſt Paſcha orta eſt gravis diſſenſio inter Piſanos & Januenſes* (legendum Genuenſes), *qui erant in Accon, & mutuo ſe interfecerunt; & Dux Burgundiæ* (nempe Odo) *per exhortationem Januenſium miſit Tyrum pro Conrado pro Marchione* (nempe Montis Ferrati) *volens levare eum in Regem, & Piſani miſerunt pro Rege Angliæ* (ſc. Richardo), *qui tunc temporis morabatur in Scalona, ſignificantes ei propoſitum Ducis Burgundiæ.*

VI. Crucesignati valde inter ſe diſcordes.

Sed præſtat audire Neubrigenſem narrantem, cur minus ſit a Cruceſignatis in Oriente profectum, & loquentem de repatriatione peregrinorum lib. 4 cap. 26. *Interea exercitus Chriſtianus Regi Regum in Oriente militans, in multo labore & periculorum experimento agebat. Veruntamen Chriſtianum negotium minus procedebat, tum propter diſſenſiones, æmulationeſque ducum (ut dictum eſt) tum propter difficultates plurimas, tanquam Deo minus propitio, obſiſtentes. Decernebant quidam adeundam, totiſque oppugnandam viribus, ſanctam civitatem, quam impii profanabant. Aliis vero hoc impoſſibile videbatur certis ex cauſis. Terra quippe, quæ paulo ante fertiliſſima fuerat, & quaſi omnimoda copia promptuarium, maligna & callida Saladini proviſione, redacta erat in ſolitudinem, ne ſcilicet Chriſtianus exercitus quantulumcunque ex ea ſubſidium caperet; unde nec poterat a mari ad aliquod majus negotiam*

que ſuas medicinaliter aggravat; & ut elevet, opprimit & percutit, aut flagellat, ut ſanet: ſi ad eum cum debita fuerimus humilitate reverſi, & de peccatis caſtigati, ac de obſervandis Creatoris de cætero ſtudio ferventiore mandatis, firmum propoſitum aſſumpſerimus; abſque ulla poterimus hæſitatione ſperare, quod affluentius gratiuſque nobis aſſiſtet, & de inimicis nominis Chriſti plenam indulgebit de cælo victoriam, ita quod univerſa, quæ incurrimus hucuſque gravamina, oblivioni tradantur, omnibus converſis retrorſum, & merita confeſſione ruentibus, qui oderunt Sion, & gentilibus præſumpſerunt contaminationibus maculare.

X. *Attendentibus autem, ac ſtudio diligenti ſcrutantibus, quales minas populo Iſraeli, cum ex promiſſione memoratam ſupra Terram intraret, divina poteſtas intulerit: non erit dubitationis ſcrupulus, qui hujuſmodi inquiſitioni opponat quare noſtrum pro Deo inceptum conamen ſperatos non ſit conſecutum effectus. Dictum eſt enim illis, ut ab habitatorum illius terræ contagiis & ſpurcitiis abſtinerent, & illorum vitia imitatione digna non ducerent, quæ ipſis poſſint accedere in ruinam; ſed legem Domini firmo propoſito, & omni animi & intentionis niſu ſervarent. Quibus itaque monitis ſi devote, ac humiliter obedirent, (a) unus eorum mille vinceret, ac decem ex illis decem millia. Quæ certiori poſtmodum experimento noverunt cum pauci de ipſis magnum ex illis, & infinitam quaſi multitudinem trucidarent: & dum devote divinis intenderent mandatis, non fuit civitas, vel munitio, quæ ipſorum poſſet evitare congreſſus, vel ipſorum ſubtrahi conamine aliquo vel conſilio poteſtati. Quia tamen cum eorum filii, qui Dominum, ut ibi dicitur, (b) non noverunt, ab illorum, quæ fuerant ſibi legali promulgatione injuncta, temere cœpiſſent obſervatione deficere: inimici eorum adverſus eos cuncos obſtruentes, ſua illos potentia ſæpius ſubjugaverunt: quos denuo per divinum ſibi auxilium ſubegerunt, cum de commiſſis exceſſibus pœnitentes, ac reatum ſuum cognoſcentes humiliter pia ſunt ad Deum devotione converſi. Satis autem indubitanter poteſtis agnoſcere, quod cum ex ſubortis diſcordiis proventus ſperatæ victoriæ Chriſtianæ militiæ auferretur, cauſa erat ſimultatum & odiorum * frequentia in exercitu pullulantium, quia carnem (c) poſuerant brachium ſuum, & a Domino receſſerant corda eorum.*

(a) Deut. 32.

(b) Jud. 2.

* frequentius

(c) Jer. 17.

XI. *Si ergo volumus ſine magno labore in adverſariorum perniciem glorioſum per omnia obtinere triumphum, propter hucuſque perpeſſa gravamina non deficiamus animo; ſed requirentes cum humilitate, ac cordis contritione miſericordiam Creatoris, in confuſionem eorum perpetuam inſuperabilem poterimus victoriam ex conſueta ſupernæ dignationis merito benignitate ſperare. Hac itaque conſideratione inducti, univerſis Orbis Principibus in remiſſionem injunximus peccatorum, ut divini amoris, & propriæ ſalutis intuitu, ſi quis adverſus aliquem concepit quaelibet occaſione rancorem, & ſi deſpexerit, homini, Creatori dimittat, ne ulterius diſſentiendi ad invicem occaſio præbeatur, quæ hactenus, & victoriæ nobis (ut noſtis) proventus abſtulit, & maximæ multitudinis parti abſque ullo commodo periculum mortis induxit: & toto animi ſtudio id inter ſe conſilii reperire procurent, quo & interim valeat illud ſcintillum terræ Domini portionis, quæ adhuc ſub Chriſtianorum poteſtate tenetur, ne a perverſorum manibus occupetur, inconcuſſe ſervari, & contra impiorum impetus, ſine aliquo pavore defendi, & accingatur denuo multitudo Fidelium, quæ illuc ſub debita & devota humilitate iturа totam poſſit terram, & Sepulcrum Dominicum, devicto & conculcato penitus occupantium furore, liberare.*

PAGIUS *tium longius progredi, cum ſolum ei mare navigiis neceſſaria miniſtraret. Rex autem Anglorum exacta hyeme in montanis, cum aliud non poſſet, urbes maritimas, quas Turci everſas reliquerant, & maxime Aſcalonam ſummo ſtudio & profuſis opibus inſtaurare cupit, carpentibus eum æmulis, & rumores de illo peſſimos per totum fere orbem Chriſtianum ſpargentibus, ſcilicet quod Regem Francorum inſidiis appetiiſſet; quod Conradum Marchionem* (Montis ferrati) *virum Chriſtianiſſimum nefarie per ſicarios peremiſſet; quod cum Saladino de proditione Terræ ſanctæ nequiſſime colluſiſſet, atque ideo ad expugnandam civitatem ſanctam accedere noluiſſet. Porro ille cœptis inſiſtens pro animi magnitudine æmulantium maledicta & molimina contemnebat.*

VII. Neubrigenſis autem jam cap. 22. narrarat, quomodo *Conradus* Marchio Montis ferrati a ſicariis interfectus fuerit; quod hoc anno contigiſſe Chronographus Aquicinctinus, Nangius in Chron. aliique tradunt, priorque tempus quo nefarium ſcelus commiſſum, indicat, nempe *in diebus Paſchalibus III. Kal. Maii*. Incertum, inquit Neubrigenſis citatus, *a quo maligaante immiſſi duo ſicarii in ejus obſequio ſub ſchemate militantium diu ſeculo fuerant; patrandi vel cum proprio periculo ſceleris opportunitatem jugiter obſervantes. Qua inventa clariſſimum virum ſolito paucioribus forte ſtipatum miniſtris, in medio propriæ civitatis* (nempe Tyri, cujus Conradus Princeps erat) *cum prope tanquam noti aſſiſterent, repente aggreſſi: clandeſtinis cultris extractis mactarunt.*

Conradus Marchio Montisferrati occiditur.

VIII. Tum Neubrigenſis cap. 26. continuans ſermonem de diſſidiis, quæ erant inter Crucesignatos, inquit: *Sane poſt memorati Marchionis interitum, cum & Guido quondam Rex Jero-*

XII. *Torneamenta prohibentur.* *Ad hæc etiam, quia ex hoc nobis & univerſo populo Chriſtiano nimium ſuperat cauſa fletus, & triſtari debemus omnibus modis non lætari, dum videlicet terra, ubi ſteterunt pedes Domini, & ſalutis noſtræ ſunt ſacramenta patrata, Gentilium occupationibus detinetur: torneamenta, quæ cauſa lætitiæ inventa fuerunt, & tyronum exercenda virtutis, penitus inhibemus, ut qui ſe voluerit exercere, ad terram illam accedat, ubi & corporis & animæ virtus viriliter poterit ac ſalubriter demonſtrari: taliter etiam unitatis, & pacis concordiam ad invicem procurent & intendere, ut nullus ſit, qui adverſus alium guerram intendat, vel armis injuriam audeat propulſare; ſed communiter potius ſtudeant, quæ diſſidentium animos ſtudio ac labore diligenti reforment.*

Si quis vero (quod non credimus) Dei timore poſtpoſito, & reverentia noſtra & Fidei Chriſtianæ contempta, contra hoc agere aliqua temeritate præſumpſerit: noverit nos vobis, & aliis Archiepiſcopis, & Epiſcopis diſtricte injunxiſſe, ut eorum terras, qui contumaciter incepto hujuſmodi duxerint inſiſtendum, interdicto Eccleſiaſtico ſupponatis, & perſonas etiam, ſi opus fuerit, excommunicationis vinculo aſtringatis, & faciatis utramque ſententiam inviolabiliter obſervari. Vobis ergo per Apoſtolica ſcripta diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ad ea, quæ prædiximus, celeriter adimplenda, omni tarditate & contradictione poſtpoſitis, vos accingatis, & ſtudeatis per veſtras diœceſes, dilatione & appellatione ceſſante, ad executionem mandare. Datum Romæ apud S. Petrum tertio Idus Januarii, Pontificatus noſtri anno ſecundo, nondum abſoluto.

XIII. Inter hæc autem ubique terrarum innotuit captivitas Regis Anglorum, quam in fine anni ſuperioris vidimus contigiſſe. Qui autem primus in Angliam de his litteras miſit, fuiſſe reperitur Archiepiſcopus Rothomagenſis, cujus de ea re extant adhuc litteræ ad Hugonem Dunelmenſem his verbis:

Venerabili in Chriſto fratri (a) & amico chariſſimo, Hugoni Dei gratia Dunelmenſi Epiſcopo, Vvalterus eadem gratia Rothomagenſis Archiepiſcopus ſalutem in vero ſalutari.

(a) Apud Roger. in Annal. Angl.

De captivitate Regis litteræ Arch. Rothomag.

Super adventu regio rumoribus variis ventilatis, tandem, quia veritas latere non potuit, nobis omnia ſunt aperta. Verum in adverſis & proſperis eſſe æquanimes nos oportet: Dei enim non poſſumus avertere voluntatem; & cum ejus judicia ſint occulta, eventus rerum fortuitos ejus miſericordiæ & providentiæ commendamus. In mœrore animi noſtri cogimur profiteri, de domino noſtro Rege aliter accidiſſe, quam ejus regno, & univerſis ſuis fidelibus expediret, & ſi ejus merita plenius intuemur, is caſus ejus operibus nullatenus debebatur. Qui enim ad Dei gratiam patrimonium univerſum exhauſit, & bellorum fortunæ ſuorum, & ſuum ſanguinem indifferenter commiſit, in omnibus viis ſuis protectionem Dei merebatur. Verum adverſitas, quæ bonis viris objicitur, probatio virtutis eſt, non indicium reprobationis. Et quid plura loqui compellimur, quod nollemus? Imperatoris Alemannorum litterarum tranſcriptum vobis duximus tranſmittendum, quas de domini noſtri Regis Angliæ captione ad Regem Francorum deſtinavit, præſenti paginæ noſtræ involutam. Vobis autem non eſt opus lacrymis, ſed virtute: quoniam fortunæ aggreſſibus non eſt planctibus occurrendum, ſed diſſimulato dolore, probitatis experientia intendendum. Forſitan

PAGIUS *Henricus Campaniæ Comes fit Rex Jeruſalem.* *ſolymorum, qui cum eo contenderat, uxore ſublata, ſolo jam Regis nomine eſſet contentus: deliberavit Rex Anglorum cum ducibus & nobilibus univerſis, cuinam fines Chriſtianos crederent, mature ad propria reverſurus. Et concordi decreto conſtituerunt Principem Chriſtianæ acquiſitionis Henricum, illuſtrem Galliarum Campaniæ Comitem* (filium Theobaldi magni anno MCLII. demortui, ut ibidem diximus) *utriuſque Regis, Francorum ſcilicet & Anglorum communem ex communi Germana nepotem, tanquam condignum avunculis. Quo facto & novo Principi integre traditis munitionibus Chriſtianis, ordinatiſque præſidiis urbium: Principes & populi, tanquam expleto militiæ tempore, cum jam ſumptus ad moram deficerent, certatim repatriare cœperunt, anno ab expugnatione Ptolemaidis ſecundo* (hoc ſcilicet anno) *tempore autumnali. Veruntamen eorum, qui poſt Chriſtianæ in Terra ſancta plebis excidium, propter Chriſtum peregrinati fuerant, ne quarta quidem pars ad propria rediit. Cum enim ex omni fere orbe Chriſtiano infinita hominum millia ad illam peregrinationem ſanctæ devotionis fervor accendiſſet: vel morbus, vel gladius vel inedia, vel laboris intolerantia majorem longe partem abſumpſerant.* [1]

IX. *Diſceſſus Angliæ Regis e Palæſtina.* A num. XIII. ad XIX. Neubrigenſis laudatus cap. 27. de Richardi Angliæ Regis diſceſſu a Palæſtina verba faciens, ait, cum ante diſ-

NOTÆ [1] Richardum a duce Auſtriæ captum fuiſſe die S. Thomæ apoſtoli, nempe 21. decembris in quadam villa nomine Ginaus in Auſtria ad Danubium prodit Radulphus in Chronico Anglico ad A. 1192. col. 83. Is forte pagus ſeu villa erat Viennæ parum diſtans, ut merito a Chronographo Reicherſpergenſi captum illum *apud Viennam* ſcribi potuerit. MANSI

Digitized by Google

tan ad veſperum demorabitur fletus, & mat ad matatinum lætitia viſitabit.

XIV. *Et quoniam ſpei noſtræ maxima pars poſt Dei miſericordiam in ſinu veſtro reponitur; lacrymantibus intimis & tota corde depoſcimus ſupplices & devoti, & quaſi chariſſimi poſtulantes, quatenus in negotia, quod domino noſtro Regi ſupra opinionem arduum incumbit, veſtræ deligentia partes & induſtria totis conatibus impendatis, & conſilium veſtrum, quod totis viſceribus exoptamus, nullius recordatione anguſtiæ, nullius adverſitatis proſpectu, nulla occaſione, nulla temporalium, aut felicitatis cautela nobis & domino noſtro, immo vobis potius denegetis. Et quoniam præſentis animus, quam abſenti plenius intimatur, & in perſonarum præſentia conſilium præſentis articuli copioſius eluceſcet, & ſalubriorem dominus inde ſortietur effectum: idcirca nos a vobis affectione prætacta lacrymabiliter poſtulamus, ut omni difficultatis exceptione poſtpoſita, die Dominica, ante Lætare Jeruſalem, apud Oxeaford nobis & aliis domini Regis fidelibus occurratis. Præſens enim negotium inſtantiam eam deſiderat, ut omnis excuſatio deliteſcat, & omnem dilectionem domino Regi debitam, in caſu quem loquimur, probationem credimus habiturum. Dominum autem Bathonienſem noveritis de domino noſtro Rege quantocyus liberando cum domino Imperatore jam habuiſſe tractatum. Omnem enim impendit laborem & operam, ut ei præſtet obſequium, & regiæ debitum reverentiæ, & honori gratum, & utile ad præſens, ſicut & alias plenum exhibeat famulatum: ſicut ab eis recepimus, qui interfuerunt colloquio, quod de noſtro domino liberando cum domino Principe dominus Bathonienſis habebat. Et quoniam univerſis eventibus divinum eſt a Deo auxilium implorandum; rogamus, quatenus in univerſa veſtra dioceſi pro ipſo preces apud Altiſſimum faciatis effundi. Plurimum (a) enim valet deprecatio juſti aſſidua; & importuna mulier in (b) Evangelio meruit exaudiri, & ſicut ibi dicitur, Chriſtus filium ſuſcitavit, quia multa pro eo lacrymæ fundebantur. Valete.* Pergit auctor:

(a) Jacob. 5.

(b) Luc. 7.

XV. *Audita itaque Regis captione, Vualterus Rotbomagenſis Archiepiſc. & cæteri domini Regis Juſtitiarii miſerunt Abbatem de Boxeleja, & Abbatem de Ponte Roberti in Alemanniam, ad quærendum Regem Angliæ. Qui cum totam Alemanniam peragraſſent, & Regem non inveniſſent, Bavariam ingreſſi ſunt, & obviaverunt Regi in villa, quæ dicitur Oxefer ubi ducebatur ad Imperatorem, habiturus cum eo colloquium in die Palmarum. Et comperto, quod prædicti Abbates veniſſent de Anglia, Rex præbuit ſe illis hilarem & affabilem, quærens de ſtatu regni ſui & de fidelitate hominum ſuorum, & de ſalute & proſperitate Regis Scotiæ, in cujus fide fiducialius innitebatur. Ipſi vero quæ audierant & viderant teſtificati ſunt. Conferentibus itaque illis ad invicem, conqueſtus eſt Rex ſuper proditione Joannis fratris ſui Comitis Moretonii, cui tot beneficia, & honores contulerat immenſos, qui ſe Regi Franciæ contra eum dederat, & rupto fraternitatis fœdere, fœdus cum morte inierat, & pactum cum inferno. Super hoc itaque Rex valde contriſtatus, ſubito in vocem conſolationis erupit, dicens: Joannes frater meus non eſt homo, qui ſibi vi terram ſubjiciat, ſi fuerit, qui vim ejus vi ſaltem tenui repellat. In itinere autem per tres dies, uſque dum ad Imperatorem perveniſſet, quomodo ſe habuerit ſtrenue, eleganter, prudenter, admirati ſunt univerſi, judicantes illum dignum Imperatoria celſitudine, qui ita novit animo imperare, & fortunæ biformis eventus uniformi conſtantia ſuperare.*

De conſtantia Regis Angl. dum detineretur captivus.

Die vero conſtituto habito colloquio per internuntios cum Imperatore, non potuerunt illo die confœderari, eo quod Imperator multa petierat: quibus nec etiam pro mortis periculo Rex conſentiendum judicavit. In craſtino autem, omnibus deſperantibus, cum ſucceſſu læto ſucceſſit læta conſolatio. Nam Imperatore Regem impetente in multis, & objiciente quamplurima, tum de proditione terræ Suliæ, tum de Morte Marchionis, tum de quibuſdam conventionibus ad invicem habitis & non obſervatis; Rex libere & conſtanter, & ita intrepide reſpondet, quod non ſolum eum Imperator gratia vel veniæ dignum, ſed etiam laude judicavit. Nam inclinantem ſe Regem erexit, & ſuſcepit in oſculo pacis, & confœderavit eum ſibi, & ampliando honoribus & auxiliis (circumſtante populo, & in lacrymas ruente præ gaudio) promiſit aſſerens, quod confœderaret Regem Angliæ Regi Franciæ. Et tunc quaſi pro mercede Rex Angliæ centum millia marcharum, mediante Duce An- XVI.

PAGIUS diſceſſum firmaſſe inducias cum Saladino inter Chriſtianos & Turcos, *a Paſchali ſolemnitate proxima in tres annos*, additque: *Quibus actis idem Rex repatriandi propoſitum declaravit, inſulam Cyprum Guidoni olim Jeroſolymorum Regi viro ſtrenuiſſimo mira liberalitate donavit* (alii tamen ut anno ſuperiori narravimus, dicunt vendidiſſe): *Dilecto nepoti* (ſc. Henrico Comiti Campaniæ) *quem finibus Chriſtianis præfecerat, ſuam, Chriſto propitio, reverſionem circa induciarum expletionem ſollicitus, charactere dominico, quo inſignitus advenerat, in argumentum propoſitæ reverſionis retento inſidiis ſe flatibus credidit*; & quidem hoc anno, ut Ho-

Auſtriæ, pro ſua liberatione promiſit Imperatori. Promiſitque Imperator, quod ſi per operam ejus Rex Angliæ, & Rex Franciæ non poſſent confœderari: ipſe Regem Angliæ ad propria remitteret ſine pecunia. Hæc ipſe. Sed accipe tantum facinus ſumma cum execratione a Petro Bleſenſi tunc ita decantatum verſibus elegis: (a)

(a) Pet. Bleſ. ep. 57.

Quis aquam tuo capiti,
Quis dabit tibi lacrymas?
Ut laudes Regis inclyti,
Fraudeſque Ducis exprimas,
In regiones ultimas
Planctu diſcurrat anxia
Proditio, noſtrique Regis captio,
Quæ tot affligit animas.
Fuda rubigo mentium,
Tu peſtis avaritiæ
Dux duxit in flagitium
Damnabilis memoriæ,
Hoſtis Herodis impie,
Invaſor Chriſti gloriæ.
Nam regiæ non nocet innocentiæ,
Sed Chriſto, ſed Eccleſiæ.
Flos Regum, Ducum, Procerum
Iter, quod erat liberum,
Senſit inextricabile,
Dum incidit in Cerberum,
Qui facile detexit cor ignobile,
Vas Deo deteſtabile, vas ſcelerum,
Dum crucifigit iterum
Chriſtum in Chriſti pugile.
Judas Chriſtum diſtraxerat,
Dux Regem vendit Angliæ,
Sed crimen hoc exaggerat
Idololatra pecuniæ.
Nam impie pacem cum Rege finxerat,
Dum ei Rex improperat, quod fugerat
Relicta Crucis acie,
Cedens in partem Syriæ.
Chriſti miles in hoſtiles irruebat cuneos,
Dux cum pravis & ignavis
Fabricabat laqueos
In Regis captionem;
Sic ſævit in leonem
Vulpecula verſutia:
Bibe nunc avaritia,
Dum puteos argenteos
Larga diffundit Anglia,
Tua tecum pecunia
Sit in perditionem.
Infidelis & crudelis
Triumphalem titulum
Crucis Chriſti polluiſti,
Vendidiſti populum
Terræ promiſſionis,
Fili perditionis.
Rex revertendi ſtadia
Firmaverat triennia
Diſcordiam in gratiam,
Sed tua machinatio,
Confirmat in David ſolio
Tyrannum Babylonis. &c.

Inſuper & ſcribens epiſtolam ad (b) Conradum Archiepiſc. Moguntinum, acerbiſſima invectiva eumdem Leopoldum eſt inſectatus. At cum Petrus adeo factum exaggerat; præteriit eum fortaſſe quæ ad iſta perpetranda cauſa Ducem Leopoldum impulerat ſuperius recitata; quam ſi noviſſet, ſtylum puto continuiſſet, cum in ultionem peccati Deum id voluiſſe, videri potuiſſet. Tunc autem ad Cæleſtinum Roman. Pontificem his verbis (c) ſcripſere Epiſcopi Northmanniæ pro eodem Anglorum Rege:

(b) Pet. Bleſ. ep. 143.

(c) Id. ep. 64.

Reverendo Patri ac domino Cæleſtino Dei gratia ſummo Pontifici Voalterus ejuſdem permiſſione Rothomagenſis Eccleſiæ humilis miniſter, ipſiuſque Suffraganei, Bajocenſis, Ebroicenſis, Sagienſis, & Ebricenſis Epiſcopi ſalutem, & devotiſſimæ ſervitutis affectum.

Vulgariter dicitur, quia nova & inſolita morborum genera nova indigent medicina. Ab uſu ſiquidem noſtrorum temporum prorſus credimus alienum, quod capiatur, aut ad redemptionem aliquatenus compellatur, vel eundo, vel in reditu, quicumque Jeroſolymitanæ peregrinationis proſecutor extitit. Recolimus, quod illius viæ, ſanctique ſignaculi profeſſores Eccleſia Romana in ſua cuſtodia & tuitione ſuſcepit. Nec dubium eſt, redundare in totius Eccleſiæ caput, quidquid contra ejuſdem Eccleſiæ auctoritatem in ejus filios attentatur. Chriſtianiſſimus Princeps, Rex Angliæ, illuſtriſſimus dominus noſter & devotiſſimus Eccleſiæ Romanæ filius, quem ſpecialiter in ſua protectione ſuſceperat, in ſua peregrinatione poſt ſudores & pericula, poſt anguſtias, & diſcrimina vitæ, quæ pro amore, & honore Dei diu ſuſtinuerat, revertendo captus eſt, & injuſte detentus. Plangimus dolores & anguſtias noſtras, quas utinam nobiſcum communicare velletis paterno compaſ-

Ad Cæleſtinum Pap. litteræ Epiſcop. de Rege captivo.

PAGIUS Hovedenus, Bromptonus, Radulphus de Diceto, Matthæus Paris, aliique produnt, præſertimque Neubrigenſis lib. 4. cap. 29. ſcribens: *Captus Rex nobilis a Duce nequiſſimo anno gratia MCXCII. menſe Decembri.* Diem notavit Radulphus de Diceto ad hunc annum pag. 668. *Captus eſt in civitate, quæ VVena dicitur, XIII. Kalend. Januarii,* ſc. die XX. Decemb.

X. Quomodo autem in via captus fuerit, hoc modo refert Chronographus Reicherſpergenſis ad hunc annum: *Cum Dux Auſtriæ* (nempe Leopoldus) *in partes Auſtriæ rediret cum ſuis, comperit per certos nuncios, quod Rex Angliæ naufragus & profugus deveniſſet in terram ditionis ſuæ. Statim miſſis, qui veritatem in hac re inquirerent, inventus eſt idem Rex apud Vuiennam* (nunc Viennam) *occultans ſe in tugurio cujuſdam pauperis, & cibos propriis mani-*

Capitur a Duce Auſtria.

paſſionis affectu, & oſtenderetis per experientiam in noſtris anguſtiis, quantum vobis teneri debeat affectio filialis. Docet publicæ experientiæ liber uberiorem eſſe charitatis affectum parentibus ad filios, quam filiis ad parentes: ideoque penſata devotione, quam hactenus habuerunt Reges Angliæ erga Romanam Eccleſiam, ſperamus in eo, qui ſpes noſtra eſt, quod non deſiſtet in hac anguſtia noſtra illa exuberans, & inexhauſta gratiæ plenitudo, quæ ſe impartitur afflictis, lapſos erigit, læſos reparat; & ut quod multum eſt, claudatur in modico, ſe communicat univerſis. Qui & univerſorum & ſingulorum totus eſt, qui ſe ſervum ſervorum publice profitetur: quid faciat pro tanto filio, pro tanto Principe, cujus injuſtiſſimam captionem provinciæ lamentantur, dolent populi, plorant Eccleſiæ, & omnia jura tum moderna, quam vetera deteſtantur? Exerat beati Petri gladium manus veſtra, clementiſſime Pater, quid & quantum tanto filio debeatis, exhibentes in opere: ut experientia mediante addiſcant minores, & inferiores filii, quantum a vobis auxilium in ſuis neceſſitatibus debeant expectare. Valete.

XVIII. Aleonora Regina interpellat Pontificem. Pulſavit etiam tunc fores importunius Romanæ Eccleſiæ Aleonora Anglorum Regina, ſperans auctoritate Romani Pontificis poſſe fieri, ut ipſe Rex captivus conjux ejus vinculis ſolveretur. Sed cum adhuc minime audiretur, amariores ad eum litteras frequentare cogebat doloris acerbitas, quarum cum priores exciderint tres ultimo loco datæ extant inter Petri Bleſenſis epiſtolas, ejuſdem auctoris ſtylum redolentes, quas reddemus anno ſequenti, quo datæ intelliguntur. Modo anni hujus reliqua proſequamur.

Hic eſt annus, quo Cencius Camerarius conſulturus rebus temporalibus Romanæ Eccleſiæ, aggreſſus eſt opus utile valde, ut cenſus, qui tunc Romanæ Eccleſiæ a diverſis perſolverentur, ſcriptis mandaret: cui volumini in ejus argumentum iſta præfatus eſt:

Incipit liber cenſuum Romanæ Eccleſiæ, a Cencio Camerario compoſitus ſecundum antiquorum Patrum Regeſta, & memorialia diverſa, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo centeſimo nonageſimoſecundo Pontif. Cæleſtini Papæ Tertii an. ſecundo. XIX. De Cencio Camerario.

Eccleſia Romana cenſuum opus jam retroacto tempore a quibuſdam aliis ordinatum, cur reordinare opus fuerit, & neceſſe? ego Cencius, quondam felicis recordationis Clementis Papæ Tertii, nunc vero domini Cæleſtini Papæ Tertii Camerarius, S. Mariæ Majoris Canonicus breviter & aperte reſpondeo. Quod cum felicis memoriæ Eugenius Primus, & Hadrianus Papa ſucceſſor ipſius, & quidam alii deinde, quadam memorialia ſimplena tantum, nec authentice ſcripta, ſeu ordinata in ſcriptis de cenſibus redegiſſent, & poſteri, ſive ſucceſſores eorum per memorialia ipſa, quæ Eccleſiæ, vel monaſteria, hoſpitalia, ſeu domus eleemoſynariæ (quod fermo idem eſſe dignoſcitur) quæ etiam civitates, caſtella, villæ, vel do-

PAGIUS *nibus ſibi & ſociis ſuis pauciſſimis in officina ruſtica præparans.* [1] *Quo comprehenſo tradidit eum Dux hominibus ſuis cuſtodiendum, hac de cauſa, quod ipſe Rex graviter injuriaverat ducem, dum ſimul fuiſſent ſuperiori anno in transmarinis partibus in expugnatione Acrio civitatis, quæ per eundem tamen Regem expugnata erat. Inde autem idem Rex tum* (legendum, jam) *impatiens conſortis erat, & ſocietatis ibi, quia ipſe valde regali apparatu & majori quam Rex Franciæ, & alii Principes, venerat illuc, & ſub manu ejus erat multitudo exercitus uſque ad ſexaginta & amplius, ut fama erat, millia.*

XI. Occaſione naufragii a ſe paſſi. *Repatriante autem Rege Franciæ, cum ipſe ſolus ibi diſpoſuiſſet potenter quæcunque voluiſſet, & pacem per triennium inter Chriſtianos & Saladinum firmaſſet, redire & ipſe ad patriam ſimili quo venerat apparatu, cogitavit. Sed Deus aliter ordinavit; nam cum proſpere aliquanto tempore navigaſſet, poſtea ſubito correptus tempeſtate illa ſæviſſima, de qua ſupra dictum eſt, & disjectis navibus, quæ eum multa ſequebantur more Regio, ipſe ſolus cum navi ſua, vento validiſſimo impellente, projectus eſt in partes vicinas Aquilegienſibus. Ibi a majoribus terræ illius valde injuriatus & ſpoliatus bonis, quæ ei mare ſaltem reliquerat, occiſis etiam & captivatis hominibus ſuis, ipſe cum pauciſſimis evadens, per partes Karentiæ, neſciens, quo iret, terram Ducis Auſtriæ ignorans ingreſſus eſt.* Baronius num. VIII. meminit Epiſtolarum Petri Bleſenſis, a ſe anno ſequenti recitatarum, quibus *Eleonora* Angliæ Regina vehementer a Pontifice Romano petiit, *ut ipſe Rex captivus conjux ejus vinculis ſolveretur.* Verum *Eleonora* non Richardi, *Conjux*, ſed *mater* erat, ut anno ſequenti diſerte aſſerit Baronius, & inter omnes conſtat. Quare typographus vel forte amanuenſis Baronii, loco *matris*, *conjugem* animo diſtractus poſuit.

Ad num. XIX. *Onuphrius* in Præfatione, quam libro *Cencii* præfixit, in magno ſuo Ritualium veterum Opere, quod Romæ extat in Bi- XII.

NOTÆ [1] Quod ea quæ hic Pagius narrat de exaltato in regnum Hieroſolymitanum Henrico et regno Cypri in Guidonem tranſlato ſingularia quædam narrat Radulphus in Chronico Anglic. *Uxorem marchiſii* (Conradi de Monteferrato Tyri principis) *dedit rex Richardus Henrico nepoti ſuo comiti Trecenſium, cum regno Jeroſolymitano; ſorore ejus* (Sibilla) *jam defuncta, rege Guidone hoc ipſum pro pacis tranquillitate libenter annuente. Inſulam autem Cypri quam ab imperatore obtinuerat, regi Guidoni conceſſit, accepto ejus homagio.* MANSI

De cenſibus Apoſtolicæ Sedis. *domus ſpeciales, ſeu quæ Reges, aut Principes in jus admiſſi & proprietatem B. Petri & S. R. E. perſiſtentes cenſuales eſſe, vel quantum deberent perſolvere, inſtrui plenarie non valerent, eadem Romana Eccleſia detrimentum incurrebat non modicum, & jacturam. Quod utique comperiens, & videns me de facili poſſe remedium huic damno præſtare; recognoſcens etiam perſonam meam a S. R. E. primis a cunabulis educatam, promotam in omnibus & creatam: vigilanti atque vehementi meditatione motus, cenſus ipſos, ſicut in tomis chartacinis, & voluminibus Regeſtorum antiquorum Pontificum Romanæ Eccleſiæ, & modernorum, & aliorum librorum quorumdam, ſeu memorialium veracium inveni, etſi non omnes producens in medium, certis regnis, provinciis, Epiſcopatibus, atque locis a præmiſſis tantum Patribus ſanctis primitus conſtitutos, in quantum facultas permiſit, ut inferius annotabitur, inſignivi. Novos cenſus, qui meo tempore in Romana fuerunt Eccleſia conſtituti, vel amodo ſtatuentur, in hoc volumine ſtudiose depingendos oſtendi, ex hoc ſucceſſoribus mei præſtans materiam univerſis, qualiter de cætero, uſque ad exitum mundi & cenſus illos deſcribant, qui ſuis de novo temporibus ſtatuentur.* Hæc Cencius Camerarius.

XX. Conſtantia ope Pont. liberata & reſtituta Imp. Præter hæc autem, quid hoc anno Cæleſtinus Papa operatus fuerit pro redimenda Conſtantia Auguſta e manu Tancredi Siciliæ Regis, atque ea reſtituenda Imperatori, in Chronico Foſſæ novæ iſta breviter:

Hoc anno dominus Cæleſtinus Papa miſit dominum Ægidium diaconum Cardinalem Aragoniæ Panormum, & retulit Imperatricem Conſtantiam, quam Salernitani dederant Regi Tancredo, & honorifice duxit eam Romam. Et dominus Papa ſuis expenſis eamdem honorifice remiſit in Alemanniam ad Imperatorem. Hæc ibi. Cum interea Henricus Imperator tantam illatam ſibi a Salernitanis ulturus injuriam, tam in ipſos, quam in Regem Tancredum, & alios Imperii perduelles, ingentem in ſequentem annum parat exercitum, claſſemque maritimam. Quæ autem egerit, ſuo loco dicetur anno ſequenti, quo fieri contigerunt, nempe cum adhuc Richardus Rex Angliæ retinetur ab Imperatore captivus, ut apparet ex litteris Aleonoræ Reginæ ad Cæleſtinum ultimo loco datis. Inter hæc vero Rogerius Tancredi filius primogenitus coronatus in Regem migrat ex hac vita, & haud diu poſt Tancredus pater pariter obiit, ſuperſtite matre Regina cum puero, atque puellis duabus. Sed quæ admiranda in Slavorum hiſtoria ab au-

PAGIUS *Cencius compoſuit librum cenſuum Eccleſ. Rom.* Bibliotheca Vaticana, ait *librum Cenſuum* ante annos plus minus quadringentos collectum, & in unum corpus redactum fuiſſe *a Cencio* quodam diacono Cardinali S. Luciæ in Orpheo, & S. R. E. Camerario ſub Cæleſtino Papa III. & tandem Pontifice Romano Honorio III. nominato. *In eo*, ſubdit Onuphrius, *cum omnibus S. R. E. redditibus, vectigalibus & cenſibus ab eodem Cencio ſumma diligentia, cum ſingulorum publicis inſtrumentis, in unum redactis, his etiam omnium vetuſtiſſimus Ritualis ſive Ceremonialis liber deſcriptus eſt: in quo Sanctæ illius & venerandæ vetuſtatis puritas & ſinceritas, atque Romanæ Eccleſiæ in tractandis ſacris, & re divina celebranda, ſumma cura & obſervantia inſpicitur.* Subjungit, ſe illum in brevem formam contraxiſſe. Prima pars continet omnes ritus, qui ab Adventu domini ad Exaltationem S. Crucis in Eccleſia Romana uſitati ſunt. Secunda eſt de presbyteriis per annum erogari ſolitis, deque variis Officialibus Pontificis. Ultima denique de electione & conſecratione Pontificis, ac de coronatione Imperatoris. Purum putum *Cencii* librum Mabillonius Tom. II. Muſæi Italici ſub nomine *Romani Ordinis*, & Baronius præfationem libri cenſuum Romanæ Eccleſiæ exhibent.

XIII. *Bellum in Apulia geſtum inter Caſinenſes & Tancredum Regem.* Ad num. XX. Anno ſuperiori diximus, *Henricum* Imp. ex Apulia diſcedentem reliquiſſe *Diepoldum*, ut ſuo tempore contra hoſtes pugnaret. Quæ hoc anno geſſerit, refert Richardus de S. Germano in Chron. *dictus Adenulphus Caſſinenſis Decanus, facta compoſitione cum Diepuldo Roccæ arcis Caſtellano, qui ſe pro Imperatore gerebat, congregato militari & pedeſtri exercitu in Campaniam, quos prece, pretioque conduxerat, de Caſſino veniens menſe Januario vi cepit caſtrum S. Petri monaſterii, & bonis propriis ſpoliavit, de civitate S. Germani uſque ad Eccleſiam omnium Sanctorum occupavit, non tamen abſque ſtrage plurima Campanorum, & pace tandem hinc inde clamata, tota terra ipſi Decano ſe reddidit, & tunc de S. Germano nonnulli, qui dicti Regis* (Tancredi) *partem fovebant, in alteram partem ſeceſſerunt, quorum bona omnia a Teutonicis ſunt direpta. Tunc idem Decanus cum præfato Diepuldo terram equitans cum inſignibus monaſterii relictum caſtrum Plumbarolæ occupavit, vi cepit caſtrum Pignatarium*, & quædam alia caſtra. Legendus hac de re Anonymus Caſinenſis.

XIV. *Conſtantia Auguſta in libertatem reſtituitur.* Qui etiam ſcribit: *Imperator Bertoldum Comitem cum exercitu mittit in Italiam, & cum eo remittit ſupradictum Abbatem* (nempe Roffridum Caſinenſem Abbatem); *ſed Bertoldus in Tuſcia demorans milites Abbati concedit; cum quibuſdem rediens Ceperani alloquitur ſupradictam Imperatricem jam a Rege remiſſam, ducentibus eam Cardinalibus ad hoc miſſis a Papa, qui putabat Romæ cum ea de concordia tractare* (de Siciliæ Regno cum Tancredo). *Sed eadem Auguſta Urbis declinat ingreſſum, & per Tiberim in partes Spoleti recipitur. Applicat Abbas* (nempe Caſinenſis) *cum militibus, qui die quadam cum Decano euntes Atinum, Cancellas diruunt, magnam partem Atini depredantur & comburunt, cepiſſentque caſtrum, ſi conſilio Decani ſtetiſſent. Sed Teutonicus furor eodem quo venit impetu receſſit. Iterum eadem via Cominum intrant, Gallinarium capiunt & inhabitant. Poſt dies aliquot milites, qui conduxerant Abbatem, recedunt paucis remanentibus*, quæ fuſius idem Anonymus proſequitur.

XV. Joannes de Ceccano a Baronio citatus in tribus

auctore hujus ſæculi Helmoldo Abbate hoc tempore accidiſſe narrantur fide digniſſima accipe :

XXI. De Euchariſtia ingens miraculum. *His fermediebus puella quadam in partibus Thuringia prope civitatem Erpisfordiam agrotabat. Quam dum ſacerdos ex more viſitaret, dans ei viaticum, ablutionem digitorum fecit in bicario mundo, ipſam aquam ad bibendum ei tradens, ſicque diſceſſit. Illa vero bene ſua mentis compos dixit his, qui circa ipſam erant: diligentiſſime ipſam aquam operite; quia de digitis ſacerdotis vidi portiunculam Eucharistia in eam decidere. Quo facto cum ipſa aqua ei poſtea ad bibendum fuiſſet allata, & tota mutata fuiſſet in ſanguinem, ipſa quoque portiuncula, licet minimi formam acceperat digitali, verſa in cruentam carnem. His viſis terreatur omnes, fit clamor mulierculorum accurrentium, clamantium, mirantium, ſtupentium, & de re tam inaudita ſic & ſic loquentium. Mittitur, ſacerdos vocatur, qui magis ſtupebat, qui ſuam in his negligentiam metuebat. Qui etiam timens officii ſuſpenſationem, celare rem voluit, hortans tanti ſacramenti cuſtodiam. Sed celari non potuit, quod Deus miraculoſe manifeſtari voluit. Communicatur res pluribus, fit conventus ſacerdotum: qui in perturbatione non habentes conſilium, adierunt Archidiaconum. Qui ſuper his timens aliquid diſpenſare, qua geſta erant, per epiſtolam ſignificavit domino Moguntino. Interea ipſum bicarium cum vivifico corpore, & ſanguine opertum corporali, ſuper altari ponitur, & videntibus cunctis qui aderant, columba venit ſuper labium bicarii, & diu ſedit non ſine admiratione cunctorum, quod corporis ſui pondere ipſum vaſculum non everterit. In partibus enim illis bicaria quaſi ductilia in inferioribus ſunt anguſta, in ſuperioribus vero ampliora. Unde, qui viderant, non corporalem ſed ſpiritualem columbam arbitrati ſunt.*

Ann. Eccl. Tom. XIX.

*Cum ergo hac circa feſtum B. Vincentii Martyris facta fuiſſent, in feſto Annuntiationis venit dominus Archiepiſcopus in partes illas. Ipſam enim diem præfixerat omnibus Prælatis ſuis, cum omni Clero, ſimiliter & univerſo populo, ut omnibus in unum poſitis, quid ſuper eodem negotio ageret, omnium conſilio uteretur. Omnibus igitur convenientibus ad villam, ubi ipſum ſacramentum repoſitum erat, ordinata proceſſione, Prælatis portantibus ſanguinem Dominicum, ſupplicatione Litania, & populi devotiſſima prece, omnes diſcalceatis pedibus ad civitatem ſupradictam veniunt, & primam in monte B. Cyriaci ſtationem faciunt. Quibus cum nimia humilitate occurſant Sanctimoniales ejuſdem loci, cum genuflexione interna cantantes devotiſſime: Jeſu noſtra redemptio, &c. Ubi cum Miſſarum ſolemnia pro inſtanti articulo celebrata fuiſſent, procedunt ad montem B. Petri ubi magnus * religioſus ab antiquo inſtitutus monachorum eſt Conventus: ubi ſimiliter cum devotiſſime Miſſarum ſolemnia celebrata fuiſſent, ventum eſt ad Eccleſiam B. Dei genitricis ſemperque Virginis Maria. Ubi dominus Archiepiſcopus pontificalibus indutus, inter divina populum ad lacrymas & orationes eſt adhortatus, ut divina clementia, ſemper humano generi amica, qua ad evacuandum errorem infidelium, ſive ad corroborandam fidem ſuorum Fidelium, ſacramentum, quod ſub ſpecie panis, & vini benedicitur, ſanctificatur, ſumitur, vere ſuam carnem & ſanguinem evidentiſſimis indiciis demonſtraſſet ad laudem, & gloriam nominis ſui, ſimiliter etiam ad jucunditatem & exaltationem Eccleſia ſua ſancta ut confiteamur nomini ſuo ſancto, & gloriemur in laude ſua: rurſus in priorem ſubſtantiam panis, & vini transformare dignetur. Ut ſicut ipſe vere eſt panis vita & vinum, quod ſpiritualiter lætificat cor hominis; ita vere ſacramentum, quod*

XXII. Proceſſio ordinata.

* al. religioſorum

PAGIUS *Rediens in Germaniam Roma ingreſſum declinat.* bus peccat. Scribit enim: *Anno MCXCIII. indict. X. dominus Caleſtinus Papa miſit dominum Ægidium Diaconum Cardinalem Anagnia* (apud Baronium Librarii errore loco, *Anagnia*, legitur, *Aragonia*) *Panormum retulit Imperatricem Conſtantiam, quam Salernitani dederant Regi Tancredo, & honorifice duxit eam Romam* (verum Cæleſtinus III. non unum, ſed plures Cardinales miſit in Siciliam, & Imperatrix noluit ire Romam). *Et ſic dominus Papa honorifice remandavit eam cum ſuis expendiis Imperatori in Alemaniam.* Sed hoc quidem verum, at non anno MCXCIII. ut habet Ceccanus, cujus errorem Baronius corrigit, ſed anno currenti, ut *indictio X.* demonſtrat. Baronius exiſtimavit, hoc anno *Henricum Imp.* claſſem paraſſe in *Tancredum* Siciliæ Regem, huncque & *Rogerium* ejus filium hoc anno obiiſſe. Verum hæc ad annum MCXCIV. pertinent, ut ſuo loco dicetur.

XVI. Ad num. XXI. & ſeqq. Arnoldus Abbas lib. 4. cap. 14. narrat quoddam de Euchariſtia miraculum ſuo tempore, ideſt, hoc ſæculo deſinente accidiſſe in quadam Thuringiæ puella, quæ cum ſuſcepto a Sacerdote viatico *Portiunculam Euchariſtia in Bicarium*, in quo Sacerdos data communione manus ſuas abluerat, decidiſſe animadvertiſſet, & ſibi ad bibendum juſſiſſet afferri, totam aquam, *in ſanguinem mutatam* deprehendit, & portiunculam ipſam verſam *in cruentam carnem*. Baronius hoc facto narrato concludit: *Hac de transſubſtantiatione aqua in ſanguinem Chriſti, per commiſtionem Chriſti corporis divinitus facta: quod ſemper fieri in vino, cum commiſtio intercederet, Antiquitas exiſtimavit. Unde illud Romani Ordinis:* VINUM, ETIAM NON CONSECRATUM, &c. Refert etiam iſtud miraculum Mabillonius Tom. II. Muſei Italici Comment. in Ordinem Romanum pag. 89. & ſeqq. Verum perperam uterque hanc narrationem Helmoldo Abbati attribuit; Helmoldus enim non Abbas,

Ingens de Euchariſtia miraculum.

sed

Eccleſiæ ſub ſpecie panis & vini uſurpandum dederat, in formam notam verteretur.

XXIII. *Cumque diu oratum fuiſſet, & ſanguis & caro in formam priorem non rediſſet: pontifex de novis lapidibus novum altare conſtrui præcepit, ut in eo idem ſanguis cum carne Dominica reverenter conderetur. Verum cum inter ipſas orationes & exhortationes ſæpius miſiſſet, & transformatio facta non fuiſſet: venit ſubito qui diceret, dominum preces & gemitus filiorum Iſrael audiſſe & priorem illam ſubſtantiam pleniſſime rediſſe. His auditis, Dominus Archiepiſcopus multis ſuffuſus lacrymis, omnes ad gratiarum actiones hortari cœpit; ipſe vero cum ſermone exhortationis in laudes Domini noſtri JESU Chriſti prorumpens, ſic omnibus locutus eſt:*

XXIV. Perorat Archiep. *A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. O Redemptor, quis unquam mortalium facta pietatis tuæ dignis efferat laudum præconiis? qui ſemper cogitas cogitationes pacis, & non afflictionis. Et quia proprium eſt tibi ſemper miſereri & parcere, cujus natura bonitas, voluntas potentia, opus miſericordia, tu facis quod tuum eſt, nos autem quod noſtrum eſt. Tu, antequam invocemus, paratus es miſereri; nos proni ad malum ſumus a diebus adoleſcentiæ noſtræ. Nos ingrati ſumus tantæ pietatis munificentiæ; tu vero nec ingratis beneficentiam ſubtrahis, qui Solem tuum oriri facis ſuper bonos & malos, & pluis ſuper juſtos & injuſtos. Sed qui de terra eſt, de terra loquitur: tu quoque qui de cœlis deſcendiſti, ſuper omnes es: quia tu ſolus ſcis, unde venias, aut quo vadas: qui ad firmandam plebis tuæ fidem, ſacramentum hoc vertiſti in cruentam carnem, qui vero te panem vivum, qui de cœlo deſcendit, homini, ne deficiat in via hujus peregrinationis, comedendum dediſti, quem ſine faſtidio continue manducat Angelus in cœlo. Quam tamen ille manducat deliciosum, iſte interim manducat ad remedium; uterque vere, ſed non uterque plene. Apoſtolus enim dicit: (u) Probet ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat. Aliud quippe eſt, ſumere ſacramentum, aliud rem ſacramenti. Unum eſt viſibilis forma, aliud inviſibilis gratia. In his duobus duo comedendi ſunt modi, unus ſacramentalis, alius ſpiritualis. Secundum unum comedunt univerſi, ſecundum alium tantum boni. Ibi multi vocati, hic pauci electi. Ideo dixi, Uterque vere, ſed non uterque plene: quia alius tantum ſumit ſacramentum, alius autem & ſacramentum & rem ſacramenti. Alius enim devotus & dignus cum ſacramento viſibili inviſibilem percipit & gratiam: alius autem indignus ſumens ſacramentum, reus efficitur corporis & ſanguinis Domini, quia judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini.*

(u) 1. Cor. 11.

Nunc igitur, ut condignas perſolvamus gratiarum actiones Domino noſtro JE-

PAGIUS ſed Presbyter Buzovienſis fuit, & Chronicon Slavorum anno MCLXVIII. abſolvit, quod poſtea Arnoldus Abbas Lubecenſis continuavit, uti jam diximus.

XVII. *Quæritur an conſecratio ex contactu fieri poſſit.* Sed quod Baronius Antiquitati tribuit, ut ibidem animadvertit Mabillonius, non ita accipiendum eſt, quaſi generalis fuerit totius Antiquitatis ea perſuaſio. Nam præterquam quod in primis octo ſæculis nulla hujuſce opinationis apparent veſtigia, imo in iis illa converſio non niſi verbis Chriſti a Sacerdote prolatis fieri ſemper & ubique credita eſt; in ſubſequentibus ſæculis, quo tempore apud nonnullos hæc opinio invaleſcere cœpit, multi Auctores, iique graviſſimi in contrariam abierunt ſententiam; alii vero media via incedentes, rem ſub dubio reliquerunt. Inter Auctores partis negantis quaſi princeps cenſendus eſt Sanctus Bernardus, qui ex immiſſa in vinum non conſecratum particula, vinum quidem *ſacrum*, ſed non vere ac propriæ conſecratum fuiſſe dicit in Epiſt. LXIX. Huic occaſionem præbuit factum cujuſdam Abbatis Sacerdotis, qui cum ſuper ſolam aquam in calice temere poſitam verba conſecrationis protuliſſet, atque errore animadverſo poſtea vinum infudiſſet, ac conſecratæ Euchariſtiæ particulam in calicem immiſiſſet ad conſecrationem ſupplendam; Bernardum, quid ſuper hoc re ſentiret, conſuluit, hocque reſponſum impetravit: *Nec ſub tanto articulo melius fieri potuiſſe putamus, arbitrantes, liquorem, etſi non ex conſecratione propria atque ſolemni in ſanguinem mutatum, ſacrum tamen fuiſſe ex contactu corporis ſacri.* Ubi cum Bernardus dicit, vini liquorem, *non ex conſecratione propria atque ſolemni in ſanguinem fuiſſe mutatum*, cave, inquit Mabillonius, eum exiſtimes ſenſiſſe tranſmutationem factam ex conſecratione minus propria, minuſque ſolemni, quæ fieret per contactum corporis ſacri. Nam *ſacrum* tantum fuiſſe ex hoc contactu liquorem, non conſecratum, palam eſt eum exiſtimaſſe.

XVIII. *Negant S. Bernardus Jacobus de Vitriaco & Beletus.* Eandem ſententiam confirmat Jacobus a Vitriaco in Hiſt. Occident. cap. 38. *non dicimus* ait, *quod ex tactu ſanguinis vinum ablutionis convertatur in ſanguinem: ſed remanet purum vinum, licet ex contactu ſanctæ rei ſit ſanctificatum, ſicut aqua fluminis aqua benedictæ commixta, dicitur ſanctificari.* Quibus præmiſſis hæc ſubdit, quæ in rem noſtram magis expreſſe faciunt: *Mentiuntur ergo qui dicunt, quod in die paraſceves Corpus Chriſti ex contactu mutat vinum in Sanguinem. Illo enim die Corpus, ſed non Sanguis ſumitur: neutrum autem conficitur, eo quod die illo in veritate immolata fuit hoſtia: & ideo non immolatur in figura.* Non poterat Jacobus magis affirmate ſententiam pronunciare. Vitriaco præivit *Joannes Beletus*, qui teſte Alberico in Chron. anno MCLXXXII. in Eccleſia Ambianenſi vivebat. Ipſe negantem ſententiam ratione confirmat in cap. XCIX. *Si quis autem roget, num iſtud vinum quod eo die (ſc. Paraſceves) ſumitur, ex Dominici Corporis contactu conſe-*

cre-

Digitized by Google

Gratiaſum Actio. *JESU Chriſtus, qui in hoc facto nos, & terrere & conſolari voluit, hac ſuademus, præcipimus, ſtatuimus omnibus ſub noſtra juriſdictione conſiſtentibus, ut omnes a minimo uſque ad maximum, a juvene uſque ad ſenem, & pueri & puellæ, incurvati adorent, laudent, magnificent Dominum noſtrum JESUM Chriſtum, cui omne genuflectitur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum & honoremus almiſſima ejus ſacramenta, ut non ſolum ſacramentum, ſed & rem ſacramenti fideliter percipiamus per gratiam ipſius, qui ſecundum ordinem Melchiſedec ſacerdos eſt & ſacrificium, qui nos ſibi faciat populum peculiarem, ſectatorem bonorum operum. Cumque omnes reſpondiſſent, Amen, Dominus Archiepiſcopus ipſam aquam tranſubſtantiatam in vaſculo pretioſo ad poſteritatis* memoriam in ipſa Eccleſia honorifice repoſuit; *bicarium vero ſecum Moguntiam detulit, ubi uſque hodie honore maxime veneratur. Omnes autem, qui in omni diœceſi ſua conſtituti erant, ita devote ad laudem Chriſti incurvati ſunt, ut etiam infantuli, qui in cunabulis jacebant incurvati gratias agerent, juxta illud:* (a) *Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem.* Hæc de tranſubſtantiatione aquæ in ſanguinem Chriſti, per commiſtionem Chriſti corporis divinitus facta. Quod ſemper fieri in vino, cum commiſtio intercederet, antiquitas exiſtimavit. Unde illud (b) Romani Ordinis: *Vinum etiam non conſecratum, ſed ſanguine Domini commixtum, ſanctificatur per omnem modum.* Sed hæc prolixiorem exigunt diſputationem. Confuta-

(a) Pſal. 8.

(b) Ord. Rom. de offic. Miſſ. in fin. & Microl. c. 19.

Ann. Eccl. Tom. XIX.

PAGIUS *eretur, quamvis* COMPLURIUM *ſcripta illud aſſerere videantur; nos tamen veritatem magis ſequentes, & ea quæ Sancti Patres tradiderunt, dicimus, vinum illud omnino non eſſe conſecratum ex illo contactu, ſed ſanctificatum.*

XIX. *Partem negativam tuetur etiam Durandus.* Rationes hujus ſententiæ ſubjicit idem Beletus, eaſdemque totidem fere verbis repetit Guillelmus Durandus in Rationalis lib. 6. cap. 75. *Sed nunquid vinum, quod in die Paraſceves cum Dominico Corpore ſervato ſumitur, in altari conſecratur, & Sanguis Chriſti efficitur per immiſſionem ipſius Corporis in calicem & per ejus tactum: ſuper hoc dicunt quidam* (in quibus Amalarium & Micrologum haud dubie intelligit) *quod per Dominicam orationem, quæ tunc dicitur, fit conſecratio ſive commutatio vini in Sanguinem. Nam Gregorius aſſignans cauſam, quare Dominica oratio in die illa a Sacerdote dicatur, dicit, quod in primitiva Eccleſia Apoſtoli ſola dominica oratione utebantur in conſecratione. Nos tamen hoc non dicimus, quia ſi hoc jam eſſet, non eſſet neceſſe Corpus Domini ad diem illum ſervari* (nempe quia æque panis ac vinum per Dominicam orationem conſecraretur). *Præterea ex hic, quæ in Canone Dominicam orationem præcedunt, ſatis patet, quod ad prolationem ipſius orationis tranſſubſtantiatio non fit; & nullo tempore Miſſa fuit celebrata ſine illis verbis,* Hoc eſt corpus meum, &c. *quæ ſola in principio naſcentis Eccleſiæ proferebantur ab Apoſtolis, qui poſt modum orationem Dominicam ſuperaddiderunt. Dicimus ergo illud non conſecrari, ſed ſanctificari. Differt autem inter hæc; nam conſecrare eſt conſecratione tranſſubſtantiare; ſanctificari eſt ex contactu, ſeu admiſtione ſacræ rei reverendum & ſanctum effici, ut patet in aqua benedicta,* &c.

XX. *Hoc ſententia affirmativa præferenda.* Ex his quædam elici poſſunt. I. variam & inconſtantem fuiſſe Auctorum & Ritualium librorum de conſecratione per contactum ſententiam, aliis affirmantibus, negantibus aliis, aliis vero rem in medio relinquentibus: nec proinde ejuſmodi conſecrationem ut dogma receptum fuiſſe. II. affirmantem partem ab Eccleſia Romana nequaquam fuiſſe traditam aut propugnatam, neque in libellis Romani Ordinis certo aſſertam; imo verba hæc, *ſanctificatur enim vinum non conſecratum,* &c. Quæ Auctoribus affirmantis opinionis fundamentum præbuerunt, a quodam Gloſſatore fuiſſe inſerta III. non immerito *Beletum* dicere affirmantem illam ſententiam pugnare contra ea, *quæ Sancti Patres tradiderunt*: quorum hæc concors & unanimis ſententia eſt, veram utriuſque ſpeciei conſecrationem nonniſi verbis Chriſti Domini a Sacerdote prolatis perfici poſſe; ac tandem jacere *Hieronymi* argumentum adverſus diaconos, qui ſe efferebant ſupra Presbyteros, *ad quorum preces Chriſti Corpus, Sanguiſque conficitur*, ſi ex contactu (qui Diaconis etiam imo & laicis tribui poterat, & revera tribuebatur in communione domeſtica) verus ſanguis conſecrari poterat. Hæc ſolide Mabillonius, qui concludit, valide hinc refelli Heterodoxorum argumentationem, ex commiſtione particulæ cum vino haud conſecrato, communionem ſub altera ſpecie ſuppleri contendentium.

XXI. *Martyrium S. Alberti Epiſc. Leodienſis & Card.* *Sanctus Albertus* Epiſcopus Leodienſis & S. Rom. Eccleſiæ Cardinalis Remis occiditur ab apparitoribus miſſis ab Henrico Imp. qui cum ab eo fuiſſent amanter recepti, nacti ſpatiandi occaſionem, extra muros civitatis eductum interfecerunt *VIII. Kalend. Decemb.* ut fuſe narrat Ægidius Aureæ vallis Monachus in Hiſt. Epiſcoporum Leodienſium; verebatur enim Imperator, ne Dux Lovanienſis frater ejus contra imperium junctis ſibi fraternis viribus intumeſceret. Annus occiſi *Alberti* Eccleſiaſticam libertatem defendentis accurate a Ciaconio in Hiſt. Cardinalium notatus fuerat, præſens ſcilicet, ſed Oldoinus in illuſtratione ejuſdem Hiſtoriæ hoc martyrium in annum ſequentem diſtulit hoc unico fundamento, quod in Sacrario Eccleſiæ Cathedralis Leodienſis *Albertus* anno MCXCIII. dicatur Remis occiſus. Verum hujuſmodi annotationes, ut identidem inſinuavimus, a poſterioribus, iiſque ſæpius ſer chronologicæ imperitia poſitæ. Motus fuit etiam, opinor, his verbis Ægidii capit. 86. *Paſſus eſt Martyrium idem Albertus VIII. Kal. Decemb. anno Domini MCXCIII.* verum locus ille corruptus, legendumque *an. Dom. MCXCII.* Ipſemet enim Ægidius cap. 64. dicit *Albertum* Epiſcopum Leodienſem conſecratum *die dominica, qua erat vigilia Sancti Matthæi Apoſtoli & Evangeliſtæ*, ideoque hoc Chriſti anno. Tum cap. 73. inquit: *Hæc luſtu luctabatur ab exilii ſui primo die uſque ad diem mortis ſuæ, per dies circiter ſex atque ſexaginta*; a die autem XX. menſis Septemb. in quem vigilia S. Matthæi incidit, uſque ad VIII. Kal. Decemb. ſeu diem XXIV. menſis Novembris, quo interfectus fuit, totidem dies fluxere. Denique

vit idem miraculum hæreſim hoc ſæculo obortam, negantium aquam vino mixtam mutari in ſanguinem.

Se-

PAGIUS

Ægidius cap. 79. loquens de ultima Miſſæ, quam *Albertus* ante mortem in monaſterio S. Cæciliæ virginis celebravit, ſcribit: *Venerat Dominica dies, qua occurrerat Sanctæ Cæciliæ virginis & martyris feſtum*, qui uterque dies præſenti anno concurrerunt. Hæc itaque epocha extra omne dubium poſita. Anno MDCXII. *Albertus & Iſabella* Archiduces Auſtriæ, conſentiente Ludovico XIII. Franciæ Rege, Sancti Martyris corpus a Ludovico Cardinali de Guiſia Archiepiſcopo Remenſi, & Capitulo ejuſdem urbis obtinuere, & piiſſimus Princeps *Bruxellis* illud ſuis humeris in Carmelitanarum Eccleſiam a ſe extructam deportavit, ut narrat Marlotus in Metropoli Remenſi.

JESU CHRISTI ANNUS 1193.	CÆLESTINI PAP. III. ANNUS 3.	HENRICI V. IMP. 3. ISAACII ANG. IMP. 8.

I. *Crudelia facta Henrici Imp.* SEquitur annus Redemptoris milleſimus centeſimus nonageſimus tertius, Indictione undecima, quo Henricus Imperator audita morte Tancredi, ejuſque filii in Sicilia regnantium, exercitu, claſſeque parata in Campaniam venit, Salernum expugnat, diramque vindictam ſumit de civibus, qui captam Conſtantiam Auguſtam miſerant ad Tancredum, receptiſque Appulis, atque Calabris in fidem Meſſanam ſe contulit, ubi promiſſionibus allectis Siculis, eoſdem in deditionem accepit, pactiſque conventis Reginam matrem cum puero, atque puellis redegit in ſuam poteſtatem, quos perjurus idem Imperator Henricus vinculis alligavit, puerumque excæcavit, puellas vero duas ſorores cuſtodiri mandavit una cum matre. Hæc omnia ex Chronicis Foſſæ novæ ubi & aſſeritur adventus Henrici Imperatoris in Siciliam contigiſſe hoc anno, Menſe Decembris, ſicque cladem illam illatam Siculis hoc anno cœptam, in ſequentem propagatam fuiſſe. Addit his Rogerius in Annalibus, eumdem Henricum Imperatorem juſſiſſe effodi corpora Tancredi, & filii ejus Rogerii, regiiſque nudari coronis, quas accepiſſe illegitime, aſſerebat. In-

---

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXXI An. Hegiræ DLXXXIX. inchoato die 6. Jan. fer. 4. An. Hegiræ DXC. inchoato die 27. Decemb. fer. 2. An. C. 1193.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6685.

☉ 26. C. ☽ 16. P. 28. Mart. Indict. 11.

JESU CHRISTI 1193.

CÆLESTINI III. PAPÆ 3.

HENRICI VI. REG. 4. IMP. 3.

ISAACII ANGELI IMP. 9.

I. *Geſta anno ſuperiore inter Tancredum Siciliæ Reg. & Caſinenſes.* AD num. I. Richardus de Sancto Germano in Chron. verba facit de expeditione Bertholdi Comitis exeunte autumno ſuperioris Chriſti anni ſuſcepta, atque: *Bertholdus Comes ex parte Imperatoris in regnum* (nempe Neapolis) *Legatus mittitur; qui veniens cum electis militibus & bellatoribus de Florentia illi ei faventibus, qui partem Imperatoris fovebant, & convenientibus ad eumdem, Venafrum in feſto beati Martini vi cepit, & ſuis dedit in direptionem & prædam. Tunc Comes Rogerius de Moliſio metus cauſa, quia ſe in partem Regis* (nempe Tancredi) *dederat, in Roccam Magenul recipit.* Idem Richardus de Sancto Germano hæc ad currentem annum refert, quæ etiam ad præcedentem pertinent: *Roffridus dictus Caſinenſis Abbas de Alemannia rediens, relicto ibidem obſide Gregorio Germano ſuo, cum nonnullis quos ſecum duxerat electis militibus, Cominum intrat. Atinum foris devaſtat, incolarum occupans Sanctæ Mariæ de Atino, & dirui faciens muros Cancelli & portam ejus. Vi cepit Gallinarium, & bonis propriis ſpoliavit; rediens vero ad terram monaſterii, caſtrum S. Angeli Theodoiſi ſibi contrarium, quia partes Regis Tancredi fovebat; cum Conrado Caſtellano Sorella & cum gente ſua, licet non profecerit, vehementer impugnat, faciens quam potuit in exterioribus vaſtitatem.* Sed hæc ad annum præcedentem pertinent; cum ipſemet Richardus de Sancto Germano diſerte aſſerat, hunc Abbatem Caſinenſem in regnum Neapolitanum rediiſſe *eo anno, quo Rex Angliæ ab Jeroſolymis rediens a Duce Auſtriæ retentus & captus eſt*, quod certum eſt anno præcedenti contigiſſe.

II. *Geſta hoc anno inter eoſdem.* Quæ vero currenti contigere, Anonymus Caſinenſis hoc modo narrat. *Bertoldus relictis in Comitatu Moliſii Conrado Muſcancervello vadit, & ducit in uxorem ſororem Comitis Be-rardi, relictam Comitis Roberti de Caſerta. Diopuldus* (ſeu Diopoldus) *in prædam diſcurrens verſus Campaniam gradientem contra ſe Comitem Calenſem capit, & tranſductum in Rocca arcis captivum ſervat, & præda tali glorioſus uſquequaque per terram Laboris licentius jam diſcurrit & deprædatur. Supra ſcriptus Abbas* (nempe Caſinenſis) *exercitu collecto occuperat Caſtellum novum & alia vicina caſtra, pacto de reddendo ſe ſtatuto tempore, niſi erit ei a Rege* (nempe Tancredo) *ſuccurſum. Caſtrum S. Angeli foris devaſtat.* Idem Auctor hæc etiam narrat: *Bertoldus condeſcendentibus ei Muſcancervello, Diopuldo, & Conrado* (Sorellæ Gubernatore) *prædictis, nec non & Abbate Caſinenſe, Fundano & Caſertano Comitibus cum viribus ſuis caſtrum Sexti, ubi Landus de Montelongo Conneſtabulus erat, cum quibuſdam Campanis militibus, pro parte Regis Tancredi vi cepit, ipſoque caſtro bonis propriis ſpoliato, ipſum Landum cum ſociis ſuis captivum duxit; quorum libertati poſt multa ſupplicia pietatis cauſa non proſuiſſet, niſi redimi profuiſſet. Roccam etiam Ravenulæ aggredi a ſuis bellatoribus faciens per inſultum cepit Vaircanum acriter impugnans, ubi quidam erat Rogerius de Theate pro Rege ſtatutus in nullo profecit. Demum ſuccreſcentibus ei viribus regnum Imperiali nititur ſubjicere ſervituti.*

III. *Alia eorumdem geſta militaria.* Idem Anonymus etiam ſcribit: *Bertoldus redit in Comitatum Moliſii. Rex Tancredus in Apuliam veniens recepit filiam Imperatoris Conſtantinopolitani in uxorem Rogerio filio ſuo dudum in Regem coronato. Exinde collecto exercitu venit ad Montem Fuſcum, contra quem Bertoldus caſtra movens tentoria figit apud Paludam, ubi die belli condicto pugnare volentem Regem quidam de ſuis retrahunt. Inter moras autem exercitus Imperialis penuria coactus redit in Comitatum Moliſii. Rex vero tranſiens vi capit Roccam S. Agathæ, & caſtrum Sabiniani, ubi plures de Teutonicis captos extremo ſupplicio damnat. Bertoldus caſtrum Montis Rodonis obſidet, quia fidem ruperat; ſed die quadam ſuas machinas exterius inſtruens de machina interiori emiſſo lapide percuſſus moritur. Conradus ſupradictus* (Muſcancervello) *parte quadam exercitus dilapſa, dum eligitur ab aliis obſidionem non deſeruit, donec caſtrum vi cepit, proditores in circuitu ſuſpendit, conſumptiſque rebus caſtrum ipſum incendio primum, deinde ruina uſque ad ſolum evertit. Rex Tancredus proſperis ſucceſſibus animatus venit in terram Laboris, obſidet Caſertum, donec Comes* Guil-

Digitized by Google

Interea vero hoc eodem anno Regina Anglorum pro liberatione filii ſui Richardi Regis denuo & importunius pulſat fores Apoſtolicæ Sedis, iſta ſcribens ad Romanum Pontificem Cæleſtinum (a) per Petrum Bleſenſem, qui Regi petri fuerat a ſecretis:

(a) Pet. Bleſ. ep. 144.

II. Reginæ Angliæ litteræ ad Cæleſt. Pap. primæ.

Reverendo Patri & domino Cæleſtino Dei gratia ſummo Pontifici, Aleonora ira Dei Regina Anglorum, Duciſſa Northmanniæ, Comitiſſa Andegavenſis miſeræ matri exhibere ſe Patrem.

Silere decreveram, ne inſolentiæ & præſumptionis arguerer, ſi forte adverſus Principem ſacerdotum verbum aliquod minus cautum abundantia cordis, & vehementia doloris eliceret. Sane non multum ab inſania differt dolor; dum in impetu ſuæ accenſionis eſt, dominum non agnoſcit, ſocium non veretur, nec defert, nec parcit alicui, ſed nec tibi. Nemo ergo miretur, ſi verborum modeſtiam vis doloris exaſperet, jacturam enim plango publicam: ſed & familiaris dolor in ſpiritus mei præcordiis inconſolabiliter radicavit. Sagittæ enim Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum meum. Gentes divulſæ, populi lacerati, provinciæ deſolatæ, & generaliter tota Occidentalis Eccleſia confecta lamentis in ſpiritu contrito & humiliato ſupplicant vobis, quem conſtituit Deus ſuper gentes & regna in omni plenitudine poteſtatis. Afflictorum, quæſo, clamor introeat in aures veſtras: calamitates enim noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper numerum. Nec iſta diſſimulare poteſtis citra criminis, & infamiæ notam, cum ſitis Vicarius Crucifixi, ſucceſſor Petri, ſacerdos Chriſti, chriſtus Domini, Deus etiam Pharaonis. De vultu tuo, Pater, judicium prodeat, oculi tui videant æquitatem. De arbitrio veſtro, & de clementia veſtræ Sedis pendent vota populi, & niſi maturius arripiat manus veſtra judicium, tota redundabit in vos tragœdia hujus mali: cum ſitis pater orphanorum, & judex viduarum mœrentium, & dolentium conſolator, & omnibus civitas refugii. In tanto cumulo miſeriarum unicum & commune omnibus expectatur de veſtræ poteſtatis auctoritate ſolatium. Filii Iſrael Moyſen, cujus agitis vices, conſultabant in duris, & ad tabernaculum fœderis confugiebant in anguſtiis ſuis. Rex noſter in arcto eſt, & undique anguſtiæ premunt eum.

III. *Videte ſtatum, aut potius caſum regni, malitiam temporis, Tyranni ſævitiam, qui de fornace avaritiæ arma iniquitatis inceſſanter fabricat contra Regem, quem in ſancta peregrinatione, in protectione Dei cœli, & tuitione Romanæ Eccleſiæ captum, & vinculis carceralibus coarctatum tenet, occiditque terrendo. Contemnit enim Deum, & terribilia judicia ejus; prædæ incubat, & non eſt qui de manu ejus poſſit eruere. Si Eccleſia Romana comploſis manibus ad tantas injurias Chriſti ſilet: exurgat Deus, & judicet cauſam noſtram, reſpiciat in faciem Chriſti ſui. Ubi eſt zelus Eliæ in Achab? zelus Joannis in Herodem? zelus Ambroſii in Valentem? zelus Alexandri Tertii, qui ſicut audivimus, & vidimus, patrem iſtius Principis Fridericum plena auctoritate Apoſtolicæ Sedis ſolemniter & terribiliter a Fidelium communione præcidit? Porro Tyrannus Apoſtolicas claves habet ludibrio, nec niſi verba reputat legem Dei. Sed tanto conſtantius deberetis arripere gladium Spiritus, quod eſt verbum Dei; ſcriptum eſt enim: (b) Qui vos ſpernit, me ſpernit. Ideo ſi veſtram non vultis, aut Eccleſiæ Romanæ injuriam perſequi; vobis tamen diſſimulare non licet Petri opprobrium, & injuriam Chriſti. Non ſit ergo alligatum in ore veſtro verbum Domini, nec in vobis timor humanus obruat ſpiritum liberta-*

(b) Luc. 10.

PAGIUS *Guilielmus reddit ſe, deinde obſidet Torſam, & ipſi ſe reddunt obſidibus datis. Conradus tranſit in vallem Forconi, exercitum recreat captis terris, quæ reddiderant ſe Regi. Rex venit Theanum ſperans ad ſe revocare ſupradictum Abbatem* (nempe Caſinenſem); *ſed vir conſilii futurorum providus & juſtitiæ conſcius, nec muneribus Regis, nec terroribus Sedis Apoſtolicæ* (quæ Tancredo Regi favebat) *potuit inflecti. Rex ægritudine correptus rediit Siciliam; quo recedente Conradus Cominum intrat & devaſtat, & deducto Comite Caleni recipit. Diopultus Roccam Montis Draconis, Conradus vero in Apuliam tranſiens loca immunita capit, munita deprædatur & devaſtat.*

IV. *Annales emendantur.* Baronius ad hunc annum revocat adventum *Henrici Imp.* in Campaniam, mortem *Tancredi Regis*, ejuſque filii, & ſævitiam Imperatoris in Tancredum & Rogerium Reges jam demortuos. Verum hæc omnia ad annum ſequentem pertinent, ut ibidem videbimus.

V. A num. II. ad XIX. Recitat Baronius Epiſtolas tres ob *Eleonora* Angliæ Regina, ac Richardi Regis matre, ad *Cæleſtinum Papam* datas, quibus hunc lamentis atque querelis urget, ut *Richardo Regi* filio in captivitate detento opem ferat. Baronius num. XVII. recte quidem arbitratur, hoc anno a Petro Bleſenſi Reginæ nomine ſcriptas fuiſſe, ſed quod addit eas emiſſas *poſt ſubjugatam ab Imperatore Siciliam* ſubſiſtere non poteſt; cum nonniſi anno ſequenti Sicilia in Henrici Imp. poteſtatem venerit, & ante hujus anni finem inter Henricum Imp. & Richardum Regem convenerit de conditionibus, quibus hic liberandus eſſet. Quare hoc tantum verum eſt de tertia, quæ ideo ante initium anni ſequentis non data, ut ibidem monſtrabimus.

Tres epiſtolæ Eleonoræ Reginæ ad Cæleſtinum PP.

VI. *Richardus Rex Henrico Imp. traditur.* *Rex Richardus*, inquit Matthæus Paris in Chron. *remanſit in cuſtodia Ducis Auſtriæ, donec ipſum vendidit Imperatori Romanorum Henrico pro ſexaginta millibus librarum argenti ad pondus Colonienſium. Quem ferie tertia poſt Ramos Palmarum adducens, diligentiſſime cuſtodiri*

tatis. Tolerabilius eſt incidere in manus hominum, quam derelinquere legem Dei. Confidunt in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum gloriantur inimici Crucis Chriſti, quorum finis interitus, & gloria eorum in confuſione. Quidquid Eccleſiarum & pauperum neceſſitati ſubtrahitur, inſatiabilis avaritiæ devorat ingluvies. Sed prope eſt, ut in eos manus Domini tempeſtivam exerceat ultionem, & eveniet, quod beatus (a) Job de prædone impio proteſtatur: Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre ejus extrahet eas Deus. Lucet qua fecit omnia, nec tamen conſumetur. Quod ſi ad tempus humanum evadunt judicium, divinum terribilius eſt, quod imminet eis: quorum gaudium præſens inſtar puncti; interminabiles vero pœna ignis & vermis. Quis enim unquam perſecutor innocentiæ ultricem illius manum, qui aufert ſpiritum Principum, potentiſque potenter punit, legitur evaſiſſe? Ut de pœna taceam gehennali, ſæpe legimus, quomodo digitus Dei pro arbitrio ſuo regna & Imperia transfert: quæ etiam, ſicut vult erigit, & ſicut vult, dejicit poteſtates. Non deterreat, quæſo, vos ſæcularis elatio. Superbus eſt (b) Moab, & major eſt ſuperbia ejus, quam fortitudo ipſius: e contrario autem nomen Domini plurima fortitudo.

(a) Job. 20.

(b) Iſ. 16.

IV. Juſtæ querelæ Reginæ.

Illud vero publice contriſtat Eccleſiam, populiſque murmur excitat, nec mediocriter militat in diſpendium veſtræ opinionis, quod in tanto diſcrimine, in tot lacrymis, in tot provinciarum ſupplicationibus, nec unum Nuntium ad Principes illos a veſtro latere deſtinaſtis. Sæpe pro negotiis mediocribus veſtri Cardinales in magna poteſtate etiam ad partes barbaras legatione funguntur: in cauſa vero tam ardua, tam lamentabili, tam communi, nec unum adhuc Subdiaconum, aut Acoluthum deſtinaſtis. Legatos enim hodie facit quæſtus, non reſpectus Chriſti, non honor Eccleſiæ, non regnorum pax, aut populi ſalus. Quis quæſtus vobis, aut proventus glorioſior poſſet eſſe, quam in hac liberatione Regis ſummi Pontificis apicem, ſive ſacerdotium Aaron, & Phinees exultare? Sane non multum humiliaſſet Sedis Apoſtolicæ dignitatem, ſi in propria perſona ad tanti liberationem Principis in Germaniam deſcendiſſet. Quem enim tam officioſe colebat in proſperis, tam deſidioſe deſerere non debuit in adverſis. Quare non appenditis in libra juſtitiæ beneficia, quæ bonæ memoriæ Henricus pater iſtius Regis vobis, ſicut vidimus, in articulo ſummæ neceſſitatis exhibuit, ut a diverſo tyrannidem Friderici quam in vos & in Eccleſiæ Romanæ poſſeſſiones, & in omnes qui vobis fideliter adhærebant, exercuit? Cum enim prænominatus Fridericus fautor ſchiſmaticæ diſſenſionis & Auctor contra Alexandrum Tertium, canonice, ſicut ſcitis, electum, in partem apoſtatæ Octaviani conjuraſſet, atque ſub illa ſchiſmatis concuſſione generaliter ubique terrarum Eccleſia laboraret: Reges Franciæ & Angliæ variis ex utraque parte legationibus tentabantur. Cumque ſententia Regis Francorum conſiliorum varietate, cui faveret parti, fluctuans dubia vacillaret; Rex Henricus dolens Chriſti tunicam diutius ſcindi, primus Alexandro Papæ conſenſit, multaque cautela trahens Regem Francorum pariter ad conſenſum, Apoſtolicum ſuis munivit conſiliis, & firmavit auxiliis; & ſic navem Petri ſub certo diſcrimine naufragantem in ſecura littoris ſtatione locavit. Hæc apud Caſtrum Radulphi vidimus, ubi etiam Romanorum votis (ſicut ipſi pro miraculo publice prædicabant) plenioribus nemini auri & argenti regia munificentia ſatisfecit.

Henrici Reg. digna merita.

V.

Notabiliter igitur dehoneſtat gloriam Sedis Apoſtolicæ, quod aliqua unquam ingratitudo tanti beneficii memoriam potuit abolere. Quandoque poterit ex cauſa conſimili (quod Deus avertat) ſchiſmatis pullulare fermentum, veſtraque præſentes deſidiæ & defectus recordatio poterit tunc aliquibus cedere in ſingultum. Licet enim liberationem Regis ille veteratus ſerpens, ille coluber tortuoſus machinationibus præſtigioſis impediat: confidimus tamen in Domino, quod tempeſtive reſpiciet in faciem Chriſti, & dabit imperium Regi ſuo. Expectatio ſiquidem noſtra in ſpe certa, & fide firma convaluit. Fit enim inceſſanter oratio ab Eccleſia ad Deum pro eo. Deus autem, qui in tempore accepto exaudit, & adjuvat in die ſalutis: reſpiciet in orationem humilium, & non ſpernet preces eorum (c). Multum enim valet deprecatio juſti aſſidua. Sol ad (d) preces Joſue ſtetit, & Luna contra vallem Ajalon non eſt mota,

(c) Jacob. 5.

(d) Joſue 10.

PAGIUS

ri fecit. Et ut Regem ad immoderatam redemptionem pecuniæ impelleret quantitatem, retrudi eum præcipit in Triballis, a quo carcere nullus ante dies iſtos exivit, qui ibidem intravit, &c. *Ubi ſub copioſa militum & ſervientum multitudine, quievit in tectis omnibus, nec deſunt, qui etiam die nocteque ſtrictis comitarentur gladiis. Lectum autem Regis ambiebant deputati, nemineque ſuorum cum eo pernoctare permiſerunt.* Idem fere narrat Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 668.

Illuſtris Rex Anglorum, inquit Neubrigenſis lib. 4. cap. 31. *a Duce Auſtriæ, qui paulo ante illi in Syria contra Turcas militaverat, tenebatur in vinculis. Imperator allegans Regem non debere teneri a Duce, nec eſſe indecens, ſi ab Imperatoria Celſitudine decus Regium teneretur, inſignem ad ſe trahere curavit captivum. Et cum negari non poſſet, a Duce aſſignatum in propriam avarus Imperator traduxit cuſtodiam,*

VII. A quo poſ- ſeſſus ha- betur.

ta, quia juſte precibus obtinetur, ut a corde peccatoris Sol juſtitiæ non recedat, & mens hominis, quamvis in defectum prona ſit virtutum tamen ſtabilitate firmatur. Non enim tantum remittitur oratione peccatum, ſed & pœna peccati declinatur beneficio precum. Ideo bonum eſt Regi præſtolari cum ſilentio ſalutare Domini. Nam ſi nunc in fornace tribulationis purgatur a Deo, qui circa eum adverſa & proſpera ſaluberrima moderatione diſponit, vexatio tranſibit in gloriam atque pro confuſione duplici & rubore in terra duplicia poſſidebit. Beatus itaque vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Sane ſicut nunc ei publici gemitus, & generales impenduntur lacrymæ: ſic deſideratus gentibus tempeſtive communibus excipietur votis in exultatione univerſæ terræ. Domine in virtute tua exaltabitur Rex, & Eccleſia Romana, quæ nunc nimis culpabiliter in ejus liberatione lenteſcit, non ſine lacrymis erubeſcet, quod in tantis anguſtiis tantum filium non agnovit. Hactenus litteræ Reginæ matris; ſed non quievit, nec expectavit patienter quid decerneret Apoſtolica Sedes.

VI. Rurſum vero materna viſcera importuna ipſum exagitant Cæleſtinum Papam, aliis urgent litteris adverſus filii detentores, iiſdemque amarioribus: quo enim magis ſpe fruſtrari viſus ſibi, eo graviori dolore exulceratus eſt animus ejus. Audi eas, ut non mireris, ſi Cæleſtinus Papa demum rem egerit cenſuris Eccleſiaſticis:

(a) Apud Pet. Bleſ. ep. 145. Aleonoræ ſecundæ litteræ ad Cæleſtinum.

Sanctiſſimo (a) Patri ac domino Cæleſtino Dei gratia ſummo Pontifici, Aleonora eadem gratia Regina Angliæ, Duciſſa Northmanniæ, & Comitiſſa Andegaviæ, ſalutem, & miſericordiæ viſceribus abundare.

Tædet animam meam vitæ meæ; quidquid enim verebar, accidit, & adhuc expectatio durioris eventus omnem gratiam conſolationis abſcidit. Quando ego non timui graviora pericula veris? Laborem itaque & dolorem meum conſiderans, a puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate ſubvertor. Ego vero jam deleor, & doloribus feſtinata ſenectus paucitatem dierum meorum nuntiat mihi. Multoties vobis ſcripſi, atque ſacrificium cordis in ſpiritu contrito & humiliato frequenter obtuli. Quia tamen ſemel cœpi, loquar adhuc ad dominum meum, cum ſim pulvis & cinis. Dimitte me domine, ut plangam paululum dolorem meum. Neſcio enim, quo pacto impetus anxietatis, ex ipſa planctu, & lacrymarum profuſione lenteſcit. Diu expectavi ego perdita, ſi eſſet, qui leniret dolorem meum, qui diceret, Joſeph filius tuus vivit, & eductus eſt de ciſterna, nec eum fera peſſima devoravit. O fera peſſima, tigribus & lamiis, omnique fera crudelior, qui filium meum, militem Chriſti, Chriſtum Domini, peregrinum Crucifixi, vinculis alligatum Imperatori vendidit & tradidit! Sic ei durior adverſarius conſtitutus eſt, atque de ergaſtulo in labyrinthum, & de Scylla tranſlatus eſt in Charybdim. A diebus Judæ Iſchariotis non eſt inventus ſimilis illi, qui ſic violaret legem Excelſi; qui ita malitioſe traderet juſtum. Et hæc in occulto, & in tenebris facta ſunt: erant enim opera tenebrarum.

Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ, Pater miſericordiæ, precor, ut de ore leonis, & de manu beſtiæ liberes innocentem. Et quæ tibi utilitas in ſanguine ejus, qui de manu tua exactiſſime requiretur? Quia credebamus aliquando, quod diſpoſuiſſet Dominus per vos filio facere miſericordiam, facti ſumus lætantes: nunc autem res in contrarium verſa eſt. Triumphat enim longe lateque diabolus, ſapientiam vincit malitia, & audeo in gentibus filii mei captione, perſonat in triviis Geth, & in compitis Aſcalonis incircumciſorum ſolemnis applauſus. Heu, heu, percuſſit nos Dominus plaga gravi & caſtigatione crudeli! A me viſcera mea tyrannus avulſit, & Eccleſias ſpoliane in Terra Sanctorum iniquo geſſit, plebes innumeras amaritudine & mœrore confecit. In his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta: non parcit monachis, non recluſis, non eremitis, non monialibus, non leproſis: perierunt enim jus & fas, timor Dei, fides, religio, & honeſtas. VII.

Exur-

PAGIUS *diam, paſſus tamen Duci competentem ex proveniente commodo portionem.* Poſt aliqua interpoſita: *Imperator quidem avaritiam pallians, & quod fœdiſſime faciebat, adumbrata juſtitiæ colore obducens illuſtrem captivum concinnatis cumulabat mendaciis, & gloriabatur voluntate Dei incidiſſe in manus ſuas plectendum ſeverius hoſtem imperii & Terræ ſanctæ, in cujus medio Dominus ſalutem operatus eſt, proditorem. Denique circa dominicum Palmarum ſolemniter ſibi præſentatum, coram omni frequentia nobilium & populi, gravium objectu exceſſuum terrere tentavit. Ille vero hilari fretus conſcientia, conſtanti & libera reſponſione ita objecta diluit, ut Imperator quoque non ſolum ad miſericordiam; verum etiam ad venerationem ejus flecti videretur. Multis enim præ gaudio in lacrymas reſolutis, inclinatum Regem dignanter erexit, uberiorem de cætero gratiam, & futura ſolatia pollicens, re autem vera ingenti ſumma, mediante Duce Auſtriæ ab ipſo Rege pro ſua liberatione promiſſa, ſitibunde inhians. Unde nec relaxandum duxit, quem ſic honorare voluit, nullum commodius judicans pignus promiſſionis, quam corpus promiſſoris.*

Digitized by Google

Exurge, quare obdormis, domine, exurge, & ne repellas in finem. Moveat te, ſumme Pontifex, etſi non hujus peccatricis infeliciſſimæ dolor, ſaltem clamor pauperum, compeditorum gemitus, interfectorum ſanguis, Eccleſiarum ſpoliatio, & generalis denique preſſura Sanctorum. Vide, quanta malignatus eſt inimicus in ſancto, invaluerunt hoſtes Eccleſiæ, prolongaverunt iniquitatem ſuam, confortati ſunt, addentes prævaricationem, iniquitatem apponunt iniquitati, ut ſanguis ſanguinem tangat, ut ſuperbia eorum aſcendat ſemper, & impietas modernorum menſuram patrum ſuorum non ſolum impleat, ſed tranſcendat. Certe horrendo anathemate feriendi erant, aut potius fulminandi. Exurgat igitur orbis Epiſcopus, & arripiat quaſi fulgur judicium manus tua. Sicut Petrus uno ictu Ananiam & Saphiram, & uno ictu Simonem Magum potuit delere de medio: ſic ſpiritu labiorum tuorum interficias impios. Alioquin videberis declinare in obligationem malitiæ per conſenſum. Declinantes autem in obligationem adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime: gladio ſcilicet ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Arripiat judicium manus tua, & in poteſtate collata tibi emittus tolle virgam peccatorum deſuper ſortem juſti: ſcuto bonæ voluntatis tuæ protege filium meum, & filius iniquitatis non apponat nocere ulterius innocenti.

VIII. De poteſtate Rom. Pont. *Cum innocentia Regis filii mei teſtimonium habeat ab his, qui prope ſunt, & ab iis qui longe; non habetis excuſationem de peccato. Quæ enim excuſatio poſſit veſtram deſidiam, & injuriam palliare, cum omnibus liqueat, quod liberandi filium meum habetis poteſtatem, & ſubtrahitis voluntatem? Nonne Petro Apoſtolo, & in eo vobis a Deo omne regnum, omniſque poteſtas regenda committitur? Benedictus autem Dominus, qui talem poteſtatem dedit hominibus. Non Rex, non Imperator, aut Dux a jugo veſtræ juriſdictionis eximitur. Ubi eſt ergo zelus Phinees? ubi eſt auctoritas Petri? ubi eſt qui dicat: Zelus domus tuæ comedit me? Appareat, quod non in vanum dati ſunt vobis, & Coepiſcopis veſtris gladii ancipites in manibus veſtris. Dicite iniquis, nolite inique agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu. Non degeneret in herede Petri dignitatis Apoſtolicæ reverenda ſucceſſio. Veſtrum agnoſcite principatum, probate zelum, accingimini ad opus fortitudinis, & honorate miniſterium veſtrum; gloria veſtra derivetur ad poſteros, & cognoſcat generatio altera, quam inaniter tyrannus ille præſumpſerit, & quam potenter præſumptionem ejus Sedes Romana punierit. Vobis equidem convertetur in diſcrimen, & crimen ſi remiſſas habeatis manus, & addat impunitas cornua peccatori. Si enim in viridi hæc facta ſunt, in arido quid fiet? Recolat, quæſo, veſtra paternitas, quantus amicus vir meus Rex, pater iſtius Regis, & quam fidelis vobis fuerit: attendite, quam benignus iſte ſucceſſor paternæ devotionis extiterit. Nec a corde veſtro excidat, quanta ego ſollicitudine per ipſum veſtrorum negotia Legatorum immo veſtra promoverim. Si etiam in veſtris neceſſitatibus mea unquam circa vos affectio torpuit: decidam merito ab inimicis meis inanis.*

Ego autem nunc experior veſtrorum promiſſa Cardinalium verba eſſe & folia; arbores autem non a foliis, aut floribus, ſed a fructibus cognoſcuntur. Et nos quidem a fructibus eorum cognovimus eos. Dicere pudet, quod utinam eos feciſſe pudeat, tyrannus eos habuit malitiæ fautores, cujus ſe debuerunt exhibuiſſe ultores. Dilexi vos, non lingua & verbo, ſed opere & veritate; numquid redditur pro bono malum, & odium pro dilectione? Ut ſalva pace domini mei unum loquar: Dico ei, quod quondoque (a) Joab exprobaſſe legitur David Regi: Diligis eos, qui te oderunt, & eos odio habes, qui te diligunt. Heu quomodo exurmatur zelus juſtitiæ! quam miſerabiliter claves Eccleſiæ ſuum perdiderunt officium! Et ubi glorioſus Petri principatus eminere debuerat, ibi contumelioſius opprimitur, & viloſcit Pontificalis auctoritas. Lupus irruit in ovile, leo in Eccleſiam Dei, & ſingularis ferus depaſcitur eam, nec eſt, qui pro domo Domini ex adverſo aſcendat: quodque familiarius, & intolerabilius doleo, filium meum tyrannus cruciat. Diſſimulat hoc ſummus Pontifex: nec eſt qui redimat, neque qui ſalvum faciat. Si qua ergo conſolatio in vobis, ſi qua virtus charitatis in Chriſto, ſi quæ miſeratio, ſi qua compaſſionis viſcera, ſi quid denique quod affectum patris, & Pontificalem ſopiat unctionem: audiat omnis populus ſapientiam eſſe in vobis ad faciendum judicium. IX.

(a) 2. Reg. 19.

Sed quid talibus immoror? curro in incertum, & aera verbero, atque in ventos noſtri gemitus evaneſcunt: Obſtinatio tyranni durior adamante eſt, & ſicut quem Deus negligit, nemo poterit corrigere. Sermo meus in terram cecidit, & revertitur ad me vacuus, nec in his, ad quæ miſſus eſt, proſperatur. Me igitur tribulationum tempeſtas horrenda demergit, me profundum abſorbet abyſſi terribilis, & urget ſuper me puteus deſperationis os ſuum. Populi noſtri omnes dant manus ſuas morti, atque cum inferno percutiunt fœdus, tabeſcentes, & areſcentes præ timore, & expectatione, quæ ſuperveniunt univerſo Orbi Occidentali. Tu au- X.

autem Domine Deus Sabaoth, qui judicas juſte, vide, quia vim patior, judica cauſam meam. Et quia in terris judicem non invenio ego miſera, & nulli miſerabiles, terrarum judicem ad tuum terribile tribunal appello. Infelix ego, quare doloris mei vehementis impetum ſequor, & os meum in cælum pono? Sed æquanimiter, quæſo Pater, ſuſtineat benignitas veſtra, quod ex dolore, non ex deliberatione proceſſit. Peccavi ego, & ut verbo beati (a) *Job utar: Quæ dixi, utinam non dixiſſem. Ideo non addam ultra, & ſupponam digitum ori meo. Vale.* Anne ſatis iſta? minime gentium; ſed quietis impatiens mater quouſque videat filium liberum, non ceſſat importunioribus litteris laceſſere eumdem Pontificem Cæleſtinum, & interpellare ipſum querelis, atque lamentis urgere in adverſariorum ultionem, iſta eodem argumento conſcribens:

(a) Job. 39.

XI. *Reverendo* (b) *Patri & domino Cæleſtino Dei gratia ſummo Pontifici, Aleonora miſera, & utinam miſerabilis Anglorum Regina, Duciſſa Northmanniæ, Comitiſſa Andegaviæ, miſeræ matri exhibere ſe miſericordiæ Patrem.*

(b) Apud Pet. Bleſ. ep. 146. Poſtremæ litteræ Aleonoræ Reginæ ad Cæleſtin. Pap.

Invidente locorum diſtantia prohibeor, beatiſſime Papa, vobis præſentialiter loqui: neceſſe tamen eſt, ut plangam paululum dolorem meum. Et quis mihi tribuat, ut ſcribantur ſermones mei? Tota interius & exterius anxior: unde & verba mea dolore ſunt plena. Foris ſunt timores, intus pugnæ: nec ad momentum mihi reſpirare liberum eſt a tribulatione malorum & dolore, a tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis; tota dolore contabui, pelliſque mea, conſumptis carnibus, adhæſit ori meo. Defecerunt anni mei in gemitibus, & utinam omnino deficiant. Utinam totus ſanguis corporis mei jam emortui, cerebrum capitis, oſſiumque medullæ ita diſſolvantur in lacrymas, ut in fletus tota perefflaam. Avulſa ſunt a me viſcera mea: baculum ſenectutis meæ, & lumen oculorum meorum perdidi. Meiſque votis accederet, ſi Deus infelices oculos meos, ne mala gentis meæ ulterius videant, perpetua cæcitate damnaret. Quis det mihi, ut pro te moriar, fili mi? Matrem tantæ miſeriæ reſpice miſericordiæ Mater; aut ſi filius tuus, fons miſericordiæ, inexhauſtus, peccata matris requiret a filio, ab ea quæ ſola deliquit, totum exigat, puniat impiam, & de pœnis innocentis non rideat. Qui cœpit, ipſe me conterat, tollat manum ſuam, & ſuccidat me & hæc ſit conſolatio mea, ut affligens me dolore, non parcat.

XII. *Ego miſera, & nulli miſerabilis, cur in hujus deteſtandæ ſenectutis ignominiam veni? duorum regnorum domina, duorumque Regum mater extiteram. Avulſa ſunt a me viſcera mea: generatio mea ablata eſt, & convoluta eſt a me. Rex junior, & Comes Britanniæ in pulvere dormiunt, & eorum mater infeliciſſima vivere cogitur, ut irremediabiliter de mortuorum memoria torqueatur. Duo filii mihi ſupererant ad ſolatium, qui hodie mihi miſeræ & damnatæ ſuperſunt ad ſupplicium. Rex Richardus tenetur in vinculis, Joannes frater ejus captivi regnum depopulatur ferro, & vaſtat incendiis. In omnibus verſus eſt mihi Dominus in crudelem, & adverſatur mihi in duritia manus ſuæ. Vere pugnat ira ejus contra me. Ideo & filii mei pugnant inter ſe. Si tamen pugna eſt, ubi unus vinculis arctatus affligitur; alius addens dolorem ſuper dolorem ipſius crudeli tyrannide ſibi regnum exulis uſurpare molitur. Bone JESU, quis mihi tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus, donec ceſſent ſagittæ, quæ in me ſunt, quarum indignatione ſpiritus meus totus ebibitur? Mors in voto mihi eſt, & vita in tædio; & cum ſic moriar inceſſanter, in deſideriis tamen habeo mori plenius. Vivere compellor invita, ut vita mihi ſit pabulum mortis, & materia cruciatus. O felices, qui inexperti ludibria vitæ hujus, & inopinatos eventus conditionis incertæ beato prævenerunt abortu!*

XIII. *Quid facio? cur ſubſiſto? quare moror miſera, & non vado, ut videam, quem diligit anima mea, vinctum in mendicitate & ferro? ut quid enim tanto tempore mater potuit oblivisci filii uteri ſui? Tigres erga fœtus ſuos, & lamiæ etiam ſæviores emollit affectio. Fluctuo tamen in dubio. Si enim abiero, deſerens filii mei regnum, quod undique gravi hoſtilitate vaſtatur; erit in abſentia mea omnium conſilio & ſolatio deſtitutum. Si autem ſubſtitero, deſideratiſſimam mihi faciem filii mei non videbo. Non erit qui liberationem filii mei ſtudioſe procuret, & quod magis vereor, ad impoſſibilem pecuniæ quantitatem delicatiſſimus adoleſcens tormentis urgebitur, tantæque afflictionis impatiens, facile in mortem ſupplitiis adigetur. O impie, crudelis, & dire tyranne, qui non es veritus manus ſacrilegas immittere in Chriſtum Domini! nec te regalis unctio, nec ſanctæ vitæ reverentia, nec Dei timor a tanta inhumanitate cohibuit!*

XIV. *Porro Princeps Apoſtolorum adhuc in Apoſtolica Sede regnat & imperat, & in medio conſtitutus eſt judiciarius rigor: illudque reſtat, ut exeratis in maleficos Pater, gladium Petri, quem ad hoc conſtituit ſuper gentes & regna. Chriſti Crux antecellit Cæſaris aquilas, gladius Petri gladio Conſtantini, & Apoſtolica Sedes præjudicat Imperatoriæ poteſtati. Veſtra poteſtas a Deo eſt, an ab hominibus? Nonne Deus deorum locutus eſt vobis*

De poteſtate Rom. Pont.

(a) Mat. 16. *bis in Petro Apoſtolo, diceus: (a) Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis? Quare ergo tanto tempore tam negligenter immo tam crudeliter filium meum ſolvere differtis, aut potius non audetis? ſed dicetis, hanc poteſtatem vobis in animabus, non in corporibus fuiſſe commiſſam. Eſto certe, ſufficit nobis ſi eorum ligaveritis animas, qui filium meum ligatum in carcere tenent. Filium meum ſolvere, vobis in expedito eſt, dummodo humanum timorem Dei timor evacuet. Redde igitur mihi filium meum, vir Dei, ſi tamen vir Dei es, & non potius vir ſanguinum, ſi in filii mei liberatione torpeas, ut ſanguinem ejus de manu tua requirat Altiſſimus. Heu, heu, ſi ſummus Paſtor in mercenarium pervertatur, ſi a facie lupi fugiat, ſi commiſſam ſibi oviculam, immo arietem, electum ducem Dominici gregis in faucibus cruentæ beſtiæ derelinquat! Bonus paſtor alios paſtores inſtruit & informat, non ut fugiant, ſi viderint lupum venientem, ſed animas ſuas pro ovibus ſuis ponant. Anima tua tibi, quæſo, ſalva ſit, dummodo non dicam ovis tua, ſed filii tui liberationem crebris legationibus, ſalutaribus monitis, comminationum tonitruis, generalibus interdictis, ſententiis terribilibus ſtudeas procurare. Sane ſero veſtram pro eo animam poneretis, qui pro eodem adhuc unum verbum dicere, aut ſcribere noluiſtis. Dei filius teſtimonio*

(b) Zach. 9. *Prophetæ (b) de cælo deſcendit, ut educeret vinctos de lacu, in quo non erat aqua. Numquid quod decuit Deum, dedecet Dei ſervum? Filius meus torquetur in vinculis, nec ad eum deſcendis, nec mittis, nec moveris ſuper contritione Joſeph. Chriſtus hoc videt & ſilet: ſed opus Dei negligenter agentibus abundanter in ſumma diſtrictione retribuet.*

XV. *Legati nobis jam tertio promiſſi ſunt, nec ſunt miſſi, ut verum fatear, ligati potius, quam Legati. Si filius meus in proſperis ageret, ad ſimplicem ejus vocationem feſtinantius acceſſiſſent, quia de magnifica ejus munificentia, & de publico regni quæſtu ſuæ legationis uberes manipulos expectarent. Et quis quæſtus eis glorioſior eſſe poſſet, quam Regem liberare captivum, reddere pacem populis, Religioſis quietem, & gaudium univerſis? Nunc autem filii Ephrem intendentes & mittentes arcum, in die belli converſi ſunt; & in tempore anguſtiæ dum lupus prædæ incubat, canes muti latrare aut non poſſunt, aut nolunt. Haeccine promiſſio illa, eſt, quam nobis apud caſtrum Radulphi, cum tanta dilectionis & fidei proteſtatione feciſtis? quid profuit vobis ſimplicibus dare verba, & illudere vota innocentium inani fiducia? Sic olim* (c) 3. Reg. 20. *Rex (c) Achab fœdus amicitiæ contraxiſſe cum Benadad perhibetur, illorumque mutuam dilectionem eventus habuiſſe infauſtos audivimus. Pugnas Judæ, Joannis, Simonis, Machabæorum fratrum cæleſtis diſpenſatio felicibus proſperabat auſpiciis: miſſa vero legatione ſibi firmantes amicitiam Romanorum, Dei perdiderunt auxilium, nec eis ſemel, ſed ſæpius venalis eorum familiaritas verſa eſt in ſingultum. Solus deſperare me cogitis, qui ſolus poſt Deum ſpes mea, populique noſtri fiducia fueratis. (d) Maledictus qui confidit in homine. Ubi eſt* (d) Jer. 17. *ergo nunc præſtolatio mea? Tu es Domine Deus meus. Ad te Domine, qui laborem conſideras, ſunt oculi ancillæ tuæ. Tu Rex Regum & Dominus dominantium, reſpice in faciem Chriſti tui; da imperium puero tuo, & ſalvum fac filium ancillæ tuæ, nec in eo punias delicta ſui patris, aut malitiam matris ſuæ.*

XVI. Quæ Imp. in Romanam Eccleſ. *Ex certa & publica relatione cognovimus, quod Imperator poſt Leodienſis Epiſcopi mortem, quem funeſto gladio, longa tamen manu dicitur occidiſſe, Oſtienſem Epiſcopum, & quatuor Epiſcopos comprovinciales ejus, Salernitanum etiam, & Tranenſem Archiepiſcopos coarctat miſeria carcerali; & quod auctoritas Apoſtolica nullatenus diſſimulare debuerat, Siciliam, quam a temporibus Conſtantini conſtat eſſe patrimonium ſancti Petri, poſt legationes, poſt ſupplicationes, poſt comminationes Apoſtolicæ Sedis, in perpetuum Romanæ Eccleſiæ præjudicium,* De occupata Sicilia ab Imp. *uſurpatione tyrannica occupavit. In omnibus hic non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta. Gravia quidem intulit, ſed certiſſime poteſtis expectare in proximo graviora. Hi enim, qui debuerant eſſe columnæ Eccleſiæ, in omnes ventos arundinea levitate moventur. Utinam recolerent, quod propter negligentiam (e) Heli ſacerdotis miniſtrantis in Silo, gloria Domini de Iſrael tranſlata eſt: nec jam parabola temporis præteriti eſt, ſed præſentis: quia repulit Dominus tabernaculum Silo, tabernaculum ſuum, ubi habitavit in hominibus, & tradidit in captivitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici. Imputatur eorum puſillanimitati, quod Eccleſia conculcatur, periclitatur Fides, opprimitur libertas, dolor, patientia, & iniquitas impunitate nutritur.* (e) 1. Reg. 4.

XVII. *Ubi eſt, quod Dominus Eccleſiæ ſuæ quandoque promiſit: (f) Suges lac gentium & mammilla Regum lactaberis? (g) Ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generatione & generationem Eccleſia olim ſuperborum & ſublimium colla propria virtute calcabat, legeſque Imperatorum ſacros canones ſequebantur.* (f) Iſ. 60. (g) Ibid. Quomodo a priſtina gloria Eccleſia exciderit.

Nunc autem ordine turbato, non dicam canones, ſed canonum conditores pravis legibus & conſuetudinibus arctantur. Deteſtanda potentum flagitia tolerantur, nec eſt, qui mutire audeat, & in pauperum peccata dumtaxat rigor canonicus exercetur. Ideo non immerito Anacharſis Philoſophus telis aranearum leges & canones comparabat, quæ animalia debiliora retinent, fortia autem tranſmittunt. Aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adverſus Chriſtum Domini filium meum. Unus eum torquet in vinculis, alter terras illius crudeli hoſtilitate devaſtat. Et ut verbo vulgari utar, unus tondet, alter expilat; unus pedem tenet, alter excoriat. Hæc videt ſummus Pontifex, & gladium Petri ſupprimit in vagina repoſitum. Sic addit cornua peccatori; ipſa taciturnitas ejus præſumitur ad conſenſum. Videtur enim conſentire, qui cum poſſit & deberet, non corripit: & diſſimulatrix patientia ſocietatis occultæ ſcrupulo non carebit. (a) 2. Theſ. 2. *Imminet, ſicut prædixit (a) Apoſtolus, tempus diſſenſionis, ut perditionis filius reveletur, inſtantque tempora periculoſa, ut ſcindatur tunica Chriſti inconſutilis, ut rumpatur rete Petri, & Catholicæ unitatis ſoliditas diſſolvatur. Initia malorum ſunt hæc. Sentimus gravia, graviora timemus. Nec propheteſſa nec filia ſum Prophetæ; plura tamen de futuris turbationibus dolor dicere ſuggerebat, ſed ipſa verba, quæ ſuggerit, ſurripit; ſpiritum enim ſingultus intercipit, & animæ vires mœror abſorbens, vocales meatus anxietate præcludit. Vale.* Hactenus poſtremæ litteræ Reginæ Angliæ, quas datas eſſe oportuit extremo anni hujus tempore, poſt ſubjugatam ab Imperatore Siciliam, vel ſequentis exordio, ante liberationem Richardi Regis.

XVIII. Cæleſtin. Pap. ſubjicit Anath. Ducem Auſtriacum & Imp.

His omnibus flexus & excitatus Cæleſtinus Papa, prævIis legitimis denuntiationibus ſententia excommunicationis perculit Leopoldum Auſtriæ Ducem; nec quidem fruſtra. Quæ enim ipſum ſecuta ſint damna, dicetur ſuo loco anno ſequenti. Sed & comminatus eſt Imperatori & univerſo Imp. anathema & interdictum itidemque & Regi, regnoque Francorum. De quibus iſta Rogerius in Annal. *Dominus verò Papa Cæleſtinus ſimiliter pro ipſo Rege Anglorum ſcripſit univerſis viris Eccleſiaſticis regni Angliæ ut Imperator, & totum ipſius regnum ſubjicerentur anathemati, niſi Rex Angliæ celerius liberaretur à captione illius. Similiter præcepit, ut Rex Franciæ, & regnum ejus anathemati ſubjacerent, niſi ipſe deſiſteret à perſecutione Regis Angliæ.* Inter hæc autem pacta redemptionis pecuniæ, quam Imperatori perſolvere deberet ipſe Rex Angliæ: ab eodem humanius tractari cœpit ac coli, permiſſuſque ad ſuos ſcribere pro pacta colligenda pecunia, ad illos ſub titulo etiam matris ſuæ has litteras dedit:

Richardus (b) Dei gratia Rex Angliæ, Dux Northmanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ, Alienor eadem gratia Reginæ Angliæ chariſſimæ matri ſuæ, & Juſtitiariis ſuis, & omnibus fidelibus ſuis per Angliam conſtitutis ſalutem. XIX.

(b) Apud Rog. in Annal. Angl. hoc anno. Richardus ad ſuos ſcribit.

Notum ſit univerſitati veſtræ, quod poſtquam receſſerunt a nobis dilecti noſtri, Hubertus venerabilis Epiſcopus Sareberienſis, & Willelmus de ſancta Maria Eccleſiæ Protonotarius noſter, venit ad nos chariſſimus Cancellarius noſter Willelmus Elienſis Epiſcopus: & eo inter dominum Imperatorem & nos fideliter interloquente, euſque res pervenit, quod de caſtello de Trivellis, in quo detinebamur, obviam venimus Imperatori apud Hagenou, ubi honorifice ab ipſo Imperatore, & tota Curia recepti fuimus. Ibique dominus Imperator, & domina Imperatrix nos magnis & variis muneribus honoraverunt; & quod præcipuum eſt, mutuum fœdus amoris & indiſſolubile inter dominum Imperatorem contractum eſt & nos, ita quod uterque noſtrum alterum contra omnes viventes in jure ſuo obtinendo, & retinendo juvare debet. Honeſte autem circa ipſum Imperatorem moram facimus, donec ipſius & noſtra negotia perficiantur: & donec ei ſeptuaginta millia marcharum argenti ſolverimus.

Quare vos rogamus, & in fide, qua nobis tenemini, adjuramus, quatenus in hac pecunia perquirenda ſolliciti ſitis, & vos Juſtitiarii noſtri, qui aliis in regno noſtro præeſtis, exemplum aliis præbeatis, ut ita honorifice & magnifice de proprio nobis ſubveniatis, & etiam de bis, quæ de aliis mutuo accipere poteritis, ut aliis fidelibus noſtris exemplum de- XX.

PAGIUS VIII. *Wormatiæ conventus habitus pro redemptione Regis Angl.*

A num. XIX. ad XXIV. *Totius Alemanniæ generalis Conventus*, ait Radulphus de Diceto pag. 670. *Magnates ſolummodo comprehendens, habitus eſt apud Wormatiam tertio Idus Julii. Tractatum eſt ibi de redemptione Regis Anglorum: tandem ſub audientia plurimorum propalatum eſt pretium appretiati, quem appretiavit Henricus Imp. Romanus ab Auſtria Duce Limpoldo* (legendum Leopoldo) *ſc. quinquaginta millia marcarum argenti. Sed ut Imperator egregius fœnerator legitimarum uſurarum ſummam, quæ per annum æquiparantur ſorti, per unum diem in duplum excederet, centum millia marcarum ſibi ſuo tempore ſolvendarum extorſit, a Rege. Summa redemptionis Regis Anglorum eſt argenti centum millia librarum, ad pondus Coloniæ moneta publica probata. Quæ pecunia certis temporibus & diſtinctis quinquaginta datis obſidibus perſolvetur.* De ejus liberatione anno ſequenti ſermo erit.

detis ſimilia faciendi. Univerſum autem aurum & argentum Eccleſiarum diligenti obſervatione, & ſcripti teſtimonio ab ipſarum Eccleſiarum Prælatis accipiatis; eiſque per ſacramentum veſtrum & aliorum Baronum noſtrorum, quos volueritis, affirmetis, quod eis plenarie reſtituentur. Univerſorum etiam Baronum noſtrorum obſides recipiatis, ut cum fideliſſimus Cancellarius noſter, quam cito peractis in Alemannia negotiis noſtris, in Angliam venerit, eoſdem obſides penes chariſſimam matrem noſtram Reginam reperiat, ut nos, de quibus inter nos & dominum Imperatorem convenit, expedite poſſit ad nos tranſmittere: ne liberatio noſtra per abſentiam obſidum, & negligentiam veſtram moram patiatur. Pecunia autem collecta ſimiliter matri meæ, & illis, quibus ipſa voluerit, tradatur. Quem autem in neceſſitate noſtra promptum invenimus, in ſuis neceſſitatibus amicum nos experiet & remuneratorem; gratiuſque nobis erit, ſi quis in abſentia noſtra in aliquo nobis ſubvenerit, quam ſi in præſentia noſtra in duplo quis nobis ſubveniret. Volumus autem, ut ſingulorum magnatum nomina, & ſubventiones, quæ præſentialiter ſiunt, per ſigillum matris noſtræ nobis ſignificentur, ut ſciamus, quantum unicuique in gratiarum actionibus teneamur. Sciatis pro certo, quod ſi in Anglia in libera poteſtate noſtra eſſemus conſtituti, tantam vel majorem pecuniam domino Imperatori dedimus, quam modo damus pro pactionibus conſequendis, quas per Dei gratiam conſecuti ſumus: & ſi etiam pecuniam annæ præ manibus haberemus, proprium corpus noſtrum Imperatori traderemus, donec pecunia ſolveretur; antequam quod factum eſt, relinqueretur imperfectum. In bulla autem domini Imperatoris aurea ſert vobis Cancellarius noſter prædictam ratificationem. Teſtibus nobis ipſis apud Hagenon decimotertia Kalendas Maii. Accepiſti, Lector, ex iis illud etiam, Elienſem Epiſcopum jam antea ejectum, reſtitutum fuiſſe in priſtinum miniſterium Regis.

XXI. Eadem quoque die datæ extant ad Anglos litteræ Henrici Imperatoris his verbis conſcriptæ:

(a) Apud Rog. in Annal. Angl. hoc anno.

Henricus (a) Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus, dilectis ſibi Archiepiſcopis, Epiſcopis, Comitibus, Baronibus, nobilibus, & omnibus, ad quos præſens pagina pervenerit, in Anglia conſtitutis, ſalutem & bonam voluntatem.

Dignum judicavimus, & noſtræ celſitudini glorioſum, ſi univerſitatem veſtram ſollicitius inducamus ad ea modis omnibus, quibus poteſtis, agenda, quæ ad honorem chariſſimi noſtri illuſtris Regis Richardi domini veſtri debeantur, ne devotionis veſtræ conſtantia, & meritum fidei circa ipſius commoda appareat mortuum, ſed in ſuis, & in regni ſui obſequiis vivere videatur. Sane omnibus, quorum devotio prædicto Regi abſenti ſincera extiterit & pura, uberes referemus gratiarum actiones; ad univerſitatis veſtræ notitiam devenire volentes, quod Imperatoria ſublimitas cum regia ipſius nobilitate in concordia, & bona pace conſiſtit. Unde quæcumque ipſi irrogata fuerint contraria, pariter cum eo nobis parient moleſtiam & gravamen. Quare ad devotorum ſuorum, & fidelium honorem & profectum, & turbatorum ſuorum damnationem & exterminium operam præſtabimus ſemper efficacem, & quia corde & animo uniti ſumus, facta Regis veſtri, ſpecialiter noſtra, & imperii noſtri reputabimus, & gravamina ejus nobis & coronæ Imperiali illata cenſebimus, nec ea (Deo concedente) ſine ultione, & eorum, qui ea intulerint, gravi damno & deſtructione tranſibimus. Datum apud Hagenon decimotertio Kalendas Maii.

Henrici Imp. litteræ ad Anglos de concordia inita cum eorum Rege.

Junctum his pariter fuit ſcriptum diploma de conventione inter eumdem Anglorum Regem & Imperatorem hoc titulo:

XXII. *Forma compoſitionis (b) inter Henricum Imperatorem, & Richardum Regem Angliæ.*

(b) Idem in Annal. Angl. hoc anno.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Hæc eſt forma compoſitionis inter dominum Imperatorem ſemper Auguſtum, & dominum Richardum illuſtrem Regem Angliæ. Dominus Imperator mittet Nuntios ſuos cum Nuntiis domini Regis, qui Londonias ibunt, & ibi recipient centum millia marcharum puri argenti ad pondus Coloniæ. Quæ pecunia a Nuntiis Imperatoris accepta, & ponderata ſigillabitur in præſentia Nuntiorum ipſius, & in conductu Regis per regni ſui terminos ducetur: ita ut ſi eam in regno ſuo perdi contigerit, periculo Regis perdatur. Poſtquam vero ad terminos Imperii venerit dicta pecunia, per Nuntios Regis Nuntiis domini Imperatoris præſentabitur, qui eam illico ibi recipient; & ſi forte in partibus Imperii eam perdi contigerit, periculo Imperatoris perdetur, & Rex in eo non tenebitur, nec obſides ſui. Alia quoque quinquaginta millia marcharum argenti dabit Rex Imperatori, & Duci Auſtriæ, & pro illis ponet obſides: ſcilicet domino Imp. pro triginta millibus marcharum ſexaginta obſides: Duci vero Auſtriæ ſeptem obſides pro viginti marcharum millibus. Solutis ergo centum millibus marcharum, & datis obſidibus Rex libere recedet. Si autem dominus Rex ſolverit promiſſionem, quam domino Imperatori de Henrico quondam

Forma concordiæ initæ inter Imp. & Ang. Reg.

dam

Digitized by Google

dam duce Saxoniæ fecerat, Imperator de quinquaginta millibus marcharum Regem liberum dimittet & abſolutum, pro ipſo Rege ſolvet Duci Auſtriæ viginti millia marcharum, & Rex non tenebitur dare Duci Auſtriæ ſeptem obſides, nec Imperatori ſexaginta.

XXIII. *Cum igitur Rex prædictam promiſſionem de Henrico quondam Duce Saxoniæ impleverit, & centum millia marcharum ſolverit, libere recedet. Præterea Rex fecit jurare in animam ſuam, quod neptem ſuam filiam Comitis Britanniæ tradet nuptui filio Ducis Auſtriæ infra ſeptem menſes, poſtquam liberatus fuerit, & in terram ſuam redierit, & eam tranſmittet uſque ad introitum Imperii, ſi eam recipere voluerint; & ſi noluerint, erit abſolutus. Item ſi promiſſio de Henrico quondam Duce Saxoniæ completa non fuerit, quinquaginta millia marcharum, quæ reſidua ſunt, ſolvetur infra ſeptem menſes, poſtquam Dominus Rex in terram ſuam redierit. Cum autem Rex liberatus fuerit, & redire voluerit, Imp. dabit ei conductum per terram ſuam uſque ad fines Imperii ſui, & in portu illo, ubi mare intrabit, quam diu ibi ſtabit, donec proſpero vento recedat. Præterea ea omnia quæ tam in his, quam in aliis familiaribus litteris, ſigillatis ſigillis Imperatoris, & Regis, ſuper contractibus, qui inter eos ordinati ſunt, uterque pro parte ſua rata & firma habebit, & bona fide obſervabit.* Hæc de forma conventionis. Attamen non niſi anno ſequenti pridie Nonas Februarii, contigit liberari Regem: nam anno uno, hebdomadis ſex & diebus tribus detentum fuiſſe ſub cuſtodia, Rogerius in Annalibus anno ſequenti teſtatur.

XXIV. Nuptiæ atque divortium Regis Franciæ. Eodem anno Philippus Rex Francorum duxit uxorem Botildam filiam Regis Daniæ, eamdemque cognitam dimiſit ob ſanguinis propinquitatem, annuentibus Epiſcopis. Hæc pluribus hoc anno Rogerius. Egit autem pater ejus Rex Daniæ apud Cæleſtinum Pontificem, ut quam dimiſerat, in conjugem reciperet. Scripſit de his Papa ad Regem, ſed nihil potuit obtinere: unde ejus ſucceſſori Innocentio fuit in his plurimum laborandum, ut ejuſdem litteræ (a) docent datæ ad Epiſcopum Pariſienſem. Agit de iiſdem (b) Neubrigenſis, & de commiſſa tunc cauſa a Cæleſtino Epiſcopis Belovacenſi & Carnotenſi.

(a) Innoc. l. 1. ep. 4.
(b) Neubr. l. 4. c. 24. & l. 5. c. 14.

XXV. Nicetas Mundanus Patriarcha Conſtant. abrogatur. Quod ſpectat ad res Orientalis Eccleſiæ, hoc anno Iſaacius Angelus Imperator loco amovet Nicetam Mundanum Patriarcham Conſtantinopolitanum, cum annos ſex, atque ſex ſediſſet menſes; de quo hæc Nicetas Choniata: *Sed hunc quidem hominem natu maximum in ſacra ſede exſpirare non paſſus, invitum expulit, ſenſum, & deliram, & levitatem cauſatus. Cum autem diligentius de gubernatore Eccleſiæ cogitaret, Leontium Monachum quemdam, magnum paſtorem deſignat; in populi frequentia pro tribunali jurejurando teſtatus, eum virum prius ignotum, ſibi a Dei Genitrice noctu eſſe demonſtratum, non forma & virtute ejus dumtaxat deſcripta, ſed loco etiam oſtenſo, in quo habitaret. Verum eo quoque Dei homine, priuſquam annus elaberetur, repudiato, nihil verecundatus, quod coram tam multis eum ut divinam hominem lau-*

PAGIUS IX. *Philippus Franciæ Rex filiam Daniæ Regis uxorem accipit, & mox repudiat.* Ad num. XXIV. *Philippus Rex* (Franciæ), inquit Chronographus Aquicinctinus, *ſecundam duxit uxorem, Ingelburgem Regis Daciæ filiam, in vigilia Aſſumptionis ſanctæ Mariæ, Ambianis. In die autem Aſſumptionis ejuſdem die dominica, præſente VVillelmo Archiepiſcopo Remenſi* (Cardinali tit. S. Sabinæ anno MCLXXIX. creato, ut ibidem num. XIII. oſtendit Baronius; ſed ante annum MCC. Hiſtorici de Epiſcopis aut Archiepiſcopis Cardinalibus loquentes plerumque Cardinalatus mentionem non faciunt, indeque factum, ut Hiſtoria Cardinalium ante ſæculum duodecimum manca hactenus fuerit, quod obſervare juvat) *Petro Atrebatenſi, Joanne Cameracenſi, Theobaldo Ambianenſi, Lamberto Morinenſi, Stephano Tornacenſi, & aliis ſuffraganeis Archiepiſcopis, & multis Franciæ Principibus aſtantibus, Regio diademate coronata eſt, in totius civitatis gaudio & conſpectu. Octogeſimo autem & ſecundo die poſt has nuptias, quorundam conſilio, apud Compendium Rex cum ſuis Archiepiſcopis, Epiſcopis & Baronibus colloquium habuit. Ibi quidam conſurgentes, conſanguinitatem inter primam Reginam & ſecundam juraverunt. Quo juramento Rex accepto, abſque ulla dilatione & conſilio, dimiſit eam.* Ingelburge, ſeu Ingeburga, ab Hiſtoricis Gallicis ſæpe *Gerberga* appellata, nunquam vero *Botilda*, uti eam Baronius Hovedenum ſecutus nuncupat. Error inde procedit, quod ejus proavia *Botilda* dicta fuerit. Hæc enim *Ingeburgæ* proſapia, ut videre eſt apud Pontanum lib. 6. Rer. Danicarum pag. 288. *Ericus* cognomento Bonus *Botildem* Suecicam uxorem duxit, qua ex matrimonio natus *ſanctus Kanutus Lavardus* Rex Obotritorum & Dux Sleſwicenſis de quo an. MCXXXI. actum. Ex Kanuto & Ingeburga Ruthenica genitus *VValdemarus* ejus nominis I. Daniæ Rex, & ex eo & Sophia conjuge ortus *Kanutus* Daniæ Rex hujus nominis III. & *Ingeburga* Philippo Auguſto Galliarum Regi hoc anno nupta. *Elizabeth* enim ſeu Iſabella prima ejus uxor ab anno MCXC. uti jam diximus, demortua.

X. *Series Patriarcharum Conſtantinop.* Ad num. XXV. & ſeq. *Nicetas Mundanus* ſeu *Mundanes* Patriarcha Conſtantinop. non hoc anno, ſed ſuperiori Patriarchatu dejectus eſt, uti anno MCXCI. oſtendimus; Nicetæ Mundano ſucceſſit *Leontius Monachus*, qui cum hoc anno abdicaſſet, ſubſtitutus ei *Doſitheus*, a Sede Jeroſolymorum ad Conſtantinop. tranſlatus, iſque cum anno ſequenti etiam abdicaſſet, ſucceſſorem habuit *Xiphylinum Georgium*, ſeu *Georgium Xiphilinum*, ut ibidem expoſuimus, & Baronius hoc loco uno tenore refert. Jam Cardinalis doctiſſimus an. MCLXXXVII. num.

laudibus extuliſſet, mutationem inſtituit, Jeroſolymitanum Doſitheum ad œcumenicum Patriarchatum evecturus. Quod cum canones non permittere ſciret, Theodorum Balſamonem, magnæ Antiochiæ Epiſcopum, virum ea ætate juriſconſultiſſimum aſtu circumvenit, & in privato colloquio indignationem ſimulat, quod Eccleſia piis & doctis viris ita deſtituitur, & monaſtica virtus ita obſoleverit, atque evanuerit, ut nemo ſit, qui univerſalem ſedem, non ſecus ac Solis irrequietus circuitus Orbem terrarum, illuſtret, cunctaque Fidelium quam optime gubernet. Hæc & id genus alia non ſine dolore præfatus, ſubjunxit, olim fuiſſe ſibi in animo, illum ex Antiochena ſede in œcumenicam, ut illuſtrem legalis puritatis lucernam, transferre; ſed ab ea mutatione veterum canonum & Eccleſiaſticarum ſanctionum interdicto deterreri. Si vero ipſe, ut legum & canonum peritiſſimus, tranſlationem ut olim, ita nunc quoque habere locum, demonſtrare, ac vulgo perſuadere poſſit; ſe omnino id in lucro depetaturum, eumque (modo liceat) incunctanter deſignaturum. Hoc modo tractus Theodorus, omnia rata fore affirmavit. Poſtridie concilio pontificum in æde ſacra indicto, & quæſtione illa agitata: tranſlatio ſtatim conceſſa, & litteris Imperatoris confirmata eſt: ac Antiochenus, ut ante fuerat, ita manſit Antiochenus.

Theodorus Balſamon qualis cognitus.

XXI. Doſitheus transfertur Conſtantinop.

Doſitheus vero a ſede Jeroſolymitana Conſtantinopolim eſt tranſlatus cum tam frequenti & ſplendida comitatu, ut haud dubie regum triumphum æquaret. At primarii ſacerdotes, cæterique facundia inſignes, qui ſe canonibus temere violatis deceptos videbant, obſtupefacti; cum riſum diutius perferre non poſſent, extraordinaria conciliabula & plebis conventicula inſtituunt. Alienæ Eccleſiæ occupator audit Doſitheus: ſecundo honore abrogato, e ſede educitur. Imperator vero ignominiam illam non ferens, omnibus modis adverſatur; ac nihil non facit, ut approbata illa tranſlatio valeat. Nec multo poſt, abrogatione ſublata, Doſitheumque denuo confirmatum, per bipenniferos ſatellites, & palatinos proceres in ſacram ædem deducit, populi motum veritus. Erat enim Doſitheus ob ambitionem, & Imperatoris intempeſtivam pertinaciam, & parum laudatum ſui ſtudium omnibus inviſus. Cæterum rurſus ſede ejicitur, eodemque modo, quo canis Æſopicus, & pontificatum, quem tenuerat, amittit (nam olim Jeroſolymis electus erat) & majori ſede excidit, magno vaſorum cuſtode Xiphylino Georgio Patriarcha deſignato. Hucuſque Nicetas Choniata.

XXVII. Idem quoque (a) auctor ſequenti libro narrans de novo tyranno quodam pſeudo-Alexio, Imperium nova arte invadente, eum cito pœnas dediſſe tradit, occiſum dormientem a ſacerdote quodam: de quo hæc ipſe, cauſas recenſens divinæ ultionis in eum: *At is quidem,* inquit, *ſuorum ſcelerum has pœnas dedit, tum quod Perſas contra Romanos incitavit, & ex iis ipſis quotquot ad eum confluxerant, popularium ſuorum ſanguine contaminavit: tum quod homo deteſtandus Chonis meis celebre templum Michaelis Archiducis cœleſtium copiarum violavit, Perſis in ſanctiſſimum tabernaculum introductis. Nec ſpectare dubitavit perniciei humani generis, Chriſti, & Sanctorum imagines calculis varii coloris expreſſas aboleri, ſacros poſtes ſecuribus, & coſtibus revelli, & ſacroſanctam menſam profanari & humi abjici.* Reliqua de Iſaacii Imperatoris pavore, ne pelleretur, & crudelitate exhibita adverſus multos, quos poſſet habere ſuſpectos de aſſumenda tyrannide, idem auctor pluribus narrat.

(a) Nicet. l. 6. in Iſaacio. Pſeudo-Alexius Tyrannus dat pœnas.

Mil-

PAGIUS num. XI. ſcripſerat, eo anno *Mundanum* ſubrogatum fuiſſe in locum *Baſilii Camateri*, eumque ſtatim ejectum, ſed id eo anno, & anno MCXCI. refellimus, & accuratam horum Patriarcharum ſeriem exhibuimus. [1]

XI. *Salahadinus Soldanus Babylonia & Damaſci obiit, qui moriens juſſit, ut ſignifer ejus portans ſudarium ſuum ſuper lanceam per Damaſcum* ,, (ubi mortuus eſt) *clamaret:* Rex totius ,, Orientis nihil amplius de ſuis omnibus ſecum portat. *Poſt quem filii ejus regno comportito cum Saphadino Salahadini fratre, diutius de regno concertant*, inquit Nangius in Chron. ad hunc annum, & extra omne dubium ponit Epiſtola Gaufridi Magiſtri Hoſpitalis Jeruſalem hoc anno a Chronographo Aquicinctino recitata, in qua ait, *In prima ſeptimana Martii, die qui dicitur Mercurii, mortuus eſt perſecutor noſter Salahadinus, in cujus morte genti ſuæ factus eſt timor & perturbatio, & inter filios ejus exorta eſt ira & diſſenſio. Quilibet enim illorum, quorum alter eſt in Halapia, alter in Damaſco, alter in Babylonia commoratur, ſe fratri ſuo ſubjectum eſſe faſtidit, ſed alter ad dominium alterius & terræ ejus potius intendit. Unde veraciter cognoſcimus, quod a tempore perditionis Terræ, hereditas Chriſti ſic de levi non potuit recuperari. Terra quam tenet Chriſtianitas in treugis, manet fere penitus habitatoribus deſtituta. Factum anno Domini MCXCIII. in exitu Aprilis.*

Poſt Saladini mortem Saracenorum imperium diviſum.

NOTÆ [1] Vide quæ ad annum 1153. 20. adnotavimus. MANSI

JESU CHRISTI ANNUS 1194.	CÆLESTINI PAP. III. ANNUS 4.	HENRICI V. IMP. 4. ISAACII ANG. IMP. 9.

I. Liberatio Richardi Regis Angl.

Milleſimus centeſimus nonageſimus quartus annus Salutis, Indictione duodecima ordine ſeqaitur, quo Richardus Rex Angliæ liberatur ea, qua tenebatur captivitate, traditus juſſu Imperatoris Aleonoræ matri a duobus Archiepiſcopis, Moguntino & Colonienſi, pridie Nonas Februarii. Ita Rogerius in Annalibus Angliæ hoc anno, qui (ut dictum ſuperius) idem tempus captivitatis ejus numerat annum unum, hebdomadas ſex, & dies tres, additque iſta: *Cum Coloniam perveniſſet, ab Archiepiſcopo Colonienſi digne exceptus eſt, qui præ gaudio Miſſam illam de vinculis Petri celebrari juſſit, cujus eſt introitus ille: Nunc ſcio vere, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & liberavit me de manu Herodis, &c.* Sed audi miranda, quæ auctorem vinculorum Regis, & malorum omnium improbum fuiſſe dæmonem oſtendunt, atque Willelmus (a) Neubrigenſis ſcriptor hujus temporis narrat, agens de quadam apparitione, quam peregrinus perterritus, retulit Epiſcopo Cenomanenſi; remque geſtam certis ſignificationibus, quibus licuit, teſtatam reliquit, & ipſe ſcripſit veri amantiſſimus auctor his verbis:

(a) Neubr. l. 5. c. 7.

II. *Aliud quoque ipſo tempore in pago Cenomanenſi accidiſſe fertur, quod eumdem Regem Richardum non fruſtra territum, ſuæ propenſius ſaluti admonuit. Rem pluribus nota eſt, quam noſtræ ſimpliciter narrationi inſerimus, prout nobis viri venerabiles & fide digni tradidere a Cenomanenſi Epiſcopo id ipſum ſe accepiſſe proteſtantes. Vir quidam ex ejuſdem Epiſcopi clientela præ devotionis inſtinctu profectus in Hiſpanias ad memoriam beati Jacobi Apoſtoli, cum proſperitate ad propria remearat: qui poſt modicum calore fidei & devotionis fortius igneſcens, longe laborioſiori peregrinatione Sepulcrum inviſere Dominicum voluit. Valedicens ergo ſuis, iter opportune arripuit, & cum forte ſolus graderetur; repente in iſta via abſtitit ei quidam enormi corpore, & vultu terribili. Pavefactus homo elevata manu, Chriſtianam ſumpſit armaturam, nempe ſignum Crucis. Ille vero tamquam non reputans ſalutare ſignaculum: nequaquam, inquit, hoc modo tueri te poteris, quia meus ſis. Porro ſi procidens adoraveris me, faciam te locupletem & inclytum valde. Ad hæc homo pavorem fiducia ſuperans, cum libertate reſpondit: Liquet te eſſe partis ſiniſtræ, ſint tua tibi: nam mihi ſufficit omnipotentiæ Dei largitio, quem ſolum adoro. Et ille, oportet, inquit, te vel invitum aliquid habere de meo, & proferens tamquam pallium ſubtilis materiæ, jactavit ſuper caput hominis, quod mox attactu igneo capillis exuſtis, cutem quoque capitis denigravit. Proſilienſque hoſtis hominem periculo anxium per brachium apprehendit. Hunc vero, cum tanta perurgeret neceſſitas, S. Jacobum ex recenti obſequii conſcientia fortiter inclamavit. Qui B. Apoſtolus in ſpecie reverenda manifeſte mox affuit & poteſtati verbo invaſorem improbum increpavit. Ut autem homo de manu inimici furentis ereptus, tuto jam auditu perciperet, quorum, ut creditur, audiendorum gratia per voluntatem Dei articulum illum inciderat; Apoſtolus ad nequam illum, dic, inquit, quis ſis, vel quid negotii habes? Qui conſtrictus imperio, dæmon, inquit, ſum generi humano infeſtus, & mille nocendi artibus inſtructus. Ego enim grande illud ſcandalum, & Chriſtianæ poſſeſſionis jacturam in Oriente patravi; ego inter Reges Chriſtianos in Terra promiſſionis, ut nil ab eis ageretur, nec proſperaretur opus Dei in manibus eorum, deteſtabilem diſcordiam ſeminavi; Regem Anglorum a Syria digreſſum per miniſtrum nequitiæ meæ, Ducem ſcilicet Auſtriæ, captivavi,*

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXXII. An. Hegiræ DXCI. inchoato die 16. Decemb. fer. 4. An. C. 1194. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6687.

☉ 27. B. ☽ 17. P. 10. April. Indict. 12.

JESU CHRISTI 1194.

CÆLESTINI III. PAPÆ 4.

HENRICI VI. REG. 5. IMP. 4.

ISAACII ANGELI IMP. 10.

Anum. I. ad IV. *Anno gratiæ MCXCIV. qui erat ſecundus annus captionis Richardi Regis Angliæ, idem Richardus fuit adhuc in captione Henrici Romanorum Imp. in Alemannia apud Spiram die Natalis Domini, qui Sabbato evenit: & ibi manſit uſque ad tempus liberationis ſuæ, quod ſtatuerat ei Imperator, videlicet a ſecunda feria poſt diem Nativitatis Domini in tres ſeptimanas,* inquit Hovedenus in part. poſt. pag. 733. qui paulo poſt addit: *Imperator diſtulit diem liberationis Regis Angliæ, & alium diem liberationis ſuæ ſtatuit ei in Purificatione S. Mariæ apud Maguntum*, id eſt, Maguntiam. Tum pag. 734. refert Hovedenus Henricum Imp. cum Magnatibus imperii ſui & Richardum Regem Angliæ cum Eleonora matre ejus, & Waltero Rotomagenſi Archiep. aliiſque conveniſſe apud Moguntiam in *Purificatione B. Mariæ*, & Imperatorem voluiſſe a pacto reſilire *propter cupiditatem pecuniæ, quam Rex Franciæ, & Comes Joannes* (Richardi Regis frater & inimicus) *ei obtulerant*. Tandem da-

Richardus Rex Angl. in libertatem reſtituitur.

Digitized by Google

vi, multimodam exinde malorum occaſionem regnis Chriſtianis concinnans: eumdem quoque Regem de captivitate propria revertentem comitatus, in partibus iſtis nunc conſiſto, cubile Regis tamquam familiaris miniſter frequenter aſſiſto, & circa theſauros ejus apud Chinonem repoſitos pervigili cautela obſervo. His dictis, malignus diſparuit. Apoſtolus etiam confortato homine, in ſuæ ſe claritatis ſecretum recepit. Homo vero ad urbem Cenomanenſem mature reverſus, Epiſcopo, urbiſque prudentibus cuncta per ordinem replicavit, & in argumentum fidei caput depilatum, & brachium manus peſtifera contactu uſtulatum indicavit. Quibus actis, poſt dies aliquos propoſitum iter repetiit, nec latuit hoc Regem Richardum. Qui nimirum ejus, qui tangit montes, & fumigant, timore compunctus, ſalubrioris inſtinctu conſilii cubiculum ſuum, ut accepimus, de cætero caſtius eſſe voluit, & de theſauris ſuis largiores indigentibus eleemoſynas erogare. Hæc Naubrigenſis.

III. In excommunicatum Ducem divina ultio.

Sed ad ea, quæ adverſus Leopoldum eo tempore excommunicationis Cæleſtini Pontificis provenerunt, convertamus orationem, de quibus iſta Rogerius in Annalibus Angliæ: *Eodem anno cum Leopoldus Dux Auſtriæ adhuc permaneret in ſententia excommunicationis, quam dominus Papa in eum tulerat propter captionem Richardi Regis Angliæ, nec pœniteret: flagellavit Dominus terram ſuam in hunc modum. In primis quidem incenſæ ſunt omnes civitates terræ ſuæ, nec alicui nota fuit cauſa incendii. Secundo ex inundatione Danubii fluvii ſubmerſa eſt quædam terra adjacens, in qua decem millia hominum, vel eo amplius perierunt. Tertio, cum in media æſtate ſoleat, & debeat omnis terra virere, tota terra ejus tunc temporis contra ſolitum & debitum curſum exaruit. Quarto, cum ſemina frugum deberent in herbam proceſſiſſe, in vermes converſa ſunt. Quinto nobiliores terræ ſuæ mortalitate percuſſi ſunt. Et quamvis tot & tantis flagellaſſet Dominus terram ſuam plagis: noluit tamen pœnitere, ſed induratum eſt cor ejus adeo quod ipſe juravit, quod omnes obſides Regis Angliæ, quos ipſe habebat, capitalem ſubirent ſententiam, niſi in proximo perficerentur ei a Rege Angliæ omnes conventiones, quas cum illo fecerat. Unde factum eſt, quod Balduinus de Bitun, qui unus erat ex illis; qui dati fuerant Duci Auſtriæ pro redemptione Regis Angliæ obſides, ex communi obſidum conſilio miſſus eſt ad Regem Angliæ, ad indicandum ei Ducis propoſitum. Qui cum veniſſet, miſertus illorum Rex, tradidit ei Rex ſororem Arthuri Ducis Britanniæ, & filiam Imperatoris Cypri, ad ducendum eas uſque ad Ducem Auſtriæ, ſororem ſcilicet Arthuri ad maritandam filio Ducis Auſtriæ, & filiam Imperatoris de Cypro tradendam in manu Ducis Auſtriæ quietam.* Sed quæ hæc ſecuta ſint, ſuo loco dicetur anno ſequenti. Tractans hæc etiam (a) Naubrigenſis, ait, Ducem deriſiſſe ſummi Pontificis anathema: quod divina ultio eſt conſecuta tanta potentia, ut Catholico innotuerit Orbi, & in memoriam manaverit poſterorum, quanta ſit vis Petri gladii ſerientis, ſi juſta cauſa a poteſtatem habente vibretur. Sed jam reliquas Cæleſtini Papæ anni hujus res geſtas proſequamur.

(a) Neubr. l. 5. c. 6.

IV. Cæleſt. Pap. delegat cauſam Eborac. Archiep.

Cum enim ad Sedem Apoſtolicam multiplices accuſationes deferrentur adverſus fratrem Regis Angliæ Gaufredum Archiepiſcopum Eboracenſem: Cæleſtinus Papa juſtitiæ amantiſſimus, judici incorruptiſſimo cauſam in Anglia cognoſcendam delegavit, ſancto ſcilicet Hugoni probatæ virtutis Lincolnienſi Epiſcopo, de quo plura ſuperius: addidit collegas ſanctæ converſationis viros, de quibus omnibus habet iſta Rogerius in Annalibus anno iſto his verbis:

Eodem anno menſe Januarii, die Dominica proxima poſt octavas Epiphaniæ venerunt Eboracum Hugo Lincolnienſis Epiſcopus, & magiſter Winemerus Archidiaconus de Northamptun, & Hugo Prior de Ponte ſacro: quibus dominus Papa Cæleſtinus commiſerat inquiſitionem faciendam de exceſſibus Gaufredi Eboracenſis Archiepiſcopi, in quibus accuſabatur a Canonicis ſuis Eboracenſibus coram domino Papa & Cardinalibus; & proceſſerunt ſecundum domini Papæ mandatum, quod ipſi ſuſceperunt in hac forma:

V. Litteræ Apoſtolicæ in cauſa Eborac. Archiep.

Cæleſtinus Epiſcop. ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lincolnienſi Epiſcopo, & dilectis filiis Archidiacono de Northamptun, & Priori de Ponte ſacro ſalutem.

Mediator Dei & hominum Dominus Jeſus Chriſtus, cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur, totius Eccleſiæ

PAGIUS

datis obſidibus *de reſiduo pecuniæ redemptionis ſuæ* Maguntinus & Colonienſis *Archiepiſcopi tradiderunt eum in manu Alienor matris ſuæ liberum & quietum ex parte Imperatoris, pridie Nonas Februarii, feria ſexta, die Ægyptiaca, quam moderni diem malam vocant; & ſic in die mala liberavit eum Dominus.* Poſt aliqua interpoſita ſubjungit Hovedenus: *Rex Angliæ fuit in captione Imperatoris per ſpatium unius anni, & ſex hebdomadarum, & trium dierum,* ſcilicet a die XX. menſis Decemb. anni MCXCII. uſque ad diem quartum menſis Februarii currentis anni.

II.

A num. IV. ad XVII. *Cæleſtinus* III. de pietate & ſapientia *Sancti Hugonis* Lincolnienſis Epiſcopi certus, ei & duobus aliis commiſit in-

*diſciplinæ caput & magiſterium ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ voluit reſervari, & omnes alias ipſius ordinationi & correctioni ſubeſſe: ita quod conceſſa ei ſpecialiter plenitudine poteſtatis, ejus etiam * ſit cæterarum exceſſus corrigere, & quod laudabiliter agitur, auctoritate Apoſtolici culminis approbare. Unde nos (quia ad ejus regimen divina ſumus diſpoſitione aſſumpti) eo volumus fratres & Coepiſcopos noſtros cautela & diſcretione diligere, ne videamur affectum & familiaritatem eorum vocationis noſtræ officio anteferre; præſertim cum habeat ſuos ſines dilectio, qua quiſque tenetur ad hominem, non ad hominis errorem diligendum.*

* Proprium

VI. Accuſationes in Archiep. Eborac.

Sane ad audientiam noſtram ex perſonarum, & Capituli Eboracenſis Eccleſiæ inſinuatione pervenit, & id ipſum dilectorum filiorum noſtrorum Roberti Eboracenſis, & Rogeri de Selebi, & aliorum undecim Abbatum Præmonſtratenſis Ordinis teſtimonia manifeſte declarare videntur, quod venerabilis frater noſter Gaufredus Eboracenſis Archiepiſcopus ſacramenta injuncti ſibi officii vilipendens, venatione, aucupio, & aliis militaribus curis inutiliter occupatus, ordinationi clericorum, Eccleſiarum dedicationibus, aut Synodis celebrandis, nec manum, nec operam poſt ſui promotionem adhibuit; nec Abbatem aliquem benedixit, licet tam contra clericos, quam Abbates ad maledicendum & excommunicandum linguam conſuevit juxta motum proprium indiſcrete relaxare; libertates Eccleſiæ ſuæ ac conſuetudines approbatas evacuat & ſubvertit; appellationes, quæ ſolent eſſe ad remedium oppreſſorum, ad Romanæ Sedis injuriam reducit in contemptum; plures pro eo, quod ad nos appellationes emiſerant, vinculis fecit carceralibus vehementer aſtringi; perſonas Eccleſiæ ſuæ poſt appellationem ad nos factam, honoribus & beneficiis ſpoliavit; quoſdam Canonicorum, appellatione contempta, excommunicationi ſubjecit; privilegia Romanorum Pontificum in ejus præſentia omnino auctoritate fruſtrantur: & qui forte alias tutus eſſet in oſtenſione privilegii noſtri, optat coram eo beneficium præſidii demereri. Cum contingit aliquem ad ſubtractam ſibi Eccleſiam, ac poſſeſſionem, per judices delegatos auctoritate noſtra reſtitui: eum, per quem debuerat judicium executioni mandari, ſtatim ſentit inimicum. Plures enim taliter reſtitutos deſtituit, & Eccleſias per miniſtros ſuos violenter aggrediens, fores Eccleſiarum fregiſſe, & eos proponitur per violentiam expuliſſe. Quamplures etiam reatum perjurii fecit pernicioſe incurrere, ipſos ab obedientia, quam Archidiaconis ſuis canonice ſervandam juramento promiſerant, quadam neceſſitatis violentia extrahendo. Præterea majorem Eccleſiam cum multitudine armatorum aggrediens, fores Capituli per violentiam confringi, & aſportari fecit, & bona Canonicorum, & aliorum plurium, qui res ſuas tam in Eccleſia, quam in theſauraria depoſuerant, fecit per violentiam detineri. Pro quibus omnibus Eboracenſe Capitulum ad noſtram audientiam appellavit.

VII.

Comperimus etiam ex teſtimonio prædictorum, quod Eccleſiis quandoque vacantibus, præſentatas ſibi ab his, ad quos præſentatio pertinet, perſonas idoneas non admittit; ſed eas aut pueris, aut minus honeſtis perſonis aſſignat, uſus pariter præſentantis & inſtituentis officio: aut facit eas ex ſola voluntate vacare, ut eorum fructus ipſius uſibus applicentur, & quod ſubſtentationi alicujus clerici honeſti debebatur, ſibi non metuit retinere. Adjecerunt etiam, quod cum ſpiritualia dona gratis debeant, & ſine pravitate diſtribui frequenter cum donat Eccleſiam, aut eam ſcindit per partes contra ſtatutum Eccleſiæ canonicæ, aut in ea novam & indebitam retinet penſionem; & quamplures excommunicatos, vel ſuſpenſos non niſi pecunia interveniente abſolvit. Religioſi vero viri & honeſti in conſpectu ejus deſpecti & contemptibiles fiunt; aliæ & ſuſpectæ perſonæ de facili familiaritatem ejus & gratiam aſſequuntur. Unde ſi ſic vivitur, & in talibus fuerit converſatio ſuo, timendum eſt, ne gregi ſibi commiſſo potius ſit lapis offenſionis, & ſcandali petra, quam eruditionis exemplum, vel contra ſpiritualia nequitias ſolatium, aut tutela.

Quia

PAGIUS

Floret S. Hugo Lincolnienſis Epiſc.

Inquiſitionem faciendam de exceſſibus *Gaufredi* Eboracenſis Archiep. ut videre eſt apud Baronium, qui ad hanc accuſationem ſpectantia in medium producit. Anno MCLXXXVI. num. XVII. & ſeqq. varia de eo habet ex Auctore anonymo, qui Vitam ejus a Surio ad diem XVII. Novemb. recitatam ſcripſit, putatque illum ejus æqualem eſſe. Scribit Anonymus *Hugonem* genere Burgundum & Priorem Carthuſienſis Ordinis in Angliæ conſecratum eſſe illo Chriſti anno Epiſcopum Lincolnienſem *in feſto Sancti Matthæi*; cui ea in re Matthæus Paris conſentit. Giraldus Cambrenſis apud Wartonum in Anglia Sacra part. II. de Vitis Epiſcoporum Lincolnienſium cap. 26. qui eo vivente Opus illud edidit, de Hugone inter alia literis mandavit: *Perſonas egregias, litteratura & honeſtate præclaras, per regni amplitudinem, quaſi ſtudio quodam ad hoc electas, fideles Eccleſiæ ſuæ columnas erexit; non ſanguinem imprimis ut cæteri; non ſobolem carnaliter ſapiens, ſed duce ſpiritu ac ratione prævia liberas potius & merita penſans. Item cupiditatis omnis & ambitionis expers, ab omni munere ſubjectorum gravamine & exactione penitus manus excutiens, odeo ſimoniæ laqueos, quibus multi hodie*

VIII. Delegatio cauſæ Eborac. Archiep. *Quia igitur, quæ præmiſſa ſunt, ſollicitudinem inquiſitionis expoſcunt, diſcretioni veſtræ, de qua plene confidimus, inquiſitionem horum duximus committendam per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandantes, quatenus ad Eboracenſem Eccleſiam accedatis, & convocatis Abbatibus, & Prioribus, & aliis Eccleſiaſticis perſonis Eboracenſis diœceſis, diligentius inquiratis, utrum Eboracenſem Eccleſiam & provinciam tam inutiliter & perniciose tractavit; & ſi ſuper præmiſſis legitimi accuſatores apparuerint, audiatis, quæ contra præfatum Archiepiſcopum duxerint proponenda; & eis diligenter auditis & cognitis, atteſtationes ſub ſigillis veſtris incluſas nobis tranſmittere procuretis, aſſignantes partibus terminum competentem, quo ſufficienter inſtructa ad Apoſtolicam Sedem accedant, quod canonicum eſt, ibi dante Domino, recepturæ. Si vero accuſatores defecerint, & fama publica fuerit contra ipſum: ei purgationem cum tribus Epiſcopis, & totidem Abbatibus auctoritate noſtra, ſublato appellationis obſtaculo, indicatis. In qua ſi forte defecerit, ipſum ab Archiepiſcopali officio & adminiſtratione ſuſpenſum Apoſtolico conſpectui faciatis præſentari, ut auctore Domino, ibi plenius doceatur, qualiter eum, & ſibi conſimiles in domo Dei oporteat miniſtrare. Si vero idem Archiepiſcopus aliquid contra eos duxerit proponendum; illud nihilominus audiatis, & ad nos ſub ſigillis veſtris tranſmittatis incluſum; ut ſuper his, quod canonicum fuerit, ſtatuatur. Sane ſi dictus Archiepiſcopus in eluſionem mandati noſtri, antequam citatio veſtra ad eum perveniat, appellationem interpoſuerit, vel iter arripuerit ad Sedem Apoſtolicam veniendi: vos ei terminum trium menſium ſtatuatis, infra quem ſe debeat in propria perſona noſtro conſpectui præſentare. Quod ſi non fecerit, vos eum ex tunc ab omni pontificali officio & Archiepiſcopatus adminiſtratione denuncietis auctoritate noſtra, remota appellatione, ſuſpenſum. Quod ſi omnes his exequendis intereſſe nequiveritis, duo veſtrum nihilominus ea exequantur. Datum Romæ apud S. Petrum ſexto Idus Junii, Pontificatus noſtri anno quarto,* cœpto anno ſuperiori, quo & datæ ſunt litteræ.

Poſt hæc autem ad minuendas & infirmandas vires Eboracenſis Archiepiſcopi, ſuſcitavit & exaltavit contra eum Cæleſtinus Papa æmulum ejus Archiepiſcopum Cantuarienſem, creans eum Legatum in Anglia, cui & has litteras dedit: IX.

Cæleſtin. Pap. conſtituit Legatum Archiep. Cant. *Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Huberto Cantuarienſi Archiepiſcopo, Apoſtolicæ ſedis Legato, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

*Sinceritas devotionis & fidei conſueta, quam Anglicana ſemper Eccleſia circa ſacroſanctam Romanam Eccleſiam conſervavit, in tua (ſicut bene confidimus) providentia & virtute refloruit, & placidi fervoris accepit acceptabile * incrementum.* (* ſacramentum) *Talis enim ad Romanam Eccleſiam tuæ fraternitatis emanavit opinio, quæ in tuæ honeſtatis odore nos recreat, & conſtantia, quam habes, vigore confortat: ita ut confidentiam, quam de tua probitate concepimus in noſtro jam apertius opere declaremus. Supplicante itaque chariſſimo in Chriſto filio noſtro Richardo illuſtri Rege Anglorum, & univerſis Suffraganeis Cantuarienſis Eccleſiæ, ut Anglicanæ Eccleſiæ Legatum Apoſtolicæ Sedis pro ſuis & regni profectibus obtineret: tum pro devotione, quam ad Cantuarienſem Eccleſiam pro meritis illius glorioſi Martyris habemus; tum pro tuæ probitatis & honeſtatis intuitu, eorum precibus aſſenſum præſtitimus, & favorem, maxime, quia multum credimus Eccleſiæ, & regni utilitatibus expedire, ſi talem in miniſterio ſupradicto regio illa recipiat, qualem prædicti Regis, & eorum inſtantia de converſationis merito, & fidei devotione commendat. Ideoque nos ad honorem Dei, & Cantuarienſis Eccleſiæ ſalutem & pacem, per totum regnum Angliæ (non obſtante exceptione, vel privilegio ve-*

PAGIUS *die fere Majores invetiuntur, exhorruit; ne ſponte oblata plerumque donaria, ne ſiniſtræ ſuſpicionis ullo ſuboriri nota valeret, ex conſuetudine recuſaret, etiam ad antidota teneri, & vel mentaliter ac naturaliter obligari plurimum cavens.*

XII. *Annus mortis ejus ac canonizationis.* *Sed quid per ſingula curro? Tot bonitatis & probitatis ejuſdem, tot virtutibus & honeſtatis indiciis tam inſignis enituit, ut tanquam noſtris ſuis diebus Anglicana Eccleſia columna, ſingulareque ſpeculum divina* (legendum divini) *repercuſſione luminis eluceſcens, & propemodum in omnibus non petere exemplum, ſed dare dignus exiſtens, inter Lincolnienſes Antiſtites uſque ad ſua jam tempora poſt Beatum Remigium merito primus & præcipuus, ſi principio finis aſſenſerit, habeatur. Utinam ergo talarem indutus tunicam, quā tam laudabiliter inchoavit, felici fine concludat, & in anteriora ſe conſtanter extendens, & non reſpiciens, operam adhibeat, opemque divinam ad hoc expoſcat; quatinus vita commendabilis curſus primo medium, medio ne diſcrepet imum.* Hæc Giraldus teſtis oculatus de Sancto Hugone, qui ut videre eſt apud Spondanum anno MCC. ad Deum migravit, ut etiam habent Matthæus Paris & Bromptonus in Chron. Hovedenus pagina 811. non tantum annum; ſed etiam diem ac feriam, quibus mortuus eſt, expreſſit, & ad annum MCC. ſcripſit: *Menſe Novembri XVI. Kalend. Decembris feria V. obiit Hugo Lincolnienſis Epiſcopus Londoniis.* Addit, corpus ejus *IX. Kal. Decemb.* Lincolniis delatum eſſe *ibidem tumulandum.* Nomen ejus Marty-

venerabili fratri noſtro Gaufredo Eboracenſi Archiepiſcopo, aut Eccleſiæ ſuæ, vel alii facto) officium tibi legationis concedimus, per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus illam cum fraternæ obedientiæ humilitate ſuſcipias, & ſecundum datam tibi cælitus facultatem ad emendandum, ea quæ neceſſe eſt emendari, & ad ſtatuenda quæ fuerint ſtatuenda, debitæ diligentiæ manum auctoritate ipſius legationis apponas; ita nimirum in omnibus reverentiam matris tuæ Romanæ Eccleſiæ prompta devotione cuſtodiens, ut eam de profectu miniſterii, quod tibi læta committit, tuis etiam faciat operibus lætiorem. Datum Laterani decimoquinto Kalend. Aprilis, Pontificatus noſtri anno quarto. Pergit Rogerius: *Præterea Cæleſtinus Papa prædictus ſcripſit in hac forma Gaufredo Eboracenſi Archiepiſcopo, & univerſis Epiſcopis, & Abbatibus, & Prioribus, & aliis Eccleſiarum Prælatis per regnum Angliæ conſtitutis:*

X. De eadem Legat. Pap. Litteræ ad Epiſc. Angl. *Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus in Chriſto Eboracenſi Archiepiſcopo, & univerſis Epiſcopis, & dilectis filiis Abbatibus, & Prioribus & aliis Eccleſiarum Prælatis per regnum Angliæ conſtitutis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Divinæ ſapientiæ inſcrutabilis altitudo ſacroſanctam Eccleſiam in hujus mundi latitudine ſtabilivit, & ita regimen & gubernationem in ipſius inimitabili proviſione eſſe voluit, ut ad eam ſalubriter gubernandam plures aſſumerentur in partem ſollicitudinis, quamvis pro unitatis Eccleſiaſticæ firmamento Romana Eccleſia acceperit plenitudinem poteſtatis. Voluit enim, ut, ſecundum quod Eccleſiam alloquitur in Propheta, (a) Pſ. 44. *(a) pro patribus ejus filii naſcerentur, qui ſuper omnem terram Principes conſtituti, virtutum meritis, & verbo doctrinæ rudes ad Fidem provectos ad juſtitiam erudirent. Unde ſacroſancta Romana Eccleſia, cui Dominus ſuper cæteras contulit Eccleſiæ magiſtratum, pium ad alias materna proviſione reſpectum providit ab initio, & laudabili hactenus conſuetudine cuſtodivit, ut de diverſis mundi partibus ad earum miniſterium implendum viros prudentes aſſumeret, quorum auctoritas & doctrina ſub Romani Pontificis moderamine conſtituta, quod ipſe non poterat, procul diſtantibus Eccleſiis miniſtraret. Unde nos, qui licet inſufficientibus meritis in ſublimi ſumus ejuſdem ſpecula conſtituti, Patrum noſtrorum veſtigiis inhærentes, ita intendimus cum Dei adjutorio injunctum nobis miniſterium circa proximas Eccleſias gerere, ut his, a quibus etiam poſitione diſtamus, opportuna debeat providentia non deeſſe. Specialiter autem ad præſens Anglicanam Eccleſiam paternæ conſiderationis acie intuentes, ad ſalutem ipſius, & ſpecialis in Chriſto profectus, communi conſilio fratrum noſtrorum decernimus, ut venerabilis frater noſter Hubertus Cantuarienſis Archiepiſcopus, de cujus meritis & virtute, ſapientia pariter & doctrina Eccleſia univerſalis congaudet, miniſterio legationis accepto, vices noſtras ad honorem Eccleſiæ, & totius regni ſalutem & pacem, per totum regnum Angliæ (non obſtante exceptione, vel privilegio tibi, aut Eccleſiæ tuæ, frater Archiepiſcope, vel alii facto) libere exequatur. Præſentium itaque auctoritate univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eidem tanquam Apoſtolicæ Sedis Legato reverentiam exhibeatis debitam, & honorem, atque ejus ſalubria monita & mandata recipiatis humiliter, & ſervetis, quæ auctoritate legationis, qua fungitur, ſecundum Dominum duxerit ſtatuenda firmiter obſervantes. Datum Laterani decimoquinto Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno quarto.* Pergit Rogerius:

*Horum igitur auctoritate litterarum prædictus Cantuarienſis Archiepiſcopus Apoſtolicæ Sedis Legatus miſit Eboracum Petrum Priorem de Binham in Nortfolc, & magiſtrum Gervaſium cum litteris domini Papæ & ſuis ad Canonicos Eboraci, & ad officiales Eboracenſis Archiepiſcopi, mandans eis, ſe illuc ex auctoritate legationis ſuæ in proximo venturum, ad emendandum ea, quæ * ſunt emendanda, & ad ſtatuendum ea, quæ ſecundum Dominum forent ſtatuenda: & præcepit eis, ut ipſi convocato Clero exhiberent ei tanquam Apoſtolicæ Sedis Legato reverentiam debitam, & honorem; adjungens, ſe jam ſententiam excommunicationis dediſſe in omnes, qui in hac parte mandata Domini Papæ contradicerent. Et ſuper hoc mi-* XI.

* eſſent

PAGIUS tyrologio Romano ad diem XVII. menſis Novemb. inſcriptum. Quoad vero *Beatum Remigium* cujus ibidem meminit Giraldus, is ejus Vitam compoſuit, ibidem pag. 412. & ſeqq. legendam. *Remigius* Sedem ſuam Cathedralem a loco nimis incongruo & obſcuro ad urbem præclaram & locum competentem, ſcilicet Lincolniam, transferri curavit, & quaſi Martinus alter tam proprias quam Eccleſiæ ſuæ facultates plerumque pauperibus largitus eſt: *Erant autem Dominica dies Aſcenſionis & dies Sancti Joannis ante portam Latinam concurrentes, cum vir Sanctus tanquam una cum Domino cælos aſcendit,* ideoque anno MXCII. ut Simeon Dunelmenſis de Geſtis Reg. Angl. & Hovedenus pag. 463. obſervarunt, Sancti Præſulis mors contigit. *Hugo vero* anno MCCXX. ab Honorio III. inter Sanctos relatus, ut videre eſt apud Raynaldum eo anno.

miſit litteras ſuas patentes Simoni Eboracenſi Decano, ut ſi quos ipſe inveniret hunc domini Papæ mandato rebelles, denuntiaret excommunicatos. Unde factum eſt, quod tam Canonici, quam officiales Archiepiſcopi Eboracenſis reſponderunt Nuntiis Legati, quod eum reciperent tamquam Apoſtolicæ Sedis Legatum, ſed non tamquam Archiepiſcopum Cantuarienſem, nec tamquam Primatem. Venit igitur Legatus ille Eboracum Die Dominica, feſto ſancti Barnabæ Apoſtoli, & cum ſolemni proceſſione ſuſceptus eſt a Clero, & introductus in Eccleſiam ſedis Cathedralis. Sequenti die Lunæ fecit ipſe teneri aſſiſas de omnibus placitis coronæ Regis, & de nova diſſaiſina, & de morte anteceſſorum per miniſtros ſuos: ipſe vero, & officiales ſui tenuerunt placita Chriſtianitatis. In ſequenti die feria tertia pervenit Legatus ille ad Abbatiam ſanctæ Mariæ Eboraci, & ibi receptus eſt ab ejuſdem Eccleſiæ monachis cum ſolemni proceſſione. Deinde intravit Capitulum monachorum, & conquerentibus monachis, quod Robertus Abbas eorum propter debilitatem, & corporis ſui ægritudinem domi ſuæ prodeſſe non poterat, depoſuit eum a cura paſtorali, & ab adminiſtratione domus reclamantem, & ad ſummum Pontificem appellantem. Sed qui per Concilium tunc ab eo collectum conſtituti ſunt canones duodecim, idem auctor ita recenſet:

XII. Concil. Eborac. Canones. *Cum inter cætera Eccleſiæ ſacramenta hoſtia ſalutaris præemineat, tanto impenſior circa eam debet exiſtere devotio ſacerdotum, ut cum humilitate conficiatur, cum timore ſumatur, cum reverentia diſpenſetur; & miniſter altaris ſit certus, quod panis, & vinum, & aqua in ſacrificio ponantur, nec ſine miniſtro litterato celebretur. Provideatur etiam ut in pyxide munda & honeſta hoſtia reſervetur ſinguliſque Dominicis diebus renovetur. Quoties autem communio exhibenda eſt infirmis, ſacerdos in propria perſona hoſtiam in habitu clericali tanto ſacramento conveniente deferat, lumine præcedente, niſi aeris intemperies, vel viarum difficultas, vel alia ratio præpediat.*

Quia ſecretum Miſſæ frequenter invenitur aut ſcriptorum falſitate, aut librorum vetuſtate corruptum, ita ut legi diſtincte non poſſit: Archidiaconorum ſollicitudo provideat, ut in ſingulis Eccleſiis ad verum & probatum exemplar canon Miſſæ cum omni diligentia corrigatur.

Prohibemus etiam, ne ſacerdos laico ad pœnitentiam venienti obtentu cupiditatis injungat, ut Miſſas faciat celebrari. Et illud etiam decrevimus prohibendum, ne ſacerdos aliquis pro celebratione Miſſarum pretio conſtituto pactum faciat; ſed hoc dumtaxat, quod offeretur in Miſſa, recipiat.

Statuimus, ut in baptiſmate plures quam tres ſuſcipiant puerum de ſacro fonte; maſculum duo mares & una mulier; feminam duæ feminæ, & unus mas. Ubi autem puer, cujus baptiſma ignoratur, reperitur expoſitus, ſive cum ſale, ſive ſine ſale reperiatur, baptizetur, cum non intelligatur iteratum, quod neſcitur fuiſſe collatum. Decrevimus etiam, ut non niſi ſumma & gravi urgente neceſſitate, diaconus baptizet, vel corpus Chriſti cuiquam eroget, vel pœnitentiam confitenti imponat, ut juxta paternorum tenorem canonum huic ordini ſacerdotali proprie convenire decernit antiquitas. Sub eodem tenore conſtitutionis adjicimus, ut quoties ſacerdos ad puerum baptizandum vel infirmum communicandum invitatur, moras innectere non præſumat. XIII.

Cum in domo orationis quæ domus Dei nuncupatur, nihil debeat eſſe indecens, nihil inordinatum: præcipimus ut perſonæ, & Vicarii Eccleſiarum ſtudeant providere ſecundum competentes eis penſiones, prout ratio dictitat, & conſuetudo approbata poſtulat, quatenus Eccleſiæ, quæ reparatione indigent, reparentur. Item cum ornamentis miniſterio congruis miniſtretur. Item cum calice argenteo, ubi facultas ſuppetit, ſacramentum Eucharistiæ conficiatur. Huic ordinationi terminum præfiximus ab initio noſtræ legationis in annum. Quod ſi hæc medio tempore executioni mandata non fuerint, decrevimus, ut ante elapſum terminum de Eccleſiarum redditibus diſpoſitio noſtra plenum ſortiatur effectum.

Statuimus etiam, ut clerici, qui ab Epiſcopo coronam ſuſceperunt, tonſuram habeant & coronam: quam ſi habere contempſerint, ad hoc beneficiorum, ſi quæ habent, privatione, cogantur; qui vero beneficia non habent, per Archidiaconum vel Decanos tondeantur inviti. Præcipimus etiam, ut ſacerdotes non in capis manicatis incedant, ſed in veſtibus ſuo ordini congruis: ut ſicut cæteris dignitate præeminent, ſic plenius & formam, & exemplum exhibeant honeſtatis. XIV.

Cum (a) Scriptura beatum eſſe eum teſtetur, qui manus ſuas excutit ab omni munere: diligenti ſtudio providendum eſt, ut gratis exhibeatur juſtitia, nec pro ea in cauſis Eccleſiaſticis facienda, vel adimenda, ſive acceleranda, vel differenda, quidquam pretii præſumat accipere, ut ei fructum juſtitiæ ſuo tempore opportuno retribuat juſtus Judex. (a) Iſ. 33.

Cum decimæ ſint tributa egentium animarum, & ex præcepto Domini dari debeant: non eſt reddentis eas diminuere. Statuimus itaque, ut de his, quæ renovantur per annum cum omni integritate

de-

*decimæ debitæ & conſuetæ conferantur: ita ut in primis decimæ abſque ulla diminutione Eccleſiæ dentur: poſtmodum de novem partibus mercedes meſſorum, & aliorum ſervientium pro arbitrio * ſolvendis tribuantur.*

* f. ſolventis

XV. *Exigit profeſſio religioſæ ſanctitatis, ut monachi, & Canonici regulares, & moniales religioſe & regulariter converſentur. Ut ergo eis adimatur opportunitas evagandi: prohibemus, ne redditus, quos obedientias vocant, ad firmam teneant, nec iter peregrinationis arripiant, nec extra monaſteria ſine certa & rationabili cauſa, nec abſque ſocietate, cujus certa ſit honeſtas & indubitata, proficiſcantur. De monialibus autem id ſpecialiter adjicimus, ut abſque ſocietate Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ ambitum monaſterii non egrediantur.*

Adjicimus etiam prohibentes, ne laicus aliquis Eccleſiam, vel decimas ad firmam recipiat, ſive ſolus, ſive clerico ſociatus, ut calumniatorum improbitas, & temere jurantium malitia timore cœleſtis Judicii retundatur.

Præcipimus, ut quilibet ſacerdos de cætero ter in anno ſolemniter accenſis candelis, pulſatiſque campanis eos excommunicet, qui in recognitionibus, aliiſve teſtimoniis ſcienter & ſponte pejerabunt; & eos qui malitioſe alios facient pejerare; eoſque ſingulis Dominicis diebus excommunicatos denuntiet, ut crebra maledictionis iteratio eos a ſua iniquitate retrahat, quos accuſatio propriæ conſcientiæ non deterret. Si vero de perjurio pœniteant: ad Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, vel generalem diœceſis confeſſorem, abſente Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, tranſmittantur, ab eo pœnitentiam ſuſcepturi: in extremis vero laborantibus inſinuanda non eſt imponenda pœnitentia, eiſque firmiter injungatur, ut ſi vixerint, Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, vel generalem diœceſis confeſſorem, abſente Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, adeant, ut eis pœnitentia competens imponatur.

XVI. *Quia ſermo Domini (a) eſt: Sacerdos* (a) Levit. 4.
enim ſi deliquerit, delinquere faciet populum meum, & (b) Ruina populi ſacerdos nequam eſt: exigit tanti ordinis excellentia, ut a publicis potationibus, & tabernis ſacerdotes abſtineant, & qui voto continentiæ ſunt aſtricti, nequaquam (b) Oſ. 9.
ad actus turpitudinis ſe relaxent. Prohibemus igitur, ne focarias habeant in domibus ſuis, nec ad ejectas in noſtræ conſtitutionis fraudem acceſſum in domibus alienis. Si vero in turpitudine ſua perſtiterint, & hoc Decani diſſimulantes ad notitiam Prælatorum ſuorum non detulerint, ab officio ſuſpendantur. Qui vero zelo Dei accenſi Prælatis nuntiaverint exceſſus eorum, divinæ benedictionis gratiam conſequantur. Pœna autem eorum, qui publice focarias tenent, hæc erit, ut tamquam infames, ab aliorum accuſatione, & a teſtimonio repellantur. Si vero nec hujus pœnæ metu reſipuerint, ab officio & beneficio ſe noverint ſuſpendendos. Suſpectus de crimine per famam communem, vel veriſimilia indicia, per Decanum loci admoneatur familiariter ſemel, ſecundo, & tertio, ut ſe corrigat. Quod ſi non fecerit, Decanus adjunctis ſibi duobus, vel tribus, penes quos ejus fama laborat, eum corripiat. Si nec ſic videatur corrigi, dicatur Eccleſiæ, ſcilicet, arguatur in Capitulo, ut convictus vel confeſſus canonice puniatur: inficianti, ſi convinci non poterit, canonica purgatio indicatur: ita quod numerum duodenarium non excedat. Infra numerum plures, pauciorėſve poterunt recipi ſecundum ſtatum perſonæ, & quantitatem, ſive qualitatem infamiæ, pro arbitrio judicantis. Et ſtatim primo die, quo paratus eſt is, qui infamia laborat, ſe purgare, purgatio admittatur, ne metu vexationis ex dilationibus contingentis, pecunia extorqueatur. Hæc & ſupradicta ſtatuimus, ſalva in omnibus ſacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate & dignitate. Hactenus canones duodecim Eboracenſis Concilii.

XVII. Hoc eodem anno a (c) Cæleſtino Romano Pontifice relatus eſt inter Sanctos cultu publico celebrandus in Eccleſia Catholica Sanctus Bernvardus Hildensheimenſis Epiſcopus, tranſlatumque corpus eſt ipſius in Eccleſiam S. Mariæ ſolemni ritu. Deſcripta ſunt cuncta, quæ tunc fieri contigerunt, ab auctore ejus ſæculi, qui & in fine ejuſmodi chronographia multiplici ratione deducta, ita reliquit ejus tempus optime conſignatum: *Facta autem eſt hæc tranſlatio non ſine virtute ſignorum a domino Bernone Epiſcopo, anno præſulatus ejus ſeptimo, anno*

(c) Arn. Lubec. l. 4. c. 23.

PAGIUS IV. Canonizatio & Tranſlatio S. Bernvardi Epiſc. Hildensheimii.

Ad num. XVII. Hoc anno ad petitionem Theodorici Abbatis Sancti Michaelis Archangeli apud Hildensheimium *Bernvvardus Hildensheimenſis Eccleſiæ quondam Epiſcopus, cœnobii vero B. Michaelis Archangeli primus fundator* relatus eſt in numerum Sanctorum, ejuſque Reliquiæ tranſlatæ, uti narrat Arnoldus lib. 4. cap. 23. & ex eo Baronius. Sed quia Arnoldi locus a Librariis corruptus fuit, hic emendandus: *Facta eſt hæc Tranſlatio, non ſine virtute ſignorum, a domino Bernone Epiſcopo anno Præſulatus ejus VII. anno Verbi incarnati MCLXXXIV.* (legendum, MCXCIV. ut Baronius locum illum correxit) *Romæ præſidente D. Papa Cæleſtino, Pontificatus ipſius anno IV. Henrico vero Imp. anno regni ejuſdem a morte patris, qui in peregrinatione Jeroſolymitana glorioſe obierat, ſeptimo* (legendum IV.) *imperii vero quarto, anno quoque depoſitionis Sancti memorati CLXXXVIII.* ſed cum Sanctus Bernwardus

Digitized by Google

no Verbi incarnati MCXCIV. Romæ præſidente domino Papa Cæleſtino, Pontificatus ipſius anno quarto: Henrico vero imperante, regni ejuſdem a morte patris qui in peregrinatione Jeruſolymitana glorioſe obierat, anno ſeptimo, Imperii vero quarto: ab anno quoque a depoſitione Sancti memorati ſeptimo, ab anno Salutis, quo obiit, MCLXXXVII. & laudatur & glorificatur nomen Domini noſtri JESU Chriſti a populis omnium nationum qui ita in ſuis Sanctis noſtris in temporibus magnificari voluit. Cujus regnum & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum. Extant ejus res geſtæ typis (a) excuſæ.

(a) Apud Surium t. 6. die 20. Novemb. & in vita S. Gerhardi t. 3. die 4. Maii.

XVIII. Clades Siciliæ per Henric. Imp.

Sed convertamus ad poſtremum oculos ad Siculorum clades. Hos enim (ut tunc ſcriptum habet Chronicon Foſſæ novæ) deceptos promiſſionibus, Imperat. Henrici juramento firmatis, præſidiis & munitionibus ſpoliatos, boniſque privatos, diverſis cruciatibus exagitatos, idem Henricus in Alemanniam ſecum duxit, ſimulque Regem puerum, Reginam, puellas Comites, alioſque diverſi generis Principes, & inferioris ordinis homines, de quibus extat epiſtola Innocentii Papæ Tertii, cum poſt mortem Henrici Imperatoris per eumdem cenſuris Eccleſiaſticis ſunt revocati, hic (ut quo anno facta eſſe noſcuntur, iſta ſciantur) recitanda. Sic ſe habet: (b)

(b) Innoc. l. 1. ep. 26.

Inter cætera, quæ Dominus in nobis mirabiliter & miſericorditer operatur, magnæ reputandum eſt miſerationis indicium, cum eis pœnam accelerat temporalem, quibus alias debebatur æterna: ſicut in regno Siciliæ diebus noſtris intelligimus accidiſſe. Cum enim Siciliæ populus, & cæteri de eodem regno effœminati, otio & pace nimia diſſoluti, de ſuis divitiis gloriantes ſeſe in voluptatibus corporis laſcivius exercerent: aſcendit in altum fœtor eorum, & traditi ſunt ob multitudinem peccatorum ſuorum in manibus perſequentium. Uſque adeo autem in eos (quod dolentes dicimus) furor exarſit hoſtilis, ut quidam eorum turpi morte damnati, in tribulatione cordis & corporis animas exhalarent; quidam membrorum mutilatione deformes, fierent abjectio plebis & ludibrium populorum; majores vero ipſorum compedibus, & nobiles manicis ferreis alligati, captivi, & exules in Teutonia macerarentur: reliquis hereditates ſuas in extraneis transferri videntibus, & domos ſuas ſubjici alienis.

XIX. Sollicitudo Pontificia pro Siculis.

Verum ne compaſſionis noſtræ ſolatium, qui patientibus ex ſuſceptæ adminiſtrationis debito compati volumus, & tenemur penitus ſubtrahatur, quibus ipſe Dominus jam videtur ex parte placatus: venerabilibus fratribus noſtris univerſis, Archiepiſcopis, & dilectis filiis nobilibus viris, Marchionibus, Ducibus, Baro-

PAGIUS

dus die viceſima menſis Novembris an. MXXII. ut ibidem demonſtravimus, obierit, apparet, legendum eſſe, *anno quoque depoſitionis Sancti memorati CLXXII.* Denique annus VII. Præſulatus Bernonis etiam corruptus; cum Alexandro III. Papa ſederit; ſed primus ejus Præſulatus annus incompertus.

V. Moriuntur Rogerius & Tancredus Siciliæ Reges.

Ad num. XVIII. & ſeqq. Richardus de Sancto Germano ad annum MCXCIII. ſcribit: *Rex Tancredus caſtrum Sabiniani vi cepit, & quemdam Saraliam capiens ipſius caſtri dominum, qui de Rege ipſe multum fuerat oblocutus, ſuſpendi juſſit: recepit etiam Roccham Sanctæ Agathæ, quam quidam Robertus de Calagio dicti Comitis Andriæ filius contra eum tenebat*, &c. *Exinde veniens in terram Laboris Comitem Caſertæ recipit & Averſam, Sanctagathenſis quoque civitas ac Teleſia, quæ tota poſtmodum combuſta eſt, venerunt ad mandatum ipſius. Tunc accerſito ad ſe Roberto de Apolita abſtulit ei Roccham Villelmi, & quemdam in ea Andream de Theano poſuit Caſtellanum: ſicque relictis in pace Apuliæ finibus, & terra Laboris, Rex ipſe in Siciliam remeavit; ubi ordine prepoſtero Rogerius filius ejus, qui coronatus in Regem fuerat, viam eſt univerſæ carnis ingreſſus, & frater ejus Guillelmus in Regem ſucceſſit eidem* (tertius hujus nominis inter Siciliæ Reges) *Ipſe quoque Rex doloris punctus aculeo, brevi poſt tractum temporis infirmitate correptus obiit,*

initio præſentis anni, ſed Richardus de Sancto Germano res inter ſe connexas uno tenore refert. Quantum conjectura aſſequi poſſum exeunte anno Juliano MCXCIII. *Rogerius fato functus eſt*, & *Guillelmus* frater ejus Regni corona donatus, idque poſt feſtum Natalis Chriſti. Anonymus enim Caſinenſis, qui ab eo die annum exorditur, ait: *Anno MCXCIV. Rogerius filius Tancredi obiit, poſtquem & ipſe coronatus VVillelmo filio ſuo deceſſit.* Dies quidem emortualis Tancredi Regis nos latet; ſed certum eum menſe Majo hujus anni in vivis non fuiſſe, ut demonſtrat Charta a Pyrrho in Sicilia Sacra lib. 3. not. 2. recitata: *In nomine Chriſti anno ab Inc. Dom. MCXCIV. menſe Madii indict. XII. anno primo dom. noſtri VVillelmi tertii filii Regis Tancredi*, &c. [1]

VI. Henricus Imp. occupat regnum Siciliæ.

Idem Anonymus Caſinenſis ad hunc annum habet: *Imperator exercitu collecto menſe Junio Italiam ingreditur; Piſis & Janua parat exercitum navalem, & eo miſſo ipſe in regnum deſcendit, omnibus ſe reddentibus præter Atinum & Roccham Vuillelmi. Capuani & Averſani nec ſe reddunt, nec obſidentur, Neapolitani eo pacto jam Piſis habito ſe reddunt; Imperator tranſiens Salernum vi cepit, & in ultionem ſuæ injuriæ habitatores partim gladio partim carcere, nonnullos exilio damnat, rebus publicatis, & in prædam exercitus addictis. Deinde tranſit in Apuliam & nullo reſiſtente per Calabriam venit Meſ-*

NOTÆ [1] MEnſis & dies emortualis Tancredi jam tandem innotuit ex brevi Chronico Fratris Conradi vulgato prius a Laruſio dein recuſo Rer. Italic. tom. 5. part. 2. fol. 278. Ita porro ibi *A. 1194. XX. die februarii obiit dictus rex Tancredus.* MANSI

Digitized by Google

ronibus, & aliis Alemanniæ Principibus dedimus in mandatis, ut dilectam in Chriſto filiam noſtram nobilem mulierem Sibillam, filium, ac filias ejus, & cæteros de regno Siciliæ, qui in Teutonia detinentur, a detentione ſua vinculis abſolutos ad nos liberos, excuſatione & dilatione ceſſante, remittant. Inde eſt, quod diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ſi mandatum noſtrum forte non fuerit adimpletum: vos in detentores eorum excommunicationis ſententiam proferatis, & terram eorum, immo totam diœceſim, in qua nobiles ipſi tenentur, vel ad quam fuerint forte tranſlati, interdicto ſubdatis, neutram relaxaturi ſententiam, donec ipſi libertati fuerint priſtinæ reſtituti. Dilectis etiam filiis Capitulo Moguntinenſi per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, ut ſententiam, quam vos propter hoc contigerit promulgare, ratam habeant, & faciant inviolabiliter obſervari. Ita quidem de his, qui ſub Cæleſtino ducti captivi in Alemanniam, uſque ad Innocentii ejus ſucceſſoris tempora illic ſunt infelici conditione detenti.

XX. Hic in memoriam revoco, quomodo Hugo Falcandus in ſua ad Petrum præfatione olim ſcripta tempore obitus Willelmi Boni Siciliæ Regis, iſthæc omnia quæ per Imperatorem erant inferenda Siciliæ præſagivit. Nam de his multa prælocutus, hæc ſubiicit: *Intueri mihi jam videor turbulentas barbarorum acies, eo quo feruntur impetu irruentes, civitates opulentas, & loca diuturna pace florentia metu concutere, cæde vaſtare, rapinis atterere, & fœdare luxuria. Ingerit ſe mihi, & lacrymas a nolente futuræ ſpecies calamitatis extorquet. Occurrunt hinc cives, aut reſiſtendo gladiis intercepti, aut ſe dedendo miſera ſervitute depreſſi; illinc virgines, in ipſis parentum conſpectibus conſtupratæ: matronæ poſt varia & pretioſa capitis colli, ac pectoris ornamenta direpta, ludibrio habitæ, & defixis in terram oculis inconſolabiliter deplorantes, venerabile fœdus conjugii fœdiſſimæ gentis libidine violari.*

PAGIUS *Meſſanam. Willelmus novus Regulus dimiſſo Palatio matri recipit ſe in caſtrum munitum, quod dicitur Calatabillotta: quo viſo populus Panormitanus Imperatorem vocat. At ille, præmiſſis nunciis & fœdere facto cum Regina de dando ſibi Comitatu Licii & filio Principatu Tarenti properat, & magnifice Panormum ingrediens in Palatium recipitur. Nec multo poſt idem Regulus* (nempe Guillelmus III.) *fortunam cum corona deponens ad pedes ejus venit.* Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. ad hunc annum ſcribit: *Januenſium & Piſanorum tam auxilio quam conſilio roboratus* (ſc. Henricus Imp.) *Bonefacium Marchionem de Monte ferrato totius navigii ſui, quod excreverat in immenſum, ſigniferum ordinavit. Bonefacius itaque dum hac ora fulciret intrepidus, & Salernitanos pro viribus paratos reſiſtere cognoviſſet, irruit ſuper eos, & non modica ſtrage peracta victoriam reportavit, urbem ſuccendit, prædavit, Eccleſiis non pepercit, Eccleſiam Sancti Matthæi violenter intravit, aſportavit theſaurum, ſine delectu cives in ore gladii trucidavit, quoſdam truncavit capite, quoſdam ſuſpendit patibulo, mulieres omnes indifferenter proſtituit. Civitate vaſtata, tranſit in Siciliam; civitates omnes in deditionem accepit. Willelmus Tancredi Regis filius in ætate puerili ſublimatus in Regem, cum matre ſua præſidium odiit, ſicut fertur, tutiſſimum, caſtrum ſc. Sancti Joannis. Imperator Henricus iter dirigens ad urbem Panormitanam, in ſede Metropolitana ſolemni proceſſione receptus eſt; X. Kal. Novemb.* (qui hoc anno in Dominicam incidit) *regni diadema ſuſcepit.*

VII. Detinet Guillelm. III. Siciliæ Reg. Ad hunc annum etiam pertinent quæ Anonymus Caſinenſis, qui annum a die natali Chriſti inchoat, narrat initio anni MCXCV. *Imperator ſolemni Curia in palatio habita oſtenſis literis, quas conſpiratione quorundam Magnatum regni factas dicebat adverſus eum, eundem Willelmum quondam Regem modo Principem factum, & plures Comites ac regni Magnates in vincula conjecit. Conſtantia Imperatrix filium parit in Marchia Anconitana, quem in auſpicium cumulandæ improbitatis inculcatis avorum nominibus* (Friderici ſc. Barberoſſæ avi paterni, & materni Rogerii, qui ſchiſmatici fuere) *Fredericum Rogerium, ſeu Rogerium Fredericum vocat.* Inutile non erit narrare hic quæ Richardus de Sancto Germano ad hunc annum ſcribit: *Dictus Henricus Imperator parato navali & terreſtri exercitu regnum intrat. Illum Roffridus Caſinenſis Abbas* (vides hunc Chronographum Cardinalatum ejus tacere) *magnifice excipit, nec non & Fundani Comes, ac alii omnes Teutonici & Latini ſuum præſtolantes adventum: cum quibus terram Laboris ingrediens Neapolim recipit, Salernum ſibi renitentem vi cepit, ac ſuis dedit in direptionem & prædam* [1]. *Tunc dictus Adenulphus Caſinenſis Decanus procurationem Abbatiæ Venuſii ab Imperatore recepit. Imperator vero Apulia ſine ullo obſtante ingrediens omnes Apuliæ recipit civitates ad mandatum & fidelitatem ſuam convertens, dicto Caſinenſi Abbate præeunte, cujus fidei*

NOTÆ [1] Cur tanta crudelitate Henricus in Salernitanos ſævierit cauſam pandit Author Caſſinenſis in ſuo chronico, non quale Caracciolus vulgavit, ſed quale Muratorius ex alio MS. Codice dedit Rer. Italic. tom. V. col. 139. Ita enim ille ad hunc annum *Imperator .... Salernum properans, totaliter illud & habitatores ejus ſpoliavit bonis omnibus. Quidam enim eorum, ſed pauci, fuerunt, quorum cauſa capta fuerat, & detenta uxor ejus.* De captivitate hac Conſtantiæ imperatricis, quæ Salerni accidit, vide authores a Pagio relatos ad A. 1191. 6. 9. Idem anonymus Caſſinenſis ibidem notat Fridericum contra pacta conventa manum injeciſſe in Sibillam reginam & Willelmum III. ejus filium Siciliæ regem *oſtenſis ſibi fictitiis literis, & mendoſis contra Reginam & filium ejus.* MANSI

ti. Nec enim aut rationis ordine regi, aut miſeratione deflecti, aut religione terreri Teutonica novit inſania: quam & innatus furor exagitat, & rapacitas ſtimulat, & libido præcipitat. Et inferius, quod malorum omnium Conſtantia ipſa Sicula Regina cauſa præceſſit, Siciliam ipſam compellans, hæc ait:

Sic & Conſtantia primis a cunabulis in deliciarum tuarum affluentia diutius educata, tuiſque inſtituta doctrinis, & moribus informata, tandem opibus tuis barbaros ditatura diſceſſit: cum ſcilicet externo nupta Regi, eum eſt ſecuta. Et nunc cum ingentibus copiis vicem improbam tibi repenſura revertitur, ut pulcherrimæ nutricis ornatus violenter diripiat, & munditiam tuam, qua regnis omnibus antecellis, barbarica fœditate contaminet, &c. Sic prævidit, ceu Propheta, ventura, vel ut vir ſagaciſſimus, conjectura. Porro alii hujus temporis auctores eamdem Imperatoris ſævitiam ſcriptorum monimentis poſteris teſtatam reliquere, & inter alia hæc tum ſcriptum Chronicon Foſſæ novæ:

XXI. *Hoc anno Imperator Henricus per ſacramenta decepit Regem, & omnes Comites, & poſuit eos in vinculis & in ergaſtulis, & omne aurum & argentum, quod de regno ad manus habere potuit, congregavit, & per terras, & per mare in Alemanniam miſit, & ipſe per terram reverſus eſt in Alemanniam, deducens ſecum ligatos Regem, & Comites, & quamplurimos alios.* Nec non Epiſcopos, & Archiepiſcopos, ut patet ex epiſtolis (a) Innocentii Papæ. Inter alios enim nobiles captivos in Germaniam per Imperatorem Henricum tranſlatos fuiſſe Archiepiſcopum Salernitanum conſtat; quem quantumlibet Cæleſtinus Papa indefeſſo ſtudio laboraverit, ut ad ſuam reſtitueret Eccleſiam; id impetrare nequaquam potuit, adeo ut ad ipſum Innocentium idem fuerint refuſi labores, ut ſuo loco, ſequenti Tomo dicemus. Porro non defuerunt, qui abſeotis Archiepiſcopi Eccleſiam invaſerint, & laica manu vacantia pro libitu beneficia conferrent: quorum conceſſiones nullius eſſe momenti, Idem (b) Innocentius ſtatuit.

(a) Innoc. l. 1. ep. 24. 25.

(b) Idem ib. ep. 65.

PAGIUS *fidei puritia ſatis erat Imperatori experta, cui certam procurum, auctoritatem & poteſtatem contulerat, ut venire ad ſuam fidelitatem volentes per eum veniam mererentur.*

VIII. *In Sicilia ſævit.* *Tunc ipſi Abbati caſtrum Malveſi ad opus contulit monaſterii Caſinenſis, & Pharum prateriens navigio Meſſanam recipit, totamque Siciliam. Et Panormum properans recipit civitatem ipſam, & cunctum Palatii diripuit apparatum. Tunc uxor Regis (ſc.* Tancredi*) ſoror dicti Comitis Acerrarum cum filio ſuo parvulo Guillelmo prafato propter metum Imperatoris ad locum tutiorem ſe contulit, & Panormum deſerens cum qua facta compoſitione, cum per vim locum in quo erat (*nempe Regina*) obtinere non poſſet, Imperator ipſe ſeruitute praſtita recipit eam, & filium ad manus ſuas, quem Muſcanrervelli cuſtodia tradidit, & ex eis fecit ſua beneplacitum voluntatis.* Richardus de Sancto Germano ſcribit etiam: *Imperator ipſe in die Natalis Domini regens Panormi Curiam generalem, præfatum Reginam & filium ejus, nec non & alios quamplures Praſules & Comites regni, quibus ipſe proditionis notam imponebat, judicio Petri Celani Comitis capi fecit, & ex ipſis quoſdam orbavit, quoſdam incendio, quoſdam ſuſpendio, & quoſdam in Alemaniam & alio deſtinavit. Tunc Imperatrix in civitate Marchia filium peperit nomine Fredericum menſe Decembri in feſto Sancti Stephani.* Quæ omnia placuit referre, ut conſtet Joannem de Ceccano, quem Baronius anno MCXCIII. num. I. ſecutus eſt, pleraque ex his perperam in eum annum retrahere, ut ibidem apud Baronium videre eſt. Accurate tamen idem Joannes de Ceccano tam proſa quam verſibus geſta hoc anno narrat, & tam ex iis, quæ ipſe habet, quam ex iis quæ mox retulimus, refelluntur aliquæ fabulæ de crudelitate Henrici Imp. confictæ a recentioribus Hiſtoricis.

IX. Indigne tamen *Henricus Imp.* in Domum Regiam, aliuſque omnis conditionis ſævit. Hanc *Tancredi* familiæ infelicitatem ei prædixerat Beatus Joachimus Abbas Florenſis. Cum enim Tancredo ſuſpectus eſſe cœpiſſet, quaſi Henrici Imp. partibus contra ipſum faveret, excanduit adverſus virum Dei, eaſque minas jacere auditus eſt, de quibus amicus quidam Meſſanenſis Joachimum admonens, hoc reſponſum Nonis Octobris anno MCXCI. ſcriptum accepit: *Accepi literas tuas, in quibus Tancredi Regis minas contra me & contra familiam meam intellexi. Sed præſidium Altiſſimi non modo ſervabit cœnobium patriamque meam; ſed omnia in bonum convertet. Suſcitabit ab Aquilone potentiam, & rurſum confringetur cornu ſuperbi;* quod nempe in prima Neapolitani regni occupatione per Henricum Imp. utcumque fractum, comminutum eſt, penitus in ejuſdem Henrici reditu feliciori, cujus favore Joachimo & Florenſi Ordini ad votum ferme fluxerunt omnia. Quod multo clarius, diſtinctiuſque ipſimet Tancredo denunciavit; quando comminanti, ſe *brevi in utraque Sicilia conſtructa cœnobia Ordinis ſui demoliturum*, anno MCXCIII. *Nonis Julii* reſcripſit in hunc modum: *Perlegi minacem Epiſtolam Majeſtatis tuæ, cui nunquam officere volui, ſed voluntatem Regis Regum Dei adimplevi. Hæc dicit Dominus: Egredietur rurſus ut ignis indignatio mea, & ſuccendetur Rex impius. Cadet qui ſedet in axe, & ob deſperationem tabeſcet. Nati ejus ſtrideſcent ferro, & oculi eorum igne perdentur, ut pereat memoria generationis ſuæ. Oro tamen inceſſanter, ut avertat Deus iram ſuam a Majeſtate tua, quam humillime, ut par eſt, revereor.* Profertur utraque Epiſtola ex libro MS. Abbatiæ Florenſis a Gregorio de Lauro Sagittarienſi, Abbate ordinis Ciſtercienſis, in Apologia B. Joachimi Abbatis, & ex eo a Papebrocio ad diem XXIX. Maii in comment. prævio in ejus Vitam §. 5.

Joachimus Abbas exterminium Tancredi, ejuſque familiæ prædixerat.

X. *Eleonora Regina ſcribit ad Cæleſtin. III.* Epiſtola CXXVI. *Eleonoræ* Angliæ Reginæ ad *Cæleſtinum* III. data, quæ legitur inter Epiſtolas Petri Bleſenſis, quæque refertur a Baronio anno MCXCIII. num. XI. & ſeqq. ad initium præſentis anni pertinere videtur, ut ibidem ſuſpicatus eſt Baronius. Ex ejus enim le-

XXII. Audiſti tranſlatos viros nobiles Siculos cum Rege puero, atque Regina, & Archiepiſcopis in Germaniam: accipe modo tranſlationem factam divitiarum, quæ ab Ar-

PAGIUS lectione perſpicuum ſit, eam ab *Eleonora*, dum adhuc in Anglia verſaretur, datam, & eo tempore, quo Richardus Rex ejus filius adhuc in poteſtate Imperatoris erat. *Richardus* autem, ut ſupra diximus, hoc anno die quarta menſis Februarii Eleonoræ Moguntiæ exiſtenti redditus eſt. Præterea in ea Epiſtola Eleonora num. XVI. inter alia, de quibus culpat Imperatorem, inquit: *Siciliam, quam a temporibus Conſtantini conſtat eſſe patrimonium Sancti Petri, poſt legationes, poſt ſupplicationes, poſt comminationes Apoſtolicæ Sedis, in perpetuum Romanæ Eccleſiæ præjudicium, uſurpatione tyrannica occupavit.* Hujus anni initio nondum Henricus Imp. Siciliam occuparat, ſed Regina iræ impotens aggreſſionem Siciliæ occupationem vocat. Nec video quem ſenſum alium verba ejus pati poſſunt.

XI. *Mors Abſalonis Archiep. Lundenſis.* *Hoc dierum curriculo*, inquit Arnoldus Lubecenſis lib. 4. cap. 18. *ex hac vita ſubtractus eſt dominus Abſalon, Lundenſis Archiepiſcopus vir religioſus & magni conſilii ſive diſcretionis & præcipue honeſtatis. Hujus induſtria omnes Eccleſiæ totius Daniæ prius diſcordantes in Officiis divinis factæ ſunt. In cathedrali ſede crucifixum ſuper affigi præcepit, ut accedentibus & recedentibus reverentia crucifixo magis quam ſibi ipſi fieri videretur. Præterea large ſua Eccleſiis & Monaſteriis conferens, maxime Cathedralem Eccleſiam B. Laurentii Martyris Lundis ditare & ornare ſtudebat coronis pretioſis, & campanis maximis, ut nunc cernitur* (ſcribebat Arnoldus initio ſæculi ſequentis) *& diverſis ornamentis. Et quia erat, ut dictum eſt, vir religionis amator, Monaſterium Ciſterſienſium Monachorum in Sora ædificare, & ditare ſatagebat, ubi etiam circa finem dierum ſuorum moleſtia corporis tractus ægrotabat. Ordinatis autem Eccleſiæ ſuæ rebus, in die B. Benedicti Abbatis diem clauſit extremum. Cujus morte omnis Dania non parum indoluit, & quia multos diſcordantes ad pacem in Vita ſua reformaverat, ipſius exitum Jeſu Chriſto pacis auctori commendabat.*

XII. Porro licet Arnoldus capite laudato & ſequentibus de rebus hoc anno geſtis verba faciat, non tamen exiſtimandum, *Abſalonem* hoc anno vivendi finem feciſſe; cum lib. 2. Epiſtolarum Innocentii III. Epiſtola CCCCXIX. (*Poſt ſeptennium contigit.*) que Abſeloni, ejuſque ſucceſſoribus confirmatur Primatus ei ab Hadriano IV. Alexandro III. & ſequentibus Pontificibus Rom. attributus in regno Sueciæ, his verbis abſolvatur: *Datum Laterani per manum Reinaldi Domini Papæ Notarii, Cancellarii vicem agentis, IX. Kalend. Decemb. indict. II. Incarnat. Domini anno MCXCVIII. Pontificatus vero Domini Innocentii Papæ III. anno primo.* Præterquam quod ibidem recitantur poſtea variæ ad Abſalonem Archiepiſcop. Lundenſem literæ ab Innocentio III. datæ. His igitur loquendi formulis quas ſæpius Viros doctos in errorem impuliſſe animadverti, *hoc dierum curriculo*; vel *hic diebus*, aliiſque hujuſmodi intelligendum *circa hæc tempora*, eaſque magnam latitudinem habere pro certo tenendum. Hinc Pontanus lib. 6. Hiſtoriæ Rerum Danicarum ad annum MCCI. ait Abſalonem *XII. Kal. April.* ejuſdem anni e vivis abiiſſe quod videtur ex probis documentis excripſiſſe. Vixit *Abſalon* ſub Regibus Daniæ Valdemaro I. & Canuto VI. hujus filio, quibus bonam operam navavit in bellis, & religionem Chriſtianam in illis partibus valde promovit.

Albertus Petriarche Jeroſolymitanus hujus nominis primus uſque ad præſentem annum pervenit, quo Willelmus Armoricus in geſtis Philippi Auguſti ſcribit: *Anno incarnat. Domini MCXCIV. Michael Decanus Pariſienſis, vir Theologus & Sanctus in Patriarcham Jeroſolymorum eſt electus, ſed antequam illuc iter arriperet, factus eſt Archiepiſcopus Senonenſis.* Idem ſcribunt Rigordus in Geſtis ejuſdem Regis, & Albericus in Chron. Poſt illam electionem *Monachus* in Florentina diœceſi natus Sede Jeroſolymitana donatus eſt. Papebrocius in Hiſt. Patriarcharum Jeroſolymit. qui *Albertum* prætermiſit, plura de *Monacho* habet. [1] XIII. *Monachus fit Patriarcha Jeroſolymorum.*

Sanctius cognomento *Sapiens* Rex Nevarrorum hujus nominis VII. hoc anno e vivis exceſſit, ut Garibayus in Compendio Hiſtoriali lib. 24. cap. 14. & Oyenartus in Notitia Waſconiæ pag. 335. tradidere. In libro Fororum Navarræ, ut obſervavit Moretus in Inveſtiga- XIV. *Moritur Sanctius VII. Navarræ Rex.*

NOTÆ [1] ALbertum patriarcham hoc anno vita exceſſiſſe non abnuo; ſed quis patriarcha ille, qui pro deditione Joppe paciſcenda ad Saladinum cum tranſiſſet, atque interim ſupervenientibus in auxilium Urbis jam caſuræ Anglis omnia de deditione tractatio interrupta fuit; quod indigne adeo tulit barbarus, ut detentum patriarcham extremo ſupplicio affecerit? Liberationem bene urbis Joppe in annum 1192. Radulphus in chronico Anglicano conferre videtur. Hanc vero de patriarchæ caſu hiſtoriam narrat Oliverius in hiſtoria regum Terræ ſanctæ, qui ſane ſcriptor anno 1217. in Palæſtinam tranſivit. Idem plane quoad infortunium patriarchæ tradit Sicardus Cremonenſis Epiſcopus & coævus in chronico ſæpius a nobis laudato. Sed neuter exprimit cujus urbis patriarchatum præſul iſte teneret, Hieroſolymæ ne vel Antiochiæ; niſi quod Sicardus (vel ejus interpolator incertum eſt enim an additamentum quod in codice Eſtenſi ſubinde occurrit, ejus ſit vel alterius) Rodulphum electum illum appellat; tunc autem Rodulphum quam Antiochenam cathedram tenuiſſe certum eſt. Sed cum æque certo conſtet Radulphum jam inde ab anno 1186. cœpiſſe, nec niſi anno 1201. deſiiſſe, profecto liquet, nec nomine Rodulphi electi deſignari illum anno 1192. potuiſſe, neque eodem anno hunc Antiochiæ Radulphum ſupplicio peremptum fuiſſe. Facile igitur deſignari hic potuit Albertus I. Heraclii in ſede Hieroſolymitana ſucceſſor, cujus mors ab anno 1194. ad annum 1192. retrahenda erit; vel forte Heraclio defuncto anno 1191. Sulpitius quidam cum Theodorico Paulo apud Papebrocium in Prolegom. ad t. III. Actuum SS. Maii admittendus erit, qui anno 1191. cœperit, & ſequenti 1192. deſierit. Sulpitii quidem nomen cum Rodulpho Sicardi non congruit; ſed facilius in nomine, quam in re hiſtorica errare Sicardus vel ejus interpolator homo longe a Palæſtina diſſitus potuit. MANSI

(a) Arn. Chr. Slav. l. 4. c. 20. Divitiæ Regum ſiculorum tranſlatæ in Germaniam.

(*a*) Arnoldo Abbate Lubecenſi ita deſcribitur: *Tancredo defuncto Regis aulam ingreſſus Henricus Imperator, lectos & ſedilea, menſas ex argento, vaſa eorum ex auro invenit puriſſimo. Reperit etiam theſauros abſconditos, & omnem lapidum pretioſorum & gemmarum gloriam, ita ut oneratis centum quinquaginta Sommariis auro, & argento, lapidibus pretioſis, & veſtibus ſericis, glorioſe ad terram ſuam rediret. Cum autem terras Teutoniæ attigiſſet, inſecutus eſt eum celeri curſu Imperatoris Nuntius, qui in Apulia remanſerat, nuntians inventos eſſe omnes theſauros Rogerii Regis. Vetula enim quædam apud Imperatricem erat, quæ de obſequio Rogerii fuerat; hæc gazophylacium Regis de paucis ſimul noverat, quod in muro antiquiſſimo conſervatum, diligentiſſime delinito pariete, & ſuperinducta pictura, omnibus indagabile videbatur. Cum igitur per ipſam proditum, Imperatori manifeſtatum fuiſſet, Imperatrici mandavit, dicens: De ipſis theſauris quod tibi videtur facito; me autem ſcias hoc tempore Apuliam non repetere, &c.* Subiicit de liberalitate Imperatoris in erogandis pecuniis in milites, atque pauperes. Atque de his ſatis.

PAGIUS gationibus Navarræ, hæc verba leguntur: *Anno D. MCXCIV. obiit pia recordationis Sanctius illuſtris Rex Navarræ, vir magna ſapientia.* Garybayus vero notat, eum die Lunæ vigeſimo ſeptimo menſis Junii e vivis exceſſiſſe, ideoque hoc anno. Regnavit annos quadraginta tres, menſes ſeptem, ac dies *lex*, ut idem Moretus probat. Ei ſucceſſit *Sanctius* cognomento *Fortis* filius ejus.

XV. Ante hujus anni finem *Alphonſus* hujus nominis VIII. Caſtellæ Rex, conſilio & impulſu *Martini* Archiepiſcopi Toletani pacem cum Mauris fregit. *Martinus* Archiep. exercitus Præfectus magnas ſtrages in Andaluſia edidit, & ita Mauros perſecutus eſt, ut coacti fuerint a *Jacobo* Almohadum in Africa & Hiſpania Saracenica Imperatore, qui Marochii degebat, auxilium poſtulare. Quo tempore cum *Alphonſus* Rex literas ad *Jacob* Imperatorem jactantiæ plenas, quibus eum ad certamen provocabat, miſiſſet, ejus animum valde exaſperavit, ut habet Noweirius. Abulpharajus in Latina editione ſuæ Hiſtoriæ pag. 277. eas literas exhibet. *Jacob* collectis copiis fretum in Hiſpaniam trajecit, annoque ſequenti acriter cum Caſtellanis pugnavit, ut ibi videbimus.

Alphonſus VIII. Caſtellæ Rex bellum Mauris indicit.

JESU CHRISTI ANNUS 1195.	CÆLESTINI PAP. III. ANNUS 5.	HENRICI V. IMP. 5. ALEXII ANG. IMP. 5.

I. Nuntii Regis Anglor. interpellant Cæleſt. Pap.

REdemptoris annus milleſimus centeſimus nonageſimusquintus incipit, Indictione decimatertia, quo Cæleſtinus Papa adverſus Leopoldum Auſtriæ Ducem pro dimittendis obſidibus a Richardo Anglorum Rege interpellatur, his querelis expoſitis per Nuntios ad hoc miſſos, quas Matthæus Paris hoc anno ſic recitat: *Pater ſancte, ſalutat excellentiam veſtram dominus noſter Rex Anglorum Richardus, & poſtulat ſibi juſtitiam exhiberi de Duce Auſtriæ, qui ipſum de peregrinatione ſua tam laborioſa revertentem cepit, & aliter quam tantum Principem decuit, afflixit, Imperatori ac ſi bos eſſet, vel aſinus vendidit: qui poſtmodum ambo regnum ejus intolerabili redemptionis debito contriverunt. Ipſi inſuper a Chriſtianæ Fidei legibus non alieni, in tali caſu Regi detento graviora exercuerunt judicia, quam ipſe Saladinus faceret, ſi in manibus ipſius perſimile infortunium incidiſſet: contra quem ipſe Rex a finibus terræ, relicto regno nuper adepto, relicta patria, parentibus, & amicis dimicaturus aſcendet. Sciret forſitan, Regis generoſitati ſimul & probitati ſive majeſtati nimirum deferre: cui illa gens barbara & cervicoſa deferre neſcivit. Sed fortaſſe hoc fecerunt, ut ſibi tanti Regis captio pro laudabili victoria imputaretur: cum numquam ipſum bello appetere præſumpſiſſent, ſi bellicoſo ſuo exercitu vallatus fuiſſet. Nec ſibi Regis dejectionem exiſtiment imputari, ſed divinæ potius diſpenſationi, ad cujus nutum rota etiam fortunæ hunc humiliat, & hunc exaltat; hunc dejicit, & hunc attollit. Movet præterea non mediocriter dominum noſtrum Regem, quod ſub pace & protectione veſtra, omnibus peregrinis uſque ad triennium conceſſa, & in pœnam excommunicationis inflicta, & firmata, ipſum a peregrinatione venientem, & iterum redire diſponentem, ceperunt, atque ſub cuſtodia carcerali detrudentes, ad graviſſimam redemptionis ſummam coegerunt. Jubeat ergo excellentia veſtra, ut obſides domini noſtri Regis, qui adhuc pro parte redemptionis, quæ ſolvenda reſtat, detinentur in vinculis, liberos exire. Dux ille permittat, & pecuniam illam, quam a domino noſtro excommunicatus recepit, ex integro reſtituat, nec non ſibi, ſuiſque illatam injuriam digna ſatisfactione emendet.*

II. Dux Auſtriæ rurſum excommunicatur.

Cumque hæc & alia multa coram ſummo Pontifice regii Nuntii allegaſſent: dominus Papa ilico poſt trinam admonitionem, quam Dux exaudire recuſavit, ſurgens cum ſuis Cardinalibus, ipſum Ducem nominatim excommunicavit, & in genere omnes, qui in Regem, & ſuos manus injecerant violentas. Terramque Ducis totam Eccleſiaſtico ſupponens interdicto, * *Veronenſi Epiſcopo dedit in mandatis, quatenus hanc interdicti, & excommunicationis ſententiam, ſingulis diebus Dominicis, & feſtivis, per totum Auſtriæ Ducatum faceret publicari. Quod ſi idem Dux mandatis noſtris,* inquit Cæleſtinus, *parere decreverit; in virtute Dei eidem præcipias, ut obſides Regis Anglorum univerſos abſolvat, pactiones omnes relaxet, & ablata ſibi per eum, & ſuos, & quæ de ipſius Regis iniqua redemptione percepit, univerſa reſtituens, eoſdem obſides faciat cum ſecuritate ad propria remeare: & amodo talia non attentans, nihilominus etiam de injuria & damnis congrue ſatisfaciat irrogatis. His omnibus præfato Duci ab Epiſcopo* * *Veronenſi rite denuntiatis, dum idem Dux mandati Apoſtolici aſpernator exiſteret, percuſſa eſt terra illius ſterilitate inaudita, fame nihilominus, &c.* Sed hæc anno ſuperiori (ut vidimus). Quæ autem hoc anno contigerint, ſic narrare pergit:

* ſ. Vienneſi

* ſi ſic legendum Legatus hic erat.

III. Ultio divina Leopoldum punit.

Sed cum in his omnibus non ſit averſus furor Ducis, immo in deterius aggravatus: ipſe divino judicio terribiliter percuſſus eſt. Die ſiquidem ſancti Stephani

cum

PAGIUS SÆC. XII. An. Æræ Hiſp. MCCXXXIII. An. Hegiræ DCXII. inchoato die 6. Decemb. fer. 4. An. C. 1195.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6688.

☉ 28. A. ☽ 18. P. 2. April. Indict. 13.

JESU CHRISTI 1195.

CÆLESTINI III. PAPÆ 5.

HENRICI VI. REG. 6. IMP. 5.

ALEXII ANGELI COMNENI IMP. 5.

I. ANum. I. ad VI. Baronius anno ſuperiori num. III. refert ex Hovedeno flagellaſſe Deum terram *Leopoldi* Auſtriæ Ducis hujus nominis IV. propter captionem *Richardi Regis*, excommunicati & impœnitentis. Hoc vero anno narrat ex Matthæo Paris ad hunc annum Richardum Regem Nuncios ad *Cæleſtinum* III. miſiſſe, & ab eo petiiſſe, ut ejus juſſu *Leopoldus* obſides ſuos liberos exire permitteret, & pecuniam, quam excommunicatus recepit *ex integro* reſtitueret. Cæleſtinus III. ipſum Ducem excommunicavit, terramque ejus Eccleſiaſtico ſupponens interdicto *Veronenſi Epiſcopo dedit in mandatis*, quatenus interdicti & excommunicationis ſententiam per totum Auſtriæ Ducatum faceret publicari. Sed præfatus Dux mandata Apoſtolica ſibi *ab Epiſcopo Veronenſi* rite denunciata aſpernatus eſt. Verum ultione divina die ſancti Stephani equus, cui inſidebat, tibiam ejus cum pede inſanabi-

Mors Leopoldi Auſtriæ Ducis.

liter

cum equitando luſum pergeret, ſociis comitantibus, equus, cui Dux inſidebat, violenter pedem offendens, tibiam ſedentis cum pede inſanabiliter contrivit. Nam tibia cum pede protinus conjuncta nigredine quadam intumeſcens: nullo medicorum potuit cataplaſmate ſedari, quin igne, quem infernalem vocant, tumore admixto, intolerabiliter cruciaretur. Quem Dux cruciatum ferre non valens, pedem a crure fecit detruncari; ipſo interim dolabrum tenente, cæteris omnibus præ nimio horrore hoc facere renuentibus. Sed non ſic doloris cruciatus evaſit: nam illico femur cum corpore reliquo igne illo execrabiliter depaſcebatur.

IV. Obitus miſerandus Leopoldi.

Tandem vero culpam recognoſcens iniquam, quam in Regem, & ſuos malitioſe exercuerat, ſuadentibus Epiſcopis, qui aderant, obſides abſolvit, & reſiduum pecuniæ de redemptione Regis, & quod receperat, ſe redditurum ſpopondit, atque Eccleſiaſticæ cenſuræ ſe deinceps pariturum promiſit. Tunc Epiſcopi, qui aderant, videntes eum in tanta miſeria & calamitate conſtitutum, a ſententia excommunicationis abſolventes, ad communionem Fidelium admiſerunt; & ſic cum intolerabili cruciatu ſpiritum exhalavit. Cujus corpus diutius jacuit inhumatum, donec horribilibus ſcateret vermibus: eo quod filius ejus mandatum exequi nollet: ſed tandem ab amicis compulſus, obſides abſolvit, & repatriandi licentiam conceſſit. Deſcribit eadem ſigillatim Rogerius hoc ipſo anno in Annalibus, ſingulaque recenſet quam exactiſſime, quæ tunc miſerrime eidem Duci infeliciſſimo contigere; agitque prolixius de reſtitutione obſidum, & remiſſione promiſſæ ab Anglorum Rege pecuniæ, qua præcedente ſatisfactione, abſolvi meruit ante obitum. Conſtat inſuper eumdem Ducem Auſtriæ etiam teſtamento caviſſe, ut pecunia reſtitueretur per ſuos heredes Richardo Regi Anglorum; quod conſtat ex epiſtolis (*a*) Innocentii Papæ Tertii.

(*a*) *Innoc. l. 1. ep. 130. 136. 142.*

V. Excommunicat Henric. Imp. Cæleſt. Pap.

At Cæleſtinus Papa, qui iterum excommunicatione percelluit Auſtriæ Ducem, nequaquam abſtinuit ab excommunicatione Henrici Imperatoris, quem ſtante eodem Rege Anglorum Richardo commonuit, ut quod male exegiſſet ab eodem Rege Anglorum, eidem reſtitueret, & quod exigendum remaneret, omnino dimitteret. Sed cum neutrum præſtaret, eumdem anathematis ſententia condemnavit, in qua miſer ad obitum uſque permanſit. Quid vero tunc actum ſit, ſuo loco dicetur. Fuit laborandum in his Cæleſtino defuncto, Innocentio ſucceſſori, qui eamdem perſecutus eſt cauſam, ut male acceptam pecuniam redderent ſucceſſores, ut docent, quæ extant de his plures ejuſdem Pontificis datæ ad diverſos ejuſdem argumenti (*b*) literæ Apoſtolicæ.

(*b*) *Id. ibi*

VI. Agit Cæleſt. pro ejecta uxore legitima Reg. Franc.

Eodem anno, quod ſemel cœperat, perrexit Cæleſtinus Papa urgere Francorum Regem, ut dimiſſam uxorem reciperet, acceptamque præter jus, faſque, dimitteret. Cujus rei cauſa eodem (*c*) quoque anno idem Papa Cæleſtinus Senonenſi Archiepiſcopo inter cætera ſcripſit hæc verba: *Nos itaque, qui ipſum Regem Francorum ſpecialiter in viſceribus noſtris charitatis diligimus, per dilectum filium noſtrum C. ſubdiaconum Apoſtolicæ Sedis Legatum, ad hoc ſpecialiter miſſum, rogavimus eumdem, ut Reginam ſuam, quam a ſe conſilio iniquo amoverat, affectu maritali tractaret: nec illis aures accommodaret, qui pro lucro reputant, ſi poſſunt inter aliquos odium, & diſcordiam ſeminare. Inde eſt, quod illam devotiſ-* *ſen-*

(*c*) *Mat. Paris hoc an. in hiſt. Angl.*

PAGIUS liter contrivit, nec valuit ulla medicorum arte ſanari. Ante mortem tamen eum *Cæleſtini* III. præcepta impleſſe, a ſententia excommunicationis abſolutus fuit, uti præter Matthæum Pariſienſem narrant etiam Neubrigenſis lib. 5. cap. 6. & Hovedenus. Baronius in margine ſuſpicatur, loco *Epiſcopi Veronenſis* legendum eſſe *Epiſcopum Viennenſem*. Verum Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. pag. 675. refert literas Cæleſtini III. *Veronenſi Epiſcopo* inſcriptas, datasque *Romæ apud S. Petrum VIII. Idus Junii, Pontificatus* ejus *anno quarto* anno ſc. Chriſti ſuperiori. Quare Epiſcopus Veronenſis a Cæleſtino III. in hac cauſa delegatus fuit, & quidem anno præcedenti.

II. Ad num. VI. Refert hoc anno Matthæus Paris, & ex eo Baronius fragmentum literarum a Cæleſtino III. *ad Archiepiſcopum Senonenſem* datarum, quibus ei ſignificat, ſe ſententiam divortii inter Philippum Franciæ Regem, & Ingelburgem uxorem, ab Epiſcopis Galliæ datam caſſaſſe, & penitus irritaſſe, eique præcipit, ut ſi Philippus *ea vivente aliquam ſuperducere forte voluerit*, id ei auctoritate Apoſtolica inhibere firmiter procuret. At hæc Epiſtola non hoc anno a Cæleſtino Papa ſcripta, ſed inſequenti. [1] Radulphus enim de Diceto citatus pag. 681. eam integram recitat cum hac ſubſcriptione: *Dat. Laterani III. Idus Martii Pontificatus noſtri anno V.* ideoque anno Chriſti ſequenti, quo Cæleſtinus III. die XXX. menſis Martii ſextum Pontificatus annum exorſus eſt. Ait inter alia Cæleſtinus III. *Non eſt a temeritatis vitio alienum, quod in tam arduo & diſ-*

Cæleſtinus III. irritat ſententiam divortii inter Reg. & Reginam Galliæ.

NOTÆ [1] Literas Cæleſtini hic a Pagio indicatas non ad unum tantummodo Senonenſem, ſed ad alios pariter per Galliam archiepiſcopos eorumque Suffraganeos tranſmiſſas fuiſſe ex eo colligo, quod in collectione Veter. Monumen. t. 1. col. 1004. ex MS. Codice Elnonenſi eadem omnino Epiſtola producatur, inſcribaturque ad *W.* (Willelmum) *Remenſem archiepiſcopum S. Sabinæ Cardinalem, Apoſtolicæ ſedis Legatum & ſuffraganeos ejus.* MANSI

ſententiam, contra juris ordinem prolatam, de fratrum noſtrorum conſilio penitus irritantes, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus firmiter, & præcipimus, quatenus, ſi prædictus Rex, iſta vivente, aliam ſuperducere voluerit, vos auctoritate Apoſtolica id eidem ſubire curetis. Sed & (a) Innocentius Papa in epiſtola de his agens, affirmat quod Cæleſtinus Pap. in ſacro Conſiſtorio Cardinalium penitus irritavit ſententiam Francorum Epiſcoporum de faciendo hujuſmodi divortio. Pergit vero Matthæus Paris:

(a) Innoc. ep. 186.

VII. Cæleſt. agit pro expedit. in Terram Sanctam.
Circa dies iſtos Papa Cæleſtinus Huberto Cantuarienſi Archiepiſcopo, ejuſque Suffraganeis pro negotio Terræ ſanctæ ſcripſit inter cætera in hunc modum:

Vos autem, fratres Archiepiſcopi, & Epiſcopi, quibus cura animarum & ſollicitudo commiſſa eſt, precibus inſtantes ad Dominum inceſſanter, ſubditos vobis populos inducatis, ut aſſumpto Crucis ſignaculo, ad confutandos Fidei Chriſtianæ perſecutores accingantur. Speramus ſiquidem, & vos ſperare debetis, quod Dominus in verbo prædicationis, & orationis veſtræ rete laxabit in capturam & tales ad defenſionem Orientalis provinciæ propitius excitabit, quorum potius exigentia meritorum, quam armorum fiducia exurget Deus, & inimici ejus diſſipabuntur, & fugient a facie ejus, qui oderunt eum. Nos autem illis, qui pro divinitatis amore hujus peregrinationis laborem aſſumere, & quantum in ſe fuerit, implere ſtuduerint: de indulta nobis a Domino auctoritatis officio illam remiſſionem impoſitæ pœnitentiæ per ſacerdotale miniſterium facimus, quam prædeceſſores noſtri ſuis noſcuntur temporibus ſtatuiſſe: ut videlicet, qui corde contrito, & humiliato ſpiritu laborem hujus peregrinationis aſſumpſerint, & in pœnitentiam peccatorum hoc iter expedierint, ſi in fide deceſſerint, plenam ſuorum criminum indulgentiam, & vitam conſequentur æternam. Bona quoque ipſorum ex quo crucem acceperint, cum familiis ſuis ſub Romana Eccl. nec non & Archiepiſcoporum aliorumque Eccleſiæ Prælatorum protectione conſiſtant, & nullam de his, quæ in ſuſceptione crucis quiete poſſederunt, (donec de ipſorum reditu, vel obitu certiſſime cognoſcatur) jacturam, vel perturbationem ſuſtineant, vel quæſtionem: ſed bona ipſorum integra remaneant interim & quieta.

Illi autem, qui in ſubſidium Terræ illius de bonis ſuis illuc tranſmiſerint, de peccatis ſuis veniam conſequentur, juxta ſua moderamina Prælatorum. Hoc tibi frater Archiepiſcope oneris hujus laborem duximus injungendum, mandantes, ut apud chariſſimum in Chriſto filium noſtrum illuſtrem Anglorum Regem, qui Terram ſanctam ſub trium ſtatuit treguis annorum, ut ad defenſionem illius Terræ milites, & pedites bene inſtructos tranſmittat, aſſiduis exhortationibus elabores; provinciam circumiens Anglicanam, opportunis & importunis prædicationibus inſiſtas, ut pro defenſione Chriſtianitatis aſſumpto crucis ſignaculo, terram viſitent tranſmarinam. VIII.

Cum hæc autem ad Regis notitiam pervenissent, ipſe prompta devotione animatus alios ſtrenuos ad opus crucis, maxime quos multipliciter exaltaverat, alacriter animabat, perſuadens, ut tam pro ipſius Regis ſalute, quam Eccleſiæ pro- IX.

mo-

PAGIUS *& difficili negotio non fuit cenſura Sedis Apoſtolicæ exquiſita, per quam vel ipſum canonice finiretur, vel committeretur aliquibus, qui idem ſervato juris ordine ſecundum ſtatuta canonica terminarent. His reverà contra Sanctorum Patrum veneranda Concilia proceſſum eſt manifeſte, qui majores & difficiliores quæſtiones ab univerſis ad Sedem Apoſtolicam cenſuerunt debere referri, quod uſque in hodiernum diem non ſolum a Gallicana Eccleſia præterquam in præſenti articulo; verum etiam a longe remotioribus devotiſſime obſervatur.* Uxorem, quam dimiſit Philippus Rex, Hovedenus pag. 750. & ſæpe alibi *Botildam* appellat, ſed manifeſto errore, ut jam oſtendimus ex Hiſtoricis rerum Gallicarum & Danicarum, iterumque confirmatur ex præfatis literis Cæleſtini III. Senonenſi Archiepiſcopo datis, in quibus eam vocat *J. Reginam illuſtrem ſororem Cariſſimi in Chriſto filii noſtri K. Regis Danorum illuſtris* ideſt, Ingelburgem ſororem Canuti Regis Danorum. Erat vero hoc tempore Archiepiſcopus Senonenſis *Michael de Corbolio*, cujus anno præcedenti meminimus.

III. Concil. Eborac.
A num. VII. ad XXI. Pluribus agit Baronius de rebus ad Eccleſiam Anglicanam ſpectantibus, quibus addendum Concilium Eboracenſe, cujus Canones duodecim pro reformandis Eccleſiæ illius moribus ſtatutos recitat hoc anno Hovedenus, & ex eo Labbeus Tom. X. Concil. pag. 1791. *Venit*, inquit Hovedenus verba faciens de Huberto Cantuariæ Archiep. & Apoſtolicæ Sedis Legato, *Legatus Eboracum, die dominica feſto Sancti Barnabæ Apoſtoli*, ideoque hoc anno, quo feſtum illud in diem dominicam incidit. Loquitur & de hoc Concilio Neubrigenſis lib. 5. cap. 10. aitque: *Hubertus Cantuarienſis Archiep. vices non tantum Regias in regni moderatione; verum etiam Apoſtolicas in Eccleſiaſtica ordinatione, per totam habens Angliam: oſtentaturus gloriam utriuſque poteſtatis, Eboracum Metropolim adiit: Prælatos totius Provinciæ, uti ſolemniter ſibi occurrerent atque aſſiſterent, præmiſſa auctoritate impetravit, ſuppreſſa pro tempore Primatis nomine, ipſam Eccleſiam Metropolitanam nomine Legati Apoſtolicæ Sedis cum pompa ingreſſus: poteſtatem in ea magnam exercuit, & nullo obſiſtente vel reclamante, eo quod omnes vel terrore ejus perſtricti, vel Metropolitano proprio minus eſſent devoti; Concilium magnifice celebravit, quibus actis, & ſeculari quoque pro tempore ibidem juriſdictione expleta, propria ſe provincia reddidit.*

motione, & propriarum animarum ſalute ad laborem prædictum accingi non pigritarent. Et ut quoſdam hujus ſalubri admonitioni rebelles civiliùs reprehenderet, prædicatoris formam induens, hanc frequenter parabolam circumſedentibus replicavit. Hucuſque Matthæus Paris.

Cæleſtin. laborat adverſus Eborac. Archiep.

Eodem anno idem Romanus Pontifex Cæleſtinus rurſum laborat adverſus exceſſus Eboracenſis Archiepiſcopi, plus juſto, eo quod frater Regis Anglorum eſſet, ſibi ſumentis, de quibus Rogerius in Annalibus hoc anno quinto Cæleſtini Pontificatus his verbis agit, de ſuſpenſione ipſius Eboracenſis Archiepiſcopi, facta per Cæleſtinum ſic pergens:

X. *Eodem anno Cæleſtinus Papa ad inſtantiam Nuntiorum Decani, & Canonicorum Eboraci, in hac forma ſcripſit prædicto Simoni Eboracenſis Eccleſiæ Decano:*

Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Simoni Decano Eboracenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cum univerſalis eccleſiæ regimen nobis, licet inſufficientibus, divina favente gratia, ſit commiſſum, & ſingulorum ex iis caſibus præcavere teneamur, & utilitatibus providere: illud nobis eſt ſummo opere præcavendum, ne inde Eccleſiæ in temporalibus, vel ſpiritualibus detrimentum incurrant, unde ipſarum honorem & commodum credimus procurare. Cum enim penſatis perſonarum meritis, & diligenter inſpectis, aliquis juxta ſuorum exigentiam meritorum per nos fuerit a ſuæ dignitatis poteſtate ſuſpenſus, & ab Eccleſiarum prælatione ad tempus amotus, ne ſubditis paſtoris cura privatis malignandi materia tribuatur, & occaſio litigandi; eis in tali debemus providere perſona, quæ & litigantium dirimere quæſtiones, & ſubditorum exceſſus corrigere noverit, & quantum ſui officii debitum patitur, & diligat, & efficiat. Inde eſt, quod cum Eboracenſis Archiepiſcopus, ejus actibus exigentibus, & contumelia faciente, qui abuſus patientia noſtra, neque a ſuis iniquitatibus deſtitit, nec noſtro ſe conſpectui, indulto ſibi miſericorditer termino, præſentavit, ab uſu pallii, & Epiſcopalis officii executione, a miniſtratione quoque tam ſpiritualium, quam temporalium, & beneficiorum perceptione noſtra ſit auctoritate ſuſpenſus: diſcretioni tuæ auctoritate præſentium duximus indulgendum, ut cum conſilio Canonicorum in Eboracenſi Eccleſia reſidentium clericorum Eboracenſis diœceſis exceſſus corrigere valeas, & querelantium tam clericorum, quam laicorum Eboracenſis diœceſis controverſias quæ judicio eniguut Eccleſiaſtico terminari, canonice definire, canonica ſeveritate, appellatione remota, percellens eum, qui ſuper hoc contumaciter duxerit reſiſtendum, donec eidem Eccleſiæ aliter fuerit ſollicitudine noſtra proviſum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Laterani decimo Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri anno quinto.

Suſpenſio Eborac. Archiep.

Ac rurſum in eadem cauſa:

Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Decanis, & aliis clericis, Comitibus, & Baronibus, & aliis in Eboracenſi provincia conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. XI.

*Quam miſericorditer Romana Eccleſia ſuper facto Eboracenſis Archiepiſcopi proceſſerit, videre licet, ſi litterarum noſtrarum tenorem, quas utraque partium a Sede Apoſtolica diverſis temporibus impetravit, diligenter attendatis. Cum enim ſignificantibus dilectis filiis Decano & Capitulo Eboracenſi, & non paucis Abbatibus, Prioribus, & aliis Eccleſiæ Prælatis in regno Angliæ conſtitutis, ad Apoſtolatus noſtri audientiam perveniſſet, dictum Archiepiſcopum, paſtoralis officii debito prætermiſſo, ſæcularibus negotiis implicari, & non divinis obſequiis, non clericis ordinandis, non Eccleſiis dedicandis, non Synodis celebrandis, non benedicendis Abbatibus, ſed venationibus, & aucupio totius animi ſui ſtudium applicare, & exercere alia, quæ commiſſo ſibi officio pontificali, & honori non modicum derogant: non ſtatim formavimus judicium contra eum, ſed inquiſitionem famæ ipſius venerabili fratri noſtro Lincolnienſi Epiſcopo, & dilectis filiis Archidiacono de Northampton, & Priori de Ponte * fracto duximus committendam: capientes ipſum Archiepiſcopum per interminationem ſuſpenſionis, ſi de his, quæ nobis fuerant ſignificata, conſtaret, vel ſi ea legitime comprobari non poſſent, per exhibitionem canonicæ purgationis, quam ei cum tribus Epiſcopis, & totidem Abbatibus feceramus indici, a ſuis exceſſibus deterrere, & ad veritatis tramitem revocare. Verum quoniam idem Archiepiſcopus, antequam citatio eorumdem judicum perveniſſet, ad Sedem appellavit Apoſtolicam, dicti judices juxta litterarum noſtrarum tenorem, ſpatio ei trium menſium indulto, Kal. Janu. quo appellationem interpoſitam proſequi non differret, ipſi procuraverant pro termino aſſignare. Deinde vero cum Archiepiſcopus ipſe iter arripuiſſet ad Sedem Apoſtolicam veniendi, timens ne propter inclementiam aëris aliquod perſonæ ipſius periculum eveniret: a nobis litteris, & Nuntiis poſtulavit, ut ſtatutum ſibi terminum deberemus miſericorditer prorogare. Nos vero precibus*

* ſacro

ipſi-

ipſius annuentes, & credentes, quod eo citius de ſuis exceſſibus pœniteret, quo nos ad audiendas petitiones ſuas magis propitios & faciles inveniret: terminum uſque ad octavas beati Martini proximo præteritas proſequendæ appellationis ad ipſum purgandum ſtatuimus, memoratis judicibus dantes nihilominus in mandatis, ut ſi tunc inde Archiepiſcopus noſtro aſpectui neglexerit ſe præſentare, exinde juxta priorum litterarum tenorem in cauſa procederent, & quæ ipſis per eaſdem litteras mandata fuerant, exequi procurarent. Cæterum memorato termino jam tranſacto, cum ad Romanam Eccleſiam nec acceſſerit, nec aliquem miſerit reſponſalem, qui abſentiam ſuam qualibet modo excuſaret: ipſius inobedientiam & contumaciam attendentes, ipſum ob uſu pallii, & pontificalis officii executione, adminiſtratione etiam tam temporalium, quam ſpiritualium, ac perceptione beneficiorum duximus ſuſpendendum; memoratis judicibus per Apoſtolica ſcripta mandantes, ut eum per totum Eboracenſem diœceſim & provinciam ſuſpenſum a nobis publice ſtatuant nunciare. Ideoque univerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus quatenus eidem Archiepiſcopo, vel officialibus ejus, nec in ſpiritualibus nec temporalibus præſumatis aliquatenus reſpondere. Sed ſi quas inter aliquos veſtrum in Eboracenſi diœceſi poſitorum quæſtiones oriri contingat, quæ judicio Eccleſiaſtico debeant terminari, ad audientiam dilecti filii noſtri Simonis Eboracenſis Decani eaſdem controverſias deferatis, ipſius judicium recepturi humiliter, & firmiter ſervaturi: ſcientes nos eidem Decano de ſolita Sedis Apoſtolicæ miſericordia indulſiſſe, ut cum conſilio Canonicorum ſuorum in Eboracenſi Eccleſia reſidentium exceſſus corrigat clericorum, & eorum, ac laicorum, qui Eccleſiaſticam audientiam exigunt, in Eboracenſi diœceſi definiat quæſtiones. Datum Laterani decimo Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri anno quinto. Inſuper de iiſdem ad delegatos Judices:

XII. *Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Lincolnienſi Epiſcopo, & dilectis filiis Archidiacono de Northampton, & Priori de Ponte * fracto ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

* ſacro

Cum ſacroſancta Romana Eccleſia ſuper immobile fundamentum, lapidem ſcilicet angularem & verum, perpetua ſtabilitate fundata, de ſe ipſa Veritate dicente: Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, per beati Petri meritum Eccleſiarum omnium magiſterium cepit, & primatum, ad Principem Apoſtolorum Domino proteſtante: Si diligis me, paſce oves meas, & non ſolum corporum, ſed etiam animorum judiciariam accepit poteſtatem; eodem Apoſtolorum Principe audiente a Domino: Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: nos, quos non propria merita, ſed ſola divina miſeratio ad ſummi Pontificatus apicem evocavit, ſi judicia noſtra recta volumus & proviſo deliberatione formare, & poteſtate nobis tradita non abuti, illius debemus, quantum humana permittit fragilitas, exempla ſectari, in quo Sedes Apoſtolica fundata conſiſtit & a quo cæterarum Eccleſiarum curam ſuſcepit, & ligandi, atque ſolvendi plenitudinem poteſtatis. Mirabilis enim ſuper omnia Deus, & inſcrutabilis divini conſilii altitudo, licet incomprehenſibilia ſint judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ipſius: aliquid tamen ex his quæ in inferioribus operatur, ſi recte conſpicimus, nobis & aliis Eccleſiarum Prælatis in forma judicii innuit imitandum. Qui cum ſterilem arborem de vinea ſua, juxta illud (a) Evangelii, præcepit ſuccidendam, ne terram fertilem occuparet, præmiſit, dicens: Ecce tres anni ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio. Succide ergo illam. (a) Luc. 13.

XIII. *Hoc ſiquidem nos, licet minimi, & humanæ fragilitatis ſubjacentes defectibus, intra nos ipſos aſſidua meditatione penſantes, auditis exceſſibus Eboracenſis Archiepiſcopi, & de inhoneſta vita, & de inutili converſatione ejus rumoribus in noſtra, & fratrum noſtrorum audientia recitatis, non ſtatim formavimus judicium contra eum, ſed exemplo illius, cujus miſerationes ſuper cætera opera ejus, ut ſterilis arbor pullularet in fructus, & vigorem reciperet jam amiſſum, non modico temporis ſpatio ad correctionem ipſius multiplicatis litteris & mandatis non deſtitimus laborare, nunc eum ad viam ſalutis noſtris monitis revocantes, nunc per interminationem ſuſpenſionis officii, & beneficii deterrentes ob iniquitates ſuas ſemitæ, & erroris, ſicut vobis qui totam rei ſeriem, & proceſſum negotii, quoad ordinem, agnoviſtis, credimus manifeſtum. Sane ad audientiam noſtram ex perſonarum, & Capituli Eboracenſis Eccleſiæ inſinuatione pervenit, & id ipſum dilectorum noſtrorum Roberti de Eboraco, & Rogeri de Selebi, & aliorum Abbatum * Præmonaſterii Ordinis teſtimonia manifeſte declarare videntur, quod Gaufredus Eboracenſis Archiepiſcopus ſacramenta injuncti ſibi officii vilipendens, venationi, aucupio, & aliis militaribus curis inutiliter occupatus ordinationi clericorum, Eccleſiarum dedicationibus, aut Synodis celebrandis nec manum, nec operam poſt ſui promotionem adhibuit, nec Abbatem aliquem benedixit; licet tam contra clericos, quam Abbates ad maledicendum, & excommunicandum linguam con-* * Præmonſtratenſis.

conſueverit juxta motum proprium indiſcrete laxare. Libertates Eccleſiæ ſuæ, ac conſuetudines approbatas evacuat, ac ſubvertit; appellationes, quæ ſolent eſſe ad remedium oppreſſorum, ad Romanæ Sedis injuriam reduxit in contemptum; & plures pro eo, quod ad nos appellationem emiſerant, vinculis fecit carceralibus vehementer aſtringi.

Perſonas Eccleſiæ ſuæ poſt appellationem ad nos factam, honoribus & beneficiis ſpoliavit; quoſdam Canonicorum appellatione contempta excommunicationi ſubjecit: privilegia Romanorum Pontificum in ejus præſentia ſua omnino auctoritate fruſtrantur; & qui forte alias tutus eſſet, in oſtenſione privilegii noſtri optati coram eo præſidii beneficium demeretur. Cum contingit aliquem ad ſubtractam ſibi Eccleſiam, vel poſſeſſionem per judices delegatos auctoritate noſtra reſtitui: eum per quem judicium debuerat executioni mandari, ſtatim ſentiet inimicum. Plures enim taliter reſtitutos deſtituit, & Eccleſias ſuas per miniſtros ſuos violenter aggrediens, fores earum fregiſſe, & eos proponuntur per violentiam expuliſſe: quamplures reatum perjurii fecit perniciose incurrere: ipſos ab obedientia, quam Archidiaconis ſuis canonice ſervandam juramento promiſerant, quadam neceſſitatis violentia retrahendo: præterea majorem Eccleſiam cum multitudine armatorum aggrediens, fores Capituli per violentiam confringi, & aſportari fecit: & bona Canonicorum, & clericorum plurium, qui res ſuas tam in Eccleſia, quam in theſaurario ibi depoſuerant, fecit per potentiam detineri. Pro quibus omnibus Eboracenſe Capitulum ad noſtram præſentiam appellavit. Comperimus etiam ex teſtimonio prædictorum, quod Eccleſiis quandoque vacantibus, præſentatas ſibi ab his, ad quos præſentatio pertinet, perſonas idoneas non admittit: ſed eas aut pueris, & minus honeſtis perſonis aſſignat, uſus pariter, & præſentantis, & inſtituentis officio; aut facit eas de ſola voluntate vacare, ut earum fructus uſibus ipſius applicentur, & quod ſuſtentationi alicujus honeſti clerici debebatur, ſibi non metuit retinere.

XIV. *Adjecerunt etiam, quod cum ſpiritualia dona gratis debeant, & ſine pravitate diſtribui, frequenter cum donat eccleſiam, aut eam ſcindit per partes contra ſtatuta canonica, vel in ea ſibi novam & indebitam retinet * poſſeſſionem, & quamplures excommunicatos, vel ſuſpenſos, non niſi pecunia interveniente, abſolvit. Religioſi vero & honeſti viri in conſpectu ejus deſpecti, & contemptibiles fiunt: viles & ſuſpectæ perſonæ de facili familiaritatem ejus & gratiam aſſequuntur. Nos vero de rumoribus tam profanis auditis non ſemel, ſed ſæpius, & tam prædictorum, quam aliorum Prælatorum in regno Angliæ, & in Eboracenſi provincia poſitorum litteris, noſtris auribus frequentius inculcatis, volentes eum a ſuis exceſſibus deterrere, & ad exequendum paſtoralis officii debitum revocare, inquiſitionem famæ ipſius vobis duximus committendam, ut convocatis Abbatibus, & Prioribus, & aliis Eccleſiaſticis perſonis Eboracenſis diœceſis, inquireretis de præmiſſis diligentius veritatem, & ſi accuſatores legitimi procederent contra eum, auditis quæ proponerentur hinc & inde & depoſitionibus teſtium redactis in ſcripto, eas ſigillorum veſtrorum ſignatas munimine ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere deberetis: aſſignato partibus termino competenti, quo ad audiendum ſententiam noſtro ſe conſpectui præſentarent. Hoc etiam iiſdem litteris meminimus fuiſſe inſertum, ut deficientibus accuſatoribus, ſi fama publica faceret contra eum, purgationem ipſius cum tribus Epiſcopis, & totidem Abbatibus, ſublato appellationis obſtaculo, indicere curetis. In qua ſi forte deficeret, ipſum ab Archiepiſcopali officio & adminiſtratione ſuſpenſum noſtro faceretis conſpectui præſentari: ſi vero Archiepiſcopus memoratus, antequam citatio veſtra perveniret ad ipſum, ad Sedem Apoſtolicam appellaret, inducias ei trium menſium indulsit, ſi infra eos interpoſitam appellationem proſequi negligeret, vel differret, ipſum ab omni pontificali officio & Archiepiſcopatus adminiſtratione noſtra nuntiaretis auctoritate ſuſpenſum. Quia vero idem Archiepiſcopus, antequam per vos citaretur ad cauſam ſicut nobis ſuis litteris & nuntiis intimavit, Sedem curavit Apoſtolicam appellare, & vos ei ad proſequendam appellationem Kalendas Januarii pro termino aſſignaſtis: ipſius laboribus, & expenſis parcere diſponentes, ac timentes, ſi æſtivo tempore ad Urbem accederet, aliquod perſonæ ipſius ex aeris inclementia periculum proveniret, cum ſicut nobis intimatum fuerat iter arripuiſſet ad Sedem Apoſtolicam veniendi, & paratus exiſteret de objectis ſibi criminibus reſpondere, de ſolita Sedis Apoſtolicæ benignitate proſequendæ appellationis ab ipſo uſque ad octavas Beati Martini proximo præteritas terminum duximus prorogandum; omnia, quæ fuerunt contra eum impetrata, uſque ad eumdem terminum ſuſpendentes, & revocantes in ſtatum priſtinum, quidquid contra eum poſt appellationem ad nos interpoſitam priorum litterarum obtentu fuiſſet a nobis vel aliis immutatum. Vobis etiam per Apoſtolica ſcripta diſtincte mandavimus, ut niſi in octavis S. Martini noſtro conſpectui ſe præſentaret, juxta formam primæ commiſſionis, ſublato cujuſ-*

* penſionem

libet contradictionis & appellationis obſtaculo, procedere nullatenus differretis.

XV. De ſuſpenſionis ſententia. *Verum, quoniam memoratus Archiepiſcopus abuſus patientia noſtra, nec ad Romanam Eccleſiam acceſſit, nec reſponſalem aliquem deſtinavit, qui vel ejus abſentiam excuſaret, cum eum non modicum ultra præfixum ſibi terminum miſericorditer duraverimus expectare, licet eo ipſo videatur confeſſus de crimine, quod noſtro ſe conſpectui præſentare neglexit; ipſum ab uſu pallii, & omnis Epiſcopalis officii executione, a miniſtratione quoque tam ſpiritualium, quam temporalium, & beneficiorum perceptione ipſius Eboracenſis Eccleſiæ & provinciæ duximus ſuſpendendum: ut ſic ſaltem a ſua iniquitatis pertinacia reſipiſcat, canonicæ ſeveritatis cenſuram in ſe non exigat fortius exerceri. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eum per omnes Eccleſias Eboracenſis diœceſis & provinciæ ſuſpenſum a nobis publice nuntietis: omnibus clericis, & laicis ejuſdem provinciæ ex parte noſtra firmiter injungentes, ne ipſi Archiepiſcopo, vel officialibus ejus in temporalibus, vel ſpiritualibus reſpondere præſumant, donec de ipſo Archiepiſcopo aliud duxerimus ſtatuendum. Mandamus autem, & per vos volumus in Eboracenſi diœceſi nuntiari, ut ſi forſitan inter aliquos quæſtionem moveri contingat, quos Eccleſiaſtico judicio conveniat terminari, ad audientiam dilecti filii noſtri Simonis Eboracenſis Decani, cui cum conſilio Canonicorum in eadem eccleſia reſidentium, & clericorum exceſſus committimus corrigendos, & litigantium, tam clericorum, quam laicorum controverſias decidendas referant, ipſius judicium ſuſcepturi humiliter, & firmiter ſervaturi.*

XVI. *Ad hæc omnia, quæ auctoritate litterarum noſtrarum, antequam ad nos ſecundarum notitia perveniſſet, ſuper negotiis eumdem Archiepiſcopum contingentibus tam reſtitutionibus ablatarum, quam de aliis provide & rationabiliter ſtatuiſtis, rata decrevimus permanere, mandantes, ut auctoritate noſtra fulciti, ad Eboracenſem Eccleſiam accedentes juxta priorum litterarum tenorem, tam in inquiſitione famæ, quam reſtitutione ablatorum Canonicis facienda, nihilominus procedatis, non impediente appellatione, vel abſentia Archiepiſcopi memorati, nec obſtantibus litteris in primarum litterarum præjudicium hactenus impetratis. Ad hæc præſentium vobis auctoritate injungimus, quatenus ſententiam excommunicationis in quoſdam Canonicos, Vicarios, clericos, & ſervientes Canonicorum Eboracenſis Eccleſiæ, ab eodem Archiepiſcopo poſt appellationem ad nos interpoſitam promulgatam, irritam judicetis penitus, & inanem; ita tamen ut dictos Canonicos, & alios in eadem ſententia nominatos ad majorem cautelam auctoritate Apoſtolicæ Sedis abſolvatis. Omnes autem illos, qui in Benedictum clericum ſupradicti Decani, VValterum presbyterum, Richardum de Semare, & quinque de Cavel clericos, & alios clericos Eboracenſis Eccleſiæ manus temerarias injecerunt, vel qui eis violentiam præceperant inferri, tam diu nuntietis, appellatione remota, excommunicationis vinculo detineri, donec paſſis injuriam congrue ſatisfecerint, & cum veſtrarum teſtimonio litterarum ad Sedem veniant Apoſtolicam abſolvendi. Quod ſi omnes his exequendis nequiveritis intereſſe, duo veſtrum ea nihilominus exequantur. Datum Laterani decimo Kal. Januarii, Pontificatus noſtri anno quinto.* Harum igitur auctoritate litterarum, officiales Archiepiſcopi Eboracenſis depoſiti ſunt: licet Hubertus Cantuarienſis Archiepiſcopus Apoſtolicæ Sedis Legatus eis licentiam exercendi officium ſuum retribuerat, qui eos prius ſuſpenderat, quia noluerant eum hoſpitari apud Eboracum tamquam Legatum. Tradita eſt ergo omnis poteſtas Simoni Decano Eboraci ſecundum Apoſtolici formam mandati, & Regis miniſtri omnes res & poſſeſſiones præfati Archiepiſcopi regiis incluſerunt marſupiis. At quid demum? Coactus tandem idem Archiepiſcopus Romam ſe contulit, ut apparet ex recitanda inferius inſcriptione, benigneque exceptus eſt a Pontifice, qui non tam judicare, quam concordare eum cum adverſariis laboravit. Cum autem inter hæc promoveretur expeditio in Terram ſanctam, de qua & Cantuarienſis Archiepiſcopus conſuluiſſet Cæleſtinum Papam: quod ab eo reſponſum acceperit, ſuis ſignificat litteris, quibus intexuit ad ſe datas a Cæleſtino litteras Apoſtolicas, in hac forma ſcribens officialibus Archiepiſcopatus Eboraci:

Hubertus Dei gratia Cantuarienſis Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas, & Apoſtolicæ Sedis Legatus, dilectis in Chriſto filiis officialibus Archiepiſcopatus Eboraci, ſalutem in Domino. Litteras domini Papæ in hæc verba ſuſcepimus: XVII.

Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Huberto Cantuarienſi Archiepiſcopo, & Apoſtolicæ Sedis Legato, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Ex parte tua in audientia fuit noſtra propoſitum, quod multi ſunt in Anglia, qui, ut Sepulcrum Domini viſitarent, & illi Terræ ſanctæ, in qua ſteterunt pedes Domini, ſubſidium opportunum conferrent, Crucem Dominicam aſſumpſerunt, & licet votum poſſint perficere, tamen ab executione ejuſdem ſe ſubtrahunt in ſuarum pe- De his quæ ſpectant ad negotium Terræ Sanct.

rſcu-

ricalum animarum. Sunt etiam quidam, qui licet crucem ſuſceperint, pro paupertate tamen & corporis debilitate, vel alia juſta cauſa emiſſum votum non poſſunt, ſicut convenit, adimplere. Verum quia, quid ſuper his agendum ſit circa eos, nos duxit fraternitas tua conſulendos: auctoritate tibi præſentium reſpondemus, per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus omnes illos, qui votum tale emiſerunt, ſicut dictum eſt, & ad illud explendum propria ſuppetunt facultates, niſi ex juſta cauſa omittendum, eos ad exequendum, quod gratis voviſſe dicuntur; per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota compellas. Cæterum de his, qui paupertate, & corporis debilitate, vel alio juſto impedimento, votum quod emiſiſſe noſcuntur, non poſſunt (ſicut convenit) adimplere: volumus, ut cum ſuper his veritas tibi fuerit declarata, pœnitentia congrua eis injuncta, licentiam eis tribuas remanendi, eiſdem firmiter injungens, ut quam cito exequendi votum ſuum libera eis fuerit attributa facultas, id exequi ſine dilatione aliqua non poſtponant. Hi vero, quos pro infirmitate corporis tibi conſtiterit nullatenus poſſe in propria perſona votum ſuum proſequi: unam perſonam idoneam, vel plures, ſecundum quod facultates eorum ſuppetierint, ultra mare tranſmittant in ſuis expenſis per annum, vel amplius, juxta tuum arbitrium, ibidem in JESU CHRISTI obſequio moraturas. Datum Laterani ſecundo Idus Januarii, Pontificatus noſtri anno quinto. Hactenus Cæleſtinus. Pergit vero Cantuarienſis Archiepiſcopus:

XVIII. *Quoniam igitur vovere, & non reddere periculoſum eſt, cum ex votis, quæ ſolemniter emiſſa fuerint, non impletis, conſequens ſit, & Dominum offendi, & nihilominus in domo ejus ſcandala ſuboriri: litterarum, quas tranſcribimus, auctoritate vobis præcipiendo mandamus, quatenus per ſingulas parochiales Eccleſias Archiepiſcopatus Eboraci, de his, qui pro viſitando Sepulcro Domini crucem aſſumentes, vota ſua Domino non ſolverint, diligenter & ſollicite inquiratis, ſub interminatione anathematis generaliter inhibentes, ne in præjudicium ſcrutinii hujus, veſana cujuſquam taciturnitate veritas ſupprimatur. Cumque nomina ſingulorum, vel eorum confeſſio, vel certa veſtrorum inquiſitio deſignabit, ipſa diſtincte notata infra Dominicam, qua cantatur, Lætare Jeruſalem, per fidum Nuntium nobis innoteſcant. Ad hoc diſcretioni veſtræ mandantes injungimus, quatenus cauſam Crucifixi conſtanti patrocinio proſequentes, univerſos tales in diœceſi Eboracenſi charitativa velitis cohortatione, & commonitione ſedula prævenire; ſub ſpecie conſilii proponentes, ut fideliter impleant, quæ liberaliter promiſerunt: ut quod Domino voverunt in conſpectu omnis populi ejus, cum Propheta in atriis domus Domini in medio Jeruſalem exequantur. Sicque voluntariis eorum ſacrificiis placetur Altiſſimus, & factis ſolutionibus evacuetur importunitas ſcandalorum.*

XIX. *Moneatis etiam prædictos omnes, & ſingulos, quatenus in veræ devotionis ſignum infra diem paſſionis Dominicæ proximo futuram, crucem depoſitam reaſſumant, & eam cum reverentia, & veneratione geſtantes, ſuam obnoxietatem, qua interius aſtringuntur, exteriore ſignaculo proteſtentur, & in quibus fructum habituri ſunt plenum & abundantiam, nequaquam ex puſillanimitate ſpiritus erubeſcant. Cæterum ſi vel commonitiones hujuſmodi, quaſi vanas contemnant, vel ad eas, quaſi duras pertinaciter aures ſuas obturent: ne impunitis licentia iniciatur, certa generali faciatis aſſertione proponi, cunctos, qui citra voti ſolutionem crucem abjectam infra terminum nominatum non receperint, in ſequenti Paſcha Domini proculdubio a perceptione corporis Chriſti, & communione Fidelium excludendos. Sed ne verba commonitionis hujus credantur vel ceſſura in irritum, vel effectu debito caritura: pœnam ſupradictam in omni forma, & ea plenitudine, qua præmittitur, die prædicta contumacibus univerſis volumus, & auctoritate Apoſtolica mandamus infligi. Sic enim ex tempeſtivo rigoris ſeminario fructus ille pullulabit in poſterum, ut veriore trutina ponderetur cum ſeveritate canonica Prælatorum auctoritas, & qui faciles erant ruituri in contemptum, ſecuram indemnitatem minus audacter expectent. Valete.* Hactenus de his Cantuarienſis Archiepiſcopus.

XX. Porro cauſa iſta abſolvi non valuit ſub Cæleſtino, ſed dilata eſt uſque ad tempora Innocentii Papæ Tertii ejus ſucceſſoris, ut ex Rogerio in Annalibus patet. Cujus pariter aſſertione & illud conſtat, Rudolphum clericum Archiepiſcopi Eboracenſis anno ſequenti Romæ ad mortem ægrotantem, publice confeſſum univerſæ Romanæ Curiæ, ſe cauſam agentem illic Archiepiſcopi Eboracenſis, multa falſa ſcripta nomine Romanæ Eccleſiæ in Angliam miſiſſe. Unde Cæleſtinus Papa litteras dedit ad Cantuarienſem Archiepiſcopum, qui diligenter ejuſmodi litteras falſas inquireret. Increbuit his quidem temporibus Cæleſtini uſque ad Innocentii Papæ primordia falſariorum ingens numerus, qui nomine Sedis Apoſtolicæ, quas vellent litteras, ſcriberent. Eſt de his gravis querela ejuſdem Innocentii (a) ſcribentis ad Rhemenſem Archiepiſcopum S. R. E. Cardinalem tituli ſanctæ Sabinæ. Sed de his ſuo loco agendum.

(a) *Innoc. l. 2. ep. 235.*

XXI. Cæleſt. Pap. urget expeditionem in Terram S.

Porro ferventi ſtudio Cæleſtinus Papa promovere ſatagens negotia Terræ ſanctæ, non in Angliam tantum, ſed & in Germaniam per Legatos litteras miſit. Ut enim in his inſiſteret, novarum rerum motus effecit. Siquidem ſecuta eſt mors Saladini, qua audita ante bienninm per litteras, quas recitat Rogerius, Ducis Venetiarum, quibus etiam ſignificabatur, inter ejus filios & regni heredes magnam conflatam eſſe diſcordiam; in ſpem venit Pontifex ex eo tempore, ut nova rurſus ex cruce ſignatis expeditio ornaretur ad Terræ ſanctæ liberationem, quæ poſſidebatur a Sarracenis. Cujus rei cauſa miſit (ut dictum eſt) idem Pontifex per Chriſtianum Orbem Legatos, & inter alios in Germaniæ provincias Gregorium Cardinalem. Quid per eum actum ſit, Arnoldus (a) ejus temporis ſcriptor & ejuſdem pariter regionis hæc habet, dum & ipſe ſic hortatur ad eamdem peregrinationem Fideles:

(a) Arn. Chron Slav. l. 5. c. 9.

XXII. Legatio Gregorii Card pro exped. in Terram Sanctam in Germ.

Nunc ergo quique terrigenæ & filii hominum, ſimiliter in unum dives & pauper, placate Dominum, ſumite armaturam Dei, ſignum videlicet victorioſiſſimæ Crucis, ad expugnandos ipſius hoſtes, tam viſibiles, quam inviſibiles. Audite Pſalmographum (b) exhortantem: Hodie ſi vocem Domini audiveritis, nolite obdurare corda veſtra. Hanc vocem, ut ſperamus, audivit piut Imperator Henricus. Qui licet publice cruce ſignatus non fuerit, per viſcera miſericordiæ ſpiritualiter tamen fuiſſe ſignatum non ambigimus. Nam ſicut pater ejus priorem, ita ipſe ſecundam devotius ordinavit peregrinationem: Qui apud Argentinam in curiali colloquio acceptis epiſtolis domini Papæ Cæleſtini a venerabili Cardinale Gregorio, omni devotione ſe huic peregrinationi obſecuturum affirmavit. Ordinavit etiam Legatos honoratos in Apuliam, ad dominum Conradum Cancellarium, qui tunc ibi erat negotiis imperialibus detentus, mandans omni ſtudio impenſas præparari peregrinationi, quæ ſequenti anno futura erat, in auro, frumento, vino, & navibus plurimis. Cujus zelo plurimi accenſi, tam magnates, quam militares, ſignum Dominicæ paſſionis in remiſſionem peccatorum ſuorum tunc temporis ſuſceperunt, Henricus, videlicet Palatinus de Rheno, & Otto Marchio de Brandeburg, qui tamen ipſam peregrinationem non peregit, ſed per dominum Papam diſpenſatione accepta eam dimiſit; Henricus Dux Brabantiæ, Hermannus Landgravius de Thuringia, Vvalraven Comes de Limburg, Adolphus Comes de Schavvenburg, Dux de Oſterreich, Hartuicus quoque Archiepiſcopus Bremenſis, & Rudolphus Verdenſis, & alii quamplures.

(b) Pſ. 94.

XXIII. *Multi etiam acceptis litteris exhortatoriis domini Papæ a Cardinale memorato, in civitates & parochias plurimas eas detulerunt. Quibus perſpectis, nonnulli cultius inflammati pro defenſione Terræ ſanctæ, triumphale ſignum Dominicæ paſſionis & ipſi ſuſceperunt. Inter quos in civitate Lubeca de valentioribus circa quadringentos viros ſignati ſunt. Fervente itaque zelo Chriſtianæ devotionis, omnes in unum, dives & pauper, ad peregrinationem futuræ æſtatis ſe præparabant. Ipſe quoque Imperator in propria perſona eamdem peregrinationem ordinaturus in Apuliam properavit, tanto devotior, quanto adventantibus peregrinis eſſet paratior. Sed perplexitate teſticulorum (c) Leviatan hoc impedire ſonante, intolerabilis guerra ibidem exorta eſt. Nam uxore Imperatoris ab ipſo diſſidente, grandis conſpiratio a primoribus terræ, a conſanguineis etiam ipſius Imperatoris, contra eum exorta eſt.* Hucuſque Arnoldus, qui inferius narrat de progreſſu ejuſdem expeditionis facto anno ſequenti.

(c) Job. 40.

XXIV. Sed quod ad hæc ſpectat, de Henrico Imp. habet iſta (d) Neubrigenſis: *Porro idem Imperator, ut quaſi expiaret, quod in Chriſtianum Principem ab Oriente revertentem tam fœda avaritiæ inſtinctu commiſerat, & pecunias, quibus Angliam nudaverat, piis uſibus applicaret: Orientalis Eccleſiæ miſerandis reliquiis ſubvenire decrevit. Conſiderabat etiam per ſe actum, quod duo illi magni Reges, relictis, quæ Chriſti ſunt, ſua tantum quærerent, & feralibus in alterutrum odiis debacchando, vires more tyrannico frangerent Chriſtianas. Cupiens ergo hanc jacturam religioſa opera compenſare, anno a partu ſacræ Virginis milleſimo centeſimo nonageſimoquinto, circa ſolemnitatem B. Andreæ Apoſtoli, convocatis apud Vormatiam primis Imperii, Eccleſiaſticis pariter, laicisque perſonis, & devotione propria cunctis declarata, ad æmulandum pro Chriſto, ſabitus exemplo provocavit plurimos.*

(d) Neub. l. 5. c. 20.

XXV. Imp. agit cum Legato pro exped. in Terram S.

Denique ſedente eo ſolemniter in Cathedrali Eccleſia continuis octo diebus, & conſidente, qui ad hoc ipſum venerat Apoſtolicæ Sedis Legato cum omni frequentia inclytorum, his qui ſapientia, dignitate, & facundia præcellebant, per dies ſingulos in auribus Chriſtianæ multitudinis potenti eloquio declamantibus: tantus fidei & devotionis in animis audientium fervor incanduit, ut fas eſſet dicere: (e) Digitus Dei eſt hoc. Magnis Præſulibus, & præclaris Ducibus cum multitudine virorum fortium characterem per dies ſingulos certatim ſumentibus, ipſe quoque Imperator paratus fuit eodem ſigno cum cæteris inſigniri. Verum hoc ab omnibus alitori conſilio diſſuaſum eſt, al-

(e) Exod. 8.

le-

legantibus, Chriſtianæ expeditioni condacere, ut in Imperio manens, de victualibus progreſſo exercitus pro tempore tranſmittendis propenſiori cura ſatageret, & cum res poſceret, laborantibus ſupplementa militiæ mitteret. Itaque ſecunda in Syriam Germanicarum, atque Italicarum gentium expeditio totis viribus parabatur; cum Reges noſtri nihil ſanum, aut ſobrium meditantes, proprio tantum in multorum diſcrimen indulgebant furori. Hæc Neubrigenſis.

XXVI. Quod ſpectat ad res Orientalis Imperii, fluctuavit hoc anno mirum in modum,

PAGIUS IV. *Alexius Angelus fit Imperator Orientis.* Ad num. XXVI. *Iſaacius Angelus* Orientis Imperator ab *Alexio* fratre Imperio & oculis privatus eſt, *nondum annos XL. natus cum regno pelleretur*, poſtquam imperaſſet *annos IX. & menſes VIII.* ut ſcribit Nicetas, qui tribus libris Geſta ejus enarravit. Alexius Angelus frater gentilitio nomine repudiato *Comneni* nomen aſſumpſit. Quod hoc anno contigiſſe inter omnes convenit.

V. *Concil. Monſpelienſe.* *Anno Domin. Incarnat. MCXCV. menſe Decembri* Magiſter Michael Apoſtolicæ Sedis Legatus apud Montem Peſſulanum Concilium celebravit, cui interfuere Prælati Eccleſiarum Provinciæ Narbonenſis. In eo Privilegiis ornavit eos, qui in Hiſpaniam pergerent adverſus *Saracenos*, & pœnas conſtituit adverſus eos, qui arma ſeu armamenta vel lignamina Galearum aut navium deferrent Saracenis. Recitat iſtud Concilium Labbeus Tom. X. Concil. pag. 1796. ubi etiam exhibet Notam Baluzii exiſtimantis illud coactum a *Michaele* cum in Hiſpaniam proficiſceretur, Legationem illuc obiturus nomine Cæleſtini III. & hujus Legationis occaſionem fuiſſe, quod ut narrat Godefridus Monachus Sancti Pantaleonis ad Coloniam, hoc anno facta fuerit irruptio Paganorum valida & ingens contra Chriſtianos in finibus Hiſpaniæ & Gallæciæ, ita ut Rex Hiſpaniæ metu periculi, conditione cum eis facta, in regnum Regis Franciæ demigraret, pacta pace cum Ethnicis uſque in Pentecoſte ſequentis anni.

VI. *Victoria Saracenorum de Chriſtianis ad Alarcum.* Quod contingere non potuit, niſi poſtquam a Saracenis in fugam datus eſt. *Jacob* enim Imperator Africæ & Hiſpaniæ Saracenicæ *anno Hegiræ DXCI.* cum formidando exercitu ex Africa in Hiſpaniam venit, & primo prælio Chriſtianos ſuperavit, uti narrat Noweirius. Cum vero *Alphonſus* VIII. Caſtellæ Rex collectis omnibus copiis ſuis prope Calatravam *ad Alarcum oppidum* nimia ſui confidentia ad decretoriam pugnam veniſſet, fuſus fugatuſque fuit *nona die menſis Sebaban*, qui octavus eſt anni Arabici, idque anno Hegiræ DXCI. ſeu die decima octava menſis Julii currentis Chriſti anni. *Cumque* inquit Rodericus lib. 7. cap. 29. *congreſſi fuiſſent exercitus, ſuccubuit exercitus Chriſtianus, & nobilis Rex a ſuis violenter eductus a bello, ſuorum induſtria eſt ſalvatus, licet ipſe mori potius eligeret, quam ſalvari. Obtinuit etiam Agarenus poſt prælium quadam caſtra. Hoc eſt bellum Alarcuris, quod fuit era MCCXXXIII. quindecimo Kalend. Auguſti, ſedente Cæleſtino Papa III.* Chriſtiani ita hoc tempore inter ſe diſcordes erant, & hac clade ita attriti, ut *Jacob* univerſam Hiſpaniam, non minus facile, quam alias *Tarek* & *Muza*, ſibi ſubdere potuiſſet; ſed cum victoria in manibus ejus eſſet; *Alphonſo Regi* ſui colligendi, & ad defenſionem accingendi facultatem reliquit.

VII. *Henricus Imp. ſævit in Siculos.* Ex Hiſpania in Italiam tranſeo: *Hoc anno*, inquit Joannes de Ceccano in Chron. *Imper. Henricus per ſacramentum decepit Regem* (Siciliæ Willelmum III.) *& omnes Comites, & poſuit eos in vinculis & in ergaſtulis* (dic Nativitatis Chriſti, quo ſequens annus inchoatur) *& omne aurum & argentum, quod de regno ad manus habere potuit, congregavit, & per terras & per mare in Alemanniam miſit, & ipſe per terram reverſus eſt in Alemanniam, ducens ſecum ligatos, Regem & Comites, & quamplures alios in captivitatem.*

VIII. *In Germaniam redit.* Richardus vero de S. Germano in Chron. hoc anno ait: *Roffridus Caſinenſis Abbas tractatu quorumdam de Atino nocturno tempore introductus Atinum recepit, dictum Rogerium de Forcſla Caſtellanum intus arctat & obſidet, qui cum non haberet victui neceſſaria, recepta de perſona & rebus ſuis ſecuritate ab Abbate prædicto, & compoſitione facta cum eo de caſtro Sancti Petri in fine, quod recepit ab ipſo, & fidelitatem juravit, eidem caſtrum Atini in manus reſignavit ejuſdem, Roccham Guillelmi etiam ab Andrea de Thiano recipiens, fidelitate quoque ab eo recepta, & caſtrum CucuIutii conceſſit. Illud tamen de Imperiali mandato cuidam Tancredo de Veco conceſſit, fidelitatis ab eo juramento recepto. Hoc anno dictus Caſinenſis Abbas caſtrum Tirolli vi capiens igne cremavit.* Neque prætermittendum quod Anonymus Caſinenſis hoc anno habet: *Imperator in Apulia vadit, & conjunctus cum Imperatrice Curiam ſolemnem habuit; qua finita ipſe in Teutoniam redit, Imperatrix in Siciliam vadit*, quibus abſolvit Chronicon ſuum. Caraciolus, qui illud notis illuſtravit, ait in uno exemplari MS. in Monaſterio Caſinenſi aſſervato extare continuationem hujus Chronici, quam ipſe deſcripſit; verum ejus Auctor annos inter ſe non recte diſtinguit, & cum anno MCXCVI. quæ ad duos ſequentes pertinent, immiſcet.

IX. *Obitus Bernonis Epiſc. Suerinenſis, & Henrici Leonis Ducis Saxoniæ.* Arnoldus lib. 4. cap. 24. poſtquam capite præcedenti narravit Tranſlationem corporis *Sancti Bernwardi* anno ſuperiori factam, ait: *Hic dierum curricula mortuus eſt Dn. Berno Suerinenſis Epiſcopus* (urbs eſt in Saxonia inferiori & Ducatu Meckelburgenſi ſeu Megalopolitano) *primus ejuſdem tituli Antiſtes. Qui enim nunc eſt Suerinenſis, olim tempore Ottonum dicebatur Magnopolitanus. Una eadem ſedes propter timorem Slavorum tranſlata eſt: a quibus idem Antiſtes ſæpius contumeliatus. Qui a Duce Henrico* (Henrico Leone appellato) *Epiſcopus ei præfectus, primus noſtris in temporibus Doctor illis Catholicus extitit, alapas, colaphos pertulit, ita ut frequenti ludibrio habitus ad ſacrificia Dæmonum arctaretur. Ille tamen per Chriſtum confortatus, culturas dæmonum eliminavit, lucos ſuccidit, & pro Genedraſto Godehardum Epiſcopum* (Hildeſheimenſem, in Sanctorum numerum relatum) *venerari conſtituit, ideoque bono fine curſum certaminis terminaſſe fidelibus placuit. Poſt cujus diſceſſum Dn. Bernhardus ejuſdem Eccleſiæ Decanus, Pontificali honore ſublimatus eſt. Circa ipſos dies mortuus eſt famoſus ille Dux Henricus* (Henricus Leo appellatus) *in Brunſwic.* Quam utramque mortem hoc anno contigiſſe, recte vidit Krantzius lib. 6. Vandaliæ cap. 36. ubi ab eo dicitur Berno, *Apoſtolus præcipuus Vandalorum*. Mors *Henrici Leonis* huic etiam anno affixa in Chron. Citizenſi.

Ber-

Imperat Alexius Angel.

dum, ſupplantato Iſaacio Imperatore ab Alexio Angelo, eodamque in ordinem redacto atque detruſo in carcerem, cum imperaſſet annos novem, & menſes octo ætatis ſuæ annos quinquaginta natus. Cujus mores varios, ſive laudabiles, ſive probroſos recitat pluribus Nicetas Choniata, quem conſulas.

Se-

PAGIUS X. *Elogium utriuſque.*

Berno conſtitutus fuerat Epiſcopus *in terra Obotritorum*, ideſt, Mechleburgenſis oppidi, ab *Henrico Leone* tunc Saxoniæ & Bavariæ Duce, Hadriano IV. Eccleſiam Romanam regente, ut teſtatur Helmoldus lib. 1. Chron. Slavorum cap. 88. nam a capite 82. uſque ad caput XCI. verba facit de iis, quæ ſub Hadriani IV. Pontificatu contigere. Arnoldus vero lib. 2. cap. 1. Helmoldi Chronicon continuans ab eodem Henrico, in quo anno MCLXVIII. Helmoldus illud abſolvit, de illo & de Epiſcopatibus ab eo inſtitutis ait: *Super omnes, qui ante ipſum fuerunt, duritiam Slavicam perdomuit; & non ſolum ad tributa ſolvenda coegit; ſed etiam ergu veri Dei cultum, relictis ſuperſtitionibus idololatriæ humiliatis cervicibus promptiſſimos fecit. Pacem etiam maximam in omni terra Slavorum firmavit: & omnes provinciæ Aquilonares VVagirorum, Holzatorum, Polaborum, Obotritorum, otio & quiete vacabant, & prohibita ſunt furta & latrocinia terra marique, & fruebantur mercationibus & negotiationibus mutuo, & habitabat unuſquiſque ſub vite & ficu ſua, præſidente in Raceburg Reverendiſſimo patre Evermodo Epiſcopo, in Lubeke vero Conrado Epiſcopo, viro illuſtri; in Zuerin quoque Bernone, viro religioſo, qui Eccleſias novellæ plantationis, quas Henricus Dux memoratus inſtituit, Domino incrementum dante, doctrina plantare, & opere irrigare inſtantiſſime ſatagebant.* Porro *Polabi* oppidum habuere primarium Raceburgum, poſtea Epiſcopatu clarum; *VVagiri* habitarunt ad Adelburgum, quo ex oppido Epiſcopatus Lubecam deinde tranſlatus; *Obotriti* iidem, qui hodie Meckelburgenſes, ubi etiam *Suerinum* ſeu *Zuerin* poſitum; quod pace Monaſterienſi ſubeſt hodierno Duci Mechelburgenſi.

I. De Bellovacenſi Epiſc. in bello capta.

SEquitur annus Salutis milleſimus centeſimus nonageſimusſextus, Indict. decimaquarta, quo Cæleſt. Papa litteris Bellovacenſis Epiſcopi, atque ejus Eccleſiæ Capituli rogatus, apud Anglorum Regem pro ejus liberatione agit.

Etenim cum bellum vigeret inter Anglos, & Francos, progrederenturque ulterius Angli: idem Epiſcopus cum ſuis præter fas juſque Eccleſiaſticum armatus haſta, & clypeo, adverſus hoſtes ingruentes progreſſus, victoria penes Anglos inclinante, ipſe cum aliis pluribus captus eſt. Agit de his pluribus Rogerius in Annalibus; litteraſque Epiſcopi, & Romani Pontificis recitat, atque:

Interim Philippus Bellovacenſis Epiſcopus miſſo Aurelianenſi Epiſcopo fratre ſuo Romam, dum adhuc eſſet in captione Regis Angliæ, in hac forma ſcripſit Cæleſtino ſummo Pontifici:

Venerabili domino & Patri Cæleſtino ſummo Pontifici, Philippus Bellovacenſis Epiſcopus ſalutem, & obedientiam canonicam devotionem.

II. Preces Bellovac. Ep. ad Cæleſt.

Supernæ dignitatis favor felicitatem veſtram, & multiplices ſucceſſus evexit in altum, ad memoriam reducens illud legale, Inſontes invitat ad culpam, quæ ſontes præterit impunitas. Univerſis Eccleſiis jam quaſi notorium habetur, quam irreverenter, quamque inhumaniter in dominum ſuum Regem Francorum Rex Angliæ jam pridem inſurrexerit, ſimilis homini, qui monſtrum magnum ſunc circumligatum tentat dejicere. Aſſerens igitur ſecum ignem & gladium, ſubnixus etiam apoſtaticis Brabancenorum cohortibus, patriam noſtram irruebat circumquaque depopulando. Quod cum audiſſem, illius legalis non immemor: Vim vi repellere licet, & illius: Pugna pro patria: militum, & civium cuneis, & acies procerum immixtus, hoſtibus irruentibus obviam exivi. Sed humanis novercans fortuna conſiliis propoſitum rei ſiniſtra mancipavit effectus. Captus quidem ibi ſum, & vinculis gravibus & catenis addictus; nec audivit diguitus, nec Dei reverentia remedii aliquid, vel mitigationis mihi contulerunt. Taliter ergo Rex Angliæ in Chriſtum Dominum more lupino ſævire non formidavit; nec veſtris auribus incognitum exiſtimamus.

Inſtat magis Bellovac.

Quid ergo diſſimulatis? Quis pater videret filium errare, & taceret? Quis virga filium non percuteret, ut gladium non incurreret? Deſperat pater de filio, cum comminatione non corripit, vel flagello. Luce quidem clarius eluceſcit, quod Rex Angliæ, cæterique complices ſui, qui violenter manus in nos injecerunt, dictæ ſententiæ canonem inciderunt. Injurias nobis, & moleſtias enormiter illatas veſtræ paternitati lacrymabiliter inſinuant, lacrymis noſtris, & petitioni clementer condeſcendatis. Indignum eſt ſiquidem, ſubjectorum petitionem ad vos directam vacuam reverti & inanem, quæ & humilitatem redolet, & ratione ſubnixa eſt præſidio. Nec immunis eſt a culpa, qui cum poteſt corrigere, diſſimulat emendare; nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare. Licet igitur verba doloris toties multiplicaverim, Pater ſancte, ne miremini. Neſcit, omnino nequit pectoris clauſtro dolor aſſiduus ſepeliri. Valeat paternitas veſtra. Ad hæc vero Cæleſtinus Papa iſta digne reſcripſit:

III. Cæleſtin. Pap. redarguit Bellovac. Epiſc.

Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto fratri Philippo Bellovacenſi Epiſcopo ſalutem, & ab exacerbatione reditum maturare.

Sin iſtæc licet tibi evenerit, nec mirum. Cunctorum enim meretur odium, qui omnium ſe in commune approbat inimicum. Præſulem namque pacificum exuens, militem bellicoſum induiſti; clypeum pro infula, gladium pro ſtola, loricam pro alba, galeam pro mitra, lanceam pro baculo paſtorali, ordinem rerum, & ſeriem per-

---

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXXIV. An. Hegiræ DXCIII. inchoato die 24. Novemb. fer. 1. An. C. 1196. 1.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6689.

☉ 1. GF. ☽ 19. P. 21. April. Indict. 14.

JESU CHRISTI 1196.

CÆLESTINI III. PAPÆ 6.

HENRICI VI. REG. 7. IMP. 6.

ALEXII ANGELI COMNENI IMP. 2.

AD Num. I. ad V. *Philippus* Epiſcopus Bellovacenſis hoc quidem anno a *Joanne* Comite Moretonii, Richardi Angliæ Regis fratre, captus eſt cum multis aliis, dum *XIV. Kal. Junii Fer. II.* in hoſtem proceſſiſſet ubi ſuæ inſul. tantem, *ut narrat* Hovedenus hoc anno pag. 768. & cum eo Matthæus Paris in Chron. ſed anno tantum ſequenti Cæleſtinus III. ejus liberationem a Richardo Rege petiit literis a Baronio num. III. & ſeqq. recitatis. Ad eas literas reſpexere Chronographus Aquicinctinus & Neubrigenſis lib. 5. cap. 29. qui hujus Præſulis captivitatem in annum ſequentem conferunt. *Bellicoſus Pontifex ſervabatur in vinculis*, inquit Neubrigenſis, *& tractabatur ab hoſtibus mitius forte quam meruerat, ſed plane durius, quam Epiſcopum decebat. Interpellavit autem per ſuos Romanum Pontificem, ut Eccleſiaſtici vigoris inſtantia liberaretur de manibus detentoris. Idem vero ſummus Pontifex prudenter conſiderans, quod* Rex

Epiſcopus Bellovacenſis in bello captus.

pervertens, temerarius bajulaſti; non vim (ſicut allegas) ſed virtutem vi repellere volens, non pro patria, ſed contra patriam pugnans. De Gallia namque veſtra jam publice declamare poſſumus: Væ terræ, cujus Rex puer eſt. Rex namque veſter Regi Anglorum ſacramento corporaliter præſtito tenebatur aſtrictus, ſuper indemnitate tam oppidorum, quam terrarum ſuarum ſibi fideliter obſervanda, ſaltem uſque ad reditum ab itinere peregrinationis ſuæ. Sed contra fidem & ſacramentum impudenter veniens, oppida prædicti Regis violenter occupavit, terram ſuam hoſtili manu crudeliter vaſtavit. Ab ergaſtulo tandem rediens, Regi veſtro Rex ille viriliter occurrit, non de multitudine, ſed in Domino Deo ſpem ponens. Non enim virorum, vel virium, ſed virtutum copia bella vincuntur. Pro Rege quidem Angliæ contra ſuperbiam humilitas, contra injuriam, jus & æquitas, contra arrogantiam & intemperantiam modus & modeſtia hucuſque dimicaverunt. Numeroſis enim virtutibus, non viribus communes viri victoriam conſequuntur. Injuriam armis irrogatam armorum propulſare remedio leges, & jura permittunt.

IV. Rex Angliæ pro juſtitia dimicans vicit. *Nunc vero tandem, licet ſero, Rex Angliæ ſe, ſuamque manifeſtavit animoſitatem, quoniam vix eſt, ut virtus clauſa celari, ut animoſitatis ardor extingui, ut probitatis ſcintilla comprimi valeat, & concludi. Virtus enim claudi neſcit, & igne oppreſſus in flammam erumpit. Effrænem ſiquidem domini tui veſaniæ non ſolum conſiliarium, ſed & complicem te tam inſipientem, quam inſolentem exhibuiſti, quæſiſti, & inveniſti; pulſaſti, & pulſatus procubuiſti; in foveam, quam feciſti, merito incidiſti; ubi autem inventus, ibi judicatus. Sicut igitur ex litterarum tuarum nobis directarum tenore perpendimus, exceſſus patrios nobis imputans, culpam tuam in nos retorquere laboras, nos tepidos aſſerens, & diſſimulatores. Quid ergo ſi ovis in paſtorem, in patrem filius inſurgat? nec paſtor, quem non paviſſe, nec pater erit, quem non monſtrat educaſſe. Nocens ergo in homine telum eſt, ſimplicitatis imaginem maligne aſtutiam palliare. Regi tamen Anglorum pro te litteras dirigimus ſupplicatorias. Qualitate namque captionis tuæ medullitus inſpecta, in tali caſu non poſſumus, nec debemus imperare, ſed tantum ſupplicare. Victor ergo ſapienter vincendus eſt, quia ſic legitur: (a) Sapientia vincit malitiam.* (a) Eccl. 7. *Nos autem pro te ſupplicamus non importune, ſed opportune. Argumentum enim diffidentiæ eſt importuna precum inſtantia. Debitum quoque facilius exequitur patiens expectatio, quam extorquet importuna petitio. Interim vero vinculis, & lamentis mancipatus, vincula tua, & lamenta leniter patienterque ſuſtineas, juxta illud Poetæ:*

Leniter ex merito quidquid patiare ferendum eſt.
Quæ venit indigne pœna dolenda venit.

Et illud merito lamentis expiandum eſt quod cum pudoris diſpendio venter acquirit. Datum, &c. Hucuſque Rogerius. At de Epiſcopi liberatione per Cæleſtinum ſollicite procurata, hæc narrat hoc anno Matthæus Paris: *Dominus autem Papa, cui propoſita fuit ſuper hac per Capitulum Bellovacenſe gravis querimonia: amicabiliter ſcripſit Regi Richardo pro Epiſcopi liberatione, quem in epiſtola ſua chariſſimum vocavit fratrem, & filium ſuum, & Eccleſiæ, ut ſic protinus flecteret Regem ad parendum. Præcepit igitur Rex ob reverentiam Papæ, ut lorica Epiſcopi exuta ipſi Papæ præſentaretur, & diceretur: (b) Vide an tunica filii tui ſit, an non?* (b) Gen. 37. *Cui Papa: non filius meus eſt vel Eccleſiæ. Ad regis autem voluntatem redimatur, quia potius Martis, quam Chriſti miles judicatur.* Hæc ipſe, atque de his hactenus.

Hoc

PAGIUS *Rex Anglorum Epiſcopum non prædicantem ſed prælìantem cepiſſet; & rigidum magis hoſtem, quam pacificum Præſulem tenuiſſet in vinculis; ut vinctum relaxaret, illi moleſtus eſſe noluit, ſed interpellanti ſapienter & diſcrete reſpondit improperans, quod ſæcularem militiam Eccleſiaſticæ prætuliſſet, & pro baculo Paſtorali lanceam, pro mitra galeam, pro alba loricam, & clypeum pro ſtola ſumſiſſet, & gladium ferreum pro gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei; neganſque ſe pro eo imperaturum Regem Anglorum, ſed opportune ſupplicaturum pollicens. Vinctus itaque Pontifex relaxationem ſuam citra Regum concordiam deſperabat, atque ideo pacem, quam prius inceptor belli oderat; in illo vinculorum tædio ſuſpirabat.*

II. Bromptonus vero in Chron. etiam ad annum MCXCVII. *Pro quo cum Papa ſcriberet, ut liber a carcere dimitteretur, curialiter Regem increpans, quod Philippum Belvacenſem Epiſcopum fratrem ſuum Kariſſimum ſic cepit & detinuit; Rex ergo miſſa lorica Epiſcopi in qua captus fuit, Domino Papæ pro fratre ſuo ſcribenti in Epiſtola ſua dixit.* Vide ſi tunica fratris tui ſit an non: *Et Papa deſiſtente pro eo amplius petere, per redemptionem poſtea Epiſcopus liberatur*, anno ſcilicet MCCII. ut prodit Matthæus Paris ad eum annum. *Anno ſequenti fruſtra petitur ejus liberatio.* Literas Epiſcopi Bellovacenſis ad Cæleſtinum III. & Pontificis ad Epiſcopum Bellovacenſem reſponſum anno etiam ſequenti refert Hovedenus. Caſtris intererant Prælati, ut pro Rege ac patria militantes ſuis exhortationibus ad rem præclare gerendam accenderent, iiſque benedictionis gratiam impertirentur, ac denique pro fauſtis rerum ſucceſſibus Deum exorarent, ſed nunquam eis licuit præliis intereſſe, niſi cum contra Paganos pugnandum erat, tunc enim Præ-

lati

V. Henricus Imp. redit in Italiam ad Lanienam. Hoc eodem anno Heoeicus Imperatot ſub velato prætextu expeditionis Terræ ſanctæ veniens io Italiam, perditnrus Northmaonos, dieam vindiętam exercuit adveeſus omnes, quos ſciret ex Northmannoeum gente deſcendeee, & eos in peimis, qui alium in Regem eeexiſſent. De tempore autem ejus adventus, in Cheonieo Foſſæ novæ aſſeritue, hoc anno pridie Kalend. Decembeis veniſſe Ferentinam eivitatem, apud Latiam poſitam prope Hernieos, ibique pacifiee permanſiſſe diebus ſeptem: *Poſtea vero*, inquit, *ivit Capuam, & invento ibi Comite Richarda de Cerra in ergaſtulis, fecit eum judieare, & per pedes ad caudam equi ligare, & per latam omnium platearum Capuæ fecit deducere, & juſſit eum poſt hac per pedes appendi, & tam diu in patibulo mortuus manſit appenſus, quouſque Imperator mortuus eſt. Poſt Nativitatem Domini idem Henricus Imperator egreſſus Capua, ivit in Siciliam* XVII. *Kal. Februarii.* Quænam autem ibi per eum adveeſus Northmannos geſta fuerint, dicturi ſumus anno ſequeoti, quo fieri contigerunt.

VI. Hoc eodem anno Cæleſtinus Romæ de-

Ann. Eccl. Tom. XIX. V v v v di-

PAGIUS lati ac Sacerdotes id Canonum ſancitis contrarium non cenſuere. Hinc paſſim bellis ſacris Interfuere, & in iis ſæpe vel vulnerati vel cæſi, ut videre eſt apud Abbonem lib. 1. & 2. de Bello Pariſiaco, Hiſtoricos Sacrarum expeditionum, Flodoardum in Chron. ad annum MCXXV. Rodericum Toletanum lib. 8. cap. 3. 9. & ſeq. ac innumeros alios.

III. Geſta ab Imperatore in regno Neapolis. Ad num. V. Richardus de ſancto Germano in Chron. ad annum MCXCVI. parum accurate ſcribit, Henricum Imp. in Alemannia rediiſſe; is enim anno ſuperiori in Alemanniam reverſus eſt, &, ut narrat Chronographus Aquicinctinus ad annum MCXCVI. *Henricus Imp. hieme tranſacta* (nempe in Germania ſeu Alemannia) *iterum ad Siciliam & Apuliam proficiſcitur; & quidquid in regno corrigendum erat, ab eo corrigitur.* De Imperatore ſcribit etiam Richardus: *De Alemannia Vormacienſem Epiſcopum miſit Legatum in regnum, qui Neapolim veniens cum jam dicto Caſinenſe Abbate* (nempe Roffredo) *Latinis etiam aliis & Teutonicis Imperiale implens mandatum, Neapolis muros, & Capuæ funditus fecit everti.* Hoc eodem anno Joannes de Ceccano in Chronic. rem ſuo tempore geſtam his verbis narrat: *Tempore Domini Joannis de Ceccano Eccleſia S. Mariæ Fluminis honorifice dedicata eſt & conſecrata; ad quam conſecrationem fuit tanquam pater Dominus Jordanus Presbyter Cardinalis, &c.* Et dein refert Chartam donationis huic Eccleſiæ die dedicationis ejus a ſe factæ: *In nomine Domini anno Domin. Incarnat. MCXCVI. Pontificatus Dom. Cæleſtini* III. *Papæ anno VI. Indict. XIV. menſe Julii die XXIV. hac die ego Joannes de Ceccano in præſentia Domini Jordani Cardinalis S. Pudentianæ chariſſimi patrui mei & venerabilium Epiſcoporum*, &c. Poſt donationem legitur: *MCXCVII. Hoc ipſo anno.* Verum numerus ille a Librariis tranſpoſitus; hæc enim verba, *hoc ipſo anno*, denotant ſeriem rerum eodem anno geſtarum, ideoque loco, *anno MCXCVII.* legendum, ut ſequitur; *MCXCVI. Hoc ipſo anno Henricus Imperator egreſſus Alemannia pridie Kalendas Decembris advenit Ferentinum, & per ſeptem dies ibi moratus eſt cum pace & æquitate. Poſtea ivit Capuam, & invento ibi Comite Richardo de Cerra* (legendum, de Acerra) *in ergaſtulis fecit eum judicare*, & cætera recitata a Baronio, qui tranſpoſitionem illam emendavit, Lectore tamen non monito. [1]

IV. Principium Chronologicum magis confirmatum. Ad num. VI. Baronius anno MCXXX. n. XLIX. & ſeq. Oſtendit ex Actis publicis *Anacletum II.* Antipapam conſecraſſe Eccleſiam S. Laurentii in Lucina; hoc vero anno dicit, Cæleſtinum III. eandem Eccleſiam iterum reſtitutam dedicaſſe, quod probat ex inſcriptione, in qua dicitur id factum *anno Domin. Incarnat. MCXCVI. Pontificatus D. Cæleſtini* III. *Papæ Anno ejus VI. Indict. XIV. menſe Martii die XXVI.* Verum hæc inſcriptio majuſculis literis ſcripta longe poſt hoc tempus ab aliquo rei Chronologicæ imperito poſita fuit; *Cæleſtinus* enim die XXX. menſis Martii anni MCXCI. Pontifex Romanus electus fuit, ideoque hoc anno die viceſima ſexta ejuſdem menſis quintum Pontificatus annum adhuc numerabat. Hujuſmodi inſcriptiones, Epitaphia, & id genus alia tam crebro recentes Scriptores in errorem induxerunt, ut licet jam ſæpius monuerim nullam eorum rationem habendam, niſi de eorundem antiquitate conſtet, operæ tamen pretium duxi huic Operi finem imponens, iterum hoc principium inculcare.

V. Geſta ab Alphonſo Caſtellæ Rege adverſus Saracenos. Hoc anno, vel *anno Hegiræ DXCII. menſe Rabiei prioris*, inquit Noweirius, ideſt, menſe Februario, *Jacob* Imperator Africæ & Hiſpaniæ Saracenicæ *Toletum* obſidione cinxit, ſed fortiter repulſus eſt; nec aggreſſio Matriti, Cuencæ & Alcalæ ei felicius ſucceſſit; cum eas ſibi ſubjicere non potuerit. *Alphonſus* VIII. Caſtellæ Rex, qui pace indigebat, eam a *Jacob Imperatore* poſtulavit, eamque ab illo eo facilius obtinuit, quo acceperat Africanos quodam nomine *Tabin* ſibi præfecto rebellaſſe. Quare in Africam anno Hegiræ DXCIII. ſeu menſe Decembri hujus anni, *Jacob* transfretavit. Hoc enim anno, æraque MCCXXXIV. Saracenos in Africam reverſos eſſe demonſtrat Moretus in Inveſtigat. Navar. pag. 675. ex teſtamento cujuſdam Dynaſtæ, in quo legitur: *Teſtamentum quod fecit D. Rodrigo de Argaiz, in exitu Sarracenorum. Facta charta ſub Era MCCXXXIV. regnante Rege Sancio in Navarra.* Fallitur itaque Rodericus lib. 7. cap. 30. Dum ait, hoc bellum annos tres duraſſe, & *Jacob* bis Toletum obſediſſe; cum Saraceni Afri-

NOTÆ [1] Hoc anno Henricum in Italiam veniſſe certum eſt, ſed æque certum aliquot ante Decembrim menſibus eo jam perveniſſe, cum extet ejus diploma datum Papiæ hoc anno 1196. Indict. 14. Regni XXVII. Imperii VII. Regni in Sicilia ſecundo, X. Kal. Septemb. Habes illum ex codice MS. Ambroſiano chronici Danduli, editum in annotationibus ad Chronicon illud Rer. Ital. tom. XII. col. 317. MANSI

dicavit magna ſolemnitate Eccleſiam S. Laurentii in Lucina iterum reſtitutam. De his hæc inſcriptio ibi:

AN-

PAGIUS Africæ initio an. MCXCV. in Hiſpaniam ingreſſi ante hujus Chriſti anni exitum ex ea exierint. Scribit idem Rodericus *Jacob Imperatorem* inter alia oppida *Placentiam* a paucis annis ab Alphonſo Rege ædificatam Chriſtianis eripuiſſe, ſed non diu cuſtodiſſe. Quam cum in prædam dediſſet, poſtea & pulchrior & fortior circa annum MCC. reædificata fuit, ut prodit Auctor Hiſtoriæ Placentinæ lib. 2. cap. 8. Tunc Legionis & Navarræ Reges adverſus Caſtellanos pugnabant; ſed, ut inquit idem Rodericus, *Rex nobilis Aldefonſus dignum judicans furori cedere ventenis, ad tempus cum Rege Arabum fecit treguam, ut poſſet tutius vicinis Regibus obviare.*

VI. *Obitus Alphonſi Aragoniæ Regis.* Ildefonſus Rex Aragonum & Comes Barchinonæ ac Provinciæ mortuus eſt hoc anno *Perpiniani die Jovis vigeſimo quinto menſis Aprilis*, uti tradit Garibajus lib. 35. cap. 5. Quid paulo ante mortem geſſerit, narrat Anonymus de Geſtis Comitum Barcinonenſium cap. 22. *Fuit a Domino Papa Cæleſtino ſancitum, quatenus ipſe Ildefonſus cum aliis Hiſpaniæ Regibus Arabes impugnarent, & prohibitum a dicto Domino Papa fuit, ne fœdus cum Sarracenis aliquis illorum haberent. Et quia tunc temporis Hiſpaniæ Reges inter ſe omnes erant diſcordes, & eorum quidam fœdus dilectionis cum Sarracenis habebant, prædictus nobilis Dominus Ildefonſus, qui providus in omnibus bonis erat, propoſuit in ſuo animo Beati Jacobi limina viſitare, & Reges Hiſpaniæ invicem convocare, ut dilectionis fœdus mitteret inter eos, ut facilius valerent contra Agarenos præceptum Apoſtolicum ducere ad effectum. Hoc denique proſequens propoſitum, tam ab ipſis Regibus, quam ab omnibus illius terræ Magnatibus benigne & honorifice eſt ſuſceptus, & quiſque per ſuum regnum ſtrenuiſſime & nobiliſſime illum duxit. Divino ſiquidem nutu quoſdam Regum in fœdus amoris conjunxit; alios autem ad tam magnum & optimum actum nullatenus valuit concordare. Et quando fuit reverſus ad terram ſuam peregrinatione perfecta*, &c. *venit Perpinianum, ubi mandaverat Curiam omnibus Principibus, & Baronibus Provinciæ Comitatus; & ibi febre arreptus glorioſiſſime obiit in Domino J. Ch. anno Domini MCXCVI.* Subdit Anonymus *Petrum* filium natu majorem ei ſucceſſiſſe in Regnum Aragoniæ, ac Comitatum *Barcinonæ* & Roſſilionis; *Alphonſum* vero alterum filium habuiſſe *Ducatum Provinciæ*. Sicque *Provincia* iterum a Comitatu Barcinonenſi disjuncta fuit.

VII. *Expeditio Jeroſolymitana ab Henrico Imp. decreta.* *Per totam Alemanniam fit ingens commotio ad liberationem regionis transmarinæ, Archiepiſcopo Moguntiæ* (ſc. Conrado) *& Duce Saxoniæ*, (nempe Henrico Juniori Henrici Leonis filio), *nec non pluribus Epiſcopis, & Principibus vota ſe Sanctæ Crucis obligantibus. Imperator quoque Henricus per Apuliæ & Siciliæ littora tam navibus, quam in victualibus copioſum exhibuit apparatum*, inquit Nangius in Chron. ad hunc annum, cui ſuffragatur Arnoldus Lubecenſis lib. 5. cap. 1. qui de Imperatore ſcribit: *Sicut pater ejus priorem, ita ipſe ſecundam devotus ordinavit peregrinationem. Qui apud Argentinam in Curiali colloquio, acceptis Epiſtolis Dn. Papæ Cæleſtini a venerabili Cardinale Gregorio, omni devotione ſe huic peregrinationi obſecuturum affirmavit.* Verum non potuit Imperator deſiderium ſuum implere, quia, ut ſubdit idem Arnoldus, *intolerabilis guerra ibidem* (ideſt, in Apulia, quo ex Germania hoc anno venit) *exorta eſt. Nam uxore Imperatoris* (ſc. Conſtantia) *ab ipſo diſſidente, grandis conſpiratia a Primoribus terræ, a conſanguineis etiam ipſius Imperatoris contra eum exorta eſt*, ut anno ſequenti, quo Cruceſignati ſe viæ dedere, videbimus.

Superiori anno, ut tradit Rigordus de Geſtis Philippi Auguſti, *Sacerdos quidam Fulco nomine in Galliis prædicare cœpit; per cujus prædicationem & frequentem populis admonitionem, multi ab uſuris ſunt revocati, pauperibus Chriſtianis uſuras reſtituentes.* Erat Fulco Presbyter & Paſtor Neulliacus in Diœceſi Pariſienſi, qui uſque ad annum MCCII. (quo vivere deſiit, Nangio in Chron. & Bellovacenſi lib. 29. cap. 68. teſtibus) miraculis & virtutibus inclaruit. *Per idem tempus*, inquit Hugo Autiſſiodorenſis teſtis oculatus ad annum MCXCVIII. *Sacerdos de Pariſienſi Epiſcopatu Fulco, vir magnæ fidei vitaque honeſta celebri opinione clarebat. Is Domino inſpirante de licentia ſui Epiſcopi vicinas peragrans regiones, Franciam, Flandriam, Burgundiam perluſtrabat. Verbum ſanæ doctrinæ & veritatis inſtanter ſeminans, & duo præcipue crimina uſurarum atque luxuriæ vehementer inſectans; ſane verbis ejus atteſtabantur miracula, ut per eum cooperante Domino non modo animabus; ſed & corporibus influeret medicinam.* VIII. *Floret in Gallia Fulco Presbyter.*

Recaleſcebat proinde fides in populis, & tanquam cœli diſtillaſſent a facie Dei, ad tempus mota eſt terra, ſicque afficiebantur erga jam dictum virum, ut eum quocunque ſe verteret, & nimis gratulanter exciperent, & verba ejus nimis ſitienter haurirent. Currente igitur velociter verbo Dei, multos ex his, qui peccabant publice multos ex his, qui fœnus publicum exercebant, ſolo verbo convertit ad Dominum, qui præ multitudine ſua cenſura Eccleſiaſtica non poterant coerceri. Sed & de hæreſi Popelicana omnium hæreſeon fœculentiſſima, quæ virulentas radices ſuas late quidem, ſed latenter hoc tempore propagarat, multi ad fidem converſi ſunt, eorumque confeſſione plures ex eadem hæreſi ſunt detecti. Inter eos hæreſiarcha Terricus magnus Diaboli laqueus, qui apud Carbiniacum in ſpecu ſubterraneo diu latuerat, pluresque ſubverterat, tunc productus e latebris & convictus incenſus eſt. Apud urbem quoque Nivernis Abbas S. Martini & Decanus Majoris Eccleſiæ de hoc peſtilentiſſimo errore notati, Epiſcoporum Concilio ſiſtuntur Senonis convocato, ibique Abbas deponitur, Decanus ſuſpenditur; & ſic ad Sedem Apoſtolicam deſtinantur. Apud vicum quoque, qui dicitur Charitas, quidam viri prædivites hæreſi prædicta notabiles cum ſe abſentaſſent die quo citati fuerant, ut ab hac infamia ſe purgarent, ab Eccleſia ſunt præciſi, & expoſiti publicæ poteſtati. Innocentius III. an. Pontificatus ſui primo ſcripſit ad eum Epiſtolam CCCXCVI. Libri primi, quam inſcribit *Fratri Fulconi*, qua *plenam ei auctoritate Apoſtolica concedit facultatem, ut*, inquit, *tam de Monachis nigris quam albis ſive Canonicis Regularibus aliquot*, &c. *libere tibi poſſis coadjutores adjungere*, &c. Pergit Hugo Autiſſiodorenſis. IX. *Perſequitur hæreticos.*

Per hos præterea dies Judæi gravi deceptione & afflictione vexati ſunt: nam cum vir Domini Fulco ad extirpationem vitiorum, inſectationemque virtutum totus inſiſteret, & uſurarios penitus abhorreret, Judæos deteſtabatur omnimodo, quia pleraſque noſtrorum infinitis & X. *Judæos & uſurarios.*

gra-

Dedicatio Eccl. S. Laurentii in Lucina.

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS MCXCVI. PONTIFICATUS D. CÆLESTINI III. PAP. ANNO EJUS VI. INDICT. XIV. MENSE MARTII, DIE XXVI. DEDICATA FUIT HÆC ECCLESIA PER MANUS EJUSDEM CÆLESTINI. CUM QUO INTERFUERUNT ARCHIEPISCOPI EBORACENSIS. * ACCERNTINUS. SIPONTINUS. EPISCOPI ALBANENSIS. OTTO OSTIENSIS. PETRUS PORTUENSIS. JOANNES BITERBIENSIS. NICOLAUS SINFORONIENSIS. PAULUS ORTANUS. SABARISCIUS BATHONIENSIS. N. CAPUTAQUENSIS. A. REATINUS. B. NARNIENSIS. JACOBUS AMELIENSIS. ET TOTA CURIA CARDINALIUM. PRÆSIDENTE HUIC ECCLESIÆ CYNTHIO CARDINALI. FACTA EST AUTEM HÆC DEDICATIO AD HONOREM DEI ET BEATI LAURENTII MARTYRIS, CUM DEVOTIONE TOTIUS POPULI ROMANI ET ADIACENTIUM POPULORUM. CUM TANTA SOLEMNITATE ET GLORIA. QUANTA HACTENUS NEC RECOGNITA NEC VISA FUIT.

* ACHERONTINUS

PAGIUS

gravibus attenuaſſent uſuris. Ipſius proinde inſtantia & fervenli inſtinctu, Epiſcoporumque aſſenſu res eo uſque deducta eſt, ut omnium debitorum quæ Judæis debebantur, dimitteretur dimidium, & dimidium ſtatutis terminis ſolverentur. Sed & aliqui de Baronibus eos de terra ſibi ſubdita expellere curaverunt; qui tamen expulſi, a Rege recepti ſunt, & retenti: quod quidem famæ Regis non modicum derogavit, dum eos quos jam pridem expulerat, iterum receptavit (anno ſc. MCXCVIII. ut alibi diximus). *Eodem anno prædictus Fulco Crucis ſibi ſignum affigit, & inſtanti prædicatione populum ad traſmarinam profectionem adſciſcit. Nec modo per prædictum Fulconem in tanta erat magnificentia verbum Dei; ſed & quidam alii dum prædicationis inſiſterent officio, deſideratiſſime concurrebat ad auditum verbi populi multitudo. Verum non diu perſtitit illa fervens audiendi frequentia: ſed proceſſu temporis cito deferbuit, & multi, qui a vitiis reſilire jam cœperant, in eadem ſunt relapſi.*

XI. *Moritur Mauritius Ep. Pariſienſis.*

III. Idus Septemb. inquit Rigordus de Geſtis Philippi Auguſti ad hunc annum, *Mauritius veneranda memoriæ Pariſiorum Epiſcopus, pater pauperum & orphanorum feliciter migravit ad Dominum. Hic inter innumera bona quæ fecit, quatuor Abbatias fundavit, & propriis ſumptibus devotiſſime dotavit.* Succeſſerat Petro Lombardo, &, ut inquit Hugo Autiſſiodorenſis in Chron. *ob induſtriam & literaturam eximiam, & diſertitudinem linguæ præcipuam, de infimo magna paupertatis, ad Pontificalis domum evectus eſt apicem dignitatis. Hic inter præclara opera, ſuam Eccleſiam cui præerat, a fundamentis extenuit.* Mirabile illud ædificium etiamnum perſeverat. *Huic ſucceſſit,* inquit Rigordus, *Odo natione Soliacenſis, frater Henrici Bituricenſis Archiepiſcopi, longe a prædeceſſore moribus & vita diſſimilis.* Labbeus in Chron. putavit oſcitantem Librarium omiſiſſe particulam negativam *non* quod Odo fuerit Præſul religioſiſſimus, & ſanctis moribus conſpicuus. Verum cum Bellovacenſis, qui ſequentis ſæculi initio floruit, quique aliorum opera exſcribere ſolet, lib. 29. cap. 58. totidem verbis idem de *Odone* referat, non dubium, quin illud a Rigordo mutuatus fuerit. Exiſtimo itaque Rigordum, qui in Aula Philippi Auguſti, cujus Medicus erat, *Odone* Epiſcopatum Pariſienſem regente, vixit, quique ideo ignorare non potuit quod alii de illo ſcripſere, iniquo animo id in literas miſiſſe; Scriptores enim quandoque calamo abuti, & falſa narrare omnibus notum. De *Odone* ſupra egimus.

XII. *Philippus Franciæ Rex uxore dimiſſa aliam ſuperinducit.*

Rigordus de Geſtis Philippi Auguſti ad hunc Chriſti annum ſcribit: *Eodem anno, & eodem menſe* (nempe Junio cujus ſupra mentionem fecerat) *Philippus Rex* (Francorum) *duxit uxorem nomine Mariam, filiam Ducis Meraniæ, & Bohemiæ, Marchioniſque Iſtriæ.* Nangius in Chron. ubi hoc conjugium perperam in annum ſequentem differt, vocat Mariam *filiam Ducis Meraniæ & Bremiæ, Marchioniſque Iſtriæ,* & Guſſunvilla, qui exemplar MS. hujus Chronici, quod unicum, ni fallor, ſupereſt, legerat, in Notis ad Epiſt. CXXXVII. Petri Bleſenſis, loco, *Bremiæ*, legit, *Breana*, ſed vox illa corrupta, ut videtur. Aliqui eam non *Mariam*, ſed *Agnetem* appellant, quia forſan binominis erat. Ingelburge uxor Philippi Regis queſta eſt apud Cæleſtinum III. quod maritus aliam uxorem ſuperinduxiſſet, ſc. Mariam. Baluzius Tom. I. Miſcell. pag. 422. refert Ingelburgis Epiſtolam ad Cæleſtinum III. Papam, in qua ait: *Jam triennium eſt elapſum, quod Rex Franciæ me in ante nubilis deſponſavit, & mihi, prout naturalis ordo requirit, debitum reddidit maritale. Poſtmodum vero inſtigatione diabolica, & quorumdam malitioſorum Principum perſuaſione ſeductus Aliam Ducis S.* (littera illa corrupta, niſi ad proprium Ducis nomen referatur) *ſuperinduxit, & retinet pro uxore; me vero in quodam caſtello incarcerari præcepit, ubi ſic proſcripta, dego, quod ad Cœlum levare oculos non audeo, neque poſſum,* &c. *Proh dolor! ſpernere Veſtræ Sanctitatis litteras non formidat, audire Cardinalium juſſa recuſat, Archiepiſcoporum & Præſulum dicta contemnit, & admonitiones religioſorum quorumlibet aſpernatur,* &c. *Unde niſi veſtra miſericordia mihi miſereri dignetur, morti ſuccumbam in proximo temporali.* Huc refero verba Rigordi ad an. MCCI. ſcribentis Regem Mariam tenuiſſe *quinque annis contra legem & Dei decretum;* qua eo anno demortua, ad petitionem Regis Francorum Innocentius III. infantes a Philippo Rege ex ea ſuſceptos, nempe Philippum & filiam nomine Joannam *legitimos heredes eſſe mandavit*, quia Willelmus Archiepiſcopus Remenſis uti Legatus Apoſtolicus prius matrimonium diſſolverat, non quidem contra jus, teſtes enim coram ſe producti fuère conſanguinitatem aſſerentes, ſed contra ordinem juris: unde ſententia ab eo lata poſtmodum abrogata fuit. Philippus Auguſtus anno MCCXIII. Iſemburgem uxorem ſuam, *a qua jam per annos XVI. & amplius diſſenſerat*, inquit Nangius ad eumdem annum, in gratiam recepit, ut videre eſt apud Spondanum in Continuatione Annal. Baronii.

I. Noviſſimus adventus Henrici Imp. in Siciliam.

Annas Chriſti milleſimus centeſimus nonageſimus ſeprimue, Indictione decimaquiota, ordine ſequitor, qoo Henricus Imperator (ut vidimos anno ſuperiori ex Chronicis Foſſæ novæ tunc ſcriptis) ex Campania venit in Siciliam ad XVII. Kal. Februarias, ut in Northmannos, qui faviſſent Tancredo Regi, carnificinam diriſſimam exerceret. Hac namque de caoſa paraſſe exercitum, & ex Germania in Italiam deſcendiſſe teſtatur Arnoldus Lubecenſis (a) his verbis: *Imperatar ſane ad ultionem inimicorum ſuorum infinitum contraxerat exercitum de Suevia, Bavaria, Franconia, & aliis nationibus uſque ad ſexaginta millia.* Sed quam de illis expetierit ultionem, eumdem audi, dum ait: *Contigit autem, ut ipſos adverſarios ſuos comprehenderet, & dignam de eis ultionem caperet. Et illi quidem, quem contra ſe Regem creaverant diademate impoſita, clavis acutiſſimis cum ipſo diademate caput transfixit; filios autem aut ſuſpendio, aut incendio, aut aliis damnavit ſuppliciis.* Hæc ipſe. Sed iſta non potuerunt facta eſſe Tancredo, quem jam ante annum ſuperiorem defunctum fuiſſe liquet: fortaſſe inverſo textu potius intelligenda de illis, qui Tancredo coronam impoſuere. Porro ſævitia Henrici adverſus Northmannos eo progreſſa eſt, ut Conſtantia Auguſta ipſius uxor, propago Northmannorum Regum, indigne ferens, gentem ſuam demetendam penitus traditam, & extinguendam: adverſus virum ſuum Imperatorem rebellans, armaret exercitum. Quo tandem progreſſa ſunt iſta, ſic accipe a Rogerio in Annalibus:

(a) Arnol. 5. c. 20.

II. Henrici Imp. res geſtæ in Sicilia.

Eodem anno Henricus Romanorum Imperator cepit magnates Siciliæ, ex quibus quoſdam incarceravit, quoſdam diverſis pœnis afflictos morti tradidit. Margaritum etiam Ammiratum, cui ipſe dederat Ducatum de Duraz, & Principatum de Tarento, & Principatum maris, evulſis oculis, & abſciſſis teſticulis, excacari, & ementulari fecit. Conſtantia vero Imperatrix videns mala, quæ Imperator geſſerat, cum gente ſua fœdus iniit contra Imperatorem maritum ſuum, & Panormum pergens, cepit theſauros Imperatoris, quos Reges Siciliæ a multo tempore theſaurizaverant; unde Principes regni animoſiores effecti, injecerunt manus in Alemannos Imperatoris, & interfecerunt eos. Imperator vero fugiens, clauſit ſe in munitione forti, volens, ſi poſſet, repatriare. Sed adverſarii ejus ita vias ei præcluſerant, quod nuſquam ſecurus illi patebat egreſſus. Sic igitur Imperator in regno Siciliæ conjugi tandem deferendum putavit, & quas ipſa vellet conditiones accepit, ut conjugalis fugata concordia poſtliminio rediret ad propria. Quod enim meditaretur Imperator ipſe majora: ne præpediretur bello domeſtico, pacem quæſivit, petiit, & obtinuit. Qui igitur claſſe potens in Siciliam perveniſſet: haud mediocrem timorem incuſſit Conſtantinopolitano Imperatori Alexio Angelo, cum ad eum miſit legationem acerbiſſimam, qua ab ipſo peteret quidquid terrarum olim occupaſſet in Oriente Willelmus Siciliæ Rex, ab Epidauro uſque ad Theſſalonicam civitatem, vel ut pro his tributum ingens penderet imperatom.

Qua quidem legatione adeo concuſſum eſt Imperium Conſtantinopolitanum, ut qui moderaretur illud ipſe Alexius Angelus tributi licet importabilis dutam conditionem minime reiiciendam eſſe putarit, quin ad colligendum aurum ſagaciſſimos miniſtros elegerit. Quorum opera expilatas tradit Nicetas Choniata fuiſſe Eccleſias, monaſteria, Imperatorum etiam refoſſa ſepulcra, ut aurum Imperatum colligere poſſent. Erat ejus fam- III.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXXV. An. Hegiræ DXCIV. inchoato die 13. Novemb. fer. 5. An C. 1197. I.

Anno Periodi Græco-Romanæ 6690.

☉ 8 E. ☽ 1. P. 6. April. Indict. 15.

Jesu Christi 1197.

Cælestini III. Papæ 7.

Henrici VI. Reg. 8. Imp. 7.

Alexii Angeli Comneni Imp. 3.

Num. I. ad IV. Joannes de Ceccano in ſuo Chronico anno ſuperiori a nobis emendato hæc narrat: *Poſt Nativitatem Domini Henricus Imp. egreſſus Capuam ivit in Siciliam XVII. Kalendas Februarii* currenti ſcilicet Chriſti anno. Imperator, qui ex Germanis in Italiam redierat, *aſſignatam ſibi a Dipuldo Rocca Arcis Caſtellano dictum Acerraram Comitem, cum apud Capuam Curiam regeret generalem trahi ab equo primum per plateas Capua, & demum verſo deorſum capite ſuſpendi vivum jubet. Quem viventem poſt biduum quidam Imperatoris hiſtrio Teutonicus cognomine Follis, ut ipſi Imperatori placeret, ligato ad guttur ejus non parvo lapidis pondere ipſum turpiter exhalare coegit. Tunc Imperator ipſe generalem toti regno collectam imponit*, inquit Richardus de Sancto Germano in Chron. Magnates Regni Siciliæ validam adverſus Henricum Imp. conſpirationem conflarant ſub Conſtantiæ Imperatricis auſpiciis; ſed Imperator prudentia ſua tumultus omnes compeſcuit. *Henricus Imp. ſævit in Siculos adverſus ſe conjuratos.*

Re-

Digitized by Google

ſumma talentorum, ſexdecim auri puriſſimi; quod tunc ab eis, qui ſolvebant Alemannicum tributum eſt appellatum. Quod tamen male collectum videre non meruit qui illud indicendum juſſerat Henricus Imperator, tunc ex humanis exemptus. Cujus interitu reſpiravit, qui conſternatus animo erat Alexius imperator; hæc ſummatim, quæ prolixiori tractatu Nicetas eſt proſecutus.

IV. Eodem quoque anno, *ipſis Kalendis Septembris* (ut Arnoldus, qui tunc vivebat, teſtatur) *claſſis Imperatoria ſolvit Meſſana Orientem verſus, & feliciſſima uſa navigatione pervenit in Palæſtinam, ad portum Accon, vigeſimaſecunda ejuſdem menſis, ipſa die, qua in Eccleſia, ut ait, celebratur dies natalis ſanctorum martyrum Mauritii, & ſociorum. Præfectus eſt claſſi Cancellarius Imperatoris Conradus Hildeſemenſis electus, tunc vero conſecratus Epiſcopus, cui olim ab Imperatore abſente cura regni Siciliæ fuerat demandata.* Sed quomodo tunc Henricus Imperator ægrotare incipiens, mortuus eſt eodem menſe Septembris, die vigeſimaoctava ejuſdem, in vigilia ſancti Michaelis Archangeli, in eo, quod ad annum obitus ſpectat, hæc habet Chronicon Foſſæ novæ:

Imperii Romæ ſexto deceſſit ab anno,
Mille dein centum bis; demptis tribus ab iſtis
Tranſierant anni, periit cum peſſimus angue, &c.

Plura enim ibi congervantur in deteſtationem ejuſdem Imperatoris. De die autem obitus Rogerium audi, qui ſubjicit totidem verbis iſta:

V. Obitus Henrici Imp. cui vetita ſacra ſepultura. *Swanum

*Eodem anno Henricus Romanorum Imperator, facta reconciliatione cum uxore ſua & magnatibus Siciliæ, incepit ægrotare, & miſit * Savaricum Bathonienſem Epiſcopum conſanguineum, & Cancellarium ſuum de Burgundia ad Richardum Regem Angliæ, & obtulit ei recompenſationem pecuniæ quam de eo ceperat pro redemptione ſua, ſive in auro & argento, ſive in terris. Dum autem prædictus Savaricus iret in iſta legatione, prædictus Romanorum Imperator obiit, in Sicilia apud Meſſanam, in vigilia S. Michaelis, excommunicatus a Cæleſtino Papa propter captionem & redemptionem Richardi Regis Angliæ; & ideo prohibuit idem Papa, ne corpus illius ſepeliretur, licet Archiepiſcopus Meſſanæ pro eo multum oraſſet. Venit itaque præfatus Archiepiſcopus ad Cæleſtinum Papam tribus de cauſis. Prima, ut corpus Imperatoris ſepeliretur. Secunda, ut Marcovaldus ſummus Imperatoris Juſtitiarius liberaretur ab obſidione Romanorum, qui eum obſederant in Marchia Guarneri, non permittentes eum inde exire. Tertia, ut Fridericus præfati Imperatoris filius coronaretur de regno Siciliæ.*

VI. Quæ reſponderit Pap. Archiep. Meſſan.

Ad primam vero petitionem reſpondit dominus Cæleſtinus Papa quod non permitteret corpus Imperatoris ſepeliri, niſi de conſenſu Regis Angliæ, & niſi pecunia quam ipſe de Rege Angliæ ceperat, redderetur. Ad ſecundam petitionem reſpondit Papa, quod prædictus Marcovaldus per ipſum liberari non poterat, niſi de voluntate Romanorum. Ad tertiam petitionem reſpondit dominus Papa, quod conſentiret, ſi fratribus ſuis Cardinalibus placeret, ut Fridericus præfati Imperatoris filius coronaretur de regno Si-

ci-

PAGIUS Rebelles contra Imperatorem *Regem creaverant*, ſed Imperator *diademate impoſito claves acutiſſimis cum ipſo diademate caput transfixit, filios autem eius ſuſpendit, aut incendit, aut aliis damnavit ſuppliciis*, inquit Arnoldus lib. 5. cap. 2. qua de re legendus etiam Hovedenus ad hunc Chriſti annum a Baronio citatus.

II. *Hæc conjuratio paulo ante mortem ejus facta.*

Tunc ipſe Diepuldus (ſeu Diepoldus, inquit Richardus laudatus) *per Imperatorem factus eſt Comes Acerrarum. Tunc etiam Odo frater ipſius ad expugnandam Roccham Siccam, in qua ſe Raynaldus, & Landulphus de Aquino fratres contra Imperatorem, receperant, ab ipſo Imperatore dirigitur, & ipſe ſe confert in Siciliam Imperator, ubi ad ſe duci Imperatricem jubet, qua in Panormi Palatio conſtituta, quidam Guillelmus Monachus, qui Caſtellanus erat caſtri Joannis, rebellavit Imperatori; ad quem obſidendum cum ipſe perſonaliter accederet Imperator, ſuperveniente ægritudine, abinde infirmus diſcedens, ſicut Domino placuit, diem clauſit extremum. Et tunc fama diſcurrente per regnum dictus Odo frater Diepuldi Comitis, rupta obſidione Roccha Sicca, diſcedit, & ſe contulit ad Roccham Arſiſ.*

III. *Obitus Henrici VI. Imp.*

A num. IV. ad XI. Hovedenus in parte poſteriore pag. 773. de Henrico Imperatore ſcribit; *obiit in Sicilia apud Meſſanam in vigilia Sancti Michaelis* (quæ incidit in diem XXVIII. menſis Septemb.) *excommunicatus a Cæleſtino Papa propter captionem & redemptionem Richardi Regis Angliæ.* Dies tamen mortis ejus in Emortuali Caſinenſi a Caraciolo vulgato, inſcribitur diei V. Octobris, *nempe tertio Nonas Octob.* [1] Propheticum *Beati Joachimi* fundatoris Ordinis Florenſis ſpiritum, veris rerum eventis in Henrico VI. ejuſque poſteris comprobatum fuiſſe oſtendit Papebrocius ad diem XXIX.

NOTÆ [1] Diem emortualem Henrici VI. quæ a Pagio relinquitur incerta definiendam ego cenſeo ex iis quæ leguntur in chronico veteri ex libris Pentheon excerpto & a Menkenio Rer. German. tom. I. vulgato, ubi dies illa deſignatur *IV. Kal. Octobris*. MANSI

ſiliæ. Et factum eſt ita, datis domino Papa mille marchis argenti ad opus ipſius & mille marchis argenti ad opus Cardinalium. Juravit etiam Imperatrix tactis ſacroſanctis Evangeliis, quod prædictus Fridericus natus fuit de legitimo matrimonio prædicti Henrici Imperatoris, & ipſius Conſtantiæ.

VI. De natalibus Friderici II. Antequam autem reliqua de his, quæ ſpectant Henrici Imperatoris teſtamentum, enarremus, dicendum primo de ejus filii, nempe Friderici Secundi, natalibus; inde vero de ipſius ætate, quoto Redemptoris anno ſit natus & baptizatus, utque a quo fuerit pariter educatus. Quod ad natalia ſpectat, jure viſus eſt Pontifex exegiſſe a matre Conſtantia Auguſta juramentum, quod ipſa conceperit eum ex Henrico Auguſto conjuge, eo quod ſuſpiciones increbuiſſent, ipſum Fridericum partum fuiſſe ſuppoſitum. Quod & Marcovvaldus ſucceſſori Cæleſtini Papæ Innocentio ſcribens, cum bellum adverſus eum in Sicilia ageret, palam, certaque fide ſe probaturum pollicitus fuit. Habent iſta ejuſdem Innocentii Papæ Acta, ſuo loco, Tomo ſequenti recitanda. At ipſe Pontifex, quum juramento purgatum ſuſpicionem putavit, eamdem in judicium noluit revocari. Sed quod jam ſemel ſparſum eſſet in vulgus, tantum abeſt ut per juramentum Conſtantiæ abolitum fuerit, ut ex fabuloſis colorum pigmentis, ſcriptis proditis acceperit augmentum. Recitat fabulam (a) Crantzius, a quo, ſi libet, petere potes. Quæ quidem fidem ſibi hactenus conciliavit ea portentoſo illo a nobis ſuperius recitato & confutato mendacio, quo aſſerebatur, ipſam tunc Conſtantiam, cum filium peperit, annorum fuiſſe quinquagintaquinque, vel etiam ſecundum alios ſexaginta, eo quod tali ætate ut plurimum natura eſſet impotens, quæ potuiſſet filium generare; cum tamen teſtificatione ipſius, qui nuptiis ejus interfuit, & carmine eas cecinit Gotifridus Notarius ejuſdem Imperatoris Henrici, teſtatum reliquerit, triginta tantum annorum ætatis tunc fuiſſe Conſtantiam cum nupſit, ita ut cum peperit maſculam prolem anno Redemptoris milleſimo centeſimo nonageſimotertio (ut modo probaturi ſumus) fuerit ætatis annorum tantummodo triginta ſeptem, vel ad ſummum octo, qua feminas filios poſſe parere, naturam non negare, quotidiana docent exempla. Et Phyſici (b) confirmant, in aliquibus accidere, ut etiam uſque ad ſexageſimum annum concipiendi prolem tempus extendatur, una cum menſtruorum fluxu. His dictis de natalibus Friderici, reliquum modo eſt, ut de ipſius agamus ætate.

(a) Crant. in Metrop. Saxon. l. 7. c. 38.

(b) Paul. Ægin. l. 3. c. 60. Aetius ſerm. 16. c. 4.

VII. De Friderici II. ætate. Quod pertinet ad annum, quo natus eſt Fridericus, inconſtans eſt antiquorum ſententia. Albertus ſiquidem Stadenſis Abbas eum natum affirmat anno milleſimo centeſimo nonageſimoquinto; Rogerius autem in Anglorum Annalibus reducere videtur, (niſi mendum ſit in codice, quod timeo) ad annum milleſimum centeſimum nonageſimum, dum anno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimoſeptimo, agens de ejuſdem Friderici baptiſmate, hæc ait: *Eodem anno filius Henrici Romanorum Imperatoris, quem pepererat ei Conſtantia Imperatrix, filia Rogerii quondam Regis Siciliæ, puer VII. annorum baptizatus eſt, & vocatum eſt nomen ejus Fridericus.* Sic ipſe. Sed puto errore librarii ſcribentis 7 pro 3. illapſum eſſe mendum. Siquidem (quod conſtans eſt apud omnes) cum idem Fridericus mortuus ſit anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimo, ſuæ vero ætatis anno quinquageſimoſeptimo: dicendum eſt, ipſum eſſe natum anno Redemptoris milleſimo centeſimo nonageſimotertio, ita ut quadrimus hoc anno fuerit, ſequenti autem quinquennis. Quæ probe conveniunt his, quæ (c) Innocentius Papa Tertius ad ipſum poſt mortem matris Conſtantiæ (quæ contigit anno ſequenti vigeſimoſeptimo menſis Novemb.) ſcribens ait (d): *Utrumque fere dedicit, quam clementis pleni alterum cominari.* Qui ſcilicet eſſet adhuc in infantia conſtitutus, quæ uſque ad ſeptennium propagatur. Baptizatus eſt autem Aſſiſii in valle Spoletana ſita civitate, & quidem ritu ſolemni; nam de his iſta idem Albert. Stadenſis: *Nocte*, inquit, *quæ præcedit dormitionem Joannis Evangeliſtæ*, natus eſt ſcilicet. *Et quindecim Epiſcopis, & Cardinalibus præſentibus, baptizatus, dictus eſt Fridericus.* Hæc Stadenſis Abbas. Sed quænam fuerit cauſa, ut baptizaretur Aſſiſii, didicimus ex Actis vitæ ipſius Innocentii Papæ Tertii, quam antiquitus ſcriptam repertam in Archivo Avenionenſi, ab illuſtriſſimo Cardinali Carolo de Comitibus ibi legatione fungente nuper accepimus, nempe quod ab eodem Henrico imperatore Conradus natione Suevus educator infantis, jam

Educatio Friderici infantis.

(c) Innoc. l. 1. ep. 575.

(d) Id. ib. ep. 576.

ao-

PAGIUS XXIX. menſis Maii, ubi Vitam ejus illuſtrat in diſquiſitione Hiſtorica §. 5. Baronius num. IX. fragmentum teſtamenti Henrici Imp. recitat, in quo indicat ſe pœnitere perſecutionis Romanæ Eccleſiæ illatæ, ſtatuitque, ut ſi Fredericus filius ſuus *ſine herede deceſſerit, regnum Siciliæ ad Romanam Eccleſiam deveniat.* Baronius num. VIII. dicit, inconſtantem eſſe Antiquorum ſententiam circa annum quo *Fredericus* in lucem prodiit, concluditque eum natum anno MCXCIII. & currenti quadrimum fuiſſe. Verum Albertus Stadenſis Abbas ab eo

lau-

antea creatus fuerat Dux Spoleti, atque Comes Aſſiſii, cui ntpote fidiſſimo ſibi ſubdito, & amico, gentili ſuo, atque Duciſſæ ejus conjugi, Imperator nutriendum dedit ipſum Fridericum infantem: quem Conſtantia mater recepit poſtea, cum eſt reverſa in Siciliam. Qui igitur Comes erat Aſſiſii Conradus Svevus, ibidem Infantem jam quadrimum ſolemni baptiſmate baptizandum curavit. His igitur de Friderici primordiis non prætereundis enarratis, redeamus ad patrem ejus Henricum Imperatorem, hoc anno (ut audiſti) ex humanis exemptum.

VIII. Teſtamenti Henrici Imp. fragmentum. Qui condidit teſtamentum, & quidem pium valde, ut quem pœnituiſſet in primis perſecutionis, quam Romanæ Eccleſiæ intuliſſet: quod aliter non potuit, eo ſaltem teſtamento ſatisfaciendum curavit. Recitatur ejus fragmentum in iiſdem Actis Innocentii Papæ Tertii citatis ſuperius his verbis: *In hac fuga perdidit Marcovvaldus univerſam ſupellectilem ſuam, & inventum eſt in quodam ſcrinio teſtamentum Imp. Henrici, aurea bulla ſignatum. In quo inter cætera hæc de verbo continebantur ad verbum: Imperatrix conſors noſtra, & filius noſter Fredericus domino Papæ, & Eccleſiæ Romanæ exhibeant omnia jura, quæ a Regibus Siciliæ conſueverunt habere, & domino Papæ ſecuritatem faciant, ſicuti Reges Siciliæ ſummo Pontifici, & Romanæ Eccleſiæ facere conſueverunt. Si vero prædicta conſors noſtra præmoriatur: filius noſter ſecundum ordinationem noſtram remaneat; & ſi filius noſter ſine herede deceſſerit: regnum Siciliæ ad Romanam Eccleſiam deveniat. Si vero filius noſter præmoriatur: dilecta conſors noſtra regnum in vita ſua retineat; & poſt mortem ſuam regnum Siciliæ ad Romanam Eccleſiam deveniat. De Imperio ordinamus, quod dominus Papa, & Eccleſia Romana illud filio noſtro confirmet. Et pro hac confirmatione Imperii & regni volumus quod tota terra Comitiſſæ Mathildis reſtituatur domino Papæ, & Romanæ Eccleſiæ, præter Medeſinam, & Argelatam cum eorum pertinentiis. Et inſuper ordinamus, & volumus, ut tota terra de Ponte payle, cum Montefortino libere dimittatur domino Papæ uſque ad Ceperanum; & quod Eccleſia Romana habeat Montem Flaſconem cum omnibus pertinentiis ſuis. Inſuper præcipimus Marcovvaldo Seneſcallo noſtro, ut Ducatum Ravennatem, terram * Brectinori, Marchiam Anconæ recipiat a domino Papa, & Romana Eccl. & recognoſcat etiam ab eis Medeſinam, & Argelatam cum eorum pertinentiis. De quibus omnibus bonis ſecuritatem ei juret, & fidelitatem faciat ſicut domino ſuo. In morte vero, ſi ſine herede deceſſerit, Ducatus Ravennæ, & terra Brectinori, & Marchia Anconæ, Medeſina, Argelata, cum earum pertinentiis in dominio Eccleſiæ remaneant.*

* vulgo Bertinore

Hucuſque ibi de Regis Henrici teſtamento. Meminit & Innocentius Papa in epiſtola ad Regem Anglorum ejuſdem teſtamenti Henrici Imperatoris, aitque: (a) *In ultima voluntate pœnitentia ductus per eumdem filium ſuum tibi, nempe ipſi Richardo Angl. Regi reſtituendum mandavit, quod ſcilicet ab eo cum captivus eſſet, extorſerat; & niſi faceret filius heres, per Sedem Apoſtolicam cogeretur.* Quod poſtea per ipſum Innocentium Papam præſtandum fuit, ut ſequenti Tomo, ſuo loco dicetur.

(a) Innoc. l. 1. ep. 230.

IX. Reddita Romanæ Eccl. quæ oblata fuerant ab Imp. Quænam autem poſt mortem ejus reſtituta fuerint Romanæ Eccleſiæ, Rogerius ſic pergit narrare: *Defuncto itaque Henrico Romanorum Imperatore, magna pars Tuſciæ, quam idem Imperator & prædeceſſores ſui abſtulerant Romanis Pontificibus, reddita eſt domino Cæleſtino ſummo Pontifici, videlicet Aquapendente, & S. Criſpina, & * Mons Faliſcorum, & Radicofanum, & S. Quiricus cum omnibus pertinentiis eorum, redditaque ſunt ei Sicilia, Calabria, Apulia, & omnes terræ, quæ fuerunt Regis Siciliæ, ſicut proprium patrimonium S. Petri, de quibus ipſe (ut ſupra dictum eſt) conſtituit Fridericum Henrici Romanorum Imperatoris filium Regem.* Addit ad iſta Matthæus Paris: *Henricus Imperator legavit Capitulo Ciſtercienſium tria millia marcharum argenti de redemptione Regis Richardi ad thuribula per totum Ordinem facienda argentea. Sed Abbates tam ipſum Imperatorem, quam donum ejus deteſtantes, renuerunt de turpi quæſtu acquiſitum donum ejus recipere. Quod cum Rex Richardus audiviſſet, dictum & factum Abbatum, quod ſolita caruit avaritia, commendavit.* Hæc ipſe.

* Gallice legit iſte Rogerius.

X. Quænam autem inter hæc geſta fuerint per Henrici imperatoris exercitum in Terra ſancta ſub Legato Conrado, ſingula exactiſſime enarrentur per (b) Arnoldum Lubecenſem, quem conſulas. Finis hic fuit, quod audito adventu filii Saladini adverſus eos in Palæſtinam, ſimulque ac-

(b) Arnol. Chr. Sla. l. 5. c. 2. 3. 4. 5.

cc.

PAGIUS laudatus accurate ſcripſit in Chron. eum natum anno MCXCV. id enim confirmant Auctores coævi a nobis eo anno laudati, qui etiam diem nativitatis ejus notarunt, nempe feſtum Sancti Stephani proto-Martyris. At dicit Baronius varios Auctores tradere *Fredericum*, qui hujus nominis II. fuit, mortuum eſſe die Sanctæ Luciæ Martyris, die ſc. XIII. menſis Decembris anni MCCL. ſuæ ætatis anno quinquageſimo ſeptimo. Sed auctores illi adverſus coævos non audiendi, ideoque *Fridericus II.* anno ætatis quinquageſimo quinto demortuus,

& cur-

Digitized by Google

(a) Arn. Ab. Lub. l. 6. c. ult.

Mogunt. Archiep. coronat Regem Armen.

* Romani Pont. deeſſe videtur, ut apparet ex ſequenti illatione, & ex epiſtolis Innoc. Pap. III.

* Romanæ Eccl. ita reſtituendum, ut reſpondeat præcedentibus, corrupto tex. ab aliquo Novatore

ecepto nuntio de obitu Henrici Imperatoris, omnes Duces exercitus arripuere fugam, & quidem ignominioſam, cum præſertim milites eſſent parati ad prælium. Remanſere Archiepiſcopus Moguntinus, & Verdenſis ſancti propoſiti tenaciores. Quorum Moguntinus miſſus fuit ad coronandum Regem Armeniæ, de quo iſta idem (a) Arnoldus Lubecenſis habet: *Ipſe enim Rex omnimodis hoc affectans, audita fama virtutis populi Dei, & quia Dominus ad introitum ejus omnes inimicos eorum terruiſſet, & quia glorioſe multa loca munita obtinuiſſent: miſſis Nuntiis honoratis cum muneribus non paucis, ipſos Principes devote ſalutavit, & quanto deſiderio ipſorum adventum expectaverit, per ſcripta ſimul & verba ampliſſima intimavit: paratiſſimum ſe dicens Romano ſubdi Imperio, ſi coronam diu deſideratam ab * ipſius mereretur ſuſcipere Nuntio. Gloriatur Eccleſia Romana, quæ non ſolum in ſpiritualibus, ſed etiam favente Chriſto, dilatatur in temporalibus, ut etiam Reges Transmarini hoc titulo affectent inſignia. Viderint tamen illi, qui hac dignitate neglecta, plus diminutionem, quam * Romani Orbis attendunt dilatationem. Moguntinus igitur (ut diximus) glorioſe expleto negotio, ipſum Regem Armeniæ, & Principem Antiochiæ ad pacis concordiam reformavit, quorum diſſenſione non modicum Eccleſia Dei in partibus illis turbata fuerat.* Quod autem Arnoldi labeſactatus ſit textus, expunctumque in eo nomen Romani Pontificis; a quo præcipue ea ſunt actitata, intelliges, nempe ab epiſtola Gregorii Armeniæ Patriarchæ, data ad Cæleſtini ſucceſſorem Innocentium Tertium Romanum Pontificem, primo anno ejus Pontificatus, quæ ſic ſe habet, poſita in primo libro ejuſdem Innocentii:

XI. (b) Apud Innoc. l. 1. ep. 206. Ad Rom. Pont. Patriarch. Armeniæ literæ.

Litteræ fideliter (b) interpretatæ de Armenico in Latinum, quas Catholicus Armenorum domino Papæ Innocentio deſtinavit.

Vobis, qui eſtis caput poſt Chriſtum conſecrate ab eo, & caput Catholicæ Eccleſiæ Romanæ matris omnium Eccleſiarum, adeo prudentes, & ſancti, quod debetis eſſe in loco Apoſtolorum ſublimis Papa, & vobis ſanctis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Cardinalibus, presbyteris, clericis, & omnibus, qui ſunt de veſtra ſancta Eccleſia, ſalutem, & fraternitatem. Pax Dei ſit inter vos. Gregorius homo JESU Chriſti per gratiam Dei Catholicus totius Eccleſiæ Armenorum, filius veſtræ ſanctæ Eccleſiæ, quæ eſt fundamentum ligis totius Chriſtianitatis.

Sciatis, quod nos Archiepiſcopi, Epi-

PAGIUS

IV. Expeditio Cruceſignatorum infelix fuit.

& currenti tertium ætatis ingreſſus eſt. *Filius ejus puer parvulus*, inquit Continuator Aquicinctinus ad hunc Chriſti annum loquens de Henrici VI. *a Siculis in Regem jure paterno ſuſcipitur. Porro Philippus frater Henrici Imperator patri conſtituitur.*

A num. XI. ad XIV. *Teutonici*, inquit Nangius in Chron. ad hunc Chriſti annum, *qui in Terram Tranſmarinam tranſierant, dum omnia turbulenter agitant, inducias, quas noſtri cum Turcis injecerant, abrumpunt, urbemque Berytam oppugnant, & capiunt: quo Turci permoti Joppen civitatem pervadunt, obtruncant omnes, munitionem diruunt, ſoloque adæquant.* Poſt aliqua interpoſita ſubjungit: *Teutonici, qui nuper in Terram Sanctam tranſierant, cum grandia ſe facturos ſperarent, audita morte Imperatoris repatriant.* [1] Idem narrat Abbas Urſpergenſis, qui hoc tempore vivebat, ad annum MCXCVII. *Alemanni in Terram Promiſſionis venerunt, bellicoſi, crudeles, expenſarum prodigi, rationis expertes, voluntatem pro jure habentes, enſibus invicti. In nullis niſi hominibus ſuæ gentis confidentes; Ducibus ſuis fideliſſimi, & quibus vitam potius, quam fidem poſſis auferre. Hi cum veniſſent in Terram Promiſſionis, treugas fregerunt, quas Rex Angliæ, ut dictum eſt, in receſſu ſuo ſtatuerat. Urbem Berentim* (legendum, *Berytum*, ut ex loco Nangii laudato liquet) *recuperaverunt, Joppen perdiderunt.*

V. Moritur Henricus a Campania Rex Jeruſalem.

His diebus Comes Heinricus (de Campania cognominatus) *qui Dominus terræ Jeroſolymitanæ extiterat, de quadam feneſtra ſui Palatii cecidit, & mortuus eſt. Hujus uxorem nomine Iſabellam, quæ regnum hereditabat, accepit Amricus Rex Cypri* (legendum, *Aymericus*, qui frater erat Guidonis de Luſignano Regis Cypri), *& coronatus eſt in regnum Jeroſolymitanum* (idque in urbe Acconenſi, ut habet idem Nangius). *Alemanni vero ad obſidionem Tetoni* (vox illa corrupta) *caſtelli acceſſerunt, ibique menſibus aliquot commorati, audita morte Imperatoris Heinrici receſſerunt. Quorum Principes fuerunt iſti, Chunradus Moguntinus Archiepiſcopus, Chunradus Cancellarius Imperatoris* (qui erat Epiſcopus Herbipolenſis), *Heinricus Dux Saxoniæ, Luipoldus Dux Auſtriæ*, aliique Magnates & Epiſcopi ibidem nominati. Porro vides, *Conradum* Archiepiſcopum Moguntinum, qui Epiſcopus Cardinalis Sabinus erat, vocari tantum Archiepiſcopum, quia, uti jam non ſemel inſinuavimus, horum temporum Scriptores de Epiſcopis & Archiepiſcopis

NOTÆ [1] GErmanorum diſceſſus e Palæſtina ad annum ſequentem pertinet, teſte Oliverio ſcriptore coævo in Hiſtor. Regum Terræ ſanctæ, ait enim Germanos in obſidione Turonis agentes nuncium de obitu imperatoris excepiſſe; tum addit: *His eorumque adverſis acceſſit eis, qui in obſidione Turonis morabantur periculum advenientis exercitus in multitudine gravi Babyloniorum; unde qui pacta Chriſtianitati plurimum profutura recuſaverant, relictis caſtris & inſtrumentorum numeroſitate, turpi fuga per noctem ſe receperunt in Tyro menſe Februario in purificatione beatæ Virginis. Sarraceni ſimiliter eadem nocte per aliam viam fugerunt.* MANSI

piſcopi, presbyteri, & clerici oramus JESUM Chriſtum, qui eſt caput omnium noſtrum, ut ſervet vos, & veſtros ab omnibus malis: quia cum vos, qui eſtis caput, eſtis incolumes, nos qui ſumus corpus, bene valebimus per veſtram benedictionem. Noveritis domine, quod ad nos venit nobilis, ſapiens, & ſublimis Archiepiſc. Maguntinus, qui nobis attulit ex parte Dei, & ex parte ſublimitatis Eccl. Romanæ, & ex parte magni Imperatoris Romanorum ſublimem coronam, & coronavit Regem noſtrum Leonem, & nobis reddidit coronam, quam nos perdidimus a longo tempore. Unde nos fuimus alongati a vobis & nos recepimus eam libenter, & cum magno gaudio, & inclinamus, & regratiamus Deo & S. R. E. & alio Imperatori Romanorum. Sciatis, domine quod ipſe nobis monſtravit veſtra præcepta; & nos ea multum libenter audivimus, & libenter volumus legem & fraternitatem ſublimis Eccleſiæ Romanæ, quæ eſt mater omnium Eccleſiarum: & nos ſolebamus eam habere, & nunc eam habemus, & libenter volumus eſſe ad veſtrum mandatum. Et firmiter ſunt ad mandatum veſtrum omnes Archiepiſcopi, Epiſcopi, & omnis Clerus noſtræ Eccleſiæ, qui ſunt in noſtris terris, & ſunt multi per Dei gratiam. Et nos rogamus vos, ut oretis Deum pro nobis: quia nos ſumus in ore draconis, & in medio inimicorum Crucis, & inter eos, qui ſunt naturaliter inimici noſtri. Et nos vos rogamus per Deum, quatenus nobis mittatis tale adjutorium, & tale conſilium, quod nos poſſimus conſervare honorem Dei, & Chriſtianitatis, & veſtrum. Quia poſtquam nos ſumus veſtri, & vos eſtis memores noſtri, efficiatis tantum erga nos, quod nos gratias referamus Deo, qui nos redemit ſanguine ſuo, & quod gratiam agamus ſanctæ Cruci Domini noſtri, qui fecit totum mundum. JESUS Chriſtus defendat vos, & omnes veſtros ab omni malo, & nobis det veſtram benedictionem.

(a) Id. ib. ep. 227. 228. 209. Extant ibidem aliæ litteræ (a) Regis Armeniæ ad eumdem Pontificem, & aliæ redditæ ab Innocentio tam ad Patriarcham, quam ad Regem litteræ, quas tu conſulas. Porro, quod ſpectat ad ipſum Moguntinum Archiepiſcopum, idem erat S. R. E. Cardinalis Epiſcopus Sabinenſis, ut patet ex ejuſdem Innocentii Papæ litteris (b) hic notatis in margine. (b) Id. ib. l. 1. ep. 205. 207.

XIV. Eodem etiam anno Cæleſtin. Papa pulſatus Anglic. monachorum querelis, cognita cauſa, ſententiam reſcidit Papæ Clementis ſui prædeceſſoris ſurrepticie extortam. Extant ipſæ de his litteræ Cæleſtini, quibus & purgatur calumnia ſucceſſoris Innocentii Papæ Tertii; quæ ſic ſe habent:

Cæleſtinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Dilectis filiis, Archiepiſcopo Cantuarienſi, Epiſcopo Lincolnienſi, & Abbati S. Edmundi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

XV. Redditi Monachi ſuæ Eccleſiæ. *Sicut ea, quæ a prædeceſſoribus noſtris provida fuerint deliberatione ſtatuta, nullatenus irritari volumus, vel infringi; ſic quæ per ſurreptionem ab eis obtenta ſunt in honeſtatis Eccleſiaſticæ detrimentum, corrigi volumus, & in ſtatum redigi meliorem. Cum enim, ſicut accepimus, immo ſicut bene novimus in Coventrenſi Eccleſia fere a prima Fidei Chriſtianæ fundatione in Anglia ordo fuerit monaſticus inſtitutus & in tantum in ea obſervantia ſervierint regulari, ut ab Apoſtolica Sede privilegiari, & ab inclytæ recordationis Regibus Angliæ dotari meruerint, & ditari: dolemus plurimum, quod venerabilis frater noſter Ceſtrenſis Epiſcopus occaſione quarumdam litterarum, quas a bonæ memoriæ Papa Clemente prædeceſſore noſtro, ad falſam ſuggeſtionem ſine conſcientia noſtra, & fratrum noſtrorum, ſicut dicitur, & (quod vix credere poſſumus) impetravit, dilectos filios Priorem, & Conventum de eodem monaſterio violenter ejecit, & Canonicos in eo inſtituit ſæculares.*

Cum igitur id in monaſticæ religionis, & totius Eccleſiaſticæ diſciplinæ redundet opprobrium; nec noſtræ intentionis ſit, quod prædictus prædeceſſor noſter tan-

PAGIUS

pis Cardinalibus verba facientes plerumque Cardinalatum jaceor. *Conradus* vero Moguntinus in Hiſtoria Eccleſiaſtica nominatiſſimus vitam produxit uſque ad milleſimum ducenteſimum, ut notarunt Conradus Moguntinus in ſuo Chron. & Hovedenus in parte poſt. Annal. ad annum MCC. pag. 404.

VI. *Obitus Petri Cantoris.* *Petrus Cantor Pariſienſis*, inquit Nangius hoc anno in Chron. *Vita & ſcientia clarus apud Cænobium, quod Longus pons dicitur*, obiit. Hoc etiam anno Bellovac. in Spec. Hiſt. lib. 29. cap. 59. & Albericus in Chron. hanc mortem conſignant, & Petrum plurimum laudant. Abbatia Longi pontis, a Joſleno Sueſſionenſi Epiſcopo anno MCXXXII. in Sueſſionenſi diœceſi fundata fuit, quo e divi Bernardi familia Monachos miſit, Petrum virum ſanctiſſimum, velut oraculum omnes conſulebant, & Jacobus de Vitriaco Cardinalis, qui hoc tempore vivebat, inter alia de eo ſcribit: *Cœpit facere, & docere velut lucerna ardens & lucens, & civitas ſupra montem poſita, & candelabrum in domo domini aureum, de cujus fonte limpidiſſimo beatiſſimus vir Fulco Presbyter potavit.* Ita ille in Hiſtoria Occident. cap. 8. Cum Monachum in Longo ponte induiſſet, tempore Probationis nondum expleto migravit e corpore, *Cantor* cognominatus, quod Cantor in Eccleſia Cathedrali Pariſienſi fuerit. Varia Opera compoſuit, quæ in diverſis Bibliothecis adhuc MSS. aſſervantur, ut videre eſt apud Oudinum in Supplem. de Script. Eccleſ. Sola ejus *Summa*, quæ dicitur *Verbum Abbreviatum*, eo quod ab his verbis incipiat, impreſſa fuit Mon-

*ta irregularitati, niſi circumventus, auctoritatem præſtiterit, aut favorem: fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, & in virtute obedientiæ diſtricte præcipimus quatenus (prædictis litteris, vel aliis privilegiis confirmationis, vel indulgentia nequaquam obſtantibus) amotis ab eodem monaſterio ſæcularibus clericis, qui in eo fuerunt per ſupradictum Epiſcopum inſtituti, ſine alicujus quæſtionis impedimento monaſticum ibidem ordinem reformetis, monachos ejectos exinde reducentes in illud, & tales in eo inſtituentes perſonas, quæ B. Benedicti Regulam obſervare debeant, & deſiderent. Memoratum vero Epiſcopum, & univerſos detentores bonorum ejuſdem Eccleſiæ ad eorum reſtitutionem per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione * propoſita compellatis.*

*ſ. poſtpoſita.

XVI. *Volumus etiam nihilominus, & mandamus, ut donationes ejuſdem Epiſcopi, infeudationes, locationes, & alienationes, poſſeſſiones ejuſdem Eccleſiæ ab eo tempore factas, noſtra freti auctoritate caſſetis, eos, qui contravenire præſumpſerunt, ſublato appellationis obſtaculo, cenſura canonica percellentes; illos, qui manus violentas in prædictos monachos injecerunt, denuntietis excommunicatos: & cum litterarum veſtrarum teſtimonio veniant ad Sedem Apoſtolicam abſolvendi. Datum, &c.* Impletum eſt autem mandatum Cæleſtini Papæ per Archiepiſcopum Cantuarienſem, ut idem teſtatur Rogerius, qui ait: *Deinde venit idem Archiepiſcopus ad Coventree, & per mandatum Cæleſtini ſummi Pontificis introduxit monachos in Eccleſiam ejuſdem villæ cathedralem, quos Hugo de Nunant ejuſdem loci Epiſcopus ab eadem Eccleſia vi & armata manu expulerat, & loco illorum in ea Canonicos ſæculares inſtituerat, & eos de bonis Eccleſiæ, quæ ad ſuſtentationem monachorum ibidem Deo inſervientium collata fuerant, præbendaverat. Sed Canonicis inde expulſis, bona Eccleſiæ redierunt in uſus monachorum.* Hæc Rogerius ejus temporis ſcriptor, ex quibus atque in primis ex Cæleſtini recitato diplomate mendacii redarguas Matthæum Paris, qui carpendi tantum cauſa Romanos Pontifices ſcribendi hiſtoriam viſus eſt ſuſcepiſſe provinciam more ſuo Innocentium Papam Cæleſtini ſucceſſorem, ſuo ipſius Pontificatus exordio perſtringens, quod primo negaverit ejuſmodi monachorum reſtitutionem, deinde metu prænuntiatæ mortis, coactus tandem indulſerit. Sed audi tu fabulam:

XVII. D Innoc. Pap. calumnia Paris.

Morabatur ea tempeſtate in Curia Romana monachus quidam Coventrenſis cœnobii, Thomas nomine, qui ab Epiſcopo præfato cum cæteris Fratribus expulſus (ut ſuperius relatum eſt) monachos circumquaque diſperſos ſimul cum cœnobio auctoritate ſummi Pontificis in ſtatum priſtinum ſtuduit reformare. Quidam autem Fratrum ejus obierant, quidam tædio & paupertate affecti, a Curia receſſerant, ipſo ſolo in negotio perſeverante, ac paupertate nimia compellente, panem ſuum multoties mendicante. Sed cum nuper de morte Epiſcopi Coventrenſis nuntios deſideratos accepiſſet, exultatum eſt cor ejus in Domino, qui dat in ſe ſperantibus, & perſeveranter agentibus bonitatem. Quadam vero die cum Innocentius Papa nuper creatus cum Cardinalibus ſuis in Conſiſtorio ſederet, monachus memoratus audacter prorupit in medium, & petitionem ſui negotii indicatione Papæ porrexit. Quam cum ille perlegiſſet: in continenti monacho reſpondit: Frater, nonne iſta petitio a prædeceſſoribus noſtris Clemente, & Cæleſtino ſæpius repulſa eſt, me audiente & vidente? Et tu, qui illos non potuiſti, me quoque deinceps vis circumvenire? Et iratus adjunxit: Recede Frater, recede, certe inaniter hic expectas. Monachus autem hæc audiens, cum lacrymis amariſſimis reſpondens ait: Pater ſancte, petitio mea juſta, & omnino honeſta, & ideo inaniter non expecto. Expecto enim mortem veſtram, ſicut feci mortem anteceſſorum veſtrorum. Succedet enim vobis, qui petitionem meam exaudiet cum effectu. Papa vero hæc audiens, & ſupra quam dici poteſt admirans, aſſidentibus ſibi Cardinalibus dixit: Nonne audi-

PAGIUS

ſtibus Hannoviæ anno MDCXXXIX. in 4. quæ in Bibliothecam Patrum inſerenda videbatur.

VII. *Quatuor Scriptores Angli Opera ſua abſolvunt.*

VVillelmus Neubrigenſis Canonicus Regularis Sancti Auguſtini, & , ut ipſe aſſerit lib. 1. cap. 15. *in provincia Eboracenſi natus*, hoc anno Hiſtoriæ ſuæ a Stephano Angliæ Rege inchoatæ finem impoſuit; *Radulphus* vero de Diceto Archidiaconus Londonienſis ante annum ſequentem ſuam non terminavit. Anno etiam ſequenti *Joannes Bromptonus* Abbas Jornalenſis, & denique anno MCXCIX. *Gervaſius* Monachus Dorobernenſis ſeu Cantoarienſis Chronica ſua abſolverunt, quæ cum Baronii *tempore* adhuc in tenebris laterent, in ejus Annalibus illuſtrandis non parvo dubio ſubſidio fuere.

VIII. *Conſtitutio Petri Aragoniæ Regis adverſus hæreticos.*

Petrus Aragoniæ Rex & Comes Barcinonenſis novi Principatus initio conſtitutionem edidit adverſus hæreticos, qua ſtatuit, ut a conſortio Sanctæ Eccleſiæ & Catholicorum omnium excludantur, & ubique damnentur. Eam eruit Baluzius ex archivo Eccleſiæ Gerundenſis, & in Appendice Marcæ Hiſp. num. 487. publicavit: *Præcedentium*, inquit *Petrus*, *Patrum noſtrorum in fide imitatores, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ canonibus obtemperantes, qui hæreticos a conſortio Dei, & S. Eccleſiæ & Catholicorum omnium excluſos ubique damnandos ac perſequendos cenſuerunt, Valdenſes videlicet, qui vulgariter dicuntur Sabatati, qui & alio nomine ſe vocant Pauperes de Lugduno, & omnes alios hæreticos, quorum non eſt numerus, nec*

Digitized by Google

diſtis, quid diabolus iſte dixit? Expecta, inquit, mortem veſtram, ſicut fecit mortem anteceſſorum veſtrorum. Et converſus ad monachum ait: Frater, per S. Petrum mortem meam non hic ſpectabis, exaudita eſt enim petitio tua. Et continuo, antequam cibum ſumeret Papa, Huberto Cantuarienſi Archiepiſcopo dedit in mandatis, ut continuo viſis litteris ad Eccleſiam Coventrenſem perſonaliter accederet, & expulſis clericis monachos inveſtiret. Sicque Archiepiſcopus memoratus, amotis clericis præfatis, ſummi Pontificis auctoritate roboratus, decimoquinto Kalend. Februarii monachos introduxit. Vidiſti, Lector, cum legiſti, Paris ingenium, animique male compoſiti malam ſententiam, res fingere, verbaque formare indigna Romano Pontifice; ut ab hoc uno tam patenti mendacio cætera diſcas, & caveas, videaſque qua tunc ſit homo fide dignus, cum totus eſt in carpendis Romanæ Eccleſiæ Pontificibus.

XVIII. Legatio a Cæleſt. Pap. in Poloniam miſſa. Hoc eodem anno legatur in Poloniam a Cæleſtino Papa Petrus diaconus Cardinalis: de qua legatione hæc apud Joannem Dlughoſch, aliter Longinum dictum, hoc anno:

Petrus tituli S. Mariæ in Via lata diaconus Cardinalis, Capuanus vulgariter nuncupatus, a ſummo Pontifice Cæleſtino Tertio Legatus de latere ad reformandam Eccleſiam Polonicam deſtinatus venit in Poloniam. Qui Cracovienſem civitatem ingreſſurus a Fulcone Cracovienſi Epiſcopo, & omnium Eccleſiarum proceſſione, magno honore ſuſceptus eſt. Primamque congregationem Cracoviæ, alteram in Lupcza agens; deinde in Gneſnenſem, Vratiſlavienſem, Poſnanienſem Plocenſem, Vladiſlavienſem, Chelmenſem, & Lubecenſem diœceſes ſe transferens, id præcipuum in Eccleſia reformanda ſibi curæ aſſumpſerat, quatenus presbyteri a mulieribus & concubinis abſtinendo, continentem & caſtam, & quæ laicos ædificare poſſet, ducerent vitam, cum plures ea tempeſtate ſacerdotes uxoribus, velut jure legitimo uterentur. Cujus uſus corruptelam Cardinalis ipſe ſummo ſtudio a Polonica eliminavit, abrogavitque Eccl. & presbyteris uxores accipere & tenere ſub graviſſimis pœnis interdixit: laicis vero quacumque excellentia pollentibus, connubia in facie Eccleſiæ contrahere inſtituit. Et hæc quidem ſalubris præfati Petri Cardinalis conſtitutio facile a Polonorum Clero, & ab univerſa Polonica Eccleſia accepta, & accurata diligentia cuſtodita ſervataque eſt.

A Boemis tamen, Cleroque Boemico, apud quos Cardinalis ipſe etiam legationis officio fungebatur, non ſolum repudiata, ſed parum abfuit, quin Cardinalis ipſe, conſtitutionem ipſam, ordines in ſabbato, Sitientes, celebraturus, promulgans, & presbyteros ad caſtitatis votum compellens, violaretur. In cujus occiſionem Boemici ſacerdotes graſſari Pragæ cœperant, niſi illorum improbos conatus Epiſcopus Pragenſis Henricus, Ducalem tunc in Boemia obtinens poteſtatem, oppreſſiſſet. Non ſolum autem in his, ſed in pluribus aliis Cardinalis prædictus XIX. Boemiæ clerici reſtiterunt Legato.

PAGIUS *ne nomina ſunt nota, a S. Eccleſia anathematizatos, ab omni regno & poteſtativo noſtro tamquam inimicos Crucis Chriſti, Chriſtianæque fidei violatores, & noſtros etiam regnique noſtri publicos hoſtes exire ac fugere diſtricte & irremeabiliter præcipimus*, &c. *Data Gerundæ in præſentia Raymundi Terraconenſis Archiepiſcopi*, & trium Epiſcoporum ibidem nominatorum, *per manum Joannis Beaxnenſis Domini Regis Notarii, & mandato ejus ſcripta anno Domini MCXCVII.*

IX. Perperam Alphonſo patri ejus attributa. Eandem Conſtitutionem referunt Franciſcus Pegna in Direct. Inquiſit. part. 2. & Joannes Mariana Præfatione in Lucam Tudenſem exemplari uſi, cujus initium eſt: *Ildefonſus Dei gratia Rex Aragonum*, &c. finis vero: *Signum ✠ Ildefonſi Regis Aragonum, Comitis Barchinonæ, Marchionis Provinciæ. Signum ✠ Petri Regis Aragonum, & Comitis Barchinonis in originali hujus chartæ*, &c. *Et fuit facta charta illa apud Ilerdam a Guillelmo de Baſſia Regio Notario, anno Domini MCXCIV.* Verum hæc omnia nomina, annuſque quo Charta data, adſcititia ſunt; cum Petrus anno tantum ſuperiori Aragoniæ Rex dictus fuerit. Uſſerius quidem in Tractatu *de Chriſtianorum Eccleſiarum ſucceſſione & ſtatu* cap. 8. num. 47. & ſeq. eam Chartam ex Pegna & Mariana referens dicit, videri *Petrum* poſt mortem patris *Alphonſi* hoc edictum renovaſſe, priuſquam Albigenſium patrocinium ſuſciperet, vel ſaltem ſimul cum patre regni conſortem fuiſſe. Sed neutra conjectura admittenda; cum nullus rerum Hiſpanicarum Scriptor tradiderit, *Petrum* cum patre conregnaſſe. Charta itaque illa a quodam imperito interpolata, & quoad annum mutata. Verum quidem eſt, *Petrum* occiſum fuiſſe in pugna adverſus Cruceſignatos anno MCCXII. commiſſa, ſed antea valde orthodoxus fuerat, & non niſi ad juvandas ſorores Comiti Toloſano ſe ſe adjunxit, inquit Auctor de Geſtis Comit. Barcinon. cap. 23. in hoc reus, quod Legato Apoſtolico, ut ab ea ſocietate diſcederet, præcipienti morem gerere noluerit.

Porro Valdenſes in Hiſpania *Sabbatati* & *Inſabbatati* appellabantur, ut ibidem Uſſerius num. 4. ex Nicolao Eymerico in part. 2. Directorii Inquiſitorum refert. Hæc Nicolai verba: *Inſabbatati dicuntur, qui in ſotularibus, quod Zabbati vulgo dicitur, ſignum ſingulare quoddam, ut cognoſcerentur ab eorum complicibus, deferebant.* Hoc longe ante Nicolaum notarat Ebrardus Bethunienſis in Antihæreſi contra Valdenſes cap. 25. *Quidam autem qui Valdenſes ſe appellant, eo quod in valle lacrymarum maneant*, &c. *& etiam Zabatenſes a Zabata potius, quam Chriſtiani a Chriſto, ſe volunt appellari. Sotulares cruciant, cum membra potius debeant cruciare; calceamenta coronant, caput autem non coronant.* Vixit autem Ebrardus anno MCCXII. cujus liber extat Tom. XXIV. Biblioth. Patrum edit. Lugdunenſis pag. X. Hæretici in Hiſpan. Sabatati dicti.

Digitized by Google

Polonicam Eccleſiam, pontificibus & Clero benevolis ſe præbentibus ad ſingula, reformavit. Hactenus ipſe.

Contro-verſia inter Rothom. Archiep. & Ang. Reg. Hoc eodem anno coram Cæleſtino Pontifice delata & abſoluta eſt controverſia, quæ diutius periculoſe valde agitata fuerat inter Archiepiſcopum Rothomagenſem, & Regem Angliæ, eo quod ipſe Rex, invito & contradicente Archiepiſcopo muniſſet locum ejus Eccleſiæ adverſus invaſiones Regis Francorum; ipſe vero Archiepiſcopus cenſuris perculiſſet miniſtros Regis, & provinciam interdicto diutius ſubjeciſſet. Utraque parte vocata Romam, illis auditis, Cæleſtinus ſequeſtrem potius agens, quam judicem eoſdem in priſtinam concordiam revocavit. Quomodo autem, ſic accipe a Rogerio iſta ſcribente;

XX. *Convenientibus igitur in præſentia domini Papæ Cæleſtini præfato Rothomagenſi Archiepiſcopo, & Epiſcopo Lexoviensi, & Electo Dunelmenſi, Archiepiſcopus Rothomagenſis proteſtatus eſt jus ſuum, quod habebat in Andeli, & injuriam, quam Richardus Rex Angliæ ei fecerat, firmando caſtellum in patrimonio Eccleſiæ Rothomagenſis injuſte, contra voluntatem, & aſſenſum illius. Ad quod prædicti Regis Nuntii reſponderunt, quod dominus Rex ſæpe & multum obtulerat ei per internuncios ſuos, videlicet viros venerabiles & diſcretos, Epiſcopos, & Abbates, Comites, & Barones, ſe in omnibus ſatisfacturum illi ad æſtimationem proborum virorum. Aſſerebant enim ex parte Regis, quod ipſe inſulam illam de Andeli, in qua caſtellum firmaverat, nullo modo dimittere poſſet, quia Rex Franciæ & ſui per inde tranſitum faciebant in Northmanniam, & ſæpius eam devaſtabant: & idcirco Rex Angliæ locum illum munierat ad defenſionem terræ ſuæ contra Regem Franciæ. Et ſuper his prædictus Rothomagenſis Archiepiſcopus, & præfati Regis Nuntii compromiſerunt ſe examini domini Papæ, & Romanæ Eccleſiæ. Unde factum eſt, quod dominus Papa, & Cardinales poſt diuturnam deliberationem attendentes damna, & inopportunitates, quæ accidrrent Northmanniæ, niſi locus ille de Andeli firmaretur: conſuluerunt præfato Rothomagenſi Archiepiſcopo, quod cum domino ſuo Rege amicabiliter poneret, & ab eo ſufficientem recompenſationem ablatorum reciperet, ſecundum proborum & ſapientum virorum æſtimationem: dicentes bene licere Regi, & cuilibet potenti, infirmitatem terræ ſuæ munire, ne pereundo damnum ſibi & ſuis contingat*. Hactenus ipſe. Agit de eadem controverſia & (*a*) Neubrigenſis. (*a*) *Neub. l. 5. c. 25. & 34.*

S. Homobon. obitus. Hoc anno S. Homobonus patria Cremonenſis ex hac vita migravit die decima tertia Novembris, quem ob præclara virtutum merita ſucceſſor Cæleſtini Innocentius Tertius ſolemniter retulit inter Sanctos. Ejus vero res geſtæ deſcriptæ (*b*) leguntur. (*b*) *Apud Sur. t. 6. die 13. Nov.*

Mil.

PAGIUS pag. 1525. Hæretici iſti in Concilio Tarraconenſi anno MCCXLII. habito *Inzabatati* ſemper dicuntur, quam appellationem ſortiri videntur, inquit Ducangius in Gloſſ. ab ea calcearum ſpecie, quos Galli *Sabots* vocant, id eſt, calceis ligneis, quibus potiſſimum utebantur.

XI. *Floret in Hiſpania Averroes.* Florebat hoc tempore in Hiſpania Saracenica *Averroes* in civitate Cordubæ natus; ipſemet enim fatetur ſe anno MCXCVIII. paraphraſim in Ariſtotelem *de partibus & generatione animalium* abſolviſſe. Tanta ejus fama fuit, ut Melchior Canus, qui ſæculo XVI. vixit, de præcedentibus ſæculis loquens lib. 10. cap. 5. ſcribat; *Superiore ſæculo, & paucis anterioribus, oraculi loco erat Averroes in ſcholis, & præſertim in Italia, qua occaſio fuit magnorum in illis orta errorum, & inutilis diligentia, qua aliqui non minus in pervolutanda Averroe collaborabant opera, quam in ſacris literis ponunt, qui his maxime delectantur. Nunc Averroes in ſcholis omnino jacet.* Joannes Leo Africanus in libello *de Viris quibuſdam Arabum illuſtribus*, mortis ejus annum his verbis notavit; *Mortuus eſt Averroes in civitate Marochi, & fuit ſepultus extra portam toriariorum, tempore Mahumedis Manſoris Pontificis ac Regis* (in Africa & Hiſpania Saracenica regnantis) *anno ſexcenteſimo tertio de Egira*, die VIII. Auguſti noſtri anni Chriſti MCCVI. inchoato. De *Averrois* libris legendus Nicolaus Antonius in Bibliotheca Arabico-Hiſpanica pag. 140. & ſeqq.

Digitized by Google

I. De obitu Cæleſt. Pap. III. MIlleſimus centeſimus nonageſimus octavus Redemptoris cum Indictione prima incipit annus, cujus exordio, nempe ſexto Idus Januarii, Cæleſtinus Papa ex hac vita migravit, cum nondum ſui Pontificatus annos ſeptem impleſſet, ſed ſediſſet annos ſex, menſes novem, minus diebus duobus. Quæ autem ejus præceſſerint obitum, ſic accipe ab hujus temporis ſcriptore Rogerio:

Cæleſt. Pap. de Pont. futuro eligendo agit. *Deinde dominus Papa Cæleſtinus ante Natale Domini paulatim cœpit ægrotare & convocatis coram ſe Cardinalibus univerſis, præcepit, ut tractarent de ſucceſſore eligendo. Ipſe autem nitebatur modis omnibus, ut dominus Joannes de S. Paulo presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Priſcæ virginis ei ſuccederet in Papatu de cujus ſapientia, ſanctitate, & juſtitia plurimum confidebat. Adeo enim ipſum præ cæteris diligebat, quod illum loco ſuo conſtituerat ad omne officium ſuum exequendum, niſi in conſecratione epiſcoporum, quod pertinebat ad officium Epiſcopi Oſtienſis Cardinalis. Præterea præfatus Papa obtulit, quod ipſe ſeipſum deponeret a Papatu, ſi Cardinales conſentirent in electione præfati Joannis de ſancto Paulo. Sed omnes Cardinales una voce reſponderunt, quod illum conditionaliter non eligerent, dicentes, quod inauditum erat, quod ſummus Pontifex ſe deponeret. Et ſic erat ſchiſma inter illos. Dominus enim Oſtienſis Epiſcopus Cardinalis nitebatur, ut ipſemet Papa fieret. Similiter Dominus Portuenſis Epiſcopus Cardinalis, ſimiliter Dominus Jordanus de Foſſa nova, ſimiliter dominus Gratianus, & cæteri anhelabant, unuſquiſque pro poſſe ſuo, ut ipſe fieret ſummus Pontifex.* Et inferius: *Eodem anno milleſimo centeſimo nonageſimo octavo, Cæleſtinus Papa ſenio & gravi morbo laborans, obiit Romæ menſe Januarii, ſexto Idus ejuſdem menſis, feria ſexta, ſeptimo anno Papatus ſui, & Laterani ſepultus eſt.* Hæc de obitu Cæleſtini.

Fuere ejuſdem Cæleſtini digna alia factorum monimenta, quæ certis ejus Pontificatus annis non ſunt affixa, & inter alia confirmatio religioſæ militiæ Ordinis Teutonicorum: rogatus enim ab Henrico Imp. donavit eoſdem idem Pontifex veſte alba, & cruce nigra; ſubjecit vero Regulæ S. Auguſtini. Cenſiti autem ſub eo Ordine non niſi nobiles, iidemque Germani, qui magnitudine animi digna ipſorum generoſitate edidere facinora, quæ aliorum ſunt ſcriptorum memoriæ perpetuæ commendata. Ita quidem, ne boreales regiones tanto germine exiſterent infœcundæ, quibus jam aliæ Chriſtiani Orbis provinciæ fertiles eſſent, æmulatio ſancta Teutonicos perrigit. Florebant ſiquidem his temporibus, & Hiſpaniæ ſacris ordinibus militaribus S. Jacobi, & Calatravæ. Porro Teutonici, de quibus agl- II. Ordo Teutonicorum.

PAGIUS SÆC. XII. An. Eræ Hiſp. MCCXXXVI. An. Hegiræ DXCV. inchoato die 3. Nov. fer. 3. An. C. 1198.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6691.

☉ 3. D. ☽ 2. P. 29. Mart. Indict. 2.

JESU CHRISTI 1198.

INNOCENTII III. PAPÆ 1.

VACAT. IMP. OCCIDENT. 1.

ALEXII ANGELI COMNENI IMP. 4.

I. Moritur Cœleſtinus III. Pap. AD num. I. Innocentius III. in Epiſtola de electione ſua Angliæ & Scotis data apud Hovedenum pag. 777. ait: *Cæleſtino patre ac prædeceſſore noſtro VI. Idus Januarii viam univerſæ carnis ingreſſo, & in Lateranenſi Baſilica, ſicut moris eſt, honorifice tumulato*, &c. Quare Cæleſtinus III. qui die tricesima menſis Martii anni MCXCI. Pontifex Rom. electus fuerat, obiit hoc anno die VIII. menſis Januarii poſtquam ſediſſet *annos ſex, menſes novem, & dies novem*, emortuali excluſo. Menſes & dies, quibus ſupra annos ſedit, a paucis ex antiquis notati, iique a Librariis mendoſe deſcripti. Ex recentioribus unus Onuphrius in Chron. *menſes novem* recte habet, ſed quia electionem ejus uno die prævertit, unum etiam diem plus juſto ei attribuit; Papebrocius vero in Conatu Chron. Hiſt. ubi electionem ejus cum die XII. menſis Aprilis connectit Pontificatum ejus non potuit aliquot diebus non mutilare; de die enim emortuali *Cæleſtini III.* inter omnes convenit. Denique in libro Joannis Diaconi junioris de Eccleſia Lateranenſi apud Mabillonium Tom. II. Muſei Ital. pag. 569. legitur: *Cæleſtinus Papa III. jacet juxta Sanctam Mariam de Repoſa.*

Ad num. II. Cum vidiſſem apud Onuphrium in Chron. inſtitutionem *Ordinis militaris Teutonicorum* cum anno MCXIX. copulatam, ſuſpicatus ſum eum in ſententiam adeo a communi alienam ſine aliquo fundamento non abiiſſe. Verum re diligentius diſcuſſa comperi eum hic, ſicuti & quandoque alibi, id ſolum conjeciſſe ex eo ſc. quod eo circiter tempore aliqui alii Ordines militares inſtituti fuerint. Annum hujus Ordinis fundati recte notavit Interpolator Chronici Aquicinctini ad annum MCXCI. ubi ſcribit: *Ordo militum Teutonicorum inchoatur a quo anno MCXCI. Februarii die XXII. Cæleſtinus Papa confirmavit. Primus hujus ordinis Magiſter creatus fuit Heinricus Vualpot.* Verum Diploma illud Cæleſtini III. ad nos non pervenit, & ad annum MCXCII. pertinet; cum Cæleſtinus III. annos Chriſti a die XXV. menſis Martii exordiretur; quod eo magis dicendum, quo- II. Confirmavit inſtitutionem militiæ Teutonicorum.

agitur, aucti ſunt Livonienſibus, qui illis ſeſe junxere.

III. Romæ autem idem Cæleſtinus Papa propenſiori ſtudio, quo tenebatur erga cultum venerandæ imaginis Dei genitricis Mariæ, quæ fuerat Gallæ Placidiæ collocatæ in antiquo foro Romano in Eccleſia, dicta S. Maria in Porticu, ædificavit juxta ipſam hoſpitalem domum infirmorum, quam & redditibus locupletavit. De ipſa autem veneranda imagine vetus iſta inſcriptio hactenus perſeverat. *Hæc eſt illa pia genitricis imago MARIÆ, Quæ diſcumbenti Gallæ patuit metuenti.* Accepit cultor Deiparæ Cæleſtinus cœleſtem ejus precibus gloriam, quam diutius concupivit. Nos vero ejus obitu claudimus ſimul præſentem duodecimum Tomum, tertium vero decimum incepturi, ubi hic deſinit, ab eo-

PAGIUS quo *Cæleſtinus* III. anno MCXCI. die tantum XXX. menſis Martii Pontifex Rom. dictus fuerit. Is itaque Ordo anno quidem MCXCI. inſtitutus fuit, ſed nonniſi anno inſequenti die XXII. Februarii confirmatus. Petrus de Duſburg Sacerdos Ord. Teutonici an. MCCCXXVI. *Chronicon Pruſſiæ*, in quo de origine Ordinis Teutonici & rebus ab eo geſtis agit, publicavit, in quo Pontificatus *Cæleſtini* III. initio hanc militiam erectam tradit, ſed annum non determinat, & Chriſtophorus Hartknoch, qui anno MDCLXXIX. Francofurti & Lipſiæ Chronicon laudatum typis dedit, & Notis illuſtravit, in parte I. pag. 20. ait tantum Jacobum de Vitriaco lib. I. Hiſt. Jeruſol. cap. 66. ſcribere Ordinem Teutonicum inſtitutum fuiſſe in urbe Jeruſolymitana, antequam Ptolemais ſive Accon obſidione cingeretur a Crucesignatis; Verum Vitriacus loquitur quidem eo in loco de inſtitutione Ordinis Teutonicorum, ſed nec *Acconis* ibidem meminit, nec temporis, quo hic Ordo fundatus fuit. Recte tamen idem Chriſtophorus exiſtimat, ſtandum eſſe Joanni Nauclero, qui volum. 2. Chronographiæ ſcribit: *Anno Domini MCXCI. apud Acon* (ita enim Ptolemais & Accon etiam appellata) *quidam Bremenſes & Lubecenſes cives Hoſpitale in honore B. Mariæ Virginis ad opus infirmorum tempore obſidionis ex velis navium fecerunt, obtinuerunt auxilio Friderici Ducis Sueviæ a Celeſtino Papa, cooperante ad hoc Henrico Rege Rom. Ordinem iſtum ſub titulo Hoſpitalis B. Mariæ Virginis Domus Teutonicorum in Jeruſalem confirmari. Ex eo tempore incepit habere magiſtrum ordinis generalem profapia nobilem.* Huic Ordini poſtea unitum fuiſſe Ordinem *Enſiferorum* adverſus Infideles Livonos inſtitutum ſupra diximus. Legendus Trithemius in Chronic. Hirſangienſi ad annum MCXCII. ubi accurate Ordinis Theutonici initia narrat.

III. *Innocentius III. Papa eligitur.* *Innocentius* III. Cæleſtino III. in Pontificatum ſucceſſit, & quidem eodem die, quo Cæleſtinus ſepultus. Anonymus enim a Boſqueto poſtea Epiſcopo Monſpelienſi editus, qui eo adhuc vivente ejus res geſtas ſcripſit: *Celebrata eſt*, inquit, *ejus electio VI. Idus Januarii, anno Incarnat. dominicæ MCXCVII.* (a die XXV. menſis Martii deducto, qui ideo nobis eſt MCXCVIII.) *& quia tunc diaconus erat, dilata eſt ejus ordinatio in Presbyterum uſque ad ſabbatum quatuor temporum IX. Kal. Martii; & ſequenti Dominica, in qua tunc occurrit feſtum Cathedræ Sancti Petri* (die nempe XXII. menſis Februarii) *fuit apud S. Petrum in Epiſcopum conſecratus, & in ejuſdem Apoſtoli Cathedra conſtitutus.* Idem habet Radulphus de Diceto pag. 701. nec illud in dubium revocari debet. Et tamen in antiquis quibuſdam Breviariis Ordinis S. Trinitatis dicitur *Sanctum Joannem de Matha* ejuſdem Ordinis Inſtitutorem cum *Sancto Felice Valeſio* Romam profectum petiiſſe ab Innocentio III. recens Electo ſui Ordinis confirmationem, & Pontificem *in feſto Sanctæ Agnetis ſecundo*, ſc. die XXVIII. menſis Januarii, dum in Eccleſia Lateranenſi Miſſam celebraret, ad Sacræ hoſtiæ elevationem, Angelum ei candida veſte, cruce bicolori, ſpecie redimentis captivos apparuiſſe; quo viſo, Pontificem novum inſtitutum approbaſſe.

IV. *Apparitio eſſe facta in dubium revocari non poteſt.* Dum alias Romæ verſaretur Franciſcus a Sancto Auguſtino Macedo Ordinis Minorum de Obſervantia, qui ante aliquot annos Vitam utriuſque Sancti Romæ, ubi Sancti Officii Qualificator erat, typis mandarat, a me ex eadem urbe diſceſſuro etiam atque etiam petiit, ut examinarem, an certum & indubitatum eſſet, quod in Vita Innocentii III. paſſimque in aliis monumentis legitur, hunc Pontificem Presbyteratu inſignitum non fuiſſe ante diem vigeſimam primam menſis Februarii; tunc enim coram Sacra Congregatione agebatur de cultu ab immemorabili tempore Joanni de Matha & Felici Valeſio tamquam Sanctis exhibito, & jam Clemens Papa IX. Religioſis Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis redemptionis Captivorum reſcripto dato anno MDCLXIX. facultatem fecerat Officium & Miſſam de iiſdem recitandi illa apparitione Innocentio III. facta jam examinata & approbata. Macedo cum nodum illum ſolvere non potuiſſet, illum ſecuerat in laudata Joannis de Matha Vita, aſſerueratque, quod & aliquot poſt annos Bonaventura Baro ejuſdem Congregationis ac Macedo, tradidit in Annalibus ejuſdem Ordinis Trinitariorum a ſe Romæ vulgatis, verum non eſſe quod paſſim dicitur *Innocentium* III. qui Diaconus tantum erat, quando ſummus Pontifex die VIII. Januarii creatus eſt, diſtuliſſe ordinationem ſuam in Presbyterum uſque ad diem vigeſimam primam menſis Februarii; cum revelatio, de qua agimus, certa ſit, ideoque die vigeſima octava Januarii jam Presbyter eſſet.

V. *Omnis de ea difficultas tollitur.* Pollicitus ſum viro docto, mihique amico me in hanc urbem Aquenſem reducem quæcumque ad hanc difficultatem enucleandam conducere poſſent, per otium ad examen vocaturum, quod ex jam Roma digreſſu, & poſtea demortuo præſtiti, comperique negari non poſſe, quin apparitio illa die XXVIII. menſis Januarii hujus anni contigerit; quin tunc *Innocentius* III. tantum Diaconus fuerit; cumque eo die Miſſam non celebraſſe, ſed audiviſſe. Verum Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis utramque actionem unius *celebrationis* nomine quandoque expreſſere, ut varia exempla demonſtrant. In Vita *Sanctæ Geltrudis* Abbatiſſæ Nivellenſis in Brabantia, recitata in Actis SS. Bollandianis ad diem XVII. menſis Martii, de cujus anno emortuali an. DCLXIV. egimus, cap. 4. num. 19. dicitur, quandam nobilem matronam nomine *Adulam*, in omnibus vere Chriſti ancillam de miraculis a Sancta Gertrude patrari ſolitis dubitantem veniſſe ad monaſterium Nivellenſe, cum feſtum Sanctæ hujus virginis appropinquaret, cumque filius ejus adhuc infans in quodam fonte ſubmerſus fuiſ-

Digitized by Google

eodem anno, menſe Januarii, dieque i-pſa, qua ceſſante Cæleſtino Tertio, Tertius Innocentius legitime electus adminiſtrationem Catholicæ Eccleſiæ ſuſcepit, Deo nobis propitio noſtra cuncta ad ſui nominis gloriam feliciter promovente.

Ab-

PAGIUS fuiſſet, eaque cujuſdam Sanctimonialis hortatu Sanctæ Gertrudis opem imploraſſet, *ſurrexit infans, qui ante fuerat mortuus. Ex illa autem die prædicta matrona cœpit credere virtutibus S. Gertrudis. Et in craſtinum* MISSAM CELEBRAVIT *in honore virginis Chriſti Gertrudis*, ideſt, *miſſam audivit*. Ea autem Vita ab Auctore ſynchrono anonymo elucubrata.

VI. *Celebrare & audire Miſſam aliquando unum & idem.* Præterea Gregorius Toronenſis Anonymo illo antiquior, in lib. de Gloria Martyrum cap. 50. referens miracula Sancti Sigiſmundi Burgundiæ Regis, ait: *Si qui nunc frigoretici* (melius quam frigoritici, quod aliqui codices habent, ideſt, *Febricitantes*, uti variis exemplis explicat Ducangius in Gloſſario) *in ejus honore Miſſas devote celebrent* (ideſt, Miſſas audiant) *ejuſque pro requie offerant oblationem, ſtatim compreſſis tremoribus, reſtinctis febribus, ſanitati priſtinæ reſtaurentur.* Denique idem Gregorius lib. de Gloria Confeſſ. cap. 65. verba faciens de quadam muliere, quæ ſingulis diebus Miſſam audiebat, licet in ea non communicaret, ſcribit: *Mulier per annum integrum ad hoc templum degens, aſſidue orationi vacabat, celebrans quotidie Miſſarum ſolemnia, & offerens oblationem pro memoria viri, non diffiſa de Domini miſericordia, quod haberet defunctus requiem; in die qua Domino oblationem pro ejus anima delibaſſet, ſemper ſextarium gazeti vini* (ideſt, vini a Gaza Palæſtina, quod olim in pretio erat, ut oſtendit Ducangius laudatus in voce Gazetum) *præbuit in ſacrificium Baſilicæ Sanctæ. Sed Subdiaconus nequam reſervans gulæ gazetum, acetum vehementiſſimum offerebat in calice, muliere non ſemper ad communicandi gratiam accedente*, &c. Quibus exemplis difficultas, quæ Franciſci Macedo animum adeo torſerat, & nunquam hactenus ſuperata fuerat, certo enodatur, & corriguntur Auctores, quos citat & ſequitur Spondanus anno MCCIX. num. X. ubi agit de confirmatione Ordinis SS. Trinitatis, aſſerentes prædictam viſionem contigiſſe V. Kal. Febr. currentis anni, dum Innocentius III. rem divinam faceret. Porro hic loquendi modus a Ducangio in ſuo Gloſſario prætermiſſus.

VII. *Moritur Jacob Imperator Africæ & Hiſp. Saracenicæ.* Exeunte hoc Chriſti anno e vivis exceſſit *Jacob* Imperator Almohadum ſeu Saracenorum Africæ & Hiſpaniæ Saracenicæ, *Almanſor* cognominatus. Nowerius enim hanc mortem anno Hegiræ DXCV. copulat, affirmatque amorem juſtitiæ & religionis Muſulmanæ magnum ei nomen peperiſſe. Succeſſit Patri *Mahomet* filius, cognominatus Annaſor Ledinillah, ideſt, *defenſor Legis Dei*, qui *Yahia*, & factionarios, quorum caput erat, anno Hegiræ DXCVI. ſeu circa initium Martii an. Chriſti MCC. ſuperavit, & Africanos tam ex minori Africa, quam ex Mauritania expulit, ac montes Atlantis tranſire coegit. Tandem cum *Mahomet* Chriſtianum nomen in Hiſpania delere, & *Alphonſus VIII.* Caſtellæ, *Petrus* Aragoniæ, & *Sanctius* Navarræ Reges ſua tueri ſtatuiſſent, an. MCCXII. ad *Ubedam* in confiniis Caſtellæ novæ pugnatum, & Saraceni cum ſuo Imperatore fuſi fugatique, ut videre eſt apud Spondanum eo Chriſti anno, tuncque magnum illud Imperium, cui *Almumenin*, Omarus, Juceph ſeu Joſeph, Jacob & Mahometes ſucceſſive præfuerant in Hiſpania finitum & diſſipatum. Rodericus enim lib. 7. cap. 10. hac Chriſtianorum victoria narrata ſubjungit: *Qua victoria diſceſſionis & exterminii Almohadibus cauſam dedit*, in Hiſpania nempe tunc ab Africa ſeparata. Cumque poſtea Hiſpaniæ Saracenicæ Reguli corpus amplius non conflarent, & quilibet ſibi conſuleret, Chriſtianis facilius fuit gentem ferocem & barbaram tam memorabili clade attritam paulatim debellare.

Uſque ad hujus anni & Pontificatus Innocentii III. initium eminentiſſimus Cardinalis Baronius Annales Eccleſiaſticos herculeo labore elucubratos perduxit; qui licet in eo ſcribendi genere excelluerit, quia tamen nihil ex omni parte perfectum, ut vulgo dicitur, eoſdem ſuppleviſſe ac illuſtraſſe inutile, ut ſpero, non erit.

Digitized by Google

Quando abſolutus eſt præſens tom.

ABſolutus eſt autem præſens Tomus, cum poſt menſem Pontifex Romanus creatus eſt Paalas; cui ipſe dicandus, pro tanto manere Deu immortali perennes gratiaram continear actiones, quæ & acceſſionem accipiaur tamquam ex inundante torrente majorem, quod in his a Deo ingentia valde ſim beneficia conſecutus, ereptus e ſummis periculis imminentibus. Nam e profundo maris abyſſo, horribili tempeſtate jactari, cum jam incidiſſemus in (a) dithalaſſum, ipſa adhuc naufraga ſpe: Dei ope ad optarum litus, una cum Paalo, in ſalutem Urbis & Orbis evecto, ſalvi tandem emerſimus. Quamobrem partus hic ipſe noſter præſens Annalium Tomus, qai ob multiplices parientis ærumnas pene interita pereuntis, (b) Benoni, filius doloris mei, fuerat nuncupandus: ſubita reram mutatione in contrarium ſacta, mutato quuque nomine ſicut & rebas, erit Beniamin dexteræ filius nominandus, Paalo noſtro jam in dextera collocatu. Quis (c) loqaetur potentias Domini? aaditas faciet omnes laades ejus? (d) Mirabiles vidimus elationes maiis; mirabilis & apparuir in altis Dominus. Qualis tunc terum facies? quam tetra, horrida, & formidabilis? Cum & præter immenſos fluctus illos, adhuc ex improviſo tam vehementi eſt concuſſa Eccleſia terræmotu, atque terrifico ſimul tonitru excuſſo fulmine perturbatæ, & interceptæ, atque inverſæ ſunt mentes hominum, ac paritet actiones? Qui tanc æſtas mei, cum adeo violentis licet amicis flatibus abreptus, ferrer in Syrtes, e qaibus haad facilis eſſet emergendi facultas? (e) Laboravi clamaus, raucæ reipſa tunc factæ ſunt fauces meæ, exclamans ad Omnipotentem Davidicum (f) illud: Mitte manum tuam de alto, libera me de aquis multis. Quærebam anxius, ſi quomodu (g) ut Jonas dedens me fluctibas, honeſta jactura mei ſolius poſſem cæteris periclitantibus eſſe ſalas. Sed judicio ſapieutum fratrum qui aderant, damnoſam exiſtimatum eſt hujaſmodi conſilium; eo quod non ego, ſicut ille, ſugerim a facie Domini, ſed potias pro Domino ſtarem, atque perſiſterem pro domo (h) Iſrael (utcumque debiles vires ferrent) murus oppoſitus; firmiter iiſdem aſſeverantibus, loco non cedendum, ſed firmiſſime ad finem uſqae perſtandum infractum, immobilem, atque conſtanrem. Sic igitur fratrum ſententia interclaſus, cunctiſque evadendi remediis deſtitutus, tædiu vitæ gravatus ſupra modum, ultra vires, in illa ærumnoſa cum Jeremia (i) erupi ſæpe lamenta: Væ mihi mater mea, quare me genuiſti virum rixæ, virum diſcordiæ in aniverſa terra? Cum vero his tenerer vallatus anguſtiis, & a Deo tantum, qui eſt ſolus omnipotens, præſtolarer auxilium: ecce ſtatim ex inſperata caraſtrophe facta eſt rerom repentina, ſicut & admiranda mutatio. Excitatus namqac tamquam dormiens Dominus clamore ſuorum, qui laborantes erant in remigando, feſtinus exargens, imperavit (k) vento & mari, & facta eſt tranquillitas magna; atque dicto citius, miro conſenſu omnium ecce provebitur PAULUS, tanqaam e maris ereptas tempeſtate ſalvus, in Cathedram Petri. Cui una cam univerſa Eccleſia Catholica feliciter acclamamus: PAULO PAPÆ QVINTO A DEO ELECTO SALUS ET VITA.

(a) Act. 27.
(b) Gen. 35.
(c) Pſ. 105.
(d) Pſ. 92.
(e) Pſ. 68.
(f) Pſ. 143.
(g) Jon. 2.
(h) Ezec. 13.
(i) Jer. 15.
(k) Mat. 8.

Peroratio Auctoris.

SIcut ſervus (l) deſiderat umbram, cum ſab æſtuantis Sulis radiis laboſe fractus, calore diſſolvitur: ira & ego purtans pondus diei & æſtus, exoptavi, ut tandem faſce ſolutus, ſub (m) ambra illius requieſcerem; quem ſemper concupivit anima mea. Et ſicut (n) mercenarius præſtolatur finem operis ſui: expectavi & ego, ut inclinara ad veſperam die, mercedem acciperem a Patreſamilias, denarium diurnum, ejus imagine cuſum, & pretio auctum illius, qui dixit (o) Abrahæ Patri credentium: Egu ero merces tua magna nimis. Ab hora namque prima conductus, ejas auxilio, indeſeſſo ſtadio laboravi, ut puteos (p) illos, quos antiquiores Patres noſtri fodere, impii vero Palæſtini obſtruxerunt, implentes humo, exhaurirem, pargaremque ab immenſa ſuperinjecta mendaciorum congerie, ipſoſque puriſſimos interceptos latices revocarem ad aſum priſtinum ovium atque paſtorum. Quod jam vero ſit diei hora noviſſima, pulſante oſtium morte, ſampta fiducia immenſæ Dei miſericordiæ, accurro ad Patrem filias, ſed prodigo (q) illi ſimilis, miſericordiam petens. Tu vero Pater ne obcut-

(l) Job. 7.
(m) Cant. 2.
(n) Job. 7.
(o) Gen. 15.
(p) Ibid. 20.
(q) Luc. 15.

Digitized by Google

curſum neges, amplexum nec ſubtrahas, neque oſculo prives immeritum; ſed ut pater illi, mihi exhibe ſtolam primam, porrige anulum, & cætera illi exhibita uſque ad calceamenta pedum, amoris ſigna, honoris inſignia; & quod præſtat omnibus, ut numen filii conſecutus, tuus heres, Chriſti vero coheres (a) effici dignus inveniar. Sed quod ſpem tantam timor imminuat, dubitatio vero intercipiat, frangat autem magis male ſibi conſcia conſcientia: exemplo (b) Jacob, qui æque formidans, ne ab offenſo patre maledictionem loco benedictionis eliceret; conſilio atque ope providæ matris, a patre exoptatam primogeniti accepit benedictionem: Ecce ſupplex interpello te matrem noſtram, Dei genitricem MARIAM, ut per te ipſam a Patre luminum benedictionem illam conſequi dignus efficiar, qua ſublimis illius regni cœleſtis, æternæ ſcilicet particeps efficiar hereditatis, gratia & miſericordia ipſius CHRISTI JESU Domini noſtri, cui una cum Patre, & Spiritu Sancto honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

(a) Gal. 4.

(b) Geneſ. 27.

Digitized by Google

JOANNIS DOMINICI MANSI
CONGREGATIONIS MATRIS DEI
LUCENSIS

Suarum ad Pagium adnotationum, emendationes, illuſtrationes, additiones.

QUanquam in adornandis iis quas in Pagium ſcripſi animadverſionibus omnem dediſſe operam mihi blandirbar, ut ea in quibus inſignem hunc ſcriptorem emendabam veritati maxime congruerent; in nonnullis tamen deceptum me fateor. Cum enim in pangendo meo, quod nunc molior, Supplemento ad Conciliorum Collectionem Veneto-Labbeanam ſecundis curis ea diſcuterem, quæ de conciliis nonnullis in adnotationibus illis diſſeruerem, oſcitantius me quædam ſcripſiſſe, quædam non ſatis demonſtraſſe, nonnulla præteriiſſe animadverti. Hæc vero hic retractare, indicare, ac demum emendare conſtitui, ut Lectores maxime intelligant mihi unice cordi fuiſſe in hoc opere conficiendo veritatem, quam dum teneo, errorem meum fateri non erubeſco.

Ad annum 485. Acacium una tantummodo ſimplici vice damnatum in Romano concilio anni 484. aſſerui, negans in ſequenti anni 485. concilio gravius quidquam adverſus illum definitum fuiſſe. Nunc vero re maturius diſcuſſa intellexi tandem, in altero anni 485. vel 486. concilio novam iterum ſententiam illum tuliſſe. Bis enim damnatum a ſe Acacium affirmat Felix III. in epiſtola ad Vetranionem his verbis: *Acacius apoſtolicæ ſedis iterata excommunicatione depulſus eſt*. Id vero præſtitum ſecunda vice in concilio anni 485. conſtat ex ſubſcriptione ſynodica concilii Romani anni 485. quæ inter Acta concilii Romani anni 484. male a Labbeo refertur. Ita enim ibi ſubſcribit Candidus Tiburtinus: *Candidus &c. Petro Tiburtinæ eccleſiæ pervaſori, & Acacio quondam Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ &c. ſequens auctoritatem ſedis apoſtolicæ ſecundum noſtrum juxta eccleſiæ ſtatum catholica deliberatione prolatam anathema dictans ſubſcripſi*.

Quod vero ſemel id factum fuiſſe legatur in epiſtola Felicis relata à Supplemento Acaciano, id forte adſcribendum eſt tempori, quo Felix epiſtolam ejuſdem ſupplementi dedit; forte enim ſcripta eſt tempore inter primam & ſecundam excommunicationem interjacente. Qua de re fuſius ego in meo Conciliorum Supplemento.

Ad A. 491. IV. erraſſe me fateor Ariadnam auguſtam ante Zenonem virum ſuum deceſſiſſe ſcribentem; id enim fidei omnium coævorum ſcriptorum repugnat. Lege Evagrium lib. 3. cap. 29. Quare recentiores illi ſcriptores Græci, qui Arcadiam ſecundam Zenonis uxorem ſtatuunt, ſive errarunt pro Ariadna Arcadiam reponentes; ſive tres uxores aliam poſt aliam aſſignarunt Zenoni, quarum duæ ante virum obierent, tertia vero Ariadna viro decedenti ſuperſtes aliquandiu egit.

Ad A. 589. II. Concilii Valentini epocham ad annum 585. revocandam duxi. Sed cum in meo conciliorum Supplemento, quod opus nunc molior, & brevi commiſſurus ſum prælo, animadverterim concilii hujus tacito loci nomine mentionem fieri a Fredegario ad annum XXIV. Guntramni; & annus ille in annum 584. vel 585. incidat, ab ea utique epocha removendum non cenſeo.

Ad A. 663. IV. Synodum Auguſtodunenſem cum Synodo Marlaci a Theoderico & Dagoberto Francorum regibus habitam & cum Auguſtodunenſi S. Leodegarii, cujus canones extant, perperam confudi. Duo enim hæc ſunt loco & tempore diſtincta concilia. Auguſtodunenſe enim habuit S. Leodegarius nullo forte epiſcopo, ſed clericis ſuis aſſidentibus. Marlacenſe vero conſtitit epiſcopis quinquaginta quatuor, convenitque in loco ab urbe & diœceſi Auguſtodunenſi plane diverſo. Marlacum enim, ubi ſynodus illa habita eſt, cum pago agri Pariſienſis *Marly* Pagius ad annum 677. 8. componit.

Ad A. 664. XVII. In nota ad hunc annum fabellam adoptare viſus ſum de ablato a Gallis corpore S. Benedicti Abbatis, ac dein Caſinenſibus reſtituto; hanc vero modo rejicio, utpote nullo idoneo aſſertore munitam, ut egregie demonſtrat eruditus author Diſſertationis de aſſerto Caſinenſibus corpore S. Benedicti, quam habes vulgatam in Appendice Tomi ſexti Annalium O. S. B. impreſſionis Lucenſis. Denique totam hanc notam expunctam velim, quod parum ſibi cohæreat, & oſcitanti mihi obrepſerit.

Ad A. 714. VIII. Concilium Etruſcum ex charta vulgata a P. Grandi in Diſſert. de Pandectis Appendic. num. I. anno 714. ex conjectura aſſignavi. Sed ex diplomate Luitprandi Regis apud Muratorium in Antiquit. Ital. t. VI. pag. 372. plane conſtat non prius an. 715. die XII. Kal. Julias, quem diem ſignant ejus diplomatis notæ chronologicæ, haberi potuiſſe, cum diplomate illo Rex cauſæ hujus exordium inſtituerit. Ita ego fuſius in meo Conciliorum Supplemento.

Ad A. 721. I. Concilii Romani epocham multo quam in editis emendatiorem ſignat vetus MS. Codex Bibliothecæ Cathedralis Lucenſis ſæculo, ut arbitror, XI. deſcriptus, in quo concilii hujus is eſt titulus: *Imperio domni piiſſimi Auguſti Leone a Deo coronato magno Imperatore poſt C. anno VI. ſed & Conſtantino novo* (ſic pro *novo*) *filio ejus anno II. menſe Aprili indictione IV.* Hinc non legitur illud p. C. XVI. quod mendo manifeſto eſt in editione Labbeana. Quamquam nec ita lectio plane ſanatur. Quare viderint eruditi, utrum eam quam hic propono, correctio admittenda ſit.

Ad A. 732. I. Quamquam epiſtolam Gregorii III. quam hic indico ad concilium Romanum pro imaginum cultu celebratum pertinere arbitror, oſcitantius tamen ſcripſi concilium illud anno 732. conveniſſe. Licet enim id aſſerit Labbeus, tamen ex epiſtola illa conſtat Gradenſem patriarcham accitum fuiſſe ad hoc concilium die Kalendarum Novembris indictionis. XV.

celebrandum; hæc vero deſignant annum Chriſti 751. a cujus ſeptembri indictio XV. cœperat.

Ad annos 741. VI. 742. VI. 743. I. & ſequentibus Conciliorum S. Zachariæ & S. Bonifacii necnon & epiſtolarum quarumdam utrimque tranſmiſſarum ſiſtema aliud chronologicum constituendum ſtatui in diſſertatione de ſynodis in Germania, Gallis & Italia a S. Bonifacio & S. Zacharia habitis, quam in meo ad concilia Supplemento propediem evulgaturus ſum. Operoſum vero eſſet rationes hic exhibere, quibus certum ſingulorum annum adſtruxi. Has ergo fuſius deductas expectare lectores in opere illo intra hunc annum 1746. ut ſpero, evulgando jubeo. Interim tabulam chronologicam ad normam ejuſdem diſſertationis confectam, & in ejus calce ibidem expanſam hic exſcribo.

Anni Ch.
742. Concilium Germanicum a nullo veteri, aut recentiori ſcriptore indicatum in quo epiſcopales ſedes tres in Germania a S. Bonifacio erectæ, de quibus S. Bonifacius certiorem facit S. Zachariam per epiſtolam apud Labbeum to. VIII. pag. 257. legendam.

S. Zacharias reſpondet S. Bonifacio epiſtola I.

743. II. ejuſdem ad Burchardum Wirceburgenſem epiſcopum non ita pridem electum.

Concilium Germanicum quod a Labbeo cæteriſque primum dicitur.

744. Senonis concilium agitur in quo Adalbertus damnatur, Abel & Adalbertus ille Rhemenſis, hic Senonenſis metropolitæ conſtituti.

Romanum I. Concilium S. Zachariæ.

Epiſtola S. Zachariæ VI. ad S. Bonifacium de quæſtione baptiſmatis.

Epiſtola S. Zachariæ IV. ad S. Bonifacium.

Epiſtola S. Zachariæ V. ad S. Bonifacium.

745. Concilium Liptinenſe.

Epiſtola III. XVI. & XI. S. Zachariæ ad Francos & Gallos.

Epiſtola XVII. Zachariæ ad Auſtrobertum, ad quem Romani Concilii anni præcedentis acta tranſmittit.

S. Bonifacius epiſtolam ſcribit ad Pontificem de erroribus Adalberti lectam in ſequenti Romano concilio.

Concilium Romanum II.

Epiſtola IX. S. Zachariæ ad Bonifacium.

746. Epiſtola VI. S. Zachariæ ad S. Bonifacium de baptiſmate minime iterando.

Ejuſdem S. pontificis epiſtola VII. qua ad plura Pippini conſulta reſpondet.

747. Epiſtola VIII. S. Zachariæ ad S. Bonifacium, cui injungit ut data ad capitula Pippini reſponſa in concilio ſtatim celebrando recitet.

Concilium Germanicum quod tertium eſt Labbeo, reipſa vero ſecundum, & conciliorum quæ eo uſque S. Bonifacius habuerat quintum.

S. Bonifacius literis per Burchardum miſſis Romanum pontificem de multis conſulit. Literæ ipſæ non extant.

748. S. Zacharias epiſtola X. ad præcedentia S. Bonifacii conſulta reſpondet.

749.

750.

751. S. Bonifacius epiſtola per Lullum tranſmiſſa apud Labbeum pag. 263. legenda S. Zachariam iterum conſulit.

Cui S. Zacharias tribus epiſtolis XII. XIII. XIV. reſpondet.

Hæc conciliorum S. Bonifacii & S. Zachariæ pontificis cum mutuis amborum epiſtolis chronotaxis. Epiſtolam S. Bonifacii ad Griphonem cum temporis adſcriptione careat, ubi collocaretur non invenimus. Epiſtolam XV. S. Zachariæ ad Epiſcopos Francorum, utpote dubiam cum controverſiam de ſublato corpore S. Benedicti tangat, neglesimus.

Ad Annum 760. I. Hieroſolymitanam Synodum illam quam indicavi ex vita S. Joannis Gotthiæ epiſcopi ipſam eandem cenſeo cum Hieroſolymitana illa ſynodo, cujus ſynodicam ad Paulum papam Theodori Hieroſolymitani patriarchæ nomine inſcriptam mittere ſe ad Carolum Francorum regem Conſtantinus antipapa in literis ad eumdem regem ſignificat. Hanc vero ſynodicam perveniſſe Romam auguſto menſe V. indictionis, idest anno 767. idem Conſtantinus in ſua illa epiſtola quæ in codice Carolino eſt XCIX. ſignificat. Ex hoc annum concilii diſcimus.

Ad annum 769. I. Concilium Romanum anni hujus extare adhuc MS. in Veronenſi codice, Maffejo in ſua Verona illuſtrata part. 3. cap. 7. indicante, notavi. Sed poteram totam illam adnotationem meam omittere, cum idem ipſum concilium ſit quod a V. Cl. Cajetano Cenni Romanis typis vulgatum prodiiſſe Georgius in adnotatione ad Pagium hic excuſa jam admonuiſſet.

Ad annum 799. I. Reiſpacenſe concilium ego ipſe cum cæteris in annum 799. contuli; ſed ex epiſtola Arnonis Salaburgenſis Archiepiſcopi, qua ad Concilium illud epiſcopos invitat, a P. Pez in codice Diplomatico vulgata, deducendum mihi cenſui concilium hoc ad annum 803. referendum eſſe.

Ad annum 860. II. Concilium Moguntinum a Carolo archiepiſcopo habitum Collectores latuiſſe notavi, cum non ſatis excuſſiſſem Veneto-Labbeanam Collectionem, in qua dein reperi concilium illud anno 857. adſcriptum. Adhuc tamen in meo Conciliorum ſupplemento demonſtravi concilium iſtud anni 857. de quo in Francorum annalibus, convenire nequaquam poſſe cum concilio, cujus Nicolaus papa I. in ſua ad Carolum Moguntinum archiepiſcopum & ſuffraganeos meminit. Ex illa enim epiſtola non obſcure deducitur concilium illud ſub Nicolao papa conveniſſe. Quod vero octobri menſe anni 857. teſtantibus Francorum annalibus coactum eſt concilium, ſub Benedicto Papa III. celebratum eſt.

Ad annum 868. II. Quæ hic affero argumenta pro aſſignando anno huic Romano quodam concilio, in quo ea oratio perorata eſt, cujus fragmentum Muratorius vulgavit; adducunt me in ſententiam parum ab hac diverſam; nempe concilium iſtud celebratum fuiſſe Caſini anno 869. Eo venerat Adrianus ab Imperatore Ludovico accitus, ibique rogatus Lotharium ad communionem admiſit, admiſit & Guntharium ad laicam communionem. Tunc igitur forte de revocatione eorum ad eccleſiam ſynodus habita, ejuſque occaſione ea oratio recitata eſt.

Ad annum 885. II. Concilium incerti loci in Italia ab Adriano papa III. habitum in Collectionibus omiſſum eſſe aſſerui; id tamen diligentius evolutis Veneto-Labbeanæ Collectionis voluminibus t. XI. pag. 533. adnotatum reperi.

Ad annum 887. V. Neſcio quid mihi obrepſerit, cum anno huic conſignandum cenſui concilium

cilium Turonenſe, cujus meminit author fragmenti hiſtoriæ Britanniæ Armoricæ in Anecdotis Martenii t. III. Concilium convenit ſub Herardo archiepiſcopo, qui cathedram illam ab anno 855. uſque ad 871. Sammartania teſtibus habuit. Apud eoſdem Sammartanos extat exordium collectionis cujuſdam canonum quam vulgaſſe ſe in eadem ſynodo anno 858. ordinationis ſuæ III. indict. VI. die XVIII. Kal. junii idem archiepiſcopus ibid. affirmat. Hic ergo genuinus concilii Turonici diœceſani annus habendus eſt.

Ad annum 916. III. Altheimenſe concilium unicum ſtatui in hac mea adnotatione; at ſecundis curis hæc recenſens, agnovi tandem canones a Pagio collectos & mei eidemque concilio adjuſtos, geminæ Altheimenſi ſynodo tribuendos eſſe, quarum alteram habitam ſtatuo anno 916. alteram vero poſt annum 922. Priori Herigerus Moguntinus archiepiſcopus præſuit; poſteriori vero Hildebertus. Quibus ita diſtinctis nullum irrepſiſſe mendum in Burchardi textum intelligimus.

Ad annum 932. I. Ratiſponenſe concilium ex Martenii Veter. Mon. t. VII. notum cum Dingolvingenſi (ita enim ſcribendum pro Digolvicenſi) confundendum cenſui; nunc vero diſtinguenda hæc fateor; nam Ratiſponenſes Patres in Principe Urbis illius templo convenere; non ergo in pago Dingolvingenſi convenerunt. Præterea poſtremæ huic ſynodo Nytardus Sabionenſis interſuit, cujus tamen nomen inter patres Ratiſponenſes fruſtra quærimus. Rationes alias expendo in meo ad Concilia ſupplemento, quibus duo hæc concilia diſtingui inter ſe omnino oportet.

Ad annum 973. XV. Synodi Conſtantinopolitanæ, in qua Baſilius patriarcha criminum reus judicatus eſt, & depoſitus, nullam in collectionibus mentionem fieri nonniſi per oſcitantiam aſſerui; nam inter cæteras recenſetur in to. XI. pag. 963. Venet. edit.

Ad annum 979. I. Engelenheimenſem ſynodum ad ſequentem annum 980. transferendam judico; hunc enim annum exhibet ſubſcriptio diplomatis a me in adnotatione indicati cum annis imperii Ottonis compoſita. Aberrat quidem indictio, quæ annum 979. ſignat; ſed facilius in unam indictionem, quam in geminos reliquos temporis characteres mendum irrepſiſſe ſuſpicaremur.

Ad annum 1059. II. Benzonem Albenſem epiſcopum, Cadali antipapæ fautorem, munus cancellarii apud illum geſſiſſe aſſerui. Dein vero tandem me deceptum comperi, vel ſaltem me id affirmaſſe nullo veteri authore fultum agnoſco; neque enim de ſe loquitur Benzo cum cancellarium lateribus Cadali aſſiſtentem inducit. Sermo tunc apud illum erat de cancellario Henrici imperatoris.

Ad annum 1067. I. Oſborienſe concilium quod in cauſa ſchiſmatis Alexandrum II. inter & Cadalum in Germania conveniſſe S. Petrus Damiani in epiſtola ad Cunipertum affirmat, cum concilio illo Germanico, quod integro anno Mantuanum præceſſiſſe Benzo lib. 3. cap. 25. affirmat, confundendum cenſui. In meo conciliorum ſupplemento argumentum iſtud iterum verſans, demonſtraſſe tandem me confido Oſborienſe iſtud concilium ex S. Petro Damiani notum, & Germanicum illud a Benzone aſſertum duo eſſe tempore inter ſe diſcreta concilia. Nam ex epiſtola illa S. Petri Damiani ad Cunipertum conſtat Cadalum vertente ab aſſumptione ſua anno in concilio Oſborienſi dejectum fuiſſe. Quo teſtimonio convincimur non ſerius anno 1062. concilium illud conveniſſe. Viciſſim autem Mantuanum concilium anno 1072. habitum oportet; ex quo annus 1071. pro Germanico Benzonis concilio reſultat.

Ad annum 1077. XII. Sanctonenſe concilium, quamquam a Labbeo ignoratum dici, ignoratum ab illo tamen non eſt, ſed anno 1080. aſſignatum. Verum & ille quidem in hoc anno deſignando errat, & ego pariter annum 1077. fruſtra ſelegi. Nam verus annus Xantonenſis concilii eſt 1081. Id ſtatim intelliges ſi animadverteris Gregorium Papam VII. literis expeditis die VIII. idus martii indictione III. ideſt anno 1080. apud Martene Anecdot. to. III. pag. 578. ſignificaſſe miſſurum ſe legatos in Gallias ad cauſam illam cognoſcendam in concilio. Ex iis vero monumentis quæ affert Labbeus conſtat, concilium illud januario menſe convenisse; ergo anno 1081. eſt habitum.

Ad annum 1083. II. Adelheis illa quæ inter Henricum regem & Mathildem pacem conciliavit Henrici illius ſoror utique non fuit, ſed femina erat potentiſſima Henrico regi neceſſitudine conjuncta, filia Magenfredi Marchionis, & vidua Ottonis Marchionis Italiæ, cujus imperio tota Sabaudica & Pedemontana ditio parebat. Quare Italiæ claves ſub ſe habere merito cenſebatur. Vide Ughel. in to. 4. pag. 358. edit. Venet.

Ad annum 1125. IX. Bullam de reſtitutione epiſcopatus Trium Tabernarum, quam ex Martene hic indicavi, adeo multis ſollicitat Ughellius to. IX. pag. 358. adeo inſolitis verborum formulis concepta eſt, ut ſuſpicionis notam apud eruditos incurreris. Quare non erat cur in notis ad criticam Baronii abſque ullo ſuppoſitionis elogio laudaretur.

Ad annum 1123. Synodum illam Romanam generalem quam Calliſtus II. anno iſto habuit, intra triduum deſiiſſe, Pagio ex Landulpho a S. Paulo id affirmanti, conſenſi. Nunc vero re maturius diſcuſſa, intellexi tandem Landulphi teſtimonium cum Lateranenſi generali concilio nequaquam congruere. Concilium enim die XV. Kal. aprilis cœpit, ut Pagius hic ex veterum teſtimonio ſtatuit, bulla Calliſti qua Divorum honores S. Conrado Conſtantienſi ſtatuit, lataque eſt ſtante adhuc concilio, ſignatur die V. Kal. aprilis. Concilium ergo ad decem ſaltem dies perſeveravit. Alia ſuggero argumenta in meo ad concilia ſupplemento, quibus demonſtratur concilium hoc generale ad dies XIX. ſubſtitiſſe. Ex quo inferas concilium cui Landulphus a S. Paolo præſens adfuit a Lateranenſe generali plane diverſum eſſe, quanquam poſt annum 1120. conveniſſe oporteat, ut in eodem ſupplemento demonſtro.

Denique ab æquis lectoribus veniam imploro, ſi dum multis diſtractus curis, cum per me typorum ſpecimina curare ſæpe nequiverim, facile provenerit, ut non ſemel nomina propria hominum & locorum minus recte efferrentur. Hinc in adnotatione ad annum 1049. irrepſit *Ludevvigiani* pro *Lunigiani*, in alia anni 1130. 4. eſt *Pſenopolitanam* pro *Partenopolitanam*, alicubi pro *Roberto Tortienſi* poſitum legi Roberto *Tirinenſe*; fere ubique *Udalricus Bambergenſis* in *Udalricum Bambergenſem* transformatur. Anno 826. 4. legitur *Ulſpergenſis* pro *Uſpergenſis*. Sphalmata alia grammatica dare illos velim typothetarum incuriæ & correctorum oſcitantiæ, quibus tamen in poſtremis voluminibus utcumque proviſum eſt.

INDEX

INDEX
IN TOMUM DECIMUMNONUM ANNALIUM ECCLESIASTICORUM BARONII.

Nota numeralis communis Annum Chriſti : *Romana vero* Numerum Marginalem *ſignificat*.

A

Abbates & Archipresbyteri Octaviano Antipapæ contra Alexandrum III. inhærentes qui fuerint, 1160. XIX.

Abdicatio Conradi Archiep. Moguntini ſpontanea ab Archiepiſcopatu, 1177. LXXV.

Abjuratio ſchiſmatis Octaviani, Guidonis Cremenſis, & Joannis de Struma Antipaparum per Chriſtianum Archiepiſ. Moguntinum, 1177. XXVIII. LXVII. Item per alios Imperii Prælatos & Epiſcopos, *ibid.* Item per Joannem ipſum de Struma pſeudopapam, 1178. IV. Item per Epiſcopos Germaniæ in Conc. Romano generali, 1179. VI.

Ablata repoſcit S. Thomas Cantuarienſis ab Henrico II. Anglorum Rege, 1167. L. LI. LII. Repetunt & diverſi alii, 1168. XVI.

Abominationes horrendæ Cotercllorum hæreticorum in Galliis, 1183. VII.

Abrogatio omnium eorum quæ contra ſanctum Thomam Cantuarienſem ſunt facta, 1164. XXVI.

Abſalon Roſchildenſis Archiep. collaborat Waldemaro Daniæ Regi in expugnanda Rugianorum idololatria, 1161. XVII. Ejus egregiæ laudes, *ibid.* Sollicite incumbit in reformationem diſciplinæ regularis, *ibidem* XVIII. Willelmum quemdam virum pium ad idem præſtandum e Galliis accerſit, *ibid.*

Abſalon Waldemaro fruſtra diſſuadet multis rationibus profectionem ad Fridericum Imp. 1162. XV. Cum eodem invitus proficiſcitur, *ibid.* XVI. Fridericum Imp. illiberaliter Waldemarum Regem tractantem perfidiæ inſimulat, 1162. XVIII. Waldemarum animo conſternatum conſiliis inſtruit, *ibid.* Eidem conciliabulo ſchiſmaticorum excedere ſuadet, *ibid.* XIX. Fruſtra rogatur ab Octaviano pſeudopapa, ut velit intereſſe conciliabulo, *ibid.* Roſchildenſium creatus Archiepiſc. invitus fuit donatus pallio Archiepiſcopali ab Alexandro III. Papa, 1177. XCI. XCII.

Abſolutio Urbis Romæ, 1153. II. S. Thomæ Cantuarienſis a culpa & juramento illicito, Henrico II. Angliæ Regi facto, 1164. VI. XXVI. Henrici II. Anglorum Regis, & quibus conditionibus concedatur, 1172. III. VI. VII.

Abſolutio Epiſcoporum Londonienſis & Sareſberienſis a S. Thoma Cantuarienſi excommunicatorum, 1172. XV. Friderici Imp. & ejus Principum, 1177. XXII. LXVIII. Item omnium ſchiſmaticorum, 1177. XXVII. LXVII. Item Willelmi Scotiæ Regis, 1182. I. Item Foreſtarii Regis Angliæ, 1186. XIX. Hugonis Eccleſiæ S. Andreæ in Scotia invaſoris, 1188. XX.

Abſolutio non valet, niſi ablata reſtituantur, 1188. L.

Abyſſini, ſive Æthiopes Pretejanno ſubjecti obtinent Romæ Eccleſiam S. Stephani protomartyris, 1177. XXXVIII.

Accon civitas Palæſtinæ Chriſtianorum capitur a Saracenis, 1187. IV. V. Recuperatur a Regibus Francorum & Anglorum, 1198. XV. XVII.

Accuſatio contra Gilibertum Porretanum, Pictavienſem Epiſcopum, de nova hæreſi, 1147. VII. VIII. XI. Alia contra Ottonem Comitem Palatinum apud Fridericum Imper. per Cardinales Alexandri III. fautores, 1159. XLVIII. Alia contra Reges comprovinciales per Fridericum Imper. ob ſuſceptum ab iis Alexandrum III. Papam, 1162. XIX.

Accuſatio contra S. Thomam Cantuar. per Epiſcopos Angliæ apud Alexandrum, 1164. XXXIII. Alia contra eumdem ob nimiam ſeveritatem, 1167. XLVI. Alia contra Henricum II. Anglorum Regem in colloquio publico, 1168. XVI. Alia per Willelmum Papienſem Card. contra S. Thomam apud Alexandrum Papam, 1168. XXIII. Alia diverſorum apud Alexandrum contra Henricum II. Anglorum Regem de nece immaniſſime Sancto Thomæ illata, 1172. I.

Accuſatio Balduini Cantuarienſis Archiepiſcopi apud Richardum Regem contra S. Hugonem Lincolnienſem Epiſcopum, 1189. III. Alia Richardi Regis Angliæ apud Octavianum Cardinalem, de ſimonia Curiæ Romanæ, 1190. I. Alia contra Richardum Regem Angliæ apud Cæleſtinum III. Papam & Cardinales per Philippum Francorum Regem e Terra ſancta redeuntem, 1191. XV. Alia contra Willelmum Elienſem Epiſcopum iniqua & calumniis referta ob ſuperbiam, per Hugonem Coventrenſem Epiſcopum, *ibid.* XXII.

Accuſatio contra Richardum Regem Anglorum per Henricum V. Imp. 1191. XLIII. Alia contra Gaufredum Eboracenſem Archiepiſc. per Clerum & Suffraganeos Eboracenſis Ec-

cle-

cleſiæ, 1194. VI. 1195. XIII.

Acerbus Morena Ottonis Morenæ Chronographi filius, 1154. VI. Exigit juramentum fidelitatis a Romanis pro Friderico Imp. 1167. X. Peſte moritur, *ibid.* XI.

Acta Concilii Pariſienſis ſub Eugenio III. in cauſa Giliberti Epiſc. hæretici Pictavienſis, 1147. XI. Rhemenſis ſub Eugenio item, 1148. VIII. IX. Conciliabuli Papienſis in cauſa ſchiſmatis inter Alexandrum III. Papam, & Octavianum pſeudopapam, 1160. I. Conciliabuli Laudenſis ſchiſmaticorum contra Alexandrum III. Papam, 1161. XVI. Alia Concilii Turonenſis, 1163. XVIII. Alia Conciliabuli Clarendunenſis in Anglia contra S. Thomam Cantuarienſem, 1164. II. Alia conciliabuli Herbipolenſis, 1166. II. VII.

Acta colloquii inter Reges Francorum & Anglorum habiti, 1168. XVI. Alia Legatorum Sedis Apoſtolicæ inter Henricum II. Anglorum Regem & S. Thomam, *ibid.* XXIII. XXVI. Alia Concilii Hibernici, 1171. XII. Alia Legatorum Sedis Apoſtolicæ cum Henrico Rege, 1172. II. VII. VIII. Alia Concilii Northman. *ibid.* X. Item Weſtmonaſterienſis in Anglia, 1175. I. Alia inter Alexandrum III. Venetiis & Legatos Imperatorios, 1177. XX. Alia inter eumdem & Imperatorem poſt abſolutionem, *ibid.* XXII. XXIV. XXV. Alia Concilii Veneti ſub Alexandro III. habiti, *ibid.* XXIX. LXXX. LXXXI. Romani alterius generalis ſub eodem, 1179. II. Alia Eboracenſis in Anglia, 1194. XII. *Vide*, etiam Canones.

Acta S. Silveſtri Papæ duplicia eſſe oſtendit Auctor, 1191. LII. Quam fraudulenter ſint a Græcis depravata in odium Eccleſiæ Romanæ, *ibid.*

Adalbertus Virdunenſis Primicerius mittitur ad S. Hildegardem virginem ab Eugenio III. ut de viſionibus ejus inquirat, 1148. XXXII.

Adam Eboracenſis Abbas ductus a Conrado Germanorum Rege ad Comitia, hortatur & inducit oratione populum ad ſumendam contra Infideles expeditionem, 1147. I.

Adam de Parvo ponte Canonicus Pariſienſis accuſat Gilibertum Porretanum Epiſcopum Pictavienſem hæreſeos in plena Synodo, 1147. XI.

Adami Canonici Regularis S. Victoris Pariſienſis epitaphium inſigne, 1214. XIV.

Adelphonſus Rex Gallæciæ excommunicatur a Cæleſtino Tertio propter illicitum matrimonium, 1191. XII. Cogitur ab Adelphonſo Caſtellæ Rege facere divortium, *ibidem*. Repudiata illicita uxore, ejus filiam ducit, *ibid.*

Adelphonſus Caſtellæ Rex cogit armata manu Adelphonſum Gallæciæ Regem dimittere uxorem illicite ductam, *ibidem*. Eidem ſuam filiam matrimonio jungit, *ibid.*

Adhortatio S. Bernardi ad Toloſanos, ut hæreticos perſequantur, 1147. XX. Alia Petri Abbatis Cluniacenſis ad Rogerium Siciliæ Regem, ut vendicet Latinorum injurias in Manuele Græcorum Imp. proditore, 1150. VI. Alia Joannis Sareſberienſis ad Hadrianum Quartum, ut humiles, & vanæ gloriæ ac pecuniæ contemptores creet Cardinales, 1156. XIV. Alia ejuſdem utilis valde ad S. Thomam Cantuarienſem, 1165. II. Alia Sancti Thomæ ad Henricum II. Anglorum Regem pro reſtituenda libertate Eccleſiaſtica, *ibid.* III. Alia paterna ejuſdem ad Henricum II. Anglorum Regem, 1166. XXIX. XXX. Alia ejuſdem ad Epiſcopos Cantiæ provinciæ, 1167. XX. Alia ad Regem, *ibid.* L. Alia ejuſdem ad Cardinales, ut ſe Regi opponant, libertatem eccleſiaſticam funditus tollere molienti, 1168. XL. Alia Alexandri III. cum minis ad Henricum II. Anglorum Regem, 1169. XXX. XXXI. *Vide etiam*, Exhortatio.

Adoratio Octaviani Schiſmatici Antipapæ, 1160. IX. X.

Adventus Petri Bleſenſis in Siciliam, & quando contigerit, 1167. LXXII. Alexandri III. Venetias, 1177. XVII. Item Friderici Imperatoris, *ibid.* XXII. S. Thomæ in Angliam & Eccleſiam ſuam, 1170. XLI. *Vide etiam*, Ingreſſus.

Adulatio leviſſima & Græco digna, Georgii Corcyræ Metropolitani ad Emmanuelem Græcorum Imperatorem, 1176. XXII. XXIV. Alia ejuſdem ad Fridericum Imp. 1178. XIII. Alia ejuſdem ad Patriarcham Conſtantinopolitanum, 1180. XXVII.

Adulphus Holſatiorum Princeps excipit Waldemarum Danorum Regem, & beneficiis demeretur, 1162. XVI.

Ægidius Epiſcopus Ebroicenſis comitatur Joannam Henrici II. Anglorum Regis filiam ad Willelmum Siculorum Regem ſponſum in Siciliam, 1176. II.

Ægidius Mutinenſis Epiſc. defert juſſu & permiſſu Lucii III. Papæ corpus S. Floriani martyris in Poloniam, 1184. VII. Muneribus cumulatur a Caſimiro Duce, *ibid.*

Ægidius diaconus Cardinalis fungitur legatione juſſu Cæleſtini III. apud Tancredum Siciliæ Regem pro liberanda Conſtantia Imperatrice captiva, 1192. XX.

Æquitas maxima Waldemari Danorum Regis, 1162. XX. Rapit Germaniæ Principes in admirationem, *ibid.*

Aeris corruptio maxima Romæ multos morte opprimit, 1188. XX.

Æſchillus, ſive Eſchillus Lundenſis in Dania Archiepiſc. accipit cuſtodiendum pallium Archiepiſcopale a Nicolao Anglico Cardinali Legato primo Suecorum Metropolitano conferendum, 1148. XL. Petit miſſionem, & obtinet ab Archiepiſcopatu ab Alexandro III. Papa, 1177. XCII. Cujus Archiepiſcopatus transfert in Abſalonem Roſchildenſem Epiſcopum *ibid.*

Ætas Cæleſtini III. Papæ, 1191. I.

Affectus parentum, ab Hadriano IV. Papa rigidiſſime cohibitus, & laudabiliter, 1159. XIX. Item a Leone XI. 1187. XX.

Agareni quali ſint uſi baptiſmate; & quare filios ſuos petant a Chriſtianis baptizari, 1148. XLVI. Divina ultione percuti, dum conantur demoliri crucem, 1169. XLIV. XLV. Alii ad Chriſtum convertuntur ſimilis pœnæ timore, *ibid.*

Agmen pauperum comitatur S. Thomam Cantuarienſem a judicio revertentem, 1164. XIX. XXII. Cum eodem epulantur, *ibid.*

Agnetis Burgundiæ Principis filia ſuperducitur a Friderico Imperat. legitimæ uxori, 1156. X.

Alanus Abbas Deoche ſcriptor rerum geſtarum & vitæ S. Thomæ Cantuarienſis, 1162. XXII.

Alardus Epiſc. Veronenſis intereſt dedicationi & expiationi Eccleſiarum Accon a Sarracenis pollutarum, 1191. XVI.

Albanum deſtruitur funditus a populo Romano, 1169. XXXIX.

Alberatus de Bergomo promittit juramento Longobardorum nomine Friderico Imperatori obſervationem pacis factæ, 1177. XXVII.

Albericus Cardinalis Oſtienſis Legatus creatur & mittitur ad Toloſanos, ab Henrico hæretico Petrobruſiano infectos, 1147. XII. XIII. Ducit ſecum S. Bernardum & Gaufredum

Caſ-

Cameracenſem Epiſcopum, *ibid.* XIV. Quam fuerit Gilberto Porretano metuendus, 1148. XXI.
Albericus Epiſcopus aſſidet diſputationi Catholicorum cum Albienſibus hæreticis, 1176. XIII.
Albertus Decanus Colonienſis teſtis eſt concordiæ, inter Eugenium III. & Fridericum novum Regem Romanorum initæ, 1152. VI.
Albertus Epiſcopus Tridentinus conducens Legatos Sedis Apoſtolicæ, cum iiſdem in via capitur & ſpoliatur, 1158. II. Liberatur ab Henrico Bavariæ & Saxoniæ Duce, *ibid.*
Albertus Cardinalis S. Laurentii in Lucina Alexandri III. Papæ propugnator, 1159. XLVII.
Albertus Friſingenſis Epiſcopus docetur a Friderico Imp. per litteras de rebus in conciliabulo Papienſi geſtis, 1160. XX.
Albertus Marchio Brandeburgenſis juravit Guidoni Cremenſi Antipapæ obedientiam, 1166. V. XI.
Albertus de Cazaon Præpoſitus Laudenſis, 1168. LV. Angitur animo ob juſſa S. Galdini Archiep. Mediolanenſis, *ibid.* Alexandrum III. Papam ſuſcipit, & Catholicum cum ſuis Epiſcopum eligit, *ibid.* LVI.
Albertus de Merlino ſchiſmaticus Laudenſis Epiſc. *ibid.* LV.
Albertus Præpoſitus de Ripslia creatur Epiſcop. Laudenſis, *ibid.* LVI.
Albertus Cardinalis Cancellarius fungitur legatione ad Henricum II. Anglorum Regem juſſu Alexandri III. 1172. I. Cum collega Theodino Cardinali eidem ſcribit de Actis pœnitentiæ ejus in ſcripta redactis, *ibid.* VI. De rebus cum Henrico Rege tranſactis facit certiorem Gilibertum Archiepiſcopum Ravennatenſem, *ibid.* VIII. Concilium cum collega cogit apud Abrincas in Northmannia; & ejus ſtatuta, *ibid.* X. Præſens eſt abſolutioni Willelmi Scotorum Regis, 1182. I. Creatur Pontifex Romanus, & cognominatur Gregorius Octavus, 1187. XII. Literas encyclicas mittit per totum orbem Chriſtianum doloris plenas ob amiſſam Jeroſolymam, & exhortatorias pro recuperando ſancto Sepulcro, *ibid.* XIII. Indulgentiam plenariam concedit ad liberandum S. Sepulcrum peregrinantibus, *ibid.* XVI. Quinquennale jejunium indicit pro felici expeditionis ſucceſſu, *ibid.* XVII. Cardinalibus & ſibi aſperius jejunium imperat, *ibid.* Prælatos Eccleſiarum jubet juſtitiæ dicundæ operam dare, & litigia dirimere, *ibid.* XVIII. Moritur, *ibid.* XXVII.
Albertus de Gambara jurat Longobardorum nomine pacis inter ipſos & Fridericum Imperatorem obſervationem, 1177. XXVII.
Albertus Epiſcopus Bethleemita proficiſcitur Romam ad Concilium generale, 1178. XI.
Albidis Rogerii Siciliæ Regis uxor moritur, 1150. IV.
Albienſes in Gallia hæretici deteguntur, 1176. III. Eorum errores qui fuerint, *ibid.* Convincuntur publice & condemnantur, *ibid.* IV. Profeſſionem Catholicæ Fidei emittunt, 1176. XII. Eamdem recuſant juramento confirmare, *ibid.* XIII.
Alemanni. *Vide*, Germani.
Aleonora ſive Eleonora Richardi Regis Anglorum mater multis inſtat querelis apud Cæleſtinum III. pro liberatione filii, 1193. II. VI. XI. *Vide*, Eleonora.
Aleſia Ludovici Francorum Regis filia deſponſatur opera Alexandri III. Richardo Henrici II. Anglorum Regis filio, 1177. XCIII.
Alexander III. Papa. *Vide*, Rolandus Canonicus Piſanus, S. R. E. Cardinalis Cancellarius.
Alexandria Longobardiæ civitas conditur in honorem Alexandri III. Papæ, 1168. LXV. Obſidetur a Friderico Imperatore, 1174. II. Liberatur ab obſidione, 1175. V. Epiſcopatu augetur ab Alexandro III. *ibid.* XII.
Alexandrini cives in Longobardia reſiſtunt fortiſſime Friderico Romanorum Imperatori, 1174. II. 1175. II. Eorumdem auxilio S. Petri Apoſtoli ingenti ſtrage afficiunt, *ibid.* IV. Liberantur obſidione, *ibid.* V.
Alexius S. R. E. ſubdiaconus Cardinalis mittitur ab Alexandro III. in Scotiam ad componendas diſcordias inter Regem & Canonicos S. Andreæ ortas propter electionem novi Metropolitani, 1180. IV. V. Hugonem regium Capellanum violenter intruſum deponit, & Joannem Scotum legitime electum confirmat, *ibid.* VI. Hugonem intruſum ſacrilegum mulctas ſententia excommunicationis, *ibid.* IX.
Alexius Comnenus Manuelis Græcorum Imperatoris filius ſuccedit patri in Imperio, 1180. XXIV. Strangulatur miſerrime ab Andronico tyranno Imperii invaſore, 1183. VIII.
Alexius Protoſebaſtus Alexii Comneni Imperatoris coronam affectans capitur & excæcatur ab Andronico tyranno, *ibid.* X.
Alexius Angelus tyrannus, redacto in ordinem Iſaacio Imperatore Græcorum, habenas Imperii capeſſit, 1195. XXV. Timore claſſis Henrici V. Imperatoris perculſus, graviſſimum tributum imperatum eidem ſpondet, 1197. II. III.
Algiſius Archiepiſcopus Mediolanenſis ad Clerum & populum Alexandrinum ſcribit, ut Aquenſem Epiſcopum pro ſuo ſuſcipiant, 1180. VII.
Almaricus Patriarcha Antiochenus graviſſima patitur a Rainaldo Principe; & quænam, 1154. VII. Liberatur a Balduino III. Jeroſolymorum Rege, *ibid.*
Alphanus Epiſcopus Capuanus occurrit Joannæ Henrici II. Anglorum Regis filiæ, Willelmo II. Siciliæ Regi deſponſatæ, 1176. II.
Alphonſus Portugalliæ Dux facit Ducatum ſuum Romanæ Eccleſiæ tributarium, 1179. XVI. Rex renunciatur ab Alexandro III. Papa, *ibid.*
Alphonſus Rex Hiſpaniarum obtinet a Ludovico Rege Francorum brachium S. Eugenii primi Archiepiſcopi Toletani, 1148. XXXI. Quanta illud veneratione exceperit, *ibid.*
Altercatio Henrici II. Angliæ Regis cum S. Hugone Lincolnienſi Epiſcopo, 1186. XIX.
Amalricus Jeroſolymorum Patriarcha creatur, 1159. LXXIV. Moritur, 1180. XXXIV.
Amalricus Rex Jeroſolymorum ſuccedit Balduino Tertio, 1163. XXVII. Uxorem in quarto conſanguinitatis gradu ſibi conjunctam cogitur repudiare, *ibid.*
Ambitio dignitatum Eccleſiaſticarum exagitatur egregie & diſſuadetur a Petro Bleſenſi, 1187. I.
Amicitia reformatur inter Henricum II. Angliæ Regem, & S. Thomam, 1170. XII. XIII. *Vide*, Concordia.
Ammonius monachus præcidit ſibi aurem ne Epiſcopus fiat, 1187. II. Minatur etiam ſe ſibi linguam præciſurum, *ibid.*
Amundus Olavi Scotkonung filius Suecorum Rex primum Suecorum Archiepiſcopum a Polonis accepit, 1148. XL.
Anaſtaſius IV. Papa. *Vide*, Conradus Cardinalis Epiſcopus Sabinenſis.
Anathematizatio Octaviani Antipapæ & ejus ſequacium per Alexandrum III. 1159. XLI. Alexandri per Octavianum, 1160. XVIII. Friderici Imp. in Concilio Lateranenſi, 1168. LIII. Novorum hæreticorum in Galliis paſ-

ſim graſſantium, 1179. III. Leopoldi Auſtriæ Ducis ob proditum Imperatori Henrico V. Richardum Regem Anglorum, 1193. XXVIII. 1195. II. Henrici V. Imp. *ibid.* V. *Vide*, Excommunicatio.

Ancona obſidetur a Friderico Imperatore, 1166. XIV. Ab eodem deſeritur, *ibid.* XIX.

Andeliacum Northmanniæ oppidum, 1173. XIII.

Andreas Henrici fratris Ludovici Francorum Regis ſocius miraculoſe poſt contumelias in S. Bernardum actas, fit monachus, 1149. XI.

Andreas de Rupe canina Comes movet arma contra Willelmum Siciliæ Regem ſuaſu Hadriani IV. 1155. XXIV. Fugit timore Willelmi, *ibid.* XXVI.

Andronicus tyrannus ſublato ſuffocatione Alexio Græcorum Imperatore, Imperium arripit, 1183. VIII. Latinis Conſtantinopoli degentibus bellum infert, & eoſdem graviſſime atterit, *ibid.* X. Alexium Protoſebaſtum capit, & cæcat, *ibid.* Redigitur in ordinem ab Iſaacio Angelo Imperatore Græcorum, 1185. XII. Graviſſimas dat impietatis pœnas, & mille modis excruciatur, *ibid.* XIII. Pœnitens obiit, *ibid.* XV. Quibus prodigiis cognoverit ſuum Interitum, *ibid.* Quantum amaverit S. Paulum, *ibid.* Tenaciſſimus fuit cuſtos Fidei Catholicæ, *ibid.* XVI. Diſputationes contentioſas de doctrina Chriſtiana quantum abhorruerit, *ibid.*

Anfuſus Princeps Campanorum, Rogerii Siciliæ Regis filius moritur, 1150. IV.

Angelus Domini viſibiliter erigit crucem ſuper ſepulturam matris Soldani Iconii, 1169. XLIV.

Angli cruce ſignantur pro ſuſcipienda in Terram ſanctam expeditione, 1185. IX. 1188. III. Cum Meſſanenſibus hoſtiliter contendunt, 1190. II.

Anglia excommunicatur cum Rege Henrico II. propter cædem S. Thomæ Cantuarienſis, 1171. V. Diſcordiis Regum patris & filii turbatur, 1173. VIII. Romanæ Eccleſiæ propria eſt, *ibid.* X. Abſente Richardo Rege rurſus inquietatur a Joanne Comite Moretonii, & Gaufredo Regis fratribus, 1191. XXI.

Anguſtiæ Friderici Imperatoris in Longobardia, 1168. LVII. Guidonis Cremenſis Antipapæ, *ibid.* LXIV. *Vide*, Anxietas.

Animi obſtinatio & duritia Friderici Imperatoris, 1167. VII.

Animos affectibus vacantes occupare, quam ab affectibus revocare facilius, 1159. LXI.

Anſelmus Epiſcopus Hamelburgenſis mittitur ab Eugenio III. ad Conradum Regem Roman. 1149. III. Intereſt pactis concordiæ factæ inter Eugenium & Fridericum novum Romanorum Regem, 1152. V. Eiſdem ſe teſtem ſubſcribit, *ibid.* VI. Perſtringitur graviſſime ab Eugenio cum cæteris Germaniæ Epiſcopis de neglectu officii paſtoralis, *ibid.* VIII.

Anſelmus Camerarius teſtis pactorum inter Fridericum novum Regem Romanorum & Eugenium III. initorum, 1152. VI.

Anſelmus Archiepiſcopus Ravennatenſis fungitur nomine Friderici Regis Romanorum legatione ad Hadrianum IV. Papam, 1155. V.

Anſquetinus Willelmi Siciliæ Regis Cancellarius obſidet Beneventum, *ibid.* XXVII.

Antemanus de Regio jurat obſervationem pacis Friderico Imperatori nomine Longobardorum, 1177. XXVII.

S. Antelmus Bellicenſis Epiſcopus auctor eſt Carthuſianis & Ciſtercienſibus pro Alexandro III. certandi, 1161. V. Quantum pro eodem laboraverit, *ibid.* Odium Friderici Imperatoris incurrit, & perſecutionem ab eo patitur, *ibid.*

Antonius Cardinalis S. Marci fungitur juſſu Alexandri Tertii Papæ legatione apud Hiſpanos & Gallos, 1159. LXIII.

Anxietas Cardinalium, Alexandri III. Papæ partes ſectantium; & quare, 1159. XXV. Item ejuſdem Papæ & Cardinalium; & quare, 1162. VIII. Item S. Thomæ Cantuarienſis, 1163. XXII. Item Alexandri III. Papæ, 1164. VII. Item Friderici Imperatoris in Longobardia, 1168. LVII. Guidonis Cremenſis Antipapæ, *ibid.* LXII. LXIV. Alexii Angeli Græcorum Imperatoris propter claſſem Henrici V. Imperatoris Romanorum, 1197. II. Item Auctoris in Conclavi poſt Leonem XI. Papam coacto, 1198. III.

Apologia S. Bernardi pro ſemetipſo de ſuaſa Chriſtianorum profectione contra Infideles in Terram ſanctam, 1149. VI. VII. Alia Auctoris pro Hadriano IV. Papa a Friderico Imperatore improbe calumniato, 1157. VIII. Alia Henrici II. Regis Angliæ ad Cardinales de jurata Guidoni Antipapæ fidelitate, 1166. XIX. Alia Alexandri III. pro ſeipſo propter abſolutum Londonienſem Epiſcopum, 1170. IX. Alia Petri Bleſenſis pro Reginaldo Bathonienſi Epiſcopo, de nece S. Thomæ procurata accuſato, 1173. XIX. Alia Richardi Cantuarienſis Archiepiſcopi ad Alexandrum III. pro Epiſcopis Anglorum in Curia degentibus, 1176. XXVI. XXVII.

Apologus pulcherrimus Hadriani IV. quo tributa Pontificibus & Regibus licitum eſſe imponere probat, 1156. XIV.

Apoſtolicorum hæreſis oritur, ejuſque fundamenta & errores, 1147. XXI. Exagitatur a S. Bernardo, *ibid.* Eadem fuit cum Manichæa, *ibid.*

Apparitio crucis miraculoſa in aere ſuper Chriſtianos cruce ſignatos pro expeditione in Terram ſanctam, 1188. III. Item S. Georgii pro Chriſtianis contra Turcas dimicantis, 1190. IX. *Vide*, Viſio.

Appellatio Epiſcoporum Angliæ contra S. Thomam Cantuarienſem ad Sedem Apoſtolicam, 1164. XXI. Alia S. Thomæ ad eamdem, *ibid.* Significatur Pontifici, *ibid.* XXIV. Alia Henrici II. Angliæ Regis ad Alexandrum III. Papam, 1167. XXVI. 1171. XI. Alia Angliæ Epiſcoporum, 1167. XXIX.

Approbatio quarumvis ſcripturarum dependet ab Eccleſia Romana, 1186. XXII.

Apuli invitant Hadrianum IV. ad ſuſcipiendam illorum contra Willelmum Siciliæ Regem excommunicatum protectionem, 1155. XXI. Subjugatur ab Henrico V. Romanorum Imperatore, 1193. I.

Apulia recuperatur a Willelmo Siciliæ Rege, 1156. I.

Aqua cum vino tranſubſtantiatur in ſanguinem Chriſti, 1188. XXIX.

Aquenſis in Longobardia Epiſcopus abjurato in Synodo Veneta ſchiſmate abſolvitur ab Alexandro III. Papa, 1177. XXVIII.

Aquitani ingenti penuria vexantur, 1167. IV.

Aquitania laborat ingenti fame, *ibid.*

Archiepiſcopatus quatuor in Hibernia eriguntur ab Eugenio III. Papa, 1151. IV.

Archiepiſcopi & Epiſcopi præcipui Germaniæ ſubſcripſerunt conditionaliter electioni Octaviani Antipapæ, 1160. XXVII. XXVIII.

Archiepiſcopi Cantuar. aliqui male perierunt ob non ſuſceptum habitum monaſticum in Archiepiſcopatu, 1162. XXI.

Archiepiſcopi Germaniæ & Epiſcopi, Guidonem Cremenſem Antipapam ſuſcipientes quinam fuerint, 1166. XI.

Archiepiſcopi & Epiſcopi Angliæ intercedunt

pro

pro Rege apud Legatos Apoſtolicæ Sedis, 1169. XIII. Eumdem immoderatius contra Legatos excandeſcentem argnont, *ibid.*
Archiepiſcopi Colonienſis & Moguntinus cauſæ dicendæ gratia ad Sedem Apoſtolicam evocati, conantus Eugenium III. muneribus corrumpere, 1151. I.
Archiepiſcopus Lundenſis totius Sueciæ Metropolita creatus ab Hadriano IV. Papa, 1159. XXIII.
Archiepiſcopus Eboracenſis coronat Henricum III. Angliæ Regem invito Alexandro III. & contra leges, 1170. IX. Turbat pacem S. Thomæ in Anglia, *ibid.* XLIII. Quam ſceleſtus fuerit, *ibid.* XLIV. Pedibus conculcatur in Concilio Londonienſi a familiaribus Cantuarienſis, 1176. XXVI.
Arcon Rugianorum civitas fortiſſima expugnatur a Waldemaro Danorum Rege, 1164. LI.
Ardericus S. Theodori Cardinalis ſtat pro Alexandro Tertio, 1159. XLVII. Mittitur ab eodem cum legatione ad Mannelem Imperatorem Græcorum, *ibid.* LXIII.
Arditio Cardinalis Epiſcopus Comanus ſubſcribit ſe teſtem concordiæ inter Eugenium III. & Fridericum novum Romanorum Regem factæ, 1152. VI. Mittitus Legatus ab Hadriano IV. ad conciliandos Longobardos inter ſe diſſidentes, 1158. VI.
Arditio S. Theodori Cardinalis ſubſcribit diplomati ab Alex. III. conceſſo Eccleſiæ S. Mariæ in Organo, 1177. XXI.
Arduinus S. R. E. ſubdiaconus Cardinalis creator primus Epiſcopus Alexandrinus, 1175. XII. Præſens eſt abſolutioni Willelmi Scotorum Regis, 1182. I.
Arelatenſis Archiepiſcopus approbat a ſchiſmaticis latam contra Alexandrum III. pro Octaviano Antipapa ſententiam, 1160. XIX.
Argentheon Britanniæ locus, 1169. XI.
Argumenta præcipitis iracundiæ Henrici II. Anglorum Regis quæ fuerint, 1163. XXI. Alia Epiſcuporom Angliæ quibus S. Thomæ Cantuarienſi perſuadere conantur, ut Regi conniveat & condeſcendat, 1167. XXXI.
Aribertus S. Anaſtaſiæ Cardinalis ſubſcribit diplomati ab Eugenio III. Canonicis S. Petri conceſſo, 1153. III.
Aries facilius per cornua tenetur, quam cauda leo, 1148. XXXVI.
Armare Hiberniæ urbs nobilitatur metropoli ab Eugenio III. Papa, 1151. IV.
Arnaldus commovet clericos Cardinalium titularium contra ipſos Cardinales, 1148. XXXVIII. Rurſus Urbem turbat, 1155. I. Cum ſuis ab Urbe expellitur, *ibid.* II. Juſſu Friderici Regis Romanorum capitur, & Romam deducitur, 1155. IV. A Petro Urbis Romæ præfecto ad rogum damnatur, *ibid.* Combuſtus in Tiberim ſpargitur, *ibid.*
Arnaldiſtæ heretici Gerardum S. Pudentianæ Cardinalem ad Papam eontem graviter vulnerant, 1155. II.
Arnaldus & Calo Archidiaconi Pictavienſes accuſant apud Sedem Apoſtolicam hæreſeos Gilbertum ſuum Epiſcopum, 1147. VII. VIII. S. Bernardum contra eumdem commovent, *ibid.*
Arnaldus Narbo aſſidet cognitor & judex de hæreſi nova Albienſium, 1176. III.
Arnaldus de Be judex ſubſcribit damnationis ſententiæ contra Albienſes hæreticos latæ, *ibid.* XIV.
Arnaldus Abbas de Melros Willelmi Scotiæ Regis pro impetranda a Lucio III. Papa abſolutione Legatus, 1182. I.
Arnoldus Archiepiſcopus Colonienſis teſtis eſt concordiæ inter Eugenium III. & Fridericum novum Romanorum Regem, 1152. VI. Diploma inde confectum recognoſcit & approbat, *ibidem*. Mittitur cum legatione ad Hadrianum Quartum a Friderico Rege Romanorum pro impetranda corona Imperiali, 1155. V.
Arnoldus Friderici Regis Romanorum Cancellarius creatur Archiepiſcopus Moguntinus, 1153. V. Perſtringitur de proditione in Henricum Archiepiſcopum, 1165. IX. X. Subſcribit ſententiæ ſchiſmaticorum pro Octaviano Antipapa contra Alexandrum III. Papam latæ, 1160. XIX. Graviſſima quæque divinitus patitur a Moguntinis, & tandem miſerrime ceditur, *ibid.* XXXII.
Arnoldus Archiepiſcopus Trevirenſis confirmat juramento pacem inter Fridericum Imperatorem, & Willelmum Siciliæ Regem initam, 1177. LXXIX.
Arnoldus Lubecenſis Chronographus, 1185. IV. Corrigitur ab Auctore, *ibid.*
Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus ſcribit ad Alexandrum III. Papam de ſuo pro eo apud Regem Anglorum facto officio, 1159. LVIII. Confitetur Alexandrum verum & Catholicum eſſe Pontificem, *ibid.* LX. Scribit de ſua pro Alexandro diligentia ad Cardinales, *ibid.* LXIV. Succincte commemorat vitia & pravos mores trium Cardinalium electorum Octaviani Antipapæ, *ibid.* LXV. Invehitur in cognationem Octaviani, *ibid.* LXVII. Cardinales Alexandri III. partem tuentes mirifice laudat, 1159. LXIX. Item Legatos ab eodem in Angliam miſſos, *ibidem*. Eoſdem de quadam conniventia accuſatos excuſat, 1159. LXXI. De ſuo erga Alexandrum ſtudio ſcribit ad Joannem Cardinalem Neapolitanum, & Willelmum Papienſem, *ibid.* LXXII. Docetur per litteras ab Alexandro de omnibus in conciliabulo Papienſi contra illum geſtis, 1160. XXXVIII. Creatur Legatus Apoſtolicus per Angliam, *ibid.* XXXIX. Ad Galliæ Epiſcopos ſcribit de rebus in conciliabulo Papienſi geſtis, *ibid.* XLII. Luculenter perorat juſſu Alexandri III. in Concilio Turonenſi, 1163. III.
Arnolphus Lexovienſis Epiſc. prophetice prædicit Imperatoris converſionem, 1163. XI. Epiſcopos hortatus ad conſtanter defendendam libertatem Eccleſiaſticam, *ibid.* XII. Mittitur ab Henrico II. Anglorum Rege ad S. Thomam Cantuarienſem pro ſuſpendenda imminenti excommunicatione, 1167. XXVII. Excuſat Henricum Anglorum Regem apud Alexandrum Papam a nece S. Thomæ Cantuarienſis, 1171. II. Pro eodem fungitur legatione apud Ludovicum Regem Francorum, 1173. XVII. Conſulit Alexandrum III. quid agere debeat cum Abbate & monachis Griſtanenſibus dyſcolis & peſſimis, 1181. VII. Exulat ob odium Henrici II. Regis Anglorum, *ibid.* XI. Merito perſecutionem patitur Regis, qui injuſte S. Thomam perſecutus eſt, *ibid.* Volens dimittere Epiſcopatum, diſſuadetur a Petro Bleſenſi, *ibid.*
Arnulphus Epiſcopus Caputaquenſis obit legationem in Angliam pro contrahendo inter Willelmum Siciliæ Regem, & Joannam Henrici II. Anglorum Regis filiam matrimonio, 1176. II.
Arriana hæreſis in Gallia apud Toloſam detegitur, *ibid.* III. Quos errores præcipue habuerit, *ibidem*. Convincitur publice, & damnatur, *ibid.* IV. Reviviſcit, & rurſus debellatur, 1178. XVII.
Arrogantia ingens Danielis Pragenſis, & Hermanni Verdenſis Epiſcoporum in alloquendo Alexandro III. Papa, 1159. LIV. Item Friderici Imperatoris, 1162. IX.
Arſur orbs Palæſtinæ ſubjugatur a Sarracenis, 1187. V.

Digitized by Google

Arthurus Britanniæ Dux quæritur a Richardo Rege Anglorum cum licentia Clementis III. matrimonio jungi filiæ Tancredi Regis Siciliæ, 1190. III.

Artuvicus Archiep. Bremenſis mittitur ab Eugenio III. ad Conradum Regem Romanorum, 1149. III. Ab eodem cum cæteris Germaniæ Epiſcopis vehementer increpatur ob neglectum officii paſtoralis, 1152. VIII. Subſcribit latæ pro Octaviano Antipapa contra Alexandrum III. Papam ſententiæ 1160. XXI.

Arx Campaniæ oppidum inceditur a Willelmo Siciliæ Rege, 1155. III.

Aſcalon Palæſtinæ civitas evertitur timore Chriſtianorum a Saladino Sarracenorum Principe, 1191. XVIII.

Aſta Longobardiæ civitas deditur Friderico Imperatori, 1174. I.

Aſtaldus Cardinalis S. Priſcæ roborat manu ſua datum ab Eugenio III. Canonicis S. Petri diploma, 1153. III.

Aſtenſes Longobardiæ populus deſciſcunt contra juramentum a confœderatione Longobardorum ad Fridericum Imp. 1174. I. Eidem civitatem ſuam Aſtam tradunt, *ibid.*

Aſtutia Friderici Imperatoris & Octaviani Antipapæ in circumveniendo Waldemaro Danorum Rege, 1162. XIV. XVIII. Alia fraudulenta ejuſdem contra Alexandrum III. Papam, 1167. IV. Alia Henrici II. Anglorum Regis contra S. Thomam, *ibid.* LIV. Alia Friderici Imper. ad evadendum e manibus Longobardorum, 1168. LVII. LVIII. Alia ingens Henrici II. Angliæ Regis, 1169. XXII. Deſcribitur egregie a S. Thoma, 1170. XX. XXI. Alia Friderici Imperatoris, 1170. LVIII. 1175. III. *Vide etiam*, Fraudes.

Athanaſius Græcorum Jeroſolymis Patriarcha, 1180. XXXV. Reſpondet Georgio Corcyræ Metropolitano, 1188. XXXI.

Avaritia Legatorum Sedis Apoſtolicæ perſtringitur a S. Bernardo, 1152. I. Item a Conrado Chronographo, 1153. VII. Exaggeratur, ſed abſque cauſa, a Friderico Imperatore, 1157 VII. 1159. VI. Alia Urbis Romæ ſugillatur, 1167. LXVIII. Item quorumdam Cardinalium, *ibid.* Perſtringitur ab Auctore, *ibid.* LXIX. Alia infamis Joannis Cardinalis Neapolitani, *ibid.* LXX.

Auctor Willelmum Tyrium corrigit, 1147. VI. deplorat cæcitatem hæreticorum ſui temporis, 1147. XXI. Gilibertum Porretanum hæreticum non eſſe dicendum demonſtrat, 1148. XIII. Corrigit ſeriem Patriarcharum Conſtantinopolitanorum, *ibid.* XLV. Excuſat accuſatam Sedem Apoſtolicam a Conrado Chronographo ob Sedis Apoſtolicæ Legatorum; & quomodo, 1153. VIII. Conradum Chronographum apertiſſimi mendacii accuſat, *ibid.* IX.

Auctor defendit Cardinales a calumnia de accepta pecunia, in cauſa Fulcheri Jeroſolymorum Patriarchæ, 1155. XXIX. Item Papam Hadrianum de acceptis iniquis a Willelmo Siciliæ Rege conditionibus, 1156. I. II. Guntherum cum Scholiaſte confutat, 1157. VI. Apologetice defendit Hadrianum Papam a calumnia Friderici Imp. *ibid.* VIII. IX. Nimiæ erga Imperatorem conniventiæ arguit Germaniæ Epiſcopos, 1157. XV. Fabulam de morte Hadriani IV. Papæ confutat, 1159. XX. Probat invalidam & ſchiſmaticam eſſe Octaviani pſeudopapæ electionem, 1160. XV. Alexandri vero legitimam & validam, *ibid.* XVI. Corrigit errores de tempore in Robertum Chronographum de Monte illapſos, 1162. XI. Conqueritur ſe obrui abundantia ſcriptorum in ſeferendis geſtis S. Thomæ Cantuarienſis, 1162. XXII.

Auctor Willelmum Neubrigenſem minus fide dignum oſtendit in relatione de Archiepiſcopatu S. Thomæ, 1163. XVIII. Eumdem arguit erroris, *ibid.* Mendacii convincit Rogerium Rerum Anglicanarum hiſtoriographum, 1164. IV. Item Ottonem Morenam Chronographum, *ibid.* XXXI. Joannem Sareſberienſem minus ſincere de contemptu pecuniarum Alexandri III. Papæ vaticinantem perſtringit, *ibid.* XXXIII. Fabulam de Gratiano collectore, & Petro Comeſtore fratribus Petri Lombardi Sententiarum magiſtri confutat, *ibid.* LII. Vindicat Alexandrum III. a calumniis, 1167. LXIII. Invehitur in Cardinales munera capientes, *ibid.* LXIX. Defendit cauſam S. Thomæ contra Henricum II. Angliæ Regem, 1168. LXVIII. Deplorat hiſtoriam de pace inter Fridericum Imp. & Alexandrum III. Venetiis facta obductam fucis minus perſpicuam mundo relictam, 1177. I. Ejus veritatem ſe a mendaciorum injuriis vindicaturum promittit, *ibid.*

Auctor veram & compendioſam ad eruendam veritatem viam eligit, *ibid.* IX. Quam honorifice ſentiat de Venetorum Republica, *ibid.* X. XI. Alexandrum III. Venetias incognitum non veniſſe argumentis probat, *ibid.* XI. Fugam Alexandri ſub habitu incognito afferentes mendacii convincit, *ibid.* XII. Fabulam de indulgentiis tot ab ipſo conceſſis civitati Anconitanæ, quot arenas manu poſſunt comprehendere, caſſibilat, 1177. XLIX. Mendacium de ſuperbia Alexandri Papæ collum Imperatoris pede prementis, & eidem inſultantis ſtrenue & manifeſte refutat, 1177. LXXXVI. Immenſa Dei opera in defendenda Eccleſia oſtendit & prædicat, *ibid.* LXXXVIII. Collectorem canonum erroris reprehendit in titulo Concilii Romani ſub Alexandro III. habiti, 1179. II. Interpretatur verba Alexandri III. de veneratione & cultu Sanctorum, 1181. III. Corrigit Arnoldum Lubecenſem Chronographum in ratione temporis, 1185. III.

Auctor confutat ſententiam auctorum, de vita, ætate, nativitate, obitu, & matrimonio Conſtantiæ Rogerii Siciliæ Regis filiæ, 1186. XXV. Epitaphia ejuſdem & mariti ſepulcris inciſa falſitatis arguit, *ibid.* XXVI. Bernardum Juſtinianum de lapſu memoriæ arceſſit, *ibid.* XXIX. Immaturam Leonis XI. Papæ mortem deplorat, & animum priſcorum Pontificum ſimilem in cohibendis affectibus erga conſanguineos, præconiis extollit, 1187. XIX. Inquirit cauſam interitus luctuoſi Friderici Imp. 1190. XI. Quid de commentario Theodori Balſamonis in Nomocanonem Photii elaborato ſentiat, 1191. LI. Ejuſdem in Eccleſiam Romanam odium & malevolentiam egregie colligit & aperit, *ibid.* Detegit fallaciam Græcorum in propalando Conſtantini M. de privilegiis Rom. Eccleſiæ conceſſis edicto, *ibid.* LII.

Auctor Romanam Eccleſiam oſtendit a Deo accepiſſe non a Coſtantino rerum temporalium dominium & poſſeſſionem, *ibid.* LIII. Quid de diplomate Ottonis III. ſentiat, *ibid.* LVIII. Idem falſum eſſe pluribus rationibus oſtendit, *ibid.* Quidnam opinetur de illius ſcriptore Joanne diacono digitorum mutilo, *ibid.* LX. Surium corrigit de tempore S. Ubaldi Epiſcopi Eugubini, 1192. I. Matthæum Paris hiſtoricum iniqui animi in Romanos Pontifices fuiſſe, & plura mendacia confinxiſſe oſtendit, 1197. XVII. Quando Tomum XII. abſolverit,

rit, 1198. III. Compendioſe res in Conclavi poſt Leonem XI. defunctum coacto geſtas perſtringit, *ibid.* De ſuis in eodem anguſtiis & animi æſtibus dilucide ratiocinatur, *ibid.* Ejuſdem poſt Tomum XII. peroratio, *ibid.*
Auctorum diverſa opinio de adventu Alexandri III. Papæ ad Urbem Venetorum, 1177. I.
Auctoritas Romani Pontificis ad omnes Principes ſe extendit, 1193. VIII. XIV.
Auctoritas S. R. E. requiritur ad cognoſcenda & judicanda edita a Sanctis miracula, 1173. IV. Supremam habet in terris poteſtatem, & officium, 1177. XXXIII. Sola poteſt judicare quodvis ſcripturarum genus, 1186. XXII. Ejus auctoritas & poteſtas a Deo eſt, non ex edicto Conſtantini Magni, 1191. LIII.
Avenionenſis pontis miraculoſa conſtructio, 1177. XCV.
Averſio S. Thomæ Cantuarienſis a Willelmo Papienſi Legato Cardinali, 1168. VII. VIII.
Aulici Henrici II. Angliæ Regis proſcindunt S. Thomam Cantuarienſem convitiis, 1164. XXII.
Auro corrumpit nonnullos Cardinales Henricus II. Anglorum Rex, 1167. LXVIII.
Auxilium divinum manifeſte oſtenditur ab Auctore in protegenda Romana Eccleſia, 1177. LXXXVIII.

B

BAbucum Campaniæ Caſtrum incenditur a Willelmo Rege Siciliæ, 1155. III.
Balditzioninus litterarum Hadriani IV. Papæ ad Baſilium Theſſalonicenſem Archiepiſcopum lator, 1155. XXXII.
Balduinus Tertius Rex Jeroſolymorum variaş habet deliberationes, utrum Legatus Alexandri III. ſit in regnum ingredi permittendus, 1159. LXXIII. Eundem tandem admittit, & cum illo Alexandrum in Pontificem Romanum ſuſcipit, *ibid.* LXXIV. Moritur, 1163. XXVII.
Balduinus Epiſcopus Cæſarienſis Romam proficiſcitur cum Fulchero Jeroſolymorum Patriarcha, 1155. XXV.
Balduinus litterarum Hadriani IV. Papæ ad Baſilium Archiepiſcopum Theſſalonicenſem lator, 1155. XXII.
Balduinus Comes de Giones comitatur Ludovicum Regem Francorum ad ſepulcrum S. Thomæ in Angliam peregrinantem, 1179. XIV.
Balduinus IV. Jeroſolymorum Rex cum Principibus ſuis mittit ad Lucium III. Papam pro cogendo novo in Occidente exercitu contra Infideles in Oriente, 1185. VI. In prælio contra Sarracenos capitur cum ſancta Cruce, 1187. IV.
Balduinus Archiepiſcopus Cantuarienſis ſignatur cruce peregrinationis in Terram ſanctam, 1185. IX. Pro accepto ab Urbano III. pallio gratias agit, & eidem gratulatur de Pontificatu, 1186. XIV. Aliis gratiis cumulatur ab eodem, *ibid.* XV. XVI. Litteras accipit a Conrado Montisferrati Marchione de capta Jeroſolyma, & aliis rebus Terræ ſanctæ, 1187. VIII. Conſecrat Hugonem Epiſcopum Coventrenſem, 1188. VI. Concionem ad populum habet, & multos ad ſuſcipiendam crucem pro expeditione in Terram ſanctam inducit, *ibid.* Accuſat S. Hugonem Lincolnienſem Epiſcopum apud Richardum novum Regem Angliæ, 1189. III.
Bambergenſis Epiſcopus Eccleſiam Salzburgenſem conſolatur de obitu S. Eberardi Archiepiſcopi, 1164. LII.
Baptiſmate ſuo pellunt innatum fœtorem filiorum naſcentium cujuſdam Agareni, 1148. XLV. XLVI. Et quomodo, *ibid.*
Baptizatio Soldani Iconii, 1170. XVII.
S. Bartholomæi Apoſtoli & S. Pauli Nolani Epiſcopi corpora Romæ inveniuntur, 1157. XVI.
Bartholomæus Exonienſis Epiſcopus quale conſilium det S. Thomæ Cantuarienſi, 1164. XVII. Rogat eumdem condeſcendere Regi, *ibid.* XXI. Ab eodem increpatur, *ibid.*
Bartolur Vannia de Spello præſens eſt Joanni Amelio Archidiacono Forojulienſi, diplomata vetera Romanæ Eccleſiæ conquirenti, 1191. LVI.
Barum civitas Apuliæ capitur a Roberto Comite de Baſſavilla, 1155. XX.
Baſilius Achridenus Theſſalonicenſis Archiepiſcopus convenitur ab Hadriano IV. Papa pro impendenda cura ad componendam inter Latinos & Græcos Fidei diſcordiam, 1155. XXX. *& ſeq.* Eidem reſpondet, *ibid.* XXXIII. XXXIV. Negat ſe & ſuos ſchiſmaticos eſſe, *ibid.*
Baſilius Camaterus Patriarcha Conſtantinopolitanus conſenſit Andronico tyranno in cæde Alexii Imperatoris, & Imperii invaſione, 1181. VIII. Dejicitur Patriarchatu ab Iſaacio Angelo Imperatore, 1186. XXX. XXXI. 1187. X.
S. Baſſiani corpus transfertur ab Octaviano Antipapa, 1163. XXVII.
Baſſo & Joannes de Romano quidnam de electione Alexandri III. referant, 1160. XII.
Beatrix Comitis de Rereſte filia nubit Rogerio Siciliæ Regi, 1150. IV.
Bego Veteitas ſubſcribit latæ contra Albienſes hæreticos damnationis ſententiæ, 1176. XIV.
Bellum Romanorum cum Tuſculanis inſauſtum, 1167. I.
Bellum Romanorum cum Germanis ſub urbe Roma, *ibid.* II. Aliud eorumdem cum Albanis, *ibid.* III. Aliud inter Henricos patrem & filium Reges Anglorum, 1173. VII. *& ſeq.* Aliud Chriſtiani Archiepiſcopi Moguntini pro Lucio III. Papa contra Romanos, 1183. II. Aliud impium Andronici tyranni & Græcorum contra Latinos Conſtantinopoli degentes, *ibid.* IX. X. XI. Alia Chriſtianorum cum Infidelibus in Terra ſancta. *Vide*, Expeditio.
Benedictus puer paſtoritius miraculoſe auctor pontis Avenione ſuper Rhodanum conſtructi, 1177. XCV.
Benedictus Papa Duodecimus curat colligi antiqua diplomata ad Romanam Eccleſiam ſpectantia, 1191. LV. Eorumdem conquirendorum curam committit Joanni Amelio Archidiacono Forojulienſi, *ibid.*
Beneficia eccleſiaſtica perſonis eccleſiaſticis, non aulicis debent conferri, 1186. XVIII.
Beneficiorum in Venetos a Willelmo Siciliæ Rege collatorum exprobratio, 1177. LX. Item ab Henrico II. Angliæ Rege in Eccleſiam Romanam, 1193. IV. V.
Benignitas commendabilis Ludovici Regis Francorum erga S. Thomam Cantuarienſem, 1168. XIX.
Beneventum obſidetur a Willelmo Siciliæ Rege, 1155. III. 1156. I.
Bergomenſes confœderantur reliquis Longobardorum populis contra Fridericum Imp. 1174. XLVII.
Bergomenſis Epiſcopus ſubſcribit latæ contra Alexandrum III. in conciliabulo ſchiſmaticorum Papiæ pro Octaviano ſententiæ, 1160. XIX.
S. Bernardus concitatur adverſus Gilibertum Pictavienſem Epiſcopum hæreticum, 1147. VIII.

VIII. Viros doctos rationibus humanis omnis metientes quantopere abhorruerit, *ibid.* Ad Toloſanos hæretica pravitate corruptos ab Henrico Petrobruſiano proficiſcitur, *ibid.* XII. Conqueritur acerrime apud Ildefonſum S. Ægidii Comitem de Henrici Petrobruſiani hæretici perverſitatibus, eaſque commemorat, 1147. XV. Eumdem a vita anteacta, & moribus, & doctrina perverſis deſcribit, *ibid.* XVI. Toloſanos prædicatione ſua ab hæreſi ad Fidem Catholicam reducit, *ibid.* XVIII. Benedictis a ſe panibus curat plurimos infirmos, *ibid.*

S. Bernardus paralyticum ſanat, 1147. XIX. Toloſanis congratulatur de conſtantia in fide Catholica, & hortatur ad perſequendum hæreticos, *ibid.* XXII. Contra novam hæreſim Apoſtolicorum dictam inſurgit, *ibid.* XXI. Conqueritur de neglectu canonum in Concilio Rhemenſi ſtatutorum, 1148. X. Gilibertum Porretan. convincit hæreſeos, & reſipiſcere cogit, *ibid.* XIII. Contra eumdem cum Epiſcopis novum ſymbolum Fidei concinnat, *ibid.* XIV. XV. Rationem ſui facti Eugenio reddit, & Cardinalium indignationem ſedat, *ibid.* XVII. Diſputat cum Gilberto in publico Concilio, *ibid.* XVIII.

S. Bernardus ob ſiniſtrum Chriſtiani exercitus ſuo juſſu in Terram ſanctam profecti, eventum calumniis proſcinditur, 1149. V. Cæcum illuminat in teſtimonium prædicatæ juſſu Dei expeditionis ſacræ, *ibid.* VI. Per Apologiam ſe purgat, *ibid.* VII. Mœrore languens ob calumnias populi in ſe ſparſas conſolatorias accipit a Joanne Abbate Caſæmarii, *ibid.* X. Ab eodem de brevi futura ſua morte oſtenſa docetur, *ibid.* Prophetice Henrici fratris Ludovici VII. Francorum Regis, ejuſque comitis Andreæ converſionem inſinuat, *ibid.* XI. Jordanis Sedis Apoſtolicæ Legati Cardinalis in Germania nequitias & avaritiam deſcribit, 1151. IV. V. Quando libros de Conſideratione ſcripſerit, & Eugenio III. dedicaverit, 1152. I. Avaritiam Sedis Apoſtolicæ Legatorum perſtringit, *ibid.* Graviter in Romanos Arnaldiſtas invehitur, *ibid.* II. Adeſt Eugenio pacta concordiæ cum Friderico novo Romanorum Rege facienti, *ibid.* V. Intercedit pro Henrico Archiep. Moguntino apud Sedis Apoſtolicæ Legatos, 1153. VIII. Moritur, *ibid.* XIII. Centum ſexaginta monaſteria vivens fundavit, *ibid.* XIV. Quanta fecerit pro Sede Apoſtolica, *ibid.*

Bernardus Carinthiæ Comes inſignitur cruce pro ſuſcipiendo contra Infideles in Terram Sanctam bello, 1147. I.

Bernardus ſancti David in Anglia Epiſcopus litem movet Theobaldo Cantuarienſi Archiepiſcopo, 1148. XXXV. Quam ab Eugenio III. ſententiam acceperit, *ibid.*

Bernardus S. Clementis Cardinalis S. Petri, Archipresbyter præſens eſt articulis concordiæ initis inter Eugenium III. Papam, & Fridericum novum Regem Romanorum, 1152. V. Diploma obtinet de quarta parte oblationum fieri ſolitarum ſuper altare majus S. Petri, ab Eugenio Tertio canonicis S. Petri conceſſarum, 1153. XI. Ab eodem mittitur in Germaniam ad deponendum Henricum Archiep. Moguntinum, *ibid.* IV. Eumdem deponit, *ibid.* V. Quantas illa de cauſa calumnias ſit paſſus a Conrado Chronographo, *ibid.* VII. Purgatur ab Auctore, *ibid.* IX. Legationem obit ad Fridericum Imp. 1157. I. III. Male ab eodem habitus cum collega, *ibid.* V. Conqueritur de injuriis acceptis, *ibid.* XIII.

Bernardus SS. Coſmæ & Damiani Cardinalis confirmat diploma Canonicis S. Petri ab Eugenio Tertio conceſſum, 1155. III. Laudatur a nuncium contemptu, *ibid.* IX. 1156. XIII.

Bernardus Cardinalis Epiſcopus Portuenſis tuetur partes Alexandri III. Papæ, 1159. XLVII.

Bernardus Octaviani pſeudopapæ in Daniam Legatus, 1162. XV. Fruſtra tentat Daniæ Epiſcopos in favorem Octaviani pellicere, *ibidem.* Concilium cogit, & majori dedecore quam gloria celebrat, *ibidem.*

Bernardus de Corilo Alexandri III. ad Henricum ſecundum Anglorum Regem Legatus, 1169. XXX. Quid ab eodem in mandatis accipiat, *ibid.*

Bernardus Nivernenſis Epiſcopus fungitur legatione nomine Alexandri III. ad Henricum II. Anglorum Regem, 1170. I Jubetur ab Alexandro Londonienſem & Sareſberienſem Epiſcopos abſolvere ab excommunicatione, 1172. XV.

Bernardus Raimundi hæreticus cum ſociis accepta ſecuritate præſentat ſe Sedis Apoſtolicæ Legato, 1178. XX. Quam callide Fidem Catholicam profitetur, *ibidem.* Mendacii convincitur a Raimundo Comite Toloſano, *ibidem.* Condemnatur, & excommunicatur a Legatis Sedis Apoſtolicæ, *ibid.* XXIII.

Bernardus Juſtinianus beati Laurentii Juſtiniani nepos & vitæ ſcriptor male tribuit Alexandro III. Papæ quod Conſtantiam Siciliæ Reginam monachatu ſolverit, ut deſponſaretur Henrico VI. Germaniæ Regi, 1186. XXIX.

Bernardus Epiſcopus Bajonienſis intereſt expiationi & dedicationi Eccleſiarum civitatis Accon, 1192. XVI.

Bertcardus Comes de Arlemonte moritur peſte ſub Urbe Roma, 1167. VI.

Berterus Aurelianenſis magiſter fungitur pro Henrico III. Anglorum Rege legatione apud Alexandrum III. & quare, 1174. III.

Bertinorum caſtrum donatur a C. Comite ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, 1177. XXIX. Occupatur violenter & contra juramentum a Friderico Imperatore, *ibid.* LXXXIX.

Bertoldus Electus Bremenſis honorifice ſuſcipitur ab Alexandro III. 1179. VII. Dejicitur ab eodem ſpe dignitatis Epiſcopalis, *ibid.* VIII. Ab Imperatore ad Eccleſiam Metenſem promotus, nihilominus contra eum ſtat a parte Pontificis, 1186. V. Ejicitur ſede Metenſi, & ſuſcipitur profugus a Philippo Archiepiſcopo Colonienſi, *ibid.*

Bertoldus Abbas Lubecenſis relicta Abbatia incumbit in converſionem Gentilium in Livonia, 1186. XXI.

Bertrandus Glauderis aſtat Joanni Amelio Archidiacono Forojulienſi, vetera monimenta ad Romanam Eccleſiam pertinentia juſſu Benedicti XII. colligenti, 1191. LVI.

S. Bernvaldus Hildeneſheimenſis Epiſcopus canonizatur a Cæleſtino III. 1194. XVII.

Bethleem expugnatur a Sarracenis, 1187. V.

Biſuntinus Archiepiſcopus confirmat ſententiam contra Alexandrum Tertium pro Octaviano a ſchiſmaticis latam, 1160. XIX.

Bitengou Bavariæ villa, 1147. I.

Blancus magiſter confirmat latam contra hæreticos Albienſes damnationis ſententiam, 1176. XIV.

Blaſius presbyter rector Romanorum deponit, Octaviani Antipapæ electionem legitime factam eſſe, 1160. X. Quæ & quam mendaciter de Alexandri electione referat, *ibid.* XI.

Boamundus Junior Antiochiæ Princeps percellitur cenſuris Eccleſiaſticis ob repudiatam legitimam uxorem, 1181. XV.

Bo-

Bonadies Cardin. S. Chryſogoni ſtat a parte Alexandri III. Papæ contra Octavianum, 1159. XLVII.

Bonifacius Imliæ Marchio electus Noviomenſis Epiſcopus, 1168. LVII.

Bononienſes ſollicitantur pecunia ab Henrico II. Anglorum Rege contra S. Thomam Cantuarienſem, 1169. I.

Boſo S. R. E. ſcriptor conficit diploma, ab Eugenio III. Canonicis ſancti Petri datum, 1153. III.

Boſo S. Pudentianæ Cardinalis navigat cum Alexandro III. Papa Venetias, 1177. XVI. Subſcribit diplomati ab Alexandro conceſſo Eccleſiæ S. Mariæ in Organo, ibid. XXI.

Botilda Regis Danorum filia Philippo Francorum Regi nupta repudiatur ab eodem ob conſanguinitatem, 1193. XXIV.

Brachium S. Eugenii primi Archiepiſcopi Toletani ſumma reverentia excipitur ab Alphonſo Hiſpaniarum Rege, 1148. XXXI.

Branas tyrannus machinatur necem Iſaacii Angeli Imperatoris Græcorum, & Imperii occupationem, 1187. XXII. Occiditur a Conrado Montisferrati Marchione, ibid.

Brixienſes conſpirant cum cæteris Longobardis contra Fridericum Imp. 1164. XLVII.

Bulgarus Doctor Bononienſis evocatur a Friderico Imperatore ad determinanda Imperii jura, & regalia ipſi competentia, 1158. VII. Negat Imperatorem proprie mundi eſſe dominum, ibid. Egregie ludit ob amiſſum judicem equum, ibid. VIII. Laudatur a probitate, 1159. X.

Bulla aurea Manuelis Græcorum Imperatoris MEDICATRIX dicta, de reſtitutis religioſorum locorum bonis, a ſe quondam ablatis, 1148. XLII. Vide, Diploma, & Privilegium.

Burchardus Epiſc. Eichſtadenſis cum cæteris Germaniæ Epiſc. increpatur graviſſime ob neglectum officii paſtoralis, 1152. VIII.

Burgundia turbatur a Friderico Imperatore, 1168. LX.

Buriſius ducitur a Waldemaro Danorum Rege in comitatus ad Fridericum Imperatorem, 1162. XVI.

C

C Arciaredus commentarii Hugonis Etheriani adverſus Græcos de proceſſione Spiritus ſancti ad Alexandrum III. lator, 1177. XXXVIII.

Cæcius Conſul Veronenſis promittit per juramentum Friderico Imperatori nomine Longobardorum, pacis initæ obſervationem, 1177. XXVII.

Cæcus recipit viſum a ſancto Petro Tarentaſiæ Archiepiſcopo, 1161. X. XIV.

Cædes horrenda Arnoldi ſchiſmatici Archiepiſcopi Moguntini, 1160. XXXII. Romanorum maxima ſub Tuſculo, 1167. I. Item S. Thomæ Cantuarienſis in Anglia, 1170. XLVI. Coterellorum hæreticorum, 1183. VII. Item Latinorum Conſtantinopoli commorantium, ibid. IX. Item Græcorum per Latinos, ibid. XIV. 1185. XII. Item per exercitum Friderici Imperatoris, 1190. VI. Item Turcarum, ibid. X. Item Sarracenorum per Chriſtianos, 1191. XVII. Vide etiam, Martyrium, & Interfectio.

Cæleſtinus III. Papa. Vide, Hiacinthus S. R. E. Cardinalis.

Cærimoniæ quondam in inaugurando & coronando Romano Pontifice obſervari ſolitæ, 1191. II. Aliæ & antea inauditæ a Cæleſtino III. Papa adhibitæ in coronatione Henrici V. Imperatoris; & qua de cauſa, ibid. X. XI.

Cæſarea Palæſtinæ urbs capitur a Sarracenis, 1187. V.

Cæſari, non tyranno Chriſti verba favent, 1164. XXV.

Calabria ſubjugatur ab Henrico V. Imperatore Romanorum, 1193. I.

Calagora Hiſpaniæ oppidum nativitate S. Dominici Ordinis Prædicatorum fundatoris illuſtre, 1170. LXII.

Calamitates maximas experitur divinitus Fridericus Imp. 1167. VI. XIII.

Caleph Armeniæ fluvius extinguit Fridericum Imp. Romanorum, 1190. VI. XI.

Calo, & Arnaldus Archidiaconi Pictavienſes deferunt Gilbertum ſuum Epiſcopum de hæreſi ad Sedem Apoſtolicam, 1147. VII. VIII. Concitant adverſus eumdem S. Bernardum, ibid.

Calumnia Scriptorum in S. Bernardum ob infelicem expeditionis in Terram ſanctam ipſius ſuaſu ſuſceptæ ſucceſſum, 1149. V. Aliæ manifeſtiſſimæ in Legatos ſedis Apoſtolicæ, qui Henricum Archiepiſc. Moguntinum depoſuerunt, 1153. VII. VIII. Aliæ in Hadrianum IV. Papam, 1155. XXVIII. Alia S. R. E. Cardinales ob cauſam Fulcheri Jeroſolymorum Patriarchæ minus promotam, ibid. XXIX. Alia in Hadrianum Papam ob pacem iniquam cum Willelmo Siciliæ Rege initam 1156. II.

Calumniæ Scriptorum & quidem pluſimæ ab hominibus intorquentur inique in Pontificem & Eccleſiam Romanam; & quænam illæ, 1156. XII. Alia Rogerii hiſtorici improba in Alexandrum III. Papam, & confutatur ab Auctore, 1164. IV. Aliæ immeritæ in Alexandrum III. jactæ, diluuntur ab Auctore 1167. LXIII. Aliæ contra Gaufredum Elienſem & Joannem Norvicenſem Epiſcopos curiales delatæ purgantur a Richardo Archiepiſcopo Cantuarienſi, 1176. XXVI. & ſeq. Aliæ & mendaciſſimæ Hugonis Coventrenſis Epiſcopi contra Willelmum Elienſem Epiſcopum Angliæ Proregem, 1191. XXI. Aliæ Henrici V. Imp. in Richardum Regem Anglorum captivum, ibid. XLIII.

Calumnias ſuſtinet Alexander Papa apud Orthodoxos arte Joannis de Oxeneford, 1167. LIV. Quænam illæ, ibid. LV. LIX.

Calvus mons Galliæ, 1161. XII.

Campania recuperatur a Willelmo Siciliæ Rege, 1155. III.

Canes abhorrent panem accipere ab interfectoribus ſancti Thomæ Cantuarienſis, 1172. XVI.

Canones Concilii Rhemenſis ſub Eugenio III. Papa, 1148. X. Turonenſis ſub Alexandro III. 1163. XVIII. Hibernici, 1171. XII. Northmannici, 1172. X. Weſtmonaſterienſis in Anglia, 1175. I. Romani Generalis ſub Alexandro III. 1179. II. Vide etiam, Acta.

Canonum nimia lectio minus animæ proficua, eſt, 1165. II.

Canonici Regulares introducuntur in Eccleſiam S. Genovefæ Pariſiis ab Eugenio III. & quare, 1147. IV. Ob novi Prioris electionem cum ſuo Abbate graviſſime contendunt, ibid.

Canonici S. Petri Romæ obtinent per diploma ab Eugenio III. quartam partem oblationum ſuper majus altare offerri ſolitarum, 1153. I. Scribunt mendaciſſime ad conciliabulum Papienſe pro Octaviano Antipapa, 1160. IV. Eumdem adoratione & oſculo pedum Pontificem profitentur, 1160. X. Inveſtigant de Alexandri Papæ electione & nova dignitate, ibid. XI.

Canonici Eccleſiæ Cantuarienſis eligunt novum Ar-

Digitized by Google

Archiepiſcopum abſque conſenſu Epiſcoporum, 1170. LI. Reprehenduntur de audacia præſumptuoſa a Petro Bleſenſi, *ibid.* LIII. Jubentur Eccleſiam ſuam expiare, ſanguine S. Thomæ pollutam, 1172. XI. De canonizato eodem certiores ſiunt ab Alexandro Tertio, 1173. VI.

Canonici S. Andreæ in Scotia opponunt ſe Regi in electione novi Metropolitani, 1180. VI. Præcipiuntur ab Alexandro III. conſtanter reſiſtere regiæ violentiæ, & Epiſcopum legitimum in ſede collocare, *ibid.* VII.

Canonizatio S. Henrici Primi Romanorum Imperatoris, 1152. IV. S. Eduardi Regis Anglorum, 1161. I. S. Helenæ Viſigothæ, 1164. L. S. Canuti Danorum Regis, *ibid.* S. Canuti alterius junioris Regis Danorum, *ibid.* S. Thomæ Cantuarienſis, 1173. I. V. Litteris diverſis confirmatur ab Alexandro Papa, *ibid.* VI. VII. S. Laurentii Dublinenſis Epiſcopi, 1181. XIV. S. Ottonis Bambergenſis Epiſcopi Pomeranorum Apoſtoli, 1189. XIII. S. Ubaldi Epiſcopi Eugubini, 1192. I.

Canonizationes Sanctorum quanta olim cum difficultate Romani Pontifices peregerint, 1161. I.

S. Canutus junior Rex Danorum refertur in Album Sanctorum ab Alexandro III. 1164. L.

Canutus Daniæ Rex, dum exercitum pro liberanda Terra ſancta cogit, diem claudit extremum, 1189. XI.

Capitula inter Eugenium III. Papam, & Fridericum novum Romanorum Regem, 1152. V. Alia Hadriano IV. oblata a Willelmo Siciliæ Rege, ut abſolvatur ab excommunicatione, 1155. XXIII. 1156. IV. Alia Friderico Imperatori præſcripta a Legatis Sedis Apoſtolicæ; & quænam, 1159. XIV. Alia ab Imperatore Legatis propoſita, *ibid.* XV. Alia pacis inter Regem Francorum, & Regem Angliæ, 1168. XV. Alia a Friderico Imperatore Alexandro III. fraudulenter & impudenter propoſita; & quænam illa, 1170. LIX. Alia inter Romanos & Clementem III. 1188. XXIII. *Vide*, Concordia, & Pax.

Captivitas Ludovici Regis Francorum, 1149. IV. Rainaldi Principis Antiocheni, 1154. VII. Legatorum Sedis Apoſtolicæ in valle Tridentina, 1158. II. Crucis Chriſti, & Balduini Jeroſolymorum Regis, 1187. IV. V. Conſtantiæ Imperatricis Henrici V. Imperatoris uxoris, 1191. XIV. Iſaacii Angeli Imperatoris Græcorum in Cypro inſula per Richardum Regem Anglorum, *ibid.* XVI. Richardi Regis per Leopoldum Auſtriæ Ducem, 1192. XIII. XVII.

Cardinales ob ſymbolum Fidei a S. Bernardo contra errores Gilibetti Porretani confectum contra Eugenium inſurgunt, 1148. XVI. Audita S. Bernardi excuſatione conquieſcunt, *ibid.* XVIII. Timore violentiæ Friderici Imperatoris ſeſe in tutum recipiunt, & Hadrianum IV. Papam in caſtris ſolum relinquunt, 1155. VIII. Pacem Willelmo Siciliæ Regi & abſolutionem dandam diſturbant; & quare, *ibid.* XXIII. Calumniis proſcinduntur avaritiæ & corruptionis ob non promotam Fulcheri Jeroſolymorum Patriarchæ cauſam, *ibid.* XXIX. Defenduntur ab auctore, *ibid.*

Cardinales publico ſcripto deteſtantur pacem a Papa cum Willelmo Rege initam; & quinam fuerint, 1156. IX. Diſcordant inter ſe, & pars illorum favet Imperatori in præjudicium Eccleſiæ, 1157. X. Timore armatorum ſatellitum Octaviani Antipapæ fugiunt cum Alexandro III. noviter electo in munitionem S. Petri, 1159. XXX. In Tranſtiberim ſecuritatis cauſa perducuntur, *ibid.* XXXI. De legitima Alexandri electione ſcribunt ad Fridericum Imperator. *ibid.* XLVII. Eorumdem nomina, *ibid.* Conqueruntur apud Imperatorem de Ottonis Comitis Palatini contra Alexandrum III. & ſuos perſecutione, *ibid.* XLVIII. Evocantur una cum Alexandro ad Conciliabulum Papienſe a Friderico Imperatore, 1159. L. Turbantur animo; & quare, *ibidem*. Certiores ſiunt ab Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo de ejus pro Alexandro III. apud Henricum II. Regem Anglorum officio, *ibid.* LXIV. Egregie laudantur, & eorumdem auctoritas maxima commemoratur, 1159. LXIX. Anguntur Alexandri III. cauſa ob impulſum in malam mentem a Friderico Imperatore Ludovicum Francorum Regem, 1162. VIII. Ex improviſo liberantur a Deo ab imminenti periculo; & quomodo, *ibid.* IX. Alexandrum in Italiam redeuntem comitantes incidunt in piratas, 1165. XIII. Contumelioſis litteris conveniuntur a Friderico Imperatore, *ibid.* XV.

Cardinales tentantur a Friderico Imp. fallaciter, ut Alexandrum Papam deponant, 1167. IV. Quid & quam egregie eidem reſpondeant, *ibid.* V. Nonnulli ex ipſis corrumpuntur muneribus cum totius Eccleſiæ præjudicio, 1167. LXVII. LXXVIII. Perſtringuntur ab Auctore, *ibid.* LXIX. *Diverſis* querelis impetuntur a S. Thoma, 1168. XXXIX. Commonentur ab eodem reſiſtere Henrico II. Anglorum Regi libertatem Eccleſiaſticam opprimenti, *ibid.* XXXIX. XL.

Cardinales jejunio ſolemni & aſpero obligantur a Gregorio VIII. pro recuperando ſancto Sepulcro, 1187. XVII. Quænam, & quam laudabilia inter ſe ſtatuant pro eadem recuperatione, *ibid.* XIX. Certas etiam preces pro ea dicendas cum Pontifice ſtatuunt, 1188. II.

Cardinales ſchiſmatici Octaviani Antipapæ inhærentes circulares emittunt per orbem litteras de illius electione, 1159. XLIII. XLIV. Eorumdem nomina, *ibid.*

Cardinales Legati avaritiæ inſimulantur graviſſime a Friderico Imp. 1159. VI.

Cardinales Henrici II. Anglorum Regis ſtudioſi qui fuerint, 1171. VI.

Cardinales pacis mediatores inter Alexandrum III. & Fridericum Imperatorem quinam, 1177. XLVIII.

Cardinales a Lucio III. creati, eorumque nomina, 1184. I.

Carmelitarum ordo quando originem ſumpſerit, 1181. XIII.

Carolus Nonus Galliarum Rex concedit Philippo II. Hiſpaniarum Regi petenti reliquias S. Eugenii primi Archiepiſcopi Toletani, 1148. XXXI.

Carolus Gluti Advocatus pauperum confirmat, tranſumptum hiſtoriæ de compoſita Venetiis inter Alexandrum III. & Fridericum Imperatorem pace, authenticum eſſe, 1177. VIII.

Carthuſienſes laborant pro Alexandro, III. una cum Ciſtercienſibus, 1161. XIV.

Caſimirus Poloniæ Rex mittit ad Alexandrum III. Papam pro confirmatione ſtatutorum regni ſui, 1180. XII. Eorumdem confirmationem obtinet ab Alexandro, *ibid.* XIV. Impetrat a Lucio III. Corpus ſancti Floriani martyris, 1184. VII. Ægidium Mutinenſem Epiſcopum ſacri corporis portatorem muneribus cumulat, *ibid.*

Caſſel Hiberniæ civitas illuſtratur ab Eugenio III. Papa dignitate Archiepiſcopali, 1152. IV.

Caſtigatio. *Vide*, Pœna.

Caſtrum quoddam ſuper monaſterium Cluniacenſe cum contemptu extructum terræmotu dehiſcit, 1150. III.

Catana Siciliæ urbs deletur funditus terræmo-

to

tu, 1169. XLV.
Cathedra Romani Pontificis ſpinoſa, & infinitis moleſtiarum agminibus circumſepta, 1155. XXXVI.
Catholicæ fidei profeſſio. *Vide*, Fidei Catholicæ, & Profeſſio Fidei Catholicæ.
Catholicæ Fidei profeſſionem faciunt Albienſes hæretici publice de erroribus ſuis convicti, 1176. XII. Item Manichæi, ſed fraudulenter, 1187. XX. XXI. XXVI.
Catholici per Angliam & Franciam calumniis proſcindunt immerito & decepti Alexandrum III. 1167. LIV. LV.
Catholicus Thuamenſis Epiſcopus Hiberniæ pergit Romam ad Concilium generale, 1178. XII.
Cauſa diſſenſionum inter Cardinales & Eugenium III. in Concilio Rhemenſi, 1148. XVI. Alia inter Hadrianum Papam, & Fridericum Imperatorem, 1157 I. II. Aliæ & primæ diſcordiarum inter Henricum II. Angliæ Regem, & S. Thomam Cantuarienſem, 1163. XIX. XX. Alia captivitatis, Richardi Regis Anglorum in Auſtria, 1192. XLI.
Caypha Judææ civitas capitur a Saladino Babyloniæ Rege, 1187. V.
Celebritas Venetiis facta in abſolutione Friderici Imperatoris, 1177. XXII. XXIII. Item Rhemis in coronatione Philippi Regis Francorum, Ludovici VII. filii, 1169. XV. *Vide*, Pompa.
Cencius Camerarius compilator cenſuum Romanæ Eccleſiæ, 1192. XIX. Quo anno ſcripſerit, *ibid.*
Cenſus Romanæ Eccleſiæ perſolvi ſolitus ex regno Siciliæ, 1156. VI. Alius annuus ex regno Portugalliæ decernitur Romanæ Eccleſiæ ab Alphonſo Primo Rege, 1179. XX. *Vide*, Denarius S. Petri.
Ceperanum Campaniæ oppidum comburitur a Willelmo Siciliæ Rege, 1155. III.
Chariton monachus creatur Patriarcha Conſtantinop. 1147. XXXII. Moritur, 1148. XLV.
Chartularia Turris Romæ quæ ſit, 1167. V.
Chinchecapel Cardinalis intereſt abſolutioni Willelmi Scotorum Regis, 1182. I.
Chriſtiani infeliciter confligunt cum Saladino Sarracenorum Principe, 1187. IV. Claſſem Sarracenorum ſub Tyro ſuperant, & capiunt, *ibid.* VII.
Chriſtiani milites ſuperbi & luxurioſi conſumuntur, 1149. IX. Pauperes & humiles plurima victoria potiuntur, *ibid.*
Chriſtianus Mellifontis Abbas S. Malachiæ Hibernorum Archiepiſcopi diſcipulus, & egregiæ ſanctitatis, ſuccedit eidem in Archiepiſcopatu, 1148. XXXVII.
Chriſtianus ſchiſmaticus intruditur Archiepiſcopus Moguntinus a Friderico Imperatore contra Conradum Catholicum & verum Archiepiſcopum, 1160. XXXIV. 1163. XVI. 1165. IX. Relicto demum ſchiſmate ad Catholicos redit, *ibid.* Mittitur a Friderico Imperatore ad Alexandrum III. pro pace inter Eccleſiam & Imperium componenda, 1176. XVIII. Ejuſdem nomine jurat Pontifici obſervationem omnium, quæ inter ipſum & Imperatorem convenerunt, 1177. XXVII. Renuntiat ſchiſmati, & abſolvitur ab Alexandro Papa, *ibid.* XXVIII. LXVIII. Longobardis unum ex tribus Imperatori præſtandum proponit; & quæ illa, *ibid.* L. Suadet Alexandro Papæ, ut permittat Imperatorem propius Venetias accedere, *ibid.* LVI. Petit ſibi Archiepiſcopatum ab Alexandro confirmari, *ibid.* LXXIII. Confirmatur, *ib.* LXXV. Juravit Willelmo Siciliæ Regi pacem nomine Friderici Imperatoris, *ibid.* LXXIX. Combuſſit publice acceptum a Guidone Cremenſi Antipapa pallium Archiepiſcopale, *ibid.* LXXXII. Contra Romanos Lucium III. Papam perſequentes arma movet, & eoſdem graviſſimis damnis afficit, 1183. II. Potu aquæ frigidæ a Romanis veneno infectæ perie cum ſuis, *ibid.* III.
S. Chriſtina virgo Germanica prædicit prophetice futuram ſancti ſepulcri & Terræ ſanctæ amiſſionem, 1187. X. In ſpiritu cognoſcit eadem die, qua perdita fuit, Jeroſolymæ per Sarracenos expugnationem, *ibid.* Prædicit futuram peſtem, *ibid.*
Chriſtus apparet Avenione Benedicto cuidam puero paſtoritio, & jubet pontem extruere ſuper Rhodanum, 1177. XCV. Item Richardo Archiepiſcopo Cantuarienſi, & exprobrat eidem dilapidationem bonorum Eccleſiæ, mortemque minatur, 1184. III.
Chronicon Foſſæ novæ, 1155. II.
Cinamus Joannes objurgator ab Andronico Græcorum tyranno, quod contentioſe audeat diſputare de ſacra Scriptura, 1185. XVI.
Ciſtercienſes impediunt novam expeditionem Chriſtianorum in Terram ſanctam; & quare, 1149. IV. Certant pro Alexandro III. contra Octavianum Antipapam, 1161. IV.
Civitates Longobardorum quæque pro ſe jurant conſervationem pacis Friderico Imperatori, 1177. XXVII.
Clades ingens Chriſtianorum in prælio contra Sarracenos, 1187. IV. Alia Græcorum per exercitum Friderici Imp. 1190. VI.
Clarenduna oppidum Angliæ 1164. I.
Claſſicum canit Fridericus Imperator per totum Imperium contra Romanum Pontificem, 1157. VI. Item Alexander III per orbem Chriſtianum pro adornanda nova in Terram S. expeditione, 1180. XV. XIX. Item Cæleſtinus III. 1192. IX.
Claſſis Siculorum ulciſcitur cædem Latinorum ab Andronico & Græcis Conſtantinopoli factam, 1185. XII. Dyrrachium capit, *ibid.* Alia Sarracenorum capitur a Conrado Marchione Montisferrati Tyri præfecto, 1187. VII.
Claudæ duæ ſanantur a S. Petro Tarentaſiæ Archiepiſcopo, 1162. XI. XIII.
Clemens III. Papa. *Vide*, Paulinus Cardinalis Prænestinus.
Clerici concubinarii qua pœna jubeantur mulctari, 1194. XVI.
Clerici Romani Cardinalibus titulorum Rectoribus obtemperare recuſantes urgentur decretis Eugenii III. Hadriani IV. & Alexandri III. Romanorum Pontificum, 1148. XXXVIII. Falſa proferunt teſtimonia pro electione Octaviani Antipapæ, 1160. IV. X. XVI.
Clerici Laudenſes fluctuant animo propter mandata S. Galdini Archiepiſcopi Mediolanenſis, 1168. LV. Recipiunt Alexandrum III. in Papam, & Catholicum eligunt Epiſcopum Albertum Præpoſitum de Ripalta, *ibid.* LVI.
Clerus Gallicanus fit certior per litteras ab Alphonſo Legionenſi Epiſc. de omnibus in conciliabulo Papienſi geſtis, 1160. XLII.
Clerus Romanus toto terrarum orbe judicatus honeſtiſſimus, 1156. XIII. Diſſenſionis ignibus ardet, & pars illius adhæret Imperatori contra Pontificem, 1157. X. Præſtat Octaviano Antipapæ obedientiam, 1160. IX.
Clerus Conſtantinopolitanus ejicit Doſitheum Patriarcham ab Iſaacio Imperatore intruſum, 1193. XXVI.
Cluniacenſes monachi vindicantur divinitus ab injuria Hugonis Diſcalciati, 1150. III.
Collecta indicitur ab Alexandro III. per Eccleſias Galliarum pro reditu ad Urbem, 1164. XLIX. Alia ab Henrico II. Anglorum, & Philippo Francorum Regibus ad promovendam

expeditionem in Terram ſanctam, 1188. IV. Quomodo & a quibus debeat congregari, *ibid.* VII. Saladina nuncupatur, *ibid.* VIII.

Colloquium Legatorum Imperatoris cum Alexandro III. Papa de componenda pace, 1176. XVIII. Ultimum Friderici Imperatoris cum Alexandro Venetiis; & quibus de rebus, 1177. XXXVI. Aliud Legatorum Siciliæ Regis cum Imperatore, *ibid.* LXXVII. Aliud Lucii III. Papæ Veronæ cum eodem; & qua de cauſa, 1185. I. Aliud Henrici II. Anglorum Regis Londoniæ cum ſuis pro ſuſcipienda expeditione in Terram ſanctam, *ibid.* IX. Aliud ejuſdem cum Philippo Franc. Rege de eadem re, *ibid.* X. Aliud inter Regem Galliæ & Regem Angl. pro mittendo exercitu in Terram ſanctam, 1188. III. Aliud inter eoſdem mediante Sedis Apoſtolicæ Legato Joanne Cardinali Anagnino, pro componenda pace, 1189. I. II. Aliud inter Joachinum Abbatem de Curacio pſeudoprophetam, & Richardum Anglorum Regem, 1190. IV.

Combuſtio diſcipulorum Eonis hæretici Britanni, 1148. VII. Item Arnaldi de Brixia, 1155. IX. Item Eccleſiæ S. Petri in Vaticano per Fridericum Imp. facta, 1167. II. Item imaginis B. Virginis cum Eccleſis in ſuburbio, *ibid.* IX. Item Salvatoris, *ibid.*

Comitia Bajoariæ, 1147. I. Alia Roncaliæ in Longobardis a Friderico coguntur, ad cognoſcenda Imperii Regalia, 1158. VII. Alia cogit Henricus II. Angliæ Rex pro expeditione in Terram ſanctam ſuſcipienda, 1185. X. Alia Fridericus Imperator in Gelenhuſen ad convellenda jura & ſtatuta Pontificia, 1186. VIII.

Comitum Tuſculanorum maledicta proſapies deſcribitur & exagitatur ab Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo, 1159. LXV.

Commemoratio diverſarum rerum geſtarum. *Vide*, Relatio.

Commentarius de proceſſione Spiritus ſancti ſcriptus adverſus Græcos ab Hugone Etheriano Etruſco traditur Alexandro III. Papæ, 1177. XXXVII. Alius a Theodoro Balſamone in Nomocanonem Photii elaboratus oſtenditur ab Auctore, in odium Romanæ Eccleſ. 1191. XLIX.

Commentum eſt, Alexandrum III. Venetias fugiſſe ſub habitu coquinario & incognito, 1177. XI.

Comminatio. *Vide*, Minæ.

Comparatio S. Thomæ Cantuarienſis cum S. Thoma Apoſtolo, 1173. I.

Compendium hiſtoriæ de pace inter Alexandrum III. Papam & Fridericum Imperatorem Venetiis facta, 1177. I. II.

Conatus Friderici Imperatoris pro deponendo Alexandro, & confirmando Octaviano, 1159. XLIX. Item ſchiſmaticorum, *ibid.* LXX. Alii improbi Henrici II. Anglorum Regis contra S. Thomam Cantuarienſem, 1169. I. II. Alii varii ſed inanes Friderici Imperatoris in ſubjuganda Alexandria Longobardorum civitate, 1174. II. 1175. II. III. Ejuſdem alii in divellendo Willelmo Siciliæ Rege ab auxilio Alexandri III. Papæ, 1176. I. Alius ejuſdem in occupanda Corcyræ inſula, 1176. XXI.

Conciliabulum Papienſe indicitur a Friderico Imperatore; & quare, 1159. XLIX. Celebratur, 1160. I. II. Ejus Acta, *ibid.* Item Laudenſe & ejus Acta, 1161. XVI. Aliud novum ſchiſmaticorum præſidente Octaviano Antipapa, 1162. XIX. Aliud execrabile Henrici II. Anglorum Regis, & Epiſcoporum contra S. Thomam Cantuarienſem in Clarenduna, 1164. II. Ejus Acta, *ibid.* Aliud apud Northantunam contra eumdem, 1164. XVI. Ejus Acta, *ibid.* XVII. *& ſeqq.* Aliud Wirtzburgenſe indicitur a Friderico Imperatore, 1166. I. Quid in eo actum, *ibid.* I. VII. VIII.

Concilium Rhemenſe ſub Eugenio III. 1147. X. 1148. II. Pariſienſe ſub eodem, *ibid.* Gallicanum in cauſa divortii inter Ludovicum Regem Francorum, & Elionoram Aquitaniæ Ducis filiam, 1152. III. Rhemenſe ſub Eugenio III. Papa, 1148. VIII. IX. Alia duo in Galliis & Northmannia juſſu Regum Angliæ & Franciæ, 1161. VII. Londonienſe in Anglia, ejuſque Acta, 1162. XXI. Turonenſe in Gallia ſub Alexandro Tertio, 1163. I. II. IV. Ejus Acta, 1163. XVIII.

Concilium Lateranenſe ad anathematizandum Fridericum Imperatorem, 1168. LV. Hibernicum pro reformandis Eccleſiæ ſtatutis, 1171. XII. Ejus Acta, *ibid.* Northmannicum, ejuſque geſta, 1172. X. Weſtmonaſterienſe in Anglia ſub Richardo Archiepiſcopo Cantuarienſi, 1175. I. Londonienſe in cauſa matrimonii filiæ Henrici II. Anglorum Regis cum Willelmo II. Siciliæ Rege, 1176. II. Aliud ibidem turbatur diſcordiis inter Cantuarienſem & Eboracenſem Archiepiſcopos obortis, *ibid.* XXVI. Venetum ſub Alexandro III. 1177. XXIX. LXXX. Aliud generale ſub eodem Romæ indicitur celebrandum, 1178. VIII. Celebratur, 1179. I. Conſtantinopolitanum, 1180. XXV. Anglicanum pro ſuſcipienda cruce ad expeditionem Terræ Sanctæ, 1188. VI.

Concio. *Vide*, Oratio.

Concionator triplici dono debet eſſe præditus, 1163. III.

Concordia inter Eugenium III. Papam & Fridericum novum Rom. Regem, 1153. V. Alia Hadriano IV. oblata a Willelmo Siciliæ Rege, ut abſolvatur ab excommunicatione, 1155. XXIII. 1156. III. IV.

Concordia inter Imperatorem & Sedem Apoſtolicam evaneſcit, 1159. XV. Alia reſtauratur agente Alexandro III. inter Reges Franciæ & Angliæ, 1161. VII. Alia renovatur inter Reges Angliæ & Franc. 1168. XV. Item inter S. Thomam & Henricum Regem, 1170. XXII. Alia inter Senatum populumque Romanum & Clementem III. Papam, 1188. XX. Alia inter Henricum V. Imperatorem & Richardum Regem Anglorum, 1193. XXII.

Concubinam Henrici II. Anglorum Regis nomine Roſamundam defunctam jubet extumulari, & in loco profano ſepeliri S. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus, 1191. XLV.

Concubinatus & retentio domi mulierum niſi conſanguinearum clericis interdicitur, 1148. X. *& ſeq.*

Condemnatio Arnaldi de Brixia, 1155. IV.

Conditiones pacis inter Eugen. III. Papam, & Fridericum novum Romanorum Regem, 1152. V. Alia Hadriano IV. a Willelmo Siciliæ Rege pro abſolutione impartienda oblata, 1155. XXIII. Aliæ inter Henricum Anglorum, & Ludovicum Francor. Reges, 1168. XV. Aliæ inter eumdem, & Legatos Apoſtolicæ Sedis pro pœnitentia necis S. Thomæ, 1172. III. IV. VI. Aliæ inter Alexandrum III. & Friderici Imper. Legatos pro deligendis ad colloquium Venetiis, 1177. XX.

Confeſſio humilis Ludovici VII. Franc. Regis, 1168. LXXII. Alia Fidei Catholicæ Albienſium hæreticorum, 1176. XII. Alia devota peccatorum Henrici III. Anglorum Regis, 1189. IV. Alia Richardi Regis, 1190. IV.

Confirmatio pacis inter Fridericum Imper. & Alexandrum III. Venetiis compoſitæ, 1177. XXX.

XXX. XXXI. Item ſtatutorum regni Poloniæ per Alexandrum, 1180. XIV.

Conflictus acerrimus inter Romanos & exercitum Friderici Romanor. Imperatoris, 1155. XVII. XVIII. Alius infauſtus Romanorum cum Germanis ſub Tuſculo, 1167. I. Alius German. & Rom. in Vatic. *ibid.* II. Alius eorumdem infauſtus cum Alexandrinis in Longobardia, 1175. IV. Alius eorumdem infelix cum Mediolanenſibus, 1176. XVII. Alius exercitus Alemanni cum Turcis, 1190. VIII. *Vide*, Bellum, & Prælium.

Confœderatio populorum Longobardiæ contra Fridericum Imperatorem, 1164. XLV. XLVII.

Confutatio dictorum Gilberti Londonienſis per ſanctum Thomam Cantuarienſ. 1167. XXXV. Item calumniarum in Alexandrum III. ſparſarum, 1167. LXIII. Item errorum hæreſis Albienſium Toloſæ, 1176. VI. Item fabulæ per Auctorem de fuga Alexandri III. Papæ Venetias ſub habitu coqui, 1177. XI. XII. Item alterius de conceſſis Anconitanis tot indulgentiis, quot arenas manu caperent, *ibid.* XLIX. Item alterius de ſuperbia Alexandri in Fridericum Imper. ad eius genua procidentem, *ibid.* LXVI. LXXXVII. Item auctorum aſſerentium Conſtantiam Rogerii Siciliæ Regis filiam, ante matrimonium cum Henrico VI. Germaniæ Rege initum, fuiſſe monialem, 1186. XXV.

Congratulatio S. Thomæ Cantuarienſis ad Alex. III. de cladibus, quibus attritus fuit Fridericus Imperator, 1167. XIV. Alia Petri Bleſenſis ad Willelmum Card. Papienſem de reddita pace Eccleſiæ Romanæ, 1178. V.

Congreſſus Henrici II. Angliæ Regis cum S. Thoma Cantuarienſi, 1168. LXVII. Item Ludovici Regis Galliarum cum Legatis Apoſtolicæ Sedis, 1169. XI. Item S. Thomæ Turonis cum Rege, 1170. XXXV. Item apud Calvum montem, *ibid.* XXXVI. Item Lucii III. Papæ cum Friderico Imperatore Veronæ, 1185. I. Alius Regis Angliæ & Franciæ pro expeditione in Terram ſanctam facienda, 1188. III. Alius eorumdem pro ineunda pace, 1189. II. Alius Joachimi Abbatis pſeudoprophetæ cum Richardo Anglorum Rege, 1190. IV. V.

Connath Hiberniæ civitas inſignitur ſede Archiepiſcopali ab Eugenio III. Papa, 1152. IV.

Conniventia Baſilii Camateri Patriarchæ Conſtantinopolitani in mortem Alexii Imperatoris, 1183. VIII.

Conradus Henrici IV. Imp. nepos pro expeditione in Terram ſanctam Comitia in Bavaria celebrat, 1147. I. In Terram ſanctam proficiſcitur, *ibid.* II. Quam gravia paſſus ſit a Turcis proditione Manuelis Græcorum Imperatoris, *ibid.* VI. In Palæſtinam pervenit, & Jeroſolymam pergit, 1148. I. Conſtantinopolim venit, & fœdus cum Emmanuele Imp. contra Rogerium Siciliæ Regem init, 1149. I. Redit in Italiam, *ibidem*. Ab Eugenio litteris conſolatoriis animatur ob ſiniſtrum expeditionis in Terram ſanctam ſucceſſum, *ibid.* Moritur cum ſuſpicione veneni per Rogerium Siciliæ Regem propinati, 1152. III. Friderico Suevorum Duci ſuo nepoti deſtinat regalia ornamenta, non filio, *ibid.* Ejus epitaphium, *ibid.* Moritur, *ibid.* Quænam memoria digna geſſerit in Pontificatu, *ibid.* II.

Conradus Cardinalis ſubſcribit diplomati Canonicis S. Petri ab Eugenio Tertio conceſſo, 1153. III. Creatur Papa, & vocatur *Anaſtaſius Quartus*, *ibid.* XII. Mittit Gerardum Cardinalem ad terminandam cauſam eccleſiæ Magdeburgenſis, 1154. I. Nimiæ notatur facilitatis fuiſſe in concedendo pallio intruſo Guicmanno Magdeburgenſi Archiepiſcopo,

Conradus Epiſcopus Patavienſis una cum cæteris Germaniæ Epiſcopis increpatur duriſſime ab Eugenio III. Papa ob neglectum officii paſtoralis, 1152. VIII.

Conradus Epiſcopus rerum Moguntiacarum Chronographus, 1153. VI. Henricum Archiepiſcopum Moguntinum inique depoſitum oſtendit, & Arnoldum ſucceſſorem proditionis, & Legatos Apoſtolicos corruptionis & fraudis inſimulat, *ibid.* Fabuloſe ſcripſiſſe oſtenditur ab Auctore de Henrico, & Legatorum pœna divinitus immiſſis, *ibid.* Apertiſſimi mendacii ab eodem arguitur, 1153. IX.

Conradus junior Friderici Imperatoris conſanguineus creatur Archiepiſcopus Moguntinus, 1160. XXXIV. Imperatore & Octaviano Antipapa contemptis adhæret Alexandro III. legitimo Papæ, *ibid.* Ad eumdem Turone commorantem confugit, 1163. XVI. Quibus ab Alexandro dignitatum titulis ſit cohoneſtatus, *ibid.* Graviſſime minatur Nuntio Guidonis Cremenſis Antipapæ, 1165. X. Cæteros Germaniæ Epiſcopos pertrahit ad fidelitatem Alexandri III. Papæ, *ibid.* Subſcribit diplomati ab Alexandro III. conceſſo monaſterio S. Mariæ in Organo, 1177. XXI. Apud Alexandrum conqueritur de ablato ſibi Archiepiſcopatu Moguntino, & ejus reſtitutionem poſtulat, *ibid.* LXXIII. Eidem ſua in Eccleſiam & ipſum beneficia commemorat, *ibid.* Pro Eccleſiæ pace ſponte ſe abdicat, 1177 LXXV. Donatus ab Alexandro Archiepiſcopatu Saltzburgenſi, *ibid.* LXXXII.

Conradus Junior reperit caſu corpus S. Virgilii Saltzburgenſis Archiepiſcopi, & aliorum trium ſanctorum Archiepiſcoporum, 1181. XVI. Suſpectus habetur de rigore Lucii III. contra clericos a ſchiſmaticis ordinatos, 1185. I. Pontificia partes tuetur contra Imperatorem, 1186. V. Videtur cum ſuis Imperatori adverſus Pontificem inhæriſſe, *ibid.* X.

Conradus S. Eberardo in Archiepiſcopatu Saltzburgenſi ſuccedit, 1164. LII. Ejus ſumma nobilitas & virtus, *ibid.* Alexandri Papæ III. partes tuetur, *ibid.*

Conradus Comes Palatinus promiſit obedientiam Guidoni Cremenſi Antipapæ, 1170. XIII. XVIII.

Conradus Electus Wormatienſis jurat pacis obſervationem nomine Friderici Imperatoris Willelmo Siciliæ Regi, 1177. LXXIX.

Conradus Marchio de Monteferrato defendit Tyrum contra inſultum Sarracenorum, 1187. VII. Eorumdem claſſem ſuperat, & capit, *ibid.* Ejuſdem de capta Jeroſolyma & Sarracenorum proſperitate, & Saladini cum Imperatore Græcorum pace epiſtola ad Balduinum Cantuarienſem Archiepiſcopum, *ibid.* VIII. IX. Trucidat Branam tyrannum, Iſaacio Angelo Græcorum Imperatori inſidiantem, 1187. XXII.

Conradus Sueviæ Dux Friderici Imperatoris filius ſuccedit patri in regno, 1190. XIII. Moritur Anconæ, *ibid.*

Conradus Princeps relinquitur Soræ cum præſidio ab Henrico V. Imper. ad infeſtandum regnum Neapolis, 1191. XIV.

Conſecratio ſummi Pontificis ſpecialiter pertinet ad Epiſcopum Oſtienſem, 1160. XLIV.

Conſecratio diverſorum. *Vide*, Nomina Epiſcoporum, Abbatum, Regum, &c.

Conſilia diverſa diverſorum Angliæ Epiſcoporum data S. Thomæ Cantuarienſi, 1164. XVI. Alia Conſilia improba Epiſcoporum Anglicanorum, & ſacerdotum indigna, ad S. Thomam Cantuarienſem, 1167. XXXI.

XXXI. Confutantur acerrime ab eodem, *ibid.* XXXV. Aliud dolo plenum Friderici Imp. contra Alexandrum III. Papam, 1162. V. Aliud inſigne Abſalonis Roſchildenſium Epiſcopi pro eximendo a poteſtate Friderici Imperatoris Waldemaro Danorum Rege, *ibid.* XVIII. Aliud improbum Henrici II. Anglorum Regis contra S. Thomam, 1163. XXII. XXIII. Aliud pravum Giliberti Londonienſis Epiſcopi datum S. Thomæ Cantuarienſi; & quale, 1164. XVI.

Conſiliarios malos male punit Deus, 1167. LIII. Quid rurſus moliantur contra S. Thomam, *ibid.* LIV.

Conſpiratio Majonis Siciliæ Ammirati, & Matthæi Notarii contra dominum ſuum Willelmum Siciliæ Regem, 1162. VII. Alia Ludovici VII. Francorum Regis contra Henricum II. Anglorum Regem, 1173. XVII. Ejuſdem cum Henrico Rege contra reviviſcentem hæreſim Arianorum Toloſæ, 1178. XVII. Alia Anglorum quorundam contra Willelmum Elienſem, Angliæ proregem, 1191. XXVI.

Conſolatio Eugenii III. Papæ ad Conradum Regem Romanorum e Terra ſancta redeuntem, 1149. II. Alia Joannis Caſæmarii Abbatis ad S. Bernardum lugentem ob calumnias, *ibid.* X. Alia Alexandri III. Papæ ad S. Thomam Cantuarienſem perſecutiones patientem, 1163. XXIII. 1164. VI. Alia ejuſdem ad eumdem, 1168. XXII. Alia S. Thomæ ad ſuos coexules, 1169. LXXI. Alia Petri Bleſenſis ad Canonicos Eccleſiæ Cantuarienſis de morte S. Thomæ Archiepiſcopi, 1170. LI. Alia Willelmi Siciliæ Regis ad Henricum II. Anglorum Regem de rebellione filiorum, 1173. XVI. Alia ejuſdem Legatorum ad Alexandrum Papam ob Friderici Imp. Venetias adventum animo conſternatum, 1177. LX. Alia efficax Petri Bleſenſis ad Henricum II. Anglorum Regem ob mortem Henrici filii anxiſſime lugentem, 1183. V. Alia ejuſdem ad Willelmum Elienſem Epiſcopum Angliæ proregem graviſſima quæque ab æmulis paſſum, 1191. XXVIII.

Conſtantia vere ſacerdotalis in Alexandro III. Papa, 1159. LVI. Alia egregia Petri Archiepiſcopi Tarentaſiæ in Fide & obedientia Catholica, 1160. XXXVI. Cardinalium in Concilio Rhemenſi pro defenſione jurium S. R. E. 1166. XX. Alexandri III. Papæ in adverſis, 1166. II. 1168. LXII. Item Cardinalium erga Alexandrum, 1167. V.

Conſtantia S. Thomæ Cantuarienſis in ſummis miſeriis, 1168. LXX. & *ſeq.* Item Gratiani S. R. E. Cardinalis Legati in reſpondendo Henrico Anglorum Regi, 1169. XI. S. Thomæ in defendenda libertate Eccleſiaſtica commendatur egregie a Petro Bleſenſi, 1170. XVI. Invicta plane fuiſſe oſtenditur, 1170. XXXVII. XLVII. Humbaldi Cardinalis Oſtienſis in conveniendo Friderico Imperatore, 1175. VIII. IX. Joannis S. Anaſtaſiæ Cardinalis Conſtantinopoli in ſuſcipiendo martyrio, 1183. XII. S. Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi pro defenſione juris & honoris Eccleſiarum, 1186. XVII. XVIII. Item pro ſuis ſubditis contra milites Richardi Regis, 1189. IV.

Conſtantia Regis Hiſpaniarum filia nubit Ludovico VII. Francorum Regi, 1151. III.

Conſtantia Ludovici Francorum Regis ſoror Comitiſſa Toloſæ ſubſcribendo ratificat ſententiam damnationis contra hæreticos Albienſes latam, 1176. XV.

Conſtantia Rogerii Siciliæ Regis filia nubit Henrico VI. Germaniæ Regi, 1186. XXV. An monialis fuerit, *ibid.* Qua ætate extiterit, cum Fridericum Secundum peperit, *ibid.* XXVIII. Quando nata ſit & obierit, *ibid.* XXIX. Coronatur Imperatrix a Cæleſtino III. Papa, 1191. X. Capitur per proditionem a Salernitanis, & traditur captiva Tancredo Siciliæ Regi, *ibid.* XIV. Captiva detenta a Tancredo Siciliæ Rege, liberatur ope Cæleſtini Tertii Papæ, 1192. XX.

Conſtantini Magni edictum de privilegiis Romanæ Eccleſiæ collatis cur a Græcis ſit publicatum, 1191. LII. Oſtenditur nihil contuliſſe in dominio temporali Romanæ Eccleſiæ, *ibid.* XXXV.

Conſtantinus Cabaſilas Archiepiſcopus Dyrrachii, 1191. LXII.

Conſtitutio Manuelis Græcorum Imperatoris MEDICATRIX dicta, de reſtituendis quondam ablatis a piis locis bonis immobilibus, 1148. XLII. Alia Friderici Imp. de Tiburtinorum in poteſtatem Pontificis Romani reſtitutione, 1155. XIX. XX. Aliæ iniquæ Henrici II. Regis Angliæ contra libertatem Eccleſiaſticam, 1164. XXXIV. XLIII. Alia Manuelis Græcorum Imperatoris de obſervatione dierum juridicorum, & feſtorum, 1166. XLII. Alia Alexandri Tertii Papæ contra inveſtituras laicorum, 1169. XXIX. *Vide*, Decretum.

Conſtructio miraculoſa pontis Avenionenſis, ejuſque hiſtoria, 1177. XCV.

Conſuetudo Regum Pontifici equitanti ſtratoris officium impendendi, 1155. VIII. Alia priſca Eccleſiæ de benedicenda aurea roſa in Dominica lætare, *ibid.* IX. Alia creandi & inaugurandi noviter electos Romanos Pontifices, 1191. I. II. Alia diſtribuendi palmas & cruces ad collum appendendas redeuntibus a peregrinatione ſancti Sepulcri, *ibid.* XV.

Conſuetudines regiæ in Anglia quantos tumultus excitent inter Henricum II. Regem, & S. Thomam Cantuarienſem, 1163. XIX. XX. Confirmantur juramento a S. Thoma in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis, 1164. III. Porriguntur ab eodem Alexandro Tertio Papæ, & bilem movent, *ibid.* XXVI. Quænam ſint, & quæ ex illis toleratæ, & quænam damnatæ, *ibid.* XXXVII. Aliæ in Northmannia ſancitæ, *ibid.* XLII. Aliæ in Anglia damnantur, & irritæ pronuntiantur a S. Thoma Cantuarienſi, 1167. XX. XXIV. Quibus conditionibus remittantur ab Henrico II. Rege Angliæ, 1168. LI.

Conſultatio Arnulphi Epiſcopi Lexovienſis ad Alexandrum III. Papam de graviſſimis flagitiis monachorum Griſtanenſium, 1181. VII. Alia Gaufredi monachi Ciſtercienſis ad Sedem Apoſtolicam, de nova hæreſi in Galliis orta, 1188. XXVIII.

Contemptus in Eugenio III. Papa, 1152. I. 1153. XI. Item in Bernardo SS. Coſmæ & Damiani Cardinali, 1153. IX.

Contentiones inter miniſtros Eugenii Tertii Papæ, & Canonicorum S. Genuveſæ, 1147. III. Aliæ inter Canonicos Regulares, & Priorem novum S. Genoveſæ; & quales, *ibid.* IV. Aliæ inter Cardinales & Eugenium Tertium in Concilio Rhemenſi ob ſymbolum Fidei a S. Bernardo editum, 1148. XVI. *Vide*, Controverſia, & Diſcordia.

Conteſtatio tremenda S. Thomæ Cantuarienſis ad Henricum Secundum Anglorum Regem, 1166. XXXV.

Continentia mirabilis Eugenii Tertii Papæ, 1151. VIII. 1153. XI. Bernardi Cardinalis SS. Coſmæ & Damiani, *ibid.* IX.

Contritio animi vere Chriſtiano digni in Henrico Tertio Anglorum Rege, 1183. IV. Item in Richardo Anglorum Rege, 1190. IV. Item in Hugone Coventrenſi Epiſcopo moriti-

ribundo, 1191. XXXIV. *Vide*, Pœnitentia.

Controverſiæ inter Theobaldum Archiepiſcop. Cantuarienſem, & Bernardum S. Davidis Epiſcopum, 1148. XXXV. Componitur ab Eugenio III. Papa, *ibid.* Alia inter Patriarcham Jeroſolymitanum, & Hoſpitalarios, 1155. XXV. Aliæ inter Henricum II. Anglorum Regem, & S. Thomam Cantuarienſem, earumque origo, 1163. XXV. Aliæ inter Germanos & Longobardos, 1177. LII. Sedantur & componuntur ab Alexandro Tertio, *ibid.* LIII. Alia inter Willelmum Regem Scotorum, & Clerum S. Andreæ ob ſubſtitutionem novi Epiſcopi, 1180. VI. Componuntur a Legato Sedis Apoſtolicæ, 1182. III. Rurſum agitantur ſub Lucio III. Papa, 1183. I. Alia in Eccleſia Scotica componitur a Clemente III. Papa, 1188. XX. Alia de tranſubſtantiatione vini aqua mixti in ſanguinem Chriſti; & quid de ea ſentiendum, 1188. XXVIII.

Contumeliæ populi Romani in Octavianum Antipapam, 1159. XXXI.

Conventiones & capitula pacis inter Clementem III. Papam, & Senatum populumque Romanum, 1188. XXIII. XXIV. Aliæ inter Henricum V. Imperatorem, & Richardum Anglorum Regem, 1193. XXII. Aliæ Legatorum Sedis Apoſtolicæ cum Henrico II. Anglorum Rege, pro impartienda illi abſolutione, 1172. III. VI. VII. Aliæ Alexandri Tertii cum Legatis Imperatoris, pro colloquii cum eodem habendi loco conſtituendo, 1177. XIX. Aliæ ejuſdem cum Romania pro pace reſtituenda, & conſervanda, 1178. I. II. Aliæ Cardinalium inter ſe de abiiciendis divitiis & pompis, & exercenda Crucis prædicatione pro recuperando ſancto ſepulcro, 1187. XIX. Aliæ Romanorum cum Henrico VI. Germaniæ Rege pro corona Imperiali, 1191. IX. *Vide*, Capitula, & Pacta.

Conventus execrabilis. *Vide*, Conciliabulum.

Conventus. *Vide*, Comitia.

Converſio Toloſanorum ab hæreſi ad veram fidem, 1147. XVIII. Soldani Iconii ad Fidem, 1159. XLII. Item Agarenorum, *ibid.* XLIV. Item Petri Morani Manichæi & Sacramentarii, 1178. XXXV. Item Maronitarum circa Libanum habitantium, 1182. IV. Item Livonenſium, 1186. XX.

Convitium aulicorum Regis Angliæ in S. Thomam Cantuarienſem, 1164. XXII. 1168. LXIX.

Corbolium Galliæ oppidum, 1161. XI.

Corcyra inſula tentatur a Friderico Imp. 1176. XXI. Sub protectione S. Petri & Pauli eſt, *ibid.* XXV.

Coronatio Willelmi Siciliæ Regis, Rogerii Regis filii, 1150. IV. Friderici Ænobarbi Romanorum Imperatoris, 1155. I. XVII. Alexandri III. Papæ, 1159. XXXVII. Friderici Imperatoris, & Imperatricis per Guidonem Antipapam Cremenſem, 1167. X. Henrici III. Angliæ Regis per Eboracenſem Archiepiſcopum, 1170. VII. Quot mala pepererit, *ibid.* VII. Philippi, Ludovici VII. Francorum Regis filii, 1179. V. Henrici V. Imp. 1191. X.

Coronatio Regum Angliæ pertinet ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, 1169. XLVIII.

Corpus S. Baſſiani transfertur ab Octaviano Antipapa, 1167. XXVII. Alia SS. Virgilii & trium Archiepiſcoporum Salzburgenſium reperiuntur caſu a Conrado Archiepiſc. Salzburgenſi, 1181. XVI. XVII. Signis clarent, *ibid.* XVIII. Aliud Floriani martyris donatur Polonia transferendum a Lucio III. Papa, 1184. VII.

Correptio. *Vide*, Increpatio, & Objurgatio.

Corruptio peſtilens aeris Romæ magnam populi & procerum partem extinguit, 1188. XIX.

Coſmus Patriarcha Conſtantinopolitanus moritur, 1147. XXII.

Coterelli hæretici delentur ad internecionem in provincia Bituricenſi, 1183. XVII. Quam immaniter ſævierint in Chriſtianos laicos & clericos, *ibid.*

Cracovienſis Eccleſia in Polonia donatur a Lucio III. Papa corpore S. Floriani martyris, 1184. VII.

Creatio Charitonis Patriarchæ Conſtantinopolitani, 1147. XXI. Anaſtaſii Quarti Papæ, 1153. XII. Hadriani IV. Papæ, 1154. II. Henrici II. Angliæ Regis, *ibid.* V. Alexandri III. Papæ, 1159. XXXIII. Amalrici Jeroſolymorum Patriarchæ, 1159. LXXIV. Waldemari Daniæ Regis, 1161. XVI. XVII. S. Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis, 1162. XXI. S. Galdini Cardinalis S. Suſannæ in Archiepiſcopum Mediolanenſem, 1167. XVII. Alberti de Ripalta in Epiſcopum Laudenſem, 1168. LVI. Arduini S. R. E. ſubdiaconi Cardinalis in Epiſcopum primum Alexandrinum, 1175. XII. Alexii Comneni Græcorum Imp. 1180. XXIV.

Creatio Heraclii Cæſarienſis Epiſcopi in Patriarcham Jeroſolymitanum, 1180. XXXV. Lucii III. Papæ, 1181. XIV. Urbani III. Papæ, 1185. XI. S. Hugonis Epiſcopi Lincolnienſis, 1186. XVII. Nicetæ Mundani Patriarchæ Conſtantinopolitani, 1186. XXXI. Leontii, Theodori Balſamonis, & Doſithei item Patriarcharum, 1187. XI. Gregorii VIII. Papæ, *ibid.* XII. Clementis III. Papæ, 1188. XI. Conradi Regis Romanorum, 1190. XIII. Cæleſtini III. Pontificis, 1191. I. Henrici Regis Jeroſolymorum, *ibid.* XXXIX. Georgii Xiphilini Patriarchæ Conſtantinopolitani, *ibid.* XLVIII. 1193. XXVI.

Cremona cum cæteris Longobardiæ civitatibus conſpirat contra Fridericum Imperatorem, 1164. XLVII. Ab iiſdem deficit improbe, & contra fidem datam ad Fridericum, 1177. XIV.

Cremonenſes cum Mediolanenſibus & Placentinis conſtruunt in honorem Alexandri III. Alexandriam Longobardiæ civitatem, 1168. LXV. Sollicitantur ab Henrico II. Anglorum Rege pecuniis contra S. Thomam Cantuarienſem, 1169. I. Deficiunt a ſocietate Longobardorum improbe ad Fridericum Imperatorem, 1177. XIV.

Crimina varia & gravia Gaufredi Archiepiſcopi Eboracenſis, 1194. VI.

Cruceſignantur Angli plurimi pro ſuſcipienda peregrinatione in Terram ſanctam, 1181. IX. Item Philippus Rex Francorum cum ſuis, & Rex Anglorum Henricus cum ſuis, 1188. III. *Vide* cætera in titulo, Expeditio.

Crucifer S. Thomæ Cantuarienſis exprobrat eidem proditionem libertatis Eccleſiaſticæ, 1164. V.

S. Crucis virtute defenditur Jeruſalem a paucis contra Saladinum Sarracenorum Principem, 1186. XXXI.

Crucis ante ſe deferendæ facultatem obtinet ab Alexandro III. Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus, 1177. LXXV. LXXVI.

Crux Chriſti viſibiliter ſtatuitur ab Angelo ſuper ſepulcrum matris Soldani Iconii, 1169. XLIV. Miraculoſe in aere cernitur, dum reges Gallorum & Anglorum cum ſuis cruceſignantur pro peregrinatione in Terram ſanctam, 1188. XV.

Crux Chriſti, & Balduinus Jeroſolymorum

Rex capiuntur a Sarracenis in prælio, 1187. IV. V.
Crux & palma redeuntium a peregrinatione Terræ Sanctæ olim fuerunt inſignia, 1105. XV. A Romano ſolent conferri Pontifice, *ibid.*
Crudelitas Rainaldi Principis Antiocheni in Almaricum Patriarcham, 1154. VII. Alia horrenda Andronici tyranni & Græcorum in Latinos Conſtantinopoli degentes, 1183. IX. X. Item Conſtantinopolitanorum in Andronicum captum, 1185. XIII. Item Henrici Regis Friderici Imperatoris filii in Epiſcopum quemdam innocentem, 1186. IV. Item in cadavera Tancredi Siciliæ Regis, & filiorum defunctorum, 1193. II.
Culpa eadem involvit & gratiam Dei volentem prævenire, & non volentem oblatam acceptare, 1159. LVII.
Cultus Sanctorum duplex, 1182. VI.
Cupiditas ingens & illaudabilis auri in Joanne Cardinali Neapolitano, 1167. LXVIII.
Cura Pontificis Romani, in quibus maxime debeat verſari, 1154. V.
Curia Romana Regibus & Imperatoribus imperat, 1169. XI. Accuſatur de ſimonia a Richardo Rege Anglorum, 1190. I.

D

DÆmon. *Vide*, Diabolus.
Damna maxima ſuſtinet Fridericus Imperator in Italia, 1167. VII.
Damnatio Eonis hæretici novi & inſani, 1148. II. VI. Item ejus diſcipulorum *ibid.* VII. Item conſuetudinum regiarum in Anglia per ſanctum Thomam Cantuarienſem, 1167. XX. XXI. XXIV. Item hæreſis Albienſium Toloſæ in Galliis, 1176. III. IV. Subſcribitur a toto Concilio, *ibid.* XIII. XIV.
Dani pabulatum miſſi a Rege Waldemaro, & ab oppidanis repulſi vicum comburunt, 1169. XIX.
Daniel Epiſcopus Pragenſis una cum aliis Germaniæ Epiſcopis objurgatur vehementiſſime ab Eugenio III. Papa propter neglectum officii paſtoralis, 1152. VIII. Mittitur a Friderico Imperatore ad evocandum Alexandrum Tertium ad conciliabulum Papienſe, 1160. XLIX. LI. Ingenti faſtu Papam & Cardinales alloquitur, *ibid.* LIV. Quale reſponſum accipiat, *ibid.* LV. LVI.
David Willelmi Scotiæ Regis frater, 1185. IX.
Decimæ indicuntur ab Henrico II. Anglorum Rege pro expeditione facienda in Terram ſanctam, 1188. IV. Quomodo & per quos debeant exigi, *ibid.* VII. Saladinæ nuncupantur, *ibid.* VIII.
Declamatio acerrima Henrici Abbatis Claravallenſis contra Manichæos Toloſanos, 1178. XXIX. *Vide*, Invectiva.
Decreta regni ſui mittit ad Alexandrum III. Caſimirus Poloniæ Rex, ut ab illo confirmentur, 1180. XIII. Confirmantur, *ibid.* XIII. XIV. Alia & varia in peregrinatione ad Terram ſanctam obſervanda præſcribuntur, 1188. IV. V.
Decretum Eugenii III. contra clericos rebelles Cardinalibus Titulorum Rectoribus, 1148. XXXVIII. Aliud Hadriani Quarti contra eoſdem, *ibid.* XXXIX. Aliud Alexandri III. contra eoſdem, *ibid.* Aliud ejuſdem abrogativum omnium quæ contra S. Thomam Cantuarienſem ſunt in Anglia ſtatuta, 1164. XXVI. Alia iniqua Henrici II. Regis Anglorum contra libertatem Eccleſiaſticam, *ibid.* XXXVII. XLII. XLIII. Aliud Manuelis Græcorum Imperatoris de obſervatione dierum feſtorum, & juridicorum, 1166. XLII. Aliud Alexandri III. contra laicorum inveſtituras, 1169. XXIX. Aliud Hungariæ Regis, de reſtitutis Romanæ Eccleſiæ ſuper illo regno juribus, *ibid.* XL. Alia Concilii Hibernici, 1172. XII. Alia Legatorum Apoſtolicæ Sedis in Concilio Northmannico, 1172. X. Alia Alexandri Tertii ſancita in Concilio Romano generali, 1179 II. Aliud Conſtantini Magni de privilegiis Eccleſiæ Romanæ, quanti ſit faciendum, & quando emerſerit, 1191. LII. Nihil contulit Romanæ Eccleſiæ, *ibid.* LIII. A Græcia fuit confictum; & quare, *ibid.*
Dedicatio & expiatio Eccleſiarum in civitate Accone, 1191. XVI.
Defenſio Alexandri Tertii Papæ, 1167. LXIII. Item S. Thomæ per Auctorem contra Henricum II. Regem Angliæ, 1188. LXVIII.
Degradatio Joannis de Struma Antipapæ & dejectio in Concilio Veneto, 1177. LXXXII. Item omnium Epiſcoporum & Prælatorum a tribus pſeudopontificibus ordinatorum, *ibid.*
Demetrius Chomaterus Archiepiſcopus Bulgariæ reprehendit Theodorum Balſamonem, Latinos ut hæreticos proclamantem, 1191. LXII.
Denarius ſancti Petri de regno Hiberniæ S.R.E. perſolvendus inſtituitur ab Henrico Secundo Anglorum Rege, 1159. XXII. Item alius de regno Angliæ prohibetur ab eodem exigi, 1164. XLII. Reſtituitur toſtantia Petri Bleſenſis, *ibid.* XLIV. Jubetur per Angliam colligi ab Alexandro Tertio Papa, 1167. XIX.
Denominatio Maronitarum unde facta, 1182. IV.
Deploratio amariſſima Henrici Claravallenſis Abbatis de cæcitate & obſtinatione Manichæorum Toloſanorum, 1178. XXIX. Alia Petri Bleſenſis de ambitione effrenata dignitatum Eccleſiaſticarum, 1187. I. Alia infelicis pugnæ Chriſtianorum cum Sarracenis, *ibid.* IV. *Vide*, Querela.
Depoſitio Henrici Archiepiſcopi Moguntini, 1153. V. S. Thomæ Cantuarienſis ſpontanea, 1164. XXXIX. Tuſcanenſis & Cajetani Epiſcoporum ſimoniacorum per Alexandrum Tertium, 1169. XXXIX. Bertoldi Bremenſis Electi, 1170. VII. Ugonis Willelmi Scotorum Regis Capellani, vi regia in Epiſcopatum ſancti Andreæ intruſi, 1180. VI. Baſilii Camateri Patriarchæ Conſtantinopolitani, 1186. XXXI. Nicetæ, Leontii, & Theodori Balſamonis ſucceſſorum, 1187. XI. Nicetæ Mundani Patriarchæ Conſtantinopolitani, 1193. XXV. Leontii ſucceſſoris, *ibid.* Doſithei, *ibid.* XXVI.
Depoſitionis ſententiam pronunciat in S. Thomam Cantuarienſem nomine conciliabuli Hilarius Epiſcopus Ciceſtrenſis, 1164. XXI.
Deſidio Hilarii Ciceſtrenſis Epiſcopi, inepte contra S. Thomam Cantuarienſem in conciliabulo peroranti, 1164. XXXIV.
Deſcriptio Henrici Petrobruſiani hæretici perverſiſſimi, 1147. XVI. Alia Eberardi Archiepiſcopi Saltzburgenſis, 1160. XXIX. Alia ſententiæ judicialis, *ibid.* XLV. Item naturæ Henrici Secundi Anglorum Regis, 1163. XXI. Alia graphica naturæ aſtutæ & perverſæ ejuſdem, 1170. XXI. Item vitæ Rogerii Archiepiſcopi nequiſſimi Eboracenſis, *ibidem*, XLIV. Item Joannis Abbatis apoſtatæ Stronenſis Antipapæ, a ſchiſmaticis contra Alexandrum Tertium erecti, *ibid.* LIV. Item Manichæorum Toloſanorum principis & auctoris, 1178. XXXI. Item Rigæ Livoniæ civitatis a fertilitate, 1186. XXI. Item boni Epiſcopi, 1187. III.
Deſperatio Joannis Abbatis Strumenſis Antipapæ ob compoſitam inter Alexandrum III.
Pa-

Papam & Fridericum Imperatorem pacem, & ad montem Albanum fuga, 1177. XXXIX.
Deus Cluniacenſes ab injuriis vindicat terræmotu, 1150. III. Graviſſime ulciſcitur in ſchiſmaticos Alexandri III. adverſarios, 1160. XXXI. 1161. II. III. Liberat ex improviſo Alexandrum & Cardinales ab imminenti periculo, 1162. IX. Quid ab hominibus retributionis loco requirat, 1163. VIII. Ejus etymologia, *ibid.* Severiſſime ſolet ulciſci in malos conſiliarios, 1167. LIII. In ſchiſmaticos extendit manum, 1169. XXXIX. Agarenos crucem deiicere conantes fulminibus, & aliis mortis generibus ulciſcitur, *ibidem* XLIV. Occiſores S. Thomæ graviſſime punit, 1172. XVII. In pœnam ejuſdem necis excitat diſcordias inter Henricum II. & Henricum III. patrem & filium Reges Anglorum, 1173. VIII. IX. Miraculoſe Eccleſiam liberavit ſæpius ab imminenti naufragio, 1177. LXXXVIII. Graviſſime ulciſcitur in contemnentes excommunicationem ſancti Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi, 1191. XLVII.
Diabolus ſub forma accipitris a milite concupiti, eidem manum unguibus ſtringens, illum in aerem abducit, 1148. V. Suffocat militem a S. Hugone Lincolnienſi Epiſcopo excommunicatum, 1191. XLVII. Item ſponſam in faciem ſponſi ſapuentem, *ibid.* Peregrino ad S. Sepulcrum proficiſcenti occurrit, & illum adorare recuſanti aduſtis capillis cutem capitis calore denigrat, 1194. II. A S. Jacobo conſtrictus dæmonem ſe fatetur, *ibid.* Mala contra Chriſtianos in Oriente a ſe patrata enumerat, *ibid.*
Dictum egregium Friderici Imp. 1160. XXXVII.
Diedo Comes filios Marchionis Montisferrati jurat nomine Friderici Imperatoris Alexandro III. obſervationem omnium, quæ inter ipſum & Principes ſunt conſtituta, 1177. XXI. Item Willelmo Siciliæ Regi ejuſdem nomine, *ibid.* LXXX.
Dierum feſtorum a Græcis coli ſolitorum enumeratio, 1166. XLII.
Dignitas & majeſtas R. Eccl. 1159. LVI. Item Epiſcopalis; & quanta ſit, 1163. VII.
Dignitates onera & miſerias comites habent, 1155. XXXVI.
Dignitates Eccleſiaſticæ ſummo cum ſcandalo & animarum damno ambiuntur a multis, 1187. I.
Dilationem expeditionis in Terram ſanctam exagitat Petrus Bleſenſis, 1189. IX.
Dipoldus Princeps relinquitur apud Arcem oppidum ab Henrico Imperatore ad excurſiones per regnum Neapolis faciendas, 1191. XIV.
Diploma Eugenii III. Papæ de canonizato S. Henrico I. Romanorum Imp. 1152. IV. Aliud ejuſdem de quarta parte oblationum Canonicis S. Petri conceſſarum, 1153. I. Aliud Willelmi Siciliæ Regis de pactis inter illum & Hadrianum IV. Papam initis, 1156. IV. Aliud Hadriani, prædictum Willelmi diploma confirmans, *ibid.* VII. Aliud ejuſdem Henrico II. Anglorum Regi regnum Hiberniæ confirmans, 1159. XXI. Aliud Alexandri III. Papæ de canonizato S. Eduardo Anglorum Rege, 1161. I. Aliud Regis Hungariæ de reſtitutis Romanæ Eccl. juribus ſuper illo regno, 1169. XL. Aliud Alexandri III. datum monaſterio S. Mariæ in Organo Venetiis, 1177. XXI.
Diploma Friderici Imper. de pace inita cum Willelmo Siciliæ Rege, 1177. LXXIX. Aliud Clementis III. de privilegiis Scotorum Eccleſiæ conceſſis, 1188. XXI. Aliud Senatus populique Romani de compoſita cum Clemente III. Papa pace, *ibid.* XXII. *& ſeq.*
Aliud Ottonis III. Imp. contra edictum Conſtantini M. de poſſeſſione rerum temporalium R. Eccl. 1191. LIV. LVII. Quid de illo ſentiendum, *ibid.* LVIII. Aliud Cæleſtini III. Papæ de relatu in Album Sanctorum S. Ubaldo Epiſcopo Eugubino, 1192. I. Aliud ejuſdem datum Willelmo Scotiæ Regi, de exemptione Eccleſiarum Scoticarum a ſubjectione Eccleſiæ Anglicanæ, & ſubordinatione Romanæ, *ibid.* II.
Diplomata vetera curat conquiri & colligi Benedictus Papa Duodecimus, 1191. LV.
Diſceſſus Petri Bleſenſis e Sicilia, 1167. LXXIII. Friderici Imp. Venetiis, 1177. XXXVII. Alexandri III. & reditus in Apuliam, *ibid.* *Vide*, Iter, & Profectio.
Diſcordia Chriſtianorum Principum in Oriente, 1148. II. Victorias eorumdem impedit, *ibid.* Alia inter Gothos & Suecones ob locum novæ metropolis erigendæ, 1148. XL. Alia inter Hadrianum IV. Papam & Willelmum Siciliæ Regem, 1155. XXIV. Alia inter Hadrianum & Fridericum Romanorum Imperatorem; & unde orta, 1157. I. Alia inter Clerum Roman. *ibid.* X. Alia & nova inter Hadrianum Pontificem, & Fridericum Imp. 1159. I. Alia inter Ludovicum Regem Francorum, & Henricum Anglorum, 1168. XIII.
Diſcordia divinitus excitata inter Henricum patrem, & Henricum filium Reges ob necem S. Thomæ, 1173. VIII. Alia inter Alexandrum III. & Friderici Imp. Legatos de loco colloquii conſtituendo, 1177. XIX. Alia inter Willelmum Regem Scotorum, & Canonicos S. Andreæ de novo ſubſtituendo Metropolitano, 1180. VI. Componitur per Sedis Apoſtolicæ Legatum, 1182. III. Aliæ inter Urbanum III. & Fridericum Imp. & quare, 1186. III. IV. Alia inter Henricum II. Angliæ, & Philippum Galliæ Reges, 1182. I.
Diſcordiæ prima ſemina inter Fridericum Regem Romanorum, & Eugenium III. Papam, 1152. VII. Alia inter eumdem, & Hadrianum Quartum, 1157. I. II. Alia inter ſanctum Thomam, & Henricum II. Anglorum Regem, 1163. XIX. XX.
Diſpoſitio hierarchica Eccl. Dei, 1166. XXXVI.
Diſputatio S. Bernardi cum Gilberto Porretano Epiſcopo Pictavienſi hæretico, 1148. XIII. XXII. Alia inter Guidonem Cardinalem Cremenſem ſchiſmaticum, & Willelmum Cardinalem Papienſem orthodoxum, 1162. VIII. Alia publica Epiſcoporum & Abbatum cum Albienſibus hæreticis, 1176. III. Item Petri Cardinalis S. Chryſogoni cum Manichæis, 1178. XX. XXIV. XXV.
Diſſidia nova inter Alexandrum III. & Henricum II. Anglorum Regem, 1169. XLIX. Alia inter Henricum patrem & Henricum filium Reges, 1173. VIII. Alia inter Lucium III. Papam & populum Romanum, 1183. II. Alia inter eumdem Pontificem, & Fridericum Imperatorem, 1185. III. Alia inter Urbanum III. & Imperat. 1186. III. IV.
Diſſidia inter Regem Philippum Francorum, & Richardum Regem Anglorum in Palæſtina, 1191. XV. *Vide*, Controverſia, & Diſcordia.
Diſſolutio flagitioſiſſima monachorum & Abbatis monaſterii Griſtanenſis, 1181. VII.
Diſſuaſio Petri Bleſenſis luculenta ad Arnulphum Epiſcopum Lexovienſem, ne Epiſcopatum dimittat, 1181. XI.
Diveline Hiberniæ urbs decoratur Archiepiſcopali dignitate ab Eugenio III. Papa, 1151. IV.
Diverſitas rituum non ſcindit Eccleſiam, 1153. LIII.

Di-

Digitized by Google

Dives quidam Toloſanus Ariana hæreſi infectus convincitur a Petro Cardinali S. Chryſogoni, & damnatur, 1178. XVIII. XIX. Veniam precatur, & pœnitentiam promittit, *ibid.* Alius quidam negans debitum ornatum feſtivitati B. Virginis divinitus punitur, 1180. I.

Divortium inter Ludovicum Francorum Regem, & Elionoram Ducis Aquitaniæ filiam, 1151. III. Item inter Fridericum Sueviæ Ducem poſtea Imperatorem, & uxorem, *ibid.* Item inter Amalricum Regem Jeroſolymorum, & uxorem, 1163. XXVII. Item inter Adelphonſum Gallæciæ Regem, & uxorem illicite ductam, 1191. XII. Item inter Botildam Regis Danorum filiam, & Philippum Regem Francorum, 1193. XXIV.

Doctrina erronea Petri Lombardi Epiſcopi Pariſienſis de humanitate Chriſti prohibetur, & damnatur ab Alexandro Tertio Papa, 1179. XIII.

Doctrina requiritur in Epiſcopo, 1187. I.

Dolor Saladini Babyloniæ Regis ob amiſſam claſſem, 1187. VIII. Urbani Tertii Papæ propter Jeroſolymam a Sarracenis captam, *ibid.* XII.

Dolus Friderici Imperatoris in deponendo Alexandro Tertio Papa, 1162. V. Alius ejuſdem in ſubiiciendo ſibi Waldemaro Danorum Rege, 1181. XIV. XVIII. *Vide*, Fraus.

S. Dominicus Ordinis Prædicatorum fundator naſcitur Calagorræ in Hiſpania, 1170. LXII.

Dona diverſis Eccleſiis miſſa a diverſis. *Vide*, Munera.

Dona pretioſa Emmanuelis Græcorum Imperatoris ad Fridericum Imperatorem Romanorum, 1179. XIX.

Doſitheus Patriarcha Jeroſolymitanus creatur Conſtantinopolitanus, 1187. XI. 1193. XXVI. A Clero ejicitur, & ab Imperatore reſtituitur, *ibid.* XXVI. Et rurſus deponitur, *ibid.*

Doſitheus Studii monachus pſeudopropheta exulcerat animum Iſaacii Angeli Græcorum Imperatoris contra Fridericum Imperatorem Romanorum; & quomodo, 1189. XII.

S. Drauſius pugilum patronus, 1167. XXVII.

Dubia ſunt in meliorem partem interpretanda, 1175. VII.

Dubium de tranſubſtantiatione vini aqua mixti in ſanguinem Chriſti in Galliis ortum, refert ad Eccleſiam Romanam ſolvendum Ganfredus monachus Ciſtercienſis, 1188. XXVII. XXVIII.

Ducatus Auſtriæ graviſſime divinitus affligitur ob Leopoldum Ducem excommunicatum, nolentem pœnitere, 1194. III.

Dyrrachium civitas Græcorum expugnatur a Claſſe Siculorum in vindictam Latinorum a Græcis Conſtantinopoli ſceleſtiſſime peremptorum, 1185. XII.

E

EBerardus Epiſcopus Bambergenſis obit legationem nomine Friderici novi Romanorum Regis, ad Eugenium Tertium Papam, 1151. IV. Graviter cum cæteris Germaniæ Epiſcopis increpatur ab Eugenio; & quare, *ibid.* VIII. Reſpondet Henrico SS. Nerei & Achillei Cardinali de reformanda pace inter Papam & Imperatorem, 1159. IX. De eadem re ſcribit ad Hadrianum Quartum Papam; & modum componendæ pacis oſtendit, *ibid.* XI. XII. Laudatur egregie a doctrina & integritate, *ibid.* XIII. Totam ſeriem rerum geſtarum inter Legatos Apoſtolicæ Sedis & Imperatorem ſignificat Eberardo Archiepiſcopo Salzburgenſi, *ibid.* XIV. Scribit ad eumdem de negotiis in conciliabulo Papienſi contra Alexandrum Tertium tractatis, 1160. XXIII.

Eberardus Archiepiſcopus Salzburgenſis cum cæteris Germaniæ Epiſcopis objurgatur graviſſime de neglectu officii paſtoralis ab Eugenio III. Papa, 1152. VIII. Accipit litteras ab Eberardo Epiſcopo Bambergenſi de rebus inter Legatos Pontificios & Imperatorem geſtis, 1159. XIII. XIV. Item ab Imperatore de iiſdem, *ibid.* XVII. Litteras accipit ab eodem de rebus in conciliabulo Papienſi geſtis, 1160. XX. Item ab Eberardo Epiſcopo Bambergenſi, *ibid.* XXIII. Item ab Henrico Præpoſito de Berthersgaden, *ibid.* XXV. Egregie commendatur a vitæ, morum, & operum pietate, *ibid.* XXIX. De eodem Abbatis Epponis vaticinium, *ibid.* Papam Alexandrum laudat, indignante Friderico Imperatore; a quo tamen non punitur, ſed ſuſpicitur ob ſanctitatem, *ibid.* XXX. Gloriam ſuam ipſe odit, & exilium aut mortem præoptat, *ibid.* Moritur, a morte miraculis illuſtris, 1164. LII.

Ebrius quidam interemptus pro ſancto colitur, 1181. VI. Quiſnam ille fuerit, *ibid.* VII.

Eccleſia Arcæ veteris non poteſt conſiſtere ſine libertate & unitate, 1163. IV. Quanta paſſa ſit tempore Alexandri III. Papæ, *ibid.* Ejus hierarchica diſpoſitio & ordinatio, 1168. XXXIX.

Eccleſia Anglicana omnium prima confitetur Alexandrum III. verum Pontificem; & quomodo, 1161. XI.

Eccleſia Romana ſola poteſtatem habet de Fide judicandi & decernendi, 1148. XVI. Domus Dei in terris appellatur, 1152. X. Excuſatur ab Auctore ob ſuorum Legatorum avaritiam & improbitatem, 1153. VIII. Quantis calumniis paſſa ab hominibus proſcindatur, 1156. XII. Sua privilegia accepit a Chriſto, non a Conſtantino Magno, 1159. VI. VII. Tradit Henrico II. Anglorum Regi ſub tributo annuo Denarii S. Petri Inſulam Hiberniæ, *ibid.* XXII. Poteſtatem judicandi omnes Eccleſias accepit, & a nulla poteſt judicari, 1159. LVI. Quanta mala ſuſtinuerit a Friderico Imp. 1160. XXXIX. Eccleſia Romana ſola largitur dignitatem imperialem, 1163. XI. Primatum tenet ſuper omnes, 1166. XXXVII. Diploma reſtitutionis ſuorum jurium ſuper Hungariæ regno recipit ab Hungarorum Rege, 1169. XL. Sugillatur a S. Thoma Cantuarienſi de timiditate in puniendo delinquentes, 1170. XXVIII. Sola auctoritatem habet judicandi miracula Sanctorum, 1173. IV. 1181. VI. Angliam jure proprietatis poſſidet, 1173. X. Ejus ſumma in terris auctoritas, & officium convertendi & docendi errantes, 1177. XXXIII. Quam miraculoſe a Deo ſit e ſummis periculis erepta, *ibid.* LXXXVIII. Inimicos diligere conſuevit, 1178. IV.

Eccleſia Romana regnum Portugalliæ tributarium accipit ab Alphonſo Primo Rege, 1179. XVI. Ejus eſt cognoſcere & judicare de omni ſcripturarum genere, 1186. XXII. Accepit immediate a Deo, non a Conſtantino Magno rerum temporalium poſſeſſionem, 1191. LIII. Quænam ab Ottone Tertio dicatur accepiſſe, 1101. LVII. In omnes omnino mortales poteſtatem accepit a Chriſto, 1193. VIII. XIV. Diſſimulando Principum delicta excidit a priſtina gloria, 1193. XVII.

Eccleſia S. Petri Romæ incenditur a Friderico Imperatore, 1167. II. S. Stephani in Vaticano traditur nationi Abyſſinorum ſive Prejoannis, 1177. XXXV. Aliæ civitatis Ac-

conia

conis expiantur, & de novo dedicantur, ejectis Sarracenis, 1191. VI.
Ecclesia S. Mariæ ſupra S. Cyriacum, ſive Dominicam erecta juxta Panormum in Monte Regali a Willelmo juniore Siciliæ Rege, 1174. VIII. Privilegium exemptionis, aliaſque prærogativas impetrat ab Alexandro III. Papa, ibid. Augetur in metropolim a Lucio III. Papa, 1183. I.
Eccleſia Cantuarienſis turbatur poſt mortem S. Thomæ propter electionem novi Archiepiſcopi, 1170. LI. Ob ejuſdem necem polluta, jubetur expiari & reconciliari, 1172. XI.
Eccleſia Gallicana egregie laudatur, 1160. XLVI. Ejuſdem laus, 1168. XVIII.
Eccleſia Germaniæ conturbatur edicto ſeveriſſimo Friderici Imperatoris, 1160. XXXI. Quanta mala ſuſtinuerit ab eodem, ibid. XXXIX.
Eccleſia Orientalis quam lugubri ſit in ſtatu, 1148. XLVII. Suſcipit Alexandrum Tertium in Papam, 1159. LXXIV.
Eccleſia Moguntina ſchiſmate octodecim annorum laborat, & graviſſima patitur, 1160. XXXIV.
Eccleſia Papienſis ſchiſmaticorum fautrix privilegiis privatur, 1175. XII.
Eccleſia Scotorum laborat ſchiſmate ob novi Metropolitani electionem, 1180. VI. Paci & quieti reſtituitur a Clemente III. Papa, 1188. XX. Ab eodem inſigni illuſtratur privilegio, ibid. XXI. Eximitur a Cæleſtino III. a ſubjectione Eccleſiæ Anglicanæ & ſubjicitur Romanæ, 1192. II.
Eccleſiæ debent eſſe immunes cum ſacerdotibus a contributionibus bellorum, 1188. XII. 1189. IX.
Eccleſiæ & monaſteria Græcorum recipiunt per auream bullam Manuelis Imperatoris ablata quondam prædia & poſſeſſiones, 1148. XLII.
Edictum crudele Friderici Imp. de ſuſcipienda Octaviano ſchiſmatico pro legitimo Pontifice, 1160. XXXI. Aliud Henrici II. Anglorum Regis contra clericos S. Thomæ Cantuarienſis, 1164. XXII. XXIV.
Edictum Conſtantini Magni & ſi verum eſſet, nihil tamen utilitatis contulit Romanæ Eccleſiæ, 1191. LIII. Poſt quot ſæcula primum emerſerit in lucem, ibid.
S. Eduardus Anglorum Rex connumeratur inter Sanctos ab Alexandro III. Papa, 1161. I.
Eduardus vitæ S. Thomæ Cantuarienſis ſcriptor, 1162. XXI.
Eduardus Grimſere clericus S. Thomæ Cantuarienſis brachio truncatur, dum vult a domini capite ictum avertere, 1170. XLVIII.
Effectus diriſſimi excommunicationis in Auſtria ob Ducem Leopoldum anathematizatum pœnitere nolentem, 1194. III.
Egelbertus Epiſcopus Bambergenſis accipit diploma ab Eugenio III. Papa de canonizato S. Henrico I. Romanorum Imp. 1152. IV.
Ejulatus Urbis Romæ ob cædem Romanorum ſub Tuſculo, 1167. I.
Elatio faſtuoſa principis Manichæorum, 1178. XXXI.
Electio diverſorum. Vide, Creatio.
Electio Octaviani Antipapæ demonſtratur ab Auctore invalida & ſchiſmatica, 1160. XV. Alexandri vero valida & legitima, ibid. XVI. XLII.
Electionem Romani Pontificis arroganter ſibi vendicat Fridericus Imp. 1162. IX. X.
Electorum numerum non minuit ſegregatio damnatorum, 1219. LXVIII.
Eleonora ſive Elienora ob conſanguinitatis gradum divortio ſeparatur, 1152. III. Nubit alteri viro, ibid.
Eleonora Anglorum Regina Henrici II. uxor tuetur partes filiorum contra patrem rebellantium, 1174. XIV. Suadetur ab Archiepiſcopo Rothomagenſi cum viro in gratiam redire, ibid. Vide, Aleonora.
Elias Epiſcopus Trojanus electus fungitur nomine Willelmi II. Siciliæ Regis legatione in Angliam pro contrahendis nuptiis, 1176. II.
Elucubrationes Laborantis S. R. E. Cardinalis, 1182. V.
Emmanuel Comnenus Imperator Græcorum, Vide. Manuel.
Encomia immenſa Nectarii ſchiſmatici Abbatis Caſulorum, Græca & adulatoria tuba a Georgio Corcyræ Metropolitano decantantur, 1180. XXIX. XXX.
Enumeratio præcipuorum capitum hæreſeos Giliberti Epiſcopi Pictavienſis, 1147. X. Item Henrici Petrobruſiani, & malorum ex ejus hæreſi profecturum, ibid. XIV. Item ſcelerum & flagitiorum Jordanis Cardinalis Legati in Germania, 1151. V. Item calumniarum a populo paſſim contra Rom. Pontificem & Eccleſiam jactari ſolitarum, 1116. XII. Alia flagitiorum a Friderico Imperatore contra Eccleſiam commiſſorum, 1160. XXXIX. Alia conſuetudinum regni Angliæ ab Henrico II. contra Eccleſiaſticam libertatem propoſitarum, 1164. XXXVII. 1167. XXI. XXIV. Alia dierum feſtorum apud Græcos, 1166. XLII.
Eon hæreticus novus & inſanus Britannus damnatur in Concilio Rhemenſi ſub Eugenio III. & perpetuo carceri adjudicatur, 1148. II. Quænam ejus fuerint ineptiæ, ibid. III. Quam ſtultam ſuæ fidei profeſſionem faciat, ibid. VI.
Epiſcopatus refugiendi, non ambiendi, 1187. II.
Epiſcopi incurrunt odium & perſecutionem Henrici II. Regis, 1163. XX. Ad fortiter defendendam contra Regem libertatem Eccleſiaſticam animantur ab Alexandro III. Papa ibid. XXVI. XXVII. Appellant S. Thomam ad Sedem Apoſtolicam, & deponunt Archiepiſcopatu, 1164. XXI. Multis modis contra eumdem peccaſſe demonſtrantur, ibid. Contra eumdem per Legatos agunt apud Alexandrum Papam, ibid. XXXIII. Commonentur a S. Thoma Cantuarienſi adhærere Rom. Eccl. 1166. XXXVII. Increpantur de conniventia, 1167. XX. Ejus ſententiam eludunt appellatione facta ad Sedem Apoſtolicam ibid. XXIX. Totis viribus contra eumdem pro Rege conſurgunt, ibid. XXX. Regi condeſcendere ſuadent, ibid. Pro Rege contra eumdem dant litteras ad Alexandrum III. Papam, ibid. XLIII. Regem de obedientia erga Pontificem laudant, ibid. Eumdem excuſant, ibid. XLIV. S. Thomam nimiæ ſeveritatis accuſant, ibid. XLV. Sedem Apoſtolicam contra eumdem appellant, ibid. Prohibentur ab Alexandro quidquam abſque S. Thomæ licentia attentare, ibid. XLVIII. Quid ad S. Thomam ſcribant de appellatione facta, & quam fraudulenter agant, 1168. XLVII. Intercedunt pro Rege apud Legatos Apoſtolicæ Sedis, 1169. XIII. Eumdem immitius reſpondentem Legatis corripiunt, ibid. Prohibentur ab Alexandro Henrico Henrici Regis filio coronam imponere; & quare, 1169. XLVIII. XLIX.
Epiſcopi reprehenduntur ab eodem de tepiditate in corripiendo Rege, 1170. XV. Adverſantur S. Thomæ regreſſo in Angliam, ibid. XLII. Henricum Regem apud Alexandrum Papam de nece S. Thomæ accuſatum excuſant, 1172. II. Jubentur a Cæleſtino III. excommunicare Joannem Comitem Moretonii, 1191. XXXV.
Epiſcoporum quodnam ſit officium, 1163. VI.

1188. IX. 1189. IX. Eorumdem dignitas maxima, *ibid.* Teneutur pro libertate Eccleſiaſtica & lege divina certare ad ſanguinem, 1167. LII. Eiſdem facile eſt pertingere ad martyrium, 1172. XII. Licite interſunt, immo neceſſario, conſiliis Regum & Principum, 1176. XXVIII. Quando poſſint & debeant renontiare Epiſcopatibus, 1181. XII. Docti eſſe debent, 1187. I.

Epiſcopi Germaniæ jubentur ab Hadriano IV. per litteras Fridericum Imperatorem revocare ab impiis animi motibus contra Sedem Apoſtolicam, 1157. X. Quidnam reſpondeant Pontifici, *ibid.* XIV. Friderici optimam erga Sedem Apoſtolicam mentem ſignificant, *ibid.* XV. Nimium connivent Imperatori, 1157. XV. Cum conditione approbaverunt electionem Octaviani Antipapæ, 1160. XXVII. & *ſeq.* Deficiunt ab Alexandro III. 1165. X. Abjurato ſchiſmate abſolvuntur ab eodem Venetiis, 1177. XXVIII.

Epiſcopi ultramontani & ciſalpini invitantur a Friderico Imp. ad conciliabulum Papienſe pro ferenda & decidenda inter Alexandrum & Octavianum cauſa, 1159. LII. Timore Imperatoris pro Alexandro nihil defenſionis afferunt, 1160. II. Eodem reprobato ſuſcipiont Octavianum, *ibid.* III. De Octaviani confirmatione, & Alexandri dejectione epiſtolam circularem ſcribunt, & per orbem divulgant, 1160. XVI. Hortantur omnes ad ſuſcipiendum Octavianum ſchiſmaticum in Pontificem, *ibid.* XIX. Subſcribunt ſe una cum Principibus & laicis ſententiæ pro eodem contra Alexandrum latæ, *ibid.*

Epiſcopi Catholici per Germaniam & Italiam proculſi edicto impio Friderici Imp. paſſim Eccleſias deſerunt, & in exilium abrunt, 1160. XXXI.

Epiſcopi ſchiſmatici donantur novis privilegiis ab Octaviano Antipapa, 1162. XIX.

Epiſcopi Siculi magno cum ſcandalo ætatem deguot in Coria, 1163. VI.

Epiſcopi Tuſciæ evocantur ab Alexandro III. ad Concilium generale Romæ habendum, 1178. IX. Item Orientales, *ibid.* XI.

Epiſcopi majores Germaniæ commoventur contra Fridericum Imperatorem, 1186. V. Cum eodem contra Papam videntur conſpirare, *ibid.* X.

Epiſcopi boni deſcriptio, 1187. III.

Epiſcoporum numerus, qui Concilio Romano generali interfuerunt ſub Alexandro III. 1179. I.

Epiſcopus Firmiuus conſentit ſententiæ pro Octaviano contra Alexandrum latæ, 1160. XIX. Item Ferentinus, *ibid.* Item Mantuanus, *ibid.* Item Bergomenſis, *ibid.* Item Faventinus, *ibid.*

Epiſcopus Aquenſis Alexandriam civitatem Galliæ Ciſalpinæ transfertur a Lucio III. Papa, 1180. IV.

Epiſcopus quidam Longobardus peſſime mulctatur ab Henrico Rege, Friderici Imperatoris filio, 1184. IV.

Epiſtola S. Bernardi de Henrici hæretici Petrobruſiani impietatibus ad Ildeſonſum Comitem S. Ægidii, 1147. XV. Alia Gaufredi monachi Ciſtercienſis hiſtorica rerum in cauſa Gilberti Porretani ab Eugenio III. geſtarum in Concilio Rhemenſi, 1148. XX. Alia Eugenii III. conſolatoria ad Conradum Regem Romanorum, ob ſiniſtrum bello in Terra ſancta eventum, 1149. II. Alia Joannis Caſæmarii Abbatis ad S. Bernardum conſolatoria ob calumnias injuſtas dolentem, *ibid.* X. Alia Henrici monachi Ludovici Regis Francorum fratris conqueſtoria de ſua in Epiſcopum electione ad Petrum Abbatem Cluniacenſem, *ibid.* XII.

Epiſtola Petri Abbatis Cluniacenſis ad Rogerium Siciliæ Regem conſolatoria de obitu filiorum & uxorum, & hortatoria ad ſumenda contra Imper. Græcorum arma, 1150. XII. Alia Eugenii Tertii Papæ increpatoria ad Germaniæ Epiſcopos ob neglectam diſſimulationem officii paſtoralis, 1152. VIII. Alia S. Bernardi interceſſoria ad Sedis Apoſtolicæ Legatos pro Henrico Archiepiſcopo Moguntino, 1153. IV. Alia Henrici II. Regis Angliæ gratulatoria ad Hadrianum IV. de novo Pontificatu, & commonefactoria de multis ad ſummum Pontificem ſpectantibus negotiis, 1154 V.

Epiſtola Hadriani IV. ad Baſilium Acbridenum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem pro componenda inter Græcos & Latinos Fidei diſcordia, 1155. XXXI. Alia Baſilii reſponſoria, *ibid.* XXXIII. Alia Cardinalium Friderico Imperatori faventium, & pacem ab Hadriano IV. cum Willelmo Siciliæ Rege factam deteſtantium, 1156. IX. Alia circularis Friderici Imperatoris ad commovendum totum Imperium in Pontificis indignationem, 1157. VI. Alia Hadriani Papæ ad Germaniæ Epiſcopos querelis referta, de injuriis a Friderico Legatis Apoſtolicæ Sedis inique illatis, *ibid.* XI. Alia Epiſcoporum ad Hadriani epiſtolam reſponſoria, *ibid.* XIV. Alia Hadriani placatoria ad Fridericum Imp. 1158. IV. Alia Friderici ad Hadrianum poſtulatoria pro conſecrando a ſe electo novo Archiepiſcopo Ravennate, 1159. II. Alia Hadriani reſponſoria ſimul & negativa petitionis Imperatoriæ, *ibid.* III. Alia ejuſdem querelis plena ad Fridericum Imperatorem, *ibid.* V. Alia Friderici acerbitate & contumeliis plena ad Hadrianum Papam, *ibid.* VI.

Epiſtola Henrici SS. Nerei & Achillei Card. ad Eberardum Epiſcopum Bambergenſem pro reformanda pace inter Papam & Imperatorem, 1159. VIII. Alia Eberardi ad priorem reſponſoria, *ibid.* IX. Alia ejuſdem ad Hadrianum IV. de imminenti periculo, *ibid.* XI XII. Alia ejuſdem ad Eberardum Archiepiſcopum Salzburgenſem, de rebus inter Legatos Apoſtolicos & Imperatorem tranſactis, *ibid.* XIII. XIV. Alia Friderici Imperatoris ad eumdem de iiſdem, *ibid.* XVII. Alia ejuſdem jactantia plena ad Emmanuelem Græcorum Imp. de inaudita ſua clementia erga inimicos captivos, 1159. XXIV. Alia Alexandri III. Papæ hiſtorica de ſua in ſummum Pontificem canonica electione, & Octaviani intruſione, *ibid.* XXXVI. Alia Octaviani Antipapæ ad Clerum & Principes Germaniæ mendaciis refertiſſima de ſua electione, *ibid.* XLII. Alia Cardinalium ſchiſmaticorum encyclica de eadem, *ibid.* XLIV. Alia Cardinalium Catholicorum ad Fridericum Imperatorem, pro Alexandri legitima electione, & Octaviani invaſione, 1159. XLVII. Alia Friderici ad Alexandrum & ejus Cardinales, ut ſe ſiſtant conciliabulo Papienſi pro definienda lite & ſchiſmate Eccleſiæ Romanæ, *ibid.* L. Alia ejuſdem ad Epiſcopos Ultramontanos, ut pro decidenda inter Alexandrum & Octavianum quæſtione ad dictum conciliabulum conveniant, *ibid.* LII. Alia Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi ad Alexandrum de ſuo pro eo apud Regem Anglorum facto officio, *ibid.* LVIII. Alia ejuſdem de eadem re ad Cardinales, *ibid.* LXIV. Alia Arnolphi de eodem negotio ad Joannem Neapolitanum, & Willelmum Papienſem Cardinales, *ibid.* LXXII. Alia Canonicorum S. Petri Romæ ad conciliabulum Papienſe mendaciis pleniſſima de Alexandri & Octaviani electione, 1160. IV. Alia encyclica Epiſcoporum conciliabuli Papienſis de ſuſcepto Octa-

Octaviano ſchiſmatico in Papam, & rejecto Alexandro legitimo Pontifice, *ibid.* XIII. Alia Friderici Imp. ad Germaniæ Epiſcopos abſentes de rebus in conciliabulo Papienſi geſtis, *ibid.* XX. Alia de eadem re, Eberardi Epiſcopi Babenbergenſis ad Eberardum Archiepiſcopum Salaburgenſem, *ibid.* XXIII. XXIV. Alia Henrici præpoſiti de Bertherſgaden eadem de re ad eumdem, *ibid.* XXV. Alia Alexandri Papæ hiſtorica ad Arnulphum Epiſcopum Lexovienſem de negotiis in conciliabulo Papienſi contra ſe tractatis, 1160. XXXVIII. Alia Arnulphi ad Clerum Gallicanum de iiſdem, *ibid.* XLII. Alia Alexandri III. conſolatoria ad S. Thomam Archiepiſcopum Cantoarienſem, 1163. XXIII. Alia S. Thomæ ad Alexandrum reſponſoria, & querelarum plena, *ibid.* XXV. Alia Alexandri ad S. Thomam & Angliæ Epiſcopos adhortatoria ad defenſionem libertatis Eccleſiaſticæ, *ibid.* XXVI. Alia ejuſdem ad S. Thomam conſolatoria, & a culpa & juramento illicito abſolutoria, 1164. VI. Alia ejuſdem ad eumdem de petitionibus Henrici II. Angliæ Regis, *ibid.* VIII. Alia ejuſdem ad eumdem inſtructiva, *ibid.* XI. Alia ejuſdem monitoria ad Henricum II. Anglorum Regem, ne libertatem Eccleſiaſticam evertat, *ibid.* XII. Alia S. Thomæ ad Alexandrum relativa omnium, quæ contra ſe ſunt geſta, ſimulque appellativa, 1164. XXIV.

Epiſtola Alexandri ad S. Thomam cunctorum contra ipſum geſtorum abrogativa, *ibidem.* XXVI. Alia Nuntii cujuſdam ad S. Thomam de obitu Octaviani Antipapæ, *ibid.* XXX. Alia Archiepiſcopi Rothomagenſis encyclica per Eccleſias Galliarum, pro conferenda ad reditum Alexandri III. in Urbem pecunia, 1164. XLIX. Alia Epiſcopi Bambergenſis conſolatoria ad Eccleſiam Salzburgenſem de obitu S. Eberardi Archiepiſcopi, *ibid.* Alia S. Thomæ ad Henricum Anglorum Regem admonitoria, ut velit reſtituere libertatem Eccleſiarum, 1165. III. Alia ejuſdem ad Epiſcopum Herefordiæ reprehenſoria, *ibid.* V. Alia Ottonis Cardinalis ad S. Thomam de diverſis Italiæ negotiis, 1165 X. Alia Friderici Imp. contumelioſa ad Cardinales orthodoxos, *ibid.* XVI. Alia Henrici II. Angliæ Regis ad Archiepiſcopum Colonienſem de ſuo peſſimo erga Alexandrum III. animo, 1166. I. Alia Friderici Imp. encyclica per totum Imperium de rebus in conciliabulo Herbipolenſi geſtis, *ibid.* III. Alia Archiepiſcopi Rothomagenſis purgatoria pro Henrico II. Anglorum Rege ad Henricum SS. Nerei & Achillei Cardinalem, *ibid.* VI. Alia cujuſdam amici ad Alexandrum III. de omnibus in conciliabulo Herbipolenſi tranſactis, *ibid.* VIII. Alia apologetica Henrici II. Anglorum Regis ad Cardinales de criminibus variis ſibi ab Alexandro III. imputatis, *ibid.* XIX.

Epiſtola Alexandri III. ad Gilebertum Londonienſem Epiſcopum, de negotiis ſuo nomine cum Henrico Rege tranſigendis, 1166. XXIV. Alia Gileberti ad ſuperiorem reſponſoria, *ibid.* XXVI. Alia S. Thomæ paternis admonitionibus plena ad Henricum II. Anglorum Regem, *ibid.* XXIX. XXX. Alia ejuſdem ad Angliæ Epiſcopos de Romanæ Eccleſiæ primatu, *ibid.* XXXVII. Alia ejuſdem congratulatoria ad Alexandrum III. de cladibus Friderico Imperatori divinitus illatis, 1167. XIV. Alia Alexandri ad S Thomam, de collata ipſi dignitate legationis Apoſtolicæ, *ibid.* XVIII.

Epiſtola Gileberti Londonienſis Epiſcopi ad Henricum II. Angliæ Regem de mandatis Alexandri III. 1167. XIX. Alia S. Thomæ Cantuarienſis ad ſuos Coepiſcopos, in qua damnat conſuetudines regias Angliæ, & alios quoſdam excommunicatos denuntiat, *ibid.* XX. Alia ejuſdem ad Alexandrum III. de rebus contra conſuetudines regias, & Eccleſiæ rebelles geſtis, *ibid.* XXIV. Alia Epiſcoporum Angliæ ad S. Thomam, ut Regi conniveat, & morem gerat, 1167. XXVIII. XXIX. Alia S. Thomæ ad Gilebertum Londonienſem reſponſoria & reprehenſoria, *ibid.* XXXV. Alia Epiſcoporum Angliæ ad Alexandrum III. Henrici Regis commendatoria, & S. Thomæ accuſatoria, 1167. XLIII. Alia Alexand. ad Epiſc. Angliæ minis plena, *ibid.* XLVIII. Alia S. Thomæ humanitatis & commonitionis paternæ plena ad Henricum II. 1167. L. Alia Joannis Sareſberienſis ad Nicolaum de Monte quam graviter Deus puniat malos Regum & Principum Conſiliarios, 1167. LIII. Alia S. Thomæ ad Joannem Cantuar. lamentabilis ob infamiam Papæ Alexandro inique multam, *ibid.* LV. Alia Lombardi S. R. E. diaconi ad Alexandrum de calumniis contra ipſum per Angliam ſparſis a Joanne de Oxeneford, *ibid.* LIX. Alia Alexandri ad S. Thomam de Legatis in Angliam miſſis, 1168. II. Alia ejuſdem ad Henricum II. Anglorum Regem de iiſdem, *ibid.* IV. Alia ejuſdem ad Ludovicum Regem Francorum pro S. Thoma, *ibid.* V.

Epiſtola Willelmi Cardinalis Papienſis ad S. Thomam de ſua in Angliam legatione pro determinando ipſius negotio cum Rege, 1168. VII. Alia S. Thomæ reſponſoria ad Willelmum acrimoniæ plena, *ibid.* VIII. Alia Joannis Sareſberienſis ad S. Thomam, qua improbat epiſtolam ad Willelmum Papienſem datam, *ibid.* IX. Alia S. Thomæ modeſtior & humanior ad Willelmum Papienſem, *ibid.* X. Alia Oddonis Cardinalis Legati ad S. Thomam de ſuo itinere & mandatis, *ibid.* XII. Alia S. Thomæ ad Oddonem gratulatoria de ejus adventu, *ibid.* XIII. Alia Alexandri ad ſuos Legatos, ut pacem curent componere inter Regem Anglorum, & Gallorum, *ibid.* XIV. Alia ejuſdem ad eoſdem reprehenſoria, quod ſua conniventia Eccleſiam Romanam orbi detrahendam exponant, 1168. XX. Alia S. Thomæ in Willelmum Papienſem invectiva, *ibid.* XXI. Alia Alexandri ad S. Thomam conſolatoria & ad conſtantiam adhortatoria, *ibid.* XXII.

Epiſtola Willelmi Papienſis ad Alexandrum Papam de rebus a ſe & collega geſtis cum Rege Anglorum & S. Thoma, 1168. XXIII. Alia S. Thomæ ad eumdem de rebus a Legatis Apoſtolicis in Angl. geſtis, *ibid.* XXVIII. Alia Legatorum Sedis Apoſtolicæ ad S. Thomam ex mandato Papæ inhibitoria, *ibid.* XXXV. Alia S. Thomæ querelis plena ad Alexandrum Papam, de ſublata ſibi auctoritate excommunicandi Regem & Epiſcopos, *ibid.* XXXVI. Alia ejuſdem ad Cardinales de eadem re, *ibid.* XXXIX. Alia cujuſdam amici ad S. Thomam, de ultimo congreſſu Legatorum Sedis Apoſtolicæ cum Henrico Rege, *ibid.* XLV. Alia Willelmi Papienſis ad Norvirenſem & Ciceſtrenſem Epiſcopos, de abſolvendis a S. Thoma excommunicatis, *ibid.* XLVIII. Alia exulum ad Alexandrum querelis plena, *ibid.* XLIX. Alia Alexandri ad S. Thomam de cauſa novorum in Angliam miſſorum Legatorum, 1169. VI. Alia ejuſdem de miſſis Legatis ad Henricum II. Angliæ Regem, *ibid.* VIII.

Epiſtola Viviani Sedis Apoſtolicæ Legati ad S. Thomam Cantuarienſem, & quid contineat, 1169.

1169. XX. Alia ejuſdem ad eumdem de certa ſpe pacis conciliatæ, *ibid.* XXI. Alia S. Thomæ ad Vivianum aſperior, *ibid.* XXII. Alia ejuſdem ad Archiep. Senonenſ. de rebus a Viviano Legato cum Henrico Rege tranſactis, *ibid.* XXIII. Alia Viviani ad Henricum Regem conqueſtoria, & ad pacem cum S. Thoma faciendam exhortatoria, *ibid.* XXVIII. Alia Alexandri ad eumdem comminatoria, 1169. XXXI. Alia Legat. Apoſt. Sedis ad Alexand. Papam de rebus cum Henrico II. Anglor. Rege geſtis, *ibid.* XXXII. Alia eorumdem, ad eumdem de eadem re, *ibid.* XXXIV. XXXV. Alia Alexandri excuſatoria ad S. Thomam, *ibid.* XXXVIII. Alia ejuſdem catechiſtica ad Soldanum Iconii ad Fidem converti cupientem, *ibid.* XLIII. Alia S. Thomæ ad Anglorum proceres reprehenſoria ob illicitum & impium juramentum ab ipſis contra Alexandrum III. & ſe prolatum, *ibid.* XLIX. Alia Alexandri apologetica pro ſe ipſo propter abſolutum Londonienſem Epiſcopum, 1170. X. Alia ejuſdem ad S Thomam, *ibid.* XII. Alia ejuſdem ad Archiep. Eboracenſem, & Epiſcopum Dunelmenſem de Henrici Regis II. rebellione contra Sedem Apoſtolicam, & Epiſcoporum Angliæ trepidatione, *ibid.* XIII. Alia Petri Bleſenſis ad Joannem Sareſberienſem, de laudabili conſtantia S. Thomæ pro Eccleſiaſtica libertate, *ibid.* XVI. Alia Henrici Regis ad Archiepiſcopum Rothomagenſem ut pacem inter ſe & S. Thomam componat, *ibid.* XX. Alia S. Thomæ ad Legatos Apoſtolicæ Sedis, ut prudenter cum Rege de pace tractent, *ibid.* XXI. Alia Henrici Regis ad filium, de pace cum S. Thoma compoſita, *ibidem* XXVII. Alia S. Thomæ ad Alexandrum de concordia inter ſe & Henricum Regem inita, *ibid.* XXIX. Alia Alexandri ad S. Thomam de eadem, *ibid.* XXXIII. Alia ejuſdem de eadem ad Henricum Regem, 1170. XXXIV. Alia S. Thomæ ad Henricum ultima paſtorali conſtantia plena, *ibid.* XXXVII. Alia ejuſdem ultima ad Alexandrum Papam narratoria omnium quæ cum Rege tractavit, *ibid.* XL. Alia Petri Bleſenſis conſolatoria de morte & laudibus S. Thomæ ad Canonic. Cantuar. 1170. LI. Alia Lodovici Francor. Regis de martyrio ejuſdem ad Alexandrum III. nuntiatoria & narratoria, 1171. I. Alia Epiſcoporum Angliæ Synodalis ad eumdem excuſatoria de innocentia Henrici II. Anglorum Regis a nece S. Thomæ, *ibid.* II. Alia Legatorum Regis ad Henricum Regem de rebus in Curia Rom. tractatis, *ibid.* X. Alia cujuſdam de rebus a Legatis Apoſtolicæ Sedis cum Henrico in Northmannia geſtis, 1172. II. Alia Legatorum ad Regem de Actis in ſcripta redactis, *ibid.* V. Alia eorumdem de iiſdem ad Gilebertum Archiepiſcopum Ravennatenſem, *ibid.* VIII. Alia eorumdem ad Canonicos Eccleſiæ Cantuarienſis, ut Eccleſiam S. Thomæ pollutam ſanguine expient, & divinis officiis habilem reddant, *ibid.* XI. Alia Alexandri III. ad Archiepiſcopum Bituricenſem, & Epiſcopum Nivernenſem de abſolvendis Londonienſi & Sareſberienſi Epiſcopis a S. Thoma excommunicatis, *ibid.* XV.

Epiſtola Joannis Sareſberienſis ad Willelmum Archiepiſcopum Senonenſem de miraculis S. Thomæ Cantuarienſis, 1173. II. Alia Alexandri III. ad Clerum Cantuarienſem de relatu inter Sanctos S. Thoma Cantuarienſi, *ibid.* VI. Alia ejuſdem encyclica ad univerſos Chriſti fideles de eadem canonizatione, *ibid.* VII. Alia Henrici II. Regis rebellione filiorum laborantis ad Alexandrum III. pro auxilio, *ibid.* IX. Alia Rotrodi Archiepiſc. Rothomagenſis ad Henricum III. Anglorum pacis cum patre componendæ ſuaſoria, *ibid.* XII. Alia ejuſdem de eadem re ad Eleonoram Reginam Henrici II. uxorem, *ibid.* XIV. Alia Willelmi II. Siciliæ Regis ad Henricum II. Anglorum Regem conſolatoria, 1173. XVI. Alia Petri Bleſenſis ad quemdam amicum de innocentia Reginaldi novi Bathonienſis Epiſcopi, *ibid.* XIX.

Epiſtola Reginaldi Bathonienſis Electi ad Henricum II. Anglorum Regem de ſtatu rerum ſuarum in Urbe, 1174. III. IV. Alia Georgii Corcyræ Epiſcopi reſponſoria ad Fridericum Imperatorem poſtulantem ſibi inſulam illam tradi, 1176. XXI. Alia ejuſdem adulationis plena ad Emmanuelem Imperatorem Conſtantinopolitanum, *ibid.* XXIII. Alia ejuſdem ad eumdem de donata Corcyræ inſula ſorori Comnenæ, *ibid.* XXIV. Alia apologetica Richardi Cantuarienſis Archiepiſcopi ad Alexandrum III. pro Epiſcopis Angliæ curialibus, *ibid.* XXVI. Alia Alexandri narrativa de rebus cum Imperatore Friderico Venetiis geſtis ad Petrum Abbatem Caſſinenſem, 1177 XXIV. Alia ejuſdem de iiſdem ad Cantuarienſes, *ibid.* XXV. Alia ejuſdem de iiſdem ad Archiep. Eboracenſem, & Epiſcopum Dunelmenſem, *ibid.* XXVIII. Alia Friderici Imperatoris ad Alexandrum Papam, quod ſit pacem initam obſervaturus, 1177. XXX. Alia Principum Imperii ad eumdem de eadem re, *ibid* XXXI. Alia Alexandri ad Regem Æthiopiæ Pretejannum reſponſoria, *ibid.* Alia ejuſdem ad Hugonem Etherianum gratiarum actionibus plena pro miſſo commentario de proceſſione Spiritus Sancti adverſus Græcos ſcripto, 1177 XXXVIII.

Epiſtola Petri Bleſenſis congratulatoria ad Willelmum Cardinalem Papienſem de reddita Romanæ Eccleſiæ pace, 1178. V Alia Alexandri Papæ ad Epiſcopos Tuſciæ invitatoria, ut veniant ad Concilium generale Romæ celebrandum, *ibid.* IX. Alia Georgii Metropolitæ Corcyræ adulatoria ad Fridericum Imp. *ibid.* XIII. Alia ejuſdem reſponſoria ad Simonem Antiochiæ Patriarcham, *ibid.* XIV. Alia ejuſdem ad Joannem Hidruntinum Notarium Imperialem, *ibid.* XV. Alia encyclica Petri Cardinalis S. Chryſogoni Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legati, de rebus cum Manichæis hæreticis geſtis, *ibid.* XXIII.

Epiſtola Henrici Abbatis Claravallenſis de obſtinatione Manichæorum Toloſanorum, & rebus a Legato Sedis Apoſtolicæ & aliis Orthodoxis cum iiſdem geſtis, 1178. XXIX. Alia Georgii Corcyræ Metropolitani ad Nectarium Abbatem Caſulorum poſt reverſionem a Synodo generali Rom. 1179. IX. Alia ejuſdem ad eumdem de ſuo erga illum amore & veneratione, *ibid.* XII. Alia Alexandri Papæ ad Willelmum Archiepiſcopum Senonenſem de prohibenda doctrina Petri Lombardi Epiſcopi Pariſienſis circa humanitatem Chriſti, *ibid.* XIII. Alia Innocentii III. ad Sancium Portugalliæ Regem de regno Portugalliæ Romanæ Eccleſiæ tributario, 1179. XVI. Alia ejuſdem eadem de re ad Alphonſum Regem, *ibid.* XVII. Alia Emmanuelis Imp. mendaciis reſperſa de victo Iconii Soldano ad Fridericum Imp. *ibid.* XIX. Alia Friderici reciproca ad ipſum, *ibidem*. Alia Alexandri III. ad Clericos Alexandrinæ Eccleſiæ in Gallia Ciſalpina, qua ipſorum in eligendis Epiſcopis libertatem confirmat, 1180. I.

Epiſtola Alexandri ad Canonicos ejuſdem Alexan-

xan-

Digitized by Google

xandrinæ Eccleſiæ pro confirmandis dignitatibus & beneficiis ab ipſis collatis, *ibidem*. Alia Algiſii Archiepiſcopi Mediolanenſis ad Clerum & populum Alexandrinum de Epiſcop. Aquenſi in ipſorum civitatem tranſlato, *ibid.* V. Alia Alexandri III. ad Clerum S. Andreæ in Scotia ut contempta regia violentia, legitimum Epiſcopum in ſede collocent, *ibid.* VII. Alia ejuſdem ad eoſdem de confirmata ſententia excommunicationis in ſacrilegum pſeudoepiſcopum Hugonem prolata, *ibid.* IX. Alia ejuſdem ad Willelmum Scotorum Regem minis plena, niſi permittat legitimum Epiſcopum quiete epiſcopari *ibid.* XI.

Epiſtola Alexandri III. ad omnes Principes Chriſtianos pro renovanda expeditione in Terram ſanctam, 1180. XV. XVI. Alia ejuſdem argumenti ad Epiſcopos & Prælatos, *ibid.* XIX. Alia Emmanuelis Græcorum Imperatoris ad Alexandrum III. ut regnum Græcorum ſecurum raddat ab invaſione Francorum, *ibid.* XXII. Alia Georgii Corcyræ Metropolitani nomine Epiſcoporum ad Patriarcham Conſtantinopolitanum, *ibid.* XXV. Alia ejuſdem encomiaſtica de virtutibus Nectarii ſchiſmatici Abbatis Caſulorum, *ibid.* XXIX. XXX. Alia Gaufredi Lincolnienſis Epiſcopi ad Richardum Archiepiſcopum Cantuarienſem, de renuntiato Epiſcopatu, 1182. III. Alia Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi conſultatoria ad Alexandrum III. de perverſitate & flagitiis Abbatis & monachorum Griſtanenſium, *ibid.* VII. Alia Petri Bleſenſis ad Arnulphum Lexovienſem Epiſcopum reſponſoria, & ne Epiſcopatum dimittat diſſuaſoria, *ibid.* XI. Alia Lucii III. Papæ ad Clerum Scotiæ de abſoluto Willelmo Rege, 1182. I.

Epiſtola Petri Bleſenſis conſolatoria ad Henricum II. Anglorum Regem ob mortem Henrici filii immoderate dolentem, 1183. V. Alia ejuſdem reprehenſoria ad Richardum Archiep. Cantuarienſem prodigum bonorum Eccleſiæ dilapidatorem, 1184. III. Alia Lucii III. cohortatoria ad Henricum II. Anglorum Regem, ut Terræ ſanctæ periclitanti opem quam citiſſime ferat, 1185. VII.

Epiſtola Urbani III. Papæ circularis per Orbem Chriſtianum de ſua in ſummum Pontificem promotione, 1186. I. Alia ejuſdem de controverſia inter Joannem Scotum electum S. Andreæ Epiſcopum, & Hugonem intruſum, ad Willelmum Scotiæ Regem, *ibid.* XII. Alia Balduini Cantuarienſis Archiep. ad Urbanum III. gratiarum actionibus plena pro pallio, & congratulatoria de ipſius Pontificatu, *ibid.* XIV. Alia dedicatoria ſuæ hiſtoriæ Gotifridi Viterbienſis ad eumdem, 1186. XXII.

Epiſtola Petri Bleſenſis invectiva in ambitores dignitatum Eccleſiaſticarum, 1187. I. Alia Terrici Templariorum Præceptoris de clade Chriſtianorum a Sarracenis accepta, *ibidem.* IV. Alia Haimerici Antiocheni Patriarchæ ad Henricum II. Anglorum Regem de clade Chriſtianis ab Infidelibus illata, & pro auxilio in Terram ſanctam mittendo, *ibid.* V. Alia Terrici narratoria ad eumdem de capta ab infidelibus Jeroſolyma, & rebus hinc inde in Terra ſancta geſtis, 1187. VII. Alia Conradi Marchionis de Monteferrato ad Balduinum Cantuarienſem Archiepiſcop. de capta Jeroſolyma, Sarracenorum victoria, & Saladini pace cum Imperatore Græcorum, *ibid.* VIII.

Epiſtola circularis Gregorii VIII. ad omnes Chriſti fideles mœrore plena de amiſſa Jeroſolyma, & recuperando S. Sepulcro, 1187. XIII. Alia ejuſdem ad eoſdem de celebrando jejunio quinquennali pro eadem re, *ibid.* XVII. Alia ejuſdem ad Prælatos Eccleſiarum de jure dicundo litigantibus, *ibid.* XVIII. Alia hortatoria Petri Bleſenſis ad Epiſcop Aurelianenſem, ut Regi decimas a pauperibus exigenti viriliter obſiſtat, 1188. IX. Alia Henrici II. Anglorum Regis ad Orientis Principes nuntiatoria de præparatu Chriſtianorum exercitu ad expeditionem in Terram ſanctam, *ibid.* XVI.

Epiſtola comminatoria Friderici Imp. ad Saladinum Babyloniæ Regem, 1188. XVII. Alia reſponſoria Saladini ad Fridericum elatione inflata, *ibid.* XIX. Alia Gaufredi monachi Ciſtercienſis conſultatoria ad Albanenſem Epiſcopum, de novo in Galliis oborto dubio circa mixtionem vini cum aqua, & tranſubſtantiationem in ſanguinem Domini, *ibid.* XXVIII. Alia Georgii Corcyræ Metropolitani ad Athanaſium Græcorum Jeroſolymit. Patriarcham de ſuo deſiderio viſitandi ſanctam civitatem, 1188. XXX. Alia Athanaſii ad eumdem reſponſoria, *ibid.* XXXI.

Epiſtola Clementis III. Papæ ad quoſdam Germaniæ Epiſcopos de relato inter Sanctos Ottone Epiſcopo Bambergenſi, Pomeranorum Apoſtolo, 1189. XIII. Alia Richardi Anglorum Regis ad Clementem III de negotiis cum Tancredo Siciliæ Rege tranſactis, 1190. III. Alia cujuſdam Anonymi de itinere Friderici Imperatoris in Terram ſanctam, & de rebus ab illo tum expeditionis tempore geſtis, deque ejus morte narratoria, *ibid.* VI. Alia Richardi Regis Anglorum ad Abbatem Claravallenſem narratoria de rebus a ſe in expeditione ad Terram ſanctam paſſim geſtis, 1191. XVII. Alia ejuſdem ad quemdam amicum de eadem re, *ibid.* XX. Alia Hugonis Coventrenſis Epiſcopi calumniis & mendaciis refertiſſima contra Willelmum Elienſem Epiſcopum Angliæ proregem, *ibid.* XXII. Alia Petri Bleſenſis conſolatoria ad eumdem ob diriſſima quæque ab emulis contra illum perpetrata, 1191. XXVIII.

Epiſtola Petri Bleſenſis invectiva in Hugonem Coventrenſem omnium malorum contra Elienſem concinnatorem, *ibid.* XXXI. Alia Cæleſtini III. ad Epiſcopos Angliæ pro Willelmo Elienſi Epiſcopo & contra ejus perſecutores, *ibid.* XXXV. Alia ejuſdem ad Lincolnienſem & Roffenſem Epiſcopos de annullata Gaufredi Eboracenſis Electi ſententia in Hugonem Dunelmenſem Epiſcopum prolata, 1191. XXXVII. Alia Henrici V. Imperatoris ad Philippum Regem Francorum de capto Richardo Rege Angliæ, *ibid.* XXXIX. Alia Benedicti XII. commiſſoria ad Joannem Amelium Archidiaconum Forojulienſem, ut conquirat vetera monimenta ad Romanam Eccleſiam ſpectantia, *ibid.* LVII.

Epiſtola Cæleſtini III. ad Willelmum Scotiæ Regem de exemptis Eccleſiis Scoticis a ſubjectione Eccleſiæ Anglicanæ, & ſubjectis Romanæ, 1192. II. Aliæ ejuſdem encyclyca ad Clerum Anglicanum pro ſubſidio Terræ ſanctæ, *ibid.* IX. Alia Walteri Archiepiſcopi Rothomagenſis ad Hugonem Dunelmenſem Epiſcopum de capto ab Henrico V. Imp. Richardo Anglorum Rege, *ibid.* XIII. Alia ejuſdem & Coepiſcoporum de eadem re ad Cæleſtinum III. *ibid.* XVII. Alia Petri Bleſenſis, nomine Aleonoræ Anglorum Reginæ lamentis plena ob captum Richardum Regem ad eumdem, 1193. II. Alia ejuſdem argumenti ad eumdem, *ibid.* VI. Alia ejuſdem argumenti, *ibid.* XI.

Epiſtola Richardi Regis ad Alionoram matrem, & regni juſtitiarios de rebus cum Imperato-

re tranſactis, & de mittendis obſidibus, & lytro, *ibid.* XIX. Alia Henrici V. Imperatoris ad Angliæ proceres de pactis cum Richardo Rege initis, *ibid.* XXI. Alia Cæleſtini III. ad S. Hugonem Lincolnienſem & alios, ut cauſam Gaufredi Eboracenſis Archiep. cognoſcant & judicent, 1194. V. Alia ejoſdem ad Hubertum Archiepiſcopum Cantuarienſem de decreta ipſi legatione Sedis Apoſtolicæ per Angliam, *ibid.* IX. Alia ejuſdem eadem de re ad Gaufredum Archiepiſcopum Eboracenſem, & cæteros Angliæ Epiſcopos, *ibid.* X. Alia Innocentii III. pro Siculis in Germania captivis detentis, 1194. XVIII.

Epitaphium Conradi Regis Romanorum, 1152. III. Adami Canonici Regularis S. Victoris Pariſienſis, 1154. XIV. Petri Lombardi Sententiarum magiſtri, 1164. LII. Lucii III. Papæ, 1185. XI. Alia in ſepulcro Henrici V. Imperatoris, & Conſtantiæ Siciliæ Reginæ inciſa ſuppoſititia arguit Auctor, 1186. XXVI.

Ernoldus monachus petitur in Angliam mitti pro confirmando fœdere inter Henricum II. Regem, & Fridericum ſchiſmaticum Imper. 1166. II.

Errores Gilberti Pictavienſis hæretici Epiſc. 1147. X. 1148. IX. Henrici Petrobruſiani, 1147. XI. Alii Apoſtolicor. 1147. XXII. A Manichæis ſunt deducti, *ibid.* Alii Eonis Britanni novi & inſani hæretici, 1148. II. III. Alii præcipui Albienſium hæreticorum Toloſæ in Gallia, 1176. III. Damnantur, *ibid.* IV. Alii Manichæorum, 1178. XX. XXVII.

Errores deplorantur amariſſime ab Henrico Claravallenſi Abbate, *ibid.* XXIX. Alius Maronitarum hæreticorum, 1182. IV. Alii multiplices circa nativitatem, vitæ inſtitutum, ætatem, matrimonium, partum, & mortem Conſtantiæ Siculorum Reginæ deprehenduntur, & confutantur ab Auctore, 1186. XXV. Alius & novus quorumdam hæreticorum in Galliis de tranſubſtantiatione vini aqua mixti in ſanguinem Domini, 1188. XXVIII.

Eruditio Epiſcopis perquam neceſſaria, 1187. I.

Esbernus Waldemari Danorum Regis ad Fridericum Imp. comes, 1162. XVI. Pericula & inſidias imminentes proſpicit, & Regem retrogredi ſuadet. *ibid.* A Waldemaro arguitur ignaviæ, *ibid.* XVII.

Eſgerus Waldemari Danorum Regis in itinere ad Fridericum Imp. comes, 1162. XVI.

Etymologia nominis Dei, 1163. IX.

Euchariſtiæ ingens miraculum in Thuringia, 1192. XX.

Eudo Comes Britonum graviſſimas deponit querelas contra Henricum II. Regem Anglorum, 1168. XVI.

Everſio Albani oppidi per populum Romanum, 1169. XL. Item civitatis Tuſculanæ, 1191. XI. Item Aſcalonis per Saladinum Sarracenorum Princ. metu Chriſtian. *ibid.* XVIII.

Eugenius III. duos e latere Legatos ad Terram ſanctam ablegat, 1147. I. In Gallias proficiſcitur & a Ludovico Rege honorifice ſuſcipitur, *ibid.* III. Subſtituit Canonicis S Genoveſæ Canonicos Regulares; & quare, *ibid.* Increpat Garinum Abbatem ob injunctam inique S. Willelmo, poſtea Roſchildenſi Archiepiſc. publicam pœnitentiam, *ibid.* II. III. De hæreſi Gilberti Epiſc. Pictavienſis certior factus quid conſtituerit, 1147. VIII. Rhemis Concilium celebrat, 1148. II.

Eugenius III. Eonem hæreticum novum & inſanum damnat, & perpetuo carceri mancipat, *ibid.* II. III. Quam ridiculum ab ipſo reſponſum acceperit, *ibid.* III. Symbolum Fidei ſtatuit contra hæreſim Gilberti Porretani in Concilio Rhemenſi, *ibid.* IX. Cardinales ſibi adverſarios experitur ob non reprehenſum S. Bernardum de novo Fidei ſymbolo confecto, 1148. XVI. Eumdem de auctoritate ſanciendi ſymboli interrogat, & ſatisfactionem accipit, *ibid.* XVII. XVIII. Limitat primum S. Bernardi capitulum in Simbolo poſitum, *ibid.* XIX.

Eugenius III. inquirit de veritate viſionum S. Hildegardi moniali oſtenſarum, *ibid.* XXXII. Viſitat monaſterium Claravallenſe, *ibidem* XXXIII. De ſumma humilitate & mundi contemptu laudatur, *ibid.* Decernit controverſiam inter Theobaldum Archiepiſcopum Cantuarienſem, & Bernardum S. David Epiſcopum, *ibid.* XXXV. Stephanum Regem Angliæ contra Romanam Eccleſiam inſurgentem anathemate percellit, *ibid.* XXXVI. Ejuſdem filium Euſtachium coronari prohibet, *ibid.* Italiam repetit, *ibid.*

Eugenius III. decretum edit contra clericos Romæ Cardinalibus titularibus obedire negantes, *ibid.* XXXVIII. Nicolaum Anglicum Cardinalem Epiſcopum Albanenſem cum legatione in Daniam mittit, *ibid.* XL. Vexatur a Romanis Arnaldiſtis, 1149. I. Conſolatur per litteras Conradum Regem Romanorum Jeroſolymis in Italiam reverſum, ob infelicem belli in Terra ſancta eventum mœrentem, *ibid.* II. Multos Archiepiſcopos & Epiſcopos ordinat, 1150. I. Tarracinam recuperat, *ibid.* Petrum Abbatem Cluniacenſem ad ſe venientem humaniſſime excipit & tractat, 1150. I. II.

Eugenius III. Colonienſi & Moguntino Archiepiſcopis diem dicens ad Sedem Apoſtolicam evocat, 1151. I. Abſtinentiſſimus munerum eſt, *ibid.* 1153. XI. Eccleſiam S Crucis Caſtri civitatis dedicat, & Eccleſiam monaſterii Caſæmarii, *ibid.* Solvit matrimonium Friderici Sueviæ Ducis, poſtea Imperatoris, ob illicitum propinquitatis gradum, 1152. III. Joannem Paparonem Cardinalem mittit cum quatuor palliis pro quatuor novis a ſe erectis in Hibernia Archiepiſcopatibus, *ibid.* IV

Eugenius III. facta cum Romanis concordia Urbem ingreditur, 1152. III. Refert in numerum Sanctorum Henricum Primum Romanorum Imperatorem, *ibid.* IV. Ea de re diploma mittit ad Eccleſiam Bambergenſem, *ibid.* Quibus pactis cum Friderico Romanorum Rege convenerit, & pacem ſtabiliverit, 1152. V. Moleſtiſſime ferens abſque cauſa tranſlatum Guicmannum Epiſcopum Cicenſem a Friderico Rege in ſedem Magdeburgenſem Epiſcopos Germaniæ increpat, & de negligentia accuſat, *ibid.* VIII.

Eugenius III. Canonicis S. Petri donat, & per diploma confirmat quartam partem oblationum, quæ ſuper Confeſſionem S. Petri offeruntur, 1153. I. Eidem ſubſcribit, *ibid.* III. Mittit duos Legatos in Germaniam, ad cognoſcendam Henrici Archiepiſcopi Moguntini cauſam, *ibid.* IV. Moritur, *ibid.* X. Quæ memoria digna geſſerit in Pontificatu, *ibid.*

S. Eugenius martyr primus Archiepiſcopus Toletanus ubi ſepultus ſit, & quando a Raimundo Archiepiſcopo Toletano inventus, 1148. XXXI. Ejus epitaphium, *ibid.*

Evocatio Alexandri Papæ III. cum Cardinalibus ad conciliabulum Papienſe, 1159. L. Item Epiſcoporum Ultramontanorum ad idem proferenda inter Alexandrum & Octavianum ſententia, *ibid.* LII. Item Alexandri & ſuorum Cardinalium ad colloquium cum Friderico Imperatore habendum, 1162. VIII.

Euſtachius Stephani Angliæ Regis filius arcetur

tur a corona juſſu Eugeni III. 1148. XXXVI. Invadens terram S. Eadmundi martyris ſubitanea morte plectitur, *ibid.*

Enthymius Patrarum Epiſcopus increpatur ab Andronico Græcorum tyranno, quod contentioſe diſputet de ſacris dogmatibus, 1185. XVI.

Exactionis Decimarum modus qualis præſcribatur ab Henrico Secundo Anglorum Rege pro facienda expeditione in Terram ſanctam, 1188. IV. VII.

Exauctoratio Friderici Imp. 1168. LIII.

Excandeſcentia Henrici II. Angliæ Regis, 1169. IV. 1170. XLV.

Exclamatio Ludovici Francorum Regis contra Abbatem Ciſtercienſem, 1167. XLIX. Alia in cauſa Henrici II. Angliæ Regis contra S. Thomam, 1170. XLV. Alia & amara Petri Bleſenſis de effrænato ambitu dignitatum Eccleſiaſticarum, 1178. XIV.

Excommunicatio Urbis Romæ, 1155. II. Willelmi Primi Siciliæ Regis, *ibid.* III. Alexandri Papæ in Octavianum & ejus ſectatores, 1159. XLI. Octaviani in Alexandrum, ejuſque fautores, 1160. XVIII. XXVI. 1161. XVI. Alexandri in Fridericum Imperatorem, & Octavianum, eorumque complices, 1160. VIII. XXXI. 1162. III. Joannis de Oxeneford, 1167. XXI. XXV. Richardi de Ivecestre, *ibid.* Richardi de Luci, *ibid.* Jocelini de Balinl, *ibid.* Radulphi de Broc, *ibid.* Hugonis de S. Claro, *ibid.* Thomæ filii Bernardi, *ibid.*

Excommunicatio Friderici Imperatoris in Concilio Lateranenſi, 1168. LIII. Henrici Regis Anglorum, & interfectorum S. Thomæ, 1171. V. Rebellium Henrici Regis, 1173. XI. Pacis perturbatorum in Concilio Veneto, 1177. LXXXI. Manichæorum hæreticorum Toloſanorum, 1178. XXIII. 1179. III. Hugonis intruſi & ſacrilegi S. Andreæ in Scotia Epiſcopi, 1180. IX.

Excommunicatio Willelmi Regis Scotorum, & totius ejus regni, 1180. XI. Boamundi Antioch. Principis ob dimiſſam legitimam uxorem, 1182. XV. Summi Angliæ Foreſtarii, 1187. XVII. Richardi Comitis Galliæ, 1188. XVII. Hugonis Eccleſiæ Metropolitanæ S. Andreæ in Scotia invaſoris, *ibid.* XX. Perturbatorum pacis inter Henricum II. Anglorum & Philippum Francorum Reges, 1189. I. Adelphonſi Gallæciæ Regis ob contractum illicite matrimonium, 1191. XII. Joannis Comitis Moretonii, & complicum ob flagitia contra Willelmum Elienſem Epiſcopum admiſſa, *ibid.* XXXV. Alia aliorum ob diverſa delicta per S. Hugonem Lincolnienſem Epiſcopum, *ibid.* XLVII. Alia Willelmi Northmanniæ Seneſcalli, 1192. VIII. Leopoldi Ducis Auſtriæ proditoris Richardi Anglorum Regis, 1193. XVIII.

Excommunicatio non ſolvitur, niſi reddatur ablatum, 1168. L.

Excommunicationis in Leopoldum Auſtriæ Ducem prolatæ graviſſimi & inauditi effectus, 1194. III.

Excommunicato non licet impartire ſalutationem, 1175. IX.

Excuſatio Legatorum Sedis Apoſtolicæ ob quamdam conniventiam erga Henricum II. Anglorum Regem, 1159. LXXI. Alia Henrici II. Angliæ Regis apud Alexandrum III. Papam, 1167. XLIV. Alia Alexandri apud S. Thomam de ſuſpenſa ipſius auctoritate, 1169. XXXVIII. Alia ejuſdem apud Archiepiſcopum Senonenſem de abſoluto Londonienſi peſſimo Epiſcopo, 1170. X. Alia ejuſdem pro ſe ipſo apud S. Thomam, *ibid.* XII. Alia Epiſcoporum Angliæ ad Alexandrum III. pro Henrico II. Anglorum Rege, de immunitate a culpa necis S. Thomæ illatæ, 1171. II. 1174. XIX. Alia Petri Bleſenſis apud eumdem pro Reginaldo Bathonienſi Epiſc. de cauſa necis S. Thomæ inſimulato, 1173. XIX. Alia Richardi Cantuarienſis Archiep. apud eumdem pro Epiſcopis Anglorum curialibus, 1176. XXVII. Alia Petri Bleſenſis pro ſe ipſo apud Richardum Archiep. Cantuarienſem, quod eum liberius arguerit, 1184. VI. Alia Friderici Imperatoris ſui ipſius, 1186. VIII.

Exemplis multis oſtenditur ultio divina in Principes Eccleſiaſtica ſibi judicia vendicantes, 1166. XXXIII. Item Epiſcopos debere Reges male operantes increpare, 1188. X. Item Eccleſias & ſacerdotes debere immunes eſſe a contributionibus bellorum, *ibid.* XII.

Exemplum admirandum in Hadriano IV. Papa, nec obulum in ſuos parentes erogante, 1159. XIX.

Exequiæ S. Thomæ Cantuarienſis, 1170. L.

Exercitus Gallorum & Germanorum pervenit in Palæſtinam, 1148. I. Juſto Dei judicio vincitur ab Infidelibus, 1156. XV. Alius Friderici Imperatoris peſte abſumitur divinitus ſub Urbe Roma, 1167. VI. XI. Ad internecionem deletur ab Alexandrinis, 1175. IV. Alius Chriſtianorum vincitur ingenti prælio a Sarracenis, 1187. IV. Alius ingens Friderici Imperatoris proficiſcitur in Orientem, 1189. X.

Exhortatio Generalis Epiſcoporum in conciliabulo Papienſi congregatorum, ad ſuſcipiendum pro Papa Octavian. ſchiſmaticum, 1160. XIX. Alia ſtrenua Arnulphi Lexovienſis Epiſc. ad Epiſcopos in Concilio Turon. congregatos pro tuenda conſtanter Eccleſiaſtica libertate, 1163. XI. Alia de eadem re Alexandri III. ad Epiſcopos Angliæ, *ibid.* XXVI. Alia paterna Alexandri III. ad Henricum II. Anglorum Regem, ut abſtineat ab invaſione juris Eccleſiaſtici, 1164. XII.

Exhortatio affectuoſiſſima & paterna S. Thomæ Cantuarienſis ad Henric. II Anglorum Reg. 1166. XXIX. XXX. Alia ejuſdem ad Epiſcopos Cantiæ *provinciæ*, 1167. XX. Alia ejuſdem ad Regem, *ibid.* L. Alia ejuſdem efficaciſſima ad Cardinales pro tuenda Eccleſiaſtica libertate, 1168. XL. Alia efficax & graviſſima Archiepiſcopi Rothomagenſis ad Henricum III. Anglorum Regem, ut cum patre in gratiam redeat, 1173. XII. Alia ejuſdem ad Elenoram Reginam, ut ad virum redeat, & cum eo pacem componat, *ibid.* XIV.

Exhortatio acerrima Petri Bleſenſis ad Richardum Archiepiſc. Cantuarienſem, ut reſipiſcat, & Eccleſiæ curam gerat, 1184. III. Alia compaſſione pleniſſima Lucii III. Papæ ad Henricum II. Anglorum Regem, ut Terræ ſanctæ periclitanti ſuppetias ferat, 1185. VII. Alia Petri Bleſenſis ad Octavianum Cardinalem Legatum, ut ambitionem Eccleſiaſticarum dignitatum comprimat, 1187. III. Alia Gregorii VII. Papæ ad omnes Chriſti fideles pro recuperando S. Sepulcro, 1187. XV. Alia Petri Bleſenſis ad Epiſcopum Aurelianenſem, ut Regi Francorum inique decimas a pauperibus extorquenti viriliter obſiſtat, 1188. X.

Exilium ſpontaneum Epiſcoporum Catholicorum per Germaniam & Italiam ob Friderici Imp. edictum inhumanum, 1160. XXXI. Theſauris Eccleſiæ debet ſublevari, 1163. XV.

Exordia controverſiarum inter S. Thomam Cantuarienſem, & Henricum II. Anglorum Regem, 1163. XIX.

Expeditio in Terram ſanctam ingenti animorum conſpiratione præparatur a Germanis, 1147.

1147. I. Alia Friderici Imperatoris in Italiam pro collocando in S. Petri Cathedra Guidone Antipapa, & pellendo Alexandro, 1166. XIII. Alia ejuſdem & quinta in Italiam, 1174. I. Alia & nova adornatur ab Alexandro III. in Terram ſanctam, 1180. XV. Alia ſub Lucio III. Papa de Anglis, 1185. IX. Alia ſub Clemente III. de Anglia, & Gallia, 1188. III. Item de Germanis, 1189. X. Item de Dania, ſed turbatur, *ibid.* XI. Alia Henrici V. Imp. contra Salernitanos & Siculos, 1193. I.

Expiatio Eccleſiæ Cantuarienſis ſanguine S. Thomæ pollutæ, 1172. XI. Alia & ſimul dedicatio Eccleſiar. civitatis Accon, 1195. XXII.

Exprobratio libertatis Eccleſiaſticæ prodita ingeritur S. Thomæ Cantuarienſi a crucifero, 1164. V. Alia beneficiorum a Willelmo Siciliæ Rege Venetis collatorum, 1177. LK. Alia Philippi Gallorum Regis facta Joanni Anagnino Cardinali de acceptis muneribus a Rege Anglorum, 1189. II. Alia Richardi Anglorum Regis facta Octaviano Card. de ſimonia Curiæ Romanæ, 1190. I. Alia beneficiorum per Aleonoram Angliæ Reginam Eccl. Rom. collatorum ab Henrico II. Rege, 1193. IV.

Expulſio S. Thomæ Cantuarienſis e Pontiniaco monaſterio, 1167. XLIX.

Exſibilatio Hilarii Ciceſtrenſis Epiſcopi inepte contra S. Thomam Cantuarienſem in Concilio perorantis, 1164. XXXIV.

Ezehil Daniæ inſula amœniſſima, 1168. IX.

F.

FAbricius Beatianus Venetorum Notarius manu ſua roborat tranſumptum hiſtoriæ de pace inter Alexandrum III. & Fridericum Imp. Venetiis compoſita, 1177. VIII.

Fabula Conradi Epiſcopi Chronographi de pœnis Legatorum Apoſtolicorum, qui Henricum Archiepiſc. Moguntinum depoſuerunt, 1153. VIII. Alia de interitu Hadriani IV. Papæ, 1159. XX. Refellitur ab Auctore, *ibid.* Alia Alexandri III. Papæ fuga Venetias, & ejuſdem ibi latebris detegitur, & convincitur rationibus diverſis ab Auctore, 1177. XII. Item alia de conceſſis tot indulgentiis civitati Anconitanæ, quot arenas manu capere poterant, 1177. KLIK. Item alia de ſuperbia Alexandri III. Papæ collum Friderici Imp. pede conculcantis, 1177. LXXXVI.

Fabulæ ſolent ſæpius hiſtoriæ admiſceri; & quare, 1177. X.

Falſarii litterarum Apoſtolicarum deteguntur, 1195. XX.

Fames ingens in Aquitania; & quare, 1162. IV. Alia in exercitu Friderici Imperatoris, *ibid.* X.

Familia Paparonum Romæ nobiliſſima extinguitur in Franciſco Paparone, 1146. I. Guſmannorum in Hiſpania illuſtris ortu S. Dominici Prædicatorum Ordinis primi fundatoris, 1170. LXII.

Familia ſancti Thomæ Cantuarienſis in exilio viris magni nominis illuſtris, 1177. XIII.

Famuli Canonicorum S. Genuvefæ cum miniſtris Pontificiis rixantes Ludovicum Regem Francorum ſeſe interponentem verberibus excipiunt, 1147. III.

Faſtus Danielis Pragenſis & Hermanni Verdenſis Epiſcoporum in alloquendo Alexandrum III. Papam & Cardinales, 1159. LVI. Item Friderici Imp. in vendicanda ſibi electione Romani Pontificis, 1162. X. Item ingens Manichæorum principis Toloſæ, 1178. III.

Faventinus Epiſc. approbat ſententiam contra Alexandrum III. pro Octaviano datam, 1160. XIX.

Felicitas Friderici Imp. cœpit deficere, quando incepit Octavianum Antipapam propugnare, 1159. LXIX. Item Henrici II. Angliæ Regis, 1167. XVI.

Femina propheteſſa graviſſimum exceſſum patitur ſingulis hebdomadibus, 1180. I. Romam pergit ad Alexandrum III. & multa eidem prædicit, *ibid.* II. Probatur, ſi verum patiatur exceſſum, *ibid.* III.

Feminæ Germanicæ ſpe melioris genii ſuperſtitioſe contingendos offerunt ſuos liberos Waldemaro Danorum Regi Germaniam tranſeunti, 1162. XVIII.

Ferentinum Italiæ urbs, 1150. I.

Ferentinus Epiſcopus ſubſcribit ſententiæ pro Octaviano contra Alexandrum III. datæ, 1160. XIX.

Feſtorum apud Græcos celebrari ſolitorum enumeratio, 1166. XLII.

Fœtor filiorum naſcentium Agarenorum, 1148. XLVI.

Fidei Catholicæ profeſſio conditur in Concilio Rhemenſi ab Eugenio III. contra hæreſim Gilberti Porretani *Epiſcopi Pictavienſis*, 1148. IX. Alia a S. Bernardo contra eamdem, *ibid.* XV. Multarum fuit cauſa diſſenſionum, *ibid. & ſeq.* Alia Albienſium hæreticorum publice erroris convictorum, 1176. XII. Alia Manichæorum ſed doloſa, 1178, XX. XXI. XXVI.

Fidem Alexandri III. datam frangunt Romani, 1168. LXXIV.

Fides publica Joannis Amelli de ſua monimentorum veterum ad Romanam Eccleſiam pertinentium collectione, 1191. LVI.

Fidelium expeditio in Terram ſanctam, eorumdemque res variæ. *Vide*, Chriſtiani, Exercitus, Milites.

Filii Henrici II. Anglorum Regis deficiunt a patre, & eidem bella movent, 1173. VIII.

Finczhale Angliæ locus, ubi S. Thomæ Cantuarienſis martyrium Goderico anachoretæ revelatur, 1170. XLIX.

Firminus Epiſcopus conſentit ſententiæ contra Alexandrum III. pro Octaviano datæ, 1160. XIX.

Flagella diverſa & graviſſima in Siculos divinitus immiſſa, 1169. XLV.

Flagella divina in diverſos. *Vide*, Ultio divina.

Flagitia Jordanis Cardinalis Legati in Germania turpiſſima, & plurima, 1151. IV. V. Alia Friderici Imperatoris contra Eccleſiam, eorumque enumeratio, 1160. XXXIX. Alia ejuſdem & Germanorum in Longobardia, 1164. XLV. Alia turpiſſima monachorum, & Abbatis monaſterii Griſtani deferuntur ab Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo ad Alexandrum III. 1181. VII. Alia Coterellorum abominanda; & quænam, 1183. VII. Alia & varia Gaufredi Archiepiſcopi Eboracenſis recenſentur a Cæleſtino III. 1194. VI. 1195. XIII.

Florentius Holandiæ Comes promittit juramento pacis obſervationem nomine Imperatoris Willelmo Siciliæ Regi, 1177. LXXIX.

S. Floriani martyris Roma in Poloniam tranſlatio, 1184. VII.

Florius de Camerota Siciliæ Juſtitiarius defert legationem a Willelmo Rege in Angliam pro ineundo connubio, 1176. II.

Fons quidam veneno tingitur a Romanis in necem Chriſtiani Archiepiſcopi Moguntini, & Germanorum, 1183. III.

Fo-

Digitized by Google

Foreſtarii in Anglia Eccleſiarum oppreſſores cohibentur a S. Hugone Lincolnienſi Epiſcopo, 1186. XVII.

Formula de pace compoſita & ſtabilita inter Eugenium III. Papam, & Fridericum novum Romanorum Regem, 1152. V. Alia pacis, ab Henrico II. Anglorum Rege S. Thomæ conceſſæ, 1169. XV. Refutatur a Legatis Apoſtolicæ Sedis, ibid. Alia Regi proponitur ab Archiepiſcopis, ibid. XVII. Alia aspiandi Eccleſiam Cantuarienſem cæde S. Thomæ pollutam, præſcripta ab Alexandro III. Papa, 1172. XI. Alia abjurationis ſchiſmatis, ab eodem Epiſcopis Germaniæ præſcripta, 1179. VI. Alia precum pro recuperatione S. Sepulcri dicendarum ordinata a Clemente III. Papa, 1188. II. Alia pacis inter Henricum V. Imperatorem, & Richardum Anglorum Regem compoſitæ, 1193. XXII.

Fortitudo bellica Longobardorum prædicatur, 1156. XV. Item Alexandrinorum contra Fridericum Imp. 1174. II. 1175. II. IV.

Francia ſemper humaniſſima fuit erga exules, 1169. IV.

Franciſcus Paparonus nobilis Romanus morte ſua familiam Paparonum extinguit, 1152. VI.

S. Franciſcus Eccleſiæ Dei clariſſimum ſidus naſcitur Aſſiſii in Umbria, 1182. VI.

Fraus Friderici Imperatoris contra Alexandrum III. Papam, 1162. V. Item contra Waldemarum Danorum Regem, ibid. XIV. XVIII. Alia ejuſdem contra Alexandrum III. 1167. IV. Aliæ Henrici II. Anglorum Regis contra excommunicationem S. Thomæ Cantuarienſis, ibid. LIV. Aliæ Willelmi Cardinalis Papienſis Legati Apoſtolicæ Sedis in Anglia, 1168. XVII. Aliæ Friderici Imperatoris in Longobardia inimicorum exercitu concluſi, ibid. LVIII. Aliæ ejuſdem ad divellendam Romanam Eccleſiam a Societate Longobardorum, ibid. Aliæ ejuſdem ad ſubjungandam Alexandriam Longobardorum civitatem, 1175. II.

Fruſinone comburitur a Willelmo Siciliæ Rege, 1155. III.

Fridericus mortuo Conrado eligitur in Regem Romanorum, 1152. I. III. Pro confirmatione regni Legatos mittit ad Eugenium III. Papam, 1152. IV. V. Quibus pactis & conditionibus cum eodem pacem ſtabiliverit, ibid. Iiſdem ſubſcribit, ibid. VI. Intrudit novum Archiepiſcopum in ſedem Magdaburgenſem, ibid. VIII. Prima jacit fundamenta diſcordiæ inter ſe, & Eugenium Papam, ibid. Curat Henricum Archiepiſcopum Moguntinum per Legatos Sedis Apoſtolicæ deponi, & ſuum Cancellarium Arnoldum ſubrogari, 1153. V.

Fridericus Rex Gerardum Cardinalem pro terminanda Eccleſiæ Magdeburgenſis cauſa miſſum, & minus ſibi ad nutum condeſcendentem, cum ignominia abire præcipit, 1154. I. Guicmannum a ſe intruſum Archiepiſcopum pro pallio Romam mittit, ibid. Contumax eſſe incipit Romanæ Eccleſiæ, ibid. Cum exercitu Italiam petit, ibid. VI. Damna locis ſacris ab exercitu illata pecuniis collectitiis reficit, ibid. Terdonam Longobardiæ oppidum obſidet, & in deditionem accipit, 1155. III. Ad Urbem properat, ibid. Legatos Pontificios honorifice excipit, ibid. IV. Arnaldum de Brixia hæreticum Cardinalibus tradi jubet, ibid. V.

Fridericus Rex Arnoldum Colonienſem, & Anſelmum Ravennatenſem Archiepiſcopos pro corona Imperiali mittit ad Papam, 1155. V. Jurat Hadriano Papæ fidelitatem & ſecuritatem, ibid. VII. Ob non impletum & exhibitum Pontifici equitanti ſtratoris officium a pacis oſculo ab eodem arcetur, ibid. VI. Audita priſcæ conſuetudinis relatione, eidem equitanti occurrit, & ſtreguam tenet, ibid. VIII. A Romanis Arnaldiſtis per legationem convenitur, & vana oratione mulcetur, ibid. IX. X. Reſpondet prudenter ſimul & acriter illorum veſaniæ, ibid. XI. Eorumdem aſtutiam præſentit, & de illa Pontificem conſulit, ibid. XV. De continendo Romanos in officio a Papa inſtruitur, ibid. Coronatur Imperator, 1155. XVII. Roma diſcedit cum Hadriano Papa, ibid. XVIII. XX. Tiburtinos Pontifici rebelles per conſtitutionem eidem ſubjicit, ibid. XXI. XXII. Feliciter omnia gerit in reditu, ibid. Spoletum vi capit, & funditus diruit, ibid.

Fridericus Imp. inique fert pacem ab Hadriano Papa cum Willelmo Siciliæ Rege factam; & quare, 1156. IX. X. Repudiata priori uxore, ducit cum magno Eccleſiæ damno Agnetem Principis Burgundiæ filiam, ibid. Offenditur Pontifex; & quare, 1157. I. Ab eodem objurgatur, quod non vendicaverit delictum in ſuo regno contra E. London. Epiſcop. admiſſum, ibid. II. Ingratitudinis ab eodem inſimulatur, ibid. Excandeſcit una cum ſuis aulicis in Hadrianum Papam, ibid. III. IV. Legatos Apoſtolicæ Sedis jubet abire, & ad terras Epiſcoporum Germaniæ hoſpitandi cauſa non deflectere, 1157. V. Totum Imperium conatur contra Pontificem commovere, ibid. VI. VIII.

Fridericus Imp. avaritiæ Legatos Apoſtolicos inſimulat, ibid. VII. Negat ſe Imperium a Papa accepiſſe, ibid. Urgetur ab Auctore, ibid. VIII. Peregrinationem ad Limina Apoſtolorum prohibet, ibid. IX. Ab Epiſcopis Germaniæ juſſu Pontificis commonitus quid reſpondeat, ibid. XV. Parat reditum in Italiam, 1158. I. Viſitatur nova legatione Sedis Apoſtolicæ, ibid. Per eoſdem novas literas benignitate plenas accipit ab Hadriano, ibid. IV. Ab eodem docetur de ſignificatione verbi Beneficium, ibid.

Fridericus Imp. placatur Pontifici & Clero Romano, & Legatos donis cumulat, ibid. V. Roncaliæ in Longobardia celebrat Comitia ad cognoſcenda Imperii jura & regalia, ibid. VI. Evocat præcipuos Bononiæ Juriſperitos ad illa cognoſcenda, ibid. Martinum Groſium profeſſorem ad nutum ſibi judicantem equo ſuo donat, 1158. VII. Longobardis pacem reſtituit, & leges præſcribit, ibid. IX. Rurſus excandeſcit contra Hadrianum Papam; & quare, 1159. I.

Fridericus Imp. petit inſtanter ordinationem Guidonis Comitis Blandratenſis in Archiepiſcopum Ravennatem, ibid. II. Incipit titulum Pontifici Romano debitum imminuere, ibid. IV. Acerbe ſimul & contumelioſe ſcribit Hadriano IV. Papæ, 1159. VI. Invehitur graviter in avaritiam Cardinalium Legatorum, ibid. Accuſat Hadrianum Pontif. ſuperbiæ, ibid. Male refert originem privilegiorum S. R. E. ad Conſtantinum Magnum, & non ad Chriſtum, ibid. Suſcipit novos Legatos a Sede Apoſtolica, 1159. XIII. Eoſdem ad conſilium adhibet, ibid. Quænam ſibi ab illis capitula obſervanda præſcribantur, ibid. XIV. Quæ proponat ipſe, ibid. Excipit humaniter Legatos Romanorum pacem petentes, & benigne dimittit, ibid. XV. Quidnam Legatis Apoſtolicæ Sedis reſpondeat, ibid. XVI. De negotiis cum Legatis Apoſtolicis tranſactis ſcribit ad Eberardum Archiepiſcopum Saltzburgenſem, ibid. XVII. Gloriatur per literas apud Emmanuelem Græcorum Imperatorem de benevolentia Cardinalibus captivis & inimicis impenſa, ibid.

XXIII. Octaviano pſeudopapæ auctor fuit invadendæ cathedræ Pontificiæ, *ibid.* Perquam improbe & tyrannice agit cum Legatis Alexandri III. Papæ, *ibid.* XXIV.

Fridericus Imp. accipit litteras a Cardinalibus Catholicis de Alexandri canonica electione, 1159. XLVII. Octavianum omnibus modis conatur in Sede confirmare, *ibid.* XLIX. Conciliabulum jubet Papiæ congregari pro cognoſcenda utriuſque electione, *ibid.* L. Alexandrum & ejus Cardinales evocat ad dicendam & defendendam electionis cauſam, *ibid.* Epiſcopos Ultramontanos invitat ad conciliabulum pro ferenda inter Alexandrum & Octavianum ſententia, 1159. LII. Octavianum ut Papam ſalutando præjudicat cauſæ Alexandri legitimi Papæ, *ibid.* LVII. Fruſtra in partem Octaviani tentat pertrahere Regem Anglorum, *ibid.* Solus inter omnes Principes Chriſtianos deſpicit Alexandrum, & colit Octavianum, 1159. LXIII.

Fridericus Imp. felicitatem Imperii perdere cœpit, quando Octavianum ſuſcepit, *ibid.* LXIX. Auctor fuit diuturni ſchiſmatis, 1160. I. II. Alloquitur cum ingenti modeſtia, ſed aſtute Epiſcopos in conciliabulo Papienſi congregatos, *ibid.* II. Octavianum ſuſcipit & veneratur legitimum Pontificem, *ibid.* XVIII. De rebus in conciliabulo Papienſi tractatis ſcribit ad Epiſcopos Germaniæ abſcotes, 1160. XX.

Fridericus Imp. Eberardi Archiepiſcopi Saltzburgenſis ſanctitatem reveretur, ut non puniret Alexandri Papæ partes tuentem, *ibid.* XXIX. Severiſſimum promulgat edictum de ſuſcipiendo in legitimum Papam Octaviano Antipapa, eoque adorando, *ibid.* XXXI. Excommunicatur ſolemniter cum complicibus ab Alexandro Papa, *ibid.* XXXII. Civitatem Moguntinam muris nudat, & mille periculis exponit ob cædem Arnoldi a ſe intruſi Archiepiſcopi, *ibid.* XXXIV. Alter Pharao vocandus, *ibid.* XXXV. Cur tardius ſit divina vindicta percuſſus quam cæteri ſchiſmatici, *ibid.* S. Petrum Archiepiſcopum Tarentaſiæ ſeſe ſæpius increpantem veneratur tamen, & amat, *ibid.* XXXVI. Egregie & prudenter reſpondet Herberto Chryſopolitano, ſeſe contra S. Petrum inflammanti, *ibid.* XXXVII.

Fridericus Imperator accuſatus de multis flagitiis contra Eccleſiam admiſſis ab Alexandro Papa, 1160. XXXIX. Odio perſequitur S. Anthelmum Bellicenſem, Epiſcopum Alexandri III. partes tuentem, 1161. IV. Tentat fruſtra Reges Galliæ & Angliæ contra Alexandrum in Octaviani favorem pertrahere, *ibid.* VIII. Pudore ſuffuſus ob proſperitatem Alexandri III. ad dolos convertitur, 1162. V. Sub ſpecie pacis quærit circumvenire Ludovicum Regem Francorum, *ibid.* VI. Eumdem perfidiæ inſimulat; & quare, *ibid.* VII. Timore Henrici Regis Anglorum, & annonæ charitate coactus recedit a confiniis Galliæ, *ibid.* IX.

Fridericus Imp. arroganter ſibi & ſuis Epiſcopis vendicat electionem Romani Pontificis, *ibid.* Confunditur, & contemnitur a Ludovico Rege Francorum, *ibid.* X. Cum pudore & mœrore redit in Alemanniam, *ibid.* Legatum Regis Danorum ficte colit & honorat, 1162. XIV. Sub prætextu conciliandæ Rom. Eccleſiæ conatur Regem Danorum in ſuam poteſtatem redigere, *ibid.* Eumdem ad ſe venientem perquam illiberaliter tractat, *ibid.* XVIII. Aſtute in ſervitutem pertrahit, *ibid.* Ob fugam Conradi Archiepiſc. Moguntini ad Alexandrum Papam iraſcitur, & Chriſtianum Cancellarium ſuum ejdem ſubſtituit, 1163. XVI. Dolet de Octaviani Antipapæ interitu, & Guidonem Cremenſem ſucceſſorem ſchiſmaticum recipit, 1164. XXVIII. Immaniſſime & impuriſſime debacchatur contra Longobardos, *ibid.* XLV. Eoſdem ſibi rebellantes armata manu conatur invadere, *ibid.* Veronenſium timore fugam arripit, *ibid.*

Fridericus Imp. conatur Alexandrum Papam in Italiam revertentem per inſidias capere, 1165. XIII. Contumelioſe ſcribit ad Cardinales Orthodoxos, *ibid.* XVI. Convocat Conciliabulum Wirtsburgenſe ad confirmandum Guidonem Cremenſem pſeudopapam, 1166. I. Henricum Anglorum Regem ſeducit a fidelitate Alexandri III. *ibid.* De rebus in conciliabulo geſtis mittit litteras encyclicas per totum Imperium Romanum, *ibid.* III.

Fridericus Imp. jubet Antipapam coli ſub pœna criminis læſæ majeſtatis, *ibid.* VII. Pro collocando eodem in Cathedra S. Petri, & pellendo Alexandro exercitum ducit in Italiam, 1166. XIII. Anconam obſidet, *ibid.* XIV. Falſis quorumdam vaticiniis in ſpem capiendi Alexandri adducitur, *ibid.* XVIII. Raimoni Tuſculi domino poſtulanti exercitum ſubſidio mittit contra Romanos, 1167. II. Urbem Romam obſidet, 1167. II. Ignem jubet immitti in Eccl. S. Petri, *ibid.* Fraude Cardinales circumvenire tentat, ut Alexandrum deponant, *ibid.* IV. Audita Alexandri fuga contremiſcit timore & dolore, 1167. VI.

Fridericus Imp. graviſſimam experitur, immiſſa in exercitum peſte, *ibid.* V. XI. Ingenti cum pudore & jactura diſcedit ex Italia, *ibid.* VII. Ejus obſtinatio & impœnitentia, *ibidem.* Quanta inſtantia a Guidone Cremenſi Antipapa ſit in Italiam vocatus, *ibid.* Ab eodem cum uxore coronatur, 1167. X. Pharaoni comparatur, *ibid.* XV. Excommunicatur, & exauctoratur in Concilio Lateranenſi, 1168. LIII. Ingenti prælio vincitur a Mediolanenſibus, & Papiæ obſidetur, *ibid.* LVII. Summis anguſtiis laborat, & fuga ſibi turpiſſima conſulit, *ibid.* Doloſe fingit ſe pacem velle cum Alexandro III. Papa; & quare, *ibid.* LVIII. Nobilem Brixienſem obſidem calumniis onerat, & ſuſpendi curat, 1168. LX. Sub habitu ſervili fugam arripit, *ibid.* Dolet de extincto Guidone Cremenſi Antipapa, & dolis nititur Alexandrum III. circumvenire, 1170. LVII. Inter eumdem & Longobardos quærit diſcordias commovere, *ibid.* LVIII. Quintam adornat expeditionem in Italiam, & Longobardiam ingreditur, 1174. I.

Fridericus Imper. Longobardorum civitatem accipit in deditionem, *ibidem.* Alexandriam civitatem obſidet magno ſuo cum damno, *ibid.* II. 1175. II. Alexandrinos fraudulenter circumvenire conatur, 1175. III. Maximam ab iiſdem cladem accipit, *ibid.* IV. Obſidionem ſolvit, *ibid.* V. Fingit ſe pacem velle cum Longobardis, *ibid.* VI. Item cum Alexandro Papa, *ibid.* VII. Eidem ſuſpectus redditur ob animum fraudulentum, *ibid.* Humaniſſime Legatos Apoſtolicos excipit, *ibid.* VIII. Abſque ſalutatione convenitur ab iiſdem, & obſtinationis arguitur, 1175. IX. Simulat egregie dolorem de turbata inter Eccleſiam & Imperium pace, *ibid.* X. Illicita multa cum a Legatis Apoſtolicæ Sedis, tum a Longobardis petendo pacis tractatum diſſolvit, *ibid.* XI.

Fridericus Imperator interventu nuptiarum conatus Willemum Siciliæ Regem divellere ab auxilio Alexandri III. ſed fruſtra, 1176. I. Agros Mediolanenſium vaſtat, *ibid.* XV. Ingenti

Digitized by Google

genti prælio vincitur ab iiſdem, *ibid.* XVII. Tandem malo ſuo edoctus per Legatos pacem petit ab Alexandro, *ibid.* XVIII. Corcyram inſulam conatur occupare, 1176. XXI. Georgium Corcyræ Epiſcopum ad proditionem ſollicitat, *ibid.* Quale ab eodem reſponſum accipiat, *ibid.*

Fridericus Imperator juramentum facit Legatis Apoſtolicæ Sedis, de ſecuritate præſtanda Alexandro III. Papæ ad ſe venienti, 1177. XIV. Chiogiam, ſive Chiozam venit ad tranſigendum potius cum Alexandro Papa, *ibid.* XX. LVII. Res cum Papa tranſactas per ſuos Principes ratas habet, & confirmare ſpondet, *ibid.* Diedonem Comitem ſuo nomine jurare præcipit obſervationem omnium, quæ inter Pontificem & Principes ſunt conſtituta, *ibid.* LVI. Venetias venit, 1177. XXII. LXVII. Abſolvitur cum ſuis Principibus ab excommunicatione, *ibid.* Ad Pontificem accedit, & ejus pedes oſculatur, *ibid.* LXVIII. LXIX. Eidem ſtratoris officium exhibet, *ibid.* LXX. Rurſus viſitat Papam, 1177. XX. LXX. Henricum Comitem de Dieſſa jubet ſuo nomine Pontifici pacem & obſervationem omnium inter ipſos pactorum, *ibidem*. LXVI. LXXI. Idem cæteros Principes præſtare jubet, *ibid.* De iiſdem ipſemet Pontifici ſecuritatem per litteras facit, *ibid.*

Fridericus Imp. Alexandrum diſceſſurus accedit & cætera ad conſervandam pacem neceſſaria cum eodem tranſigit, *ibid.* L. Terram Comitiſſæ Mathildis & Bertinorum negat, ſe poſſe reddere Romanæ Eccleſiæ; & quare, *ibid.* Venetiis diſcedit, *ibid.* LII. Indigne fert fugam Joannis de Struma Antipapæ, *ibid.* Quomodo Pontificem conatus ſit incognita petitione circumvenire, *ibid.* LIV. A Venetis quibuſdam inſtigatur Venetias venire abſque Papæ licentia, *ibid.* LVII. Minis impetitur a Principibus Imperii, niſi cum Papa pacem ineat, *ibid.* LXVI. Eoſdem placat, & omnia eorum ſe conſilio facturum ſpondet, *ibid.* Publica oratione deteſtatur ſuum errorem, 1177. LXI.

Fridericus Imp. convenitur a Legatis Willelmi Siciliæ Regis, *ibid.* LXXVII. Iiſdem reſpondet, *ibid.* LXXVIII. Diplomate Imperiali confirmat initam cum Willelmo Rege pacem, 1177. LXXIX. Eamdem curat roborari juramento Principum, *ibid.* Poſthabito juramento vi occupat caſtrum Bertinorum, *ibid.* LXXXIX. Viſitatur litteris adulatione plenis a Gregorio Corcyræ Metropolitano, 1178. XIII.

Fridericus Imp. accepit ab Emmanuele Græcorum Imperatore litteris, & donis, iisdem reſpondet, & munera remittit, 1179. XIII. Pacem componit cum Longobardis, 1183. VII. Ignoſcit Duci Saxoniæ interceſſione Lucii III. Papæ, 1184. II. Pro clericis Veronenſibus a ſchiſmaticis ordinatis intercedit apud Pontificem, 1185. I. Novis odiis incenditur propter novum Archiepiſcopum Trevirenſem contra Papam, *ibid.* III. Fruſtra poſcit a Pontifice, ut Henricum filium Imperatorem renuntiet, *ibid.* IV.

Fridericus Imp. reprehenditur de multis ab Urbano III. Papa, 1186. II. Fruſtra conatur ab eodem impetrare filii inaugurationem Imperii, *ibid.* III. De tribus potiſſimum convenitur a Papa, *ibid.* IV. Iterum opponit ſe Pontifici, eumdemque adire volentibus obviam obſtruit, *ibid.* VI. Callide tentat Archiepiſcopi Colonienſis animum, *ibidem*. Quidnam ab eodem reſponſi accipiat, 1186. VI.

Fridericus Imp. comitia indicit apud Geilenhuſen ad infringenda ſtatuta Pontificia, *ibid.* VIII. Ex conſilio Epiſcoporum ſcribit Papæ, *ibid.* XI. Suſcipit crucem peregrinationis in Terram ſanctam ab Henrico Cardinali Albanenſi, 1188. XVII. Epiſtolam minis plenam mittit ad Saladinum Babyloniæ Regem, niſi Terram ſanctam reſtituat, *ibid.* Ingentem exercitum ducit in Orientem, 1189. X. Redditur Imperatori Græcorum ſuſpectus opera Doſithæi monachi nequiſſimi & pſeudoprophetæ, *ibid.* VII. Perit in Armenia inferiori in flumine Caleph; & quomodo, 1190. VI. XI. Quænam toto expeditionis itinere & tempore geſſerit, *ibid.* XI. Pœnas dedit divinitus ob ſotum contra Alexandrum III. tot annis ſchiſma, *ibid.* XII.

Fridericus Acconenſis Epiſcopus comitatur Fulcherum Patriarcham Jeroſolymorum Romam, 1155. XXV.

Fridericus & Henricus Comites invadunt Legatos Apoſtolicæ Sedis cum Epiſcopo Tridentino, & capto ſpoliant, & in vincula conjiciunt, 1158. II. Pœnas dant Henrico Saxoniæ & Bavariæ Duci, *ibid.*

Fridericus Bavariæ Dux moritur peſte ſub Urbe Roma, 1167. VI. XI.

Fridericus de Boteſowe inſidiatur Richardo Anglorum Regi naufrago in patriam redeunti, 1191. XL.

Fridericus II. poſtea Romanorum Imperator, Henrici V. Imperatoris filius, quando natus ſit, 1187. VII. VIII. An ex legitimo thoro fuerit procreatus, *ibid.* Quare Aſſiſii ſit baptizatus, *ibid.*

Fuga Conradi Archiepiſcopi Moguntini ad Alexandrum III. Papam, 1163. XVII. Item S. Thomæ Cantuarienſis, 1164. XV. XXII. Friderici Imperatoris timore Veronenſium, *ibid.* XLVI. Alexandri III. Papæ ab Urbe, 1167. V. Friderici Imperatoris a Mediolanenſibus devicti, 1168. LVII. LX. Ejuſdem ſub Alexandria Longobardiæ civitate, 1175. V. Item in prælio cum Mediolanenſibus habito, 1176. VII. Joannis de Struma Antipapæ timore Alexandri III. Papæ, 1177. XXXIX. Henrici V. Imperatoris in Sicilia, 1197. II.

Fulcherus Archiep. Tyrenſis contendit de decimis cum Hoſpitalariis, & Romam ad Papæ judicium experiendum proficiſcitur, 1155. XXV. Præcipuos Orientis Epiſcopos ſecum ducit, *ibid.* Fruſtra tranſitum per Campaniam petit ab Anſquetino Siciliæ Regis Cancellario, *ibid.* XXVII. Commendatitiis a Friderico Imp. acceptis ad Pontificem contendit, *ibid.* XXVIII. Infecto negotio recedit, *ibid.* XXIX. Moritur, 1159. LXXIV.

Fundamenta prima Ordinis Carmelitanorum, 1182. XIII.

G

Gaitington, locus in Anglia ubi celebratur Concilium pro ſuſcipienda ad expeditionem in Terram ſanctam Cruce, 1188. VI.

Galandus Cardinalis Alexandri III. in Daniam Legatus confert Abſaloni Roſchildenſium electo Archiepiſcopo invito pallium, 1177. XCI.

S. Galdinus Cardinalis S. Suſannæ creatur Archiepiſcopus Mediolanenſis, 1167. XVII. Renuntiatur Legatus Apoſtolicus per Italiam, 1168. LIV. Cum Laudenſibus ſtrenue agit pro Alexandro III. Papa, *ibid.* LV. Moritur, 1177. XCIV.

Galli in Palæſtinam perveniunt, 1148. I.

Gallia ſemper fuit exulum humaniſſima nutrix, 1168. LXXIII. 1169. IV.

Gal-

Gallicanæ Eccleſiæ laus, 1160. XLVI.
Gallicia ſubditur interdicto a Cæleſtino III. Papa ob illicitas ab Adelphonſo Rege contractas nuptias, 1191. XII.
Garinus, ſive Guarinus Canonicorum Regularium Abbas creatur in Eccleſia S. Genovefæ 1147. IV. Tumultuoſum, & monaſterii ſtatuta contemnentem eligit Priorem, *ibid.* Ob irrogatam S. Willelmo poſtea Roſchildenſi Archiepiſcopo publicam pœnitentiam acceſſitur ab Eugenio III. & increpatur, *ibid.*
Gaudium ingens ob abſolutionem Friderico Imperatori impartitam, 1177. XXII. Item Romanorum ob reditum Alexandri III. in Urbem, 1178. III.
Gaufredus Epiſcopus Carnot. ducitur cum S. Bernardo ad converſionem Toloſanorum ab Alberico Sedis Apoſtolicæ Legato, 1147. XVI.
Gaufredus monachus Ciſtercienſis rogatus a Cardinali Albanenſi, totam Giliberti Porretani cauſam ejuſque diſcuſſionem ab Eugenio factam in Concilio Rhemenſi ordine commemorat, 1148. XX. Occurrit novæ hæreſi in Galliis ortæ de conſecratione vini aqua mixti in ſanguinem Domini, 1188. XXVII. Conſulit per Epiſcopum Albanenſem Eccleſiam Romanam, *ibid.* XXVIII.
Gaufredus de Oratorio Archiepiſcopus Burdigalenſis interfuit Concilio Rhemenſi in cauſa Giliberti Porretani, 1148. XXI.
Gaufredus vir doctiſſimus inducit Carthuſianos & Ciſtercienſes pro Alexandro III. decertare; & ipſe decertat, 1161. IV.
Gaufredus de Lizimaco poſtulat repetundarum Henricum Secundum Regem Anglorum, 1168. XVI.
Gaufredus Epiſcopus Antiſiodorenſis pergit ad Fridericum Imp. *ibid.* LIX.
Gaufredus Ridel Archidiaconus S. Thomæ, ejuſdem acerrimus hoſtis, 1170. XLII. Occupat Eccleſiam de Otteford, *ibid.* Creatur Epiſcopus Elienſis ab Henrico II. Anglorum Rege, 1173. XVIII. Accuſatur apud Alexandrum III. a Richardo Archiepiſcopo Cantuarienſi, quod in Curia commoretur, 1176. XXVI.
Gaufredus Henrici II. Angliæ Regis filius Epiſcopus Lincolnienſis in Epiſcopatu diſſolute vivens commonetur officii ſui ab Alexandro III. 1182. I. Renuntiat Epiſcopatui, *ibid.* III. Sub jurejurando adigitur a Richardo Rege Anglorum, ne quid in ejus abſentia innovet in regno, 1190. I. Neglecto juramento, contra Legatum Apoſtolicæ ſedis cum fratre inſurgit, & ſtatum regni perturbat, 1191. XXI. Creatur Archiepiſcopus Eboracenſis, peſſime ſe gerit, & accuſatur graviſſime apud Cæleſtinum III. Papam, 1194. VI. Certior fit cum reliquis Angliæ Epiſcopis a Cæleſtino de commiſſa Huberto Archiep. Cantuarienſi per Angliam legatione Apoſtolica, *ibid.* X. Ab eodem ob plura commiſſa crimina ſuſpenditur ab omni officio & dignitate Epiſcopali, 1195. X. Quanta flagitia commiſerit, *ibid.* XIII.
Gedeon Epiſcopus Cracovienſis conſtruit Eccleſiam in honorem S. Floriani martyris, 1184. VII.
Genuenſes. *Vide*, Januenſes.
Georgius Rogerii Siciliæ Regis claſſis Præfectus eripit a captivitate Græcorum Ludovicum Regem Francorum, 1149. IV. Suburbana Conſtantinopoleos flammis vaſtat, & alia mala perpetrat, *ibid.*
Georgius Corcyræ Epiſcopus tentatur a Friderico Imp. ad dedendam ipſi inſulam, 1176. XXI. Quale eidem reſponſum det, *ibid.* Adulatorie admodum ſcribit Emmanueli Græcorum Imperatori, *ibid.* Ab eodem Romam miſſus ad Concilium generale, & ad Fridericum Imp. in via ægrotat & ſubſiſtit, 1178. XII. Adulatorie admodum Friderico ſcribit, *ibid.* Reſpondet Simoni Antiocheno Patriarchæ; & quænam, *ibid.* XIV. Joannem Hydruntinum Notarium Imperialem litteris alloquitur, & de reddenda ratione rerum ab ipſo apud Fridericum Imp. geſtarum compellat, *ibid.* XV. Item Nectarium Caſulorum Abbatem poſt reditum a Conc. generali Rom. 1179. IX.
Georgius Corcyræ Epiſc. ſcribit ad Nectarium de ſuo erga illum animo propenſiſſimo, 1179. XII. Reſpondet Epiſcoporum nomine Patriarchæ Conſtantinopolitano de acceleratione ad indictam Synodum, 1180. XXV. Eidem egregie adulatur, *ibid.* XXVII. Nectarium Abbatem ſchiſmaticum Caſulorum ingentibus effert laudibus, *ibid.* XXIX. De ſuo deſiderio viſitandi Jeruſalem ſcribit ad Athanaſium Patriarcham, & reſponſum accipit, 1188. XXX.
S. Georgius præcedit viſibiliter agmina Chriſtianorum contra immenſos exercitus Turcarum, 1190. IX.
Georgius Xiphilinus creatur Patriarcha Conſtantinopoleos, 1191. XLVIII. 1193. XXVI.
Gerardus Præpoſitus Magdeburgenſis a parte Cleri illius Eccleſiæ Archiepiſc. deſignatur, 1152. VII.
Gerardus S. Stephani in Cœlio monte Cardinalis confirmat diploma ab Eugenio III. Canonicis S. Petri datum, 1153. III.
Gerardus S. Mariæ in via lata Cardinalis eidem ſubſcribit, *ibid.* Mittitur cum Legatione ad Eccleſiam Magdeburgenſem, 1154. I. In offenſam Friderici Regis Germaniæ lapſus infecto negotio recedit, & moritur in via, *ibid.*
Gerardus Cardinalis S. Pudentianæ vulneratus graviſſime a Romanis Arnaldiſtis, 1155. II. Legatione fungitur ad Fridericum Regem Romanorum, *ibid.* IV. Propter abſentiam Legatorum Friderici, cum collegis nihil agit; & quare, *ibid.* VI. Secundo cum iiſdem rediens obtinet a Rege fidelitatis juramentum, *ibid.* VII.
Gerardus S. Nicolai in Carcere Cardinalis captum Arnaldum de Brixia hæreticum violentia Vicecomitum Campaniæ dimiſit, 1155. IV.
Gerardus Epiſcopus Bononienſis accipit ab Alexandro III. Papa litteras de illius in ſummum Pontificem canonica electione, & Octaviani intruſione, 1159. XXXIV. XXXV.
Gerardus S. Thomæ Cantuarienſis in exilio Comes creatur Epiſcopus Coventrenſis, 1172. XIII.
Gerardus Albienſis Epiſc. cognoſcit de erroribus Albienſium hæreticorum, 1176. III.
Gerardus Piſcis jurat nomine Longobardorum obſervationem pacis inter ipſos & Fridericum Imperatorem initæ, 1177. XXVII. Chriſtiano Archiep. Moguntino reſpondet nomine eorumdem, *ibid.* L.
Gerardus de Carreria pro teſte adeſt Joanni Amelio Archidiacono Forojulienſi, vetera monimenta ad Roman. Eccleſiam pertinentia conferenti, 1191. LVI.
Germani Græcorum proditione cæduntur a Turcis, & graviſſimis miſeriis atteruntur, 1147. VI. Juſſu Friderici Imperatoris occupant civitatem Leoninam, & Vaticanum, 1155. XV. Cum Romanis acriter ferro certant, *ibid.* XVIII. Cum factione ſchiſmatica Octaviani ſunt Alexandro III. terrori, 1161. V. Eorum immanitas in matronas & virgines Longobardorum, 1164. XLV. Afficiunt magna ſtra-

ge populum Romanum ſub Tuſculo, 1167. I. Eccleſiam S. Petri in Vaticano incendunt juſſu Imperatoris, ibid. Immiſſa divinitus peſte conſumuntur, ibid. VI.

Germani quanto pudore & damno ab Italia ſint ejecti, 1167. IX. XII. Ingenti prælio delentur a Mediolanenſibus, 1168. LVII. Item alii cæduntur a Longobardia, ibid. LXI. Graviſſima clade afficiuntur ab Alexandrinis in Longobardia, 1175. IV. Item a Mediolanenſibus, 1167. XVII. Eorum natura deſcribitur & inclinatio ab Hugone Falcando hiſtorico, 1194. XX. Signantur cruce pro expeditione in Terram ſanctam, 1195. XXII.

Germani ſuli iique nobiles adſcribuntur Ordini Teutonicorum, 1195. XXV.

Gero Halberſtadenſis Epiſcopus recipitur in gratiam ab Alexandro III. Papa, 1179. VII.

Gervaſius Huberti Archiepiſcopi Cantuarienſis ad Eboracenſem Clerum Legatus, 1194. XI.

Geſta S. Galdini Archiepiſcopi cum Laudenſibus ſchiſmaticis, 1168. LV. Alia Henrici II. Anglorum Regis cum Legatis Apoſtolicæ Sedis, 1169. XI. Alia S. Thomæ cum Rege poſt pacem factam, 1170. XXXIV. Alia Alexandri III. cum Legatis Imperatoris Venetiis, 1177. XX. Alia Legati Apoſtolicæ Sedis cum hæreticis Toluſanis, 1178. XVII. XXIII. Alia & ultima Alexandri III. cum Friderico Imperatore Venetiis, 1177. XXXVI. Item omnia ejuſdem cum eodem in compendium redacta, ibid. XLI.

Geſta Lucii III. Papæ cum eodem Veronæ, 1185. II. Alia Urbani III. cum eodem, 1186. III. Alia Henrici II. Angliæ Regis cum Philippo Rege Francorum, 1188. III. Alia Richardi Regis Angliæ cum Tancredo Rege Meſſanæ, 1190. III. Alia exercitus Friderici Imperatoris in expeditione ad Terram ſanctam, ibid. VI. Alia Richardi Regis Anglorum in eadem expeditione, 1191. XVI. Alia in Curia Romana in cauſa Willelmi Elienſis Epiſcopi, 1192. III. Vide, Relatio, & Acta.

Gilebertus Porretanus Pictavienſis Epiſcopus accuſatur hæreſeos apud Sedem Apoſtolicam, 1147. VII. VIII. XI. Deſcribitur a vitæ inſtituto, ibid. IX. Ejus hæreſis præcipua capita, ibidem X. 1148. IX. Siſtitur Eugenio III. in Concilio Pariſienſi, ibid. Obſcuriſſime, & cum ſtomacho omnium loquitur de Divinitate, 1147. XI. Convictus a S. Bernardo hæreſeos, manus dat, & reſipiſcit. 1148. XIII. Ejus errores damnantur in Concilio Rhemenſi, ibid. Cur hæreticus dici non debet, etſi hæretice ſenſerit, ibid. Suſcepta ab Eugenio ſententia redit ad Epiſcopatum, ibid. XIX. Quantum timuerit Albericum Epiſcopum Oſtienſem, ibid. XXI.

Gilebertus Londonienſis Epiſcopus conatur S. Thomam Cantuarienſem revocare a defenſione libertatis Eccleſiaſticæ, & ab eodem increpatur, 1164. XVI. Reſponſum S. Thomæ ad Regem pervertit, & erubeſcit, ibid. XVIII. S. Thomam ſubſannat, ibid. XX. Accuſat eumdem apud Alexandrum Papam, 1164. XXIII. Perſtringitur ab Alexandro, ibidem. Diverſa negotia cum Henrico Anglorum Rege tranſigenda accipit in mandatis ab Alexandro III. 1166. XXIII. Eidem reſpondet, & Regis reſponſa tranſmittit, ibid. XXVI. Henricum Regem certiorem facit de mandatis Alexandri Papæ, 1167. XIX. Increpatur & reprehenditur a S. Thoma, quod Dei reverentia poſthabita, Henrico Regi inique quærat adulari, ibid. XXXV. Jubetur abſolvi ab excommunicatione a S. Thoma ſibi inflicta, 1172. XV.

Gilebertus Archiepiſcop. Ravennenſis inſtruitur per litteras a Legatis Apoſtolicæ Sedis de rebus cum Henrico II. Anglorum Rege feliciter peractis, 1172. VIII.

Gilebertus S. Thomæ Cantuarienſis in exilio Comes donatur Epiſcopatu Roffenſi, 1173. I. Concionem ad Anglos habet pro accipienda cruce ad expeditionem Terræ ſanctæ, 1188. VI.

Gilebertus Archiep. Lugdunenſis profert damnationis ſententiam contra errores Albienſium hæreticorum, 1176. VI.

Gloria ingens Alexandri III. Papæ in Gallias proficiſcentis, 1162. III. XII. Vide, Pompa.

Gloriatio ſuperba Henrici II. Regis Anglorum ob deceptum Alexandrum III. & Cardinales, 1167. LXII. LXVIII. Alia ejuſdem de eadem re, 1168. XVI.

Gocelinus Ludovenſis Epiſcopus damnat Albienſes hæreticos erroris, juramentum Chriſtianis licitum negantes, 1176. XIII.

Gocelinus Toloſanus Epiſcopus confirmat ſententiam damnationis contra Albienſes hæreticos latam, ibid. XIV.

Godericus anachoreta cognoſcit per revelationem martyrium S. Thomæ Cantuarienſis, 1170. XLIX.

Godeſcalcus de monte S. Eligii Abbas Præmonſtratenſis, 1148. XXI. Colligit loca quædam ſacræ Scripturæ contra Gilibertum Porretanum, ibid.

Godeſtove monaſterium in Anglia, 1191. XLV.

Guina Britanniæ locus, 1172. II.

Gotfridus ſive Gotifridus teſtis eſt concordiæ inter Eugenium III. & Fridericum novum Romanorum Regem initæ, 1152. VI. Jurat Willelmo Siciliæ Regi nomine Friderici Imp. obſervationem pacis, 1177. LXXIX. Dedicat Urbano III. hiſtoriam a ſe ſcriptam, 1186. XXII. Quam egregie ſentiat de auctoritate ſuprema Romanæ Eccleſiæ, ibid.

Gothi cum Suconibus diſcordes ob locum novæ metropolis conſtituendæ, 1148. XL.

Gozelinus de Venetia jurat obſervationem pacis Friderico Imperatori nomine Longobardorum, 1177. XXVII.

Græci Germanorum exercitum proditorie in Turcarum inſidias inducunt, & variis miſeriis affligunt, 1147. VI. Capiunt Ludovicum Regem Francor. a Terra ſancta redeuntem, 1149. IV. Sæviunt crudeliſſime in Latinos Conſtantinopoli habitantes, 1183. IX. X. A Latinis reciproca cæde & internecione delentur, 1183. XIV. 1185. XII. Item ab exercitu Friderici Imperatoris, 1190. VI. Fraudulenter admodum miſerunt in lucem Edictum Conſtantini Magni, de privilegiis Romanæ Eccleſiæ; & quare, 1191. LII.

Graſſatio impia Andronici Græcorum tyranni in Latinos Conſtantinopoli habitantes, 1183. IX. X.

Graſſator quidam S. Petro Tarentaſiæ Archiepiſcopo inſidiatur, 1161. III. Miraculoſe impeditur, & veniam deprecatur, ibid. IV.

Graſſatores hæretici in Gallia graviſſima mala patrant, 1179. IV. Excommunicantur ab Alexandro III. ibid.

Gratiarum actio Balduini Archiepiſcopi Cantuarienſis ad Urbanum III. pro miſſo ſibi pallio, 1186. XV.

Gratianus quando decreta coacervaverit, 1151. VI. Non fuit collector Palearum, ibidem. Unde oriundus ſit, 1164. II. An fuerit frater Petri Lombardi ſententiarum magiſtri, ibid.

Gratianus S. R. E. ſubdiaconus Cardinalis in Angliam Legatus dirigitur ab Alexandro III. 1169. V. Henrico II. Anglorum Regi multa minitanti conſtantiſſime & graviſſime reſpondet, ibid. XI. Eidem conſtanter reſiſtit, ibid. XIII.

XIII. XVI. Egregiis encomiis prædicatur a S. Thoma Cantuarienſi, 1169. XXVII. Alia fungitur in Northmanniam legatione ad ſubjiciendum Angliæ regnum & Regem interdicto ob cædem S. Thomæ Cantuarienſis, 1171. XI. Scripſis privilegium ab Alexandro III. conceſſum Eccleſiæ Bareoſi, 1177. XXI. Item diploma ab Alexandro conceſſum monaſt. S. Mariæ in Organo, *ibid.* XXX. Nititur ad ſummum Pontificatum, 1198. L.

Gregorius VIII. Papa. *Vide*, Albertus Cardinalis Cancellarius.

Gregorius Cardinalis S. Mariæ trans Tiberim præſens aſſiſtit Eugenio III. Pacem cum Friderico novo Romanorum Rege facienti, 1152. V.

Gregorius Cardinalis S. Angeli intereſt conventionibus concordiæ inter Eugenium III. & Fridericum novum Romanorum Regem, *ibid.* Legatione fungitur in Germaniam ejuſdem juſſu ad cognoſcendam Henrici Archiepiſc. Moguntini cauſam, 1153. IV. Eumdem deponit, *ibid.* V.

Gregorius S. Calliſti Cardinalis confirmat diploma Canonicis S. Petri ab Eugenio III. datum, 1153. III.

Gregorius S. Mariæ in Porticu Cardinalis mittitur Legatus ab Hadriano IV. ad Fridericum Regem Romanorum, 1155. IV. Cum collegis infecto negotio dimittitur a Friderico, *ibid.* VI. Cum iiſdem ſecundo revertitur, & juramentum fidelitatis a Rege obtinet, *ibid.* VII.

Gregorius Cardinalis Sabinenſis tuetur partes Alexandri III. PP. 1159. XLVII.

Gregorius Card. mittitur ad Germanos a Cæleſtino III. pro expeditione ſacra in Terram ſanctam, 1195. XXI.

Gregorius Armeniorum Patriarcha ſcribit ad Innocentium III. Pap. de ſua & ſuorum devotione erga Romanam Eccl. & de Leone Armeniorum Rege ab Archiep. Moguntino coronato, 1197. XII.

Griſtanum monaſterium omni diſciplina regulari deſtitutum defert ad Alexandrum III. Arnulphus Lexovienſis Epiſc. 1181. VII.

Gualterius Agrigentinus, poſtea Archiep. Panormitanus primus Willelmi II. Siciliæ Regis pedagogus, 1187. LXXII.

Gualterius Cardinalis Epiſcopus Albanenſis ſubſcribit diplomati monaſterio ſanctæ Mariæ in Organo conceſſo ab Alexandro III. 1177. XXI.

Guarnerius legum profeſſor Bononiæ, 1158. VII.

Guelpho Bavariæ Dux ſignatur cruce pro expeditione contra Infideles in Terra ſancta, 1147. III. Moritur peſte ſub Urbe Roma, 1167. XI.

Gulemannus ſive Wicmannus Epiſc. Cicenſis auxilio Friderici Regis Romanorum contra voluntatem Cleri intruditur in Archiepiſcopatum Magdeburgenſem, 1152. VII. Ejuſdem interceſſione obtinet violenter pallium ab Anaſtaſio IV. Papa, 1154. IV. Approbat ſubſcriptione iſtam pro Octaviano Antipapa contra Alexandrum III. Papam ſententiam, 1160. XIX.

Guido Card. S. Mariæ in Porticu adeſt Conventionibus pacis inter Eugenium III. Pap. & Fridericum novum Romanorum Regem, 1152. V. Subſcribit diplomati ab Eugenio III. Canonicis S. Petri conceſſo, 1153. III.

Guido Guerra intereſt articulis concordiæ inter Eugenium III. & Fridericum novum Romanorum Regem, 1152. V. A Spoletinis in carcere detentus liberatur a Friderico, 1155. XX.

Guido Florentinus Cardinalis S. Chryſogoni mittitur cum legatione ab Eugenio III. in Terram ſanctam, 1147. I. Subſcribit diplomati ab Eugenio III. Canonicis S. Petri conceſſo, 1153. III.

Guido Comes Blandratenſis intereſt concordiæ pacis inter Eugenium III. Pap. & Fridericum novum Regem Romanorum, 1152. V. Alexandro Papæ minus familiaris timore Friderici Imp. 1159. XXXIV.

Guido tituli Paſtoris Cardinalis ſubſcribendo approbat diploma Canonicis S. Petri ab Eugenio III. conceſſum, 1153. III.

Guido Clemens S. Potentianæ Cardinalis quidnam ſentiat de avaritia Rom. Eccleſ. 1156. XIII.

Guido, Guidonis Blandratenſis Comitis filius, a Friderico Imperatore Archiepiſcopus Ravennas electus, impeditur ab Hadriano, 1159. II.

Guido diaconus Cardinalis Cremenſis mittitur cum legatione ad Fridericum Imperatorem, 1159. XIII. Refragatur electioni Alexandri III. *ibid.* XXIX. Eligit Octavianum, *ibid.* XXXVI. Perſtat in obſtinatione, & adorat eumdem, *ibid.* Ab Alexandro excommunicatus eſt, *ibid.* XXXIX. Scribit cum ſociis epiſtolam circularem per orbem de legitima Octaviani electione, 1159. XLI. XLIV. Perſtringitur ambitionis ab Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo, *ibid.* LXV. Octaviano mortuo, a fautoribus Cæſaris intruditur potius quam inthronizatur, 1164. LII. Creatur Antipapa, & confirmatur a Friderico Imp. in conciliabulo Wirtzburgenſi, 1166. III. VII. Quanta inſtantia Fridericum in Italiam evocaverit, 1168. VIII. Eumdem cum uxore coronat, *ibid.* X. Cognoſcit ſecreta Alexandri III. per Joannem Cumin Anglum proditorem, 1168. XX.

Guido diaconus Card. Cremenſis ejecto ex Italia Friderico Imperatore vacillat animo, *ibid.* LXII. LXIV. Incurabili morbo percutitur in pede, 1169. XXXIX. Morbo cancri conſumptus perit, 1170. LVI.

Guido electus Archiepiſcopus Ravennenſis ſubſcribit ſententiæ contra Alexandrum Tertium pro Octaviano Antipapa pronuntiatæ, 1160. XIX.

Guignella Longobardiæ villa, 1175. V.

Guillelmus. *Vide*, Willelmus.

Gulmanorum familia in Hiſpaniis celebris S. Dominici Ordinis Prædicatorum fundatoris proſapia, 1170. LXII.

Guntherus corrigitur per Ottonem Friſingenſem de tempore obitus Conradi Regis Romanorum, 1157. III. Perſtringitur ab Auctore, *ibid.* VI. Cur deſtiterit Friderici Imp. geſta carmine proſequi, 1160. XXX. Alexandri Tertii electionem legitimam fuiſſe oſtendit, *ibid.*

Guarwinus Protonotarius confirmat juramento pacem inter Fridericum Imperatorem, & Willelmum Siciliæ Regem compoſitam, 1177. LXXIX. De eadem conficit diploma, *ibid.*

H

HAbitum monaſticum ſumit Pontiniaci S. Thomas Cantuarienſis, 1164. XLI.

Hadrianus IV. Papa. *Vide*, Nicolaus Anglicus S. R. E. Cardinalis.

Hæreſiarchæ noſtri temporis Henrico Petrobruſiano perquam ſimillimi, 1147. XVII.

Hæreſis Giliberti Pictavienſis Epiſcopi, 1147. VI. Defertur ad Sedem Apoſtolicam, *ibid.* VII. Qualis ſit, *ibid.* X. Henriciana detegitur in provincia Toloſana, *ibid.* XI. XII. Ejus præcipua capita quæ fuerint, *ibid.* XIII. Alia Apoſtolicorum oritur, ejuſque errores, *ibid.*

ibid. XXI. Alia ridicula & inſana Eonis cujuſdam Britanni, ejuſque errorum & damnatio, 1148. II. VI. Alia Albienſium detegitur Toloſæ in Gallia, 1176. III. Ejus præcipua capita errorum, *ibid.* Damnatur publica, *ibid.* IV. Reviviſcit, 1178. XVII. Rurſus damnatur, *ibid* XXIII. Deploratur amariſſime ab Henrico Abbate Claravallenſi, *ibid.* XXIX. Alia & nova in Galliis oritur de conſecratione vini aqua mixti in ſanguinem Chriſti, 1188. XXVIII. Impugnatur a Ganfredo monacho Ciſtercienſi, *ibid.*

Hæreticus non omnis dicendus, qui hæretica ſenſit, ſi hæreſim ſuam cum pertinacia non defendat, 1148. XIII.

Hæretici Manichæi reviviſcunt Toloſæ, 1178. XVII. Convincuntur, & condemnantur a Legato Sedis Apoſtolicæ, *ibid.* XIX. Fraudulenter profeſſionem Fidei Catholicæ emittunt, *idid.* XX. XXVI. Jurare recuſant, *ibid.* XXVII. Excommunicantur, & a conſortio Fidelium prohibentur, 1178. XXIII. Anathamatizantur ab Alexandro III. in Concilio Romano generali, 1179. III.

Hamericus Apoſtolicæ Sedis in Oriente Legatus, 1182. XIII. Primus promotor & propagator Ordinis Carmelitarum, *ibid.* Boamundum Principem Antiochiæ cenſuris percellit ob repudiatam legitimam uxorem, *ibid.* XV. Lamentabilem dat epiſtolam ad Henricum II. Anglorum Regem de cæde Chriſtianorum in Terra ſancta, & pro ſuccurſu mittendo, 1187. V.

Hardamannus, ſive Hartmannus Epiſcopus Brixienſis cum Eberarde Archiep. Alexandrum Papam tuetur adverſus Imp. Fridericum, 1160. XXIX.

Hardeſius Cardinalis præſens aſt abſolutioni Willelmi Scotorum Regis, 1181. I.

Hartwicus Archiepiſcopus Bremenſis accipit crucem peregrinationis in Terram ſanctam, 1196. XXII.

Hebræi. *Vide*, Judæi.

Hebron orbs Judææ expugnatur a Saracenis, 1187. V.

Hector Frangipanis cum populo Romano jubet dimitti Alexandrum Papam cum Cardinalibus, 1159. XXXII.

S. Helena Viſigotha ſeu Suena, vidua miræ ſanctitatis, de nece generi ſui per calumniam accuſatur, atque innocens a cognatis ejus occiditur, 1164. L. Miraculis a morte illuſtris ab Alexandro III. Papa canonizatur, *ibid.*

Helmoldus Chronographus, 1170. VI.

Hemericus de Rancona accuſat Henricum II. Regem Anglorum de damnis ſibi illatis, 1168. XVI.

Henricus I. Angliæ Rex cauſa fuit controverſiæ inter Theobaldum Archiepiſcopum Cantuarienſem, & Bernardum Epiſcopum S. Davidis, 1148. XXXV.

Henricus Epiſc. Wintonienſis qualenam conſilium det ſancto Thomæ Cantuarienſi, 1164. XVII.

Henricus Archiep. Moguntinus commendatur Legatis Sedis Apoſtolicæ a S. Bernardo, 1153. IV. Ab iiſdem deponitur, *ibid.* V. Laudatur plurimum, & innocens probatur a Conrado Epiſcopo Chronographo rerum Moguntiacarum, *ibid.* VI. Legatos Apoſtolicos ad Dei tribunal citat, *ibid.* VII. Ad Ciſtercienſes ſecedit, & moritur, *ibid.*

Henricus Conradi Romanorum Regis frater accipit crucem pro ſuſcipienda in Terram ſanctam peregrinatione, 1147. I.

Henricus item Ratiſponenſis Epiſcopus eamdem accipit, *ibid.* Increpatur duriſſime una cum cæteris Germaniæ Epiſcopis ab Eugenio III. ob neglectum officii paſtoralis, 1152. VIII.

Henricus hæreticus Petrobruſianus inficit provinciam Toloſanam, 1147. XII. Mutavit hæreſim Petri de Bruis magiſtri ſui, *ibid.* XIII. Ejus præcipui errores, *ibid.* Deſcribitur a vita anteacta, profeſſione & moribus, *ibid.* XVI.

Henricus Ludovici VII. Francorum Regis frater fit monachus Ciſtercienſis, 1149. XI. Pro famuli ſui converſione apud S. Bernardum intercedens quale acceperit reſponſum, *ibid.* Eligitur Epiſcopus Bellovacenſis, *ibid.* XII. Per litteras conqueritur apud Petrum Abbatem Cluniacenſem, quod ſuam in Epiſcopatum electionem promoverit, & non impediverit, *ibid.*

Henricus Rogerii Siciliæ Regis filius moritur, 1160. XIV.

S. Henricus Epiſcopus Upſalenſis conſecratur a Nicolao Anglico Cardinali Legato, 1148. XL. Martyrio coronatur, 1151. VI.

Henricus Primus Romanorum Imperator miraculis clarus adſcribitur ab Eugenio III. in album Sanctorum, 1152. IV.

Henricus Notarius teſtis concordiæ inter Eugenium III. & Fridericum novum Romanorum Regem initæ, *ibid.* VI.

Henricus SS. Nerei, & Achillei Cardinalis confirmat manu ſua diploma Canonicis S. Petri ab Eugenio III. datum, 1153. III. Mittitur ab Hadriano IV. ad Willelmum Siciliæ Regem, & ab eo non admittitur; & quare, 1154. IV. Mittitur cum legatione ad Fridericum Romanorum Imp. a Pontifice ad placandum illius animum, 1158. I. In via cum collega & doctore capitur, ſpoliatur, & vinculis traditur, *ibid.* II. Liberatur ab Henrico Duce Bavariæ & Saxoniæ, *ibid.* Pontifice Imperatori reconciliato donis afficitur, 1158. V. Sollicite ſcribit ad Eberardum Epiſcopum Bambergenſem pro reformanda inter Pontificem & Imperatorem pace, 1159. VIII. Quidnam ab eo reſponſi accipiat, *ibid.* IX. Alia fungitur legatione ad Imperatorem, *ibid.* XIII. Patrocinatur electioni Alexandri III. 1159. XLVII. Fungitur legatione pro Alexandro III. ad Concilia in Galliis indicta, 1161. VIII. Baptizat filiam Ludovici Regis Francorum, 1162. XII. Urget ſanctum Thomam ſuſcipere Archiepiſcop. Cantuarienſem, *ibid.* XXI.

Henricus Dux Northmanniæ, Mathildis Imperatricis filius, creatur Rex Anglorum, Secundus hujus nominis, 1154. V. Congratulatur Hadriano IV. de ſuſcepto ſummo Pontificatu, *ibid.* Obtinet ab eodem diploma de regno Hiberniæ, ſed conditionaliter, 1159. XXI. Suadente Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo, Alexandrum III. in ſummum Pontificem ſuſcipit, *ibid.* LXI. LXII. LXIII. A Rege Francorum Ludovico arbiter conſtituitur, 1159. LXXI. Conſenſum præbet ſententiæ contra Alexandrum pro Octaviano latæ, 1160. XIX. Octavianum ſpernit, & Alexandrum veneratur, *ibid.* XLVII.

Henricus Dux Northmanniæ litteras Octaviani cum ludibrio & riſu projicit poſt tergum, *ibid.* Agente Alexandro III. componit pacem cum Ludovico Francorum Rege, 1161. VII. Coacto ſuorum Epiſcoporum Concilio Alexandrum III. ſuſcipit in Pontificem, & refutat Octavianum ſchiſmaticum, *ibid.* Ingenti honore accipit S. Petrum Tarentaſiæ Archiepiſcopum, & cappæ illius partes avellit, & pro reliquiis defert, *ibid.* XII. XIII.

Henricus Dux Northmanniæ peſſimos Friderici conatus diſſolvit contra Alexandrum Papam, 1162. IX. Devotiſſime veneratur Alexandrum Papam, *ibid.* XI. Eodem muneribus

bus bonorata recedi I, *ibid.* Eligit S. Thomam ſuum Cancellarium in Archiepiſcopum Cantuarienſem, 1161. XXI. Minis impetitur ab eodem, *ibid.* Alexandro Papæ offert quemcumque regni ſui locum pro habitatione, 1163. XVIII. Quibus de cauſis primum cœperit S. Thomam odio habere, *ibid.* XIX. XX. Contra Epiſcopos Angliæ inſurgit; & quare, *ibid.* X.C.

Henricus Dux Northmanniæ quam fuerit præceps in iram, *ibid.* Deſcribitus a naturæ proprietate, *ibid.* Improbum inis conſilium contra S. Thomam, *ibid.* XXII. Contra Alexandrum Papam machinatur inſidias; & quales, 1164. I. Sanctum Thomam, ſuaſu aliorum in ſuam ſententiam pertrabit, *ibid.* IV. Infeſte contra eumdem a regni malevolis incitatus, 1147. III. Renovat iram contra S. Thomam, *ibid.* VII. XII. Ab Alexandro Papa petit legationem Angliæ concedi Eboracenſi, & confirmari conſuetudines regias Clarendunæ ſubſcriptas, & partem petitionum obtinet, partem non, 1164. IX. Ab eodem paterne monetur, & exemplis impiorum Regum abſterretur ab oppreſſione Eccleſiaſticæ libertatis, *ibid.* XII. Citat peremptorie S. Thomam, & rationem omnium anteactorum exigit, *ibid.* XVI.

Henricus Dux Northmanniæ edictum contra clericos S. Thomæ promulgat, *ibid.* Quas poſt fugam S. Thomæ leges tulerit, *ibid.* XXV. Quam infames conſtitutiones ediderit in præjudicium libertatis Eccleſiaſticæ, *ib.* XXXVII. Alias ſancit in Northmannia, 1164. XLII. In bona & amicos S. Thomæ tyrannice ſævit, *ibid.* XLIII. Tributum denarii S. Petri perſolvi prohibet, *ibid.* XLII. XLIII. Commonetur a S. Thoma redire in gratiam cum Eccleſiis, 1165. III. Ejus obſtinatio ab eodem deſletur, *ibid.* VII. Illicita poſtulans ab Alexandro repulſam patitur, 1165. VIII. Deficit ab Alexandro III. Papa ad Guidonem Cremenſem Antipapam; & quare, 1166. I.

Henricus Dux Northmanniæ Legatos mittit ad Alexandrum cum minis & imperio, *ibidem*. Non juraſſe Guidoni Antipapæ fidelitatem oſtenditur ab Archiepiſcopo Rothomagenſi, *ibid.* VI. Purgat ſe de calumnia apud Cardinales, quod juraverit Antipapæ & de aliis, *ibid.* XIX. Verſipellis eſt, 1166. XXIII. Ad reſipiſcendum monetur a S. Thoma, *ibid.* XXX. Perſecutione contra Dei Eccleſias mox perdidit omnes victorias, 1167. XVI. Timet excommunicationem ſibi a S. Thoma infligendam, *ibid.* XXVI. In Conſiliarios invehitur, *ibid.* Juſto Dei judicio appellat ad Sedem Apoſtolicam pro auxilio, quam conabatur conculcare, *ibid.* Laudatur a ſuis Epiſcopis egregie apud Alexandrum Papam, *ibid.* XLIII. Ab iiſdem excuſatur, 1167. XLIV.

Henricus Dux Northmanniæ petit Willelmum Cardinalem papienſem ad ſe in Angliam mitti, *ibid.* XLIX. Convenitur perquam humanites per litteras a S. Thoma, *ibid.* L. Rogatur ablata Eccleſiis reſtituere, *ibid.* Quanto ſuo periculo non revocet Epiſcopos ejectos, 1167. XLIII. Novis artibus conatas eludere ſententiam excommunicationis a S. Thoma ſibi minitatam, *ib.* XLIV. Vaniſſime gloriatus de circumvento Pontifice & Cardinalibus, 1167. LXII. LXVIII. 1168. XVI. XVIII. Aliquos, non omnes Cardinales auro corrupit, *ibid.* LXVIII. Litteras accipit ab Alexandro Papa pro Legatis Apoſtolicis, 1168. IV. Renovat pacem cum Ludovico Francorum Rege, *ibid.* XV. Willelmum Papienſem Cardinalem totum pertrahit in ſuas partes, *ibid.* XVI.

Henricus Dux Northmanniæ graviſſime a diverſis accuſatur, *ibidem*. Legatis oſtenditur, & abſque honore dimittit, *ibid.* XLV. Fictæ lacrymas fundit, 1168. XLVI. Minis agit contra Alexandrum, *ibidem*. Quibus conditionibus renuntiare conſuetudinibus regiis ſe offerat, *ibid.* LI. Legatos mittit ad Alexandrum Papam, *ibid.* LXVI. Exandeſcit contra S. Thomam, & verbis contumelioſis proſciadis, *ibid.* LXVII. Male provocat eumdem ad exempla anteceſſorum Archiepiſcoporum, *ibidem*. Conqueritur acerbe apud Ludovicum Francor. Regem, quod S. Thomam Cantuarienſem in ejus contemptum alat, *ibid.* LXIII. Quænam contra eumdem ab Alexandro Papa petat, 1169. I. Promiſſis & muneribus Italiæ civitates ſollicitat contra S. Thomam, *ibid.* I. II. Item Alexandrum Papam, *ibidem*. Item Willelmum Siciliæ Regem, *ibid.* IV.

Henricus Dux Northmanniæ ingenti cum honore viſitat Legatos Apoſtolicæ Sedis, 1169. XI. Quid cum iiſdem egerit, *ibidem*. Conqueritur de Alexandri Papæ contra ſuos conatus obſtinatione, *ibidem*. Per oculos Dei jurare ſolitus, *ibid.* Quænam tractet cum Legatis Apoſtolicæ Sedis *ibid.* XII. Negat ſe curare excommunicationis ſententiam Legatorum, 1179. XIII. Reprehenditus a ſuis Epiſcopis, *ibidem*. Promittit S. Thomæ pacem, & priſtinam amicitiam, *ibid.* XIV. Quibus formalis verborum conetur pacem ſtabilire, *ibid.* XV. Conatur Alexandrum per Legatos præoccupare, *ibid.* XVIII. Vivianum deludit vana ſpe conciliandæ pacis, *ibid.* XXI.

Henricus Dux Northmanniæ a Viviano querelis impetitur, & ad pacem incitatur, *ibid.* XXVIII. Commonetus cum minis ab Alexandro ad reſipiſcentiam, *ibid.* XXX. XXXI. Ultima legatione convenitur ab eodem, 1169. XLVII. Laudatus egregie a Petro Bleſenſi, *ibid.* XLVIII. Indignatione nova contra Papam commotus, cogit ſuos proceres contra eumdem jurare, *ibid.* XLIX. Quam illicita præſumpſeris contra Sedem Apoſtolicam, 1170. XIII. Excommunicationis fulmine terretur a Papa, & præcipitat reconciliari S. Thomæ, *ibid.* XX. De eadem complenda ſcribit ad Rothomagenſem Archiepiſcopum, *ibidem*. Ejus natura & verſutia multiplex depingitur egregie a S. Thoma, 1170. XXI. Redit cum eodem in gratiam, *ibid.* XXII. Quam amice eumdem excipiat & tractet, *ibid.* XXIII.

Henricus Dux Northmanniæ quid ſentiat de S. Thoma, 1170. XXV. Petitiones S. Thomæ ratificat, *ibid.* XXVI. De pace cum eodem compoſita reddit filium Henricum certiorem, *ibid.* XXVII. Convenitur a S. Thoma, & incipit ruſſus alienari ab eodem, & negat abſenti futuram bonorum ablatorum reſtitutionem, 1170. XXXV. Iaesute parat S. Thomæ exitium, *ibid.* XLV. Accuſatur apud Alexandrum de ejuſdem nece, 1171. I. De eadem excuſatur ab Epiſcopis Angliæ, *ibid.* II. De eadem per juramenta ſuorum Legatorum apud Papam aliquatenus purgatur, *ibid.* V.

Henricus Dux Northmannorum a S. Thoma ſubjicitur cum toto regno interdicto, *ibidem*. Ejus nomen Alexandro Papæ abominabile, 1171. VIII. Appellatione ad Sedem Apoſtolicam interpoſita eludit Legatorum Apoſtolicorum auctoritatem, *ibid.* XI. Hiberniam ſubiicit, *ibidem*. Ejus confirmationem obtinet ab Alexandro Papa, 1171. XII. Jurat ſe innocentem eſſe a nece S. Thomæ, 1172. II. III. VI. Per omnia ſe Legatis Apoſtoli-

licæ Sedis pariturum ſpondet, *ibid.* A filio rebelli bello petitur, 1173. VII. VIII. Alexandrum Papam in auxilium vocat, *ibid.* IX. A Willelmo Siciliæ Rege conſolatorias accipit, *ibid.* XVI. De conſpiratione Ludovici Regis Francor. contra ſe admonetur ab Archiepiſcopo Rothomagenſi, & Epiſcopo Leaovienſi, *ibid.* XVII.

Henricus Dux Northmanniæ Epiſcop. novas promovet ad ſedes vacantes in deſpectum Henrici filii, *ibid.* XVII. Docetur per litteras a Reginaldo Electo Bathonienſi de ſtatu rerum ipſius in Urbe, 1174. IV. Publice pœnitens viſitat ſepulcrum Sancti Thomæ Cantuarienſis, *ibid.* Ejuſdem Sancti auxilio potitur ingenti victoria contra hoſtes, *ibid.* VII. Innocens oſtenditur fuiſſe a cæde S. Thomæ, *ibid.* IX. Cogitur ab Aleaandro Papa ſub pæna eacommunicationis deſponſare Richardum filium Pictaviæ Comitem Aleſiæ Ludovici Francor. Regis filiæ, 1177. XCII. Cum Ludovico Francorum Rege conjurat contra hæreticos Manichæos noviter reſuſcitatos, 1178. XVII. Splendide & honorifice excipit Ludovicum Regem Francor. ad tumbam S. Thomæ Cantuarienſis peregrinantem, 1179. XIV.

Henricus Dux Northmanniæ promittit ſubſidia ſe miſſurum in Terram ſanctam, 1180. XX. Novis legibus extollit libertatem Eccleſiaſticam, & veterem infamiam delet, *ibidem.* Lucium III. Papam violentia Romanorum ejectum, & attritum pecuniis juvat, 1183. III. Lugent immodice Henrici filii mortem revocatur a mœrore per Petrum Bleſenſem, *ibid.* V. Lucium III. ſollicitat pro reſtituendo in gratiam Imperatoris Duce Saxoniæ, 1184. II. Religionis augendæ ſtudio flagrat, *ibid.* V. Jure hereditatis Rex Jeruſalem eſt; & quare, 1185. VI.

Henricus Dux Northmanniæ per litteras docetur a Lucio III. de miſeriis & periculis Terræ Sanctæ, & ut periclitanti auxilium ferat rogatur, *ibid.* VII. Comitia habet pro expeditione cogenda, *ibid.* IX. De eadem habet colloquium cum Philippo Francorum Rege, *ibidem* X. Quænam obtineat ab Urbano III. Papa, 1186. VI. Iraſcitur S. Hugoni Lincolnienſi Epiſcopo, quod ſummum regni Foreſtarium excommunicatione perculerit, *ibid.* XVII. Mitigatur eius reſponſio, *ibid.* XIX. Sollicitatur pro mittendo auxilio contra Sarracenos in Terram ſanctam ab Haimerico Antiochiæ Patriarcha, 1187. V. De capta Jeroſolyma, & rebus in Palæſtina tam a Chriſtianis, quam Sarracenis geſtis docetur a Terrico Templariorum magiſtro, *ibid.* VII. Pro expeditione in Terram ſanctam facienda colloquium habet cum Philippo Rege Francorum, 1188. III. Decimas pro eadem indicit, & modum exigendi præſcribit, *ibid.* IV. De ingenti coacto exercitu ad liberationem Terræ Sanctæ ſcribit Orientis Principibus Chriſtianis, *ibid.* XVI. Colloquium aliud habet cum Rege Franciæ pro componenda pace, 1189. II. Pœnitentia præmiſſa moritur, *ibid.* III. Ubi ſit ſepultus *ibid.*

Henricus & Fridericus comites capiunt in itinere Legatos Apoſtolicas cum Epiſcopo Tridentino ductore, & ſpoliatos mittunt in carcerem, 1158. II. Pœnas dant improbitatis Henrico Bavariæ & Saxoniæ Duci, *ibid.*

Henricus Bavariæ & Saxoniæ Dux liberat Apoſtolicæ Sedis Legatos, & Epiſc. Tridentinum captos, *ibid.* Cohibet Fridericum Imp. vim contra Legatos Alexandri III. Papæ meditantem, 1159. XXXIV.

Henricus Præpoſitus de Berthersgaden ſcribit ad Eberardum Archiepiſcopum Salaburgenſem de negotiis in conciliabulo Papienſi tranſactis, 1160. XXV.

Henricus Comes Trecenſis adhæret Friderico Imp. & conatur fraudulenter Regem ſuum Ludovicum circumvenire, 1162. V.

Henricus Saxoniæ Præſes excipit humaniter Waldemarum Regem Danorum, *ibid.* XVIII.

Henricus litterarum S. Thomæ Cantuarienſis bajulus & Legatus, 1163. XXIV.

Henricus Pizim, vel Pichim Henrici II. Anglorum Regis ad Alexandrum III. Legatus, 1168. XLVI. 1171. IV.

Henricus Henrici II. Angliæ Regis filius, 1169. XI. Cervum in venatione captum patri defert Legatis Sedis Apoſtolicæ præſentandum, *ibid.* Coronatur abſque conſenſu Alexandri III. ab Archiepiſc. Eboracenſi, 1170. VII. VIII. A patre certior fit de pace cum S. Thoma inita, *ibid.* XXVII. Contra patrem bellum movet, 1173. VII. Multis argumentis ſuadetur ab Archiepiſc. Rothomagenſi cum patre pacem componere, *ibid.* XII. Conſecrationem Epiſcoporum a patre electorum fruſtra conatur impedire apud Alexandrum III. 1174. III. Defert ante Philippum Francorum Regem coronandum coronam Ducatus Northmanniri, 1179. XV. Morbo gravi corripitur; & quare, 1183. IV. Vere & chriſtiane pœnitet, & moritur, *ibid.*

Henricus Comes de Dieſſa jubetur a Friderico Imp. jurare obſervationem pactorum & pacis, inter ipſum & Papam initæ, 1177. XXVII. LXVI. LXVII. LXXII. Ejuſdem nomine jurat paris obſervationem Willelmo Siciliæ Regi, 1177. LXXX.

Henricus VI. Germaniæ Rex, Friderici Imp. filius, jubet Epiſcopum Verdenſem ſuo nomine jurare ratificationem pacis inter patrem ſuum & Romanum Pontificem, ac Regem Siciliæ & Longobardos initæ, *ibid.* Epiſcopum quemdam indignis modis tractat, 1186. IV. Conſtantiam Rogerii Siciliæ Regis filiam ducit uxorem, *ibid.* XXV. Mortuo Willelmo Siciliæ Rege, contra invaſores regni mittit exercitum in Italiam, 1189. XIV. Mortuo patre reddit unicuique a patre ablata, & omnium animos ſibi conciliat, 1190. XIII. Petit a Clemente III. Papa coronam Imperii, *ibid.* In Italiam venit pro corona Imperiali, 1191. I. Cum Romanis paciſcitur pro obtinenda corona, *ibid.* IX. Dato ſacramento de conſervandis Romanæ Eccleſiæ juribus coronatur cum uxore, *ibid.* X.

Henricus VI. Germaniæ Rex regnum Neapolitanum invadit & Neapolim obſidet, 1191. XIII. Devaſtatis omnibus, violentia caloris æſtivi obſidionem ſolvit, *ibid.* Agit apud Cæleſtinum III. pro liberatione Conſtantiæ uxoris in Sicilia captivæ, *ibid.* XVII. Conradum & Diopoldum Principes ad infeſtandum regnum Neapolis cum exercitu relinquit apud Soram & Arcem, *ibid.* Significat Philippo Regi Francorum de capto Richardo Rege Anglorum, *ibid.* XL. Richardum Regem de multis accuſat in pleno Concilio, 1193. XLIII. Eloquentiam ejuſdem admiratus, illum ad oſcula admittit, & mitius tractat, *ibid.* XLIV. Cum exercitu Italiam ingreditur, & in Salernitanos Imperatricis proditores ulciſcitur, 1193. I. Crudeliſſime deſævit in Tancredi Siciliæ Regis, & filiorum defunctorum cadavera, *ibid.* Anathema ei minatur Cæleſtinus III. ob detentum in carcere Richardum Anglorum Regem, *ibid.* XVIII.

Henricus VI. Germaniæ Rex ſcribit ad Angliæ proceres de concordia & pace inter ipſum & Ri-

& Richardum Regem compoſita, *ibid.* XXI. Siculos promiſſionibus deceptos quantis cladibus affecerit, 1194. XVIII. Eoſdem regiis theſauris ſpoliat, *ibid.* XX. Ruſſus ob captum Richardum Regem excommunicatur a Cæleſtino III. 1195. V. Expeditionem in Terram ſanctam omni conatu promovet, *ibid.* XXII. Quanta ſit paſſus a Conſtantia Imperatrice uxore, 1197. II. In Italiam redit contra Northmannos ſub prætextu expeditionis in Terram ſanctam promovendæ, 1196. V. 1197. I. Feraliter deſævit in Richardum Comitem de Cerra, *ibid.* Item in filios regii ſanguinis, *ibid.* Conſpiratione Siculorum conterritus fuga ſaluti conſulit, *ibid.* II. Alexio Angelo Græcorum Imperatori immenſum tributum imponit, *ibid.* III. Moritur in excommunicatione, *ibid.* V. Prohibetur ſacra ſepultura a Cæleſtino III. *ibid.* Ejus teſtamentum pium admodum & laudabile, 1197. IX.

Henricus Abbas Claravallenſis deplorat amariſſime cæcitatem & obſtinationem Manichæorum Toloſanorum, 1178. XXIX. Renuntiatur Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, 1179. XIII. Legatione fungitur in Gallia, 1188. XVII. Excommunicando Richardum Comitem perturbat expeditionem ad Terræ ſanctæ liberationem coactam, *ibid.* Fridericum Imp. cruce ſignat, *ibid.*

Henricus Dux de Luvain comitatur Ludovicum Regem Gallorum in Angliam peregrinantem ad ſepulcrum S. Thomæ Cantuarienſis, 1179. XIV.

Henricus quidam Friderici Imp. ad Saladinum Babyloniæ Regem Legatus, 1188. XIX.

Henricus Saxoniæ Dux reſtituitur in Ducatum ab Henrico VI. Germaniæ Rege, 1190. XIII.

Henricus Richardi Regis Anglorum nepos creatur Rex Jeroſolymorum, 1191. XXXIX.

Henricus Brabantiæ Dux ſignatur cruce pro ſuſcipienda in Terram ſanctam peregrinatione, *ibid.*

Henricus Comes Palatinus itidem, *ibid.*

Henricus Epiſcopus Pragenſis cohibet clericos Boemos contra Petrum S. Mariæ in Via lata Cardinalem Legatum arma capientes, 1197. XIX.

Heraclius Epiſcopus Cæſarienſis contendit Romam ad Concilium generale, 1178. XI. Succedit Amalrico Jeroſolymorum Patriarchæ in Patriarchatu, 1180. XXXV. Legatione fungitur nomine Regis Jeruſalem in Occidente, 1185. VI. Mœrens redit in Orientem; & quare, *ibid.* X.

Herbertus Epiſcopus Tiberiadenſis pergit Romam cum Fulchero Jeroſolymorum Patriarcha, 1155. XXVIII.

Herebertus Chryſopolitanus ſchiſmaticus & intruſus Epiſcopus graviſſima quæque machinatur, ſed fruſtra, contra S. Petrum Archiepiſcopum Tarentaſiæ apud Fridericum Imp. 1160. XXXVII. Quanta mala contra Epiſcopos & monachos Catholicos excitaverit, *ibid.* Egregie confunditur & acriter a Friderico Imperatore, *ibid.* Orationibus S. Petri Archiepiſcopi Tarentaſiæ interit, 1162. II. Quam impœnitens deceſſerit, *ibid.*

Herebertus vitæ & geſtorum S. Thomæ Cantuarienſis ſcriptor, 1162. XXI.

Herimannus, ſive Hartmannus Epiſcopus Brixinenſis accipit litteras encyclicas a Friderico Imp. pro cogendo conciliabulo Papienſi in cauſa Alexandri III. & Octaviani pſeudopapæ, 1159. LII. Docetur a Friderico Imp. per litteras de rebus in conventiculo Papienſi geſtis, 1160. XXII.

Hermannus Comes de Baden præſens eſt concordiæ pactis inter Eugenium III. Papam, & Fridericum novum Regem Romanorum initis, 1152. VI.

Hermannus Epiſcopus Conſtantienſis itidem, *ibid.* Eiſdem ſe teſtem ſubſcribit, *ibid.* Perſtringitur cum cæteris Germaniæ Epiſcopis ſeveriſſime ab Eugenio; & quare, *ibidem.* VIII.

Hermannus Epiſcopus Verdenſis mittitur a Friderico Imperatore ad Hadrianum IV. Papam, 1159. I. Nihil efficit, *ibid.* Ablegatur a Friderico Imperatore ad Alexandrum Papam, ut veniat ad conciliabulum Papienſe, *ibid.* XLIX. LI. Ingenti faſtu Papam & Cardinales alloquitur, *ibid.* LIV. Quale reſponſum accipiat, *ibid.* LVI.

Hermannus Landgravius Thuringiæ ſignatur cruce pro ſuſcipienda peregrinatione in Terram ſanctam, 1195. XXII.

H. Rex Hungariæ reddit ſuis Eccleſiis per publicum diploma libertatem olim a ſe ablatam, 1169. XX.

Hibernia Eccleſiæ Romanæ propria, 1159. XXI. Traditur Henrico II. Anglorum Regi ſub conditione annui denarii S. Petri, *ibid.* XXII. 1171. XI. Eidem hereditario jure confirmatur ab Alexandro III. *ibid.* XII. Confirmatur item ab Urbano III. ejuſdem filio, 1188. XV.

Hibernorum Eccleſia quatuor novis Archiepiſcopatibus illuſtratur ab Eugenio III. 1166. XXVII.

Hierarchiæ Eccleſiaſticæ ordo, 1185. VI.

Hieroſolyma defenditur ab Infidelibus virtute ſanctæ Crucis, 1186. XXXI. Recuperatur a Saladino Babyloniæ Rege, 1187. VIII. IX. Quot annis ſub dominio Chriſtianorum fuerit, *ibid.* XX.

Hilarius Ciceſtrenſis Epiſcopus incurrit odium Henrici Secundi Anglor. Regis, 1163. XX. A S. Thoma Cantuarienſi increpatur, *ibid.* XXII. Quale conſilium S. Thomæ det, 1164. XVII. Depoſitionis ſententiam pronuntiat nomine conciliabuli contra eumdem, *ibid.* XXI. Deridetur ab Alexandro & toto Concilio ob minus congrue prolatam contra S. Thomam accuſationem, *ibid.* XXXIV.

Hildebrandus Cardinalis SS. duodecim Apoſtolorum roborat manu ſua datum ab Alexandro III. monaſterio S. Mariæ in Organo diploma, 1177. XXI.

S. Hildegardis virgo viſionibus claret, & ab Eugenio III. Papa approbatur, 1148. XXXII. Prædicit Arnoldo ſchiſmatico Archiepiſcopo Moguntino interitum, 1160. XXXII.

Hillinus electus Trevirenſis fungitur legatione ad Eugenium III. nomine Friderici novi Regis Romanorum, 1152. IV. Ob neglectum paſtoralis officii una cum cæteris Germaniæ Epiſcopis duriſſime objurgatur ab Eugenio, *ibid.* VIII. Confirmat ſubſcribendo latam pro Octaviano pſeudopapa contra Alexandrum III ſententiam, 1160. XIX.

Hiſpaniæ florent ſacris Ordinibus militaribus S. Jacobi & Calatravæ, 1195. XXV.

Hiſtoria de Henrico Archiepiſcopo Moguntino depoſito, 1153. VI. Alia diſcordiarum inter Hadrianum IV. & Willelmum Siciliæ Regem, 1155. XXIV. Alia de tota ſerie electionis Alexandri Papæ, & intruſionis Octaviani Antipapæ, 1159. XXXIX. Alia de pace inter Alexandrum III. & Fridericum Imperatorem Venetiis compoſita duplex, & utra credibilior, 1177. III. VI. XII. Integre & veraciter & ordine refertur a Romualdo Archiepiſcopo Salernitano Chronographo, & præſente, *ibid.* XIV. Alia de miraculoſa pontis Avenionenſis conſtructione, *ibid.* XCV. Alia de rebus cum Manichæis Tulu-

ſanis geſtis, 1198. XXX. Alia de capta a Sarracenis Jeroſolyma, & rebus hinc inde in Palæſtina geſtis, 1187. VII. *Vide etiam*, Radulphus.

Homerus Ripenſium Epiſcopus conſecratur, 1177. XCI.

S. Homobonus Cremonenſis diem claudit, & refertur inter Sanctos ab Innocentio III. 1197. XX.

Honores ingentes Petro Cluniacenſi Abbati defert Eugenius III. Papa, 1150. I. Alii inſueti deferuntur S. Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo ab Alexandro III. 1163. II. Ingentes Alexandro III. exhibiti a Willelmo Siciliæ Rege, 1165. XI. Item a Romanis, *ibid.* XII. Alii eidem impenſi a Friderico Imperatore Venetiis, 1177. XXIII. LXVIII. Alii exhibiti eidem a populo Romano in ingreſſu in Urbem, 1178. III.

Honores onera & miſerias comites habent, 1155. XXXVI.

Hoſpitalarii negant Fulchero Jeroſolymorum Patriarchæ decimarum ſolutionem, 1155. XXV. Romam pro ſententia contendunt, *ibid.*

Hubaldus Card. S. Praxedis præſens eſt concordiæ inter Eugenium III. Papam, & Fridericum novum Regem Romanorum initæ, 1152. V. Subſcribit diplomati ab Eugenio III. Canonicis S. Petri dato, 1153. III. Salernum mittitur ab Hadriano IV. ad inveſtigandum Willelmi Siciliæ Regis animum, 1155. XXIX. Pro pace cum eodem componenda remittitur, 1156. III. IV.

Hubaldus Cardinalis Oſtienſis adhæret Alexandro III. Papæ, 1159. XLVII.

Hubaldus Cardinalis S. Crucis in Jeruſalem approbat ſubſcribendo datum Canonicis S. Petri ab Eugenio III. diploma, 1153. III.

Hubertus S. Priſcæ Cardinalis Alexandri III. fautor, 1159. XLVII.

Hubertus Archiepiſcopus Mediolanenſis cum omni Longobardorum Senatu & Conſulibus tradit Friderico Imperatori regalia judicata, 1158. VII. Excommunicatur ab Octaviano pſeudopapa, 1161. XVI.

Hubertus Mediolanenſis, S. Thomæ Cantuarienſis in exilio comes deſignatur Archiepiſcopus Mediolanenſis, 1172. XIII. Pontifex Romanus electus, vocatur *Urbanus III. ibid.*

Hubertus de Poro Alexandrinus jurat nomine Longobardorum Friderico Imp. pacis obſervationem, 1177. XXVII.

Hubertus Epiſcopus Sareſberienſis cooperatus expiationi & dedicationi Eccleſiarum Accon, 1191. XVI.

Hubertus Archiep. Cantuarienſis renuntiatur a Cæleſtino III. Sedis Apoſtolicæ Legatus per Angliam, 1194. IX. Canonicos Eboracenſes facit certiores de ſuo adventu, *ibid.* XI. Quænam Eboraci geſſerit, *ibid.* Plures canones ſancit ad reformationem diſciplinæ Eccleſiaſticæ, 1194. XI. Jubetur a Cæleſtino III. omni diligentia incumbere in collectionem militum pro ſubſidio Terræ ſanctæ, 1195. VII. Quid cum illis agere debeat, qui ſuſcepta peregrinatione in Terram ſanctam cruce proficiſci recuſant, inſtruitur ab eodem, *ibid.* XVII. Inquiſitionem inſtituit ſuper recuſantibus ad iter accingi, *ibidem* XVIII. Reſtituit monachos a Coventrenſi Eccleſia per Hugonem de Nunant Epiſcopum ejectos, juſſu Cæleſtini III. Papæ, 1197. XVI.

Hugezus, qui & Huzezus S. R. E. diaconus Cardinalis S. Michaelis mittitur ab Alexandro III. cum Legatione in Angliam, 1175. I. Londoniis Concilium congregat, 1176. XXVI. Ob tumultum inter Cantuarienſem & Eboracenſem Archiepiſcopos ortum relicto Concilio fuga ſe ſubducit, *ibid.* Proficiſcitur ad Henricum Friderici Imp. filium pro confirmanda & roboranda pace, a patre cum Papa, Siculis & Longobardis inita, 1177. LXXX. Adeſt abſolutioni Willelmi Scotorum Regis, 1182. I.

Hugo Archiep. Rothomagenſis divortium inter Ludovicum Gallorum Regem, & Eleonoram Aquitaniæ Ducis filiam pronuntiat, 1152. III.

Hugo de Campo floſido Cancellarius regius accuſat in Concilio Pariſienſi Gilibertum Pictavienſem Epiſcopum de hæreſi, 1147. XI.

Hugo de Morevile unus ex interfectoribus S. Thomæ Cantuar. 1170. LXVI.

Hugo cognomento Diſcalceatus vexat Cluniacenſes monachos, 1152. III.

Hugo Epiſc. Card. Oſtienſis confirmat diploma Canonicis S. Petri ab Eugenio III. datum, 1153. III.

Hugo Archiep. Panormitanus tranſigit Willelmi Siciliæ Regis nomine cum Hadriano IV. pacem, 1156. IV.

Hugo Falcandus hiſtoricus, 1161. VII. Prædicit Siciliæ clades a Germanis inferendas, 1194. XX. Coſtantiam Rogerii Regis filiam omnium miſeriarum cauſam futuram oſtendit, *ibid.*

Hugo de porta Ravegnana Bononiæ Legum profeſſor evocatur a Friderico Imperatore, ut de regalibus Imperatori debitis judicet, 1158. VII.

Hugo de S. Claro Eccleſiæ Cantuarienſis occupator ſubditur anathemati a S. Thoma Cantuarienſi, 1167. XXII. XXIV.

Hugo Epiſc. Dunelmenſis viſitatur litteris ab Alexandro III. Papa; & quare, 1170. XIII. Ab eodem docetur de rebus inter ipſum & Imperatorem Venetiis geſtis, 1177. XXVI. Romam proficiſcitur ad Concilium generale, 1178. XII. Excommunicat Willelmum Regem Scotorum, 1180. I. III. Crucem accipit pro ſuſcipienda peregrinatione in Terram ſanctam, 1185. IX. Immunis pronuntiatur ab excommunicatione a Cæleſtino III. quam Gaufredus Eboracenſis in illum tulerat, 1191. XXXVII. Fit certior a Waltero Rothomagenſi Archiepiſc. de capto Richardo Rege Anglorum, 1192. XIII.

Hugo Romanus S. Thomæ Cantuarienſi in exilio ſocius fit Epiſcopus Coventrenſis, 1172. XIII. Famoſiſſimum ſcribit libellum contra Willelmum Elienſem Epiſcopum, regni Angliæ procuratorem, 1191. XXII. Graviſſime increpatur, & perſtringitur a Petro Bleſenſi, *ibidem* XXXI. Moribundus confitetur cum lacrymis peccata ſua, & deteſtatur, *ibid.* XXXIV. Quam ſibi pro remiſſione pœnitentiam injungi roget, *ibid.* Diem claudit, *ibid.*

Hugo Cardinalis S. Euſtachii, Alexandri III. Venetias navigantis comes, 1177. XVI. Roborat diploma monaſterio ſanctæ Mariæ in Organo ab Alexandro conceſſum, *ibidem* XXI. Moritur Beneventi, *ibid.* LXXXIV.

Hugo Etherianus natione Etruſcus ſcribit commentarium de proceſſione Spiritus ſancti adverſus Græcos, 1177. XXXVII. Eumdem dedicat, & mittit Alexandro III. Papæ, *ibid.* Commendatur per litteras ab Alexandro, *ibid.* XXXVIII.

Hugo Willelmi Scotorum Regis Capellanus intruditur vi regia in Eccl. S. Andreæ, 1180. V. Deponitur a Legato Sedis Apoſtolicæ, *ibid.* VI. Erecto legitimo Epiſcopo, officium Epiſcopi adminiſtrat, *ibid.* Diſcedere coactus ſacrilege aſportat ſecum Eccleſiæ ornamenta, 1180. VI. Excommunicatur a Legato Apo-

ſto-

ſtolicæ Sedis, *ibid.* Negat ſe renuntiaturum Epiſcopatui niſi in præſentia Romani Pontificis, 1182. III. Cum Joanne legitimo Epiſcopo litigat apud Papam, 1183. I. Obtinet victoriam, & reſtituitur in ſedem S. Andreæ, *ibid.* Rurſus expellitur & excommunicatur, & abſolvitur, 1188. XX. Moritur Romæ, *ibid.*

Hugo de Nuonti Archidiacon. Lexovienſis Henrici II. Anglorum Regis ad Lucium III. Papam Legatur, 1184. II. Remittitur cum legatione in Angliam ab Urbano III. 1187. I. Conſecratur Epiſcopus Coventreoſis, 1188. VI. Ejectis monachis ab Eccleſia Cathedrali, Canonicos ſubſtituit, 1197 XVI.

S. Hugo Prior Carthuſiæ renuntiatur Epiſcopus Lincolnienſis, 1182. XVII. Quænam ſui Epiſcopatus exordia faciat, & quanta prudentis, *ibid.* Primum ſuſcipit certamen contra Eccleſiarum oppreſſores, *ibid.* Negat Regi Henrico II. conſtantiſſime petitionem de conferendo in aulicum beneficio Eccleſiaſtico, 1186. XVIII. Eumdem excandeſcentem mitigat prudenti reſponſo, *ibid.* XIX. Foreſtarium pœnitentem, & cæſum abſolvit, *ibid.* Accuſatur graviter apud Richardum Anglorum Regem ab Archiepiſcopo Cantuarienſi, 1189. III. Infracto animo occurrit militibus Richardi Regis ad prædandum miſſis, & terreos fugat, *ibid.* IV.

S. Hugo prior Carthuſiæ conſtanter Regem adit, & ab invito pacem & oſculum extorquet, *ibid.* V. Eumdem acriter reprehendit de oppreſſione pauperum, & aliis peccatis, *ibid.* VI. Malleus Regum vocitatur, *ibidem.* Roſamundam Henrici II. Regis Anglorum olim pellicem extumulari jubet, & in loco profano ſepeliri, 1191. XLV. Fruſtra petit miſſionem ab Epiſcopatu a Cæleſtino III. & aliis Pontificibus, *ibid.* XLVI. Quam ſevere animadverterit in delinquentes, *ibid.* XLVII. Cognitor & judex decernitur a Cæleſtino Tertio in cauſa Gaufredi Eboracenſis Archiepiſcopi, 1194. IV. V. Ab eodem fit certior de ſuſpenſione Gaufredi ab omni officio & dignitate paſtorali, 1195. XII.

Hugo de Ponte ſacro Prior jubetur a Cæleſtino Tertio cognoſcere & judicare cauſam Gaufredi Archiepiſcopi Eboracenſis, 1194. IV. V. De eodem ab officio ſuſpenſo paſtorali fit certior, *ibid.*

Humanitas inſignis Eugenii III. P. erga Petrum Abbatem Cluniacenſem, 1150. I. Alia Ludovici Regis Francorum erga S. Thomam, 1168. XIX.

Humbaldus S. R. E. Cardinalis munerum fuit abſtinentiſſimus, 1167. LXIX. Laudatur de liberalitate in pauperes, *ibidem.* Litteras accipit a S. Thoma Cantuarienſi querelis plenas, 1169. II. Legatione fungitur ad Fridericum Imperatorem, 1173. VII. Prudenter ſimul & conſtanter eidem ſalutationem negat ob excommunicationem, *ibid.* IX. Rurſus ad eumdem cum legatione mittitur ab Alexandro, 1177. XIV. Subſcribit diplomati dato Eccleſiæ S. Mariæ in Organo ab Alexandro Papa, *ibid.* XXI.

Humbaldus S. R. E. Card. abſolvit Fridericum Imper. ab excommunicatione, 1177. XXI. Pontifex creatur, & *Lucius III.* cognominatur, 1181. XV. Ejus patria, doctrina, & ætas, *ibidem.* Joannem Epiſcopum Pictavienſem electum Archiepiſcopum Lugdunenſem conſecrat, *ibid.* Rogatur per Legatos a Willelmo Scotiæ Rege pro abſolutione, 1182. I. Eumdem abſolvit, *ibid.* De abſoluto Rege ſcribit ad Scotiæ Clerum, *ibid. & ſeq.* Eccleſiam S. Mariæ Montis Regalis erigit in Metropolim, 1183. I. Legatos mittit in Scotiam ad componendam diſcordiam inter Regem & Epiſcopum legitimum S. Andreæ, 1182. III. Cognita utriuſque cauſa, Hugoni Epiſcopatum S. Andreæ adjudicat, Joannem transfert in ſedem Dunkeldenſem, 1183. II.

Humbaldus infeſtatur a Romanis; & quare, *ibid.* III. Reges & Principes ſollicitat contra eoſdem, *ibidem.* Eoſdem pecuniis a Rege Anglorum acceptis pacificat, *ibid.* Diverſos Cardinales creat, 1184. I. Veronam proficiſcitur ad Fridericum Imp. 1185. I. II. Sollicitatur ab Henrico II. Angliæ Rege pro componenda inter Fridericum Imperatorem, & Ducem Saxoniæ pace, 1184. II. Donat Polonis corpus S. Floriani martyris, *ibid.* VII. Rogatur a Friderico Imperatore pro electis a ſchiſmaticis ordinaris, 1185. I. Negat ſe niſi pleno Concilio quidquam facturum, *ibidem.* De patrimonio Comitiſſæ Mathildis cum eodem contendit, *ibid.* II. Item de novo ſubſtituendo Archiepiſcopo Trevirenſi, *ibid.* III. Negat ſe filium ejus corona Imperiali donaturum illo vivente, 1185. IV. Interpellatur a Principibus Orientis per Legatos pro cogendo novo in Occidente exercitu Chriſtianorum ad bellum ſacrum, *ibid.* VI. Eoſdem cum litteris mittit ad Henricum II. Anglorum Regem, *ibid.* Item Ignatium Tuſculanum Epiſcopum S. R. E. Cardinalem, *ibid.* VII. Moritur, *ibid.* XI. Ejus epitaphium, *ibid.*

Humilitas mirabilis in Eugenio III. Papa, 1148. XXXIII. Item in Henrico Ludovici Francorum Regis fratre, 1149. XII. Alia Henrici II. Regis Angliæ in colendo Alexandro III. Papa, 1162. XI. Alia egregia Ludovici Regis Francorum, 1168. LXXII.

Hyacinthus S. Mariæ in Coſmedin Cardinalis roborat ſua manu diploma Canonicis S. Petri datum ab Eugenio III. 1153. I. Legatione fungitur Hadriani Papæ IV. nomine ad Fridericum Imp. contra Pontificem exacerbatum, 1158. I. In itinere cum collega & ductura capitur, ſpoliatur & carceratur, *ibid.* X. Vindicatur in libertatem ab Henrico Bavariæ & Saxoniæ Duce, *ibid.* Placat Fridericum, & muneribus cumulatur, *ibid.* V. Tuetur partes Alexandri III. 1159. XLVII. Alieniſſimus fuit ab acceptatione munerum, 1167. LXIX. In pauperes liberalis fuiſſe prædicatur, *ibid.* Studioſus eſt Henrici Regis Anglorum, 1171. IX.

Hyacinthus Cardin. approbat diploma Eccleſiæ S. Mariæ in Organo conceſſum ab Alexandro III. Papa, 1177. XXI. Fridericum Imper. cum ſuis Principibus abſolvit ab excommunicatione, *ibid.* XXII. Ad eumdem fungitur legatione, *ibid.* LVII. Intereſt abſolutioni Willelmi Scotorum Regis, 1182. I. Pontifex maximus renuntiatur, & Cæleſtinus III. appellatur, 1191. I. Sexaginta quinque annis tranſegit in diaconatu, *ibidem.* Coronationem ſuam differt de induſtria, ne cogatur coronare Henricum VI. Germaniæ Regem in Imperatorem; & quare, 1191. IX. Accepto ab eodem ſacramento de conſervandis Rom. Eccleſiæ juribus, illi coronam imponit, *ibid.* Coronam pede percutit; & quare, *ibid.* X.

Hyacinthus Card. Adelfonſum Gallæciæ Regem illicito matrimonio fruentem cum toto regno excommunicat, *ibid.* XII. Accuſationi Philippi Francorum Regis contra Richardum Angliæ Regem fidem non adhibet, *ibid.* XV. Eumdem honorifice habitum, & voto peregrinationis abſolutum cum palma & cruce in Gallias dimittit, *ibid.* Pro Willelmo Elienſi Epiſcopo Angliæ prorege graviſſima ab emulis paſſo ſcribit ad Angliæ Epiſcop. apt. XXXIII.

Joannem Moretonii Comitem omnium malorum concinnatorem jubet excommunicari, *ibid.* XXXV. Sententiam excommunicationis a Gaufredo Electo Eboracenſi in Hugonem Dunelmenſem Epiſc. & alios latam irritam ac nullam pronunciat, *ibid.* XXXVII.

Hyacinthus adſcribit in numerum Sanctorum S. Ubaldum Epiſcopum Eugubinum, 1192. I. Scoticas Eccleſias eximit a ſubjectione Eccleſiæ Anglicanæ in gratiam Willelmi Scotorum Regis, & Eccleſiæ Romanæ ſubjicit, *ibid.* II. De eadem exemptione mittit eidem privilegium ampliſſimum, *ibid.* Invehitur in accuſatores Willelmi Elienſis Epiſcopi Sedis Apoſtolicæ Legati, *ibid.* IV. Legatos a latere mittit in Northmanniam ad componendam diſcordiam inter Willelmum Epiſcopum Elienſem, & Walterum Archiepiſcopum Rothomagenſem, 1192. VIII. Pro ſuccurſu Terræ ſanctæ ſcribit ad Epiſcopos Angliæ, *ibid.* IX. Torneamenta prohibet, *ibid.* XII. Certior fit a Waltero Rothomagenſi Archiepiſcopo de capto Richardo Anglorum Rege, *ibid.* XVII.

Hyacinthus Card. Conſtantiam Imperatricem a Tancredo Siciliæ Rege in captivitate detentam liberat, 1192. XX. Interpellatur ab Alienora Regina Anglorum pro liberatione Richardi Regis, 1193. II. VI. XI. Leopoldum Auſtriæ Ducem percutit anathemate ob captum Richardum, *ibid.* XVIII. Cauſam Gaufredi Eboracenſis Archiepiſcopi delegat S. Hugoni Lincolnienſi Epiſcopo, & aliis incorruptis judicibus cognoſcendam, 1194. IV. V. Ad cohibendum ejuſdem improba facinora creat Legatum a latere per Angliam Hubertum Archiepiſcopum Cantuarienſem, *ibid.* VII. De decreta ipſi legatione certiores facit Gaufredum Archiepiſcopum Eboracenſem, & cæteros Angliæ Epiſcopos, *ibid.* X.

Hyacinthus Cardinalis quantum pro Siculis fuerit ſollicitus, 1194. XIX. Interpellatur a Richardo Anglorum Rege pro vindicta a Leopoldo Auſtriæ Duce ſumenda ob proditionem, 1195. I. Rurſus infligit anathema in Leopoldum Auſtriæ Ducem, & omnes, qui Richardum Regem Anglorum ceperunt, *ibid.* II. Item in Henricum V. Imperatorem eadem de cauſa, *ibid.* V. Jubet Philippo Francorum Regi, ut ejectam legitimam uxorem reducat, & illicite ductam dimittat, *ibid.* VI. Scribit ad Hubertum Archiepiſcopum Cantuarienſem, ut omni opera in expeditionem Terræ ſanctæ per Angliam colligendam incumbat, *ibid.* Milites ſacra cruce ſignatos indulgentia peccatorum, & aliis gratiis proſequitur, *ibid.* VII.

Hyacinthus Cardinalis rurſus agit per litteras contra Gaufredum Archiepiſcopum Eboracenſem dyſcolum, *ibid.* X. Eumdem ſuſpendit ab omni officio & dignitate Epiſcopali, *ibid.* De eadem ſuſpenſione ſcribit ad Clerum & populum diœceſis Eboracenſis, *ibid.* XI. Item ad Hugonem Epiſcopum Lincolnienſem, *ibid.* XII. Gaufredi ſcelera ſpeciatim enumerat, 1195. XIII. Clericos a Gaufredo excommunicatos abſolvi jubet, *ibid.* XVI. Quid cum illis, qui crucem acceperunt pro expeditione in Terram ſanctam, & proficiſci recuſant, ſit agendum, inſtruit Hubertum Archiepiſcopum Cantuarienſem, *ibid.* XVII. Falſarios litterarum Apoſtolicarum detegit, *ibid.* XX. Expeditionem in Terram ſanctam urget, *ibid.* XXI. Ad eamdem in Germania promovendam mittit Gregorium Cardinalem, *ibid.* Interpellatur a Philippo Belvacenſi Epiſcopo apud Anglos capto, pro ejus liberatione, 1196. I. Eidem reſpondet;

& de temeritate objurgat, *ibid.* III.

Hyacinthus S. Mariæ in Coſmedin Cardinalis quidnam Richardo Anglorum Regi loricam Belloacenſis Epiſcopi ad ipſum mittendi reſpondeat, *ibid.* IV. Prohibet Henrico V. Imperatori in excommunicatione defuncto ſacram ſepulturam impendi, 1197. V. Quænam reſponderit Archiepiſcopo Meſſanenſi tria poſtulanti, *ibid.* Ingentis pecuniæ donatur pro ſacerdote data conſecrandi Fridericum II. poſtea Imperatorem in Regem Siciliæ, *ibid.* VI. Reſcindit Clementis III. ſententiam ab illo ſurreptitie extortam contra monachos Eccleſiæ Coventrenſis, *ibid.* XIV. Eoſdem jubet in priſtinam poſſeſſionem reſtitui, *ibid.* Petrum S. Mariæ in Via lata Cardinalem mittit in Poloniam, ad reformandam illam Eccleſiam, *ibid.* XIX. Pacem componit inter Walterum Rothomagenſem Archiepiſcopum, & Richardum Regem Anglorum, *ibid.* Ægrotat & agit de ſucceſſore ſibi viventi ſubſtituendo, 1198. I. Joannem S. Priſcæ Cardinalem in Pontificem eligi Cardinalibus ſuadet; ſed fruſtra, *ibid.* Moritur, *ibid.* Confirmavit Ordinem Teutonicorum, *ibid.* Eoſdem veſte alba & cruce nigra pro religioſo habitu donavit, *ibid.* II. Quanti fecerit imaginem B. Virginis, quæ Gallæ Placidiæ fuerat, *ibid.* III.

I

JAcobus Arniotus Epiſcopus Antiſiodorenſis, 1148. IX.

Jacobus SS. Joannis & Pauli Cardinalis fungitur legatione ad Fridericum Regem Romanorum, 1155. IV. Dimittitur cum collegis infecto negotio a Friderico; & quare, *ibid.* VI. Secundo rediens cum ſociis juramentum fidelitatis a Rege obtinet, *ibid.* VII.

Jacobus Legum doctor Bononiæ evocatur ab Imperatore Friderico ad diſceptandum de regalibus Imperii Romani, 1158. VII. Succeſſor in legendo deſignatur a Guarnerio moriente, *ibid.* Laudatur defunctus a Petro Bleſenſi, *ibid.* X.

Jacobus de Avennia optimus & ſtrenuiſſimus contra Infideles miles perit, 1191. XVII. XX.

S. Jacobus liberat peregrinum ad S. Sepulcrum proficiſcentem a violentia cacodæmonis; & quomodo, 1194. II.

Jactantia Friderici Imperatoris apud Emmanuelem Imperatorem Græcorum de ſua benignitate inimicis exhibita, 1159. XXIX. Alia ſuperba Henrici II. Anglorum Regis ob deceptum Alexandrum III. & Cardinales, 1167. XXII. LXVIII. 1168. XVI. XVIII. Alia ſuperba & improba Reginaldi Saresberienſis contra S. Thomam, & Curiam Romanam, 1168. LXVI. Alia Saladini Babyloniæ Regis ad Fridericum Imperatorem de ſua potentia, 1188. XIX.

Jadera urbs in litore maris Hadriatici, 1177. XVI.

Jaderenſes ingenti jubilo & honore excipiunt Alexandrum III. Papam, *ibid.*

Januenſes Alexandro III. fideles ſunt, 1165. X. Eumdem excipiunt perhonorifice, invito Friderico Imp. 1162. II.

Iconii civitatis magnitudo Coloniam Agrippinam æquat, 1190. XI. Capitur miraculoſe a Sueviæ Duce cum ſex militibus, *ibid.*

Idololatria Rugianorum evertitur a Waldemaro Daniæ Rege, 1161. XVII. 1164 LI.

Jejunio aſperrimo obligantur Cardinales a Gregorio VIII. per quinquennium pro recuperatione ſancti Sepulcri, 1187. XVII.

Jeroſolyma. *Vide*, Hieroſolyma.

Igmarus Cardinalis approbat ſubſcribendo diploma datum Canonicis S. Petri ab Eugenio III. Papa, 1153. III. Apoſtata fit, & cum cæteris Cardinalibus ſchiſmaticis ſcribit pro Octaviano encyclicam per orbem epiſtolam, 1159. XLIII. XLIV. Acriter de ventris ingluvie & avaritis perſtringitur ab Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo, 1160. XVI. Legatus miſſus in Angliam a Lucio III. Papa, 1185. X. In monaſterio Cluniacenſi moritur, *ibid.*

Ildefonſus S. Ægidii Comes quando in peregrinatione Jeroſolymitana ſit mortuus, 1147. XII. XVII. Acriter inſtigatur a S. Bernardo ad pellendum ſuo Comitatu Henricum hæreticum Petrobruſianum, *ibid.* XVI.

Imago Dei genitricis cum Eccleſia a Germanis Romæ in Vaticano ſuccenditur, 1167. IX. Item alia Salvatoris, *ibid.* Alia S. Pauli Apoſtoli lacrymatur futuram Andronici Græcorum tyranni tyrannicam cædem, 1185. XV. Alia B. Mariæ Virginis transfertur Conſtantinopolim ab Iſaacio Angelo Imperatore pro auxilio divino impetrando, 1187. XXII. Alia B. Virginis, quæ olim fuit Gallæ Placidiæ, collocata in Eccleſia S. Mariæ in Porticu, 1195. XXV.

Immanitas Rainaldi Principis Antiocheni in Almaricum Patriarcham, 1155. VII. Friderici Imperatoris in Longobardorum matronas & virgines, 1164. XLV. Andronici tyranni & Græcorum in Latinos Conſtantinopoli degentes, 1183. IX. X. Conſtantinopolitanorum in Andronicum, 1185. XIII. Henrici V. Imperatoris in Richardum Comitem de Cerra, 1196. VI.

Imperator Græcorum Emmanuel offert Alexandro III. Papæ auxilium contra Fridericum Imperatorem, 1166. XVII.

Imperatores accipiunt Imperium Romanum ex dono Papæ, 1163. XI.

Imperatori non licet abſque Pontificis licentia Concilium indicere, 1180. XXV.

Impietas horrenda Coterellorum hæreticorum, 1183. VII. Andronici Græcorum tyranni in Latinos Conſtantinopoli habitantes, *ibid.* IX. Conſtantinopolit. in Andronicum, 1185. XIII.

Impietatis graviſſimas pœnas dat Fridericus Imperator, 1167. VI. X. XIII.

Imploratio auxilii S. Thomæ Cantuarienſis apud Alexandrum III. Papam pro ſublevandis ſuis & ſuorum cœaulum miſeriis, 1168. XXXVI.

Impœnitentia Heriberti ſchiſmatici Epiſcopi Chryſopolitani, 1165. II. Item Friderici Imperatoris, 1167. VII. LV.

Imprecatio Auctoris in Cardinales, qui in præjudicium Eccleſiæ auro a Regibus ſe corrumpi ſinunt, 1167. LXIX. LXX.

Improbitas & malevolentia Theodori Balſamonis Græci contra Latinam Eccleſiam oſtenditur, 1191. LXII.

Improperium Friderici Imp. in Reginaldum Archiep. Colonienſem de proditione, 1166. IX. Aliud Scurræ cujuſdam in Joannem Cardinalem Neapolitanum propter auri cupiditatem, 1167. LXX.

Inaugurationis Romanorum Pontificum cerimoniæ quondam obſervari ſolitæ quæ fuerint, 1191. II.

Inceſtus & ſcelera Friderici Imp. & Germanorum in Longobardia, 1164. XLV.

Incolæ S. Ambroſii in Longobardia auferunt violenter Friderico Imp. obſides Longobardorum, 1168. LX.

Increpatio S. Thomæ Cantuarienſis ad Gilebertum Epiſcopum Londonienſem, Regi potius quam Deo & veritati placere laborantem, 1169. XXXV. Alia ejuſdem paterna ad proceres Anglorum ob impium editum contra Alexandrum Papam & ſe juramentum, 1169. XLIX. Alia Petri Bleſenſis ad Canonicos Eccleſiæ Cantuarienſis ob nimiam in eligendo novo Archiepiſcopo præſumptionem, 1170. LIII.

Indignatio Germaniæ Principum contra Hadrianum IV. ob litteras acriores ad Fridericum Imp. datas, 1157. III. IV.

Indulgentia ab Alexandro III. conceſſa Anconitanis propter beneficia ab ipſis ſibi collata, 1177. I. Alia Ferrarienſibus data in dedicatione majoris altaris, *ibid.* XLIX. Alia ab eodem conceditur perſecutoribus hæreticorum, 1179. IV. Alia plenaria a Gregorio VIII. Chriſti fidelibus pro liberando S. Sepulcro Jeroſolymam peregrinantibus, 1187. XVI. Confirmatur a Clemente III. Papa, 1188. I. Alia conceditur a Cæleſtino III. peregrinantibus in ſubſidium Terræ ſanctæ, 1195. VII.

Indulgentiæ olim parciſſimæ conceſſæ a ſummis Pontificibus, 1277. XLIX.

Infamia ingens Joannis Cardinalis Neapolitani in corradendo auro, 1167. LXVIII.

Infelicitas inenarrabilis Romani Pontificis, 1155. XXXVI.

Infelicitas Henrici Regis Anglorum poſtquam Dei Eccleſias cœpit perſequi, 1167. XVI.

Infideles Germanorum exercitum atterunt proditione Manuelis Græcorum Imperatoris, 1147. VI.

Infideli deterior eſt, qui de Dei miſericordia deſperat, 1168. LXXII.

Ingluvies Hincmari Cardinalis Tuſculani apoſtatæ deſcribitur, 1159. LXV.

Ingratitudo Friderici Romanorum Imperatoris erga Sedem Apoſtolicam exagitatur ab Hadriano IV. Papa, 1157. II.

Ingreſſus ſolemnis & majeſtate dignus Alexandri III. in Montem Peſſulanum, 1162. III. Item ſuper Ligerim fluvium, *ibid.* XII. Item Pariſios, 1163. I. Alius ejuſdem in Urbem Romam, 1178. III.

Inhibitio Alexandri III. ad Angliæ Epiſcopos ne Henrici Regis filium Henricum coronent, 1169. XLVIII. *& ſeq.*

Inimicitiæ inter Reges Francorum & Anglorum, 1168. XIII.

Inimicitiarum fundamenta & cauſæ Henrici II. Regis Angliæ cum S. Thoma Cantuarienſi, 1163. XIX. *& ſeq.* Earum auctor eſt Rogerus Archiepiſcopus Eboracenſis, 1170. XLIII.

Injuriam in Terra ſancta acceptam a comitibus Richardi Regis Anglorum vindicat in Germania Leopoldus Dux Auſtriæ, 1191. XLI.

Innocentius II. Papa. *Vide*, Gregorius diaconus Cardinalis S. Angeli. Ejus laudes, 1159. LVIII.

Innocentius III. Papa revocat in memoriam Sancio Regi Portugalliæ, quod ejus regnum Romanæ Eccl. ſit tributarium, 1179. XVI. De eodem ſcribit ad Alphonſum Regem Alphonſi Primi nepotem, *ibid.* XVII. Siculorum miſeriam, ab Henrico V. Imp. acceptam commemorando deplorat, & eoſdem vinculis exemptos in Siciliam remitti jubet, 1194. XIX. Immerito & falſo ſuſtinet calumnias a Matthæo Paris hiſtorico; & quare, 1197. XVII. Retulit in album Sanctorum S. Homobonum Cremonenſem, *ibid.* XX.

Inſania faſtuoſa & ſuperba principis Manichæorum Toloſanorum, 1178. XXXI.

Inſidiæ Majonis Siciliæ Ammirati, & Matthæi Notarii contra dominum eorum Willelmum Regem, 1161. VII. Alia Friderici Imp. ad capiendum Alexandrum III. Papam, 1165. XIII. Aliæ tenduntur S. Thomæ Cantuarienſi

I N D E X

ceſſi in Angliam reverteNti, 1170. XLI.

Inſignia Imperii Romani quæ ſint, 1191. XI.

Inſtitutio Ordinis Carmelitarum, 1181. XIII.

Inſtructio Alexandri III. ad S. Thomam Cantuarienſem, 1164. XI. Alia utilis S. Thomæ ad Henricum II. Anglorum Regem pro regimine, 1167. LII.

Interfectio. *Vide*, Cædes.

Interfectores S. Thomæ Cantuarienſis ab hominibus ſimul & brutis animantibus deſpecti conſcientia terrentur, 1172. XVI. Romam petunt pro impetranda venia, *ibid.* Quam ab Alexandro III. Papa pœnitentiam accipiant, *ibid.* Eorumdem miſerabilis interitus, *ibid.* XVII.

Interitus miſerabilis Arnaldi ſchiſmatici Archiepiſcopi Moguntini, 1160. XXXII. Rudolphi item Archiepiſcopi ſacrilegi, *ibid.* XXXIV. Item Hereberti Epiſcopi Chryſopolitani ſchiſmatici, 1161. II. Item exercituum Friderici Imp. ex peſte divinitus immiſſa ſub urbe Roma, 1167. VI. XI. Item Joannis Cardinalis S. Martini ſchiſmatici, 1169. XXXIX. Item quindecim millium Catanenſium in terræmotu, *ibid.* XLV. Item Guidonis Cremenſis Antipapæ, 1170. LVI. Item interfectorum S. Thomæ Cantuarienſis, 1172. XVII. Item Chriſtiani Archiepiſcopi Moguntini dolo Romanorum, 1183. III.

Interitus Coterellorum hæreticorum, *ibid.* VII. Alexii Græcorum Imperatoris, *ibid.* VIII. Andronici tyranni, Alexii interfectoris, 1185. XIII. Branæ tyranni, 1187. XXII. Friderici Imperatoris Romanorum, 1190. VI. XI. Item Jacobi de Avennis ſtrenuiſſimi & laudatiſſimi militis, 1191. XVII. XX. Item miſerabilis Leopoldi Auſtriæ Ducis ob proditionem in Richardum Regem Anglorum commiſſam a Cæleſtino III. excommunicati, 1195. III. IV.

Interpellatio Richardi Anglorum Regis apud Cæleſtinum III. pro ſumenda de Leopoldo Auſtriæ Duce vindicta propter proditionem, 1195. I.

Invectiva S. Bernardi in Romanos Arnaldi de Brixia hæretici ſectatores, 1152. II. Alia Eugenii III. Papæ in Germaniæ Epiſcopos officii paſtoralis diſſimulatores, 1150. VIII. Alia Friderici Imp. in Romanorum Legatos ſuperbiſſime ſibi locutos, 1155. XI.

Invectiva Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi in cognationem maledictam Comitum Tuſculanorum Octaviani progenitorum, 1159. LXVII. Alia Henrici II. Angliæ Regis in ſuos Conſiliarios, 1167. XXVI. Alia S. Thomæ in Gilebertum Londonienſem Epiſcopum, 1167. XXXV. Alia Auctoris cum imprecatione in Cardinales auri cupidos in præjudicium Eccleſiaſticæ exiſtimationis, *ibid.* LXIX. LXX. Alia S. Thomæ Cantuarienſis in Willelmum Cardinalem Papienſem Legatum, 1168. XXI. Alia Henrici II. Anglorum Regis in S. Thomam, *ibid.* LXVII.

Invectiva aulicorum Regis Angliæ in S. Thomam, *ibid.* LXIX. Alia Petri Bleſenſis acerbiſſima in dignitatum Eccleſiaſticarum ambitores, 1187. I. Alia ejuſdem ſeveriſſima in Hugonem Epiſcopum Coventrenſem, omnium malorum contra Willelmum Epiſcopum Elienſem, Angliæ proregem auctorem, 1191. XXXI. Alia Cæleſtini III. in accuſatores & perſecutores ejuſdem, 1192. II.

Inventio Romæ reliquiarum diverſorum Sanctorum, 1157. XVI. Item corporum S. Virgilii, & trium aliorum ſanctorum Archiepiſcoporum Salzburgenſium, 1181. XVI.

Inveſtitura laicalis damnatur & prohibetur publico decreto ab Alexandro III. Papa, 1169. XXIX.

Invidia quanta peperit ſemper mala, 1191. XXVIII.

Inundatio Tiberis Romæ, 1157. XVI.

Joachimus Abbas Florenſis, Petri Lombardi ſententiarum magiſtri calumniator, damnatus ſuis in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. 1164. LII.

Joachimus pſeudopropheta Abbas de Curacio congreditur cum Richardo Anglorum Rege, 1191. XXVIII. Falſo prophetizat Regi, & mendacia obtrudit pro veris, *ibid.* XXIX. Pſeudo propheta eſſe convincitur, *ibidem*.

Joanna Henrici II. Anglorum Regis filia deſponſatur interventu Alexandri III. Willelmo II. Siciliæ Regi, 1176. II. In Siciliam proficiſcitur, *ibidem*.

Joannes Cardinalis Tuſculanus deflectit ab Alexandro ad Octavianum pſeudopapam, 1159. XXXIII.

Joannes Epiſcopus Oſtienſis cum cæteris Coepiſcopis & diaconis Cardinalibus immantat Alexandrum III. Papam, 1159. XXX.

Joannes Piſanus Archidiaconus Tyrenſis fovet cauſam Fulcheri Jeroſolymorum Patriarchæ contra Hoſpitalarios, 1155. XXIX.

Joannes Sareſberienſis quanti faciat viſiones S. Hildegardi oſtenſas, 1148. XXXV. Egregie commendat contemptum munerum in Bernardo Cardinali SS. Coſmæ & Damiani, 1153. X. Item in Eugenio III. Papa, *ibid.* XI. Viſitat Hadrianum IV. Papam, 1155. XXXVI. Egregiam Hadriani ſententiam de infinitis moleſtiis Romani Pontificis refert, *ibid.* Cum eodem ſecundo congreditur, & miſcet ſermonem de plurimis calumniis, quibus inique Romana Eccleſia impetitur, 1156. XII. Scripſit vitam & res geſtas S. Thomæ, 1162. XXI.

Joannes Sareſberienſis ſiniſtre ſentit de continentia a muneribus Alexandri III. Papæ, 1164. XXXIII. Perſtringitur ab Auctore, *ibidem*. S. Thomæ Cantuarienſi ſpem componendæ pacis cum Rege Anglorum oſtendit, 1165. I. Eidem diſſuadet immoderatum ſtudium canonum & legum, *ibid.* II. Egregie philoſophatur de exigua duratione violentiæ tyrannorum contra Eccleſiam, 1167. XII. XIII. Quidnam ſcribat de malis conſiliariis, *ibid.* LIII. Oſtenditur minus fuiſſe æquus in Alexandrum III. Papam, *ibid.* LXII. Improbat epiſtolam S. Thomæ ad Willelmum Papienſem dandam, 1168. IX. Querelis fatigat Alexandrum III. ob ſuorum Legatorum improbitatem, *ibid.* XLVIII.

Joannes Sareſberienſis totum Friderici Imperatoris ſucceſſum, & ſchiſmaticorum in Italia deſperationem, & Catholicorum victorias refert, *ibib.* LVII. Occurrit Legatis Sedis Apoſtolicæ, 1169. X. Quanto amicitiæ vinculo fuerit aſtrictus Gratiano S. R. E. ſubdiacono Cardinali, *ibid.* Recenſet ſuccincte peſſima flagitia & ſcelera Rogerii Eboracenſis Archiepiſcopi, 1170. XLIV. Creatur Epiſcopus Carnotenſis, 1172. XIII. Conqueritur apud Willelmum Senonenſem Archiepiſcopum de lentitudine Alexandri III. in canonizando S. Thoma Cantuarienſi, 1173. I. II. Moritur, 1181. XVI. Scripſit vitam & geſta S. Thomæ Cantuarienſis, *ibid.*

Joannes Olaus ſive Magnus Danicæ hiſtoriæ ſcriptor, 1148. XL. 1189. XI.

Joannes Abbas Caſæmarii conſolatur S. Bernardum per litteras, ob calumnias inique in ipſum effuſas de populi Chriſtiani ſtrage in Oriente mœrentem, 1140. X. Eidem brevi futuram mortem prænuntiat, *ibid.*

SS. Joannes & Paulus prænuntiant mortem S. Bernardi, *ibid.*

Joannes Paparo S. R. E. Cardinalis defert qua-

tuor

Digitized by Google

tuor nova pallia in Hiberniam ad quatuor Archiepiſcopatus noviter ab Eugenio III. erectos, 1151. IV. Laudatur a S. Bernardo, ibid. V. Approbat diploma Eugenii III. Canonicis S. Petri conceſſum, 1153. III.
Joannes SS. Joannis & Pauli Cardinalis confirmat idem, ibidem. Tuetur partes Alexandri III. 1159. XLVI. Fungitur legatione pro eodem apud Orientales, ibid. LXIII. LXXIII. Poſt multas tandem conſultationes ſuſcipitur, ibid. LXXIV. Cogit Amalricum Jeroſolymorum Regem dimittere uxorem quarto gradu ſibi conjunctam, 1163. XXVII. Creatur Vicarius Urbis ab Alexandro, 1164. XLVIII.
Joannes SS. Sergii & Bacchi Cardinalis roborat ſua manu diploma Canonicis S. Petri ab Eugenio III. datum, 1153. III.
Joannes Cardinalis S. Martini ſchiſmaticus improbat electionem Alexandri III. 1159. XXIX. Octavianum verum & legitimum Pontificem pronuntiat, ibid. XXIX. XXXV. Eumdem adorat, ibid. XXXIII. Excommunicatur, ibid. XLI. Obit legationem ad Concilia Galliæ nomine Octaviani Antipapæ, 1162. VIII. Deſperat de venia poſt Octaviani mortem ab Alexandro conſequenda, 1164. XXVII. Ab equo corruens, confracta cervice juſto Dei judicio perit, 1169. XXIX.
Joannes Cardinalis S. Anaſtaſiæ patrocinatur electioni Alexandri III. 1159. XLVII. Ejuſdem Venetias navigantis comes, 1177. XVI. Subſcribit diplomati Eccleſiæ S. Mariæ in Organo dato ab Alexandro III. ibid. XXI. Abſolvit Fridericum Imperatorem cum ſuis ab excommunicatione, ibid. XXII. Trucidatur immaniſſime Conſtantinopoli a Græcis ſchiſmaticis, 1183. XII. Quanta conſtantia martyrium exceperit, ibid. Claret miraculis, ibid.
Joannes & Baſſo de Romano quæ referant de Alexandro Papa, 1160. XII.
Joannes Phiautus clericus item, ibid.
Joannes de Buccalara laicus item, ibid.
Joannes Cardinalis Neapolitanus conatur Willelmum Siciliæ Regem regno exturbare, & Majonem Ammiratum ſubſtituere, 1161. VII. Legationem obit pro Alexandro Papa ad Concilia in Galliis indicta, ibid. VIII. Pecuniam accipit pro ſubſidio Alexandri III. a Willelmo Siciliæ Rege, 1166. XVI. Auri & munerum cupidiſſimus fuit, 1167. LXX. A quodam ſcurra publico in Concilio avaritiæ arceſſitur, ibid. Quam turpiter judicium pervetterit propter aurum, ibid. LXXI. Legationem obit ad Fridericum Imperatorem, 1177. LVII.
Joannes de Exeteford Legatus Henrici II. Anglorum Regis ad Alexandrum III. P. 1166. I. Invaſo Decanatu Cantuarienſi excommunicatur a S. Thoma Cantuarienſi, 1167. XXI. Romam mittitur ab Henrico Rege ad corrumpendum Cardinales & Papam, ibid. LIV. Mendacia plurima per Angliam ſpargit de Alexandro, ejuſque famam ſuſpectam reddit, ibid. Quænam per Angliam mendacia ſparſerit, 1167. LV. LIX. Totam Angliam & Galliam ſuis mendaciis commovet contra Alexandrum Papam, ibid. Prodit litteras Alexandri III. Guidoni Cremenſi Antipapæ, 1168. XX. Legatione fungitur ad Alexandrum III. nomine Henrici II. Anglorum Regis, ibid. LXVI. Item nomine Epiſcoporum Angliæ, 1171. IV.
Joannes Abbas Strumenſis apoſtata, & nequiſſimus mortalium erigitur a ſchiſmaticis tertius Antipapa contra Alexandrum III. Papam, 1170. LVI. Deſcribitur a vitæ turpitudine & flagitiorum enormitate, ibid. Ob proſperitatem Alexandri III. mœrore contabeſcit, 1177. XIII. Item deſperat & fugam arripit, ibid. XXXIX. Degradatur & dejicitur in Concilio Veneto, ibid. LXXXII. Pœnitens confugit ad Alexandrum, & abjurato ſchiſmate cum ſuis, benigne ad veniam admittitur, 1178. IV.
Joannes maledictus Urbis Præfectus commutat patrimonia Romanæ Eccleſiæ in præjudicium Alexandri III. Papæ, 1170. LXXI. Eumdem timet, & fugam arripit, ibid.
Joannes de Greneford renuntiatur Epiſcopus Ciceſtrenſis ab Henrico II. Anglorum Rege, 1173. XVIII.
Joannes Epiſcopus Norvicenſis apud Alexandrum III. delatus de curialitate, excuſatur a Richardo Archiepiſcopo Cantuarienſi, 1176. XXVII. Romam tendit ad Concilium generale, 1178. XII.
Joannes Paulutius Notarius Anconitanus teſtatur authenticum eſſe privilegium Indulgentiæ ab Alexandro III. Anconitanis conceſſæ, 1177. VIII.
Joannes Teuterinus Parentinæ diœceſis Coadjutor idem teſtatur, ibid.
Joannes Lipomanus Epiſcopus Parentinus & Urſariæ Comes atteſtatus de fide Joannis Teuterini, ejus Curiæ Coadjutoris, ibid.
Joannes Hydruntinus Notarius Imperialis convenitur per litteras a Georgio Corcyræ Metropolita; & quare, 1178. XV.
Joannes Scotus eligitur a Capitulo S. Andreæ in Scotia contra Regis voluntatem Archiepiſcopus, 1180. V. Confirmatur ab Alexio Sedis Apoſtolicæ Cardinali Legato, ibid. VI. Expellitur a Rege, ibid. XI. Litigat cum adverſario coram Pontifice Lucio III. 1183. I. Creatur Epiſcopus Dunkeldenſis, ibid. Agente Clemente III. Papa recipit Archiepiſcopatum S. Andreæ, 1188. XX.
Joannes Epiſcopus Pictavienſis conſecratur Archiepiſcopus Lugdunenſis a Lucio III. Papa, 1182. XIV. XV.
Joannes Cardinalis Anagninus fungitur legatione in Gallias pro componenda inter Philippum Gallorum, & Henricum II. Angl. Reg. pace, 1189. I. Excommunicat pacis perturbatores, ibid. Regi Galliæ excommunicationem minitatur, niſi pacem reſtituat Regi Angliæ, ibid. II. Quid reſponſi acceperit, ibid.
Joannes Comes Moretonii Henrici II. Regis Anglorum filius, ibid. A Richardo Anglorum Rege in Palæſtinam proficiſcente juramento aſtringitur de non renovando quidquam in ejus abſentia in regno, 1190. I. Cum fratre Gaufredo electo Eboracenſi perturbat regnum Angliæ, 1192. XXI. Quanta patrarit cum æmulis contra Willelmum Elienſem Epiſcopum Angliæ proregem, ibid. XXVI. Jubetur excommunicari a Cæleſtino III. ibid. XXXVI.
Joannes Buſæus vendicavit ab oblivione opera Petri Bleſenſis Archidiaconi Bathonienſis, 1189. VIII.
Joannes Epiſc. Ebroicenſis cooperatur in expiatione & dedicatione Eccleſiarum civitatis Accon, 1191. XVI.
Joannes Amelius Archidiaconus Forojulienſis jubetur a Benedicto XII. colligere vetera diplomata ad Rom. Eccl. ſpectantia, 1191. LV. De fide ſua in colligendo teſtificatur, ibid. LVI.
Joannes Rigaldus Canonicus Albienſis adeſt in collectione diplomatum veteris Eccl. Rom. 1195. LV. & ſeq.
Joannes diaconus digitorum mutius diplomatis Ottonis III. Imperatoris ſcriptor de patrimonio Romanæ Eccleſiæ, quis fuerit, & quando vixerit, ibid. LX.

Jo-

Joannes Dlugoſch ſive Longinus rerum Polonicarum ſcriptor, 1197. XVIII.
Jocelinus de Baillis ſchiſmaticus Anglus ſubiicitur anathemati a S. Thoma Cantuarienſi, 1167. XXII. XXV.
Jocelinus Glaſcuenſis Epiſcopus Willelmi Scotiæ Regis ad Lucium III. pro impetranda abſolutione Legatus, 1182. I.
Jonathas Tuſculi dominos tradit ſe Alexandro III. Papæ, 1168. LXXIV.
Joppe civitas capitur a Sarracenis, 1187. V.
Jordanes, ſive Jordanus S. R. E. Cardinalis ſubſcribit diplomati ab Eugenio III. Canonicis S. Petri dato, 1153. III.
Jordanus Imperii Græcorum Sebaſtus venit Romam in auxilium Alexandri III. contra Fridericum Imperatorem, 1166. XVII. Quænam Imperatoris Manuelis nomine tranſigat cum Alexandro, *ibid.*
Jordanus Cardinalis de Poſſa Nova aſpirat ad Papatum, 1198. I.
Jeſſenus exclamat in Gilibertum Pictavienſem Epiſcopum hæreticum, obſcure de Divinitate differentem, 1147. XI. Interfuit Concilio Rhemenſi pro ejuſdem cauſa congregato, 1148. XXI.
Ira Alexandri III. ob necem S. Thomæ Cantuarienſis, 1172. IV. Item Richardi Regis Angliæ contra S. Hugonem Lincolnienſem Epiſcopum; & quare, 1189. III.
Iracundia vehemens & præceps Henrici II. Anglorum Regis, 1163. XXI.
Iſaacius Angelus invadit Imperium Græcorum, 1185. XII. Andronicum tyrannum capit, & mille tormentorum modis laniat, *ibid.* XIII. Baſilium Camaterum Patriarcham Conſtantinopolitanum deiicit a Patriarchatu; & quare, 1186. XXX. XXXI. Cum Saladino Babyloniæ Rege pacem init contra Chriſtianos in Terra ſancta militantes, 1187. XI. Nicetam Mundanum, Leontium monachum, & Theodorum Balſamonem Patriarchas Conſtantinopolitanos unum poſt alterum deponit, & Doſitheum monachum ſubſtituit, *ibid.* XIII. In ſummis periculis ex conjuratione impendentibus ad divinum confugit auxilium, & liberatur, *ibid.* XXII.
Iſaacius Angelus falſis perſuaſionibus Doſithei monachi Studii de Friderici Imp. conatibus conturbatur, 1189. XII. Vi capitur in Cypro a Richardo Anglorum Rege, 1191. XVI. Theodorum Balſamonem aſtute circumvenit, & in ſententiam retrahit, *ibid.* Doſitheum Jeroſolymorum Patriarcham Conſtantinopolim transfert, & a Clero ejectum reſtituit, *ibid.* Eiicitur ab Imperio ab Alexio Angelo tyranno, 1195. XXV.
Iter Conradi Regis Romanorum in Terram S. 1147. II. Eugenii III. in Gallias, *ibid.* III. Ludovici VII. Regis Francorum in Terram ſanctam, *ibid.* V. Friderici Regis Romanorum in Italiam, 1154. VI. Hadriani IV. in Apuliam, 1155. XXVI. Folcheri Jeroſolymorum Patriarchæ cum Orientis Epiſcopis Romam, *ibid.* Alexandri III. Papæ in Gallias, 1162. I. Waldemari Danorum Regis ad Fridericum Imperatorem, *ibid.* XVI. Alexandri III. in Italiam, 1165. XI. Aliud periculoſum Oddonis Cardinalis S. Nicolai in Carcere in Angliam, 1168. XII. Aliud felix S. Thomæ in Angliam, 1170. XXXIX. Aliud Alexandri III. Venetias, 1177. XIII. XV. Aliud ejuſdem Ferrariam, 1177. XIX. XLIII. Richardi Regis Anglorum cum exercitu contra Infideles in Terram ſanctam, 1190. I. II. 1191. XVI. XVII. Item Friderici Romanorum Imp. eodem, 1190. VI.
Judæi occurrunt lætitiæ cauſa Alexandro III. 1165. XIII.

Judicium improbum, & turpe Joannis Cardinalis Neapolitani in cauſa divortii propter pecuniam prolatum, 1167. LXXI.
Judicium ſacerdotum ad Deum, non Principes ſæculares pertinet, 1166. XXXI.
Judicium S. R. Eccleſiæ requiritur in approbatione miraculorum a Sanctis editorum, 1173. IV.
Julius S. Marcelli Cardinalis mittitur ad Willelmum Siciliæ Regem ab Hadriano IV. pro componenda pace, 1156. III. IV.
Julius Cardinalis pro eodem fungitur legatione ad Hungarus, 1159. LXIII. Relinquitur ab Alexandro Tertio Vicarius Urbis Romæ, 1161. VI. Moritur, *ibid.* LXIV. LXVIII.
Jura Eccleſiaſtica magno cum periculo & damno regnorum opprimuntur a Regibus, 1148. XLVII. 1164. XIII.
Juramentum Friderici Regis Romanorum factum Hadriano IV. pro ſuſcipienda corona Imperiali, 1155. VII. Aliud ejuſdem improbum 1164. XXVIII. Aliud impium Regis Angliæ & ſuorum Procerum contra obedientiam Alexandri III. Papæ, 1169. XLIX. Aliud Legatorum Henrici II. Angliæ Regis pro Rege de immunitate a cæde S. Thomæ, 1172. V. VI. Eorumdem aliud pro eodem, quod ſtabit Papæ mandato, *ibid.* X. Aliud Henrici II. Anglorum Regis de ſua innocentia a nece S. Thomæ, 1172. II. VI. Aliud Friderici Imperatoris factum Legatis Alexandri III. de ſecuritate præſtanda Pontifici ad ſe venienti, 1177. XIV.
Juramentum Diedonis Comitis nomine Friderici Imperatoris de obſervandis omnibus inter Alexandrum & Imperatoris Principes conventis, *ibid.* XXI. Aliud Henrici Comitis de Dieſſa juſſo Imperatoris de iiſdem, *ibid.* Aliud Principum Imperii de iiſdem, *ibid.* Aliud Legatorum Regis Siciliæ, *ibid.* Aliud Lombardorum, *ibid.* Aliud Romanorum factum Alexandro Papæ, 1178. II. III.
Juramentum conſuetum Henrici II. Angliæ Regis abſurdum, 1169. XI.
Juramentum non obſervandum, quo malum incaute promittitur, 1190. IV.
Juramentum Chriſtianis licitum eſſe probatur contra errorem Albienſium hæreticorum, 1176. XIII. Item contra Manichæos, 1178. XXII.

L

LAbeſlaus Boemorum Dux accipit ſacram crucem pro expeditione in Terram ſanctam, 1147. I.
Laborans Cardinalis diaconus S. Mariæ in Porticu, 1177. XXI. Quando ediderit opus canonum a ſe collectorum, 1182. V. Inſigniter doctus fuit, & quam diverſa ſcripſerit, *ibid.*
Lacrymæ S. Thomæ Cantuarienſis ob Henrici II. Regis Anglorum obſtinatam mentis perverſionem erga Eccleſias, 1165. VII.
Lætitia ingens Petri Bleſenſis ob reſtitutam Eccleſiæ pacem, 1178. IV. V.
Laicalis inveſtitura prohibita. *Vide*, Inveſtitura laicalis.
Laicorum & clericorum ſchiſmaticorum Urbis Romæ teſtimonia falſa de legitima Octaviani electione, 1160. V. IX. XVI.
S. Lambertus Epiſcopus Viennenſis moritur, 1154. VII.
Lambertus Archiepiſcopus Mediolanenſis Pontifex maximus renuntiatur, & *Urbanus III.* nuncupatur, 1185. XI. De ſua in Papam electione mittit litteras encyclicas per orbem

Chriſtianum, 1186. I. Cum Friderico Imperatore contendis pro patrimonia Mathildis Comitiſſæ, *ibid.* III. Eumdem de variis tranſgreſſionibus arguit, *ibid.* IV. Ad Volcmarum Archiep. Trevirenſem conſecratum, invito Imp. in ejuſdem odium incurrit, *ibid.* Mutationem animi Germaniæ Epiſcoporum miratur; & quare, 1186. XI. Parat Veronæ excommunicationem in Imperatorem, ſed Veronenſium precibus victus ſuperſedet, *ibid.* De Joanne Scoto libere in Archiepiſcopatus S. Andreæ epiſcopari permittendo ſcribit ad Willelmum Scotorum Regem, *ibid.* XII. Balduino Archiep. Cantuar. mittit pallium, *ibid.* XIV.

Lambertus Archiep. Mediolanenſis a Balduino gratulatorias accipit de ſua ad ſummum Pontificatum promotione, & gratiarum actiones pro miſſo pallio, *ibid.* Aliis eumdem Archiepiſcopum gratiis proſequitur, *ibid.* XVI. Henrico II. Anglorum Rege petente, confirmat filio regnum Hiberniæ, *ibid.* Eidem in ſignum confirmationis coronam de penna pavonis auro contextam dono mittit, *ibid.* Hiſtoriam a Gotifrido Viterbienſi ſcriptam, ab eodem dono accipit, 1185. XXII. Octavianum Cardinalem mittit cum Legatione in Angliam, ut Joanni Henrici II. Anglorum Regis filio coronam regni Hiberniæ imponat, 1187. L. Dolore infelicis belli Chriſtianorum in Terra S. conſumptus moritur, 1187. XII.

Lamenta S. Thomæ Cantuarienſis ad Alexandrum III. Papam de ſuis & ſuorum coexulum miſeriis, 1168. XXXVI. Aliæ eorumdem ad eumdem, *ibid.* XLVIII. Alia Petri Bleſenſis de flagitiis & tyrannide Willelmi II. Siciliæ Regis contra Eccleſias commiſſis, 1169. XLVII. Aliæ Henrici II. Anglorum Regis ad Alexandrum III. de ſuorum filiorum contra ſe rebellione, 1173. IX. Alia amara Henrici Abbatis Claravallenſis de infelicitate hæreticorum, 1178. XXIX. Aliæ amariſſima Terrici Templariorum magiſtri de proſperitate Infidelium & miſeriis Chriſtianorum in terra ſancta, 1187. IV. Alia de iiſdem Haimerici Antiocheni Patriarchæ ad Henric. II. Anglorum Regem, *ibid.* V. Aliæ Terrici de iiſdem ad eumdem, *ibid.* VII. Alia Conradi filii Marchionis de Monteferrato ad Archiep. Cantuarienſem, *ibid.* VIII. Alia Gregorii VIII. Papæ de iiſdem, *ibid.* XIII.

Lanfredus Archiepiſc. Burdigalenſis judicat divortium inter Ludovicum Regem Francorum & Eleonoram Aquitaniæ Ducis filiam, 1151. III.

Lapſus ſancti Thomæ Cantuarienſis, 1164. III.

Latini graviſſima quæque patiuntur Conſtantinopoli ab Andronico tyranno Imperii invaſore; & quare, 1183. X. Fuga vitam liberantes contra Græcos conſpirant, & totam Græciam ferro & flammis vaſtant, 1185. XIV.

Laudenſes in Longobardia conveniuntur a S. Galdino Archiepiſc. Mediolanenſi pro abdicando ſchiſmate, & eligendo Catholico Epiſcopo, 1168. LIV. LV. Fluctuans animo, & de periculis ex abjuratione ſchiſmatis imminentibus anguntur, *ibid.* Recipiunt Alexandrum III. in Papam, & Catholicum Epiſcopum eligunt, *ibid.* LVI.

S. Laurentius Epiſcopus Dublinenſis creatur Apoſtolicæ Sedis per Hiberniam Legatus ab Alexandro III. 1179. XIV. Acerrime inſectatur clericos concubinarios, *ibid.* Centum & quadraginta presbyteros incontinentiæ convictos uno tempore Romam mittit pro abſolutione, *ibid.* Moritur, 1181. XIV. Quando fit, & a quo Pontifice canonizatus, *ibid.*

Laudes Eugenii III. Pontificis a mundi contemptu & humilitate, 1148. XXXIII. Rogerii Apuliæ Ducis Rogerii Siciliæ Regis primogeniti, 1150. IV. Eugenii III. propter contemptum munerum, 1151. I. 1153. XI. Bernardi SS. Coſmæ & Damiani Cardinalis a continentia munerum, 1153. IX. Hadriani Quarti Papæ a virtutibus, 1154. IV. Bulgari & Jacobi de Regione profeſſorum juris Bononiæ, 1158. X. Eberardi Epiſcopi Bambergenſis a doctrina & vitæ integritate, 1159. XII. Aliæ Innocentii II. Papæ, *ibid.* LVIII. Item Cardinalium Alexandri III. Papæ partes ſectantium, *ibid.* LXIX. Alia Legatorum Apoſtolicæ Sedis ab Alexandro III. in Gallias miſſorum, *ibidem*. Eberardi Archiepiſc. Salzburgenſis, 1160. XXVIII. Eccleſiæ Gallicanæ, *ibidem* XLVI. Abſalonis Roſchildenſium in Daniæ Epiſc. 1161. XVII.

Laudes Januenſium a fidelitate erga Alexandrum III. Papam, 1165. X. Alia Longobardorum a conſtantia & fide erga Alexandrum III. & a fortitudine bellica contra Fridericum Imperatorem, *ibid.* XII. Alia egregia Conſtantini Magni Imperatoris, 1167. XLII. Item Henrici II. Anglorum Regis, ſed ficta, & ab Epiſcopis S. Thomæ Cantuarienſis hoſtibus conficta, *ibid.* XLIII. Alia Ottonis diaconi Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano, *ibid.* LIV. Alia Ludovici Regis Francorum, & regni Galliæ a devotione & fide erga Sedem Apoſtolicam, 1168. XVIII.

Laudes a liberalitate & humanitate Ludovici in exules & appreſſos, *ibid.* LXXIII. Alia Gratiani Cardinalis Legati ab integritate & prudentia agendi cum Henrico II. Anglorum Rege, 1169. XXVII. Alia Henrici II. Anglorum Regis, *ibid.* XLVIII. Alia Petri Bleſenſis, *ibid.* XLIX. Alia Alexandri III. a manſuetudine, 1170. XI. Alia & inſignis S. Thomæ ob defenſionem libertatis Eccleſiaſticæ, *ibid.* XVII. Aliæ Henrici II. Angl. Regis, 1174. XIX. Aliæ Nectarii Abbatis Græci ſchiſmatici, 1180. XXIX. XXX. Aliæ Andronici Græcorum Imperatoris, 1185. XVI.

Leges ab Henrico II. Angliæ Rege poſt fugam S. Thomæ Cantuarienſis latæ, 1164. XXIV.

Legati ad Fridericum Imp. directi periclitantur in aula Cæſaris; & quare, 1157. V. De avaritia inſimulantur ab Imperatore, & contumelioſe a Curia diſcedere jubentur, *ibid.* VII. Alii quæ Friderico Imperatori Capitula præſcribant, 1159. XIV. Quale ab eodem reſponſum accipiant, *ibid.* XVI. Alii Alexandri III. Papæ peſſime habentur a Friderico Imperatore, *ibid.* XXXIV. Alii ab Alexandro III. in Gallias miſſi commendantur a vitæ & morum ſanctitate, *ibid.* LXIX. Item alii excuſantur, *ibid.* LXXI. Alius Guidonis Cremenſis pſeudopapæ pellitur a Conrado Archiepiſcopo Moguntino, 1165. X.

Legati Henrici II. Anglorum Regis contra S. Thomam ad Alexandrum III. 1166. II. Abſque conſenſu ſui Regis præſtiterunt juramentum fidelitatis Guidoni Cremenſi Antipapæ in conciliabulo Herbipolenſi, *ibid.* VI. Alii ejuſdem ſuperbe & minaciter inſtant apud Alexandrum III. ne S. Thomæ contra Regem patrocinetur, 1168. LXII. Willelmum Siciliæ Regem conantur inducere, ut apud Alexandrum pro Henrico Rege contra S. Thomam agat, *ibid.* LXIII. Alii ab Alexandro in Angliam directi pro ſtabilienda pace, admonentur a S. Thoma Cantuarienſi de fraudulentia Henrici Regis, 1170. XXI.

Legati Romam mittuntur apud Alexandrum excuſaturi Henricum II. Anglorum Regem a ne-

e nece S. Thomæ, 1172. IV. Quid profecerint, *ibid.* Alii Willelmi II. Siciliæ Regis animant Alexandrum III. ob tumultum Venetorum contremiſcentem, 1177. LX. Minis Venetos cohibent, & a ſeditione revocant, *ibid.* LXI. Pacem inter Fridericum Imperatorem & Willelmum Regem compoſitam petunt ſcripto confirmari, & obtinent, *ibid.* LXXIX. In Siciliam revertuntur, *ibid.* LXXXIII.

Legatio Eugenii III. in Daniam, 1148. XL. Alia Friderici Regis Romanorum ad Eugenium III. pro confirmatione regni, 1152. IV. Alia Eugenii in Germaniam pro deponendo Henrico Archiepiſcopo Moguntino, 1153. IV. Alia Anaſtaſii IV. pro eodem negotio, 1154. I. Alia Hadriani IV. ad Willelmum Siciliæ Regem, *ibid.* IV. Alia ejuſdem ad Fridericum Regem Romanorum, 1155. IV. Alia Friderici ad Papam, *ibid.* Alia Romanorum Arnaldiſtarum ad Fridericum, *ibid.* IX. Alia Hadriani IV. ad eumdem, 1157. I. Contumelioſe dimittitur a Friderico; & quare, *ibid.* V. Alia ejuſdem cum litteris ad eumdem placandum, 1158. I. Alia ejuſdem ad Longobardos diſſidentes, *ibid.* VI.

Legatio Hadriani IV. ad Fridericum Imperat. 1159. XIII. Quid contineat, *ibid.* XIV. Alia Romanorum ad Fridericum Imperatorem pro obtinenda pace, *ibid.* XV. Humaniter excipitur, & dimittitur, *ibid.* Aliæ diverſæ Alexandri III. ad diverſas provincias, *ibid.* LXIII. Item conciliabuli Papienſis per orbem Chriſtianum, 1160. XXVII. Alia Alexandri III. ad Ludovicum Regem Francorum, *ibid.* Alia ad colloquium inter eumdem, & Fridericum Imperatorem habendem, 1162. VII.

Legatio Regis Danorum ad Fridericum Imperatorem, *ibid.* XIV. Alia Epiſcoporum Angliæ contra S. Thomam Cantuarienſem ad Alexandrum III. 1164. XXXIII. Alia Romanorum ad eumdem, ut redeat in Urbem, *ibid.* XLVIII. Alia Mathildis Imperatricis ad eumdem pro componenda pace inter filium Henricum II. Anglorum, & Ludovicum Francorum Reges, 1165. I. Alia Henrici Regis Angliæ ad eumdem, *ibid.* VIII. Alia ejuſdem contra S. Thomam Cantuarienſem ad eumdem, 1166. III.

Legatio Manuelis Græcorum Imperatoris ad Alexandrum III. Papam, *ibid.* XVII. Ejus mittendæ cauſa quæ fuerit, *ibidem*. Alia Friderici Imperatoris ad Cardinales, et Alexandro III. perſuadeant renuntiare Papatui, 1167. IV. Alia Henrici II. Angliæ Regis ad Alexandrum III. ut eludat S. Thomæ in ſe proferendam Eccleſiaſticam cenſuram, *ibid.* XLIX. Alia ejuſdem ad eumdem novis decipiendi artibus inſtructa pro eadem re, *ibid.* LIV. Alia Alexandri in Angliam pro componenda inter Henricum Regem & S. Thomam diſcordia, 1168. I. Alia Henrici II. Regis ad Alexandrum, *ibid.* LXII.

Legatio Alexandri ad Henricum pro S. Thoma, 1169. V. Alia ejuſdem ad eumdem, *ibid.* XXX. Alia ejuſdem & ultima ad eumdem pro eodem, 1170. I. II. Alia Manuelis Græcorum Imperatoris ad Alexandrum III. Papam; & quare, *ibid.* LIV. Alia fallax Friderici Imperatoris ad eumdem poſt mortem Guidonis Cremenſis Antipapæ, *ibid.* LVII. Alia Theoriani ad Armenos pro illorum converſione, *ibid.* LXII.

Legatio Epiſcoporum Angliæ ad Alexandrum pro excuſatione Henrici II. Anglorum Regis a culpa necis S. Thomæ, 1171. IV. Alia Alexandri III. ad Henricum Regem pro abſolutione ipſi impartienda ab excommunicatione propter necem S. Thomæ Cantuarienſis, 1172. I. Alia Henrici II. Anglorum Regis pro componenda pace cum Ludovico Francorum Rege, 1173. XVII. Alia Alexandri III. ad Fridericum pro eadem, 1175. VIII. Alia ejuſdem ad Scotos, 1176. III. Alia Friderici Imp. ad Alexandrum pro pace, *ibid.* XVIII. Alia Alexandri ad Fridericum, 1177. XIV. Alia ejuſdem in Northmanniam; & quare, 1177. XCIII. Alia Regum Franciæ & Angliæ contra Arrianos Toloſæ reviviſcentes, 1178. XVIII.

Legatio Willelmi Scotorum Regis ad Lucium III. Papam pro abſolutione ab excommunicatione ſibi a Rogero Eboracenſi inflicta, 1181. I. Alia Lucii Tertii in Scotiam pro componenda diſcordia inter Willelmum Regem & Joannem S. Andreæ Archiepiſcopum, *ibid.* III. Alia Henrici II. Anglorum Regis ad Lucium III. Papam ut reconciliet Ducem Saxoniæ Friderico Imp. 1184. II. Alia Principum Terræ ſanctæ ad Lucium III. pro mittendo contra Infideles ſubſidio, 1185. VI. Alia Urbani III. in Angliam, ad coronandum Joannem Henrici II. filium in Regem Hiberniæ, 1187. I.

Legatio Clementis III. Papæ ad conciliandos inter ſe Philippum Regem Gallorum, & Henric. II. Regem Anglorum, 1189. I. Alia Willelmi Scotorum Regis ad Cæleſtinum Tertium Papam pro obtinendo privilegio pro ſui regni Eccleſiis, 1192. II. Alia Cæleſtini Tertii in Angliam ad componendas controverſias inter Walterum Archiepiſcopum Rothomagenſem, & Willelmum Elienſem, *ibid.* VIII. Alia ejuſdem in Germaniam pro ſubſidio contra Infideles in Terram ſanctam mittendo, 1195. XXII. Alia ejuſdem in Poloniam ad reformandam illam Eccleſiam, 1197. XVIII.

Leo XI. Papa moritur, 1187. XX. Egregie laudatur ab Auctore de cohibitis affectibus erga nepotem, *ibid.* Confeſſarium ſuadentem, ut nepotem dignitate Cardinalitia evehat, cum indignatione reiicit, *ibid.*

Leontius monachus creatur Patriarcha Conſtantinopolitanus ab Iſaacio Angelo Imperatore, 1187. XI. Ab eodem deiicitur, *ibid.* Eligitur in Patriarcham Jeroſolymitanum, 1188. XXX.

Leopoldus Auſtriæ Dux capit Richardum Regem Anglorum e Palæſtina redeuntem, & tradit Henrico V. Imperatori, 1192. XXXIX. Quare eumdem ceperit, *ibid.* XLI. Excommunicatur a Cæleſtino III. Papa, 1193. VIII. Variis & graviſſimis a Deo damnis afficitur, 1194. III. Ob non dimiſſos Richardi Anglorum Regis obſides excommunicatur rurſus a Papa, 1195. II. Obſtinate excommunicationem contemnens diverſis miſeriis affligitur a Deo, *ibid.* III. Tandem culpam agnoſcens abſolvitur, & cum immenſo cruciatu ex crure confracto moritur, *ibid.* IV.

Libellus famoſus & mendaciis turpiſſimis refertus Hugonis Coventrenſis Epiſcopi contra Willelmum Epiſcopum Elienſem Angliæ proregem, 1191. XII.

Liberalitas Ludovici VII. Regis Francorum erga monachos Cantuarienſes, tumbam S. Thomæ cuſtodientes, 1179. XIV.

Liberatio Alexandri Papæ e munitione S. Petri, 1159. XXXI. Item e Transtiberi, *ibid.* XXXII. Item Richardi Regis Anglorum e carcere Henrici V. Romanorum Imperatoris, 1194. I.

Libertas Eccleſiaſtica in Oriente omnino ſuppreſſa, 1148. XLVII.

Libertas & unitas ſuſtentant tamquam columnæ Dei Eccleſiam, 1165. IV.

Lin-

Lincolnienſis Epiſc. quale det conſilium S. Thomæ Cantuarienſi, 1164. XVII.

Lincopia Daniæ Urbs, 1148. XL.

Litteræ diverſorum. *Vide*, Epiſtola.

Literas Octaviani Antipapæ tabellæ impoſitas proiicit poſt tergum, in ſignum contemptus Henricus II. Rex Anglorum, 1160. XLVII.

Livonia decoratur prima ſede Epiſcopali, 1186. XX.

Lombardus Cardinalis diaconus ſcribit Alexandro III. e Galliis, de calumniis contra ipſum ſparſis, fraude, & mendaciis Joannis de Oxeneford Legati Henrici II. Angliæ Reg. 1167. LIX.

Lombardus S. Thomæ in exilio comes, creatus poſtea Cardinalis & Archiep. Beneventanus, 1172. XIII.

Longobardi mutuis odiis diſſidentes quæruntur inter ſe reconciliari ab Hadriano Papa Quarto, 1158. VI. Subſcribunt latæ pro Octaviano contra Alexandrum Tertium in conciliabulo Papienſi ſententiæ, 1160. XIX. Graviſſima paſſi a Friderico Imp. & ejus exercitu ad rebellionem deflectunt, 1164 XLV. XLVII. 1165. XII. Viriliter obſiſtunt Friderico Imperatori in gratiam Alexandri III. Papæ, 1165. XV. Fœdus ineunt pro Alexandro III. contra Fridericum Imp. 1166. XV. Mediolanum ab eodem dirutum reſtaurant, *ibid.* Intruſos paſſim ab Imp. Epiſcopos eiiciunt, & Catholicos ſubſtituunt, *ibid.*

Longobardi Fridericum ab Urbe Roma in Longobardiam ignominioſe redeuntem invadunt, & Longobardia pellunt, 1167. VII. 1168. LVIII. Blandratum diruunt in vindictam obſidis a Friderico Imp. injuſte ſuſpenſi, & omnes Germanos jugulant, 1168. LXI. Alexandriam civitatem condunt in honorem Alexandri Tertii Papæ, *ibid.* LXV. Friderico rurſum in Italiam venienti intrepide ſeſe opponunt, 1174. I. Conjunctis viribus Alexandrinis ſuccurrunt, *ibid.* IX. De pace tractant cum Friderico Imp. 1175. II. III. Præſentiunt ejuſdem fraudes, & eumdem armata manu expectant. 1176. XIV. Prudenter & facunde reſpondent ad orationem Alexandri III. & quænam, 1177. XLVI. Item ad petitiones Friderici Imp. per Chriſtianum Archiepiſc. Moguntinum propoſitas, *ibid.* L. LI. Cum Friderico pacem componunt, 1183. VII.

Lucas Chryſoberges ereatur Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1148. XLV. Synodum celebrat, 1166. XLI.

Lucius III. Papa. *Vide*, Humbaldus S. R. E. Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis.

Luctus & mœſtitia occupat populum Romanum ob ſchiſma Octaviani, 1159. XXXII.

Ludi equeſtres prohibentur a Cæleſtino III. ob amiſſionem Terræ S. 1192 XII.

Ludovicus VII. Ludovici Craſſi Francorum Regis filius Eugenium Tertium Papam in Gallias venientem honorifice excipit, 1147. III. In tumultu inter Pontificis & Canonicorum S. Genovefæ miniſtros pugnis mulctatur, *ibid.* Proficiſcitur in Terram ſanctam, *ibid.* V. Quibus inſignibus inſtructus iter ineat, *ibid.* Concedit Alphonſo Hiſpaniarum Regi petenti brachium S. Eugenii martyris primi Archiepiſcopi Toletani, 1148. XXXI. In reditu e Terra ſancta capitur a claſſe Conſtantinopolitani Imperatoris, & liberatur a claſſe Rogerii Siciliæ Regis, 1149. IV. Juſſu Epiſcoporum divortium facit cum Eleonora Ducis Aquitaniæ filia, 1152. III.

Ludovicus VII. Conſtantiam Regis Hiſpaniarum filiam ducit, *ibid.* Veneratur Alexandrum III. ſummum & legitimum Pontificem, 1159. LXIII. In ſuſcipiendo Alexandro ſe remittit ad Henricum Anglorum Regem, *ibidem* LXXI. Eodem agente redit in gratiam cum Henrico Anglorum Rege, 1161. VII. Convocato Concilio Epiſcoporum ſuſcipit Alexandrum Papam, & abnegat Octavianum pſeudopapam, *ibid.* Legatos ab Alexandro III. ad ſe miſſos honorifice ſuſcipit & tractat, 1162. IV. Alexandri adventum ſibi gratiſſimum eſſe ſignificat, *ibid.* Circumvenitur a Friderico Imp. per Henricum Comitem Trecenſem; & quomodo, *ibid.* VI.

Ludovicus VII. perfidiæ inſimulatus ab Imperatore ſeſe eidem excuſat, & morem gerit, *ibid.* VIII. Cum minis evocat Alexandrum Papam ad colloquium cum Imperatore habendum, *ibid.* Irridet ſuperbum Friderici Imp. nuntium de electione Romani Pontificis, 1162. IX. Alexandrum Papam humillimis colit obſequiis, 1162. XII. Filia augetur, *ibid.* Occurrit Alexandro Papæ, & ſtratoris vice fungitur, 1163. I. Eidem dat optionem quemcumque regni locum pro habitatione eligendi, *ibid.* XVIII.

Ludovicus VII. fert moleſtiſſime S. Thomam monaſterio Pontiniaco precibus Henrici Secundi Anglorum Regis ejectum, 1167. XLIX. Cum indignatione exclamat in monachos Ciſtercienſes, *ibid.* S. Thomæ Senonas civitatem ad habitandum concedit, *ibid.* Graviſſimam concipit indignationem contra Alexandrum III. deceptus mendaciis Joannis de Oxeneford Henrici II. Anglorum Regis Legati, 1167. LIX. De præſtitis S. Thomæ beneficiis gratias accipit ab Alexandro, & de legatione per Gallias illi committenda docetur, 1168. V.

Ludovicus VII. moleſte fert Willelmum Cardinalem Papienſem, in ſuum præjudicium, favere Henrico II. Anglorum Regi, 1168. XVI. Laudatur egregie a fide & devotione erga Sedem Apoſtolicam, *ibid.* XVIII. Quam fuerit munificus in S. Thomam, *ibid.* XIX. Ob humanitatem S. Thomæ exhibitam a Deo filium obtinet, *ibid.* Prævidet verſutias Legatorum Henrici II. Angliæ Regis contra S. Thomam, & prævertit, *ibid.* LXII. Laborat pro componenda inter eumdem & Regem Henricum pace, *ibid.* LXVII. A S. Thoma prudens ſimul & grave accipit reſponſum, *ibid.* LXVIII. Eidem ſubiraſcitur, & conſuetam benevolentiam ſubtrahit, *ibidem* LXIX. Pœnitentia ducitur, & S. Thoma ad ſe vocato, veniam cum lacrymis poſtulat, & quævis ad vitam neceſſaria ſubminiſtrare promittit, *ibid.* LXXII. Dignum Rege Chriſtianiſſimo reſponſum reddit Henrico II. Anglorum Regi conquerenti, quod S. Thomam foveat in ipſius contumeliam, 1169. IV. Significat Alexandro III. martyrium S. Thomæ, 1171. I. Cum Henrico Anglorum Rege rurſus conſpirat contra Arrianam hæreſim Toloſæ reviviſcentem, 1178. XVII. Peregrinationem inſtituit ad ſepulcrum S. Thomæ Cantuarienſis pro impetranda ſanitate Philippo filio regni ſucceſſori, & obtinet, 1179. XIV. Perquam honorifice excipitur ab Henrico II. Anglorum Rege, *ibid.* Diverſa dona offert apud martyris tumbam, *ibid.* Monachos Cantuarienſis Eccleſiæ privilegiis & immunitatibus cumulat, *ibid.* XV. Philippum filium curat in Regem conſecrari, *ibid.* Paralyſi percutitur in parte dextera, *ibid.* Moritur, 1181. XXXIV.

Lues graviſſima vexat urbem Romam, 1189. XX.

Lugdunenſis Archiepiſcopus ſubſcribit ſententiæ pro Octaviano contra Alexandrum latæ, 1160. XIX.

Luxus Ignari Tuſculani Cardinalis apoſtatæ, 1159. V.

M

Machinæ Henrici II. Anglorum Regis contra S. Thomam Cantuarienſem, 1163. XXII. Item contra Alexandrum III. Papam, 1164. I. Aliæ ejuſdem peſſimæ contra S. Thomam Cantuarienſem, 1169. I.

Magdeburgenſis Archiepiſcopus ſtens & cum conditione jurat Guidoni Cremenſi Antipapæ in conciliabulo Herbipolenſi, 1165. XVIII.

Magnanimitas S. Thomæ Cantuarienſis in contemnendis pro libertate Eccleſiaſtica periculis, 1170. XLIII. Item in articulo mortis, *ibid.* XLVII. Item S. Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi in arguendo Richardo Rege Anglorum, 1189. IV. V.

Majo magnus Siciliæ Ammiratus ex parte Wilelmi Regis tranſigit pacem cum Hadriano IV. Papa, 1156. IV. De eadem diploma conficit, *ibid.* VII. Fruſtra conatur pecuniis corrumpere Alexandrum III. & ab amicitia Wilelmi Regis avertere, 1160. VII.

Mala infinita paſſus Willelmus Siciliæ Rex & poſteri ob depreſſam ab illo libertatem Eccleſiaſticam, 1156. VIII.

S. Malachias pro pallio ab Eugenio III. petendo Claramvallem pervenit, 1148. XXXVII. Moritur, *ibid.*

Malitia Epiſcoporum Angliæ adverſus S. Thomam Cantuarienſem, 1167. XXX. XLV.

Mandata & minæ Alexandri III. ad Angliæ Epiſcopos, 1167. XLV. Alia ejuſdem ad Willelmum Papienſem, & Oddonem S. Nicolai in carcere Cardinales Legatos, 1168. XX. Aliud Legatorum ad S. Thomam, ut abſtineat ab inflictione excommunicationis in Regem & regnum Angliæ, *ibid.* XXXV. Aliud Alexandri III ad ſuos Legatos in Anglia, ut Eccleſiam Cantuarienſem morte S. Thomæ pollutam expient, 1171. XI.

Manerius presbyter rector Romanorum atteſtando aſſerit electionem Octaviani pſeudopapæ, 1160. X. Quænam de Alexandri habitu & verbis deponat, *ibid.* XI.

Manfredus Cardinalis S. Sabinæ roborat manu ſua diploma Canonicis S. Petri ab Eugenio III. datum, 1153. III.

Manfredus Cardinalis Præneſtinus ſubſcribit diplomati monaſterii S. Mariæ in Organo ab Alexandro III. conceſſo, 1177. XXI. Unus fuit ex ſeptem mediatoribus pacis inter Alexandrum Papam, & Fridericum Imperatorem, *ibid.* XLVIII.

Manichæi reviviſcunt Toloſæ in Galliis, 1178. XVII. Quos præcipue errores tenuerint, *ibid.* XX. Fraudulenter edunt Fidei profeſſionem, *ibid.* XXVI. Excommunicantur, *ibid.* XXIII. XXVIII. Convincuntur apertiſſime de fraudulenta Fidei confeſſione, *ibid.* XXVII.

Manſuetudo Alexandri III. Papæ, 1170. XI.

Mantuanus Epiſcopus approbat latam pro Octaviano contra Alexandrum III. ſententiam, 1160. XIX.

Manuel Comnenus Germanorum exercitum nequiſſime affligit, & Turcis prodit, 1146. VI. Timore claſſis Rogerii Siciliæ Regis perplexus, ad reconciliandum ſe Deo animum convertit, 1148. XLI. Quantum Deum offenderit in ablatione bonorum immobilium ab Eccleſiis, & redigendis in ordinem piis locis, *ibid.* Per auream bullam MEDICATRICEM dictam reſtituit monachis & religioſis prædia & poſſeſſiones ablatas, 1148. XLII. Convenitur a Friderico Romanorum Imperatore per litteras; & quare, 1159. XXIV. Defert Alexandro III. Papæ auxilium contra Fridericum Imperatorem, 1166. XVII. Imperium Occidentale ab eodem ſibi reſtitui poſtulat, *ibid.* 1170. LIV. LV.

Manuel Comnenus Conſtitutionem de feriis & diebus juridicis promulgat, 1166. XLII. Legatos Apoſtolicæ Sedis ampliſſimis muneribus cumulatos Romam remittit, 1168. LXIV. Legatos mandat ad Alexandrum III. Papam, & eidem ſuum contra Fridericum Imperatorem auxilium offert, 1170. LIV. Repoſcit coronam Imperii Occidentalis, *ibid.* Cur Alexand. III. & Longobard. contra Frid. Imperatorem tot auxilia contulerit, 1176. XXI. Egregie palpatur adulationibus a Georgio Corcyræ Metropolyta, *ibid.* XXIII. XXIV. Eumdem mittit Romam ad Concilium generale, 1178. XII. Falſo gloriatur per litteras apud Fridericum Imperatorem de ſuperato Sultano, 1179. XVI. Quale a Friderico reſponſum accipiat, *ibid.* XVII. Audita Chriſtianorum Occidentalium in Orientem expeditione, Imperio ſuo timet, & Alexandrum Papam interpellat pro illius ſecuritate, 1180. XXII. Moritur, *ibid.* XXIV. Laudatur a liberalitate erga pauperes & Eccleſias, *ibid.*

Marcellus S. Georgii Cardinalis præmittitur ab Alexandro III. ad Willelmum II. Siciliæ Regem, 1167. III.

Margarita Siciliæ Regina ſuſcipit humaniter ſocios exilii S. Thomæ Cantuarienſis, 1164. XLIII. Petit e Galliis pedagogum filio, 1167. LXXII.

Maroducus Græcorum Princeps occurrit Friderico Imperatori; & quare, 1155. XX.

Maronitæ montem Libani incolentes convertuntur ad fidem Catholicam, 1182. IV. Unde nomen ſortiti ſint, *ibid.*

Martinus Groſſus legum apud Bononienſes profeſſor evocatur a Friderico Imperatore ad judicandum de regalibus Imperii ipſi debitis, 1158. VII. Judicat ad nutum Imperatoris, & equo donatur, *ibid.* VIII. Quale de ſe nomen & famam apud poſteros reliquerit, 1159. X.

Martyrium S. Henrici Upſalenſis Epiſcopi, 1151. VI. S. Thomæ Cantuarienſis, 1170. XLVI. Revelatur eodem die Godrico anachoretæ, *ibid.* XLVIII.

Mater Hadriani IV. vixit ad ultimum vitæ ſinem ex eleemoſynis Eccleſiæ Cantuarienſis, 1159. XXIII.

Mater Saladini Iconii moribunda ſuadet filio & perſuadet, ut ſiat Chriſtianus, 1169. XLII. XLIV. Crucem ſuper ſuum ſepulcrum poni rogat, & obtinet, *ibid.*

Mathildis Imperatrix Henrici II. Anglorum Regis mater orat Alexandrum III. componere pacem inter filium ſuum, & Ludovicum Regem Francorum, 1165. I.

Mathurius presbyter Turovienſis authenticum aſſerit exemplar ab autographo deſumptum de profectione Alexandri III. Venetias, 1177. VIII.

Matronæ & Virgines Longobardorum vitiantur ſacrilege a Friderico Imp. & exercitu Germanorum, 1164. XLV.

Matthæus, Willelmi Siciliæ Regis Notarius, 1156. VI. Conſpirat contra ſuum dominum, 1161. VII.

Matthæus Paris hiſtoricus Anglicanus, 1169. XLIII. Mendacii convincitur & malignitatis in Innocentium Tertium, 1197. XVII.

Mediolanenſes quatenus in ſignum fidelitatis promittant Friderico Imperatori, 1158. IX. Conſpirant cum cæteris Longobardorum populis contra Fridericum Imperatorem, 1164. XLVII. Occurrunt Friderico Imperatori armata manu, & vario eventu confligunt, 1176. XV. XVI. Eumdem vincunt & fugant, *ibid.*

Mediolanum a Friderico Imperatore everſum reſtituitur a Longobardis in contemptum ejuſdem, 1166. XV.
S. Meinardus Canonicus Sigebergenſis prædicat Livonibus Evangelium, 1186. XX. Sedem in Livonia Epiſcopalem erigit, *ibid.* XXI.
Meſinr Cardinalis creatur a Lucio III. Papa, 1184. I.
Mendacia turpiſſima Octaviani pſeudopapæ, 1159. XLIII. Item Cardinalium ſchiſmaticorum, *ibidem* XLVI. Item Canonicorum S. Petri de electione Octaviani pſeudopapæ, & Alexandri Papæ, 1160. VI. VII. Qualia & quanta per Angliam ſparſeris Joannes de Oxeneford, Henrici II. Anglorum Regis Legatus, apud Sedem Apoſtolicam, 1167. LV. LIX. Alia de faſtu Alexandri III. Fridericum Imp. pede conculcantis, & dure alloquentis, confutat luculenter Auctor, 1177. LXXXVI. Alia & turpiſſima concinnat contra Willelmum Elienſem Epiſcopum Hugo Coventrenſis Epiſcopus, 1191. XXII. Alia Matthæus Paris contra Innocentium Tertium, 1197. XVII.
Michael Anchialus Patriarcha Conſtantinopolitanus ſuccedit Lucæ Chryſobergi, 1166. XLI. Divinationem per dæmones fieri ſolitam interdicit, & evertit, *ibid.*
Miles quidam a diabolo ſub forma accipitris per aerem abducitur, 1148. V.
Miles alius recipit viſum alterius oculi a S. Petro Tarentaſiæ Archiepiſcopo, 1162. XV.
Milites Germanorum & Gallorum cum Conrado Rege Germaniæ, & Ludovico Galliæ in Palæſtinam, 1148. I. *Vide*, Chriſtiani, & Exercitus.
Milites Richardi Regis Anglorum timore S. Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi fugiunt, 1189. IV.
Milo Epiſcopus Morinenſis interfuit Concilio Rhemenſi in cauſa Gilberti Porretani, 1148. XXI.
Minæ Alexandri III. in Epiſcopos Angliæ S. Thomæ hoſtes, 1167. XLVIII. Legatorum Henrici II. apud Alexandrum, 1168. LXII. Viviani Cardinalis Legati contra Henricum Regem niſi pacem S. Thomæ reddat, 1169. XXVIII. Alexandri Papæ ad eumdem, *ibid.* Aliæ & graves ejuſdem ad eumdem, *ibid.* XXXI. Legatorum Willelmi II. Siciliæ Regis contra Venetos, niſi a ſeditione ceſſent, 1177. LXII. Iiſdem ingratitudinem acceptorum beneficiorum exprobrant, *ibid.* LXIV. Aliæ Alexandri III. ad Henricum Anglorum Regem, *ibid.* XCIII.
Miniſtri Canonicorum Eccleſiæ S. Genovefæ in tumultu cum aulicis Eugenii III. habito Ludovicum Francorum Regem ſeſe turbis immiſcentem pugnis cædunt, 1147. XIII.
Miniſtri regii inique ſibi arrogant cenſuras librorum, 1186. XXIV.
Miracula per S. Bernardum patrantur apud Toloſanos; & quænam illa, 1147. XVIII. Aliud per eumdem in ſurdo, 1148. XXXIV. Aliud per eumdem in puero cæco, 1149. VI. Alia diverſa patrantur per S. Petrum Archiepiſc. Tarentaſiæ, 1162. VIII. Alia per crucem ſuper ſepulcro matris Soldani Iconii poſitam, 1169. XLIV. Aliud ingens de ſacroſancta Euchariſtia, 1192. XXI.
Miracula Sanctorum debent ab Eccleſia Romana approbari, ut vera habeantur, 1173. IV.
Miraculo adſcribendum quod Rex Angliæ & Galliæ inter ſe diſcordes tamen certarint ſimul Alexandrum Papam officiis demereri, 1162. XIII.
Miſeria digniſſimus eſt, qui ad Pontificatum Romanum miſeriis pleniſſimum aſpirat, 1155. XXXVI.
Miſeriæ infinitæ Romani Pontificis, *ibid.*
Miſerum eſſe deterius eſt, quam non eſſe, 1163. IV.
Miſſam ſolemniter celebrat in Eccleſia S. Marci Venetiis Alexander III. Papa, 1177. XVIII.
Mœror S. Thomæ Cantuarienſis propter obſtinationem Henrici II. Anglorum Regis, 1165. VII.
Moguntia vallo & muris nudatur a Friderico Imp. ob cædem Arnoldi ſchiſmatici Archiep. 1160. XXXIV.
Moguntini conſurgunt in Arnaldum Archiep. nequiſſimum & ſchiſmaticum, & demum miſere excruciatum enecant, 1160. XXXII.
Moleſtiæ intolerabiles Romani Pontificis, 1211. XXXVI.
Monachi Ciſtercienſes. *Vide*, Ciſtercienſes.
Monachi officium, & vita qualis eſſe debeat, 1148. XLI.
Monachi Græcorum quantum ab Emmanuele Imp. fuerint depreſſi, *ibid.* Ab eodem priſtinam libertatem recipiunt per auream bullam Medicatricam dictam, 1148. XLIII.
Monachi Cantuarienſes, occiſo S. Thoma, per annum clauſam tenent Eccleſiam, 1170. L. Quomodo & quibus cærimoniis eumdem ſepeliverint, *ibid.* Novum creantes Archiepiſc. abſque ſcitu & conſenſu Epiſcoporum, novas turbas excitant, *ibid.* LI. Conſolatorias accipiunt de S. Thomæ morte a Petro Bleſenſi, *ibid.* Jubentur a Legatis Sedis Apoſtolicæ expiare fœdatam ſanguine S. Thomæ Eccleſiam 1172. XI. Privilegium accipiunt ab Alexandro de canonizato S. Thoma, 1173. VI. Diverſis immunitatibus donantur a Ludovico Francorum Rege, 1179. XV.
Monachi Griſtanenſes perverſiſſimi & nequiſſimi accuſantur de graviſſimis flagitiis apud Alexandrum III. ab Arnulpho Epiſc. Lexovienſi, 1181. VII.
Monachi Coventrenſes ab Hugone Epiſc. indigne ab Eccleſia expulſi reſtituuntur juſſu Cæleſtini III. Papæ, 1197. XIV.
Monaſteria centum ſexaginta a S. Bernardo vivente fundata, 1153. XIII.
Munimenta publica Eccl. Rom. curat colligi Benedictus XII. Papa, 1192. LV.
Monitus. *Vide*, Exhortatio.
Monomachiam inituri ſolent apud S. Dranſium Sueſſione pernoctare, 1167. XXVII.
Montis Peſſulani cives excipiunt maximo cum gaudio & honore Alexandrum Tertium Papam, 1162. III.
Mors S. Bernardi prædicitur a S. Joanne & Paulo, 1150. LX.
Mos antiquus Regum Francorum ad bella proficiſcentium, 1147. IV. Alius ſcribendi antiquitus in præfigendis titulis, cur a poſteris ſit immutatus, 1159. IV. Alius creandi & coronandi Rom. Pontificem qualis fuerit, 1191. II.
Mundus duplici regimine gubernatur auctoritate pontificia & poteſtate regia, 1166. XXXIV.
Munus ab Urbano Tertio filio Henrici II. Angliæ Regis miſſum pro regno Hiberniæ; & quale, 1186. XVI.
Munerum ingens & laudabilis contemptus in Eugenio III. Romano Pontifice, 1151. I. XI. Item in Bernardo Cardinali SS. Coſmæ & Damiani, 1152. IX.
Munus & officium Epiſcoporum, 1163. VI.
Munus Romani Pontificis in Eccleſia, omnium Chriſtianorum curam gerere, 1178. X.
Muta recipit loquelam per S. Petrum Archiep. Tarentaſiæ, 1161. XIII.

Mar-

N

Narratio totius rei geſtæ in electione Alexandri III. Papæ & Octaviani intruſione, 1159. XXXV. Alia rerum in conciliabulo Papienſi geſtarum, 1160. XXXVIII. XLII. Alia ſuccinta ſcelerum & flagitiorum turpiſſimorum Rogeri Eboracenſis Archiep. 1170. XLIV. Alia duplex & hiſtorica de adventu & fuga Alexandri Tertii ad Urbem Venetorum, & utra verior, 1177. II. Alia Alexandri ad Petrum Abbatem Caſſinenſem de rebus cum Friderico Imp. Venetiis geſtis, ibid. XXIV. Alia ejuſdem de iiſdem ad Richardum Archiep. Cantuarienſem, ibid. XXV. Item ad Eboracenſem & Dunelmenſem Epiſc. ibid. XXVI.

Narratio luculentiſſima & accuratiſſima Romualdi Archiepiſcopi Salernitani de itinere Alexandri Tertii ad urbem Venetorum, & de omnibus ibi cum Friderico Imperatore geſtis, ibid. XLI. Alia rerum cum hæreticis Arrianis Toloſæ in Gallia repullulantibus geſtarum, 1178. XVII. XVIII. XXIII. Aliæ diverſorum ad diverſos de infelici ſucceſſu Chriſtianorum in Terra ſancta, & de Infidelium proſperitate, 1187. IV. VII. VIII. Alia pulcherrima de conſtantia & magnanimitate S. Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi agendi pro libertate Eccleſiaſtica cum Richardo novo Rege Anglorum, 1189. III.

Narratio hiſtorica de itinere, rebus in Terra ſancta geſtis, & morte Friderici Imp. 1190. VI. Alia curioſa conſuetudinis antiquæ creandi & coronandi Rom. Pont. 1191. I. Alia rerum a Richardo Anglorum Rege in Palæſtina geſtarum, ibid. XV. XVII. Alia eorum, Quæ in cauſa Willelmi Elienſis Epiſcopi ſunt geſta, 1191. III. Alia rerum ab Henrico V. Imp. in Sicilia geſtarum, 1197. II. Alia faceta & ſcitu digna, de tumultibus ultimi Conclavis, in quo electus eſt PAULUS V. 1195. III. *Vide*, Relatio.

Natura Romanorum, 1152. II. Item Henrici II. Regis Anglorum, 1163. XXI.

Nativitas S. Dominici Prædicatorum Ordinis fundatoris, 1170. LV. Item S. Franciſci *Franciſcanorum inſtitutoris*, 1182. VI. Friderici II. Romanorum Imperatoris, 1197. VIII. Et quid de ea ſentiendum, ibid.

Navarrii hæretici, eorumque ſcelera & proſcriptio, 1179. II.

Naufragium Alexandri Tertii abſque jactura ſuorum, 1170. VI. Richardi Regis Anglorum in reditu e Terra ſancta, 1191. XXXIX.

Navigatio Alexandri Tertii Papæ in Gallias, 1162. I. Item Venetias, 1177. XV.

Neapolis obſidetur ab Henrico V. Imperatore, 1191. XIII.

Nectarius Caſulorum Abbas ſchiſmaticus & obſtinatiſſimus a Concilio Romano revertens ingenti gaudio a Græcis ſchiſmaticis tamquam victor ſuſcipitur, 1179. IX. X. Diverſis encomiis cohoneſtatur a Georgio Corcyræ Metropolita Græca adulatione inſtinctiſſimo, ibid. Moritur, 1180. XXIX. Immenſis laudibus loco epitaphii extollitur ab eodem, ibidem.

Negotia Italica compendioſe recenſentur tempore ſchiſmatis, Alexandri Tertii, 1165. X.

Nequitiæ graviſſimæ Coterellorum hæreticorum in Galliis, 1187. IX. *Vide*, Flagitia, & Scelera.

Nero Imperator fugiens Romanorum furorem ubi latuerit, 1160. VII. XVI.

Neuhuſen Germaniæ locus, 1155. VII.

Nicetas Mundanus ſubſtituitur Baſilio Camatero in Patriarchatu Conſtantinopolitano ab Iſaacio Angelo Græcorum Imperatore, 1186. XXXI. 1187. XI. Ab eodem ſede pellitur, & in ordinem redigitur, ibid. XI. 1193. XXV.

Nicolaus Anglicus S. R. E. Cardinalis poſtea *Hadrianus Quartus Papa*, mittitur cum Legatione in Daniam, 1148. XL. Concilium celebrat, & fruſtra novam metropolim conatur erigere ob Suecorum & Gothorum diſcordias, ibid. Relicto apud Æſchilium Lundunenſem Archiepiſcopum pallio, novo Metropolitano dando, & conſecrato S. Henrico Upſalenſi Epiſcopo diſcedit, ibid. Renuntiatur Pontifex Maximus, & cognominatur, *Hadrianus Quartus*, 1154. IV. Laudatur a virtutibus, ibid. Henricum SS. Nerei & Achillei Cardinalem ablegat ad Willelmum Siciliæ Regem Salerni morantem, ibid. Eumdem dominum Siciliæ non Regem vocat, ibid.

Nicolaus Anglicus gratulatorias accipit de novo Pontificatu litteras ab Henrico II. Angliæ Rege, 1154. V. Ab eodem de pluribus officiis ad ſummum Pontificem pertinentibus commonetur, ibid. Ob vulneratum a Romanis Arnaldiſtis Gerardum Cardinalem S. Pudentianæ Urbem Romam interdicto ſubjicit, 1155. II. Eamdem, ejectis Arnoldo de Brixia, & Arnaldiſtis abſolvit, ibid. Willelmum Siciliæ Regem terras S. Petri vaſtantem excommunicat, ibid. III. Friderico Romanorum Regi Longobardiam ingreſſo Legatos ſuos obviam mittit, & Arnaldum de Brixia hæreticum ſibi tradi rogat, & obtinet, ibid. IV. Friderici adventum ſuſpectum habet, & in Caſtellanam civitatem ſe recipit, ibid. V.

Nicolaus Anglicus audito a Legatis Cardinalibus juramento fidelitatis a Friderico facto, eidem coronam Imperialem ſpondet, ibidem. Ad Fridericum cum pompa deducitur, ibid. Eidem pacis oſculum negat ob non impenſum ſibi ſolitum honorem, ibid. VIII. Eodem ſibi impenſo, eumdem ad oſculum admittit, ibid. Eumdem de Romanorum fraude dubitantem egregio conſilio inſtruit, ibid. XV. Corona Imperiali exornat, ibid. XVI. Conqueritur de Tiburtinorum rebellione, eoſque agente Imperatore in ſuam poteſtatem redigit, ibid. XIX. Ab Appulis invitatur, ad ſuſcipiendam illorum protectionem, ibid. XXI. Rogatur a Willelmo Siciliæ Rege pro abſolutione & conditiones illi offeruntur, ibid. XXIII. Ad cognoſcendum Regis animum Salernum ablegat Hugonem Cardinalem Oſtienſem, ibid. Quanta induſtria & promiſſis Principes & Comites contra Willelmum concitaverit, ibid. XXIV.

Nicolaus Anglicus calumnia impetitur de malo in Fulcherum Jeroſolymorum Patriarcham animo, ibid. XXVIII. Scribit ad Baſilium Acridenum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem de componenda inter Latinos & Græcos fidei diſcordia, ibid. XXXI. Conqueritur de intolerabili pondere moleſtiarum Pontificatus Romani, ibid. XXXVI. Eccleſiam S. Mariæ dedicat Soræ, ibid. Obſidetur Beneventi a Willelmo Rege, & cogitur iniquas ſubire conditiones, 1156. I. Defenditur a calumnia Willelmi Tyrii ob pacem abſque belli ſuccis cum Rege factam, ibid. II. Ligium homagium a Rege accipit, ibid. III. Coacte confirmat ſuo diplomate diploma Willelmi Siciliæ Regis de pace inter ſe & illum facta, 1156. VII. Redeundo in Urbem quæ in itinere egerit, ibid. XI. Inquirit a Joanne Sareſberienſi, quid de ſe & Eccleſia Romana ſentiant homines, ibid. XII. Ab eodem de pluribus commonetur, ibid. XIV.

Nicolaus Anglicus pulcherrimo apologo probat neceſſario a Regibus & Pontificibus imponi tri-

Digitized by Google

tributa, *ibid.* Odio haberi incipit ab Imperatore, 1157. I. Eumdem increpat ob diſſimulatum crimen in E. Londonienſem Epiſcopum a quibuſdam improbis admiſſum, *ibid.* II. Eumdem gratitudinis propter accepta a Sede Apoſtolica beneficia maxima commonet, *ibid.* De injuriis ab Imperatore Legatis Apoſtolicæ Sedis irrogatis ſcribit, & conqueritur apud Germaniæ Epiſcopos, *ibid.* XI. Ab iiſdem quale reſponſum accipiat, *ibid.* XIV. Novis litteris & Legatis conatur placare Imperatorem, 1158. I. IV. Interpretatur vocem, Beneficium, in priori epiſtola poſitam, *ibid.* Redit in gratiam cum Imperatore, *ibid.* V. Legationem mittit ad Longobardos inter ſe diſſidentes, *ibid.* VI. Ipſi culpa adſcribitur reſuſcitatæ inter ſe & Imperatorem diſcordiæ, 1159. I. Negat Friderico Imperatori conſecrationem Guidonis Comitis Blanderatenſis filii in Archiepiſcopum Ravennatenſem, *ibid.* II. Cauſas reddit negationis, *ibid.*

Nicolaus Anglicus conqueritur de Friderici Imperatoris inſolentia, quod conſuetum ſibi titulum auferat, & Epiſcopos contra juramentum ſibi homagium facere cogat, *ibid.* V. Epiſtolam ab eodem accipit contumeliis refertam, *ibid.* Ab eodem ſuperbiæ accuſatur, *ibid.* VII. Commonetur ab Eberardo Epiſcopo Bambergenſi de imminentibus periculis, & de modo reconciliandi Imperatorem docetur, *ibid.* XI. Mittit novam ad Imperatorem in caſtra legationem, *ibid.* XIII. Recuſans alios mittere Cardinales pro pace confirmanda, eamdem dicitur diſturbare, *ibid.* XV. Qualem cupiat cum Imperatore pacem inire, *ibid.* XVII. Moritur, *ibid.* XVIII. Quæ in vita memoria digna geſſerit, *ibid.* XIX. Quot ordinationes habuerit, *ibid.* XIX. XX. Quo mortis genere fabuloſe interiiſſe ſcribatur, *ibid.* XX. Angina periit, *ibid.* Quale diploma conceſſerit Henrico II. Anglorum Regi de regno Hiberniæ, *ibid.* XXI. Nihil omnino voluit in ſuos erogare, *ibid.* XIII. Matrem commendavit eleemoſynis Eccleſiæ Cantuarienſis, *ibid.*

Nicolaus Henrici II. Anglorum Regis Capellanus mittitur ab eodem ad Concilium in Hibernia celebrandum, 1171. XII.

Nicolaus Juſtinianus monachus, poſtea beati Laurentii Juſtiniani, pater, 1186. XXIX.

Nigellus de Sacravilla Cantuarienſis Eccleſiæ incubator, 1170. XLII.

Nomen Henrici II. Anglorum Regis Alexandro III. & toti Curiæ Romanæ odioſum ob necem S. Thomæ Cantuarienſis, 1171. VIII.

Nomina eorum qui diplomati ab Eugenio III. Canonicis S. Petri conceſſo ſubſcribunt, 1153. III. Alia Cardinalium ſchiſmaticorum Octaviano adhærentium, 1159. XLIII. XLIV. Item Catholicorum Alexandro faventium, *ibid.* XLVII. Item Epiſcoporum & Principum, qui ſententiæ pro Octaviano contra Alexandrum latæ ſubſcribunt, 1160. XIX. Item eorum, qui interfecerunt S. Thomam Cantuarienſem, 1170. XLVI. Item eorum, qui dignitate illuſtres S. Thomæ comites fuerunt in exilio, 1171. XII.

Nomocanonis Photii dedicatio, 1191. L. Quid de illo ſit ſentiendum, *ibid.* LI.

Non ſimulatione, non ingenio regenda eſt Eccleſia, ſed juſtitia & veritate, 1169. XLIII.

Norhantona Angliæ locus, 1164. XIV.

Northmanni peccatis Willelmi Siciliæ Regis regnum perdiderunt, 1156. VIII.

Novus, mercatus Northmanniæ locus, 1161. VII.

Numerus Cardinalium, Epiſcoporum, & Abbatum, qui ſub Alexandro Tertio Concilio Turonenſi interfuerunt, 1163. II. XVII.

Nunquam pauperum & Eccleſiarum ſpolia proſperum habuere eventum, 1188. XI.

Nuncupatio hiſtoriæ Gotifredi Viterbienſis ad Urbanum Tertium Papam, 1186. XII. Item Nomocanonis Photii per Theodorum Balſamonem ad Georgium Xiphilinum Patriarcham Conſtantinopolitanum, 1191. L.

Nuptiæ Henrici VI. Germaniæ Regis cum Conſtantia Rogerii Siciliæ Regis filia, 1186. XXV. Aliæ Philippi Regis Francorum, 1193. XXIV. Diſſolvuntur, *ibid.* Aliæ vetitæ inter Adelfonſum Galleciæ Regem, & Taſiam Sancii Portugalliæ Regis filiam contractæ diſſolvuntur a Cæleſtino Tertio Papa, 1191. XII.

O

OBedientia a Clero Romano præſtatur Octaviano pſeudopapæ, 1160. IX. X.

Objectiones Henrici V. Imperatoris variæ contra Richardum Regem Anglorum captivum, 1191. XLIII.

Obitus Odonis primi Prioris Canonicorum Regularium S. Genovefæ, 1147. V. Ildephonſi Comitis S. Ægidii, *ibid.* XII. XVII. Alberici Oſtienſis, *ib.* XX. Coſmi Patriarchæ Conſtantinopolit. *ibid.* XXI. S. Malachiæ Hibernorum Metropolitani, 1148. XXXVII. Charitonis Patriarchæ Conſtantinopolitani, 1148. XLVII. Albidiæ uxoris Rogerii Siciliæ Regis, & filiorum, 1150. IV. Sibiliæ alterius ejuſdem uxoris, *ibidem*. Sugerii Abbatis S. Dionyſii hiſtorici, 1151. III. Conradi Regis Romanorum, 1152. III. Rogerii Siciliæ Regis, *ibid.* X. Eugenii III. Papæ, 1153. X.

Obitus S. Bernardi Abbatis Claravallenſis, *ibid.* XIII. Anaſtaſii IV. Papæ, 1154. II. Stephani Angliæ Regis, *ibid.* V. S. Vicelini Epiſcopi Aldemburgenſis, 1155. VII. S. Lamberti Vencienſis Epiſc. *ibid.* Hadriani IV. Papæ, 1159. XVIII. Quam fabuloſus aſſeratur, *ibid.* XX.

Obitus Ottonis Epiſc. Friſingenſis hiſtorici, *ibid.* LXXIV. Roberti Abbatis laudatiſſimi in Anglia, *ibid.* Fulcheri Jeroſolymorum Patriarchæ, *ibid.* Hereberti intruſi Epiſc. Chryſopolitani, 1161. II. Theobaldi Archiepiſcopi Cantuarienſis, 1162. XXI.

Obitus Balduini III. Regis Jeruſalem, 1163. XXVII. Octaviani Antipapæ, 1164. XXVII. Julii Cardinalis Præneſtini Alexandri III. in Urbe Vicarii, *ibid.* XLVIII. Petri Lombardi Sententiarum magiſtri, *ibid.* LII. S. Eberardi Archiep. Salzburgenſis, *ibid.* LIII. Hartmanni Brixienſis Epiſcopi, *ibidem* LV. Willelmi mali Primi Siciliæ Regis, 1166. XVI. Friderici Bavariæ Ducis, 1169. VII. Reginaldi ſchiſmatici Archiep. Colonienſis cum aliis multis, *ibid.*

Obitus Guidonis Cremenſis Antipapæ, 1170. LVI. S. Galdini Archiep. Mediolanenſis, 1177. XCIV. Richardi Archiep. S. Andreæ in Scotia, 1180. V. Manuelis Imp. Græcorum, *ibidem* XXIV. Nectarii Abbatis ſchiſmatici Caſulorum, *ibidem* XXIX.

Obitus Ludovici VII. Regis Gallorum, *ibid.* XXXIV. Amalrici Patriarchæ, Jeroſolymorum, *ibid.* Alexandri III. Papæ, 1181. V. S. Laurentii Epiſcopi Dublinenſis, *ibidem* XIV.

Obitus Joannis Sareſberienſis Epiſcopi Carnotenſis, *ibid.* XVI. Henrici, Henrici II. Regis Angl. filii, 1183. IV. Richardi Archiep. Cantuarienſis, 1184. III. Lucii III. Papæ, 1185. XI.

Obitus Urbani III. Papæ, 1187. XII. Gregorii VIII.

VIII. *ibid.* XX. Henrici II. Regis Anglorum, 1189. III. Willelmi Boni Secondi Regis Siciliæ, *ibid.* XIV. Friderici Ænobarbi Romanorum Imperatoris, 1190. VII. Conradi Regis Romanorum Friderici ſucceſſoris, *ibid.* XVI. Clementis III. Papæ 1191. I.

Obitus miſerandus Leopoldi Auſtriæ Ducis, 1195. IV. Henrici V. Imp. 1197. V. S. Homoboni Cremonenſis, *ibid.* XX. Cæleſtini III. Papæ, *ibid.*

Objurgatio S. Thomæ Cantuarienſis per Alexandrum Tertium Papam; & quare, 1164. XXXVIII. Alia acerba Reginaldi Archiepiſcopi Colonienſis per Fridericum Imp. 1166. IX.

Objurgatio juſta & acerba S. Thomæ Cantuarienſis in Gilebertum Londonienſem Epiſcopum, Eccleſiaſticæ libertatis oppugnatorem, & regiæ defenſorem, 1167. XXXV. Alia Petri Bleſenſis in Hugonem Epiſc. Coventrenſem Willelmi Elienſis Epiſcopi acerrimum hoſtem, 1190. XXXI. Alia vehemens Cæleſtini III. Papæ ad Philippum Bellovacenſem Epiſc. a Rege Anglorum juſte captum, 1196. III.

Oblatio Friderici Imp. in Miſſa Venetiis ab Alexandro Tertio celebrata, 1177. XXIII.

Oblationum quartam partem ſuper altare majus offerri ſolitarum concedit per diploma Canonicis S. Petri Eugenius Tertius Papa, 1153. I.

Obſequia humillima Friderici Imp. erga Alexandrum Tertium equitantem, 1177. XXIII. LXIX.

Obſes quidam Brixienſis ſuſpenditur improbe a Friderico Imp. 1168. LX.

Obſidio Jeroſolymæ per Sarracenos, 1187. XII. XIII. Anconæ per Fridericum Imper. 1166. XIV. Item Urbis Romæ, 1167. II. Item Alexandriæ Longobardorum urbis, 1174. I. Solvitur auxilio ſancti Petri Apoſtoli, 1175. I.

Obſtinatio mater eſt hæreſum, 1148. XIII.

Occaſio cauſa captivitatis Richardi Regis Anglorum per Leopoldum Auſtriæ Ducem, 1191. XLI.

Occiſores S. Thomæ Cantuarienſis qui fuerint, 1170. XLVI. Non ab hominibus ſolum vitantur, ſed & a canibus contemnuntur, 1172. XVI. Pœnitentes S. Thomam in auxilium veniæ conſequendæ invocant, *ibid.* Romam pro pœnitentia impetranda veniunt, & obtinent, *ibid.* Pro pœnitentia in Terram ſanctam amandantur ab Alexandro III. Papa, *ibid.* Quo mortis genere perierint, *ibid.* XVII.

Occiſio crudeliſſima S. Thomæ Cantuarienſis, 1170. XLVIII.

Octavianus S. Cæciliæ Cardinalis fungitur legatione apud Conradum Regem Romanorum, 1152. III. Intereſt conventioni concordiæ inter Eugenium III. & Fridericum novum Romanorum Regem initæ, *ibid.* V. Subſcribit diplomati ab Eugenio III. Canonicis S. Petri conceſſo, 1153. III. Rebellionem parat contra Hadrianum Papam & pacem inter ipſum & Fridericum Reg. conatur perturbare, 1155. VI. Confunditur a Cardinalibus Legatis, *ibid.* Friderici exercitum noctu in Vaticanum, & civitatem Leoninam perducit ad antevertendas Romanorum inſidias, *ibid.* XV. Cauſam Fulcheri Jeroſolymorum Patriarchæ fovet contra Hoſpitalarios, *ibid.* XXIX. Fungitur legatione ad Fridericum Imp. 1159. XIII. Creatur pſeudopapa contra Alexandrum III. legitimum Papam, *ibid.* XV.

Octavianus Card. Alexandro vi mantum abſtrahit, & ſibi conatur imponere, *ibid.* XXX. XXXVII. Eo ſublato, induit ſe manto propere a Capellano allato, ſed ordine præpoſtero & inverſo, cum omnium riſu & cachinnis, *ibid.* XXXVII. XL. Armata manu ſuam electionem defendit, *ibid.* XXXIX. 1160. XLII. Cardinales cum Alexandro Papa obſidet, *ibid.* Proſcinditur infinitis probris & ſcommatibus a populo Romano, 1159. XXXI. Adoratur a Cardinalibus ſchiſmaticis, *ibid.* XXXIII. Inauguratur, *ibid.* Cum ſuis ſequacibus excommunicatur ab Alexandro, *ibid.* XLI. Victor cognominatur, *ibid.* Scribit mendaciſſime de ſua electione ad Clerum & Principes Germaniæ, *ibid.* XLII. Ab Ottone Comite Palatino fomentatur, & adjuvatur contra Alexandrum, *ibid.* XLVIII. Item a Friderico, 1159. XLVII. Ab iiſdem ut verus Papa honoratur, *ibid.* LVII. Simoniace electus probatur, *ibid.* LXVII. Confirmatur in conciliabulo Papienſi, 1160. III. A Canonicis S. Petri & Clero Romano Pontifex ſuſcipitur & adoratur, *ibid.* IX. Probatur ab Auctore invalide electus, & ſchiſmatice intruſus, *ibid.* XV. Adoratur & colitur a Friderico Imperatore, *ibid.* XVIII. Excommunicat Alexandrum Papam, & fautores, *ibid.* XXVI. Excommunicatur ſecundo ab Alexandro, *ibid.* XXXI. XLI. Illegitime intruſus, & Pontificatu indignus probatur, *ibid.* XLII. Contemnitur ab Henrico II. Anglorum Rege, *ibid.* XLVII. Potentia affinium ſuorum Romæ dominatur, 1162. V. Rejicitur in duobus Conciliis a Regibus Francorum & Anglorum, *ibid.* VII. Quos pro parte ſua Legatos in Gallias ad Concilia miſerit, *ibid.* Laudæ in Longobardia celebrat conciliabulum, *ibid.* XVI. In Epiſcopos ſibi contrarios intorquet excommunicationem, *ibid.* Conqueritur apud Imperatorem, & quare, 1162. VII. Adulationibus & munuſculis Legatum Regis Danorum pertrahit in ſuam ſententiam, *ibid.* XIV. In conciliabulo ſchiſmaticorum multa prælocutur, Epiſcopos præſentes novis gratiis proſequitur, 1162. XIX. Abſalonem Roſchildenſem Epiſcopum precibus conatur retinere in conciliabulo ſchiſmaticorum, *ibid.* Livonem Epiſcopum Othonienſium conſecrat, *ibid.* Transfert corpus S. Baſſiani martyris, 1163. XXVII. Moritur Lucæ in Tuſcia, 1164. XXVII. Quo genere morbi interierit, *ibid.* XXXI. Defletur ab Alexandro Papa, *ibid.* Falſo aſſeritur miracula poſt mortem patraſſe, *ibid.*

Octavianus diaconus Cardinalis mittitur ab Urbano III. cum legatione in Angliam ad coronandum Joannem Henrici II. Anglorum Regis filium in Regem Hiberniæ, 1187. I. Epiſtolam querelis plenam accipit a Petro Bleſenſi de ambitione intolerabili dignitatum Eccleſiaſticarum, *ibid.*

Octavianus Cardinalis Epiſc. Oſtienſis acerbiſſima invectiva proſcinditur a Richardo Rege Anglorum ob ſimoniam in Romana Eccleſia vigentem, 1190. I. Legatione fungitur in Northmanniam ad dirimendam litem inter Willelmum Elienſem Epiſcopum, & Walterum Rothomagenſem Archiepiſcopum, 1190. VIII. Willelmum Northmanniæ Seneſcallum, illum & collegam ab ingreſſu prohibentem excommunicat, & Northmanniam interdicto ſupponit, *ibid.* Aſpirat ad Pontificatum, 1198. I.

Oddo, ſive Odo Card. S. Georgii ſubſcribit diplomati ab Eugenio III. Canonicis S. Petri dato, 1153. III. Defenſor electionis Alexandri III. 1159. XLVII.

Oddo, ſive Odo, ſive Otto S. Nicolai in Carcere Tulliano Cardinalis approbat diploma Eu-

Eugenii III. Canonicis S. Petri conceſſum, 1153. III. In vinculis detentus liberatur a Friderico Imp. cum aliis, 1159. XXV. Patrocinatur electioni Alex. III. *ibid.* XLVIII. Fungitur pro eodem legatione in Gallias & Hiſpanias, *ibid.* LXIII. Mittitur cum Wilielmo Papienſi Cardinali Legatus in Angliam, 1167. LIV. Laudatur a ſinceritate, *ibidem*. Proficiſcitur in Angliam 1168. I. De ſuo adventu Sanctum Thomam docet, *ibid.* XIII. Prævenitur litteris gratulatoriis ab eodem, *ibidem*. Jubetur ab Alexandro III. ſimul cum collega incumbere ad conciliandam inter Reges Galliæ & Angliæ pacem, 1168. XIV. Ab eodem diverſa mandata accipit cum collega, *ibid.* XX. Strenue agit cum Rege Henrico II. pro componenda cum S. Thoma pace, *ibid.* LVIII.

Oddo S. Nicolai in carcere Tulliano ſchiſmaticus Cardinalis, Octaviani fautor, falſa deponit de Alexandri III. electione, 1160. X.

Oldericus de Inſpruch Comes intereſt pacti concordiæ ab Eugenio III. cum Friderico novo Romanorum Rege factis, 1152. V.

Odiorum ſemina inter Fridericum Imperatorem, & Hadrianum IV. Pontificem, 1157. VI. Item alia & prima inter S. Thomam & Henricum II. Angliæ Regem, 1163. XIX.

Odo primus Canonicorum Regularium S. Genovefæ Prior areatur, 1147. III. Moritur, *ibid.* IV.

Odo Philippi Regis Francorum & Henrici Anglorum conſanguineus, poſtea Epiſcopus Pariſienſis, viſitat Limina Apoſtolorum, & magnifice ſuſcipitur a Gregorio VIII. Papa, 1187. XXI. Laudatur, *ibid.*

Odoacer Marchio Styriæ ſignatur cruce pro expeditione in Terram ſanctam, 1147. I.

Omus Angliæ tyrannus, 1163. XXIV.

Officium Romani Pontificis quod ſit, 1154. VI. 1155. XXXIII. XXXV. Item Epiſcoporum, 1165. VI.

Operæ & lucubrationes diverſæ Laborantis Cardinalis; & quænam illæ, 1182. V.

Opes & theſauri Regum Siciliæ transferuntur in Germaniam ab Henrico V. Imp. 1194. XXII.

Opizo Abbas Organenſis conſequitur diploma pro immunitate ſui monaſterii ab Alexandro III. Venetiis, 1177. XXVIII. Præſens eſt dedicationi Eccleſiæ S. Mariæ Antiquæ Veronæ, *ibid.*

Oratio pulcherrima Hadriani IV. Papæ ad Fridericum Regem Romanorum, 1158. VIII. Alia Romanorum Arnaldiſtarum vanitate & ſuperbia referta ad eumdem, *ibid.* IX. Retunditur acriter a Friderico, *ibid.* XI. Alia Friderici Imperatoris ad Epiſcopos in conciliabulo Papienſi congregatos humilitatis plena, ſed aſtuta, 1160. II. Alia Eſberni nobilis Dani ad Waldemarum Regem diſſuaſoria, 1162. XVII. Alia Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi luculenta in Concilio Turonenſi, 1163. III. Alia Humbaldi Oſtienſis Epiſcopi ad Fridericum Imperatorem, 1175. IX. Alia Alexandri III. ad populum Venetum, 1177. XLIV.

Oratio Longobardorum reſponſoria ad Alexandrum III. *ibid.* XLVI. Alia Chriſtiani Archiepiſcopi Moguntini ad eumdem ut Fridericum Imperatorem permittat prope Venetias accedere, 1177. LVI. Alia Alexandri III. ad populum Venetum poſt pacem cum Friderico Imperatore factam, *ibid.* LXX. Alia Friderici Imperatoris ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Germaniæ, 1186. VIII. Alia Conradi Archiepiſcopi Moguntini reſponſoria ad Imperatorem, *ibid.* X.

Orationes certas inſtituit dicendas Clemens III. Papa pro liberatione Terræ ſanctæ, 1188. II.

Orationibus S. Petri Tarentaſiæ Archiepiſcopi moritur impœnitens Herebertus ſchiſmaticus Epiſcopus Chryſopolitanus, 1161. III.

Ordinati a ſchiſmaticis quomodo ſint recepti in Concilio Lateranenſi ab Alexandro III. 1179. VII.

Ordinationes ſchiſmaticorum damnat Eugenius Tertius, 1148. X.

Ordinationes Eugenii III. 1153. XI. Hadriani IV. 1159. XIX. XX.

Ordo hierarchicus in Eccleſia, 1163. VI.

Ordo Carmelitanorum quando & quomodo cœperit, 1181. XIII. Teutonicorum inſtituitur a Cæleſtino III. Papa, 1198. II.

Ordo & modus antiquus creandi & conſecrandi Romanos Pontifices, 1191. II.

Oriſlambe vexillum ſacrum Regum Francorum, 1147. V. Accipitur a Ludovico VII. peregrinaturo in Terram ſanctam, *ibid.*

Osbernus a Rondel clericus Eboracenſis, 1164. XX.

Oſculum pacis petenti Friderico Romanorum Regi negat Hadrianus Quartus ob non exhibitum ſibi equitanti ſtratoris miniſterium, 1155. VIII.

Oſſa Roſamundæ Henrici II. Anglorum Regis concubinæ juſſu S. Hugonis Lincolnienſis Epiſcopi e loco ſacro ejiciuntur, & in loco profano ſepeliuntur, 1191. XLV.

Oſtienſis Epiſcopi proprium eſt officium conſecrare Romanum Pontificem, 1160. XLIV.

Oſtia Tiberina & Portus Trajanus deſcribuntur, 1190. I.

Otto Henrici III. Imp. Cancellarius canonizatur a Clemente III. Papa, 1189. XIII.

Otto Friſingenſis Epiſcopus cruce ſignatur pro expeditione in Terram ſanctam, 1147. I. Plurimum laudat Gilibertum Epiſcopum Pictavienſem hæreticum, *ibid.* IX. Moriturus palinodiam recantavit, *ibid.* X. Perſtringitur ſeveriſſime cum reliquis Germaniæ Epiſcopis ab Eugenio Tertio Papa; & quare, 1152. VIII. Moritur, 1160. LXXIV.

Otto Morena rerum a Friderico Ænobarbo in Italia geſtarum Chronographus, 1154. VI. 1168. VIII. Quanti ſit faciendus, *ibid.* Mendaciſſime adſcribit Octaviano Antipapæ miracula, 1164. XXXII. Cauſa itineris Friderici in Italiam commemorat, *ibid.*

Otto Comes Palatinus de Bajoaria intentat Legato Sedis Apoſtolicæ mortem liberius loquenti pro Romano Pontifice, 1157. V. Præmittitur ab Imperatore in Italiam, 1158. I. Apud eumdem accuſatur de improbitate per Cardinales Alexandri Tertii fautores, 1159. XLVIII. Timore Imperatoris fraudulenter agit cum Alexandro Papa, *ibid.* Opponit ſe Alexandro, & promovet Octavianum, *ibid.* XLIX. Ad Octaviani pedes, ut legitimi Papæ, procidit, *ibid.* LX.

Otto Cardinalis Hadriani IV. Papæ Legatus pro reſtituendis mutuæ paci Longobardis inter ſe diffidentibus, 1158. VI. Scribit ad S. Thomam de diverſis rebus, 1165. LXX.

Ouenefordia Angliæ urbs, 1164. I.

P

Pacta inter Eugenium III. & Fridericum Romanorum Regem, 1152. V. Alia Hadriano IV. a Willelmo Siciliæ Rege oblata, ut abſolvatur ab excommunicatione, 1155. XXIII. 1156. IV. Alia Cardinalium S. R. E. pro reſtituenda in libertatem Terra ſancta ab infidelibus oppreſſa, 1187. XIX. Alia Romanorum cum Clemente III. contra Tuſculanos, 1188. XXIV. Alia Romanorum

Cle-

Digitized by Google

Clementi III. propoſita pro ineunda pace, 1188. XXII. Alis concordiæ inter Henricum V. Imp. & Richardum Reg. Anglorum, 1193. XXII. *Vide*, Concordia.
Pagani. *Vide*, Infideles, & Sarraceni.
Palæologus Græcarum Princeps occurrit Friderico Imp. & invitat contra Willelmum Siciliæ Regem, 1152. XXI.
Pallium Archiepiſcopale datur S. Thomæ Cantuarienſi ab Alexandro III. Papa, 1162. XXI. Item Abſaloni Roſchildenſium Epiſcopo invito ab eodem, 1177. XCI.
Palma & Crux inſignia ſunt redeuntium a Terra ſancta, 1191. XVI.
Panes a S. Bernardo benedicti quoſvis ægros ſanant, 1147. XVIII.
Panes multiplicantur miraculoſe a S. Petro Tarentaſiæ Archiepiſcopo, 1161. X.
Papa Romanus. *Vide*, Pontifex, & Romanus Pontifex.
Paparonum familia Romæ nobiliſſima interiit in Franciſco Paparone, 1151. V.
Papienſe conciliabulum indicitur a Friderico Imperatore in cauſa Alexandri III. Papæ, & Octaviani ſchiſmatici, 1159. XLIX. Celebratur, 1160. II. Ejus Acta, *ibid.*
Papienſis Eccleſia privilegiis privatur ab Alexandro III. ob defenſum ſchiſma Octaviani, 1175. XII.
Paradinus rerum Lugdunenſium ſcriptor, 1177. XIX.
Paralyticus ſanatur a ſancto Bernardo, 1147. XIX.
Paravini rebellant cum reliquis Longobardiæ populis Friderico Imperatori, 1164. XLV. Eidem fortiter reſiſtunt, 1165. XV.
Patria Gratiani decretorum collectoris, 1151. VI. Hadriani IV. Papæ, 1154. II. III.
Patrimonium S. Petri circa Urbem Romam a Teutonicis & ſchiſmaticis detinetur, 1161. I.
S. Pauli Epiſcopi Nolani, & S. Bartholomæi Apoſtoli corpora reperiuntur Romæ, 1156. XVI.
Paulinus Cardinalis Epiſcopus Præneſtinus renuntiatur Pontifex, & *Clemens III.* appellatur, 1188. I. Expeditionem in Terram ſanctam ab anteceſſore tentatam promovet, *ibid.* Quaſnam formulas orationum inſtituat pro victoria a Deo conſequenda, *ibid.* II. Scotorum Eccleſiam diuturnis turbis exagitatam reſtituit in priſtinam quietem, *ibidem* XX. Willelmo Regi & Eccleſiæ Scotorum immunitatem a ſubjectione alterius Eccleſiæ præter Romanam donat & confirmat privilegio, 1188. XXI.
Paulinus Card. Legatos ſuos Piſis Rom. mittit pro componenda inter ſe & Romanos pace, 1188. XXII. Quibus conditionibus pacem faciat, *ibid.* Diploma de pace compoſita recipit a Senatu Romano ampliſſimum, *ibid.* XXIII. Joannem Cardinalem Anagninum in Galliam mittit ad concordandos Philippum Regem Francorum, & Henricum II. Regem Anglorum, 1189. I. S. Ottonem Epiſcopum Bambergenſem in Sanctos annumerat, *ibid.* XIII. De eo reddit certiores Germaniæ Epiſcopos & Abbates, *ibid.* Richardo Regi Anglorum petenti, Willelmo Epiſcopo Elienſi legationem Apoſtolicam pro regni cuſtodia per Angliam committi annuit, 1190. I. Ab eodem docetur per litteras de pactis inter illum, & Tancredum Siciliæ Regem initis, *ibid.* III. Pro diſpenſatione inter Arthurum Britanniæ Ducem, & filiam Tancredi Regis ab eodem ſollicitatur, *ibid.* Moritur, 1190. I.
PAULUS V. creator omnium ordinum conſenſu Pontifex Maximus, pag. 710. A ſacro collegio ſolita acclamatione ſalutatur, *ibid.*
Pauperes & ægroti comitantur honoris cauſa S. Thomam Cantuarienſem a judicio redeuntem, 1164. XIX. XXII. Cum eodem epulantur, *ibid.*
Pax inter Eugenium III. & Romanos, 1152. III. Item inter eumdem, & Fridericum novum Regem Romanorum, *ibid.* V. Inter Hadrianum IV. & Willelmum Siciliæ Regem diſturbatur a Cardinalibus in gratiam Imperatoris, 1155. VI. Componitur, ſed iniquis conditionibus, 1156. I. III. Redintegratur per Alexandrum III. inter Ludovicum Gallorum, & Henricum Anglorum Reges, 1163. VII. Reſtituitur ſecundo, eodem agente inter eoſdem, 1168. XV. Item tractatur inter Fridericum Imperatorem & Longobardos, 1175. VI. Item inter eumdem, & Alexandrum III. Papam, 1177. X. 1177. XX. Item inter Willelmum Siciliæ Regem & Imperatorem, 1177. LXXVIII. De eadem conficitur diploma a Friderico Imp. *ibid.* LXXIX. Item inter Romanos & Alexandrum Papam, 1178. II. Item inter Fridericum Imperatorem, & Longobardos, 1183. VII. Item inter Clementem III. Papam, & Romanos, 1188. XXII.
Peccatum non dimittitur niſi reſtituatur ablatum, 1167. LI.
Pecuniarum ſiti ſemper laboravit Urbs Roma, 1165. LXVIII. Item Joannes Cardinalis Neapolitanus, 1167. LXX. *Vide*, Avaritia.
Pellex Henrici II. Anglorum Regis Roſamunda entumulatur a S. Hugone Lincolnienſi Epiſcopo, & jubetur extra locum ſacrum ſepeliri, 1191. XLV.
Pepo Epiſcopus Patavinus intereſt dedicationi Eccleſiæ S. Mariæ Antiquæ Veronæ, 1177. XXI.
Peregrinatio ad Limina Apoſtolorum interdicitur a Friderico Imperatore, 1157. IX. Alia Henrici II. Anglorum Regis cum ingenti devotione, & laudabili pœnitentia ad ſepulcrum S. Thomæ Cantuarienſis, 1174. V. Alia Ludovici VII. Francorum Regis ad idem, 1179. XIV.
Peregrinatio Odonis poſtea Pariſienſis Epiſcopi ad Limina Apoſtolorum, 1187. XXI.
Perfidia Friderici Imperatoris contra Waldemarum Daniæ Regem incuſatur ab Abſalone Roſchildenſium Epiſc. 1162. XVIII.
Pericula Alexandri III. & Cardinalium in reditu ex Gallia a piratis Piſanorum, 1165. XIV.
Perſecutionis initia Henrici II. Anglorum Regis contra S. Thomam Cantuarienſem, & Epiſcopos Angliæ, 1163. XIX.
Perſecutio Henrici II. Angliæ Regis contra S. Thomam Cantuarienſem, & ejus comites, 1164. XLIII.
Perſecutio Friderici Imp. contra Alexandrum III. magno ejus damno & ignominia a Deo compreſſa, 1167. XIV.
Perſecutio Antiochena, ejuſque cauſa, 1181. XV.
Perſecutio crudeliſſima Græcorum contra Latinos Conſtantinopoli habitantes, 1183. IX.
Perſecutores hæreticorum cumulat indulgentiis Alexander III. Papa in Conc. Lateranenſi, 1176. IV.
Pertinacia hæreticum facit, 1148. XIII.
Perverſitas Henrici Petrobruſiani hæretici, 1147. XVI.
Peſtis horrenda graſſatur divinitus in exercitu Friderici Imperatoris ſub Urbe Roma, 1167. VI. XI. Alia graviſſima vexat Urbem Romam, 1188. XX.
Petitio Friderici Imperatoris pro Guidone a ſe electo Archiepiſcopo Ravennate, 1159. II. Alia Regis Indorum apud Alexandrum III.

III. Papam qualis fuerit, 1177. XXXIV.

S. Petrus viſibiliter Alexandrinis apparet, & eorum civitatem liberat ab obſidione Friderici Imp. 1175. I.

Petrus Venerabilis de ortu hæretici, & ejus erroribus quæ ſcribat, 1147. XIII. Litteras querelis plenas accipit ab Henrico electo Epiſcopo Bellovacenſi, de approbata ipſius electione, 1149. XII. Ad Eugenium Papam proficiſcitur, & perhonorifice tractatur, ibid. 1150. I. Conſolatur Rogerium Siciliæ Regem in funeribus uxorum & filiorum, & inſtigat contra Manuelem Imperatorem Græcorum, 1178. XXIII.

Petrus Leonis ubi a ſuis ſepultus ſit, nemo Catholicorum potuit ſcire, 1139. LIX.

Petrus Abailardus quomodo in Concilio Romano damnatus fuerit ab Innocentio II. & ejus ſcripta in publico igni tradita, 1148. XXX.

Petrus Urbis Præfectus damnat ad rogum Arnaldum de Brixia hæreticum, 1155. IV.

Petrus inimiciſſimus Crucis Chriſti, cruces ubique incendit, & ipſe ad rogum damnatus incenditur, 1147. XII.

Petrus S. Sepulcri Prior cum Fulchero Jeroſolymorum Patriarcha proficiſcitur Romam, 1155. XXVI.

Petrus Cardinalis S. Euſtachii obit legationem nomine Alexandri III. ad Hungaros, 1159. LXIII.

Petrus Guidonis Capituli S. Petri Camerarius ablegatur nomine Canonicorum ad conciliabulum Papienſe; & quare, 1160. VIII.

Petrus Chriſtianus S. Petri decanus itidem, ibidem. Atteſtatur veram eſſe Octaviani electionem, & Alexandri falſam, ibid. X.

S. Petrus Tarentaſiæ Archiep conſtans in fide erga Alexandr. III. legitimum Pontif. perſiſtit, ibid. XXXVI. Deprecatur Mediolan. culpam apud Fridericum Imp. ibid. Conſtantiſſime agit contra ſchiſmaticos, & multos ad Eccleſiæ Catholicæ gremium reducit, 1161. III. Sæpius apud Fridericum Imp. accuſatur, ſed nihilominus ab eodem colitur, ibid.

S. Petrus Tarentaſiæ Archiep. Romam vocatur ab Alexandro Papa, 1161. I. Fridericum revocat a perſecutione Catholicorum, ibid. Herebertum ſchiſmaticum Chryſopolitanæ Eccleſiæ Epiſcopum interficit ſpiritu oris ſui, 1161. II. Romam proficiſcitur, ibid. III. Miraculoſe liberatur a graſſatore, ibidem. Revocat juſſu Alexandri III. Reges Galliæ & Angliæ ad pacem, ibid. VII. Erga pauperes quam fuerit propenſus, ibid. IX. A conſilio de ſpontanea paupertate ſuſcipienda revocatur per Henricum Claravallenſem Abbatem, ibidem. Ægrotans ægrotos multos curat, ibid. X. Panes miraculoſe multiplicat, ibidem. Cæcum illuminat, ibid. X. XIV. Claudam ſanat, ibid. XIV. Mutam loquelæ reſtituit, ibid. XVI. Quantum ſit cultus ab Henrico Anglorum Rege, ibid. Aliam claudam curat, ibid.

Petrus Bleſenſis quantum laboraverit apud Henricum Secundum Angliæ Regem pro Denario S. Petri perſolvendo, 1164. XLIV. Quando in Siciliam; & cum quibus; & quare profectus ſit, 1167. LXXII. Invidiam aulicorum Willelmi II. Siciliæ Regis patitur, ibid. Ob conjurationes eorumdem in Stephanum Archiepiſcopum Panormitanum Siciliæ pertæſus, diſcedendi conſilium capit, ibid. LXXIII.

Petrus Bleſenſis Siculos inſidiatores eſſe dicit, ibid. Diſcedit, ibid. Cauſas terræmotus in Sicilia refert, 1169. XLVI. Perverſitatem & ſcelera Willelmi II. Siciliæ Regis commemorat & deplorat, ibid. XLVII. Henricum II. Angliæ Regem laudibus extollit, ibid. XLVIII. Siculorum Epiſcopos curiales eſſe deplorat, ibid. XLIX Joannem Sareſberienſem hortatur, ut S. Thomam pro libertate Eccleſiaſtica certantem ad conſtantiam armet, 1170. XVI. Conſolatur Canonicos Eccleſiæ Cantuarienſis de morte S. Thomæ lugentes, ibid. LI. Vitam ejuſdem ab ineunte ætate deſcribit, ibid. LII. Sanctum Thomam Cantuarienſem æquiparat magnitudine miraculorum S. Thomæ Apoſtolo, 1173. I.

Petrus Bleſenſis purgat Reginaldum Bathonienſ. Ep. a calumnia perſecutionis ipſius contra S. Thomam, ibid. XIII. De reddita Eccleſiæ Romanæ pace exultat, & congratulatur Willelmo Cardinali Papienſi, 1178. V. Quanta paſſus ſit a ſatellitibus Octaviani pſeudopapæ, ibid. VI. Arnulpho Epiſcopo Lexovienſi de dimittendo Epiſcopatu deliberanti, dimiſſionem multis & gravibus argumentis diſſuadet, 1181. XI. Conſolatur Henricum II. Anglorum Regem immodice filii mortem lugentem, 1183. V.

Petrus Bleſenſis acerrime redarguit Richardum Archiepiſcopum Cantuarienſem ob negligentiam, 1184. III. Excuſat ſe Richardo Archiepiſcopo Cantuarienſi, quod illum liberius reprehendit, ibid. V. Aurelianenſi Epiſcopo ſuadet, ut ſe Regi Philippo Gallorum opponat, decimas ab Eccleſiis exigenti pro adornanda expeditione in Terram ſanctam, 1188. IX. Contra eaſdem exactiones fortiter agit cum Decano Rothomagenſi, 1189. V. Willelmum Elienſem Epiſcopum Angliæ proregem graviſſimis calumniis & injuriis oppreſſum conſolatur, 1191. XXVIII. Hugonem Epiſcopum Coventrenſem omnium malorum contra Elienſem auctorem acriter reprehendit, ibid. XXXI.

Petrus Comeſtor Trecenſis an fuerit frater Petri Lombardi ſententiarum magiſtri, 1164. LII.

Petrus Lombardus Pariſienſis Epiſcopus Sententiarum magiſter moritur, ibid. Willelmum Archiepiſcopum Senonenſem habuit ſuorum operum correctorem, ibid. Paſſus eſt calumniatorem Joachinum Abbatem Florenſem, ibid. Ejus Epitaphium, ibid. Ejus ſcripta de Chriſti humanitate deferuntur ad Concilium Lateranenſe, & hæreſeos accuſantur, 1179. XIII. Prohibentur ab Alexandro III. Papa, ibid.

Petrus S. Mariæ in Aquiro Cardinalis præmittitur ab Alexandro III. ad Willelmum Siciliæ Regem, 1167. III.

SS Petrus & Paulus protectores ſunt Corcyræ inſulæ, 1176. XXV.

Petrus Cardinalis S. Suſannæ ſubſcribit diplomati Organenſi monaſterio Venetiis dato ab Alexandro III. 1177. XX I.

Petrus de Bona Cardinalis unus ex mediatoribus pacis inter Alexandrum III. & Fridericum Imperatorem, 1177. XLVIII. LVII.

Petrus Cardinalis S. Chryſogoni mittitur in Northmanniam ab Alexandro III. ad feriendum Henricum II. Regem Anglorum & regnum anathemate; & quare, ibid. XCIII. Mandatur a regibus Francorum & Anglorum ad converſionem hæreticorum Toloſanorum, 1178. XVII. Quid cum iiſdem egerit, ibid. XVIII. XIX. Eoſdem in obſtinatione perſeverantes excommunicat, ibid. XXIII. Litteras encyclicas mittit per orbem de rebus cum hæreticis Toloſatibus geſtis, deque eorum obſtinatione & erroribus, ibid. Ad converſionem Albienſium hæreticorum ſe confert, 1178. XXXVI. Philippum novum Regem Francorum, & Henricum II. Anglorum pacis fœdere colligat, 1180. XXXIV.

Pe-

Petrus Moranus hæreticorum Toloſanorum Princeps vocat ſe Joannem Evangeliſtam, 1178. XXXI. Quanto laſtu & inſania inter ſuos debacchatus ſit, *ibid.* In judicium introducitur, & conſtanter ſeſe hæreticum eſſe negat, *ibid.* XXXVII. ad juramentum coactus expalleſcit & contremiſcit, *ibid.* XXXVIII. Sacramentarius eſſe convincitur, *ibid.* & *ſeq.* Renuntiat hæreſi, & cum publica pœnitentia reconciliatur Eccleſiæ, *ibid.*

Petrus Epiſcopus Upſalanſis urget Canutum Regem Danorum juſſu Clementis III. Papæ ad ferendum Chriſtianis in Terra ſancta militantibus auxilium, 1189. XI.

Philoſophi Patriarchæ ſunt, & ſemper fuerunt hæreticorum, 1147. IX.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex Catholicus obtentas a Carolo IX. Galliarum Rege S. Eugenii primi Archiep. Toletani reliquias, ingenti honore excepit, 1148. XXXI.

Philippus electus Archiep. Colonienſis unus ex Legatis Friderici Imp. ad Longobardos pro componenda pace, 1175. VI. Jurat Alexandro III. obſervationem pacis cum Friderico Imperatore factæ, 1177. XXVII. Scripto juramentum confirmat, *ibid.* XXXI. Tentatur aſtute ab Imperatore, 1186. VI. Quidnam eidem reſpondeat & ſuggerat, *ibid.*

Philippus Comes Flandriæ comitatur Ludovicum Regem Francorum ad ſepulcrum S. Thomæ Cantuarienſis peregrinantem, 1179. XIV.

Philippus Ludovici VII. Regis Francorum filius ægrotans curatur a S. Thoma Cantuarienſi, *ibid.* XV. Vivente & jubente patre Rex coronatur, *ibid.* Audita infelicitate Chriſtianorum in Terra ſancta dolore tangitur, & ſubſidium promittit, 1180. XX. & *ſeq.* Legatis e Terra ſancta pro petendo auxilio miſſis ſuccurſum pollicetur, 1185. X. Cum Henrico II. Anglorum Rege congreditur pro mittendo in Terram ſanctam exercitu, 1188. III. Item pro collocanda ſorore Aleſia in matrimonio Richardo Pictaviæ Comiti, Henrici II. Anglorum Regis filio, 1189. II. Cum Henrico contentioſe agens recedit a colloquio & pactis, *ibid.*

Philippus Ludovici VII. Regis Francorum filius Joannem Cardinalem Anagninum minaciter ipſi excommunicationem intentantem ſpernit, & pecunia corruptum a Rege Anglorum infamat, *ibid.* Terras Regis Anglorum invadit & occupat, 1189. II. Eumdem ad pacta propoſita armis cogit, 1191. XV. In Palæſtinam proficiſcitur, & pervenit, *ibidem.* Expugnata Accone ob diſcordias cum Richardo Rege Anglorum Palæſtinam deſerit, & in patriam redit, *ibid.* Eumdem Romæ graviter accuſat apud Cæleſtinum III. Papam & Cardinales, ſed incaſſum, *ibid.* Honorifice a Papa ſuſceptus & habitus cum palma & cruce dimittitur in Franciam, *ibid.* Botildam Regis Daniæ filiam ob propinquitatem ſanguinis repudiat, 1193. XXIV.

Philippus Epiſcopus Bellovacenſis armatus contra exercitum Anglorum progrediens capitur, 1196. I. Apud Cæleſtinum III. agit precibus, ut liberetur a carcere, & Richardum Anglorum inhumanitatis graviter accuſat, *ibid.* Acerrime reprehenditur a Papa, quod armatus in prælium deſcenderit, *ibid.* II.

Picamontes Poteſtas Bononienſis jurat nomine Longobardorum Friderico Imperatori pacem, 1197. XVII.

Piratica Piſanorum in gratiam Friderici Imperatoris ad capiendum Alexandrum Tertium Romam revertentem, 1165. XIV.

Piſani piraticam exercent in gratiam Imperatoris ad capiendum Alexandrum Tertium Papam, 1165. XIV. Capta navi Cardinalium, & non invento Papa, eamdem dimittunt, *ibid.*

Placentia civitas conjurat cum cæteris Longobardorum civitatibus contra Fridericum Imperatorem, 1164. XLVII.

Pluviarum repentina inundatio pellit Fridericum Imperatorem ab obſidione Alexandriæ Longobardorum civitatis, 1174. II.

Pœna horrenda in excommunicatos a S. Hugone Epiſcopo Lincolnienſi, 1191. XLVII. *Vide*, Ultio divina.

Pœna Petri de Bruis hæretici, 1147. XIII.

Pœna diſcipulorum Euonis hæretici Britanni, 1148. VII.

Pœnam impietatis dat dives quidam graviſſimam ob negatum beatiſſimæ Dei Genitricis ornatum, in illius feſtivitatibus adhiberi ſolitum, 1080. II.

Pœnitentia Ottonis Epiſcopi Friſingenſis morituri ob laudatum a ſe Gilibertum Epiſcopum Pictavienſem hæreticum, 1147. X.

Pœnitentia S. Thomæ Archiep. Cantuar. de prodita libertate Eccleſiaſtica, 1164. V.

Pœnitentia laudabilis & amara Ludovici VII. Regis Francorum, ob ſpretum S. Thomam Cantuarienſem, 1168. LXXII. & *ſeq.* Alia Henrico II. Anglorum Regi injuncta a Legatis Sedis Apoſtolicæ pro abſolutione a culpa necis S. Thomæ, 1172. III. VII. Alia percuſſoribus ejuſdem ab Alexandro III. injungitur; & qualis, *ibid.* XVI. XVII.

Pœnitentia exſolvitur ab Henrico II. Anglorum Rege in Anguſtiis conſtituto apud ſepulcrum S. Thomæ Cantuarienſis, 1174. V. Alia Calliſti pſeudopapæ de ſchiſmate contra Alexandrum III. Papam foto, 1187. IV. Alia publica Petri Morani Toloſanorum hæreticorum principis & ductoris, *ibid.* XXXV. Alia vere Principe Chriſtiano digna Henrici Tertii Regis Angliæ morientis, 1183. IV. Alia Andronici Græcorum tyranni in tormentis poſiti, 1185. XV. Alia laudabilis Richardi Regis Anglorum, 1190. IV. Alia profunda & contritione plena Hugonis Coventrenſis Epiſcopi morientis, 1190. XXXIV.

Pompa Alexandri Tertii in ingreſſu in Montem Peſſulanum, 1162. III. Item ſuper Ligerim fluvium, *ibid.* XII. Item in introitu in Pariſios, 1163. I.

Pontis Avenionenſis miraculoſa conſtructio per Benedictum puerum paſtoritium, 1177. XCV.

Pontifex ſolus poteſt ſuo ſuffragio aliorum ſcripta comprobare, aut reprobare, 1086. XXII. & *ſeq.* Neminem habet ſuperiorem, & nullus ejus voluntati poteſt reſiſtere, 1192. V. Regibus & Imperatoribus poteſt imperare, 1093. VIII. Se vivente non poteſt alium ſubſtituere Pontificem, 1198. I. *Vide*, *etiam*, Romanus Pontifex.

Pontificis Romani conſecratio pertinet ſpecialiter ab Epiſcopum Oſtienſem, 1160. XLIV. Ejus in Eccleſia Dei officium quodnam ſit, 1178. X.

Populus Romanus tumultuatur contra Senatores Octaviano ſchiſmatico Antipapæ faventes, 1159. XXXI. Contra Octavianum inſurgit, & probris proſcindit, *ibid.* XXII. Cogit Senatores dimittere in libertatem Alexandrum Papam cum Cardinalibus, *ibidem.* XXXII. XXXVIII. *Vide*, Romani.

Populus Venetus a Friderico Imperatore inductus tumultuatur contra ſuum Ducem pro Alexandro III. ſtantem, 1177. LVII. *Vide*, Veneti.

Portentum horrendum in milite a diabolo ſub accipitris ſpecie per aerem abducto, 1148. V.

Portugalliæ Dux condecoratur titulo regio ab Ale-

Alexandro Tertio Papa, 1179. XVI.
Poteſtas ingens Romanæ Eccleſiæ, 1159. LVI.
Poteſtas Romani Pontificis ad omnes omnino homines ſeſe extendit, 1193. VIII. XIV.
Potho Prumienſium presbyter Opus de Domo Dei ſcribit, 1152. X. Quid per Domum Dei intellexerit, ibid.
Prædicatione S. Bernardi reducuntur ab hæreſi ad Fidem Toloſani, 1147. XVIII.
Prædicator Verbi Dei tria debet habere, 1163. III.
Prædictiones Sanctorum Joannis & Pauli de morte brevi futura S. Bernardi, 1149. X. Aliæ S. Bernardi de converſione Henrici, Ludovici Francorum Regis germani, & ejus ſocii, ibid. XI. Alia Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi, de futura converſione Friderici Imperatoris, 1163. XI. Alia prophetica Alexandri Tertii de interitu Octaviani Antipapæ, 1164. XI. Alia Hugonis Falcandi de cladibus Siciliæ inferendis per Conſtantiam Rogerii Siciliæ Regis filiam, 1194. XX.
Præparatio S. Thomæ ad martyrium, 1164. XIX.
Præſtigiæ & impietas Eonis hæretici inſani Britanni, 1148. III.
Præveniens gratiam Dei & oblatam non admittens, eadem pœna digni, 1159. LX.
Preces diverſæ & certæ ordinantur a Clemente III. Papa pro liberatione Terræ ſanctæ, 1188. II.
Preces, non decimas debent exigere ab Eccleſiis & ſacerdotibus Principes ſæculares, ibid. XIII.
Primordia diſſenſionum inter S. Thomam & Henricum Secundum Anglorum Regem, 1163. XIX.
Principes opprimendo Eccleſiarum jura regnorum ſuorum interitum & amiſſionem procurant, 1148. XLVII. 1156. VIII. Nullum habent imperium in ſacerdotes, & res Eccleſiarum, 1166. XXXI. XXXIV. Ab iiſdem nihil niſi preces debent exigere, 1188. XIII.
Principes Germaniæ Catholici ſubſcribunt ſententiæ in conciliabulo Papienſi pro Octaviano contra Alexandrum III. latæ, 1160. XIX.
Principes Germaniæ excandeſcunt ob litteras Hadriani Quarti ad Fridericum Imperatorem datas, 1157. III. Admirantur inſignem Waldemari Danorum Regis æquitatem, 1162. XX. Suſcipiunt Guidonem Cremenſem Antipapam in legitimum Pontificem in conciliabulo Herbipolenſi, 1166. XI. Quinam fuerint, ibid. Jurant Alexandro III. Venetiis obſervationem pacis cum Friderico Imperatore factæ, 1177. XXVII. Juramentum ſcripto confirmant, ibid. XXXI. Proteſtantur apud Imperatorem cum minis, niſi pacem cum Alexandro III. faciat, ibid. LXVI.
Principes Chriſtiani invitantur & impelluntur ab Alexandro III. ad ferendum Terræ ſanctæ contra Infideles auxilium, 1180. XV. Item a Gregorio VIII. 1187. XIII.
Principis hæreticorum Toloſanorum inſania, faſtus, & regia poteſtas, 1178. XXXI.
Prior novus Canonicorum Regularium Eccleſiæ S. Genovefæ graviſſimas inter fratres concitat turbas; & quare, 1147. VII. Impeditur a ſonanda campana a S. Willelmo poſtea Roſchildenſi Archiepiſcopo, ibid.
Privilegia Romanæ Eccleſiæ a Chriſto, non a Conſtantino Magno habent principium, 1159. VI.
Privilegium Emmanuelis Græcorum Imperatoris pro reſtituendis quondam piis locis ablatis poſſeſſionibus, 1148. XLII. Aliud exemptionis conceſſum Eccleſiæ S. Mariæ Montis Regalis ab Alexandro III. Papa, 1174. VIII. Aliud de cruce ante ſe deferenda obtinet ab Alexandro III. Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus, 1177. LXXVII. Alia & diverſa confert Ludovicus VII. Rex Francorum monachis Cantuarienſibus ob amorem S. Thomæ martyris, 1179. XV. Aliud immunitatis a ſubjectione Eccleſiæ Anglicanæ concedit Willelmo Regi Scotorum & Eccleſiæ Clemens III. Papa, 1188. XXI. Aliud Cæleſtinus, 1192. II. Aliud & novum ſchiſmaticis Epiſcopis datur ab Octaviano pſeudopapa, ibid. XIX.
Privilegium a Conſtantino Magno Rom. Eccleſiæ datum qua arte confinxerint Græci, 1191. LII. Nihil utilitatis aut auctoritatis contulit Romanæ Eccleſiæ, ibid. LIII. Quando primum a Romanis Pontificibus ſit citatum, ibid. LIII. LXI. Falſum arguitur eſſe ab Ottone III. Imp. ibid.
Privilegium Ottonis III. Imperatoris ab ipſo Romanæ Eccleſiæ conceſſum, 1191. LVII. Falſum & ſuppoſititium eſſe convincitur ab Auctore, ibid. LVIII.
Procurator Ebrius trucidatur a monachis Griſtanenſibus, 1181. IX.
Proditio Emmanuelis Imperatoris contra Germanos, 1147. VI.
Prælium ingens inter Romanos & Germanos ſub Tuſculo, 1167. I. Aliud ingens & infelix Friderici Imperatoris cum Alexandrinis in Longobardia, 1174. II. Aliud inter Longobardos & Fridericum Imp. ſub Alexandria, 1175. IV. Aliud inter eumdem & Mediolanenſes, 1176. XVI. Vide, Bellum, & Conflictus.
Profectio. Vide, Iter.
Profeſſio Eugenii III. Papæ in Concilio Rhemenſi contra hæreſim Giliberti Porretani Epiſcopi Pictavienſis, 1148. IX. Alia S. Bernardi contra eamdem ibid. XIV. XV. Quantas turbas excitaverit, ibid. Alia, ſed fraudulenta hæreticorum Toloſanorum, 1176. XII. 1178. XXI. XXVI.
Promiſſis inducit Theodorum Balſamonem Iſaacius Angelus Græcorum Imperator, ut canones ſacros ad ſuum libitum explicet, 1193. XXV.
Promulgatio Friderici Imper. ex conciliabulo Papienſi de ſuſcipiendo per totum Imperium in legitimum Papam Guidone Cremenſi, 1166. VII.
Prophetia. Vide, Prædictio, & viſio.
Propheteſſa mirabilis Romam venit ad Alexandrum Tertium ex Gallia, 1179. XX. Unde prophetiæ donum hauſerit, & quam gravem exceſſum patiatur, 1180. I. Plura prædicit Alexandro Papæ, ibid. Experimentatur a Papa ſi verum exceſſum patiatur, ibid. II.
Protectio divina ſuper Eccleſiam manifeſtiſſimis ſemper argumentis ſeſe prodidit, & quomodo, 1177. LXXXVIII.
Proteſtatio S. Thomæ Cantuarienſis adverſus Henricum II. Anglorum Regem, 1162. XXI. Alia metuenda & terribilis S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi ad Henricum II. Anglorum Regem, niſi ceſſet ab oppreſſione libertatis Eccleſiaſticæ, 1166. XXXV. Alia ejuſdem ad Angliæ Epiſcopos, ibid. XL. Alia Principum Germaniæ apud Fridericum Imperatorem, niſi pacem cum Alexandro III. componat, 1177. LXVI.
Pruliacum in diœceſi Senonenſi monaſterium, 1161. X.
Pſeudo propheta oſtenditur Abbas Joachim, 1190. V.
Pudor Friderici Imp. ob proſperitatem Alexandri III. Papæ, 1162. V.
Purgatio Alexandri III. Papæ ſui ipſius apud Wil-

Digitized by Google

Willelmum Archiepiſcopum Senonenſem de abſoluto a ſe Epiſcopo Londonienſi, 1170. X. Alia ejuſdem apud S. Thomam Cantuarienſem de coronatione Henrici III. Regis Angliæ, *ibid.* XII. Alia Reginaldi Bathonienſis per Petrum Bleſenſem a calumnia in ipſum ſparſa de perſecutione contra S. Thomam, 1173. XIX.

O

Querelæ S. Bernardi de nequitiis & fraudibus Henrici hæretici Petrobruſiani, 1147. XIV. Aliæ ejuſdem de tranſgreſſione canonum Rhemenſis Concilii, 1148. XI. Alia Petri Abbatis Cluniacenſis de proditione Manuelis Græcorum Imperatoris contra Latinorum exercitum, 1150. VI. Alia Hadriani IV. Papæ de inſupportabili pondere moleſtiarum Romanorum Pont. 1155. XXXVI. Alia ejuſdem ad Germaniæ Epiſcopos de injuriis a Friderico Imperatore Sedis Apoſtolicæ Legatis illatis, 1157. XI. Alia ejuſdem de inſolentia Friderici Imperatoris conſuetem ſibi titulum & honorem negantis, & alia multa illicita perpetrantis, 1159. IV.
Querela Cardinalium Catholicorum de injuriis Ottonis Comitis Palatini Alexandro, & ejus ſequacibus inflictis, *ibid.* XLVIII. Alia Octaviani Antipapæ apud Fridericum Imperatorem, 1162. VII. Alia Friderici apud Regem Francorum, *ibid.* Alia S. Thomæ Cantuarienſis de ſuis & Eccleſiæ Anglicanæ miſeriis, 1165. XXV. Alia ejuſdem de oppreſſa in Anglia libertate Eccleſiaſtica, 1166. XXXVIII.
Querela Epiſcoporum Angliæ apud Alexandrum III. Papam contra S. Thomam, 1167. XLV. Alia S. Thomæ de calumniis falſo in Alexandrum III. jactis, 1167. LV.
Querelæ ejuſdem ad Alexandrum de Willelmo Cardinali Papienſi ſibi ſuſpecto, 1168. XI. Aliæ diverſorum & graviſſimæ contra Henricum II. Anglorum Regem apud Ludovicum Regem Gallorum, *ibid.* XVI. Alia S. Thomæ Cantuarienſis adverſus Willelmum Cardinalem Papienſem, *ibid.* XXI. Aliæ S. Thomæ ad Alexandrum Papam de ſua & ſuorum miſerabili & diuturna perſecutione, 1168. XXXVI. Alia ejuſdem de iiſdem, & quidem amaræ ad S. R. E. Cardin. 1168. XXXIX. Aliæ coexulum S. Thomæ ad Alexandrum III. Papam, *ibid.* XLIX. Aliæ S. Thomæ de improbis conatibus Henrici Regis, 1169. II.
Querela Petri Bleſenſis de tyrannide & improbitate Willelmi II. Siciliæ Regis, *ibid.* XLVII. Alia ejuſdem de Epiſcopis Siculorum totam ætatem in Curia degentibus, *ibid.* XLIX. A ſinceritate laedatur ab Auctore, *ibid.* Alia S. Thomæ Cantuarienſis apud Albertum Cardinalem graviſſima, de abſoluto ab excommunicatione omnium malorum architecto Londonienſi Epiſcopo, 1170. VIII. Alia Willelmi Archiepiſcopi Senonenſis de eadem re apud Alexandrum Papam, *ibid.* IX. Alia Joannis Sareſberienſis ad Willelmum Archiepiſcopum Senonenſem de lentitudine Alexandri III. in canonizando S. Thoma Cantuarienſi, 1173. II.
Querelæ Henrici II. Anglorum Regis ad Alexandrum III. de filiorum contra ſe rebellione, 1173. IX. Alia Legatorum Willelmi II. Siciliæ Regis de ingratitudine Venetorum, 1177. LXIV.
Querela Conradi Card. Sabinenſis apud Alexand. Papam volentem Chriſtiano Cancellario Friderici Imperatoris confirmare Archiepiſcopatum Sabinenſem, 1177. LXXIII. Alia luctuoſa Henrici Abbatis Claravallenſis de infelicitate hæreticorum, 1178. XXIX. Alia Alexandri III. Papæ de infelici ſtatu Terræ ſanctæ, 1180. XV. Alia miſerabilis Terrici Templariorum magiſtri de eodem, 1187. IV. Alia Haimerici Patriarchæ Antiocheni de eodem, *ibid.* V.
Querela Gregorii VIII. Papæ de eodem, *ibid.* XIII. Alia acerbiſſima Petri Bleſenſis de iniquiſſima captivitate Richardi Regis Anglorum per Leopoldum Auſtriæ Ducem, 1192. XVI. Alia Alienoræ Angliæ Reginæ de eadem ad Cæleſtinum III. Papam, 1193. II. XI. Alia Auctoris de ſuis in ultimo Conclavi anguſtiis & laboribus, pag. 720.

R

Radevicus Canonicus Friſingenſis hiſtoricus, 1157. X. Plus æquo Imperatori Friderico contra Romanam Eccleſiam ſuis ſcriptis favet, 1158. III. Culpam omnem, ubi poteſt in Papam & Cardinales transfundit, 1159. XVII. Deſiſtit a ſcribendo; & quare, 1160. XXX.
Radulphus Waldemari Danorum Regis ad Fridericum Imperatorem Legatus, 1162. XIV. A Cæſare & Octaviano pſeudopapa magnis honoribus ficte afficitur, *ibid.* Commendat apud Waldemarum Friderici erga illum propenſionem, & ad viſitandum Cæſarem inflammat, 1162. XV.
Radulphus Hoſpitalarius evocatur ab Henrico II. Anglorum Rege pro conductu præſtando ejus Legatis, 1166. II. Mittitur a Friderico Imp. *ibid.*
Radulphus Archidiaconus de Landaff Henrici II. Anglorum Regis ad Concilium Hibernicum Legatus, 1171. XII.
Radulphus Decanus Rhemenſis S. Thomæ in exilio ſocius ſpontaneus, 1172. XIII.
Radulphus Epiſcopus Sebaſtenus ex Oriente Romam proficiſcitur ad Concilium generale ab Alexandro III. indictum, 1178. XII.
Radulphus Nigellus vir doctrina & pietate conſpicuus creatur Cardinalis a Lucio III. Papa, 1184. L.
Raino qui & Rayno Tuſculi dominus Alexandri III. hoſtis impetitur bello a Romanis, 1167. L. Auxilium poſcit & obtinet a Friderico Imp. *ibid.*
Rainaldus Abbas Montis Sion Romam contendit ad Concilium generale, 1178. XII.
Rainerius Cardinalis diaconus S. Georgii obit legationem ad Fridericum Imperatorem juſſu Alexandri III. pro ſecuritate impetranda, 1177. XIV. Humaniter ſuſcipitur cum collega ab Imperatore, *ibid.* Subſcribit diplomati ab Alexandro III. collato Opizoni Abbati S. Mariæ in Organo, *ibid.* XXI.
Rainerius magnus Cardinalis præſens eſt Lucio Tertio Papæ Willelmum Scotiæ Regem abſolventi, 1182. L.
Rainerius parvus Cardinalis itidem, *ibid.*
Ranulphus de Broc Anglus, bonorum Eccleſiæ Cantuarienſis invaſor excommunicatur a ſancto Thoma, 1167. XXII. XXV. 1170. XL. Tendit eidem in Angliam redeunti inſidias, 1170. XIV.
Raymundus Archiepiſcopus Toletanus forte reperit ſepulcrum S. Eugenii Archiepiſcopi primi Toletani, 1148. XXXI.
Raymundus Comes Toloſanus jubetur a Regibus Franciæ & Angliæ ſecuritatem & auxilium præſtare Petro Cardinali ſancti Chryſogoni in debellandis hæreticis Toloſæ novi-

viter ortis, 1178. XVIII.

Raymundus de Caſtro novo accipit a Rege Francorum & Rege Anglorum in mandatis, Petro Cardinali S. Chryſogoni in extirpanda hæreſi Toloſanorum laboranti auxilium ferre, *ibid.*

Raymundus hæreticus Toloſanos inficiens evocatur a Petro Cardinali S. Chryſogoni ad reddendam Fidei confeſſionem, 1178. XX. Fraudulentam Fidei profeſſionem cum ſociis emittit, *ibid.* XXI. Cum iiſdem excommunicatur, *ibid.* XXIII.

Rayno Tuſculi dominus redit in gratiam cum Alexandro III. & quomodo, 1170. XIV.

Rebellio Romanorum adverſus Hadrianum IV. 1155. XIX. Alia & pene univerſalis contra Willelmum Siciliæ Regem, inſtinctu Hadriani Papæ, *ibid.* XXVI. Alia Venetorum, Patavinorum, Vicentinorum, Veronenſium, & cæterorum Longobardiæ populorum contra Fridericum Imperatorem, 1164. XLVII. & *ſeq.* Alia nova Friderici Imperatoris poſt factam cum Alexandro III. Venetiis pacem contra Urbanum III. Papam, 1186. VI. XIX. Alia clericorum Boemiæ contra Petrum Cardinalem Sedis Apoſtolicæ Legatum, 1197. XIX.

Reconciliatio & expiatio Eccleſiæ Cantuarienſis ſanguine S. Thomæ Archiepiſcopi conſperſæ, 1172. XI.

Redditus Eccleſiarum oppignorari permittitur pro expeditione in Terram ſanctam, 1188. V.

Reditus ignominioſus Friderici Imperatoris ex Gallia in Germaniam, 1162. IX. Alius lætitia plenus Alexandri III. a Galliis in Italiam, 1165. XI. Ejuſdem Benevento in Urbem, & totam ab ipſo in via geſtarum commemoratio, 1170. XXX. Item S. Thomæ Cantuarienſis in Angliam, *ibid.* XXXIX. Alexandri Tertii Papæ Venetiis in Apuliam, 1177. XXXVII. Item Anagniam, 1173. XXXIX. LXXXIV. Item ad Urbem Romam, 1178. III.

Refugium facit in extremis periculis ad Eccleſiam Romanam Henricus II. Rex Anglorum, 1173. VIII.

Refugium exulum & miſerorum ſemper Gallia & Reges Francorum fuerunt, 1168. LXXIII.

Refutatio Friderici Regis Romanorum ad ſuperbam & vanam Romanorum Arnaldiſtarum orationem, 1155. XI.

Regalia Friderico Imperatori debita judicantur & aſſignantur, 1158. VII.

Reges impugnatione rerum Eccleſiaſticarum, regnorum ſuorum occaſum procurant, 1149. I. 1156. VIII. 1164. XIII.

Reges & Principes non poſſunt, nec debent judicare ſacerdotes, 1166. XXXI. Aliena appetere non debent, 1176. XXII.

Reges omnes Chriſtiani præter Fridericum Imp. ſuſcipiunt Alexandrum III. in verum & legitimum Pontificem, 1110. LXIII.

Regibus Francorum cum corona quaſi hereditario jure relicta eſt ab antiquo liberalitas & humanitas in exules & oppreſſos, 1168. LXXIII. 1169. IV.

Regis titulum obtinet ab Alexandro III. Alphonſus Dux Portugalliæ, 1179. XVI.

Regum Francorum vetus conſuetudo commendandi ſe S. Dionyſio, & illius vexillum accipiendi cum ad bella procedunt, 1147. V.

Regum conſiliis licite poſſunt, & neceſſario debent intereſſe Epiſcopi, 1176. XXVIII.

Regii miniſtri improbe ſibi vendicant cenſuram librorum, 1186. XXIV.

Reginaldus Sareſberienſis mittitur cum legatione ad Alexandrum III. ab Henrico II. Anglorum Rege, 1168. XLVI. Quam nequam & improbus fuerit, *ibid.* LXVI. Ejus ingens jactantia, & de curie Romana calumnia, *ibid.* Henrico Regi peſſima conſilia ſuggerit, *ibid.* Bathonienſis creatur Epiſcopus ab Henrico II. in contemptum Henrici III. filii, 1173. XVIII. Pro confirmatione Epiſcopatus Romam pergit, 1174. III. De confirmatus ab Alexandro III. Richardo Cantuarienſi Archiepiſc. reddit certiorem Henricum Regem, & quæ in Curia fiant acta, *ibid.*

Reginaldus de Warenne unus ex conjuratis contra S. Thomam Cantuarienſem, 1170. XLI. XLVI.

Reginaldus cognomento Lombardus S. Thomæ in exilio ſocius electus Bathonienſis Epiſc. 1172. XIII. 1173. XIX. Excuſatur & defenditur a Petro Bleſenſi de calumnia perſecutionis contra S. Thomam, *ibid.*

Reginaldus Epiſc. Bathonienſis pergit ex Anglia Romam ad Concilium generale, 1178. XII. Mittitur a Regibus Anglorum & Francorum ad converſionem hæreticorum Toloſæ reviviſcentium, *ibid.* XVIII.

Reginbertus Pataavienſis Epiſcopus ſuſcipit crucem pro peregrinatione ad Terram ſanctam, 1147. L.

Regnum Angliæ Romanæ Eccl. feudatarium, 1173. X.

Regnum Hiberniæ concedit in poteſtatem Henrici II. Anglorum Regis, 1171. XI. Confirmatur eidem ab Alexandro III. 1172. XII. Idem confirmat Urbanus Tertius Papa Regibus Anglorum, 1186. XVI.

Rainaldus, ſive Reginaldus electus Archiepiſcopus Colonienſis, Friderici Imperat. Cancellarius interpres litterarum Hadriani IV. ad Imperatorem, 1157. III. Præmittitur ab eodem in Italiam, 1158. I. Subſcribit latæ contra Alexandrum III. Papam pro Octaviano ſchiſmatico ſententiæ in conventiculo Papienſi, 1160. XIX. Mittitur a Friderico Imp. cum nuntio ſuperbiſſimo ad Regem Francorum, 1162. IX. Exaggerat inobedientiam & præſumptionem Regum provincialium; & quomodo, *ibid.* XIX. Quidnam Friderico conſilii det contra Alexandrum Tertium Papam, 1166. VIII. Proditionis ab Imp. incuſatur, *ibid.* IX. Flendo facit juramentum Guidoni Cremenſi Antipapæ, *ibid.* X. Intrinſece favet Alexandro Papæ, *ibid.* XII. Peſte moritur ſub Urbe Roma, 1167. VII. XII.

Relatio Gaufredi monachi Ciſtercienſ. ad A. Cardinalem Albanenſem de rebus ab Eugenio Tertio in cauſa Gilberti Porretani geſtis, 1148. XX. Alia de judicio facto Roncaliæ de regalibus Friderico Imperatori debitis, 1158. VII. Alia rerum geſtarum inter Legatos Pontificis, & Imperatorem, 1159. XIII. Alia Friderici Imp. ad omnes Imperii ſubditos de rebus in conciliabulo Herbipolenſi geſtis, 1166. III. Alia cujuſdam amici Alexandri III. de iiſdem, *ibid.* VIII. Alia Alexandri Papæ III. ad Gerardum Epiſcopum Bononienſem de ſua ad ſummum Pontificatum canonica aſſumptione, & Octaviani intruſione, 1159. XXXV. Alia Arnulphi Epiſcopi Lexavienſis de eadem, *ibid.* IV. Alia diverſorum ſchiſmaticorum ex Clero Romano de eadem, 1160. V. X.

Relatio Friderici Imp. ad Germaniæ Epiſcopos abſentes de rebus in conciliabulo Papienſi tractatis, *ibid.* XX. Alia Eberardi Bambergenſis Epiſcopi ad Eberardum Archiepiſcop. Salzburgenſem de eadem re, *ibid.* XXIII. Item Henrici Præpoſiti de Berthersgaden ad eumdem, *ibid.* XXV. Item Alexandri Papæ de iiſdem ad Arnulphum Lexovienſem Epiſcopum, *ibid.* XXXIX. Alia Arnulphi de iiſdem ad Clerum Gallicanum, 1160. XLIX.

Alia

Digitized by Google

Alia totius rei geſtæ in conciliabulo Northantono cum S. Thoma Cantuarienſi, 1164. XVI. XVII. XIX.

Relatio amici cujuſdam S. Thomæ de edictis ab Henrico Secundo Angliæ Rege editis contra S. Thomam & ejus ſequaces, *ibid.* XXIV. Alia S. Thomæ ad Alexandrum III. de tota rei ſerie cum Rege & in judicio tranſacta, *ibid.* Alia rerum a Friderico Imperatore crudeliter & impie per Italiam, & ſub Urbe Roma geſtarum, 1167. VIII. Alia Lombardi Cardinalis ad Alexandrum Tertium de calumniis contra ipſum per Galliam & Angliam ſparſis, *ibid.* LIX. Alia Willelmi Cardinalis Papienſis ad Alexandrum Papam de rebus inter S. Thomam & Henricum II. Anglorum Regem geſtis, 1168. XXIII. Alia ſancti Thomæ ad eumdem de iiſdem, *ibid.* XXVI.

Relatio cujuſdam amici ad S. Thomam de negotiis a Legatis cum Henrico Rege tranſactis, *ibid.* XLV. Alia de rebus cum Rege pro S. Thoma geſtis ab Oddone Sedis Apoſtolicæ Legato, *ibid.* LI. Alia & ſecreta cujuſdam amici ad S. Thomam de omnibus, quæ contra illum & pro illo in aula regia gererentur, 1169. X. Alia Viviani Cardinalis Legati ad Alexandrum Tertium de omnibus a ſe & collega pro S. Thoma cum Henrico Rege tranſactis, *ibid.* XVIII. Alia S. Thomæ ad Willelmum Archiep. Senonenſem de tota ſerie rerum cum Rege Henrico a Viviano Legato Cardinali geſtarum, 1169. XX. Alia Simonis Prioris de Monte Dei ad Alexandrum Papam de rebus in ſua legatione cum Henrico Rege tranſactis, 1169. XXXI. Alia ejuſdem de iiſdem ad eumdem, *ibid.* XXXV. Alia S. Thomæ ad eumdem de pace cum Rege facta, 1170. XXII. Alia de rebus a Legatis Epiſcoporum Angliæ Romæ geſtis pro defenſione Henrici Regis a nece S. Thomæ, 1171. VI. Alia Legatorum de iiſdem, *ibid.* VII.

Relatio Legatorum Sedis Apoſtolicæ ad Gilibertum Archiepiſcopum Ravennenſem de negotiis in cauſa necis S. Thomæ Cantuarienſis cum Henrico II. Anglorum Rege pertractatis, 1172. VIII. Alia copioſiſſima omnium eorum quæ ab Alexandro Tertio Venetiis ſunt geſta, dum pacem componit cum Friderico Imperatore, 1177. XVII. Alia ipſiuſmet Alexandri de iiſdem ad Abbatem Caſſinenſem, 1177. XXIV. Alia item ad Archiepiſcopum & Clerum Cantuarienſem, *ibid.* XXV.

Relatio ad Archiepiſcopum Eboracenſem, & Hugonem Dunelmenſem, *ibid.* XXVI. Alia copioſiſſima ſimul & ordine temporum diſtincta Romualdi Archiepiſcopi Salernitani de Alexandri Tertii Papæ Venetias adventu, & rebus cum Friderico Imperatore & aliis ibi geſtis, *ibid.* XLI. Alia Petri Cardinalis S. Chryſogoni de rebus cum Manichæis Toloſæ agitatis, 1178. XXIII.

Relatio itineris Richardi Regis Anglorum in Terram ſanctam, 1190. L. Alia luculenta & hiſtorica de rebus a Friderico Imp. geſtis, deque ejus interitu, & variis Chriſtianorum eventibus, *ibid.* VI. Alia de rebus a Richardo Anglorum Rege ibidem peractis, 1191. XVI. *& ſeq.* Aliæ nuntiorum Archiepiſcopi Rothomagenſis de cauſa Willelmi Elienſis Epiſcopi Angliæ proregis a Cæleſtino III. Romæ judicata, 1192. III. Alia Auctoris de ſuis anguſtiis in Conclavi poſt obitum Leonis XI. enacto, Pag. 720.

Renerus Epiſcopus Sebaſtenus proficiſcitur Romam cum Fulchero Jeroſolymorum Patriarcha, 1151. XXV.

Renuntiatio Epiſcopatus quibus debeat, & non debeat concedi, 1181. XII.

Reprehenſio Epiſcoporum Germaniæ propter diſſimulationem paſtoralis officii, per Eugenium III. Papam, 1153. VIII. Friderici Imperatoris per Hadrianum IV. ob non punitum crimen in E. Londonienſem Epiſcopum ab improbis commiſſum, 1157. II. Alia modeſta S. Thomæ Cantuarienſis per Alexandr. III. Pap. 1164. XXXVIII. Roberti Herefordenſis Epiſcopi ob diſſimulatam Eccleſiarum injuriam, 1165. V.

Reprehenſio gravis & juſta Gileberti London. Epiſcopi per S. Thomam Cantuarienſem, 1167. XXXV. Item S. R. E. Cardinalium per eumdem, ob diſſimulationem injuriarum Eccleſiæ Dei in Anglia illatarum, 1168. XXXIX. Alia acerrima Petri Bleſenſis ad Hugonem Coventrenſem Epiſcopum ob injurias illatas, & calumnias improbe in Willelm. Elienſem Epiſcopum innocentem confictas, 1191. XXXI.

Reprehenſio Cæleſtini III. Papæ ad Philippum Epiſcop. Bellovacenſem armatum in prælio captum a Richardo Rege Anglorum, 1196. III.

Repudium uxoris Amalrici Jeroſolymorum Regis, 1163. XXVII.

Repullulatio hæreſis Manichæorum Toloſæ in Gallia, 1178 XVII.

Res geſtæ Friderici Imp. in Italia, 1155 XX. Aliæ Hadriani IV. circa amplificationem patrimonii S. Petri, 1159. XIX. *Vide*, Geſta.

Reſcriptum Epiſcop. conciliabuli Papienſis de aſſumpto in Pontificem Octaviano, & depoſito Alexandro, 1160. XXVIII. Aliud Alexandri III. Papæ de abſolutis ab Angliæ Epiſcopis, qui a S. Thoma fuerant excommunicati, 1168. L. Aliud ejuſdem de veneratione Sanctorum, 1181. VI.

Reſponſum ridiculum Eonis hæretici Britanni de qualitate ſuæ perſonæ, 1148. VI. Aliud humile ſancti Bernardi de conficto novo Fidei ſymbolo abſque Romanæ Eccleſiæ licentia, *ibid.* XVIII. Aliud grave & acre Friderici Regis Romanorum ad ſtultam & ſuperbia plenam Romanorum Arnaldiſtarum orationem, 1155. XI. Aliud ejuſdem ad Legatos Sedis Apoſtolicæ, 1159. XVI. Aliud Alexandri III. Papæ ad Legatos Friderici Imperatoris, 1159. LVI.

Reſponſum egregium & prudens Friderici Imp. 1160. XXXVII. Aliud Ludovici Regis Francorum ad ſuperbum & arrogans nuntium Friderici Imp. 1162. IX. Aliud Waldemari Regis Danorum ad Cæſarem, *ibid.* XX. Aliud Henrici Secundi Anglorum Regis ad objecta ſibi ab Alexand. III. Papa, 1166 XX. XXVII. Aliud grave Cardinalium ad Fridericum Imp. 1167. V. Aliud S. Thomæ ad Gilebertum improbum Londonienſem Epiſc. Eccleſiaſticæ libertatis proditorem, *ibidem* XXXV. Aliud ejuſdem prudens & grave ad Ludovicum Regem Francorum, 1168. LXVIII.

Reſponſum laudabile & vere Chriſtiano Rege dignum Lodovici Regis ad Henricum II. Angliæ Regem, *ibid.* LXXIII. Aliud Gratiani Cardin. Legati ad Henric. II. Anglorum Reg. ſacerdotali conſtantia conſpicuum, 1169. XI. Aliud Alexandri III. ad Emmanuelem Græcorum Imp. auxilium ipſi contra Fridericum Imp. offerentem, & coronam Occidentalis Imperii repoſcentem, 1170. LV. Aliud ejuſdem ad Legatum Friderici Imp. *ib.* LX.

Reſponſum Alexandri III. Papæ ad Legatos Friderici Imp. pacem petentis, 1176. XX. Aliud Longobardorum luculentum ad ora- tio-

tionem Alexandri, 1179. XLVI. Aliud eorumdem ad ſermonem Chriſtiani Archiepiſc. Moguntini, *ibid.* LI. Aliud Sebaſtiani Ducis Venetiarum ad populum ob Friderici Imper. abſentiam tumultuantem, *ibid.* LVIII. Aliud ejuſdem ad Legatos Willelmi Siciliæ Regis Venetis graviter minitantes propter tumultum contra Alexandrum III. excitatum, *ibid.* Aliud Friderici Imp. ad ſermonem ab Alexandro Papa habitum, 1177. LXXI.

Reſponſum Alexandri ad querelas Conradi Cardinalis Sabinenſis, violentia Imperatoris e ſede Moguntina expulſi, 1177. LXXIV. Aliud Saladini Babyloniæ Regis ſuperbum ad Fridericum Romanorum Imperatorem, 1188. XIX.

Retributio Deo debita quæ ſit, 1163. VIII.

Revelatio de martyrio S. Thomæ Cantuarienſis oſtenditur Godrico Anachoretæ, 1170. XLIX.

Rex Hungariæ præbet conſenſum ſententiæ contra Alexandrum Papam pro Octaviano latæ, 1160. XIX. Rex Bohemiæ itidem, *ibid.* Item Rex Danorum, *ibid.*

Rex Hungariæ reſtituit publico diplomate ſuis Eccleſiis libertatem & jura a ſe ablata, 1169. XL.

Richardus de Humet convitiis proſcinditur ab Henrico Secundo Anglorum Rege; & quare, 1163. XXI.

Richardus de Luci Henrici II. Anglorum Regis contra S. Thomam Legatus, 1166. I. Percellitur ſententia excommunicationis a S. Thoma Cantuarienſi, 1167. XXII. XXV.

Richardus de Ibelis ſchiſmaticus Anglus excommunicatur a S. Thoma Cantuarienſi, *ibid.*

Richardus Brito unus ex quatuor interfectoribus S. Thomæ Cantuarienſis, 1170. XLVI.

Richardus Barre fungitur legatione ad Sedem Apoſtolicam pro excuſando Henrico II. Anglorum Rege a culpa necis S. Thomæ, 1170. IV. Jurat nomine Regis, *ibid.* V. X.

Richardus Prior Doveræ Archiepiſcopus Cantuarienſis creatur ab Henrico II. Anglorum Rege, 1173. XVI. XVIII. Romam proficiſcitur pro obtinenda ab Alexandro confirmatione Epiſcopatus, 1174. III. Confirmatus & legationem per Angliam obtinet, *ibid.* IV. Concilium in Anglia celebrat, & multa ad reformationem diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſancit, *ibid.* VII. Excuſat apud Alexandrum III. Epiſcopos Anglicanos in Curia degentes, 1176. XXVI. & *ſeq.* Chriſtum in viſione ad ſe venientem videt, & duriſſime ab eo ob diſſipationem bonorum Eccleſiæ increpatur, 1184. III. Terrore viſionis moritur, *ibid.* Graviſſime fuit perſtrictus a Petro Bleſenſi ob dilapidationem bonorum Eccleſiæ, *ibid.*

Richardus de Iveceſtre Archidiaconus Pictavienſis creatur Epiſcopus Wintonienſis, 1173. X.

Richardus S. Andreæ in Scotia Epiſcopus moritur, 1180. V.

Richardus Pictaviæ Comes, Henrici II. Anglorum Regis filius ſuccedit patri in regno, 1189. III. Graviſſime exardeſcit contra S. Hugonem Lincolnienſem Epiſcopum; & quare, *ibid.* Oſculum eidem dare renuens, ab eodem cum minis cogitur, *ibid.* V. Ab eodem graviter de multis accuſatur, *ibid.* VI. Humiliter ſeſe excuſat, & veniam rogat, *ibid.* In Terram ſanctam proficiſcitur, 1190. I. Octaviano Cardinali Oſtienſi ſimoniam Romanæ Eccleſiæ exprobrat, *ibid.*

Richardus Pictaviæ Comes ad Clementem III. ſcribit pro diſpenſatione inter Arthurum Britanniæ Ducem, & Joannam Tancredi Siciliæ Regis filiam, 1190. III. Epiſcopis confeſſionem peccatorum facit, & fœditatem prætextæ vitæ cum lacrymis detegit, *ibid.* IV. Cum pſeudo propheta Abbate Joachim colloquium habet, & variis ab eodem vanis prædictionibus illuditur, *ibid.* Multipliciter accuſatur apud Cæleſtinum III. Papam a Philippo Rege Francorum, 1191. XV.

Richardus Pictaviæ Comes Iſaacium Græcorum Imperatorem ſibi in Cypro armata manu reſiſtentem capit, & Inſulam ſubjicit, *ibid.* XVI. De rebus a ſe in Terra ſancta geſtis facit certiorem per litteras Abbatem Claravallenſem, *ibid.* XVII. Item quemdam ſuum amicum, 1191. XX. De reditu in Angliam deliberans res terræ ſanctæ componit, *ibid.* XXXIX. Naufragium facit in mari Hadriatico, & a Leopoldo Auſtriæ Duce capitur, & Henrico V. Imperatori traditur in vincula, *ibid.* XL. Cur a Leopoldo ſit captus cauſa redditur, *ibid.* XLI. In publico conventu graviſſime accuſatus ab Imp. de objectis eloquentiſſime & cum Imperatoris admiratione ſe purgat, 1191. XLIII.

Richardus Pictaviæ Comes quam conſtans animo fuerit in captivitate, 1192. XV. De pace & conditionibus pacis cum Imperatore initis ſcribit ad Aleonoram matrem, & Juſtitiarios Angliæ, 1193. XIX. Solvitur e carcere ab Imperatore, 1194. I. Laudatur egregie a Cæleſtino III. 1195. IV. Rogatus ab eodem pro liberatione Philippi Epiſcopi Bellovacenſis, Cæleſtino loricam Epiſcopi mittit, *ibid.*

Richardus Comes de Cerra laceratur immaniſſime juſſu Henrici V. Imperatoris, *ibid.* V.

Rimundus diaconus Cardinalis ſchiſmaticus a Octaviani aſſecla, 1159. XLIV.

Rituum diverſitas non ſcindit Fidem Catholicam, 1155. XXXV.

Robertus de Surrento Campaniæ Princeps revocatur ab exilio ſuaſu Hadriani Papæ, & movet arma contra Willelmum Siciliæ Regem, 1155. XXIV. Totam Terram Laboris occupat, *ibid.* XXVI. Proditione nautarum captus traditur Regi, & excæcatus perpetuo carceri mancipatur, 1156. II.

Robertus de Baſſavilla Comes rebellat Willelmo Siciliæ Regi ſuaſu Hadriani IV. Papæ, 1155. XXI. Tarentum, Barum, & omnem maritimam oram occupat, *ibid.* XXVI. Veniente Rege cum exercitu fugam arripit ad Fridericum Imperatorem, 1156. II.

Robertus Abbas Ciſtercienſis laudatiſſimus in Anglia moritur, 1159. LXXIV.

Robertus de Monte Chronographus corrigitur ab Auctore, 1162. XII. XVI.

Robertus cognomento Grandis clericus Eboracenſis, 1164. XX. Magna conſtantia laudat S. Thomæ conſtantiam, *ibid.* & *ſeq.*

Robertus Comes Leiceſtrenſis evocat S. Thomam ad dicendam coram Rege cauſam, 1164. XXI. Pluribus ab eodem convenitur, *ibidem.*

Robertus Herefordenſis Epiſc. fruſtra poſtulat deferre crucem ante S. Thomam, 1164. XX. Reprehenditus a S. Thoma ob tepiditatem in defendenda libertate Eccleſiaſtica, 1165. V. Deceptus mendaciis Joannis de Oxeneford, ſuperſedet itineri ad S. Thomam Cantuarienſem, 1167. LXI. Ex Anglia Romam proficiſcitur ad Concilium generale, 1178. XII.

Robertus de Silli conqueritur de Henrico II. Anglorum Rege apud Ludovicum Reg. Francorum, 1186. XVI.

Robertus de novo burgo Legatus ad Alexandrum III. pro excuſando Henrico II. Anglorum Rege a nece ſancti Thomæ, 1170. IV.

Robertus Anglus S. Thomæ Cantuarienſis in exilio comes creatus Epiſcopus Herefordienſis, 1171. XIII. 1173. XVIII.

Ro-

Digitized by Google

Rogerius arguitur mendacii ab Auctore, 1164. IV.

Rogerius Siciliæ Comes ingentem parat claſſem contra Emmanuelem Græcorum Imperatorem, 1148. XLII. Orbatur uxore & liberis, 1150. IV. Sibiliam Ducis Burgundiæ ſororem ducit, & poſt illam, Beatricem Comitis de Reteſte filiam, ibid. Willelmum Principem Capuanorum filium ſuum creat Regem, ibid. Rogatur a Petro Cluniacenſi moderate ferre dolorem ex morte filiorum & uxorum, ibid. V. Ab eodem inſtigatur contra Manuelem Græcorum Imperatorem, 1130. VI. Moritur, 1155. X.

Rogerius Apuliæ Dux, Rogerii Siciliæ Regis filius primogenitus, laudatiſſimus moritur, 1150. IV.

Rogerius Wigorniensis Epiſcopus quale tribuat conſilium ſancto Thomæ Cantuarienſi, 1164. XVIII.

Rogerius & Marcellinus Conſules Mediolanenſium jurant obſervationem pacis nomine Longobardorum inter Fridericum Imperatorem & ipſos initam, 1177. XXVII.

Rogerius Comes Andrienſis firmat Friderico Imperatori juramento nomine Willelmi Siciliæ Regis obſervationem pacis Venetiis initæ, ibid.

Rogerus Archiepiſcopus Eboracenſis timore necis S. Thomæ ſecedit e concilio, 1164. XX. Coronat Henricum III. Angliæ Regem in præjudicium privilegii Eccleſiæ Cantuarienſis, 1178. VIII. Reprehenditur de eo cum ſuis Coepiſcopis ab Alexandro III. ibid. XIV. Ab officio paſtorali ſuſpenditur per Alexandrum III. ibid. XXXVI. Perturbat pacem inter S. Thomam & Regem factam, ibid. XL. Omnium malorum incentor eſt & auctor, 1170. XLII. Egregie deſcribitur a Joanne Sareſberienſi, ibid. Quanta in vita flagitia commiſerit, ibid. Cum Richardo Cantuarienſi de loco dextro in ſedendo apud Legatum Apoſtolicum contendens vapulat a famulis Archiepiſcopi Cantuarienſis, & pedibus conculcatur, 1176. XXVI.

Rogerus ſive Rogerius Abbas Caſtrenſis intereſt Synodo contra hæreticos Toloſæ noviter exortos congregatæ, 1176. III.

Rogerus de Beders Princeps Albienſis ſuum Epiſcopum in carcere detinet ſub cuſtodia Manichæorum, 1178. XXXVI. Adventu Legati Sedis Apoſtolicæ & ſociorum territus fugam arripit, & latebras quærit, ibid. Hæreticus judicatur, & excommunicatur, ibid. XXXVII.

Rolandus Canonicus Piſanus, poſtea Alexander Papa III. roborat ſua manu datum ab Eugenio III. Canonicis S. Petri diploma, 1153. III. Mittitur ad Willelmum Siciliæ Regem ab Hadriano Quarto ad componendam pacem, 1156. III. IV. Legatione fungitur ad Fridericum Imperatorem, 1157. I. III. Ab eodem cum collega male habitus, & pejus dimiſſus, ibid. V. Conqueritur apud Papam de ſua, & collegæ injuria, 1157. X. Renuntiatur Pontifex Maximus, & vocatur Alexander III. 1159. XXVIII. Ejus parentes, patria, & vita ante Pontificatum acta, ibid. Veſtitur habitu Pontificali, ibid. XXIX. Cum ſuis Cardinalibus confugit ad munitionem S. Petri, ibid. XXX. A Senatoribus cum ſuis perducitur in Tranſtiberim, ibid. XXXI. Juſſu & tumultu populi liberatur, ibid. XXXII. Conſecratur, ibid. XXXIII. Terracinam contendit, ibid. XXXIV.

Rolandus Canonicus Piſanus Legatos ſuos dirigit ad Fridericum Imperatorem, ibid. Scribit ad Gerardum Epiſcopum Bononienſem & Canonicos de ſua electione, & Octaviani ſchiſmatici intruſione, 1159. XXXV. Octavianum cum aſſeclis excommunicat, ibid. XLI. Evocatur cum ſuis Cardinalibus a Friderico ad conciliabulum Papienſe, ibid. L. Ingenti faſtu & ſuperbia convenitur a Daniele Pragenſi, & Hermanno Verdenſi Epiſcopis, ibid. LIII. Iiſdem quid reſpondeat, ibid. LV. Ejus vere ſacerdotalis conſtantia, 1159. LVI.

Rolandus Canonicus Piſanus litteras accipit ab Arnulpho Epiſcopo Lexovienſi de officio apud Regem Angliæ pro illo facto, ibid. LVIII. A Rege Angliæ Pontifex colitur, ibid. LXI. & ſeq. Conſilio Arnulphi Legatos dirigit ad diverſas provincias, ibid. LXIII. Ab omnibus Chriſtianitatis Regibus & Clericis legitimus Pontifex admittitur & colitur, ibid. Suſcipitur a Rege Jeroſolymitano & tota Orientali Eccleſia, ibid. LXXIV. Prudenter declinat conciliabulum Papienſe, 1160. I. Reprobatur judicio Epiſcoporum, ibid. III. Ab Auctore oſtenditur legitime electus, ibid. XVI. Cum ſuis excommunicatur ab Octaviano ſchiſmatico Antipapa, ibid. XVIII. XXVI. Ab Eberardo Archiepiſcopo Salzburgenſi, & Harmanno Epiſcopo Brixienſi defenditur adverſus Fridericum Imp. ibid.

Rolandus Canonicus Piſanus Fridericum Imp. ſæpius admonitum, ſed non reſipiſcentem, cum complicibus ſolemni mulctat excommunicatione, 1160. XXXI. & ſeq. De rebus in conciliabulo Papienſi contra ſe geſtis ſcribit Arnulpho Epiſcopo Lexovienſi, ibidem XXXVIII. Eumdem officio Legati Apoſtolici per Angliam ornat, ibid. XXXIX. Scelera Friderici Imp. contra Eccleſiam Catholicam admiſſa recenſet, ibid. Legitime creatur probatur, 1160. XLII. Ab Henrico II. Anglorum Rege pro vero Pontifice ſuſcipitur & colitur, ibid. XLVII. A Willelmo Archiepiſcopo Senonenſi verus Pontifex cognoſcitur ac defenditur, ibid.

Rolandus Pontifex S. Eduardum Anglorum Regem adſcribit numero Sanctorum, 1161. I. Ab Eccleſia Anglicana primo omnium Pontifex cognoſcitur & colitur, ibid. S. Petrum Archiepiſc. Tarentaſiæ Romam evocat, ibid. A Carthuſianis & Ciſtercienſibus ſuſcipitur, & verus Pontifex prædicatur, ibid. IV. Romam redit, & Eccleſiam S. Mariæ nova dedicat, ibid. V. De profectione in Gallias ob timorem Imperatoris & ſchiſmaticorum deliberat, ibid. Diſpoſitis Eccleſiæ & Urbis negotiis Terracinam ſe confert, ibid. Naufragium facit abſque jactura bonorum & hominum, 1162. VI. Conciliat Reges Galliæ & Angliæ per S. Petrum Tarentaſiæ Archiep. ibid.

Rolandus Pontifex quos a latere ſuo in Gallias ad Concilia miſerit, ibid. VIII. Timore Friderici Imperat. in Gallias contendit, 1162. I. Honorifice excipitur a Januenſibus, ibid. II. Ingenti cum pompa & gloria ingreditur Montem Peſſulanum, ibid. III. Legatum accipit a Rege Mahometanorum, ibid. Renovat ſententiam excommunicationis in Octavianum pſeudopapam, & ejus ſequaces, ibid. V. Legatos præmittit ad Ludovicum Regem Francorum de ſuo adventu ſignificantes, ibid. Invitatus ab eodem ad colloquium cum Friderico Imp. Legatos mittit, ire recuſat; & quare, 1162. V. Mœrore affligitur & timore ob deceptum ab Imp. Ludovicum Regem, ibid. VIII.

Rolandus Pontifex liberatur ab imminenti periculo ab Henrico Anglorum Rege; & quomodo, ibid. IX. Ab eodem humillime colitur, ibid. XI. Turonum petit, ibid. A Rege Gallorum & Anglorum celeberrime du-

ducitur, *ibid.* XII. Mittit pallium ad S. Thomam Archiep. Cantuarienſem, *ibid.* XXI. Cogit Turonenſe Concilium, 1163. L. Ingenti cum honore ſuſcipitur Pariſiis a Ludovico Francorum Rege, *ibid.* Magno cum honore excipit S. Thomam Cantuarienſem, & privilegiis cumulat, *ibid.* II. Conradum Archiepiſc. Moguntinum ad ſe fugientem honorifice habet, & honoribus afficit, 1163. XVI. Senonenſem metropolim pro habitatione deligit ex oblatione Ludovici Reg. Francorum, *ibid.* XVIII.

Rolandus Pontifex conſolatur S. Thomam in maximis anguſtiis conſtitutum, 1163. XXIII. Reſponſorias querelis plenas ab eodem recipit, *ibid.* XXIV. Eidem una cum Angl. Ep. præcipit fortiter pugnare pro libertate Eccleſiaſtica, *ibid.* XXVI. Improbe calumniatus a Rogerio hiſtorico Anglicano, defenditur ab Auctore, 1164. IV. S. Thomam ob lapſum lugentem conſolatur, & a culpa & illicito juramento abſolvit, *ibid.* VI. XXVI. Conturbatur, & anguſtiis animi torquetur ob petitiones Regis Angliæ, 1164. XXVII. De iiſdem ſcribit ad ſanctum Thomam, *ibid.* Quænam Regi negaverit, & quæ conceſſerit, *ibid.* IX. Quam ſollicitus fuerit pro S. Thoma, *ibid.* XI.

Rolandus Pontifex prophetice prædicit eidem brevi meliora tempora futura, *ibid.* Eumdem inſtruit & animat, *ibid.* Henricum II. Anglorum Regem paterne monet, & exemplis impiorum Regum abſterret ab invaſione juriſdictionis Eccleſiaſticæ, *ibid.* XII. Hiſtoriam totius rei a S Thoma cum Henrico II. Angliæ Rege tranſactæ per litteras cognoſcit, 1164. XXIV. Abrogat acta contra ſanctum Thomam in conciliabulo Norhantono, *ibid.* XXVI. Flevit mortem Octaviani Antipapæ, *ibid.* XXXI. Calumniis avaritiæ inique aduritur a Joanne Sareſberienſi, *ibid.* XXXIII. Admittit ad audientiam Legatos Epiſcoporum Angliæ contra ſanctum Thomam declamantes, *ibid.* S. Thomam ſtando cauſam dicere paratum ſedere jubet honoris cauſa, 1164. XXXV.

Rolandus Pontifex auditis conſuetudinibus, ab Henrico Angliæ Rege S. Thomæ propoſitis, excandeſcit, *ibid.* XXXVI. & *ſeq.* S. Thomam leniter objurgat & benedictione proſequitur, *ibid.* XXXVIII. Ei ſponte Archiepiſcopatum reſignanti eumdem reſtituit, *ibid.* XLI. Eumdem commendat Abbati Pontiniacenſi, *ibid.* Joannem Cardinalem SS. Joannis & Pauli creat Vicarium Urbis, 1164. XLVIII. Per eumdem ſubjicit magnam partem Urbis Romæ, *ibid.* Per Legatos Romanor. invitatur ad reditum in Urbem, 1165. IX. Collectam indicit pro reditu per Eccleſias Galliarum, *ibid.* Adſcribit inter Sanctos S. Helenam Viſigotham, 1164. L. Item S. Canutum juniorem Danorum Regem, *ibid.*

Rolandus Pontifex a Conrado Archiepiſcopo Saltzburgenſi defenditur adverſus Imperatorem Fridericum, *ibid.* LIII. Rogatur per Legatos a Mathilde Imperatrice componere pacem inter Henricum Anglorum, & Ludovicum Francor. Reges, 1165. I. Legatos accipit ab Henrico Anglorum Rege, *ibid.* VIII. A S. Thoma præmonetur cavere a fraudibus Regis, *ibid.* Quid reſpondeat Henrico Regi illicita petenti, *ibid.* Romam pergit, 1165. XI. Honorifice excipitur, & dimittitur a Willelmo Siciliæ Rege, *ibid.* Romam pervenit, 1165. XIV. Quantum inſidiis ſit petitus ab Imperatore, *ibid.* XV. XVI. Salerni honorifice ſuſcipitur a Romualdo Archiep. Salernitano, *ibid.*

Rolandus Pontifex increpat Henricum II. Anglorum Regem ſibi peſſima minitantem, & reddit amicum, 1166. II. Refutatur & abjuratur in conciliabulo Wirtzburgenſi, *ibid.* IV. Fruſtra conatur Romanos a ſchiſmaticis pecunia corruptos in officio continere, *ibid.* XV. Pecuniis adjuvatur a Willelmo Siciliæ Rege, *ibid.* XVI. Ab Emmanuele Græcorum Imperatore Legatum & munera accipit, *ibid.* XVII. Ad eumdem Legatos ſuos mittit; & quare, *ibid.* Gileberto Londonienſi Epiſcopo diverſa negotia cum Henrico Anglorum Rege tranſigenda committit, 1166. XXIV. Ab eodem reſponſorias recipit, & tranſacta cum Rege cognoſcit, *ibid.* XXVI. Timore Friderici Imperatoris deſerit Lateranum, & in munitiones Frangipanum ſe recipit, 1163. III.

Rolandus Pontifex ſuccurritur pecuniis & triremibus a Willelmo II. Siciliæ Rege, *ibid.* Eaſdem in Romanos ſibi fideles diſtribuit, *ibid.* Beneventum fugit, *ibid.* Congratulatorias accipit a S. Thoma Cantuarienſi de cladibus Friderici Imperatoris, 1167. XIV. Eumdem creat Legatum ad confuſionem inimicorum, *ibid.* XVII. Jubet Gileberto Londonienſi Epiſcopo colligere per Angliam denarium S. Petri, *ibid.* XIX. Certior fit a S. Thoma de rebus ab illo auctoritate Sedis Apoſtolicæ geſtis contra conſuetudines regias, & rebelles Anglos, *ibid.* XXIV. Commendatitias pro Rege, & accuſatorias contra S. Thomam accipit ab Epiſcopis Anglorum, 1167. XLIII.

Rolandus Pontifex confirmat ſententiam a S. Thoma contra Epiſcopum Jocelinum Sareſberienſem latam, *ibid.* XLVIII. Epiſcopos Angliæ cohibet terrore pœnæ, *ibid.* Rogatur ab Henrico Rege, ut mittat Willelm. Cardinalem Papienſem in Angliam, *ibid.* XLIX. Decipitur ingentibus promiſſis a Joanne de Oxeneford Regis Angliæ Legato, & calumniis impetitur, 1167. LIV. & *ſeq.* Docetur de calumniis contra ſe ſparſis a Lombardo S. R. E. diacono, *ibid.* LIX. Patitur Joannem Sareſberienſem obtrectatorem, *ibid.* LXIII. Defenditur ab Auctore, & innocens oſtenditur ab objectis ipſi calumniis, *ibid.* Legatos mittit in Angliam, & litteras dat de Legatorum qualitate, & negotiis tractandis ad S. Thomam, 1168. I.

Rolandus Pontifex Legatos eoſdem a fidelitate commendat, *ibid.* III. S. Thomæ in mandatis dat, ut pro ſubſidio Eccleſiæ Romanæ impendendo inducat Comitem Flandrenſem, *ibid.* III. IV. Scribit Henrico Anglorum Regi, & Legatos ſuos ei commendat, *ibid.* S. Thomam committit tutelæ Ludovici Regis Francorum, *ibid.* V. Legatis ſuis præcipit conciliare pacem inter Reges Francorum & Anglorum, 1168. XIV. Decipitur a Willelmo Papienſi, *ibid.* XVII. Auditis gravibus querelis de conniventia Legatorum cum Rege contra S. Thomam, quænam illis ſcribat, *ibid.* XX. Quid in Joannem Cumin Anglum ſuarum litterarum proditorem ſcribat, *ibid.* Conſolatur S. Thomam, & hortatur ad conſtantiam in adverſis, 1168. XXI.

Rolandus Pontifex de toto negotio in Anglia tractato redditur certior a Willelmo Papienſi Legato, *ibid.* XXIII. Item a S. Thoma, *ibid.* XXVI. Querelis impetitur a S. Thoma, quod ſemel conceſſam ipſi auctoritatem abſtulerit, *ibid.* XXXVI. Item ab exulibus S. Thomæ ſociis, quod Legati Apoſtolicæ ſedis abſolverint a S. Thoma excommunicatos, *ibid.* XLVIII. & *ſeq.* Quid de excommunicatis a S. Thoma, & ab aliis abſolutis ſentiat, 1168. L. Fridericum Imperatorem anathematizat

tiat in Concilio Lateranenſi, *ibid.* LIII. S. Galdino Archiepiſcopo Mediolanenſi decernit legationem per Longobardiam ad reſtituendos Catholicos Epiſcopos, & reconciliandos ſchiſmaticos, *ibid.* LIV. *& ſeq.*

Rolandus Pontifex ſuſcipitur a Clero Laudenſi, *ibid.* LVI. Fortiter contemnit minas Legatorum Regis Angliæ, 1168. LXII. Feliciter omnia gerit, *ibid.* LXIV. Alexandriam novam Longobardiæ civitatem in honorem ſuum extructam a Conſulibus ſibi oblatam ſuſcipit, *ibid.* LXV. Benevento recedit, & Tuſculum in fidem recipit, *ibid.* LXXIV. Vanis Romanorum promiſſionibus illectus permittit muros Tuſculanæ civitatis dirui, *ibid.* Turrim Tuſculanorum foſſis & muro munit, *ibid.* Anagniam pergit, *ibid.* Laborat pro reſtituendo S. Thoma in Eccleſiam Cantuarienſem, 1169. L. Contra eumdem ſollicitatur promiſſionibus pecuniarum ab Henrico Rege, *ibid.* Pro eodem novos Legatos mittit in Angliam, 1169. V. Quænam ſtricta iiſdem obſervanda injungat, *ibid.*

Rolandus Pontifex de miſſis a ſe Legatis rationem dat S. Thomæ, *ibid.* Eumdem conſiliis inſtruit cum Rege agendi, *ibid.* VII. De ſuis Legatis ſcribit ad Henricum II. Angliæ Regem, *ibid.* VIII. Præmonetur a Viviano Sedis Apoſtolicæ Legato de rebus cum Henrico Rege tranſactis, 1169. XIX. Minis graviſſimis Regem agitat, & ad bonam frugem revocare conatur, *ibid.* XXVIII. Conſtitutionem ſancit contra inveſtituras Eccleſiaſticas laicorum, *ibid.* XXIX. Rurſus ad Regem Henricum Legatos mittit cum minis, niſi obediat, *ibid.* XXX. *& ſeq.* Ob nimiam erga Henricum Regem indulgentiam male audit a diverſis, 1169. XXXVII. De ſuſpenſione auctoritatis S. Thomæ ſe eidem excuſat, *ibid.* XXXVIII.

Rolandus Pontifex Soldanum Iconii baptizari cupientem per litteras convenit, 1169. XLIII. Rurſus aliam dirigit ad Henricum Anglorum Regem legationem, *ibid.* XLVII. Quænam Legatis mandata exequenda dederit, *ibid.* XLVIII. Interdicit Epiſcopis Angliæ coronationem Henrici Regis Angliæ filii; & quare, *ibid.* XLIX. Querelis oneratur ob ſolutum ab excommunicationis vinculo Londonienſem peſſimum Epiſcopum, 1170. IX. Purgat ſe de calumnia & culpa abſoluti Londonienſis Epiſcopi, *ibid.* X. Laudatur ob inſigni manſuetudine, *ibid.* XI. Purgat ſe de alia calumnia apud S. Thomam, *ibid.* XII. Henricum Regem metu excommunicationis terret, & jubet redire in gratiam S. Thomæ, 1170. XX. Fit certior a S. Thoma de compoſita cum Rege pace, *ibid.* XXVIII. *& ſeq.* Rationem eidem reddit, cur lentius viſus ſit ejus cauſam egiſſe, *ibid.* XXX. Ad Rothomagenſem & Senonenſem Archiepiſcopos ſcribit, ut pacta & conditiones pacis curent perfici, *ibid.* XXXII. Quantum laboraverit ad complendam pacem S. Thomæ, *ibid.* XXXIII. De eadem ſcribit ad S. Thomam, *ibid.* Item ad Henricum Regem, *ibid.* XXXIV.

Rolandus Pontifex a S. Thoma ultimis litteris convenitur, & de Regis animo mutato agnoſcit, 1170. XL. Viſitatur legatione ab Emmanuele Græcorum Imperatore, & rogatur, ut velit ei reſtituere coronam Imperii Occidentalis, *ibid.* LIV. Quidnam Legatis reſpondeat, *ibid.* LV. Doloſe convenitur de componenda pace a Friderico Imperatore, *ibid.* LVII. Verſutias ejuſdem præſentit & eludit, *ibid.* LVIII. Quidnam & quam graviter reſpondeat Legato Friderici Imperatoris, *ibid.* LX. A diverſis fit certior de nece S. Thomæ Cantuarienſis, 1171. I.

Rolandus Pontifex innocentiam Henrici Anglorum Regis a nece S. Thomæ cognoſcit ab Epiſcopis Angliæ, *ibid.* II. Indigniſſime fert eamdem, *ibid.* IV. Interfectores & eorum conſortes excommunicat, *ibid.* V. Confirmat Regi Hiberniæ regnum, *ibid.* XII. Aliam mittit ad eumdem legationem; & quare, 1172. I. Legatis Apoſtolicæ Sedis injungit, ut Eccleſiam Cantuarienſem cæde S. Thomæ pollutam expient, & reconcilient, *ibid.* XI. Cognitis miraculis a S. Thoma editis, de canonizatione ejus conſilium init, 1172. XII. Prohibetur a Romanis ab ingreſſu urbis, *ibid.*

Rolandus Pontifex Tuſculi commoratur, atque ibidem privilegium Eccleſiæ Barenſi concedit, 1172. XV. Archiep. Bituricenſi, & Epiſc. Nivernenſi demandat poteſtatem abſolvendi Epiſcopos Londonienſem & Sareſberienſem a S. Thoma olim excommunicatos, *ibid.* S. Thomam adſcribit albo Sanctorum, 1173. I. II. De ejuſdem canonizatione ſcribit ad Clerum Cantuarienſem, *ibid.* VI. Item ad univerſam Chriſtianitatem, *ibid.* VII. Ab Henrico II. Anglorum Rege periculoſa filiorum rebellione laborante in auxilium vocatur, 1173. IX. Jubet rebelles excommunicari, *ibid.* XI. Conſecrat Epiſc. ab Henrico II. Angliæ Rege electos, invito Henrico III. filio, 1174. III.

Rolandus Pontifex Eccl. S. Mariæ Montis Regalis privilegium exemptionis, aliaſque prærogativas confert, *ibid.* VIII. Hugacium Cardinalem S. Angeli mittit in Angliam ad componendas controverſias, inter Cantuarienſem & Eboracenſem Archiep. obortas, 1175. I. Fridericum pacem petentem ſuſpectum habet, *ibid.* VII. Mittit Legatos a latere ad eumdem pro tractanda concordia, *ibid.* Alexandriam civitatem auget Epiſcopatu, *ibid.* XII. Papienſe Epiſc. Octaviani fautorem crucis & pallii dignitate privat, *ibid.* Impedit connubia filiæ Friderici Imp. cum Willelmo Siciliæ Rege, 1176. I. Willelmo Regi ſuadet & perſuadet ducere Joannam Henrici II. Anglorum Regis filiam in uxorem, *ibid.*

Rolandus Pontifex Friderici Imp. legatos pro componenda pace ad ſe venientes humaniter excipit, & cum iiſdem de concordia agit, 1176. XVIII. Indignatus Epiſcopis Angliæ Curiam incolentibus, excuſationem pro iiſdem accipit a Richardo Archiepiſc. Cantuarienſi, *ibid.* XXVII. Quænam gratitudinis ergo Venetis beneficia & privilegia contulerit, ob pacem inter ſe & Fridericum Imp. compoſitam, 1177. V. Venetias non veniſſe ſub habito incognito & coquinario probatur ab Auctore, *ibid.* XI. Res in Urbe diſponit antequam Venetias pergat, *ibid.* XIII. Ejuſdem Venetias iter quodnam & quale, 1177. XLI. Legationem pro impetranda ſecuritate ad Imp. præmittit, *ibid.* LVII.

Rolandus Pontifex Venetias navigat, 1177. XV. Jaderam appellit, *ibid.* XVI. A civibus & Clero maximo cum gaudio & honore ſuſcipitur, *ibid.* XVII. Venetias venit, *ibid.* Quid cum Legatis Imperatoris tranſigat de loco colloquii, *ibid.* Solemniter Eccleſiam S. Marci intrat, & Ducem Venetiarum aurea roſa donat, 1177. XVIII. Ferrariam pergit, *ibid.* XIX. Quibus conditionibus Venetias pro colloquio cum Friderico Imperatore habendo eligat, 1177. XX. Venetias redit, *ibid.* Quænam ibi cum Legatis Imperatoriis de pace univerſali tractaverit, *ibid.* Juramentum exigit & accipit de obſervandis omnibus inter ſe & Princi-

pes Imperii conſtitutis, *ibid.* XXI. Diploma concedit monaſterio S. Mariæ in Organo, *ibid.* Duci Venetiarum licentiam dat Imperatorem Venetias introducendi, *ibid.* XXII.

Rolandus Pontifex jubet Imperatorem cum ſuis Principibus abſolvi ab excommunicatione, *ibid.* XXII. LXVII. Ad ſe venientem ad oſcula pedum admittit, & benedicit, *ibid.* LXIX. Conſuetis ab eodem honoribus colitur, 1177. LXVIII. De rebus cum Friderico Imp. Venetiis geſtis reddit certiorem Petrum Caſſinenſem Abbatem, *ibid.* XXIV. Item Archiepiſcop. Cantuarienſem, & ejus ſuffraganeos, *ibid.* XXV. Item Archiepiſcopum Eboracenſem, & Epiſcop. Dunelmenſem, *ibid.* XXVI. Rurſus viſitatur ab Imperatore, *ibid.* XXVII. LXX. Ab eodem per juramentum principum Imperii fit ſecurus de pace ſibi promiſſa, 1177. LXIX. Schiſmaticos pœnitentes, & ſchiſma Antipaparum abjurantes abſolvit, 1177. XXVIII.

Rolandus Pontifex Synodum Venetiis celebrat, *ibid.* XXIX. LXXX. Litteras pacis confirmatorias accipit ab Imperatore, *ibid.* LXXXI. Item a Principibus Imperii, 1177. XXXI. Pretejanno Æthiopiæ Regi reſpondet, & Legatum ſuum, qui ipſum & populum ejus inſtruat commendat, *ibid.* XXXII. Ejuſdem petitiones ſe effectui daturum promittit, *ibid.* XXXV. Tertio & ultimo ante diſceſſum viſitatur ab Imperatore, & multa ad Eccleſiam Romanam pertinentia cum eodem tranſigit, 1177. XXXVI. In Apuliam redit, *ibid.* XXXVII. LXXXIV. Commentarium de proceſſione Spiritus ſancti adverſus Græcos accipit ab Hugone Etheriano Etruſco, 1177. LXXXVI. Eidem gratias agit, *ibid.* LXXXVII. Anagniam redit, 1177. XXXIX. Qualem habuerit Venetiis orationem ad Longobardos adverſus Fridericum Imper. ante pacem, *ibid.* XLIV.

Rolandus Pontifex Indulgentias concedit Ferrarienſibus, *ibid.* XLIX. Contentiones inter Longobardos & Germanos ſedat, 1177. LII. Quam provide & prudenter ſe geſſerit in componenda cum Friderico Imper. pace, *ibid.* LIV. Suadetur a Chriſtiano Archiepiſcopo Moguntino concedere Imperatori, ut propius Venetias accedat, *ibid.* LVI. Venetos pro introducendo Venetias Imperatore tumultuantes compeſcit, *ibid.* LIX. Animo angitur ob Friderici adventum, *ibid.* Animatur a Legatis Siciliæ Regis, *ibid.*

Rolandus Pontifex rogatus veniam temeritatis Venetis poſtulantibus indulgat, 1177. LXIV. Iram Legatorum Siculorum contra Venetos ſedat, *ib.* Concionem Latine habitam jubet Germanica Imp. explicari, *ibid.* LXIX. Alium habet ſermonem lætitia plenum ob Imperatoris converſionem, *ibid.* LXX. Rogatur a Chriſtiano Archiep. Moguntino, ut ſibi Archiepiſcopatum confirmet, 1177. LXXIII. Conrado Cardinali Sabinenſi ſua in ipſum beneficia commemoranti quam humaniter reſpondeat, *ibid.* LXXIV. Eumdem promovet ad Archiep. Saltzburgenſem, *ibid.* LXXV. Chriſtiano Cancellario confirmat Archiepiſcopatum Moguntinum, *ibid.* Romualdo Archiep. Salernitano crucis ante ſe deferendæ facultatem donat, 1177. LXXVI. Pacis perturbatores anathemate ferit, *ibid.* LXXXI. Joannem de Struma Antipapam, & omnes Epiſcopos & Prælatos a tribus Antipapis ordinatos degradat, & altaria ab ipſis conſtructa demoliri præcipit, *ibid.* LXXXII. Defenditur ab Auctore contra calomniatores, *ibid.* LXXXVI.

Rolandus Pontifex fruſtra conatur Fridericum Imp. revocare a perfidia, *ibid.* XC. Abſaloni Roſchildenſium Archiepiſcopo invito pallium confert, *ibid.* XCI. Cogit Henricum II. Anglorum Regem ſub pœna excommunicationis matrimonio jungere Aleſiæ Ludovici Francorum Regis filiæ filium ſuum Richardum Pictaviæ Comitem, *ibid.* XCII. Revocatur a Romanis in Urbem, 1178. I. Pacis conditiones eiſdem proponit; & quaſnam, *ibid.* II. Ingenti cum pompa & honore excipitur a Romanis, *ibid.* III.

Rolandus Pontifex Joannem de Struma Antipapam pœnitentem benigne recipit in gratiam, *ibid.* IV. Indicit Concilium generale Romæ, *ibid.* VIII. Tuſciæ Epiſcopos ad illud evocat per litteras, *ibid.* IX. Item Orientales, 1178. XI. Idem celebrat, 1179. I. Quæ in eo decreta ſanciverit, *ibid.* II. Anathemate percellit hæreticos in Galliis noviter ortos, *ibid.* III. Indulgentiam concedit perſecutoribus hæreticorum, *ibid.* IV. Curat Germaniæ Epiſcopos iterum abjurare ſchiſma, 1179. VI. Eoſdem in gratiam recipit, *ibid.* Bertholdum Bremenſem Electum honorifice primum ſuſcipit, & poſtmodum ab Epiſcopatu deponit; & quare, *ibid.* VII. Jubet Willelmo Archiepiſcopo Senonenſi, ut doctrinam erroneam Petri Lombardi Pariſienſis Epiſcopi de humanitate Chriſti proſcribat, & prohibeat, *ibid.* XIII.

Rolandus Pontifex Cardinales creat in Concilio Romano; & quoſnam, *ibid.* S. Laurentium Dublinenſem Epiſcopum renuntiat Legatum Sedis Apoſtolicæ per Hiberniam, *ibid.* Alphonſum Portugalliæ Ducem regio titulo decorat, 1179. XVI. Prophetiſſam quamdam multa in exceſſu mentis videntem probat; & quomodo, 1180. II. Dat Epiſcopum novæ civitati Alexandriæ in Gallia Ciſalpina, & de eo ad Clerum Alexandrinum ſcribit, *ibid.* III. Legationem mittit in Scotiam ad tollendum ſchiſma in Scotica Eccleſia ortum, *ibid.* IV. Minitatur Willelmo Scotorum Regi, niſi legitime electum Epiſcopari permittat, excommunicationem, *ibid.* X. Sententiam excommunicationis in Hugonem intruſum & ſacrilegum prolatam a Legato confirmat, 1180. IX.

Rolandus Pontifex de excommunicatione Hugoni infligenda ſcribit ad Regem Scotorum, niſi quiete permittat legitimum Epiſcopum officio Epiſcopali fungi, *ibid.* XI. Confirmat miſſa ad ſe a Caſimiro Poloniæ Rege illius regni ſtatuta, *ibid.* XIV. De nova in Terram ſanctam decernenda expeditione ſollicite agit cum Principibus Chriſtianis, *ibid.* XV. Item cum Epiſcopis & Prælatis, *ibid.* XIX. Rogatur ab Emmanuele Græcorum Imperatore, ut cum Rege Francorum agat, ne in tranſitu velit moleſtiis afficere ejus Imperium, *ibid.* XXII. Gaufredum Henrici II. Angliæ Regis filium creatum Epiſcopum Lincolnienſem jubet perſtringi de negligentia paſtorali, 1181. I. Moritur, *ibid.* V. Ejus ſcripta & lucubrationes, *ibid.* Ejuſdem Reſcriptum de veneratione Sanctorum, *ibid.* VI. Conſulitur ab Arnulpho Lexovienſi quid cum Abbate & monachis Griſtanenſibus dyſcolis debeat agi, *ibid.* VII.

Rolandus Dinamenſis accuſat Henricum II. Anglorum Regem apud Ludovicum Reg. Francorum, 1168. X.

Romæ lugubris ſtatus tempore Arnaldi de Brixia hæretici, 1155. III. Excommunicatur ab Hadriano IV. Papa & abſolvitur, *ibid.* Ardet tumultibus propter ſchiſma Octaviani pſeudopapæ, 1159. XXXI. & *ſeq.* Obſidetur ab exercitu Germanorum, 1167. II. Quam ſemper pecuniis inhiaverit, *ibidem* LXVIII. Ingenti peſte laborat, 1188. XX.

Romana Eccleſia omnes judicat, & a nemine po-

poteſt judicari, 1159. LVI. Quando & quomodo priſtinam gloriam cœperit perdere, 1193. XVII. Poſt mortem Henrici V. Imperatoria recuperat olim ab Imperatoribus ablata, 1197. X. *Vide etiam*, Eccleſia Romana.

Romani Legationem mittunt ad Fridericum Imperatorem pro pace Urbis, 1159. XV. Magna cum ſolemnitate ſuſcipiunt Alexandrum III. Papam, 1165. XII. Maledicta in Fridericum Imp. jacientes & ſchiſmaticos, eumdem ira inflammant, *ibid.* XVI. Revocant per Legatos Alexandrum III. Papam poſt octodecim annorum exilium in Urbem, 1178. I. Quænam cum eodem pacta ineant, *ibid.* II. Ob negatas ſibi priſcas conſuetudines contra Lucium III. Papam inſurgunt, & agros Romanæ Eccleſiæ vaſtant, 1183. II.

Romani Catholici Chriſtianum Archiepiſcop. Moguntinum in Papæ auxilium venientem veneno fonti immiſſo extinguunt, *ibid.* III. Pacem cum Clemente III. Papa componunt cum præjudicio Tuſculanorum, 1188. XXII. Cæleſtinum III. rogant, ut Henrico VI. Germaniæ Regi coronam Imperialem velit imponere, 1191. XI. Toſculum penitus diruunt, *ibid.*

Romani ſchiſmatici ad vivum a S. Bernardo depinguntur, 1152. II. Cum Eugenio in concordiam redeunt, & eumdem in urbem admittunt, *ibid.* III. Inſtigante Arnaldo de Brixia rurſus tumultuantur contra Hadrianum IV. Papam, 1155. II. Gerardum S. Pudentianæ, Cardinalem lethaliter vulnerant, *ibid.* Interdicto ſubiiciuntur a Papa, & ejecto Arnaldo cum ſuis abſolvuntur, *ibid.* Miſſa ad Fridericum Regem legatione, eumdem vana & ſuperba oratione conantur præoccupare, 1155. IX. Ab eodem acriter objurgantur, *ibid.* XI. Redeunt in urbem, *ibid.* XV. Germanorum exercitum invadunt & cum eodem confligunt, *ibid.* XVII. *& ſeq.* Magna ex parte redeunt ad obedientiam Alexandri III. 1164. XLVIII. Eumdem per Legatos invitant ad reditum in Urbem, *ibid.* 1165. IX.

Romani ſchiſmatici fruſtra tentantur promiſſis precibus & muneribus ab Alexandro III. ut debitam ipſi fidelitatem ſervent, 1166. XV. Contra Raimonem Tuſculi dominum arma convertunt, & agros ac vineas funditus deſtruunt, 1167. I. Ingenti prælio vincuntur ab exercitu Germanorum, *ibid.* Cenſent Alexandrum Papam debere Pontificatui renunciare pro ſalute populi, *ibid.* IV. Iniquiſſime ferunt, Alexandrum ſuſcipere in ſuam protectionem civitatem Tuſculanam ipſis odioſam, 1168. LXXIV. Ea de cauſa Pontifici bellum movent, *ibid.* Falſis eumdem promiſſis inducunt ut diruat mœnia illius & voti compotes a promiſſis reſiliunt, *ibid.* Albanum civitatem capiunt & funditus evertunt, 1169. XL. Alexandrum in urbem redire cupientem nolunt ſuſcipere, 1173. XIV.

Romani Imperat. inſignia quænam ſint, 1192. XI.

Romanus Pontifex quodnam habeat propriæ officium, 1154. V. 1155. XXXIII. XXXV. Princeps paſtorum eſt, 1155. XXXIII. Inſupportabili moleſtiarum & difficultatum pondere opprimitur, *ibid.* XXXVI. Miſerrimus eſt omnium mortalium, 1156. VII. Non poteſt juribus Pontificiis renuntiare, 1156. VII. Plurimis calumniis nullo ſuo merito proſcinditur ab hominibus, 1156. XII. Ejus in Eccleſia Dei officium eſt evellere, deſtruere, diſperdere, diſſipare, edificare, plantare, 1178. X. Ejuſdem auctoritate debent probari libri in lucem emittendi, 1186. XXIII. Quanta ejus ſit poteſtas, 1193. VIII. XIV. *Vide etiam*, Pontifex Romanus.

Romanus Cardinalis S. Luciæ ad ſeptem ſolia ſtoetur partes Alexandri III. 1159. XLVII.

Romanus Gurcenſis Epiſcopus per litteras a Friderico Imperatore datas cognoſcit de negotiis in conciliabulo Papienſi pertractatis, 1160. XX.

Romanus Epiſcopus Tripolitanus ex Aſia Romam pergit ad Concilium generale, 1178. XII.

Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus componit cum Legatis Hadriani IV. Papæ pacem nomine Willelmi Siciliæ Regis, 1156. IV. Excipit honorificentiſſime Alexandrum III. Salernum venientem, 1165. XIV. Jurat Friderico Imperatori nomine Willelmi Secundi Siciliæ Regis conſervationem pacis initæ Venetiis, 1177. XXVII. Copioſe & ordine recenſet ſeriem rerum ab Alexandro III. Venetiis cum Friderico Imperatore geſtarum, 1177. XLI. Privilegium obtinet ab Alexandro de deferenda ante ſe cruce, *ibid.* LXXVI. Egregiam habet ad Imp. Fridericum orationem de Willelmi Siciliæ Regis laudibus, *ibid.* LXXVII. Cum collega petit ab Imperatore diploma confici de pace inter ipſum & Willelmum Regem facta, *ibid.* LXXIX. Rebus Venetiis compoſitis in Siciliam redit *ibid.* LXXXIII.

Roſa aurea defertur ab Alexandro III. in Dominica Lætare Venetiis, 1177. XVIII. Datur ab eodem Duci Venetiarum, *ibid.*

Roſamunda Henrici II. Angliæ Regis olim pellex e loco ſacro a S Hugone Epiſcopo Lincolnienſi extumulari præcipitur, & in loco profano ſepeliri, 1191. XLV.

Rotrochus ſive Rotrocus ſeu Rotrodus Archiep. Rothomagenſis, fungitur nomine Alexand. III. legatione ad Henricum II. Anglorum Regem, 1170. I. Quænam cum Rege debeat tranſigere, *ibid.* Litteras accipit a Rege de concludenda inter illum & S. Thomam pace, 1171. XX. Præſens eſt Henrico II. Anglorum Regi, in præſentia Legatorum Sedis Apoſtolicæ ſe purganti a nece S. Thomæ Cantuarienſis, 1172. VI. Henricum III. Anglorum Regem patri rebellem efficaciſſimis rationibus conatur a rebellione revocare, & patri reconciliare, 1173. XII. Item Alienoram Reginam cum marito pacificare, *ibid.* XIV. Præclaræ ejus virtutes a Petro Bleſenſi indicantur, *ibid.* Legatione fungitur ad Ludovicum Regem Francorum pro componenda cum Henrico II. Anglorum Rege pace, *ibid.* XVII.

Roveretum Longobardiæ villa, 1168. LXV. Sita fuit, ubi hodie Alexandria eſt, *ibid.*

Rodolphus Archiepiſcopus Moguntinus a populo creatur, 1160. XXXIV. Ad corradendas pro itinere Romano expenſas aureæ cruci brachium detruncat, & in via moritur, *ibid.*

Rudolphus ſchiſmaticus Archiepiſcopus Trevirenſis accipit inveſtituram a Friderico Imperatore, invito Lucio III. Papa, 1183. III. Citatur ad Sedem Apoſtolicam, *ibid.* Proficiſcitur, & infecto negotio redit, *ibid.* IV.

Rugianorum converſio per Waldemarum Daniæ Regem, 1161. XVII. 1164. LI.

Ruſtici Germanici ſuperſtitioſe tradunt Waldemaro Danorum Regi tranſeunti ſemina terræ committenda, ut feliciua creſcant, 1159. LX.

Ryngſtadium Daniæ civitas, 1164. L.

Sa-

Digitized by Google

S

Sacerdotes non debent, nec poſſunt a Regibus ſui Principibus judicari, ſed a ſolo Deo, 1166. XXXI. Patres ſunt & magiſtri Principum, 1167. XXI. Æque corpus & ſanguinem Domini in altari conficiunt, ſive mali, ſive boni ſint, 1176. VII.
Sacramentaria hæreſis confunditur a S. Bernardo apud Toloſanos; & quomodo, 1147. XVIII.
Sacrilegia & inceſtus Friderici Imperatoris & Germanorum in Longobardia, 1164. XLV. Alia horrenda Græcorum contra Latinos Conſtantinopoli degentes, 1183. X. Alia Latinorum contra Græcos, ibid. XIV.
Sævitia immaniſſima Henrici V. Imperatoris in Tancredi Siciliæ Regis uxorem & liberos, 1193. L. 1197. II. Vide, Crudelitas.
Saladinus Sarracenorum Rex cogit immenſum exercitum contra Jeruſalem, 1180. XV. Virtute S. Crucis vincitur a paucis ſub Jeroſolyma, 1186. XXXI. Chriſtianos magno prælio vincit, 1187. IV. Equo ſuo auriculas & caudam amputat dolore amiſſæ claſſis, & per totum exercitum circumducit, ibid. VIII. Iſaacio Græcorum Imperatori totam Terram promiſſionis donat, ut Chriſtianorum exercitum ab Occidente venientem impediat, ibid. IX. Monetur a Friderico Imperatore abſtinere a bello contra Chriſtianos, & minis impetitur, 1188. XVII. Eidem ſuperbiſſime reſpondet, ibid. XIX. Immenſam regnorum potentiam commemorat, & populorum bellicoſitatem, ibid. Maximam ſtragem accipit a Richardo Anglorum Rege, 1191. XVII. Timore Chriſtianorum perculſus Aſcalonem evertit, ibid. XVIII.
Salutatio Legatorum Sedis Apoſtolicæ ad Fridericum Imp. 1157. L.
Sancita a Romana Eccleſia nemini licet infringere, 1170. XLII.
Sanctitas Eberardi Archiepiſcopi Salzburgenſis præclara, 1160. XXIX.
Sarlatum locus in provincia Toloſana, 1147. XVIII.
Sarraceni in Iconio crucem ſuper matris Soldani Iconii ſepulcro poſitam demoliri tentantes horrendam divinitus experiuntur ultionem, 1189. XLIV. Vincunt Chriſtianos in Terra ſancta & multas civitates recuperant, 1187. IV. Eorum Princeps cum legatione miſſus veneratur & exoſculatus pedes Alexandri III. Papæ, 1162. III.
Satisfactio debet præcedere abſolutionem ab excommunicatione, 1168. XLVIII.
Saxo Grammaticus legatione fungitur in Gallias; & quare, 1161. XVIII.
Scelera graviſſima Henrici hæretici Petrobruſiani, 1147. XVI. Item Jordanis Cardinalis in Germania Legati, 1151. V. Alia a Friderico Imperatore contra Eccleſiam admiſſa, 1160. XXXIX. Alia immenſa & abominabilia Rogeri Archiepiſcopi Eboracenſis, 1170. XLIV.
Schiſma inter Romanam Eccleſiam & Imperatorem Fridericos Imperator idque funeſtiſſimum, 1157. L. VI. Aliud in Romana Eccleſia, 1150. XXVIII. Fomentatur a Friderico Imperatore; & quare, 1160. L. Aliud diuturnum ortum in Eccleſia Scotorum, ejuſque cauſa, 1180. VI. Aliud grave in Eccleſia Trevirenſi pertinacia Friderici Imper. 1185. III.
Schiſma inter Græcos & Latinos tollere laborat Hadrianus Quartus, 1155. XXXI.
Schiſmatici paſſim divinitus pœnas dant ſuæ temeritatis & improbitatis, 1160. XXXII.
Omni conatu tentant Fridericum Imperat. concitare contra S. Petrum Tarentaſiæ Archiep. Alexandri Papæ propugnatorem, ibid. XXXVI. & ſeq. Defuncto Octaviano Antipapa, novum erigunt idolum contra Alexandrum, Guidonem Cardinalem Cremenſem, 1164. XXVIII. Abjurant ſchiſma Venetiis, & abſolvuntur ab Alexandro, 1177. LXIV. 1170. VI. Romæ conturbantur ob adventum Alexandri III. Papæ, 1165. XV. Alii plurimi & magni nominis immiſſa a Deo peſte moriuntur ſub Urbe Roma, 1167. VI. Alii petita venia ab Alexandro Venetiis abſolvuntur, 1177. XXVIII.
Scommata populi Romani in Octavianum Antipapam, 1159. XXXI. Item ſcurræ cujuſdam in Joannem Cardinalem Neapolitanum avariſſimum, 1167. LXX.
Scotia ſubjicitur interdicto juſſu Alexandri III. Papæ a Legato Sedis Apoſtolicæ Rogero Eboracenſi Archiepiſcopo, 1182. IV.
Scotica Eccleſia. Vide, Eccleſia Scotorum.
Scripta omnia quorumcumque auctorum ut authentica fiant, egent Romani Pontificis ſuffragio & approbatione, 1186. XXII.
Scurra quidam lepide improperat Joanni Cardinali Neapolitano auri immenſam ſitim, 1167. LXX.
Sebaſtianus Ziani Dux Venetiarum, 1177. VI. Donatur aurea roſa ab Alexandro III. Papa, in Dominica Lætare conſecrata, ibid. XVIII. Abſolutus a juramento ab Alexandro, Fridericum Imperatorem cum ejus licentia Venetias introducit, ibid. XXII. Quas ſuſtinuerit turbas a populo Veneto propter Imperatorem, ibid. LVIII. Tumultuantem populum compeſcit & ſedat, ibid. Publico edicto interdicit iiſdem Imperatoris mentionem, ibid. LXV.
Secutis Longobardiæ locus, 1168. LX.
Sedes prima Epiſcopalis in Livonia erigitur, 1186. XX.
Segregetia perditorum non minuit numerum electotum, 1159. LXVIII.
Semina nova diſcordiæ inter Hadrianum IV. & Fridericum Imp. 1159. L.
Senatores Romanorum Octaviano Antipapæ faventes doloſe conducunt Alexandrum III. Pap. cum ſuis Cardinalibus in Transtiberim, 1159. XXXI. XXXVIII. Coguntur a populo Romano eumdem dimittere, ibid.
Senatus Romanorum componit pacem cum Clemente III. Papa, & pacta ſcriptis confirmat, 1188. XXIII.
Sententia Synodalis Epiſcoporum in conciliabulo Papienſi pro Octaviano contra Alexand. Pap. 1160. IX. XVII. Alia depoſitionis pronuntiatur contra S. Thomam Cantuarienſem nomine conciliabuli ab Hilario Epiſcopo Ciceſtrenſi, 1164. XXI. Alia excommunicationis a S. Thoma Cantuarienſi in Epiſcopos Angliæ libertatis eccleſiaſticæ proditores prolata confirmatur ab Alexandro Tertio Papa, 1167. XLVIII. Alia damnationis profertur in plena Synodo contra hæreticos Manichæos Toloſæ noviter exortos, 1176. II. III. Alia ſuſpenſionis pronuntiatur a Cæleſtino Tertio in Gaufredum Archiepiſcopum Eboracenſem, 1195. X. XV.
Sententia judicialis quænam dici debeat, 1160. XLV.
Sententiæ diverſæ diverſorum Angliæ Epiſcoporum de S. Thomæ Cantuarienſis conſtantia, 1164. XVI. Alia de depoſitione Archiepiſcopatus a S. Thoma Cantuarienſi facta, 1164. XXXIX.
Sepultura S. Thomæ Cantuarienſis, 1170. L. Viſitatur devotiſſime ab Henrico II. Anglorum Rege, 1174. V. Item a Ludovico VII.

Rege

Digitized by Google

Rege Francorum, 1179. XIV.
Sermo Friderici Imperatoris modeſtia plenus, ſed aſtutus, ad Epiſcopos in conciliabulo Papienſi congregatos, 1160. II. Alius Eſberni diſſuaſorius ad Waldemarum Danorum Regem, 1162. XVII.
Sermo inſignis Arnulphi Lexovienſis Epiſcopi in Concilio Turonenſi habitus, 1163. III. *Vide*, Oratio.
Sibilia Rogerii Siciliæ Regis uxor moritur, 1150. IV.
Sibilia Tancredi Siciliæ Regis uxor ab Henrico V. Imperatore captiva detenta liberatur interceſſione Innocentii III. Papæ, 1194. XIX.
Sicilia propter Conſtantiam Imperatricem graviſſime fuit afflicta ab Henrico V. Imper. 1194. XX.
Siculi inſidiatores plerumque, 1167. LXXIII. Graviſſimis & pluribus flagellis divinitus atteruntur, 1169. XLV. Diriſſime ſæviunt contra Græcos ob ſacrilegia contra Latinos admiſſa, 1183. XII. Graviſſima patiuntur ab Henrico V. Imp. 1194. XVIII.
Sicuſa Lungobardiæ civitas comburitur a Friderico Imp. 1174. XI.
Signia Campaniæ urbs, 1170. XXXIII.
Silentium infame Willelmi Cardinalis Papienſis in conciliabulo Papienſi, 1160. XLVIII.
Simon Soræ Præfectus cæditur ob Oppidanis, 1156. XI.
Simon prior de monte Dei obit juſſu Alexandri Tertii legationem ad Henricum II. Anglorum Regem, 1169. XXX. Totam ſeriem rerum cum eodem geſtarum perſcribit ad Papam, *ibid.* XXXII. XXXV.
Simon Archidiaconus Senonenſis S. Thomam Cantuarienſem in Angliam comitatus quæritur & ſollicitatur ad præſtandum Regi juramentum, 1170. XLI. Impeditur a S. Thoma; & quare, *ibid.*
Simon Decanus Eccleſiæ Eboracenſis fit certior a Cæleſtino III. de pronuntiata ſuſpenſionis ſententia in Gaufredum Archiepiſcopum Eboracenſem, 1195. X.
Siniſius mons, 1174. I.
Sleſvicum Daniæ urbs, 1162. XV.
Soldanus Iconii a matre moribunda perſuaſus ſit Chriſtianus, & pro inſtructione Fidei mittit ad Alexandrum III. Papam, 1169. XLII. Litteras de mittendis ad ſe catechiſtis ab eodem accipit, *ibid.* XLIII. Clanculum baptizatur, *ibid.*
Sollicitudo Henrici Cardinalis Sanctorum Nerei & Achillei pro reformanda pace inter Pontificem & Imperatorem, 1159. VIII. Alia Alexandri Tertii pro libertate eccleſiaſtica ſarta tecta conſervanda, 1163. XXVI. Item pro ſalute S. Thomæ Cantuarienſis, 1164. XI. Alia laudabilis Willelmi Secundi Siciliæ Regis pro Alexandro Tertio Papa, 1167. III. Alia Ludovici Regis Francorum pro Sancto Thoma Cantuarienſi, 1168. LXVII. Alia ingens Alexandri Tertii Papæ pro Terra ſancta, 1180. XI. XIX. Item Lucii Tertii, 1185. VII. Item Gregorii Octavi, 1187. XIII. Item Regum Franciæ & Angliæ, 1188. III. Item Cæleſtini Tertii Papæ, 1192. IX. Item Innocentii Tertii pro ſalute & incolumitate Siculorum, 1194. XX. Item Cæleſtini Tertii pro mittenda expeditione in Terram ſanctam, 1195. XXI.
Sora Campaniæ oppidum ob necem Simonis Præfecti datur militibus diripienda a Willelmo Siciliæ Rege, 1156. XI.
Spoletum Umbriæ oppidum capitur vi, & diruitur a Friderico Imp. 1155. XX.
Status Eccleſiæ Orientalis tempore Lucæ Chryſobergis Patriarchæ Conſtantinopolitani, 1148. XLVII.
Stephanus Angliæ Rex gravibus perſecutionibus vexavit Theobaldum Cantuarienſem Archiepiſcopum ob conſtantem erga Romanum Pontificem obedientiam, 1148. XXXIX. Excommunicatione percuſſus fuit ab Eugenio Tertio, 1148. XXXVI. Moritur, 1154. V.
Stephanus Comitis Perticenſis filius proficiſcitur ad aulam Willelmi Secundi Siciliæ Regis 1167. LXXII.
Stephanus Archiepiſcopus Panormitanus graviſſimas patitur ab aulicis Willelmi ſecundi Siciliæ Regis perſecutiones, *ibid.* LXXIII.
Strages Germanorum ſub Alexandria Longobardiæ civitate, 1175. I. II. *Vide*, Clades, Prælium, Conflictus.
Stratagema Friderici Imp. in Longobardia, ut ſalvus evadat, 1168. LX.
Stratoris officium ſolent ex antiqua conſuetudine Romano Pontifici impendere Reges, 1155. VIII.
Studium ingens ſacrarum Scripturarum in ſancto Thoma Cantuarienſi, 1165. II. Item Canonum & legum, *ibid.* Aliud pertinax Henrici II. Anglorum Regis, ut S. Thomam Cantuarienſem ab Archiepiſcopatu dejiciat, 1169. II. Aliud ejuſdem in promovenda religione Chriſtiana, 1184. V.
Subſcriptio diverſorum in conciliabulo Papienſi pro Octaviano Antipapa contra Alexandrum Tertium, 1160. XIX.
Suecia in ſpiritualibus Archiepiſcopatu Lundenſi ſubjecta, 1159. XXII.
Suennes ſive Sueci diſcordant a Gothis de eligendo novæ metropolis loco, 1148. XL.
Suffragium Eccleſiæ Romanæ requiritur in confirmatione miraculorum a ſanctis editorum, 1173. IV.
Sugerius Abbas S. Dionyſii interfuit Concilio Rhemenſi in cauſa Gilberti Porretani, 1148. XXI. Moritur, 1151. IV.
Suno comitatur Waldemarum Regem Danorum ad Fridericum Imp. 1162. XVI.
Superbia Eonis hæretici ridiculi, & ejus diſcipulorum, 1148. VI. Item Romanorum Arnaldiſtarum apud Fridericum Regem Romanorum, 1155. IX. Retunditur a Friderico, *ibid.* XI. Alia immenſa Hermanni Verdenſis, & Danielis Pragenſis Epiſcoporum in conveniendo Alexandrum Tertium Papam & Cardinales, 1159. LIV. Alia Friderici Imper. in attribuenda ſibi electione Pontificis Romani, 1160. IX. Alia ingens Legatorum Henrici II. Angliæ Regis, & minæ apud Alexandrum III. 1166. LXII.
Superbiæ inſimulatur a Friderico Imp. Hadrianus IV. Papa, 1159. VII.
Superſtitio feminarum & ruſticorum Germaniæ in colendo Waldemaro Danorum Rege, 1162. XVII.
Supplicium diſcipulorum Eonis hæretici Britanni, 1147. XIII. 1148. VII. Arnaldi de Brixia, 1155. IV. Aliud duriſſimum Andronici Imp. Græcorum, 1185. XIV.
Surdus curatur a S. Bernardo, 1148. XXXIV.
Suſpenſio generalis omnium Epiſcoporum Angliæ ab officio paſtorali, 1170. XXXVI.
Symbolum novum Fidei condit Eugenius Tertius Papa in Concilio Rhemenſi contra errores & hæreſim Gilberti Porretani Epiſcopi Pictavienſis, 1148. IX. Aliud S. Bernardus contra eoſdem, *ibid.* XV. Multarum fuit cauſa turbarum, *ibid.*
Synodus. *Vide*, Concilium.

T

TActa Waldemari Danorum Regis in itinere ad Fridericum Imp. ſocius, 1162. XVI.

Tarentum capitur a Roberto Comite de Baſſavilla, 1155. XXVI.
Tarracina capitur, 1150. L.
Tempeſtas ſubita impellit triremes Alexandri III. in vada, & conſtringit, 1182. VI.
Tempus reſtituti Senatus Romani, 1147. L.
Tempus martyrii S. Thomæ Cantuarienſis, 1170. XLIX.
Terdona Longobardiæ oppidum capitur a Friderico Ænobarbo Imp. 1155. IV.
Terra ſancta periclitatur adventu Saladini Babyloniæ Regis, 1180. XI. 1187. IV. Subjugatur ab eodem, *ibid.* Donatur ab eodem Iſaacio Græcorum Imperatori, ut Chriſtianorum exercitum ab Occidente venientem impediat, 1187. IX. Deploratur graviſſime a Cæleſtino III. Papa, 1192. IX.
Terræmotus Cluniaci memorabilis, 1150. III. Alius horrendus Siciliam concutit, 1169. XLV. Catanam civitatem funditus evertit, & quindecim millia hominum opprimit, *ibid.*
Terricus Templariorum generalis magiſter deplorat Terræ ſanctæ oppreſſionem per Saladinum Babyloniæ Regem, 1187. IV. De iiſdem ſcribit ad Henricum II. Anglorum Regem, & opem implorat, *ibid.* VII.
Teſſulanea Patavinorum poteſtas jurat Friderico Imp. obſervationes pacis nomine Longobardorum, 1177. XXVII.
Teſtamentum Henrici V. Imp. morientis, 1197. IX. Reſtituit Eccleſiæ Romanæ olim ab Imperatoribus ablata, *ibid.* & *ſeq.*
Teſtimonia clericorum & laicorum Urbis Romæ de electione Alexandri & Octaviani, 1160. V. X. XVI.
Teutonici. *Vide*, Germani.
Teutonicorum ordo erigitur a Cæleſtino III. & religioſo habitu a ceteris Ordinibus diſtinguitur, 1198. L.
Thao inſignis Rhemis palatium, 1148. XXVI.
Theobaldi Archiepiſcopi Cantuarienſis obitus, 1162. XXI.
Theobaldus contendit cum Bernardo S. Davidis Epiſcopo de jure metropolitico, & cauſam obtinet ſub Eugenio, 1148. XXXV. Ob præſtitam Romanæ Eccleſiæ obedientiam quæ paſſus ſit a Stephano Angliæ Rege, *ibidem*, XXXVI.
Theodinus Epiſc. Cardinalis mittitur ab Eugenio III. in Terram ſanctam, 1147. L.
Theodinus Cardinalis S. Vitalis mittitur cum legatione ad Henricum II. Anglorum Regem ab Alexandro III. ut Regem abſolvat a culpa necis S. Thomæ, & eidem pœnitentiam injungat, 1172. L. Qualem cum collega eidem injunxerit, *ibid.* III. Eamdem ad perpetuam rei memoriam ſcriptis conſignatam Regi porrigit, *ibid.* VI. De rebus cum Rege ob necem S. Thomæ geſtis certiorem facit Gilibertum Archiepiſcopum Ravennenſem, 1172. VI. Quænam cum collega ſanciverit in Concilio apud Abrincas habito, *ibid.* X. In mandatis accipit cum ſocio ab Alexandro ut eccleſiam Cantuarienſem nece S. Thomæ pollutam expiet & reconciliet, *ibid.* XI. Subſcriptione confirmat datum ab Alexandro Opizoni S. Mariæ in Organo Abbati diploma, 1177. XXI. Unus eſt ex ſeptem Cardinalibus, qui ab Alexandro mittuntur ad componendam cum Friderico Imp. pacem, 1177. XLVIII. LVII.
Theodora Emmanuelis Græcorum Imp. neptis repudiatur a Boamundo Antiochiæ Principe, 1181. XV.
Theodoricus Marchio de Suriz juravit nomine Friderici Imp. pacem Willelmo II. Siciliæ Regi, 1177. LXXVI.
Theodorus Chalcedonenſis creatur Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1172. XVI.
Theodorus Balſamon Græcus ſchiſmaticus & Latinorum hoſtis implacabilis dedicat Georgio Xiphilino Patriarchæ Conſtantinopolitano commentarium in Canones Apoſtolorum & alios confectum, 1191. L. Cur commentarium illud ſcripſerit, & quam aſtute, *ibid.* LI. Ab ipſis ſuis Græcis mendacii & improbitatis perſtringitur, 1191. LXI. Spe potiundi Patriarchatus Conſtantinopolitani torquet Canones de tranſlatione Epiſcoporum, 1193. XXXV. Egregie illuditur ab Iſaacio Græcorum Imp. *ibid.*
Theorianus ad Armenios Legatus, 1170. LXII.
Theſauri Eccleſiæ in exules propter Eccleſiam proſcriptos diſtribuendi, 1163. XV.
Theſauri Regum Siciliæ transferuntur in Germaniam ab Henrico Quinto Imperatore, 1194. XXII.
S. Thomas Henrici ſecundi Anglorum Regis Cancellarius creatur Archiepiſcopus Cantuarienſis, 1162. XXI. Renuit oblatam dignitatem, & Regi minatur, *ibid.* Mittit pro pallio ad Alexandrum Papam & obtinet, *ibid.* Habitum monaſticum induit; & quare, *ibid.* Proficiſcitur ad Concilium Turonenſe, & ingentibus honoribus excipitur, & privilegiis donatur ab Alexandro, 1163. III. In Angliam revertitur, *ibid.* XVIII. An Archiepiſcopatum in manus Alexandri reſignaverit, *ibid.* Quomodo regias conſuetudines ſe obſervaturum promittat, *ibid.* XX. Objurgat Hilarium Ciceſtrenſem Epiſcopum; & quare, *ibid.* XXII. Ingentibus anguſtiis vallatus animatur ab Alexandro Papa, *ibid.* XXIII. Eidem de ſuis & eccleſiæ Anglicanæ perſecutionibus reſcribit, *ibid.* XXV. De iiſdem ſcripſit ad diverſos S. R. E. Cardinales, *ibid.* XXVI. Jubetur ab Alexandro, fortiter cum Epiſcopis reſiſtere Regi, libertatem eccleſiaſticam infringere conanti, *ibid.*
S. Thomas Cancellarius perſuadetur pacis cauſa inter Regem & eccleſiam Anglicanam mutare propoſitum, 1164. L. Labitur a priori conſtantia, & Regi fidelitatem in præjudicium eccleſiæ promittit, *ibid.* III. Pericula libertatis eccleſiaſticæ proſpiciens incipit tergiverſari, *ibid.* Ob juratas Regi conſuetudines inceſſitur a ſuo crucifero, *ibid.* V. Pœnitentia delicti compunctus ingemiſcit, & Archiepiſcopatui renuntiare cogitat, *ibid.* Abſolvitur ab Alexandro a culpa, & juramento, illicite Henrico Regi facto, *ibid.* VI. Fit certior ab Alexandro III. de petitionibus Henrici Secundi Angliæ Regis, 1164. VII. Ab eodem inſtruitur, quomodo cum Rege agendum, 1164. XI.
S. Thomas Cancellarius Regis indignationem pertimeſcens, fugam meditatur, 1164. XV. Ab eodem in jus vocatur, & de reddenda ratione poſtulatur, *ibid.* XVI. Exquirit ſuorum Epiſcoporum conſilia, & quam diverſa ab iiſdem accipiat, *ibid.* Agmine pauperum ſtipatus incedit, & gaudet, 1164. XIX. Eoſdem epulo excipit, *ibid.* Præparat ſe ad martyrium, *ibid.* Crucem bajulans ad judicium pergit, *ibid.* XX. Subſannatur a Gileberto Londonienſi Epiſcopo, *ibid.* Increpat Bartholomæum Exonienſem Epiſcopum, 1164. XXI. Sententiam ſuæ depoſitionis accipit ab Hilario Ciceſtrenſi Epiſcopo, *ibid.* Appellatur ad Sedem Apoſtolicam, & accipit conditionem, *ibid.*
S. Thomas Cancellarius vocatur ad dicendam cauſam coram Rege, 1164. XXI. Perorat cauſam ſuam ad Robertum Comitem Leiceſtrenſem, *ibid.* Provocat ad Sedem Apoſtolicam, *ibid.* A Curialibus proſcinditur conviciis, *ibid.* XXII. Agmine infirmorum & pauperum cinctus perducitur in hoſpitium, *ibid.* Eo-

Eoſdem epulo excipit, *ibid.* Fugit in Belgium ad monaſterium S. Bertini, *ibid.* Totius ſui negotii, & cum Rege diſſidii cauſam Alexandro III. commemorat, 1164. XXIV. Abſolvitur decreto ejuſdem ab omnibus quæ contra ipſum ſunt acta, *ibid.* XXVI. Certior fit de Octaviani pſeudopapæ interitu, *ibid.* XXX.

S. Thomas Cancellarius accuſetur apud Alexandrum Papam ab Epiſcopis Angliæ, 1164. XXXIII. Cauſam dicit coram Papa ſedendo, *ibid.* XXXV. Conſuetudines regias eidem offert, *ibid.* XXXVI. Ab Alexandro primum leniter objurgatus, & poſtea laudatus dimittitur, *ibid.* XXXVIII. Sponte ſe abdicat Archiepiſcopatu, *ibid.* Eumdem recipit per manum Alexandri Papæ, *ibid.* XLI. Habitum monaſticum ſumit Pontiniaci, *ibid.* Coexules ſuos clendos tranſmittit in Siciliam, 1164. XLIII. De ſpe pacis ineundæ cum Rege fit certior a Joanne Saresberienſi, 1165. L. Quam fuerit ſtudioſus ſacrarum ſcripturarum, *ibid.* II. A Joanne Saresberienſi diſſuadetur omnem lectioni canonum operam navare; & quare, *ibid.* Henrico II. Anglorum Regi ſcribit paterne, & monet reſtituere libertatem Eccleſiaſticam, 1165. III. Robertum Herefordiæ Epiſcopum injurias Eccleſiarum diſſimulantem reprehendit, *ibid.*

S. Thomas Cancellarius deplorat Henrici futuram ruinam, 1165. VII. Alexandrum præmonet cavere e fallaciis ejuſdem, *ibid.* VIII. Certior fit de negotiis Italiæ ab Ottone Cardinali, *ibid.* IX. X. Comitatur Alexandrum III. a Galliis recedentem, *ibid.* XI. Affectuoſiſſime & paterne commonet Henricum II. Anglorum Regem ad reſipiſcendum, & ceſſandum a deſtructione libertatis Eccleſiaſticæ, 1166. XXX. Eumdem metuenda conteſtatione alloquitur, *ibid.* XXXV. Hierarchiam eccleſiaſticam egregie deſcribit, *ibid.* XXXVI. Conqueritur apud Angliæ Epiſcopos de oppreſſa libertate eccleſiaſtica, *ibid.* XXXVIII. Sententiam excommunicationis in eos proferri jubet, qui appellationem ad ſedem Apoſtolicam, ent ſe impediunt, *ibid.* XXXIX. Epiſcopos conteſtatur, ut juſte judicent, *ibid.* XL.

S. Thomas Cancellarius congratuletur Alexandro III. de fracta divinitus tyrannide Friderici Imp. 1167. XIV. Legatus Apoſtolicæ Sedis per Angliam creatur, ad confuſionem inimicorum, *ibid.* XVIII. Epiſcopos ſibi adverſantes conatur blandis exhortationibus ab iniquitate ad juſtitiam & pietatem revocare, *ibid.* XX. Delinquentes excommunicationi ſubjicit, *ibid.* XXI. De diverſis e ſe excommunicatis & conſuetudinibus regiis damnatis ſignificat Alexandro Papæ, *ibid.* XXIV. Cur Henricum II. Angliæ Regem non excommunicaverit, *ibid.* XXVI. XXVIII. Sueſſionem orationis cauſa proficiſcitur, *ibid.* XXVII. Suos Epiſc. ſuffraganeos proditores, & rebelles patitur, *ibid.* Ab iiſdem ſuadetur Regi connivere, & laxare nervos eccleſiaſticæ cenſuræ, 1167. XXXI. Graviter & juſte increpat Gilebertum Londonienſem Epiſcopum, eccleſiaſticæ libertatis oppugnatorem, & regiæ auctoritatis propugnatorem, *ibid.* XXXV. Eumdem mendacii arguit, *ibid.* XXXIX. Ab eodem ſibi objecta refutat, *ibid.* XL.

S. Thomas Cancellarius accuſatur ab Epiſcopis Angliæ apud Alexandrum Pontificem de excitata contra eccleſiam Anglicanam regia perſecutione, 1167. XLV. Pontiniaco monaſterio expellitur precibus Henrici II. Anglorum Regis, cum omnium bonorum indignatione, 1167. XLIX. Senonas civitatem pro habitaculo obtinet a Ludovico Rege Francorum, *ibid.* Conatur Henricum Regem blandis verbis & admonitionibus placare, *ibid.* L. Conqueritur fraude Joannis de Oxeneford Legati regii male audire immerito Alexandrum Tertium Papam, 1167. LIV. LVII. Willelmum Cardinalem Papienſem ſuſpectum habet, *ibid.* De eo in Angliam directo cum Oddone Cardinali S. Nicolai in Carcere Tulliano certior fit ab Alexandro Papa, 1168. II.

S. Thomas Cancellarius litteras accipit a Willelmo Papienſi de ejus & collegæ adventu in Angliam, 1168. VII. Eidem amarius reſpondere parat, ſed prohibetur a Joanne Saresberienſi, *ibid.* VIII. Alias ſed humaniores reſponſorias dat ad eumdem, *ibid.* X. Suſpectum habet eumdem, *ibid.* XI. Audito Oddonis Cardinalis adventu, de ſua & coexulum ſuorum lætitie ad eumdem ſcribit, *ibid.* XIII. Quam honorifice ſit & munifice habitus a Ludovico Rege Francorum, *ibid.* XIX. Perſtringit juſte & amare Willelmum Cardinalem Papienſem de improbitate & proditione, *ibid.* XXI. Animatur in adverſis ab Alexandro III. Papa, 1168. XXIII. Apud eumdem, omnium eſſe malorum & turbarum auctor, accuſatur a Willelmo Papienſi, *ibid.* XXIII. De toto negotio inter ſe & Henricum Regem tractato ab exordio inſtruit Alexandrum, *ibid.* XXVI. Ad eumdem appellar, *ibid.* XXXII. Prohibetur a Sedis Apoſtolicæ Legatis interdictum inferre in Regem & regnum Anglorum, *ibid.* XXXV.

S. Thomas Cancellarius ad Alexandrum Papam ſcribit de ſua & ſuorum iniqua & diuturna perſecutione, & ejuſdem opem implorat, 1168. XXXVI. Item ad S. R. E. Cardinales, eoſque liberius de eorum officio commonet, & negligentiam in vindicanda Eccleſiæ Dei injuria redarguit, *ibid.* XXXIX. Legationem Romam mittit ad Alexandrum Papam pro cautela fallaciarum Henrici Regis & ejus legatorum, 1168. LXVI. Reginaldum Saresberienſem mortalium nequiſſimum, & ſibi hoſtem infenſiſſimum eidem graphice depingit, *ibid.* Cum Henrico Rege colloquitur, *ibid.* LXVII. Regem exacerbat, & ab eodem multis contumeliis proſcinditur, *ibid.* Prudenter & graviter reſpondet Ludovico Francorum Regi, 1168. LXVIII. Conviciis & improperiis oneratur ab aulicis Henrici Regis & aliis, *ibid.* LXIX. Manſuetiſſimum dat reſponſum Joanni Epiſcopo Pictavienſi, *ibid.*

S. Thomas Cancellarius contemnitur a Ludovico Rege Francorum; & quare, *ibid.* Quam conſtans fuerit in adverſis, *ibid.* LXX. Conſolatur ſuos, & bono animo jubet eſſe, *ibid.* LXXI. Revocatur a Ludovico Rege, & rogatur ab eodem cum lacrymis pro venia delicti in ipſum ab illo commiſſi, *ibid.* LXXII. Regem abſolvit, & Senonas cum gaudio tendit, *ibid.* Varios Henrici ſecundi Regis contra ſe conatus cum dolore commemorat, & innocentiam ſuam oſtendit, 1169. II. De novis pro ſe ad Henricum Regem Legatis miſſis fit certior a Pontifice, 1169. VI. Litteras accipit a Viviano Cardinali de ejus poſt collegæ diſceſſum in Anglia mora, *ibid.* XX. Ab eodem vana ſæpe promiſſionum Regis decepto gratulatorias accipit de pace facta, *ibid.* XXI. Eidem aſperius reſpondet, & de Henrici Regis fallaciis & aſtutiis cavendis præmonet, 1169. XXII.

S. Thomas Cancellarius Willelmo Archiepiſcopo Senonenſi nuntiat per litteras totam ſeriem rerum a Viviano Cardinale cum Henrico Rege geſtarum, 1169. XXIII. Rationem accipit ab Alexandro de ſuſpenſa ipſius in Regem & regnum Angliæ auctoritate, eamdem-

demque liberam & integram ab eodem recipit, 1169. XXXVIII. Paterne Anglos per litteras affatur, & de illicito contra Alexandrum Tertium, & ſe juſſu Regis edito juramento redarguit, & ad reſipiſcentiam hortatur, 1170. III. Graviſſime conqueritur apud Albertum Cardinalem de abſoluto ab Alexandro III. Epiſcopo Londonienſi peſſimo & perverſiſſimo, 1170. VIII. Quidnam reſponſi accipiat ab Alexandro de conſecratione Regum Angliæ, 1170. XII.

S. Thomas Cancellarius mirum in modum commendatur a zelo defendendæ libertatis eccleſiaſticæ, 1170. XVII. Legatos Apoſtolicæ Sedis inſtruit de aſtutia Henrici Regis, & ut caute cum eodem tranſigant, admonet, ibid. XXI. Alexandrum Papam certiorem facit de pace cum Rege Henrico compoſita, ibid. XXII. Regem multis ad pœnitentiam commiſſorum hortatur, 1170. XXIV. Romanam Eccleſiam non debere propter timorem condeſcendere delictis Principum oſtendit, & quanta ſint orta ex hujuſmodi timore mala commemorat, ibid. XXVIII. Rurſus ſcribit ad Alexandrum de Henrici Regis inſtabilitate, ibid. XXIX. Cum Rege congreditur Turonis, & minus amice ab eodem ſuſcipitur, ibid. XXXV. Salutato Ludovico Francorum Rege iter in Angliam inſtituit, ibid. XXXVI. Litteras recipit ab Alexandro Papa de generali ſuſpenſione Epiſcoporum Angliæ, ibid. Diſſuadetur in Angliam navigare, ſed conſtantia ſacerdotali pericula contemnit, ibid. Ad Regem ſcribit, & conqueritur de pacis perturbatoribus, ibidem XXXVII.

S. Thomas quam ingenti animo vitam ſuam pro Eccleſiæ libertate contemnat, 1170. XXXVII. Quando Angliam ſit ingreſſus, ibid. XXXIX Ultimam ſcribit ad Alexandrum epiſtolam de pace facta, & poſtmodum diſſoluta arte malevolorum, 1170. XL. Inſidiis adverſariorum petitur, ſed cavet, ibid. XL. XLI. Quænam in appulſu in Angliam ſit expertus, ibid. Simonem Archidiaconum Senonenſem a regiis ſatellitibus pro juramento præſtando requiſitum impedit, ibid. Ad eccleſiam ſuam cum omnium gaudio pervenit, ibid. Quidnam ibi cum regiis ſatellitibus egerit, ibid. XLII. Item cum ſuis interfectoribus, ibid. XLVI. Ejus in contemnenda vita magnanimitas, ibid. XLVII. Martyrium conſummat, ibid. Commendat ſe Deo, B. Virgini, Sanctis tutelaribus eccleſiæ Cantuarienſis, & S. Dionyſio, ibid. Improbe & immaniter trucidatur, 1170. XLVIII. Qualem ab ineunte ætate vitam duxerit, ibid. LII. Deploratur ejus mors ab urbe terrarum, 1171. I. Inter Sanctos adſcribitur ab Alexandro Tertio, 1173. I. V. Comparatur magnitudine miraculorum S. Thomæ Apoſtolo, ibid. III. Poſt mortem præbet victoriam Henrico II. contra filium & rebelles, 1174. VII. Sanitatem reddit Philippo Ludovici Francorum Regis filio, 1179. XV.

Thomas Bernardi bonorum Eccleſiæ Cantuarienſis invaſor excommunicatur a S. Thoma, 1167. XXII. XXV.

Tiberis inundat Romam, 1157. XVI.

Tiburtius Cardinalis defert legationem Alexandri III. ad Manuelem Imp. Græcorum, 1159. LXIII.

Timor Friderici Imp. in Longobardia, 1164. XLVI.

Timor Schiſmaticorum in Urbe Roma ex adventu Alexandri III. Papæ, 1165. XV. Henrici II. Anglorum Regis ob minas Alexandri Tertii Papæ, 1170. XX.

Timor Emmanuelis Græcorum Imp. ob exercitum Gallorum & Anglorum ad expeditionem contra infideles in Terram ſanctam accinctum, 1184. IV. V.

Titulo regio donatur ab Alexandro III. Papa Alphonſus Dux Portugalliæ, 1179. XVI.

Titulum ſolitum & honorem Pontifici debitum incipit imminuere & pervertere Fridericus Imp. 1159. V.

Toriacum Galliæ locus, 1162. XII.

Toloſani laborant hæreſi Henriciana, 1147. XII. Quantam illius doctrina pietatis jacturam fecerint, 1147. XV. A S. Bernardo reducuntur ad veram Fidem, ibid. XVIII. Ab eodem laudantur de conſtantia, & inſtigantur ad perſequendum hæreticos, ibid. XX. Manichæorum erroribus implicati, deteguntur, inquiruntur, & convincuntur, 1176. III. Quænam præcipue hæreſeon capita tenuerint, ibid. In plena Synodo damnantur, & hæretici proclamantur, ibid. IV. Rurſus conveniuntur juſſu Regum Franciæ & Angliæ a Petro Card. S. Chryſogoni, Sedis Apoſtolicæ Legato, 1178. XVII. Fraudulenter profeſſionem Catholicæ Fidei emittunt, ibid. XX. XXVI. Negant Chriſtiano juramentum licere, & refelluntur, ibid. XXVII. Anathemate feriuntur, ibid. XXIII.

Tornementa prohibet Cæleſtinus Tertius ob amiſſam Terram ſanctam, 1192. XII.

Tractatus pacis inter Fridericum Imp. & Longobardos, 1175. VI. Item inter eumdem & Alexandrum Tertium Papam, ſed diſſolvitur ejuſdem importunis petitionibus, 1175. X. Alius item ejuſdem cum eodem Tibure, 1176. XVIII. Item Venetiis, ibid. XX.

Tranſlatio S. Eugenii I. Archiep. Toletani, 1148. XXXI. S. Baſſiani martyris, 1163. XXVII. S. Floriani martyris in Poloniam, 1184. VII.

Trecenſe Concilium primum, & ſecundum. Vide, Concilium.

Trevirenſis eccleſia ſchiſmate laborat, 1185. III.

Tria in prædicatore requirenda, 1163. III.

Tributorum exactiones neceſſario a Pontificibus & Regibus fieri probat Hadrianus IV. Papa Apologo, 1156. XIV.

Triremes a Willelmo Siciliæ Rege ad Alexandrum III. miſſæ faciunt naufragium, 1161. VI.

Tumultus ingens in electione Alexandri III. excitatur ab Octaviano S. Cæciliæ Cardin. 1159. XXX. Alius Venetorum contra ſuum Ducem ob gratiam Friderici Imp. 1172. XVIII. Alius graviſſimus contra Willelm. Elienſem Epiſcopum Angliæ proregem fit, abſente Richardo Rege, 1191. XXII.

Turbæ inter Eugenii Tertii & Canonicorum S. Genovefæ miniſtros; & quare, 1147. III. Aliæ inter Canonicos Regulares & novum Priorem ejuſdem eccleſiæ, 1147. IV. Aliæ in Romana Eccleſia ab Arnaldo de Brixia hæretico excitatæ, 1148. XXXVIII. Aliæ Principum Germaniæ contra Hadrianum IV. ob ſeveriores ad Fridericum Imp. datas litteras, 1157. III. IV. Aliæ novæ oriuntur in Anglia ob coronationem Henrici Tertii Regis, 1170. II. Aliæ in eccleſia Cantuarienſi ob inſolentiam monachorum, novum Archiepiſcopum poſt S. Thomæ mortem, abſque licentia Epiſcoporum ſubſtituentium, 1170. L. Aliæ excitantur in eccleſiis Scotorum ob novum Archiepiſcopum S. Andreæ, 1180. VI. Aliæ inter Lucium III. Papam, & Romanos propter abrogatas quaſdam antiquas conſuetudines, 1182. II. Aliæ inter eumdem & Fridericum Imperatorem propter novum Archiepiſcopum Trevirenſem, 1185. IV. Aliæ inter Urbanum III. & Imp. pro Eccleſiæ Roma-

manæ juribus, 1186. III.

Turbatio eccleſiæ Germaniæ & Italiæ ob Friderici Imp. tyrannicum edictum, 1160. XXXI.

Turbatores pacis inter Fridericum Imperat. & Alexandrum Tertium Venetiis compoſitæ excommunicantur, 1177. LXXXI.

Turcæ. *Vide*, Infideles.

Turris Chartularia Romæ quæ, & quorum fuerit, & ubi ſita, 1167. V.

Tuſculani recuſant ſuſcipere Raynonem ſuum olim dominum; & quare, 1170. LXI. Tradunt ſe Alexandro Tertio, 1168. LXXIV. Everſo a Romanis Tuſcolo novum Tuſculum edificant; & ubi, *ibid.*

Tuſculum redit ad jus & ſubjectionem Alexandri III. Papæ, 1168. LXXIV. 1172. LXI. Romanorum petitione mœnibus denudatur, 1168. LXXIV. ab iiſdem permittente Henrico V. Imp. radicitus evertitur, 1191. XI.

Tyrannis Friderici Imp. in Legatos Sedis Apoſtolicæ, 1159. XXXIV. Henrici II. Angliæ Regis contra bona & amicos S. Thomæ Cantuarienſis, 1164. XLIII. Friderici Imp. in matronas & virgines Longobardorum, *ibid.* XLV. Ejuſdem adverſus Alexandrum Tertium magno ejus damno & pudore a Deo ſopita, 1167. XIV.

V

VAticinium, ſed falſum, de capiendo Alexandro III. in vulgus ſpargendum curat Fridericus Imperator, 1166. XVIII.

S. Ubaldus Epiſcopus Eugubinus in numerum Sanctorum adſcribitur a Cæleſtino III. Papa, 1191. I.

Vendicatio Alexandri III. Papæ a calumniis per Auctorem, 1167. LXIII.

Veneno extinguitur a Romanis Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus, 1183. III.

Veneti conſpirant cum Longobardis contra Fridericum Imperatorem, 1164. XLV. Contra Ducem tumultuantur propter Fridericum Imp. 1177. LVIII. Sedantur ab eodem, & ab Alexandro III. cohibentur, *ibid.* & *ſeq.* Graviter propter rebellionem increpantur, & minis terrentur a Legatis Willelmi Siciliæ Regis, *ibid.* LXI. & *ſeq.* Venia donantur ab Alexandro Papa, & in gratiam Legatorum reſtituuntur, *ibid.* LXIV.

Veronenſes conjurant cum Venetis & cæteris Longobardorum populis contra Fridericum Imperatorem, 1164. XLV. Eumdem in fugam convertunt, *ibid.* XLVI. Contra eumdem arma corripiunt, 1165. XV. Intercedunt pro Friderico Imperatore apud Urbanum Tertium Papam, eumdem excommunicare parantem, 1186. XI.

Vetulus Parmenſium Legatus jurat Friderico Imperatori nomine Longobardorum pacis initæ conſervationem, 1177. XXVII.

Vicentini cum cæteris Longobardorum populis conſpirant contra Fridericum Imperatorem, 1164. XLV.

Victor Tertius pſeudopontifex. *Vide*, Octavianus S. Cæciliæ Cardinalis.

Victoria Willelmi Siciliæ Regis, 1156. I. Alia ingens Germanorum de populo Romano ſub Tuſcolo, 1167. II. Alia Henrici II. Anglorum Regis interceſſione S. Thomæ Cantuarienſis, contra adverſarios, 1174. VII. Alia Mediolanenſium de Friderico Imperat. 1176. XVII. Alia Willelmi II. Siciliæ Regis contra Græcos, 1185. XIII. Alia luctuoſa Saladini Babyloniæ Regis contra Chriſtianos in Terra ſancta, 1189. IV. VII.

Viennenſis Archiepiſcopus conſentit ſententiæ in conventiculo Papienſi pro Octaviano Antipapa contra Alexandrum Papam latæ, 1160. XIX.

Villa caſtrum Campaniæ capitur a Willelmo Siciliæ Rege, 1155. III.

S. Virgilius Salzburgenſis Epiſcopus poſt multa ſæcula reperitur a Conrado ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo, 1181. XVI.

Virgines & matronæ Longobardorum deflorantur ſacrilege a Friderico Imp. & Germanis, 1164. XLV. Virorum illuſtrium nomina, qui S. Thomam Cantuarienſem comitati ſunt in exilium, 1172. XIII.

Viſiones S. Hildegardi oſtenſæ probantur ab Eugenio Tertio Papa, 1148. XXXII.

Vita auſtera Eugenii Tertii Papæ, *ibid.* XXXIII.

Vita Hadriani IV. ante Pontificatum, 1158. II. III.

Vita Romanorum Pontificum cur brevis, 1155. XXXVI.

Vita S. Thomæ Cantuarienſis, 1170. LII.

Vituperia Martini Groſii legum Bononiæ profeſſoris, 1156. X.

Vivianus Cardinalis laudatiſſimus mittitur cum legatione in Angliam ab Alexandro Tertio ad Henricum Secundum Anglorum Regem, 1169. V. Quænam cum collega a Pontifice in mandatis acceperat, *ibid.* Alexandrum Papam de omnibus in cauſa S. Thomæ geſtis reddit certiorem, ne forte a Legatis Henrici Regis circumveniatur, *ibid.* XVIII. Cur diſcedente collega manſerit in Anglia, *ibid.* De eo ſcribit ad S. Thomam, *ibid.* Eidem vana ſpe promiſſorum Regis decepto congratulatur de pace compoſita, *ibid.* XXI. Aſperius accipit a S. Thoma reſponſum, & de doloſitate incredibili Regis Henrici præmonetur, *ibid.* XXII. Reſpuit munera Regis, 1169. XXVI. Eumdem per litteras increpat, & minis ad pacem cum S. Thoma Cantuarienſi faciendam cohortatur, *ibid.* XXVIII. Cum legatione in Scotiam & Hiberniam mittitur ab Alexandro Tertio Papa, 1176. III. Fungitur legatione in Hiberniam juſſu Lucii Tertii, ſed infelici exitu, 1183. VIII. A Willelmo Neubrigenſi avaritiæ notatur, *ibid.*

Ulricus de Luzemburg Comes intereſt tractatui concordiæ inter Eugenium Tertium Papam, & Fridericum novum Romanorum Regem, 1152. VI.

Ultio divina in Euſtachium Stephani Angliæ Regis filium terram S. Edmundi martyris vi occupantem, 1143. VI. In caſtrum ad contemptum monachorum Cluniac. ab Hugone Diſcalciato conſtructum, 1150. III. In Rainaldum Principem Antiochenum ob graviſſimas Patriarchæ Almarico injurias illatas, 1155. VII. Alia in Arnoldum ſchiſmaticum Archiepiſcopum Moguntinum ſeveriſſima, 1160. XXXII. Item in Radulphum ſacrilegum ejus ſucceſſorem, *ibid.* XXXIV. In Herebertum intruſum & ſchiſmaticum Epiſcopum Chryſopolitanum, 1161. II. In graſſatorem quemdam S. Petro Tarentaſiæ Archiepiſcopo inſidiantem, *ibid.* III.

Ultio divina in ſacrilegum exercitum Friderici Imperatoris ſub Urbe Roma, 1167. VI. Item in ipſum Fridericum Eccleſiæ perſecutorem, *ibid.* XIV. Item in Henricum II. Anglorum Regem ob perſecutionem contra S. Thomam Cantuarienſem, *ibid.* XVI. Item in Joannem S. Martini Cardinalem ſchiſmaticum, & peſſimum Alexandri III. hoſtem, 1169. XXXIX. Item in Agarenos crucem e ſepulcro matris Soldani Iconii deturbare conantes, *ibid.* XLIV. Item in occiſores S. Thomæ Cantuarienſis, 1172. XVII. Item in Henricum II. Anglorum Regem ob necem S. Tho-

Thomæ, 1175. VIII. Alia in Andronicum Græcorum Imp. 1185. XIII. Item in eos, qui a S. Hugone Lincolnienſi Epiſcopo anathemate percuſſi pœnitere noluerunt, 1191. XLVII. Alia graviſſima in Ducatum Auſtriæ, & Leopoldum Ducem excommunicatum ob captum Richardum Regem Anglorum, 1168. III. 1195. III.

Unctio Henrici III. Angliæ Regis per Archiepiſcopum Eboracenſem excommunicatum juſto Dei judicio multa mala generavit; & quarnam, 1190. VII.

Unitas & libertas ſunt columnæ Eccleſiæ Dei, 1163. IV. Ejus ingentia bona, ibid. X.

Volcmarus Trevirenſis Archiepiſcopus electus in ſchiſmate cum Rudolpho, impeditur a Friderico Imperatore; & quare, 1185. III. A Lucio III. Papa legitime electus judicatus, ibid. Invito Imperatore conſecratur ab Urbano Tertio Papa, ibid.

Urbanus III Papa, dictus Lambertus Archiepiſcopus Mediolanenſis, ſuccedit Lucio III. in pontificatu, 1185. XII. De ſua electione litteras dat encyclicas per orbem Chriſtianum, 1186. L. Pro juribus & libertate Eccleſiaſtica conſtantiſſime agit contra Fridericum Imperatorem, ibid. III. Volcmarum electum Trevirenſem Archiepiſcopum conſecrat invito Imperatore, ibid. IV. Epiſcoporum Germaniæ levitatem in connivendo Friderico Imperatori miratur, ibid. XI. De excommunicando Imperatore cogitat, ſed Veronenſium deprecatione mentem mutat, ibid. Willelmo Scotorum Regi ſcribit pro Joanne Dunkeldenſi Epiſcopo legitime electo Archiepiſcopo S. Andreæ, ibid. XII.

Urbanus III. Papa miſſo ad Balduinum Cantuarienſem pallio, litteras gratiarum actionibus plenas ab eodem recipit, ibid. XIV. Aliis eumdem gratiis cumulat, ibid. XVI. Henrico Secundo Anglorum Regi confirmat regnum Hiberniæ, & coronam de penna pavonis contextam dono mittit, ibid. Octavianum Cardinalem in Angliam mittit ad coronandum Joannem Comitem Moretonii, Henrici II. filium in Regem Hiberniæ, 1187. L. Mœrore amiſſæ Jeroſolymæ, & captæ cum Rege Crucis Dominicæ contabeſcens moritur, ibid. XII.

W

WAldemarus Daniæ Rex creatur, 1161. XVII. Tollit idololatriam Rugianorum 1164. XXXVI. Legatum mittit ad Fridericum Imperatorem, 1162. XIV. Viſendi Cæſaris cupiditate incenditur, ibid. XV. Diſſuadetur ab Abſalone Roſchildenſium Epiſcopo; ſed fruſtra, ibid. Ad Cæſarem pergit, ibid. XVI. De periculis graviſſimis ſibi imminentibus egregie admonetur ab Esberno itineris comite, ibid. XVII. Perſtat in ſententia, & Esbernum ignaviæ & timoris arguit, ibid. A Germanorum feminis & ruſticis ſuperſtitioſe colitur, ibid. XVIII. Excipitur liberaliter ab Henrico Præſide Saxoniæ, ibid. A Friderico Imp. minus humaniter tractatus incipit pœnitere itineris temerarie ſuſcepti, ibid. De fuga in Gallias ineunda inſtruitur ab Abſalone Roſchildenſium Epiſcopo, ibid. Per fraudem & promiſſa pertrahitur in ſervitutem Imperatoris, ibid. Suaſu Abſalonis Roſchildenſium Epiſcopi diſcedit e conciliabulo ſchiſmaticorum, 1162. XIX.

Waldemarus Daniæ Rex egregie Cæſari reſpondet, ſibi copiam facienti rapto petere equorum alimenta, ibid. XX. Germanis admirationi eſt ob ſingularem animi æquitatem, ibid. Impetrat ab Alexandro III. licentiam patri Canuto ſacros honores decernendi, 1164. L. Eodem die patrem ara, & filium corona illuſtrat, ibid.

Walterus Card. Albanenſis Alexandri Tertii partium ſectator, 1159. XLVII.

Walterus prior S. Columbæ de Inſula in Scotia impetrat Romæ Willelmo Scotorum Regi abſolutionem ab excommunicatione a Lucio III. Papa, 1182. L.

Walterus Archiepiſcopus Rothomagenſis docetur a ſuis Legatis ad Urbem miſſis de propenſione Cæleſtini III. erga Willelmum Epiſcopum Elienſem, 1192. III. De capto Richardo Anglorum Rege a Leopoldo Auſtriæ Duce ſcribit Hugoni Epiſcopo Dunelmenſi, & de ejus liberatione cogitanda monet, ibid. XIII Cum ſuis ſuffraganeis per litteras ſollicitat Cæleſtinum III. incumbere in Regis liberationem, ibid. XVII. Cum Richardo Rege de juribus ſuæ Eccleſiæ contendit & controverſiam ad Cæleſtinum Tertium Papam reiicit, 1197. XX.

Welpho Dux Bavariæ revocat Fridericum Imperatorem a crudelitate cogitata contra Legatos Alexandri Papæ, 1159. XXXIV.

Weremundus Magdeburgenſis Archiepiſcopus confirmat publico ſcripto pacem inter Alexandrum Tertium Papam, & Fridericum Imp. Venetiis initam, 1177. XXXI.

Weſtmonaſterium Angliæ locus, 1176. XXVI.

Wibaldus Abbas Stabulenſis teſtis eſt concordiæ inter Eugenium Tertium, & Fridericum novum Romanorum Regem compoſitæ, 1152. VI.

Wicelinus Epiſc. Aldemburgenſis ſanctitate illuſtris moritur, 1151. VII.

Willelmus Tyrius Archiepiſcopus & hiſtoricus emendatur ab Auctore de tempore, 1147. VI. Sugillat Hadrianum IV. Papam, & Cardinales de avaritiæ ſuſpicione in cauſa Fulcheri Jeroſolym. Patriarchæ, 1155. XXVIII. & ſeq. Rurſus ſugillat Pontificem, 1156. II. Romam proficiſcitur ad Concilium generale, 1178. XI.

S. Willelmus poſtea Roſchildenſis Archiepiſcopus magno zelo defendit ſtatuta ſui monaſterii, 1147. IV. Quanta propterea paſſus ſit, ibid.

Willelmus Neubrigenſis hiſtoricus, 1148. II. In dubium adducitur ab Auctore, 1163. XVIII. Notat Vivianum Cardinalem Legatum in Hibernia avaritiæ infamia, 1183. VIII.

Willelmus cognomento Malus, Capuanorum Princeps, Rogerii Siciliæ Regis filius creatur a patre Rex Siciliæ, 1150. IV. Incipit ſolus regnare, 1152. X. Henricum SS. Nerei & Achillei Cardinalem ad ſe ab Hadriano IV. miſſum contemnit; & quare, 1154. V. Vaſtat S. Petri terras ferro & flamma, 1155. III. Excommunicatur, ibid. Ob pertinaciam a ſuis contemnitur, & deſeritur, 1155. XXI. Reſipiſcit & petit abſolvi ab excommunicatione, ibid. XXII. & ſeq. Quæ Pontifici offerat, ibid. Diveatur tutius regni rebellione, ibid. XXVI. Apuliam & Campaniam recuperat, 1156. I. Græcorum exercitum delet, & gazis ditatus, ibid. Hadrianum Papam Beneventi obſidet, & iniquas accipere conditiones cogit, ibid.

Willelmus cognomento Malus Robertum Principem Capuanum proditione nautarum captum excæcat, & perpetuo damnat carcere, 1156. II. Cum Hadriano pacem componit & fidelitatem illi jurat, ibid. III. Conficit diploma de pactis inter ſe & Hadrianum initia, ibid. IV. Quanta ſibi & ſuis mala pepererit, opprimendo libertatem Eccleſiaſticam, ibid. VIII. Mittit Alexandro III. triremes

pro

pro itinere in Gallias complendo, 1162. V. VI. Inſidias patitur a Majone Ammirato, *ibid.* VII. Ingenti cum honore ſuſcipit Alexandrum III. Papam & dimittit, 1165. XI. XIV. Eidem triremes & munera mittit pro reditu ad Urbem, *ibid.* Moritur, 1166. XVI. Alexandrum Papam in extremo vitæ pecuniis juvat, *ibid.* XVII.

Willelmus Calanus Epiſcopus componit nomine Willelmi Siciliæ Regis pacem cum Legatis Hadriani IV. Papæ, 1156. IV.

Willelmus Cardinalis Papienſis mittitur cum legatione ad Fridericum Imperatorem, 1159. XIII. Ignominioſe obmutuit in conciliabulo Papienſi, & cauſam Alexandri III. prodidit, 1160. XLVIII. Exagitatur a S. Thoma Cantuarienſi, & Joanne Sareſberienſi, *ibid.* Legationem ſuſcipit pro Alexand. Papa ad Concilia in Galliis indicta, 1161. VIII. Confutat Guidonem Cremenſem pro Octaviano allegantem, *ibid.* Expetitur ab Henrico II. Anglorum Rege cum legatione in Angliam mitti; & quare, 1167. XLVIII. S. Thomæ Cantuarienſi de colluſione cum Rege ſuſpectus eſt, *ibid.* LVII. 1168. XI. In Angliam proficiſcitur, 1168. L. De ſuo & collegæ adventu reddit certiorem S. Thomam, *ibid.* VII. Reſponſorias accipit ab eodem, *ibid.* X. Præcipitur cum collega omnem adhibere operam, ut ſibi invicem reconcilientur Rex Francorum, & Rex Angliæ, *ibid.* XIV. Henrico Regi Angliæ favet cum indignatione Ludovici Regis Francorum, *ibid.* XVI.

Willelmus Cardinalis Papienſis ſurreptitie extorquet reſcriptum ab Alexandro III. Papa in favorem Henrici Regis contra poteſtatem S. Thomæ, *ibid.* XVII. Quæ a Papa in mandatis accipiat cum collega, 1168. XX. Proditionis & improbitatis perſtringitur a S. Thoma, *ibid.* XXI. S. Thomam acriter accuſat apud Papam, excuſat vero Regem, *ib.* XXIII. Interdicit S. Thomæ, ne Regem & regnum Angliæ excommunicationi ſupponat, 1168. XXXV. Quænam ante diſceſſum cum Henrico Rege tranſegerit, *ibid.* XLV. Jubet Norvicenſi & Ciceſtrenſi Epiſcop. ut abſolvant excommunicatos a S. Thoma, *ibid.* XLV. Gratulatoriam accipit a Petro Bleſenſi epiſtolam de reddita Eccleſiæ pace, 1178. V.

Willelmus Cardinalis S. Petri ad Vincula ſtat pro Alexandro III. 1159. XLVII. Mittitur ab eodem cum legatione in Hiſpanias & Gallias, *ibid.* LXIII.

S. Willelmus evocatur ab Abſalone Roſchildenſium Epiſcopo e Galliis ad reſtituendam in Dania collapſam diſciplinam regularem, 1162. XVIII.

Willelmus Cantuarienſis geſtorum S. Thomæ ſcriptor, 1162. XXI.

Willelmus Montis Peſſulani dominus tentatur fruſtra a Friderico Imperatore, ut tradat Alexandrum III. Papam, 1165. XIII.

Willelmus cognomento Bonus ſuccedit patri in regno Siciliæ, 1166. XVI. Quot annorum fuerit, cum Rex crearetur, *ibid.* Audita Urbis Romæ obſidione triremes duas mittit, quæ Alexandrum Papam abducant cum Cardinalibus, 1167. III. Eidem pecunias ſubminiſtrat, *ibid.* Quanta ſcelera contra Eccleſias Dei commiſerit, 1169. XLVII. Henricum II. Anglorum Regem rebellione filiorum laborantem conſolatur, 1173. XVI.

Willelmus cognomento Bonus Eccleſiam S. Mariæ una cum monaſterio erigit juxta Panormum in Monte Regali, 1174. VIII. Sollicitatur a Friderico Imperatore ſub prætextu nuptiarum divelli ab Alexandro III. Papa, 1176. L. Suaſu Alexandri Tertii Papæ abſtinet ab ineundo cognationem cum Friderico Imperatore, & Joannam Henrici Secundi Anglorum Regis filiam uxorem ducit, *ibid.* II. Alexandro Papæ Venetias proficiſcenti ſeptem triremes ad comitatum ſubminiſtrat, 1177. XIII. Romualdum Archiepiſcopum Salernitanum, & Rogerium Hadriæ Comitem eodem Legatos dirigit, *ibid.* Comparata ingenti claſſe, ulciſcitur Latinorum injuriam a Græcis acceptam, 1185. XII. Dyrrachium & Theſſalonicam expugnat, *ibid.* Moritur nullo relicto hærede, 1189. XIV.

Willelmus Archiepiſcopus Senonenſis Alexandri Papæ III. electionem tuetur, 1160. XLVII. A Petro Bleſenſi laudatur, *ibid.* De Senonenſi ad Rhemenſem Eccleſiam tranſlatus ab eodem aſſeritur, *ibid.* XLVIII. Cognoſcit per litteras a S. Thoma Cantuarienſi totam ſeriem rerum a Viviano Cardinali Legato tranſactarum cum Henrico Secundo Angliæ Rege, 1169. XXIII. Legationem obit ad Henricum Regem nomine Alexandri Tertii pro S. Thoma, 1170. L. Quænam a Pontifice in mandatis acceperit, *ibid.* Apud eumdem conqueritur de abſoluto ab excommunicatione Epiſcopo Londonienſi peſſimo, *ibid.* IX. Excuſatorias de eo accipit ab Alexandro, *ibid.* X. A Joanne Sareſberienſi litteras accipit querelis plenas ob dilatam ab Alexandro III. canonizationem S. Thomæ Cantuarienſis, 1173. II.

Willelmus Scotorum Rex capitur in prælio ab Henrico Secundo Anglorum Rege, 1547. VII. Schiſmate Eccleſiam Scoticam perturbat, 1180. VI. Increpatur ab Alexandro Tertio Papa, & ſub pœna excommunicationis jubetur Epiſcopum a Canonicis electum ſinere quiete epiſcopari, *ibid.* XI. Sedium commutationem fruſtra conatur impetrare ab Alexandro, *ibid.* Excommunicatur a Rogero Eboracenſi Archiepiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato, *ibid.* Abſolutionem obtinet a Lucio III. Papa, 1182. L. Litteris Urbani Tertii jubetur Joanni electo Archiepiſcopo S. Andreæ cum ſuis nullas moleſtias ingerere, 1186. XII. Urgente Clemente III. Papa eumdem in ſedem recipit Dunkeldenſem, 1188. XX. Luculentum ab eodem pro ſe & Scotorum Eccleſia privilegium obtinet, *ibid.* XXI. Legationem mittit ad Cæleſtinum III. pro confirmatione privilegiorum ſibi & Eccleſiæ Scoticæ ab anteceſſoribus Pontificibus conceſſorum, 1192. II. Obtinet per publicum diploma, *ibid.*

Willelmus Cardinalis Epiſcopus Portuenſis ſubſcribit Venetiis diplomati ab Alexandro III. Opizoni S. Mariæ in Organo Abbati conceſſo, 1177. XX. Unus eſt ex ſeptem Cardinalibus, qui pro pace cum Friderico Imperat. componenda mittuntur, *ibid.* XLVI. LVII.

Willelmus de Traci unus ex quatuor interfectoribus ſancti Thomæ Cantuarienſis, 1170. XLVI. Romam cum cæteris ad Alexandrum III. pro pœnitentia proficiſcitur, & veniam obtinet, 1172. XVI. Inaudito morbi genere oppreſſus moritur, *ibid.* XVII.

Willelmus Guelfiri Novarienſis promittit Friderico Imperatori nomine Longobardorum obſervationem pacis, 1177. XXVII.

Willelmus Archiepiſcopus Rhemenſis creatur Cardinalis S. Sabinæ ab Alexandro III. in Concilio generali Romano, 1179. XIII. Coronat Philippum Ludovici VII. Francorum Regis filium in Regem, *ibid.* XV.

Willelmus Comes de Mandevile comitatur Ludovicum Regem Francorum ad ſepulcrum S. Thomæ Cantuarienſis peregrinantem, 1179. XIV.

Willelmus Archiepiſcopus Turonenſis coopera-

tur

Digitized by Google

tur Willelmo Archiepiſcopo Rhemenſi in conſecratione & coronatione Philippi Reg. Francorum, *ibid.* XV.

Willelmus Elienſis Epiſcopus conſtituitur Angliæ prorex a Richardo Rege in Terram S. eum exercitu proficiſcente, 1189. L. Graviſſima patitur a Joanne Comite Moretonii & aliis conjuratis, & turpiſſimis calumniis inuritur ab Hugone Coventrenſi Epiſcopo, 1191. XXIV. Litteris conſolatoriis in adverſitate animatur a Petro Bleſenſi, *ibid.* XXVIII. A Cæleſtino Tertio defenditur contra inimicorum malevolentiam, *ibid.* XXXV. 1192. III.

Witſand Galliæ portus Angliæ oppoſitus, 1170. XXXVI.

Wulpho Dux intereſt tractatui concordiæ inter Eugenium III. Papam, & Fridericum novum Regem Romanorum, 1152. VI.

Z

ZElus S. Bernardi in defendenda Fide Catholica, & oppugnando contraria ſentientes, 1147. V.

INDEX CRITICÆ HISTORICO-CHRONOLOGICÆ P. ANTONII PAGII QUÆ IN HOC TOMO CONTINETUR.

A

ABdelmumen Africæ Princeps Victorias ſuas in Africa proſequitur, 1147. XXV. Marochium expugnat & Almorabitas deſtruit, 1148. XIX. 1149. VII. Mauris Hiſpaniæ auxilium mittit, 1150. VII. Mauritaniam Sitifenſem aggreditur, 1151. XIV. Victorias ſuas in Africa proſequitur, 1152. XVI. Mahometem filium ſucceſſorem deſignat, 1154. XIX. Tunetum ſibi ſubiicit, 1159. XVIII. Tripolim & alias Africæ Urbes expugnat, ibid. XIX. In Hiſpaniam excurſionem facit, 1161. XIX. Gibraltar oppidum ædificat, ibid. Moritur, 1163. XIV.

Abengamia in Alphonſum VII. rebellat, 1148. XX.

Abſalon Roſchildenſis Epiſcopus fit Archiepiſcopus Lundenſis, 1177. XIII. Moritur, 1194. XI. & ſeq.

Accon. Vide, Ptolemais.

Adalbertus Bohemiæ Regis filius fit Archiepiſcopus Salzburgenſis, 1167. XXXI. Archiepiſcopatum Friderico Imp. reſignare cogitur, 1169. VII. In Archiepiſcopatum reſtitui fruſtra petit, 1172. III. In Comitiis Ratisbonenſibus Archiepiſc. deponitur, 1174. I. & ſeqq. Ad Alexandrum III. Papam confugit qui acta contra eum caſſat, ibid. IV. Ab Alexandro PP. & a Friderico Imp. removetur ab Archiepiſcopatu, 1177. XI. In eum reſtituitur, 1183. II.

Adela Theobaldi IV. Campaniæ Comitis filia nubit Ludovico VII. Francorum Regi, 1160. IX. Ab Archiepiſcopo Senonenſi coronatur, ibidem.

Africana Eccleſia penitus deſtruitur, 1149. VIII. & ſeq.

Africani Epiſcopi poſt Almorabidarum deſtructionem fuere tantum titulares, ibid. IX.

Agnes Ludovici VII. Francorum Regis filia Manuelis Imp. filio uxor deſtinatur, 1179. XX. Cum Alexio futuro ſponſo coronatur, 1183. XI.

S. Ailredus Rievallenſis Abbas declamat in Victorem IV. Antipapam, 1160. III. Electionem ejus vitioſam eſſe oſtendit, ibid. IV. Alexandri vero III. legitimam, ibid. V. Moritur, 1166. XXV. Ejus opera, ibid.

Albanum a Romanis deſtruitur, 1168. XVIII. 1169. III.

Albericus Card. ab Eugenio III. Toloſam legatur contra Henricum hæreticum, 1147. XVII.

Albertus Cardinalis poſtea Papa ſub Gregorii VIII. nomine ab Alexandro III. PP. Legatus miſſus Henricum II. Angliæ Regem a cæde S. Thomæ abſolvit, 1172. I. Pontifex Romanus eligitur, 1187. XIV. Ejus zelus & virtutes, ibid. XV. Ejus obitus, ibid. XVI.

Albertus Eramisa Epiſcopus Bethlehemitanus a Cæleſtino III. PP. fit Patriarcha Jeroſolymorum, 1191. XVIII. Petri Eremitæ pronepos erat, ibid. Diverſus a B. Alberto Vercellenſi Epiſcopo poſtea Jeroſolymorum Patriarcha, ibid. Moritur, 1194. XIII.

S. Albertus Epiſcopus Leodienſis & Cardinalis Eccleſiaſticam libertatem defendens martyrium patitur, 1192. XXI. Ejus corpus Bruxellam transfertur, ibid.

Albertus Bremenſis Canonicus fit Epiſcopus Rigenſis in Livonia, 1186. XIII. Gladiferorum militiam in Livonia inſtituit, ibid.

Albigenſes hæretici damnantur in Concilio Lumbarienſi, 1176. II. In Comitatu Toloſano graſſantur, 1177. XVI. Ea de re Raimundus V. Comes Toloſanus ſcribit ad Ciſtercienſes, ibid. XVII. Adverſus Albigenſes Franciæ & Angliæ Reges Toloſam proficiſcuntur, 1178. IV.

Albigenſes damnantur in Concilio generali Lateranenſi, 1179. VI.

Albigenſium errores recenſentur, 1181. VIII. & ſeq.

Albigenſes in ſuis erroribus obſtinantur, ibid. X.

Alexander III. Papa. Vide, Rolandus Paparo.

Alexandria Ægypti ab Amalrico Jeroſolymorum Rege expugnatur, 1167. XXXII.

Alexandria Palearis dicta in Longobardia conditur, 1168. XIV. Romanæ Eccleſiæ a populo traditur, 1170. VI. A Friderico Imp. obſidetur, 1174. V. Obſidione liberatur, 1175. IV. Ab Alexandro III. Papa fit Epiſcopalis, ibid.

Alexius Comnenus Manueli patri in Græcorum imperium ſuccedit, 1180. IV. Cum Agnete futura uxore coronatur, 1183. XI. Andronici juſſu occiditur, ibid. XIII.

Alexius Angelus Iſaacio fratre imperio & oculis privato fit Imperator, 1195. IV. Comneni nomen aſſumit, ibid.

Algerus Leodienſis Scholaſticus & poſtea Monachus Cluniacenſis floret, 1132. XVIII. Ejus opera, ibid.

Ali in Jacob Almohadium Imperatorem rebellat, 1185. XIX. Univerſam fere Africam minorem ſibi ſubiicit, ibid. A Jacob occiditur, 1187. XXI.

Almohades in Africam dominationem ſuam extendunt, 1147. XXV.

Digitized by Google

Almorabitas deſtruunt, 1148. XIX. 1149. VII. Chriſtianam religionem in Africa & Hiſpania Sarracenica extinguunt, 1149. VIII. Almohadum dominationis in Hiſpania finis, 1198. VII.

Almorabitarum in Hiſpania & Africa peſſimus ſtatus, 1147. XXV. Ab Abdelmumen deſtruuntur, 1148. XIX. 1149. VII.

Alphonſus VII. poſtea Imperator cum Cruceſignatis multa Hiſpaniæ oppida expugnat, 1147. XXI. & ſeq. Palentinum Concilium celebrat & plures Epiſcopos ad Concilium Remenſe mittit, 1148. VII. In Mauros movet & Cordubam obſidet, 1150. VII. Geſta ab eo contra Saracenos, 1151. XIII. Sanctium & Ferdinandum filios Caſtellæ & Legionis Reges deſignat, 1152. XVII. Ricæ Uladiſlai Poloniæ Ducis filiæ nubit, ibid. 1152. XVII. Conſtantiam filiam Ludovico VII. Franciæ Regi uxorem dat, 1154. XVIII. Ejus familia, 1155. X. Ludovicum VII. Franciæ Regem orationis cauſa ad S. Jacobum euntem magnifice ſuſcipit, ibid. X. & ſeq. Diviſo inter filios regno moritur, 1157. VII.

Alphonſus VIII. Sanctio III. Caſtellæ Regi patri ſuccedit, 1158. VIII. Toletum recuperat, 1166. XX. Cum Sanctio Navarræ Rege inducias facit, 1169. XXXIII. Eas ante præfinitum tempus rumpit, 1173. III. Leonoram Henrici II. Angliæ Regis filiam uxorem duxit, ibid. Henrici opera cum Sanctio reconciliatur, 1177. XXI. 1179. XVIII. Infantaticum a Ferdinando Legionis Rege recuperat, 1181. XVI. Saracenis bellum indicit, 1194. XV. Ab iis prælio profligatur, 1195. VI. Cum iis pacem facit, 1196. V.

Alphonſus IX. fit Rex Legionis, 1188. XVII.

Alphonſus hujus nominis II. fit Rex Aragoniæ & Comes Barcinonenſis, 1162. XXIII. Raimundo in Comitatum Provinciæ ſuccedit, 1181. XVIII. Moritur, 1196. VI. Non eſt auctor Conſtitutionis adverſus hæreticos latæ, 1197. VIII. & ſeq.

Alphonſus ſuccedit Alphonſo patri Aragoniæ Regi in comitatum Provinciæ, 1196. VI.

Alphonſus Henricus Cruceſignatorum auxilio Santarenum & Ulyſſiponam Saracenis eripit, 1147. XXI. XXIV. S. Vincentii Martyris Reliquias Ulyſſiponam transferri curat, 1173. II. Regis titulum ab Alexandro III. PP. obtinet, 1179. XV. A Joſepho Almohadum Imperatore bello appetitur, 1184. VIII. A Ferdinando Legionis Rege auxilium accipit, ibid. IX. & ſeq. Moritur, 1185. XVIII.

Amalricus natione Francus fit Patriarcha Jeroſolymorum, 1159. XVI. Moritur, 1180. VII.

Amalricus ſuccedit Balduino III. fratri in regnum Jeroſolymorum, 1163. VIII. Boamundum III. Antiochiæ Principem captivum liberat, 1164. XXVI. A Ludovico VII. Francorum Rege auxilium petit, ibid. XXVII. Manuelis Græcorum Imperatoris neptem uxorem ducit, 1167. XXXII. Alexandriam Ægypti capit, ibid. Paneadenſem urbem fruſtra obſidet, 1173. IV. Moritur, ibid. VI.

S. Ambroſii corpus in deſtructione urbis Mediolanenſis per Fridericum Imp. Mediolanenſibus non fuit ereptum 1162. XXXI. 1170. VII.

Anaſtaſius IV. fit Pontifex Romanus, 1153. V. Non fuit Monachus vel Abbas S. Rufi in Gallia, ibid. VI. Neque etiam fuit Monachus Ordinis S. Benedicti, ibid. VII. Fuerat Canonicus Regularis & Veliternenſis Monaſterii Prior, ibid. VIII. S. Willelmum in Archiepiſcopatum Eboracenſem reſtituit, ibid. XIV. Moritur, 1154. I. Erga Eccleſiam Lateranenſem beneficus fuit, ibid. II. Equitibus Jeroſolymitanis privilegium conceſſit quod cauſa fuit eorum diſſidii cum Clero, 1155. VII. & ſeqq.

Andronicus de imperio invadendo cogitat, 1182. IX. In Latinos Conſtantinopoli ſævit, 1183. XI. Baſilium Camaterum Patriarcham CP. dicit, ibid. XII. Alexium Imp. continari facit, ibid. XI. Eum occidi jubet & imperium arripit, ibid. XIII. Cum Willelmo II. Siciliæ Rege bellum gerit, 1185. XIV. Occiditur, ibid. XV. Auctor eſt Dialogi contra Judæos, ibid.

Anglia ob inteſtina bella in miſerum ſtatum reducitur, 1149. V. Inteſtino bello liberatur, 1153. XI. Richardo Rege abſente turbatur, 1191. XIII.

Apulia bello flagrat, 1157. V. 1158. I. & ſeq.

Aqua cum vino tranſſubſtantiatur in ſanguinem Chriſti, 1168. XII.

Aquitania a regno Franciæ ſeparatur, 1152. III. & ſeq.

Armeni cum Eccleſia Conſtantinopolitana uniuntur, 1170. V.

Arnaldus de Brixia factiones Romæ excitat, 1148. XIII.

Arnoldus fit Archiepiſcopus Moguntinus in locum Henrici depoſiti, 1153. I. A Victoris Antipapæ partibus ſtat & occiditur, 1160. VI.

Arnulphus Epiſc. Lexovienſis ſcribit ad Alexandrum III. PP. Henricum Angliæ Regi ei favere, 1161. II. Ad S. Thomam Archiep. Cantuarienſem ſcribit pro pace, 1169. IV. & ſeq. Lexovienſem Epiſcopatum relinquit, 1181. III. Ab Henrico Angliæ Rege vexatus fuit, ibid. IV. Ejus mortis annus incertus, ibid. III.

Aſcalona a Cruceſignatis expugnatur, 1153. XIX.

Athanaſius Patriarcha Jeruſolymitanus Græcorum quo anno dictus, 1188. XIII.

Averroes in Hiſpania floret, 1197. XI. Ejus Mortis annus, ibid.

Aymericus Guidonis Cypri Regis frater fit Rex Jeroſolymorum, 1197. V.

B

BAjoariæ Duces hodierni ab Ottone Comite Palatino originem ducunt, 1180. XI.

Balduinus III. Aſcalonam expugnat, 1153. XIX. Moritur, 1163. VIII.

Balduinus IV. dicitur Rex Jeroſolymorum, 1173. VI. Saladinum profligat, 1177. XXII. Morbo elephantioſo laborans Guidonem de Luſiniano regni adminiſtratorem dicit, 1183. XIV. Heraclium Patriarcham Jeroſolymorum cum magiſtris Templariorum & Hoſpitalariorum in Occidentem pro auxilio mittit, 1184. V. Moritur, 1185. XVII.

Balduinus V. fit Rex Jeroſolymor. 1185. XVII. Moritur, ibid.

Balduinus Devonius dictus fit Archiepiſcopus Cantuarienſis, 1184. III. Ejus opera, ibid. Cruciatam in Wallia prædicat, 1188. IX. Crucem ſuſcipit, ibid. In Palæſtina moritur, 1191. XVIII.

Balgenciacenſe Concilium in quo Ludovicus VII. Franciæ Rex Eleonoram uxorem repudiat quo anno habitum, 1152. III.

Bartholomæus Turonenſis Archiepiſcopus cum Rolando Dolenſi electo contendit de jure Metropoleos, 1182. I. & ſeqq.

Baſcli hæretici damnantur in Concilio Lateranenſi III. Oecumenico, 1179. VI. IX.

Baſilius Camaterus dicitur Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1183. XII. Patriarchatu pellitur, 1186. XIX.

Beatrix Rainaldi Comitis Burgundiæ filia Fride-

derico Imp. nubit, 1156. VIII. Romæ a Paſchali Antipapa Auguſta coronatur, 1167. VIII.
Beguinæ ſundantur a Lamberto Presbytero, 1177. XVIII. In Concilio Viennenſi Oecumenico damnatæ, *ibid.* XIX. Earum inſtitutum adhuc perſeverat, *ibid.*
Bela III. Hungariæ Rex dicitur, 1172. VI. Moritur, 1190. XXV.
S. Benedictus Avenionenſis pontis fundator floret, 1177. XV. Moritur, *ibid.*
S. Bernardus Toloſam proficiſcitur cum Legato Apoſtolico contra Henricum hæreticum, 1147. XVII. S. Malachiæ Archiepiſcopi Armachani mors Bernardo revelatur, 1148. XIV. Bernardus ſacrificium pro eo offerens collectam Sanctorum Pontificum dicit, *ibid.* Libros de conſideratione diverſis temporibus ſcripſit, 1152. II. Moritur, 1153. IX. Ab Alexandro III. canonizatur, 1174. XIV.
Berno Epiſcopus Suerinenſis moritur, 1191. IX. Ejus elogium, *ibid.* X.
S. Bernwardus Epiſcop. Hildenſheimenſis transfertur & canonizatur, 1194. IV.
Bertoldus Livoniæ Apoſtolus Rigenſis Epiſcopus conſecratur, 1186. XI. *& ſeq.* Martyrium patitur, *ibid.* XII. Annus ejus martyrii, *ibid.* XIII.
Boamundus III. in Antiochiæ Principatum Renaldo ſuccedit, 1163. X. A Turcis capitur & libertati reſtituitur, 1164. XXVI.
Bohemiæ Ducibus Regius titulus ſub Friderico Ænobarbo rurſus conceſſus, 1158. III. *& ſeq.*
Boni homines, *Vide*, Valdenſes.
Britannia minor tranſit in poteſtatem Henrici II. Angliæ Regis, 1168. XXIII.
Brunſvicenſes Duces hodierni ab Henrico Leone Bajoariæ & Saxoniæ Duce originem ducunt, 1180. XI.
Burgundiæ Comitatus unitur ditionibus Friderici Ænobarbi Imperatoris, 1156. VIII.

C

CÆleſtinus III. Papa. *Vide*, Hiacynthus Bobo Card.
Calatrava Raimundo Fiterii Abbati traditur, 1158. X.
Calatravæ Ordo militaris inſtituitur, 1158. XI.
Calliſtus III. Antipapa. *Vide*, Joannes Abbas Strumienſis.
Canonici Regulares monachi & fratres quandoque dicti, 1159. VIII.
S. Canutus Junior ab Alexandro III. in Sanctorum numerum refertur, 1164. XII. *& ſeq.*
ad Cardinales ſolos reſtringitur Rom. Pontificis electio, 1185. XIII.
Carolus. M. a Paſchali III. Antipapa canonizatur, 1166 XXII. Ejus canonizatio ab Eccleſia Romana tolerata, *ibid.* XXIII.
Carthago poſtquam a Saracenis everſa fuit nunquam amplius reædificata, 1182. XVII.
Caſilienſe Concilium in Hibernia celebratur, 1171. V. *& ſeq.*
Caſtellæ & Legionis regna dividuntur, 1157. VII.
Caſtellum Cluniaco vicinum ab Hugone diſſelceato conſtructum terræ motu abſorptum non eſt, 1150. III.
Catana terræmotu ſubvertitur, 1169. VIII.
Cathari hæretici damnantur in Concilio Lateranenſi III. Generali, 1179. VI. Manichæi erant, *ibid.* VII. Plures Provincias infecerant, *ibid.* VIII.
Cencius Auctor eſt libri cenſuum Eccleſiæ Romanæ, 1192. XII.
Charito fit Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1179. XVI. Moritur, *ibid.*
Chinonenſis Conventus in Provincia Turonenſi Henrici II. Angliæ Regis juſſu celebratur, 1166. IV. In eo ad Alexandrum III. appellatur, *ibid.* Quo anno celebratus ſit, *ibid.* 1167. XVII.
Chriſtiana religio in Africa & in Hiſpania Saracenica extinguitur, 1149. VIII.
Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus eligitur, 1160. VII. Conradus frater Ottonis Palatini Chriſtiano a Friderico Imp. præfertur, *ibid.*
Chriſtianus ſedem Moguntinam invadit, 1163. VI. Quo anno, *ibid.* VII. In Italiam cum exercitu a Friderico Imp. mittitur, 1169. III. De manu Lucii III. Papæ communione accepta moritur, 1183. I. *& ſeq.* Ejus opera, *ibid.* II.
Chriſtianus Leſmoricenſis in Hibernia Epiſcopus Concilium celebrat pro inſtitutione quatuor Archiepiſcopatuum, 1152. XII.
Chronici Magni Belgici quis Auctor, 1177. XX.
Ciſtercienſes Alexandrum III. PP. agnoſcunt, 1160. II. A Friderico Imp. ea de cauſa vexantur, *ibid.*
Clarendonenſe Conciliabulum in Anglia celebratur, 1164. I.
Clemens III. eligitur & conſecratur Pontifex Romanus, 1188. I. Cum Romanis pacem facit, *ibid.* XI. Scotorum Eccleſias Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjicit, 1192. II. Jordanum de Ceccano Card. Legatum in Germaniam mittit, 1188. XV. S. Ottonem Bambergenſem Epiſcopum Pomeraniæ Apoſtolum canonizat, 1189. IX. Moritur, 1191. I. Sedis ejus duratio, *ibid.* IV.
Colonienſi Eccleſiæ privilegia ab Eugenio III. Papa conceduntur, 1151. I.
Conceptionis Beatæ Virginis feſtum in Novella de feriis a Manuele Græcorum Imp. data nomeratur inter dies feriatum, 1166. XVIII.
Conradus Frater Ottonis Friſingenſis quondam Epiſcopi fit Archiepiſcopus Salisburgenſis, 1164. XX. Paſchalem Antipapam agnoſcere recuſat, *ibid.* Moritur, 1167. XXXI.
Conradus frater Ottonis Palatini fit Archiepiſcopus Moguntinus, 1160. VII. In Galliam ad Alexandrum PP. pergit; & quo anno, 1163. VI. *& ſeq.* Ab Alexandro Cardinalis Presbyter creatur, 1167. XXX. Primus fuit qui ex Archiepiſcopo dictus ſit Presbyter Cardinalis, *ibid.* Fit Epiſcopus Sabinenſis & Soranus, *ibid.* Primus ex Cardinalibus plurium Epiſcopatuum titulum ſuit, *ibid.* Legatione Apoſtolica fungitur in Bajoaria, 1174. IV. Fit Archiepiſcopus Saltzburgenſis, 1177. XII. In Archiepiſcopatum Moguntinum reſtituitur, 1183. II. In Terram ſanctam proficiſcitur, 1197. V. Ejus mortis annus, *ibid.*
Conradus Comes Montisferrati Saladinum vincit, 1189. VI. Fit Rex Jeroſolymorum, *ibid.* VII. Occiditur, 1191. VI. *& ſeq.*
Conradus Germaniæ Rex in Orientem proficiſcitur, 1147. II. Exercitum pene totum amittit, *ibid.* III. A Turcis male habetur, *ibid.* XII. Conſtantinopolim pergit, 1148. I. In Germaniam redit, 1149. I. Moritur, 1152. III. Fridericum nepotem poſt ſe eligi ſuadet prætermiſſo Friderico filio, *ibid.*
Conradus Alemanniæ Dux cum Friderico Imp. Patre in Orientem proficiſcitur ad Terræ ſanctæ auxilium, 1189. VIII. Moritur, 1190. XVII.
Conſecratio ex contactu an fieri poſſit examinatur, 1191. XVII. *& ſeqq.*
Conſtantia Alphonſi VII. Hiſpaniæ Imperatoris filia Ludovico VII. Regi Franciæ nubit, 1154.

1154. XVIII. Cum Ludovico marito in Hiſpaniam ad S. Jacobum proficiſcitur, 1155. X. & ſeq. Moritur, 1160. IX.
Conſtantia Willelmi II. Siciliæ Regis amita Henrico Regi Friderici Imp. filio nubit, 1185. XIV. 1186. XVI. Mediolani coronatur, 1186. XVIII. A Cæleſtino III. PP. Auguſta coronatur, 1191. II. A Tancredo Siciliæ Rege captiva detinetur, ibid. VI. IX. In libertatem reſtituitur, 1192. XIV. In Germaniam rediens Romæ ingreſſum declinat, ibid. XV.
Conſtantia Alphonſi Aragoniæ Regis filia Emerico Hungariæ Regi nupta fuit, 1190. XXV.
Conſtantinus Chiliarenus Patriarcha Conſtantinopolitanus Lucam Chryſobergem ſucceſſorem habet, 1155. XII.
Cotarelli hæretici in Septimania graſſantur, 1177. XVI. & ſeq. In Francia flammis addicuntur, 1183. VII. & ſeq. Manichæorum erroribus infecti erant, ibid. VIII.
Cremenſes Legatos Friderici Imp. pelluut, 1159. III. Crema a Friderico everlitur, 1160. XIII.
Cremonenſes damnantur a Friderico Imperatore, 1184. VI.
Crucesignati a Turcis & Græcis male habiti, 1147. III. XII.
Crucesignati in Hiſpaniam pergunt, 1147. XX. Multa oppida capiunt, ibid. XX. & ſeqq.
Crucesignati Saxoniæ in Slavos pugnant, ibid. XXVIII. & ſeq. Eorum militaris teſſera, ibid. XXIX.
Crucesignatorum Galliæ & Germaniæ expeditio parum fauſta, 1148. I. 1149. I.
Crucesignati Aſcalonam expugnant, 1153. XIX. In Syria ad ſummas anguſtias rediguntur, 1163. IX. A Noradino male habentur, 1164. XXV. & ſeqq. Præclaram de Saladino victoriam reportant, 1177. XXII. Caſtrum Harene obſident, ibid. 1178. VI. Obſidionem ſolvunt, 1178. VII. A Saladino male habentur, 1180. II. Inducias cum Saladino rumpunt, 1187. II. Ab eo profligantur, ibid. III. & ſeqq.
Crucesignati Jeroſolymam amittunt, ibid. IX. Eis poſt hanc cladem tres tantum urbes remanent, ib. X. Saladino fortiter reſiſtunt, 1189. VI. & ſeq. Valde inter ſe diſcordant, 1195. V. & ſeq.
Crucesignatorum Alemanniæ expeditio infelix, 1197. IV.
Crux Domini a Turcis capitur, 1187. IV.
Cypri regni exordium, 1191. XI.

D

DAni Crucem accipiunt & in Slavos pugnant, 1147. XXVIII. & ſeq.
David Scotiæ Rex moritur, 1153. X. Ejus virtutes, ibid.
Decimæ Saladinæ dictæ in Concilio Pariſienſi inſtituuntur, 1188. IV.
Decretum juris Canonici a Gratiano editur, 1151. X.
Decretalium quintæ collectionis Auctor Tancredus Archidiaconus Bononienſis, 1185. II.
Dolenſis Epiſcopus in Britannia Minori de jure Metropoleos contendit cum Archiepiſcopo Turonenſi, 1182. I. & ſeqq. Cauſa in favorem Turonenſis eadem deciſa, ibid. V.
Doſitheus Patriarcha Jeroſolymorum fit Patriarcha Cpolitanus, 1191. XVI. Abdicat, ibid. 1193 X.
Dublinienſe Concilium a Viviano Cardinali Apoſtolicæ Sedis Legato celebratur, 1185. IX. & ſeq.

E

S. EBerhardus Archiepiſcopus Saltzburgenſis ſtat a partibus Alexandri III contra Victorem Antipapam, 1160. V. Moritur, 1164. XX.
Eboracenſe Concilium ab Huberto Cantuarienſi Archiepiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato celebratur, 1195. III.
Eccleſia Africana penitus deſtruitur, 1149. VIII. & ſeq.
Egbertus Schonaugienſis Abbas S. Eliſabethæ ſororis vitam ſcribit, 1165. XI. Alia ejus opera, ibid.
Eleonora Willelmi IX. Aquitaniæ Ducis filia repudiatur a Ludovico VII. 1152. III. & ſeq. Nubit Henrico Andegavenſi Normanniæ Duci & poſtea Regi Angliæ, ibid. IV. Plures filios & filias ex eo genuit, ibid. Scribit ad Cæleſtinum III. PP. pro liberatione Richardi Angliæ Regis filii ſui, 1193. V. Iterum ſcribit ad eumdem Papam, 1194. X.
S. Eliſabetha Abbatiſſa Schonaugienſis moritur, 1165. IX. Vita ejus ab Egberto fratre ſcripta, ibid.
Eliſabetha Balduini Comitis Hannoniæ filia Philippi Auguſti Franciæ Regis uxor coronatur, 1180. VI. Moritur, 1190. II.
Emericus Belæ III. patri in Hungariæ regnum ſuccedit, 1190. XXV. Conſtantiam Alphonſi Aragoniæ Regis filiam uxorem duxit, ibid.
Enſiferorum militia. Vide, Gladiferorum militia.
Eon hæreticus damnatur in Concilio Remenſi ſub Eugenio III. PP. 1148. VI. IX.
Epiſcopi Africæ & Hiſpaniæ Saracenicæ poſt Almorabidarum deſtructionem fuere tantum titulares, 1149. IX.
Equites Hoſpitalarii privilegium ab Anaſtaſio IV. obtinent, 1155. VII. Illud privilegium cauſa diſſidii eorum cum Clero Jeroſolymitano, ibid. VIII. Willelmus Tyrius Equitibus Hoſpitalariis parum æquus, ibid. VIII. & ſeq.
S. Ericus Daniæ Rex S. Henrici Upſalenſis Archiepiſcopi magnus amicus, 1151. VII. Martyrium patitur, ibid. VIII. Annus & dies ejus martyrii, ibid.
Ernaldus Magiſter militiæ Templi a Balduino IV. Jeroſolymorum Rege in Occidentem mittitur pro ſubſidio Terræ Sanctæ, 1184. V. Veronæ moritur, 1185. VII.
Eskylus Lundenſis Archiepiſcopus Daniæ Primas floret, 1152. XIII. Roma rediens in Germania capitur & ſpoliatur, 1157. III. Monachum induit, 1177. XIII. Moritur, 1181. XIV.
Euchariſtiæ ingens miraculum in Thuringia, 1195. XVI.
Eugenius III. Divione a Ludovico VII. Rege honorifice ſuſcipitur, 1147. V. VIII. Ejus itinerarium, ibid. VIII. & ſeqq. Virduni S. Vitoni Reliquias transfert, ibid. XI. S. Genoveſæ Eccleſiam Pariſienſem reformat, ibid. VI. & ſeq. 1148. XIII. Pariſiis Concilium celebrat in quo audit Gilbertum Porretanum, 1147. XIII. In eo Sanct. Willelmum Archiepiſcopatu Eboracenſi deponit, ibid. XIV. Henricum de Murdac in ejus locum conſecrat, ibid. XV. Treviros pergit, ibid. XV. & ſeq. Templum S. Matthiæ Treviris conſecrat, 1148. II. Treviris Concilium celebrat, ibid. III. S. Hildegardis Abbatiſſæ ſcripta in eo examinat & eam ad ſcribendum animat, ibid. Fuldenſem Abbatem in eo deponit, ibid. IV. Remenſe Concilium celebrat, ibid. V. & ſeqq. Ejus itinerarium poſt Concilium Remenſe, ibid. XI.
Ci-

Ciſtercium & Claramvallem inviſit, *ibid.* XII. Ejus elogium, *ibid.* E Galliis diſcedit, *ibid.* XII. & *ſeq.* Romam redit, 1149. II. Roma egreditur, 1150. I.

Eugenius III. Colonienſi Eccleſiæ privilegia concedit, 1151. I. Duplicem modum annos Chriſti numerandi adhibet, *ibid.* II. Quatuor Archiepiſcopos in Hibernia inſtituit & ad eos pallia mittit, *ibid.* VII. Pace cum Romanis facta Romam redit, 1152. I. Cum Frederico Ænobarbo Romanorum Rege concordiam init, *ibid.* IV. Ægre fert Fredericum ad ſedem Magdeburgenſem tranſtuliſſe Guicmannum Cicenſem Epiſcopum, *ibid.* V. S. Henricum Imp. canonizat, *ibid.* VI. Legatos in Germaniam mittit pro cauſa Henrici Archiep. Moguntini, 1153. I. Moritur, *ibid.* II. Ejus ſedis duratio, *ibid.* III. Miraculis clarus fuit, *ibid.* IV.

Eutychii Patriarchæ Alexandrini Annales fabulis referti, 1182. XI. & *ſeq.*

F

FAbularum Romanenſium origo, 1179. IX. & *ſeq.*

Faſtradus ſeptimus Abbas Ciſtercienſis moritur; & quo anno, 1164. XXIII. & *ſeq.*

Fatuorum Feſtum in Francis aboletur, 1187. XVII. Nefarius ille ritus poſtea tamen perſeveravit, *ibid.* XVIII.

S. Felix Valeſius Ordinis SS Trinitatis fundator Romam pergit ejus confirmationem petiturus, 1198. III. Eam obtinet, *ibid.*

Ferdinandus ſeu Fernandus Alphonſi VII. Hiſp. Imperatoris filius a patre Legionis Rex deſignatur, 1152. XVII. Patri in regnum illud ſuccedit, 1157. VII. Toletum per annos octo tenuit, 1166. XX. Infantaticum Alphonſo VIII. Caſtellæ Regi reſtituit, 1181 XVI. Accurrit in auxilium Alphonſi Portugalliæ Regis contra Saracenos, 1184. IX. Moritur, 1188. XVII.

Floreuſis Ordo a B. Joachimo Curatii Abbate fundatur, 1188. XX. A quibuſdam immerito diffamatur, *ibid.* XXII. & *ſeq.*

Folmarus moritur in Anglia, 1189. IV.

Fraga Aragoniæ urbs Raimundo IV. Barcinonenſi Comiti deditur, 1149. VI.

Fredericus Conradi Romanorum Regis nepos mortuo Conrado eligitur Rex Romanorum, 1152. III. Quare dictus Ænobarbus, *ibid.* Cum Eugenio PP. concordiam init, *ibid.* IV. Guicmannum Cicenſem Epiſcopum ad Eccleſiam Magdeburgenſem, inconſulto Eugenio, transfert, *ibid.* V. Laudenſium protectionem adverſus Mediolanenſes ſuſcipit, 1153. XVIII. A Mediolanenſibus ſpernitur, *ibid.* In Italiam pergit, 1154. XII. Ejus geſta fabulis admixta, *ibid.* XIII. & *ſeq.* Mediolani coronatus non fuit, 1154. XV. Longobardiæ Rex Papiæ coronatur, 1155. I. & *ſeq.* Romæ imperii coronam ſuſcipit, *ibid.* I. III. Relicta uxore Beatricem Comitis Burgundiæ filiam ducit & Burgundiæ comitatum acquirit, 1156. VIII. De divortio ab Hadriano PP. arguitur, *ibid.* Cardinalibus introitum regni ſui interdicit, *ibid.*

Frederici cum Hadriano PP. diſſidii origo, 1157. I. & *ſeqq.*

Fredericus in Mediolanenſes bellum decernit, *ibid.* IV. Cum Hadriano PP. pacem facit, 1158. I. Mediolanum obſidet, *ibid.* III. Illud recipit, *ibid.* V. Uladiſlaum Bohemiæ Ducem Regem dicit, *ibid.* III. & *ſeq.*

Frederici Legati a Mediolanenſibus & Cremenſibus pelluntur, 1159. I. & *ſeqq.* Fredericus Victori Antipapæ favens contra Alexandrum III. Conciliabulum Papiæ convocat, *ibid.* X. Illud celebrat & rejecto Alexandro Victorem Antipapam agnoſcit, 1160. I. Sævit in ſectatores Alexandri, *ibid.* II. Ab Alexandro PP. excommunicatur, *ibid.* VI. Cremam evertit & Mediolanenſes vexat, *ibid.* XIII. Mediolanum iterum aggreditur, 1161. XVI. Fruſtra laborat ut Alexander III. in regno Franciæ non recipiatur, 1162. II. Tentat Alexandrum & Victorem deiicere & alium Papam creare, *ibid.* III. Launenſem Conventum convocat, *ibid.* III. & *ſeqq.* Comitatum Provinciæ Raimundo Comiti, in feudum concedit ea conditione ut Victorem Antipapam recipiat, *ibid.* XXIII. Mediolanum recipit, *ibid.* XXVI. Illud ſolo æquat, *ibid.* XXVII. Cives alio amandat, *ibid.* XXVIII. Urbe everſa Papiam redit, *ibid.* XXIX. Variis Longobardiæ urbibus magiſtratus præficit, *ibid.* XXXII.

Fredericus in Germaniam & inde in Italiam redit, 1163. XIII. Paſchalem III. Antipapam eligi præcipit, 1164. VIII. Veronenſes fruſtra aggreditur, *ibid.* XI. In Germaniam, *ibid.* Pontificios in Italia perſequitur, 1165. VII. Herbipoli Conventum celebrat pro recipiendo Paſchali Antipapa, 1166. I. & *ſeqq.* In Italiam expeditionem ſuſcipit, *ibid.* XIX. Conventum Roncaliæ cogit contra Alexandrum PP. *ibid.* Carolum Magnum a Paſchali Antipapa canonizari curat, *ibid.* XXIII. & *ſeq.* Romam a Paſchali Antipapa vocatur, 1167. VI. & *ſeq.* Eam obſidet, *ibid.* I. & *ſeq.* Varias Italiæ urbes affligit, *ibid.* III. Contra Fredericum variæ Lombardiæ urbes fœdus ineunt, *ibid.* IV. & *ſeq.*

Fredericus exercitu peſtilentia conſumpto Roma diſcedere compellitur, *ibid.* VIII. De urbibus Lombardiæ fœderatis ultionem ſumit, *ibid.* XII. A Mediolanenſibus in fugam conjicitur, *ibid.* XIII. Ab Alexandro PP. in Concilio Rom. deponitur & excommunicatur, 1168. VI. Ex Italia fugit, *ibid.* IX. Henricum Bambergæ filium coronari facit, 1169. VI. Archiepiſcopatum Salzburgenſem uſurpat, *ibid.* VII. Illum reddere recuſat, 1172. III. Ratiſponæ Comitia celebrat, 1174. I. In iis Adalbertum Salzburgenſem Archiepiſcopum deponit, *ibid.* II. Alium in ejus locum intrudit, *ibid.* III. In Italiam pergit, *ibid.* V. Alexandriam obſidet, *ibid.* A Mediolanenſibus ingenti clade profligatur, 1176. III. & *ſeq.* Legatos pro pace ad Alexandrum PP. mittit, *ibid.* V.

Frederici Legati promittunt reſtitutionem præfecturæ urbis & terræ Mathildis Comitiſſæ, *ibid.* VI. Trium menſium inducias promittunt ſi pax rumpatur, *ibid.* VII.

Fredericus Imp. Alexandro PP. reconciliatur, 1177. I. Fabula de ea reconciliatione conficta reiicitur, *ibid.* I. & *ſeq.* In Germaniam redit, 1178. V. Apud Arelatem coronatur, *ibid.* Henricum Leonem Bavariæ & Saxoniæ Ducem ditionibus privat, 1180. XI. Ottonem Comitem Palatinum Bavariæ Ducem dicit, *ibid.* Cum fœderatis Lombardiæ civitatibus pacem facit, 1183 VI. In Italiam pergit, 1184. II. Moguntiæ Conventum celebrat & Henricum filium Regem Germaniæ coronari curat, *ibid.* IV. 1185. I. Concilium Veronenſe cum Lucio III. PP. celebrat; & quo anno, 1185. I. & *ſeqq.* Toto anno in Italia menſit, *ibid.* VI. Cum Willelmo II. Siciliæ Rege pacem facit, *ibid.* XIV. Ejus cum Urbano III. PP. diſſidii origo, 1186. III. & *ſeq.*

Fredericus imperii comitia celebrat, in quibus Epiſcopi Germaniæ erga Pontificem male ſe gerunt, *ibid.* V.

Fredericus Imp. Cremonenſes edomat, *ibid.* VI. Moguntiæ Comitia celebrat, 1188. VI. In iis crucem accipit, *ibid.* VII. Legatos ad Saladin. mittit, *ibid.* VIII. In Orientem proficiſcitur, 1189. VIII. Græcorum Legatis ſignificat ſe literas Iſaacii Angeli non recepturum niſi in iis Imperator appelletur, *ibid.*
Fredericus in itinere multum patitur, 1190. XII. & *ſeqq.* Moritur, *ibid.* XVI.
Fredericus poſtea Imp. hujus nominis II. naſcitur, 1194. VII. 1197. III. Henrico VI. patri ſuccedit, 1197. III.
Fulcherus Patriarcha Jeroſolymitanus moritur, 1159. XVI.
Fulco Presbyter in Gallia floret, 1196. VIII. Hæreticos perſequitur, *ibid.* IX. Item Judæos & uſurarios, *ibid.* X.
Fuſcleoſe Concilium. *Vide*, Palentinum Concilium.

G

S. GAldinus Subdiaconus & Cancellarius ſtat a partibus Alexandri III. & ad eum pergit cum Oberto Mediolanenſi Archiep. 1162. XXIV. & *ſeq.* Ab Alexandro Papa Presbyter Cardinalis S. Sabinæ ordinatur, 1165. VIII. Mediolanenſis Archiep. dictus in ſua Eccleſia recipitur, 1167. XI. S. Sedis Legatus creatur, 1168. VII. Ejus geſta Mediolani & Papiæ, *ibid.* VIII. Ab Alexandro III. obtinet ut Alexandria fiat civitas Epiſcopalis, 1175. IV. Moritur, 1177. XIV.
Garzias Ramiri Alphonſo VII. & crucesignatis junctus multa oppida Sarracenis in Hiſpania eripit, 1147. XXI. & *ſeqq.* Moritur, 1150. VIII.
Ganfredus Abbas S. Rufi fit primus Epiſcopus Dertuſenſis, 1151. XII.
Gaufredus Fulconis filius moritur, 1150. VI.
Gaufridus Carnotenſis Epiſcopus cum S. Bernardo Toloſam contra Henricum Hæreticum pergit, 1147. XVIII. Moritur, *ibid.*
Gaufridus Henrici II. Angliæ Regis filius Conani Britanni Comitis filia in uxorem accepta fit Comes Britanniæ, 1168. XXIII.
Gaufridus Henrici II. Angliæ filius nothus Epiſcopatum deponit ne ſacris ordinibus inſigniatur, 1181. L.
Gaufridus S. Bernardi olim Secretarius Henricum Albanenſem Epiſcopum conſulit an aqua tranſſubſtantietur in ſanguinem Chriſti, 1188. XII.
Geiſa II. Alexandrum III. pro vero Papa agnoſcit, 1161. XVIII. Moritur, *ibid.*
S. Genoveſæ Eccleſia Pariſienſis reformatur & Canonici Regulares S. Victoris in eam introducuntur, 1147. VI. & *ſeq.*
Georgius Xiphilinus fit Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1191. XVI. 1193. X.
Gerardus Archiepiſcopus Ravennenſis in Concilio Veronenſi a Lucio III. privilegia impetrat, 1185. IV.
S. Gervaſii corpus intactum fuit deſtructa a Friderico Imp. urbe Mediolanenſi, 1162. XXXI.
Gervaſius Dorobernenſis Scriptor Anglus Chronicon ſuum abſolvit, 1197. VII.
Gibraltar ab Abdelmumen Almohadum Imperatore ædificatur, 1161. XIX.
Gilbertus Porretanus Pictavienſis Epiſcopus in Concilio Pariſienſi auditur, 1147. XIII. Ejus cauſa ad Concilium Remenſe remittitur terminanda, *ibid.*
Gilbertus in Concilio Remenſi damnatur, 1148. X.
Gilbertus de Hoillandia moritur, 1172. V. Sermones S. Bernardi in Cantica Canticorum continuavit, *ibid.*
S. Gilbertus fundator Ordinis Sempringhamenſis moritur, 1188. XVI. Ab Innocentio III. in Sanctorum numerum relatus fuit, *ibid.*
Gladiferorum militia in Livonia inſtituitur, 1186. XIII. Ordini Teutonicorum unitur, *ibid.*
Godefridus Patriarcha Aquilejenſis Henric. Regem Friderici Imp. filium ſine conſenſu Papæ coronat, 1186. XVII. & *ſeq.*
Godefridus Viterbienſis Chronicon ſuum abſolvit, 1186. XIV. 1191. V.
S. Godricus Eremita in Anglia moritur, 1170. III. S. Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis martyrium ei revelatum fuit, *ibid.*
Gozuinus Aquicinctenſis monaſterii Abbas moritur, 1165. XXIV.
Gradenſis Patriarchatus ampliatur ab Hadriano IV. PP. 1157. VIII.
Gradus Scholaſtici ab Eugenio III. ſuggerente Gratiano inſtituuntur, 1151. X.
Gratianus Monac. Decretum ſuum edit, 1151. X.
Gradus Scholaſticos ab Eugenio III. inſtitui curat, *ibid.* Ejus patria, 1164. XIX.
Gregorius VIII. *Vide*, Albertus Cardinalis.
Guarinus Archiepiſcopus Bituricenſis moritur, 1181. XI.
Guicmannus Cicenſis Epiſcopus a Friderico Ænobardo ad Sedem Magdeburgenſem transfertur inconſulto Eugenio III. PP. 1152. V.
Guido de Luſiniano Comes Joppenſis fit adminiſtrator regni Jeroſolymorum, 1183. XIV. Fit Rex Jeruſalem, 1185. XVII. A Saladino capitur, 1187. IV. Libertati reſtituitur, *ibid.* VIII. Uxore mortua jus in regnum Jeroſolymitanum perdit, 1189. VII. Cypri regnum a Richardo Angliæ Rege emit, 1195. XI.
Guido ſuccedit Willelmo IV. Fratri in Comitatum Nivernenſem, 1168. XIX.
Guillelmus. *Vide*, Willelmus.

H

HAdrianus IV. Papa. *Vide*, Nicolaus de Breikſpere.
Hæretici Petragoricenſes ſeu Apoſtolici dicti in Concilio Turonenſi ſub Alexandro III. damnantur, 1163. III. & *ſeq.* Eorum dogmata, *ibid.*
Haimericus Antiochiæ Patriarcha Latinus quoſdam Maronitas hæreticos Eccleſiæ reconciliat, 1182. XIII. & *ſeq.*
Hartmannus Brixienſis Epiſcopus ſtat a partibus Alexandri III. contra Victorem Antipapam, 1160. V. Moritur, 1164. XXII.
Helmoldus hiſtoriam ſuam abſolvit, 1168. XXII.
Henricus Archiepiſcopus Moguntinus a Legatis Apoſtolicæ ſedis deponitur, 1153. L. Moritur, *ibid.*
Henrici opera pax conciliatur inter Stephanum Regem & Henricum Comitem Andegavenſem, 1153. XI. S. Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem conſecrat, 1162. XXI. Moritur, 1172. VII.
Henricus de Murdach Willelmo depoſito eligitur Archiep. Eboracenſis, 1147. XIV. Ab Eugenio Papa ordinatur, *ibid.* XV. Moritur, 1153. XIII.
S. Henricus Finlandiæ Apoſtolus ordinatur Epiſcopus Upſalenſis in Suecia, 1148. XV. Martyrio afficitur, 1151. VIII.
Henricus Ludovici VII. Francorum Regis frater Monachus Claræallenſis fit Epiſcopus Bellovacenſis, 1149. III. Fit Archiepiſcopus Remenſis, 1162. XIII. & *ſeq.* Fortiter ſtat a partibus Alexandri III. contra Victorem

Antipapam, *ibid.* Remenſem urbem dure habet, 1167. XXVII. Moritur, 1176. IX.

Henricus Abbas Claravallenſis in Concilio Oecumenico Lateranenſi ſub Alexandro III. fit Cardinalis Albanenſis, 1179. III. Legatus in Burgundiam mittitur, 1181. VII. Albigenſes hæreticos ad Catholicam fidem perducere fruſtra tentat, *ibid.* VIII. & *ſeqq.* Pacem conciliat inter Philippum Franciæ & Henricum Angliæ Reges, 1182. IV. Legationem ſuam quo tempore abſolverit, 1183. III. & *ſeq.* Legationem in Germaniam ſuſcipit, 1188. VI. IX. Conſulitur an aqua tranſſubſtantietur in ſanguinem Chriſti, *ibid.* XII. Moritur, *ibid.* X.

Henricus Abbas Fuldenſis in Concilio Trevirenſi ab Eugenio III. PP. deponitur, 1148. IV.

S. Henricus ab Eugenio III. Papa canonizatur, 1152. VI.

Henricus VI. Friderici Imp. filius Bambergæ Rex coronatur, 1169. VI. Iterum coronatur, 1184. IV. Quemdam Urbani III. Papæ domeſticum male habet, 1186. VI. Urbanum PP. vexat, *ibid.* VIII. Nubit Conſtantiæ Rogerii Siciliæ Regis filiæ, 1185. XIV. 1186. XVI. A Patriarcha Aquilejenſi Mediolani fine conſenſu Papæ coronatur, 1185. XVII. & *ſeq.* A Willelmo II. Siciliæ Rege Rex deſignatur, 1189. X. Henricum Leonem Saxoniæ Ducem in gratiam recipit, 1190. XIV. Frederico patri ſuccedit, *ibid.* XVII. Siciliæ regnum ſibi deberi contendit, *ibid.* XXIII. A Cæleſtino III. Papa Imperator coronatur, 1191. L. & *ſeq.* Ab Archiepiſcopo Mediolanenſi corona ferrea coronatus non fuit, *ibid.* V. In Apuliam cum exercitu intrat, *ibid.* VI. Fruſtra tentata Neapoli in Germaniam redit, *ibid.* VIII.

Henricus VI. S. Albertum Epiſcopum Leodienſem & Cardinalem occidi curat, 1192. XXI. Geſta ab ejus exercitu contra Tancredum Siciliæ Regem, 1193. L. & *ſeqq.* Richardum Angliæ Regem a Leopoldo Auſtriæ Duce emit, *ibid.* VI. Illum peſſime habet, *ibid.* VII. Pro ejus liberatione Conventum Wormatiæ celebrat, *ibid.* VIII. Eum in libertatem reſtituit, 1194. L. Siciliæ regnum occupat, *ibid.* VI. Willelmum III. Siciliæ Regem detinet, *ibid.* VIII. 1195. VI. In Germaniam redit, 1195 VII. & *ſeq.* In regnum Neapolitanum redit, 1196. III. Jeroſolymitanam expeditionem decernit, *ibid.* VII. In Siculos conjuratos animadvertit, 1197. L. & *ſeq.* Moritur, *ibid.* III.

Henricus poſtea Angliæ Rex in Angliam redit, 1149. V. Fit Normanniæ & Andegavenſium dux, 1150. VI. Ludovico Franciæ Regi hominium facit, *ibid.* Nubit Eleonoræ a Ludovico Rege Franciæ repudiatæ, 1151. IV. Cum Stephano Angliæ Rege pacem init, & Rex Angliæ Londini coronatur, 1154. IX. Wallenſes ſibi hominium præſtare cogit, 1156. V. & *ſeq.* In Galliam venit & obtinet Margaretam Ludovici Regis filiam Henrico filio deſponſandam, 1158. VI. & *ſeq.* Toloſam obſidet, 1159. XVII. Oxonii contra Valdenſes Concilium congregat, eoſque Anglia pellit, 1160. XIV. & *ſeq.*

Henricus poſtea Angliæ Rex Alexandrum III. pro vero Pontifice agnoſcit, 1161. L. Et quidem in Concilio Toloſano, *ibid.* IX. & *ſeqq.* Laudatur quod primus eum agnoverit, *ibid.* V. Cum Ludovico Franciæ Rege pacem facit, *ibid.* VII. & *ſeq.* Alexandri Tertii efflagitatu Ludovico auxilium promittit, 1162. XI. S. Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem eligi curat, *ibid.* XXI. Ejus cum S. Thoma diſſidii origo, 1164. VI. Henricus nuncios ad Alexandrum III. dirigit, *ibid.* L. Conciliabulum Clarendonenſe cogit, *ibid.* S. Thomam in cauſam trahit, *ibid.* II. Apud Northamptoniam aliud Conciliabulum celebrat, *ibid.* III. Ad Alexandrum PP. contra S. Thomam Legatos dirigit, *ibid.* IV. Pecuniam ad Terræ ſanctæ ſubſidium in ſuis ditionibus colligi jubet, *ibid.* XXVIII. In propinquos & amicos S. Thomæ ſævit, 1165. L. Infauſtam expeditionem in Walliam ſuſcipit, *ibid.* II. Legatos ad Herbipolenſem Conventum mittit & Antipapam Paſchalem agnoſcit, 1166. II. Chinonii in provincia Turonenſi Conventum celebrat, *ibid.* IV. & *ſeq.* 1167. XVII.

Henricus Londini Conciliabulum cogit, 1166. VI. 1167. XVIII. Poſt Conventum Herbipolenſem Legatos ad Alexandrum PP. mittit, 1166. VII. & *ſeq.* Commonetur & comminatur a S. Thoma, *ibid.* X. Epiſcopos Angliæ & Normanniæ ad Papam appellare facit, *ibid.* XIII. S. Thomam e Pontiniaco monaſterio pelli curat, *ibid.* XIV. 1167. XX. Ad Alexandrum PP. Legatos mittit, 1166. XIII. 1167. XIX. XXI. De Henrici cum S. Thoma pace fruſtra agunt Legati Alexandri Papæ, 1168. III. & *ſeq.*

Henricus cum Ludovico Franciæ Rege bellum gerit, *ibid.* III. Nuncios ad Alexandrum PP. mittit, *ibid.* XI. Cum S. Thoma coram Ludovico Rege, colloquium habet, *ibid.* XVI. & *ſeq.* Cum Ludovico pacem facit, *ibid.* Minorem Britanniam acquirit, 1168. XXIII. Ejus cum S. Thoma reconciliatio fruſtra tentata, 1169. L. Alexandri PP. literæ ad Henricum hac de re ſcriptæ, *ibid.* II.

Henricus Mediolanenſibus favet contra Fredericum Imp. *ibid.* IV. Henricum filium ab Eboracenſi Archiep. coronari facit, 1170. I. S. Thomam in Angliam redire permittit, *ibid.* II. Queritur quod nemo de injuriis ſibi a S. Thoma illatis ultionem capiat, *ibid.*

Henricus Hiberniam expugnare jamdiu decreverat, 1171. II. Eam ſubjugat, *ibid.* III. Ejus expeditionis epocha, *ibid.* V. Reguli & Præſules Hiberniæ Henrico fidelitatem jurant, *ibid.* IV. De cæde S. Thomæ a Legatis Alexan. PP. abſolvitur, 1172. L. In eum filii & Eleonora uxor conjurant, 1173. I. Henricus ad Alex. PP. confugit, *ibid.* Ad S. Thomæ ſepulcrum pœnitentiam agit, 1174. VII. Cum filiis reconciliatur, *ibid.* VIII. S. Petri Taraſtaſienſis opera cum Ludovico Franciæ Rege pacem facit, *ibid.* X. Divortium cum Eleonora uxore meditatur, 1175. II. Pacificum Hiberniæ dominatum obtinet, *ibid.* III. Joannam filiam Willelmo II. Siciliæ Regi nubit, 1176. L. Caſtellæ & Navarræ Reges inter ſe conciliat, 1177. XXI. Toloſam proficiſcitur adverſus Albigenſes hæreticos, 1178. IV. Cum Philippo Franciæ Rege pacem init, 1182. IV. Hiberniæ res componit, 1183. IX. & *ſeq.* Legatos Balduini Jeroſolymorum Regis ſuſcipit, 1185. X. Pro ſubſidio Terræ ſanctæ Londini Conventum celebrat, *ibid.* IX. & *ſeq.* Joannem filium in Hiberniam mittit, 1171. II. 1186. IX. Crucem ſuſcipit, 1188. II. Cum Philippo Franciæ Rege bellum gerit, *ibid.* V. Cum eo pacem facit, 1189. L. & *ſeq.* Moritur, *ibid.*

Henricus Henrici II. Angliæ Regis filius ab Archiepiſcopo Eboracenſi Rex coronatur, 1170. L. In patrem conjurat, 1173. L. A patre in gratiam recipitur, 1174. VIII. Moritur, 1183. V.

Henricus Theobaldi IV. Campaniæ Comitis filius fit Comes Campaniæ & Trecarum, 1152. XV. Ludovico VII. Franciæ Regi fraudu-

len-

lenter ſuggerit ut Lateranenſem Conventum adeat pro reformanda Eccleſiæ pace, 1162. XII. & ſeqq. Jeroſolymam petit, 1179. XX. Fuit Rex Jeroſolymorum, 1192. VIII. Moritur, 1197. V.

Henricus Leo Bajoariæ & Saxoniæ Dux a Frederico Imperatore ditionibus privatur, 1190. XI. Ab eo Brunſvicenſes duces hodierni originem ducunt, *ibid.* Henricus Leo cum Henrico VI. reconciliatur, 1190. XIV. Moritur, 1195. IX. Ejus elogium, *ibid.* X.

Henricus quidam hæreticus in Comitatu Toloſano errores ſuos diſſeminat, 1147. XVII.

Heraclius fit Jeroſolymorum Patriarcha, 1180. VII. A Balduino IV. Rege mittitur ad Lucium III. & ad Reges Franciæ & Angliæ, 1184. V. 1185. VII. In Galliam appellit, 1185. VIII. & *ſeq.* Inde in Angliam, *ibid.* X. & *ſeq.* Moritur, 1191. XVIII.

Herbipolenſis Conventus a Frederico Imp. cogitur, 1166. I. Quo anno celebratus, *ibid.* I. III. In eo Paſchalis Antipapa recipitur & Alexander III. abjuratur, *ibid.* I. & *ſeq.*

Hervæus Monachus Burdigolenſis in diœceſi Bituricenſi floret, 1149. IV. Ejus opera, *ibid.*

Hiacyntus Bobo Cardinalis a Petro Bleſenſi laudatur, 1164. IX. Alexandri III. electioni interfuit, *ibid.* X. Eligitur Pontifex Romanus & Cæleſtinus III. appellatur, 1191. I. Conſecrationem ſuam differt; & quare, *ibid.* II. & *ſeq.* Conſecratur, *ibid.* I. & *ſeq.* Henricum IV. Imperatorem coronat, *ibid.* Albertum eremitam Patriarcham Jeroſolymorum dicit, *ibid.* XVIII. S. Ubaldum Epiſcopum Eugubinum in Sanctorum numerum refert, 1160. X. 1192. I. Cæleſtino Papæ male attribuitur reſcriptum Clementis III. quo Eccleſias Scotiæ Sedi Apoſt. immediate ſubjicit, 1192. II. Cæleſtinus duos Legatos in Normanniam mittit qui non recipiuntur, *ibid.* III. & *ſeq.* Cæleſtinus de Terra ſancta conſervanda ſollicitus eſt, *ibid.* V. Plures Cardinales in Siciliam miſit pro liberatione Conſtantiæ Auguſtæ, 1192. XIV. & *ſeq.* Conſtantiam in Alemanniam remittit, *ibid.* XV.

Hiacynthus Bobo Pontifex Romanus & Cæleſtinus III. appellatus Veronenſem Epiſcop. mittit ad excommunicandum Leopoldum Auſtriæ Ducem, 1195. II. Eum ab excommunicatione abſolvit, *ibid.* Scribit ad Michaelem de Corbolio ſe caſſare ſententiam divortii inter Regem & Reginam Franciæ, *ibid.* II. Philippi Bellovacenſis Epiſcopi in bello capti liberationem a Richardo Angliæ Rege fruſtra petit, 1196. II. Eccleſiam S. Laurentii in Lucina non dedicavit, *ibid.* IV. Cæleſtinus PP. moritur, 1198. I. Teutonicorum militiam confirmavit, *ibid.* II.

Hibernia ab Henrico II. Angliæ Rege ſubjugatur, 1171. III.

Hiberniæ, Reguli & Præſules Henrico fidelitatem jurant, *ibid.* IV.

Hiberniæ expugnatæ epocha, *ibid.* V.

Hibernia tota Henrico ſubditur, 1175. III. de Hibernia in regnum evehenda agitur, 1186. IX.

Hibernicum Concilium pro inſtitutione quatuor Archiepiſcopatuum, 1152. XII.

Hibernicum alterum Concilium celebratur, 1186. X.

S. Hildegardis ſcripta in Concilio Trevirenſi ab Eugenio III. PP. examinantur, 1148. III. Hildegardis ad ſcribendum ab Eugenio Papa animatur, *ibid.* Eugenio pacem cum Romanis prædicit, ejuſque prophetia adimpletus, 1152. I. Moritur, 1178. VIII.

Hiſpaniæ Epiſcopi Concilio Remenſi ſub Eugenio III. Papa interſunt, 1148. VII.

Hoſpitalarii. *Vide*, Equites Hoſpitalarii.

Hubertus Cantuarienſis Archiep. Apoſtolicæ Sedis Legatus Eboraci Concilium celebrat, 1195. III.

Hugo de Nonant Coventrenſis poſtea Epiſcopus S. Thomæ Cantuarienſis diſcipulus fuit & cum eo exulavit, 1172. II.

S. Hugo Lincolniæ Epiſcopus floret, 1191. XV. 1194. II. Annus mortis ejus & canonizationis, 1194. III.

Hugutio Cardinalis Legatus in Angliam mittitur, 1175. II.

I

JAcob Aben Jucef fit Imperator Almohadum Africæ & Hiſpaniæ, 1184. VIII. In eum Africani rebellant, 1185. XIX. Jacob Alim rebellium ducem occidit & bello civili finem imponit. 1187. XXI. Algarbiam & Sylviam urbes in Hiſpania amittit, 1188. XVIII. Sylviam recuperat, 1190. XXIV. Alphonſum VIII. Caſtellæ Regem profligat, 1195. VI. Cum eo pace facta in Africam redit, 1195. V. Moritur, 1198. VII.

S. Jacobi ordo militaris in Hiſpania, 1158. XII. Ab Alexandro III. PP. confirmatur, 1175. V.

Jeroſolyma a Saladino capitur, 1187. IX. & *ſeq.*

Ilerda Raimundo IV. Barcinonenſi Comiti deditur, 1149. VI.

Ilerdenſis Epiſcopatus inſtauratus, *ibid.*

Infantaticum Alphonſo VIII. Caſtellæ Regi reſtituitur, 1181. XVI.

Ingeburga Daniæ Regis filia Philippo Franciæ Regi nubit, 1193. IX. Ab eo repudiatur, *ibid.* Ejus proſapia, *ibid.*

Ingeburga apud Cæleſtinum PP. queritur quod Philippus aliam ſuperinduxerit uxorem, 1196. XII. A Philippo poſtea in gratiam recepta fuit, *ibid.*

Innocentius III. Antipapa a ſchiſmaticis creatur, 1178. I. & *ſeq.* Capitur & in exilium deportatur, 1180. VIII.

Innocentius III. Pontifex Romanus creatur, 1198. III. Apparitio ei facta pro confirmatione Ordinis SS. Trinitatis in dubium revocari non debet, *ibid.* IV. & *ſeqq.*

B. Joachimus Abbas Curatii ad Urbanum III. PP. pergit, 1186. II. A ſuis Monachis vexatur, 1188. XIX. Florenſem ordinem fundat, *ibid.* XX. Diſcipulos ſanctitate illuſtres habuit, *ibid.* Ei nec ejus Ordini officit Damnatio libelli ejus de Trinitate, *ibid.* XXI. & *ſeq.*

Joachimus ſe & ſuum Ordinem a quibuſdam Monachis vexandum prædixit, *ibid.* VI. Ei quædam prædictiones afficta, *ibid.* VI. & *ſeqq.*

Joachimus Tancredi Siciliæ Regis ejuſque familiæ exterminium prædixit, 1194. IX.

Joanna Henrici II. Angliæ Regis filia nubit Willelmo II. Siciliæ Regi, 1176. I.

Joannes ad Albas manus Epiſcopus Pictavienſis, fit Archiepiſcopus Lugdunenſis & Apoſtolicæ ſedis in Francia Legatus, 1181. VI.

Joannes Saliſburgenſis ſcribit ad Joannem Pictavienſem Epiſcopum, & quo anno ejus Epiſtola XXV. inter Epiſtolas S. Thomæ data, 1167. XIII. S. Thomæ diſcipulus fuit & cum eo exulavit, 1172. II. A Mauricio Pariſienſi Epiſc. Carnotenſis Epiſcopus conſecratur, 1176. X. & *ſeq.* Moritur, 1182. XI. Varia Opera compoſuit, *ibid.* XII.

Joannes Abbas Strumienſis ſub Calliſti III. nomine Antipapa creatur, 1168. XIII. Pſeudo-Pontific. deponit, 1178. I. Moritur, *ibid.*

Jo-

Joannes Paparo Card. Eugenii III. Legatus quatuor Archiep. in Hiberniam defert, 1151. VII. A S. Bernardo laudatus, *ibid.* In Hibernia Concilium celebrat, & quatuor Archiepiſcopatus inſtituit, 1152. XII.
Joannes Neapolitanus Card. Siciliæ Legatus ſua auctoritate abutitur, 1167. XXIV.
S. Joannes de Matha Ordinis SS. Trinitatis fundator Romam petit et ejus confirmationem obtinet, 1198. III. Eam obtinet, *ibid.*
Joannes Presbyter. *Vide*, Presbyter Joannes.
Joannes Cinnamus floret, 1177. XXIII.
Joannes Haguſtaldenſis Hiſtoriam ſuam terminat, 1153. XII.
Joannes Bromptonus Scriptor Anglus hiſtoriam ſuam abſolvit, 1197. VII.
Joannes de Oxenefordia ab Henrico Angliæ Rege ad Conventum Herbipolenſem mittitur, 1166. II. In eo Paſchalem Antipapam agnoſcit, *ibid.* A S. Thoma Cantuarienſi excommunicatur, *ibid.* III. 1167. XVI. Fuit tantum Clericus non Epiſcopus, 1166. VIII. Ab eodem Rege Romam legatur, *ibid.* VII. 1167. XIX. Roma redit, 1166. XV.
Joannis Scoti Doctoris ſubtilis nuncupati Scholæ antiquitas, 1190. X. & *ſeq.*
Joannes Comnenus Alexii Imp. filius in Eccleſiam Romanam propenſo animo fuit, 1261. XIV.
Joannes Henrici II. Angliæ Regis filius in Hiberniam à patre mittitur, 1171. II. 1186. IX. Apud Richardum fratrem Angliæ Regem ſumma auctoritate pollet, 1189. V. Philippum Bellovacenſem Epiſcopum in bello capit, 1196. I.
Joppe urbs Palæſtinæ a Ptolemaide diverſa, 1191. X.
Jordanus de Ceccano Cardinalis Legatus in Germaniam mittitur, 1188. XV.
Jordanus Abbas de Foſſa nova Cardinalis Legatus in Normanniam a Cæleſtino III. PP. miſſus non recipitur, 1192. II. Normanniam Interdicto ſupponere recuſat, *ibid.* IV.
Jordanus de Urſinis ab Eugenio III. Legatus ad Conradum Imp. mittitur, 1151. VII. A S. Bernardo vituperatur, *ibid.*
Joſephus Abdelmumeni filius fit Imperator Almohadum, 1163. XIV. Totam *Africam* ſibi ſubjicit, 1166. XXI. In Hiſpaniam transfretat, & varias de hoſtibus victorias reportat, 1168. XXI. Subditos in Africa rebelles domat, 1180. IX. & *ſeq.* In Hiſpaniam contra Alphonſum Portugalliæ Regem transfretat, 1184. VIII. In prælio occiditur, *ibid.* VIII. X.
Iſaacius Angelus Curſat dictus fit Græcorum Imperator, 1185. XV. Baſilium Camaterum Patriarcham Conſtantinopolitano dejicit, 1186. XIX. Cum Willelmo II. Siciliæ Rege pacem facit, 1187. XIX. Friderici Imperatoris exercitum circumvenire tentat, 1189. VIII. Fredericum non appellat Imperatorem, *ibid.* Ab Alexio Angelo fratre Imperio & oculis privatur, 1195. IV.
Italia fame affligitur, 1182. VII.
Italici belli a Frederico Imperatore ſuſcepti origo, 1153. XVIII.
Judæi diverſis temporibus plures pueros Chriſtianos crucifigunt, 1179. XVII. 1181. XV. In Judæos ſævitur in Francia, 1179. XVII.
Judæi in Francia puniuntur, 1181. XV. A Philippo Auguſto a Gallia pelluntur, 1182. VIII.
Judæorum Sinagogæ in Eccleſias mutantur, 1183. XV. Judæi in Anglia male habentur, 1190. XIX.
S. Juliani de Peirero Ordo militaris in regno Legionis inſtituitur, 1158. XII.

L

S. LAmbertus Vencienſis Epiſcop. moritur, 1154. XVII.
Lambertus Le Begues Presbyter Beguinas fundat, 1177. XVIII.
Lateranenſe Concilium tertium Oecumenium, ab Alexandro PP. III. conſecratus, *ibid.* I. II. IV. Concil. Lateranenſe tribus ſeſſionibus abſolutum, *ibid.* III. Ejus celebrationis cauſa, *ibid.* IV. Ejus epocha, *ibid.* I. II. V. Ejus Canon XXVI. contra Hæreticos editus, *ibid.* VI. & *ſeq.* In eo nihil definitum contra Petrum Lombardum, *ibid.* XI. & *ſeq.*
Latini ab Andronico Imp. male habentur, 1183. XI.
Laonenſis Conventus a Frederico Imp. indicitur in cauſa Alexandri III. PP. & Victoris Antipapæ, 1162. III. & *ſeqq.* Indecore ſolvitur, *ibid.* VIII. Conventus in Decollatione S. Joannis Baptiſtæ coactus, *ibid.* XII. XIX. Ab eo Conventu cauſa Antipapæ pejoris conditionis facta eſt, *ibid.* XVI.
Laudenſes Friderici Romanorum Regis protectionem adverſus Mediolanenſes implorant, & obtinent, 1153. XVIII.
Leontius longe poſt annum MCLXXXVIII. Græcorum Patriarcha Jeroſolymitanus dictus, 1188. XIII.
Leontius fit Patriarcha Cpolitanus, 1191. XVI. Abdicat, *ibid.* 1193. X.
Leopoldus Auſtriæ Dux Richardum Angliæ Regem captivum detinet, 1192. IX & *ſeq.* Qua de cauſa, *ibid.* X. Qua occaſione, *ibid.* XI. Illum Henrico Imp. vendit, 1193. VI. & *ſeq.* A Cæleſtino PP. excommunicatur, 1195. I. Abſolvitur ab eodem Papa, *ibid.* Moritur, *ibid.*
Lerinenſis monaſterii hodierni initia ad Lucii III. Pontificatum referenda, 1183. XVI & *ſeq.*
Lombardus domeſticus S. Thomæ Cantuarienſis diverſus a Petro Lombardo Pariſienſi Epiſcopo, 1167. XXII. Ab Alexandro III. Cardinalis dictus eſt, *ibid.* A Lucio III. Beneventanus Archiep. creatus, *ibid.*
Londinenſe Concilium a Theobaldo Cantuarienſi Archiep. ſedis Apoſtolicæ Legato cogitur, 1151. XI.
Londinenſis Conventus contra S. Thomam Archiep. Cantuarienſem, 1166. VI. 1167. XVIII.
Londinenſis Conventus pro ſubſidio Terræ ſanctæ, 1185. IX. & *ſeq.*
Lucas Chryſoberga fit Patriarcha Cpolitanus, 1155. XII. Moritur, 1166. XVII.
Lucius III. PP. *Vide*, Ubaldus Cardinalis.
Ludovicus VII. cognomento Junior Stampis Conventum indicit & regni curam in ſua abſentia Sugerio Abbati S. Dionyſii & aliis relinquit, 1147. I. In Orientem proficiſcitur, *ibid.* II. & *ſeq.* Ante diſceſſum Eugenium PP. Divione honorifice ſuſcipit, *ibid.* V. VIII. Cum eo Paſcha Pariſiis celebrat, *ibid.* VIII. Ejus expeditio infauſta, 1148. I. Ludovicus Jeroſolymis moratur, *ibid.* In Franciam redit, 1149. I. & *ſeq.* Henrici Normanniæ Ducis hominium ſuſcipit, 1150. VI. In Conc. Balgentiacenſi Eleonoram conjugem repudiat, 1152. III. & *ſeq.* Ejus vitam non ſcripſit Sugerius Abbas S. Dionyſii, *ibid.* V.
Ludovicus Conſtantiam Alphonſi VII. Hiſpaniarum Imp. filiam uxorem ducit, 1154. XVIII. Orationis gratia cum uxore ad S. Jacobum proficiſcitur, 1156. X. & *ſeq.* Henricum II. Angliæ Regem honorifice ſuſcipit, 1158. VI. & *ſeq.* Margaretam filiam Hen-

rico filia deſponſandam tradit, *ibid.* Conſtantia uxore mortua Adelam Theobaldi Campaniæ Comitis filiam uxorem ducit, 1160. IX. Alexandrum III. pro vero Pontifice agnoſcit, 1162. I. Et quidem in Concilio Toloſano, *ibid.* IX. & *ſeqq.* Laudatur quod primus Alexandrum PP. agnoverit, *ibid.* V. X. Cum Henrico Angliæ Rege pacem init, *ibid.* VII. & *ſeq.*
Ludovicus legationem mittit ad Alexandrum III. in Gallias venientem, 1162. I. Fruſtra a Frederico Imp. ſollicitatur, ut eum rejiciat, *ibid.* II. Cum Alexandro apud Silviniacum colloquium habet, *ibid.* III. & *ſeq.* Monetur ab Alexandro ne Conventui a Frederico Imp. indicto interſit, *ibid.* IV. In Alexandrum iraſcitur, *ibid.* V. Fruſtra Alexandrum monet ut Conventui interſit, *ibid.* VI. Ludovico pactiones illicitæ proponuntur, *ibid.* VII.
Ludovicus in laqueos ſibi paratos incidit, *ibid.* IX. Ex illis evadit, *ibid.* X. Pecuniam ad Terræ ſanctæ ſubſidium in Francia colligi jubet, 1164. XXV. & *ſeq.* S. Thomam Cantuarienſem Archiep. ſummo cum honore excipit, 1166. III. Cum eo pacem facit, *ibid.* XVI. & *ſeq.* Rebellionem filiorum Henrici Angliæ Regis fovet, 1173. I. S. Petri Tarantaſienſis Archiep. opera cum Henrico pacem init, 1174. X. Toloſam proficiſcitur adverſus hæreticos Albigenſes, 1178. IV. In Angliam pergit S. Thomam veneraturus, 1179. XIV. Philippum filium Regem coronari curat, *ibid.* Moritur, 1180. VI.
Ludovicus VIII. poſtea Franciæ Rex naſcitur, 1187. VIII.
Lumbarienſe Concilium contra Valdenſes Hæreticos ſe *Bonos homines* appellantes, 1176. II.

M

Magiſter Melior quo anno a Lucio III. dictus Cardinalis, 1182. V. Patria Armoricus erat, *ibid.* Ad eum ſcribit Willelmus Remenſis Archiep. de cauſa Turonenſis Archiep. cum Dolenſi Epiſcopo, *ibid.* III.
Magorum Regum corpora Mediolani inveniuntur, 1150. III. A Reginaldo Colonienſi Archiepiſcopo Coloniam transferuntur, 1163. XII. & *ſeq.*
Mahomet Abdelmumeni filius deſignatur Imperator Sarracenorum Africæ, 1154. XIX. A Patre moriente de gradu dejicitur, 1163. XIV. Joſephum Almohadum Imp. bello laceſſit, 1168. XXI.
Mahomet fit Imperator Almohadum Africæ & Hiſpaniæ, 1198. VII. A Chriſtianis magno prælio profligatur in Hiſpania, *ibid.*
S. Malachias apud Claramvallem moritur, 1148. XIV. Quo anno fit canonizatus, *ibid.*
Malcolmus IV. fit Scotiæ Rex, 1153. X. Moritur, 1165. VI.
Manuel Comnenus Imperator Græcorum cum Willelmo Siciliæ Rege pacem facit, 1188. I. Leges emittit in favorem Eccleſiæ, *ibid.* XIII. Alexandrum III. Romanum Pontificem agnoſcit, 1162. XIII. In Romanam Eccleſiam propenſus fuit, *ibid.* XIV. Novellam de feriis dat, 1166. XVIII. Legatos ad Alexandrum III. mittit, eique affert unionem Eccleſiæ Græcæ cum Latina, ſi Imperium Occidentale ei conferre velit, 1168. XII. 1170. IV. Mediolanenſibus auxilio eſt contra Fredericum Imp. 1169. IV. Theorianum in Armeniam mittit, ut Armenos cum Eccleſia Conſtantinopolitana uniat, 1170. V. Ingenti clade Turcis profligatur, 1176. XII. & *ſeq.* Moritur, 1180. III.
Margarita ſeu Margareta Ludovici VII. Francorum Regis filia Henrico Henrici II. Angliæ Regis filio deſponſatur, 1158. VI. & *ſeq.* Henrico mortuo nupſit Belæ III. Hungariæ Regi, 1190. XXV.
Margarita Willelmi II. Siciliæ Regis mater ante annum MCLXXXIII. mortua, 1183. IV.
Maronitæ non fuerunt hæretici, 1182. X. & *ſeq.* Maronitæ aliqui hæretici Haimerico Antiochiæ Patriarcha Latino Eccleſiæ reconciliantur, *ibid.* XIII. & *ſeq.* Eorum Libri a Jacobitis depravati, *ibid.* XV.
Mathildis Henrici Angliæ Regis filia moritur, 1167. XXVI.
Mauricius Archidiaconus Eccleſiæ Pariſienſis Petro Lombardo in Epiſcopatum Pariſienſem ſuccedit, 1164. XVIII. Joannem Saliſberienſem Epiſcopum Carnotenſem conſecrat, 1176. X. Quo anno mortuus ſit, 1187. XVII. 1196. XI.
Mediolanenſis Eccleſiæ turbæ augentur, 1166. VIII.
Mediolanenſium in Fridericum Romanorum Regem inſolentia, 1153. XVIII.
Mediolanenſium ſcriptorum fabulæ de geſtis Frederici refutantur, 1154. XIII. & *ſeqq.*
Mediolanum a Frederico obſidetur, 1158. III. Ab eo recipitur, *ibid.* V. Mediolanenſes Frederici Imp. Legatos urbe pellunt, 1159. I. & *ſeq.* Alexandri III. partes ampleſtuntur & a Friderico Imp. vexantur, 1160. XIII.
Mediolanum iterum a Friderico obſidetur, 1161. XVI.
Mediolanenſes Eccleſiæ ſuburbanæ quo anno everſæ, *ibid.* XVII.
Mediolanum Friderico Imperatori deditur, 1162. XXVI. Solo æquatur, *ibid.* XXVII.
Mediolanenſes cives alio amandantur, *ibidem.* XXVIII.
Mediolanenſis urbis ſuburbia non fuere everſa, *ibid.* XXX.
Mediolanenſes cum præcipuis Lombardiæ civitatibus fœdus ineunt contra Fridericum Imp. 1167. IV. Mediolanum reædificant, *ibid.* V. Fredericum in fugam conjiciunt, *ibid.* XIII. Frederico ex Italia fugato fœdus cum aliis civitatibus firmant, 1168. X.
Mediolanum munitionibus firmant auxilio Manuelis Græcorum Imp. & Henrici Angliæ Regis, 1169. IV.
Mediolanenſium matronarum pietas, *ibid.* V.
Mediolanenſes inclytam de Frederico Imp. victoriam reportant, 1176. III. Bononienſibus eam ſignificant, *ibid.* IV.
Mediolanenſes & fœderatæ urbes cum Frederico Imp. pacem faciunt, 1183. VI.
S. Meinardus Epiſcopatum Rigenſem in Livonia inſtituit, 1186. XI. Livoniæ apoſtolus dicitur, *ibid.*
Michael hujus nominis III. dicitur Patriarcha Cpolitanus, 1166. XVII. Charitonem ſucceſſorem habet, 1179. XVI.
Michael de Corbolio Decanus Pariſienſis eligitur Patriarcha Jeroſolymorum, 1194. XIII. Antequam Jeroſolymam pergat fit Archiepiſcopus Senonenſis, *ibid.* Ad eum ſcribit Cæleſtinus III. PP. ſe caſſare ſententiam divortii inter Regem & Reginam Franciæ, 1195. I.
Miliſendes Balduini II. Jeroſolymorum Regis primogenita moritur, 1163. VIII.
Miſſam celebrare & audire aliquando unum & idem, 1198. V. & *ſeq.*
Monachus in Florentina Diœceſi natus fit Patriarcha Jeroſolymorum, 1194. XIII.
Monſpelienſe Concilium ab Alexandro III. PP. celebratur, 1162. XX. In eo Victor Antipapa excommunicatur, *ibid.*
Monſpelienſe alterum Concilium a Michaele Apo-

Digitized by Google

Apoſtolicæ Sedis Legato cogitur, 1195. V.

Montis Regalis monaſterium a Willelmo II. Siciliæ Rege fundatur, 1174. IX. Ingentia privilegia ei ab Alexandro III. conceſſa, *ibid.* Montis Regalis monaſterium in Archiepiſcopatum evehitur, 1183. III. Ei Epiſcopatus Catanenſis ſubditur, *ibid.* Item Epiſcopatus Syracuſanus, *ibid.* IV.

Moſomienſe Concilium a Folmaro Archiepiſc. Trevirenſi Sedis Apoſtolicæ Legato habetur, 1186. IV.

N

NAzarenum Concilium Alexandrum III. Pontificem agnoſcit Victore Antipapa excommunicato, 1159. XI.

Neophitus incluſus fit Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1153. XX. Moritur, 1155. XII.

Nicetas Mundanus fit Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1186. XIX. Quo tempore Patriarchatum abdicarit, 1187. XI. 1191. XVI. 1193. X.

Nicolaus de Brekſpere Legatus in Norvegiam miſſus in ea & in Suecia Metropoles erigit, 1148. XV. Pontifex Romanus eligitur & Hadrianus IV. appellatur, 1154. III. Fredericum Ænobarbum Imperatorem coronat, 1155. L. III. Cum Willelmo Siciliæ Rege bellum gerit, 1155. IV. & *ſeqq.* 1156. II. & *ſeq.* Fredericum Imp. arguit quod uxorem legitimam dimiſerit, *ibid.* VIII. Ejus cum Frederico Imp. diſſidii origo, 1157. L. & *ſeqq.* Hadrianus Patriarchatum Gradenſem ampliat, *ibid.* VIII. Cum Frederico Imp. pacem facit, 1158. L. Moritur, 1159. IV. Sedis ejus duratio, *ibid.* V. Litteræ ejus ad Henricum II. Angliæ Regem quibus eum laudat quod in Hiberniam intrare velit, quo anno datæ, *ibid.* V. Hadrianus non fuit Monachus Benedictinus, *ibid.* VIII. Ejus opere, *ibid.*

Nicolaus IV. dictus Muzalo fit Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1147. XIX. Patriarchatum abdicare cogitur, 1151. XV.

Nicolaus Gaufredum ſucceſſorem habet, 1152. XII.

Nidroſia in Norvegia fit ſedes Metropolitana, 1148. XV.

Noradinus Cruceſignatorum terras vaſtat, 1157. IX. Pacem ab iis poſcere compellitur, *ibid.* Cruceſignatos vincit & multos Principes capit, 1164. XXVI. Paneadem expugnat, *ibid.* Moritur, 1173. IV.

Normannia interdicto ſupponitur; & quare, 1192. III. & *ſeq.*

Nortamptonenſe Conciliabulum in Anglia contra S. Thomam Cantuarienſem Archiep. celebratur, 1164. III.

Norvegia Metropolitana ſede decoratur, 1148. XV.

O

OBertus anno MCLIV. Fredericum Rom. Regem Mediolani non coronavit, 1154. XV. Alexandri PP. partes ſequitur & ad eum pergit, 1162. XXIV. & *ſeq.* Alexandrum III. in Italiam redeuntem ſequitur, 1165. VIII.

Octavianus Cardinalis Presbyter S. Cæciliæ a duobus tantum Cardinalibus Antipapa eligitur & ſub nomine Victoris IV. conſecratur, 1159. VII. A Frederico Imp. in Conciliabulo Papienſi ſuſcipitur, 1160. L. Ab omnibus aliis Regibus rejicitur, *ibid.* II. Eius electionem vitioſam eſſe oſtendit Ailredus Rievallenſis Abbas, *ibid.* III. & *ſeq.*

Octavianus in Concilio Toloſano excommunicatur, 1161. IX. & *ſeqq.* Ad Conventum Laonenſem ducitur, 1162. VIII. Ab eo conventu cauſa ejus pejor evaſit, *ibid.* XVI. Octavianus ab Alexandro III. in Concilio Monſpelienſi excommunicatur, *ibid.* XX. A Raimundo Provinciæ Comite agnoſcitur, *ibid.* XXIII. Ab Oberto Mediolanenſi Archiep. & S. Galdino rejicitur, *ibid.* XXIV. Moritur, 1164. VII. A ſchiſmaticis pro Sancto habitus eſt, *ibid.* VIII. Pravis moribus imbutus fuit, *ibid.* IX.

Octavianus R. E. Subdiaconus a Lucio III. fit Cardinalis; & quo anno, 1182. V. Ad eum ſcribit Philippus Franciæ Rex, *ibid.* III. Octavianus ab Urbano III. Legatus in Hiberniam mittitur, 1186. IX. 1187. L. A Cæleſtino III. Legatus in Normanniam miſſus non recipitur, 1192. III. Normanniam interdicto ſupponit, *ibid.* IV.

Odo de Soliaco Epiſcopus Pariſienſis feſtum fatuorum abolet, 1187. XVII. Quo anno dictus fit Epiſcopus Pariſienſis, 1196. XI.

B. Oldegarius moritur, 1137. XXIII.

Orientalis Eccleſia Alexandrum III. agnoſcit & Victorem Antipapam cum ſequacibus excommunicat, 1159. XI. Oriens magno terræ motu concutitur, 1170. VIII.

S. Otto Epiſcopus a Clemente III. PP. canonizatur, 1189. IX.

Otto Friſingenſis Epiſcopus moritur, 1159. XII. Mortis ejus annus probatus, *ibid.* XII. & *ſeqq.* Ottonis Friſingenſis genus, virtutes & dignitates, *ibid.* XV.

Otto diaconus Cardinalis ab Alexandro III. Legatus in Angliam mittitur, 1167. XIX. XXI. S. Thomæ ſuſpectus eſt, *ibid.* XXIII. In Galliam venit, 1168. L. & *ſeq.* Fruſtra agit de pace inter Angliæ Regem & S. Thomam, *ibid.* III. & *ſeq.* Romam redit, *ibid.* IV. & *ſeq.*

Otto Comes Palatinus fit Bajoariæ Dux, 1180. XI. Ab hoc Ottone Duces Bajoariæ & Palatini Rheni originem ducunt, *ibid.*

Oxonienſe Concilium contra Valdenſium ſeu Publicanorum dogma celebratur, 1160. XIV. & *ſeq.*

P

PAlatini Rheni ab Ottone Comite Palatino Bajoariæ Duce originem ducunt, 1180. XI.

Palentinum Concilium ab Alphonſo celebratur, 1148. VII.

Papienſe Conciliabulum Victorem Antipapam recipit, 1160. L.

Pariſienſe Concilium in quo Gilibertus Porretanus auditus, 1147. XIII. S. Willelmum ab Eboracenſi Archiepiſcopatu deponit, *ibid.* XIV.

Pariſienſe Concilium pro ſubſidio Terræ Sanctæ a Philippo Aug. celebratur, 1185. IX.

Pariſienſe Concilium in quo Decimæ Saladinæ inſtitutæ, 1188. IV.

Paſchalis III. antea Guido de Crema Antipapa creatur, 1164. VIII. Ab Henrico Leodienſi Epiſc. conſecratur, *ibid.* Carolum M. canonizat, 1165. XXII. & *ſeq.* Fredericum Imp. Romam vocat, 1167. VI. & *ſeq.* Romæ Imperatricem coronat, *ibid.* VIII. Roma ob peſtilentiam diſcedere cogitur, *ibid.* Ei Romani orbem ſubjicere recuſarunt, *ibid.* X. Moritur, 1168. XIII.

S. Petrus Tarantaſienſis Archiep. agit de pace inter Franciæ & Angliæ Reges, 1176. X. Moritur, *ibid.* XI. Ejus mortis annus, *ibid.* XII.

XII. Dies mortis, *ibid.* XIII.
Petrus Lombardus Epiſcopus Pariſienſis gradus ſcholaſticos in Theologia inſtituit Gratiani exemplo, 1151. X. Non fuit frater Gratiani, *ibid.* Ante mortem Epiſcopatum abdicavit, 1164. XVIII. Moritur, *ibid.* Ejus patria & ſcripta, *ibid.* XIX. Ante Concilium Lateranenſe III. Oecumenicum hæreſeos accuſatus fuit, 1179. XI. In eo Concilio nihil contra eum definitum, *ibid.* XII. Poſt Concilium ab Alexandro III. PP. damnatus fuit, *ibid.* XIII.
Petrus Venerabilis Romam pergit qua de cauſa incertum, 1150. II. Moritur, 1156. VII.
Petrus Bleſenſis laudat inſigniores Cardinales qui electioni Alexandri III. interfuere, 1164. IX. & *ſeq.* Victoria IV. Antipapæ pravos mores deſcribit, *ibid.* IX.
Petrus Bleſenſis floret, 1167. XXV.
Petrus Comeſtor non fuit frater Gratiani & Petri Lombardi, 1164. XIX. Ejus patria, *ibid.* Moritur, 1179. XIX. Ejus opera, *ibid.*
Petrus Cellenſis Abbas Henricum Archiep. Remenſem Ludovici VII. Franciæ Regis fratrem impellit adverſus Victorem Antipapam, 1162. XIV. & *ſeq.* Fit Epiſcopus Carnotenſis, 1181. XII. Moritur, 1187. XX.
Petrus Cantor moritur, 1197. VI. Ejus Opera, *ibid.*
Petrus Alphonſo patri ſuccedit in regnum Aragoniæ & Comitatum Barcinonenſem, 1196. VI. Conſtitutionem emittit contra omnes hæreticos, 1197. VIII. & *ſeq.*
Philippus Bellovacenſis Epiſcopus a Joanne Richardi Angliæ Regis fratre in bello capitur, 1195. L. Ejus liberatio a Cæleſtino III. PP. fruſtra petitur, *ibid.* II.
Philippus Abbas Bonæ Spei Galliæ & Angliæ Reges ſollicitat, ut Alexandrum III. pro vero Pontifice agnoſcant, 1161. L.
Philippus Auguſtus dictus Ludovici VII. Francorum Regis filius naſcitur, 1165. X. Franciæ Rex coronatur, 1179. XIV. In Judæos animadvertit, *ibid.* XVII. 1181. XV. Iterum coronatus cum Eliſabetha uxore, 1180. VI. Turonenſis Archiep. cauſam contra Dolenſem Epiſcopum jus Metropolitum ſibi aſſerentem tuetur, 1182. III. & *ſeq.* Cum Henrico Angliæ Rege & Philippo Flandriæ Comite pacem facit, *ibid.* IV. Judæos e Francia pellit, *ibid.* VIII. Eorum Synagogas in Eccleſias mutat, 1183. XV. Balduini Jeroſolymorum Regis Legatos Pariſiis ſuſcipit, 1185. VIII. Pariſiis pro ſubſidio Terræ Concilium celebrat, *ibid.* IX.
Philippus Auguſtus Crucem ſuſcipit, 1188. II. In Concilio Pariſienſi decimas dictas Saladinas inſtituit, *ibid.* IV. Cum Henrico Angliæ Rege bellum gerit, *ibid.* V. Cum eo pacem init, 1189. L. & *ſeq.* Pergit in Orientem, 1190. L. In Siciliam appellit, *ibid.* II. In Syriam adventat, *ibid.* III. Cum Richardo Angliæ Rege Ptolemaidem expugnat, 1191. X. In Franciam redit, *ibid.* XII. Ingeburgam Daniæ Regis filiam uxorem ducit, 1193. IX. Eam repudiat, *ibid.* Sententiam pro Philippi divortio ab Epiſcopia Galliæ latam caſſat Cæleſtinus III. PP. 1195. L. Philippus aliam uxorem ſibi copulat, 1196. XII. Ingeburgam poſtea in gratiam recepit, *ibid.*
Philippus fit Flandriæ Comes, 1157. IX. Rebellionem filiorum Henrici II. Angliæ Regis fovet, 1173. L. Henrico Regi reconciliatur, 1174. VIII. Cum Ludovico VII. Franciæ Rege Cantuariam pergit S. Thomam veneraturus, 1179. XIV. Cum Philippo Auguſto pacem facit, 1182. IV. Cotarellos hæreticos igni addicit, 1183. VII. & *ſeq.* Crucem ſuſcipit, 1188. II.
Poplicani Hæretici in Burgundia graſſantur, 1167. XXVIII. Item in Flandria, *ibidem.* XXIX.
Populetum monaſterium in Diœceſi Tarraconenſi a Raimundo IV. Barcinonenſi Comite fundatur, 1153. XV.
Potho Presbyter Prumienſis floret, 1152. XI.
Presbyter Joannes regnat in Aſia, 1145. IX. Scribit ad Alexandrum III. Papam, 1177. III.
Presbyteri Joannis regnum non in Africa, ſed in Aſia ſitum erat, *ibid.* V. & *ſeq.* Sæculo XIII. ineunte nondum everſum erat, *ibid.* VII. Poſt initium ſæculi XII. inſtitutum fuerat, *ibid.* VIII.
Presbyteri Joannis originationes fictitiæ, *ibid.* IX.
Presbyteri Joannis nomen Orientalibus incognitum, *ibid.* X.
Profetiſſa quædam Romæ innoteſcit, 1180. L.
S. Protaſii corpus intactum fuit everſa urbe Mediolanenſi a Frederico Imperatore, 1162. XXXI.
Provincia ſeparatur a Comitatu Barcinonenſi, 1196. VI.
Ptolemais a Turcis expugnatur, 1187. VI. Iterum a Crucefignatis capitur, 1191. X.

R

Radulphus eligitur Archiepiſcopus Trevirenſis, 1183. III. A Folmaro itidem electo excommunicatur, *ibid.* IV. Ejus electio a Clementis III. Papæ Legato caſſatur, *ibid.*
Radulphus Nigellus Cardinalis moritur, 1188. XIV.
Radulphus de Diceto Scriptor Anglus Hiſtoriam ſuam abſolvit, 1197. VII.
Radulphus Ludovico VII. in Orientem proficiſcente adjungitur Sugerio in regimine Regni, 1147. I.
Raimundus Berengarii hujus nominis IV. Tortoſam Saracenis eripit, 1148. XVIII. Item Siuranam, 1153. XV. Populetum Monaſterium in Diœceſi Tarraconenſi fundat, *ibid.* Cum Raimundo nepote Comite Provinciæ paciſcitur, 1162. XXIII. Moritur, *ibid.*
Raimundus Provinciæ Comes Comitatum Provinciæ & Forcalquerii ac Civitatem Arelatenſem in feudum accipit a Frederico Imp. 1165. XXIII. Victorem Antipapam agnoſcit, *ibid.* Occiditur, 1181. XVIII.
Raimundus Comes Toloſanus ſcribit ad Ciſtercienſes de Albigenſibus hæreticis, 1176. XVI. & *ſeq.*
Raimundus Comes Tripolitanus ægre fert Guidonem de Luſiniano Regem Jeroſolymorum erectum, 1185. XVII. Saladini auxilium implorat, *ibid.* Cum Guidone Jeroſolymorum Rege proditorie agit, 1187. IV. Moritur Saracenus, *ibid.* VII.
Raimundus S. Rufi Abbas Abbatiam Avenione Valentiam transfert, 1151. XII.
Raimundus Fiterii Abbas Calatravam a Sanctio III. Caſtellæ Rege obtinet, 1158. X. Militiam Calatravæ dictam inſtituit, *ibid.* XI.
Rainaldus Archiepiſcopus Colonienſis electus dicitur Archi-Cancellarius Imperii in Italia, 1159. I. In Papienſi Conciliabulo Victorem Antipapam agnoſcit, 1160. XII. & *ſeq.* Contra Alexandrum III. PP. Romam cum exercitu pergit, 1167. I. Romæ peſtilentia moritur, *ibid.* IX.
Rainaldus Princeps Antiochenus ab Infidelibus capitur, 1163. IX. Inducias cum Saladino pactas rumpit, 1187. II. A Saladino decollatur, *ibid.* V.

Re-

Digitized by Google

Remenſe Concilium ab Eugenio III. PP. celebratur, 1148. VII. Canon. XVII. in eo ſanciti, ibid. VI. Ei interſunt Epiſcopi Hiſpaniæ, ibid. VII. Item quidam ex Anglia, ibid. VIII. In eo Eon hæreticus damnatur, ibid. VI. IX. Damnatus & Gilbertus Porretanus, ibid. X. Concilium Remenſe Saviniacenſes Monachos ad ordinem Ciſtercienſem tranſire jubet, ibid. XI. Remenſe Concilium ab Alexandro III. PP. pro ſubſidio Terræ ſanctæ ferendo celebratur, 1164. XXV. & ſeqq.

Remenſis urbis turbæ ſedantur, 1167. XXVII.

Rica Uladiſlai Poloniæ Ducis filia nubit Alphonſo Hiſp. Imperat. 1152. XVII.

Richardus Cantuarienſis Archiep. ab Alexandro III. PP. conſecratur, 1174. VI. Weſtmonaſterii Concilium celebrat, 1175. I. Moritur, 1184. III.

Richardus de Ilveſtria Clericus ab Henrico II. Angliæ Rege ad Conventum Herbipolenſem miſſus Paſchalem Antipapam agnoſcit, 1166. II. A S. Thoma Archiep. Cantuarienſi excommunicatur, ibid. III. 1167. XVI.

S. Richardus puer a Judæis Pariſiis occiditur, 1179. XVII. Miracula patrat, ibid.

Richardus Pictavorum Comes Henrico II. Patri in Angliæ regnum ſuccedit, 1189. IV. Nimiam potentiam Joanni fratri tribuit, ibid. V. In Orientem proficiſcitur, 1190. I. In Siciliam appellit, ibid. II. In Syriam adventat, ibid. III. Cum Philippo Franciæ Rege Ptolemaidem expugnat, 1191. X. Guidoni Jeroſolymorum quondam Regi Cypri regnum vendit, ibid. XI. Eo abſente Anglia turbatur, ibid. XIII.

Richardus e Palæſtina diſcedit, ibid. XIV. 1192. IX. A Leopoldo Auſtriæ Duce capitur, 1192. IX. & ſeq. Qua occaſione, ibid. XI. Henrico Imp. traditur, 1193. VI. Ab eo peſſime habetur, ibid. VII. Pro Richardi liberatione Wormatiæ Conventus celebratur, ibid. VIII.

Richardus in libertatem reſtituitur, 1194. I.

Rigenſis Epiſcopatus in Livonia a S. Meinardo fundatur, 1186. XI.

Robertus Abbas de Torineio de monte vulgo dictus moritur, 1186. XX. Ejus genuinum Chronicon a paucis annis vulgatum, ibid.

Robertus II Capuæ princeps principatum iterum recipit, 1155. IV. & ſeqq. A Willelmo Siciliæ Rege captus in Siciliam deportatur, 1156. I. & ſeq. Moritur, ibid. IV.

Robertus puer in Anglia a Judæis martyrizatur, 1181. XV. Miraculis coruſcat, ibid.

Rogerius Calabriæ & Siciliæ Dux Tripolim & alias urbes Saracenis eripit, 1147. XXVI. & ſeq. In Græciam expeditionem ſuſcipit, 1148. XVI. Ejus uxores & filii, 1150. IV. & ſeq. Rogerius Willelmum filium Apuliæ Regem dicit, ibid. Imperatorii nominis valde cupidus fuit, 1152. X. Anno MCLII. mortuus non eſt, 1152. VII. 1153. IX. Tunetum & alias urbes in Africa expugnat, 1153. XVI. Moritur, 1154. IV. Annus mortis ejus probatur, ibid. IV. & ſeq. Inter illuſtriores Principes numerari debet, ibid. VI.

Rogerius Tancredi filius Siciliæ Rex coronatur, 1191. VII. Nubit filiæ Iſaacii Angeli Imperatoris Græcorum, 1193. III. Moritur, 1194. V.

Rogerius Magiſter Hoſpitalariorum a Balduino IV. Jeroſolymitanum Rege pro ſubſidio Terræ ſanctæ in Occidentem mittitur, 1184. V. In Galliam venit, 1185. VIII. & ſeq. Inde in Angliam, ibid. X. & ſeq. A Saladino interficitur, 1187. III.

Rolandus Pontifex Romanus eligitur & Alexander III. appellatur, 1159. VI. Non fuit Monachus Ciſtercienſis, ſed Canonicus Piſanus, ibid. IX. Ab Orientali Eccleſia verus Pontifex agnoſcitor, ibid. XI. 1161. II. In Conciliabulo Papienſi rejicitur, 1160. I. Ab omnibus Regibus præterquam a Frederico recipitur, ibid. II. 1162. I. Ejus electionem legitimam, Antipapæ vero vitioſam oſtendit Ailredus Rievallenſis Abbas, 1160. III. & ſeqq. Fredericum Imp. excommunicat, ibid. VI. Geſta ab eo in Campania, ibid. XII. Alexander a Regibus Franciæ & Angliæ Pontifex agnoſcitur, 1161. I. Scribit ad Arnulphum Lexovienſem Epiſcopum & narrat quam male Fredericus Imp. Eccleſiæ Romanæ ſit affectus, ibid. III. Victoris Antipapæ intruſionem ipſi adſcribit, ibid. IV. In Concilio Toloſano ſolemniter recipitur a Francis & Anglis, ibid. IX. & ſeqq. A Manuele Græcorum Imp. agnoſcitur, ibid. XIII. Item a Geiſa II. Hungariæ Rege, ibid. XVIII. Alexander III. in Galliam venit, 1162. I. Cum Ludovico Rege apud Silviniacum colloquium habet, ibid. III. & ſeq. Latomenſi conventui intereſſe recuſat, ibid. VI.

Rolandus Paparo dictus Alexander III. Monſpelii Concilium celebrat & Victorem Antipapam excommunicat, ibid. XX. Convenitur ab Oberto Mediolanenſi Archiep. & a S. Galdino, ibid. XXIV. & ſeq. Pariſios pergit, 1163. I. XI. Claromontanum Concilium celebrat, ibid. I. Item Concilium Turonenſe, ibid. II. & ſeqq. Aliquo tempore manet in monaſterio Dolenſi, ibid. XI. Inde Senonas pergit & ibi longam moram facit, ibid. X. S. Canutum Juniorem Sanctorum Catalogo adſcribit, 1164. XII. & ſeq. Rugiam inſulam Abſaloni Epiſcopo Roſchildenſi ſubjicit, ibid. Theologiæ puritati in Francia conſulit, ibid. XXI. Pariſios iterum pergit, ibid. XXIII. Remis Concilium celebrat pro Terræ ſanctæ ſubſidio, ibid. XXV. & ſeq. In Siciliam & inde Romam redit, 1165. VIII. & ſeq. S. Galdinum Cardinalem Presbyterum ordinat, ibid. VIII. Romæ cum magno gaudio excipitur, ibid. IX.

Rolandus Paparo Alexander III. dictus Legatos in Angliam mittit pro cauſa S. Thomæ, 1166. XV. & ſeq. 1169. XIX. Roma a Frederico Imp. obſeſſa Beneventum fugit, 1167. I. & ſeq. Willelmi II. Siciliæ Regis Legatos ſuſcipit, ibid. XIII. Fredericum Imp. in Concilio Romano excommunicat, 1168. VII. S. Galdinum Archiep. Mediolanenſem Sedis Apoſtolicæ Legatum creat, ibid. Manuelis Græcorum Imp. poſtulata rejicit, ibid. XII. 1170. IV. Alios Legatos pro reconciliatione S. Thomæ cum Henrico Angliæ Rege mittit, 1169. I. Scribit ad Henricum Regem, ibid. I. & ſeq. Tuſculanam civitatem recipit. 1170. IV. Item Alexandriam Palearem dictam, ibid. VI. Henricum Angliæ Regem a cæde S. Thomæ per Legatos abſolvit, 1172. I. Cum Romanis pacem facit, ibid. IV. S. Thomam canonizat, 1173. I.

Rolandus Paparo Alexander III. dictus acta in Comitiis Ratiſponenſibus contra Adalbertum Archiep. Salzburgenſem caſſat, 1174. IV. Richardum Archiep. Cantuarienſem conſecrat, ibid. VI. Ad petitionem Willelmi II. Siciliæ Regis ingentia privilegia concedit monaſterio Montis Regalis, ibid. IX. S. Petro Tarantaſienſi Archiep. jubet ut agat de pace inter Franciæ & Angliæ Reges, ibid. S. Bernardum Abbatem Claravallenſem canonizat, 1174. XIV. Hugutionem Card. Legatum in Angliam mittit, 1175. II. Alexandriam Epiſcopatu ornat, ibid. S. Jacobi militiam in Hiſpania confirmat, ibid. V.

Digitized by Google

Concilium Lumbarienſe contra Valdenſes hæreticos celebrari curat, 1176. II. Friderici Imp. legationem pro pace recipit, *ibid.* V. & *ſeqq.*

Rolandus Papæ Alexander III. dictus Vivianum Cardinalem in Hiberniam mittit, 1176. XIV. Fredericum Imp. ad obedientiam redeuntem honorifice ſuſcipit, 1177. I. & *ſeq.* Presbyteri Joannis Indorum Regis literas recipit, *ibid.* III. Ad eum ſcribit & medicum ſuum mittit, *ibid.* IV. & *ſeq.* Callistum III. Antipapam honorifice ſuſcipit, 1178. I. Innocentium III. Antipapam in cavea includi jubet, *ibid.* II. Romam redit, *ibid.* III. Lateranenſe Concilium III. Oecumenicum celebrat, 1179. I. & *ſeqq.* Poſt illud Concilium Petrum Lombardum damnavit, *ibid.* XIII. Regis titulum Alphonſo Portugalliæ Principi concedit, *ibid.* XV. Christianos Principes hortatur ut Terræ ſanctæ auxilium ferant, 1180. II. Gaufrid. Henrici II. Angl. Reg. filium nothum Epiſcopatui renunciare cogit, vel ſacros ordines ſumere, 1181. I. Moritur, *ibid.* II.

Rolandus Dolenſis in Britannia minori Archiepiſcopus eligitur, 1182. I. Cum Turonenſi Archiep. de jure Metropolico contendit, *ibid.* & *ſeqq.* A Lucio III. dictus eſt Cardinalis; & quo anno, *ibid.* V. Armoricus fuit non Senonenſis, *ibid.*

Roma a Frederico Imp. obſidetur, 1167. I. & *ſeq.* Peſte affligitur, *ibid.* VIII. & *ſeq.* Item magna mortalitate, 1181. VI.

Romani in Eugenium Papam rebellant, 1150. I. Cum eo pacem faciunt, 1152. I. Paſchalem Antipapam in urbe recipere recuſant, 1167. X. Lucium III. PP. urbe pellunt, 1183. I. 1184. I. & *ſeq.* Urbanum III. PP. vexant, 1186. VIII. Cum Clemente III. PP. pacem faciunt, 1188. XI.

Romani Pont. conſecratio explicatur, 1191. V.

Romani Pontificis electio ad ſolos Cardinales reſtringitur, 1185. XIII. Lex lata de duobus tertiis ſuffragiorum executioni mandatur, *ibid.*

Romanum Concilium in quo Fredericus Imp. deponitur & ab Alexandro III. excommunicatur, 1168. VI.

Rotomagenſe Concilium a Waltero de Conſtantiis Rotomagenſi Archiep. cogitur, 1190. XVIII.

S. Rufi Abbatia Valentiam transfertur, 1151. XII.

Rugiani idololatriæ addicti, 1164. XIV. A Valdemaro Daniæ Rege vincuntur, *ibid.* XV. Fidem chriſtianam amplecti coguntur, *ibid.* XV. & *ſeq.* 1168. XXII.

Rugianorum converſionis epocha, 1164. XVII.

Rugia inſula Abſaloni Roſchildenſi Epiſcopo ab Alexandro III. in ſpiritualibus ſubiicitur, 1164. XII. & *ſeq.*

S

Saladinus fit totius Ægypti Princeps, 1171. VII. Mortuo Noradino uxorem ejus ſibi matrimonio copulat, 1175. IV. Noradini regnum occupat, *ibid.* IV. & *ſeq.* A Crucesignatis profligatur, 1177. XXII. Crucesignatos male habet, 1180. II. Jeroſolymitanum regnum devaſtat, 1184. V. Scribit ad Lucium III. PP. de captivorum redemptione, *ibid.* VI. Poſt ruptas a Crucesignatis inducias in Palæſtinam irruit, 1187. II. & *ſeq.* Sanctam Crucem & Guidonem Regem capit, *ibid.* IV. & *ſeq.* Ejus virtutes, *ibid.* VI.

Saladinus victorias ſuas proſequitur, *ibid.* VIII. Jeroſolymam obſidet & capit, *ibid.* IX. & *ſeq.* A Conrado Montis Ferrati Marchione vincitur, 1189. VI. Tyrum fruſtra obſidet, *ibid.* Moritur, 1193. XI.

Samſon Archiepiſcopus Ludovico VII. ad bellum proficiſcente Sugerio adjungitur in regni regimine, 1147. I. Moritur, 1162. XIV.

Sanctius cognomento ſapiens Garziæ Ramiro patri in regnum Navarræ ſuccedit, 1150. VIII. Cum Alphonſo VIII. Caſtellæ Rege inducias facit, 1167. XXXIII. Apud Henricum II. Angliæ Regem queritur quod Alphonſus eas ruperit, 1173. III. Henrici Regis opera cum Alphonſo reconciliatur, 1177. XXI. 1179. XVIII. Moritur, 1194. XIV.

Sanctius cognomento Fortis fit Navarræ Rex, 1194. XIV.

Sanctius Alphonſi VII. Hiſp. Imperatoris filius Caſtellæ Rex a Patre deſignatur, 1152. XVII. Patri in regnum illud ſuccedit, 1157. VII. Moritur, 1158. VIII.

Sanctius fit Portugalliæ Rex, 1185. XVIII. Algarbiam & Sylviam urbes Saracenis eripit, 1188. XVIII.

Saphadinus Saladini frater ſcribit ad Lucium III. PP. de captivorum redemptione, 1184. VII. Cum Saladini filiis regnum partitur, 1193. XI.

Sarraceni a Crucesignatis in Hiſpania male habentur, 1147. XX. & *ſeqq.* In Africa bellis civilibus lacerantur, *ibid.* XXV. & *ſeqq.* A Rogerio Siciliæ Rege multis in locis vincuntur, *ibid.* XXVI. & *ſeq.* Tunetum, Tripolim & alias Africæ urbes expugnant, 1159. XVIII. & *ſeq.* In Hiſpania maxima clade profligantur, 1198. VII.

Saviniacenſis congregatio Ciſtercienſi unitur, 1148. XI. & *ſeq.*

Saxo Grammaticus Hiſtoriam ſuam abſolvit, 1186. XV.

Saxones crucem accipiunt & in Slavos pugnant, 1147. XXVIII. & *ſeq.*

Scoticum Concilium a Viviano Cardinali Apoſtolicæ Sedis Legato celebratur, 1189. IX. & *ſeq.*

Sicilia diſſenſionibus turbatur, 1161. XV.

Siruana a Raimundo IV. Barcinonenſi Comite expugnatur, 1153. XV.

Slavi a Saxonibus & Danis Crucesignatis bello appetuntur, 1147. XXVIII. & *ſeq.*

Stampenſis Conventus a Ludovico VII. Franciæ Rege celebratur, 1147. I.

Stephanus Tornacenſis Epiſcopus floret, 1190. XX.

Stephanus III. fit Rex Hungariæ, 1161. XVIII. Moritur, 1172. VI.

Stephanus IV. paucis menſibus Hungariæ regnum uſurpavit, 1172. VI.

Stephanus Comes Boloniæ Theobaldo Archiepiſcopo Cantuarienſi vetat ne ad Remenſe Concilium pergat, 1148. VIII. Eum Anglia pellit, *ibid.* Cum Henrico Andegavenſium Comite pacem facit, 1153. XI. Moritur, 1154. VIII.

Stephanus Theobaldi IV. Campaniæ Comitis filius fit Comes Sancerræ, 1152. XV.

Suecia ſede Metropolitana decoratur, 1148. XV.

Sugerius a Ludovic. VII. in Orient. proficiſcente regni adminiſtratione donatur, 1147. I. Eccl. Pariſienſ. S. Genovefæ reformat, introductis in eam Canonicis Regularibus S. Victoris, *ibid.* VI. & *ſeq.* Vitam Ludovici VII. non compoſuit, 1151. V. Annus & dies mortis ejus, *ibid.* VI.

Sybilla cum Theodorico marito Flandriæ Comite Jeroſolymam proficiſcitur, 1157. IX. Ibidem fit Monialis & moritur, *ibid.*

Sybilla Jeroſolymorum Regina cum quatuor filiis moritur, 1189. VII. 1190. XVIII.

T

TAncredus Rogerii Siciliæ Regis filius quo anno mortuus ſit, 1150. V.
Tancredus Rogerii ducis filius naturalis Siciliæ Rex eligitur, 1189. X. & ſeq. Rex coronatur, 1190. XXI. Laborat ut regnum in pace diſponat, & rebelles opprimat, ibid. XXI. & ſeq. Rogerium filium Regem coronat, 1191. VII. Urbes ab Henrico Imper. captas recuperat, ibid. IX. Conſtantiam Imperatricem captivam detinet, ibid. Cum Cæſareis bellum gerit, 1192. XIII. Conſtantiam libertati reſtituit, ibid. XIV. Geſta a Tancredo contra Cæſareos, 1193. I. & ſeqq. Tancredus moritur, 1194. V. Tancredi familiæ exterminium prædixerat B. Joachimus Abbas, ibid. IX.
Tancredus Archidiaconus Bononienſis Auctor quintæ collectionis decretalium, 1185. II.
Teutonicorum Equitum ordo inſtituitur, 1198. II. A Cæleſtino III. PP. confirmatur, ibid.
Theobaldus Archiep. Cantuarienſis contra Stephani Regis voluntatem ad Concilium Remenſe pergit, 1148. VIII. Anglia exire jubetur, ibid. Londinii Concilium celebrat, 1151. XI. Pacem conciliat inter Stephanum Angliæ Regem & Henricum Comitem Andegavenſem, 1153 XI. Ejus precibus & conſilio S. Thomas fit regni Angliæ Cancellarius, 1158. VII.
Theobaldus moritur, 1161. VII. 1162. XXI.
Theobaldus Abbas S. Germani Pariſienſis a Ludovico VII. Franciæ Rege ad Alexandrum III. in Galliam venientem mittitur, 1162. I. Moritur ibid. V.
Theobaldus Bleſenſis moritur, 1152. XIV. Ejus filii, & virtutes, ibid. XV.
Theobaldus Theobaldi ſuperioris filius fit Comes Carnotenſis & Bleſenſis, 1152. XV.
Theodoricus Alſatius Comitatum Philippo filio relinquit & cum Sybilla uxore Jeroſolymitanam expeditionem ſuſcipit, 1157 IX. Noradinum ad pacem compellit, ibid. Ejus induſtria Boamundus III. Antiochiæ princeps e captivitate liberatur, 1164. XXVI.
Theodorus Balſamon floret, 1179. XXI.
Theodoſius fit Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1179. XVI. E ſede removetur & in eam reſtituitur, 1182. IX. Patriarchatum abdicat, 1183. XII.
Theodotus fit Patriarcha Conſtantinopolitanus, 1151. XV. Moritur, 1152. XX.
Theophanes Cerameus Epiſcopus Tauromenitanus floret ſub Rogerio Siciliæ Rege, 1152. VIII. Sæculo nono non vixit, ibid. IX. & ſeq.
Theorianus a Manuele Græcorum Imp. in Armeniam mittitur, 1170. V. Armenos cum Eccleſia Conſtantinopolitana unit, ibid.
S. Thetmarus Presbyter S. Vicelini Aldenburgenſis Epiſcopi diſcipulus quo anno obierit, 1154. XVI.
S. Thomas Cantuarienſis Archidiaconus fit Cancellarius regni Angliæ, 1158. VII. In Galliam ab Henrico II. Rege legatus mittitur, ibid. VI. & ſeq. Fit Archiepiſcopus Cantuariæ, 1162. XXI. Sancti Thomæ Epiſtolæ publici juris factæ, ibid. XXII.
S. Thomas feſtum S. Trinitatis inſtituit, ibid. XXI. Ad Concil. Turonenſe pergit, 1163. V. Honores ei deferuntur, ibid. Ejus cum Henrico Rege diſſidii origo, 1164. VI. Ab Henrico in cauſam trahitur, ibid. II. In Concilio Northamptonenſi ad Papam appellat, ibid. III. E regno exit, ibid. Coram Papa comparet, ibid. V. Pontiniaci reſidet, 1165. I. In ejus amicos & propinquos ſævit Henricus Rex, ibid. Duæ ejus Epiſtolæ ſuo anno redditæ, ibid. III. Ad Thomam ſcribit Arnulphus Lexovienſis Epiſc. pro pace, ibid. IV. & ſeq. Thomas Legatus Henrici Regis ad Conventum Herbipolenſem excommunicat, 1166. III. 1167. XVI. Alios excommunicare minatur, 1166. VI. Legatus Sanctæ Sedis dicitur; & quo anno, ibid. XI. & ſeq. Henricum Regem monet & comminatur, ibid. X. De ejus comminatione Epiſcopi ad Papam appellant, ibid. XIII.
S. Thomas e Pontiniacenſi monaſterio pellitur, ibid. XIV. 1167. XX. Nuncios ad Alexandrum Papam mittit, ibid. XIII. Senonis recipitur, ibid. XIV.
S. Thomas multos ex Regis aula excommunicat; & quo anno 1167. XIV. & ſeq. Cum Legatis Alexandri PP. colloquium de pace fruſtra habet, 1168. IV. Ad Alexandrum nuncios mittit, ibid. XI. XV. Cum Henrico Rege coram Ludovico VII. colloquium habet, ibid. XVI. Ejus cum Henrico Rege reconciliatio fruſtra tentata, 1169. I. & ſeq. In Angliam permittente Rege redit, 1170. II. A quatuor militibus Regi familiaribus occiditur, ibid. Ejus martyrium S. Godrico Eremitæ revelatum fuerat, ibid. III. S. Thomas miraculis coruſcat, 1171. I. Ejus commxules & diſcipuli, 1172. II. S. Thomas canonizatur, 1174. I.
S. Thomæ Aquinatis Vitæ Auctoris lapſus deteguntur, 1190. IX. & ſeqq.
Toloſanum Concilium cogitur in cauſa Alexandri III. PP. & Victoris IV. Antipapæ, 1161. IX. Ei Reges Franciæ & Angliæ interſunt, ibid. X. In eo Alexander III. Papa agnoſcitur & Victor Antipapa excommunicatur, ibid. IX. & ſeqq.
Toloſa ab Henrico II. Angliæ Rege obſidetur, 1159. XVII.
Tortoſa ſeu Dertoſa ad Iberum fluvium poſita a Raimundo IV. Barcinonenſi Comite capitur 1148. XVIII.
Trevirenſe Concilium ſub Eugenio III. PP. celebratur, 1148. III. In eo S. Hildegardis ſcripta examinantur, ibid. In eo Henricus Abbas Fuldenſis deponitur, ibid. IV.
SS. Trinitatis Ordo ab Innocentio III. PP. confirmatur, 1198. III & ſeqq.
Tripolis in Africa a Rogerio Siciliæ Rege expugnatur, 1147. XXVI. & ſeq. A Saracenis capitur, 1159. XIX.
Tunetum a Rogerio Siciliæ Rege expugnatur, 1153 XVI. A Saracenis capitur, 1159 XVIII.
Turcæ Conradi Germaniæ Regis exercitum male habent, 1147. III. XII. E regno Babylonico pelluntur, 1167. XXXII. Inſignem de Manuele Græcorum Imp. victoriam reportant, 1176. XII. & ſeq.
Tuſculanæ civitatis mœnia evertuntur, 1168. XVIII.
Tuſculana civitas Alexandro III. PP. donatur, 1170. IV.

V

VAldemarus Daniæ Rex ad Alexandrum III. PP. Legatos mittit pro canonizatione S. Canuti patris, 1164. XII. & ſeq. Rugianos idololatras vincit & ad Chriſti fidem ſuſcipiendam cogit, ibid. XIV. & ſeq.
Valdenſes ſeu publicani hæretici in Angliam veniunt, 1160. XIV. Adverſus eos Oxonii Concilium congregatur, ibid. XV.
Valdenſes ex Angl. ab Henrico Rege pelluntur, ib. damnantur in Conc. Lumbar. 1176. II. Bonos homines ſe appellant, ibid. Contra eos Con-

ſtitutionem emittit Petrus Aragoniæ Rex, 1197. VIII. & ſeq.
Valdenſes in Hiſpania Sabatati dicti, ibid. VIII, X.
Valliſoletanum Concilium ab Hyacintho Apoſtolicæ Sedis Legato cogitur, 1155. X.
Ubaldus Cardinalis Oſtienſis Epiſcopus a Petro Bleſenſi laudatur, 1164. IX. Alexandri III. electioni interfuit, ibid. Pontifex Romanus creatur & Lucius III. vocatur, 1181. V. Joannem ad Albas manus Pictavienſem Epiſcopum Lugdunenſem Archiep. & Apoſtolicæ Sedis Legatum dicit, ibid. VI. In cauſa Turonenſis Archiep. & Dolenſis Epiſc. in hunc propendet, 1182. III. Roma exire cogitur, 1183. I. Monaſterium montis Regalis in Archiepiſcopatum evehit, ibid. III. Annum a die XXV. Martii inchoavit, ibid. IV. Fideles hortatur ad conſtructionem monaſterii Lerinenſis hodierni, ibid. XVI. Roma pulſus Veronam pergit, 1184. I. & ſeq. Scribit ad Saladinum, & ab eo reſponſum accipit pro captivorum redemptione, ibid. VI. Eadem de re Saphadini literas recipit, ibid. VII. Veronæ cum Frederico Imp. Concilium celebrat; & quo anno, 1185. I. & ſeqq. Moritur, ibid. XII. Sedis ejus duratio, ibid. XIII.
S. Ubaldus Epiſcopus Eugubinus moritur, 1160. X. A Cæleſtino III. PP. in Sanctorum numerum relatus eſt, ibid. 1192. I.
Vendicuſorum ſecta in regno Siciliæ oritur, 1185. XIV. A Willelmo Rege extirpatur, 1186. VII.
Veronenſes Frederico Imp. reſiſtunt, 1164. XI.
Veronenſe Concilium a Lucio III. PP. & a Frederico Imperatore celebratur, 1185. I. In eo editum decretum adverſus hæreticos, ibid. II. Annus celebrati Concilii, ibid. III. & ſeqq.
S. Vicelinus Aldenburgenſis Epiſcopus moritur, 1154. XVI. In Holſatia per plures annos fidem prædicavit, ibid.
Victor IV. Antipapa. Vide, Octavianus Cardinalis.
S. Vincentii Levitæ & Martyris Reliquiæ Ulyſſiponam transferuntur, 1173. II.
S. Virgilii Saliſburgenſis Epiſcopi Reliquiæ revelantur, 1181. XIII.
Vivianus Cardinalis Legatus in Hiberniam mittitur, 1176. XIV. 1183. IX. Dublini & in Scotis Concilia celebrat, 1183. IX. & ſeq.
Uladiſlaus Bohemiæ Dux a Frederico Imperatore Rex coronatur, 1158. III. & ſeq.
Ulyſſipona ab Alphonſo Portugalliæ Rege expugnatur, 1147. XX. XXIV.
Volmarus Archiepiſcopus Trevirenſis. Vide, Folmarus.
Upſalenſis Eccleſia in Suecia fit Metropolitana, 1148. XV.
Urbanus III. fit Pontifex Romanus, 1186. I. Ad eum pergit B. Joachimus Abbas, ibid. II. Urbani cum Frederico Imp. diſſidii origo, ibid. III. & ſeq.
Urbanus ab Henrico Rege Frederici Imp. filio & a Romanis vexatur, ibid. VI. VIII. Legatum in Angliam mittit ad coronandum Joannem filium Henrici II. Hiberniæ Regem, ibid. IX. 1187. I. Cladis Jeroſolymitanæ accepto nuncio moritur, 1187. XII. & ſeq.

W

WAllenſes Angliæ Regis jugum excutere tentant, 1156. V. Henrico Regi hominium præſtare coguntur, ibid. VI. Ei reſiſtunt, 1165. II.
Walterus de Conſtantiis Archiepiſc. Rotomagenſis Concilium Rotomagi celebrat, 1190. XVIII.
Weſtmonaſterienſe alterum Concilium a Richardo Archiep. Cantuarienſi cogitur, 1175. I.
Willelmus Eboracenſis Eccleſiæ Theſaurarius ab Eugenio III. in Concilio Pariſienſi deponitur, 1147. XIV. Mortuo Henrico de Murdach ab Anaſtaſio IV. PP. in Archiepiſcopatum reſtituitur, 1153. XIV. Vindoniam redit, ibid. Eboracum petit, 1154. X. Moritur, ibid. Ab Honorio II. Sanctorum catalogo adſcribitur, ibid. Ejus reliquiæ longe poſt canonizationem tranſlatæ, ibid. XI.
Willelmus Archiepiſcopus Auſcienſis ad quem annum pervenerit, 1167. XX.
Willelmus Theobaldi IV. Campaniæ Comitis filius fit Archiep. Senonenſis, 1169. IX. Ad Remenſem Archiepiſcopatum transfertur, 1176. IX. XI. In Concilio Lateranenſi oecumenico ſub Alexandro Tertio fit presbyter Cardinalis S. Sabinæ, 1179. III. Philippum Ludovici Septimi filium Francorum Regem coronat, ibid. XIV. Cotarellos hæreticos flammis addicit, 1183. VII. & ſeq.
Willelmus Abbas fit primus Archiepiſcopus Montis Regalis, 1183. III.
Willelmus dictus Tyrius Equitibus Hoſpitalariis & Hadriano IV. PP. parum æquus, 1155. VIII. & ſeq. Ejus Epiſcopatus Tyrii initium, 1175. VI. Tyrii error in narratione converſionis Maronitarum detegitur, 1182. X. & ſeqq. Tyrius Hiſtoriam Belli ſacri terminat, 1184. XI. Pro Terræ ſanctæ ſubſidio Legatus in Occidentem mittitur, 1188. II. In Franciam venit, ibid. II. & ſeq. Mortis ejus annus incertus, ibid. III.
Willelmus Cardinalis Papienſis Legatus in Angliam ab Alexandro III. PP. mittitur, 1167. XIX. XXI. S. Thomæ ſuſpectus, ibid. XXIII. In Galliam adventat, 1168. I. & ſeq. Inter Angliæ Regem & S. Thomam fruſtra de pace agit, ibid. III. & ſeq. Romam redit, ib. IV. & ſeq.
S. Willelmus Abbas Roſchildenſis floret in Dania, 1161. XII.
S. Willelmus Eremita moritur, 1157. VI.
Willelmus Neubrigenſis ſcriptor Anglus Hiſtoriam ſuam terminat, 1197. VII.
Willelmus Malcolmo IV. fratri in regnum Scotiæ ſuccedit, 1165. VI. Rebellionem filiorum Henrici II. Angliæ Regis fovet, 1173. I. Ab Henrico Rege capitur, 1174. VII. Relaxatur, ibid. VIII.
Willelmus Rogerii Siciliæ Regis filius a Rogerio patre fit Rex Apuliæ, 1150. IV. Rogerio patri valde diſſimilis fuit, 1154. VI. & ſeq. Cum Hadriano IV. PP. bellum gerit, 1155. IV. & ſeqq. 1156. I. Cum eo pacem fecit, 1156. II. & ſeq. Item cum Manuele Græcorum Imp. 1158. I. Moritur, 1166. IX.
Willelmus II. cognominatus Bonus fit Siciliæ Rex, 1166. IX. Ad Alexandrum PP. Legatos mittit, 1179. XIII. Monaſterium Montis Regalis fundat, 1174. IX. Joannam Henrici II. Angliæ Regis filiam uxorem ducit, 1176. I. Cum Joſepho Africæ Imperatore pacem facit, 1185. XIV. Conſtantiam amitam Henrico Frederici Imp. filio conjugem dat, ibid. Cum Andronico Imp. bellum gerit,

Digitized by Google

rit, *ibid.* Vendicoſorum ſectam extirpat, 1186. VII. Cum Iſaacio Angelo Græcorum Imp. pacem ſacit, 1187. XIX. Henricum Frederici Imp. filium Siciliæ Regem deſignat, 1189. X. Moritur, *ibid.*
Willelmus Tertius Tancredi filius fit Siciliæ Rex, 1194. V. Ab Henrico Imperatore detinetur, *ibid.* VI. & *ſeqq.* In Germaniam captivus ducitur, 1195. VII.
Willelmo Jordano Ludovicus Septimus in Orientem proficiſcens regni curam demandat, 1147. I. Willelmus fit Cartuſianus, *ibid.* IV.
Willelmus III. Comes Nivernenſis quo anno mortuus, 1168. XIX.
Willelmus IV. Comes Nivernenſis crucem ſuſcipit, 1167. XXVIII. Jeroſolymis moritur, 1168. XIX.

Y

YMarus Cardinalis Octavianum Antipapam ſub nomine Victoris IV. conſecrat, 1159. VII. Quo anno obierit, 1185. XVI.

Z

ZAida Abenabeth Hiſpalenſis Regis filia non fuit uxor ſed concubina Alphonſi VI. Legionis & Caſtellæ Regis, 1180. VI. Sanctum infantem genuit, *ibid.* In Baptiſmo Eliſabeth vocata fuit, *ibid.* Ejus epitaphium a quopiam imperito ſcriptum, *ibid.* VII.

INDEX
ANIMADVERSIONUM
In quo paginarum numerus indicatur.

A

ACconis deditio Saladino quo die contigerit, 634. Quomodo conciliari poſſunt Auctores de hoc inter ſe diſſidentes, *ibid.*
Albertus patriarcha Jeroſolymitanus an. 1194. vivere deſiit, 690. Quo nomine appellaretur patriarcha ille qui a Saladino pro Joppe non dedita ultimo ſupplicio affectus, *ibid.* Albertum I. in ſede Jeroſolymitana Heraclii ſucceſſorem extitiſſe, veroſimile eſt, *ibid.*
Alexandri III. itinerarium per Gallias magis illuſtratum, meliuſque quam a Pagio digeſtum, 215. Quid egerit in cauſa Dolenſi, 550.
Alexandri III. adventus Verulas, 382.
Alexander III. impetrare a Romanis non potuit ut in Urbem reciperetur, 398. Contrarium non aſſerit Joannes de Ceccano, *ibid.*
Alexius Comnenus excepit quidem 1180. patrem in imperio CP. ſed aliquot ante annos coronatus, ut ex repoſito epiſtolarum Alexandri III. pro eccleſia Remenſi conſtat, 514. Quibus procreatus parentibus Alexius, *ibid.*
Almarici Regis Jeroſolymitani exordium ab an. 1163. non removendum, 214.
Almaricus quo anno captus, & quo libertati reſtitutus, 243. Quo anno obierit, 409.
Annorum numeri apud Tyrium corrupti, 409.

B

BIſuntinum Concilium anno 1162. habitum, 190. Quis de eo mentionem fecerit, *ibid.* In collectionibus omiſſum, *ibid.*
Bugulii quo anno & die Concil. celebratum, 76. Quis hujus concilii mentionem faciat, *ibid.* Omnes Collectores hoc Conc. latet, *ibid.*

C

CÆleſtini III. litteræ non tantum ad Archiep. Senonenſem, ſed ad alios etiam per Galliam Archiep. tranſmiſſæ, 693.
S. Canuti canonizatio ad quem annum referenda, 238.
Clemens III. quo menſe an. 1188. cum Romanis reconciliatus, 509.
Cremonenſe Conciliabulum a Friderico coactum, 154. A quo Auctore confirmetur, *ibid.*
Concilium Trevirenſe an. 1152. habitum, 65. Cujus juſſu, *ibid.* Qua de cauſa, *ibid.* Coloniæ aliud hoc vel ſuperiori anno habitum, *ibid.* Quis in eo accuſatos, *ibid.*
Concilii Turonenſis canones 22. præter 20. aſſertos a Pagio, 223.

D

DIſſidii cauſæ inter Henricum Belluacenſem & Ludovicum VII. Galliæ Regem ex epiſtolis Eugenii III. patent, 45.

E

EPiſtola Friderici Imp. ad Henricum filium ſuum, 613. Quid contineat, *ibid.*
Eugenius III. quandiu Pariſiis ſubſtiterit, 9. Quando Meldas tranſierit, *ibid.*
Eugenii III. Pariſios adventus quo die contigerit, 17. Quo anno, incertum, *ibid.*
Eugenius III. quandiu Treviris moratus, & quando inde abierit, 28.

F

FRidericus I. Imp. quanto tempore Arelate moratus, 484. Iter ejus ad S. Ægidium orationis cauſa, *ibid.* Ejuſdem ingreſſus in Italiam quo menſe, 411.

G

GErmanorum diſceſſus e Palæſtina quo anno, 712.
Guido Rex Jeruſalem quando captus a Saladino, 582. Quando libertati reſtitutus, *ibid.*
Guillelmi Tyrii annus emortualis incertus, 593. Ante an. 1193. demortuus, *ibid.*

H

HAllenſis Synodus in Saxonia an. 1176. habita, 429. Qua de cauſa, *ibid.*
Henricus Leodienſis Epiſc. quouſque vitam propagarit, 216. Ubi mortuus, *ibid.*
Henricus VI. Bambergæ electus, ſed non ibidem coronatus, 356. Quando matrimonium contraxerit cum Conſtantia, 573. Quomodo conciliandi ſint auctores, ea de re diſſidentes, *ibid.*
Henricus quando exaltatus in regnum Jeroſolymitanum, & Guido in regnum Cypri, 663.

I

JEroſolyma quando capta a Saladino, 583. Ejus obſidio quando cœpta, *ibid.*
Joannes Strumienſis antequam pontificiam dignitatem invaderet fuit Epiſc. Tuſculanus, 334. Quando in Papam electus, *ibid.*

Leo-

L

Leodienſe Concilium a Petro Cardinal. & Epiſc. Tuſculano in Galliis Legato quando habitum, 500.

M

Moguntina Synodus ſub Henrico Albanenſi Epiſc. & Sedis Apoſtolicæ legato habita, 597. Qui ad eam invitati, *ibid.* Quid in ea actum, *ibid.*

Moſomienſe Concilium cui anno alligandum, 565. Quis in eo anathemate perculſus, *ibid.*

Mundanus & Baſilius Camaterus quando a ſede Conſtantinopolitana dejecti, 679.

N

Nazarethi Concilium quo anno coactum, 151.

Neophitus patriarcha CPtanus commentitius, 74.

Nicolaus non III. ut mendoſe habet Pagius, ſed IV. & Neophitus Conſtantinopolitani patriarchæ Baronium non latuerunt, 74. Certi horum patriarcharum anni ab eo definiri nequiverunt, *ibid.*

O

Oberti & Galdini fuga Mediolano ad Alexandrum III. Genuam quando contigerit, 193.

Octavianus antipapa conſecratus, 15. Fridericus intendebat Octavianum ante Hadriani mortem in apoſtolicum ordinare, *ibid.*

S. Otto quo menſe ann. 1189. canonizatus, 613.

P

Pagius in aſſignando die Conventus Saonenſis fallitur, 1191. Erraſſe etiam in aſſignando menſe electionis Henrici in Archiep. Mogunt. ſuſpicio eſt, *ibid.* Errat pariter in aſſignando tempore obitus Lucæ Patriarchæ CPtani, 269. Sicut & in hiſtoria Henrici VI. Imp. 174.

Papienſis conciliabuli epiſtolam encyclicam Goldaſtus vulgavit mutilam & corruptam, 151. Integra indicatur, ex quo plurima colliguntur ad illuſtrandam hiſtoriam eccleſiaſticam, *ibid.*

Pariſienſe Concilium a Pagio & collectoribus omiſſum, 178. Quid in eo actum, *ibid.* Quinam interfuerint, *ibid.*

Patriarcharum Conſtantinop. chronotaxis quomodo corrigenda, 646.

Petrus Lombardus Epiſc. Pariſienſis quo anno obierit, 240.

Piſani quo anno in Orientem venerint, 631.

R

Rainaldi principis Antiocheni captivitas ad quem annum pertineat, 214.

Remenſis Conc. ſexdecim canones præter vulgatos a Martene, 20. Quid in his canonibus ſtatutum, *ibid.*

Remenſis Synodus ſub Samſone an. 1157. habita, 115. Novis Collectionibus hæc Synodus addenda, *ibid.*

Richardus Angliæ Rex qua die captus a Leopoldo Auſtriæ Duce, 660. Ubi captus, *ibid.*

S

Synodus Erphordienſis quo tempore ab Henrico Archiep. Moguntino habita, 45. Quis hujus Synodi meminerit, *ibid.* Quid in ea actum, *ibid.*

T

Tancredus Siciliæ Rex quo menſe & die vita exceſſerit, 687.

V

Vaſatenſe Concilium ab Henrico Albanenſi apoſtolico legato quo anno celebratum, 525. Qui huic interfuerint, *ibid.* Quid in eo actum, *ibid.* Qua de cauſa indictum, *ibid.* Eadem cauſa agitata eſt etiam in Concilio Lemovicenſi anno inſequenti celebrato, *ibid.* Utriuſque Concilii mentio deſideratur in collectionibus, *ibid.*

Victoria celebris a Longobardis relata de Friderico Imperat. quo menſe & die contigerit, 428. Quæ auctoritates id confirment, *ibid.*

Willelmi Boni coronationem anticipandam probabile eſt, 260.

FINIS.

A01 1469701

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google